

ANNALES
ECCLESIASTICI
AB ANNO MCXCVIII.
UBI DESINIT
CARDINALIS BARONIUS,
AUCTORE
ODORICO
RAYNALDO
CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTERO.

Accedunt in hac Editione
NOTÆ CHRONOLOGICÆ, CRITICÆ, HISTORICÆ,
QUIBUS RAYNALDI ANNALES ILLUSTRANTUR, SUPPLENTUR, EMENDANTUR,
AUCTORE
JOANNE DOMINICO MANSI
LUCENSI
CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Tomus Septimus.

LUCÆ

Typis LEONARDI VENTURINI MDCCLII.

De Superiorum Licentia.

ANNALES ECCLESIASTICI.

JESU CHRISTI ANNUS 1356.	INNOCENTII PAP. VI. ANNUS 4	CAROLI IV. IMP. OCCID. 11. JO. PALÆOLOGI IMP. OR. 16.

1. Nvexit ingentem luctum Galliis, capto in acie Joanne Rege ab Anglis, ac magna procerum multitudine cæſa non ſine arcano divini Numinis judicio, annus Servatoris milleſimus trecenteſimus quinquageſimus ſextus indictione nona: quam cladem mox ſubortæ in regno turbæ auxere. Præſenſerat Pontifex ex pertinaci inter potentiſſimos Reges diſcordia graviſſima emerſura exitia cum, ut refert Matthæus Villanus, (a) Angli ob ſuperiores ſecundos ſucceſſus inſoleſcerent, atque ad pericula ruerent intrepidi; Galli vero acceptarum injuriarum dolore, & indictæ cupiditate furerent. Ad quæ avertenda Innocentius apoſtolica ſtudia defixerat: ac licet impenſos jam a ſe labores parum profuiſſe cerneret, creſcentibus tamen odiis, atque exaſperato bello, augendam ſolicitudinem ratus, ut pacem induciaſve redintegraret inter Reges, legationem ad eos decrevit: cujus obeundæ provinciam Talayrando epiſcopo Albanenſi & Nicolao tit. S. Vitalis presbytero Cardinalibus impoſuit; de qua MS. Vaticani anonymus ſcriptor (b) hæc mandavit hiſtoriæ: *Item ſub MCCCLVI. de menſe junii dominus Talayrandus Petragoricenſis, & dominus Nicolaus Capocti Cardinales tranſmiſſi fuerunt nuntii apoſtolici per dictum Papam ad ponendum pacem finalem vel trenguam fiendam inter Reges Joannem Franciæ & Eduardum Angliæ, ipſorumque regna: qui Cardinales de menſe prædicto de curia receſſerunt, & in regno Franciæ applicarunt continuando ipſorum diatas pro pace vel trengua inter ipſos Reges vel regna ponenda*. His conſentanea alterius MS. author (c) Germanus, & Innocentii vitæ ſcriptor (d) repetunt: quibus hiſtorici conſentiunt (e).

(a) *Matth. Vill. l. 6. c.* 31.

Decreti Cardd. duo ad Anglum Gallumque conciliandos.

(b) *MS. bibl. Vat. ſig. num.* 2040.

Ut facilius legati Cardinales conſilia perducerent, Pontifex adhibendum etiam Carolum Imperatorem pacis interpretem cenſuit, eumque rogavit (f) ut Cardinalibus locum, in quo ipſum convenirent, conſtitueret: *Cum*, inquit, *fili chariſſime, ſicut habet multorum nobis admodum grata relatio, tu diſpoſiturus imperii tui negotia ſis ad civitatem Metenſam vicinam ſatis regno Franciæ in proximo acceſſurus, nos hoc divinæ diſpenſationis & proviſionis credentes eſſe conſilium, ut eo tempore pietas tua regno appropinquaret eidem, quo dicti nuncii ad illud ſunt pro ipſius concordiæ reformandæ negotio acceſſuri; & ex hoc ſpem & fiduciam noſtram hujuſmodi roborantes, ſerenitatem tuam attente rogamus, & petimus inſtantius obſecrantes, quatenus attendens quam gratum Deo præſtabis obſequium, ſi in tam utili tamque accepto Deo negotio epiſcopo & Cardinali cooperreris eiſdem, ad aliquem locum, in quo tecum poſſint convenire, divinæ miſerationis intuitu, conſideratione utilitatis publicæ ac noſtræ intercesſionis obtentu declinare non putes oneroſum. Dat. Avin. VII. kal. junii anno IV.*

(c) *MS. bibl. Vat. ſig. num.* 3765.

(d) *Geſta Inn. VI. apud Boſq.*

Adhibitus Imp. pro pace redintegranda.

(e) *Froſſar. in Joan. I. & alii.*

(f) *To. 4. ep. ſecr. p.* 74.

Conjuncturus itaque cum imperiali pro conciliandis Francorum & Anglorum Regibus apoſtolicam authoritatem Innocentius, graviſſimis ſententiis Joannem Regem ad amplectenda pacis conſilia præmonuit (g), exortas e bello calamitates expoſuit; contulitque cum præteritæ concordiæ felicitate: laxata licentiæ ſcelerique fræna: divinum cultum obſoleſcere; ad inferendas mutuas cædes incumbere, qui animis armiſque religionis propagandæ ſtu- II.

Monitus Gallus, ut eam amplecteretur.

(g) *Ib. p.* 93.

dio conjuncti clarissimas olim de Infidelibus victorias retulissent: diuturna illorum diffidia ingentia pontificum de propaganda divina gloria discussisse hactenus: atque adhuc dissipatura consilia.

Innocentius, &c. Joanni Regi Francorum illustri.

Commoda pacis proposita. *Pax bonarum artium decora mater, & cunctarum parens fœcunda virtutum, etsi universaliter omnibus sit indifferenter optabilis, Regibus tamen atque principibus quam maxime optanda est, siquidem sicut in quiete regnantium quiescunt subditi, & in pace ipsorum pacis beneficio perfruuntur; sic in commotione principantium commoventur subjecti populi, & in eorum turbatione turbantur. Hoc profecto, charissime fili, recte considerantibus liquet apertius: hoc te experientia docuit: hoc tibi frequenter subjecta res oculis indicavit: hoc, ut ita dixerimus, palpasti sæpenumero: hoc gustasti. Vidisti namque in tua, & charissimi in Christo filii nostri Eduardi Regis Angliæ illustris amara dissensione subjectam tibi & ei rempublicam, olim pacis opulentia gloriosam, quodam quasi vehementiori turbine conquassatam: vidisti florentem abundantia populum, ope auxilii aliorum egenum: vidisti plebem bonis omnibus opulentam, bonis fere omnibus destitutam: vidisti quietissimos subditos dissensione amarissima lacessitos: vidisti [quod gravius est] deputatos divinis obsequiis sceleratis operibus inquinatos: vidisti sacris pridie ministeriis insudantes, nunc rapinis intendere, nunc spoliis occupari, nunc effusioni, proh dolor! humani vacare cruoris:* Et bellorum mala. *Accingitur enim gladio, sumit arcum & pharetram, armatur lancea, insurgit in clypeum, qui nuper librum in manibus, & in ore gestare Dominum consuevit: ministri altaris dominici ministrant, heu, raptoribus virginum, conjugatarum, adulteris, & abductoribus viduarum. Quis igitur, princeps inclyte, fidelis Christicola istu non defleat? quis non ploret quis, non tristetur & lugeat, Christi milites olim adversus Christiani nominis inimicos, claris victoriam titulis gloriosos, in cæde mutua occupari? Et quos dudum fama quæstus toto divulgavit orbe claros atque laudabiles, hos vindictæ noxius appetitus propria coangustat in patria, & in suis laribus tenet obscuros. Hæc, inquam, jugiter nostris amare præsentatur obtutibus, hæc nos lacbrymarum mergunt in fluvios, hæc mentem anxiam indesinenter excruciant, hæc mœrens cor continue inquietant, hæc ab intimis educunt quotidiana suspiria, hæc intrinseca quæque amaricant, hæc perturbant.*

III. His medendum esse. *Digne igitur ad supputationem dissensionis hujusmodi ac pacis reformationem vias & modos solerter exquirimus, & exquisitos solicite promovemus, at adjuti dono divinæ gratiæ, sine qua omne opus incassum intenditur, tantis possimus malis occurrere, tantisque periculis obviare: ac bona quietis & pacis, quæ pater hucusque sustulit scandali, & profligare longius omnino conatur, instaurare fortius valeamus. Et ideo licet nostra & nonnullorum prædecessorum nostrorum, aliorumque fidelium studia, quæ circa hoc laborarunt, pacis æmulus, peccatis exigentibus, eluserit hactenus ac vacuarit effectu; sperantes tamen in eo, qui concordiam in sublimibus suis parat, quique verus angularis est lapis parietem utramque connectens,* Condolendum afflictæ plebi. *quod ipse hostis ejusdem fraudibus superatis & artibus plebem suam in fine non deseret; quinimmo in ipsius angustiis & pressuris ei pie compatiens, pacis ejusdem diu concupito negotio nostris, & communibus fidelium Christi votis benignus & misericors condescendet, consulta cum fratribus nostris super hoc deliberatione præhabita, venerabilem fratrem Talayrandum episcopum Albanensem, ac dilectum filium nostrum Nicolaum tit. S. Vitalis presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis nuntios,* Commendati legati. *viros utique decoros multis virtutibus, & in magnis & arduis multa & laudabili experientia comprobatos, honoris & status tui regnique tui fervidos amatores, in quibus timor Domini sanctus manet, & quorum inest affectibus bonum pacis, ad te præfatumque Regem tanquam pacis angelos providimus destinandos, &c.* Adjicit ardentissimas preces, ut concordiæ interpretes Cardinales audiat, eorumque consiliis ad ponendum tot malis modum obsequatur. *Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis* XII. *kal. junii anno* IV.

IV. Conceptæ sunt eadem pene verborum forma ad Eduardum pontificiæ literæ (a), quibus diuturni belli rei Christianæ funestissimi mala describit. Solicitatæ (b) etiam Isabella mater, atque Philippa uxor Reginæ, tum alii gratia & auctoritate in Anglicana aula spectantissimi viri incitati, ut Regem ad concordiam adducerent. Impacta Pontifici calumnia. Cum vero nonnulli apud Eduardum malevolis susurris Pontificem vocassent in invidiam, non tam in superiori fœderis colloquio interpretem conciliatoremque pacis, quam perturbatorem egisse, fœdam calumniam his verbis detersit (c): Ab ea se apud Eduardum vindicat. *Testis nobis est Deus, cujus vices in terris immeriti gerimus, quod nos, attendentes esse proprium cuilibet sacerdoti, sed nobis maxime, quem super omnes sacerdotes dignatio divina constituit, pacificare discordes, & diffidentes ad concordiam revocare; & considerantes etiam, quod licet omnium pax & concordia sit optanda, tua tamen & ipsius Regis eo est studiosius promovenda, quo tua & illius discordia velut quidam turbo validior concussit fortius & attrivit gravius populum Christianum,*

(a) Eod. to. 4. ep. secr. 94.
(b) Ead. pag.
(c) Ib. p. 96.

pro

pro hujusmodi reformatione pacis & laboravimus cum omni sinceritate solicite, & cum omni attentione impendimus studium, ut dedimus, nec ad sinistram nec ad dexteram declinantes, operam pro viribus efficacem: sed si laboribus nostris speratus non successit effectus, propter hoc lingua tertia labores non debuit depravare. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis XIV. *kal. julii anno quarto.*

(a) Ead. ep.

Diluit eandem de non adhibita pro redintegranda pace diligentia notam, ab invidis & obtrectatoribus aspersam, pluribus literis (a) datis ad Michaelem episcopum Londoniensem, atque Anglos proceres: quos Pontifici (in quem facile, utpote Gallum genere suspicionibus sinistris imbui poterant) iniquiores fuisse, ex Matthæi Villani superius dictis patet; cum is tradat, Henricum Lanclastrium & Philippum Borbonium, utriusque Regis contraria jura summa pertinacia defendisse. Ne vero rerum novarum conversionibus ac eventibus præliorum concordiæ, pro qua redintegranda legati erant Cardinales, ratio omnis confunderetur, Eduardum Walliæ principem parentis nomine, & comitem Armaniaci Francorum Regis vice in Vasconia præfectos rogavit (b), ut dum Cardinales internuntii ad Reges pergebant, ipsi movandis rebus belloque temperarent. Solicitatus etiam, ut sæpe antea, Eduardus Rex (c), ut Carolum ducem Britanniæ vinculis solveret, quo operam una cum Cardinalibus pro restituenda concordia posset conjungere, atque (d) Isabella & Philippa Reginæ, Eboracensis, & Cantuariensis archiepiscopi, Londoniensis & Wintoniensis episcopi, ut Regem, qua pollebant apud ipsum gratia, ad id adducerent: ad quam etiam rem iidem Cardinales jussi incumbere (e).

Tractatum frustra de pace a Regum oratoribus. Rogati principes ut bellum intermitterent.

(b) Ib. p. 57. 58.

(c) Pag. 157.

(d) Pag. 158.

(e) Pag. 159.

V. Joannes Francorum Rex in suis expilandis sævus.

Data præterea est Cardinalibus internuntiis provincia, ut corriperent Joannem Regem, qui ad conficiendos ingentes bellicos apparatus gravissimis suos premebat vectigalibus, atque ecclesiasticos viros pluribus aliis gravatos oneribus, imperatis sine pontificis auctoritate anni unius decumis oppresserat, tantam acerbitatem in iis exigendis exercentibus illius administris, ut sacerdotes, pars exhausta opibus, pars conscientia deterrita templorum curam abiicerent: unde divinus cultus obsolescebat, atque aliis principibus perniciosum dabatur exemplum, ne pari sævitia ecclesiasticos spoliarent. Joannem etiam Regem admonuit gravissimis literis (f) Innocentius, ut mala hæc sedaret, vel potius tolleret, quo divinum Numen placatum tribueret optatæ pacis felicitatem.

(f) Ead. to. 4. ep. secr. p. 173.

Innocentius, &c. Joanni Regi Francorum illustri.

Perstrepit, fili charissime, Romana curia querelis gravibus, & infestis rumoribus Apostolica sedes tinniunt continuo quasi aures, quod quidam officiales & ministri tui prætextu concessa per te illis, ut asseritur, potestatis ecclesias, personas ecclesiasticas regni tui, præter alia insolita gravamina plura, quibus eædem ecclesiæ ac personæ premi & angariari dicuntur, indifferenter sicut & laici ad solvendum tibi vel illis nomine tuo decimam sive subsidium ad valorem decimæ unius anni de proventibus ecclesiasticis eorumdem compellere moliuntur, occasione cujusdam concessionis seu promissionis, quam de illa vel illo quidam pauci numero prælati ecclesiastici dicti regni, nullum a prælatis illius aliis & personis eisdem mandatum aut consensum habentes, tibi absque licentia sedis ejusdem, sine qua eis id facere non licebat, improvide ac in salutis eorum præjudicium fecisse dicuntur: quodque officiales & ministri iidem in exactione hujusmodi decimæ sive subsidii tantum exercent sine omni miseratione rigorem, ut si quæ sint ex personis eisdem, quæ decimam seu subsidium hujusmodi solvere aut impotentia præesse non possint, aut conscientia motæ recusant, bona earum ad manum tuam capiant & detineant sub eadem; & tot eas altas pressuris affligant, ut vitæ necessariis destitutæ ecclesias & beneficia eorum relinquere compellantur; unde fit, quod Conditor redemptorque tuus, per quem regio sedes in solio, pro modico subsidio conferendo tibi debitis ei fraudetur obsequiis, & ministrorum ejus voces, solitæ illius exerceri semper in laudibus, querelis & clamoribus occupantur. Hæc, princeps inclyte, ubi semel & iterum nostris in auribus sonuerunt, nos considerantes attente puritatem devotionis ad Deum, & rectitudinem zeli ad conservationem & ampliationem ecclesiasticæ libertatis catholicorum, principum progenitorum tuorum & tuam, credere nulla ratione potuimus: sed tandem multiplicata querela, ut excrescens continuo conquerentium numerus, & etiam ipsa miranda nobis insinuatio tua retinentes impulerunt nos ad credendum; & eo ampliori amaritudine repleverunt, quo hæc tuæ saluti & famæ, quas attenta sinceritate zelamus, contraria & libertati ecclesiasticæ præjudicialia potius dignoscuntur.

Ut præsules ad decumam extorquendam subornarit.

Administrorum ejus in vexandis ecclesiasticis sævitia.

VI. Ut a majorum exemplis defecerit in exigenda decuma sine Pont. facultate.

Considera itaque, amantissime fili, considera utrum personis eisdem multiplicium onerum, quorum plurima in tuum, & ipsius regni tui subsidium (de licentia tamen sedis Apostolicæ) subierunt, fatigatione lassatis adiicienda sit laxitudo. Considera utrum paucorum particularis oblatio, sanctionibus canonicis omnino contraria, sit ad universale omnium extendenda dispen-

dium, & ad ipsius libertatis ecclesiasticæ præjudicium retorquenda. Considera quid catholicis incumbat principibus, quando Pharao ille divinæ legis ignarus, cum servituti cæteros subjecisset, sacerdotes & possessiones eorum non solum in pristina libertate dimisit, quinimmo de publico sacerdotibus ipsis alimoniam ministravit. Considera qualia quantaque pericula in inferiores hujus seculi potestates hæc, si (quod absit) processerint, exemplari quodam alveo derivarent, cum ut nosti imitatores plures facile culpa reperiat, quæ committitur a prohibitore culparum. Quid enim dicent quidve facient reliqui Reges & principes orbis terræ, si te, qui ecclesiæ & personas easdem speciali semper honorificentia prosecutus, & ad conservationem ac ampliationem libertatis ipsius regios favores impendens, ad id alios exemplis laudabilibus provocasti, talia senserint vel audierint facientem? Erigent proculdubio ad vetita animos, extendent ad illicita manus, & ad inconcessa digitos informabunt.

Pernicies hujus exempli.

Ad pietatem itaque tuam, ut super his remedia necessaria provisionis acceleres, cum omni fiducia recurrentes, illam attente requirimus, & hortamur in Domino, ac attentius deprecamur, tibi hujusmodi tuæ salutis intuitu paternis consiliis suadentes, quatenus hæc, quæ ex paterna charitate describimus, filiali benignitate recipiens, illaque tecum æqua & tranquilla mente pertractans, malum hoc, ne si (quod absit) irremediabiliter steterit periculosius, quod nos molestat, de gremio universalis ecclesiæ pro reverentia illius, qui est fundator & fundamentum ejus, auferre procures: sic enim certe Dominus votis tuis benignus assistet, imponet solicitudinibus terminum, curas noxias subtrahet, multiplicabit facultates, vires augebit, & quibusque asperis in plana conversis, tibi & subditis tuis populis, sicut desiderantissime cupimus, optatæ quietis & pacis tempora propitius instaurabit. Super quibus, ut mentis nostræ amaritudinem speratæ provisionis tuæ medela dulceret, iterum rogamus & petimus, ut quæcumque super his agenda duxeris, nobis e vestigio intimare procures; iis, quæ venerabilis frater Talayrandus episcopus Albanensis, & dilectus filius noster Nicolaus tit. S. Vitalis presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis nuncii magnitudini tuæ super eis pro parte nostra retulerint, firmiter crediturus. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis III. non. septembris anno VI.

Monetat ut male cœptis absistat.

VII. Consentiunt his, quæ de Joannis Regis in extorquendo ære militari sævitia tradunt, historici, ex quibus Matthæus Villanus ait (a), mercatores externos ob eam diffugisse, ac plures urbes, regiis administris non admissis, quandam reipublicæ formam induxisse. Nec mirum, si conductus sudoribus pauperum ac sacerdotum lachrymis potentissimus exercitus turpissime fuerit profligatus, dum hæc subsidia in regni ordinum comitiis poscebat Joannes. Intercessisse apud populum Carolum Regem Navarræ multis nominibus regiæ Gallicæ beneficiarium, atque etiam proditionem in socerum conflasse, ferunt (b): ex quo indignatus Joannes illum custodiæ mancipavit. [1] Sed Regis Navarræ fratres Caroli vincula ulturi infesta signa extulere, quamvis Pontifex, ut iis occurreret, Ludovicum principem, qui Caroli Regis nomine regnum Navarræ administrabat, proceresque ac populum multis literis sit adhortatus (c), ut licet Joannes Rex ad generum custodia liberandum difficilem se præberet, tamen mulcerent illum potius, quam illato bello exasperarent. Ita civili bello arsit Gallia.

(a) Matth. Vill. l. 6. c. 18.

Rex Navarræ custodiæ traditus.

(b) Froissard. hist. l. 1. Paul. Æmil. in Jo. Rege Gaguin. in eod.

Ejus affines bellum Joanni inferunt.

(c) To. 4. ep. secr. p. 167.

Eodem tempore Eduardus junior finitimas Aquitaniæ provincias ferro flammaque subiiciebat. In quem Joannes Rex signa convertit, deprehenditque (d) exuviis onustum in Pictavensi agro copiarum numero admodum imparem. Certa videbatur sine periculo victoria: sed vincendi patientia Joanni defuit (e). Inter hæc legati (f) Cardinales Talayrandus & Nicolaus submissi ab Innocentio, cum metuerent, si adversæ concurrerent acies, plurimum sanguinem Christianum effusum iri, qui potius pro defendenda in Turcas fide, firmandaque orientalis ecclesiæ cum Romana conjunctione spargendus erat, ad Francorum Regis ac Walliæ principis castra discurrere, ut concordiam inter eos redintegrarent. Neque abnuit Anglus periculi terrore perfusus æquis legibus pacisci concordiam, eamque affinitate firmare: at Joannes pravis temerariorum subornatus consiliis (g), Talayrandum Cardinalem facessere jussit, adjectis verborum minis, ni abiret de vita, periclitaturum (h). Ut vero Franci, qui divinas in se iras ob repulsos internuntios

Joannes Rex in Eduardum juniorem movet.

(d) Matth. Vill. l. 7. c. 69.

Patientia illi, ut vincat deest.

(e) Paul. Æmil. in Joanne Rep.

(f) Matth. Vil. l. 7. c. 20. Fros. l. 1. Paul. Æmil. & Walf. in Eduard. III. & alii.

(g) Gesta Innoc. VI. apud Bosq.

Repulsi legati.

(h) Froissar. hist. l. 1. in Joanne.

NOTÆ [1] ANnaliste hic ex incerto tantum rumore exceptam captivitatem Regis Navarræ commemorat. Sed totius historiæ veritatem suffragio suo confirmat Nangii continuator, qui tunc in Gallia degebat. Ipso tamen eodem continuatore teste, ad quadragesimam superioris anni 1355. hæc referenda. Eo enim anno & tempore Carolum Navarræ Regem cum aliis nonnullis viris principibus solemni convivio e Carolo de Hispania comite stabuli Galliæ exceptum Joannes improvisus superveniens oppressit, captumque secum abduxit. Causas alii alias prætendebant: omnia incerta. MANSI

tios apostolicos pacis interpretes concitorant, magna strage ab Anglis sine profligari, inter alios describit his verbis MS. Vaticani auctor (a): *In dicto tempore guerra mortalis & terribilis perseveravit inter Reges Franciæ & Angliæ in regno Franciæ per totum linguam Auxitanam, Britanniam, Normanniam & Picardiam. Ferro & igne Anglicè per dictas provincias pene deludentes & occupantes, nec non ultimate sub anno MCCCLVI. & die lunæ XIX. mensis septembris princeps Galliarum primogenitus Eduardus III. Regis Angliæ bellum habuit cum suis gentibus in territorio Pictavensi contra Regem Joannem filium Regis Philippi de Valoys & suas gentes. Quod bellum dictus princeps obtinuit: & dictus Rex cum suo filio tertio per dictum principem & suas gentes captivati & ducti in Angliam fuerunt cum circa ducentis tam comitibus quam vicecomitibus, banderensibus, baronibus, militibus, & nobilibus majoribus & melioribus regni Franciæ, cum multis aliis comitibus, baronibus, nobilibus, & communitatibus dicti regni Franciæ.*

(a) *MS. bibl. Vat. sig. num. 2040. Matth. Vill. l. 7. c. 20. Petr. l. 2. de vita solit. sect. 4. c. 2. & rer. senil. ep. 2. Paul. Æmil. in eod. Jo. Rege Wal. in Eduard. II. & aliis.*

Galliæ Rex captus.

Non Anglicis viribus, sed divinæ in Joannem ultioni vulgo adscripta est hæc victoria; de qua hæc habet Innocentii vitæ scriptor (b): *Cessit victoria dicto Odoardo principi, dicto Rege & suis fere omnibus captivatis, cæsis, aut in fugam conversis: quod fuit admodum mirabile & stupendum, attento maxime, quod pro uno ex victoribus victi erant decem & ultra. Eorum etiam apparatus tam in armis, quam equis & aliis ad bellum necessariis & opportunis, erat multo solemnior & validior, & ad vincendum alios magis dispositus in cunctis. Sed talis fuit voluntas Dei seu ordinatio, cui resistere nemo potest.* Eduardus porro victor agnovit non suis viribus, quæ imbelles erant, sed divini Numinis manifesta ope potentissimum hostem debellatum: ejusque pater Rex, non festos ignes, ut se fumo pasceret, excitandos curavit, sed divina sacrificia octo diebus continuis ad agendas Deo grates, ac pro eorum, qui occubuerant in acie, animabus a sacerdotibus peragi jussit (c): quo modestiæ specimine majorem gloriam, quam filius triumpho collegit. [1]

(b) *Gesta Innoc. VI. apud Bosq.*

Numero superiores erant Galli.

Anglorum pietas commendanda.

(c) *Matth. Vill. l. 7. c. 21.*

VIII. Accepto de Gallica clade nuncio, Innocentius delphinum optimis consiliis, ut se adversus res asperas muniret erudivit (d); neque dolori, sed instaurandis lapsis rebus vacaret: probos consultores sibi adsisceret: divinum timorem insereret animo: neve injustis oneribus populum opprimeret; atque internuncios Cardinales ad abruptum toties pacis colloquium redintegrandum jussit incumbere. Tum vero Eduardus (e), licet capto Joanne Rege posset ulterius excurrere; veritus tamen ne Galli, collectis novis viribus eundem Regem recuperarent, vel ne in ipsum Carolus Imperator prosiliret, Burdegalam spoliis & gloria onustus se recepit. De cujus in parta victoria moderatione animi egregie sentiens Innocentius, illum ad clementiam in victos explicandam, accommodandum paci in triumpho animum, ac reponenda divino Numini grati animi officia hisce literis est adhortatus (f).

Delphinum Pontifex ad constantiam excitat.

(d) *To. 4. ep. secr. p. 204.*

(e) *Matth. Vill. l. 7. c. 20.*

Burdegalam Joannes ducitur.

(f) *To. 4. ep. secr. p. 201.*

Eduardo primogenito charissimi in Christo filii nostri Eduardi Regis Angliæ illustris principi Wolliæ.

Quanquam, fili, ex tuorum felicitate successuum cum mundo sentiens, ut probabiliter credimus, glorieris; tenemus tamen indubie, quod sicut Deo devotus, & ex devotis ei parentibus editus triumphorum gloriam & victoriarum honorem ad Deum creatorem tuum, a quo est omnis victoria omnisque triumphus, cum reverentia refers: tenemus, quod in eis effusionem cruoris humani consideras: tenemus, quod animarum pericula intueris; & quod proinde in conspectu ipsius Dei tui eo te humilias amplius, quo sicut circumspectus & prudens plane perpendis, debere te illi pro iis referre gratias, pro his ab eo veniam deprecari. Licet enim idem ipse Deus, prout vult, distribuens dona sua, te victoriarum titulis & triumphorum pompa fecerit gloriosum; detestatur tamen plebis suæ stragem, nec regnantium rancorem aut odium, qui vel injuriam compensari vult excidia fidelium & innocentium populorum. Quod nos attenta nobiscum meditatione pensantes, non revocamus in dubium, immo verisimiliter certi sumus, quod tu quanto de manu Domini prosperiora te suscepisse cognoscis, tanto ad pacem sis promptior, tanto ad concordiam favorabilius incline-ris; maxime cum ea sit consuetudo potentium imitantium pietatem, ut plus eos ad clementiam quotidie prosperitas excitet, plus ad mansuetudinem felicitas indesinenter induat; nunquam enim pietas in aliquo

Pontificiæ ad victorem literæ.

Adhortatio ad clementiam.

NOTÆ [1] SPondanus ad hunc annum memorat concilium quoddam Londinense a Simeone Islepio Cantuariensi Archiepiscopo celebratum, in quo exigente Eduardo rege decimas sexennes clerus reclamavit; ac tandem post multas in utramque partem concertationes, conventum fuit ut pro sexennali annalis tantummodo decima solveretur. Legendus Harpsfeldius hist. eccl. Angl. sæc. XIV. cap. X. Concilii hujus nec Spelmannus in collectione synod. Britanniæ, nec Labbeus in sua collectione generali, meminerunt; Acta hujus non ante multos annos publici juris fecit Wilkins in collectione novissima conciliorum Angliæ to. 3. ad hunc annum. MANSI

quo, nisi cum possit: sævire, perpenditur: nunquam dulcedo mansuetudinis, nisi cum possit rigide agere, innotescit. Dat ergo potentia occasionem clementiæ: dat causam etiam pietatis.

IX. *Hanc igitur occasionem, hanc causam a te, cum exhibere possis, exigimus ut pro pace inter charissimum in Christo filium nostrum Joannem Regem Francorum illustrem, quem ad carcerem tuum bellicus eventus adduxit, & te (actore Domino) reformandam, nobilitatem tuam confidenter adimus; illam quanta possumus affectione rogantes, ac per viscera misericordiæ Dei obsecrantes attentius, quatenus reddens gratitudinis vicem domino Deo tuo pro his, quæ tribuit ipse tibi, ad pacem & concordiam habilites animum, cor præpares, disponas & mentem: nosti enim, quod ille Rex pacificus, per quem vivis & regnas, pacem te diligere præcipit, & immisericordium cordium refugit incolatum. Et ne longis sermonibus diffusius extendamus epistolam, precibus nostris adiicimus, ut quæ venerabilis frater Talayrandus episcopus Albanensis, & dilectus filius noster Nicolaus tit. S. Vitalis presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis nuncii, vel alter eorum tibi super hoc pro parte nostra per se vel alios retulerint, aut literis indicarint, credas indubie; illaque speratis operum fructibus pia velis prosecutione complere. Dat. Avin. v. non. octobris anno IV.*

Et ad pacem.

Collaudavit aliis literis Pontifex (a) eundem principem, honorificentissime excepisse Talayrandum Cardinalem, fregisse in secundis rebus superbiam animi, quæ victoribus dominatur; gratesque ei egit, fuisse singulari comitate Francorum Regem prosecutum: *Venerabilis*, inquit, *frater noster Talayrandus episcopus Albanensis A. S. N. per suas literas scripsit nobis, quod tu nobilitatem, quam derivas ex genere, confirmans & amplians generositate animi ac operatione virtutum, tantis eum es prosecutus honoribus, tantisque favoribus, quantos filium in Christo patri decuit exhibere: quodque (quod hic omnibus majus est) animum tuum æqualiter ad omnia præparans, nulla erectus prosperitate successuum, sed in conspectu domini Dei tui semper humilior, ei omnia deputans, a quo omnia suscepisti, charissimo in Christo filio nostro Joanni Regi Francorum illustri, quem ad carcerem tuum bellicus eventus adduxit, honorificentiam quæ tanto principi convenit, benignus impendis: super quo nobilitatem tuam meritis laudibus prosequentes, & sperantes indubie, quod omnipotens Dominus, qui humilia respicit & alta de longe cognoscit, in te uberius & copiosius gratiam suæ benedictionis effundet, &c. Dat. Avin. II. non. octobris anno* IV. Commendat Eduardum juniorem Villanus (b), tantis illum officiis Joannem esse prosecutum, ut etiam mensæ accumbenti inservierit.

(a) Ead. pag.

De legato honorifice excepto actæ gratiæ.

Deque Gallo Rege clementer habito.

(b) Matth. Vill. l. 7. c. 20.

Levandæ vero Gallorum consternationis, & impendentium malorum avertendorum solicitus Pontifex, ad componendas res Carolum Imperatorem Romanorum adhibendum censuit: missoque ad eum Androino abbate Cluniacensi, hortatus est (c), ut pacis interpretem Francos inter & Anglos ageret: reservatam uni ipsi tanti operis gloriam, atque internuntios Cardinales in ea re diligentem operam locaturos. Quanto vero dolore ex Francorum Regis vinculis confectus esset, his verbis descripsit (d). X.

X. Solicitatus Imp. ut pacis sequestrem agat.

(c) Ib. pag. 202.

(d) Ead. pag.

Innocentius, &c. Carolo Imperatori Romanorum semper Augusto.

Tanta, fili charissime, amaritudine nos replevit, tamque vehementis doloris aculeo cor nostrum & intima quæque sauciavit sinistri casus eventus charissimi in Christo filii nostri Joannis Regis Francorum illustris, quem ad te ante receptionem præsentium credimus pervenisse, ut pene in nobis virtus defecerit, emarcuerit vigor, & sensus evanuerint quasi omnes. Quis enim sanæ mentis, quis sui compos, quis carnei cordis, quis humani animi non erumpat in lacrymas? quis amara de profundis pectoris suspiria non educat? quis prohibeat gemitus? quis compescat fletus? quis lamenta contineat? singultus etiam quis refrænet in effusione Christiani sanguinis, tantorum casu nobilium populorum, ruina fidelium, & multarum, quæ deploranda sunt amplius, periculis animarum? Nullum enim cujusquam tam saxeum pectus credimus, quod hæc audita non frangerent: nullum tam ferreum, quod non mollirent, & funderent; nullumque tam rigidum, quod horum consideratio non leniret. Cumque inter angustias plurimas, quibus propter hæc & alia obvolvimur, undique ad necessariam reparationem casus hujusmodi animum dormientem sensu amaritudinis excitamus, utcumque de conamine vel ministerio humano pene diffisi, ad eum attollimus attenuatam mœroribus aciem, ad eum desolatæ mentis erigimus oculos, ad eum devotas preces & orationes effundimus, qui mari & ventis imperat, & ad cujus nutum stat spiritus procellarum; ut ipse super tot plebis suæ flagellis acerbioribus pia compassione commotus, mittent de alto potentiæ suæ manum, nos de aquis harum tempestatum eripere, ac secundum multitudinem dolorum in corde nostro consolationibus suis animam nostram lætificare dignetur. Et speramus in eo, quod etsi precibus nostris aurem suam pro peccatis nostris accommodare refugiat, miserebitur saltem calamitatibus populi, quem ipse pia proprii cruoris effusione redemit.

Conceptum a se ex Joannis vinculis dolorem illi significat Pontifex.

Et effusas ad Deum preces.

Et hinc est, quod tenentes firmiter ipsius Redemptoris nostri munere procuratum, XI.

ut

Rogatur Cæsar, ut ad limitem imperii accedat.

ut tu, qui solus inter homines languoribus his vehementioribus potes necessariam adhibere medelam, hoc tempore turbinum ad extremas imperii tui partes regno Francorum proximas declinaris; ad te, ut hanc rabiem procellarum virtute industria ac prudentia tuæ frænes, & tranquillæ pacis beneficio tollas de medio guerrarum incommoda, & commotiones hostiles, confugimus; pietatem tuam per eum, cujus nutu imperiali fastigio præmines, deposcentes, quatenus præmissa & alia, quæ brevitatis gratia subticemus, in debitam considerationem adducens pro reverentia Dei, consideratione salutis & honoris tui, publicæ utilitatis intuitu, & nostræ intercessionis obtentu, ne moreris; sed festinans descendas desolationi catholici occurrere populi, Christianæ gentis excidia tollere, obviare periculis animarum. Tibi enim hæc gloria, tibi honor, tibi hæc laus a Domino reservantur; tu namque partibus conjunctus es sanguine: tu licet sis proximior alteri, utriusque tamen causam juste respicies, & ad æquitatem, non ad sanguinem, oculos inclinabis: tu efficax tractator pacis, & promotor concordiæ tam favore dignitatis cæsareæ, quam gratia charitatis. Habebis etiam ibi venerabilem fratrem nostrum Talayrandum episcopum Albanensem & dilectum filium nostrum Nicolaum tit. S. Vitalis presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis nuncios, quos boni hujus utiles cooperatores invenies, & quorum in occurrentibus consiliis dirigi, & auxilio poteris adjuvari: super quo, quia dilecto filio Androino abbati monasterii Cluniacensis Matisconensis diœcesis latori præsentium imposuimus aliqua clementiæ tuæ oretenus exponenda, precamur attentius, ut ipsius pro parte nostra relatibus adhibeas plenam fidem. Dat. Avin. v. non. octobris anno IV.

Obortam inter Reges litem componat.

XII. Contulit (a) se ad eumdem Carolum, qui Metis comitia augustalia indixerat, Carolus ipsius nepos ex sorore dux Normanniæ, ut illum ad præstandam laboranti regno opem permoveret: nec enim modo Anglici belli terrore, Rege jam capto, ac cæso nobilitatis flore; sed intestinis etiam seditionibus fluctuabat: Regis Navarræ frater Normanniam ob illum in vinculis tentum infestabat; plebeji furebant in nobiles, ipsorum proditione vel ignavia Regem captum: qua etiam nota aspergebatur Gallici sceptri heres ipse, qui una cum agmine suo post leve prælium, fuga arrepta, Joannem deseruisset. Convenisse Metis Francorum & Anglorum oratores cum Carolo Imperatore ad festa natalitia Domini, sed nullam concordiæ rationem a Germanis principibus inter Francos Anglosque conciliari potuisse refert Villanus (b), de quo etiam meminit Rebdorfius his verbis (c): *Mense decembri præscriptas Imperator vocatus per dominos & civitates regni Franciæ post bellum præmissum venit in civitatem Metensem, ubi jura imperii & claves civitatis ab incolis requisivit: & per dominum Innocentium Papam Cardinalis Petragoricensis transmissus ad ipsum, ac filius Regis Franciæ consanguineus Imperatoris, qui de bello suprascripto cum multis armatis fugit, ac multitudo magna principum Alemanniæ & Franciæ convenit ad ipsum; & per festum nativitatis dominicæ fuerunt apud ipsum. Demum transit in ducatum Brabantiæ, & hujusmodi guerram sedavit.*

(a) Eod. to. 4. ep. secr. pag. 240. & tom. 3. collect. Plat. pag. 103.

Galli civili bello impliciti.

Conventus Metis habiti ab Imp.

(b) Mat. Vill. l. 5. c. 46.

(c) Rebd. in annal. hoc ann.

Bellum inter Belgam & Brabantinum.

Adhibuerat Pontifex pro sopiendo eo bello inter Brabantiæ ducem Wenceslaum ac Ludovicum comitem Flandriæ sub-obtentu Caroli Imperatoris authoritatem, ad quem ea de causa Petrum episcopum Cameracensem miserat, ut ostendunt pontificiæ literæ ad Imperatorem ipsum, nec non ad Wenceslaum ducem & Ludovicum comitem datæ (d): demumque pax inita, Mechliniaque Flandriæ comitis potestati permissa. Ita sævissimum bellum restinctum Pontificis & Caroli Imperatoris studio. Agunt de eodem bello inter alios Rebdorfius (e), Matthæus Villanus (f), Joannes a Leydis (g) ac MS. Vaticanum, cujus verba decerpemus (h): *Guerra*, inquit, *terribilis & fortis surrexit inter ducem Brabantiæ, suum germanum, & comitem Flandriæ, ipsorumque communitates & gentes anno II. suæ coronationis imperii; fuitque bellum campestre inter dictos Brabantinos & Flandrenses prope Bruxellas: quod bellum Flamenghi obtinuerant, & circa octo millia Brabantinorum mortui ceciderunt: & facto bello totus ducatus Brabantiæ fuit in gubernationem & ad mandata comitis Flandriæ per plures menses: & paulo post dictus dux recuperavit totum ducatum præter Malinas.*

(d) Tom. 4. ep. secr. pag. 224.

(e) Rebdorf. in annal.

(f) Mat. Vill. l. 7. c. 88.

(g) Jo. a Leydis l. 30. c. 16. Ægid. Royon in annal. Bel. Meyer hist. Fland. l. 13.

(h) MS. bibl. Vat. sign. n. 2040.

XIII. Wenceslao duci restituta Brabantia.

Metenses conventus.

Quod ad Carolum Imperatorem attinet, agit pluribus Rebdorfius (i) de Metensis conventus splendore ac magnificentia; cui etiam consentanea Albertus Argentinensis (k) & alii referunt: extantque in libro privilegiorum Romanæ ecclesiæ (l) plures leges ab Imperatore in eo promulgatæ hoc præfixæ titulo.

Infrascriptæ leges promulgatæ sunt in curia Metensi per dominum Carolum IV. Romanorum Imperatorem & Boemiæ Regem Augustum anno Domini MCCCLVI. in die natalis Christi, assidentibus sibi omnibus sacri Romani imperii electoribus, præsentibus dominis venerabili in Christo patre domino Talayrando episcopo Albanensi S. R. E. Cardinale, ac Carolo Regis Franciæ primogenito Normanniæ duce illustri ac delphino Viennensi. Prima lege statuuntur gravissimæ poenæ in eos, qui in necem electorum principum conjurarint. Dein ad eorumdem electorum principatus confirman-

(i) Rebdorf. in annal.

(k) Argent. in chron.

(l) Lib. priv. Rom. eccl. to. 1. pag. 401. ext. etiam in arce S. Angel. & inter collect. Platia. to. 3. pag. 103. 128. & 156. & apud Goldast. in collect. const. imperial. to. 1. in Carolo IV.

Ad eos delphinus accedit.

mandos sancitum, ne Boemiæ regnum, palatinatus Rheni, ducatus Saxoniæ, & marchionatus Brandeburgensis, atque alia ditio beneficiaria, vectigalesque urbes agrive discindi possint aut dissolvi: sed principatus, dignitas, & amplitudo in uno capite, majori scilicet natu filio, qui fratribus ac sororibus benignum se imperiturus sit, retinerentur. Subiicitur deinde pompæ ordo, cum Imperator instructo agmine, augustali ornatu insignis ad comitia pergit. Descripta etiam principum munera in hujusmodi conventibus exercenda. Definitum quæ stipendia officialibus tribuenda, cum principes imperatorio beneficio ac liberalitate ditionem acceptam profitentur. Denique, ut principes electores linguas calleant pro expediendis negotiis audiendisque exterarum gentium oratoribus hac lege cautum.

De filiis principum instruendis.

Statuimus ut illustrium principum, puta Regis Boemiæ, comitis Palatini, ducis Saxoniæ, & marchionis Brandeburgensis electorum filii vel heredes & successores, cum verisimiliter Theutonicorum idioma sibi naturaliter inditum sciri præsumatur, & ab infantia didicisse, incipiendo a septimo ætatis suæ anno in grammatica, Italica & Sclavica linguis instruantur: ita quod infra quartumdecimum ætatis annum existant in talibus juxta datam a Deo gratiam eruditi; cum illud non solum utile, immo ex causis præmissis summe necessarium habeatur, eo quod illæ linguæ ut plurimum ad usum & utilitatem sacri imperii frequentari sint solitæ, & in iis plus ardua ipsius imperii negotia ventilentur. Lata est in iisdem Metensibus cœtibus sententia (a) a Ruperto comite palatino, eodemque archidapifero Cæsaris & duce Bavariæ, qua septemviratus dignitas jusque creandi Cæsaris, ne qua de iis controversia moveretur Regi Boemiæ, asserta est. Consignatur id decretum hac loci & temporis nota. *Datum Metis anno Domini MCCCLVI. proxima dominica ante festum B. Luciæ virginis.*

(a) Ext. apud Goldast. in coll. legum imperial.

Boemo asseritur jus creandi Cæsaris.

XIV.

Celebrarat ante Carolus ineunte hoc eodem anno Nurembergæ alia ordinum imperii comitia, de quibus hæc narrat Rebdorfius (b): *Mense januario idem Imperator convocat curiam in Nuremberg, in qua archiepiscopi Moguntinensis, Coloniensis, Trevirensis, & alii principes conveniunt electores, & quamplures alii: sed filii Ludovici duo, Ludovicus marchio Brandeburgensis & dux Stephanus ad hanc curiam non conveniunt, timentes potentiam Imperatoris prædicti: Ludovicus vero dictus Romanus etiam filius Ludovici bene interfuit huic curiæ cum magno apparatu, & de marchionatu Brandeburgensi per Imperatorem est investitus ibidem.* De iisdem celeberrimis comitiis Nurembergæ a Carolo Imperatore habitis, in quibus ad

(b) Rebdorf. in annal.

Alia comitia Nurembergæ habita.

componendas res imperii constituendasque leges tulit, meminit vitæ Innocentii author (c), de Carolo loquens, his verbis: *Dum ad Alamanniam pervenisset, vocatis principibus in* * *Varemberch, multas leges edidit, & constitutiones fecit, statum & utilitatem imperii concernentes, ad pacem & concordiam inter ipsum & ecclesiam conservandas.* Extant eæ in molis Adrianæ tabulario, & inter illustria monumenta jussu Sixti IV. a Platina collecta (d) & in libro privilegiorum (e) Romanæ ecclesiæ MSS. Vaticani tabularii, e quo præcipuas decerpemus, quarum ferendarum causas, rationes, locum, ac tempus Imperator his verbis consignat.

(c) Gesta Innoc. VI. apud Bosquet.

Præcipua in eo gesta.

* Nuremberch

Infrascriptas leges ad unitatem inter electores fovendam & electionem unanimem inducendam, ac detestandæ divisioni prædictis variis periculis ex ea sequentibus aditum præcludendum, in solemni curia nostra Nurembergensi, assidentibus nobis omnibus principibus electoribus ecclesiasticis & secularibus, ac aliorum principum, comitum, baronum, procerum, nobilium, & civitatum multitudine numerosa, in solio majestatis cæsareæ imperialibus infulis, insignitis, & diademate decorati, matura deliberatione prævia de imperialis potestatis plenitudine edidimus, statuimus, & duximus faciendas sub anno Domini MCCCLVI. nona indict. IV. id. januarii regnorum nostrorum anno X. imperii vero II. Cavet primum pluribus legibus de tuto ac libero commeatu præstando septemviris, cum ad comitia pro creando Rege Romanorum erunt profecturi, quive euntes stipaturi sint, designat. Quo vero ritu a Moguntino archiepiscopo principibus, mortuo Imperatore, interregnum sit significandum, atque indicendi solemnes septemvirum conventus, celebrandive Francofurti, vel quo succincti comitatu adituri sint, his verbis sancit.

(d) Ext. in arce S. Angel. & inter collect. Plat. to. 3. p. 86.

(e) Lib. priv. Rom. eccl. to. 1. p. 401. ext. etiam apud Panv. post lib. de comitiis Imp. & apud Goldast. in collect. const. imper. in Carol. IV. to. 1.

De creando Rege Romanorum.

XV.

Cum ad hoc perventum fuerit, quod de Imperatoris vel Regis Romanorum obitu in diœcesi Moguntinensi constiterit, ex tunc infra unum mensem, a die notitiæ obitus hujusmodi continue numerandum, singulis principibus electoribus obitum ipsum & intimationem, de quibus præmittitur, per archiepiscopum Moguntinensem jubemus & decernimus suis patentibus literis declarari. Quod si idem archiepiscopus in executione & intimatione hujusmodi negligens aut remissus fortassis existeret, ex tunc iidem principes motu proprio, etiam non vocati, pro fidei suæ virtute, qua sacrum prosequi tenentur imperium, posthac infra tres menses, sicut in constitutione supra proximo posita continetur, in civitate Frankenfort sæpedicta conveniant electuri Regem Romanorum in Cæsarem promovendum. Debet autem unusquisque princeps elector vel sui nuncii prædictam civitatem Franken-

Ut convenire debeant electores.

Equitum stipatorum numerus.

ford

ford cum ducentie equitaturis tantummodo præfatæ electionis tempore introire, in quorum aumero quinquaginta tantum armatos vel pauciores introducere secum poterit, sed non plures. Princeps vero elector ad ipsam non veniens vel legales nuntios cum literis patentibus sigillo suo majore sigillatis, plenamque & liberam ac omnimodam potestatem continentibus ad eligendum Romanorum Regem futuram Imperatorem non dirigens, aut veniens, aut hujusmodi nuntios fortasse transmittens, si postea princeps ipse aut prædicti nuntii a prædicto electionis loco recederent Rege Romanorum futuro Cæsare non electo, nec ad præmissa procuratore legitimo substituto solemniter & relicto, electionis voce seu jure, quod in eadem electione habuit & tali modo deserait, careat ea vice.

Suffragii jure excidit, qui e conventu abeat.

Injungimus autem civibus de Franckenford & mandamus, ut ipsi universos principes electores in genere & quemlibet eorum ab invasione alterias, si quid inter eos adversitatis emergeret, & etiam ob omni homine cum omnibus eorum hominibus quot, ipsi & eorum quilibet in præfato ducentorum suorum equorum numero ad præfatam duxerint civitatem, in virtute juramenti, quod super hoc ipsos ad sancta præstare statuimus, fideli studio & solerti diligentia protegant ac defendant: alioquin perjurii reatum incurrant, & nihilominus omnia sua jura, libertates, privilegia, gratias, & indulta, quæ a sacro obtinere noscuntur imperio, omnino amittant, &c. Incussæ aliæ pœnæ: tum prohibiti quemquam alium, dum agitur de eligendo Rege, in urbem inducere. Dein servandi in electione ritus his verbis descripti.

Sacramento mutuam concordiam servent.

XVI. De peragenda divino sc.

Postquam autem sæpedicti electores seu nuntii civitatem Franckenford ingressi fuerint, statim sequenti die diluculo in ecclesia S. Bartholomæi Apostoli ibidem in omni ipsorum præsentia missam de Sancto Spiritu faciant decantari ad finem, ut ipse Sanctus Spiritus corda ipsorum illustret, & eorum sensibus lumen suæ virtutis infundat, quatenus ipsi suo suffulti præsidio hominem justum, bonum, & utilem eligere valeant in Regem Romanorum futurumque Cæsarem, ac pro salute populi Christiani. Peracta quoque missa hujusmodi, omnes illi electores seu nuntii accedant ad altare, in quo missa eadem extitit celebrata: ubi principes electores ecclesiastici coram evangelio B. Joannis, In principio erat Verbum; quod illic ante ipsos poni debebit, manus suas pectori cum reverentia supponant: seculares vero principes electores dictum evangelium corporaliter manibus suis tangant: qui omnes cum tota sua familia tunc ibi debebunt inermes assistere. Et archiepiscopus Moguntinensis formam juramenti eis dabit, & una cum ipsis, & ipsi vel absentium nuntii una cum eo juramentum præstabunt vulgariter in hunc modum.

Sacramento præstando ob electoribus.

Ego N. archiepiscopus Moguntinensis sacri imperii per Germaniam archicancellarius & princeps elector juro ad sancta Dei evangelia hic præsentialiter coram me posita quod ego per fidem, qua Deo & sacro Romano imperio sum astrictus, secundum omnem discretionem & intellectum meum cum Dei adjutorio eligere volo temporale caput populo Christiano, idest, Regem Romanorum in Cæsarem promovendum, qui ad hoc existat idoneus, in quantum discretio & sensus mei me dirigunt: & secundum fidem prædictam vocemque meam, & votum seu electionem præfatam dabo absque omni pacto, stipendio, pretio, seu promisso, vel quocumque modo talia valeant appellari. Sic me Deas adjavet, & omnes sancti.

Illius formula.

XVII. Non discedendum Francofurto nisi creato Rege.

*Præstito denique per electores seu nuntios in forma & modo prædictis hujusmodi juramento, ad electionem procedant: nec amodo de jam dicta civitate Francoford separentur, nisi prius major pars ipsorum temporale caput mundo elegerit, seu populo Christiano, Regem videlicet Romanorum in Cæsarem promovendum. Quod si facere distulerint infra triginta dies, a die præstiti juramenti præfati continuo numerandos, ex tunc transactis eisdem triginta diebus amodo panem manducent & aquam, *... & nullatenus civitatem exeant antedictam, nisi prius per ipsos vel majorem partem ipsorum rector seu temporale caput fidelium electum fuerit, ut præfertur. Postquam autem in eodem loco ipsi vel pars eorum major numero elegerit, talis electio perinde haberi & reputari debebit, ac si foret ab ipsis omnibus, nemine discrepante, concorditer celebrata: sique per tempus aliquod morari, abesse, & tardare contingeret aliquem de electoribus seu nuntiis antedictis, dum tamen veniret antequam prædicta esset electio celebrata, hunc ad electionem ipsam in eo statu admitti decernimus, in quo ipsa adventus sui tempore consistebat.*

* *bibant*

XVIII. Creatus Rex principum immunitates confirmet.

Et quia de antiqua, approbata, & laudabili consuetudine inconfuse quod subscribitur semper extitit hactenus observatum, ideoque & nos constituimus, & de imperiali decernimus plenitudine potestatis, quod is, qui modo præmisso in Regem Romanorum electus fuerit, peracta statim electione hujusmodi, priusquam in aliquibus causis aliis sive negotiis virtute sacri imperii administret, universis & singulis principibus electoribus ecclesiasticis & secularibus, qui propinquiora sacri imperii membra esse noscuntur, omnia ipsorum privilegia, literas, jura, libertates, concessiones, antiquas consuetudines, & etiam dignitates, & quidquid ipsi ab imperio usque in diem electionis suæ obtinuerunt & possederunt, absque dilatione & contradictione con-

confirmare & approbare debeat per suas literas & sigilla: ipsisque præmissa omnia innovare, postquam imperialibus infulis fuerit coronatus. Confirmationem autem hujusmodi electus ipse cuilibet principi electori in specie primo sub regali nomine faciet, & deinde sub imperiali titulo innovabit: & in his ipsos principes omnes in genere, & quemlibet eorum in specie nullatenus impedire; sed potius absque dolo gratiose tenebitur promovere. In casu denique quo tres principes electores præsentes seu absentium nuntii quartum ex se seu ipsorum consortio, videlicet principem electorem præsentem vel absentem in Regem Romanorum elegerint, vocem illius electi, si præsens affuerit, aut nuntiorum ipsius, si eum abesse contingeret, plenum vigorem habere & eligentium augere numerum, partemque majorem decernimus constituero ad instar cæterorum principum electorum.

Tres Electores quartum possunt eligere.

XIX. Ad dirimendas contentiones, quæ de sedium dignitate atque ordine inter septemviros principes exoriri possent, hic ordo præscriptus. Primum, quod spectat ad archiepiscopos, ita constituit Carolus.

De Dignitate sedium principum electorum. Earum ordo inter electores archiepiscopos.

De imperatoriæ potestatis plenitudine ac edictali lege perpetuo valitura sancimus quod supradicti venerabiles archiepiscopi, Treverensis videlicet ex opposito lineari directione versus Imperatoris faciem, Moguntinensis vero in suis diœcesi & provincia, & extra provinciam suam in toto archicancellariatu suo Germanico, provincia Coloniensi duntaxat excepta, & demum Coloniensis in suis diœcesi & provincia & extra provinciam suam in tota Italia & Gallia in dextro latere Romanorum Cæsaris sedere possint, valeant, & debeant in omnibus publicis actibus imperialibus, puta judiciis, collationibus feudorum, & in refectionibus mensarum, ac etiam in conciliis & omnibus aliis agendis, propter quæ contingit seu continget eos pro honore seu utilitate imperiali tractandis mutuo convenire. Et hunc modum sessionis sub omni eo ordine, sicut expressatur superius, ad prædictorum Coloniensis, Treverensis, & Moguntinensis archiepiscoporum successores perpetuo extendi volumus, ut nullo umquam tempore super his quævis dubietas generetur.

XX. Statuimus insuper, ut quotiescumque imperialem curiam ex nunc in antea celebrari contigerit, in qualibet sessione, videlicet tam in consilio, quam in mensa & locis aliis quibuscumque, ubi Imperatorem vel Regem Romanorum cum principibus electoribus sedere continget, a dextro latere Imperatoris vel Regis Romanorum immediate post archiepiscopum Moguntinensem vel Coloniensem, illum videlicet, quem tunc temporis pro qualitate locorum & varietate provinciarum juxta privilegii sui tenorem dicto lateri dextro Imperatoris assidere contigerit, Rex Boemiæ, cum sit princeps coronatus & unctus primum, & post eum continuo comes Palatinus Rheni secundum sedendi loca debeant obtinere. Ad sinistram vero partem immediate post illum, quem cum prædictis archiepiscopis in latere sinistro sedere continget, primum locum dux Saxoniæ, & post eum marchio Brandeburgensis alterum obtineat. Cæterum quoties & quando deinceps sacrum vacare continget imperium, ex tunc Moguntinensis archiepiscopus potestatem habebit, sicut potestatem habuisse dignoscitur ab antiquo, cæteros principes antedictos suos in dicta electione consortes literatorie convocandi. Quibus omnibus seu his, qui potuerunt & voluerint interesse, in electionis termino invicem congregatis, dictus archiepiscopus Moguntinensis, & non alter, eorundem electorum suorum vota singulariter habebit inquirere ordine subsequenti.

Inter electores laicos.

Moguntinus suffragia scrutatur.

Primo quidem interrogabit a Treverensi archiepiscopo, cui primam vocem competere declaramus, sicut invenimus hactenus competiisse: secundo a Coloniensi archiepiscopo, cui competit dignitas, nec non officium Romanorum Regi primum diadema regium imponendi: tertio a Rege Boemiæ, qui inter electores laicos ex regiæ dignitatis fastigio jure & merito obtinet primatiam: quarto a comite palatino Rheni: quinto a duce Saxoniæ: sexto a marchione Brandeburgensi. Horum omnium vota præmissa jam ordine dictus archiepiscopus Moguntinensis perquiret: quo facto, dicti principes sui consortes ipsum vice versa requirent, ut & ipse intentionem suam exprimat, & ipsis aperiat votum suum.

Quo ordine.

Præterea in celebratione imperialis curiæ marchio Brandeburgensis aquam lavandis Imperatoris vel Regis Romanorum manibus ministrabit: primum vero potum Rex Boemiæ, quem tamen sub regali corona juxta privilegiorum suorum continentiam, nisi libera voluntate voluerit, non tenebitur ministrare. Comes etiam Palatinus cibum afferre tenebitur: & dux Saxoniæ mareschallatus officium exercebit, ut solitum est fieri ab antiquo.

Officia electorum.

Quoties insuper, ut præmittitur, sacrum vacare continget imperium, illustris comes Palatinus Rheni sacri imperii archidapifer ad manus futuri Regis Romanorum in partibus Rheni & Sueviæ, & in jure Franconico ratione principatus seu comitatus Palatini privilegio esse debet provisor imperii cum potestate judicia exercendi, ad beneficia ecclesiastica præsentandi, recolligendi redditus & proventus, & investiendi de feudis, juramenta fidelitatis vice & nomine sacri imperii recipiendi. Quæ tamen per Regem Romanorum postea electum suo tempore omnia innovari, & de novo sibi juramenta ipsa præstari debebunt, feudis principum duntaxat exceptis, & illis, quæ

XXI. Palatinus vacuo solio in qua imperii parte administrator sit.

von-

vonleben vulgariter appellantur, quorum investituram & collationem soli Imperatori vel Regi Romanorum specialiter reservamus. Ipse tamen comes Palatinus omne genus alienationis, seu obligationis jurium imperalium hujusmodi provisionis tempore expresse sibi noverit interdictum. Et eodem jure provisionis illustrem ducem Saxoniæ sacri imperii archimarescallum frui volumus in illis locis, ubi Saxonica jura servantur, sub omnibus modis & conditionibus, sicut superius est expressum. Et quamvis Imperator sive Rex Romanorum super causis, pro quibus impetitus fuerit, habeat [sicut ex consuetudine introductum dicitur] coram comite Palatino Rheni sacri imperii archidapifero electore principe respondere; illud tamen judicium comes ipse Palatinus non alibi præterquam in imperiali curia, ubi Imperator seu Romanorum Rex præsens extiterit, poterit exercere.

In qua Saxo.

Ad antevertendas etiam discordias, quæ deferendi in creando Rege Romanorum suffragii jure inter principes ex eadem stirpe satos exoriebantur; ac deinde, ut vidimus, intestina imperio bella invexerant, hac lege a Carolo de successione regni Boemiæ, palatinatus Rheni, ducatus Saxoniæ, ac marchionatus Brandeburgensis cautum est.

Primogenitus laicus patri electori succedit.

Decernimus, ut postquam iidem principes electores seculares, & eorum quilibet esse desierint, jus, vox, & potestas electionis hujusmodi ad filium suum primogenitum legitimum laicum, illo vero non existente, ad ejusdem primogeniti primogenitum similiter laicum & sine contradictione cujuspiam devolvatur. Si vero primogenitus hujusmodi absque heredibus masculinis legitimis laicis ab hac luce migraret, virtute præsentis imperialis edicti jus, vox, & potestas electionis prædictæ ad seniorem fratrem laicum per veram paternam lineam descendentem, & deinceps ad illius primogenitum laicum devolvatur: & talis successio in primogenitis & heredibus principum eorundem jure, voce, & potestate præmissis perpetuis temporibus observetur; ea tamen conditione & modo, ut si principem electorem, vel ejus primogenitum, aut filium seniorem laicum mori, & heredes masculos legitimos laicos defectum ætatis patientes relinquere contingeret, tunc frater senior ejusdem primogeniti tutor eorum administrator existat, donec senior ex eis legitimam ætatem attigerit, quam in principe electore decem & octo annos completos censeri volumus; & statuimus perpetuo haberi: quam dum attigerit, jus, vocem, & potestatem & omnia ab ipsis dependentia tutor ipse sibi totaliter cum officio teneatur prorsus assignare. Si vero aliquem ex hujusmodi principalibus ipsorum Imperio sacro vacare contingeret, tunc imperator seu Rex Romanorum, qui pro tempore fuerit, de ipso providere debebit & poterit tanquam de re ad se & imperium legitime devoluta; salvis tamen semper privilegiis, juribus, & consuetudinibus regni nostri Boemiæ super electione Regis in casu vacationis per regnicolas, qui jus habent eligendi Regem Boemiæ, facienda, &c.

Quo casu frater succedat.

De principatu vacante Cæsar providet.

XXII. Adjectæ aliæ leges de Boemorum immunitatibus, ut extra regnum accersiri in judicium non possint: de fodinis auri, argenti, alteriusve metalli in regno Boemiæ constitutis: de auro argentoque signando: de Trevirensis, Coloniensis, & Moguntinensis archiepiscopatuum clientibus, ad subsellia judicum extra eorum fines non vocandis; qua prærogativa cæteri laicorum electorum subditi etiam exornati: de solemnibus imperii conventibus habendis. Abrogata privilegia quibusvis concessa, quæ septemvirum dignitati & juribus detrahebant: ac plura alia de fiduciariis clientibus, de opprimendis conjuratoribus, tuendis urbium juribus, scelestisque reprimendis constituta. Ad fovendam præterea inter septemviros conjunctionem animorum præscripta est ab Imperatore literarum forma, suis concepta verbis, quibus coelectores ad comitia in interregno pro Rege designando vocandi sint: si princeps procuratorem ad id constituat, qua ratione procuratio committenda conficiendave: definitum etiam qui admittendus ad comitia, cum duo de principatu disceptant.

Latæ de regno Boemiæ leges.

Præsenti edicto imperiali perpetuo valituro sancimus, unumquemque principatuum prædictorum, cum jure & voce electionis, ac officio, cæterisque omnibus dignitatibus, juribus, & pertinentiis ad ipsum spectantibus ita perseverare & esse debere unitum perpetuis temporibus indivisibiliter & conjunctim, quod possessor principatus cujuslibet etiam juris, vocis, officii, dignitatis, & pertinentiarum omnium ad illum spectantium quieta debeat & libera possessione gaudere, ac princeps elector ab omnibus reputari, ipseque & nemo alius per cæteros principes electores ad electionem & omnes actus alios, pro sacri imperii honore vel opportunitate gerendos, omni tempore assumi sine contradictione qualibet & admitti, nec aliquid præmissorum ab altero, cum sint & esse inseparabilia, dividi vel nullo tempore debeant separari, aut in judicio vel extra divisim repete valeant vel evinci, vel etiam per sententiam separari, nec aliquis unam sine alio impetens audiatur. Quod si per errorem vel alias auditus quis fuerit, aut processus, judicium, sententia, vel aliquid hujusmodi contra dispositionem nostram emanaverit, seu quomodolibet attentari contigerit, hoc totum, & omnia ex his & quolibet eorum sequentia, eo ipso viribus non subsistant.

Lex de non dividendo septemviratus principatu.

XXIII. Ordo in septemvirum incessu.

Descriptus præterea ordo, quo instructo agmine religioso una cum Imperatore incedant septemviri: *Archiepiscopus Treverensis in directa diametrali linea ante Imperatorem vel Regem transeat, illique soli medii inter eos ambulent, quos imperialia vel regalia continget insignia deportare. Dum autem Imperator vel Rex absque insigniis eisdem incesserit, ex tunc idem archiepiscopus Imperatorem vel Regem præfato modo præcedat; ita quod nemo penitus inter eos medius habeatur, aliis duobus archiepiscopis electoribus loca sua juxta distinctionem provinciarum suarum circa sessionem superius declaratam etiam circa processionem perpetuo servaturis.* Et infra: *Dux Saxoniæ, imperialem seu regalem ensem deferens Imperatorem seu Regem immediate præcedat, & inter illum & archiepiscopum Treverensem medius habeatur: comes vero Palatinus pomum imperiale portans a latere dextro, & marchio Brandeburgensis sceptrum deferens a sinistro latere ipsius ducis Saxoniæ linealiter gradiantur: Rex autem Boemiæ Imperatorem seu Regem ipsum immediate, nulla interveniente, sequatur.*

Quis inter archiepiscopos servandus.

Quoties insuper in Imperatoris vel Regis Romanorum præsentia missarum solemnia celebrari, ac Maguntinensem, Treverensem, & Coloniensem archiepiscopos vel duos ex eis adesse contigerit, in confessione, quæ ante missam dici consuevit, ac in porrectione evangelii osculandi, & pace post Agnus Dei portanda; nec non in benedictionibus post finita missarum solemnia, ac etiam ante mensam faciendis, & in gratiis post cibum acceptum agendis, is inter eos ordo servetur, prout de ipsorum consilia duximus ordinandum, quod prima die hæc omnia & singula a primo, secunda a secundo, tertia vero a tertio peragantur: primum autem vel secundum aut tertium hoc casu secundum quod prius vel posterius quilibet eorum consecratus existit, debere intelligi declaramus. Et ut se invicem honore condigno præveniant, & exemplum aliis præbeant invicem honorandi, is quem circa præmissa ordo tetigerit ad hoc alterum convenientia & charitativa inclinatione invitet: & tunc demum ad præmissa procedat, seu quodlibet præmissorum. Ac de cæsareis rebus hactenus; nunc ad Ungaricas traducenda narratio.

XXIV. Ludovicus Ung. Rex.

Hoc anno Ludovicus Ungariæ Rex, cum Stephanus Rex Rasciæ, qui antea ad Romanæ ecclesiæ conjunctionem Ungaricæ potentiæ terrore se rediturum spopondetat, in hæresi & schismate obduresceret, factam, auctore B. Petro Thoma episcopo Pactensi apostolico internuntio, qui e Rascia in Ungariam se contulerat, expeditionem in eum decrevit, ut regnum illud Ungarico imperio adjungeret, atque ex eo hæresim & schisma excinderet.

Rasciæ bellum indicit.

De quo Card. Baronius (a) in suis ad hunc annum notis hæc apposuit: *Anno Christi MCCCLVI. indictione ix. Ludovicus Rex Ungariæ profecturus adversus Rascios, quod illorum regnum pertineret ad Ungariæ ditionem, legationem misit ad Romanum Pontificem, ut pro hac ipsa causa crucem indiceret; spondens idem regnum ad arbitrium sedis Apostolicæ dispositurum. Habentur literæ libro privilegiorum Romanæ ecclesiæ.* Adducendas in medium ex eodem libro privilegiorum (b), atque ex codice MS. Vallicellano (c) decerpendas regias literas duximus.

Nos Ludovicus Dei gratia Rex Ungariæ.

De pio illius studio ad schisma in eo regno excindendum.

Notum facimus universis præsentes literas inspecturis, quod cum nos jam diu, divina gratia favente ac Domino inspirante, & ut catholicus & Christianissimus princeps optaverimus, & affectuose optemus intuitu Dei & sanctæ matris ecclesiæ, ac totius fidei Christianæ, & ad ipsius laudem & augmentationem regnum nuncupatum Rasciæ, quod juris prædecessorum nostrorum ac nostri fuit & existit, & quod de facto tentum est & tenetur occupatum per sanctæ & unicæ matris ecclesiæ rebelles, schismaticos, infideles, & catholicæ fidei contemptores, atque versanos, ipsum regnum ad fidem Christianam & sanctæ matris ecclesiæ unitatem, obedientiam, reverentiam debitam, & honorem, & ad jus nostrum trahere & traducere, prout etiam tenemur, & ad prædicta ex debito sumus astricti; potissime cum regnum illud nostro, quod possidemus, contiguum existat & propterea crucem sanctam sumere, & per subditos nostros, in quantum possumus sumi facere ineffabili affectione peroptemus; hinc est, quod sanctissimus in Christo pater & dominus noster dominus Innocentius, divina providentia Papa VI. auditis & intellectis præmissis optata & affectione nostris sanctitatique suæ intimatis seu relatis per dilectum Joannem capellanum nostrum, seu alios de prædictis notitiam habentes, per suas patentes literas apostolicas more Romanæ curiæ bullatas nobis filio obedientiæ scribere dignatus est, præfatos affectum & voluntatem multipliciter commendando, ac sibi seu sanctitati suæ grata & accepta significando.

Ut pactus sit cum Innocentio.

Unde movemur & inducimur formam, modum, conditionem, & statum, secundum quos prædicta intendimus adimplere, sanctitati suæ notificare, & procuratores seu procuratorem, nuntium seu nuntios specialiter ad hoc constitutos destinare, qui in animam & super animam nostram ad sancta Dei evangelia corporaliter tacta jurent seu juret, quod ipsos modum & formam infrascriptas attendemus & observabimus, ac attendi & observari faciemus omni posse totaliter extenso.

Qua-

(a) *Card. Baron. in not. MS. bibl. Vall.*

(b) *Lib. priv. Rom. eccl. to. 2. pag. 185. ext. etiam in arce S. Angeli.*

(c) *MS. bibl. Vall. sign. lit. B n. 12. p. 146.*

XXV. *Quapropter, prædicta sic [divina gratia favente] excogitata, ac nunc divino ad propositum nostrum jam dia deducta exequi volentes, prout possumus & debemus authoritate, licentia, & assensu ipsius sacratissimi Pontifitis prædicti, ac sanctæ sedis Apostolicæ, ut merito dici valeamus justum & catholicum bellum inire, fovere & habere, prout etiam vere fovemus & habere nitimur, per præsentes literas seu instrumentum sigillo nostro majori meliori modo, jure, & forma quibus possumus, facimus, constituimus, creamus, & ordinamus nostram certam missam, nuncium, factorem, ac legitimum specialem, & indubitatum procuratorem, & alias quidquid dici, & esse melius posset; videlicet honorabilem virum dominum Stephanum Vaudensis ecclesiæ præpositum capellanum nostrum fidelem & specialem, specialiter ad comparendum coram domino nostro Papa, vel ab eo seu a sede Apostolica ad hoc deputata, seu coram sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus pro obtinendo, & ad obtinendum pro nobis quascumque literas apost. in præmissis & circa præmissa, & quodlibet eorumdem necessarias seu opportunas; & ad jurandum in manibus dicti domini Papæ, seu cujuscumque super hoc potestatem seu consensum habentis, in animam & super animam nostram, & ad sancta Dei evangelia corporaliter tacta, quod præfatum bellum, seu verius sanctæ crucis assumptionem contra prædictos facimus, inimus, seu facere, inire, & habere satagemus, & properamus ad honorem domini nostri Jesu Christi & ejus sanctæ matris gloriosæ Virginis Mariæ, & ad honorem, reverentiam, & laudem sanctæ Romanæ ecclesiæ, & zelo fidei Christianæ inducti, & ad ipsius augamentationem, nec non ad nostri memoriam bonam in posteram recolendam; & ad conservationem & reformationem juris nostri, quod prædecessoribus nostris & nobis competiit & competit, ne de negligentia seu desidia argui valeamus; & quod regna, civitates, castra, terras, villas, & alia loca, quæ per fideles Christianos teneantur, prætextu præmissorum invadere seu occupare minime intendimus, nec nostræ intentionis existit, præterquam ad passam seu transitum faciendum: nec non quod ipsum regnum, civitates, castra, villas, terras, & tenutas, quæ de dicto regno, Deo annuente, nos invadere, recuperare, & habere continget, ultra jus debitum non gravabimus: sed suis privilegiis antiquis & laudabilibus & honestis uti volumus & permittemus, & ad unitatem, reverentiam, & obedientiam in divinis dictæ S. R. E. deducemus, prout facultas nobis erit, & potestas, Domino concedente: & quod ecclesias, monasteria, & alia pia loca ad libertates ecclesiasticas, ac sua privilegia & immunitates deducemus, & reduci faciemus: & ipsa in eisdem conservabimus, & alias honorem & statum ipsorum augumentabimus juxta posse: ac quod parati sumus & erimus quandocumque, quinimmo affectamus recipere legatum apostolicum, qui crucem prædicet contra prædictos, & alias faciat, prout & quemadmodum dicto domino nostro Papæ, & sedi Apostolicæ placuerit, & visum fuerit opportunum.*

De misso oratore.

Quæ sponsiones nuncupatæ.

De fidelium juribus non invadendis.

Tuenda Rasciorum libertate.

Instauranda ecclesiastica immunitate.

Item alias facimus, constituimus, & ordinamus dictum procuratorem ad jurandum promittendum, & faciendum quidquid & quæque circa præmissa, & quodlibet præmissorum fuerint necessaria seu opportuna, & etiam si talia sint, quæ mandatum exigant speciale, & etiam quæ præsens procuratio emissa non præstabit, quæ nosmet facere possemus si personaliter essemus præsentes; promittentes in omnibus, & per omnia stare & obedire mandatis, dispositioni, & ordinationi dicti domini Papæ, sacrique collegii Cardinalium, & sanctæ sedis Apostolicæ in his, quæ in præmissis & circa præmissa visa fuerint necessaria seu opportuna, & ejus seu eorum arbitrio cuilibet conquerenti omnia damna & interesse occasione præmissorum per nos illata [quod tamen Deus avertat] resarcire: dantes & concedentes dicto procuratori nostro liberam facultatem, & generale mandatum prædicta faciendi, jurandi, obligandi, & exercendi, ut præmittitur, & alias omni modo, jure, & forma, quibus melius possunt seu poterunt, & quæ nos facere possemus, si præsentialiter compareremus. Et volentes eum relevare ab omni onere satisdandi verbo nostræ regiæ celsitudinis promittimus nomine & vice quorum interest, seu intererit quomodolibet in futurum, habere ratum & firmum quidquid per prædictum procuratorem nostrum, actum, gestum, & factum fuerit in præmissis & circa præmissa; ex nunc ratum, gratum habemus sub hypotheca, & obligatione omnium bonorum nostrorum præsentium & futurorum, & etiam regni seu regnorum nostrorum, in quantum debemus, possumus, & valemus, præsentium sub nostræ majestatis testimonio literarum. Dat. Zagabriæ indictione VIII. mensis junii die quarto, anno Domini MCCC. quinquagesimo sexto. XXVI.

Cum accessisset ad sedem Apostolicam Stephanus Ungariæ Regis orator, e præposito Vaudensis ecclesiæ Zagabriensis episcopus designatus, contendit a Pontifice (a), ut sacram expeditionem in Rascios hæreticos & schismaticos decerneret, illiusque conficiendæ Ludovico Ungariæ Regi provinciam daret; cujus petitis assensisse Innocentium, indicat Matthæus Villanus (b), dum ait, Pontificem mense augusto maximis honoribus Regem Ludovicum affecisse, illumque in Cardinalium consistorio signiferum ecclesiæ adver- XXVII.

Indicta sacra expeditio in Rascios.

(a) *To. 4. ep. secr. p. 165.*

(b) *Matth. Vill. l. 6. c. 60.*

versus infideles creasse: quibus subjectæ pontificiæ ad Ungarum literæ consentiunt (a).

(a) Eod. to. 4. ep. secr. p. 150.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri.

Pontificiæ de ea literæ.

Per venerabilem fratrem nostrum episcopum Paltensem & dilectum filium electum Zagabriensem nuntium tuum & literas regias nobis exhibitas per eumdem nuntium quas & eum benigne placideque recepimus, nobis noviter intimasti, quod tu moleste ferens injurias, contumelias, & opprobria, quæ Redemptori tuo per eosdem schismaticos & hæreticos dicti regni Rassiæ ac terrarum, quæ Orosii se Regem Rassiæ nominantis subsunt tyrannidi, & quæ viciaantur eisdem, jugiter inferuntur; illaque ultrici dextera tua cupiens vindicare, ac desideraas, ut schismaticorum & hæreticorum ipsorum allisa perfidia, ac confutatis & eradicatis erroribus eorumdem, Christiana fides ubique clariore luce resplendeat, & nomen domini Dei tui puris & devotis catholicorum vocibus collaudetur, eosdem schismaticos & hæreticos sub spe divini auxilii & favoris expugnare constanti animo decrevisti; humiliter supplicans, ut ad tam pii, tamque favorabilis executionem operis tibi spiritualis favoris præsidio assistentes, adversus illos crucem, in cujus signo per virtutem ejus, qui pependit in illa, ipsius fidei hostes delere confidis, cum consuetis indulgentiis & remissionibus prædicari mandaremus, teque hujusmodi negotii Christiani & populi proficiscentis ad promotionem illius capitaneum generalem constituere dignaremur. His itaque, princeps inclyte, per quæ catholicorum principum, ex quibus ducis originem, prioris ætatis gesta magnifica in memoriam redeunt, & eis adiicitur multæ gloriæ titulus, lætanter auditis & lætantius intellectis, magnificavit anima nostra Dominum, & noster in Deo salutari nostro spiritus exultavit; apud eum devotas preces & humiles effundentes, ut te in hoc fervore zeli, in hoc ardore spiritus, in hac sinceritate fidei per tempora longiora conservans, gressus tuos dirigat, actiones informet, processibus faveat, viribus vires adiiciat, tibi de solio sancto suo mittat benignus auxilium, & de sede majestatis ejus opportunis te indesinenter favoribus prosequatur, quatenus in brachio potentiæ tuæ ac virtutis virga infidelibus quibusque conversis, & schismaticis & hæreticis pravitatis & errorum suorum abjuratis tenebris, sacrosancta mater ecclesia, toto terrarum orbe in Christi fundatoris rectorisque sui glutino adunata, una sit fides mentium & pietas actionum. Votis igitur & petitionibus tuis in his de fratrum nostrorum consilio gratanter annuimus, & hujusmodi verbum crucis in eodem regno tuo, & nonnullis partibus aliis [in conficiendis super hoc literis exprimendis] sub certis modis, formis, & conditionibus concessimus proponendum.

Pio Ludovici ardori obsecundatum.

Eja ergo, pugil Christi, athleta Domini, miles fidei Christianæ, accingere gladio, tolle arcum & pharetram, sume arma in virtute illius, qui manus docet ad prælium, & digitos informat ad bellum: in virtute, inquam, ejus, in conspectu cujus non est differentia in multis liberare, vel in paucis, & qui belli victoriam fortitudinemque largitur, fidem ipsam impugnantes impugna: aufer opprobria ipsi tuo exprobrantium Creatori. Et quamquam teneamus indubie quod tu, qui in remotis infideles & schismaticos persecutus es hactenus, & proponis persequi, [ut præfertur] eos in ipso regni tui gremio pati non debeas, quoniam reprehensibile esset tibi sustinere in propriis partibus, quod in aliis execraris, ut tamen fervens in hoc propositum tuum nostris exhortationibus fortius accendamus, serenitatem tuam monemus, requirimus, & hortamur in Domino, illam attente precantes, tibique tui honoris ac salutis intuitu paternis & sanis consiliis suadentes, quatenus prudenter attendeas quod ignis, cujus longe positi vitatur incendium, periculosius in proximo est, & serpentis morsus & venena propinqui timenda sunt amplius, quam remoti; ante omnia pelle de Bosnensibus & aliis dicti regni tui partibus hæreticam pravitatem: morbus enim infectivus est hæresis, & velut serpens latenter inserpens, facile inficit, simplices maxime, nisi prudentum studio & peritia confutetur, &c. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœcesis III. id. Augusti pontificatus nostri anno IV.

Additi stimuli, ut e Bosnia excindat hæresim.

XXVIII. Cæterum impositæ sunt nonnullæ leges (b) Ungaro Regi in iis, quæ ad crucesignatam illam expeditionem spectabant: ad quas servandas electus Zagabriensis regio nomine sacramento se devinxit. Qui cum, his gestis, superiores Ludovici literas a Pontifice repeteret, Innocentius Regi significavit, illas de more ob rei dignitatem in Romanæ ecclesiæ tabulario reconditas. Ad conciliandam autem eidem Regi divinam opem, ut felices triumphos de Rasciis reportaret, atque etiam regnorum successorem ex conjuge susciperet, encyclicis literis fideles ad preces apud Deum ea de re fundendas, propositis quadraginta dierum indulgentiis, pellexit (c). *Cum*, inquit, *charissimus in Christo filius noster Ludovicus Rex Ungariæ illustris tactus dolore cordis intrinsecus super injuriis & opprobriis, quæ ab infidelibus & schismaticis regni Rassiæ, ac partium regno vicinarum, eidem fidei memoratæ, immo Christo, qui ejusdem institutor, & caput est fidei multipliciter inferuntur, ad tollendum illa vivifica crucis insi-*

(b) Super ep. pag. 165.

Decretæ pro victoria adipiscenda preces.

(c) Eod. to. 4. ep. secr. pag. 162.

insignitus signaculo viriliter se accingat ; nos ipsum in tam pio ac laudabili opere, & ut vitæ longioris consequatur spatia, & numerosæ prolis felicitate lætetur, orationum vestrarum opitulatione juvari apud Dominum, a quo victoria omnis est, quique largitor vitæ ac indultor benignus est sobolis, cupientes ; universitatem vestram monemus, requirimus, & hortamur in Domino, vobis in remissionem peccaminum injungentes, quatenus pro victoria & vitæ longitudine Regis ipsius, ac ut eum susceptione prolis amplificæ fœcundet omnipotens, apud eum devotis orationibus insistatis. Nos enim, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus authoritate confisi, omnibus vobis vere pœnitentibus & confessis, qui pro præmissis orationes effunderis ad Dominum, quotiens effuderitis illas, quadraginta dies de injunctis vobis pœnitentiis relaxamus. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœcesis xv. kal. septembris anno iv.

Solicitati fideles ad preces fundendas pro impetranda Ludovico prole.

Ut felicius bellum hoc sacrum geri posset in Rassios, Pontifex Aquilejensi & Gradensi patriarchis atque archiepiscopo Salisburgensi munus injunxit (a), ut omnes catholicos, qui hæreticis & schismaticis præstarent auxilia, locarentve operam censuras ecclesiasticas contraxisse denuntiarent.

(a) *Ibid. ep. secr. pag.* 152.

XXIX. Cur Veneti fœdus junxerint cum Rasciis.

Implicitus porro erat alio cum Venetis bello Ungarus. Junxerant enim cum Rasciis fœdera Veneti, ut vires adversus Regis Ungarorum potentiam, cum quo ipsis intercedebat vetus de Jadera ac nonnullis Dalmatiæ locis controversia, confirmarent, in quos tum Ungarus signa converterat, antequam meditatum Rasciis bellum inferret : quo primum nuntio perculsus Pontifex, qui arma stringi in schismaticos, non in fideles peroptabat, Bonioannem episcopum Firmanum Apostolicæ sedis internuntium misit, ut Ungaros ac Venetos conciliaret, quo sacra in Rascios expeditio gereretur. Gravissimis vero literis apud Ludovicum est questus (b), meditata in hostes fidei arma in catholicos converti : *Sperabamus*, inquit, *in eodem regno Rassiæ latentem sub modio lucernam ipsius fidei Christianæ, per ministerium tuum super candelabrum eminentius reponendam, lucere clarius & fulgere limpidius iis, qui longe sunt, & qui prope. Sperabamus, quod dextera tua infidelium cervices indomitas, & tumentia colla humiliaret in Domino, & elata schismaticorum contereret cornua, subactisque fidelibus, quos in dicto regno Rassiæ furor tyrannicæ potestatis angariat, beneficium redderet libertatis. Sed ecce extrema gaudii mœror occupat, dulcedo in amaritudinem versa est, & lætitiæ jubilum doloris conversum est in clangorem : fertur enim quod pacis æmulus, ejusdem fidei inimicus, Dei negotia satagens impedire, inter te & dilectum filium nobilem virum ducem Venetiarum discordiæ semina spargere nititur, & te usque adeo provocavit, ut robur potentiæ tuæ, quod adversus ipsius fidei æmulos exercere decreveras, contra renatos fonte baptismatis experiri convertereque proponas.* Adjungit preces, ut fœdus cum Venetis redintegret, atque arma in hostes fidei convertat. *Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis* IV. *non. julii anno* IV. Scriptæ sunt aliæ eodem argumento ad pacem hortatoriæ literæ (c).

(b) *Pag.* 128.

De intermisso sacro bello querelæ.

(c) *Eod. to. 4. ep. secr. pag.* 152.

Obsecutus monitis Pontificiis Ludovicus Rex paratum se ad dirimendas æquitate & benevolentia controversias cum Venetis susceptas, & apostolico arbitrio committendas est professus : tum exercitum, quem Venetæ ditioni infuderat, se revocaturum. Cui Pontifex ob eximia illa concordiæ ineundæ ostensa signa gratias egit. Tum B. Petrum Thomam Carmelitam episc. Pactensem, ut cœptam concordiam perduceret, transmisit (d) : solicitavitque Joannem Gradenicum ducem, ne internuntio apostolico æquas aures præberet : ne respueret pacis consilia, cum bellum illud Venetum Ungariæ Regem ab expeditionis sacræ in Rascios schismaticos consiliis retardaret. Describit ejus belli cum Venetis causas eventusque Matthæus Villanus (e), Ludovicum scilicet Regem Jaderam atque alia plura in Dalmatia loca, quæ olim ditionis Ungaricæ fuerant, repetiisse ; præfectumque (f) a Carolo Imperatore bello in Venetos pro Tarvisio atque aliis urbibus Romano ereptis imperio, dum intestinis seditionibus exarsit, recuperandis : quadraginta equitum millia extremo junio marchæ Tarvisinæ infudisse : verum inedia in castris ob maximam multitudinem ingravescente, Germanisque cum Ungaris diffidentibus, Tarvisinæ urbis obsidionem solvere, inque Ungariam abscedere coactum (g).

Agitatum de concordia.

(d) *Ib. p.* 153.

(e) *Matth. Vill. l.* 6. *c.* 36. *&* 60. *Bonf. dec.* 2. *l.* 10.

(f) *Matth. Vill. super c.* 60.

Dissolutus ejus exercitus.

(g) *Cap.* 66.

XXX. Solicitatus Ungarus ad porrigendam opem ecclesiæ.

Antequam Ungariæ Rex exercitum, cujus aspectu perhorruerat Italia, dissolveret, Pontifex illius in marchiam Tarvisinam adventus occasione utendum ratus, ad debellandos reliquos tyrannos, qui ditionis ecclesiasticæ in Flaminia urbes oppresserant, ipsum literis pluribus refertis encomiis solicitavit, ut qui sæpius maximis præliis Tartaros, Lithuanos, Ruthenos, Rascios obtrivisset, clientelam ecclesiæ susciperet ; ipsumque adversus Franciscum Ordelaffum & Maufredos, aliosque perduelles ducem ecclesiastici exercitus creavit (h).

(h) *To.* 4. *ep. secr. p.* 152. *&* 10. 5. *ep. secr. p.* 185.

Innocentius, &c. Ludovico Regi Ungariæ illustri.

Quanta te, fili charissime, gratiæ suæ ubertate prævenerit distributor ille gratiarum munificus Dei filius Jesus Christus, qui dat omnibus sine improperio affluenter,

quam-

quamque præcordia tua suæ benedictionis imbre copiose perfuderit, luculenter apparet: ipse namque tibi adhuc juveniles annos agenti animum provectioris infudit

Ludovici elogium.

ætatis: ipse adhuc tenello corpori tuo robustiorem spiritum inspiravit: ipse tuum circa beneplacita sua direxit propositum, firmavit cor, roboravit & mentem; ita ut non mollia qualibet aut levia, quibus ut plurimum implicari solet juventus illecebris multis obnoxia, complexus extiteris: sed velut annis maturior, abhorrens delitias & otia fugiens, ardua quærens appeteres, strenua interciperes, magna & virtuosa diligentius sectareris. Nec satis fuit tibi fama tua clare nascentis auspicia intra regni tui fines latissimos contineri; immo ut nomen tuum longe lateque claresceret, peregrinas perlustrare provincias, & adire nationes extraneas voluisti. In quibus licet more principum studueris ipsius famæ compendiis providere, principalis tamen ad hoc tua pia dirigebatur intentio, ut Conditoris redemptorisque tui beneplacitis ætatis & operum tuorum primitias devotus offerres. Probusti hoc certe idololatras Tartaros ab ipsius regni tui finibus in manu forti & excelso brachio coangustans. Hoc sæpe, Lithuanos & Ruthenos infideles impugnans & expugnans potenter & strenue ostendisti. Hoc sæpius, regni Rassiæ schismaticos & hæreticos invicta magnitudine persequens, demonstrasti. Hæc, princeps inclyte, regni tui primordia: hæc fundamenta virtutum tuis natalibus debebantur, super quibus actionum tuarum structura consurgens, altius præemineret.

Præclara ejus in fidei hostes gesta.

His [per quæ catholicorum principum, ex quibus trahis originem, magnifica gesta prioris ætatis in memoriam redeunt, & in speculo quodam operum tuorum intuenda posteris proponuntur, quibusque illis accrescit cumulus honoris & laudis] magno cum gaudio crebrius revolutis, spem amplam concipimus, & fiduciam gerimus ampliorem, quod tu, qui virtutum amore ac æternæ salutis obtentu labores spontaneus adhuc annis infirmior in remotioribus assumpsisti, perfectum jam productus in virum injurias & opprobria, quæ matri tuæ Romanæ ecclesiæ a suis filiis olim & subditis, quos obstinata rebellio vertit in hostes, & in persecutores ejus perfidia commutavit, assidue inferuntur, æquo animo pati non debeas: quinimmo ad propulsanda illa, & ipsorum colla rebellium subiicienda suavi jugo ejusdem ecclesiæ, tanto promptior devotiorque consurges, quanto injurias & opprobria hujusmodi in vicino positus & sentis & palpas, & quanto manifeste cognoscis, Redemptoris tui & ecclesiæ prædictorum sic fore connexa negotia, ut qui offenderit alterum, pariter offendat utrumque. Sub hujusmodi ergo ubere concepta fiducia, ex quo uberiorem proculdubio speramus effectum, te adversus Franciscum de Ordelaffis Forliviensem & Guillelmum ac Joannem natos quondam Ricciardi de Manfredis Faventinos cives & alios rebelles ipsius ecclesiæ, qui sunt in omnibus terris ejus in Italia constitutis, ad laudis & mercedis tuæ cumulum duximus de fratrum nostrorum ipsius ecclesiæ Cardinalium consilio capitaneum ordinandum, &c.

Nova gloriæ suggesta materies.

De tyrannis excindendis.

Subdit se ad sustinendos sumptus bellicos trium annorum decimas vectigalium ecclesiasticorum regni Ungariæ, adjectis certis legibus, in militum stipendia attribuere. *Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis* III. *id. augusti anno* VI. Decretum jam ante fuerat sacrum bellum in hos tyrannos, ac fideles, propositis indulgentiarum præmiis, excitati crucis symbolo insigniebantur (a) duce Ægidio legato Cardinale. Neque Itali modo, verum e finitimis etiam regnis, præcipueque ex Ungaria a præsulibus conductæ subsidiariæ copiæ submittebantur pro asserendo ecclesiastico imperio vel, ut loquitur Pontifex (b), *ad eripiendum de jugo tyrannicæ servitutis fideles & devotos ejusdem ecclesiæ partium Italiæ, quorum sudores & lachrymas lamberunt & lambunt damnationis filii rebelles ecclesiæ memoratæ.*

(a) *Matth. Vill. l. 6. c. 14.*

(b) *To. 4. ep. secr. p.* 117.

Quanta foret horum tyrannorum acerbitas.

In Insubria gravissimum bellum adversus Bernabonem & Galeotium Mediolanenses tyrannos exortum: Marquardus enim episcopus Augustensis cæsareus in Italia legatus (c) prædatrices turmas ad signa imperialia traxit: ac legibus primum acturus Bernabonem & Galeotium in jus vocavit, sacerdotia magno ecclesiæ imperiique contemptu conferre, insidias Imperatori Pisis struxisse, Insubriæ dominatum tyrannide corripuisse, reverenti Imperatori urbium portas clausisse, ac mœnia sepsisse armatis. Constituta dies undecimo octobris ad dicendam causam cum effluxisset, Marquardus signa per Insubriam circumtulit, atque Parmensem, Placentinum, Mediolanensem, Cremonensem agros est populatus. Conjunxit etiam arma cum Marquardo Joannes Montisferrati marchio, nonnullasque urbes cepit (d): qua occasione usi Genuenses, cum gravissimo bello Vicecomites implicitos vidissent, jugum excussere, atque evocato Pisis Simone Buccanigra se in libertatem asseruerunt (e). Ita Simon iterum Genuensem præfecturam iniit, depulsis Vicecomitum administris aliisque præsidiariis. In tot adversis Bernaboni ingruentibus Pontifex (f) illum admonuit, ut in se descenderet, & quæ divinas iras asperare possent, tolleret.

(c) *MS. bibl. Vat. sig. num.* 2040. *Matth. Vill. l. 7. c. 23. & Rebdorf. in annal.*

Bernabos edictis & armis petitus.

(d) *Matth. Vill. l. 7. c. 35. &* 40.

Genua ejusdem jugum excutit.

(e) *Eod. c. 40. Foliet. l. 7. hist. Gen. Bizar. hist. Gen. l. 6. & Aug. Just. l. 4.*

Arrisere postea Bernaboni & fratri Galeatio feliciores successus: Marquardum enim Imperatoris legatum nimium sibi præfidentem adorti fudere, cepereque cum plu-

Bernabos hostem fundit capitque.

(f) *To. 4. ep. secr. p.* 237.

pluribus aliis (a): cumque Pontifici significassent, post plura, quæ ipsis evenerant, demum secundis rebus potitos ipse suaque etiam illi obseqaia addicerent (b), Pontifex, sequenti ineunte anno datis literis ipsos excitavit, ut humanæ instabilitatis memores essent, divinamque sibi gratiam conciliarent. Verum licet Bernabos & Galeatius pontificiam amicitiam colere visi sint, tamen paulo post cum Innocentius Bononiam ereptam antea scelere ecclesiæ recuperaret, apertum illi bellum movere. Subjecerat sibi eam, ut dixi, urbem Joannes Olegianus, in quem plures hoc anno conjurationes, jubente Bernabone, conflatæ (c): sed patefactæ authoribus suis exitium attulere. Cumque Joannes in Bernabonis conatibus superandis pati semper usurum felicitate diffideret, de Bononia ecclesiæ restituenda agitavit, ac Pontifex Ægidio Cardinali legato vel transigendæ potestatem contulit (d): quæ postea, ut dicetur, Firmano dominatu Joanni Olegiano tradito, perfecta est.

(a) Matth. Vill. l. 7. c. 37.

(b) To. 5. ep. secr. p. 6.

(c) Matth. Vill. l. 6. c. 6. 7. 64.

Olegianus de Bononia Pontifici restituenda paciscitur.

(d) To. 4. ep. secr. pag. 226.

XXXI. In Sicilia citeriore, proceribus populisque Aragonicum jugum excutientibus, Ludovici Regis res se extulere, quem Innocentius apostolicis studiis adjuvit. Adegerat quidem superiori anno sacramento Petrum Regem Aragonum, ne stirpis Aragoniæ principes, qui injusto dominatu Trinacriam tenebant, armorum potentia in tyrannide fulciret; conceptamque illius sacramenti formulam pontificiis insertam literis divulgavit (e), ne Trinacrii spe Aragonici auxilii in perduellione perstarent: Messanenses vero, Panormitanos, Agrigentinenses, & alios, qui ad Ludovici Regis ac Joannæ Reginæ redierant obsequium, in eo confirmavit (f).

Insulani Siculi ad Gall. imperium redeunt.

(e) To. 4. ep. secr. p. 4. & miscel. papyr. pag. 196. & 206.

(f) To. 4. ep. secr. p. 21.

Interea exorta est religiosa contentio de sanctorum Fortunati & Hermagoræ reliquiis inter Venetos & patriarcham Aquilejensem, cum Nicolaus patriarcha sacras illas exuvias e Gradensi templo ad Aquilejam ornandam evexisset: qua de re Joanne Gradenico ac Venetis apud sedem Apostolicam expostulantibus, Innocentius Nicolaum est adhortatus (g), ut ea lipsana restitueret, ne qua inde dissidia erumperent, causamque addidit subjectis verbis: *Idem dux subditos sibi populos eo amplius asserit contristari quo ipsi in opportunitatibus eorum Deum sibi propitiam eorumdem sanctorum meritis & intercessionibus cognoverant.*

(g) To. 4. ep. secr. p. 60.

XXXII. Prætermittendum non duximus ad Joannem Gradenici ducis Venetorum commendationem, ipsum de sacro fœdere in Turcas redintegrando egisse cum Innocentio, atque ad liberandum orientem egregie affectum se exhibuisse. Cui Pontifex actis gratiis, ut oratores constituta die mitteret, suasit (h): *Literae*, inquit, *tuae per quae circa negotia unionis ad reprimendos insultus Turcorum infelicium, actore Domino, faciendæ affectionis tuæ nobis innotuit plenitudo benigno recepimus, zelum tuum circa Dei negotia meritæ commendationis laudibus prosequentes. Et quoniam attente capimus Christiano populo partium orientis super angustiis suis multis opem ferre, nobilitatem tuam non quod credimus expediens, sed ad rememorationem quamdam attente rogamus, quatenus hujusmodi ad unionis consummandam feliciter, Deo juvante, negotium in constituto termino nuntios tuos transmittas huc, sicut liberaliter promisisti. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis* XV. *non. julii, anno* IV.

Joannes Graden. de instaurando bello Turcico agit.

(h) Ib. p. 119.

Laudatur ab Innoc. ut cœpta perficiat.

Promovere (i) cœpta revocandæ ad Romanæ conjunctionem & obsequium orientalis ecclesiæ consilia annitebatur Innocentius: extremo enim anno superiori, ut diximus, Joannes Palæologus Constantinopolitanus Imperator sacramento se devinxerat, Romano se Pontifici Imperatorum & Regum catholicorum more obsequentem futurum, cujus exceptis hoc anno oratoribus Pontifex de submittendis illi auxiliis agitabat. Meminit de oratoribus Constantinopolitanis MS. Vaticani author his verbis (k): MCCCLVI. *infra octavae pentecostes nuntii Imperatoris Constantinopolitani cum parva galea applicuit juxta ecclesiam B. Mariæ de miraculis Avinionensis, offerentes dominum suum reditturum ad ecclesiæ unitatem, ut sibi ab ecclesia subsidium fieret contra Turcas.* Ut igitur Græcos ad fidem orthodoxam pelliceret Dei vicarius, B. Petrum Thomam Pactensem & Sisopolitanum episc. legavit in Græciam, quos Hugoni Regi Cypri, Ludovico Regi Ungariæ, Rogerio e Pinibus Rhodiorum equitum magistro commendavit (l): Palæologum vero hortatus est (m) ut eorum consiliis morem gereret.

Astringendæ Græcorum conjunctioni navata opera.

(i) Ib. p. 140.

(k) MS. bibl. Vat. sig. num. 3765.

(l) Ib. p. 162.

(m) Eod. to. 4. ep. secr. p. 140.

*Magnifico principi Joanni Palæologo
Imperatori Græcorum
illustri.*

XXXIII. *Venerabilis frater noster Paulus archiepiscopus Smyrnensis & nobilis vir Nicolaus Sigeros Megateriarcha & apocrisiarii magnitudinis tuæ, ad sedem Apostolicam ve-*

Missi a Palæologo oratores.

nientes, [1] quasdam clausas, per quas eorum adhiberi fidem relatibus petiisti, & quasdam alias patentes literas tuas, aurea bulla tua & imperialis manus subscriptione munitas, nobis tuo nomine obtulerunt, inter cætera continentes, quod tu, ut literarum ipsarum verbis utamur, juraveras tactis per te sacrosanctis scripturis ad sancta Dei evangelia & sanctam Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unum verum Deum & tres personas, & per Jesum Christum Deum & Salvatorem nostrum, & per virginem Dei genitricem Mariam, ac per sanctam & vivificantem crucem Christi, ac per Apostolos aliosque sanctos; ac eidem insuper archiepiscopo nomine ac vice nostris recipienti promiseras, quod absque dolo, fraude, ac defectu toto posse ac omnibus viribus tuis & cuncto conatu esses fidelis, obediens, reverens, & devotus nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus: & quod reciperes legatos & nuntios nostros & eorum cum omni reverentia & devotione, ac faceres toto posse totoque conatu tuo, quod omnes populi sub tuo imperio consistentes & tuæ jurisdictioni subjecti, sive essent laici sive clerici, cujuscumque conditionis & status aut dignitatis existerent, essent fideles, obedientes, reverentes, & devoti nobis & successoribus nostris antefatis.

Facta ab eo de reducendis ad ecclesiam Rom. Græcis promissa.

Hæc, princeps inclyte, tuæ conversionis initia, hæc devotionis primordia, hæc firma fidei fundamenta hujusmodi literæ tuæ, ut præmittitur, continebant. Hæc iidem apocrisarii vivæ vocis ministerio clarius & seriosius retulerunt, humiliter supplicantes, ut tibi, velut de regione dissimilitudinis venienti, effunderemus benedictionis apostolicæ gremium, panderemus paternæ dulcedinis gremium, & adversus insultus & impugnationes hostiles Turcorum infidelium, ac rebellium dictorum auxilium auxilii dexteram salutaris extendere dignaremur.

Petito contra Turcas auxilia.

In quorum lectione mellisflua, & placito auditu verborum, tanto nos & fratres nostri S. R. E. Cardinales aliique prælati, exultavimus gaudio, tanta fuimus respersi lætitia, tantaque jucunditate perfusi, quantam vix intellectus capere sufficit, vix humana potest lingua narrare. Exultavimus siquidem in tuo diu desiderato & expectato reditu ad ipsius ecclesiæ unitatem: exultavimus in conversione numerosæ multitudinis quam, præstante Deo & cooperante te, absque dubitatione speramus: exultavimus, quod malignus hostis, superatis fraudibus ejus, elusis artibus, & vinculis dissolutis, ingemiscit & plangit plebis, quæ sub ipsius antea tyrannide fuerat, libertatem & animarum millia, quæ gehennæ flammis cruciandu immaniter expectabat, sentit & videt paradisi gaudiis inferenda. Sed licet nobis & universis, qui Christiana professione censentur, una lætandi communis ratio; tibi tamen principalis est causa gaudendi, tibi exultationis materia singularis, tibi jubilationis occasio potior, tibi gloria principatus: tu enim principii princeps, tu minister hujus ministerii salutaris, tu hujusmodi opifex operis, tu promotor, tu populorum dux & director errantium, tu auriga, tu currus, tu illuminatus ab eo, qui omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat, lucernam in te fidei & veritatis accensam sic super candelabrum altius ponere satagis, ut non solum tibi, sed habitantibus in regione umbræ mortis luceat ad salutem. Tu terreni regni gubernacula sic studens secundum beneplacita illius, a quo tibi concessa sunt, moderari ut nationes, quæ imperio tuo subsunt, & temporaliter juste regens, & spiritualiter ea dirigens, eorum deliramenta, quibus hactenus peccatis exigentibus oculi eorum, ne lumen veritatis agnoscerent, tenebantur, pio laboras abjicere studio ab eisdem.

Quanta de his concepta lætitia.

Joannis Palæol. elogium.

XXXIV. *Hæc sunt, quæ regnantium sceptra clarificant: hæc principantium culmina erigunt: hæc imperia roborant: hæc regna confirmant: hæc certe catholicorum fides principum exigit, hæc requirit. Fides enim est, qua in principe pulchrius nil refulget: fides est, quæ justificat impios: fides est, quæ de impiis efficit sanctos: fides est, extra quam nulla est gratia, nulla salus; quæ cum una & indivisibilis sit, quisquis ab ea divisus est, abscissus est a salute. Age itaque, & considera, quod si bonum opus in intentione fuerit, erit in perfectione quod laudabile prosequaris, & ad finem*

us-

NOTÆ [1] LEgatos illos, qui a Joanne Palæologo ad pontificem hoc anno missi sunt, de quibus Annalista hic, ad Carolum etiam Imperatorem divertisse merito suspicor. Nam apud Schannat Vindem. liter. to. II. pag. 130. leguntur Caroli ejusdem Imperatoris literæ ad Joannem Palæologum, in quibus Imperator nuncios se ab illo accepisse testatur, ex his certiorem factum ait de restitutione ejusdem Palæologi, atque Cantacuzeni dejectione, quæ omnia anno præcedenti gesta. Porro de Cantacuzeno hæc rescribit Carolus: *Male malum perdidit* (Deus) *qui inter iniquos computari promeruit*. Quæ verba præterquamquod indicant, quibus coloribus Palæologus in Epistola sua Cantacuzenum depinxerit; satis etiam demonstrant; ea quæ Cantacuzenus in sua historia scribit de relicta sibi sponte a Palæologo imperiali dignitate, vanam esse vanissimi hominis jactationem. Accusatur etiam in iisdem literis idem Palæologus, de inito cum Turcis & rege Russiæ in exitium imperii fœdere; quorum quidem alterum ex ipsa Cantacuzeni historia innotuerat, aliud vero nunc usque ab eruditis ignoratum arbitror. MANSI

usque perducas optatum. Considera, quod si gaudium est Dei angelis super uno peccatore pœnitentiam agente, quantis curia illa cælestis perstrepet gaudiis, quantis beata illa supernorum civium agmina laudum præconiis exultabunt in pœnitentia & conversione tam innumerabilium populorum.

Additi pro conjunctione perficienda stimuli.

Persta, satage, & labora, ut ille, cujus perfecta sunt opera, perficiat benignus per te, quod per te dedit pias & misericors inchoare: unaquæque enim res denominatur ab exitu: & sicut civilis sapientia clamitat, nihil actum videtur existere cum superest aliquid ad agendum: ac juxta evangelicam veritatem, non qui incœperit, sed qui perseveraverit, salvus erit.

Ut ergo exitus acta probet, & nihil superesse penitus videatur, opere feliciter consummato, ac usque ad finem constanter perseverans salutis æternæ mercedem percipere merearis, insta juxta doctrinam Apostoli non solum opportune, si sufficit; sed etiam si expedit, importune: tunc enim læta tibi & festiva celebritate præfata occurret ecclesia in adjutorium tuum, intrabit sollicita supplicationibus apud Deum: tunc tibi spiritualibus auxiliis aderit: tunc principum Christianorum præsidia in tuum subsidium implorabit, ut eorundem infidelium persecutione sublata, ac rebellium tuorum humiliata cervice, tibi & eisdem populis tuis hic pacis & quietis arrideat plenitudo, & in futuro cum sanctis & electis Dei gloria præstetur æterna. Cæterum ut nostra tibi super his affectio certius & plenius pateat, & quod scriptura nequit compendiose comprehendere, suppleat * homo vivus, venerabiles fratres nostros Petrum Pactensem & Guillelmum Sisopolitanum episcopos Apostolicæ sedis nuncios, latores præsentium, viros utique pauperes spiritu, sed insignes virtute, & in lege Domini plenius eruditos, ad te ac partes ipsas providimus destinandos. Et ideo serenitatem tuam monemus, requirimus, & hortamur in Domino, illam attente rogantes, tibique tuæ salutis intuitu injungentes, quatenus eosdem nuncios pro nostra & dictæ sedis reverentia benigne recipias, & eorum & cujuslibet eorum salutaribus monitis, sicut speramus & credimus, acquiescas. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœcesis XII. kal. augusti anno IV.

* sermo

Missi in Græciam internuntii apostolici.

XXXV.

Solicitatus patriarcha Constantinop. ad ecclesiarum conjunctionem.

Commendati fuere iidem legati Francisco Catelasio (a) Genuensi Mitylenes principi, quem Palæologum lævirum restitutum ipsius opera imperio ad Urbanum V. Romam venientem stipasse visuri sumus: tum patriarchæ Græcorum (b), ad quem perceptæ a se ex Imperatoris ad Romanæ ecclesiæ sinum adducti nuntio lætitiæ indices extant literæ, in quibus hæc subiicit: Quanto exultavimus gaudio, quanta fuerimus lætitia & jucunditate perfusi, difficile humana posset lingua narrare: sed illud nobis ad lætitiæ cumulum potioris accrevit, quod te, cujus in omnibus idem Imperator, sicut fertur, consilio regitur, principalem salutaris hujusmodi credimus operis promotorem: quamquam, scribentibus nobis super hoc multis Latinis & Græcis, ad gaudium nulla nobis litera tua fuerit præsentata, quod vel ex incuria nunciorum, aut ex aliquo casu fortuito, non ex proposito credimus contigisse.

(a) Ib. p. 164.
(b) Ib. p. 163.

Socii principes in Turcas concitati.

Excitati etiam aliis literis (c) ad tantum opus perficiendum Maximus, Caloferos, & Caloiferos, aliique plures imperii proceres: tum Hugo Rex Cypri, Joannes Gradenicus Venetorum dux, Rhodiorum equitum magister, ac Genuenses rogati (d), ut postquam Græcorum Imperator cœptam cum Romana ecclesia conjunctionem confirmasset, auxiliaribus copiis ad frangendos Turcicos impetus, restituendasque imperii ruinas manirent. Cum vero illi in superiori bello cum Venetis gesto, quod tantas clades rei Christianæ invexit, se turpissimo fœdere, Cantacuzeni Constantinopolitani imperii invasoris odio, Turcis conjunxissent, Pontifex ipsos ab infanda societate abscedere, ac potius Joanni Palæologo ad retundendos infideles subsidio esse jussit (e), datis literis, in quibus ubi pluribus Genuensium in ecclesiæ tuenda dignitate, ac religione Christiana amplificanda ardorem extulit, infelicitati temporum inita cum Turcis fœdera tribuit.

(c) Ib. p. 164.
(d) Pag. 142.

Genuenses moniti ut fœdus cum Palæologo ineant.
(e) Pag. 157.

XXXVI.
Turcæ in Græcos grassantur.
(f) Math. Vill. l. 6. c. 30.

Hoc anno Turcas adornasse classem ad Græcos divexandos bello, refert Matthæus Villanus (f) ac magnas iis clades intulisse magnatis cujusdam fide Christiani, sed scelere Mahometanis non imparis opera, cui ut referrent gratiam barbari portu ab ipso excepti, prædarum, quas e Christianis avexerant, decumas persolvebant. Ita Christianorum perfidia res Christiana est collapsa: cui erigendæ intentus Pontifex Cyprio Regi, Rhodiis equitibus, Venetis, ac Genuensibus, ut triremes eo numero, qui a Clemente VI. erat constitutas, egregie instructas in Smyrnensi portu tenerent, imperia dedit (g); atque archiepiscopo (h) Cretensi, ut exercitatum ducem Smyrnæ præficeret, ne tanto sanguine Christiano parta in Turcarum recluderet servitutem. De congreganda porro in Smyrnensi portu sociali classe in Turcas non prætermittendæ visæ sunt subjectæ literæ (i).

(g) Tom. 4. ep. secr. p. 44.
(h) Pag. 48.
(i) Lib. miscell. papyr. p. 202.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Hugoni Regi Cypri illustri.

Pium fœdus adversus illos initum.

Quot & quanta commoda pusillo gregi dominico, populo scilicet Christiano partium orientis ex ordinatione per felicis recordationis Clementem Papam VI. prædecessorem nostrum cum tuis & dilecti filii ma-

magistri & conventus hospitalis S. Joannis Jerosolymitani, ac nobiles viri ducis Venetiarum procuratoribus de tenendis galeis quibusdam in mari partium earundem olim facta provenerunt, magnitudo tua, fili charissime, non ignorat, & nos etiam hucusque sentimus: cum per gentes galearum ipsarum infidelium Turcarum Christi & crucis hostium in virtute Domini audacia præsumptioneque repressa, & allisa potentia, fideles iidem a persecutionibus & angustiis, ac afflictionibus multis & variis, quibus infideles iidem eos vexabant immaniter, quietis optata beneficio respirarint. Nec te latet, quod eodem duce, ac dilectis filiis communi civitatis Januensis diffidentibus invicem, ac proinde ordinatione hujusmodi minus debite observata, memorati Turchi resumpserunt audaciam, & per mare ipsum hostiliter discurrentes, eisdem fidelibus gravamina & damna plurima intulerunt: ac, multis locis fidelium eorundem absumptis incendio, & ruina destructis, ac incolis & habitatoribus eorum, qui persecutorum evaserunt gladios, miserabiliter abductis in prædam, & subactis jugo abominabilis servitutis, nomen Domini pollutis blasphemare labiis non verentur. In quibus tam exsecrandis & abominandis operibus, etsi damna gregis defleamus ipsius; personarum tamen excidia animarumque pericula, & contumelias ipsius Salvatoris nostri peramplius & amarius deploramus.

Ad occurrendum itaque damnis, & periculis obviandum hujusmodi, ac ejusdem Salvatoris nostri opprobria sibi exprobrantium refellenda, anxia perscrutationis & sollicitudinis studio remedia opportuna quærentes, illud consideratis omnibus proventure potissimum credimus, quod hujusmodi ordinatio usquequo super hoc ordinandum duxerimus aliud, inconcusse ac inviolabiliter observetur: Et ideo serenitatem tuam requirimus & hortamur in Domino, illam attente rogantes, tibique tua salutis obtentu paternis affectibus suadentes, quatenus galeas illas, quas juxta ordinationem hujusmodi tenere debes, & quas te tenuisse ac tenere continue lætanter audimus, teneas (prout tenes) sufficienter armatas, & procures omnino, quod in kal. julii proximo futuri cum galeis dictorum magistri & conventus ac ducis, quibus respective super hoc scribimus, in portu civitatis Smyrnarum, legitimo impedimento cessante, possint auctore Deo invicem convenire: ac insuper procuratores tuos cum pleno & sufficienti mandato ad ordinationem hujusmodi roborandam, vel innovandam & firmandum aliam ad sedem Apostolicam transmittere non postponas, sicque ipsorum acceleres & disponas accessum, quod infra kal. novembris immediate venturi, duce Domino, infallibiliter hic intersit; ita quod ipsis tuis ac magistri & conventus necnon ducis prædictorum nuntiis, quos ad hujusmodi terminum ad eandem sedem similiter convocamus, convenientibus invicem, idem negotium & disponatur utiliter & feliciter dirigatur, dictorumque Turcorum sub manu Domini in conspectu, cujus non est differentia in multis liberare vel paucis, quique molimina iniqua debilitat, & injustam potentiam potenter enervat, fœda multitudo dispereat, conterantur elata superborum cornua, elidatur iniquitas, & audacia reprimatur, & fideles ipsi quietis & pacis dulcedine in id ipsum, quod est pax & quies vera credentibus, perfruantur. Dat. apud Villamnovam Avin. diœcesis XII. kal. aprilis anno IV.

Comparata in eo classis.

XXXVII De Genuensibus Aragoni conciliandis actum.

Eodem anno conciliandis occidentis principibus intentus Pontifex, colloquium pacis inter Genuenses & Regem Aragonum cœptum redintegrandum ratus, pluribus eos literis ad pacis consilia provocavit, utque oratores mitterent sollicitavit (a). Propendere ad eam Genuenses significarunt, qua de re Pontifex gratulatorias ad ipsos literas dedit (b) VIII. id. octobris antequam jugum Vicecomitum depellerent. Petro vero Regi nova bella incubuere: auctæ enim sunt veteres fidelium principum discordiæ novo eoque atrocissimo bello inter præpotentes duos Reges Aragoniæ & Castellæ accenso: qui si arma in Mahometanos more majorum vertissent, fidem magna laude facile propagare potuissent. Cepit ex ea dissensione maximum dolorem Pontifex, atque Guillelmo tit. S. Mariæ in Cosmedin Apostolicæ sedis in Hispaniis legato munus imposuit (c), ut dissidentes Reges in concordiam revocaret: Castellanumque & Aragonium admonuit (d), Saracenos inde adversus utrumque potentiam confirmaturos. Cumque eadem dissensio ingravesceret, Bertrandum Convenarum episcopum legato adjungendum putavit (e), ipsumque auctoritate, ut coitiones dissolveret, juramenta rescinderet, indiceret inducias, instruxit, ac Reges, ut illius consiliis salubribus obtemperarent, est adhortatus (f). Iterumque repetitis literis causas, ob quas agente in Hispania Cardinale legato internuntium transmitteret, Aragonio expressit (g).

(a) To. 4. ep. secr. p. 165.
(b) Ib. p. 212.

Ortum inter Castellanum & Aragonem bellum.

(c) To. 4. ep. secr. p. 194.
(d) Ib. p. 192.

Adjunctus Card. legato Convenarum episc.

(e) Ib. p. 195. & 196.
(f) Super. p. 195.
(g) Pag. 230.

Quia, inquit, *habet id proprium charitas, ut non putet in negotiis dilectorum providisse sufficienter, sed provisionem provisioni existimet adjungendam; nos charitatis, quam ad te dictumque Regem*, nimirum Castellæ, *gerimus affectione commoniti venerabilem fratrem nostrum Bertrandum episcopum Convenarum A. S. N. latorem præsentium ad te & Cardinalem ac Regem prædictos providimus destinandum, &c. Dat. Avin. VIII. id. novemb. anno IV.* Conceptæ sunt iisdem verbis ad Petrum Regem Castellæ literæ (h), quibus

(h) Ead. pag.

(a) Matth. Vill. l. 6. c. 83.
(b) Roder. p. 4. c. 17.

bus etiam conqueritur, ipsos levibus de causis ad gravissima bella prorumpere. Agunt de hoc bello Matthæus Villanus, (a) Rodericus (b), Mariana (c), Surita, (d) & alii.

XXXVIII.
(c) Marian. l. 17. c. 1.
(d) Sur. l. 9. c. 1. & seqq.
(e) To. 4. ep. secr. p. 97.
Monet officii Castellæ Regem Pontifex.
(f) Ib. pag. 147.

Accersebat vero sibi exitium criminibus suis Petrus Castellæ Rex, in quem Pontifex ob abjectam Reginam Blancam turpiaque adulteria legum acerbitatem districturus Joannem Galliæ Regem consuluit (e): hinc enim & fœditas criminis ecclesiæque contemptus apostolicam severitatem aspetabant; hinc Reginæ salus, quæ periclitatura erat, Pontificem ab exerendis censuris deterrebat. Sumptum demum est a Pontifice consilium illud, ut antequam legibus in Petrum ageret, iterum illum ex adulterii cœno gravissimis monitis excitare pertentaret. Exposuit itaque (f) vitii turpitudinem, sollicitudinem apostolicam pro eo ad saniorem mentem revocando, ingentia pericula quibus se obiiceret, divinas iras, firmandum suscipienda ex Regina prole solium: ni vero consiliis salubribus obsequeretur, apostolicam severitatem illi intentavit.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Castellæ & Legionis illustri.

Proponit ob oculos illatam Deo injuriam.

Si diligenter attenderes, & debita meditatione pensares, quantum citra decentiam regiæ dignitatis, ac in tuæ salutis & famæ dispendium, regnorumque tuorum periculum evidens, affectionibus tuis licenter indulgens & sensualitati, quæ ad peccandum prona est non repugnans; immo enerviter illi assentiens & molliter favens, in abjectione propriæ conjugis, & in superinductione ac detentione publica concubinæ, Creatorem tuum vehementer offenderis, & adversum te graviter provocaris, profecto credimus, & sine dubitatione tenemus, quod tu, qui per juveniles illecebras a te recessisse videris, ad te quandoque reversus te peccasse cognosceres, & commissa deflens, retraheres a lubrico pedes tuos, gressus in salutem dirigeres, & errata priorum temporum fruge vitæ redimeres melioris. Sed ita in te succubuit ratio, proh dolor! voluntati; ita virtus passionibus tuis cessit, quod ad percipiendum veritatis & justitiæ lumen non solum per te non exsurgis tenebras, quibus involutus es peccatorum, immo salutaribus monitis Romanæ frequenter sollicitatus ecclesiæ, ac præceptorum nonnunquam acrimonia punctus sæpius, defixam carnalibus & lubricis desideriis aciem non attollis.

Adulterii fœditatem.

Ecce jam multorum annorum exacta sunt spatia, ex quo unius mulierculæ amore pellectus, & carnis, quæ cinis mox futura est, decore seductus, contemnis famam, honorem despicis, pericula domus regiæ, ipsorumque regnorum, quorum status tuo pendet ex filo tenui, negligis; & [quod gravius est] tuæ populorumque tuorum, qui [ut subditorum mos est dominorum conformare se moribus] peccantem te sectantur etiam peccatores, contemnis animarum salutem: immo te ac illos in damnationis præcipitium præceps mergis. Super quo, licet apud te nunc per litteras iteratas sæpius, nunc per nuncios apostolicos plures, & tandem per dilectum filium nostrum Guillelmum S. Mariæ in Cosmedin diaconum Cardinalem A. S. L. fuluerimus debitum apostolicæ servitutis; quia tamen monentem & monita, ac mittentem respuere probaris & missos, immo quasi dormiens somnum mortis obaudis obturatis auribus, verba vitæ silere non possumus; immo compellimur adjicere monita monitis, exhortationes exhortationibus inculcare, ac in vocem clamoris erumpere potioris. Ad quod duplex causa nos incitat, amoris videlicet, & timoris: amoris, quo vellemus gressus tuos dirigi semper in melius, & tuas incessanter disponi consultius actiones; ac timoris, ne si te patiamur in peccatis deficere, sanguis tuus de nostris manibus a Domino requiratur.

Dolet de illius in scelere pertinacia.

Novimus enim, quod licet summus sacerdos Heli bonus in se justusque fuisset; quia tamen delinquentes filios, quos corrigere potuit, non correxit, divini judicii ultione percussus, de sella corruens fractis cervicibus expiravit. Quid igitur mirum si nos, quem peccatrix conscientia indesinenter accusat, apud Deum de peccatis tuis pertimescimus, quando sacerdos idem, qui bonus in se nequaquam describeretur & justus, si peccati vinculo teneretur, pro aliena culpa sententiam in se mortis excepit?

Adactum se muneris religione ad inculcanda monita.

XXXIX.

Quæsumus itaque magnitudinem tuam, & per viscera misericordiæ Dei attentius obsecramus, tibi sub interminatione divini judicii obtestantes, quatenus prudenter considerans, quod cum in virum jam creveris, evacuandi ea, quæ sunt parvuli, tempus advenit. Abiice adulteram: repelle libidinis incentivum: dimitte peccati fomitem: eiice mortis tuæ laqueum. Concubinam denigrantem famam, offuscantem gloriam, honorem penitus absorbentem pellicem non solum expelle, sed fuge: sectare pudicitiam: castitatem sequere: amplectere honestatem; ac præceptis Domini humilis & devotus obtemperans, abjectam conjugem readmitte, admissam dilige, & honorificentia, quæ tantæ principissæ tantoque principi matrimonio copulatæ conveniat, prosequere jam deinceps. Propter hanc certe, patrem, si viveret, matremque dimittere, huic adhærere, hanc diligere, hanc sicut teipsum amare juberis: una etenim caro tecum est, unum corpus. Sic namque famæ tuæ consules, sic honoris dispendia præcavebis, sic regnorum ipsorum occurres periculis: sic saluti, quæ præferenda est omnibus, providebis. Sic Deus super te gra-

Divinam in amanda uxore legem sequatur.

tiam

Hæredem sceptrorum suscipere nitatur.

tiam suæ benedictionis effundet: sic, ut pie credimus, tollens de domo tua sterilitatis opprobrium, & gremium tuum susceptione prolis numerosæ fœcundans, stabiliet solium, instaurabit thronum, & roborabit fortius sceptra tua: sic inimicorum & hostium enervabit vires, sic rebellium tuorum humiliabit superbiam, audaciamque frænabit: sic aspera quælibet in plana convertens, dies tuos in utriusque hominis pace ac salute disponet.

Intentatæ censuræ.

Quia igitur speramus & credimus, quod tu his ultimis obsecrationibus nostris, sero quantumlibet, condescendes: petimus, ut tua in melius emendationis auspicia rescribas, per literas tuas nobis, pro certo tenens, quod nisi benigne monentem, & obsecrantem suaviter patrem audieris humilis & obediens filius, rigorem deinceps judicis sævientis agnosces: quoniam patientia nostra, negligentia notaretur de cætero, & honor, qui tibi deferretur ulterius, injuria Christi Jesu, per quem vivis & regnas, potius censeretur. Super quo quia præfato legato plenius scribimus, verbis, quæ in longius materia texeret, finem imponimus, & ipsius legati pro parte nostra relatibus adhibere te cum effectu satisfactionis & fructu, petimus iterum, plenam fidem. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœcesis VI. *kal. augusti anno* IV.

Aversæ Castellani aures pontificiis monitis.

(a) *Rod. San. p. 4. hist. Hisp. c. 14.*

(b) *Nahum. 3.*

Castella divina ultione percussa.

Illaqueatus adeo erat Castellanus voluptatum illecebris, divinumque omnem timorem extinxerat, ut nullis monitis ad revocandam Reginam flecti potuerit; qua de re hæc Rodericus Sanctius tradit historiæ (a): *Legatus, Regem inflexibilem reperiens, parum profecit.* Et infra: *Sic igitur in nostra misera Hispania verificatum est illud Nahum prophetæ vaticinium* (b): *Ecce corruet civitas propter fornicationem meretricis speciosæ & gratæ, habentis maleficia, quæ vendit ad gentes & familias in maleficiis suis.* Et sequitur: *Propterea, dicit Dominus exercituum, revelabo pudenda tua, & ostendam regnis nuditatem tuam. Quod ad literam calamitosa Hispania experta & passa est.*

XL. Petrus Rex sævitiam in suos exercet.

Opprimit ecclesiasticos.

(c) *To. 4. ep. secr. p. 36.*

Cumularat superiora flagitia Petrus non modo sævitia in suos, de qua plura immania narrant historici, verum etiam rapinis in ecclesiasticis vectigalibus in regium ærarium convertendis: nam & Ægidii Cardinalis, Italica legatione clarissimi, sacerdotiorum, quæ obtinebat in Hispania, redditus invasit: cumque increbresceret ipsum avidas manus pari exemplo aliis Cardinalium ac præsulum, qui in aula pontificia versabantur, bonis injecturum, Innocentius ipsum subjectis literis corripuit (c).

Innocentius, &c. Petro Regi Castellæ illustri.

Corripitur a Pont.

Quis sanæ mentis crederet, quod princeps catholicus, ex Christianissimis parentibus editus, ministris Dei, per quem majestatis regiæ splendore coruscat in terris & æterna gloria coronari sperat in cælis, alimenta subtraheret, quando ille Pharao divinæ legis ignarus, subactis cæteris servitute, sacerdotes Dei & possessiones eorum donavit pristina libertate, ac sacerdotibus ipsis alimoniam de publico ministravit? Quis rationis capax facile crederet, quod tu, cujus progenitores ecclesias & personas ecclesiasticas extulerunt, honoribus decoraverunt, privilegiis ampliarunt, gratiis dotarunt, libertatibus & immunitatibus munierunt; quique pro fidei dilatatione catholicæ velut athletæ ac pugiles Christi fortes adversus hostes ejus strenue decertarunt, & in virtute Domini, qui ejusdem author est fidei, suffragantibus & opitulantibus etiam ministrorum ejus orationibus, ipsorum hostium domita superbia & allisa potentia, regnorum suorum fines & terminos ampliarunt; velis eorumdem progenitorum tuorum virtutum derelinquere semitam, & id agere, aut agi permittere, per quod eis impar meritis habearis ac fama; & per quod detrahatur ecclesiasticæ libertati, ipsi derogetur Christianæ fidei, & ipse insuper Christus graviter offendatur? Et infra.

Serenitatem tuam monemus, requirimus, & hortamur in Domino, illam attentius deprecantes, tibique sanis consiliis & sinceris ac paternis affectibus suadentes, quatenus prudenter considerans, quod Cardinales iidem ad regendum universalis ecclesiæ firmamentum indefessa nobiscum operatione laborant, & quod ipsis velut quibusdam columnis innititur structura ecclesiæ memoratæ; ac intuens etiam, quod qui servitio ecclesiæ generalis insistunt, debent veluti residentes in ecclesiis & beneficiis, quæ obtinent, reputari, quod nostris & dictorum Cardinalium obsequiis immorantes absentiam suam ab ecclesiis, in quibus beneficiati sunt, quæ ubertim in necessaria præstatione favorum, in occurrentibus frequenter casibus compensant; pro reverentia Dei, tuæ consideratione salutis, & nostræ intercessionis obtentu animum tuum omnino ab hujusmodi proposito revoces: & si forsitan propositum hujusmodi processit in actum, quidquid attentatum est, irrites & annulles, &c. Dat. apud Villamnovam Avin. diœcesis X. *kal. aprilis anno* IV.

XLI. Cardinales hoc anno creati ab Innoc. VI.

(d) *Gesta Innoc. VI. apud Bosq.*

Auctum hoc anno Cardinalium collegium ab Innocentio, refert ejus vitæ author his verbis (d): *Eodem anno die* XIII. *mensis decembris dictus Innocentius Papa VI. creavit sex novos presbyteros Cardinales, videlicet dominos Petrum de Foresta Gallicum, tunc archiepiscopum Rothomagensem & cancellarium Regis Franciæ: Eliam de sancto Arelio diœcesis Lemovicensis monachum ordinis S. Benedicti, tunc episcopum Uticensem: Franciscum de Cuderto* * *Italicum, tunc episcopum Florentinum: Petrum*

* *Tuderto*

de

de Montaruco diœcesis Lemovicensis nepotem suum ex sorore, tum electum Pampilonensem: fratrem Guillelmum Farinerii de Gordonio diœcesis Caturcensis tunc generalem ministrum ordinis fratrum Minorum: & fratrem Nicolaum Rossellí Catalanum, tunc inquisitorem hæreticæ pravitatis provinciæ Aragonum. Consentiunt his MS. Vaticani (a) author, Contelorius (b), & alii: meminitque postremi Surita (c), quem virtutibus fuisse insignem ait. Ad cujus gratiam cum Petrus Rex Aragonum urgeret Innocentium, ut pileum rubeum ad ipsum transmitteret, ei exposuit sequentis anni kalen. februar. Pontifex (d), non moris esse, ut cuiquam nisi pontificia manu detur: seque ea de re Cardinales, ut regiis votis morem gereret, consuluisse; neque ipsos ad suam sententiam adducere potuisse. Cum vero Petrus Rex Petri Rothomagensis Cardinalis exemplum attulisset, ad quem Pontifex pileum rubeum transmisisset (e), rescripsit Innocentius disparem esse rationem, cum ille missus Burdegalam fuisset, ut de pace inter Anglorum & Francorum Reges ageret.

(a) *MS. bibl. Vall. sign. num. 2040.*
(b) *Contel. in elench. Card. creatione 2. In Inn. VI. & aliis.*
(c) *Sur. l. 9. c. 6.*
(d) *To. 5. ep. secr. p. 18.*
(e) *Pag. 16. 18.*

XLII. Carthusianos Innoc. beneficiis complectitur.

Ad hujus anni calcem addimus, Innocentiam commendasse se enixe precibus (f) Carthusianorum, quibus ex singulari in eos studio ecclesiam B. Joannis Baptistæ sacram Villanovæ, atque ædes, quas ad religiosorum virorum usus in palatio quod ante adeptum pontificatum possederat adornari jusserat, dono contulit. Extat de ea donatione diploma, in quo pluribus elogiis Carthusianos effert (g). Complexum fuisse Innocentium singulari studio Carthusianos, refert etiam fasciculi temporum author, atque de eo ordine sanctitatis opinionem conceptam e cœlestis cujusdam visi sancto eremitæ objecti occasione narrat (h): *Visio*, inquit, *flebilis facta cuidam eremitæ in præsentia domini Innocentii Papæ VI. dum adhuc Cardinalis esset, unde ajebat: Vidi animas in infernum descendere sicut nives densissimas, in purgatorium sicut nivem rarissimam: sed ad paradisum tantum tres vidi introire, scilicet illius episcopi, ac illius viduæ Romanæ, & illius prioris Carthusiensis. Quæ omnia sic post reperit vera & ex tunc maximam devotionem erga viros religiosos habuit, & præcipue Cluniacenses & Carthusienses. Hos enim duos ordines specialiter præ cæteris privilegiavit & ab omni patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & quorumcumque principum, &c. jurisdictione, visitatione, taxatione, & qualicumque vexatione exceptos esse decrevit sub anathematis vinculo: eosque sub sancti Petri ac Romanæ ecclesiæ protectione suscepit.*

(f) *Ib. p. 82.*
(g) *Ead. ep.*
(h) *Fasc. temporum in sext. ætat.*

Visum cœleste mirabile.

Humanæ

I. HUmanæ salutis anno quinquagesimo septimo supra millesimum trecentesimum indictione decima, cum Galliæ ob captum Regem mœrore oppletæ tumultibus undique quaterentur, Germania & Belgium in armis essent, Hispania ab impudicissimo Castellæ Rege Petro fœdaretur, nec bellicis motibus careret, atque Italiæ pars a tyrannis vexaretur; communi parenti, ut tot malis occurreret consuleretque, non parum fuit desudandum, ut ex iis, quæ infra afferentur constabit. Quod igitur ad Joannem Francorum Regem attinet; tenebatur in vinculis Burdegalæ ab Eduardo Walliæ principe. Cui Pontifex kal. martii datis literis animum suum optatissimæ pacis expectatione pendere, ac languere desiderio significavit, ut Christianus orbis e tot tantisque calamitatibus, quas funestæ ipsorum dissensiones invehunt, posset emergere. Adducta eo demum res est, ut pacis leges Talayrandi episcopi Albanensis & Nicolai tit. S. Vitalis presbyteri Cardinalium Apostolicæ sedis internuntiorum studiis compositæ inter victum victoremque fuerint, de quibus meminit subjectis verbis MS. Vaticanum (a).

Gallus Rex tentus in custodia Burdegalæ.

(a) MS. bibl. Vat. sig. num. 2040. in Clem. VI.

De pace actum.

Dominus Talayrandus Petragoricensis Cardinalis & dominus Nicolaus Capotii Urgellensis Cardinalis nuntii apostolici, missi per dominum Innocentium Papam VI. in regno Franciæ & Angliæ pro pace vel treugua tractanda inter dictos Reges & eorum regna, gratia Dei mediante, & ipsorum operationibus treuguam firmaverunt dictorum Regis & principis Wallensis & ipsorum regna, incipiendam in proximo festo resurrectionis Domini & finiendum ad festum S. Joannis Baptistæ, non primum, sed venturum seu secundum. Dicti vero Cardinales tractaverunt de consensu & voluntate dictorum Regum de pace finali habenda inter ipsos Reges & regna. Item prædicti Cardinales sub die secunda julii dicti anni cum maximo honore recepti fuerunt apud Londonium per Regem Angliæ.

Arte & dolo pacis colloquia tractabat Anglus: cum enim a Walliæ principe paternus assensus fuisset desideratus, tum is (b) ad deludendos Vascones, quorum fidei Joannes se commiserat, quique obstabant, ne in Angliam aveheretur, finxit ad firmandam pacem omnino pernecessarium, ut dissidentes Reges in colloquium venirent: atque ita Joannem Regem, ac Philippum filium & alios principes Francos in acie captos in Angliam abduxit. Quibus de rebus a Cardinalibus internuntiis certior factus Pontifex, Eduardo Anglorum Regi; cujus arcani doli artesque nondum patuerant, magna seex fœderis initi nuntio lætitia ipsum perfusum significavit (c): hortatusque est, ut qui maximis a Deo beneficiis exornatus esset, grati animi in pace populo Christiano, gravissimis attrito calamitatibus, restituenda officia reponeret: ipsius ac Regis Francorum vires non in mutuas cædes, sed ad Syriam dominico imbutam sanguine e Mahometanorum servitute eripiendam convertendas: *Quæsumus*, inquit, *pietatem tuam, & per viscera misericordiæ Dei attentius obsecramus, quatenus gratiæ ipsius dona, quibus te copiosa distributione prævenerat, filiali gratitudine recognoscens; & diligenter attendens, quod tanto ipsi creatori tuo magis es debitor, quanto ab eo majora beneficia percepisti, cum adauctis donis, donorum crescant etiam rationes; nec minus rememorans dispendia rerum, discrimina corporum, & animarum pericula, quæ in tua & Regis Francorum discordia multifarie perpessus est populus Christianus [ut impedimenta negotiorum Dei, & præcipue terræ sanctæ, quæ ancilla canibus & tributaria Saracenis tuum & ipsius Regis Francorum auxilium in sua liberatione deplorat & expectat anxia, taceamus] animum tuum ad pacem habilites, cor præpares, disponas & mentem. Sic enim famæ tuæ titulos clariores efficies: sic honoris gloriam constitues ampliorem: sic laudibus tuis indeficientem adjicies cumulum: sicque Romanam ecclesiam matrem tuam lætificabis in gaudio; & quod his omnibus majus est, æternæ salutis præmia consequeris.*

(b) Matth. Vill. l. 7. c. 57.

Joannes Rex una cum filio & proceribus in Angliam ducitur.

(c) To. 5. ep. secr. p. 87.

Pontificia studia pro pace concilianda.

Vertenda esse in Saracenos arma.

Optarant Talayrandus & Nicolaus Cardinales internuntii, ut Petrus ipsorum collegio nuper cooptatus, qui regii sigilli præfecturam gesserat, ac Joannis Regis omnium consiliorum particeps extiterat, ipsis socius adjungeretur: ac ne dignitatis insignibus discrepare videretur, pileum rubeum ipsi transmitteret. Quibus Pontifex sub anni initio hæc de more dandi pilei cardinalitii rescripserat: (d) *Cum fratribus nostris hujusmodi literis eis seriose perlectis, deliberationem habuimus, & eorum fere omnium in hoc consilia resederunt, quod licet supplicatio vestra favorem & gratiam mereretur, & idem Cardinalis consideratione potissime utilitatis publicæ, cui multum præsentia ejus hujusmodi conferre poterit, honorandus existeret; non erat tamen priscæ consuetudini, quam sanctorum patrum immutanda posteris observantia introduxit, aliquatenus derogandum: unde nos hujusmodi consuetudinis rigorem temperare quærentes, hanc viam elegimus, ut capellum ipsum Pictavis Cardinali mitteremus eidem; ita tamen, quod Cardinalis ipse illo in casu,*

II. Petrus Rothomag. Card. pacis interpres expetitus.

De transmittendo illi pileo rubeo agitatum.

(d) Ib. ep. secr. p. 16.

Cur ea in re difficultas oborta.

quo

quo accedendi ad prædictam Regem salvum posset habere conductum, & non aliter, uteretur. Cumque nec ad viam hanc ipsorum fratrum immutari consilia potuissent, cogitavimus inter nos, quod vobis capellum ipsum Burdegalam mitteremur, per vos tradendum præfato Cardinali, si veniendi ad antefatum Regem hujusmodi poterit habere conductum, vel alias retinendum. Dat. Avin. kal. februarii anno v. Transmissum postea ipsi pileum Cardinalitium, ex literis ad Regem Aragonum scriptis colligitur, de quibus superiori anno mentionem fecimus: *ac* IX. kalend. junii, assentiente Eduardo, liberi commeatus syngrapha ad Angliam adeundam data (*a*) illi est ab Innocentio. De Petro ac Talayrando & Nicolao Cardinalibus in Angliam profectis meminit Walsingamus (*b*), ut paci conciliandæ operam navarent: sed frustra eam consumptam addit: *Qui in Anglia*, inquit, *moram traxerunt biennalem, sæpius cum Regibus & eorum consiliis colloquentes; sed tandem discordes recesserunt.* Quibus consentanea vitæ Innocentii scriptor narrat. At non integro biennio moratos Cardinales internuntios indicat Matthæus Villanus; dum ipsos ait (*c*) extremo augusto abscessisse, cum animadvertissent, Eduardum Regem quamvis magnificentissime Francorum Regem excepisset (*d*), pacis colloquium initum, in quo perficiendo ipsius tantum assensus desiderabatur, variis coloribus extraxisse, ut rerum gerendarum occasionem captaret (*e*), acerbioresque leges victis imponeret.

(*a*) *To.5. ep. secr. p.73.*
Profecti in Angliam Cardinales legati.
(*b*) *Vualsing. in Eduard. III.*
(*c*) *Matth. Vill. l. 7. c.95.*
(*d*) *Cap. 66.*
(*e*) *Super. c.95.*

III. Gall. intestino bello implicati.

Favebant ejusdem Angli consiliis intestina dissidia Francorum, qui licet initio pacis leges, quæ nonnisi graviores capto Rege esse poterant, respuerent, atque ad repetendam ultionem subsidiarium æs ingens exigerent; solutis tamen ordinum regni conventibus in maximas discordias distracti, regnum in discrimen conjecere, (*f*) quod socialium prædonum exercitus laniarunt (*g*), qui fræna furori ac licentiæ laxabant, præcipuo duce Arnaldo (*h*) e Cervola. Cumque glomerata illa prædonum tempestas effundenda in Provinciam comitatui Venusino ingrueret, Innocentius Avenionenses in armis jussit esse, (*i*) & Caroli Imperatoris promissam opem imploravit (*k*).

(*f*) *Cap. 53.*
(*g*) *Gesta Innoc. VI. apud Bosq.*
(*h*) *To.5. ep. secr. p.160.*
Avenione trepidatum est.
(*i*) *Matth. Vill. l.7. c.96.*
(*k*) *To.5. ep. secr. p.155.*
Imploratum Cæsaris auxilium.

Innocentius, &c. Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Magnificavit anima nostra Dominum: quod ipse talem universæ reipublicæ temporibus nostris præsidere concessit, qui quanto potestate terrena præeminet amplius, tanto zelo purioris devotionis ad Deum potius fervens sincerioris fidei fulgore resplendens, in humilitatis spiritu, qua virtutum omnium comprobatur origo, ad nostra beneplacita sic se liberaliter obtulit, ut de se ipso sibi nihil reliquerit inoblatum. Ex quo post laudes & gratias Deo, cujus locum immeriti gerimus, & B. Petro Apostolorum principi, cujus nos illius dignatio constituit successorem, & quibus in humilitate nostra impendis honorem, exhibitus reverenter, Creatori redemptorique tuo humiles preces offerimus, ut te prosperorum dierum longitudine gaudere concedat, gremium tuum numerosæ prolis ubertate lætificet, & imperii tui latissimos fines optata pace componat. Cæterum oblationem tuam hujusmodi acceptantes, præsidia & favores tuos ad extinguendum spiritum tempestatis quæ in partibus istic peccatis exigentibus, sicut per alias literas nostras tibi latius scribimus, procurante inimico homine suscitatur, confidentissime & instantissime imploramus, &c. Dat. Avin. VIII. *kal. augusti anno* v.

Significavit eidem aliis literis (*l*), prædatrices turmas in provinciam per Venusinum comitatum irrupisse, utque exortis inde malis occurreret rogavit, cum imperialis esset muneris & sedis Apostolicæ concordiam tueri, & provinciam imperii fiduciariam ex prædonum tyrannide vindicare (*m*): *Tu*, inquit, *qui potes solo nutu omnia ista comprimere, de illo remedio super iis provideas per te ipsum, quod curationi tantarum plagarum putaveris necessariam posse conferre medelam: gratissimum etenim B. Petro Apostolorum principi, quem honoras in nobis, præstabis obsequium: &, ut loquamur paterne totum, debitum tuum solves, si pacem nobis & fratribus, ac securitatem curiæ curialibusque prædictis instaures, & lacerationi comitatus, qui de feudo tuo est, occurras ipsius, &c. Dat. Avin.* XIV. *kal. septembris anno* v.

(*l*) *Ead. pag.*
(*m*) *Ib. p. 194.*
Tuetur Romanam curiam.

Questus etiam est Pontifex gravissime, datis ad Joannem Regem Francorum literis, ut has copias reprimeret, revocaretque e Provincia (*a*): quamvis enim ex Provinciæ invasione ille indoluisset, & filio Carolo delphino dedisset imperia, ut proscriptionis pœnas renovaret exerceretque in eos, qui e regno ac delphinatu signa infesta in Provinciam attollerent; vicisse tamen sceleratorum audaciam regiam diligentiam, ac plures turmas, quas criminum licentia coegerat, in Provinciam se effudisse, quam luxuria, crudelitate, rapinis, ferro flammaque fœdent.

IV. Gallus Rex de suorum excursione in Provinciam fit certior.
(*a*) *Ib. p. 164. & 177.*

Innocentius, &c. Joanni Regi Francorum.

Quoniam morbus hic, præstante per ministros membraque sua fomenta diabolo, sic excrevit, ut ad curam ejus, in qua modicam aut nihil lenitiva proficeret, præcisionis & aliis validioribus remediis sit attendum; tibi, cui læta & placida libenter insinuare vellemus, amara proh dolor! & tri-

& tristia compellimur nuntiare. Siquidem nonnulli de regno (Galliæ scilicet) *& delphinatu prædictis hujusmodi probibitione dicti ducis* (nimirum Caroli Normanniæ) *omnino contempta, associatis sibi quibusdam eorum in hac parte complicibus, comitatum nostrum Venusini diebus iis non longe præteritis intraverunt: ubi diebus aliquibus commorati, tandem post aliqua damna, quæ intulerunt ibidem, in dictum comitatum Provinciæ descenderunt: ubi licet indifferenter & universaliter omnibus pro viribus noceant ecclesiis, tamen & personis ecclesiasticis potissime sunt infesti; ita ut detur omnibus patenter intelligi, quanta sit in cordibus eorum malitia, dum Deum in ministris ejus offendere tam graviter non verentur: occuparunt enim in dicto comitatu Provinciæ aliqua loca, & quædam alia destruxerunt, quæ dumtaxat ad ecclesias & monasteria quædam pertinent pleno jure; & tot inibi mala nefunda committunt, ut abhorreat calamus illa describere, & lingua depromere erubescat. Audimus enim quotidie quasi ecclesiæ filios angariari, spoliari, opprimi, torqueri, truncari, privarique variis suppliciis vita. Audimus corrumpi virgines, adulterari nuptas, viduas violentiam pati, ipsisque Deo dicatis sanctimonialibus a viris impiis non deferri. Audimus* (*quod etiam apud infideles inauditum est*) *confugientibus ad loca sacra loca ipsa remedium non afferre. Audimus matres patresque, derelictis filiis in manibus hostium, se pro vitæ remedio fugæ committere. Audimus filios, confuso pietatis officio, id agere e converso.*

De patratis a latronum exercitu malis.

Nullus ab iis locorum sacrorum respectus habitus.

Considera itaque, princeps inclyte, considera quantus sit dolor noster, angustia quanta, quantaque tristitia. Considera utrum talia in renatos fonte baptismatis ab iis, qui censentur professione ac nomine Christiani, deceat exerceri. Considera utrum hæc famæ conveniant ejusdem regni tui fidelium populorum, qui timorem Deo, honorem ecclesiis & ministris Dei, ecclesiasticis videlicet viris soliti sunt reverentiam exhibere. Considera, quod licet omnium mala nos urgeant, cum affectum dilectionis omnibus pater omnium debeamus; horum tamen calamitas eo vehementius nos affligit, quo in conspectu quasi nostro hæc ab impietatis filiis impune committuntur, &c. Addit preces, ut cum Romana ecclesia certissimum asylum in ipsius domo Christianissima semper repererit, regiis imperiis imminentem eam tempestatem propulset. *Dat. Avin.* II. *id. augusti anno* v. Solicitavit iterum (*a*), ut viros authoritate graves mitteret, qui e Provincia turmas Gallicas abducerent. At capti Regis authoritas in vinculis obsoleverat, catervæque Vasconum prædatrices in Provincia, dum Massiliam Martinenchi aliique de Jerusalem dicti in factiones dividebant, (*b*) grassari aulamque pontificiam turbare perrexerunt; ad quas reprimendas, cum Rodulphus dux Austriæ se Pontifici paratum exhibuisset, Innocentius egregiam illius in sedem Apostolicam voluntatem admisit, gratesque egit (*c*).

(*a*) *Eod. to. 4. ep. secr. pag. 164. & 216.*

(*b*) *Pag. 113. 114.*

Rodulphus Austriacus Pontifici operam defert.

V.

(*c*) *Pag. 234. 244.*

Cæterum susceptas a patre Alberto restituendi in gratiam cum ecclesia Ludovici marchionis Brandeburgensis, ob secutas Ludovici Bavari parentis schismatici partes censuris notati, curas urgere cupidus Rodulphus dux Austriæ, publicis literis datis (*d*) ad Paulum episcopum e Gurcensi ad Frisingensem sedem traductum Apostolicæ sedis internuntium ac Petrum abbatem, quibus marchionis causæ cognitio delata erat a Pontifice, professus est, ut Albertus dux, missis oratoribus ad Innocentium VI. fidem suam obstrinxisset, Ludovicum marchionem demisse veniam poscere, omnesque pœnas ad scelus illud expiandum imponendas subiturum; flexumque ad supplices preces Pontificem Ortholpho archiepiscopo Salisburgensi & Paulo Gurcensi episcopo provinciam dedisse, ut rite marchionem censurarum nexu exolverent.

(*d*) *Ext. in arce S. Ang. & inter collect. Plat. to. 3. p. 144. & lib. privil. Rom. eccl. to. 1. pag. 227. & MS. bibl. Vall. sig. lit. B. n. 12. pag. 552.*

Ludovicus marchio Brandeb. ecclesiæ gratiam expetit.

Reverendis in Christo patribus Paulo Frisingensi olim Gurcensi episcopo, & Petro abbati monasterii S. Lamberti Salczeburgensis diœcesis, super infrascriptis a sede apostolica commissariis specialiter deputatis, Rodulphus Dei gratia dux Austriæ, Stiriæ, & Carinthiæ reverentiam in omnibus debitam & condignam.

Ad paternitatum vestrarum deducimus notitiam, nos pene olim scivisse & scire, quod claræ memoriæ dominus Albertus dux Austriæ genitor noster, cupiens quod magnificus princeps dominus Ludovicus marchio Brandeburgensis consanguineus noster ad gratiam & communionem sanctæ Romanæ ecclesiæ, extra quam erat, rediret & gratiose reciperetur ab ea; & ut omnia & singula, quæ dictus dominus marchio ea occasione offerret, promitteret, juraret, ac facere implere secundum mandata apostolica deberet, firmiorem consequeretur effectum, vos dominum Paulum, tunc Gurcensem nunc vero Frisingensem episcopum, ac Fridericum comitem Ciliæ suos procuratores constituit, & ad præsentiam sanctissimi patris domini Innocentii, divina providentia Papæ VI. vobis & eidem comiti ab eodem genitore nostro mandato super hoc tradito, sui nomine promittendi ac ipsum etiam obligandi, quod ipse genitor noster faceret & facere curaret, quod idem marchio ea omnia & singula, quæ offerret, promitteret, & juraret, & effectualiter adimpleret; & quod omnes pœnitentiam, satisfactionem, & emendam, quæ dicto domino marchioni pro ejus culpis & excessibus, per præfatum dominum Papam, vel alium, seu alios ejus nomine & mandato

Missi ab eo oratores.

Albertus Austriacus interpres adhibitus.

fo-

forent impositæ, infra tempora, super his per ipsum dominum Papam, vel alios deputatos ab eo præfigenda, devote, realiter, & cum effectu perageret, & compleret.

Moriens filio Rodulpho id munus demandat.

Et quia, sicut domino placuit, antequam prædicta fieri possent, genitor noster debitum naturæ persolvit; nos, intendentes voluntatem & factum paternæ prosequi reverentia filiali, asserimus nos vidisse, & audivisse literas dicti domini Papæ super præmissis vobis directas, & eorum contenta, nobis per literatos viros fore exposita & vulgarizata, quarum literarum tenor sic incipit; Innocentius episcopus, servus servorum Dei venerabilibus fratribus Ortholfo archiepiscopo Salzeburgensi, & Paulo episcopo Gurcensi, ac dilecto filio Joanni abbati monasterii S. Lamberti Salzeburgensis diœcesis salutem, &c. Patris misericordiarum, & Salvatoris nostri domini Jesu Christi, sancta Romana ecclesia cunctorum mater, & magistra fidelium, cujus, licet immeriti, regimini præsidemus, &c. Et finiunt, *rata, firma, & grata habebo, & approbabo, & nihilominus per eundem marchionem adimpleri curabo. Dat. Viennæ XVI. die novembris anno Domini MCCCLVII.* Aggregarunt fidelium consortio Paulus episcopus ac Petrus abbas Ludovicum marchionem Brandeburgensem, de quo inferius agendum erit: creatus vero fuerat Paulus (a) V. id. junii Apostolicæ sedis internuntius in Salisburgensi diœcesi, amplissimisque prærogativis exornatus (b). Præterea data ei provincia fuerat (c) extremo superiori anno, ut exortam inter Albertum ducem Austriæ Rodulphi memorati parentem atque Joannem marchionem Moraviæ Imperatoris fratrem controversiam, quæ in atrox erumpebat bellum, componeret, induciisque sedis Apostolicæ auctoritate indictis hostiles excursiones compesceret.

(a) To. 5. ep. secr. p. 96.
(b) Ib. p. 101.
Austriacus & Moravus diffident.
(c) Ib. p. 1.

VI. Cruciferorum in Lithuaniam expeditio.
(d) Michov. l. 4. c. 25.

Huc anno confecta est a Vinricho cruciferorum equitum magistro expeditio (d) adversus Lithuanos infideles, cum plures e Germania principes, atque ex ipsa Anglia turmæ in Prussiam confluxissent: iis enim auctus irrupit magno terrore in Lithuaniam, atque infidelibus in aciem descendere non ausis, late agros populatus spoliis & manubiis hostium onustus rediit. Felicius quidem Germanæ illæ Anglæque copiæ a suis dimissæ Regibus arma vertere adversus infideles, quam aliæ, quæ Lando duce ad exercenda in Italia latrocinia, omnisque generis patranda scelera ferrum converterant, ac demum, vastata Insubria, se Romanæ ecclesiæ terris infuderant: ad quas inde revocandas Pontifex Carolum Imperatorem sollicitavit (e). Premebat tum legatus Cæsenam obsidione, cum fœderati prædones ecclesiæ hostibus subsidio missi (f) sunt. De quibus imminentibus a Pontifice monitus (g), obsidionem die noctuque ursit: ac demum urbem inito cum civibus fœderis colloquio obtinuit, arcemque subrutis propugnaculis expugnavit, in qua Ciam cepit (h) Ordelaffi tyranni conjugem, pertinacissimi pectoris fœminam, quæ cæsis ferro iis (i), a quibus se proditam putabat, incredibili audacia interiora mœnia cum fidissimis militibus tuebatur. Cujus victoriæ nuntio recreatus Pontifex, ad Ægidium Cardinalem legatum gratulatorias literas dedit (k).

Lando prædonum Italiam evastantium dux.
(e) To. 5. ep. secr. p. 79.
Cæsena expugnata.
(f) Matth. Vill. l. 7. c. 64.
(g) To. 5. ep. secr. p. 78.
(h) Vit. Nic. Laur. c. 18.
(i) Matth. Vill. l. 7. c. 58. & 64.
(k) To. 5. ep. secr. p. 58.

In ea Cæsenæ expugnatione Ungaricum equitem egregiam legato operam navasse, refert Nicolai Laurentii vitæ auctor (l): Ludovicum quippe Ungariæ Regem Pontifex crucesignati exercitus ducem adversus ecclesiæ peduelles, ac præsertim Ordelaffum creârat, ut eo honoris titulo ipsum ad præstanda legato auxilia obstringeret; in deprecatoriis enim ea de re literis ineunte anno datis hæc ad Regem ipsum scribebat (m): *Adversus eum,* nimirum Ordelaffum, *velut hæreticum justo judicio sententialiter condemnatum; ut spirituali simul & temporali virga percussus redderetur omnino impotens ad nocendum, crucem cum consuetis indulgentiis mandavimus prædicari, te sicut specialem filium ecclesiæ Dei, & athletam Domini strenuum, contra illum specialiter & contra alios rebelles ejusdem ecclesiæ capitaneum generalem deputantes, &c. Dat. Avin. id. januarii anno V.* Procurrebant in Ordelaffi opem prædonum sociæ turmæ: sed Ægidii legati studio dissolutæ (n) dissipatæque fuerunt. Qua de re Innocentius Ægidio Cardinali est gratulatus: *Receptis,* inquit, *nuper literis tuis benignitate solita, & tam iis quæ continebantur in illis, quam iis, quæ dilecto filio nostro Androino tit. SS. Joannis & Pauli presbytero Cardinali scripseras intellectis, gavisi sumus, quod societas illa pestilens tuo studio dissoluta sit, sperantes firmiter multis malis, quæ societate ipsa nesciente a vetitis & solitis abstinere, ventura fidelibus Italiæ populis timebantur, salubriter obviatum.*

(l) Vit. Nic. Laur. c. 18.
(m) To. 5. ep. secr. p. 3.
Crucesignata militia indicta in Ordelaffum.
(n) Ib. ep. secr. p. 209.
Prædonum sociæ copiæ dissipatæ.

Cumulati sunt secundi ii successus Castri novi & Britenorianæ arcis expugnatione (o): tum Ægidius Cardinalis castra promovit ad Forumlivium (p), in qua urbe Ordelaffus sedem tyrannidis fixerat; propugnabatque tanta pertinaciæ ferocia (q) ut cum Ægidius legatus ipsi conjugem ac liberos Cæsenæ captos redditurum se polliceretur, opportunasque pacis leges offerret, tyrannus illum accusaret amentiæ, ac si in suam potestatem caderet, laqueo præfocaturum jactaret. Si quos vero in eruptionibus crucesignatos caperet, ipsos ludibrii causa detracto crucis symbolo vestibus affixo, quod facile marcere ac deleri ajebat, candenti ferro in formam crucis efformato inu-

(o) Matth. Vil. l. 7. c. 70. 83. & Vita Nic. Laur. c. 18.
Ordelaffus Forlivii obsessus.
(p) Matth. Vill. l. 7. c. 94.
Ipsius insana pertinacia.
(q) Vita Nic. Laur. c. 18.
Ejusdem crudelis impietas.

Filium confodit.

rebat, vel exquisitissimis suppliciis conficiebat. Cumque filius amicorum consiliis madentibus oculis lacrymis eum obsecraret, ut legati clementiæ se permitteret, seque ac suorum vitam redimeret indignatus suo negavit fatum sanguine, extractoque cultro fugientem transfixit, ex quo vulnere a crudeli patre necatus filius paucis post horis animam efflavit.

Filiam capite truncat.

Par crudelitatis genus experta est illius filia nupta, quæ cum ipsum passis comis in genua provoluta deprecaretur, ut matrem e vinculis liberaret; Ordelaffus nullo responso dato, arrepta manu coma filiæ collum ferro secuit. Quibus editis immanitatis in suos exemplis, nemo ipsum de facienda deditione interpellare ausus est, ac producta obsidione,

Ægidius Card. abscedit ex Italia.

Ægidius legatus, relicto in castris successore Androino Cluniacensi abbate, ad aulam pontificiam rediit, frustratusque est votis suis Pontifex, qui Androino dare operam jusserat (a), ut antequam Ægidius Italia abscederet, Franciscus Ordelaffus tyrannide depulsus esset.

(a) To. 5. ep. secr. p. 210.

VII. *Ungari contra Venetos progressus.*

Quod attinet ad Ludovicum Regem Ungariæ, [t] cujus equestribus copiis in domandis hostibus Pontificem usum vidimus; vexabat ipse acerrimo bello Venetos in Dalmatia & marchia Tarvisina, cujus molem cum sustinere posse diffiderent Veneti, Tranum ac Spalattum, missis oratoribus, ad redimendam pacem obtulere. Quo audito eæ urbes, ne divendi viderentur, sponte in Ungarorum potentiam concesserunt (b): neque ita multo post Jadera impetu noctu capta ab Ungaris (c): qua urbe potitus Ludovicus obsidendarum Venetiarum terrorem Venetis incussit: Fluebant ipsi secundæ Tarvisinæ res: commisso enim cum Tarvisinis prælio, Ungari victoriam retulere (d). Quibus cladibus attritus Joannes Delphinus dux pacis leges a victore accipere ac Dalmatiæ arces Ungaro restituere coactus est.

(b) Matth. Vill. l. 7. c. 82.
(c) Id. l. 8. c. 19. Appen. hist. Andr. Dand. in Jo. Delphino Ducum Venet. MS. & alii.
(d) Matth. Vill. l. 8. c. 30.

VIII. *Aragoniorum in Trinacria res depressæ.*

In Sicilia Ludovicus Rex ac Joanna Regina, recuperandæ Trinacriæ atque ex invasorum manibus eripiendæ intenti, insulanorum studiis pluribus secundis successibus sunt aucti: ac Pontifex abolendæ in ea Aragoniæ tyrannidis cupidus, Thomam e S. Severino Marsicanum comitem, aliosque citerioris Siciliæ proceres solicitavit (e), ut Regi opem certatim explicarent. Defixerat castra apud Cataniam Ludovicus Rex (f), in qua Fridericus Catalanorum ope duce præcipuo Artale de Alagona se tuebatur, demumque veniente Catalonorum auxiliari classe, Ludovicus turpiter obsidionem solvit.

(e) To. 5. ep. secr. p. 42.
(f) Matth. Vill. l. 7. c. 72. Fazel. post. dec. l. 9. c. 14. & alii.

Genuensis reipub. res instauratæ.

Quod ad Genuenses Ludovici Regis in Catanensi bello fœderatos spectat; præerat iis Simon Buccanigra, qui hoc anno publicam rem admodum auxit, Savona, Vigintimilio, & Monacho illi restitutis (g) volvensque majora, in Sardiniam classem immisit (h). Ne vero ea discordia majora pareret bella, Pontifex apostolicam authoritatem adhibendam ratus, de redintegrando fœdere Petrum Regem (i) ac Simonem Buccanigram (k) interpellavit.

(g) Vill. eod. lib. 7. c. 49. 86. & 93.
(h) Eod. lib. 104.
(i) To. 5. ep. secr. pag. 108.
(k) Ib. p. 109.

IX. *Castellani in Aragoniam irruptio.*

Implicitus alio bello gravissimo erat Petrus Rex, atque urgebatur a Petro Rege Castellæ, qui ineunte anno magnis succinctus copiis irrupit (l) in Aragoniam, ac Tirasonam mense februario cepit: in quam urbem mox pulsis Aragoniis coloniam Castellanorum deduxit, interque eos agros circumjacentes divisit. Attulit is casus ingentem terrorem Aragonio, ut se nec Cæsaraugustæ mœnibus tutum putaret, contraxitque mox ad Castellanum reprimendum quantum potuit exercitum.

(l) Matth. Vill. l. 7. c. 50. & Gesta Innoc. VI. apud Bosq. Marian. l. 17. c. 1. & alii.

Guillelmi Card. curæ pro redintegranda pace.

Constiterant mense aprili (m) adversæ acies ad pugnam accinctæ, in qua plurimus sanguis Christianus fundendus erat, cum Guillelmus S. Mariæ in Cosmedin diaconus Cardinalis A. S. L. per castra discurrit (n), ac Reges principesque divini Numinis ac religionis metu commovit, ne qui vires in barbaros conjungere erant soliti, se mutuo attererent, ac Mahometanis Hispanias invadendas exponerent. Delegit utraque pars Cardinalem legatum pacis interpretem, ut æquitate controversiam dirimeret: ac sacramento se obstrinxit, illius sententiæ pariturum: detrectanti centum millium marcharum mulcta incussa, atque interdictum ecclesiasticum intentatum. Sancitum etiam, ut captæ utrinque arces ipsius fidei committerentur, quod de iis, uti visum foret, statueret. Induciæ prætetea non modo firmatæ inter Reges, verum etiam Genuenses inter & Aragonios constitutæ.

(m) Matth. Vill. 7. c. 60.
(n) Sur. l. 9. c. 11. Marian. l. 17. c. 1.

Cum

NOTÆ [t] PAx inter Hungaros Venetosque exeunte hoc quidem anno tractata fuit; sed nonnisi ineuntis anni exordio constitit. Qua in re scriptores omnes eorum temporum æquales conveniunt, apud quos pariter diem adnotatam reperies, qua Jadera in manum Hungarorum concessit, id enim accidisse scribant die XVII. Septembris anni 1357. Vide Historiam Cortusiorum, Rer. Italic. to. XII. Fallitur vero Annalista ad annum sequentem scribens Janderitinam arcem, quo tempore pax sancita fuit, nondum Hungaris cessisse. Nam præter urbem, arcem pariter armorum vi expugnasse Hungaros scribit Galeatius Gatarus in Histor. Patav. vulgata Rer. Italic. to. XVII. MANSI

Cum ita res compositæ putarentur, inopino casu in majorem discordiam exarserunt: recusarunt Regis Castellæ præsidiariæ copiæ controversis arcibus, ut erat sancitum (a), abscedere; sed Legati nomine eas retenturas respondere (b): urgente vero oratore Aragonio, ut legati potestati literæ subiicerentur, Castellanis repugnantibus, dissensio aucta est. Cujus pacandæ cupidus Pontifex utrumque Regem, conceptis eadem verborum forma literis, ad fidei religionem colendam hortatus est (c): *Verbum*, inquit, *regium obtinere debet vim & vinculum juramenti*, &c. Imposita præterea Guillelmo Cardinali provincia (d), ut cum Regibus intentatum esset anathema, interdictumque ecclesiasticum ipsorum terris, si a promissis discederent, censuris violatæ fidei reum percelleret. Pronuntiatum fuisse a legato Tudelæ xxvi. junii die Regem Castellæ anathemate se devinxisse, atque illius regnum sacris interdictum, donec Tirasonam ex fœderis tabulis sibi liberam tradidisset, narrat Surita (e): ac tum magis exasperatis rebus, Reges Aragoniæ & Castellæ Anglos & Francos aliosque finitimos ad armorum societatem pellicere meditatos. Cum porro Pontifex Cardinalem legatum bellum accensum restinguere non posse conspiceret, ipsum ex Hispaniis revocavit (f); ac Regem Aragonum, cujus precibus datum erat, ut aliquandiu subsisteret in Hispania (g), rogavit (h) ut rem moderate ferret, utque legato Cardinali censuras ecclesiasticas incussuro Petro Regi Castellæ, quem flectere ad adulteram a se abiiciendam non poterat auxilio esset (i). Sæpius jam ante in adulterii cœno jacentem Castellanum erigere paternis studiis, atque ad divinarum legum observantiam traducere erat conatus Innocentius, & hoc ipso anno violatæ in abjecta Regina Blanca divinæ majestatis commonefecit (k).

(a) To. 5. ep. secr. p.122.
(b) Sur. l.9. c.12.
Solicitati ad pacem Reges Hispani.
(c) To. 5. ep. secr. p.122. 123.
(d) Ib. p. 223.
(e) Sur. super. c. 12.
(f) To. 5. ep. secr. pag. 174. 175. & pag. 229.
(g) Pag. 174.
(h) Pag. 175. 201.
(i) Pag. 193.
(k) Pag. 214.

X. *Si*, inquit, *quandoque petitiones tuæ quadam nequaquam ad gratiam exauditionis introeunt molestum, princeps inclyte, habere non debes, nec imputare voluntati, quod est potius rationis: cum enim illud posse dicamur, quod de jure possimus, quoties juris transcendimus limites, rapimur extra potentiam: & Deo, cui est accepta justitia, liquido displicere probamur.* Et infra: *Ceterum quia non possumus sine præjudicio salutis nostræ ..ra, quæ saluti tuæ sunt contraria reticere, cum per prophetam annunciare populo Domini peccata jubeamur eorum, post salutaria monita, exhortationes, & preces, quibus apud te frequentissime recolimus institisse, iterum petimus, & per viscera misericordiæ Dei attentius obsecramus, quatenus prudenter attendas, quod in abjectione charissimæ in Christo filiæ nostræ Blanchæ Reginæ Castellæ & Legionis illustris uxoris tuæ Deum creatorem tuum vehementer offendis, famæ tuæ detrahis, derogas & saluti*, &c. *Dat. apud Villamnov. Avin. diœcesis* xi. *kal. julii pontificatus nostri anno* v.

Commonitus Castellanus, ut uxorem recipiat.

Nec Pontifex modo & Guillelmus Cardinalis legatus ad revocandum ad saniorem mentem Petrum Castellæ Regem incubuere; verum etiam Bertrandus episcopus Convenarum, quamvis præcipue ad pacem ipsum inter & Aragonium redintegrandam legatus esset a sede Apostolica, operam navare jussus est (l). Quæ omnia cum cecidissent irrita, hæc ad legatum scripsit Pontifex (m): *Attendentes, quod patientia nostra negligentiæ notaretur; nec intendentes deferre amplius homini contra Deum, habita cum fratribus nostris deliberatione matura, decrevimus adversus eundem Regem [justitia suadente] procedere, prout tanti negotii qualitas exigit, tantusque contemptus clavium exposcit ecclesiæ, & regnorum dicti Regis conditio miseranda requirit.* Data demum mense augusto legato imperia (n), ut legationis fines egressus judiciario ordine adulterum Regem, consiliarios, & fautores censuris defigeret.

(l) Ib. pag. 4.
(m) Ib. p. 69.
De legibus in eum exercendis actum.
(n) Pag. 174.

XI. Addimus Hispanicis rebus, Alfonsum Lositaniæ Regem hoc anno e vivis ereptum, quo ferme tempore Pontifex ipsi literas viii. kal. jul. de exceptis oratoribus mittebat (o); cum regnasset annos triginta & eo amplius. Corpus Ulyssippone ad aram templi maximam conditum (p). Successit Alfonso in Lusitaniæ regno Petrus filius: a quo de paterno obitu certior factus Innocentius, magno se dolore ideo affectum ei significavit: cum egregium principem, qui præclaris virtutibus dignitatem regiam decorabat, præcipuo amore esset prosecutus, optaretque ut diutissime magno publicæ Christianæ rei beneficio vixisset. Tum Petrum solatus hortatusque est (q), ut parentis optimi imitaretur virtutes, Romanam universalem ecclesiam obsequiis ac beneficiis complecteretur, ecclesiasticis viris faveret, orphanorum & viduarum tutelam susciperet, omnesque optimi principis partes impleret.

Alfonsi Reg. Lusitaniæ obitus.
(o) Pag. 160.
Petrus Lusitanum sceptrum capessit.
(p) Jo. Marian. de reb. Hisp. l.17. c.1.
(q) To. 5. ep. secr. p.161.

Innocentius &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Portugalliæ illustri.

Claræ memoriæ Alfonsi Regis Portugalliæ patris tui ab hac luce transitus, quem nobis literae tuae fama præveniens nunciavit, gravi nos amaritudine, gravique mœrore conspersit. Siquidem virtutes ejus, quibus dignitatem regiam illustrabat, debita consideratione pensantes; ac proinde illum inter ceteros catholicos orbis terræ principes, charum acceptumque habentes, desiderabamus attentius, ut longitudinem tem-

Pontificiæ ad eum literæ.

temporum ei tribueret Dominus, & regni sui dilataret terminos, paceque firmaret: sicque cum plenus dierum, in senectute bona cum patribus suis illum (Deo vocante) quiesceret, natus pro patre filius gubernacula regni suscipiens, illic feliciter præsideret. Sed quoniam vitæ mortisque arbiter & distributor omnipotens, quem tum libuit, nasci dedit; eum cum placuit in dicto fine vitæ ad se (ut pie credimus) revocavit, dolori terminum ponimus, & in eo, qui dedit & abstulit, consolamur; sperantes firmiter, quod ipse, qui in terris positus studuit operatione virtutum, & exercitio bonorum operum placere omnium Conditori, ab eo, apud quem nullum bonum irremuneratum esse constat, mercedis præmia est adeptus in cælis.

Quamobrem serenitatem tuam monemus & hortamur in Domino, illam attentius deprecantes, quatenus tu quoque, fili charissime, in Domino consolationem recipias: & attendens, quod illi succedis, qui se totum exhibebat vita & moribus Christianum, sis semper in timore Domini: honora sponsam suam sanctam Romanam & universalem ecclesiam: personis ecclesiasticis fave: jura & libertates earum illibate custodi: pupillorum & orphanorum, viduarumque protector & defensor existe: subditorum tuorum gravamina releva, & injurias detestare; sicque sine personarum acceptione, justitiæ veram exhibe te cultorem, quod nomen Regis implere operibus comproberis. Sic enim agens, temporum prosperitate lætaberis, & optata pace frueris, ipsumque Deum propitium amplius tibi constitues, & eandem ecclesiam ad honores & commoda tua promovenda reddes speciali quodam debito promptiorem, &c. Dat. Avin. x. kal. augusti anno v.

Hortatur ipsum ad virtutes dignas principe.

XII. Districtæ leges in Fraticellos.

(a) An. 5. ep. cur. 12.

Hoc anno cœptum in Fraticellos, qui ementito religioso cultu pravarum opinionum virus spargebant, judiciorum ordinem ursit Innocentius; atque encyclicis literis (a) in Italiam missis, archiepiscopos, abbates, aliosque sacerdotes, ad comprimendam illorum nequitiam excubias agere jussit. Ii contra Apostoli oraculum, *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* hæreticorum more sibi concionum habendarum munus sine præsulum auctoritate arrogabant. De quibus hæc habet Innocentius (b): *Sibi officium prædicationis usurpant, & contra catholicæ fidei puritatem varias inducunt sectas, erroresque varios damnabiliter seminant.* Commoniti etiam principes, urbium prætores, ac magistratus fuere, ut ad comprehendendos hos pseudoprophetas studio non deessent: cumque Fraticellorum magister Thomas Franciscani ordinis exepiscopus Aquinas apud Albenses cum sociis impietatis delitesceret, Pontifex Albæ præsidi dedit imperia (c), ut eos vinculis traderet: quorum scelera hypocrisis involucro aureo subornata in luce collocavit.

(b) Ib. ep. 11.

Horum princeps Thomas pseudominorita exepiscopus.

(c) Ep. cur. 13.

Innocentius &c. dilectis filiis nobili viro justitiario comitatus Albæ, ejusque locum tenentibus.

Turbavit jam diu, nec immerito, mentem nostram rumor infestus, qui de nonnullis superstitiosis viris, Fraticellis vulgariter nuncupatis, per partes illas evagantibus, eorumque detestandis ausibus vulgabatur. Sed tanto nunc inde majori dolore perfundimur, quanto eorum damnata temeritas in adhærentium seu credentium eis multitudine ac præsumptionis audacia quotidie, sicut accepimus, periculosius invalescit. Intelleximus equidem quod hujusmodi Fraticelli (quorum ille perditionis filius Thomas olim Aquinas episcopus dicitur dux & caput, & quorum nonnulli in comitatu Albæ & aliis terris tuis sæpius se receptant) velut pseudoprophetæ, a quibus juxta præceptum Domini attendendum est, sub vestimentis ovium lupinam rabiem tegentes interius, sibique prædicationis usurpantes officium, ac in cælum os ponere non verentes, novas & damnabiles induxerunt & inducunt sectas, erroresque varios seminant, edocent & observant, & sub cujusdam simulatæ humilitatis habitu, fictisque sermonibus multos simplices decipiunt & seducunt, aliaque plura enormia dicunt, faciunt, & committunt, quæ in divinæ majestatis offensam, catholicæ fidei detrimentum, ac præfatæ sedis contemptum, animarum periculum & scandalum plurimorum cedere dignoscuntur, &c. Dat. Avin. x. kal. novembris anno v. Finxisse hos hæreticos se purissima sancti Francisci instituta sectari, & simplices asperiore Minoritarum cultu circumvenisse, jam antea indicatum est, atque ex Lucæ Waddinghi historia confirmatur.

Ut pseudoprophetæ missi a Deo ad prædicandum mentiebantur.

XIII. Pia lex de ægrotis lata.

Addimus ad hujus anni calcem ex Matthæo Villano (d) instauratam Florentiæ academiam, quam aliquot ante annis Clemens VI. instituerat (e), latamque sanctissimam legem, ut morientium animabus consuleretur, ne medici duabus exceptis vicibus adirent ægros, nisi prius vocato sacerdote conscientiam expiassent; incusso transgressuris quingentarum librarum mulcta: præterea annis singulis sacramento a magistratu medici obstringi jussi sunt. Quæ pia lex paulo post exolevit.

(d) Clem. VI. an. 8. l. 4. p. 2. lit. divers. form. ep. 83.

(e) Matth. Vill. l. 7. c. 92.

I. REstituta est pluribus populis pax anno a virgineo partu millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo indictione undecima: recepit enim e diuturno carcere emissum Regem suum Scotia: pacata felici fœdere Insubria: Etruria composita: liberata intestino bello citerior Sicilia; Venetosque inter & Ungaros post diuturna & atrocia prælia revocata concordia. Succumbere cœperat Veneta respublica diuturno attrita bello sub Ludovici Ungariæ Regis potentia, & Jadram ob quam susceptum potissime erat bellum amiserat, neque ulla secundorum successuum spes collapsis rebus affulgebat. Exoravit itaque pacem (*a*), quæ iis legibus percussa, ut Ludovicus Ungariæ Rex marchiam Tarvisinam, quæ Romani erat imperii, quamque ille imperialibus erectis signis oppugnarat, Venetis permitteret: terras quas suas contendebat in Dalmatia & Istria sitas una cum Jadertina arce quæ valido munita præsidio etiam capta urbe adhuc a Venetis tenebatur, reciperet: præterea obstricti Veneti ad maritimam classem vigintiquatuor triremium numero, cum libitum foret, regio sumptu instruendas.

Veneti Ungarico bello oppressi.

(*a*) *Mat. th. Vill. l. 8. c. 30. Diar. MS. Ven. Append. ad And. Dan. hist. auct. in Jo. Delphino & aliis.*

Pacem a Lud. rediment.

Fessi etiam bellorum cladibus Insubres in amplectenda concordia consensere (*b*). Vicecomites quidem, licet pollerent viribus, plures tamen in Pedemontio terras, ac Novariam, Ticinum, Novocomum, Savonam, Genuam amiserant: ea capta quippe belli occasione jugum Liguria excusserat. Fœderati vicissim Genuenses nimirum, Joannes marchio Montisferrati, Atestini marchiones, Bononienses, Ticinenses, ac Mantuani sumptibus triennalis belli erant exhausti. Quievit tum Etruria, cum Senenses, qui de Cortona cum Perusinis magno tumultu contenderant, ab iis profligati, meliores pacis fructus decerpere maluissent. (*c*) Quo etiam tempore cum Androinus abbas Cluniacensis rei militaris minus peritus esset (*d*), Ægidius Cardinalis iterum in Italiam legatus est ab Innocentio (*e*): & intestini tumultus in Sicilia citeriori prudentum virorum studiis sedati sunt (*f*), ac post comitis Altimuri Palatini ignominiosam mortem (qua ille, qui se Regem Apuliæ diaerat, latronis instar papyracea corona, in qua descripta erant scelera, redimitus laqueo est præfocatus (*g*) Ludovicus Dyrrachinus princeps conjurationis particeps Ludovico Regi consanguineo est conciliatus. At ulteriorem Siciliam insulanorum discordiæ veteres laniabant, cum Messana, quæ ad justi Regis, Ludovici scilicet generis Gallici, obsequium reversa, illius partes tueretur: Catania vero Friderici principis Aragonii dominatum ferro flammaque firmare niteretur; ex quo maximæ clades ultro citroque acceptæ.

Insubres ad pacem inclinant.

(*b*) *Matth. Vill. l. 8. c. 57.*

Pacata Etruria.

(*c*) *Cap. 102.*

Abbas Cluniac. rei militaris minus peritus.

(*d*) *Ib. c. 103.*

Ægidii Card. secunda in Italiam legatio.

(*e*) *Eod. cap.*

Siculæ turbæ compositæ.

Trinacria bello laniata.

(*f*) *Ib. c. 53.*

(*g*) *Vit. Nic. Laur. c. 16.*

II. Exagitabat etiam Gallias civilis furor: ad quem sedandum Pontifex Talayrandum Albanensem episcopum & Nicolaum tit. S. Vitalis presbyterum Cardinales omni studio & contentione extremo anno superiori dare operam jusserat (*b*), ut delphinum ac Navarræ Regem inter sese conciliarent, eumdemque delfinatus & Normanniæ principem, ut Cardinalium consiliis se accommodaret, propositis ingentibus malis, quæ pareret discordia, solicitavit (*i*), quo firmari cum Anglo fœdus, Joannesque Rex libertati restitui posset.

Duo Cardinales ad sedandas turbas legati.

(*b*) *Te. 6. ep. secr. p. 5.*

(*i*) *Ib. p. 6.*

Innocentius, &c. dilecto filio nobili viro Carolo duci Normanniæ charissimi in Christo filii nostri Joannis Regis Francorum illustris primogenito.

Et si te gravis negociorum multitudo circumstrepat, variaque solicitudines, ultra quam tenella adhuc ætas tua requirat, pectus tuum ad expedienda, quæ imminent multipliciter interpellentur; nihilominus tamen illud tuis semper infixum esse debet affectibus, ut genitoris tui liberationem procurer quanto ardentius festinare, quæ una cum desiderata nobis & toti Romanæ ecclesiæ pace inter ipsum & charissimum in Christo filium nostrum Eduardum Regem Angliæ illustrem fienda, ex hujusmodi discordiis, quasi obstaculis oppositis, recepisse verisimiliter creditur tarditatem. Igitur, fili, ut liberationem præfati genitoris tui, & statum pacificum suum ac tuum, & præfati regni videre dignius merearis, audi & vide, inclina aurem tuam in monita patris tui: nec te adeo conceptus ex quacumque causa juvenilis fervor incendat, ut non sentias plura intestinis discordiis, quam exteris bellis regna & imperia, & sæpenumero potentissimas ac famosissimas toto orbe respublicas corruisse. Attende quanta sit pacis dignitas, sine cujus consortio bona cætera facile pereunt & turbantur; neve velis, quantum tibi fuerit ex alto concessum, præfatum nobile regnum, quod [Deo annuente] annis ordine suo currentibus tibi felici dominio reservatur, in manibus tuis taliter collabi, & suis in sanguinem suum conversis viribus conquassari, ut sibi nocuisse magis domestica scandala, quam arma hostilia videantur. Nos enim plenum gerentes de divina pietate fiduciam, ac sedari hujusmodi domesticos turbines opportunis adhibitis remediis cupientes, venerabili fratri Talayrando Albanensi episcopo, & dilecto filio nostro Nicolao tit. S. Vitalis presbytero Cardinali Apo-

Monitus delphinus ut patrem liberet.

Civiles discordias componat.

Apoſtolicæ ſedis nuncii tractatum hujuſmodi, & ſtabilitionem dictæ concordiæ duximus committendum, qui nobiſcum in tantorum continuo excreſcentium malorum labore & afflictione participes, ad præfatam jungendum inter vos concordiam ſecundum datam eis a Deo prudentiæ plenitudinem inſudabunt, prout etiam non ceſſant ſinceris continuo affectibus inſudare. Datum Avin. VIII. *kal. januarii anno* VI.

III. (a) *Ib. p. 7.* Conceptæ ſunt eadem pene verborum forma literæ (a) ad Carolum Navarræ Regem, ut ruentis patriæ miſereretur. Sed ſprevit ipſe pontificia monita: ad Gallicum enim ſceptrum materno jure Anglico antiquiore contendebat, eoque licentius graſſatus in Gallos, quo imparatiores erant, cum rumor increbreſceret Reges inter ſe de pace in Anglia conveniſſe: Eduardus enim Gallo hos fœderis leges menſe majo propoſuerat (b), ut Normanniam, Anghienſem, Ghinenſem, atque Itienſem comitatus, ac ſexcente aureorum millia adipiſcendæ libertatis cauſa traderet: quibus cum aſſentiretur Joannes Francorum Rex, mutuis Regum oſculis ſancita pax divulgata eſt. Fefellit tamen exitus omnium expectationem: licet enim Joannes ſincero animo rem ageret, Eduardus tamen cum civili bello ardere Gallias videret, illud magis inflammabat, ut eas ſibi ſubjiceret: utque violatæ pacis dedecus Gallo aſpergeret, obſiſtebat (c), ne pactum aurum contraheretur; & miſcebat Gallias, ſubmiſſo Regi Navarræ plurimo auxiliari milite, quo ille ſuccinctus late ferrum flammaſque circumferebat. Ea vero fama perculſus Pontifex, qui ex ſpe pacis ingentem perceperat lætitiam, ſe dolore ex novis tumultibus confectum Nicolao tit. S. Vitalis presbytero Cardinali, qui una cum Talayrando Card. epiſcopo Albanenſi apoſtolica legatione (ut dixi) fungebatur, ſignificavit (d).

Propoſitæ ab Anglo pacis leges.

(b) *Matth. Vill. l. 8. c. 51.*

Idem, ne mandentur operi, obſiſtit.

(c) *Eod. l. 8 c. 101.*

(d) *Lib. 6. ep. cur. 12.*

Pridem, inquit, *exultantibus animis intellecto, quod Rege pacifico chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Joannis Franciæ & Eduardi Angliæ Regum illuſtrium corda tangente, ac tua & venerabilis fratris noſtri Talayrandi epiſcopi Albanenſis, quos ad Franciæ & Angliæ regna pro pace inter ipſos Reges, auctore Domino, reformanda dudum antea duxerimus velut pacis angelos deſtinandos, ad id operationis inſtantia laborante, pax & concordia inter Reges eoſdem inita fuerat & firmata; lætati ſumus in Domino, devotaſque ſibi laudes reddidimus, & vitulum labiorum. Sed poſtmodum pacis æmulo humani generis inimico inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Carolum Navarræ Regem illuſtrem, & dilectum filium nobilem virum Carolum ducem Normanniæ primogenitum ſuſcitante rancorem, gravique inter eos commotione ſuborta, per quam non ſolum executioni pacis prædictæ impedimenta aut ſaltem obſtacula dilationis afferri, ſed & regnum ipſum Franciæ inteſtini belli furore, ex quo mala jam plurima ſunt ſecuta, & majora etiam non abſque animarum periculis ſecutura veriſimiliter formidantur, pernicioſe nimis conquaſſari timetur; gravis nos dolor arripuit, ac vexavit & vexat aſſidue turbationis vehementia mentem noſtram, &c. Dat. Avin.* III. *kal. ſeptembris anno* VI. Urſit eoſdem Cardinales legatos pluribus imperiis (e), ut ad delphinum ac Navarræ Regem in concordiam redigendos incumberent. At ipſi cum animadverterent Anglorum dolo conſumi labores menſe octobri ad aulam apoſtolicam ſunt reverſi.

(e) *Ib. to. 6. ep. ſecr. p. 5.*

IV. Quod ad res Anglicas ſpectat; tradunt authores (f) Eduardum in conviviis, ludis, atque haſtiludiis luxum explicuiſſe, dum duos Reges Gallum Scotumque bello captos oſtentabat. Reſtitutum autem hoc anno ab Eduardo Rege Angliæ libertati Davidem Regem Scotiæ, indicat Matthæus Villanus (g), cujus fœderis leges Hector Boethius his verbis perſtringit (h): *Communi conſenſu utriuſque regni David liberatus eſt undecimo ex quo captus fuerat anno, numeratis quingentis millibus marcharum ſterlingorum præſenti pecunia, tantumdem pollicens ſeſe per penſiones daturum, datis in fidem obſidibus.* Addit author reverſum in Scotiam Davidem ſeveritate uſum in eos, qui ipſum in prælio deſeruiſſent, ac Robertum Stuart a Roberto Bruſio Rege avunculo ſecundum regni heredem ſcriptum communi regni conſilio, ſi abſque prole maſcula obiret, hereditario jure ob præteritam culpam privaſſe, regnique jura in Alexandrum Sutyrland ex ſorore nepotem transfudiſſe, adactis in illius verba ſacramento proceribus; ſed eo immature ſublato, priſtina jura Roberto Stuart ſanguine conjunctiſſimo reſtituiſſe: coegiſſe præterea regni ordines, ut ſi Scoti aſſentirentur, regnum ad Angliæ Regis filium derivaret, cum id Eduardo eſſet pollicitus: ſed in medio procerum ſenatu tantam ex eo obortam indignationem, ut ſe numquam, dum telo in dexteris geſtare poſſent, Anglo Scoticum Sceptrum permiſſuros exclamarent. Oppreſſit porro Angliæ Rex, ut effuſos ſumptus ſuſtentaret, viros eccleſiaſticos, ex quibus Joannes Elienſis epiſcopus ad ſedem Apoſtolicam perfugit (i): motuſque illius querelarum æquitate Innocentius, nonnullos ſanctioris regii conſilii ſenatores feriit anathemate, atque eorum, qui cenſuris devincti obierant, corpora exhumari juſſit: qua ſeveritate exaſperatus Eduardus, ut ob ſucceſſus bellicos faſtu turgidus erat, iras concepit, eiuſque adminiſtri plura in apoſtolicæ authoritatis contemptum pertentarunt. Nec

(f) *Matth. Vill. l. 8. c. 101. Valſin. in Eduard. III.*

Scotiæ Rex libertati reſtituitur.

(g) *Eod. l. 8. c. 36.*

(h) *Hector Boeth. hiſt. Scot. l. 15.*

Detrectant Scoti Anglis ſubjici.

(i) *Vualſin. in Eduar. III.*

V. Clerus Angl. mendicantes vexat.

Nec levis etiam persecutio religiosos viros mendicantes exercuit in Anglia, cum nonnulli clerici suffusi invidia falsa in eos dogmata ventilarent [1]. De quo gravissimis querelis pulsatam sedem Apostolicam, Innocentius ad clerum Anglicanum scripsit (a): *Gravem*, inquit, *dilectorum filiorum Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum ordinum fratrum querelam accepimus continentem, quod ipsi tam prætextu quarumdam prædicationum in regno Angliæ per nonnullos contra statum dictorum fratrum, illum de facto depravantium & condemnantium, & non esse in statu salutis falso asserentium, olim factarum; quam quæstionis, quæ inter venerabilem fratrem nostrum Richardum archiepiscopum Armachanum ex una parte, & fratres prædictos ex altera super nonnullis articulis per partes ipsas hinc inde propositis coram quibusdam ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus ex commissione nostra apud sedem Apostolicam pendere dignoscitur in confessionibus Christi fidelium audiendis, prædicationibus verbi Dei, & libera sepultura, nec non & eleemosynis ab eis fieri eisdem fratribus consuetis, quas eis facere asserunt mendaciter esse peccatum; contra justitiam impediuntur, & etiam perturbantur in ipsorum fratrum præjudicium, & maximam læsionem, &c.* His addit imperia Innocentius, intentata anathematis religione, ut ab his abstineant, neve eorum privilegiis a superioribus Pontificibus concessis detrahant, donec ab Apostolica sede secus constitutum fuerit: quibus literis adjecta dies kal. octobris anno VI.

(a) An. 6. l. 1. ep. com. 282.

Primas Hiberniæ eisdem litem apud sedem Apost. movet.

De mota a Richardo archiepiscopo Armachano in Hibernia lite gravissima ordinibus mendicantibus memorat Innocentii vitæ scriptor (b), & has affert causas, quæ ipsum in eam contentionem impulere: *Quia secundum eum in multis extendebant falcem suam in messem alienam, hoc est plusquam a jure eis permittitur seu conceditur de pertinentibus ad ecclesias parochiales, earumque rectores, usurpando sibi: duravitque quæstio hujusmodi per aliquod tempus.* Consentit subjectis verbis MS. Vaticani author (c): MCCCLVII. *novembris die octavo dominus Armachanus archiepiscopus primas Hiberniæ quæstionem cœpit coram domino Papa contra omnes ordines mendicantium.*

(b) Gesta Innoc. VI. apud Bosq.

Quæ illum causa moverit.

(c) MS. bibl. Vat. sig. num. 3765.

VI.

Exponit nitide hujus controversiæ capita & argumenta præcipua Henricus Bictvvelt ordinis Prædicatorum theologus, qui de errore Joannis e Poliaco, de quo plura a nobis alias dicta sunt, (d) locutus alium illi affinem ab Armachano confictum ait, confutatque; e quo hæc decerpimus; (e) *Alius error fuit Armacani, qui dictus est Richardus primas Hiberniæ, contra quem fecit & conclusit magister Guillelmus Jordani de Anglia coram Papa. Primo recitavit, sed asserere non audebat, ut patet in suo sermone coram Papa facto, qui incipit, Justum judicium judicate; propter condemnationem articulorum præmissorum Joannis de Poliaco, quod propter rationes, quas solvere non posset, sequitur quod stante statuto, Omnis utriusque, quod populus parochialis a nullo peccato absolvi posset nisi semel in anno confiteretur suo proprio sacerdoti, idest plebano, propterea quia esset contemptus, qui esset peccatum mortale & unum non dimittitur sine alio. Ergo quicumque confiteretur fratribus, adhuc prima omnia teneretur confiteri propter præceptum plebani. Et iste differt a primo errore in hoc, quod Joannes de Poliaco negat potestatem absolvendi in fratribus: ipse autem concedit eos habere potestatem, sed nihilominus etiam de absolutis tenentur confiteri, suo propter cap. Omnis utriusque, curato: & hoc probat multipliciter. Primo sic: Voluntarium non tollit præceptum circa*

(d) Annal. to. 15. A. C. 1321. n. 20. &c. Armacanus primas Hiberniæ.

(e) MS. bibl. Vat. sign. n. 4109. p. 262.

Parochorum adversus religiosos partes tuetur.

NOTÆ [1] AGendum hic suscipit Annalista de lite in monastici ordinis viros mendicantes ab Archiepiscopo Armachano coram Pontifice intentato. Quam tamen melius cum continuatore Nangii in annum præcedentem retulisset, cum, ipso fatente scriptore gestorum Innocentii, cujus verba Annalista hic recitat, anni præcedentis 1357. die VIII. Novembris idem Archiepiscopus causam in adversarios illos suos agitare cœperit Avenione. Diutius vero perseverasse suspicandi conjecturam suppeditat idem, qui supra, Nangii continuator, qui nondum cessasse designat quo tempore a scribendo ipse abstinuit, nempe anno 1368. Quod si admiserimus, alterum plane succenturiatum Armachano oportet, cum ille anno sequenti exeunte 1359. in Monteosi Hannoniæ urbe decesserit, teste Wadingo in Annal. ad A. 1357. quod & notat Bellarminus de script. eccl. ubi de hoc Richardo archiepiscopo. Vera tamen adnotasse credo Authorem codicis MS. Vaticani cujus verba Annalista hic laudat (quemquam ipsum judico Theodorici Niemii Chronicon, legendum apud Eccardum in corp. hist. med. ævi to. I.) scribentem, defuncto brevi post tempore archiepiscopo, & vices ejus assumente nemine, litem jacuisse neglectam. Sunt tamen qui scripserint Archiepiscopum causam suam contra religiosi ordinis viros perorantem coram pontifice succubuisse, cujus rei gratia *arrestatus fuit authoritate apostolica in curia, & ibidem tandem miserabiliter defunctus, quasi incarceratus*. Verba hæc sunt Hermanni Corneri, cujus chronicon, ad A. 1445. perductum, Eccardus in eodem corp. Hist. to. II. vulgavit. Sed hujus & similium recentium scriptorum authoritas mihi suspecta est, nec præferenda vetustis Hiberniæ Annalibus a Camdeno vulgatis, in quibus obiisse Archiepiscopus in Montibus Hannoniæ traditur. Baluzius in notis ad vitas paparum Avenion. col. 950. nonnullos scriptores affert, qui decessisse hunc scribunt non quidem anno 1359. sed anno 1361. MANSI

idem. Ergo confessio facta fratri non tollit præceptum, Omnis utriusque sexus. Consequentia patet, quia primum est voluntarium, ut patet per cap. Dudum; & per hoc præceptum idem revocatur in cap. Omnes, &c. Ergo, &c. Et ponit duo exempla, scilicet ter in anno in ecclesia parochiali offerre ex præcepto, & frequenter offerre de beneplacito in anno apud fratres: similiter de audiendo missam in die dominico, & ex debito apud parochiam, ut per cap. Dominus. de parochiis, & eodem die audire apud fratres. Ex quo sunt duæ affirmativæ, quæ simul se non impugnant, & quia utrumque est meritorium. Ergo meritorie iterare potest confessio sicut & missa & offerre. Et sic duo ponit pro quæstione quia Papa potest mandare, quod eadem peccata confessa reiterentur apud plebanum, quæ confessa sunt apud fratres, ex quo sub merito utrumque cadere potest: propter quod doctores frequenter persuadent, ut sæpius de eodem quis confiteatur, ut dicunt S. Thomas, & Bonaventura, & Augustinus lib. de pœnit. c. IX.

Quæ fuerint ejus argumenta.

Secundo probatur sic, quia Martinus Papa IV. concessit fratribus bullam talem, scilicet quod confessi fratribus teneantur juxta cap. Omnis utriusque, æque plebanis confiteri, & hoc sic est fixum, ut dicit. Ergo. Et quia cap. Vas electionis videtur huic repugnare. Ergo concordantiam contrariorum petivit a Papa. Tertio probatur sic: Si fratres dicerent, quod simul stare non possent, scilicet fratribus confiteri & eodem anno plebano eadem peccata, cum ipsi in statutis habeant hoc, ut fertur, omnia peccata sua simul confiteri prælato suo. Ergo & hoc. Quarto quia dominus Benedictus XI. in extravagante, Inter cunctas, dicit quod fratres hortentur populum, ut eadem peccata plebanis reiterent eis confessa. Ergo, &c.

Sed contra hoc, Primo quod peccata confessi fratribus non cadunt sub præcepto reiterationis cap. Vas electionis, ubi Papa dicit, quod non tenentur reiterare, sicut nec ille, qui proprio sacerdoti est confessus. Et infra: *Certior est determinatio ecclesiæ universalis, quam privatæ rationes doctoris, propterea alias de facili cedendum esset hæreticis, qui rationibus suis declarationem ecclesiæ impugnant, di. 11. cap. Nolite.* Quis porro hujus controversiæ fuerit exitus, narrat memorati supra MS. Vaticani auctor, dum ait (a), vita functum Armachanum nondum lite decisa: quam cum nemo urgeret, sopitam fuisse. Præcipuum vero illius argumentum, contemni nempe parochorum ordinem, si fideles apud viros religiosos conscientiam expiente, & apud parochos expiare abnuant, & noxam inde lethalem suscipi, falsum patebat. Ipsum autem pio ductum secularis cleri majestatis obsolescentis restituendæ studio, non livore in religiosos ordines permotum, putandum est: inclaruisse enim miraculis post obitum ferunt (b), atque de iis in examen adducendis Bonifacium IX. dedisse imperia, ut sanctorum cultus illi decerneretur. Tantum vero abest, ut privilegia mendicantium religiosorum rescissa fuerint ob intentatam ab illo actionem, ut potius novo diplomate pontificio confirmata, Walsingamus testetur (c). Extat vero illud in regesto Innocentii, a quo Joannis XXII. in Joannem e Poliaco sententia ad magistri Augustinianorum preces repetita (d), instaurataque.

(a) MS. bibl. Vat. sig. num. 3765. Gesta Innoc. VI. apud Bosq.

(b) Vvad. sub ann. 1357. n. 8.

Confirmata mendicantium privilegia.

(c) Valsig. in Eduard. III.

(d) An. 2. ep. divers. form. 342.

VII. In oriente ob defensam fidem ac promulgatam inter Mahumetanos Thomas Ungarus, defectionis ad Mahumeticam superstitionem pœnitens, Christi fidem imperterrito animo professus, ab Ægyptio soldano Alexandriæ cæsus gloriosam martyrii palmam una cum tribus Minoritis Nicolao, Francisco, & Petro collegit (e): quorum sacra corpora, dum a carnificibus secabantur, cœlesti splendore circumfusa fuere. Quo etiam anno in occidente apud Belgas Gertrudes virgo piissima sanctitate & miraculis illustris, ex hujus vitæ palæstra ad immortalitatis bravium a divino Agonotheta vocata est, cujus felicem obitum descr bit vitæ illius auctor his verbis (f): *Cum jam annos non paucos inter Begbinas egisset Gertrudis, in fervore & vitæ duritia atque severitate haud vulgari, ad eam pervenit diem, qua erat itura ad sponsum cœlestem, de quo solebat & loqui suaviter, & pie meditari, & etiam canere dulciter. Itaque sacrosanctis Christi munita mysteriis ad Beghinas ait: Sorores meæ, ego domum proficiscor. Illis existimantibus præ morbi dolore sic eam loqui, dicentibusque ipsam domi esse, rursum ait sana mente: Nequaquam sum domi, sed illic volo esse, ubi plateæ sternuntur auro mundo. His dictis, paulo post spiritum suum Deo commendans in pace obdormivit, videbanturque in manibus ejus defunctæ tanquam eburnei digiti. Obiit anno a Christo nato millesimo trecentesimo quinquagesimo octavo ipso sancto epiphaniæ die, humatumque est corpus ejus extra ostium turris antiquæ Delphensis ecclesiæ parte ea, quæ vergit ad austrum.*

Thomas Ungarus Martyr.

(e) Bzov. de sign. eccl. l. 7. c. 3. sign. 27. §. 14. ex annal. Francisc. Vvad. in annal. Minor. to. 4. hoc ann. n. 4.

(f) Apud Sur. to. 7. die 6. Jan.

Gertrudis pia mors.

Anno

I. ANno decimertii feculi quinquagesimo nono indictione duodecima, cum Eduardus Anglorum Rex fallacis pacis expectatione Francos deluderet, tacito primum deinde aperto eos bello confecit. Delphinus vero, repressis seditiosis (quorum princeps (a), cum se Jaquerorum Regem esse jactaret, ac plurimum cruorem fudisset, candenti tripode caput inustus, & ejusmodi corona ignita a carnifice cinctus, soliique vice patibulum nactus, stultæ ambitionis pœnas dedit) ad conciliandam sibi majestatem, facta prius a patre potestate, Gallicam coronam, ut regnum melius ab hoste vindicare posset, suscipere decrevit. Sumpta (b) inde est ab Eduardo Angliæ Rege occasio vocandi in invidiam Gallos, qui fœderis superioris cum Joanne Rege agitati leges aspernarentur: atque in spem regni Francorum sibi subjiciendi erectus, florentissimum contraxit (c) exercitum, trajecitque mense octobri in Gallias. Exposito in terram exercitu, prædatrices Anglorum turmæ, quæ in Galliis grassatæ erant, ipsius castris accessere (d): quibus maximis viribus succinctus veluti ad ineundam regni possessionem Rhemos contendit, in qua urbe sacro Francorum Reges perungi oleo consuevere: sed quam irrito exitu, dicetur sequenti anno.

(a) *Gesta Innoc. VI. apud Bosquet.*
Ambitiosi latronis supplicium.
(b) *Matth. Vill. l. 9. c. 53.*
Carolus regia corona redimitus.
(c) *Id ib. Walsing. in Eduar. III. Froff. hist. l. 1.*
Angli Regis expeditio in Gallias.
(d) *Vill. l. 9. c. 37.*
Rhemi obsessi.

Interea Carolus comes Alenconius regia stirpe Gallorum satus, caducarum rerum tædio affectus, rerumque divinarum contemplationi se totum addicere meditatus, Prædicatorum ordini nomen dedit. Ex cujus secessu Maria mater comitissa maximum dolorem percepit, conatusque omnes, ut ipsum ad seculi curas & honores revocaret, adhibuit. At Pontifex, ut pium illius consilium an juvenili levitate an spiritus Sancti instinctu conceptum esset, exploraturus Joannem marchionem Montisferrati rogavit, (e) ut comitis animum pertentaret antequam tyrocinio religioso egressus votis evangelicis solemni ritu se devinciret: *Licet*, inquit, *præfatæ comitissæ ejusque filiis complacere, quantum cum Deo possumus, ac vassallorum & subditorum dicti comitis securitati & quieti providere plurimum affectemus; nihilominus animarum salutem & vocationem Domini secularibus desideriis & inanibus hujus mundi honoribus præponentes nobilitatem tuam rogamus attente, quatenus ab eodem comite curet sui propositi seriem diligentius indagare. Quod si illum inveneris evangelica prosequi consilia, & mundum cum pompis & fallacibus suis illecebris voluisse, & velle constanti perseverantia relinquere propter Deum; nos laudabile propositum suum multipliciciter in Domino commendantes, nullatenus eum volumus ab inceptis distrahi, aut etiam aliquatenus impediri. Quinimmo nostris eum consiliis ad consummanda quæ cœperit exhortamur, & per te cupimus similiter exhortari, eumque egregii doctoris Hieronymi sententiam suis quotidie auribus inculcari, per calcatam patrem esse pergendum; & licet ubera, quibus nos nutrierat mater ostendat, ad vexillum crucis siccis oculis esse evolandum. Si vero, quod absit, juvenilis ei hoc levitas persuaserit, ac deinde vel complexionis suæ debilitas, vel forte ignota sibi prius religionis asperitas ex nunc sibi perseverantiam interdicant; tunc eam tutioribus prævenire consiliis, & debita providentia præmunire, at ne pejor priore in posterum foret error, dum licet, ante statutam a jure professionis terminum futura provideat, & sibi ac suis pro verum gravitate consulat, eadem nobilitas tua velit. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis x. kal. julii anno VII.*

Alenconius comes religiosam vitam amplectitur.
(e) *Tom. 7. ep. secr. pag. 50.*
Illius constantiam tentari jubet Pontifex.

Insigne etiam de mundi contemptu documentum dedisse per ea tempora memorant (f) alium in Hispania regii sanguinis principem, nimirum Petrum Jacobi II. Regis Aragonium filium Ripacurtiæ comitem, & Petri sceptrum Aragonium sustentantis patruum: qui temporum similiter iniquissimorum pertæsus seculo abire in animum induxit: atque e vivis erepta Joanna conjuge comitis Fuxensis sorore, ac ditionem liberis ex ea susceptis partitus, Minoritarum familiæ se aggregavit. Hæc pluribus Wadinghus (g) de tanto viro, de quo mentio alibi celebranda erit.

Petrus Regiæ Arag. princeps Minoritis se addicit.
(f) *Gesta Innoc. VI. apud Bosquet. Wad. in annal. Min. hoc anno n. 2.*
(g) *Wad. ib.*

II. Dum Petrus princeps in religionis portum se recipiebat, concitatum jam ante in Hispania (h) bellum recruduit. Avertendique in hostes fidei tanti discriminis solicitus Innocentius, Guidonem episcopum Portuensem A. S. L. in Hispanias misit (i); qui a Regibus honorifice exceptus cultusque: de quo tum Aragonio tum Castellano nonis julii gratias egit Pontifex (k), ipsosque hortatus est, ut ad pacis consilia proniores se præstarent. Gravissima etiam ipsos solicitasse oratione ad vertenda in barbaros arma Cardinalem Boloniensem refert Surita (l), ac de pacis legibus agitasse etiam: de quo bello deque legato ad illud sopiendum misso memorat etiam Innocentii vitæ scriptor (m), qui præcipua tum superiori, tum hoc anno ac sequenti gesta cumulat. Nec modo Guidonem dare operam jussit Innocentius, ut Reges ad concordiam adduceret; verum, ut Castellanum ad ejectam a se Blancham Reginam recipiendam urgeret

(h) *Matth. Vill. l. 9. c. 10.*
(i) *Gesta Innoc. VI. apud Bosquet. Marian. l. 17. c. 2. Sur. l. 9. c. 21.*
Guido Card. ad Hispanias pacandas incumbit.
(k) *To. 7. p. 1. ep. secr. pag. 63.*
(l) *Sur. l. 9. c. 21.*
(m) *Gesta Innoc. VI. apud Bosq.*

(a) To. 7. p. 1. ep. secr. p. 30. 100. (b) Ib. p. 29. geret (a): quem etiam apostolicis literis hortatus est (b) ut Reginam uxorem moribus gravem, nobilitate illustrem, ut animæ suæ saluti consuleret, ad se revocaret, atque ex divinis imperiis conjugali amore complecteretur.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Castellæ & Legionis illustri.

Pii patris more, qui etiam obaudientem filium verbis semper ex eodem amoris fonte prodeuntibus pulsare, & in viam rectam quoad per eum fieri possit, reducere non desinit oberrantem; eo minus tacere possumus, quo te per amplius gerimus in visceribus charitatis. Suscipe itaque, fili charissime, verba patris, quæ pro tua animæ salute & honore regio in tuam magnitudinem diriguntur. Monita Castellano Regi data. *Positus es, princeps inclyte, sicut & cæteri principum, quos in sublime provehunt fastigia dignitatum, in populorum gentiumque conspectu, ut sicut dominando præficeris, ita illis esse debeas in virtutis exemplar. Ex quo tibi majori est diligentia præcavendum, ut sic Dei beneplacito te coaptes, sic illius mandatis obtemperes, ne tuæ dignitatis titulis, & tot tantarumque virtutum donis, quibus excellentiam tuam ab ipsis indolis tuæ primordiis Deus ipse de sua munificentia largitate multipliciter insignivit, possit in aliquo derogari. Considerare namque decet excellentiam tuam, fili charissime, si cum Reginam habeas verecundia famosam, moribus gravem, & magnitudine nobilitatis illustrem, maritali tibi & inseparabili connexione conjunctam, ad tuæ animæ salutem & regiam videntur decentiam pertinere, illam non tantum a conjugali thoro, sed ab omni etiam tuo consortio separare. Nec illud minus attendere eidem excellentiæ tuæ convenit, & quia brevis & instabilis est, & omni mutabilitate fugacior vitæ præsentis excursus, maturo consilio providere, quod* De suscipiendo regnorum hærede cogitet. *tu, in quo solo claræ memoriæ progenitorum tuorum titulus, & regiæ stirpis successio conservatur, spe tibi legitimæ prolis hujusmodi abjectione uxoris adempta post solutum naturæ debitum regni tui successionem, quod de fœmore tuo ducem præstolatur & Regem, ad heredes extraneos non transmittas, &c. Datum Avin. VII. id. aprilis anno* VII. Repetitæ sunt iterum a (c) Ib. p. 99. (d) Ib. p. 102. Pontifice eadem monita (c) extremo anno, ac legatus jussus (d) divinum illius animo timorem inserere: sed durius adamante illius cor molliti numquam potuit: quocirca qui Pharaonis pertinaciam imitari non perhorruit, infelices illius exitus expertus est, ut suo loco dicetur.

III. Instaurata Terracon. ecclesiæ privilegia. Interea Innocentius ad tuenda Terraconensis sedis privilegia, Romanæque ecclesiæ jura, ne vetustate temporum collasæ olim B. Petro principum pietate donationes ex hominum memoria delerentur, in quibus insignis illa erat Berengarii Raimundi comitis Barchinonensis, qui Terraconæ, divina ope ex Maurorum servitute ereptæ, supremum imperium in sedem Apostolicam contulit; edito ea de re diplomate, illud Innocentius hoc anno pontificiis insertum litteris (e) una cum literis Urbani II. qui beneficium admiscetat, divulgavit hac forma. (e) Tom. 7. ep. secr. p. 119.

Innocentius &c. ad futuram rei memoriam.

Tenores quarumdam literarum felicis recordationis Urbani Papæ II. prædecessoris nostri, & quondam Berengarii Raimundi comitis Barchinonensis in libro censuali apostolico, in archivis apostolicis existente, repertas de libro ipso de verbo ad verbum transcribi & annotari præsentibus fecimus qui fuit talis: Urbanus episcopus, &c. prætermittimus eas literas, cum a Card. Baronio in lucem fuerint editæ (f), Inscriptæque sunt Berengario episcopo Ausonensi ad Terraconensem translato; deque ecclesiæ Terraconensis privilegiis agunt, quibus aliæ Berengarii Raymundi adiectæ an MXC consignatæ. His addimus Pontificem ad reprimendos eos, qui aulam apostolicam ad jura imploranda adituros afficerent injuriis in Catalonia, Michaeli episcopo Barchinonensi provinciam contulisse (g), ut anathemate ipsos desigeret. (f) Baron. annal. to. 11. A. C. 1091. n. 9. (g) To. 7. ep. secr. p. 50.

IV. Ludovicus Neap. censuris irretitus. In Sicilia citeriori Ludovicus Rex contraxerat jam diu anathema ob non solutum constitutis temporibus Romanæ ecclesiæ censum, atque ecclesiasticarum pœnarum, quæ animam feriunt, acerbitatem sano vegetoque corpore non sentiebat; cum gravi ægritudine percussum Deus ad expiandam quam intulerat ecclesiæ injuriam, poscendamque veniam excitavit. Pie enim Christiano more illum ad obeundam mortem se composuisse, pontificiæ ad Neapolitanum & Beneventanum archiepiscopos ostendunt literæ (h). At divina misericordia, quæ Regem ipsam afflixerat ut in viam salutis aberrantem revocaret, non perderet, culpæ pœnitentem morbo eruit. Quo nuntio recreatus Innocentius gravissimis eum literis monuit (i), ut ex præterito morbo meliorem vitam instituere disceret, curaret valetudinem, ac damna ecclesiæ illata sarciret. Morbo correptus resipiscit. (h) To. 7. p. 1. ep. secr. pag. 22. (i) Ead. pag.

Excellenti principi Ludovico Regi Siciliæ illustri spiritum consilii sanioris.

Fili, quem utinam tam cito, quam libenter appellare charissimum valeamus, visitavit te Dominus: & cum minus forsitan metuebas, ac vitæ longitudinem & bonæ spem valitudinis juvenilibus tibi persuasionibus promittebas, tunc invasit incautum, & morbi vehementioris aculeo te percussit, ut per hujusmodi suæ visitationis antidotum te ipsum reformare curares in melius, prout catholicum decet principem, digito Dei ta- Salubribus instruitur monitis.

ctur ferventiori cordis desiderio, illi te pro viribus de cætero gratiorem redderet & coram percutiente devotius, disciplinabilem exhiberre. Cognosce igitur, princeps inclyte, visitantem: intellige corrigentem, nec minas, si interius aspicias, diligentem. Et qui constanti proposito, ad quod te arctat, ut verbis tuis utamur, facta in Deo promissio, quod si supervixeris, in novitate vitæ melioris & beneplacito Dei ambulabis, ad omnem reverentiam & obedientiam ecclesiæ sanctæ suæ in vitæ emendatioris semitas dirigere te disponis, ita fac, ut laudabile hoc tuum propositum [de quo te paternis præconiis, & sinceris affectibus commendamus] non ex servili timore, sed ex filialis potius videatur dilectionis, ac reverentiæ fomite processisse: nam nisi factis verba, & verbis facta respondeant; nisi semen divini timoris, immo amoris potius, in terram probetur fructiferam cecidisse, facile de miserente facere poteris irascentem; & eum, qui te in extremo corporalis vitæ discrimine positum, at utrumque hominem salvum faceret liberavit, indignationis acerbitate vehementius irritare.

Expergiscere, fili, & quasi Rex alter Ezechias, ad parietem Domini cum lacrymis & devotione convertere: ne obdormias. Jam tempus est, ut somnum mentis soporatæ discutias, & te ipsum satisfactione debita recognoscas. Neque velis a tuorum splendore natalium: & a progenitorum tuorum, quos nosti in reverentia & obedientia sedis Apostolicæ usque ad solutum naturæ debitum fama perstitisse celebri, semitis deviare. An forte, bonum tibi videtur, & titulis tuæ magnitudinis ascribendum, si cum possis, ut debes, filius esse benedictionis & gratiæ, & apostolicis favoribus inter cæteros mundi principes confoveri, velis filius contumaciæ reputari? Non sic, fili, non sic: sed exurge potius, & mentis oculis tui pectoris arcana circumspice: honora ecclesiam matrem tuam, & magnitudinis tuæ thronum debita justitiæ administratione confirma. Nec recuperata jam forsitan sospitatis inani persuasione fallaris, quo minus salutiferæ promissionis tuæ debita exequaris, cum scias quod in manu Dei consistit languor & sanitas, valetudo atque debilitas, mors & vita: & quod sæpe ille extremo incomprehensibilique judicio gravius homines ferit, ut pereant, quos primo levior percusserat, ne perirent. Dat. Avinion. III. kal. martii anno VII.

V. Exercuere porro Ludovicum gemina bella: hinc enim Fredericus (a) Aragonii sanguinis princeps Catalanis auxiliis fultus in Trinacria Messanam ac Panormum vexabat; hinc fœderatæ vagorum militum turmæ Apuliam depascebant (b). Cui Ægidium Cardinalem auxiliares copias submittere jussit Pontifex (c) eidemque in Siciliæ regno legationis apostolicæ munus demandavit (d), ut prædones coerceret, statumque regni componeret: disciplinam ecclesiasticam in pristinum splendorem assereret: tum Fraticellos hypocritas reprimeret. De qua ipsi decreta provincia Ludovicum & Joannam, nondum ob intermissam vectigalis pensitationem, censuris solutos, certiores fecit (e).

(a) Matth. Vill. l. 9. c. 11. & 51.
(b) To. 7. ep. secr. p. 1. pag. 19.
(c) Ib. p. 39.
(d) An. 7. ep. cur. 13.
(e) Ep. cur. 24.

Innocentius, &c. excellentibus principibus Ludovico Regi & Joannæ Reginæ spiritum consilii sanioris.

Neapolitani regni collapsus status.

Cum ad audientiam nostram & sedis prædictæ infestus rumor deduxerit, quod in dicto regno & terris citra pharum, in quibus nos & Romana ecclesia majus & supremum dominium obtinemus, quæ multo jam tempore sæva fuerunt tam ab exteris quam internis gentibus guerrarum & commotionum tempestate quassata, & adhuc, humani generis inimico turbatore quietis afflante, ipsius tempestatis reliquiæ multæ remanent, favillæ recalescunt, seditiones repullulant, vigent scandala, commotiones suscitantur assidue, malorum furit audacia, publicæ quietis & justitiæ turbativa dissoluta prædonum temeritas undecumque liberius debacchatur, & extra regnum etiam, solam inobedientiæ & rebelliones insurgunt; &, quod fortius est dolendum, divinus ibidem cultus negligitur, hæreticorum quamplurium, & præsertim illorum, qui Fraticelli vulgariter nuncupantur, damnata rabies invalescit, ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum bona & jura violentis prædationibus exponuntur, & at plurimum etiam clerici; ecclesiastica disciplina laxatis habenis, inhonestis actibus & vitiis se inquinant; nos mala hujusmodi, & inde procedentia animarum pericula, ac fidelium subditorum excidia, rerumque lapsus & damna profundæ cogitationis molestia attendentes, illisque tanto diligentius remedium apponere cupientes, & infra, *eundem legatum* [nempe Ægidium] *ad regnum & terras citra pharum prædicta tanquam pacis angelum & reformatorem eorum, sibi in eis vices nostras & plenæ legationis officium committendo, ut ea ipsis evellat & destruat, dissipet & disperdat, deformata reformet, ædificet, & plantet, ac statuat salubriter in nomine Domini,* & infra, *de ipsorum fratrum consilio destinamus, &c.*] Addit universa edicta, quæ legatus pro temperando regni statu ferret, a sede Apostolica rata habitum iri. *Dat. Avinion. x. kal. maii anno VII.*

Ad eum restituendum missus Ægidius legatus.

VI. Intulere etiam reliquæ Italiæ ingentem populationem alia palantium militum agmina, ductore Lando comite viro nefario, cujus excursiones recenset Matthæus Villanus (f), quasque brevi narratione per-

(f) Matth. Vill. l. 9. c. 2. 3. 4. 7. 26. ad 31. & 42. 45. 50.

(a) To. 7. p. 1. ep. secr. p. 23. perstringit Innocentius in literis datis (a) ad Ludovicum Regem Ungariæ, cujus opem implorabat, cum Franciscus Ordelaffus, ab Ægidio legato in angustias conjectus, ad retundendas vires pontificias prædonum sociales turmas in auxilium vocaret.

Cæterum avertendi ab ecclesiastica ditione socialis latronum exercitus solicitus Ægidius Card. legatus, illum pacta quadam auri vi placavit: quod Villanus vitio tribuit (b): sed necessitas eo Cardinalem adegit, cum Forumliviam ex Ordelaffi tyrannide liberare aliter non posset, nisi ab illius fœdere prædatrices turmas abstraheret; quæ quidem illectæ promisso auro, cum jam Forolivienses depasti, vix quæ possent absumere reperirent, discessere. Ac tum Ordelaffus periculi extremi terrore cinctus, quippe qui Foroliviensium ob inductos in eorum domos prædatores fœderatos in se accenderat, misericordiæ legati Apostolici, scelerum suorum veniam pactus, se commisit (c). Ita redactum ad ecclesiæ obsequium Forumlivium est: quam urbem legatus magna celebritate IV. julii die, ut narrat Matthæus Villanus, ingressus est. Ex qua victoria Pontifex ingenti gaudio est affectus, atque Ægidio est gratulatus (d): *Licet*, inquit, *famæ volantis affatibus, ante tuarum literarum missionem, felix tuus ingressus in civitatem Forliviensem, ad nostram notitiam pervenisset; facti tamen deinde ex ipsarum literarum serie certiores, gavisi fuimus in Domino, & exultavit in illo cor nostrum, cum speremus indubie, quod de cætero tum in Marchiæ, quam Romaniolæ provinciis, nostris & Apostolicæ sedis laboribus sumptuumque profluviis Deus, ecclesiæ suæ gubernator & rector ac jurium suorum suæque justitiæ defensator, finem propitiatus imponet. Tibi quoque [ut quod interius gerimus, exterius exprimamus] sicut anxietatum multiplicium tuæ mentis non esse participes minime valebamus, sic congratulari cogimur, qui tecum etiam in tuis turbationibus turbabamur. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis non. augusti anno* VII. Confirmata sunt a Pontifice (e) inita conventa ab Ægidio Cardinale cum Francisco Ordelaffo, quem ait Matthæus Villanus (f) in publicis comitiis habitis Faventiæ a Cardinale legato flagitia sua solemni ritu execratum; veniamque poposcisse: ac legatum clementiam in eum explicuisse, hæreseosque nota & censuris liberasse, injunxisseque ut ad expianda crimina designata ab eo templa Faventiæ pie lustraret, ac preces in iis funderet: tum uxorem ac filios, quos in Cæsenæ expugnatione ceperat, restituisse. Deinde Imolæ insignes provinciæ conventus habitos XVII. julii die, in quibus interfuit Jo. Olegianus Bononiensis præfectus, cujus opera Franciscus Ordelaffus ad officium erat revocatus, atque in iis Ordelaffum Foripopulii ad decennium præfectura auctum: sed illum insigni perfidia apostolica clementia abutentem, redeuntemque ad vomitum inferius visuri sumus.

(b) Matth. Vill. l. 9. c. 6. & 7.

Ordelaffi deditio.

(c) Cap. 36.

(d) To. 7. p. 1. ep. secr. p. 71.

De subiecto Forolivio gratulatur Ægidio Pont.

Pontificia in Ordelaffum clementia.

(e) Ib. p. 73.

(f) Matth. Vill. l. 9. c. 36.

VII. Conciliatus quoque est hoc anno Ludovicus marchio Brandeburgensis ecclesiæ una cum uxore Margareta comitissa Charinthiæ, & censuris omnibus ac pœnis, quibus ob contractum legibus vetitum connubium, ac Ludovici patris, quem diuturno bello ac schismate ecclesiam afflixisse vidimus, secutas partes devinctus fuerat, ab apostolico internuntio solutus est, cum prius rite admissa antea scelera execratus, illa se expiaturum, pœnasque injunctas suscepturum, pollicitus esset; de quo hæc Cardinalis Baronius: *Anno Christi MCCCLVIII. ind. XI. injungitur pœnitentia, ut construeret monasterium Ludovicus marchio filius Bavari ob contractum matrimonium in tertio gradu consanguinitatis. Extant de his literæ in libro privilegiorum Romanæ ecclesiæ, &c.* Extant in tabulario molis Adrianæ earum autographum (g), & a Platina (h) jussu Sixti IV. inter insignia monumenta, quæ ad Romanæ ecclesiæ majestatem pertinent, collecta, insertæ sunt, producendæque a nobis in historiam visæ.

Ludovicus Brand. ad Eccl. obsequium reversus.

(g) Ext. in arce S. Angeli.

(h) Ea inter coll. Plat. l. 3. pag. 45. & lib. privil. Rom. Eccl. to. 1. pag. 227. & in M.S. bibl. Vall. sign. lit. B. n. 12. pag. 553.

Ejus literæ.

Nos Ludovicus de Bavaria primogenitus quondam Ludovici de Bavaria, qui pro Romanorum Imperatore, dum viveret, se gessit, sed judicio ecclesiæ reprobati, in præsentia eorum reverendissimis patribus dominis Paulo Frisingensi episcopo, & Petro abbate monasterii S. Lamberti Salzeburgensis diœcesis commissariis, super infrascriptis a sede Apostolica specialiter deputatis, sponte, humiliter, & ex certa scientia omnia & singula per vos, domine Paule episcope, & per dominum Fridericum comitem Ciliæ procuratores nostros pro nostra reconciliatione a, & cum dicta sancta Romana ecclesia obtinenda olim per nos cum nostro procuratorio ad dictam sedem Apostolicam destinatos, procuratorio nomine nostro coram domino Papa & reverendissimis patribus sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, in præmissis nomine nostro exposita, confessata, recognita, asserta, & promissa, prout in dictis literis apostolicis continetur, de quibus omnibus reputamus nobis plene constare, & ea plene intelligimus ac scimus; ex certa scientia & expresse rata, & grata habemus, & ea omnia & singula personaliter ratificamus, ac in omnibus & per omnia approbamus, confirmamus, recognoscimus, asserimus, promittimus, & juramento quod præstitimus ad sancta Dei evangelia eis tactis confirmamus. Et nihilominus de novo in-

Promissa ob oratoribus confirmat.

pro-

propria persona confitemur, & recognoscimus, quod olim propriæ salutis obliti, Deum & Romanam ecclesiam multipliciter & graviter offendere non formidantes, quondam Ludovicum genitorem nostrum contra monitiones & mandata sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac processus adversus eum & sibi obedientes, obsequentes, ac præstantes auxilium, consilium, & favorem, factos & habitos per eamdem, scienter habuimus, reputavimus, nominavimus, & recognovimus pro Romanorum Imperatore, eumque tamquam Romanum Imperatorem ad invadendum, occupandum, & detinendum Romanum imperium, ejusque terras, loca, jurisdictiones, & jura, eaque ac alias terras, loca, & bona, quæ jure hereditario seu alias quomodolibet, dum viveret, possidebat; etiam post reprobationem de ipso per dictam sedem factam defendendum, cum nostris personis, gentibus, & facultatibus pro viribus adjuvimus, ejusque requisitionibus, mandatis, & beneplacitis, quantum in nobis fuit, efficaciter obedivimus: ab ipso quoque tamquam, ut præfertur, Romanorum Imperatore feuda recepimus, recognovimus, & tenuimus, & alias multipliciter eidem adhæsimus, obsecuti fuimus, & dedimus consilium, auxilium & favorem; ipsumque, ac ejus consiliarios, auxiliatores, fautores, & complices, ac eidem in rebellione ipsius contra dictam sanctam ecclesiam Romanam adhærentes, gravibus sententiis & pœnis a præfata ecclesia propterea prolatis & inflictis, multipliciter erreticos, receptavimus, fovimus & defendimus, ac cum eodem nostro genitore divinis officiis, quamquam nos ambo essemus diversarum excommunicationum vinculis irretiti, scienter & temere interesse præsumpsimus; illaque sic ligati in terris & locis nostræ jurisdictioni subjectis, licet ea sciremus ecclesiastico fore, prout erant, interdicto supposita, celebrari, quinimmo quantum in nobis fuit profanari ausu temerario mandavimus & fecimus: & in multis guerris ac præliis, in quibus nonnullæ ecclesiæ, & ecclesiasticæ personæ in earum bonis & juribus graviter molestatæ & damnificatæ fuerunt, personaliter extitimus, & ad ea frequenter nostros subditos destinavimus.

Veniam poscit, si patrem Imperatorem appellarit.

Ipsi ut Imperatori inhæserit.

VIII. Præterea confitemur & recognoscimus, quod civitatem Tridentinam, & nonnulla oppida, castra, terras, villas, loca, bona, jura, & jurisdictiones, ad ecclesiam Tridentinam spectantia, occupavimus & per duodecim annos vel circa detinuimus occupata: sed ea omnia nuper vobis reverendis patribus dominis commissariis prædictis, vice & nomine dictæ Romanæ ecclesiæ recipientibus, secundum præfati domini Papæ mandatum libere, realiter, & expedite restituimus, & assignavimus, seu assignari fecimus, prout nostis: & alia bona spectantia ad capitulum dictæ ecclesiæ Tridentinæ, per nos, seu alios nostro nomine, seu favore hactenus occupata & detenta, ipsi capitulo restituimus, assignavimus, tradidimus, & dimisimus, seu per alios occupata nostro favore retinentes assignari, restitui, & dimitti plene & libere fecimus, prout de hoc per literas eorundem capitularium sigillo munitas, clare & sufficienter docuimus coram vobis. Et castrum Farstemberg Curiensis diœcesis, spectans ad Curiensem ecclesiam diu etiam tenuimus occupatum, sed illud jam diu libere & expedite restituimus venerabili in Christo patri domino Petro episc. Curiensi, prout de hoc per literas dicti episcopi Curiensis ejus sigillo munitas docuimus coram vobis.

Tridentum occuparit.

Erepta ecclesiis restituere profitetur.

Item confitemur, & recognoscimus humiliter, quod olim cum nobili muliere Margareta ducissa Carinthiæ (quamvis ipsa & nos simul essemus in tertio consanguinitatis gradu ex utroque latere conjuncti, & justitia etiam publicæ honestatis inter nos ex ea exorta fuisset, quod antea eadem Margareta per magnificum virum dominum Joannem marchionem Moraviæ nobis in quarto gradu consanguinitatis attinentem, per verba de præsenti fuerat desponsata, licet ab eodem domino Joanne fuisset postmodum judicio ecclesiæ separata de facto) matrimonium scienter & temere contraximus, & in eo per decem & septem annos vel circiter contra jus, processus, & sententias per felicis recordationis, dominos Benedictum XII. & Clementem VI. Romanos Pontifices, seu alios eorum sive alterius ipsorum authoritate & mandato, super hoc contra nos & dictam Margaretam specialiter habitos & prolatas permansimus, & filios & filias procreavimus ex eo: & quod alias multipliciter contra processus prædictos Deum verum patrem & dominum, ac præfatam Romanam ecclesiam omnium fidelium matrem & magistram, aliasque ecclesias & ecclesiasticas personas offendimus: propter quæ diversarum excommunicationum, privationum, inhabilitationum in dictis præfatorum summorum Pontificum & aliorum, & aliis apostolica, seu alia quavis auctoritate factis & habitis processibus contentas, seu alios ab homine & a jure, ac constitutionibus provincialibus & synodalibus ob præmissa latas & inflictas sententias atque pœnas, & infamiæ notam damnabiliter incurrimus: a quibus ferventibus votis absolvi, & liberari desideramus, & ad ejusdem Romanæ ecclesiæ gremium a quo imprudenter cecidimus, revocari; in eo tanquam devotus filius, perpetuis temporibus permansuri.

Contra fas duxisse Margaretam Carinthiacam.

Læsisse inique ecclesiam.

Censuras contraxisse.

Asserimus etiam, quod non credimus, nec unquam credidimus, quod Romanus Imperator, etiam per dictam Romanam ecclesiam approbatus, Romanum Pontificem possit deponere, & eidem alium subrogare: IX.

Negat Pontificem posse exauctoratia Cæsare.

re: immo credimus & reputamus hoc asserere, esse hæresim damnatam, & ab ecclesia reprobatam: & quod nulli personæ unquam consensimus, nec consentimus, nec in futurum consentire intendimus in aliqua hæresi per Romanam ecclesiam prælibatam, vel ejus authoritate damnata, vel etiam in antea damnanda: & omne schisma in propria persona abnegamus, ac dicimus & asserimus, quod de commissis hujusmodi sumus vere pœnitentes & contriti, & omnes pœnitentiam, satisfactionem, & emendam, quas nobis propter præmissa imponetis, pure, devote, & sincere acceptabimus, agemus, & perficiemus cum effectu. Item sponte asserimus, & promittimus, quod ecclesias, monasteria, canonicatus, præbendas, & alia beneficia ecclesiastica, & alia omnia & singula, civitates, oppida, castra, terras, villas, loca, jurisdictiones, jura, & bona quorumcunque aliorum, ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum ecclesiasticorum & piorum locorum & ecclesiasticarum personarum, per nos seu nostro nomine, mandato, permissione, consensu, auxilio, & favore quomodolibet occupata seu detenta, ipsis ecclesiis, monasteriis, & locis, seu personis, ad quæ seu ad quas spectant, plene, libere, & expedite ac realiter, ad mandatum vestrum assignabimus, restituemus, trademus, & dimittemus, & assignari, restitui, tradi, & dimitti faciemus, & eas redintegrabimus, & redintegrari faciemus ad illa, ac de fructibus, redditibus, proventibus, & bonis ex eisdem ecclesiis, monasteriis, canonicatibus, præbendis, & beneficiis, ac civitatibus, oppidis, castris, terris, villis, & locis aliis occupatis ac detentis, occupationis & detentionis eorum tempore per nos, vel alios nostro nomine, mandato, permissione, consensu, auxilio, & favore perceptis & habitis, illis ad quos pertinent satisfaciemus & satisfieri faciemus seu cum eis concordabimus: nec ea, vel aliqua eorum in posterum occupabimus per nostros subditos, aut alias nostro consilio, auxilio, & favore, aliquovis quæsito colore directe vel indirecte occupari permittemus; & quod super dicto præsumpto matrimonio, & super omnibus & singulis præmissis devote, & efficaciter parebimus mandatis prædicti domini Papæ ac ecclesiæ, atque vestris: quodque sanctissimo patri domino Innocentio Papæ VI. dignissimo, & suis successoribus canonice intrantibus, tanquam alias veræ & catholicæ Christiani, fideles & obedientes erimus: & quod nullo tempore erimus in liga, societate, seu confœderatione cum quibusvis hæreticis per dictam Romanam ecclesiam denotatis seu denotandis: nec eis, seu alicui per nos vel alium seu alias directe vel indirecte, publice, vel occulte, dabimus aliquod consilium, auxilium, vel favorem: sed quod de terris nostris & nostræ administrationi subjectis & subjiciendis universos hæreticos, per eandem Romanam ecclesiam, vel ejus authoritate denotatos, exterminare & etiam expellere pro viribus procurabimus.

Pariturum se Pontifici spondet.

X. *Item offerimus, & solemniter promittimus, quod pro satisfactione injuriarum irrogatarum, & damnorum illatorum per nos Romanæ ecclesiæ prælibatæ, quandocumque per dictum dominum Papam seu officiales ipsius Romanæ ecclesiæ, in partibus Italiæ constitutos, fuerimus requisiti, infra unum mensem a requisitione hujusmodi computandum, centum armigeros galeatos, viros fideles, ac in equis & armis bene munitos, quorum quilibet habebit unum socium armatum, & tres equos, ad quascunque partes Italiæ eidem ecclesiæ contra rebelles & hostes, & alias, prout fuerit expediens, fideliter servituros destinabimus, eosque per duodecim menses integros continuos vel interpolatos, secundum eorundem requirentium voluntatem, inchoandos a die, quo iidem galeati intrabunt terras præfatæ Romanæ ecclesiæ, in hujusmodi servitio retinebimus; eisque de stipendiis & emendis, ac pagis duplis, si facienda occurrerint, providebimus nostris sumptibus & expensis, &c. Dat. Monaci Frisingensis diœcesis penultima die mensis augusti anno Domini MCCCLVIIII.* Reliquos etiam Ludovici Bavari filios ad obsequium ecclesiæ rediisse, ac paternos damnasse errores; atque ita retulisse amplissimum triumphum ecclesiam de persecutoribus suis, visuri sumus. Ex his aliisque supra expositis refellendi recentiores (a), qui Ludovicum Bavarum inter legitimos Imperatores, contemptis ecclesiæ censuris, effutiunt. Solutam porro ad Ludovici & Margaretæ gratiam fuisse legem de impedimentis consanguinitatis pontificia indulgentia, & Bavaros censuris liberatos, narrat Rebdorfius (b).

Mulctæ nomine centum equites suo sumptu contra ecclesiæ hostes submissurum.

(a) *Georg. Hervacar. & Nicol. Burgundus in Lud. Bav.*
(b) *Rebdorf. in annal.*

XI. Extinctis schismatis illius in Germania reliquiis, nonnulli nova scandala inicere pertentarunt. De coitionibus initis in sedem Apostolicam meminit Innocentius in literis ad Ademarum Metensem & Joannem Argentinensem episcopos datis (c), quos hortatur, ut ad eas dissolvendas incumberent. Instillatum etiam est Carolo nonnullas apostolicas constitutiones a Clemente V. editas in dedecus imperii, ac præsertim Henrici avi Imperatoris opprobrium editas, in quibus Imperatores fidei sacramento sedi Apostolicæ obstrictos decernitur, atque lata in Robertum Regem Siciliæ ab avo sententia revocatur: quas ille ab Innocentio aboleri poposcit. Cui Pontifex ipsas juri canonico insertas, atque in publicis scholis legi solitas, constanter respondit (d), neque ulla ratione rescindi posse. Impulsus quoque est Carolus, ut vitiorum, quibus notati essent ec-

(c) *To. 7. p. 1. ep. secr. p. 97 98.*
(d) *Ib. ep. 72.*

De instauranda apud Germanos eccles. disciplina actum.

ecclesiastici in Germania, castigandorum specie, sacerdotiorum vectigalia invaderet, libertatemque ecclesiasticam labefactaret; quamvis enim pietatis studio Carolus ad restituendum ecclesiæ Germanicæ primævum sanctitatis splendorem accendi visus sit: loita tamen ab ipso ratio, non secundum scientiam fuisse demonstrat: qui enim Romanum Pontificem veterum Imperatorum more rogare debuerat, ut legatum apostolicum ad ea, quæ censura erant digna, emendanda mitteret, aut præsules hortatoriis literis ad id excitare, minacia edicta proposuit, ecclesiastica vectigalia a laicis occupatum iri, ni clerus obsoletiores mores excoleret. Ex quo cum ecclesiastica res periclitatura foret, ac sacerdotes laicorum licentiæ, calumniis, avaritiæ, ac latrociniis essent exponendi, Innocentius Cavallicensem episcopum Apostolicæ sedis in Germania internuntium ut occupata restituerentur, operam dare jussit (a), Imperatoremque monuit ut ejusdem internuntii consiliis morem gereret (b), cœptaque revocaret (c).

(a) To. 7. l. 2. ep. secr. pag. 38.
(b) Ib. pag. 38.
(c) Ib. p. 31.

Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Habet fidedigna insinuatio facta nobis, quod tua serenitas, attendens quosdam clericos & ecclesiasticas personas tam seculares quam regulares, in partibus Alemanniæ constitutos, effrænata quadam vivendi licentia contra ecclesiasticæ religionis decentiam & clericalis habitus honestatem secularibus sese actibus immiscentes, ad coercendos illorum errores, & transgressiones temerarias refrænandas, imperialis sollicitudinis operam adhibere fervore devotionis intendit, jamque super his nonnullis prælatis earundem partium certas literas destinavit, comminationes sequestrationis ecclesiasticorum proventuum faciendæ per seculares principes continentes, ut clerici ipsi, qui tanquam Dei ministri esse debent cæteris modestiæ & gravitatis exemplar, in suam aliorum perniciem incorrecti ulterius per vitiorum lubricum gradiantur. Siquidem, charissime fili, zelum tuum, quem habes ad domum Domini multipliciter commendamus, dum tanquam princeps catholicus ministros ecclesiæ fore modestia graves, pudicitia nitidos, denique & moribus exemplares, studio piæ devotionis affectas; ut qui dati sunt ad abluendas peccatorum sordes in aliis, suis ipsi maculis non sordescant. Verum, cum tu defensor egregius & zelator præcipuus ecclesiasticæ libertatis existas, decet excellentiam tuam accurata diligentia providere, ne per id, quod ortum ex puritate devotionis accepit, debitos transeundo terminos, nostro & Apostolicæ sedis honori, ac præfatæ libertati ecclesiasticæ, quam potius defensare te convenit, possit in aliquo derogari.

Cætera ad id studia conversa.

Ideoque magnitudinem tuam rogamus & hortamur attente, quatenus ab hujusmodi comminationibus sequestrationis ecclesiasticorum proventuum faciendæ, quod absit, per seculares principes, de cætero abstineas; & si quid per comminationes ipsas attentatum forsan extiterit, quod non credimus, cum id proculdubio foret illicitum, & in posterum eidem libertati possit præjudicium non modicum generare, in statum pristinum reformare procurans, prælatos de quibus expedire sublimitas tua cognoverit, debita charitate solicites & inducas, ut contra eosdem transgressores sui officii debitum exequantur; ut taliter delinquentes ad censuram debitam remittendo, aberrantes etiam Christi ministros tractare videatis honorificentia debita propter Christum. Nos enim, ad quorum spectat officium, ex injuncto nobis desuper onere ministerii pastoralis prælatos prædictos per alias nostras literas sollicitatos reddemus & vigiles, ut super hujusmodi prædictorum clericorum & ecclesiasticarum personarum excessibus limam correctionis intendant: alias tam contra prælatos eosdem, si circa præmissa negligentes extiterint, quam eorum subditos, cum de eorum defectibus sufficienter informati fuerimus, apostolicæ provisionis remedium tam solicite quam efficaciter curabimus adhibere. Cæterum eidem magnitudini super præmissis per dilectum filium Guillelmum decanum Vissegradensem ambassiatorem tuum latorem præsentium nostræ mentis intentio, quam eidem longiori sermone duximus referandam, latius & apertius innotescet. Datum Avin. XII. kalendas maii anno VII.

Monetur Carolus, ut suis limitibus regiam potentiam coerceat.

Sedem Apost. suo non defuturam muneri.

XII. Dabat igitur hæc imperia Innocentius Carolo Imperatori, non ut clerum Germanum in vitiorum sordibus foveret, sed ita eorum vitia corriperentur, ut ecclesiastica dignitas non violaretur; atque judicio præsulum, non laicorum sacerdotes subjicerentur: Germanos enim archiepiscopos Coloniensem, Moguntinum, Bremensem, Salisburgensem, & Trevirensem gravissimis literis excitavit (d), ut in clericos, qui vestium luxu superbirent, inirent hastiludia, vectigalia ecclesiastica in profanos sumptus effunderent, vel in cœno impudicitiæ jacerent, censuram ecclesiasticam exercerent.

Ecclesiasticæ disciplinæ restituendæ in Germania data opera.

(d) To. 7. p. 1. ep. secr. pag. 32.

Innocentius, &c. venerabili fratri archiepiscopo Trevirensi.

Nuper ad aures nostras rumor infestus, de partibus Alamanniæ progressus fidedigna reseratione perduxit, quod nonnulli, solo vocabulo clerici, & ecclesiasticæ personæ, non solum in minoribus gradibus consistentes, sed etiam ad fastigium pastoralis dignitatis erecti de partibus prælibatis, effrænato quodam vivendi more libitum pro licentia capientes, & per dissolutionis lubricum sine ullo rationis imperio gradien-

dientes, neglecta clericalis honestatis observantia, & gravitate ecclesiastica religionis abjecta, vitam suam, Deo & ecclesiasticis mysteriis dedicatam, quibusdam secularibus actibus contra sacrorum canonum prohibitiones immiscent, in ludis, hastiludiis, torneamentis, ac aliis militaribus & prohibitis eis actibus, nec non in deferendis vestibus sutellaribus, & aliis quibusdam a jure prohibitis ornamentis delapidantes bona pauperum, & patrimonium Jesu Christi in Dei offensam, propriæ salutis dispendium, & perniciosum populi talia conspicientis exemplar.

Luxus hastiludiaque clericis prohibita.

Nos igitur attendentes, quod qui tanquam Dei ministri positi sunt ad abolendas maculas subditorum, immaculatam & irreprehensibilem debent ducere vitam suam, & quasi lumen accensum super candelabro positi, gregem dominicum sibi commissum in viam rectam dirigere verbo pariter & exemplo; considerantes quoque quod sæpe pejora malis addere solet impunitas delictorum, ac propterea hujusmodi talium personarum excessibus debitis obviari remediis cupientes, fraternitatem tuam requirimus & hortamur attente, per apostolica tibi nihilominus scripta mandantes, quatenus juxta villicationis tuæ debitum, & incumbens tuis humeris onus ministerii pastoralis attenta diligentia & diligenti attentione te solicitum reddas & vigilem circa prælatos & clericos aliasque personas ecclesiasticas, cujuscunque gradus & dignitatis existant, tibi subjectos, ab hujusmodi excessibus coercendos, si quos in præfatæ temeritatis lasciviam inveneris incidisse; ut a talibus actibus prorsus abstineant, seculares hujusmodi mores gravitati ecclesiasticæ penitus indecentes abjiciant, & divinis obsequiis, vocationis suæ non immemores, integritate vitæ & gestibus modestis intendant, correctionis tuæ limam in pertinaces & negligentes, prout ad tuum spectat officium, efficaciter impensurus: ac etiam venerabilibus fratribus nostris episcopis suffraganeis tuis mandaturus, ut circa subditos sibi clericos, & personas ecclesiasticas similem curam adhibeant, & ad hujusmodi corripiendos abusus vigilanter advertant. Sic ergo diligenter exhibeas debitæ solicitudinis tuæ curam, & tuum ministerium impleas in prædictis, quod apud nos, cum tolerare negligentiam non possemus, adhibita solertiæ præconium merearis, & contra delinquentes eosdem aliud adhibere remedium non sit opus. Dat. Avin. III. kalend. maii anno VII. Hæc sanciebat summus Pontifex ad laxiorem disciplinam ecclesiasticam adstringendam, ut pio Caroli Imperatoris studio obsecundaret: quem vicissim imperialis muneris in tuendis ecclesiarum juribus contra potentiorum vim & injuriam admonuit. (a)

Præsules corruptos cleri mores emendare jussi.

Monitus Cæsar, ut jus ecclesiasticum tueatur.

(a) *Ib. pag. 31.*

XIII. Non defuit cæsareo muneri Carolus Imperator, insignem enim hanc constitutionem ad tuendum jus ecclesiasticum tulit (b).

(b) *Ext. in M. S. Vall. & apud Gold in collect. leg. imper. to. 3. in Carolo IV.*

Carolus IV. divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Boemiæ Rex ad perpetuam rei memoriam.

Insigne ejus edictum.

Ad imperialis majestatis audientiam pro parte honorabilium præpositi, decani, & aliorum prælatorum, & capituli Magdeburgensis, Moguntinensis, & Coloniensis ecclesiarum devotorum nostrorum dilectorum per insinuationem querulosam suppliciter est deductum, quod seculares quidam, in potestatibus & officiis publicis constituti, videlicet duces, comites, & barones & alii domini temporales; nec non consules civitatum, oppidorum, villarum, & locorum rectores dictarum Magdeburgensis, Moguntinensis, & Coloniensis provinciarum, Dei nomine postposito, statuta singularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra personas ecclesiasticas, ecclesiarum & locorum religiosorum libertates & privilegia condiderunt, eisdemque publice & de facto uti sistere præsumpserunt contra legitimas, civiles, canonicas sanctiones; ut puta, quod aliqua bona temporalia in potestatem ecclesiasticam transferantur, neve clerici in sacris constituti ad agendum & testificandum in civilibus, & maxime in piis causis, aliquatenus admittantur: quod excommunicati laici, & publice denuntiati in civili foro minime repellantur.

Item præfati domini temporales, consules, & rectores per secularem potestatem res & bona clericorum occupant & arrestant: oblationes fidelium diminuunt & restringunt: exactiones & tallias indebite & de bonis ecclesiæ & redditibus exigunt & extorquent: possessiones ecclesiarum & personarum earumdem devastant incendiis & rapinis: contractus inter clericos & laicos factas legitime ad libros civitatum, villarum, & locorum recusant inscribere ac sigillare: donata & legata ad fabricas & ecclesiarum structuras contra prælatorum voluntatem & aliorum, quorum interest, præsumunt usurpare contra justitiam in fraudem & odium clericorum; de rebus & bonis etiam clericorum, quæ non causa negotiationis, sed pro usibus propriis per terras ducunt seu duci faciunt, teloneum exigunt, & recipere non verentur, & confugientes ad ecclesias & cœmeteria inde extrahere contra sanctiones imperiales præsumunt: Quæ omnia, & quælibet abinde secuta, cum per sacras & civiles & canonicas sanctiones expresse reprobata sint, & in fraudem ecclesiasticæ libertatis de facto præsumpta; de principum, ducum comitum, baronum, fideliumque nostrorum consilio ex certa scientia auctoritate imperiali cassamus, irritamus, & annullamus; cassaque & irrita, & nullius esse momen-

Laicorum in clericos coercita licentia.

ti

ti penitus deducimus, & expresse pronuntiamus: præcipientes sub indignatione imperialis banni universis & singulis dictorum Magdeburgensis, Moguntinensis, & Coloniensis provinciarum & locorum vicinorum principibus & dominis temporalibus, consulibus, & potestatibus, & in officiis publicis constitutis, quatenus mox, visis & intellectis præsentibus, dicta ipsorum statuta & ordinationes, sicut in præjudicium ecclesiasticæ libertatis edita sunt, omnino revocent & de luce tollant: quodque secundum ea non judicent amplius, nec sententias dictent, aut eisdem in judicio vel extra judicium quomodolibet pro se & contra ecclesiasticam libertatem potiantur.

Constitutæ in eos, qui clericis atrocem intulerint injuriam, pœnæ.

Item pronuntiamus & declaramus imperiali authoritate, quod quicumque laicus, cujuscumque status vel conditionis existat, ausu sacrilego & propriæ temeritatis audacia sacerdotem vel clericum secularem vel religiosum diffidaverit vel captaverit, proscripserit, spoliaverit, occiderit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaverit, vel favorem in his eis præstiterit, præter pœnas a sacris imperialibus & canonicis sanctionibus eis inflictas sint ipso facto infames & omni honore privati, nec ad placita vel concilia nobilium admittendi quovis modo.

Volumus etiam & hortamur & requirimus ipsos prælatos ecclesiasticos, ut hanc nostram legem & constitutionem in synodis & ecclesiis publicari procurent, & requisiti executionem pœnarum & sententiarum denuntient, ne in præmissis excedentes per simulatam ignorantiam suas malitias valeant excusare. Nulli ergo, &c. Intentata est contra molientibus quinquaginta marcharum auri puri mulcta: adjectisque testium principum nominibus, consignatum est hac loci & temporis nota diploma imperiale. *Datum Pragæ anno Domini MCCCLIX. indictione* XII. III. *id. octob. regnorum nostrorum anno* XIV. *imperii vero* V. Hæc Caroli constitutio ad asserendam ordinis ecclesiastici immunitatem Bonifacii IX. & Martini V. Pontificum decretis (*a*) postea confirmata est.

(*a*) *Ext. apud eund. Goldast. ib.*
(*b*) *Inn. to.7. p.1. ep. secr. p.53.*
(*c*) *Cortus. hist. l.10. c.3.*

XIV. Monitus Austriacus de restituendis eccl. Aquil. juribus. Reliquiæ SS. Hermag. & Fortunati ecclesiæ Grad. restitui jussæ.

Solicitavit præterea Innocentius (*b*) Carolum, ut nonnulla oppida & agros, quibus Windesgatz, Trivin, Wipacum, Venzonumque nomen erat, ab Austriaci ducis patre Alberto olim erepta, de quo meminit Cortusiorum historia (*c*), retentaque a filio Rodulpho Aquilejensi ecclesiæ restituenda curaret. Tum Ludovicus Ungariæ Rex solicitatus est (*d*), ut Austriacum ad id perpelleret, quem etiam gravissime Innocentius ursit (*e*), ne amplificationem principatus animæ saluti præferret. Detinebat etiam alia ecclesiæ Aquilejensis loca Gorithiæ dux sibi obstricta pignori a Nicolao patriarcha: cujus successor Ludovicus cum ea repeteret, ducem Pontifex monuit officii (*f*): idemque sanctorum Hermagoræ & Fortunati martyrum corpora, quæ Nicolaus e Gradensi ecclesia ad Casamatæ oppidum clam avexerat, Gradensi ecclesiæ ad preces Venetorum restitui, instructaque religiosa pompa transferri jussit (*g*).

(*d*) *Inn. to.7. ep. secr. pag. 54.*
(*e*) *Ib. p. 55.*
(*f*) *Pag. 54.*
(*g*) *Pag. 27.*

Oleum e S. Walpurgis ossibus manat.

Non prætermittendum hic visum est ex Rebdorfio (*h*) in Eystetensi S. Walpurgis monasterio in Germania sacrum oleum, quod ex sanctæ illius virginis sepulchro stillare consueverat, exaruisse XI. kal. aprilis aliquandiu ob quorumdam furum flagitium, qui ædituum adorti, ut trucidarent, aliquot cum vulneribus sauciarant; sed postea imminente ejusdem virginis festo die uberrim profluxisse: *Propter quod* inquit, *stillicidium de reliquiis B. Walpurgis consuetum hactenus manare cessavit per quatuor septimanas vel circa: & post octavas paschæ, appropinquante festo ejusdem virginis, manavit ut ante. In octava pentecostes, S. Vunibaldi confessoris in Haydenhaim facta est translatio in novum chorum.* Subdit author cum deferrentur ejusdem sancti lipsana, sacrum balsamum e B. Walpurgis virginis magna copia stillasse.

(*h*) *Rebdorf. in annal. hoc anno.*

Reliquiarum ejus translatio.

XV.

Gestæ sunt hoc anno vario eventu catholicorum in schismaticos, Polonorum quidem in Moldavos, Ungarorum in Rascios ac Servios expeditiones. Et quidem quod ad Moldavicam spectat; infelix ea extitit, quam Michovias (*i*), & Cromerus (*k*) describunt. Successit felicius Ludovico Regi Ungariæ altera expeditio (*l*) in Rascios, adversus quos a Romano Pontifice submissa antea cruceata signa, & illum sacri belli imperatorem creatum vidimus; sed Danubium traiicere facile non poterat: cum duorum principum mutuæ inimicitiæ ipsi aditum præbuere. Hos Rasciæ Rex frustra diu in concordiam adducere conatus, itaque percitus facessere, seque invicem bello insectari jussit: ex quo, cum alter viribus potentior in æmulum infesta signa circumferret; impar alter bello Danubiique accola Ungaricas copias excivit, quibus adversarium profligavit. Mox etiam Ludovicus Rex Ungariæ mense majo Danubii trajectu potitus (*m*) Rasciam, qua patet in æquam planitiem patet, victoriis percurrit, in montana nemorumque recessus fugiente Serviorum Rege, in quibus scrutari hostem tutum erat. Ita victor Ungarus, cum nemo illi resistere auderet, exercitum in Ungariam reduxit.

(*i*) *Michov. l.4. Polon. rer. c.20.*
(*k*) *Cromer. l.12.*

Ludovici Ungar. Regis in Rascios expeditio.

(*l*) *Matth. Vill. l.9. c.22. & 32.*
(*m*) *Eod. lib. c.26.*

Turcæ ab Hospital. victi.

Retulere etiam nobilem victoriam hospitalarii equites de Turcis in Græcia, quamvis longe numero impares; invecti enim quatuor tantum triremibus, atque onetaria, viginti novem barbarorum naves, dum in eas vicinorum agrorum prædas infere-

(a) Ib. c. 40. ferebant, intercepere, ut narrat Matthæus Villanus: qui etiam addit (a) Ottomannum Megi post redactam in suam potestatem prænobilem Græciæ urbem ad Constantinopolim sed conatu irrito excurrisse, sicque in Turciam revertisse.

XVI. Ad coercendas ejusmodi Turcarum grassationes Pontifex fideles orientales ad sacram in illos expeditionem concitare aggressus est, ipsique promovendæ B. Petrum Thomam ordinis Carmelitarum episcopum Coronensem in Peloponeso, sanctitatis opinione conspicuum, demandato (b) An. 7. ep. cur. 6. illi apostolici legati munere, præfecit (b): [1] cui ac partiarchæ Constantinopolitano, aliisque archipræsulibus orientis Latinis de vindicanda contra impiorum conatus in suum splendorem religione has literas (c) Ep. 27. dedit (c).

Innocentius, &c. venerabilibus fratribus Petro episcopo Coronensi A. S. L. nec non patriarchæ Constantinopolitano, ac Nicosiensi, Cretensi, Smyrnarum, Patracensi, Atheniensi, Thebano, Corinthiensi, Colossensi, Nixiensi, Corphiensi, Duracensi, Neopacensi, & Neopatriæ archiepiscopis, eorumque suffraganeis &c.

Turcæ Græciam vastant. *Dudum anxia cogitatus insultat acerrimos, graviumque persecutionum angustias & damna maxima, quibus Turcorum infidelium furor immanis fidelium Christianorum populos illarum partium eorumque terras & loca, & præcipue Romaniæ civitatisque Smyrnarum, at illa suæ sævæ potestati subjicerent, diu afflixerat, & quotidie crudelius affligebat; ut ipsorum infidelium obsisteretur insultibus, & infidelibus opportuna remedia pararentur, frequenter idoneos nuncios nostros ad partes illas direximus, ac legatum constituimus ibidem, suffragia multa præstitimus, aliosque fideles ad illa etiam solerter induximus tribuenda; & nonnullos alios in prædictis labores pertulimus, & quantum nobis possibile fuit, opem & operam adhibuimus diligentem. Sed licet hujusmodi nostra dictorumque fidelium studia & opera fructuosa felicem satis, auctore Domino, hucusque progressum habuerint; tamen dictorum Turcorum sæva rabies non tepescit, sed tam ipsi quam nonnulli alii infideles & schismatici ad ipsorum & eorum terras & loca continuis invasionibus atque damnis & afflictionibus persequuntur: & non solum partes ipsas, sed etiam patriarchatum Constantinopolitanum ejusque provincias, in quibus Christiani nominis fervor viget, invadunt immaniter & percurrunt, Christianos ipsos in ore gladii inhumaniter concidunt, aliosque velut animalia bruta vendunt, eosque in feram servitutem redactos præfatam fidem abnegare compellunt: & sacratissimum crucem, mortem redemptoris domini Jesu Christi ac salutem humani generis radiantem, lacerant & confringunt, pedibusque conculcant; ecclesias & ecclesiastica loca aliasque terras & villas, quas per se tenere & custodire non possunt, igni incendio concremant, cunctaque depopulantur & vastant: & in tantam eorum involuit & invalescit audacia, quod nisi per Christi fideles sub spe divinæ potentiæ viriliter obsistatur eisdem, pestifer ignis ipse semper alterius excandescens, singulas partes ipsas proh dolor! dissipabit, &c.)* Addita imperia, ut piam militiam professu.

NOTÆ [1] QUæ hic narrat Annalista de legatione orientali S. Petro Thomæ demandata, ex auctore gestorum ejus Petro e Mazeriis paulo diligentius explicanda, & in suos annos accurate distribuenda sunt. Igitur in literis Pontificiis, quas Annalista hic recitat, Petrus ille Episcopus, non quidem Pactensis, uti prius, sed Coronensis appellatur, eo quod a pontifice legatus in Orientem destinatus, simul & episcopus Coronensis renunciatus fuit in *augmentationem status sui*, ut scribit Mazerius cap. VII. ex quibus verbis suspicor utriusque simul episcopatus Pactensis, & Coronensis curam gessisse. Ea dignitate auctus Smyrnas prius, tum & Constantinopolim se contulit. Quæ omnes excursiones eo tendebant, ut legiones in Turcas armaret, quod & præstitit, nam valida collecta manu Lampsacum oppidum Asiæ ad Hellespontum, a Turcis occupatum aggressus expugnavit. Tum & navali commisso prælio victoriam, non sine periculo reportavit. *Postea*, subdit Mazerius, *in Cretam contendit, ubi tantam adnisus fuit, ut hæresim*, de qua in Annalibus, *& sagaciter detexerit & feliciter extinxerit*. Id vero cum sine magnis laboribus assequi non potuisset, contracto ex eorum gravitate morbo elanguit quo *circa festum Natale Domini* primum correptus, adusque festum Paschæ oppressus fuit. Eo appropinquante festo, cum Hugo, Cypri Rex fatis jam concessisset, ejusque filius Petrus in regno successor regiam coronam de manu legati accipere optaret, nondum plane restitutus sanitati, regis tamen votum explere constituit, quod illi percommodum fuit ope S. Georgii a quo valetudinem, stupentibus ad prodigium omnibus, subito impetravit. Ex hac Mazerii relatione discimus, Hugonem Cypri regem aliquandiu ante Pascha anni hujus 1360. obiisse; cum enim, teste Mazerio, Petrus ejus filius, patre jam vita functo, in festis Paschæ regiam unctionem, & coronam regni Jerusalem obtinuerit; id utique de Paschate anni 1361. accipi non potest. Hugone enim diu ante mensem Julium anni 1360. fatis functo, ut demonstrant literæ Bonifacii ad Petrum datæ, & in Annalibus recitatæ ad A. 1360. 13. ejus successorem regiam unctionem ad Pascha anni sequentis distulisse quis credat? Aptius igitur reputaremus Petrum festis paschalibus anni 1360. regiam unctionem & coronam regni Hierosolymitani (nam Cypri coronam ante patris obitum eo remittente acceperat) sibi procurasse. Ex quo pariter resultat legati in Turcas expeditiones, ejusque de hæreticis Cretensibus animadversiones, quæ morbum ejus, quo ante natale Domini anni 1359. elanguit, præcesserunt, ad annum eumdem 1359. pertinere. MANSI

fessuros crucis symbolo distinguerent, noxarumque veniam bellicis laboribus promerendam, stipemve in sumptus militares collaturis pollicerentur. *Dat. Avin. v. idus maii anno VII.*

De comprimenda ingravescente Turcica tyrannide extant aliæ pontificiæ literæ datæ ad eundem beatum Petrum Thomam, gestis apud Rasciæ Regem (cujus fastum, regios pedes aliorum more deosculari ob sedis Apostolicæ majestatem dedignatus tempsit) apud Venetos (quibus adversa ni pacem cum Ungaro percuterent, prædixit) ad Palæologum Imperatorem Constantinopolitanum (quem in Romani Pontificis obsequio discussis doctrinæ luce schismaticorum erroribus confirmavit) legationibus illustrem, de qun admiranda plura fideque dignissima acta (a) recensent, in quibus literis his elogiis ab Innocentio exornatur (b): *Ad te, qui vir timoratus & providus & in lege Domini, ipsaque fide catholica admodum eruditus, ac frequenter in arduis, & præsertim in illis partibus comprobatus, clarus scientia, plenusque multis virtutibus prædicaris, nostræ considerationis intuitum convertentes, deliberatione super hoc cum fratribus nostris præhabita diligenti; tibi in eisdem patriarchatu Constantinopolitano & regno Cypri & in Cretensi, Smyrnarum, Patracensi, Athoniensi, Thebano, Corinthiensi, Colossensi, Nixiensi, Corphiensi, Duracensi, Neopacensi, & Neopatriæ archiepiscopatibus, & eorum dictique patriarchatus provinciis, pro subsidio fidelium & partium earundem, omnem aliam legatum in partibus illis deputatum revocantes,* extat ad Ursum archiepiscopum Cretensem de abrogata ei apostolica legatione pontificium diploma (c), *plenæ legationis officium auctoritate apostolica de dictorum fratrum consilio committimus per præsentes; ut ibidem auctore domino recta regens, & indirecta dirigens in directa, & aspera convertens in plana, sicut diligens cultor evellas & destruas, dissipes & disperdas, ædifices & plantes quæ pro negotiorum hujusmodi ac morum & ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum regni, patriarchatus, ac provinciarum, & partium prædictarum informatione & statu, ac alias legati ad officium pertinent, & sicut Dominus ministrabat, &c. Dat. ut sup.*

(a) *Philip. e Mazer in vita B. Petri Thom.*
(b) *An. 7. ep. cur. 5.*
B. Petrus Thomas creatus ad eos reprimendos legatus.
(c) *Ib. ep. cur. 28.*

XVII. Sanctitas B. Petri Thomæ comprobata prodigiis.

De hac legatione apostolica in oriente B. Petro Thomæ demandata, cum ex Syria, ubi lustrato sepolchro dominico, concepto martyrii subeundi ardore evangelium Christi inferre Mahometanis nisus erat, rediisset ad curiam Pontificiam, ut Christi vicarium de re orientali faceret certiorem, meminit Philippus e Mazeriis (d) Cypri Regis scrinii præfectus: additque illum multa sanctitatis documenta præbuisse in Cypro, adeo ut Armeni, Græci schismatici, & infideles lucem cœlestem in cubiculum, in quo orabat, cœlitus delapsum se vidisse testarentur; idemque auctor præcipua ejusdem sancti legati gesta recenset his verbis: *Ab eo tempore,* nimirum ex quo legatus sedis Apostolicæ creatus est, *formidandum magnopere sese exhibuit omnibus Christi Jesu hostibus, cujus partes fortiter tueri statuisset: multosque fructus fecit, prædicando, docendo, disputando, confirmante Deo & probante servi sui verba pluribus signis & prodigiis. Modo sacro regenerationis lavacro abluebat infideles, reducebat schismaticos, & hoc pacto ecclesiam Dei adaugebat. Ille idem fortiter & animose corporeis viribus. decertabat modo Smyrnæ, modo Rhodi, modo Constantinopoli, modo in Cypro & Creta, modo inter Turcas cum multis aliquando triremibus, cum paucis. Aliquoties multas pertulit infidorum hominum, falsorumque Christianorum calumnias & opprobria: multos exantlavit corporeos labores pro tuenda & augenda fide; multaque maris, bellorum, & hominum pericula subiit, & falsorum potissimum fratrum petitus insidiis: & tandem divino roboratus auxilio tantum effecit, ut durante tota sua legationis tempore, victoria semper de Turcis gloriosissima fuerint reportata. Præterea unum e maximis principibus Turcarum, dominum Altiloci nuncupatum, vectigalia solvere coegit, quæ quidem nullus legatorum aut Christianorum principum exegerat: & ab illo tempore maximi fecit in sua patria Christianos.*

(d) *Phily. e Mazeriis in Petri Th. vita.*
Illius gesta in legatione orientali.
Ut Turcas represserit.
Alti loci principem vectigalem esse coegerit.

XVIII.

Perfunctus est adeo egregie contra Turcas apostolica legatione, ut creatum postea ab Urbano legatum in crucesignato exercitu adversus Ægyptios, & in Alexandria expugnanda gloriosissima pro Christo vulnera accepisse visuri sumus. Nec minus studii ad excindendos hæreticos collocavit, in quos hæc ab Innocentio imperia acceperat (e): *Cum te ad Constantinopolitanæ ac Romaniæ & nonnullas alias provincias atque partes, in literis tuæ legationis expressas, pro quibusdam arduis catholicæ fidei & ecclesiæ Romanæ negotiis destinemus; nos cupientes, ut catholica fides in eisdem partibus ex studiis tuis, authore Domino, dilatetur extirpatis erroribus hæreticæ pravitatis, fraternitati tuæ inquirendi & procedendi, durante legatione hujusmodi, contra quoscumque hæreticos atque schismaticos, & de hæretica seu schismatica pravitate suspectos, aut etiam diffamatos, seu qualitercumque in ipsa culpabiles, ipsorumque adjutores, fautores, & receptatores eosdem; & ipsos & ipsorum quemlibet puniendi juxta canonicas sanctiones & civiles, & specialiter secundum constitutiones a quondam Frederico olim Romanorum Imperatore editas contra hæreticos, fautores, & receptatores*

(e) *Inn. an. 7. ep. cur. 30.*
Amplissimis contra hæreticos mandatis fulsus.

eos-

eosdem, dum adhuc in sedis Apostolicæ gratia Fredericus persisteret, nec non & juxta formam privilegiorum sedis Apostolicæ concessorum inquisitoribus hæreticæ pravitatis; & invocandi ad hoc, cum opus fuerit, auxilii brachii secularis, & infra, *plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem, &c. Dat. Avin. v. id. maji anno vii.* Accepta hæc ab Innocentio mandata B. Petrus Thomas adeo strenue perfecit, ut fœdam hæresim in Cretæ insula obortam flammis repressérit, ut ejusdem vitæ acta referunt (a).

(a) Philip. e Mazeriis in Petri Th. vit.

XIX. Nova hæresis ab eo in Creta extincta.

D. Petrus Thomas, plurimum in sua legatione commendatus, audivit quandam hæresim diris execrandam in Creta pullulare tum potissimum inter nobiles & primarios illius insulæ. Cupidus ergo istius hæreseos germen radicitus evellendi, posthabitis omnibus aliis ad legationem suam spectantibus negotiis & rebus, spreta etiam corporis morte, Candiam Cretæ urbem venit impavidus, quam in urbem fuit non ut legatus aut amicus, sed ut hostis exceptus. Dux Cretæ cum minis & superbia ei locutus est; sed Dei servus, sapienter rem dissimulans, de falso hoc & perverso dogmate studiosius inquirebat. Quo quidem comperto jubet omnes coram se convocari hæreticos quicumque in dicta urbe degebant: inter quos præcipuus erat quidam uxoris ducis cognatus. Congregati ergo hæretici maxima cum indignatione & fastu comparuere. Sed D. Petrus Thomas, piis eos & amicis verbis affatus, de sua doctrina rogat. Sed illi, verborum amorem & benignitatem aspernantes, valde arroganter & non appositam fecere responsionem. Tunc B. Petrus Thomas, separatim eos audire cupiens, a duce totius ecclesiæ Romanæ nomine præsidium petit. Dux vero, his acceptis, in furiam actus est, & pessimo uxoris suæ consilio D. Petrum Thomam adiit multa minitatus mala, & comminatus ei vehementer, omni ope denegata in terra. Hæreticorum fautores pessime rumorem sparserunt per urbem & per totam insulam, nec alia fiebant verba, quam ut D. Petrus Thomas cum suis omnibus internecione deleretur. Videns autem D. Petrus Thomas suos omnes pusillanimes & timidos, confortavit & animose tobortatus est, ut mortem si foret opus, pro religione catholica fortiter oppeterent. Postera luce, divinam & ecclesiæ sanctæ virtutem omnibus patefacere volens ducem ipsum & universam civitatem ferivit anathemate jussitque omnes ecclesias claudi, prohibens ne pulsarentur campanæ; & hanc dominationem subhastari voluit, his verbis ad ducem usus maximo universorum terrore & metu: Ecclesia Romana concedit regna fidelibus, & eadem aufert a perfidis: etsi forte pertinacem te præstiteris & hæresum fautorem, summus Pontifex auferet a te Cretense dominium, & tradet aliis melioribus. Hæc verba tantum metus & timoris incusserunt duci, ut pœnitentia ductus, venerit ipsemet rogatum veniam D. Petrum Thomam. Qui quidem excepit illum humanitus & benigne ad summam hæreticorum ignominiam & dedecus: qui fuerunt omnes ad ignem damnati. Sed illi errorem suum & culpam detestati, veniam rogantes, impune tulerunt, misericordiam consecuti præter unum uxoris ducis cognatum, qui pertinacior factus & in hæresi obstinatus igne vivus est absumptus. Divus autem Petrus Thomas exuta penitus ex animis hominum impia hæresi, dictaque insula lumine fidei collustrata, ex Creta profectus est cum omnium amore & singulari benevolentia, laudibusque innumeris. Inter eundum autem per aliquam Cretæ urbem nomine Canilam iter habuit, ubi jussit effodi cadaver defuncti cujusdam hæretici, cujus ossa jussit igne cremari præ summo suo fidei Christianæ, divinique nominis zelo.

Ejusdem constantia.

Severitas in hæreticos.

Hactenus Philippus e Mazeriis de gestis B. Petri Thomæ apostolici in Græcia, Cypro, Creta & aliis orientalibus oris legati, ut hostes fidei edomaret, hæreticos excinderet, schismaticos ad salutis tramitem revocaret. Cæterum ut B. Petro Thomæ in Creta, Cypro, Græcia inquirendi in hæreticos injunctum munus vidimus, ita Philippo ordinis Prædicatorum authoritas commissa (b) in Cumania ac Tartarorum Persarumque imperiis, ut in hæreticos censuram fidei exerceret. Ex quo patet, disciplinam ecclesiasticam in hæreticorum, qui inanis gloriæ vel commodi studio pestifera dogmata comminiscuntur, coercenda temeritate maxime viguisse.

(b) An. 5. ep. cur. 51.

Cum vero in oriente plures mercatores ferendarum infidelibus mercium facultatis obtentæ a sede Apostolica occasione avaritia obcæcati varia telorum & armorum genera infidelium oris inveherent, quibus res Christiana lædebatur, Pontifex ecclesiasticas censuras, aliasque pœnas a prædecessoribus constitutas hujusmodi prævaricatoribus incussit, quas archiepiscopis Patracensi in Achaja, Nicosiensi in Cypro, Colocensi in Dalmatia, Cretensi in Creta, Cæsaraugustano in Hispania, Narbonensi in Gallia, Neapolitano, Capuano & Salernitano in Sicilia, Ægidio Cardinali A. S. L. in reliqua Italia divulgandas transmisit (c) addita hac causa: *Attendentes, quod communis utilitas est privatis commodis præferenda quodque absurdum est penitus & indignum, quod hujusmodi licentiæ gratiosæ concessæ in detrimentum fidelium & utilitatem infidelium convertantur, &c.*

Vetitæ merces infidelibus invehi.

(c) To. 7. ep. secr. p. 91.

Publica privatis anteferenda.

I. Rhemorum urbs frustra oppugnata ab Eduardo.

ANno a virgineo partu millesimo trecentesimo sexagesimo indictione tertiadecima concussis Anglico turbine, impulsisque in extremi exitii discrimen [1] Galliis, optata quies divino nutu restituta est: cum enim Eduardus corripiendæ vi & armis, ut vidimus, Gallicæ coronæ cupidine arderet, ut mense januario cœptam Rhemorum urbis, in qua Reges sacro balsamo liniri solent, obsidionem irrito tamen conatu produxisset; infesta signa per Burgundiam, Parisiensem agrum, aliasque provincias populabundus circumtulit (a). Tum vero divinum Numen Galliam sua providentia texit, nec levibus signis: nam *visum est*, inquit Meyerus cæteroqui Gallici nominis æmulus, *orbatæ atque oppressæ Galliæ cœlum venisse suppetias*; tanta quippe tempestas concitata est, ut homines & equos prosterneret, ac necaret plures: quo territum Eduardum Regem votum admittendæ pacis, quam paulo ante in castris apud Parisios repudiarat, addita ea voce, non se illius leges accepturum, sed quas vellet daturum, concepisse referunt (b). Cujus etiam tempestatis meminit Walsingamus his verbis (c): *In crastino octavæ paschæ convertit signa cum exercitu versus Autrisiam, prædando, vastando, & igni consumendo plurima. Quo tempore ingruebat tam sæva tempestas & inaudita, ut plura millia hominum & equorum in Regis exercitu itinerando perirent, subito mortua corruendo præ frigoris immanentis asperitate. Quæ tantum Regem & suos terruerunt, quin procederent cum inceptis.* Subdit author paulo post apud Carnutes in castris pacem ab Eduardo Rege initam: ad quam firmandam missi ab Innocentio Papa Androinus abbas Cluniacensis, & Hugo Gebennensium principum stirpe satus Hautonii dominus.

(a) Matth. Vill. l. 9. c. 83. 85. 98. Vualsing. in Eduard. III. & alii.

In eum pugnat pro Gallis cœlum.

(b) Froiss. hist. l. 1. in Jo. Paul. Æmil. in eod. Meyer. l. 13.

Vovet pacem se illis daturum.

(c) Vualsing. in Eduard. III.

Androinus vero impositum munus adeo egregie obiit (d), ut mense majo apud Carnutes fœdus percussum sit. Servatum ritum ad illud sanciendum describit his verbis Walsingamus: (e) *Rex*, inquit, *Anglorum, annuit ut juratis in corpore dominico partibus, tactisque sacrosanctis evangeliis, pacta stabilirentur. Mittantur igitur ex utraque parte, Angliæ videlicet & Franciæ, duo barones: duo quoque milites corporale sacramentum domini Caroli regentis Franciæ primogeniti Joannis Regis ejusdem, ac domini Eduardi Regis Angliæ audire & admittere. Parisiis igitur celebrata solemni missa, dicitur ter* [illegible] *Agnus*

Androinus abbas pro ea promovenda missus.

(d) Gesta Innoc. VI. apud Bosq.

(e) Vualsing. in Eduard. III.

NOTÆ [1] PAcis hoc anno initæ inter Gallos & Anglos acta publica in lucem extracta legenda occurrunt apud Martene Anecdot. to. I. col. 1422. & seq. Primo quidem sese offerunt literæ Joannis Gallorum regis adhuc in Gallia captivi, quibus Carolo filio suo cæterisque Gallorum principibus facultatem impertit, ut cum Anglo pacem tractent, atque componant. Signantur illæ die prima Aprilis 1359. statim vero succedunt literæ patentes ejusdem Caroli cæterorumque Gallorum, testantes convenisse se cum Anglis de induciis a die, qua literæ illæ signatæ sunt usque ad proximum festum S. Michaelis, & ex inde usque ad recurrens festum S. Michaelis succedentis anni 1361. Datæ sunt Carnuti die VIII. Maji 1360. Proxima his legitur sponsio Joannis regis, fidem suam obstringentis, nunquam se in libertatem asserturum, rege Angliæ inscio vel nolente; quin & pollicetur, ut si forte extra ditionem vel potestatem ejusdem regis rapi se vel efferri contigerit, continuo Londinum rediturum nulla interjecta mora, nec etiam obsistente dispensatione ab ipso etiam pontifice obtenta. Pertinent hæc ad diem XIV. Junii 1360. Qua pariter die, ambo reges initas apud Bertniacum prope Carnutum inducias, seu ut ibidem legitur, *tractatum pacis* die VIII. Maji ratas habuerunt & firmas. Ejusdem rei extant publicæ tabulæ, signatæ Londini eodem ipso anno mense & die. Pacis hujus Carnutensis authores sponsoresque in literis illis indociatum Carnuti obsignatarum die VIII. Maji anni 1360. memorantur Abbas Cluniacensis, Hugo Genuensis, & magister Ordinis Prædicatorum, qui a pontifice nuncii & pacis sequestres venisse ibidem asseruntur. Ita vero rebus compositis, rex Joannes, ut in literis ibidem legendis, ad Rupellenses missis, testatur Caletum se venisse die VIII. Julii, deductum impensis regis Anglorum, ut erat ante conventum, ut idem rex Joannes asserit literis suis datis Caleti die XXII. Octobris 1360. ibi pariter relatis. Qua pariter die & loco expeditæ sunt aliæ plures literæ, quibus alias quidem pacis conditiones uterque rex exequitur; alias vero suo tempore executurum se spondet. Eo vero loci pax olim Bretiniaci composita, non confirmata quidem, sed potius reformata fuit, ut ex literis consignatis hoc anno Bononiæ (Boulogne) die XXVI. Octobris, in quibus articuli pacis sic reformatæ continentur, intelligimus. E postremis hisce literis discimus pacem ita conciliatam correctioni & approbationi summi pontificis subjectam fuisse, ut si quis paci authoritate ecclesiæ confirmatæ refragaretur, censuris ecclesiasticis coerceri posset. Demum novis literis, Bononiæ hoc anno die XXVI. Octobris signatis, fœdus & inter utrumque regem societas jungitur, qua ab inferendis utrinque injuriis abstineretur, & nullus umquam favor alterutrius adversariis præstaretur, exceptis tantum pontifice, & qui tunc Romanum Imperium regebat imperatore, a quibus juvandis protegendisque, nullo fœdere prohiberi se Rex Gallorum passus est. Quin nec ex eo cum Anglis fœdere derogatum quidquam voluit priori fœderi, ante annos aliquot cum Scotiæ rege inito, qua de re extant literæ eadem die, anno, & loco scriptæ. Acta publica hac occasione confecta claudit tractatus pacis cum Rege Navarræ hoc anno apud S. Dionysium Decembri mense consignatus. MANSI.

Quo ritu sacro admissum a delphino fœdus.

Agnus Dei, adjecto dona nobis pacem, dictus Carolus in præsentia prædictorum & aliorum plurium dextrum super patenam cum corpore Dominico & lævum super missale posuit, hæc verba proferens: Nos Carolus juramus ad sacrosancta corpus Domini & evangelia firmiter servare pacem & concordiam formatas inter Reges, & nullo modo in contrarium venire. Post hæc, datis militibus reliquiis de corona Christi in testimonium omnibus, valefecit.

II. Certior de inita inter Francos & Anglos pace, quam continentibus votis ab evolutis retro tot annis ecclesia expetierat, Pontifex ingenti perfusus lætitia, grates Deo retulit, & gratulatorias hasce literas ad Eduardum dedit (a), ut ipsum ad implenda citissime præscripta pacta incitaret.

(a) To. 8. p. 1. ep. secr. pag. 93.

Innocentius, &c. Charissimo in Christo filio Eduardo Regi Angliæ illustri.

Gratulatoriæ ad Anglum Pontificis literæ.

Vox exultationis & gaudii, vox jucunditatis & lætitiæ, nobis ac Romanæ ecclesiæ & Christi fidelium populis expectata diutius, nuper auribus nostris insonuit, & diuturnam nostræ mentis amaritudinem, quam dolenter ex filiorum nostrorum dissensione gustavimus, suavissimæ insinuationis beneficio dulcoravit. Quid enim lætius aut suavius audire potuerant aures nostræ, quam quod ille rerum omnium moderator, cujus factus est in pace locus, & in cujus manu Regum ac principum corda consistunt, animum tuum, princeps inclyte, ad habendam cum charissimo in Christo filio nostro Joanne Rege Francorum illustri pacem ac concordiam inclinarit? Profecto nobis & universis Christi fidelibus non parva suggeritur gratulandi materia, cum duo tam generosi, & non modo suis in regnis, sed toto terrarum orbe famosissimi principes, & vinculo consanguinitatis astricti, ex quorum discordiis tot, proh dolor! tam animarum pericula quam corporum, ac rerum damna provenerant, nunc tandem ex inimicitiis sint in amplexus, in colloquia, & in perpetuas amicitias redituri. Equidem, charissime fili, licet ad exprimendum nostræ mentis affectum circa prosecutionem hujusmodi inter vos reformandæ concordiæ minime satis sufficiat series literarum; nostri tamen intima pectoris, & hærentia nostris præcordiis desideria, quanto possumus visceralius, aperimus.

Proposita præterita mala e bello exorta.

Meminisse potest non sine compassione multiplici tua serenitas, quanta ex discordia inter te & Regem præfatum exorta, & quam innumera mala provenerint: quam dura & aspera fuerit vestra contentio: quam multis damnosa populis: quot innocentibus ira vestra nocuerit; quantas hominum strages effecerit: quot rerum depopulationes, quot agrorum vastationes, quot locorum incendia exinde processerint; ut pudori (prout convenit) deferentes, commissa interim scelera solis horrenda nominibus taceamus, in quibus siquidem malis etsi tibi successus plurimos felices ac famosos providentia summa permiserit; in eis tamen humanos casus deplorare, & victis victor compati, & in ipsis incertos bellorum eventus agnoscere, & humana formidare pericula, & quam levi momento fortuna ducum pendeat, intelligere merito potuisti.

Jam ergo tempus est, ut cedat paci discordia, cedant amicitiis odia, occupet locum iræ tranquillitas, sitque inter vos de cætero tam generosa, quam gloriosa contentio, ut scilicet non de regnis, sed de charitate certetis. Nam si usque ad extremum duraverint odia, si non temporum decursu, & humanorum malorum tædio ira lentescat; si nulla feroces animos dies emolliat, totu humani generis vita in confusione versabitur, concidet regnorum ac rerum publicarum status, & quæ multorum fuerint parta laboribus, facile bellorum vastatione peribunt. Nosti quam sæpe multis arriserit volubilis fortunæ certaminis, quos tandem in extremæ locum confusionis adduxit. Considera, fili charissime, quanta ex concordia vestra proventura sint commoda, quot parentibus servandi sint liberi, quot conjugibus viri, quot illibatæ mansuræ sint virgines, quam multæ in earum integritate permansuræ respublicæ, quæ vobis dissidentibus deperirent.

Oboritura e pace bona.

Jam pigeat effusi sanguinis: & futuris malis, quæ facile valent ex prioribus prævidere, providi consilii maturitate parcatur. Hæc proculdubio & alia, quibus ad exprimendam nostræ mentis seriem non satis est ministerium literarum, si intra regiæ mansuetudinis claustra revolvas, finem tot futuris periculis imposuisse gaudebis. Nos quoque, licet te super hujusmodi terminanda concordia longius non credamus exhortationibus indigere, quinimmo te illis adminiculis, quibus ea compleri facilius valeat, efficacem daturum esse operam nullatenus dubitemus; paternum tamen affectus continere spiritum non valentes, serenitatem tuam rogamus attentius, & plenis desideriis obsecramus quatenus ut tractata inter te & dilectum filium nobilem virum Carolum ducem Normanniæ præfati Regis primogenitum, facilius ac celerius perduci valeant ad effectum, circa liberationem dicti Regis promptam te ostendere velit tua magnificentia, ac etiam liberalem. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœcesis XI. non. julii anno VIII.

(b) Matth. Vill. l. 9. c. 105.

III. Diligentissimum se sponte præbuit Eduardus in conventis implendis: trajecerat enim jam in Angliam (b), atque julio mense una cum Joanne Rege Francorum Caletum applicuit; qua in urbe conventa

Caletii a Regibus pacis formula confirmata.

-venta iterum solemni ritu confirmanda erant. Divinis operatus est Androinus abbas Cluniacensis in templo D. Nicolao sacro: cumque corpus Christi consecrasset, pervenissetque ad ea verba: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem;* sacratissimam hostiam manu præferens, convertit se ad Reges: qui in genua reverenter provoluti, manu admota Eucharistiæ fœdus servaturos sacramento se obstrinxere: eosque abbas, divisis speciebus, sanctissimo Christi corpore pavit. Dein porrectis ab illo evangeliis, Reges jusjurandum iterum renovarunt: tum Gallici & Anglici sceptri hæredes futuri filii, una cum aliis principibus fidem pariter devinxere. Denique dux Aureliani nomine Regis Francorum, Philippus princeps nomine Caroli fratris Regis Navarræ injurias eus oblivioni daturos, culturosque amicitiam, spopondere. Recensent pluribus historici (a) hujus concordiæ formulas: interque alios vitæ Innocentii scriptor paucis perstringit, quibus urbibus Anglus, abjecta obtensi in Gallicum sceptrum juris controversia, ingentisque auri vi donatus, ex fœdere sit potitus; utque Eduardus junior, abjecto ducis nomine, se principem Aquitaniæ dixerit: *Commissarii*, inquit, *Regis utriusque processerunt ad integram & realem executionem præmissorum, fuitque positus per ministerium prædictorum dictus Odoardus pro tunc princeps Valliæ in possessionem civitatum & diœcesis Agennensis, Condomiensis, Vasatensis, Pictavensis, Mallacensis, Lucionensis, Engolismensis, Petragoricensis, Sarlatensis, Lemovicensis, Tutellensis, Ruthenensis, Vabrensis, ac Caturcensis cum civitate Montisalbani & parte diœcesis ejusdem, quæ per flumen Tarni dividitur a comitatu Tolosano. Quibus expeditis dictus Odoardus princeps venit in propria in ducatum memoratum, in quo mutato nomine ducis, princeps Aquitaniæ voluit nominari: dominatusque est cum maximo potentatu, cunctaque disposuit pro suæ libito voluntatis.* Flagitarunt fœderati Reges a Pontifice, ut Androinum abbatem Cluniacensem, quem felicitate summa & contentione in conciliandis Regibus & conventis implendis desudasse vidimus, merito Cardinalatus præmio afficeret: verum Innocentius arcanis de causis rem extrahendam censuit (b).

Servatus sacer ritus.

Positum ab Anglo Gallicum jugum.

Quos principatus Anglus sibi pepererit ex fœdere.

Eduardus Junior principem Aquitaniæ se dicit.

Experita a Regibus Androino sacra purpura.

(a) Froissard. hist. l.4. in Joan. l. Matth. Vill. l.9. c.105. & alii.

(b) To.8. p.1. ep. secr. pag. 119.

IV.

Hic addemus, Pontificem Gallicæ rei, quæ superioribus bellis collapsa erat, in suum splendorem restituendæ cupidum, Joannem Regem Francorum, recenter libertati redditum, præceptis saluberrimis instruxisse (c), ut pacem cum Eduardo coleret, ecclesiasticos veneraretur, sectaretur justitiam, foveret inopes, prudentia conspicuos viros adhiberet in consilium, eosque reprimeret, qui adhuc ecclesiasticos in Galliis divexare pergerent.

(c) Ib. ep. secr. p. 118.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Joanni Regi Franciæ illustri.

Nostris admodum grata sensibus, ac menti nostræ lætanimium & jucunda fuit tuarum series literarum, quas nuper super concordia inter te & charissimum in Christo filium nostrum Eduardum Regem Angliæ illustrem [duce Domino] consummata ac liberatione personæ tuæ, nobis per dilectum filium Guerrinum de Montecherio, latorem præsentium, tua serenitas destinavit. Hanc enim vere dicere possumus, diem esse, quam fecit Dominus, in qua non nobis tantum, qui ex paterno affectu, quem ad filios benedictionis extendimur, in Regum ac principum unitate & concordia delectamur: sed universis Christi fidelium populis exultationis in Domino causa ministratur, cum tandem post graves inimicitias, ac damnosa non minus quam annosa dissidia, in duorum toto orbe famosissimorum principum pectoribus tranquillitatis & quietis inspiraverit spiritum Deus pacis. Equidem nos tantæ utilitatis & commodi communis auctori in exultatione mentis assurgimus, eique quas pro tanto bono valet humana debilitas, gratiarum humiles referimus actiones; nostris illum precibus suppliciter exorantes, ut concordiam ipsam, inter te & Regem præfatum feliciter consummatam, perpetua in vobis stabilitate conservet. Sed ut ab aliis, quæ sufficienter exprimere juxta nostræ mentis desiderium literarum ministerio non valemus, ad ea, quæ excellentiæ tuæ ac regni tui statum & commodum respiciant, veniamus.

Gratulatur Joanni Pontifex de pace confecta.

V.

Jam tibi, charissime fili, sopitis exterioribus malis, interioribus regni tui dispositionibus eo est efficacius providendum, quo regnum ipsum, annis plurimis Regis sui gubernaculo destitutum, multiplicibus extitit adversitatibus lacessitum. Assurgat itaque regia magnitudo prudentiæ, & super miserabile regnum, innumeris pene calamitatibus oppressum, diligenter invigilet, ipsumque providi consilii maturitate reformet. Illud vide, princeps inclyte, ut in Dei timore & reverentia sanctæ matris ecclesiæ, prædecessorum tuorum in virtuosis ac famosis operibus vestigia imitando persistas; reginam quoque virtutum justitiam (sine qua sicut rerumpublicarum facile status deperit, ac regnorum culmina decidunt in ruinam, ita cum illa respublicæ & regna ipsa conservantur & crescunt) facias personis singulis tibi subjectis efficaciter ac favorabiliter ministrari. Ad quod serenitatem tuam diligenter intendere, nullatenus dubitamus, si memineris regnum præfatum consuevisse hactenus normam fore justitiæ, & toti mundo justi exempla regiminis præbuisse. Miseris subveni: oppressos sublevа: ita malignatores quoscunque & viros nequam rapto vivere assuetos, pro co-

Ut restaurandis regni rebus det operam eum hortatur.

Colat justitiam.

Probos consiliarios deligat.

eorum nequitia dexteram tuæ potestatis extende. Præterea salutem in bonis consiliis fore positum considerare sæpius non omittas, ut tales proinde tibi consiliarios eligas, qui juxta sanctum mentis tuæ propositum honesta consulant, justa suadeant, & quæ pro tui honore culminis ad quietem & pacem regii status pertinere noverint, tam libere quam libenter exponant. Ecclesias insuper & ecclesiasticas personas ac earum libertates sub tuarum alarum umbra suscipias, ipsasque tui favoris præsidio protegas, ac per tuos officiales & subditos opportunis facias præsidiis confoveri & defendi: & quæ contra eas attentata temere per malignatores aliquos forsitan extiterunt, prout magnitudinem tuam decet, studeas efficaciter revocare.

Prædonum sociales turmas coerceat.

Adhuc enim, sicut habet querula plurimorum nobis facta relatio, nonnulli perditionis filii, regiam præsentiam non verentes, contra ecclesias & ecclesiasticas personas easdem non desinunt rapinis & incendiis malignari: quorum temeritatibus eo per te attentioribus est studiis obviandum, quo plurimum regii honoris, & status ab ipso reditus tui principio noscitur dependere. Hæc in paterni amoris affectu, quem ad personam tuam gerimus serenitati tuæ duximus intimanda: per ea namque, fili, prout de te speramus indubie, diligenter intenderis, præter divinæ retributionis præmia, solidabit in pace Dominus thronum tuum, & multiplicium adversitatum tuarum labores diuturnæ quietis beneficio compensabit. Dat. Avin. V. kal. decembris anno VIII. Imbuebat his monitis Joannem Regem Pontifex, cum plures e regio exercitu dimissi laxatis licentiæ frænis prædas passim agerent, maximeque furorem in ecclesiasticos effunderent. Quorum prædonum metu antea Innocentius, cum nonnullos in delphinatu societatem militarem conflare accepisset, Carolum delphinum rogaverat (*a*), ut ad eam dissolvendam authoritate uteretur. Ut autem in eos sacrum bellum suscipiendum fuerit duce Cardinale legato, dicetur suo loco: nunc ex Gallicis rebus ad Italicas digredimur.

(*a*) *To. 4. ep. secr. p.* 3.

VI. Oleganus de restituenda ecclesiæ Bononia agitat. Cur admittenda fuit ejus cessio.

Susceptum est ab Ægidio Albornotio in Italia Card. legato difficillimum bellum adversus Bernabonem Vicecomitem Mediolanensem, pro restituenda ecclesiæ Bononia, quam antea a Pepulis, postea autem dolo & vi a Joanne archiepiscopo Mediolanensi ereptam Clementi VI. vidimus. Non enim deerant rationes gravissimæ, ob quas Bononia recuperanda videretur: nullam in primis Bernaboni fieri injuriam, si nondum lapso duodecim annorum spatio, ad quod excurrens traditam a Clemente præfecturam Bononiensem vidimus, cum jam illam Bernabo sua culpa amisisset, ac liceret ex cujusvis tyrannide sua recuperare. Adde vi & injuria Vicecomites illam præfecturam extorsisse, quam illis restituere tutum non erat: constare de eorum perfidia, lapso triennio Bononiam non reddituros ecclesiæ; immo ad aliam ditionem invadendam vires intensuros: submisisse perduellibus ecclesiæ auxilia, ad ipsos in tyrannide confirmandos, ob quod flagitium quamvis Bononia potiti fuissent, illius imperio juste essent deturbandi. Atque adeo Innocentius legato arcanis literis rem totam permisit (*b*): exhaustam tamen ærario ecclesiam significavit. Censuit legatus Cardinalis recuperandæ Bononiæ occasionem non abiiciendam: eamque demum, cum Olegiano Firmanam toparchiam pactus, in suam potestatem redegit. Furensque tum ira Bernabos Bononiæ obsidionem magis ursit (*c*): ad cujus reprimendos conatus Pontifex Ludovici Neapolitani Regis & aliorum Italorum principum & magnatum auxilia imploravit (*d*). Nec Italos modo verum transalpinos principes sollicitavit Innocentius, ut legato ad Bononiam contra Bernabonem defendendam auxilia explicarent.

(*b*) *Ib. p.* 7. & 8.

Contrahit undique auxilia Pontifex. Bernabos bellum infert ecclesiæ.

(*c*) *Matth. Vill. l.* 9. *c.* 90. & 102.

(*d*) *To.* 8. *p.* 1. *ep. secr. p.* 41. 46. 47. 48. 53. 54. 56. 57. 74. 84. & 105.

Rogatus Carolus, ut Bernabonem coerceat.

Comprimendus videbatur facilius Bernabos Imperatoris auctoritate, cujus beneficio ac nomine præfecturam Mediolanensem gerebat: atque ideo rogavit Pontifex Boemundum Trevirensem, Arnestum Pragensem, Moguntinam & Salisburgensem archiepiscopos, Ulricum Augustensem, Henricum Constantiensem episcopos, Rudolphum ducem Saxoniæ, Albertum ducem Bavaræ stirpis principem, aliosque nonnullos proceres, ut Carolum ad suscipiendum ecclesiæ patrocinium permoverent: quem etiam ad coercendos tyranni impetus ipsemet excitavit (*e*). Susceptura quidem erat gravem ignominiam ecclesia, si Bernabos Bononia potiretur, nec minora ingruebant pericula, ne depressi antea rebelles eo casu erecti cervices attollerent. Quare Innocentius non modo Italos, Germanos atque Imperatorem eundemque Regem Boemiæ, verum etiam Eduardum Angliæ Regem (*f*), illius filium Walliæ & Aquitaniæ principem (*g*), Henricum ducem Lancastriæ (*h*), tum Ludovicum Regem Ungariæ (*i*) (in quo veluti Romanæ ecclesiæ signifero, quique ad Manfredios & Ordelaffum edomandos magno auxilio fuerat, præcipua spes sita erat) ad explicandam decertanti adversus Bernabonem legato opem excitare conatus est: eaque de causa Ægidium episcopum Vicentinum, quem ad Imperatorem miserat, etiam ad Ungaricam aulam proficisci jussit (*k*), atque Elisabetham Ludovici matrem ejusque nominis conjugem Reginas (*l*), Nicolaum (*m*) Strigoniensem tum Colocensem archiepiscopos, Ladislaum Vesprimiensem Stephanum Nitriensem episcopos, Contum

(*e*) *Ib. p.* 52.

Flagitata ab aliis Regibus auxilia.

(*f*) *Ib. p.* 109.

(*g*) *Pag.* 112.

(*h*) *Ead. pag.*

(*i*) *Pag.* 50.

(*k*) *Pag.* 46.

(*l*) *Pag.* 44.

(*m*) *Super. pag.* 46.

comitem palatinum & Cumanorum judicem precibus ursit, ut Ludovicum Regem ad Bononiæ tutelam contra Bernabonem capessendam hortarentur. Conceptæ sunt eo argumento ad Regem ipsum pontificiæ literæ subjectis verbis (a).

(a) Eod. to. 8. p. 1. ep. secr. p. 50.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri.

VII. Pontificiæ ad Ungarum literæ.

Ingentis devotionis affectum, quem ad nos & Romanam geris ecclesiam, & laudabilium operum studia, quæ tu, tamquam benedictionis & reverentiæ filius inter ceteros mundi catholicos principes nobis & eidem ecclesiæ specialiter reservatus, nostris & ecclesiæ ipsius obsequiis intendendo tam prompte, quam magnifice ac libenter exerces, ut experti sumus hactenus, & argumentis continuo evidentioribus experimur. Sane venerabili fratre nostro Ægidio Episcopo Sabinensi A. S. L. nobis noviter intimante percepimus, quod ad notitiam celsitudinis tuæ perducto, qualiter civitatem Bononiensem, ad nos & Romanam ecclesiam pleno jure spectantem, Bernabos de Vicecomitibus miles Mediolanensis manu armata hostiliter oppugnare, Dei timore postposito, temerariis ausibus conabatur; tu, ejusdem ecclesiæ matris tuæ negotia tua reputans, & oppressiones, eidem in terris & juribus suis factas, non minus tibi quam sibi tamquam piæ matris sincerus & virilis defensor ascribens, sublato moræ dispendio, dilectum filium Joannem præpositum Colocensem, nuncium & ambassiatorem tuum cum tuis literis destinare ad ipsius Bernabonis præsentiam curavisti; inter cetera tam per literas ipsius quam ambassiatorem eumdem sibi significans ipsumque requirens, quod ipse ab obsidione terrarum ecclesiæ, & ipsarum impugnatione cessaret: alioquin tu tamquam princeps catholicus, & honoris ac exaltationis sanctæ matris ecclesiæ zelator, suorumque jurium conservator assiduus & defensor tolerare nequires ecclesiam ipsam in suis juribus, aut terras ejusdem per ipsum, aut per quamcumque personam aliam impugnari, vel quomodolibet molestari. Equidem, charissime fili, aperta sunt ista tuæ devotionis insignia, & magnis laudum præconiis, ac singulari paternæ benedictionis gratia compensanda; & eo nostræ mentis affectibus gratiora, quo liberaliorem in eis regiæ magnitudinis animum ostendisti.

De misso ab eo ad Bernabonem oratore.

VIII. *Hujusmodi itaque devotionis promptitudinem multipliciter in Domino commendantes, ac uberibus prosequentes actionibus gratiarum, serenitatem tuam rogamus attente, & sinceris affectibus obsecramus, quatenus cum post hæc præfatus Bernabos fictis quibusdam prætensis coloribus (qui in examen diligentioris considerationis adducti, non tacere frustratoriam ejus causam videbantur, sed eos potius aperte constabit de maligna adinventionis suæ nequitia processisse) non tantum ab oppugnatione dictæ civitatis, ejusque districtus usque modo non cesset, sed pejora malis addendo, & se velut nostrum & Apostolicæ sedis hostem publicum nequiori quotidie patratione operum demonstrando, per gentes suas armigeras, nonnullas terras & loca alia ipsius ecclesiæ, in provincia Romandiolæ consistentia, prædis ac rapinis & incendiis discurrat hostiliter & perturbet; nosque propterea adversus hujusmodi temeritatis audaciam spiritualibus & temporalibus nostris & aliorum filiorum & devotorum ipsius ecclesiæ obstare remediis intendamus, tu erga nos & dictam ecclesiam matrem tuam devotionis obsequiis intendens liberaliter, ut cœpisti, ac negotia sua in prædictæ civitatis Bononiensis, aliarumque terrarum suarum defensione commendata suscipiens, præfato legato, in his pro conservatione & defensione prædictis, prout expedire videris & alias, prout ipse excellentiam tuam duxerit requirendam, pro nostra & Apostolicæ sedis reverentia tuis assistere velis auxiliis & favoribus opportunis: ut tandem Deo favente, ac tuis aliorumque filiorum & devotorum ejusdem ecclesiæ præsidiis, ipsius inconsulta temeritas comprimatur: tuque, præter divinæ retributionis præmia, circa tui status exaltationem, & tui culminis augmentum, nostrum & Apostolicæ sedis favorem, & abundantioris benevolentiæ gratiam semper uberius merearis.*

Actæ Ludovico gratiæ.

Proposita Bernabonis pertinacia. Ejus in Æmiliam excursiones.

Ceterum ad nostram justitiam, & ejusdem Bernabonis injustitiam, & frivolas causas per ipsum prætensas, seu quas forte prætenderet in negotio prælibato, serenitati tuæ vivæ vocis expositione latius, quam scripturarum serie dici valeant, exponendas; & ut clare cognoscat dictæ sedis maturitatem in suis processibus nihil agere quod in statera debitæ considerationis appensum habuisse non pateat in soliditate justitiæ fundamentum, venerabilem fratrem nostrum Ægidium episcopum Vicentinum latorem præsentium, super præmissis & ea concernentibus per nos plenarie informatum ad tuam providimus præsentiam destinandum: cui in his, quæ tibi pro parte nostra retulerit, dare fidem indubiam serenitas ipsa velit. Dat. Avin. VI... maji anno VIII.

Vicentinus episcopus ecclesiæ Ungaro jussus exponere.

IX. Non deterritus est Bernabo Ungariæ Regis imperiis ac precibus a cœptis, cum tardos illius impetus fore putaret: exceptisque honorifice regiis oratoribus, atque ornatis muneribus rescripsit (b) causam suam æquitate niti, ac disceptari apud subsellia Apostolica. Excitabat (c) is in aula pontificia magnos clamores: illatam a legato apostolico injuriam, cum adhuc anni quatuor Bononiensis præfecturæ non effluxissent. Verum agitata causa, lata sen-

Bernabonis vafrities.

(b) Matth. Vill. l. 9. c. 90.

(c) Eod. lib. c. 91.

Litem intentat, eaque cadit.

(a) Ibid.

sententia est (a) recuperatam juste ab ecclesia Bononiam, cum illius possessione excidisset, eaque urbs Romanæ ecclesiæ juris esset: cumque sententiæ non staret Bernabo atque ecclesiam armis fatigaret, jure judiciario & legibus in eum agi cœptum est. Meminit Urbanus V. de lata in eum ab Innocentio VI. sententia, præcipuaque illius capita in subjectis literis ad Ægidium Cardinalem legatum datis perstringit. (b)

Hanc urget armis.

(b) Urb. V. an. 1. ep. com. 6.

Urbanus, &c. venerabili fratri Ægidio episcopo Sabinensi

A. S. L.

Innocentii in Bernab. acta judiciaria.

*Dudum cum ad felicis recordationis Innocentii Papæ VI. prædecessoris nostri auditum ex multorum querelis crebrisque rumoribus pervenisset, quod vir pestilens, maledictionis alumnus Barnabos de Vicecomitibus civis Mediolanensis contra Deum & sacrosanctam Romanam aliasque ecclesias, & personas ecclesiasticas multa nefaria committebat, ex quibus Creatori nostro gravis irrogabatur offensa, multisque fidelibus periculosum admodum scandalum parabatur; & inter cætera, ut se hostem Dei & fidei ac hæreticorum fautorem (quorum erat prout est imbutus perfidia) demonstraret, verbum crucis, quod idem prædecessor contra damnationis filium Franciscum de Ordelaffis civem Forliviensem, justo Dei & ejusdem ecclesiæ judicio ut hæreticum condemnatum, mandaverat prædicari in nonnullis civitatibus, castris, & locis, quæ ipse Bernabos tyrannice detinebat, ausu temerario non permiserat prædicari, eidem damnato Francisco alias tribuens consilium, auxilium, & favorem; nonnullas quoque ecclesiarum & monasteriorum prælatos, etiam pontificali præditos dignitate, quibus a cunctis Christi fidelibus debetur honor & reverentia specialis, publicis injuriis, & opprobriosis contumeliis afficere non expaverat; & inter alios proprium suum antistitem & pastorem, videlicet bonæ memoriæ Robertum archiepiscopum Mediolanensem coram se genuflectere coegerat impudenter, ac post multas contumelias sibi dictas, eum temeraria incarcerari, & quamplures clericos & ecclesiasticas personas seculares & regulares etiam in sacerdotio constitutas capi, publicis carceribus mancipari, crudeliterque torqueri, ac ignis, gladii, suspendii, aliisque acerbissimis pœnis occidi, aliasque beneficiis & bonis propriis denudari fecerat, alios vero a propriis laribus exulare compulerat, cæterosque talliis gravissimis & importabilibus exactionibus opprimendo, ac nonnullos in beneficiis ecclesiasticis intruserat, intrusosque defenderat; ac visitationes & correctiones ordinariorum, & alias exercitium jurisdictionis ecclesiasticæ, etiam inquisitorum hæreticæ pravitatis, quæ in suo nequam ardebat pectore, ausu temerario impediverat, ac potestatem ecclesiasticam in eisdem civitatibus & terris; quas tyrannice detinebat, quantum in eo erat, totaliter enervare & conculcare præsumpserat, libertatem ecclesiasticam in servitutem miserabilem deducendo, nec non ecclesias & monasteria eorum castris, villis, jurisdictionibus spoliari: ac ut vesaniam suam patentius demonstraret, & honori & authoritati sanctæ matris ecclesiæ, quam sicut alienatus filius præ nimia sua superbia conatur contemnere, non deferens, præfatum prædecessorem & venerabiles fratres nostros S. R. E. Cardinales excommunicatos per quemdam sacerdotem publice proclamari; nec non apostolicas & legatorum Apostolicæ sedis ac inquisitorum hæreticæ pravitatis literas & processus, ac etiam literas clausas, quæ jam dicto prædecessori ac eisdem Cardinalibus & aliis ad Romanam curiam de diversis mundi partibus mittebantur, aperiri, legi ac etiam lacerari, eorumque latores capi & carceribus mancipari sæpissime mandaverat & fecerat; ac etiam prohibuerat, quod nullus ad dictam Romanam ac suam curias ire præsumeret, in eis gratiam vel aliud impetraturus, ac eisdem prædecessori & legato de his, quæ debebantur eisdem, aliquatenus respondere, aut dare auxilium, consilium, & favorem; & quod absque sua vel cujusdam sui detestabilis ministri nomine Geraldoli licentia nulla electio, postulatio, supplicatio, seu provisio fieret in ecclesiis ac monasteriis & locis ecclesiasticis, & mulierum, civitatum, castrorum, villarum, & locorum prædictorum, quæ [ut præmittitur] detinebat, facientes contrarium puniendo graviter, & quæ super his facta fuerant revocando de facto; ac, non veritus ponere os in cælum authoritatem apostolicam imperialemque potestatem, & [quod est nefandissimum] divinam potentiam pollutis labiis certisque verbis sacrilegis denegaverat: quæ idem prædecessor attendens in gravem Dei offensam, dictæ sedis contemptum, animæ suæ periculum, ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum grave præjudicium & gravamen, ac læsionem ecclesiasticæ libertatis, & plurimorum scandalum redundare, & non carere scrupulo dictæ hæreticæ pravitatis; cum ad ipsius prædecessoris pertineret officium tam abominanda scelera non dimittere incorrecta, licet illa adeo essent notoria, quod nulla poterant tergiversatione celari: ad cautelam tamen & majorem certitudinem eorumdem se de præmissis legitime ac plenarie informavit, ac per informationem hujusmodi reperit eadem facinora esse notoria & etiam manifesta. Propter quæ prædecessor ipse, habens eumdem Bernabonem merito suspectum de hæresi, eam qui propter suam crudelitatem manifestam personaliter citari non poterat, per pu-

Objectum illi tulisse opem Ordelaffo hæretico.

Indigne in Robert. Archiep. se gessisse.

Clerum oppressisse.

Ecclesiasticam potestatem invasisse.

Ludibrio anathema Pontifici & Cardinalibus irrogasse.

Subditos ab adita curiæ Romanæ arcuisse.

Jus conferendorum sacerdotiorum sibi arrogasse.

Divinam pontificiam imperialemque auctoritatem verbis blasphemis negasse.

Judiciario propterea ordine in Bernabonem inquisitum.

publicum citavit edictum, ut certo termino peremptorio competenti se suo conspectui personaliter præsentaret, de ejusdem fidei articulis responsurus. Et cum idem Bernabos in dicto termino comparere contumaciter non curasset, præfatus prædecessor post vocationem seu proclamationem de ipso Bernabone factam ad portam palatii apostolici ut est moris, eumdem Bernabonem de fratrum suorum consilio authoritate Apostolica reputavit, prout erat, exigente justitia, in hujusmodi causa fidei contumacem, & in eum propter hujusmodi contumaciam excommunicationis sententiam promulgavit; decernens authoritate prædicta contra eum fore ad pœnas alias procedendum, prout excessuum prætactorum enormitas, & contumaciæ prædictæ exigeret, & justitia suaderet, &c. Dat. Aven. xv. kal. maji anno I.

Indicta illi dies peremptoria.

Obduruit (a) in pertinacia Bernabos, atque expectatus ut resipisceret, vocatusque in jus non comparuit: sed scelera cumulavit sceleribus, ac latius tyrannidem, Deo hominibusque contemptis, propagare annisus est: quare judiciariis aliis edictis ipsum desianum visari sumas. Cæterum Galeatius Vicecomes ejus frater veritus, ne iisdem pœnis una cum fratre involveretur, causam suam apud Pontificem egit (b), a crimine oppugnatæ Bononiæ puram esse. Admissæ illinc preces (c) ea lege ne fratri in ecclesiastica ditione invadenda studeret. Molitus porro est plura nefaria consilia adversus rem pontificiam Bernabo: sed illius conatus irriti cecidere. Tentavit primum Forumlivium ad rebellionem concitare, ac Stephanum Judicem, & nepotem Francisci Ordelaffi ex spuria subornavit (d): sed conjuratio authorum sanguine extincta est. Centum in Bononiensi agro adortus propulsatus est (e): proditione Bononiam sibi subjicere studuit (f): sed illius participes affecti supplicio. Dein ut legatum novo in Piceno bello implicaret, atque ab inferendis Bononiensibus auxiliis retardaret, Boscheretum, Montemnovum, Corinaltum Piceni oppida ad defectionem traxit: (g) sed horum postremum subito legati adventu oppressum (h), alia duo arctiori obsidione, propulsatis Bernabonis copiis, perdomita (i). Ut vero furentem hominem leniret Pontifex, Nicolaum Accajolum Florentinum Melphiensem comitem, qui a Ludovico Rege Siciliæ, ut dicetur inferius, missus fuerat ad aulam Avenionensem, permovit (k) ad suscipiendas pacis interpretis partes, atque Ægidium legatum paciscendi cum Bernabone facultate instruxit (l). Profectus in Insubriam Nicolaus, Bernabonem ad eas pacis leges adduxit, ut labente quinquennio octuaginta centumve aureorum millia annua ab ecclesia acciperet: quas quamvis iniquas, si temperari non possent, admittendas censuit Innocentius hac de causa (m).

Aucta Bernabonis scelera.

(a) Urban. sup. ep. 6.

(b) Matth. Vill. l. 9. c. 92.

(c) Eod. cap.

Elusi ejus conatus.

(d) Cap. 79.

(e) Cap. 80.

(f) Cap. 99.

(g) Cap. 106.

(h) Eod. cap.

(i) Cap. 111.

Lenire ejus furorem nititur Innocentius.

(k) To. 8. p. 1. ep. sec. pag. 101.

(l) Ib. p. 100.

(m) Ib. p. 101.

Super prædictis, inquit, *habito cum quibusdam ex venerabilibus fratribus nostris secreto ac diligenti consilio, attendentes quanta damna & dispendia in prosecutionibus guerrarum, quantecunque honeste vallentur, invitis prosequentibus oriantur, & quanta incommoda & pericula ex prosecutione hujusmodi guerræ civibus Bononiensibus, nostris, & ecclesiæ præfatæ fidelibus, verisimiliter provenirent; quodque semper Romana ecclesia magis consuevit pacem & concordiam eligere, quam bella gerere, in quibus humanus sanguis effunditur, & mala plurima committuntur; considerantes etiam expensarum profluvia, quæ nos subire in prosecutione hujusmodi oporteret, quibus camera apostolica propter diversorum sumptuum onera, quæ ipsam oportuit annis elapsis plurimis pro recuperatione & defensione suorum jurium tolerare, ad præsens insufficiens redditur, & etiam (faciente temporum malitia) solito minus potens; concordiam hujusmodi pro bono ac publico & tranquillo statu dictorum civitatis comitatus, & districtus eligibilem reputamus, dummodo concordiam ipsam similiter eligendam ducat tua fraternitas, quæ tam dicti Bononiensis negotii, quam aliorum nostrorum & dictæ ecclesiæ negotiorum pleniorem habere potest notitiam de propinquo. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœcesis VI. id. julii anno VIII.*

Ingentem vim auri illi pendere deliberat.

Descivisse a promissis Bernabonem, ut erat ambiguæ suspensæque ex eventu fidei, ex Matthæo Villano (n) colligitur: cum enim Nicolaum Accajolum pro concordia inter ipsum & legatum intercessisse referat, addit legatum nonnulla pacta, de quibus nimirum superioribus literis erat edoctus, proposuisse Bernaboni: hunc vero ad singula capita respondisse, se Bononiæ imperitare velle: ac plura maledicta in legatum profudisse: ita abruptum cœpti fœderis colloquium, ac Bernabonem Picenum & alia ditionis ecclesiasticæ loca infestasse. Sed propulsati strenue illius conatus fuere (o), atque etiam Bononia arcta obsidione, qua premebatur, liberata (p) tum expugnata propugnacula munitissima (q) a tyranno ad coercendos intra portas Bononienses excitata. Ampliora etiam Ungariæ Rex pollicitus est ecclesiæ auxilia (r) ea lege, ut quæ loca Mediolanensi eriperet, Ungarici juris essent: cumque ita belli moles cresceret, de conciliando ecclesiæ Bernabone agitarunt Florentini, sed Bernabos (s) colloquium est aspernatus.

X.

Pacis formula a Bernabone repudiata.

(n) Matth. Vill. l. 9. c. 110.

Soluta Bononiæ obsidio.

(o) Ib. c. 111.

(p) Lib. 10. c. 4.

(q) Ib. c. 11.

(r) Cap. 5.

Instaurata pacis colloquia.

(s) Cap. 14.

Retulisse in eo Pontifici gratiam visi sunt Florentini, inter quos ac Pisanos cum gravis arderet dissensio, Innocentius concordiam redintegrare studuit, ac Bertrandum ar-

Orta inter Florentin. & Pisanos dissidia.

chie-

chiepiscopum Neapolitanum ad eos legavit (a) gravissimisque monitis utrumque populum ad mutuam colendam pacem subjectis verbis informavit (b): *Dilecti filii, silere non potest erga vos paternus affectus, nec lentescere boni pastoris officium, cum eos, quos loci vicinitas & mutua conversationis velut innata necessitas facere deberet unanimes, & pro utriusque partis publica utilitate concordes, hostiles imbuere animos cernimus, & odiorum interpositione disjungi: estis enim gemini populi, & duæ non modo Italia, sed multo terrarum orbe famosæ respublicæ, altera alterius adminiculis indigentes, & adeo locis & mutua conversatione conjunctæ, ut inter vos suscitari scandala, & exoriri odia, aut bellorum commoveri tumultus, civilia potius moveri bella, & dextras, ut de bellis civilibus dici solet, in sua converti viscera videatur &c. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœcesis v. idus julii anno* VIII.

(a) To. 8. p. 1. ep. secr. pag. 80. & to. 8. p. 1. ep. secr. p. 104. 105.
(b) Pag. 148.

XI. Hoc anno missus in Liguriam est Andreas episc. Ariminensis apostolicus internuntius, ut Simonem Buccanigram Genuensium prætorem ac senatum illum Corsicæ sedis Apostolicæ fiduciariæ nomine in pontificia verba sacramento adigeret, exigeret censum (c), deque nonnullis aliis paciscеretur: *Cum* inquit, *peculiariter Apostolicæ sedis civitas Januensis eidem sedi ad præstationem cujusdam certi census annui ex causa mediæ Corsicæ insulæ, quam obtinet, teneatur cum præstatione alias soliti juramenti.* Cæterum diremisse Genuenses hoc ipso anno veterem controversiam, quæ ipsis cum Petro Rege Aragonum de Sardinia & Corsica intercedebat, refert Surita (d) ferente sententiam Astæ Joanne marchione Montisferrati vigesimo septimo martii die, cum utraque pars illum anno superiori arbitrum pacis constituisset: Castellano enim bello implicitus Petrus Rex Aragonum Sardico facile vacare non poterat.

(c) To. 8. p. 2. ep. secr. p. 31.
Composita inter Aragonem & Ligurem de Corsica lis.
(d) Surit. l. 9. Annal. c. 29.

XII. Hoc anno ad ecclesiam Leodiensem comitatum Lossensem, de quo antea motæ ingentes turbæ fuerant, devolutum vita functo sine liberis Theodorico comite refert Innocentii vitæ scriptor (e). Subditque de cruciferorum equitum in Lithuanos expeditione: *Fratres insuper ordinis S. Mariæ Theutonicorum in Prussia Caistor Regem Lithuanorum in bello capiunt: sed tamen captum detinere seu custodire nescivеrunt, nam de carcere eorum evadens multa ipsis damna post intulit, & injurias irrogavit.* His consentientia scribunt Cromerus (f) & Michovius (g), quorum posterior ait, susceptum hoc bellum ob Ludovici marchionis Brandeburgensis adventum; ac ter Christianos irrupisse in Lithuaniam describit: *Anno*, inquit, *Domini MCCCLX. Vinrichus de Kniprode magister Prussiæ, adventu marchionis Brandeburgensis animatus, in Lithuanos expeditionem egit, & exercitus Schindelcop marschalcum Prussiæ præficiens, terras Lithuaniæ vastavit, spoliaque & captivos in Prussiam reduxit. Alteram expeditionem hyeme instante in Lithuanos resumpsit; & tertiam eadem hyeme peregit. Quibus quidem tribus expeditionibus Lithuaniam adeo vehementer afflixit, ut pro majori parte desertam reliquerit. Expeditio tertia reliquis duabus ducis Kyystud captivitate visa insignior, qui datis pluribus catholicorum captivis apud Prussiam captis, eodem anno a captivitate solutus fuit.*

(e) Gesta Innoc. VI. apud Bosq.
Lithuania a fidelibus domita.
(f) Cromer. l. 12. in Casimir. II.
(g) Michov. l. 4. c. 26.
Keistutus dux captus. Redditis Christianis captis se redimit.

XIII. Exemptus est ex humanis eodem anno Hugo Rex Cypri, ac sceptrum Petro filio reliquit: quem Pontifex ut conceptum ex paterna morte dolorem moderate ferret, ac regias virtutes sectaretur, est adhortatus (h).

In Cypro Hugoni Patri succedit Petrus.
(h) To. 8. p. 1. ep. secr. p. 90.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Cypri illustri salutem, &c.

Consolatoriæ ad eum Innocentii literæ.

Licet prius ad nostram pervenisset audientiam de morte claræ memoriæ Hugonis Regis Cypri patris tui, tuarum tamen literarum series, & dilectorum filiorum nobilium virorum Raimundi Babini bucilerii regni Cypri, & Joannis de Carmayno ambassiatorum tuorum latorum præsentium pia ac diligens expositio, mortem Regis ejusdem, nostri charissimi filii & tui patris, affirmans, compassionis materiam nostris sensibus renovavit. Non enim non turbari de tam catholici principis, & nobis & sedi Apostolicæ ac Romanæ ecclesiæ specialis filii morte patris præcordia potuerunt, quoniam inter cæteros orbis terræ Reges & principes propter grandis suæ devotionis & fidei, quam ad nos & dictam gerebat ecclesiam & alias, sonorum clara sua fama præconium hunc non immerito singularem & charissimum habebamus. Tibi quoque, charissime fili, affectione paterna compatimur, tuisque doloribus condolemus. Verum ex hoc materiam consolationis assumimus, & te consolari ex eo similiter affectamus, quod licet patrem benevolum amiseris; Rex ipse tamen, utpote princeps Christianissimus, in dierum longitudine senuit, & tandem receptis, ut catholicum decet principem, salutaribus sacramentis finivit, prout læti didicimus, in bonorum cursu operum dies suos, æternæ benedictionis gaudiis, sicut speramus, in Domino cum supernis principibus potiturus. Cæterum de eo, quod tam per dictos ambassiatores quam literas easdem, te ad omnem reverentiam sanctæ Romanæ ecclesiæ atque nostram, liberaliter obtulisti; serenitatem tuam dignis laudum præconiis attollimus, ipsamque exinde multipliciter in Domino commendantes, propositum tuum hujusmodi tuis quotidie magis inhærere præcordiis affectamus.

De officiis delatis actæ gratiæ.

Pa-

XIV. *Paternis itaque exhortationibus excellentiam regiam rogamus & hortamur attente, quatenus considerans diligenter, quod in hoc regiæ dignitatis exordio, qualis evasurus sis princeps in posterum, maxime colligetur, in timore Domini & reverentia dictæ ecclesiæ vitæ tuæ stabilias fundamentum: ecclesias quoque & ecclesiasticas personas ob Dei honorem, & sponsæ suæ dictæ ecclesiæ reverentiam commendatas sub tui culminis potestate suscipias, & tuis confoveas favoribus & defendas; ac per laudabiles tui patris bonorum operum semitas, ejus sequendo famosa vestigia, gradiaris. Justitiam, sine qua facile magna dependent, & cum qua minima prosperantur & crescunt, in regno tuo studeas personis singulis ministrare. Sicut namque scire te convenit, ubi sub æquitate regnantium vivitur, rerum publicarum status, thronus regius solidatur; utique, charissime fili, per hæc, & alia virtutum opera præter divinæ retributionis præmia, felicium tibi successuum continue provenient incrementa. Nos quoque sperantes, te prædictis aliisque salutaribus consiliis tanquam benedictionis filium cum operum efficacia diligenter intendere, libenter curabimus excellentiæ tuæ votis, quantum cum Deo poterimus, complacere.*

Commendata justitia.

Postremo hoc exhortationibus nostris adjicimus, quod justitiam, quam faceres per tuos subditos personis singulis observari, in te ipso observare procurans, in causa dilecti filii nobilis viri Hugonis de Lisignano nepotis tui benignus tui censor existas, prout requirere videatur ipsa justitia, quæ in singulis semper est humanis negotiis præferenda, prout pro parte nostra præfatis tuis ambassiatoribus, cum quibus in nostra constitutis præsentia latius super materia ista contulimus, informationem recipere poteris eadem tua serenitas pleniorem. Dat. apud Villamnovam Avin. diœcesis IV. kal. julii anno VIII.

Eam in nepotis causa exerceat.

XV. Intenderat Hugo, Petri nepos ex fratre Guidone majore natu, judicium patruo apud sedem Apostolicam de regno Cyprio, quo injuste spoliatum se disceptabat, cum patrem Guidonem, qui si Hugoni avo ultimo Regi superstes extitisset, sceptrum erat correpturus, referret; præterea Hugo Rex pactus esset, dum filio Guidoni majori natu Mariam Imperatricem despondit, suscipiendum ex iis filium regno successurum. At Petrus Rex, licet esset secundus natu, contendebat tamen, se proximo gradu ultimum Regem attigisse, regnique possessionem inierat. Cum vero metueret Pontifex, ne civile inde bellum conflaretur in Cypro, ex quo insula infidelibus circumfusa in eorum servitutem procumberet, hæc ad Petrum Regem ad Hugonis nepotis gratiam scripsit (a).

Lis de Cyprio regno inter Regis defuncti secundum natu & nepotem ex primogenito.

(k) To. 5. ep. secr. p. 68.

Innocentius, &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Cypri illustri salutem.

Nuper dilectus filius nobilis vir Hugo de Lisignano, primogenitus quondam Guidonis de Lisignano primogeniti claræ memoriæ Hugonis Regis Cypri patris tui, nobis exposuit cum querela, quod licet in regno Cypri fuerit observatione continua hactenus consuetum, quod primogenitus Regis ejusdem regni, qui est pro tempore, eidem Regi debeat in ipso regno succedere; ac præter hoc tempore tractatus matrimonii inter charissimam in Christo filiam nostram Mariam nunc Imperatricem Constantinopolitanam, & tunc dicti Guidonis consortem ac præfati Hugonis de Lisignano matrem contrahendi, pro parte & nomine dicti Regis conventum fuerit solemniter & firmatum, quod primogenitus ex ipsis Guidone & Maria nasciturus in regno succederet prælibato, & propterea dicti regni successio ad ipsum conquerentem, qui dicti sui patris noscitur repræsentare personam, & primogenitus dicti Guidonis existit, pertinere noscitur; tu tamen secundogenitus Regis ejusdem regnum ipsum injuste occupas, regiæ dignitatis titulum & regni ipsius administrationem & regimen indebite usurpando; asserens, quod hujusmodi jus suum intendit prosequi per omnem viam, quam sibi noverit melius valituram; quodque ad illius consecutionem magis optaret per apostolicæ interpositionis remedium, quam per quemcumque modum alium devenire: quare nobis humiliter supplicavit, quod cum ipse paratus sit de justitia sua nostram sufficienter informare conscientiam, & plenarie facere nobis de illa constare, super iis, prout videremus expedire, partes nostras interponere, & paternæ provisionis adhibere remedium ab ipso hujusmodi negotii principio dignaremur.

Hugo Lisinian. causam apud sedem Ap. disceptat.

Nos igitur, qui paternæ dilectionis affectum, quem ad præfatum tuum genitorem tanquam ad nostrum & Romanæ ecclesiæ filium prædilectum, & inclytum in suo regno fidei catholicæ defensorem, & ecclesiæ militantis athletam habuimus, libenter in suos posteros derivamus, tuique ac præfati Hugonis & dicti regni pacem & quietem, ac prosperitatis augumentum tanto cordialius affectamus, quanto hic regnum ipsum inter hostes Christianæ fidei situm, & eis quasi continuis oppugnatoribus quodammodo circumseptum, magis noscitur indigere; considerantes, quod idem Hugo generosis & potentibus vallatum se invenit consanguineis & amicis, qui ad prosequendum ejus jura tam favorabiliter quam potenter sua eidem præstare valerent auxilia & favores; quodque si inter te & ipsum (quod absit) oriretur scintilla discordiæ, in damnosum nimium crescere posset incendium,

Ostendit Pont. bellum imminere, ni Hugoni jus suum reddatur.

quod

quod neque pro tuo neque pro illius arbitrio sopiretur, cum facile sit initium dare discordiis, sed sæpe ultra quam difficile illas fine laudabili terminare; ac proinde personarum strages, damna rerum, multorum turbationes fidelium, guerrarum discrimina, ac plurimorum scandala, cædes, incendia, & his pejora, quibus arma commota versantur, & bellici furoris incitatus ardor insanit (quodque magis timendum est animarum pericula non solum eidem regno, sed multis Christi fidelium populis ex hujusmodi proventura fore discordia verisimiliter formidantes; cum tantis malis & scandalis nostris obviare remediis, prius quam eis detur aditus, ex injuncto nobis summi apostolatus officio cura vigili debeamus, & inter cunctos Christi fideles, præsertim principes & potentes & sanguinis unitate conjunctos, quorum sicut pluribus concordia proficit, ita eorum dissidia in damna derivantur plurium, pacis & unitatis vinculum conservare; magnificentiam tuam rogamus, & in paternæ charitatis affectu attentius exhortamur, quatenus non quid velis, sed quid velle te deceat, quid dictet ratio, quid justitia suadeat, quid honestas exposcat, tranquilla mente discutiens; si est ita, ut idem Hugo proposuit coram nobis, benignus tui ipsius censor existas, & veritati [quæ singulorum sine forensi querela conscientiam indicat] mansuetudinis tuæ colla submittas, animo humili justitiæ debitum privatis affectibus præferendo.

XVI. Humana felicitas vitiata est.

Neque tibi per nos, charissime fili, suaderi rem factu difficilem videatur: in hoc enim paterna consilia majori debes devotione suscipere, si id agere conamur, ut per occupationem indebitam (si est ita) temporalis regni, & vanam hujus mundi gloriam, quæ est adinstar puncti, veram ac solidam & duraturam perpetuo æterni regni gloriam non amittas: illud quoque circumspecte considerans, quod cum tu, præfati Hugonis patruus existas, ac propterea ipse caro & sanguis tuus fore protinus censeatur, si in regno prædicto sibi faveat justitia, tu non immerito sui honoris & status ac dignitatis ejusdem fore particeps dicereris: & si (quod absit) jus, quod ei debetur, dictum regnum violenter occupando surriperes, præter offensam Dei, qui justus est judex, & vult unicuique tribuere quod est suum, non Regis titulum meruisse apud homines, sed occupatoris nomen, quod utique esse debet a tui generositate sanguinis alienum, potius videreris; ac per hoc illam, quam quærere debes, gloriam non haberes; nec non & Regnum ipsum multis exponeres periculis & jacturis. Sed ne de uno loquendo tacere forte de jure alterius videamur, cum illius debeamus imitatores esse, apud quem non est acceptio personarum, & qui singulis suam vult justitiam ministrare; exhortatione simili te rogamus, quatenus ad obviandum malis hujusmodi, quæ ex tua & dicti Hugonis discordia possent verisimiliter exoriri, de jure tuo, per personas solemnes, nostram non differas conscientiam plenarie informare.

Nos enim inter te & Hugonem eundem, non personis, sed justitiæ potius deferentes (cum sedis Apostolicæ consulta maturitas non personas accipere, sed honorare debeat in singulis veritatem) pro utriusque jure cognoscendo & declarando ac debita stabilitate firmando, nec non commodis & honoribus promovendis (quantum nobis suadere justitia, in qua debitores sumus omnibus, videatur) libenter laborare proponimus, & usque ad præmissorum terminationem, quam cum favore divinæ gratiæ speramus futuram esse prosperam & votivam, indesinentibus studiis interponere partes nostras. Super præmissis autem, per dilectum filium Angelum de Luca servientem armorum & familiarem nostrum, latorem præsentium, expectamus tuæ magnitudinis literas responsales. Datum apud Villamnovam Avinionensis diœces. IX. kal. junii anno VIII.

Retinuit Cyprium sceptrum Petrus Rex, atque a B. Petro Thoma episcopo Coronensi Apostolicæ sedis in oriente legato regia inunctione liniri exoptavit (a). Agebat tum Rhodi gravissimo morbo implicitus legatus sanctissimus: cumque divinæ gloriæ augendæ pio accensus ardore mare conscendisset, jamque inter vitæ mortisque confinia luctari videretur, repente cœlesti virtute ad B. Gregorii imploratam opem valetudini est restitutus, ac Petrum Cypria & Jerosolymitana corona Famagustæ in ecclesia principe ritu solemni redimivit (b). Ut vero mox ad Græcanici schismatis excindendas reliquias ex apostolico mandato studia converterit, describit Philippus e Mazeriis Cypri regni scrinii magister: *Dehinc*, inquit, *audiens episcopos & sacerdotes Græcos, reliquumque populum Græcorum, qui in Cypro degerent, esse schismaticos, nec eos velle Romanam ecclesiam audire, inducendo pro viribus fideles Christianos suis adhærere ritibus & legi, bona Regis venia vocavit coram se in ecclesiam majorem Nicosiensem primum ac præcipuum episcopum Græcorum cum suis omnibus sacerdotibus. Cum venissent omnes, D. Petrus Thomas singulas ecclesiæ portas jussit claudi, tumultum Græcorum veritus: sedensque ante majus altare benigne eis & aperte errorem suum sacræ scripturæ explanationibus indicavit, conatus eos ad veram fidem & ecclesiæ Romanæ obedientiam revocare. Multi igitur errorem cognoscentes, & culpam confessi ad se reversi sunt. Dæmon autem, tanti boni tantique fructus ecclesiæ* invi-

Petrus a B. Petro Thoma regia inunctione linitus.

(a) *Philipp. e Mazeriis in vita B. Petri Thomæ.*

Ut in eo itinere sancto legato valetudo sit divinitus restituta.

(b) *Id. ib.*

Ejusdem studia pro evellendis schismatis reliquiis.

invidus, per auxilium cujusdam obstinati & pertinacis presbyteri ceteros inflammavit movitque ad ructandos D. Petro Thomæ cachinnos. Populus vero extra portas ecclesiæ congregatus rumorem audiens, cœpit irasci & clamare contra D. Petrum Thomam: subitoque totius multitudinis ad ecclesiam factus est concursus, quæ diceret occidendum esse legatum. Impii sacerdotes Græci, furias & rabiem populi intelligentes, portas ecclesiæ aperuerunt: & illico furiis agitata multitudo in ecclesiam ruit. D. Petrus Thomas videns ista, multis ex servis ejus & familia in fugam conversis, dixit reliquis, qui secum remansissent: Confidite in Domino. Afferte crucem coram me, & moriamur fortiter pro tuenda fide catholica. Prorupit hæc in verba ante majus altare, resistens immobilis ubi sederat, constantior ante hostes perseverans, & mortem expectans acriter. Rex vero, cum audiisset quæ peragerentur in ecclesia, fratrem suum principem Antiochenum misit: qui statim conscendens equum, armatus cum multis militibus ad ecclesiam accurrit; ejiciensque foras multitudinem, de hoc periculo D. Petrum Thomam liberavit: qua de re fideles universi gratias Deo retulerant. Et quamvis hanc capitis aleam incurrerit D. Petrus Thomas, minime destitit a susceptis: nam prædicans Græcis, instruensque eos modo minis, modo blanditiis, diligenter munere functus legationis adeo effecit, ut præcipuum ac primarium illorum episcopum cum aliis, immo etiam & pene omnes Græcos sacerdotes illius insulæ in obedientia ecclesiæ Romanæ confirmarit, quod nullus unquam prælatorum aut legatorum perficere potuerat.

Constantia in spernendis pro fide vitæ periculis.

Plures Græci ab eo conciliati ecclesiæ.

XVII. Addimus ad hujus anni calcem pontificiæ liberalitatis in Joannem e Brena monumentum: in quo cum de sacris ornamentis agatur, ad veteres ritus designandos pontificias literas (a) afferemus.

(a) To. 8. p. 2. ep. secr. p. 71.

Innocentius &c. dilecto filio nobili viro Joanni de Brena militi Lemovicensis diœcesis.

Ad nos nuper veniens institisti ut infrascriptum furnimentum divino cultui dedicatum, ad ejusque usum tibi concedere dignaremur. Tuis ergo supplicationibus inclinati, ut infrascripta, quibus te indigere asseris, fulcimenta, videlicet unam casulam de Syndone aurifrigiatam, tres pannos integros de Syndone rosis seminatos, unaque albam simplicem cum amictu, tunicamque unicam fili albi cum tribus meppis altaris, & unam stolam cum manipulo, ac pixide lignea, missale quoque cum auriculareo de serico, & calice argenteo cum patena marcharum quatuor & duarum ponderis unciarum seu circa; duo quoque vinageria cum patena argenti unius marchæ dimidii ponderis, seu circa; corporalia quoque cum eorum propitiatorio, duobus quoque candelabris cupreis, atque cruce parva argenti ad usum hujusmodi habere valeas & tenere, de liberalitate nostra tibi & tuis posteris universis liberaliter elargimur. Nulli ergo, &c. Dat. Avin. v. kal. januarii anno VIII.

Antiquus sacrorum ornamentorum mos.

I. ANnus post Christum natum sexagesimus primus supra millesimum trecentesimum indictione quartadecima epidemiæ sævitia, incendiis, terræmotibus, ostensis cælo signis, prædonum populationibus, denique tyrannorum ditionem ecclesiasticam laniare ambientium bellis asperrimus fuit: quo maxime Ægidio Cardinali A. S. L. adversus Bernabonis Vicecomitis, Bononiæ sibi subiiciendæ cupiditate insanientis, impetus desudandum fuit. Profectus is in Ungariam est, ut Ludovicum Regem ad capessendam Romanæ ecclesiæ clientelam, tuendaque armis illius jura excitaret: sed alia agitantem consilia ad id adducere non potuit (a). At Carolus Augustus nova tyranno dedit imperia, ut a Romanæ ecclesiæ ditione infestanda sibi temperaret, omnibusque honoribus, ac beneficiis Romani imperii liberalitate acceptis exuendum pronuntiavit, (b) ni excurrente viginti dierum spatio pareret. Defixit illum etiam Pontifex apostolica sententia (c), atque hæreseos nota ob pertinaciam in auctoritate ecclesiastica contemnenda insignem inussit: sed qui rationis, legum, ac divini timoris jugum excussetat, his vocibus & minis ludibrio habitis, jactabat arroganter, invitis omnibus Bononia se potiturum.

Ægidii Card. in Ungariam profectio.

(a) Matth. Vill. l. 10. c. 41. 45. & 49.

Bernabos imperiali defixus sententia.

(b) Eod. c. 49.

(c) Eod. c. Et pontificia.

Nec modo vires suas omnes, quæ erant maximæ, tum ad agrum evastandum, tum ad urbem oppugnandam effudit; verum periculosissimas conjurationes Forilivii & Bononiæ, quæ feliciter oppressæ sunt, conflavit (d), & Franciscum Ordelaffum (e), ac Joannem Manfredum (f), quos legatus ægre antea ad officium coegerat, novarum rerum spe elatos ad rebellionem concitavit, instruxitque copiis, quibus stipati plura intulere damna. Sed dum in Ariminensem agrum illi excurrunt (g), Galeottus Malatesta (h) Bononiam cum aliquot auxiliaribus turmis noctu venit, ipseque subinde ac Malatesta nepos, qui pontificiis copiis Bononiæ præerat, urbe summo mane egressi Bernabonis castra, magna hostium strage edita [1], ac Joanne Bilegio duce in vincula adducto, vigesimo julii expugnarunt, de quibus fuse Matthæus Villanus. Qui etiam narrat (i) Nicolaum Turrianum patriarcham Aquilejensem, dum ecclesiæ suæ jura tuebatur, post magnas contentiones cum duce Austriæ convenisse, ut Caroli Imperatoris sententiæ starent; cumque ad eam excipiendam Viennam fraude ac dolo pellectus fuisset, traditum custodiæ; illum vero ea perfidia cognita, mox arcanis literis clientes omnes suos monuisse, ut fortissime ditionem Aquilejensem defenderent; nec metu cujuscumque adversi casus, quem ipse foret subiturus, terrerentur.

Ejusdem molimina.

(d) Cap. 29. & 74.

(e) Cap. 53. 56.

(f) Cap. 42.

(g) Cap. 56.

(h) Cap. 58. 59.

Fortiter propulsata.

(i) Cap. 68.

Aquilejensis Patriarcha dolo captus.

Quod ad Carolum Imperatorem attinet, suscepit hoc anno e conjuge filium, quem magna pompa sacris baptismalibus a Germanis præsulibus, Wenceslai nomine indito, initiandum curavit; ad cujus celebritatis augendam lætitiam sacra passionis Christi instrumenta, quæ una cum aliis imperialibus insignibus asservantur, populis magno pietatis sensu ex illorum intuitu delibutis ostendit, quæ Rebdorfius horum spectator his verbis prosequitur (k): *Hic filius baptizatus est dominica qua cantatur, Misericordia Domini, quæ tunc fuit III. id. aprilis in parochia S. Sevoldi in Nurnberg Babenbergensis diœcesis: & levatus de fonte per archiepiscopos Moguntinensem, Coloniensem, Pragensem, & per epi-*

II. Wencelai ortus.

(k) Rebd. in annal.

NOTÆ [1] ANnum hunc illustrat victoria memorabilis, quam de exercitu Bernabonis Vicecomitis Legatus pontificius Ægidius reportavit. Mediolanensium exercitum equitibus 2000. constitisse testatur Author Historiæ Miscellæ Bononiensis. Acies Bononiensium erat ex militibus Bononiensibus 4000. additis 700. galeatis, seu, ut tunc appellabantur, barbutis, cum 300. Hungaris ausiliariis. Locus conserti prælii designatus ad amnem *Savenam* ubi pons S. Raphaelis consistit. Victoria stetit a Bononiensibus, e quibus tamen ceciderunt non pauci, quamquam de numero cæsorum utriusque partis variant scriptores. Nam ex victis 1500. cecidisse scribit author chronici Placentini, Rer. Italic. to. XV. Cæsos utrinque ad 960. & 400. equites prodit Matthæus Villani, lib. X. cap. LIX. Author Miscellæ ex Mediolanensibus desideratos 500. & captivos ad 946. Bononiam deductos, ex supputatione in publicas tabulas relata, affirmat. Diem & mensem initi prælii Matthæus Villani, & ex eo Annalista diem XX. Julii designat: sed mendum, ex depravato Villani codice derivatum non dubito; cum scriptores alii, Miscella, Authores Chronici Placentini, ac Mutinensis & mensem Junium & diem XX. ejusdem mensis prodant, quibus & facile cohæsisse censendus est Villanus, cum die Dominica (quod & notat Author Miscellæ) commissum prælium animadvertat; dies enim Dominica hoc anno in diem quidem XX. Junii, non vero in diem XX. Julii incidit. Hac victoria res ecclesiastica, quam Vicecomitum potentia concusserat, Bononiæ stabilita est; quare Bononienses insignis a Deo accepti beneficii perenne monumentum constituendum rati, festum S. Silverii Papæ & martyris, quod die illa XX. Junii agebatur; tum & festum S. Rofilii vel Raphaelis, cui in loco prælii templum stabat, solemnia deinceps Bononiensibus fore sanxerunt, ut in Miscella traditum est. S. Rofilius inter primos Foropompilienses Episcopos martyrio clarus, teste Ferrario de SS. Italiæ, celebratur. MANSI

Celebrata magna pompa illius sacra baptismalia.

episcopos sex & quinque abbates ; & nomen ejus Vvenceslaus appellarunt : & duravit hæc curia cum magno gaudio per octo dies. Nam & insignia imperialia Imperator jubet deduci de Boemia & solemni apparatu ea ostendit ibidem, & existentibus ibidem denunciantur magnæ indulgentiæ, quas Innocentius VI. Papa tunc gratiose concessit, videlicet easdem indulgentias, quas in Urbe Romani Pontifices in die cœnæ Domini concedere consueverunt. Et habita ibi fuat hastiludia, & alia solatia infinita. Observatum autem ferunt, (a) illum baptismales fontes contaminasse lotio, & deinde impositum altari ut corona cingeretur, illud stercore inquinasse : datumque ita exemplo Constantini Copronymi triste præsagium, sub hoc Rege omnia sacra ab hæreticis fœdatum iri. Pergit Rebdorfius : *Post hæc Imperator disponit* * *habitare limina B. Virginis Aquisgrani : sed deliberat mittere offertorium illac pro filio suo nato, unde jubet filium ponderare in statera cum auro, qui ponderavit sedecim marchas auri, quas mittit Aquisgranum : & ipse cum uxore & filio & insignibus suprascriptis in Boemiam est reversus. Et nota quod insignia imperialia, quæ tunc vidi, de quibus Papa festum indixit, sunt hæc : primum ferrum lanceæ, quæ transfixit latus Christi : item clavus cum aliquali petia ligni sanctæ crucis, qua transfixit manum Christi : item gladius Caroli magni primi Imperatoris Romanorum, quem tunc Imperator tenebat in manibus ; & corona, qua coronatus est in Imperatorem a Leone Papa III. item gladius Mauricii martyris : item petia brachii S. Annæ matris Mariæ virginis, & dens Joannis Baptistæ : item petia cordæ, qua Christus fuit ad columnam ligatus : spongia, qua fuit in cruce potatus ; & aliæ plures reliquiæ sanctorum.*

(a) Dubr. hist. Boem. l. 23. & aliis.

* visitare

Ostensæ sacræ reliquiæ.

III. Tradit Michovias (b) hoc anno inflictam divinitus repentinam mortem cuidam Prædicatori, dum e sacro suggestu virginem peccati originalis labe non caruisse declamabat : *Anno*, inquit, *Domini MCCCLXI. quidam lector ordinis Prædicatorum in Cracovia, frater Paulus nomine, coram clero & populo in majori ecclesia Cracoviensi B. Mariam virginem non absque originali peccato fuisse in Polonico declamans & prædicans, cecidit & expiravit.* Eadem narrantur in fasciculo temporum (c) ex Henrico de Hassia : ac plures, qui in eo argumento scribebant, extaruisse. Scribit quoque Michovias (d), Wratislaviam conflagrasse. Quo anno etiam Gandavum, Brugas, Mechliniam incendiis deformatas refert Meyerus (e), Matthæus autem Villanus testatur (f) Lateranensem ecclesiam cœmentarii incuria dum plumbo tectum opertum reficiebat, arsisse, atque sacella, quæ in ecclesiæ circuitu ornata visebantur, absumpta : reliquias tamen pretiosissimas, quæ in ædicula sancta sanctorum nuncupata conditæ erant, e mediis flammarum globis ereptas : quas etiam in alio incendio, sedente Clemente V. divinitus servatas vidimus.

(b) Michov. l. 4. c. 26.

(c) Fasciculi tem. auctor.

Deformatæ urbes incendio.

(d) Michov. supr. c. 26.

(e) Meyer. l. 13. Matth. Vill. l. 10. c. 54. & alii.

(f) Matth. Vill. eod. lib. c. 69.

Auxit superiora mala pestilentia sævissima, quæ præcipue eas partes infecit, quæ in præterita epidemia aeris salubritate potitæ mali vim evaserant. Quam calamitatem ita luget Petrarcha in literis ad Joannem Boccatium datis (g), dum eorum ineptias ac deliria refellit, qui syderum aspectibus, non mortalium sceleribus epidemiam ascribunt : *Annum*, inquit, *ætatis hujus ultimæ MCCCXLVIII. luximus : nunc lugendi principium illud fuisse cognoscimus, neque ex illo cessasse unquam hanc insolitam & inauditum a seculis mali vim, huc illuc, dextra lævaque, dimicatoris more promptissime ferientem. Itaque toto sæpius orbe transcurso, cum nulla maneat pars immunis, quasdam bis terque repetiit, nonnullas universaria tabe pessum dedit. Mediolanum urbem Ligurum caput ac metropolim, usque ad invidiam hactenus horum nescium laborum, & tali salubritate ac clementia, & populi frequentia gloriantem, sexagesimus primus annus & vacuam fecit & squalidam.* Hæc Petrarcha, cui plures alii auctores consentiunt. Nec Mediolanum modo, verum aliæ multæ Italiæ urbes afflictæ : inter quas Venetiæ ducem Delphinum hoc oppressum morbo amisere (h), cui Laurentius Celsus publicæ rei gubernaculis suffectus. Tum plura Illyrici, Galliarum, & Angliæ loca lue vastata (i) immo Syria & Ægyptus, in quibus Damascus & Alexandria morbi ejusmodi contagione gravissime laborarunt.

Pestis Insubriam depascitur.

(g) Petrarch. l. 3. rer. senilium ep. 1.

Et plura occidentis & orientis regna.

(h) Matth. Vill. l. 10. c. 64.

(i) Eod. l. 10. c. 38. 46. 103.

IV. Periisse Avenione maximam præsulum multitudinem, & plures etiam Cardinales, refert Rebdorfius (k) ; adeo ut major terror, quam Clementis VI. temporibus iis, qui in aula pontificia erant, offusus fuerit. Et Cardinales quidem novem cum magna prælatorum & cleri multitudine pestis sævitia absumptos hos memorat Matthæus Villanus (l) [1] vicecancellarium, episcopum Prænestinum, Cardinalem Cisterciensem, Petrum episcopum Osti-

(k) Rebdorf. in annal.

Plures Cardinales peste extincti.

(l) Matth. Vill. l. 10. c. 71. Vvolsing. in Eduard. III.

NOTÆ [1] QUotnam Cardinales ex lue per Italiam & Europam grassante sublati sint, ex confusa scriptorum etiam coævorum relatione ambiguum efficitur. Nam Villanus lib. X. cap. XLVI. novem memorat ; sed inferius cap. LXXI. octo tantummodo recenset. Rei huic obscu-

Ostiensem, Cardinalem e Culamagna, Andream Tudertinum Florentinum appellatum, Turrianum, tum eum qui supremus olim Minoritarum magister fuerat, atque alium, cujus nomen non exprimit. In quorum locum suffecit Innocentius eodem anno alios viros insignes, cum quibus totius ecclesiæ onera partiretur, atque hos ejus vitæ author designat (n): *Iste etiam eodem anno die XVII. septimana mensis septembris, quæ fuit feria sexta quatuor temporum, præfatus Innocentius Papa fecit ordinationem octo Cardinalium, quinque presbyterorum, & trium diaconorum. Presbyteri autem fuerunt dominus frater* * *Fortaminis Vassalli diœcesis Caturcensis ordinis fratrum Minorum, tunc patriarcha Gradensis: dominus Petrus Iterii diœcesis Petrugoricensis, tunc episcopus Aquensis: dominus Joannes de Blandincho diœcesis Uticensis, tunc episcopus Nemausensis: dominus Ægidius Aysellini de Montecuta Arvernigena, tunc episcopus Morinensis & cancellarius Regis Franciæ; & dominus Androinus de Roca natione Burgundus, tunc abbas Cluniacensis. Diaconi vero fuerunt, dominus Stephanus Alberti diœcesis Lemovicensis, tunc electus Carcassonensis nepos Papæ: dominus Guillelmus Bragose diœcesis Mimatensis, tunc electus Vabrensis: & dominus Hugo de S. Martiali diœcesis Tutellensis legum doctor præpositus Duacensis.*

(n) *Gesta Innoc. VI. apud Bosq. Contel. in Innoc. VI. & alii.*

Novorum Cardinalium creatio.

* *Fortanerius*

V. Quamvis vero pestilentia genus humanum adeo, ut diximus, affligeretur; observat tamen Matthæus Villanus (b), vitia hominum non emendata fuisse, sed in iis effrænata licentia volutatos pecudum more, quæ dum socias in laniena trucidari intuentur, salire ac lascivire non absistunt; ac rapinis & bello ut antea vacasse. Exercuere cæteris licentius prædones fœderati omnia scelerum genera, qui cum diuturno tempore in castris versati, assuetique armis & rapinis, pristinum vitæ genus abiicere aspernarentur, præfectis sibi ducibus justos æquarunt exercitus, pluraque regna evastarunt. Luxit sub horum furore præcipue Gallia, inque magnas angustias aula pontificia adducta est, ut narrat Rebdorfius: (c) *Anno*, inquit, *Domini* MCCCLXI. *mense januarii quædam societas armatorum se congregat iterato ut supra circa Avenionem supra Rhodanum, & capiunt castrum Spiritus sancti & pontem Rhodani ibidem, ut prohiberent victualia deferre curiæ Romanæ; ac prædas & cædes faciunt circumquaque. Et sic societas triplex, una circa Rhodanum ab Aquilone, alia ex parte australi versus Montempessulanum, tertia ab oriente versus Carpentracum; ita quod curia timuit sibi multum: sed tamen asseruerunt, quod Papam & curiam nollent damnificare. Securus autem non patuit introitus curiæ Romanæ: propter quod* * *magna, quam propter priorem societatem curia est valde turbata, & pro subsidio dominus Papa legationem domino Carolo Imperatori & Alemanniæ principibus dirigit seriosam.*

(b) *Matth. Vill. l. 10. c. 46.*

Prædonum grassationes.

(c) *Rebdorf. in annal. Walsing. in Eduard. III.*

* *magis.*

Confugit itaque ad solitum in extremis rebus perfugium Innocentius & crucis insignia attolli jussit (d), ac sacræ expeditioni Petrum Ostiensem episcopum præfecit, præmia indulgentiarum iis pollicitus, qui ipsum adversus hostem sequerentur, ut Innocentii vitæ scriptor subjectis verbis exponit (e): *Innocentius Papa cum tota sua curia, nec immerito, fuerunt plurimum conturbati: & ob hoc ad obviandum eorum malitiæ per ipsum Papam tanquam contra hostes Dei, fidei, & ecclesiæ suæ fuerunt facti processus, & data cruciata, concessaque indulgentia plenaria omnibus expugnantibus & persequentibus ipsos. Quibus per varias partes divulgatis, venerunt quamplurimi crucis signaculo insigniti, adversus eos dimicare & certare disponentes: quibus idem Innocentius constituit capitaneum & ductorem dominum Petrum Cardinalem Ostiensem superius nominatum. Sicque per Dei gratiam actum est, quod dicti malefici locum prædictum satis cito post dimiserunt.* Movisse rursus, postquam Petrus Ostiensis lue extinctus fuit, easdem socias turmas, ac Venusinum comitatum infestasse, donec Marchio Montisferrati ipsas conduxit, ut eas adver-

Cruceata militia in eos conscripta.

(d) *Matth. Vill. l. 10. c. 27.*

(e) *Gesta Innoc. VI. apud Bosquet.*

NOTÆ obscuræ lucem effundere conabor ex Polyhistore F. Bartholomæi Ferrariensis, qui tunc in vivis agebat. Narrat ille cap. XLII. Rer. Italic. to. XXIV. hoc anno die VI. Octobris nunciatum fuisse Ferrariæ D. Fortanerum ex ordine FF. Minorum Patriarcham Gradensem (quem Ferrariensis Archiepiscopum Ravennatensem ideo appellat, quod Ravennatensis Ecclesiæ administrationem a pontifice suscepisset teste Rubeo hist. Raven. lib. VI.) in Cardinalium collegium cooptatum fuisse. Quod præstitum die XVII. Septembris optime Ciaconius notat. Sed obtenta dignitate non diu frui licuit Fortanerio, nam die XII. Novembris obiit Ferrariæ, non vero Patavii, ut Ciaconius scripsit eo deceptus, quod locum sepulturæ (nam Patavii sepultum notat Ferrariensis) pro loco emortuali accepit. Novem ergo Cardinales hoc anno sublati sunt, sed æstate quidem nonnisi VIII. quos Villanus recenset, quibus accessit novus Fortanerus, nonnisi tamen exeunte anno defunctus. Nihil ergo mendi apud Villanum, qui cap. XLVI. Cardinales ex hac luce sublatos toto hoc anno novem assignat. Capite vero LXXI. octo illos memorat, qui ante mensem Septembrim fatis cesserunt. Errat vero Annalista, qui Fortanerum hoc anno Septembri mense in cardinalem ascitum notat, ut in locum novem cardinalium, qui jam obierant, substitueretur. Ex his etiam certa dies emortualis Fortanerii, quæ hucusque latuerat, innotescit. MANSI

versus Vicecomites Mediolanenses immitteret, quarum ope in Pedemontio plura loca expugnavit, e Rebdorfio (a) & Matthæo Villano (b) colligitur. Ex iis vero palabundis copiis, nonnullæ audax facinus intercipiendæ Avinionis disipiendæque sunt meditatæ: atque ideo submissi sunt exploratores, de quibus captis, affectisque supplicio hæc tradit laudatus Rebotfius (c): *Eodem anno mense decembri quidam de societate redeuntes præscriptam clam intrabant civitatem Avenionensem, tradere volentes eandem, quorum aliqui deprehensi fuerunt & uno die decem personæ in fluvio Rhodano suffocatæ, & undecim patibulo suspensæ*. His consententia scribit Matthæus Villanus (d).

(a) *Rebd. in annal.* (b) *Matth. Vill. l. 10. c. 43.* (c) *Rebdorf. in annal. hoc ann.*

Intercepti Avenionem prodere molientes.

(d) *Matth. Vill. l. 10. c. 82.*

Crux sanguinea ostensa e cælo.

(e) *Valsing. in Eduard. III.*

Dum tot tantaque mala humanum genus consternebant, ostensa e cælo prodigia impendentium aliorum minael specie magis terruerunt. Hæc enim inter cætera recenset Thomas Walsingamus (e): *Burgundiæ cecidit pluvia sanguinea & VI. kal. junii in festo corporis Christi Boloniæ apparuit crux sanguinea in aere a mane usque ad horam sextam, eam multis videntibus: & tunc se movebat, & in medio mari cecidit*. Nonnullisque interjectis: *In æstivo tempore hujus anni in Anglia & Francia in locis desertis & planis, pluribus sæpe videntibus, subito apparuere duo castella, de quibus duo exercitus egrediebantur armatorum, quorum unus signis militaribus ornabatur, alter vero nigro colore vestiebatur: & congredientes milites vicerunt nigros. Interim adunati nigri milites superabant, & regredientes in castella omnia disparuerunt*. Non ea vana fuisse, rerum exitus docuerunt: Burgundia quidem defuncto Philippo suo duce magnis calamitatibus implicita est: crucis ostentum secuta est crucesignatorum in Saracenos expeditio: denique in Castella Angli & Franci, secuturis annis adversorum Petri & Henrici Regum partes ferro defensuri, visa in Galliis & Anglia castella, commissasque pugnas futurorum fuisse præsagia demonstrarant.

Exercitus in aere visi.

VI. Commigrasse autem hoc anno in Gallias Henricum Trastamaræ comitem atque alios fratres, qui sibi a Regis Castellæ sævitia male metuebant, ut vagas Gallorum turmas ad Castellam invadendam ductarent, refert Joannes Mariana (f), cum nimirum initæ inter Aragonium & Castellanum concordiæ occasione ex pacis legibus abire Aragonia jussi essent. Conciliati vero sunt dissentientes Reges præcipua Guidonis episcopi Portuensis opera (g), quem ab Innocentio missum vidimus, eaque conditione sancitum fœdus (h), ut quæ in eo bello utrinque capta erant, restituerentur: sed nec diuturnum futurum, nec sinceris animis pactum. Neque recreata propterea est Castella belli metu, sed in majore instaurando occupata fuit, cum Galli ob Blanchæ Reginæ atroces injurias regiorum fratrum signis accessuros se minitarentur.

(f) *Marian. de reb. Hisp. l. 17. c. 4.*

Pax inter Aragonem & Castellanum inita.

(g) *Gesta Innoc. VI. apud Bosquet.* (h) *Marian. super. c. 4.*

Auxisse inde Regem sævissimum in Reginam odium, ac veneno medici opera propinato illam de medio sustulisse scribit Mariana (i): *Detestandam*, inquit, *vesaniam, impium & crudele facinus, puellam insontem regio sanguine nobilissimam, lectissima forma, sanctissimis moribus prudentiaque, vigesimoquinto ætatis anno peremptam*. Et infra: *Sed te, Rex truculente; fera verius immanis, divina ira manet: tuum caput hoc sanguine consecratur*. Nonnullisque interjectis verbis, quæ sceleris odium ab auctore expressit, subdit: *Fama est, & idonei auctores confirmant, Regi ad Assidoniam venanti pastorem occurrisse vultu vesteque horridum, capillo barbaque squalidum, extrema comminantem, ni mutata mente Blancæ calamitate moveretur. Missi qui indagarent, an Reginæ suasu ea pastor renuntiasset, nixam genibus castissimis, precibus vacantem, invenerunt aditu ita clausa, ut omnis suspicio amoveretur. Opinio hominum magis confirmata, cum pastor e vinculis emissus nunquam comparuisset, aliquo instinctu sanstaque divino prædixisse futura*. Hactenus Mariana.

Regina Castellæ a viro necata.

(i) *Eod. cap.*

Monitus Castellanus imminentis exitii.

VII. Hoc eodem anno liberatus est Anglico carcere Joannes Francorum Rex, cum prius sacro ritu pacem servaturum se sanctissime spopondisset, ut describit Walsingamus (k): *Celebrata*, inquit, *missa de sancta Trinitate a Cantuariæ archiepiscopo cum magna solemnitate, astante Rege cum filiis suis, & accensis luminaribus & crucibus erectis, super sacrosanctum corpus Dominicum & missale singuli, qui non prius juraverunt, hoc sacramentum præstiterunt in scriptis, archiepiscopo Cantuariensi incipiente: Nos Nicolaus archiepiscopus Cantuariensis juramus ad sacrosancta corpus dominicum & evangelia, firmiter servare pene nos pacem & concordiam firmatas inter Reges, & nullo in contrarium venire. Quibus expletis, singuli suas schedulas regiis notariis tradiderunt. Rex autem Francorum cum suis nobilibus idem præstitit juramentum: sicque firmata pace inter duo regna liberatus est Rex Joannes*.

Joannes Rex Anglico carcere liberatus.

(k) *Valsing. in Eduar. III.*

VIII. Pandebatur hoc tempore egregia Christianis rei præclare gerendæ adversus Saracenos occasio, quorum vires in Syria, Damasceno regno & Ægypto ob pestis ferociam, ut supra indicavimus, atteritæ admodum fuerunt (l). Intestinæ etiam ipsos discordiæ exagitarunt, dumque in rebelles signa attolleret soldanus Babylonius, a conjuratis cæsus occubuit (m); fraterque ad solium evectus qui cum in se novam conjurationem conflatam accepisset, singulos illius participes variis occasio-

Syria intestino bello vexata.

(l) *Matth. Vill. l. 10. c. 30.*

Soldanus a suis cæsus.

(m) *Cap. 39.*

fio-

sionibus e medio sustulit : sed demum & ipso ab aliis necato, regnum puero fratri moderando sceptro impari, traditum est. Schismaticorum porro Græcorum res magis in dies dilapsæ prostratæque a Turcis : quorum princeps Amurates, ut scribit Matthæus Villanus (a), cum ob Joannis Palæologi cum Cantacuzeni sequacibus dissidia sæpius Constantinopolim tentasset, in spem potiundæ urbis erectus, si Imperatorem insidiis tolleret, mortem illi inferre est molitus. Qua aperta conjuratione, etsi nefarium consilium ad exitum non perduxit; cum tamen Gallipolim magnis præsidiis teneret, terra marique gravissimas Græcis clades inflixit. Tradit idem author (b), eumdem barbarum mense novembri, inito cum sequacibus Cantacuzeni fœdere, Didymorichum amplissimam urbem Thessalonicam inter & Constantinopolim solo terrore oppressisse. His addunt annales Turcici, (c) capta Didymoticho Ypsalam & Hadrianopolim ignava Græcorum deditione ab Amurare in servitutem redactas.

(a) Cap. 40.

Tentata a Turcis Constantinopolis.

(b) Cap. 78.

(c) Annal. Turc. n. 31. & 32. & Jo. Leuncl. in pandect. hist. Turc. ibid.

IX. At contra catholicis adversus infideles feliciter bellicæ res cessere : Sinopenses enim ad Pontum Euxinum, qui Theodosiam Genuensium coloniam, vulgo Caffam, tentarant irrito conatu, a classe Genuensi profligati sunt (d). Reportata etiam a Petro Rege Cypri celebris victoria : in spem enim propagandæ rei Christianæ erectus, sancito cum Rhodiis equitibus fœdere, ac magna comparata classe, Sataliam Turcarum, urbem opulentam triplici cinctam muro adventu improviso cepit (e). Nec minus in ea defendenda adversus Turcarum, collectis raptim copiis ingruentium, conatus prudentia Rhodiorum equitum virtusque eluxit. Inde in Candelorium belli molem convertit Cyprius : cujus terrore barbarus toparcha se illius vectigalem futurum, est pollicitus. Nonnullæ etiam aliæ arces ereptæ barbaris a Cyprio, de quibus & Satalia expugnatis extant Urbani V. literæ (f) ad Imperatorem ac Reges, quibus amplissimam inde Asiæ debellandæ occasionem affulgere significat, inferius a nobis afferendæ. Porro B. Petrum Thomam, creatum ab Innocentio VI. adversus Turcas in oriente legatum, ad instaurandum religionis cultum mox Sataliam provolasse, referunt ejus acta (g): *D. Petrus Thomas, plenissime legationem obiens, maximos animarum fructus faciebat, quas ad viam salutis reducebat. Audiens igitur, quod Petrus Rex Cypri inexpugnabilem urbem Sataliam vi oppugnando cepisset, nulla mora se illuc contulit, ibique plantavit ecclesiam, instituit sacerdotes & religiosos, qui divinum officium celebrarent : animovitque vehementer Christianos, quos urbis custodes in præsidio Rex collocasset, multas eis gratias & privilegia relinquens. Tum rediens in Cyprum processiones & missas solemnes præcepit pro habendis gratiarum actionibus de victoria, quam Deus Regi contra fidei Christianæ hostes dedisset, & Regem, nobiles, reliquumque populum Cypri in amore divino confirmavit.* Subdit Philippus e Mazeriis testis oculatus Cyprum, cum hoc tempore pestis eam depasceret, ejusdem B. Petri ad Deum precibus non sine insigni miraculo fuisse liberatam.

Sinopenses a Genuensibus profligati.

(d) Matth. Vill. l. 10. c. 63.

Satalia a Cyprio expugnata.

(e) Cap. 62.

Candelorii toparcha vectigalis factus.

(f) Urban. to. 1. ep. secr. pag. 161.

Sataliæ religio a B. Petro A. S. L. restituta.

(g) Philip. e Mazeriis in vita Petri Thomæ.

Hisce temporibus, inquit, *maxime lues circum Cypri regnum grassabatur : & tandem Famagustam infecit cum tanto furore, ut quicumque inficerentur, uno die aut altero perempti efferrentur. D. Petrus Thomas misericordia motus, salutis populi cupidus, sine ullo pestis timore instituta processione solemni, nudis pedibus in prima & præcipua urbe Cypri Nicosia nomine, inductoque ad peragendam pœnitentiam populo, Famagustam venit, ubi crescebat in dies, & adeo augebatur pestilentia, ut singulis diebus triginta vel quadraginta homines de medio tollerentur. D. Petrus Thomas, volens iram Dei cohibere, diem dixit, qua solemnis fieret processio; & unumquemque cohortatus est, ut vellet interesse nudis pedibus, & pararet se jejuniis & abstinentiis pane & aqua contentus. Die dicta universa multitudo convenit in ecclesia cum innumeris luminaribus, nudis pedibus, & in aqua & pane jejunantes. Tunc D. Petrus Thomas pontificalibus vestimentis ornatus processionem instituit, suisque concionibus & cohortationibus eo pietatis & fervoris populum incendit, ut non modo Christiani, sed etiam infideles Saraceni, Turcæ, & Judæi lacrymas sistere non valentes, nudis pedibus pariter cum aliis incederent. Qua processione finita, contritoque vehementer populo, subito miraculo civitas Dei misericordiam experta est per merita servi sui fidelis : nam Deus, populi sui peccata oblitus, omnes urbis infirmos sanavit, nec ullus occubuit, quamvis peste infecti in docentis locis mortem expectantes jacerent : quodque miraculum effecit majus, revolutionem luna peragebat, & tunc pro medicorum sententia pauci solent evadere : & ab eo die pestis Famagustæ extincta est & in reliquis regni Cypri partibus per Dei misericordiam & per merita B. Petri Thomæ.*

Ejusdem in Cyprios peste laborantes charitas.

Ut precibus placato Numine eam avertent.

Commoti ad criminum dolorem infideles

His præmittit idem author egregium aliud miraculum non prætereundum silentio, dum nimirum ad impositæ sibi a sede apostolica legationis munus strenue obeundum mare sulcabat, projecta cruce frementes procellas ipsum compescuisse : *Alias*, inquit, *navigante D. Petro Thoma Rhodo in Cyprum, tantum incurrit periculum navis, ut naufragium præsens crederetur. Nautæ, ut mortem rati proximam,* X.

om-

omni humano destituti auxilio, clamantes ad cælum, sexdecim anchoras fortissimas in mare projecerunt: quæ nihil profuerunt, intumescentibus maris fluctibus. Tunc omnes ad D. Petrum Thomam confugerunt, qui in eadem navi esset: qui pronus & fervens in oratione a Deo exauditus surrexit & projecta in mare devotissima cruce, quam secum gestabat, facta est subito maris tranquillitas maxima. Stupuere vehementer omnes, qui versabantur in navi præ miraculo; qui quidem gratias Deo reddiderunt, qui servi sui meritis ex præsenti naufragio eripuisset.

Æstuosum mare projecta cruce sedatum.

I. Annus a Virginis partu millesimus trecentesimus sexagesimus secundus indictione quintadecima, sublato Innocentio Pontifice optimo, magnum ecclesiæ luctum attulit. De cujus obitu antequam dicamus, gesta extremo pontificatu sunt exponenda.

Bernabos Vicecomes ecclesiam vexat.

(a) Matth. Vill. l. 10. c. 90.

Recuperatæ ab ecclesia Bononiæ dolore furens Bernabos Vicecomes inferendi belli Pontifici causas affectaturus, indignas pacis leges Innocentio proposuit (a): ut nimirum filius Mediolanensi archiepiscopatu ornaretur, edictoque apostolico caveretur, ut Mediolanensis archiepiscopi electio ex Vicecomitum voluntate penderet: restitueretur ab Imperatore omnibus honoribus, quibus ob Romanam ecclesiam injusto appetitam bello exutus fuerat: bellum in quoscumque gerere, excepta ecclesia, posset; ea tamen lege, ut iis Pontifex non studeret, Bononia vero Pisanorum custodiæ traderetur.

Propositæ ab eo indignæ pactiones.

Principes Itali in eum arma jungunt.

(b) Cap. 96.

(c) Lib. 11. c. 4. 9. 14.

Insultantem tyrannum, ac viribus superiorem ecclesia propulsare non poterat, neque injustis ejus postulatis assentiri; cum aliunde turbidis rebus lux affulsit. Magnates enim Itali Bernabonis finitimi Canissignorius Veronensis, Carraria Patavinus, & Atestinus marchio Ferrariæ præfectus, veriti in se belli molem subacta Bononia, a tyranno versum iri, (b) Ægidium Cardinalem legatum de faciendo fœdere appellarunt. Ita junctis horum principum ac Pontificis armis, mox Bernabonis potentia contundi cœpit (c). Pœnituit illum, acceptis nonnullis adversis casibus, pacem respuisse, atque ad eam exorandam oratores Avenionem misit: sed lubricam & inconstantem hominis fidem noverat Pontifex, atque de inito cum principibus Italis fœdere a Cardinale legato certior factus, non fidendum Bernabonis verbis, sed illius vires, ne postea noceret, infringendas censuit.

(d) Lib. 10. c. 99.

Lata in ipsum pontificia sententia.

(e) Eod. cap.

(d) Dum itaque arma in eum legatus una cum sociis expediebat, Innocentius legibus ac judiciario ordine in illum agere perrexit (e), atque anathemate non ipsum modo, sed omnes, qui adversus ecclesiam auxilio forent, devinxit. Lata in eum ab Innocentio edicta producere non possum, cum hujus & superioria anni regesta non repererim: ex iis tamen, quæ Urbanus V. adversus Bernabonem edidit, constat Innocentium justissime in eumdem Bernabonem tamquam impium atheum & crudelem carnificem, ac persecutorem ecclesiæ fuisse concitatum, de quibus iterum in Urbano sermo recurret. Jam quæ sub Innocentio evenere, conjungemus.

II.

Roma ab homine plebeio administrata.

(f) Matth. Vill. l. 11. c. 25.

Rediere ad pontificis obsequium Romani, qui ob nonnullas intestinas turbas se ab illius imperio subduxerant. Corripuerat (f) inter ipsos publicæ rei administrationem plebejus vir Lellus Pocadote qui sutoriam calceorum exercebat. Is invidia stimulatus nobiles Romanos urbe exegerat: qua ipsi injuria lacessiti recuperandæ patriæ desiderio prædonum societatem conduxere.

Pontifici se subiiciunt Romani.

(g) Ext. in bullar. to. 1. in Sixt. IV. const. 95.

(h) Matth. Vill. l. 11. c. 23.

Horum itaque pavore perculsi Romani, ut periculum imminens depellerent, sese Innocentio subjecere, ea tamen lege, ne Ægidius Cardinalis legatus ipsis præesset: frænari enim ejus disciplina pertimuerunt, quam ante experti erant: extant enim illius constitutiones, quas pro statu urbano & Piceno componendo edidit, quibus postea Sixtus IV. Apostolicum robur adjecit (g), easque servari jussit. Cæterum coiverat memotata prædonum societas exorti Pisanos inter & Florentinos belli occasione, ut refert Matthæus Villanus (h), qui fuse in eo bello acceptas illatasque clades prosequitur (i).

Lud. Regis Neap. mors.

(i) Lib. 10. c. 2. 17. 18. 19. 20.

(k) Lib. 10. c. 100.

(l) Summ. hist. Neap. l. 3.

(m) Matth. Vill. sup. c. 100.

Tradit idem author (k), Ludovicum Siciliæ Regem Neapoli mense majo hujus anni lethali morbo correptum obiisse (l), cum paulo ante, quasi divino quodam afflatu imminentem mortem præsagiisset, anteactæ vitæ scelera expiaturus peregrinationem ad sacra Apostolorum Andreæ, Bartholomæi, ac Matthæi, qui Amalphi, Beneventi, & Salerni quiescere existimabantur, veneranda sepulchra magno pietatis sensu delibutus cultu modesto admodum suscepisset (m). Quo vita functo, Pontifex, ne quid detrimenti regnum ecclesiæ vectigale caperet, neve Fridericus Aragonius, qui partem Trinacriæ retinebat, ex qua proferebat in reliquam imperium, a Petro Rege Aragonum socero adjutus novas res moliretur, Guillelmum Grimoardum abbatem, qui ipsi in pontificatu successit, Neapolim legavit (n); cujus mentionem facit MS. Vaticani auctor (o), dum ait: *Eodem anno mortuus est Ludovicus Rex Siciliæ, cujus exequias fecit fieri dominus Papa de mense junii die vigesima, mittens ad partes illas nuntium dominum Guillelmum Grimoaldi, tunc abbatem Massiliensem, qui postea electus est, ibidem existens, in Papam, & Urbanus V. appellatus.* Hæc ibi.

(n) Ib. l. 11. c. 26. & gesta Urb. V. apud Bosq.

Guillelmus Grimoaldus abbas in Siciliam missus.

(o) MS. bibl. Vat. sig. num. 3765.

Innocentii Papæ obitus.

(p) Gesta Innoc. VI. apud Bosq.

Regio funeri pontificium adjungimus, nimirum Innocentii Papæ, de quo idem auctor subdit: *Post hæc dominus Innocentius modicum decumbens, cum esset senio & ætate confectus, die XII. mensis septembris obiit, & XIV. sepelitur in ecclesia D. Mariæ de donis, ibique mansit usquequo translatus fuit.* Eadem confirmat & enarrat ipsius vitæ scriptor (p): *Tandem*, inquit, *post labores multos & anxietates innumeras, quas habuit tam in corpore quam* in

in mente propter varias & plurimas infirmitates & turbationes, quæ suo tempore, tam sibi quam toti mundo (ut præmittitur) contigerunt, in pace quievit anno Domini MCCCLXII. die XII. mensis septembris pontificatus sui anno decimo: fuitque sepultus in ecclesia majori Avinionis, demum transferendus ad domum Carthusiensem Villanovæ, in qua vivens suam perpetuam elegerat sepulturam, vacavitque sedes diebus quadraginta quinque. Quod vero ad diem obitus attinet; duodecimum septembris fuisse confirmatur etiam ex Urbani successoris literis encyclicis paulo post afferendis, qui Innocentium pridie idus septembris mortuum testatur, [1] cui adstipulatur Rebdorfius (a) ejus temporis author: *Qui*, inquit, *decessit Avenione anno Domini MCCCLXII. II. id. septembris, qui fuit feria secunda ante festum exaltationis sanctæ Crucis.* Ex quibus corrigendus error, qui in Matthæum Villanum (b) irrepsit, dum loco XII. XI. collocatur. Sedit annos novem, menses octo, dies viginti sex, ac laudibus ab omnibus tum ob vitæ integritatem, tum ob pontificatum egregiæ administratum cumulatur. Ab eodem pontifice affirmat Petrarcha (c) se rogatum ut ei ab epistolis esse vellet: sed vitæ pristinæ studium ac senectutem excusasse, cum etiam apud prædecessores Pontifices, atque Imperatorem Regemque Francorum, qui ipsum magnis promissis allicere contendebant, eadem excusatione usus esset. Et quidem Innocentium politioribus literis excultos honoribus & benevolentia prosecutum, refert ejus vitæ scriptor (d), ex quo decerpenda, addendaque hic nonnulla Innocentii gesta insignia putamus.

Sepultus apud Carthusianos.

(a) Rebdorf. in annal.

(b) Matth. Vill. l. 11. c. 26.

(c) Petr. rer. senil. ep. 1. & 3.

(d) Gesta Innoc. VI. apud Bosq.

III. Cincta ab eo muris Avenio.

Dictus, inquit, *Papa suo tempore fecit claudi & circuiri totam civitatem Avenionem*

NOTÆ [1] INnocentius Papa hoc anno, die & mense ab Annalista indicato obiit. Virum hunc a literarum scientia, morum probitate, studio immunis Ecclesiasticæ tuendæ atque recuperandæ commendant omnes. Verum difficile est in medio virtutis consistere, & facile in alterutram partem inclinare. Propensiorem in suos fuisse, quos Ecclesiasticis dignitatibus paulo liberalius cumulavit, testatur Author primæ ejus vitæ apud Baluzium; *quamquam*, addit, *ut plurimum boni, & sufficientes* fuerunt. Justitiæ rigidus exactor durior nonnihil est habitus: *Vir fuit durus, & magnæ probitatis*, scribit Andreas Ratisponensis, sæculi XV. scriptor. Tranquillitatem amasse magis quam vitam actuosam afferit Martinus Fuldensis, qui ad annum 1378. Chronicon suum perduxit volgatum ab Eccardo in Corp. Historic. med. ævi to. I. *Hic fuit homo grandævus, & cum tranquillitate sedit, & modicum fecit.* In eodem pontifice accusando acerbior est Petrus Azarius Novariensis tabellio in chronico de gestis principum Vicecomitum, quem librum ad usque præsentem annum sibi emortualem perducit. Nam cap. XII. pontificem hunc sugillat ceu curiæ Romanæ *vastatorem, qui nemini cuique gratiam fecerit; & qui beneficia voluit*, addit, *habuit ab ipsis & curialibus emere.* Sed criminationes istas a scriptore Vicecomitibus addicto in Pontificem arma in vicecomites tractantem, nemo prudens meliori teste non persuasus admiserit; nec sane congruunt cum laude insignis probitatis, & justitiæ, qua reliqui omnes scriptores Innocentium commendant.

Justis defuncto pontifici de more persolutis, cardinales ad successorem deligendum coiverunt. Admissus cum cæteris Androlinus, quem Innocentius in cardinalium quidem cœtum adscripserat; sed arduis in regno Galliæ occupatus, ad pontificem pro absolvendo ritu oris claudendi, & aperiendi venire nondum potuit. Disceptatum aliquandiu inter Cardinales utrum ad jus suffragii exciperetur. Judicum sententia admissus. Neque id novo exemplo factum animadvertit Pagius in breviario gestorum Pontificum to. 4. pag. 109. edit. Luc. cum Gualterius Winkterburnus, Eduardo Angliæ Regi a sacris confessionibus, presbyter cardinalis renunciatus ad conclavim anno 1304. venerit, & jus suffragii obtinuerit, *quamvis nondum haberet titulum, nec annulum, nec capellum*, ut scribit Bernardus Guidonis (non Guido ut per errorem scripsit Pagius) in catalogo cardinal. assumptorum ex ordine Prædic. apud Baluzium de vit. papar. Avenion. to. I. col. 980. Hanc cardinalium sententiam sequenti sæculo revocavit Eugenius IV. edita constitutione cavens, ne ad jus suffragii admitteretur Cardinalis, qui in consistorio jus promendæ sententiæ nondum obtinuisset. Verum S. Pius V. ac demum Gregorius XV. constit. XIX. jus pristinum cardinalibus statim ab electione restituendam sanxerunt.

De Pontifice deligendo disceptantes Cardinales primo quidem satis frequentibus suffragiis convenerunt in cardinalem monachum Nigrum Lemovicensem, teste Matthæo Villani lib. XI. cap. XXVI. quo nomine designari Hugonem Rogerii Ord. S. Benedicti optime deducit Baluzius. Sed cum ille nondum propalatis suffragiis dignitatem deprecaretur ac detrectaret, alio se convertentes electores tandem Guillelmum Grimoaldum S. Victoris Massiliensis abbatem ex legatione Neapolitana quam ab Innocentio pontifice missus obiverat, reducem elegerunt. Dies electionis, & præstiti ab illo in novam dignitatem consensus ab Annalista recte signatur. F. Bartholomæus Ferrariensis in Polyhistore cap. ultimo scribit, Guillelmum hunc vix comperta sua in pontificem destinatione voto fidem suam Deo obstrinxisse, ut pontificiam sedem Romam reduceret. Vera narrare historicum hunc colligo ex authore itiner. Italici Urbani V. apud Baluzium in collect. actor. veter. ad vitas papar. Avenion. col. 769. narrat enim pontificem cum sacris operatus fuisset Romæ in ara S. Petri gratias Deo egisse eo nomine, quod voluit, *ut ipse compleret votum & voluntatem suam*. Reliqua de hoc pontifice ab Annalista repetas. Unum hoc addam, Annalibus ecclesiasticis apprime conducens, epocham scilicet annorum Urbani hujus pontificis non a die quidem electionis, sed ab assumptæ coronæ exordiri, ut demonstrant ejus literæ relatæ ab Annalista ad A. 1366. quæ cum scriptam ferant diem III. Kal. Novembris anni illius, anno tamen pontificatus IV. signantur, hæc sane epocha ita cum annis a coronatione convenit, ut cum alio quocumque annorum exordio non congruat. MANSI

utum muris & turribus altis & fortissimis, ac vallibus seu fossatis ab extra: ex quibus dicta civitas, quæ per prius erat omnino aperta, effecta est fortissima, & ad resistendum quibuscumque eam expugnare volentibus multum bene disposita & parata: voluitque, quod clausura hujusmodi haberet magnum ambitum ad hoc, ut processu temporis infra ipsam possint fieri nova ædificia, ex quibus dicta civitas ampliaretur, includerentur etiam infra eam multa viridaria & loca amœna circa ipsam tunc existentia, ac etiam hospitale miræ pulchritudinis pro tunc noviter ibidem ædificatum & dotatum per Bernardum Rascasii legum doctorem civem Avenionensem. Ædificavit insuper idem Pontifex & dotavit in Villanova prope Avenionem domum Carthusiensem, Vallis benedictionis nominatam, constituens in ea certum numerum fratrum seu monachorum ejusdem ordinis, pro quorum sustentatione sufficienti multa bona deputavit. In Tholosa vero, ubi a principio studuerat, fundavit nobile collegium pauperum scholarium, quod sancti Marsealis voluit appellari, pro cujus dotatione multa bona exposuit a Deo sibi data.

Carthusianum monasterium Villanovæ positum.

Collegium pauperum Tolosæ excitatum.

Recuperata ab eo ditio ecclesiastica.

Ipse fuit valde solicitus & curiosus circa recuperationem terrarum ecclesiæ in partibus Italiæ existentium, pro qua expendit & exposuit pecunias infinitas; & per Dei gratiom non in vanum: nam, ut supra tangitur, pro majori parte suo tempore recuperatæ fuerunt, & in ipsis pro earum tuitione multa castra seu fortalitia noviter instructa & antiqua reparata. Circa etiam bonam & debitam expeditionem & prosecutionem aliorum sibi incumbentium, ac pertinentium ad officium sibi creditum, cum magna diligentia vacavit & intendit: processitque in omnibus cum deliberatione & consilio tam Cardinalium quam aliorum peritorum, nihilque de contingentibus omisit, quamdiu potuit laborare. Fuit tamen multum oppressus & gravatus gutta & podagra, propter quod multoties fuit impeditus in prædictis, & præsertim in suis ultimis diebus, in quibus fuit admodum debilitatus & valetudinarius, cum esset satis annosus, immo & senio confractus: semper tamen habuit bonam intentionem in suis omnibus agendis. Dilexit etiam pauperes, & eis libenter subvenit. Viros insuper literatos fovit, eisque benefecit & multos promovit. Justitiam manutenuit, & conservavit, & in curia specialiter voluit & ordinavit malos & insolentes puniri. Suo enim tempore insurrexit in Avinione quædam societas, quæ Damperica vocabatur, cujus sectatores de nocte incedentes furta, stupra, & maleficia multa committebant: de quibus idem Papa justitiam fatis rigidam fieri mandavit; sic quod multi ex eis etiam, qui se nobiles æstimabant, erantque apparenter satis magni status, submersi fuerunt aut alias trucidati; quorum exemplo alii perterriti aut fugerunt, aut de prædictis destiterunt: & sic dicta societas evanuit satis cito. Plures ex suis tam nepotibus quam consanguineis in ecclesia promovit & exaltavit: ad quod faciendum caro ipsum aliqualiter traxit & inclinavit, tamen ut plurimum boni & sufficientes fuerunt, & in statu eis dato bene & laudabiliter se habuerunt. Paucos habuit in statu laicali sibi multum propinquos, illis tamen sic benefecit, quod post ipsum bene & honorifice cum eorum potentiis vivere & stare potuerunt: non tamen alias ipsos magnis dignitatibus aut honoribus sublimavit. Hactenus Innocentii Papæ gestorum author.

Literas & jura coluit.

Sontes repressit.

In suos fuit indulgentior.

IV.

Sepulturæ tradito Pontifice, Cardinalium collegium Ægidium Card. Albornotium episcopum Sabinensem Apostolicæ sedis in Italia legatum de communis parentis obitu certiorem fecit (a).

(a) Apud Urb. V. to.1. ep. secr. p. 1.

Miseratione divina episcopi, presbyteri, & diaconi S. R. E. Cardinales, venerabili fratri Ægidio, Dei gratia episcopo Sabinensi A. S. L. salutem in Domino.

Lacrymantibus oculis, profundisque suspiriis fraternitati vestræ cogimur intimare, quod Altissimus, cujus pietas confert laborantibus requiem, & infirmantibus perpetuam sanitatem, felicis recordationis domino Innocentio Papa VI. multis laboribus & infirmitatibus jam confracto, sua benignitate compatiens, ejus animam benedictam, post devotam susceptionem ecclesiasticorum sacramentorum, pridie ad cælestem patriam, ut pie creditur, evocavit: hodieque in ecclesia Avinionensi solemnibus pro ipso exequiis fuit depositum honorabile corpus ejus. Vestram igitur fraternitatem, quam gratiarum Dominus dotavit patientiæ munere, munivitque clypeo fortitudinis in adversis, hortamur & rogamus attente, quatenus de tam flebili casu, & damno tam grandi ecclesiæ sanctæ Dei, prout decet vestram prudentiam, & malæ conditiones temporum exigunt, consolationis & confortationis spiritum assumatis, &c. Rogant eum, ut clientes ecclesiæ omni studio in officio contineat. Dat. Avin. XVIII. kal. octobris dicta Romana ecclesia pastore vacante. Scriptis eodem die literis (b) Cardinales hortati sunt Bononienses, quos Bernabonis sævitia infestabat, ut urbem strenue contra illius impetus tuerentur, ac legati imperiis obtemperarent. Quo etiam argumento ad Nicolaum, Hugonem, & Albertum Atestinos marchiones; tum ad Canemsignorium & Paulum Albuinum fratres Veronenses, tum ad Franciscum Carrariam Patavinum fœderatos datæ literæ (c), ac de subrogando brevi optimo Pontifice spes ipsis datæ.

Cardinalium literæ ad Ægidium de morte Innocentii.

(b) Ead. pag.

(c) Ead. pag.

V.

Orta lis an Cardinalis, cui nondum os apertum, collaturus sit suffragium.

Dum conclavi de more Cardinales includebantur, suborta est controversia, an Androinus ad electionem una cum a-

liis

lis celebrandam admittendus esset, de qua hæc Urbani gestorum scriptor (a): *In hac electione, nimirum* Urbani, *fuit præsens tanquam in ipsa vocem habens admissus, & in conclavi cum aliis Cardinalibus introductus dominus Androinus de Rocha prius abbas Cluniacensis, qui per dictum Innocentium Papam VI. factus fuerat presbyter Cardinalis; cum tamen nondum haberet titulum: nec vivente dicto Innocentio in consistorio fuerat installatus: intravit enim primo curiam dum dictus Innocentius laborabat in extremis, immo & quasi hora, qua moriebatur. Quod ideo hic notanter inserendum duxi, ut appareat, quod sola assumptio seu promotio ad Cardinalatum dat vocem in electione Papæ & non tituli assignatio: & hoc expresse denotat regularis, seu communis observantia, quæ habet, quod noviter promoto ad dictum statum per Papam clauditur os antequam sibi titulus assignetur, sicque manet ore clauso, & vocem in nullo habens, donec demum sibi aperiatur: & tunc sibi titulus assignatur, & ut in posterum loquatur, vocemque liberam habeat tam in dicta electione, quam aliis actibus ad statum hujusmodi pertinentibus, tribuitur & conceditur facultas, quæ per dictam oris clausuram suspensa fuerat & effectualiter interdicta. Hoc etiam denotat verbum claudere, quod non potest locum habere nisi in re jam aperta: & ita pro vero & indubitato & de jure tunc tentum, habitum, & determinatum extitit concorditer per dominos Cardinales.* An vero postquam os clausum est, nec dum apertum, suffragium in creando Pontifice ferre possit, certatum inferius visuri sumus.

(a) Gesta Urb. V. apud Bosq.

VI. Agitata pontificia electione, Cardinales in contrarias distracti sunt sententias; cum alii Lemovicensem natione, cujus gentis imperium recens ad Anglum traductum erat, evehere ad solium affectarent, repugnarent alii, nec in aliquo e collegio consentirent: demum Guillelmum Grimoaldum (de quo in regnum Neapolitanum legato ab Innocentio meminimus) genere Gallum, patria Belliquadrensem, abbatem S. Victoris Massiliensis ordinis S. Benedicti, sexagenarium, ut ait Matthæus Villanus (b), honestate morum, rerum peritia insignem (quem narrat, audita Innocentii morte, Florentinis, a quibus magnificentissime erat exceptus, dixisse, si aliquando Pontificem qui sedem Apostolicam in Italiam reduceret, ac tyrannos edomaret, intueri se contingeret, magna cum lætitia sequenti die mortem obiturum) ecclesiæ catholicæ præfecerunt.

Grimoaldus abbas eligitur Pont.

(b) Matth. Vill. l. 11. c. 26.

De ejus primordiis, ac gestis ante pontificatum muneribus, vitæ genere & electione anonymus scriptor hæc narrat (c): *Urbanus Papa V. natione Gallicanus de loco de Grisaco diœcesis Mimatensis post dictum Innocentium VI. Avenione fuit electus in Papam die XXVIII. mensis octobris anno Domini MCCCLXII. & die VI. mensis novembris immediate sequentis consecratus & coronatus. Hic prius vocatus est Guillelmus Grimoardi, cujus pater fuit Grimoardus miles: & in adolescentia sua sub habitu monastico Domino voluit famulari, fuitque receptus in monachum in prioratu de Chiriaco dictæ diœcesis, a monasterio S. Victoris Massiliensi dependente: ubi postquam fuit instructus in regularibus observantiis, se transtulit ad studia literarum, in quibus adeo diligenter institit & insudavit, quod demum fuit effectus solemnis doctor decretorum; legitque ex tunc multis annis tam in Montepessulano, quam in Avenione. Tandem vero, suis suffragantibus meritis, primo ad monasterium S. Germani Antissiodorensis, postea vero ad monasterium prædictum S. Victoris Massiliensis sub quo primitus ordinem S. Benedicti professus extiterat, promotus fuit, & abinde assumptus in Papam.* Et infra: *Modus autem suæ assumptionis seu electionis magis a Deo, quam ab homine videtur processisse; attento præsertim, quod dicta sede Apostolica tunc vacante erant in collegio Cardinalium multi valentes & sufficientes viri, qui tamen [ut creditur] Deo sic disponente, concordare nequiverunt, ut ipsorum aliquis eligeretur: sed post satis diuturnam vacationem, habentes aspectum ad merita, virtutes, & sufficientiam, de quibus magnam experientiam habuerant, cum inter ipsos in plerisque officiis deputatus longis temporibus fuisset conversatus, in eum pro tunc absentem, & in partibus Neapolitanis pro negotiis ecclesiæ Romanæ existentem, sua vota direxerunt.*

Illius primitiæ.

(c) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Ut divino nutu vocatus sit ad pontificatum.

Adorat inter alios divinæ providentiæ consilia arcana Petrarcha (d) in evehendo ad pontificatum Urbano, præsagivitque ideo cœlesti nutu factum, ut Italiæ sedem Apostolicam restitueret; ita enim in scriptis postea ad eum literis ipsum compellat: *Attendisti acriter, certus sum, servasque memoriter quibus viis ad hoc culmen ascenderis: neque enim in Deum fas est ingratum suspicari eum, qui gratissimus in homines sit. Non est quidem potestas nisi a Deo: non mentitur Apostolus, qui hoc ait. Verum hæc potestas, quæ aliunde utique non est, aliter atque aliter hinc est: sæpe enim divina sapientia ad suæ voluntatis effectum humanis actibus utitur successione, electione, donatione, acquisitione, & si qui alii sunt modi, quibus homines ad aliquam potestatem perveniunt. Ubi humanorum actuum vestigia atque effectus appareat, voluntas, ac dispositio Dei latet: doctis tamen ac fidelibus non ignota. Et hoc calle ad papatum ante te nostra memoria pervenerunt omnes. Est ubi* ipsa

(d) Petrarc. rer. senil. l. 7. ep. 1.

Expenditur res a Petrarcha.

ipsa Dei voluntas tam evidenter emineat, ut lippis quoque cæcisque etiam nota sit: sic se Deus per seipsum sine medio velle aliquid ostendit, ut nullæ ibi partes hominum videantur, quorum linguis aut manibus pro organo quodam instrumentoque utitur, illis ipsis quid per eos fiat ignorantibus, factumque mirantibus, ac fortasse dolentibus. Hoc tu nostra ætate solus tramite conscendisti. Nemo te fallat, pater prudentissime: nemo tibi persuadeat esse aliquem tuorum Cardinalium, qui vel semel unquam cogitaverit te ad papatum, non dicam promovere, sed posse: si quis forte tibi aliud insusurrat, verba dat, te sibi mendacio obligatum cupit. Deus te profecto, Deus [inquam] solus, & nemo mortalium elegit, linguis licet illorum (ut dixi) usus, quas ad aliud dispositas ad suum vertit obsequium quodque ipse volebat [dictu mirabile!] per volentes fecit. Hoc tibi acutissimo hominum quomodo rear incognitum, quod nemo fere vulgarium igaoravit?

Sed si nunc etiam notius fieri vis, quorum electus es vocibus, mores atque animos tibi notissimos contemplare. Pone ante oculos fastum illum: nusquam tanta rerum suarum existimatio, parque contemptus alienarum. Alto loco assueti omnes, ad summum singuli aspirant, quo vix est, qui alium quam se unum dignum censeat: sed quoniam nominare alios est necesse, quisque se cogitans, alium nomiaat, vicissim ab aliis nominandus; ita neque quisquam nominare potest, neque alium vult, nisi ex eodem numero, unde tanti beneficii vicem speret. Quando ergo illi hoc judicio & his moribus, quamvis vita conspicuum, literis excellentem, humilis abbatem cœnobii nominassent, aut tanta rei idoneum judicassent? aut quomodo illis in animum venisset, quod sibi quisque fuit optabat, exteris dare; seu quem ex alto despicerent, supra se cernere; seu quo ministro usi essent, dominum habere? Audacter forsan, sed (ni fallor) vere dixerim, nunquam quo sunt animo tale aliquid sponte pati, ne dicam facere, potuissent. Non refert autem quid homines velint, sed quid Deus: is te vero, non alium volebat, consiliumque suum ultro non consensuris occultabat: quibus, scrutinia profunda versantibus, sic clanculum tuum nomen inseruit, ut ex tot nominibus Romano cardine fulgidis, cum solus abbas Massiliæ sonuisset, dolor & timor malos, gaudium & spes bonos, admiratio ac stupor omnes arriperet: omnes tamen una voce, variis licet affectibus, in laudem Dei, qui facit mirabilia magna solus, stupentia ora resolverunt. Et si tanta de re sententiam meam vis audire, quantum seu solem vespertilio, seu peccator homuncio divinum consilium intueri potest dicam. Et infra: *Incipit, credo, Christus Deus noster suorum fidelium misereri. Vult, ut arbitror, finem malis imponere, quæ multa per hos annos vidimus. Vult :pru aurei seculi principio ecclesiam suam, quam vagari propter culpas hominum diu sinit, ad antiquas & proprias sedes suas, & priscæ fidei statum revocare.* Non fefellit sua Petrarcham spes, revocatam enim ab eo in Italiam sedem, prænuntiatamque mortem, si rediret in Gallias, visuri sumus.

Præsagit velle Deum ut Urbanus sedem A-post. restituat Italiæ.

VII. Accedente Avinionem Urbano, patefacta electio.

Observat porro Urbani vitæ auctor, Cardinales non promulgasse designatum illum Pontificem, donec ad ipsos Avenionem accessisset: quamquam ad eum decretum electionis transmissum, M. S. Vaticani auctor refert his verbis (a): *Peractis exequiis domini Innocentii more solito novem diebus, die decima Cardinales numero viginti intraverunt conclave, die videlicet B. Mauritii: & cum inter se concordare non possent, in dominum Guillelmum Grimoaldi, tunc abbatem S. Victoris Massiliensis absentem in regno Siciliæ nuntium sedis Apostolicæ, vota sua major & sanior pars direxit. Qui, decreto electionis accepto, in vigilia omnium sanctorum reversus est Avinionem. Interim vero quod Cardinales erant in conclavi, prælati quolibet die missas celebrabant, & sermones faciebant, rogando Deum pro felici & celeri Pontificis provisione, quodam speciali officio missæ ad hoc ordinato, quod incipit: Suscitabo mihi sacerdotem fidelem, &c. Die vero xxvrt. cum D. Guillelmus Papa futurus applicuisset Massiliam, eodem die misit dominis Cardinalibus consensum electionis de se factæ.* Tum describit, uti solemni ritu in sacrosancto solio sit collocutus: *In vigilia,* inquit, *omnium sanctorum inthronizatus fuit: & facta insinuatione ad populum, quod Urbanus V. vocaretur, mox ab omnibus cantatum fuit, Te Deum laudamus. Die quoque dominica sequenti, videlicet in festo sancti Leonardi post festum omnium sanctorum, fuit in palatio apostolico coronatus per dominum Magalonensem, qui tunc erat Ostiensis episcopus: sed post coronationem non equitavit per villam, ut mores est, licet omnia parata fuissent.*

(a) MS. bibl. Vat. sign. n. 3575.

VIII.

Initiatus itaque sacris pontificalibus Urbanus de susceptis a se ecclesiæ catholicæ gubernaculis post Innocentii VI. obitum omnes orbis Christiani præsules certiores fecit, atque ad conjungenda cum ipso ad populum Christianum optimis institutis informandum, sustentandamque apud Deum precibus ipsius imbecillitatem de more est adhortatus. Inscriptæ sunt eæ (b) Ægidio episcopo Sabinensi Apostolicæ sedis in Italia legato, patriarchæ Aquilejensi, Rhemensi archiepiscopo, aliisque antistitibus, tum religiosorum ordinum supremis magistris, quorum omnium texitur catalogus: conceptæque sunt iisdem pene verbis. Nobis eæ visæ sunt ad-

(b) Urb. to. 1. ep. secr. p. 3. 4. 5. 6. 7.

du-

ducendæ, quæ primæ occurrunt ad Ægidium Cardinalem datæ (a).

(a) Ead. pag. 3.

Urbanus, &c. Venerabili fratri Ægidio episcopo Sabinensi

A. S. L.

Encyclicæ Urb. literæ de adepto pontificatu.

Nuper, videlicet XI. idus septembris proxime elapsi, piæ recordationis Innocentio Papa VI. prædecessore nostro viam universæ carnis ingresso, ejusque corpore cum solemnibus exequiis in ecclesia Avenionensi deposito, ad locum alium, quem ipse (dum ageret in humanis) elegerat, postmodum transferendo, venerabiles fratres nostri S. R. E. Cardinales, tempore debito secundum præcepta canonum missarum solemniis in honorem Spiritus sancti in electionem summi Pontificis, quæ facienda imminebat, eisdem per suam affuturi gratiam, devotissime celebrandis, convenerunt insimul in palatio apostolico Avinionensi, in quo idem prædecessor tempore sui obitus habitabat, de substitutione ejusdem Pontificis tractaturi. Aliquibusque tractatibus in hoc præhabitis, prout tanti negotii qualitas requirebat, tandem iidem fratres ad nos, qui tunc in minori constituti officio certæ nuntiationis ministerium a præfato prædecessore nobis injunctum gerebamus in partibus Italiæ, intuitum dirigentes, nos in summum Pontificem & pastorem universalis ecclesiæ concorditer elegerunt. Nos autem, qui sumus cinis & pulvis, ex hoc fuimus non immerito stupefacti, cum oculi nostri imperfectum nostrum evidenter cernerent, & nec vires corporis, nec virtutum merita, nec scientiæ donum nobis suppeterent ad apostolici culminis speculam conscendendam, & gravissimam totius orbis sarcinam nostris debilibus humeris perferendam. Cogitantes tamen quod ecclesiæ prædictæ diuturna vacatio, præsertim diebus istis, quibus (peccatis exigentibus) totus fere orbis in maligno est positus, magna posset pericula generare; ac confidentes in Deo, qui nos, licet indignos, ad pascendam oves universi sui gregis elegit, quod sua consueta misericordia ad ipsius laudem & gloriam, ac nostram & totius populi Christiani salutem in ejusdem populi salubri regimine dabit fortitudinem debili, indigno virtutem, & scientiam ignoranti; cum timore ac tremore divinæ voluntati paruimus, ac eorumdem fratrum desideriis annuentes, fragilitatis nostræ colla jugo submisimus apostolicæ servitutis, & hesterna die octavo idus novembris consecrationis & benedictionis munus & coronationis insignia recepimus, ut est moris.

Qua die sacratus sit Pontifex.

Ad præmissa itaque nobis necessaria obtinenda facilius tuarum orationum suffragiis indigentes, fraternitatem tuam hortamur ac obsecramus in Domino, quatenus debilitatem nostram apud Altissimum tuis devotis precibus, adjuvans, injunctam tibi ab Apostolica sede legationis officium solita tua prægrandis prudentia solicitudine prosequaris in terris tuæ legationis, charitativo comportans studio impositam nobis universalis oneris gravitatem, ut mediantibus tuis auxiliis de grege nobis a supremo episcopo & pastore commisso bonam eidem rationem reddere valeamus. Ceterum prægravem tuorum laborum sarcinam, solicitudinis indefessæ solertiam, & variorum cogitationum anfractus ætatis tuæ gravedine cumulatos, quibus pro felici statu & honore sanctæ Romanæ ecclesiæ, cujus honorabile membrum existis, adeo vexaris assidue, quod dulcedinem quietis ignoras, per experientiam, qua illos tecum quandoque communicavimus in minori officio constituti, certa scientia cognoscentes, tibi de illis paterne compatimur, & majoris adstringimur vinculis charitatis; gerentes in votis ac proposito illa (Domino adjuvante) peragere, quæ tuis consolationi ac desideriis reddantur accepta, honorem ejusdem fraternitatis adaugeant, ac nostris & ecclesiæ prædictæ subjectis, quos provide regis & protegis, expectatæ quietis tribuat incrementum. Dat. Avin. VI. id novembris anno I.

Excitatis itaque universis præsulibus ad munus strenue obeundum, Imperatorem ad explicandam sedi Apostolicæ opem, coercendos improbos, æquitatem tuendam, atque ecclesias ex impiorum injuriis vindicandis provocavit (b). *: Lætificat*, inquit, *non modicum mentem nostram, & revelationis impositi nobis oneris spem etiam repromittit celsitudinis tuæ devota sinceritas, per quam te cælesti Regi reddis acceptum, & cunctis præbes amplectendæ imitationis exemplum. Quare imperialem serenitatem paternis affectibus hortamur in Domino ac rogamus attente, quatenus perseveranter in Domini timore persistens, ipsius studeas custodire mandata, colens justitiam & diligens æquitatem, virtuosos exaltans & reprimens contumaces; memor, quod ad extollenda bonorum præconia, & refrænandas insolentias transgressorum, accepisti a Domino potestatem: pacemque, prout tibi possibile redditur, studiose procures universo populo Christiano. Præfatam quoque Romanam ecclesiam, cujus es specialissimus protector & filius, aliasque ecclesias & personas ecclesiasticas, tuo indigentes præsidio, præcipuis habeas favoribus commendatas, &c. Datam Avinion. VII. idus novembris anno primo.* Invitati iisdem ferme sententiis Christiani Reges (c) Joannes Francorum, Eduardus Angliæ, David Scotiæ, Petrus Castellæ, Petrus Lusitaniæ, Carolus Navarræ, Petrus Aragoniæ, Ludovicus Ungariæ, Casimirus Poloniæ, Waldemarus Daniæ, Magnus Sueciæ, Aquinus Norvvegiæ, Petrus Cypri, ac Robertus dictus Imperator

IX.

(b) Eod. to. 1. ep. secr. p. 8.

Rogatur Imperator ad fulciendam ecclesiam cæsareo subsidio.

(c) Ib. p. 8. & 9.

tor Constantinopolitanus, ut sceptra juste moderarentur, ac populum Christianum in mutua pace & conspiratione voluntatum foverent. Quo argumento extant etiam ad Elisabetham Ungariæ & Joannam Galliarum Reginas (a): tum ad (b) Carolum Normanniæ, Ludovicum Andegaviæ, Joannem Biturigum, Philippum Turonum, Philippum Aurelianensium duces, & alios Angliæ, Hispaniarum, Italiæ, ac Siciliæ principes: præterea ad Romanos, & alios ecclesiæ clientes insignesque populos datæ literæ, quibus omnibus studia apostolica est pollicitus.

(a) Ibid.
(b) Pag. 11. 12. 13. 14.

X. Significavit Urbano Joannes Francorum Rex, summam se ex ejus creatione lætitiam percepisse, ipsiusque conveniendi consilium sumpsisse. Cui Pontifex peramanter ipsum a se exceptum iri respondit (c): Nos, inquit, *prout intelleximus per earundem literarum subsequentiam, personaliter visitare proponis. Super iis igitur, fili charissime, serenitatis tuæ, quem mentis oculis intuemur & videre corporeis oculis ardenti desiderio expectamus, te plene confidere volumus, quod nos, qui de tuo regno existimus oriundi, ad ea, quæ tuum regnique præfati honorem, statum, & incrementa concernant, mentem intentam habebimus. Dat. Avin. VII. id. novembris anno 1.* Meminit de illius adventu (præter Matthæum Villanum (d), & alios) MS. Vaticani auctor (e) his verbis: *Idem Rex mensis hujus*, nempe novembris, *die XX. intravit curiam*. Et infra: *Eo præsente & tota frequentia curiæ corpus domini Innocentii fuit portatum ad monasterium Carthusiense, ibique tumulatum in die S Cæciliæ*. Refert Villanus (f) inter cætera postulasse Regem ab Urbano, ut filius Joannæ Reginæ viduæ connubio jungeretur: ac Pontificem subjecisse, rem sibi gratissimam fore ea lege, ut in regno versaretur, ac fidem sedi Apostolicæ obstringeret, annuumque vectigal penderet. De Philippo filio Turonum duce natu minimo sibi charissimo, utpote qui in acie nunquam a paterno latere divelli potuisset, dum alii filii ac frater ipsum una cum copiis deseruere, ad Siculum regnum evehendo agitabat: atque ad illius gratiam Pontifex, sine cujus auctoritate Joanna Regina virum ducere non debebat, eam est adhortatus (g), ut ex regia Francorum familia, ex qua genus traxerat, virum sibi matrimonio jungeret. At illa Jacobum Balearicæ stirpis principem inopem & profugum despondit, atque hæc conventa (h) cum ipso iniit.

(c) Ib. p. 20.
(d) Matth. Vill. l. 11. c. 31. 32.
(e) MS. bibl. Vat. sig. num. 3765.
Galliorum Rex Urbanum adit.
(f) Matth. Vill. l. 11. c. 32.
De filio Turonum duce Joannæ Reginæ despondendo agitat.
(g) To. 1. ep. secr. p. 17. & 18.
Joanna Baleari nubit.
(h) Ext. apud Urb. an. 1. ep. divers. form. 1.

XI. Conventa inter eos inita.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo trecentesimo sexagesimo secundo indictione quintadecima die mercurii, quartadecima mensis decembris, pontificatus sanctissimi in Christo patris domini nostri domini Urbani, divina providentia Papæ V. anno 1. Universis præsens instrumentum publicum inspecturis, pateat evidenter, quod dudum de contrahendo matrimonio inter serenissimos principes Jacobum, Dei gratia Regem Majoricarum, comitem Rossilionis & Certaniæ, ac Montispessulani dominum, & dominam Joannam, eadem gratia Reginam Jerusalem & Siciliæ, ducatus Apuliæ & principatus Capuæ, Provinciæ, & Folcarquerii ac Pedimontis comitissam, certis tractatibus habitis hinc inde, tandem divina favente clementia de hujusmodi inter eos matrimonio contrahendo per ipsos concordato his pactis & conditionibus inter eosdem conventis & initis, quæ talia sunt.

Primo quod sufficiat domino Regi Majoricarum intitulare se titulo regni sui Majoricarum, & non titulo regni Siciliæ; nec debeat nec possit petere coronationem nec inunctionem, ac ligium homagium a comitibus, baronibus, & regnicolis aliis, cujuscumque conditionis, status, & gradus sint, tanquam Rex Siciliæ vir dictæ Reginæ, sed solum habeat sacramentum assecurationis: nec de administratione dicti regni ac comitatuum Provinciæ & Folcarquerii se quomodolibet intromittet, sed penes ipsam dominam in solidum debeat remanere.

Prohibitum Jacobo ne Regis Siciliæ nomen affectet. Ne Siculos in sua verba sacramento adigat.

Secundo quod non tractet, nec debeat habere seu tenere, vel haberi seu teneri facere per se vel concurrentes cum voluntate sua, cujuscumque nationis, fortalitia ubicumque per regnum: nec prætextu aliquorum sumptuum, quos subire ipsum forsan prætenderet, vel contingeret in defensione regni vel recuperationis insulæ Siciliæ seu alio modo quocumque, competat seu competere possit tenuta ipsorum fortalitiorum vel terrarum & locorum regni: sed semper remaneant in dispositione dominæ, & ad suam provisionem atque mandatum.

Ne præsidia imponat arcibus.

Tertio quod si contingeret dominam prædecedere, superstitibus filiis ex utroque, & ipso Rege superstite, filios ipsos sive infra legitimam sive post quandocumque prædecedere sibi nullum jus vendicet vel acquirat in successione regni & hereditate materna ipsorum filiorum: sed devolvatur successio ad illos de genere dictæ dominæ, ad quos deferri contingeret secundum tenorem conventionum regni, legibus seu viribus quibuscumque in contrarium loquentibus nullatenus obstituris.

Ne succedat filiis e Joanna susceptis.

Quarto quod idem Rex Majoricarum semper concurrat & teneatur concurrere cum ipsa domina Regina in reverentia & obedientia sanctæ matris ecclesiæ & Apostolicæ sedis, quibuscumque aliud dicere vel audire suadentibus non acquiescet: ac pure & simpliciter assistet, & favebit toto posse circa satisfactionem census impendendam eidem ecclesiæ seu Apostolicæ sedi pro

Perstet in observantia sedis Apost.

te-

regno Siciliæ omnis singulis, & circa ipsam ecclesiam perpetuo contentandam;

Si quæ lis de his emerserit, pontificio judicio dirimenda.

Quinte quod de præmissis, sicut præcedentibus, si forte contingat in posterum super illas difficultatem aliquam exoriri, vel forsitan hæsitari, ipsa difficultas & hæsitatio declaranda remaneant in judicio domini summi Pontificis, qui pro tempore erit; & ad eum spectet declaratio eorumdem, interpretandis sicut sibi consulte & libere visum erit: cujus judicio & interpretatione sine replicatione alia stetur & stari debeat, & pars utraque reputare se exinde contentam, &c. His Urbanus pontificium robur adjecit II. kal. maii anni proximi, quo Jacobus Neapolim applicuit. At de Jacobo hactenus: nunc ad Gallicas res sermonem traducimus.

XII. Bernabos ecclesiæ gratiam flagitat.

(a) *Matth. Vill. super. c.32.*

(b) *Cap. 31.*

Flagitarat ab Urbano Joannes Rex (*a*), ut Bernabonem Mediolanensem in gratiam restitueret: veniam enim ille, acceptis aliquot a fœderatis cladibus, deprecabatur, atque oratores ad Urbanum miserat (*b*), tum ut de adepto pontificatu ei gratularetur; tum juste ob scelera iratum mulceret. Quibus responderat Pontifex, ut Bernabos erepta ecclesiæ loca redderet, scelerumque pœniteret; ac tum tute in gratiam admissum iri. Quo etiam responso importuna Joannis Regis postulata (quadringenta aureorum millia sibi Bernabonis nomine ad prætensa in Bononiam jura abjicienda dari poscebat) elusit. Cumque Bernabos ab ecclesiæ injuriis sibi temperare abnueret, immo tyrannidem in dies magis proferre niteretur, Urbanus in primis Ægidii Cardinalis authoritatem confirmavit (*c*): monuitque (*d*) XVI. kal. decemb. de missis a Bernabone oratoribus factisque ab eo promissis: sed brevi se diligenterque discussurum, an vere illum scelerum pœniteret, an dolis & artibus consuetis sedem Apostolicam deludere meditaretur: rem vero cum fœderatis principibus communicari jussit. Judiciariam demum in Bernabonem actionem instaurasse Urbanum, refert subjectis verbis MS. Vaticani (*e*) author: *Dominus Papa citari fecit coram se dominum Bernabonem, termino sibi præfixo ad primam diem martii ad audiendum sententiam condemnationis.* Extat in pontificio regesto id Urbani edictum (*f*) ad præsules transmissum, ut promulgaretur, quo gesta in Bernabonem ab Innocentio ordine judiciario complectitur, neque altius repetita, exponit ut certissima fama ad sedem apostolicam, vivo adhuc Innocentio VI. perduxisset, Bernabonem calcata omni officii religione defecisse ab ecclesia, seque hæreseos crimine irretiisse, suscepto hæreticorum patrocinio ac Francisci Ordelaffi damnati de hæresi arreptis partibus vetuisse sacram in iis locis, quæ obtinebat, expeditionem pro concione adversus illum promulgari. Ut vero tantum scelus novis sceleribus cumularit, ita enarrat.

(c) *To. 1. ep. secr. p. 44.*

Districtæ in Bernabonem leges.

(d) *Ib. p. 52.*

(e) *MS. bibl. Vat. sign. num. 3765.*

(f) *To. 1. ep. secr. p. 21.*

Judiciario in eum acta.

Ut faverit Ordelaffo.

Insuper suam, quam contra Deum & præfatum prædecessorem, aliosque Dei ministros, ac prædictam Romanam & alias ecclesias repletus diabolico spiritu dudum gesserat, prout gerebat, in mente perfidam voluntatem, per subsequentia execranda facinora deducens in publicam notionem, bonæ memoriæ Robertum archiepiscopum Mediolanensem, pro eo quod quemdam monachum monasterii Claravallis ordinis Cisterciensis Mediolanensis diœcesis noluerat, prout nec debebat, ad præsentationem cujusdam introsi in eodem monasterio ad ordinem promovere, ad suam præsentiam accedere compulerat, omnique reverentia Dei & officii pontificalis abjecta, eidem archiepiscopo sermonibus contumeliosis, multis ibidem præsentibus, dixerat: Genuflecte ribalde; & cum sic genuflexus existeret, adjecerat: Nescis poltrone, quod ego sum Papa & Imperator ac dominus in omnibus terris meis, & quod nec Imperator, immo [ut verbis sacrilegis & profanis asseruerat] nec Deus posset in terris meis facere, nisi quod vellem, nec intendo quod faciat? ipsumque archiepiscopum deinde post multa ignominiosa opprobria sibi dicta in quadam camera recludi ausu sacrilego fecerat. Et virgam sui furoris contra eumdem prædecessorem & dictam ecclesiam præsumptuose extendens, per eadem civitates, castra, villas, & loca, quæ [ut præfertur] tenebat, fecerat etiam publice proclamari, quod nullus de civitatibus, castris, villis, & locis ejusdem sub pœna concremationis ad dicti prædecessoris, seu etiam venerabilis fratris nostri Ægidii episcopi Sabinensis in partibus illis Apostolicæ sedis legati curias præsumeret accedere, aut inibi gratiam vel aliud impetrare; seu etiam eidem prædecessori aut dicto legato de aliquibus ipsi prædecessori & Romanæ ecclesiæ vel eidem legato debitis aliquatenus respondere, aut dare consilium, auxilium, vel favorem; quodque absque ejus vel cujusdam sui familiaris Gerardoli nomine, quem vulgus Papam nominat, licentia, nulla electio, postulatio, supplicatio, seu provisio fieret in ecclesiis ac monasteriis & locis ecclesiasticis [etiam multarum] civitatum, castrorum, villarum, & locorum prædictorum: ordinarios quoque & alios, qui aliquos ad monasteria, ecclesias vel alia beneficia ecclesiastica absque ipsius Bernabonis licentia receperant, graviter puniri, & quæ super eis fecerant revocari; nec non apostolicas & legatorum Apostolicæ sedis ac inquisitorum hæreticæ pravitatis literas & processus, ac etiam literas clausas, quæ jam dicto prædecessori & eisdem Cardinalibus & aliis de Romana curia de diversis mundi partibus mittebantur, aperiri, legi, & sæpissime lacerari, eorumque latores capi & carceribus mancipari. Ad-

Mediolanensem archiepiscopum injuriis affecerit.

Atheum se professus sit.

Rogos ecclesiæ patituris intentarit.

Contulerit ecclesiarum monasteriorumque administrationem.

Pontificiã læserit majestatem.

XIII. Horrenda Bernabonis tyrannis.

Addit Pontifex varia crudelitatis genera a Bernabone in sacerdotes & viros religiosos injuste exercita: alios in cavea ferrea flammis exustos: alios in equuleo discruciatos: alios amputatos capite: ejectum e civitate Brixiensem episcopum: Minoritam spectatæ virtutis auribus ardenti ferro perforatum; pluresque ecclesiasticos viros in carcerem conjectos, & exquisitissimis suppliciis per nefas discruciatos: contemptas ab ipso ecclesiasticas censuras, quibus se devinxerat, atque ad ecclesiæ conjunctionem redire neglexisse: eo etiam prorupisse, ut Parmensem sacerdotem turrim conscendere, atque ex ea Innocentium VI. & Cardinales anathemate defixos proclamare cogeret: ad suam vero ac suorum satellitum avaritiam satiandam in bona ecclesiastica adeo grassatum, ut plures sacerdotiorum vectigalibus exuti divina ministeria abjecerint, cultusque religionis in iis partibus admodum exoleverit: tum pro libidine alios in sacerdotia intrusisse, deturbasse alios, sacrorum locorum vectigalia ad suum ærarium derivasse; multaque alia patrasse, ob quæ justa hæreseos infamia ac suspicione aspersus esset. Licet vero hæc adeo conspicua & explorata essent, ut latere neminem possent, Innocentium tamen Guillelmo S. Mariæ trans Tyberim presbytero Cardinali, ut de iis inquireret, partes demandasse: qui cum officio perfunctus commissa a Bernabone scelera retulisset, Innocentium Bernaboni non immerito de fide suspecto VIII. kal. septembris pontificatus sui anno VIII. denunciasse, ut quarta die mensis novembris imminente, apostolico tribunali se sisteret, ipsiusque securitati, ne inanes causas prætenderet, cavisse: cumque stata die non comparuisset, Innocentium ipsum Raynaldo S. Adriani & Joanni S. Georgii ad velum aureum diaconis Cardinalibus præcepisse, ut ad portam palatii apostolici Bernabonem alta voce appellarent: nec Bernabone, aliove pro ipso se sistente, pronunciatum in causa fidei contumacem, atque anathematis sententiam in eum vibratam fuisse, ac sancitum, ut ad distringendas alias in ipsum pœnas juris ordo servaretur. Tum subdit Urbanus, licet ecclesia Bernabonis ad sanitatem mentis revocandi desiderio ducta diutius ipsum expectarit, ut crimina expiaret; nedum tamen ad pœnitentiam frangi potuisse, sed biennio, clementia apostolica atque ejus auctoritate spreta, in pertinacia obduruisse: atque ideo cum jure velut hæreticus damnandus sit, ac membrum putridum, ne sua labe cætera inficiat, amputandum, e Cardinalium consilio peremptorie eidem Bernaboni indicere, ut die prima imminentis mensis martii hora consistoriali coram apostolico tribunali ad excipiendam in causa fidei sententiam compareat: quæ literæ exaratæ *Avin. II. kal. decembris anno I.* Jussi (a) vero sunt patriarchæ, archiepiscopi, & episcopi, hujusmodi edicta in Bernabonem lata divulgare: ac Matthæus Villanus sequenti anno Florentiæ XXIX. januarii die populo fuisse denuntiata testatur (b), atque hæreseos & schismatis criminibus Bernabonem in iis fuisse notatum, interque alia objectum impium ab hoc atheo dictum, non alium in ipsius terris Deum, quam ipsummet Bernabonem existere: tum ob atrocia flagitia diem ad hæc diluenda illi constitutum.

Ut judicium hæreseos illi intentatum fuerit.

Urgeatur summo jure.

(a) *To. I. ep. secr. p. 21. & 36.*

(b) *Matth. Vill. l. II. c. 31.*

Bernabos habitus Atheus.

XIV. Comparata in eum arma.

Frangenda erat armis tyranni, qui jura legesque audacia proterebat, pertinacia: atque ideo Urbanus undique subsidiaria arma conquisivit. Cumque Ludovicus marchio Brandeburgensis ad centum equites egregie armis instructos pro expiando scelere ob secutum paternum schisma oppugnatamque ecclesiam suis sumptibus in pontificiis castris anno integro in Italia sustentandos a se obstrinxisset, Pontifex Ægidio Cardinali legato partes imposuit (c), ut Ludovici marchionis jam extincti heredes ad exolvendum id officium cogeret. Quas literas afferemus, cum ex iis Ludovicum Brandeburgensem rite paternum schisma damnasse ostendatur: emendandusque sit Rebdorfius, dum tradit (d), Ludovicum prius vita functum, quam ecclesiæ conciliatus esset.

(c) *Ib. p. 33.*

(d) *Rebdorf. in annal. sub ann. 1349.*

Urbanus, &c. venerabili fratri Ægidio episcopo Sabinensi A. S. L.

Dudum, cum quondam Ludovicus de Bavaria marchio Brandeburgensis, quondam Ludovici de Bavaria pro Romanorum Imperatore, dum viveret, se gerentis, sed ecclesiæ Romanæ judicio reprobati, primogenitus pro eo, quod dicto suo patri de hæresi & schismate per Romanam ecclesiam condemnato adhæserat, faverat, & ex aliis ipsius marchionis culpis & excessibus, diversarum esset excommunicationum sententiis irretitus & pœnis subjectus, cuperetque, ut dicebat, ad ecclesiæ gremium redire humiliter & devote; ac felicis recordationis Innocentio Papæ VI. prædecessori nostro per certos suos procuratores & nuncios fecisset offerri, se acturum omnem pœnam & pœnitentiam, quæ sibi imponeretur per prædecessorem eundem; prædecessor ipse, more pii patris salutem filiorum desiderans, eundem Ludovicum ad gratiam reconciliationis & absolutionis admisit, eique fecit beneficium absolutionis impendi, ac interdicta (quibus ecclesiæ, monasteria & loca ecclesiastica, ac civitates, oppida, castra, villæ & loca de terris ejusdem marchionis propter hujusmodi culpas earundem Ludovici patris & Ludovici marchionis & aliarum quarumcunque de terris ipsis personarum, quæ dictis Ludovico patri & marchioni

Ludovicus Brandeb. ab Innoc. VI. conciliatus ecclesiæ.

ni adhæserant contra Romanam ecclesiam supradictam, ac dederant auxilium, consilium, vel favorem, erunt suppositi) relaxari; ipsumque marchionem, ac ejus filios & nepotes ad quæcumque beneficia ecclesiastica obtinenda, & ad omnia & singula, ad quæ per sententias, quas idem marchio incurrerat, ipse ac ejus filii & nepotes inhabiles reddebantur, habilitari & habiles reddi, & ad omnia privilegia, indulgentias, gratias, & immunitates reales & personales, ipsi marchioni per dictam sedem concessa; nec non ad feuda, honores, officia, bona, jura, & jurisdictiones, quæ obtinebat, & ad statum & famam, in quibus erat, antequam excederet in præmissis (dummodo in eisdem feudis, honoribus, officiis, bonis, juribus, & jurisdictionibus tempore restitutionis faciendæ, non esset alii seu aliis specialiter jus quæsitum) in integrum restitui. Ipseque marchio solemniter promisit, ac juravit ad sancta Dei evangelia pro satisfactione injuriarum irrogatarum, & damnorum illatorum per eum Romanæ ecclesiæ prælibatæ, quandocumque per dictum prædecessorem, seu officiales ipsius Romanæ ecclesiæ, in partibus Italiæ constitutos, foret requisitus, infra unum mensem, a requisitione hujusmodi computandum, centum armigeros galeatos (viros fideles, ac in equis & armis bene munitos, quorum quilibet haberet unum socium bene armatum & tres equos, ad quascumque partes Italiæ eidem ecclesiæ contra rebelles & hostes ipsius, & alias, prout foret expediens, fideliter servituros) destinaret, eosque per duodecim menses integros continuos vel interpolatos secundum eorumdem requirentium voluntatem (inchoandos a die, qua iidem galeati intrarent terras præfatæ Romanæ ecclesiæ) in hujusmodi servitio retineret, eisque de stipendiis & emendis, ut pagis duplis, si faciendæ occurrerent, provideret suis sumptibus & expensis. Dictusque prædecessor voluit, ac in hujusmodi absolutione, relaxatione, restitutione, & aliis supradictis apponi fecit specialiter & expresse, quod si præfatus marchio eadem promissa & jurata per eum non faceret & non adimpleret, seu contra ea aut eorum aliquod veniret, eo ipso in easdem pœnas & sententias relaberetur, ejusque civitates, oppida, castra, terræ, villæ, & loca, ac ecclesiæ, monasteria, & loca ecclesiastica eorumdem interdictis hujusmodi subjacerent ut prius, ac habilitatio, & restitutio supradictæ haberentur ex tunc penitus pro non factis, prout in dictis prædecessoris literis, & publicis instrumentis exinde confectis plenius continetur, &c. Datum Avin. IX. kal. decembris anno I.

Liberatus susceptis omnibus pœnis.

Quæ promissa ab ipso pro sarciendis ecclesiæ injuriis.

Succeffisse parenti Ludovico Meinhardum filium adolescentem, refert Rebdorfius (a): ac de tutela illius gerenda, cum magnis opibus viribusque polleret, gravem controversiam Bavaros duces Rupertum ac Stephanum Seniorem ac juniorem, fœderatos inter, ac Ludovici marchionis consiliarios & amicos exarsisse.

Meinardus Ludovico Brandeburg. succedit.

(a) *Rebdorf. in annal.*

XV. Nondum autem universi Germani, qui ob Ludovici Bavari amplexam factionem desciverant ab ecclesia, ad ejus gremium fuerant revocati: nam licet Guilielmus, Albertus, & Otho Ludovici exauthorati Cæsaris filii a Petro Cameracensi episcopo sacrorum communioni fuissent jussu pontificio restituti; non tamen clerus, qui in eorum ditione versabatur, censurarum nexu solutus fuerat: nec, quamvis Stephanus dux ejusdem Ludovici filius ab Innocentio VI. flagitasset, ut in piorum cœtum admitteretur, postulato beneficio erat potitus. Urbanus itaque cum Bavari prioribus precibus insisterent, Innocentii diploma extremo illius pontificatu editum (b) subjectis conceptum verbis instauravit. (c)

De aliis Bavari filiis.

(b) *Ext. apud Urb. an. 1. ep. com. 219.*
(c) *Eod. ep.*

Innocentius, &c. venerabilibus fratribus Augustensi & Ratisponensi ac Gurcensi episcopis.

Nuper pro parte nobilis viri Stephani ducis Bavariæ nati quondam Ludovici de Bavaria, pro Romano Imperatore dum viveret se gerentis, sed justo Romanæ ecclesiæ reprobati judicio, fuit nobis expositum reverenter, quod idem Stephanus post & contra processus quorumdam prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, adversus dictum Ludovicum factos & habitos, ipsum Ludovicum scienter habuit & reputavit, nominavit & recognovit pro Romano Imperatore, eumque tanquam Romanorum Imperatorem ad invadendum & occupandum ac detinendum Romanum imperium ejusque terras, loca, jurisdictiones, & jura, easque & alias terras, loca, & bona, quæ jure hereditario seu aliàs quomodolibet dum viveret, possidebat, etiam post reprobationem hujusmodi, defendendo cum suis persona, gentibus, & facultatibus pro viribus adjuvit, ejusque requisitionibus, mandatis, & beneplacitis (quantum in eo fuit) efficaciter obedivit, & alias multipliciter eidem adhæsit, obsecutus fuit, & dedit consilium, auxilium, & favorem; ipsumque ac ejus consiliarios, auxiliatores, fautores, & complices, ac eidem in rebellione ipsius contra dictum ecclesiam adhærentes gravibus sententiis & pœnis, a dicta ecclesia propterea prolatis & inflictis, multipliciter irretitos receptavit, fovit, & defendit, & cum eodem suo genitore divinis officiis, quamquam ipsi ambo essent diversarum excommunicationum vinculis irretiti, scienter & temere interesse præsumpsit; illaque sic ligatus in terris & locis suæ jurisdictioni subjectis, licet ea sciret ecclesiastico fore (prout erant)

Stephani ducis veniam poscentis confessio.

vant) interdicto supposita, celebrari quinimmo (quantum in eo fuit) profanari ausu temerario mandavit & fecit ; & in multis guerris ac præliis, in quibus nonnullæ ecclesiæ ac ecclesiasticæ personæ in eorum bonis & juribus graviter molestatæ & damnificatæ fuerunt, personaliter extitit, & ad ea frequenter suos subditos destinavit : & quod alias multipliciter contra processus prædictos & Deum verum patrem & dominum, ac præfatam Romanam matrem & magistram fidelium, aliasque ecclesias & ecclesiasticas personas offendit, & nonnullarum ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum bona & jura indebite recepit, & etiam occupavit ; propter quæ diversarum excommunicationum, privationum, inhabilitationum, in dictis & aliis apostolica seu alia quavis auctoritate factis & habitis processibus contentas, seu alias ab homine & a jure, ac constitutionibus provincialibus ob præmissa latas & inflictas sententias atque pœnas, & infamiæ notam damnabiliter incurrit, a quibus ferventibus votis absolvi & liberari desiderat, ac ad ejusdem Romanæ ecclesiæ gremium (a quo imprudenter exciderat) revocari, in eo tanquam devotus filius perpetuis temporibus permansurus : & quod idem Stephanus non credit nec unquam credidit, quod Romanus Imperator, etiam per dictam Romanam ecclesiam approbatus, Romanum Pontificem possit deponere, & eidem alium subrogare ; immo credit & reputat, hoc asserere esse hæresim damnatam, ab ecclesia reprobatam : & quod nulli personæ unquam consensit nec consentit, nec in futurum consentire intendit in aliqua hæresi : & quod paratus est omne schisma in persona propria abnegare, & tanquam de commissis hujusmodi vere pœnitens & contritus omnes pœnitentiam, satisfactionem, & emendam, quae sibi propter præmissa per nos vel alium seu alios duxerimus imponendas, pure, devote ac sincere acceptabit, aget, & perficiet cum effectu.

Damnat hæresim quod Papa a Cæsare exauctorari possit.

Ac insuper pro parte dicti Stephani nobis fuit expositum & oblatum, quod bona & jura ac jurisdictiones quarumcumque ecclesiarum ac monasteriorum & ecclesiasticarum personarum per eam seu ejus nomine, mandato, auxilio, & favore quomodolibet occupata & detenta illis, ad quos spectant, plene, libere, & expedite, ac realiter & effectualiter, omnibus dolo & fraude remotis, infra tempus per nos seu alios a nobis in hac parte deputatos seu deputandos præfigendum assignabit, restituet, tradet, & dimittet, ac per suos subditos & sequaces assignari, restitui, tradi, & dimitti faciet ; nec ea vel eorum aliqua in posterum occupabit, nec per suos subditos aut alios suo consilio & favore aliquo vel quæsito colore directe vel indirecte occupari permittet : & quod super omnibus & singulis præmissis devote & efficaciter parebit mandatis ecclesiæ atque nostris : quodque nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus canonice intrantibus, tanquam verus & catholicus Christianus, fidelis & obediens erit : & quod nullo tempore erit in liga, societate, seu confœderatione cum quibusvis hæreticis per dictam Romanam ecclesiam denotatis, seu etiam denotandis ; nec eis seu eorum alicui per se vel alium seu alios directe vel indirecte, publice vel occulte, dabit aliquod auxilium, consilium, vel favorem : & quod de terris suis, & ejus administrationi subjectis & subiiciendis universos hæreticos per eandem Romanam ecclesiam vel ejus auctoritate denotatos & denotandos exterminare & expellere pro viribus procurabit : & quod omnia & singula præmissa, pro ejus parte nobis exposita & oblata & ex certa scientia & expresse ante absolutionem sibi ab hujusmodi processibus, pœnis, & sententiis impendenda, personaliter ratificabit, & in omnibus & per omnia approbabit, & de novo confitebitur, recognoscet, promittet, & juramento confirmabit : & quod præmissa oblata faciet & complebit, ac pro illis faciendis & complendis se & suos successores & bona efficaciter obligabit, & instrumentum publicum de hujusmodi ratificatione, approbatione, confessione, recognitione, & promissione, ac juramento & obligatione, & aliis, quæ fieri contigerit in hac parte, totum tenorem præsentium continens, confici faciet, ejusque sigillo communiri ; illudque sic munitum statim, cum super hoc ex parte nostra fuerit requisitus, tradet & assignabit illi seu illis, quos in hac parte duxerimus deputandos.

Sarcire damna spondet.

XVI.

Quibus quidem expositione & oblatione [ut præmittitur] factis, & per nos benigne auditis & admissis, dicti Stephani, nec non dilectorum filiorum Guillelmi & Alberti ac Othonis fratrum ducum Bavariæ natorum dicti quondam Ludovici parte fuit nobis humiliter & reverenter supplicatum, ut cum ipsi Guillelmus, Albertus, & Otho olim per venerabilem fratrem nostrum Petrum episcopum Cameracensem auctoritate apostolica, sibi in hac parte commissa, a dictis sententiis & processibus, quibus ligati erant, fuerint absoluti ; sed ex certis causis ecclesiarum & monasteriorum prælati, aliæque personæ ecclesiasticæ seculares & regulares, ac nobiles aliique laici terrarum de dicto ducatu, ad ipsos Guillelmum, Albertum, & Othonem spectantium, hujusmodi absolutionis beneficium non fuerint consecuti, & interdicta, quibus ecclesiæ, monasteria, & civitates, castra & alia loca dicti ducatus non fuerint relaxata ; nos ipsi Stephano, nec non omnibus & singulis episcopis, abbatibus, aliisque ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum locorum ecclesiasticorum prælatis seu

De reliquis sequacibus conciliandis ecclesiæ agunt Bavari.

re-

rectoribus, ac clericis & ecclesiasticis personis secularibus & regularibus, nec non capitulis, collegiis, & conventibus ecclesiarum & monasteriorum quorumcumque ordinum existant; nec non comitibus, baronibus, militibus, aliisque personis secularibus, cujuscumque status & conditionis existerint, ac communitatibus & universitatibus civitatum, oppidorum, castrorum, terrarum, & locorum prædicti ducatus, & aliarum quarumcumque terrarum ad ipsos fratres communiter vel divisim spectantium, qui & quæ propter hujusmodi processus, contra jam dictum Ludovicum ejusque fautores & complices ipsisque adhærentes, obsequentes, & participantes factos & habitos, & eorum occasione sententias & pœnas in eis contentas seu alias quomodolibet incurrerunt [qui similiter optant ad nostram & Apostolicæ sedis humiliter redire obedientiam & mandata] absolutionis, relaxationis, dispensationis, abolitionis infamiæ, & habilitationis, restitutionis, & aliis opportunis circa hæc beneficiis providere misericorditer dignaremur.

Nos igitur, qui more pii patris emendationem & salutem semper appetimus delinquentium filiorum, dictorum fratrum nobis in hac parte humiliter supplicantium precibus inclinati, fraternitati vestræ, de qua in his & aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum præfatum Stephanum, postquam ipse confessiones & promissiones suprascriptas in præsentia vestra seu alicujus vestrum personaliter & humiliter fecerit, & juramento firmaverit, ut præfertur, & schisma quodlibet abnegaverit; ac etiam postquam ab eodem Stephano, quod ecclesias, monasteria, canonicatus, præbendas, & alia beneficia ecclesiastica, & alia omnia & singula castra, terras, villas, loca, jurisdictiones, jura, & bona quarumcumque ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum ecclesiasticorum & piorum locorum, & ecclesiasticarum personarum, per eum seu ejus nomine, mandato, promissione, consensu, auxilio, & favore quomodolibet occupata seu detenta, ipsis ecclesiis, monasteriis, & locis seu personis, ad quæ seu quas spectant, plene, libere, & expedite, ac realiter ad mandatum nostrum assignabit, restituet, tradet & dimittet, & assignari, restitui, tradi, & dimitti faciet, & ea redintegrari faciet ad illa, & de fructibus, redditibus, proventibus, & bonis ex eisdem ecclesiis, monasteriis, canonicatibus, præbendis, & beneficiis, ac castris, terris, villis, & locis aliis occupatis & detentis occupationis & detentionis eorum tempore per eum vel alios suo nomine, mandato, promissione, consensu, auxilio, & favore perceptis, & habitis, illis ad quos pertinent satis faciet, & satisfieri faciet, seu concordabit cum eis; & quod pro satisfactione injuriarum irrogatarum, & damnorum per dictum Stephanum ac suos, & præfatorum Guillelmi & Alberti ac Othonis subditos de præfato ducatu Bavariæ Romanæ ecclesiæ prælibatæ illatorum, quandocumque per nos seu officiales ipsius Romanæ ecclesiæ in partibus Italiæ constitutos iidem Stephanus & alii sui fratres fuerint requisiti, infra unum mensem a requisitione hujusmodi computandum, ducentas barbatas seu armigeros equites, viros fideles & in equis & armis bene munitos, quorum medietatem dictus Stephanus & ejus subditi, & alteram medietatem dicti sui fratres & ejus & eorum subditi de præfato ducatu ad quascumque partes Italiæ eidem ecclesiæ contra rebelles & hostes ipsius & alias, prout fuerit expediens, fideliter servituros destinabunt, eosque per sex menses integros & continuos vel interpolatos secundum eorumdem requirentium voluntatem, inchoandos a die qua iidem armigeri intrabunt terras præfatæ Romanæ ecclesiæ in hujusmodi servitio retinebunt, eisque de stipendiis & emendis ac pagis duplis, si faciendæ occurrerint, providebunt suis sumptibus & expensis; & quod ipse Stephanus infrascriptis nostris mandatis faciendis eisdem devote parebit, & ea inviolabiliter per se observabit, & per suos posteros & subditos bona fide mandabit & faciet observari efficaces & solemnes promissiones & obligationes ac juramenta nomine nostro & dictæ Romanæ ecclesiæ, & omnium quorum interest seu interesse poterit receperitis, & infra, auctoritate nostra juxta formam ecclesiæ absolvatis, imposita præfato Stephano, ultra prædictum subsidium militare, & singulis aliis, quos absolvendos duxeritis, prout eorum culparum & excessuum gravitas exegerit, & vestræ circumspectioni videbitur, pro modo culpæ pœnitentia salutari, ac injunctis eis quæ de cætero de jure fuerint injungenda, &c. Dat. Avin. non. julii pontificatus nostri anno x. Confirmata sunt hæc ab Urbano datis ad eosdem præsules aliis, quibus superiores fuere insertæ, literis, quibus hæc temporis nota adjecta est. *Datum Avin. VII. kal. decembris pont. nostri anno I.*

Data a Pont. venia.

Ducenti equites subsidiarii ab iis exacti.

Alterius pœnæ irrogandæ potestas episcopis delegatis reservata.

Conciliatis ita ecclesiæ Bavaris omnibus, qui ob Ludovici partes secutas se schismate vel hæresi, variisve censurarum nexibus irretierant, reliquiæ hæreseon Marsilii, Janduni & Okami hæresiarcharum pestiferæ penitus evulsæ fuerunt, discissæque ecclesiæ partes felicissime redintegratæ coaluerunt, conferente Deo Christi meritis ecclesiæ Rom. triumphum de hostibus, qui armis scriptisque hierarchiam ecclesiasticam oppugnarent.

XVII. Implicito mutuis bellis occidente, ad promovendam expeditionem Asiaticam con-

Regis Cypri in occidentem adventus.

(a) Matth. Vill. l. 11. c. 34. Gesta Urb. V. apud Bosq.

B. Petrus Thom. expeditionis in terram sanctam auctor.

(b) Epitom. MS. gestor. B. Petri Th. ex Philip. e Mazeriis.

E Coronensi episcopatu ad archiepisc. Cretensem translatus.

concitandosque Europæos Reges Petrus (a) Rex Cypri, partis de Turcis Asiaticis victoriis illustris, tertia decembris die Avenionem accessit. Venit etiam una cum Cyprio B. Petrus Thomas gesta in oriente apostolica legatione amplificatoque Christi cultu clarissimus, quo hortatore Petrum Regem Jerosolymæ ab infidelium servitute liberandæ pium ardorem concepisse, refert Philippus Mazerius (b) regii scrinii præfectus: *Comitante*, inquit, *Rege Cypri, Avenionem revertitur, ubi esset curia papalis, invenitque Urbanum eo nomine V. qui recenter fuisset creatus Pontifex: cui declaravit quemadmodum persuasisset Regi Cypri ut bellum moveret pro recuperanda Jerosolyma & sanctum ejusdem propositum. Hoc valde fuit cordi Papæ: & ille considerans recte vivendi consuetudinem, & melius institutum D. Petri Thomæ, summosque sumptus, quos in legatione fecisset, Archiepiscopatum Cretensem ei contulit in sui status augumentum*. Subdit author, ut ad Italiæ pacandos motus, quo arma Christiana in hostes fidei averterentur, adhibitus fuerit: de cujus laboribus eam ob causam susceptis, dicetur inferius. Offusus autem ingens terror est Saracenis ex hac Cyprii Regis in occidentem peregrinatione, & Christianos in Syria, Damasco, & Ægypto gravissimis malis affecere, ac plures in vincula conjecerunt. Ex quo, ut observat Matthæus Villanus (c) docetque experientia, elicitur hujusmodi sacræ in Mahometanos ineundæ expeditionis consilia ex arcano agitanda, ne pro vano terrore infidelibus tantum incusso veræ ab iis clades Christianis, qui inter ipsos agunt, inferantur. De creato hujus cruceatæ expeditionis supremo duce Francorum Rege sequenti anno dicendum erit: nunc Granatensis belli historiam percurramus.

(c) Matth. Vill. super c. 34.

XXIII.

(d) Idem Vill. l. 10. c. 88 Marian. l. 17. de reb. Hisp. c. 5. Surit. l. 9. annal. c. 37.

Castellæ Regis in Granatenses expeditio.

Mahomaldes ab iis solio restituetus.

(e) Matth. Vill. l. 10. c. 89.

(f) Eod. cap.

(g) Cap. 97. Marian. l. 17. c. 5.

Accepit hoc anno ineunte Petrus Castellæ Rex magnam a Ruffo Maro Granatensi tyranno cladem (d) cum quo bellum gerebat, ut Mahomadem pulsum regno restitueret. Qua victoria elatus Ruffus excursiones in Castellam egit. At efferatus his injuriis Castellanus, mox eluendæ susceptæ ignominiæ cupiditate potentissimo succinctus exercitu, in quo ad decem equitum & triginta peditum millia recensebat, irrupit (e) in Granatense regnum, ac pluribus oppidis est potitus. Quocirca terrore percussi barbari, ne Christianorum jugum subire cogerentur, Mahomadem suis urbibus exceperunt (f): ea rerum conversione attonitus Ruffus Mahomadis æmulus deliniendum muneribus, & obsequiis Castellæ Regem putavit; collectoque ingenti thesauro, Petro significavit (g) se in illius obsequium procumbere paratum: acceptoque, ut plerique ajunt, incolumitatis sacramento, Hispalim accessit: quem Petrus humaniter, ut visum est, fallaci eblanditus vultu excepit. Tum una cum proceribus conjici in vincula jubet atque opibus ingentibus, ad octingenta enim aureorum millia attulerat, spoliat: ac nullo judiciorum servato ordine, ut erat ad insaniam sævus, impositum asino, sequentibus illum pone quatuor proceribus, ac deinde alios unum & quadraginta Mauros consiliorum participes fune ligatos in Campum Hispalensem abduci jussit: in quos ipse carnificinam exerciturus una cum suis cataphractus impulsis equis irruit; suaque manu Ruffum lancea transfixit, cæteri equorum pedibus momento obtriti. Tam sævum & horridum spectaculum, violato gentium jure, Petrus ludi specie dedit. Paulo vero post Mahomades Petri fiduciarium se professus (h) est, oblatis de Saracenorum more urbium suarum signis, & Christianos omnes libertate donavit.

Petri Castellani immane facinus.

(h) Matth. Vill. l. 10. c. 98.

Confecto ita bello Granatensi Petrus, cujus causa fœdus cum Aragonio pepigerat, contra jura gentium initam anno superiori pacem violavit (i), traxitque in suas partes finitimos Reges ac principes. Carolus quidem Navarræ Rex inferendi Aragonio belli eam occasionem obtendit (k), sibi affini & fœderato in turbis Gallicis adversus delphinum non lata auxilia. Ut vero imparatum Petrum Aragonium occuparet Castellanus, contracto exercitu Calatajubam obsidione cinxit: quam cum cives strenue sustinerent, sævus tyrannus demum ea potitus, ad sex & eo amplius hominum inermium millia trucidavit (l). Cum ruentem in se feram ejusmodi vidisset Aragonius, a qua ob pactam Guidonis Cardinalis legati opera pacem se tutum putabat (m), Henricum, & Tellium Castellani fratres spurios una cum Gallorum vagis turmis excivit; de quibus hæc MS. Vaticani author refert (n): *De mense augusti societas prædicta, quæ depopulata est Franciam & Burgundiam, recepta pecunia a Rege Franciæ recesserant de Francia, & transitum faciebant per Villamnovam Avinionensis diœcesis, ituri in auxilium Regis Aragonum contra Petrum Regem Hispaniæ: contra quem fuerunt eodem tempore processus publicati & portis ecclesiarum affixi, quos dominus Bononiensis Cardinalis fecerat, eo quod pacta per ipsum Cardinalem, cum esset legatus, ordinata non servavit*. De horum in Castellam irruptione inferius differemus: nunc claudemus hunc annum nonnullis ab Urbano gestis, quæ silentio non sunt visa prætereunda, ex vitæ illius scriptore (o) in medium adductis.

(i) Lib. 11. cap. 11. Marian. l. 17. c. 6.

(k) Sur. l. 9. annal. c. 40.

Aragonium bello appetit. Carnificinam exercet in innocentes.

(l) Vill. super c. 11.

(m) Marian. sup. c.

(n) MS. bibl. Vat. sign. num. 3765.

Socialis exercitus in Castellam a Gall. eductus.

Judicio postulatus Castellanus.

(o) Gesta Urb. V. apud Bosq.

XIX.

Guill. Bragose presbyter Cardinalis.

Dictus, inquit, *Urbanus Papa modo præmisso electus, consecratus, & coronatus, satis cito dominum Guillelmum Bragose S.*

Geor.

*Georgii ad velum aureum diaconum Cardinalem ac majorem pœnitentiarium, virum utique satis grandævum, qui per prius in studio Tolosano doctor solemnis decretorum existens, annis pluribus cathedram doctoralem ad perutilem instructionem seu informationem plurimorum rexerat, in presbyterum Cardinalem ordinavit, sibique titulum presbyteralem assignavit, videlicet S. Laurentii in Lucina: ad quod faciendum præcipue motus extitit Romano officio pœnitentiariæ, quod presbytero magis quam diacono convenire judicavit. Ad ecclesiam insuper Avenionensem, quæ diu pastore caruerat, cum per duos prædecessores suos pro suis & ecclesiæ necessitatibus vacans continue retenta fuisset, promovit dominum Anglicum Grimoardi priorem Dignensem fratrem suum de quo quasi communiter dicebatur, quod in omni probitate, honestate, religionis observantia, ac discretione seu circumspectione naturali cum literatura convenienti ordo suus, scilicet canonicorum regularium, etsi sibi pares haberet paucos, tamen excedentes vero nullos. Qui etiam suo tempore & successive ultra bona multa, quæ fecit in ecclesia memorata, in Avenione a solo ædificavit monasterium cum officinis & habitationibus necessariis pro monialibus de Furnis ordinis S. Benedicti, quæ prius erant ab extra collocatæ in suo loco campestri & aperto: deditque eis multa bona, & reliquias aliquorum sanctorum specialiter S. Luciæ * munitum & incassatum in argento. In Aptensi etiam civitate a solo ædificavit & dotavit monasterium monialium ordinis Cisterciensis, & in Montepessulano monasterium canonicorum regularium sub nomine S. Ruffi, in quo constituit certum numerum canonicorum, qui Deo ibi servirent, & nihilominus intenderent circa studia literarum; dotavitque collegium hujusmodi de redditibus & proventibus satis sufficientibus ad sustentationem dictorum canonicorum, quibus etiam providit de pluribus bonis, libris, ac aliis ornamentis pro divino servitio, & sui continuatione studii necessariis & opportunis.*

Anglicus Grimoaldus Pont. frater creatus episc. Avenion.

Pia ejusdem opera.

* *munitas & incassatas*

Obscuratæ

I. Urbani curæ ad reprimendos tyrannos.

OBscuratæ religioni pristinum splendorem restituere meditatus Urbanus Pontifex, Italicos tyrannos, nullo discrimine sacra profanaque evertentes, domandos suscepit anno humanæ salutis millesimo trecentesimo sexagesimo tertio indictione prima. Quod consilium Germaniæ episcopis, a quibus subsidiarium aurum expectabat, his verbis patefecit (a): *Prædecessore, sicut Domino placuit, de hac luce subtracto, ad apicem (licet immeriti) summi apostolatus assumpti volentes & etiam non valentes hujusmodi pravitatem hæreticam, ac cleri & aliorum fidelium ac ecclesiarum oppressiones, injurias, offensas, ac excessus & alia scelera, quæ etiam, dum essemus in minoribus constituti, oculate cognovimus, quæve in tantam divinæ majestatis offensam, dictæ sedis contemptum catholicæ fidei præjudicium, ac enormissimam ejusdem Romanæ ecclesiæ læsionem cedere dignoscuntur, sub dissimulatione transire, prædictos cœpimus continuare processus, illosque sub potentia divinæ fiducia intendimus prout ex debito tenemur pastoralis officii, viriliter prosequi, & ad laudem divini nominis ac exaltationem ipsius catholicæ fidei recuperationem jurium ejusdem ecclesiæ, cunctorum exultationem fidelium, & ipsorum hæreticorum exterminium, Deo faciente salubriter terminare, &c. Dat. Avin. III. kal. februarii anno I.*

(a) An. I. ep. com. 9.

Bernabos de pace colloquium redintegrat.

Attriverat inter alios Bernabos Vicecomes gravissimo jugo Insubres, & cum Bononiam atroci bello peteret, officiorum tamen signis inanibus dolos subornabat: vocatus enim in jus, Avenionem oratores amplissimos miserat (b) honorem impensuros, qui novis Pontificibus a Christianis principibus exhiberi consuevit, pangendæque pacis specie adhibuit iterum Joannem Francorum Regem, ut concordiæ interpretem ageret (c): quas partes Bernabonis mendaciis ac dolis circumventus idem Rex suscepit. E quibus ut se Pontifex expediret, Ægidium Cardinalem in Italia legatum hoc responso docuit (d): *Solitas Mediolanensium malitias cognoscentes, tam loquentibus pro parte dicti Regis, quam ambasciatoribus respondemus, quod nullum tractatum vellemus audire, nisi castra districtus Bononiensis prius libere restituantur ecclesiæ prælibatæ, ac idonee caveatur, quod de clericis & ecclesiasticis personis terrarum, quas regunt & eorum bonis se nullatenus intromittent: & eo casu omnem tractatum concordiæ ad tuam, & dilectorum filiorum colligatorum cum dicta ecclesia providentiam remittemus, &c. Dat. Avin. kal. februarii anno I.* Aspernatus est Bernabos justa Pontificis postulata, quippe qui non injuste occupata dimittere, sed proferre ulterius ambitionem meditaretur.

(b) To. I. ep. secr. p. 82.

(c) Ib.

(d) Ibid.

Exigit Urbanus, ut ecclesiæ fœderatorumque ditione abstineat.

II. Urget in eum judiciorum severitatem.

Indicta superiori anno exeunte, ut vidimus, Bernaboni die, cum spargerent in vulgus ejus oratores, ipsum ad causam suam defendendam accessurum, atque ideo judiciarius ordo fuisset extractus, demum cum dies adesset (e), purpuratorum patrum sacer senatus coactus est; ac Stephanus S. Mariæ in Aquiro & Hugo S. Mariæ in porticu diaconi Cardinales ad fores palatii missi a Pontifice, qui Bernabonem, ut se apostolicis subselliis sisteret, appellarent: cumque Gualdisius Lovixellius se Bernabonis procuratorem esse affirmavit, ut in judicio responderet. Sed cum eam authoritatem sibi collatam non probaret, atque exceptiones excusationesque inanes afferret, Urbanus hac Bernabonem pœna defixit (f).

(e) Urb. to. I. ep. secr. pag. 115.

Quia idem Bernabos in reprobum sensum datus, imitatus Pharaonis duritiam cor saxeum sibi fecit, spernens ad gremium ecclesiæ præfatæ redire, ac mala malis accumulans, claves ecclesiæ ausu temerario contemnendo; nos tantam divinæ majestatis offensam, tantumque clavium prædictarum contemptum nequeuntes salva conscientia amplius tolerare, Christi cujus, licet immeriti, vices in terris gerimus nomine invocato, de dictorum fratrum consilio eundem Bernabonem, sicut prædicitur, per dictum prædecessorem nostrum citatum, ut de fide responderet, nec comparere curantem, & propter ejus contumaciam dicta causa fidei excommunicationis vinculo innodatum [quam per annum & amplius, ut præfertur, animo sustinuit pertinaci] per hanc nostram sententiam dicta auctoritate apostolica velut hæreticum condemnamus, decernentes & declarantes ac nunciantes eundem Bernabonem militari cingulo ac omnibus honoribus, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, bonis, & juribus suis universis & singulis fore privatum, ac universis pœnis & sententiis per sanctiones canonicas & civiles promulgatas adversus hæreticos subjacere, & eum velut hæreticum & ab ecclesia Dei præcisum ab omnibus Christifidelibus evitandum. Omnes insuper & singulos, qui in posterum ipsi Bernaboni favebunt, ipsumque defendent seu receptabunt, tanquam fautores, defensores, & receptatores hæreticorum esse censendos, ac pœnis & sententiis, quibus subiiciuntur fautores, defensores, & receptatores hæreticorum existere obnoxios & subjectos, &c. Actum & datum Avin. in palatio apostolico V. non. martii pontificatus nostri anno I.

(f) Matth. Vill. l. 11. c. 41. Gesta Urb. VI. apud Bosquet.

Damnatur hæreseos nota.

Constitutæ in eum pœnæ hæreticis inflictæ.

III. Transmissa est (g) hujus sententiæ formula ad Italiæ, Germaniæ, & Galliarum præsules, ut eam in templis coram circum-

(g) To. 4. ep. secr. p. 115. & 155.

Petitum ad sententiam mandandam operi divinum præsidium.
(a) Matth. Vill. super c. 41.

cumfusa populi multitudine divulgarent, cujus perstringit præcipua capita Matthæus Villanus (a): ac narrat, Pontificem ea pronuntiata assurrexisse e solio, atque in genua procubuisse, junctisque & sublatis in cælum manibus, orasse Christum, sanctos Apostolos Petrum & Paulum, atque universam cælestem aulam, ut quibus vinculis crudelem & infidelem tyrannum ipse tamquam Dei vicarius constrinxerat in terris, illum in cælis illigarent, opemque ecclesiæ e cælo explicarent. Nec secuti successus injectas a Pontifice spes fefellere. Meminit de eo MS. Vaticanum (b) his verbis: *Martii die tertio in consistorio publico declaratus fuit hæreticus dominus Bernabos Mediolanensis, & non longe post perdidit conflictum prope Bononiam.*

(b) MS. bibl. Vat. sign. n. 3765.

Magna clade profligatus Bernabos.
(c) Matth. Vill. l. 11. c. 44. Pigna de Atest. principib. l. 5.
(d) To. 1. ep. secr. p. 143.

[1] Ad Mutinam Bernabonem magna clade a fœderatis ecclesiæ principibus mense aprili profligatum, narrat Matthæus Villanus (c): de qua parta victoria Pontifex Nicolao marchioni Atestino, quem tyrannus opprimere in eo bello affectabat, his literis est gratulatus. (d)

Partam victoriam Atestino gratulatur Pontifex.

Dilecto filio nobili viro Nicolao marchioni Estensi, in civitate Ferrariensi & ejus districtu pro nobis & ecclesia Romana vicario, salutem.

Grandis lætitiæ jubilum transmissæ nobis tuæ nobilitatis literæ continentes victoriam, quam nuper gentibus sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac tuis & aliorum cum ipsa ecclesia ligatorum de illo hæretico Bernabone de Vicecomitibus, suisque sequacibus & defensoribus exercituum Dominus sua pietate concessit, nobis & nostris fratribus attulerunt. Licet enim de strage redemptorum Christi sanguine non lætemur, sed potius doleamus ab intimis; de confusione tamen dicti Bernabonis impœnitentis & perfidi, suorumque sequacium, quorum fretus auxilio contra Deum & fidem catholicam præfatamque ecclesiam elationis suæ non veretur erigere cornua, merito in Domino gratulamur. Proinde itaque laudes & gratias referentes Altissimo, potentiæ suæ mirabilis dextera dispergenti superbos, & suam ecclesiam ejusque devotos filios exaltanti, diligentiam tuam de celeri notificatione dictæ victoriæ commendamus, ac devotionem tuam aliorumque colligatorum hujusmodi hortamur & rogamus attente, ut tu & ipsi colligati contra dictum hæreticum & defensores ejusdem cum gentibus præfatæ ecclesiæ ac vestris tanto promptius procedatis, quanto ipsos hostes existimare debetis magis esse attonitos, & ipsorum potentiam vergere in ruinam: quantoque de prosperis futuris successibus amplius in humilitatis spiritu sperare debetis, brachium Domini vobis assistere certiori experientia sentientes. Datum Avin. v. kalend. maji anno I. Affectus ea clade Bernabos ambiendæ ecclesiæ gratiæ speciem præ se tulit (e); quare Pontifex ad illum, si pœniteret scelerum, in sinum ecclesiæ admittendum paratissimus legatum Cardinalem spondendæ vis auri, & ecclesiastica vectigalia & oppida pignori subjiciendi potestate auxit, pacisque leges ex fœderatorum consilio constituendi (f); ea tamen conditione, ut Bononiensis comitatus oppida a Bernabone occupata ecclesiæ restituerentur (g); sed fractus tyrannus blandiebatur his artibus, ut opportunius noceret, dolosque struxit, ut fœderatos ecclesiæ ab illius societate divelleret, bellove implicaret.

(e) To. 1. ep. secr. p. 175.
(f) Ib. p. 146.
(g) Pag. 147.

IV. Indicta in Bernabonem expeditio
(h) Pag. 98.

Indixit itaque, ut ante decreverat (h), Urbanus crucesignatam adversus Bernabonem expeditionem, ac brevi verborum compendio immania illius flagitia, atheismum scilicet, ut qui Numinis divini potentiam sibi in Mediolanensi principatu arrogaret; impietatem in præferenda sua auctoritate pontificiæ in conferendis sacerdotiis, & crudelitatem in sacerdotibus novis suppliciorum generibus excarnificandis, afficiendo atrocibus injuriis Mediolanensi archiepiscopo, fovendis ecclesiæ hostibus, & expugnanda ejus ditione tyran-

NOTÆ [1] AFfectum ingenti clade a pontificiæ factionis exercitu Bernabonem narrat hic Annalista. Nec sane unus est eorum historicus, qui illam omittat. Locus initi prælii non satis accurate in Annalibus expressus in historia Miscella, & in Polyhistore, Solaro (qui locus est ultra Mutinam passum ab ea distans) appellatur. Mensis ab Annalista ceterisque recte expressus. Dies vero in Annalibus siletur, apud Matthæum Villani lib. XI. cap. XLIV. mendose signatur. Neque enim pugnatum fuit die XVI. Aprilis, ut in ejus historia legitur; sed potius die VI. ejusdem mensis ut in Polyhistore & historia Miscella Bononiensi legitur; in qua & recte adnotatur dies illa in feriam V. incidisse; id enim cum die VI. non vero cum die XVI. ejusdem mensis congruit. Porro textum Villani non satis emaculatum esse ad numerales notas quod attinet, hoc exemplo & altero anni 1361. de quo nos in nota, probatur. Matthæus Villani historiam suam hoc anno cum vita absolvit, eo morbo correptus, quo plures in Italia Urbes hoc anno afflictæ sunt. Ejus mutilam historiam Philippus Villanus prosequitur, ut in Annalibus hic num. VII. legitur. Philippum hunc parenti & avo Villanis in peritia historiæ scribendæ, multo inferiorem Annalista hic agnoscit. Cujus judicium ut de Matthæo Villano admittendum censeo, ita de Joanne Villano ad examen revocarem. Matthæus enim historici accurati numeros omnes implevit; neque enim sive in rebus ipsis narrandis, sive in rerum circumstantiis indicandis errare vehementer numquam deprehendi. Joannes vero vulgi rumores captabat facile, & pro veris historiis obtrudebat, in rebus ætatis suæ referendis non raro alteram pro altera obtrudit; distincta confundit ac miscet; tota denique quanta quanta ejus historia rapsodia est, casu potius quam arte in historiam digesta. MANSI

(a) An. 1. ep. com. 6.

(b) To. 1. ep. secr. p. 214.

rannidem in luce collocavit (a). Neque in Italia modo, verum in Germania quoque & aliis regnis sacrum illud bellum promulgarum: & concionatores, quo majus subsidiarium æs in belli Mediolanensis sumptus a fidelibus possent elicere, insignibus prærogativis sunt instructi: de quibus hæc ad Ægidium legatum scripsit (b): *Negotium prædicandi verbum crucis contra eum incœpimus recensere, ac de prædicatoribus deputandis in Alamannia primo, & deinde in aliis partibus ordinare: itaque fraternitas in totius Italiæ partibus secundum commissionem nostram, quam eidem fraternitati direximus, procedat ad prædicationem hujusmodi, cum viderit expedire: nosque alias literas super certis casibus, de quibus prædicatores absolvere poterunt, de proximo transmittemus: nec ad prædicationem crucis in negotio ultramarino permittemus procedi, sicut hoc charissimis in Christo filiis nostris Joanni Franciæ & Petro Cypri Regibus illustribus prædiximus, nisi dicti hæretici negotio per bellum vel conversionem expedito, quorum alterum dignetur concedere misericordia Salvatoris. Dat. Avin. v. id. julii anno 1.*

Sacrum bellum in Asiaticos dilatum donec Bernabos redactus foret ad officium.

Censebat Pontifex, non successuram e sententia orientalem expeditionem, nisi pacata esset Italia; atque ecclesia Bononiensi bello libera, illi vacare posset.

Francus vero & Cyprius Reges recuperandæ Syriæ cupidissimi oratores ad Bernabonem misere, qui illum ab infestanda ditione ecclesiastica revocarent; sed ipsos flectere tyrannum ad æquitatem non potuisse, Joanni Regi Francorum significavit (c) subjectis literis Pontifex.

(c) Eod. to. 1. ep. secr. pag. 229.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Joanni Regi Franciæ illustri.

Gallus & Cyprius Reges flectere ad officium Bernabonem tentant.

Dilecti filii nobiles viri Rogerius de S. Severino Comes Mileti, ac Philippus de Molinis licentiatus in legibus ambaxiatores tui ad partes Italiæ destinati, nuper ad nostram venientes præsentiam retulerunt, quod ipsi, & alii ambaxiatores charissimi in Christo filii nostri Petri Regis Cypri illustres, ad illius maledictionis alumni, & hæretici detestandi Bernabonis de Vicecomitibus primo, & deinde ad venerabilis fratris nostri Ægidii episcopi Sabinensis A. S. L. præsentiam accedentes, eis illa, quæ super negotio reconciliationis dicti Bernabonis ambaxiatoribus ipsis tua & dicti Regis Cypri celsitudo commiserat, fideliter exponere curaverunt. Sed idem Bernabos in sua obstinatus duritia regiam benignitatem, quæ suam hominis utriusque salutem, ac status prosperitatem solicitis procurabat studiis, non agnoscens; immo ex hoc unde humiliari debuerat, spiritum majoris elationis assumens, ut bene ageret intelligere noluit, & quæ sibi tua & dicti Regis suadebat serenitas, facere recusavit: dictusque legatus ordinationem tuam & ejusdem Regis libenti animo, ac promptis effectibus se obtulit impleturum, prout venerabilis frater noster .. episcopus Nivernensis etiam ad hoc ambaxiator tuus tibi latius forte jam retulit, & idem Philippus refert oraculo vivæ vocis.

De ejus superbia.

V. *Ex præmissis igitur, fili charissime, potes agnoscere, quod ea, quæ dicti Bernabonis nuntii tibi, dum tu & ipsi eratis apud Romanam curiam, regiæ sublimitati obtulerunt, & etiam suggesserunt, fuerunt ipsorum & dicti Bernabonis, a quo emanabant, deceptiones & mendacia consueta: & quod idem perversus hæreticus, Deum & sanctam ecclesiam sponsam suam perfida temeritate contemnens, etiam illustribus Regibus illudere non veretur: & quod eandem ecclesiam matrem tuam & universorum fidelium, quam sponsus ejus dominus noster Jesus Christus non dereliquit hactenus, nec relinquet in posterum, nititur (licet incassum) suis pravis conatibus subjugare. Nos autem tuæ devotæ magnitudini, quæ in hac parte fidelibus studiis laboravit, proinde multiplices grates referimus: & sicut per nos & dictum legatum non stetit, quin impleta fuerint & impleantur illa, quæ tua & dicti Regis circumspectio in hujusmodi pace facienda providit; sic nec stabit etiam in futurum. Cæterum quia sic sævi hostis superbia semper ascendit, & ejus exterminationi locus relinquitur, cum ab ipso indurato qualibet prædicatio contemnatur, & per ipsum Bernabonem, in sua protervia & potentia consistentem, negotium ultramarini passagii, quod promptis ac devotis affectibus assumpsisti, impediatur indubie; serenitatem eandem rogamus attente, quatenus ecclesiæ prædicta negotia contra dictum hostem Dei & ipsius ecclesiæ tanto habere digneris favorabilius commendata, quanto ipsius hostis superbam nequitiam plus agnosces. Dat. Avin. non. augusti anno 1.*

Illusisse Regibus ostenditur.

VI. Tulit gravate Joannes Francorum Rex Bernabonis affinis improbitate expeditionem Asiaticam, cui se devoverat, disturbari; viresque omnes, ut concordiam redintegraret, contulit. Conjunxit etiam operam Cyprius Rex sacri belli author, quibus alii Christiani Reges favebant, ac pertimuit Mediolanensis, ne universorum Christianorum odia & arma in se concitaret. Egit itaque de concordia cum Urbano, qui ea de causa Andruinum tit. S. Marcelli presbyterum Cardinalem ob pacem Anglos inter & Gallos firmatam clarissimum, Apostolicæ sedis legatum in Insubriam vergente anno misit (d); instruxitque authoritate, ut Bernabonem omnibus censuris ac pœnis, quibus erat devinctus, exolveret. De pace cum Bernabone ineunda moniti sunt nonis decembris principes fœderati (e) Scaligeri Vero-

De Bernabone communibus armis obruendo agitatum.

Missus in Ital. Andruinus Card. legatus.

(d) To. 2. ep. secr. p. 28. 30.

(e) Ibid. p. 32. 33. 34. & 43.

zonenses, Gonzagæ Mantuani, marchiones Atestini, & Carraria Patavinus; si vero pax exitu carebit, pontificias omnes vires in Bernabonem conversum iri: qui etiam, ut Andruino legato animis conjuncti essent ac jussis parerent, rogari (a). Utque facilius Andruinus sancire cum Bernabone fœdus posset, pluribus a Pontifice est ornatus privilegiis (b), ac Bononiensis legatio, quam Ægidius Albornotius maxima laude hactenus gesserat, in eum transfusa (c), ut Bernaboni, qui ab Ægidio vehementer abhorrebat, id daret: extantque ad Bononienses literæ (d), ut Andruino obsequantur. Ægidius etiam Cardinalis quos in vinculis hostes tenebat, illi tradere jussus (e). Ut vero feliciter præcipua Francorum & Cypri Regum contentione, quo occidentis arma in Syriam traducerentur, pax revocata sit, sequenti anno dicetur.

(a) Ib. p. 38. & 39.
(b) An. 2. ep. cur. 2. ad 14. & ad 22. ad 34.
(c) To. 2. ep. secr. p. 37. 38.
(d) Ibid.
(e) Ib. p. 42.

Incubuit eandem ob causam Urbanus summo studio ad Italica bella pacanda: utque a Patavino ducamus exordium, de quo superius est facta mentio; exortum illud fuerat Mediolanensis occasione, cum nimirum Bernabos in Franciscum Carrariam Patavii præfectum Venetos exasperasset: intentata enim a Venetis Francisco lis est de certis salinis, quas mox ii armis occuparunt. Lacessitus vero a Venetis Carraria causæ suæ æquitate fretus, se ad experiundum judicio jus, ac legibus controversiam dirimendam paratum obtulit. Cui Pontifex non defuturum est pollicitus (f), ac Laurentium Celsum, qui Delphino in Venetæ publicæ rei administratione successerat, est adhortatus, (g), ne ad Bernabonis gratiam Franciscum Carrariam bello appeteret, injustamve causam contra dignitatis suæ decus susciperet, obscuraretve veteres Venetorum laudes, quas paucis hisce verbis delibat: *Inter omnes populos, qui sub professione Christiana censentur, populus cui præes de zelo sacræ fidei, devotione ad sanctam Romanam ecclesiam, cultu justitiæ, singularique in suis actibus gravibus gravitate, ac prudentia commendatur: de patientia que tanta laudatur, quod dicatur, potius sustinuisse aliqualiter prius lædi, quam lædere incœpisset. Ex harum siquidem præconialium agro virtutum, a bonis seminato veteribus, & usque ad novissimos bene culto, non solum odor bonæ famæ progreditur; sed, ut pie ac probabiliter existimatur, fructus pacis, libertatis ubertas, potentiæ magnitudo, & divitiarum copia eidem populo singulariter provenerunt, ut de ipso merito dici possit, quod sit populus, cui Dominus benedixit.* Tum repetitis literis exposuit (h), ut ipsos a cœptis revocaret: non tutum, neque ipsorum gloriæ congruum tuendi hominis hæretici causa ecclesiam lacessere nullum ad ipsos commodum ex illius patrocinio, atque aucta potentia derivatum iri: patere Bernabonis ambitiosa consilia, qui tyrannidem proferre, & finitimos quosque sibi subjicere meditetur: si in ejus potestatem veniret Bononia, ipsum in Ferrariam belli molem versurum; qua expugnata Veneta respublica in discrimen adduceretur: addiditque preces, ne expeditionem Asiaticam, quam promovere deberent, disturbent: neque ita virium magnitudini præfidant, ut justitiam violare, partesque ecclesiæ oppugnare, vel Carrariam quamvis imparem ipsorum potentiæ opprimere aggrediantur. Assensit amantissimis & prudentibus consiliis senatus Venetus, ac pacem cum Francisco Carraria Patavii Caroli Imperatoris nomine præfecto composuit: de qua certior factus a Laurentio Celso duce Urbanus, summas illi gratias egit (i).

Patavinir & Venetis conciliandis data opera.

(f) To. 1. ep. secr. p. 213.
(g) Pag. 198.

Venetorum laudes.

(h) Pag. 218.

Sopita lis Patavina.

(i) Eod. to. 1. ep. secr. p. 243.

Interpositum pariter studium ab Urbano est, pro discordia inter Galeatium Vicecomitem Bernabonis fratrem, & Joannem marchionem Montisferrati sopienda; ad quos hortatoriæ ad pacem extant datæ literæ (k): tum ad Amedeum (l) Sabaudiæ comitem & Marcum supremum Minoritarum præfectum (m), ut fœderis interpretes inter ipsos agerent. Data etiam eidem Marco provincia (n), ut Galeatium cum episcopo Vercellensi, cui Burgellæ & S. Agathæ oppida ad Vercellensem episcopatum spectantia eripuerat, in concordiam adduceret: tum etiam inter dictum Amedeum comitem (o) & illius avunculum marchionem Montisferrati, quos ad mutuum amorem est adhortatus, dissensiones extinguere studeret. Exagitabat atrocior discordia Florentinos & Pisanos, atque Etruriam ferro, flamma, rapinis fœdabat, (p) de qua Matthæus Villanus (q), Leonardus Aretinus (r), & alii pluribus agunt. Quæ mala ut tolleret Pontifex, Petrocini archiepiscopi Ravennatis & Jacobi Muti opera usus est (s).

(k) Ib. p. 255. & 256.
(l) Pag. 255.
(m) Pag. 254. & 260.

Pacandis aliis Italorum principum dissidiis insudatum.

(n) Pag. 264.
(o) Pag. 201. & 211.
(p) Pag. 222.

Florentinos inter ac Pisanos discordia.

(q) Matth. Vill. l. 11. c. 37. 39. 40. 45. ad 53.

VII. Augebat belli calamitates epidemiæ sævitia quæ Pisanos ac Florentinos depascebatur: atque ex ea Pontifex ad utrumque populum in concordiam revocandum occasione sumpta objecit Florentinis, (t) si non ex belli cladibus ad ponendas iras flecterentur, saltem ne divinas in se amplius exasperarent iras, pestilentiæ atrocitate terrendos: quid enim de ambobus populis olim florentissimis sperandum, si dum morbus ipsos absumit, in ancipiti mortis periculo, laxatis furori habenis, se mutuis cædibus conficiant? cum maxime alia bella, in quibus divina propaganda gloria & cœlestes coronæ acquirendæ, a fidelibus suscipienda sint.

Epidemia vexatur Etruria.

(r) Leonard. Aret. l. 8.
(s) To. 1. ep. secr. pag. 106. 193. & 270.
(t) Ib. ep. 193.

Urbanus, &c. regimini & consilio & communi civitatis Florentiæ.

Hæc si eorumdem malorum punctura con-

Suadendæ pacis inde sumpta occasio.

siderare non excitet, saltem divinæ flagellationis judicium, epidimiæ scilicet depopulatricis humani generis, quæ tam vestros quam eorumdem Pisanorum fines invasit, deberet induratos animos terrore concutere & a sua pertinacia revocare: alia nempe bella, atique grata exercituum Domino, & opportuna fidelibus, modernis temporibus sunt gerenda, in quibus devoti Christiani pro Deo & sbota fidei tota devotione totisque debent nisibus laborare, ac exponere se & sua, insurgendo videlicet contra hæreticos, aut contra infideles persecutores nominis Christiani, quorum alios sancta mater ecclesia de præsenti persequitur, & alios persequi cum potenti brachio Regum & principum aliorumque fidelium provida ordinatione disponit. Istisque bellis dominiis pendentibus, magis pudere debet sanguine redemptos Jesu Christi agitare se invicem congressibus bellicosis, ac non pugnare pro illo, qui pro salvatione totius humani generis pugnavit contra hostem, a quo idem genus tenebatur miserabiliter captivatum, & de ipso triumphavit in cruce per proprii sanguinis sparsionem. Cavete igitur, filii, ne verbum Altissimi dictum per prophetam videlicet, Dissipati sunt, nec compuncti, *sub commninatione tremenda de vestra duritia reputatur, &c. Dat. Avin. kal. junii anno* 1. Fuisse Florentiam pestilentia hoc anno admodum divexatam, refert Matthæus Villanus (a); in qua idem author periit, ut ipsius filius Philippus, (b) narrat, qui paternum opus perducere aggressus est ad Pisani belli exitum: at historiæ scribendæ peritia parenti Matthæo, & Joanni consanguineo impar admodum fuit. Neque Etruria modo, verum Veneta etiam ditio, Istria, Dalmatia, ac præcipoæ oriens, Syria, & Ægyptus funeribus oppletæ sunt. Meminit de ea lue ac Florentino bello Petrarcha his verbis (c): *Tertius hic annus*, nempe a sexagesimo supra millesimum trecentesimum, *ex ordine ab initio malorum sextus decimus, multas quidem urbium nobilium, inter quas & Florentiam, penetravit: quam sic præsens æstas exercuit & afflixit, ut parum sextædecimæ retrocedat æstati, cui accessit ad domesticam cladem belli furor externi, quod varit cum Pisanis gestum magna partis utriusque pernicie & majore periculo, nunc maxime dubiis pendet eventibus.* Hæc Petrarcha mense septembri hujus anni scribebat. De conciliatis porro post acceptas illatasque plures clades Florentinis & Pisanis agemus inferius.

Vertenda in Saracenos arma.

(a) Matth. Vill. l. 11. c. 37.
(b) Philip. Vill. super lib. c. 60.

(c) Petrarc. l. 3. rer. senil. ep. 1.

Florentia gravibus cladibus attrita.

Restituere Urbi sedem meditatur Urbanus.

Cæterum impulerat Pontificem inter cæteras causas gravissimas ad pacandam Italiam transferendæ in Urbem sedis desiderium, quod Romanorum id flagitantium oratoribus aperuit, datisque etiam ad senatum populumque literis commendavit (d): *Super adventu*, inquit, *nostro ad Urbem desiderium nostrum, prout latet in corde, ipsis ambassiatoribus aperuimus confidenter: quod impleretur celeriter, si quædam ingruentia impedimenta non modica, quæ eisdem ambassiatoribus diximus, & ut speramus, tollet Altissimus, non obstarent. Dat. Avin. x. kal. junii anno* 1.

(d) To. 1. ep. secr. pag. 150.

VIII. Decrevit ad Urbanum hoc anno Joanna Regina Siciliæ oratorem Nicolaum Ursinum comitem Nolanum, ut vectigal penderet, censurisque, quibus ob illud non solutum nec præstitam clientelarem sponsionem erat irretita, solveretur. In quam Pontifex clementiam explicuit (e). Tum ad Siciliæ alendam pacem Jacobum Baleares sine re titulos gerentem, qui Joannam uxorem acceperat, initasque antea cum ea pactiones de non affectanda Neapolitana corona, neque imponendis arcibus præsidiis servare detrectabat (ex quo illum inter & Gallicæ stirpis principes seditionum discrimina impendebant) admonuit (f), ne assentatorum susurris subornari se pateretur: *Serenitatem*, inquit, *tuam paterna charitate monemus, ac hortamur & rogamus attente, quatenus prudenter attendens, quod adulator est blandus bestis; quodque hujusmodi assentatorum perversa malitia habet jucunda principia, sed exitus solet parere tristiores; & quod contra promissiones easdem absque gravi scandalo venire non posses; quodque si aliquid contra præmissa hujusmodi attentares, sedes prædicta exinde graviter læderetur, & forsan unde tui status sperares augmentum, sinistro eventu sentires verisimiliter detrimentum; suggestores eosdem non audias, sed repellas, ac de statu tibi a Deo concesso sic humiliter contenteris, quod ille, qui exaltat humiles, prout jam in persona propria probavisti, & alta cognoscit a longe, eorum videlicet superbiam supprimendo, statum tuum licito & honesto incremento, quod patienter expectes, augere suæ largitatis dextera inclinetur. Datum Avin. III. non. septembris anno* 1. Non demisit in animum hæc monita Jacobus, sed postea uxorem deseruit, abiitque in Hispanias sub Petro Rege Castellæ stipendia facturus, captusque ab hoste vinculis traditus est, ut suo loco dicetur.

Joanna Regina Sic. censuris soluta.

(e) An. 1. ep. com. 195.

Jacobus Balearis cum ea dissidet.

(f) To. 1. ep. secr. pag. 244.

Monitus ut inita pacta servet.

IX. Cum vero is paterni regni ex Aragonum Regis manibus vindicandi causa Urbanum communem omnium Christianorum parentem ac judicem appellasset, ut causæ suæ æquitatem tueretur; Pontifex ad extinguenda bellorum semina Aragonium hortatus est, ut cum nepote, qui acceptas injurias ex animo delere paratus erat, concordiam componeret.

Intendit litem apud Pont. de regno Balearico.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Aragonum illustri.

Dilectus filius magnificus vir Jacobus infans Majoricarum illustris, nepos tuus, nu-

Monitus Aragonius ut litem componat.

nuper nobis fecit exponi, quod cum ipse inimicitiarum, quæ inter tuam serenitatem, ac claræ memoriæ Jacobum Regem Majoricarum genitorem suum illas (sutore zizaniæ seminante) fuerunt ac pœnarum carceris, aliarumque injuriarum, quas a te asserit recepisse, dispositus sit oblivisci totaliter illasque ex tota remittere, si tuæ benevolentiæ gratiam valeat obtinere, geratque in votis, te non solum ut avunculum, sed ut patrem charissimum filialiter revereri, & cum amicis suis tuæ sublimitati fideliter adhærere; apud serenitatem eandem dignaremur nostras partes apponere, ut eum ad gratiam, & benevolentiam tuam reciperes, ac regnum Majoricarum, & comitatum Rossilionis & Ceritaniæ ad ipsum spectantia, quæ tenes, sibi restituere dignareris. Nos autem inter omnes Christi fideles, præsertim inter principes, & potissime junctos sanguinis vincula, vigere charitatem & pacem præcipuis desideriis affectantes; ac firmitate & prosperitati ejusdem tui culminis expedire credentes, quod idem infans ad tuam benevolentiam reducatur, & quod ex contrario (quod absit) majora possent scandala provenire; magnitudinem tuam rogamus attente, quatenus provide, menteque quieta præmissa considerans, eidem infanti te reddas placabilem, benignum, ac etiam gratiosum, dando viam & ordinationem, quibus de prædictis, vel aliis rationabilibus & utilibus circa ea tractari commode valeat, eaque feliciter, Domino adjuvante, disponi: nos enim pro bono & pace utriusque vestrum, quia utrunque brachiis sinceræ charitatis amplectimur, in his offerimus paternis studiis laborare. Dat. Avin. kal. decembris anno I.

X.

Oborta inter Genuensem & Aragonenm lis de Alguerio.

Recrudescenti etiam veteri discordiæ Petrum Regem inter ac Genuenses occurrere Urbanus studuit, illumque ut oratores ad sedem Apostolicam pro ea componenda mitteret, est adhortatus (a). Vertebatur de Alguerio Sardiniæ arce controversia, quam a Joanne marchione Montisferrati superioris initi fœderis arbitro, lata Astæ sententia adjudicatam Genuensibus contendebat Gabriel Adurnius dux: restituendam vero negabat pluribus de causis Aragonius. Ne itaque res in bellum erumperet, Pontifex Gabrieli, senatui, populoque Genuensi, se pacis interpretem, obtulit (b), cum etiam causæ cognitio ad ipsum ut supremum Sardiniæ dominum spectaret: *Offerentes nos*, inquit, *inter dictum Regem & vos (si justam querelam contra eum habeatis) amicabilem concordiam tractaturos, vel etiam de jure, cum ratione feudi cognitio quæstionis feudalis ad nos feudi dominum pertinere noscatur, & cognitio rei, &c.* Assentiebatur Rex Aragonum, ut controversia Pontifici dirimenda permitteretur:

(a) To. 1. ep. secr. pag. 230.

(b) Ib. pag 234.

Illam ut supremus Sard. dominus dirimere vult Urbem.

at Genuenses Urbano respondere (c), perspicuo & explorato jure Alguerium Sardiniæ ad ipsos ex lata ab arbitro sententia spectare, neque iterum judicio velut de re ambigua experiendum videri: & ad comparandam classem ad invadendam Sardiniam incubuere. At Pontifex iterum ipsos etiam atque etiam VI. kal. decembris rogavit, ne prosilirent in arma: cum negarent Aragonii oratores Alguerium ipsis adjudicatum, rem in controversiam vocari quæ jure discutienda & dirimenmenda esset: atque vel eo magis armis temperandum videri, quo Rex Aragonum se æquitati accommodaret.

(c) To. 2. ep. secr. pag. 12.

Castellanus Aragonium bello urget.

Implicitus is erat alio graviore bello, cujus molem ægerrime sustinere poterat: Petrus enim Castellæ & Legionis Rex, devinctis sibi fœdere Lusitaniæ, Navarræ, Angliæ, nec non Granatæ & Africæ Regibus, infesta in Aragoniam signa una cum Carolo Rege Navarræ intulit, neque agri modo evastati, verum plures nobiles urbes occupatæ, de quibus Mariana (d), ac Surita (e) fusius agunt, utque de pace & jungendis affinitatibus habita fuerint colloquia. Sanciendæ vero erant hæ affinitates alieno sanguine, seque Aragonius ad fratrem Ferdinandum, atque Henricum Trastamaræ comitem Castellani fratrem spurium trucidandos obstrinxisse ferunt. Ita Ferdinandus, ad quem ex omnium consensu Castellæ & Legionis sceptra si Petrus Crudelis nullos relinqueret liberos legitimos, spectabant, a fratre Aragonio cæsus (f), ejusque ditio proditionis impacto crimine occupata. Adibat idem periculum Henricus, sed vir prænobilis Navarrus, cujus fidei commissa erat arx, in qua tum Henricus versabatur, pluris integritatem conscientiæ, quam duorum Regum indignationem fecit (g): ex quo Petrus Crudelis cum promissa ab Aragonio non impleri obtenderet, redintegrare bellum est meditatus. Quæ vero ex his sint secuta, dicetur inferius.

(d) Mariam. l. 17. c. 6.

(e) Surit. lib. 9. an. c. 43. 44. 45.

Expetitus a Castellano hostium sanguis.

(f) Cap. 47. & Mar. c. 6.

Fugit Henricus Trastamaræ comes.

(g) Ma. eod. c. 6.

XI.

Jacta inter Cæsarem & Ungarum belli semina.

Conflabatur etiam tum bellum rei Christianæ periculosissimum inter Carolum Imperatorem, cujus partibus marchio Moraviæ adhærebat, & Ludovicum Regem Ungariæ ac Rodulphum Austriæ ducem fœderatos, nisi Urbanus Papa illud apostolica sollicitudine extinguere studuisset. Missus est eam ob causam Petrus episcopus Vulteranensis Apostolicæ sedis internuntius in Ungariam ac Germaniam: de qua imposita provincia subjectum diploma exaratum. (b)

Urbanus, &c. venerabili fratri Petro episcopo Vulteranensi Apostolicæ sedis nuncio salutem.

Nuper in nostræ promotionis ad apicem summi apostolatus exordio, de imperii Romani, ac Regum & principum aliorumque

(b) To. 1. ep. secr. pag. 69.

Præfocata pontificio studio.

Christi fidelium tranquillitate soliciti, de ipsorumque statu paterna investigatione quærentes, admodum dolenter audivimus, quod quædam discordia dudum inter charissimum in Christo filium nostrum Caeolum Romanorum Impeeatorem sempee Augustum, ac dilectum filium nobilem virum Joannem de Boemia marchionem Moraviæ fratrem suum ex parte una, & charissimum in Christo filium nostram Ludovicum Regem Ungariæ illustrem & dilectum filium nobilem virum Rodulfum ducem Austriæ ex altera, procurante satore zizaniæ suscitata, nondum fuit prout sperabatur, ad finem optatæ pacis adducta; quamvis sub pendulo sufferentiarum deducatur in longum. Nos igitur timentes, ne scintilla tenuis non extincta, in flammam (quod absit) transeat destructivam, apostolicæ provisionis remedium in hac parte providimus adhibendum: & de zelo pacis, ac circumspectionis industria tuæ fraternitatis in his & aliis gerentes in Domino fiduciam pleniorem, te velut pacis angelum, de fratrum nostrorum consilio, ad præfatorum discordantium partes, ac præsentiam propterea duximus destinandum, &c. Datum Avin. IX. kal. februarii anno I. Solicitati sunt pluribus hortatoriis literis Imperator (a) & Moraviæ marchio (b) illius frater, ut a bello temperarent: tum Arnestus (c) Pragensis, Gerlacus (d) Moguntinus archiepiscopi, Albertus Zwerinensis episcopus, aliique plures præsules ac principes, ut sopiendæ exortæ dissensioni operam darent. Pariterque Rudolphus dux Austriæ (e) ac Lodovicus (f) Ungariæ Rex moniti, ut faciles se ad controversiam ex consilio internuntii apostolici componendam præberent: quo etiam argumento ad Reginas matrem & conjugem datæ literæ (g) IX. kal. februarii. Sed jam Elisabetha senior e vivis excesserat: cujus rei audita fama, Urbanus Ludovicum Regem amissæ matris dolori indulgentem ad Christianam constantiam spe immortalitatis erexit (h). Initam porro ejusdem internuntii apostolici opera inter Ungarum ac Germanum pacem, tradunt Poloni scriptores (i) hoc anno: quam ad sequentem conferendam ex pontificiis literis visuri sumus. Nunc res Polonicas perstringemus.

(a) To. I. ep. secr. p. 70
(b) Pag. 71.
(c) Ead. pag.
(d) Pag. 72.
(e) Pag. 71.
(f) Pag. 70. 73.
(g) Pag. 71.
(h) Pag. 75.
(i) Michov. l. 4. c. 20. Crom. l. 12.

XII. Casimiri Regis Pol. vesania.

Volutabatur in libidinum cœno Casimirus Rex Poloniæ, qui ut licentius fræna intemperantiæ laxaret, Adleidem Reginam thoro regio pepulerat: quem adeo ad obscœna prostratum referunt authores Poloni, ut Esthere Judæa abuteretur, ex qua susceptas filias ad cumulum impietatis in Judaica superstitione educari sit passus. Ut vero vesanum Regem ex flagitiorum volutabro erigeret Pontifex, ad quem de Reginæ Adleidis divortio controversia erat delata, Casimirum paterno amore est adhortatus (k), ut Reginam ad se revocaret. Ex his vero authores Polonicos emendes, qui longe ante hæc tempora Adleidis Reginæ mortem collocant, deque aliis Casimiri nuptiis agunt, quæ nonnnisi adulterinæ esse potuerunt. Cæterum poscenti apostolicam opem adversus Lithuanos & Tartaros Casimiro Regi, Pontifex veniæ spem fidelium pollicitus est, (l) qui in pugnæ adversus fidei hostes ardore caderent, vel ex acceptis vulneribus mortem obirent.

(k) To. I. ep. secr. p. 103.
(l) An. I. ep. com. 443.

Urbanus, &c. universis Christifidelibus præsentes literas inspecturis.

Petitio pro parte charissimi in Christo filii nostri Casimiri Regi Poloniæ illustris nobis nuper exhibita continebat, quod ipse pro regno sui Poloniæ, quod prope nationes perversas infidelium consistit, defensione fidelium eget subsidiis adjuvari. Nos itaque ipsius Regis in hac parte supplicationibus inclinati, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi; & illa, quam dominus noster Jesus Christus (licet indignis) ligandi atque solvendi contulit potestatem, omnibus Christifidelibus, qui eidem Regi pro defensione dicti regni, contea Libuanos, Tartaros, & alios infideles ac schismaticos auxilium dabunt infra duodecim annos, a data præsentium computandos, & ibi pro defensione hujusmodi insultum, guerram, vel bellum faciendo decesserint, seu fuerint vulnerati, si alibi ubicumque de talibus vulneribus decedere eos contingat, suorum de quibus fuerint veraciter corde contriti & ore confessi, plenam remissionem peccaminum indulgemus. Datum Avin. VIII. id. julii anno I.

Noxarum venia Polonis in bello contra impios morientibus proposita.

XIII.

In Suecia Magnus Rex, imbutus in episcopum Lincopensem malevolentia, ipsum apud sedem Apostolicam multis criminibus oneravit (m): nefarias nimirum in regiam dignitatem, ac Suecum regnum conjurationes meditatum; orabatque ut deturbaretur episcopali sede, & ad eam Gotscalis familiæ Dominicanæ alumnus, qui ipsi a sacris confessionibus erat, transferretur. Sed cum objecta crimina non probaret, Pontifex ne ad regiam gratiam justitiæ lancem inflecteret, hæc Regi rescripsit: *Quia idem episcopus secundum jura a dicta sua ecclesia, cui alligatus existit, absque rationabili causa probata amoveri non debet, & privationum ipsius non servato juris ordine juste ac honeste facere non possemus, tua devota prudentia moleste non ferat, si (ut petisti) tuam petitionem hujusmodi non duximus adimplendam. Verum si aliquis vel tuo nomine, vel alias velit eundem episcopum accusare, accusationemque prosequi secundum viam juris & consuetudinem Romanæ ecclesiæ, parati sumus*

(m) To. I. ep. secr. p. 242.

Suecus Lincopensem episc. exauctorari a Pont. postulat.

Negat Pont. non probato crimine deturbandum transferendumve.

mus in hac parte, quanto citius poterimus, facere justitiæ complementum. Dat. Avin. kal. septembris anno 1.

Eversus regno Suecus a Lincopensi episc.

De Nicolao episcopo Lincopensi agit Suecarum rerum author (a), ac tradit, ipsum una cum aliis proceribus tyrannidis a Magno exerceri solitæ odio Albertum Magnopolensis ducis filium ex sorore Magni nepotem ad Gothorum Suconumque solium communibus suffragiis vocasse hoc anno: Ipsoque ad Stocholmiam Suecorum regiam deducto, populos acceptis a Magno injuriis fessos ejus jugum excussisse: ac præsulum & aliorum regni ordinum habitis conventibus, eidem Magno publicæ rei male administratæ, spretæ ecclesiæ authoritatis ac fidei Christianæ, sacramenti in solemni regia inunctione dati ludibrio habiti, violatarum legum omnium, populorum nimiis vectigalibus oppressorum judicium intentatum: cumque non compareret, a senatu Sueco indignum regia dignitate pronuntiatum: atque ita Albertum Regem creatum, tradit idem author: Albertum deinde in eam concordiam consensisse, ut regni partem, nimirum Gothiam Magno permitteret (b): neque ita multo post, dum Albertus Finlandico bello esset implicitus, Magnum Haquini filii, qui Norvegianum regnum tenebat, ac Waldemari Regis Daniæ auxiliis fretum, recuperare regnum pertentasse: sed deletum prælio a nepote Alberto conjectum in vincula, in quibus septennio fuit, donec filius Haquinus fortissimo succinctus exercitu ad Stocholmiam usque regiam pervagatus, e carcere eripuit parentem: qui demum infeliciter aquis mersus periit. Hæc licet temporibus discreta, hoc tamen loco conjungenda visa sunt.

(a) *Magnus l. 21. c. 9. & 10. Albert. Crant. Suec. l. 5. c. 30. 31. 32.*

Quæ objecta illi fuerint crimina.

Gotiæ restituitur.

(b) *Magn. l. 10. Crantz. l. 31.*

Captus in acie a nepote carceri traditur. Liberatur a filio, & demum aquis perit.

XIV. Danus Pontificem adire cogitat.

Agitabat hoc tempore Waldemarus Daniæ Rex adire sedem Apostolicam, piumque desiderium Urbano significavit. Cui Pontifex amantissime a se exceptum iri rescripsit his verbis (c): *Gratanter recepimus, valdeque lætanter audivimus, quod tua persona magnifica & devota intendit de proximo sedem Apostolicam visitare: proindeque tuæ devotionis plenitudinem commendantes, te sicut charissimum filium nostrum, quem jucunde videbimus, desiderabiliter expectamus, petitasque literas de securo conductu pro te ac gentibus tuis concessimus incunctanter. Dat. Avin. XI. kal. januarii anno 1.* Extat in pontificio regesto hujusmodi liberi commeatus syngraphæ formula data (d) ad eundem Regem, quem quidem postea ad sedem Apostolicam accessisse, ut de instruenda expeditione pro recuperando oriente consilia conferret, mox visuri sumus.

(c) *Tom. 2. ep. secr. p. 42.*

Datum illi a Pont. responsum.

(d) *Ib. p. 52.*

Convenerant (e) antea Urbanum verno tempore Joannes Francorum & Petrus Cypri Reges, ut universos fideles accenderent ad delendam insaniam, qua Mahometani Christianum nomen inusserant, occupato oriente, suæque subjecta servituti Palæstina dominico olim cruore consecrata: Joanneque Francorum Rege (qui verterat religioni ac divinæ vindictæ ob neglectas belli sacri a patre voto suscepti curas omnia mala, quibus fuerat obrutus) Christianas copias cruce insignitas ductare in Saracenos spondente, Urbanus universorum fidelium, qui ex omnibus regnis ad Jesu Christi signa accederent, expeditionem adversus Saracenos Asiaticos indixit, cui memoratum Francorum Regem præfecit; de quo hæc MS. Vaticanum refert (f): *Ejusdem mensis,* nimirum martii hujus anni, *die mercurii XXIX. dominus Petrus Rex Cypri intravit curiam, & in die veneris sancta cruce signatus est per dominum Papam una cum filio Regis & multis nobilibus contra Turcas. Aprilis die XII. Papa prædicavit crucem contra Turcas, ordinans passagium generale, cujus capitaneum constituit Joannem Regem Franciæ tunc præsentem, qui ibidem juravit passagium facere a martio præterito infra duos annos.* Eadem confirmat vitæ Urbani author (g). *Post dictam,* inquit, *promotionem Urbani Papæ ad ipsum satis cito venerunt Joannes Francorum, Petrus Cypri, & Daciæ Reges causa ipsum visitandi, sibique reverentiam exhibendi: qui demum cum suis voluntate & deliberatione & consilio ad faciendum generale passagium ultramarinum, & specialiter contra Turcos, se mutuo astringunt; fueruntque cum multis aliis magnis & notabilibus viris crucesignati per dictum Papam: qui etiam pro tunc crucem contra Turcos prædicavit, ordinans dictum generale passagium, cujus capitaneum constituit præfatum Joannem Francorum Regem, personaliter onus hujusmodi in se suscipientem.*

(e) *To. 1. ep. secr. p. 170.*

Gallus & Cyprius Reges de bello in oriente gerendo paciscuntur.

Indictum ab Urbano sacrum bellum.

(f) *MS. bibl. Vat. sig. num. 3765.*

(g) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

XV. Rex Francorum creatus expeditionis dux.

Extat de his pontificium ad Francorum Regem diploma (h), quo exercitus crucesignati dux decernitur. Indictæ vero expeditionis tres causæ afferuntur: indignitas rei, ut consecrata Christi vestigiis redemptionisque mysteriis loca a Mahometanis contaminari ferant Christiani: recuperandæ Syriæ eximia occasio, cum pestilentia exhaustæ sint Saracenorum vires: ingravescentis Turcicæ tyrannidis reprimendæ necessitas, cum proximi discriminis terror impendeat, ne Christiana respublica a Turcis opprimatur, ni mature eorum grassationes coerceantur.

(h) *An. 1. ep. com. 26.*

Urbanus, &c. Joanni Regi Franciæ illustri.

Pontificiæ ea de re literæ.

Dolenter referimus, quod olim peccatis exigentibus terram sanctam Agarenorum gens perfida, ejusdem Salvatoris & suæ orthodoxæ fidei inimica, a longis retro temporibus non absque damnosa negligentia

Chri-

De Sarac. Turcorumque grassationibus.

Christiani populi occupavit; prout detinet occupatam, eam polluendo abominandorum patratione scelerum, ac pro ancilla tenendo, quæ domina gentium debet esse. Accedit quoque ad hujusmodi infelicitatis augmentum illa ærumnosa calamitas, quam ex oppressione Turcorum crudelium patitur Christianus populus orientis, & quæ tantu gravior redditur, quanto iidem Turci viciniores fidelibus extiterint, grassantur sævius & facilius in eosdem; quantoque ipsorum rabies semper excrescens, & cruorem Christianum aspirans effundere, majus potest Christianitati generare periculum, nisi eorum, qui in sua feritate confidunt, præsumptuosa temeritas per ipsorum fidelium potentiam reprimatur. Quæ omnia nuper divino spiritu, (ut pie credimus) inspirante, charissimus in Christo filius noster Petrus Rex Cypri illustris prudenter consideraat, & bis majora pericula toti Christianitati, si opportunum in præmissis non apponatur remedium, probabiliter proventura formidaat; de statu dictorum infidelium, [*quem ex ipsorum mortalitatibus & discordiis debilitatum & prostrationi dispositum asserit, præsertim ex captione civitatis Sataliæ, ac nonnullorum castrorum & locorum, quæ idem Rex suis providentia personalibusque laboribus & expensis de manibus infidelium prædictorum eripuit, ex quo infideles ipsos multus, ut asseritur, timor invasit*] *plenarie informatus, sicut princeps magnanimus & devotus, non vitatis pro Dei servitio itinerum longorum periculis, ad Apostolicam sedem se transtulit, nobis & fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, ac tibi & aliis catholicis principibus & magnatibus, aliisque fidelibus populis vias ac modos vivæ suæ vocis oraculo prudenter ostendens, per quos istis temporibus potest faciliter eorundem Agarenorum & Turcorum elidi potentia, & fieri recuperatio dictæ terræ.*

Ut Pestilentia debilitatæ sint eorum vires.

Contremiscant pavore. Expositus a Cyprio eorum status.

Hæc siquidem tu, fili charissime, devote ac gaudenter accipiens, desiderium transfretandi, quod asseruisti diutius in tuo corde gessisse, nunc in lucem devotius produxisti: nam tu & præfatus Rex Cypri aliique multi nobiles tum tua & eorum potentia pro recuperatione terræ sanctæ prædictæ promisistis personaliter transfretare, ac recepistis de manibus nostris venerabile signum crucis, quod multi nobiles & magnates ad sedem venientes eandem, cum devotionis plenitudine quotidie postulant, & recipiunt reverenter: nosque præmissa cum ingenti considerantes lætitia, capientesque tam tuam sublimitatem & eundem Regem Cypri, quam alios fervore hujusmodi devotionis accensos in tanto Salvatoris nostri prædicti promovendo negotio spiritualibus & temporalibus auxiliis confovere, matura super his deliberatione præhabita, de dictorum fratrum consilio indiximus ad dictam terram sanctam & alias partes infidelium orientis passagium generale, omnibus qui ad hoc transfretabunt, indulgentias & privilegia, transfretantibus in dictæ terræ subsidium consueta concedi, auctoritate apostolica concedentes; ac te ipsius passagii & totius exercitus Christiani, qui transfretabit in illo, rectorem constituimus & capitaneum generalem: ac nihilominus alias nostras literas inde confectas verbum crucis cum certis gratiis & indulgentiis in regno Franciæ mandavimus prædicari: & tam tibi quam cæteris crucesignatis & crucesignandis kal. martii anni Domini millesimi trecentesimi sexagesimi quinti proxime secuturi pro termino ad transfretandum in dicto passagio duximus assignandas. Tuque hujusmodi capitaneatum reverenter acceptans, personaliter in eisdem nostris manibus ad sancta Dei evangelia juravisti, quod in eisdem kalen. vel ante, dicti passagii iter arripies, illudque deinde, justo & legitimo impedimento cessante (*sub certis tamen conditionibus modis, & formis in aliis nostris literis* (a) *super hoc confectis seriosius annotatis*] *realiter & personaliter prosequeris, &c.* Adduntur plura de colligendo auro subsidiario ad belli sacri instruendum apparatum, sumptusque conficiendæ expeditionis sustentandos. *Dat. Avin. 11. kal. aprilis anno* 1. Initas porro inter Pontificem Gallumque Regem pactiones pro sacra expeditione promovenda silentio prætermimus, cum ob Joannis intempestivum obitum irritæ ceciderint.

Gallus & Cyprius a Pont. crucis symbolo insigniti.

Constituta expeditionis dies.

(a) *Ext. ib. ep.* 17.

XVI. Talayrandus Card. creatus in exercitu legatus.

Demandatum vero est legationis apostolicæ munus Talayrando Cardinali, ut veteri more sacris rebus in oriente præesset, ac necessaria ad divinæ amplificationem gloriæ urgeret; de quo refert hæc Urbani vitæ author (b): *Adjunxit dominum Talayrandum de Petragoriis episcopum Albanensem Cardinalem, quem legatum de latere ordinavit secum profecturum.* Præterea fuere imperatæ sacerdotibus decumæ (c), aliæque pro conficiendo bello sacro rationes conquisitæ. Tum præsulibus data imperia (d), ut indictam religiosam militiam e sacro suggestu promulgarent, eamque professuros crucis symbolo distinguerent. Tum intentatum anathema iis omnibus, qui Gallum Regem a suscepto pio consilio restituendæ Syriæ religionis revocare molirentur: quo argumento transmissæ encyclicæ literæ, precesque solemnes ad opem divinam conciliandam indictæ (e).

(b) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

(c) *An.* 1. *ep. com.* 17.

(d) *Ib. ep.* 18. *usque ad* 36.

(e) *Ead. ep.* 36.

Urbanus, &c. venerabilibus fratribus archiepiscopo Rhemensi & suffraganeis.

Objectum anathema Gallum a bello avocaturis.

Providere volentes, ne dictus Rex Franciæ malitiosis aliquorum suasionibus vel inductionibus a tam sancto proposito quomodolibet retrahatur, sub anathematis pœna districtius inhibemus, ne quis Regem ipsum

sum a proposita prosequendi & perficiendi dictum sanctum passagium malitiose retrahere seu revocare præsumat. Et quia nonnunquam venit in dubium, decimam & alia subsidia memorata ad tanti prosecutionem negotii non sufficere, ipsumque negotium longe majoris subventionis beneficio indigere, & ad illud coadjuvandum cunctorum fidelium grata subsidia existere opportuna; fideles eosdem ad hoc quibusdam spiritualibus munificentiis, indulgentiis videlicet & remissionibus providimus invitandos.

XVII. *Quocirca fraternitati vestræ de dictorum fratrum consilio per apostolica scripta committimus & mandamus, vos nihilominus obsecrantes per aspersionem pretiosi sanguinis Jesu Christi, quatenus commemorantes attente statum lugubrem dictæ terræ, ac provide considerantes, quod cum fidelium suorum regiminis vos velut in solicitudinis partem assumptos præfecerit Dominus, ad promotionem hujusmodi sancti negotii plus ceteris tenemini ex officio pastorali tanquam præcones fideles & fortes athletæ fidei contra prædictos perfidos hostes Christi, singuli videlicet vestrum in singulis vestris civitatibus & diœcesibus per vos & alias personas ecclesiasticas seculares & regulares ordinum quorumcumque, quae ad hoc idoneas fore videritis, cunctis Christi fidelibus juxta datam vobis & eis a Deo prudentiam proponatis publice verbum crucis; & venerabile signum ejus quibuscumque fidelibus illud suscipere devote volentibus (quos ad hoc atiles fore credideritis) concedatis, ipsorumque humeris imponatis; fideles eosdem, quos ad audiendum propositionem ipsam, quoties expedierit, ad loca idonea convocare possitis, solicitis exhortationibus & opportunis instantiis inducentes, ut suscipientes cum reverentia signum crucis, ipsumque suis cordibus imprimentes, contra hostium prædictorum perfidiam, & ad ejusdem terræ sanctæ succursum assurgant viriliter, ac negotium ipsum ferventer assumant, & ferventius prosequantur, &c.*

Jussi præsules e suggesto fideles incitare ad pia arma.

Interjectis pluribus de habendis sacris concionibus ad fideles in sacram militiam alliciendos, proponenda iis veniæ spe, recipiendis in clientelam apostolicam bonis eorum, qui Francorum Regem stipaturi essent in Asiatica expeditione, hæc decernit ad contrarios obices discutiendos.

Piratis eorumque participibus pœnæ intentatæ.

Ceterum quia cursarii & piratæ nimis impediunt subsidium terræ sanctæ, capiendo & spoliando transeuntes ad illam & redeuntes ab ea, ipsos quoque & principales adjutores & fautores eorum excommunicationis vinculo curabimus denuo innodare, sub interminatione anathematis inhibendo, ne quis scienter cum eis communicet in aliquo venditionis vel emptionis contractu; ac injungendo rectoribus civitatum & locorum suorum, ut eos ab hac inquietatione revocent & compescant; alioquin in personas & terras eorum per ecclesiarum prælatos volumus severitatem ecclesiasticam exerceri. Quia vero ad hoc negotium exercendum est permaxime necessarium, ut principes & populi Christiani ad invicem astringantur vinculo charitatis & pacis, injungimus ecclesiasticis prælatis, ut discordantes ad veram pacem reducere studeant, aut ad firmam treugam inviolabiliter observandam; & qui acquiescere forte contempserint, per excommunicationis in personas, & interdicti sententias in terris eorum arctissime compellantur; nisi forte tanta fuerit inimicorum malitia, quod ipsi non debeant tali pace gaudere. Quod si forsan censuram ecclesiasticam vilipenderent, poterunt non immerito formidare, ne per authoritatem ecclesiasticam contra eos tanquam turbatores negotii Crucifixi secularis potentia inducatur, &c. Paucis interjectis de truncis concavis tribus clavibus obserandis, in quos fideles stipem in sacri belli usum vertendam demitterent, subdit.

XVIII. Indictæ solemnes preces pro felici successu.

Porro desiderantes, quod hujusmodi negotium optatum sortiatur effectum, & ejusdem Regis & aliorum Christi fidelium pia devotio orationum adjuta suffragiis circa prosecutionem dicti negotii efficacius roboretur; authoritate præsentium ordinamus, ut in singulis supradictis & aliis etiam regularibus ecclesiis dicti regni qualibet hebdomada semel certa die, pronuntianda populo, unam missam pro liberatione dictæ terræ de manibus hostium prædictorum, præfata prosecutione durante, cum infrascriptis orationibus solemniter celebretur; ita tamen quod in prima de Trinitate, in secunda de cruce, & in tertia hebdomadis de beata Maria Virgine, & sic deinceps missæ hujusmodi debeant celebrari; nisi forsan id festivitatis alicujus solemnitas impediret: quo casu post orationes festi ordine suo semel in hebdomada dicantur orationes hujusmodi, ut præfertur. Cunctis vero fidelibus vere pœnitentibus & confessis, qui durante prosecutione dicti negotii pro ipsius consummatione felici devote ad Dominum preces effundunt, decem dies, videlicet diebus singulis, quibus oraverint, de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus. Prædictæ autem orationes sunt istæ; Deus qui admirabili providentia cuncta disponis, te suppliciter exoramus, ut terram, quam Unigenitus tuus proprio sanguine consecravit, de manibus inimicorum crucis eripias, & eam in Christiana religione tuo nomini servire concedas. Per eumdem, &c. Oratio secunda: *Sacrificium Domine, quod immolamus intende, ac propugnatores tuos ab hostium malignitate custodias, & in tua protectionis securitate conserves.* Alia post communionem: *Protector noster aspice Deus, & fideles tuos ab hostium defende periculis, ut ab omni per-*

Propositæ eas fusuris indulgentiæ.

perturbatione securi libera tibi mente deserviant. Per Dominum nostrum, &c. Dat. Avin. 11. kal. aprilis an. 1. His ita decretis non modo sacri concionatores Christianam juventutem armis idoneam ad sacrandas Christi vires accendere aggressi sunt, verum etiam ad urgendam magis eam expeditinnem visum est, ut Petrus Rex Cypri, partis de Turcis triumphis clarissimus, occidentis regna obiret, principesque ad tantæ gloriæ societatem alliceret, ut narrat Urbani vitæ scriptor (*a*): *Pro passagii,* inquit, *hujusmodi prosecutione fuit pro tunc de consensu unanimi prædictorum missus dictas Petrus Rex Cypri ad partes occidentales causa exhortandi & inducendi earum principes, ut vellent se astringere ac disponere ad passagium memoratum.*

(*a*) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

XIX. Cum vero Joannes Francorum Rex nisi vertente biennio iter aggredi non posset, ut labefactatum superioribus bellis regni statum componeret, necessariumque apparatum instrueret, Petrus Rex Cypri universo crucis symbolo insignito exercitui præire constituit, ut illi viam muniret; cui Pontifex auxilia e regnis elicienda attribuit (*b*): *Quia*, inquit, *Rex Franciæ, prout nobis asseruit, commode nequit nisi circa præfatum terminum, nimirum biennalem, versus dictas terras & partes arripere iter suum: & tu, qui es ad præsens apud sedem constitutus eamdem, ad succurrendum eisdem fidelibus & conatus eorumdem infidelium deprimendum velut athleta Christi ac præcursor intrepidus proponis, prout nobis asseruisti, satis ante dictum terminum cum auxiliis citramarinorum fidelium transfretare; nos tibi certa subsidia fidelium in Gradensi, Salzeburgensi, Strigoniensi, Colocensi, Jadrensi, Spalatensi, Ragusinensi, Antibarensi, Duracensi, Patracensi, Corinthiensi, Atheniensi, Neopatrensi, Pairensi, Colossensi dicta Rhodo, Cretensi, Corsiensi, & Nicosiensi, Panormitana, Messanensi, & Montis regalis civitatibus, diœcesibus, & provinciis; ac etiam in Aquilejensi, Concordiensi, Tergestina, Jistinopolitana, Polensi, Parentina, Emonensi, Pecenensi, ac Pecensi & Cassensi civitatibus & diœcesibus, cæterisque partibus ultramarinis duximus concedenda, &c.* Tradita etiam eidem Regi pia legata, quæ sexennali flexu pro terra sancta liberanda relinquerentur. *Dat. Avin. 11. kal. Aprilis anno 1.*

Cyprius Rex præire Gallo constituit.

(*b*) *Eod. an. 1. ep. com. 58. & to. 1. ep. secr. p. 170.*

In quibus provinciis decreta illi subsidia.

Derivatæ (*c*) etiam in ejusdem belli sumptus omnes mulctæ, quæ a fœneratoribus raptoribusque repeterentur cum de dominis, quibus rapta restituenda essent, non constaret, tum eleemosynæ, quæ a fidelibus in capsas in locis sacris expositas demitterentur. Concessum (*d*) etiam jus, ut quantas posset maximas in iisdem regnis & provinciis copias contraheret. Ex aliis vero regnis duo millia equitum, peditum sex millia conscriberet, excepta Gallia, e qua ducentos equites cataphractos educeret: *Tibi*, inquit, (*e*), *concedimus, quod ducentos nobiles equites armatos de dicto regno Franciæ, ac duo millia equitum, & sex millia peditum cum eorum comitivis, familiaribus, commensalibus de quibuscumque mundi partibus, excepto regno Franciæ, & qualcumque gentes armigeras de quibuscumque societatibus ubilibet constitutas; nec non universos & singulos de Aquilejensi, Gradensi, & Salzeburgensi provinciis, ac Ungariæ & Cypri regnis, & partibus Sclavoniæ, ac insula Siciliæ & insulis ei adjacentibus, nec non Romania & cæteris aliis partibus ultramarinis ducere seu mittere & tenere valeas etiam ante terminum memoratum, &c.* Proponit indulgentiarum præmia Petri Cypri Regis signa secuturis, ac præsules auctoritate instruit, ut sacrum crucis symbolum iis imponant. Quibus literis VIII. kal. junii adjecta. Ut vero Cyprius Rex plures trahere ad sacrum bellum posset, & conficere exercitum, multis eum Urbanus apostolicis beneficiis & privilegiis auxit (*f*).

(*c*) *Eod. an. 1. ep. com. 59.*

(*d*) *Ibid. ep. 60.*

(*e*) *Ib. ep. 58. & to. 1. ep. secr. p. 170.*

Comparandi exercitus data ei potestas a Pont.

(*f*) *Eod. to. 1. ep. secr. pag. 173.*

XX. His de gemina expeditione a Cypri & Francorum Regibus conficienda constitutis, Dei vicarius alios Reges ac principes ad tanti operis & gloriæ societatem pellicere apostolicis adhortationibus, atque in primis Carolum Imperatorem Romanorum eundemque Regem Boemiæ pio studio accendere ad sacra arma corripienda, ac nunquam intermorituras palmas colligendas annisus est. (*g*) Exposuit, ut Cyprius Rex jam Turcas edomare cœpisset: Sataliam ac plures arces alias eripuisset Turcis: Mahometanos pestilentiæ flagello attritos adeo, ut sustinendis Christianorum armis pares esse non possent: liberandæ ex impiorum servitute Syriæ tempus, continentibus tot ætatum votis flagitatum appetiisse.

Admoniti Reges de sacro gerendo bello.

(*g*) *Ib. p. 161.*

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto salutem.

Descendens a Patre luminum Spiritus mentium illustrator mirificus, datorque optimus gratiarum, ubi & quando vult catholicorum principum aliorumque suorum fidelium cordibus illa inspirat cupere & cupita proficere, quæ sint ad Dei laudem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, ejusque hostium repressionem, ac salutem eorundem fidelium animarum: datque tempus acceptabile, & dies salutis indulget, quibus proprium exequendo debitum sicut filii benedictionis & gratiæ, Patris & domini nostri ulciscantur injurias, ut dignas reddantur hereditatem paternam & dominicam possidere; tollantque Christianitatis approbrium, adeo jam quasi dimissum, quod infideles illud existimant sempiternum. Sane do-

Urbani ad Carolum Imp. literæ.

dolenter referimus, quod olim, peccatis exigentibus, terram illam, quam salvator noster Dei filius dominus Jesus Christus, sua præsentia conversationis illustrans, in ipsa pro nostra redemptione mortem nostram moriendo destruxit, & vitam sua resurrectionis gloria reparavit, Agarenorum gens perfida, ejusdem Salvatoris & suæ orthodoxæ fidei inimica, a longis retro temporibus non absque damnosa negligentia Christiani populi occupavit, prout detinet occupatam, eam polluendo abominandorum patratione scelerum, ac pro ancilla tenendo, quæ domina gentium solet esse. Accedit quoque ad hujusmodi infelicitatis augmentum illa ærumnosa calamitas, quam ex oppressione Turcorum crudelium patitur Christianus populus orientis, qui tanto gravior redditur, quanto iidem Turci, viciniores fidelibus existentes, grassantur sævius & facilius in eosdem, quantoque ipsorum rabies semper excrescens, & cruorem Christianorum aspirans effundere, majus potest Christianitati generare periculum, nisi eorum, qui in sua feritate confidunt, præsumptuosa temeritas per ipsorum fidelium potentiam reprimatur.

Argumenta pro suscipiendo bello sacro.

Petita ex Palæstinæ servitute.

Ex tyrannide Turcarum.

XXI. Quæ nuper, divino Spiritu inspirante, charissimus in Christo filius noster Petrus Rex Cypri illustris, cujus regnum est in ipsorum infidelium faucibus constitutum, prudenter considerans, & majora pericola toti Christianitati, si opportunum in his non apponatur remedium, probabiliter proventura formidans, de statu dictorum infidelium (quem ex ipsorum mortalitatibus & discordiis debilitatum, & prostrationi dispositum asserit; præsertim ex captione civitatis Sataliæ, ac nonnullorum castrorum & locorum, quæ licet admodum fortia idem Rex suis providentia, personalibus laboribus, & expensis de manibus infidelium prædictorum eripuit, ex quo infideles ipsos multus, ut asseritur, timor invasit) plenarie informatus, sicut princeps magnanimus & devotus, non vitatis pro Dei servitio itinerum longorum periculis, ad partes occidentales, & demum ad Apostolicam sedem accessit, nobis ac fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, & catholicis principibus ac magnatibus, aliisque fidelibus populis vias & modos prudenter ostendens, per quos istis temporibus potest faciliter eorumdem Agarenorum & Turcorum elidi potentia, & fieri recuperatio terræ sanctæ.

Ex imminenti discrimine ni bellum illis inferatur.

Ex pronis in exitium eorum rebus.

Hæc siquidem charissimus in Christo filius noster Joannes Rex Franciæ illustris gratanter accipiens, desiderium transfretandi, quod diutius (ut asseruit) gessit in corde, produxit in lucem: nam ipse ac præfatus Rex Cypri, aliique multi nobiles cum eorum potentia, pro recuperatione terræ sanctæ prædictæ promiserunt personaliter transfretare, ac receperunt de nostris manibus venerabile signum crucis: quod multi magnates, & nobiles ad sedem venientes eamdem, cum devotionis plenitudine quotidie postulant, & recipiunt reverenter. Nosque præmissa cum ingenti lætitia intuentes, & cupientes tam dictos Reges, quam alios in tanto Salvatoris nostri prædicti promovendo negotio spiritualibus & temporalibus auxiliis confovere, matura super iis deliberatione præhabita, de dictorum fratrum consilio indiximus ad dictam terram sanctam & alias partes infidelium orientis passagium generale, inchoandum kal. martii anni nativitatis Domini millesimi trecentesimi sexagesimi quinti proxime secuturi; & consueta indulgentiam ac privilegia omnibus ad hoc transfretaturis duximus concedenda: & deinde diligentius attendentes, quod idem Joannes Rex eximiæ devotionis ardorem, quem claræ memoriæ nonnulli Reges Franciæ pro ipsius terræ sanctæ recuperatione hactenus habuerunt, pie memorans, illum in se virtuosæ successionis salutari funiculo derivavit: provida super iis cum eisdem nostris fratribus deliberatione præhabita, eumdem Joannem Regem præfati passagii & omnium, qui transfretare voluerint, capitaneum constituimus generalem. Quæ omnia magnitudini tuæ, aliisque catholicis Regibus atque principibus, ac magnatibus & populis decrevimus intimanda, ut tempus illud acceptabile datum a Domino in humilitatis spiritu cognoscentes, interim si qui eorum habeant cum aliis Christianis discordiam, pacem & concordiam, sine quibus negotium ipsum prosperari non posset pro Dei reverentia studeant firmis stabilitatibus invicem reformare, ac ad prosequendum hujusmodi Dei & fidei præfatæ negotium magnifice se accingant, illud in personis propriis vel alias, prout eis possibile fuerit, prosequendo.

Ex Galli & Cyprii jurata societate.

De indicto expeditionis die.

Gallorum Rex crucesignatorum dux creatus.

Inter alios autem principes, quos plus deceat ad hujusmodi tam salubre negotium excitari, & ad ipsius prosecutionem plenis effectibus dare opem, imperiali celsitudini convenire prospicimus, ut ad hoc tanto ferventius animeris quanto ab excellentia tua hoc magis exigitur inter omnes principes orbis terræ: quantoque Regi regum, domino dominantium, qui magna potentia & gentibus aptis ad bellum dominicum te vallavit, exinde majus præstabis obsequium, & ab ipso præmium prosequeris. Eapropter imperialem sublimitatem paterna charitate requirimus, & affectuose rogamus, eidem pro sua salute, suique culminis gloriosius extollendo præconio suadentes, quatenus præmissa devote considerans, ad assumendum cum tua præcellenti potentia tam pium tamque acceptum Deo negotium, per quod contenditur certius ad excelsa, more Christianissimi ac potentissimi principis ardentius inducaris; & ad prose- XXII.

Rogatus Carolus ut sacrum bellum promoveat.

cutionem ipsius tam magnifice te disponas, quod aliis Christianis principibus & magnatibus gloriosum exemplum tribuas similiter faciendi, teque securius imitandi. Quis enim poterit diffidere vel trepidare fidelium hujusmodi sancte se dedicare negotio, ubi potentiæ tuæ robur adesse præsenserit, & tam magnanimi principis firmissimum fundamentum? Profecto si, prout indubia credulitate tenemus, præfatum negotium ferventer ac potenter assumpseris, multos & magnos principes, aliosque fideles ad tui imitationem allicies, & allectos in sancti propositi perseverantia conservabis: ex hoc enim tibi & aliis fructuosus existes, & ex aliorum operibus, quæ tuo causabuntur exemplo, multiplicabitur tibi meritum apud Deum. Ut autem ad assumptionem & prosecutionem hujusmodi eo libentius te disponas, quo de gratia & favoribus dictæ sedis te senseris certiorem, eidem sublimitati euomnibus, quæ ad ipsius honorem & commodum noverimus cedere, promptis affectibus, & prout cum Deo poterimus, gratis effectibus assistemus. Dat. Avin. VIII. kal. junii anno primo.

Cæteris principibus exemplo præluceat.

XXIII. Conceptæ sunt simillimis sententiis pontificiæ adhortationes ad præpotentes duos Reges partis victoriis clarissimos Eduardum (a) Angliæ & Ludovicum (b) Ungariæ, ut armorum potentiam bellandique peritiam ad comparandam Christo Asiam explicarent. Vocavit etiam Urbanus ad sacrum fœdus in Christianæ religionis hostes Carolum Regem Navarræ (c), ut soceri, Joannis nimirum Regis Francorum pium ardorem imitaretur, ac si quod in illum ob superiores simultates odium concepisset, deleret ex animo, ac vel acies e regno educeret, bellicos pro Christo suscepturus labores, vel auxilia communicaret.

(a) Eod. to. 1. ep. secr. pag. 163.
(b) Ib. p. 166.
Anglus & Ungarus ad eandem gloriam excitati.
(c) Pag. 127.

Nec hos modo & alios Reges ad religionem in oriente instaurandam provocavit Urbanus (d), verum etiam singulos principes dignitate, opibus armisve florentissimos: in Germania quidem Joannem marchionem Moraviæ, Wencesllaum Lucemburgi ducem Imperatoris fratres, Rodulphum Austriæ, Rodulfum Saxoniæ, tum singulos Bavariæ duces (e) ad id excitavit: quod de pluribus aliis præterimus. Solicitavit etiam (f) ad consecranda Christo arma vagas turmas, quæ Gallias depascebantur: extincto enim Regum bello, dissolutisque exercitibus, ad latrocinia se converterant; precibusque contendit, ut bellicum furorem non in Christi, sed Mahometi cultores exercerent, divinique nominis opprobrium (purgata superstitione Palæstina) vindicarent. Parandæ vero classi daturus operam summus Pontifex, ad Venetos ac Genuenses (g) spes suas precesque convertit (h), ac Laurentium Celsum & Gabrielem Adurnum duces, ut triremes ac naves instruerent ad transportandas quas Cypri Rex copias adduceret. Subjectis vero sententiis conceptæ sunt, quæ duci Venetorum, qui cum Cyprio Rege fœdus in hostes fidei percusserat, inscriptæ (i).

(d) Ib. p. 163. 164.
Provocati Germani principes ad bellum Asiaticum.
(e) Ibid.
(f) Pag. 168.
Et fœderati vagorum militum exercitus.
Veneti & Genuenses ad classem instruendam excitati.
(g) Ib. p. 164.
(h) Pag. 165.
(i) Super p. 164.

Urbanus, &c. Laurentio Celsi duci Venetiarum.

Nobilitatem tuam paterna charitate requirimus & rogamus, ac pro sua salute suademus eidem, quatenus præmissa devote considerans, ad assumendum cum tua grandi potentia tam pium tamque acceptum Deo negotium, per quod certius ad excelsa conscenditur, animeris: ac ad ipsius prosecutionem tam prudenter, prout negotii qualitas exigit, quam libenter expedientia navigia virosque idoneos & necessarios in eisdem, ac arma, victualia, & alia opportuna disponas, quod Christianis principibus atque magnatibus gloriosum exemplum tribuas dictum negotium audacius prosequendi. Et infra: *Profecto indubia credulitate tenemus, quod si præfatum negotium ferventer & potenter assumpseris, multos ac magnos fideles allicies, & allectos in sancti propositi perseverantia conservabis, qui sine tua potentia (quod absit) deficerent in negotio memorato.* Et infra.

Ad Venetum ducem ea de re hortatoriæ literæ.

Cæterum quia præfato Regi Cypri, qui tanquam præcursor magnificus satis ante dictum terminum cum auxilio fidelium, quos habere poterit, ad partes ultramarinas remeare proponit, viam tutam & dispositionem accommodam populo Dei cum ipsius assistentia paraturus, certa subsidia gentium armigerarum nonnullarum partium (inter quas locus Venetiarum cum suis terris existit) & inter alia quod ituri cum ipso etiam ante præfatum terminum indulgentiam hujusmodi consequantur, duximus concedenda; nobilitatem eandem, a qua idem Rex in præfato negotio grandia promissa se recepisse lætatur, rogamus attente, quatenus hujusmodi navigia, vires, arma, victualia, & alia necessaria ad tantum negotium studeas præparare ac eidem Regi & nunciis suis, prout tantæ rei utilitas suadet, efficacibus favoribus in terra tui dominii devote assistere non postponas, &c. Dat. Avin. VIII. kal. junii an. 1.

XXIV. Ingeminatæ sunt ab Urbano devexo jam anno eædem preces apud eundem Venetorum ducem, ut classem pro reducendo Cypri Rege transportandoque exercitu ipsum secuturo citissime compararent. Saraceni enim, captata (k) illius absentiæ occasione Cyprum invadere moliebantur, ac Sataliam insignem urbem, quam paucis ante annis Christiano imperio adjunxerat, obsidione cinxerant. Ne itaque adduceretur in discrimen in oriente Christiana res, Urbanus Petrum Cypri Regem literis ursit (l), ut Regibus

Rogatur, ut classem pro reducendo Cypri Rege comparet.
(k) To. 2 ep. secr. p. 34.
(l) Ib. p. 13.

quus

quos adire constituerat, salutatis excitatisque ad Asiæ expugnationem, reditum in Cyprum maturaret. Fessos interea Cyprii cunctatione proceres crucesignatos, qui Venetias confluxerant recessisse, queritur Philippus e Mazeriis.

Meminere authores de Petro Cypri Rege Italiam (*a*), Gallias, Angliam (*b*), Germaniam, Poloniam, Ungariam obeunte, ut Reges ad sacrum bellum inflammaret. Qui cum proximo anno appetente vere traducere copias in Asiam cogitaret, Pontifex Ludovicum Ungariæ Regem exoravit (*c*), ut quæ subsidia Cyprio conferre decreverat, mature ac diligenter instrueret: *Quia*, inquit, *postmodum idem Rex, prout nobis notificare curavit, nonnullas partes fidelium peragravit, & præsentiam aliquorum Regum & principum adiit, multosque magnates & potentes ad transfretandum secum, Domino cujus negotium agitur inspirante, induxit; & tempore veris proximi futuri sperat cum multitudine nobilium, & aliorum fidelium esse Venetiis, & interim, vel postquam inde recesserit inclytam tuam videre personam; sublimitatem tuam sollicitam reddimus & attentam, eamque cordialiter deprecamur, quatenus ea, quæ eidem Regi Cypri in galeis vel aliis præ dicta subsidio exhibere volueris, studeas præparare. Et quia dicto Regi aliqua subsidia in tuo regno concessimus, in eorum receptione nuntiis & procuratoribus suis ad hoc deputandis velis favorem regium exhibere. Dat. Avin. non. decembris anno* 1. Non respondisse Ungarum, neque alios Reges Pontificis Cyprique Regis votis, deplorat laudatus Philippus e Mazeriis. (*d*)

(*a*) *Foliet. l. 7. hist. Gen. l. 7.* (*b*) *Vualsing. in Eduar. III. Michov. l. 4. c. 20. Cromer. l. 12.* (*c*) *To. 2. ep. secr. p. 31.*

Exoratus Ungarus, ut subsidia conferat.

(*d*) *Philip. e Mazer. in vita B. Petri Th. apud Jo. Bolland. to. 2. die 29. jan.*

XXV. At ne, dum hæc gerebantur in occidente, infideles quos Sataliam adortos vidimus, Smyrnam etiam, quæ magno labore etiam tum retenta a Christianis erat, opprimerent; Urbanus ad illam muniendam incubuit, eique Petrum Rachanellum patria Genuensem præfecit, a quo hæc sacramenti forma exacta est (*e*): *Ego Petrus Rachanelli civis Januensis capitaneus & custos civitatis Smyrnæ pro sancta Romana ecclesia deputatus, ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro sanctæque Romanæ ecclesiæ, ac domino meo Urbano Papæ V. ejusque successoribus canonice intrantibus.* Et interjectis nonnullis: *Papatum Romanum & regalia S. Petri & omnia jura Romanæ ecclesiæ, quæ habet ubique, & specialiter in civitate prædicta, manutenebo totis viribus & defendam. Dictam civitatem per me, vel alium, seu alios fideliter custodiam ad opus sacræ fidei & dictæ ecclesiæ: ipsamque civitatem cum pertinentiis suis non resignabo nisi legato Apostolicæ sedis, si fuerit in partibus illis, aut alteri per dominum Papam vel eundem legatum ad hoc deputato. Supradicta omnia & singula promitto & juro attendere & observare sine omni dolo & fraude ac malitia. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.*

Smyrna a Turcis tentata.

(*e*) *To. 1. ep. secr. p. 189.*

Præfectus illius custodiæ in pontificia verba adactus.

XXVI. Illustrabatur hoc tempore Provincia ingentibus miraculis, quæ Deus ad B. Delphinæ preces imploratamque opem edebat: neque enim modo pluribus ægris valetudo restituta, verum cœci oculorum, surdi aurium, paralytici membrorum usum illius suffragiis receperunt: & revocati etiam ad vitam mortui. Quibus permotus Pontifex, ac piorum precibus exoratus, Aquensi archiepiscopo ac Vasionensi & Sistariensi episcopis mandavit, ut de miraculis ejusdem Delphinæ beneficio editis cognoscerent, eorumque testes in religiosum examen vocarent. Extant enim pontificiæ ad ipsos datæ eo argumento literæ (*f*), in quibus ubi paucis est præfatus de illius patria, stirpe, nimirum e Podio Michaele in Provincia oriundam ex prænobili familia, ac nuptam Elzeario e Sabrano Ariani comiti, subjicit: *Omnipotens Dominus per ejusdem Dalphinæ sancta merita in civitate Aptensi, ubi corpus requiescit ejusdem, plures suscitavit mortuos, cæcos illuminavit, mundavit leprosos, surdis auditum restituit, mutis loquelam, & paralyticis & contractis restituit sanitatem: eandem Dalphinam honorat in terris, quam [ut pie creditur] coronavit in cælis. Quare nobis pro parte dictorum clericorum, laicorum, & universitatum fuit humiliter supplicatum, ut cum de prædictis vita, meritis, & miraculis, quæ in dictis provinciis & comitatibus quasi notoria & manifesta fore dignoscitur, possit fieri per fide dignos & solemnes viros ac factorum evidentiam plena fides super eis, per aliquos probos viros mandaremus inquiri, & demum veritate comperta, & certitudine habita præmissorum, cum non deceat apud homines sine veneratione relinqui, quam merita & miracula sanctam monstrarunt, ipsam dignaremur sanctorum catalogo aggregare.*

(*f*) *An. 1. epist. divers. form. p. 23.*

De ea sanctor. catalogo aggreganda actum.

Nos igitur, quos non festinos, sed graves convenit in dubiis inveniri, de prædictis notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati vestræ, de quorum circumspectione plenam in Domino fiduciam obtinemus, de fratrum nostrorum consilio committimus & mandamus, quatenus vos vel duo vestrum ad dictam civitatem Aptensem vos personaliter transferentes, de vita & meritis dictæ Dalphinæ, ac miraculis & cæteris circumstantiis juxta interrogatoria, quæ vobis sub bulla nostra transmittimus interclusa, veritatem diligentius inquiratis: & quæ super hæc inveneritis scripta, fideliter sub vestris sigillis cum vestrarum literarum, ha-

habitam seriem continentium, testimonio nobis intimare curetis. Dat. Avin. III. non. martii anno I. Fuerat Delphina & nupta & virgo; coluerat enim, ut suo loco diximus (*a*), una cum viro S. Eleazaro virginitatem S. Chunegundis Imperatricis exemplo: de quibus sanctis conjugibus vitæ illorum author (*b*) admiranda recenset.

(*a*) *Annal. to.* 15. *A. C.* 1323. *n.* 51.

(*b*) *Apud Sur. to.* 15. *die* 27. *septemb.*

XXVII. Creatus censor fidei adversus hæreticos.

Dum vero divina gloria in iis regionibus tot miraculorum splendore efflorescerет, ac populi ad pietatem allicerentur, non deerat dæmon solitis artibus, ut religionem obscuraret, simplicesque erroribus inficeret. Ad tuendum itaque fidei decus, evellendasque serpentis mali fibras Urbanus censorem fidei Ugonem Cardinalem Minoritam creavit (*c*) in Arelatensi, Aquensi, Ebredunensi, & Viennensi archiepiscopatibus: earumque provinciarum præsules ad porrigendam illi adversus impie sentientes opem excitavit. Infecerat vero præcipue hæreseos lues Ebredunensem diœcesim, ut queritur his verbis Urbanus: *Cum, sicut displicenter accepimus, in quibusdam partibus diœcesis & provinciæ Ebredunensis hujusmodi pravitas sic abundet, sicque multitudo hæreticorum excreverit in eisdem, quod fidelibus circumposita patriæ pestilens eorum virulentia, quæ serpit ut cancer & interficit ut venenum, gravia pericula comminatur.*

(*c*) *To.* I. *ep. secr. p.* 205.

Anno

I. ANno a Virgineo partu millesimo trecentesimo sexagesimo quarto indictione secunda, Romana ecclesia post tot a tyrannis ejus ditioni inhiantibus excitatas tempestates, reverso ad sedis Apostolicæ obsequia Bernabone Vicecomite omnium tum procellarum authore, optata quiete potita est. Adegit ad id Mediolanensem non officii religio, quam suis utilitatibus metiebatur, sed principum Christianorum terror qui eum urgebant precibus ac minis, ut turbare Italiam desineret, quo expeditio orientalis superiori anno decreta confici posset. Et quidem cum hactenus Bernabos obduruisset in perfidia, Carolus Imperator ecclesiæ patrocinium suscepturus, in illum, ni legibus pareret, signa imperialia attolli jussit. Quæ res Pontifici gratissima fuit, ut ipse testatur in literis XI. kal. martii ad Petrum Florentinum episcopum Apostolicæ sedis in Germania internuntium his verbis (a): *Quod idem Imperator fecit de capitaneo & vexillo suis contra hostes ejusdem ecclesiæ transmittendis valde gratum habuimus, sibique proinde referimus multas grates*. Data etiam ab eodem erant imperia illius in Italia præfectis, ut pontificiam causam omni contentione defenderent; qua de re ipsi ab Urbano actæ gratiæ (b).

Susceptum ab Imperatore ecclesiæ patrocinium.

(a) *An. 2. ep. cur. p. 100.*

(b) *To. 1. ep. secr. p. 992.*

II. Ludovicus etiam Ungariæ Rex, quem ab Innocentio Romanæ ecclesiæ creatum signiferum vidimus, Urbano ad Bernabonis tyrannidem prosternendam regias vires offerebat: cujus officiosa promissa, cum magnifica & istis ætatibus inaudita dicat Urbanus, facile colligitur, illum ad ductandum exercitum in Mediolanensem ac labores castrenses suscipiendos paratum fuisse: cui grates amplissimis exornatas elogiis persolvit Urbanus (c).

Ungarus ad debellandum Bernabonem paratum se offert.

(c) *Ib. p. 103.*

Actæ illi ab Urbano gratiæ.

Ludovico Regi Ungariæ illustri.

O princeps devotissime, ac præclarissime fili ecclesiæ sanctæ Dei, qui ardore pietatis ignitus vehementer matri compateris indigenti, qui cælestis Regis obsequiis devote militare desideras, & ejus sponsam a malignorum incursibus defensare! Tu es vere gratitudinis filius, qui datum tibi a Deo potentiam in humilitatis spiritu recognoscis, dum eam in suis beneplacitis nunc contra Christianos iniquos hostes ecclesiæ, nunc contra schismaticos & hæretica fœditate respersos, nunc contra infideles & ethnicos satagis exercere. Tu vere Rex & & princeps Christianissimus, qui non vacas vitiosis delitiis, sed jugiter laboras pro tui nomine Redemptoris terrenum regnum in cæleste cupiens laudando commercio commutare. Tua siquidem oblatio prædicta magnifica, sæculis inaudita moderuis, mentem nostram consolationis plenitudine recreavit: & licet ipsius effectu non indigeamus ad præsens, quia hostes olim ecclesiæ sunt ad gratiam reconciliationis admissi; oblationem tamen ipsam multipliciter habentes acceptam, eam in necessitatibus ejusdem ecclesiæ, quæ pro tempore possent occurrere, pro thesauro pretiosissimo retinemus; & proinde regiæ liberalitati copiosas gratiarum referimus actiones, rogantes Deum, quod in salute & prosperitate votiva multiplicet dies tuos. Dat. Avin. V. kal. martii anno II. Nec Ludovicus modo & Carolus contundere Bernabonem meditabantur, verum etiam Francorum & Cypri Reges, aliique plures principes pro conficienda pace intercesserant, quos sine ingenti periculo, nisi fureret Bernabos, contemnere non poterat. Pontificem vero non modo pacandæ Italiæ, atque arma in Mahometanos convertendi desiderium incitabat; verum perpendebat Bononiam diuturno fessam bello: aliasque Æmiliæ urbes oppressas diutius auxilia præstolari non posse: Carolum Imperatorem & Ludovicum Regem Ungariæ mutuis dissensionibus implicitos; seque ob eas causas ad pacis fœdera cum Bernabone sancienda descendisse Carolo Imperatori significavit (d).

Sancita cum Bernabone pax.

(d) *Ib. p. 99.*

III. Firmata est pax Androini A. S. L. opera (e), quem superiori anno devexo in Italiam missum vidimus. Extant ejus fœderis formulæ in publicis actis (f) Bononiæ tum confectis, quæ insertæ sunt collectaneis Platinæ tribus ingentibus voluminibus distinctis in tabulario Vaticano asservatis, ex quibus atque ex duobus MS. Vallicellanis hæc decerpsimus.

(e) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

(f) *Ext. in arce S. Angeli & inter collect. Plat. to. 3. p. 188. & MS. bibl. Vall. sign. lit. B. n. 15. p. 41. & seq. & sign. lit. D. n. 1. p. 30.*

Primo quod dominus Bernabos libere, pure, sine ulla exceptione, cum effectu ad omnem requisitionem dicti reverendi patris domini Androini A. S. L. restitui faciet castra Lugi & Crepacorii, & quæcumque alia castra, fortalitia, rochas, & bastitas, quæ per ipsum dominum Bernabonem vel ejus nomine tenentur in districtibus Bononiensi & Mutinensi, ac provinciæ Romandiolæ, dicto domino Androino legato & in ejus manibus, vel illi seu illis, cui vel quibus idem dominus Androinus Cardinalis mandabit, & quos deputabit ad receptionem & custodiam dictorum castrorum, fortalitiorum, rocharum, & bastitarum; custodienda expensis ecclesiæ a die habitæ realis & efficacis restitutionis & traditionis dictorum castrorum, fortalitiorum, rocharum, & bastitarum. Item quod per dominum nostrum Papam vel per eum, cui mandabit, vel per dictum dominum Androinum legatum nominibus antedictis dabunt dicto domino Bernaboni vel ejus heredibus, si contingeret ipsum hoc medio deficere (quod absit) libere, pure, & sine ulla exceptione & cum effectu infra annos octo a die prædictæ effica-

Præcipuæ fœderis leges. Restituendæ a Bernabone ereptæ arces ecclesiæ eiusque fœderatis.

Pendenda illi partitis vicibus quingenta aureorum millia.

efficacis restitutionis castrorum, fortalitiorum, rocharum, & bastitarum prædictorum, proxime futuros vel ante, quingenta millia florenorum boni auri & justi ponderis secundum cursum civitatis Florentiæ, videlicet quolibet anno sexaginta duo millia & quingenta floreni &c. Adjunctæ plures aliæ pacis formulæ ad hæc firmanda, adjectaque est his verbis dies. *Dat. Bononiæ, &c. an. Domini MCCCLXIV.* III. *mensis martii.*

IV. Datæ postea fidei, quam suis commodis tantum metiebatur immemor Bernabos in ecclesiæ fœderatos minas vertit: sed iis repressis novæ ipsum inter & illos pacis formulæ sancitæ, ac subjectis verbis conceptæ fuerunt (a).

(a) MS. bibl. Vat. sign. num. 1671.

Aliæ fœderis tabulæ.

In nomine Domini. Amen. Suborta dudum inter reverendissimum in Christo patrem & dominum dominum Ægidium episcopum Sabinensem A. S. L. nomine Romanæ ecclesiæ occasione vicariatus civitatis Bononiensis ejusque districtus & ex aliis certis causis, & magnificum virum dominum Bernabonem de Vicecomitibus Mediolan. gravis & nociva dissensio; & deinde inter eandem ecclesiam & magnificos viros dominos Franciscum de Carraria civitatis Paduanæ imperialem vicarium, & Nicolaum, Hugonem, & Albertum marchiones Estenses civitatis Ferrarien. pro ecclesia præfata vicarios, & Canemsignorium & Paulum Albuinum de la Scala Veronen. dominos, &c. nec non Guidonem, Ludovicum, & Franciscum civitatis Mantuæ, ac Feltrinium de Gonzaga civitatis Rhegii imperiales vicarios, eidem ecclesiæ colligatos suosque colligatos, subditos, sequaces, officiales, & gentes ex parte una; & præfatum dominum Bernabonem suosque colligatos, subditos, sequaces, officiales, & gentes ex altera, guerra pestifera inde secuta, quasi totam provinciam Lombardiæ ac partes vicinas in discrimine posuerunt. Et tandem pro hujusmodi guerra sedanda, & quæ ex illa provenerant & proveniebant continue summa rerum & personarum discrimina removenda, quamplures compositionis & pacis habiti fuerunt hinc inde tractatus: super quibus intervenientibus invictissimo domino domino Carolo IV. divina clementia Romanorum Imp. semper Augusto & Boemiæ Rege ac serenissimis dominis dominis Joanne Franciæ, Ludovico Ungariæ, ac Petro Jerusalem & Cypri illustribus Regibus, qui per eorum ambaxiatores & literas apud partes prædictas pro pace hujusmodi sæpius institerunt; & deinde hujusmodi pacis tractatum continuantibus incessanter ambaxiatoribus dicti domini Regis Cypri, videlicet reverendo in Christo patre domino Petro archiepiscopo Cretensi, & egregio milite domino Philippo de Maseriis cancellario regni Cypri, qui ad Romanam curiam propterea pluries accesserunt & redierunt abinde (prout hæc omnia asseruntur pluri-um testimonio esse vera) demum, cooperante pacis principe redemptore nostro domino Jesu Christo, partes ipsæ super concordia & pace hujusmodi convenerunt.

Qui fuerint ecclesiæ socii.

Qui Reges concordiæ interpretes.

Ad gloriam igitur Dei, & laudem B. Mariæ virginis, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli omniumque sanctorum, ad honorem quoque sanctissimi patris & domini nostri domini Urbani divina providentia Papæ V. sanctæque Romanæ ecclesiæ ac reverendissimorum patrum & dominorum dominorum sacri collegii Cardinalium, ac sacri imperii Romani & serenissimorum dominorum dominorum Imperatoris & Regum prædictorum; & ad exaltationem, commoditatem, & statum pacificum & tranquillum partium prædictarum, ac civitatum, terrarum, & subditorum ipsorum, & cujuslibet eorundem, &c.

Subdunt hæ tabulæ, ut Androinus Cardinalis A. S. L. ac fœderatorum principum oratores necessaria instructi auctoritate convenerint: utque Veronenses oratores sint contestati, Mantuam & Rhegium ipsis jure fiduciario obnoxia; idemque Bernabos jus sibi asserere contenderit: adversati vero utrique Gonzagæ fuerint, adstipulante iis legato, sua omnia salva esse debere contenderit. Demumque subjecta capita servare spoponderint. Remissæ in primis inde acceptæ illatæve injuriæ: omnibus, qui se adversis partibus implicuissent venia data; ac singuli pristinis juribus restituti. Quod vero sequitur hac forma conceptum est: *Item quod dictæ partes, seu aliquis prædictorum, non occupabunt aut occupabit per se vel alium seu alios civitates, terras, castra, rochas, villas, & fortalitia subjecta mediate vel immediate ecclesiæ Rom. seu dominis supradictis, seu etiam colligatis, adhærentibus, sequacibus, seu subditis eorundem vel cujuslibet eorum, vel quæ per se vel alios eorum nomine tenentur & possidentur; nec se de illis quomodolibet per se vel alium seu alios impedient, vel intromittent. Quod si quis contra fecerit (quod absit) eo ipso habeatur pro pacis violatore, salvis & reservatis declarationibus, & pronuntiationibus fiendis per dictum dominum legatum vigore compromissi in eum facti.* Sancitum præterea, ut judiciaria acta in eos edita, qui parti adversæ adhæsissent, rescinderentur in primis ab eo tempore, quo Bernabos copias adversus Bononiam immisit mense septembri anni MCCCLIX. tum nonnulla alia ad horum gratiam sancita. Decretum etiam, ut Canisignorius & Paulus Albuinus Scaligeri ereptas Bernaboni in agro Brixiensi arces & alia in litore lacus Gardæ occupata restituerent. Si qua oriretur de fœdere fracto controversia, eaque illustris foret, liceret læso vim vi repellere, nulla denuntiatione præmissa: si anceps ac dubia,

Præteritarum injuriarum imperata oblivio. Obstrictus Bernabos ad non invadendos fœderatos ecclesiæ.

Dissoluta judiciaria in eum acta.

duo

Constituta in Bononiensi re confirmata.

duo equites hinc inde de ea pronuntiatuei deligerentur. Quæ ad Bononiam & castrum Lugi spectabant, eadem, quæ antea sancita erant, confirmata. Pergunt publicæ tabulæ.

V. Cautum immunitati ordinis ecclesiastici.

Item promiserunt & juraverunt dicti procuratores dicti domini Bernabonis nomine, & in animam ipsius, quod ipse dominus Bernabos libertatem ecclesiasticam pro posse suo, quantumcumque poterit, fideli studio conservabit & faciet conservari: quodque prælatos præfectos & præficiendos, ac clericos institutos & instituendos per dominum nostrum Papam vel ejus auctoritate, aut ordinarios quoscumque libere admittet & permittet, & [si expedierit] faciet admitti ad ecclesias, dignitates, & beneficia sua: nec eis vel personis ecclesiasticis quibuscumque gravamina vel collectas imponet, nec eos arrestabit, nec in suis carceribus detinebit: quinimmo ipsos prælatos, clericos, & personas ecclesiasticas, eorumque ecclesias, res & bona in civitatibus, terris, castris, & locis, quas seu quæ gubernat & tenet, ac tenebit ac gubernabit favorabiliter pertractabit, & pertractari faciet, eosque in sua libertata restituet & dimittet & restitui faciet, & admitti efficaciter & pura fide: & quod quoscumque officiales & nuncios domini nostri Papæ ac sedis Apostolicæ & Romanæ ecclesiæ, vel legatorum ipsius sedis, in terris suis, prædictis & aliis ubicumque gratiose recipiet & admittet, & ipsos permittet & permitti faciet libere commissa eis officia exercere.

Restituendus a Pont. pristinis juribus Bernabos.

Item præfatus dominus noster Papa & sacrum collegium Cardinalium, & successores eorum curare & facere debeant pura fide, quod dominus Imperator redintegrabit & in integrum restituet dictum dominum Bernabonem ad titulum & honorem vicariatus Mediolanensis, & aliarum civitatum & terrarum, quas tenet, sicut ipse dominus Imperator alias eum constituit; & ad omnia privilegia, literas, jura, honores, & bona, quibus dictus dominus Imperator eundem Bernabonem privavit, & ad statum & gradum in quo ipse dominus Bernabos erat ante præsentem guerram inchoatam: & quod ipse dominus Imperator per omnia reducet ad suam gratiam ipsum dominum Bernabonem. Item quod prædicta omnia & singula locum habeant, ut præfertur, salvis & reservatis declarationibus, pronuntiationibus, & definitionibus fiendis per præfatum dominum dominum Andruinum legatum semel & pluries vigore compromissi in eum facti per partes prædictas.

Dirimenda a legato dubia in his oboritura.

Hactenus publica documenta.

VI. De B. Petro Thoma archiepisc. Creten.

Quod vero in iis de Petro Cretensi archiepiscopo pacis interprete fit mentio: non præterimus fuisse illum B. Petrum Thomam Carmelitam, sanctitate & rebus in oriente gestis celeberrimum, [1] quem illius socius Cypriæ regiæ scrinii præfectus in pacanda Italia summos labores pro ecclesia exantlasse: insignique prodigio ex insidiatorum, qui a pace abhorrebant, manibus evasisse, narrat (a): *Foret referre difficillimum quot labores susceperit, quas operas posuerit, quam fortiter & quanto animo se gesserit Bononiæ, Venetiis, & aliis pluribus in locis pro tuendis ecclesiæ partibus, & conservandis sanctis aditibus & viis multis se exponens vitæ periculis & casibus: quorum aliquot ad majorem Dei gloriam & honorem ejus sancti referemus. Namque principes bene multi, castellani & tributarii, desiderantes continuari bellum, & ex eo viventes, quærebant nos quotidie interficere. Cum aliquando de castro ad castrum transiremus, ecce triginta circiter Ungari & alii tributarii, qui pacem abhorrentes, & a nobis vindictam sumere volentes, incitatis equis ex improviso incursionem in nos fecerunt districtis ensibus, & emicantibus gladiis ut nos perimerent. Sed D. Petrus Thomas, spem omnem in Deo reponens, firmior & constans restitit. Tam versus ad hostes graviter eis dixit: Quid vultis? Ipsi vero, hanc vocem audientes, quasi de cælo percussi, gladios subito in vaginas recluserunt: & sic nos dimiserunt retrocedentes. Accidit sæpius, dum belli horror vehementius ingrueret, quod nos procedentes & equitantes per medias hostium acies*

(a) *Gesta MS. B. Petri Thom. ex Phil. e Mazeriis.*

Ut ad Italicam pacem conficiendam desudasit.

Circumsessus ab hostibus eos sola voce fugat.

NOTÆ [1] QUamquam Annalista S. Petri Thomæ adventum in Italiam, & Insubriam hoc primum anno memorat; ejus tamen iter ad annum præcedentem revocandum esse discimus ex testimonio Ferrariensis, qui Historiam Miscellam Bononiensem per hos annos scribebat. Testatur enim ille die XIII. Junii præcedentis anni 1363. Bononiam convenisse a pontifice & Rege Galliarum missos legatos, cum Archiepiscopo Cretensi, & viro altero regis Cypri a secretis, ab eodem rege in causa tractandæ pacis destinatis. Sed cum verba ipsa Authoris Bononiensis coævi ad commendandam viri hujus sancti in rebus gerendis dexteritatem plurimum conferant, juvat illa vernaculo sermone, prout edita sunt, hic transcribere: *Questo Arcivescovo* (Cretensis nempe) *era dell' Ordine de Frati del Carmine, e aveva fatte molte paci, come era quella del Re di Francia e del Re d' Inghilterra. Egli andò a Venezia per far quella de Veneziani, e di quei di Candia. Per certo esso era in grazia d' ogni uomo per si fatte cagioni, e la sua persona molto valse a far queste paci, e grande affanno ne durò, e fugli di grandissimo onore e utile all' anima sua.* Gallicam ergo pacem in speciem tantummodo tractavit Androinus cardinalis; re tamen S. Petri Thomæ labore & dexteritate coaluit. MANSI

acies armis omnibus destituti, at pacem tractaremus, videremus continuo ante & retro spoliatos homines, & suo sanguine cruentatos: & tamen per medios illorum transibamus ab omnibus periculis immunes per merita D. Petri Thomæ. Tandem ex multis casibus & dispendiis diviaitas erepta, multis petitus insidiis spiritualibus & corporeis, pluribusque perfunctus laboribus & ærumnis, pluribus probris oneratus, dum procuraret unitatem ecclesiæ & pacem, interclusosque terræ sanctæ aditus aperiens, in curiam papalem rediit, & a Cardinalibus & amicis tamquam e cælo progressus aliquis exceptus est. Summus Pontifex ad ejus aspectum valde gavisus est, laudans magnopere probansque labores ejus & opera, &c. Addit ab Urbano creatum patriarcham Cnnstantinopolitanum & legatum in crucesignato exercitu: at de eo fuse inferius agetur. Nunc ad res Italicas, a quibus digressa est, revocanda oratio.

Conficiendæ sacræ expeditione iter pandit.

VII.

Pertinacissimo odio bellum inter se gerebant Florentini ac Pisani, cum utrinque prædonum societates, id est carnifices, ad mutuum supplicium conduxissent; de quorum excursionibus hostilibus fuse Philippus Villanus (a): additque (b), Pontificem legasse Marcum patria Viterbiensem supremum Minoritarum præfectum ad concordiam agitandam; de quo nos anno superiori meminimus: extant vero plures ad ipsum datæ hoc anno literæ ad illius studia accendenda. Elusa demum diligentia Marci ac Petrocini archiepiscopi Ravennatis, quem quoque ad id muneris adhibuerat (c), ob odiorum pertinaciam Urbanus: qui etiam Florentinos & Pisanos ad mutuam concordiam hortari non desinebat (d); atque Ægidium episcopum Sabinensem (e), & Andruinum presbyterum (f) Cardinales Apostolicæ sedis legatos conferre ad eosdem in concordiam revocandos industriam ac solertiam jussit: *Quia*, inquit, *iidem nuncii, licet fideliter & solerter in hac parte studiorum suorum labores impenderint, & adhuc duo ex eis impendere non desistant, nondum peccatis exigentibus proficere potuerant; cogitavimus de fortiori remedio, videlicet quod tu*, Ægidium alloquitur, *& dilectus filius noster Andruinus tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis A. S. L. vel saltem alter vestrum, ad dictas civitates vos personaliter conferentes, præfatam concordiam longis jam ruminatam tractatibus cum Authore pacis auxilio completuri. Dat. Avin. VII. id. julii anno II.*

(a) Phil. Vill. in append. ad l. 11. Matth. Vill. c. 79. 81. 82.
Florentini & Pisani bello implicati.
(b) Super. n. 82. Vuad. in annal. hoc ann. n. 2. & seq.
(c) To. 2. ep. secr. p. 95. 149. 150. 210. 249. & to. 3. ep. secr. pag. 4.
(d) To. 2. ep. secr. p. 210. 249.
Duo Cardinales ad eos transmissi.
(e) Ibid. pag. 249.
(f) Ead. pag.
(g) Philipp. Vill. appen. l. 11. c. 85. ad 89.
(h) To. 2. ep. secr. p. 285.

Cum vero accenso in dies bello (g), funesti alicujus congressus terror immineret, Pontifex Petrocino archiepiscopo Ravennati imperia dedit (h), ut dirimere acies, ne ferro decernerent, omni studio conaretur. At non potuere Florentinorum & Pisanorum ira ardentes animi mulceri: atque ad Cascinam collata signa, post atrox prælium Florentini, qui sociales turmas a Pisanis abstraxerant, demum victoria potiti (i). Concidit ea clade Pisanis animus, ac Bernabonem in belli societatem vocaverunt; demumque internuntiorum pontificiorum opera Florentini Bernabonis metu, ne ex eorum discordiis Etruriam sibi subjiceret, fœdus cum Pisanis honestissimis sibi legibus percusserunt (k): quibus appendicem ad Matthæum Villanum patrem Philippus absolvit. Agunt etiam de his pluribus Leonardus Aretinus (l), & S. Antoninus (m). Ubi vero Pontifex de redintegrata, Deo authore, inter Florentinos & Pisanos concordia certior factus est, ingenti gaudio delibutus, Petrocini & Marci internuntiorum labores commendavit (n), atque utrique populo e bello emersisse est gratulatus (o), eosque excitavit aliis literis, ut ad purgandam prædonum turmis socialibus Etruriam vires conjungerent (p), ac dictos internuntios apostolicos ad id magno studio jussit incumbere (q): exhauriri enim hujusmodi hominum sentinam ut tuta foret innocentia, ac tranquillitas restitueretur Italiæ cupiebat: quos ipsum in Galliis insectatum, ac feliciter delevisse, visuri sumus.

Pisani fusi.
(i) Phil. Vill. c. 97. Leon. Aret. l. 8.
Revocata pax.
(k) Phil. Vill. append. l. 11. c. 102.
(l) Aret. l. 8. hist. Flor.
(m) Ant. 3 p. tit. 21. c. 9. & 10.
(n) To. 2. ep. secr. p. 112.
(o) Ib. p. 314.
(p) Ib. p. 346.
(q) Pag. 342.

VIII.

Eluxit etiam pontificia diligentia in avertendo bello, quod Genuenses inter ac Venetos exoriundum timebatur: sollicitati enim fuere Genuenses a Cretensibus, qui Venetorum jugum excusserant, de corripiendo Cretæ imperio, quo ab iis auxilia elicerent. At Urbanus legatum apostolicum ad Cretenses misit (r), ut eos ad Venetorum obsequium revocaret, & Gabrielem Adurnium ducem cæterosque Genuenses enixe rogavit, ne ulla perduellibus auxilia submitterent, cum ea discordia gravissima exitia ipsis ac Venetis, universæque rei Christianæ parere posset, ac Petri Cypri Regis rediruri in orientem prudentia brevi Cretensis res componenda esset: *Speramus*, inquit, *in divina gratia ac discretione dicti legati nec non providentia charissimi in Christo filii nostri Petri Regis Cypri illustris, qui in eisdem cismarinis partibus adhuc constitutus ad dictas ultramarinas partes de proximo cum potentia fidelium in subsidium præfati passagii conferre se debet, quod cito fiet reconciliatio memorata. Dat. Avin. IV. non. junii anno II.* Dum trajicere Cyprius Rex parabat, cum quo sumptum erat consilium, ut orientem repetens, prætervecturus cum exercitu Cretam, insulanos vel vi vel officiis ad Venetum imperium redigeret. Reportata a Venetis clarissima victoria ac fractis perduellibus, universam insulam ad obsequium

Solicitati Genuenses ad subiiciendam sibi Cretam.
(r) Pag. 206.
Admoniti a Pontifice ne illius tutelam suscipiant.

(a) MS. diar. Venet. & MS. appen. ad hist. And. Dan. & alii.

Creta ad Venetum imperium revocata.

(b) Petr. l. 4. Senil. ep. 2.

um rediisse increbuit. Celebrat confectæ tantæ expeditionis gloriam inter alios (a) Petrarcha eleganti oratione, nuntiosque de parta victoria pridie non. junias portu Veneto exceptos, refert his verbis (b): *Ubi in terram egressi nuntii verba in consilio fecere, supra spem supraque fidem læta omnia: victi enim, cæsi, capti, fugatique hostes: cives vinculis eruti: urbes ad obsequium reversæ: reimpositum Cretæ jugum: posita arma victricia: peractum denique sine cæde bellum, & pax parta cum gloria. Quibus cognitis dux Laurentius, vere Celsus, vir (nisi me forsitan amor fallit) & magnitudine animi, & suavitate morum, & virtutum studio, superque omnia singulari pietate atque amore patriæ memorandus; sciens, nil rite aliquo feliciter fieri, nisi sumptum fuerit a religione principium, in laudes Dei & gratiarum actiones toto cum populo se convertit, perque urbem omnem, sed conspectius in basilica B. Marci Evangelistæ (qua nulla, ut reor usquam pulchrior facta est, quantam fieri per hominem Deo potest) sacris celeberrimis, & processione insigni ante & circa templum habita: ubi non solum populus clerusque omnis affuit, sed prælati etiam externi, quos hic vel casus, vel vivendi amor, vel vulgata devotio detinebat.*

Actæ Deo a Veneto duce solemni ritu gratiæ.

IX. Hujus quidem triumphi laudem Veneti non suæ, sed divinæ virtuti ascripsere: in quo ipsorum virtutem bellicam conjunctamque pietatem Urbanus gratulatoriis hisce datis ad Laurentium Celsum ducem literis commendavit (c).

(c) Eod. tom. 2. ep. secr. pag. 230.

Urbanus, &c. dilecto filio nobili viro Laurentio Celsi duci Venetiarum.

Gratulatoriæ de parta victoria Pontificis literæ.

Nobilitatis tuæ literas continentes novum prosperum, & universitati Christianitatis acceptum, de vestra recuperatione videlicet insulæ Cretensis (cujus rebellionem inimicus pacis & impeditor sancti passagii suscitarat) nuper recepimus, ac perlegimus cum immensa lætitia cordis nostri: Deoque gratias referimus, a quo tantum donum noscitur provenisse, quique non solum impedimentum præfati passagii misericorditer sustulit; sed illi ex hoc, de gente tua videlicet, ut audivimus, numerosa existente in dicta insula, validum præbuit sua providentia fundamentum. Ex eoque nostrum gaudium cumulatur quod, prout nobis significare curasti, tu tuusque populus tantam victoriam non a vestris meritis, potentia, vel virtute; sed solum a divina clementia recognoscitis processisse: proindeque vos gratitudinis filios & humilitatis alumnos, in conspectu tantæ gratiæ largitoris acceptos, ac digniores hujusmodi munere reputamus. Eosdem itaque nobilitatem & populum paternis exhortamur affectibus, ut hujusmodi recognitionem humilem semper in vestris cordibus & actibus conservantes, in subsidium dicti passagii vestram subventionem magnificam pro illo, qui vobiscum magnificavit suam misericordiam, augmentantes gentem eandem in dictum passagium, prout poteritis, convertatis. Dat. Avin. v. kal. julii anno secundo.

X. Redacta ad officium Creta, meliores orientalis rei tuendæ amplificandæque spes illuxere, solutis belli Cretensis cura Venetis: auctæque sunt ex instaurato inter Imperatorem ac Regem Ungariæ ineunte anno fœdere, sarciente (d) nimirum Carolo injuriam, qua Elizabethæ Reginæ Ungari matris nomen affecerat. Functus est egregie suis partibus in extinguendo periculosissimo bello, quod ex levi scintilla susurronum flabello ventilata ad Germaniam, Ungariam, Poloniam, Daniamque depascendas incendio exardescebat, Petrus episcopus Florentinus (e), cui Guido Aquensis episcopus & Prædicatorum supremus magister adjuncti (f) fuere. Astricta est affinitate ea concordia, solemnesque habiti Cracoviæ conventus, quibus Imperator & quatuor alii Reges, Ungariæ scilicet, Poloniæ, Daniæ, & Cypri præter alios insignes principes interfuere. Tradunt plura de conviviorum egregio apparatu & hastiludiorum magnificentia Polonici scriptores (g). Gratulatus vero Urbanus Papa internuntio Petro episcopo Florentino mandavit (h), ut Imperatori ejusque fratri Joanni marchioni Moraviæ, tum Ludovico Ungaro Regi & Rodulpho duci Austriæ fœderatis ob positas inimicitias diremptasque arbitrorum judicio lites pontificio nomine gratias ageret: tum ad promovendam in Saracenos Asiaticam expeditionem concitaret. Accesserat vero Cyprius Rex ad memoratos cœtus, ut præsens Reges principesque ad tanti facinoris gloriam accenderet. His compositis, Petrus Florentinus episcopus redire e Germania jussus (i) Avenionem ad aulam pontificiam accessis, & sancitæ pacis capita publicis monumentis consignata attulit (k): quibus visis Urbanus magno affectus est gaudio. Scribebant etiam de his ad Pontificem Carolus (l) Imperator & Ludovicus (m) Ungariæ Rex, atque mutui belli cura exonerati armorum potentiam adversus ecclesiæ hostem Bernabonem pollicebantur: sed is periculi imminentis præscius, in Urbani gratiam redierat hoc ipso tempore ut diximus. Præterea Carolus promittebat, Urbano, sedem Romam transferre meditanti, se in eo itinere illum stipaturum: de quibus ei Pontifex hisce literis gratias egit (n).

(d) Michov. l. 4. c. 20. Crom. l. 12.

Inter Imper. & Ungarum fœdus initum internuntiorum pontificiorum opera.

(e) Ann. 2. ep. cur. p. 100.

(f) Ibid.

Solemnes Regum conventus Cracoviæ habiti.

(g) Michov. sup. c. 20. Crom. l. 12.

(h) An. 2. super ep. cur. pag. 100.

(i) Ead. ep.

(k) To. 2. ep. secr. p. 192.

(l) Ead. p. 192.

(m) Pag. 203.

Cæsar offert se paratum ad stipandum Pont. ut redeat in Italiam.

(n) Super. p. 192.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

XI. *Nuper venerabilis frater Petrus epis-*

copus Florentinus, a tua reversus præsentia, capitula pacis, quæ cum charissimo in Christo filio nostro Ludovico Rege Ungariæ illustri ac dilecto filio nobili viro Rodulpho duce Austriæ tua fecerat magnitudo (*de qua pace, toti populo Christiano perutili, sicut per alias literas imperiali serenitati scripsisse meminimus, habuimus, & habemus plenitudinem gaudiorum*) *& ea, quæ imperialis magnificentia nobis & Romanæ ecclesiæ obtulit, si discordiæ, quas habebat cum eisdem Rege & duce, & quibus durantibus nequibat eidem ecclesiæ, quæ tunc agitabatur bellorum impetibus, in potenti subvenire brachio, sedarentur; & etiam illam oblationem magnificam multiplici devotione præclaram, quam nobis persæpe fecisti de comitando nos ad urbem, vel alias partes Italiæ, ad quas gressus nostros dirigi pie cupis; nobis retulit fideliter, & prudenter. Hæc igitur oblata grandia, quæ a radice devotionis eximiæ prodire conspicimus, merito habentes accepta, providæ tuæ sublimitati referimus gratiarum multiplices actiones.*

Act.r illi a Pont. gratiæ.

Et licet non solum desiderium, sed etiam propositum habeamus urbem & alias partes Italiæ visitandi; tamen consideratis malis conditionibus istarum partium propter vicinitatem & hostilitatem pravarum comitivarum, & periculo, cui civitatis Avenionensis & comitatus Venayssini, ad Romanam ecclesiam pertinentes, nondum opportunis fortificationibus communiti, vacuati, ac indefensi propter subitum nostrum recessum, possent verisimiliter subjacere; (de socialibus prædonum turmis, quæ circumpositas Avenioni & comitatui Venusino regiones infestabant, Urbani studio profligatis, dicendum erit inferius, ne orationem cœptam abrumpamus: adjungit aliam Urbanus retardati in Urbem reditus rationem ex Etruriæ motibus petitam) *nec non discriminibus partium Tusciæ nostrum & tuum in hac parte desiderium nondum possumus adimplere: sed expectamus ampliorem Dei gratiam, quæ ista impedimenta submoveat, transitus libertatem tribuens & tutelam. Et licet ad magnum cederet nostræ consolationis augmentum habere in isto itinere imperialis celsitudinis comitatam, ipsius recreari affatibus, multaque simul pro reipublicæ utilitate conferre, collata disponere, ac disposita (gratia suffragante divina) executioni mandare; tamen inclytam personam tuam nimia longinquitate distantem, in hoc casu honeste non possumus fatigare, reputantes nihilominus tantæ liberalitatis munificentiam ab Augustali culmine recepisse. Dat. Avin. x. kal. junii anno secundo.*

XII. Novæ in Germania turbæ.

Imminebant gravissima mala ex alia discordia, quæ archiepiscopo Salisburgensi ac Rodulpho Austriæ duci intercedebat cum Stephano duce Bavariæ, cum universæ Germaniæ principes ad arma concitarentur. Ad quam compescendam Pontifex, misso episcopo Æsculano (a), Ludovicum Ungariæ Regem (b) & Carolum Imp. rogavit, ne illos infestis signis concurrere paterentur.

(a) To. 2. sp. secr. p. 326. (b) Ib. p. 327.

Urbanus, &c. Carolo Romanorum Imperatori semper augusto.

Pontificiæ de iis sedandis lit.

Didicimus, quod orta dudum discordia inter venerabilem fratrem nostrum archiepiscopum Salzburgensem, & dilectos filios nobiles viros Rodulphum ducem Austriæ ex una parte, ac Stephanum ducem Bavariæ ex altera, procurante zizaniæ satore, sic crevit, sic utriusque partis animos inflammavit, quod partes ipsæ, propriarum virium terminos excedentes, consanguineos & amicorum quamplurimorum auxilia invocant, jamque incipiunt congregare: & cum ipsi duces generositate præpolleant, magnaque potiantur gloria facultatum, totam pene Alamanniam & vicinas partes ad mutui congressus excidium trahere moliuntur: ex quo, nisi de festinæ pacis succurratur remedio, cum illarum partium populi sint naturaliter bellicosi, si [quod absit] partes ipsæ ad prælium devenient generale, Christiani sanguinis grandis effusio, & per consequens mala quamplurima, quæ bellorum calamitas solet producere, probabiliter formidantur. Nos igitur adversus mala ipsa, ne vires sumant ulterius, cupientes [prout tenemur] opportunam diligentiam adhibere, de tua interpositione adhibenda in hac parte solicite spem præcipuam obtinentes, venerabilem fratrem nostrum Agapitum episcopum Æsculanum A. S. N. & infra, *duximus destinandum, &c. Datum Avin. III. non. septembris anno II.* Adhibiti præterea a Pontifice (c) Joannes episcopus Olomucensis, ac plures alii præsules & principes ad discordiam componendam: tum Stephanus Bavariæ ac Rodulphus Austriæ duces & archiepiscopus Salisburgensis a bello gravissimis sententiis deterriti (d). Perstringunt hujus belli causas historici (e), nimirum de Maynardi filii Ludovici marchionis Brandeburgensis superiori anno vita functi successione certatum: additque (f) Philippus Villanus, eum a matre Margareta Tirolensi veneno extinctum, cum illi filius patrem ab ipsa sublatum toxico objecisset. Quæ si vera sunt, insigni exemplo esse possunt, qui fructus ex præsumpta a Ludovico Bavaro solvendarum canonicarum legum de conjugiis auctoritate sint consecuti. Cæterum comitatus Tirolensis, cujus cupiditate facinus a Bavaro patratum vidimus, non ad Bavaram stirpem, sed in Austriacam transmissus a Margareta fuit: bellumque ea de causa susceptum Cæsaris & Ungari studio pacatum est (g).

(c) Ib. p. 328.

(d) Eod. pag. & pag. 327. (e) Rebdorf. in annal. Phil. Vill. in append. ad l. 11. c. 78. Avent. hist. Boior. l. 7. (f) Phil. Vill. sup. c. 78.

Austriacus Tirolensi comitatu auctus.

(g) Ib. Rebdorf. in annal.

XIII. Neque augere modo principatum Rodul-

(a) To. 2. ep. secr. p.310.

De Viennensi academia instituenda actum.

dulphos annitebatur, verum etiam literis exornare; flagitavitque ab Urbano (a), ut Viennæ academiam institueret, in qua Austriaci scientiis expolirentur: dataque est a Pontifice Joanni tit. S. Marci presbytero Cardinali provincia, ut exploraret, an ea urbs apta in id esset. Quo referente, idoneam videri, rescripsit Rodulpho Pontifex, se antequam de ea condenda diploma apostolicum ederet, habere in votis, ab ipso certiorem fieri, quibus privilegiis eam academiam ipse ac fratres decorare vellent. Rogavit etiam Pontificem Casimirus, ut cum Poloni ab academiis celebrioribus tanto locorum essent intervallo dissiti, ut plures a literarum studio ob viarum discrimina abducerentur; atque inde pauciores in eo regno literati viri essent, tum etiam alii gravissima pericula adirent, in urbe florentissima Cracoviensi academica studia excitaret, ut tanquam ex fonte perenni in totam Poloniam ac vicina regna scientiarum rivi dimanarent. Cujus petitis morem gessit Urbanus, exarato ea de re ad (b) perpetuam rei memoriam apostolico diplomate, cujus præcipuam partem subiicio: *Non solum*, inquit, *ad ipsorum, sed etiam aliarum regionum circumjacentium incolarum commodum & profectum paternis affectibus anhelantes, dicti Regis in hac parte supplicationibus inclinati, de fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica statuimus & etiam ordinamus, ut in dicta civitate Cracoviensi de cætero sit studium generale, illudque perpetuis temporibus inibi vigeat tam in juris canonici & civilis, quam alia qualibet scientia, præterquam in theologica facultate: & quod legentes & studentes ibidem omnibus privilegiis, libertatibus, & immunitatibus concessis doctoribus legentibus, & commorantibus in studio generali gaudeant, & utantur, &c. Datum Avin. kal. septembris anno 11.*

(b) An. 2. ep. cur. 113. Instituta Cracoviensis.

XIV. Dania sanctor. reliquiis exornata.

Ornata est Dania sanctorum reliquiis, quas in pluribus templorum regni Daniæ sacellis collocandas Urbanus Regi Waldemaro contulit. Ad cujus etiam gratiam ac preces, ut populos ad eas venerandas pelliceret, Pontifex nonnulla indulgentiarum præmia iis est impertitus (c), qui ea sacella statis diebus pie obirent. *Cum*, inquit, *sicut accepimus, charissimus in Christo filius noster Vvaldemarus Rex Daciæ illustris de B. Mariæ virginis gloriosæ crinibus, & vestibus, & ligno S. Crucis, & de B. Joannis Baptistæ, S. Georgii & S. Vincentii, sanctorum Nerei & Achillei sacris reliquiis certas particulas, nuper eidem Regi per nos traditas & concessas, in capellis sanctorum Mariæ de Vvermburght & Jacobi de Gorne & Georgii in Kalmgeburgh & Christovbori de Syburg castris Roskildensis diœcesis proponat cum devotione debita collocare, &c.*

(c) An. 2. lit. diverf. form. p. 24.

Affecit etiam Christi vicarius nonnullis indulgentiarum præmiis (d) pios Danos, qui pro Rege Waldemaro sacras apud Deum preces funderent: tum etiam ipsum ac regnum in B. Petri sedis Apostolicæ clientelam accepit (e): tum omnium piorum operum, quæ in ecclesia fiunt, singulari quadam prærogativa participem esse voluit (f); qua de re datum diploma afferimus:

(d) Ib. ep. 17.

Daniæ Rex in clientelam Apost. sedis acceptus.

(e) Ib. ep. 19.

(f) Eadem an. 2. lit. div. for. p.102.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Vvaldemaro Regi Daciæ illustri.

Eximiæ affectionis sinceritas, quam ad nos & Romanam geris ecclesiam, promeretur ut Apostolica sedes, quam nuper ex immensæ devotionis affectu personaliter visitasti, celsitudinem tuam maternæ dilectionis brachiis & singularibus gratiis amplectatur. Hinc est, quod nos, votis tuis in hac parte affectu benevolo concurrentes, te cum regno tuo & aliis omnibus, quæ in præsentiarum rationabiliter possides, sub B. Petri Apostoli & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Et insuper ut ex præmisso tuæ visitationis labore & aliis tuis devotis operibus aliquod spirituale præmium digne reportes, te bonorum omnium, quæ in Dei ecclesia, ipsius operante clementia, ex nunc fieri contigerit, te participem esse volumus; idque tibi apostolica authoritate concedimus de munere gratiæ specialis. Nulli ergo &c. Datum Avinione VIII. id. martii anno 11.

Omnium piorum operum singulari privilegio fit particeps.

De Waldemari Regis Daniæ ad Pontificem accessu agit Urbani vitæ scriptor (g): atque una cum Rege Cypri de Asiatica expeditione conficienda sacramento se obstrinxisse, cujus verba inferius adducemus, consentit etiam in historia (h) Danica Crantzius de Waldemari, ad aulam Avenionensem adventu, & quadragesimæ tempore rosa aurea ab Urbano ipsum donatum tradit. Suscepti vero itineris causas Wandalicarum urbium defectionem fuisse indicat, cum quibus grave antea bellum gessisse scribit (i) vario eventu: in quodam prælio filium Christophorum lapide ictum ab hoste amisisse: potitum fœderata rebellium classe: deinde, alternante victoria in portu Vismariensi ipsius classis præfectum profligatum. Neque a Crantzii dictis dissonant pontificiæ literæ, cum ostendant gravissimas querelas fudisse Waldemarum apud sedem Apostolicam in plures proceres, urbiumque ac provinciarum extra Daniam sitarum magistratus, qui cum Waldemaro fidei sacramento sese obstrinxissent, ab eo desciverant, ac jurata obsequia præstare abnuebant; implorasseque pontificiam opem, ut apostolica authoritate ad officium cogerentur. Cujus ju-

(g) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Waldemarus Rex rosa aurea donatus a Pont.

(h) Albert. Crantz. Dan. l. 7. c.39.

(i) Ead. lib. c.38.

Varii in illius regno motus.

Objectæ perduelibus censuræ.
(a) *An. 2. divers. form. ep. 22.*
(b) *Crantz. l.7. Dan. c. 39.*

ftis querelis permotus Pontifex, Caminensi, Lincopensi & Lubicensi episcopis provinciam dedit (a), ut censurarum ecclesiasticarum incussa religione perduelles comprimerent. Reverso in Daniam Waldemaro, concitatos majores motus refert Crantzius (b). Hæ vero Danicæ turbæ magnum rei Christianæ in Asia detrimentum attulere, cum ab obeunda sacra profectione, votoque religionis in Asia instaurandæ distraxerint. Nec minus sacri illius fœderis ducem Joannem Regem Francorum improvisi casus, novæ scilicet cum Rege Navarræ discordiæ, sociatum turmarum latrocinantium excursiones in Galliis, placandi Regis Angli curæ, denique mors pium consilium obruerunt. Utque de suborta cum Navarro controversia primum dicamus.

XV. De Burgundia inter Francum, & Navarrum certatum.

(c) *To. 2. ep. secr. p. 124.*
Prædatrices turmæ.
(d) *Ead. pag.*
(e) *An. 2. ep. sur. 32. 33. 34. & 132. & ep. divers. form. 127. 316.*
Plangit earum crudelitatem impietatemque Pont.

Vertebatur illa de Burgundiæ ducatu inter Reges, extincto duce puero: cum Joannes principatum Gallicæ coronæ beneficiarium ad se devolutam contenderet, Carolus vero Rex Navarræ jure hereditario illum ad se derivaret. Ad quos Reges arctissima affinitate conjunctos, paratos bello decernere, in concordiam revocandos Pontifex Guidonem episcopum Portuensem, & Ægidium tit. S. Martini in montibus presbyterum Cardinales legatos in Gallias misit (c), amplissimaque instruxit authoritate (d). Augebant porro ejus discordiæ formidinem vagæ ac palabundæ cohortes, quæ regnum illud vastabant. Ad quas comprimendas corripi a fidelibus arma jussit Christi vicarius, gravissimis edictis (e) xv. kal. martii promulgatis, horrendaque ab iis patrata flagitia ita deplorat: *O quantus dolor sensibus nostris ex facinoribus tam horrendis ingeritur, cum videmus tantam multitudinem gregis dominici in luporum feritatem & rabiem converti! O quantus luctus sanctæ matris ecclesiæ, quæ dilectos filios, quos contra omnes barbaricas nationes habere debet defensores, & pugiles, nunc tortores atrocissimos quasi ethnicos experitur! O quanta fidelium inundatio lachrymarum, dum se talibus interius hostilitatibus debilitari conspiciunt, & infidelium quorum incursus sunt formidandi plus solito sanguine redemptorum: nam illi, in potestate sathanæ constituti, quæcumque ille suggerit adimplere contendunt; & bestiali quadam ignorantia licitum ab illicitis non discernunt, &c.* Accendit fideles propositæ veniæ spe ad arma adversus intestinos hostes expendenda. Nec mora: Galli Narbonenses consurrexere in arma adversus fœderatos prædones, qui eorum sanguinem lambebant, ipsosque locis munitissimis divino pene miraculo, quod optimi Pontificis meritis ascriptum, deturbarunt: pars celeri ac rapida fuga aut armis domita aut justo oppressa supplicio, aut vitæ incommodis attrita evanuit, ut Urbani vitæ author describit (f).

(f) *Urb. vit. script. apud Bosq.*
XVI.
(g) *Phil. Vill. append. ad l. 11. c. 76. Froiss. hist. l. 5. Paul. Æmil. in Jo. Gaguin. in eod.*
Regum conventus Londini habiti.
(h) *Walsing. in Eduard. III.*
Joannis Franc. Regis mors. Succedit Carolus Rex.
(i) *Phil. Vill. c. 93. Froissard. l. 1. Paul. Æmil. in Jo. & aliis.*
(k) *MS. bibl. Vat. sign. n. 3765.*

Hac magna ex parte sub primis novi Regis Francorum Caroli V. initiis gesta, cum Joannes pater in Anglia obiisset: cujus profectionis in eam insulam causam illam afferunt (g), ut filii obsidis abitionem excusaret, liberaretque cæteros. Nec modo contendisse in Angliam Joannem, ut de initæ pacis legibus implendis ageret; verum sacræ expeditionis una cum Cypri Rege adornandæ studio, indicat Walsingamus (h), dum tradit quatuor Reges Francum, Anglum, Cyprium Scotum Londini convenisse. Addunt plura scriptores de magnifico apparatu, quo Francorum Rex fuit exceptus. Verum inter hæc lethali morbo correptus, extinctus est corpusque relatum in Gallias regio more conditum. Cujus exequiæ a Cyprio Rege ex amisso expeditionis Asiaticæ socio dolore gravi affecto cohonestatæ. Quatuor relicti sunt a Joanne superstites filii, nimirum Carolus delphinus idemque Normanniæ dux, Ludovicus Andium & Cœnomanum comes, Joannes Biturigum, & Philippus Burgundiæ duces, quorum major natu Carolus ejus nominis V. sceptrum Gallicum de more sacratus (i) Rhemis suscepit; de quo hæc MS. Vaticani author [1] (k): *Anno Domini MCCCLXIV. mensis januarii die XVII. dominus Joannes Rex Franciæ reversus ad* ca-

NOTÆ [1] VErba illa, quæ ex MS. Vaticano Annalista hic recitat, recurrunt in Chronico Theodorici de Niem, quod ex codice papyraceo Guelferbitano vulgavit Eccardus, inter Historicos Medii ævi to. I. num. XXI. Eadem pariter se se offerunt in secunda vita Urbani V. quam Baluzius edidit, & Bunnensi cuidam canonico ex eo tribuit, quod post verba, *Die martis septima Maji*, legitur: *Maji die tertia reversus fui Avenionem prosecuturus litem contra capitulum Bunnense, eo quod me a fructibus prebendæ meæ suspenderunt.* Id ipsum quoque exhibet Chronicon Eccardianum: Post hæc in eodem chronico subditur coronatio Caroli Regis Galliæ, quæ pariter iisdem verbis ac in vita Baluziana, & in codice Vaticano narratur. Atque tunc demum finis chronico Eccardiano imponitur his verbis: *Finis chronici Theodorici Nyem, famosissimi literarum apostolicarum, & fundatoris hospitalis Alamannorum in urbe, qui obiit, & sepultus est Trajecti Leodiensis diœcesis in Ecclesia S. Gervasii, in qua erat canonicus, anno Domini MCCCC.* Hoc documento inductus Eccardus opus istud tribuit Theodorico Niemio scriptori Operis: *De schismate inter Papae, & Antipapae* in tres libros digesti, quod ab anno 1378. ad annum usque 1410. quo Alexander V. cœpit, res in Ecclesia gestas persequitur. Verum hoc uno argumento revinci Eccardus potuit, chronici authorem, qui anno 1400. fatis cessit, ab hoc operis de schismate scriptore

supiritatem in Anglia abiit, & fuerunt ejus exequiæ in capella Papæ celebratæ die martis VII. maji. Die XVIII. dominicæ Trinitatis coronatus fuit in Regem Carolus primogenitus domini Joannis Regis Franciæ supradicti defuncti. Ad eum Urbanus mox atque de Joannis Regis obitu certior est factus, datis literis omni refertis officio, ingentem e tanti principis desiderio dolorem percepisse significavit (a): verum acerbitatem doloris successoris virtutum memoria temperasse, quarum ornamentis, nimirum pio justitiæ ardore, clementiæ suavitate, optimæ mentis nitore, egregio erga Romanam ecclesiam studio, gravitate morum, cæterisque eximiis animi dotibus instructum, optime regnum administraturum speraret.

Excitatur a Pont. ad regias virtutes.

(a) To. 2. ep. secr. p. 161.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio, Carolo Regi Franciæ illustri.

XVII. Pont. lit. consolatoriæ.

Lugubris rumor plurimum fidedignorum jam assertione firmatus, obitum claræ memoriæ Joannis Regis Franciæ tui genitoris insinuans, nostram & fratrum nostrorum mentes gravis doloris aculeo sauciavit, dum charissimum filium subtractum conspicimus, qui fervens plenitudine devotionis ad Deum honorabat ecclesiam, & libertatem ecclesiasticam conservabat, ardoreque divinæ charitatis ignitus, zelo sacræ fidei, qua salvamur, se militem Regis Regum prompta pollicitatione constituit, crucem suam humeris bajulans, redemptorem suum [pro cujus reverentia paratus erat proprium fundere sanguinem] sicut princeps Christianissimus secuturus? O quantus dolor totius sui populi, tam prudentis & magnanimi principis regimine destituti! O quantus mœror Christiani exercitus, ad recuperationem terræ sanctæ profecturi de proximo, tenentis se ducis tam providi tamque strenui amisisse ducatum. Profecto cum iis dolentibus merito condolemus, & dolere debet universa ecclesia sancta Dei, quia nullus fidelis expers potest esse mœroris, cum constet generale dispendium accidisse. Verum quia non est instandum doloribus, ubi præsertim consolationis remedia divinæ bonitatis gratia, quæ nunquam deest in se sperantibus, tribuuntur, de tanta merito consolamur mœstitia, pie credentes, quod justus judex, bonas considerans & præmians voluntates, ejusdem tui genitoris transfretandi propositum pro facto clementer recipiet, eamque certantis athletæ diademate cum secum regnantibus coronabit. Dumque tuæ magnitudinis circumspectionis industriam, justitiæ zelum, magnanimitatis animum, clementiæ benignitatem, conscientiæ nitorem, ac devotionis intimæ ad Romanam ecclesiam puritatem, aliorumque morum regalium gravitatem eximiam paterna consideratione pensamus, tristitiæ nebulas digne abiicimus in successore sic laudabili recreati: digneque tui nobiles & plebeii, & præcipue personæ ecclesiasticæ, quas in sua libertate, dextera Domini tibi assistente, tueberis & [ut speramus] regalibus favoribus prosequeris, possunt mœrorem deponere, & in regimine tam virtuosi principis jucundari.

Ea propter, fili charissime, in Domino conforteris, præmissarum & aliarum virtutum exercitiis studiosius intendens, tuumque populum, longorum bellorum impetibus conquassatum cuneris, prout in te fuerit, tranquillitatis & pacis dulcedine refovere. Et quia honor Regis judicium diligit, & firmatur justitia thronus ejus, illam amplexeris devotius, nullo tempore relinquendam: ac eandem Romanam & alias ecclesias, & personas ecclesiasticas, ob illius reverentiam, per quem, ipso propitio regnabis feliciter, habeas commendatas; nos velut patrem benevolum, qui tuam sublimitatem ac regnum in visceribus charitatis habemus, ad ea, quæ tuam & ejusdem regni prosperitatem respiciant, requirens cum fiducia filiali. Dat. Avin. 11. kal. maii anno secundo.

(b) To. 2. ep. secr. p. 177.

Instauratolis de Burgundia.

XVIII.

Recruduit (b) mox a susceptis Gallicæ rei gubernaculis ipsum inter ac Regem Navarræ superior de ducatu Burgundiæ Philippo fratri attributo controversia, quæ Joannem exercuerat; immo in apertum bellum erupit (c): in cujus initiis nonnulla loca, quæ obtinebat in Galliis Navarro erepta: fusus (d) etiam a Bertrando Gesſ-

(c) Phil. Vill. append. ad l. 11. Matth. Vill. c. 83. Paul. Æmil. in Carol. V. Froff. hist. l. 1.

(d) Phil. Vill. c. 92.

NOTÆ tore longe diversum esse. Insuper Niemius vulgatus non canonicus Trajectensis, sed episcopus Cameracensis decessit. Duo ergo Theodorici Niemii sedulo distinguandi sunt; nisi forte mendum irrepsisse in adnotationem illam Chronici Eccardiani suspicemur, cum forte pro *Theodorico Niem*, *Joannes Niem* legendum fuerit. Conjecturæ huic meæ veritatis color ex eo accedit quod *Joannes de Niem* inter scriptores historiæ pontificiæ hujus ætatis haberi possit, quippe cujus nomen legatur præfixum Vitæ Joannis in editione Meibomii Francofurtensi anni 1620. quod quamvis mendose pro Theodorico Niemio positum esse non dubitem; ex vero tamen aliquo scriptore non dissimilis operis adumbrari potuit. Sed quod caput est Chronicon idem ac illud quod in codice Guelferbitano Eccardus ostendit, inter MSS. Bibliothecæ Episcopalis Tridentinæ pariter legi asserit idem Eccardus in præfatione ad tomum I. Scriptorum medii ævi; in eo vero author operis non *Theodoricus*, sed *Joannes Niemius* scribitur. Joannes igitur iste forte chronicon istud Eccardianum dedit; idemque statuendus facile est Author operis codicis Vaticani, quem toties laudat Raynaldus, itemque author vitæ Anonymæ a Baluzio editæ, quarum lucubrationum mirus est ubique cum chronico Eccardiano consensus. MANSI

Illi fopiendæ data a Pont. opera.

Gesquinate, bellicis facinoribus clarissimo duce, Navarræ Regis copiarum præfectus: ac subinde plura ad victorem prona fuere. Horum motuum fama ingentem dolorem Pontifici Christiana arma in hostes fidei avertendi cupidissimo attulere: abbatemque monasterii e Clusa diœcesis Taurinensis ad bellum nascens extinguendum VI. kal. septembris misit (a); ac Reges ad concordiam adhortatus, controversiam æquitate se dirempturum (b) est pollicitus. Implicitus erat Carolus Navarræ Rex alio gravissimo bello, quod magna contentione inter Aragoniæ Castellæque Reges gerebatur: ac renovatum (c) inter eumdem Carolum & Aragonium atque Henricum Trastamaræ comitem fœdus kal. martii de Castella inter ipsos dividenda, ut nimirum Cantabria citeriorque Castella Navarro, Murcia Toletumque Aragonio, reliqua Castella Henrico cederent. Cæterum in hoc bello Castellanus, cum mari periclitatus esset, quassata vi tempestatis, classe pietatis specimen edidit, visusque scelerum pœnitere: *Voti enim reus*, ut ait Mariana, *vicinum D. Mariæ templum, reliquis indumentis detractis, in linea tunica adiit, reste etiam collum implicitus*, non tamen propterea bello abstitit.

(a) To. 2. ep. secr. p. 293.

Navarrus alio in Castellanum bello implicitus.

(b) Ib. p. 8.

(c) Marian. l. 17. c. 7. Surit. l. 9. c. 52.

Castellanus mari periclitatus.

Pietatis specimen edit.

Ex funestis Regum congressibus, quibus res Christiana deprimebatur, ingenti affectus dolore Pontifex Petrum abbatem S. Michaelis ordinis S. Benedicti diœcesis Taurinensis abbatem, quem ad Navarrum Regem pro eo cum Gallo conciliando missum vidimus, tractandæ Aragonium inter & Castellanum concordiæ munere & authoritate instruxit (d): de quo ad Petrum Castellæ Regem has literas dedit (e).

Internuntius a Pont. ad eum missus.

(d) To. 3. ep. secr. p. 188.

(e) An. 3. lit. cur. p. 190.

Urbanus, &c. Petro Regi Castellæ illustri.

Cum de tuo ac magnifici principis Petri Regis Aragonum illustris bello gravissimo toti Christianitati damnoso, doleamus ab intimis, sæpeque non absque multa mæstitia memoremus, quod remedia, quæ providentia Apostolicæ sedis adhibuit hactenus, ut te Regemque præfatum ad concordiam revocaret, ad tuum ac ejusdem Regis regna bina vice legatos de latere destinando, morbo tunc gravis dissidii hucusque minime valuerunt; nos gerentes in votis per nosipsos in præfato laborare negotio, si forsan Altissimus dignetur concedere, quod illud ad finem optatam perducere valeamus, serenitatem tuam requirimus & rogamus, ac etiam obsecramus instantius, quatenus aliquos ambaxiatores discretos & fideles, Deum timentes, & appetitores pacis hujusmodi, de tuis juribus & intentione plenius informatos cum plenaria potestate in dicto negotio, quamcito commode poteris, ad nostram non omittas præsentiam destinare; interim firmando treugas congrui temporis, quod pro tractatu tanti negotii fuerit opportunum. Super quibus dilectum filium Petrum abbatem monasterii S. Michaelis de Clusa Taurinensis diœcesis Apostolicæ sedis nuntium latorem præsentium, virum utique fidelitate præclarum, ac circumspectione & scientia decoratum, ad tuum & jam dicti Regis, cui super iis similiter scribimus, præsentiam destinamus, &c. Dat. Avin. XVIII. kal. jun. anno III. Conceptæ (f) sunt eadem verborum formula aliæ ad Regem Aragonum literæ, ita ob contractas ab eo censuras inscriptæ: *Magnifico principi Regi Aragonum illustri spiritum consilii sanioris*. Sed antequam de contractarum ab Aragonio censurarum causis agamus, coniungendum superioribus videtur; cum novi belli inter ipsum ac ducem Venetorum discrimen emergeret ob enatas mutuas simultates illatasque vicissim injurias actas nimirum mari in mercatores prædas, Pontificem alendæ pacis inter principes Christianos solicitum a Petro (g) Rege Aragonum ac Laurentio Celso duce Venetorum contendisse (h), ut ipsi quoque oratores pro componendis ipsorum controversiis ad aulam apostolicam legarent.

Soliciatur ad pacem cum finitimis.

(f) Ead. pag.

De eadem etiam postulatus Aragonius.

(g) Ead. pag. & pag. 191.

(h) To. 2. ep. secr. p. 197.

XIX.

Sacerdotales census occupati ab Aragonio.

Dum ita Urbanus ad Regis Aragonum salutem ac publicam populorum pacem incumberet, non leves ille Dei vicario injurias reposuit: invasit enim pontificia vectigalia (i), quæ a pontificiis quæstoribus cogebantur: tum etiam Cardinalium, ac præsulum, vel sacerdotum, qui in ecclesiis ad divinum cultum præsentes non incumberent. Hic rapinarum exercendarum speciosus color fuit, repetito Regis Angliæ, de quo alias dictum est, perverso exemplo: neque enim Regis Aragonum erat sacras ob id opes diripere. Neque ab æquitate dissonum erat, ut Cardinales, ac præsules, sacerdotesve, qui Apostolicæ sedis obsequiis atque adeo publicæ utilitati insistebant, vectigalibus suis spoliarentur. Urbanus itaque ne ecclesiasticam libertatem opprimi sineret, Aragonium qui sacerdotum absentium a suis ecclesiis bona sub hasta divendi jusserat, ac bonorum proscriptionem necisque discrimen repugnantibus intentarat; paternis primum literis monuit, ut sacras restitueret opes, injustaque edicta revocaret. Qui rem se ex sapientum suorum consilio sanxisse respondit, visamque justitiæ consentaneam ob temporum difficultatem; licet minus idonee de iis restituendis bonis caveret, cum exhaustum ærarium refecisset. Quibus acceptis Dei vicarius ad regiam pertinaciam edomandam, consiliarios improbos reprimendos, ac jura ecclesiastica ex deprædantium manibus vindicanda judicium Petro Regi apud subsellia apostolica intendit III. id. martii, ni occupata bona bimestri excurrente dimitteret: objectaque illi & consiliorum

(i) Ib. p. 383. & MS. bibl. Vall. sign. lit. B. n. 12. p. 339.

Intentatum illi judicium.

eju-

ejusmodi participibus anathematis religio. Quod edictum in arcis Adrianæ tabulario reconditum, & inter Insignia monumento Sixti IV. imperio a Platina (a) collecta exeat.

(a) Collect. MS. Plat. to. 3. p. 167.

XX. Sardicum vectigal ob eod. intermissum.

Accersitus etiam est in Sardiniæ & Corsicæ causa Petrus Rex in judicium (b), ob intermissam annis decem annui census solutionem, nec præstitam Urbano clientelarem sponsionem, minatusque est Pontifex a se Sardiniæ regnum ac ecclesiasticum imperium revocatum iri, si officio ille deesset.

(b) To. 2. ep. secr. p. 381. & an. 2. lit. cur. p. 371 ext. etiam in arce S. Ang. & inter collect. Platinæ to. 3. p. 171. & lib. priv. Rom. eccl. to. 2. pag. 354. & in MS. bibl. Vall. sig. lit. B. n. 12. p. 310.

Pontificium in eum edictum.

Urbanus, &c. ad futuram rei memoriam.

Olim, cum in concessione per felicis recordationis Bonifacium Papam VIII. prædecessorem nostrum, claræ memoriæ Jacobo Regi Sardiniæ & Corsicæ de regno Sardiniæ & Corsicæ, quod Romanæ ecclesiæ juris & proprietatis existit, cum omnibus juribus & pertinentiis suis dicto Regi, & suis heredibus ex suo & ipsorum corporibus legitime descendentibus utriusque sexus, natis tunc & etiam nascituris, in perpetuum feudum sub modo, forma, tenore, conditionibus, & conventionibus in ejusdem prædecessoris literis declaratis, ab ipso prædecessore suisque successoribus canonice intrantibus, & dicta Romana ecclesia tenendum gratiose facta; inter alia contineretur, quod tam ipse Rex, quam quilibet suorum heredum in dicto regno pro ipso regno dicto prædecessori & eidem Romanæ ecclesiæ præstaret seu præstare teneretur, prout idem Rex & nonnulli sui in eodem regno successores præstiterunt, ligium homagium, vassallagium plenum, & fidelitatis juramentum sub certa forma in ejusdem prædecessoris literis annotata: & quod ipse Rex similia fidelitatem, vassallagium plenum, & homagium ligium, & juramentum renovaret, faceret, & præstaret unicuique Romano Pontifici & dictæ ecclesiæ infra annum a die, quo electus esset in Romanum Pontificem computandum; & similia præstaret & faceret, & similiter renovaret, & facere, præstare & renovare teneretur unusquisque heredum suorum in dicto regno unicuique Romano Pontifici, qui esset pro tempore & ipsi Romanæ ecclesiæ secundum formam eandem, nomen Romani Pontificis, qui tunc esset, & suum proprium exprimendo: sed postquam ipse Rex & heredes sui in regno Sardiniæ & Corsicæ supradicto præstitissent & fecissent personaliter juramentum, fidelitatem, vassallagium secundum prædictam formam uni Romano Pontifici, non astringerentur personaliter præstare & facere, dummodo illa præstarent & facerent infra annum per idoneum vel idoneos substitutos, ad hoc plenum mandatum habentes: & si plus placeret Romano Pontifici vel Romanæ ecclesiæ supradictis, juramentum, fidelitatem, vassallagium, & homagium prædicta præstarent & facerent ipse Rex, & heredes sui, nomine summi Pontificis & Romanæ ecclesiæ illi vel illis, quæ vel quos ad hoc specialiter ipse Romanus Pontifex vel sedes Apostolica deputaret: & pro eodem regno tam dictus Rex, quam quilibet suorum heredum in regno Sardiniæ & Corsicæ pro ipso regno censum duorum millium marcharum argenti bonorum & legalium sterlingorum, ubicumque Romano Pontifici, qui esset pro tempore, vel eidem ecclesiæ, ubi ipsa esset sede vacante, recipienti pro futuro Pontifice, & pro portione collegium ipsius ecclesiæ Cardinalium contingente, in festo beatorum Petri & Pauli annis singulis integraliter pro dicto regno Sardiniæ & Corsicæ persolverent; ad quem censum, ut præmittitur, persolvendum tam idem Rex, quam quilibet heredum suorum in dicto regno tenerentur & essent astricti: & quod si Rex idem vel quicumque suorum in dicto regno heredum in præfato statuto termino non solvissent integre (ut præmittitur) dictum censum, expectati per quatuor menses, terminum ipsum immediate sequentes, de illo ad plenum non satisfacerent, eo ipso essent excommunicationis vinculo innodati; quod si secundo termino infra subsequentes quatuor alios menses eundem censum sine diminutione qualibet non persolverent, totum regnum Sardiniæ & Corsicæ esset ecclesiastico suppositum interdicto: si vero nec in tertio termino, nec infra alios quatuor menses proximos per plenam satisfactionem ejusdem census idem Rex & sui heredes sibi non ducerent consulendum, ita quod transactis eodem tertio termino & quatuor proxime sequentibus mensibus non esset de hujusmodi censu primi termini ipsi ecclesiæ integre satisfactum; ab eodem regno Sardiniæ & Corsicæ ipso jure caderent ex toto, & regnum ipsum ad dictam Romanam ecclesiam ejusque dispositionem libere & expedite reverteretur: nihilominus pro singulis duobus millibus marcharum singulorum terminorum, si simili modo in eorum solutione cessarent, vel illa non solverent, idem Rex aut quivis suorum heredum in dicto regno Sardiniæ & Corsicæ pœnas similes incurrerent, salvis aliis pœnis, processibus, & sententiis, quæ vel qui de jure inferri vel haberi seu proferri possent per Romanum Pontificem vel sedem eandem specialiter in hoc casu.

Quibus legibus tradita sit Sardinia.

De clientelari sponsione præstanda.

Solvendo censu.

Objectæ pœnæ, si officio defuerit.

Quam quidem concessionem seu infeudationem sub hujusmodi forma, tenore, conditionibus, & conventionibus ipsi Jacobus Rex & sui in dicto regno successores acceptarunt, & ratas & acceptas etiam habuerunt, prout hæc & alia in dictis prædecessoris ejus bulla, & etiam in præfati Jacobi & nonnullorum suorum successorum Regum Sardiniæ & Corsicæ, & specialiter magnifici principis Petri Regis Aragonum

illu-

illustris, qui eidem Regi Jacobo in dicto regno Sardiniæ & Corsicæ postremo successit, ipsorum aureis bullis munitis literis plenius continetur.

Ut Petrus Rex pactis non steterit.

Et cum idem Petrus Rex in solutione hujusmodi census annis quamplurimis cessavisset, felicis recordationis Innocentius Papa VI. prædecessor noster ejusdem ecclesiæ dispendiis occurrere, ac præfati Regis saluti & statui providere paterna solicitudine cupiens, super hoc fratrum suorum S. R. E. Cardinalium frequenti querela pulsatus, per diversas solemnes personas ac per apostolicas literas Regem ipsum salutaribus monitis excitavit, & hortatus fuit benevole more patris, attente rogans eumdem, ut ipse considerans pericula gravia, quibus propter non solutum censum hujusmodi subjacebat: & attendens provide quam benigne ipse prædecessor secum egisset, cum de militari servitio, in quo etiam eidem ecclesiæ pro dicto regno tenebatur, multo tempore expectando, eisdem periculis per debitam solutionem occurreret, ac commissam in ipsa solutione dicti census moram satisfactione celeri compensaret; ita quod, incumbenti circa hoc sibi debito reali exhibitione soluto, idem prædecessor (suadente justitia) aliud contra Regem eumdem non compelleretur in hac parte remedium adhibere. Sed idem Rex exhortationes & preces præfati Innocentii prædecessoris obaudiens, post primum annum pontificatus dicti Innocentii prædecessoris de censu præfato quidquam solvere non curavit.

De judiciariis in eum actis Innocentii.

XXI. *Postremo vero præfato Innocentio prædecessore, sicut Domino placuit, viam universæ carnis ingresso, cum nos (divina favente clementia) ad apicem summi apostolatus assumpti, memoratum Petrum Regem de solutione dicti census expectavissemus de benignitate paterna, ipseque patientiam & benignitatem dictæ sedis in augmentum suæ convertens duritiæ, quam debuerat emollire, nihil de dicto censu solvisset: nec etiam nobis infra primum annum nostri pontificatus, nec etiam postea fidelitatis juramentum per se vel alium præstitisset, nec fecisset homagium prælibata (propter quod, quodjam fluxissent decem anni a tempore ultimæ solutionis dicti census factæ Innocentio prædecessori præfato secundum præmissa, ipse Petrus Rex dictam sententiam excommunicationis, dudum per eumdem Bonifacium prædecessorem in concessione dicti regni in Regem Sardiniæ & Corsicæ, qui esset pro tempore, si in terminis ad hoc ordinatis dictum censum non solveret, ut præmittitur, promulgata incurrerat, & totum regnum prædictum erat ecclesiastico suppositum interdicto; & idem Rex a dicto regno ex toto ceciderat, illudque ad dictam Romanam ecclesiam & ejus dispositionem integre & libere reversum erat) nos attendentes, quod quanto Apostolica sedes præfato Petro Regi se reddidit proniorem ad gratiam, tanto eum (quod displicenter referimus) reperimus ad solutionem dicti sui debiti tardiorem, cum de culpa dicti Petri Regis commissa in hujusmodi negligentia non factæ solutionis dicti census appareat manifeste: hac prælatorum & aliorum fidelium in publico consistorio præsente multitudine copiosa præfatum Regem authoritate apostolica præsentium tenore peremptorie citamus per hoc publicæ citationis edictum, cujusmodi citandi modum ex certis rationabilibus causis elegimus, ut tertia decima die mensis maji proxime futuri, si consistorium erit, alioquin primo die consistoriali ex tunc proxime sequenti hora consistorii, quam sibi pro peremptorio termino assignamus, compareat legitime coram nobis auditurus declarationem nostram super incursione dictarum sententiarum excommunicationis in ejus personam, ac interdicti in præfatum Regnum Sardiniæ & Corsicæ; ac super amissione dicti regni & reversione ipsius ad Romanam ecclesiam prælibatam, & ad liberam & expeditam dispositionem ipsius, per nos (authore Domino) prout de jure fuerit, faciendam: aperte prædicentes eidem, quod sive compareat, sive non compareat in termino memorato, nos contra ipsum ad declarationem hujusmodi faciendam, vel alias, prout justum fuerit, & nobis videbitur expediens procedemus ipsius Petri Regis absentia, seu contumacia non obstante, &c. Dat. & actum Avin. in palatio apostolico III. id. martii anno II.*

Instauratus ab Urbano judiciorum ordo.

Intentatu regni privatione.

XXII. Defecisse mox a Petro Rege regulum Arboreæ, scribit Surita, atque ingentes in universa insula Sardiniæ motus concitatos: quibus ut occurreret, Aragonium missis oratoribus pontificias iras mulcere pertentasse ait, ac non soluti census causam retulisse ad summas regii ærarii difficultates in tot bellorum periculis, non quod se vectigalem sedis Apostolicæ negaret. Et quidem extant in libro privilegiorum Romanæ ecclesiæ (a) Petri Regis Aragonum ad Urbanum literæ XV. augusti die Cæsaraugustæ regni anno XXIX. consignatæ, quibus pacta inter Jacobum & Bonifacium VIII. olim conventa religiose servaturum se profitetur, ac diplomatis Bonifacii VIII. seriem universam inserit, admittitque.

Arboreæ regulus Aragoniis bellum movet.

Aragonius Sardicam rem reficere nititur.

(a) *Lib. priv. Rom. eccl. to. 1. pag. 427. ext. etiam in arce S. Angel. & inter collect. Plat. to. 3. p. 207.*

Sanctissimo, & beatissimo in Christo patri & domino domino Urbano, divina providentia sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summo Pontifici, Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Valentiæ, Majoricarum, Sardiniæ & Corsicæ, comesque Barchinoniæ, Rossilionis, & Ceritaniæ, ejus humilis filius & devotus, pedum suorum oscula beatorum.

Ejus ad Urbanum literæ.

Sanctitati vestræ, tenore literarum nostrarum præsentium patefiat, quod viso & ple-

plenarie intellecto papali rescripto super collatione, concessione, & donatione confecto, quam felicis recordationis dominus Bonifacius Papa VIII. prædecessor vester fecit illustrissimo domino Jacobo eximiæ recordationis Regi Aragon. avo nostro, suisque heredibus in perpetuum feudum de regno Sardiniæ & Corsicæ cum juribus omnibus & pertinentiis suis, sub certo servitio certisque conventionibus, largius scriptis in prædicto papali rescripto, cujus series sic se habet: Bonifacius episcopus &c. (a) *Super Regem &c.* (Inseruntur Bonifacianæ literæ suis conceptæ verbis, quas cum antea suo loco attulerimus, repetendæ non sunt, quibus subjungit Petrus Rex:)

(a) Ext. in annal. to. 14. A. C. 1297. n. 2. &c.

Avitas conventiones instaurat.

Ideo ad memoriam reducto dictum dominum Regem avum nostrum, cujus successores in dicto regno existimus, tempore præinsertæ concessionis, memorato domino Papa Bonifacio juxta continentiam dicti rescripti ex causis in eo scriptis juramentum, fidelitatem, homagium, & vassallagium, personaliter præstitisse; & postmodum nos & nostri, ut tenebamur, juxta formam dicti papalis rescripti post celebrationem nostræ coronationis, uni Romano Pontifici juramentum, fidelitatem, homagium, seu vassallagium supradicta, & etiam postea per dilectos consiliarios nostros Lupum de Gorrea tunc camerlengum, & Bernardum de Thous milites, procuratores, ambaxiatores, & nuncios speciales, olim per nos ad Romanam curiam destinatos, juramentum, fidelitatem, & homagium prædicta renovasse, fecisse, & præstitisse domino Innocentio felicis recordationis antecessori vestro, & per eosdem nuncios eidem domino Innocentio summo Pontifici dedisse literas nostras aurea bulla nostra bullatas recognitionis & acceptationis contentorum in rescripto papali prædicto juxta ejusdem tenorem; considerato etiam nos nunc ex ejusdem rescripti supra inserti serie inductos, dilectos Franciscum de Perilionibus militem camerlengum, & Franciscum Romæ legum professorem vicecancellarium, consiliarios nostros & procuratores solemnes ad eadem juramentum, fidelitatem, vassallagium & homagium vestræ sanctitati præstanda & facienda constituisse cum publico scripto nostro; providimus propterea sanctissime pater has fieri literas bulla aurea nostra bullatas sanctitati vestræ per prædictos procuratores nostros tradendas & dandas, prout fieri debere jam dicti superius inserti rescripti apostolici tenor inducit.

Per quas siquidem literas nunc ut ex tunc modos, conventiones, conditiones, tenores, & formas in ipso papali rescripto conscriptos acceptamus expresse: & per quas etiam fatemur & recognoscimus expresse, dictam Sardiniæ & Corsicæ regnum a domino summo Pontifice & Romana ecclesia recepisse in feudum sub conditionibus, conventionibus, modo, & forma atque tenore, qui in dicto papali rescripto continentur: quos tenorem, modum, conditiones, conventiones, & formam, promittimus nos inviolabiliter servaturos. Pro quorum observantia obligamus nos & dictum regnum Sardiniæ & Corsicæ, jura & bona nobis competentia & competitura in eo. Humani generis Conditor & Redemptor personam vestram ad sua sancta servitia conservare dignetur per tempora longiora. Datum Cæsaraugustæ quintadecima die augusti anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quarto, regnique nostri vigesimo nono. Verum cum Aragonius verba in opus non perduceret, iterum v. id. octobris Urbanus judicio illum ob non solutum censum postulavit, pœnisque gravioribus devinxit (b).

Sardiniam refert accepisse a Pontifice.

(b) To. 2. ep. secr. p. 387.

XXIII. Tuendæ etiam libertatis ecclesiasticæ studio permotus Urbanus, Eduardum juniorem principem Aquitaniæ plura adversus illam novantem repressurus, Florentinum episcopum, legatione Germanica clarum, ad eum misit (c): cum enim numquam antea Galliæ vel Angliæ Reges præsules, qui nullas possessiones regio beneficio obtinebant, sacramento in sua verba adegissent (d); Eduardus tamen Aquitaniæ principes ipsos in sua verba jurare compulerat, detrectantesque sacramentum fidei nuncupare bonis spoliatat. De his itaque Pontifex ipsum (e) ac Regem patrem monuit, ut quæ novata erant revocarent; ac Petrum Florentinum episcopum (f) pluresque alios præsules ad tuendam ecclesiasticam dignitatem jussit incumbere.

(c) Pag. 293.

Eduardus junior novat contra sacerdotalem libertatem.

(d) Pag. 190.

(e) Ib. p. 192.

(f) Pag. 293.

Ad asserendam vero disciplinam ecclesiasticam plura hoc anno edicta ab Urbano sunt promulgata, atque ad pravas consuetudines excindendas navata opera, & in primis ad coercendam clericorum avaritiam, qui variis artibus potirentur pluribus sacerdotiis. Cantuariensi archiepiscopo in Anglia ac suffraganeis data provincia (g) est, uti coacta synodo omnes ecclesiasticos monerent, ut scripto traderent, quæ sacerdotia possiderent. Renovata (h) etiam Innocentii VI. constitutio, qua data præsulibus imperia, ut excurrente trimestri ex aula Avenionensi abscederent: pariterque archiepiscopis & episcopis munus injunctum, ut parochos ac sacerdotes alios divino cultui in suis ecclesiis insistere cogerent, ex literis ad Aquensem archiepiscopum sequenti ineunte anno datis (i), quibus ea repetita sunt imperia, colligitur. Jussi præterea archiepiscopi synodos cogere, atque in iis leges optimas ad cleri excolendos mores, animarumque salutem promovendam condere: quæ imperia magis anno sequenti ursit. Ad inferendam etiam evangelii lucem barbaris nationibus, atque errorum, quibus erant involutæ, tene-

Indictæ provinciales synodi.

(g) Pag. 340.

(h) Ann. 3. lit. cur. p. 174.

Ecclesiarum pastores ad eas abire jussi.

(i) Ib. ep. sor. 26. p. 226.

Missi ad gentes concionatores.

bras discutiendas Raphaeli episcopo Nebiensi authoritatem contulit (a), ut unacum quatuor ordinis Prædicatorum religiosis viris ad gentes transmarinas divinæ legis expertes se conferret.

(a) An. 2. ep. de divers. for. pag. 28.

XXIV. Delapsi sumus ad res orientales, de quarum instaurandarum suscepto consilio sacræque expeditionis apparatu dicendum est. Extant (b) ineunte hoc anno ad Joannem Regem Francorum expeditionis ducem Urbani literæ, quibus diploma apostolicum de bello fidei hostibus inferendo confici significat, monetque ut prius sacramentum nuncupet ea conceptum formula, quo ana cum Philippo Rege patre olim se obstrinxerat. Sed paucis post mensibus Joannes Rex, ut in rebus Gallis diximus, sublatus est, pariterque Talayrandus episcopus Albanensis [1] Apostolicæ sedis legati partes in crucesignatorum castris obiturus, e vivis excessit; quorum mors ingentia illa consilia admodum fregit. Ad quæ tamen promovenda Dei vicarius in locum Talayrandi, cui insigniendarum crucis symbolo copiarum demandata erat provincia, B. Petrum Thomam Carmelitani ordinis, bellique hujus facti authorem ex Cretensi archiepiscopo creatum patriarcham Constantinopolitanum subrogavit, clarissimum doctrina, sanctitate, miraculis, gestisque apostolicis legationibus (c) modo ad Neapolitanum Regem ut salubria consilia suggereret, modo ad Rascium, ut schisma extingueret: nunc ad Ungarum, ut illi Romanæ ecclesiæ vexillum ad fidei hostes proterendos traderet: modo ad Venetos, ut pacis consilia ipsis suaderet: modo ad Imperatorem Constantinopolitanum, ut conjunctionem orientalis ecclesiæ cum Romana promoveret: nunc in Asiæ & Europæ fines, ut Turcas, schismaticos, atque hæreticos comprimeret: nunc in Italiam, ut tyrannos ad officium ac pacem revocaret. In quibus tanta laude se gessisse refert illius vitæ author, ut Pontifex cælestem in eo vim admiratus, honorum incrementa ei detulerit (d): *Tum*, inquit, *Urbanus Papa cognoscens divinam in Petro Thoma virtutem elucere, ex sententia Cardinalium maximam post papatum totius ecclesiæ militantis dignitatem ei solemniter contulit, videlicet patriarchatum Constantinopolitanum: præterea adjecit ei Coronen. & Nigropontis ecclesias ad vitæ sustentationem; & insuper eum constituit recuperandæ terræ sanctæ legatum, & decem ei florenos quotidianos impertitus est.* Addit author; sanctum virum amplissimis privilegiis ab Urbano affectum; cujus dictis regesti pontificii literæ omnino consentiunt (e): e pluribus autem ex (f) earum delibandæ visæ sunt, in quibus de [illegible] expeditionis sacræ demandatæque illi legationis causas perstringit.

Talayrandi Card. legati mors.

Suffectus illi in orientali legatione Petrus patriarcha Constantinopol.

(b) Lib. 2. ep. secr. pag. 6.

(c) Philip. & Macerius in vit. B. Petr. Tho.

De variis legationibus ab eo gestis.

(d) Id. ib.

(e) An. 2. ep. com. 63. usque ad ep. 84. & 56 cur. 241. 242. & 273.

(f) Eod. an. 2. ep. com. 62. & ep. 81. & lib. 2. ep. secr. p. 271.

Urbani diploma de legatione orientali.

Urbanus [illegible] Petro patriarchæ Constantinopolitano [illegible]

Dudum attendentes, quod peccatis exigentibus terram sanctam Agarenorum gens perfida, salvatoris nostri domini Jesu Christi, & suæ orthodoxæ fidei inimica, a longis retro temporibus non absque damnabili negligentia Christiani populi occupaverat & detinuerat, prout detinet occupatam, eam polluendo abominandorum patratione scelerum, ac pro ancilla tenendo, quæ domina gentium debet esse; quodque ex oppressione Turcorum crudelium multas calamitates patiebatur, prout patitur, Christianus populus orientis, charissimo in Christo filio nostro Petro Regi Cypri illustri (cujus regnum est in ipsorum infidelium finibus constitutum, de statu dictorum infidelium, quem ipse Rex ex ipsorum mortalitatibus & discordiis debilitatum, & prostrationi dispositum asseruit, præsertim ex captione civitatis Sataliæ ac nonnullorum castrorum & locorum, quæ idem Rex suis prudentia personalibusque laboribus & expensis de manibus infidelium prædictorum eripuerat, ex quo infideles ipsos multus, ut asseritur, timor invaserat) plenarie informata nobis ac fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, ac nonnullis catholicis principibus & magnatibus, aliisque fidelibus populis vias & modos, per quos tunc temporis poterat, prout potest, faciliter eorundem Agarenorum & Turcorum elidi potentia, & fieri recuperatio terræ prædictæ, ostendente prudenter oraculo vivæ vocis; de dictorum fratrum consilio ad eandem terram sanctam & alias partes infidelium orientis passagium generale authoritate apostolica indiximus; ac bonæ memoriæ Talayrandum episcopum Albanensem ad partes illas, commisso sibi plenæ legationis officio in eisdem, providimus destinandum: & tam clara memoria

NOTÆ [1] HOc anno vita functum Talairandum cardinalem Petragoricensem ultro admitto; neque enim ea de re ambigere permittit bulla Urbani V. signata hoc anno die X. Julii apud Annalistam hic legenda. Sed falso Ciaconium emortualem ejus assignasse diem XVII. Kal. Februarii suspicor; nam Macerius in vita S. Petri Thomæ cap. XIV. obitum Cardinalis ita narrat. *Cardinalis Petragoricensis* (Talairandus) *Legatus Passagii* (expeditionis in Palæstinam) *Capitaneum, videlicet Regem Franciæ* (qui ejus expeditionis imperator supremus destinatus fuerat) *secutus est, debitum humanæ conditionis solvens*. Cum igitur Joannes Galliarum Rex hoc anno die VIII. Aprilis decesserit; qui illum proxime sequutus est Talairandus post diem illam Aprilis fatis cessisse oportet. MANSI

riæ Joanne Regi Franciæ capitaneo & rectori ipsius passagii per nos constituto, quam præfato Petro Regi Cypri ac aliis multis nobilibus qui cum eorum potentia pro recuperatione terræ sanctæ prædictæ promiserunt personaliter transfretare, ac receperunt de manibus nostris venerabile signum crucis; ac etiam cæteris crucesignatis & crucesignandis kal. martii anni nativitatis Domini millesimi trecentesimi sexagesimi quinti proxime secuturi pro termino ad transfretandum in dicto passagio duximus assignandos.

De Cypri Regis expeditione.

Cum autem idem Rex Franciæ & episcopus, sicut Domino placuit, sint viam universæ carnis ingressi, & dictus Rex Cypri ad succurrendum eisdem fidelibus, & conatus eorundem infidelium reprimendum, velut athleta Christi & præcursor intrepidus proponat in brevi cum auxiliis citramarinorum fidelium transfretare; nos attendentes, quod urgens & evidens prædictarum ultramarinarum partium, quas fideles inhabitant, necessitas exigit ad eas a nobis destinari legatum, qui vice nostra dirigat & dispenat negotium passagii prælibati; & ad te virum utique secundum cor nostrum, honestate conspicuum, religione probatum, præclarum scientia, humilitate sublimem, mansuetudine generosum, multa providentia circumspectum, & in lege Domini ipsaque fide catholica admodum eruditum, qui alias commissum tibi in partibus illis legationis officium laudabiliter exercuisti, nostræ considerationis intuitum dirigentes, deliberatione super hoc cum fratribus nostris præhabita diligenti; tibi in patriarchatu Constantinopolitano ac regno Cypri, & in Cretensi, Smyrnensi, Patracensi, Athenensi, Thebano, Corinthiensi, Colossensi dicto Rhodo, ac Nixiensi, Corphiensi, Duracensi, Neopacensi, & Neopatrensi archiepiscopatibus; & eorum, dicti patriarchatus provinciis & aliis ultramarinis partibus, ad quas per nos est indictum passagium supradictum, pro subsidio ejusdem Regis Cypri & aliorum transfretantium ad Christi fidelium partes ejusdem, plenæ legationis officium authoritate apostolica de dictorum fratrum consilio committimus præsentes. (Interjectaque consueta formula ipsius authoritatem ita amplificavit:) *Præsentium tibi authoritate concedimus, ut in patriarchatu ac regno, archiepiscopatibus, provinciis, & terris supradictis super hujusmodi, ac universis & singulis aliis negotiis, de quibus expedire videris, agere, disponere, statuere, ordinare, ac præcipere; & inter Imperatores, & Reges, ac principes, aliasque personas ecclesiasticas & seculares, in eisdem partibus consistentes, ad utilitatem, commodum, & effectum negotiorum ipsorum ligas, confœderationes, societates, seu uniones statuere, firmare, ac facere, & per te vel alium seu alios, quæcumque auctoritate factas, initas, tractatas, seu firmatas tractare, & executioni mandare ac mandari facere; & inter dissidentes seu discordes pacem & concordiam reformare, treugas seu induntias inire & firmare, & reformatas, initas, & firmatas observari facere; nec non contradictores & rebelles cujuscumque dignitatis & status vel conditionis existant, etiamsi episcopali vel majori aut regali vel imperiali præfulgeant dignitate, authoritate nostra per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellere valeas; fraternitati tuæ plenam & liberam tenore præsentium concedimus potestatem, &c. Datum Avinione VI. idus julii anno II.*

Que potestas legato demandata sit.

XXV. Commendavit legatum Urbanus Petro (a) Cypri Regi, Laurentio Celso Venetorum duci (b); Amedeo (c) comiti Sabaudiæ, ac pluribus aliis principibus: tum præsules orientales illius dictis obtemperare jussit (d). Universos vero fideles ad dandum sacræ militiæ nomen in Turcas inflammare annisus, pluribus indulgentiarum præmiis profecturos ornavit (e). Fœderatas etiam Anglorum copias, quæ ab Eduardo Rege dimissæ post redintegratum cum Franco fœdus alpes transcenderant & in Insubria, deinde in Etruria stipendia fecerant, hortatus est, ut crucis symbolo insigniti tuendæ religioni arma consecrarent, nec tela Christiano amplius, sed infideli sanguine tingerent. Extant hujusmodi argumento ad eorum ducem (f), & alios (g) scriptæ literæ. Datam omnibus præsulibus crucis symboli iis conferendi potestatem: in qua quidem induenda quantum gloriæ decus sibi Christianus comparet, cum se ad Christi exemplum, qui eam primus suscepit, formet, his verbis exponit (h): *Ipse quidem Salvator prædicavit & docuit, quod suam odiens in hoc sæculo animam in vitam æternam custodit eamdem: ut abnegans semetipsum crucem propriam tolleret, & ipsum Dominum sequeretur. Hoc profecto nemo perfectius videtur implere, quam qui pro Dei amore, terrenis delectationibus abdicatis patrem & matrem, sororem & filios, ac amicos & patriam derelinquens, crucemque tædii, periculi, & laboris assumens, Christum intrepide sequitur in ejus, suæque orthodoxæ fidei servitio militando proprias facultates expendere, & cruorem effundere pro illo, qui eum redemit sui sparsione sanguinis, non formidans &c.* Plura addit de sacris indulgentiarum atque immortalitatis præmiis, quæ signa Regis Cypri secuturi, ac vitam pro Christo in bello sacro profusuri adipiscentur. *Dat. Avin. XV. kal. maji anno II.*

(a) *An. 2. lit. cur. p. 241.*
(b) *Ead. pag.*
(c) *Pag. 242.*
(d) *Pag. 273.*
(e) *An. 2. lit. cur. p. 238.*
Anglicæ copiæ ad transfretandum sollicitatæ.
(f) *Ib. p. 166.*
(g) *Pag. 169. & 171.*
(h) *Sup. ep. p. 166.*
Ad crucis symbolum suscipiendum adhortatio:

XXVI. Dum hæc in occidente agitantur, Mahometani Græciam & Cyprum infestabant: qua de re certior factus a Rhodiorum equi-

quitum magistro Urbanus Papa Petrum Cypri Regem exstimulavit (a) III. non. junii, ut reditum in regnum maturaret, tum ob imminens Cypro discrimen, tum ne mora nimia cum ipso transfretaturos fatigaret. Adurnium vero Genuensium ducem, qui aliquas cum Cyprio Rege simultates exercebat, exoravit (b) ut ab inferendo Cypriis bello absisteret, ne transmarina expeditio dissolveretur. Propulsati Cypro feliciter fuere Saracenorum conatus. At non ita Turcarum in Græcia: infuderunt enim se magno terrore in eas oras, quas Latini obtinebant, ac Thebas occuparunt, pluresque alias Achajæ principatus terras invasere. Ex qua clade magno affectus dolore Christi vicarius Latinos in urbe Nigropontensi degentes (c), archiepiscopum (d) Patracensem, tum plures alios (e) antistites & proceres ut fortiter in Turcas dimicarent, excitavit: *Cum nuper*, inquit, *audiverimus fide digna relatione quamplurium, non sine amaritudine cordis nostri, quod in civitate Thebana & aliis circumvicinis partibus infidelium Turcorum profana multitudo moretur, ac terras fidelium principatus Achajæ & circumstantium partium impugnare assidue moliatur; universitatem vestram hortamur & rogamus attente, vobis nihilominus injungentes, quatenus zelo Dei ejusque fidei fervore succensi, adversus ipsos Turcos sic exurgatis viriliter & pro vestra facultate potenter, quod Dei dextera vobiscum & cum aliis suis famulis faciente virtutem, dicti Turchi per vestram & aliorum partium illarum fidelium laicorum, quibus similiter scribimus, diligentiam de dictis partibus repellantur, &c. Dat. Avin. v. kal. julii anno* II. Aucti sunt fideles, qui in hosce barbaros arma corriperent, pluribus sacris beneficiis, atque inter alia, ut expiandis anteactæ vitæ sceleribus, quem optarent, sacerdotem adhiberent (f).

(a) *To.* 2. *ep. secr. pag.* 208.

(b) *Ib. p.* 119.

Turcarum in Achajam excursiones.

(c) *Pag.* 238.

(d) *Pag.* 240.

(e) *Ead. pag.*

Fideles ad eos reprimendos excitati.

(f) *Pag.* 343.

XVII. Palæologus socialia in Turcas arma spondet.

Intulerant aliis schismaticis Græcis longe graviores clades Turcæ, imperiumque Constantinopolitanum miserrime deformarant: quare Joannes Palæologus Imperator sacræ expeditionis indictæ ab Urbano, quæ parabatur in occidente, fama permotus illi misso Malaspina oratore significavit, se ad vires suas adversus infideles conjungendas paratissimum; rogavitque ut Latinis commendaretur, ne qua ipsi Græcos injuria afficerent. Excepto Palæologi oratore, grates illi de promissorum amplitudine egit Pontifex (g), monuitque ut Græcos ad redintegrandam cum Romana ecclesia conjunctionem, & arctissime vinciendam perpelleret; ex qua hostis fidei debellandi spes certissima affulgeret: sublatum jam e vivis Joannem Francorum Regem, quem universæ expeditioni ducem crearat, necdum se id munus in alium principem transfudisse.

(g) *Eod. to.* 2. *ep. secr. p.* 346.

Magnifico viro Joanni Palæologo Imperatori Græcorum illustri gratiam in præsenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Urbani ad eum literæ.

Imperialis celsitudinis literas, per dilectum filium Michaelem Malaspinam civem Januensem nuncium tuum latorem præsentium, nostro apostolatui destinatas, paterna benignitate recepimus: & tam contenta in eis, quam illa quæ dictus nuncius nobis pro sui parte curavit exponere, intelleximus diligenter: admodumque gratum redditur nostris affectibus, quod tua lætetur sublimitas, quod ad recuperationem terræ sanctæ, ac impugnationem hostium superborum sacratissimæ fidei, ad cujus defensionem & propagationem nos, licet indignos, divina dignatio in culmen summi Pontificatus evexit, indiximus passagium generale: quodque in tanto nostri Salvatoris obsequio, & Christianitatis commodo & honore nobiscum & cum orthodoxis principibus, aliisque Christi fidelibus ingenti, prout tua indicabat epistola, devotione concurras, ad hoc tua & tuorum subditorum auxilia prompta liberalique magnificentia offerendo.

Nos itaque proinde tuam magnitudinem multipliciter commendantes in Domino, & ad continuationem tam laudandi propositi, paternis consiliis animantes, eam rogamus & hortamur attente, quatenus cum Christi fideles in præfato profecturi passagio, ad partes tui imperii declinabunt, eis pro reverentia Dei, cujus prosequentur negotium, tui favoris præsidia largiaris. Nos enim gerentes in votis, te ac populum tuum ab infidelium Turcorum incursibus & tyrannide liberari, ac per beneficia nostra & Latinorum corpori sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ [a qua discedentes, lacrymabiles potius quam enarrabiles miserias animarum & corporum, ac detrimenta bonorum temporalium, & antiquæ Græcorum gloriæ toti orbi opinatissimæ incurristis] ad Dei honorem ac cælestium civium de tantarum ovium perditarum reductione ad ovile Dominicum, ac ad gaudium universalis ecclesiæ, hostiumque ipsius mœstitiam & terrorem, indissolubiliter reuniri, Apostolicæ sedis legato, ad partes ultramarinas cum gentibus dicti passagii profecturo; nec non Christiani exercitus generali capitaneo, de quo post obitum claræ memoriæ Joannis Regis Francorum, quem dicti exercitus capitaneum feceramus, nondum deliberavimus, cum tempus erit transfretandi, mandare curabimus, quod te ac subditos tuos habeant commendatos, a tuis & tuorum offensis penitus abstinendo. Datum Avin. XVII. *kal. novembris anno secundo.*

Nulla a Latinis Græciæ damna illatum iri spondet.

Porrexerat Joannes Palæologus alias preces Pontifici, ut nimirum Annam consanguineam dimitteret in Græciam. Exculta illa erat, orthodoxa fide, cujus ne

di-

discrimen forte adiret, retinendam in occidente censuit Pontifex, ac Palæologo Imperatori respondit (a), illam sibi curæ fore: *Nos*, inquit, *pro ipsa quidquid boni poterimus, curabimus operari, & speramus sic agere, quod ipsa remanebit [auctore Domino] consolata.*

(a) Eod. to. 2. ep. secr. p. 348.

1. SUperiori trium Regum Galliarum, Cypri, ac Daniæ exemplo, Carolus Romanorum Imperator Christi vicarium salutaturus, ac de rebus maximis, ad Christiani nominis amplitudinem spectantibus colloquium initurus, anno Servatoris millesimo trecentesimo sexagesimo quinto indictione III. Avenionem accessit, regioque apparatu exceptus die sancto Spiritui in Apostolos igneis linguis devoluto sacro, operante divinis mysteriis Pontifice, imperialibus insignibus redimitus pie interfuit; de quo hæc Urbani vitæ scriptor tradit (a). *Anno* LXV. nimirum excurrentis sæculi, *mense maji Carolus Romanorum Imperator venit in Avenionem ad Urbanum Papam cum magna comitiva principum & nobilium Alamannorum, & ornatus insigniis imperialibus, per ipsum Papam & Cardinales fuit valde & honorifice receptus: & die sancta pentecostes tunc occurrente, dicta Papa solemniter celebrante, astitit in habitu imperiali, diademate coronatus, in manu dextra sceptrum gestans, *.... Tandem vero, habitis multis colloquiis inter Papam & ipsum tam super factis ecclesiæ quam imperii, rediit ad propria cum bonis pace, amore, & favore Urbani Papæ prædicti*. Quæ in arcano eo colloquio Pontificem inter atque Imperatorem fuerint agitata, ex Pontifice ipso accipimus: nimirum de instauranda in Asia religione, abigendisque prædonum turmis socialibus, quæ Gallias maxime & Italiam atterebant, ac traducendis in orientem, ut arma verterent in Turcas feliciore pugnandi genere, Christi athletæ ex latronibus evasuri: ac si Rex Ungariæ ipsis aditum per regnum præbere vellet, necessarios commeatus se daturum spondebat Imperator: si vero arceret aditu, ut conscensa classe navigarent in Asiam, illam suis sumptibus in Veneto & aliis Italiæ portubus conductum pollicebatur. De quibus Urbanus Carolum Francorum Regem, ut fœderatas copias ad id inflecteret cogeretve, certiorem fecit (b).

(a) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

Cæsar Avenione Urbanum adit. Imperiali cultu celebranti sacra Pontifici assistit.

* *sinistra pomum*

De re Christiana augenda colloquia miscet.

De vagis turmis in Turcas avertendis actum.

(b) *To. 3. ep. secr. p.* 114.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Carolo Regi Francorum illustri.

II. *Sicut novit regia celsitudo, charissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum Imp. semper Augustus & Boemiæ Rex, ut Christianissimus princeps, nuper ad Apostolicam sedem accedens, nobis sui sancti propositi, quod habet ad pacem & tranquillitatem totius populi Christiani, & specialiter regni tui, & ad depressionem infidelium, exaltationemque catholicæ fidei, & recuperationem etiam Terræ sanctæ, & alia ad bonum publicum arcana detexit: nosque cum ipso super iis votis ardentibus concurrentes, & pluries conferentes, communi voluntate decrevimus, ut ad pravarum comitivarum, devastantium dictum regnum & nonnullas alias partes ejusdem Christiani populi, totalem exterminationem de dicto toto populo prius efficaciter intendatur; ita quod voluntarie pergant, vel inviti cogantur ad partes Turchorum vel aliorum infidelium proficisci. Præfatusque Imperator credens indubie, quod charissimus in Christo filius noster Ludovicus Rex Ungariæ illustris per suum regnum gentibus dictarum comitivarum tutum dabit transitum, offert easdem gentes a terminis sui regni usque ad ingressum dicti regni Ungariæ propriis expensis, quantum ad victualia pro hominibus dumtaxat, ita quod ipsæ gentes de earum animalibus sibi providere habeant conducturam: sic tamen, quod gentes ipsarum ad suum conductum non recipiet, donec de voluntate præfati Regis Ungariæ habeatur certitudo plenaria, & fidancia opportuna. Pro quibus habendis nos & Imperator præfatus dilectum filium nobilem virum Arnulfum dominum de Audientia marescallum tuum ad jam dictum Regem Ungariæ pro habendo ejus in hac parte consensu, ac fidancia dictis gentibus tribuenda, providimus de proximo destinandum. Si vero idem Rex Ungariæ in transitu dictarum gentium per idem suum regnum minime consentiret, ordinavimus nos & Imperator præfatus, quod gentes ipsæ per mare ad partes ultramarinas orientis per Venetorum & aliorum de partibus Italiæ navigia (quod tamen erit tardius & difficilius) conducantur: & pro expensis conductionis hujusmodi Imperator jam dictus magnifice offert medietatem omnium proventuum sui regni Boemiæ obventurorum tribus annis proxime secuturis. Quare præmissa duximus tuæ serenitati intimanda, ut interim sic te cum ipsis gentibus in tuo regno existentibus studeas concordare, ipsosque ad recessum disponere quod, redeunte marescallo præfato, gentes ipsæ versus Alamanniam, si dictus Rex Ungariæ ad hoc consenserit; alioquin versus Italiam arripiant iter suum. Dat. Avin. v. id. junii anno III.*

Patefactum Gallo Regi consilium.

Oblatus a Cæsare per Germaniam illis commeatus.

Negante iter Ungaro classe transportandæ.

III. Quanta porro infligerent mala Galliis fœderatæ copiæ, deplorat Pontifex in literis ad Gallicanos præsules, quibus pium eorum studium ad effrenatam improbitatem coercendam inflammat (c): tum in decreto, quo universi fideles ad dissipandas hujusmodi prædatrices turmas consurgere jussi sunt (d).

(c) *Eod. to. 3. ep. secr. p.* 283.

(d) *Ib. p.* 240.

Urbanus, &c. ad futuram rei memoriam.

Clamat ad nos de terra multorum fidelium

Illatæ a vagis exercitibus clades.

lium effusus sanguis innoxius, clamat pupillorum & viduarum ac aliorum exulantium & spoliatorum miserabilis multitudo; clamant violatæ & sacrosanctæ ecclesiæ ac monasteria derelicta, similique nobiles & plebeii, ac divites & pauperes regni Franciæ, ut adversus alienatos filios de gremio sanctæ matris ecclesiæ, per opera detestanda prolapsos in fratres proprios, populos videlicet Christianos more infidelium sævientes, ut ad eorum reprimendas nequitias, ne grassentur ulterius, per authoritatem sedis Apostolicæ (quæ ubi correctionum locum non esse prospexerit, debet actibus nefandis obsistere, & oppressorum, prout potest, subvenire miseriis) exurgamus. Dudum siquidem, cum esset notorium omni fere populo Christiano, quod quidam maledictionis alumni, qui arma sectantes se societates appellabant, prout appellant, feris cibus cupiditatis accensi currebant ad malum, ut bona raperent aliena, & effunderent sanguinem innocentem, quem ut crudelissimæ belluæ rabida dilaceratione spargebant; datique in sensum reprobum non videbantur agnoscere nec sentire, quod ipsi insidiabantur contra sanguinem proprium, fraudes contra suas animas molientes, adversus Deum & eundem Christianum populum velut ethnici ausibus detestandis surrexerant, & de diversis nationibus in dicto regno non in fomentum, sed dissolutionem societatis humanæ, ac detrimentum Christianæ fidei in multitudine congregati, qualiter justa causa cessante omnibus se exhibentes hostes acerrimos, & in omnes crudeliter debacchantes, ut pecunias, quas insatiabiliter sitiebant, & cum quibus in perditionem cadere non pavebant, aliaque bona fidelium habilius extorquerent, segetes & domos cremare, vites & arbores incidere, ac animalia & quidquid aliud poterant in prædam abducere conabantur, pauperesque plebejos sola timore compellebant a propriis laboribus exulare; nec non civitates, castra, & alia loca nonnullorum ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum, nec non nobilium & communitatum dicti regni, hostilibus aggrediebantur insultibus, obsidebant, invadebant, spoliabant, & incendebant: ac superbiam sectantes luciferi, & in sua perversa multitudine gloriantes, fatueque putantes, quod nulli possent eorum ausibus furibundis obsistere, quoscumque terrarum dominos invadere, ac eos spoliare suis terris, ac in illis suas impias sedes ponere minabantur; & ut viros sanguinum, imma cruentos bestias se patenter ostenderent, & cuncti eorum potentiam & sævitiam perhorrerent quos poterant in miseriam captionis abducere, ut extorquerent ab eis pecunias, immaniter cruciabant variis & incredibilibus generibus tormentorum; temerarioque ebrietatis furore, omnisque pietatis exortes, non parcentes con-

Eorum sævitia.

ditioni, ætati, vel sexui in captionibus terrarum & locorum, non solum viros se suasque familias & patrias justissime defendentes, sed mulieres, nec non senes & juvenes, & in cunabulis vagientes truculenta rabie perimebant, stuprabantque virgines, etiam dicatas Altissimo, & maculabant etiam conjugatas, quarum nonnullas, quantumcumque nobilitate fulgerent, post delusionem frequenter publicam ad abusum continuum, & ut eis ancillarentur in campis & alibi, secum ducebant, ac contra muliebrem morem & miserandam possibilitatem earum ipsas armis onerabant, ac si essent vilia mancipia masculina; in omni etiam sacrilegii specie provocare non verentes Altissimum, ecclesias & monasteria, aliaque pia loca frangere, spoliare, & frequenter incendio concremare, ac personas ecclesiasticas capere, vinculare, torquere, & interdum morti tradere non formidabant: ac de propriis potentia & iniquitatibus sumentes audaciam, tam terrarum dominis, quam populis nonnullarum civitatum & locorum dicti regni, ut eos certo tempore non offenderent, importabiles tallias & redemptiones imponebant, & infra, *processus fecimus* (a). (a) *An. 2. ep. divers. form. pag.* 127. 323. 365. & 463.

IV. Ut intentatum iis judicium fuerit.

Addit, ut eos apostolica authoritate impias societates dissolvere, seque ad expianda scelera in fidei hostes arma convertere jusserit: ii vero, contemptis saluberrimis monitis, furori fræna effuderint: qui cum nefaria facinora justitiæ colore oblinirent, in eos juris ordinem se servare decrevisse, ac statis diebus hujusmodi copiarum ductoribus, præfectis, vexilliferis octavo mensis septembris præterito die edixisse, ut eas dimitterent, occupata restituerent, quos tenebant in vinculis relaxarent, illata sarcirent tum locorum magistratibus ac viris authoritate pollentibus prohibuisse, ne fœderatorum hujusmodi armis ad inferendam vastitatem uterentur, ac ne quis eos commeatu, armis, navibus, equis, aliisque necessariis instrueret juvaretve; sententiaque anathematis eos devinxisse, qui nefariis ipsorum partibus se irretirent, interdictoque ecclesiastico loca, quibus insiderent, subjecisse: quia vero ad crudeles prædones tutus accessus non pateret, sanxisse valituram in eos legis severitatem, quamvis in Avenionensi palatio tantum defixa ad ipsorum cognitionem non dimanaret: cumque impii homines neque iis coerceri potuerint, expeditionem sacram disturbarent, malaque ingentia inferrent, ac majorem terrorem incuterent, promulgasse propositis in eos pœnis devinctos teneri: atque ad frænandam ipsorum improbitatem pœnarum acerbitatem in posteros fœderatorum hujusmodi propagasse, ut nec paternæ hæreditati succedere, neque ad publica munera vel sacerdotia admitti possent. Omnia vero hujusmodi hominum bo-

na,

na, quos etiam infamiæ nota inustos declarat, fisco addici, domos everti; aliasque possessiones pessumdari jubet. Denique omnes alios fideles urget, ut ad perdendam hujusmodi hominum colluviem initis mutuis fœderibus se comparent; subdit enim.

Concitati fideles ad jungenda in eos arma.

Universos Christifideles requirimus, monemus, & hortamur, & per viscera misericordiæ Dei nostri obsecramus, eis in remissionem suorum peccaminum injungentes, quatenus ex aliorum periculis & jacturis cautiores & feliciores effecti provide velint attendere, quod victui res agitur, dum paries proximus concrematur; & quod hic morbus sic est contagiosus & pestifer, quod nisi ei debitum apponatur antidotum, poterit inficere omnem terram; & propterea eorum statui provide consulentes, & aliorum fidelium tot & tantis calamitatibus, quas hujusmodi pravarum societatum sæva pestis induxit, piis compatientes affectibus ad illum, qui dixit, Clamabit ad me, & ego exaudiam te: in cordibus puris & devotis orationibus pro tantæ pestis amotione clamitare non cessent. Et nihilominus, cum sit scriptum, quod stultis sit secundum eorum stultitiam respondendum, quilibet secundum potentiam sibi concessam a Domino contra hujusmodi viros nefarios & profanos hostes Dei & humanæ generationis, quam depopulare & extinguere tyrannicis conatibus moliuntur, constatis viribus magnanimiter exurgant, potenter se accingant, strenue dimicent, transitus eorum impediant, ac de auxilio dexteræ Domini confidentes ipsos acriter persequantur, & contra tales insensatos pugnare non desinat totus orbis, &c. Dat. Avin. VI. id. aprilis anno III. Partim emollitæ monitis vel promissis delinitæ, partim intentato armorum terrore perculsæ fœderatæ turmæ expeditionem se suscepturas in Turcas pollicitæ sunt: utque in itinerum sumptus subsidiarium æs contrahi ipsisque suppeditari posset, Urbanus Caroli Regis precibus permotus sacerdotiorum biennales decumas in id attribuit (a): & Cenomanensem episcopum instruxit auctoritate, (b) ut sacræ militiæ in religionis hostes accessuros, vel militares societates dissipaturos censuris apostolicis exolveret.

Promittunt vagæ turmæ vertere arma in Turcas.

(a) To. 3. ep. secr. pag. 145. & an. 3. ep. cur. p. 320. & 322.

(b) Ib. p. 383.

V. Erupere tum e Galliis plures sociales turmæ in Alsatiam, eamque vastitate & rapinis fœdare cœperunt duce Arnaldo Servola, de quo hæc in Urbani gestis referuntur (c): *Paulo post recessum dicti Imperatoris Arnaldus de Servola vulgariter archipresbyter de Verniis nominatus, natione Vasco, adunatis sibi aliis quampluribus tam propriæ quam aliarum diversarum nationum tamquam sociales * Alcoriam partem Alamanniæ intraverunt, personas captivando, igne & gladio omnia consumendo; ex quo inter principes & incolas Alamanniæ commotio seu turbatio fuit non modica exorta; præsertim aliqui suspicati sunt, quod hæc faciebant de consensu seu connivenția dicti Imperatoris.* Hæc falso ab iis jactata, ut incautiores obruerent terrerentque: vel inde capta est occasio, cum arcano consilio deliberatum ab Imperatore cum Pontifice fuisset, ut per Germaniam & Ungariam iter in orientem arriperent: Sed non data iis erant imperia, ut inferrent agris vastitatem: immo Carolus sumptus iis suppeditare decreverat, ne penuria ipsos ad rapinas alliceret. Ut vero Germani iis strenue obstiterint, subdit gestorum Urbani author: *Aggregatique fuerunt se ad invicem viriliter resistendum, ac impediendum ne ulterius progrediendo flumen Rheni possent transire. Quod prædicti audientes, scientesque adversus eos se prævalere non posse, retrocesserunt multis tamen damnis illatis & etiam receptis, & ad partem Galliæ redierunt; ubi satis cito post per aliquos ex suis crudeliter interfectus est archipresbyter memoratus, prout etiam ejus demerita bene exigebant. Et hic notanter inferendum est, quod capitanei talium societatum ut plurimum morte simili aut crudeliori tum per prius quam ex post mortui fuisse referuntur:* Primum quidem latrocinantium copiarum authorem Montem regulem, nimirum Romæ carnificis manu necatum vidimus: successorem illius Lundum comitem, de quo sæpius mentio facta est, transfixum hasta in quodam certamine in Insubria refert Matthæus Villanus (d); justa divini Numinis vindicta, ut qui tantum fuderat cruorem, suo terram aspergeret. Subjungit hunc sententiam Urbani vitæ scriptor: *In quo Deus signanter ostendit, quod malam vitam sectantes, seu ducentes ad eam similiter finiendam disponuntur juxta illud evangelicum: Qui gladio feriet, gladio peribit.*

(c) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Arnaldus e Servola in Alsatiam irrumpit.

** al. Alsatiam.*

Eam vastat.

Propulsatur a Germanis.

A suis necatur.

(d) Matth. Vill. l. 11. c. 44.

VI. Nec Germaniam modo aut Gallias, verum Italiam quoque vagæ palantesque militum catervæ rapto vivere assuetæ infestabant, atque etiam Anichino e Bongardo duce in Romanos infesta signa convertere. Ad quas reprimendas Pontifex & pœnis gravissimis ipsarum fœderatos ac studiosos constrinxit (e), & præmia indulgentiarum in ipsos arma sumpturis proposuit (f): Ægidium & Androinum Cardinales legatos Romanis subsidio jussit (g) accurrere: intendit studia (h), ne Germanici prædones Anglicis se conjungerent: Joannam Reginam Siciliæ, Franciscum Carrariam Patavinum, Nicolaum marchionem Atestinum, Canemsignorium Scaligerum Veronensem, Feltrinum Gonzagam Mantuanum, Laurentium Celsum Venetorum, & Gabrielem Adurnium Genuensium duces, Joannem marchionem

Vagi exercitus in Italia.

(e) To. 3. ep. secr. p. 240.

(f) Ib. p. 30.

(g) Pag. 91. & 113.

(h) Pag. 116.

Mon-

Montisferrati, atqua insignium urbium cives, Romanos, Florentinos, Pisanos, Senenses, Aretinos, Cortonenses & alios, tum apostolicis adhortationibus, tum nunciorum & legatorum opera sollicitavit, ut mitterent Bononiam oratores pro coeundo in palabandas turmas fœdere; ut ipsas vel maritimo itinere in Turciam, vel terrestri per Ungariam proficisci cogerent (a): ita enim non modo liberare Italiam prædonibus; sed eorum arma in fidei hostes excuti, & latrones in Christi pugiles vel martyres transfundi cupiebat. Utque pium & prudens consilium felicius perduceret, Carolum Romanorum Imperatorem, eundemque Boemiæ Regem, atque imperii principes electores Cunonem Trevirensem, Engelbertum Coloniensem, Gerlacum Moguntinum archiepiscopos, Robertum ducem Bavariæ & comitem Palatinum, marchionem Brandeburgensem, ac Rodulphum ducem Saxoniæ ad meditatum fœdus adducere studuit (b).

Principes Itali ad jungendas in eos copias excitati.

(a) Ib. ep. secr. p. 116.

(b) To. 4. ep. secr. p. 19.

VII. Imminebat etiam discrimen Hispaniis a fœderatis militum turmis, quæ rapto vivere assuetæ e Galliis Bertrando Guesclino duce trans Pyrenæos signa tracturæ erant. Eæ vero Avenioni appropinquantes, maximo terrore Pontifici & Cardinalibus injecto, ingentem ab iis auri vim extorsere, quæ stipendiorum honesto nomine, cum se in Granatenses Mauros ituros præseferrent, erogata est. Qua accepta fama, Petrus Castellæ Rex se suaque defendendo Pontifici addixit, atque ultro magnifice obtulit vel terra vel mari cum exercitu provolaturum: cui actæ his literis ab Urbano gratiæ.

Turmæ Gallicæ fingunt in Granatenses signa attollere.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Castellæ illustri salutem, &c.

Devotionis regiæ literæ, nobis per dilectum filium nobilem virum Alvarum Lupi militem & ambassiatorem tuum diebus nuper præteritis præsentatæ, mentem nostram ineffabili lætitia perfuderunt. Nos siquidem cernentes in te dilectissimo filio sic erga nos & Romanam ecclesiam dilectionis & reverentiæ gratiam abundare, quod præ cunctis orbis principibus magnificentiam tuam reperimus dispositam ad nostra & ejusdem ecclesiæ honores & commoda ac beneplacita præparatam; ac considerantes, quod regiæ coronæ potentiam, tuum thesaurum, ac personam propriam contra quoscumque iniquitatis filios adversus statum & jura ejusdem ecclesiæ præsumentes aliquid attentare, etiam propriis tuis prætermissis negotiis [si argeret necessitas] tam per mare quam per terram pro reverentia Dei & Apostolicæ sedis nobis & eidem ecclesiæ ferventissima devotione duxeris offerendas; merito debemus & possumus de tanti filii tam laudabili dispositione lætari, & in te nostræ spei ponere firmamentum. Proinde itaque non valentes tuæ largitati promptissimæ gratiarum condignas reddere actiones, quas possumus tamen tibi paterne referimus; magnificentiam tuam, quum in fervida voluntate fundatam reputamus facto completam, apostolicæ commendationis præconio commendantes; ac rogantes Deum, quod mentem tuam de bono in melius semper disponat ad sua beneplacita exequendum, tibique dies adaugeat in pacis & prosperitatis plenitudinem perducendos. Dat. Avin. kal. martii anno III.

Rex Castellanus Pontifici armorum vim spondet.

Actæ illi gratiæ.

VIII. Cæterum ex illius injuriæ atrocitate, qua Christi vicarius ad redimendam ex prædonum furore libertatem adactus est, sumpsit occasionem Petrarcha, ut Urbanum ad deserendas ingratas Gallias, restituendamque Italiæ sedem Apostolicam excitaret (c): *Dum hæc*, inquit, *impia ac odibilis Deo ac mundo prædonum manus, quæ nunc miseras Christianorum regiones terribiliter pervagatur, ad eam te necessitatem deduxisset, ut omni alio cessante remedio, tuæ & Romanæ curiæ libertas ac requies multo auro redimenda esset, multa (nec immerito) super hoc cum fratribus tuis questus, inter cætera injuriam hanc Bonifacii injuriæ non æquasti tantum, sed etiam prætulisti. Recte id quidem ac veraciter.* Et infra: *Nec ea res sine magni alterius hostis auxilio ac favore: nec tunc etiam aperta vi, sed nocturnis insidiis acta est. At tu hominum innocentissimus, qui nulli unquam malefeceris, nec optaveris quidem hac tua humanitate, & hac rerum & verborum humilitate [quantum potes] Dominum tuum sequens, non subito, non occulte, sed instructa acie vilissimorum furum circumventus [o indignum ac scelestum facinus!] te ipsum pecunia redemisti: ad quod Bonifacium nec coactum certe nec requisitum scimus. Itaque sanctissimæ querimoniæ tuæ Spiritu Sancto plenus illud ultimum addidisti, hæc mala omnia hinc maxime provenire, quod Petri sedem tuamque desereres; teque in dies graviora metuere, si obstinatis nunc etiam animis deseratur sedes illa, quam sponsæ suæ Christus elegerit. O dignum vocem! O vaticinium veri plenum! O sermonem cui merito & terrenum concinat & cœleste collegium! Vere enim ita est, propter hanc summæ sedis viduitatem, atque hunc contemptum & curia tua nunc & totus insuper Christianus orbis affligitur, & cito, nisi provides (si quid præsagire homini licet) affligetur asperius.* Non vana proposuisse Petrarcham docuit exitus.

(c) Petrar. l. 7. rer. senil. ep. 1.

Romana curia a prædonibus coacta se redimere.

Injuriam divinæ vindictæ ob sedem translatam ascribit.

Præsagit Petrarcha translationem sedis Christianæ rei ingens damnum allaturam.

IX. Inter hæc urgebant continentibus votis ac precibus summum Pontificem Romani, ut Urbi sedem Apostolicam reduceret; quorum auditos humaniter oratores vitæ illius author meminit (d); quod & confirmant pontificiæ literæ, quibus hoc

(d) Gest. Urb. V. apud Bosq.

hoc responsum redditum: *Tam super adventu nostro ad Urbem (quem Deus concedat prosperum, ut optamus) quam super aliis responsum benignum præbuimus ambaxiatoribus memoratis, prout ab ipsis, cum ad vos redierint, audietis. Dat. Avin. IX. kal. decembris anno IV.* Injunxit ea de causa munus Urbevetano episcopo (a) suo in Urbis vicario, ut palatium apostolicum instauraret. Increbuerat jam ante rumor, illum lustrandæ Urbis pio teneri desiderio; ex quo Senenses magno delibuti gaudio obsequia in id Pontifici detulere, ut ex pontificiis literis (b) constat. Cæterum munierat iter Pontifici restitueratque ecclesiæ pristinum imperium Ægidius Cardinalis, quem tamen aliqui adducere in invidiam nisi sunt, nonnulla nimirum adversus Bernabonem & alios, cum quibus bellum ecclesia gesserat, contra inita fœdera pertentasse, ac suos in usus pontificia vectigalia avertisse: adeo ut cum Pontifex Siculam illi legationem imponeret id onus excutere, atque ad aulam apostolicam, ut adversarios præsens repelleret, se conferre niteretur. Adhærescit semper invidia magnis virtutibus: ac nonnullos gloriæ viri præstantissimi in recuperata ditione ecclesiastica partæ, splendor perstrinxerat. At Urbanus beneficiorum memor, optime de ecclesia meritum Ægidium ad spernendos leves rumusculos erexit (c), nec se iis fidem adhibuisse professus est: pergeret modo in Siciliam, ac legationem strenue obiret.

Pontificium palatium in Urbe instaurari jussum.

(a) To. 3. ep. secr. p. 347.

(b) Ib. p. 98.

Ægidius Cardinalis.

Accusatur ab invidis.

(c) Ead. to. 3. ep. secr. p. 36.

Urbanus, &c. Ægidio episcopo Sabinensi

A. S. L.

X. Illius fama a Pont. defensa.

Negationes & responsiones tuas super iis jam factas admittimus tanquam veras, scientesque tuæ conscientiæ puritatem, & exquisitam prudentiam ac zelum, quem habes ad eandem, (pro cujus honore & statu, & terrarum ipsius liberatione & defensione magnificis, sicut pugil Christi bellum sua ecclesiæ gloriose gessisti, tyrannos plurimos conculcando, ut subditi ejusdem ecclesiæ olim attriti jugo servitutis tyrannicæ pace votiva similiter fruerentur) nunquam credidimus nec credimus hujusmodi obloquentium (quos satis cognoscimus) maledicta. Et propterea miramur non modicum fortitudinem tui cordis magnanimi sic impatientiæ cedere, ut invictus in factis arduis, immo vincens hostes fortissimos, a verborum jaculis superaris; & quem æmulorum potentia nequiverit expellere, ora mendacium & iniqua loquentium procul pellant. Quis unquam, quæsumus, virtutibus clarens, & meritis fungens honoribus, & in magnalibus gloriosus carere potuit detractationibus invidorum, & querelas miseras evitare? Profecto non potestates, non judices, non Reges, non principes, non cujuscumque status pontifices, non etiam ipse Christus: & si hujusmodi crederetur sermonibus, raro vel unquam esset legatus vel præses provinciæ, qui in commisso sibi regimine posset diutius commorari. [Adjecerat alias expetiti e provincia reditus causas; se multorum odia, quorum tyrannicam potentiam dejecerat, partisque male opibus exuerat, odia incurrisse: tum senio gravatum quietis dulcedinem exoptare. Ad quæ Pontifex magni interesse respondet, ut improbis suæ severitatis terrore frænum injiciat, dissolutisque vagantium militum catervis, pacem adducat, atque ab omnibus ut concordiæ publicæ author colatur. Ad subeundos vero novos labores, quamvis annis provectus esset, his verbis incitavit.]

Scimus, te competenter adhuc corpore potentem & animo vigorosum: sed si beati Hilarionis, qui quanto magis accelerabat ad senium, tanto plus pro Dei amore pœnitentiales labores & abstinentias augmentabat, memoreris exemplum, vigorem pro certo recipiet tua debilitas senectutis: & si (ut firmiter credimus) apud Deum mereri desideras, cum nos B. Petri populo te admodum necessarium reputemus, cum agonizante Martino laborem impositum non recuses: sicque cum Apostolo glorieris in Domino, plus omnibus, præsertim propter bonum obedientiæ, quod præfertur victimis, laborasti. Ad hæc nos & nostri tui quo confratres multa admiratione movemur & non possumus non turbari pro eo, quod præfatam petis licentiam, cum a sex mensibus citra legationem ad regnum Siciliæ acceptaveris reverenter, & de ipsa multæ factæ sint apostolicæ literæ, & fiant etiam omni die: & si revenires ad curiam, idem regnum tuæ reformationis, qua indiget, beneficio frustraretur, non absque gravi præfatorum regni & ecclesiæ detrimento: aliasque rationes habemus consultius non exprimendas ad præsens, propter quas pro nunc licentiam non concedimus prælibatam. Adjungit preces & imperia ut impositæ legationis in Siciliæ regno & vicariæ præfecturæ munus admittat. *Dat. Avin. III. kal. februarii anno III.*

Excitatur ad cœpta egregie urgenda.

Adire jubebatur Siciliam Ægidius, ut Joannam Reginam fidei sacramento in Urbani verba adigeret, sceptrumque Siculum Apostolicæ sedis liberalitati acceptum referenti assereret (d): de qua legatione Ægidio Cardinali data extant (e) commendatitiæ ad Joannam Reginam Siciliæ, Jacobum Balearem Regem illius maritum, Philippum Imperatorem Constantinopolitanum, Mariam Imperatricem, ac plures viros prænobiles, ut missum pro Neapolitani regni componendo statu honoribus & obsequiis meritis prosequerentur. Paritum Pontifici est ac magni honores Ægidio Cardinali legato, Siciliam ingredienti, præstiti (f). Denique Joanna

Sicula legatio illi demandata.

(d) To. 3. ep. secr. p. 66.

(e) Ibid. p. 135.

(f) To. 4. ep. secr. p. 7.

ab

(a) *Lib. priv. Rom. eccl. to. 3. p. 183.*

ab eo fidei facramento adacta, Urbani V. beneficiariam fe professa est, ut vetera monumenta testantur (a).

XI. Urbani clementia erga Aragonium in extrahenda pluries decretoria sententia.

(b) *To. 2. ep. secr. p. 274. ext. etiam in arce S. Angeli & inter collect. Plat. to. 3. pag. 175. & in MS. bibl. Vall. sign. lit. B. n. 12. p. 310.*

Intentata jactura Sardici regni.

Hoc anno ursit repetitis vicibus, nimirum pridie idus martii & v. idus junii Urbanus judiciorum ordinem adversus Petrum Regem Aragonum (b) ob intermissas Sardici census solutionem clientelaremque sponsionem; ac regna Sardiniæ & Corsicæ revocanda ad sedis Apostolicæ imperium intentavit: ac post repetitam edicti superiori anno allati formulam, narratosque ritus judiciarios servatos, demum addidit: *Inspecta dicti Petri Regis contumacia, ut præmittitur, non comparentis, ipsum Petrum Regem reputamus (prout est) & pronuntiamus (prout ratio exigit) contumacem. Et licet nostram declarationem hujusmodi super incursione prædictarum pœnarum, & amissione dicti regni Sardiniæ & Corsicæ, & reversione ipsius ad nos & Romanam ecclesiam supradictam facere juste possemus: tamen erga ipsum Petrum Regem volentes adhuc benignius agere, de clementia dictæ sedis eumdem terminum, ad hodie prorogatum seu statutum, de speciali gratia ad diem decimam octavam mensis augusti proxime futuri, si consistorium fuerit, alioquin ad primam diem ex tunc immediate sequentem, qua ipsum consistorium fuerit, auctoritate apostolica de dictorum fratrum consilio tenore præsentium prorogamus.*

Et ad majorem cautelam ipsam diem ad omnia, ad quæ idem Rex hodierna die comparere debebat, ipsi Regi pro peremptorio termino assignamus: eumque nihilominus per hoc publicæ citationis edictum, cujusmodi citandi modum ex certis rationabilibus causis eligimus, præsente hac multitudine copiosa fidelium peremptorie citamus, ut dicta die XVIII. *ejusdem mensis Augusti si consistorium fuerit (ut præfertur) alioquin prima die, qua idem consistorium erit, coram nobis in ipso consistorio legitime comparere procuret, auditurus dictam declarationem nostram super incursione dictarum sententiarum seu pœnarum, excommunicationis videlicet in ejus personam, ac interdicti in præfatam regnum Sardiniæ & Corsicæ, & super amissione dicti regni, & ejus reversione ad nos & Romanam ecclesiam supradictam, & ad liberam & expeditam dispositionem ipsius per nos (auctore Domino) prout de jure fuerit faciendum: aperte prædicentes eidem, quod sive compareat sive non compareat in termino memorato, nos contra ipsum ad declarationem hujusmodi faciendam & alias, prout justum fuerit & nobis expedire videbitur, procedemus, ipsius Petri Regis absentia seu contumacia non obstante.* Et infra: *Cæterum volumus & auctoritate prædicta decernimus, quod citatio, requisitio, & monitio supradictæ proinde Petrum Regem arctent eumdem, ac si ei personaliter insinuatæ & intimatæ fuissent, non obstantibus quibuscumque. Nulli ergo, &c. Datum & actum Avinione in palatio apostolico hora consistoriali v. id. junii pontificatus nostri anno* III.

XII. Meminit Surita (c) de intentata Petro Regi Aragonum juris in Sardicum regnum privatione, & objectis censuris ecclesiasticis; ac Ferdinandum Herediam Petri in aula pontificia oratorem prudentia sua discrimen avertisse: pertimuisse vero Aragonensem, ne Urbanus Sardiniæ jura in Arboreæ regulum conferret, qui facile ad suas partes Sardos esset pellecturus. Excitatus itaque iis stimulis Petrus, Sardici nimirum regni ad sedem Apostolicam devolvendi jacturæ metu, Franciscum Rome jurisperitum oratorem legavit, instruxitque auctoritate, ut regio nomine Sardiniæ & Corsicæ regna Pontificis beneficio accepta profiteretur: qui cum coram Cardinalium senatu injunctis sibi partibus esset perfunctus Urbanus publico diplomate (d) rem gestam præsenti ac secuturis ætatibus voluit commendatam.

(c) *Surit. annal. l. 9. c. 53.*

Metuit Aragonius Sardicis juribus exui.

Mittit oratorem ad clientelarem sponsionem exhibendam.

(d) *To. 3. ep. secr. p. 77.*

Urbanus, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Præsentium tenore testamur, quod constitutus in præsentia nostra & fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium in publico consistorio, astante etiam aliorum fidelium multitudine copiosa, dilectus filius magister Franciscus Rome legum doctor, ac consiliarius, ambaxiator, & procurator charissimi in Christo filii Petri Regis Aragonum, ac Sardiniæ ac Corsicæ illustris, ad hæc specialiter ordinatus [prout constat publico instrumento inde confecto, ac præfati Petri Regis sigillo in cera rubea pendenti munito] recognoscens, quod idem Rex ratione regni Sardiniæ & Corsicæ, ad Romanam ecclesiam pertinentis, quod felicis recordationis Bonifacius Papa VIII. prædecessor noster claræ memoriæ Jacobo Regi Sardiniæ & Corsicæ avo dicti Regis Petri, & heredibus suis sub certis modis & conditionibus in perpetuum feudum concessit. Cui quidem Bonifacio prædecessori idem Jacobus Rex personaliter pro eodem regno vassallagium ligium, & homagium fecit, & juramentum fidelitatis præstitit per seipsum, & tenebatur cuilibet Romano Pontifici infra annum post creationem suam per procuratorem seu procuratores ad hoc legitime constitutos similiter pro eodem regno vassallagium ligium, & homagium facere, & juramentum fidelitatis præstare, &c. Adducit Urbanus Petri Regis literas, quibus Sardiniam & Corsicam sedi Apostolicæ acceptas refert: ac leges a Bonifacio VIII. Jacobo Regi dictas, insertis illius literis (e), idem Aragonius admittit: denique subdit, se ad clientelarem sponsionem præstandam oratorem auctoritate instruxisse.

Publicis monumentis Sardiniam & Corsicam Pontifici acceptas refert.

(e) *Annal. to. 14. A. C. 1297. n. 2. & seqq.*

Pontificiis vero literis ascripta est dies xv. *kal. septemb. an.* III.

Angliæ & Hiberniæ censùs repetitus.

Ne obsolescere etiam alla Romanæ ecclesiæ in Angliam & Hiberniam jura pateretur Urbanus, cum ab evolutis retro annis triginta ab Eduardo Rege census mille marcharum solutus non esset, gravissimis literis Eduardo Regi Romanæ ecclesiæ expertam mansuetudinem exposuit (a), quæ cum ipsum bellis implicitum cerneret, ad eundem censum pendendum non compulerit: jam vero, cum ipse divitiis afflueret regnum felici pace potiretur, admonuit officii: cum etiam suaderet pietas, ut laboranti ecclesiæ subveniret.

(a) Eod. to. 3. ep. secr. p. 112.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Eduardo Regi Angliæ illustri.

Urbani ad Eduardum de ea re literæ.

Si discretionem eximiam & benignam patientiam sanctæ Romanæ ecclesiæ matris tuæ, quas retroactis temporibus (dum implicatur propter bella, quæ gerebar, expensarum oneribus gravabaris] erga tuam celsitudinem supportatione materoæ pietatis adhibuit, te in solutione census mille marcharum sterlingorum, in quo pro tuis regnis Angliæ ac Hiberniæ ipsi teneris ecclesiæ [quamquam ipsa foret in indigentia constituta multiplici] expectando, in libra regiæ considerationis appendas; nos & fratres nostri ejusdem ecclesiæ Cardinales certa reddimur opinione securi, quod tu sicut princeps prudens, justus & gratus, atque magnificas liberalitatem ipsius ecclesiæ prudenter agnoscas, & debita gratitudine recognoscas. Nosti siquidem, fili charissime, quod censum hujusmodi ab anno nativitatis Dominicæ millesimo trecentesimo trigesimo tertio die septima mensis julii citra præfatæ ecclesiæ non solvisti; & quod ipsa ecclesia, sentiens tuam magnitudinem in actibus bellicis involutam, cessationem solutione ejusdem census cum multa patientia supportavit, expectans tempus, quo ipsum posses commode solvere, at teneris. Et quia tempus tuæ tranquillitatis ac prosperitatis advenit, quo per Dei gratiam regnas feliciter, & habes abundantiam facultatum, celsitudinem tuam requirimus & rogamus attente, quatenus ea, in quibus pro dicto censu ecclesiæ præfatæ teneris, velis benigne solvere, prout serenitatem tuam decet, solutionem continuaturus hujusmodi temporibus successuris, quibus Auctor pacis, & largitor felicitatis optatam quietem, & prosperitatis augmentum regiæ dignetur celsitudini elargiri: super quo, & nonnullis urgentibus & magnis necessitatibus [quibus ecclesia prædicta præsentialiter premitur] eidem serenitati vivæ vocis oraculo latius exponendis, dilectum filium Joannem abbatem monasterii S. Bavonis Gaudensis ordinis S. Benedicti Tornacensis diœcesis Apostolicæ sedis nuntium, latorem præsentium, ad tuam præsentiam destinamus, cui super iis velis fidem credulam adhibere. Dat. Avin. id. junii anno III.

Nec modo a Regibus ecclesiæ jura Urbanus repetiit, verum de vitiis, quæ exemplo nefario transfundebant in subditos, corripuit. Commonitus (b) in primis Petrus Castellæ Rex, de quo antea memoravimus, ut sæviriæ modum poneret, ne divinas in se iras asperaret: sub eo enim milites furori licentiam adeo laxabant, ut penitus non a Christiana modo mansuetudine, sed ab humanitate quoque abessent: *Cum relatione*, inquit, *percepimus fide digna, quod gentes tuæ guerram contra magnificam principem Petrum Regem Aragonum illustrem tuo nomine prosequentes, in nobiles & plebejos dicti Regis subditos armis sæviant, post eorum miserabilem captionem eos sæpius suspendentes, comburentes, cæcantes, ac eorum manus & pedes inhumaniter amputantes; clementiam regiam (quam decet erga fideles quamvis hostes, præsertim postquam capti fuerint, pro illius saltem reverentia, in cujus sunt nomine baptizati, humanitatis gratiam exhibere) rogamus & obsecramus in Domino, quatenus (si est ita) ob reverentiam Regis regum, & nostrarum cordialium precum intuitum, easdem gentes tuas taliter vel aliter sævientes a tanta crudelitate compescas, proinde a pio & misericordiæ domino Deo tuo in extremo judicio indubie consecuturus misericordiæ gratiam, & nihilominus in præsenti seculo ubertatem felicium successuum recepturus. Dat. Avin.* XIII. *kal. aprilis anno* III. Crudeli peremptum morte Petrum visuri sumus, nec misericordiam promeruisse, qui misericordiam omnem exuerat. XIV.

Petrus Rex Castellæ de crudelitate corripitur.

(b) Eod. to. 3. ep. secr. p. 64.

Objecta divina ira.

Perstrictus (c) vero est a Christi vicario alterius vitii, nimirum impudicitiæ, Casimirus Rex Poloniæ; utque a se & Polonico populo divinas iras averteret excitatus: cui etiam, ni e libidinis cœno emergeret, uxoremque Aleidem Henrici Hassiæ principis filiam ad se revocaret, ecclesiasticas censuras ab Ægidio tit. S. Martini in montibus presbytero Cardinale infligendas objecit. XV.

(c) Ib. eo. secr. p. 156.

Increpitur Rex Poloniæ de adulterio.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Casimiro Regi Poloniæ illustri.

Gravis doloris aculeus his diebus nostra viscera penetravit, multorum fide dignorum relatione fideli, & fama quasi publica intellecto, quod tu, qui dudum charissimam in Christo filiam nostram Albeidim Reginam Poloniæ illustrem consortem tuam contra regiæ honestatis debitum a tuo rejecisti consortio pro libito voluntatis (super quo ipsa Regina contra te in Rom. curia justitiam suam prosequitur) mala malis accumulans, & inverecunde obnubilans serenitatis regiæ claritatem; nuper, asserens pro te in hujusmodi causa in dicta curia

fore

fore diffinitivam sententiam promulgatam, & certam dispensationem obtinuisse ab Apostolica sede, quod cum alia contrahere posses in gradu prohibita (quamvis præmissa omnia careant veritate) cum quadam tua consanguinea de facto matrimonium contraxisti, eamque tanquam tuam uxorem ad amplexus nefarios admisisti in damnationem animæ tuæ, plurimorum scandalum, tuorum consanguineorum, & devotorum tristitiam, ac grande opprobrium regiæ dignitatis. Quare nos, qui tuos salutem & honorem paterna charitate zelamur, tam horrendum facinus, quod nisi celeriter emendetur, damnabiliter exempli perniciem effundet, in tuo regno & nonnullis aliis partibus Christiani populi tolerare sub patientia salva conscientia nequeuntes; magnitudinem tuam monemus & hortamur in Domino, nihilominus tibi per apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenus eisdem tuis saluti & honori (quos negligis) consulens incunctanter eandem superinductam ex toto dimittere, præfatamque Alhedim, præcedentibus securitatibus debitis, ad tuam cohabitationem recipere, eamque
Intentatæ illi censuræ.
tractare maritali affectione & congruis honoribus non postponas. Alioquin dilecto filio nostro Ægidio tit. S. Martini in montibus presbytero Cardinali, coram quo dicta prima causa pendet, nos commisisse cognoscas, ut super hujusmodi tuo excessu contra te procedat, prout justitia suadebit. Dat. Avin. III. kal. octobris anno III.

Poloni episcopi designati ad sedem Apost. ad eundam obstricti.
Contendente præterea Casimiro Rege, ut designati episcopi in Polonia ad sedem Apostolicam accedere non tenerentur, sed procuratores tantum mittere obstricti essent, ejus postulata rejecta sunt (a). Quod cum ille Caroli Imperatoris consiliis negatum atque ejusdem studiis & contentione Wratislaviensem ecclesiam a Gnesnensi archiepiscopatu divulsam ac Pragensi subjectam putaret, graves in eum iras concepit: quas Urbanus mulcere literis studuit, & Casimiro suasit, hæc non ad Caroli gratiam ac preces sed justis de causis constituta.

(a) Eod. to. 3. ep. secr. p. 53.

XVI. Indictæ Synodi provinciales.
Restituendæ in ecclesia catholica pristinæ sanctitatis sacro desiderio incitatus Pontifex, universis archiepiscopis imperia dedit (b), ut in singulis provinciis concilia cogerent, in quibus de evellendis vitiis & Christiani populi excolendis moribus saluberrimas sanctiones ederent. Quo argumento hæ ad Rhemensem archiepiscopum devexo anno superiore datæ literæ (c). [1]

(b) An. 3. ep. cur. 319. & 320.
(c) Ib. p. 319.

Urbanus, &c. venerabili fratri ... archiepiscopo Rhemensi.

Sanctorum canonum testatur authoritas, quod olim sancti patres tam Romani Pontifices, quam alii ecclesiarum prælati curam solertem super gregem Dominicum exercentes, de celebrandis conciliis (in quibus de extirpandis vitiis, & plantandis virtutibus tam in clero quam populo, ac de conservanda libertate ecclesiastica, de statu quoque ecclesiarum & piorum locorum dirigendo salubriter agebatur) fuerunt plurimum studiosi: ex iisque status ecclesiasticus in spiritualibus & temporalibus multum crevit. Sed, proh dolor! succrescente paululum prælatorum desidia, omissaque continuatione conciliorum hujusmodi, pullulant vitia, crescit indevotio populi, præfata libertas imminuitur, cultus divinus negligitur, irrogantur a laicis clero gravamina, & in temporalibus bonis ad divinum deputatis obsequium sentitur non modicum detrimentum. Optantes igitur quod tantis malis in tua provincia per salubrem tuam & tuorum fratrum providentiam occurratur, eamdem fraternitatem apostolicæ solli-
Disciplina Christiana restitui jussa.
citu-

NOTÆ [1] JUssi ab Urbano Pontifice episcopi concilia provincialia hoc anno celebrarunt, quorum unum tantummodo ad seræ posteritatis memoriam devenit. Quamquam enim duo in collectione Veneto-Labbeana in sede anni hujus collocantur, Andegavense scilicet, & Aptense; illud tamen nonnisi sequenti anno die XII. Martii, cum scilicet stylo veteri annus 1365. adhuc in Gallia decurreret, haberi potuit. Acta enim ejusdem concilii signantur die Jovis XII. mensis Martii anno Domini MCCCLXV. dies namque Jovis cum die illa martii nonnisi anno sequenti 1366. congruit. Unum ergo superest hujus anni concilium Aptense ab archiepiscopis trium provinciarum, Arelatensis, Ebredunensis, & Aptensis una cum eorum suffraganeis celebratum, quod e thesauro Anecdotorum Martenii Venetus collector in editionem suam Labbeanam to. XV. col. 810. transtulit. Canones in eo statuti sunt XXIX. in quibus plura disciplinæ ecclesiasticæ capita continentur, tum & innovantur constitutiones *per reverendissimos patres in concilio S. Rufi hactenus salubriter ordinatæ*. Designari his constat concilia Avenionensia quorum nonnulla in monasterio S. Rufi prope Avenionem celebrata ex eorum actis discimus. Porro in eo monasterio habita concilia circa hæc tempora leguntur duo, aliud quidem anno 1326. alterum vero an. 1337. Sed quamvis ad hæc ipsa pariter concilia respexisse patres Aptenses videri possunt, cum indicantes numerum canonum concilii S. Rufi eumdem interdum ordinem norent, qui in Actis concilii, præsertim anni 1326. servatur; sæpius tamen ab eo ordine deviant. Ita e. g. canonem ex eo concilio S. Rufi sub numero XLIII. laudant, cujus exordium fuerit: *Quod statuta secularium*; qui sane canon in concilio anni 1326. sub numero XXXIV. collocatur; in concilio vero anni 1337. ad numerum XL. occurrit, & ita sæpe. Ex quo intelligimus nomine concilii S. Rufi designari hic collectionem aliquam canonum ex pluribus Avenionensibus conciliis collectam atque digestam; vel forte concilium aliud Avenionense duobus illis posterius, quod præcedentium conciliorum canones collegerit & innovaverit. MANSI

situdinis studia excitamus, ac requirimus & hortamur attente, per apostolica tibi scripta mandantes, quatenus concilium tuæ provinciæ (in quo de iis, quæ pro laude Dei & utilitate ecclesiarum & piorum locorum, nec non cleri & populi fuerint utilia & opportuna, provida examinatione tractetur, & provideatur) quam cito commode poteris, studeas convocare; nobis de convocatione hujusmodi, cum eam feceris, & demum de gestis in eodem concilio rescripturus, &c. Dat. Avin. VII. kal. decembris anno III. In iis provincialibus conciliis agitatum jussu Urbani, ut clerici, qui plura sacerdotia gerebant, uno contenti essent, qua de re Tolosano & Narbonensi archiepiscopis data imperia (*a*). De navata ab Urbano opera, ut corrupti mores ad primævam sanctitatem revocarentur, disciplinaque ecclesiastica restitueretur, meminit Petrarcha ad eum scribens (*b*).

(*a*) To. 3. ep. secr. p. 61.
(*b*) Petrar. rer. senil. l. 7. ep. 1.

Præsules ad ecclesias suas amandati.

Observator sum, inquit, (*fateor*) *magnus illustrium, quorum ex actibus atque exemplis pendere rempublicam existimo. Te igitur observabam, & qui a minimis tam laudabiliter incœpisses, quis esses in maximis expectabam. Audiebam te prælatos ecclesiarum, qui Romanam curiam frequentabant, ad sedes proprias remisisse: optime, inquam, ac magnifice. Quid ineptius enim, quæso, propiusque naufragio est, quam si nautæ omnes, remis atque rudentibus abjectis, relicta navis prora nudatisque lateribus, gravi fasce puppim premant, clam rectorem importune ambiant, suisque muneribus desertis, illius officium interpellent? Audiebam te ambitioni antiquæ, quæ priorum licentia in immensum crevit, frænum ponere, & ut uno aut paucis pro dignitate virtutis ac scientiæ beneficiis contenta esset edicere: juste inquam graviterque. Nam quid turpius, quam unum aliquem partæ forsan fœdis artibus copia nauseantem cernere multis hinc inde melioribus penuria fameque laborantibus? Audiebam circa habituum honestatem multam te curam, multumque studium impendere: laudabam. Nam quis oculus pati potest hæc ludibria, quæ nostra ætas infelix sibi finxit, dum formosa vult videri manibus se deformans suis, ac turpissime dehonestans? Quæ stomachum monstra hæc conspecta non quatiant, cornuti calcei, pennati vertices, caudatæ cæsaries & in tricam tortæ, frontes virorum muliebriter discriminali eburneo sulcatæ?* Et infra. *Audiebam denique te licentiam pestilentem salubri falce rigoris acutissime præcidisse: illam dico, quæ scelestos homines, gravissimis facinoribus perpetratis, ad Cardinalium domos fugere solitos legum nodis ac digno supplicio eximebat. Et hoc ipsum singulari laude dignum maximeque tuum judicabam, ab illius scilicet vicario, qui Sol justitiæ verus est,*

De luxu corrigendo.

defensam & in suum jus repositam esse justitiam, pessimamque consuetudinem, qua nihil infestius est virtuti, tuis vel abscissam manibus vel convulsam; nec jam amplius, ut solebat, apud exemplares justitiæ magistros injustitiæ refugium, asylumque nequitiæ reperiri, &c.

XVII. Adversus Beguardos distringi leges jussæ.

Defixum etiam a Christi vicario apostolicum studium est in evellendis erroribus, quibus pietas omnis extinguitur: cum enim Beguini sive Beguardi, quos in concilio œcumenico Viennensi damnatos a Clemente V. vidimus, in Galliis præcipue, falsarum opinionum virus spargerent; Urbanus Parisiensem episcopum ad eos delendos authoritate instruxit (*c*), atque alios archiepiscopos & episcopos eodem pio ardore jussit accendere. Quo quidem argumento cum iis, tum aliis sacræ fidei censoribus datæ sunt hæ literæ (*d*).

(*c*) To. 3. ep. secr. p. 145.
(*d*) An. 3. lit. cur. p. 309.

Universis archiepiscopis, episcopis, & inquisitoribus hæreticæ pravitatis per regnum Franciæ constitutis, ad quos præsentes pervenerint.

Datæ de eo ad præsules literæ.

Ad audientiam nostram fide digna relatione pervenit, quod quidam filii Belial utriusque sexus, qui Begardi seu Beguini vulgariter nuncupantur, & sub ovina pelle lupinam feritatem abscondunt, multis erroribus detestabilibus involuti, in diversis civitatibus, castris, villis, & locis regni Franciæ latitantes, nonnullos fideles (præsertim simplices) a via veritatis avertere, & secum in gehennam trahere moliuntur. Nos igitur cupientes, quod adversus talium nefandorum versutiam periculosam nimium opportunis remediis celeriter occurratur, discretioni vestræ tenore præsentium districte præcipiendo mandamus, quatenus receptis præsentibus, omni mora sublata, contra Begardos eosdem & credentes ipsorum erroribus; nec non fautores defensores, & receptatores eorum, cum omni diligentia, appellatione postposita, vestri officii debitum exequi studeatis, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Sic igitur super hoc vos reddatis solicitos & intentos, quod præter retributionem divinam, nostram & Apostolicæ sedis gratiam mereamini uberius obtinere. Ut autem de talium locis, vita, conversatione, ac erroribus sitis plene informati, & contra eos procedere melius valeatis, quandam informationem, super iis nobis traditam, venerabili fratri nostro episcopo Parisiensi sub bulla nostra transmittimus, cujus copiam singuli vestrum recipiant ab eodem. Dat. Avin. III. non. septembris anno III. Injunctum est similiter in aliis regnis munus, ut in pseudomonachos, qui errores disseminabant, animadverterent: quæ provincia Golferio abbati S. Severini majoris Neapolitani & Bernardo electo Bojanensi data (*e*).

(*e*) Eod. an. 3. lit. cur. pag. 229. & 230.

Clau-

XVIII. Claudamus hujus anni periodum orientalibus rebus, in quarum instaurandarum consiliis desixus Pontifex, cum metueret ne ex dissensione, Genuenses inter & Petrum Regem Cypri coorta, nova pericula constarentur, operam navavit egregiam, ut eos in concordiam revocaret;

Nititur Urbanus Genuensium litem cum Cypriis componere.

hærebat quippe Genuensium animis veterum injuriarum in Cypro acceptarum dolor, quem Petri in iis sarciendis negligentia auxerat, parabantque bello eas ulcisci. Quæ ut averteret Venetorum dux, studia sua contulit, & Urbanum periculi fecit certiorem: qui mox Cyprium est adhortatus (a); ut læsis Genuensibus faceret satis, ne belli causa ipsi ascriberetur, utque pax & amor mutuus inter ipsos coalesceret: ac B. Petrum Thomam patriarcham Constantinopolitanum Genuam proficisci, atque ad redintegrandam concordiam, quam Veneti concillare non potuerant, jussit incumbere (b). Gabrielem Adurnium ducem ac senatum populumque Genuensem apostolicis precibus ursit (c) ut iras ponerent: sarciendas superiores injurias; nec tantum in se admitterent flagitium, ut expeditionem adversus infideles disturbarent: sancirent cum Petro fœdus, antequam ab occidente discederet, mitterentque (d) pro eo paciscendo instructos authoritate oratores.

(a) To. 3. ep. secr. pag. 56.

(b) Ead. pag. & pag. 67.

(c) Ib. p. 51.

(d) Pag. 66.

Opera B. Petri Th. redintegrata pax.

Contendit B. Petrus Thomas Genuam, & indigne a civibus habitus est adeo, ut suais illius familiam appeterent, furerentque animis ad bellum Cypro inferendum. Demum seditione sedata, divina clientela fultus legatus apostolicus efferatos Genuensium animos qua minis qua precibus ad consilia pacis adduxit, interque Ligures & Cyprios vetera fœdera instauravit. Narrat hæc pluribus Philippus a Mazeriis (e) in vita B. Petri Thomæ; a quo mox Pontifex certior factus, incredibili gaudio delibutus, Cyprio Regi felices successus est comprecatus.

(e) Philip. e Mazer. c. 15. in vit. B. Petri Thom. apud Bolland. to. 2. die 29. januar.

Cyprio gratulatur Pont.

Urbanus &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Cypri illustri.

Per literas venerabilis fratris nostri Petri patriarchæ Constantinopolitani A. S. L. nuper non absque multa nostri cordis exultatione percepimus, inter sublimitatem tuam, & dilectos filios nobilem virum Gabrielem Adurnum ducem & commune civitatis Januensis fore concordiam reformatam, magnamque multitudinem nobilium & aliarum armigerarum gentium, tecum transfretaturum contra hostes fidei, ad te Alamaniæ aliisque partibus advenisse novissime, ac jugiter advenire: propter quod, si veritas suffragaretur relatis, spem jam deficientem resumimus de ultramarinis negotiis feliciter processuris. Et quia instat tempus tui & gentium prædictarum recessus, Domino favente, felicis; hortamur te, quod ulterius illum non differas, ne gentes ipsæ nimia expectatione graventur, & (quod absit) a transfretandi proposito resipiscant, dictisque negotiis ex dilatione proveniat detrimentum. Nos siquidem speramus in Domino, qui gratia sua desideria devota prosequitur, quod iter & actus tuæ celsitudinis & dictarum gentium prosperabit, nosque prout honeste poterimus, tibi favoribus apostolicis assistemus. Dat. Avin. XI. kal. maii anno III.

Cyprius parat iter in orientem.

Liber a belli Genuensis metu Petrus Rex, ad tundendum Mahumeticum fastum confirmato animo conceptoque voto, in Cyprum non appellere decrevit, ni prius in Saracenorum imperium cum exercitu irrupisset, ut refert Philippus e Mazeriis, a quo tanquam oculato teste crucesignatæ hujus expeditionis accuratam descriptionem delibabimus: *Rex*, inquit, *de pace propter passagium gavisus fideles, quos habere poterat, congregavit in expensis propriis & sine adjutorio alicujus principis vel communitatis Christianorum. Legatus vero exercitum Regis in ministerium crucis & dominicæ passionis pie confortabat, omnibus transfretandis venerabile signum crucis dabat, peccatores absolvebat, & orationibus continuis & divino officio mediantibus institutiones divinas transferendas pie & devote declarabat. Rex vero pietate & devotione motus, & verbis legati continue admonitus & consolatus, de Deo confidens, publice votum emisit; videlicet se nunquam in regnum suum intrare, nisi prius cum exercitu suo in terram inimicorum fidei personaliter intraret, etiam si mori deberet.*

Conceptum ab eo votum de invadendis Saracenis.

Tunc detractores passagii, videntes Regis apparatum & legati firmum propositum, confusi sunt, & aliqualiter tacuerunt. Nova tunc ad principes Christianorum volaverunt, ipsos ad bellum Dei excitandu: sed ipsi, tanquam crapulanti a vino dormientes, de passagio parum curantes, nullum adjutorium dederunt, nec solum pedem inde moverunt, veniendo ad passagium Regis inchoatum, & per summum Pontificem publice jam indictum. Rex autem, Deo operante & legato consulente, pluribus navibus armatorum, & fere quingentorum equorum oneratis, in Rhodum ante præmisit, in tertio anno a recessu regni sui cum duabus galeis solis de Venetiis versus plagam orientalem recessit, & omnia navigia sui exercitus sexcenti firme armati, & marinarii omnes, & equi prædicti in expensis & stipendiis Regis erant omnes, una sola galea accepta a dominatione Venetorum Regi a communi donata.

Præmissæ plures copiæ navales.

Recessu Cyprii Regis e Veneto portu audito, Pontifex supplices apud Deum preces fudit, ut suis pro religione pugnaturis triumphos conferret, ac Regem Cypri ad gloriosa perficienda consilia inflamma-

ma-

(a) To. 3. ep. secr. pag. 131.

muvit hisce literis (a). *Recessum tuum de Venetiis cum copiosa, ut scripsisti, comitiva pro Christi servitio bellatorum illo, pro quo militas, favente felicem lætitia percepimus expectata: Deumque rogamus suppliciter, ut iter & actus tuos ac bellatorum hujusmodi sic dirigat & in salutis prosperitate disponat, ac optatos successus illis afficiat, quod indè universalis lætetur ecclesia, & gemat infidelitas perfidorum, multisque Christi fidelibus tuam sequendi devotam magnificentiam desiderium ingeratur. Age igitur, fili charissime, bellum dominicum magnanimiter, & devote, tuosque commilitones, quos ad hoc de diversis nationibus fidelium congregasti, ex parte nostra intensius exhortare. Nos etiam, ut hujusmodi prosperari possit negotium, favorem apostolicum in iis, quæ poterimus paternis affectibus impendemus. Datum Avin. XIV. kal. augusti anno III.*

Monetur a Pont. ut ad divinam gloriam omnia referat.

Appulisse primum Rhodum crucesignatam classem, moxque Cypriorum & Rhodiorum exercitu auctam, narrat memoratus Philippus e Mazeriis, ac numerum copiarum naviumque recenset, ut Turcarum duo Asiatici principes, Cypri Regis vectigales se professi sint, utque B. Petrus Thomas Apostolicæ sedis legatus omnes fideles sacramentis communiverit, ac sacra prece arma, classem, & mare lustrarit. Pergit enim auctor (b).

(b) Mazer. eod. c. 18.

Rhodum applicat.

Rex vero legato associatus, vento prosperante, in satis brevi tempore Rhodum applicuit, & a magistro hospitalis magnifice receptus fuit. Rex vero pluribus mensibus ante principi Antiochiæ fratri suo regenti Cypri regnum in mandatis scripserat, ut exercitus regni sui Cypri, regno in bona custodia permanente, obviam sibi Rhodum veniret: quod & factum est. Nam Rege in Rhodo aliquo tempore expectante, venit exercitus Cypri, videlicet sexaginta navigia inter galeas, huiseria & alia navigia militum armatorum, sagittarum, ballistarum in bona quantitate onerata. Qui tunc patrem meum gaudentem, exercitum benedicentem, & Deum glorificantem vidisset, in devotionem & inimicorum fidei destructionem conversus fuisset. Illico tunc magister Hospitalis in servitio Dei & adjutorio Regis centum milites ordinis sui elegit, & navigia sua armari præcepit & fecit: & Rex & omnis exercitus in Domino lætatus & de bello confortatus, inimicos fidei invadere desiderabant. Legatus autem ad artem suam divinam cum lætitia manum fortem posuit, legem dando, prædicando, cruces nostris peregrinis & etiam schismaticis dando, confessiones audiendo, peccatores absolvendo, & reconciliando. Modo in consilio Regis, modo inter marinarios & pauperes, modo inter barones & milites, modo ad magistrum Rhodi & suos milites in humilitate & divina admonitione laborabat. Nunc infirmos visitando, nunc rumores pacificando, nunc inter Anglicos, Cyprienses, Gallicos, & Theutonicos conversabatur: semper unitatem, charitatem, & bellum Dei hortabatur.

Classis e Cypro veniens illi se conjungit.

Pia legati Apost. opera in crucesign. exercitu.

Quid plura? Tantam gratiam effudit Deus in patre meo legato, quod omnes in exercitu quasi ipsum adorabant: & qui manum suam ea die osculari poterat, vel etiam benedictionem receperat, securus de omni casu periculi se reputabat. Quales processiones devotas & solemnes, missas personaliter celebrando, quales prædicationes de cruce faciebat! Nam in prædicationibus suis omnes ad lacrymas provocabat, mentes omnium elevabat, & usque ad mortem sustinendam pro Christo omnes animabat & præparabat. Tantum laboravit, & ita ardens erat, quod vix comedebat, & parum quasi nihil dormiebat, exaltationem crucis & fidei catholicæ desiderando, & exercitum informando & illuminando: & breviter, laboribus & verbis suis sanctis mediantibus, & sancta sua conversatione coram omnibus lucente, tantum fecit, quod paucis diebus ante recessum Regis a Rhodo Rex & omnes barones & nobiles de manu legati devotissime & catholice sacratissimum Corpus dominicum receperunt, & in exercitu non remansit fidelis catholicus, qui ante recessum Corpus dominicum non reciperet. Sed etiam infideles Christianis servientes in magnam devotionem conversi sunt, pœnitentiam agentes. Quot & quanti erant illi homines armorum, qui antea confessi non fuerant in decem vel viginti annis plus aut minus? Quanti etiam illi, qui devotionis causa ad passagium non venerant, sed causa vanitatis & avaritiæ & beneficii Regis? Certe major pars exercitus. Veraciter Deo misericorditer inspirante, & legato informante, omnis vallis impleta est, & omnis mons humiliatus est. Sed quid fecit Deus in exercitu suo parvo? Nam, Regis potentia inter Turcos volante, Deus tantum timorem & terrorem in cordibus Turcorum incussit, quod majores principes Turcorum, videlicet dominus de Altologo & ille de Palatio ambassiatores suos solemnes in Rhodum miserunt, Regi & castra sua, homines, & victualia, & amicitiam Regi præsentaverunt per nuntios, & sibi servire sub tributo obtulerunt: quod & factum est. Magna est potentia & Dei bonitas, qui servum suum Regem sic honoravit, & corda inimicorum ejus ad pacem convertit.

Milites Eucharistia communiti.

Duo Turcarum principes Cypri vectigales facti.

Adveniente autem termino recessus, Rex de loco inimicorum fidei invasuro secrete in consilio ventilato, Deo auxiliante, legato benedicente, proposuit soldanum Babyloniæ, sanctam civitatem Jerusalem & ejus hæreditatem occupantem, non ad caudam, sed ad caput invadere, & versus Alexandriam suam Dei exercitum dirige- re:

Actum de Soldano Babyl. invadendo.

re: & valefaciens magistro hospitalis, galeam ascendit. Legatus vero & omnis exercitus galeas & navigia ascenderunt, & in portu Rhodi juxta galeam Regis mutuo se congregaverunt. Mira res a Deo, mirabilis, & narranda: magna est gloria Domini & mira, qui ponentes manum ad aratrum in fidei catholicæ multitudine retro non respicientes fortificat, augmentat, & roborat. Nam Rex Cypri a principibus & Christianis occidentalibus derelictus & despectus, nunc a Deo fortificatus & a legato divinitus instructus contra opinionem quasi omnium passagium prosecuturus, adeo se potentem invenit: nam inter galeas, buiseria, ligna, naves, & alia navigia fere centum secum habuit in expensis propriis, quatuor buisiriis & aliis paucis navigiis. Erant circa mille nobiles armati: balistarii, sagittarii, & marinarii erant omnes ad bellum parati. Totus autem exercitus Regis fuit circa decem millia bellatorum, & circa mille & quadringenti equi. Sed ii quid erant contra soldanum & tantos Saracenos? Certe satis, quia dominus Jesus nobiscum erat, & cruce præcedente, viam nostram in omnibus præparabat.*

* exceptis

Copiarum numerus.

Legatus autem, personis ecclesiasticis totius exercitus associatus, in galeam Regis ascendit pro benedictione generali exercitus Dei fienda: & ascenso in eminentiori loco galeæ, ut ab omni exercitu videri posset, Rege prope ipsum stante, & omnibus stantibus & legatum respicientibus, omnibus signis & vexillis galearum & aliorum navigiorum depositis, legatus quamdam largam & inauditam atque pulcherrimam benedictionem a Spiritu Sancto incœpit antiquum testamentum & novum in benedictione allegando: modo navigia, modo arma, modo personas, modo mare, modo totum exercitum benedicendo in honorem crucis, & Saracenorum destructionem, auxilium Dei invocando. Rex vero & omnis exercitus, legato ad omnes benedictiones capitibus inclinatis, respondebant & in magna devotione erant. Finita autem benedictione, signum regale, videlicet quemdam leonem rubeum magnum in galea Regis subito levaverunt, & tubis omnis exercitus insonantibus, & vexillis infinitis levatis, una voce terribili in cælum clamaverunt, Deo regratiando, clamantes & dicentes: Vivat, vincat Petrus Jerusalem & Cypri Rex contra Saracenos infideles. Tunc legatus Regi valefaciens, & ipsum benedicens, reversus est ad galeam suam me semper in omnibus associante.

Sacra prece lustrata classis a legato.

Rhodo solvit.

Direxit in Turciam classis vela aquationem factura: moxque ubi altum mare tenuit, Cyprius Rex consilium de invadenda Alexandria suis aperuit; utque divino miraculo urbs florentissima divitiis, murorum amplitudine, civium numero, unius horæ spatio, nemine Christianorum cæso, vi expugnata fuerit, quamvis Saraceni innumeras copias ad nostros exscensione in litus arcendos eduxissent, narrat laudatus author (a): *Adhuc*, inquit, *nesciebat exercitus ubi Rex ire volebat, vel in Turquiam vel in Syriam vel in Ægyptum. Legatus vero & consilium secretum Regis ejus voluntatem & propositum sciebant. Rex autem, a portu Rhodi recedendo, sapienter surgendo totum exercitum versus Turquiam duxit, & in Turquia aqua dulci, quantum volebant nostri, levata, Rex versus altum pelagus viam fecit. Elongatis ab omni terra omnibus navigiis; voluntatem suam omnibus manifestari fecit, videlicet, quod versus Alexandriam, Deo permittente, tendebat; & quod omnes galeas suas, signa ordinata servando, sequerentur: hoc in mandatis dabat. Tunc omnes gavisi Alexandriam clamantes vociferabant quasi esset quoddam castrum parvum vel oppidum, ipsum captum reputabant. Sed quid fecit Deus mirabile in oculis nostris, ne manus nostra hæc, & ne opus humanum videretur? Eundo & Regem præcedendo in via navigia separata ab invicem ut pluribus diebus non visa ventum prosperum omnibus habentibus, & velis in altum quasi nobis ludentibus, Deus mirabiliter in quarto die a recessu terræ bene mane totum exercitum in portu Alexandriæ congregavit. Mira res a Deo: nam marinarii de via Ægypti consueti, velut admirantes facti, nunquam talia viderunt, & remotius valde esse credebant. Saraceni vero, exercitum Christianorum in portu ipsorum respicientes, non modicum admirati & turbati fuerunt. Exeuntes autem Saraceni de civitate Alexaadriæ cum multitudine infiniti populi, ut portum nobis defenderent, in campo phalangas suas coram nobis ordinaverunt. Erat autem dies jovis, & hora quasi sexta. Sed Rex, ut distincte & ordinate inimicos crucis invaderet, signa sua daret, & modum bellandi & quæ pertinebant ad militiam ordinaret consilio ventilato, illo die jovis requievit, & in terram non descendit. Videntes autem Saraceni, quod exercitus Christianorum ad terram non descendebat; animati ad terrorem nobis reputaverunt. Sed Deus, nobiscum existens, hoc manifeste fecit ad majorem victoriam & gloriam sui nominis habendam.*

(a) Phil. e Mazer. cod. c.16.

In Turcia aquatio facta.

Petitur bello Alexandria.

Accincti ad prelium Saraceni.

*Stantibus nobis sic, strenuitatem patris mei legati, & martyrii ejus ardentem voluntatem tacere non possem: nam Saraceni, in turmis suis multiplicatis sapienter & strenue in litore portus ordinati vociferantes, nos ad terram descendere * expectantes. Legatus, adhuc causam nesciens nostræ retardationis inimicos invadendi, mihi cum magno fervore desiderii clamando, dixit: O frater mi dulcissime cancellarie, in me-*

* expectabant

Pius ardor legati ad irruendum in eos.

moriam passionis Domini eamus cum galea nostra, eamus ad terram: tantum vituperium sustinere non possum. Invadamus Saracenos, cruce praesedente, & sequuntur crucem omnes galeæ nostræ. Ego autem audaciam ejus & voluntatem ipsius pro Christo moriendi considerans, & non modicum admirans, ridendo sibi respondi: Pater mi, adhuc non est hora mortis nostræ: non est hora ad terram descendendi. Cum reverentia hoc non faciam. Ipse vero tantum tristabatur, quod ego scribere non valerem: ego enim Regi meo * patris mei habebam galea & ordinationibus regularibus obtemperare, cui omnes obedire habebamus. Tunc Saraceni tota die ac nocte civitatem fortificantes, & sine numero exercitum suum in litore multiplicantes, de exercitu nostro parum curare videbantur: & cum buccinis, vexillis erectis, & luminaribus infinitis in litore portus tota nocte super nos vigilaverunt, civitate circumvallata super muros custodibus & infinitis luminaribus.

* non

Rex autem & omnis exercitus Christianorum ad tractum ballistæ fere cum dimidio juxta Saracenos in portu stabant, & in Domino quiescebant, diem futurum cum gaudio expectantes, & victoriam a Deo sperantes. Mane autem facto, & sole in clypeis, armis, galeis Christianorum in terrorem crucis inimicorum resplendente, definitum fuit per Regem & consilium, Deo auxiliante, hora tertiarum in terram descendere debere, & bellum Dei incipere. Qui tunc vidisset patrem meum interius & exterius nobiliter armatum super eminentiorem locum galeæ nostræ stantem, crucem cum ligno Domini in manibus tenentem, & exercitum a dexteis & sinistris benedicentem! Alta voce omnibus dicendo clamabat: O milites Dei electi, in Domino & sancta cruce ejus confortamini, inimicos ejus non formidantes, victoriam a Deo sperantes: bellum Dei viriliter agite, quia hodie paradisi portæ sunt apertæ. Tantum benedixit & clamavit, quod omnium audientium corda confortavit. Sed bello adveniente, & sagittis pluentibus timuit ire? Certe non. Novit Deus faciem ejus non mutatam, nec aliquod signum timoris unquam nec in mari nec in terra vidi in eo: & tantum ardorem descendendi in terram habebat, quod a sagittis infinite volantibus cooperire se cum clypeo, me pluries admonente, nolebat. Pulsante vero Regis buccina, gradatim & paulatim secundum ordinem datum galeæ & alia navigia versus terram remigrare inceperunt; & appropinquantibus terram, Saracenis ultra quam credi possit viriliter portum defendentibus, navigia sagittis cooperuerunt: tanta enim multitudo sagittarum super Christianos tunc cadebat, sicut pluvia super terram. Sed contra consuetudinem humanam Deo defendente, paucos & quasi nullos lædebant, psalmista dicente (a): Cadent a latere tuo mille, &c.

Crucem præferens lustrat sacra prece pugnaturos cruce-signatos.

Illius socia adhortatio.

Telorum nimbus jactus a barbaris in nostrum.

(a) Ps. 90.

Galeis autem terram appropinquantibus, scalas, ut in terram descenderent, in mari juxta litus vi armorum projecerunt. Sed Saraceni balistas nostras non timentes in mari usque ad pectus intrabant: clypeis eorum cooperti exitum nostrum viriliter defendebant. Tandem, bello quasi hora durante, & Deo benedicente legato, modici de nostris in terram descenderunt, & forti bello terram acquirendo, victoriam habere inceperunt. Tunc Christiani nostri, qui citius poterant in terram descendebant, & Saraceni versus civitatem fugientes terga verterunt: nostri vero, persequentes & ipsos occidentes, usque ad portam civitatis ipsos persequebantur. Saraceni vero cum difficultate portas civitatis contra nos clauserunt: & tunc pro defensione super muros ascenderunt. Magna est gloria Domini, & misericordia & victoria ejus usque in æternum. Certe hic unus ex nostris persequebatur mille, & duo fugabant decem millia. Quid plura? Dominus noster Jesus Christus propter nomen suum nobis ostendit majora & inaudita: nam Rege, armatis fidelibus circumvallato, muro civitatis appropinquante, civitate sine ingenio & ordine aliqualiter debellata, ad portas ferreas igne modico posito infra horam Saraceni a Deo percussi muros & turres reliquerant, & animis deficientibus, civitate relicta, versus Babylonem fugerunt. Tunc nostri Christiani cum vexillis muros libere ascenderunt, & portis adeo combustis, sine impedimento cum parvo damno & quasi cum nullo Rex, legatus, & omnis multitudo Christianorum (cruce præcedente) civitatem intraverunt: & capta est civitas magna Alexandriæ a Christianis (Deo operante) quasi hora nona die veneris, octobris mense, anno sexagesimo quinto, nimirum excurrentis seculi, quarta die. Quis loquetur potentias Domini (Temuerunt auras infidelium) Notas facite in populis potentias ejus, & mirabilia, quæ operatus est in Ægypto coram nobis, ut enarretis in progenie altera. Recedant vetera de ore vestro, quia dominus Jesus nostris temporibus populum suum Christianum exaltavit, & odientes eum in fugam convertit.

Devicti unius horæ prælio.

Incensæ Alexandriæ portæ.

Quarta die octobris expugnata Ægypti regia.

Sed væ, væ, væ: quomodo dolorem patris mei & meum, nec non vituperium Christianorum narrare incipiam, scribere nescio. Arida est manus nostra, quia vires mihi deficiunt. Gaudium & honor Christianorum versa sunt in vituperium, exaltatio sanctæ crucis in ignominiam lacrymarum & mœroris: paradisi porta per misericordiam Dei & mysterium sanctæ crucis omnibus aperta, est per avaritiam, vanam gloriam, & modicam fidem iterum clausa. Pro tali dolore quid clamabo, quid plorabo, & lamentabor? Percussit Moyses lapides

Onusti præda milites de recessu cogitant.

des & fluxerunt aquæ, & Deum non sanctificavit: & ideo terram sanctam a Deo sibi ostensam intrare non meruit. Sed heu, heu, non aquam, sed omnia bona mundi a Deo Christianis tradita, & via paradisi patefacta, dominam Ægypti Christiani possederant: sed Deum non glorificaverunt, & ideo meruerunt tantum bonum perdere, & civitatem Alexandriæ viliter relinquere. Nam, civitate capta, victoriosissimus Rex pro custodia civitatis tenuit consilium generale: sed adjutores & Dei servitores paucos aut nullos invenit. Rex vero cum lacbrymis milites magnos, parvos, & mediocres, ut secum remanerent, pie implorabat: sed ipsi de hoc Regi excusantes, & crucem sanctam relinquentes, de recessu promptos inveniebat. Qui tunc patrem meum legatum dolentem, lacbrymantem, & quasi desperatum in cælum clamantem, & ut remanerent milites admonentem vidisset, & ipsos renuentes audisset, certe de scandalo fidei doluisse, quomodo honorem Dei, utilitatem Christianorum, & civitatem Jerusalem jam acquisitam in retentione Alexandriæ clare ostendebat: & damnum & vituperium Christianis inde secuturum ipsam relinquendo infinitis argumentis demonstrabat. Aliqui vero de exercitu nostro remanere cum Rege & legato prompte offerebant: sed, diabolo instigante, majores ipsorum impediebant. Quid plura? Corda indurata, & iniquitate percussa fuerunt, & Regem dolentem & legatum præ dolore quasi morientem reprobi vicerunt, de recessu concludendo, de Deo desperando, & de potentia ejus non confisi; & victorias ejus inauditas prorsus fuerunt obliti. Damnum enim Christianorum, & nostram vituperium scribere non valerem, & meam tristitiam renovarem: sed in quadam epistola authentica manu patris mei legati scripta, Papæ & Imperatori dirigenda, cujus tenor infra sequitur, id clarius potest intueri.

Eos Cyprius Rex & legatus retinere tentant.

*Rex vero in concilio suo victus, Deo permittente, Alexandriam relinquens, nemine inimicorum persequente, in galeam quiete ascendit, & noster exercitus in navigiis se collegit versus Cyprum tendentes; paradisum relinquentes, in pelagus navigaverunt. Sed quid fecit Deus nobis? Tantam fortunam in mari misit, quod omnia navigia nostra divisit, fortunam fugiendo, & quasi periclitando. Sed qui antea timore percussi sine causa Alexandriam reliquerunt, tantum timorem in mare habuerunt, quod respirare quasi non poterant. Tantum mare timebant, remansisse in Alexandria affectantes, & peccatum cognoscentes. Pater meus mihi quotidie dicebat: Ista fortuna est Dei vindicta, quia relicta est Alexandria: majora enim videbitis in tempore, non dubitetis. Mira res! nam fortuna intumescente, & nemine se * posse juvare, pater meus tactus dolore epistolam prædictam manu propria scripsit, & ad finem usque perduxit, & mihi ostendit: cujus tenor sequitur in hæc verba (a).*

Relicta infeliciter Alexandria a Cristianis.

Procella jactantur.

* valente

Epistola S. Petri ad Papam & Imperatorem de successu expeditionis.

In medio illius furore scripta a B. Petro epistola ad Pont. & Imp.

XX.

*Licet communis dolor planctu dignoscatur communi, verum quod plus tangit, plus communicat mærorem & viscera compunctionis inducit. Et * quia ego usque in senectam & senium laboravi, & clamans raucus factus sum, frequenter lingua percutiens (cum armis non valerem) ut Christo fideles milites pugiles Jesu Christi arma sumerent, scuto protecti fidei procederent, & Jerusalem matrem nostram, diu sub Agarenorum ritibus, immo potius fæcibus detentam magna Christianorum negligentia & desidia pertinaci; cum nunc in novissima hora & in fine sæculorum ac in termino temporis, illustrissimo principe Petro Rege Jerusalem & Cypri discursu laborioso & impensis gravissimis cum sanctissimo domino Urbano Papa V. passagium procurante, cujus indignus legationis functus fui officio, cum multitudine copiosa venissemus armato Rege capitaneo præsidente eam devotionis affecta, velis inflatis, mari quieto, & vento prospero, quem Deus de thesauris suis produxerat, at non per mare ire viderentur, sed potius & manu Dei portari sine impedimento; diversa navigia nocte ac die divisa, & ab invicem non visa una die in portu Alexandriæ inclusa nutu potius illius, qui Petrum fecit ambulare in mari, quam regimine humano. Quiete indicta a meridie usque ad tertiam alterius sequentis diei ante moris egressum, multitudine infidelium pro egressu resistente, ut probaret Dominus vires nostras, sua virtute paucos de nostris deduxit in litore, quibus terga vertunt infideles, quibus fuga fuit remedium, & inclusio intra muros. Et ex tunc satis cito secuta sunt vaticinia Ezechielis prophetæ, ut fierent judicia in Alexandria: judicia inquam, Dei hominibus ignota, Deo cognita, ut non possent aggravati armis pergere, muros ascendere, lapides projicere, nec sagittas balistis trahere, quibus * inimici ubique tam in muris quam in turribus, quam in hospitiis inventi sunt ultra modum. Sed non fuit pugna nostra, sed Domini, qui omnibus mirabilibus hic mirabilior extitit: narrabitur in æternum.*

(a) Phil. e Mazer. in vita B. Petri Th. c. 17. apud Bollan. to. 2. die 29. januar.

* quidem

Quantus ab eo conceptus dolor de re male gesta.

Ut Deus exercitum singulari providentia Alexandriam perduxisset.

* muniti.

Pugnavit populus Israeliticus contra Amalec, qui non tuebatur muros, Moyses fatigabatur, & moriebatur populus, cum manus deponebat: & hic lassari non potuit nec sacerdos nec populus; quia vix extitit unius horæ pugna, nec in bellando aliquis de nostris extitit mortuus, cum essent inexpugnabiles, [paucisque interjectis quibus desertores sugillat, subdit.] *Pugnante Josue franguntur muri, & intrat populus: sed hic, o Deus, relinquuntur*

Debellasset cælesti vi infideles.

turres ut castra, muri ut castra relinquuntur: vacua intrant tromisena. Quis scripturarum discursus? Nullus fuit infidelium occursus, ferreæ comburuntur portæ, gentes traduntur in morte, quas non servavit Deus fugæ forte: & sic capitur civitas, ut Parisius habitata, ut Venetia grata, ut Janua rara plena divitiis, jucunda delitiis; fœcunda fructibus, irrogata fluminibus paradisi, frequentata mercatoribus: quæ erat Ægypti Regina, baculus infidelium, & porta fidelium si tenuissent.

Victoriæ gaudia aliquorum ignavia confusa.

Sed nostrum gaudium versum est in luctum: unde & conturbatus est venter meus: a voce contremuerunt labia mea. Patior, patior vehementer: & non est, qui compatiatur afflictu. Diu laboravi, laboravi in gemitu meo, sed nunc materiam deduca gemitus, in publicum profero. Ideo verba mea dolore sunt plena: exitus aquarum deducent oculi mei, & torrentes effluent lacrymarum: sagittæ enim Domini in me sunt, quarum indignatio ebibit spiritum meum. Sed torrentes iniquitatis alienæ conturbaverunt me. Utinam aperiantur cataractæ miseri capitis mei, & totus in lacrymas fluam; multis enim solatio sunt lacrymæ: dolor siquidem speciem ignis gerit, quia, dum plus tegitur, plus reviviscit.

Si me Dominus in amissione rerum temporalium aut amicorum morte, aut in afflictione proprii corporis flagellasset, æquanimiter sustinerem: sed plagam sentio, quæ ad interiora mea penetrat: nec minus crucior, quam si quis viscera mea a me violenter avellat. Et quid mirum? immo miror si non morior, quia vidi illata vulnera, ablata fœdera, prolata scelera. O illata vulnera! vulnus & livor & plaga tumens: vulnus in facie, livor infamiæ, plaga tumens cum infanie. O vulnus in facie! vulnerati enim fuerunt principales consilium facientes in unum milites, qui videbantur potiores, summi, fortiores ut facies in corpora, qui unte ut Petrus Christo Regi dicebant (a): Si oportuerit nos mori tecum, non te dimittemus; sed timore percussi non ancillæ voce, quia non astitit, nec adversariorum posse, quia nullus potuit nocere, reliquerunt enim eam, de Deo non confisi, in nulla provisi; sed ex toto diffisi, ut si Deus, qui jam introduxerat, fortis non esset pro custodia; non attendentes, quod super muros ejus posuit custodes. O livor infamiæ, nonne dicent gentes ubi est Deus eorum? Quæ ante dicebant (ut vera percepi relatu) Deus pugnat pro eis: noster Machometus victus est. Deus Christianorum magnus & fortis est deridens qui apparebat gloriosus in militibus suis. Et reddebant testimonium qui non noverunt nec exquisiverunt nomen tuum. Gloria nostra versa est in ignominiam: dies festi conversi sunt in luctum: sabbatum in opprobrium: homines ejus in nihilum: secundum gloriam ejus multiplicata est ignominia ejus: sublimitas ejus conversa est in luctum. Et ego vidi, heu, & ut quid est mihi vivere, cum sit tantus livor infamiæ, plaga tumens cum infanie?

(a) Matth. 26.

Barbari fatebantur Mahometem a Christo victum.

O plaga ecclesiæ cum infanie, quæ sanari non potest medicamine. Heu, quis medebitur incantatori a serpente percusso? Qui debebant modo incantatores serpentinas homines membra serpentis, qui nostras decepit parentes, obmutescere facere, veneno percussi, dicatis, in animo, non potuerunt stare, quibus maledixit Dominus. O genti peccatrici, filiis sceleratis, semini procerum, populo gravi iniquitate. Dereliquerunt te, alienati sunt retrorsum, & sit magnus planctus in ecclesia, quia vidit vulnera; nec minor quia attendit ablata fœdera. Heu dolor intolerabilis, numquam auditus similis: quos Deus conjunxerat, ut caperetur civitas, divisit iniquitas, unus recedit ab alio, & facta est divisio & consensio inter principes, & recesserunt Anglici, qui videbantur fortiores, facta conjuratione cum principe, cujus ex parentela & dolosa sequela nomen tacere debeo: sed doleo quia super eo est querela. Semper carebit medela, quia narratur & vulgatur, quod ipse fecit talia, ut sit relicta Alexandria: ei maledicunt catholici multi (credatis) & Gallici quamplures, Theutonici & omnes Italici, clamantes: Væ homini illi, per quem scandalum venit: melius erat si natus non fuisset homo ille: quia cum voluisset caput Rex resumere vires velut probus miles, noluerunt hi resistere, sed cum suis Anglicis, qui nolentes in civitate in crastinum pernoctare devicta, se absentavere, & omnino segregavere a Regis consortio. Meminit Walsingamus (b) Anglos & Aquitanos Cyprium Regem in Alexandriæ expugnatione stipasse. Referentes, inquit, tam in Angliam, quam in Aquitaniam pannos aureos & holosericos, splendoresque gemmarum, exoticos in testimonium tantæ victoriæ illic factæ. Onusti nimirum illi spoliis pretiosissimis, spreta fidei & divini Numinis causa, aufugere mox prædonum instar ut qui ad latrocinia, quam ad sacram militiam aptiores essent. Pergit B. Petrus.

Angli auctores deserendæ Alexandriæ.

Cypri Regis pro ea retinenda studia.

(b) Valsin. in Eduard. III. sub an. 1365.

O dolor in medio cum cancellatis manibus una cum cancellario, milite vero, strenuo, docto consilio, Philippo de Mazeriis dolente pra miseriis Christianorum atque suspiriis, qui se prompte offerebat pro custodia turris, quæ erat magis dubia cum * brachiis quinquaginta cum sociis quadraginta in expensis propriis instantissime & cum fletu, ut staremus sine metu inducendo cum exemplis & hoc multis argumentis, quod

* balistariis.

quod poteras custodiri locus noster, & murus instabat apud Regem custodiendi, dando legem. De nostris verbis non fuit cura, sed sequuntur nimis dura. Nulla confidentia de Dei potentia, immo inceperunt contra fari admirati, & murmurare. Sed non fuit murmur contra me, de quo tristor maxime, sed contra Dominum: de quo credo est iratus Deus ipse & turbatus, & sentiet admiratus hospitalis militiæ qui pejus nec sententiis, neque verbis aliis hic induci potuit, quod remaneret pro custodiæ ordine, nisi in Regis agmine, & concedendo negaret, & sic fugam impetraret. Et quia solus ille plures habebat quam mille, turbavit non immerito plures a proposito: & sic totus exercitus, ejus verbis agitatus, recessit, quasi fugatus: ipsis enim timorem incutiens prædixit multoties, quod veniret Soldanus sine mora, quasi captans horam. Et tamen, licet stantes verecunde ante muros, non jucunde die sexta regressimus, nec venisse quemquam percepimus; immo nec intrare muros audebant: tantum nostros ii timebant. Sed quia scribitur (a): Fugit impius nemine persequente: *verum dixisse novimus, & in nostris percepimus.*

Jactæ ob ignavis in Deum voces blasphemæ.

Præfectus Rhodior. equitum nostris metus inanes objecit. Nullo hoste comparente fuga correpta.

(a) Prov. 28.

Vidimus sic rupta fœdera, & monstrata scelera in egressu. Vidimus vanitatem; sed percussit eos Deus: & marinarii præcedebant in hymnis in illo egressu tripudiantes; sed percussit eos Deus, ut quasi cæci palpantes parietem pretiosa non invenerunt, & quæ erant sua reliquerunt alienis in egressu in infidelitate, quia non cognoverunt Deum; & ideo conqueritur ipse Deus (b): Audite cæli & auribus percipe terra, quia os Domini locutum est: Filios exaltavi & enutrivi, ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Israel autem me non cognovit, videns Deum Israel; *scilicet populus Christianorum, qui viderat mirabilia in mari sine periculo, in exitu devicto populo, in captione civitatis quasi sine obstaculo:* Audite cæli, & auribus percipe terra; *id est præsidentes, prælati in ecclesia; & terra, id est principes terreni,* quanta fecit nobis Dominus; *& procede tu, summe Pontifex, populum exhortando, indulgentias concedendo, thesaurum ecclesiæ exponendo, quia tibi quasi imponitur plaga præsens, quia si venisset populus in sufficientia, & providisset de aliquo ecclesia, nulla excusatio fuisset de tanti loci custodia. Vide, domine, opprobrium nostrum in loco relicto, & attende Dei virtutem, quia cum paucis & quasi cum nullis inimicorum comparatione tradidit tibi Deus civitatem muris circumdatam, turribus ornatam, ubi Ægypti divitiæ, ubi Ægypti delitiæ, ubi timor est inconcussus Agarenorum, qui nunquam est discussus. Ista opportune & inportune, quia non restat aliquid aliud, nisi ut oculos nostros ad te levemus, ut subvenias, & subito cum gente Agarenorum confligas, quia timor debilitat eos, & Deus non adjuvat.*

(b) Isai. 1.

Legati adhortatio ad Pontificem.

Et tu, invictissime Imperator, ad quem respiciant oculi totius Israel, ut incipias tu Rex regum & dominus dominantium, cui Deus plus Salomone sapientiam, plus Pharaone potentiam, & [ut fama habet] satis pecuniam concessit: tui præbebunt Reges auxilium, Veneti, & Januenses, & maritimi sufficiens navigium: dominus Papa indulgentiarum suffragium, & vacabit populus affectus devotione clerus jejuniis & oratione, totus mundus in collatione. Ostende, domine, potentiam tuam & veni, & libera nos. Libera sanctam civitatem Jerusalem, quæ tanto tempore fuit ancilla. Ad te clamavit, & clamor ejus usque ad aures pervenit Domini sabaoth: quia si non exaudieris & audieris, timeo [& non ego solus sed multi mecum] ut irascatur Dominus contra te, & pereas ante tempus: insignivit enim te Dominus tot insigniis, dotavit te tot privilegiis ultra & supra prædecessores, ut merito & ex debito recognoscere debeas & in illo quod est sibi magis gratum, ut recaperes locum suum de Jerusalem, & ibi fiat sacrificium illibatum & vespertinum: quod tibi concedatur per Deum unum & trinum. Amen.

Et ad Imperatorem ad redintegrandum bellum sacrum.

XXI. Ex his non auscultandus videtur, qui nostrorum ex Alexandria turpem recessum ob exiguum copiarum numerum excusat: ac potius audiendus Petratcha qui in literis ad Joannem Boccatium scriptis (c) collectitios transalpinos carpit, qui Regem Cypri in medio victoriæ cursu deseruerint: *Petrus*, inquit, *Cypri Rex Alexandriam cepit in Ægypto: magnum opus & memorabile, nostræque religionis in immensum amplificandæ fundamentum ingens, si quantum ad capiendam, tantum ad servandam urbem animi fuisset. Qui sibi certe non defuit, ut fama est, nisi quod comitatus ejus ex transalpinis maxime gentibus collectus melioribus semper ad principia rerum quam ad exitus, illam in medio præclarissimi operis deserentes; ut qui pium Regem non pietate, sed cupiditate sequerentur, collectis spoliis abjere, pieque voti impotem avari voti compotes fecere.*

(c) Petrar. l. 8. senil. ep. 8. & l. 13. ep. 2. Vvalsing. in Eduar. III. Bosg. hist. Hosp. 2. p. 2. l. 3. Dub. l. 22. & alii.

Quorum culpa dimissa sit Alexand.

Detergit idem author a Cyprio Rege inconstantiæ maculam: illiusque sententiam de Alexandria contra soldanum propugnanda in bellico consilio victam queritur numero eorum, qui ex avaritia capta ab hoste spolia eripi metuebant, quique inopes magnanimi, sed redditi opulenti ignavi evaserant: quorum culpa quanta fuerint amissa, ita deplorat in literis ad Philippum e Mazeriis Regis Cypri scriba-

(d) Petrarc. l. 13. senil. ep. 2.

barum principem datis (a): *Jam*, inquit, *non tantum Alexandria, sed Memphis & Antiochia & Damascus & Babylon Christianorum essent: Christi nempe sunt omnia, nec Deus noster bonorum indiget nostrorum. Nobis quærebatur, & quæsitum nobis quidquid id erat, & nobis amissum est: Christo enim præter cor humanum, quod unice concupiscit, nihil dari potest, nihil eripi: nobis, inquam, paucorum virtute, quorum tu etiam pars fuisti illa nobilis civitas data erat: nobis multorum seu ignavia seu perfidia erepta est; nec minus pudoris attulit amissa, quam capta decoris attulerat. Sed sic eunt fere res mortalium: raro sanum consilium contradictore caruit. Ita dum in suam quisque libidinem, non in commune bonum nititur (quotidianum in consiliis malum) melior pars majore, & numero veritas victa est. Vicit avara barbaries, vicit vilis amor prædæ, vicit interrumpendæ paululum metus voluptatis: virtus nuda & incomitata succubuit. Itaque onusti præda, ad quam solam venerant religione simulata, onerati autem obrutique dedecore abierunt, omisso neglectoque fidei negotio, quo nescio an ullum gloriosius ab avorum memoria cogitatum sit hucusque.* Hæc Petrarcha: sed de ea expeditione iterum sequenti anno, quo gesta ab Urbano, vulgata harum rerum in occidente fama prosequemur. Nunc vero addimus Pontificem Armenos apostolicis adhortationibus concitare conatum (a) in sacri hujus belli ardore, ut Saracenicæ servitutis jugum e suis cervicibus depellerent, ac Livonem Petri Regis Cypri consanguineum principem catholicum, ad quem Armeniæ sceptrum jure hereditario pertinebat, Regem sibi præficerent, dejecto iniquo eorum dominatu, qui regia insignia contra fas corripuerant.

Armeni ad excutiendum Saracenorum jugum excitati.

(a) An. 3. ep. cur. pag. 239.

Venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis, ac dilectis filiis aliis ecclesiarum & monasteriorum prælatis, ac rectoribus & personis ecclesiasticis; nec non magnatibus, aliisque nobilibus & populis catholicis universis regni Armeniæ salutem, &c.

Dum in apostolicæ considerationis memoriam revocamus, quod regnum Armeniæ fuit olim latissimum, affluebat divitiis, & erat potentia gloriosum, in eoque splendebat orthodoxæ fidei claritas, & fervebat devotio populorum; ac ex eo terræ sanctæ dicto regno vicinæ, in qua salvator noster dominus Jesus Christus dignatus est salutem humani generis operari, liberationis a jugo Saracenicæ servitutis, ac magnæ defensionis auxilium præbebatur; tangimur dolore cordis intrinsecus, & profundis anxiamur suspiriis, quod regnum ipsum fere totum conspicimus infidelium Agarenorum servituti suppositum & tributarium Saracenis, ac in eo diminutum esse cultum ejusdem fidei, aliaque bona spiritualia & temporalia nimium defecisse, gerimusque in votis, ut populus dicti regni catholicus a tantarum miseriarum incommodis cum auxilio divinæ dexteræ liberetur; nosque ad hoc apostolici favoris præsidium, si nostris paternis acquiescitis consiliis, intendimus exhibere.

*Verum quia hujusmodi * nostræ liberationis, & recuperandæ prosperitatis effectus non potest verisimiliter evenire, nisi vero domino vestro, & principi catholico fideliter & unanimiter pareatis: & ad audientiam nostram pervenit, quod dictum regnum ad dilectum filium nobilem virum Livonem de Lusignano consanguineum charissimi in Christo filii nostri Petri Regis Cypri illustris, virum catholicum, & sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ devotum de jure dignoscitur pertinere; universitatem vestram monemus & hortamur in Domino, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus (si est ita) dictum Livonem reverenter recipiatis in vestrum dominum ac Regem, eidem coronam & alia insignia regalia dicti regni exhibentes, seu facientes prout in vobis fuerit, per illos, qui ea detinent, exhiberi; ac ei parentes humiliter & devote, ut sub ejus felici regimine ad antiqua vestræ libertatis & prosperitatis reduci commoda valeatis, nosque vestras fidelitatem & obedientiam intuentes, nostra & Apostolicæ sedis favores & auxilia dicto Livoni ac vobis liberalius & efficacius impendamus. Dat. Avin. XXI. non. aprilis anno III.*

* vestræ

Livonem Lusinianum Regem agnoscant.

Incumbebat ad tuendam fidei catholicæ dignitatem in minori Armenia piorum virorum societas, quam Pontifex ad acuendum ipsorum pium studium iisdem prærogativis, quibus Prædicatores in Saracenorum imperium missi potiebantur, exornati sunt (b): quo argumento inscriptæ extant literæ: *Gubernatori & fratribus de majori Armenia unitorum nuncupatorum.*

Prædicatorum in Armenia sacri labores.

(b) Ib. p. 280.

XXII. Neque Armenis modo, sed etiam Græcis ad sinum ecclesiæ catholicæ revocandis navata opera: & Urbanus Joannem Palæologum illorum Imperatorem auxilia occidentalium flagitantem adversus Turcas, qui ipsius imperium vastabant, pellicere ad fidem orthodoxam studuit (c), sumpta ex malis ingentibus, quæ invexerat schisma orientali imperio, occasione. Circumferebat enim latius victorias Amurates primus Turcarum Imperator, quem annales Turcici Gasem Muratem Chan vocant, & Scahinis, quem Europæ præfecerat, opera hoc anno Zagoram & Ischebolem sibi subjecit (d). Cujus progressibus territi Servii ingentem exercitum confecerunt: sed is proximo anno apud Adrianopolim infeliciter profli-

Græci ad conjunctionem ecclesiarum provocati.

(c) To. 3. ep. secr. p. 78.

Amuratis in Græciam progressus.

(d) Annal. Tur. n. 34.

fli-

fligatus est. Idem porro sævissimus Christianorum hostis Amurates ab impostore subornatus sacerdotibus Mahumeticæ superstitionis quintam spoliorum partem addixit (a): posteaque urgente Eurenoses Bego, cum innumera Christianorum multitudo quotidie ex Europa in Asiam captiva abduceretur, sanxit ut ex puerorum numero quintus quisque forma elegans Imperatori offerretur, ut ejurato Christi cultu, inque Mahumetica superstitione educatus, Genizarorum ordini adlegeretur, ad exercendam postea in Christianos carnificinam: *Deinceps ille mos inolevit*, inquiunt Turcici annales (b), *ut ex omni mancipiorum numero liberalioris formæ pueri pro sultano delecti retinerentur: quæ quidem in hunc modum exacta tenerioris ætatis mancipia deinde ad Imperatoris portam deducta Mueati offerebantur: is vero pueros in Anatoliam transportatos inter Turcos distribui jubebat, ut apud eos disciplinæ pariter ac laboribus adsuescerent, & Turcice discerent. Exactis autem duobus apud illos vel tribus annis, jam ad labores condocefacti, linguaque Turcica periti ad portam reducebantur Genizarorum ordinibus adscribendi.* Ejusmodi vectigal etiam in Christianos Turcicæ ditioni subjectos, quamvis ex fœdere jugum subiissent, postea propagatum est, dissimulantibus tantum nefas principibus catholicis, nullamque expetentibus ultionem. Dum ita Turcæ per obtritos Græcos penetraturi essent ad catholicos, Urbanus cum perpenderet superiora eorum consilia, qui censuerant nulla Græcis præstanda auxilia adversus Turcas, nisi schisma prius damnassent, funestos habere exitus, Palæologo quamvis nondum ad ecclesiæ sinum reverso, ope se non defuturum, est pollicitus. (c)

(a) Ib. n. 34.

(b) Ib. n. n. 35.

Adolescentes Christiani, ejurato fide, Genizaris adscripti.

(c) An. 3. ep. secr. p. 78.

Magnifico viro Calojoanni Imperatori Græcorum illustri gratiam in præsenti, per quam obtineat gloriam in futurum.

Palæologus ad ecclesiarum conjunctionem promovendam sollicitatus.

Licet tua serenitas ac clerus & populus Græciæ a gremio sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ, extra cujus obedientiam non habetur salus, damnabiliter devietis; nihilominus tamen, quia ceu semini ejusdem ecclesiæ filii, quamvis salutis propriæ prodigi in regionem longinquam per inobedientiam abeuntes, vestrum omnium filialem reditum ad dictam matrem vestram & cunctorum fidelium tanto desiderabilius affectamus, quanto remotiores ab illius uberibus facti estis: ad hocque non solum vos invitamus eloquiis, sed & factis inducimus, prout nobis ab illo, qui omnium habet potentiam, possibilitas ministratur. Cogitamus siquidem sæpius, & cogitata in deliberationem & factum producere procuramus, quomodo infidelium præsertim Turcarum abominabilium, qui tuum pene totum destruxerunt & occupaverunt imperium, impietati & potenti tyrannidi resistatur; quomodoque inclyta civitas Constantinopolitana præcipue & aliæ partes Græciæ, adhuc tuo parentes imperio, ab eorundem impiorum incursibus defendantur. Et quia ex certis impedimentis generale passagium occidentis Christianorum non potest moderno tempore (quod dolenter referimus) prosperari, certam unionem quorumdam fidelium cum apparatibus galearum & armigerarum gentium, præsertim ad informationem & supplicationem dilectorum filiorum magistri & conventus hospitalis S. Joannis Jerosolymitani, ac nobilium virorum marchionis Montisferrati & ducis communis civitatis Januensis, ad expellendos eosdem Turcos de dicto imperio providimus faciendam: eamque de proximo, certis receptis responsionibus, ut inter charissimum in Christo filium nostrum Petrum Regem Cypri illustrem dictosque ducem & commune discordantes invicem concordia reformetur, firmari & ad actum duci, Auctore pacis adjuvante, speramus. [Compositam tum temporis fuisse, jam ante diximus.] *Propter celsitudinem tuam hortamur in Domino, quatenus prudenter recogites, quantarum miseriarum calamitas Græcis evenerit, postquam ab unitate dictæ universalis ecclesiæ discesserunt: in quantisque tu & ipsi sitis spiritualiter & temporaliter periculis constituti: & tu ac iidem Græci disponatis firmiter universitati fidelium aggregari, quorum orationum suffragia & auxiliorum remedia procaldubio sentietis. Et si pro hoc, ut te optare percepimus, ad Apostolicam sedem accederes* [*quod utinam facto perficias, tantumque bonum & gaudium sit ad nostra tempora reservatum*] *lætificabis profecto ecclesiam universam, nosque personam tuam inclytam lætantissime videbimus, & congruis honoribus curabimus honorare, ac de conservatione & augmento imperialis sublimitatis & status tui imperii studebimus providere. Dat. Avin. XIV. kal. julii anno III.*

Retundi nisi ejurato schismate Turcarum tyrannidem non posse.

Instrui Genuensium & Rhodiorum classem in barbaros.

Obstrinxerat (d) se in eo sacro adversus Turcas fœdere Gabriel Adurnius Genuensium dux pro fulciendo Constantinopolitano Imperio ad decem triremes primo anno instruendas, deinde secuturis annis singulis ad centum millia Yperperorum conferenda: Galatæi vero, vulgo Perenses nuncupati, nobilis Genuensium colonia, parem auri vim in bellicos sumptus primo anno erogandam spoponderant. At marchio Montisferrati mille & trecentos equites armis egregie instructos ducturum pollicebatur. Hospitalariorum vero præfectus castrorum, vulgo marescallus appellatus, mille equites sustentaturum se, adornaturumque quatuor triremes annis singulis labente quadrimestri promiserat. XXIII.

(d) Ib. p. 124.

Quæ comparata auxilia.

Sed

Sed a ſuſcepto glorioſiſſimo conſilio Genuenſes maximo rerum ſuarum damno reſiſtere: ad quod promovendum ſolicitus Urbanus Gabrielem Adurnium ac ſenatum populumque Genuenſem graviſſimis precibus urſit, ut quæ oratorum opera eſſent polliciti, magna ſui nominis gloria implerent.

Expli-

I. EXplicuit apostolica studia Urbanus Pontifex anno Servatoris sexagesimo sexto supra millesimum trecentesimum indictione quarta in revocandis ad ecclesiæ sinum Græcis, quos suscepta a catholicis in fidei hostes expeditio spe metuque percellebat: timebat enim ne schismatis odio ipsos catholici obruerent, cum ad id plerique, ut Petrarchæ ad Pontificem literis (a) colligitur, propenderent: hinc mulcebat spes, ipsos catholicorum virtute ex sæva Turcarum tyrannide vindicatum iri. His igitur ac religione, erga quam egregie affectus visus est Joannes Palæologus, adductus cœpta de redintegranda cum Romana ecclesiæ orientalis conjunctione colloquia promovit: missisque oratoribus, significavit paratum se in Pontificis obsequium procumbere. Ex quibus magna delibutus lætitia Urbanus, qui non ad Græcorum evertendum imperium, ut suadebant aliqui, sed instaurandum potius, ac Turcarum excindendam tyrannidem aspirabat, Palæologum ad pia consilia perducenda ursit (b) propositis Apostoli verbis: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. Ungariæ enim Regem terrestri itinere subsidio iturum, signaque victricia conversurum in Turcas: maritimo autem itinere Cypri regem & Amedeum affinem cum lectissimis copiis in barbaros provolare: si vero pergerent Græci in impietatis cœno sordescere, spretum iri ab ecclesia Romana tamquam ethnicos & publicanos, & infidelium sævitiæ exponendos.

(a) Petrar. l. 7. ep. ad Urban.

De Græcis ad eccles. Rom. gremium traducendis tractum.

(b) To. 4. ep. secr. p. 34.

Magnifico viro Calojoanni Imperatori Græcorum illustri gratiam in præsenti, per quam obtineat gloriam in futurum.

Pontificiæ ad Jo. Palæol. literæ.

Si antiquæ tuæ devotionis propositum fervore charitatis ignitum, de reductione videlicet populi tui ad obedientiam & unitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ (quod per imperiales nuntios & literas sedi Apostolicæ reserasti) adimplere desideras, & tua verba operam efficacia demonstrare, tempus congruum, quo Latinorum potentia imperii tui finibus appropinquat, & hostium Christi sæva tyrannis incipit conculcari, miseratione illius, qui non vult populo tuo irasci perpetuo, cernimus advenisse. In hoc quippe, ut eædem literæ innuunt, tuus æstuabat animus, tua hoc supplicatio postulabat. A parte siquidem terræ charissimum in Christo filium nostrum Ludovicum Regem Ungariæ illustrem, devotissimum & potentissimum utique principem, ad eorumdem hostium exterminium aspirantem, eisdem finibus vicinasse cognoscis: & charissimum in Christo filium nostrum Petrum Regem Cypri illustrem cum nonnullorum nobilium Latinorum auxilio competentem in mari habere potentiam, & jam mirabiliter triumphare de hostibus non ignoras: & (quod suo culmini æstimamus fore gratissimum) dilectus filius nobilis vir Amedeus comes Sabaudiæ consanguineus tuus lator præsentium, de quo merito confidere poteris, multa nobilium comitiva stipatus ad illas partes spiritu devotionis accedit, ad nostri militaturus obsequium Redemptoris. Per quorum Regum & nobilium, ac aliorum occidentalium, qui verisimiliter imitabuntur eosdem, gesta magnifica & devota speramus in illo, cujus negotium agitur, fidem exaltari catholicam, & impiorum Saracenorum & Turcorum abominabilium, suorum capitalium hostium, cervicosam superbiam edomari.

Promissa terra Ungarica auxilia.

Mari Cyprium & Sabaudum ituros in Turcas.

Quid ergo tu tuusque populus expectatis, cum acceptabile tempus & dies salutis vobis misericorditer indulgentur, quibus vestrarum animarum salus, quæ extra unitatem unius sanctæ apostolicæque ecclesiæ non habetur, proveniet, & Græcorum libertas & gloria, potentia & divitiæ, quæ post inobedientiæ deviam miserabiliter corruentes numquam in eo potuerunt resurgere, illo juvante, qui est trinus & unus, unitatemque renatorum in sua fide diligit & injungit, instaurationis suscipient felix initium & stabile firmamentum. Revertimini itaque in sinceritate cordium & voluntate non ficta ad gremium ecclesiæ prælibatæ, tempusque vobis datum a Domino agnoscatis: nos enim (si hoc feceritis) in charissimos habebimus filios, & devotionem vestram apostolicis favoribus & auxiliis, prout poterimus, paterna diligentia prosequemur: ut si (quod absit) in obstinata duritia elegeritis perdurare, cogamur secundum Apostolum vos habere ut publicanos & ethnicos: & si a quocumque fideli vel infideli vos molestari contigerit, abscissos ab universalis ecclesiæ corpore non poterimus, sicut nec debebimus, adjuvare. Super quibus, imperiali magnitudini plenius exponendis, dicto comiti fidem velis plenariam adhibere. Dat. Avin. VIII. kal. februarii anno IV. II.

Urbani adhortatio ad perficiendam conjunctionem

III. Subesse in Græcis dolum veritus Pontifex, cum sedi Apostolicæ sæpius illusissent, consuevissentque pietatem simulare, quoties e re ipsis videretur; prudentia utendum ratus, prius eosdem Græcos ad Romanæ ecclesiæ obsequium revocandos censuit, quam Ludovicus Ungariæ Rex Turcico bello se accingeret: atque ideo significavit Ludovico (c), se illius sacramentum de expeditione suscipienda ad gratiam Græcorum in annum proximum extrahere, & interea, ut alio arma traduceret, persuasit.

Retardatus Ungarus a Turcica expeditione.

(c) Tom. 4. ep. secr. p. 240.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri salutem &c.

Licet, fili charissime, plurimum habramus acceptum, quod negotium defensionis Græcorum, ad finem reductionis eorum ad sanctæ Romanæ ecclesiæ unitatem, modis debitis prosequaris; decet tamen & expedit, hoc ita prudenter & mature fieri, ut non tendat ad noxam, quod agitur ad salutem. Sane cum, sicut in antiquis chronicis & scripturis aliis reperitur, iidem Græci cum dicta ecclesia in tractatibus per eam cum eisdem habitis dolose ac fraudulenter incesserint, illudendo fallaciter ecclesiæ memoratæ; & ex hujusmodi præteritis, de similibus futuris sit verisimiliter præ-

Causa ex Græcis petita.

sumendum (præsertim quia iidem Græci non videantur ex devotionis zelo & pura voluntate, sed coacti pro habendo tuo succursu venire velle ad hujusmodi unitatem) cum eis est cum multa maturitate, & cautelæ studio procedendum. Et quia de re ardua agitur, & ipsius executio est adeo difficilis & prolixa, quod infra modicum tempus compleri non poterit, ut optatur; si tua celsitudo vovisset, seu jurasset prædictis Græcis seu eorum Imperatori, infra certum terminum venturum de proximo præstare succursum, nos præmissorum consideratione inducti votum & juramentum hujusmodi usque ad annum a data præsentium computandum authoritate apostolica tenore præsentium suspendimus ad cautelam. Placet tamen nobis, quod dicto Imperatori ac ejus filiis, reductis ad hujusmodi unitatem eis, interim de aliqua armigera gente succurras, si tibi expediens videatur: tuaque magnificentia, bonis operibus semper intenta, interim vacare poterit aliis operibus pietatis. Nulli ergo, &c. Dat. Avin. x. kal. julii anno IV.

IV. Jo. Palæolog. in Ungariam profectio.

Contulit vero se Palæologus Budam ad Ludovicum Regem Ungariæ, spopondisque sacramento, se una cum filiis ecclesiæ catholicæ aggregatum iri, omnibusque apostolicis imperiis pariturum, si Græcorum imperium adversus Turcorum sævitiem defendendum susciperet. Quibus egregiis promissis pius princeps delinitus, divinæ propagandæ gloriæ studio accensus, ad retundendos Turcorum impetus, ac vicissim Palæologus ad fidem catholicam amplectendam se obstrinxere, (a) atque oratores misere ad Urbanum, ut hæc apostolica authoritate confirmaret, promoveretque. De quibus certior ab iis factus Pontifex, Palæologum vehementius hortatus est (b), ut tam gloriosum opus, quo constabiliret imperium & immortalitatem consequeretur, amplius non extraheret; ac fidei orthodoxæ formulam, quam esset professurus, ipsi misit.

(a) *To. 4. ep. secr. p. 114. & 124.*
(b) *Ead. pag. 114.*

Magnifico viro Joanni Palæologo Imperatori Græcorum illustri gratiam in præsenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Radicatum in corde tuo piissimæ intentionis propositum de reductione tua tuorumque populorum Græcorum ad sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ unitatem, argumentis probabilibus evidentius agnoscentes, lætamur nimium in Domino: & proinde sibi gratiarum actiones referimus; qui animo tuo sic abunde gratiam suæ benedictionis infodit, ut fervore desiderii tui laudabilis semper cum tempore suscipiat incrementum, dum vias & modos advenire conaris accommodos, quibus impletionem ejusdem desiderii consequaris: hoc enim tua ingens devotio divinæ claritatis lumine illustrata solicitare cœpit apud Apostolicam sedem plurium annorum curriculis jam elapsis; & ut præsidium ad hoc efficacissimi mediatoris haberet, proprii limites excessit imperii, Christianissimum & Deo amantissimum principem, charissimum videlicet in Christo filium nostrum Ludovicum Regem Ungariæ illustrem in ejus regno personaliter adeundo. Quis ergo non speret exitus felices succedere, dum talia conspexerit primordia præcessisse? Quis credulas aures non præbeat, quis manus ad operam non extendit, ubi tanti negotii, divinæ pietatis miseratione dispositi, fictionem deceptoriam non formidat? Tanto enim nos per hoc ad Latinorum & Græcorum unionem felicissimum delectabilius animamur, quanto id nostris implendum temporibus specialius a Deo recognoscimus reservatam. Gratulatur illi de hoc Urbanus.

San- tam tu per nobilem virum Georgium Magnitarches militem Constantinopolitanum cancellarium tuum, quam præfatus Rex, gloriosus sacratissimæ fidei propagator, Regis regum beneplacitis se coaptans, per venerabilem fratrem nostrum Stephanum episcopum Nitriensem ambassiatorem suum nobis significare curastis, quomodo tu eundem Regem in sua civitate Budensi fraternis affectibus personaliter visitasti, & de reconciliatione tua tuique populi cum præfata Romana ecclesia, matre omnium fidelium & magistra, a cujus sinu dicti populi pacis æmulo & invido charitatis longissimis deviarunt temporibus, mutuis studiis & affectibus tractavistis: ac tu eidem Regi promisisti solemniter, & juramento firmasti, quod tu & nobiles viri Manuel & Michael nati tui acceptaretis, faceretis, & adimpleretis ad honorem dictæ Romanæ ecclesiæ ac augmentum catholicæ fidei omnia, quæ super reconciliatione præfata tibi & eisdem tuis filiis mandaremus. De quo tam nos quam fratres nostri ejusdem ecclesiæ Cardinales ac Romana curia multo fuimus gaudio recreati, & ei, qui ubi vult spirat & dat spirituales fieri homines, devotus gratiarum agimus actiones. V.

Quæ Ungaro Græcus Imp. sit pollicitus.

Eja ergo, fili, & illi gratias reddas humiliter, qui vota tua piissima gratiose præveniendo aspirat, & prosequitur adju-

van-

vando, ipsu humiliter precibus & opere satagas, ut currens in stadio bravium apprehendas, & indutus talari perseverantiæ tunica perseverantium præmium nanciscaris, ac tui nominis glorieris effectu,
V. *si Domini gratia in te tantum exuberet, quod velut alter præcursor perfectam plebem parare Altissimo comprobaris. O quanta Christianorum felicitas, quam nec lingua narrare sufficit, nec capere intellectus, si tuis devotis & continuatis operibus scissus templi Dei paries uniatur; si per te quasi alterum lapidem angularem fiant utraque unum, Latinorum videlicet & Græcorum populi remissi, & oves errantes reducantur ad caulam dominicam, quæ [proh dolor!] luporum spiritualium & temporalium morsibus fuerunt hactenus nimium laceratæ, sub uniusque pastoris custodia in uno ovili, extra quod non est salus, se gaudeant salubriter gubernari! O quantus timor & tremor veniet supra corda sævissima ferocium ethnicorum, quando post reconciliationem prædictam, dicto Rege aliisque fidelibus in tuum adjutorium assurgentibus, videbunt resurgere, conculcatam jam per eos Græcorum potentiam, & extinctam pene gloriam celebrius renovari? Profecto sperandum est, quod iidem hostes ante tuam & dicti Regis, athletæ Christi fortissimi, facies non subsistant; sed aut, inspirante Deo, convertentur ad fidem, aut justa Dei subvertentur judicia, ut cedant locum cultoribus Trinitatis. O quantum denique præmium animæ tuæ comparabis in cælis, si de talenta tibi credita tantam tamque gratam reddes Altissimo rationem, ut in extremo judicio reperiaris lucrifactor tuæ & aliarum innumerabilium animarum! sicque duplici enim omnimoda felicitate læteris, ut in terris gloriose imperes, regnaturus demum cum beatissimis spiritibus in excelsis. Hæc tibi nota plenissime ideo apostolica charitatis diligentia tuo intellectui sub compendio repræsentat, ut certius noscas, tanto gratiorem nobis esse reconciliationem hujusmodi, quanto plura bona spiritualia & temporalia ex ea conjecturis verisimilibus prospicimus eventura, & ut imperialis serenitas ad consummationem tam sancti negotii eo animetur ardentius, quod ad ipsam per Christi vicarium se noverit clementius exhortatam; & ut tu tuusque populus eo reverentius suscipiatis instructiones, monita, & mandata salubria, quo utiliora in conspectu omnium luculentius apparebunt.*

Adhortatio ad redintegrandum ecclesiarum fœdus.

Quanta ex ea conjunctione bona obortura.

VI. *Ecce igitur quod corde firmiter credimus, & quod ore simpliciter confitemur, quodque per sanctam sedem Apostolicam aliar fuit tuis prædecessoribus intimatum, tibi plene proponimus & exponimus: nec in velamentis ænigmatum dogmata nostra tegimus, sed omnino verbis explicitis & apertis notam esse volumus universis professionem fidei, quam tenemus, quamque a te, clero, & populo tui imperii exigemus; ut eandem tu & ipsi prafiteamini, si ad nostram, ut desideramus, redire volueritis unitatem: ea insuper quæ circa ejusdem ecclesiæ Romanæ primatum a te ac ipsis clero ac populo recipi & acceptari volumus, plenius & apertius explicantes. Et quidem credimus sanctam Trinitatem, &c.* (Eadem est fidei formula, quam in superiori tomo Benedicto XII. (a) suis conceptam verbis Alanorum principibus, atque antea a Joanne (b) XXII. Ossinio Armeniæ Regi, & a Clemente (c) IV. Michaeli Palæologo Græcorum Imperatori propositam repetiimus usque ad hæc verba, *semper salva*, quibus subjungit Urbanus.) *Quare tuæ devotionis ardorem, & solicitudinis studium in præmissis adhibitum dignis laudum præconiis in Domino commendantes, te paterna charitate rogamus, hortamur, & obsecramus in Domino, quatenus quod ardenter exoptas & avide postulas, cum effectu recipias, receptum in æternum custodias, & custoditum populis tuis studeas pure, sincere, ac simpliciter acceptandum, & perpetuis temporibus observandum. Cæterum quia omnia in præmissis tam arduis non possunt sufficienter literis explicari, aliquos viros discretos ad dictum Regem transmittimus, qui Regem ipsum super prædictis & aliis, quæ idem Rex tecum quam cum clero & populo Græcorum habebit agere, plenarie informabunt. Dat. Avin. kal. julii an. IV.* De missa hac fidei formula ad Palæologum certiorem fecit Pontifex Ungarum Regem, rogavitque (d) ut regia studia, quo Græci eam profiterentur conferret. His autem Urbanus addidit, (e) sacramenti formam, suis conceptam verbis, ex qua Palæologus & alii Græci schisma damnaturi essent.

Proposita fidei orthodoxæ formula.

(a) A. C. 1338. n. 78.
(b) To. 15. ann. 1318. n. 10.
(c) To. 14. ann. 1265. n. 73.

Missi in Ungariam internuntii.

(d) To. 2. ep. secr. p. 118.
(e) Ib. p. 117.

Urbanus, &c. magnifico viro Joanni Palæologo, &c.

VII. *Circa prosecutionem salubris negotii reconciliationis tuæ tuorumque natorum, nec non cleri & populi Græcorum, cum sacrosancta Romana & universali ecclesia cum divinæ propitiationis gratia faciendæ, paterna solicitudine intendentes, professionem sacræ fidei, quam tenet & docet eadem ecclesia, quamque a te aliisque Græcis exigimus, hodie per alias nostras literas duximus destinandam. Et quia ad soliditatem & firmitatem ejusdem negotii expedit quod tu aliique Græci post professionem eamdem præstetis debitum juramentum, & abjuretis omne schisma; formas hujusmodi juramenti & abjurationis, olim per claræ memoriæ Michaelem Palæologum Imperatorem Græcorum prædecessorem tuum in simili reconciliatione præstiti ac facta, & per te ac easdem natos, necnon clerum & populum supradictos præstandi & facienda*

ad tuam ac eorum natorum, nec non cleri ac populi certitudinem fecimus præsentibus annotari. Forma siquidem dicti juramenti talis est.

Formula nuncupandi sacramenti.

Ego Joannes Palæologus Imperator Græcorum supra scriptam fidei veritatem, prout plene lecta est & fideliter exposita, veram, sanctam, & orthodoxam fidem esse recognosco: eam accepto, & corde ac ore profiteor, ipsamque prout veraciter tenet & fideliter docet & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, me inviolabiliter servaturum, & in ea omni tempore perseveraturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum, quoquo modo deviaturum, vel discrepaturum promitto. Primatum quoque ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur, ad ipsius ecclesiæ obedientiam spontaneus veniens, fateor & recognosco, accepto ac sponte suscipio: & me omnia præmissa tam circa fidei veritatem, quam circa ejusdem Romanæ ecclesiæ primatum & ipsorum recognitionem, acceptionem, susceptionem, observantiam, & perseverantiam servaturum, præstito corporaliter juramento, promitto & confirmo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Quod si aliquid contra hæc sentire, confiteri, aut alias agere præsumpsero, me schismaticum & anathematizatum eo ipso recognosco, ac severitati sacrorum canonum subjacere. Huic autem scripto de mea recognitione, acceptatione, professione, susceptione, promissione, ac juramenti præstatione sponte mea facto, lecto, & perlecto sponte subscripsi, & sigillum meum apponi feci. Porro a prælatis erunt prædicta & alia exigenda, videlicet manualem obedientiam & reverentiam exhibeant, & se ab illa nullo unquam tempore recessuros, præstito juramento, promittant: & nihilominus in eorum promissione veniat, quod nec contra suam professionem aliquid publice prædicare, vel occulte suadere præsumat. Forma vero abjurationis schismatis talis est.

VIII. Et schismatis ejurandi.

Ego Joannes, &c. Omne schisma prorsus abjuro, & suprascriptam fidei veritatem, prout plene lecta est & fideliter exposita, veram, sanctam, catholicam, & orthodoxam fidem esse recognosco; eam accepto, & corde ac ore profiteor; ipsamque, prout eam veraciter tenet, fideliter docet, & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, me inviolabiliter servaturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum, vel quoquo modo deviaturum vel discrepaturum promitto. Primatum quoque ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur, ad ipsius ecclesiæ obedientiam spontaneus veniens, fateor, recognosco, accepto, ac sponte suscipio: & omnia præmissa tam circa fidei veritatem, quam circa ejusdem ecclesiæ primatum, & ipsorum recognitionem, acceptationem susceptionem, observantiam ac perseverantiam servaturum, præstito in animam meam corporaliter juramento, promitto & confirmo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Dat. Avin. kal. julii anno IV.

IX.

Ad promovendam cœptam orientalis ecclesiæ conjunctionem Christi vicarius, cum Georgium Magnichartem Imperialis scrinii præfectum ad Palæologum dimissurus esset, Guillelmum Noleti causarum sacri palatii auditorem ac Rodulphum Augustinianum Apostolicæ sedis internuncios adjunxit, (a) qui omnia Palæologo gerenda ordine referrent. In pontificia porro liberi commeatus syngrapha, qua præsulibus catholicis sunt commendati, indicatur non modo ipsos in Græciam, verum in Germaniam, Boemiam, Ungariam, Bulgariam, Rasciam, aliasque provincias pro arduis consiliis ad fidei amplificationem spectantibus missos (b). Ex quibus colligitur ad conflanda ingentia auxilia pro Turcarum tyrannide delenda jussos incumbere: extantque ad Carolum Romanorum Imperatorem datæ literæ (c), quibus eum rogat Pontifex, ut profecturis Constantinopolim internunciis fidem adderet, ac studia sua in propaganda religione traducendisque ad ecclesiæ obsequium Græcis collocaret. Quo etiam argumento aliæ ad Regem Ungariæ scriptæ sunt (d). Impulerat virum ad Græcorum tutelam arripiendam, ipsosque e Turcarum servitute vindicandos Regina Elisabetha, cui amplificandæ religionis studio succensæ Pontifex gratias egit (e), vitæque anteactæ noxas, ut eo sacro præmio pios ejus labores afficeret, condonavit.

(a) Ead. to. 4. ep. secr. p. 133.

In quibus regnis cogendus fuerit exercitus.

(b) Pag. 252. 253. 254. 255.

(c) Super. pag. 133.

(d) Ead. pag.

Elisabetha Regina Ungariæ pios viro stimulos addiuit.

(e) Pag. 120.

X.

Incendit etiam Urbanus Apostolicis adhortationibus plures principes (f), interque alios Contum palatinum comitem, Nicolaum Strigoniensem, Thomam Colocensem archiepiscopos, ut pium ardorem in revocandis ad fidem orthodoxam Græcis, belloque Turcis inferendo explicare pergerent. Encyclicis etiam literis fideles ad sequenda Regis Ungariæ signa, propositis indulgentiarum præmiis, inflammavit (g): ac ditionis Ungariæ præsules omnes, ut e sacro suggestu de induenda cruce pro eripiendis e Turcarum tyrannide Græcis verba facerent, ac beneficia apostolica, quibus daturi sacræ militiæ nomen essent potituri, percenserent. De quibus etiam meminit in literis, quibus postulatam de Græcis in Turcas defendendis facultatem Ludovico Regi concedit, sacrique ipsum exercitus cruce insigniti imperatorem adversus Amuratem creavit.

(f) Ead. pag.

Fideles ad glomerandas in Turcas copias sollicitari.

(g) Ib. p. 121.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri.

In publicam notitiam omnium pene Christifidelium, præsertim orientalium, noscitur devenisse, quod impiorum Turcorum

sæ-

De Turcarum grassatio- mbus.

sævissimorum hostium Christiani nominis rabies, ipsos fideles in eadem unitate dictæ ecclesiæ persistentes impugnantium, retroactis temporibus sic excrevit, sic feritatem sui furoris armavit, quod eorum viribus, quas fortiores fecit sua crudelitas, conglobatis, nonnulla insulas, civitates, castra, villae, casalia, & loca eorumdem fidelium præsumptuosis conatibus occuparunt, & nonnulla ex eis detinent occapata: alia vero cremarunt incendio, seu alias crudeliter destruxerunt, eorum incolis utriusque sexus professoribus sacratissimæ fidei aliis inhumaniter ferro peremptis, aliis profugatis, & aliis in miseriam infelicissimæ captivitatis abductis, & adscriptis tam abominabilis nationis perpetuæ servituti: depopulatisque nonnullis insulis, aliisque terris de partibus ultramarinis, in quibus iidem fideles degebant, sic eorum semper ascendit superbia, sic ausus detestabilee, non invenientes validum obicem, augmentantur assidue, quod a certis citra temporibus regnum Cypri, quod colitur a fidelibus prælibatis, ingredi & prædari tentarunt, nonnullos utriusque sexus exinde Christicolas asportantes, & quasi licenter & intrepide discursantes per maria, nonnullis remotorum ab eis fidelium finibus appropinquant, suam extollentes damnandam audaciam, & cultorum Christi nomen & gloriam deprimentes in gravissimam nostri Redemptoris injuriam, ac inæstimabile damnum, & nisi talibus obsistatur conatibus; in magnum periculum populi Christiani.

Paranda in eos ab Ungaro expeditione.

Quæ omnia tu acceptissimus Deo princeps, quem Deus igne devotionis accendit, illustravit victoriis & potentia roboravit, pie considerans, ac in tanta miseria & periculo constitutis charitativa tua humanitate compatiens, spiritu consilii & fortitudinis inductus, & etiam confortatus (sicut per venerabilem fratrem nostrum Stephanum episcopum Nitriensem ambaxiatorem tuum propter hæc specialiter ad sedem Apostolicam destinatum, nobis significare curasti) ad ulciscendum tot & tantas dicti Redemptoris injurias, ac subveniendum eisdem fidelibus, qui persecutiones & impugnationes dictorum Turcorum jugiter perferunt, & eorum præsumptuosa molimina reprimendum, & exterminandum eos, si cum Dei auxilio poteris, disposuisti cum beneplacito & licentia dictæ sedis pro illo, qui pro te dignatus est mori, te tradere periculis & labori, ac largitam tibi a Deo potentiam in obsequium exponere Largitoris, cum grandi multitudine tuorum subditorum, & nonnullorum aliorum fidelium contra Turcos eosdem magnifice processurus: nobisque humiliter supplicasti, ut tibi assumendi cum forti brachio hujusmodi negotium, & illud, prout devotioni tuæ ministrabit Altissimus, prosequendi licentiam, ac omnibus & singulis Christi fidelibus, qui tecum vel ducibus seu capitaneis a te contra præfatos Turcos, qui eosdem fideles in eadem unitate dictæ ecclesiæ persistentes (ut præfertur) impugnant, mittendis devote accesserunt, ut in hujusmodi bello dominico, eo promptiores reddantur, quo majori gratia se prospexerint præmiandos, illam plenam indulgentiam, quæ per dictam sedem dari solet transfretantibus in terræ sanctæ subsidium, concedere dignaremur. Nos igitur lætati ab intimis de tua devotione & magnanimitate tam grandi, ac hujusmodi tuum sanctum propositum apostolicis coadjuvare favoribus intendentes, tuis supplicationibus inclinati, de fratrum nostrorum consilio dictam licentiam authoritate apostolica tenore præsentium elargimur: indulgentiam vero præfatam concessimus, prout in aliis nostris literis inde confectis plenius continetur. Nulli ergo, &c. Dat. Avin. kal. julii anno IV.

Veniæ spes pio orma corriptuts ostensa.

XI. De Regis Ungariæ progressibus.

Non penetravit in Græciam Ludovicus Rex, ut sumpta erant consilia, cum Urbanus prius Græcos in Romanæ ecclesiæ obsequium adducendos censeret. Florebat vero maxima virium potentia, recentibus victoriis adjuncta ditioni suæ Bulgaria, ac Stratimiro Rege in vinculo abducto; unde maximus Græcis finitimis incussus terror, ne ipsos solita felicitate protereret: atque ideo Palæologus studia omnia ad illum sibi devinciendum contulit. De Bulgaria parta bello a Ludovico nonnihil Urbanus indicat in literis ad Palæologum, dum eumdem Regem ad confinia ipsius imperii accessisse ait (a). Tantæ vero in Bulgaros expeditionis successus perstringit Bonfinius his verbis (b): *In Bulgariam ditioni Pannonicæ subjectam relactante Stratimiro eorum principe, exercitum Rex eduxit, ubi bellum e sententia gestum est: siquidem Bodonium eorum urbem primo impetu obsessam perbrevi obsidione occupavit: Stratimirum cepit, qui se vulgo Imperatorem appellari jusserat, deinde vix trium mensium spatio universam Bulgariam in suam potestatem redegit. Stratimerus in Ungariam ductus ad Gemelechium Zagabriensis episcopi castellum aliquandiu adhibitis custodibus relegatus est. Deinde, cum in manus Ludovici jurasset, se perpetuam fidem & obsequium Regi Pannoniæ præstiturum, magnifice donatus, reddito regno, dimissus est: qui, recepta Bulgaria, quoad vixit, pactas conditiones imperataque servavit.* Maximam in expugnata Bulgaria gloriæ partem sibi Christus ascivit. Affluebat ingens in eo regno Patarenorum & Manichæorum colluvies apud quos baptismi sacer usus, quo ritu a Christo est institutus, obsoleverat: cumque Ludovicus religiosos viros pietate ac zelo conspicuos in eam amplissimam messem immisisset, ducenta homi-

(a) Ib. p. 34.

(b) Bonfi. decad. 2. l. 10.

Bulgaria ab eo domita.

Patareni & Manichæi ad fidem conversi.

minum millia bimestri nondum exacto baptismalibus sacris fuerunt initiata, ac multitudini popolorum ad fidem orthodoxam confluentium defuerunt sacerdotes. Cujus successus magnitudine perculsus Minoritarum Ungarorum præpositus eum, qui universo ordini præerat, literis (a) sollicitavit, ut sociorum supplementa submitteret.

(a) Ext. apud Wad. in annal. Minor. hoc an. n. 16. Plat. de bon. relig. stat. l. 2. c. 30.

Ad ducenta millia baptismo lustrati.

Ad petitionem, inquit, *Christianissimi ac devotissimi Regis Ungariæ vicarius meus Bosnæ ad illam patriam*, nimirum Bulgariam, *regno ac vicariæ contiguam octo fratres nostri ordinis sibi subditos destinavit, qui infra quinquaginta dies ultra ducenta millia hominum baptizarunt: & ne forte de numero scrupulus oriatur, jussu Regis omnes baptizati in scripturam publicam sunt redacti. Illius tamen regionis ut scribitur necdum partem tertiam converterunt: sperant tamen firmissime aperiri eis ostium fidei, domino Jesu Christo quidquid residuum fuerit in caulam dominicam congregante. Currunt cum suis gentibus principes infideles, juvenes & virgines, senes cum junioribus turmatim confluunt ad baptisma. Hæretici similiter & schismatici ad veritatem fidei orthodoxæ ac unitatem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ revertuntur. Ipsorum etiam sacerdotes atque calogeri sub jugo fidei efficiuntur humiles. Qui in sua heresi nimis antea fuerant pertinaces ædificare voluerunt loca nostræ religionis quamplurima, ut fructus virtutis, unitatis, & fidei perseveret. Igitur lætentur cæli & exultet terra, & omnis lingua Dominum glorificet*. Et infra: *Mihi intimatum cum fletibus, quod si numerus fratrum non augeatur, immensus fidei fructus negligitur atque dimittitur, & perduntur animæ, pro quibus Salvator pretiosum sanguinem suum fudit: perditur tota illa Bulgaria populosa, quam Rex ille invictissimus Ungarorum dudum potenter obtinuit, & præcipue civitas illa Bindin famosa nostris & magna, & ubi fratres in copiosiore numero destinantur. Patareni & Manichæi sunt amplius solito dispositi baptizari, & ad Christum verum lumen converti, si non deficerent, qui viam hujus luminis demonstrarent*, &c. De insigni adeo tot animarum conversione, expugationeque Bulgariæ consentanea tradit S. Antoninus (b). At ens successus adversi postea confudere, illaramque hoc anno quinquaginta Serviorum millibus, qui ad recuperandam Adrianopolim castra erant metari, nocturna eruptione miserandam cladem, memorant annales Turcici. (c)

(b) Ant. 3. p. tit. 24. c. 9. §. 20.
(c) Annal. Tur. n. 37. sub anno 1366.

XII. Instructa a Sabaudo classis in Turcas.

Inter hæc parabat Amedæus Sabaudiæ comes in Palæologi Imperatoris auxilium trajicere exercitum adversus Turcas, aliosque fidei Christianæ hostes: ad cujus gratiam Urbanus Marco Cornelio, qui Laurentio Celso in reipublicæ Venetæ administratione successerat, ac Gabrieli Adurnio Genuensium duci scripsit (d), ut classem pro Sabaudi copiis traducendis instruerent. Confecisse autem illum strenue expeditionem, & Gallipolim Turcis eripuisse, eamque Græcorum Imperatori consanguineo tradidisse, refert Urbani vitæ scriptor (e) diceturque inferius (f). Solicitabantur porro Veneti ac Ligures ab Ægyptio soldano, ut initum fœdus cum Petro Cypri Rege dissolverent; verirusque Pontifex, ne munerum magnitudine aurique fulgore a barbaro perstringi se sinerent, gravissimis literis utrosque monuit (g), ne fidei causam desererent, eo præcipue tempore, quo reviviscere Christiani nominis gloria in Asia & Africa cœperat, atque ex felicibus initiis ingentium successuum spes affulgeret: & quicquam eos cum barbaris inconsulta sede Apostolica statuere vetuit.

(d) To. 4. ep. secr. p. 56. 68.
(e) Gesta Urb. V. apud Bosq.
(f) An. seq. n. 8.
(g) To. 3. ep. secr. p. 35.

Urbanus &c. dilecto filio nobili viro Marco Cornario duci Venetiarum.

Babylonii soldani terror.

Ad apostolatus nostri pervenit auditum quod ille abominabilis hostis Dei & suæ sacratissimæ fidei soldanus Babyloniæ ex primo insultu charissimi in Christo filii nostri Petri Regis Cypri illustris, tuarumque ac aliarum gentium Christiani populi territus, & de suo ac imperii Saracenici vulgi casu, vel saltem debilitatione Dei judicio pertimescens, conatur sua fallaci versutia Christi servos esca mundani lucri decipere, quorum potentiæ divina gratia communitæ viribus resistere non confidit; nuper quendam suum ambaxiatorem, immo verius seductorem, ad tuam præsentiam destinavit ad tractandum aliqua, quæ præsumuntur esse in suum & Saracenorum favorem, & impedimentum dicti Regis & aliorum fidelium, qui transfretaverunt cum eo, & transfretaturi sunt in posterum, Domino concedente; & per consequens in detrimentum fidei supradictæ. Licet igitur de tua nobilitatis & populi tui, qui hostes crucis fervido zelo consuevit horrere, ac persequi fideli constantia & devota prudentia, nullatenus hæsitemus, quod cum eodem soldano (ad cujus exterminium de finibus terræ sanctæ, quam in injuriam nostri Salvatoris, qui eam sibi in hereditatem elegit, in opprobrium totius Christiani populi ancillariam sibi tenet, ex bono principio & mirabili dicti Regis victoria speramus catholicorum principum, ac tuum & aliorum orthodoxorum animos excitari ferventius, & potentiam adhiberi] absque consultatione ac licentia sanctæ sedis Apostolicæ, præsertim pendente inchoata negotia passagii, ullatractabis; nihilominus tamen ad cautelam ad obstruendum ora inique forsan loquentium, & potius quæ sua sunt quærentium quam quæ Christi, te paterne hortamur, tibique districtius inhibemus ne cum dicto soldano vel ejus nunciis quibuscumque tractatum inciptas

Excitatus Venetus, ut illius munera respuat.

ripias, vel prosequaris inceptum a te (quod absit) observes, absque dictæ sedis licentia speciali. Dat. Avin. VIII. kal. februarii anno IV. Imposita est provincia (a) Nicolao episcopi Castellani vicario, ut Marcum Cornelium; & Guidoni archiepiscopo Genuensi, ut Gabrielem Adurnium in sacro fœdere confirmarent, atque apostolica imperia ipsis denuntiarent.

(a) Ead. pag.

XIII. Quæ fuerit admiranda illa victoria parta de fidei hostibus a Petro Cypri Rege, ex dictis superiori anno de Alexandria urbe clarissima Ægypti regia impetu expugnata, Pontificem loqui constat (b): sed vastam murorum ambitu urbem soldano Ægyptio ingruente tueri, cum ausis crucesignatis, ii conatus in nullam Christiani nominis utilitatem, sed damnum potius ac dedecus cesserunt. Afflixere enim Christianos gravissimis cladibus Saraceni, & Armeniam vastarunt: quorum tyrannidis metu plures Armeni in Græciam, Mytilenem, ac Rhodum transfugere (c): tum soldanus qui in Syriæ ora plurima a Cypriis & Rhodiis qui etiam Tripolim impetu captam evastarant (d), damna acceperat, ad Cyprum & Rhodum invadendas consilia convertit. Significavit Urbano imminens discrimen Cypri Rex missis oratoribus, ac precibus contendit, ut subsidiarium aurum, exercitumque submitteret: cui Pontifex tristem rerum occidentalium statum exposuit (e), infestato esse armatis latronibus regna, atque ita ecclesiasticos & laicos horum direptionibus exhaustos, ut exigua auxiliorum spes adesset: indulgentiarum tamen præmia iis, qui crucem ad ferendam ipsi opem induerent, se propositurum: denique suasit, ut si qua se offerret occasio, aut fœdus aut inducias cum barbaro percuteret.

(b) Philip. e Mazer. in vit. B. Petri Thom. c. 16. & 17. & alii.

Lacessiti Saraceni vastant Armeniam.

(c) Bosq. hist. equit. Jerosf. p. 2. l. 3.

(d) Id. ib. Petito a Cypro subsidio.

(e) To. 4. ep. secr. p. 163.

Urbanus &c. charissimo in Christo filio Petro Cypri illustri.

Literas tuas & dilectos filios .. ambaxiatores tuos, apostolica benignitate recepimus & tam scripta quam narrata pleno suscepimus intellectu, ea quæ pro implendis votis tuis desiderabamus admittere, sed non absque multo nostro dolore repugnabat impossibilitas, sæpius per nos ipsos & cum nostris fratribus recensentes. Scimus enim, fili charissime, quod contra Saracenos impios hostes sacræ fidei cum tuis gravibus sumptibus, propriaque personæ periculo, magnifice processisti; & in eorum multitudinem, Salvatoris nostri, cujus agebas causam, gratia confortatus, velut leo fortis & athleta intrepidus irruisti: obtentaque de ipsis victoria, sic in te vires proprias magnanimitas superavit, quod captam per tuam strenuitatem civitatem Alexandriæ nequivisti, quod dolenter referimus, præ multa molis magnitudine retinere. Nec ignoramus quod præfatæ sedis & cunctorum fidelium, tanto amplius mereris auxilia, quanto regnum tuum in majori est propterea constitutum periculo, & quanto per primordia prospera speratur certius optata felicitas successuum futurorum. Sed sicut ambaxiatoribus constat eisdem, occidentales partes sic sunt pravarum comitivarum incursibus, & aliorum bellorum fremitibus extenuatæ in viribus, & etiam implicatæ, quod ex eis pro moderno tempore opportuna & festina tibi subsidia nec a clericis nec a laicis possunt præsentialiter exhiberi. Propter quod tibi & dicto regno expedire putamus ac consulimus, & nostræ deliberatæ intentionis existit, quod cum, prout nobis asseritur, honorabilem & alias congruam concordiam vel treugam habere valeas cum soldano, ne tua magnitudo dictumque regnum & per consequens alia terræ ultramarinorum fidelium majoribus discriminibus exponantur, alteram recipias earumdem.

Alexandria infeliciter ab eo dimissa.

Datum eidem consilium ut pacem cum Soldano ineat.

Et ut hujusmodi concordiam vel treugam meliorem obtineas, certas gratias, quas dilectis filiis Venetis & Januensibus de navigando ad terras eorumdem Saracenorum ante dictorum ambaxiatorum nimium retardatum adventum (non absque ipsorum Venetorum & Januensium, quos sincere diligimus, & quorum servitio cito egebimus, multo gravamine) ad nostrum beneplacitum duximus suspendendas: nihilominusque nonnullis Regibus & magnatibus rogatoria & exhortatoria scripta nostra secundum inclusam formam direximus, ut pro defensione dicti regni, velint tuæ serenitati subvenire celeriter de aliquo subsidio militari: & venientibus, & mittentibus indulgentiam secundum etiam inclusum tenorem duximus concedendam. Conforteris igitur, fili charissime, & de nostra bona voluntate, quæ majori non potest fulciri præsidio de præsenti, discrete ac humiliter contenteris, tenens indubie, quod quicquid pro tua & dicti regni defensione ac exaltatione poterimus, paternis affectibus ac promptis effectibus exequemur. Datum Avin. x. kal. novembris anno IV.

Cogenda interim in occidente subsidia.

Inter hæc Ægyptii, Syri, ac Babylonii Saraceni una cum Turcis ad Cyprum & Rhodum Christianis eripiendas fœdus inivere. Quibus acceptis, Dei vicarius literas ad patriarchas, archiepisc. & episcopos Italiæ, Siciliæ, Dalmatiæ, Germaniæ, & Galliarum divulgandas misit, ut fideles ad sacra arma corripienda incenderent, quæ patriarchæ Aquilejensi, ac suffraganeis episcopis sunt inscriptæ (f): *Fraternitati*, inquit, *vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus per vos vel alium, seu alios universos Christifideles vestrarum civitatum & diœcesum in ecclesiis, dum populi ad divina convenerint, & in prædicationibus ex parte nostra exhortari & se-* XIV.

(f) To. 4. ep. secr. pag. 264.

& secundum prudentiam vobis datam a Domino indacere studeatis, at pro dictorum Regis & fratrum, suorumque populorum ac insularum & terrarum, ad eos in eisdem partibus ultramarinis spectantium, defensione ab hostilitatibus & persecutionibus insidelium, & securitate maris, ut sit tutus accessus fidelium ad insulas & terras easdem, pro reverentia Dei, cujus negotium agitur, & ipsorum exhortandorum salute velint aut in eorum personis, aut in bonis sis a Deo collatis, tribuere auxilium & juvamen, &c. Ad pelliciendos vero ad suppeditanda crucesignatis stipendia, vel arma pro nomine Christiano corripienda fideles indulgentiarum præmia e sacro ecclesiæ ærario, ac divinæ gratiæ & gloriæ æternæ incrementum pollicetur, additque.

Propositæ indulgentiæ stipem in belli orientalis sumptus erogaturis.

Pœnitentias vero omissas, seu recte non factas per aliquot ex prædictis, iis nimirum, qui vel opes contulerint, aut bello sacro se devoverint, *nisi peregrinationem aliam aut aliud pium opus, vel restitutionem seu aliam realem præstationem aut erogationem concernerent, eisdem misericorditer remittentes omnibus ipsis concedimus, quod per confessionem generalem peccatorum, de quibus memoriam non habuerint, quæ tamen si de illis in speciali recolerent, confiterentur libenter, indulgentiam plenam obtineant taliter confitentes; ita tamen, quod si postmodum ad eorum memoriam hujusmodi peccata redierint illa teneantur specialiter confiteri, &c.* Non expertes etiam cælestium præmiorum fore promittit eos omnes, qui consilio, opera, aut alia re fideles orientales juverint. *Dat. Avin. XI. non. octobris anno IV.* Verum irrepsere in eam sancto opere abusus graves: ausi enim sunt nonnulli impostores corradendarum pecuniarum gratia e sacro suggestu sine pontificia authoritate de induenda cruce verba facere, & Christi fideles sacro symbolo insignire, turpem nimirum quæstum indulgentiarum specie facturi: quos Pontifex a præsulibus in vincula conjici jussit (a).

Hac occasione turpia lucra corradunt impostores.

(a) Eod. to. 4. ep. secr. p. 233.

XV. In promissa vero ope apparanda, conciliandaque Cyprio Regi sollicitus, concitare hortatoriis literis Carolum Francorum Regem nisus est (b), ut paternum pium studium æmulatus Cypro ac Rhodo in maximum periculum adductis opitularetur: quo facto veniam criminum apud divinum Numen promereretur.

(b) Pag. 159. Gallus Rex ad subsidia orienti impertienda sollicitatus.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Carolo Regi Franciæ illustri.

Ad serenitatis tuæ notitiam non ambigimus devenisse, quod charissimus in Christo filius noster Petrus Rex Cypri illustris ejusque subditi, ac fratres hospitalis S. Joannis Jerosolymitani pugiles Christi, & athletæ fidei Christianæ, nonnullorum fidelium adjuti auxilio, de Apostolicæ sedis licentia adversus Saracenos impios Christi blasphemos, & hostes nominis Christiani, detentoresque terræ sanctæ ad Christianos spectantis (in qua salvator noster Dei filius Jesus Christus dignatus est humani generis operari salutem) civitatem Alexandrinam de manibus dictorum Saracenorum (dextera Domini cum eis faciente virtutem) vi armorum ceperunt; licet postmodum (quod dolenter referimus) paucis diebus eam potuerint retinere; ipsique Saraceni ac nefanda natio Turcorum, inimicorum & sedulorum persecutorum fidei prælibatæ, insulas Cypri & Rhodi, aliasque terras ad dictos Regem & fratres in ultramarinis partibus pertinentes minantur invadere, de illisque delere (quod absit) gloriosissimum nomen Christi.

Proposita ei Cypro & Rhodo imminentia pericula.

Nos igitur considerantes, quod si præfatæ insulæ & terræ, per quas ad dictam terram sanctam, ad cujus recuperationem pro ejusdem Salvatoris reverentia & devotione ac honore fidelium tota debet Christianitas anhelare, quasi per quamdam scalam habetur accessus, auferretur spes recuperationis hujusmodi, multi populi renati fonte baptismatis perderentur, & in orientalibus partibus Christianum nomen & gloria verisimiliter delerentur, aliaque pericula & detrimenta gravissima, & dedecus ac confusio occidentalibus fidelibus provenirent; & propterea dictos Regem & fratres, eorumque populos in ultramarinis partibus constitutos, isto præsertim tempore auxilio præfatorum principum, aliorumque fidelium indigere cernentes; devotam magnificentiam tuam affectuose rogamus & hortamur attente, quatenus præmissa pie considerans, ad obviandum hujusmodi periculis ac damnis pro reverentia summi Regis, per quem regnas, animæque tuæ salute pro dictorum Regis & fratrum suorumque populorum, & insularum ac terrarum ad eos in eisdem ultramarinis partibus spectantium, defensione ab hostilitatibus & persecutionibus infidelium prædictorum, ac securitate maris, ut sit tutus accessus fidelium ad insulas & terras easdem, de aliqua gente armigera velis eisdem Regi & fratribus celeriter subvenire; sciturus quod tam ituris, quam missuris auxilium pro hujusmodi nostri Redemptoris obsequio indulgentiam, quæ datur transfretantibus in terræ sanctæ subsidium, duximus concedendam. Datum Avin. XI. non. octobris anno IV. Eodemque argumento apostolicæ literæ datæ (c) ad Carolum Romanorum Imperatorem, Ludovicum Ungariæ, Eduardum Angliæ, Davidem Scotiæ, Petrum Aragonum, Waldemarum Daniæ, Casimirum Poloniæ Reges, Joannam Reginam Siciliæ, Albertum & Othonem Austriæ duces, & Eduardum juniorem Aquitaniæ ac Walliæ principem. Verum pon-

Promeriturum divinam gratiam a-

(c) Ead. pag. Solicitati ad pium idem opus alii Reges.

(a) Bos. hist. equitum hosp. pit. p. 2. l. 3.

pontificias preces surdis auribus exceptas, neque ulla supplementa sacro exercitui submissa, refert Bosius (a).

XVI. Nun impetratis ita ab iis auxiliis non minus incumbendum fuit Pontifici (b), ne saltem vires hosti ex Venetorum (c), Genuensium (d), & Hispanorum (e) mercatorum commercio adderentur. Molitos ea iis nonnullos, lucri illecebra delinitos privata cum Ægyptiis fœdera ad merces commutandas percutere; ac tum B. Petrum Thomam patriarcham Constantinopolitanum, eundemque sedis Apostolicæ in oriente legatum anathema id ausuris intentasse, & facinus ausos impune illud non tulisse refert Philippus Mazerius in Præsulis sanctissimi vita (f): *Falsi, inquit, & avari mercatores Alexandriam ire volebant, & pacem singularem cum soldano facere proponebant; legatus vero, ista audiens, aggravatus & fortiter dolens, generaliter omnes mercimonia facientes in terra soldani excommunicavit. Sed vide magnum miraculum inde cito secuturum: nam quidem Venetus, parvipendens sententiam legati, cum una galea versus Alexandriam viam arripuit: sed tantam fortunam a Deo habuit, quod reversus est in Cyprum, & ibi periclitavit naufragium faciens, galeam & quidquid habebat perdidit, & vix evasit, & usque hodie, sententia prædicta operante, plura & plura navigia undique venientia Alexandriam causa mercimonii iverunt, & quasi omnes periclitaverunt, & illorum, qui vivus evasit a Saracenis captus fuit.*

(b) To. 4. ep. secr. p. 240.
(c) An. 4. ep. cur. p. 255. & 256.
(d) Ead. pag.
(e) Ibid.
Objectum a legato anathema commercium habituris cum Ægyptiis.
(f) Philip. e Mazer. c. 8.
Illud spernentium infelices casus.

Aliud miraculum mirabile: nam pater meus in fortuna magna mihi dixerat, quod majora viderem de illis, qui fuerunt causa, quod relicta fuit Alexandria: nam illi, a regno Cypri versus Pontum redeuntes, fere per mille milliaria navigaverunt, & adeo fortuna percussi & ipsa ducente coram Alexandriam iterum iverunt, & Cyprum pro salute reversi sunt, & post ter quaterve de Cypro recesserant: sed fortuna invalescente, & Deo mare tribulante, & furorem suum prædictis ostendente iterum Cyprum reversi sunt: Tantam timorem & tanta pericula adeo transierunt quod prius Alexandriæ remanere, sicut credo, septem annis in cordibus suis elegissent: & vix in quatuor mensibus a regno Cypri omnino recedere potuerunt; nec lætitiam cordialem credendum est, conscientia remordente, unquam habebunt. Ista memoriæ duxi scribendum, ut opera Dei manifestentur, & quærentes Deum & crucis mysterium toto & puro corde [sicut pater meus legatus suo tempore fecit] exaltentur, & in Deo glorificentur.

Divina in eos, qui Alexandriam deseruerant ultio.
Vetitum cum Saracenis commercium.

Factus de his certior Urbanus, cum animadvertisset Venetos, Genuenses, Aragonios, & alios propriis inescatos commodis privata cum soldano fœdera inire, cum ex aromatum commercio magnas opes cogerent, edixit (g) ut abscisso proprii commodi respectu fideles universi mutua animorum consensione in defendendo nomine Christiano consentirent: non enim Cypro vel Rhodo ausuros Ægyptios bellum inferre, dum universas Christianorum vires se lacessituros perpenderent: atque ideo concessas antea Regi Aragonum permutandarum cum soldano mercium facultates rescidit: *Nos, inquit, de versutia, fallacitate, ac infidelitate infidelium non immerito dubitantes, ac tolerare nolentes [sicut nec debemus] quod tuis serenitate ac subditis vel aliis Christianis, habentibus concordiam seu treugam cum ipsis infidelibus [qui ex hoc fierent fortiores] in guerra & periculo destructionis & perditionis remaneant insulæ prælibatæ,* nimirum Cyprus, Rhodus, aliæque adjacentes, *intendimus, quod si iidem tui subditi aliique fideles concordiam vel treugam, seu facultatem & licentiam mercandi cum gentibus soldani Babyloniæ habere velint, iidem Rex,* scilicet Petrus Cypri, *ac fratres hospitalis S. Joannis Jerosolymitani qui ad invadendum Saracenos occupatores terræ sanctæ cum nostra licentia, immo indulgentia processerunt, concordia seu treuga hujusmodi similiter potiantur; sic tamen, quod in futurum fiat etiam e converso: super iis obedientia, voluntate, & mandato Apostolicæ sedis omni tempore reservatis; ita quod fideles infideles non timeant, sed ab eis propter unitatem & charitatem mutuam potius timeantur. Quare, ne Saraceni, propter trafficum seu mercationem eorumdem subditorum tuorum aliorumque Christicolarum confortati pariter & elati, ad habendum cum dictis Rege & fratribus honorabilem ac bonam pacem difficiliores se reddant, quod verisimiliter est credendum; post multam deliberationem super his habitam suspensionem gratiarum apostolicarum in navibus & galeis omnibus Christi fidelibus concessarum fecimus secundum tenorem præsentibus interclusum, &c.* Addit preces, ut subditos ab infidelium commercio deterreat, ut Rex Cypri atque Hospitalarii honorificas pacis leges adipiscantur: quas si repudient Saraceni, apostolicas curas ad defendendam fidei causam se conversurum. *Dat. Avin. XVI. kal. septembris anno IV.*

(g) Urb. an. 4. ep. cur. p. 256.
Commendata fidelibus animorum consensu.

XVII. Inspecta ea fidelium vecordia, quos privati commodi amor a propaganda religione & communibus imperii Christiani utilitatibus divulserat, legatus apostolicus sacro mœrore intabuit, cumque navim instrui jussisset, ut cum Pontifice de expeditione dissoluta, eaque redintegranda conferre posset, ad referenda laborum præmia a Deo est vocatus (h), de quo hæc fasciculi temporum author consignat historiæ: *S. Petrus Thoma ex Carmelita*

(h) Philip. e Mazer. c. 8. Ferrar. in novo catal. 6. januar. & alii.
B. Petri Tho. Patriar. & legati mors.

Pactensis episcopus & patriarcha Constantinopolitanus, doctorque praecelebris, summique Regis signifer bellicosus, post innumeras, quas habuit nedum cum spiritualibus, sed & corporalibus crucis inimicis victorias, post quamplures conscriptos libros, ac patrata miracula in Famagusta regni Cypri civitate corpus exuit in festo epiphaniæ. Scripsere plures de illius vitæ gestis commentarios, atque inter recentiores Lucas Wadinghus accurate illius historiam typis mandavit. Tum Joannes Baptista Lezana Carmelita theologiæ in publico urbis gymnasio magister, qui annales sui ordinis conscribit, manuscriptum mihi communicavit, e quo nonnulla suo loco libavimus. At e veteribus omnium diligentissime Philippus e Mazeriis, qui sanctissimo viro comes & amicitia conjunctissimus hæsit, quæ vel ab eo acceperat, vel oculis auribusve a sociis hauserat, monumentis propagavit

(a) Philip. e Mazer. c. 18. apud Bolland. to. 2. die 29. jan. (a), quæque Joannes Bollandus Societatis Jesu theologus recenter excudenda typis curavit; e quibus hæc decerpimus: *Deus laborem patris mei legati pie respexit, velut alter Paulus nomen suum coram regibus, & principibus strenue portavit, crucem sanctam, & ecclesiam suam multiplicando exaltavit: nam, peccatis nostris imminentibus, & gratias Dei non cognoscentibus, patrem nostrum a nobis levavit.*

Insignis illius pietas. Interjectis multis de singulari illius pietate, qua pontificali ornatu rituque solemni natalitiorum Domini sacra celebravit, subdit ut ea nimiis laboribus & voluntaria maceratione corporis morbum contraxerit, pieque ad mortem se compararit: *Familiariter*, inquit, *mihi dixit: Frater mi, ego sum peccator magnus: sed habeo bonum judicem, pium, & misericordem Deum meum, ad quem recurro & de venia non despero.* Et infra: (b)

(b) Cap. 19.

Adveniente die dominica, circa horam tertiam fratrem Arnoldum de Solino ordinis sui confessorem suum vocavit, & cum magna diligentia, contritione mirabili & lacrymarum effusione longam, generalem, &

Noxas exhomologesi expiat. *particularem confessionem fecit. Postea ab ipso suo confessore missam devotissime audivit, & totam familiam suam coram ea communicari fecit, eisque quamdam admirabilem prædicationem fecit, & quod bene cum Deo starent dulciter admonuit. Sed quis verba sua divina scribere valeret? Certe impossibile foret. Sermone vero ad familiam omnibus flentibus completo, jussit apportari unum saccum vilem & abominabilem, & cum clara voce dixit: Ista est vestis candida & jucunda, cum qua Christiani sepeliri debent; saccum quasi jocule super caput ejus ponens, tanta mirabilia devotio-*

Insigne pœnitentis animi exemplum. *nis & contritionis dicendo, quod omnes inundatione lacrymarum fluerent; & tunc ipse pietate humana coactus fortissime flevit. Deinde coram omnibus fecit afferri unam chordam, & eam posuit ad collum suum, ligando & stringendo chordam per os ejus, cum magna contritione dicendo: Non sufficit ista chorda tali peccatori, sicut ego sum: parva est enim ad castigandum talem peccatorem. O quoties, ait, cum lingua mea falsa offendi Deum meum! Tunc jussit seipsum deponi in terram: & in terra jacens, familiæ suæ alium fecit sermonem mirabiliter semper concludendo, quod cum Deo bene essent; & quod si hoc facerent, Deus eos bene provideret, dulciter eis promittebat. Tunc ad lignum crucis se convertit, adorando, osculando, & mirabilia dicendo: & manibus junctis, veniam devotissime petiit omnibus familiaribus suis.* Et infra.

XVIII. Eucharistia reficitur. *Tunc jussit sibi afferri sacratissimum corpus Domini, quod erat super altare coram ipso, per confessorem suum; & manibus junctis coram sacramento istam orationem legit: Deus propitius esto mihi peccatori. Et devotissime dixit postea articulos fidei sigillatim, mature, & cum quadam magna reverentia alte confessus est cum contritione ardenti & flenti, dicendo quod si in aliquibus dogmatizasset, vel aliquam quæstionem sive dicta aliqua contra fidem catholicam, * praecepta sanctæ ecclesiæ, disputando, loquendo, conferendo, vel alio quocumque modo causa vanitatis * simplicitatis, eorum Deo suo toto corde revocabat. Quibus dictis ait: Domine non sum dignus, &c. Ave salus, &c. quæ omnia cum magna devotione dixit, & reverenter & devotissime in fide non ficta communicavit. Quo facto satie cito ipsum super lectum suum sedendo reposuerunt.*

* proposuisset.
* vel.

Confessor vero suus, & nobilis vir Haguectus de Maymon patris mei magister hospitii ipsum patrem meum legatum consolantes, chordam sive funem de collo suo levare voluerunt; quibus dixit: Absit, absit: non levetis eam. Ista non est condigna retributio peccatis meis. Si non ti-

Pii ejus actus. *merem Deum meum, bene facerem aliad cadaveri meo, quod tantum peccavit contra Deum suum; jussitque familiæ, ut aliquantulum requiescere dimitteret, & quod optime stabat: quod & factum est. Ab illa hora semper tenebat oculos suos sursum contemplando, dixitque: Heu, quare recessit cancellarius? Tunc venerunt ad eum duo sacerdotes devoti causa visitandi, domini scilicet Bernardus Grossarius Papæ, & dominus Petrus ejus socius, quibus pater meus dixit: Bene sto: sed oretis Deum*

Dæmones ope B. Virginis & cruce fugat. *pro me, & quod sibi placeat me liberari ab istis latrunculis, id est dæmonibus. Hos videbat in acie adversus pedes lecti. Rursus dixit: Beata virgo Maria ipsos terruit, orate pro me. Jussit igitur accipi crucem suam quæ portabatur coram eo ad caput lecti existentem, & fecit eam poni*

ad

ad parietes lecti, ubi videbat latrunculos, & statim recesserunt ab oculis ejus. Interjectis nonnullis, de extrema de rebus suis voluntate, subdit.

Quid ordinavit de sepultura sua, humiles audite. Ille, qui ab omnibus Christianis orientalibus velut Papa, si fas est dicere, quia locum ejus tenens, propter sanctam suam conversationem reputabatur & quasi adorabatur, humilis semper in vita, humilitatem non modicam in fine ostendit; pomposam sepulturam abominando, dicens: Sepelite me in introitu chori ut omnes homines cadaver meum calcare possint & debeant, & etiam (si possibile est) capreæ & canes. O quanta humilitas! Et infra: *O quoties Deo verbum B. Martini dixerat! Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. O quoties cum multis consolantibus a Spiritu Sancto confortatus, & mortem corporalem parvipendens, dicebat! Eadem est mihi mors & vita: si enim Deo necessarius sum pro passagio & laborare debeo, contentus sum vivere & si non sum necessarius de morte contentor: mihi idem est. Fiat voluntas Dei mei Jesu Christi. Illo die ter incœpit horas suas dicere, & infirmitate invalescente, intellectu claro semper remanente, complere non potuit: dixitque confessori suo, quod horas suas pro ipso & coram ipso diceret; quod & fecit: & cum quodam dolore palam confessus est quod a die professionis suæ in ordine suo B. Mariæ Dei genetricis de monte Carmeli, nunquam horas suas prætermisit, nec in terra, nec in mari, nec pro aliquo imminenti periculo.*

Singularis illius demissio quoad sepulturæ locum spectat.

Transacto illo die, sequenti nocte circa horam quintam duas candelas albas benedictas coram eo accendi fecit. Hora vero sexta noctis misit confessorem suum pro episcopo Lanudunensi vicario in Famagusta, ut cum omni clero ecclesiæ majoris ad eum veniret, & sacrum oleum indutus pontificalibus secum apportaret. Interim vero omnem familiam suam coram se vocari fecit, & præcepit omnia ostia domus & cameræ aperiri. Ille tunc jussit sibi afferri pontificale, & quasi infirmitatem nesciens, cum manu propria officium unctionis quæsivit, & invenit: fecitque totum officium unctionis distincte legere antequam episcopus vicarius veniret, & fecit se deponi in terra cum sacco prædicto super caput, in pace expectans episcopum. Cum autem adventum episcopi audiret, præcepit omnia luminaria domus accendi, & fecit sibi afferri aquam benedictam juxta se & crucem. Adveniente autem episcopo cum omni clero, sicut præceperat, & in camera intrantibus, episcopus genibus flexis dominum legatum salutavit: pater meus vero non respondit. Incœpit quasi alta voce totus sanus dicere: Domine ne in furore tuo arguas me, &c. & solus, aliis respondentibus, usque ad medium septem psalmorum dixit, & intellectu animi clarescente & vigente: sed potentia humana aliqualiter deficiente, fecit signum manu sua domino episcopo, ut secum diceret: quod & fecit. Et sic cum multis lacrymis & devotione inaudita complevit omnes septem psalmos cum litania, omnibus gementibus & lamentantibus. Tunc episcopus solemniter & complete ipsum inunxit, domino legato respondente sibi, & illam tunicam vilem & immundum scapulare, quibus indutus erat ad carnem, ne homines viderent, pro posse suo cooperiebat & abscondebat. Officio vero unctionis completo, pater meus devotissime dixit, Confiteor, & episcopus fecit sibi absolutionem. Episcopo clero, & familiæ & omnibus tunc humiliter veniam petiit dicens. Si aliquando vos aggravavi, vel displicui officium mihi commissum exercendo, parcatis, parcatis, parcatis; & omnibus existentibus in Cypro & alibi, secundum quod vobis occurrit, nomine meo veniam petatis. Quibus auditis confessor suus & omnes astantes sanctum patrem audientes, lacrymis fluentes, unanimiter clamare cœperunt, dicentes: Pater, pater da nobis benedictionem tuam. Ipse vero, episcopo & omnibus astantibus in terram genibus flexis, sanctam benedictionem dedit, dicens: Benedictio Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus Sancti descendat super vos & maneat semper, & aqua benedicta manu propria aspersit.

Religio mira in extrema unctione suscipienda.

Sacra prece adstantes lustrat.

Tunc episcopus cum lacrymis non modicis patrem meum exhortatus est, ut supra lectum portari se juberet, qui respondit alta voce, & quasi cantando dicens: Non decet hominem Christianum mori nisi in cinere & cilicio; & hoc bis dixit. Postea dixit episcopo. Recedatis, quia consolatus sum, & bene sto; levavitque oculos suos sursum, & signum cum manu fecit, & dixit: O vos alii maledicti, modo non habetis potestatem mecum, quia nunc bene sto cum creatore meo Jesu Christo. Pluribus interjectis, ut dominicæ passionis historiam conscriptam ab evangelistis coram se legi jussserit, additur: *Venit magnificus dominus Jacobus de Rubeis ejus dilectus, stetitque coram eo. Pater vero meus ipsum Jacobum tristem sui causa respiciens, dixit sibi: O fili, bene sto, ne doleas. Multi sunt vocati, pauci vero electi: ego vero sum vocatus, & de electis. Christus vocat me. Ego vado ad Christum, ne doleas, fili mi, ne doleas. Deditque sibi suam benedictionem, & recessit.* Pluribus adjectis concludit Philippus Mazerius, cujus adventum sanctissimus legatus expectarat, ut extremam illi voluntatem suam patefaceret: *Me coram eo astante tradidit spiritum ad Deum, qui fecit illum, anno nativitatis ejusdem Domini MCCCLXVI. mensis januarii die VI.* Fulsisse eum miraculis post mortem, sacrumque corpus non obri-

In cinere & cilicio mori vult.

Felicis immortalitatis certam spem prægustat.

Pius ejus obitus.

Claret miraculis.

obriguisse, sed molle ad tactum mansisse, ac suavissimum efflasse odorem, refert idem auctor; ac schismaticos, qui antea ejus sanguinem avide hausissent, singulari pietate delibutos sacra illius lipsana veneratos.

XIX. Stringunt mutua in se fideles arma.

Erepto e vivis B. Petro Thoma Apostolicæ sedis legato, afflictæ magis fuere spes restituendæ Asiæ religionis: quineriam hoc ipso tempore discordia rem Christianam confuderat, cum veterani milites tractandis armis assueti, pontificiis adhortationibus spretis, non modo ferrum acuere in fidei hostes detrectassent, sed illud in viscera fidelium convertissent: viresque bonorum inde admodum fractæ ac debilitatæ: qui enim propagandæ religionis studio tenebantur ad retundendos illorum conatus distinebantur. Projectaque adeo & effrænata erat ejusmodi latronum audacia, ut nec pontificiam majestatem reveterentur, circumjectasque Venusino comitatui regiones infestarent. Ad quos pœnarum magnitudine a scelere revocandos tum in eos tum in alios qui aliqua in re adjumento ipsis forent, pronuntiata acerbissima ab Urbano sententia (a), quæ ab episcopis in Italia (b), Gallia (c), & Germania divulgari jussa est. Studebant his prædatricibus turmis plures magnates, cum eorum armis ad privatas injurias vindicandas inferendasve uterentur: atque in Burgundia & Sabaudia nonnulli claris majoribus orti, qui simultates mutuas exercebant, magnum earum copiarum numerum contraxere, in mutuum exitium ruituri: tantaque inerat animis vindictæ cupiditas, ut prælio se non abscessuros nisi adversariis penitus cæsis sacramento sponderent. Ex quo cum maxima pericula imminerent, Pontifex Lugdunensi archiepiscopo, & Cabilonensi & Bellicensi episcopis partes dedit (d), ut provinciarum proceres urbiumque magistratus excitarent, ut impendentia mala anteverterent.

Objectæ vagis turmis pœnæ.

(a) To. 4. ep. secr. p. 275.

(b) Ib. p. 73.

Nonnulli proceres iis student.

(c) An. 4. ep. cur. p. 190. 243.

(d) To. 4. ep. secr. p. 23.

XX. Bernabos prædones fœderatos conducit. Genuæ trepidatum.

Exercebat Italos similis furor, ac Bernabos Vicecomes subjiciendi sibi Liguriæ cupidus plures vagas ejusmodi turmas assuetas latrociniis conduxerat, quibus Ambrosium filium suum non legitime natum præfecerat. Abhoc Genuensis respublica in extremum discrimen conjecta (e), [1] cum nonnulli cives honorum avidi malevolentiaque in Gabrielem Adurnium ducem imbuti, cum externo hoste sentirent. Certatum ad palatium: sed demum seditionis authores prostrati, pulsive. Quos motus superiori anno concitatos, ubi accepit Urbanus, magno dolore affectus Agapito Brixiensi episcopo Apostolicæ sedis internuntio repetitis imperiis præcepit (f), ut omni virium contentione ad redintegrandam inter cives concordiam incumberet. Nec minores in reliqua Italia tumultus ab aliis palabundis turmis commoti, quæ etiam infesta signa ecclesiasticæ ditioni intulere, & ad Urbis direptionem ac vastitatem aspirarunt (g): in quos Pontifex censuras apostolicas exeruit, iisdemque omnes, qui cum illis sentirent, ipsosque commeatu, armis, equis juvarent, devinxit: præmia vero indulgentiarum aliis, qui bello adversus fœderatos hosce prædones sese accingerent, impertitus est (h).

(e) Bizar. hist. Genuen. l. 7. Foliet. l. 7.

(f) To. 4. ep. secr. p. 22.

Pontificia ditio in discrimen adducta a latronibus.

(g) An. 4. ep. cur. p. 207. & to. 4. ep. secr. p. 156. & 157.

(h) Ib.

XXI. Cæsar & alii principes in eos sollicitati.

Ad infringendam porro facilius ejusmodi sicariorum vim non Italos modo principes, (i) verum Imperatorem, Reges, principes alios, ac populos mutuo fœdere in illos obstringere constituit Urbanus (k): misitque ea de causa Petrum episcopum Olysiponensem (l) ad Carolum Imp. ut apostolica ipsi auxilia ad oppugnandos fœderatos grassatores polliceretur, in eosque edicta pontificia exponeret (m), incitaretque Cunonem Trevirensem (n) & Gerlacum Moguntinum (o) archiepiscopos, Wenceslaum Regem Boemiæ, Robertum seniorem comitem Palatinum Rheni, Rodulphum Saxoniæ ducem, Othonem marchionem Brandeburgensem, atque alios imperii principes (p). Cæterum adeo profecit, ut Carolus in Francofurdiensi conventu ad perdendas sociales turmas sese devinxerit, ut Pontifex ipse testatur (q): *Charissimus*, inquit, *in Christo filius noster Carolus Romanorum Imperator semper augustus & Boemiæ Rex illustris, zelo Dei & oppressorum populorum accensus adversus nonnullos impietatis alumnos, depopulatores humani generis in una crudelitate, sed in diversis nationibus congregatos, qui comitivæ vocantur, terras Romanæ ecclesiæ ac imperii prout est notorium, hostiliter invadentes, occupantes, destruentes, & homicidia, sacrilegia, adulteria, incendia, rapinas, aliaque nonnulla genera scelerum abo-*

(i) To. 4. ep. secr. p. 22. 31. 36. 40.

(k) Ib. p. 72. 73. & 258.

(l) Ib. p. 51. & 98.

(m) Ib. p. 96.

(n) Ead. pag.

(o) Pag. 166.

(p) Ead. pag.

(q) An. 4. ep. cur. p. 271.

Decretum in Francofordiensi cœtu in hos bellum.

NOTÆ [1] IN iis, quæ hic narrat Annalista de bello civili Genuensium chronologica ἀκρίβεια desideratur. Neque enim hoc anno pugna ad ducale palatium commissa fuit; sed anno præcedenti Decembri mense, ut diligens rerum Genuensium Annalista Georgius Stella horum temporum æqualis, notat. Quo authore discimus hoc anno externa potius quam intestina arma molestiam Genuensibus intulisse. Cum præsertim Vicecomites per ablegatum suum apertum bellum genti indixerint. Sed non diu post res in has leges composita. Genuenses singulis annis Mediolani dominis quatuor aureorum millia solvant tributi nomine, balistarios quadringentos stipendio Mediolanensium merituros conferant. Ne Genuensium hostibus per terras Mediolanensium, nec Mediolanensium per terras Genuensium transire fas sit. MANSI

abominandorum impudice ac immaniter more infidelium committentes, eliminandos de finibus terrarum hujusmodi intendit de proximo in propria persona cum manu forti procedere, sicut hoc per imperiales literas & solemnes ambassiatores, nuper ad nostram præsentiam destinatos, se de consilio & assensu prælatorum ac principum & magnatum Alemanniæ ac Boemiæ in generali parlamento, in oppido Fraubfordiæ Maguntinensis diœcesis per eum noviter celebrato, se deliberate firmasse nostro apostolatui reseravit, &c. Datum Avinion. XII. kal. novembris anno IV. Carolus pariter Francorum Rex ad latrones, qui grassabantur in Galliis, edomandos se obstrinxit (a), ejusque ac ducum signa secuturis proposita indulgentiarum præmia.

(a) Pag. 243.

XXII. Urbanus sedem Romæ restituere parat.

Contendebat Urbanus vires omnes ad confirmandum hoc fœdus, ut proterris sævis prædonibus pacem, justitiam, sedisque Apostolicæ ornamentum restitueret Italiæ: quod eo magis temporum conditio exigebat, cum fides plurium populorum nutaret, & in Campania pleræque urbes a Joanne Guidotto præside defecissent (b), ac Romani oppressi ab Anglis auxilium pontificium implorarent (c); quare Petrarcha hoc Urbano consilium suggerebat (d): *Lætus sedem tuam*, inquit, *cepete, quam cum semel attigeris, & fortis armatus atrium tuum custodieris, omnia erunt in pace quæ nunc ideo sunt in bello, quia tuum principale atrium non custodis. Et quid multa? perproprie tibi conveniet, quod de tuo atque omnium Domino dictum est; pax enim erit in terra dum veneris, dum loqueris pacem gentibus: & potestas tua a mari usque ad mare. Nec te terreat quod Roma quoque per hoc tempus suas prædonum molestias est passa: rabies nempe barbarica, quæ nunc sacram urbem tentat acephalam, mox ut suum caput illa receperit, non dicam Romam, sed Italiæ claustra prospicere non audebit.* Lubet hic alia annectere, quæ idem auctor magno eloquentiæ apparatu ad transferendæ sedis implendum consilium proponebat (e): *Totus pene orbis, summe patrum, qui Christianus est, uno tibi nunc ore blanditur. Si tua vera est, qua fertur integritas, eventurum spero, ut inter tot adulatores non patienter modo, sed late unum audias reprehensorem; etsi forte aliquid plus minusve quam deceat audieris, fidem laudes, ignorantiam excuses. Hac spe fretus incipio. Cuncta quidem apud Avinionem prospere, magno cuncta consilio geruntur. Dixi: jam laudo. Sic te decet, ut ubicumque fueris, bene ac feliciter universa succedant, & præsentiam tuam virtus ac prosperitas comitentur. Sed dic, oro, quid agit interim sponsa tua? quo consule regitur? quo duce defenditur? quibus comitibus consulatur? Respondebis: immo non tu quidem, qui interrogationem meam, non dubito, placatus atque æquanimis accipis; sed aliquis unus minor & impatientior respondebit: Tu Romano Pontifici legem ponis, aut unam illi sponsam tribuis, cui sponsa est non ea sola, quam intelligis, sed universalis ecclesia? ubicumque ille sibi moram eligit, illic sponsa, illic sedes propria sua est. Non inficior, pater beatissime, neque angusto tibi sedem tuam.* Et infra. *Ubicumque rite colitur Christi nomen, illic sedem tuam esse, nec nego nec dubito. Illud mihi non negetur, quod inter omnes alias singulare tecum aliquid, immo quamplurimum habeat urbs Roma: cæteræ enim omnes suos habent sponsos, tibi quidem uni subditos, sed suis ecclesiis præsidentes; illa vero nullum habet nisi te. Itaque summus in reliquis, in Romana urbe solus es Pontifex, solus sponsus.*

(b) Pag. 99.
(c) Pag. 156. 157.
(d) Petrar. rer. senil. l. 7.

Petrarchæ ad tantum facinus adhortatio.

(e) Id. ib.

Pontificia sedes ubique statui potest.

Singulari titulo Romæ debita.

XXIII.

De illa tua igitur, nec alterius sponsa nexu conjugii spiritualis te interrogo: Quid nunc agit? quo in statu est, quave in spe? Si tu taces, ipse mihi respondebo: Ægra, inops, vidua, miserabilis, sola est; & vestem viduitatis induta diebus ac noctibus flens propheticum illud (f) *canit. Quomodo sedet sola civitas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium, princeps provinciarum facta est sub tributo: totumque per ordinem a principio in finem flebile illud carmen ingeminat. Illis vero maxime fracta voce singultibus fessa subsistit, ubi scriptum est* (g): *Non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus. Omnes amici ejus spreverunt eam, & facti sunt ei inimici. Et iterum* (h): *Idcirco ego plorans, & oculus meus deducens aquas, quia longe factus est a me consolator convertens animam meam. Hic inquam illum profundius suspirat, te significans: nam quis alius consolator, quis convertere animam suam potens, nisi tu, cui & prompta remedia, & sponsæ necessitates ac miseriæ notæ omnes? Et, si quid forte notitiæ defuerit, scitu quoniam te absente abest requies, pax exulat, bella adsunt & civilia & externa: jacent domus, labant mœnia, templa ruunt, sacra pereunt, calcantur leges, justitia vim patitur, luget atque ululat plebs infelix, tuumque nomen altis vocibus invocat: neque tu illam audis, neque malorum piget miseretque tantorum, neque venerabilis sponsæ pias lacrhymas vides, neque illi debitum restituis, qui ut aliis minus dignis ac minus egentibus suos redderes, curiam tuam providentissime vacuasti. Ita populus quilibet suum habet episcopum, populus Romanus suum Pontificem non habebit? & parvæ urbes suorum in amplexibus requiescent, regina urbium semper vidua erit? quodque viduitate pejus dixerim, sponsum suum semper cum aliis habitantem, captumque peregrinis amoribus audiet, nec tenere illum poterit nec videre, qui sui præsentia se & illam gloriosos faceret ac felices.* Sed

(f) Jer. thren. 1. 1.
(g) Ibid.
(h) Ibid.

Ut ex Pontificum absentia urbs fuerit deformata.

XXIV. *Sed quo animo (da, quæso, misericors pater temerariæ devotioni meæ veniam) quo, inquam, animo tu ad ripam Rhodani sub auratis tectorum laquearibus somnum capis, & Lateranum humi jacet, & ecclesiarum mater omnium tecto carens & ventis patet ac pluviis: & Petri ac Pauli sanctissimæ domus tremunt, & Apostolorum, quæ nunc ædes fuerat, jam ruina est informisque lapidum acervus, lapideis quoque pectoribus suspiria extorquens? Si responsum ad hæc omnia non meretur humilitas mea, an non saltem Aggæo prophetæ, immo Sancto Spiritui per illius os loquenti respondebitis tu & fratres tui? quidve omnino respondere poteritis? Numquid tempus, inquit, est vobis, ut habitetis in domibus laqueatis, & ista domus deserta;* Nota sunt & terribilia quæ sequuntur. Illud in primis: *Quia domus mea deserta est, & vos festinatis unusquisque in domum suam, &c.* Et infra: *Denique (quod non caruit evidenti miraculo) egit Christus, ut in Italia esses, dum te absentem nominantibus, sed præsentem sibi vicarium ordinaret, ne quis dissimulationi locus esset; sed tibi & omnibus appareret, decere te summi pontificatus officium exercere ea potissimum in parte terrarum, in qua ille tibi nec speranti utique, nec optanti, nec opinanti equidem non suffragiis hominum, sed sola Dei providentia contigisset: atque ubi ex humili ad summum sine medio conscendisti, illic e summo humilibus sine medio consulendum, insolentibus resistendum; quod nec usquam terrarum melius fieri potest, nec alibi, quam in sua urbe gloriosius Romanus Pontifex in actum largitori placitum datam sibi divinitus transferre potentiam: quamvis enim bonum opus ubique laudabile, nusquam tamen aptius fieri constat, quam dum in sua sede sedet opifex. Tu quidem orthodoxæ fidei magister, actuumque opifex piorum: sedes tua ubivis; sed antiqua, ut dixi, & vera & propria, & publice utilis & universo expediens Roma est. Itaque huc rem verto, longumque sermonem ad hunc exitum deduco, ut Urbanus Urbem, Romanus Pontifex Romam petat: locum Deo gratum, hominibus venerandum, piis optabilem, rebellibus [dum tu ibi fueris] formidandum, reformando orbi & regendis rebus idoneum.* Et infra: *Mentem subeat esse te quidem episcopum urbis Romæ, illos autem,* nimirum Cardinales, *vel Romanæ telluris episcopos, vel in Romana urbe presbyteros aut diaconos: nec decere ecclesiam Petrique sedem originibus vestris, sed origines vestras illi cedere, illam sequi; nec honestum catholicis atque ecclesiasticis viris esse carnalium uncis affectuum ab officio retrahi, quos pagani fregerint ac spreverint. Proinde persuade illis (nam tibi jam persuasum spero) Romam petere, ubi & rerum copia & qualitas ea est, quæ facile impetret, ut externa non cupiant.* Et infra.

Templa diruta.

XXV. *Unum silui, sive ad extremum distuli, quod primum esse potuerat. Nosti quo in statu Christiani tui sint per orientem: quin & propinquius malum est. Non audisti ut inermes Asiæ populi, quos nostra desidia fortes facit, atque in primis olim Phryges, Turci hodie, miseram Græciam sine fine diripiunt, & Ægæo sparsas Cyclades populantur? quæ & si longis erroribus obstinatæ pervicaciæ justas pœnas dent, inde tamen ad nos verosque catholicos est transitus. Jam Cyprus, Creta, Rhodus, Eubœa viciniorque nobis tentatur Achaia & Epirus: jam Calabrum litus, flentis Græciæ mæstissimas voces trepidis auribus accipit. Sic nunc itaque fides Christi, ut vides, ad orientem periclitatur: tu ad occidentem sedes. Adhuc, o maxime dux nostrorum & Pontifex animarum, qui ut tuum munus impleres (nisi fallor) pridem surrexisse debueras, teque vel solum difficultatibus obvium ferens non Romam modo, sed Constantinopolim perrexisse. Quamquam solus esse non potes, Christus ipse, cujus res agitur, tecum erit, & Christi acies quocumque jeris te sequetur.* Et infra: *Ubique (fateor) utilis, sancta ubique & venerabilis præsentia tua est. Sed quid quæso, quid Rhodanus, quid Sorgia, & Ruentia tui egent? quis tibi suorum protegendus? quis hostium comprimendus? egent tui Jonium & Ægæum & Hellespontus & Propontis & Bosphorus. Quid hic igitur monstri est, non possum satis hoc quærere. In oriente pugnatur: tu quid agis in occidente spiritualium dux bellorum?* Et infra. *Certe nisi jam hinc prospicis, nisi occurris, actum est: pudendam nobis Christiani nominis illis in partibus ruinam, & prorsus indignam ac miserabilem audiemus: quæ (ut dixi) non Christi, qui est injuriæ inaccessus; sed nostra jactura est: nostra socordia, noster pudor, qui jam tantus ibi est, ut an major esse possit, in dubio sim.*

Propositum discrimen a Turcis imminens.

Per Græcos calcatos transituros ad Latinos.

Nescio an pejus sit amisisse Jerusalem, an ita Byzantium possidere: ibi enim non agnoscitur Christus, hic læditur, dum sic colitur. Illi hostes, hi schismatici pejores hostibus. Illi aperte nostrum imperium detrectant, hi verbo Romanam ecclesiam matrem dicunt: cui quam devoti filii sint, quam humiliter Romani Pontificis jussa suscipiant, tuus a te ille datus patriarcha. Illi minus nos oderunt, quia minus metuunt: isti autem totis nos visceribus & metuunt & oderunt: constat, quia nos canes judicant, & si loquendi libertas affuerit, canes vocant. Interfui ego solemni die, dum Romano ritu missa celebraretur: Græcus quidam homo non illiteratus, sed multo maxime stultus, atque arrogans exclamavit: Ego non possum pati, inquit,

Græcorum in Latinos infanda odia.

La-

Latinorum nugas. Quod verbum intellectum si fuisset a populo, non impune, ut auguror, tulisset. Sed sic est, sic de nobis sentiunt; & basilicas suas si quis e nostris introierit, quasi humano sanguine aut fœdo facinore violatas reconciliant & expurgant. Et hæc quidem Romana ecclesia diu novit & passa est: quod an desidia, an torpor, an patientia mereatur, cum tam facile dilui possit hoc dedecus, judicandum linquo aliis. Certe nos nostrosque hostes, a quibus nunc Jerosolyma detinetur, magnum æquor interjacet: itaque cum illis, ut res nostræ & illorum sunt, non parvus est labor; unde fit, ut dilationem nostram impotentia forsitan excuset, quamvis impotentiæ non nisi ex nostris dissensionibus exortæ excusatio nulla sit: inter nos autem & hos Græculos nihil est medium nisi noster sopor ac nostra segnitiee, quibus ut odii plurimum, sic nihil est virium, nilque ibi volentibus negotii est. Duobus Italiæ populis sponsor sim, si tu bene velle cœperis, brevi eos non junctos modo, sed unumquemque per se vel imbelle illud imperium eversuros, vel ad jugum matris ecclesiæ deducturos: quo magis magisque conniventiam hanc stupeo, nec satis intelligo quid ita res maximæ negliguntur, cum minimarum tanta solicitudo sit hominibus: & licet his omnium Christianorum publicus pudor sit, tamen in omni exercitu male rem gerente ducum pudor est maximus. Et infra.

Petrarchæ consilium de Græcis subiiciendis.

Romane Pontifex dux Christianorum, Roma te suum sponsum, Christianitas suum ducem vocat altis vocibus non ad requiem, sed laborem, ad quem homo nascitur: neque ad pacem, sed ad bella reposceris, in quibus tamen bellis temporalibus æterna pax animæ & multorum salus & gloria tua est. Tuum est eligere quo in statu mori velis. Tui prædecessores Avenione ibi sedem elegere: quo consilio, ipsi viderint. Et infra. *Quod si eos natalis zonæ vicinitas movit, fuit in illis forsan excusabile terram spectantibus, & terrena meditantibus: tibi autem longe aliter nutrito, longeque aliter assumpto, longe aliter sentiendum: tua non hæc aut illa pars terrarum, sed totus orbis est patria, immo exilium, ut dixi: patria autem cælum, hujus tamen exilii sedes Roma non quidem sola, sed sanctior gratiorque illi, qui te hinc dum volet, in patriam revocabit.*

Assurge animis, & vilia disce contemnere. Magno recepisti, nec parva [fateor] repetuntur. Apertum tibi miraculum divinitas fecit: nunc tu illi miraculum fac apertum, ut de tam profundo ecclesiam suam eruas: neque enim parvi miraculi res fuerit, tot jam radicatos animos inde convellere! fiet autem haud difficile, nisi tu ibi etiam radicatus sis. Et infra: *Fama est, esse palatii tui partem, quæ Roma dicitur, quam ingressus sponsæ te reddidisse totumque prorsus implesse Romani Pontificis officium videare. Noli tum domino tuo ludere, frustra fallaciunculis tentatur.* Et infra.

De Palatio Avinionen.

Cum ad tribunal Christi ventum erit, ubi non tu dominus & nos servi, sed unus ille dominus & nos conservi omnes erimus, & infra, *quid responsurus es Domino? aut quid dicturus Petro? Ego, inquiet, justo metu crudelissimi Neronis fugiens, Domini increpantis occursu Romam redii ad supplicium & ad mortem: te quis Nero quisve Domitianus expulit? quis mortis aut supplicii metus tamdiu exulem fecit? quid quæso nunc Romæ fit? quid mea domus? quid sepulchrum? quid populus meus agit? An mihi non loqueris? an quæ te percunctor ignoras? unde vero mihi nunc redis, an & tu ad Rhodanum exulasti? qui si te ibi forsitan natum dicas, an non ego natus alibi, sed uterque nostrum aliam nascendo, renascendo aliam patriam nactus erat? itaque sciens ego divinitæ voluntatis Romæ postposui Galilæam, ac tu Romæ Rhodanum prætulisti.*

Patriæ amor Numinis amore ejiciendus.

Hæc ego, pater clementissime, fide pura, stylo humili dictaverim, sisus tibi amariusculam veritatem, quam melliculas blanditias gratiorem. Si erravi, aut si sanctitatem tuam mea libertas offendit, flexis animæ poplitibus veniam peto. Tu vero nunc, rejectis consultationibus vanis, tecum cogita, tecumque delibera, an quod superest temporis, in cœno Avinionensi agere malis; an Romæ, quæ tota caro & sanguis est martyrum: an in saxo illo & in illa ventorum patria, quam nunc colis, an in Vaticano potius sepeliri eligis, locorum omnium nostri orbis sine ulla comparatione sanctissimo. Ad extremum in die ultimi judicii an resurgere malis inter Avinionicos peccatores famosissimos nunc omnium, qui sub cælo sunt; an inter Petrum & Paulum, Stephanum & Laurentium, Silvestrum & Gregorium & Hieronymum & Agnetem & Cæciliam & tot millia sanctorum, vel in Christi confessione feliciter quiescentium, vel pro Christi fide felicius peremptorum, &c.

Ut Roma Avenioni præferenda.

XXVI.

Non his modo stimulis Petrarcha Urbanum urgebat, ut Romæ sedem Apostolicam redderet, verum etiam nonnulli viri sancti divino instinctu afflati id suadebant (a). Quibus excitatus, demum publico edicto abitum e Galliis promulgavit, ut narrat his verbis ejus vitæ author: *Per idem tempus præfatus Urbanus Papa publicavit seu manifestavit suam intentionem super accessu suo & translatione curiæ versus Romam, destinavitque certos nuntios tum Viterbium, ubi primo declinare & aliquamdiu morari intendebat, quam Romam causa disponendi & ordinandi necessaria, reparandique sua palatia, & libratas pro dominis Cardinalibus dividendi: & ad hæc assi-*

(a) *MS. arc. Vat. de schis. to. 4. pag. 125. Et Wad. hoc anno in annal. nu. 11.*

Promulgat Urbanus repetiturum se Romam.

assignavit seu ordinavit terminum tempus paschale immediate post secuturum. Extant de his literæ Urbani (a) tum ad Ægidium Cardinalem legatum scriptæ (b), ut Viterbiensem arcem necessario apparatu instrueret, & Gaucelino de Pradalho pro instaurando palatio Romano misso adesset (c): quo argumento ad patrimonii B. Petri præsidem, ad canonicos basilicæ Vaticanæ, ad senatum populumque Romanum aliæ sunt datæ (d). Prorupere his auditis Romani (e) in festas lætitiæ voces, conceptumque pectoribus gaudium multis significationibus profudere, misereque oratores, ut promptissima pollicerentur obsequia.

(a) To. 4. ep. secr. pag. 265.
(b) Ib. ep. secr. pag. 131.
(c) Pag. 135.
(d) Sup. p. 135.
(e) Pag. 167.

Italorum erga illum officia.

Obtulerunt vero insignes Italiæ populi, qui maritimis viribus præstabant, Urbano triremes, ut ipsum reveherent. Marcus quidem Cornelius dux Venetorum decem apparaturum se pollicebatur (sed ex iis tantum quinque Pontifex admisit,(f) tres Joannes e comitibus Pisarum (g), Gabriel Adurnius Genuensium (h) duces plures alias ornaturos spondebant, quibus a Pontifice actæ gratiæ. Parati erant etiam Galli Christi vicarium cum egregio comitatu terrestri itinere in Romanas sedes reducere: ac Joannes Armaniaci comes alterius ejus nominis comitis filius operam suam supplex deferebat. Certabant quoque officiis in Urbanum duo Imperatores, Carolus nimirum Romanorum & Philippus princeps Tarentinus hereditario Balduini II. jure Constantinopolitanus, ac Pontificem se stipaturos pollicebantur: in quos Pontifex ita se gessit, Philippum quidem ulterius progredi vetuit, ne ipsum tamen Romam ingressurum conveniret, permisit (k).

(f) Eod. to. 4. ep. secr. pag. 143.
(g) Ib. p. 165.
(h) Pag. 158.
(i) Pag. 168.

Duo Imperatores illum se stipaturos pollicentur.

(k) Pag. 147.

Commendanda vero Caroli Romanorum Imperatoris studia in Urbanum fuere: cum enim is in colloquio Francofurtensi de publica pace restituenda Italiæ sumpsisset consilium, a Pontifice flagitavit, an mallet, ut præiret cum exercitu, an sequeretur. Cui respondit Urbanus (l) satius videri, ut viam ipsi muniret, atque Italiam prædonibus purgaret.

(l) Pag. 167.

Urbanus, &c. charissimo in Christo filio Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto salutem, &c.

Caroli ad eundem legatio.

Venerabiles fratres nostros Petrum Ulixbonensem & Lambertum Spirensem episcopos, ac dilectum filium Joannem cantorem Vratislaviensis ecclesiæ, a tua reversos præsentia admodum lætanter recepimus, tanquam nobis expectatam lætitiam reportantes. Ab ipsis quidem audivimus votivam deliberationem imperialis sublimitatis, suorumque principum, ac aliorum nobilium factam in parlamento in Frankefordia celebrato; quam tanto lætiori mente suscepimus, tantoque proinde devotiores gratias ei, qui ubi vult spirat, exolvimus, quanto deliberationem ipsam Deo magis acceptam ac reipublicæ magis utilem & necessariam existimamus. Cum itaque restet super ipsius deliberationis executione procedi, tuaque magnitudo devota nostrum beneplacitum duxerit requirendum, utrum velimus, te cum tua potentia in Italiam præcedere nos vel sequi; nos ignorantes quo tempore imperialis magnificentia ad hoc possit esse parata, licet expedire credamus, quod nos præcederes, si posset esse, ut tutum & pacificum faceres iter nostrum, & propterea certum tempus tibi præfigere non audentes serenitati tuæ, deliberatione matura præhabita, nostrum propositum referimus, videlicet nos firmiter deliberasse, impedimento cessante, de mense maji proximo secuturi arripere iter nostrum, illudque versus civitatem Viterbiensem adeo assiduis continuare dietis, quod infra ipsum mensem speramus nos ad civitatem eamdem, ubi aliquandiu manere proponimus, duce Domino, perventuros: & tam in civitate ipsa quam in urbe multa facimus præparari, ac etiam reparari: & hic per nostros officiales & familiares, ac alios de Romana curia disponi facimus disponenda. Tua vero pietas circumspecta consideret gravissima mala, quæ per illas gentes comitivarum nequissimas perpetrantur, ac pericula multa & merito formidanda, quibus terræ Romanæ ecclesiæ & imperii, & inter alia civitas Januensis, cujus statui per tuam vicinam & festinam præsentiam poterit facilius subveniri, dignetur iter suum, quod Deus prosperum faciat, quamcito magis poterit festinare: Nos enim illa, per quæ dictum iter tuum ad præsens juvare possumus, videlicet de indulgentia & decima, nec non requisitione auxilii charissimi in Christo filii nostri Ludovici Regis Unguriæ illustris, ac exhortatione quorundam tuorum majorum principum duximus concedenda, per dictosque episcopum Spirensem & cantorem confectas super iis literas apostolicas destinamus. Dat. Avin. III. kal. novembris anno IV.

Datum illi consilium ut præiret cum exercitu.

XXVII. Bernabos exinde terrorem concipit.

Perculit non levi terrore is Caroli Imperatoris apparatus Bernabonem Vicecomitem Mediolanensem, qui proferendæ tyrannidis desiderio novas assidue turbas miscebat: utque arrogantia erat turgidus superbas in Imperatorem voces, a quo Mediolanensi præfectura deturbari metuebat, profudit. At Pontifex, ne hominis rabiem efferaret, suasit Carolo (m), ut prætermissis Bernabonis ampullis minacibus, non phaleratis, sed nudis ac simplicibus verbis de Pontifice ad urbem redeunte stipando consilium exponeret, atque interea fœdera cum urbibus imperio obnoxiis de excindendis prædonibus confirmaret. Bernabonem vero Pontifex ipse

(m) Eod. to. 4. ep. secr. pag. 153.

ipse, ut author Imperatori fuerat, tuendæ inter Christianos pacis studio, cum non ulciscenda armis Mediolanensis tyranni arrogantia, sed dissimulanda injuria esset, ut religioni ac divini Numinis gloriæ consuleretur, blandis literis mulcere studuit, ne publicam pacem novo bello turbaret: de missis ab eo obsequiis gratias egit: laudavit Ambrosium nothum filium a turmis prædatricibus abduxisse: significavit (a) Caroli Imperatoris eximia studia, qui vicarium Christi ad urbem redeuntem stipare cuperet; oblatum liberum per Mediolanensem principatum commeatum gratissimum se habere addidit; denique professus, se pro redintegranda ipsum inter & Genuenses amantissimi arbitri partes suscipere paratum, non levi dolore affectum se innuit, cum nondum justis votis adversæ partes respondissent.

(a) Ib. p. 160.

Leniter cum homine efferato actum.

XXVII. Nec Liguriæ modo tumultus ob Bernabonis Genuensem rempublicam sibi subjicere molientis, cujus dominatu ipsum antea potitum vidimus, ambitionem nondum sopiti erant; verum Galeatius illius frater, subacta Pedemontii parte, ad reliquam occupandam inhiabat: quæ ditio cum ad Joannam Reginam Siciliæ spectaret, Pontifex Imperatorem rogavit (b), ut illi veluti clienti suæ, Provinciæ scilicet, Pedemontii, & Folkarquerii nomine, subsidio accurreret: *Imperialem*, inquit, *excellentiam affectuose rogamus, quatenus præfatæ Reginæ, quæ pro dicto*, nimirum Pedemontii, *ac Provinciæ & Folkarquerii comitatibus tua vassalla existit, digneris de opportuno remedio providere. Dat. Avin. III. non. junii anno IV.*

Galeatius Pedemontium occupat.

(b) Ib. p. 98.

Nec defuere pontificiæ curæ tuendæ Siculi regni amplitudini, quæ cum ob prodigas ejusdem Joannæ ac Ludovici olim viri donationes imminuta ac labefactata fuisset, Urbanus illas omnes rescidit, (c) atque perperam alienata ad Siculam coronam revocavit, cum hæc, ut ait, injuste attentata essent. Gerebat porro tum in Siciliæ regno legati apost. partes Ægidius Cardinalis (d), cujus legatio ad annum est extracta (e) isque plures ad componendum Siciliæ statum sanctiones edidit; quæ cum invidorum malevolentia spernerentur, Pontifex Joannam Reginam monuit, ut eas servandas curaret (f), atque ad publicam rem constituendam incumberet (g), ac prudentia insignes viros, rerumque gerendarum peritia exercitatissimos ad consilia sanctiora adhiberet (h).

(c) An. 4. ep. cur. p. 219.
(d) To. 4. ep. secr. p. 23.

Editæ in Neap. regno ab Ægidio constitutiones.

(e) Pag. 92.
(f) Pag. 84.
(g) Ib. p. 93.
(h) Pag. 22.

XXIX. Hoc anno confecta expeditio a Rege Poloniæ in Russiam, qua illius pars magna Lithuanis erepta est, ut hisce verbis refert Michovias (i): *Rex Casimirus, valido exercitu ex universo regno Poloniæ generali expeditione contracto, anno Domini MCCCLXVI. post festum Joannis Baptistæ terras per Lithuanos quindecim annis occupatas recuperavit Brestensem, Lucensem, Chelmensem, & Belsensem.* Subdit author, ducem Georgium, qui Belsensem ditionem occuparat, fregisse blanditiis Casimiri arma, ac non modo illius liberalitate Belsensem ditionem accepisse, verum Chelmensem etiam præfecturam obtinuisse. Eadem Cromerus (k): Casimirum Regem promovisse exercitum in Volyniam sive Vualdimiriam; cumque nemo illius conatibus se opponeret, Luscum, Vualdimiriam, & Olescum arces in suam potestatem redegisse. Similiter duxere in Lithuanos infideles Christianas acies equites cruciferi, (l) duce Vinricho ordinis magistro, geminaque excursione populatio late hostium agris illata: sed Keystutus dux silenti agmine onustos præda milites abeuntes secutus, amissorum partem recuperavit. Ac tum Vinrichus contractis copiis tertiam irruptionem fecit in Lithuaniam, eamque late ferro flammaque est pervagatus. His aliisque egregiis facinoribus in fidei hostes editis promeruere Cruciferi, ut ipsos Pontifex Carolo Imperatori commendaret (m): *Quid*, inquit, *amoris quidve favoris & gratiæ ordo B. Mariæ Theutonicorum murus Christianitatis tutissimus & Christianæ fidei propagator mirabilis, & infidelium impugnator magnificus in conspectu catholicorum principum & totius Christiani populi mereatur, prudentissima tua serenitas, gesta grandia personarum ejusdem ordinis rumoribus frequentibus audiens, agnoscit plenius & discernit: & propterea super ipsius ordinis commendatione & recommendatione apud te sermonibus nostris insistere superfluum reputamus, &c.*

(i) Michov. l. 4. c. 21.

Polonorum in Lithuaniam expeditio.

(k) Cromer. l. 12. in Casimir.

(l) Michov. l. 4. c. 28.

Cruciferorum ingentia facinora.

(m) To. 4. ep. secr. p. 47.

Eorum Elogium.

XXX. Eodem anno reducendi in concordiam Castellæ & Aragoniæ Reges studio permotus Dei vicarius, Guillelmum episcopum Cicestrensem Apostolicæ sedis internuntium in Hispaniam misit (n), instruxitque authoritate ad dissolvendas sententias, inducias imperandas pacta ad belligerandum fœdera rescindenda, adversantes quacumque dignitate præditi essent comprimendos: utque illi finitimorum Regum gratiam in perducenda re ardua conciliaret, Petro Lusitaniæ (o), Carolo Navarræ (p) Regibus, Eduardo Aquitaniæ & Walliæ principi eundem internuntium commendavit, rogavitque ut una cum ipso ad conciliandum Castellanum inter & Aragonium pacem operam navarent. Superior quidem viribus Castellanus, qui ingenio præferox, & vindictæ cupidus inaudita crudelitate hostilis sanguinis siti ardebat. Aragonius vero una cum Henrico Trastamaræ comite Castellani Regis fratre spurio colluviem militum, quæ Gallias diu vexarat, spe prædæ alliciebat in auxilium.

Internuntius in Hisp. missus.

(n) To. 4. ep. secr. p. 42.
(o) Ib. p. 44.
(p) Ead. pag.

De pace agitat.

Pontifex itaque Petrum Regem Aragonum ad pacis amplectenda consilia sollicitavit (a), atque Alienoram Reginam (b) & Joannem majorem natu filium ducem Gerundensem (c), ut Petrum ad ea impellerent, ussit: tum etiam Petrum Castellanum ad clementiam inflectere hisce literis nisus est (d).

(a) Ead. to. 4. ep. secr. pag. 43. (b) Ead. pag. (c) Ead. pag. (d) Ead. pag.

Urbanus &c. charissimo in Christo filio Petro Regi Castellæ illustri salutem, &c.

Ad eam Castellanus sollicitatur.

Tangat, fili charissime, cor regium dominus Deus tuus, ut post tot strages, ærumnas, & calamitates, quas amara dissensio inter te & charissimum in Christo filium nostrum Petrum Regem Aragonum illustrem continuata diutius jam produxit, ad pacis dulcedinem revertaris. Mitiget amodo tuæ mentis pietas & filialis devotio dolares immensos sanctæ Romanæ ecclesiæ matris tuæ, quæ diu sentiens, duos tam magnificos filios, quos habere debet contra hostes Christi & Christianæ fidei pugiles, invicem collidentes, eo gravioribus dolorum stimulis pungitur, quo ex remediorum salubrium, quantum ad ipsam pertinuit, medela sæpe adhibita optatæ curationis effectus, quem expectabat desiderabiliter, non advenit. Ea propter pietatem tuam rogamus, hortamur, & obsecramus per aspersionem sanguinis domini Jesu Christi, quatenus diligenter attendens, quod omnia bona in pace concrescunt, quodque in tranquillitate ejus devotius colitur A&or pacis; ac convertens ad mansuetudinem quod videtur dispositum ad vindictam, animum regium ad pacis bonum & unitatem concordiæ cum præfato Rege Aragonum habiliter & disponas, taque malorum cumulis velis pacificum finem dare. Ut autem quod avide cupimus, facilius Domino præstante proveniat, venerabilem fratrem nostrum Guillelmum episcopum Cicestrensem Apostolicæ sedis nuncium, virum utique circumspectum & fidelem, ornatum scientia pacis & amicum, de cujus fide merito confidere poteris, ad tuam & ejusdem Regis Aragonum præsentiam destinamus; ut tanquam pacis angelus vice nostra a te præfatoque Rege causas irarum

XXXI. Spreto consilio pontificio sibi parit exitium. Gallorum in Hispan. expeditio.

& odiorum evellat & auferat, & pacis optatæ fœdera salubriter interponat, &c. Dat. Avin. non. februarii anno IV.

Non usus est Apostolicis consiliis Rex Castellæ, seque in exitium conjecit, ut videbimus. Cæterum traductæ sunt ineunte anno e Gallis in Aragoniam fœderatæ veteranorum militum turmæ, ducibus Bertrando Guesclino Armorico bello clarissimo & Hugone Carbolajo Anglo, conversuræ ferrum in Granatenses Mauros, si Castellanus pacem cum Aragonio constitueret; vel si respueret illius scelera ulturæ, ac præcipue Blancæ Reginæ necem. His succinctus Henricus comes Trastamaræ irrupit (e) magno apparatu in Castellam, & Calagurrim deditione cepit. Quo successu elatus Bertrandi Guesclini consilio regium nomen arripuit, suosque duces magnis præmiis petendis ex hoste affecit. Concitati tum novarum rerum studio Castellani, ac sui Regis crudelitatem exosi, spurii fratris imperiis sese addixere (f). Quibus de causis perturbatus Petrus, jam amissis amicis, quorum plerosque necaverat, vagus & anceps an suorum fidei an virtuti crederet, nec tamen sævitiæ immemor Joannem Tovarium illius fratrem, qui Calagurrim dediderat, interficit; ac præsidia omnia ex urbibus & arcibus, quas Aragonio multis laboribus eripuerat, detrahit & ad se redire jubet: atque ita momento amissa, quæ scelere pluribus annis parta.

(e) Sur. l. 9. annal. c. 163. Marian. l. 17. c. 7. Walf. in Eduar. Froiss. hist. l. 1. & alii.

Henricus comes Regem se Castellæ dicit.

(f) Ib. c. 8.

Castellanus momento deserit quæ tot bellis eripuerat Aragonio.

Recepit sua ea ratione Aragonius, conjecto in Castellam civili bello, ac felices successus Pontifici significavit: de quibus illi Urbanus gratulatus, ut gratum Deo animum præstaret, regiisque virtutibus exornaret, hortatus est (g): *Lætanter*, inquit, *admodum intelleximus, serenitatem tuam suorum bonorum recuperatione lætari: id enim optare debemus, ut quisque teneat quod suum est, & suis finibus contentetur. Sed tu, fili charissime, successus prosperos tuos a divina gratia recognosce, Deo vero, non nomini tuo gloriam dando, & te illi gratum & humilem exhibendo, ut semper serves & servari facias justitiam & æquitatem, & veram pietatem & misericordiam non relinquas: & Romanæ ecclesiæ matri tuæ semper te reverentem exhibeas & devotum, ejus & aliarum ecclesiarum libertates & jura effectualiter conservando & etiam adaugendo: ut ille, in cujus manu sunt omnia regna, solium tuum in hac vita solidet & confirmet, & tandem cælestis regni te faciat participatione gaudere, &c. Datum Avinione x. kalendas julii anno IV.* Sperabat Aragonum Rex partem Castellæ adjungere ditioni suæ, ut cum Henrico convenerat: sed officiorum verbis, extrahente rem eodem Henrico, atque idoneo tempore id se præstiturum spondente, delusus est.

Aragonensi gratulatur Urbanus.

(g) To. 4. ep. secr. p. 210.

XXXII. Petri Regis fuga in Lusitaniam.

Quod ad Petrum Castellæ Regem attinet; destituentibus omnibus quem cælestis favor deseruerat, thesauris una cum filiis triremibus impositis, in Lusitaniam abscessit. Cum Henricus Trastamaræ comes matris ac fratrum cruorem vindicaturus, suscepta Olgis regni corona, populos in sui obsequium adegit (h), ac Petrum Regis Lusitani filium sibi devinxit adeo, ut longinquiora perfugia quærere Petrus Rex extorris coactus sit. In Gallæciam profectus, Compostellam Sueri archiepiscopi & Petri Tolerani decani sanguine manus cruentavit: classeque instructa Bajonam Anglica, Aquitanica, Navarrica auxilia conquisiturus applicuit; de quo hæc

(h) Marian. sup. c. 17.

hæc tradit Urbani vitæ author anonymus (a): *Per eadem tempora, cum Petrus Rex Castellæ in suos inhumaniter desæviret, nunc unum jugulando, & quemque suis bonis spoliando, & alias generaliter eos persequendo; ejusque furore perterriti quamplurimi a suo regno exularent, essetque odium innatum immo irradicatum inter eos saltem pro majori parte, fuit tractatus habitus, ut expelleretur a regno suo: in quo consentientibus multis tam nobilibus quam ecclesiasticis & particularibus, fuit vocatus, introductus, & admissus in Regem Henricus Comes de Trastamara suus frater naturalis qui pro tunc, a facie ejus fugiens, tanquam profugus hinc inde vagabatur. Qui satis cito sequaces multos habuit, & quasi ex toto obtinuit dictum regnum: & cum dictum Petrum Regem persequeretur, & ille pro tunc non haberet, ad quem confugeret, cum per prius fuisset omnibus plusquam hostis & capitalis inimicus, clam habuit regnum ipsum deserere: venitque ad Regem Angliæ & Odoardum principem Walliæ, ac Aquitaniæ primogenitum suum, thesauros innumerabiles secum ferens, petens eorum consilium & juvamen.* Henricus vero æmulus Lusitanum & Granatensem Reges sibi obstrinxit: tum, celebratis regni conventibus, perfecit, ut si quid sibi humanitus accideret, Joannes filius paterni regni heres pronuntiaretur. Hactenus de Castellæ turbis, quæ iterum recrudescent.

(a) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Deinde ad Aquitanum profugit.

Henricus Rex solium suum firmat.

XXXIII. Claudimus hujus anni periodum iis, quæ de creatis ab Urbano Papa Cardinalibus traduntur in memoratis ejus vitæ gestis (b): *Eodem*, inquiunt, *anno qui pro tunc currebat MCCCLXVI. dictus Urbanus Papa die XVII. mensis septembris, qua fuit feria sexta quatuor temporum, tres creavit novos presbyteros Cardinales, videlicet dominos fratrem Gullelmum Sudorii diœcesis Tutelensis ordinis Prædicatorum, tunc episcopum Massiliensem**: *Anglicum Grimoardi fratrem suum, tunc episcopum Aventonensem supra nominatum; & fratrem Marcum de Viterbio Italicum, tunc generalem magistrum ordinis Minorum.* At Felix Contelorius (c), quod ad Anglicum attinet, e fratre nepotem ex libro obligationum affirmat: verum constat Cardinalium, qui defuncto Urbano ad eum scripsere, testimonio (d) illius germanum fratrem extitisse.

(b) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Cardinales creati ab Urbano.

* Anglicum

(c) Contel. in Elench. Cardd.

(d) Ext. cor. lit. in reg. lit. Card. sede vac. Urb. V. pag. 1.

Illu-

I. ILluxit annus salotis humanæ millesimus trecentesimus sexagesimus septimus indictione quinta Romanæ ecclesiæ totique Italiæ summi Pontificis adventu felix: in cujus describendis itineribus gestorum ipsius authorem docem sequemor. Invisere prius constituit Urbanus Montempessulanum, in qua primum urbe humanioribus literis fuerat perpolitus, eamque magnificis religiosis ædibus ornaverat, ut laudatos scriptor narrat (a): *Circa principium*, inquit, *anni LXVII.* labentis nimirum hujus seculi, *ivit ad Montempessulanum causa videndi & visitandi monasterium, quod in honorem sanctorum Benedicti & Germani a solo suis magnis sumptibus ædificaverat, & solemniter dotaverat pro sustentatione certi numeri monachorum, jam per eum ibidem instituti & ordinati partim ut divinis insistant officiis, & partim in literarum studiis vacent pariter & intendant. Ipse enim pro tunc in propria altare majus ecclesiæ hujusmodi monasterio consecravit, magnis privilegiis decoravit, & multis reliquiis, ornamentis, & jocalibus pretiosis adornavit.* De SS. Benedicti & Germani reliquiarum portione eo transferenda extant literæ pontificiæ (b), meminereque publicæ tabulæ monasterii S. Victoris (c) de constructa ab Urbano apud Montempessulanum ecclesia sanctis Benedicto & Germano sacra, atqoe ara illius principe sacrata solemni pompa, excitatoque in eadem urbe collegio duodecim medicorum, ac magnis vectigalibus aucto.

(a) *Gesta Urb. apud Bosq.*

Urbanus Montempessulanum adit.

(b) *An. 3. ep. cur. p. 198. & 199.*

(c) *Tab. monast. S. Victoris apud Mass. & gesta Urb. V. apud Bosq.*

II. Lustrato Montepessulano Avenionem reversus Pontifex, itineri ad urbem se accinxit: nec leves illi difficultates in contrariis Regum & principum, ac præcipue Caroli Regis Francorum, Cardinalium, & aulicorum voluntatibus superandis se objecere, quas describit Petrarcha: (d) *Ante alios*, inquit, *inclytus Rex Francorum ecclesiæ filius, qui devoto quidem, sed juvenili amore matrem cupiens propinquam, nec considerans quanto honestius ac melius absutura esset, ad te abitum meditantem quos potuit laqueos direxit, quibus sacros pedes apostolicos ad omne pium sanctumque opus paratissimos implicaret; doctum scilicet ac disertum ut perhibent, quemdam virum, qui coram te ac fratribus tuis cupide nimis audientibus verba faciens, in eo partem maximam suæ orationis assumpsit, ut cœlotenus suam Galliam attolleret, Italiamque deprimeret.* Refregit hominum voluntates Pontifex contrariæ divinæ voluntatis indiciis, aprilique exeunte se ab Avinionensibus amplexibus divulsit.

Redit Avenionem.

(d) *Petrar. rer. senil. l. 9. ep. 1.*

Convenitur a Franco Rege.

Tentatur ut Gallus hæreat.

Eodem anno, scilicet LXVII. inquit vitæ Urbani scriptor (e), *die ultima mensis aprilis præfatus Papa recessit de Avenione, gressus suos dirigens versus Romam.* Quinque Cardinales hæsisse Avenione, sed nulla exornatos authoritate a Pontifice, refert author, qui ad Guilielmum Nangium appendicem adiecit. *Et cum applicuisset Massiliam, declinavit ad monasterium S. Victoris, cui dudum præfuerat, quod cum prius esset vetustate consumptum, minaretùrque ruinam in multis, a quo ad papatum assumptus fuerat, multimodie fecerat renovari & reparari, murisque ac turribus altis circuiri & fortificari: magnis etiam privilegiis decoraverat, & multis adornaverat reliquiis, jocalibus, & ornamentis pretiosis. Ibidem insuper existens, die videlicet duodecima mensis maji anni prædicti, assumpsit in presbyterum Cardinalem Guillelmum de Agrifolio decretorum doctorem, tunc sedis Apostolicæ notarium, jam sacerdotem: de quo non modicum quamplurimi fuerunt admirati, cum esset juvenis, nondum attingens annum XXVIII. ætatis suæ & de ejus promotione saltem ad illum statum pro tunc nullatenus speraretur. Sed ad hoc faciendum motus fuisse dicitur consideratione domini Guillelmi de Agrifolio senioris tit. S. Mariæ in Transtyberim presbyteri Cardinalis, cujus ipse Papa socius & familiaris fuerat, cum in minoribus existebat; & qui post Deum suæ dictæ assumptionis dicebatur fuisse præcipuus promotor & author, cujus dictus dominus Guillelmus nepos existebat: qui etiam in studio in quo a sua adolescentia usque tunc versatus fuerat, bonæ famæ, vitæ laudabilis, & conversationis honestæ, & inter alios suos coætaneos satis esse sufficiens communiter ferebatur, eratque speciosus forma, statura decorus, & alias bene dispositus ad omne bonum.* Si quas tum is virtotes præ se ferebat, diro postea flagitio labefactavit: inter præcipuos enim schismatis antesignanos Clementem pseudopontificem secutus, Dei ecclesiam accerrime oppugnavit, uti suo loco lugebimus. Quanto vero magnificentiæ apparatu effusaque civiom gratulatione Urbanus Massilia fuerit exceptus, ac memorabile in ea ipsius dictum, e Petrarcha libet decerpere, qui hisce verbis Pontificem alloquitur. (f)

(e) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

Massiliam petit.

Monasterium S. Victoris ab eo instauratum.

Guillelmus de Agrifol. creatus Card.

Nuper dum Massiliam peteres, pietate non dubitem urgente, ac desiderio revidendi religiosum illum atque humilem nidum, unde hinc cœlesti providentia, hinc tua virtute quasi duabus alis ad superos evolasti, teque plebs devota & tui in primis amantissima non ut hominem, sed ut Deum, quem officio repræsentas, summo gaudio atque ingenti veneratione susciperet, tam pio spectaculo permotus, nescio an lachry-

(f) *Petrar. rer. senil. l. 7.*

De Massiliensium in Urbanum studio.

cbry-

chrymae, sed certe verba non tenuisti, quae in nostris gratius etiam fortassis quam multorum, qui aderant, auribus sonuerunt. Dixeris autem inter multa, quod nisi esset alia causa Romam atque Italiam petendi, nisi ut devotionem fidelium excitares, abunde quidem hæc sola sufficeret. O sanctum & æterna memoria dignum verbum! Et infra: *Si colis occurrit tibi Massilia, quam obsequiosa, quam devota, quam reverens Roma occurret? Non affusum modo, & præ gaudio lacrymantem, sacramque tellurem piis fletibus irrorantem populum, sed ipsos Dei angelos in limine obvios habebis, qui vicarium sponsamque sui Domini in sedem atque in thalamum proprium redeuntes ineffabili gaudio, & prædulcibus hymnis excipient.*

III. Italica classis ad eum excipiendum instructa.

Narrat etiam Petrarcha ad Brunum, (a) qui Pontifici ab epistolis erat, ut Urbanus classem, quam Italici principes certatim submiserant, Massiliæ conscenderit, aversis adeo Cardinalium voluntatibus, ut hæc de iis scribat: *Unum de multis interseram, fuisse ibi nonnullos ex illo etiam venerabili ordine, qui confestim ut ventus classem terris eripuit, ceu torti acriter muliebri ejulatu omnium in se nautarum simul vectorumque ora converterent; quin & convitiis, ne qua stomachi esset excusatio, blasphemiisque non parcerent: O malum Papam, o patrem impium, exclamantes; quonam terrarum miseros filios rapit? non quasi ad Christianitatis unicam ac supremam arcem urbem Romam sua in sede catholicæ future Reges ecclesiæ, sed quasi Ctesiphontem aut Memphim Saracenorum in carcere traherentur. Vere ergo miseri filii sic affecti: vere autem felicissimus pater ac pissimus (si latine dicitur) qui nolentes etiam ac luctantes filios ad salutem ducit.* Et infra.

(a) Petr. rer. senil. l. 9. ep. 2.

Effœminatæ nonnullorum Cardd. Gallorum voces.

Horum intemperantiæ a Deo castigatus.

*Merito itaque Deus illi, qui in hic maledictis acerrimus omnium fuit, manifestum ac terribile signum fecit, ut scilicet ex quo sanctam civitatem attigit, illico moreretur: qui cum morti proximus esset, ad summum Pontificem destinasse traditur, qui dicerent, persuasum sibi a medicis, ut si salvus esse vellet, ad suam terram atque patriam * remaneret, commeatumque deposcerent. Quod audiens Papa quid responderit, ut nil penitus illustrium latet, usque hoc famæ relatibus insonuit, quæ an vera sint, tu ad sacros pedes assiduus iudicabis; ego enim rei nescius rem scitam narro: sed id facio, ut si in manus fortassis alterius hæc venerint, responsum omnibus notum fiat, marmoribus insculpi & præ foribus urbium ac templorum legi dignum, atque æterna omnium, sed præsertim doctorum sanctorumque hominum memoria celebrari. Cum enim mandato nuncii peregissent, ille subito: Ite, inquit, & domino vestro, amico meo & scholæ socio dicite: Cum iu patriam eundi bona est, modo noverit quanam patria sit sua; nam terrenam patriam cogitare in hoc statu intempestivum ac mortiferum: cœlestis illa Jerusalem vere patria nostra est. Ad hanc ergo suspiret, ad hanc animum attollat: cujus tamen in limine duos se maximos potentissimosque hostes quæsivisse meminerint. Apostolos Christi, Petrum scilicet & Paulum, quorum voluntati summa vi restitit, neque illius executorem præ cunctis dissuasoribus omni quo quivit ingenio retardavit. Illos ergo dum adhuc licet, compunctione cordis & lachrymis ac precibus mitiget, ut eos sibi propitios, nec obstrusum patriæ limen inveniat: hic insistat, hoc cogitet, omissisque curis inanibus, unam hanc arripiat, qua placati Apostoli Christum placent, lætumque illi januam regni cœlestis aperiant. Euntes hæc sibi meis verbis nuntiate. O responsum vere angelicum! &c.* Pluribusque interjectis addit: *Cardinalem illum, de quo sigillatim supra dixi, sic in morte contritum, ut devotius nihil: atque ita prioris pœnituisse pervicaciæ, ut alium nullum sibi vellet heredem nisi solam tituli sui ecclesiam, quam præ cunctis horruerat, cajus in refectionem omne suum patrimonium jussit expendi, atque ibi sepeliri mortuus voluit. Valuisse illi consilium apostolicum intelligo, immo Christi consilium vicarii sacro ore prolatum, quo sera licet, tamen efficax illius animæ mutatio facta est: & hinc sibi provideant collegæ ejus, ut [dum datur], obstinatos animos ad amorem suarum sedium inflectant, nec expectent pro sanioribus consiliis diem mortis.* Obiisse memorant (b) hoc anno quinque Cardinales, nimirum Ægidium Albornotium Sabinensem, de quo inferius (c), Eliam e S. Eredio Ostiensem, Petrum Irerium Albanensem episcopos, Eliam minoritam tit. S. Vitalis, & Guillelmum Bragusium tit. S. Laurentii in Lucina presbyteros: atque e duobus postremis alterum indicasse videtur Petrarcha, cum illum presbyterum Cardinalem extitisse significet. Sed ad intermissam de maritimo Urbani itinere narrationem redeamus, quam vitæ auctor ita describit (d).

* remanerit.

Reditum in patriam exposcenti datum ob Urbano responsum.

Mira illius Card. mutatio.

Qui Cardin. hoc anno obierint.

(b) Contel. in elen. Cardd.

(c) Hoc ann. n. 15.

(d) Urb. gesta apud Bosq.

IV. De Urbani in portum Genuen. appulsu.

Die vigesima dicti mensis, nimirum maii, idem Urbanus Papa de Massilia exiens intravit mare cum mirabili apparatu galearum & aliorum navigiorum, de quibus honorifice valde sibi providerant Joanna Regina Siciliæ, Veneti, Januenses, & Pisani: eterque suum persequens, die quarta sequente prospere applicuit Janua, ubi fuit tam in porta, quam civitate per ducem & cives solemniter receptus, & debite honoratus. Et quia pro tunc dies rogationum, instabatque dies ascensionis Domini, ibidem per illos remanere decrevit: & interim, equitando per dictam civitatem, ecclesiam majorem visitavit, & demum pro

sua

sua mansione descendit ad domum S. Joannis Jerosolymitani, in cujus ecclesia in dicta die ascensionis Domini solemniter celebravit; & in crastinum, iter suum continuando, abinde discessit, relicto ibidem domino fratre Marco de Viterbio tit. S. Praxedis presbytero Cardinali pro sedandis guerris & dissensionibus, quæ pro tunc vigebant inter dictam civitatem & Bernabonem de Vicecomitibus Mediolani: & [divino sibi assistente præsidio] pervenit feliciter ad portum seu plagam Corneti die quarta mensis junii subsequentis circa ortum solis. Ubi mari exiens, sibi obviam habuit dominum Ægidium Alvari Hispanum episcopum Sabinensem Cardinalem, tunc sedis Apostolicæ legatum in provinciis illis comitatum fere omnibus nobilibus & magnatibus terrarum ecclesiæ ac prælatis, & aliis quamplurimis armatis aut inermibus prout eorum cujuslibet conditio seu qualitas exigebat. In litore autem parata fuerunt tentoria tam de pannis sericis, quam frondibus seu ramis arborum virentium magna amœnitatis decora: quæ cum dictus Pontifex fuisset ingressus, ac in ipsis aliqualiter convenisset, parato ibidem altari missam cum nota solemniter fecit coram se decantari. Qua finita, equum ascendit, venitque Cornetum hora prandii, ad domum Minorum declinando. Consentit Feus Belcarius in actis B. Joannis Columbini (a) conditoris Jesuatorum ordinis ita dicti, quod nomen Jesu conclamarent. Urbanum Cornetum feria sexta die julii quarto appulisse, ac Joannem ipsum suis stipatum alumnis omni officiorum & obsequii genere, gaudio ingenti summo Pontifici famulatum, atque ab illo exceptum benigne (b): dum vero Joannes Senis redibat, pie obiisse (c), claruisseque miraculis (d).

Legatum decernit pro revocanda pace inter Genuenses & Bernabonem. Ab Ægidio legato excipitur. In litore divinam rem solemni ritu peragit.

B. Jo. Columbini in urb. observantia.

(a) Feus in vita B. Jo. Colum. c. 64.

(b) Ib. c. 64. 65.

(c) Cap. 76.

(d) Cap. 85. &c. & Martyr. Rom. die ult. julii.

V. Pergit anonymus vitæ Urbani author (e): *Ubi*, nimirum Corneti, *mansit usque in crastinum diei instantis pentecostes, in qua ipse ibidem solemniter celebravit: veneruntque ad eum solemnes nuncii Romanorum, pro eorum parte sibi plenum dominium urbis offerentes, ac claves S. Angeli per ipsos prius detenti secum deferentes. Abinde autem recedens die nona dicti mensis intravit Viterbium, ubi fuit cum magno gaudio & solemnitate receptus. Venerunt ad eum ibidem paulo post tam domini Cardinales, qui post eum per terram iter suum prosecuti fuerant, quam universaliter nobiles & magnates, prælati & communitates partium Italiæ de suo adventu gaudentes.* Decrevisse Urbanum aliquandiu hærere Viterbii, ut Carolum Imperatorem expectaret, quo una cum ipso Romam ingrederetur, ex literis pontificiis superiori anno allatis vidimus: sed Carolum novæ difficultates ab Italiæ ingressu retardarunt. Dum vero Viterbii morabatur Urbanus, seditio in aulicos a civibus concitata est (f), moxque sontium supplicio sedata. De eadem seditione meminit Petrarcha (g), quam motiunculam vocat queriturque nonnullos nefaria spes concepisse Pontificem ea populari insania exasperatum, sedem in Gallias reducturum.

(e) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Romanorum ad Urbanum legatio. Viterbii ingenti lætitia exceptus. Ab Italorum oratoribus convenitur. Carolum Imp. frustra opperitur.

(f) Ead. gesta.

Mota seditio & mox repressa.

(g) Petrar. l. 9. rer. senil. ep. 1.

Nondum Pontifex Viterbio moverat, cum Joannis Palæologi Græcorum Imperatoris oratores una cum Amedeo Sabaudiæ comite ipsum convenere, ut de orientalis ecclesiæ cum Romana conjunctione agerent, atque auxilia ad retundendos Turcarum impetus elicerent, uti laudatus Urbani vitæ author subjectis verbis enarrat (h): *Dicto Urbano adhuc Viterbii existente, venerunt ad ipsum memoratus Amedeus comes Sabaudiæ, patriarcha Constantinopolitanus, & aliqui alii viri notabiles missi pro parte Imperatoris Constantinopolitani, pro sui parte eidem Papæ promittentes, ipsum rediturum ad Romanæ ecclesiæ unitatem; & super hoc breviter personaliter venturum ad ipsum Papam. Qui Papa de Viterbio recedens die decima sexta mensis octobris Romam intravit, occurrente sibi clero & populo Romanis ipsumque solemniter recipientibus cum magno gaudio, ac demum laudantibus de jucundo adventu suo. Postquam vero in ecclesia B. Petri suam fecit orationem, in cathedra papali fuit more solito collocatus: declinavitque ad palatium suum dictæ ecclesiæ contiguum, quod prius vetustate ac inhabitatione quasi consumptum & diruptum saltem quoad tecta, opere mirabili fecerat renovari.*

(h) Gesta Urban. V. apud Bosq.

Imper. Constantinopolitani insignis ad Urban. legatio. Pontificis in Urbem ingressus.

Scripsit Petrarcha panegyricam epistolam ad Urbanum (i) inter effusas principum ac populorum Italiæ gratulationes, ex qua hæc decerpsimus: *O iterum te felicem! O felicem diem, qui te matris ex utero in lucem edidit, & ceu benignum sydus aliquod mundo dedit! Nunc verus, mihi vere summus ac Romanus es Pontifex, vere Urbanus, vere Petri successor, vere vicarius Jesu Christi. Eras & ante (non inficior) potestate, dignitate, atque officio: nunc (quod est optimum) voluntate, pietate, atque exercitio. Neque enim aut voluntas sanctior, aut purior pietas esse potest homini, quam tibi est semperque fuit, ut puto: sed nunc ita rebus ipsis eminuit, ut jam nemini esse possit occulta: neque a quoquam promptius posset aut cautius in actum deduci, sine quo quidem sterilis est voluntas. Quinque Pontificum statu pariam, non animis, & sexaginta vel eo amplius annorum negligentias unus tu diebus paucissimis emendasti.* Et infra: *Redue ecclesiam tuæ creditam custodiæ in antiquos mores, quam in sedes pristinas reduxisti, ut undique fiat irreprehensibilis: & qualis olim fuit toto orbe, venerabilis esse rursus inci-*

VI. Petrarchæ ad illum panegyrica gratulatio.

(i) Ead. l. 9. ep. 1.

incipiat ac dilecta. Et infra: *Doce fratres ac filios tuos spernere quæ amabant, amare quæ metuunt quæve oderunt: odisse seipsos, qui tamdiu oderint quod amandum erat. Dignum literis aureis Augustini verbum est: Nemo potest perfecte diligere quo vocatur, nisi oderit unde revocatur.* Et post pauca. *Nec fiet quisquam qualis cupit esse, nisi se oderit qualis est.*

Ostende sensibus vagis, adhuc malae domos Rhodani & palustria rura quaerentibus, loca illa salubria ubi effectum est, quod janitor cæli doctor orbis pariter, ut de utroque canit ecclesia, judices seculi, vera mundi lumina, per crucem alter, alter ense triumphans vitæ senatum laureati possident. Ostende illis digito non procul inde ab illius ingentis ac devotæ foribus basilicæ ubi Simon Petrus ascendit in crucis patibulum, unde claviculariùs regni gaudens migravit ad Christum. De sacris Urbis locis. *Ostende paululum distantius, ubi Paulus Apostolus lumen orbis terræ inclinato capite pro Christi nomine martyrio coronatus est. Hæc enim sæpe de suis ducibus cecinerunt ac legerunt; loca sancta (ut arbitror) non viderunt: quæ cum viderint hæserintque animis, pudebit (ut spero) profanorum & infamium locorum, ad quæ non recto judicio, sed obliquo affectu & longo usu amorem immeritum conceperunt. Jube illos cogitare, atque interius spectare oculis venerandum ac sanctissimum senem Petrum non peregrini urbis cupiditate, sed justo metu mortis absterritum abire, dehinc calle medio Christum illi obvium: quo conspecto statim verbo unico, ut ajunt, ad certam mortem intrepidus remeavit. Videant illum ipsum mox in cruce pendentem, per quem ipsi sedibus aureis ac scabellis eburneis insistentes accepisse se fruitione (nisi ingrati sint) quidquid habent excellentiæ, quidquid opum, quidquid gloriæ. Post aspiciant mentibus gloriosissimi Pauli truncum caput, vas electionis, doctrinæ cœlestis armarium, limpidissimum fidei nostræ solem: illum cordis auribus audiant ipsa de morte alteis Jesum vocibus novissimisque suspiriis invocantem. Miraculi testes eximii fontes ibi sunt totidem, quot saltus dedisse sacrum caput fama est. Hic ipsis in locis, quæ cæsa cervix attigerat, si devote voces illas audierint, deque his fontibus pro haustu biberint, & symphonias transalpinas spernent, & siticulosos modo fonticulos, qui sunt ad Rhodani angulos, non requirent.* Hactenus Petrarcha. [1]

Ubi suas sedes in basilica S. Petri fixit Urbanus, primas curas orientalis ecclesiæ ad Romanæ obsequium rediturae conjunctioni consecravit: qua de re dicturi rem paulo altius repetemus. Levarat jam ante decennium Innocentius VI. Constantinopolim Petrum Thomam tum Pactensem episcopum ad Joannem Palæologum Imperatorem, qui ad Romanæ ecclesiæ gremium se recipiendi pium studium ostenderat, uti suo loco meminimus (a). Gesta autem adeo strenue res est a legato sanctissimo, ut Palæologus Romanum Pontificem summum ecclesiæ toto orbe diffusæ antistitem agnoverit (b), pollicitus (c) se Græcos, acceptis auxiliaribus copiis, ad ecclesiæ Romanæ obsequium adducturum, seque filium obsidem missurum ad Apostolicam sedem, quam etiam ipsemet adire percuperet, Christi vicarium meritis honoribus prosequereretur. Nulla porro multorum annorum flexu submissa fuerant idonea auxilia, quibus Turcica tyrannis posset comprimi, principibus nimirum Christianis perpetuis civilium bellorum turbinibus agitatis: Quinimmo Orchanes ob Cantacuzenum & Matthæum, quibus arctissimo erat junctus foedere, tyrannide depulsos, deinde Amurates maximas clades

VII. Actum de Græcos ad Romanam eccl. reditu

(a) Ann. Chr. 1356. n. 34. Ut Palæologus jam ante schisma damnarit.

(b) Philip. e Mazer. in vit. B. Petr. Tho. c. 5.

(c) Ext. ea de re imperial. lit. data 7. novemb. an. 1357. apud Philip. e Mazerio eod. c. 7.

NOTÆ [1] DE consilio restituendæ in Italia pontificiæ sedis, quod Urbanus hoc anno cepit & mandavit executioni, peculiaria quædam scribit F. Bartholomæus della Pugliola Minorita, qui per hos annos historiam Miscell. Bononiensem texebat, vulgatam rer. Ital. to. XVII. Narrat ille pontifici de reditu cogitanti restitisse valide Regem Galliæ, *il quale, ait, da lì indietro aveva guidati, e menati gl'altri papi, come a lui piaceva; imperochè di continuo aveva cardinali de suo parentado, e di sua amistà*; restitisse pariter cum rege cardinales fere omnes, Italis exceptis, qui tres tantummodo supererant, *uno degli Orsini, uno de Capuzzi* (Capocius) *e uno di Viterbo*, (ex ordine, Minorum assumptus) sed cum Italis, & præ Italis vehementer id consilii ursit Ægidius cardinalis Hispanus, quem hoc elogio celebrat: *Grandissimo, probo, savio, e valente uomo*. Addit historicus cardinales sequi Pontificem recusantes, ab ea obstinatione deterritos a pontifice, minitante se illis dignitatem abrogaturum, Italis substitutis.

Porro ad Ægidium Cardinalem quod attinet, obiisse illum hoc anno certum est. De die, & mense emortualibus dissidium est aliquod inter scriptores. Licet enim vulgaris opinio, quam invexit authoritas Anonymi Vaticani, ab Annalista hic num. 15. producti, & Author secundæ vitæ Urbani apud Baluzium diem XXIV. Augusti assignat; attamen Author historiæ Miscellæ Bononiensis, qui per hos annos scribebat, ut ipse non ambigue prodit dum gesta quædam hujus anni enarrans, subdit: *Non so che se sarà &c.* Diem Cardinalis hujus emortualem quam luctuosissimam accidisse testatur Bononiensibus, de quibus vir ille summopere meruerat egregie, signat diem XIV. Augusti. Author Polyhistoris, qui tamen supputatorem haud egregium temporum se præbet, diem XX. Julii notat. In hac sententiarum varietate præferendam censeo eam in qua scriptores gemini rerum ab Urbano gestarum conveniunt; nec forte dissidet Author Miscellæ, cujus forte textus pro die XXIV. mendose diem XIV. prafert. Mansi

Amedei Sabaudi comitis opera Gallipolim receperit.

des Græcorum imperio intulerant, donec anno superiori Amedeus comes Sabaudiæ, Urbani auspiciis collecto crucesignato exercitu, laturus consanguineo suppetias, Gallipolim Græciæ portum munitissimum, in quem ex Asia Turcæ trajicere & Christianorum Europæorum tristia spolia convehere soliti erant, expugnavit: de quo etsi sileant annales Turcici, meminit tamen Urbani vitæ scriptor hisce verbis (a): *Amedeus comes Sabaudiæ Gallipolim ipsam eripuit de manibus Turcorum, quam demum tradidit Imperatori Græcorum consanguineo suo.* Recuperata Gallipoli, Joannes Palæologus in spem obterendæ Latinorum auxiliis Amuratis Turcorum principis potentiæ, qui imperium in Græcia jam late protulerat, erectus est; misitque ad Urbanum octo oratores amplissimos, quibus Amedeus Allobrogum princeps, de quo paulo ante memoravi, & Paulus ex Smyrnensi archiepiscopatu ad patriarchatum Constantinopolitanum post B. Petri Thomæ mortem evectus, socios se addiderant, pollicitus expetitam tot annorum continentibus votis orientalis ecclesiæ conjunctionem se perfecturum, Romamque vere proximo accessurum. Audita ejus legatione Viterbii, ut antea indicavi, Urbanus perficiendæ tantæ rei sollicitus, ne qua Palæologo mare Siculum sulcaturo injuria inferretur, Joannæ Reginæ Siciliæ imperia dedit (b); ut regio edicto suos a quavis inferenda illi offensiuncula contineret.

(a) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

(b) *To. 6. ep. secr. pag. 3.*

Urbanus, &c. charissimæ in Christo filiæ Joannæ Reginæ Siciliæ illustri.

Ut Palæolog. Imp. spoponderit Romam se accessurum.

Ad notitiam tuæ serenitatis deducimus, quod magnificus vir Joannes Palæologus Imperator Græcorum illustris, necnon prælati, clerus, calogeri, nobiles, & populi Græciæ cupientes, ut asserant, ad obedientiam & unitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ remeare, octo ambassiatores solemnes statuum diversorum una cum venerabili fratre nostro Paulo patriarcha Constantinopolitano, & dilecto filio nobili viro Amedeo comite Sabaudiæ, propter hoc ad nos venientibus, ad sedem Apostolicam destinarunt: obtulitque ac pollicitus est Imperator præfatus, se in mense mensi proximo futuro, pro facienda sua suique populi reconciliatione cum dicta ecclesia ad sedem præfatam cum nonnullis prælatis, aliisque clericis & religiosis, ac nobilibus & plebeiis personaliter accessurum, vel eo impedito (quod absit) suum primogenitum transmissurum. Quare cum ex dicta obedientia & reconciliatione, si eam fieri contingat Domino juvante compleri, salus multarum utilius pereuntium animarum, Christianitatis augmentum, & tutela fortissima, infidelium repressio, aliaque multa spiritualia & temporalia bona sint probabiliter proventura; omnesque fideles Christi, præsertim personas sublimes, ad hoc deceat favores, & auxilia impertiri; serenitatem tuam rogamus & hortamur attente, mandantes quatenus vigilanter provideas, quod dictis Imperatori & ejus primogenito, aliisque Græcis & gentibus, qui cum eis vel eorum altero ad sedem venient memoratam, per terram vel mare regni Siciliæ nulla injuria, damnum, aut impedimentum aliud irrogetur; super hoc publicam proclamationem gravium bannorum, & pœnarum comminatione ac inflictione per dictum regnum, ubi expedire cognoveris, fieri faciendo, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum VIII. id. novembris pontificatus nostri anno VI. Rogatus quoque Philippus princeps Tarentinus (c) dictus Imperator Constantinopolitanus, Balduini II. a Michaele olim Palæologo Constantinopoli pulsi materno jure heres, ne ob veteres simultates optatissimam Græcorum conjunctionem disturbaret, tutumque ac liberum commeatum venienti Imperatori daret. Latini etiam alii (d) qui in orientalibus oris principatus amplos obtinebant, ut Rhodiorum equitum magister, Marcus Cornelius Venetorum & Gabriel Adurnius Genuensium duces, tum Ægæi maris insulani, ut Chienses Eubœique, solicitati (e) ut Imperatorem studiis suis ad sedem Apostolicam profecturum prosequerentur: *Nobilitatem & discretionem vestram*, hos posteriores alloquitur, *rogamus & hortamur attente, quatenus tam ipsi patriarchæ, quam magnifico viro Joanni Palæologo Imperatori Græcorum illustri & suis gentibus, pro dicta reconciliatione ad sedem profecturis eandem, in eundo & redeundo ob reverentiam dictæ sedis & nostram, ut augmentum fidei Christianæ si requisiverint, vestro tribuatis auxilium, consilium, & favorem.*

Monita Regina Siciliæ ne eum lædat.

Monitus æmulus Philip. Imp. de eodem.

(c) *Ead. pag.*

(d) *Ead. pag.*

Moniti etiam alii principes.

(e) *Ead. to 6. pag. 1.*

VIII. Ut foveret autem in suscepto pio redintegrandæ orientalis ecclesiæ & schismatis damnandi consilio Græcos, Pontifex excitavit Joannis Palæologi Imperatoris filios (f), Andronicum, Manuelem, & Michaelem ad Romanæ ecclesiæ obsequium pronos, ut constantes perstarent, ac paternam pietatem æmularentur. Quo etiam argumento subjectas ad Helenam ipsorum matrem literas dedit (g).

Excitati ad constantiam Jo. Pal. filii.

(f) *Ead. pag. 1.*

(g) *Ead. pag. 1.*

Urbanus, &c. illustri principissæ Elenæ Imperatrici Græcorum gratiam in præsenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

Pontificiæ ad Elenam Imp. adhortationes.

Lætati sumus ab intimis in iis, quæ venerabilis frater noster Paulus patriarcha Constantinopolitanus & ambassiatores magnifici principis Joannis Palæologi Imperatoris Græcorum illustris, consortis tui, ad sedem Apostolicam destinati nobis de tua prudentia aliisque virtutibus retulerunt. Illudque lætificavit præcipue mentem nostram, quod (prout a patriarcha & ambassiatoribus præfatis audivimus) non solum

lum optas Latinorum & Græcorum sanctissimam & amabilissimam unionem: sed ad hoc devota tuæ operationis studium ardenti animo impendisti, præfatum Imperatorem & assistentes eidem ad prosequendum & perficiendum unionem hujusmodi providis tuis persuasionibus inducendo. Gaudemus itaque quod in te mulierem fortem invenimus, in qua cor merito potest confidere viri tui, cujus utriusque hominis salutem & gloriam ardenter desideras, & studiose procuras. Easpropter tuam excellentiam & prudentiam attentius exhortamur in Domino, quatenus in hujusmodi tua laudabili voluntate & operatione persistens, præfatum consortem ac inclytos natos tuos (quibus prudenter satagis regnum recuperare ac stabilire terrenum) & nihilominus acquirere sempiternum, ac clerum & populum Græcorum solicitare non desinas, ut negotium unionis præfatæ puris animis & efficacibus studiis prosequatur. Nam sacrosanctam Romanam ecclesiam, quæ non claudit redeuntibus gremium, reperient non solum justam & piam, sed (quantum secundum Deum poterit) favorabilem, & etiam gratiosam. Dat. Romæ apud S. Petrum VIII. id. novembris pontificatus nostri anno VI.

Jo. Cantacuzen. ad rem promovendam solicitatus.

Pollebat multa authoritate in Græcorum clero ad perficiendam hanc conjunctionem Imperatricis pater Joannes Cantacuzenus, quem antea cum Clemente sexto de adducendis ad Romanæ ecclesiæ obsequium Græcis egisse, dum sceptris vi & tyrannide arreptis potiebatur; sed cum rem segnius tractaret, atque in Turcis, quorum prædæ ac furori Græciam sua ambitione exposuerat, spes suas collocaret, imperio deturbatum, mortisque metu ad monachorum S. Basilii instituta confugisse vidimus. Ipsum ergo Pontifex hortatus est (a), ut partes suas in clero ad Romanæ ecclesiæ obsequia revocando adhiberet.

(a) Eod. to. 6. ep. secr. super pag. 1.

Urbanus, &c. prudenti viro Catacusino ordinis S. Basilii olim Imperatori Græcorum gratiam in præsenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

Audivimus sæpius, te fore virum multa prudentia, & etiam literarum divinorum scientia redimitum, olimque Græcorum imperium multo tempore gubernasse, & post relictam coronam imperii ad austeritatem vitæ, ordinem videlicet S. Basilii transmigrasse; multamque calogerorum, ac cleri & populi Græcorum habere sequelam: propter quod in perfectione tractatus unionis eorumdem Græcorum & Latinorum præ cæteris post imperiale culmen potes existere fructuosus; sicut in iis, quæ in tractatu prædicto apud Constantinopolim gesta sunt ultimo, asseris extitisse. Quare discretionem tuam requirimus & hortamur attente, quatenus magnificum virum Joannem Palæologum Imperatorem Græcorum illustrem generum tuum, ac calogeros, nec non clerum & populum prælibatos ad faciendum unionem præfatam, ex qua innumera spiritualia & temporalia bona provenient, dictumque Imperatorem ad veniendum propterea ad sedem Apostolicam, ut promisit, providis tuis consiliis & inductionibus jugiter exhorteris; proinde dictorum Imperatoris, & imperii statui in præcipitium cadenti, quotidie succursurus, ac gloriosum nomen in seculo & in excelsis etiam præmium recepturus. Dat. ut supra.

IX.

Comparati egregie visi sunt ad schisma vetus damnandum tum religiosam vitam professi, tum alii seculares clerici, cum nimirum extremæ calamitates exceptæ a Turcis, atque aliarum imminentium terror superiorem pertinaciam mollivissent, quibus hæc rescripsit Urbanus (b).

(b) Eod. to. 6. pag. 10.

Prudentibus viris universis archimandritis aliisque calogeris Græciæ gratiam in præsenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

Ut Græcanicus clerus ad obsequium Pont. procubuerit.

Audivimus jucundanter [nempe ex oratoribus] *quod vos seu magna pars vestrum, non absque gratia divinæ inspirationis inducti, jam dudum de reconciliatione ac unione Græcorum facienda cum sacrosancta Romana ecclesia matre ac magistra cunctorum Christi fidelium apud Constantinopolim ageretur, præfato Imperatori & aliis tractatoribus hujusmodi sancti negotii fideli ac provido consilio suasistis, ut omnino præfatam facerent unionem: propter quod ipse ac vos, nec non clerus & populus civitatis Constantinopolitanæ eosdem & alios ambassatores ad sedem Apostolicam destinastis: & idem Imperator obtulit se cum pluribus vestrum ac prædictorum cleri & populi ad dictam sedem de mense maii proxime futuro personaliter accessurum, &c.*

X. Additi illi pii stimuli.

Assenserant reditengrandæ felici illi ecclesiarum conjunctioni Philotheus Constantinopolitanus, Nifon Alexandrinus, & Lazarus Jerosolymitanus patriarchæ, ac suas ad Pontificem literas, quibus se illius obsequio addixere, transmiserant: quos hortatoriis literis excitavit Christi vicarius, ut gregem dominicum sub uno supremo pastore congregarent: significavitque, si una cum Imperatore Romam accederent, debita ipsos benevolentia ac officiis se complexurum.

Prudentibus viris Philotheo Constantinopolitano, Nifon Alexandrino, & Lazaro Jerosolymitano patriarchalee ecclesias more Græcorum regentibus, gratiam in præsenti, per quam obtineant gloriam in futuro.

Ad patriarchas hortatoriæ literæ.

Salutaris intentionis vestræ propositum super reductione Græcorum ad sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ unitatem nobis tam per literas vestras, quam per no-

* Megacartophylacas.

*nerabilem fratrem nostrum Paulum patriarcham Constantinopolitanum, ac providos viros Nilum Metropolitis & Theodorum * Megacartophilacas nuntios vestros latores præsentium referatum audivimus cum multa lætitia. Proinde devotas gratias referentes Altissimo, qui tam laudandum propositum vestris mentibus inspiravit, rogamus vos & hortamur in Domino Jesu Christo, quatenus in dicto proposito immobiliter persistentes lumen, quod in vobis est, in cognoscendo utilitatem vestram & aliarum innumerabilium animarum & corporum, ex reductione præfata indubie proventuram, non abscondatis sub modio, sed super candelabrum vestra sincera prædicationis & operationis cunctis Græcorum populis ostendatis, ut in ipsius claritate per semitam mandatorum Domini gradiantur; vosque tanto plus apud ipsum Dominum laudari, ac altius super plura constitui mereamini, quanto plures manipulos de credito vobis agro collegeritis, & ad aream Domini afferetis, quantoque de datis vobis talentis datori reportabitis majus lucrum.*

Cæterum valde gratum habebimus, quod cum magnifico viro Joanne Palæologo Imperatore Græcorum illustri, & cum aliis multis viris literatis & autenticis de clero & populo Græcorum ad sanctam sedem Apostolicam matrem & magistram cunctorum fidelium, ad quam idem Imperator venturum se obtulit, veniatis: ubi vos libenter videbimus, & condignis honoribus prosequemur; ac (dante Deo) tollentur schismata, & alias saluti dictarum providebitur animarum. Dat. Romæ apud S. Petrum VIII. id. novembris pontificatus nostri anno VI. Provocati etiam apostolicis adhortationibus fuere (a) cives Constantinopolitani, imperiique totius proceres: nec non Latini, qui in oriente plura obtinebant, commoniti, ut iis non deessent.

(a) Ead. pag. & pag. 2.

XI. De Paulo patriarch. Constantinop.

Quod ad Paulum patriarcham Constantinopolitanum (Latinum scilicet) spectat; is, dum pontificia legatione Constantinopoli fungebatur, cum Joanne Cantacuzeno, ad quem ante Urbanum scripsisse vidimus, congressus illum excussit, an Palamæ distinctionem realem inter divina attributa actionesve divinas & divinam essentiam fingentis, pluresque comminiscentis divinitates; nec non lumen, quo in monte Thabor Christus circumfulsit, increatum fuisse delirantis hæresibus contaminatus esset, demumque post concertationes varias, a Cantacuzeno expressit, divinam essentiam ejusque actionem immanentem non re, sed ratione distingui. Postea tamen Cantacuzenus nonnulla scripta edidit, quæ distinctionis realis ambiguitatem injecere, ac fœdissimum Palamæ dogma de increato lumine Thaborio asserere contendit, quæ Paulus patriarcha subjectis tabulis promulgavit (b), professus illa se Romano Pontifici delaturum: *Paulus miseratione divina patriarcha Constantinopolitanus, omnibus in Christo fidelibus.* Et infra. *Ne posteros veritas rerum prætereat oportere censui, quæ inter Imperatorem Cantacuzenum & me disputari contigit, scriptura tradere. Quoniam enim ad dominum Papam Urbanum V. & ejus Cardinales nonnulli Græci retulerant, commemoratum Imperatorem Cantacuzenum & ecclesiam Græcorum multas suo dogmate divinitatis inducere supereminentes & remissas, & quod asserant quæ Deo insunt realiter inter se differre, & unumquodque horum deitatem distinctam in infinitum a divina substantia distare; cum nosse verum hujus doctrinæ cuperem, Constantinopoli degens, quando ad Imperatorem Palæologum a commemorato summo Pontifice missus fui, quæsivimus istud scire, non autem potuimus verbo vel re aliquid certi de hac opinione & impia doctrina comprehendere; quapropter & coactus sum verbis asperis eos insectari, & veluti quibusdam argumentis provocare. Tandem Imperator ipse Cantacuzenus de hac opinione mecum verba fecit. Quamvis autem a principio videretur mihi non recte sentire, qui ex ejus verbis eum distinctionem realem ponere suspicabar; tamen post aliquos dies sermone protracto dixit, se non sentire realem distinctionem inter ea quæ Deo insunt, sed tantum ratione & conceptu mentis. Tunc veluti gavisus dixi, bene eum dicere, & cum B. Ambrosio convenire. Postea dicta colloquia scriptis mandavit, quibus nonnulla inseruit, quæ dubitationem pariunt, utrum rationis tantum, an etiam realem distinctionem esse contendat: quæ profecto scripta summo Pontifici ostendam, ut ea vel improbet vel confirmet.*

(b) Ext. inter opusc. aurea postremorum Græc. cusa Romæ pag. 405. Delatum id Pontifici fuerit.

Ut Cantacuzenum excusserit an Palamæ hæresibus inquinatus esset.

Professus sit demum Cantacuzenus in Divina natura distinctionem rationis, non rei. Dein suspicionem scriptis injecerit, an distinctionem realem poneret. Lumen Thaborium increatum fuisse effutierit.

Deinde scripsit de lumine, quod apparuit in monte Thabor, asserens illud esse increatum, & non esse Dei essentiam, sed quandam divinam operationem, quod ne auditu quidem ferendum est: nihil enim est increatum præter divinam essentiam, & omne increatum sempiternum est: nullum porro sempiternum visibile est, quæ enim cernuntur temporanea sunt. Quare si diceret, illud visibile lumen symbolum fuisse invisibilis & increati luminis, utique recte saperet: dicere autem lumen, quod corporalibus oculis visum est, esse increatum, omnino extra terminos fidei est contra omnem rationem. Hæc igitur volumus præsenti scripto esse manifesta, ut rei veritas in posterum conservetur. Hæc de Cantacuzeno vere promulgata a Paulo patriarcha ostendit ipsius Cantacuzeni historia (c), in qua ipse eos errores de thaborio lumine ut fidei dogmata proponit. At de his hactenus.

(c) Cantacuz. lib. 2. c. 40.

Cæ-

XII. Catharenses catholici oppressi a schismaticis.

Cæterum dum Græci Constantinopolitani, e schismate emergere cogitabant, nonnulli schismatici præponentes suæ tyrannidi Catharenses catholicos Rasciis & Albanis schismaticis circumfusos subjicere sunt moliti, qui cum ad communem parentem ac religionis defensorem Romanum Pontificem opem flagitaturi confugerent, Urbanus Venetorum ducem, qui ob maritimas vires quibus pollebat, facile iis subsidio accurrere poterat, excitavit (a), ut in retundendis schismaticorum conatibus potentiam explicaret, & Catharenses tueretur.

(a) Tom. 6. ep. 5. secr. pag. 7.

Marco Cornario duci Venetiarum.

Sollicitati ad ferendam iis opem Veneti.

Dilectorum filiorum civium & communis civitatis Catharensis piam querelam audivimus cum amaritudine mentis nostræ, continentem quod licet ipsi sint inter hæreticos & schismaticos Albaniæ & Rassiæ constitute, tamen prout notorium est, sunt catholici, in unitate & obedientia sanctæ Romanæ ecclesiæ persistentes: quodque nonnulli nobiles & alii ex dictis hæreticis & schismaticis eos subjugare, & ad damnabilem ipsorum ritum adducere hostilibus aggressibus molinntur; & quod, nisi a te & aliis Christi fidelibus adjuventur, sunt in maximo animarum & corporum ac rerum periculo constituti: quare super hoc apostolici favoris præsidium implorarunt. Nos igitur eisdem civibus & communi paterno compatientes affectu, nobilitatem tuam devote requirimus, rogamus, & hortamur attente, quatenus omnibus subditis tuis districte præcipias, ne præfatis hæreticis & schismaticis per mare vel terram contra jam dictos cives & commune præbeant aliquod auxilium vel favorem: quinimmo ipsos cives & commune pro eorum defensione ab hujusmodi hostibus facienda velis ob reverentiam Dei, suæque fidei, ac Apostolicæ sedis & nostram in tantæ necessitatis articulo charitativis auxiliis & favoribus, de quibus eis commode subvenire poteris, adjuvare; proinde a Deo præmium & a nobis dictaque sede pleniorem benevolentiam obtenturus. Dat. Romæ apud S. Petrum VIII. *kal. decembres.* Accensi pariter (b) Jadertini, Ragusini, Dyrrachini, atque Appuli, ut religionis studio Catharenses orthodoxæ fidei cultores ab impiorum servitute vindicarent.

Provocati ad id alii populi.

(b) Ib. pag. 6. & 7.

XIII. Petrus Cypri Rex adulterio contaminatus.

Neque ad tuendos modo orientales catholicos adversus hostium arma & potentiam Urbanus incubuit, verum etiam e vitiorum servitute eripiendos. Victus a mollissima voluptate in adulterii cœno jacebat Petrus Rex Cypri, qui antea armatos Saracenorum cuneos vicerat, partarumque victoriarum gloriam obscurabat: nec leve aberat periculum, ne ab impiis, quorum spurcitias imitabatur, clientela divini Numinis destitutus, vexaretur. Ipsum itaque Christi vicarius, cui Reges regere cœlitus datum est, subjectis literis ad potiora consilia revocare nisus est (c).

(c) Eod. to. 6. ep. secr. pag. 22.

Charissimo in Christo filio Petri Regi Cypri illustri.

Commonitus ut a cœno sese erigat.

Amara nimis, & horrenda relatio, apostolicis auribus sæpius inculcata, nostro patefecit auditui, quod tu, propria abjecta conforte illustri genere ac morum elegantia decorata, non erubescis quandam adulteram publice retinere: ex quo Deum creatorem tuum institutorem sacri matrimonii offendis gravissime, animam tuam laqueo damnationis involvis, regiam claritatem obnubilas, & populum tuum, qui jucundatur in multiplicatione regalis sobolis, tristem facis, ac hostes crucis & tuos, quorum es persecutor acerrimus, ex eo lætificas, quod Regem regum, qui contra ipsos tibi largitur victorias, offendere non pavescis, ac de propitio, tuis culpis constituis offensorem; & meritum ac gloriam, quæ pugnando strenue contra dictos hostes assequeris, proh pudor! causa unius impudicæ mulieris amittis. Quare celsitudinem tuam, cujus salutem & gloriam paternis zelamur affectibus, monemus ac rogamus attentius & hortamur, tibi nihilominus per apostolica scripta mandantes, quatenus si est ita [quod vix credere possumus] ad quantum & quam detestabile prolapsus sit facinus, in humilitatis & contritionis spiritu recognoscens, & omni tempore, præsertim isto, quo magnifice prosequeris causam Dei, te ab ejus offensione custodiens, festines reatum tuum celeriter emendare, eandem adulteram abjiciendo prorsus & eminus, ac præfatam tuam consortem affectu conjugali tractando, & condignis honoribus prosequendo; sic perfecte errata corrigens, quod Deo, & hominibus fiat correctus placidior, quam esset primitus non excedens. Dat. Romæ apud S. Petrum XV. *non. decemb. anno* VI. Admovit etiam ad tantum dedecus e Cypria regia removendum Pontifex Raimundi archiepiscopi Nicosiensis curas, quem jussit opportune & importune precibus, imperiis, blanditiis, minis, incumbere apud Petrum Regem (d), ut conjugem reciperet atque ab occidente repetendo, ad committendam monomachiam cum Florimundo Sparræ regulo deterreret, cum id ab ipsius dignitate & salute abhorreret. Trajecit porro sequenti anno in occidentem Cyprius Rex, sed ut auxilia in Saracenos eliceret, ac Pontificem in urbe salutavit, de quo suo loco. Nunc reliqua ab Urbano Romæ gesta prosequamur.

(d) Ib. pag. 22.

A monomachia cum Sparræ regulo abstineat.

XIV. Sabinensis episc. sacratus ab Urbano.

Sacratum ab ipso Sabinensem episcopum omnium sanctorum pervigilio, narrat vitæ illius author (e): *Die*, inquit, *ultima dicti mensis, quæ fuit dies dominica in vigilia omnium sanctorum primum in al-*

(e) Gesta Urb. V. apud Bosq.

altari B. Petri solemniter celebravit, & ibidem consecravit in episcopum Sabinensem prænominatum dominum Guillelmum de Agrifolio, qui longis temporibus ante non consecratus tit. S. Mariæ in trans Tyberim presbyter extiterat Cardinalis. In dicto autem altari a tempore Bonifacii Papæ VIII. non fuerat celebratum propter summorum Pontificum, qui in ipso tantum sunt soliti celebrare, absentiam diutinam. Suffectus est Guillelmus de Agrifolio in Sabinensis ecclesiæ administratione Ægidio Albornotio pacis bellique artibus clarissimo, cujus virtute ditio ecclesiastica a tyrannorum cruentis manibus erepta, ac via venturo Pontifici structa fuerat: Viterbii vero præsente jam Pontifice quasi suo functus munere, ac lauream immortalitatis collecturus obierat, relicto omnibus, ac maxime Urbano ingenti sui desiderio, de quo hæc ejusdem Urbani vitæ author tradit (a):

(a) *Gesta ead. apud Bosq.*

Ægidii Card. mors.

*Die XXIV. mensis augusti immediate suum dictum adventum subsequentis obiit in Viterbio præfatus dominus Ægidius Alvari episcopus Sabinensis Cardinalis, vir utique memoriæ laudabilis, immo etiam indelebilis in æternum. Fuit namque legatus in dictis partibus continue fere per quatuordecim annos: & licet a principio repererit civitates, loca, castra & terras, quæ ad dominium, jus & proprietatem Romanæ ecclesiæ spectabant, sub manibus * consistere, Montisflasconis & de Montefalco dumtaxat exceptis; tamen divino fretus auxilio sic operatus est nunc per tractatus amicabiles, nunc vero per insultus hostiles, quod fere omnia ad obedientiam dictæ ecclesiæ suo tempore suoque ministerio reducta: in quibus etiam castra, rochas, & alias munitiones ut plurimum aut noviter fecit ædificari, aut quæ hactenus, in posterum in defensionem fidelibus, rebellibus vero ad offensionem & terrorem. Fuit insuper homo admodum virtuosus, litterarum scientia præditus, in agibilibus multum circumspectus, corde magnanimus, corpore laboriosus, ac in factis armorum, non omissa pontificali decentia, valde edoctus & expertus: scivitque in omnibus sic & taliter se gerere, quod in tota Italia viventibus amabatur, aut saltem timebatur. Ipse de bonis a Deo sibi datis constituit, dotavit, ac fundavit Bononiæ unum solemne collegium pro pauperibus scholaribus regionis suæ. Plura alia bona fecit pro salute animæ suæ. Ejus obitus fuit multum toti ecclesiæ damnosus, & præfato Urbano Papæ displicibilis & dolorosus, præsertim in sui dicti adventus principio, cum speraret in suis agendis per eum in plurimum dirigi & juvari.* Ex his constat errore lapsos, qui Ægidii obitum ante hunc annum collocant. Cineres Assisii temporario sepulchro in ecclesia S. Francisci conditos, Toletum postea translatos, uti ab ipso in ultimis tabulis cautum fuerat, ad templum S. Ildefonsi; cumque Urbanus indulgentiarum amplissima præmia funus cohonestaturis, ac feretro subcollantibus largitus esset, Toletum usque certatim populis occurrentibus piorum humeris delatum esse referunt scriptores Hispanici (b): cum tamen Bergomensis affirmet (c) non corpus, sed cor in Hispanias delatum.

* tyrannorum

Ejus elogium.

Sui ingens desiderium reliquit.

Ejus cineres Toletum relati piorum humeris.

(b) *Jo. Mar. l. 17. c. 7. & alii.*

(c) *Bergom. hist. l. 13.*

XV.

Non successit modo Ægidio Guillelmus in Sabinensi episcopatu, sed in Siciliæ etiam citerioris legatione, ipsique partes demandatæ sunt (d), ut Beneventani agri, ad sedem Apostolicam spectantis, ex Clementis VI. repetito diplomate circumscriberet limites, quorum designandorum authoritas ea pactis cum Carolo I. initis ad ecclesiam spectabat, cum ea res extracta hactenus fuisset. De misso in citeriorem Siciliam Guillelmo episcopo Sabinensi meminit Urbani vitæ author, ac præcipuam mittendi illius causam ad sopiendum civile inter principes bellum fuisse observat: extantque Urbani literæ (e), quibus eum ad pacem inter Philippum Tarentinum Constantinopolitanos gerentem titulos & Franciscum e Baucio Andriæ ducem conciliandam jussit incumbere: *Non absque multa*, inquit, *cordis nostri amaritudine attendentes, quod bellicosa & iamdiu protelata discordia charissimi in Christo filii nostri Philippi Imperatoris Constantinopolitani illustris, ac dilecti filii nobilis viri Francisci de Baucio ducis Andriæ, non solum ipsis eorumque subditis, sequacibus, & terris; sed toti pene regno Siciliæ & terræ citra pharum, in quibus superius dominium obtinemus, & in quibus iidem Imperator & dux morantur, produxit hactenus & producit assidue animarum & corporum atque rerum gravissima detrimenta: & efficax via pacis quæsita sæpius nondum potuit (quod dolenter referimus) inveniri, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum II. non. decemb. anno VI.* Adjuncti (f) postea sunt Guillelmus Ostiensis episcopus & Petrus S. Mariæ novæ diaconus Cardinales controversiæ arbitri, demumque his Urbani studio sopita. Cæterum ex iis intestinis bellis citerioris Siciliæ Fridericus Aragoniæ stirpis vires collegit in Trinacria, illiusque sibi subjiciendæ concepta spe, qui antea missis ad sedem Apostolicam oratoribus ad concordiam pronum se ostenderat, & censuris ob retentam avitam tyrannidem exolvi supplex flagitarat, pristino abjecto consilio, præfractiorem se ad illius leges exhibuit: cui Pontifex rescripsit (g), ut si pacem optaret, idonea instructos authoritate oratores mitteret, neque inani specie Apostolicæ sedis expectationem deluderet.

Guillelmo de Agrifol. legatio Sicula demandata.

(d) *To. 6. ep. secr. pag. 26. & an. 3. ep. com. 26.*

(e) *An. 6. ep. com. 12.*

(f) *To. 6. ep. secr. pag. 129.*

Fridericus Trinacr. princeps censuris solvi flagitat.

Dein a concordia avertitur.

(g) *Ibid. ep. secr. pag. 24.*

XVI.

Tuendæ in reliqua Italia pacis studio idem Pontifex ut facilius tyrannicam Berna-

Pontificem inter & Imp. & Ungarum fœdus adversus tyrannos.

nabonis & Galeacii ambitionem, ac fœderatorum Veronensium reprimeret, fœdus ad septennium cum Carolo Imperatore, Ludovico Rege Ungariæ utpote ecclesiæ signifero ac defensore, Francisco Carraria Patavino, Atestinis marchionibus Ferrariensibus, ac Gonzagis Mantuanis, Arnaldi Auxitani archiepiscopi præfecti ærarii opera percussit: cujus initi consilium in publicis ea de re tabulis tum conscriptis illustratur (a), quæ ab his verbis ducunt exordium.

(a) *Lib. priv. Rom. eccl. to. 2. pag. 227. & MS. bibl. Vall. sign. n. 12. pag. 181. ad 186.*

In nomine Domini nostri Jesu Christi & gloriosæ virginis, ac beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & totius curiæ triumphantis: ad honorem, statum, & exaltationem sanctissimi in Christo patris & domini nostri Urbani, divina providente clementia Papæ V. sanctæque Romanæ ecclesiæ, & reverendissimorum in Christo patrum dominorum S. R. E. Cardinalium, & gloriosissimi ac invictissimi principis domini Caroli, Dei gratia Romanorum Imperatoris semper augusti & Boemiæ Regis; nec non serenissimi principis domini Ludovici, Dei gratia illustris Regis Ungariæ, & ad conservationem & statum magnifici & potentis domini Francisci de Carraria pro sacro Romano imperio Paduæ, Feltri, Beluni, &c. & vicarii generalis, & dominorum Nicolai, Ugonis, & Alberti fratrum illustrium marchionum Estensium, ac dominorum Guidonis de Gonzaga, Ludovici & Francisci fratrum & filiorum ejusdem Mantuæ, &c. pro sacro Romano imperio vicariorum generalium.

Alii principes socii.

Adjunctæ sunt leges, quibus mutua ope hostium conatus propulsaturi sint; atque invicem mutua auxilia in Italia sibi præstituri, ac demum tabulæ pactionis locorum ac temporis testiumque circumstantiis ita consignatæ: *Singula suprascripta acta fuerunt, lecta, & firmata in præsentia reverendissimi in Christo patris & domini domini Anglici tit. S. Petri ad vincula presbyteri Cardinalis, præsentibus nobili viro domino Nicolao de Spinellis de Neapoli legum doctore cancellario regni Siciliæ, domino Joanne de Cabrespina decretorum doctore, & domino Joanne de Senis licentiato in jure civili testibus ad prædicta vocatis specialiter & rogatis, anno Domini MCCCLXVII. indictione quinta, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Urbani, divina providentia Papæ V. anno v. præfati die ultima mensis julii in palatio apostolico Viterbiensi, &c.* Confirmatæ sunt hæ pactionis tabulæ, atque insertæ apostolicis litteris, quibus dies ascripta his verbis *Dat. Viterbii nonis augusti pontificatus nostri anno v.* Anglicum porro, de quo in his tabulis fit mentio, creatum episcopum Albanensem, ditionique ecclesiasticæ præfectum, jussumque Bononiæ consistere, ut nimirum eam urbem in officio adversus Vicecomitum insidias contineret, tradit Urbani vitæ scriptor (b).

Anglicus Cardin. præfectus Bononiæ.

(b) *Gesta Urb. V. apud Bos.*

XVII. In Polonia Numinis justitiæ in divinorum beneficiorum immemores homicidas editum hoc anno insigne exemplum refert Michovias (c): *Anno*, inquit, *Domini MCCCLXVII. Bithomienses cives furore acti plebanum & prædicatorem submerserunt, & ex hoc venæ argenti & plumbi cessaverunt.* Subdit plures excursiones in Lithuaniam a magistro equitum Prussiæ factas.

Divinæ justitiæ exemplum insigne.

(c) *Michov. l. 4. c. 28. Crom. l. 12.*

Dum vero hi bellum in septentrione pro tuenda fide gerere pergunt, ad meridiem Hispani, qui pariter exercere vires in Christi hostes consueverant, in mutuas neces ferrum strinxerant Henrico Trastamaræ comite Gallicis fulto copiis arreptum regium decus defendente, ac Petro Castellæ Rege Eduardi Aquitaniæ principis viribus instructo regnum repetente. Perstringit Urbani vitæ auctor (d) pactiones inter Castellanum & Aquitanum initas, partumque de hostibus triumphum: *Mediantibus thesauris prædictis*, de iis loquitur, quos Petrus Rex Castellæ avexerat in Aquitaniam, *secum confœderati sunt, sibique favoribus &c. auxiliis opportunis assistere promiserunt: pro quorum majore firmitate dedit duas filias suas, quas secum duxerat, in conjuges duobus filiis Regis Angliæ memorati, ordinavitque eorum primogenitum, quem recepit Joannes dux Lencastriæ, sibi debere succedere in suo regno, ubi ipsum decedere contingeret sine masculo legitimo & naturali. Quibus peractis Odoardus princeps prædictus cum magno exercitu armatorum, ipsum secum ducens, dictum regnum intravit: dictoque Henrico victo in prælio, fugæ tamen præsidio liberato, vi armorum intra paucos dies ipsum ad statum suum dictique regni sui regimen restauravit: & sic ipso ibidem relicto, triumphator gloriosus ad propria remeavit.* Hæc breviter auctor, quæ fusius a scriptoribus Hispanicis recensentur.

Castella civili bello ardet.

(d) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

Petrus Rex ad Aquitaniæ principem confugit.

Ab eo regno restituitur.

Non diu reportatæ victoriæ fructu potitus est Petrus Rex: nondum enim confirmato regno, Aquitaniæ (e) principe Eduardo spe promissorum deluso, atque irarum pleno abscedente, Henricus Trastamaræ comes Gallorum, quibus Eduardi ingrata erat felicitas & amplicatio principatus exosa, auxiliis animatus, in Castellam est reversus, cum plures adhuc urbes insignes in ipsius perstarent fide: Iberoque trajecto, crucem in arena expressit, eamque deosculatus vovit, e provincia non nisi victorem se discessurum; atque ad eam cæremoniam, ut studia inflammaret, suos astrinxit. Inde concurrentibus ad eum copiis auctus Burgos contendit, & civium cupida voluntate acceptus, Jacobum Regem Balearem, qui Petri Castellæ Regis partes secutus, illius ope Balearico regno restitui sperabat, inter-

(e) *Marian. l. 17. c. 11.*

Henrici comitis in Castellam secunda irruptio.

Gallicis auxiliis juvatur.

Jacobus Balearis captus.

tercepit vinculisque tradidit. Commotus est Jacobi Balearis calamitate Pontifex, ac literis VI. kal. januarias datis, Henricum sollicitavit (a), ut infelicem Regem, qui diutius in carceribus Aragonicis elanguisset, restitueret libertati; qui postea multa auri vi a Joanna Regina Siciliæ redemptus est. Reliquas Castellæ conversiones suo loco prosequemur: nunc Lusitanas adjungimus.

(a) *To. 6. ep. secr. pag. 32.*
Redimitur a Joanna Neapol.

XVIII. Petri Regis Lusit. mors.
(b) *Marian. l. 17. c. 9. & alii.*
Insignis illius familiaris vox.
Succedit Ferdinandus filius.
(c) *To. 6. ep. secr. pag. 9.*

Luxit hoc anno Lusitania Petri Regis obitum, quem sui incredibile desiderium reliquisse, refert Mariana (b), ac justitiæ laude floruisse, sceptrumque annos novem, totidem menses, dies viginti octo tenuisse: familiarem illi hanc vocem fuisse, indignum regio nomine videri principem, quo die nemini beneficium contulisse. Successit in regno Ferdinandus filius, qui cum oratores ad sedem Apostolicam misisset, ut Christi vicario regia obsequia de more deferret, Urbanus gratias ei hisce literis egit (c), ac pontificia studia est pollicitus.

Charissimo in Christo filio Fernando Regi Portugaliæ illustri, salutem, &c.

Pontifici regia obsequia defert.

Serenitatis tuæ literas nuper gratanter recepimus, per quas te excusasti humilitate devota, quod propter certa impedimenta notoria, postquam fuisti sublimitate regia decoratus, nobis per proprios ambaxiatores tuos reverentiam, obedientiam, & subjectionem filiales, quas universi catholici principes, præsertim in regiminum suorum primordiis Apostolicæ sedi consueverunt impendere, minime impendisti; ipsasque per easdem supplevisti literas, te ad nostra beneplacita filialiter offerendo, ambaxiatores eosdem, cum facultas aderit, ad dictam sedem nihilominus transmissurus. De his itaque tuam reverentem & devotam magnitudinem multipliciter commendantes, tuis zelo ad fidem catholicam, ac devotione præcipua ad Romanam ecclesiam, & aliis virtutibus intellectis, de tua sublimatione regali ingenti lætitia gratulamur, intendentes te brachiis paternæ dilectionis amplecti, ac regium solium & regnum tuum prosequi dictæ sedis favoribus in casibus opportunis, in quibus ad nos recursum habeas cum fiducia filiali. Confortare igitur, fili charissime, Deum time, & omnia bona adjicientur tibi: fidemque catholicam, velut pugil Domini tuearis: cole justitiam, qua thronus regius stabilitur, agnoscens te ad vindictam malorum, & laudem bonorum fore super alios sublimatum: defende libertatem ecclesiasticam, in qua Rex regum & dominantium Dominus honoratur; & in devotione sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris tuæ sicut amantissimus filius, cui Dominus ad sui laudem & gloriam dies bonos super dies adjiciat, perseveres. Dat. Romæ apud S. Petrum III. kal. decembris anno VI.

Ad virtutes sectandas excitatur.

XIX.

Pastores ad ecclesias redire jussi.
(d) *Ib. pag. 47.*

Addimus ad hujus anni calcem, Urbanum restituendæ disciplinæ ecclesiasticæ cupidum, cum cæteris præsulibus egregium exemplum curandi sui gregis explicuisset; dedisse operam, ut constitutio apostolica de ecclesiis pastorum præsentia non destituendis servaretur; data enim ea de re Bernardo Neapolitano & Pino Brundusino archiepiscopis hæc imperia (d): *Mandamus, quatenus vos vel alter vestrum omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, & abbates aliosque ecclesiarum prælatos, quos in civitate Neapolitana, quam nimirum frequentare dicuntur, residere comperitis, ex parte nostra moneatis & inducatis, ut ad eorum ecclesias seu diœceses residere procurent. Datum Romæ apud Sanctum Petrum IV. kalend. januarii anno VI.* Versari etiam in eadem regia aula viri religiosi consueverant, illecti nimirum rerum caducarum amore, quos magis in suis monasteriis animum rebus divinis transfundere decuisset: de quibus etiam ad sua cœnobia revocandis eisdem archiepiscopis partes demandatæ. (e) [1]

Cœnobitæ ad sua monasteria abire imperati.
(e) *Ead. pag.*

Se-

NOTÆ [1] HOc anno, septembri mense, Eboraci in Anglia concilium celebratum, quod inter provincialia merito accenset Cossartius, cum in capitibus VII. VIII. & IX. constitutiones illæ decretæ in concilio provinciali afferantur. Qui pariter Cossartius huic anno concilium adscribit ductus ex anno XV. Willelmi archiepiscopi, quo acta ejusdem signantur. Cœpit enim Willelmus anno 1352. In capite II. ejusdem concilii abusus, qui in obeundis vigiliis sanctorum, & defunctorum in Ecclesias irrepserant, censuris coercentur. Ex quibus intelligimus nocturnas vigilias eondum apud Anglos desuevisse; quæ pariter servabantur sive in Ecclesiis sive in privatis domibus, antequam defunctorum cadavera sepulturæ mandarentur. Sed cum Fideles ad crapulas ea occasione potius quam ad preces, ut planius explicatur in cap. X. concilii Londinensis anni 1342. convenirent; ideo in eos abusus animadvertitur. MANSI

I. SExagesimo octavo hujus seculi anno indictione sexta Bernabos Vicecomes primum fraudibus, deinde aperto furore in ecclesiam grassatus, novos concitavit motus in Italia, summique Pontificis pium ardorem in reprimenda ipsius tyrannide exercuit. Crescebat in dies tyranni improbitas, ac proferre latius flagitio principatum moliebatur: atterebat populos vectigalibus, stupris virginum, ac nuptarum mulierum adulteriis erat inquinatissimus: non tuta erat ab ejus sævitia religiosorum virorum innocentia, quos necabat: episcopos aliosque Dei ministros ejus ambitio conculcabat, indixeratque Romanæ ecclesiæ bellum; denique violatis humanis juribus, blasphemis vocibus divinum Numen impetere non perhorrescebat. Ad coercendum itaque furentem hominem arma exerturus Christi vicarius, ut eorum æquitatem illustraret servato judiciorum ordine, legum severitate tum Bernabonem ipsum, tum omnes ejus sequaces constrinxit (a): imploravit Caroli Imperatoris ut ecclesiæ defensoris potentiam, cujus etiam eadem causa adventum anno superiori ursit, ac fideles ad sequenda ejus signa conciravit præmia indulgentiarum amplissima ipsis impertitus, hoc edicto apostolico proposito (b).

Bernabos vexat ecclesiam.

In eum districtæ leges.

(a) *To. 6. ep. secr. pag. 110. 112. & 148.*

(b) *An. 6. ep. cur. pag. 107.*

Urbanus, &c. ad futuram rei memoriam.

II. *Cogit nos temporis qualitas, & illius profani hostis, & impii Bernabonis de Vicecomitibus militis Mediolanensis nequitia detestanda sollicitat, ut ejus diris conatibus, quos adversus Deum & Christi fideles jugiter emolitur, in virtute divinæ dexteræ obsistentes, prædictorum ecclesiæ & fidelium illarum partium providere quieti cautius studeamus. Ipse namque Bernabos, sanctæ matris ecclesiæ viscera semper corradere satagens, illius alienatus a ventre inter cætera ejus non facile numeranda facinora ex multo jam tempore ecclesias & ecclesiastica loca, ac Romanæ ecclesiæ & imperii de quorum adipe impinguatus & dilatatus existit, & aliarum etiam ecclesiarum civitates, terras, & loca per violentiam occupare, & occupata sub servitute tyrannica detinere, ac ipsarum civitatum, terrarum, & locorum cleros & populos, habitatores & incolas talliis, impositionibus, collectis, & aliis intolerabilibus extorsionibus fatigare, omnemque quasi ipsorum substantiam rapere, & innumeros ex ipsis etiam clericos & religiosos trucidare crudeliter, proscribere, & in exilium relegare; virginum raptus, adulteria & stupra, sacrilegia & alia nefaria multiplicia perpetrare; ecclesiasticas censuras contemnere, divinique cultum Numinis impedire, episcopos & alios prælatos, ac ministros Dei capere seu capi, detineri, & arrestari facere, & tam suis, quam suarum ecclesiarum castris, locis, juribus, jurisdictionibus, honoribus, & aliis bonis spoliare & ne in suis ecclesiis residere suumque officium ibidem exercere valeant prohibere; libertates & immunitates ecclesiasticas violare, & quasi totaliter absorbere (propter quod, maxime in illis partibus, hæreses pullularunt & schismata, crevit indevotio populi, divinus diminutus est cultus, fidelium animæ perditionis exponuntur periculis, injuriis licentia præstita, & scandala suscitata fuerunt) præterea dictos fideles cleros & populos tot & tantis pressuris afficere, flagellis cædere, & tot miseriis indesinenter affligere (ut in solo fidelium deterior sit conditio, quam olim esset populi Dei sub jugo Pharaonicæ servitutis) insolenter præsumpsit hactenus & præsumit animo obstinato; quinimmo acriter in tantam prorupit præsumptionis audaciam, quod gentes & terras ipsius sanctæ Romanæ ecclesiæ pollutis labiis diffidare, & contra eam & ejus gentes & terras guerram movere temere comminatur: nonnullas terras eidem ecclesiæ confœderatorum, eique fidelium & adhærentium per gentes suas hostiliter invadere non expavit.*

Proposita ejus scelera.

Ut bellum indixerit ecclesiæ.

O ferum animum, & derelictum ab humanitate virum! O perditionis filium, & damnationis alumnum! Quomodo potuit tanta temeritate repleri, ut nec Deum timeat, nec suos veros in terra dominos recognoscat? Sed prodeat de throno Dei judicium, & cunctorum fidelium oculi videant æquitatem. Exurgat Deus, & suos dissipet inimicos: exurgat & veniat, ut fidelem populum suum salvet. Exurgat & ipse populus catholicus & fideles contra tam infructuosum palmitem, pestiferum, & nocivum, nescientem in semitis justitiæ dirigere gressus suos; sed potius ipsam matrem ecclesiam Romanam, quæ omnium fidelium caput est & magistra, suosque fideles venenosis persecutionibus offendentem. Nosque nihilominus præmissa omnia tam perniciosa exemplo (quæ adeo sunt notoria, & per Italiæ partes omnibus manifesta, quod nulla possunt tergiversatione celari) diligenter attendentes; ac volentes huic morbo pestifero, per quem magna pars dominici gregis inficitur, de celeri & salubri prout expedit, quantum cum Deo possumus, remedio providere; nec non charissimum in Christo filium nostrum Carolum Romanorum Imperatorem semper Augustum ac Boemiæ Regem illustrem, nobis & sanctæ Romanæ ecclesiæ vinculo speciali conjunctum, ac peculiarem ejusdem ecclesiæ promptissimum defensorem, pro ipsorum III.

Vocatus in auxilium Imperator.

foram ecclesiæ & imperii terris, juribus, honoribus recuperandis & etiam defendendis, ac utilitate & quiete publica ad partes Italiæ præsentialiter descendentem, non solum temporalibus sed etiam spiritualibus auxiliis specialiter [cum spirituales & temporales gladii consueverint, exigente necessitate, sibi adinvicem suffragari, & in juvamen alterius subventione mutua frequentius exerceri] prout decet & expedit, adjuvare; dignumque censentes, quod per suffragium mirificæ crucis, quam ipse blasphemus abhorret & despicit, & passum in ea salvatorem nostrum dominum Jesum Christum in suis ministris persequitur, & in ipso domino Jesu Christo omnium fidelium capite ac solido fundamento ministros ejus, & sui membra corporis perturbat & lacerat, adjuvetur; ipsos Christi fideles ad hujusmodi juvamen eidem Imperatori, ut præmittitur, Deo propitio feliciter impendendam, auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio decrevimus invocandos, &c.

Propositæ ejus castra secuturis indulgentiæ.

Addit indulgentias easdem consecuturos, qui imperialia castra anno integro secuti fuerint, vel subsidiariis opibus bellicos sumptus juverint, atque illi, qui in Syriam pro religione propaganda se conferrent. *Datum apud Montemflasconem Balneoregiensis diœcesis III. kalendas junii anno VI.*

(a) Eod. l.6. ep. cur. pag. 148.
(b) Ib. super p. 107.
(c) Ib. p. 84.

Transmissum est hoc diploma (a) ad archiepiscopos & episcopos in ecclesiis divulgandum, ac præcipue id muneris Anglico Cardinali Albanensi pontificio in Flaminia legato demandatum (b): successerat is in provincia Andruino Cardinali Cluniacensi, ex qua ille, non nisi ægerrime decedere voluit; adeo ut ab Urbano acerrime fuerit increpitus (c), intentatumque illi anathema nisi mox gubernacula publicæ rei arciumque custodiam Anglico tradidisset. [1]

IV. Caroli Imp. in Urbanum officia.

Ingressurus vero Italiam Carolus Imperator Petrum episcopum Curiensem oratorem ad Urbanum misit, ut armorum imperialium potentiam illius obsequiis contra hostes addiceret: ad quem Urbanus refertas hasce pluribus paternæ benevolentiæ signis literas dedit (d), ac vicissim ad recuperanda imperii jura se non defuturum est pollicitus.

(d) To. 6. ep. secr. p. 103.

Charissimo in Christo filio Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Bonum nuntium de terra longinqua, videlicet venerabilem fratrem nostrum Petrum episcopum Curiensem ambaxiatorem tuam latorem præsentium eo jucundius vidimus & audivimus diligentius, quo tam literæ tua manu conscriptæ, quam idem episcopus expectatum diutius felicem celsitudinis augustalis adventum ad partes Italiæ, tuæque personæ sanitatem, & lætam promptumque animam veniendi certius nuntiarunt: & illa eximiæ tuæ devotionis immensitas ex eo nostram lætitiam augmentavit, quod (prout continebant dictæ literæ, & præfatus episcopus retulit) ad serviendum Deo secundum beneplacitum nostrum venis sanus & lætus; & quod per omnia secundum nostram te vis regere voluntatem. Hæc, fili charissime, verba sunt Christianissimi principis, & devotissimi Romanæ ecclesiæ filii, tui sancti propositi demonstrantia puritatem, ut ad servitium tui Salvatoris, cui sacrificium debet voluntatis impendi lætanter, accedas per ejus in terris vicarii regimen dirigendus. Et licet tali directione non egeas, cum sis magna prudentia redimitus; nihilominus tamen, ubi fuerit expediens, tibi sicut dilectissimo filio sinceris affectibus paterna impendemus consilia, & favoribus apostolicis assistemus; intendentes vice versa tuis providis uti consiliis, ac sperantes eandem ecclesiam in suis opportunitatibus imperialibus favoribus adjuvari sic, quod mutuus amor ecclesiæ & imperii prædictorum soliditatis cunctis appareat, ac nostra & tua, sicut nunc est, sic semper perseveret identitas voluntatum, prout idem episcopus, qui imposita sibi per te apud nos fideliter & prudenter implevit, plenius referre poterit oraculo vivæ vocis. Dat. Romæ apud S. Petrum IV. non. maii anno VI.

Ut illi fuerit obsequentissimus.

De mutuo pontificatus & imperii fœdere.

V.

Stiparunt in ea expeditione Italica Carolum Henricus Goritiæ comes & Salisburgensis archiepiscopus, aliique proceres, quibus actæ ab Urbano gratiæ (e). Secutus etiam esse imperialia castra Rodulphus dux Saxoniæ (f) ob eximium in ecclesiam studium: sed implicitus ægritudine Saxonicis copiis Albertum nepotem præfecit. Antequam vero ingrederetur Italiam

(e) Ead. pag.
(f) Ib. p. 159.

NOTÆ [1] Abrogatio illa legationis apostolicæ Androini cardinalis, & assumptio Anglici cardinalis ad munus illud obeundum, quamvis ab Annalista hoc anno memoratur, anno tamen præcedente incœpit, teste Matthæo de Griffonibus in memoriali Historico Bononiensi desinente in annum 1428. qui ad annum illum 1367. hæc notavit. *Die XVIII. Decembris reverendissimus pater dominus Anglicus cardinalis Albanensis, frater Domini Papæ Urbani, venit Bononiam ad standum tamquam legatus Apostolicus.* Verum Author Miscellæ Bononiensis, qui tunc Bononiæ scribebat, hunc cardinalis Anglici adventum in diem V. Januarii anni hujus rejicit. Ex quo etiam scriptore causam discimus quare a Flaminiæ legatione Androinus removeretur; erat enim, inquit Author ille, Bernaboni, cui bellum minitabatur Pontifex, in amicitiis conjunctissimus. Insuper in ministros suos erat indulgentior; qua legati clementia fœde illi abutebantur. Hæc ille. MANSI

liam Imperator, a Petro Caselio Apostolicæ sedis internuntio solicitatus, ut vetera Romanæ ecclesiæ jura, ab Henrico avo Imperatore confirmata, sua etiam authoritate corroboraret, cum ab Henrici temporibus Pontifices in Italia non fuissent versati, ac plures rerum conversiones essent exortæ, tyrannique ditionem ecclesiasticam invasissent, ac parta scelere deinde juris inani colore affectarent; nec deessent qui superiores imperium inter & ecclesiam discordias accendere molirentur, at eximio in ecclesiam studio affectus erat, mox assensit; atque amplissimo diplomate (a), in quod geminas Henrici Imperatoris de juribus ecclesiæ Romanæ literas retulit, singulas illius provincias, urbesque insignes atque earum agros majorum pietate collatos pari liberalitate Romanæ ecclesiæ asseruit.

Romanæ ecclesiæ privilegia instaurata a Carolo.

(a) Ext. in lib. privil. Rom. eccl. to. 2. pag. 158. & in MS. bibl. Vall. sign. lit. B. n. 12. pag. 107.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis feliciter. Amen. Carolus IV. divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Boemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam.

Illius publica documenta.

Literas celebris & recolendæ memoriæ D. Henrici Romanorum Imperatoris semper Augusti avi & prædecessoris nostri charissimi, quas sacrosancta sedi Apostolicæ deliberata provisionis officio erogasse noscitur, pro sedis ipsius reverentia rite vidimus, ac ipsas de nostris imperialibus registris extrahi, & coram nobis aperte legi mandavimus, quarum tenor per omnia sequitur in hæc verba: Sanctissimo in Christo patri & domino suo domino Clementi sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summo Pontifici Henricus, divina favente clementia, Romanorum Imperator semper Augustus cum reverentia debita pedum oscula beatorum. Dudum, antequam susciperemus imperii diadema, &c. Subjicit Henrici Imperatoris literas (b) Clementi V. postquam Romæ solemni ritu insignibus imperialibus fuit redimitus, transmissas anno hujus seculi duodecimo pridie nonas julias regni anno IV. imperii I. quæ a nobis suo loco historiæ insertæ sunt (c). Iis vero profitetur Henricus, ut nuncupati antea sacramenti religione se exolvat, imperii jam conscenso apice omnia ecclesiæ Romanæ jura confirmare, quæ cum primum Rex Romanorum est designatus agnovisset: affertque in medium datas ea de re Lausanæ literas, transacto ante biennio, nimirum anno a Virginis partu millesimo trecentesimo decimo V. id. octobris regni anno II. His subdit Carolus.

Repetitæ Henrici literæ.

(b) Ext. etiam in lib. priv. Rom. eccl. to. 3. pag. 139.

(c) Annal. to. XV. an. Chr. 1312. n. 40.

VI. *Verum quia propter absentiam dominorum summorum Pontificum partium Italiæ, ac etiam nostram multæ novitates in terris prædictæ ecclesiæ ac terris nostris Romani imperii sunt exortæ, multaque rebelliones factæ sunt hinc inde tam per populos terrarum prædictarum, quam etiam per tyrannos in illis partibus, qui contra Romanam ecclesiam & imperium perperam rebellarunt post concessionem & datam literarum prædictarum, cum tempore illo nullus Romanorum Pontificum in partibus Italiæ fuerit commoratus; & ideo propter lapsum temporis novitatesque & rebelliones prædictas posset pro tempore de juribus Romanæ ecclesiæ esse dissensio inter Romanum Pontificem, & occupatores terrarum prædictarum, ac eas in futurum occupare volentes; nec non quæstiones & scandala inter Romanam ecclesiam & imperium prætextu dictarum terrarum propter diversas adinventiones, opiniones, & oblocutiones æmulas tyrannorum, ac etiam rebellantiam populorum possent futuris temporibus suboriri & etiam generari; nos volentes prædictis obviare periculis, pacemque inter Romanam ecclesiam & imperium perpetuis temporibus nutrire ac etiam confovere, & omnia tollere, per quæ possit oriri dubietas occasione terrarum, & provinciarum prædictarum, indemnitatique & securitati Romanæ ecclesiæ providere, pro parte domini nostri summi Pontificis super hoc per venerabilem Petrum de Caselio præpositum Nemausensem nuncium suum cum instantia requisiti, quia tam per registra prædicta, de quibus tenorem dictarum literarum de verbo ad verbum extrahi & superius inseri fecimus quam per concessionem dicti Henrici avi & prædecessoris nostri factam Romano Pontifici, de qua nobis est plenius facta fides, sumus de jure Romanæ ecclesiæ plenarie informati, ideo dictas literas & contenta in eis privilegia, provinciasque & terras in eis nominatas, & prout singulariter in eis describuntur, cum omnibus juribus & jurisdictionibus, limitibus, terminis, & confinibus earundem ex certa scientia pro nobis & successoribus nostris ratificamus & confirmamus, ac etiam innovamus, & ipsas recognoscimus ad jus & proprietatem Romanæ ecclesiæ cum omni plenitudine pertinere. Et nihilominus de nostræ imperialis majestatis plenitudine dictam marchiam Anconitanam cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus suis integraliter & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem, exarchatu Ravennæ & Pentapoli, ac Romandiolæ & Bertinorii comitatibus cum civitate Bononiensi, & cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus suis integraliter & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem; vallem quoque quæ Spoletana dicitur, sive ducatum cum comitatibus Perusii atque Castelli cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus, integraliter, & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem: Massam quoque, quæ Trabaria nuncupatur, cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis & confinibus integru-*

Obsoleverant ecclesiæ jura ob Pontificum absentiam.

Provinciæ juris ecclesiastici.

graliter, & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem: patrimonium etiam B. Petri in Tuscia cum civitatibus Tuderti, Narniæ, Urbisveteris, & Reate, & cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus integraliter, & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem; comitatum quoque Sabinæ cum civitate Interamnensi cum arce Cæsarum & terra; quæ dicitur Arnulphorum cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis & confinibus integraliter, & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem: comitatum quoque Campaniæ & Maritimæ cum omnibus civitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem; nec non Romam & Ferrariam cum omnibus etiam civitatibus, terris, limitibus, terminis, & confinibus integraliter, & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem sententiamus, decernimus, pronunciamus, et etiam declaramus & recognoscimus ad Romanam ecclesiam, jusque & proprietatem ac possessionem ipsius Ecclesiæ plenissimo jure spectare, ac omnimode pertinere.

VII. *Et insuper, sicut prædictas Henricus avus & prædecessor noster ex abundanti dictas terras & provincias donasse dicitur sanctæ Romanæ ecclesiæ prælibatæ, propter multos curiosos in partibus Italiæ constitutos, qui inter se disceptant de his, quæ ad eos non pertinent, de juribus sanctæ Romanæ ecclesiæ & nostri sacri imperii contendentes, conantes (quantum in eis est) inter dominum summum Pontificem & nos & sacrum imperium zizaniam & discordiam seminare, & etiam invenire, ut eorum rebelliones & malitias valeant palliare; ideo dictas provincias, loca, civitates, & terras, prout supra plenius declarantur, cum omnibus limitibus, terminis, & confinibus suis integraliter & cum omnibus juribus & jurisdictionibus earumdem, Romanæ ecclesiæ et domino nostro Urbano Papæ V. ejusque successoribus Rom. Pontificibus ex superabundanti quitamus libere & dimittimus ac renunciamus omnino: nec non ad omnem scrupulum & ambiguitatis dubium removendum, prout melius & efficacius fieri & intelligi potest concedimus ipsas, conferimus, & donamus de novo, promittentes & obligantes nos (prout melius possumus) quod nullo umquam tempore occupabimus vel occupari (quantum in nobis est) permittemus civitates, loca, castra, terras & provincias supradictas, vel aliquam ipsarum, aut earum partem, nec in ipsis vel aliqua ipsarum aut earum parte jus aliquod reclamabimus in futurum, & omnia alia promittimus, quæ in prædictis literis Henrici per ipsum fuerunt promissa; & contra ipsa vel eorum aliqua non facere, vel attentare, aut venire per nos vel alium quomodolibet in futurum, quocumque colore quæsito, seu quacumque occasione captata; alias literas nostras quascumque sub quacumque verborum expressione super præmissis vel aliquibus eorum alias per nos datas per concessionem præsentium nullatenus revocantes: immo ipsas in eorum vigore volumus penitus remanere. Signum serenissimi principis & domini domini Caroli IV. Romanorum Imperatoris invictissimi & Bohemiæ Regis. Testes hujus rei sunt venerabiles Albertus Pataviensis, Lambertus Spirensis, Joannes Brixinensis, Gerardus Nuemburgensis, & Otho Mindensis ecclesiarum episcopi; illustres Albertus & Leopoldus fratres Austriæ & Carinthiæ duces, Joannes Jodocus ejus filii marchiones Moraviæ, spectabiles Joannes de Habesburg, Burchardus Burgravius Magdeburgensis, Joannes & Burgardus de Recz comites, &c. sub bulla aurea typario imperialis nostræ majestatis impressis testimonio literarum. Dat. Viennæ anno Domini MCCCLXVIII. indictione VI. III. id. aprilis regnorum nostrorum anno XXII. imperii vero XIV. Ego Joannes Dei gratia Olomucensis episcopus sacræ imperialis aulæ cancellarius vice reverendi in Christo patris domini Engelberti Coloniensis archiepiscopi, sacri imperii per Italiam archicancellarii, recognovi.*

Cedit Carolus prætensis in eas juribus.

VIII. Caroli in Italiam expeditio.

Ex Austria paulo post in Italiam irrupit, ut quæ edictis jura ecclesiæ more majorum confirmaverat, etiam armis adversus tyrannos tueretur: ac primum Veronam se contulit (*a*), & Scaligeros Bernabonis fœderatos plurima auri vi mulctatos gratiæ restituit. Dein copias in Bernabonem eduxit, ut elatos illius spiritus compesceret, ac Mantuanos, quos invaserat Bernabos, defenderet quibus utpote ecclesiæ fœderatis subsidio accurrerer rogatus erat (*b*): sed nil magnum in ea expeditione explicuit. Pacem cum Bernabone ipsum confecisse antequam Italiam ingrederetur, refert Musius (*c*): in quo admodum a vero abhorret. Id autem constat, Bernabonem, ut serviret tempori, ne ardui cum Imperatore belli periculis se committeret, pacem poposcisse ab Urbano (*d*), ad cujus preces Carolus in Italiam accesserat; ac Pontificem Anglico episcopo Albanensi in Flaminia legato, qui Mediolanensi bello præerat, provinciam XI. kal. septembris dedisse, ut ex sociorum consilio fœdus redintegraret, ac solemnibus missis oratoribus a sede Apostolica flagitaretur, ut pactionis tabulæ ab ipsa confirmarentur.

(*a*) *To. 6. ep. secr. pag. 92.*

(*b*) *Dubr. l. 22 hist. Boem.*

(*c*) *Mutius l. 25.*

Bernabos pacem a Pontifice efflagitat.

(*d*) *To. 6. ep. secr. pag. 345.*

Non leves tum in Etruria excitati motus: quibus sedandis Pontifex curas applicuit, atque in primis fluctuantes Senenses confirmavit in Caroli amicitia (*e*), ac sinistras suspiciones ex eorum animis detersit, iique inita cum Imperatore pa-

(*e*) *Ib. ep. sec. p. 103. 104. 164. & 177.*

Moniti Florentini ut restituant imperii jura.

(a) Ib. p. 176.

(b) Pag. 159.

(c) Ib. p. 94.

Composita a Carolo Etruria.

(d) Mutius rer. Germ. l. 25.

(e) Dubr. hist. Boem. l. 22.

(f) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Caroli cum Urbano colloquium.

sta servare decreverint. Tum dedit operam (a), ut Florentinos, qui plura adversus imperialem dignitatem ac vetera pacta patrarant, ad officium revocaret: ipsosque gravissimis literis monuit, ut illatas sarcirent injurias, futurum se pacis interpretem pollicitus: hortatusque est, ut mitterent oratores, cum Imperator æqui & concordiæ amantissimus controversiam omnem sedis Apostolicæ arbitrio permitteret. Jussi quoque Pisani (b) erepta Lucanæ ecclesiæ restituere; ac misso Nicolao Pisauriensi episcopo internuntio ad pacem cum Florentinis ineundam redacti (c). Cohibere etiam ipsos admodum potuit præsentia in Italia Caroli Imp. cujus jura invaserant. Is vero ut pronus erat ad pacis consilia, ita imperii jura in Etruria asseruit, ut controversias sine fuso cruore diremerit (d). Convenit dein Urbanum Carolus Imperator, ut non modo cum ipso de Christiana re amplificanda tuendave ageret, verum Imperatricem etiam Elisabetham, (cujus nuptiarum occasione accessum in Italiam retardasse, refert Dubravius (e), insigniis imperialibus a Pontifice exornandam adduceret. Agit ea de re Urbani vitæ scriptor (f), ac narrat Carolum Imperatorem equitaturo Christi vicario Romæ stratoris officium exhibuisse, ac peditem rexisse equilora: *Eodem*, inquit, *anno de mense octobri Carolus Romanorum Imperator venit Viterbium ad dictum Urbanum Papam*. Nonnullisque interjectis de illius in Insubria gestis, quæ antea attulimus subjicit: *Quem cum Viterbii [ut præmittitur] adiisset, ex ordinatione mutua versus Romam eum præcessit, ipsumque post sequentem expectavit in introitu Urbis: ibi scilicet in porta, quæ est juxta castrum S. Angeli, de suo equo descendens, stratoris vicem gessit, ac usque ad basilicam B. Petri pedester equi Papæ frænum tenens, ipsum dextravit, ac demum usque ad altare majus deduxit: mansitque in Roma expectando adventum Imperatricis. Quam demum die omnium sanctorum in altari B. Petri dictus Urbanus Papa per prius inunctam per episcopum Ostiensem Cardinalem, prout moris, coronavit. Quo facto dictus Imperator satis cito post recessit de Urbe, versus Bononiam dirigens gressus suos, secumque duxit ex ordinatione Papæ dominum Guidonem de Bolonia episcopum Portuensem Cardinalem, quem descendendo de Italia suum vicarium constituit, & in Luca suam mansionem ordinavit*. Quod factum ad Pontificis gratiam videtur, ut si Bernabos vel alii, reverso in Germaniam Imperatore, iterum jura ecclesiæ invaderent, Guido Cardinalis vires imperii in eos converteret.

Ingredienti Romam Pontifici stratoris munus exhibet.

Imperatrix ritu solemni coronata redimitur.

Franciscus e Ceccano Campaniam vexat.

Ante ejusdem Imperatoris in Urbem adventum, Franciscus a Ceccano tumultibus Campaniam & Maritimam implevit, ac rapinis, sævitia, stupris, ferro ac flamma eas provincias fœdaverat. Ad quem comprimendum Urbanus legum severitatem exercuit, ac fideles ad corripienda in eum arma, uti in Bernabonem egerat, propositis indulgentiarum præmiis, inflammavit (g), brevique redactus ad officium est vir improbus, quem etiam Imperatoris accessus merito terrere potuit: ac veniam deprecaturus liberi commeatus syngrapham postulavit, obtinuitque a Pontifice (h). Agebat tum apud Montemflasconem Pontifex, ubi æstatem duxit, clementiorem aerem collecturus: quod oppidum sede episcopali ac pluribus aliis ornamentis decoravit, ut narrat ipsius vitæ author (i): tum addit excessisse in eadem urbe Cardinalem Capocium, qui multarum virtutum laude florebat; cujus insignia elogia ex eodem decerpemus.

(g) An. 6. p. 121.

Repressus.

(h) Pag. 130. & 135.

Monsflasco sede episcopali insignitus.

(i) Gesta Urban. V apud Bosq.

IX.

Nicolai Capocii Card. obitus.

Illius in pauperes benignitas.

*Eodem anno die XXVI. mensis julii obiit in dicto loco dominus Nicolaus de Capocia episcopus Tusculanus Cardinalis Romanus, vir utique magnæ literaturæ, zelator maximus justitiæ, & pauperum continuus sustentator: diebus enim singulis per hospitalia panem, vinum & alia cibaria in domo sua præparata abundanter faciebat distribui & pauperibus ministrari. Ultraque de ipso duo laudabilia notanter referuntur, primo quod in consistoriis & conciliis sic libere & intrepide locutus est, quod propter neminem sive præsentem sive absentem omisit dicere illud, quod sua conscientia sibi dictabat. Secundo cum esset valde practicus in decisione & prosecutione causarum, amore Dei & pietatis intuitu pauperibus litigantibus, quos sciebat justas fovere causas, consilia dabat, eorum processus videbat, positiones & articulos ac alia eis ad hoc opportuna dictabat, formabat, & ordinabat, salaria etiam notariorum, procuratorum, advocatorum de propria ministrabat, & etiam quæcumque victui necessaria, secundum quod eorum inopiæ exigebant. De bonis etiam a Deo sibi datis in studio Parisiensi fundavit & dotavit nobile collegium pauperum scholarium, quod S. * Sophonia voluit nominari, fecitque etiam multa bona ecclesiæ S. Mariæ Majoris de Urbe, ubi jacet miraculis coruscando.*

Extructum ab eo collegium Parisiis.

* al. Sophia.

Auctum est haud multo post Cardinalium collegium, viris insignibus ad eam dignitatem vocatis, quorum nomina atque munera idem author percenset: *Eodem anno die XXII. mensis septembris, quæ fuit feria sexta quatuor temporum, præfatus Urbanus Papa in Monteflascone dominos Guillelmum Judicis S. Mariæ in Cosmedin & Stephanum Alberti S. Mariæ in Aquiro, antiquos diaconos Cardinales in presbyteros ordinavit: & etiam die septima alios in presbyteros Cardinales noviter assumpsit, videlicet dominum Philippum*

Purpuratorum patrum creatio.

*pum Cabacolæ Avenionensem, tunc patriarcham Jerosolymitanensem: Simonem de Longari Anglicum, tunc archiepiscopum Cantuariensem monachum ordinis S. Benedicti: Bernardum de Bosqueto Caturcensem, tunc archiepiscopum Neapolitanum: Joannem de Normannie Gallicum, tunc episcopum Belvacensem & cancellarium Regis Franciæ: Stephanum de Parisiis Gallicum tunc episcopum Parisiensem, Petrum de Banhoco diœcesis Lemovicensis abbatem Montismajoris: & Franciscum de * Cabaldesie Romanum tunc priorem basilicæ S. Petri de Urbe.* Agit de iis Concelorius (a) præter alios in suo Cardinalium elencho.

* Thebaldeschis

(a) Concel. in elench. Cardd.

Cum vero ægre ferrent Romani se Pontificis præsentia destitui, missis oratoribus ipsum sollicitarunt, ut in Urbem rediret: quibus, exaratis apud Montemfiasconem kal. octobris literis, brevi eos se aditurum respondit (b): ac mox Viterbium se contulit, ubi ac postea Romæ maximo Carolum Imperatorem honore excepit, atque Imperatricem solemni ritu imperiali diademate cinxit, uti antea diximus, cum cœpta de Carolo oratio abrumpenda non esset.

(b) To. 6. ep. secr. p. 174.

X. Neque ab Imperatore solum hoc anno Pontifex Romæ salutatus est, verum etiam antea a Petro Rege Cypri ac Joanna Siciliæ Regina: quorum adventum Urbani vitæ scriptor narrat his verbis (c): *Præterea eodem mense*, martii scilicet, *ad ipsam Romam venerunt Joanna Regina Siciliæ & Petrus Rex Cypri superius nominati: & cum tunc occurrerit dominica Lætare Jerusalem, in qua consuevit dari per Papam rosa aurea viro nobili, tunc in curia existenti, dictam rosam memorata Joanna tamquam nobiliori, majori, & excellentiori, licet vir non existeret, dedit; Regi prædicto ipsam in hoc præferendo: quæ more solito demum cum Cardinalibus & aliis nobilibus per Urbem equitavit.* De Petro Cypri Rege inferius, cum de rebus orientalibus agemus: nunc cœptam de Joanna Siciliæ Regina orationem prosequimur. Flagitavit illa pontificiam opem, cum Ludovicus Andium comes, expugnata Tarrascona, immissoque vagorum militum exercitu Provinciæ inhiaret. Neque Joannæ Urbanus defuit, Carolum enim Gallorum Regem rogavit (d), ut fratrem a cœptis revocaret: tum Caroli Imperatoris supremi Provinciæ domini clientelam Reginæ conciliavit (e). Deterritum itaque comitem cœptis destitisse, scribit Urbani vitæ author (f). At Ludovicus Ungariæ Rex, qui Provinciam ac Siciliæ regnum jure hereditario ad se suosque devolvenda contendebat, missis oratoribus, Urbanum deprecatus est, ut curas apostolicas intenderet, ne regnum illud ad exteros devolveretur: cui hæc rescripsit Pontifex (g).

(c) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Regina Siciliæ & Cypri Rex Urbanum adeunt.

Provincia ab Andium comite affectata.

(d) To. 6. ep. secr. p. 89.

(e) Ead. pag.

(f) Gesta Urb. V. apud Bosq.

(g) To. 6. ep. secr. p. 147.

Charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri salutem &c.

Dilectos filios nobiles viros, Joannem de Ludbreg olim Dalmatiæ & Croatiæ banum, ac Joannem Treutel de Neuna milites ambaxiatores tuos latores præsentium ad nostram præsentiam destinatos, & dilectum filium nobilem virum Stephanum Francisci militem Jadrensem eorumdem ambaxiatorum interpretem gratanter recepimus, in eis quodammodo tuæ celsitudinis præsentiam contemplantes; dictumque Stephanum prudenter ac facunde proponentem quod regnum Siciliæ tuæ serenitati debetur, & quod moleste ferres, si ad extraneos deveniret, & quod licet charissimam in Christo filiam nostram Joannam Reginam Siciliæ illustrem in vita sua turbare minime intenderes, tamen congruis remediis providere volebas periculo, quod posset post dictæ Reginæ obitum evenire; multaque prudenter referentem, quæ ad hæc regiam animam inducebant, concludentemque ut dignaremur eamdem tuam justitiam condignis habere commendatam favoribus, sæpe audivimus diligenter. Ad quæ, præmissis laudum præconiis, quibus tuam devotam magnificentiam merito possumus & debemus extollere, sincerissimoque affectu, quem ad te gerimus, duximus respondendum, quod in ministratione justitiæ, in qua sumus omnibus debitores, non erit (Deo juvante) defectus, nec etiam in gratiis & favoribus, in quantum patiatur conscientia, & jus alterius non lædatur. Hæc igitur, fili charissime, tam exposita, quam secundum decentiam apostolicæ gravitatis responsa, ad majorem tuam certitudinem tuæ sublimitati præsentibus duximus intimanda. Dat. apud Montemfiasconem vi. kal. septembris anno vi.

Regis Ungariæ ad Urbanum legatio.

Poscit consuluis suorumque in Siciliam juribus.

Promissum illi avita jura illibata fore.

XI. Instituta est ab Urbano religiosa actio de Carolo e Blesis sanctorum catalogo apponendo, cum sanctitate vitæ & miraculis floruisse inerebresceret: scriptæque en argumento extant avi[illegible] kal. septembris literæ (h) ad Joannem ducem Britanniæ, qui ipsum in acie, dum certabat de principatu, necarat (i). Cum vero nonnulli religiosi viri sanctorum honores illi deferrent, cui decreti ab ecclesia non fuerant, ab Urbano acerrime perstringi meruerunt (k).

Carolus e Blesis opinione sanctitatis floret.

(h) To. 6. ep. secr. p. 160.

(i) Gesta Inn. VI. apud Bosq.

(k) Lib. 6. ep. cur. p. 171.

Universis episcopis per ducatum Britanniæ constitutis:

Molesta significatio ad nostrum perduxit auditum, quod quidam religiosi etiam ordinum mendicantium Carolum de Blesis, tanquam pro justitia mortuum, martyrem & sanctum in ecclesiis, in prædicationibus, & alias astruere moliantur; ac singulis annis in ejus anniversario in divinis officiis solemniter efferunt, prout de sanctis ab ecclesia Romana approbatis in eorum solemnibus festivitatibus per ipsam ecclesiam ob-

Objurgati qui sine judicio sedis Ap. SS. honores illi exhibuerant. *observatur; personisque sepulturam ipsius Caroli visitantibus quædam signa plumbea tradunt, sicut euntibus ad sepulchra sanctorum in certis tradi partibus consuevit, & aliter eum venerari non verentur, ac si foret ut sanctus per sedem Apostolicam approbatus. Cum itaque talia sint a jure prohibita, nec debeant sub dissimulationis pallio tolerari, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli vestrum in singulis vestris civitatibus & diœcesibus præmissa vel similia per eosdem religiosos, etiam si Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum ordinum existant, aut alias quascumque personas de cætero attentari districte prohibere curetis; contradictores cujuscumque status, ordinis, sexus, vel conditionis existant, auctoritate nostra per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis, &c. Dat. apud Montemflasconem XVII. kal. octobris anno VI.*

XII. Nonnulli religiosi temere suorum sodalium memoriam consecrant. Induxerant quoque in Italia nonnulli religiosi viri similes corruptelas, ac duobus sodalibus suis defunctis, quos beatos temere vocitabant, sanctorum honores contulerant: quorum audaciam Pontifex repressurus, Petrocinum archiepiscopum Ravennatem ejusque suffraganeos episcopos ejusmodi abusum removere jussit (a).

(a) *Ibid. p. 165.*

Venerabili fratri Petrocino archiepiscopo Ravennati, ejusque suffraganeis.

Molesta significatio ad nostrum perduxit auditum, quod quidam fratres Prædicatorum & Eremitæ S. Augustini ordinis, in provincia Ravennate degentes; ac fraudem legi facere non verentes, Prædicatores videlicet quemdam Jacobum Prædicatorum, Eremitæ vero fratres prædicti quemdam Franciscbinum Eremitani ordinis percussum ictu fulminis & extinctum non sanctos, cum sit eis sub tali vocabulo a jure prohibitum, sed beatos publice in plateis & eorum ecclesiis in prædicationibus, & alias asserere moliuntur; ac singulis annis in anniversariis seu diebus obitus eorumdem in divinis officiis solemniter efferunt, prout de sanctis ab ecclesia approbatis in eorumdem etiam solemnibus festivitatibus per ipsam ecclesiam observatis: ac populos fideles inducunt, ut in ipsis anniversariis seu diebus ab operibus manualibus abstineant, & Subornant simplices. *(quod quæstus suspicione non caret) ut ad ecclesias, in quibus eorumdem Jacobi & Franciscbini humata sunt corpora, catervatim pergant; ac solemnes oblationes faciant, verbis persuasivis inducunt. Aliqua quoque sub prædictorum Jacobi & Franciscbini vocabulis in suis ecclesiis præsumpserunt erigere, ac si forent ut sancti per sedem Apostolicam approbati, &c.* Dat Ravennati archiepiscopo ac suffraganeis provinciam, ut incussa censurarum religione, ac implorata magistratuum potentia, eos religiosos viros, nisi parerent, a superstitiosis ausis abducerent. *Datum apud Montemflasconem kalend. septembris anno VI.* Cohibiti.

XIII. Ut autem data opera coercendæ superstitioni, quæ immeritis afficiebat honoribus defunctorum animas, de quibus in cælum receptis conspicuis miraculis ab ecclesia Romana, qua par est, diligentia discussis non constaret, ita de augendis sanctorum honoribus, quorum cultum & venerationem ecclesia suscepisset, Urbano cura fuit. De ostensis enim ab eo magna veneratione & pompa sanctorum Petri & Pauli Apostolorum capitibus hæc tradit ejusdem Pontificis vitæ scriptor (b): *Anno Domini MCCCLXVIII. jam inchoato, die prima mensis martii dictus Urbanus Papa venit ad ecclesiam Lateranensem, ubi cum in crastinum in sancta sanctorum missam celebrasset, capita sanctorum Petri & Pauli, quæ annis multis fuerant recondita, & sub altari in quo missam celebraverat clausa servata, ascendens amphitheatrum dictæ ecclesiæ, ad communem plateam aspectum habens toti Romano populo sibi astanti exhibuit & ostendit: & cum thecæ seu capsæ, in quibus pro tunc erant reposita, essent satis modicæ & parvi valoris, ex tunc alias novas ordinavit fieri pretiosiores.* Capita Apostolorum Petri & Pauli ostensa populo. Subjungit, interjectis pluribus, idem auctor, altero post sequentem anno conflata magno sumptu duo Apostolorum signa, ac lapillis pretiosis ornata, in iisque sacra illorum capita recondita: *Eodem,* inquit, *anno,* nimirum MCCCLXX. *cum dictus Urbanus Papa jam fecisset fieri seu fabricari imagines seu statuas pro conservandis capitibus beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quæ erant de auro & argento mirabiliter operatæ, ornatæque multis gemmis & lapidibus pretiosis, valoris quæ eorum communi æstimatione esset ad triginta millia florenorum & ultra; devote & solemniter astantibus multis personis magnis, & notabilibus, capita dictorum sanctorum reponi & includi fecit infra ipsas: quæ etiam demum fuerunt processionaliter & publice, universis clero & populo Romanis ad hoc convocatis, præsentibus etiam aliquibus dominis Cardinalibus & prælatis, per Urbem deportatæ, & demum collocatæ supra altare Lateranense in loco seu alto & eminenti ciborio, super quatuor columnas marmoreas ad hoc specialiter miro opere præparato, magnisque & fortibus januis ferreis circumdato.* Visitur adhuc opus. Argenteis signis ab Urbano inclusa.

(b) *Gesta Urb. V. apud Bos.*

XIV. Confirmantur superiora de iis sanctorum Petri & Pauli signis pretiosissimis apostolico diplomate post biennium edito (c), in quo Pontifex ad coercendum hominum non modo ex avaritia

(c) *To. 8. ep. secr pag. 155.*

tia ecclesiorum thesauros diripientiam, verum etiam e præpostera pietate reliquias sacras expilantium temeritatem, gravissimas pœnas iis incussit, qui vel capita Apostolorum, aut veræ crucis portionem, vel alia sacra lipsana aut ornamenta ipsorum subriperent.

Urbanus &c. ad perpetuam rei memoriam.

Constitutio in earum reliquiarum direptores.

Sacrilegorum damnanda præsumptio eo est gravior, & durius castigari meretur, quo in locis venerabilioribus rebusque sacrioribus fuerit perpetrata. Cum itaque nos ad reverentiam Dei & beatissimorum Apostolorum suorum Petri & Pauli duas eorundem Apostolorum imagines argenteas deauratas, ac margaritis & lapidibus pretiosis ornatas ponderis mille ducentarum marcharum argenti, super quarum alteram videlicet verticem B. Petri est una crux aurea parva gemmis pretiosis ornata, in qua est de ligno crucis domini nostri Jesu Christi, decoro sumptuosoque opere fecerimus fabricari, ac in ecclesia Lateranensi super altare majus venerabiliter collocari, in eisque sacratissima capita dictorum Apostolorum & alias reliquias sanctorum ibidem, ad majorem venerationem ipsorum Apostolorum & devotionem fidelium recondi, perpetuis temporibus permansura; dignum & ad cautelam reputamus expediens, quod ut ipsa crux, capita, reliquiæ & imagines duæ, capsa parva argentea, in quibus præfata sacratissima capita olim in ecclesia S. Laurentii ad sancta sanctorum, prope ipsam Lateranensem ecclesiam consistente, retroactis temporibus fuerant conservata, custodita, & intacta permaneant, pœnas graves contraria præsumentibus inferamus. Omnes igitur & singulos, &c. Percellit anathemate omnes quacumque, etiam regia, imperiali, vel ecclesiastica dignitate polleant, qui eas reliquias vel ipsarum partem diripere, vel ornamenta earum expilare, vel quacumque alia ratione temerare auderent: tum ejus criminis participes iisdem pœnis devincit, & eorum ditionem ecclesiastico interdicto subiicit, adjicitque alias graviores pœnas, quas in posteros transfundendas sancit, ut illarum acerbitate improbi submoveantur. *Dat. apud Montemflasconem v. kal. augusti pontificatus nostri anno VIII.* Hæc licet anno hujus seculi septuagesimo gesta congerere tamen hoc loco visum est, ne eadem repetere cogeremur.

XV. S. Thomæ Aquin. corpus Tolosam translatum.

Hoc anno translatæ sunt ex Italia in Gallias S. Thomæ Aquinatis reliquiæ, ac Tolosa tanto ornamento decorata; de quibus Urbani vitæ auctor hæc scribit (a): *Eodem anno ex ordinatione apostolica & voluntate dicti Urbani Papæ corpus S. Thomæ de Aquino, quod a tempore obitus sui tumulatum remanserat in monasterio Fossa nova ordinis Cisterciensis, ubi decessit, translatum fuit ad conventum Prædicatorum Tolosæ, ubi per ministerium Eliæ Raimundi tunc generalis magistri dicti ordinis,* & interjectis paucis quæ mendo non carent, *fuit sibi sepulchrum miræ pulchritudinis præparatum. Habetur ibi usque in præsens tempus in magna devotione & veneratione.* Certatum de iis S. Thomæ reliquiis gravissime coram Urbano fuerat, cum Cistercienses Fossænovæ, quibus sacrum illud pignus fuerat ereptum, reposcerent; Prædicatores vero, ut præcipuum sui ordinis ornamentum optarent. Quam controversiam S. Antoninus, re altius reperita, laramque ad Prædicatorum gratiam Urbani sententiam his verbis refert (b): *Cum esset in Monteflascone, in urbe orta est magna altercatio inter ordinem Prædicatorum & monachos Cistercienses de corpore B. Thomæ de Aquino: conquerebantur enim monachi monasterii Fossænovæ dicti ordinis, ab ecclesia sua fuisse eis ablatum corpus B. Thomæ, quod ibi fuerat tumulatum: nam pergens ad concilium generale Lugdunense de mandato domini Gregorii X. infirmatus in via ad dictum monasterium juxta castrum Piperni situm in Campania declinaverat, ubi in Domino requievit: & quamvis mandasset dictus sanctus migrans, corpus suum Neapolim ad conventum Prædicatorum deportari tempore congruo, non adhuc illud fuerat impletum ex causis: sed jacuerat ibi per annos septuaginta quinque a die transitus sui. Quidam enim potentia fretus de castro Piperni tractabat occulte auferre sacrum corpus B. Thomæ ex abbatia, & magnam pecuniam pro traditione ejus ab aliquo recipere: sed cum hoc percepisset dominus civitatis Fundorum nomine Honoratus, horrens hoc sacrilegium, adstante venerabili abbate dicti monasterii & Fundensi episcopo, abstulit ipsum corpus mira redolens fragrantia odoris de loco abbatiæ, & detulit in civitatem suam Fundorum, cum diligenti custodia & reverentia illud servans. Demum cum dictus comes Honoratus Romam pro suis negotiis applicasset, ubique invenisset generalem magistrum ordinis Prædicatorum Eliam nomine, ad preces ejus frequentes (videns se non posse apte illud retinere, cum etiam Rex Apuliæ illud habere peroptaret) eidem patri corpus ipsum & ordini consignavit, in conventu dicti ordinis Fundensi collatum.*

Ut de iis Cistercienses contenderint cum Prædicatoribus.

Interea monachi ordinis Cisterciensis accedunt ad curiam, magnam sibi injuriam factam prælatis coram querulantes in ablatione sancti corporis de monasterio suo: ad pedes etiam Apostolicæ sedis Urbani, tunc Romæ existentis, vociferantes: super quo curia pene tota commota erat contra ordinem Prædicatorum ex illa querela.

Cum-

(a) Gesta Urb. V apud Bosq.

(b) Ant. 3. p. tit. 21. c. 10. in princip.

Cumque pluribus excursis diebus in hac contentione diutius fuisset exasperata, mutatur Pontificis mens, & superveniente solemnitate corporis Christi, cum sermo fieret coram Urbano & multis Cardinalibus & baronibus de officio ipso magnifice edito per ipsum beatum Thomam ad requisitionem Urbani IV. acclamantibus cunctis, dignum fore in munus recompensationis tam divini operis, ab Urbano injuncti, ab ipso Urbano successore corpus ejus ordini concedi; demum Urbanus sacrum corpus ordini perpetua concessione donavit. Elsa ergo generali accedenti, & immensas referente gratias, ait Urbanus: Tibi tuoque ordini reddidi sacrum corpus: sed ne tanti doctoris caput a corpore sit divisum, ipsum tibi caput cælestis gratiæ gazophylacium authoritate apostolica concedo. Mandavit autem ipsum corpus deferri Tolosam, scribens studio Tolosano, sancti extollens gloriam, & approbans apostolica authoritate doctrinam.

Ut lis dirempta fit.

XVI. Usus est Pontifex religiosis ejusdem ordinis viris ad hæreseon subnascentes venenatas stirpes excindendas, ac Simonem ea de causa in citeriori Sicilia censorem fidei creavit (*a*), quem archiepiscopis & episcopis commendavit. Adhibiti etiam ad id muneris in Perusino agro Minoritæ (*b*): tum Guillelmus Narniensis episcopus plurima authoritate ad Fraticellos, qui simplicibus pravorum dogmatum virus afflabant, reprimendos instructus (*c*); nondum enim eam luem extinctam, ex apostolicis querelis constat: *In quibusdam*, inquit Pontifex, *Italiæ partibus erant quamplurimi a via veritatis prorsus aversi, euntes per devium falsitatis, ac sub Fraticellorum nomine reprobatos conventiculos facientes, qui præfatæ detrahere fidei & simplicium animas decipere fallacibus argumentationibus, quas pater mendacii antiquus hostis eos docuerat, clandestine conabantur, &c.* At non impune tulere ii hypocritæ flagitium; vinculis enim sunt traditi Perusii, cujus urbis magistratus, ut fidei censoribus operam conferrent, sollicitati. Grassatos tamen ipsos Perusii aliquot post annis, ac Minoritis conflasse invidiam, quod ab arctiore paupertatis observantia deficerent, refert Lucas Wadinghus (*d*). Nitebantur ii hoc errore, Christum & Apostolos proprio caruisse: quem cum Dionysius Minorita Parisiis in suorum schola theologica instauraret, multis inanibus argumentis (præcipuum erat, legem divini amoris proprietatem & dominium auferre) in jus vocatus ab academiæ Sorbonicæ præsidibus, dicta revocare jussus est, ut referunt publica ea de re monumenta (*e*), confirmantque pontificiæ in hac controversia datæ superiori anno extremo literæ (*f*).

(*a*) *To. 6. ep. secr. pag.* 56.
(*b*) *Pag.* 70.
(*c*) *Pag.* 69.

Fraticelli errores disseminant.

(*d*) *Wad. annal. Minor. to. IV. ann. Chr.* 1374 *n.* 22.
(*e*) *Ext. to. 4. bibl. patr. col.* 1337.
(*f*) *An. 7. ep. com. pag.* 122.

Dilecto filio Joanni S. R. E. presbytero Cardinali olim episcopo Belvacensi.

Nuper non sine amaritudine mentis ex insinuationibus percepimus fidedignis, quod olim Dionysius Soulechat ordinis fratrum Minorum professor, tunc in studio Parisiensi consistens, in suo ad commissum sibi lecturam libri sententiarum principio apud dictorum fratrum scholas ex more illorum, qui ad hujusmodi lecturam pro tempore assumuntur, curiositatis (quæ plus nititur sæpe quam oportet) reprobo spiritu ductus multas conclusiones recitavit & tenuit minus sonas, & sinceritati fidei minime congruentes. Super quibus ipso Dionysio dilectis filiis cancellario & magistris in theologia & studii prædicti delato, ipsi cancellarius & magistri, suum in hac parte debitum exequentes, super hoc congregati quamplures (quia eis constitit tum ex inspectione dicti principii per ipsum Dionysium propria manu scripti, tum etiam per informationes & probationes multimodas super hac eis rite præhabitas, quod Dionysius prædictus conclusiones tenuerat antedictas) præfati cancellarius & magistri conclusionibus ipsis cum exacta diligentia maturoque consilio recensitis, earum aliquas hæretica nequitia fermento infectas, nonnullas vero ecclesiæ determinationi contrarias & multas earum scandali causativas concorditer decreverunt. Et ut scanduli materia tolleretur de medio, orthodoxæque fidei veritas illibata persisteret, prædicto Dionysio in eorum constituto præsentia inhibuerunt ac interdixerunt, ne legendi exerceret officium, donec per eos super hoc aliud existeret ordinatum. Cujusmodi quidem inhibitionem & interdictum ipse Dionysius sub quodam fictæ humilitatis prætextu rata (sicut subsequens rei eventus de hujusmodi fictione docuit) se habere asseruit, atque grata; & juxta certam circa hoc a dictis cancellario & magistris in scriptis traditam ei formam, ac per eum perlectam, & irrefragabiliter acceptatum coram dictis cancellario & magistris præsentialiter congregatis, easdem conclusiones revocavit. Addit Pontifex Dionysium ipsum pollicitum in solemni cœtu eadem se revocaturum, die imminente subterfugisse; atque ideo delatum de crimine hæreseos apud Stephanum episcopum Parisiensem postea Cardinalem, nec non apud sacræ fidei censores postulatumque judicio non comparuisse, sed Avenionem se contulisse, atque in celebri theologorum conventu dicta revocasse: at mox, cum se purgare niteretur, novis erroribus veteres cumulasse, subdit Urbanus.

Dionysius pseudominorita hæresim eorum disseminat Parisiis.

Academia Sorbonica illi se opponit.

Dilectum filium nostrum Joannem tit. S. Marci, & bona memoriæ Guillelmum tit. S. Laurentii in Lucina, tunc S. Georgii

Agitata controversia in curia Romana. Dum se purgare nititur Dionysius errores auget.

ad velum aureum diaconum, presbyteros Cardinales ad audiendum declarationem suam super conclusionibus præfatis auditores per nos sibi obtinuit deputari; coram quibus, nec non magistris in facultate prædicta, qui tunc erant in curia memorata, & ad hoc per dictos Cardinales vocati fuerant, idem Dionysius circa hujusmodi declarationis actum, si erronea depravationis augmentum declaratio dici possit, in quosdam alios expresse prorupit errores, detestabiliorem & perniciosiorem quam conclusiones supradictæ, perfidiam & infamiam continentes secundum eorundem redargutionem & judicium magistrorum.

Captat diffugia.

(Additur, versutum hominem ad alia diffugia mox se convertisse. Ad quem demum reprimendum comprehendi illum jussit Urbanus, atque intentato anathemate prima Aprilis die Parisiis errores suos publice revocare, Joannique Cardinali decidendæ illius causæ authoritatem contulit): *Circumspectioni*, inquit, *tuæ [de qua in his & aliis fiduciam gerimus in Domino specialem] tenore præsentium committimus & mandamus quatenus circa revocationem errorum prædictorum per ipsum Dionysium assertorum*

Ejus causa ad Joannem Card. & Sorbonicos delata.

faciendam per eum, ac circa pœnas eidem Dionysio pro juramentorum & promissionum transgressionibus infligendas nec non emendam præstandam ab illo & coerectionem ipsius, assistentibus & in hoc assistentibus cancellario prædicto ac magistris in facultate prædicta, de ipsorum consilio legitimis per dictos Stephanum Cardinalem tunc episcopum & inquisitorem habitis servatis processibus, appellatione remota, prævia ratione procedas; faciens quod decreveris authoritate apostolica per censuram ecclesiasticam firmiter observari, &c. Datum Romæ apud S. Petrum x. kal. januarii pontificatus nostri anno VI.

XVII. Revocati ab eo errores.

Damnavit publice proximo anno Dionysius Parisiis, ut sanxerat Pontifex, Joannis Cardinalis decretoria sententia errores suos, extantque publica documenta, in quibus hæc inter alia leguntur

(a) To. 4. bibl. patr. pag. 1337.

(a): *Tertia conclusio articuli quarti fuit hæc quod hæc benedicta, immo supra benedicta lex & dulcissima, videlicet lex amoris de qua loquebar, omnem aufert proprietatem & dominium.* Et infra: *Prædictam conclusionem revoco tanquam falsam, erroneam, & hæreticam, quia Christus &*

Christum & Apostolos habuisse dominium, profitetur.

Apostoli illam legem perfectissime tenuerunt, & adhuc multi tenent, & per Dei gratiam tenebunt, qui proprietatem & dominium habebunt. Et infra: *Conclusio quarta & finalis mea fuit, quod actualis abdicatio cordialis voluntatis, & temporalis potestatis dominii seu authoritatis statum perfectissimum ostendit & efficit.* Et infra: *Dicunt hanc conclusionem esse positam universaliter, ideo ipsam universaliter intellectam dico falsam, erroneam, & hæreticam, quia nec Christus nec Apostoli statum perfectissimum habuissent.* Et infra:

Actualem abdicationem dominii perfectissimum statum universaliter non inducere.

Ex prædicta conclusione quartam inferebam primum corollarium, quod Christum non abdicasse hujusmodi possessionem & jus in temporalibus, non habetur ex nova lege, immo potius oppositum, quia Matth. VIII. Filius hominis non habet ubi caput reclinet. Item secundum corollarium est istud, quod hanc legem pro regula perfectionis Christus docuit, & exemplo confirmavit. Probavi per regulam nunc dictam: Vade, & vende, &c. Etiam quia vocati omnia dimiserunt, Matthæus telonium, Petrus & alii retia, Matth. XIX Ecce nos reliquimus omnia. Ista duo corollaria revoco tanquam falsa, erronea, & hæretica, & contra decretalem domini Joannis, quæ incipit, Quia quorundam. Et infra: *Præterea fuit corollarium quartum, quod intuli, quod abdicatio rerum temporalium secundum animi præparationem nullam aut valde imperfectam & fragilem ostendit & perficit perfectionem. Probavi primo, quia semper habent pauperes. Secundo quia non volet nisi ratione actus, igitur actualis est perfectior, istum articulum revoco tanquam falsum & scandalosum, nec probationes sunt ad propositum. Item respondendo ad quemdam baccalarium de domo B. Bernardi, cum ille dixisset, quod Christus talia non abdicavit; illud negavi, & dixi quod Christus nihil sibi retinuit. Ista duo dicta revoco tanquam falsa & hæretica, quia Christus loculos habuit propter infirmos, a fidelibus oblata conservans, quæ & suorum necessitatibus & aliis indigentibus tribuebat; ut & Christi evangelium & B. Augustinus, ac etiam determinatio Romani Pontificis hæc testantur.* Et infra: *Item cum debui exponere dicta mea in curia Romana coram reverendissimis patribus dominis Cardinalibus Nemausensi & Vabrensi, addidi propositiones, quæ sequuntur, videlicet quod Christus in monte omnia simpliciter abdicavit. Istum reputo tanquam falsam, erroneum, & hæreticam. Item dixi, quod quando corpus in sepulchro mansit, ibi charitas abstulit ab eo omnem proprietatem & dominium. Istam revocavi tanquam falsam, erroneam, &*

De abdicatione secundum animi præparationem.

An Christus aliquid sibi retinuerit.

ba-

haereticam, &c. Hactenus damnatæ hæreseos formula. [1]

XVIII. In Bosnia plures ex fœdissimarum hæreseon erroribus emersere præcipuis Minoritarum laboribus, quos Urbanus episcopo Bosnensi, ut ipsos sua fulciret auctoritate, commendavit (*a*). Neque in Bosnia modo, verum in Rascia quoque & Bulgaria innumera animarum millia ab impietate revocata Ludovici Regis Ungariæ pio armato studio: egregius enim princeps, ut S. Ludovici episcopi confessoris propatrui precibus divinitus datus Ungariæ fuerat, ita latissime ad propagandum divini Numinis cultum arma circumtulit, abducto in vincula Stratimiro, innumerasque animas ad pietatem traxit, in quibus erudiendis Minoritæ plurimum laboris impendere. Gratulatus est Pontifex Ludovico, ac provinciam Colocensi archiepiscopo & episcopo Cenadiensi se dedisse, ut sacerdotes ad neophytos excolendos legaret, significavit (*b*).

(*a*) *To. 6. ep. secr. pag. 131.* Bosnia ab hæresi perpurgata.

(*b*) *Ibid. ep. secr. pag. 130.* Ludovici Ungari egregia in fide propaganda facinora.

Charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri.

Replevit ingenti gaudio mentem nostram acceptissima Deo & nobis relatio, nuper per dilectos filios Joannem de Rheno & Andream de Perusio ordinis fratrum Minorum de Bulgariæ, Rasciæ, & Bosnæ venientes partibus nobis facta, inter cætera continens, quod inspirante illo, qui ubi vult spirat, ad tuam inductionem & cooperationem piissimam, ac fratrum dicti ordinis in dictis partibus commorantium prædicationem, multa millia personarum utriusque sexus, relictis damnabili schismate aliisque erroribus, quibus erant & fuerant omni tempore involuti, ad lumen veræ fidei, ac unitatem & obedientiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris & magistræ cunctorum fidelium redierunt. De quo non solum nobis, sed universæ congregationi fidelium talia sentientium, quam tanta multitudine augeri procurasti devotissimis studiis, & cælesti etiam curiæ ingentem lætitiam attulisti: nam si testante veritate, quæ Christus est, super uno peccatore pœnitentiam agente angelis Dei fit gaudium, quanto majus illud existimandum existit, quod de tantæ multitudinis conversione noscitur exortum? Proinde itaque Deo, a quo omne datum optimum progreditur, gratias referentes, & tuam Christianissimam serenitatem dignis laudum præconiis extollentes, plenis affectibus rogamus & hortamur eamdem, quatenus hujusmodi tua studia laudanda continuans, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Colocensi & episcopo Cenadiensi (quibus per apostolicas litteras committimus & mandamus, ut de sacerdotibus, qui curam gerant conversorum hujusmodi solerter provideant, & eisdem fratribus ad alios cooperante Domino convertendos assistant) velis pro reverentia Dei & tuo & nostro ineffabili præmio, ac reverentia Apostolicæ sedis dare consilium, auxilium & favorem; ad conversionem aliorum schismaticorum & hæreticorum ac infidelium, quibus regnum tuum vicinum existit, omnem (quam poteris) prout de te sperat sancta mater ecclesia, operam præbiturus. Dat. apud Montemflasconem II. id. julii anno VI.

Actæ illi de conversis ejus beneficio populis gratiæ.

Excussisse post ea Bulgariam Ludovici jugum, ac Bassarath Regem schismaticum Bodonio, alias Bindim urbe regia proditione potitum fuisse, ex Pisano memorat Wadinghus: (*c*) captos vero Minoritas quinque in illius urbis expugnatione atque ob fidem orthodoxam amplificatam a schismaticis supplicio affectos, multisque cælestibus prodigiis inclaruisse: adeo ut ipsa cælo lux ingens eorum corpora circumfunderet & concentus angelici audirentur.

(*c*) *Vadin. in annal. Minorit. an. 1369. n. 11.*

XIX. In Albania Stratzmirus, Georgius, & Balsa principes damnarunt schisma, atque ad Romanæ ecclesiæ obsequium se contulerunt. Cum vero ii bello vexassent antea Catharenses, quos Romanæ ecclesiæ vidimus adhæsisse, Urbanus ipsis pollicitus est (*d*), admissum iri in gratiam, si a Catharensium injuria sibi temperarent.

Nonnulli Albaniæ principes ecclesiæ se aggregant.

(*d*) *To. 4. ep. secr. p. 104.*

Nobilibus viris Strazimiro & Georgio ac Balsæ fratribus Zupanis Zentæ gratiam in præsenti, per quam obtineant gloriam in futuro.

Spiritus noster exultavit in Domino, quia sicut ex relatione venerabilis fratris nostri Petri episcopi Suacinensis latoris præsentium per vos super hoc ad nostram præsentiam destinati percepimus, misericorditer dignatus est vobis tribuere intellectum, ut relictis schismatis & errorum tenebris & umbra mortis æternæ, in quibus hucusque mansistis, incipiatis animabus vestris & subditorum vestrorum pendentes consulere, &

NOTÆ [1] Exhibuit hoc anno Gallia concilium Vaurense, quod a trium provinciarum, Narbonensi, Tolosano, Auxitano archiepiscopis eorumque suffraganeis celebratum est, die VI. Julii hujus anni. Canones sancit CXXXIII. quorum plerique juris ecclesiastici libertatem promovent, & tuentur. Illud animadversione dignum, quod in canone XC. cavetur ne clerici, sive in sacris ordinibus constituti, sive beneficio aliquo ecclesiastico donati *diebus sabbati* carnium esu utantur, *ob reverentiam B. M. V.* Id vero edicere se clericis statuunt patres, quod præstaret illos in ratione vivendi supra laicos excellere. Ex quibus sane discimus abstinentiam a carnibus diebus sabbati nondum sive consuetudine, sive præcepto aliquo ecclesiastico apud Fideles, saltem ubique, obtinuisse. Mansi

lumen agnoscere veritatis; intendentes ad obedientiam & devotionem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris & magistræ cunctorum fidelium reverenter, & cordibus sinceris accedere, in eisque perpetuo remanere; ac a nobis qui, licet immeriti, sumus in terris Christi vicarius, instrui qualiter debeatis in via mandatorum Domini ambulare. De eis igitur laudandis principiis Deo, qui vos sua gratia prævenit & (si pura intentio in mentibus vestris vigeat) sequetur indubie, devotas gratias agimus, & vos plurimum commendamus, intendentes vos, si nostris & dictæ ecclesiæ mandatis devote parebitis, in filios spirituales recipere & tenere, ac prosequi favoribus opportunis. Ut autem mereamini ad gratiam reconciliationis admitti, ac obtinere Apostolicæ sedis benevolentiam & favores, a molestiis ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum, aliorumque catholicorum obedientium dictæ Romanæ ecclesiæ; præsertim civitatis Caffrensis, (Monentur, ut a Caffensibus vexandis abstineant.) *quam jamdiu a vobis, seu te, Georgi, hostiliter molestari percepimus, curetis penitus abstinere, ut in iis & aliis vestram intentionem purissimam ostendatis. Super quibus & aliis, per vos agendis in dicto vestræ reconciliationis negotio, præfatum episcopum duximus informandum, cui super iis, quæ vobis ex parte nostra retulerit, velitis fidem indubiam adhibere. Dat. apud Montemflasconem Balneoregiensis diœcesis VIII. kal. junii anno VI.* Extant aliæ ad eosdem gratulatoriæ de schismate damnato literæ (a), rogatique sunt, ut episcopi a sede Apostolica missi consiliis obsequerentur.

(a) Ead. pag.

XX. (Græculi in Candia schisma confirmant.) In Cretæ insula, Veneto imperio obnoxia, nonnulli sacerdotes Græci vetus schisma confirmare annitebantur: cujus excindendi solicitus Urbanus, cum ex superiori bello dux Venetus potentiam suam, profligatis perduellibus, magis constabilivisset, sanxit Urbanus (b), ut nullus sacerdotio initiaretur, nisi qui Romanæ ecclesiæ obsequio se adhærescere comprobaret, divinaque Latino ritu peractarum profiteretur: qui vero sacerdos hunc non servaret, neque exhomologesibus excipiendis, neque habendis concionibus adhiberetur.

(b) An. 6. ep. cur. 75.

Venerabilibus fratribus archiepiscopo Cretensi, ejusque suffraganeis.

Communis habet assertio, & verisimilitudo etiam astruit, quod damnatum schisma Græcorum, ex quo, dum ecclesiam contempserant, & catholicam correctionem recipere, proh dolor! pullulavit hæresum multitudo & pullulare non cessat, calogerorum & sacerdotum malitia satellectum depravans laicorum simplicium versuta seductione confovit & adeo confovere non cessat, quod cum aliqui seculares etiam præpotentes volunt ad gremium sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris & magistræ fidelium cunctorum accedere, a calogeris & presbyteris impediuntur eisdem, ubi catholicorum temporale dominium non existit. (Urbani in eos decretum.) *Cum itaque, sicut gratanter audivimus, in insula Cretensi, in qua vestræ consistunt ecclesiæ, dilecti filii dux & commune Venetiarum super Latinos & Græcos plenius solito dominetur, & ecclesiastica censura per auxilium brachii secularis possit melius solito executioni debitæ demandari, propter quod dictum schisma de præfata insula, Deo favente, poterit [ut verisimiliter speratur & creditur] modis accommodis extirpari; fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus quilibet vestrum in suis civitate & diœcesi auctoritate nostra districte inhibeat, ne aliquis scholaris, seu laicus literatus Græcus de insula supradicta insigniatur de cætero charactere clericali, vel promoveatur de cætero ad quoscumque ordines, nisi per Latinum episcopum aut Græcum catholicum, per cujus literas de sua promotione faciat plenam fidem;* (Promovendi ad ordines, se catholicos profiteri jussi.) *& ii, qui ex talibus fuerint in presbyteros ordinati, missas & alia divina officia juxta ritum, quem præfata Romana servat ecclesia, debeant celebrare:* (Divina ritu Latino peragere.) *adjicientes quoque inhibitioni jam dictæ, quod nullus calogerorum seu sacerdos Græcus, præfatum ritum non servans, de cætero audeat confessiones audire, vel populo prædicare, &c. Dat. apud Montemflasconem V. kal. augusti anno VI.* (Hunc non servantes, concionibus & piaculario munere interdicti.)

Con-

I. Contuiit se ad sedis Apostolicæ obsequium, ac professurus solemni ritu fidem orthodoxam Græcorum Imperator Joannes Palæologus Romam accessit anno hujus seculi sexagesimo nono indictione septima, quem magnis honoribus, omnique officiorum genere ab Urbano & collegio Cardinalium exceptum, refert ipsius Pontificis vitæ scriptor (a): *Anno*, inquit, *prænominato, scilicet* LXIX. nimirum excurrentis sæculi, *ad dictum Urbanum Papam Romæ existentem accessit Joannes Palæologus Imperator Græcorum, fuitque receptus honorifice, ac tractatus per dictam Papam & Cardinales paulo minus quemadmodum si fuisset Imperator Romanorum: qui demum fuit reductus ad Romanæ ecclesiæ unitatem, juravitque eidem perpetuo obedire, ac fidem ipsius servare in futurum; super qua chartam Græce & Latine conscripsit, & sua bulla aurea sigillavit, quam in archivis ecclesiæ conservandam dicto Papæ assignavit*. Extant tantæ rei gestæ monumenta (b) Græcis Latinisque literis consignata; quibus Palæologus divina se luce collustratum, veteres errores ejecisse affirmat: & ex præscripta a Pontifice formula Romanæ ecclesiæ fidem, atque inter cætera Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere, sacramentum Eucharistiæ æque in azymo ac fermentato confici posse, denique Christi vicarii supremum in omnes ecclesias Imperium profitetur.

(a) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

Imp. Constantinop. Urbanum adit.

Profitetur fidem Catholicam.

(b) *Ext. in tabulario arcis S. Ang. & in lib. priv. Rom. eccl. to. 2. p. 270.*

II. *In nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti. Amen. Ego Joannes in Christo Deo fidelis Imperator & Romæorum moderator Palæologus Spiritus Sancti lumine illustratus, volens saluti animæ meæ providere, sponte veni ad sacram urbem Romanam, sanctissimum patrem dominum Urbanum, divina providentia Papam V. & sanctam sedem Apostolicam visitaturus, ac ejusdem domini Papæ vel alterius seu aliorum ab eo in hac parte deputatorum manibus recogniturus & professurus fidem catholicam, quam sacrosancta Romana & universalis ecclesia profitetur, tenet, & docet; & circa perpetuam observantiam ejusdem fidei præfati domini Papæ ac suorum successorum Romanorum Pontificum mandatis plenarie & efficaciter pariturus. Ideoque in præsentia vestrum, reverendissimi patres domini Guillelme episcope Ostiensis & Bernarde basilicæ duodecim Apostolorum ac Francisce tit. S. Sabinæ presbyteri, & Raynalde S. Adriani diacone Cardinales commissarii super hoc a præfato domino Papa deputati, ac venerabiles viri ejusdem sedis notarii & testium infrascriptorum personaliter constitutus, profiteor & credo sanctam Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum omnipotentem, totamque in Trinitate deitatem coessentialem, & consubstantialem, coæternam & coomnipotentem, unius voluntatis, potestatis, & majestatis; creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ sunt in cælo & in terra visibilia, & invisibilia, corporalia & spiritualia. Item credo, singulam quamque in Trinitate personam unum verum Deum plenum & perfectum. Credo ipsum Filium Dei verbum Dei æternaliter natum ex Patre, consubstantialem, unius & ejusdem omnipotentiæ, & coæqualem per omnia Patri in divinitate, in tempore conceptum de Spiritu Sancto, natum ex Maria semper virgine cum anima rationali, duas habentem nativitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: Deum verum & hominem verum, proprium in utraque natura atque perfectum: non adoptivum, neque secundum phantasiam; sed verum & unicum filium Dei in duabus & ex duabus, divina scilicet & humana, naturis: sed in unius singularitate personæ impassibilem & immortalem divinitate: sed in humanitate pro nobis & salute nostra passum vera carnis passione, mortuum, & sepultum: & descendisse ad inferos, & tertia die resurrexisse a mortuis vera carnis resurrectione, die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua resurrexit, & anima ascendisse ad celum, & sedere ad dexteram Dei Patris, inde venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique secundum opera sua sive bona fuerint sive mala. Credo etiam Spiritum Sanctum plenum & perfectum, verumque Deum ex Patre & Filio procedentem, coæqualem & coessentialem & coomnipotentem & coæternum per omnia Patri & Filio. Credo hanc sanctam Trinitatem non tres Deos, sed unum Deum omnipotentem, æternum, invisibilem, & incommutabilem.*

II. Publica de ea re monumenta.

De Deo uno & trino.

De Christo.

Et duplici in eo natura in unitate personæ.

Et aliis illius mysteriis.

Credo sanctam catholicam & apostolicam unam esse veram ecclesiam, in qua unum datur baptisma, & vera omnium remissio peccatorum. Credo veram resurrectionem ejusdem carnis, quam nunc gestamus, & vitam æternam. Credo etiam novi & veteris testamenti, id est legis & veteris & novæ, prophetarum & Apostolorum unum esse auctorem Deum & dominum omnipotentem. Credo hanc esse veram fidem catholicam, & quod hanc super dictis articulis tenet & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, & propter diversas hæreses a quibusdam ex ignorantia, & ab aliis ex malitia introductas dicit & prædicat eos, qui post baptismum in peccata labuntur, non rebaptizandos; sed per veram pœnitentiam suo-

De Baptismo non iterando.

suorum posse consequi veniam peccatorum: quod si vere pœnitentes in charitate decesserint, antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint & omissis, eorum animas pœnis purgatoriis post mortem purgari; & ad pœnarum hujusmodi allevationem & liberationem prodesse eis fidelium vivorum suffragia, scilicet sacrificia, orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundum ecclesiæ instituta.

De purgatorio. Et paradiso. Et inferno. Et limbo puerorum. Et extremo judicio.

Credo etiam illorum animas, qui post sacrum baptisma susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam, quæ post contractam peccati maculam vel in suis manentes corporibus vel eisdem exutæ, prout dictum est superius sunt purgatæ, in cœlum mox recipi: illorum autem animas, qui in mortali peccato vel cum solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas, eadem sancta Romana ecclesia tenet & firmiter asseverat; & quod nihilominus in die judicii omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de factis propriis rationem.

Quis sacramentorum numerus.

*Item credo, sicut tenet etiam & docet eadem ecclesia Romana, septem esse ecclesiastica sacramenta: unum scilicet baptisma, de quo dictum est supra: aliud est sacramentum confirmationis, quod per manus impositionem episcopi conferunt, chrismando renatos: aliud est pœnitentia: aliud est Eucharistia: aliud est sacramentum ordinis: aliud matrimonii: aliud est extrema unctio, quæ secundum doctrinam B. Jacobi infirmantibus exhibetur. Sacramentum Eucharistiæ ex azymo sacrificat ecclesia Romana prædicta, tenens & docens, quod in ipso sacramento panis vere * transmutatur in corpus, & vinum in sanguinem domini nostri Jesu Christi. De matrimonio vero tenet, quod nec unus vir simul plures uxores, nec una mulier simul habere permittitur plures viros: soluta vero lege matrimonii per mortem alterutrius conjugum, secundas & tertias & deinceps nuptias successive licitas esse dicit, si impedimentum canonicum & causa alia non obsistat.*

* al. *transsubstantiatur*

Transsubstantiatio fit in Eucharistia.

De nuptiis.

De primatu Rom. eccl.

Ipsa quoque sacrosancta Romana ecclesia summum & plenum primatum & principatum super universam catholicam ecclesiam obtinet, quem se ab ipso Domino in beato Petro Apostolorum principe seu vertice, cujus Romanus Pontifex est successor, cum plena potestate recepisse, veraciter & humiliter recognoscit. Et sicut præ ceteris tenetur fidei veritatem defendere, sic & si quæ de fide subortæ fuerint quæstiones, suo debent judicio definiri: ad quam potest gravatus quilibet in negotiis, ad forum ecclesiasticum pertinentibus, appellare. Sed & in omnibus causis, ad examen ecclesiasticum spectantibus, ad ipsius recurri potest judicium, & eidem omnes ecclesiæ sunt subjectæ: ipsarum episcopi obedientiam & reverentiam sibi debent: apud quam sic plenitudo potestatis consistit, quod ecclesias ceteras ad solicitudinis partem admittit, quarum multas, patriarchales præcipue, diversis privilegiis eadem Romana ecclesia honoravit; sua tamen præcellenti dignitate & superioritate tam in generalibus conciliis, quam in quibuscumque aliis semper salva.

Unde suprascriptam fidei veritatem, prout plene lecta est & fideliter exposita, veram, sanctam, & orthodoxam fidem esse recognosco, eam accepto, & corde ac ore profiteor; ipsamque, prout eam veraciter tenet & fideliter docet & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, me inviolabiliter servaturum, & in ea omni tempore perseveraturum, nec ab ea ullo tempore recessurum, seu quoquo modo deviaturum promitto: & abrenuncio omni schismati. Primatum quoque ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, prout in præmissis superius continetur ad ipsius ecclesiæ obedientiam spontaneus veniens fateor & recognosco, accepto ac sponte suscipio, & me omnia præmissa tam circa fidei veritatem quam circa dictæ ecclesiæ Romanæ primatum, & ipsorum recognitionem, acceptationem, susceptionem, observantiam & perseverantiam servaturum præstito corporali juramento, promitto & confirmo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Quod si contra hæc aliquid sentire, confiteri, aut aliud agere præsumpsero, me schismaticum & anathematizatum eo ipso recognosco, & severitati sacrorum canonum subjacere. Ad certitudinem prædictorum & cautelam majorem præsens juramentum exposui, & instrumentum feci bulla aurea munitum. Scriptum in antiqua Roma anno ab incarnatione Domini MCCCLXIX. indictione VII. die XVIII. mensis octobris, suprascripti sanctissimi patris & domini domini Urbani, divina providentia Papæ V. anno VII. præsentibus domino Nicolao Cardinale & reverendis in Christo patribus dominis Dei gratia Arnaldo Archiepiscopo Auxitano camerario & Raimundo de Pratis notario præfati domini Papæ, ac Raimundo Forojuliensi, Jacobo Aretino, & Bernardo Marsicano episcopis; ac venerabilibus viris dominis Eblone de Mederio & Petro de Albiariz clericis cameræ, ac Gaufelmo de Pradello capellano præfati domini Papæ; nec non nobilibus viris dominis Francisco Catalusii de Janua domino insulæ Metelini, & Michaele Strongilo milite & Philippo Cicbandelli domicello Constantinopolitanis, ambobus ultime scientibus linguas & grammaticas Græcas & Latinas, testibus ad hæc specialiter vocatis & rogatis. Qui quidem domini Ebla & Petrus clerici cameræ apostolica auctoritate tabelliones seu notarii rogati

III.

Huic se subjicit Palæologus.

Qui testes interfuerint.

gati etiam fuerunt de præmissis conficere publicum instrumentum.

IV. Aggregato ita cœtui fidelium Græcorum Imperatore, Pontifex encyclicis literis universos catholicos de re adeo insigni certiores fecit (a) idibus novembris, utque ipsum tanquam catholicum, qua par erat, benevolentia complecterentur, fulcirentque auxiliis est adhortatus: *Universitatem*, inquit, *eandem rogamus & hortamur in Domino, quatenus præfatum Imperatorem tanquam veram ejusdem ecclesiæ filium, nostris veluti sui patris præceptis in omnibus obedire paratum, in dictis fide & obedientia permanentem reputetis catholicum, sicut nos etiam reputamus; ac ipsum habeatis charitativis vestris auxiliis & favoribus commendatum: nos enim speramus, quod idem Imperator, prout ipse nobis fuit pollicitus, gratia Dei nostrisque favoribus communitus, circa conversionem & reductionem aliorum in hujusmodi schismate persistentium talem sollicitudinem adhibebit, quod ipsi schismatici allicientur, & dante Deo efficaciter inducentur. Dat. Romæ apud S. Petrum anno* VIII. nimirum post VIII. id. novembris a qua die numerantur Urbani pontificatus anni. Illustres sunt de eodem literæ sequentis anni exordio ad Andream Contarenum ducem Venetorum scriptæ (b), quibus Palæologum ingentes sui spes, ut exemplo Constantini magni innumeros populos ad ecclesiam trahat, concitasse ait: rogatque ut validis illum auxiliis ad Turcarum, qui extremum orientali imperio exitium inferebant, retundendos impetus muniat.

(a) To. 8. ep. secr. p. 4.

Promulgat Pont. Græc. Imp. esse catholicum.

(b) Ibid. pag. 24.

Urbanus &c. Andreæ Contareno duci Venetiarum.

V. Ad Venetum ducem de eo lit.

Sacrosancta Romana ecclesia, mater & magistra cunctorum sacra unda baptismatis renatorum, exemplo illius boni patris utique sui sponsi, qui filium prodigum a suo gremio deviantem progressum eminus longoque tempore commoratum in devio, sed in humilitatis spiritu redeuntem, paterna charitate suscepit, sedula imitatrix, filiorum deviantium reditum desiderio materno desiderat, anxiaque inquisitione procurat, regressos amplectitur, & circumdat pretiosis fidei vestimentis: lætatur ab intimis, lætantiumque parat convivium; cum justus ex fide vivat, & olim devius cum aliis domesticis fit in domo Domini conviclu ens. Hanc siquidem ingentem lætitiam nuper eadem ecclesia ex divina miseratione suscepit, cum charissimus in Christo filius noster Joannes Palæologus Imperator Græcorum illustris ad sanctam sedem Apostolicam in spiritu devotionis accessit, abjuravit omne schisma, ac fidem catholicam, quam tenet & docet præfata ecclesia, professus est secundum formam, quam sibi fecimus exhiberi; & de parendo deinceps mandatis ecclesiæ corporaliter præstitit juramentum: pieque speratur, quod sicut quondam Constantini Imperatoris conversio fuit causativa conversionis innumerabilium populorum, sic ejusdem Joannis Imperatoris exemplo & opere, gratia favente divina, infiniti populi, schisma & errores Græcorum sectantes, ad caulam Domini reducentur.

Concepta spes de Græcorum conversione.

Volentes igitur tuam tuorumque civium devotionem eximiam tantæ alacritatis esse participem, ut cum matre gaudente filialiter gaudeatis, hæc tibi & eisdem civibus duximus præsentibus intimanda, ut tu & ipsi de tanti boni principio gratias agatis domino Deo nostro, eum deprecantes humiliter, ut omnes hæreticos & schismaticos eruat ab erroribus universis, & dignetur ad eandem matrem ecclesiam revocare. Ceterum quia idem Imperator, utpote princeps catholicus, a cunctis est Christi fidelibus de cetero confovendus, & ipsius imperium ex sæva devastatione & occupatione Turcorum hostium crucis immanium quasi ad extremum exterminium est deductum, suo & aliorum catholicorum auxilio noscitur indigere; nobilitatem tuam hortamur in Domino & rogamus attente, quatenus ob reverentiam Dei filiique præfatæ augmentum eidem Imperatori, in devotione ac obedientia dictæ ecclesiæ persistenti, contra dictos Turcos velis de possibili tibi auxilio subvenire. Dat. Romæ apud S. Petrum XV. *kal. februarii anno* VIII. Adducere in ejusdem gloriæ societatem annisus est Pontifex Gabrielem Adurnium Genuensium ducem, ad quem conceptæ iisdem verbis extant datæ literæ (c), ut Imperatori Joanni auxilia submitteret.

(c) Ib.

VI. De vagis turmis in Turcas traducendis actum.

Dum vero Pontifex vindicandi a Turcarum sævitia Græcorum imperii versabat consilia, fœderatas Anglicas catervas, quæ Italiam vastabant traducere in orientem est meditatus: ita enim & Italiam ab eorum excursionibus liberandam, & Græcis valida subsidia conciliatum iri, ac pariter vagos milites a latrociniis abducendos. Apostolico itaque diplomate Joanni Imperatori permisit, (d) ut sociales turmas sibi asciscerer duceretque in Turcas; omniaque sacramenta, quibus se mutuo astrinxissent, dissolvit: sed pia Pontificis consilia horum facinorosorum dux Agutus elusit, & Italorum incubare prædæ, seque æterno obiicere exitio, quam conversis in fidei hostes armis & terrenas opes amplissimas & cælestes palmas consectari maluit: atque ita speratis maximis subsidiis Palæologus nudatus est.

(d) Ib. p. 17.

Detrectant ea traicere in orientem.

VII. Petri Regis Cypri cædes.

Afflixit etiam admodum res orientales Petri Regis Cypri invictissimi infidelium domitoris crudelis mors; de qua hæc Urbani gestorum scriptor (e): *Petrus insuper Rex Cypri supra sæpius nominatus, qui ultra omnes Reges & principes suos contem-*

(e) Gesta Urb. V. apud Bos.

temporaneos ad recuperationem & acquisitionem terræ sanctæ aspiraverat, & ad hoc alios multos incitaverat & induxerat pro viribus suis, quam infideles multis modis expugnaverant; totus etiam bonus, virtuosus, & animosus, velut alter justus Abel, vel Joseph innocens per operationem & machinationem fratrum suorum fuit malitiose & crudeliter interemptus. Permotos in eum iracundia ex acceptis contumeliis, seu ambitione ad capessendam tyrannidem; parasseque Petrinum illius filium opprimere, sed a populo ad arma concurrente flagitio submotos, referunt (a).

Petrinus filius periculo ereptus.
(a) Bosius p.2. l.3.

VIII. Concitatæ a Bernabone turbæ.

Auxit orientis luctum & calamitates occidentalium discordia. Ab Italicis vero turbis ducimus initium: ostentatæ namque pacis specie Bernabos, cum Imperatorem Carolum, qui subsidio Romanæ ecclesiæ venerat superiori anno in Germaniam dimisisset, priora invadendæ pontificiæ ditionis, irarumque in ecclesiæ fœderatos effundendarum consilia urgere cogitavit, conductis magnis stipendiis vagis Anglorum turmis [1]. Adversus quem Pontifex, subsidia sibi conciliaturus, Pisanos (b) ad suas partes Pisaurlensis episcopi opera trahere studuit, & cum Florentinis societatem armorum iniit Viterbii, ut Leonardus Aretinus (c), atque ex eo S. Antoninus (d) tradunt: cujus quidem pactionis tabulæ v. id. decembris confirmatæ sunt (e). Cum igitur Florentini ecclesiæ partes defendendas suscepissent, ac legato sedis Apostolicæ submisissent auxiliares copias, tyrannus Mediolanensis furore percitus Agutum Anglicarum copiarum ducem insignem latronem in illos immisit: quibus ut consuleret Pontifex, Ægidium episcopum Tusculanum Patrimonii & Spoletani ducatus præsidem Florentinorum subsidio accurrere jussit: *Quia*, inquit, *sicut dolenter audivimus, certæ gentes civitatis Florentinæ cum Romana ecclesia colligatæ a gentibus Anglicis Johannis Agut receperunt conflictum, volumus & tuæ fraternitati districtius præcipiendo mandamus, quod civitatibus & terris nostris de gentibus ecclesiæ ad eandem civitatem Florentiam in ejus auxilium & succursum studeas celeriter destinare. Dat. Romæ apud S. Petrum* VII. *id. decembris anno* VIII. Similia imperia tum hoc, tum insequenti anno aliis data. (f)

(b) To. 6. ep. secr. pag. 1.
(c) Leonard. Aret. hist. Flor. l. 8.
(d) Ant. 3. p. tit. 22. c. 10. §. 2.
(e) To. 8. ep. secr. pag. 7.

Angli Florentinos cædunt.

(f) Eod. pag. & pag. 19.

IX. Ungarus operam Pontifici defert.

Audita Bernabonis tyrannide, Ludovicus Rex Ungariæ ecclesiæ signifer indignatus, Urbanum, qui ab Italis ob restitutam Urbi sedem Apostolicam coli debuerat, vexari bello, ac sacram in fidei Christianæ hostes expeditionem præpediri; ac Pontifici ad coercendum hostem decem millibus ad minus Ungaris succinctum venturum se spopondit certis legibus in Italiam, ac tandiu incubiturum in id bellum, donec Bernabos obtritus esset; de quibus Urbanus ad Anglicum Cardinalem scripsit (g), ut fœderatos de iis faceret certiores.

(g) Eod. to. 8. ep. secr. pag. 9.

Urbanus, &c. venerabili fratri Anglico episcopo Albanensi in terris Romanæ ecclesiæ immediate subjectis pro nobis & ecclesia ipsa vicario in temporalibus generali salutem, &c.

Deducimus ad tuæ fraternitatis notitiam, quod ambaxiatores charissimi in Christo filii nostri Ludovici Regis Ungariæ illustris, qui apud nos fuerunt diebus quampluribus, super arduis petitis per eos bene contenti a nostra præsentia discesserunt, dixeruntque nobis, quod ipse Rex, prout ab eo habuerunt, paratus erit ad depressionem hostium Romanæ ecclesiæ & colligatorum ipsius personaliter venire saltem cum decemmillibus armatorum bonorum & non pauciorum, & non recedere, donec dicta depressio esset totaliter terminata: pro quorum tertia parte stipendiorum idem Rex de

NOTÆ [1] QUamquam pontificis cum Bernabone diffidia tangit hic Annalista, attamen accuratiorem eorum historiam desideres. Igitur hoc ineunte anno, die XII. Februarii, pacis inter pontificem cæterosque fœderatos, & Mediolanenses vicecomites latum nuncium Bononiæ promulgatum fuit, teste authore Miscellæ. Interim Carolus Imperator secessit in Germaniam, quod augusto mense, vel circa accidisse colligo ex authore Miscellæ, testante Carolum die XVI. Augusti Bononia discessisse, ut inde Ferrariam, tum in Germaniam pergeret. Florentini vero die XI. Augusti obsidionem oppidi S. Miniatis, quod relicta eorum societate adhæserat Imperatori, (neque enim Carolo cum Florentinis convenerat) decreverunt. Causæ huic se se miscuit Bernabos instigante cardinali Bononiensi, qui cum Lucæ tunc ageret, Saminiatensibus favebat. Ex Sozomeno Pistoriensi, ejus ætatis historico, hæc omnia desumpsi. Vulgatus est Rer. Italic. to. XVI. Bellum ergo palam Florentinis indixit Bernabos, causatus oppidum illud sui esse vicariatus imperialis. Novum & potentem hostem metuentes Florentini, partes suas firmandas potenti aliqua clientela opportunum rati accesserunt fœderi quod pontifex strinxerat cum Marchione Ferrariæ domino Paduæ, domino Gonzaga, domino Regii, domino Foliani, Bononiensibus, Pisanis, Lucanis. Hæc Sozomenus, quibus ex Authore Miscellæ addjicienda est Joanna Apuliæ Regina, quæ arma sua Ecclesiæ sociavit. Fœdus istud signatum die XXXI. Octobris, ut idem Sozomenus testatur, eo spectabat, ut Bernabos in ordinem redigeretur. Vicissim Bernabos cohortes quasdam Anglorum, quæ sub Joanne Aguth per Italiam vagabantur, stipendio conduxit; iisque fultus auxiliis prælium cum Florentinis die XXVI. novembris commisit, quod improsperum hostibus, armisque suis secundum nactus est. MANSI.

de proprio solveret, ecclesia & colligatis eisdem solventibus reliquas duas partes, & dantibus gentes ordinatas & taxatas pro liga, vel saltem medietatem earum; & nobilibus colligatis, & melioribus de terris ecclesiæ assistentibus ipsi Regi. Quibus respondimus, quod hoc præfatis ecclesiæ & colligatis omnino impossibile redderetur, & propterea ipse Rex adjuvando ecclesiam & colligatos eosdem, utique suos amicos, suam ut placeret magnificentiam exhiberet. Cum itaque superbia hostium semper ascendat, & contra eos sit celeriter providendum, volumus, & tuæ fraternitati mandamus, quatenus dilectos filios Florentinos & alios colligatos ad providendum super his, & offerendum dicto Regi subsidium, quod offerentibus sit possibile ipsique Regi gratum, studeat sine mora dispendio convocare, ac super his tractare & deliberare, quod magis videbitur expedire. Dat. Romæ apud S. Petrum XVII. kal. januarii anno VIII.

Fœderati ecclesiæ de eo facti certiores.

X. Polonia a Tartaris vastata.

Expetiit porro Ungariæ Rex a Pontifice, ut Poloniæ Regem a barbaris, qui rupto induciarum fœdere irruperant, magnis cladibus attritum apostolica beneficentia juvaret. Cujus nec non Casimiri votis annuens Christi vicarius, Polonico clero subsidiariam stipem, qua vastatæ a barbaris arces reficerentur ad propulsandas eorum excursiones, ac sustinendam religionis dignitatem imperavit, datis ea de re Gnesnensi archiepiscopo & suffraganeis literis, quibus illatam ab hostibus vastitatem ita describit (a): *Nuper charissimi in Christo filii nostri Ludovicus Ungariæ & Casimirus Poloniæ Reges illustres nobis significare curarunt, quod cum nuper inter ipsum Regem Poloniæ ex una parte, & nonnullos schismaticos ac perfidos infideles ex altera treugæ penderent, & servarentur hinc inde, ipseque Rex Poloniæ nullam eorum infidelium formidaret insultam; iidem infideles ex innata eis malitia & execranda fallacia in terra ejusdem Regis super hoc improvisi subita clandestine ac hostiliter irruerunt, terras ipsas depopulando, & earum incolas captivando, necando, & mulieribus abutendo, ecclesias profanando, ac etiam destruendo. Et inter alia mala & damna, quæ in dicto regno patraverunt & intulerunt, castra Vurutz, Palowca, Rotemburch, Polcosko, Cracoviensis diœcesis, utique nobilia ac fortia, occuparunt & funditus destruxerunt, & alia mala innumera commiserunt, &c. Dat. apud Montemflasconem idibus maji pontificatus anno VII.*

(a) An. 7. ep. com. 362.

XI. Castellæ motus. Toletum obsessum.

Gestum est in Hispania magno adversarum partium ardore bellum, quod demum Petri Regis Castellæ sanguine extinctum est. Toletum Henricus Trastamaræ comes obsidione cinxerat, civesque in contraria scissi studia, cui se addicerent, fluctuabant: quo cognito Petrus Rex, quamvis externas vires, nimirum Aquitanicas, præstolari tutius foret, ne tamen urbi amplissimæ deesset, afferre auxilia maturavit. At venienti occurrit Henricus Bertrandi Guesclini auxiliis instructus, collatisque signis pridie id. martii Petrum acie fudit, ac fugientem in vicinum oppidum Montielem nomine castris circumdedit. In eas compulsus angustias Rex infelix, quem divina ultio ob innumera flagitia manebat, fugam capturus Bertrando Guesclino ducenta aureorum millia, atque amplissimas possessiones est pollicitus, si saluti regiæ viam aperiret: illectusque vana spe in Bertrandi tentorium irrepsit. Cui mox armatus Henricus fratrum ac matris cruorem ulturus affuit, ac Regem eumdemque fratrem pugione confodit: *Tetrum*, inquit Mariana (b), *spectaculum Regem Regumque progeniem in suomet sanguine volutari a nobo fratre cæsum. Sed cujus funesta Hispaniæ vita fuerat, mors extitit salutaris: gravique documento monstratum, nullis legionibus, opibus, potentia tutam esse improbitatem. Exemplum editum, quod admirentur posteri, perpetuoque exhorreant.* Paucisque interjectis subdit: *Vigesimo tertio martii die interfectus est in ætatis flore annos natus quatuor & triginta, menses septem: regnavit annis decem & novem tribus minus diebus.* Ita misere periit, quem toties summorum Pontificum saluberrima monita contempsisse suo exitio, vidimus. Consentit superioribus Urbani vitæ scriptor, qui tantam Hispanicarum rerum conversionem narrat (c), additque: *Et sic hereditas Isaac ad Ismaelem est perducta: quod an juste vel injuste, est discernere cujus judicia sunt abyssus multa.*

Petrus Rex Castellæ profligatus.

A fratre spurio necatus.

(b) Marian. l. 17. c. 13.

(c) Gesta Urb. V. apud. Bosq.

Invexit Hispanicum hoc bellum in Galliis aliorum bellorum semina Gallos inter & Anglos: exacerbatæ enim fuerant veteres inimicitiæ, cum pro Petro Angli, Galli pro Henrico signa conferrent, ac singuli Regem in Castella sibi fœderatum tueri contenderent; facilisque occasio dein ambos in apertum bellum conjecit. Exhaustus ærario Eduardus Walliæ & Aquitaniæ princeps, quod in restituendo superiori anno regno Petro effuderat, reficere illud nitebatur, cum majoris belli moles incumberet, ut nimirum Petri regna ipsius filiabus Constantiæ & Elisabethæ profugis in Aquitaniam, quarum major natu duci Lancastriæ desponsata fuerat, jure hereditario assereret. Imposuerat propterea acerbiora vectigalia Aquitanis (d): tum in nobiles superiorum victoriarum fastu turgidus superbe se gerebat: quod adeo eos populos libertatis cupidos offendit, ut cum Rege Francorum, qui pluribus humanitatis officiis aliisque artibus ipsos sibi devinciebat, col-

Exortæ in Aquitania conversiones.

(d) Froissar. hist. l. 1.

coltinnes injerint : & licet Eduardus Rex, rescissis filii de vectigalium imperiis edictis, Aquitanorum voluntates sibi conciliare nisus sit, læsos tamen placare non potuit, quin ex veteri more Regis Francorum ut supremi domini patrocinium expeterent, cui tamen juri ex inito antea fœdere abrenuntiatum a Gallo fuerat. Ita, suscipiente Aquitanorum clientelam Carolo, pluraque amissa a patre recuperante, bellum atrox accensum, ut narrat Urbani vitæ scriptor (a). Percensentur vero ejusmodi funesti belli clades accurate a Froissardo (b), qui inter cætera ait, Lemovicum urbem a duce Biturigum coactam ad deditionem ; sed postea ab Eduardo principe recuperatam, qui laxatis furori habenis barbari instar nec sexus nec ætatis misericordia flexus innocuo sanguine ipsam compleverit. Attulit hoc bellum ingentia mala rei Christianæ, atque Urbanum illius extinguendi cupidum in Gallias attraxit.

Expetitum ab Aquitanis Galli Regis patrocinium.

(a) *Gesta Urb. V. apud. Bosq.*

Eduardi immanitas.

(b) *Froissar. hist. l. 1.*

XII. In Bosnia, cum religio catholica in dies efflorescerer, Banus senior schismaticus fratrem Stephanum juniorem catholicum insectatus est : cujus clientelam suscepturus Pontifex, Ludovico Ungariæ Regi has graves querelas proposuit (c) : *Bonus Bosnæ senior frater ejus, sequens suorum progenitorum vestigia detestanda, ac fovens & defendens hæreticos, ad illas partes quasi ad sentinam fœtidam de diversis mundi partibus confluentes, ipsum Stephanum, abjecto amore fraterno, persequitur ; & hactenus gravissimis damnis attrivit, ac partem hæreditatis sibi denegavit exhibere, &c.* Adjecit preces ut a fratris hæretici injuriis Stephanum principem vindicaret. Aliis vero literis Stephanum ad constantiam excitavit (d), ut fratris odia causa religionis suscepta magno animo toleraret : pati enim pro Christo non calamitati, sed felicitati ac triumpho adscribendum ; nec Ludovicum Regem Ungariæ, ad quem literas commendatitias dederat, ipsi defuturum: *Confortare igitur, fili, habeque patientiam in adversis, quæ sustines amore divino : nam præter Apostolicæ sedis favores & præfati Regis auxilium, tibi Deo propitio congruo tempore tribuenda, secundum sententiam Domini dicentis : Beati sunt qui persecutionem propter justitiam patiuntur, cum nulla sit major justitia, quam fidem semper tenere catholicam, ex qua justus vivit, & pro ejus amore mala qualibet æquanimiter tolerare, æterna præmia consequeris. Cæterum si, ut scripsisti, ad sacram urbem accesseris, videbimus te libenter, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum XIX. kal. jan. anno VIII.*

(c) *To. 6. ep. secr. pag. 8.*

Bosnia a Manichæis infecta.

(d) *To. 8. ep. secr. p. 9.*

XIII. Asserendæ etiam suo splendori in Dalmatia religionis solicitus Dei vicarius, cum certior esset factus, plures hæreticos e Bosnia in finitimas provincias se confette, neque abesse periculum, ut simplices inficerentur, Spalathensi & Ragusino archiepiscopis, eorumque suffraganeis provinciam dedit, ut anathema incurerent iis, qui hæreticos Bosnenses exciperent, vel cum ipsis mercium commutationem inirent, ac ne ipsorum fidei commissi greges ea lue inquinarentur, curas intendere jussit (e).

Objectæ censuræ cum iis commercium habituris.

Urbanus, &c. Spalatensi & Ragusino archiepiscopis, eorumque suffraganeis.

(e) *Eod. to. 8. ep. secr. p. 3.*

Nuper ad nostrum non sine mentis * *fidedigna relatione pervenit auditum, quod in partibus Bosnæ, a vestris civitatibus & diœcesibus non remotis, quamplures hæretici commorantur, & a multis citra temporibus sunt morati ; & quod, licet id in eisdem vestris civitatibus & diœcesibus existat notorium, ac illi, qui scienter in domo vel terra sua hæreticos receptare vel fovere præsumunt, excommunicationis sententia in tales a canone lata sint ligati, & prohibitum sit, ne catholici & fideles cum hæreticis negotiationem seu commercium exercere præsumant ; tamen iidem hæretici de partibus prælibatis & alii, volentes ad eas accedere, per vestras civitates & diœceses libere transeunt, mercimonia deferunt, & cum vestris subditis, in quorum simplicibus mentibus hæresum semen pestiferum sæpe spargunt, negotiationes exercent : sicque in eorum perversitatibus confoventur, & seducunt alios damnabiliter dogmate hæreticæ pravitatis. Quod nos, moleste ferentes ac vestræ negligentiæ, qui supra intendentes dicimini, & debetis super greges vobis commissos vigilare attentius, imputantes ; fraternitati vestræ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus omnibus & singulis subditis vestris ac subjectis vobis ecclesiis & locis publicis, de quibus vobis videbitur, per vos vel alium seu alios districte inhibeatis sub pœna excommunicationis [quam contra hujusmodi inhibitionem facientes, qui alias a canone forsan excommunicati non erant, incurrant eo ipso] ne hæreticos hujusmodi scienter in domibus vel terris eorum receptare vel fovere, aut cum eis negotiationem seu commercium exercere præsumant : ac omnes & singulas, qui contra hujusmodi inhibitionem fecerint, excommunicatos fore, prout justum fuerit, declaretis.*

* dolore

Pontificiæ de eo literæ.

Et ne a fidei unitate præcisi sub prætextu fidelium in eisdem Bosnæ partibus commorantium, qui tales perfidos inter se morari permittunt, ac fovent sæpius & defendunt, ac seipsos cum eis in præcipitium damnationis immergunt, taliter foveantur ; sub dicti anathematis pœna publice in eisdem ecclesiis prohibeatur, ne quis ad dictas partes Bosnæ, ubi dicti hæretici notoris confoventur, quæcunque res seu mer-

ce-

*cimonia audeat mittere vel portare, in contrarium facientes similem sententiam proferentes: & eos, quos sententiam ipsam incurrisse repereritis (de quibus simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura judicii ex vestro officio vos informetis) denuntietis dicti anathematis sententia irretitos, ac * incitentur & mandentur ab aliis evitari. Ad captionem vero hæreticorum hujusmodi, cum ad vestras civitates & diœceses declinaverint, & ad ministrandum justitiam de eisdem, prout ad vestrum spectat officium, similiter procedatis, & si opus fuerit, invocetis auxilium seculare, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum id. novembris anno VIII.*

* evitetis & mandetis.

XIV. Minoritæ ad gentes missi.

Proferendæ vero apud exteras gentes, Christianæ fidei expertes, religionis studio Pontifex plures Minoritas ad evangelium iis inferendum misit, quos instruxit authoritate (a), ut catholicos quos ipsis molestiam facere contingeret, in judicium apud sedem Apostolicam vocarent: *Cum vos*, inquit, *ad terras Saracenorum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Scytharum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nubianorum, Nestorianorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Mochitorum, aliarumque non credentium nationum orientis & Aquilonis, seu quarumcumque aliarum partium pro magnis arduisque negotiis respicientibus exaltationem & augmentum catholicæ fidei destinemus, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum non. decembris anno VIII.* Cæterum affectos martyrio nonnullos Minoritas a Saracenis, memorat Lucas Wadinghus (b) hoc anno, atque inter eos Antonium e Rosato inter duos asseres medium dissectum, ac Franciscum a Christo Damiatæ mortem acerbissimam Saracenorum deliciis prætulisse.

(a) *Apud Vvad. hoc ann. n.3.*

(b) *Ib.*

Data etiam Barchinonensi & Dertusensi episcopis imperia (c), ut viginti religiosis viris ex ordinibus mendicantium, tum presbyteris secularibus permitterent, ut in Canariam & alias Fortunatas insulas se conferrent ad collustrandos evangelii luce eos populos, quos astrorum superstitione involutos acceperat: *Nuper*, inquit, *dilectis filiis Bertrando de Marmando & Petro de Strata civibus Barchinonensibus nobis referentibus percepimus, quod in Canaria & aliis eis adjacentibus insulis, quæ insulæ Fortunæ nuncupantur, sunt personæ utriusque sexus nullam legem tenentes, nec aliquam sectam sequentes; sed dumtaxat solem & lunam adorantes, quæ per prædicationem verbi Dei ad fidem Christi de facili converti possent; quodque nonnulli religiosi mendicantes hujusmodi fidei Christianæ zelo accensi, & clerici seculares de misericordia Dei omnipotentis confidentes ad prædicandum fidem ipsam, & ad eam prædictos homines convertendum (si tamen nobis & Apostolicæ sedi placeat) ad dictas insulas accedere sunt parati, &c. Datum Viterbii XI. kal. septembris anno VII.*

(c) *An.7. ep. com. 385.*

Canarii adorant astra.

Ad eos sacri concionatores missi.

XV.

Neque silentio prætereundum videtur, Pontificem optimum ad gliscentes in religiosis familiis corruptelas, quæ in pecuniis ac muneribus ab iis, qui ad sacra admittebantur sodalitia, abradendis instruendisque magnificis conviviis inoleverant, abolendas hanc constitutionem tulisse (d); ne scilicet quis a sacrarum familiarum ingressu absterreretur.

(d) *Ext. apud Greg. XI. an.2. ep. com. p.23.*

Urbanus &c. ad perpetuam rei memoriam.

Ne in vinea Domini, nostræ (licet insufficientibus meritis) commissæ custodiæ, nascentes vepres & spinæ adeo convalescant, quod speratam fructificationem ipsius valeant præpedire, diligentiæ nostræ incumbit officio, ut illas extirpare radicitus solerti studio procuremus. Sane multorum fidedignorum relatione didicimus, quod in nonnullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & aliis locis religiosis tam virorum quam mulierum ordinum & religionum partium diversarum ille detestabilis & a canonibus reprobatus servatur abusus, quod cum personæ aliquæ recipiuntur in eis, observantiam regularem professuræ, ipsæ circa sumptuosa pastus seu prandia capitulis & conventibus ecclesiarum ipsarum, monasteriorum, prioratuum, & locorum facere, aut pecunias vel jocalia, sive res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & locis seu præsidentibus eis ex statuto vel consuetudine, quæ corruptela dicenda est potius, tribuere compelluntur: ex quibus decori sanctæ & immaculatæ religionis detrahitur, quamplures tam execratione hujusmodi consuetudinis quam expensarum onere a sacræ religionis proposito retrahuntur, ipsaque ecclesiæ & monasteria & loca famulantium Deo consuetis muneribus maneant destituta, & in multorum fidelium mentibus scandalum generatur. Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia præsumentes inflictis a jure, in suo robore duraturis pœnam adjicere graviorem; universis & singulis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, & magistris, & abbatissis & priorissis, aliisque prælatis, quovis nomine nuncupentur, & eorumdem officialibus quorumcumque ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum, & locorum quorumcumque ordinum & religionum, etiam militantium, tam exemptarum quam non exemptarum, quocumque nomine censeantur; & capitulis & conventibus, & singularibus per-

Corruptelæ, in religiosis ordinibus gliscentes emendatæ.

Vetitum ne quid ad religiosa sodalitia ingredientibus exigatur.

personis eorum tenore præsentium auctoritate apostolica, quamvis sit eis a jure inhibitum districtius inhibemus, ac a personis tam maribus quam mulieribus volentibus ingredi eorum religiones, ecclesias, monasteria, prioratus, domos seu loca, in earum personarum receptatione, aut ante vel post illam, quarumque pastus, prandia sive cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad ecclesiasticum seu quemvis pium locum alium deputata seu deputanda, de cætero directe vel indirecte petere quoquo modo præsumant: sed eas potius cum omnimoda puritate recipiant, ac in victu & vestitu, sicut alias personas suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum, & locorum sincera charitate pertractent; illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes pure ac sponte ac plena liberalitate, omnique pactione cessante, dare vel offerre ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus, & locis hujusmodi voluerint, cum gratiaram actione licite recepturi.

Permissum, ut sine pactione fiant oblationes.

Objectæ contra tendentibus pœnæ.

Nos enim eos, qui secus egerint, si seculares personæ, tam dantes quam recipientes hujusmodi, excommunicationis; si vero capitula seu conventus fuerint, suspensionis sententiis eo ipso decernimus subjacere, a quibus præterquam in mortis articulo absolvi nequeant absque sedis Apostolicæ licentia speciali. Cæterum personis illis utriusque sexus, quæ jam labe hujusmodi sunt fœdatæ, earum providenter saluti, de benignitatis gratia uberanti concedimus, quod per suos locorum diœcesanos hac vice dumtaxat a crimine hujusmodi & nota infamiæ inde contracta auctoritate apostolica absolvantur, imposita proinde ipsis pœnitentia salutari, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire; & demum cum ipsis, ut in eorum ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licite remanere valeant, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas quæ in præmissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccavisse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos, omnia recepta hujusmodi, ad communem usum monasteriorum seu locorum applicata, ea ad dictum usum licite concedimus retineri; si vero ad specialem usum abbatis, abbatissæ prioris, priorissæ aut alterius singularis personæ retineantur, illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud S. Petrum II. non. aprilis pontificatus nostri anno VII. Repetita postea instaurataque a Gregorio XI. hæc constitutio Avenione XII. kal. mart. pontif. anno secundo.

XVI. Addimus ad hujus anni calcem, Urbanum nonnulla Vaticanæ basilicæ privilegia, quibus a nonnullis Regibus annuis vectigalibus in aliquibus regnis donata fuerat, confirmasse. Affert idem Pontifex inter alia vetus Jacobi Regis Aragonum monumentum, quod ille post acceptum in eadem basilica Sardiniæ & Corsicæ diadema edidit subjectis conceptum verbis (a).

(a) Ext. apud Urb. V. an. 8. ep. com. 47.

Jacobi Regis Arag. privil. datum Vaticanæ basilicæ.

*In nomine Domini. Amen. Noverint universi, quod nos Jacobus, Dei gratia Rex Aragonum, Majoricarum, Valentiæ, Murciæ, Sardiniæ, & Corsicæ, comesque Barchinonensis, & sanctæ Romanæ ecclesiæ vexillarius, amiratus, & capitaneus generalis, considerantes quod dextera Domini nobiscum fecerit virtutem, nosque clementer ad regnorum Sardiniæ & Corsicæ fastigia sublimando, apud principis Apostolorum & cælestis regni clavigeri sacratissimam de Urbe basilicam per regnorum ipsorum investituram solemnem, nobis a sanctissimo patre & domino domino Bonifacio VIII. sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ summo Pontifice gratiose concessam, primum divulgata nostri honoris insignia claruerunt, ac deinde prædictorum regnorum suscepimus diadema; nec non & in dicta basilica idem sanctissimus pater prædictæ sanctæ Romanæ ecclesiæ in multitudine copiosa, nos magnifice honorante, fecit vexillarium, amiratum, & capitaneum generalem; dignum fore providimus, ut eidem basilicæ piis & promptis semper famulemur obsequiis, & illi velut matri strictius obligemur ex debito, a cujus utero per cælestis adoptionis gratiam quasi nova progenies * dignoscitur prodiisse. Hinc est quod nos archipresbytero & capitulo ejusdem sacrosanctæ basilicæ, & canonicis tam præsentibus quam futuris in perpetuum donamus, concedimus, & assignamus annuum redditum triginta unciarum boni auri ad generale pondus regni Siciliæ de nostra camera, cum dicta regna fuerimus assecuti, persolvenda per officiales nostros, qui erunt pro tempore quocumque nomine censeantur, procuratori vel certo nuntio capituli supradicti in festo beatorum Petri & Pauli Apostolorum annis singulis, donec in prædicto regno Sardiniæ dictis archipresbytero & capitulo certum & determinatum locum, ubi in perpetuum prædictum percipient redditum, duxerimus assignandum, &c.* Describit fusius quibus sanctorum festivitatibus missarum solemnia celebrari velit. *Actum Romæ apud præfatam basilicam VIII. id. aprilis anno Domini MCCXCVII. decimæ indictionis.* Corroborata etiam ab Urbano plura Joannæ Jerusalem & Siciliæ Reginæ, ejusdemque Provinciæ, Folkalquerii, & Pedemontii comitissæ diplomata (b), quibus illa quinquaginta auri uncias annuas a Carolo I. atavo attributas Vaticanæ basilicæ post acceptam Siculi regni insigne beneficentia apostolica, totidemque alias a Caro-

* dignoscimur

Reginæ Neap. munificentia in basilic. Vaticanam.

(b) Ext. apud Urb. an. 8. ep. com. 156.

lo

Jo II. proavo eidem basilicæ collatas confirmarat; quibus etiam ipsa annuas quinquaginta uncias carlenorum argenti pro divino cultu amplificando addiderat, cum superiori anno ad Urbem pietatis ergo accessisset.

I. Confirmare in obsequio Romanæ ecclesiæ Græcos, & Valachos, Moldavos, Lithuanos, Macedones, Russos & Georgianos ad eam allicere, ac Tartaros collustrare evangelii luce nisus est Urbanus anno humanæ salutis septuagesimo supra millesimum trecentesimum indictione octava: dumque Anglorum ac Francorum cruenta bella sua præsentia dirimere meditatur, contra sanctorum hominum, quos divinus instinctus agebat, consilia sedem Apost. Avenionem retulit; ac mox, ut divinitus illi fuerat intentatum, vivere desiit. De quibus singulis dicturi, a Græcis rebus exordiemur. Ne facile ii a promissis deficerent, vel inanibus effugiis gesta cum Pontifice eluderent, dum se Romanos vocant; tum ad adstringendum arctiori nexu sacrum fœdus visum est, ut Palæologus Imperator novis publicis monumentis palam evulgaret, non aliam se catholicæ ecclesiæ nomine, quam Romanam agnoscere, cui Urbanus omnium fidelium supremus in terris pastor præesset. Edimus ex veteribus monumentis confecta tanti ponderis scripta (a): *Nos Joannes in Christo Deo fidelis Imperator, ac Romæorum moderator Palæologus notum facimus universis præsentes literas inspecturis, quod cum die decimaoctava mensis octobris proxime præteriti in sacra Urbe Roma professionem catholicæ fidei, per reverendissimos patres dominos Guillelmum episcopum Ostiensem, & Bernardum basilicæ duodecim Apostolorum, ac Franciscum tit. S. Sabinæ presbyteros, & Rainaldum S. Adriani diaconum Cardinales, per sanctissimum patrem dominum Urbanum, divina providentia Papam V. ad hæc specialiter deputatos; nobis exhibitum, sponte fecerimus sub certa forma, prout apparet per publicum instrumentum nostra propria manu subscriptum, nostraque bulla aurea communitam; & in eadem professione inter alia contineatur talis articulus, videlicet, Credo hanc esse veram fidem catholicam; & quod hanc super dictis articulis tenet & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, &c. dicimus ad omnem ambiguitatem tollendam, nec credere & intelligere Romanam ecclesiam, cui nunc præest præfatus dominus Papa & sui prædecessores Romani Pontifices præfuerunt, prout credimus, intelliguntur catholici Christiani in occidentis partibus constituti. In cujus rei testimonium præsentes literas nostræ aureæ bullæ munimine fecimus communiri, & nos hic nostra manu subscripsimus, ut est moris. Dat. Romæ die .... mensis januarii anno a nativitatis Domini MCCCLXX. indict. VIII. pontificatus dicti domini Papæ anno VIII.*

(a) Ext. in arce S. Ang. & inter collect. Plat. to. 3. pag. 219. & lib. priv. Rom. eccl. to. 3. p. 246. & in MS. bibl. Vall. sign. lit. B. n. 12. pag. 291.

Declarat publicis lit. Græc. Imperator quæ sit catholica ecclesia.

II. Egregie adeo ad ecclesiæ Romanæ venerationem affecto Palæologo Imperatore, cum spes ampla affulgeret tam illustre exemplum Græcos secuturos, Urbanus Constantinopolitanum clerum ad schisma solemni damnandum ritu his literis pellicere conatus est (b).

Græci sacerdotes ad Rom. eccl. obsequium solicitati.

(b) To. 8. ep. secr. p. 55.

Universis ecclesiarum & monasteriorum prælatis quocumque nomine nuncupentur, ac clero & calogeris Constantinopolitanæ civitatis, cæterarumque partium Græciæ gratiam in præsenti, per quam obtineant gloriam in futurum.

Lætata est sacrosancta Romana ecclesia mater & magistra cunctorum fidelium, quod charissimus in Christo filius noster Joannes Imperator Græcorum illustris ad maternum accessit gremium, a quo deviabat per damnabilis schismatis execrabilem scissionem: pieque sperat, quod sicut inclytus Constantinus Christianissimus Imperator, qui Constantinopolitanam urbem gloriose construxit per suæ conversionis exemplum & studium fidem catholicam in occidentis primo, & orientis demum partibus dilatavit; sic idem Joannes ejus (Deo favente) erit & operum laudabilium imitator. Sed majoris gaudii esset dicta ecclesia exultatione perfusa, si vos, qui estis ad animarum curam & alias ad Dei obsequium deputati, pollentes scientia & religioni vacantes, derelicto inveterato schismate, cui damnabiliter & pertinaciter innitimini, ad unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam extra quam non est salus, & ad vicarii Christi & successoris Apostolorum principis verum & puram obedientiam rediretis, ut sicut ipse unus & principalis est pastor, sic unum esset ovile, cujus oves eum cognoscerent, & audirent amabilem & salutiferam vocem ejus, in illoque tute reconditæ a lupinis morsibus indubitabili custodia servarentur. O si Deus tantam gratiam concessisset nostris diebus, ut orientalis & occidentalis ecclesiarum unitatem longissimis, proh dolor! scissam temporibus videremus! Tunc clauderemus consolabiliter dies nostros, & cum beato Simeone diceremus: Nunc dimittis servum tuum Domine in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum; *cum desiderabiliter fuissemus intuiti innumeros Græcorum populos diabolica fraude deceptos & devios in rectam semitam mandatorum Domini dirigere gressus suos, & eliminatas hæreses in nonnullis sic deviantibus, ut dolenter audivimus, ex hujusmodi schismate pullulantes; oppressosque Græcos ab impia & fœda natione Turcorum (juvantibus spe probabili fratribus occidentalibus) liberari, exterminari eosdem Turcos de universis partibus Romaniæ & aut ad Christum conversos (quod nobis esset acceptius) aut digna conculcatione* sub-

Quam benigne & amanter sint excipiendi.

Convertendos evertendosve Turcas.

subverti, & servari omnes ethnicae nationes, sicque Graecas potentiam & gloriam, jam pene deletas, ad Dei laudem & dilatationem ejusdem fidei reparari.

III. *Haec siquidem ineffabilia bona spiritualia & temporalia probabiliter eventura speramus, si cordibus puris, conscientiis bonis, & fide non ficta (a quibus aberrantes secundum Apostolum quidem in vaniloquium sunt conversi, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant) ad dictum gremium redeatis, & salubris imitationis exemplum commissis vestrae sollicitudini populis praebeatis: quod ferventer & prompte debetis efficere, cum non solum eadem ecclesia vos ad hoc non absque taedio dilationis expectet, verum etiam materna benignitate foras progrediens ardore charitatis invitet. Cognoscatis igitur pietatem ipsius, & amplectimini charitatem ad ejus magisterium & debitam obedientiam filiali confidentia venientes, ut cum catholicis occidentalibus unanimes in domo Domini existatis, & (ut speramus in Deo) ejus & Apostolicae sedis & occidentalium super vos & greges vestros spiritualiter & temporaliter auxilium sentietis. Caeterum synodum Latinorum & Graecorum ecclesiasticorum praelatorum, quam multi (ut audivimus) supervacue postulant, ex pluribus causis rationabilibus non concessimus ordinari, ne illa, in quibus ab occidentalibus & nonnullis orientalibus fidelibus dissidetis (cum, secundum quod tenet & docet sancta Romana ecclesia, certa fore noscantur, utpote sacrae scripturae testimoniis, & sanctorum doctorum Latinorum & Graecorum eloquiis, sententiis, & per fidem apostolicam comprobata) in dubietatis & curiosae disputationis scrupulum deducantur, & veterem fidem quasi novellam supervacuis discussionibus supponamus. Benigne tamen parati erimus quoslibet dubios, venientes ad dictam sedem humiliter, de hujusmodi testimoniis, eloquiis, & sententiis informare. Datum Romae apud S. Petrum VIII. kal. martii anno VIII.*

Proposita ex ea conjunctione bona obortura.

IV. Adornabat reditum in Graeciam Palaeologus, & copias, quas in Italia pontificiis studiis collegerat, traducere in orientem parabat: utque eas per Siciliam tuto ductaret, Pontifex Joannam Reginam, ac Philippum Tarentinum principem Imperatoris Constantinopolitani gerentem nomen permovit (a), ut sacramentum incolumitatis & liberum commeatum traderent, ac rationem his subjecit verbis: *Apud sedem Apostolicam existens, abjurato quolibet schismate, fidem catholicam secundum formam per nos sibi traditam est professus, & juravit in obedientia Rom. ecclesiae sicut princeps catholicus permanere.* Ipsum vero Regi Ungaro commendatum (b) pluribus affectum a Pontifice beneficiis laetumque ab eo abscessisse, indicat Urbani vitae scriptor (c): *A quo*, inquit, *gratias & favores multos reportaverat, valde consolatus & contentus.* Extat inter alia diploma, quo Urbanus illi arae subductilis usum permisit (d), concessitque ut sacris ante lucis ortum a sacerdote, Latino ritu dumtaxat, peragendis interesset.

Rediturus in Graeciam Palaeolog. commendatur principibus.

(a) Ib. pag. 37. & 38.

(b) Ib. p. 80.

(c) Gesta Urb. V. apud Bosq.

(d) An. 8. ep. com. 72.

Urbanus, & charissimo in Christo filio Joanni Imperatori Graecorum illustri.

Eximiae devotionis sinceritas, quam ad nos & Romanam geris ecclesiam, non indigne meretur, ut petitionibus tuis [illis praesertim, quas ex devotionis fervore prodire conspicimus] quantum cum Deo possumus, favorabiliter annuamus. Hinc est, quod nos tuis devotis supplicationibus inclinati, ut liceat tibi habere altare portatile cum debita reverentia & honore, super quo in locis ad hoc congruentibus & honestis possis per proprium vel alium sacerdotem, Latinum dumtaxat & alias idoneum, missam & alia divina secundum ritum, quem eadem Romana servat ecclesia, sine juris alieni praejudicio in tua praesentia facere celebrari, devotioni tuae tenore praesentium indulgemus. Nulli ergo, &c. Dat. Romae apud S. Petrum id. februarii anno VIII.

Ara subductilis illi permissa.

Sacra ante lucem Latino ritu audiat.

Concitavit Palaeologi exemplum pios adeo in animis aliorum Regum ac principum, qui tenebris Graeci schismatis fuerant involuti, motus ut ex iis plures redire ad Romanae ecclesiae obsequium constituerint: ac pariter populi eorum imperio obnoxii Christi vicarium agnoscere, & veteribus abjectis erroribus incorruptam fidem profiteri cum catholicis constituerint. Quibus ne deesset Pontifex, apostolicis literis fidei orthodoxae formulam comprehensam edidit (e), ex qua Romanae ecclesiae gremio aggregandi sacramentum nuncuparent.

Plures Graeci comparatos se ad schisma ejurandum exhibent.

(e) To. 8. ep. secr. p. 257.

Urbanus, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Ad propagationem catholicae fidei, super cujus custodia fuimus (licet insufficientibus meritis) a Domino deputati, & quorumlibet gloriantium nomine Christiano, sed deviantium a gremio sacrosanctae Romanae ac catholicae & apostolicae ecclesiae matris & magistrae cunctorum Christianorum fidelium, cui auctore ipso Domino praesidemus, reductionem ad obedientiam & reverentiam ejusdem ecclesiae pastorali sollicitudine intendentes, viam & formam omnibus hujusmodi deviis tenemur ostendere, per quas salubriter ad dictum gremium possint accedere, in eoque perpetuo commorari. Sane cum, sicut laetanter audivimus, nonnulli Reges, principes, & alii Christiani tam clerici & ecclesiasticae personae religiosae & etiam seculares, quam laici, qui extra obedientiam dictae ecclesiae, extra quam

non

non est salus, damnabiliter permanserunt hactenus, & permanere noscuntur, ad dictæ ecclesiæ redire seu venire desiderent unitatem, ac obedientiam & reverentiam debitam & devotam; nos volentes eos dictæ fidei professionem, quam debent facere, salutari edocere doctrina, infrascriptam formam, quam in talibus servare consuevit dicta ecclesia, præsentibus fecimus annotari; volentes ac mandantes, quod quilibet, qui fuerit seu est schismaticus & præcisus a præfatæ ecclesiæ unitate, & ad eam redire voluerit, dictam professionem in manibus alicujus prælati vel clerici aut religiosi catholici, & præfatæ ecclesiæ communionem habentis faciat in ipsa forma, quæ talis est.

Proposita ab Urbano fidei formula.

Ego talis &c. profiteor & credo sanctam Trinitatem &c. eadem est fidei forma, quam superiori anno Palæologo Imperatori præscriptam attulimus (a) usque ad has voces, *semper salva. Unde suprascriptam fidei veritatem, prout plene scripta & lecta est, & fideliter exposita, veram, sanctam, & orthodoxam fidem esse recognosco, eam accepto, & corde ac ore profiteor; ipsamque, prout eam veraciter tenet & fideliter docet & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, me inviolabiliter servaturum, & in ea omni tempore perseveraturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum & quoquo modo deviaturum promitto: & abrenuncio omni schismati. Primatum quoque ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur, ad ipsius ecclesiæ obedientiam spontaneus veniens, fateor & recognosco, accepto & sponte suscipio: & me omnia præmissa tam circa fidei veritatem, quam circa ejusdem ecclesiæ Romanæ primatum, & ipsorum recognitionem, acceptationem, susceptionem, observantiam, & perseverantiam servaturum, præstito corporaliter juramento, promitto & confirmo. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia. Quod si contra hæc aliquid sentire, confiteri, aut alias agere præsumpsero, me schismaticum & anathematizatum eo ipso recognosco, ac severitati sacrorum canonum subjacere.* Nulli ergo, &c. *Dat. apud Montemflasconem kal. augusti anno VIII.*

(a) *A. C.* 1369. *n.*2.
Alia ejurandi schismatis.

V.
Walachiæ principis vidua conversa.

In Walachia Alexandri olim principis vidua ad Romanæ ecclesiæ gremium se contulit, atque etiam filiam Bulgariæ Imperatricem ad orthodoxum ritum pellexit. Cui Pontifex, de egregio in aliis ab erroribus abducendis navato studio gratulatus (b), de missis ornamentis sacris & calicibus ad apostolorum basilicas gratias egit: tum adjecit stimulos, ut filiam alteram Reginam Serviæ suis adhortationibus ad fidem catholicam traduceret.

(b) *To.*8. *ep.secr. p.* 20.

Urbanus &c. nobili mulieri Claræ relictæ quondam Alexandri Voyvodæ in Vlachia viduæ salutem, &c.

Lætamur in Domino, dilecta filia, tibique gratias agimus ex intimis nostri cordis, quod sicut fidedigna relatione didicimus, tu Spiritus Sancti lumine illustrata, & per eximia devotionis opera, & multiplicium virtutum exercitium jugiter Altissimo famularis; & inter alia charissimam in Christo filiam nostram Imperatricem Bulgariæ illustrem natam tuam a schismate ac erroribus hæreticalibus, in quibus diutius fuerat, revocasti. Verum quia habere diceris alteram natam, videlicet Ancham Reginam Serviæ illustrem, adhuc in similibus schismate ac erroribus permanentem, charitatem tuam excitamus, ac hortamur attentius & rogamus, quatenus ut multos lucrifacias domino Jesu Christo, dictam Reginam aliasque utriusque sexus personas schismate ac hæresibus maculatas ad præfatæ fidei, extra quam non est salus, studeas convertere puritatem. Cæterum devotionem tuam ex eo, quod beatos Apostolos Petrum & Paulum, eorumque basilicas & nos etiam de calicibus aureis & paramentis pretiosis pro divinis obsequiis honorasti, dignæ commendationis attollere præconio liberalitati tuæ provida gratiarum referimus actiones. Dat. Romæ apud S. Petrum XIV. kal. februarii anno VIII.

Bulgariæ imperatrix ob schismate revocata.

Sacer ornatus & calices ad Pont. missi.

VI.
Latislaus princeps Walachiæ.

Sordescebat adhuc in veteri schismate Latislaus Walachus princeps, de quo ad pietatem revocando sollicitus Christi vicarius eximium quidem ejus studium in Amuratis Turcarum Regis conatibus repellendis laudibus extulit (c); errores vero, quibus esset irretitus, atque a salutis via deflecteret, aperuit, ipsumque excitavit, ut iis abjectis, fidem orthodoxam coleret.

(c) *Ead. to.*8. *ep. secr. p.* 70.

Urbanus &c. nobili viro Latizlao Voyvodæ Vlachiæ gratiam in præsenti, per quam obtineat gloriam in futurum.

Fide dignorum relatione percepimus, quod licet ejusdem pastoris, videlicet domini nostri Jesu Christi fidem profitearis, tamen extra ovile præfatum, scilicet gremium & obedientiam sacrosanctæ Romanæ ac catholicæ & apostolicæ ecclesiæ matris & magistræ cunctorum fidelium, extra quam non est salus, ex antiquo schismate in te a tuis antiquis prædecessoribus derivato moraris, & multiplicibus erroribus involutus existis. Nihilominus, quia credens forte, te in statu salutis existere, impios Turquos catholicæ fidei hostes pro Dei & præfatæ sedis reverentia persequeris, & tuos reputas inimicos. Sed dolemus ab intimis, si non certas legitime, cum non nisi certamen exercenti legitimum corona æterni præmii secundum decorem gentium tribuatur; tantoque ferventius tuam salutem sitimus, quanto si in toto corde tuo convertaris ad Dominum, futurus victoriosior Christi pugil verisimiliter existimaris. Quare magnificentiam tuam hortamur in Domino, & obse-

Contra Turcas decertat.

Solicitatur ad schisma vetus damnandum.

steramus per viscera misericordia Dei nostri, quatenus relictis schismate & erroribus universis, per instructionem catholicorum & religiosorum virorum (quoram multi in tuo dominio præsertim ex operatione dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris Claræ noverca tuæ non solum catholicæ, sed claris dictæ fidei & virtutum meritis insignitæ, moram trahere asseruntur) ad ovile præfatum securus advenias, in eo cum aliis Christi fidelibus perpetuo permansurus. & salutis æterna præmia recepturus: nos enim, si hoc fideliter & sincere effeceris, te ac filium dilectissimum habere proponimus, ac tibi in tuis & terræ tuæ negociis Apostolicæ sedis favoribus assistere gratiose. Dat. Romæ apud S. Petrum vi. id. aprilis anno VIII. Allici ad id poterat egregiis Latzkonis finitimi principis Moldaviæ exemplis, qui una cum suis a nonnullis sacris concionatoribus vera fidei luce collustratus, schisma damnarat, flagitaratque a Pontifice, ut ad religionis cultum propagandum episcopalis sedes in Cerετensi oppido Haliciensis diœcesis institueretur. Cujus piis votis assensit Urbanus, atque eam provinciam Pragensi archiepiscopo, & Wratislaviensi Cracoviensique episcopis demandavit (a).

Moldavus ad Romanæ Ecclesiæ obsequium traductus.

(a) Eod. to. 8. ep. secr. p. 129.

Urbanus &c. archiepisc. Pragensi & Vratislaviensi ac Cracoviensi episcopis.

VII.

Nobilis vir Latzko dux Moldavien. partium seu nationis Valachiæ nobis per dilectos filios Nicolaum de Melsac & Paulum de Swidnicz ordinis fratrum Minorum professores notificare curavit, quod ipsi & suus populus ducatus seu terræ Moldaviensis, licet Christianitatis nomine glorientur, tamen ipsi & eorum progenitores schismatici fuerunt hactenus & existunt: sed quorumdam fratrum Minorum prædicationibus & doctrinis inducti abnegare volunt omne schisma, profiterique sanctam fidem, quam catholica & apostolica ecclesia tenet, docet, & prædicat; ac nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ humiliter obedire ac intendere de cætero, prout alii catholici principes & populi obediunt & intendunt: nobisque idem dux humiliter supplicavit, quod oppidum suum Ceretense Halecensis diœcesis spatio magno terrarum diffusæ (cui præest episcopus schismaticus, cujus ecclesia Halecensis est in Russiæ partibus schismaticorum videlicet constituta, atque insigne ac incolarum multitudine copiosum, & alias aptum decorari insignibus civitatis) in civitatem erigere, ac civitatis insignire vocabulo, & eidem episcopum præficere catholicum, qui ipsos ducem & populum instruat & conservet in dicta fide catholica, & alia opportuna circa hæc facere dignaremur.

Expetit episcopalem sedem in Ceretensi oppido excitari.

Nos igitur ad salutem animarum prædictorum ducis & populi, contra crucis hostes assercatium jugiter se pugnare, quos ab erroribus & schismate prædicto revocare cupimus; augmentumque præfatæ fidei plenis affectibus aspirantes, sed de præmissis nobis expositis notitiam non habentes, fraternitati vestræ, de quorum fidelitate & circumspectione in hiis & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus, de fratrum nostrorum consilio per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios viros fideles, catholicos, & prudentes, si præfatos Latzkonem & populum repereritis velle firmiter, pure, simpliciter, humiliter, & reverenter fidem catholicam suscipere prælibatam (quos, si oporteat, ad hoc vestris doctrinis & prædicationibus inducatis, & per alios viros catholicos in ipsa fide peritos procuretis induci) postquam ipsi seu aliqua pars eorum, de qua vestræ discretioni videbitur expedire, abnegaverint omne schisma, & eandem fidem devote susceperint, & eam professi fuerint secundum formam, quam vobis sub bulla nostra transmittimus; dictum oppidum Ceretense ac totam prædictam terram seu ducatum Moldaviensem ab omni potestate, dominio, superioritate, & jurisdictione ordinaria & diœcesana, & subjectione episcopali præfati episcopi Halecensis, seu gerentis se pro episcopo Halecensi, ac ecclesiæ Halecensis, & cujuslibet alterius personæ ecclesiasticæ, in ipsius oppido & terra seu ducatu quamcumque spiritualem seu ecclesiasticam potestatem sive jurisdictionem prætendentis se habere, & ejus ecclesiæ seu dignitatis totaliter in perpetuum eximatis, & etiam liberetis; constituentes & ordinantes, quod solum & immediate sanctæ Apostolicæ sedi in spiritualibus subsit: & deinde præfatum oppidum in civitatem erigatis & civitatis vocabulo decoretis, ac totam dictam terram seu ducatum Moldaviensem, in quantum ad præfatum ducem pertinet, eidem civitati pro diœcesi assignetis & etiam deputetis, & ipsam diœcesim certis terminis limitetis: & si ecclesia ibidem sit ad hoc congrua, illam in cathedralem & episcopalem etiam erigatis, &c. Addit, ut si ecclesia excitata in eodem oppido non fuerit, magnifico opere extrui, atque B. Petri Apostoli vel alterius sancti, ut Moldavis visum fuerit, nomine insigniri curent; permoveantque Latzkonem, ut sacerdotia in ea instituat, congruisque ad divinum cultum sustinendum vectigalibus locupletet. *Datum apud Montemflasconem XX. kalendas augusti anno VIII.*

Demandata provincia nonnullis prælulibus Moldavos instruendi.

Et Moldavia ob episcopatu Halicen. separanda.

Injunctæ etiam iisdem episcopis partes (b), ut Andream e Cracovia Minoritam divinarum literarum eruditione ac pietate insignem Moldaviæ episcopum præficerent. Missi (c) quoque sunt ex eodem sacro ordine quatuor episcopi religionis la-

Minoritæ missi ad schisma convertendos.

VIII.

(b) Eod. to. 8. ep. secr. pag. 131.

(c) Pag. 142.

latius proferendæ cupidissimi, paratique ad fundendum pro Christo sanguinem in Albaniam aliasque vicinas provincias, ut schismaticos ad gregem dominicum adducerent: quos archiepiscopo Dyrrachiensi, ac Strazimiro, Georgio, & Balsæ Zupanis Geuciæ (a), quos fidem orthodoxam amplecti ante decrevisse vidimus, tum universis Albaniæ catholicis commendavit. Missus est similiter Nicolaus e Melsac ad Russos (b), instructusque authoritate, ut vigintiquinque Minoritas per Lithuaniam & Wallachiam spargeret, qui populos orthodoxa fide informarent. Alii quoque vigintiquinque ex eadem S. Francisci familia præcones evangelici Antonio episcopo Milevitano ejusdem ordinis, in Georgiam atque alias provincias schismaticorum legato (c), socii laborum & & gloriæ adjuncti (d), ut Georgianos, aliosque remotissimarum regionum Christianos vel illaqueatos schismate aut erroribus variis infectos ad caulam dominicam cogerent, ac vera & incorrupta pietate excolerent.

(a) Ead. pag.
(b) Pag. 157.
(c) Pag. 144.
(d) Pag. 154.

IX. Tartaricam ecclesiam curat Urbanus.

Ad Tartaros pariter a veteri superstitione abducendos, & catholicorum reliquias pastoribus, qui e vivis excesserant, destitutas excolendas Guillelmum archiepiscopum Cambaliensem creavit (e), multisque Minoritis stipatum (f) in Tartariam misit. Instruxit vero eosdem religiosos viros pluribus prærogativis (g), ut ea authoritate ad neophytorum gratiam ac solatium uterentur, connubia nimirum in gradibus divina lege non vetitis permitterent (h), *juxta constitutionem*, inquit, *Innocentii Papæ II. quæ incipit, Gaudeamus;* schismaticos autem ad gratiam ecclesiæ redeuntes in contractis in quarto gradu matrimoniis permanere sinerent: baptismalibus sacris & sacerdotio initiatos, cum grave dubium subesset, an ea sacramenta vero ritu fuissent collata, certis legibus iterum baptismo lustrarent (i) sacrarentve sacerdotes: ut facilius etiam ii præcones evangelici vitam inter infideles sustentare possent, atque alia ad divinum cultum, promulgationemque evangelicam necessaria haberent, remisit Pontifex nonnihil ex arctiori servandæ ab ipsis paupertatis disciplina; non solum enim libros gestare (k), sed etiam in terris, quæ a Constantinopoli in orientem septentrionemve excurrerent, legata testamento eos recipere (l) aut malis artibus parta in suos usus derivare concessit: fidelibus stipem erogaturis sacris iisdem præconibus centum dierum indulgentias est impertitus (m): addicturis vero se quotidianis eorum obsequiis omnium scelerum in extremo vitæ actu condonationem proposuit (n): contra autem censurarum pœnas, ne evangelio promulgando operam darent, molestiam exhibituris objecit (o).

(e) Pag. 67.
(f) Ead. pag.
(g) Pag. 57.
(h) Pag. 60.
(i) Pag. 61.
(k) Pag. 59.
(l) Pag. 63.
(m) Ead. pag. 63.
(n) Pag. 64.
(o) Pag. 63.

Missis igitur hisce in Tartariam evangelicis præconibus, Pontifex gravissimis literis Imperatorem Tartarorum sollicitavit (p), ut faciles ipsis aures ad divini verbi semina excipienda porrigeret, imperialique ipsos & Christianos alios studio prosequeretur: cœlestia illi pro ea re præmia non defutura: dignitatem legis Christianæ, quæ viam felici immortalitati strueret exposuit, atque ad eam amplectendam apostolicis monitis eum allicere nisus est.

Cham Tartarorum ad fidem amplectendam sollicitatus.
(p) Ead. to. 8. ep. secr. pag. 55.

Urbanus, &c. magnifico viro Camo Regi Tartarorum Deum diligere, & timere.

Pontificius ad eum literæ.

Ad alti tui nominis titulum & splendorem & culmen ac decus accedit, quod tu & aliqui prædecessores tui Reges Tartarorum, sicut glorifica fama præambula fidedignorum relatione didicimus, ob omnipotenti Dei creatoris reverentiam & honorem vos Christicolis sub vobis degentibus vestrisque subditis, qui ad fidem catholicam convolarunt, reddidistis favorabiles & benignos, eosque benevola & mansueta benignitate tractastis: tua & ipsorum prædecessorum fama gloriosa longe lateque per orbem commendationis titulo redimitur: & tu siquidem in eum fidem habueris, & renatus fueris sacri fonte baptismatis, legemque susceperis & impleveris Christianam, requie sempiterna supernorum civium perfrueris. Ecce igitur quod nos, qui submissis humeris operosa sollicitudine ex salutaris & vigiles providentiæ studio tuam tuique regni sincera in Domino charitate perpetem salutem appetimus, ejusque fructum salutiferum & perennem tibi, regno, regnicolisque tuis prodesse jugiter cupientes; ut præmissa propensius & efficacius per divinam clementiam felici successivaque prosperitate succedant, venerabilem fratrem nostrum Guillelmum archiepiscopum Cambaliensem ordinis fratrum Minorum professorem (virum quidem in devotione ac fide christiana fervidum, excellentem in sacra scriptura peritum, expertum in opere & sermone, virtutum probitate probatum, fama præclarum, a nobis ex multis bonis & idoneis religiosis electum, & ad Cambaliensem archiepiscopatum de fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium consilio promotum) præsentium exhibitorem, cum decenti & virtuosa comitiva fratrum dicti ordinis ad ecclesiam suam Cambaliensem, tuamque præsentiam, ac partes & loca tuorum terræ & dominii salubriter providimus destinandum; ut ipse & dicti fratres collaterales eidem more sanctorum Apostolorum, qui dispertiti ore dominico, & Spiritus Sancti gratia illustrati, doctrinam evangelicam prædicando, terræ cardines, prout eis assignati fuerant, perlustrarunt; communiter & divisim, prout eisdem archiepiscopo & fratribus ex cælica inspira-

Commendatus illi Cambaliensis Archiep.

rationis oraculo visum fuerit salubrius expedire, regnum & terram prædictum, aliasque regiones adjacentes circumeant & frequentent; & juxta datam eis a Domino sapientiam & doctrinam verbum Dei evangelizare perstudeant, & officiosa promptitudine prædicare, sermone prædicationis hujusmodi mentes illorum, qui in tenebris ambulant, & adhuc præ oculorum caligine gloriam luminis non viderunt, radicaliter illustrantes, eosque ad dictam fidem rectam, perfectam, & lucidam, Christi sanctorum & sanctarum miraculis verissimis comprobatam, dulcibus allectionibus convertentes; & tam ipsos quam alios ad fidem ipsam feliciter jam conversos, & neophytos in eadem pabula refectionis æternæ, in ipsa fide spiraculo spiritalis gratiæ roborando.

Fidei Christianæ laus.

Hac est enim fides rectitudinis, salutis, & meriti, qua sacer ille supernus rerum Conditor & Creator seminans terram irrigavit, & quam ad omnes limites machinæ mundialis profecta diffudit & etiam propagavit; & quam sacrosancta Romana ecclesia, mater cunctorum Christi fidelium & magistra, tenet & docet, extra quam nullus omnino salvatur: per siquidem istam innocens anima Christiana perpetua, lugubri & corruptibili corpore clarior, cælicorum agminum consortio æternaliter aggregatur. Cum igitur beatorum vita seu præmium comparationem non recipiat in divitiis, nec in hujusmodi seculi gazis, felix est ille, qui sic terrestria deserens languidum orbem transit, quod ad æternæ beatitudinis gloriam provehatur. Hanc equidem gloriam bravialem assequitur, qui hujusmodi fidem suscipiens & agnoscens, eam per beatorum operum & virtutum executionem observat: & licet per ipsius fidei semitas difficilis videatur incessus, oculis tamen mentis, fide catholica mediante, dum eam credit, divinæ omnipotentiæ majestatem & gloriam beatorum intellectualem intuetur.

X. Magnitudinis itaque tuæ potentiam attente rogamus & hortamur in domino Jesu Christo, quatenus pro ejus reverentia & honore, a quo tanquam a summo culmine rerum cuncta descendunt, & qui personam tuam creans & conservans in esse, te super tam excellens, caducum tamen & temporale, dominium constituit imperantem, tibique innumeram & copiosam populorum multitudinem subjugavit, memoratos archiepiscopum & fratres, cum eos ad regnum & terram tuam prædicta, tuamque provinciam pervenire contigerit, vultu benevolo & sereno recipias, & a tibi subditis recipi facias & jubeas gratulanter, sicut quidam tui prædecessores hactenus receperunt; eosque mansuetudinis, serenitatis, & piæ devotionis affectu pertractes & facias pertractari, habeasque tam illos quam eandem ecclesiam, cunctosque Christicolas, in dictis regno & terra morantes, nec non conversos neophytos & [Deo propitio] convertendos ad fidem eandem infra tui dominii districtus & limites constitutos cum charitativæ sinceritatis dulcore benigno favorabiliter & propensius commendatos; eis in his, quæ circa suscipiendam per te [Deo vivo & vero inspirante] sacri fontis baptismatis gratiam, legemque Christi & alia tuæ salutis commoda duxerint explicanda, prædicanda, & etiam consulenda, studiosum auditum aperiens, & ferventem ac solicitum & attentum adhibens intellectum, illaque recipiens tanquam donum cælitus derivatum & missum tenaciter in tui memoriali cellula cordis figas, credas firmiter, operose, fideliter, & perpetim exequaris; sisque aliis tuis subditis salutis speculum & exemplar, ut ipsi una tecum ad similitudinem tui ad Altissimum convertantur, dictamque legem Christi suscipiant & observent, tecumque glorientur nomine Christiano & salvi fiant, ne pereant in æternum; ita quod Rex regum, propitius retributor omnium ad se convertentium, miserator & misericordiarum dominus atque pater, quem nil latet, & quem cælestia & terrestria fatentur, tui misereri dignetur, in omnibus affluenter gratam vicissitudinem rependens, conferatque tibi jugiter in hujusmodi vitæ tempore abundantiam pacis & gaudii, & post tui corporis dissolutionem humanam ad perpetuæ felicitatis imperium te perducat, & te glorificet in supernis, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum VII. kal. aprilis anno VIII.

Hortatus etiam est Urbanus (a) reliquos Tartarorum Imperatores, Reges, ac principes, ut evangelicæ luci, ab archiepiscopo Cambaliensi sociisque inferendæ, oculos aperirent: certiores fecit de tradita a Christo Petri successoribus authoritate: ut pontificii esset muneris universos homines ad Dei imaginem efformatos ad verum ejus cultum adducere: animasque ab æterno exitio vindicare. Eodemque argumento apostolicæ literæ ad universos Tartaros datæ (b), quibus ipsos ad orbis Conditorem agnoscendum, ac veterem superstitionem, qua erant etiam tum irretiti, abjiciendam excitavit.

XI. Moniti Tartari ut fidem Christi amplectantur.

(a) Eod. to. 8. ep. secr. pag. 64.

(b) Ib. pag. 65.

Urbanus, &c. universo populo Tartarorum viam salutis agnoscere.

Universitatem vestram sinceris affectionibus & accensis intrinsece charitatis dulcedine plenis requirimus, monemus, rogamus, & propensius exhortamur in domino Jesu Christo, quatenus vos, quorum huc usque mentales oculi tetra caligine per perfidos spiritus tenebrarum & mortis in idololatriis ac inanibus superstitionibus fuerunt obducti, solicite vestram memoriam excitantes,

& reducentes ad illam, quod Deus omnipotens protoplastum, ex quo omnes homines traxerunt originem suam, inenarrabili majestate formavit, ac in terrestris paradisi deliciis collocavit, & quod inibi sibi boni & mali cognitio data fuit, & quod estis ad similitudinem Dei facti, quodque creatura non posset suo creatori pro meritis respondere; excussis primitus a vestris cordibus vepribus & urticis damnabilis cæcitatis, vestræ intelligentiæ oculos elevetis, & consideratione perspicua cogitetis, quod ipse vos de limo terræ creavit & pascit assidue, ac vivitis per eundem, & quod, cum vult, cujuslibet carnis figmenta dissolvit, quodque sacræ paginæ testimonio comprobatur, quod omnis spiritus Deum laudat, omniaque animantia & inanimata Dominum benedicunt, pro ipsius creatoris reverentia & honore, & ut sibi reddatis humanæ gratitudinis holocaustum, ob nostræ contemplationis intuitum, qui vos Deo vivo & vero conjungere cupimus & etiam laboramus, vestro statui & saluti provide consulentes, eosdem archiepiscopum & fratres, quoties eos ad vos declinare contigerit, recipere procuretis humiliter & benigne cum honorificentia reverenti, easque sinceræ charitatis officio pertractetis; & ad gremium universalis ecclesiæ Christi sponsæ, quam suo pretiosissimo sanguine dedicavit, extra quam veri sacrificii non est locus, in humili & vera contritionis spiritu redeuntes, eorundem archiepiscopi atque fratrum sermonibus, prædicationibus, & verbis salubribus vigilem præbeatis auditum, & intellectum aperiatis acutum ad hauriendum ex ore ipsorum verba salutis: & quæ pro vestra perfectione salutis docuerint, instruxerint, & prædicaverint, vestra memoriali cellulæ firmiter imprimatis, mentes vestras & corda studiosa promptitudine disponentes ad suscipiendam sacri fontis gratiam baptismalem, legemque Christi, doctrinam evangelicam, & fidem catholicam Domini nostri Jesu Christi, uti omnium fidelium magistra ecclesia Romana tenet & prædicat, docet, profitetur, & credit. Etenim ipsa fides est, per quam innocens anima Christiana perpetua, postquam a lugubri & corruptibili humanitatis corpore fuerit dissoluta, cælorum agminibus æternaliter aggregatur: & cum fidem susceperitis, & vestris cordibus impresseritis, eam firmiter & perpetuo tenacibus observantiis custodite, ut in die missionis extremæ, id est secundi adventus dicti Domini nostri Salvatoris, qui tunc judicaturus adveniet, prout ante venerat judicandus (ante cujus tribunal tunc omnis homo surrecturus in propria carne stabit, vel æternæ vitæ præmia vel perpetuæ mortis, prout gessit, supplicia secundum merita vel demerita recepturus) possitis una cum aliis catholicis Christianis de cætero tanquam fortia membra Christi unius ovilis effecti, & viventes in fide prædicta virtuosa opera faciendo, æternæ beatitudinis, quam ipse Salvator obtinet ex natura, esse participes & consortes, ejus præsentiam gloriosam, lætissimam quidem bonis & terribilem malis & impiis, facie tenus inspecturi.

Agnoscant se ad divini Nominis gloriam conditos.

XII. Mentes ad cœlestia erigant.

Propulsis igitur superstitiosis erroribus universis, quibus vos satban instinctu fraudulento seducit, ut ab ejus sitis nexibus funditus liberi, & mereamini post vitæ præsentis excursum cælica palatia introire, digna laudum præconia repetitis vocibus Altissimo devota mentis affectu cum gratiarum actionibus resonate, qui ad vos archiepiscopum & fratres prædictos dignatus est per suam misericordiam destinare; cujus gloria cæli & terra sunt pleni, quique manum aperit, & implet omne animal benedictione & cunctis in hac valle lacrymarum ambulantibus & dictæ fidei Jesu Christi conjunctis abundantiam in bonis temporalibus gratiosa capiositate largitur. Nos insuper omnipotentiam majestatis Altissimi, essentialiter in cælis & potentialiter in terris ubique permanentis, regnantis, & principantis cunctipotenter & æternaliter in utrisque, assidue devotis affectibus exoramus, ut corda & intelligentias vestras illustret ad suscipiendam gratiam baptismatis supradicti, ipsamque Christi legem, & ad eam credendam firmiter & perpetim adimplendam; quia sine illis nullus omnino salvatur, & per illas eritis salvi, & efficiemini gloriæ sempiternæ per gratiam intercedentibus meritis coheredes. Quod ut vobis concedat Retributor altissimus cum Patre Sanctoque Spiritu sine principio & sine fine vivens & regnans, apud divinam majestatem hactenus instantiis devotæ flagitationis institimus, & super hoc pio prædicto studio, ipso Deo auctore, insistere proponimus in futurum. Dat. Romæ apud S. Petrum VII. kal. aprilis anno VIII.

XIII. Cyprus adducta in periculum.

Neque ad amplificandam modo inter infideles fidem, sed etiam illam tuendam in iis oris, in quibus florebat, ne ab infidelibus opprimeretur, incumbendum Pontifici fuit. Cum enim Cyprus a Saracenis & Turcis, qui armorum societatem coierant, circumfusa in gravissimum discrimen adducta esset, Urbanus ad retundendos eorum impetus Venetos ac Genuenses maritimis viribus pollentes hortatus est, ut Cypriis auxilio & opera non deessent. Quo argumento ad Gabrielem Adurnium (a) Genuensium, & Andream Contarenum (b) Venetorum duces hæc scripsit: *Devotionem vestram, quam dominantium Dominus multa potentia stabilivit, hortamur in Domino ac rogamus attente, quatenus ob reverentiam Dei zelumque catholicæ fidei, & nostrarum adjectionem precaminum, dictam insulam,*

(a) Tu. 8. ep. secr. pag. 20.
(b) Ibid. post eand. ep.

quæ

Genuenses & Veneti ad ferendas suppetias excitati. Solicitata Joanna.

qua & vestris civibus utilis solet esse, quamdia erit in obedientia charissimi in Christo filii nostri Petri Regis Cypri illustris, tum in guerra quam pace ac treugis, quam contingeret per vos fieri cum infidelibus prælibatis, suscipiatis efficaciter commendatum: obviando nihilominus juxta posse ac decentium invasioni, si quam sentiretis eidem insulæ etiam per catholicos inferendam. Dat. Romæ apud S. Petrum XII. *kal. februarii anno* VIII. Neque ab his discrepant literæ, quas ad Joannam Reginam Siciliæ dedit (*a*), ut laboranti Cypro succurreret. Cæterum transmisit ad sedem Apostolicam oratores Joannes princeps Antiochenus, cui regni Cyprii administratio concredita erat; ut pontificiam opem pro regni componendo statu, tuendaque Petri junioris Regis Cypri nepotis sui impuberis dignitate expósceret. Quibus auditis, Urbanus ipsorum preces in iis, quæ justa visa sunt, admisit; Joannemque ad regnum strenue moderandum his verbis excitavit (*b*): *Hortamur nobilitatem tuam, quod circa conservationem personæ dicti Regis, ut ab omnibus noxiis servetur illæsus, & circa sui coronationem tempore debito faciendam nec non dicti regni defensionem contra suos & crucis æmulos adhibendam sinceræ affectionis & efficacis sollicitudinis studium adhibere coneris, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum kal. februarii anno* VIII. De exceptis etiam oratoribus Alienoram Reginam Cypri certiorem fecit Pontifex (*c*); utque filii custodiæ curas intenderet, est adhortatus.

(*a*) *Ibid. pag.* 21.

Principis Antioch. legatio ad Urban.

(*b*) *Ib. p.* 29.

(*c*) *Ib. p.* 30.

XIV. Perduelles, ecclesiæ arma exercent.

Dum in amplificanda religione in oriente tutandave Pontifex occuparur, derivare studiorum partem ad rebelles edomandos hostesque ecclesiæ comprimendos est compulsus. Excusserant enim jugum ecclesiæ Perusini, ad quos pontificiæ gratiæ restituendos Florentini suos miserunt oratores superiori anno jam adulto, qui excepti fuerunt humanissime (*d*): sed illi reduci ad officium non potuere, immo fœderatorum latronum turmis stipati ad Viterbium castra promovere (*e*). At Pontifex adversus perduelles censuras in primis distrinxit: tum expedivit arma, ne impiis religio censurarum ludibrio esset: ad quæ capessenda, ut facilius fideles alliceret, præmia indulgentiarum pontificia castra secuturis proposuit, atque Anglico Cardinali legato conferendi crucis symboli causam ecclesiæ defensuris provinciam dedit (*f*). Non defuisse causæ vicarii sui divinam justitiam, refert Urbani vitæ auctor, qui hanc Perusinorum defectionem ac gesta in eos a Pontifice describit (*g*): domitos vero annonæ inopia, cum undique commeatus jussu pontificio essent interclusi (*h*), testatur Leonardus Aretinus (*i*) extarque ad Perusinos oratores colla jugo Apostolico submissuros data pridie nonas augusti liberi commeatus syngrapha (*k*).

(*d*) *Ibid. p.* 7.

(*e*) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

(*f*) *To.* 8. *ep. secr. pag.* 40.

(*g*) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

(*h*) *To.* 8. *ep. secr. pag.* 143.

(*i*) *Leonard. Aret. hist. Flor. l.* 8.

(*k*) *To.* 8. *ep. secr. p.* 23.

Domiti Perusini.

Miscebat tum Etruriam Bernabos, immissis socialibus prædonum turmis, ac turpes pacis leges imperare Pontifici cogitavit (*l*): sed repulit eas Urbanus, ac Florentinis significavit, cum æquitati Bernabos se accommodaret, non pacem se admissurum. Ad frangendos porro illius conatus, tum eosdem Florentinos, tum Pisanos aliosque fœderatos (*m*) clientesque, Nicolaum marchionem Atestinum, Franciscum Carrariam Paravinum, Guidonem Polentanum Ravennatem, Galeottum Malatestam Ariminensem, Ludovicum & Feltrinum Gonzagas Mantuanos excitavit; (*n*) atque Anglico Cardinali legato sociorum copiis marchionem Atestinum præficere jussit (*o*). Denique ad conficiendum felicius bellum non modo Caroli Imperatoris auxilia imploravit (*p*), verum evocandum in Italiam Ludovicum Regem Ungariæ ecclesiæque signiferum censuit: atque Elisabetham & alios Ungaros principes ac præsules, ut eam expeditionem suscipiendam consulerent, hortatus est; (*q*) ac Joanni episcopo Aquensi Apostolicæ sedis internuntio datæ partes (*r*), ut fœderis ineundi leges cum Rege paciscerétur: cui etiam Florentini socium oratorem, ut Ungarum in Etruriam allicerent, adjunxere (*s*). At verendum erat, ne Carolus Romanorum Imperator rem ægre ferret, ac sinistras conciperet suspiciones, Regem Ungariæ jura Imperii usurpaturum: ad quas ex illius animo detergendas Urbanus eidem Carolo significavit (*t*), Ungarum in Italiam non ad ea invadenda, sed tuenda contra Bernabonis tyrannidem signa conversurum: rogavitque ut eundem Regem ad eam expeditionem incitaret, cum imperii utilitatis esset, Etruriam a latronum fœderatorum turmis vindicare.

(*l*) *Ib. p.* 72.

Bernabos Etruriam infestat.

(*m*) *Pag.* 83.

In eum plures principes concitati.

(*n*) *Pag.* 134.

(*o*) *Pag.* 107.

(*p*) *Pag.* 105.

De Ungaro evocando actum.

(*q*) *Pag.* 128. 129.

(*r*) *Super. p.* 128.

(*s*) *Ib. p.* 184.

(*t*) *Eod. to* 8. *ep. secr. pag.* 118.

Pietatem, inquit, *tuam & imperialem magnificentiam, quam pro dicta ecclesia,* nimirum Romana, *& votis nostris promptam semper invenimus, confidentissime requirimus & obsecramus in Domino quatenus, cum contra potentiam & impietatem Bernabonis ejusdem ac pravarum societatum, quas adversus dictam ecclesiam & devotos tui imperii fovet assidue, non speretur aliud, quam dicti Regis remedium valiturum; non solum non moleste ferat ipsius Regis adventum ad terras imperii per dictum tyrannum, ut præmittitur, occupatas: sed pro reverentia Dei dictæque ecclesiæ ac nostra eundem Regem, ut prompte & magnifice hoc pium assumat negotium, per tuos nuntios vel litteras efficaciter exhorteris, sibique tribuas auxilium opportunum, &c. Dat. apud Montemflasconem* VIII. *kal. augusti anno* VIII.

Rogatus Cæsar, ut assentiretur.

Bernabos cum Pont. fœdus redintegrat.

Veritus Bernabos Ungarorum Regis potentiam, atque aliorum fœderatorum, qui cum ecclesia ad reprimendam ejus tyrannidem sentiebant, pacem decima novembris die redintegravit iis pactionibus, ut nullus clientelam subditorum, qui in alteram partem rebellarent, susciperet: ac, si qua difficultas oboriretur, dirimeretur pontificia sententia: quas a Bernabone postea violatas, questus (*a*) est Gregorius XI. At de his inferius.

(*a*) *Greg. 11. nu. 3. ep. cur. p. 4.*

Addemus nunc, Urbanum solicitasse Joannam Siciliæ Reginam ad vetera jura Cassinensi monasterio restituenda, proposuisseque (*b*) inter alia rem silentio non prætermittendam, eodem die Trinacriam a Carolo I. descivisse arcano quodam divini Numinis judicio, quo idem Carolus in locis Cassinensi monasterio obnoxiis capitalium causarum cognitionem, violatis veteribus Cassinensium monachorum privilegiis, sibi arrogavit.

(*b*) *To. 8. ep. secr. p. 117.*

Privilegium monasterii Cassinen.

Urbanus, &c. Joannæ Reginæ Siciliæ illustri.

XV. *Audivimus hactenus relatione fideli, quod dictum monasterium* (nimirum Cassinense) *merum, & mixtum imperium, & omnimodam jurisdictionem in omnibus suis terris habebat; & quod hoc in suis privilegiis continetur: sed quod claræ memoriæ Carolus primus Rex Siciliæ in dictis terris jurisdictionem sanguinis occupavit; quodque die occupationis hujusmodi Siculi contra eum (quod dolenter referimus, sed in casu opportuno tacere non debemus id, quod putatur divinum judicium) rebellarunt: ex qua rebellione mala innumera sunt secuta. Audivimus etiam dolenter sæpius, & aures tuæ, ut credimus, sunt pulsatæ frequenter, quod justitiarii prædecessorum tuorum & tui, in terris deputati præfatis, vassallos & subditos dicti monasterii, ex quorum laboribus abbas & monachi dicti monasterii sustentantur, importabilibus gravaminibus oppresserunt, & jurisdictionem in civilibus, immo (quod est absurdius) etiam in spiritualibus, quam idem monasterium habet & possidet, jugiter satagunt usurpare: propter quæ, & querelas assiduas, ac proventuum ejusdem monasterii detrimenta gravissima status quietis eorundem abbatis & monachorum, ibidem laudabiliter nunc viventium, stare non posse diutius formidatur. Quare eandem tuam devotionem quanto affectuosius possumus deprecamur, quatenus beatum Benedictum monasterii præfati pastorem tibi & regno tuo placatum & favorabilem constituens apud Deum, omnem jurisdictionem in dictis terris, per tuam curiam ab olim usurpatam, velis ob reverentiam Dei dictique sancti, & nostram affectuosam intercessionem libere restituere, & effectualiter relaxare; & si jus in ea prætendas habere, illud dicto monasterio gratiose ac liberaliter elargiri, &c. Dat. apud Montemflasconem IV. non. maji anno VIII.*

Quo die a Carolo I. violatum, eodem amissa Trinacria.

Restituendis quidem non modo veteribus juribus & vectigalibus, sed multo amplius religiosæ disciplinæ revocandæ, ac primævo sanctitatis nitori in Cassinensi monasterio adducendo egregiam operam dedisse Urbanum, ipsius vitæ author subjectis verbis accurate describit (*c*): *Memoratus Urbanus Papa anno septuagesimo currente, volens quod in monasterio Cassinensi, in quo (ut supra memoratum) religio monachorum nigrorum ex institutione & ordinatione B. Benedicti suum quasi sumpsit exordium, vigeret præcipue, essentque religiosi in ipso vitam exemplarem ducentes, quemadmodum alias extiterat, postquam de episcopali dignitate ipsum ad abbatialem reduxit, tria fecit. Primo, quia erat quasi collapsum in ædificiis, quæ propter terræmotum erant pro majori parte dirupta, ipsum fecit reparari & reædificari: & in hoc voluit exponi proventus ipsius quandiu vacavit. Secundo advocavit monachos, & collegit religiosos & devotos de diversis aliis monasteriis, in quibus sciebat vitam monasticam melius & strictius observari: quos ibidem instituit & ordinavit perpetuo residere, amotis abinde pluribus vagabundis & insolentibus, qui vitam secularem potius, quam regularem erant ibi soliti observare. Tertio deliberavit eidem in abbatem præficere aliquem, qui juxta regulam B. Benedicti viveret, ad sic vivendum præfatos monachos suo exemplo alliceret, & etiam compelleret, ubi ad contrarium inclinatos inveniret: & cum, licet diutius perquisitum, talem juxta suum votum in cœnobiis monachorum nigrorum non inveniret; ne in suo hujusmodi sancto desiderio frustraretur, ad habendum fratrem Camaldulensium, sub regula eadem famulantium, aspectum habuit: in quo quod optabat adinvenit, virum videlicet, qui totus erat devotus, orationi & lectioni assidue deditus, & alias Dei servitio semper intentus, beneque morigeratus, & in agendis circumspectus: qui etiam omni tempore ab escis carnium abstinebat, & alias insuper abstinentias ordinationesque monasticas juxta præcepta & instituta dictæ regulæ indefectibiliter observabat. De quibus ipse plene informatus eum ad se vocavit, & (licet satis invitum & renitentem) eidem monasterio præfecit in abbatem, & ad perseverantiam in bonis operibus, ac cum timore Domini officium sibi creditum solicite & debite exerceret, ipsum charitative & dulciter admonuit. Qui tam onus sibi impositum, quam monita hujusmodi humiliter suscipiens, monachos sibi subditos ad similiter vivendum induxit, & indebitis religione & obedientia tenuit monasterium ipsum, pro tunc satis in spiritualibus & tem-*

XVI.

(*c*) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

Cassinensis episcopatus abrogatus.

Monasterio Cassinensi pristinus religionis restitus nitor.

Andreas Camaldulensis religiosus eidem præfectus.

temporalibus reformatum in statu debito conservavit: deditque formam, & aperuit viam suis successoribus & posteris, ut similia facerent in futurum. Quamvis vero anonymus author religiosissimi hujus viri Cassinensi monasterio ab Urbano præfecti nomen non prodat, ex apostolicis tamen literis Andream vocatum constat: erant enim hoc titulo ad ipsum præfixæ (a): *Andreæ abbati Monasterii Cassinensis nullius diœcesis*.

(a) *To.* 8. *ep. secr. pag.* 71.

Ad revocandos etiam ad veram pietatem pseudomonachos, Fraticellos nuncupatos, qui pietatis specie populos impietate imbuebant, Cusentinum & Ydruntinum archiepiscopos, atque episcopum Catacensem dare operam jussit Urbanus; (b) ac si in perfidia perstarent, meritis pœnis afficere. Libertatis etiam ecclesiasticæ asserendæ causa, cum Galeatius Vicecomes Bernabonis frater sacerdotem conjecisset in carceres, præcepit ipsi (c), ut eundem sacerdotem ad pontificia subsellia mitteret, cum illius causæ cognitio ad judicem ecclesiasticum spectaret, si enim deliquisset, crimen impune non laturum.

(b) *Ibid. p.*147.

(c) *Pag.* 119.

XVII. Castellanum sceptrum affectatum a pluribus.

(d) *Morian. l.*17. *c.*14. *&* 15. *& alibi.*

Interea in Hispania sub Henrico Rege nova bellorum semina ea superioribus bellis repullularunt (d): parta enim ab eo victoria de fratre Castellæ Rege, arreptoque sceptro, mox apud exteros principes certamen ortum est, quis potiori jure ad gerendum regnum niteretur: sordidos ejus natales omnes accusabant, regiæ dignitati non pares, & a legibus damnatos: ab Aragonio nonnulla loca præfectorum perfidia in deditionem redacta: Joannes Lecestriæ dux, atque Edmundus Cantabrigensium comes Angli Regis filii Constantiam & Isabellam necati Regis filias duxerant, dotis loco paterni thesauri & regni Castellæ spe accepta: Carolus Navarræ Rea novorum dissidiorum occasione in proferendi limitis, & rerum suarum augendarum spem venerat: Fernandus Lusitanus Castellæ Regem se ferebat, Sancti Regis sine controversia pronepos; cujus milites, qui Mirobrigam præsidio obtinebant, jam superiori anno in vicinos agros magna damna excursionibus inferre cœperant: postremo (quod multo erat perniciosius) Africæ & Granatæ Mauri constantis in Petrum cæsum fidei prætextu Castellam magno terrore & apparatu bellico invasere. Quibus malis consulturus Pontifea Bertrandum Convenarum & Agapitum Brialensem episcopos Apostolicæ sedis internuntios in Hispaniam misit (e), ut Fernandum & Henricum conciliarent, ac signa in hostes fidei convertere suaderent: tum ipsos ad conferendum crucis symbolum dimicaturis in Saracenos authoritate instruxit (f).

Maurorum & Granatensium excursiones.

(e) *Ann.* 8. *ep. cur. pag.* 45.

Missi a Pont. in Hispanias internuntii.

(f) *Ibid. pag.* 120.

Urbanus, &c. Bertrando Convenarum & Agapito Brixiensi episcopis, Apostolicæ sedis nunciis.

XVIII.

(g) *Super. pag.* 45. *B.*

Fide digna (g) *& mœsta nimium relatio ad nostrum perduxit auditum, quod impii Saraceni de partibus Bellamarinæ ac Granatæ, Christianorum Regum occidentalium dissidia (quæ suscitavit hostis humani generis) sentientes, regnum Castellæ ipsis finitimam in gravi multitudine intraverunt, illudque depopulari rabida feritate conantur occupando civitatem Alzizariensem, & alia loca regni Castellæ, & redemptos Christi sanguine crudeliter trucidando, profanando sacras ædes, rapinas & incendia committendo, & non parcendo sexui vel ætati: propter quæ charissimus in Christo filius noster Henricus Rex Castellæ illustris contra Saracenos eosdem ad reprimendum eorum rabiem se potenter accingit, & potentius accingeret, nisi bellum, quod inter ipsum & charissimum in Christo filium nostrum Fernandum Regem Portugalliæ illustrem, proh dolor! geritur de præsenti; & inter eumdem Regem Castellæ ex una parte, ac charissimos in Christo filios nostros Petrum Aragonum & Carolum Navarræ Reges illustres ex altera timetur oriri, non absque multis eorum suorumque subditorum, totiusque Christianitatis periculis, præfatum Regem Castellæ probabiliter impediret. Propter quæ nos, de vestra prudentia & fidelitate confisi, vos ad tractandum, & Deo juvante, firmandum solidam pacem, & veram concordiam inter Reges præfatos providimus destinandos; prout in aliis nostris literis inde confectis plenius continetur.*

Civilis belli componendi iis munus injunctum.

Cupientes igitur præfatum Regem Castellæ in hujusmodi suo resistendi dictis Saracenis laudando proposito confovere; ac etiam alios præfatos Reges, quorum etiam & suorum regnorum causa in hac parte manifeste agitur, ad bellum contra Saracenos eosdem eo cordialibus provocare, quo ipsi suique subditi erunt de æternis proinde præmiis certiores; vobis & cuilibet vestrum in solidum per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus postquam, favente Auctore pacis, Reges concordaveritis prælibatos, per vos vel alium seu alios viros fideles, & ad hoc idoneos verbum crucis vivificæ per regna & terras memoratorum Regum fidelibus ipsis proponatis, ac eos, quos ad negocii executionem hujusmodi idoneos fore putaveritis, ut venerabile signum crucis ejusdem devota reverentia suis imprimentes cordibus, & humeris affigentes, ad impugnationem & expugnationem dictorum Saracenorum viriliter se accingant, prompta solertia inducatis, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum v. kal. martii anno VIII. Data est iisdem legatis auctoritas (h), ut fœdus inter Reges ineundum sacramentorum necessariis fir-

In barbaros sacra expeditio imperata.

(h) *Ibid. pag.* 42.

mu-

Præsules Hisp. pacis interpretes adhibiti.

mulis confirmarent pacis turbatores conpescerent, dissolverent contraria juramenta: tum pluribus literis commendatitiis excitati (a) principes ac præsules non Castellæ modo, verum Aragoniæ & Lusitaniæ, ut Gomesius Toletanus, Rodericus Compostellanus, Petrus Hispalensis archiepiscopi (b), & Velascus Coimbricensis episc. (c) ad operam nuntiis porrigendam. Extant etiam eodem argumento hortatoriæ ad pacem ineundam atque arma in hostes fidei convertenda literæ iisdem ferme conceptæ verbis ad Henricum (d) & Joannam (e) Castellæ, Petrum & Alienoram Aragoniæ (f) & Fernandum Lusitaniæ (g) Reges datæ.

(a) *Ibid. pag.* 43. 44. 45.
(b) *Pag.* 33.
(c) *Pag.* 36.
(d) *Pag.* 31.
(e) *Pag.* 32.
(f) *Pag.* 34.
(g) *Pag.* 35.

XIX.

Urbanus repetere Avenionem parat.

Urebant aliæ graves Christi vicarium curæ redintegrandæ Anglos inter & Gallos pacis, quæ ipsum ex Italia in Gallias traxere, de cujus discessu hæc ipsius Urbani vitæ scriptor consignat historiæ (h): *Adveniente tempore æstivo anno prædicto idem Urbanus, recedens de Urbe, vadensque ad Montemflasconis, declinavit Viterbium: ubi primum palam publice manifestavit se velle redire de proximo ad civitatem Avenionensem, & ut omnes curiales ad hoc se disponerent, ferias indixit a principio mensis junii tunc instantis, usque ad principium mensis octobris postea secuturi*. Traxere omnes Italiæ principes ac populi sedis Apostolicæ studiosi ex Urbani discessu gravissimum dolorem, ac præ cæteris Romani, quos angebat ingens metus, ne alii successores ad antecessorum exemplum a restituenda Urbi sede Apostolica abhorrerent. Ut consuleret autem eorundem Romanorum famæ Pontifex, ne videlicet suspicio sinistra rei inscios pervaderet ex aliqua a Romanis accepta injuria abalienatum abscessisse, publicis literis promulgavit (i), se toto triennio, quo Romæ vel in finitimis locis esset versatus, omnibus officiis cultum & habitum honorificentissime fuisse, gravissimisque de causis Gallias repetendas videri.

(h) *Gesta Urb. V. apud. Bosq.*

(i) *To.* 8. *ep. secr. p.* 113.

Urbanus &c. dilectis filiis populo Romano.

Romani inde gravi luctu confecti.

Non dubitamus, dilecti filii, quod sicut nobis multorum vestrorum concivium & aliorum fide dignorum relatio patefecit, vos qui ex nostra præsentia in Urbe pro tempore aliisque vicinis partibus habita fidelibus affectibus lætati fuistis, audito pro certo, quod nos ad partes ultramontanas redire proponimus, corda vestra de futura patris absentia gravi mœstitia contabescunt; & quod ex eo inter alias vestri doloris causas tristamini, quod timetis exinde successoribus nostris Romanis Pontificibus veniendi ad dictam Urbem subtrahi voluntatem, quod non perpetuo (ut sperabatis) sed modico tempore, videlicet triennio vobiscum & in eisdem vicinis partibus fuerimus commorati. Licet igitur ex paternæ teneritatis affectu, quem ad vos sincere gerimus, etiam nos de hujusmodi doleamus accessu; tamen ad consolationem vestram ac notitiam præsentium & memoriam futurorum, eisdem successoribus, ac certis aliis præsentibus & futuris tenore præsentium attestamur, quod nos & fratres nostri sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales nostrique familiares & officiales, aliique Romanam curiam sequentes, vobiscum per triennium & in locis circumvicinis in magna quiete & consolatione permansimus; vosque communiter & divisim nos & dictam curiam reverenter & favorabiliter tractavistis: & quod nec causa sufficit neque subest, ex qua dictam Urbem corporaliter, relinquere debeamus; sed ex certis causis non solum utilibus pro universali ecclesia, sed etiam urgentibus ad easdem ultramontanas partes intendimus, dante Domino, remeare: nihilominus tamen vobiscum semper mentaliter erimus quandiu in devotione & obedientia nostra & ecclesiæ præfatæ eritis, prout semper hactenus filiali perseverantia extitistis, vosque absentes sicut præsentes intendimus paterne fovere, & in iis, quæ decenter poterimus, consolari. Ideoque filiationem vestram hortamur in Domino, mandantes, quatenus sicut viri prudentes & fortes de prælibato nostro recessu ex his plenæ consolationis remedium assumentes, in unitate pacis & soliditate quietis continue persistatis, ut bonus status dictæ Urbis, qui vigere de præsenti dignoscitur, non solum perseveret jugiter, sed votivum suscipiat incrementum: & nos ac iidem successores nostri, si pro tempore suadentibus causis utilibus ad Urbem ipsam redire voluerimus, a veniendo propter ejus malum statum minime retrahamur. Datum apud Montemflasconem VI. kalendas julii anno VIII.

Promulgat Pont. se & Cardinalium senatum ab iis honorifice habitum.

XX.

Subornatum ad repetendas Gallias fuisse Urbanum nonnullorum Cardinalium, qui solo Gallico assueti non ad ecclesiæ dignitatem, sed ad suas delicias omnia referebant, importunis susurris, atque a cœptis egregiis defecisse, narrat Petrarcha in literis ad Franciscum Brunum acerbiori stylo datis (k): *Flecti*, inquit, *se sivit pessimam in partem, & ut malis hominibus placeret, Christo displicuit & Petro, bonisque omnibus. Et quibus hominibus (Deus bone) voluit placere? Nempe his, qui & sibi displicebant, & quibus ipse utique non placebat, naturali inter virtutem vitiumque odio. O felix, si contemptis, & quod maxime suum erat, auctoritate compressis, suavioribus imperiis generoso principio inhæsisset! æternum inter clarissimos, numerandus, si (ut quod flebiliter nuper scripsi, flebilius nunc rescribam) ipsa in morte, quæ proxima, immo contigua illi erat (quod ita esse scire debueras, quia cum in omni ætate de morte non*

(k) *Petrar. l.* 13. *rer. senil. ep.* 13.

A quibus subornatus Urbanus.

co-

cogitare stultitia magna sit, tum in senectute dementia atque insania summa est) ipsa inquam in morte grabatulum suum ante aram Petri Apostoli, cujus hospes erat ac successor, ferri jubens, ibi tranquillam & bonæ voluntatis animam emisisset, Deum hominesque testatur, si nunquam inde discessum esset, non suam culpam, sed eorum fore, qui tam turpis fugæ invenirentur auctores. Nescivit hoc agere, neque (ut est dictum) voluit: utique enim & poterat, & sciebat. Sic culpas multorum infamium in se vertit, quorum consilio, quod bene egerat, male evertit. Remitte illi misericors Jesu Christe hanc animi mollitiem atque fragilitatem, & hanc & alias culpas omnes & delicta juventutis ejus & ignorantiam hanc senilem ne memineris, quia (ut nunc sunt homines) vir meo quidem judicio bonus fuit.

Monetur ne Avinionem repetat.

Monitum Urbanum fuisse a Petro Aragoniæ regiæ principe Minorita, ne Avenionem rediret, ne conflandi schismatis, quo innumera Innocentium Christianorum millia peritura forent, occasionem daret, refert Alfonsus (a), qui episcopatus Giennensis abjectis honoribus, eremiticæ vitæ cœlestiumque rerum meditationi se totum dederat: idemque exhomologesibus sacris S. Birgittæ excipiendis adhibitus testatur, illam cœlitus accepisse, Urbanum si rediret Avenionem, illico moriturum; remque Rogerio Belliforti Cardinali, qui postea Gregorius XI. in pontificatu appellatus est, patefactam: sed cum ille Pontifici id aperire non auderet, demum Urbano apud Montemflasconem ab eadem S. Birgitta detectam; quamvis ipse ejusdem sanctæ verba veluti nullo fulta argumento, quo cœleste arcanum fuisse confirmaret, rejecerit. Quæ Gobelinus (b) & ex eo Chronici Belgici auctor (c) repetunt, ac S. Antoninus hisce verbis confirmat (d): *In Monteflascone Urbano Papa V. existente, revelationem sibi factam a Dei genitrice, qua sub mortis comminatione futurique judicii districtione Pontifici inhibuit, ne de Roma vel Italia recedendo Avenionem peteret personaliter, narravit: quod tamen Papa non implevit; unde mala innumera secuta sunt.* Quas autem intempestivi recessus causas obtexeret Urbanus, ejus vitæ scriptor exponit: *Audiebat*, inquit, *mala, quæ continue fiebant, & majora fieri sperabantur occasione guerræ noviter suscitatæ & exortæ inter Reges Franciæ & Angliæ memoratos: quibus ut obviare posset, multum inerat menti suæ, eratque intentione (sibi Domino favente) circa hujusmodi guerræ sedationem totis viribus laborare, & intendere etiam in propria ad dictos Reges accedendo hac de causa, ubi alias super hoc se non posse proficere reperiret.* Subdit auctor de creatis ab Urbano hoc anno Cardinalibus (e).

Quibus causis ad revehendam in Gallias sedem permotus fuerit.

(a) *MS. arc. Vat. to. 2. de schism. pag. 22. & lib. revelat. S. Brigit. l. 7. c. 137.*

(b) *Gobel. in Cosm. ætat. 6. c. 73.*

(c) *Chron. Belg. in Urb. V.*

(d) *An. 3. p. tit. 24. c. IX. §. 2.*

(e) *Contel. in elench. Cardd.*

XXI.

Cardinales creati ab Urbano.

*Eodem anno die sexta mensis junii, quæ fuit feria sexta quatuor temporum post pentecosten, in Monteflascone idem Urbanus creavit duos novos Cardinales, videlicet dominos Petrum de Scanno * diœcesis Ruthenensis monachum ordinis S. Benedicti tunc archiepiscopum Bituricensem; & Petrum de Corsinis Florentinum, tunc episcopum Florentinum. Dicto autem domino Petro de Scanno, cui jam titulum S. Mariæ in Transtyberim assignaverat, vicario in patrimonio & aliquibus circumadjacentibus provinciis ordinato, idem Urbanus iter suum arripiens, mare intravit in Corneto die quinta septembris, ubi invenit galeas & navigia ad excellentiam, de quibus cum magna excellentia & apparatu sibi providerant Reges Franciæ & Aragonum, Regina Siciliæ, civitas Avenionensis, & Provinciales: sicque, divino sibi assistente præsidio, iter suum continuando, Massiliæ feliciter applicuit & XXIV. Avenione, ubi cum gaudio & exultatione maxima receptus est.*

* C. R. de Stagno

Pontificium in Gallias iter.

Avenionem ingreditur.

Interjectis paucis diebus nimirum pridie nonas octobris omnia mandata circa Avenionensis rei administrationem antea data revocavit (f). Sanait etiam (g) III. id. octobris, ut facinorosi, qui ea Provincia in Venusinum comitatum aufugerent, traderentur magistratibus Provinciæ, ac vicissim Provinciales scelerum reos ex Venusino comitatu fuga lapsos remitterent. Ipsis vero idibus commercium cum Ægyptiis permisit (h), dummodo soldanus cum Cypriis, Rhodiis, Venetis, ac Liguribus pacisceretur: paucisque post diebus Goffredi archiepiscopi Tolosani precibus adductus, Clementis VI. subjectum de suffraganeorum in metropolitanos officio instauravit (i).

Extrema illius gesta.

(f) *An. 8. ep. com. 564.*

(g) *Ib. ep. 568.*

(h) *Ib. ep. com. 365.*

(i) *Ib. ep. 359.*

Clemens &c. ad perpetuam rei memoriam.

Suffraganei depositum apud sedem Ap. sacramentum Metropolitanis repetere debent.

Romanus Pontifex obtinens super universas orbis ecclesias divina institutione primatum, circa ipsorum jurium conservationem more benevoli patris libenter intendit, sic eis cum expedit præficiendo prælatos, ut per hoc juri alterius nullatenus derogetur. Cum itaque, sicut multorum insinuatio ad apostolatus nostri deduxit auditum, nonnulli revocare nitantur in dubium, utrum episcopi seu alii prælati sedi Apostolicæ non immediate subjecti, qui per sedem ad cathedralium ecclesiarum vel quarumcumque dignitatum regimina pro tempore promoventur, manusque consecrationis seu benedictionis a nobis seu de mandato nostro in Romana curia seu extra suscipiunt, ac fidelitatis nobis & eidem sedi præstant solitum juramentum, suis metropolitanis teneantur seu prælatis aliis, quibus immediate subsunt, aliud consuetum juramentum præstare, nos volentes cujuslibet hæsitationis scrupulum in præmissis auferre, episcopos & prælatos alios

lios supradictos, per sedem eamdem ad hujusmodi regimina jam promotos, & quos in posterum promoveri continget, authoritate præsentium declaramus, ad omnia illa suis metropolitanis seu prælatis aliis immediate superioribus omnino teneri, ad quæ tenerentur, si non per dictam sedem vel de mandatu ipsius sedis ad hujusmodi regimina promoti nec juramentum hujusmodi per eos nobis vel eidem sedi præstitum extitisset. Nulli ergo, &c. Dat. Avin. kal. octobris pontificatus nostri anno VIII. Hoc Clementis diploma renovatum consignat hac formula Urbanus. *Dat. Avin. XII. kal. decembris an. VIII.*

XXII. Incubuisse etiam Urbanum ad pacem inter Anglos Gallosque redintegrandam refert ipsius vitæ author(a) his verbis: *Postquam rediit de partibus Italiæ, totaliter mente disposuit in propria laborare circa pacificationem dictorum Regum Francorum & Angliæ, ad quod etiam * circa præparativa ordinavit: sed satis cito magna infirmitas ipsum arripuit, ex qua sentiens gravari, mortemque sibi propinquam æstimans, ad ea vacare destitit.*

(a) *Gesta Urb. V. apud Bosq.*

* *certa*

Anglicum bellum nititur componere Urbanus. Morbo extinguitur.

Cumulanda hic nonnulla Urbani gesta, & elogia, quæ vitæ illius scriptor nullo certo anno consignata recenset subjectis verbis: *Dictus Urbanus Papa quasi a principio sui pontificatus in plerisque locis continue ædificavit: & primo in palatio Avenionensi, quod in magnam partem ampliavit in illa, quæ hodie vulgariter Roma appellatur: in qua sunt habitationes, deambulatoria, & viridaria miræ pulchritudinis & amœnitatis: habent etiam in se majorem delectationem, quam etiam quæcumque alia in toto palatio existentes. In loco etiam de Bodostro diœcesis Mimatensis, ubi erat ecclesia baptismalis & parochialis loci suæ originis, spectabatque ad domum suam paternam, a solo ædificavit pulchram & satis nobilem ecclesiam, quam muris altis & turribus admodum castri circumdedit, in qua constituit collegium certorum canonicorum secularium & decani; qui ibidem haberent Deo perpetuo deservire in memoriam sui & parentum suorum, quorum sepultura est & erat ibi ab antiquo: dotavitque dictum collegium tam de bonis paternis, quam aliis bene & sufficienter. In ecclesia etiam de Guesato dictæ diœcesis, ubi est oratorium spirituale & devotum B. Mariæ virginis, collegium novum instituit certorum canonicorum secularium, & qui ipsis præsideret * decanus pro quorum sustentatione sufficienti redditus & proventus multos acquisivit & ordinavit, fecitque muris & turribus dictam ecclesiam altis circumdari. Idemque fecit in plurimis aliis locis & ecclesiis Dei servitio deputatis, in dicta diœcesi constitutis, de quibus dubitavit, quod tempore guerræ faciliter possent capi aut hostiliter impugnari. In Roma etiam existens ecclesias Lateranensem & S. Pauli, quarum tecta erant totaliter demolita, fecit mirabiliter & sumptuose reparari. Idem fecit de ecclesia sancti Petri in ea parte, in qua reparatione indigebat. Insuper tam in urbe quam in aliis ecclesiis, locis religiosis, & ecclesiasticis, prout eorum necessitas exigebat, vestes sacras, calices, ornamenta ecclesiastica, & libros ad officium divinum opportunos innumerabiliter distribuit atque dedit, reliquiasque multorum sanctorum, auro & argento, gemmis ac lapidibus pretiosis adornatas, reposuit in eisdem.* Et infra: *Beneficiorum multiplicationem, præsertim incompatibilium, in eamdem personam concurrentium, invitissime toleravit, immo multos ex illis, qui plurima obtinebant, privavit relictis eis tantummodo illis, quæ suo statui & sufficientiæ congrue convenire judicavit; super quo etiam constitutionem edidit, quæ incipit, Horribilis; in qua quod suo tempore licere sibi non passus est, suis successoribus indicavit.*

Templa ob eo ad divinum cultum extructa.

* *decanum*

Collatus sacer ornatus.

Sacerdotia plura ab uno geri vetita.

Viros literatos valde dilexit, multosque ex ipsis promovit & exaltavit: & ut daret cæteris ad discendum materiam & opportunitatem, quamdiu vixit in papatu, suis expensis tenuit mille studentes in diversis studiis, ex quibus cum aliqui erant provecti, aut alias deficiebant, illorum loco alios continue subrogavit, libros necessarios tam eis quam aliis pluribus, quos scivit studio esse intentos ipsisque indigere, etiam ministravit. De pauperibus & egenis aliisque miserabilibus personis semper sibi singulariter cura fuit adeo, quod ubi ipsos esse cognovit, ipsorum inopiæ liberaliter & generose subvenit; præsertim illorum, qui alias abundantes extiterant, & demum ad paupertatem deducti erubescebant mendicare. Et infra: *Non enim curavit conservare pecunias; & si quas aliquando habuit, ipsas feliciter aut in ecclesiæ negotiis exposuit, aut in piis operibus erogavit.*

Egeni clerici adjuti.

Ad beneficiorum collationes, provisionesque ecclesiarum & monasteriorum habens procedere, magnam inquisitionem solertemque examinationem fieri semper fecit super meritis & sufficientia illorum, de quorum provisione aut promotione actum fuit, per quæ cum bene meriti & sufficientes inventi sunt, ipsos liberaliter & gratiose promovit, etiam quandoque inscios & non procurantes: ubi vero inventum est oppositum, præsertim si fuerunt in vita vel conversatione maculati, aut scientia vel ætate notabiliter defectuosi, etiam quarumcumque precum seu intercessionum obtentu, eos nullatenus saltim scienter admisit. Toto tempore suo diligentiam maximam adhibuit, inquirendo mores & vitam generaliter omnium suorum subditorum, & præsertim ecclesiasticorum: super quo modum tenuit valde notabilem & honestum. Secre-

In iis conferendis adhibita ab Urbano diligentia.

tissi-

tissime namque fere de omnibus nationibus advocavit ad se aliquas personas devotas, discretas, Deum & suam conscientiam pertimescentes, quas super inquisitione hujusmodi per earum quaslibet in suis locis seu regionibus occulte fienda, & demum sibi referenda specialiter oneravit: sicque actum est, quod saltim notabilium fere omnium morum & vita satis notitiam habuit: qua habita bonos in bono confirmavit, malos vero a malo cohibuit, aut corrigi & emendari procuravit per visitatores aut reformatores, quos ad hoc demum specialiter deputavit. Volensque curiales ecclesiasticos sic honeste vivere, quod essent ceteris in exemplum, a principio suæ creationis penaliter ordinavit, quod omnes generaliter & indistincte in adventu Domini & duabus diebus quartam feriam cinerum immediate præcedentem ab esu carnium abstinerent: & in dictis diebus seculares & laicos in curia existentes etiam voluit comprehendi.

Jejunia adventus Domini indixit ecclesiasticis.

XXIII. Consanguineos paucis contentos esse jussit.

Affectum carnalem nequaquam ad suos se habere demonstravit: nullum ex eis ad quamcumque prælaturam promovit, nisi duos dumtaxat, videlicet memoratum fratrem suum, & nepotem ex consanguineo germano doctorem decretorum aliasque bonum & sufficientem, quem ecclesiæ S. Pauli in episcopum præfecit: alios autem quanquam essent boni & idonei, aut beneficiis satis simplicibus, aut officiis curiæ voluit remanere contentos. De laicis etiam nullum exaltavit: immo nec per alios exaltari permisit. In cujus evidentiam expresse recusari ordinavit per patrem suum sexcentas libras renduales, quas Rex Franciæ sibi dederat ob sui favorem. Nepotem etiam suum unicum, & ad quem paterna hereditas pertinere debebat, non cum altiori, immo nec æquali sibi in genere voluit matrimonialiter copulari: suscepit namque sibi in uxorem filiam cujusdam mercatoris Montispessulani satis simplicis sui generis respectu: quam tamen, ut creditur, ipso adhuc in minoribus existente dictus nepos minime recepisset. Ipse etiam paternaliter & charitative omnes dilexit: in his tamen, quæ pertinent ad Deum, neminem timuit nisi eum, cujus gratia suffultus fuit: & taliter rexit, quod universaliter amabatur a malis: fuit enim sancta & justa intentionis faciendi in omnibus quæ Deo credebat fore placitura, & contraria evitandi, habuitque in mente constantiam, veritatem in ore, & efficaciam seu virtuositatem in operatione.

Mundanam amplitudinem in iis odit.

XXIV.

Consensit extremus vitæ actus superioribus virtutum exemplis, quem illius gesta ex archivo monasterii S. Victoris ita describunt (a): *Obiit die decima nona mensis decembris circa horam [1] nonam pontificatus sui anno nono in camera domus habitationis domini Cardinalis Albanensis januis patentibus & apertis omnino, ut quilibet veniens ad videndum ejus finem felicem & catholicum intrare posset; signum sanctæ crucis tenens in manibus, & vestitus semper existens, nec de illa infirmitate jacuerat quomodolibet denudatus.* Pœnituisse illum non perfecti divini imperii, quod

(a) Extat in M.S. Vat. sign. nu. 4026. & apud Mass. in Urb. V.

Pœnituit illum reversæ in Gallias sedis Apo.

NOTÆ [1] URbanus V. Papa hoc anno mortalem vitam cum immortali commutavit, cujus funus laudum plenis manipulis ornant omnium gentium scriptores. Nemo est enim, qui elogium viri sancti sanctissimo pontifici invideat; quamquam enim Italos offendisse debuerit restituta illis, ac dein retracta sedes apostolica; omnibus tamen in obsequio ac veneratione fuit. Vulgatæ de sanctitate viri famæ Deus ipse & vim adjecisse visus est, utpote cujus munere prodigiis post mortem claruerit insignibus & frequentibus, teste Martino Fuldensi Minorita in chronico vulgato ab Eccardo inter historic. med. ævi to. I. additque eo pariter tempore quo ipse scribebat nempe octo post annos illa nondum cessasse, eademque a publicis Tabellionibus in tabulas redigi. Quibus sanctitatis non vulgaris argumentis persuasi Bononienses, ejus imagines in Ecclesiis pingere non dubitarunt, teste Authore Miscellæ, tunc Bononiæ scribente. Quin & Ludovicus Andegavensis, Siculi Regni invasor, apud Clementem V. Antipapam nihil non movit, quo publicus cultus illi addiceretur; eidemque rei urgendæ largam pecuniam moriens legavit, ut ex postremis ejus tabulis vulgatis a Martene Anecdot. to. II. col. 1606. discimus. Vitio tamen illi datum fuit ab Italis, quod in purpura sacri principatus largienda tenacior cum Italis fuerit, in Gallos largissimus. At charitatem in patriam omnes facile excusarint. Magis ad invidiam patet, quod in referenda sede Avenionem inconstantiæ suspicionem non levem præbuerit; quin & voti religionem, quo se ad restituendam Romæ sedem obstrinxerat, neglexisse visus est. Cui forte excusando valent ea quæ scribit Author addictionum ad chronicon Theodorici, seu ut in nota ad A. 1364. 16. probavimus, Joannes Niemius vulgatus ab Eccardo inter hist. med. ævi to. I. ait enim: *Ex Italia rediens Avenionem, anima tamen ad Italiam, ut ferebatur, redeundi, defunctus est.* Historia hæc anno 1430. clauditur.

Pagius in breviario gestorum Pontificum Romanorum, to. IV. pag. 140. edit. Luc. ex authoritate Nicolai Alemanni de Parietin. Later. cap. XIII. notat ab hoc primum pontifice tertiam coronam seu circulum tiaræ pontificiæ accessisse, idque ex vetustis imaginibus oculis ipsis probari asseruit. Verum in nota ad A. 1303. jam demonstratum arbitror, tertiæ coronæ authorem Bonifacium VIII. reputandum esse; quem vero authorem duplex corona agnoverit in obscuro versari, quamquam jam inde a sæculo XI. obtinuerit.

Urbano successor datus est Petrus Rogerii, Clementis VI. ex fratre nepos, cujus diem electionis & reliqua quæ ad ipsum spectant omnia recte in Annalibus adnotantur. MANSI

quod S. Brigitta ipsi significarat, votumque de restituenda Romæ sede Apostolicæ concepisse, refert Alfonsus olim episcopus Giennensis (a), de quo supra memoravi. Ut vero rite sacramentis communitus sit, dictaque omnia sua decretis ecclesiæ submiserit, narrat accurate vitæ illius scriptor (b).

(a) M. S. arc. Vat. to. 2. de schis. pag. 22.
(b) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Sacramentis rite munitur.

Ad illa, quæ animæ suæ salutem conservare poterant, totaliter se convertit, humiliterque & devote sæpius confessus est, & cætera ecclesiastica sacramenta suscepit. Præsentibus etiam camerario, confessore, pluribusque aliis familiaribus suis ac aliis multis notabilibus personis, dixit & asseruit, se tenere & credere firmiter, sicque confessus est simpliciter, quidquid sancta catholica & apostolica tenet, docet, & prædicat ecclesia: & si per prius docendo, legendo, prædicando, aut disputando, vel aliàs aliud quovis modo prædicaverat vel dixerat, totum id revocavit, voluitque haberi pro non dicto, submittens se & dicta sua hujusmodi correctioni & determinationi dictæ sanctæ matris ecclesiæ, a qua asseruit se nunquam deviasse scienter. Tandem vero post multa bona & virtuosa opera in Domino requievit die XIX. mensis decembris anno Domini MCCCLXX. pontificatus sui anno nono: fuitque sepultus in ecclesia majori Avenionensi, demum transferendus ad monasterium S. Victoris Massiliensis, ubi vivens suam perpetuam elegerat sepulturam, magnis & stupendis miraculis coruscando: vacavitque sedes XI. diebus. Effulsisse miraculorum gloria etiam Petrarcha testatur (c), a quo ob recessum in Gallias perstrictum inconstantiæ vidimus.

Dicta sua submittit decretis Ecclesiæ.

Claret miraculis.

(c) Petr. l. 13. rer. senil. ep. 13.

Ut apud nos, inquit, *auditum est, sanctitatis ejus fama nunc maxime celebratur, & miraculis claret, quod nulli ex prædecessoribus suis his novissimis accidit.* Verum Benedictum XII. etiam miraculis fulsisse, ea illius vitæ auctore vidimus. *Nihilominus tamen adhuc sancto illi viro detrahitur ab his ipsis, unde me solor, quibus ego peccator, ut dixi, non nisi propter veri odium odiosus sum. Ille autem dictu mirum ob hoc solum, quod Romanos Cardinales discolos & errantes Romam, hoc est in domum propriam reduxit, & reducturus iterum timebatur, Cardinalibus ipsis [non ut reor omnibus, sed omnium pessimis] odio erit æterno: quod nihil est aliud, quam si cæcus pia manu fovea eductus antepiti, suaque domus ad ostium directus, perpetuo directorem suum oderit.* Cum floreret multis sanctitatis argumentis illius memoria, Waldemarus Daniæ Rex quinto post anno a Gregorio XI. expetiit, ut sanctorum catalogo Urbanus adjiceretur: cui idem Gregorius hæc rescripsit (d) X. kal. septembris pontificatus anno V. *Nobis exposita affectione sincera, quam ad felicis recordationis Urbani Papæ V. prædecessoris nostri memoriam habere dignosceris, serenitati tuæ inde grates referimus copiosas, devotionem tuam plurimum in Domino commendantes: unde si nostris tuisque temporibus canonizationem ipsius venire contingat, de ipso te faciemus certiorem.* Consenuit ea religiosa actio de miraculis Urbani, quæ oborto postea schismate instaurata est: libellum enim ejus gesta continentem, consentientemque omnino dictis antea a nobis, Massilienses monachi S. Victoris, ac Petrus Olmarius canonicus Aquensis procurator Caroli Francorum Regis & Ludovici Andegavensis, aliorumque principum ac præsulum nomine Clementi VII. antipapæ porrexere, ut cœlitum numero illum adscriberet. Quod ad sedis tempus attinet; cum renuntiatus fuisse tradatur summus Pontifex (ut in ipso pontificatus exordio anno Christi MCCCLXII. retulimus) vigesima octava octobris die, a promulgata nimirum tunc a Cardinalibus electione mox atque transmissum ab illo Massilia consensus decretum recepissent, objerit vero hoc anno die XIX. decembris, ut affirmat ejus vitæ auctor (e), testanturque Cardinales in literis ad Anglicum episcopum Card. Albanensem demortui Pontificis fratrem, quas mox subjiciemus, ipsum sedisse annos octo, menses unum, dies XXIII. dicendum est, eo dierum numero non recensito, quibus electio arcana latuit.

(d) Greg. to. 5. ep. secr. p. 235

De eo sanctorum catalogo apponendo agitatum.

Sedis tempus.

(e) Gesta Urb. V. apud Bosq.

Eadem enim die, qua Urbanus excessit e vita, Cardinales Anglicum episcopum XXV.
Albanensem certiorem de tanti fratris obitu factum rogavere, ut egregie (f) ditionis ecclesiasticæ provincias, quibus præerat, administraret, dum ipsi designando novo Pontifici vacabant.

(f) Reg. lit. secr. Cardd. sede vac. Urb. V. pag. 1.

Miseratione divina.. episcopi.. presbyteri &.. diaconi S. R. E. Cardinales, venerabili fratri Anglico episcopo Albanensi terrarum ipsius ecclesiæ in Italia consistentium pro eadem ecclesia in temporalibus vicario generali, salutem in Domino.

Quod ex casu flebili corde turbati officium consolatoris assumimus, illius dilectionis fervor efficit, illius nos ad id plenitudo dilectionis impellit, quæ nil humanum a se reputans alienum, sic ex intimis dolenti condolet, & patienti compatitur, ut non minus in ejus, quam in propriis angustiis anxietur. Hodie siquidem, sanctæ memoriæ domino nostro domino Urbano Papa V. circa horam vesperorum sublato de medio, gravis mæror in amara consideratione jacturæ, quam pertulit universalis ecclesia, omnium nostrum mentes invasit, vobisque mœsto spiritu eo profundius condolemus, quo vos in subtractione tanti germani (Ea his atque ex gestorum Urbani scriptore aliisque emendandi sunt, qui Anglicum ejusdem Pontificis nepotem exti-

Cardinalium lit. ad ejus fratrem Anglicum.

titisse tradunt) *gravioribus debere præsumimus doloribus occupari. Sed quia Domini sententia statutum est hominibus semel mori, juxta quam sententiam proprio suo Filio non pepercit; rogamus vos, ut sapiens juxta sapientis consilium non detis dolori cor vestrum, sed illum abicientes dicatis cum beato Job: Sit nomen Domini benedictum; quia cum Rex justitiæ ponderet æquo libramine universa, nil in terra permittens facere sine causa, nemo illi audet dicere, cur sic facis? Est etiam in quo potestis non modicum consolari, quia idem dominus, longa infirmitate vexatus, interim recepit devote & humiliter ecclesiastica sacramenta.*

Rogamus etiam vos, ut sic circa regimen terrarum vobis commissarum vigilare velitis, ut posteriora prioribus continuando acquiratis laudem apud homines, & meritum apud Deum: nec ipsum regimen propter pericula, quæ maxime hoc tempore possunt verisimiliter occurrere, donec super hoc aliter fuerit provisum, dimittere velitis. Deus autem consolationis in præsenti vos dirigat, & in futuro ad consolationem perducat æternam. Dat. Avin. die decimanona mensis decembris. Conceptæ sunt paulo (a) immutata forma aliæ ad Petrum tit. S. Mariæ Transtyberim presbyterum Cardinalem, ut ad provinciarum, quibus in Italia præerat, custodiam diligenter incumberet.

(a) *Ead. pag.* 1.

XXVI. Funeribus Urbano ex majestate pontificia (ut moris est) persolutis, S. R. E. Cardinales IV. kal januarii conclave ingressi die penultima decembris, ut confirmant datæ aliquot post annis Gregorii literæ (b), Petrum Rogerii Clementis VI. ex fratre nepotem annorum quadraginta, cum anno ætatis octodecimo creatum diaconum Cardinalem S. Mariæ novæ viderimus (c), consentientibus suffragiis summum Pontificem designarunt, ut ejus vitæ author subjectis verbis tradit (d): *Gregorius Papa XI. natione Aquitanicus, de loco de Malamonte diœcesis Lemovicensis oriundus, post dictum Urbanum V. fuit Avenione electus in Papam die penultima mensis decembris anno Domini MCCCLXXI.* Petito nimirum illius exordio a festo natali Domini, nona kal. januarii, uti nunc moris est. Pergit idem author paucis interjectis differere de ejus primordiis, morum elegantia, literarum peritia: *Hic*, inquit, *prius vocatus erat Petrus Rogerii, cujus pater erat Guillelmus comes Bellifortis, & in adolescentia sua fuit *... & demum sanctæ Mariæ novæ diaconus Cardinalis factus per Clementem Papam VI. cujus erat nepos ex fratre.*

(b) *Greg. an. 6. ep. cur. pag.* 17.
(c) *An. Chr.* 1348. *n.* 36.
(d) *Gesta Greg. XI. apud Bosq.*

Gregorius XI. subrogatus Urbano.

Ejus primitiæ.

* *C. R. primo notarius sedis Apostolicæ.*

Hic quamquam esset satis juvenis quando fuit factus Cardinalis, cum nondum attingeret octodecim annos suæ ætatis; tamen erat totus ingeniosus & aptus, ac studio literarum valde intentus: volensque in eis proficere amplius post promotionem suam ad statum hujusmodi, accersitis sibi notabilibus ecclesiasticis, quos secum continue habuit, audiendo & legendo circa legalem scientiam diutius insudavit, & adeo in ipsa profecit, quod unus de profundioribus & sufficientibus totius orbis in ea fuit effectus. Demum se convertit ad canones theologiamque ac philosophiam naturalem, in quibus se adeo notabiliter profundavit, quod in collationibus & conciliis ac aliis actibus suo statui congruentibus, in quibus de pertinentibus ad hujusmodi facultates actum fuit, sufficientissime peroravit. Tum circa decisionem etiam causarum diligenter institit, habuitque in ista tam juris quam facti experientiam tantam, quantam quicumque alius status sui. In expeditione vero negotiorum sibi commissorum, aut aliorum, quæ secum aut per eum tradenda occurrerunt, admodum peritum, gratum, benignum, & mansuetum se habuit, quod de ipso universaliter omnes secum agere habentes multum remanserunt contenti. Et cum esset humilis, modestus, circumspectus, & liberalis, ac aliis multis virtutibus dotatus, omnes tam seculares principes quam prælati, & ut plurimum quicumque ad ipsum recursum habentes eum potissime dilexerunt. Habuit etiam magnam gratiam in collegio Cardinalium, adeo quod demum suis suffragantibus meritis per debitam concordiam fuit, ut præmittitur, ab ipsis electus in Papam die supradicta de mane quam sola vox præcesserat ab introitu conclavis eorundem. Fuit tamen ipse in consentiendo multum renitens & contradicens; immo difficillime per eos ad hoc potuit inclinari. Sed tandem cum omni humilitate divinæ & ipsorum se subiecit voluntati.

Studia.

Virtutes.

XXVII. Certiorem fecit eadem die, qua ad summi pontificatus apicem est evectus, Gregorius Carolum Francorum Regem de acceptis a se ecclesiæ catholicæ gubernaculis, hortatusque est, ut ejus progenitorum more ecclesiam meritis obsequiis prosequeretur: ac vicissim studia se apostolica benevolentiamque in ipsum expliciturum spopondit (e).

(e) *Tom. 1. ep. secr. pag.* 1.

Gregorius electus servus servorum Dei charissimo in Christo filio Carolo Regi Francorum illustri salutem.

Rerum omnium providus ordinator juxta sui dispositionem arbitrii, quod non fallitur, licet ejus arcana ratio nequeat ab omnibus comprehendi, sic dat esse rebus ipsis, sicque dispensat ineffabili providentia munera gratiarum, sic etiam creaturarum conditiones & status ordinat, prout vult, & variat & disponit, quod in horum consideratione sensus hominis non sufficit, cum sint investigabiles viæ Domini, & sapientiæ suæ magnitudinem humani capere nequeant intel-

Ejus ad Gallum Regem literæ.

tellectue : facit enim fortem ex debili, tristibus dat solamen, & ponit nonnunquam humiles in sublimi, plenam & perfectam habens ad singula, tamquam palma concludens omnia, potestatem. Sane felicis recordationis Urbano Papa V, prædecessore nostro de præsentis valle miseriæ ad supernam patriam evocato, venerabiles fratres nostri episcopi, presbyteri, & diaconi sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, pro futuri substitutione pastoris convenientes in unum, sub deliberationis magnæ consilio, quum tanti negotii qualitas exigebat, licet potuissent in alios consentire majorum meritorum claritate conspicuos, & plurium virtutum titulis insignitos ad tantæ administrationis præcellentiam digniores; tamen ad personam nostram dirigentes unanimiter vota sua, nos tunc sanctæ Mariæ novæ diaconum Cardinalem ad celsitudinis apostolicæ speculum, sicut Domino placuit, hodie per viam Sancti Spiritus evocarunt. Nos vero in considerationis examine onus hujusmodi per hoc nostris imponendum humeris, & opus nostra prosequendum solicitudine attendentes, nostrarumque metientes virium quantitates; virtutum quoque nostrarum merita prospicientes ad onus ipsum minime posse sufficere, eligendum sano consilio putabamus, ut humeri subducerentur ab onere & manus ab opere arcerentur. Verum ne divinæ voluntati resistere videremur, de illius confidentes clementia, qui debilem roborat, & lapso dat virtutem, quique salus potest, cum omnis sufficientia sit ab eo, nostram insufficientiam abundantia virtutis suæ supplere; in humilitatis spiritu tanti oneris sarcinæ imbecilles exposuimus humeros, & humiliter colla submisimus jugo apostolicæ servitutis; suppliciter implorantes, ut ipse omnipotens Dominus, qui timentibus invocantibus nomen suum mira tribuit operatione virtutis, id quod possibilitas nostra non obtinet, superna providentia gratia largiatur.

De tua igitur, fili charissime, eximia devotionis sinceritate, quam semper ad Romanam ecclesiam habuisti, grande nostra fiducia suscipientes fulcimentum, ad quam dudum, dum minori fungeremur officio, specialem & intimum habuimus & nunc etiam habemus affectum, hujusmodi promotionem nostram duximus nunciandam; serenitatem regiam attentius deprecantes, quatenus apud Patrem luminum sedulis orationibus & devotis insistas, ut ipse de sua benignitatis clementia oculos nostræ mentis illuminans, & in semita mandatorum suorum dirigens actus nostros, gregem suum nostræ solicitudini creditum nos sic salubriter gubernare, sic in commissi nobis executione regiminis suum beneplacitum adimplere concedat, ut sibi cedat ad gloriam: nobis & commissæ curæ nostræ populo salutem. Et insuper progenitorum tuorum Christianissimorum Regum Franciæ laudabilia imitando vestigia, Romanam & alias ecclesias & personas ecclesiasticas fovere & honorare studeas, & super iis, quæ tibi & tuis videris profutura, nos prompta securitate requiras: nam regiæ serenitati se favorabilem in omnibus exhibebit apostolici favoris & gratiæ plenitudo: te siquidem etiam non petentem proponimus (divina favente clementia) tua magnitudinis incrementis felicibus exaltare. Nec mireris, quod bulla non exprimens nomen nostrum est appensa præsentibus, quæ antea consecrationis, & benedictionis nostræ solemnia transmittuntur: quia ii, qui fuerunt hactenus in Romanorum electi Pontifices, consueverunt in bullandis literis ante suæ consecrationis & benedictionis munus modum hujusmodi observare. Dat. Avin. III. kal. januarii suscepti a nobis apostolatus officii anno I. Postridie ejus diei ad Joannam Reginam Siciliæ de eodem scripsit (*a*). Parum ab his discrepant literæ sequenti ineunte anno ad Petrum Regem Aragonum (*b*), Amedeum comitem Sabaudiæ (*c*), nec non ad archiepiscopos & episcopos (*d*) datæ, quibus ipsos ad curas in populo Christiano in viam salutis adducendo defigendas adhortatur.

(*a*) *Ead. p.* 2.
(*b*) *Ibid. p.* 3.
(*c*) *Ib. p.* 4.
(*d*) *Pag.* 24.

XXVIII. Regis Scotiæ obitus. Et Casimiri Regis Poloniæ.

Addemus ad hujus anni calcem duorum Regum, Casimiri Poloniæ & Davidis Scotiæ obitum. Gessisse Davidem Scotiæ sceptrum annis triginta novem, refert Hector Boetius (*e*), illudque Roberto Stuarto ex sorore nepoti transmisisse; idemque Ungaro ad Polonici sceptri successionem vocato contigit. De Casimiro scribit Michovias (*f*), ipsum, cum in venatione cervum fugientem insequereretur, excussum equo & collisum morbum contraxisse, auxisseque intemperantia sua; atque, eo ingravescente, inter cætera dona magnifica, quibus charissimos quosque ornavit, hæc ecclesiis contulisse: *Ecclesiæ Cracoviensi crucem magnam auream pluribus gemmis & lapidibus ornatam, quæ decem millibus florenorum pensabatur. Item ecclesiæ Gnesnensi delatorium sacramenti vulgo monstrantium dictum, argenteum deauratum reliquiis sanctorum refertum, & bibliam decoram. Item brachium S. Casmæ in reservaculo argenteo deaurato ecclesiæ Posnaniensi.* Et infra: *His itaque compositis, sacramentis Eucharistiæ & sacræ unctionis perceptis, in palatio inferiori amplo castri Cracoviensis ad meridiem sito feria tertia proxima ante festum S. Leonardi, quæ fuit quinta novembris, anno ætatis suæ sexagesimo completo, circa ortum solis spiritum Deo reddidit.* Addit idem auctor sceptrum Polonicum annis quadraginta eum tenuisse, illudque Ludovico Regi Ungariæ ex sorore nepoti transfusum. Ubi increbuit mortis Casimiri Regis Poloniæ fama, Lithuanorum duces Keystutus Lubardusque

(*e*) *Hect. Boet. l.* 15.
(*f*) *Mich. l.* 4. *c.* 21.

Pia ejus munera in Ecclesias.

Adjuncta Ungariæ Polonia.

Lithuanorum in eam excursio.

Wa-

Waladimiriensem ac Sandomiriensem terras collecto exercitu vastarunt, ac dum prædas abigebant, & veræ crucis, quam Christus suo cruore sacravit, partem abripiebant, insigne id miraculum contigit.

(a) Ib. c. 29.

Dominicæ crucis particula ab infidelibus cælesti prodigio avehi non potest.

Inter alias prædas, subdit Michovias (a), *lignum crucis vivificum ex Calvo monte receptum abducebant: & cum essent in finibus Poloniæ, currus in quo vehebatur lignum crucis, repente subsistit, nec ullo modo moveri potuit. Flamen autem Lithuanicus dixit, currum moveri non posse, nisi crux in locum suum redderetur: moxque in Calvum montem per unum nobilem captivum Polonum Karabolam dictum, ob id libertate donatum, remissa est.* Gesta etiam bella atrocia Lithuanos inter & Cruciferos narrat idem auctor, & Keystutum ducem Lithuaniæ Tartarorum, Ruthenorum, aliorumque barbarorum numerosum exercitum una cum Olgerdo fratre Prussiæ infudisse, ac Winrichum equitum Theutonicorum magistrum ad reprimendam populationem secundo prælio dominica, qua propheticæ laudes: *Exurge quare obdormis Domine?* canuntur in divinis mysteriis, certasse cum infidelibus, ac victoriam retulisse: accurrisse vero auxilio Leopoldum Austriæ ducem, junctisque copiis suis, Samagitiam evastasse.

Lithuani in Prussia profligati.

I. ANno a Virginis partu septuagesimo primo supra millesimum trecentesimum indictione nona Gregorius ad componendas occidentis res, ut orienti ab infidelibus ad extremæ servitutis periculum adducto succurreret, animum & cogitationem intendit; inhærensque Urbani V. vestigiis qui pacis Francorum inter & Anglorum Reges conciliandæ studio Simonem tit. S. Sixti & Joannem tit. SS. Quatuor coronatorum presbyteros Cardinales crearat Apostolicæ sedis legatos, ut impositum munus facilius prosequerentur, nova auctoritate instruxit, ac Regibus mala ingentia e bello emersura exponere jussit (a). Recensentur ea in diplomate pontificio (b), cujus partem subjicio: *Propter guerras*, inquit, *quæ quotidie nimium invalescunt, animus noster dolet non immerito vehementer, & ea potius intima cordis nostri amaricant acerbius, & duriaris punctionis affligunt aculeo, quo periculosas hujusmodi discordiarum & guerrarum circumstantias nobis intentioris considerationis discussio efficacius repræsentant. Attendimus etenim paternæ solicitudinis studio incommoda immensa, quæ ingerunt; & commoda pinque Dei negotia, quæ impediunt, & utinam non extinguunt. Quis enim dubitat, quod ex talibus discordiis atque guerris non solum Babylonicus hostis, sed etiam alii Reges & reguli Agareni de partibus Africæ, ad occupandas terras Christianorum & religionem Christiani nominis extinguendam sumpserunt, sicut facti experientia docuit, audaciam transfretandi; & quod continue arctiores solito & perniciosiores molestias inferre Christianorum Regibus atque regnis & populis machinantur? Quis etiam quantumlibet studiosius concipere poterit quantum tantorum principum, tantu sanguinis propinquitate & affinitate junctorum, perniciosa &, proh dolor! inveterata dissensio, si invalescat ulterius, & hostilis congressio Christiani sanguinis hauriet, prout exhausit; quas hominum strages ingessit & ingeret, quot animorum pericula, quot rerum damna produxit etiam & producit, quot profluvia sumptuum & expensarum abyssos tantorum principum horribilis graviosque commotio & ejus prosecutio exegerunt hactenus & exigunt incessanter? &c. Datum Avinione VII. idus martii anno I.*

Decreti duo Cardin. ad Franc. & Angl. Reges.

(a) To. 8. ep. secr. p. 86. & 129
(b) An. 1. p. 194.

Nascentia e mutuo bello mala exposita.

Infidelium ingravescere potentiam.

II. Consumptos ab iis frustra labores, neque legatos ipsos inter se consensisse, refert Gregorii vitæ scriptor (c): *Tandem*, inquit, *licet diutius circa hoc laboriose & diligenter institerint, nihil proficere potuerunt, tum quia inimicitiæ erant inter ipsos Reges nimium indurata; tum etiam quia ipsi Cardinales videbantur partiales potius existere, quam tractatores: & merito, cum primus Angliæ, & secundus Franciæ Regum prædictorum cancellarii & familiares per prius extitissent. Hoc etiam non obstante, dictus Gregorius Papa successive simili de causa ad dictos Reges plures alios nuntios, alterius tamen status & conditionis, misit: immo & quamdiu ecclesiæ præfuit, continue aliquos notabiles inter eos habuit circa tractatum hujusmodi laborantes.* Missum Joannem episcopum Sariatensem (d) ad dirimendas acies, cum Joannes Lanclastriæ comes & Ludovicus Andium dux certamen essent conserturi, aversumque a pacis consiliis fuisse Eduardum (e) meminere pontificiæ literæ; non sine tamen rerum suarum damno, cum Anglicos impetus Carolus cunctando fregerit, ut tradit gestorum Gregorii auctor (f).

Pontificius labor frustra adhibitus.

(c) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

(d) An. 1. ep. cur. 9.

Anglus a pacis consiliis aversus.

(e) To. 1. ep. secr. p. 83.

(f) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

Interea Henricus Castellæ Rex Francos fœderatos omni contentione adjuvit, classemque validissimam Gallis Rupellam obsidentibus subsidio misit (g), ut Anglorum navales copias interciperet. Commissa est pervigilio S. Joannis Baptistæ atrox pugna maritima Anglos inter & Castellanos, in qua Pembrochius comes ab Hispanis victus succubuit: ac tum Anglicæ vires eo adverso conflictu elisæ, præter enim militum ac navium jacturam, hostis viginti marcharum millibus, ad stipendia suppeditanda militi missis, potitus est: observatque Walsinghamus, adscribendam divinæ justitiæ eam cladem, injustis namque artibus partam fuisse atque ab ecclesiasticis emunctam: eam auri vim comitem Pembrochium adulterii macula contaminatum extitisse, ac libertatem ecclesiasticam in regni ordinum publicis conventibus opprimere meditatum: hæc vero contigisse die S. Etheldredæ sacro, cujus ecclesiæ possessiones regia sententia abalienatæ fuerunt. Addit idem author, eo sinistro casu percitum Eduardum Regem, ingentem parasse classem ut Rupellam obsidione liberaret: sed contrariis ventis repulsum. Cæterum mixtos superiores adversos casus aliis secundis fuisse docet, partamque de Flandris navalem victoriam. Et quidem Pontifex Eduardum ut trophæis ac triumphis clarissimum alloquitur in hortatoriis literis, quibus ipsum adulto jam anno ad pacem summa precum contentione est adhortatus (h).

(g) Valsing. in Eduard. III. Froiss. hist. l. 1. Paul. Æmil. in Carol. V.

Victus mari a classe Hispana.

Rogatur a Pont. de pace.

(h) To. 1. ep. secr. pag. 112.

III.

Eduardo Regi Angliæ illustri.

Quamquam nonnulli principes in suorum felicitate successuum cum mundo sentientes, ut probabiliter credimus, glorientur; tenemus tamen indubie, quod sicut princeps catholicus, & ex catholicis parentibus editus, triumphorum gloriam & victoria-

rum

rum honorem ad Deum creatorem tuum, a quo omnis victoria omnisque triumphus, tum reverentia refers: tenemus, quod animarum pericula intueris; quod in eis effusionem cruoris humani consideras: tenemus, quod animarum pericula intueris; & quod proinde in conspectu Dei tui ea te humiliat amplius, quo sicut circumspectus & providus plene perpendis, debere te illi pro his referre gratias, pro his a Deo veniam deprecari. Eapropter nos, qui non revocamus in dubium, immo verisimiliter certi sumus, quod tu, quanto de manu Domini prosperiora te suscepisse cognoscis, tanto ad pacem promptior, tanto ad concordiam debes favorabilior inveniri; pro pace inter te & charissimum in Christo filium nostrum Carolum Regem Francorum illustrem (dante Domino) reformanda, pro qua alias tibi pluries scripsisse meminimus, thronum tuum confidenter adimus, magnitudinem tuam, quanto possumus affectione rogantes ac per viscera misericordiæ Dei nostri obsecrantes attentius, quatenus reddens gratitudinis vicem omnipotenti Domino pro iis, quæ tribuit ipse tibi, teque Regem pacificum verbo judicans & demonstrans exemplo, ad pacem, quæ in se bona continet universa, & bonam concordiam, habilites animum, cor præpares, disponas & mentem. Nosti enim, quod ille Rex pacificus, per quem regio fastigio præmines, pacem te diligere præcipit, & discordiam

Habita frustra pacis colloquia.

cordium respuit incolatum. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis VII. kal. octobris anno primo. Pervicit Pontifex, ut utriusque Regis oratores ad agitandas fœderis pactiones convenerint: sed ii cœtus irrito exitu dissolvit.

IV. Lusitanus Castellano conciliatus.

Pacandæ etiam Hispaniæ studio permotus Pontifex, miserat Bertrandum Convenarum & Brixinensem episcopos, ac revocandæ inter Ferdinandum Regem Lusitaniæ, qui hereditaria in Castellam jura obtendebat, & Henricum Castellanum pacis desiderio, Cardinalem eo legare decreverat: cum Henricus fœdus se cum Lusitano sanxisse ipsi significavit, (a) atque in illius societatem Carolum Francorum Regem admissum; de quo Gregorius Franco est gratulatus (b). Obortæ tamen postea novæ difficultates, extractaque ad biennium concordia est. Compositis igitur utcumque cum Ferdinando Lusitaniæ Rege rebus, Henricus ad controversiam aliam, quæ ipsi cum Navarro intercedebat, dirimendam Gregorium Regemque Francorum arbitros constituit. Tum etiam officii ergo amplissima munera Pontifici misit, de quibus Gregorius ei gratias egit (c).

(a) Ibid. pag. 270.
(b) Pag. 61.

Castellanus cum Navarro fœdus init.

Henrico Regi Castellæ & Legionis illustri.

(c) Eod. to. 1. ep. secr. pag. 296.

Munera Pontifici mittit.

Jocale admodum preciosum, nobile, & insigne, duosque pulcherrimos equos regiæ *munificentiæ ac liberalis excellentiæ tuæ per manus dilecti filii nostri Petri tit. sanctæ Praxedis presbyteri Cardinalis animo grato recepimus, illudque in memoriam & honorem regii nominis intendimus perenniter custodire. De ipso itaque tam magnifico dono, in quo etiam magis notamus sinceræ tuæ mentis & validæ dilectionis & devotionis affectum, uberes tuæ celsitudini gratias referentes, nos offerimus paratos ac dispositos ad omnia excellentiæ tuæ grata. Et quamvis bona dispositio serenitatis tuæ erga nos & Romanam ecclesiam, & cæteras tuorum regnorum ecclesias ecclesiasticasque personas, earumque libertates & honores nobis alias nota foret; ipsum tamen & ferventiorem tuæ devotionis affectum, idem Cardinalis, qui tuum sincere zelatur honorem, expressius declaravit. De quo serenitatem eamdem condignis in Domino laudibus attollentes, divinam gratiam simpliciter imploramus, ut tibi pro ecclesia sancta, ejusque ministris, quos singulariter honoras, secundum abundantiam largitatis suæ retribuat in hoc sæculo & futuro: serenitatem præfatam in Domino exhortantes, quatenus semper in devotione sincera erga Deum eamdemque ecclesiam, & conservationem & augmentum ecclesiasticæ libertatis; & aliis bonis operibus, ut princeps Christianissimus perseveres.*

Officia ipsi ecclesiæ defert.

Cæterum, fili charissime, illud addidit potissimum consolationem & lætitiam menti nostræ quod per tuas literas, quas nuper benigne recepimus, nobis significare curavit tua serenitas, videlicet quod ab incipiendo & faciendo guerram contra charissimum in Christo filium nostrum Carolum Regem Navarræ illustrem contemplatione nostri (quamvis haberes paratum potentem exercitum tuum contra ipsum) destiteris, omnesque controversias, inter serenitatem præfatam dictumque Regem vertentes, ordinationi nostræ ac charissimi in Christo filii nostri Caroli Regis Francorum illustris committere intendebas, nostro & ipsius Regis arbitrio authore Domino terminandas. Tuam igitur bonam ac benignam dispositionem multipliciter in Domino commendamus, excellentiæque regiæ digna referimus rependia gratiarum; in hoc tractatu pacis & in aliis quibuscumque regium honorem, tuorumque regnorum statum, exaltationem, ac quietem tangentibus, intendimus, quantumcumque Deo poterimus, interponere solicitudinis & diligentiæ nostræ partes. Dat. Avin. II. idus decembris anno primo. Gerebat alias Navarrus cum Gallo lites de nonnullis in Normanniæ partem juribus quas accepto Montispessulani principatu compositas, tradit vitæ Gregorii scriptor (d), additque eumdem Regem adiisse apud Avenionem Pontificem, ut de conscenso apostolico fastigio ipsi gratularetur. Præterea accessere ad

Pontificem & Gallum arbitrio deligit.

Rex Navarræ convenit Pontificem Avenione.

(d) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

eum-

eumdem Pontificem Regis Aragonum oratores, professuri Sardiniam & Corsicam beneficentia apostolica acceptas, constitutasque a Bonifacio VIII. pactiones instauraturi; qua de re hasce literas (a) Gregorio pertulere.

(a) Ext. in lib. priv. Rom. eccl. to. 3. pag. 186. & in MS. bibl. Vall. sig. lit. B. n. 12. p. 427.

V. Rex Aragonum Sardiniam & Corsicam acceptas Pontifici refert.

Sanctissimo & beatissimo in Christo patri & domino domino Gregorio, divina providentia sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ summo Pontifici, Petrus Dei gratia Rex Aragoniæ, Valentiæ, & Majoricæ, Sardiniæ & Corsicæ, comesque Barchinonis, Rossilionis, Ceritaniæ, ejus humilis filius & devotus pedum oscula beatorum.

Sanctitati vestræ tenore literarum nostrarum præsentium pateat, quod viso & planarie intellecto papali rescripto super collatione, concessione, & donatione confecto, qua felicis recordationis dominus Bonifacius Papa VIII. prædecessor vester fecit illustrissimo domino Jacobo eximiæ recordationis Regi Aragonum avo meo, suisque heredibus in perpetuum feudum de regno Sardiniæ & Corsicæ cum juribus omnibus & pertinentiis suis sub certo servitio certisque conditionibus, largius scriptis in dicto Papali rescripto, cujus series sic se habet (b) Bonifacius episcopus servus servorum Dei charissimo in Christo filio Jacobo Sardiniæ & Corsicæ Regi &c. Dat. Romæ apud S. Petrum pridie non. aprilis pontificatus nostri anno tertio; ideo ad memoriam reducta dictum dominum Regem avum nostrum, cujus successor in dicto regno existimus, tempore præinsertæ concessionis memorato domino Papæ Bonifacio juxta continentiam ejusdem rescripti ex causis in eo scriptis juramentum, fidelitatem, homagium, & vassillagium personaliter præstitisse; & postmodum nos & nostri, ut tenebamur juxta formam dicti papalis rescripti post celebrationem nostræ coronationis uni Romano Pontifici juramentum, fidelitatem, homagium, seu vasallagium supradicta, & etiam postea per dilectos consiliarios Franciscum de Perleonibus camerlengum & Franciscum Romanum legum professorem & viceancellarium milites, procuratores, ambassiatores, & nuncios speciales olim per nos ad Romanam curiam destinatos juramentum, fidelitatem, vassallagium, & homagium prædicta renovasse, fecisse, & præstitisse domino Urbano felicis recordationis antecessori vestro, & per eosdem nuncios eidem domino Urbano summo Pontifici dedisse literas aurea bulla bullatas recognitionis & acceptationis contentorum in rescripto papali prædicto juxta ejusdem tenorem; considerata etiam, nos nunc ex ejusdem rescripti supra inserti serie inductos dilectum Franciscum Romanum prædictum, & Raimundum de Pagaria militem ac illustris Elionoræ Reginæ Aragoniæ consortis nostræ charissimæ majordomum, consiliarios nostros, & procuratores solemnes ad eadem juramentum, fidelitatem, vassallagium, & homagium vestræ sanctitati præstanda & facienda constituisse cum publico scripto nostro; providimus propterea, sanctissime pater, has fieri literas bulla aurea nostra bullatas, sanctitati vestræ per prædictos procuratores nostros tradendas & dandas, prout fieri debere jam dicti superius inserti rescripti apostolici tenor inducit.

(b) Ext. annal. to. 14. A. C. 1297. n. 2. &c.

Veteres pactiones instaurat.

Per quas siquidem literas nunc ut ex tunc modos, conventiones, conditiones, tenores, & formas in ipso papali rescripto inscriptos acceptamus expresse: & per quas etiam fatemur & recognoscimus expresse, dictum Sardiniæ & Corsicæ regnum a domino summo Pontifice & Romana ecclesia recepisse in feudum sub conditionibus, conventionibus, modo, forma, atque tenore, qui in dicto papali rescripto continentur. Quos tenorem, modum, conditiones, & formam promittimus nos inviolabiliter servaturos: pro quorum observantia obligamus nos & dictum regnum Sardiniæ & Corsicæ, & jura & bona nobis competentia & competitura in eo. Humani generis Conditor & Redemptor personam vestram ad sua servitia conservare dignetur per tempora longiora. Datum Dertusæ quintadecima januarii anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo septuagesimo primo, regni nostri trigesimo sexto.

VI.

Opprimentibus vero in Catalonia & Terraconensi provincia regiis administris libertatem ecclesiasticam, Petrum Regem Aragonum permovit Pontifex (c), ut male tentata revocaret: Ferdinandum pariter Regem Lusitaniæ admonuit (d), ut Bracharensi archiepiscopo liberum urbis Imperium restitueret; denique Amedeum Sabaudiæ comitem, qui Genuensem episcopum principatu Genuensi exuere erat aggressus, corripuit, atque Imperialia diplomata, quibus ad illius urbis dominatum annitebatur, veluti pugnantia cum æquitate tradere jussit (e).

(c) To. 1. ep. secr. p. 33.

(d) Ib. p. 12.

Monitus Aragonius ne ecclesiasticum jus opprimat. Et Lusitanus ut Bracharensi archiep. urbis imperium restituat. Genuæ principatus ad episc. spectat.

(e) Pag. 34.

Dilecto filio nobili viro Amedeo comiti Sabaudiæ.

Nuper super discordiis, quæ inter te & venerabilem fratrem nostrum episcopum Gebennensem & suam Gebennensem ecclesiam, tunc erant, tanquam ejusdem Romanæ ecclesiæ devotissimus filius obtulisti, te super prædictis facturum quicquid duxerimus ordinandum: Ideoque sinceritatem tuam rogamus & hortamur attente, quatenus tuæ salutis intuitu, & etiam pro nostra & Apostolicæ sedis reverentia, omnia per te seu gentes tuas imperialium concessionum prætextu, & etiam alia occupata, propter quæ Gebennensis civitatis (jam diu est) supposita fuit & adhuc est ecclesiastico interdicto, eisdem episcopo & suæ Gebennensi ecclesiæ plene & libere restituas; ac imperiales literas, quas de hujusmodi concessione diceris habere, nobis mittas, vel ipsi epi-

De eo contendit Sabaudus cum episcopo.

Monitus, ut imperialia de eo privilegia tradat.

episcopo Gebennensi tradas seu tradi facias sine dilatione morosa. Et insuper contra recognitiones, declarationes, seu conventiones inter bonæ memoriæ Aimonem episcopum Gebennensem & quondam Amedeum tunc comitem Sabaudiæ prædecessorem tuum super juribus officii vicedominatus Gebennensis aliquid non facias vel attentes, nec ab aliis fieri facias vel attentari permittas; sed ea omnia firmiter observes, & ab aliis facias inviolabiliter observari. Dat. Avin. non. kal. maii anno primo. Servit nunc, pulso episcopo principe, misera Geneva hæreticæ impietati; piumque Gallum Regem expectat, cujus patrocinio vindicata ab impostorum tyrannide ad verum Christi cultum, ejusque vicarii Romani Pontificis obsequia revocetur.

VII. In Bernabonem sollicitatus Imperator. Et Ungariæ Rex.

Ad liberandam præterea e Vicecomitum Mediolanensium tyrannide [1] Italiam Gregorius Caroli Romanorum Imperatoris opem imploravit (*a*): rogavitque Ludovicum Ungariæ Regem (*b*), ut vires cum ecclesiasticis, & marchionis Atestini copiis conjungeret; ac Bernabonis ambitionem exposuit (*c*), qui universæ Italiæ jugum imponere moliebatur. At quamvis Gregorius ad tuendæ Etruriæ libertatem sincere incumberet, adversa tamen opinio ac suspicio Florentinorum animis se infudit (*d*), ipsum de affectando Etruriæ principatu versare consilia, quam uti falsissimam repellere studuit datis hisce ad Senenses literis (*e*);

(*a*) *Ead. to. 1. ep. secr. p. 116.*
(*b*) *Ibid. p. 319.*
(*c*) *Ibid. p. 49. 65. 286. & an. 1. ep. cur. 271.*

Conflata Pontifici calumnia de affectata Etruria.

(*d*) To. 1. *ep. secr. pag. 76. & 288.*
(*e*) Ead. *pag. 76.*

Hanc diluit Gregorius.

Defensoribus & communi civitatis Senensis.

Nuper ad nostrum pervenit auditum, dilectos filios commune civitatis Florentiæ quandam suspicionem concepisse, quod gentes ecclesiæ terras imperii occupare, & statum civitatum Tusciæ perturbare volebant. Vestram itaque sinceritatem nobis charam scire volumus, & satis potest esse omnibus notum, quod hujusmodi suspicio omnino falsa est, & nullum rationis habet fundamentum: indecens enim esset, quod inde sequeretur injuria, unde jura nascuntur; & illi de paterna manu nocumenta sentirent, qui per eam attolli gratia meruerint. Unde cum nostræ intentionis nunquam fuerit, nec esse debeat, quod per gentes ecclesiæ status pacificus & tranquillus Tusciæ perturbetur, nec terras imperii volumus recipere, qui nostris terris ecclesiæ contenti sumus; quinimmo partes Tusciæ in statu pacifico plenis & studiosis affecti-bus cupimus conservari. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis non. julii anno primo. Ad evellendam eandem suspicionem ex Lucensium animis exaratæ etiam literæ (*f*). Concitata vero ea fuerat injuste ab invidia, atque altius Florentinis insedit, cum Perusium ad Romanæ ecclesiæ obsequium revocatum Cardinalem Legatum intra mœnia admisisset: facilius enim libertatem se tutaturos putabant Florentini, dum Perusini, excusso pontificio jugo, paribus studiis pro tuenda libertate consentirent. Injuste vero dolentibus addictam pontificiis obsequiis eam urbem Florentinis, Gregorius objecit (*g*), quam malam illi gratiam reponerent ecclesiæ, si sua recuperanti inviderent, cujus ipsi armis hostibus amissa eripuissent: neque vero justam suspicandi materiam suppeditatam, aliena propterea jura ecclesiam invasuram, si sua receperit.

(*f*) *Ib. p. 280.* Perusium ab ecclesia recuperatum.

Ægre id ferunt Florentini.

(*g*) *Pag. 61.* Exposita causæ pontificiæ æquitas.

Ex dissensionibus vero occidentalium exercendæ libere sævitiæ occasionem nacti Turcæ innumeris cladibus orientem afflixere: quibus permotus Pontifex Christianos principes sollicitavit, ut positis mutuis odiis, arma in Turcas stringerent. Scriptæ sunt eo argumento ad Busiorum principem bello peritissimum, qui apud Eduardum Regem Angliæ plurimum gratia poterat, ut ipsum ad sacram expeditionem incitaret.

Joanni Capitali de Bucch.

VIII. Turcicæ grassationes ingravescunt.

Clamant ad Christi vicarium, Christianos quoque principes & alios nobiles partes orientis gravibus subjectæ periculis, & quasi totali objecta discrimini: clamat etiam terra sancta per immundissimos Saracenos occupata violenter ab olim detenta viliter, & ipsorum vilissima contrectatione polluta; ab eis sua vulnera detegunt, ab ipsis opem medicantis desiderabiliter expectando. Sane nuper, dum ea, quæ de statu miserabili partium earundem per diversos nuncios & literas intelleximus, dum etiam illa, quæ dilecti filii ambaxiatores communis civitatis Januensis, propter hoc ad nos specialiter destinati, de hujusmodi statu misero dictarum partium nobis retulerunt, audivimus, acerbi doloris aculeo fuimus in intimis sauciati. Habebat enim eorum assertio, quod Turchi & alii Christi crucis inimici, in grandi multitudine congregati, hujusmodi partes orientis gravibus guerrarum turbinibus affligant, devastant, & confunnunt ad abolendum de partibus illis Chri-

NOTÆ [1] ECclesiæ regimini admotus Gregorius Vicecomites fratres adversari sibi, sicut & majoribus suis omnibus sensit. Quare auxilia sibi procuranda a Carolo imperatore & rege Hungariæ censuit. Cum tamen deesse illos intelligeret, tandem pacem utcomque inire cum Vicecomitibus opportunum duxit. Ita enim scribit Annalista Mediolanensis, vulgatus rer. Italic. to. XVI. die XVI. Novembris: *præconizata fuit pax inter SS. Dom. N. & ejus colligatos, præfatum Dominum Bernabonem, & ejus colligatos ex altera.* Anonymus iste opus suum definit cum an. 1402. ideoque pax cujus hic meminit, certa reputari potest, quamquam ab aliis omnibus siletur. MANSI

stianum nomen & cultum; immo ad omnino exterminandum exinde modicum Christianitatis ardenti desiderio affectantes: & quod, nisi eorumdem impiorum potentiæ & malitiæ per Christi fideles in proximo martii passagio potenter resistatur, vix in partibus illis reperiri poterit, qui invocet nomen Christi: & timetur verisimiliter, immo a pluribus pro firmo tenetur, quod prædicti Turchi & alii infideles ad invadendum Siciliam, & per consequens alias Christianorum terras se præparant: propter quod præfati Januenses, diris partium prædictarum tribulationibus intima cordis compassione condolentes, & volentes eas cum aliorum Christi fidelium auxilio opportunæ subventionis remedio consolari, bonis & personis propriis non parcentes, ad transfretandum in hujusmodi proximo martii passagio magnum apparatum faciunt galearum; sed non credunt in præmissis aliquatenus posse resistere, nisi per alios fideles adjuventur. O quam acerba nobis est horum memoria: quam amara consideratio hæc & alia tam grandia fidelium discrimina reputant! Dum enim hæc anxia mente revolvimus, dum consideratione solicita meditamur, zelus noster velut ignis accenditur, erumpunt lacrymæ conceptæ amaritudinis indices, nec suspiria continemus, pro eo maxime, quia circa promptitudinem accelerandi in tanto succursu nostrorum immensitati votorum nequaquam, prout vellemus, possibilitatis mensura concurrit, impedientibus variis cismarinarum partium turbationibus; & præsertim gravi discordia, quam inter charissimos in Christo filios nostros Eduardum Angliæ & Carolum Francorum Reges illustres pacis æmulus invidus charitatis, jamdiu est, suscitavit: pro qua sedanda duos ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, videlicet Simonem tit. S. Sixti, & Joannem tit. SS. Quatuor coronatorum presbyteros Cardinales Apostolicæ sedis nuntios ad ipsos Reges duximus destinandos.

Minantur Italiæ exitium.

Ne igitur, dilectissime fili, partes orientis irreparabiliter corruant, & irrecuperabiliter in manus incidant immanium barbarorum, ad pietatem tuam duximus recurrendum; eam rogantes & obsecrantes in domino Jesu Christo, ac in remissionem tibi peccaminum suadentes, quatenus præmissa pia, qua decet, meditatione considerans, eumdem Regem Angliæ, ac etiam dilectos filios Joannem ducem Lancastriæ, & Edmundum comitem Cantabrigiæ ipsius Regis Angliæ filios, quibus super hoc scribimus, ad bonam & perpetuam pacem & concordiam cum dicto Rege Francorum faciendam, & ad providendum de aliquali succursu, prout eis videbitur, in hujusmodi proximo passagio, cum pro transfretare volentibus per dictos Januenses quamplurima navigia præparentur, inducas; ita quod tantis malis breviter obvietur, & dante Domino, qui pacis est author, hujusmodi pacem factam eisdem partibus orientalibus celeriter succurratur; nos enim quamplures principes & magnates pro succursu celeri requirimus, eis super hoc efficaciter scribendo. Quidquid autem magnificentiæ tuæ videbitur in præmissis nobis rescribere quantocius non postponas. Dat. apud Villamnovam Avenionensis diœcesis kal. augusti anno 1. Solicitati pariter (a) Andreas Contarenus dux Venetorum & Ludovicus Flandriæ comes, ut arma in infideles expedirent. Sed eæ voces irritæ cecidere: direque effundentibus Christianum cruorem occidentalibus, Turcæ Amurate duce rapidissimis victoriis incendii instar amplissimas provincias in Europa populati tyrannidem protulerunt.

Anglus ad vertenda in Turcos arma excitatus.

Alii principes ad arma sacra solicitati.

(a) Ib. post eand. ep.

IX. Præerat tum Smyrnæ Petrus Racchanellus nobilis Genuensis, e qua præfectura cum discedere moliretur, Pontifex solicitus ne Smyrna Christianæ fidei in Asia munitissimum propugnaculum in Turcarum recideret potestatem, Raimundo Berengario Rhodiorum equitum magistro provinciam dedit (b), ut strenuum ducem belloque exercitatum illi imponeret. Eumdemque magistrum Cypri regni custodiæ præfecit: eaque de causa ipsum sedis Apostolicæ internuntii in illa insula munere ac dignitate ornavit (c), cum Petrus Rex Cypri gerendis rebus impar esset; ea tamen lege, ut publicam rem e Reginæ Eleonoræ Petri Aragoniæ regiæ principis Minoritæ Cypri Regis materni avi, Joannis, & Jacobi e Lisiniano patruorum consilio administraret: Adolescentem vero ad magnas spes, cum in primævo adolescentiæ flore regiarum virtutum signa egregia præferret, Gregorius hisce præceptis erudivit (d).

(b) Eod. to. 1. ep. secr. pag. 200.

Rhodiorum equitum magister administrandæ Cypro præfectus.

(c) Ib. p. 187.

(d) Eod. to. 1. ep. secr. pag. 20.

Petro Regi Cypri illustri.

Lætificant mentem nostram, fili charissime, tuæ juventutis primitiæ, cum audimus, quod distributor ille magnificus Filius Dei Jesus Christus, qui dat omnibus sine improperio, afflavit tibi, adhuc juveniles annos habenti, spiritum provectioris infudit ætatis: ipse adhuc tenello corpori tuo robustiorem spiritum inspiravit, ipse tuum circa beneplacita sua dirigit animum, firmat cor, roborat mentem; ita ut sapientum dicta quamplurimum audire desideras, ea tenaci memoriæ commendando. In his igitur tuis laudabilibus principiis grato tibi congratulantes applausu, serenitatem tuam rogandam duximus & hortandam, quatenus progenitorum tuorum sequaris vestigia, & Regis te filium, sicut constat origine, moribus ostendens, bene cœpta pervigili cura continuans, ubicumque poteris tamquam pugil Christi, cultum ejus, repressis crucis hostibus, studeas propagare; ut & in tuis processibus Dei

Cyprius Rex salubribus præceptis imbutus.

le-

lætifices civitatem, & ab omni retributore bonorum beatitudinis æternæ præmium consequaris.

Et quia penes matrem fidelium fidei residet magisterium, & ecclesiæ fideique negocia adeo sunt connexa, quod neutrum sine altero potest legitime promoveri: eamdem serenitatem tuam attente rogamus, quatenus ecclesias & personas ecclesiasticas semper habeas in honore, & sic in devotione hujusmodi tuam solides juventutem, ut cum ætatis provectioris fueris, & curis majoribus occupatus, portes assueta suavius & in tantis actibus magis ac magis quotidie delecteris. Nos enim personam tuam sincere brachiis dilectionis amplectimur, tuum & tuorum in Domino desiderantes profectum quia te credimus ad magna & Deo placentia reservari. Dat. Avin. kal. martii anno 1. Corrigendi vero sunt ex ascripta superioribus literis die ii historici, qui patratam Petri senioris cædem sequenti anno collocant.

X. Adscripti sunt hoc anno a Gregorio plures Cardinalium collegio, quorum postea plerique perniciosissimum schisma una cum collegis in ecclesia conflarunt. Cæterum enumerat novos Cardinales Gregorii vitæ scriptor (*a*) hisce verbis: *Die sexta, quæ fuit feria sexta quatuor temporum post penteeostem, dictus Gregorius Papa fecit ordinationem duodecim novorum Cardinalium, videlicet octo presbyterorum & quatuor diaconorum. Presbyteri autem fuerunt dominus Petrus Gomecii Hispanus, tunc episcopus Hispalensis: dominus Joannes de Grosso diœcesis Lemovicensis consanguineus ipsius Papæ in tertio gradu: dominus Bertrandus de * Cosnaco diœcesis Lemovicensis canonicus regularis ordinis S. Augustini, tunc episcopus Convenarum: dominus frater Bertrandus * Latigri Alvernigena ordinis Minorum, tunc episcopus * Glandatensis: dominus Robertus de Gebennis frater comitis Gebennensis, tunc episcopus Cameracensis.* Hic postea plurimo Christiano cruore, quem in bellis fuderat, delibutus cathedram pestilentiæ ascendit, & schisma in Dei ecclesia Clementis VII. accepto nomine conflavit. Pergit auctor alios Cardinales recensere: *Dominus Guillermus de Canbaco diœcesis Lemovicensis monachus ordinis S. Benedicti, tunc episcopus Mimatensis: dominus Joannes * Sabri diœcesis Lemovicensis, tunc episcopus Tutellensis consanguineus germanus ipsius Papæ; & dominus Joannes de Turre in Alvernia, tunc abbas monasterii S. Benedicti Floriacensis. Diaconi vero fuerunt dominus Jacobus de Ursinis Romanus, tunc sedis Apostolicæ notarius: dominus Petrus Flandrini diœcesis Vivariensis, tunc decanus Bajocensis: dominus Guillermus Noelleti diœcesis Engolismensis, tunc archidiaconus Carnotensis; & dominus Petrus * de Verabio diœcesis Tutellensis archidiaconus Rothomagensis: & isti tres ultimi erant etiam auditores sacri palatii, & dicti Gregorii Papæ referendarii.* Quibus consentit Felix Contelorius (*b*) in suo elencho. Cum ex iis Bertrandus episcopus Convenarum in Hispanica legatione occupatus esset, nec galerum rubrum e manu Pontificis veteri instituto posset accipere, Gregorius conciliandi apud Hispanos splendoris studio, illum ei transmisit (*c*).

(*a*) *Gesta Greg. XI. apud Bosq.*

Auctum a Greg. Cardinalium collegium.

* *al. Canaco*

* *al. Augerii*

* *Glandacensis*

* *al. Fabri*

* *al. Vernhio*

(*b*) *Contel. in elench. Cardd.*

(*c*) *To.* 1. *ep. secr. pag.* 243.

Exorti in Hisp. errores circa Eucharistiam.

Disseminabant tum in Hispaniis nonnulli novos errores circa Eucharistiam tuendæ Christi majestatis specie; dedignabantur enim fateri, Christum sub speciebus sacris in loco immundo veluti in ventre hominis, aut muris ore, aut luto remanere: cum potius Corpus Christi donatum jam immortalitate suscipiendæ ullius spurcitiæ, aut damni contrahendi immune divinitatis instar quæ in ipsa spurcitiei colluvie inquinari non potest, fateri debuissent. Ad quorum reprimendas argutias delegati Cardinales subjectas literas ediderunt (*d*).

(*d*) *Ext. apud Eym.* 1. *p. direct. inquisit. p.* 45.

Miseratione divina Petrus S. Eustachii, & Guillermus S. Angeli diaconi Cardinales reverendis patribus Tarraconensis & Cæsaraugustanæ provinciarum archiepiscopis, eorumque suffraganeis, necnon inquisitoribus hæreticæ pravitatis, a sede Apostolica in ipsis provinciis deputatis, salutem & sinceram in Domino charitatem.

Relatione religiosi fratris Nicolai Eymerici magistri in theologia, ac in dictis provinciis hæreticæ pravitatis inquisitoris, ad audientiam domini nostri Papæ nuper pervenit, quod tam in vestris, quam in suffraganeorum vestrorum ecclesiis palam & publice per certos religiosos prædicati fuerunt tres articuli subsequentes in effectu. Primus quod si hostia consecrata cadat, seu projiciatur in cloacam, lutum, seu aliquem turpem locum, quod speciebus remanentibus, sub eis esse desinit Corpus Christi, & redit substantia panis. Secundus quod si hostia consecrata a mure corrodatur, seu a bruto sumatur, quod remanentibus dictis speciebus, sub eis desinit esse Corpus Christi & redit substantia panis. Tertius quod si hostia consecrata a justo vel a peccatore sumatur, quod dum species dentibus teritur, Christus ad cælum rapitur, & in ventrem hominis non trajicitur.

Certis in casibus remanentibus speciebus Corpus Christi desinere confictum.

Supplicato igitur per ipsum inquisitorem eidem domino nostro Papæ super hujusmodi articulis, ex quorum prædicatione possent scandala suscitari, salubriter provideri; idem dominus noster Papa nobis ibidem præsentibus vivæ vocis oraculo expresse commisit, quatenus auctoritate sua apostolica vobis mandaremus, ut omni mora sublato dispendio in dictis vestris provinciis sub pœna excommunicationis inhibeatis, ne quis deinceps dictos articulos publice præsumat

In hos animadverti jussum.

prædicere. Nos igitur Petrus & Guillermus Cardinales prædicti, hujusmodi mandatum apostolicum cupientes exequi, ut tenemur, vobis & vestrum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ne abinde in antea dictos articulos, seu eorum alterum sub eisdem vel aliis verbis idem sonantibus in substantia, seu in effectu in vestris ecclesiis vel alibi palam seu publice prædicari a quoquam permittatis; & hoc sub pœna excommunicationis, quam contrariam facientes incurretis ipso facto: notificantes vobis nihilominus simili mandato, per ipsum dominum nostrum Papam nobis facto, quod idem dominus noster Papa fratri Joanni de Latone ordinis fratrum Minorum, qui aliquos de dictis articulis in vestris ecclesiis frequenter recitando prædicaverat, inhiberi fecit sub pœna excommunicationis, ne dictos articulos de cætero publice prædicare præsumat. In quorum omnium testimonium sigilla nostra præsentibus duximus imponenda. Dat. apud Villamnovam Avinion. diœcesis die VIII. mensis augusti anno Domini MCCCLXXI. indictione IX. pontificatus sanctissimi in Christo patris domini domini nostri Gregorii, divina providentia Papæ XI. anno I.

Profe-

I. PRoferendæ latius ditionis, irasque in ecclesiæ fœderatos, præcipue Nicolaum marchionem Atestinum Ferrariæ pontificio, Mutinæque imperiali nomine præfectum, exercendi consilia Bernabos Vicecomes, violato insigni perfidia fœdere, quod cum Urbano & sociis percusserat, aperto bello patefecit anno humanæ salutis millesimo trecentesimo septuagesimo secundo indictione decima, reique Christianæ maxima mala invexit, dum Romanum Pontificem funesto implicuit bello, ut ecclesiastico imperio adversus illius tyrannidem tutando intentus, Palæologo Græcorum Imperatori ad sedis Apostolicæ obsequium reverso necessaria auxilia ad reprimendos Turcarum progressus submittere non potuerit: expedivit itaque in tyrannum arma legesque Gregorius, atque hæc judiciaria edicta a præsulibus divulgari jussit (a).

De Bernabonis tyrannide.

(a) Tom. 4. papyraceo p. 62.

Gregorius &c. Joanni patriarchæ Alexandrino A. S. N. ac universis & singulis patriarchis, archiepiscopis, & episcopis per Alemanniam constitutis.

In Alemannia aliisque partibus fore credimus manifestum, quod iniquitatis filius Bernabos de Vicecomitibus miles Mediolanensis, multarum civitatum & terrarum imperii tyrannicus occupator & depopulator sævissimus, ac reipublicæ destructor, assiduus derogator imperialis honoris & etiam potestatis, impiusque tyrannus jam longis transactis temporibus sacrosanctam Romanam ecclesiam matrem cunctorum fidelium (a cujus gremio se per impietatis opera damnabiliter segregavit) ejusque subditos & terras, quas occupare & interdum detinere superba temeritate præsumpsit hactenus & præsumit, multis injuriis gravissimisque offensis nunc publica hostilitate, nunc occultis tractatibus, nuncque submittendo in terras easdem crudeles societates gentium armatarum, illasque faciendo immaniter devastari, & innumeris incendiis, prædiis, & rapinis, homicidiis aliisque sceleribus perpetratis in eis, afficere non expavit. Et licet Apostolica sedis clementia, sperans veram conversionem Bernabonis ejusdem, quam dolosis labiis prætendebat, cum ad suam concordiam & reconciliationem pluries receperit gratiose; ipse tamen benignitate dictæ sedis abutens, & pro clementia offensam retribuens, hujusmodi concordiam frangere, & contra sua promissa infideliter venire non erubuit, nec etiam formidavit: dudumque Ferrariensis, & nuper Bononiensis civitatum nostrarum & dictæ ecclesiæ territoria plures fecit invadi, ac in eis subditos ipsius ecclesiæ capi, vulnerari, immaniterque occidi, incendia committi, ac animalia in prædam abduci, aliasque injurias & offensas eidem ecclesiæ & suis subditis irrogari. Nonnullas quoque personas ecclesiasticas in civitatibus & terris eisdem, quas detinet, fecit propria temeritate capi, carcerari, torqueri, crudeliterque occidi; ac nonnulla castra, terras, bona, nec non jura & jurisdictiones nonnullarum ecclesiarum & monasteriorum aliorumque piorum locorum occupavit dudum, & detinet damnabiliter occupata. Episcopos quoque ac abbates aliosque prælatos & personas ecclesiasticas, eorumque ecclesias, monasteria, & alia pia loca, sub ejus tyrannide consistentia, jugibus & intolerabilibus exactionibus pecuniarum, aliorumque bonorum impie & indevote gravavit hactenus & gravare præsumit.

Ut imperii terras invaserit.

Variis dolis Rom. ecclesiam divexarit.

Bononiensem & Ferrariensem agros evastarit.

Ecclesiasticos suppliciis inique affecerit.

Sacerdotales census expilarit.

II. *Et licet in qualibet sua reconciliatione promiserit, ab hujusmodi occupationibus, & detentionibus bonorum, & jurisdictionum ecclesiasticorum, ac exactionibus & gravaminibus ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum ex tunc abstinere, & libertatem ecclesiasticam conservare; hæc non solum non implevit, sed in iis & aliis deteriora non est veritus perpetrare; propter quæ seu nonnulla ex eis ipsum Bernabonem in omnes pœnas & sententias excommunicationum, & privationum omnium & singulorum privilegiorum, indulgentiarum, gratiarum, & immunitatum realium & personalium, per eandem Romanam & alias ecclesias concessorum eidem; nec non omnium feudorum, honorum, officiorum, jurium, & jurisdictionum, quæ ab ipsis Romana & aliis quibusvis ecclesiis, nec non imperio & quibuscum dominis obtinebat, ac inhabilitatis aliasque pœnas & sententias, quas vigore diversorum processuum Apostolicorum & alias incurrerat, non est dubium recidisse.* Pluribus de Galeatio interjectis, ut jus ecclesiasticum proterat, Joannem Astensem episcopum in vinculis teneat, cum Bernabone fœdus adversus Cæsarem junxerit; mandat Pontifex incusso gravissimarum pœnarum terrore, ne quis Bernabonem & Galeatium opera, consilio, armis, commeatu, stipendiis juvare audeat: subditosque ipsis sacramento fidei astrictos religione omni liberat, sequaces illorum anathemate, interdicto, munerumque ac dignitatum jactura percellit: inita cum eis fœdera dissolvit, præsules omnes ad evertendam eorum tyrannidem consurgere jubet, concessas olim ipsis prærogativas convellit. *Dat. apud Villamnovam Avenionensis diœcesis* VII. *kal. augusti anno* II. Collatis autem ad Herberiam signis cum Nicolao marchione Atestino victo-

Pontificias censuras contraxerit.

cto-

ctoriam cruentam Bernabonem retulisse, [1] refert Pigna (a): ne tamen Mutinæ castra admoveret, a Petro Card. Bituricensi A. S. L. & Nicolao ipso prohibitum; deinde iras in Bononienses, quorum agri evastari, effudisse (b). Commissam pugnam die junii secunda, ostendunt Gregorii literæ ad eundem Nicolaom marchionem consolatoriæ datæ (c).

(a) *Pigna de Atest. march. l. 5.*

Bernabos ad Herberiam victor.

(b) *To. 2. ep. secr. p. 104.*

(c) *Ib. p. 41.*

Dilecto filio nobili viro Nicolao marchioni Estensi nostro & pro Romana ecclesia in civitate Ferrariensi vicario, salutem &c.

Recepimus heri literas tuas datas Ferrariæ die tertio junii, continentes conflictum, quem gentes Romanæ ecclesiæ atque tuæ receperant die proxima præcedenti. Licet igitur de hoc merito doleamus, scimus tamen, quod agentes vel patientes bella de prosperis eventibus non sunt certi, sed nunc prospera nunc adversa recipiunt, secundum quod disponit exercituum Dominus, qui sæpe & suos castigando verberat, & a se alienos paulo per extollit, ut eos præcipitantius dejiciat in profundum. Et sic in isto casu in gratia Dei & justitia dictæ ecclesiæ credimus & speramus confortamurque in Domino, quod tandem suam juvabit ecclesiam, & eam super hostes suos iniquos faciet prævalere, &c. Datum Avin. XI. kalend. julii anno II.

Eadem divinæ opis spe fretus, Perusinos fecit certiores (d), se ad instaurandas vires alacrius incubiturum: *Sperantes*, inquit, *quod Salvator noster Dei Filius Jesus Christus sacrosanctam ecclesiam sponsam suam adversus tyrannos impios & truculentissimos prævalere concedet, qui eam fecit de magnis Imperatoribus, Regibus, ac principibus eidem adversantibus diversis temporibus triumphare, eandemque semper in altiori solio & potentia collocavit.* Nec Gregorium suæ spes fefellerunt, secundi enim successus adversos excepere: versaque (e) pontificia & fœderatorum arma in Parmensem & Placentinum agros, ac multa hosti loca erepta.

(d) *Ib. p. 276. & 277.*

Oppugnata Ecclesia de quibusvis triumphat.

Illata Bernaboni clades.

(e) *Pigna de Marchion. Atest. l. 5. & Greg. to. 2. ep. secr. p. 97.*

Hoc anno tradita est a Gregorio Ferrariensis præfectura Nicolao & Alberto marchionibus Atestinis in secuturos omnes ipsorum vitæ annos, cum antea tantum ad decem vel novem præfectura ipsa ab aliis Romanis Pontificibus, superstite aliqua revocandæ ad ecclesiam illius ditionis spe, concederetur: literæ enim Gregorii ad Petrum Card. ita ferunt: *Ad vitam eorum & cujuslibet ipsorum sub certis recognitionibus, obligationibus, promissionibus, oblationibus forma, modis, pactis, conditionibus, & juramentis de fratrum nostrum consilio duximus concedenda.* Professi vero sunt Atestinorum principum oratores (f) Bononiæ coram legato Cardinale, Ferrariam juris esse ecclesiastici, atque ad pendenda in annos singulos decem aureorum millia publicis hisce documentis se obstrinxere. *In Christi nomine. Amen. Anno ejusdem nativitatis MCCCLXXII. indictione x. tempore sanctissimi in Christo patris & domini domini Gregorii, divina providentia Papæ XI. die XV. mensis maii, &c.* Exponitur Bichinum e Marano Parmensem militem, instructum auctoritate a Nicolao & Alberto marchionibus Atestinis Obizonis olim filiis ad paciscendum cum Petro tit. S. Mariæ trans Tyberim presbyt. Cardinale, Ferrariam pontificiæ liberalitati acceptum retulisse: *Præfato*, inquiunt acta, *domino Cardinali commissario ut supra præsenti, stipulanti, & recipienti nomine & vice præfati domini nostri Papæ, suorum successorum, ac sanctæ Romanæ ecclesiæ procuratorio nomine dictorum dominorum marchionum & cujuslibet eorum sponte recognovit & confessus fuit, quod merum & mixtum imperium, & jurisdictio omnimoda temporalis, ac plenum dominium civitatis Ferrariæ & ejus comitatus, diœcesis, territorii, & districtus cum omnibus juribus & pertinentiis suis ab antiquo pertinuerunt & nunc pertinent ad dictum dominum nostrum Papam, & ad sanctam Romanam ecclesiam: & quod iidem domini marchiones in jurisdictione, potestate, mero & mixto imperio seu dominio prælibatis aliquod jus non habent. Nec non promisit idem dominus Bichinus dictis nominibus eidem domino Cardinali commissario, ut supra præsenti & stipulanti & recipienti nomine & vice præfati domini nostri Papæ & suorum successorum, ac S. R. E. ipsos dominos marchiones & quemlibet eorum in-*

Ferrariæ præfectura Atestinis ad vitam concessa.

(f) *Ext. ea de re tabulæ in arce S. Angeli & inter collect. Plat. to. 3. pag. 272. & lib. priv. Rom. eccl. to. 1. pag. 218.*

foli-

NOTÆ [1] Quamquam Vicecomites, die ab Annalista indicato, insignem victoriam de copiis Ecclesiæ & fœderatorum reportarunt; adhuc tamen a rege Galliarum rogatus Bernabos inducias ad menses sex obtulit. Sed pontifex metum inesse hosti ratus, bello institit. Tunc Mediolanensium copiæ in agrum Bononiensem inductæ, & ad mœnia civitatis propius nullo obsistente, successerunt. Ea expeditio ingenti pernicie Bononienses affecit, nam præterquam ad tria millia capti sunt, damnum illatum ad centum millia florenorum æstimatum est. Hæc omnia accepi ex F. Petro de Gazata Regiensi, per hos annos chronicon patriæ suæ, vulgatum rer. Ital. to. XVIII. scribente, qui duo pariter edicta Vicecomitum recitat, quorum altero, signato die XI. Octobris anni hujus, cavetur, ne quis Regiensis inconsulta Regina uxore Bernabonis ecclesiastico beneficia conferat, præsentet &c. Altero vero, dato die II. Decembris, transitus per loca illa negator Gallis omnibus, tum & clericis quibusque exteris, *Ultramontanis & Italis*. Edicta hæc, præsertim quæ de collectione beneficiorum ecclesiasticorum tulit Bernabos, Gregorius anno sequenti damnavit, ac reprobavit literis ab Annalista ad eumdem annum num. 10. recitatis. Mansi

Imperatus decem millium aureorum cenſus.

Impoſitum militare vectigal.

ſolidum, & ſe eorum & cujuſlibet eorum nominibus efficaciter obligando, dare & ſolvere eidem ſanctiſſimo patri & domino noſtro & ſucceſſoribus ſuis & eccleſiæ prælibatæ annis ſingulis toto tempore præſentis vicariatus decem millia florenorum auri, &c. Obſtrinxere ſe præterea ad centum equites ſtipendiis ſuis ſeptoaginta milliarium circumjecto ſpatio in eccleſiæ obſequium ſuſtentandos.

IV. Exactum a vectigalibus ſedis Apoſt. Regibus ſacramentum.

Exegit Gregorius prædeceſſorum Pontificum more a Regibus ſedis Apoſtolicæ vectigalibus, Siciliæ nimirum, Trinacriæ ac Sardiniæ & Corſicæ. fidei ſacramentum: de quibus ſancitum fuerat, ut novo Pontifice ſedem Apoſtolicam conſcendente, ſolemni ritu clientelæ pontificiæ ſe ſubiicerent, eccleſiæque beneficio ſceptrum ſe accepiſſe profiterentur. Utque in primis de Joanna Regina Siciliæ dicamus; obſtricta erat ipſa ex initis cum Carolo I. pactionibus, ut excurrente primo Pontificum a ſuſceptis eccleſiæ gubernaculis anno, ſi in Italia non verſarentur, ad ſedem Apoſtolicam pro addicenda pontificiis obſequiis fide ſe conferret; ni tamen Pontifex legato apoſtolico provinciam adigendæ illius ſacramento in regno daret. Cum vero haud facile Joanna exire Italia poſſet, ne quos motus illius abſentia concitaret, Gregorius Bernardo archiepiſcopo Neapolitano partes ſuperiori anno impoſuerat, ut Reginæ Siculam coronam apoſtolicæ liberalitati acceptam referentis ſacramentum admitteret: quæ res in Neapolitana eccleſia ineunte hoc anno quarta januarii die ſolemni ritu peracta, ut publica monumenta teſtantur (*a*), quæ cum aliis a nobis allatis (*b*) conſentiunt. Ex iis vero hæc tantummodo delibanda viſa ſunt.

Regina Sicil. illud Neapolit. archiepiſcopo præſtare juſſa.

(*a*) *Ext. in arce S. Angeli & lib. priv. Rom. eccl. to.3. pag. 188. & inter coll. Platinæ to 3. pag. 216. & in MS. bibl. Vall. ſign. lit. B. n.12. p.149. & 366. Bar. to.11. A. C. 1097. n.113.*
(*b*) *A. C. 1344. n. 22. &c. uſque ad n.28.*

Literis apoſtolicis, nimirum Gregorii exaratis id. maii pont. anno 1. quibus inſtauratæ veteres pactiones cum Carolo I. initæ, *lectis in præſentia ipſius dominæ Reginæ, & eidem vulgarizatis ſic & taliter, quod ipſa domina Regina dixit & aſſeruit ipſarum literarum tenorem & continentiam plene intellexiſſe, & de contentis in eis plenam notitiam habuiſſe; ipſa Regina, volens ipſi domino archiepiſcopo commiſſario nomine & pro parte ſedis Apoſtolicæ ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ (prout in ipſis literis apoſtolicis continebatur) ligium homagium, & vaſſallagium, ac fidelitatis juramentum præſtare, ſurrexit de loco, ubi ſedebat, dum prædictæ literæ apoſtolicæ legerentur, & venit ad præſentiam ipſius domini archiepiſcopi commiſſarii apoſtolici: quæ, flexis genibus & manibus comploſis, ipſas tenens inter manus ipſius domini archiepiſcopi, eidem domino archiepiſcopo nomine & pro parte ſedis Apoſtolicæ & ſanctæ Romanæ eccleſiæ ligium homagium, & vaſſallagium, ac fidelitatis juramentum fecit & præſtitit, dicens: Ego Joanna, Dei gratia Regina Jeruſalem & Siciliæ, facio & præſto ligium homagium, & vaſſallagium vobis domino Bernardo archiepiſcopo Neapolitano recipienti nomine eccleſiæ Romanæ, prout in eiſdem literis apoſtolicis continetur. Quibus homagio ligio, & vaſſallagio per ipſam dominam Reginam præſtitis, eadem domina Regina ſuper librum evangeliorum apertum tenens manus, juravit in manibus ipſius domini archiepiſcopi nomine & pro parte ſedis Apoſtolicæ ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & ore ſuo præſtitit juramentum fidelitatis, quod ſequitur.*

Quis ritus in eo nuncupando ſervatus.

Ejuſdem formula.

Ego Joanna, Dei gratia, Regina Jeruſalem & Siciliæ, ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro & domino meo domino Gregorio Papæ, ejuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus, ſanctæque Romanæ eccleſiæ. Non ero in conſilio aut conſenſu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Conſilium, quod mihi credituri ſunt per ipſos aut ipſorum nuncios ſive per literas, ad eorum damnum nemini pandam: & ſi ſcivero fieri vel procurari ſive tractari aliquid, quod ſit in eorum damnum, illud pro poſſe impediam; & ſi impedire non poſſem, illud ipſis ſignificare curabo. Papatum Romanum & regalia beati Petri, tam in regno Siciliæ & terris citra pharum quam alibi exiſtentia, adjutrix eiſdem ero ad retinendum & defendendum ac recuperandum & recuperata manutenendum contra omnem hominem.

Univerſas & ſingulas conditiones contentas in præſenti inſtrumento ſeu literis, ac omnia quæcumque alia & ſingula, quæ continentur in inſtrumento ſeu literis bonæ memoriæ dominorum Anibaldi tit. baſilicæ XII. Apoſtolorum presbyteri, Ricardi S. Angeli, Joannis S. Nicolai in carcere Tulliano & Jacobi S. Mariæ in Coſmedin diaconorum Cardinalium, ſuper ipſorum regni & terræ conceſſione facta domino Carolo confectis, plenarie adimplebo, & inviolabiliter obſervabo, nec ullo umquam tempore veniam contra illa; exceptis duobus capitulis in dictis literis apoſtolicis, prout jurari mandantur & ſcribuntur. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei evangelia. De iis a regio tabellario Gregorio perlatis, ut pontificii tabularii ſcrinio ſanctiori inſerrentur, extat pontificium diploma (*c*) 11. kal. maii pontificatus anno 11. conſignatum.

(*c*) *An.2. ep. com. 235. & ep. cur. 205.*

V. Pax inter Joannam Neap. & Trinacrium inita.

Hoc eodem anno conſtituta eſt pax, imperante illius leges Pontifice ſupremo Neapolitani Trinacriique regnorum principe; inter Joannam Reginam Siciliæ & Fridericum Aragoniæ ſtirpis principem, qui in Trinacria tranſmiſſo a majoribus vitio rerum potiebatur: interpretes hujus concordiæ plurium annorum fletu antea

agi-

agitatæ extiterunt sacerdotes Minoritæ, (a) qui a sacris confessionibus iisdem Regi ac Reginæ erant. Pactiones (b) vero præcipue his verbis conceptæ erant (c).

Capitula pacis inita, jurata, & firmata inter ill. dominam Joannam Reginam Jerusalem & Siciliæ ex parte una, & magistrum Ubertinum de Coriliono ordinis Minorum procuratorem & ambasciatorem ill. domini Regis Trinacriæ ex parte altera, olim tractata & ordinata, & jurata & firmata inter dictam dominam Reginam ex una parte, & Petrum de Mouro, ac judicem Bartholomaeum de Papaleone de Messana procuratores ut supra tunc dicti domini Regis ex parte altera, sunt hæc, videlicet.

Quæ fuerint hujus fœderis pactiones. Relata res universa ad Pontificem. Injuriorum oblivio utrinque indicta.

In primis voluerunt dictæ partes, quod omnis tractatus intelligi debeat, & sit referendus domino nostro summo Pontifici & Apostolicæ sedi, a qua domina Regina tenet regnum, & est vassalla pro illo, sine cujus directione, consilio, beneplacito, & mandato domina non intendit ad aliquem tractatum procedere, cum ipsa & regnum consistant in manibus ejusdem domini nostri & sedis Apostolicæ, & sit causa individua utriusque: & intendit domina ipsa more progenitorum suorum in omnibus tangentibus eam & regnum & quæcunque sua negotia, præmittere reverentiam, obedientiam, & honorem ejusdem domini nostri & Apostolicæ sedis. Item quod remissis ante omnia vicissim rancoribus, & odiis hucusque habitis inter eos, nec non damnis cujuslibet generis seu lucri præteritarum guerrarum temporibus commissis in regno tam ultra quam citra pharum, tam pro se quam pro fidelibus & vassallis suis, subditis, sequacibus, & quibuscunque fautoribus adhærentibus causa dictæ guerræ inter eos; in perpetuum universaliter & singulariter vigere debeat vera pax, & sincera concordia inter eos dictosque eorum fideles, vassallos, & alios superius nominatos simpliciter & bona fide. Item quod præfatus Rex recognoscat per se & heredes ac successores suos, tenere dictam insulam Siciliæ seu regnum Trinacriæ cum insulis suis adjacentibus a præfata domina Regina & ejus heredibus ex suo corpore legitime descendentibus tantum: & pro dicta insula, seu regno Trinacriæ cum prædictis insulis adjacentibus præfatus Rex debeat facere homagium & fidelitatis juramentum per procuratorem sufficientem & idoneum, sufficienti qualibet potestate suffultum, eidem dominæ Reginæ & dictis suis heredibus ex suo corpore legitime descendentibus tantum.

Trinacrius Joannæ beneficiarium se professurum promittit.

Clientelarem illi sponsionem exhibiturum.

Vectigal pensitaturum.

Et infra: *Item quod ex causa pacis & concordiæ prædictarum, præfatus dominus Rex per se & heredes suos ac successores solvet, tradet, & assignabit, eidem dominæ Reginæ, heredibus, & successoribus suis in regno prædicto anno quolibet in festo Apostolorum Petri & Pauli in civitate Neapolitana uncias auri tria millia ad prædictam rationem, quæ sunt reductæ ad florenos auri recti cunei, & justi ponderis Florentini ad rationem de florenis quinque pro qualibet uncia florenorum quindecim millia, contingentia dictam insulam ratione census debiti per ipsam dominam Reginam sanctæ Romanæ ecclesiæ & Apostolicæ sedis.* Et infra: *Item quod ex causis prædictis, præfatus dominus Rex, heredes, & successores sui nullo unquam tempore intitulabunt se titulo regni Siciliæ, sed tantum titulo Trinacriæ: ipsaque domina Regina, heredes, & successores sui intitulentur & vocentur titulo Siciliæ; ita tamen, quod intitulatio regni Siciliæ nullum afferat præjudicium intitulationi regni Trinacriæ, nec e contra: immo quodlibet regnum per se distinctum suum habeat titulum, nec uni pro altero derogetur.*

Siciliæ Trinacriæque regna dividenda.

Item quod ex causis prædictis dicta domina Regina simpliciter & bona fide, & sub fide reginali cum favore & consilio promittat juxta posse interponere partes suas, procurare, & tractare una cum ambassiatoribus dicti domini Regis absolutionem interdicti dictæ insulæ Siciliæ seu regni Trinacriæ & aliarum adjacentium insularum a sancta Romana ecclesia cum reconciliatione prædictarum: nec non absolutionem dicti domini Regis, & aliorum regalium, baronum, & comitum, & aliorum hominum ipsius insulæ & adjacentium insularum a sententiis seu sententiis excommunicationis & interdicti forte latis & promulgatis dudum tam per dominos summos Pontifices, quam a canone vel a jure contra præfatum dominum Regem regales, & alios dictæ insulæ, & contra insulas supradictas; nec non confirmationis & approbationis assensum sanctæ Romanæ ecclesiæ super concordia & pace præfatis. Item quod præfata domina Regina dabit & præstabit per se, heredes, & successores suos præfato domino Regi, heredibus, & successoribus suis auxilium, consilium, & favorem juxta suum posse circa reductionem & redintegrationem dictæ insulæ Siciliæ ad dominium, & obedientiam præfati domini Regis Frederici, non astringendo se nisi juxta velle & beneplacitum suum. Item quod insula Lipari, quam nunc tenet domina Regina præfata, remaneat cum vassallis, fortalitiis, juribus, & pertinentiis suis in dominio, potestate, & plenissima jurisdictione præfatæ dominæ Reginæ donec vixerit: post mortem vero ipsius dominæ Reginæ redire debeat cum omnibus supradictis juribus ipso facto ad dictum dominum Regem, heredes, & successores suos, tanquam una de adjacentibus insulis dictæ insulæ Siciliæ. Et infra: *Item quod in prædictis omnibus & singulis reservetur, & reservatum intelligatur beneplacitum & assensus, confirmatio, ratifica-*

Joanna spondet, acturam se cum Pontifice, ut censuris Trinacria liberetur.

Ut Trinacria universa Frederico pareat.

Superiora irrita, ni pontificis assensus accesserit.

(a) Vvading. in annal. hoc ann. n.8.
(b) Bar. to.12. an. 1097. n. 210. Surit l.10. c.15.
(c) Ext. apud Greg. an. 2. ep. cur. 205. in arce S. Ang. & in lib. priv. Rom. eccl. to. 2. p.360. & inter collect. Plat. to.3. p. 232.

ficatio, & approbatio dicti domini nostri summi Pontificis & Apostolicæ sedis ad perpetuam concordatorum hinc inde roboris firmitatem; ita quidem, quod prædicta confirmatio & assensus obtineri non possint infra & per totum festum pentecostes proxime futuri anni decimæ indictionis seu post, donec ipsæ partes ipsum assensum & confirmationem concorditer prosequi voluerint, & prædicta concordia & omnia alia & singula pro nullis & infectis penitus habeantur, neutri partium generando præjudicium, non obstantibus quibuscumque quietationibus, conventionibus, & renuntiationibus supradictis: nam conventionaliter est inter dictas partes deventum, quod dicta concordia & promissa hinc inde effectum non habeant sine assensu & confirmatione præfatis. Hactenus publica documenta.

VI. Missi a Friderico ad Pont. oratores pro his confirmandis.

Delata itaque res est ad Gregorium, ad quem supremum utriusque regni spectabat imperium, ut has leges sua auctoritate firmaret temperaretve, vel novas adderet: misitque ad eum Trinacrius princeps oratores amplissimis fretos mandatis, ut cum apostolica sede paciscerentur, ejusque acciperent imperia, pontificia beneficentia regnum conferri, censuras quibus illaqueati erant Trinacrii dissolvi, sacrorum usum restitui, debitam ob intermissum vectigal annuum auri vim remitti, conjugium cum Antonia ducis Andriæ filia ratum ab ecclesia haberi, flagitarent. Mandati regii dati proximo anno exemplum infra scriptum (a) est.

(a) Ext. in arce S. Angeli & inter collect. Plat. to. 3. pag. 233. &c. & apud Greg. XI. to. 2. ep. cur. 205. & in lib. privil. Rom. eccl. to. 2. p. 360.

Ejusdem literæ.

Fredericus Dei gratia Rex Trinacriæ, ac Athenarum ac Neopatriæ dux.

Universis & singulis præsens commissorium scriptum, seu instrumentum publicum inspecturis volumus notum esse, quod cum inter serenissimam dominam Joannam Jerusalem & Siciliæ Reginam honorabilem matrem nostram proprio nomine ex una parte, & venerabilem magistrum Ubertinum de Corlione ordinis Minorum sacræ theologiæ professorem magistrum magnum cappellanum & devotum nuncium nostrum vice nostra ex altera fuerit dudum pacis tractatus sub certis conditionibus, conventionibus, capitulis, atque pœnis habitus & firmatus fuerit, per dictam dominam Reginam & nos mutuo & corporali sacramento juratus sub reservatione apostolici beneplaciti & consensus, pro cujus obtentu suppliciter impetrando, eundem magistrum Ubertinum ad dictam Apostolicam sedem curiamque Romanam jussimus accessurum; nuper vero de fide laudabili sufficientia cognita, & legalitate probata Jacobi Pitigne militis magistri notarii & Bartholomæi de Papaleone de Messina jurisperiti magnæ nostræ curiæ judicis consiliariorum, familiarium, & fidelium plene confisi, ac optantes ut inter dictam dominam Reginam & excellentiam nostram, ac subditos utriusque vera pax vigeat & firmiter servetur illæsa; ipsos Jacobum & Bartholomæum præsentes & onus commissionis prædictæ in se sponte suscipientes, & ipsorum quemlibet in solidum [ita quod non sit præoccupantis conditio melior, nec potior censeatur; sed quod unus ipsorum inceperit, alter prosequi libere valeat, & debita conclusione finire] facimus, ordinamus, & constituimus nostros veros & legitimos procuratores, actores, factores, negotiorum gestores, ambaxiatores, & nuncios speciales, & quocumque alio nomine sive modo efficacius dici possit, cum omni juris & facti solemnitate conveniente ad acceptandum, ratificandum, & confirmandum vice & nomine nostris præfatum pacis tractatum cum omnibus capitulis, ordinationibus, conventionibus, pactis & clausulis quibuscumque, quibus inter eandem Reginam & nos firmatus & juratus extitit (ut præfertur) seu etiam cum additionibus, mutationibus, & reformationibus omnibus & singulis prout per sanctissimum in Christo patrem & dominum nostrum dominum Gregorium, divina providentia sanctæ Romanæ ecclesiæ Papam XI. ordinabitur, & videbitur melius expedire: & ad promittendum pro nobis & successoribus nostris in regno, & jurandum in animam nostram de observantia ordinationum, adjectionum, & capitulorum prædictorum, & omnium & singulorum contentorum in ipsis ad dictum pacis tractatum spectantium, qualiter de ipsius domini nostri summi Pontificis beneplacito & mandato erit solemniter ordinatum: ac etiam ad petendum, recipiendum, & habendum investituram & concessionem de novo dicti regni Trinacriæ cum adjacentibus insulis & omnibus aliis pertinentiis suis a dicto domino nostro summo Pontifice ecclesiaque Romana, & faciendum pro eis ligium homagium, & fidelitatis debitæ juramentum tam pro nobis & successoribus nostris prædictis eidem domino nostro Papæ vel aliis commissariis ad hæc specialiter & expresse statutis, vel de novo forsan statuendis a quibuscumque personis dictus dominus summus Pontifex ordinaverit faciendum cum promissionibus, obligationibus, juramentorum præstationibus, pœnarum adjectionibus, & aliis circumstantiis singulis, & clausulis universis: ac etiam ad tractandum & de novo contrahendum, concordandum, & ratificandum, prout opus fuerit dictum tractatum pacis, tam cum ipsa domina Regina, ac cum aliis ejus habentibus potestatem, quam cum præfato domino nostro Papa, vel ejus commissariis & legatis ad hæc apostolica auctoritate suffultis: ac firmandum & concludendum cum eisdem sub pacis prædicta tractatu quidquid de novo forsitan occurreret ut prædictorum nunciorum nostrorum arbitrio & discretioni videbitur expedire, cum

Immutandarum pactionum potestas data.

Poscit Fridericus Trinacriam sibi apostolica auctoritate tradi.

Clientelarem sponsionem se exhibiturum pollicetur.

præfatis omnibus promissionibus, obligationibus, juramentorum præstationibus, aliisque clausulis opportunis, pœnarum etiam adjectionibus, solemnique stipulatione vallatis, secundum quod fieri est in talibus consuetum; dantes, mandantes, & concedentes eisdem nunciis nostris sub dictæ pacis tractatu, & omnibus & singulis dependentibus connexis, & emergentibus in eodem plenam licentiam, auctoritatem omnimodam, & liberam facultatem, cum generali, ampla, libera, speciali, & expressa potestate ad agendum vice nostra & dicta eorum procuratorio nomine in exequendo & complendo omnia & singula suprascripta, & omnia ac quæcumque alia circa hæc juxta dictorum nostrorum nunciorum arbitrium, & eis largitam potentiam opportunam; ratificantes, confirmantes, ratum habentes, & acceptantes, quidquid super his dicti nuncii & ambaxiatores nostri duxerint peragendum; promittentes etiam, & nos firmiter obligantes ab eo, quod ipsi exinde perfecerint, nullo unquam tempore resilire, id ex nunc prout ex tunc sub fide regia firmissimum reputantes: ac etiam ad petendum precibus humiliter instantibus, & devote impetrandum, obtinendum, & recipiendum vice nostra ab eodem domino nostro, vel alio, seu aliis quibuscunque ad hæc statutis vel etiam statuendis commissariis aut delegatis remissionum integram & totalem excommunicationum, interdictorum, pœnarum temporalium & spiritualium, & suspensionum omnium, quibus tam nos quam prædecessores nostri bonæ memoriæ, nostrique vassalli & subditi, aut ipsum regnum nostrum Trinacriæ & prædictæ circumadjacentes insulæ per sententias ecclesiasticas tam dicti domini nostri, quam aliorum prædecessorum nostrorum in scriptis vel sine scriptis videamur subjici, vel aliquatenus alligari: ac ad implorandum & habendum absolutionem plenariam omnium debitarum contra eosdem prædecessores nostros & nos hactenus contractorum ratione juris census ecclesiæ non soluti; aut quacunque alia ratione, occasione, vel causa, atque probabiliter obligari aut teneri de jure vel de facto possimus, ut jam reconciliatione sanctæ matris ecclesiæ optata diutius obtenta salubriter, ac quas guerrarum introduxit calamitas, culpis exterfis simus quodammodo nova Sancti Spiritus infusione renati: ac ad petendum, exigendum, & recipiendum a dicta domina nostra Regina Joanna pro se, heredibus, & successoribus suis, aliisque personis prout extiterit opportunum, corporale & debitum, tactis sacrosanctis evangeliis, juramentum sub observantia prædictorum capitulorum, conditionum, & clausularum omnium dictæ pacis: ac ad requirendum, petendum, & habendum ab eodem domino nostro, aut ejus statutis seu statuendis commissariis vel legatis dispensationem liberam, & confirmationem matrimonii tractati dudum & jurati inter præfatum magistrum Ubertinum nomine nostro, & magnificum virum Raimundum de Baucio magnum regni Siciliæ camerarium procuratorio nomine, & pro parte illustris dominæ Antoniæ filiæ spectabilis ducis Andriæ, ac vice & nomine ejusdem ducis: & ad requirendum & habendum super his a quibuscunque personis expediens fuerit, & fieri faciendum expedientia rescripta, & publicas sub debita forma scripturas: & generaliter ad gerendum & exercendum in præmissis, & super præmissa causa cum præfatis domino nostro summo Pontifice, Cardinalibus, & commissariis aliis, aut legatis specialiter ordinatis seu ordinandis, ut supra, quam cum dicta domina Regina & personis aliis substitutis & ad ea omnia & singula, quæ dictis nunciis nostris necessaria viderentur, & infra, *sub hypotheca & obligatione omnium bonorum nostrorum, ad majorem rei gestæ & gerendæ cautelam præsens commissarium scriptum seu instrumentum publicum exinde fieri, nostræque majestatis sigillo pendente jussimus communiri. Dat. & actum Messanæ anno incarnationis Dominicæ MCCCLXXII. die secunda mensis martii XI. indictionis.*

Flagitat, ut censuræ Trinacriæ incussæ removeantur.

Habeatur ratum matrimonium cum ducis Andriæ filia.

VII. Paci assentitur Gregorius.

Exceptis Friderici oratoribus, Gregorius ecclesiasticæ detrahendum severitati censuit, cum religionis cultus in Trinacria ob intermissa diu sacra obsolesceret: pacisque instaurandæ studio, cum agitatas inter Fridericum ac Joannam pactiones discussisset, adhibitis in consilium Cardinalibus, nonnullas ex iis rescidit, addidit alias, alias temperavit, pontificioque in eo regna juri consuluit subjecto diplomate (a).

Gregorius, &c. ad perpetuam rei memoriam.

(a) Greg. to. 2. ep. cur. 105. ext. inter coll. Plat. to. 3. p. 233. &c. & in lib. priv. Rom. eccl. to. 2. p. 360.

Illius pactiones temperandas decernit mutandasque.

Tractatum ipsum per nonnullos S. R. E. Cardinales fecimus magna diligentia recenseri: & quia (prout ipsius tractatus evidenter ostendebat inspectio) omissa erant aliqua, propter quorum omissionem de directo dominio, quod nos & eadem Romana ecclesia in præfato regno habemus, grave præjudicium generari poterat, quæ suppletionem; aliqua vero superflua interserta, quæ resecationem; & nonnulla etiam inordinata, quæ ipsarum partium voluntate inspecta necessario mutationem requirebant, prædictum tractatum, prout nobis fuit exhibitus, non duximus admittendum: sed superfluis resecatis, & illis quæ erant omissa suppletis, ac immutatis quæ immutanda nobis visa fuerunt, circa pacem prædictam, ubi dictarum partium consensus accedit, de fratrum nostrorum consilio in forma infrascripta duximus procedendum. Primo siquidem, quia jura sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ sponsæ nostræ conservare, protegere, & defendere ex officii nostri debito obliga-

mor

Jus pontificium in utrumque regnum constabilitur.

mor, ordinandum providimus, quod Joanna & Fredericus præfati recognoscant, ad nos & ecclesiam Romanam spectare & pertinere de jure directum dominium in toto regno Siciliæ tam ultra quam citra pharum: cui directo dominio & juri, quod in toto regno, tam ultra quam citra pharum, nos & ecclesia Romana habemus, non intendimus in aliquo derogare; sed ea volumus & intendimus remanere illæsa, & quod tale, & totum jus nobis & ecclesiæ Romanæ remaneat in dicta insula & adjacentibus insulis (quæ regnum Trinacriæ intitulabuntur) quale & quantum habemus in terris citra pharum: & si quæ in præsentibus capitulis inveniantur, quæ directe vel per obliquum præfato dominio & juri, quod ecclesia Romana habet in dicta insula & adjacentibus insulis quomodolibet præjudicarent, illa ex nunc pro non appositis, & non adjectis habeantur; & quod ad contenta in isto capitulo Joannæ & Frederici prædictorum expressus consensus accedat.

Item, cum per Joannam & Fredericum præfatos in forma infrascripta tractatus pacis, prout ipsum transmittimus fuerit acceptatus cum solemnitatibus debitis & cautelis, dictus Fredericus & successores sui in regno Trinacriæ facient ratione directi & majoris dominii, quod ad nos pertinet, homagium ligium nobis & Romanis Pontificibus, qui pro tempore fuerint, & sacramentum fidelitatis præstabunt sub hoc forma.

Nuncupandi a Trinacrio sacramenti formula descripta.

Ego Fredericus Dei gratia Rex Trinacriæ plenum & ligium homagium facio domino nostro Gregorio Papæ XI. & successoribus suis canonice intrantibus pro insula Siciliæ ac adjacentibus insulis, quæ regnum Trinacriæ nominantur: & juro super hæc sancta Dei evangelia, quod ab hac hora in antea usque ad ultimum diem vitæ meæ fidelis & obediens ero beato Petro sanctæque ecclesiæ Romanæ, præfatoque domino Gregorio, ejusque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio vel facto, quod vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium quod mihi credituri erunt per eos, aut per nuncios ipsorum, sive per literas, ad eorum damnum (me sciente) nemini pandam: & si scivero fieri vel procurari, sive tractari aliquid (quod absit) ad eorum damnum, illud pro posse impediam, & si non possem impedire, illud eis significare curabo. Papatum Romanum, & regalia sancti Petri tam in insula Siciliæ & aliis insulis adjacentibus quam in regno Siciliæ præfato, quam alibi existentia adjutor eis ero ad defendendum & retinendum & recuperandum, & recuperata manutenendum contra omnem hominem: & omnia & singula capitula sub forma fidelitatis, comprehensa inviolabiliter observabo. Universas & singulas promissiones, conventiones, & obligationes in præsenti privilegio literis sive instrumento contentas, & omnia & singula in eis contenta plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo; nec ullo unquam tempore veniam contra illa. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.

VIII. *Et quia volumus, quod per hujusmodi homagium ligium, & fidelitatis juramentum, quæ per dictum Fredericum & suos in regni Trinacriæ successores, nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus (qui pro tempore fuerint) præstabuntur, juribus eidem Reginæ & ejus successoribus in regno competentibus quoad homagium & juramentum fidelitatis eisdem præstanda, ut sequitur, nullum præjudicium generetur; faciet insuper dictus Fredericus, & sui in posterum successores in regno Trinacriæ eidem Joannæ Reginæ & successoribus suis ex suo corpore descendentibus legitime tantum, homagium & præstabit debitæ fidelitatis juramentum: & si ipsam Joannam sine liberis ex suo corpore descendentibus mori contingat, singuli successores ejusdem Joannæ Reginæ in regno prædicto Siciliæ dictus Fredericus, & sui successores in Regno Trinacriæ, præstabunt fidelitatis debitæ juramentum secundum formam, quæ infra in capitulo ordinato super hoc continetur. Hujusmodi autem homagium ligium prædictum, quod nobis, successoribus nostris, & ecclesiæ Romanæ præstabitur, Fredericus præfatus & ejus successores in regno, si interim moreretur infra annum postquam præsens tractatus fuerit approbatus per ipsos Joannam & Fredericum, nobis & nostris successoribus, qui pro tempore fuerint, facere teneantur, & fidelitatis juramentum præstare secundum formam præscriptam; & tam ipse, quam singuli sui successores in regno infra annum, postquam successio regni eis delata fuerit, nobis & successoribus nostris singulis, ac ipsi Romanæ ecclesiæ præstabunt, & facient, ac renovabunt. Item tam ipse Fredericus, quam singuli ejus in dicto regno Trinacriæ successores, in talibus præstatione, & renovatione homagii hujusmodi & fidelitatis juramenti tradent realiter, & assignabunt nobis, & successori nostro Romano Pontifici, qui pro tempore fuerit, literas regias aurea bulla bullatas, in quibus approbabunt omnes istas conventiones: & id observare promittent & jurabunt, inserendo eas de verbo ad verbum in istis literis cum expressione propriorum nominum Romani Pontificis, qui tunc erit, & ipsius facientis homagium & juramentum prædicta; vel saltem infra menses sex, postquam hujusmodi homagium præstiterint & fidelitatis debitæ juramentum, literas prædictas assignare tenebuntur.*

De sponsione Joannæ exhibenda.

Singuli Trinacriæ Reges ad Pontifici fidem addicendam obstricti.

IX. *Descendentes autem ex præfato Frederico*

Quis ordo successionis in regno Trinacriæ servandus.

rico & ejus liberis utriusque sexus succedant in insula prælibata cum adjacentibus insulis suis; sic tamen, quod de liberis masculis, in eodem gradu ac per eandem lineam concurrentibus, primogenitus; de duabus fœminis primogenita: de viro & fœmina, in eodem gradu similiter concurrentibus, masculus omnibus aliis præferatur; sic tamen, quod filia jam nata dicti Frederici admitti debeat ad successionem prædictam juxta formam & ordinem in præsenti capitulo declaratam. Sed si aliquem de successoribus suis, qui in dictis insulis seu regno Trinacriæ successerit, sine legitima prole sui corporis mori contingat in futurum, succedent eisdem servatis gradibus seu ordine supradictis, si superstites fuerint, hæ personæ [dum tamen de descendentibus fuerint præfati Regis, Frederici videlicet Regis, vel Reginæ sine legitima prole sui corporis decedentis] frater vel soror, ac collaterales superiores mares & fœminæ, utpote patrui & avunculi, amitæ & materteræ & sursum usque ad quartum gradum dumtaxat. Collaterales etiam inferiores succedent similiter mares & fœminæ, utpote nepos vel neptis ex fratre vel sorore, & inferius usque ad eundem tantummodo quartum gradum. Quod autem de fœminis rectæ lineæ, & collateralium superius est expressum, intelligendum est tam de nuptis quam de innuptis; dummodo nuptæ sint fidelibus, & ecclesiæ Romanæ non suspectis, sed devotis. Et sicut inter has personas gradus servari volumus, ut scilicet prior gradus posteriori gradui præferatur: sic & in eodem gradu pluribus concurrentibus priorem natu posteriori, & marem fœminæ in hujusmodi successoribus volumus anteferri. Personarum autem descendentium hujusmodi nulla superstite, regnum Trinacriæ, seu insula Siciliæ prædicta cum aliis insulis adjacentibus ad præfatam Joannam Reginam Siciliæ, ejusque successores in regno, ipso jure libere revertantur: aut, eisdem Regina & successoribus in regno non existentibus, vel existentibus in casu quo regnum Siciliæ juxta conventiones habitas inter felicis recordationis Clementem IV. prædecessorem nostrum, & claræ memoriæ Carolum Regem Siciliæ esset ad Romanam ecclesiam devolutum; regnum Trinacriæ seu insula prædicta cum adjacentibus insulis ad præfatam Romanam ecclesiam ipso jure libere revertantur. Quod si forte, desistente masculo, contigerit fœminam innuptam succedere in regno Trinacriæ, seu insula prælibata, illa maritabitur personæ, quæ ad ipsorum regimen & defensionem existat idonea, summi Pontificis, qui erit pro tempore, consilio requisito, ut nubat viro catholico & ecclesiæ Romanæ non suspecto, sed devoto, nec dictæ Joannæ seu ejus successoribus in prædicto regno Siciliæ inimico. Et idem per omnia in filia primogenita, etsi nondum ei regni successio sit delata, quæ in regno verisimiliter sit successura, volumus observari: & si contra hæc fieret, licebit summo Pontifici, qui erit pro tempore, contra ipsam ad privationem regni seu insulæ prædictæ & adjacentium insularum procedere absque omni juris solemnitate, & sine strepitu & figura judicii, in quacunque ætate ipsam esse contigerit, si hoc ei videbitur expedire. Et eo casu ad ipsam Reginam Siciliæ præfatam, seu ejus successores in regno, seu ad Romanam ecclesiam juxta prænotatum ordinem dicta insula seu regnum libere devolvatur.

Quinam ad hæreditariam successionem admittendi.

Quo casu Trinacria ad sedem Apost. devolvenda.

Regina Trinacriæ non nubat inconsulta sede.

Nec alia probabiliter successura.

X.

Qua ætate Trinacriæ Rex possit regnum administrare.

Illud etiam providimus ordinandum, quod si ille, ad quem successio regni Trinacriæ seu insularum hujusmodi devolvetur qualitercunque seu quomodocunque, & major decem & octo annis fuerit, libere administret; si autem fuerit minor decem & octo annis natu, quousque prædictam ætatem compleverit, tam ipsius persona quam regnum in custodia, regimine, & administratione nostris seu successorum nostrorum & ecclesiæ Romanæ remaneant libere absque impedimento quocunque. Fructus tamen qui supererunt, deductis expensis, quæ fient pro statu Regis & regni manutenendi & conservandi eidem Regi, postquam major decem & octo annis fuerit, integre restituentur. In regno autem seu insulis prædictis nullus succedet, qui non fuerit ex legitimo matrimonio natus, nec aliquis ab eo mediate vel immediate descendens, etiam si ipse fuerit de legitimo matrimonio procreatus. Item quod dictus Fredericus & successores sui regnum Trinacriæ prædictum nullatenus divident, sed semper dictam insulam cum adjacentibus insulis, seu regnum teneat unus tantum, modis, formis, & conditionibus supra & infra scriptis: nec terras demanii insularum seu regni prædicti infeudabunt seu alienabunt quovis titulo vel colore quæsito, nisi in filios vel in filias Regis natos seu natas, nascituros seu nascituras, & descendentes ab eis, in quos loca & terras, quæ consueverunt alienari tempore Regis Frederici avi sui, & prædecessorum suorum in regno, alienare poterunt, civitatibus tamen exceptis.

Illegitimi regni jure exclusi.

Regnum divelli in toparchias vetitum.

Item quod præfatus Fredericus promittet solemniter & jurabit, quod omnibus ecclesiis tam cathedralibus quam collegiatis regularibus & secularibus, nec non aliis ecclesiis, & omnibus prælatis & clericis, ac universis personis ecclesiasticis secularibus & regularibus, & quibuscunque religiosis locis & personis in regno Trinacriæ seu insulis prædictis infra tres annos, quanto citius poterit, bona fide assignabit realiter & cum effectu suo posse omnia castra, fortalitia, jura & bona ad ipsas ecclesias, seu ecclesiasticas personas spectantia quoquo modo, seu pro eis, seu eorum nomine quo-

De restituendis ecclesiarum juribus.

modo.

modolibet possessa, seu in quorum possessione fuerunt tempore, quo Siculi contra inclytæ memoriæ præfatum Regem Carolum rebellarunt; ita quod de nullo cursu temporis opponatur eisdem, cum notorie dictis temporibus hostilitatis duraverint; nisi quod per prælatos ecclesiarum ipsarum, vel alios auctoritatem habentes, aliqua ex prædictis castris, fortalitiis, possessionibus, juribus, & bonis quibuscumque personis concessa, permutata, sive alienata legitime exstiterint: quo casu prædicta concessio, datio, permutatio, seu alienatio inviolabiliter observentur, & in suo robore perseverent: quodque libertatem ecclesiasticam conservabit suo posse, universis personis ecclesiasticis ac rebus & bonis earum, ac earum ecclesiarum * prædictas ecclesiasticasque personas, omnia religiosa, & pia loca, resque & bona eorum in sua libertate restituet, & curabit restitui facere, & gaudere permittet juribus & jurisdictionibus, privilegiis, libertatibus a jure concessis, beneficiis, bonis, juribus, redditibus, & proventibus earundem: nec aliquas exactiones quovis quæsito colore petet vel exiget ab eisdem per se vel alium, directe vel indirecte; nec peti, vel exigi permittet. Ne autem super iis restituendis ingeri possit aliqua difficultas, deputabuntur a Romano Pontifice aliqui viri discreti, ad quorum mandatum & arbitrium jurium & rerum immobilium (si qua extent) restitutio plena fiat; ita quod cum de quorum dominio vel proprietate seu possessione notum fuerit, ad eorum mandatum, & arbitrium mox reddantur. In dubiis vero per ipsos summarie, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura judicii veritas inquiratur, & justitia ministrabitur.

Instauranda libertate ecclesiastica.

* prælatos

XI. Permittendis liberis electionibus.

Omnes insuper ecclesiæ tam cathedrales quam aliæ regulares & seculares, nec non omnes prælati & clerici, ac universæ personæ ecclesiasticæ seculares & religiosæ in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt: nec ante electionem, nec in electione, vel post dicti Frederici seu ejus successorum in regno sive insulis prædictis, consensus vel consilium aliquatenus requiratur: quam utique libertatem ipse Fredericus, ipsiusque in dictis insulis seu regno successores semper manutenebunt & conservabunt, & manuteneri facient ab omnibus subditis suis: dictæque ecclesiæ & personæ, & omnia religiosa & pia loca utentur libere omnibus bonis & juribus suis; salvo sibi & successoribus suis in regno prædicto Trinacriæ seu insulis jurepatronatus, prout & secundum quod patronis ecclesiarum canonica instituta concedunt, & in illis tantum ecclesiis, in quibus Reges antiqui Siciliæ hujusmodi jus patronatus habuerunt; salva semper circa ecclesias cathedrales, & alias regulares & seculares quascumque, ac personas & loca ecclesiastica tam in faciendis provisionibus & electionibus confirmandis, quam in reservationibus de ipsis ecclesiis faciendis, quam in omnibus & quibuscumque aliis Romani Pontificis & ecclesiæ Romanæ jurisdictione, ordinatione, & auctoritate plenaria, & libera potestate.

De regio jure patronatus.

Omnes vero causæ ad forum ecclesiasticum pertinentes libere & absque ullo impedimento agitabuntur, ventilabuntur, & tractabuntur coram ordinariis, & delegatis apostolicis, & aliis ecclesiasticis judicibus, & terminabuntur per eos: & si ad sedem Apostolicam super hujusmodi causis appellari contigerit, tam appellantes quam appellati ad eamdem venire sedem pro appellationum prosecutionibus libere, & absque inhibitione aliqua & impedimento quolibet permittentur. Sacramenta vero fidelitatis præstabuntur Frederico præfato, & ejus in regno Trinacriæ successoribus secundum antiquam & rationabilem consuetudinem (prout canonica instituta permittunt) ab illis ecclesiarum prælatis, quorum prædecessores antiquis Regibus Siciliæ præstiterunt. Si qui autem sint prælati & clerici, qui temporalia sive regalia bona teneant a dicto Rege & aliis dominis temporalibus, & qui ratione hujusmodi bonorum ab antiquo consueverunt Regibus & ipsis dominis temporalibus servitia exhibere hujusmodi honesta & antiqua servitia ipsi Regi & dominis secundum rationabilem & antiquam consuetudinem, & sicut statuta patiuntur canonica impendent. Promittet etiam quod nullus clericus vel persona ecclesiastica eorumdem regni, seu insularum in civili, vel criminali conveniatur coram judice seculari: sed omnes personæ ecclesiasticæ omnimode erunt liberæ, & in nullo dicto Frederico seu ejus successoribus subjacebunt. Nullas insuper tallias vel collectas, seu alia onera ecclesiis, monasteriis, clericis, & viris ecclesiasticis vel rebus eorum directe vel indirecte imponent, imponi facient, vel permittent; & in ecclesiis ac beneficiis vacantibus ipse Fredericus vel ipsius in regno Trinacriæ vel insulis successores nulla habebunt regalia, nullam justitiam, nullosque fructus, redditus, & proventus; nullas obventiones & nulla prorsus alia percipient ab eisdem, sed custodia earumdem ecclesiarum & beneficiorum interim libera penes personas ecclesiasticas juxta & secundum statuta canonica remanebit. Revocabunt etiam omnes constitutiones seu leges per eumdem Fredericum seu prædecessores suos, præfatarum insularum detentores, si quæ editæ existant contra ecclesiasticam libertatem: quas nos etiam ex nunc irritas nunciamus, nec constitutiones vel statuta edent aut promulgabunt, quæ juri vel ecclesiasticæ libertati in aliquo derogent.

Causæ ecclesiasticæ a judicibus ecclesiasticis dirimendæ.

Clerici ad profana tribunalia non abducendi.

Leges contra jus ecclesiasticum abrogari jussæ.

Item

XII. *Item quod dominus Fredericus & successores sui in regno seu insulis præstabunt hujusmodi juramentum, ad hoc se specialiter obligantes, quod nunquam per se vel alium aut alios, seu quocunque modo procurabunt, ut eligantur vel nominentur in Regem vel Imperatorem Romanorum, vel Regem Theutoniæ, seu dominum Lombardiæ vel Tusciæ, vel majoris partis earundem Lombardiæ vel Tusciæ, nisi hoc de expressa Romani Pontificis, qui pro tempore fuerit, processerit voluntate: & si electionem, vel nominationem ad ipsum imperium vel regnum Romanorum seu ad regnum Theotoniæ, aut dominium Lombardiæ vel Tusciæ, seu majoris partis earundem de eo celebrari contigerit, nullum hujusmodi electioni vel nominationi assensum præstabunt; vel intromittent se ullo modo de regimine ipsius imperii vel regni Romanorum seu regni Theutoniæ, vel dominii Lombardiæ seu Tusciæ, vel majoris partis ipsarum, ad horum quodcunque nominatus fuerit vel electus *. Quod si ipse vel aliquis seu aliqui ipsius in regno Trinacriæ seu insulis successores ad imperium vel ad dictum regnum Romanorum vel Theutoniæ, aut dominium Lombardiæ seu Tusciæ vel majoris partis earum procuratione eorum vel studio nominati fuerint vel electi, si hoc verum & manifestum fuerit, aut si post talem electionem vel nominationem dicti imperii, regni Romanorum, seu regni Theutoniæ, aut dominii Lombardiæ, seu Tusciæ vel majoris ipsarum partis regimine se manifeste intromiserit, seu intromiserint, eo ipso a jure regni Trinacriæ seu insularum Siciliæ prædictarum cadat & cadant ex toto, ipsoque prorsus amittat seu amittant; & prædictum regnum seu insula cum adjacentibus insulis ad Joannam prædictam, seu ejus successores in regno Siciliæ, seu [regno ad ecclesiam devoluto] ad Romanam ecclesiam libere revertantur. Si autem ipse vel aliqui ex prædictis successoribus nominationi vel electioni factæ eis non procurantibus, consenserint vel consenserit, tunc huis electioni vel nominationi vel juri omnino renuncient & renunciet; & de imperio seu aliquo alio præmissorum, ad quod electi vel nominati fuerint vel fuerit, se nullatenus intromittent vel intromittet: & si moniti infra quatuor mensium spatium post monitionem hujusmodi tali nominationi, seu electioni vel juri non renunciaverint vel renunciaverit, seu de ipso imperio vel aliquo præmissorum, ad quod electi vel nominati fuerint vel fuerit, se intromiserit vel intromiserint quoquo modo, ex hoc sit & sint eisdem regno seu insula cum adjacentibus insulis, & omni prorsus eorum jure in illis privati & privatus; &, ut dictum est, ad prædictos, prout superius est expressum, libere devolvantur. Si vero ad ipsum Fredericum vel ipsius in dicto regno seu insulis successores non poterit commode talis monitio pervenire [super quo utique impedimento, videlicet quod moneri commode nequeat seu nequeant, credetur & stabitur assertioni Romani Pontificis sive dicto] sufficiat super hoc Romani Pontificis monitio publica & solemnis; ita quod si infra sex menses post illam hujusmodi electioni, nominationi, seu juri non renunciaverit seu renunciaverint, aut de imperio seu de aliquo alio prædictorum, ad quod ipse vel dicti successores electi vel nominati fuerit vel fuerint, seu quomodolibet intromiserit vel intromiserint, ex hoc cadat & cadant ab omni jure ipsorum regni seu insularum cum adjacentibus insulis & ipsa ad præfatos libere devolvantur, ut supra.*

Vetitum ne Trinacria cum Germanico imperio, vel Etruria aut Insubria conjungatur.

Trinacrius ad imperium aspirare vetitus.

* vel nominati fuerint seu electi.

Si illud corripiet, Trinacriæ regno excidat.

XIII. *Cæterum si contingeret aliquem de suis successoribus, qui deberet in prædictis regno seu insulis succedere, in Regem seu Imperatorem Romanorum seu Regem Theutoniæ, vel dominium Lombardiæ aut Tusciæ, aut majoris earum partis nominari vel eligi seu assumi, nullatenus possessionem dicti regni seu insularum adipiscatur vel habeat, nec de illorum jure seu dominio & regimine per se vel alios se aliquatenus intromittat, nisi prius imperio vel regno Romanorum seu regno Theutoniæ, aut dominio Lombardiæ aut Tusciæ, aut majoris earum partis, ad quodcumque eorum electus, nominatus fuerit, vel assumptus, & omni jure sibi in illo competente omnino renunciet, & de illorum regimine, nec de jure nec de facto illud gerens vel retinens, se aliqualiter intromittat; sed omnino dimittat, ipsum nulla unquam tempore resumpturus: alioquin cadat ab omni successione & jure, quæ in dicto regno Trinacriæ seu insulis competerent sibi eo ipso; ita quod eadem regnum seu insulæ ad præfatos juxta prædictum ordinem pleno & libere devolvantur. Quod si, non extantibus masculis, fœmina in dicto regno seu insulis successerit, illa Regi vel Imperatori Romanorum, seu in Regem vel Imperatorem Romanorum electo, aut Regi vel electo Theutoniæ, seu Lombardiæ vel Tusciæ domino, aut majoris partis earum, seu electo ad eorum dominium nunquam matrimonialiter copuletur. Et si contrarium fecerit, eo ipso cadat a regno seu insulis prælibatis, & jure quod in illis haberet, maneatque prorsus illorum jure privata, ipsumque regnum seu insulæ ad præfatos juxta præmissorum ordinem devolvantur. Si autem dictus Fredericus, vel alius suorum in regno successorum contra hæc venerit, seu venerint eo ipso excommunicatus seu excommunicati, insuper labe & reatu perjurii notatus vel notati existat vel existant.*

Imperator vel Etruriæ vel Insubriæ princeps Trinacriæ regno excludendus.

De fœmina, si Imperatori aut Etruriæ vel Insubriæ principi nubat, idem sancitum.

In hujusmodi quoque juramento ipse Fredericus nunc expresse addet, & per ipsius in dicto regno seu insulis successores addetur expresse, quod nullo unquam tempore regnum seu imperium Romanorum seu re-

Ad hæc Fridericus successoresque devincti jurejurandu.

gnum

gnum Theutoniæ, vel dominium Lombardiæ sive Tusciæ, seu majoris partis earum, aut easdem Lombardiam seu Tusciam, vel majorem partem ipsarum, per se vel alium seu alios occupabant, capient, vel acquirent, aut sibi quomodolibet vendicabunt: & si secus fecerint, secundum formam præscriptam, pœnas similes incurrant. Quod autem dicitur de majori parte Lombardiæ, intelligitur scienter. Si vero ignoranter, etiam cum ad mandatum ecclesiæ dimittere teneantur: & si eam ad mandatum ecclesiæ dimittant, non incidant in pœnam in articulo isto, & consimilibus constitutam: si vero moniti non dimittant, incidant in pœnas in articulo isto & consimilibus constitutas. Quod si forte in posterum Regem Trinacriæ contingat in Imperatorem vel Regem Romanorum aut Theutoniæ, seu dominum Lombardiæ seu Tusciæ eligi, postquam fuerit ipsius regni Trinacriæ seu insularum possessionem adeptus, ad imperium, regnum, seu dominium prædicta, seu eorum aliquod non transeat: alioquin in pœnas incidat in hoc articulo & similibus comprehensas.

XIV.

De emancipando filio, patre ad imperium erecto.

Quod si, regni Trinacriæ seu insularum prædictorum possessione habita seu obtenta, in Imperatorem, Regem, seu dominum electus transire voluerit ad imperium, regnum, seu dominium hujusmodi, in manu prius Romani Pontificis vel illius, quem ad hoc idem Pont. duxerit destinandum, filium suum successurum in regnum Trinacriæ seu insulis, cujuscumque fuerit ætatis, prius emancipet & regno seu insulis prædictis renunciet, nihil dominii, jurisdictionis, aut cujuscumque servitutis, seu potestatis in eo vel eis retinens clam vel palam, nec ipsum filium ad aliquod servitium vel subsidium faciendum stipulatione, pacto, juramento, vel voto, seu alias qualitercumque sibi vel suis successoribus obliget, vel astringat: quod si, hujusmodi emancipatione & renunciatione non factis, ad imperium, regnum, seu dominium hujusmodi transiverit, eorum vel alterius ipsorum administrationi se qualitercumque immiscendo, eo ipso cadat a regno Trinacriæ seu insulis hujusmodi, & ad dictam Joannam seu ejus in regno Siciliæ successores, vel (regno ad Romanam ecclesiam devoluto) ad ipsam Romanam ecclesiam libere devolvantur. Quod si, emancipatione & renunciatione hujusmodi factis, ad imperium, regnum, dominium prædicta, vel eorum alterum transiverit, filius ejus sic emancipatus ad successionem regni, seu insularum prædictarum libere admittetur: sicque factus filius sui juris homagium ligium, & fidelitatis juramentum juxta formam in præsentibus annotatam præstabit Romano Pontifici, qui pro tempore fuerit; & alia faciet, quæ juxta præsentis tractatus tenorem reges Trinacriæ Romano Pontifici & sedi Apostolicæ facere sunt astricti. Faciet etiam præ-

Tendenti contra jactura regni objecta.

Emancipatus filius sacramentum fidei præstabit Pontifici.

fatæ Joannæ Reginæ, & ipsius in regno Siciliæ successoribus, tam juramentum fidelitatis, quam omnia alia & singula, quæ in capitulis præsentis tractatus, eosdem Joannam & successores tangentibus, exprimuntur. Et si filium ipsum absque liberis decedere forte contigerit, ad successionem regni Trinacriæ seu insularum hujusmodi pater nullo umquam tempore admittetur, Imperator seu Rex Romanorum aut Theutoniæ, vel dominus Lombardiæ seu Tusciæ, seu majoris partis earum existens. Si autem imperio aut regno seu dominio hujusmodi veraciter, sine dolo, & fraude verbis & facto renunciaverit, & hujusmodi regno Trinacriæ seu insulis velit esse contentus, ad ipsius filii successionem post renunciationem hujusmodi libere admittetur, facietque tunc Romano Pontifici, qui pro tempore fuerit, & Romanæ ecclesiæ, ac dictæ Joannæ Reginæ, & ejus in regno Siciliæ successoribus omnia & singula, quæ supra in ejus filio sunt expressa. Cum autem Rex Trinacriæ seu insularum, hujusmodi legitimum non habens filium, ad imperium, regnum, vel dominium prædicta, seu eorum aliquod eligetur, ac hujusmodi regno Trinacriæ renunciare, & ad imperium, regnum, vel dominium, ad quod sit electus, vel nominatus fuerit, transire velit, si filia vel aliqua alia de personis, quas supra diximus in regno Trinacriæ prædicto posse succedere, superstites sint, quæ de filio prædinavimus observentur in illis; excepto dumtaxat emancipationis articulo, quæ in solis personis procedere poterit, quæ capaces emancipationis existent ratione patriæ potestatis. Si autem nullæ tales personæ superstites fuerint, regnum Trinacriæ seu insulæ hujusmodi ad dictam Joannam, seu ejus in regno Siciliæ successores, vel regno ad Romanam ecclesiam devoluto, ad ipsam Romanam ecclesiam juxta prænotatum ordinem revertantur libere.

Si filio careat Trinacrius, idem in aliis hæredibus observandum.

XV.

Declaramus etiam, quod si Regi Trinacriæ, sine filio decedenti, superstes sibi filia vel mulier alia fuerit, quæ juxta prædictam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, & quæ Imperatori aut Regi Romanorum seu Theutoniæ, aut domino Lombardiæ vel Tusciæ, seu majoris partis earum, dum ipse Rex viveret, fuerat desponsata vel nupta, non succedat in regno seu insula prælibata: & si, regno seu insulis sibi delatis, Imperatori vel Regi Romanorum vel Theutoniæ, seu domino Lombardiæ vel Tusciæ, vel majoris earum partis nupserit, cadat protinus ab eisdem, nisi in quocumque duorum casuum præmissorum vir ejus imperio aut regno seu dominio prædictis prorsus renuncians, regno seu insulis prædictis solummodo sit contentus: & hæc locum habeant, nisi de Romani Pontificis, qui pro tempore fuerit, imperium vel regnum, seu dominium Lombardiæ vel Tu-

Successione ad Imperatorem, vel Etruriæ Insubriæve principem devoluta, quid constituendum.

Tuscia, seu majoris partis ipsarum expressa acceptaverit voluntate. In primo autem casu, videlicet quod filia vel mulier alia Regi Trinacriæ sine filio decedenti, superstes extiterit, & quæ juxta formam prædictam debeat ad successionem admitti, Imperatori, Regi, aut domino præfatis, Rege vivente, fuerit desponsata vel nupta, propter quod a successione præmissa (ut præmittitur) repellatur, ad personas alias, servatis gradibus, regnum seu insula cum adjacentibus insulis perveniant, quas prænotavimus in regno seu insulis posse succedere in casu, quo Rege præmortuo filii non supersunt. In secunda autem casu, videlicet quo regno seu insulis sibi jam delatis Imperatori, Regi, aut domino præfatis postea nupserit, regnum seu insula cum adjacentibus insulis, ad prædictam Reginam seu successores ejus in regno Siciliæ, seu (regno ad Romanam ecclesiam devoluto) ad Romanam ecclesiam libere devolvantur: prædictaque regnum seu insulæ imperio, regno, aut dominio prædictis nullo modo subdantur, nec sibi ullo umquam tempore in eadem persona quomodolibet unientur. Et præcise super hoc articulo, tam per pœnas spirituales, quam alias cautiones cavebitur juxta ecclesiæ voluntatem, quandocumque hoc Romanus Pontifex duxerit requirendum: cum prorsus intentionis sit nostræ & Romanæ ecclesiæ, ut regnum Trinacriæ seu insulæ prædictæ nullo umquam tempore imperio aut regno Romanorum aut Theutoniæ, seu dominio Lombardiæ aut Tusciæ, vel majoris partis earum uniantur, quod scilicet unus Romanorum Imperator vel Rex Romanorum aut Theutoniæ, vel dominus Lombardiæ seu Tusciæ, vel earum alicujus majoris partis & Trinacriæ Rex existat; ita quod ipse Fredericus & sui successores in regno Trinacriæ in Urbe, sive Campania, vel Maritima, seu ducatu Spoletano, aut marchia Anconitana, aut in patrimonio Beati Petri in Tuscia, sive in aliis quibuscumque terris, aut dominiis, aut feudis ipsius Romanæ ecclesiæ, ubilibet constitutis, ex successione, legato, aut venditione, aut donatione, sive alio quocumque jure vel titulo seu contractu nihil umquam sibi acquirent, seu vendicabunt, seu poterunt acquirere seu quomodolibet vendicare, & nihil umquam recipient, habebunt, vel retinebunt, recipere, habere, vel etiam retinere poterunt, nisi in regno Siciliæ & terra citra pharum, si ad ipsos de jure spectaret successio, ad quem casum prohibitiones hujusmodi declaramus aliqualiter non extendi. Nullam etiam potestariam seu capitaniam vel rectoriam, nullumque alium honorem, dignitatem, seu potestatem senatoriam, vel quamcumque aliam administrationem seu commendam, nec quodcumque aliud officium recipient seu recipere, habebunt, & retinebunt, recipere, habere, vel etiam retinere poterunt in eisdem.

Decretum, nullo casu Trinacrium cum imperio aut Etruriæ Insubriæve principatu conjungendam.

Nullis bonis in ditione ecclesiastica posse succedere.

XVI. Si quovis specioso nomine urbes ecclesiasticas occupent, Trinacriæ jure deturbati.

Quod si contra præmissa vel aliquod de contentis in præsenti capitulo facere vel attentare præsumpserint, aut Campaniam, vel Maritimam, seu Urbem, vel ducatum Spoletanum, vel marchiam Anconitanam, sive patrimonium B. Petri in Tuscia, vel alias terras quascumque Romanæ ecclesiæ ubilibet constituta, seu earum aliquam partem occupaverint vel occupari fecerint, aut super his offenderint vel molestaverint ecclesiam seu fecerint molestari; & postquam a Romano Pontifice moniti vel requisiti fuerint, vel si commode moneri vel requiri nequiverint, juxta Romani Pontificis assertionem vel dictum, postquam de hoc ipse publice vel solemniter ipsos monuerit, infra tres menses acquisita, vel delata realiter, integre, & effectualiter non dimiserit; aut a capitaneatu, rectoria, senatoria, vel alio (quodcumque illud sit) officio, eorumque seu eorum alicujus exercitio omnino non destiterint, vel restituerint integre omnia occupata, eo ipso ab eorundem regni Trinacriæ seu insulæ Siciliæ cum adjacentibus insulis jure cadent totaliter, ipsaque totaliter amittent; & ad præfatos Reginam, seu successores ejus in regno, vel Romanam ecclesiam juxta prænotatum ordinem libere devolventur. Quod si etiam restituerint occupata, nihilominus ad plenum de universis injuriis & damnis illatis ad mandatum ejusdem Romani Pontificis satisfacere teneantur. Alii quoque ipsius Frederici heredes, videlicet qui sibi non succedent in regno seu insulis prædictis, si contra præmissa vel eorum aliquod facere vel venire attentaverint quomodolibet, eo ipso sint excommunicati; & tam ipsi, quam eorum posteritas in perpetuum ad successionem prædictorum insulæ cum adjacentibus insulis, seu regni (si in aliquo forte casu ejusdem successio devolveretur) ad illam nullatenus admittantur: & Rex Trinacriæ, qui erit pro tempore, teneatur patenter assistere Romano Pontifici contra ipsos.

Si Trinacriæ hæredes id pertentent, jure hæreditario exauctorati.

XVII. Nullum fœdus ineundum a Trinacriis contra Rom. ecclesiam.

Nullam etiam confœderationem vel pactionem seu societatem faciant dictus Fredericus aut sui successores, aut parentelam contrahent cum aliquo nostro vel successorum nostrorum aut Romanæ ecclesiæ inimico; nec etiam cum aliquo Imperatore, Rege, principe, vel barone Christiano, Saraceno, Græco, aut cum aliqua provincia, civitate, aut communitate, aut loco alio scienter contra Romanam ecclesiam. Et ne posset in posterum super hoc oriri dubietas, illum declaramus debere reputari nostrum seu Romanæ Ecclesiæ inimicum, de quo fuerit eisdem Regi Trinacriæ per Romanum Pontificem, qui erit pro tempore, nunciatum quod suus seu Romanæ ecclesiæ inimicus existit, vel qui ecclesiæ fidem non teneat; seu de quo manifestum est, quod eccle-

ecclesiæ Romanæ inimicus existat, etiamsi non fuerit sibi nuncintum. Et si contra fecerit vel fecerint, eo ipso cadat & cadant a dictis regno Trinacriæ seu insulis, & ad præfatam Reginam seu ejus in regno suo Siciliæ successores seu ad Romanam ecclesiam juxta præmissum ordinem libere revertantur. Item quod dictus Fredericus habebit & tenebit inimicos nostros & Romanæ ecclesiæ pro inimicis suis, & amicos nostros pro amicis suis & præfatos inimicos nostros & Romanæ ecclesiæ ad nostrum & Romani Pontificis, qui erit pro tempore, mandatum persequetur toto posse.

Communes cum ecclesia hostes & amicos habere debet Trinacrius.

Item quod nobis & successori nostro, qui pro tempore fuerit, ubi nos vel successor noster, qui pro tempore fuerit, vellemus pro subsidio terræ sanctæ, licitum erit & liberum extrahi facere anno quolibet, prædicto occurrenti casu, de prædictæ Insulæ partibus salmas frumenti ad mensuram Siciliæ decem millia: & ubi nobis & ipsi successori, qui pro tempore fuerit, placebit pro usu nostro & successorum nostrorum & venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, familiariumque nostrorum & successorum (quantum nobis & ipsi successori, qui pro tempore fuerit, videbitur expedire) liberas a jure quolibet exituræ, dohanæ, seu alterius oneris vel vectigalis, quocunque nomine nuncupentur, transvehendas quo nos vel successor noster vel Romana ecclesia mandaverimus, juxta nostræ ac suæ beneplacitum voluntatis. Item quod omnia & singula contenta in pactis & conventionibus habitis inter Romanam ecclesiam & prædictum quondam Carolum Regem Siciliæ tam affirmative quam negative, quæ in dando vel in faciendo vel mixtim, vel in non dando vel non faciendo vel mixtim consistunt, ipse Fredericus & sui in regno Trinacriæ successores plene & integre servabunt quatenus non discrepant, nec contrariantur capitulis in præsenti tractatu positis, prout ipsos contingit, seu contingere possit, & non aliter; præsertim in eo casu, quo regnum Siciliæ ad Romanam ecclesiam redire contingat. Intendimus etiam, quod per nominationem ipsam regni Trinacriæ honori regalis tituli, qui de regno Siciliæ apud præfatam Joannam ejusque successores in regno Siciliæ remanet, quemque apud eam successores ejus remanere volumus, nullum (etiam quantum ad vulgi labia seu prolationem sermonis) præjudicium afferatur.

Permittat educi ex insula commeatus pro usu curiæ sine ulla vectigali.

XVIII. Si quæ oriantur dubia declaranda a Pont.

Et si contingat, quod aliqua emergat dubietas vel contentio in tractatu pacis prædicta vel circa ipsum nos seu successor noster, qui pro tempore fuerit, tanquam superior dominus cognoscamus; & stetur simplici dicto nostro & Romani Pontificis, qui erit pro tempore, etiam parte aliqua non vocata. Omnes vero præmissas & sequentes conditiones, quæ in personam præfati Frederici apponuntur circa ipsius etiam in dictis insulis seu regno Trinacriæ successorum * intelligimus, & volumus esse dictas: & quod omnia & singula prædicta & infrascripta juramenta homagia, obligationes, promissiones, & conventiones, dicti Friderici in dictis regno seu insulis successores promittere, revocare, præstare, servare, & facere teneantur nobis & singulis Romanis Pontificibus, qui pro tempore fuerint, & Joannæ præfatæ & singulis successoribus suis in regno Siciliæ, in quantum ex tenore præsentium capitulorum facere teneatur; eisdem salvis omnibus, quæ circa alios heredes dicti Friderici ordinata consistunt, prout superius & inferius est expressum. Per aliqua autem in præsentibus capitulis descripta seu contenta non intendimus pacta, & conventiones habitas inter Romanam ecclesiam & prædictum quondam Carolum Regem Siciliæ, quæ affirmative vel negative, in dando vel faciendo vel mixtim vel in non dando vel non faciendo vel mixtim consistunt (& præsertim super solutione census & exhibitione servitiorum nobis & ecclesiæ Romanæ debitorum juxta conventiones prædictas) mutare, innovare, seu eis in aliqua sui parte detrahere, vel aliquod derogare, nisi de expresso consensu Reginæ præfatæ: sed ad prædicta omnia, & singula alia, dicta Joanna & successores sui in regno Siciliæ integraliter ecclesiæ Romanæ perinde remaneant obligati, sicut si regnum ipsum Siciliæ cum ea integritate, qua dicto domino Carolo infeudatum extitit, totaliter possideret: & omnia contenta in prædictis pactis & conventionibus cum censurarum, pœnarum spiritualium & temporalium adjectionibus, & omnibus capitulis & clausulis ibidem descriptis (salvo quod in proximo capitulo sequitur) inconcussa & illibata in suo robore volumus remanere.

* personas

Impositæ Friderico leges successores devinciunt.

Regina Joanna ad eadem obstricta, ad quæ antea tenebatur.

Verum quia in conventionibus inter Romanam ecclesiam & dictum quondam Carolum habitis continetur, quod insula Siciliæ & terra citra pharum dividi non deberent; nos, considerantes tot & tantas strages hominum, deprædationes, & dissolutiones ecclesiarum, raptus, incendia, divini cultus diminutionem, & alia mala innumerabilia, quæ ex guerris, quæ diu viguerunt inter dictam Reginam & suos prædecessores ex una parte, & dictum Fridericum & suos ex altera (qui dictam insulam & terram aliam citra pharum de facto divisas tenuerunt jam per septuaginta annos, & ultra) sunt secuta; & quod propter interdictum, cui dictæ insulæ jam per multos annos subjacuerunt, in dictis insulis tantum excrevit indevotio populi, hæreses pullularunt, quod de totali subversione catholicæ fidei in eisdem probabiliter dubitatur; nec non quietis quæ in subditis utriusque terræ (cujus ad nos directum dominium perti-

XIX. Pactio de non dividenda Trinacria soluta.

Quæ causæ Pontificem ad pacem restituendam permoverint.

net] præveniret ex pace prædicta, maxime quia quodammodo guerris hujusmodi finis imponeretur, alias quampes pacem spes verisimilis non habetur; immo quod ex dilatione ipsius pacis Reginæ & ipsius regno, ac Rom. ecclesiæ hostes hostibus adderentur, non immerito formidatur; ex his & aliis causis justis ad hoc nos moventibus dictam conventionem ad supplicationem ipsius Reginæ de fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica ex certa scientia relaxamus: adjicientes, quod si in aliquo casu juxta hujusmodi tractatus conventionem dictas insulas ad manus Joannæ seu successorum suorum in regno pervenire seu reverti contingat, resumat suum robur præfata conventio; ita videlicet, quod dicta insula ab alia terra citra pharum nullatenus dividatur. Circa capitula autem tractatus præfati habiti inter partes, nobis (ut præmittitur) præsentati, modo & serie infrascriptis duximus procedendum; videlicet quod partes ipsæ vicissim rancores & odia hactenusque habita inter eos, nec non damna cujuscunque generis seu interesse; quæ ex præteritis guerrarum temporibus vigentium in regnis tam ultra quam citra pharum, tam pro se quam pro fidelibus & vassallis suis, subditis, sequacibus quibuscunque fautoribus, aut habentibus causam dictæ guerræ etiam fructus, redditus, & proventus, qui percepti sunt ab ipso Friderico seu prædecessoribus suis, vel percipi poterunt, seu occasione, prætextu, vel causa præmissorum ab eodem Friderico quomodolibet peti possent, sibi invicem remiserunt; sumus de ipsarum partium super has ordinatione contenti: & propterea volumus, quod in perpetuum universaliter & singulariter, simpliciter & bona fide vigere debeat vera pax & sincera concordia inter eos dictosque eorum fideles, vassallos, & alios superius nominatos.

Sacrorum usus in Trinacriam rescisso interdicto, revocatus.

XX. Item dictus Fredericus & singuli ipsius successores in regno Trinacriæ & singulis antedictis recognoscent pro se & successoribus supradictis, tenere dictum Trinacriæ a dicta Joanna Regina & suis successoribus in regno Siciliæ, ex suo corpore descendentibus legitime tantum. Post mortem vero dictæ Joannæ Reginæ ejusque heredum ex suo corpore descendentium, seu ejus, si nulli ex suo corpore heredes superfint, recognoscent tenere in feudum insulam & regnum prædictum cum adjacentibus insulis suis, a nobis & successoribus nostris, & sancta Romana ecclesia tanquam a superiori & directo domino [honore regalis tituli regni Siciliæ, quem apud Joannam præfatam suosque successores in regno remanere volumus, semper salvo] ut in præsentibus capitulis continetur; reservatis obligationibus solutionis censu trium millium unciarum, servitii equitum & galearum, & præstatione homagii & juramenti fidelitatis eidem Joannæ Reginæ & ejus heredibus ex eo corpore descendentibus & etiam non descendentibus; etiam reservatis singulis successoribus ejus in regno, etiam non descendentibus ex suo corpore, obligationibus census trium millium unciarum, servitii equitum & galearum, & præstatione juramenti fidelitatis; & aliis obligationibus, ordinationibus, retentionibus supra & infra scriptis in suo robore permanentibus. Item quod dictus Fredericus, & successores ipsius utriusque sexus descendentes ex eo succedentes in regno seu insulis prædictis præstabunt præfatæ Joannæ Reginæ & singulis successoribus suis in regno Siciliæ servitium decem galearum, & centum militum præstandum in pecunia anno quolibet tempore notabilis invasionis ipsius regni Siciliæ citra pharum in hunc modum: videlicet tertiam partem istis temporibus usque ad redintegrationem supradictæ insulæ vel majoris partis ipsius, ad dominium, & obedientiam ipsius Frederici ad rationem quidem unciarum centum quindecim per mensem pro qualibet ipsarum galearum: quæ unciæ reductæ ad florenos de auro ad pondus generale regni Siciliæ ad rationem de florenis quinque per unciam faciunt summam unciarum trium millium centum quinquaginta, & pro prædictis militibus, equitibus centum ad rationem de unciis duabus pro quolibet ipsorum per mensem in florenis prædictis faciunt summam unciarum sexcentarum: & tota prædicta pecunia erit in summam pro tribus mensibus unciarum quatuor millium quinquaginta annis singulis, quibus continget fieri invasionem prædictam computando ut supra.

Trinacrius Joannæ regnum acceptum relaturus sit.

Et vectigal militare soluturus.

XXI. Redintegrata vero insula, vel majori parte ipsius, ut supra, ad dominium & obedientiam ipsius Frederici, præstabit ipse Fredericus & sui successores dictum servitium in pecunia juxta præmissum calculum sine diminutione quacumque: & si dubium oriri contingat, quæ censeri debeat notabilis invasio, vel redintegratio insulæ de quibus supra, stetur simplici dicto nostro & Romani Pontificis, qui pro tempore fuerit, etiam parte non vocata. Sufficiet autem dictam redintegrationem, de qua præmittitur, semel fieri, dictusque Fredericus per procuratorem & successores ipsius utriusque sexus descendentes ex eo succedentes in dicto regno Trinacriæ seu insulis per se ipsos, nisi justum impedimentum contigerit. Quo casu per procuratorem sufficientem & idoneum, sufficienti potestate suffultum tenentur & debent præstare & facere pro dictis insulis & regno Trinacriæ homagium, fidelitatis juramentum præfatæ Joannæ & singulis successoribus suis in dicto regno Siciliæ ex suo corpore descendentibus; & etiam singulis non descendentibus ex suo corpore tenentur modo simili præstare, & facere fidelitatis juramentum

tam

Sacramenti formola Joannæ & successoribus præstandi.

tum sub hac forma: Ego Fredericus Dei gratia Rex Trinacriæ juro super hæc sancta Dei evangelia, quod ab hac hora in antea ero fidelis vobis serenissimæ dominæ Joannæ Reginæ Siciliæ illustri, & vestris in regno Siciliæ successoribus, ac impendia omnia sinistra, & præjudicialia vobis, regno, statui, & honori vestris, cum ad meam notitiam pervenerint, quanto melius scivero & potero avertam: quod non ero in consilio vel facto contra personam, regni statum, & honorem regalem vestrum, sed ipsas personas, regnum, & regalem honorem defensabo toto posse per me & meos bona fide contra omnem hominem viventem, excepto domino nostro Gregorio Papa XI. & ejus successoribus, ac sede Apostolica: & omnia & singula capitula sub forma fidelitatis contenta inviolabiliter observabo: universas & singulas promissiones, obligationes, conventiones, in præsenti privilegio, instrumento, seu literis contentas, & omnia & singula in eis contenta plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo umquam tempore veniam contra illa. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia; ita tamen quod ex prædictis recognitione regni Trinacriæ seu insularum, ac homagio & fidelitatis juramento comites, barones, & omnes vassalli & fideles Frederici præfati, heredum, & successorum suorum in regno & insulis supradictis, nullo respectu nulloque jure intelligantur astricti, nec censeantur subjecti præfatæ Reginæ seu heredibus suis; nec in eosdem præfata Regina seu heredes sui cognitionem, jurisdictionem, seu aliam potestatem exercere valeant nec prætendant: immo præfatus Fredericus, heredes, & successores sui in dicto regno Trinacriæ seu insulis in eosdem comites & barones, & alios suos vassallos, per se omnem ac liberam possint & debeant jurisdictionem exercere, & plenissimam potestatem; juribus tamen omnibus & singulis nostris, & Romanæ ecclesiæ semper salvis.

Subditi Frederici Joannæ non censeantur subjecti.

XXII. *Item quod præfatus Rex, heredes, & successores ipsius in dicto regno Trinacriæ solvent, tradent, & assignabunt, & solvere tenebuntur eidem Reginæ & singulis heredibus & successoribus suis in dicto regno anno quolibet, in festo Apostolorum Philippi & Jacobi in civitate Neapolitana periculo & expensis ipsius Frederici & suorum successorum in regno, seu insulis uncias auri tria millia ad rationem præmissam de florenis quinque aut ad pondus generale regni Siciliæ pro qualibet uncia, quæ reducta ad florenos auri ad pondus & rationem prædictam faciunt summam florenorum quindecim millium contingentium dictae insulas, seu regnum Trinacriæ ratione debiti per ipsam Reginam sanctæ Romanæ ecclesiæ & Apostolicæ sedi; concesso tamen gratiose per eandem Reginam quod præfatus Rex eximatur, absolvatur, & maneat liberatus pro se, heredibus, & successoribus suis a præstatione & solutione dicti census per annos tres inchoandos in prædicto festo Apostolorum proxime elapso. Completis vero annis tribus, teneatur ipse Rex solvere dicta quindecim millia florenorum anno quolibet pro censu prædicto eidem Reginæ, & singulis suis successoribus in regno Siciliæ prædicto in civitate Neapolitana absque diminutione quacumque in prædicto termino festi Apostolorum Philippi & Jacobi modo præmisso. In casu vero quo contingeret regnum Siciliæ redire ad manus sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, eo casu teneantur & debeant dictus Fredericus & successores ipsius præfati dare & solvere dicta tria millia unciarum pro censu in festo Apostolorum Petri & Pauli sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ anno quolibet, ubicumque summum Pontificem seu Romanam curiam adesse contingat, expensis suis & periculo; ea remissione dicti census de prædictis tribus annis futuris per præfatam Reginam facta (si eis durantibus contingeret regnum ad ecclesiam Romanam redire) nihilominus in suo robore manente.*

De censu Joannæ præstando.

XXIII. *Si vero dictus Fredericus aut successores sui in dicto regno seu insulis quomodocumque non solverint integrum censum Joannæ præfatæ aut successoribus suis in regno Siciliæ (vel regno ad Romanam ecclesiam devoluto) ipsi Romanæ ecclesiæ, & expectati per duos menses terminum ipsum immediate sequentes de eo ad plenum non satisfecerit aut satisfecerint eo ipso erit & erunt excommunicationis vinculo innodatus & innodati. Quod si in secundo termino subsequente duos menses eundem censum sine diminutione qualibet non persolverint, totum regnum Trinacriæ seu insulæ Siciliæ adjacentes prædicta ecclesiastico erunt supposita interdicto. Si vero nec in tertio termino, nec infra duos menses primos per plenam satisfactionem ejusdem illius census sibi non duxerit consulendum; ita quod, transactis eodem termino tertio & duobus proxime sequentibus mensibus, non sit de tribus millibus unciarum hujusmodi primi termini ipsi Joannæ seu ejus successoribus, aut Romanæ ecclesiæ juxta ordinem prædictum integre satisfactum, ab ipso regno seu insulis ipsorumque jure cadat & cadant ex toto; & regnum ipsum sive insulæ ad præfatam Joannam ejusque successores in regno, vel (regno ad ecclesiam devoluto) ad Romanam ecclesiam ipso jure libere & integre revertantur. Si autem de censu trium millium unciarum hujusmodi primi termini infra dictum tertium & duos sequentes menses plenarie satisfecerit aut satisfecerint, nihilominus semper pro singulis tribus millibus unciarum singulorum terminorum, si simili modo in earum solutione cessaverit vel cessaverint, vel ipsa non solverit vel solverint,*

Irrogatæ, si defuerit solvendo Trinacrius pœnæ.

verint, pœnas similes incurret & incurrent; salvis aliis pœnis & processibus, quæ vel qui de jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem, seu per Joannam præfatam aut ejus successores in regno Siciliæ in hoc casu. In omnibus vero casibus, in quibus vel propter cessationem solutionis census (ut dictum est) vel alio quoquo modo regnum Trinacriæ vel insula cum adjacentibus insulis prædictis, dictum Fridericum & suos successores in regno sive insulis sive jure quod habet in illis, privari ipso jure contingat seu privari debere regnum, insulæ, seu jura prædicta ad Joannam præfatam seu ejus successores in regno, seu (regno ad ecclesiam devoluto) ad Romanam ecclesiam libere devolvantur.

De titulo a Frederico usurpando.

XXIV. Item quod præfatus Fridericus, heredes & successores sui nullo umquam tempore intitulabunt nec scribent se titulo regni Siciliæ, sed tantummodo titulo Trinacriæ, & intitulent & scribant se Reges Trinacriæ, & non scribant seu intitulent se Reges Siciliæ, nec alio titulo Siciliæ: ipsaque Regina & heredes & successores sui intitulentur & vocentur titulo Siciliæ; ita tamen, quod intitulatio regni Siciliæ nullum afferat præjudicium intitulationi regni Trinacriæ, nec e converso: immo quodlibet regnum distinctum per se suum habeat titulum, nec uni pro altero derogetur, servatis dictæ Reginæ & successoribus suis quæ occasione præsentis contractus ad eos possunt quomodolibet pertinere. Item quod dictus Fredericus pro se & singulis suis successoribus in regno Trinacriæ seu insula Siciliæ prædictis promittet solemniter, non facere confœderationem seu pactionem cum aliquo Imperatore, aut aliquibus principibus, seu communitatibus mundi Christianis vel infidelibus contra dictam Reginam, heredes, & successores suos in regno Siciliæ prædicto: & e converso dicta Regina prædictas confœderationes & pactiones promittat pro se & suis in regno Siciliæ successoribus, non facere contra eundem Fredericum & successores suos.

Non percutiendum ab eo fœdus contra Joannam.

Item quod præfatus Fredericus veniat liberatus ab omni & quolibet censu debito pro dictis insulis dictæ Reginæ seu Romanæ ecclesiæ & habentibus causam ab eis, pro omnibus retroactis temporibus usque nunc ratione insularum supradictarum; ac etiam ab omni jure, actione, debito, ad quæ præfatus Fredericus teneri possit ratione dictarum insularum & causa guerrarum eidem Reginæ & dictis suis heredibus & successoribus alios quomodolibet teneretur. Item præfatus Fredericus pro se & successoribus suis promittet præfatæ Reginæ & successoribus suis, quod ipse Fredericus aut aliquis ejus in regno Trinacriæ successor, non receptabit in dicto regno Trinacriæ rebelles, seu facientes guerram dictæ Reginæ seu successoribus suis, nec eisdem præstabit auxilium, consilium, nec favorem: & e converso præfata Regina promittet pro se, & successoribus suis, non receptare rebelles, seu guerram facientes præfato Frederico & successoribus suis, nec eis præstare auxilium, consilium, seu favorem. Item quod insula Lipari, quam nunc tenet Regina præfata, remaneat cum vassallis, fortalitiis, juribus, & pertinentiis suis in potestate & plenissima jurisdictione dictæ Reginæ Siciliæ, quamdiu vixerit; post mortem vero ipsius Reginæ redire debeat cum omnibus supradictis juribus suis ipso facto ad dictum Fredericum, heredes, & successores suos tanquam bona de adjacentibus insulis dictæ insulæ Siciliæ: quodque prædicta Regina juret, & per stipulationem solemnem promittat pro suis heredibus & successoribus prædictam insulam cum juribus antedictis restituere & restitui facere præfato Regi, heredibus, & successoribus suis: & nihilominus prædicto casu præfatus Rex, heredes, & successores valeant, & licitum sit eis authoritate propria, seu qualitercunque melius possint, recuperare & capere dictam insulam, tanquam unam de adjacentibus insulis insulæ Siciliæ, præsenti pacis tractatu nihilominus in suo robore permanente; convento expresse, quod in superioribus capitulis, ubi fit mentio de adjacentibus insulæ Siciliæ & regni Trinacriæ, non intelligatur de insula Lipari, nisi prout in isto capitulo continetur.

Non fovendi Joannæ perduelles.

De insula Lipari post mortem Joannæ devolvenda ad Fridericum.

Et cum firmata fuerint per partes, & solemniter roborata contenta in præsentibus capitulis & tradita instrumenta, seu literæ aurea bulla bullatæ, ut inferius continetur, dictum Fredericum in eo casu ex nunc Regem Trinacriæ facimus, constituimus, & creamus, & concedimus authoritate apostolica, quod dictus Fredericus, & successores sui in regno seu insula prædictis, titulo prædicto Trinacriæ intitulare possit se: & non aliter, nec alio ullo modo. Item quod præfata Regina & ejus in regno Siciliæ successores dabit & dabunt, præstabit & præstabunt præfato Frederico, heredibus, & successoribus suis, auxilium, consilium, & favorem juxta posse suum circa reductionem, & redintegrationem dictæ insulæ ad dominium, & obedientiam præfati Frederici & successorum suorum; non astringendo se, nec successores suos nisi juxta velle & beneplacitum suum, & eorum. Et ut præmissa omnia & singula cum mutationibus, additionibus, & detractionibus authoritate apostolica per nos factis, per Joannam Reginam & Fredericum præfatos inviolabiliter observentur, prout superius sunt expressa; infra sex menses a die, qua eis fuerint præsentata, teneantur promittere, & solemniter tactis sacrosanctis evangeliis jurare, quod ipsa omnia & singula inviolabiliter observabunt. De pa-

Creatur Fridericus a Pont. Rex Trinacriæ.

pœnis autem, obligationibus, clausulis, solemnitatibus, & cautelis pro inviolabili observantia omnium præmissorum partes ipsæ provideant inter se, sicut eis videbitur expedire; pœnis tamen per nos pro observantia præsentis tractatus generaliter seu aliquorum capitulorum in eo contentorum particulariter adjectis in sua nihilominus semper remanentibus firmitate; declarantes expresse, quod per aliquas adjectiones ad tractatum habitum inter partes per nos factas, quæ superius describuntur, non intendimus juri, quod ex feudatione facta de regno Siciliæ Carolo præfato & suis successoribus competit Joannæ præfatæ, seu ejus in regno successoribus, in aliquo derogare; immo illud volumus remanere illæsum, iis salvis, quæ in præsentibus capitulis continentur. Et ulterius declaramus specialiter, & expresse, quod per præsentem tractatum, seu aliqua quæ continentur in eo, non intendimus juri alieno quomodolibet derogare. Volumus etiam quod de contentis in præsentibus articulis, qui per nos destinantur, nihil partes ipsæ valeant immutare. Et ad hoc, ut firmius observentur, prælati, principes, duces, comites, & barones, & sindici notabilium civitatum, ad hoc potestatem habentes, tam insulæ quam terræ citra pharum jurabunt quanto commodius fieri poterit, infra tempus nostro arbitrio statuendum in illius vel illorum manibus, quos ad hoc duxerimus deputandos, qui curabunt & facient bona fide, quod præmissa omnia & singula (quantum eis erit possibile) fideliter & inviolabiliter servabuntur. Dabunt etiam instrumenta seu literas præfata Joanna Regina & Fredericus nobis & Romanæ ecclesiæ aurea bulla bullatas, in quibus contineantur & approbentur omnia de verbo ad verbum, prout superius sunt expressa: & in singulis homagiis, & fidelitatis juramentis Romano præstandis Pontifici per eumdem Fredericum, & ejus successores in regno Trinacriæ antedicto, ipse Fredericus & sui in regno hujusmodi successores modo præmisso bullas hujusmodi renovabunt cum expressione nominis Romani Pontificis, qui pro tempore fuerit, & ipsius renovantis, prout superius est expressum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ ordinationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis VI. kal. septembris Pontificatus nostri anno secundo.

Joannæ successorum juri ex prædictis non detractum pronuntiatur.

Ut superiora a Joanna & Friderico renovanda.

XXV. Episc. Sarlatensis legatus in Siciliam.

Ad pacis decreta mandanda operi Gregorius Joannem episc. Sarlatensem in Siciliam legavit: coram quo Joanna Regina proximo anno sancitas a Pontifice memoratas fœderis leges admisit; easdemque Friderici Regis Trinacriæ oratores, amplissimis ad id instructi mandatis, confirmarunt. Qua de re extant conscripta jussu Joannæ publica documenta, quibus hæc temporis nota adjecta est: *Datum Aversæ per manus viri magnifici Ligorii Zuruli de Neapoli militis, logothetæ & protonotarii regni Siciliæ, collateralis, consiliarii, & fidelis nostri anno Domini MCCCLXXIII. die ultima mensis martii x. indiction. regnorum nostrorum anno* XXXI. Altero autem post anno Fridericus, qui justos Trinacriæ Regis titulos sibi eo fœdere pepererat, superiora omnia publicis etiam literis, suo afferendis (a) loco, corroboravit. Cum vero ipse hoc anno a Pontifice supplicibus votis contendisset, ut adeundæ sedis Apostolicæ onere ad clientelarem sponsionem præstandam liberaretur, ne regnum nondum pacatum in nova discrimina conjiceret, annuit Gregorius, modo internuntio apostolico acceptum pontificia beneficentia regnum solemni ritu referret: quo argumento extat subjectum diploma. (b)

Superiora a Joanna & Friderico confirmata.

(a) An. Chr. 1374. n. 19.

(b) An. 2. ep. com. pag. 171.

Gregorius, &c. dilecto filio magnifico viro Frederico de Aragonia insulam Siciliæ regenti.

*Cum in capitulis tractatus pacis inter charissimam in Christo filiam nostram Joannam Reginam Siciliæ illustrem tuamque magnificentiam auctore Domino reformandæ, contineatur expresse, quod tu & successores tui in regno præfato * nobis & Romanis Pontificibus, qui pro tempore fuerint, homagium ligium, & sacramentum fidelitatis præstare in forma, quæ expresse in dictis capitulis continetur; nobisque pro parte tua fuerit humiliter supplicatum, ut cum tibi valde redderetur difficile, ac propter causas multiplices etiam personæ tuæ dictoque regno magnum periculum immineret, si te oporteret sedem dictam personaliter visitare, tibi indulgere, quod propter hujusmodi homagium & sacramentum facienda & præstanda non tenearis antedictam sedem personaliter visitare, sed sufficiat tibi hujusmodi homagium & sacramentum fidelitatis per procuratorem idoneum ad hoc sufficiens mandatum habentem in manibus nostris vel Romani Pontificis, qui pro tempore fuerit, vel per te in manibus illius vel illorum, qui ad eadem homagium & sacramentum recipienda per nos vel successores nostros Romanos Pontifices specialiter fuerint ordinati, facere & præstare de speciali gratia dignaremur; nos tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi dumtaxat (ita quod hoc indultum ad successores tuos in regno præfato nullatenus extendatur, sed successores ipsi hujusmodi homagium & sacramentum fidelitatis facere & præstare personaliter teneantur, prout in eisdem capitulis continetur) quod propter hujusmodi homagium & sacramentum fide-*

* debebitis.

Liberatus Trinacrius adeundæ sedis Ap. labore ad clientelarem sponsionem præstandam.

fidelitatis facienda & præstanda non tenearis jam dictam sedem personaliter visitare; sed sufficiat tibi hujusmodi homagium & sacramentum fidelitatis per procuratorem idoneum, ad hoc sufficiens mandatum habentem, in manibus nostris vel Romani Pontificis, qui pro tempore fuerit, vel per te in manibus illius vel illorum, qui per nos vel Romanos Pontifices, qui erunt pro tempore, fuerint specialiter deputati, facere & præstare, de speciali gratia indulgemus. Volumus tamen, quod si te aliquando contingeret sedem Apostolicam personaliter visitare, etiam post hujusmodi homagium & sacramentum hujusmodi renovare & facere personaliter tenearis. Nulli ergo, &c. Datum Avin. IV. *kal. novembris anno* II.

(a) *To.* 2. *ep. secr. pag.* 293.

Monitus est aliis literis (*a*) Fredericus, ut oratores amplissimos mitteret ad sedem Apost. qui exposcerent, ut pontificia auctoritate regia illi sacra & ornamenta conferrentur. Cæterum ob divulsam eo fœdere Trinacriam a Neapolitano regno Joanna Ludovicum Regem Ungariæ non obscura in Siciliam hereditatis jura obtendentem in se asperavit (*b*): quem demulcere nisus est Gregorius; eundemque, cum jam lites suas cum Cæsare diremisset, interpretem adhibuit (*c*), ut duces Bavariæ cum ipso conciliaret.

(b) *Ibid. pag.* 97.

(c) *Ibid. pag.* 18.

XXVI. Neque hoc loco reticendum videtur, ornatum a Pontifice hoc anno Imperatorem, pietati ac venerandis sacris reliquiis egregie addictum, pretiosissimo munere, sacratissimæ nimirum crucis, in qua Christus Dominus humani generis crimina suo cruore abluit, particula; ipsumque ad dominicam passionem recolendam excitatum (*d*): *Quia ea*, inquit Gregorius, *quæ Christi sunt, tanquam princeps Christianissimus devotius veneraris, ut passionem Salvatoris nostri eo mediteris frequentius, & meditando ipsius beneplacitis ferventius te coaptes quo lignum suæ crucis, in qua salvati sumus, corporeis oculis sæpius fueris contemplatus, quandam particulam dictæ crucis repertam inter reliquias & thesaurum sanctæ Romanæ ecclesiæ recondi fecimus in cruce aurea cum lapidibus pretiosis, eamque devotioni tuæ per dilectum filium Eliam de Vodromo cantorem ecclesiæ Xantonensis clericum cameræ nostræ, Apostolicæ sedis nuncium, latorem præsentium destinamus. Datum apud Pontemsorgiæ Avinionensis diœcesis* VI. *id. maii anno secundo.*

(d) *An.* 2. *ep. cur. pag.* 33. Pars ligni vivificæ crucis dono missa Cæsari.

In Galliis recruduerant vetera bella: ad quæ avertenda summus Pontifex Carolum Regem Francorum ad pacis cum Eduardo Angliæ Rege instaurandæ consilia impellere nisus est: verum Itiense colloquium, ad quod Regum oratores ea de causa convenerant, re infecta dissolutum est, extremoque anno de eo Brugis redintegrando sumptum consilium. Pontifex itaque Eduardum & Carolum Reges (*e*), ut sæpe ante, tum Joannem & Simonem Cardinales internuntios (*f*), ac proceres de concordia acturos (*g*) ad pacem instaurandam est adhortatus. Neque tamen pax potuit conciliari, cum secundis rebus Galli uterentur; Anglus vero superioribus bellis & annis pluribus parta uno momento amittere æquo animo non ferret. Cæterum rediere in Gallorum fidem Sanctones, Engolismenses, Fanum S. Angeliaci, Rupella, aliaque loca. In eo belli ardore ecclesiastici ab utrisque oppressi fuere: a senatu quidem Parisiensi edictum regium iis iniquissimum est promulgatum (*h*); ad quod abolendum plurimum operæ impendit Pontifex. Joannes pariter dux Britanniæ ecclesiasticorum jura elisit, omnemque in urbibus auctoritatem ad se derivare contendit. Sed parum hæc ipsi profuere: Britannia enim pene universa ad Regis Francorum partes se convertit, ac Joannes, amissa ditione, in Angliam transfugere fuit coactus (*i*).

Dissolutum pacis colloquium.

(e) *Pag.* 238.

(f) *Pag.* 339.

(g) *Pag.* 237.

Plura ab Anglo omissa.

(h) *To.* 2. *ep. secr. pag.* 211.

Britannia minor ad Gallum redit.

(i) *Walsing. in Eduar. III.*

XXVII. Depressa etiam est in Hispaniis ob suborta bella ecclesiastica auctoritas, ad quam tutandam Gregorius nonnullas Aragonum leges, quarum occasione plures ecclesiis inferebantur injuriæ, restrinxit (*k*). Inscriptæ erant eæ, *De sonu emisso*, ac *De pace & treugua*; atque ex una quidem contendebant judices, ut si cujuspiam facinoris reus judiciorum severitatem declinaturus in aliquod castrum se reciperet, ac præfectus loci reum tradere forensi satellitio detractaret, illud castrum oppugnare ac vastare agros liceret: quo obtentu plura ecclesiarum nobilia ædificia diruebantur. Altera vero lege cautum erat, ut cum quis postulatus judicio non compareret præconis voce, pelleretur in exilium, & quæcunque illi ac bonis, tum partium illius sequacibus damna inferre liceret: ex quo fiebat, ut viri ecclesiastici non sine magno dedecore præconis voce proscriberentur omnique solatio ac patrocinio essent destituti: cumque sententias ecclesiasticas & censuras a conciliis provincialibus latas promulgarent, a magistratibus regiis exagitarentur, redigerentur in servitutem, ac bona etiam virorum religiosorum impune diriperentur. Edixit itaque Pontifex, ne quis ejusmodi legum specie ecclesiasticis ulla damna injuriasve inferret, ac si privatus extiterit, anathemate; si plebs, interdicto ecclesiastico perculit, ac non nisi sarcita injuria sacris restitui vetuit: si vero non expiato crimine obiissent tandiu inhumatos jacere sanxit, donec heredes læsæ ecclesiæ fecissent satis. Cui edicto apostolico dies ascripta est non. februarii.

(k) *An.* 2. *ep. cur. pag.* 89. Nonnullæ Aragonum leges emendatæ.

Consultum sacerdotali immunitati.

Ingrata fuit ea constitutio Petro Regi Aragonum, simultatesque haud leves cum

Ara-

(a) Ib. p. 142.

Aragoniæ clero fuſcepit; quem mulcere Pontifex ſtuduit (a), atque ad æquitatem revocare: *Sane*, inquit, *fili chariſſime, ſi ex conſtitutione præfata jurisdictionem tuam in aliquo fore læſum videas, quod non credimus, id nobis ſignificare non tardes, quia ſuper hoc celeriter, quocumque ſublato favore, miniſtrabimus juſtitiæ complementum. Ideo ſerenitatem tuam attente rogamus & hortamur in Domino, quatenus præmiſſa, quæ de paterni cordis affectu etiam pro tua ſalute prodeunt, debita mente conſiderans, & tanquam divinæ legis amator in Romana eccleſia matris tuæ benevolentia perſeverans, omni depoſita turbationis materia, quaſlibet regnorum & terrarum tuarum eccleſias & perſonas eccleſiaſticas manuteneas in ſuis libertatibus & defendas, ac eis ob Dei & Apoſtolicæ ſedis ac noſtram reverentiam aſſiſtas, &c. Dat. Avin. 11. id. maii anno 11.*

Hiſpaniæ Regibus conciliandis navata opera.

Dedit etiam operam Gregorius, ut diſſentientes Reges Hiſpanos in concordiam adduceret, miſſo ea de cauſa Guidone Bolonienſi Cardinale in Hiſpanias, quem ſedente Innocentio VI. apoſtolica legatione perfunctum vidimus, Luſitanus quidem hereditario jure Caſtellæ & Legionis ſceptra ob turpes Henrici natales ſibi debita contendebat: Aragonius vero & Navarrus ob ſuperiores rerum converſiones Caſtellani regni partem divellere, ac ditioni ſuæ adjungere moliebantur.

(b) Sur. l.10. c.14.

Conciliati Aragonius & Caſtellanus.

(c) To. 2. ep. ſecr. pag. 135.

Quod ad Henrici Caſtellæ & Petri Aragoniæ Regum controverſiam ſpectat; ea ratione ſopitam refert Surita (b), ut illius arbitrum & concordiæ interpretem Romanum Pontificem delegerint. Quæ literis pontificiis (c) confirmantur: in quibus etiam additur, controverſiam Regis Caſtellæ cum Navarro ſedis Apoſtolicæ judicio permiſſam, idque Caſtellanos oratores profeſſos.

XXVIII. Formidandi Turcarum progreſſus.

Idem etiam munus ſuſcepturum ſe eſt pollicitus Gregorius pro componendis aliis diſſenſionibus, quæ inter Aragonium ipſum & Dominicum e Campofregoſo recrudeſcebant, ut Turcas contunderet, qui in oriente Chriſtianos, noſtrorum uſi diſcordiis, opprimebant (d). Et ſane barbari poſt inſigni prælio deletos (e) Græcos, Valachos, & Raſcios ſigna victricia late circumtulere; atque excitis ex Aſia novis exercitibus Dalmatiam, Macedoniam, Achajam, Neopatriam, Conſtantinopolitanum imperium, ſive eam partem quæ Palæologo Græco, ſive aliam quæ Philippo Tarentino parebat, tam Raſciam & Valachiam in diſcrimen ſervitutis adduxere. Quibus Chriſtiani nominis hoſtium progreſſibus perculſus Dei vicarius Ottobono Caraluſio patria Genuenſi Smyrnæorum præfecto, ut ſtudioſe illius urbis, rei Chriſtianæ propugnaculi, cuſtodiæ incumberet, imperia dedit (f): dumque Anglos Galloſque Reges veteribus odiis efferatos, Hiſpanos variis implicitos bellis plenam motibus Italiam, inquietam Germaniam circumſpexit, ad Ludovicum Regem Ungariæ plurium regnorum acceſſione viribus & bellica virtute florentiſſimum cogitationes convertit, pioque ſtudio accendere niſus eſt (g), ut expeditionem in Turcos compararet: ac pericula expoſuit, quæ imminerent Ungariæ, ni mature ad elidendos eorum conatus proſiliret.

(d) Pag. 5. & p. 89.

(e) Pag. 88.

(f) Pag. 311.

(g) Eod. to. 2. ep. ſecr. p. 32.

Gregorius, &c. Ludovico Regi Ungariæ illuſtri.

Excitatus ad vertenda in eos arma Ungarus.

Audi, fili chariſſime, verba patris ſalubria, audita mature conſideres, & conſiderata ſtudeas adimplere: cum illa tibi ſuadeant quidquid honoris & gloriæ, quidquid ſecuritatis & commodi, quidquidve perpetui præmii valeas adipiſci. Diebus ſiquidem non longe præteritis multiplicatē rumores de diverſis partibus ad ſedem Apoſtolicam perduxerunt, quod impii Turchi atroces hoſtes Chriſtiani nominis, ſuper nonnullas partes Græciæ in gravi multitudine irruentes, ſubactis quibuſdam magnatibus regni Raſciæ, tunc in eis dominantibus & earumdem partium populis profeſſione Chriſtianis, ſcilicet ſchiſmatum & hæreſum maculatione fœdatis, & impietatis erroribus depravatis, lata terrarum ſpatia occuparunt, & uſque ad tui Ungariæ & præfatæ Raſciæ regnorum, nec non Albaniæ & Sclavoniæ confinia pervenerunt & venire ad maritima, & portus obtinere maris Adriatici formidantur: propter quæ timor & tremor fidelibus partium vicinarum incutitur, & deſolationis earum proximum præparatur periculum, ac maris & terræ conturbatio pertimetur,

Monitus, ut periculo imminenti occurrat.

Eapropter, cum ad obviandum ſufficienter ingruenti turbini tantæ cladis aliud, quam tuæ prægrandis potentiæ validurum non videatur remedium, cum præſenti tempore, quo mundus plus ſolito eſt poſitus in maligno, de generali paſſagio in hac parte nequeat provideri; devotiſſimam magnificentiam tuam, quæ inter omnes Reges catholicos conſuevit eſſe & perſecutrix infidelium, & defenſatrix catholicæ fidei, omni qua poſſumus affectione precamur, quatenus pie grateque recognoſcens eximiam potentiam tuam ad hoc a Domino tibi datam, ut ea utaris ad defenſionem ſui populi, quem pretioſiſſimi cruoris ſui ſparſione redemit, & per hoc de caduco regno ſeculi conſcendas æternum, ad occurrendum potenter rabiei & præſumptioni tam crudelis tamque execrabilis nationis tamquam leo fortis & animoſus exurgas, ſpereſque in dextera Regis regum in tuo fideli populo, quod de ipſis hoſtibus victoriam reportabis, & a tuis aliorumque fidelium terminis procul pelles: ſicque tui regni & aliorum fidelium ſecuritati duraturo, Deo dante, effi-

stiaci remedio providebis; & præter tui famosi nominis adauctam gloriam æterni regni diademate potieris. Nos enim dilectum filium nobilem virum ducem Venetiarum, ut tibi (si indigueris) de copia navigiorum subveniat, per nostras literas exhortamur, aliosque possibiles favores Apostolicæ sedis magnitudini tuæ offerimus, cum ad hoc intendere volueris; promptis affectibus impendendos. Dat. apud Pontemsorgiæ Avinionensis diœcesis id. maji anno secundo. Pluribus vero aliis literis Elisabetham Reginam, Carolum Dyrrachinum, archiepiscopos Strigoniensem & Colocensem, & episcopum Vaciensem est adhortatus Pontifex (*a*), ut Ludovicum ad bellum Turcicum concitarent. Conciliare autem illi Venetorum maritimas vires studuit, atque Andream Contarenum ducem ad id literis solicitavit (*b*), cum maximi reipublicæ Venetæ interesset, Turcarum tyrannidem ingravescentem elidere, ne confirmata viribus exitium illi inferret. Apostolicis precibus ac monitis obsecutus dux Venetorum potentiam suam versurum in hostes fidei ruendæ divinæ gloriæ studio respondit; de quo actæ illi a Gregorio gratiæ (*c*). Tum novæ adulto jam anno additæ preces, ut cum Turcæ latius in dies tyrannidem proferrent, ac plures populos schismaticos sibi subjecissent, suos oratores in Bœotiam mitteret, qui Thebis fœdus armorum una cum pluribus aliis principibus percuteret.

(*a*) *Ib. p.* 33.

Rogatus Venetus, ut jungat arma in Turcas.

(*b*) *Ead. pag.*

Contarenus dux ad id promtum se exhibet.

(*c*) *Pag.* 86.

XXIX. Solemnes conventus Thebis indicti.

Solemnes porro Gregorius Christianorum conventus Thebis indixit, quibus etiam Neopatriæ & Nixiensem archiep. interesse jussit (*d*): in iis enim orientales occidentalesque arctissimo inter se nexu ad compescendam Turcicam feritatem devincire moliebatur. Atque in primis Joannem Palæologum Græcorum imperatorum solicitavit (*e*), ut cum Turcæ, maxima illius imperii parte evastata, reliquæ excindendæ inhiarent, non expectato etiam Thebanorum conventuum exitu, quantas posset copias in barbaros compararet.

(*d*) *An.* 2. *ep. cur. p.* 77.

(*e*) *To.* 2. *ep. secr. p.* 88.

Charissimo in Christo filio Joanni Palæologo Imperatori Græcorum illustri.

Propositum Græco Imp. imminens a Turcis exitium.

Lachrymabili expositione venerabilis fratris nostri Francisci archiepiscopi Neopatrensis latoris præsentium, publicæque famæ attestatione admodum dolenter audivimus, quod impia gens Turcorum, inimica & persecutrix nominis Christiani tuique imperii occupatrix, in tanta copia de suis finibus est egressa, & peccatis exigentibus noviter sic prævaluit, quod nonnullos populos dicti tui imperii usque ad fines Rasciæ & Albaniæ & ducatus Athenarum sua perfidia subjuguvit, & tenet astrictos sub sua miserabili servitute; & tam potenter tamque fortiter alias partes Christianorum impugnat & invadit assidue, quod [nisi obvietur citem] de totali perditione dicti tui imperii aliarumque terrarum fidelium ultramarinarum probabiliter pertimetur. Nos igitur in tantis Christianitatis periculis de opportunis providere remediis cupientes, inter alia remedia [Deo dante] ad hoc utilia super resistentia Turchis prædictis facienda unionem tuæ magnificentiæ ac aliorum fidelium de dictis ultramarinis partibus providimus & consulimus esse, quam cito fieri poterit, faciendam; & super his hoc certis prælatis ac principibus & magnatibus direximus scripta nostra. Quare imperialem celsitudinem, de cujus interesse grandi agitur in hac parte, requirimus & hortamur attentius, ut totis cordis affectibus deprecamur, quatenus ad civitatem Thebanensem, quæ aliquibus terris tuis vicina, & ad hoc tuis ambaxatoribus & aliis, qui in hac parte tangantur, quibusque scribimus, magis accommoda reputatur, ad kal. mensis octobris proxime secuturi tuos ambaxatores & procuratores cum pleno mandato ad tractandum & faciendam unionem hujusmodi cum ecclesiarum prælatis ac principibus & magnatibus, qui in ipsa unione ligari & contribuere voluerint, & ad offerendum & promittendum certum subsidium gentis armigeræ, in mari vel terra tenendæ, eadem tua serenitas velit destinare. Nos etenim archiepiscopo præfato injunximus, quod ad requirendum ex parte nostra te & eosdem prælatos & principes ac magnates debeat personaliter se conferre, vel mittere alium loco sui; & cum sit in mora periculum, & conventio requirendorum hujusmodi propter longam eorum distantiam non possit citius commode fieri, eandem celsitudinem rogamus ex corde, quatenus non expectata firmatione unionis præfatæ, quam cito poteris tuæ gentis subsidium contra eosdem Turcos mittere non retardes, sis prompte sicque magnifice super his facturus, quod tuis & totius Christianitatis damnis & periculis provide obvies & nihilominus exinde a Deo perenne præmium consequaris. Nos etiam de mittendo ad partes illas Apostolicæ sedis legato & aliis opportunis exhibendis remediis [dante Domino] curabimus providere. Dat. Avin. iv. id. novembris anno II.

Admonitus ut copias cum Lantinis jungat.

Excitati etiam sunt ad mittendos ad comitia Thebana oratores, avertendumque imminens sibi a Turcis exitium plures orientales magnates, ut Leonardus e Thoco Leucalæ dux (*f*), Hermolaus e Minocto Lifernarum dominus (*g*), Nicolaus e Carceribus dux Agiopelagi (*h*), Franciscus Catalusius Mitylenes princeps (*i*), Raynerius de Azajolis genere Florentinus Corinthi regulus (*k*), Franciscus Georgius marchio Bondaniciæ (*l*) Athenarum & Neopatriæ ducatus præfectus (*m*), earumdemque & finitimarum provinciarum

Alii principes ad id fœdus solicitati.

(*f*) *Pag.* 89.

(*g*) *Ib.*

(*h*) *Pag.* 95.

(*i*) *Pag.* 85.

(*k*) *Pag.* 86.

(*l*) *Ead. pag.*

(*m*) *Pag.* 94.

(a) Pag. 98. (b) Pag. 95. (c) Super. p. 88. (d) Pag. 89. (e) Pag. 87. (f) Pag. 89. (g) Pag. 95. (h) Pag. 89. (i) Pag. 200. (k) Au. a. ep. cur. p. 76. (l) To. 2. ep. secr. p. 101.

rum archiepiscopi & episcopi (a): tum Petrus Rex Cypri (b) (qui cum adhuc ætate rebus impar esset, Joanni principi Antiochiæ sacri hujus fœderis cura commendata est (c);) ac Rhodiorum equitum magister (d) io id pontificiis adhortarionibus incitati. Ex occidentalibus vero præter Ludovicum Regem Ungariæ, quem expeditionis Turcicæ ducem optabat Gregorius (e) atque Andream Contarenum Venetorum ducem, Dominicus e Campofregoso Genuensium dux (f), Fridericos Trinacriæ Rex (g), Philippus princeps Tarentinus (h) Imperator Constantinopolitanus dictus, taceri enim illius imperii portionem aliquam retinebat, ut e literis pontificiis constat (i), ad eam societatem provocati: citeriores etiam Siculi ad conferenda in Turcos belli subsidia inflammari (k). Utque fideles ad ea alacrius adducenda concurrerent, propositis præmiis indulgentiarum ipsos pellicere conatus est (l).

(m) Ib. p. 75. (n) Ibid. Quæ retulerint præmia ab iis.

Cum vero adeo nonnullos mercatores ex ea Genuensium colonia, quæ Galatam vulgo Peram, incolebat, auri cupiditas obcæcasset, ut subsidia fidelibus invehenda ad infideles transferrent (m), Gregorius Dominicum e Campofregoso Genuensium ducem admonuit (n), ut tantis malis mederetur. Quæ vero suis lucra pepercrint ex rebus suppeditatis infidelibus hujusmodi avari mercatores, Peræ atque aliarum nobilissimarum Genuensium coloniarum excidia testantur.

XXX. Armenia evastata a Mahometanis.

Neque Græciam modo Turcæ secundis elati successibus infelici servituris atterebant jugo, verum Armeniam etiam magnis irruptionibus sunt populati, adeo ut Regina Maria ad imploranda occidentalium principum contra Christianæ fidei hostes auxilia oratorem miserit. Accessit is primum ad Philippum Tarentinum, deinde ad aulam apostolicam se contulit; de quo hæc eidem Philippo rescripsit Gregorius (o).

(o) Pag. 4.

Charissimo in Christo filio Philippo Imperatori Constantinopolitano illustri.

Ad Philipp. Tarentin. de eo literæ.

Celsitudinis tuæ literas (in quibus nobis filialiter supplicasti, ut charissimæ in Christo filiæ nostræ Mariæ Reginæ Armeniæ minoris illustri nepti tuæ suoque regno, ex Turcorum sævis hostilitatibus in angustia & grandi periculo constitutis, de opportuno succursu fidelium Christi providere apostolicæ solicitudinis studio dignaremur) benigne recepimus, & venerabilem fratrem Joannem archiepiscopum Sitiensem præfatæ Reginæ nuncium latorem præsentium, dilecto filio Manuele Armeno nato quondam Joannis de Leone militis Januensis interprete suo mediante, audivimus & audiri fecimus diligenter: dolemusque ab intimis, quod videntes totam fere Christianitatem, illas præsertim itsius partes, quæ ultramarinis fidelibus solebant in necessitate succurrere, bellorum turbinibus involutas, non occurrit nobis quomodo dictis Reginæ & regno succurri valeat festinanter & magnifice ut articulus necessitatis exposcit. Sed nihilominus super hoc dilectis filiis nobilibus viris principi Antiocheno gubernatori regni Cypri, ac Venetiarum & Januensium ducibus, nec non magistro & conventui hospitalis Jerosolymitani dirigimus preces nostras: & ubi tua munificentia & prædicti vel alii vellent circa succursum præfati regni aliquem notabilem facere apparatum, nos paratos offerimus dare indulgentiam in talibus consuetam. Tuam autem sublimitatem ad tribuendum succursum hujusmodi per nos rogari non expedit, vel induci, cum te ad hoc præ cæteris fecundum tuam potentiam voluntarium existimemus: expediret tamen, quod ad tantum negotium, apud tot & sic distantes personas, & alias utiliter promovendum, essent aliqui ad id idonei atque voluntarii & soliciti promotores, de quibus satis deceret per tuam magnitudinem provideri; ac etiam solicitari, rogari, & induci ad succursum hujusmodi charissimum in Christo filium nostrum Ludovicum Regem Ungariæ illustrem tuum & Reginæ præfatæ consanguineum, quem Deus in mari & terra grandi potentia roboravit.

Qui principes ad ferendam opem excitati.

De principe Latino thoro jungendo Reginæ Armeniæ actum.

*Verum quia idem archiepiscopus inter alia nobis exposuit, & verisimile creditur multum expedire honori, statui, & saluti præfatorum Reginæ & suorum subditorum, quod ipsa haberet consortem de occidentalibus partibus genere illustrem, strenuum, ac magnanimum & potentem, aliasque aptum ad recuperationem, defensionem, & regimen sui regni, & hoc merito credimus (si talis reperiri valeat) plurimum expedire; diversis magnatibus & partibus mentaliter perlustratis, occurrit nobis dilectus filius nobilis vir Otho dux de Brunsuich, de genere imperiali Othonum de Saxonia consanguineus dilecti filii nobilis viri Joannis marchionis Montisferrati, cujus guerras strenue gessit & gerit, & etiam consanguineus regalium Cypri, cujus Othonis frater habet in consortem matrem claræ memoriæ Petri Regis Cypri; a quibus regalibus & fratre propter vicinitatem utilia posset subsidia obtinere: qui quidem Otho multum providus & magnificus, aliasque virtuosus fama celebri reputatur. Et licet non sit potens de se ipso, tamen cum sua prudentia & solicitudine, si ad hoc vellet intendere, posset congregare subsidia diversarum * super quo sibi nuper fecimus scribi, & dictus archiepiscopus vult transire per eum & ejus exquirere voluntatem, quam & alias ejus conditiones poterit indagare, tibique referre: tuque super hoc poteris cogitare & de ipso vel alio meliori præfata*

Propositus Otho Brunsuvicensis.

Rogatus, ut exercitum cogeret transportandum in Armeniam.

* natiorum.

Reginæ tuum salubre consilium destinare. Datum Avin. kal. februarii anno II. Nupsisse postea Othonem Brunsuicensem non Armenæ, sed Neapolitanæ Reginæ, visuri sumus: quam etiam rogavit (*a*), ut ad paranda laboranti Armeniæ auxilia incumberet: tum Andream Contarenum Venetorum ducem rogavit (*b*), ut classem pro Turcis Armenia propulsandis adornaret: inque ejusdem belli Armenii adversus Turcas societatem adducere studuit Dominicum e Campofregoso (*c*) ac Raimundum Berengarium Rhodiorum equitum magistrum. Præterea Mariam Armeniæ Reginam (*d*) est adhortatus, ut Armenos in Christi hostes confirmaret: auxiliis comparandis jam se dedisse operam, ac posthac maximam daturum. Impellendi etiam in Armenorum opem erant Cyprii: sed tristis & inopinatus casus bello atrocissimo Cyprios ac Venetos fœderatosque inter & Genuenses faces injecit.

(*a*) *Ead. pag.*
(*b*) *Ead. to. 2. ep. secr. pag.* 5.
(*c*) *Ead. pag.*
(*d*) *Ead. pag.*
Disturbatus ex novis discordiis auxiliorum apparatus.

XXXI. Successerat in Cypro Petro Regi strenuissimo Infidelium domitori, quo duce Christiana res instaurari in Asia potuerat, Petrus filius, sive Petrinus ob ætatis imbecillitatem appellatus, cui paternum sceptrum imbellibus manibus suscipienti Pontifex stimulos pios addidit (*e*), ut virtutibus ætatem superare niteretur, fidemque amplificare, domare schismaticos, impios contundere, ac venerari ecclesiam studeret; [1] *Excellentiam*, inquit, *tuam rogamus, & paterna charitate monemus, ac exhortamur in Domino, quatenus in Deum, per quem Reges regnant, & regium solium stabilitur; sine quo omnia caduca & instabilia reperiuntur & varia, & subita dilabuntur & decidunt, erigas tuam spem, ejusque mandata custodias, tuamque juventutem, vitam, & mores ita honestis rationibus & disciplinis instituas atque regas, ut obtinere nomen & decus regium merito comproberis, fidemque catholicam, quæ omnium aliarum virtutum est primum & stabile fundamentum, in tuo regno conservare & augere: infideles quoque ac schismaticos comprimere, prælatos ecclesiasticasque personas, ecclesias & monasteria, earumque libertates manutenere, conservare, protegere, atque tueri, & ampliare totis viribus studeas; justitiam, sine qua Reges non differunt a tyrannis, constanter & summo opere colere, pacem & tranquillitatem atque concordiam summis studiis procurare cures. Et quia juvenilis ætas, in qua regia tua celsitudo consistit, maxime indiget prudentum consiliis dirigi, age, fili charissime, ut bonorum & prudentum consiliis acquiescas: & sic cætera, ut speramus, laudabiliter exequaris, quod sub tuo regimine regnum ipsum honoris & commodorum continuo suscipiat incrementa, & sancta Romana ecclesia mater tua de tuis successibus singulariter collætetur, &c. Dat. Avin. id. junii anno secundo*. Exacuit etiam Gregorius aliis literis Reginam Eleonoram, ut conformandis filii moribus vacaret.

Cyprius Rex adolescens ad virtutes excitatus.
(*e*) *Ead. to. 2. ep. secr. pag.* 269.
Tradita illi præcepta.

Dum regiæ illius inunctionis pompa ornabatur, vetus ac funesta inter Venetorum & Genuensium in Cypro commorantium prætores, vulgo bajulos vocant, exarsit (*f*) æmulatio de superioris honoris loco: quæ controversia ad Venetorum gratiam dirempta. Deinde Genuenses solemni convivio accumbentes, ira & vino calentes procacia verba laxarunt in Venetos, ac die altero, reconditis sub vestibus sicis, ad epulas regias accessere. Patefacta re revocantur in crimen conspirationis in Regem, ac velut in flagranti scelere deprehensi, octo numero e turri regia in præcipitium acti. Perperam sane id actum, nulla scilicet de iis habita quæstione, cum ad deturbandos tantum superiore loco æmulos insanum facinus illos aggressos conjectura non abesset: tum magno crudelitatis exemplo aliorum Genuensium insontium cædes editæ. Perlata re in occidentem, versa omnis Genuensium ad vindictam cogitatio: atque ita ex paucorum mercatorum insanientium jurgiis bellum ingens conflatum, quo Christianorum pars mutuis gladiis cædenda erat, alia Turcarum sævitiæ exponenda, & dissoluta omnia superiora de contundenda Turcica tyrannide suscepta consilia a Christi vicario. Qui eam ob causam ingenti dolore affectus apostolica studia ad molliendas Genuensium iras convertit, hisque literis ut Christi causam suæ præferrent, solicitavit (*g*).

(*f*) *Foliet. l. 8. Bizar. l. 2. de bello Veneto.*
In regia celebritate Genuenses & Veneti dissident.
Genuenses læsæ majestatis rei acti præcipites de turri.
Alii insontes trucidati.
Ex paucorum mercatorum jurgiis bellum atrox enatum.
(*g*) *To. 2. ep. secr. pag.* 104.

Dilecto filio nobili viro Dominico de Campofregoso duci, ac consilio antianorum & communi civitatis Januensis.

Fidedigna, sed amara nimis, quorumdam relatio ad nostrum perduxit auditum, quod hostis humani generis, suscitator indesinens scandalorum inter vos & Cyprienses (quorum & nonnullorum ultramarinorum fidelium una vobiscum confœderationem adversus impios Turcos sacræ fidei inimicos, persequentes plus solito Christianos, tra-

Genuenses classem instruunt in Cyprios.

NOTÆ [1] BElli Cyprii causas hoc anno natas optime explicat Annalista, utpote cui fidem adstruunt indubiam rerum Genuensium, non recentiores tantummodo scriptores quos laudat, Folietta, Bizarus, sed & authoritas scriptorum ejus ætatis atque inter cæteros Georgii Stellæ, qui res Genuenses per hos annos scribebat. Ejus vero testimonio discimus qua die Petrus regni Cypri coronam ritu solemni assumpserit, nam id præstitum die X. Octubris notat. MANSI

tractari & fieri per apostolicas literas nuper vobis & eis suasimus) grande scandalum suscitavit : propter quod adeo provocati dicimini quod disponitis certas armare galeas, & guerram facere Cypriensibus prælibatis. Nos igitur advertentes, quod guerra ipsa est nimium periculosa vobis & eisdem Cypriensibus, aliisque Christicolis, maxime isto tempore, quo iidem Turci contra Christianos eosdem suas vires extendunt, & proh dolor! dilatant potentiam, quodque ambaxiatores eorumdem Cypriensium, ut fertur, jam fuerant Venetiis ad sedem Apostolicam profecturi, & quod forsan talia portant, quod de eis poteritis contentari; ac intendentes inter vos & Cyprienses præfatos concordiam procurare, prudentiam vestram rogamus & hortamur attentius, vobis sano consilio suadentes, quatenus mature considerantes præmissa, & quod sicut cortina cortinam trahit, sic scandalum scandala generat & bellum bella producit, ex quibus utræque partes nimium patiuntur; ab omni novitate Cypriensibus inferenda præfatis velletis penitus abstinere. Dat. Avin. VI. kal. januarii anno II.

Moniti placanda ira.

Adhibiti sunt a Gregorio (a) Thomas patriarcha Gradensis ac Bartholomæus archiepiscopus Genuensis, ut ducis ac senatus exasperatos animos delinirent, atque arma in Turcas, a quibus majora tum illis tum cæteris fidelibus imminebant discrimina, traducerent : sed hæc omnia ad irritum cecidere, uti suo loco jugabimus. Nunc de pontificio in traducendis ad Christum infidelibus, convertendis schismaticis, hæreticis abolendis nonnulla afferamus.

(a) Ead. pag.

Missi a Pont. internuntii ad sopiendum bellum.

XXXII. Data est provincia Francisco e Podio Minoritarum in Tartaria Aquilonari vicario (b), ut duodecim viros religiosos ad barbaros evangelii luce collustrandos duceret mitteretve : concessa ad Ludovici Regis Ungariæ preces facultas Bosniæ vicario (c), ut in Bosnia, Rascia, & Basarat plura religiosa domicilia pro amplificanda fide statueret : *Quod*, inquit, *in eisdem*, Bosniæ scilicet Rasciæ ac Basarat, *& aliis partibus eis vicinis multi schismatici & heretici commorantur; & quod in eisdem convertendorum messis est multa, operarii vero pauci*. Præterea, flagitante eodem Rege, religiosæ illius familiæ præfecti, quos ministros vocant, encyclicis literis sunt excitati (d), ut sodalibus, quos pius ardor ad laborem commoveret, eo proficisci permitterent : cum licet plures in dies hæretici & schismatici errores damnarent, major tamen multitudo fidem susceptura esset, si præconum evangelii major numerus in id incumberet. In Halicia, cum episcopus schismate infectus esset, Andreæ episcopo Cerethensi, catholicorum illius provinciæ cura est demandata (e). Refloruit fides orthodoxa in Moldavia, cujus princeps Lasco ad Romanæ ecclesiæ obsequium rediit quem Gregorius ad propagandam in principatu pietatem est adhortatus (f).

Minoritæ ad evangelium propagandum adhibiti.

(b) An. 2. ep. cur. pag. 17.

(c) To. 2. ep. secr. pag. 35.

(d) Ib. p. 36.

(e) An. 2. ep. cur. p. [illegible]

Moldavus schisma ejurat.

(f) To. 2. ep. secr. p. 8.

Dilecto filio nobili viro Laskoni duci Moldaviensi salutem, &c.

Literas tuæ nobilitatis gratanter recepimus, ad quarum contenta præsentibus respondemus, quod sicut de tua conversione ad catholicam fidem & obedientiam sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ matris & magistræ cunctorum fidelium, & tua bona perseverantia in Domino gratulamur, ita de tuæ uxoris, quæ in prioribus erroribus permanet, pertinacia condolemus : sperantesque quod in salutaribus & sedulis monitis, tuaque præclara, ac sinceræ fidelitatis exemplis ad præfatam fidem & obedientiam convertat eandem, te non intendimus cogere ad eam quocumque tempore dimittendum : sed caute caveas, ne propter mutuam cohabitationem ipsius uxoris ab ea quomodolibet seducaris, & a tuis sanctis proposito & professione, quam fecisti dictæ ecclesiæ, retraharis (quod absit) sed in eis semper proficias ad tuæ salutem animæ, & exemplum invitabile aliorum. Dat. Avin. VIII. kal. februarii anno secundo.

Gratulatoriæ ad Lasconem ducem literæ.

XXXIII. Per idem tempus subortæ sunt plures hæreses, atque infernæ potestates ad oppugnandam ecclesiam habenas furori effudisse visæ sunt : in Germania in primis prosiliere scelesti homines, qui instituta a Christo sacramenta negarent, quos a fidei censore ordinis Prædicatorum comprimi jussit Gregorius (g) : *Cum*, inquit, *sicut accepimus, pestis illorum hæreticorum negantium ecclesiastica sacramenta, qui appellantur Flagellatores, in nonnullis Alamanniæ partibus, procurante humani generis inimico, dicatur exorta, &c.* Cum etiam pluribus libris aureo fictæ pietatis calice babylonica venena simplicibus propinarentur, Pontifex causarum fidei cognitoribus, coacto doctorum cœtu, excuti exurique hujusmodi libros jussit, (h), objectisque gravissimis pœnis exscribi perlegive vetuit.

(g) Eod. to. 2. ep. secr. p. 1.

Flagellatores sacramenta negant.

Libri hæretic. exuri jussi.

(h) An. 2. ep. cur. p. [illegible] 1.

Inter cæteros impios Albertus episcopus Alberstadensis e pastore in lupum sævissimum versus, insano dogmate suos inficere non perhorruit, quo libertatem humani arbitrii perimebat, affirmabatque omnia fato inevitabili contingere : merita ac demerita tollebat : divini Numinis & sanctorum opem uti supervacaneam non implorandam censebat. Ut vero insanientem ad sanitatem mentis revocaret Gregorius, censoribus fidei partes demandavit (i), ut ipsum ad damnandas publice coram populi circumfusa multitudine hæreses apostolica authoritate adigerent : detrectanti judicium apud subsellia pontificia intenderent, ac bimestri excurrente comparere juberent.

Albertus episc. Alberstaden. hæresiarcha.

(i) Eod. an. 2. ep. cur. 11.

Gregorius, &c. Herbordo præposito ecclesiæ S. Severi Erfordensis Maguntinæ diœcesis, ac Vvalchero Karlinger ordinis fratrum Prædicatorum professori in nonnullis partibus Alemanniæ inquisitori hæreticæ pravitatis, ac Rodulfo ordinie fr. Eremitarum S. Augustini professori in sacra theologia magistris.

Non absque multa amaritudine nostri cordis fidedignis relatibus ad nostrum pervenit auditum, quod Albertus Alberstadensis episcopus coram multis nobilibus & aliis tum clericis quam laicis civitatis & diœcesis suæ, pastorali gubernationi, aeu dissipationi a sede apostolica commissarum, in verbo nefandissima aspersa labe pravitatis hæreticæ sæpius est prolapsus, asserendo inter cætera contra catholicam fidem & sanctorum patrum definitiones, quod omnia in hoc mundo ex necessitate eveniunt, & quod fata cuilibet homini vitæ ac mortis necessitatem imponunt; & quod non est habendum consilium nec deliberandum de aliquo, cum omnes actus hominum, etiam a libero arbitrio procedentes, noscantur ex necessitate cœlestis influentiæ provenire, quodque de his idem episcopus est in illis partibus publice diffamatus: propter quæ nonnulli etiam nobiles & alii de partibus illis dicto episcopo, qui literatus asseritur humana scientia potius, quam divina sapientia eruditus, damnabiliter in hoc parte credentes, & per hæc putantes tolli merita & demerita, incipiunt omittere invocationem divini auxilii & sanctorum, nonnullaque alia opera pietatis, & alias in dicta fide catholica vacillare; ac alia multa & periculosa animum scandala in dictis partibus oriuntur.

Fatum inducebat.

Tollebat liberum arbitrium.

Et merita & demerita.

Nos igitur, ne tam lethalis morbus serpat in plurimos, & Christi fideles sua pestifera contagione commaculet, sed jam ortus penitus extirpetur, volentes (prout ad nostrum spectat officium) super his de opportuno remedio providere; discretioni vestræ per apost. scripta mandamus, quatenus si vocatis dicto episcopo, & aliis, qui fuerunt evocandi, inveneritis ita esse, seu eumdem episcopum fore de prædictis publice diffamatum, ipsi episcopo ex parte nostra in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis & suspensionis ab administratione spiritualium & temporalium pœnis, quas eo ipso incurrat, nisi fecerit quæ præceperitis sibi, districte mandantes, quod in præsentia vestra ac cleri & populi dictarum civitatis & diœcesis, ad hoc specialiter congregandorum, errorem & temeritatem hujusmodi veraciter & humiliter recognoscens, prædicta temere prolata per eum publice revocare, retractare, & detestari ac ejurare procuret, dicendo & asserendo, quod talia credere & assertive dicere hæreticum est, & a præfata fide catholica alienum, confecto exinde publico instrumento: & si hoc infra certum peremptorium terminum competentem, quem ad id sibi duxeritis statuendum, non fecerit, ipsum ex parte nostra citetis, quod infra duorum mensium spatium, a die citationis hujusmodi computandum, conspectui nostro personaliter se præsentet, super his & aliis nostris pariturus mandatis, ac pœnam & pœnitentiam debitas subiturus, ac super præmissis staturus, & recepturus quod justitia suadebit. Et nihilominus, sive idem episcopus præmissa assertionem & verba revocaverit, retractaverit, & abjuraverit publice, ut præfertur, sive non, vos & quilibet vestrum per vos vel alium seu alios ea publice prædicetis, & asseratis fore hæretica & a sancta Romana ecclesia matre & magistra cunctorum fidelium reprobata: tuque fili, inquisitor, & alii inquisitores hæreticæ pravitatis contra omnes & singulos hujusmodi hæresis labe respersos, prout ad vestrum spectat officium, procedatis, &c. Dat. Avin. id. martii anno secundo.

Publice hæresim ejurare jussus.

XXXIV. Exercita censura in Beghardos.

Contaminabant etiam Germaniam Begardi ac Beghinæ multis erroribus: in quos cum jam ante Urbanus V. Carolum Imperatorem excitasset, ut imperiali auctoritate censores fidei in obeundo munere fulciret, iique in Magdeburgensi & Bremensi provinciis judiciorum ordinem in hosce hæreticos instituissent; mox impii ad declinandam severitatem in provincias quas Rhenus alluit, tum Hollandiam, Brabantiam, ac ducatum Sterinensem, ubi altiores impietas radices fixerat, avolarunt. Ad quos revocandos in viam salutis, perdendosve, ne cæteros subornarent, Carolum Imperatorem sollicitavit Gregorius, ut principes ac magistratus causarum fidei cognitoribus auxilio non deesse juberet (a). Encyclicis quoque literis apostolicis (b) universi archiepiscopi & episcopi, principes, proceres, urbiumque magistratus Germaniæ, Poloniæ, Silesiæ tuendæ fidei studio inflammari ad Begardos abolendos; cum etiam in finitimis Ungariæ provinciis plures impii, abjecto Christi cultu, ad Mahumeticam superstitionem desciscerent; atque alii, qui ab ea ad Christianorum castra transfugerant, postquam baptismo fuissent initiati, ad pristinam impietatem relaberentur; Gregorius tantum flagitium repressurus Prædicatoribus & Minoritis, quibus de fidei causis cognoscendi munus erat injunctum, dedit imperia (c), ut in hos eodem pœnæ genere atque in hæreticos animadverterent.

(a) To. 2. ep. secr. p. 1.

(b) An. 2. ep. cur. p. 51.

Nonnulli ad Mahumetismum deficiunt.

Pœnæ in hos statutæ.

(c) Ib. p. 52.

In Waldenses etiam, qui Allobrogum, Provinciæ, ac Delphinatus fines inquinabant, statuit Pontifex ecclesiastica tribunalia, ut eam pestem, quæ excisa sæpius iterum germinabat, aboleret: ac tum præsules (d), ut Petrum archiepiscopum

Waldenses reprimi jussi.

(d) To. 2. ep. secr. p. 129.

Ebre-

Ebredunensem, & episcopum Valentinum, tum Delphinatus Viennensis præfectum (a) atque Amedeum comitem Sabaudiæ (b) permovit, ut sua auctoritate ac potentia fidei censores abolendæ illi pesti vacaturos communirent.

(a) Ead. pag.
(b) Pag. 128.

XXXV. Nova hæresis Tolosæ disseminata.

Tolosæ similiter, in qua urbe olim Albigensium colluviem diu hæsisse vidimus, hæreseon novarum spargebantur semina, jamque plures religiosos & seculares scientiæ avidiores inter se ad periculosas concertationes curiosa temeritas commiserat, in quibus plura adversus fidei veritatem nonnulli effutierunt: cui nascenti malo adhibiturus remedium Gregorius, Tolosano archiepiscopo atque Hugoni ordinis Prædicatorum fidei censori partes dedit (c), ut in eos, qui Tolosæ disputando concionandove aliquem contra fidem catholicam errorem disseminarent, ecclesiasticam severitatem distringerent.

(c) An. 2. ep. cur. p. 169.

Gregorius, &c. venerabili fratri .. archiepiscopo Tolosano, & dilecto filio Hugoni de Verduno ordinis fratrum Prædicatorum professori magistro in theologia, inquisitori hæreticæ pravitatis in partibus illis auctoritate apostolica deputato.

Nuper displicenter accepimus, quod in civitate Tolosana, nonnullæ personæ ecclesiasticæ seculares & etiam regulares, plura sapere, quam oportet, contra doctrinam apostoli temere appetentes in suis prædicationibus, disputationibus, responsionibus, determinationibus, ac lecturis, nonnulla erronea & fidei orthodoxæ contraria prædicare, docere, tenere, & asserere non verentur in animarum suarum periculum, Christi fidelium perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Nos igitur, prout ex debito tenemur pastoralis officii, tam circa correctionem excessuum hujusmodi, ut singuli prædictorum de nostris manibus requirantur, quam circa suarum salutem animarum providere salubriter cupientes, ac sperantes id posse per vestræ diligentiæ studium feliciter divina suffragante gratia provenire; discretioni vestræ per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus omnes & singulos seculares & etiam religiosos qui Tolosæ errorem aliquem contrarium fidei orthodoxæ prædicaverunt, aut in futurum prædicabunt, vel docuerunt seu tenuerunt aut asseruerunt, vel in futurum hoc facient in suis disputationibus, responsionibus, determinationibus, aut lecturis, auctoritate apostolica, prout justum fuerit, corrigatis, puniatis, & ipsos hujusmodi eorum errores revocare compellatis. Dat. Avin. XIV. kal. decembris anno secundo. Dum floruit pietate Gallia, Reges pontificia imperia in hæreticos sua auctoritate armarunt: quibus sane parata est ingens gloriæ messis, si in excindendis hæreticis Christianissimi nomen implere velint.

Animadverti jubet Pont. in sectarios.

Raymundi Lulli libri ut pestiferi accusati.

In Aragonia sparsi erant apud imperitum vulgus plures libri variis erroribus inquinatissimi Raimundi Lulli Balearis nomine inscripti, sive ii ab eo compositi, sive ab aliis ut tutius sub splendido nomine venena funderent confictі. De quibus cum Nicolaus Eymericus fidei censor ad sedem Apostolicam retulisset, Gregorius archiepiscopo Terraconensi dedit imperia (d), ut eos libros diligenter conquireret, atque una cum theologis doctrinam iis contentam in examen adduceret; ac si aliquibus foedatos erroribus comperiret, flammis abolendos curaret: *Nuper*, inquit, *dilecto filio Nicolao Emerici ordinis fratrum Prædicatorum professore magistro in theologia in partibus Aragoniæ inquisitore hæreticæ pravitatis nobis referente percepimus, quod in partibus illis nonnulli laici quamplures libros habeant in vulgari per Raimundum Lullum civem Majoricensem compositos, in quibus (ut idem inquisitor videtur asserere) errores quamplurimi in fide continentur. Nos igitur in præmissis, prout ex debito tenemur pastoralis officii, providere volentes, fraternitati tuæ, de qua in his & aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus hujusmodi libros, per quoscunque habeantur seu detineantur, tibi facias exhiberi: & si per tuam ac dicti inquisitoris, & aliorum magistrorum in theologica facultate & jurisperitorum (quos propterea coram te evoces) repereris, quod præfati libri errores in fide contineant, eosdem libros comburas, & comburi facias atque mandes. Dat. apud Pontemsorgiæ Avinionensis diœcesis non. junii anno secundo.* Perfunctus imposito sibi munere Eymericus Dertusensis episcopi notario concredidit librum Raimundi Lulli, erroribus scatentem, Catalano idiomate conscriptum: quem postea Gregorius III. kal. octobr. pontificatus anno IV. transmitti ad sedem Apostolicam jussit (e). Damnatam autem ab eodem Pontifice illius doctrinam testatur idem Eymericus qui inter cætera Lullistarum deliria, hoc insigne affert (f): *Quod doctrina veteris testamenti attribuitur Deo Patri, doctrina novi testamenti Deo Filio, sed doctrina Raimundi Lulli Deo Spiritui Sancto.* Quam doctrinam ajebant sectarii non humana industria, sed divini Spiritus solo afflatu excurrente quinquaginta vel sexaginta horarum spatio comparandam.

(d) Eod. an. 2. ep. cur. p. 131. ext. etiam in append. direct. inquisit. p. 85.

Exuri jussi.

(e) To. 4. ep. secr. pag. 201. ext. etiam in append. direct. inquisit. p. 86.

(f) Eymeric. 2. p. direct. q. 9. §. ult.

Ejus doctrina a sectariis æquata evangelio.

Cum vero eam Gregorius damnasset, tantum abest, ut Lullistæ ab erroribus resipuerint, ut cæteris hunc adjecisse referat Eymericus: *Quod Dominus Gregorius Papa XI. qui doctrinam Raymundi Lulli in viginti ejus voluminibus contentam ut hæreticalem in ducentis articulis Avinione in consistorio condemnavit, totamque generа-*

Eorum pertinacia & error.

neraliter ut suspectam vehementer de hæresi cunctis fidelibus interdixit ; sacrum collegium, quod consensit ; Cardinalis Hostiensis, qui commissarius in illa causa fuit ; magistri in theologia ultra viginti qui ad condemnationem prædictam consilium præstiterunt ; isti doctrinam istam non intellexerunt, decepti sunt, & turpiter erraverunt. Recensentur a Pegna (*a*) viginti Raimundi Lulli libri ut hæresibus aspersi damnati : extatque in appendice directorii Inquisitionis diploma Gregorii, quo Raimundi Lulli opera damnantur, consignatum pontificatus anno VI. Sed hæc Lullistæ conficta ab Eymerico vel subreptitium esse diploma contendunt. At virum gravem, egregie de religione catholica meritum, nullius utilitatis illecebra pellectum id facinus perfricta fronte ausum, vix credi potest, cum facillime coargui mendacii potuisset. An vero erratum sit in discernendis genuinis Raimundi Lulli libris, excerpendisque ex iis sententiis errores continentibus, non liquet ; deque illius doctrina varii varia sentiunt (*b*), lisque mota apud subsellia pontificia anno MDLXXXIII. adhuc est sub judice. Adscripta porro fuisse Raimundo Lullo seniori adulterina opera, veluti De alchimia & de mercuriis, & testamentum novissimum, a recentiori auctore post Lulli obitum edita, demonstrat Lucas Wadingus (*c*). Attributi etiam feruntur ab aliquibus Raimundo Lullo libri pestiferi de invocatione dæmonum alterius Raimundi dicti de Terraga neophyti ordinis Prædicatorum, cui sacræ familiæ, abjecto Judaismo, sed aliis erroribus fœdissimis non depositis, se addixerat. Enumerantur ii a Nicolao Eymerico in suo directorio (*d*), qui legentibus horrorem pariunt, ac fere in eo versantur, ut cultum dæmonibus venerationemque conciliare moliatur : Deoque ac sanctis odium conflet : cujus deliria blasphema silentio potius, quam memoriæ posterorum tradenda. Is vero judicio impietatis dum vixit postulatus, vel sponte vel metu eam evomuit, damnavitque, in carceribus vero fidei censorum extinctus plures libros hæresibus contaminatissimos reliquit, quos Pontifex a Tarraconensi archiepiscopo & Nicolao Eymerico ignibus exuri jussit (*e*). Irrepserant etiam in insula Corsicæ plures hæretici pietatisque splendorem obscurare moliebantur : cujus restituendi sollicitus Pontifex, Petro episcopo Maranensi provinciam dedit (*f*), ut ad tuendam religionem, insectandosque impios incumberet.

Lis de Raimundo Lullo est sub judice.

Adulterina opera illi falso adscripta.

Exusta ejus volumina.

Excindi e Corsica hæretici jussi.

(*a*) *Pegna comment. 51. in 3. 26.*

(*b*) *Bellarm. de script. eccl. cap. de Raim. Lul.*

(*c*) *Vvading. to. 3. annal. Minor. An. C. 1315. n. 14.*

(*d*) *Direct. inquis. 2. p. q. 10. & 27. & Pegna in ead. c. observat. com. 42.*

(*e*) *An. 2. ep. cur. pag. 191.*

(*f*) *Ib. p. 195.*

XXXVI. Fraticelli suos obtrudunt ut sanctos.

In insula Siciliæ pietatis specie circumventi simplices ossa putrida cineresque inanes Fraterculorum venerabantur, quasi sanctorum cultus iis ab sede Apostolica decretus fuisset. Injecerat fraudi occasionem ejusmodi hominum hypocrisis, cujus aureo velamine scelera texerant. Abolendæ itaque profanæ illius superstitionis studio permotus Pontifex omnibus præsulibus munus imposuit (*g*), ut populos ab ea, intentato anathemate, deterrerent.

(*g*) *Ibid. p. 95.*

Venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis, in insula Siciliæ constitutis, ad quos præsentes pervenerint, salutem, &c.

Molesta significatio ad nostrum perduxit auditum, quod in nonnullis civitatibus, castris, villis, & aliis locis insulæ Siciliæ nobis ordinario jure subjectis, quidam diabolica fraude decepti, ossa & cineres quorundam de Fraterculorum, Dulciniorum & de paupere vita sectis per sedem Apostolicam reprob... (qui dum viverent ut simplices sub specie recti deciperent, ipsis simplicibus se viros pœnitentiæ ostendebant) ac si cineres & ossa hujusmodi essent reliquiæ ascriptorum sanctorum catalogo, temeritate propria colere, & ecclesias seu capellas in talium honorem erigere, & erectas cum luminaribus in anniversariis obituum eorundem catervatim annis præsumunt singulis visitare. Cumque præmissa, quæ absque authoritate Romanæ ecclesiæ fieri a sacris canonibus prohibentur, nullatenus debeant tolerari, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus in vestris civitatibus & diœcesibus prædicta vel similia per quoscumque personas de cætero attentari districtius inhibere curetis, contradictores (cujuscumque status, ordinis, sexus, vel conditionis existant) authoritate nostra per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Dat. apud Villamnovam Avinionen. diœcesis XI. id. septembris anno secundo.

Repressa eorum temeritas.

Postremo addimus Gregorium ad instaurandam religiosorum ordinum disciplinam incubuisse, ut testantur apostolicæ literæ, quibus Prædicatores, Minoritas, Carmelitas, & Cistercienses, eam ob causam ad solemnes conventus congregatos diligentem rei operam dare jussit (*h*):

(*h*) *Eod. an. 2. ep. cur. pag. 39. 201. 202. & 204.*

I. ANno humanæ salutis millesimo tracentesimo suptuagesimo tertio indictione undecima potiti ingentibus victoriis Turcæ, atque Epiro & Macedonia in suam tyrannidem majori ex parte redactis, dum occidentales principes, spreta Christi gloria ac fide, suis augendis rebus student, extremi exitii terrorem orientali imperio ac schismaticis tristem servitutem inferebant:

Imperatoris Constantinop. ad Pont. legatio.

cum Joannes Palæologus Græcorum Imperator tantis perculsus barbarorum progressibus amplissimos oratores ad sedem Apostolicam atque occidentales Reges misit, ut ipsos ad defendendum orientem incenderet. Functus est ea legatione Joannes Lascaris veterum Imperatorum Lascarorum stirpe oriundus, qui expositis Gregorio rerum Græcarum ruinis, ad Reges Christianos profecturus, ut ipsos ad reprimendos infideles excitaret, Carolo Francorum Regi (a) ac Ludovico duci Borbonii (b) apud ipsum gratia & authoritate florentissimo, Joanne Reginæ Siciliæ (c), Philippo principi Tarentino Imperatori Constantinopolitano (d), Dominico e Campofregoso duci Genuensium (e), Raimundo Berengario Rhodiorum equitum magistro (f), Ludovico Regi Ungariæ (g), Carolo e Dyrrachio Dalmatiæ & Croatiæ duci (h) commendatus est: utque Turcæ facilius edomari possent, sumpta sunt consilia (i) instruendæ classis duodecim triremium, quæ in Hellesponto atque Ægæo mari barbaros trajectu ex Asia in Europam arcerent. Quibus constitutis Pontifex de navata a se pro fulciendo labante orientali imperio Joannem Palæologum certiorem fecit:

Gregorii responsum.

illiusque infelicem sortem miseratus, cum nominis Christiani hostes, Constantinopoli & Thessalonica exceptis, reliquas pene imperii terras suæ subjecissent servituti, aut excursionibus infestas redderent, admonuit plurisque eam opinionem infixam, justas a divino Numine de schismaticis pœnas exigi, qui toties ad conjunctionem Romanæ ecclesiæ allecti obduruissent in pertinacia: se vero majori alacritate ad comparanda auxilia incitatum iri, quo ipsos ad orthodoxam fidem revocandos singulari amore complecteretur; neque imperiale in id studium interponerat, ipsum est adhortatus (k).

(a) To. 3. ep. secr. pag. 36.
(b) Ead. pag.
(c) Ibid. pag. 59.
(d) Ead. pag.
(e) Pag. 61.
(f) Ead. pag.
(g) Pag. 58.
(h) Pag. 62.
(i) Pag. 76.
(k) Ead. to. 3. ep. secr. pag. 58.

Gregorius, &c. charissimo in Christo filio Joanni Palæologo Imperatori Græcorum illustri salutem, &c.

II. Ejusdem literæ.

*Cum pragrandi amaritudine nostra mentis relationibus continuatis audimus, quod impii Turci hostes sanctissimi Christiani nominis, specialesque tui culminis persecutores & destructores tui imperii contra Christianos assiduis successibus prosperantur; propter quod civitates Constantinopolitana & Thessalonicensis, & aliæ terræ, quas possides de præsenti, quasi ab eisdem Turchis inclusive * in magno dicuntur periculo remanere: ideoque catholicis, qui in illis sunt partibus, & etiam Græcorum seu Romaniæ populis, licet a sancta catholica & apostolica ecclesia ex antiquo schismate separatis (spe tamen concepta, quod ad ovile Domini & unitatem sanctæ sedis Apostolicæ revertantur) paterno compatientes affectu, ad resistendum dictis Turchis & defendendum terras ultramarinas, quas idem possident Christiani, certam unionem galearum, de qua tuæ celsitudini alias scripsimus, & alia remedia pro nunc possibilia, donec (ut speramus) sedatis bellis occidentalibus meliora adhiberi poterunt, solicite procuramus, ut per ea Turchis resistant eisdem, ac clerus & populi tui imperii, relicto damnabili schismate, propter quod (ut communis est opinio) ipsi quasi ad nihilum sunt redacti; & inimici Christi, videlicet Saraceni & Turchi, prævaluerunt & prævalere non cessant assidue contra eos, ad unitatem dictæ ecclesiæ devotis mentibus unanimiter revertantur: & si tu & ipsi velitis vero & puro ad hoc intendere, & inciperetis dare operam efficacem, nos ac principes occidentis circa defensionem dictorum populorum Romaniæ essemus indubie promptiores. Et quia tu ac clerus & populus dicti tui imperii, si ad hoc disponatis intendere, essetis forsan contenti, per personas vestræ nationis super hoc inchoare tractatum; nos contentaremur, quod dilecti filii nobiles viri Joannes Lascari Galoferos miles, & Demetrius Chidonii de Constantinopoli nobis noti, scientes Græcam & Latinam linguas (viri utique fideles, circumspecti, & literati) existerent tractatores: super quibus velis nobis quod tua celsitudo & ipsi clerus intendant, tuis & ipsorum literis respondere. Dat. apud Pontemsorgiæ Avinionensis diœcesis II. kal. julii anno III.*

* inclusæ

Infelix Græciæ status.

De classe comparanda actum.

Solicitati Græci, ut veterem pertinaciam exuant.

III. Turcæ Ungariam terrent.

Oberitis Græcis, ac Rasciis vastatis, & Bulgaris magnis cladibus affectis, Turcæ Amurate principe circumferre latius victorias, in catholicorum terras penetrare, sibique Ungariam subjicere tunc meditati: sed cum suam potentiam Ludovici Regis, qui recenter Poloniam aliis regnis adjunxerat, viribus imparem esse metuerent, Tartaros quos olim Ungariam non tam sibi subjecisse, quam redegisse in solitudinem vidimus, ac deinde pluribus præliis contusos, inito armorum fœdere concitare tentarunt.

Concitant Tartaros.

Quibus acceptis Ludovicus Rex ad infideles propulsandos, si victricia Ungariæ signa inferrent, se in-

stru-

(a) Ibid. pag. 42.
(b) An. 3. ep. cur. pag. 30.

struxit (a): missisque ad sedem Apostolicam oratoribus, Gregorium rogavit (b), ut ad fideles pio ardore ad tuendam religionem accendendos sacrum in barbaros bellum, propositis indulgentiarum præmiis regia castra secuturis, indiceret. Cujus voris assensit Christi vicarius, ac Strigoniensi & Colocensi in Ungaria, Gnesnensi in Polonia, Jadrensi, Spalatensi, & Ragusino in Dalmatia archiepiscopis, eorumque suffraganeis episcopis provinciam dedit, ut Ungaros ad arma in Turcas expedienda inflammarent, crucisque symbolo insignirent: tum preces inter sacra mysteria fundendas a sacerdotibus pro divino auxilio conciliando instituit.

Indicta in eos sacra expeditio.

Gregorius, &c. archiepiscopo Strigoniensi ejusque suffraganeis.

Dudum multorum fidedignorum literis atque relatibus amare didicimus, & nuper charissimus in Christo filius noster Ludovicus Rex Ungariæ illustris per dilectos filios Vvratislavum Catonis præpositum ecclesiæ Transilvanæ decretorum doctorem, & nobilem virum Nicolaum comitem de Vung ambaxiatores suos nobis significare curavit, quod infideles impii, Turchi vocati, crudelissimi hostes nominis Christiani, & illius persecutores assidui, plus cæteris infidelibus catholicam fidem & ipsius cultores persequi, & delere (quod absit) animosis conatibus molientes, a non longis temporibus, præsertim a viginti mensibus citra, amplas terras imperiorum Romaniæ & Bulgariæ, & regnum Rasciæ aliasque partes profitentium nomen Christi, quamvis schismaticorum continuatis hostilitatibus invaserunt, occuparunt, & immaniter destruxerunt, & contra incolas terrarum & partium earundem magnas victorias habuerunt, iisdem incolis aut crudeliter trucidatis, aut in miserabilem captivitatem abductis, aut alias retentis sub jugo infelicissimæ servitutis, nonnullis eorum abnegantibus, proh dolor! nomen Christi: quodque ex his iidem Turchi in tantam ascenderunt superbiam, quod prædictum regnum Rasciæ & alias partes Christianorum præsumpserunt amplius invadere ac præsumunt; & ad suæ elationis fomentum & robur, ut probabiliter præsumitur, sese cum Tartaris viciniis regno Ungariæ ad invadendum ipsum regnum, utique gloriosum, in quo fides catholica præcipua noscitur devotione vigere, impietatis funiculis colligarunt: propter quæ Rex ipse Christianissimus princeps, & infidelium persecutor magnificus, ut nobis per eosdem ambaxiatores notificavit, intendit Deo prævio, cujus fidei causa geritur in hac parte, in persona propria & cum sua potenti militia, & etiam alia de diversis partibus fidelium procuranda, infra annum ab instante mense maij computandum, contra eosdem Turchos & etiam Tartaros, si forte ipsi Tartari contra dictum regnum Ungariæ venire tentaverint, in Christi nomine proficisci, & ipsos persequi juxta posse. Quare idem Rex nobis humiliter supplicavit, quatenus (ut incolæ dicti Ungariæ & Poloniæ & Dalmatiæ regnorum suorum, & aliarum suarum terrarum, & alii qui cum ipso ibunt eo lætiores & promptiores ad dictorum infidelium exterminium proficiscuntur, quo majora præmia, spiritualia videlicet, exinde se speraverint adipisci) in dictis suis regnis & terris & aliis partibus, de quibus nobis videretur expediens, verbum crucis prædicari, & venerabile signum ejus quibusvis fidelibus quarumcumque partium illud suscipere devote volentibus concedi, ipsorumque humeris imponi, de benignitate apostolica dignaremur.

Bulgaria Rasciaque evastatæ a Turcis.

Ungaria objecta discrimini.

Ludovicus ad infideles propulsandos se accingit.

IV. *Nos igitur ejusdem Regis hujusmodi sanctum propositum dignis laudibus commendantes, & in eo ipsum & alios similiter proponentes, intendentes favoribus & gratiis apostolicis confovere, fraternitati vestræ de fratrum nostrorum consilio per apostolica scripta committimus & mandamus, vos nihilominus obsecrantes per aspersionem pretiosi sanguinis Domini nostri Jesu Christi, quatenus provide considerantes, quod cum ipse Dominus fidelium suorum regimini vos velut in sollicitudinis partem assumptos præfecerit, & ad promotionem hujusmodi sancti negotii plus cæteris teneamini ex officio pastorali, tamquam præcones fideles & fortes athletæ fidei, singuli videlicet vestrum in singulis vestris civitatibus & diœcesibus, existentibus intra ipsa regna & terras, contra prædictos infideles blasphemos Christiani nominis per vos & alias personas ecclesiasticas seculares & regulares ordinum quorumcumque, quas ad hoc idoneas fore noveritis, cunctis Christi fidelibus juxta datam vobis & eis a Deo prudentiam proponatis publice verbum crucis, & venerabile signum ejus quibusvis dictorum regnorum, & terrarum Regis ejusdem dominio subditarum, & illud suscipere devote & cum præfato Rege ire volentibus in negotio prælibato, quos ad hoc utiles fore credideritis concedatis, ipsorumque humeris imponatis, & fideles eosdem, quos ad audiendum propositionem ipsam (quoties expedierit) ad loca idonea convocare possitis; solicitis exhortationibus & opportunis instantiis inducentes eosdem, ut suscipiantes cum reverentia dictum signum, ipsumque suis cordibus imprimentes contra hostium prædictorum perfidiam & ad ipsorum exterminium assurgant viriliter, ac negotium ipsum ferventer assumant, & ferventius prosequantur.* Ad pelliciendos vero ad sacram expeditionem adornandam, & crucem induendam fideles datur concionatoribus authoritas ut anni unius & quadraginta dierum indulgentias auditoribus conferant; & pollicetur Pontifex

Jussi fideles cruce insigniri.

Propositæ piam militiam professuris indulgentiæ.

sex criminum veniam iis, qui vitæ apud sacerdotem expiatis criminibus semestri integro continuo vel interrupto sub signis Ungariæ Regis adversus infideles meruerint: eademque prærogativa illis proposita, qui in militum stipendia opes conferrent; spondetque non ea modo crimina deletum iri, quæ apud sacerdotem confitebuntur; verum ea etiam, quæ e memoria exciderint, modo ubi in mentem venerint sacerdoti exponant. Si vero e vita ante susceptam vel non confectam expeditionem eriperentur, si ea, quæ in eo bello insumpturi erant, pro cujusque fortunis & conditione reliquerint, propositi præmii participes futuros. Tum ad crucesignatos omnibus injuriis vindicandos, tuendaque illorum bona ipsos privilegiis communit, suscipitque in clientelam apostolicam: ad quos defendendos archiepiscopos & episcopos incumbere, atque regiam potentiam ad coercendos invasores implorare jubet. Demum ne fidelium eleemosynæ direptioni paterent, tum etiam ad divinum præsidium comparandum, hæc sancit.

V. Fidelium collationes in belli sumptus convertendæ.

Ut autem hujusmodi sanctum negotium felicius prosperetur, volumus, ut in singulis cathedralibus collegiatis ac parochialibus ecclesiis singuli trunci concavi ponantur tribus clavibus consignati; prima videlicet penes episcopum loci, secunda penes ecclesiæ prælatum seu rectorem aut sacerdotem, & tertia penes aliquem vitæ probatæ laicum conservandis; ut in eis fideles ipsi, juxta quod Dominus mentibus eorum inspiraverit, suas eleemosynas deponere in suorum remissionem peccaminum moneantur; ita tamen, quod de pecuniis in truncis ipsis existentibus idem Rex per se vel alium nisi per manus illorum, qui auctoritate apostolica ad hoc deputati sunt, seu deputabuntur, nihil recipiet; & postquam receperit, nihil expendet, nisi in negotio prælibato. Porro desiderantes intense, quod hujusmodi negotium optatum sortiatur effectum, ac ejusdem Regis & aliorum Christifidelium pia devotio adjuta suffragiis circa prosecutionem dicti negotii efficacius roboretur, auctoritate præsentium ordinamus, ut in singulis supradictis & aliis etiam regularibus ecclesiis dictorum regnorum & terrarum ejusdem Regis qualibet hebdomada semel certa die, pronuntianda populo, una missa pro salute dicti Regis & sui populi, præfata prosecutione durante, solemniter celebretur; ita quod in prima de Trinitate, in secunda de cruce, & in tertia hebdomadis de beata Maria Virgine, & sic deinceps, missæ hujusmodi debeant celebrari: nisi forsan id festivitatis alicujus solemnitas impediret. Cunctis vero fidelibus vere pœnitentibus & confessis, qui durante prosecutione dicti negotii pro ipsius consummatione felici devote ad Deum preces effuderint, decem dies videlicet singulis diebus, quibus oraverint, de injunctis pœnitentiis misericorditer relaxamus. Cæterum volumus, memoratumque Regem hortamur, quod ipsos Turcos usque ad strictum maris, quod est inter Constantinopolim & insulos Arcipelagi, & quod a nonnullis brachium sancti Georgii appellatur, posse suo fideliter persequatur. Vobis autem & cæteris aliis inhibemus, ne crux ipsa prædicetur nisi in dictis regnis & terris dominio præfati Regis subjectis, & personis earum regnorum & terrarum dumtaxat humeris imponatur, præsentibus post triennium ab inceptione prosecutionis hujusmodi negotii computandum minime valituris. Dat. Avin. x. kal. aprilis anno III.

Indictæ solemnes preces.

Imperatum Ungaro, ut Turcas ex Europa ejiciat.

Antequam Strigoniensis archiepiscopus has literas divulgaret, una cum Colocensi archiepiscopo & episcopo Quinqueecclesiensi jussus est (a) sacramento adigere Ludovicum Regem, excurrente anno ducturum exercitum, nec sacras opes in alios sumptus derivaturum: tum data eidem archiepiscopo imperia (b), ut censuris ferrum Turcis aut Valachis illaturos percellerent. Sacra vero indulgentiarum præmia non tantum Regis Ungariæ subditis, verum omnibus exteris illius signa secuturis proposita (c).

(a) *Eod. an. 3. ep. cur. 33.*

(b) *Ibid. pag. 51.*

(c) *Ibid. super. pag. 33.*

VI. Germani ad belli societatem provocati.

Non enim in Ungaria modo, Polonia, Dalmatia, aliisque regnis Ludovico obnoxiis crucesignatam in Turcas expeditionem promulgandam indixit Pontifex, verum etiam in Germania, e qua florentissimæ copiæ educendæ sperabantur, si publica inter Imperatorem ducesque Bavariæ concordia revocaretur. Carolum itaque solicitavit (d), ut illi accommodaret animum, cum Germanicæ rei maximi interesset, Turcas comprimi.

(d) *To. 3. ep. secr. pag. 40.*

Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Licet, fili charissime, negotium contra Turchos hostes nominis Christiani, occupantes multas & magnas partes Romaniæ & etiam Bulgariæ, quod Charissimus in Christo filius noster Ludovicus Rex Ungariæ illustris eisdem Turchis vicinus tam prompta voluntate, quam urgente necessitate vult prosequi, ut nobis per suos ambaxatores notificare curavit, sit omni laude dignissimum, & non solum Apostolicæ sedis, sed principum & aliorum fidelium auxiliis pro reverentia Dei & defensione catholicæ fidei muniendum, & ipse Rex petierit verbum crucis non solum in suis regnis, sed etiam in Alemannia prædicari; nos tamen, considerantes dolenter, quod in dicta Alemannia sunt plurimæ principum discordiæ, inter quos tua cum dilectis filiis ducibus Bavariæ fore dignoscitur celsitudo, & quod ex hujusmodi prædicatione, durantibus ipsis discordiis, fructus modicus forsitan sequeretur in vilipendium dictæ præ-

Danda eorum discordiis sopiendis opera.

dicatione & concessione ejusdem; & quod prosecutio dicti negotii non solum ad ipsum Regem, sed etiam ad imperialem magnificentiam dignoscitur pertinere; ipsam prædicationem in eadem Alemannia nondum duximus concedendam. Quare, si Altissimus tuis inspiraret præcordiis, quod ad hoc negotium pro reverentia Dei & animæ tuæ salute velles intendere, acceptissimum nobis esset, & prædicationem crucis in nonnullis partibus in tui culminis auxilium concederemus libenter; & te aliis, quibus possemus, favoribus apostolicis muniremus.

VII. *Ubi autem ad hoc nolles seu non posses intendere, devotam serenitatem tuam rogamus & hortamur attente, quatenus provide cogitans, quod ipsi Turchi contra Christianos, quamvis schismaticos, magnas habuerunt victorias, & amplas terras etiam occuparunt, & quod olim quidam infideles, videlicet Tartari, regnum Ungariæ invaserunt, & ecclesias & fideles ipsius regni miserabiliter dissiparunt; & quod, si dictus Rex non munitus potentia necessaria in bello succumberet, quod Deus avertat, magnum Christianitati posset periculum evenire, & strenua militia Theutonica sit ipsi Regi opportuna quamplurimum, & in hoc non solum agatur interesse Regis præfati, sed fidei & fidelium, præsertim vicinarum regno Ungariæ, inter quas esse dignosceris; digneris pro Dei obsequio, animæ tuæ salute, & gloria celsitudinis augustalis propter hoc specialiter concordias pro te ipso & aliis reformare, ac prædicatio dictæ crucis fieri valeat fructuose: super quibus venerabili fratri nostro Agapito episcopo Ulixbonensi Apostolicæ sedis nuncio latori præsentium velis fidem plenariam adhibere. Dat. Avin. II. non. aprilis an. III.*

Rogatus Cæsar, ut Germanicis copiis Ungarum fulciret.

De Marchionatu Brandeb. lis inter Carolum & Bavaros.

Vertebatur dissensio de marchionatu Brandeburgensi, quem Bavaris principibus eripere suæque inferre familiæ moliebatur Carolus: cum etiam magni illius interesset ad propagandum in filium Wencеslaum imperium, jus creandi Cæsaris cum eo principatu ad suos traducere: quare Pontifex Wencеslaum majorem illius natu filium Regem Boemiæ adhortatus est (a), ut se una cum fratribus ad componendam controversiam omnem Agapito internuntio apostolico, eam ob causam misso, facilem & obsequentem se præstaret.

Internuntius pontificius ad illam sopiendam incombit.

(a) *Eod. to. 3. ep. secr. pag. 263.*

VIII. Funestior longe dissensio Cyprios ac Genuenses inter sese commiserat, qui Turcas conterere potuissent. [t] Genuenses enim ob editam suorum superiori anno carnificinam vindictæ avidi bello se accingebant, quos mulcere jam ante Pontifex, uti vidimus, erat conatus: ac Thomæ patriarchæ Gradensi repetitis XIII. kalend. februarii imperiis provinciam dedit, ut ipsos ab invadenda Cypro deterreret; iisdemque proposuit (b), Petrum Regem ab illatæ injuriæ crimine purissimum esse: commemoravit illius parentis in eos studia eximia; utque animum ad concordiam æquitate componendam flecterent, est hortatus.

Genuenses bellum parant in Cyprios.

(b) *Ibid. ep. secr. p. 255.*

Inter quæ dum Genuensis belli impendentis terrore Cyprus fluctuat, nec tuendæ in Asia parti a defuncto Rege ditioni vacare potest, Turcæ Sataliam expugnatam Mahumetanæ impietati restituerunt. Extant ea de re apost. literæ ad Petrum Regem datæ (c), quibus ubi perceptum a se inde dolorem expressit, subjecit quantos labores pro Genuensibus mulcendis suscepisset, quot colloquia una cum Guillelmo & Hugone Cardinalibus, tum Petro Aragonio principe materno avo Minoritа iniisset: sed cum Cyprii oratores pro agitanda pace nulla fuissent instructi auctoritate, omnes conatus irritos cecidisse. Monuit (d) vero Joannem e Lesiniano Regis patruum & Elionoram Reginam Petri olim comitis Ripacurtiæ tunc Minoritæ filiam, ut periculo imminenti prospicerent. Nec vana suggessit Christi vicarius: immissus enim cum septem triremibus Damianus Cattaneus Genuensis, maritimis locis vastatis, magnum terrorem intulit, ac plerosque quorum agros non urebat, secum sentire fingens, ingentes inter Cyprios discordias injecit, ac tumultibus regnum implevit. Cui postea Petrus Fulgosius cum triremibus quadraginta tribus se conjunxit, obsessaque v. non. octobris Famagusta, quatuor regias triremes & aliam majoris alvei navim primo impetu incendit: neque ita multo post Elionoram Re-

Placare eos Greg. nititur. Satalia a Turcis capta.

(c) *Ibid. pag. 309.*

(d) *Ibid.* Monet periculi Cypri.

Genuensium in Cyprum expeditio.

Famagusta obsessa.

NOTÆ [t] EXpeditionem Cypriam a Genuensibus hoc anno martio mense susceptam, & feliciter absolutam, vetus Genuensium Annalista Georgius Stella latius exponens, ea omnia narrat quæ ab Annalista hic per compendium tanguntur. Ex quo tamen nonnulla illustranda & corrigenda sunt, quæ imprudenti Annalistæ exciderunt. Damianus ille Cattaneus, qui cum septem triremibus insulam primus tentavit, vir fuit juris scientia clarus, a Genuensibus pretio conductus ut leges studiosæ juventuti exponeret. Porro ille in insula copiis expositis, primo quidem die XVI. Junii Nicosiam cepit, tum die XXIII. ejusdem Paphum. His ita comparatis, supervenit Petrus Fregosus cum triremibus XXXVI. (non XLII. ut male Annalista) quibus cum accessissent septem illæ triremes Damiani, tota classis triremibus XLIII. constitit. Cœpta tunc die V. non. octobris Famagustæ obsidio, quæ tamen urbs die X. octobris victoribus cessit. Cætera ex Annalibus repetenda. MANSI

Reginam, quæ sustinere ægre obsidionem poterat, ac viri cæsi necem ulcisci optabat, ad deditionem cogit. Capti sunt illatæ Petro Regi necis auctores, moxque capitis supplicio affecti: Jacobus Lesinianas ac duo Joannis Lesiniani Antiochiæ principis filii custodiæ traditi. Petrus autem Rex ad extrema compulsus, pacem impetravit a Genuensibus ea lege, ut Famagustam reipublicæ Genuensi concederet, & aliquot annis quadraginta aureorum millia penderet, obsidesque clarissimos ut fidem suam devinciret tradidit. Ex quo funesto bello, secuta alia bella rem Christianam admodum in oriente everterunt. At dum Genuenses suas ulcisci injurias, quam Turcicam tyrannidem reprimere malunt, demum etiam amplissimam ditionem, quam obtinebant in oriente, barbarorum prædæ objecere.

Petrus impubes, data Genuensibus Famagusta, pacem redimit.

IX. Convertere ipsorum studia ardoremque animorum accendere in Turcas nisus est Pontifex; ac tum maxime, cum ad comprimendos infidelium impetus Rhodios equites traducere in Asiam superiorum Pontificum exemplo meditaretur: eamque ob causam solemnia equitum comitia indixit prope Avenionem Pontifex, ac datis ad Dominicum e Campofregoso ducem ac senatum literis, ut consilium & operam communicarent, ipsos est adhortatus (a). Provinciam vero dedit Raimundo supremo Rhodiorum equitum magistro (b), ut Smyrnæ custodiæ diligentem daret operam, cum Turcæ eam terra marique adoriri molirentur: *Ad nostrum*, inquit, *perduxit auditum, quod truculenta Turcorum rabies, Christiani nominis inimica, tam per mare quam per terram, at futura æstate cervus fidelium (quod Deus avertat) invadere valeat, magnum armatam & exercitum nititur præparare. Nos timentes de invasione civitatis prædictæ, quæ inter ipsos Turcos, & valde, (ut asseritur & est verisimile) desiderata ecs existit; & quæ si perderetur (quod absit) insula vestra Rhodi maximis periculis subjaceret, in grave fidei catholicæ detrimentum; discretionem vestram hortamur, vobis districte præcipiendo mandantes, quatenus circa solertem custodiam, & defensionem dictæ civitatis Smyrnarum, si expedire videritis, efficacibus auxiliis & opportunis favoribus (ita quod de tanto sinistro casu, perditionis videlicet ipsius civitatis, nequeat dubitari) vigiletis attentius, & modis omnibus accommodis attendatis, &c. Dat. Avin. kal. martii an.111.*

De equitum Jerosol. sedibus in Asiam transferendis actum.

(a) To. 3. ep. secr. pag. 74.
(b) Ib. p. 87.

Smyrna a Turcis affectata.

X. Non potuit Gregorius vires omnes ac pontificia arma in barbaros convertere ob Bernabonis Vicecomitis tyrannidem: quem ob scelera antea sancita inconstanter violata perfidiæ damnavit (c). Extantque alia in ipsum & Galeatium fratrem acta judiciaria (d), quibus Gregorius immania carnificinæ ab iis instar Decii in sacerdotes exercitæ exempla describit; utque munera ecclesiastica pro arbitrio contulerint abrogaverintque, summ. pontificiam in conferendis sacerdotiis auctoritatem oppugnarint: quorum potiorem partem subiicimus.

Bernabos Ecclesiam vexat.

(c) An. 3. ep. cur. pag. 51. & 184.
(d) Ib. ep. cur. p.1.

Gregorius, &c ad futuram rei memoriam.

A quatuor annis citra quondam Ambrosium Ortulanum præpositum monasterii S. Barnabæ Mediolanensis ordinis S. Augustini fecit capi, & tam crudeliter torqueri, quod in equuleo expiravit; & in majus vituperium ordinis clericalis & religionis, corpus ejus super curru positum per civitatem Mediolanensem publice trahi, & ad locum publici suspendii deportari. Et tam ipse Bernabos quam Galeaz de Vicecomitibus frater suus miles Mediolanensis imitate crudelitatem impii & infidelis Decii, quondam Martinum de Rubeis præpositum domus portæ orientalis Mediolanensis ordinis Humiliatorum, & quondam Simonem de Castillione primicerium Mediolanensis presbyteros, ac quondam Branebam de Cuticis S. Mariæ de Brivate ordinis S. Augustini, & quondam Joannolum de Cuticis S. Petri de Rosiote Mediolanensis diœcesis ecclesiarum canonicos per eorum satellites detestabilesque ministros fecerunt capi, carcerari, ac vinculis ferreis ligari, equuleis suspendi, & diversis tormentorum generibus cruciari, eorumque brachia & alia membra disrumpi; & in majus opprobrium ordinis clericalis, mitra alba facta de papyrea charta præfati primicerii imposita capiti, ad caudas equorum ligatos per stratas civitatis Mediolanensis ac per terram & lutum publice trahi, & eandem ad stipites seu palos in platea dictæ civitatis insuper ligari, & ad majorem prolixioremque pœnam paulatim ignis incendio concremari. Rursus idem Bernabos, cum nonnulli coloni & comitativi, seu districtuales dictæ civitatis Mediolanensis vicini monasterii S. Petri de Clivate ordinis S. Benedicti præfatæ Mediolanensis diœcesis invicem tumultuati fuissent, & propter hoc certas congregationes fecissent; idem Bernabos, his auditis, rabie furiosa commotus, & cum multitudine gentium profectus ad monasterium prælibatum quondam Joannem abbatem ejusdem monasterii de suo genere Vicecomitum oriundum, & quemdam ejus monachum jussit & fecit per suos satellites coram se interfici & frustatim incidi, magnamque ignem succendi, & frusta corporum ipsorum etiam in suo conspectu terribili projici & cremari. Et insuper quemdam fratrem conventualem domus Broyde Mediolanensis dicti ordinis Humiliatorum, in proprio habitu incedentem, suspendi per gulam in civitate prædicto, & vitam suam sic ignominiose sicque crudeliter

Judiciaria in eum acta.

Illius immanitas in sacerdotes.

terminari. Venerabilem quoque fratrem nostrum Hugolinum episcopum Parmensem, jam multis annis elapsis, non permisit stare in civitate Parmensi, & suum pontificale officium personaliter exercere: sed in prædicta civitate Mediolanensi detinuit, prout detinet, arrestatam. Clericos quoque etiam sacerdotes, & religiosos quamplures capi & in publicis carceribus laicorum cum secularibus sceleratis detrudi, ac torqueri, & cruciatibus affici facere non expavit.

XI. Munera ecclesiastica pro libidine contulit abrogavitque.

Dilectam etiam in Christo filiam Agnesinam antiquam abbatissam monasterii majoris Mediolanensis ordinis S. Benedicti jam pluribus annis elapsis de facto deposuit, ac ejus loco Andriolam spuriam quondam Matthæi de Vicecomitibus fratris ejusdem Bernabonis, tunc infra vigesimum suæ ætatis annum agentem, in dicto monasterio intrusit & tenet intrusam, ac facit & fecit ipsi Andriolæ tamquam abbatissæ præfati monasterii ab omnibus ejus monialibus obediri. Ac dilectos filios Christophorum abbatem monasterii Claravallis Cisterciensis ordinis dictæ Mediolanensis diœcesis a regimine dicti monasterii, ac Lantirolum monachum & caniparium ipsius monasterii ab officio caniporiatus monasterii prælibati similiter de facto amovit, ac fecit carceribus mancipari, ac teneri per annum & ultra: & in ipso monasterio suo officiales posuit, qui ejus fructus & proventus pro ipso Bernabone collegerunt & colligunt, tenui quantitate ipsorum fructuum & proventuum pro monachis ejusdem monasterii deputata. Rursus dilecto filio Francisco Buschs præposito ecclesiæ S. Nazarei Mediolanensis sub pœna perditionis vitæ mandavit, ut renunciaret præpositatui dictæ ecclesiæ, conferendo Jacobo de Vicecomitibus presbytero Mediolanensi: & quia idem præpositus hoc facere renueat, clam de Mediolano recessit, & ad curiam Romanam se transtulit, idem Bernabos omnes fructus, redditus, & proventus, ac bona patrimonialia dicti præpositi fecit & facit suæ cameræ applicari.

XII. Pontificium oppugnavit auctoritatem.

Ad hæc sæpissime suis minis, terroribus, & mandatis impedivit & impedit quominus nonnullæ personæ ecclesiasticæ, tam religiosæ quam etiam seculares, beneficia ecclesiastica a sede Apostolica seu ab eorum ordinariis impetrantes, in civitatibus & terris, quas idem Bernabos detinet occupatas, literis super his impetratis & etiam aliis literis justitiam continentibus, ipsorumque possessione a fructibus, redditibus, proventibus & aliis juribus uti valeant & gaudere; sed frequentissime in ipsis beneficiis facit intrudi, seu ad illa eligi & recipi per prælatos & capitula & conventus ecclesiarum & monasteriorum personas insufficientes & indignas, sibi tamen acceptas, de quibus mandatum dederit speciale, dicendo temere, ac sæpissime, quod ipse in terris, quas detinet, quasque suas esse dicit, intendit esse Papa & etiam Imperator: & insuper episcopis, abbatibus, prioribus, præpositis, aliisque ecclesiarum & monasteriorum prælatis & aliis personis ecclesiasticis, nec non capitulis, & conventibus eorundem tam generaliter quam specialiter tallias & exactiones intolerabiles imposuit; & nonnullos eorum ad tenendum, custodiendum, & pascendum innumerabiles canes suos venaticos tyrannica violentia & severitate coegit; tales retinentes canes eosdem, si ipsi canes recesserant, infirmabantur, aut erant mortui, crudeliter puniendo.

Bona ecclesiastica invasit.

Nonnulla insuper castra, villas, possessiones, redditus, & proventus, aliaque bona, nec non jura & jurisdictiones nonnullorum ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum occupavit, & detinet occupata, ac etiam occupari & detineri fecit & facit, fructus, redditus, & proventus percipiens & percipi faciens ex eisdem, ac personas ecclesiasticas hujusmodi terrarum, quas detinet, pejoris conditionis facians, quam essent sacerdotes idolorum sub crudeli & ethnico Pharaone. Pacem quoque, quam sæpe obtinuerat a dicta ecclesia, & cum juramento servare promiserat, etiam sæpe infideliter frangere non expavit. Ex quibus diversas excommunicationum sententias, perjurium, infamiam, inhabilitatem, & alias pœnas inflictas a jure talia crimina perpetrantibus ipso facto noscitur incurrisse. Subjicit illum, male de ecclesiæ clavibus sentiendo, hæreseos nota aspersum se non levibus argumentis ostendisse: quæ licet explorata & conspicua essent, Guillelmo tamen S. Angeli diacono Cardinali inquirendæ veritatis provinciam se dedisse; eumque munere suo perfunctum dicta veritati consentire reperisse. Perpendentem itaque se Matthæum Vicecomitem avum & Stephanum Bernabonis patrem ac Galeatium & Marcum patruos ab ecclesia hæreseos nota inustos, ac Bernabonem paterna scelera novis cumulasse, atque ob ea ab Urbano V. prædecessore de hæresi damnatum, cingulo militari exutum, ac pœnis omnibus hæreticis infligendis obnoxium pronuntiatum: & quamvis Bernabos se ab illius sententiæ severitate liberatum existimet; id tamen certis legibus, quas infregit penitus, concessum extitisse, atrocia enim adeo sacrilegia ac flagitia eum patrasse, oppressisseque ecclesiasticos immanissime, ut censuris prioribus se devinxerit, quas obdurata mente pluribus annis contempsit: proinde ne mali exempli pernicies ceteros inficiat, vigesimam octavam mensis martii diem hora consistoriali indicere, ad dicendam causam audiendamque sententiam, qua sacrilegus, homicida, persecutor & oppressor ecclesiarum ac sa-

Judicio hæreseos postulatus.

cer.

cerdotum, omnibusque pœnis a legibus impositis obnoxius promulgandus sit. Interea se Bernabonem intemata anathematis religione monere, ut Parmensem episcopum cæterosque ecclesiasticos, quos in vincula conjecit, libertati reddat, atque ecclesiarum jura ac possessiones restituat, vectigalia imposita amoveat, in dignitates ac sacerdotia munerave ecclesiastica neminem intrudat: ac ne pontificia imperia ipsum latuisse obtendere possit, in ecclesiæ Avenionensis vestibulo præ omnium oculis defixa fuisse. *Datum & actum Avin. in palatio apost. VII. idus jan. pontific. nostri anno III.*

XIII. Contractus in pertinacem exercitus.

(a) An.3. ep. cur. p. 18. 45.46.
(b) Ib. p. 26.
(c) Pag. 36.

Armata est ferro legum vox: fœderatorumque principum Italorum (a), ac Germanica (b) & Ungarica (c) auxilia a Gregorio implorata fuerunt. Eduxisse etiam ipsum e Galliis ingentem exercitum, eique Amedeum Sabaudiæ comitem præfecisse, a quo ingentia damna tyrannis Mediolanensibus illata sint, refert Gregorii vitæ scriptor (d). Favisse autem pontificiæ causæ æquitati secundos successus [1], scribit Pontifex ad Philippum Constantinopolitanum Imperatorem (e): *Infra duos menses*, inquit, *ultra centum castra per rebellionem & alios modos dictorum perfidorum tyrannidi sunt subtracta*. Versa est contra a tyrannis belli moles (f) partim in Etruriam ac Lunensem diœcesim, partim in agrum Bononiensem, in quo atrox commissum prælium, atque ab Ingerranno comite Suessionensi parta de hostibus insignis victoria (g): cujus accepto nuntio, Pontifex exercitum in Mediolanensem principatum illum promovere, seque Amedeo Sabaudiæ comiti conjungere jussit. Data etiam Joanni Acuto Anglicarum copiarum duci imperia (h), ut in hostium terras irrumperet. Cum Bernabos superiori clade, ac suorum defectione consternatus, ad solitos dolos confugit: ut enim pontificiorum progressus reprimeret, suosque contineret in officio, pacem a ducibus ecclesiastici exercitus flagitavit. Cujus fallacibus verbis cum ii faciles aures dedissent, Gregorius initio colloquium fœderis respuit (i), ac rationem facti exposuit (k); *Quia*, inquit, *iidem hostes, præsertim præfatus Bernabos, qui pluries ecclesiæ memoratæ pacem frangere non erubuit, & est notorius fidefragus, pacem & promissa eorum nisi ad ipsorum commodum non observant; non intendimus pacem habere cum ipsis, quia de ea confidere non valemus*. Et infra: *Nec facimus tot intolerabiles expensas vobis notas, ut ad pacem deceptibilem deveniamus*. De iisdem Vicecomitum dolis, quibus toties alios Pontifices delusissent, ac tum demissionem fingebant, ut deinde tutius furorem effunderent, gravissime disseruit Gregorius in literis ad Petrum tit. S. Mariæ trans Tyberim datis (l): deduci tamen postea se ab ea sententia sivit Pontifex, ut clientes ecclesiæ bello attritos levaret.

Plura Vicecomitibus erepta.

(d) Gesta Greg. XI. apud Bosq.
(e) To.3. ep. secr. p.18.

Bernabonis copiæ profligatæ.

(f) Ib. ep. secr. p. 96. & 177.
(g) Ib. p. 51.
(h) Ibid.

Pacem Vicecomes expetit.

(i) Ead. to.3. ep. secr. p. 35. & 279.
(k) Super. p.35.
(l) Ib. p. 478.

XIV. Vexata peste Italia.

(m) An.3. ep. cur. p. 165.

Non modo bello vexata est Italia, verum etiam peste: quæ cum Urbem depasceret, Gregorius expiaturis conscientiam apud sacerdotem, veniam tribuit: (m): *Cum*, inquit, *sicut displicenter accepimus, in Urbe magna epidimiæ seu mortalitatis pestis vigere noscatur, nos animarum salute providere de salubri remedio cupientes, vestris supplicationibus inclinati, ut confessor, quem quilibet vestrum & etiam quivis alius fidelis Christianus ecclesiasticus vel secularis in ipsa Urbe existens, usque ad sex menses a tempore publicationis præsentium in ecclesia S. Joannis Lateranensi facienda inantea numerandos, quos ex hujusmodi epidimia seu mortalitatis peste mori contigerit, duxerit eligendum, omnium peccatorum sic eligentium, de quibus corde contriti & ore confessi fuerint, semel tantum in mortis articulo plenam remissionem sic confitentibus*: & infra, *auctoritate apostolica concedere valeat vestræ & fidelium Christianorum prædictorum devotioni tenore præsentium indulgemus: sic tamen, quod idem confessor de iis, de quibus fuerit alteri satisfactio impendenda, eam sic confitentibus per eos, si supervixerint, vel per heredes suos aut alios, si tunc forte sic confitentes transierint, faciendam injungat, quam sic confitentes vel illi facere teneantur, ut præfertur. Et ne [quod absit] propter hujusmodi gratiam reddatur quis proclivior ad illicita in posterum committenda, volumus quod si ex confidentia remissionis hujusmodi aliqua quis forte committeret, quoad illa prædicta remissio sic committenti nullatenus suffragetur. Datum Avin. id. octobris anno III.*

Ea laborantibus ostensa veniæ spes.

(n) To. papyrac. an.3.

XV. Ecclesia S. Mariæ majoris anno jubileo lustrari jussa.

His addimus statuisse publico decreto Gregorium (n) ad pietatis studium in Deiparam commendandum, ut fideles recurrente anno jubileo Lateranensem & principis Apostolorum basilicas lustra-

NOTÆ [1] INsignis illa victoria a pontificiis de hostibus relata est die XV. Januarii, teste authore Miscellæ, qui & hostium agmen constitisse mille hastatis; victores vero ad 700. hastatos habuisse sub armis cum equitibus 300. narrat. Addit demum scriptor ille accuratus, mense maij palam annunciatas fuisse inducias inter Vicecomites Mediolanenses, id est, Dom. Bernabonem & Galeatium cum ecclesia quibus imposita sibi multa 20000. florenorum aureorum Ecclesiæ solvenda. Quare missi a Vicecomitibus Bononiam mercatores sexdecim Mediolanenses, ut tamdiu detinerentur, donec solutio præstaretur. MANSI

ſtratuti, ſanctam etiam Mariam majorem, ob ingentia in ea patrari ſolita miracula veneratione digniſſimam, adirent.

Gregorius, &c. ad perpetuam rei memoriam.

*Sane felicis recordationis Clemens Papa VI. prædeceſſor noſter de fratrum ſuorum conſilio & apoſtolicæ poteſtatis plenitudine indulgentiam, quam felicis recordationis Bonifacius Papa VIII. prædeceſſor noſter omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum baſilicas de Urbe in anno a nativitate Domini MCCC. & ex tunc quolibet anno centeſimo ſecuturo certo modo viſitare conceſſit, ad annum quinquageſimum duxit reducendam, ſtatuens quod quicumque vellet hujuſmodi indulgentiam aſſequi, baſilicas prædictas ac Lateranenſem eccleſiam in anno nativitate ejuſdem Domini MCCCL. tunc proxime ſecuturo, & ex tunc de quinquaginta in quinquaginta annos certo modo viſitare deberent prout in literis Clementis ejuſdem prædeceſſoris ſuper hoc confectis plenius continetur, quarum tenor talis eſt Clemens, &c. Unigenitus Dei filius, &c. Adductæ a nobis fuere ſuo loco, iis vero hæc temporis & loci nota additur: Dat. Avin. vi. kal.** februarias pontificatus noſtri an. I.* (quæ non integre in extravagantibus apponitur. Pergit Gregorius :) *Conſiderantes igitur, & intra noſtra mentis arcana revolventes, qualiter glorioſus Deus in ſanctis ſuis, in majeſtate ſua mirabilis opera manuum ſuarum mirificans, olim miro diſpoſuit ordine eccleſiam B. Mariæ majoris de Urbe fundari ac conſtrui, & ſubſequenter etiam dedicari, & qualiter etiam ipſe omnipotens Dominus in eccleſia ipſa omnium veneratione colenda ob interceſſionem ejuſdem B. Virginis, ut pie creditur, multa operatur miracula ; & ideo ex illis & aliis certis & rationabilibus cauſis cupientes, ut dicta eccleſia B. Mariæ majoris pariter cum eiſdem baſilicis ac eccleſia Lateranenſi præfatæ indulgentiæ privilegio decoretur, authoritate apoſtolica & ex certa noſtra ſcientia volumus, ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod quicumque Chriſti fideles, qui hujuſmodi indulgentiam in præfatis literis ejuſdem Clementis prædeceſſoris noſtri declaratam aſſequi voluerint, præfatam eccleſiam B. Mariæ majoris, ſicut & baſilicas ac eccleſiam Lateranenſem prædictas viſitare debeant ; & etiam teneantur. Nulli ergo &c. Dat. Avinion. III. kalend. maii anno III.*

* deeſt hæc vox in extravag.

Piæ oblationes a Gallo Rege eccleſiis Urbis erogatæ.

Hoc anno miſit Carolus Francorum Rex ad Urbis baſilicas, de quibus facta eſt mentio (a), Lateranenſem nimirum, S. Petri, S. Pauli ac S. Mariæ majoris piæ oblationis ergo octingentos aureos, quorum quadringenti ad earumdem eccleſiarum ornatum erant derivandi, alii canonicorum collegiis & Benedictinis S. Pauli tribuendi ; trecenti etiam alii aurei monaſterio S. Agnetis (b) una cum aurea ejuſdem virginis ſacra imagine traditi, quorum in monaſterii uſus converrendorum Pontifex Lucæ epiſcopo Nucerino urbis vicario munus injunxit: *Cum chariſſimus*, inquit, *filius noſter Carolus Rex Francorum illuſtris operibus pietatis intentus ex devotione, quam habet ad S. Agnetem virginem & martyrem, mittat ad ejuſdem ſanctæ monaſterium unam imaginem auream cum uno agniculo etiam aureo ponderis trium marcharum & ſex unciarum & ſex denariorum, cum uno pede argenteo deaurato ponderis quinque marcharum & mediæ unciæ & quatuordecim denariorum in dicti monaſterii eccleſia & ejus theſauro perpetuo retinendis ; mittat etiam dicto monaſterio trecentos florenos ſeu ducatos auri in utilitatem ejuſdem monaſterii convertendos, &c. Dat. apud Pontemſorgiæ Avin. diœceſis VI. kal. junii anno III.*

(a) To. 3. ep. ſecr. pag. 53.

(b) Ibid. pag. 52.

XVI. Minoritis in Boſnia ſacramenta conferendi jus datum.

Propagabatur ea tempeſtate in Boſnia & Ruſſia religio, auctique Minoritæ pluribus privilegiis, atque authoritate inſtructi (c), ut baptiſmum atque alia ſacramenta piis conferre poſſent, cum parochiæ in ea provincia diſtinctæ non eſſent : pariterque in Ruſſia eadem poteſtate ornati ſunt (d): de quibus etiam fideles Lamburgenſes, ac Ruſſos Pontifex certiores fecit (e): ipſos enim nonnulli invidi ea opinione abalienare a Minoritis pertentarant, quaſi nulla poteſtate ad ſacramenta conferenda valerent. Pellicere ad Chriſti cultum Lithuanos etiam eniſus eſt Pontifex ; atque Oligerdum, Renſtucum, ac Lubardum ferociſſimos principes, qui continuis præliis cum Pruſſiæ cruciferis equitibus vario plerumque eventu decertabant, ad manſuetudinem Chriſtianam traducere : in quam rem ut ſtrenue incumberent, Ludovicum Ungariæ & Poloniæ Regem, Eliſabetham Reginam, ac Wladiſlaum Opolienſem & Semovitum Mazoviæ duces eſt adhortatus (f): quorum poſtremus multam in iis ad divinum cultum impellendis operam contulerat (g). Nec Lithuani duces a pietatis amore plurimum aberant : quos cum egregie erga divina comparatos accepiſſet Gregorius, ubi ampliſſimas utilitates (præter enim animarum ſalutem etiam corporibus conſultum iri, nec tot ſtrages patrandas, iis fidelium numero aggregaris expoſuit) ſubjecit ; ſacerdotes doctrina & religione conſpicuos a ſede Apoſtolica mittendos ad ipſos, ſi cœleſtibus inſtinctibus aſſenſiſſent.

(c) Ibid. pag. 19. Et in Ruſſia.

(d) Pag. 62.

(e) Pag. 67.

Lithuanos principes ad fidem allicere nititur Greg.

(f) To. 3. ep. ſecr. p. 87.

(g) Ead. pag.

Nobilibus viris Olgerdo magno, & Renſtucu, ac Lubardo fratribus ducibus Lithuanorum viam veritatis agnoſcere, & agnitam cuſtodire.

Salvatoris noſtri Domini Jeſu Chriſti, qui de cœlis miſericorditer deſcendit in mundum

dum, ut salvos faceret omnes, qui crederent in eundem, vices (licet indigni) tenentes in terris, omnium mortalium salutem, qui utique ab ipso Domino sunt creati, præcordialibus desideriis affectamus, & solicitis studiis, prout nostræ fragilitati conceditur, procuramus: & quod in hac parte per nos ipsos non possumus, per alias personas fideles & providas anhelanter satagimus adimplere. Advertentes igitur inter vos & dilectos filios fratres domus S. Mariæ Theutonicorum eorumque subditos & nonnullos alios Christianos durissimum & lethale bellum longis temporibus viguisse ac vigere continue, gerimus in desiderio cordis nostri, quod vos & vester populus ad fidem catholicam, sine qua salus esse non potest, per ministerium prædicatorum ejusdem fidei, sicut fecerunt hactenus & adhuc faciunt aliæ nationes quamplurimæ, voluntarie veniatis: quia illud sacrificium & obsequium eidem Salvatori acceptabile redditur, quod a voluntate præbetur: sicque animæ vestræ & cunctorum Lithuanorum per gratiam Dei & ejus veram fidem ac opera charitatis erutæ de potentia Sathanæ, qui per infidelitatis errorem & execranda opera detinet eas miserabiliter captivatas, æternaliter fiant salvæ: cessent bella, effusiones cruoris, mortes crudeles, captivitates impiæ, rapaces prædæ, servitutes miserabiles, labores gravissimi, & incendia consumptiva, aliaque mala innumera, quæ solent ex bellicis actibus evenire; fiatque pax individua inter vos ac fratres eosdem & alios Christianos, ut quos una junget fides, nulla possit, præsertim tam dira & prolixa discordia separare: sequatur optata tranquillitas, servetur mutua charitas, & utrinque dulcedo fraternæ communionis excedat, opes amissæ resurgant, & superveniant ampliores, ac unitis in Christo cœlestia & terrestria præparentur; cæterisque infidelibus diabolica fraude deceptis imitativo demonstretur exemplo, quid felicitatis & gratiæ, quid consolationis & gaudii, quidve securitatis & pacis conversis successerit Lithuanis, ac cæteris incredulis pandatur aditus in viam salutis dirigendi similiter gressus suos.

Pontificiæ ad eos literæ.

Propositæ ingentia ex fide suscepta bona oboritura.

Ea propter nobilitatem vestram, quam optamus salvari, ac in præsenti sæculo apud omnes Christicolas, & demum in excelsis fieri gloriosam, charitative hortamur in Domino, quatenus ad recipiendum dictam fidem vos & vestri subditi, quos ad hoc provide inducatis, vestros disponatis animos humiliter & devote. Nos enim, si in hoc volueritis exhibere consensum, viros religiosos in lege Domini eruditos ad prædicandum vobis fidem præfatam & alia, quæ ad animarum vestrarum salutem spectabunt, ac ad tractandum auctoritate apostolica veram & firmam concordiam cum dictis fratribus & omnibus aliis Christianis, qui magisterio sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ intendunt fideliter, cum opportuna potestate curabimus destinare. Super quibus vobis plenius exponendis dilecto filio Dobregestia præposito ecclesiæ Cracoviensis decretorum doctori, capellano & familiari charissimi in Christo filii nostri Ludovici Regis Ungariæ & Poloniæ illustris latori præsentium de nostra intentione informato plenarie velitis fidem plenariam adhibere. Dat. Avinion. x. kal. novembris anno III.

Missus ad eos internuntius Apostolicus.

Eodem tempore effloruit in trahendis ad Christum Saracenis magna pietatis commendatione in Aragonia Alfonsus e Cherica sive Exeticæ princeps, ac liberalitate tantum opus ornavit: cum enim plura mancipia in Mahumetanis sordibus educata haberet, ad baptismum suis adhortationibus perducta libertate donavit. Qua egregio exemplo Pontifex Petrum (a) Regem Aragonum, Alienoram Reginam, Joannem ducem Gerundensem sceptri heredem & Martinum comitem Bisuiduni filios, Joannem comitem Empuriarum (b) ad suos servos Saracenos in Dei filios transformandos incitavit: si quam in ea re jacturam paterentur, æterna apud divinum Numen præmia ipsos manere. Tum Valentinum, Dertusensem, & Segobricensem episcopos, Vallisdignæ & Bonifaz abbates, aliosque plures ecclesiasticos viros permovit (c), ut in Saracenis Christiana religione erudiendis diligentem operam collocarent.

XVII. Exeticæ principis pium studium in Saracenis ad fidem convertendis.

(a) An. 3. ep. cur. p. 15. & 16.

(b) To. 3. ep. secr. pag. 1.

(c) An. 3. ep. cur. p. 16.

Nec minus eluxit pontificium studium in excindendis hæreseon fibris ac schismaticorum reprimendis conatibus, ne regna catholicis principibus obnoxia inquinarent: certior enim factus in Creta Græcos nonnullos in schismate obfirmatos ab insula discedere, ut a schismaticis episcopis sacris ordinibus initiarentur, ac reversos vetus schisma inter Cretenses confirmare, quamvis jam ante a duce ac senatu Veneto cautum esset, nullum schismaticum episcopum in insula versari permittendum, nec Græcis fas fore ut a schismaticis sacerdotio insignirentur; Pontifex Andream Contarenum Venetorum ducem ursit (d), ne tam præclaram legem obsolescere pateretur, suamque operam pro tuendo servandoque inter Cretenses fidei nitore impenderet.

XVIII. Schismaticorum fraudes in Creta repressæ.

(d) To. 3. ep. secr. p. 90.

Dilecto filio nobili viro Andreæ Contareno duci Venetiarum.

Lætamur in Domino, fili dilecte, cum de te tuisque civibus & fidelibus actus laudabiles præsertim circa extirpationem hæresum & schismatum, ac ampliationem catholicæ fidei, nostris auribus referuntur. Nuper siquidem gratanter audivimus, quod cum olim per antipatriarches Constantinopolitanos hæreticos, & schismaticos unus episco-

ſcopus, ſeu potius antiepiſcopus hæreticus & ſchiſmaticus, in inſulam tuam Cretenſem ad præſidendum in ſpiritualibus Græcis ſchiſmaticis tam clericis quam laicis ejuſdem inſulæ pro tempore mitteretur & reſideret in ea; per quendam ducem Venetiarum tuum prædeceſſorem fuit tam provide quam catholice ordinatum, ac ſub gravi pœna ſtatutum, quod ex tunc nullus talis ſchiſmaticus epiſcopus reciperetur in inſula prælibata: & quod poſt obitum cujuſdam Macurii ſchiſmatici epiſcopi ſic obſervatum extitit, prout etiam laudabiliter obſervatur: & quod etiam per eundem prædeceſſorem tuum ſub diverſis gravibus pœnis fuit ſtatutum, quod nullus ſchiſmaticus dictæ inſulæ exiret de illa, a ſchiſmatico epiſcopo, exiſtente extra ipſum inſulam, quoſcunque ordines recepturus, & quod licet hoc aliquandiu obſervatum extiterit, tamen præſentialiter non ſervatur; propter quod nonnulli ſchiſmatici ordinandi exeunt licenter de dicta inſula, & ab epiſcopis ſchiſmaticis aliarum partium ad ordines ritu ſchiſmatico promoventur, per quos inter Græcos dictæ inſulæ ſchiſmata & hæreſes nutriuntur in damnationem multarum animarum, & fidei catholicæ detrimentum.

Vetitum Venetis ne ſchiſmatici epiſ. in Creta permittantur.

Ne qui ex inſula ad ſuſcipiendos ordines a ſchiſmaticis abeant. Pium edictum dein violatum.

Quare nobilitatem tuam rogamus & hortamur attentius, quatenus ob reverentiam Dei & zelum dictæ fidei, ſine qua non eſt ſalus; & ut iidem Græci ſubditi tui eo tibi fideliores reddantur, quo tecum & cum aliis Latinis catholicis ſtrictiori nexu profeſſionis ejuſdem fidei tuæ nobilitati fuerint obligati; dictum ſanctum ſtatutum per pœnas condignas facias inviolabiliter obſervari, & quidquid potes per te tuoſque officiales, quos habes in dicta inſula, pro converſione Græcorum ſchiſmaticorum hujuſmodi, & tutela & conſervatione illorum ex ipſis, qui ab eorum erroribus jam dicuntur converſi, & (dante Deo) cum tuo favore convertentur in poſterum, devotis & ſolicitis ſtudiis opereris, ut præfata inſula inveteratis ſchiſmate ac hæreſibus expurgetur, tuque ac tua communitas proinde præter laudem humanam, & majorem benevolentiam Apoſtolicæ ſedis & noſtram, æternum inæſtimabile præmium reportetis. Et inſuper quia eadem nobilitas & concives tui de aliis utilibus modis tenendis in converſione dictorum Græcorum debent eſſe informati, plenarie de ipſis velis nos tuis literis informare. Dat. Avin. vi. kal novembris anno iii. Docuit experientia ſaluberrimum fuiſſe Gregorii conſilium, cum divina juſtitia Cretenſes, qui hactenus ſchiſma damnare detrectarunt, a Mahometanis vexari patiatur.

Dux Venetus ad illud redintegrandum rogatus.

XIX.

Arnaldus Montanerius pſeudominorita.

Ne tranſmarini etiam fideles inquinarentur erroribus Arnaldi Montanerii Minoritæ e Podio Ceritano oriundi, qui judicio hæreſeos ab Eymerico fidei cenſore poſtulatus in orientem aufugerat, Gregorius Armando ordinis Minorum vicario Aquilonari dedit imperia (*a*), ut illum vinctum ad ſubſellia Apoſtolica trahendum curaret. Recenſet ejus errores & deliria idem Eymericus, qui una cum Berengario Darili epiſcopo Urgellenſi illum in principe templo, conſulto prius Gregorio Papa, hæreſeos crimine damnavit (*b*).

(*a*) *To. 3. ep. ſecr. p. 3.*

Damnatus hæreſeos.

(*b*) *Eymer. p. 2. direct. inquiſit. q. 11.*

Repullulanti quoque tum in Galliis fœdiſſimæ hæreſi Beguardorum ſive Beguinorum, Turlupinorum, ac Lollardorum (iis nominibus vulgo infame horum hominum genus nuncupabatur) falcem apoſtolicæ ſeveritatis injecturus Gregorius, ut clementia rigorem temperaret, cenſoribus fidei primum partes dedit, ut omnes, quos ſponte criminis pœniteret, in gratiam eccleſiæ admitterent: in pertinaces vero univerſos principes, urbium magiſtratus, ac viros nobiles Francos Belgaſque pio ardore accendit (*c*), ut ad delenda ejuſmodi religionis opprobria ſtudium vireſque conferrent. Turlupinis pares erant ſcelere Waldenſes, in quos licet ſæpius legibus actum eſſet, in Delphinatu tamen circumjectiſque locis hæreſeos virus fovebant: ad quos ab impietate revocandos Gregorius Gallicanos præſules, qui Pariſiis ad ſolemnes conventus coacti erant, ſolicitavit (*d*), ut Carolum Francorum Regem ad eos inſectandos permoverent: quo etiam argumento extant ad Carolum Regem literæ adhortatoriæ, ut Turlupinos ac Waldenſes ſuppliciorum terrore ad pietatem adduceret, cenſoribus fidei ad munus obeundum opera non deeſſet, & magiſtratus, qui his oblique obſtabant, ad conjungenda ſtudia in impios regia authoritate adigeret.

Hæreſes fœdæ gliſcunt in Galliis.

Cenſores fidei eas excindere juſſi.

(*c*) *An. 3. ep. cur. p. 15.*

(*d*) *To. 3. ep. ſecr. p. 38.*

Chariſſimo in Chriſto filio Carolo Regi Franciæ illuſtri.

Chriſtianorum principum Regum Franciæ progenitorum tuorum fervidum zelum ad fidem catholicam, quem ſcripta diverſa teſtantur & fama publica manifeſtat, grata memoria recolentes, & te inclytum imitatorem ipſorum in hoc & aliis bonis operibus attendentes; ac tenentes indubie, quod negotia dictæ fidei pro Dei reverentia ſuſcipiens cordialiter commendato, illa promovebis pro viribus, & officialium, ſubditorumque tuorum in hac parte negligentias & culpas alias, cum illas agnoſces, nullatenus ſuſtinebis; ad devotam magnitudinem tuam apoſtolica ſolicitudo, quæ circa hoc invigilare tenetur, recurrit cum fiducia ſpeciali. Audivimus ſiquidem ſæpius, fili chariſſime, quod hoſtis humani generis, circuiens ſemper & quærens quos devoret, ubi majora viderit opera ſanctitatis, ibi virilius ſatagit ſua venenum ef-

Excitatus Francor. Rex ad naſcentes errores præfocandos.

fun-

fundere pravitatis, in regni tui, quod præ cæteris mundi regnis præclaruit, prout præclaret fide & operibus virtuosis, in aliquibus partibus in nonnullis personis utriusque sexus, præsertim de secta Begardorum, qui alias Turlupini dicuntur, sparsit semen pestiferum multiplicis hæreticæ pravitatis: quodque ingens tua devotio, de iis aliqua sentiens ab inquisitoribus pravitatis ejusdem, ferventer incœpit circa ea regiæ potestatis remedia adhibere: de quo eam dignis laudibus commendamus.

Turlupini iidem qui Begardi.

XX. Delphinatus Waldensibus infectus.

Audivimus etiam relatibus fidedignis, quod in partibus Delfinatus Viennensis & aliis locis vicinis eisdem est quorumdam hæreticorum, qui vocantur Vvaldenses, maxima multitudo: & quod quidam officiales tui dilectos filios... inquisitores dictæ pravitatis in eisdem partibus deputatos non solum non juvant, ut deberent, in suo inquisitionis officio; immo multa impedimenta ut sequitur, contra ipsos præstare præsumunt: videlicet quod eosdem inquisitores, ne possint procedere contra dictos hæreticos, impediunt indirecte, eisdem assignando ut plurimum loca minus tuta ad procedendum contra hæreticos prælibatos: & quod non permittunt, ut iidem inquisitores procedant sine judice sæculari, & compellunt eosdem, quod processus suos judicibus sæcularibus ostendant, si quos fecerint sine ipsis. Hæreticos quoque seu suspectos de hæresi, captivatos per inquisitores eosdem, eis irrequisitis præcipiunt a carceribus liberari. Requisiti præterea a dictis inquisitoribus, quod præstent juramentum a jure dispositum de expurgando hæreticos & suspectos de hæresi, illud præstare contemnunt. Aliqui etiam nobiles Delfinatus ejusdem hæreticos & suspectos de hæresi, contra quos per inquisitores proceditur memoratos, receptare ac fovere multipliciter non verentur. Quare devotam serenitatem tuam requirimus & hortamur in Domino, quatenus præmissa, zelo fervoris regii atque detestanda, devote considerans, eis & similibus (de quibus diligenti facias indagatione perquiri) toto tuo nisu pro Dei & dictæ fidei reverentia studeas opportunis remediis obviare, præcipiens expedite sine quolibet impedimento in præmissis & aliis, quæ pro dicta fidei conservatione utilia erunt pro tempore, sic te reddens fervidum, sollicitum, ac promptum, quod pugil magnificus ejusdem fidei præsentibus & futuris temporibus reputeris, & apud Deum & homines veris laudum præconiis gloriosius extollaris, dictumque regnum & Delfinatus in sua consueta devotione & cultura fidei mediantibus tuis piis operibus & favoribus conserventur. Dat. Avin. VI. kal. aprilis anno III.

Censura fidei libere non exercita.

XXI.

Paruisse apostolicis monitis Carolum Regem Francorum colligitur ex historicis, qui tradunt (a) ipsius imperiis quæstionem acerbissimam in Turlupinos habitam, adeo ut plures ex iis Parisiis incendio absumpti sint, ac nefaria factio in Galliis fuerit abolita, ut refert Gaguinus his verbis: *Superstitionis quoddam genus eodem tempore, a Turlupinis [hoc enim erat hæreticis nomen, qui se de societate pauperum vocitari gaudebant] ortum, finem fecit, crematis eorum vestibus & libris in foro suillo extra sancti Honorati portam. Joanna autem Dabentona, & cum ea alter, cujus nomen historici non tradunt, ejus sectæ in primis professores comburuntur. Hic autem, quem sine nomine ponimus, cum ante damnationis ejus sententiam in carcere mortem obiisset, dies quindecim in aggere calcis, ne putresceret ejus cadaver, asservatus est, & die ad supplicium præscripto crematus.* De Turlupinorum hæresibus meminit Bernardus Lutzemburgius (b), atque eos de nulla re a Deo naturaliter indita erubescendum jactasse, & promiscuis concubitibus palam sine ullo pudore uti ac membra nudare solitos. In quibus abolendis Carolus Philippi Augusti religionem est imitatus, qui Almarici discipulos similia venena fundentes extra Lutetiæ portas rogis tradi jussit: *Dixerunt*, inquit bibliotheca patrum (c), *quod illud, quod alias est peccatum mortale, ut stuprum, factum in charitate, non est peccatum.* Porro Almarici hæreses suo loco recensuimus (d): tum Albigenses (e) eandem impuritatem consectatos, nec non Hermanni sequaces, tum Dulcinistas (f) seu Libertinos, a quibus confictum libertatis spiritum, quo freti in omni luxuriæ genere volutabantur, & a Clemente V. gravissime confutatum vidimus. Eadem insania perciti erant ii, quos a Joanne Rege Boemiæ concrematos diximus (g), quæ secta postea recruduit in Boemia, ubi Adamitarum nomen accepit, & ad quam etiam instaurandam plura infanda dogmata Lutherus sparsit. Quod vero ad Waldenses spectat; eos internuntii apostolici imperio Caroli Francorum Regis ope carceribus mancipatos inferius visuri sumus: nunc quæ a Pontifice studia ad bellum Anglicum sopiendum adhibita sint, perstringimus.

(a) Gaguin. l. 9. Meyer. l. 13. Belles. l. 5. Gault. sæc. 14.

Turlupini Parisiis flammis exusti.

(b) Bernar. Lutzemb. & ex eo Sander. de visib. monarch. in Greg. XI.

(c) Bibl. Pat. to. 4. col. 1337.

(d) Ann. to. 13. A. C. 1209. n. 28.

(e) Eod. to. A. C. 1204. n. 63.

(f) To. 15. an. 1311. n. 66. & c. an. 1312. n. 17. in 3 errore Begard.

(g) An. 1375. n. 26.

XXII. Anglis Gallisque conciliandis navata opera.

Cum ex eo Christiana religio, Francorum Anglorumque armis defendenda, omni pene auxilio destituta infidelium victoriis everteretur; Pontifex superiori anno ad colloquium Itii, vulgo Caleti, agitandum Reges induxerat; sed cum id re infecta esset dissolutum, iterum ut Brugis iniretur perpulit (h); ac tum Eduardum, tum Carolum gravissimis sententiis sollicitavit (i), ut pacis consilia amplecterentur: ad quæ ut proceres, qui illi colloquio Regum nomine erant affuturi, animos compararet, adductis in medium gravissimis malis emersuris ex ejusmodi discordiis, ut

(h) To. 2. ep. secr. pag. 237. 238. 239.

(i) Ib. p. 238.

ad Reges in mutuam concordiam redigendos operam conferrent, fuit adhortatus (a).

(a) Eod. to. 2. ep. secr. p. 237.

Gregorius, &c. dilectis filiis nunciis charissimi in Christo filii nostri Caroli Regis Francorum illustris pro pace, inter ipsum & charissimum in Christo filium nostrum Eduardum Regem Angliæ illustrem in loco de Brugis Tornacensis diœcesis tractanda & reformanda, deputatis.

Considerantes quantum eorundem Regum hostilis commotio, tanto tempore radicata & toti mundo nociva, negotio terræ sanctæ fuerit damnosa & existat, & non solum Babylonicum hostem induxit ad Christianorum excidium, sed etiam multis infidelibus ad occupandas Christianorum terras, & religionem Christiani nominis extinguendam, audaciam proximis elapsis temporibus ministravit; quodque, si infideles ipsi inter ipsos Franciæ & Angliæ Reges percipiant durare discordiam, & concordiam exulare, adversus Christianos & terras eorum ex solita rabie eorundem insurgent virilius & audacius, & majorem sument audaciam ad atrociores solito & perniciosiores molestias Christianorum Regibus atque regnis & populis inferendas (ad quorum executionem, præfati nefandissimi infideles, prout fertur, jam se præparant & disponunt) guerram & discordiam hujusmodi amplius sana conscientia tolerare non valentes; nec minus advertentes & sæpius recensentes, quod nos & prædecessores nostri Romani Pontifices; tum sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales quam alios diversos apostolicæ sedis nuncios, ad partes illas pluries transmittendo, in hoc diligentiam, quam potuimus adhibuimus, cum alia remedia non videamus ulterius, si concordia & pax hujusmodi non perficiatur, ulterius differre non intendimus, quin contra partem, per quam stabit, & alios quoscunque ei faventes ac præstantes auxilium, consilium, & favorem, per censuram ecclesiasticam & alia juris remedia, sublato quocunque favore, mediante semper justitia, procedamus. Dat. Avin. III. non. januarii anno secundo. Fefellit (b) Pontificis spem atque expectationem odiorum pertinacia ac rerum, quæ agitatæ erant, difficultas: quamvis Simon tit. S. Sixti & Joannes tit. SS. Quatuor coronatorum presbyteri Cardinales ad Reges missi, literisque extimulati (c) labori & operæ non pepercissent.

Auctæ ex Anglico bello barbarorum vires.

Decernit Gregor. contra belli auctores leges distringere.

(b) To. 3. ep. secr. p. 248.

(c) To. 2. ep. secr. pag. 239.

XXIII. *De restituenda Castellæ pace agitatum.*

Liberandæ e bellis civilibus Hispaniæ pari studio accensus Pontifex, ad cœptum jam ante conciliandæ Henricum Castellæ & Legionis inter ac Fernandum Lusitaniæ, Carolum Navarræ, Petrum Aragoniæ Reges pacis colloquium incubuit. Atque in primis, quod ad Lusitanicum bellum spectat; cum jam illud ante ab apostolicis internunciis extinctum putaretur, in majus incendium eruperat, ac Reges universas vires in certaminis periculum conjecturi erant. Ad quos in concordiam adducendos Christi vicarius Henricum Castellæ Regem, qui Lusitaniam irruperat maximo succinctus exercitu, precibus ursit (d), ut armis absisteret. Similique modo Joannam Reginam Castellæ (e), ut virum demulceret atque ad concordiam flecteret; tum Fernandum Lusitaniæ Regem (f) hortatus est, ut ad pacem cum Henrico studia converteret: tum Guido Cardinalis A. S. L. ad Reges pro dirimendo sua authoritate & industria bello se conferre jussus (g). Capessivit is strenue apostolica imperia, ut refert Mariana (h): cum enim hoc ineunte anno Henricus Rex Castellæ Lusitaniam ferro flammaque populatus, Viseo expugnato, ac tentata Conimbrica, belli impetus ad Scalabim vertisset, quo cum Ferdinando Rege acie decerneret, illumque ab ambienda Castella deterreret; detrectanteque Lusitano universum certamen, nec viribus, nec belli peritia pare, atque etiam Dionysio fratre hosti adjuncto ad Ulyssiponem usque penetrasset, ac suburbia incendisset, plures naves cepisset adducta classe in portum, magnumque obsessæ urbi regiæ inferret terrorem; Cardinalis legatus ultro citroque ad castra adversa commeare non destitit, sprevitque labores & pericula, ut pacem inter Reges conciliaret; ac demum eo annitente ad v. kal. aprilis fœdus sancitum iis legibus: ut oppida utrinque eo bello capta restituerentur: Castellani profugi nobiles quingenti & eo amplius finibus Lusitaniæ arcerentur; denique affinitatibus novis fœdus confirmaretur. Cum vero nonnulli religiosi per Castellam discurrerent, ut novos in ea cierent motus, Pontifex publicæ pacis alendæ studio, ac barbari ad religionem opprimendam animis augerentur, Guidoni Cardinali legato munus imposuit (i), ut eos coerceret.

(d) To. 3. ep. secr. pag. 120.
(e) Ibid. pag. 8.
(f) Pag. 120.
Guido Card. legatus.
(g) Pag. 8. & 120.
(h) Marian. de reb. Hisp. l. 17. c. 17.

Castellanum inter & Lusitanum pacem redintegrat.

(i) An. 3. ep. cur. pag. 122.

XXIV. *Inter Navarræum Castellanumque instauratum fœdus.*

Confecto Lusitano bello, Henricus Castellæ Rex virium molem ad obruendum Carolum Regem Navarræ, qui nonnullas Castellæ urbes in superioribus motibus suæ ditioni adjecerat, convertebat (k): cum internuntii apostolici studio, antequam oppositæ acies signa conferrent, in concordiam mutuam revocati sunt. Carolus enim bello clarissimum Henricum florentissimoque succinctum exercitu in se concitare tutum non putabat; atque Henricus suæ dignitatis arbitrabatur amissa sine bello recipere. Fœdus itaque percussum his legibus. Navarrus Lugronium & Victoriam Castellano redderet: amicitiam, pactis inter Carolum filium & Eleonoram filiam Henrici nuptiis, astringeret. Pro sumptibus vero in redditis arcibus muniendis, ac dotis nomine centum

(k) Marian. l. 17. c. 17.

vi-

viginti aureorum millia Navarro concessa. Ex felicis hujusmodi concordiæ nuntio ingenti gaudio affectus Gregorius, Regi Castellano de confecta pace gratulatus (a), ut cum Aragonio controversias veteres componeret, est adhortatus.

(a) To. 3. ep. secr. p. 203.

Gregorius, &c. charissimo in Christo filio Henrico Castellæ & Legionis Regi illustri.

Henrico gratulatur Pont.

Fili charissime, Deo gratias agimus, & laudationum vota debite persolvimus, qui te & charissimum in Christo filium nostrum Carolum Regem Navarræ illustrem, prout nuper ad nostrum pervenit auditum, ad bonam reduxit concordiam: ac sinceritati tuæ congaudemus, qui zelo fidei, ac ad nostram & ejusdem Romanæ ecclesiæ devotionem accensus, pacis consilia iniisti; teque ut charius possumus deprecamur, quatenus hujusmodi pacem Deo placitam, & (dante Domino) populo fructuosum prout plene confidimus, observes & a tuis subditis facias inviolabiliter observari: ita quod tu & idem Rex Navarræ in unitate & concordia firmati valeatis (ut expedit) in pacis multitudine delectari: sicque pacis angeli vobis congaudeant, & nos, qui te & ipsum Regem Navarræ sincere brachiis charitatis amplectimur, in vobis sicut in principibus pacificis, & pacis filiis delectabiliter gloriemur. Cæterum, amantissime fili, cum (sicut præfatus legatus nobis pluries scripsit) tu inter cæteros mundi principes nos & eamdem Romanam ecclesiam, prout experientia docet speciali devotione prosequaris, & libenter nostris & prædictæ sedis consiliis acquiescas, super quo tuam prudentiam multipliciter commendamus, excellentiam regiam attentius exhortamur, ac pro speciali munere petimus, quatenus ad bonam pacem & concordiam cum charissimo in Christo filio nostro Petro Rege Aragonum illustri, dante Domino, adimplendam (super quo alias eidem excellentiæ pluries scripsimus) tuum inclines animum, disponas & mentem: ac præfato legato in iis, quæ super hoc ex parte nostra tibi dicet, plenam fidem adhibere sinceritas tua velit. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis XI. kal. septembris anno tertio. Ereptus est e vivis Guido Cardinalis, antequam controversiam inter Aragonium & Castellanum sopiret, ut ex literis pontificiis constat: sublatum autem increbuit rumor illum veneno a Carolo Rege Navarræ. Quo rumore sparso Carolus objectum crimen purgare conatus est; admisitque Gregorius ejus excusationes, cum Guidonis necessarios diligenter percunctatus non veneno, sed morbo interemptum comperisset; pristinæque illi famæ integritatem hisce literis sequenti anno exaratis (b) restituit.

Ad pacem cum Aragonio ineundam sollicitat.

Guidonis Card. mors.

Sparsa fama veneno sublatum.

(b) To. 4. ep. secr. pag. 117.

Gregorius, &c. Carolo Regi Navarræ illustri.

Fidem nuntii sub commissa eis per easdem literas credentia pro parte tua magnificentiæ nobis exposuerunt, quod eidem serenitati relatum extiterat, nobis falso suggestum fuisse; quod bonæ memoriæ Guidoni episcopo Portuensi, tunc in partibus illis Apostolicæ sedis legato, venenum seu toxicum dari seu ministrari feceras, propter quod viam fuerat universæ carnis ingressus. Verum, fili charissime, id nobis a pluribus dictum fuit: sed considerantes puritatem devotionis ad Deum catholicorum principum progenitorum tuorum, atque tuam, statumque regium nolle tantam maculam in sui nominis gloria ponere; nec non sincerum amorem, quem ad dictum episcopum gerebas, hoc credere nulla ratione potuimus. Et licet cum familiaribus præfati episcopi de infirmitate ipsius & de morte sæpius & diligenter locuti fuerimus, numquam tamen scire potuimus, eum aliter quam morte naturali, quæ nulli parcit, decessisse. Quapropter, amantissime fili, de præmissis nobis falso suggestis, cum veritatis claritas mendaciorum tenebris in hoc obfuscari nequeat, in antea non curet sinceritas regia nobis chara. Datum Sallon. Arelatensis diœcesis x. kal. julii anno IV. Detergere ita facile alterius criminis sibi impositi labem non potuit Navarrus, ipsum scilicet veneno Regem Francorum tollere pertentasse: conscii enim flagitii necati supplicio fuerunt, atque in Navarrum a Franco redintegratum bellum, expugnatis nonnullis urbibus, quas in Galliis jure fiduciario obtinebat.

Navarræum Greg. ea suspicione liberat.

Rex Navarræ venefícii postulatus a Gallo Rege.

XXV.

Claudimus hunc annum felici S. Birgittæ obitu, quem ejus vitæ author apud Surium (c) ita describit: *Ubi Romam rediit, morbus increvit: & tandem illius vi extincta est. Cumque immineret dies obitus ejus, quinque diebus ante versus apparuit ei dominus Jesus ante altare, quod erat in conclavi ejus, jucunda facie, & corporeis ejus oculis visibilem se præbens, eique dicens: Ego sic tibi feci quemadmodum sponsus solet, subducens se ad tempus a sponsa, ut ardentius desideretur: non visitavi te divinis consolationibus, quandoquidem tempus erat, quod probareris. At nunc probata satis procede, & præpara te: tempus est enim, ut (sicut pollicitus tibi sum) coram altari meo monastico habitu induaris, deinceps non modo sponsa mea, sed etiam monacha & mater in Vuastbena voceris. Attamen scias te corpus hic Romæ positurum, donec veniat ad locum ipsi præparatum. Placet Deo parcere tibi a laboribus: accepit ille voluntatem tuam pro opere. Deinde subjunxit: Quinto abhinc die mane, sumptis sacramentis, convoca singulatim quas tibi indicavi, & facien-*

(c) Sur. to. 4. die 23. julii c. 16.

Felix S. Birgittæ obitus.

Ut Christus illi eum prædixerit.

de illis demanda; atque ita venias ad monasterium tuum, id est in gaudium meum. Porro corpus tuum in Vvastbena reponetur. Ex his licet animadverti B. Birgittam, dum esset in corpore, monastico habitu indutam non fuisse, neque illius ordinis vestibus, quem ipsa instituit: sed emigrantem a corpore a Christo sponso suo accepisse ejusmodi habitum incorruptibilem, sicut ei in revelationibus suis promiserat. Itaque pingitur plerumque ut monacha: nam tametsi non fuit monacha, dum vixit, attamen petiit veste ejusmodi indui, qua nunc utuntur moniales ordinis ejus: sed etiam accepit in cælis.

XXVI. Sacramentis rite munitur.

Die quinto sub ortum solis Christus iterum ei apparens, consolabatur eam. Missa celebrata, perceptisque sacramentis, inter manus earum, quas paulo ante diximus, spiritum reddidit piissimo Salvatori, quem toto pectore amavit. O ineffabilem increatæ sapientiæ benignitatem, eos qui ipsam concupiscunt, præoccupantem, ut illis prior hilariter se ostendat! O sponsæ singularem gloriam, quam sponsus in fide & misericordia sibi desponsans verbis blandissimis consolatur! O felicem nimium, quæ post multiplices toleratos labores & miserias jam sedet in pulchritudine pacis & requie opulenta! Felix obitus ejus non obscuris argumentis declaratus est: quidam enim bonæ & venerabilis vitæ vidit quendam parari lectum, & a personis albis vestibus indutis ferri in sublime; dictumque est illi admiranti: Persona illa, quam in hoc lecto vides, sponsa Dei est, quæ in mundo contempta a multis nunc transit de morte in vitam sempiternam: eadem autem hora illa obiit. Porro corpus ejus summa cum laude ad monasterium S. Laurentii deportatum, & illic honorifice sepultum est. Obiit anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimo tertio, x. kal. augusti. Anno autem proximo post multorum miraculorum coruscationem, & ossium ejus subitam & ultra modum mirabilem purgationem & exsiccationem, ab urbe Romana, multis in itinere editis miraculis ad monasterium Vvastbena XXI. julii die cum ingenti populorum frequentia & gaudio per sanctam filiam ejus Catharinam translata est, ubi miris signis & multivariis miraculis eam ornat & illustrat dominus Jesus Christus. Præstatur cæcis visus, surdis reformatur auditus, muti loquuntur, paralyticis membra dissoluta confirmantur, & (ut paucis multa expediam) morbi omnes devote illic Christum invocantes meritis sponsæ ejus ab eo curentur. Reposita (a) est in sanctorum catalogo Birgitta a Bonifacio IX. ut suo loco dicetur.

Ostenso viro pio parato illi felix immortalitas.

Post mortem coruscat miraculis.

(a) Ext. diploma in bull. in Bonif. IX.

XXVII. B. Andreæ Corsini mors.

Migravit etiam ad cælestem immortalitatem per id tempus B. Andreas Corsinus patria Florentinus episc. Fesulanus, quem parentes pie Deiparæ virgini sacrarant, excultusque monasticis institutis apud Carmelitanos sanctitate & miraculis effloruit: cujus gesta descripsit Petrus Andreas e Castaneis, ex quo sanctissimi præsulis extremum vitæ actum repetemus (b): *Cum in episcopatu*, inquit, *vixisset annis duodecim, & appropinquaret tempus suæ mortis, postquam septuagenarius esset, & multa miracula fecisset, cum in nocte nativitatis Domini, antequam primam missam cantaret, oraret in ecclesia S. Mariæ Pumeranæ, apparuit ei gloriosa Virgo, dicens: Ecce fili mi, appropinquat tempus, in quo de hoc ergastulo ærumnoso debes egredi. Itaque in nocte apparitionis, quando magi Filio meo & mihi obtulerunt aurum, thus, & myrrham, & tu dedisti animam tuam, corpus, cor, & omnia bona amore ipsius & mei, ideo ipsa nocte pro anima tua veniam, & ipsam cum angelis in regno cælorum sociabo. Andreas autem ex ista revelatione summe gavisus est, & cum maxima jucunditate tres missas cantavit: & erat tantæ jucunditatis, quod facies ejus rosea videbatur atque cherubica, cum antea esset ex austeritate pœnitentiæ pallidus atque nullius vivi coloris. In crastinum igitur febre gravatus canonicum Guidonem, quem fidelissimum suum habuit, accersivit & ei intimavit, qualiter migraturus erat in nocte epiphaniæ, & quod Deo pro ipso preces porrigeret. Qui Guido hoc audiens fortiter flere incœpit, atque clamare. Væ nobis! Vere cecidit corona capitis nostri: peccata nostra talem virum non merentur. Interim visitatus a civibus & a clericis, quos omnes ad pacem & ad unionem confortabat, dicendo: Filii, ne detis locum diabolo.*

(b) Petr. Andreas e Castaneis M. S. bib. Vat. apud Bolland. to. 2. die 30. janua.

De illius hora a B. Virgine fit certior.

In nocte igitur apparitionis Domini recumbens super asperrimum lectum suum fecit portare psalterium; & cum adjutorio clericorum incœpit valde attente symbolum Athanasii, Qui vult salvus esse, &c. & Credo Apostolorum, & Credo patrum: Et dictis istis symbolis, camera facta fuit ita luminosa, sicut si esset sol in meridie; ita quod astantes non parum fuerunt admirati. Post autem spatium unius horæ cum erant omnes canonici & clerici ante ipsum, S. Andreas in aurora incœpit dicere: Nunc dimittis servum tuum Domine secundum verbum tuum in pace; quo finito, anima ipsius a mortali corpore divisa est, & libere ad gloriam evolavit die supra dicta, sexta videlicet januarii, anno salutifera incarnationis MCCCLXXIII. Collucius vero in ejus epitaphio hunc annum consignat.

XXVIII. Pie fidei symbolum profitetur.

Luce obiit sexta jani labentibus annis
Septuaginta tribus Domini cum mille trecentis.

Ætatis suæ LXXII. ab ingressu quidem ordinis LXV. episcopatus vero anno XII. Corpus autem ejus super flumina remansit, sed redolens ita, quod ex illo odore multi ex diversis infirmitatibus liberati sunt.

Ejus corpus sacrum odorem spirat.

Ve-

Veniebant multi infirmi, qui ipsum tangendo sanabantur. Hac quidem attestatur Collucius .... tunc temporis cancellarius Florentinus in epitaphio, quod sculptum est in sepulchro, &c. Plura sancti viri implorata ope patrata miracula recenset author, quæ nobis indicasse sufficerit. Inclaruit postea ejus sanctitas Eugenio IV. Romano Pontifice, cum Piciminus ecclesiæ hostis divinitus profligatus fuisset: quare jussu Eugenii illius corpus omnis corruptionis expers repertum venerationi piorum expositum fuit: dein agente populo Florentino instituta est religiosa actio de vitæ & miraculis ejusdem B. Andreæ, quæ a Clemente VIII. instaurata fuit, extractaque demum ad Urbanum VIII. qui solemni ritu, quem ex publicis documentis consecratæ illius memoriæ describit Joannes Bollandus (a), sanctorum honores illi decrevit.

Claret miraculis. Post diuturnum examen SS. catalogo apponitur.

(a) *Bolland. to. 2. die 30. januar. in vita S. Andr. Corsini.*

Aucta

I. Gregorius exquirit causas, cur nondum Græci ad Romanam Ecclesiam redierint.

Aucta in Europa Turcarum tyrannide, extremique exitii terrorem Græcis inferente, anno hujus seculi septuagesimo quarto indictione duodecima Gregorius Papa fulciendi orientalis imperii, ac veteris abolendi schismatis pio adductus studio, cum Græci, quamvis reverso ad ecclesiæ Romanæ obsequia Palæologo Imperatore, in veteribus sordibus hærerent, internuntios apostolicos pro redintegranda pristina ecclesiarum conjunctione mittere meditatus, de omnibus, quæ a Gasperto episcopo Cenetensi olim Clementis VI. nomine cum Constantinopolitanis fuerant agitata doceri cupidus XIV. kal. aprilis gestæ legationis commentarios ad se illum transmittere jussit (a), ac significare, qua de causa perducta res ad exitum non fuisset, quidve ad Græcos in ecclesiæ catholicæ gremium revocandos præstare operæ foret. Sed Gasperto interea vita functo, Raimundo designato Patavino episcopo dedit imperia (b), ut Gasperti de legatione Constantinopolitana memoratos commentarios ad sedem Apostolicam afferendos curaret. Tum lectissimos religiosos viros in orientem legavit, & clerum populumque Constantinopolitanum ad inveteratum schisma removendum hisce literis excitavit (c).

(a) To. 4. ep. secr. pag. 22.

(b) Ibid. pag. 26.

Ejus ad Constantinopolitanos legatio.

(c) Lib. 4. ep. cur. pag. 40.

Universis prælatis, rectoribus, & personis Constantinopolitanis gratiam in præsenti, per quam obtineant gloriam in futuro.

Circa salutem charissimi in Christo filii nostri Joannis Imperatoris Græcorum illustris, ac vestram & populorum dicto Imperatori subjectorum spiritualem & temporalem (auctore Domino) proventuram; & ad obsistendum impietati sævissimorum Turcorum hostium sacri nominis Christiani meditatione paterna sæpius cogitantes, super quibusdam, quæ hujusmodi salutem prospiciunt, eidem Imperatori & vobis exponendis vivæ vocis oraculo dilectos filios Thomam de Bozolasco & Bartholomæum Cherrucii fratrum Prædicatorum & Minorum ordinis professores in sacra theologia magistros, nec non Bertrandum Frone & Hessonem Slegrholtz Neapolis & de Friburg præceptoriarum præceptores hospitalis S. Joannis Jerosolymitani Apostolicæ sedis nuntios harum latores, de nostra intentione plene informatos, ad ejusdem Imperatoris & vestram præsentiam destinamus: quibus super his, quæ vobis ex parte nostra narraverint, velitis fidem plenariam adhibere. Dat. Novis Avinionensis diœcesis VIII. kal. augusti anno IV.

Qui ea tuncti.

II. Jussus est cum his nuntiis operam conjungere Simon archiepiscopus Thebanus ad redintegrandum ecclesiarum sanctissimum fœdus: iidemque Joannæ Reginæ Siciliæ (d), Andreæ Contareno Venetorum & Dominico e Campofregoso Genuensium ducibus (e), Rhodiorum equitum magistro (f), Galatæis (g), Francisco Catalusio Mitylenes regulo (h), Joanni Cantacuzeno eximperatori ordinis S. Basilii monacho (i); tum Demetrio Chidonii & Philippo Constantinopolitanis proceribus (k), ac demum Joanni (l) Palæologo Imperatori (m) enixe commendati fuere. Cui quidem Palæologo ob oculos posuit, non alio salubri remedio Turcicam potentiam propulsari posse; quam si Græcos in arctissimum cum occidentalibus Christianis fœdus redigeret, ad quodanciendum missos internuntios ita ei significat: *Ad obsistendum*, inquit, *impietati sævissimorum Turcorum hostium sacri nominis Christiani meditatione paterna sæpius cogitantes, super unione ipsorum populorum cum sancta ecclesia Romana matre & magistra cunctorum Christi fidelium si forte, ejusdem unionis dies advenerit, dante Domino, facienda, & super præstando tuo culmini & eisdem populis potenti auxilio contra dictos Turcos per eamdem ecclesiam & Latinos, & quibusdam aliis, quæ hujusmodi salutem prospiciunt tibi plenius exponendis*, & infra, *destinamus*, &c. *Dat. Avin. VIII. kal. augusti anno IV.*

(d) To. 4. ep. secr. pag. 47.

(e) Ibid. ead. pag.

(f) Pag. 49.

(g) Pag. 48.

(h) Pag. 49.

(i) Pag. 48.

(k) Pag. 47. 48.

Propositum Græcos nonnisi catholicis conjunctos a Turcica servitute liberari posse.

(l) Ead. pag.

(m) Pag. 47.

III. Instructi sunt plurima authoritate a Gregorio apostolici internuntii (n), ut Constantinopolitanos & alios Græcos ad gremium ecclesiæ Romanæ redituros censuris solutos catholicorum numero aggregarent; atque orthodoxæ fidei formulam, ex qua a Græcis schisma damnandum esset, descripsit: *Attendentes*, inquit, *quod tam in ipsa civitate*, scilicet Constantinopolitana, *quam in aliis partibus ultramarinis, per quas transire habebitis, nonnullæ sunt personæ utriusque sexus ecclesiasticæ & regulares ac seculares, quæ ab unitate sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ sunt præcisæ; ac sperantes in Spiritu, qui ubi vult spirat, quod per ipsius gratiam, & vestram industriam ac sanctam prædicationem nonnullæ ex personis eisdem ad dictam venerint unitatem ac obedientiam & reverentiam debitam & devotam dictæ ecclesiæ, extra quam non est salus; vobis & utrique vestrum in solidum per vos, vel alium seu alios auctoritate nostra personas easdem, cujuscumque sexus, status, ordinis, dignitatis vel conditionis existant, etiam si pontificali, imperiali, regali, vel alia qualibet dignitate seu præeminentia fulgeant, ad dictam unitatem recipiendi, & corpori ipsius ecclesiæ uniendi secundum subscriptam formam in talibus per dictam ecclesiam consuetam ser-*

(n) An. 4. ep. cur. 43.

Mandata legatis data.

Formula fidei proposita.

servari, quæ talis est, Ego talis, &c. profiteor & credo sanctam Trinitatem &c. Concepta est iisdem verbis ac sententiis atque illa, quam ab Urbano (a) Palæologo Imperatori atque alias pluribus Imperatoribus, Regibus, ac populis, ut Armenis, Persis, Tartaris, Rasciis, Russis propositam vidimus; *& insuper cum eisdem personis ecclesiasticis, quæ dum erant in hujusmodi schismate etiam scienter quoscumque ordines etiam sacerdotalem ab episcopis schismaticis seu hæreticis, etiam eis in contemptum fidei adhærendo receperunt, authoritate nostra per manus impositionem absolvendi, & reconciliandi etiam ad cautelam, si dubitaretur, an alias fuerint absoluti & reconciliati; ac dispensandi super ipsis ordinibus seu eorum executione, ipsosque ad eosdem ordines habilitandi & habiles reddendi, etiam si ante dispensationem, post conversionem tamen eorum, in ipsis ordinibus ministrarunt; & insuper quibuslibet antistitibus gratiam & communionem Apostolicæ sedis habentibus personis eisdem hujusmodi ordines etiam omnes, si de ipsorum collatione dubitetur, una & eadem die ad hoc per dictam ecclesiam consueta, & etiam dominica de novo (alias tamen juxta formam ejusdem ecclesiæ) conferendi, & ipsis personis hujusmodi ordines recipiendi licentiam tribuendi: & tam vobis etiam in solidum, quam ipsis antistitibus hujusmodi personis post susceptionem dictorum ordinum ad quæcumque dignitatis, personatus officia, & beneficia cum cura vel sine cura obtenta per eos a catholicis vel schismaticis collata & eisdem, si dignitates ipsæ majores post pontificales in cathedralibus & principales in collegiatis ecclesiis existant, retinere licite valeant*, & infra, *concedimus facultatem &c. Dat. Novis Avinionensis diœcesis non. augusti anno IV.*

(a) A. C. 1369. n. 2. &c.

Solvendarum censurarum collata authoritas.

IV. Dum legationem hanc decernebat Gregorius, Palæologus Turcicæ potentiæ terrore consternatus fœdus cum Amurate sanxit indignum adeo, ut filius barborum tamquam stipendiarios in bellicis adversus Christianos expeditionibus sequeretur, ut refert Chalcondylas (b) his verbis: *Reversus Byzantium*, nimirum Palæologus, *misit legationem ad Regem Amuratem: præterea filium suum in januis Regis stipendia facere jussit. Amurates imperavit Joanni ut se quam maxima fide coleret, nec suam militiam quocumque bellum vertere detrectaret*. Misso autem Palæologus Philippo oratore, se apud Pontificem de gestis cum infidelibus excusavit: cui Gregorius haud dubie prænuntiavit (c) sub Turcarum Tyrannide, quorum armis cinctus erat, ipsum succubiturum, nec secus discrimen propulsaturum, quam si Græcos cum Latinis sociaret, atque ea de causa internuntios mitti, eum quibus suo consuleret imperio. [1]

(b) Laonic. Charcond. de reb. Turc. l. 1.

Palæologus cum Turcis fœdus excusat.

(c) To. 4. ep. secr. p. 68.

Charissimo in Christo filio Joanni Palæologo Imperatori Græcorum illustri.

Dilectum filium nobilem virum Philippum Cicandilis militem Constantinopolitanum nuntium tuum latorem præsentium desti-

NOTÆ [1] RErum Græcarum chronologiam mire deformatam in Annalibus ut reformem rectoque ordine dirigam adnitendum mihi est. Quæ igitur hic narrat Annalista de concordia e Calojanne & Amurate inter se conciliata, tum & de expeditione ab utroque fœderato principe, non quidem in Hungarum, ut male hic Annalista, sed in Asiaticos suscepta qua oblata occasione utriusque imperatoris filii in parentes suos conjurantes regnum uterque suum usurpavit; non sine utriusque exitio cum parentes celeriter regressi, seditionis incendio extincto, resumpto regno atque filios in potestatem traductos luminibus privarunt; hæc inquam, omnia, cum ante excursum Joannis in Italiam ab utroque rerum Græcanicarum scriptore narrentur. Calcondyla rer. Turcic. lib. I. pag. 16. edit. Venet. & Phranza lib. I. cap. XVI. atque excursio ista anno 1369. acciderit; hinc nonnisi ante annum illum sumptum hoc de utroque filio perduelle supplicium retrahendum est. Ex quo dein consequitur primum illud fœdus Joannis cum Amurate post annum 1368. coalescere haud potuisse.

Quæ vero addit Annalista hic num. 4. de Turcico fœdere hoc anno inito, non quidem de fœdere illo, quod priorem utriusque filii defectionem præcessit, accipienda sunt; sed novum est fœdus cum Amurate hoc forte anno compositum. Cæterum Andronicus, Calojannis filius, post aliquot annos iterum in patrem rebellavit, eumdemque imperio dejecit. Dejectionem enim hanc his contigisse ex diligenti veterum scriptorum collatione colligo. Continuator enim historiæ Venetæ Danduli vulgatus cum eadem Danduli historia rer. Italic. to. XII. pag. ibid. 443. narrat eo tempore quo Cyprus in potestatem Genuensium venit, adeoque anno superiori 1373. occupatam vi sedem Constantinopolitanam Andronicum Joannis filium tenuisse patremque habuisse captivum. referri hæc ad priorem defectionem salva fide Græcorum scriptorum Calcondylæ & Phranzæ nequaquam possunt; cum uterque finem priori defectioni impositum afferat ante annum 1369. quo Joannes in Italiam pervenit. Nova ergo hæc est Andronici defectio, cujus Græci scriptores non meminerunt. Verum & secundus iste motus brevi quievit; nam Venetorum auxilio, eodem continuatore teste, Joannes anno 1379. amissa recuperavit. Non tamen animis despondit Andronicus, nam post Amuratis obitum, quem in annum 791. Ægiræ idest Christi 1390. Annales Turcici a Leunclavio illustrati referunt, Bajazeto successore rerum potiente filius perduellis ope Turcarum impetrata patrem regno & libertate privavit; idemque tamen non diu post pater iisdemque artibus recuperavit. Tres istæ Joannis dejectiones a scriptoribus confusæ vel parum distinctæ sedulo explicandæ erant, ut errores & perplexitates quæ in Annales irrepserant, tollerentur. MANSI

ſtinatum benigne recepimus, atque audivimus in omnibus quæ pro tua parte nobis voluit enarrare. Super quibus, cum ſolas excuſationes de motivis tuæ mentis in duobus tuis actibus, de quibus humanum judicium nequit eſſe, contineant, nos aliter reſpondere non expedit, niſi quod tibi in utroque facto compatimur & etiam condolemus. Credimus, quod cum impii Turchi fide careant, ſemper tecum & cum aliis Chriſtianis infideliter agent: & cum circa tuum imperium ſuum dilataverint potentatum, tua ſerenitas quaſi in pugno concluſa eis tandem reſiſtere non valebit. Ideoque tuam tuique populi ſalutem & præſervationem a dictorum Turcorum tyrannide aliter non videntes, niſi per ſinceram & firmam unionem Latinorum & Græcorum [auctore Domino] faciendam, pro ipſa unione tractanda nuper certos noſtros nuntios ad imperialis ſublimitatis præſentiam duximus tranſmittendos, quos digneris benigne tractare ac fideliter expedire. Dat. Avin. tt. id. decembris anno IV.

Pontificis ad eum monita.

Prædixerat hoc paucis ante annis Chriſtus Dominus B. Birgittæ, dum Jeroſolymis verſabatur; quod coram Cyprio Rege cjuſque proceribus ab eadem ſancta fœmina ſubjectis verbis promulgatum eſt (a) Famaguſtæ VI. die octobris: *Sciant Græci, quod eorum imperium & regna ſive dominia nunquam ſtabunt ſecura, neque in pace tranquilla: ſed inimicis ſuis ſemper ſubjecti erunt, a quibus ſemper ſuſtinebunt graviſſima damna, & miſerias diuturnas, donec ipſi cum vera humilitate & charitate eccleſiæ & fidei Romanæ ſe devote ſubjecerint, ejuſdem eccleſiæ ſacris conſtitutionibus & ritibus ſe totaliter conformando.* Repetit hoc oraculum Sanderus (b) in ſuo de viſibili eccleſiæ monarchia commentario, additque: *Quam revelationem vere divinam extitiſſe, ex eo ſcimus, quod ita res tunc futuras prædixit, ut eas eveniſſe nunc videmus: nam D. Birgitta multis annis prius mortua eſt, quam tota Græcorum reſpublica expugnata per Turcos Conſtantinopoli penitus deleretur. Futura vero prædici non poſſunt præterquam a Dei ſpiritu, qui ſolus futura novit velut is qui & auctor eſt eorum, & cui jam nunc præſentia exiſtunt.*

S. Birgittæ vaticinium de Græcorum ob ſchiſma eversione.

(a) Revelat. S. Birgit. l. 7. c. 19.

(b) Sander. de viſib. monarch. l. 7. n. 1046.

Quod ad ea ſpectat, de quibus Palæologo condoluit Pontifex circa hæc tempora referunt Phranzes (c) & Calchondylas (d) occupato contra Ungaros Amurate, Sauzem ſive Moſem Zelebim Amuratis majorem natu filium, qui in Europa regiam ſedem Didymotichi fixerat, cum Andronico Palæologi filio ad retinendum Europæ imperium conjuraſſe: immo eadem lege inter ſe conveniſſe ferunt, ut parentes in ordinem redigerent. At Amurates ex Aſia in Europam, patefacta conjuratione, traduxit exercitum, ac milites, cum ad filii caſtra proxime acceſſiſſet, partim veniæ ſpe, partim pollicitationibus in ſuas partes pellexit, filiumque inſecutus Didymotichum urbem regiam ad deditionem compulit, Græcos conjurationis participes ex orbis turribus in fluvium præcipites egit, filiumque conjecit in vincula: defectionis reos a patribus jugulari juſſit (e), detrectantes ſcelus in amnem vinctos projici imperavit. Deinde Palæologum adorſus, illius filium in crimen vocavit, eademque pœna Andronicum jubet afficere, quam ipſe Sauzi inflixerat. Ita infelix Palæologus, Sauze ab Amurate obcæcato, filio oculorum vim, infuſo ardenti aceto, extinguere coactus (f). Sed cum id invite ageretur, accidit ut Andronicus oculorum uſum omnino non amiſerit, ac dein lapſus cuſtodia ad Bajazethem Amuratis in tyrannide ſucceſſorem ſe contulerit, ac patrem Palæologum imperio deturbarit. In quo quanto ſuo damno Palæologus pontificiis monitis morem non geſſerit, triſtis rerum eventus edocuit.

(c) Phranzes l. 1. c. 17.

(d) Calchon. lib. de reb. Turc. ſub fin.

Filium rebellem Amurates opprimit.

(e) Phranzes & Calchondyl. ubi ſupra.

Cogit Palæologum ad filium obcæcandum.

(f) Calchondyl. ib.

Ut Palæologus vim pontificii moniti ſenſerit.

V.

Turcicæ tyrannidis odio affectus egregie erga fidem catholicam viſus eſt Emanuel deſpota Joannis Cantacuzeni filius; ac Pontificem de pio quo tenebatur traducendæ Græciæ ad eccleſiæ Romanæ obſequium, deſiderio fecit certiorem. Cui Dei vicarius pluribus verborum officiis paternos ſinus expandit, atque cum apoſtolicis internuntiis optatiſſimam conjunctionem promoveret eſt adhortatus (g).

Emanuel Peloponneſi deſpota.

(g) To. 4. ep. ſecr. pag. 70.

Nobili viro Emanueli Cantacuzino deſpoto Romaniæ gratiam in præſenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

Sicut ſancta catholica & apoſtolica eccleſia mater omnium fidelium & magiſtra, extra cujus gremium non eſt ſalus, de ſuorum filiorum quos regeneravit per ſacri baptiſmatis ſacramentum, ſeparatione a ſua obedientia, quæ ab univerſis Chriſtianis debetur eidem, dolet ab intimis, & deviantibus cum filio prodigo ſincera compatitur charitate; ſic in ipſorum ſalubri reditu & filiali obedientia jucundatur, & cum cernit ad id materiam quomodolibet fore divina miſeratione diſpoſitam, illos [ne pereant] ad gremium ſalutis invitat, materna pietatis uberibus confovendos. Ea propter a dilecto filio nobili viro Caſſiano domicello Conſtantinopolitano, ſe tuum aſſerente devotum, lætanter audito, quod tua nobilitas deſiderio magno deſiderat univerſos Græcos a dicta obedientia deviantes ad eam efficaciter reduci, & perſeveranter perſiſtere in eadem, & quod tu & genitor tuus, utpote potentes opere & ſermone in hac parte poteſtis poſt imperialem celſitudinem præ cæteris efficacius operari; nos de hujuſmodi tua diſpoſitione, quam non ambigimus tibi divinitus eſſe datam, lætificati quamplurimum, eidem nobilitati præſentibus reſeramus, nos nuper nuncios noſtros

Ad redeundum in ſinum eccleſiæ paratum ſe offert.

ſtros

stros super tractanda unitate Latinorum & Græcorum Constantinopolim destinasse.

Quare te hortamur in Domino & rogamus attentius quatenus per te & eundem genitorem tuum & alias (prout poteris) opterit, quod hoc tuum desiderium impleatur; sciturus, quod hujusmodi tractatus, favente Deo, ex eo commodius poterit & fieri citius consummari, quo nos in fine æstatis proxime securæ intendimus Deo prævio, ad sacram Urbem cum Romana curia nos transferre. Cæterum cum dicaris prope civitatem Patracensem aliosque catholicos tuam habere potentiam, Patracensem & alias catholicas ecclesias eorumque prælatos & populos tuæ nobilitati, ex quo audimus te habere supradictum propositum, cum multa fiducia commendamus; sperantes, quod præfatis favendo catholicis id, quod latet in tuo corde, per effectum efficacis operis demonstrabis. Datum Avinion. idus decembris anno IV.

VI.
Parat Pontifex classem ad arcendos trajectu Hellespon. Turcas.

Contundere Amuratis tyrannidem poterat Ludovicus Ungariæ & Poloniæ Rex; sed is, quem antea crucesignatam expeditionem in Turcas suscepisse vidimus, adeo in suscepto consilio intepuit, ut cum Pontifex classem in Hellesponto ad Turcas transitu ex Asia in Europam arcendos comparare communibus fœderatorum principum sumptibus statueret, Ludovicus Rex ad id fœdus accedere detrectarit (a). Ex quo haud levis conjectura capitur, tacitas cum eodem Pontifice simultates suscepisse, cum sacerdotiorum decumas ad conficiendum Turcicum bellum deposcens a Gregorio, qui illas ad gerendum cum Bernabone bellum derivare decreverat, repulsam tulerit: dataque superiori anno Strigoniensi & Colocensi archiepiscopis atque episcopo Quinqueecclesiensi fuissent imperia, (b), ut si Ludovicus Rex decumas Ungaricorum sacerdotiorum ad sedem Apostolicam transferri vetuisset, diplomata pontificia, quibus signa Ungarica in Turcas secuturis criminum condonatio & alia amplissima beneficia conferebantur, non divulgarent. Perculsus vero stupore Gregorius, Ludovicum Regem ad Turcicam tyrannidem reprimendam mutato subito consilio tepescere, ipsi præ oculis posuit (c), infidelium potentia brevi rem Christianam eversum iri si Christiani vires ad eam sustentandam non conflarent.

(a) Eod. to. 4. ep. secr. pag. 65.

(b) To. 3. ep. secr. pag. 43.

(c) To. 4. ep. secr. p. 55.

Ludovico Regi Ungariæ illustri.

Rediens ad præsentiam nostram dilectus filius nobilis vir Joannes Lascari miles Constantinopolitanus, qui dudum cum nostris literis ad præsentiam tuæ serenitatis accessit, nobis retulit, quod serenitatem eandem ad contribuendum in unione inter Romanam ecclesiam tuamque celsitudinem & nonnullos alios principes ac magnates facienda contra Turcas hostes sacri nominis Christiani, & ad contribuendum in certo numero galearum tenendarum continue contra Turcos eosdem, dispositam non invenit. De quo miramur non modicum, cum regnum tuum Ungariæ vicinum sit nunc Turcis eisdem, & negotium hujusmodi te & ipsum regnum non modicum tangere dignoscatur. Quare regalem devotionem ac magnificentiam precamur attentius, & in Domino exhortamur, quatenus provide consideruns, quod alii, qui volunt esse & contribuere in unione prædicta, te in hac parte deficiente etiam deficiant (quod absit) & sic, non facta resistentia Turcis eisdem, ipsi contra fideles poterunt (prout verendum est) nimium prævalere in perditionem innumerabilium animarum & catholicæ fidei maximum detrimentum, digneris ob reverentiam Dei & dictæ fidei, ac tutelam præfati & aliorum fidelium regnorum & partium hujusmodi tuum propositum in melius commutare, ac ligari in unione prædicta, & in illa contribuere condecenter, super hoc nobis tuam piam & gratiosam responsionem per regias literas referendo, ut ea habita ad dandum debitum ordinem in hac parte procedere valeamus, prout hæc & alia venerabili fratri nostro Stephano episcopo Zagrabiensi, & dilecto filio nobili viro Petro Zuderbano Sclavoniæ ambaxiatoribus tuis, latoribus præsentium, verbo duximus exprimenda, ut ea tuæ referant majestati. Dat. Avin. XIII. kal. octobris anno IV.

Negat Ungarus partem sumptuum contribuere.

Rogatus ut Ungariæ proxime ursuræ prospiciat.

VII.
Smyrna in periculum adducta.

In tanta orientis consternatione Franciscus Catalusius Genuensis Mytilenes regulus vires suas in Turcas strenue exercebat: cui Pontifex Smyrnam Christianæ fidei in Asia propugnaculum commendavit (d); quæ urbs in magnum adducta erat discrimen (e), cum præsidiariorum militum numerus admodum esset imminutus, iique suis stipendiis defraudarentur: Turcæ autem cognito infelici rerum Christianarum statu, præsidiarios magna auri vi ostentata ad proditionem allicere non desinerent. Quibus acceptis Gregorius Rhodiorum equitum ordinem, ut illam adversus barbaros defendendam susciperet, est adhortatus (f): *De vestra*, inquit, *fidelitate ac solicitudine, & prudentia ac potentia confidentes, vobis prædictam hinc ad quinque annos proxime secuturos custodiam, regimen, & gubernationem civitatis prædictæ & pertinentiarum ipsius cum mero & mixto imperio & omnimoda jurisdictione vestris expensis, & cum subsidio trium millium florenorum auri vobis solvendorum de pecuniis decimæ proventuum ecclesiasticorum regni Cypri per nos in ipso regno dudum impositæ, nostro & Romanæ ecclesiæ nomine per illas, quos ex vobis, vel aliis ad hæc duxeritis deputandos, fideliter ac juste exercenda committimus per præsentes, &c. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis XI. kal. octobris anno IV.* De Smyrnæ custodia

(d) Eod. to. 4. ep. secr. pa. 62.

(e) Ib. p. 37.

(f) An. 4. ep. cur. p. 51.

Rhodiis equitibus tradita a Pont.

dia tradita Roberto Juliacensi Rhodiorum equitum magistro, qui functo vita Raimundo Berengario ad equestris illius ordinis præfecturam communibus votis, dum in occidente versabatur, vocatus fuerat, meminit Bosius (a), illumque mox, salutato Avenione Pontifice, Rhodum contendisse, ut exorientes inter equites ob absentiam suam simultates compesceret; cui extremo anno data fuere imperia, (b) ut studia omnia cum internunciis apostolicis ad eversas Genuensi bello Cyprias res instaurandas, pacemque componendam conjungeret.

(a) Bos. p. 2. l. 3. hist. Hier.

(b) To. 4. ep. secr. p. 74.

Rhodius princeps Cypri paci dare operam jussus.

Misit tum etiam in occidentem ad Dominicum e Campofregoso Genuensium ducem Petrus Cypri Rex oratorem Theobaldum Belfaragum pro tractanda cum eo concordia, quem Pontifex duci aliisque Genuensibus enixe commendavit (c): angebatur enim gravioribus curis, ne ex perniciali bello res Christiana in Cypro penitus concideret; ac pluribus literis inculcavit (d), ne Petrum Regem omnis culpæ expertem suis juribus exueret. De pace demum Cyprios inter ac Genuenses felicissime revocata sequenti anno dicetur.

Petrus Rex Genuenses de pace postulat.

(c) Pag. 75.

(d) Pag. 51. & 74.

VIII. Prædicatores in Armenia majori fidem amplificant.

Interea proferendæ apud orientales, superstitionum erroribus involutos, religionis Christianæ pio incitatus studio Gregorius Papa, viros religiosos, ac potissimum ex Dominicana familia, ad apostolicum illud munus obeundum delegit: cum ex ea olim prodiissent viri virtutibus conspicui, qui ut in literis ad Eliam supremum ejus ordinis magistrum datis loquitur (e), *per gratiam Dei assistentem eisdem in partibus Armeniæ majoris multitudinem infidelium converterunt ad dictam fidem, in qua usque adhuc tempora permanserunt, prout permanent de præsenti: in quibus etiam partibus iidem fratres plantaverunt ordinem fratrum Unitorum dicto tuo ordini subjectorum.* Non defuere tamen, qui egregiis hujusmodi exemplis ad penetrandas remotas eas pro disseminanda fide regiones excitatos nonnullos Prædicatores a sacro eo consilio revocarent. Quod ubi accepit Gregorius Eliæ, de quo paulo ante memoravi, præcepit ut in solemnibus ordinis comitiis apostolico pro imperio, & anathematis intentata religione præciperet, ne qui exercendo evangelii prædicandi infidelibus muneri idoneos trajicere in orientem cupientes, ab itinere deterrerent: immo libros sumptusque necessarios ad adeundam aulam pontificiam suppeditarent. Cumque plures, quos Divinus Spiritus pio evangelii Armeniæ inferendi ardore accenderat, iter ornarent, Pontifex religiosos Armenios, qui Prædicatoribus conjuncti erant, literis solicitavit, (f) ut venientes debitis officiis prosequerentur. Exemplum literarum hoc est.

(e) An. 4. ep. cur. p. 3.

Intentatum anathema revocantibus a suscepto consilio præcones evangelicos.

(f) Ib. p. 10.

Gregorius, &c. dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum in terras Saracenorum, paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Iberorum, Alanorum, Gazororum, Gothorum, Scytharum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nubianorum, Nestorianorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Mosebitorum, aliarumque non credentium nationum orientis & Aquilonis, seu quarumcumque aliarum partium constitutis, & ad eas proficiscentibus salutem, &c.

*Habet ex parte vestra expositio nobis facta quod de multis personis partium prædictarum, quæ ut presbyteri divina celebrarunt officia, & pro talibus reputantur, frequenter dubitari contingit, an juxta formam ecclesiæ * baptizandi fuerint vel non, & ea ordines receperint, in quibus [ut præmittitur] ministrarunt; quodque si in ordinandis ipsis de novo interstitia temporum servarentur, magnum scandalum inter populares, qui ab eisdem audierunt divina, & sunt etiam eisdem confessi, posset verisimiliter generari: quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, ut super his providere salubriter de opportuno remedio dignaremur.*

* baptizati

Nos itaque cupientes, ut hujusmodi vestrum sanctum negotium feliciter [auctore Domino] prosperetur & optatum de bono in melius suscipiat incrementum; intendentes quoque animarum prædictarum & aliorum fidelium partium earundem saluti utiliter providere, vobis & singulis vestrum tam in sacerdotii quam in diaconatus ordinibus constitutis, ut omnes & singulos partium prædictarum, de quibus dubitatur, si fuerint baptizati, vel non, baptizare juxta provisionem juris in hujusmodi casu adhibitam valeatis, his verbis præmissis, videlicet: Si baptizatus es, non te rebaptizo: sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen; auctoritate apostolica tenore præsentium indulgemus. Insuper eisdem fidelibus de partibus antedictis taliter ordinatis, qui divina [ut præmittitur] celebrarunt, quod a vestri ordinis vel aliis episcopis gratiam & communionem dictæ sedis habentibus, & in partibus commorantibus antedictis, omnes tam minores quam sacros ordines statutis temporibus, aliquo tamen intervallo in hujusmodi sacris ordinibus recipiendis & conferendis propter eorum reverentiam observato, si sine scandalo fieri possit; alioquin omnes una die & eadem simul præfatos ordines sacros & minores pro hujusmodi scandalo evitando recipere, ipsique episcopi dictos minores & sacros ordines personis eisdem secundum præfatam distinctionem cum intervallo, vel una & eadem die simul valeant conferre, dicendo videlicet: Si ordinatus es rite, non te reordino; sed si nondum ordinatus

Formula conferendi conditionaliter baptismi.

Et ordinis.

es,

es, te ordine ad sacros ordines antedictos; servata alias forma & materia ac solemnitate debita in præmissis, quibuscumque constitutionibus apostolicis in contrarium editis nequaquam obstantibus, de gratia concedimus speciali. Dat. Avin. II. non. martii anno IV.

(a) *Ead. nu.4. ep. cur. p.* 11.

Collata evangelicis præconibus potestas.

Instructi sunt amplissima auctoritate (a) ii religiosi viri, qui ad gentes evangelii luce collustrandas, atque hæreticos vel schismaticos a suis erroribus revocandos missi sunt: atque inter cætera, ut cum interdum non rite ab hæreticis baptismus aut sacri ordines conferrentur, ea sacramenta certis legibus impertirentur. Porro si quis ex iis, qui ad inferendum gentibus evangelium erant profecturi, abjecta perseverantiæ palma in occidentem gressum reflecterent, pronuntiavit Pontifex (b), ipsos omnibus privilegiis spoliandos exauctorandosque. Superioribus vero prærogativis exornatus est Franciscus e Podio Minorita (c) rerum gestarum in propaganda fide inter orientis & aquilonis barbaros gloria insignis, qui una cum duodecim sodalibus ejusdem ordinis ad transmarinas oras pro evangelio disseminando legatus est.

(b) *Pag.* 12.

(c) *Ib. p.* 58.

Minoritæ ad gentes missi.

IX. Ad augendam etiam in Walachia catholicam religionem Christi vicarius episcopalem in ea sedem instituendam ratus, cum pauci sacerdotes Ungari sacramenta Walachis conferrent, iique lingua & moribus ab his dissonarent, unde promoveri divina gloria in erudiendis iis populis ad fidem catholicam recenter traductis non poterat, ac spes amplior amplificandæ divinæ rei affulgeret, si episcopus virtutibus & eruditione insignis, quique linguam Walacham calleret, eam nationem regeret; Strigoniensi & Colocensi archiepiscopis provinciam dedit (d), ut consulto Ludovico Rege Ungariæ inquirerent, qua in urbe episcopalis sedes collocanda, quibus circumscribenda limitibus diœcesis, cui metropolitano subiiciendus episcopus videretur; ac si Antonius Minorita, qui in Walachis Christianis sacris initiandis plurimam navarat operam, gerendo episcopali muneri par esset. Qua de re Ludovicum Regem Ungariæ, qui Walachos ad fidem sua auctoritate & pio ardore pellexerat, certiorem fecit Pontifex (e), utque in cœptum tam sanctum opus incumberet, est adhortatus.

De episcopali sede in Walachia erigenda agitatum.

(d) *Pag.* 55.

(e) *To.4. ep. secr. p.*61.

X. Pari a Gregorio pro retinendo in occidente pristino religionis splendore, ne ab hæreticis inficeretur, desudatum est studio quo ad eam propagandam incubuit: atque archiepiscopos & episcopos, Reges ac principes ad elidendas novas contra pietatem factiones excitavit. Inquinabat novis erroribus Poloniam, Boemiam, Silesiam, & circumjacentes provincias Milleczius, ac plures a veritate catholica abduxerat: qua de re factus certior Pontifex, Gnesnensem archiepiscopum perstrinxit (f), ipsum suo gregi venenata pabula a pestifero homine subministrari pati, stimulavitque ut illum ac sequaces coerceret: *Errores hæreticales*, de Millecaio hæresiarcha loquitur, *simplicibus in tua civitate & diœcesi Gnesnensi prædicare præsumpsit. Nos de iis, si vera sint, merito condolentes ab intimis, cum non sint aliquatenus toleranda, & de negligentia tua fraternitatis & aliorum antistitum in quorum civitatibus & diœcesibus idem Milleczius & sui complices conversantur, ac inquisitorum hæreticæ pravitatis in illis partibus deputatorum quod contra tales adversus dictam fidem temere insurgentes & præmissa detestabilia præsumentes, si ita sit, non processistis, prout tenemini, & nobis de præmissis nihil notificare curastis, plurimum admirantes; eidem fraternitati per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus auctoritate nostra de præmissis te plenarie informes; & si inveneris ita esse, adversus præfatos Milleczium & sequaces ac fautores eorum, si sint in tuis civitate vel diœcesi prælibatis, procedas secundum canonicas sanctiones ac errores contentos in dicta cedula publice in prædicationibus reprobes, ac per clericos sæculares & religiosos peritos in lege Domini facias reprobari, &c. Dat. Avin. id. januarii anno IV.* Data (g) sunt etiam imperia Cracoviensi, Wratislaviensi, Luthomuslensi, Olomucensique episcopis, atque etiam Pragensi archiepiscopo, ut hæresiarcham ac sectatios reprimerent antequam malum confirmatis in dies viribus augeretur: tum Carolum Imperatorem hortatus est (h) Gregorius, ut justam severitatem in scelestissimum prædonem animarum Milleczium ejusque impietate imbutos distringeret.

Milleczius hæresiarcha.

(f) *Ead. to.4. ep. secr. p.* 1.

Poloniam inficit.

(g) *Ibid.*

(h) *Pag.* 13.

Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto, & Boemiæ Regi.

Plurium fidedignorum relatibus nuper ad nostrum pervenit auditum, quod quidam Milleczius presbyter, olim canonicus Pragensis, sub specie sanctitatis, spiritu elationis & temeritatis assumpto, & prædicationis officio (quod sibi non competit) usurpato, multos errores non solum temerarios & iniquos, sed etiam hæreticos & & schismaticos, utique nimium scandalosos & periculosos fidelibus, præsertim simplicibus dicere publice, prædicare in tuo regno Boemiæ & aliis terris tuis præsumpsit hactenus & præsumit; nonnullas personas utriusque sexus ad ejus sectam, quam damnabiliter inchoavit, ac in errores detestabiles & reprobandos actus in derogationem catholicæ fidei & contemptum sacrorum canonum inducendo, prout in quibusdam articulis scriptis in schedula inclusa præsentibus continetur. Nos igitur de iis, XI.

Et Boemiam.

si vera sint, merito condolentes ab intimis eum non sint aliquatenus toleranda, venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Pragensi, ac Vvratislaviensi, Lutomislensi, & Olomucensi episcopis, in quorum civitatibus & diœcesibus ipse Milleczius & sui sequaces plurimi esse dicuntur, præcipiendo mandamus, quod de præmissis contentis in dicta cedula contra eosdem Milleczium & sequaces diligenter inquirant: & si ea repererint esse vera, super ipsis secundum canonicas sanctiones, & prout ad eorum spectat officia, authoritate nostra justitiæ debitum exequantur.

Cæsar ad eum reprimendum excitatus.

Quare devotam serenitatem tuam catholicæ fidei ac justitiæ zelatricem requirimus & rogamus attentius, quatenus præfatis archiepiscopo & episcopis contra jam dictos Milleczium ac sequaces & fautores eorum liberaliter ac prompte præbeas tuum brachium seculare, cum ipsi archiepiscopus & episcopi seu eorum aliquis ad hoc te duxerint requirendum, ut regnum & terræ tuæ prædicta a talibus maculis celeriter & totaliter expurgentur, ac (prout hactenus fuerunt) consistant in dicta fidei claritate. Dat. Avin. IV. id. februarii anno IV. Hunc hæresiarcham inter Lutheri antecessores collocat impius novator (a), memoratque jactasse illum a se & sequacibus tantummodo viam salutis doceri: jam venisse antichristum, & extinctam ecclesiam, Pontifice, Cardinalibus, episcopis, cæterisque præsulibus ecclesiasticis nullius veritatis lucem ostendentibus. Disseminati etiam ab eodem Milleczio alii errores de laxandis libidinibus habenis, quos novatores ad velandam testium suorum turpitudinem illi affictos a catholicis suspicantur, ii vero licet plures errorum suorum antesignanos testesque fuisse contendant, nullos tamen demonstrant, qui in omnibus cum ipsorum doctrina consenserint.

(a) Illyr. etc. in suo catal.

XII. Speculum Saxonum contaminatum erroribus.

Inficere etiam tum Germaniam moliebantur nonnulli impii, qui commentarios nequissimos inscriptos, *Leges seu speculum Saxonum* (b), edidere, cum Gregorius, ne pontificali deesset muneri, ad offusas simplicibus populis hæreseon tenebras veritatis luce discutiendas Cardinales aliosque peritissimos viros coegit, notavitque singulos errores justa censura. Tum Germaniæ, Livoniæ, Boemiæ, Galliæ pluribus archiepiscopis & episcopis ad fidem propugnandam stimulos addidit: ac denique Carolum Imperatorem, ut pro animarum salute promovenda (c) ac moribus expoliendis operam explicaret, est adhortatus.

(b) Ext. apud Goldast. to. 2. collect. const. Imperial.

(c) To. 4. ep. secr. p. 62.

Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Fili charissime, jam longum est tempus præteritum, quod de erroribus & execrabilitate quorumdam scriptorum detestabilium, quæ leges seu speculum Saxonum appellantur, quibusque nonnulli de partibus tuorum imperii ac regni & terrarum uti, seu potius abuti dicebantur, per fidedignas & intelligentes personas fuimus informati: & petitum fuit a nobis, ad quos spectat in talibus providere, ut super eis ad salutem animarum provisionem adhibere congruam dignaremur. Nosque scripta ipsa mature vidimus, & per nonnullos tam fratres nostros S. R. E. Cardinales, quam alios in sacra theologia solemnes magistros, ac utriusque juris doctores examinari fecimus diligenter, & illa ex eis quæ falsa, temeraria, iniqua, injusta, & in quibusdam hæretica & schismatica & contra bonos mores existentia periculosaque nimium animabus fore reperimus, authoritate apostolica reprobavimus, damnavimus, ac decrevimus irrita & inania ac carere omni robore firmitatis, prout in nostris literis inde confectis (quarum tenorem mittimus præsentibus interclusum, quasque venerabilibus fratribus nostris Maguntino, Coloniensi, Rhemensi, Magdeburgensi, Pragensi, & Rigensi archiepiscopis, eorumque suffraganeis dirigimus) videre poteris plenius contineri. Quare devotam excellentiam tuam, quæ sancta, justa, & honesta veneratur & colit, & contraria detestatur, requirimus & rogamus attentius, quatenus in publicatione dictarum literarum, & ut pareatur contentis in eis, digneris pro reverentia Dei ac Apostolicæ sedis & nostra, dictaque animarum salute, & reformatione morum imperialis & regalis potestatis favorem efficaciter impertiri. Dat. Avin. id. octobris anno IV.

Damnatum a Pontifice.

XIII. Dæmonum cultores supplicio affici jussi.

Nonnulli per id tempus in Galliis artes magicas exercere, ac dæmonum opem implorare sunt ausi: in quos cum fidei censor animadvertere pararet, revocatum est in dubium, an illius causæ cognitio ad ipsum spectaret. Cui sedem Apostolicam consulenti, Gregorius imperavit (d), ut canonicarum legum severitatem in perditissimos eos homines distringeret. Deturbatos plures de potestate mentis fuisse magicis artibus hoc anno; ac bacchantum veterum more funestas choreas agitasse, donec sacris exorcismis dæmones ex miserorum corporibus depulsi sunt refert ex Petro authore magnum chronicon Belgicum his verbis: (e) *Eodem anno, nimirum MCCCLXXIV. mira secta tam virorum quam mulierum venit Aquisgranum de partibus Alemanniæ, & ascendit usque ad Hannoniam seu Franciam, cujus talis erat conditio. Utriusque sexus homines illudebantur a dæmonio, ut tam in domibus quam in plateis & ecclesia se invicem manu tenentes choreas ducerent, & in altum saltarent, nomina quædam dæmoniorum nominantes, videlicet Frisches & similia; nec ullam cognitionem in hujusmodi choreis,*

(d) Ap. 4. ep. cur. p. 92.

(e) Chron. Belgic. hoc an. & Jo. a Leyd. l. 31. c. 26.

Bacchantes a dæmonibus agitati.

etc

nec verecundiam propter astanter populos habentes. In fine vero chorisationis ita circa pectoralia torquebantur, ut nisi mappulis lineis a suis amicis circa medium ventris fortiter stringerentur, quasi furiose clamarent se mori. Tandem Leodii per conjurationes sumptas de illis, quæ ante baptismum in catechismo fiunt, a dæmonio liberabantur: & sanati dicebant, visos se tempore saltationis immersos in fluvio sanguinis, & propterea sic in altum saltasse. Hactenus chronici Belgici author.

XIV. Hoc anno compertum (a) est Perusii Fraticellos sub Franciscani habitus larva immanem texisse fastum, atque in eam opinionem & dementiam venisse, ut ecclesiasticam hierarchiam inter suos tantum contineri putarent: inter quorum tenebrionum duos cum exarsisset contentio, *unus alteri obiiciebat*, inquit Wadingus, *nimiam præsumptionem, quod se tanquam Papam venerari & pro vero Papa coli vellet: ille vero huic insolentiam & sacrilegam temeritatem, quod sibi canonice electo nollet obtemperare.* Ex his confirmantur a nobis sæpius dicta, Fraticellos ex Petri Joannis Olivi deliriis somniasse, pontificatum ad ipsos uti evangelii ob carentiam omnis dominii observantissimos devolutum; atque ob id crimen a Clemente VI. canonicæ severitati subiici jussos (b): præterea duos pseudominoritas, cum Joannem XXII. ac successores divinitus exauctoratos contenderent, flammis jussu Innocentii VI. Avenione exustos vidimus (c); quæ confirmantur etiam atque illustrantur ex iis, quæ B. Virgo a S. Birgitta viro pio Minoritæ, ut Fraticellos refelleret, exponi jussit his verbis: (d) *Dic illi ex parte mea, quod respondebit illis, qui Papam dicunt non esse verum Papam, nec illud esse verum Corpus Jesu Christi filii mei, quod sacerdotes in altari conficiunt, quod ipse respondeat illis hæreticis sic: Vos vertitis occiput ad Deum, & ideo vos non videtis eum. Vertatis ergo ad eum faciem, & tunc poteritis eum videre: nam vera & catholica fides est, quod Papa qui est sine hæresi, quantumcumque aliis peccatis sit commaculatus, nunquam tamen est ita malus ex illis peccatis & ex aliis suis malis operibus, quin semper sit in eo plena auctoritas & perfecta potestas ligandi & solvendi animas: quam auctoritatem ipse per B. Petrum habuit, & assumpsit a Deo.* Hanc Fraterculorum Pontifici, Cardinalibus, & episcopis propter luxum vel delitias abrogatam authoritatem somniantium Wicleffus hausit, cœpitque propagare latius: quam a concilio Constantiensi damnatam visuri sumus. Ut vero hos & alios mendiculos impostores, qui pietatis tantum inanem speciem colerent, exagitari jubebat pontifex: ita alios, qui veras virtutes una cum paupertate sectarentur, a quorumvis injuriis vindicatos rexit: & Coloniensi, Treverensi, Moguntino archiepiscopis, ac præsulibus reliquis Germanis, Flandris, ac Brabantinis, in quorum diœcesibus hujusmodi homines, qui a fide orthodoxa non discrepabant, versabantur, mandavit (e), ut diligenter perquirerent, an recte vel prave de fide sentirent: ac si in veram pietatem incumbere comperissent, ipsos divino cultui permitterent vacare, suisque studiis prosequerentur.

(a) Vvadingh. hoc ann. n. 22.

Fraticelli pseudopapam habuere.

(b) A. C. 1344. n. 8.

(c) A. C. 1354. n. ult.

(d) Revel. l. 8. S. Birgit. l. 7. c. 6.

Religiosos ab hypocritis discerni jubet Pontifex.

(e) An. 4. ep. cur. p. 79.

Quod ad memoratos archiepiscopos attinet; certabant tum post Joannis Moguntini obitum (f) de Moguntino archiepiscopatu Adolphus episcopus Spirensis, & Ludovicus episcopus Bambergensis quem Gregorius, exauthorato Adolpho, confirmavit (g) ad Caroli Cæsaris gratiam, cum is illum ad stabiliendum in Boemica stirpe imperium sibi devinxisset. Ut vero Ludovico, quem Serarius in serie Moguntinorum archiepiscoporum prætermisit, divina ultione in media chorea percusso (h) Adolphus postea successerit, dicetur inferius. Addimus nunc Carolum amplificasse regnum Boemiæ, adjecto illi marchionatu Brandeburgensi: de quo felici successu, restitutaque impacatæ provinciæ pace, Gregorius est illi gratulatus (i). Miserat (k) autem ineunte anno Thomam internuntium, ut eam controversiam inter Carolum & Rupertum ducem Bavariæ componeret, quam fœdere diremptam refert Dubravius (l).

(f) To. 4. ep. secr. p. 129.

De Moguntino Archiepiscopatu certatum.

(g) Ib. ep. secr. p. 344.

(h) Serar. l. 5. Mogunt. rer. in Adolph.

(i) Greg. l. 4. ep. secr. p. 129

(k) Ib. p. 18.

Brandeburgensis marchia adjecta Boemiæ.

(l) Dub. hist. Boem. l. 22.

Reponebat mutuam Pontifici gratiam Imperator, ac Bernabonem tyrannum Mediolanensem ecclesiæ bellum inferentem non modo acerbis edictis perculit, verum etiam permisit Gregorio (m), ut clienses imperii Insubres, qui Bernabonis & Galeatii jugum excuterent, ad ecclesiæ obsequia & clientelam admitteret: quod a Pontifice pluribus III. id. octobris hujus anni significatum est ad eos libertatis spe ad defectionem concitandos. His vero in furorem actus Bernabos, calumnias spargere in Christi vicarium non perhorruit, ipsumque aculeatis literis lacessere: quas Gregorius constanter subjectis sententiis refregit (n).

(m) To 4. 4. ep. cur. p. 65.

Permittit Carolus imperiales Insubriæ urbes in Pontificis fide recipi.

Vicecomitum res depressæ.

(n) An. 4. ep. cur. p. 8.

Bernaboni de Vicecomitibus spiritum consilii saniorsi.

Recepimus & audivimus literam tuam datam a Mediolano die XIII. mensis januarii proxime præteriti, indignam tamen apostolica visione: ad cujus contenta, utique horrenda & omnino falsa, nec humano proferenda ore commenta, cum sciamus illa omnia ab homine tanquam rabido & insano spiritu blasphemiæ vehementer exagitato nequiter fuisse concepta, decrevimus nullum penitus dare responsum, cum tibi maligno hosti aliud dici non conveniat, nisi quod Michaelem archangelum dixisse diabolo

Gravi responso fractæ Bernabonis calumniæ.

bolo sanctus Judas Apostolus refert, videlicet : Imperet tibi Dominus ; qui cum sit & potentiæ infinitæ, junctorum placatus instantia, fastum evanescere faciet tuæ tyrannicæ potestatis. Credimus nempe te, adversarium veritatis, ea intentione tantam adinvenisse blasphemiam, ut immanitate tuæ detestandæ versutiæ, quos Christi & ecclesiæ fideles pugiles dudum veneno extinguere tentavisti, conficta relatione enormissimi criminis verbis utcumque tegeres infamibus & dolosis. Porro mirum non est, si tu in vitiis mersus, qui sapientes movere non potes, serpentinæ vocis afflatu pestifero simplicium mentes conaris inficere, cum male vivens aliud quam malum non valeas scribere, vel proferre. Dat. Avin. IV. non. februarii anno IV.

Vercellæ expugnatæ.

Retusa est non minus armis, quam verbis Bernabonis & Galeatii insolentia ; Vercellensis enim urbs (a) primum, dein arx illius munitissima (b) Joannis episcopi Aretini Apostolicæ sedis internuntii opera in ecclesiæ potestatem redacta est : quam cum Vicecomites obsidione cinxissent, Otho dux Brusvicensis (c) pontificii exercitus præfectus ac Joannes Acutus (d) ad eam solvendam submissi, cum quibus Amedeus Sabaudiæ (e) comes Nicolaus marchio Atestinus (f), Joannes episcopus Vercellensis & alii (g) moniti, ut auxiliares copias conjungerent. Clavenna etiam in Novocomensi diœcesi, repulsis Galeatii turmis (h), Ossolenses (i) in Novariensi, Uglenamenses (k), Placentini (l), & Papienses (m), ad pontificias partes transfugerunt.

Expetitæ induciæ.

Postea vero cum Vicecomites, fractis rebus suis, ad inducias ineundas duces Austriæ deprecatores adhibuissent (n), Pontifex clientum suorum, qui bello fessi erant exhaustique fortunis, misericordia permotus, ad concordiæ consilia flexit animum (o), omnesque fœderatos, de quibus superius facta mentio est, de ea agitanda consuluit (p). Ne vero facile hostis solitis artibus inducias capta meliorum rerum occasione violaret, fixam animo suo de fluxa illius fide adstringenda sententiam his verbis patefecit Leopoldo duci (q), Galeatium fratremque Bernabonem inter atque ecclesiam interpreti futuro ; *Magnificentiam tuam scire volumus, quod pacem cum omnibus fidelibus habere desideramus & volumus : sed quia idem Bernabos prædictam Romanam ecclesiam ac nonnullos prædecessores nostros sub pace ficta, quam cum eis se facere fingebat, sæpius decepit, pacem ipsam non observans sed violans, nostræ intentionis existit, quod si inter nos & ipsum pax sive treuga fiat, talibus firmitatibus validetur, quod pax ipsa sive treuga inviolabiliter perseveret. Dat. Avin. id. decembris anno IV.* Pactas [1] Bononiæ a Guillelmo legato Cardinale, cui ea authoritas erat concessa (r), fuisse inducias, ac Pontificem a Vicecomitibus solita perfidia fidem violaturis delusum, adductamque inde in ingens discrimen universam ditionem ecclesiasticam, visuri sumus.

XVI.

Ungariæ Rex Provinciam Folcalquerium & principatum Salernitanum sibi jure debitos reposcit.

Interea intendebat (s) Reginæ Siciliæ apud sedem Apostolicam judicium Ludovicus Ungariæ Rex, deposcebatque a Gregorio, ut principatu Salernitano, Honore montis S. Angeli, ac Provinciæ, Pedemontii, & Folcalquerii comitatibus injuste spoliatum, ac jure hereditario ad ipsum devoluta eas terras pronuntiaret : quæ enim Bonifacius VIII. de Siculi regni successione ad Roberti gratiam sanxisset, in aliis provinciis non fiduciariis Romanæ ecclesiæ non valere. De Siculo vero regno a Joanna petebat, ut cum liberis careret, regio edicto testaretur, sceptri Siculi heredem legitimum ipsum Ludovicum futurum : quamvis enim a Joanna vexanda abesset animo, non æque tamen ferendum, si illa regnum ad exteros derivaret. Significarunt etiam Pontifici oratores Ungarici (t), conventum cum Gallo Rege, ut Ludovicus Andegavensis alteri filiarum Ludovici Regis Ungariæ nuberet. Ex quibus cum metueret Gregorius, ne bellorum novorum materies suboriretur, Reginam est adhortatus, ut oratores pro componendis hisce contro-

ver-

(a) To. 4. ep. secr. pag. 17. & an. 4. ep. cur. 2.
(b) To. 4. ep. secr. p. 53.
(c) Pag. 41.
(d) Pag. 122.
(e) Pag. 134.
(f) Pag. 123.
(g) Pag. 122. 123. 124. 126. 127. & 130.
(h) Pag. 10.
(i) Ibid. pag. 62.
(k) Pag. 66.
(l) An. 4. ep. cur. p. 4.
(m) Ibid.
(n) To. 4. ep. secr. pag. 160.
(o) An. 4. ep. cur. p. 89. & 111. & to. 4. ep. secr. pag. 173.
(p) Eod. to. 4. ep. secr. p. 127. 159. & an. 4. ep. cur. p. 60.
(q) To. 4. ep. secr. p. 160.
(r) To. 4. ep. secr. p. 128.
(s) Eod. to. 4. ep. secr. p. 56.
(t) Ibid.

NOTÆ

[1] AD inducias inter pontificios & vicecomites hoc anno pactas quod attinet, Author Miscellæ Bononiensis, quem per hos annos scripsisse jam diximus, testatur die VI. Junii Bononiæ denunciatas publice fuisse inducias in has leges, ut per annum, ex eo temporis articulo incipiendum, durarent, quas & ad semiannum prorogare pontifici fas esset. Tum vero utri parti bellum redintegrare placeret, huic ante bimestre bellum alteri annunciare onus imponeretur; neque id satis, sed & post bimestre solvendis induciis tempus prorogaretur ad mensem, quæ sane omnia induciarum tempus intra menses XXI. definiebant. Præludia hæc pacis, quin & pax credebatur. *Pace si credeva che fosse.*

Quæ vero hic scribit Annalista de induciarum fide a vicecomitibus pro consueto more neglecta, pugnant cum authore Miscellæ, qui cum per hos annos Bononiæ scriberet, Ecclesiæ partibus studebat, ille enim ad A. 1376. de induciis hoc anno stabilitis agens hæc notat: *Certamente fu egli leale in questa volta alla Chiesa.* Illud tamen animadversione dignum judico, inducias illas quamvis Junio mense Bononiæ promulgatas, ne tamen executioni statim mandarentur varios rerum casus suspendisse; donec tandem sequenti anno ineunte obtinuerunt. Etenim Petrus de la Gazata in chronico Regiensi, vulgato rer. Italic. to. XVIII. scribit, inducias illas nonnisi sequenti anno 1375. die VI. Januarii Regiensibus indictas fuisse scribit. MANSI

versiis ad sedem Apostolicam mitteret. Gravissima lis erat: neque Joannæ deerant argumenta, quibus causam suam tueretur; nam Carolus primus sanxerat Provinciam, Pedemontium, ac Folkalcherium a Siculo regno non divellenda, neque eos principatus repetierat Ludovicus Ungariæ Rex dum Siciliæ regnum, quod armis tenebat, pacto cum Joanna fœdere restituit; sed tantummodo principatum Salernitanum & Honorem montis S. Angeli ut hereditarios exegerat: qua de re datas ab ipso & fratre Stephano ad Clementem literas (*a*) Gregorius biennio post promulgavit, quas hic conjungemus, ne eadem repetere cogamur.

Contraria Joannæ argumenta.

(*a*) *Ext. apud Greg. an. 6. ep. cur. p. 12.*

Ludovici Regis lit. de pace antea inita.

Ad futuram rei memoriam.

Dudum charissimus in Christo filius noster Ludovicus Rex Ungariæ illustris, & quondam Stephanus dux Transilvaniæ ejusdem Regis frater certos procuratores suos per suas patentes eorum sigillis sigillatas fecerunt, constituerunt, crearunt, & etiam ordinarunt, quarum quidem literarum tenor sequitur in hæc verba: Noverint universi & singuli præsens procuratorium inspecturi, quod nos Ludovicus, Dei gratia Ungariæ Rex, ac nos Stephanus, eadem gratia dux Transilvanus frater ejusdem illustrissimi Regis votis & beneplacitis sanctissimi in Christo patris domini Clementis divina providentia sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ summi Pontificis nos conformare volentes, & ejusdem in hac parte condescendere voluntati, venerabilem patrem dominum Joannem, divina miseratione episcopum Vesprimiensem aulæ reginalis cancellarium, & nobilem virum de Voolphord comitem Castriferrei præsentes, & præsens mandatum sponte suscipientes, & quemlibet eorum in solidum (ita quod non sit melior conditio occupantis, sed quod unus eorum inceperit, alter prosequi ac mediare valeat & finire) facimus, constituimus, creamus, & ordinamus simul & uterque nostrum per se nostros veros, certos & legitimos procuratores, actores, factores, & nuntios speciales omnibus viis & modis, quibus melius fieri de jure potest; ipsis & eorum cuilibet in solidum per has nostras patentes literas mandantes & specialem, plenam, & liberam ac absolutam potestatem dantes & concedentes nostro & utriusque nostrum nomine solemniter promittendi, & nos & utrumque nostrum obligandi ad dandum & assignandum, ac dari & assignari faciendum realiter, plene, & libere ac efficaciter in manibus domini nostri Papæ vel alterius cujuscumque aut quorumcumque, quem seu quos ipse dominus noster Papa ad hoc duxerit deputandum seu deputandos, nobis non suspectum vel non suspectos, infra certum terminum ad hoc per ipsum dominum Papam, aut dictos procuratores nostros vel eorum alterum, statuendum (titulis dumtaxat paternis, scilicet principatu Salernitano & Honore montis S. Angeli exceptis) omnes & singulas civitates, castra, terras, villas, fortalitia, casalia, & quælibet alia loca, tenimenta & territoria ac omnia alia & singula, quæque habemus & tenemus per nos seu alterum nostrum, alium vel alios nostro nomine in regno Siciliæ & terris citra pharum usque ad confinia terrarum Romanæ ecclesiæ; & in corporalem possessionem omnium & singulorum quo supra nomine præmissorum dictum dominum Papam vel alium seu alios, quem seu quos ipse dominus Papa ad hoc deputaverit, nobis (ut præmittitur) non suspectos, pure, plene, & libere ac efficaciter & realiter inducendum seu induci faciendum: nosque ipse & uterque nostrum hæc omnia & singula præsentis scripturæ testimonio adimplere & adimpleturos, & facturos ac curaturos realiter & adimpleri solemniter promittimus, & ad ea adimplenda nos ipsum & utrumque nostrum obligamus.

Ut regnum Siciliæ restituerit, exceptis Salernitano principatu & honore montis S. Angeli.

XVII. *Cæterum damus dictis nostris procuratoribus, & cuilibet eorum in solidum plenam & liberam potestatem & speciale mandatum nostro & utriusque nostrum nomine promittendi, sicut & nos promittimus, quod omnes & singuli, qui in regno Siciliæ nostro nomine residentiam faciunt, & pro nobis dictum regnum Siciliæ aut terras alias supradictas seu earumdem aliquam intraverunt, abinde recedere & exire, omni excusatione & quæsito colore cessante, & absque notabili damno & læsione regnicolarum & aliorum in dictis terris habitantium, faciemus: & quod ita omnes & singuli prædicti facient, & uterque nostrum bona fide procurabimus & promittemus in verbo regali cum effectu. Dictis autem recedentibus de regno & terris prædictis dabuntur in locis, per quæ transire habebunt, victualia necessaria pro pretio competenti. Sane omnes & singulos, qui (ut præmittitur) exibunt de dicto regno Siciliæ, & qui sub nostro nomine intraverunt, dictus dominus Papa efficaciter operabitur & faciet una cum rebus suis quibuslibet ad locum tutum & securum conduci. Illos autem, qui remanere voluerint cujuscumque status & conditionis existant, de dicto regno Siciliæ oriundi, vel qui fuerunt familiares claræ memoriæ Regis Andreæ fratris nostri, undecumque fuerint oriundi, dictus dominus Papa remittet & remittere necessario tenebitur omnes injurias & offensas illatas Romanæ ecclesiæ uberiorem ad cautelam; quodque dictus dominus Papa bona fide curabit & efficaciter procurabit, quod damna, detrimenta (quæ per eos reperientur illata) ac injuriæ & offensæ personaliter seu reales quibuscumque personis, cujuscumque conditionis*

nis vel status & præeminentiæ existant, illatæ fuerunt, per illos, quorum intererit omni excusatione & quæsito colore cessante remittuntur. Et nihilominus volumus, quod prædicti procuratores nostri, seu quilibet eorum in solidum modo, quo præmittitur, facere possint & faciant statim præmissorum omnium traditionem & realem assignationem dicto domino Papæ, vel alii seu aliis, quem vel quos modo quo supra ipse dominus Papa super hoc duxerit deputandos.

De arcibus consignandis Pontifici.

Præterea nostris procuratoribus & cuilibet eorum in solidum damus & concedimus plenum, generale, ac speciale mandatum transferendi & ponendi totaliter in manibus dicti domini Papæ totam causam quam habemus, seu habere possemus occasione mortis dicti Regis Andreæ fratris nostri legitimi contra quoscumque, qui culpabiles fuerint de morte ejusdem Regis Andreæ, cujuscumque præminentiæ, dignitatis, conditionis, sexus, aut status existant, sperantes per sanctam sedem & dominum nostrum Papam justitiam fieri de eisdem: quod totum ejusdem domini Papæ conscientiæ & sanctæ sedis diffinitioni duximus relinquendum: cæterum prædictis nostris procuratoribus & cuilibet eorum in solidum dantes & concedentes speciale mandatum & liberam potestatem utriusque nostrum nomine, prout eis & eorum cuilibet videbitur faciendum, de remissione regalium, quos ex causa in nostra fortia detentos habemus, tractandi, paciscendi, & ordinandi quidquid modo quo supra pro nobis eisdem videbitur expedire, & fuerit opportunum: super quo ipsis nostris procuratoribus & eorum cuilibet in solidum modo quo supra plenam, absolutam & liberam ac omnimodam concedimus potestatem.

XVIII. Petita censurarum expiatione.

Postremo, quia bonarum mentium est timere culpam, ubi forsitan culpa non est, ideo nostræ intentionis existit, quod dictus dominus Papa, ex superabundanti salutem & ad cautelam, remittat omnes injurias & offensas, ut præmittitur, si quæ ipsi domino Papæ & ecclesiæ Romanæ tempore præterito per quascunque personas nobis adhærentes cujuscumque dignitatis, conditionis, status, præeminentiæ, sexus, ordinis, & gradus extiterint, factæ fuissent occasione receptionis, apprehensionis, seu obtentionis dicti regni Siciliæ per nos vel alios nostro nomine quomodolibet factarum: committereque teneatur per suas literas alicui seu aliquibus, quod quibuscumque petentibus ex causis prædictis vel aliquod eorundem beneficium absolutionis in forma juris gratiose impendant, & alias sententias quaslibet, suspensionis videlicet & interdicti apostolica auctoritate relaxent cum talibus, ut in susceptis, & suscipiendis ordinibus ac dignitatibus & beneficiis, seu officiis quibuscumque, quæ taliter sunt adepti, seu eos in posterum contigerit adipisci, ministrare & retinere valeant, super irregularitate, quam propterea contraxissent, & quolibet usufructu alio dispensando, super quibus omnibus & singulis petendis, tradendis, faciendis, promittendis, assignandis, quitandis, & renuntiandis & exercendis generaliter ac specialiter in omnibus & singulis supradictis eisdem procuratoribus nostris ac cuilibet eorum in solidum plenam & liberam potestatem & auctoritatem, ac plenum, liberum, generale, & speciale mandatum cum plena, libera, & generali administratione nos & uterque nostrum damus & concedimus per præsentes; & generaliter omnia & singula tractandi, dicendi, promittendi, faciendique ad robur & perpetuam firmitatem omnium & singulorum prædictorum vel ejus connexorum aut dependentium dici, fieri, & excogitari possent quæ & erunt pro expeditione & effectuali executione prædictorum necessaria seu etiam opportuna; promittentes tenore præsentium nos & uterque nostrum ratum, gratum, & firmum habere & tenere perpetuo quidquid per dictos procuratores nostros vel alterum eorum petitum, obtentum, tractatum, promissum, firmatum, traditum & assignatum, quitatum & alias factum fuerit seu gestum nostro nomine & utriusque nostrum in præmissis & quolibet præmissorum: literas nostras patentes amborum nostrum sigillis sigillatis notificationis, approbationis, omnium & singulorum, quæ acta & facta fuerunt per dictos procuratores nostros vel alterum eorum in præmissis vel aliquo præmissorum modo prædicto, promittimus concedere, & dicto domino nostro Papæ aut deputandis ab eo tradere vel transmittere infra terminum, per dictum dominum Papam procuratoribus nostris prædictis vel eorum alteri præfigendum. Dat. Budæ xi. die mensis octobris anno Domini MCCCLI. Cæterum ut earundem literarum tenor prædictus sic insertus omnimodam seu facti certitudinem faciat, apostolica auctoritate decernimus, ut illud idem robur eamque vim eundemque vigorem dictus tenor per omnia habeat, quæ haberent originales supradictæ, & eadem prorsus eidem tenori fides adhibeatur quandocumque & ubicumque in judicio vel extra judicium fuerit exhibitus vel ostensus, & eidem stetur firmiter in omnibus, sicut eisdem originalibus literis staretur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo, &c. Dat. Avin. kal. septembris anno vi. Memoratos porro principatus Salerni & Honoris montis S. Angeli Joanna retinuit, donec conflati schismatis occasione, immisso a Ludovico Rege exercitu, regno & vita privata est.

XIX. Fridericus Rex Trinacriæ initum cum Joanna fœdus confirmat.

Hoc anno Fridericus Trinacriæ Rex temperatus a Gregorio, veluti supremo utriusque Siciliæ principe, initi fœderis inter ipsum & Joannam leges, quas antea suo

loco

loco attulimus, solemni ritu admisit, coram pontificio internuntio conceptam sacramenti fidei formulam nuncupavit, se & successores Trinacriæ Reges Romanorum Pontificum futuros clientes, imperatasque omnes a Gregorio pactiones sanctissime servaturos professus: qua de re publice hæc monumenta ad secuturas ætates propaganda edidit (a).

(a) *Ext. in arce S. Angeli & inter collect. Plat. to. 3. pag. 279.*

Publica hac de re documenta.

In nomine Domini. Amen. Anno a nativitate ejusdem MCCCLXXIV. indictione XII. die XVII. mensis januarii pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Gregorii, divina providentia Papæ XI. anno quarto in mei notarii & testium infrascriptorum vocatorum & rogatorum ad hoc specialiter præsentium præsentia, reverendissimus in Christo pater & dominus Joannes, Dei & Apostolicæ sedis gratia Sarlatensis episcopus, ac in toto regno Siciliæ citra & ultra pharum præfatæ sanctæ sedis Apostolicæ nuntius vigore & authoritate quarundam literarum apostolicarum, quas in manibus suis tenebat, & quarum copia inferius describetur, requisivit summum principem dominum Fredericum de Aragonia Trinacriæ Regem illustrissimum ac Athenarum & Neopatriæ dominum ibidem præsentem, si volebat sibi, dicti sanctissimi patris & domini Papæ & S.R.E. vice & nomine accipere parato secundum potestatem sibi datam in prædictis apostolicis literis contentam, facere & præstare ligium homagium, & fidelitatis debitum juramentum juxta formam in tractatu pacis facto inter ipsum dominum Regem & serenissimam dominam Joannam Jerusalem & Siciliæ Reginam, & per quemlibet eorundem approbato, contentam. Qui quidem dominus Rex respondit, quod ipse erat dictam requestam explere paratus, & dictas apostolicas literas ibidem legi fecit. Et postea manus suas tenens infra manus domini nuntii supradicti, dictam formam homagii juramentum fidelitatis continentem, in dicto tractatu pacis positam, fecit coram se in verbis Latinis, sicut scripta erat, & etiam vulgariter exponi per rever. in Christo patrem dominum dominum fratrem Ubertinum, Dei gratia episcopum Toricocensem. Quibus lectis ac expositis, & per eundem dominum Trinacriæ Regem intellectis, dominus idem Rex, humiliter & devote tactis sacrosanctis evangelicis scripturis, eidem domino nuntio apostolico recipienti & acceptanti; vice & nomine dicti domini nostri Papæ & ejus successorum summorum Pontificum canonice intrantium ac sanctæ Romanæ ecclesiæ sponte, simpliciter, atque pure, tenendo & sequendo per omnia modum & formam in dicta clausula tractatus pacis (cujus hic tenor inferius est insertus) contentos, ligium & homagium ac vassallagium fecit, & fidelitatis dedit præstititque juramentum; nec non osculum pacis dedit eidem domino apostolico nuntio nominibus quibus supra. De quibus omnibus ac singulis suprascriptis præfati domini Rex & apostolicus nuntius petierunt & voluerunt per me Franciscum notarium publicum præfatum fieri publicum instrumentum, & publica instrumenta unum & plura, quotquot requisitus ero. Tenor autem prædictarum literarum apostolicarum & clausulæ dicti tractatus pacis, de quibus supra est facta mentio, sequitur per ordinem, & sunt tales.

Ut præscripta a Pontifice conventa admiserit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Joanni episcopo Sarlatensi Apostolicæ sedis nuntio salutem, & apostolicam benedictionem.

Cum te ad regnum Siciliæ tam citra quam ultra pharum pro certis arduis negotiis per nos circumspectioni tuæ commissis præsentialiter destinemus, & inter cætera recipiendi a charissima in Christo filia nostra Joanna Regina Siciliæ illustri, & a nobili viro Frederico de Aragonia (inter quos ac eorum progenitores pacis æmulus & humani generis inimicus dudam graves discordias suscitavit) nomine nostro ac Romanæ ecclesiæ approbationem & ratificationem certi tractatus pacis, per nos de consilio venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium pro bona pace & concordia inter partes ipsas habenda facti ad ipsorum Reginæ & Frederici consensum juxta tenorem hujusmodi tractatus & conventionum in ipso (quem quidem tractatum penes te habere dignosceris) per alias nostras certi tenoris literas dederimus potestatem, nos de hujusmodi circumspectione tua in arduis sæpius comprobata plurimum in Domino confidentes, fraternitati tuæ nostro & Romanæ ecclesiæ nomine a præfato Frederico (postquam tamen hujusmodi probationem & ratificationem dicti tractatus & consensum dictarum partium receperis & habueris) ligium homagium, & vassallagium, & fidelitatis debitæ juramentum juxta tenorem capitulorum prædicti juramenti formam continentium, & in dicto tractatu contentorum, plenam & liberam authoritate præsentium concessimus potestatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum apud Villamnovam Avenienensis diœcesis kal. octobris pontificatus nostri anno II.

Ego Fredericus, Dei gratia, Rex Trinacriæ plenum ligium homagium facio domino meo Gregorio Papæ undecimo & successoribus suis canonice intrantibus pro insula Siciliæ una cum insulis adjacentibus, quæ regnum Trinacriæ nominatur: & juro super hæc sancta Dei evangelia, quod ab hac hora inantea usque ad ultimum di-

XX. Sacramenti ab eo præstiti formula.

em vitæ meæ fidelis & obédiens ero beato Petro, sanctæqur Romenæ ecclesiæ, prædictoque domine Gregorio ejusque successoribus canonice intruntibus. Noa ero in consilio vel facto, quod vitam perdant aut membrum, aut capiauter mala captione. Consilium, quod mibi credituri erunt per ees aut nuncios ipsorum sive per literas, ad eorum damuum (me sciente) nemini paudam: & si scivero fieri vel procurari sive tractari aliquid (quod absit) ia eorum damnum, illud pro posse impediam, & si impedire non possim, illud eis significari curabo. Papatum Romanum & regalia S. Petri tam in insula Siciliæ & in aliis insulis adjacentibus, quam in regno Siciliæ prædicto quam alibi existentia odjutor eis ero ad defendendam & retinendum & recuperandum, & recuperata manutenendum contra omuem hominem: ac omnia alia & singula capitula, sub forma fidelitatis comprehensa, inviolabiliter observabo, & universas & singulas promissiones, obligationes, & conventiones in præsenti privilegio, literis sive instrumento contentus, & omnia & singula in eis contenta plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo umquam tempore veniam contra illa. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia. Acta fuerunt hæc Meßanæ in palatio regali anno, indictione, die, mense, & pontificatu, quibus supra, præsentibus reverea. in Christo patribus dominis Martiali Dei gratia episcopo Cutonieusi, Rostagno abbate monasterii S. Severini majoris de Neapoli, ac nobilibus & magnificis viris dominis Francisco de Vintimiglio milite & comite Colisant ac dicti domini Regis majori camerario, Artali de Alagona comitatus Misivete domino ac dicti Regis Trinacriæ magno justiciario, Matthæo de Montecatteno comitatus Augustæ domino, Philippo da Vintimilie dicti domini Regis marescallo, &c. Servarunt Aragonii hujus sacramenti fidem, dum lucri illecebra eos irretitos tenuit: at Friderico ejusque filia sine liberis vita functis, eam turpiter violarunt, ut notat Baronius (a). Quæ res usi contigerit, suo loco dicetur: nunc ad Gallicas res stylum convertimus.

Violata a successoribus hujus sacramenti fides.

(a) Baron. annal. to. 11. A. C. 1097. n. 114.

XXI. De Anglo & Gallo conciliandis actum.

Cum accepisset Gregorius non modo pacem inter Francorum & Anglorum Reges non coaluisse, verum in dies vetera reviviscere odia, ac Ludovicum Andegavensem & Joannam Lanclastriæ duces in se mutuo signa infesta attollere, Guillelmum patriarcham & Eliam archiepiscopum Burdegalensem internuntios decrevit (b), ut exercitus hostiles dirimerent. Habita sunt plura pacis colloquia: extractæ a Gregorio induciæ (c) ad proximi anni resurrectionis dominicæ diem: additi (d) Regibus, ut pacis consilia amplecterentur, pii stimuli, indictique Brugis solemnes oratorum conventus (e).

(b) To. 4. ep. secr. p. 86. & an. 4. ep. cur. 75.
(c) To. 4. ep. secr. p. 137.
(d) Ibid. p. 112.
(e) Pag. 123.

De jure eccl. controversum inter Pont. & Anglum.

(f) Ibid. p. 100. 110. & 111. & to. papyr. ep. cur. 12.

Constituenda etiam erat in Brugensibus cœtibus (f) concordia agitari cœpta superiori anno Pontificem inter & Eduardum Regem de conferendorum nonnullorum sacerdotiorum jure: ad quam componendam Bernardus Pampilonensis ac Rodulphus Senogalliensis episcopi, & Ægidius Sancius Valentinæ ecclesiæ præpositus missi a Gregorio. *Pro libertatibus*, inquit, *ecclesiæ Anglicanæ ac prælatorum & aliarum personarum ecclesiasticarum regni Angliæ*. Quæ porro illa controversiarum capita fuerint, quasve concordiæ leges Gregorius (g) servari voluerit, ex subjectis literis superiori anno datis patebit.

(g) An. 5. ep. cur. p. 296.

Gregorius &c. venerabilibus fratribus Benedicto Pampilonensi & Ludulpho Senogalliensi episcopis, ac dilecto filio Ægidio Sancii Munionis præposito ecclesiæ Valentinæ legum doctori Apostolicæ sedis nuntiis.

Quæ fuerint controversiæ capita.

Cum dudum ambaxiatores charissimi in Christo filii nostri Eduardi Regis Angliæ illustris ad nostram accessissent præsentiam, ac super certis articulis, jus patronatus, regalia, & quædam alia jura ecclesiarum regni Angliæ concernentibus, nonnulla nobis exposuissent; nos dicto Regi tamquam præamabili & peculiari filio nostro cupientes, quantum poterumus (salva conscientia) complacere, & sperantes de bona concordia super dictis articulis inter Romanam ecclesiam & eundem Regem (divino mediante suffragio) reformanda, voluntatem nostram, videlicet XII. *kal. januarii pontificatus nostri anno tertio in forma, quæ sequitur deximus declarandam: Primo quod omnes & singulæ causæ, quæ occasione beneficiorum ecclesiasticorum, quæ in regno Angliæ in regalia vacavisse dicuntur, apud sedem Apostolicam, & in curia dicti Regis vel earum altera agitentur de præsenti, usque ad instaas festum B. Joannis Baptistæ nativitatis suspendatur apud eandem sedem (dum tamen fiat in præfata dicti Regis curia illud idem) & quod interim in causis ipsis nullatenus procedatur. Quo quidem lapso termino causæ prædictæ, nisi super eis fuerit medio tempore concordatum, vel alias terminus prorogatus, illæ videlicet, quæ apud sedem ventilantur eandem, in eodem statu etiam quoad processus & censuras ecclesiasticas, & citatos ut personaliter comparerent, resumantur & sint, in quo erant die suspensionis supradictæ, & in eis possit procedi absque alia citatione, ac si nulla fuisset facta suspensio. Item quod illi, qui auctoritate apostolica in dicto regno beneficia ecclesiastica quæcumque possident, alias in possessione fuerint, in possessione sua remaneant, nec in ea occasione præmissa quomodolibet molestentur. Item quod, si medio tempore contiegat in dicto regno aliquas cathedrales ecclesias, monasteria, prælaturas, aut alias dignitates vacare, ex quorum vacatione*

in beneficiis, super quibus litigatur, vel quibusvis aliis per sedem Apostolicam collatis aut conferendis, aut vacatione hujusmodi idem Rex prætendat se præsentationem habere; non faciat circa dicta beneficia occasione vacationum hujusmodi aliquam novitatem in præjudicium dictorum litigantium aut aliorum, qui collationem beneficiorum ipsorum a sede prædicta habuissent; nec hujusmodi vacatio dictis litigantibus aut aliis prædictis aliquod præjudicium afferre possit. Item quod interim tractetur concordia super præmissis inter Romanam ecclesiam & Regem præfatos per nuntios, illos per dominum nostrum Papam vel per ipsum Regem ad Romanam curiam transmittendos. Contentatur autem Dominus noster, quod super hujusmodi tractatu hic vel ibi faciendo Rex objectionem habeat: sed eidem domino nostro suam super hoc Rex ipse infra quatuor menses a data præsentium computandos, significet voluntatem.

De causis ad tribunal pontificium evocandis. *Item quod idem Rex debeat certificare dominum nostrum infra hujusmodi quatuor menses proxime secuturos per suas literas autenticas suo sigillo sigillatas, si sibi placuerint suprascripta: alioquin ex nunc pro tunc suspensio hujusmodi nullius sit roboris vel momenti. Item ordinavit dominus noster, quod in omnibus & singulis causis, regaliam antedictam non concernentibus, quæ de dicto regno in dicta Romana curia ventilantur, & quæ cum potestate citandi aliquot, ut in eadem curia personaliter compareant, sunt commissæ, suspendantur hujusmodi citationes personales usque ad unum annum, a data præsentium computandum: & nihilominus interim per procuratores in causis ipsis personaliter procedatur, ac si nulla decreta fuisset citatio personalis. Et de causis similibus infra prædictum annum proponendum in curia ordinavit dominus noster ob Regis contemplationem & relevationem regnicolarum, quod si partes querelam proponentes, citationem decerni petierint personalem, causæ hujusmodi dominus noster committet Coloniæ, Leodii, vel in Flandria, seu vicinis locis Angliæ citra mare, ubi partes ipsæ secure possint personaliter comparere, vel, si partes ipsæ potius hic elegerint, in Romana curia per procuratores litigabitur super causis ipsis. Datum & actum Avin. xii. kal. januarii pontificatus ejusdem domini nostri Papæ anno iii.* Extracta (a) est in aliquot annos hæc controversia, mesitque (b) hæresiarcha Wicleffus, qui Regi summum in ecclesiasticum ordinem causasve ad eum spectantes imperium conferret. Sed idem, non divini tantum, sed humani juris hostis manifestus, infandos errores ad hereditarias regnorum successiones convellendas, omnemque politicum ordinem confundendum evomuit (c), de quo inferius.

(a) *Greg. ubi sup.*
(b) *Polydor. Virg. l.19.*
(c) *Valsin. in Riccar. II.*

XXII. Aragonius Terraconam ad jus regium revocat. Opprimebat tum ecclesiarum jura Rex Aragonum, atque authoritatem, quam archiepiscopus in Terraconam hactenus obtinuerat, ad regiam revocabat (d): ex quo, cum ecclesiarum dignitas exolesceret, Dei vicarius Romæum episcopum Ilerdensem, (e) qui gratia apud Regem florebat, sollicitavit ut ipsum ab ecclesiæ Terraconensis juribus usurpandis abduceret, utque cœptam inter Petrum Aragonum & Henricum Castellæ Reges pacem Guidonis Cardinalis morte abruptam redintegrare conaretur. Flagitavit porro Henricus Castellæ Rex a Gregorio (f), ut tam cum Aragonio, quam cum Carolo Navarræ & Ferdinando Lusitaniæ Regibus initas pacis leges apostolica authoritate confirmaret.

(d) *To. 4. ep. secr. p.113.*
(e) *Ib. p. 84.*
Pax Hispanica agitata.
(f) *Pag. 168.*

Hieronymitarum ordo in Castella instituitur. Prætermittendum hic non ducimus commendatam a Pontifice (g) Henrico Regi novam Hieronymitarum religiosam familiam, quæ in Castella novos sanctioris vitæ radios cœpit diffundere, ac plures tum claris majoribus, tum obscuris natalibus ortos pietatis studio accendit.

(g) *Ead. to. 4. ep. secr. pag. 177.*

Gregorius &c. Henrico Regi Castellæ illustri.

Dilectus filius Petrus de Guadalfaxaria prior monasterii S. Bartholomæi de Lippiana ordinis S. Augustini Toletanæ diœcesis, ad nostram accedens præsentiam, suum & quorumdam sociorum suorum tam nobilium quam plebejorum tui regni, qui propter Deum mundanas divitias & delitias reliquerunt, devotum propositum serviendi Regi regum in regulari statu ordinis approbati nobis exposuit reverenter, nostrum in hac parte consilium & favorem benignum humiliter postulando. Nosque ad animarum salutem paternis affectibus aspirantes, consideratis in hac parte mature iis, quæ consideranda censuimus, dicto Petro consuluimus, quod ipse & iidem socii profiterentur regulam B. Augustini cum certis specialibus observantiis, quæ per quosdam professores ejusdem ordinis laudabiliter observantur. Cum idem Petrus post morosam deliberationem nostris acquievisset consiliis, dictam regulam in nostris manibus est professus, sibique certum regularem habitum duximus exhibendum, ac de persona ipsius Petri monasterio prædicto, quod de novo ereximus apostolica authoritate providimus; illique eum præfecimus in priorem, cum spe firma, quod iidem socii similiter dictam profiteantur regulam, & habitum recipiant prælibatum, &c. Commendat nascentem religiosam familiam, ut in extruendis monasteriis regio illi favore non desit. *Dat. Avin. kal. martii anno iv.* Meminit Mariana (h) de eadem religiosa familia, quæ Hieronymitarum, ut indicavi, sibi indito nomine in Castella admodum effloruit, quæque eodem anno in Aragoniam propagata est, præcipuo authore

(h) *Marian. l.17. c.18.*

thore Jacobo Ynanyes, quem una cum sociis episcopo Dertusensi commendavit Gregorius (*a*), ut ad extruenda quatuor monasteria piis eorum votis faveret.

(*b*) *To.4. ep. secr. pag. 42.*

XXIII. Postremo prætereundum non est, Gregorium qui superioribus annis a S. Birgitta (*b*) pluribus acceptis a cœlo oraculis monitus fuerat, ut Urbi sedem Apostolicam restitueret, exceptis hoc anno populi Romani amplissimis oratoribus, pollicitum Apostolicam sedem in urbem se revecturum, ut pontificiæ testantur literæ (*c*), quibus adscripta est dies vr. idus marcii. Idemque a se susceptum consilium Carolo Romanorum Imperatori sub autumnum aperuit (*d*), ab ineunte quidem pontificatu pio se desiderio restituendæ urbi sedis æstuasse, sed graviores ob causas retardatum.

(*b*) *Revel. S. Birgit. l.4. c.139. 141. 142. 143. 144.*

(*c*) *To.4. ep. secr. p. 19.*

Gregorius de sede Apost. Italiæ restituenda certiores facit Christianos principes.

(*d*) *Eod. to.4. ep. secr. p.59.*

Charissimo in Christo filio Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Licet a nostræ promotionis ad apicem summi apostolatus primordiis in votis semper gesserimus, prout gerimus incessanter, visitare sacram Urbem, in qua est principaliter sedes nostra, in ipsaque ac vicinis partibus cum nostra curia residere; tamen ex diversis impedimentis, quæ produxerunt media tempora, ipsa vota implere nequivimus, nec hucusque ad idem præfigere certum tempus. Nunc autem nolentes, quantum in nostra deliberatione consistit, id ulterius retardare, deliberavimus cum Dei auxilio de mense septembris proxime futuro versus dictam urbem arripere iter nostrum, quod ipse Deus, cui ex hoc placere confidimus, dignetur suis præsidiis ad ejus laudem & gloriam, & universi sui gregis salutem & pacem reddere prosperum & jucundum. Credentes itaque hoc gratum reddi tuis affectibus, id imperiali celsitudini ad gaudium nunciamus, rogantes eamdem, quod ut nos & dicta curia possimus dictum iter tuta peragere, ac in eisdem Urbe & partibus manere quiete, digneris (si opportunum fuerit) tui favoris auxilium impartiri. Dat. Avin. VIII. id. octobris anno IV. Certiores eadem de re fecit Pontifex duces Austriæ, Ludovicum Ungariæ ac Fredericum Trinacriæ Reges, tum universos Italiæ magnates & insignes populos, ac ditionis ecclesiasticæ præfectos, quorum prolixior extat catalogus (*e*): atque inter cæteros Petro Gambacurtæ ac Pisanis de triremibus oblatis actæ sunt gratiæ (*f*).

(*e*) *Reg. post eand. ep. & pag. 61.*

(*f*) *Ibid. pag. 183. & 192.*

I. RUente in Amuratis Turcarum tyranni ſervitutem Græcorum imperio, ac domina gentium Conſtantinopoli facta ſub tributo, Romanus Pontifex anno a Virgineo partu milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quinto indictione decimatertia apoſtolicas curas intendit maxime, ut Græcos ad Romanæ eccleſiæ conjunctionem revocaret, copiaſque auxiliares pro infringendis Amuratis conatibus ac liberanda Græcia compararet. A priore igitur conſilio de eripiendo ex veteris ſchiſmatis erroribus oriente exorſuri, rem paulo altius repetimus; miſſos ante biennium Conſtantinopolim apoſtolicos internuntios, qui clerum Conſtantinopolitanum ad ſummi in terris Chriſti vicarii obſequium pellicerent: tum etiam nonnullos epiſcopos, aliosque viros religioſos in majorem Armeniam, ut evangelium iis nationibus inferrent, legatos. Hi vero cum applicuiſſent Conſtantinopolim, clerum Græcum ſuperiori anno ad theologicas concertationes provocarunt, in quibus ſchiſmaticorum errores illuſtribus adeo argumentis diſcuſſi ſunt, ut plures calogeri ad orthodoxam fidem fuerint traducti: quæ felicia auſpicia referente apud ſedem Apoſtolicam Tauriſienſi epiſcopo, Gregorius Marraghaenſi & Nacchoanenſi epiſcopis, cæteriſque evangelii præconibus de navata egregie Chriſto opera eſt gratulatus (a).

Legati episcopi in majorem Armeniam.

Plures ſchiſmatici ab his ad fidem converſi.

(a) To. 5. ep. ſecr. pag. 10.

II. Commiſerat eloquentiam ſuam in hiſce de Latinorum & Græcorum dogmate concertationibus cum ſuperioribus nuntiis Joannes Cantacuzenus, qui imperiali faſtigio, ad quod multis ſceleribus irrepſerat, deturbatus a genero Palæologo, attonſuſque in monachum magna cum eruditionis laude inter ſuos florebat: ac veritate victus, profeſſus erat certiſſime ſe credere, Romanum Pontificem Petri ſucceſſorem, ſupremum a Chriſto in univerſas orbis eccleſias imperium accepiſſe, proque hoc dogmate fundere ſanguinem paratiſſimum. Quo accepto Gregorius recreatus, ingenti ſpe orientalem eccleſiam eo admiſſo dogmate ad Romanæ obſequium revocatum iri, Cantacuzenum adhortatus eſt (b), ut damnaret ſchiſma, & univerſis Græcis, apud quos ob geſtarum imperiale diadema in ſumma exiſtimatione erat, exemplo præluceret; ac ſi Romam vellet accedere, amantiſſime a ſede Apoſtolica exceptum cultumque iri: tum una cum ipſo de orientali eccleſia ad gremium Romanæ adducenda conſilia ſe agitaturum.

Cantacuzenus primatum Rom. Eccleſiæ profitetur.

(b) Ib. p. 4.

Joanni dicto Cantacuzeno ordinis S. Baſilii profeſſori gratiam in præſenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

Inter deſideria cordis noſtri illud noſcitur eſſe præcipuum, ut in commiſſo nobis apoſtolatus officio id agamus ſolertius, & agi per alios noſtræ ſolicitudinis ſtudia procuremus, quod Salvatori noſtro domino Jeſu Chriſto, cujus licet indigni vices exercemus in terris, æſtimamus acceptius, pluribus animabus ſalubribus, fidei catholicæ defenſioni validius, & expedientius tutelæ populi Chriſtiani. Et cum tantorum bonorum aſſecutionem indagine diligenti perquirimus, ea in unione Latinorum & Græcorum, quos una fides conjungit, ſed ſchiſma damnabile ſeparat, confidimus invenire: propterea que cum ſentimus aliqualem diſpoſitionem unionis hujuſmodi, lætantes in Domino optatam viam tutiores ingredimur, cujus patentiorem aditum invenimus, ſperantes in illo, qui dixit: Quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis: *quod fructum noſtræ charitativæ inquiſitionis cum ejus gratia ſortiemur. Sane quia venerabilis frater noſter Joannes epiſcopus Tauriſienſis lator præſentium nobis expoſuit, quod in quadam diſputatione, quam nuper tu & quidam alii Græci tam prælati quam alii cum quibuſdam fratribus ordinis Prædicatorum (quos ad partes Armeniæ majoris ad conſervationem fidelium & converſionem infidelium dictarum partium mittebamus) ſuper his in quibus Græci a Latinis diſcordare noſcuntur, in civitate Conſtantinopolitana habuiſtis, non immemor verbi Salvatoris noſtri, qui dixit B. Petro, cujus ſumus divina permiſſione ſucceſſor,* Tu es cephas, *ſponte confeſſus es, te credere & tenere ſanctam Romanam eccleſiam, quæ mater eſt omnium fidelium & magiſtra, ſuper omnes orbis eccleſias obtinere primatum; & quod ad hoc defendendum, ſi expediret, morti exponeres corpus tuum. Cujus quidem epiſcopi, utı fide digni, relationi hujuſmodi nos fidem indubiam adhibentes, quamplurimum ſumus de dicta confeſſione lætati, agentes Deo gratias, qui cordi tuo eſt dignatus infundere, ut verbum tam bonum tamque ſaluſiferum eructaret.*

Gregorii ad eum literæ.

Egregia Cantacuzeni vox.

III. *Cum enim hujuſmodi primatus negatio, olim præſumpta per Græcos eoſdem diſſidii Latinorum & ipſorum Græcorum fuerit cauſativa & conſervativa ſchiſmatis ſubſecuti; tuque prout fama publica prædicat, ſis vir magnæ prudentiæ, morum gravitate conſpicuus, dono ſcientiæ redimitus, ac ex his & imperiali celſitudine, qua claruiſti conſtitutus in ſæculo, omnibus populis eorundem Græcorum venerandus imitabiliſque exiſtas; ſperamus in Deo, qui tibi*

tam

tam salubris confessionis tanquam laudandi primordii largitus est gratiam, quod effectu obedientiæ & concordandi cum dictis ecclesia & Latinis in aliis, in quibus hactenus discordasti, donum pretiosius largietur; nec, si voles, solus accedes ad arcam Domini, sed innumerabiles manipulos præsentabis eidem. Ideoque prudentiam tuam instanter requirimus, & rogamus attentius, quatenus cum possis esse promotor præcipuus unionis præfatæ, pro ea [*ut sit unum ovile & unus pastor, & inconsutilis tunica Domini non scindatur ulterius, & non pereant animæ in schismate constitutæ, gloriosus status Græcorum præfatorum qui post schisma jam dictum miserabiliter corruit, Dei & prædictorum ecclesiæ & Latinorum opitulatione resurgat, exaltetur fides catholica, & fidelium perfidia confundatur*] *velis totis tuis nisibus laborare, ac ob reverentiam Dei ac Apostolicæ sedis & nostram tam Latinos specialiter religiosos, quam Græcos habitantes in civitate præfata & dictæ sedis magisterio intendentes, ne lædantur in personis vel bonis, sicut jam læsi dicuntur, tuis præsidiis confovere. Ceterum si super tractanda unione præfata ad præsentiam nostram in urbe Romana, ad quam Deo prævio ire disposuimus in autumno proxime secuturo,* Invitatur ut Romam accedat. *accederes; id multum haberemus acceptum teque jucundis obtutibus videremus, sperarem usque tecum in unione præmissa utilem ordinem adhibere. Dat. Avin. v. kal. februarii anno v.*

IV. De calogeris, qui ad orthodoxam fidem ejurato schismate se contulerant, exagitatis a schismaticis gravissimæ sunt Pontificis querelæ ad Joannem Palæologum Imperatorem (a), hæc ab ipso Romanæ ecclesiæ filio permitti: ac ni Græcos catholicos in dignitate pristina tueatur, fore ut pontificius ardor in parandis pro defendenda contra Turcas Constantinopoli auxiliis refrigesceret: tum monuit, ut ad illius custodiam diligentissime incumberet.

(a) Eod. to. 5. ep. secr. p. 5.

Gregorius &c. charissimo in Christo filio Joanni Palæologo Græcorum Imperatori illustri.

Græci catholici a schismaticis vexati.

Quia sensimus, quod nonnulli Græci tam clerici & religiosi, quam laici civitatis Constantinopolitanæ, qui relicto damnato schismate sunt effecti catholici, & magisterio sanctæ Romanæ ecclesiæ volunt intendere, suis bonis & dignitatibus ac statibus privantur, multæque molestiæ per alios Græcos in dicto schismate remanentes inferuntur eisdem; de iis merito perturbamur: & per ea datur nobis materia præfatæ civitati contra impios Turcas insidiatores & oppressores ipsius & tuos minime succurrendi. Ideoque imperialem sublimitatem tamquam catholicam requirimus & rogamus attentius, quatenus si capis habere gratiam Dei ac nostram, & prædictæ ecclesiæ auxilium & favorem, contra eosdem catholicos talia fieri de cætero non permittas. Monitus Palæologus Imp. ut eos reprimat. *Ceterum quia intelleximus, quod iidem Turcæ post factam per te treugam cum ipsis præfatam civitatem in non parva multitudine intrare in illaque nonnulla enormia patrare præsumunt, timemus ne tuam serenitatem decipientes, eamdem occupent civitatem.* Ne Turcas Constantinopolim ingredi sinat. *Ideoque tibi paterne consulimus, quod super hoc caute studeas obviare. Dat. Avin. v. kal. februarii anno v.*

V. Emanuel collega Imperii cum patre.

Explicuit pariter Gregorius in Emanuelem Imperatoris Palæologi filium, nondum ecclesiæ gremio aggregatum paternum amorem, quo in ipsius ac fratrum tum parentis salutem ac honorem incumberet; atque auxilia ingentia contra Turcas est pollicitus. Cum vero Græcorum & Latinorum arctissima conjunctio pernecessaria esset, ad dandam operam ut fide æque atque armis sociarentur, illum est adhortatus (b).

(b) Ib. p. 4.

Magnifico viro Emanueli Palæologo Imperatori Græcorum illustri gratiam in præsenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

Per ea, quæ nuper per dilectos filios certos nuntios nostros, quos ad illustrem genitorem tuum transmisimus, eidem genitori significavimus, poteris cognoscere evidenter, quod erga præfatum genitorem ac te aliosque natos ejus, & totum Græcorum imperium pietas & compassio sanctæ Romanæ ecclesiæ diffunditur viscerose, unionem ipsorum Græcorum cum ipsa ecclesia cæterisque Latinis materna solicitat charitate; ac deviantibus filiis constitutis in magno discrimine offert suæ propitiationis auxilium, si ad ejus gremium voluerint remeare. Propterea cum dictam unionem, eidem imperio non solum spiritualiter, sed etiam temporaliter in unum opportunam, idem genitor ac tua sublimitas aliique nati ejus, & totum ipsum imperium ardentibus desideriis debeant affectare, & affectum eorumdem operum exhibitione monstrare, ut dicta pietas semper maneat, manens crescat, crescens fructificet, tuque ac idem genitor & fratres tui, cæterique Græci fructum accipiatis hujusmodi animarum & corporum refectivam; indecens est & Deo displicitum, si ex parte juvandorum præbeatur rependium ingratitudinis adjuvanti; si pro bono malum, pro beneficio supplicium, pro charitate crudelitas, & pro dilectione odium iniqua retributione reddatur, &c. Ad ecclesiæ gremium repetendum solicitatus. De Emanuele meminit Laonicus Calchondylas (c), ac thermis Macedoniæ, Thessalonicæ scilicet, imperitasse ait, ac Pheras e Turcarum tyrannide eripere insidiis meditatum, at eo cognito, Amuratem furore accensum Charti-

(c) Calchon. hist. Turc. l. 1. Franz. l. 1. c. 16.

Emanuel frustra Pherras tentat.

ni duci strenuissimo Thessalonicam cingere obsidione, ac nonnisi Emanuele victo reverti ad regiam Turcicam jussisse: cum itaque acceptis imperiis Charatines Thessalonicam extremi exitii terrore urgeret, Emanuelem fugam ad patrem Palæologum tentasse; sed Turcici belli metu abscedere vetitum Lesbon profugisse, ac deinde trajecisse in Asiam & Amuratis amicitiam pluribus officiis eblanditum, ac sub eo postea stipendia ad redigendos in servitutem Turcicam Græcos stipendia emeritum. Addit idem Calchondylas de Charatine præcipuo Amuratis satellite: *Adjutus ab isto viro non modica fecit, quæ tendebant ad subjugandum sibi Europæ imperium: tot sibi subegit gentes: tot in Europa duces stipendium pendentes. Præter Græcorum gentes, quæ cogebantur quæcumque terrarum duxisset, Amuratem militantem subsequi, Emanuele præ omnibus Græcis plurimum delectabatur. In Amuratis potestatem devenit Rex Mysiorum Dragesas Zarci filius, nec non Pogdanus, qui Rhodopen imperio tenebat. Accessere etiam in ditionem & alii Europæi, duces Triballorum videlicet Græcorum, & Albanorum. His omnibus imperio suo admotis, etiam Asianis ducibus stipatus deinceps quslibet bello lacessere statuit.*

Profugit in Asiam.

Sub Amurate Christiani in Christianos stringunt arma.

VI. Ungariæ Rex ad ferendam Græcis opem solicitatus.

Ad liberandos ejusmodi servitute Græcos Pontifex Ludovicum Ungariæ ac Poloniæ Regem solicitavit (a), ut Græcorum auxilio cum exercitu accurreret.

Charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri.

(a) To. 5. ep. secr. pag. 5.

Significavit nobis nuper charissimus in Christo filius noster Joannes Imperator Græcorum illustris, quod licet olim, dum ipse tecum fuit in tuo regno, a te contra impios Turcos tuæ potentiæ auxilium postulaverit, tuaque devota magnificentia sibi ob reverentiam Dei & catholicæ fidei benigne responderit, quod si ipse ad obedientiam Romanæ rediret ecclesiæ, sibi hujusmodi auxilium exhiberes; & post hæc idem Imperator ad Urbem personaliter accesserit, & ibidem obedientiam præfatam solemniter etiam cum propria juramenta, secundum quod felicis recordationis Urbanus Papa V. voluit & mandavit, promiserit, & ex tunc a te instanter petierit auxilium prælibatum: illud tamen adhuc obtinere nequivit: quare cum, sicut præfata significatio subjungebat, licet idem Imperator & civitas Constantinopolitana treugam habeant cum Turcis eisdem, tamen in magno sunt periculo constituti; supplicaveritque nobis instanter Imperator præfatus, ut pro dicto auxilio per modum utilem, inter te & ipsum tractandum, sibi præbendo partes nostras apud serenitatem eamdem interponere dignaremur, nos de certitudine dicti periculi non solum pro parte præfati Imperatoris, sed ab aliis informati,

Expositæ illi Palæologi querelæ, quod promissis defuerit.

& illud accidere in maximum detrimentum Christianitatis, & specialiter regnorum tuorum, & etiam regni Siciliæ merito formidantes, eamdem magnificentiam excitamus & rogamus attentius, quatenus periculum præfatum pie considerans, etiam si nulla oblatio regia præcesserit, aut facta alias impleri non debeat, tamen ob reverentiam Dei & dictæ Christianitatis tutelam brachium tuæ potentiæ, qua uti debes in servitium Regis regum, qui illam tibi tribuit, contra eosdem Turcos & pro defensione præfatorum Imperatorum & civitatis extendas, ut per hoc eisdem Imperatori & civitati subvenias, & ipsos Turcos longius præpeditos ad tuos fines accedere non permittas.

Quanto discrimini Christiana res sit obnoxia.

Oppressis Græcis periclitaturos Ungaros.

Speramus siquidem, fili charissime, quod cleros & cives jam dictæ civitatis humanitatem tuam pro ipsorum liberatione monstratam certius comprobantes, relicto ipsorum damnato schismate, ad gremium ejusdem ecclesiæ promptius revertentur: super quo nuper ad eos quatuor nostros nuntios duximus destinandos, & credimus ex gratia Dei materiam ad hoc esse dispositam. Nam, ut fide digna relatu percepimus, in quadam disputatione per quosdam fratres ordinis Prædicatorum, quos ad conversionem infidelium orientis transmisimus, cum prælatis, doctoribus, & calogeris Græcorum in mense octobris proxime præterito facta in civitate prædicta, per eosdem fratres, obtenta victoria veritatis, nonnulli ex eisdem prælatis, doctoribus, & calogeris ad rectam fidem sunt divina miseratione conversi, & ad dictum gremium redierunt, nobisque super conservando statu eorum in dicto gremio humiles literas destinarunt. Dat. Avin. v kal. februarii anno v.

Monentem Christi vicarium Ludovicus maximo rei Ungaricæ detrimento non est secutus; & licet antea Amuratis Imperatoris Turcarum victoriis, ac Rasciæ oppugnatione excitatus, ab Apostolica sede sacræ in Turcas expeditionis ducem creari postulasset, proque concione fideles propositis indulgentiarum præmiis ad accipiendum crucis symbolum impellendos curasset; cœptis tamen destiterat. Ad intermissam igitur expeditionem redintegrandam Ungarum Regem gravissimis de causis provocavit Pontifex (b): Græcorum Imperatorem Amuratis vectigalem factum, in extremum discrimen adductum, illique ab Apostolica sede oblata maritima auxilia: Constantinopolitanos, si congruis fulcientur auxiliis, Romanæ ecclesiæ adhæsuros spopondisse: conjungeret itaque suas vires ad Turcas Europa eiiciendos; ita enim terra marique coarctatos facile debellatum iri.

VII. Ludovicus Rex in suscipiendo bello Turcico remissus.

(b) Eod. to. 5. ep. secr. p. 65.

Cha-

Charissimo in Christo filio Ludovico Regi Ungariæ illustri.

Pontificiæ ad eum literæ.

Meminimus, fili charissime, quod dudum devota magnificentia tua, defensioni & ampliationi catholicæ fidei & impugnationi suorum hostium anhelanter aspirans, & specialiter adversus Turcos sævos hostes nominis Christiani magnifice intendens procedere, literas super prædicatione crucis facienda in tuis regnis a nobis per suos nuncios impetravit. Sed audivimus, quod adhuc (nescimus ex quibus causis) dicta prædicatio non est facta, nec contra Turcos eosdem tuum regalem exercitum direxisti; credimus tamen, quod non sine magna causa hoc bonum distuleris, & quod ad id efficiendum pro tempore tua devotio perseverit. Et propterea notificamus magnitudini tuæ, quod dudum a pluribus fidedignis audito, quod iidem Turchi adversus Christianos, licet schismaticos, nimium prævalebant, & quod Imperator Græcorum nimis oppressus a Turcis eisdem, omnique auxilio destituto, factus erat eis tributarius, & cum ipsis certam concordiam & colligationem inierat, quæ admodum periculosa Christicolis reddebatur; nos considerantes, quod de infidelium concordia confidendum non erat, & quod civitas Constantinopolitana asserebatur, prout erat, nihilominus in magno perditionis periculo constituta, qua perdita (quod Deus avertat) omnes aliæ terræ fidelium ultramarinorum perditæ reputabantur prout reputantur; ad inquirendum de eis veritatem, & ad confortandum Imperatorem præfatum suosque subditos, & ad offerendum eis subsidium gentis armigeræ & galearum, per certos fideles oblatorum pro isto negotio; ac insuper & principaliter ad exquirendum ab eis, si ad obedientiam & unitatem sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ redire volebant (quod tanquam maximum bonum plenis desideriis affectamus) quatuor providos nuncios nostros anno præterito duximus destinandos. Qui nuper reversi sunt, & periculum dictæ civitatis, & debilitatem potentiæ Imperatoris præfati, aliaque Christianitatis pericula, exinde proventura indubie, nobis certius retulerunt: propter quæ nonnullas gentes armigeras de fratribus hospitalis S. Joannis Jerosolymitani, & de aliis fidelibus in bono numero, & quamplures galeas (ut præmittitur) nobis oblatas, & alias per nostrum cameram stipendiandos, si tuum & aliorum fidelium (ut speramus) tribuantur auxilia, quamcito fieri poterit intendimus destinare, & super obedientia & reconciliatione Græcorum tale habemus responsum, quod si eis competens mittatur succursus, contentamur exinde.

Palæologus Amuratis vectigalis.

VIII. *Quare pietatem & magnificentiam regiam ex parte Dei cujus fidei negotium agitur in hac parte, instanter requirimus & cordialissime deprecamur, quatenus ad conterendos seu expellendos Turcos, qui sunt in Romania vel aliis partibus citra mare, utique tuo regno satis vicinis (ut dicitur) illum regalem exercitum, quem olim contra dictos Turcos deliberaveras mittere, vel saltem minorem ad beneplacitum tuum, quamcito poteris destinare digneris. Speramus enim in brachio virtutis Dei, quod iidem Turci (ut nobis asseritur ab informatis de talibus) sic inter tuum & alterum aliorum fidelium, qui erunt ex parte maris exercitus constringerentur, quod sperata victoria habebitur de eisdem: super quibus & aliis dependentibus, tuo culmini latius exponendis, dilectis filiis Bonaventuræ de Padua ordinis eremitarum S. Augustini magistro in theologia, & Hessoni præceptori de Friburgh hospitalis ejusdem Apostolicæ sedis nunciis latoribus præsentium de his plenius informatis, velis fidem plenariam adhibere. Dat. Avin. VI. kal. novembris anno V.*

Repetitæ apud Ungarum preces de bello Turcis inferendo.

Solicitato ita Ludovico, ut terra Amuratem aggrederetur, constituit Pontifex, ut quingenti equites Hospitalarii S. Joannis Jerosolymitani succincti totidem scutatis militibus, armisque egregie instructi in Græciam traiicerent ad Græcos contra Turcicos impetus tutandos: qua de re encyclicis literis ad Hospitalarios Boemiæ, Galliæ, Navarræ, Castellæ, Aquitaniæ, Angliæ, Lusitaniæ datis exposuit (a) miserandum orientalium rerum statum, insulas Ægæi maris subactas, eversum pene Græcorum Imperium, Turcarum vectigalem Constantinopolim factam, Bulgariam & Serviam quati, Armeniam Saracenis Turcisque cinctam. Ad restituendam itaque collabentem religionem illos instruere arma jussit, ut appetente anni hujus seculi septuagesimi septimi vere mare traiicerent.

IX. Hospitalarii in Græciam contra Turcas jussi trajicere.

(a) An. 5. ep. cur. pag. 46.

Gregorius, &c. Hospitalariis Regni Boemiæ, &c.

Ingentissima damna aliaque mala animarum & corporum, non absque flebili memoratu fidelium recitanda, quæ evenerunt propter Christianorum negligentiam, in gravissimum dispendium fidei Christianæ commissam, piget & pudet recolere: sed id cogit urgens necessitas, ut ostensis negligentiæ culpis, & infelicissimis eventibus subsecutis, ex eis ipsa culpæ horreantur detestabilius, & promptioribus animis possibilis emendatio præbeatur. Est siquidem notissimum, quod olim, etiam de multorum memoria, impii Turchi persecutores nominis Christiani, non inventa resistentia sufficienti fidelium, post dissipationem multarum insularum, quæ fertiles erant & inhabitatæ per populos Christianos, invaserunt, occuparunt, & destruxerunt fere totum gloriosum imperium Romaniæ, & sibi tributarium effecerunt, abductis abinde in servitu-

Amuratis in Græcia progressus.

Innumera Christianorum multitudo abducta in servitutem.

vitutem miserrimam infinitis personis utriusque sexus, quos ad terras suas abducere voluerunt: nunque imperium Bulgariæ & regnum Serviæ aliasque partes dictorum Christianorum crudeliter impetere affectatur. Civitas quoque gloriosa Constantinopolitana & ejus Imperator illustris adeo sunt arctati a Turcis eisdem, quod non solum eis tributarii facti sunt, sed fere in eorum manibus consistunt, nisi ipsis per auxilium fidelium occidentalium celeriter succurratur: regnumque Armeniæ minoris, utique Christianum, positum inter Saracenos & Turcos eosdem, jam longis temporibus auxilium fidelium occidentalium etiam minimum non præsensit; propter quod paulatim & quasi totaliter in manus decidit impiorum.

Armenia a Saracenis pene universa occupata.

Præmissis igitur & nonnullis aliis utilibus & necessariis causis circa istam materiam, quæ consultius præsentibus fabricemus matura deliberatione digestis, ad laudem Dei, defensionem & dilatationem dictæ fidei, gloriam & honorem Romanæ ecclesiæ, animarum vestrarum salutem, & religionis vestræ reformationem ac augmentum in spiritualibus & temporalibus, dante Domino proveaturum, authoritate apostolico duximus ordinandum, ut quingenti fratres milites dicti hospitalis & totidem eorum scutiferi tempore veris anni nativitatis Domini millesimi trecentesimi septuagesimi septimi ad partes Romaniæ, præfatus debeant transfretare, in eisdem partibus ad dictæ sedis beneplacitum permansuri, & gesturi bellum contra Turcos, prout per dilectos filios magistrum & conventum Rhodi dicti hospitalis & alios præsidentes & consiliarios ad hoc deputandos pro tempore provide disponetur, &c. Præcipit, ut equitum numerum, qui ab ipsis submittendus est, eorumque armigeros necessariis omnibus ad expeditionem illam obeundam instruant. *Dat. Avin. vi. id decembris anno v.* Quingenti illi equites ac totidem scutiferi ex variis regnis tanquam militiæ Christianæ delibatus flos colligendi ab hospitalariis designati erant in singulis provinciis certo numero, pro quibus sustentandis sumptus conferebantur: cumque vigintiquinque ejus ordinis equites cum totidem scutatis militibus e Castella submittendi forent, Henricum Regem hortatus est Gregorius (*a*), ut bellico apparatui instruendo operam daret. De quo alii etiam Reges & principes rogati videntur. Veneti præterea ac Genuenses sunt excitati (*b*), ut classes ornarent in Turcas: ac Thomas Gradensis patriarcha & Andreas archiepiscopus Genuensis in hanc rem incumbere jussi. Tum Joanna Regina Siciliæ, quæ vires ad Syriam recuperandam explicare affectabat, impulsa (*c*) ut primum eas ad reprimendos Turcas & Constantinopolim defendendam converteret: ita enim conficiendæ ex universis regnis crucesignatæ expeditioni pro terra sancta liberanda viam structum iri. Restituendæ in Syria Christianæ fidei Joanna Regina Siciliæ versabat consilia, cum a viris piis, qui ex oriente redierant, sacro studio esset accensa: retulerant enim ii (*d*) ad commovenda in impios occidentis arma, Saracenos plures ad fidem amplectendam comparatos, egregiamque ad alios opprimendos occasionem affulsisse.

Indicta ad annum 1377. expeditio.

Rogati Veneti & Genuenses, ut Græcis opem ferant.

(*a*) *Ibid. p.* 80.

(*b*) *Ead. to.* 5. *ep. secr. p.* 67.

(*c*) *Pag.* 65.

(*d*) *Pag.* 23. & 25.

X.

Spargebantur tum rumores inter Saracenos Syros & Afros superstitionem Mahumeticam a Christianis excisum iri: Joannesque de Castello, Nicolaus Malavena, Corseietus de Hamcuria, Joannes Pelizon, aliique existimatione & probitate insignes viri ad sedem Apostolicam accessere, ut Gregorium de barbarorum consternatione certiores facerent: structam videlicet instaurandis rebus Syriacis egregiam viam, ac facile de trepidis, qui nondum viso hoste victos se putarent, triumphum reportatum iri. Discussis iis Gregorius, licet vaticiniis infidelium leviter fidem adhibendam non putaret, quia tamen divino miraculo interdum impiis hominibus vaticinari datum est, spernenda hæc omnino non putavit: & Carolum (*e*) Francorum, Eduardum (*f*) Anglorum Reges, Philippum (*g*) ducem Burgundiæ, Joannem ducem Lanclastriæ (*h*) ad bellum sacrum tentavit accendere, authorque fuit (*i*), ut Saracenorum trepidationem explorandam curarent.

Proposita occasio egregia.

(*e*) *Ib. p.* 33.

(*f*) *Ib. p.* 34.

(*g*) *Ib.*

(*h*) *Pag.* 35.

(*i*) *Pag.* 31.

De his etiam Pontifex Bertrandum e Cliquino magistrum equitum in Francorum regno bellica gloria hoc tempore florentissimum certiorem fecit (*k*), cum sæpius audisset, ipsum pio desiderio contra Mahumetanos exercendæ religiosæ militiæ æstuare. Negligentibus vero Regibus pontificias adhortationes, plures viri nobiles propagandæ Christi fidei desiderio accensi sedi Apostolicæ exposuere, se suaque pro orientali expeditione conficienda collocaturos; tantumque catholicorum numerum eodem pio studio inflammatum, ut florentissimos colligi exercitus, ac militantium ipsorum opibus aut piorum eleemosynis sustentari posset. At Gregorius, ut necessariam in ea re consilii maturitatem in bello sacro indicendo adhiberet, Joanni Baliolo & Jacobo Mortarolo viris prænobilibus Cameracensis & Morinensis diœceseon auctoritatem contulit, ut Christianorum regna ac provincias obirent, & coram episcopis ac præsulibus aliis in publicos commentarios eorum nomina, qui bello sacro nomen daturi essent, tum facultates huic expeditioni addicendas referrent, ut his omnibus exploratis sedes Apostolica optimum consilium expedire posset. De quo encyclicæ literæ ad patriarchas, archiepisco-

(*k*) *Ib. p.* 24.

Plures proceres ad sacrum bellum comparatos se ostendunt.

Inquisitum de copiarum numero & sumptibus qui comparari possunt.

(a) An. 5. ep. cur. p. 28.

pos, & episcopos, universosque fideles datæ sunt (a).

XI.

(b) To. 5. ep. secr. pag. 7.

Pontificis ad ea extinguenda studia.

Cum vero ad ingentia ea consilia mandanda operi Francorum Anglorumque concordia necessaria esset, Carolum & Eduardum gravissimis ineunte anno literis ad pacem conficiendam sollicitarat (b), cum oratorum regiorum conventus ea de causa indixissent: atque diserte exposuit, quanti ad æternam salutem assequendam pacem restituere fessis populis momenti foret: quot & quanta mala bello inveherentur, divinus cultus exolesceret, atque omnium scelerum, quæ committantur, reum futurum, cujus culpa bellum geratur: reliquum orbem Christianum ob ipsorum discordias fluctuare: augeri barbarorum potentiam, atque universum orientem periclitari: milites quos ipsi in mutuas cædes committerent, libentissime, uti acceperat, in religionis hostes ferrum conversuros.

Gregorius, &c. Carolo Regi Franciæ illustri.

Propositæ Gallo ecclesiæ clades.

Considera quod ultra mala, quæ in tuis & hostium tuorum patrantur dominiis, ex dicto dissidio vicina sunt regna collisa, & tota fere Christianitas prægrande patitur detrimentum; quodque Romana ecclesia mater tua & cunctorum fidelium, quæ per tuos inclytos prædecessores a suis solebat urgentibus oppressionibus liberari, tuo & eorum destituta præsidio passa est hactenus ex persecutione tyrannica gravia damna, opprobria graviora, molestias importabiles, & atroces injurias in verecundiam catholicorum principum & totius populi Christiani; & quod adhuc, ut secura consistat, aliter non adjuta pro sui liberatione ac tutela a persecutione præfata propriis conatibus importabiliter cogitur laborare. Hostes quoque Christianæ fidei sentientes ejus pugiles invicem dissidere, & bello dominico vacare non posse, sua contra Christicolas sæpius solito cornua erexerunt, obtinuerunt victorias, occuparunt terras amplissimas, profanarunt ecclesias, & renatos fonte baptismatis magnos & parvos aut trucidarunt gladio, aut submiserunt jugo miserabilissimæ servitutis; & hæc patrare crudelius assiduis usibus non desistunt: eorumque præsumptuosa rabies adeo invaluit, quod si celeriter non resistatur eisdem, non solum spes recuperationis terræ Sanctæ, pro qua Christianissimi prædecessores tui præ cæteris mundi principibus laborarunt, subtrahitur; sed timetur probabiliter de perditione omnium terrarum fidelium partium orientis.

Et orientis pericula.

Quare devotam sublimitatem tuam, quæ libenter operibus pietatis intendit, obsecramus in domino Jesu Christo, quatenus provide attendens, quod subjectorum amor est inexpugnabile munimentum, cum populi pacem desiderent, ut ipsi te tuosque natos amplius diligant, si eam concedas eisdem & ab eis & aliis digne vocari valeas princeps pacis: ob Dei reverentiam & miserationem tui populi, ex assiduis guerrarum turbinibus agitati, ac compassione pereuntium partium ultramarinarum (ad quarum succursum, ut sæpius a fidedignis audivimus, nonnullæ gentes armigeræ dictas guerras sectantes, & pugnare pro Christo saniori consilio cupientes, in casu ejusdem pacis se libenter pro suorum commissorum satisfactione transferrent) de modicis mundanis, ne impediant tantum bonum, regia liberalitate non curans, & ois cœlestia præferens, quam feliciori commercio consequeris, ut tantorum malorum sis profugator mirificus, actorque bonorum tractatum dictæ pacis (dante Domino) perpetua stabilitate mansuræ, quantum in te fuerit, perficere non omittas; nos enim nuntiis nostris, existentibus cum tractatoribus prælibatis, scripto nostra dirigimus, ut ipsos ad hoc pro parte nostra instantius exhortentur. Dat. Avin. v. id. februarii anno v. Hæc fuere studia apostolica pro redintegranda Anglos inter & Gallos concordia, ut orienti consuleret.

Comparatos exercitus advertenda in barbaros arma.

XII.

Nec minore sollicitudine incubuit Gregorius, ut concussæ bello Genuensi Cypro subveniret: ad temperandas enim acerbiores pactiones, quas Cyprius Rex a victoribus acceperat, ac restituendam Cypro pacem Petrum Aragoniæ stirpis principem Minoritam (c) eumdemque Regis Cypri maternum avum, tum Petrum Aragonum & Carolum Francorum Reges adhibuit (d), quorum postremo miserum regni statum ita exposuit: *In quanto discrimine regnum Cypri, quod est caput Christianitatis in partibus orientis, sit positum celsitudinem tuam credimus non latere: ideoque circa ipsius regni miserabilem statum narrandum præsentibus superfluum reputamus.* Cæterum Genuenses illata Cypro mala nonnullis funestis naufragiis (e) hoc anno & sequenti luerunt. Intestinis etiam discordiis laborarunt, conjurationis principe in Dominicum e Campofregoso episcopo Vercellensi (f), ad quem revocandum a cœptis quæ ab illius dignitate abhorrebant, Gregorius, Nicolaum Fliscum Lavaniæ comitem incumbere jussit (g). Verum dum in componendis Christianorum principum & populorum dissidiis laborabat Christi vicarius, in eum humani generis hostis Florentinos concitavit.

Cyprus in discrimen adducta.

(c) Ibid. p. 78.

(d) Pag. 77.

Genuenses domesticis funeribus afflicti.

(e) Foliet. l. 8. hist. Gen.

(f) To. 5. ep. secr. pag. 53.

(g) Ead. pag.

XIII.

Florentini iras in Gregorium concipiunt.

Adeptus is populus Pontificum Romanorum auspiciis libertatem, continuisque eorum studiis provectus, ut suis locis retulimus, cum jam dominatum latius in Etruriam protulisset, ad ditionem Ecclesiasticam invadendam, capta ex Pontificum Gallorum absentia occasione, aspirare cœpit, ac vanos colores obtendere, ut scelus tegeret. Sparserant illi jam ante inter se rumores in Gregorium Etruriæ

do-

dominatum ab eo affectari: quam suspicionem deteruisse Pontificem gravissimis argumentis superius vidimus; iterumque non ambiguis verbis, sed clarissimis operibus confutavit: beneficia ab Romana ecclesia in ipsos collata objecit (a) nulla vero ab iis auxilia adversus Bernabonem Bononiensem agrum evastantem elici potuisse; denique exasperatos ipsorum animos mulcere pluribus verborum officiis est conatus.

(a) Eod. to. 5. ep. secr. p. 22.

Gregorius, &c. dilectis filiis prioribus artium & vexillifero justitiæ, populo, ac communi civitatis Florentinæ.

Gregorii apologia.

Duas literas vestras excusatorias de quibusdam sinistris, quæ nobis fuerant de vestra discretione relata, solita benignitate recepimus, & sicut pater optans audire innocentiam filiorum ipsarum literarum tenores sano suscepimus intellectu. Verum ne turbationem nostram sine causa aut subitam existimetis, ad memoriam vestram reducimus per præsentes, quod jam longum est tempus elapsum [videlicet postquam vos de auxilio aut vigore colligationis, quam habebatis cum Romana ecclesia, aut gratuito aut mutuo impendendo eidem ecclesiæ contra suos & vestros hostes, qui statum vestrum & Tusciæ interdum tractatibus, & interdum manifestis aggressibus contra pacta vobiscum & cum aliis Tuscis inita, infidelibus moribus perturbarunt, tam per literas, quam per nuntios nostros, sæpius ut colligatos & filios requisivimus confidenter; etiam cum iidem hostes in nostro Bononiensi territorio cædibus, rapinis, & incendiis hostiliter insistebant] nonnulli ex vobis, ut sæpius & a pluribus fuit assertum, fictas suspiciones, omnimoda veritate carentes, asseruerunt habere: dictamque ecclesiam matrem vestram reliquistis in gravi bellorum discrimine inadjutam, & per hoc indirecte aliorum Tuscorum auxilium subtraxistis. Non tamen sic egit erga vos dicta ecclesia, quæ non obstantibus suis guerris, quas pro magna parte reliquit, vobis contra hostes eosdem vestris appropinquantes confinibus, quantum potuit, magnificum gentium armigerarum auxilium destinavit, vosque cum charissimo in Christo filio nostro Carolo Romanorum Imperatore semper Augusto cum multa affectione & sollicitudine concordavit, & pro vestris bono statu & libertate fecisses & faceret quidquid honeste valeret. Nuper vero de Tuscia ac Lombardia, etiam Mediolani & aliis partibus nostro apostolatui est a diversis fidelibus reseratum, quod vos, seu [ut agatur occultius] aliquæ singulares personæ vestrum, tractatum habebatis cum hostibus prælibatis: quod tamen vix credere potuimus, cum tam execrabilis excessus denigraret indelebiliter famam vestram, & vos a vestra devotione antiqua sine justa causa degenerasse probaret, ac effectos esse filios alienos. Et infra.

Proposita vetera beneficia.

Ut ecclesiæ opera Carolo IV. conciliati sint.

XIV.

Nos enim credimus, prout sæpe audivimus, quod populus vestræ civitatis sit devotus & purus erga ecclesiam prælibatam: & propterea iniquius agunt quidam, qui devotionem illius depravare perversis suggestionibus moliuntur. Dicitur enim, quod quidam ex vobis palam & sæpius, sed temere & minus vere, protulerunt in populo, quod dicta ecclesia volebat terras Tusciæ occupare: cum hoc veritate careat, & tales ex his liquide reprobentur, videlicet quod præfatus Imperator civitatem Lucanam & ejus districtum, dum eos possidebat, dedisset dictæ ecclesiæ, si eos ipsa ecclesia recipere voluisset: & illis, quibus castrum Burgi sancti sepulchri ac Citonii & Cisternæ donaverat, concesserit quod ea ecclesiæ Romanæ possent vendere, si illa dicta ecclesia emere vellet; sed eadem ecclesia de iis se intromittere noluit quoquo modo, nec castra imperii, quæ Perusini tenebant, voluit retinere: cum enim quis ab amore antiquo sejungitur, facile labitur in activa & passiva simultates & odia, ex quibus sæpissime mala gravissima subsequuntur.

Objectæ calumniæ dilutæ.

Lucam & alias arces non admissas a Greg.

Cæterum cum necdum communitates civitatum Italiæ, sed potentes ac remoti principes Christiani amorem & favorem dictæ sedis desiderent, & ex eis spiritualia & temporalia commoda subsequantur; vos ex devotione antiqua vestra, & quia vicinio res estis terris dictæ ecclesiæ, illas debetis, si judicio recto ducamini, ardentius affectare, & inde vos non elongare, quo appropinquare debetis: quia si perspicaciter advertatis, nullius dilectio vobis potest esse fidelior, nec potentia tutior, aut juvamen efficacius, quam ecclesiæ memoratæ, quæ nedum factis & sumptibus, sed solis verbis & favoribus potest per divinam gratiam vos ab adversis multiplicibus præservare, & vestra commoda promovere. Dat. Avin. id. aprilis anno v. Perspicuis hisce, aliisque argumentis, quibus constabat Etruriam ab ecclesia non affectatam, victi Florentini præ se tulere, omnem illam sinistram suspicionem excussam, seque in ecclesiæ pristinis studiis persistituros: qua significatione amoris recreatus Gregorius, patrocinium apostolicum est ipsis pollicitus (b).

Nullius amicitiam pontificiæ anteferendam.

(b) Ibid. p. 183.

XV.

At qui ecclesiæ conciliati, & majorum vestigiis se institutos erant professi, mox abjecta illa amoris & observantiæ larva, apertas inimicitias cum ecclesia ipsa exercuerunt: ditionem pontificiam eversuros se comminati sunt: tyrannidem exercuerunt in viros ecclesiasticos; ac Neroniana crudelitate religiosum virum terræ vivum infodere. Cum vero insano furori nonnullas querelas vel a veritate vel ab æquitate abhorrentes obtenderent, Pontifex eas refregit, ipsosque ad pristinam observantiam revocare studuit (c).

Florentinorum crudelitas in monachum.

(c) Eod. to. 5. ep. secr. p. 46.

Gregorius, &c. dilectis filiis prioribus artium & vexillifero justitiæ & communi civitati Florentinæ.

Cum non modica mentis displicentia & indignatione percepimus, quod universitas vestra falsis suggestionibus concitata contra nos & dilectum filium nostrum Guillelmum S. Angeli diaconum Cardinalem, in nonnullis terris Romanæ ecclesiæ pro nobis & ecclesia ipsa in temporalibus vicarium generalem, in querelas & verba contumeliosa prorumpit, Deum [cujus vices in terris gerimus] præfatamque ecclesiam [cui, licet immeriti, præsidemus] ipsamque incorruptam veritatem lædere non veremur. Et infra: *Non dedignamur domini Dei nostri præcepta sequi, qui ait:* Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde; *& ob hoc ad retrahendum vos a præcipitiis & ruina, ad quæ videmini currere, & ut simus Deo & mundo excusati, si evenire contingat, id quod vestris excessibus exigentibus formidamus, hanc viam mitem & benevolam scribendi vobis duximus eligendam: his etiam volentes adjungere, quod de querelis, quas contra nos & dictum Guillelmum Cardinalem facitis, ut dicitur, non verecundaremur nos subjicere veritati & etiam rationi, qui de nobis ipsis, si peteretur, justitiam faceremus.*

Cur illi a Pontifice abalienati.

Quæ enim sunt, quæsivimus, tantæ querelæ, tantique vestri furoris causæ? Respondetur nobis a multis, quia treugua nomine nostro & dictæ ecclesiæ firmata fuit cum nobilibus viris Bernabone & Galeas de Vicecomitibus de Mediolano, ex qua a gentibus armigeris, quæ prius erant ad nostra stipendia, vobis magna dispendia secuta sunt. Sed, ut causas ad id nos urgentes omittamus, quærimus: Quid ad vos de pace vel treugua, cum de guerra nostra nunquam aliquod cogitare, nec in hoc etiam pacta ligæ, qua nobiscum eratis astricti, volueritis observare?

Cur Bernabos expetierit inducias.

XVI. Qui populi ab eo defecerint.

Quod ad pactas cum Bernabone & Galeatio Vicecomitibus inducias spectat; illas ii exambivere non ut servarent, sed cum jam in ruinam impulsi (a), & populi ad excutiendam eorum jugum comparati essent, eorum exemplo, qui ecclesiæ imperiis se submiserant, rerum suarum instaurandarum occasionem captarent. Pontifex vero, licet plura bello peperisset, Vercellenses (b) enim, Clavennenses (c), Placentini (d) Papienses (e), & alii (f) pontificium jugum acceperant; ex quibus Papienses Gregorium monuere, ne cum hoste fracto inducias faceret, facile enim tam sub ejus tyrannidem ipsos recasuros; exhausto tamen ærario, belloque fessus interpretibus concordiæ Othone & Stephano Bavariæ ducibus (g) assensit iis legibus, ut qui ad partes ecclesiæ transfugerant, sub ejus clientela perstarent (h), ac Vicecomites ab ecclesiasticis dignitatibus & sacerdotiis conferendis temperarent (i). Edicta vero apostolica in eos lata viribus carerent (k). Percussis (l) iis induciis Bononiæ (m) a Guillelmo Cardinale S. Angeli legato, mox Galeatius, ut jam antea Pontifici prænuntiatum vidimus, ad Placentinos & Papienses sibi subjiciendos nonullas arces contiguas proditione occupavit: qui statim monitus est a Pontifice (n) ut fidem induciarum coleret hac etiam de causa: *Si contra dictam treuguam juratam venires vel faceres, nullus in antea de te confidere posset, nec fidem tuis promissionibus adhibere.* Vicissimque Guillelmus Cardinalis jussus est (o) ea emendare, quæ a pontificiis copiis adversus inducias gesta essent. Ne vero dimissæ e castris vagæ copiæ in fœderatos prædas acturæ incurrerent, Aretinos, Pisanos, Senenses, Lucanos, ac Florentinos admonuit (p), ut ad illas repellendas, agrosque defendendos se compararent. Pergit refellere alias de Guillelmo querelas Gregorius.

Quæ pactiones cum Bernabone initæ.

Florentini quibus stimulis acti in Pont.

Quid autem culpæ Guillelmo Cardinali præfato ascribitis, si passus est, quod etiam denegare non poterat, quod gentes ipsæ potius in territorio alieno discurrerent, quam nostras & ecclesiæ præfatæ terras premerent & consumerent, prout etiam ipsæ & aliæ existentes ad stipendia dictæ ecclesiæ tanquam effrænes & inobedientes sæpius & notorie fecisse noscuntur? Nonne & similia pluries vos fecistis? Recensete veritatem vos ipsi in cordibus vestris, nec ita in falsis opinionibus vestri oculi perstringantur, ut audire & intelligere quid sit veritas non velitis. Non enim longa nimis effluxerunt tempora, ut uno contenti simus exemplo, quod comes Lucius a vestris stipendiis recedens, etiam per vos [bene credimus tamen, quod non ex proposito offendendi] sibi data pecunia, terras nostras & præfatæ ecclesiæ invasit: quod perfecisset, nisi per gentes dictæ ecclesiæ data sibi certa pecunia cum eo & suis gentibus facta concordia extitisset. Id similiter, non est diu, fecerunt aliæ gentes vestræ a vestris stipendiis recedentes, cum civitatem Lucanam vobis vicinam, & vobiscum in benevolentia & pace manentem, & ejus territorium invaserunt: & vos excusasse dicimini, quod eas, licet non multæ forent, retinere seu prohibere minime poteratis. Sed male & pessime faciunt vestri rectores, qui habent vestram rempublicam gubernare, cum eorum defectus & culpas reflectunt in innocentias aliorum. Nonne jam sunt tempora multa, & præsertim ab anno, circa quam nos ambaxiatoribus vestræ civitatis aliisque civibus vestris multiplicatis vicibus dici fecimus, quod oportebat nos ad hujusmodi treugam vel pacem venire, nisi in prosecutione guerræ juvaremur a vobis? Nonne per litteras nostras vos requisivimus, sicut & alios colliga-

Justos non fuisse ostendit Gregorius.

(a) Eod. to. 5. ep. secr. p. 26.
(b) An. 5. ep. cur. p. 1. 20. 27. 28. 29.
(c) To. 5. ep. secr. pag. 3.
(d) Ib. p. 26.
(e) Ibid.
(f) Ead. pag.
(g) Pag. 18.
(h) Super. p. 26.
(i) Super. p. 18.
(k) An. 5. ep. cur. p. 66.
(l) To. 5. ep. secr. p. 52.
(m) Pag. 232.
(n) Pag. 138.
(o) Ib. p. 76.
(p) Pag. 183. 184.

Consultos ipsos de pace cum Bernabone fuisse.

ligatos, quod nuntios vestros ad audiendum tractatus, qui fieri debebant circa pacem vel treuguam hujusmodi, & circa id dicendum quod eis videretur, cum sufficienti mandato ad Romanam curiam mitteretis, & vos ambaxiatoribus vestris, qui hic erant & sunt adhuc, quod audirent & vobis referrent, quæ eis dicerentur, tantummodo commisistis? Nonne ante oculos eorum & vestros pericula, quæ evenerunt vobis prædicta & ostensa fuerunt? Nonne quod provideretur quid esset faciendum de gentibus armigeris propter treuguam vel pacem cassandis ambaxiatores ipsi & vos requisiti pluries extitistis? An erat tractatus iste occultus? Immo per plura tempora deductus omnibus notus erat: & tamen iidem rectores & gubernatores vestri debito tempore aliquid remedii apponere noluerunt. In ultimo autem cum res ipsa jam erat in fine suo, ipsoque effectu firmandæ treuguæ, nec sine magno periculo nostro & terrarum nostrarum retardari poterat, tunc de remedio tenuiter cogitabant. Et infra.

XVII. Pontificia ad pacem adhortatio.

Insurgunt modo aliæ querelæ graviores, nec cessabunt, ut dubitamus, donec falsa seminantium scandala cessent aut confundatur iniquitas. O miseræ & infelices animæ, quæ tantorum malorum & scandalorum quæ exoriri dubitamus, causa sunt! Deum testamur & homines, quod in hoc culpa nostra non est: quodque nos inviti & coacti veniemus, exigente justitia & necessitate cogente, si a vestris perversis conatibus non desistatis, si vestros cum satisfactione debita non corrigatis errores, ad illa remedia, a quibus postquam incœpta essent, desistere non possemus. Ideoque, filii, vos monemus & exhortamur in Domino, quatenus omni perturbatione reposita reducentes vos ad Deum, & examinantes bene conscientias vestras, & illas cum veritatis examine serenantes, deponentesque omnem superbiam & elationem, a vestris malis cogitationibus & perversis conatibus & erroribus desistatis, & atrocia delicta, quæ commisistis in Deum & ecclesiam suam tam enormiter, tamque in exempli perniciem, emendare & corrigere cum satisfactione debita studeatis, vosque ad antiquam viam devotionis & rectitudinis redacatis; considerantes provide pericula & mala, quæ vobis possent contingere, si in vestris erroribus persistatis: nos enim pietatis paternæ & dilectionis antiquæ habitum retinentes, si vestros errores & excessus volitis cum debita emendatione corrigere, parati sumus erga vos apostolicæ benignitatis munificentiam & gratiam exhibere. Dat. apud Villamnovam Avinionensis diœcesis VI. id. aug. anno V.

Clientes ecclesiæ ad defectionem solicitati a Florentinis.

Deliniri justissimis hisce rationibus non sunt Florentini; sed meditatum scelus ad exitum perducere aggressi, pluribus susurris clientes ecclesiæ subornarunt, atque ad rebellionem impulere; jactabant (a) enim Pontifices Gallos, traducto in Gallias pontificatu, præfectos exteros populorum cervicibus imponere, quorum superbia intoleranda esset: extructas in singulis pene urbibus arces ad libertatis spem omnem extinguendam. Consurgerent igitur ad tuendam libertatem, cujus ipsi non tuendæ modo, sed etiam aliis comparandæ acerrimi forent vindices. Signa itaque militaria, in quibus majoribus characteribus libertatis speciosum nomen erat exaratum conflarunt, ac vim verbis addidere. De quorum conatibus plura vitæ Gregorii author narrat (b), ipseque Gregorius hisce verbis conqueritur (c): *Florentini, ultra diversos excessus sacrilegos, in illud sacrilegium noviter sunt prolapsi, ut per gentes eas armigeras, seu cum earum assistentia & favore dilectum filium nostrum Geraldum S. R. E. Cardinalem, in civitate Perusina & nonnullis aliis terris ejusdem ecclesiæ nostrum & pro ipsa ecclesia in temporalibus vicarium generalem, & quosdam episcopos & prælatos, aliosque officiales & gentes dictæ ecclesiæ in civitella dictæ civitatis Perusinæ faciant hostiliter obsideri.* Florentinos etiam pellicere ad defectionem Æmilios & Picenos pertentasse, apud Franciscum Carrariam expostulavit Gregorius (d): *Circumeunt*, inquit, *quærentes assidue, quod subjectos ipsius ecclesiæ sua calliditate damnabili, quam populi libertatem appellant, faciant deviare; prout in provincia B. Petri in Tuscia plurimos jam fecerunt; quod non sine gravi cordis amaritudine recensemus, timentes permaxime, ne simplices aures fidelium populorum Bononiæ, Romandiolæ, & Marchiæ suis tentent inficere flatibus venenosis, &c. Dat. Avin. VIII. kal. februarii anno V.*

Æmilios & Picenos subornare nituntur.

XVIII. Thomasuccius tertiarius prophetiæ dono clarus.

Quo tempore Florentini in Picenum copias submittebant, Folginates ex earum adventu in seditionem versos pontificium præfectum Trincium nomine trucidasse, refert S. Antoninus atque hæc miranda addit (e): *In illo tempore in dicta civitate quidam sanctæ conversationis nomine Thomasuccius habitum gerens tertii ordinis B. Francisci, vir utique magnæ abstinentiæ ac mundi & sui contemptor, qui claruit spiritu prophetiæ; is, inquam, inter cætera pronuntiavit tempus mortis ejus: nam cum ille dominus Trincia semel interrogasset de tempore vitæ suæ, sive curiositate ductus seu derisione, cum communiter diceretur spiritu prophetico futura prædicere, respondet ille: Tantum vives, quantum illæsa permanebit campana communitatis. Quod ita evenit, nam conjurati in mortem illius domini, cum signum dedissent ad rumorem suscitandum pulsatione illius campanæ in principio pulsationis ejus, fracta est, & ille dominus tunc occisus.*

(a) Leonard. Aretin. in Flor. hist. l.8. Ant. tit.22. c.9. §.1.

(b) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

(c) To.5. ep. secr. p. 79.

(d) Ib. p. 97.

(e) Ant. 3. p. tit.21. c.1. §. 6.

sus. Fertur etiam de illo, quod ille dominus iratus contra eum, quia arguebat eum de excessibus suis, aliquando decrevit eum in ignem jactare: qua de re pro illo misit. At ille in spiritu prænoscens, quid contra eum tentaret, accessit Thomasuccius furnariam vicinam, & ab ea petiit, ut prunas ardentes ex furno poneret in chlamyde ejus: Ardentes prunas sine noxa in veste gestat. *quo facto ad multam instantiam ejus, prunas illas chlamyde sua clausas detulit coram illo domino, projiciens eas ante ipsum in terram, illæsa omnino chlamyde ipsa, quasi diceret: Ecce ignis, si me vis comburere. Dominus autem exterritus tanto prodigio reveritus est eum. Idem etiam prophetiam in scriptis dimisit in rhythmis vulgaribus, in qua satis aperte prophetavit excidia plurimarum civitatum Italiæ: quæ omnia reperiuntur impleta diversis temporibus. Multa de eo audivi ab iis, qui viderunt eum, & conversationem ejus noverunt.* Hæc S. Antoninus. Nunc ad Siculas res digredimur. [t]

XIX. De rebus Trinacriæ.

Perfecto fœdere inter Fridericum Trinacriæ Regem ac Joannam Reginam Siciliæ; Gregorius Joanni episcopo Sarlatensi Apostolicæ sedis internuntio provinciam dedit (a), ut Fridericum sacramento in Pontificis verba adactum solemni ritu regio diademate insigniret: qua de re etiam Fridericum ipsum his literis certiorem fecit (b).

(a) Ib. p. 117.

(b) Pag. 116.

Charissimo in Christo filio Frederico Regi Trinacriæ illustri.

Eximiæ tuæ devotionis sinceritas, quam ad nos & Romanam ecclesiam gerere comprobaris, merito nos inducit, ut personam tuam nobis peramabilem in his, quæ tui honoris incrementa conspiciunt, favore specialis gratiæ prosequamur. Sane nuper venerabilis frater noster Martialis episcopus Catanensis nuntius tuus, ad nos pro parte magnificentiæ tuæ destinatus, in nostra & venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium præsentia in consistorio nomine tuo supplicavit, ut cum tu in Regem Trinacriæ de speciali mandato nostro approbatus extiteris, tibi diadema imponi regium, & sancte soleto more inungi de benignitate apostolica mandaremus. Fridericus Rex diademate regio redimiri flagitat. *Nos hujusmodi supplicationibus inclinati, venerabili fratri nostro Joanni episcopo Sarlatensi Apostolicæ sedis nuncio, viro utique laudandæ virtutis, scientia & innata prudentia prædito, ac tui honoris regii sincero zelatori per nostras literas committimus ac etiam damus in mandatis ut postquam tu ea, quæ continentur in capitulis [quæ in cedula papyrea sibi mittimus nostris clausis literis interclusa] feceris, & homagium ligium, ac fidelitatem eidem episcopo, nostro & ecclesiæ Romanæ nomine recipienti, præstiteris juxta formam in dicta cedula contentam, & de omnibus tuas patentes literas aurea bulla tua impressa typario communitas concesseris, in nomine ac virtute Altissimi, ut est moris, inungat & tibi coronam regiam tribuat cum solemnibus consuetis.* Assensum illius votis, modo sacramentum fidei præscriptum nuncuparet.

XX.

Ut igitur signum non discrepet a signato, sed quod geris exterius, interius serves in mente, serenitatem regiam nobis charam rogamus, monemus, & hortamur attente, quatenus ea, quæ in dictis continentur capitulis facias, ac hujusmodi homagium ligium, & fidelitatem præstes, ut præfertur, & super omnibus literas regias, ut præmissum est, concedas: ac humilitatem & justitiam, dante Domino, qui dat præmia, & munera elargitur, quæ suum servant & promovent servatorem, prout plene confidimus, debite conservans, omnium Conditori per virtuosæ vitæ studium, & sanctæ ipsius ecclesiæ per sinceræ devotionis augmentum jugiter placere studeas atque velis: venerabilem siquidem fratrem nostrum Henricum episcopum Melfitanum ad te & partes illas destinamus, qui eandem sinceritatem tuam latius de præmissis informabit. Dat. Avin. III. kal. aprilis anno v. Commendata illi justitiæ virtus. Fluctuabat intestinis externisque bellis Aragonia, ac navata a Gregorio est opera (c), ut Sardici regni dissidia cum Mariano Arboreæ regulo componerentur, tum ut concordia (d) Petrum Aragonum inter & Henricum Castellæ Reges sanciretur, quæ demum pridie idus aprilis, composita est (e). Ad illam adductus est eo facilius Henricus Castellæ Rex, quo ad pietatem ob superiores bellorum motus in Castella collapsam pristino restituendam splendori egregie animatum se ostendebat; cui Gregorius ea de re est gratulatus (f). Castellanum inter & Aragonium sancita pax.

(c) To. 5. ep. secr. pag. 75.

(d) Ib. p. 172. 173.

(e) Marian. l. 17. c. 18.

(f) To. 5. ep. secr. p. 10.

Ad-

NOTÆ [t] DEcretæ præcedenti anno cum Ecclesia a Bernabone induciæ hoc anno perseverabant. Nihilo tamen secius, Bernabos hoc anno, Julio mense, fœdus cum Florentinis strinxit, teste, qui per hos annos scribebat, Sozomeno in specimine historiæ Pistorensis, vulgatæ rer. Italic. to. XVI. Fœdus tamen istud clam initum; quamquam Florentinos arma hoc anno movisse in Ecclesiam idem Sozomenus affirmat. Florentinorum exemplum plures ditionis pontificiæ urbes imitatæ sunt arma sociantes cum Florentinis, qui in libertatem asserturos se jactabat Urbes malorum pastorum regiminis pertæsas. Cujus rei gratia in militaribus insignibus fasciam transversam pinxerunt, aureis literis scriptum præferentem: LIBERTAS. Hac specie ad sexaginta Urbibus illusum, teste vetusto Annalista Mediolanensi, vulgato rer. Italic. to. XVI. cap. CXXXVII. qui & notat urbes illas censum suum pro consueto more pontifici tamquam Domino solvisse, sed regimini destinatos præsides tamquam tyrannos detrectasse. Ita Bononienses sequenti anno Guillelmum Cardinalem S. Angeli Legatum, & præsidem suum; Perusini præsidem itidem suum, & alii vicissim suum expulerunt. MANSI

XXI. Dolet Castellæ Rex de Pontificis in Italiam recessu.

Addictissimus porro idem Rex sedi Apostolicæ gravissimum dolorem præseferebat, Gregorium in Italiam discessum ornare, cum ipse sacrum ad fidem propagandam bellum contra barbaros meditaretur, ubi primum sese ex bellis quæ in Christianos gerebat, explicuisset: præter enim Aragonium bellum, cum Angiorum Regis filiis, qui Petri crudelis Regis filias uxores duxerant, decertabat existimabatque maximo commodo sibi futuram Pontificis præsentiam, si Mauros armis aggrederetur. Cui Gregorius divino se instinctu ad sedem Apostolicam Urbi restituendam agi, nec tamen Regi ipsi, si crucis signa attolleret in impios, studiis omnibus auxiliisque se defuturum respondit.

(a) Eod. to.5. ep. secr. p.13.

Charissimo in Christo filio Henrico Regi Castellæ illustri.

Longa tua epistola de profundis tui pectoris, ut innuebat, emanans nuper nostro apostolatui destinata, per quam dolorem tuum de nostro accessu ad urbem [Deo dante] futuro, ex quo præsentiam nostram a te, tuoque regno conspicias elongari, filiali & reverenti lamentatione monstrasti, nostræ paternæ compunctionis affectum erga tuam magnitudinem renovavit. Dum enim cernimus te regnumque tuum de nostræ personæ majori rematione dolere, profecto dolentibus filiis condolemus. Sed hæc & alia similia obviantia dicto accessui jamdudum nostris cogitationibus occurrerunt; illaque cum aliis causis & rationibus contrarium non solum suadentibus, sed non parum urgentibus, in statera nostræ considerationis appendimus, & diu matureque cogitavimus super illis: tandemque divinæ inspirationis gratia invocata, dictum accessum pro meliori, consideratis omnibus, deliberavimus in nomine Domini faciendum. Non tamen te regnicolasque tuos deserimus neque derelinquimus, quos in corde nostro intendimus habere præsentes: & quanto tu & ipsi amarius de nostra præsentia elongatione tristamini, tanto [prout facultas aderit] habere intendimus favorabilius commendatos: nos enim ad hoc eo ferventius animamur, quo per dictam epistolam sumus redditi certiores & lætiores effecti, quod [si Deus tibi cum Christianis pacem tribuerit] intendis aggredi hostes crucis vexantes sæpius Christianos; ad quod devotam magnificentiam tuam ad reverentiam Dei tuam salutem & gloriam, regnique præfati majorem tutelam paternis consiliis exhortamur; offerentes tibi circa id, & alia tua honesta beneplacita Apostolicæ sedis gratias & favores. Dat. Avin. IV. kal. martii anno V.

Divino ad id instinctu se agi respondet Gregorius.

XXII. Querenti de eodem Gallo æquitatem rei exponit

Nec minus iniquo ferebat animo Carolus Francorum Rex, Gregorium e Galliis sedem Apostolicam traducere in Italiam. Cui ille, gravissimas ob causas tuendamque fidei dignitatem incitatum se ad petendam Urbem, rescripsit (b): *Quamvis*, inquit, *nobis durum existat, nos a tua celsitudine & tuorum vicinitate & partibus istis, in quibus nati sumus & tempora nostra consolate peregimus, elongare; considerantes tamen, quod debitum honestatis exposcit, & nonnullæ causæ, statum Christianæ fidei ac Romanæ ecclesiæ sponsæ nostræ, terrarumque ipsius ecclesiæ, & utilitatem publicam concernentes nos urgent quamplurimum, ut ad sacram Urbem, in qua principaliter sedes nostra consistit, & partes vicinas eidem, quamcito commode fieri poterit, accedamus: & propterea, super hoc matura deliberatione præhabita, ordinavimus ad dictas Urbem & partes, duce Deo cui ex hoc complacere speramus, accedere in autumno proxime secuturo. Dat. Avin. v. id. januarii anno* v. Conceptæ (c) iisdem verbis ad Eduardum Anglorum, Ferrandum Lusitaniæ, Petrum Aragonum, Carolum Navarræ, Henricum Castellæ Reges literæ. Pollicitus vero est illi Leopoldus (d) dux Austriæ, si maris fastidia declinare vellet, iterque terra aggredi, se ipsum Lausana ad Veronæ & Paravii limites suis sumptibus stipaturum; cui Pontifex, actis gratiis, mari profecturum se respondit: egitque cum Joanna Regina Siciliæ (e), Friderico Trinacriæ Rege (f), & Andrea Contareno duce Venetorum (g), ut triremes egregie instructas mitterent ad mare sub autumnum conscendendum. Verum profectionis tempus protractum est, cum hoc principes, qui a Francorum & Anglorum Regibus ad concipiendas pacis formulas renuntiati erant, precibus obtinuissent, ut facilior concordiæ via strueretur; idque Pontifex Regibus ac principibus literis significavit (h): quæ vero duci Veneto (i) inscriptæ, his verbis conceptæ sunt.

(b) Eod. to.5. ep. secr. p.1.

(c) Eod. pag.

Austriaci ducis in Gregorium officia.

(d) Ib. p. 27.

(e) Pag. 38. 39. & 41.

(f) Eod. pag.39. & 231.

(g) Pag. 38. 129. & 127.

Cur extracta profectio.

(h) Ib. p. 41. 42. 43. 44. 45.

(i) Sup. p.42.

Nobili viro Andreæ Contareno duci Venetiarum.

Die octava hujus mensis tuæ nobilitati per literas nostras duximus intimandum, quod ex certa causa, quam scripsimus, recessum galearum tuarum pro nostro itinere ad Urbem per tuam liberalitatem oblatarum faceres differri usque ad quintamdecimam diem mensis augusti proxime sequturi. Cum autem inter charissimos in Christo filios nostros Carolum Franciæ & Eduardum Angliæ Reges illustres, facta jam treugua, pax secutura speretur, in cujus tractatu & consummatione nostra præsentia in his partibus necessaria existimatur; & tam præfatus Rex Franciæ quam dilectus filius nobilis vir Joannes dux Lancastriæ natus præfati Angliæ Regis tractator pacis ejusdem, tunc Brugis Tornacen. diœcesis existens, nobis per eorum literas duxerint humiliter supplicandum, quod pro-

*propter tractatum dictæ pacis in tempore per nos ordinato de partibus istis nullatenus recedamus; & nobis scriptum sit, quod si tractatores jam dictæ pacis, qui in proximo futuro mense septembris in præfato loco Brugis debent ad tractandum iterum convenire mediantibus nostris nuntiis ibidem affuturis, concordare nequibunt, quod absit, debent ad nostram præsentiam se conferre; nos * dictam pacem non solum præfatorum Regum regnis & terris, sed toti Christianitati * dignum & opportunum * extimantes, quod pro ipsius consummatione felici non solum excessum differamus eundem, sed si essemus in Urbe ad has partes redire celeriter deberemus; tam grandis utilitatis intuitu, & præfatorum Regis Franciæ ac ducis & nonnullorum aliorum etiam prælatorum ac principum & nobilium, nec non populorum in hac parte devote supplicantium precibus inclinati, non recedendo a proposito eundi ad dictam Urbem, sed illius effectum propter melius differendo, tempus hujusmodi nostri adventus ad tempus veris proxime venturi duximus prorogandum. Ideoque nobilitati præfatæ de filiali affectu, quem ut tibi & tuæ communitati viciniores simus, effectu operum ostendisti, & de grandi expensarum onere, quod pro præparatione jam dictarum galearum & missione honorabilium tuorum civium subiisti, condignas gratiarum referimus actiones; intendentes [annuente Deo, ad quem remeando & demum veniendo intuitum nostræ considerationis dirigimus] te de prædictis galeis requirere in tempore competenti. Dat. apud Villamnovam v. kal. augusti anno v.*

Indicti Brugenses conventus pro pace agitanda.
* ob
* necessariam.
* existimavimus.

XXIII. Instruere quoque suo exemplo præsules ut ad gregis sui custodiam incumberent, pie cogitarat Gregorius: ad quos etiam ad officium cogendos diplomate subjecto edixit (a), ut sedes suas repeterent; ac divinum cultum in suis ecclesiis instaurarent.

(a) *An. 5. ep. cur. p.* 15.

Gregorius, &c. ad futuram rei memoriam.

Greg. edictum de præsulum residentia.

Tacti dolore cordis intrinsecus tacere non possumus, nonnullorum pontificum & aliorum in Dei ecclesia prælatorum negligentiæ culpam gravissimam causativam multorum facinorum, & etiam nutritivam, ipsi quidem, ut est fere toti mundo notorium, licet deputati sint super greges suos in pastores & vigiles, ut illos a morsibus lupinis custodiant, & de ipsis bonam reddant Domino rationem, se mercenarios, quibus non est cura de ovibus, cum animarum lucra non quærantur, potius ostendentes, adinventis fictis coloribus, a suis se elongant ecclesiis & monasteriis etiam per tempora diutuna, sponsas suas quasi viduas relinquendo; ex quo in clero & populo vitia pullulant, cultus divinus minuitur, sancta spernuntur, provenit indevotio populorum, oriuntur errores, decrescit fides, crescunt insolentiæ, ecclesiasticus status contemnitur, conculcatur libertas ecclesiastica, patitur sæpe detrimentum justitia, dum proprius judex non ministrat eamdem, ac ædificia & alia bona temporalia collabuntur. Ex quibus & aliis malis innumeris, inde provenientibus, strepunt murmurationes filiorum, dum spirituale patrum pabulum non degustant; suscitantur scandala gravia, & proh dolor! animæ, ad quarum salutem præsides spirituales invigilare tenentur, evidentibus periculis exponuntur.

Quanta ex præsulum absentia mala oriuntur.

XXIV. *Nos igitur tot & tantis malis & periculis opportunis obviare remediis affectantes, universos & singulos patriarchas, archiepiscopos, episcopos, electos, abbates regulares, archimandritas, & præsidentes quoslibet, qui capita quorumcumque ordinum tam exemptorum quam non exemptorum non mendicantium esse noscuntur, quocumque nomine censeantur [exceptis S. R. E. Cardinalibus ac etiam Apostolicæ sedis legatis & nuntiis ad partes aliquas per nos missis ac mittendis in posterum, nec non nostris & ecclesiæ Romanæ officialibus, quos ad hoc duxerimus nominandos] auctoritate apostolica præsentium tenore monemus, eisque in virtute sanctæ obedientiæ districte mandamus, quatenus infra duorum mensium spatium a die publicationis præsentium in Romana curia, illi videlicet, qui tunc in eadem curia, vel infra duas dietas prope illam existent, alii vero ex eisdem patriarchis, archiepiscopis, episcopis, electis, abbatibus, archimandritis & præsidentibus regularibus ubicumque infra hujusmodi spatium extiterint, a die qua monitio & mandatum nostra hujusmodi ad eorum notitiam pervenerint, vel in provincia in qua tunc erunt publicata fuerint, computandum faciendæ, de ipsa curia & locis, in quibus existent, omnino recedere, & bona fide continuatis dietis ad suas diœceses, ecclesias, & monasteria proficisci, ac ipsi omnes & singuli [exceptis quatuor majoribus seu principalibus patriarchis, quorum sedes sunt in terris, quas infideles & schismatici detinent, constitutæ & in ipsis sedibus tute residere non possunt] in suis ecclesiis & monasteriis, vel iidem patriarchæ de dictis principalibus non existentes; nec non archiepiscopi & episcopi ac electi in suis diœcesibus, vel ipsi abbates, archimandritæ, & præsidentes in ecclesiis, prioratibus, sive locis ad mensas pertinentibus eorundem, etiam si sint extra diœceses, in quibus monasteria ipsa existunt, dum tamen ultra mediam dietam ab ipsis monasteriis non distent, residere personaliter & hujusmodi continuare residentiam non omittant: ita tamen, quod abbates & præsidentes hujusmodi pro majori parte temporis in principalibus eorum monasteriis residentiam faciant*

Excepti a residentia Cardinales.

ciant personalem, &c. Decernit eos, qui apostolico imperio non paruerint, ex canonicarum sanctionum præscripto puniendos. *Datum Avinion. IV. kal. aprilis anno V.*

XXV. Segnior fuit in perficiendis apostolicis imperiis Petrus archiepiscopus Cretensis, quem ideo Gregorius gravissimis literis perstrinxit: intentatoque anathemate ei præcepit (a) ut gregem suum evolvendo ab acceptis literis mense præsens curaret. Desiderabatur eo magis Petri præsentia ad ecclesiam Cretensem sustentandam, quo plures in eam abusus irrepserant, eandemque schismatici quatere niterentur: conferebatur enim Græcis schismaticis ecclesiarum administratio, sacerdotiorumve vectigalia locabantur; ex quo cum graviora incommoda emergerent, Pontifex incusso anathemate ipsos ab hujusmodi muneribus deturbari jussit (b). Præterea ad discutiendas ignorantiæ tenebras singula fidei orthodoxæ capita in luce & omnium oculis collocavit (c), transmissis ad Cretæ insulæ episcopos catholicos literis, quos amplissima instruxit authoritate, ut schismaticos censuris solutos ecclesiæ gremio pristinisque juribus & dignitati restituerent.

(a) To. 5. ep. secr. p. 160.

De Cretensibus abducendis e schismate.

(b) An. 5. ep. cur. p. 23.

(c) Eod. an. 5. ep. cur. p. 290.

Venerabilibus fratribus archiepiscopo Cretensi, & Kyronensi, Siciensi, Arcbadiensi, Calomonensi, Agriensi, Kissimensi, Canticensi, Ariensi, & Milopotamensi episcopis.

Ad propagationem catholicæ fidei [super cujus custodia sumus, licet insufficientibus meritis, a Domino deputati] & catholicæ & apostolicæ ecclesiæ matris & magistræ cunctorum Christi fidelium [cui auctore Domino præsidemus] reductionem ad obedientiam & reverentiam ipsius ecclesiæ pastorali solicitudine intendentes, viam & formam omnibus hujusmodi devios tenemur ostendere, per quas salubriter ad dictum gremium possint accedere, in eoque perpetuo commorari: & ut ad hoc eo animentur ferventius, quo benignitatem dictæ ecclesiæ gustaverint dulciorem, eis opportunos favores & gratias de Apostolicæ sedis clementia clargimur. Sane cum, sicut relatu fidedigno percepimus, populi civitatum, castrorum, & villarum insulæ Cretensis pro longe majori parte sint Græci schismatici, a gremio dictæ ecclesiæ separati, ac diversis erroribus hæreticalibus irretiti, & nonnulli eorum ex divina gratia & vestris ac aliorum prædicationibus & inductionibus, relictis hujusmodi schismate ac erroribus, ad orthodoxam fidem convertantur, & ad dictum gremium reducantur interdum; nos cupientes eos salutari edoceri doctrina, formam quam in talibus consuevit servare dicta ecclesia, præsentibus fecimus annotari, volentes & mandantes, quod quilibet, qui fuerit schismaticus & præcisus a præfatæ ecclesiæ unitate, & ad eam redire voluerit, dictam professionem in manibus

Fidei orthodoxæ formula proposita.

alicujus vestrum faciat in ipsa forma quæ talis est: Ego talis profiteor & credo sanctam Trinitatem Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, unum Deum omnipotentem, &c. usque semper salva. (Hanc iisdem conceptam verbis lectos reperiet; quibus Joannes Palæologus eam Romæ paucis ante annis professus est (d), quamque Armenis, Tartaris, Alanis, Lithuanis propositam alias vidimus (e). Pergit Pontifex.)

(d) A. C. 1369. n. 2.

(e) A. C. 1338. n. 78.

Unde suprascriptam fidei veritatem, prout plene scripta & lecta est & fideliter exposita, veram sanctam, & orthodoxam fidem esse recognosco, eam accepto, & corde & ore profiteor; ipsamque, prout eam veraciter tenet & fideliter docet & prædicat sacrosancta Romana ecclesia, me inviolabiliter servaturum, & in ea omni tempore perseveraturum, nec ab ea ullo unquam tempore recessurum, & quoquomodo deviaturum, promitto: & abrenuncio omni schismati. Primatum quoque ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur, ad ipsius ecclesiæ obedientiam spontaneus veniens, fateor & recognosco, accepto & sponte suscipio, & me omnia præmissa tam circa fidei veritatem, quam circa ejusdem ecclesiæ Romanæ primatum, & ipsarum recognitionem, acceptationem, susceptionem, observantiam, & perseverantiam servaturum, præstito corporaliter juramento, promitto & confirmo. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia. Quod si contra hæc aliquid sentire, confiteri, aut alias agere præsumpsero, me schismaticum & anathematizatum eo ipso recognosco, ac severitati sacrorum canonum subjacere.

Alia ejurandi schismatis.

Præterea cum presbyteris & aliis clericis secularibus & regularibus Græcis, qui secundum dictam formam hujusmodi professionem emittent, volentes agere gratiose, vobis & cuilibet vestrum in solidum illos ex eisdem presbyteris & clericis, qui dum erant in hujusmodi schismate, etiam scienter quoscumque ordines etiam sacerdotalem ab episcopis schismaticis seu hæreticis, etiam eis in contemptum fidei adhærendo, receperunt, authoritate nostra per manus impositionem & etiam ad cautelam, si dubitetur an alias fuerint absoluti & reconciliati, absolvendi & reconciliandi, & cum eis dispensandi super ipsis ordinibus seu eorum executione, ipsosque ad eosdem habilitandi & habiles reddendi, etiamsi ante dispensationem, post conversionem tamen eorum in eis ordinibus ministrarunt, & ipsos ordines omnes, si de ipsorum collatione dubitetur, una & eadem die etiam dominica de novo, [alias tamen juxta formam ejusdem ecclesiæ exprimendo, quod si ipsos ordines receperunt, non conferuntur & si non receperunt, conferuntur] conferendi & insuper quod quæcumque dignitates, personatus, officia, & benefi-

Absolvendi schismaticos sacerdotes data auctoritas.

Conferendi juris in dignitates ecclesiasticas.

cia sum cura vel sine cura obtenta per eos a catholicis vel schismaticis collata eisdem etiam si dignitates ipsæ majores post pontificales in cathedralibus, & principales in collegiatis ecclesiis existant, retinere licite valeant perinde, ac si ante collationes eis factas de ipsis super prædictis omnibus plene dispensatum fuisset, dispensandi; fructus quoque per eos ex beneficiis ipsis perceptos remittendi eisdem, & ad alia similia in posterum obtinenda, si eis canonice conferantur, etiam habilitandi, & alia licita circa hæc agendi, quæ vestræ circumspectioni expedientia videbuntur, quibuscunque apostolicis & aliis constitutionibus, nec non statutis & consuetudinibus ecclesiarum hujusmodi contrariis, juramento, confirmatione apostolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, quo ad alia post suprascriptam formam ejusdem professionis conteata nequaquam obstantibus, plenum & liberam concedimus tenore præsentium facultatem, præsentibus post viginti annos minime valituris. Dat. Avin. xv. kal. maii pontificatus anno v.

XXVI. Delphinatus hæresi infectus.

Sanciebat hæc ad pelliciendos ad officium schismaticos Gregorius, qui non minori studio ad hæreseon exscindendas reliquias incubuit. Infecerat Waldensium lues præcipue delphinatum Viennensem, Sabaudiam, Provinciam, præsulumque inertia repullulabat. Ad quam abolendam in primis archiepiscopos Arelatensem, Viennensem, Tarantasiensem, Ebredunensem, eorumque suffraganeos episcopos perstrinxit inertiæ (a), qui ejusmodi hæresim in suis provinciis grassari paterentur: *Audivimus*, inquit, *quod in eis hæreticorum multitudo moratur etiam ab antiquo, contra quos vos & prædecessores vestri negligenter omisistis vestrum officium exercere: unde fit, quod multiplicantur execrabiles hæreses, & hæreticorum numerus proh dolor! adaugetur*. Injunxit iisdem monitus, ut censuras apostolicas, solemni ritu incussas hæreticis, divulgarent. Tum confugit ad Carolum Francorum Regem, cui majorum in hæreticis perdendis exempla proposuit (b), utque proceres illos delphinatus a vera nobilitate degeneres, qui hæreticos suo patrocinio texerant, comprimeret: nec modo acerbioribus edictis, sed etiam misso aliquo regio administro orthodoxæ fidei censoribus authoritatem conciliaret. Obsecutus est pontificiis voluntatibus Carolus Rex ac more institutoque majorum regio edicto meritis pœnis hæreticos affici, ac delphinatus magistratus iis quibus sacræ inquisitionis exercendæ provincia data erat, opera & auxilio non deesse imperavit (c). Verum delphinatus præfectus in fidei splendore tuendo segnior regia edicta non exequebatur, nec provinciæ proceres opponentes sese catholicæ fidei censoribus cohibebat. (d) Vicit denique impia repagula pius Gregorii ardor, missusque ab eo Antonius episcopus Massanus Apostolicæ sedis internuntius, ut cum sacris fidei inquisitoribus & episcopis hæreticos damnaret: qui munus suum adeo strenue gessit, ut carceres reos vix caperent, nec facultates ad eos sustentandos suppeterent; consultusque rescripsit Gregorius, cum præsulum inertia tanta hæreticorum colluvies emersisset, ecclesiarum vectigalia eo derivanda esse. Tum novos & munitiores carceres Arelate, Ebreduni, Viennæ, & Avenione extrui jussit, ac fidelibus qui stipem in id conferrent, præmia indulgentiarum est impertitus (e).

(a) An. 5. ep. cur. p. 21.

Solicitatur Gall. Rex, ut leges distringat in hæreticos.

(b) Pag. 29. & 30.

(c) Pag. 88.

(d) Ead. pag.

Missus internuntius apostolicus ad comprehendendos hæreticos.

Ecclesiastica vectigalia ad eos in carcere sustentandos derivata.

(e) Pag. 25.

In Sabaudia cum fidei censores Dominicanæ familiæ tuendæ religionis integritati, confutandisque hæreticorum erroribus operam navarent, in eum furorem nonnulli hæretici prorupere, ut illos obtruncarint: quo accepto nuntio, Christi vicarius Amedeum comitem pio in impios ardore accendere conatus est (f), ut qui olim tutandæ fidei præclarissimum exemplum in debellandis Turcis, & Gallipoli iis eripienda explicuisset, orthodoxorum præsulum sanguinem fundi pietatis odio impune non pateretur.

(f) To. 5. ep. secr. p. 29.

Dilecto filio nobili viro Amedeo comiti Sabaudiæ.

Cum multo dolore percepimus, quod cum quondam Antonius Salviunensis ordinis fratrum Prædicatorum in partibus Pedemontis inquisitor hæreticæ pravitatis, sciens nonnullos utriusque sexus de villa Brixarax Taurinensis diœcesis, tuo dominio temporali subjecta esse infectos labe hæreticæ pravitatis, & contra errores eorum prædicasset in ecclesia dictæ villæ, nonnulli ex eis circa numerum duodenum maligno concitati spiritu, diversisque armis accincti, more furiosi furentes in medium salatis eorum, inquisitorem egressum de præfata ecclesia prope ipsam immaniter trucidarunt. Nec omittimus, quod [sicut habet fide digna relatio nobis facta, & dicitur esse notorium] non sunt longa tempora, quod in claustro loci fratrum Prædicatorum terræ tuæ Secusiæ dictæ diœcesis in die purificationis B. Mariæ virginis, de quodam alio inquisitore simile fuit sacrilegium perpetratum. Ex quibus præter gravissimam offensam Dei, cujus fides, quam ipse Deus humano generi præbuit ad salutem, sic graviter laceratur & læditur, & conturbationem fidelium honori tuæ nobilitatis, si contra hæc debitum non apponas remedium, nimium derogatur.

Censores fidei trucidati in Sabaudia.

Quare devotionem tuam paterne requirimus, & hortamur attentius, quatenus tamquam pugil dictæ fidei, pro qua infideles & feroces Turcos cum magna & strenua comitiva nobilium olim triumphali-

Sibaudus ad hæreticos perdendos sollicitatus.

liter dimicasti, sicut alter Mathathias zelans legem Dei, ita sic detestabiles transgressores ipsius legis & fidei zelum sanctum assumens, contra scelestos patratores tantorum criminum debitae, prout ad te spectat, exerceas justitiam & vindictam ita quod ipsi justam pœnitionem nonevadant, & alii committere similia in tuis terris de cætero non præsumant, itaque gloriosi tui nominis effectum comprobetis habere: merito enim amare Deum censeberis, cum subvertes sua fidei subversores, & terram tuam talibus pernitiosis spinis & tribulis expurgabis. Dat. Avinion. XIII kal. aprilis anno v. Data etiam fuere Taurinensi episcopo imperia, (a) ut in eos hæreticos Antonii viri religiosi sanguine maculatos animadverteret. Cæterum in Siciliæ insula Panormitani egregium in tuenda fide adversus hæreticos studium explicuere, duodecim unciis auri e vectigalibus civitatis ad eos perdendos attributis (b): ac ne sumptus in perscrutandis illis necessarii deessent, Friderico Regi suasit Pontifex (c), ut hæreticorum bona fisco addicenda in id derivarentur.

(a) *Ib. p.* 20.

Panormitanorum, contra hæreticos egregia studia.

(b) *To.* 5. *ep. secr. p.* 32.

(c) *Ibid. p.* 36. *&* 37.

XXVII. In ipsa etiam Africa insectatur hæreticos Greg.

Neque in Europa modo, verum in Africa quoque & Asia hæreticos insectatus est Dei vicarius; in Africa quidem, cum ad inficiendos Tunetani regni Christianos Laurentius Carbonellus pseudominorita profugisset, Pontifex Jacobum Patani, & Guillelmum e Rivopullio Christianarum copiarum, quæ sub Rege Tunetano stipendia faciebant, duces excitavit (d), ut nefarium hominem, quem iniquitatis filium ac ministrum sathanæ sub ovili pelle lupum gestantem vocat, vinctum ad archiepiscopum Neapolitanum vel Pisanum transmitterent. Ad cohibendam pariter eorum impietatem, qui in Asiam, ut hæreseos virus vel in Syria aut Ægypto impune evomerent, se conferebant, Minoritarum præfectum, quem provincialem appellant, ad eos legibus persequendos authoritate instruxit (e).

(d) *Pag.* 42.

Et in Asia.

(e) *Pag.* 44.

Revocandis ad fidem apostatis data opera.

(f) *Pag.* 45.

Ad revocandos etiam eos, qui a Christo vel rerum terrenarum amore deliniti, vel terrore suppliciorum perculsi, ad Mahometanam superstitionem desciverant, in salutis viam, eidem Minoritano præfecto ac Gerardo e Lincyo partes contulit (f), ut ipsos si criminis pœniterent, in gratiam cum ecclesia restituerent, exolverent censuris, ac pristinis juribus assererent. Plures vero Christianos vexatos a barbaris, ob Alexandriæ expugnationem efferatis, Christianam religionem ejurasse, ex hac literarum apostolicarum parte colligitur, in qua Gregorius miserandam earum animarum stragem ita deplorat (g): *Dolenter accepimus, quod in nonnullis partibus, quas soldanus Babyloniæ detinet inter Saracenos, nonnulli dudum Christianam religionem professi, & sacri baptismatis fonte renati conversantur & habitant, qui antiqui hostis fraude decepti, vel adulatione blanda seducti, aut tormentorum timore perterriti, aut animorum levitate abnegantes salvificum nomen Christi ab auctore salutis se alienos fecerunt, & adhæserunt, & adhærent abominabili ritui Mahometi, & lapsi sunt in nonnulla alia hæreticorum schismata, perfidiam, & errores. Dat. Avin. VII. kal. decembris anno v.*

(g) *Ibid. p.* 45.

Plures a Christo Babylonius divulserat.

XXVIII.

Nec prætereundum videtur, Gregorium religionis instaurandæ studio permotum nonnullas hoc anno ecclesias cathedrales erexisse: sanxit enim (h) ad Ladislai Opuliensis ducis & Ludovici Ungariæ & Poloniæ Regis preces ut Primisliensis, Laudimiriensis, & Chelmensis ecclesiæ in Russia sedium episcopalium dignitate insignirentur, ipsisque Halissiensem jure metropolitico præesse jussit, cum in iis locis religio effloruisset: ac Gnesnensi archiepiscopo, & Cracoviensi Plocensique episcopis partes demandatæ sunt (i), ut idoneos præsules illis præficerent, quamvis episcopus Lubecensis eas sibi veluti parochiales obnoxias contendisset.

(h) *An.* 5. *ep. cur. p.* 3.

(i) *To.* 5. *ep. secr. p.* 10.

Episcopatus in Russiam conditi.

Nundinæ diebus sacris vetitæ.

(k) *An.* 5. *ep. cur. p.* 83.

Nec pium Christi vicarii studium in tollendis pravis abusibus, obtorpuit: Lundensi quidem archiepiscopo ac suffraganeis imperia dedit (k), ne diebus sacris nundinas permitterent; ac præsules ad curandas ecclesias ac sua tuendas præsentia cogerentur. Abhorrentem etiam a Christiana mansuetudine nefariam consuetudinem, quæ in Galliis atque alibi inoleverat, ne scilicet reis extremo afficiendis supplicio pœnitentiæ sacramentum ministraretur, aboleri jussit; ac judices ultra mortem sævire, & necare cum corporibus animas vetuit. Quo argumento hæ ad Francorum Regem datæ literæ (l).

(l) *To.* 5. *ep. secr. p.* 152.

Charissimo in Christo filio Carolo
Regi Francorum
illustri.

Impia apud Gallos corruptela.

Ad pietatis & misericordiæ opera tanto te, fili charissime, confidentius exhortamur, quanto, te illis devotius vacare percipimus, quantoque magis serenitatem tuam decet in eis jugiter exerceri. Cum itaque, sicut accepimus, in nonnullis & maxime in Gallicanis partibus de consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela, hactenus fit servatum, quod ultimo deputandis supplicio, etiamsi petant, negatur pœnitentiæ sacramentum, propter quod quamplures grave, non est dubium, incurrunt periculum animarum; ac benignitatem tuam non deceat aliquatenus talia tolerare, benignitatem ipsam ut charius possumus deprecamur, & pro speciali munere petimus, quatenus cum id sit expresse contra canonica statuta, pro nostra & Apostolicæ sedis reverentia, & etiam tuæ salutis intuitu; præmissam consuetudinem inantea observari non permittas:

Sublata ad Gregorii preces.

Ultimo afficiendis supplicio pœnitentiæ sacramentum conferendum.

sed hujusmodi ultimo deputandis supplicio pœnitentiæ sacramentum dari permittas atque mandes ; & in hoc taliter te habeas, quod tantum bonum, per quod Dominum tibi constitues propitium, & quod tibi ad magnum honorem & salutem cedet animæ, tuis fiat & adimpleatur temporibus ; nosque proinde celsitudinem regiam in dignis Domino laudibus attollamus : super his autem venerabili fratri nostro Annerita episc. Parisiensi fidem indubiam adhibere serenitas tua velit. Dat. Avin. v. kal. novembris anno v. Hæc de pietatis cultu tuendo augendove suffecerint : nunc de apostolico studio in jure ecclesiastico contra Regum principumque potentiam defendendo agamus.

XXIX. Obstrictus erat Carolus Francorum Regis major natu filius delphinus Viennensis ad nonnullas urbes in suo principatu pontificiæ liberalitati acceptas referendas : cumque officio suo in ea re deesset, Gregorius ne Romanæ ecclesiæ jura obsolescere pateretur, Carolum Regem docuit (a), quæ loca jure fiduciario sedi Apostolicæ obnoxia essent : rogavitque, ut delphinatus præfecto ad clientelarem sponsionem solemni ritu præstandam partes demandaret.

(a) To. 5. ep. secr. p.145.

Charissimo in Christo filio Carolo Regi Francorum illustri.

Pars delphinatus fiduciaria sedis Ap.

Scimus, quod eximia devotionis claritate præfulgidus circa Romanæ ecclesiæ matris tuæ manutenenda jura libenter intendis, ac studia solicitudinis operosæ intenta prosequeris quæcumque sibi utilia fore cognoscis : propter quod ad id celsitudinem regiam tanto libentius invitamus, quanto in hoc promptiorem esse novimus per teipsam. Cum itaque, fili charissime, dilectus filius Carolus delphinus Viennensis primogenitus tuus medietatem villæ de Romanis, ac de Nionus & de Mirabellis castra, & majus dominium castri de Vinsobria ; nec non duas partes & jura vassallatica duarum partium dominii, meri & mixti imperii, ac jurisdictionis omnimodæ castri Reppesature & Parenam, dominium & jurisdictionem merum & mixtum imperium proprietatis, & jura vassallatica castri Podii Huganis ; nec non medietatem, dominium, & jura vassallatica, & quidquid hospitale S. Joannis Jerosolymitani tenebat & possidebat a domino Montisalbani in castra de Novavisano ; & insuper quartam partem feudi & dominii meri & mixti imperii & jurisdictionis territorii Albanbancti ; tertiam quoque partem feudi, jurisdictionis, meri & mixti imperii territorii S. Andreæ de Spontazano ; medietatem etiam pro indivisa jurisdictionis & jus vassallaticum, & quidquid habet in territorio Baldibe S. Mauritii & de Quoqueto ; & quidquid juris habet & habere debet, aut visus est habere in dictis castris, locis, & territoriis Viennensis, Vasionensis, & Aarasicensis diœcesis, a nobis & Romana ecclesia in feudum teneat, & ratione præmissorum nobis homagium & fidelitatis juramentum præstare teneatur, prout [sicut credimus] regia sinceritas bene novit ; nos attendentes ætatem teneram dicti delphini, quem tanquam filium benedictionis & gratiæ, & ad magna & Deo placentia prælectum specialiter gerimus in visceribus charitatis ; & propterea in præmissis eidem delphino atque suis [ita tamen quod per hoc eidem Romanæ ecclesiæ, ac nobis & successoribus nostris nullum in posterum præjudicium generetur] quamvis libenter ejusdem delphini contemplaremur præsentiam, complacere volentes, excellentiam regiam rogamus & hortamur attente, quatenus dilecto filio nobili viro gubernatori delphinatus, vel alteri, de quo eidem excellentiæ regiæ videbitur, committi facias, ut hujusmodi homagium & fidelitatis juramentum ratione præmissorum & etiam aliorum, si quæ sint, nomine dicti delphini [sic quod per hoc, ut præfertur, eidem Romanæ ecclesiæ, ac nobis & successoribus nostris nullum in posterum præjudicium generetur] nobis & eidem Romanæ ecclesiæ præstet ut est moris : & super his venerabili fratri nostro Annerita episcopo Parisiensi fidem indubiam adhibere serenitas tua velit. Dat. Avin. v. kal. octobris anno v.

Monitus Carolus, ut ab illius præfecto clientelarem sponsionem præstandam curaret.

Pari studio incubuit (b) ad tuendum Rothomagensis archiepiscopi in Rothomagum dominatum, quo cum hactenus esset potitus, depelli a regiis magistratibus cœperat : & Carolum Regem admonuit, ne eam suo nomini labem aspergeret ut libertas ecclesiastica, quæ sub aliis Regibus viguerat, ab ipso opprimeretur.

(b) To. 5. ep. secr. pag. 219.

Rothomagensis archiep. Rothomagum imperio pulsus.

XXX. In Ungaria Ludovicus Rex libertati ecclesiasticæ infestus in eo erat, ut ad sui gratiam ac voluntatem omnes ecclesiasticas dignitates conferri ab sede Apostolica contenderet : cujus votis cum non assentiretur (c) Pontifex, pristini in ecclesiam amoris ardor ob nonnullorum susurros in eo refrixit ; qua de re Gregorius x. kal. augusti apud Elisabetham Reginam questus est, tum Ludovicum admonuit : *Tua*, inquit (d), *discreta devotio dignetur attendere, si est decens & expediens universali ecclesiæ, quod omnia prælaturæ, dignitates, & beneficia, in quibus dicta sedes meram & plenam a Deo potestatem obtinet, ad beneplacita principum & aliarum dominantium concedantur. Hæc enim non catholici Reges, sed tyranni faciunt, quorum exemplum detestabile & damnabile ipsi Regi per aliquos detestabiles Reges, ut audivimus allegantur. Advertas etiam, si super his omnia dicti Regis beneplacita curaremus adimplere, quale inde exemplum daretur : oportet nos & successores nostros Romanos Pontifices aut facere simile [quod absit] quia non expediret*

(c) Ibid. p.40.

(d) Ib. p. 82.

Ecclesiastica munera ad principum vagas voluntates non conferenda.

fidei

fidei Christianæ : aut ipsorum Regum contra Apostolicam sedem periculosa turbatio orietur, &c. Addit preces, ut Ludovicum Regem ab ea sententia dimoveat, atque ad pristinum ecclesiæ amorem revocet: illius enim potentiam hostibus ecclesiæ magno terrori futuram. *Dat. Avinione id decembris anno v.*

XXXI. Auxit anno extremo Gregorius Cardinalium numerum quos vitæ ejusdem Gregorii author his verbis recenset (a): *Anno, inquit, LXXV. die vigesima mensis decembris, quæ fuit jovis * feria sexta quatuor temporum, dictus Gregorius Papa XI. creavit novos Cardinales, videlicet octo presbyteros & unum diaconum; presbyteri vero fuerunt dominus Petrus Judicis diœcesis Lemovicensis monachus ordinis S. Benedicti, tunc archiepiscopus Rothomagensis, consanguineus germanus ipsius Papæ: dominus Simon de * Brossano Italicus, tunc archiepiscopus Mediolanensis referendarius ipsius Papæ: dominus Hugo de * Monore legum Breto, tunc episcopus Briocensis: dominus Guido de * Malesico diœcesis Tutellensis, tunc episcopus Pictavensis, consanguineus & referendarius ipsius Papæ: dominus Joannes de Grangia diœcesis Lugdunensis monachus ordinis S. Benedicti, tunc episcopus Ambianensis: dominus Petrus de Sortenaco Caturcensis, tunc episcopus Vivariensis: dominus Geraldus de Podio, tunc abbas majoris monasterii consanguineus ipsius Papæ, & vicarius suus in Perusio: & dominus Joannes de Buxeria Burgundus, tunc abbas Cisterciensis. Diaconus vero fuit dominus Petrus de Luna Aragonius decretorum doctor præpositus Valentinus. Et hic attendendum, quod ista creatio non fuit facta die veneris, secundum quod fieri alias consuetum; & hoc ideo, quia illa die fuit festum B. Thomæ Apostoli, qua die non fuit tenendum consistorium. Fuit etiam protelata dicta creationis publicatio usque ad diem sabbathi subsequentem propter dictum festum, cum tamen alias in crastinum ipsius fieri debuisset.*

(a) *Gesta Greg. XI. apud Bosq.* Cardinales creati a Gregorio.

* *non*

* *al. Boyssano.*

* *al. Monte legum.*

* *al. Malesico.*

Ubi accepit S. Catharina virgo Senensis novos a Gregorio Cardinales esse creandos, divino instinctu afflata eum summis precibus monuit (b) viros virtutum omnium genere excultissimos ea dignitate insigniendos: secus enim magno divinitatis opprobrio ecclesiæque exitio futuros. Et quidem ex iis plerique schismati conflando operam dedere; flagitioque præcelluit Petrus e Luna, qui arrepto Benedicti XIII. nomine ecclesiam Dei diu vexavit.

S. Catharinæ ad Greg. de his vaticinium.

(b) *Ep. 3. ad Greg. XI.*

Tuendæ

I.

TUendæ dignitatis sedis Apostolicæ, ac ditionis pontificiæ ex invasorum tyrannide vindicandæ studio legum severitatem distrinxit Gregorius in Florentinos anno a Virgineo partu millesimo trecentesimo septuagesimo sexto indictione quartadecima: cum illius populi magistratus prava ambitione acti, libertatis ostentato nomine, clientes ecclesiæ adducere in servitutem molirentur. Labentis itaque anni, tertia die februarii eos, qui Florentinæ reipublicæ habenas ab excurrente junio moderati erant, postulavit judicio; utque perverse tenenta rescinderent, illataque ecclesiæ sarcirent damna, objecto graviorum pœnarum terrore, indixit. Tum addita fuere imperia, ut pridie kal. aprilis ad dicendam causam apud subsellia apostolica se sisterent. Qua die constitura postea recurrente, cum Florentini magistratus inanibus fucis crimen colorarent, illos Gregorius, servato judiciorum ordine, damnavit: utque alienarum opum cupidum populum, suorum bonorum jactura intentata, ad officium revocaret, Florentinorum fortunas diripientium audaciæ, & corpora servituti subiecit, ut ejusdem Pontificis vitæ author enarrent (a), subjectæ pontificiæ sententiæ præcipua capita paucis complexus.

Florentini postulati judicio.

Gregorius, &c. ad perpetuam rei memoriam.

In omnem fere terram fidelium, præsertim in partes Italiæ & regiones quaslibet vicinas eisdem, exivit sonus horribilis furoris immanis, & aliorum operum nefandorum, quæ perditionis filii impii Florentini adversus Deum creatorem suum & Romanam ecclesiam, a qua multa beneficia & grata servitia receperunt, aliasque ecclesias & personas ecclesiasticas etiam Cardinalatus & pontificalibus dignitatibus præditas, ipsiusque Romanæ ecclesiæ & nostros fideles devotos & subditos diversis temporibus non sunt veriti perpetrare: & quæ sic fuerunt & sunt notoria, & memoria cunctorum debent infixa consistere, quod ad vitanda prolixitatis fastidia, & tædiosum auditum hujusmodi scelerum hominum reputamus consultius non omnia repetere de præsenti. Sed ad memoriam cunctorum reducimus, quod iidem Florentini adversus Dei & Apostolicæ sedis reverentiam inquisitorum hæreticæ pravitatis officium in ipsius libera executione impedientes, statuerunt quod non possit in eorum civitate, territorio, & districtu contra hæreticos nisi certo modo procedi; nec dicti inquisitoris familiares, nisi ad certum numerum & habita licentia eorundem officialium temporalium, arma deferre valeant ordinarunt: quodque priores artium & vexillifer dictæ civitatis in principio eorum officii de observandis iniquis eorum legibus, contra dictum inquisitorem & ejus officium editis, teneantur præstare corporale juramentum. Ipsius quoque inquisitoris carcerem, in quo hæretici ponebantur, concitato tumultu populi totaliter destruxerunt, & inquisitorem qui tunc erat expulerunt: & quamplarima alia statuta, & ordinationes in præjudicium inquisitionis hujusmodi hæreticæ pravitatis & hæreticorum favorem, ac in ecclesiæ libertatis præjudicium ediderunt, & ea de facto servare non verentur: ac etiam ordinarunt, quod authoritate literarum Apostolicæ sedis possessionem alicujus beneficii ecclesiastici in præfata civitate & ejus territorio & districtu constituti nullus recipere audeat, nisi prius literæ ipsæ prioribus & vexillifero dictæ civitatis præsententur, & licentiam obtineant ab eisdem; & quod quando clericus accusatur coram judice temporali, vel ab eo aliquid civiliter petitur, & allegat privilegium clericale, quod ex hoc sit extra custodiam dictæ civitatis; ita quod quilibet possit eum impune offendere & occidere; omnesque allegantes hujusmodi privilegium clericale in quodam libro seu chartulario describuntur, ut pateat omnibus libera licentia offendendi eos, & etiam occidendi.

Objecta illis nefaria decreta adversus fidei censores.

Jus ecclesiasticum violatum.

II.

Exercita in Monachom sacerdotem carnificina.

Et insuper dudum priores & vexillifer dictæ civitatis Florentinæ, qui tunc erant, ac populus & commune supradicti spiritu furoris accensi quendam Nicolaum monachum in sacerdotio constitutum quibusdam sceleratis viris, cum nullus officialis justitiæ partium earundem de hoc se intromittere vellet, torquendum dederunt, qui monachum ipsum in suæ religionis & ordinis clericalis vituperium ad ostendendum eum fore sacerdotem de novo radi fecerunt, & eum in quodam curru posuerunt, & cum tenaculis igneis ipsius carnes evellentes, eas canibus projecerunt: & sic eum per civitatem Florentinam prædictum transeundo etiam prope ecclesiam cathedralem ad majus ordinis clericalis vituperium, usque ad locum, ubi fures suspenduntur, deduxerunt: ipsumque coram populo clamantem, quod a sibi impositis innocens erat penitus & immunis, vivum sepeliri fecerunt atque mori. Et insuper in pluribus civitatibus, terris, locis, atque castris nostris & ejusdem Romanæ ecclesiæ in partibus Italiæ, & specialiter in provincia patrimonii B. Petri in Tuscia, ducatu Toletano, provincia Massæ Trabariæ, marchia Anconitana, & Romandiola consistentibus, cum eorum perversa astutia ac innata malitia diversas zizanias seminantes, rebelliones contra nos & eandem Romanam ecclesiam fieri procurarunt: & etiam ordinarunt, quod Franciscus de Vico, qui præfectus Urbis nuncupatur, & Bapti-

Disseminatæ in ecclesiast. ditione dissensiones.

Tyranni veteres concitati ad perduellionem.

sta

(a) An. 6. p. 1. pag. 5.

sti ejus frater Viterbiensem, Antonias de comitibus de Monteferrato Urbinatem, & Sinnibeldus natus damnatæ memoriæ Francisci de Ordelaffis Foroliviensem civitates, quæ Romanæ ecclesiæ ab antiquo fuerunt & existunt; ac nonnulli alii tyranni terras, castra, & alia loca nostra & ipsius Romanæ ecclesiæ eorundem Florentinorum adjuti pecuniis, & suffulti gentibus & auxiliis [quamvis etiam nonnulli ex tyrannis hujusmodi & eorum progenitores prædictorum Florentinorum reorum & eorum partis inimici semper fuissent & hostes] tyrannice occuparunt, detinuerunt, & adhuc detinent indebite occupatas.

III. *Gentes quoque armigeras equestres & pedestres publice in favorem, succursum & defensionem hujusmodi nostrorum rebellium transmiserunt, & ipsas gentes tenent in terris hujusmodi rebellatis; ac voluerunt & etiam ordinarunt, quod quicunque rebellis ecclesiæ Romanæ, ex eo quia factus rebellis, censeatur eorundem Florentinorum colligatus. Et cum in publicum hujusmodi rebelliones processerunt, statim iidem Florentini duo erexerunt vexilla, videlicet communitatis Florentinorum ac vexillum aliud cum campo rubeo ubi literis argenteis scriptum erat,* LIBERTAS, *ac nonnullas gentes armigeras cum hujusmodi duobus vexillis in succursum civitatis nostræ Perusinæ, quæ ipsis procurantibus jam rebellaverat, & aliorum locorum rebellium transmiserunt & ad faciendum guerram hujusmodi octo maledictionis & iniquitatis alumnos, videlicet Thomam Marcii de Strozzis, Matthæum Frederici Soldi, Joannem dictum Guessium dictum Guibi, Joannem Magalotti, Alexandrum de Berdis, & Joannem Simonis, ordinarunt. Et quia non videntur posse per se eandem Romanam ecclesiam invadere, omnes quot possunt in adjutorium suis pecuniis solicitare, ac verbis & literis fallacibus & mendaciis inducere non cessant. Et a clero civitatis & diœcesis Florentinæ, & aliarum terrarum, quas tenent, diversas pecuniarum summas importabiles, etiam omni humanitate prorsus abjecta, extorserunt: ac octo viros sceleratos, videlicet Paulum Matthæi de Maleficiis, Beccum Guidigauze, Bardum Guich. de Altovitis, Joannem Cangeli de Capenibus, ... de Sacchetis, Salvum Philippi Salvi, Michaelem Peruzi hospitatorem, & Antonium Philippi de Tholosinis, quos publice octo sanctos appellant; ad rapiendum bona ecclesiastica deputarunt: qui ecclesias, monasteria, & alia pia loca, eorumque personas bonis suis spoliant, & hujusmodi bona mobilia & immobilia vendunt & distrahunt pro libito voluntatis. Et insuper dilectum filium Lucam de Florentia ordinis fratrum Humiliatorum professorem sacræ theologiæ magistrum ad revelandum & declarandum quemdam hominem, qui eidem peccata sua, & inter cætera quædam furta per eum commissa confessus fuerat, sigillum confessionis frangere coegerunt: ac deinde præfatum hominem, cujus peccata fuerant revelata, suspendi & mori fecerunt.*

Libertatis nomen fallax propositum simplicibus.

Seditionum incentores ludibrio sancti appellati.

Arcana exomologeseos piacularis propalari jussæ.

IV. *Ad hæc priores artium & vexillifer dictæ civitatis, qui tunc erant, & nonnulli alii officiales, ac populus & commune civitatis Florentinæ supradictæ, venerabilem fratrem nostrum Lucam episcopum Narniensem Apostolicæ sedis nuntium, quem specialiter ad partes dicti patrimonii destinabamus, & qui ab eadem Apostolica sede recedebat, injuriosis, violentis, & sacrilegis ausibus capere, & captum aliquandiu crudelissime carcere detinere miserabiliter præsumpserunt. Rursus priores, vexillifer, consfallonerii, & alii officiales dictæ civitatis, qui tunc erant, ac populus & commune civitatis Florentinorum supradictæ, ad inauditam patris offensam prosilientes, ac dolum & proditionem per eos præparatos conantes producere in effectum, dilectum filium nostrum Geraldum S. R. E. presbyterum Cardinalem, in nonnullis terris Italiæ pro nobis & eadem ecclesia in temporalibus vicarium generalem, magnum & honorabile membrum ecclesiæ, & in grandium agendarum executione probatum, hostiliter insequentes, procurarunt & de facto fecerunt, gentes armigeras ad civitatem nostram Perusinam prædictam designando, quod dictus Cardinalis ac etiam venerabilis frater noster Bernardus episcopus Benonienfis cum nonnullis aliis personis ecclesiasticis, ejusdem Romanæ ecclesiæ ac nostris officialibus, obsessi fuerunt, seu populo Perusino nostris & ejusdem Romanæ ecclesiæ rebellibus, ipsos Cardinalem, episcopum, & alios obsidentibus præbuerunt auxilium, consortium, & juvamen in divinæ majestatis offensam, Apostolicæ sedis ac nostri & ecclesiæ sanctæ Dei totiusque Christianæ religionis opprobrium, læsionem libertatis ecclesiasticæ, ac eorundem Cardinalis, episcopi, & aliorum supradictorum offensam, enormem injuriam, exempli perniciem, & grave nimis scandalum plurimorum, pœnas varias & sententias tam in jure contentas, quam per processus diversos per felicis recordationis Joannem Papam XXII. & nonnullos alios Romanos Pontifices prædecessores nostros contra tales factos damnabiliter incurrendo, & alia quamplura enormia crimina contra nos & eandem Romanam ecclesiam ac libertatem ecclesiasticam, quarum etiam aliqua hæresim manifestam sapere dignoscuntur, perpetrarunt.* Subdit Gregorius, licet crimen exploratum esset, inque Florentinos legum severitas exeri juste posset, demandatam tamen Petro tit. S. Laurentii in Lucina presbytero Cardinali provinciam, ut de re inquireret, ac pontificiis literis Florentinorum magistratus,

Geraldus Card. legatus petitus bello a Florentinis.

Commotum ad seditionem Perusium.

Ut judiciorum ordo servatus in Florentinos.

tus, qui ab excurrente anni ſuperioris menſe junio, quo cœptæ in eccleſiam coitiones fuere, publicæ rei præfuerant, monitos tertia februarii die, ut a præſtanda perduellibus ope, diripiendiſque eccleſiaſticis ſibi temperarent, ac ultimam abeuntis martii diem illis ad cauſam dicendam apud apoſtolica ſubſellia conſtitutam: cum vero neque intentato bonorum privationis, ac ſervitutis aliarumque pœnarum terrore flagitio ſubmoveri poſſent, præcipuos conjurationis auctores anathemate defixos, ac Florentiam ſacrorum uſu interdictam: cumque neque his eccleſiaſticis cenſuris illos movendos ſpes adeſſet, humanarum pœnarum aculeis urgendos cenſuiſſe: vetitum itaque cæteris fidelibus inire cum Florentinis commercia aut commeatus, ac vitæ neceſſaria inferre, aut operam iis navare, ac pronuntiatum, deturbandos bonis, quæ jure fiduciario ab eccleſiis obtinerent; tum hanc adjectam pœnam.

V. Indictæ iis pœnæ. *Et ne ipſorum temeritas tranſiret præſumptoribus in exemplum, bona ipſorum priorum, confalloneriorum, vexilliferorum juſtitiæ, officialium populi & communis, & etiam quorumcumque Florentinorum, ubicumque conſiſtentium, immobilia de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio confiſcavimus: & perſonas ipſorum omnium & ſingulorum, abſque tamen morte ſeu membri mutilatione, exponimus fidelibus, ut capientium fiant ſervi, & bona eorum mobilia quibuſcumque fidelibus occupanda.* Decernit etiam omnibus pœnis edictis Joannis XXII. in perduelles & tyrannos eorumque ſequaces latis irretitos teneri, publico commercio interdici, proſcribi, nota infamiæ inuri, teſtandi vel e teſtamento ſuccedendi jure orbari, legumque adverſus injuriam inferentes præſidio denudari. Derivat etiam in poſteros infamiæ maculam, eoſque honoribus, ſacerdotiis, ac muneribus publicis ſancit depellendos. Tum aliis pœnis, prout demeruerint, affectum iri intentat; additque: *Illud inſuper præfatos priores, confallonerios, vexilliferos juſtitiæ, officiales, populum & commune nolumus ignorare, quod contra eos univerſorum Imperatorum, Regum & principum, univerſitatum & aliorum fidelium quorumcumque propoſuimus invocare ſubſidium, & per omnem modum & viam, per quos juſte poterimus, proponimus ipſorum ſuperbiam, ingratitudinem & protervitam domare ſic, quod illis reatus ſuos pœnarum acerbitate deflentibus, pœnales eorum fletus cedant perpetuo ipſorum poſteris ad terrorem, &c. Dat. & actum Avin. in palatio apoſtolico XI. kal. aprilis anno VI.* Inteolata aliæ graviores.

VI. Illata graviora Florentinis damna, atque e pluribus locis ſpoliatos bonis fugam arripere coactos, refert vitæ Gregorii ſcriptor (a): & Walſinghamus teſtatur (b), mercatores Florentinos in Anglia redactos fuiſſe in ſervitutem, eorumque bona fiſco addicta: hiſque malis perculſos Florentinos ad redintegrandam cum Pontifice pacem [t] Catharinam Senenſem ſanctitate clariſſimam miſiſſe: quamvis poſtea magiſtratus Florentini & Pontifici & S. Catharinæ illuſerint, ut refert S. Antoninus (c), ex vita S. Catharinæ a B. Raimundo Capuano Dominicanæ familiæ ſupremo magiſtro conſcripta: *His* inquit, *malis urgente coacti ſunt pacem cum Romano Pontifice Gregorio tractare, quam tractabant per medias perſonas, quas exiſtimabant gratas eſſe Pontifici. Et cum audiſſent, quod hæc ſacra virgo Catharina propter ſuam ſanctitatem ſatis erat Pontifici grata, procuraverunt eam venire Florentiam. Ad quam venientem acceſſerunt aliqui ex magiſtratibus, rogantes quod perſonaliter Avinionem accederet ad Pontificem ſummum ex parte eorum, ut iram ejus contra ipſos conceptam leniret, ac pacem & concordiam inter ipſum & eos tractaret. Zelo illa ſuccenſa charitatis laborem non recuſavit, & fiduciam gerens in Domino operis exequendi, iter aſſumpſit debilis corpore. Avinionem applicuit. Pontificem alloquitur, ſed per interpretem, me ſcilicet fratrem Raimundum: loquebatur enim in vulgari Tuſco, quod Pontifex non intelligebat, & ideo interpretatione opus erat. At benignus Pontifex pacis amator libenter audivit, & clementer reſpondit: Ut omnibus*

(a) *Geſta Greg. XI. apud Boſq.*
(b) *Walſing. hiſt. Angl.*
(c) *Ant. 3. p. tit. 23. c. 14. §. 16. ex B. Raymundo Capuano.*

Florentini concordiæ adhibent interpretem S. Catharinam.

Excipitur illa benevole a Gregorio.

NOTÆ [t] SOzomenus presbyter Piſtorienſis in ſpecimine Hiſtoriæ Piſtorienſis, vulgato rer. Italic. to. XVI. iis omnibus, quæ ab Annaliſta hic narrantur ſua temporum diſcrimina addit. Igitur eo reſte, in ipſo anni hujus exordio pontifex legatos ſuos, nempe Bartholomæum Jacobi Genuenſem J. C. & Nicolaum Neapolitanum *Siniſcalcum provinciæ* Florentiam miſit de pace acturos. Quibus aurem præbentes Florentini, cum prope conveniſſent Bononiæ, ab Eccleſia defectio ex improviſo annunciatur; eaque ſubita res de pace tractationes omnes abrupit. Tunc pontifex Florentinos cenſuris inuſſit, Urbemque interdicto ſubjecit, quo ad diem XI. Maji *quaſi per unum annum* obvoluti. Adjectus & armorum terror; Robertus enim Gebennenſis Cardinalis cum VI. millibus equitum, & IV. millibus peditum ea Britonibus mercede conductis deſcendit in Italiam. Statim pacis conſilia agitare Florentini, quam & per S. Catharinam Senenſem Virginem de qua in Annalibus, ad Gregorium miſſam ſolicitabant primo, dein miſſis oratoribus die II. Junii palam poſtularunt. Aliæ pariter legationes ad regem Gallorum, ad Joannam reginam, & ad regem Hungariæ decretæ ut per principes illos pontificis animum flecterent; ſed fruſtra, nam bellum toto hoc anno perſeveravit. MANSI

bus pateat, quia pacem cum eis volo, ecce pacem ipsam pono in manibus tuis, charissima filia: tu tantum recommendatum habeas honorem ecclesiæ sanctæ. Verum quidam filii Belial octo numero assumpti a communitate, qui civitatem gubernabant, licet verba dicerent: Pax, Pax; tamen in corde eorum non erat pax, neque in intentione eorum: sed pleni omni dolo ad hoc tendebant, ut ecclesia omni dominio temporali spoliaretur, ut non valeret ex eis ultionem assumere, ut patuit postea. Nam cum ipsam virginem miserunt ad pacem tractandam, promiserunt immediate oratores destinare post eam, qui haberent plenum mandatum assentiendi iis, quæ ipsa cum Pontifice concordasset: sed tarde satis miserunt, & ipsis missis Avinionem nihil super prædictis fecerunt. Et interea Pontifex Catharinæ dicebat, videns tardationem: Catharina, isti me deceperunt, & te etiam decipient, quia vel non mittent, aut totaliter nihil facient sicut accidit. Hactenus author.

Desunt promissis Florentini.

VII. De his questa est virgo sancta.

(a) S. Cath. ep. 201.

Questa est gravissimis literis S. Catharina (a) apud Florentinos, ipsos a priori comparandæ demissione Christiana Pontificis gratiæ consilio discessisse: hortata est, ut frangerent elatos spiritus: ecclesiasticas opes invasisse, ac obtrito religione caducas res tantum sectari, corripuit: addiditque se a Pontifice humanissime exceptam, suoque arbitrio controversiam omnem permissam, donec oratores Avinionem accessissent. Tardius ii a Florentinis missi sunt, & quæ illi antea S. Catharinæ spoponderant, servare contempsere: quibus ipsa objecit (b) præterita ab iis metu & terrore, non admissæ culpæ dolore gesta; perversi seculi dolos artesque instruere, non divinæ Sapientiæ se accommodare: utque Christi vicario se subiicerent, ac duriora etiam eaciperent imperio, preces addidit. Frangi non potuisse Florentinorum pertinaciam, sed vetera scelera novis cumulasse, refert vitæ Gregorii scriptor hisce verbis (c). *Eorum communitas ad cor minime reversa est, immo fortior in sua malitia extitit indurata, continue pejora prioribus contra dictam ecclesiam procurando & machinando: libellos etiam diffamatorios, falsa tamen & erronea continentes, contra statutum ipsius ecclesiæ & personam dicti Papæ ubique transmittendo. Fecit prætrea dictus Gregorius Papa suos processus contra alios, qui sibi & ecclesiæ rebellaverant, & talia commiserant superius enarrata, prout eorum cujuslibet demerita exigebant.*

(b) Ep. 202.

(c) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

VIII. Creati duo Card. legati in Italia.

(d) An. 6. ep. cur. 1. ad 16.

Cum vero leges spernerent ecclesiæ perduelles, vim armorum conjunxisse Pontificem refert author: creavit nimirum duos Cardinales legatum Franciscum (d) scilicet tit. S. Sabinæ, quem Urbi, Sabinæ Campaniæ, Maritimæ, patrimonio Beati Petri in Tuscia, ducatui Spoletano, nonnullisque urbibus insignibus cum multa authoritate præfecit; ac Robertum Basilicæ XII. Apostolorum presbyterum, cui Flaminiæ, Piceni, aliarumque provinciarum administrationem demandavit, (e) præcepitque ut ecclesiæ hostes bello persequeretur: tum instruxit authoritate, ut pacem cum Vicecomitibus Mediolanensibus percuteret. Quæ vero ab eo gesta sint, narrat Gregorii vitæ scriptor, nimirum pacem cum Bernabone iniviſſe, atque eos, qui excusso tyranni jugo in ecclesiæ clientelam se receperant, hosti prodidisse: perduelles vero, qui Florentinorum viribus nitebantur, ad æquas concordiæ leges adducere non potuisse.

(e) An. 6. p. 1. ep. divers. form. pag. 11.

Robertus Gebennen. postea antipapa pacem cum Vicecom. init.

IX.

(f) Antonin. 3. p. tit 22. c. 1. §. 4. Leon. Aret. l. 8.

Recenset accuratius Roberti res gestas S. Antoninus (f), utque Bononiam variis artibus ad obsequium ecclesiæ revocare frustra tentarit: cum illum in crimen vocat, permisisse ut tres Britones cum totidem Bononiensibus singulari certamine equestri concurrerent: *Cum duellum*, inquit, *sit prohibitum lege non solum canonica, sed etiam divina, quia hoc est Deum tentare, ut dicitur. 2. q. 5. Monomachiam, non catholice nec juste legatus permisit ipsum duellum & præsens adstitit.* Addit Gallos in ea pugna succubuisse Italis: ac Robertum, cum perduelles nec mulcere verbis nec armis potuisse frangere, Cæsenam se recepisse, ac licentiæ fræna militi adeo laxasse, ut Cæsenates atrocissimis injuriis a Britonibus sibi illatis lacessiti, correptis armis, octingentos Britones obtruncarint. Ut vero Robertus verborum lenociniis civilem tumultum compescuerit, ac deinde insigni crudelitate eacitis Anglis Cæsenates nullo ætatis sexusve discrimine ferro conciderit, describit sanctus author subjectis verbis: *Arcem in ea munitissimam tenebat Gebennensis: qui veritus ne civitas ad hostes deficeret, indignationem dissimulabat, nihilque sinistrum de Cæsenatium facto loquebatur; sed eos multa perpessos indigne, merito simul necessarioque ajebat arma corripuisse: verum ea deponere tandem, & ad sua redire suadebat. His verbis confisi Cæsenates arma deposuere. Accitis autem propere Anglorum copiis, & cum Britonibus conjunctis, per ipsam arcem eas contra populum inermem deceptumque immisit. Britones vero iratè cædem suorum ulcisci properantes, neque ætati neque sexui pepercerunt, miseram & innocuam multitudinem trucidantes crudelissime. Angli autem cum eis magis insistebant rapinæ civitatis, unde & Cæsenates ipsos admonebant ad fugiendum e civitate, vix enim aliqui alii evaserunt nisi a civitate recedentes: tanta fuit crudelitas Britonum, ut & lactentes de cu-*

Impie monomachiam permittit.

Cæsenates perfide contrucidari jubet.

nis extraberent, capita eorum ad parietes contundentes, aliquos alios strangularent, reliquos perforantes, ipsos occisos alligantes ad ostia domorum. Strata plenæ erant cadaveribus & sanguinibus. Juxta patres reperiebantur filii interempti secus germanos fratres eorum; & cum uxoribus viri. Numerus autem occisorum fuisse dicitur tria millia, secundum aliquos quinque millia. Dominus autem Galeotius dux exercitus ecclesiæ hæc fieri sinebat quasi non curans, forte sperans civitatem vacuam remanentem ad ejus dominium perventuram, sicut postmodum accidit. Et ubi Britones hoc egerunt in vindictam, ut inde ab aliis civitatibus timerentur, citiusque se eis traderent, ne paterentur talia; oppositum inde sequutum est: nam tanto horrori omnibus Italicis hoc fuit, ut magis animarentur ad repugnandum eis, ne aliquando devenirent ad manus tam immanium ferarum. Et si legatus ad hoc illos induxit, ut dicitur, cum tamen sub jurejurando permisisset Cæsenatibus securitatem, ut deponerent arma; ne dum prælatum ecclesiasticum, vices tenentem vicarii Jesu Christi, sed Herodem & Neronem dedecuisset tam sævissima scelestaque vindicta. Hæc fuere Roberti egregia illa illa facinora, quæ postea Cardinales apostatas ad virum sanguinarium, promptumque ad omne scelus, creandum antipapam indicto Clementis illi nomine, permoverunt. Pergit S. Antoninus: *Sed inter hæc, ut habetur in chronica Florentina, hoc accidit stupendum miraculum quia cum quidam ex Britonibus ipsis in quadam ecclesia super altare aliquos parvulos trucidasset, furoreque ebrius gladio ipso cruentato percuterat imaginem B. Antonii in pariete depictam; mox ignis, devorans carnes, ejus corpus invasit: dumque sic immensis doloribus ureretur, cucurrit ad mare, & in aquam se projiciens, ibi ab igne consumptus est totus cum ossibus suis.* Hactenus sanctus author. De Britonum & Vasconum in Italia grassationibus utque demum internecione deleti sint, dicetur inferius.

Britonum barbara immanitas.

Divina in sacrilegum vindicta.

X. Adducta porro in discrimen ob Gallorum præfectorum intemperantiam (a) absentiamque diuturnam Pontificum ditione ecclesiastica, Gregorius tum officii religione, tum monitis (b) S. Catharinæ, tum crebris Italorum literis impulsus ad sedem Apostolicam urbi restituendam animum confirmavit, cum maxima affulgeret spes, superiores tumultus facile sedatum iri; qua de re vitæ illius scriptor (c): *Prædicta*, inquit, *durante tempestate, fuit per nuntios & literas plures insinuatum dicto Gregorio Papæ, quod si ipse personaliter veniret ad partes Italiæ, confestim prædicta omnia recuperaret, & alia quæcumque* * *præmisisset ad statum debitum reducerentur, cessarentque machinata, procurata, & tractata tam contra statum suum, quam ecclesiæ memorata, quæ secundam relationes & considerationes plurium majora ac pejora prioribus existebant. Ipse vero volens circa ea providere, & ipsis passis tenus obiare, deliberavit se transferre ad partes memoratas, suosque gressus dirigere versus Romam: cum etiam Romani sui optantes præsentiam, causa ipsum ad hoc alliciendi multa & magnalia promitterent se facturos in sui favorem & honorem quamprimum ad ipsas* * *declinarent. Qui sic disposuit facere & ordinavit, quamvis contra consilium & deliberationem totius collegii omniumque amicorum suorum.* Scripserat antea ad Gallici soli, ut in eo sacrorum Christianorum princeps perpetuas sedes desigeret, commendationem commentarium vir eruditus Gallia oriundus, quem Petrarcha jam ante, eleganti elucubratione confutarat (d); ex qua pauca hæc gravissimis referta sententiis delibamus: *Non equidem sic insanus sum, ut Romano Pontifici legem ponam, cum ipse sit legifer omnium Christianorum; aut legem sibi statuam sive sedem, qui sedium dominus est cunctarum: si enim, ut apud Cordubensem legimus, Vejos habitante Camillo, illic Roma fuit, quanta magis ubi Romanus Pontifex habitat, ibi quoque concesserim Romam esse? Unum hoc [si selitus datum esset] optarem, ut sicut tunc Camillus ubi licuit, Veiis omissis, Romam rediit; ita nunc Pontifex, audebo enim dicere temerarie forsitan, sed fideliter & (ni fallor) vere, quod si hoc sibi placeret, cui divinitas rei hujus arbitrium dedit, non modo honestius sanctiusque, sed tutius ibi esset, quam in ulla penitus parte terrarum; nec ingenti pretia cogeretur a prædonibus redimere suam & ecclesiæ libertatem, quod prædecessor suus in sancta fecit Avinione, de quo tunc & ipse graviter in consistorio questus est, & ego dum sibi scriberem non silui.* Et infra: *Unum hic nunc etiam pari fide ac simplicitate subnectam, non oportuisse nec oportere Pontificem Romanum armata manu Romam petere; tutiorem illum fecit auctoritas quam gladii, sanctitas quam lorica. Arma sacerdotum sunt orationes, lacrymæ, & jejunia, & virtutes, & boni mores, & abstinentia, castitas, humanitas, mansuetudo actuum & verborum. Quid signis militaribus opus est? Satis esset crux Christi: illam solam tremunt dæmones, homines reverentur. Quid buccinis? sufficit alleluja.* Senserat Petrarcha cum aliis, qui divino instinctu acti pronuntiabant, perduelles ad officium mox rediturοs, si Pontifex sacra potius quam humana majestate formidandus accessisset: quo argumento S. Catharina Senensis epistolam gravissimis refertam sententiis ad Gregorium dedit. Sed

cum

(a) Leonard. Aret. l. 8.

(b) Ant. 3. p. tit. 22. c. 14. §. 16.

(c) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

* præmisisset

Decernit Greg. Italiam ad eam pacandam petere.

* declinaret.

(d) Petr. in apolog. contra Galli calumnias.

Quis in Italiam Pontificis reditus esse oportuerit.

(a) Leonard. Aret. hist. Flor. l. 8. & ex eo S. Antonin. sup. §. 4.
(b) Apud Urb. VI. l. 2. pag. 260.

cum ipse Robertum Card. Gebennensem carnificis quam legati apostolici munere dignioren præmisisset, in se Italorum animos efferavit (a). Interea Romani se suaque (ut par erat) solemni pactione Gregorio detulerunt; qua de re vetera hæc monumenta extant (b).

XI. Romanorum cum Gregorio conventa.

Infrascripta sunt quæ per reverendissimos in Christo patres & dominos dominos Petrum Ostiensem & Petrum Portuensem episcopos, & Franciscum tit. S. Sabinæ presbyterum, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales nomine prælibatæ ecclesiæ & sanctissimi patris & domini nostri domini Gregorii Papæ XI. a præsidentibus, regiminibus & populo almæ Urbis realiter & cum effectu devote executioni mandari petita sunt & concessa ex deliberatione privati & generalis consiliorum Urbis præfatæ. Primo petitum fuit, quod offeratur per præsidentem & populum Romanum plenum & liberum Urbis dominium dictis dominis Cardinalibus nomine domini nostri Papæ eisdem modo & forma, quibus oblatum fuit sanctæ memoriæ domino Urbano: & idem dominium detur & assignetur eidem domino nostro cum applicuerit Ostiæ, vel alio loco vicino Urbi, supradictis modo & forma. Item quod specialiter & expresse dispositio, custodia & ordinatio pontium, portarum, & turrium, & fortalitiorum, & totius partis transtyberim, & civitatis Leoninæ libere a nunc assignetur reverendissimo patri & domino domino Francisco tit. S. Sabinæ presbytero Cardinali in nonnullis terris Romanæ ecclesiæ vicario, vel illi seu illis, quos vel quem ipse deputaverit nomine domini nostri Papæ prædicti: ipseque dominus noster Papa de illis disponat pro suæ libito voluntatis, & in omnibus & per omnia in prædictis fiat, prout factum fuit tempore domini Urbani sanctæ memoriæ.

Urbis imperium restitutum Pontifici.

Et quia præfatus dominus noster Papa firmam spem gerit, quod societas executorum justitiæ & quatuor consiliariorum, balistariorum, & pavesatorum honorem & exaltationem & statum sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ & domini nostri Papæ præfati toto posse & bona fide procurabunt, intendit præfatus dominus noster dictam societatem conservare & manutenere ad bonum statum & augmentum hujus almæ Urbis, & exaltationem, statum & honorem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ supradictæ. Et quia ad honorem & commodum dictæ almæ Urbis, populi & præfatæ societatis intendit, vult quod emolumenta cameræ Urbis more solito administrentur & expendantur, & quod illi de societate & alii cives, prout solitum est, habeant emolumenta & stipendia consueta a camera supradicta; & quod reformatio dictæ societatis ad dictum dominum nostrum pertineat.

Magistratus in pristinis honoribus fovendi.

Item petitur nominibus supra, quod dicti executores, & omnes & singuli de societate præstent fidelitatis & obedientiæ sacramentum domino nostro Papæ, vel illi, quem ipse super hoc duxerit eligendum, prout præstiterunt sanctæ memoriæ domino Urbano. Item quod quando dicti executores justitiæ & eorum consiliarii sciverint, sanctissimum dominum nostrum dominum Papam applicuisse Ostiæ vel alteri loco Urbi vicino, vadant ad obviandum domino nostro Ostiæ vel alteri loco Urbi vicino pro reverentia impendenda: & quando iter arripient exeant omnes supradicti & eorum familiares domum communem, quam nunc dicti executores inhabitant: & demum, cum associaverint dominum nostrum ad ecclesiam S. Petri & palatium apostolicum, & ab eo recesserint, accedant ad domos suas proprias ipsas inhabitaturi, & ibi recipiant emolumenta & stipendia consueta; & simili modo successores eorum & alii omnes officiales dictæ societatis, prout nunc sunt stantes in domibus propriis accipiant emolumenta & stipendia consueta. Acceptata & approbata fuerunt dicta capitula, & quæ superius petita & data sunt, per Romanum populum & præsidentes & regimina almæ Urbis in privato & generali ac societatis dictæ Urbis consiliis sub anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo sexto indictione xv. mense decembris die xxi.

Fidei sacramentum Pontifici exhibituri.

De officiis illi præstandis.

XII.

(c) Ext. apud Masson. l. 6.
(d) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

Properabat tum Romam Gregorius: cujus itinerarium (c) descripsit fusius Petrus Amelius Alectensis episcopus Senogalliæ Augustinianus; quodque Gregorii vitæ author ita consignat historiæ (d): *In die decimatertia mensis septembris anni* LXXVI. nimirum decimitertii seculi excurrentis, *de Avenione recessit, iter suum arripiendo versus partes memoratas cum dominis Cardinalibus, sex dumtaxat exceptis, qui Avenione remanserunt: intravitque mare in Massilia, ubi invenit galeas & navigia ad sufficientiam pro se & concomitantibus eum: & abinde progressus est, dictum suum iter prosequendo: in quo multas turbationes habuit, ac pericula plurima incurrit propter mare & temporis indispositionem, quæ quasi continue duravit donec applicuit in Corneto, ubi tenuit festum nativitatis Domini, & subsequentia festa.* De ejus in Urbem ingressu dicetur anno sequenti; nunc ad Romani imperii res digredimur.

Gregorii in Italiam reditus.

XIII.

Propagandi in posteros imperii desiderio Carolus Cæsar ductus repetitis contendit precibus, ut comitia de subrogando contra fas successore Wencesilao filio celebrarentur. Imperialium literarum (e) exemplar ex pontificiis tabulariis petitum infra scriptum est.

Cæsarea studia pro filio ad imperium evehendo.

(e) Ext. in arce S. Angel. & in lib. privil. Rom. Eccl. to. 2. pag. 186. & inter collect. Plat. to. 3. pag. 278. & in MS. bibl. Vall. sign. lit. B. n. 12. pag. 147.

Sanctissimo in Christo patri & domino domino Gregorio, divina providentia sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summo Pontifici, devotus ejus filius Carolus Romanorum Imperator semper Augustus & Boemiæ Rex seipsum ad pedum oscula beatorum.

Caroli ad Pont. literæ.

Cogitantes sæpius, beatissime pater, ætatem aostram in senectute jam positam ad senium vergere, viribusque corporalibus minui, at sanfuetuda hujusmodi ætatis exposcit, nosque non sic habiles reddi ad imperii gubernacula feliciter exercenda, recognoscimus imbecillitatem nostram fidelis & strenui adjutorie auxilio indigere: superque hoc cum illustribus principibus præsertim electoribus sacri imperii per nos & nuntios nostros sæpe contulimus, & ipsorum fidele requisivimus consilium, quo posset respublica utiliter provideri, conventumque eorundem principum fere omnium beneplacitum atque consilium, quod considermis mature devotione ad Deum & Romanam ecclesiam (quam Cæsar habet pro tempore defensare) circumspectionis industria, forma corporis, vires strenui & laboriosi principis verisimiliter habitura; nec non fidelitate ad dictum imperium, & præcipue ad personam nostram, nec non regali potentia, bonisque moribus & conditionibus illustris principis Wenceslai inclyti Regis Boemiæ nati nostri licet ætate sit juvenis ipse Rex etiam nobis viventibus eligatur in Regem Romanorum, in Imperatorem postea promovendus; nosque ab experto cognoscentes, eundem Regem fore hujusmodi virtutibus dotatum, ac conditionibus insignitum, & probabiliter sperantes, quod (dirigente Domino actus suos) de virtute in virtutem conscendet, ad quod adhibebimus solicitudinem quantam possumus, & quod in amore & devotione sanctitatis vestræ ac ejusdem ecclesiæ gesta genitoris imitabitur & augebit, cum hujusmodi votis & beneplacito præfatorum principum plus intuitu imperii concurrimus, quam affectione paterna.

Cum autem ad hujusmodi electionis celebrationem nobis viventibus procedi non valeat sine vestris beneplacito, assensu, & gratia ac favore beatitudini vestræ, reverenter & humiliter supplicamus, quatenus cum dicti electores dispositi sint de nostro consensu electionem hujusmodi de Rege celebrare præfato, consideratis præmissis & aliis rationabilibus causis vestro profundissimo intellectui occurrentibus in hac parte; & inter alias, quod vacante imperio solet interdum electio hujusmodi in discordia fieri, & exinde bella crudelissima geri, multusque cruor Christianorum effundi, ut electio ipsa valeat celebrari; dignetur eadem vestra sanctitas præstare beneplacitum & assensum, ac etiam gratiam & favorem præsentium sub imperialis nostræ majestatis sigillo testimonio literarum. Dat. Nuremberg an. Dom. MCCCLXXVI. indictione XIV. II. nonas martii, regnorum anno XXXI. imperii XXII.

Petita celebrandæ electionis facultas.

Assensit futurorum inscius Gregorius Carolo non paterno studio, sed avertendi discriminis belli civilis cura ad id duci fingenti; subjectoque diplomate deligendi imperii successoris spirante adhuc Cæsare facultatem contulit (a).

Carolo Romanorum Imperatori semper Augusto.

Responsum Gregorii.

Benignitate paterna recepimus augustalis excellentiæ literas, affectum quem habes ad statum salubrem reipublicæ ostendentes ac effectualiter continentes, quod tu sæpe cogitans ætatem tuam in senectute jam positam ad senium vergere, viribusque corporalibus minui, ut consuetudo ætatis hujusmodi exposcebat, teque non sic habilem esse, ut solebas, ad imperii gubernacula utiliter exercenda, recognoscebas personam tuam fidelis strenui adjutoris auxilio indigere; super hocque cum principibus præsertim electoribus imperii per te & nuntios tuos sæpius contulisse, & ipsorum requisivisse consilium, quomodo posset in hac parte reipublicæ utiliter provideri; quodque inveneras eorundem principum fere omnium beneplacitum atque consilium, quod considerantes maturo devotione ad Deum & Romanam ecclesiam, quam Cæsar habet pro tempore defensare, circumspectionis industria, forma corporis vires strenui & laboriosi principis verisimiliter habitura; nec non fidelitate ad dictum imperium, & præcipue ad personam tuam, nec non regali potentia bonisque moribus & conditionibus charissimi in Christo filii nostri Wenceslai inclyti Regis Boemiæ nati tui, licet ætate sit juvenis, ipse Rex etiam te vivente eligatur in Regem Romanorum in Imperatorem postmodum promovendus; tuque ab experto cognoscens eundem Regem fore hujusmodi virtutibus dotatum, ac conditionibus insignitum, & probabiliter sperans, quod [dirigente Domino actus suos] de virtute in virtutem conscendet, ad quod te adhibere scripsisti solicitudinem quantum posses; & quod in amore & devotione nostris & ejusdem ecclesiæ gesta tui genitoris sui imitabitur & augebit; cum hujusmodi votis & beneplacito præfatorum principum plus intuitu imperii, quam paternis affectibus concurrebas: sed ut ad hujusmodi electionis celebrationem te vivente procedi posset, nobis supplicasti reverenter ut, cum dicti electores dispositi essent de tuo consensu electionem hujusmodi de Rege celebrare præfato, consideratis præmissis & aliis rationabilibus causis nostro intellectui occurrentibus in hac parte; & inter alia, quod vacante imperio solet interdum electio hujusmodi in discordia fieri, & exinde bella crudelissima geri, multusque cruor Christianorum effundi, dignaremur super dicta electione nostrum beneplacitum, assensum, ac favorem & gratiam impertiri.

Repetita ad Wenceslai gratiam fabricata mendacia.

Spes inanes de eo conceptæ.

Conquisitæ rationes.

Nos igitur super præmissis sæpius cogitavimus, & cum fratribus nostris collationem habuimus diligentem: & licet electio

bu-

(a) *An. 6. p. 2. ep. divers. form. pag. 289.*

hujusmodi te vivente minime de jure possit aut debeat celebrari; sperantes tamen publicam utilitatem ex hujusmodi electione & ejus effectu [dante Deo] proventurum, ut electio prædicta modo præmisso hac vice dumtaxat valeat celebrari, nostrum beneplacitum, assensum, ac favorem & gratiam auctoritate apostolica tenore præsentium impertimur. Per hoc autem non intendimus eisdem electoribus vel eorum successoribus aliquod jus acquiri, nec Romanæ ecclesiæ juri & authoritati præjudicium generari. Nulli ergo, &c. Dat. Avin. v. non. maii anno VI.

Datus a Gregorio assensus.

Impetrata itaque facultate pontificia, Imperator Spiritui Sancto linguis igneis in Apostolos devoluto die sacro Francofurti una cum principibus convenit, ipsosque ad Wencellaum filium creandum Regem Romanorum pellexit. Cujus electionis celebratæ seriem hisce literis significavit Pontifici, rogavitque ut illam apostolica authoritate confirmaret. [1]

Francofurtensia comitia.

Sanctissimo in Christo patri & domino nostro domino Gregorio, digna Dei providentia sanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summo Pontifici, Carolus IV. divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Boemiæ Rex, devota pedum oscula beatorum.

XIV. Caroli Imp. literæ.

Magna deliberationis studio sacri Romani imperii rempublicam, cui nos authore superno per multorum annorum spatia præfuimus, prout adhuc præsumus feliciter, & in cujus regimine salubri diuturnitate temporis & labore consumpsimus corporeas multipliciter vires nostras, una cum aliis principibus imperii coelectoribus sæpe sæpius immo sæpissime, prout expedit, accuratius ponderantes; signanter multis periculis, scandalis, & jacturis ad dissipationem, immo subversionem non solum imperii, verum etiam sanctæ ecclesiæ Romanæ status, tranquillitatis, & commodi manifeste tendentibus, & quæ proventura forent, prout verisimiliter præsumitur ex imperii vacatione Romani, si sit nos decedere [quod absit] contingeret ab hac luce [maxime cum tam Italiæ, quam aliæ partes imperii insolitis rebellionibus & damnabilium novitatum dissidiis sint istis modernis temporibus inhumaniter involutæ] quantum Altissimus concesserit, salubriter occurrendum, nuper die sancto pentecostes nos tamquam Rex Boemiæ & alii principes coelectores, videlicet serenissimus princeps dominus Vencislaus Rex Boemiæ, venerabiles Ludovicus Moguntinensis, Cuno Treverensis, & Fredericus Coloniensis archiepiscopi, Rupertus senior comes Palatinus Rheni & Bavariæ dux, Vvencessiaus Saxoniæ & Luneburgensis dux, ac Sigismundus marchio Brandeburgensis convenimus in pomœriis subtus Rensec super litus Rheni Treverensis diœcesis. In quo loco post varios tractatus desuper habitos nobis præsentibus, qui jam viribus a corporea valetudine lacessitis & senio, multipliciter imperii labores & onera sufferre commode non valemus; præsertim ut imperium Romanum multis suis partibus in tanto discrimine sic positis, foris potentique præsidiatore non careat: pro salubri commodo totius Christianitatis ac statu in relevamen & adjutorium nostrum de persona idonea tractavimus, prout hujusmodi negotii magnitudo requirit. Et ibidem, Altissimo disponente, in certam personam convenimus in Romanorum Regem debitis loco & tempore nominandam, ac post hoc [ut moris est] solemniter eligendam. Demum, illis tractatibus necessario [sicut præmittitur] sic finitis, omnibus nobis principibus electoribus imperii taliter congregatis, de & super nominationis & electionis hujusmodi die concordavimus in locum oppidi Frankenfurti super alveo Mosani Moguntinensis diœcesis, videlicet decima die mensis junii ad nominationem & electionem Romanorum Regis prædictas, volente Domino, feliciter consummandas: quæ dies nominationis & electionis futuri Romanorum Regis ibidem in pomœriis Rensec per dictum Cunonem archiepiscopum Treverensem in dictorum coelectorum & aliorum ecclesiasticorum & secularium principum, comitum, baronum, nobilium, ac copiosa multitudine plebis imperii

Conquisiti ob eo fuci inanes.

Qui electores convenerint.

NOTÆ [1] Dies qua Wencesllaus in regem Romanorum electus fuit ex literis Caroli patris ejus ad Pontificem hic in Annalibus recitatis, elucet. Convenisse enim electores constat apud Rens, qui locus est ad Rhenum in diœcesi Trevirensi, sacra Pentecostes die, quæ tunc in ipsas Junii Kalendas incidit. Decima ab hinc die Francofurti electio illa rite peracta, & promulgata. Qua vero die regni coronam obtinuerit Aquisgrani, neque ab Annalistis, nec apud scriptores alios adnotatur. Unus innicat Cornelius Zantflier, sæculi XV. historicus, cujus chronicon vulgarunt PP. Martene & Durand veter. monum. to. V. Ille enim ad hunc annum scribit; *Sexta Julii* (die Dominica) *Carolus Imperator venit Aquisgram cum multo comitivo nobilium, ubi filium Wenceslaum coronari fecit, & inungi in regem Romanorum & Bohemorum, convenientibus, & assidentibus electoribus Imperii.* Chronista quidem Senensis Nerius filius Donati, qui per hos annos chronicon vernaculum Patriæ suæ scribebat, vulgatum rer. Italic. to. XV. ad hunc annum notat filium Caroli imperatoris Martio mense sequentis anni, quo author ille annum novum 1378. ordium exorditur, coronam regni Basileæ obtinuisse, cujus nuncium a Senensi republica Florenis VI. donatum addit. Sed ritum hunc tamdiu dilatum ægre concesserim. Cum tamen pro recepto eorum temporum more regum solemnis coronatio plus vice simplici iteraretur, fieri utique potuit ut semel jam coronatus Aquisgrani Wenceslaus, iterum Basileæ diadematus prodierit. MANSI.

perii sacri fidelium extitit solemniter publicata.

XV. *Postquam die veniente prædicta nos, nec non omnes & singuli principes electores imperii supradicti venimus ad dictum oppidum Fraubenfurt, & ibidem dicta constituta die nonnullis iterum deliberatione prævia tractatibus præbabitis, Spiritus Sancti gratia devotius invocata, signanter advertimus, quod pro tanti regiminis apice totiusque reipublicæ laborum oneribus subeundis in adjutorium nostrum necessario constituendus foret princeps illustris catholicus juvenis, fortis, potens, & tam terrarum rerumque divitiis, quam etiam subjectorum hominum cæteros multa virtute præcellens, & per quem imperio sacro possit utiliter provideri. Sicque consideratis conditionibus & circumstantiis multarum personarum, nec non statu reipublicæ tam ecclesiæ sacrosanctæ quam imperii prædictorum, causis etiam extantibus prænotatis & nonnullis aliis nos ad hoc legitime moventibus; visum est nobis cæterisque coelectoribus, præfatum serenissimum principem dominum Vencestaum Regem Boemiæ, primagenitum nostrum, aptum, habilem, & idoneum aggredi tanti laboris sarcinam & honorem. Et sic, his præmissis, eumdem serenissimum principem Vvencestaum Christianissimum Regem Boemiæ hodie in ecclesia collegiata S. Bartholomæi in dicto oppido Frankenfurt, sacris missarum finitis solemniis, una cum omnibus & singulis ecclesiasticis & secularibus principibus coelectoribus prædictis, ad quos electio Romanorum Regis legitime spectare dignoscitur, iidemque principes coelectores nobiscum in Romanorum Regem promovendum in Imperatorem rite concordibusque votis elegimus nemine discrepante: spem firmam & in eo confidentem fiduciam obtinentes, quod per ipsius electi magnificentiam, fidei puritatem, constantiam, potentiam, strenuitatem & multarum aliarum virtutum merita, nostra fideliter imitanda vestigia, sacrosancta Romana ac universalis ecclesia, tamquam ejus advocatus præcipuus & defensor, necnon Romani imperii respublica possit & debeat reformari viriliter, & saluhriter, & potenter.*

Ut Wenceslaus Cæsar designatus sit.

Falsa de eo jactata.

XVI. *Cui quidem electioni dictus primogenitus noster Boemiæ Rex in personam suam sic factæ, licet se tamquam insufficientem ad tantæ sublimitatis accingendos honores multipliciter excusaret; tamen ratione victus & precibus consensit ad gloriam Altissimi, proprios humeros tanto ponderi submittendo. Quo facto nos & omnes dicti coelectores dignas Deo gratias referentes, primogenitum nostrum prædictum in Romanorum Regem concorditer sic electum cum decantatione divini cantus, Te Deum laudamus, per dictum archiepiscopum Moguntinensem ad clerum, & præfatum ducem Saxoniæ ad vulgarem populum in copiosa valde multitudine congregatum, fuit [sicut ab olim tentum est] hujusmodi Romanorum Regis electio solemniter publicata. Quepropter vestræ immensæ clementiæ cum dictis coelectoribus principibus supplicamus tam humiliter quem devote, quatenus prædictum primogenitum nostrum in Romanorum Regem concorditer sic electum, in Imperatorem promovendum, paternis affectibus benignius amplectentes, Regem Romanorum nominare, ejusque personam ad apicem tantæ dignitatis reputare; nec non eidem munus consecrationis, ac diadema sacri imperii loco & tempore opportunis per vestræ beatitudinis sanctas manus conferre dignemini, prout extat ab olim fieri solitum & consuetum; ut sciant & intelligant universi, quod posuit in lucem gentium vos Dominus, ut per vestræ sanctitatis arbitrium orbi terræ post nubilum optata serenitas elucescat. Cæterum ut super electione primogeniti nostri prædicti sanctitas vestra unanimi voto concordes nos esse cognoscat, præsentem significationis & petitionis nostræ literam, cujus vobis similis tenoris, continentiæ, & effectus quilibet coelectorum principum imperii suas speciales literas destinare debebit, sigillo nostra munitam vestræ beatitudini transmittimus, sicut expedit, reverenter. Personam vestram sanctissimam & incolumem conservore dignetur Altissimus cum dierum felicitate longæva regimini ecclesiæ suæ sanctæ. Dat. Frankenfurti regnorum nostrorum anno XXXI, imperii vero XXII.* Adjunxit amplissimos oratores Wenceslaus, qui supplices (a) Pontifici deposcerent imperialis inunctionis munus, fideique sacramentum veteri more institutoque majorum sedi Apostolicæ regio nomine præstarent: quo argumento subjectæ literæ exaratæ.

Rogatus Pontifex ut auspiciis illius faveat.

(a) *Extant in arce S. Ang. & inter collect. Plat. to. 2. pag. 281.*

Sanctissimo in Christo patri ac domino nostro domino Gregorio, divina providentia sanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summo Pontifici, Vencestaus Dei gratia in Regem Romanorum electus semper Augustus & Rex Boemiæ cum reverentia debita pedum oscula beatorum.

XVII. Wenceslas ad Gregorium literæ.

Cupientes ferventi desiderio vobis patri & domino nostro elementissimo & Apostolicæ sedi zelum nostræ devotionis offerre, nosque vestris & ipsius sedis beneplacitis coaptare, nostroque & sacri Romani imperii statui [sicut expedit] providere, venerabilem Ekerdum Vormatiensem episcopum principem consiliarium, & illustres Amedeum comitem Sabaudiæ, Raimundum de Baucio principem Auraficensem, Eberhardum de Koncenelbolgen comites, nec non honorabilem Conradum de Gisenheim decanum Spirensem devotos nostros, nec non fideles dilectos, de quorum fidelitate, legalitate, & industria plenam obtinentes fiduciam, fecimus & facimus, constituimus & ordinamus nuncios & procuratores nostros: ipsos-

fosque ad præsentiam vestram pro nostris & imperii negotiis specialiter destinatos, damus & concedimus eisdem plenam, generalem, & liberalem potestatem & speciale mandatum, in vestræ sanctitatis præsentia devotionem & filialem reverentiam, quam erga vos & sacrosanctum Romanam ecclesiam matrem nostram sinceris affectibus gerimus exponendi; petendi, procurandi, seu impetrandi pro nobis & nostris favorem & gratiam vestrum; nec non tractandi, explicandi, exercendi, permittendi, offerendi, seu præstandi in animam & super animam nostram debita vobis & sanctæ Romanæ ecclesiæ fidelitatis & cujuslibet alterius generis juramentum, specialiter ad petendum a vobis unctionem, consecrationem, & coronam imperii, de sanctissimis manibus vestris nobis impendendam loco & tempore opportunis; ac faciendi omnia & alia & singula, quæ circa hujusmodi nostra & imperii negotia tractanda, explicanda, exercenda, promittenda fuerint seu etiam facienda, quæ secundum Deum & honestatem videritis expedire, & quæ ad nos promovendum ad Romanum imperium fuerint facienda: ac etiam requirenda & cætera facienda, quæ regalis excellentia nostra faceret & facere posset, etiam in iis, quæ mandatum exigunt speciale, & perinde ac si omnes casus, qui mandatum exigunt speciale, essent in præsenti procuratorio specialiter denotati, promittentes nos ratum, gratum, & firmum perpetuis temporibus habituros quidquid in præmissis aut circa præmissa per dictos nuncios & procuratores nostros omnes, vel majorem partem eorum, qui præsentes fuerint, expositum, petitum, impetratum, promissum, juratum, seu factum fuerit, aut quomodolibet procuratum.

Ad præstandum fidei sacramentum pactum se exhibet.

Volumus insuper, salvis præmissis, quod prædicti procuratores & nuncii nostri possint omnes insimul, vel major pars eorum facere procuratorium sortitus, quam fieri poterit nomine nostro in persona nostra, sub sigillis eorum, ad prædicta facienda, si defectus aliquis fuerit in prædictis. Testes hujus rei sunt venerabilis Ludovicus Moguntinensis archiepiscopus sacri imperii per Germaniam archicancellarius, illustris Wenceslaus dux Saxoniæ, sacri imperii archimarescallus, venerabilis Joannes Pragensis archiepiscopus legatus sedis apostolicæ, nec non illustris Jodocus marchio Moraviæ, Henricus Bregens, & Bunzlaus Legnicen duces, nobiles Petrus de Wartemberg imperialis curiæ magister, Timotheus de Koldicz imperialis cameræ magister, & quamplures alii nostri & imperii sacri fideles dilecti, quos præsentes esse volumus in testimonium præmissorum præsentium sub regia Boemiæ majestatis nostræ sigillo testimonio literarum. Dat. & actum Franckfurt anno Domini MCCCLXXVI. indictione XIV. IV. id. junii pontificatus vestri ann. VI. regni vero nostri Boemiæ VI.

XVIII. Differt confirmare Wenceslaum Gregorius.

Repetitæ eædem literæ precesque a Wenceslao fuerunt anno proximo X. kal. octobris. Verum extracta res est a Gregorio, cum Wenceslaus vitio creatus esset Romanorum Rex: Carolus enim Imperator, abjecta publicæ rei cura, & affectata tantum filiorum amplitudine, principes electores auro corrupit, ac vectigalibus imperialibus alienatis, imperatorum prorsus potentiam prostravit, quare maximum sibi dedecus ipsum peperisse, refert Æneas Silvius his verbis. (a).

(a) Æneas Silv. hist. Boem. c. 33.

Ut Carolus IV. Imperium prodiderit.

Clarus profecto Imperator, nisi Boemici regni gloriam magis quam Romani imperii quæsivisset. Illud quoque nomini suo non parvam inussit maculam, quod Venceslaum ex filiis suis natu majorem in imperio sibi successorem adhuc vivens ordinare conatus est, idque pecunia: nam cum principes electores haud facile ad eam rem trahi possent, quod virtute obtinere non potuit, pretio comparavit, promissis cuique electori centum millibus aureis; quos cum repræsentare non posset, publica illis Romanæ reipublicæ vectigalia obligavit, perpetuum imperii malum. Hinc Romana potestas ad nihilum redacta, nec posthac attollere caput imperium potuit, cum principes electores omnia sibi retinerent. Imperatoremque jurejurando adigerent, ne pignora revocaret.

Nec minus paterno amore obcœcatus Carolus filium veluti omnibus virtutibus ornatissimum principem Pontifici commendavit; cum ob fœdissimam socordiam imperio deinde fuerit deturbatus, de quo tristia hæc præsagia refert Dubravius (b): *Wenceslaus Norbergæ natus, & aqua lustrali tinctus est; acciditque ut eandem aquam adhuc infans lotio suo respergeret, sicut alvi fimo ipsam aram, in qua nondum bimulus coronabatur, coinquinavit: utrumque peritiores inter prodigia retulere, portendi per hæc dicentes futuram quæ sub hoc Rege evenit, sacrorum fontium altariumque contaminationem & violationem.* At de his inferius: nunc ad pontificium in conciliandis principibus studium orationem traducamus.

(b) Dubr. hist. Boe. l. 23.

Tristia de Vencesiao præsagia.

Montisferrati marchionissa regni Balear. jura in Ludovicum Andegaven. transfert.

XIX. Exarserat sæva inter Alfonsum Regem Aragonum, & Ludovicum comitem Andegavensem dissensio, cum Isabella Montisferrati marchionissa, Jacobi Regis Majoricarum defuncti soror, quæ fratrem in bello stipaverat, eo mortuo regni Balearici ac aliorum principum jura in Ludovicum comitem dono transfudisset (c). Ut nascentem itaque controversiam, quæ plura alia bella facile erat paritura, sopiret Pontifex, Ægidium Cardinalem episcopum Tusculanum in Aragoniam misit (d) instruxitque authoritate, ut coitiones dissolveret, pacemque inter dissentientes revocaret.

(c) Surit. annal. l. 10. c. 20 & Mariana l. 17. c. 18.

Missus ad nascens bellum sopiendum internuntius.

(d) An. 6. p. 1. lit. divers. form. pag. 19.

De-

Ferdinandus Lusitaniæ Rex in Mauros expeditionem parat.

Desudatum est eo majori ardore ad bellicos motus nascentes comprimendos, quo Hispanorum arma felicius in Mauros vertenda erant: Ferdinandus enim Lusitaniæ Rex amplificandæ fidei pio studio incitatus, a Pontifice sacræ expeditionis in Granatæ & Benamarinæ Reges suscipiendæ provinciam poposcit: ac tum decumarum æs subsidiarium ad tolerandos sumptus, tum indulgentiarum præmia ab iis, qui religiosam militiam accepto crucis symbolo profiterentur stipemve conferrent, vel submitterent milites, comparanda impetravit (a), ipsique injunctum ut Mahumeticæ superstitione in terris, quas hosti eripuisset, excisa conderet ecclesias, vectigalibusque locupletaret.

(a) Eod. ann. 6. p. 2. lit. divers. form. pag. 235.

Ferdinando Regi Portugalliæ illustri.

Accedit nobis & sanctæ ecclesiæ Dei, cui [licet immeriti] præsidemus, ad spiritualis lætitiæ & exultationis augmentum, quod Rege regum & Domino dominantium per virtuosos actus & strenuos mentem tuam salubriter dirigente, animum tuum contra crucis hostes ad exaltationem & defensionem catholicæ fidei præparavit, parans tibi virtutis iter ad dorsa hostium elidenda; & primitias desuper sperandæ victoriæ subministrans, ut eo promptius & virilius cœptum contra prædictas hostes negotium prosequaris, quo ponens in domino Deo fiduciam, ejus dexteram auxiliantem tibique propitiam experiris: ex quibus nos & fratres nostri Romanæ ecclesiæ Cardinales gaudemus tibi pro hujusmodi prosecutione negotii de consueta Apostolicæ sedis benignitate paternæ provisionis auxilium impendere, & apostolici favoris præsidia ministrare. Sane nuper venerabilis frater noster Martinus episcopus Silvensis, & dilecti filii Martinus abbas monasterii Alcobaciæ Cisterciensis ordinis Ulixbonensis diœcesis, ac nobilis vir Alvarus Gundisalvi de Monramiles Elborensis diœcesis ambassiatores & nuncii tui, ad nostram præsentiam accedentes, nobis & eisdem fratribus nostris ex parte tuæ serenitatis reverenter exponere curaverunt, quod tu, zelo fidei & fervore devotionis accensus, ad promovendum feliciter pro te cœptum piæ prosecutionis negotium contra Reges Benamarinæ & Granatæ, eorumque subditos hostes fidei perfidos Agarenos, & propulsandum impugnationes, contumelias, & offensas, quae dicti hostes, regni tui Portugalliæ vicini, in Christianos dicti regni & terrarum tuarum perpetrare & committere in gravem Dei nostri Redemptoris injuriam jugiter non verentur: nec non pro exaltatione ejusdem fidei & sanctæ matris ecclesiæ, ac universorum Christifidelium ad impugnandum & expugnandum hostes easdem, dextera Domini tibi assistente propitia, collatis undique viribus, viriliter intendebas. Et quia ad prosecutionem tanti negotii & continuationem prosecutionis ipsius necessario tibi nascebantur incumbere magna profluvia expensarum, ad quarum supportationem non poteras sufficere per te ipsum; iidem ambassiatores & nuntii tuo nomine certa subsidia decimæ omnium proventuum ecclesiasticorum regni, civitatum, terrarum, locorum, & dominii tuorum usque ad aliquod tempus, de quo nobis videtur, concedi a nobis suppliciter postularunt. Nos igitur tuum pium & laudabile propositum in hac parte diligentius attendentes, hujusmodi supplicationibus eo libentius annuendum fore providimus, quo hujusmodi causam, quam ad laudem Dei te assumpsisse & promovere confidimus, apostolico favore fulciendum, & juvandum præsidiis utile & expediens extimamus.

Illius ad Pontificem legatio.

Subsidia ab Ecclesia illi decreta.

Subjungit se omnium vectigalium ecclesiasticorum decimæ partis dimidiam, exceptis Cardinalium equitumque religiosorum, qui se suaque bello in impios gerendo devovere, a festo pentecostes imminente, ad biennium attribuere: alteram enim dimidiam sedi Apostolicæ ad tolerandos gravissimos sumptus, quos in edomandis tyrannis tuendaque ditione pontificia profunderet, reservasse. Tum subjectas leges ab eo admittendas imponit.

XX. *Volumus, quod medietatem hujusmodi decimæ, per nos tibi [ut præfertur] concessam, per te seu alias expendas cum consilio archiepiscoporum & episcoporum, & suorum collegiorum in ejusdem prosecutione negotii, ipsa tantum prosecutione durante, & medietatem ipsam percipias juxta modum & formam præsentibus annotatos: videlicet, quod quandiu pro tempore dicti biennii tu instabis prosecutioni supradicti hujusmodi negotii, medietatis dictæ decimæ subsidia tibi pro dicto tempore integre ministrentur; quoties vero & quamdiu infra dictum tempus ab hujusmodi negotii prosecutione sive per treugas sive alias contigerit te cessare, toties & tandiu cessabis a receptione subsidiorum quorumlibet prædictorum; & cum hujusmodi negotii prosecutionem [infra dictum tamen biennium] resumes pro rata restantis temporis de dicto biennio, quo dumtaxat dictum sit resumptum negotium prosequeris, recipies subsidia supradicta; ita quod medio tempore, quo ab hujusmodi negotii prosecutione cessabis, nihil omnino per te, vel alium, seu alios recipies de subsidiis memoratis: sed integralis hujusmodi decimæ subsidia pro dicto quo [ut præfertur] cessabis tempore, ad nos & cameram nostram penitus volumus pervenire. Quod si secus per te vel tuo nomine scienter præsumptum fuerit, te excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto; ac civitates, terras, & loca, in quibus te tunc morari, vel ad quæ te interim declinare contigerit, quandiu*

Leges additæ.

diu ibi fuerit, ecclesiastico subjacere volumus interdicto.

XXI. *Volumus etiam, quod tu hujusmodi negotium, per te assumptum, tam per mare quam per terram ad exaltationem & dilatationem catholicæ fidei contra Reges & hostes eosdem viriliter & efficaciter persequaris, nihil de contingentibus omittendo, tam defendendo terram Christianorum ab impiis nationibus dictorum Regum & hostium, quam etiam impugnando hujusmodi Reges & hostes ipsos, ac castra, fortalitia, terras, & loca eorum; & alios infideles tam vicinos quam quoscunque alios, qui venirent in auxilium eorundem: nisi forte interdum plus defensioni dictæ terræ Christianorum ab impugnationibus dictorum Regum & hostium, quam hujusmodi expugnationi eorundem hostium perspexeris insistendum: quorum tamen hostium impugnationem & expugnationem debes intendere diligenter, cum ipsi fidem catholicam & terras fidelium, potissime in eorum frontariis consistentes, ac personas Christianorum non desinant impugnare, Christianos ipsos capiendo, suæque ditioni subdendo, ipsosque tam mares quam feminas & parvulos filios & filias eorundem cogendo fidem catholicam abnegare, & nonnulla alia nefanda in eosdem catholicos committendo.*

Jubetur terra & mari bellum in barbaros gerere.

Ut autem hujusmodi negotium sive circa defensionem regni, terrarum, & locorum tuorum, sive circa impugnationem crucis hostium prædictorum tam per mare quam per terram felicius & securius, Deo tibi assistente propitio, prosperetur; hujusmodi nostræ ordinationis terminos non excedas, sed illos diligenter studeas observare. In terris quoque, castris, & locis in dictis regnis Benamarinæ & Granatæ, seu eorum altero, aut aliis terris per dictos Agarenos detentis, tam per te jam forsitan acquisitis, quam quæ tibi [divina suffragante virtute] te acquirere contigerit in futurum, construi & ædificari volumus ecclesias seculares: videlicet cathedrales secundum mandatum & ordinationem nostram & successorum nostrorum vel aliorum, quibus nos vel dicti successores id duxerimus vel duxerint committendum, considerata aptitudine, conditione, qualitate, & dignitate locorum, in quibus fuerint hujusmodi ecclesiæ ordinandæ. In quibus etiam de mandato nostro seu dictorum successorum ponentur & instituentur personæ ecclesiasticæ seculares, per quos in eis divina celebrentur officia, & ministrentur habitatoribus ipsorum locorum catholicis ecclesiastica sacramenta. Collegiatæ vero & aliæ inferiores a cathedralibus fundari possunt de mandato prælatorum catholicorum, quibus hoc de jure competit vel competet in futurum: ac similiter institutio seu ordinatio personarum ecclesiasticarum, quos [ut prædiximus] seculares esse volumus, in eisdem collegiatis & aliis inferioribus ecclesiis ponendarum, possit fieri per eosdem, quibus competit id de jure, salvo jure patronatus tui: quod jus intelligi volumus illud esse, quod ibi jura communia canonica in casu, de quo agitur seu agetur, præstiterunt.

Condere ecclesias in locis ob hoste ereptis.

XXII. *In locis autem taliter post guerram per te noviter cœptam acquisitis vel in posterum acquirendis, si seorsum vel permistim habitare contigerit Agarenos circa sacerdotes ipsorum, qui zabazara vulgariter nuncupantur; nec non templa seu mesquitas ipsorum, ut [quod absit] per eos funestos ritus, invocationes, & clamores verborum, ac publicas invocationes & peregrinationes ipsorum in cordibus fidelium scandalum generetur; tu tanquam princeps catholicus & zelator fidei Christianæ juxta constitutionem super hoc editam in concilio Viennensi, cum eosdem Agarenos in dictis locis noviter, ut præmittitur, acquisitis vel in posterum acquirendis ad eorum templa seu mesquitas contigerit convenire, ut ibidem adorent perfidum Machometum, ejusdem Machometi nomen alta voce invocari, aut extoli, Christianis audientibus, vel aliqua verba in ipsius honorem eos profiteri vel proclamare publice, seu hujusmodi peregrinationes in fidelium scandalum fieri non permittas: sed talem observationem funestam de dictis locis omnino auferas, & a tuis subditis auferri procures; districtius inhibendo, ne præfata invocatio seu professio nominis ipsius perfidi Machometi publice, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in tuo existente dominio attentetur de cætero, vel quomodolibet toleretur; eos qui secus præsumpserint taliter castigando, quod alii eorum exemplo perterriti a præsumptione simili arceantur.*

De vetandis ritibus Mahumeticis.

Et quia spiritualia Domini sine temporalibus non subsistunt, ac justum est, ut qui altari servit, vivere debeat de altari juxta verbum Apostoli, & mirum esse non debet, si temporalia metant ii, a quibus spiritualia seminantur; volumus, quod pro bonis & rebus in dictis Benamarinæ & Granatæ regnis & terris per dictos Agarenos detentis per catholicos forsan, ut præmittitur, acquisitis vel in posterum [concedente Domino] acquirendis, decimas & primitias ecclesiis & personis ecclesiasticis instituendis ibidem, cum super hoc per eas fueris requisitus, facias cum integritate persolvi, secundum quod jura te ad id astringere dignoscuntur: & nihilominus libertas & immunitas ecclesiastica in civitatibus, castris, & terris, & locis acquisitis, & quæ acquiri contigerit in regnis & terris prædictis, eisdem ecclesiis & personis ecclesiasticis & aliis plene & libere servabitur juxta canonicas sanctiones.

De solvendis decimis.

Volumus insuper, quod processus nostri & sententiæ excommunicationis & interdicti per nos, ut præmittitur, in personam

tuam & civitatem & loca prædicta lata, & præmissorum occasione ferendæ per aliqua verba vel actus tua nullatenus restringantur, sed in sua firmitate consistant, &c. Subjungit, si forte aliqua dubia in præmissis emergere contigerit, sedis Apostolicæ ea declarandi partium fore; tum velle se, ut quæ ipsius oratores spopondere, Ferdinandus publicis literis rata habeat, ac sacramento, tactis rite sacrosanctis evangeliis, Martino Elborensi episcopo se obstringat ea religiose servaturum. *Dat. Avin. IV. non. aprilis anno* VI. Extant eo argumento ad Martinum episcopum Elborensem, & Fulconem Peretii canonicum Caturcensem jurisperitum Apostolicæ sedis internuntium literæ (*a*), quibus provinciam ipsis dat, ut pro ornanda in Granatenses aliosque infideles expeditione dimidiam decimarum partem Ferdinando concedendam curent possintque absolvere illos, qui censuris ob eas tardius persolutas sese irretiissent.

(*a*) *Eod. an.6. p.2. lit. divers. format. p.* 236.

XXIII. Genuenses in Turcas classem parant.

Suscepta tum etiam est sacra expeditio a Genuensibus adversus Amuratem Turcarum Imperatorem, qui imperium Constantinopolitanum in gravissimum discrimen adduxerat, extremique terrorem exitii Perensibus objiciebat. Quorum pium studium multis laudibus extulit Gregorius, ac Genuensi archiepiscopo hæc imperia dedit: *Pro parte*, inquit, *ipsorum ducis & communis nuper fuit nobis reverenter expositum, quod ipsi, dictæ fidei fervore succensi, vexationibus & labenti conditioni Constantinopolitanæ & aliarum terrarum & partium orientalium, quæ etsi per aliquos non sane de fide sentientes, nominis tamen Domini nostri Jesu Christi veneratores obtinentur, pio compatientes affectu, ad eorum partium, & terrarum quas, proh dolor! vehement immanium & Christiani nominis blasphemorum Turcarum & paganorum illos exterminare & suæ infamiæ subjicere satagentium furor invasit, auxilium & succursum nonnulla galeas & navigia, viris pugnantibus armata & aliis necessariis communita, tum Dei [cujus res agitur] auxilio proponunt adveniente opportunitate temporum de proximo destinare, & inibi retinere: quare nobis pro parte dictorum ducis & communis fuit humiliter supplicatum, ut eos in hujusmodi laudabili & pio proposito eorum cum expedienti suffragio adjuvare de liberalitate apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi præfatorum ducis & communis catholicorum & viris fidelibus dignum propositum multipliciter in Domino commendantes, & illud (prout ardua temporis conditio patitur) opportunis favoribus confoventes, eorum in hac parte supplicationibus inclinati, fraternitati tuæ, de qua in his & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus per apostolica scripta committimus & mandamus &c.* Mandat archiepiscopo, ut quæ male parta fuerint, de quorum dominis non constaret, usque ad vigintiquinque millium aureorum summam in classis apparatum, contra infideles instruendæ derivare possit. *Dat. Avinion. VI. id. martii anno VI.*

Laudata eorum consilia.

Male parta in bellicos sumptus derivari jussa.

XXIV. Gregorii pia constitutio.

Addimus ad hujusmodi anni calcem, Gregorium ad divinam gratiam sibi conciliandam, tum pro anima Clementis VI. patrui instituisse (*b*), ut divina mysteria a Prædicatoribus peragerentur, ac precum varias formulas præscripsisse, quas pie apud Deum pro ipso funderent.

(*b*) *An. 6. ep. cur. p.* 17.

Gregorius, &c. ad perpetuam rei memoriam.

De fratrum ordinis Prædicatorum, qui vitæ meritis & dono scientiarum quasi sydus prærutilans in militanti ecclesia noscitur coruscare, devotis orationibus specialiter sperantes in Domino, & ob reverentiam B. Mariæ Magdalenæ, ad quam specialem devotionem habemus, & apud quam quidem ecclesiam domus & conventus dictorum fratrum existit, prædictam ecclesiam, nimirum B. Mariæ de Crolis Aquensis diœcesis, & infra, *ipsi domui authoritate apostolica ex certa scientia interponimus & adnectimus.* Eos vero religiosos viros, collato pingui sacerdotio, ad hæc obstrinxit: *Dum vixerimus, singulis diebus [exceptis festivitatibus Salvatoris nostri & B. Mariæ Virginis gloriosæ, & tribus diebus proxime præcedentibus festum resurrectionis ejusdem Salvatoris nostri] pro nobis celebretur una missa, ut Deus nos in suis beneplacitis dirigat & conservet: sitque dicta missa aliquando de Trinitate, quandoque vero de Spiritu Sancto, & aliquoties de eadem Virgine gloriosa, aut de eadem B. Maria Magdalena: & in qualibet missa dicatur illa collecta:* Deus omnium fidelium, *&c. quæ pro Romano Pontifice solet dici. Et quater in anno per dictos fratres pro nobis fiat processio cum hymnis,* Veni creator Spiritus, *& missa solemni de Spiritu Sancto: & poterit illud fieri hujusmodi diebus, videlicet pentecostes, in crastinum assumptionis ejusdem B. Mariæ Virginis, & in die electionis nostræ ad summi apostolatus officium, quæ fuit die penultima decembris, & in crastinis festivitatis Apostolorum Petri & Pauli: & insuper post mensem a publicatione præsentium facta in præfata ecclesia S. Maximi singulis diebus pro anima felicis recordationis Clementis Papæ VI. prædecessoris & patrui nostri dicatur una missa de mortuis cum collecta pro pontifice, ut inferius continetur.*

De peragenda re divina precibusque fundendis.

Pro anima sua & patrui sacra suffragia decernit.

Et postquam nos eduxerit Dominus de ergastulo hujus vitæ, prædictæ missæ, quæ in vita nostra (ut præmittitur) debent dici, & processiones cessent; sed loco earum perpetuis temporibus quater in anno dicatur

tur officium defunctorum, & quatuor missæ conventuales his diebus; videlicet una in die anniversarii nostri, alia in crastino commemorationis defunctorum, & alia nona die post prædictam festivitatem B. Mariæ Magdalenæ immediate sequente, alia vero in præfata die, qua fuimus ad apicem pontificatus assumpti. Et in casu, in quo talia impedimenta essent, quod prædictæ missæ his diebus commode celebrari non possent, diebus tunc immediate sequentibus, impedimentis eisdem cessantibus, celebrentur: singulisque diebus etiam dominicis [exceptis hujusmodi festivitatibus nostri Redemptoris, B. Mariæ Virginis, & B. Mariæ Magdalenæ; nec non omnium Apostolorum & Evangelistarum, ac B. Dominici, S. Thomæ de Aquino, & B. Petri martyris de dicto ordine Prædicatorum, & ejusdem B. Maximi] celebrentur duæ missæ de mortuis una pro nobis, & altera pro ejusdem Clementis & aliorum omnium de genere nostro, & illorum qui dictam ecclesiam ruralem fundaverunt & dotaverunt, animabus. Et dicatur illa collecta specialiter in una: Deus qui inter apostolicos sacerdotes famulum tuum Gregorium, *&c. & in altera:* Deus qui inter Apostolicos sacerdotes famulum tuum Clementem, *&c. cum aliis collectis dici solitis pro defunctis: Et ad prædicta deputetur capella illa, quæ est post illam, quam fundavit bonæ memoriæ Guillelmus archiepiscopus Tolosanus, & intitulatur sub nomine beatorum Martialis apostoli & Magdalenæ; quodque in propria ecclesia in festo B. Martialis dicatur missa conventualis, & ea die fiat solemne officium de ipso sancto: quodque prædictæ missæ celebrentur in hujusmodi capella sic ordinata, & illa, quam fundavit dictus Clemens Papa: nisi tale subesset impedimentum, quod ibidem hujusmodi celebratio, secundum quod præmittitur, fieri non valeret: quo casu celebrentur ipsæ missæ in aliis capellis dictæ ecclesiæ, donec impedimentum cessaverit prælibatum. Ad prædictas autem missas celebrandas per priorem dictæ domus singulis diebus sabbatis deputentur duo fratres, qui per totam hebdomadam hujusmodi missas debeant celebrare. Dat. Avin. XV. id. martii pontificatus nostri anno VI.*

I. Gregorii in Urbem adventus.

ANnus a Virgineo partu septuagesimus septimus supra millesimum trecentetimum indictione quintadecima, restituta Urbi sede Apostolica, quæ in Galliis uno & septuaginta annis & eo amplius (si anni a creatione Clementis V. intermisso eo exiguo tempore, quo Urbanus V. egit in Italia, numerentur) exularat, illustris exritit. Gregorius enim decimatertia januarii die Corneto solvens, tranquillo mari Ostiam delatus indeque per tyberis alveum decimaseptima ejusdem mensis die Romæ exceptus est, magistratibus omnibus ac promiscuo populo & clero obviam effusis: cujus in Uebem adventus celebritatem, ingressusque pompam Petrus episcopus Senogalliæ, qui Gregorio comes hæsit, incompto versu, sed accurato, quod ad historicam oarrationem spectat, ita describit (a).

(a) *Petr. Amel. apud Masson. de Rom. Pont. l. 6. & Ciacon. in Greg. XI.*

Obviam itum ad fauces fluminis.

Sero illo, quo nimirum Ostia tyberina ingressus est Pontifex, *properaverunt senes Romanoram venerabiles ad eorum præsulem accedere.*

Gaudio immenso repleti, plaudeates manibus, non valebant verbum proferre.
Deo teste, tanta jubilatio, in terris non visa fuit: aequee explicare.
Accenso lumine chorizabaat cum tubis & facculis calvi decrepiti cum sonore.
Veneris sequentis surrexit media nocte Antistes, at laudes Deo caneret.
Libatis sacrificiis, aliquali dormitatione suscepta, tuba ceciait, at omnes excitaret.
In galeam revertitar Romaaus Pontifex, ut per alveam Urbem accederet.
Ventis & remis eum vela violentantur contra impetum fluvii, ut Romam applicaret. Et infra.

Accensis facibus instructisque ordinibus ad S. Paulum expectatus.

Effusis Deo precibus supplicibus, nobis in ripa obviautibus, flentes præ gaudio,
Elevatis vexillis, equis eneratis tintinnabulis cum ascensoribus in campo magno,
Currebant banderarii Romani velut dementes, tubis clangentibus.
Venitbaat senes, pueri ac juvenes clamantes: Vivat dominus.
Stabant in litore S. Pauli infiniti populi cum luminaribus.
Expectabant Romanum præsulem cum nimio apparatu: Vivat Papa vociferantes.
Nocte præventus non descendit in terram dominus: ibidem pernoctavit in alveo.
Bene consolatus somnum cepit antistes in galea in Tyberio.
Mane autem facto, confluebant Romaai innumerabiles a sancto Paulo.
Sole resperso descendit de galea prius bis libato sacrificio.
Die ipsa Sabbati xvii. januarii Simoni ac Petro Romam prius cathedrata.

Die Cathedræ S. Petri illius cathedra Romæ restituta.

Antecessore tuo, cujus tu vestigia sequeris ibidem cathedram tenuisti primo.
Te ingrediente doctoris gentium ecclesiam, tua sanctitati occurrit mirabilis processio.
Flectente te genua, largito panno aureo, missam audisti a Senogalliensi episcopo.
Facta visitatione S. Pauli palatii, ordinataque processione domum præsul egreditur.
Via incæpta obviant Pontifici histriones cum filozis via tractatur.
Lata sunt animia: infinitus est apparatus: chorizantes in jubilo omnes progrediuntur.

Triumphalis ingressus pompa.

Tuba clangente, convocataque acie mirabili vexilla eriguntur.
Adest societas nobilissimi ephæbi tyronis Remoudi Turennæ multum grata.
Regalisque nobilis & fortis acies erat militum bene armis decorata.
Multa milities, plurima sagacitas velut castrorum acies bene ordinata.
Nec defuerunt primicerii, banderiique etiam senator manu armata.
Egrediente summo Pontifice S. Pauli palatium, affuerunt mille histriones.
Progrediente præsule, ante chorizabaat induti omnes panno albo, manibus plaudentes.
Canente tuba processio incipit; & banderiæ eriguntur: omnes jubilantes.
Mane hora prima iter omnes ingressi fuimus, eundo lætantes.
Vexillum ecclesiæ gerebat senex cyro Empostæ castellanus.
Domicilium quilibet egrediebatur proprium: occurrit infinitus populus Romanus.

Latis clamoribus Urbs personat.

Nobilium filii pileos ferebant ante dominum: Iste est dominus quem sperabamus.
Vociferantium vox erat etiam: Vivat Papa: euntes late eamus.
In porta civitatis affuerunt innumerabiles prælati induti pontificalibus.
Signa gerebant papalia imperialiaque cum clericis & sacerdotibus.
Tintinnabula cum omni genere musicorum resonabant cum sonoribus.
Limina cum ingreditur Romanus antistes, dominium ei traditur cum clavibus
Almæ Urbis. Consiliarii, senator, bendareses omnes cooperti sunt pannis sericis:

Romanorum magnifici apparatus.

Unde ostendebatur magnanimitas Romanorum nobilium cum eorum opulentiis.

Vere

Vere non credebam in præsenti seculo videre tantam gloriam oculis propriis.
Dire fatigatur præsul prolixitate itineris cum suis servulis.
Per medium Urbis proficiscendo ambulantes mulieres pra gaudio lamentabantur.
Super tectum ascendebant: cum nimia devotione præsulem intuebantur.
Hilariter colleridas spargebant velut rosarum flores: omnes gratulabantur.
Celeriter per vicas currebat sicut Dei paranimphus Bertrandus Raphini mansionator.
Hora completorii ad gradus S. Petri jejuni læto pervenimus.
Tota prælibata die in processione & divina laude insudavimus.
Clausa die nimium afflicti cum luminaribus praudium suscepimus.
Membra fatigata debilitataque magnifice gemmatis fercalis refocillavimus.
Tibi Christe splendor Patris immensas laudes refero.
Tuæque Virgini matri humilem veniam postulo, &c.

II. Excitatæ nonnullæ turbæ. (a) Gesta Greg. XI. apud Bosq. Interdictum a Florentinis violatum.

Confirmat Gregorii vitæ scriptor (a) illum a Romanis magnifice exceptum [1]. Verum paulo post eorum refrixisse studia atque nonnullos in patrimonio B. Petri, signifero Francisco e Vico Viterbii tyranno, rebellionem movisse.

Ut intestinos hos motus facilius sedaret Pontifex, exteraos componere, ac Florentinos in concordiam cum ecclesia redigere est conatus: verum ii in contumaciam prolapsi sacrorum justitium, spreta apostolica authoritate, violare & sacerdotes ad rem divinam profanandam cogere, non perhorruerunt. Ad irritum etiam cecidere S. Catharinæ labores, ut Florentinos ad officium revocaret: qui eo etiam furoris prorupere, ut ferrum virgineo illius sanguine cruentassent, nisi Deus eorum impetus repressisset. Prolixiorem, sed egregiam de iis narrationem e B. Raimundo Capuano (b) Dominicanæ familiæ alumno, qui S. Catharinæ a sacris confessionibus fuit, illiusque vitam summa fide conscripsit, quam S. Antoninus suæ historiæ inseruit (c), petere visum est.

(b) Raymun. Capuan. l. 3. vit. S. Cathar. c. 17. (c) Anton. 3. p. tit. 23. c. 14. §. 16. B. Catharina Senen. ad eos missa.

Virgo reversa in Tusciam. Postquam Pontifex ad Urbem applicuit, evocato inde Raimundo, inquit: Mihi scriptum est de Florentia, quod si Catharina de Senis eat Florentiam, habebo pacem cum eis. Tunc ego: Pater sancte, nedum Catharina, sed omnes quotquot sumus, parati sumus pro obedientia sanctitatis vestræ usque ad martyrium ire. At Pontifex: Nolo, quod tu vadas, quia te male tractarent: sed ipsa, tum quia mulier, tam quia reverentiam habent ad eam, ait ei nocebunt: confectasque bullas super his opportunas misit virgini, quæ Senis erat. Quæ ut obedientiæ filia absque tarditate iter assumpsit, & Florentiam pervenit. Ubi a viris Deo & ecclesiæ fidelibus cum non parva veneratione suscepta est, locutaque est eam aliquibus probis civibus, persuadendo eis, quod nullo modo persisterent in dissensione cum Pontifice & pastore animarum suarum; sed quam citissime possent reconciliarentur cum vicario Jesu Christi: locutaque est cum capitaneis partis Guelphæ dicens, quod si assent, qui præstarent impedimentum paci & concordiæ inter patrem & filios, illi digni essent privari omni officio, quia non essent vocandi rectores, sed destructores boni communis & civitatis ejusdem, nec deberent habere conscientiam liberandi civitatem a tanto periculo per privationem paucorum civium; addens, quod pax illa non solum expediebat corporibus & bonis temporalibus eorum, sed [quod est majus] quia necessaria erat saluti animarum eorum, quam habere nullatenus poterant absque ea: constabat enim, quod

Ejus legatio.

NOTÆ [1] BAluzius V.C. in collectione actorum veterum ad vitas Paparum Avenionensium to. II. col. 802. recitat literas quasdam Gregorii ad Carolum IV. Imperatorem, datas Romæ die 4. mensis Decembris, adeoque hoc, non vero præcedenti 1376. cui Baluzius in nota marginali mendose adscripsit; neque enim toto illo anno Romæ fuit Gregorius, qui Urbem die 17. Januarii hujus anni primo ingressus est. In his vero literis causas pandit quibus pacem denegavit Florentinis, quamquam illam per ablegatos suos postularint. Has enim conditiones proposuisse pontificem, & adversarios rejecisse idem Gregorius testatur: *ipsi nempe*, scribit, *circa Statuta nefandissima, & iniqua contra inquisitionis hæreticæ pravitatis officium, & ecclesiasticam libertatem edita in eorum civitate nullo modo revocare volebant; immo veluti hæreticorum fautores manifesti, quemdam tenent hæreticum notarium, perversa dogmata & errores manifestos in impugnatione fidei catholicæ palam, & publice in ipsa civitate docentem. Nolebant insuper de bonis Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum, & præsertim immobilibus, quæ venditioni exponendo suis detestandis usibus applicaverant, & damnabiliter distraxerant, restitutionem facere condecentem.* Quid fuerint statuta ipsa juri ecclesiastico plane repugnantia authores non produnt, nisi forte quod eorum jussu sacerdotes, & monachi sacris operari neglecta interdicti censura coacti fuerint. Heretici illius, cujus pontifex meminit nomen, & cætera omnia ignorantur. Latifundia vero ecclesiastica a Florentinis invasa chronica Senensia & Pistoriensia testantur.

Mendose pariter apud eumdem Baluzium consignatæ sunt aliæ ejusdem pontificis literæ, prioribus illis succedentes ad eumdem Carolum Imperatorem datæ Romæ die .... Februarii, quas non anno 1376. ut ibi, sed potius anno 1378. alligandas ex eo deducimus, quod post priores illas anni 1377. Decembri mense scriptas datæ sunt. MANSI

quod ipsi operum dederant efficacem notorie ad expoliandam Romanam ecclesiam bonis suis; unde si fuisset etiam privata persona, ipsi coram Deo, & quocumque justo judice tenebuntur ad restitutionem bonorum, quæ abstulerunt, seu auferri fecerant per alios: quod si per pacem habere poterant hujus debiti remissionem, sequebatur utilitas maxima & corporibus & animabus eorum.

III. Seditio orta Florentiæ.

His & aliis rationibus & persuasionibus tam dicti officiales, quam multi boni cives inducti sunt ad persuadendum prioribus & aliis magistratibus, quod omnino pacem facerent non verbo tantum, sed opere & veritate. Sed huic bono se opposuerunt illi octo viri deputati ad faciendum guerram contra ecclesiam, homines diabolici; ideo officiales partis Guelfæ unum ex illis octo privarunt officio, & aliquos alios paucos prout potuerunt. Inde exarsit ignis in synagoga eorum duplex, tum ex parte eorum qui fuerunt privati, tum ex parte quorumdam malevolorum qui accensi sunt ad faciendum privare etiam quosdam sibi odiosos, ut vindictam facerent de quibusdam propriis injuriis: & plus nocuit secundus ignis quam primus, & multos commovit contra sacram virginem. Et infra: *Fit itaque conturbatio in civitate, & in eo turbine plures innocentes passi sunt injurias & nocumenta, & qui pacem optabant exulare coacti sunt: inter quos sacra virgo, quæ pacis causa tantummodo venerat, per iniquos aliquos computata fuit, & inter alios descripta; ita quod publice quidam de inerudita plebe clamabant, dicentes: Capiamus & comburamus illam nequissimam mulierem, aut gladio eam trucidemus. Hujus rei fama divulgata, hi quorum domus inhabitabat cum suis licentiaverunt eam, timentes sibi, ne domus eorum propter hujusmodi comburerentur a populi furore. At illa conscientia innocentiæ suæ nullo modo permota a mentis suæ constantia, subridens & socios confortans, accessit ad locum, ubi erat hortus: & ea ibi orante, ecce satellites Sathanæ tum gladiis & fustibus advenientes tumultuabant, clamantes & dicentes. Ubi est illa mala mulier? Quod illa percipiens ad martyrium avida, ac si ad convivium vocaretur, occurrit eis; & uni eorum, qui gladio evaginato fortius cæteris clamabat, dicens: Ubi est ista Catharina? læta facie genuflexit & dixit. Ego sum Catharina. Fac in me, quod tibi permiserit Deus. Sed ex parte Dei tibi præcipio, quod nullum ex meis lædas. His verbis prolatis, ita consternatus est ille nequam, taliterque perdidit vires, quod nec percutere poterat, nec coram præsentia ejus stare audebat: & qui tam ferociter eam quæsierat, postquam invenerat expellebat eam a se, dicens: Recede a me. At illa, martyrium sitiens, respondit: Ego hic sto: Quo debeo modo ire? Parata sum pro Christo & ecclesia sua pati. Hoc diu desideravi. Nunquid debeo modo fugere, cum reperi quod optabam? Abscessit ille confusus cum sociis, alia læsione ei non facta. Quo facto, circumdederunt eam filii sui & filiæ spirituales, congratulantes de evasione ejus, de qua plurimum tristabatur, quod martyrio digna non fuerat. Cum autem sui hortarentur eam Senas redire, ei non acquievit, dicens se de territorio illo non posse discedere, quousque pax præconizata foret inter patrem & filios, quia sic habuerat a Domino in mandatis.*

Furor in B. Catharinam versus.

Insignis ejusdem constantia.

IV. Wicleffus hæresiarcha grassari incipit.

Dum S. Catharina mortem pro tuenda sedis Apostolicæ dignitate triumpho duceret, Wicleffus parochus in Anglia ad eam convellendam, ecclesiasticumque ordinem evertendum, fremens ira, quod in summos honores conscendere non potuisset, instinctu diabolico fœdissimas hæreses ex Marsilio, Janduno, Michaele Cæsenate, & Fraticellis haustas, novarumque adjectione consarcinatas disseminare, ac simplices subornare cœpit. Ad cujus reprimendam impietatem Gregorius Cantuariensi archiepiscopo & episcopo Londinensi dedit imperia (a) ut in eum legibus agerent.

(a) *Ext. apud Valsing. in Rich. II.*

Gregorius, &c. venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi & episcopo Londinensi salutem.

Plurium fidedignorum significatione dolenter audivimus, quod Joannes Wicklef rector ecclesiæ de Luttlewoorth Lincolniensis diœcesis sacræ paginæ professor, utinam non magister errorum, in illam detestabilem vesaniam dicitur temere prorupisse, quod nonnullas propositiones & conclusiones erroneas & falsas, in fide male sonantes, quæ statum totius ecclesiæ subvertere & enervare conantur, quorumque aliqua [licet quibusdam mutatis terminis] sentire videntur perversas opiniones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marsilii de Padua & Joannis de Janduno, quorum uterque per felicis recordationis Joannem Papam XXII. prædecessorem nostrum reprobatus extitit & damnatus, non veretur in præfato regno asserere, dogmatizare, & publice prædicare, nonnullos Christifideles eis maligne inficiens, & a fide catholica, sine qua non est salus, faciens deviare, de quibus sic subortis & non extirpatis, seu saltem eis nulla facta resistentia [quam sciamus] sed transactis seu toleratis conniventibus oculis, tam negligenter transeundo, non immerito deberetis rubore perfundi, verecundari, & in propriis conscientiis remorderi.

Marsilii Jandunique hæreses exsuscitat.

Quare, cum tam perniciosum malum, quod non præcisum seu radicitus extirpatum serpere posset in plurimos, in animabus eorum [quod absit] letali contagione necandos, nolentes [sicut nec debemus] sub dissimulatione transire, fraternitati vestræ

per

per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus receptis præsentibus, vos vel alter vestrum de dictarum propositionum & conclusionum assertione, quarum copiam vobis mittimus sub bulla nostra inclusam, vos secrete informantes, si inveneritis ita esse, præfatum Joannem faciatis authoritate nostra capi & carceribus mancipari, ejusque confessionem super eisdem propositionibus seu conclusionibus recipere studeatis, ac ipsam confessionem, & quæcumque dictus Joannes dixerit seu scripserit super earumdem propositionum & conclusionum inductione ac probatione, & quidquid feceritis in præmissis, sub vestris sigillis clausa & nemini revelata nobis per fidelem nuntium transmittere: eumdemque Joannem sub fideli custodia teneatis in vinculis, donec a nobis super hoc aliud receperitis in mandatis, &c. Dat. Romæ apud S. Mariam majorem xi. kal. junii anno vii.

Jussi præsules Angliæ in eum animadvertere.

Data sunt quoque iisdem præsulibus imperia (a), ut si Wicleffus intercipi & vinculis mancipari non posset, publico edicto judicium de hæresibus promulgatis illi intenderent, & apud subsellia apostolica die constituta ad causam dicendam ipsum se sistere juberent: tum Eduardum Regem ac filios, proceres, aliosque authoritate conspicuos ad asserendam incorruptæ fidei puritatem pio ardore accenderent (b) monerentque quantum universæ Angliæ dedecus inde aspergeretur: neque enim modo impii hominis dogmata fidem catholicam, verum civilem etiam omnem ordinem evertere. Præterea eundum Regem (c) ad religionem defendendam ac regia authoritate Cantuariensem archiepiscopum & episcopum Londinensem, ut Wicleffum capere possent, fulciendos est adhortatus. Quo argumento etiam literas dedit ad Oxoniensis academiæ doctores. At ii, ut narrat Walsinghamus, æstuare cœperunt, an pontificium diploma excipere cum honore vel rejicere deberent; in quos merito exclamat author (d): *Oxoniense studium generale, quam gravi lapsu a sapientiæ & scientiæ culmine decidisti, quod quondam inextricabilia atque dubia toti mundo declarare consuesti? Jam ignorantiæ nubilo obfuscatum dubitare non vereris, quæ quemlibet e laicis Christianis dubitare non decet.*

(a) Ext. apud eund. Valsing. ea de re litera.

Moniti principes ne illi studeant.

(b) Ext. ibid.

(c) Ext. ib. ea de re lit.

Oxoniensis academia Wicleffo favet.

(d) Valsing. in Richardo II.

V. Postularunt (e) judicio Wicleffum Pontificio jussu Cantuariensis archiepiscopus & episcopus Londinensis, professi nullius se periculi terrore a distringendæ in hæresiarcham ecclesiasticæ severitatis constantia dimotum iri. Verum minis Wicleffi sequacium postea fracti ignave se gessere: cum enim comparuisset in judicio Wicleffus, erroneas vel hæreticas suas propositiones plurima arte in molliorem sensum detorsit, errores que fidei catholicæ adversantes damnare se paratum est contestatus. Cujus retractationis formulam affert Walsinghamus, qua nefarius hypocrita pium se ita fingit (f). *In principio protestor publice, sicut sæpe feci alias, quod propono & volo ex tota corde me [mediante Dei gratia] esse integer Christianus; & quamdiu mansero in me halitus, profiteri atque defendere, quantum sufficio, legem Christi: & quod, si ex ignorantia vel quacumque alia causa in isto defecero, rogo Deum meum de venia; & nunc prout ex tunc revoco & retracto, submittens me humiliter correctioni sanctæ matris ecclesiæ.* Adjunxit mox subdolas propositionum impiarum interpretationes, hæresimque de ecclesiasticis a bonorum possessione deturbandis a laicis ita retractat: *Absit credere, quod intentionis meæ sit, seculares dominos licite posse auferre quandocumque & quandocumque voluerint vel nuda authoritate sua, sed omnino authoritate ecclesiæ in casibus & forma limitatis a jure.* De pontificis vero & præsulum authoritate hæc professus est: *Non intendo derogare potestati Papæ, vel cujuscumque prælati ecclesiæ, quin possint in virtute capitis ligare & solvere.* De sacerdotali vero munere hæc recantat: *Hoc debet credi pro catholica, quod quilibet sacerdos rite ordinatus secundum legem gratiæ habet potestatem, secundum quam potest sacramenta qualibet secundum speciem ministrare, & per consequens sibi confessum de quocumque peccato contritum absolvere.* Hac palinodia indicti judicii severitatem, fretus patrocinio Joannis ducis Lancastriæ & aliquorum Londinensium, Wicleffus evasit, nec vinculis traditus est, cum de bifronte & astuto hæresiarcha timendum esset, ne novas in ecclesia turbas misceret. Tantummodo Cantuariensis archiepiscopus & episcopus Londinensis silentium illi indixere (g): sed vir impius metropolitani imperia mox obtrivit, vetereque Berengarii, Waldensium, Albigensium aliorumque impiorum hominum hæreses ab inferis excitavit: asscivitque sibi socios hypocritas, qui eas impune divulgarunt cum nimirum potentiorum, quibus propinato aureo calice Babylonis gratissimi erant, authoritate niterentur.

(e) Valsing. in eod.

(f) Ibid.

Wicleffi palinodia.

Studet illi dux Lancastriæ.

(g) Valsing. ibid.

Hi, inquit Walsinghamus (h) *vocabantur a vulgo Lollardi, incedentes nudis pedibus, vestiti pannis vilibus, scilicet de russeta; ut per vitam pœnalem facilius incautos traherent ad sectam suam.* Quos vero errores hi hypocritæ spargerent in vulgus, designat subjectis verbis: *Inter cætera ista quidem tenuerunt ad unguem, videlicet quod Eucharistia in altari post sacramentum non est verum corpus Christi, sed ejus figura. Item quod ecclesia Romana non est caput omnium ecclesiarum plus quam una alia ecclesia: nec major potestas per Christum data fuit Petro, quam cuilibet alteri Apostolo.*

(h) In Eduardo III.

Insignis Wicleffi hypocrisis.

Ejus hæreses contra Eucharistiam & primatum Romanæ Ecclesiæ.

Item

Item quod Papa Romanus non habet majorem potestatem in clavibus ecclesiæ, quam quicumque alius in ordine sacerdotii constituitur. Item quod si Dominus est, domini temporales possunt legitime ac meritorie auferre bona fortunæ ab ecclesia delinquente. Item si dominus temporalis noverit ecclesiam delinquentem, tenetur sub pœna damnationis ejus ab ea temporalia auferre. Et infra. *Item quod nec Papa, nec alius prælatus ecclesiæ deberet habere carceres ad puniendum delinquentes: sed quilibet delinquens posset libere quocumque vellet transire & facere quæ sibi placerent. Ista & plura alia in subversionem nostræ fidei asseruerunt & affirmaverunt dicti seductores in tantum, quod domini & magnates terræ multique de populo ipsos in suis prædicationibus confoverunt, & faverunt prædicantibus hos errores eo nempe maxime, quia potestatem tribuerunt laicis suis assertionibus ad auferendum temporalia a viris ecclesiasticis & religiosis.* Observandum porro est, impium hæresiarcham furere primum cœpisse in ordinem ecclesiasticum, a quo exambitos honores referre non potuerat: atque ubi sacramenta destruere nisus esset, blasphemiis divinitatis omnipotentiam adortum, tandem idololatriam & atheismum inducere pertentasse. Quo tanto antesignano nostri temporis novatores gloriantur, quanquam non admittant exercendas hasce Wicleffi blasphemias (a): *Deus nihil potest annihilare, nec mundum majorare nec minorare: sed animas usque ad certum numerum creare & non ultra. Omnia de necessitate absoluta eveniunt. Qualibet creatura est Deus. Quodlibet est Deus. Deus debet obedire diabolo.* Ex quibus patet Wicleffum furiis infernalibus agitatum fuisse. Damnati sunt primo illius errores (b) a Gregorio Papa, dein a Londinensi concilio (c) provinciali, cui Thomas archiepiscopus Cantuariensis præfuit; ac demum in synodo (d) Constantiensi, qua de re alibi agemus.

Et jus ecclesiasticum.

Et sacram fidei censurum.

Horrendæ Wicleffi blasphemiæ.

(a) *Ext. in catalogo articulor. Jo. Viclefi.*
(b) *Valsin. in Eduardo III.*
(c) *Villel. Videfor. advers. Jo. Vicleff.*
(d) *Acta Constantien. synodi.*

VI. Eduardus Rex criminis non expers in permittenda Wicleffo libertate.

Cæterum Eduardo Regi Angliæ crimini vertitur, Wicleffum dissimulando ipsum provexisse: qui etiam in aliis veteres laudes labefactavit, atque Aliciam Peresiam scortum impudentissimum in extremo senio infirmaque valetudine foverit, salutisque inani spe deceptus prius vocis usum amisit, quam vocali exomologesi crimina potuerit expiare, ut Walsinghamus narrat his verbis: *Rex Eduardus III. cum quinquaginta & fere uno annis regnasset, vigesimo primo die junii apud manerium suum de Shene diem clausit extremum: cui per totum tempus suæ decubationis assederat, proh dolor! illa infanda meretrix Alicia Peeres, quæ cuncta, quæ chariora sunt, medio tempore semper, suggessit eidem, nihil omnino tractans aut tractari permittens de anima sua salute, sed ei jugiter sanitatem corporis repromittens, donec in eo vidisset indubitata mortis indicia per vocis præclusionem. Tunc nempe cum cerneret vocem ademptam sibi, & oculorum acies hebetari, caloremque naturalem extremitates relinquere, mox inverecunda pellex detraxit annulos a suis digitis, & recessit. Solus tunc quidam sacerdos assidebat Regi moribundo, cæteris circa rerum intentis direptionem: qui ei, eo quod loqui non poterat, nec confessionem oretenus facere, persuasit ut veniam peteret pro commissis, afferens sibi crucis imaginem, quam dedit in manus ejus. Rex autem cum reverentia summa illam accipiens osculabatur devotissime; nunc manus, ut poterat, in signum optandæ veniæ protendendo, nunc vero de suis oculis lacrymas uberes emittendo, & pedes imaginis frequentissime osculando. Tandem cum ad nutum presbyteri motibus & signis, quibus potuit, petiisset primo & principaliter de peccatis a Deo remissionem, & secundario a cunctis creaturis, quas vel scienter vel ignoranter offenderat, spiritum exhalavit.* Quid miserum Regem juvit, tot gessisse prælia pro Gallica corona adipiscenda; immortalitatis vero & cœlestis coronæ adipiscendæ curas ad extrema fugientis vitæ suspiria extraxisse? Reliquit filios tres superstites Joannem Lancastriæ, Edmundum Cantabrigiæ, & Thomam Glocestriæ duces, quorum nullus sceptro successit: sed ex Eduardo Valliæ & Aquitaniæ majore natu filio, qui jam ante decesserat, nepos (e) Richardus undennis, qui die XVI. julii apud Westmonasterium regiis insignibus est redimitus. Describit accurate Walsinghamus (f) singulos ritus, qui in ea Regiæ Inunctionis coronæque impositæ celebritate ab archiepiscopo Cantuariensi servati sunt: ex quibus veterum Anglorum pietas & in religionem catholicam studium enitescit: crevisse autem Richardi segnitie in Anglia hæresim, tandemque solio illum dejectum, visuri sumus.

Scorti familiaritatem in extremo morbo non deseruit.

Ejus mors miseranda.

Succedit illius ex primogenito nepos.

(e) *Walsin. in Eduard. III. gesta Greg. XI. apud Bosq. & alii.*
(f) *Valsin. in Eduard. II.*

VII. Friderici Regis Trinacriæ mors.

Eodem ferme tempore quo Eduardus Anglus, diem etiam extremum obiisse tradunt Fridericum Trinacriæ Regem Maria filia tantum superstite; proinde Petrum Aragonium regnum exambire cœpisse legatis ea de causa ad Gregorium missis: Pontificem ejus cupidinem refregisse, ac fœminas, allato etiam Constantiæ Reginæ exemplo, posse succedere respondisse, negavisseque Mariam sceptro a se dejectum iri. Hæc pluribus Surita (g) aliique.

(g) *Sur. ind. l. 9.*
(h) *Ext. A. C. 1359. n. 13.*

In Germania, cum libertas ecclesiastica a potentioribus opprimeretur, Carolus Imperator ad eam in suum splendorem vindicandam edictum (h) antea Francofurti & Pragæ promulgatum, v. kal. julii Tangerundæ instauravit.

Decretum Caroli Imp. de libert. eccl. instauratum.

Postremo, quod ad Gregorium Papam attinet, ipsum Roma Anagniam concessisse

(a) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

Pontifex Eucharistiam in itinere deferri jubet.

(b) Ext. apud Papyr. Masson. de Rom. Pont. l. 6. & Ciacc. in Greg. XI.

(c) Gesta Greg. XI. apud Bosq.

Officium S. Crucis institutum a Gregorio.

fisse colligendi aeris purioris & frigidioris gratia, refert ejus vitæ scriptor (*a*): *Eodem*, inquit, *anno adveniente tempore æstivo Gregorius Papa propter calores Romæ vigentes ab inde exivit, venitque ad Anagniam, ubi moram traxit per totam æstatem, cum sit ibi bonus & purus aer*. Breve hujusmodi iter describitur ab Amelio episcopo Senogalliensi (*b*), de quo superius memoravi, quem consulat horum cupidus. Nos his tantum erimus contenti: *Primo mane junii antelucanum Corpus Christi omnibus viam patefecit*; quibus antiquus ritus deferendæ ante Pontificem in itineribus Eucharistiæ illustratur. Addit vitæ Gregorii author (*c*) hæc ab eo sancita ob egregium, quo erat delibutus, pietatis sensum in recolenda domini passione, & observantiam in Deiparam: *Eodem*, inquit, *anno dictus Gregorius in principio mensis septembris ob devotionem, quam singulariter habebat ad passionem Christi & beatam Mariam Virginem, ordinavit quæ sequuntur. Primo quod in posterum fieret officium integrum, quod super hoc fecit solemniter ordinari, de inventione & exaltatione sanctæ crucis, diebus quibus occurreret: cum per prius in matutinis non dicerentur pro earum qualibet dumtaxat nisi tres ultimæ lectiones, & aliæ sex de certis sanctis, quorum festivitates dictis occurrerent diebus. Secundo quod nativitas B. Mariæ Virginis haberet vigiliam cum jejunio, pro qua etiam officium proprium missæ ordinavit: cum tamen per prius nec esset de illa jejunium, nec missa de vigilia hujusmodi cantaretur.*

Pax cum Francisco e Vico inita.

Addit auctor de Gregorii in Urbem reditu, ac Francisco e Vico Viterbii tyranno ad officium revocato: *In mense vero*, inquit, *novembri post sequente dictus Gregorius Romam rediit, & paulo post memoratus Franciscus de Vico præfectus Urbis fuit sibi reconciliatus & pacificatus: in cujus signum idem Papa in propria baptizavit quamdam filiam suam, quæ hac de causa Viterbio venerat, & Romam fuit asportata.*

I.

De pace cum Florentinis actum.

INgentem luctum attulit Christiano orbi anno a virgineo partu millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, indictione prima, Gregorii XI. obitus, ingentesque subsecuti tumultus ecclesiam Dei concusserunt; sed de his proximo tomo agemus. Nunc cætera, quæ ad Gregorium spectant, oratione prosequimur. Extremo superiore anno de pace Pontificem inter ac Florentinos serio agitatum, scribunt Leonardus Aretinus (a) ac Boninsegnius (b) præcipuo interprete ac suasore Bernabone Vicecomite: atque ideo communi consensu conventus publicos indictos [t], in quibus de fœderis pactionibus fuit agitatum, quos vero ii Sarzanæ habitos tradunt, Lucæ celebratos testatur vitæ Gregorii author (c); *Intervenientibus*, inquit, *& tractantibus aliquibus, fuit tunc actum de concordia & pace ineundis inter dictum Gregorium Papam & Florentinos cum eorum colligatis, qui erant [ut superius est expressum] fere omnes vassalli & subditi terrarum Romanæ ecclesiæ in partibus Italiæ consistentium, comitatu Campaniæ dumtaxat excepto: fuitque pro appunctuatione & perfectione tractatus hujusmodi de communi partium consensu civitas Lucana ordinata, ad quam venerunt certi pro parte partium hujusmodi deputati, & inter cæteros pro parte dicti Papæ dominus Joannes de Grangia tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis illuc fuit destinatus: qui iter suum prosequendo, transitum fecit per civitatem Viterbiensem noviter ecclesiæ reconciliatam, ubi fuit receptus cum debita solemnitate & honore.*

(a) *Leonard. Are. hist. Flor. l. 9.*
(b) *Boninsegnius l. 4. & alii.*
(c) *Gesta Gregorii XI. apud Bosq.*

Pro ea concilianda conventus habiti.

Avenionem redire cogitat Gregorius.

II.

Inter hæc cum Pontifex recessus Avinionenses ad Cardinalium Gallorum preces meditaretur (d), arcano Numinis divini consilio, ne Roma sedis Apostolicæ fastigio beneficioque careret, ut pii viri interpretati sunt, implicitus est morbo graviore, quo omnia remediorum genera respuente, de successore solicitus hæc sanxit.

(d) *To. 2. de schis. M. S. arch. Vat. pag. 22.*

Gregorius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam futurorum.

Periculis & detrimentis gravissimis, quæ ecclesiæ sanctæ Dei ex longa vacatione propter guerras ingruentes & earum occasione, & alias quamplures causas possent accidere, salubri remedio obviare cupientes auctoritate apostolica tenore præsentium irrefragabiliter statuimus & etiam ordinamus, quod si hinc ad kalendas septembris proxime futuras [definitum est a Gregorio hoc tempus, cum autumno appetente Avenionem repetere cogitaret] contingat nos decedere, sanctæ ecclesiæ Cardinales, tunc in Romana curia præsentes, seu major pars, absentibus non vocatis nec aliquatenus expectatis, possint licite quemcumque locum alias honestum voluerint, eligere sive intra vel extra urbem, etiam minoris partis præsentium, contradictione non obstante, pro electione futuri summi Pontificis immediate successoris nostri hac vice facienda, recipere & habere, & tempus Cardinalibus præfixum ad expectandum Cardinales absentes, antequam ad electionem summi Pontificis procedant & conclave pro eligendo ingrediantur, abbreviare vel prolungare, vel in totum tollere, prout ipsis vel majori parti ipsorum videbitur expedire, locumque prædictum electum & receptum semel vel pluries mutare, aliumque de novo recipere, & sine eo quod aliquod conclave ingrediantur, libere eligere, prout ipsis vel majori parti ipsorum videbitur

Decretum illius de proximis Cardd. comitiis pro deligendo successore.

NOTÆ [t] COnventus ille pro Italiæ pace restituenda, cujus Annalista hic meminit, condictus fuit non quidem Lucam ut male Annalista ex Authore gestorum Gregorii, sed Sarzanam ut Author chronici Senensis cum Sozomeno Pistoriensi, & reliqui omnes scriptores conveniunt. Nec forte alia fuit mens scriptoris vitæ Gregorii, qui Lucæ habitum ideo asserit, quod Sarzana oppidum esset ditionis Lucensis. Eo vero missi, scribit Sozomenus, Cardinalis Ambianensis, Archiepiscopus Rothomagensis cum aliis *Oratoribus Legatis papæ*, Oratores Florentini, & fœderatorum Principum, Oratores pariter Regis Galliæ, Comes Briennensis, Archiepiscopus *Lemovicensis, & unus miles*. Oratores Reginæ Joannæ, Otto Dux, Dux Brunsvicensis, ejus conjux Nicolaus Neapolitanus. Res in deliberationem missa die XII. Martii, & cum jam de pace conventum fuisset; statim obitus Gregorii anunciatur, quo audito omnes, tractatione pacis derelicta, remearunt in patriam.

Sed & hæc pariter corrigenda sunt ex duplici epistola Colucii Florentinorum Cancellarii vulgata in collectione epistolarum ejus parte 2. epist. 47. prima data est anno 1377. ab incarnatione, qui ex nostra supputatione est annus 1378. die IV. Martii indict. I. in ea vero legimus oratores Apostolicos nempe Cardinalem Ambianensem, Archiepiscopum Narbonensem, & Episcopum Pamplionensem ad Podium Bonizzum, quod in Senensi ditione jacet, ad eam rem convenisse. Sed ex altera ejus epistola legenda ibidem num. 61. discimus pacis quidem tractationem habitam fuisse Sarzanæ, sed dissoluto conventu ex renunciato Pontificis obito principum Legatos Lucam divertisse, quam orbem deserentes ad propria remeasse. Legatos vero Gallos hos nominat Colucius, Petrum episcopum, & Laudunensem, Simonem comitem de Berna, Rodolfum de Renvalle, magistrum Alermum Boistelli regalis hospitii magistrum, & Petrum de Corbeja regi a secretis. MANSI

tur opportunum, minori parte non consentiente, seu etiam contradicente; dantes & concedentes authoritate apostolica, & de plenitudine potestatis prædictis Cardinalibus præsentibus, seu majori parti ipsorum omnem potestatem & authoritatem eligendi Romanæ & universalis ecclesiæ summum Pontificem nobis immediatum successorem; statuentes ac decernentes authoritate apostolica, & de plenitudine potestatis, ut ille, qui a prædictis Cardinalibus in Romana curia præsentibus, vel majori parte, numero ipsorum minori parte etiam non consentiente vel contradicente, in Papam & Romanum Pontificem electus fuerit, sanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ summus Pontifex & pastor absque ulla exceptione sit & habetur: prædictarum Cardinalium conscientias

Monitum de idoneo ad Pontificium apicem evehendo.

de eligendo bono pastore onerantes, & ipsos obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri; ipsisque nihilominus injungentes districtius & sub pœnis juris, quod in præmissis pure, simpliciter, absque omni fraude, ac celeriter quantum poterunt secundum Deum & eorum conscientias procedere non postponant; constitutionibus prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum contrariis non obstantibus quibuscumque, quas inquantum præmissis obviant, vel alicui præmissorum, volumus pro ista vice pro infectis haberi. Ipsas tamen, & ipsarum modificationes alias volumus in suo robore permanere. Nulli ergo, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum XIV. kal. aprilis, pontificatus nostri anno VIII.

III.

Superstes deinde paucis diebus vitæ extitit Gregorius, versisque ad salutem animæ curis, ecclesiæ sacramentis rite munitus pie obiit, [1] ut narrat subjectis verbis gestorum ejus scriptor: *Memoratus Gregorius Papa a diu ante satis debilis & valetudinarius, ac gravi infirmitate detentus, devote receptis ecclesiasticis sacramentis cum magna cordis contritione, prout Domino placuit, die XXVII. mensis martii anni prædicti LXXVIII. in pace quievit,*

Sacramentis rite munitus obit Greg.

NOTÆ [1] GRegorius XI. hoc anno mortalem vitam absolvit mense, & die ab Annalista notatis. Virum juris scientia consultissimum, morum innocentia eximium, mitem, benignum omnes uno ore prædicant. In Florentinos durior videri potuisset, nisi detrectatæ, sæpius postulatæ ab illis pacis, eas gravissimas causas prætendisset, quarum specimen in nota ad A. 1377. 2. dedi. Necessarios suos dignitatibus ecclesiasticis largiori manu collatis extulit, quo nomine, sin minus laude, certe venia est dignus, cum promotos jam a patruo suo Clemente VI. in medio cursu destituere non sustinuerit. Joannes Gerson in tract. de examin. doctrin. part. 2. consider. 3. in fine scribit, Gregorium in ipso mortis articulo Corpus Christi in manibus tenentem, sancta statim communione reficiendum, palam monuisse fideles, *ut caverent ab hominibus, sive viris sive mulieribus sub specie religionis loquentibus visiones sui capitis, quia per tales ipse seductus, dimisso suorum rationabili consilio, se traxerat & Ecclesiam ad discrimen schismatis imminentis*. Quæ ejus dicta de Catharina Senensi præsertim accepta fuisse scriptor affirmat. Sed rei, quam scriptores omnes coævi premunt silentio, Gallicus scriptor, nec ejus ætatis sed paulo recentior, qui incertos sæpe rumores facilis captabat, testis suspectus est. Neque enim Gallis satis probare erat Catharinæ sanctitas utpote quæ eorum commodis subductum pontificem Italiæ restituerat. Natali Alexandro in hist. eccl. ad vitam Gregorii hæc pariter historia multis nominibus suspecta est. Suspicionem hanc promovet etiam Author responsionum ad responsiones Anglorum pro asserendo Urbani VI. pontificatu. Porro rationes hasce Annalista hic num. 31. recitat; responsiones vero e MS. codice vulgavit Baluzius in collect. actor. veter. ad vitas papar. to. II. num. CCXIII. Objicientibus Anglis heremitolæ cuidam assertum fuisse a Deo per visum jus Urbani VI. responsum hoc opponitur: *ex sacris canonibus credendum non est talibus super hujusmodi invisibilibus assensibus*. Profecto si Gregorius visiones persimiles tam gravi censura notasset judicio hoc Gregorii author horum responsionum usus tunc fuisset opportune. Apage ergo nugas.

Denique pontificis hujus curas ad reformandos cleri mores laudat, & commendat S. Catharina Senensis, quæ de præsulibus E. R. sub hoc pontifice ita scribit, epist. 104. nov. edit. quam anno 1377. scriptam conjicit P. Fridericus Burlamacchi soc. Jesu in adnot. ad eamdem Epistolam. *Sappiate che l' onor Dio si vede ne prelati più che si vedesse mai*.

Hic vero de schismate quod hoc anno post obitum Gregorii, & sub ipso Urbani VI. successoris exordio ecclesiam in partes distrahere atque discerpere cœpit, disquirendi locus esset. Sed cum tam multa a viris doctissimis in utramque partem disputata sint; nec investigata summa diligentia & industria se se adhuc prodiderit veritas; ideo rem jam pene deploratam deserendam optimum censeo. Unum hic adnotari e re esse judico, quæstionis hujus cardinem non quidem in eo versari, an vis illata electoribus sit a Romanis; id enim pene demonstratum ab adversariis Urbani, nec plane negatum ab ejus propugnatoribus arbitror: sed in eo potius ambigendi locus superest, an electores coacti Urbanum elegerint. Qua in re Urbano favet ineluctabile illud argumentum, quod volgus furens Romanum pontificem postularit, electores vero neglecto Romano Italum extulerint. Neque enim vera prætendere illos censeo, qui Romanum vel saltem Italum pontificem petitum a seditiosis affirmant. Cur enim alioqui cardinales, cum Italum elegissent, ab irruenti undique populi furore præcavendum sibi duxissent, Romanum a se electum non laudabili deceptione simulantes? Cur non statim furorem compresserunt & flagitantibus Italum ejus nationis pontificem elegisse sese demonstrarunt? Argumenti hujus ea vis est, ut adversæ opinionis patroni dissimulandum illud potius, quam impugnandum assumpserint.

Utcumque tamen res habeat sese, Cardinales electores seu vi seu sponte Urbano in Petri cathedram assumpto literas ea de re dederunt ad cardinales, qui Avenione agentes cum cæteris non convenerant. Literæ istæ in Annalibus leguntur cum subscriptionibus cardinalium XII. inter quos Robertus tit. Basilicæ XII. Apostolorum, qui idem est Robertus Gebennensis, non diu post in Pontifi-

fuitque prima corpus ejus delatum ad ecclesiam B. Petri : & ibi pro eo solemnibus exequiis celebratis, in crastinum translatum & sepultum in ecclesia B. Mariæ novæ, in qua prius Cardinalis existens fuerat intitulatus. Ejus autem abitus fuit occasio, ne dictus tractatus, de componenda nimirum Pontificem inter ac Florentinos pace, *perfectionem habuerit, aperuitque viam multis malis & scandalis, quæ postea sunt subsecuta.* At quorum flagitio ea eruperint mala, dicetur inferius; nunc de Gregorii moribus hæc ex eodem auctore adjungimus : *Ipse multum dilexit suos, præsertim patrem, fratres, & nepotes & alios de domo & genere suis prodeuntes, quos licet donno non exaltaverit, cum per prius per patruum suum Clementem Papam VI. sublimati fuissent, tamen ipsos in suo statu hujusmodi conservavit secumque tenuit, ac eorum consilio & instigatione multa fecit, præsertim in promotionibus nonnullorum, quibus sufficientiores in moribus & scientia*

Illius virtutes.

forsitan reperiri potuissent. Fuit tamen alias multum virtuosus, Deo & B. Mariæ Virgini singulariter devotus, quibus preces assiduae omni die cum magnis fervore & intentione effundebat. Fuit insuper pauperum & afflictorum pius sustentator, consolator, & largissime benefactor. Dilexit etiam singulariter viros literatos, multosque ex ipsis suo tempore promovit & exaltavit quandiu ecclesiæ præfuit. Quasi continue mentales anxietates habuit propter turbationes, quæ eidem ecclesiæ suo tempore contigerunt, quibus quantum potuit cum omni diligentia obviavit : sed plene non valens occurrere. Etiam non minus afflictus est in persona, quam gravella adeo gravavit, quod dies suos in magna parte minoravit, nondum enim annum * *LXVII. ætatis suæ attigerat, quando ejus spiritus, ut pie creditur, ad superos evolavit.*

* XLVII.

Sedis tempus.

Quod ad sedis tempus attinet; cum ipsemet testetur (a) penultima decembris, exeuntis nimirum anni MCCCLXX. Pontificem se creatum fuisse, vigesima autem septima martii hujus anni obiisse referant authores, illum annis septem mensibus tribus, demptis uno & altero diebus, pontificatum tenuisse dicendum est. Sparsa est in Urbe fama (b), Gregorii mortem divinitus acceleratam, at in Urbe sedes Apostolica defixa hæreret, cum illam Avinionem reducere meditaretur, quamvis antea divino afflatus instinctu contra Cardinalium, Regum, nec non consanguineorum ac patris luctantes voluntates Romam accessisset, maximaque ea de causa discrimina subiisset : cæterum religio ex illius morte damnum ingens passa est, cum hæresiarcham Joannem Wicleffum apostolica solicitudine comprimere cœpisset, illique judicium intentasset : *Cujus obitus*, inquit Walsinghamus (c), *non modicum fideles contristavit, sed in fide falsos ipsum Joannem & ipsius asseclas animavit.*

(a) To. 6. ep. cur. p. 17.

(b) MS. bibl. Vat. sign. n. 5626. p. 117.

(c) Thom. Walsing. in Rich. II.

Hic desinit Tomus VI. Raynal.

I. Schisma cœptum.

Decimum septimum Annalium tomum ob diuturnum schisma a Cardinalibus Urbani VI. severitatem non ferentibus conflatum, disseminatas hæreses, auctas Christianæ fidei hostium ex principum dissensionibus grassationes perluctuosum aggredimur : ex quo demum schismate feliciter emersit Ecclesia illius imperio, cui venti & mare obediunt (d), cujusque auxilii nos spe erecti difficillimorum temporum historiam, plurium schismaticorum confusam mendaciis, scribendam suscipimus ex vetustis potissimum manuscriptis codicibus summa fide dignis, quæ eo majorem integritatis authoritatem sibi vendicant, quo asservata ab adversariis, atque Avenione Romam allata fuere.

(d) Mat. 8.

Ordo narrationis.

Hanc autem in confusarum rerum serie evolvenda rationem sequimur ut temporum ac rerum gestarum ordini narrationis ordo respondeat; ac primum quæ, dum interregnum pontificium tenuit, acta sint perstringimus. Secundo loco electionis Urbani Papæ historiam referimus : tum factiosorum hominum, qui Romanum patria Pontificem optabant, suisque tantum commodis inserviebant, tumultum exponimus. Tertio loco sedato tumultu, thyaraque pontificia solemni ritu a Cardinalibus Urbano imposita, ipsius gesta in pontificatus exordio percurrimus. Quarto ad causas, quæ Cardinales Gallos ad defectionem ab Urbano impulerint, deflectimus. Quinto quæ motæ controversiæ de pontificatu turbulentissimo schismatis tempore, acta sint in medio ponimus, & schismaticorum antipapam tenuotiantium frigida vanaque argumenta, ac fraudes multiplices afferimus, reique gestæ ab Urbano expositæ nitorem, & gravissima ejus causæ argumenta proferimus. Sexto acta judiciaria ab Urbano in antipapam & schismaticos edicta proponimus. Postremo adjungimus; ut dæmon non modo schismate Ecclesiam laniare studuerit, verum Jo-

an-

NOTÆ

cem contra Urbanum renunciatus. Oldoinus in addit. ad Ciaconium easdem literas recitat, sed absque subscriptione *Roberti*, a quo proinde has literas minime signatas notat. Ex Oldoino, utpote qui post Raynaldum scripserit, emendandas recitatas ad Annalistam literas censet Pagius in vita Urbani VI. Verum utrum ea lectio retinenda sit ambigitur; neque enim varietatem istam ex Annalistæ oscitantia ortam censeo, sed ex codicum ab utroque consultorum discrepantia. Annalistæ codex cum mancus vel erasus sit in nonnullis, quæ Oldoinus in suo legit, majorem vetustatem sibi conciliat. MANSI

annis etiam Wicleffi hæresim in ea occidentis parte, quæ verum Christi Vicarium colebat, excitavit. Memor itaque hujus ordinis lector veniam dabit, si perturbatarum rerum enarratio non ita dilucide planeque, ut forsitan optaret, contexta videatur, aut si aliqua sæpius reperita minus grata sint; cum ad constabiliendam Urbani VI. veritatem obscuratam a schismaticis, atque a catholicis nonnullis circumventis ab illis in dubium revocatam plura, eaque maximi ponderis monumenta afferre necesse sit, quæ eam probent: cum ad id nos adigit instituti nostri ratio, quæ publicis tabulis rerum gestarum veritatem, adductis etiam authorum verbis, illustrat. Præmonito ita benevole lectore historiæ primum caput aggredior.

Cur adducta publica monumenta.

II.

Card. Gallor. dissensio in creando Pontif.

Anno igitur a partu Virginis millesimo trecentesimo septuagesimo octavo indictione prima Cardinales Galli novum renunciaturi Pontificem in contrarias factiones priusquam conclave ingrederentur, ut clarissimorum virorum testimoniis constat, discissi fuere, adeo ut ante Gregorii XI. obitum qui patria erant Lemovicenses, omni studio niteretur gentis suæ, postremis Pontificibus nobilitare, dignitatem novo Lemovicensi Pontifice augere: alii vero ex aliis Galliarum provinciis oriundi ægerrime ferrent tandiu Lemovicenses imperasse, atque ad Italum potius, si partium suarum studiosum ad sacrum solium evehere non possent, renunciandum aspirarent: cujus factionis signifer erat Robertus Gebennensis (qui postea antipapatum arripuit) ut testatur Marinus archiepiscopus Brundusinus (a), qui hoc tempore Cassanensis erat episcopus, ac Roberti familiaris, omniumque arcanorum particeps.

(a) To. 2. de schism. p. 38. & 67. & to. 4. p. 63. 64. & 78.

Roberti Gebennensis factio.

Quadam, inquit, *vice dum dictus sanctæ memoriæ dominus Gregorius ageret lethaliter in extremis, dictus olim Cardinalis*, de Gebennensi loquitur, *incipiebat hinc inde visitare alios Cardinales, & specialiter quatuor Italicos, dominos Glandacensem, de Britannia, & de Luna. Cum ergo dictus testis tunc episc. Cassanensis equitabat tanquam suus capellanus & continuus familiaris, & cum esset in via versus Hospitium, dictus episcopus accessit ad eum: dicens solaciose: Pater reverendissime nimis cito incipites laborare pro habendo papatu, nam Papa adhuc vivit. Qui olim Cardinalis respondit eidem episcopo: Non curo de papatu pro me; sed tamen operabor quod isti proditores Lemovicenses non habebunt optatum: nam non tractabunt me amplius clericaliter, prout huc usque sunt assueti facere. Item quodam alia vice post obitum dicti sanctæ memoriæ domini Gregorii præfatus olim Cardinalis Gebennensis nunc antipapa, habita collatione in camera paramenti sita citra hospitium suum in sancta Maria Transtyberim, in quo tunc idem Cardinalis habitabat; dictus tunc testis Cassanensis episcopus habens colloquium causa collusionis cum eodem olim Cardinali, perquirendo quem crederet futurum Papam, an Lemovicensem, seu de natione Lemovicensi. Qui olim Cardinalis sub breviloquio respondit: Nunquam isti traditores Lemovicenses erunt tantum potentes, quin pro ista vice nos habebimus Italicum Papam: quia licet non possum facere Papam, tamen possum impedire, ne illi Lemovicenses obtinebunt eorum optatum: nam habeo plures voces Cardinalium concurrentium mecum, quam habebunt Lemovicenses, & accipiens breviarium suum in manibus suis juravit: Per hæc sancta Dei Evangelia nunquam habebimus alium Papam, nisi archiepiscopum Barensem, aut alium, quem ad præsens nolo tibi publicare, & pluribus vocibus infra novenas dicti sanctæ memoriæ domini Gregorii quoties equitabat ad visitandum dictos Cardinales confirmabat idem, ut prædicitur. Demum alia vice infra novenas ejusdem sanctæ memoriæ domini Gregorii & post missam celebratam in sancta Maria nova, ubi idem dominus Papa extitit tumulatus, & post consilium habitum per Cardinales, idem dictus episcopus accessit ad eundem Gebennensem tunc suum dominum dicens: Pater reverendissime publica vox & fama est, quod Cardinalis S. Eustachii erit Papa. Qui medio juramenta respondit: Nunquam Lemovicenses habebunt tantum posse, quod habebunt Cardinalem S. Eustachii, vel aliquem Lemovicensem in Papam pro ista vice: nam habeo plures voces Cardinalium concurrentium mecum nominando VII. supradictos Cardinales, videlicet quatuor Italicos, Glandacensem, & de Britannia, & de Luna, qui una secum dicta missa, & facto consilio in ecclesia S. Mariæ novæ, equitaverunt pariter ad hospitium domini Cardinalis S. Petri, qui Italicus fuit, & ibi habuerunt longum consilium: Lemovicenses vero equitabant ad hospitia eorum propria: & non interfuerunt præfato consilio, & sic multoties fecerunt dicti octo Cardinales consilium in hospitia dicti domini Cardinalis S. Petri, quousque intraverunt conclave; & semper dictus olim Cardinalis Gebennensis retulit eidem domino episcopo Cassanensi: Italicum habebimus ista vice in despectum istorum proditorum Lemovicensium: nam ego sum taliter consensurus, quia terræ meæ sunt in confinibus Italiæ; continuo affirmando medio juramento de domino archiepiscopo Barensi, seu de alio, quem tunc nolebat eidem domino episcopo publicare, ut supra dicitur.*

Ejus odium in Lemovicenses.

Sententia de Barensi archiep.

Actum de Card. S. Petri.

Item cum Cardinales intraverunt conclave, & quamdiu dictus episcopus prælibatum Gebennensem suum dominum associavit, & præfatus episcopus attendens ab inde re-

recedere, & accipiens licentiam ab eodem domino suo, & aliis Cardinalibus; ut moris est, memoratus dominus Cardinalis Gebennensis vocavit ad se dictum episcopum & retulit sibi secrete de supradicto domino Barensi, ostendens sibi quamdam cedulam, quam in manibus suis habebat, in qua fuerunt nomina dominorum Barensis, & alterius quem nolebat eidem publicare, monstrando sibi nomen Barensis, & alterius non. Et tunc dictus dominus episcopus recessit licentiatus, & antequam exiret conclavi, invenit dictum dominum archiepiscopum Barensem, qui dixit dicto episcopo Cassanensi: Quem credis quod habebimus in Papam; nam communiter dicunt de Cardinali S. Eustachii. Dictus episcopus dixit: vere non habebimus eum pro ista vice: nam scio a domino Gebennensi quod habebimus Italicum, & forte vos: & statim recessit ad hospitium dicti domini Cardinalis reverenter.

Conversæ iterum ad Barens. voluntates.

III. Agitasse pariter Cardinales patria Lemovicenses de Barthnlomæo archiepiscopo Barensi renunciando Pontifice consilia testatur Robertus e Straton (a) causarum sacri palatii apostolici auditor, atque a gente Gallica ad Italicam, ob mutuum livorem, non ob populares motus, pontificatum traduxisse: Quia, inquit, *domini Cardinales tunc existentes in urbe non potuerunt concordare ad invicem de aliquo eligendo ex se ipsis, antequam ingrediebantur conclave, duæ partes illorum, ut dicitur, decreverant eligere reverendissimum patrem tunc archiepiscopum Barensem; & hoc secrete aliqui ex ipsis intimarunt, de quo, ut audivi, satis fuit tristis & dolens.* Professus etiam est Cardinalis S. Petri morti proximus publicis tabulis (b) se antequam conclave ingrederetur, a Cardinalibus Gallis rogatum, ut pro Urbano tunc Barensi archiepiscopo veluti paribus pontificatui virtutibus ornato, suffragium una cum ipsis ferret. Et quidem illum dignis ad gerendum pontificatum dotibus instructum jure merito visum Cardinalibus, patet ex Theodorico Niemio, (c) qui illius primordia moresque ita describit.

(a) To. 2. de schis. p. 67.

Confirmantur mutua Gallorum odia.

(b) Ext. l. 2. de schis. p. 38.

Barensis archiep. dotes.

(c) Theod. Niem. l. 1. c. 1.

Gesta ab eo munera.

Illo tempore, quo Gregorius ante ipsius obitum remansit in Italia, & postquam illuc Romanam curiam transtulit de civitate Avinionensi, Urbanus tunc erat pauper archiepiscopus Acheruntinus, tandem de metropoli Acheruntinensi ad metropolim Barensem in Apulia per eamdem Papam Gregorium, quam per annum ante ejus papatum vix possedit, translatus, de mandato Gregorii in absentia quondam domini Petri Cardinalis Pampilonensis S. R. E. vicecancellarii, qui post recessum Gregorii de Avinionensi civitate usque ad ejus obitum remanserat Avinione, recepit in Italia officium cancellariæ apostolicæ: & natus fuit in Neapoli, & infra: *Egregius decretorum doctor, nec non ante papatum homo humilis & devotus, & retrahens manus suas ab omni munere, inimicus & persecutor simoniarum, & zelator castitatis & justitiæ: sed nimis suæ prudentiæ innitendo, & credens adulatoribus libenter aures præbuit ipsis: frequenter & solicite in eodem jure & in sacra pagina etiam studens: ingenium quo, ut ipse testatur Sallustius, neque melius neque amplius aliud in natura mortalium est, socordia torpescere non sinebat: viros literatos & bonos sincere dilexit, & pro posse adjuvit, non impediens se de negotiis alienis: & singulis diebus, dum corporis sospitate gaudebat, legit, & etiam plura officia in eadem curia tunc existente in civitate prædicta, exercuit; fuit enim per plures annos examinator in gratiis specialibus, nec non præsidens in cancellaria prædicta, & documenta quæ fieri solent circa literas apostolicas recepit, & hæc officia exercuit in Avinione, antequam hujusmodi officium locumtenentis cancellariæ prædictæ in urbe foret assumptus. Erat etiam brevis staturæ & spissus, coloris lividi sive fusci, & sexagenarius vel circa, dum eligebatur in Papam.*

Ejus patria & parentes. Virtutes & peritia.

Pietas.

Forma corporis, & ætas.

Hic etiam ante ipsius papatum per multos annos, me existente cum ipso singulis noctibus, postquam ad cubile suum causa quiescendi ascenderet coram se biblia quousque dormiret legi fecerat, & raro, vel numquam tempus aliquod vigilando otiose consumpsit: sed aut studebat ut prædixi, seu commissa sibi exercebat officia, vel orabat, & nisi arctatus quodammodo per plateas nullatenus incedebat: & incedendo duabus bestiis contentus erat, una mula scilicet super qua ipse, & uno equo super quo ejus familiaris ipsum associans equitabant. Etiam induebatur cilicio diurno tempore & nocturno, in quo dormiens indutus fuit desuper tunica alba talari de mediocri panno laneo, ac multum erat patiens tum temporis. In adversis compatiens etiam valde calamitatibus aliorum. Omnia etiam jejunia per Ecclesiam indicta tunc sanctissime observabat, nec non per adventum Domini & per sexagesimam annis singulis jejunabat similiter, nec non bonos religiosos satis amabat.

Studium Sacræ Scripturæ.

Jejunabat in adventu.

Ut porro Cardinales meditata de eo gubernaculis Ecclesiæ admovendo consilia perduxerint in conclavi, ac singula quæ in eo gesta sint antequam Romani seditionem moverent, accuratissime Sistrensis abbas Aragonum Regi sanctiorique illius consilio subjectis verbis exposuit (d) ubi descripsit Cardinales honorificentissime in conclave a magistratibus deductos, ac Britones urbe exire jussos: *His sic peractis quidam ex capitibus regionum ivit ad fenestram conclavis, & dominos Cardinales* IV.

(d) To. 2. p. 82.

Brirones Urbe depulsi.

allo-

Cardd. 20. rogati ut Rom. vel Italum Pontific. creent.

alloquitur in hunc modum : Reverendissimi patres & domini nostri, veritas est, quod multoties per officiales urbis supplicatum extitit ut talem eligeretis, qui DEO & mundo esset acceptus, & vos respondistis, quod quia erat iste actus divinus, non poteratis eis aliquid certitudinarie respondere : sed procuraretis hominem justum & Deo charum eligere, per cujus industriam bene Dei Ecclesia regeretur. Scitis enim domini mei, quod in introitu conclavis multi clamaverunt rogantes vos, quod eis daretis Italicum, vel Romanum : nunc autem pro parte totius populi sum missus ad paternitates vestras & vobis eorum pro parte notifico, quod solum volunt eis dari Romanum, nec essent contenti de Italico ; timent enim, ne sub aliqua conventione secreto inter vos & aliquem Italicum non Romanum inita, ipse post electionem reduceret curiam Avinionem. Unum pro Deo placeat vobis contentare populum & eis solum dare Romanum, alias timeo ne scandalum oriatur, quod vobis, & nobis poterit verisimiliter displicere.

Postea Roman. tantum postulatus.

Schismaticorum illatio.

Additum est in margine a schismaticis: *Hoc probat sublatam libertatem, & per consequens electionem nullam: hoc probat justum timorem*: Verum quam insulse schismatici concludant ad electionem Urbani refellendam, conspicuum est : valitura forsan videretur conclusio, si Romanum elegissent Cardinales : at si constantia vicere metum, ac non Romanum elegere, summam illorum libertatem, spretis objectis periculis, arguit : Datum etiam a Glandacensi Cardinale responsum id illustrat : *Cui quidem capiti regionis per reverendissimum patrem dominum Cardinalem Glandacensem pro parte omnium aliorum Cardinalium responsum extitit in ista forma : Multum miramur domini mei & ego, qualiter vos sic infestatis, quia tibi & populo Romano satisfacere debent responsiones nostræ vobis pluries factæ super isto negotio. Recedatis igitur, quia sic semper diximus, sicut dicimus nunc, nec a nobis aliam responsionem poteritis obtinere. Ille autem recedens sic dixit : Placet Deo quod detis nobis Romanum ; alias pro certo aliud quam verba proculdubio sentietis.*

Confutatur.

Constans Glandacensis ad regionarium responsum.

Jactatæ a regionario minæ.

Card. Lemovicen. oratio ad Cardd.

Facta relatione aliis dominis Cardinalibus per eundem dominum Glandacensem de verbis istius Capitis regionis, dominus Cardinalis Lemovicensis in hæc verba prorupit : Domini mei vos videtis, quod isti Romani primo petierunt unum, qui deberet esse acceptus Deo & mundo, nec excipiebant patrias, vel personas, demum introitu conclavis generalissimam propositionem restrinxerunt ad unam nationem scilicet Italicam, nunc autem nec hac contenti ad specialissimam restringunt scilicet Romanam, quod etiam si non fecissent, sed starent etiam sub ista ultima speciali, non video quod de Romano fieri posset electio, quia Deo & mundo diceretur veraciter impressiva. Addit schismaticus in margine: *Ergo eadem ratione de Italico*. Sed quam ille a vero aberret constat, cum Romani non ad Italum, sed Romanum obtinendum minas intentarent : cumque Romanorum petita & minas Cardinales eluserint, Urbanum illata vi creatum dici non potest ; sed contra vim & minas furentis populi libere creatum, ut ex inferius adducendis magis enitescet ; sequuntur Cardinalis Lemovicensis rationes aliæ ad Romanum ab electione excludendum.

Non electus Romanus ne vis illata putetur.

Præterea si eligeremus Romanum aut esset de collegio, aut de extra collegium : si de collegio, non habemus nisi duos quorum unus est decrepitus & infirmus, scilicet dominus S. Petri, alius autem nimis juvenis & inexpertus, scilicet dominus de Ursinis. De extra collegium neminem scio aptum ad papatum ; unde nec primo capite nec secundo apparet mihi quod Romanum eligere debeamus. Sed faciamus sic, quod provideamus Ecclesiæ Dei, & talem eligamus, quod huic populo debeat merito complacere, & nobis omnibus se verisimiliter debeat reddere gratiosum : circa quæ sunt meo videre sex præcipue attendenda. Primo quod sit ætatis maturæ, item quod sit vitæ honestæ, tertium quod sit scientiæ magnæ, quartum quod sit doctus in stylo, quintum quod sit familiaris & amicus nobis, sextum quod sit saltem Italicus natione, ut per eum patrimonium ecclesiæ recuperetur, quod per extraneum fieri posse non credo. Quæ quidem sex domini nostri in nullo alio video contineri nisi in uno, scilicet in domino archiepiscopo Barensi ; iste namque quinquagenarius est, & ultra, & est adeo honestus, quod a quatuordecim annis citra, quibus conversatus est in curia Romana, nunquam auditum est de eo aliquid sinistri renibus vel manu, ore vel opere. Quantum autem ad scientiam, de hoc non est dubitandum ; nam magnus canonum doctor, sicut in suis collationibus notum est. De stylo nemo hæsitat, nam gubernavit a multis temporibus citra cancellariam adeo, quod ipse solus habet in stylo curiæ documenta. Præterea nobis omnibus familiarissimus ; nam creatura omnium nostrum est maxime Lemovicensium, utpote qui a sanctæ memoriæ domino Gregorio est in Barensem archiepiscopum ordinatus ; natione Italicus qui Neapolitanus & subditus generi Francorum, ex quo Rex Franciæ & fratres sui debebunt merita contentari.

Quæ virtutes in Pontif. expetantur.

Has in Barensi archiep. commendat.

Ejus patriam Italis, Gallisque carum.

Quibus omnibus ponderatis, ego in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti S. R. E. Cardinalem dominum archiepiscopum Barensem eligo in sanctæ Romanæ universalis Ecclesiæ, summum Pontificem meo sponte & libere, omni modo, via, & forma quibus melius possum tam de jure, quam

Qua forma illum elegent.

etiam

Quo ordine alii Cardd. consenserint.

etiam de facto. Facta electione dicti domini archiepiscopi per præfatum dominum Penestrinum, subito elegit eum dominus de Agrifolio, cui accessit dominus Pictaviensis: sed quartus in ordine elegit dominus Glandatensis, qui ante introitum conclavis

Ante conclavis ingressum id decretum.

per tres dies misit eidem domino archiepiscopo unam cedulam propria manu scriptam quæ sic dicebat: Reverendo pater hinc ad paucos dies eritis mihi dominus & magister, quapropter ex nunc ut ex tunc me vobis specialiter recommendo. Quintus fuit dominus Vivariensis, & sibi accessit dominus de Britannia. Majoris monasterii dominus fuit sextus, septimus de Vernio, octavus dominus S. Angeli, & de S. Eustathio fuit nonus, decimus autem fuit de Luna, & fuit undecimus Gebennensis, quatuor autem Italici ultimi in electione fuere, quorum tres forte sperabant eligi ad

Cardd. Itali eundem deligunt.

papatum: sed videntes omnes ultramontanos concordes & unanimes in electione præfata de ipsis quodammodo desperati elegerunt dictum archiepiscopum hoc modo & ordine; nam dominus S. Petri fuit primus, secundus de Mediolano, & tertius Portuensis, dominus autem de Ursinis numquam elegit, sed hec verbis usus est: Illum ia Papam eligo, in quem major pars consenserit; celebratam electionem antequam excitaretur seditio subditur: Hæc autem electio statim post recessum illius capitis regionis sic communiter & concorditer facta est nullo medio tempore, nisi quanto dominus Lemovicensis verba protulit supradicta

Celebrata electio ante seditionem.

quæ quidem electione hora fuit ante vesperas de directo ante omnem rumorem populi per sex horae.

V.

His annectimus ex Bartholomæo Recinetensi & Maceratensi episcopo (a) plures circumstantias, quæ in renuntiando Urbano occurrere, ac varia factiosorum Cardinalium gesta, quæ is juratus testis fide dignissimus ex ore Cardinalis e Vernejo familiaris hauserat: Quando, inquit, dominus de Vernejo, fuit in domo narravit mihi totum factum, videlicet qualiter dominus S. Eustachii videns quod esse non poterat, contradicente sibi domino de Vernejo & aliis aliquibus, voluit tractare quod dominus Jacobus esset, & tunc Lemovicensis dixit. Certe domine Jacobe vos estis nimis juvenis & nimis partialis, certe non eritis. Aliqui autem volebant Mediolanensem & Lemovicensis dixit: Certo non erit, quia de terra Bernabonis, & alii nominarunt Florentinum, & dictum fuit quod certo non esset, quia Florentini erant inimici Ecclesiæ.

(a) To. 4. de schis. p.71.

Ut Card. sibi invicem obstiterint.

Et si quæritur quare tunc non nominabantur ultramontani, dico quod de nocte præcedente de Agrifolio solus secrete ivit ad cameras multorum, quibus nominavit S. Eustachii, Pictaviensem, & Vivariensem & vidit quod non potuit obtinere, quia responsum fuit eis per multos, quod certe illa vice non haberent Lemovicensem aliquem quia intendebant videre si Ecclesia regeretur melius per alios, & quia jam satis habuerant atque totum mundum occupabant: Gebennensis & de sero scrutatus fuit a multis, quia de se sciebat jam quod rem non poterat, an posset facere dominum de Luna, & responsum sibi fuit quod nimis erat juvenis, & sufficeret sibi galerus quem habebat: Dixit in secreto mihi dominus de Verneja, quod dominus S. Eustachii ad aurem ab eo quæsierat, an vellet esse & respondit quod non; & hoc fecerat forte fraudulenter ut attraheret eum ad se. Dixit mihi insuper dominus de Britannia in Anagnia & dominus de Vernejo post exitum conclavis, quod dominus Jacobus videns, quod esse non poterat Papa, voluit electionem differre, & dixit: Domini mei vos audistis populum qui dicit: Romano lo volemo; induamus aliquem fratrem Minorem Romanum & dicamus Romanis quod est Papa, & postea cum erimus extra, ponemus eum in carceribus & alium eligemus; & tunc Cardinalis Lemovicensis, & quasi omnes clamaverunt: Certe domine Jacobe nos non decipiemus populum: nos volumus verum Papam eligere & nolumus facere populum idololatrare. Et audivi pluribus vicibus a domino de Vernejo & de Britannia quod Lemovicensis & de Agrifolio nominaverunt dictum nostrum modernum, qui erat de rebus suis, ipsis nimirum maxime addictus & deditus, cogitantes: Ex quo nullus nostrum esse potest, habemus tamen istum ad voluntatem nostram: & tunc alii audientes eum nominari, omnes consenserunt præter dominum Jacobum & dominum de Britannia ut egomet audivi a domino de Britannia in Anagnia: & causa quare contradixit fuit, dicens: Certe iste est sanctus homo & bonus homo: sed amore Dei non faciamus tantam verecundiam collegio nostro, quod eligamus de extra collegium. Tunc dixit, quod de Agrifolio & Lemovicensis & alii de secta eorum etiam videntes, quod habebat jam ultra duas partes vocum, dixerunt: Certe nos habebimus istum, nos non habebimus ista vice de collegio: & tunc dominus de Britannia dixit: Vultis vos? dixerunt: Ita certe. Dixit ipse: Ego multum contentor: & dixit mihi dominus de Britannia in Anagnia, quod si dominus noster potest dici electus per impressionem, nulla fuit, nisi de Agrifolio & Lemovicensis cum secta sua fecerunt, quod si unus Cardinalis non dedisset vocem suam clamaverant contra eum sicut contra inimicum? & hæc omnia dicta fuerunt statim post missam Sancti Spiritus & sermonem, &c.

Ut Lemovicensem respuerint.

Cur singuli repudiati.

Propositio Card. Ursini de fingenda electione.

Barensis communi consensu electus.

Ursinus & Brito soli restitere.

Deia sua suffragia contulere.

VI.

Ut vis, metus & fictio abfuerint.

Ostendit etiam egregie Urbani VI. electionem non vi factam extortamque metu, sed rite, ac libere celebratam Faventinus

tinus episcopus ad Regem Castellæ pro rei veritate in luce collocanda missus, adductis nonnullis circumstantiis, quæ demonstrent Cardinales non ad inanes Romanorum clamores metui succubuisse, sed metum contrariis factis aspernatos; integra enim veritate hæc exponit: *Cum Cardinales*, inquit, *de Agrifolio & Pictaviensis post ingressum conclavis inquisivissent vota domini sancti Petri, & domini Mediolanensis & ipsa reperissent disposita in præfatum archiepiscopum tunc Barensem, & facta inter se ipsos computatione quod tot vota concurrebant in dictum dominum Barensem, quod sufficiebant ad canonicam electionem, & dixisset dominus Cardinalis de Agrifolio aliis dominis hæc verba: Domini sedeamus statim, quia pro certo credo, quod incontinenti eligemus & habebimus Papam. Cardinalis de Ursinis* [*Deus scit ex quo fonte*] *tale dedit consilium: Domini differamus istam electionem & deludamus istos Romanos, qui vellent & petunt Papam Romanum, & fingamus nos elegisse unum fratrem Minorem Romanum, quem ego nominabo, & induamus eum cappa & mitra, & postmodum loco & tempore faciemus veram electionem. Ecce ergo consulta fictio, quæ spreta fuit; nam episcopus Prenestinus cum suis sequacibus, statim responderunt dicentes: Hoc non esse bonum consilium, quia ex illo induceretur*

Spreti populares clamores.

populus Christianus in idololatriam, saltem usque ad diem declarationis; subjungentes esse procedendum ad veram electionem non obstantibus clamoribus, seu petitionibus popularium, de quibus non erat curandum. Ecce ergo fictionem spreverunt: Et statim surrexit quarta veritas supposita celebrata electionis. Nam licet dominus Florentinus, qui primam vocem habebat per viam collationis, nisus fuerit trahere vota Cardinalium in dominum Sancti Petri, quem ad

Cur exclusus Card. S. Petri.

papatum nominavit, tamen dicti Lemovicenses allegantes dominum S. Petri impotentem ad onera papatus ex causis in dicto casu insitis, direxerunt vota sua in præfatum nostrum; quibus vocibus computatis, repertum est, eum habere ultra duas partes dictarum vocum: Tunc arguitur sic: electus est a duabus partibus, ergo verus Papa est. Antecedens ipsi concedunt; consequentia patet per c. li. de elect. sed ipsi contra dictam electionem timorem allegant pro cujus exclusione timoris pondero quantam veritatem suprapositam ipsius occultationis.

VII. Non ausi Cardd. electionem promulgare.

Celebrata quoque dicta electione, dicti domini consilium inter se tractaverunt, an esset expediens electionem illam publicare, & concluserunt quod non. Dicat causidicus partis adversæ quod quia populus furebat, ideo non fuerint ausi eam publicare. Mirabile dictum est hoc si impellente populo, & propter hoc furente, & ad evitandum mortis periculum elegerant dominum Barensem quod electionem suam non audebant publicare. Quis unquam audivit, quod existens in periculo mortis, noluit illud evitare? De re Ju. pastoral. c. pisana in cle. & quis unquam audivit, quod volens evitare mortis periculum, non absconderit, seu celaverit causam evitationis, seu suæ liberationis, sed revera ratio occultationis fuit quia non imaginabantur satisfecisse populo & per consequens metus, quem attentatum per populum prætenduut, non impressit in mentibus eorum, nec eorum arbitrium absorbuit, &c.

VIII.

Celebrata electione, excitum a Cardinalibus Bartholomæum archiepiscopum Barensem, ut electioni rite celebratæ assensum præberet, observat archiepiscopus Brundusinus (a), qui rem universam ex Roberti Gebennensis, postea in antipapatu Clementis dicti, ore didicit: *Item*, inquit, *domini antequam exiverunt conclavim, & quamquam fuisset facta aliqualis vociferatio in populo, miserunt dicti Cardinales pro dicto domino archiepiscopo Barensi, qui diu ante exitum eorundem Cardinalium ad ipsos in palatium introivit.*

Ante seditionem Barensis excitus in conclave.

Confirmat hæc Theodoricus e Niem (b) sinceræ fidei scriptor, ex quo pauca hæc verba afferenda sunt visa: *Cumque postea dicti Cardinales in eandem electionem uniformem scilicet nemine ipsorum discrepante, factam insimul concordassent, quadam die, veneris scilicet xv. non. aprilis tunc currentis an. prædicto*, nempe *MCCCLXXVIII. paulo ante horam tertiam miserunt pro eo & multis aliis ecclesiasticis prælatis, qui tunc fuerunt in urbe ipsa præsentes. Qui quidem Urbanus statim libros & quasdam alias res ipsius ad loca tuta portari fecit, ne, si rumor insurgeret in populo, quod ipse electus esset in Papam, forsan Romani more suo irruerent in ejus hospitium ac ipsum suis libris & rebus hujusmodi spoliarent.*

(a) To.4. de schism. p.63.

(b) Niem. l.1. c.2.

IX. Varia tumultus causæ.

Subdit author subortum fuisse popularem tumultum, quem partim Jacobi Cardinalis Ursini amici, ut illi pontificatus deferretur concitarunt, partim impressa vulgi mentibus falsa opinio percrebuit, Joannem Barensem Gregorii cubicularium patria Lemovicensem ob vitia & fastum exosum, a Cardinalibus ad pontificium solium evehi, cum archiepiscopus Barensis ob tenuitatem opum ignotus plerisque esset: *Alia etiam*, inquit, *hujus rumoris, popularis causa fuit: nam inter illos prælatos tunc etiam vocatos ad dictum palatium, ut præfertur, erant aliqui Romani potentes, scilicet Petrus abbas monachus Montis Casini, & alii, quorum cujuslibet consanguinei & amici credebant quod amicus eorum electus esset in Papam, unde repente maximus concursus & strepitus equitantium & concurrentium*

Quæ causæ tumultus.

per contratas dicta urbis ad ipsum palatium illa tempestate auditur fuit ibidem durans pene illa tota die. Unde Cardinales prædicti ad sedandum dictos rumores simulate, seu conficte populo per aliquos dici fecerunt, quod præfatus Cardinalis S. Petri esset electus in Papam: quod audientes sui amici cum magna turba impetuose currebant ad prædictum palatium, quo recipientes ipsum violenter ad altare majus in ipsa basilica, at non in ea basilica, sed in palatii æde sacra; rem gestam alia acta testantur, ut est moris de noviter electis in Papam fieri perduxerunt, & posuerunt super illud, eo invito, dicente quod non esset Papa, sed archiepiscopus Barensis per eum & alios Cardinales electus foret in Papam. Et tam magna pressura sibi facta illico fuit; ita quod dictus Cardinalis in illa comprehensus mortem vix evasit. Qui post hoc ad dictum palatium reductus ex tunc continue remansit quandiu vixit penes dominum Urbanum antedictum.

Usos eo dolo ad furentis populi ob non creatum Pontificem Romanum genere impetus declinandos Cardinales, ac saluti Urbani VI. consuluisse, affirmat inter plures alios prædictus abbas Sistrensis (a), qui post celebratum rite Urbani electionem subdit populum sumptis armis ad palatium concurrisse, atque inconditis vocibus Pontificem patria Romanum incusso terrore postalasse: a Cardinale vero Ursino verbis mollioribus delinitos, ac die insequenti Cardinalem S. Petri theatralis pompæ instar papalibus ornamentis indutum fuisse hac de causa: Mane, inquit, facto præfati domini Cardinales, videntes se habere verum Papam, & per consequens non posse nec debere alium eligere, ut vitarent scandalum populi, qui docendus est & non sequendus, immo etiam aliquando decipiendus in bono, talem cautelam & practicam invenerunt, dixeruntque domino S. Petri: Vos videtis, quod isti volunt Romanum, alias minantur nobis mortem; sed quia Romanum non possumus eis dare obstante electione per nos facta de alio, oportet ut redimatis sanguinem nostrum, hoc est ut fingamus, nos elegisse vos, qui estis Romanus, & vobis imponamus indumenta papalia, & dum populus hoc credet, nos recedemus illæsi; tum subdit. Est & aliud de necessitate fiendum ante exitum nostrum, ut videlicet præsentetur electio electo utrum velit consentire vel non: sed quia, si mitteretur pro eo solo, forte populus suspicaretur, quod est in re, mittemus pro sex sub colore consilii petendi. Quæ quidem cautelæ bonæ omnibus visæ sunt, unde in orta Solis, dum populus clamaret: Romano lo volemo; induerunt dominum S. Petri, & pulsata campana consistorii, cantantes Te Deum laudamus; eum posuerunt in sede papali, nunciaveruntque toti populo, quod dominus Cardinalis S. Petri sit Papa verus electus: propter quod universus populus laudans Deum fregit fenestras, & ostia conclavis, ut sibi oscularetur pedes & manus.

(a) To. 7. de schism. p. 82.

Expetitus a populo Romanus.

Non gestus ei mos.

Diffracta a populo conclavis repagula.

Dum populos universus ad reverentiam conflueret exhibendam, vocati sunt pro parte dominorum Cardinalium sex prælati domini episcopi Ulixbonensis, Tudertinus, Limociensis in Cypro, abbates Montis Casini, S. Pauli de urbe, S. Saba, & septimus archiepiscopus Barensis: quibus in præsentia dominorum constitutis, traxerunt ad partem dominum Barensem præsentantes ei electionem, eumque rogantes quod electioni prædictæ concordi & canonicæ consentiret. Ille autem renuens, ac removens dixit in fine: Quare dicitis me elegisse, & video quod elegistis dominum S. Petri; ob quæ domini Cardinales, totam illam fictionem sibi manifestantes, juraverunt in Deum & cælum, electum nullum alium præter eum. Ipse autem videns & audiens omnia supradicta cum humilitate maxima & lachrymis undantibus acceptavit: quo facto fecerant eum abscondi in secretissimis palatii apostolici timentes, & bene, ne scita veritate populus eum interficeret, & eosdem. X.

Electionis veræ decretum Barensi datum.

Card. S. Petri fingitur Pont.

His sic peractis populus rudis, plenus tamen devotione, osculando manus & pedes domini S. Petri adeo trahebat sibi manus podagra tumentes, quod ipse non potens tantum dolorem amplius sustinere ut eum dimitterent, coactus est dicere, se non esse Papam, sed alium: propter quod tota civitas cucurrit ad arma, & circumeuntes palatium ab omni parte minabantur interficere Cardinales. Quorum auditis minis & vocibus fugientes mortem, aliqui de ipsis dominis fregerunt solarium conclavis, & per posticum credentes aufugere, finaliter a populo capti sunt, & cum magnis pressuris & opprobriis reducti fuerunt in conclave territi per populum quod nisi eligerent Romanum, erant mortem nullatenus evasuri. Nomina autem prædictorum, qui fugiebant sunt hæc, dominus Gebennensis, dominus de Agrifolio, dominus Pictaviensis, dominus Vivariensis, dominus de Vernio.

Durius contrectatus verum aperit.

Cardinalium fuga.

Reducti aliqui ut Romanum deligant.

Consentit his Tudertinus episcopus (b) earum turbarum oculatus testis, seditionem motam eam ob causam, cum populus accepisset sibi a Cardinalibus illusum esse, atque adversus Urbanum conjurasse: Prælati, inquit, de palatio jam recesserant propter timorem populi, qui clamabat Non habemus Romanum? morano morano. Stantibus istis sic, & videntibus Romanis quod dominus S. Petri non erat Papa & jam dicebatur de domino Barense in populo & communiter clamabant; Non lo volemo; iverunt aliqui Romani & fregerunt ostia campanilis S. Petri, & pulsaverunt campanas ad stormum, ut omnes traherent, & viderent, quod non habebant Romanum: & tunc quatuor Cardinales videli-

(b) To. 2. de schis. p. 43.

Male excepti ob creatum Barensem.

delicet Lemovicensis, Pictaviensis, Viveriensis, & de Alvernio projecerunt se per unam cameram de palatio in aliam inferiorem, & fuerunt inventi per aliquos Romanos, & per aliquos officiales cum verbis & forte cum verberibus fuerunt in palatium reducti. Cum vero ab his Romani minis & terroribus extorquere niterentur per summum nefas, ut rescissa priore Urbani electione Romanum genere antipapam darent, tum illi præclarum constantiæ exemplum explicuere, ut subjungit Sistrensis abbas (a): *Reductis & iterato inclusis in conclavi omnibus Cardinalibus oportuit eos approbare quod factum fuerat tam secreto, & fecerunt vocari dominum Agapitum de Columna, dominum Cadonem de S. Eustachio, cancellarium urbis & abbatem Montis Casini cujus domus fuit derubata, quia convicinia sua credebant eum Papam quando fuit missum pro eo: & istis quatuor manifestarunt domini Cardinales electionem archiepiscopi Barensis dicentes eis, quod populus posset eos bene interficere omnes, sed non habere Romanum pro Papa ista vice.*

(a) Eod. to. 2. p. 82.

Spreta morte Urbani electionem confirmant.

Profitentur eam rescindi non posse.

XI.

Vim inferre Urbano parant Romani.

Molitos tum impium facinus Romanos magistratus, Urbanum scilicet vi adigere ut pontificatu se abdicaret, sed a Tudertino episcopo arte & prudentia ab eo flagitio revocatos, idem Tudertinus episcopus affirmat (b); tum subdit; *Ipsis vero sic recedentibus, ego dixi domino nostro: Audistis quid dixerunt illi? qui bene audierat in parte, & ille dixit; Quid dixerunt? & ego recitavi sibi verba dicta per eos, & ipse dixit: Non cognoscunt me bene. Si tenerent mille spatas ad collum meum, non renuntiarem; & quando ego recitavi postea ista verba domino Gebennensi, ridebat ita fortiter, quod est mirum, tantum gaudebat de responsione.*

(b) To. 2. p. 43.

Constantia Urbani.

Quæsitum ab aliis pluribus Romanis fuisse ad necem vel ad vim, ut pontificatum poneret ipsi inferendam, ait episc. Recinetensis, ac præcipue Cardinalis S. Petri famulus, ut herus impositas ficte papales infulas retineret in eum furorem prorupisse, atque a se coercitos testatur: (c) *Vidi*, inquit, *dominum S. Petri sedentem in cathedra & dum fieret sibi reverentia clamabat & deponebat mitram, & dicebat; Ego non sum Papa, sed dominus Barensis: & vidi tunc multos Romanos, & maxime illos, qui antea clamaverant:* Romano lo volemo; *circumeuntes per palatium quærebant eum, ut interficerent, alii ut compellerent eum ad renuntiandum: quod dictum fuit aliquibus amicis & servitoribus domini S. Petri quod erat Papa. Et vidi aliquos quasi furibundos euntes per conclave clamantes; Heu nos sumus proditi & decepti, ubi possumus istum Barensem reperire? & ego multos ex ipsis refrænavi, dicens: Fatui quid vultis? si dominus Barensis est Papa, quomodo potest esse dominus S. Petri? & qualiter valeret renuntiatio, si dominus Barensis renunciaret per metum? Certe si dominus S. Petri sciret, numquam vellet vos videre: vultis eum facere Papam per vim? Quomodo creditis quod acceptaret? scio quod si sponte fuisset electus, non acceptasset: & propter hæc verba mea aliqui destiterunt.*

(c) To. 4. p. 71.

Insolentia familiarium Card. S. Petri.

Repressa.

Inter hos tumultuantium Romanorum motus indigne ferentium Pontificem sibi non datum, qui in urbe sacrum solium constabiliret, Cardinales partim in suas ædes, partim in molem Adrianam, partim in finitima munita oppida se receperunt, ut describit inter plures alios Tudertinus episcopus, qui Urbanum abditissimi cubiculi latebris condidit, ne a Romanis trucidaretur: *Tum*, addit, *audivi a Lelo, quod aliqui Romani fecerunt consilium, dicentes: Vadamus & capiamus eum & si non renunciat occidamus eum & si renunciat, faciamus quod dominus S. Petri faciat eum Cardinalem. Romanis sic stupefactis, & pro majori parte recedentibus quotquot Gallicos, & ultramontanos inveniebant, disrobabant, & volebant eos occidere dicentes:* Cha traditi simu: cha non havemo Romano: *Post vero dominus S. Petri fuit extractus de cappella, & portatus ad cameram, ubi nunc jacet dominus noster Papa: & ego ivi & obviavi ei quando portabatur. Et tunc ille dixit mihi: Domine Tudertine, ego non sum Papa, sed alter est, domini mei Cardinales confuderunt me, deriserunt & vituperaverunt: Tunc dixi: domine mi pro Deo non dicatis: immo ipsi hodie imposuerunt coronam capiti vestro, quod per totum mundum prædicabitur quod dominus S. Petri hodie liberavit fratres suos a tali occisione, hodie liberavit populum suum ab innoxio sanguine.*

Nefandum aliquorum consilium.

Galli cur direpti.

XII.

Ejusmodi sane seditio concitata in Cardinales ob non creatum Romanum patria pontificem, Urbani electionem non infringit, sed summa libertate in ea usos Cardinales demonstrat, cum ab illa tuenda præsenti mortis discrimine abduci non potuerint. Ut porro Robertus Gebennensis professus sit apud amicos & familiares Urbanum rite, spretis popularibus clamoribus ac minis, renuntiatum Pontificem, deque ejus salute anxium: ne a furente populo discerperetur, Marinum tunc Episcopum Cassanensem postea ad archiepiscopatum Brundusinum traductum, ad eundem misisse, idem episcopus his verbis, jurejurando interposito, est professus: *Dominus Cardinalis Gebennensis dictum dominum episcopum ad se vocavit, perquirendo ab eo in secreto: Quem credis fore Papam? Qui episcopus Cassanensis prædicto Cardinali respondit: Ego credo illum fore Papam, quem omnes po-*

Libertas electionis demonstratur.

Gebennensis testimonium.

pulus Urbis & tota curia Romana tenet pro Papa, videlicet Cardinalem S. Petri. Cui præfatus dominus Cardinalis respondit: Tace, fatue, nescis quid dicis, & quid respondes; Dimittas tamen vociferari populum quantum velit; nam alium verum Papam non habemus nisi archiepiscopum Barensem, sed Cardinalem S. Petri monstravimus populo pro Papa propter ipsius populi tumultum & vociferationem: tamen vereor quamplurimum, ut ipse Barensis verus electus Papa amittat vitam, dum pervenerit ad notitiam populi ipsos sic fore delusos per demonstrationem Cardinalis S. Petri pro Papa. Et mox & in continenti quasi secunda hora noctis præfatus Cardinalis misit eumdem episcopum versus palatium ad consulendum eidem domino Barensi, ut extraheret personam suam de palatio, ad evitandum periculum personale. Quo vero episcopo eunte versus palatium, invenit ibidem Cardinalem S. Petri in cathedra sedentem: volensque sibi impendere debitam reverentiam, dictus Cardinalis dixit eidem episcopo in præsentia quam plurimorum ibidem assistentium: Non faciatis mihi reverentiam, quia non sum Papa: sed faciatis reverentiam domino Barensi, qui est canonice, unanimiter, & concorditer ab omnibus Cardinalibus electus in Papam.

Cardinal. S. Petri profitetur Urbanum rite electum.

Seditio pacata.

(a) Eod. to. 2. p. 32.

Tum sedato eo populari tumultu opera maxime, uti refert Sistrensis abbas (a), Agapiti e Columna Cadomie S. Eustachio & abbatis montis Casini, cum ut dictum est, Cardinales professi essent sibi quidem mortem inferri posse, at ut Pontificem alium ab Urbano, quem jam renuntiarant, eligerent extorqueri non posse, die proxima ab excitatis turbis, nempe nona aprilis, de Urbano pontificalibus ornamentis induendo actum est. Gestæ vero rei seriem narrare aggredimur ex episcopo Cassanensi (b), quem Roberti Cardinalis Gebennensis cujus familiaris erat, ut dixi, jussu ad rogandos Cardinales, ut rite veteri ipsum in sacro solio collocarent, interpretem missum testantur publica monumenta: *Secunda*, inquiunt, *die summo mane dictus episcopus accessit ad hospitium reverendissimi patris domini Cardinalis Florentini, quem invenit in suo cubili, & nondum de somno surrexerat. Qui dominus episcopus fuit ad eum introductus & retulit eidem domino Cardinali ex parte domini Barensis; Pater reverendissime, placeat vobis ascendere palatium & complere negotium, quod incæpistis. Qui dominus Cardinalis respondit eidem domino episcopo, videlicet, Domine episcope, recommendetis me domino meo Barensi, quia est dominus meus, & faciatis pulsare campanam meam ad equitandum; nam ego surgam, & equitabo ad palatium complendo, & faciendo omnia, quæ erunt expedientia. Et supradictus dominus episcopus pulsata campana ejusdem domini Cardinalis, ab inde recessit equitans ad palatium referendo præfato domino Barensi, se requisivisse sæpe dictum dominum Cardinalem Florentinum ex parte sua, ut præditur: ipsisque sic existentibus infra palatium una cum domino Cardinale S. Petri, qui infra palatium pariter cum dicto domino Barensi pernoctavit, mox & in continenti venit ad palatium præfatus dominus Cardinalis Florentinus, qui dominus Cardinalis Florentinus existens episcopus Cardinalis, videlicet Portuensis, & dictus dominus Cardinalis S. Petri, ac dominus Barensis electus in Papam se se invicem consiliantes, fecerunt requirere alios dominos Cardinales, qui non effugerunt, sed remanserunt in hospitiis eorum propriis, ut deberent ascendere palatium ad complendum illud, quod inceperunt. Et tunc statim dominus Cardinalis Mediolanensis, dominus Cardinalis majoris Monasterii, & dominus Cardinalis de Luna ad palatium ascenderunt.*

(b) To. 4. de schism. p. 63.

Card. Florentinus Urbanum verum Pontificem agnoscit.

Exciti alii Cardd. ad Palatium.

XIII. *Demum dictus dominus Barensis electus in Papam una cum supradictis dominis Cardinalibus miserunt præfatum dominum episcopum Cassanensem ad castrum S. Angeli de urbe, in quo fuerunt nonnulli alii domini Cardinales tuti & salvi de persona & rebus, & tunc camerarius Apostolicæ sanctitatis citatur ad referendum eisdem dominis Cardinalibus ex parte præfati domini Barensis electi, & aliorum dominorum Cardinalium secum in palatio existentium apud S. Petrum, ut placeret eis venire ad palatium, ad complendum id, quod inceperunt. Et idem dominus episcopus ibidem introductus ad faciendam suam ambaxiatam, ut præmittitur, Cardinales reperit pariter in capella dicti castri una cum domino olim camerario. Cui domino episcopo præfatus camerarius fuit allocutus in hunc modum: Credis tu, quod ille Barensis sit Papa? Qui dictus episcopus eidem camerario respondit: Domine camerarie non habeo facere vobiscum, sed cum dominis meis Cardinalibus hic existentibus. Et tunc dominus Cardinalis Lemovicensis, qui fuit episcopus Cardinalis frater dicti domini camerarii respondit eidem camerario fratri suo in præsentia dicti domini episcopi, videlicet: Tace, fatue, nescis quod dicis. Et accipiens missale suum in manibus suis juravit ad sancta Dei Evangelia: dominus Barensis est ita verus electus, & unanimiter in concordia a nobis omnibus Cardinalibus, sicut fuit unquam Sanctus Petrus verus Papa, & vicarius Christi.*

Camerarius carpit electionem Urbani.

Card. Lemovicensem juramento confirmat.

His etiam consona a Petro e Luna postea schismatis propagatore dicta refert Anselmus canonicus Patracensis his verbis (c): *Ipse respondit suo more jurandi, per mia fe ego credo, quod a tempore Sancti*

(c) To. 4. de schism. p. 78.

cti

cti Petri non fuit verior Papa in Ecclesia Dei tam rite, canonice, & concorditer electus ante & post ingressum conclavis. Viterbiensis etiam episcopus (a) Id a Petro e Luna & Cardinale S. Petri similiter accepisse est professus. Mutilam porro superiorem Motini archiepiscopi Brundusini narrationem ex Recinetensis & Maceratensis episcopi rei universæ spectatoris testimonio absolvimus : *Venit*, inquit, *dominus Florentinus, & flectens genua nedum videntibus, immo & audientibus, voluit osculari dictum dominum nostrum, & strictissime amplexatus dixit publice omnibus audientibus : Vere vos estis Papa & dominus electus. Ego volo mittere pro domino S. Petri & aliis qui sunt, ut intronizemus vos, sicut habemus ab aliis potestatem.* Interjectis nonnullis addit idem episcopus, Cardinales, qui in molem Hadrianam confugerant, rogatos a collegis in pontificias ædes se contulisse, ut solemni ritu Urbanum in sacrosancto solio locarent : *Et statim*, inquit, *vidente me descenderunt, & dum domini vellent equos ascendere, venit unus, & dixit ad aurem domino de Agrifolio quadam verba. Et tunc se volvit ad alios, & dixit; Iste dicit, quod populus Romanus est in platea armatus, & certatim clamat: Romano lo volemo. Et tunc dominus de Vernejo respexit ad me. Et tunc ego dixi : Domini mei, ego volo degradari, si reperietis unum hominem armatum. Et tunc omnes crediderunt mihi, & ascenderunt equos, & iverunt ad palatium, & sicut dominus de Agrifolio fuit in palatio, ivit ad cameram ubi erat dominus noster; & dominus de Vernejo secutus est eum, & coram flexit genua, & dominus de Agrifolio diu locutus est sibi, & cum reverentia qua Romano Pontifici consuevit loqui. Et post eum similiter dominus de Vernejo, & post de Vernejo dixit mihi : iste de Agrifolio erit magnus homo cum isto, quia ipse pro certo fecit eum. Et vidi etiam in actibus domini nostri, quod recognoscit; & quod alius dixit sibi.*

(a) Ib. p. 76.

Confirmata similiter a Petro e Luna.

Sopito metu ad palatium profecti Card.

XIV. *Post hæc verba ivimus ad privatam capellam, dimisso domino nostro in camera, & ego ivi cum domino de Vernejo ad capellam primam in qua erant Florentinus, Lemovicensis, de Agrifolio, S. Petri, Pictaviensis, Mediolanensis, Vivariensis, de Britannia, Majoris monasterii, & de Luna Cardinales : ibique convocatis clericis capellæ & subdiaconis, petiverunt sibi librum cæremoniarum, ubi descriptus erat modus inthronizationis : & libro recepto denuo fecerunt scrutinium extrahi super omnibus, & miserunt pro domino nostro ad cameram; & ego cum aliquibus aliis ivi pro eo, & duximus eum ad capellam, & statim sicut fuit in capella omnibus data licentia clauserunt se cum eo. Et statim paulo post apertis januis omnes Cardinales cantaverunt alta voce : Te Deum laudamus, & omnes intravimus. Et videntibus nobis omnes Cardinales prædicti cum læta facie ostendebant se contentissimos, & unus eum discalceabat, alter calceabat, alter induebat eum, & fecerunt pulsari campanam, ut est moris & denunciaverunt nomen sibi esse Urbanum sextum. Et eo induto pluviali & mitra, posuerunt eum super faldistorium ad sedendum, & convocaverunt omnes nos prælatos : & ipsi primo fecerunt sibi reverentiam [sicut fieri est Papæ solitum] ex eo postea nobis mandarunt ut ei faceremus reverentiam : & ita factum fuit* (servatos eosdem ritus sine ullo tumultu populari in Urbano papali cultu exornando, testatur Robertus Straton causarum sacri palatii auditor) *& in conclavi die videlicet* VIII. *mensis aprilis ipsum elegerunt & eum per ipsos mandatum in palatio incluserunt; sed electionem ipso die minime publicarunt: Cardinalis autem S. Petri propter salvationem electi præfati fuit papaliter mantellatus. Die autem sequenti, videlicet veneris* IX. *dicti mensis duodecim ex Cardinalibus, qui de palatio recesserunt, post prandium ad palatium, in quo elegerant, redierunt; videlicet domini Florentinus, & Penestrinus episcopi, item domini de Agrifolio, S. Petri, Mediolanensis, de Britannia, Glandacensis, Pictaviensis, Vivariensis, & Majoris monasterii presbyteri; item de Vernejo & de Luna diaconi Cardinales, & capellam privatam palatii omnes intraverunt : ad quos tunc supervenit præfatus dominus noster sanctissimus electus, cui in assurgendo maximam reverentiam fecerunt, & ipsum, me vidente, in capite inter eos sedere fecerunt, & electionem de ipso factam sibi nuntiarunt, humiliter & devote supplicantes, ut hujusmodi electioni consentiret. Qui post multas preces & rogamina finaliter consensit, genuflectendo se versus altare in dicta capella, ac surgens ad illud ascendit in sede se ponendo. Qui depositis vestibus quibus induebatur, extitit papaliter inthronizatus; cujus electionem dominus de Vernejo populo congregato solemniter publicavit, ipsum dominum Urbanum Papam VI. publice nominando, cui præfato domino Urbano prædicti duodecim genuflectendo reverentiam fecerunt, quos & populum tunc insistentem ad oscula, ut moris est, recepit, prius Te Deum laudamus solemniter decantando.* Confirmantur hæc a Theodorico Niemio (b), qui addit Urbanum deductum a Cardinalibus in superiorem porticum basilicæ Vaticanæ populum sacra prece & crucis signo lustrasse.

Ritu antiquo Urbanus in sede positus.

Qui Cardinales interfuerint.

Rei gestæ circumstantiæ.

(b) Theod. a Niem. l. 1. c. 2.

XV. Hæc porro gesta sine ulla impressionis terrorisve specie, sed potius magna cum Cardinalium lætitia & gratulatione, edisserit Recinetensis, idemque Maceratensis episcopus (c) : *Et hæc*, inquit, *facta sunt quasi hora nona*, & paulo infra, *nulla*

(c) To. 4. de schism. p. 71.

Seditio metusque abfuere.

lo armato, nulloque vociferante, aut aliquid dicente: immo hæc facta sunt cum pace maxima. Et fane non iis opibus, non ea gratia, authoritateque floruiffe Urbanum, ut Cardinales ad ipfum in facro folio collocandum cogere poffet, oftendit Theodoricus Niemius (a), dum opum illius tenuitatem ac primordia exponit his verbis: *Numquam fuit talis, aut tantus, quod ipfe per fe, vel alium pro aliqua confequenda dignitate, item quantumque notabili, præfertim papatu, feditionem, feu impreffionem moviffet, vel aliquis de eo cogitaffet, aut præfumpfiffet.* Hæc ille. Multo vero minus terroribus eos Cardinales, qui confugerant in molem Hadrianam, in qua hoftiles impetus retundere poterant, elicere in palatium potuiffet; quin potius Cardinales, magna animi voluptate rem totam peregiffe teftis eft Recinetenfis epifcopus dum ait.

(a) Ib. c. 1.

Urbanus nullis opibus, vel auctoritate tum pollebat. Multo minus ad Card. ex arce detrahendos.

Cardd. exultatio.

Poftmodum ivi domum cum domino de Vrruejo, & tunc dixit mihi præfente quafi tota fua familia: Frater chariffime numquam toto tempore vitæ meæ habui tantum gaudium, quia negotium iftud hodie fic pacifice complevimus; dubitaveram enim ne Romani poffint contentari. Cui refpondi: Domine mi, Romani non funt ita mali ficut dicitur. Certe, fi vos elegiffetis unum barbarum, nil dixiffent. Viri tamen ii, qui heri erant ebrii, nefciebant quid dicerent, & quilibet credebat habere dominum fuum in Papam propter clamorem fuum. Infuper domini fcitis de quo fumme gaudeo, Quia video quod Ecclefia reformabitur. Reputo enim iftum probum & fanctum virum, & pro certo Spiritus fanctus miraculofe operatus eft in ipfius electione.

Conceptæ de eo magnæ fpes. Sparfæ de eo Cardinalium voces.

Senfiffe etiam optime de Urbani pontificatu, ac præclaras de reftituendo ab ipfo veteris difciplinæ ecclefiafticæ fplendore fpes concepiffe Cardinales Italos, refert Thomas Petra canonicus Patracenfis; (b) *Sæpe*, inquit, *audivi dominum Mediolanenfem, Florentinum, & de Urfinis, & diverfis temporibus dicentes, dominum noftrum Urbanum prædictum fuiffe verum Papam concorditer electum, per quem fperabant Ecclefiam Dei reformari.*

(b) To. 4. p. 80.

Solemni demum pompa a Cardinalibus Urbanum papali thyara fuiffe redimitum fine ullius terriculi fpecie, ac dein Lateranenfis ecclefiæ trimphali apparatu deductum poffeffionem iniiffe, narrat Theodoricus e Niem (c): *Deinde*, inquit, *in ipfa facra pafchali Domini die mane valde folemniter per ipfos dominos Cardinales, ut moris eft, ipfe Urbanus fuæ coronationis infignia recepit ante portam dictæ bafilicæ, ficque coronatum dicti Cardinales, ac prælati & officiales, ac etiam multi nobiles & curiales, ac pene univerfus populus urbis ipfum ad ecclefiam Lateranenfem per eandem urbem cum papali honore feu pompa tranfeuntem affociarunt. Fuerunt etiam tunc in ipfa urbe valde multi barones & alii magnates per plures dies præfentes, qui univerfaliter, finguli videlicet eorum eidem Urbano ut vero fummo Pontifici publice ac private honorem & reverentiam exhibuerunt.*

(c) Theodoricus e Niem. l. 1. c. 3.

Solemni pompa thyara redimitus.

XVI. Inita vetere ritu & inftituto pontificatus poffeffione, Urbanus encyclicis literis (d) totius imperii Chriftiani epifcopos & principes de Gregorii XI. obitu, traditifque fibi confentientibus Cardinalium fuffragiis ecclefiæ gubernaculis, fecit certiores.

(d) Extant in l. brev. Urb. p. 166.

Urbanus &c. venerabilibus fratribus archiepifcopo ejufque fuffraganeis &c.

Encyclicæ Urbani lit.

Nuper felicis recordationis Gregorio PP. XI. prædeceffore noftro in urbe, ubi tunc cum fua curia refidebat, ficut Domino placuit, fubtracto ab hac luce poft exhibita eidem in folemnibus exequiis debita humanitatis obfequia venerabiles fratres noftri S. R. E. Cardinales in palatio apoftolico apud bafilicam Apoftolorum principis fito, in quo idem prædeceffor, dum viveret, habitabat & curfum præfentis vitæ confumpferat, convenientes in unum pro electione fubftituendi Pontificis juxta neceffitatis inftantiam celebranda per eos, prius, ut eft moris, Spiritus Sancti gratia fuppliciter invocata, ejufdem Spiritus, ut pia & devota fupponit credulitas, affiftente clementia prima die, qua ad hoc invicem convenerant, de ipforum fratrum communi voto, raraque concordia eodem afflante Spiritu, proceffit de nobis tunc archiepifcopo Barenfi ad Petri cathedram canonica, communis, & concors electio. In his ergo ftupemus non immerito pariter & terremur. Nonne ftupor, nonne terror, quod nos, qui tutioris femper putavimus effe confilii fecure in domo Domini fubjici quam periculofe fuper aliorum curam & regimen elevari, fic fubito & infperato in maris altitudinem venimus? Et dum injuncti operis farcinæ infufficientes humeros & viribus impares tanto oneri comparavimus, non indigne timebamus hujufmodi oneris molem fufcipere: fed hæc efficaciter fuggerebant, ut in vocatione, qua nos vocaverat Dominus, maneremus, & fi debilitas hujufmodi onus refugeret, & opus infufficientia vitaret. Verum quia merces laboribus commenfuratur & redditur, ac proinde doctor egregius non de fructu gloriatur, fed veraciter fuos labores atteftans, non ait, plus omnibus perfeci, vel profui, fed plus omnibus laboravi; licet deterreat onus & labor, tamen ad fubeundum jugum apoftolicæ fervitutis & in ea pro viribus laborandum nos merces retributionis æternæ commenfuranda laboribus invitavit, & fub illius fiducia, qui lapfo virtutem tribuit, fibique folus fufficienter plenitudo noftros poteft fupplere defectus, debiles humeros tan-

Divinæ vocationi fe affenfiffe fignificat.

to

in subjecimus oneri, nec expavimus pro Christi fidelium animarum salute manus exponere immensitati laboris. Cæterum, quia supra vires nostras esse conspicimus susceptum officium, illudque soli portare nequimus, orationum vestrarum suffragia humiliter implorando, & vos in partem sollicitudinis evocatos, ut collaborando nobiscum diligentius exequamini commissa nobis officia, decrevimus exhortandos. Ideoque universitatem vestram monemus & hortamur in Domino nihilominus rogantes instanter quatenus preces humiles ac fideles frequenter fundatis ad Dominum, ut sua pietate nostram insufficientiam suppleat, debilitatem roboret, nobisque quod est onerosum levet, obscurum suæ claritatis luce revelet, & aspera convertat in plana: sicque vota nostra præveniendo clementer aspiret, ut misericorditer adjuvando benignius prosequatur, quod zelus noster semper in ipsius beneplacito ferveat, nec unquam in illorum executione torpescat: &c. Dat.

XVII.
Sumptum ab eo symbolum.
(a) Theodor. e Niem. l. 1. c. 3.

Sumpsisse ferunt pro pontificio symbolo hanc sententiam: *Judica Domine & discerne causam meam.* Inter hæc nullum sinistrum rumorem sparsum, quin optimo jure Urbanus pontificatum iniisset, memorat Theodoricus e Niem (a): *Et tunc*, inquit, *nullum dubium, nullusque rumor sinister erat in urbe Roma, etiam inter Cardinales & alios quoscumque, quod idem Urbanus non esset verus Papa, aut quod per impressionem vel alias minus canonice foret electus, immo omnes ipsi Cardinales tunc temporis scriptis & dictis publice & private dicebant omnibus, etiam secum de ipso Urbano conferentibus, quoniam ipse Urbanus esset verus Papa, & canonice ac concorditer per ipsos electus: & hæc est veritas, nec potuit re vera negari.* Confirmant hæc alii innumeri testes, e quibus Robertus e Straton (b) non silet, Robertum Gebennensem postea antipapam una cum S. Eustachii, S. Angeli, & Ursino Cardinalibus nocte paschatis Zagarolo loco munitissimo Romam reversos, ut thyaræ pontificiæ triplici corona radiantis Urbano imponendæ celebritatem una cum aliis duodecim Cardinalibus, qui urbe non abscesserant, cohonestarent. Sed quid aliena testimonia accersimus, cum ipsi Cardinales, qui sacra comitia celebrarant, privatis ad Reges & principes datis literis testati sint, Urbanum rite ad sedem Apostolicam evectum? Insignes inter ceteras sunt eæ, quas Petrus episcopus Portuensis ad Joannem Pistoris præceptorem domus Apuliæ S. Antonii scripsit (c).

Nulla tam sinistra injecta suspicio.

(b) To. 2. de schis. p. 67.
Cardd. qui diffugerant sponte reversi.

Scriptæ a Cardd. ad Principes lit.

(c) Ext. to. 3. p. de schism. p. 119.

Die, inquit, *mercurii septimo mensis hujus in vesperis pro futuri Pontificis electione nos clausimus in conclavi. In die jovis VIII. post missarum solemnia congregati Spiritus Sancti gratia inspirante reverendum tunc patrem dominum Bartholomæum de Neapoli archiepiscopum Barensem locumtenentem domini vicecancellarii in summum Pontificem concorditer elegimus, & electione publicata cum solemnitatibus debitis inthronizavimus juxta morem, vocaturque nomen ejus Urbanus VI. per quem propter ejus claram scientiam, vitæ puritatem, ceterasque virtutes innumeras, & rerum experientiam diu probatam, speramus indubie quod illius auxilio & clementia cujus justus est Vicarius, universalis Ecclesia feliciter ac secundum Deum & justitiam gubernabitur, totusque populus Christianus consolationem reperiet & augmentum. Laboravimus pro honore Italici nominis per Dei gratiam cum effectu. Scriptum Romæ die XIV. april. prima indictione.*

Commendata Urbani electio, ut summo consensu facta.

Alias etiam Roberti Gebennensis literas ad Carolum IV. Imperatorem de vera Urbani electione se perlegisse, persancte professus est Adamus Escon (d) religiosus vir Benedictinæ familiæ sic inquiens: *Item vidi literas quas dominus Gebennensis pro se misit domino Imperatori de creatione libera domini nostri Papæ per episcopum Wormatiensem.* Eadem Robertum ipsum Card. Gebennensem ad Flandriæ comitem & ad Britanniæ ducem scripsisse, testantur historici, adeo ut eo argumento ii principes victi, contraria postea ejusdem Roberti ad pseudopontificatum evecti testimonia aspernati sint. Sed quæ memoratus testis oculatus Adamus Escon referat audiamus: *Item vidi literas consimiles de domino Mediolanensi Florentino & Ambianensi, item vidi quando dominus de Agrifolio procuravit, quod B. de Vennaco fuit missus ad Imperatorem de creatione domini nostri Papæ.*

Cardd. Gebennen. ad Cæsarem & Belgam scripsit.
(d) Frosfard. in chron. Walsingh. in Richar. Paul. Æmil. in Carol. V. Meyer. in histor. Fland. & alii.
Alii etiam Cardd. scripsere.

XVIII.

Nec modo privato nomine a Cardinalibus de Urbano legibus creato Pontifice, verum etiam afferuntur ab Henrico de Knygton (e) literæ VIII. maij consignatæ, quas integer Cardinalium senatus ad Imperatorem scripsit, quarum exemplum cæsareo & quindecim procerum sigillis obsignatum divulgavit Imperator ad perduellium Cardinalium apostasiam confundendam, quas fuisse encyclicas constat, cum verborum formula ab aliis in historia a nobis mox inserendis non discrepet. De aliis etiam privatim a Cardinalibus missis literis ad alios proceres hæc addit laudatus Adamus de Escon testis oculatus: *Et vidi oculis meis intus & exterius quas scripsit dominus de Agrifolio diversis episcopis Alamanniæ de civitate Anagniæ*, &c. Denique ut Urbani electio rite celebrata magis demonstretur, literas alias totius Cardinalium collegii datas (f) ad Cardinales alios, qui Avenione substiterant, ex Avenionensi tabulario depromptas producamus.

(e) Henric. de Knygton. canonic. Leycestren. de eventibus Angl. l. 5.

(f) Ext. to. 5. de schism. p. 7.

Re-

XIX. Cardd. ad Cardd. Avenione agentes lit.

Reverendissimi patres & domini.

Quia plerumque, immo & plurimum, præsertim in rebus arduis, fama loquacitas veritatem quibusdam coloribus adulterinis obnubilat, ideo quid his diebus in Romana Ecclesia cujus honorabilia membra & sublimes columnæ pariter nobiscum existitis, gestum sit, vobis præsenti scriptione veridica curavimus intimare ut & iis, qui vobis rem aliter narraverunt, seu scripserunt non credatis, & mentes vestræ, hac nostra insinuatione clarificatæ, in tranquillo & sereno veritatis littore conquiescant. Vestris igitur paternitatibus innotescat, quod sanctæ felicisque recordationis domino, & patre nostro domino Gregorio Papa XI. die xxvii. mensis Martii nuper elapsi viam universæ carnis ingresso. & sicut de largissima Dei pietate confidimus, post labores ad præmia evocato, sicut vobis scripsimus; Tantique patris, prout juris, & moris, cum debitis honore & reverentia exequiis celebratis die.. præsentis mensis aprilis conclave palatii apostolici, in quo præfatus dominus noster abierat, ne dicamus obierat, juxta sanctiones canonicas decrevimus intrare; sed certis ex causis, ad id nostrum inducentibus animum, hujusmodi nostrum introitum ad immediate sequentem duximus differendum, qua quidem die videlicet vii. hujus mensis; primitus gratia Sancti Spiritus invocata, conclave præfatum intravimus de electione & substitutione futuri Pontificis tractaturi; sequentique die, luciferi nescientis occasum, ut pie credimus, radiis illustrati, circa illam diei horam, qua Spiritus ille Paraclitus, in Sanctorum discipulorum corda descendit ad personam reverendi in Christo patris, domini Bartholomæi archiepiscopi Barensis viri utique magnorum meritorum claritate conspicui, & multiplicium virtutum lampade refulgentis, libere & unanimiter direximus vota nostra, eum ad celsitudinis apostolicæ speculam concorditer evocantes; & hanc nostram evocationem, seu electionem in conspectu maximæ Christianæ plebis multitudinis nunciantes. Cæterum die ix. hujus mensis, idem dominus electus, coram turba fidelium copiosa super thronum dignitatis apostolicæ sublimatus, sibi Urbani nomen assumpsit, ac die, qua Christus Jesus summus Pontifex vitam nostram resurgendo reparavit, sicut in Romana Ecclesia consuetudinis est in basilica Principis Apostolorum de urbe, cum ingenti tripudio & lætitia innumerabilis populi Christiani pontificali regno magnifice & solemniter extitit coronatus.*

* sexta

Commendatæ ab iis Urbani virtutes.

Qua die thyara redimitus.

Quæ quidem ideo vobis nunciamus, ut sicut obitus memorati domini Gregorii nobis amaritudinis & tristitiæ calicem propinavit, sic in præsentis patris concessione cælitus nobis, & vobis facta, gaudii & exultationis spiritum assumatis: in illo enim, cujus vices idem dominus noster gerit in terris firmam spem, fiduciamque tenemus, quod sub ejus felici regimine, status Romanæ ac universalis Ecclesiæ reflorebit, & orthodoxa fides felix, optatumque suscipiet incrementum. Salvator noster Jesus Christus, diu & feliciter in suo servitio vos perseverare faciat juxta vota. Dat. Romæ die xix. dicti mensis sub sigillis nostris P. Portuensis episcopi, G. S. Stephani in Celio monte presbyteri, & Jacobi S. Georgii ad velum aureum diaconi Cardinalium hic prioritatis locum obtinentium in ordinibus antedictis.

Fausta ei precantur.

De electione sibi gratulantur.

Petrus Portuensis & S. Rufinæ.
Joannes Prænestinus, episcopi.
Guillelmus tituli S. Stephani in Celio monte.
Franciscus tituli S. Sabinæ.
Bernardus tituli S. Cæciliæ.
Robertus tituli Basilicæ XII. Apostolorum.
Simon tituli SS. Joannis & Pauli.
Ugo tituli SS. Quatuor Coronatorum.
Guido tituli S. Crucis in Jerusalem.
Petrus tituli S. Laurentii in Lucina.
Gerardus tituli S. Clementis, presbyteri.
Jacobus S. Georgii ad velum aureum.
Petrus S. Eustachii.
Guillelmus S. Angeli.
Petrus S. Mariæ in Via lata.
Petrus S. Mariæ in Cosmedin, diaconi S. R. E. Cardinales.

XX. Cardinal. Avenionens. Urbanum agnoscunt.

Acceptis iis literis Avenionenses Cardinales numero sex, nimirum Ægidius Iselmius Tusculanus, Joannes de Blansaco Sabinensis, Anglicus Grimoaldus Albanus episcopi, Petrus tit. S. Anastasiæ presbyter dictus Pampilonensis, Guillelmus tit. S. Vitalis Mimatensis, & Ugo de S. Martiale diaconus S. Mariæ in porticu Urbano honores pontificibus sacros detulerunt, quorum literas (a) inferius afferemus. Joannes tit. S. Marcelli presbyter Cardinalis dictus Ambianensis accepta Urbani creatione ad ipsum se contulit, ut officia solita illi vetere ritu addiceret, cujus rei testis est Thomas Petra canonicus Patracensis (b): *Vidi, inquit, & scio, quod dictus olim Cardinalis Ambianensis tempore electionis erat Pisis in loco sibi tutissimo, & tunc scita electione domini nostri & omnibus, quæ & prout facta erant, venit & recognovit dominum nostrum in Papam, faciens sibi in publico consistorio reverentiam papalem more solito.* Urbanum etiam consistoria una cum Cardinalibus pluribus mensibus celebrasse, atque in iis gravissimas res discussisse, astitisse illos peragenti rem divinam, ac sacra ex illius manu suscepisse, & alia omnia obsequia pontifici Romano præstanda exhibuisse, inter plures alios memorat idem Thomas Petra (c): *Item scio quod tam antipapa quam alii Cardinales ultramontani post exitum dicti conclavis exiverunt urbem & iverunt ad*

(a) Ext. de schism. to. 2. p. 32.

(b) To. 2. de schism. p. 80. Item Card. Ambianensi.

Celebrata a Cardd. cum Urban. consistoria.

(c) Eod. tom. p. 80.

castra, in quibus tutissimi erant, & tandem reversi fuerunt Romam & adoraverunt dominum nostrum, ac secum promotiones tam Cardinalis Hostiensis, quam plurium episcoporum & prælatorum fecerunt, videlicet ad ipsorum relationes, ac de consilio & consensu eorundem sine vi & metu : & paucis interjectis verbis : *Iterum pluribus vicibus vidi eos assistentes sibi quando dabat generalem benedictionem populo, uno ipsorum annuntiante indulgentias, & cæteris indutis ecclesiasticis vestibus, & similiter in Missis solemnibus, consistoriis publicis præmissa reverentia papali. Item in die jovis sancto vidi omnes ipsos ut supra indutos & paratos cum faculis accensis in manibus, quos de pulpito projecerunt in terram, anathematizantes & excommunicantes una secum omnes in processu dicti diei contentos, uno ipsorum legente processum eundem, &c.*

Obsequia omnia ei præstita.

XXI. Excurrere aliquot menses, quibus Ecclesia pace potita est, Urbano a Cardinalibus more pontificum culto : immo & inter Romanam Ecclesiam & Florentinam rempublicam concordia (a), quæ diu antea præsidente orbi Gregorio agitata, sed ab improbis hominibus turbata fuerat, sancita est, atque ab Urbano restitutus Florentinis sacrorum usus, pœnarumque remissio indulta est. Prædictam fuisse a Christo S. Catharinæ, pacem inter Florentinos & Romanam ecclesiam ejus opera & labore redintegrandam, imperatumque, ne Florentia, nisi pace confecta, discederet, refert Raymundus (b) Capuanus in ejus vita, qui descripta ipsius constantia, qua in tumultu populari a pacis hostibus concitato inter districtos sicariorum gladios ad martyrium paratam se ostendit, subdit ; *Domino Urbano VI. electo pax inter ipsum & dictos Florentinos fuit tractata, consummata, & ex toto firmata, nec non in civitate supradicta præconizata, quo facto virgo domini filiis & filialibus in Christo dixit : Amodo possumus de civitate ista recedere, quia gratia Christi feci obedientiam ejus, ac vicarii sui, & quos inveni rebellantes Ecclesiæ dimitto pacificos & reconciliatos matri tam piæ. Redeamus ergo ad civitatem Senensem, unde huc venimus : quod & factum est : sicque evasit manus hominum impiorum in nomine Domini, pacemque obtinuit juxta votum & hoc non ab homine, neque per homines, sed Jesu Christo tantummodo faciente invisibiliter per Angelos pacis, illud, quod operantibus Angelis sathanæ homines nequam impedire volebant.*

(a) Leonard. Aretin. l. 9.

Sancita inter Urban. & Florentinos pax.

(b) Raymundus Capuan. in Vit. S. Cathar.

XXII. Cum ita Romanæ ecclesiæ pax restituta videretur, pacato externo bello, intestinum exortum est, [1] Cardinalibus Gallis in Urbanum rebellantibus : quod eadem virgo triennio ante lumine divino collustrata prædixerat, ut Raymundus ipse Capuanus (c), cujus nomen in Dominicano ordine maxima sanctitatis opinione floret in B. Catharinæ vita enarrat : *Tempore quo ex multorum Italicorum malitia omnes quasi civitates & terræ, quas constat pleno jure spectare ad Romanam ecclesiam, Romano tunc pontifici domino Gregorio XI. rebellaverunt, quod fuit anno Domini MCCCLXXV. contigit virginem sacram esse in civitate Pisana, ubi & ego tunc eram ; & dicbus illis quibus supervenit novum de rebellione civitatis Perusiæ*, & infra, *eum novo percepto ego nimis mente amaricarer considerans nullum jam esse in Christianis Dei timorem, nullamque reverentiam Ecclesiæ sanctæ Dei, & per consequens nullam curam de incidendo in excommunicationum sententias, aut de rapiendo jura non modo aliena, sed etiam sponsæ Christi, tactus dolore cordis intrinsecus moestus & mœrens ad hospitale prædictum, ubi sacra virgo stabat, accessi fratre Petro de Velletro me sociante, eique dictum novum cum lachrymis cordis & corporis nunciavi. Quo ipsa percepto, primo una mecum ex corde condoluit, & compassa est animarum perditioni, ac tanto scandalo ecclesiæ Dei ; sed videns me nimis lachrymis deditum, tandem ad refrænandum fletum meum subintulit : Non incipiatis fletum vestrum tam cito, quia nimis habebitis flere ; istud enim, quod nunc videtis, est lac & mel respectu eorum, quæ subsequentur. Quo ego audito lachrymas non ex consolatione, sed ex majori dolore & admiratione continui, & ab ipsa petivi dicens : Nunquid possumus, mater mea, majora videre mala, quando videmus Christianos erga sanctam ecclesiam omnem devotionem & reverentiam perdidisse, nec sententias ejus in aliquo timere, ac si eam factis ex toto negarent in publico, nihil restat amodo nisi, ut Christi fidem totaliter negent. Tunc illa : Pater hoc modo faciunt laici ; sed cito videbitis quanto deterius erit illud quod facient clerici ; & ego plus admirans inquam : O me miserum, nunquid etiam clerici Romano Pontifici rebellabunt ? At illa : bene videbitis vos, quando ipse voluerit*

XXII. Intestina discordia exoriri cœpta.

(c) Raym. Capuan. ibid. par. 2. c. 10.

Prædicta a S. Catharina.

Designat illius auctores.

NOTÆ [1] PAcem ab externis hostibus Ecclesiam Romanam antea obtinuisse, quam intestinum & crudele schismatis bellum inceperit Annalista hic scribit ; sed minus caute. Nam esto cum Florentinis pax schisma inter Pontifices præcesserit. Pax enim illa Majo vel Aprili mense coaluit, teste Nerio in Chronico Senensi ; de pace tamen cum cæteris fœderatis, Bernabone, aliisque non nisi Julio exeunte conventum est, cujus rei nuncium Senas pervenisse die II. Augusti idem scriptor affirmat. MANSI

vit ipsorum pravos mores corrigere, faciens enim tunc scandalum universale toti Ecclesiæ sanctæ Dei, quod tanquam hæretica pestis scindet & tribulabit eam. Ad quod ego quasi amens ex stupore jam facto subjunxi: Et habebimus hæresim, o mater mea & hæreticos novos? & illa: Non erit proprie hæresis, sed erit quasi hæresis & divisio ecclesiæ, ac totius Christianitatis: Itaque paretis vos ad patientiam, quoniam oportet vos ista videre. Ad hoc ego conticui, & suspensus ad loquentem pependi, quod disposita erat ad plura dicenda; sed ne meam angustiam augmentaret seipsam continuit.

Ejus de futuro schismate sententia.

Fateor etiam quod tunc eam non intellexi ob causam obscuritatis intellectus mei, quia putabam hæc omnia debere contingere tempore prædicti summi Pontificis domini Gregorii XI. qui tunc erat: sed cum illo defuncto jam quasi oblitus essem prophetiæ jam dictæ domino Urbano VI. succedente, cum vidi schisma præsens in Ecclesia inchoari oculata fide percepi omnia quæ mihi prædixerat, fore verificata, & me ipsum redarguens de modico intellectu expectabam ejus præsentiam, ut possem iterum cum ipsa conferre quod & dominus mihi concessit, quando ad mandatum dicti domini Urbani sancta virgo venit ad urbem jam inchoato schismate: tunc autem reduxi ei ad memoriam id, quod ante per aliquot annos mihi dixerat Pisis, cujus ipsa optime memor adjunxit: Sicut dixi vobis quod illud erat lac & mel, sic dico vobis quod illud quod videtis ad præsens est ludus puerorum respective ad ea, quæ futura sunt & singulariter in patria circumstanti, denotans mihi regnum Siciliæ cum patria Romana & regione eorum adjacenti, quod sic postea rei probavit eventus. Invoco testem cælum & terram, tunc enim adhuc vivebat Joanna Regina: sed quantæ postmodum tribulationes tam ei quam regno & ejus successori, nec non & his qui de remotis partibus advenerunt sequutæ fuerint, quantæque destructiones terrarum nullus, qui patriam novit, ignorat. Prædictum etiam fuerat idem schisma a Petro Minorita Aragonio principe, quod horrendo modo conflatum est, cum in inauditam apostasiam lapsi Cardinales, Roberto Gebennensi conjurationis authore desciverunt.

Prædicto ab ipsa bella in regno Neopolitano & agro Romano.

XXIII. Injustas facinoris causas, nimirum concepta in Urbanum ob illos acerbitatem odia, Alfonsus eremita Gobelinus (a) & Theodoricus e Niem indicant, cujus postremi hæc sunt verba: *Die Lunæ infra festa paschalia dictis vesperis in ejus præsentia in eodem palatio in capella majori, me præsente, ipse Urbanus publice incæpit increpare episcopos, qui illuc venerunt, dicendo quod omnes essent perjuri, quia ecclesias suas desererent, in eadem curia residendo. Sed omnibus tacentibus ipsis prælatis, quondam dominus Martinus episcopus Pampilonensis ejusdem Urbani referendarius natione Catalanus, qui fuit doctor egregius in jure canonico & diu Avinione in eodem jure legit ordinarie, solus Papæ respondit satis acerbe, dicendo quod ipse non esset perjurus, quodque dictam curiam non propter ejus privatam, sed potius propter publicam utilitatem sequeretur, & paratus esset de illa recedere, nec non ad ejus ecclesiam accedere, arguendo subtiliter per hoc dictum Urbanum, quod egit minus caute, sic generaliter objurgando prædictos prælatos præsentes tunc in curia memorata.*

(a) Theod. e Niem. c. 4.

Aulicos increpat Urb.

Acerbum epis. Pampilon. responsum.

Subsequenter (b) *autem die lunæ immediate post secundam dominicam post pascha ipse dominus Urbanus, tenendo publicum consistorium & confluentibus illuc dictis dominis Cardinalibus, nec non prælatis ac officialibus & curialibus in magno numero ut est moris, incæpit sermonem facere in præsentia eorumdem, cujus thema fuit, Ego sum pastor bonus &c. quem minus caute, nec non etiam minus ornate fecit, in quo etiam mores dictorum dominorum Cardinalium & prælatorum incæpit arguere, quod ipsi ægre tulerunt.* Addit auctor ex iis increpationibus conflandi schismatis occasionem improbos homines cepisse: *Paulo post*, inquit, (c) *suscitata nimis periculosa discordia inter ipsum, & dictos Cardinales prædictum schisma magis propterea ex rancore mutuo partium, quam allegata impressione in electione dicti Urbani, ut in præcedentibus tangitur, habuit ortum.* At de his causis schismatis ex gravissimis testibus iterum inferius.

(b) Idem c. 5.

Cardd. incaute perstricti.

Curiæ odia in Urb. accensa.

(c) Cap. 7.

Curiæ odia in se accendit.

XXIV. Confirmabat Cardinales Gallos in perduellionis scelere, molem Hadrianam a suæ factionis satellitibus præsidiariis, quibus Petrus Guntelinus Gallus præfectus erat, teneri: cujus arcis custodiam cum reposceret Urbanus a Guntelino, negavit is, ut perfidiam coloraret, sibi integrum id esse, nisi Cardinales, qui Avenione resederant, assensissent: qui ea de re a Pontifice postulati hasce ad eum literas (d) dedere.

Adriana moles tenta a Gallis.

Sanctissime pater, ac metuendissime domine.

(d) Ext. to. 2. de schism. p. 32.

Vestræ sanctitati innotescat, reverendissimos in Christo patres dominos Tusculanum, Sabinensem, Minatensem, & de S. Martiale Cardinales, & nos una cum eisdem literas ejusdem sanctitatis recepisse in effectu continentes, quod Petrus Guntleni de S. Crispino domicellus castellanus castri S. Angeli de Urbe ad vestram sanctitatem & Romanam Ecclesiam pleno jure pertinentis, cum esset pro parte ejusdem sanctitatis debite requisitus, ut castrum ipsum vobis restituere & assignare deberet, & id facturum se paratum offerret, tandem postmodum nonnullorum iniquorum & per-

Urbano repetenti denegata.

ver-

versorum seductus consiliis castrum ipsum, licet pluries fuerit de hoc ex parte vestra debite requisitus eidem sanctitati vestræ restituere recusavit & recusat, nonnullas prætendens recusationes in hujusmodi vestris literis contentas, quibus quidem literis per eosdem reverendos dominos Cardinales & nos diligenter inspectis, & consilio ad invicem habito super eisdem, iidem domini Cardinales hoc differre volentes, suam super hoc intentionem noluerunt declarare, nec etiam scribere de præsenti, asserentes, se velle prius per alios dominos Cardinales in illis partibus existentes, vel eorum literas de super præmissis certius informari. Cardinalium fraus. *Nos propterea, pater beatissime, tamquam filii obedientiæ hujusmodi vestris literis & mandatis parere & obedire volentes, ut tenemur, castellano præfato præsentialiter mandamus quantum in nobis est, ipsumque per nostras patentes literas nostris sigillis sigillatas hortamur attente, ut castrum hujusmodi vestræ sanctitati prout decet indilate restituat & assignet nostrum in hoc præbentes assensum. Eamdem S. V. conservare dignetur altissimus longævis temporibus ad regimen Ecclesiæ suæ sanctæ. Scriptum Avinione die 3 Julii.*

Vestri humiles & devoti A. Albanensis & P. Pampilonensis Cardinales.

Non propterea Guntelinus mole Hadriana cessit, sed ad conjuratorum Cardinalium nutum armatus in arce stetit, perfidiam hanc postea ultore Numine in Avinionensi carasta carnificis manu luiturus: at de eo postea. Nunc de Cardinalium ab Urbano secessione agamus.

XXV. Odiorum fons.

Abalienatos a Pontifice fuisse Cardinalium animos, atque Anagniam ad agitanda in eum conventicula abiisse, cum Urbanus nonnullis sanctionibus nimiam Cardinalium licentiam coercuisset, testatur Thomas (a) designatus episcopus Lucerinus, de quo erant publicæ tabulæ: *Item,* inquit, *dixit diligenter interrogatus, quod propter aliquas suas constitutiones, quas fecerat dictus dominus noster Papa, quæ ligabant ipsos Cardinales, conceperunt odium contra dictum dominum nostrum Papam, unde caute & astute petiverunt licentiam habere a dicto domino nostro Papa & se de urbe ad Anagniam transtulere.* Confirmat hæc Card. Ravennas (b) in literis ad Gallorum Regem inferius adducendis.

(a) Eod. to. 2. p. 46. Perstricta ab Urban. Cardinalium licentia.

(b) Anno 1379. n. 31.

Ob ademptas pensiones & simoniacas sordes vetitas crevisse odia, ea veteribus monumentis (c) constat, confirmatque S. Catharina Senensis (d), movisse Cardinales rebellionem, cum ipsos sordescere in vitiis non pateretur. Consentiunt his quæ Walsinghamus (e) de hac Cardinalium defectione scripsit: *Ex post,* inquit, *cum ipse Cardinalis,* nempe Robertus Gebennensis, *& cæteri de collegio quibus ecclesiæ perturbatio complacebat, viderent Urbanum Papam ut summum Pontificem per omnia condecenter agere, contra avaritiam ipsorum disputare, adversus injustitias disceptare, & in omnes simoniacos intrepide terribiliter fulminare, pœnituit eos fecisse hominem. Augebat insuper furorem eorum quod protestatus fuerat, se justitiam facturum inter virum & virum, & maxime inter Reges Francorum & Anglorum, per quorum pene discordias tota Christianitas detrimentum accepit. Favebant nimirum Regi Francorum ejus illecti muneribus, unde & metuebant ne aliquid salubriter statueret contra eum, propter quod vel eorum minueretur commodum, vel opinio penes Regem. His itaque & ita similibus causis desciverunt quasi vir unus; & istum, de quo fit sermo, ad instar Baal, quod interpretatur vanitas erigentes, statuerunt simulacrum suum, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt, & procidentes curaverunt genua sua ante Baal.* Item iniquitas & avaritia.

(c) To. 2. de schis. p. 103.
(d) S. Cath. Senen. ep. 21.
(e) Walsing. in Richar. 11.

Didicisse aliam dissensionis hujus causam ex ipsius Urbani ore narrat Thomas Petra (f) canonicus Patracensis eum scilicet solicitatum nempe a Cardinalibus fuisse, ut sedem Apostolicam transferret Avenionem, eoque dicente in pace continendam esse Italiam, ac ditionem ecclesiasticam componendam, tum instauranda collapsa urbis templa, illos subjecisse, nunquam pontificatus honoribus Italiam potituram: *Tempore,* inquit, *discordiæ dominorum electorum cum dicto domino nostro Urbano accessi ad ipsum humiliter, at pro Deo diceret mihi quare veniebat discordia. Qui respondit dicens: vere Thoma fili non culpa nostra, requisiverunt enim nos, ut transferremus curiam Avenionem, & nos excusavimus nos, quod non poteramus, ut debebamus, cum Urbanus quintus & Gregorius prædecessor noster venissent huc permissione divina ad restaurandum sanctuaria urbis in parietibus & devotione collapsis & reducendum populos ad devotionem Ecclesiæ & pacificandum Italiam, quod nondum erat factum, & quod si etiam vellemus non possemus habere galeas & alia opportuna; & tunc ipsi responderunt ad hoc dicentes: Italia nunquam pontificabitur per Apostolicam Sedem, & quod non debebamus de iis curare, & ad finem dixerunt, quod venderemus totum quidquid habebat ordo S. Joannis Hierosolymitani in universo orbe, & tunc satis haberemus. Quibus auditis infremuimus spiritu & respondimus eis, quod citius pateremur mille mortes, quam sic destrueremus brachium fidei Christianæ: & hæc responsio fuit eis turbationis causa.* Spectare eo videntur quæ tradit Theodoricus e Niem (g), dum scribit Urbanum eo magis Cardinalium odia incendisse, cum Romanos arctius sibi devinciret: *Romanis autem civibus pro posse complacere studuit idem Urbanus, in quo etiam ipsi*

(f) To. 4. de schism. p. 80. De Sedis translatione solicitatus Urb.

Urbani responsum.

Gallorum consilium.

Urbani contagia.

(g) Theod. e Niem. l. 1. c. 7. Romanos sibi conciliat.

Cardinalibus vehementius displicebat. Unde sigillatim dicti Cardinales ab ipso existente adhuc in eadem urbe circa medium mensis maii post ejus coronationem, lapso nimirum multo tempore, quo excurrente illum, ut creatum legibus Pontificem coluere, *recesserunt, nec non ad Anagniam civitatem Campaniæ Romanensem declinarunt recreationis causa pro illo æstivali tempore, ut dicebant, quia tunc ut communiter incipit calor in eadem urbe vigere.*

Cardd. Anagniam profecti.

XXVI. Eadem vero Tudertinus episcopus (*a*) de secessu Anagaino petito a Cardinalibus tradit, ac diu in ea urbe, ut justum Pontificem, in literis ac publicis precibus Urbanum veneratos testatur: *Post hæc*, nimirum electionem & consecrationem recensitas, celebrata cum Cardinalibus consistoria, acceptaque ab iis obsequia pluribus mensibus, *audivi & vidi Cardinales omnes petentes licentiam ab isto domino nostro eundi Anagniam, ubi erat per dominum Gregorium sanctæ memoriæ ordinatum facere residentiam in æstivo, & tam per ipsum, quam per Cardinales erat facta provisio in eadem, & dominus noster etiam ordinavit ire ibidem in æstivo, & propter hoc remansit solus, pro eo, quod omnes Cardinales, excepto domino S. Petri, ac etiam camerarius domini Papæ cum tota rauba*, idest supellectili, *accesserunt ibidem*. Novarum is rerum suspicionem attulit, supellectilem enim pretiosissimam latrocinio eo *avexerat*: in quem cum legibus agere pararet Pontifex, majora odia exarserunt, qua de re inferius ex Urbano recurret sermo.

(*a*) *To. 2. de schism. p.48.*

Priora Joannæ in Urb. officia.

Post ista vidi comitem Casertensem, archiepiscopum Cusentinum, & cæteros alios venientes Romam ambaxiatores ex parte dominæ olim Reginæ de Neapoli, & efferebant totam forciam, id est armorum potentiam *ex parte sua: & prout dicebatur domina Regina misit sibi partem census regni Apuliæ. Vidi dominum Massiliensem translatum ad ecclesiam Valentinam & fratrem ad ecclesiam Massiliensem. Vidi maritum Reginæ, comitem Fundorum, patriarcham qui nunc est Cardinalis adorare istum, & exhibere sibi reverentiam tamquam Papæ, & remanere in prandio, & in missa cum eo, non semel, sed pluries. Audivi, & vidi stantes Cardinales in Anagnia rescripsisse domino nostro pro beneficiis, gratiis, promotionibus, & aliis factis eorum, & familiarium eorum. Stantibus istis sic, & Cardinalibus existentibus in Anagnia, & Papa in Roma Cardinales scribebant, quod dignaretur ire Anagniam, & ibi ordinare ea, quæ essent ordenanda pro statu Ecclesiæ universalis.*

Cardinales libellos supplices ad eum mittunt.

Tentarunt omnes dolos ut Urbanum Anagniam allicerent, redactumque in suam potestatem pontificatu vi deturbarent, atque ex dictis Angeli (*b*) Minoritarum pseudogeneralis colligitur, ipsum novæ electionis, quam liberam futuram fingebant, specie deludere conatos: *Memini me audivisse a multis Cardinalibus, quod in casu ubi Bartholomæus vellet, se regere & gubernare, intendebant ipsum de novo & canonice in Papam eligere ad tollendum schisma de Ecclesia militante.* Addit multa in Pontificem convitia, & Cardinales ejus odio concitatos, ad alterius intrusionem prorupisse. Nec latuere Urbanum insidiæ, addit enim Tudertinus episcopus (*c*): *Et dum Papa erat in dispositione eundi Anagniam, supervenerunt nova, prout audivi, quod si contingeret eum ire, ibi esset captus ab eis & a Comite Fundorum, & tunc istis auditis, prout audivi, deliberavit ire Tybur & non Anagniam, & ivit Tybur solus sine aliquo Cardinali, quia dominus S. Petri qui remanserat in urbe, non poterat equitare.* Confirmat Thomas de Acerro (*d*) designatus episcopus Lucerinus, comparatas fuisse a Cardinalibus Urbano insidias, si Anagniam allici potuisset. *Pænituit*, inquit, *ipsos Cardinales elegisse Papam Italicum, & fuit datum intelligi dicto domino nostro, quod, si ivisset Anagniam, Cardinales sibi procurassent mortem, & elegissent unum ultramontanum: unde dominus noster præfatus non ivit Anagniam, sed Tybur, nec dicti Cardinales voluerunt venire Tybur, & sic paulatim incæpit divortium animorum & obedientiæ, & natum est odium, quod odium intumuit in tantum, quod facti sunt rebelles.* Dum nefarii hujus ad exitum perducendi consilii, modos exquirebant Cardinales, Urbanus periculosissimæ dissensionis sedandæ cupidus, pluribus missis oratoribus, eorum iras mollire pertentavit, uti narrat Tudertinus episcopus (*e*), de quo supra memoravi.

Tentant illum Anagniam allicere.

(*b*) *To. 3. de schism. p.4.*

(*c*) *To.2. de schism. p.48.*

(*d*) *Eod. to.2. p.16.*

Parant insidias.

Paratæ nes Urbano.

Aucta odia.

(*e*) *To.2. de schis. p.48.*

XXVII. Cum non e sententia successissent doli, aperta vi Christi Vicarium dejiciendum putarunt, ut testatur designatus episcopus Lucerinus (*f*): *Crediderunt*, inquit, *de facto cum potentia Britonum & Vasconum dictum dominum nostrum Papam opprimere quod Deo non placuit.* Edoctas eas copias Gallicas antea contra nonnullos Ecclesiæ perduelles vidimus: nunc autem in Pontificem a Gallis Cardinalibus incitatæ fuerunt, excitæque Anagniam; nec transitu a Romanis arceri potuerunt, ut Theodoricus (*g*) e Niem pluribus narrat, indicatque episcopus Tudertinus, qui subdit: *Nolentibus*, videlicet Cardinalibus, *redire*, cum scilicet vocati essent a Pontifice, *& supervenientе conflictu Romanorum per Vascones dato juxta Romam ad pontem Salarium, Vascones & Britones erant in Campania, & dominus noster & curiales timebant in Tybure de eis, & misit ad Reginam pro gentibus, & illa misit Tybur ducentas lanceas & centum pedites armatos pro custodia domini nostri & curialium, & servitutis: ac sibi venit* do-

Excitæ in Pont. Gallicæ turmæ.

(*f*) *To.2. de schis. p.48.*

Victi ab iis Romani ad Pontem.

(*g*) *Theod. Niem. l.1. c.7.*

dominus Caetulus pro Regina, perversum a Gallis Cardinalibus postea fuisse, participemque sceleris visuri sumus, *tanquam ambaxiator & tractabat concordiam pro parte Reginæ inter dominum nostrum, & Cardinales existentes in Anagnia, quia quatuor non erant tunc in Anagnia, videlicet Florentinus, Mediolanensis, S. Petri, & de Ursinis, & cum istis quatuor dominus noster in Tybure filium Imperatoris confirmavit.*

Vvenceslaus Cæsar confirmatus ab Urb.

Item me existente in Tybure, & dictis Cardinalibus in Anagnia, vidi dominum Agapitum de Columna præsentantem unam literarum domino nostro quam scribebat eidem domino Agapito dominus Gebennensis, ubi erant duæ supplicationes pro permutatione duorum familiarium ipsius: & tunc dominus noster incœpit videre, & dicere, primo, dicunt quod non sum Papa & tota die petunt a me: tamen concessit & tota die concedebat eisdem.

XXVIII. Extant inter Avinionensia monumenta plures libelli supplices a Cardinalibus Urbano porrecti, quibus ampla ab eo sacerdotia efflagitabant, atque inter cæteros Roberti basilicæ XII. Apostolorum presbyteri postea antipapæ concepti sunt his verbis (a). *Sanctissime pater, & metuende domine*; & multis de sacerdotio vacante interjectis: *Supplico igitur quatenus juxta per sanctitatem vestram alias dicta hac vice pulsanti aperiatur, sanctitatem vestram præfatam conservet Altissimus feliciter ad regimen gregis sui. Scriptum manu mea hac die sabbati vester humilis Gebennensis.* Idemque dum versabatur Anagniæ libellum alium supplicem Urbano transmisit, cui hæc postrema verba adscripta (b) sunt: *Dignetur me exaudire benigne sanctitas vestra antedicta, quam conservare dignetur Altissimus per tempora feliciter longiora. Scriptum Anagniæ die xv. junii per humilem & devotum sanctitatis vestræ Gebennensem.* Geraldus Majoris monasterii magnus schismatis auctor ita orabat (c): *Beatissime pater*, & infra: *Supplicans humiliter ut eadem sanctitas non deneget mihi istam primam gratiam post vestram jucundam creationem & coronationem petitam, &c. Humilis & devotus sanctitatis vestræ Geraldus Cardinalis S. Clementis.* Hugo tit. SS. quatuor Coronatorum in libelli supplicis calce his verbis felices annos Urbano precabatur: (d) *Altissimus per sui gratiam eandem sanctitatem vestram conservet per tempora longiora in solamen regiminis Ecclesiæ suæ sanctæ prout opto. Scriptum Anagniæ vigesima die junii. Humilis creatura vestra Cardinalis Britanniæ.* Idemque die sexta & vigesima prima julii libellis nomen adscripsit: *Vester humilis capellanus & orator Hugo tit. SS. iv. Coronatorum presbyter Cardinalis.* Optabat pariter salutem Pontifici Joannes episcopus dictus Lemovicensis hac formula (e): *Altissimus per suam gratiam eandem sanctitatem, cui me humiliter recommendo, feliciter conservet ad regimen Ecclesiæ suæ sanctæ per tempora longiora. Scriptum Anagniæ die vigesimatertia mensis junii. Vester orator Cardinalis Lemovicensis.* Prosequebantur Urbanum eodem cultu cæteri Cardinales qui Avenione versabantur, ac fausta omnia veteri more precabantur in supplicibus literis, quarum nonnullæ desinunt (f) in hæc verba. *S. vestram conservet Altissimus longævis temporibus ad regimen Ecclesiæ suæ sanctæ. Scriptum Avinione die xv. jun. devotus vester Petrus Cardinalis Pampilonensis.* Hæc afferre ex ipsis schismaticorum voluminibus libuit, ut veritas in luce illustriori collocetur.

(a) To. 2. de schism. p. 30.

Libelli supplices Roberti Gebenn.

(b) Ead. p. 30.

(c) Ib. p. 29.

Alius Geraldi.

(d) Ib. p. 31.

Alius Hogonis Card. Joannis Lemoviceosis.

(e) Ib. p. 31.

Avenionenses Cardinales Urbanum colunt.

(f) Ead. p.

In cæteris etiam veluti in fundendis inter divina pro ipso precibus, ut Ecclesiam juste ac pie moderaretur, cultum ut Pontificem a Cardinalibus conjuratis, dum Anagniæ versabantur, multo tempore Urbanum, testatur Christophorus Galina (g) Venetus sacri palatii apostolici auditor; *Dixit*, inquiunt acta, *quod in vera conscientia testificabatur, quod existens in Anagnia cum uno Cardinali domino suo de Agrifolio, quotidie erat in missa & audiebat quod quotidie ipso domino præsente dicebatur missa pro domino Urbano. Item quod audiverat idem multoties ibidem in eodem loco & tempore in missis reverendissimi domini de Luna. Item quod viderat & studiose perlegerat usque ad diem declarationis, quod in literis pœnitentiariæ erat pontificatus domini nostri Urbani Britonibus & Vasconibus morem trahentibus ibi. Item cum aliquando volebat tentare intrinsecos dicti domini sui super facto Papæ Urbani, quod ipse & ipsi reputabant eum verum Papam.* Adjungemus his oculatum alium testem Bartholomæum Zabricium (h) in re gravissima superiora omnia confirmantem: *Vidi etiam plures literas sub nomine etiam Cardinalis Lemovicensis etiam tamquam pœnitentiarii, in quibus similiter ponebatur. Pontificatus &c. ut supra: & scio quod forte mille literæ transiverant & instrumenta in Anagnia, & scio quod semper ante declarationem omnes reputabant eum Papam forte exceptis duobus*, & infra; *dominus de Vernejo forte viginti vicibus mihi juravit, quod erat verissimus Papa, & canonice & sancte electus, & quod credebat quod verissime Spiritus Sanctus induxerat discordiam inter eos ultramontanos, & quod etiam per Spiritum Sanctum fuerat nominatus in conclavi.*

(g) Tom. 2. de schis. p. 74.

Inter sacra pro Urbano orabant Cardd.

(h) To. 41. de schism. p. 74.

Cardinalis e Vernejo insigne dictum.

XXIX. Petrum quoque e Luna, qui postea schisma in tot annos maxima cum pertinacia, atque ambitione extraxit, Urbanum ut verum Pontificem agnovisse, at-

Petrus e Luna a collegis laboratur.

que

que Anagniam pio consilio se contulisse, quamquam postea ab iis fuerit subornatus professumque, Cardinales sese ab Urbano non ob aliquod in renunciando Pontifice vitium, sed concepta in eum ex nimia acerbitate odia segregasse, testatur pluribus vir religiosus ordinis Prædicatorum, qui ipsi a confessionibus erat, atque ad Urbanum dimissus est, ut eum ad pontificalia insignia ponenda induceret.

Cardinalis, inquit, *de Luna inter me & ipsum in camera sua dixit mihi pro vobis, ut audiretis confessionem meam & consolarer vobiscum:* Et infra: *Dixit non sine confusione, quæ non modicum occupaverat eum: In veritate ego prius cum illa intentione veneram, ut inducerem istos ad illum, quia scio quod ex parte mea ego libere & devote dedi sibi meam vocem: sed postquam veni, & audivi dominos meos Cardinales, video quod ipse non est Papa, neque ipsum credo Papam, immo teneo & tenebo semper contra ipsum. Et ego ad eum: In veritate domine, dixi, ut video diabolus coadunavit vos omnes hic, ut totum mundum in errorem ponatis. Et ipse respondit satis humiliter, dicendo quod possibile erat, quia ipse homo erat:* Et infra: *Multoties locuti fuimus de ista materia, inter quæ verba ipse dixit, quod si Papa non tenuisset modos quos tenuit, in veritate omnes adhuc essemus cum eo: sed ipse motibus suis totum deturpavit: Sed cum ego dicerem; En domine vos ponetis totum mundum in errore; ipse respondit: De hoc in veritate maxime doleo; Contra quod ego, dixit ipse, aliquod bonum medium cogitavi, quo forte vos, dixit mihi, multa bona possetis operare, & plus conferre ecclesiæ Dei, quam aliquis patrum vestrorum de toto ordine Prædicatorum. Et ego dixi, quod utinam. Et ipse dixit mihi in conclusione, quod si possemus ipsum reducere ad renunciationem nos faceremus & hæc & illa bona & mundus remaneret in pace, quia tunc possemus libere alium eligere secundum quod vobis videretur. Ego tunc coram Deo loquendo, videns quod illo modo optime possem pro tunc exire de laqueo in quo incideram annui velle facere quidquid ipse volebat;* & infra:

Fatetur se elegisse Urbanum.

Acerbitas Urbani mali occasio.

Ut pontificatum se abdicet postulatur.

Ejus responsum.

Veni ad dominum Papam, qui jam erat in Roma, & dicta sibi ambaxiata de renunciatione & ipsum exhortatus sum ex parte Dei ad dissipandum ambitionem, & diaboli acies; quæ jam erant paratæ & juvaadum se cum DEO & sanctis omnibus. Ipse vero sicut miles, qui jam certum de bello firmato & desiderato nuncium audivit, lætatus fuit, & cum lætitia mihi respondit: In veritate Dei de dimittendo Papatu modicum curarem: sed non dimittam, ne dem locum diabolo & cornu peccatoribus. Sed stabo & debellabo, eos in nomine domini Dei nostri. Nonnullis interjectis subdit vir religiosus de Alfonso olim episc. Giennensi, quem Petrus e Luna ad se allicere studebat: *Multa verba dixit mihi ibi ipse cum intrinseco dolore cordis, qualiter videlicet ipse*, nempe Alfonsus, *ipsum Cardinalem exhortatus fuerat ne iret Anagniam, quia illi perverterent ipsum, dando sibi opportunos modos faciendi quod volebat sine offensa Dei & Papæ, & etiam illorum Cardinalium: Et ipse Cardinalis respondit ei, quod non erat possibile quod ipse per aliquem viventem perverteretur, &c.*

Card. de Luna præmonitus a viro sancto.

Nimia sui præfidentia periit.

Et sceipsi ego frater Alfonsus.

XXX.

Vulgavit eadem publicis literis cujus paulo ante meminimus (a) qui episcopatu abjerat, ut rebus divinis liberiorem animum addiceret: ac Petrum e Luna, cujus studiosissimus fuerat, diu de Urbani pontificatu recte sensisse, animo vero abalienatum, cum in nonnullis sacerdotiis ab ipso postulatis repulsam esset passus, atque has impias voces comparati ad apostasiam animi indices edidisse: *Certe non servirem Deo, si non faceret mihi bonum.* Quibus abunde se a vera charitate, omnia ad Deum ut finem ultimum referente, excidisse turpiter indicabat. Illum etiam significasse sibi Urbanum legitime creatum Pontificem, objecit Joannes e Lignano (b), atque ad componendos perturbatos animi motus, abjiciendaque suscepta de conflando schismate, consilia est adhortatus: *In vobis pendet conservatio fidei catholicæ, dirigite mentes vestras in Salvatorem nostrum, & ejus vestem non scindite, orbem catholicum scandalis nolite subjicere, non advertitis quod statum vestrum funditus destruetis. Ecclesiam Dei ad statum primitivum infallibiliter deducetis. Honestius foret & cautius animos passionatos refrænare quam tot & talia scandala inducere: Si enim vera sunt de meritis electionis domini hodierni Pontificis mihi enarrata, & de gestis subsequentis tacitæ & expressæ approbationis, illum reputo Pontificem canonice electum, nisi aliud sit in facto; & vos etiam de gratia vestra mihi notificastis ipsius electionem concordem, quod multum conscientiam meam solidavit, quoniam tunc multa & diversa dicebantur.* Interjectis nonnullis addidit, Cardinales virtutum externo apparatu abuti ad privata commoda, omnesque eorum adversus pontificem molitiones ipsis dedecus parituras. *Vester Joannes de Lignano Bononiæ XVIII. Augusti.* Is est Joannes e Lignano scientiæ laude illa ætate florentissimus, qui ad tuendam Urbani dignitatem, licet ex falso Cardinalium themate egregium opus (c) conscripsit, ex quibus hæc, prætermissis maxima ex parte citationibus, decerpenda visa sunt.

(a) Eod. to. 2. de schism. p. 22.

Ob denegata sacerdotia Urbanum deserit.

Blasphema ejus vox.

(b) Joan. de Lign. tom. 18. de schism. p. 45.

Transmissum a Cardd. falsum thema.

(c) Jo. de Lign. in tract. 1. p. 56. exe. a tom. 18. de schism. p. 77.

XXXI.

Quod electio tenuerit probatur sic: ubicumque evenerant substantifica electionis & so-

Urbani electionem valere demonstrat.

& solemnia, nec impedit aliquid intrinsecum, ibi electio valet nec rescindi potest. Sic est in proposita. Ergo electio valida probatur: Major est per se nota. Probatur minor, ubi attendendum quod ad esse electionis concurrunt substantialia, quibus omissis electio nulla & solemnia in electione praelatorum inferiorum a Papa, patet in c. quia propter de electione ubi enarrantur substantialia & solemnia juncto c. quod sic. & c. bonae & c. cum nobis olim, & c. innotuit, & c. ecclesia nostra, ac hoc in proposito est certa specialis forma servanda quoad sua substantialia & solemnia ut c. licet de elect. & c. ubi periculum & ti. lib. 6. juxta clemen. ne Romani eod. tit. At hic omnia sunt servata, ut supponit thema praemissum. Ergo electio valida. Restat solum hanc electionem ab actu elidente, sive nullitatem inferente defendere, scilicet ab impressione & simoniaca pravitate.

Substantialia & solemnia fuisse adhibita.

Ubi attendendum, quod hic variatur quod ante ingressum conclavis intervenerint preces gubernantium, post ingressum congregatio populi clamantis in platea cum mixtura comminationis; & supposito quod haec omnia facta fuerint ad metum incutiendum ut electio fieret de Romano vel Italico, quod credo verissimum, duo sunt ponderanda, primum an isti actus inducant metum sufficientem nullitatem electionis inferentem, secundo supposito, quod inducant, an electio celebrata dici debeat impressiva.

An vis & simonia corruperint electionem.

An minaces populi clamores infregerint.

Quod isti actus non inducant metum sufficientem & efficaciter electionis nullitatem inferentem demonstratur; nam, ut supponitur in themate, hic deputati fuerunt custodes conclavis sufficienter, & intervenerunt juramenta & promissiones de observando eis ut libertatem plenarie haberent circa actum electionis juxta formam c. ubi periculum de elect. lib. 6. Et infra: *Sic ergo actus electionis praesumitur liber non probata impressione, alias preces porrectae non sunt sufficienter metus inductivae etiam illis verbis adjectis, quod dubitabant aliter scandalum in populo, nec congregatio populi in platea & conclamatio quod vellent Italicum: Sic & in palatio cum conclave fuerit liberum & sub fida custodia deputatorum juxta c. ubi periculum.*

Cur censenda electio libera.

XXXII. Non fuit metus cadens in constant. virum.

Item non est verisimile quem compulsum in urbe l. non est verisimile ff. quod metus causa. Sed supposito pro constanti, quod metus cadens in constantem hic intercessisset, non propter hoc vitiatur electio nisi metum passus fuerit juris remedio suffultus, nam quae metu omittuntur vel fiunt obligant efficaciter, nisi praemissa fuerit protestatio: Et infra: *At hic nulla protestatio fuit omissa, nec ante electionis actum, nec in actu electionis. Ergo non surgit juris beneficium actus rescissivum. Item: Ubi procedit metus cadens in constantem qui alias foret sequentis rescissivus si superveniat actus spontaneus ille est illius metus praecedentis purgativus.* Et infra: *Sic in proposito, licet praecessisset metus etiam cadens in constantem, tamen in actu electionis fuit libertas cujuscumque. Ubi attendendum, quod hic fuerunt duae nominationes factae de eodem, in prima electione dixerunt quod eligebant eum, intendentes quod esset verus Papa, exceptis aliquibus, qui dixerunt quod nullum volebant nominare propter tumultum illum. Isti ergo qui fuerunt ultra quam duae partes protulerunt quod eo animo ipsum elegerunt, ut esset verus Papa: ista verba sunt metus exclusiva.* Et infra: *Non enim est verisimile quod quis proferat quod mente non gerat l. Labeo ff. de supel. hoc leg. gessit. Ergo mens affuit quod verus esset Papa, quia non esset, si metu cadente in constantem ipsum elegissent; nam poterant non eligere, poterant eligere, & dicere quod metu ducti, vel protestari ut supra praemissum, hoc enim juris beneficio est praeclusum, nec ista est bona consequentia: Incutitur mihi metus ut talem eligam Ergo metu ductus eligo: nam possibile est quod in actu electionis metu praecedente actum electionis victu libere & spontanee eligamus: nam possibile est quod nunc spontaneus velim & quolibet metu circumscripto, qui ad inducendum praecessit, quoniam electio fluit ab actu interiori voluntatis, quae plene libera est XXIV. q. Nabuchod. Immo actus ille interior a nemine violentari potest praecise licet conditionaliter.*

Altera electio libera, altera coacta.

Potuerat praemitti denunciatio.

Si vero constat per actus extrinsecos de cujus contrario hic constabat, per verba ipsorum, cum dixerint quod animo illo eligebant, ut esset verus Papa, cui contrariam voluntatem demonstrabant illi duo vel tres qui contrarium dixerunt & libere dicere potuerunt: & hoc attento actu primae electionis. Attento autem actu secundae electionis hoc clarius demonstratur: nam per intervallum temporis dixit unus sedato rumore: Iterato eligamus eum, quia nunc cessat rumor, & alter dixit quod nunquam eligeret: quibus verbis prolatis iterato concorditer eumdem elegerunt, duobus vel tribus exceptis, qui contradicendo destiterunt. Quo attento statim infertur plena libertas circa actum electionis; nam si primus actus primae electionis fuisset meticulosus, iste secundus fuisset praecedentis violentiae purgativus, quia binus actus fortius exprimit mentis declarationem quam unus &c. & tanto fortius quanto pluries iteratus, maxime cum timor non induceret ad secundam electionem, sufficiebat enim inferentibus unica electio. Iteratus ergo actus electionis secundae processit a libera voluntate, quod probant verba eligentium cum dixerunt: Nunc possumus libere eligere, quia cessavit tumultus ille qui, ut asserunt, cessaverat & standum est verbis eorum: tunc ergo dixerunt se velle iterato eligere, quoniam

Cur repetita elect.

tunc

tunc tumultus cessabat, & processerunt ad actum electionis pure & simpliciter, nulla protestatione præmissa, quæ in talibus solet & debet fieri ubi subsunt electionis obstacula juxt. no. de elect. illa & c. bonæ l. 2. constat, illum secundum actum electionis fuisse liberum.

In secunda fuit summa libertas.

Quod clarius demonstratur, quoniam quidam eorum dixerunt expresse nulli velle vocem suam dare; sic ergo in illa secunda electione cuilibet fuit liberum velle & non velle eligere & non eligere, cum ad hanc secundam se non extenderit impressio, etiamsi subfuisset, erant enim impressores contenti unica electione facta ad votum eorum & esse debent cum non possit uti duabus electionibus de elect. at quis duas li. VI. Ergo secunda processit a mera voluntate iterato eligentium & per actum illum maxime purgata videtur qualibet violentia si qua fuit, ut l. 12. e. quod metus causa, &c. Nec obstat ingressa violentia cum fractura conclavis, quoniam ille subsequens non vitiat actum præcedentem factum cum nominatione libere facta adeo quod statim administrare possit & nomen Pontificis assumpsit, at ibi: quo jure privari non potuit per actum extrinsecum supervenientem: quod enim legitime factum est, non vitiatur, etiam si superveniat casus a quo non potuit sumere initium: Et infra: Illa igitur pressura superveniens non vitiat actum præcedentem. Hæc quæ dicta sunt procedunt attenta duplici electione.

Si qua vis in prima, in secunda purgata est.

Vis subsequens electionem non labefactat.

XXXIII. *Liberi actus coronationis confirmant.*

Sed ut supra narratur in themate sequutus fuit actus coronationis, & requisiti Cardinales per electum degentem in palatio solito & pontificali accesserunt & ipsum more solito coronaverunt, nulla protestatione præmissa, nulla pressura imminente compulsivo, & qui erant in castro S. Angeli erant in loco libero & pro tunc securo, qui tamen a principio libere voces suas aliis commiserunt, & post personaliter accesserunt & manualiter ipsum ut verum Papam coronaverunt: per quod demonstratur libertas præcedentium, cum sequentia qualificent præcedentia, maxime non annexive sive executione accedant, C. de pœnis. l. petens & l. lecta. ff. si certum petatur. &c. Nam ex actu spontaneo coronationis præsumitur circa præteritum electionis XXXIII. q. II. cum per bellicam XVIII. di. pervenit XLIV. di. multis, & sic per actum expressum spontanea factum præsumitur libertas præcedentium efficacis & expresse tacitæ approbationis: nam ipsum coronando tacitæ approbare videntur electionem præcedentem, cum non possit coronari nisi canonice electus; hæc autem tacita approbatio sive recognitio purgat defectum & validat, XXXII. q. II. honorantur XLIII. di. sic rector de transactis, &c. sic per hunc actum spontaneæ coronationis infertur necessario effectus efficacis tacitæ approbationis actus præcedentis, sine quo actus coronationis non erat expedibilis.

Probatur de iis qui ex arce sunt egressi.

Nec obstat si dicant domini Cardinales, quod illa verba animo & intentione protulerunt metu continuato ducti; quia illa verba non sunt formalia electionis, impressores enim impressissent ad expedire substantialia electionis. Illa verba ergo prolata, fuerunt spontanea, cum ad illa proferenda non imprimerent, impressores contenti erant de electionis formalibus. Sequitur in themate: Et electus misit pro Cardinalibus, qui erant in castro S. Angeli & erant in loco libero, quoniam castrum hodie tenetur contra Romanos, & a principio scripserunt manibus suis committentes vices suas aliis, ac postea iverunt ad palatium & una cum aliis ipsum coronoverunt. Hic aperte demonstratur abfuisse impressionem, libere & spontanee exiverunt, & coronaverunt, hic enim actus istorum in nullo fuit meticulosus, item ut asseritur in consistoriis collegialiter ut Papam tractaverunt, cum de urbe singuli exire petiverunt: vellem libentius edoceri, si domini Cardinales metu ducti fecerunt signari rotulos familiarium, si metu ducti supplicarunt & promotiones amicorum & conjunctorum suorum fieri fecerunt, si metu ducti de manibus ejus beneficia receperunt: vellem libenter edoceri, si promotus est Ostiensis & consecratus metu Romanorum & metu vota sua promotionibus apostolicis consistorialiter celebratis direxerunt, si metu Romanorum supplicationes Romano Pontifici pro se & suis porrigi fecerunt: nisi vellent dicere quod errantes hoc fecerunt, & infra: Hic ergo sufficiat solus legitimus consensus, de quo constat servatis tamen pravitis, de quibus in c. ubi periculum, & tunc sufficit superveniens consensus violentiæ, si qua affuit a principio purgativus, in talibus enim ex consensu pendentibus superveniens validat & præcedentis defectum purgat, & infra: Ubi tamen attendendum quod hic idem fuit gerens & ratum habens & tunc si defectus interveniat ex parte rei, quæ agitur ratihabitio operatur effectum, idem si interveniat ex parte gerentis ubi alter gerens & alter ratam habens, tunc enim sic in quantum tangit gerentem, ratihabitio operatur, ut l. cum 3. ff. de solut. Idem si in præjudicium tertii, qui fungeretur eadem persona cum gerente ut in duobus conreis.

Actus post coronationem non extorti.

Item libertatem præcedentis actus electionis demonstrat sequens debitæ recognitionis & infra: At hic isti eligentes in omnibus prædictis, vel pluribus ex iis ipsum ut verum Papam recognoverunt, sic in consistoriis, in divinis officiis per ipsum participando, & assistendo in promotionibus prælatorum consensum præstando, in beneficiis de manibus ipsius & aliis conferri faciendo & omnibus thronum militantis ecclesiæ, XXXV.

Ex parte Urbani standum demonstratur.

ele-

electionem & ipsius exercitium concernentibus, comitando utpote pars corporis cum vero suo capite de his, quæ fiunt a prælato, vel verius ut pars capitis cum suo vero capite assistendo & participando. Ex quibus demonstratur, quod illi iidem eligentes amplius reclamare non possunt prætextu eorum consensus non præstite vel expressi, qui procedunt apud thronum ecclesiæ militantis & de stricto juris rigore in foro conscientiæ attendendæ sunt conscientiæ singulorum tempore electionis & actuum subsequentium, quorum solus Deus est judex & cognitor, maxime in hoc arduo & ponderoso negotio totius Ecclesiæ Dei & catholici orbis subversivo. Ex quibus Joannes Lignanus conclusit excutiendos omnes scrupulos, & Urbano ut vero Pontifici obtemperandum esse.

Interna voluntas inspici nequit.

XXXVI. Joannis e Lignano consilium spretum.

Sprevit una cum aliis Cardinalibus conjuratis Petrus e Luna prudens consiliom Joannis e Lignano, ac demum post maximos pro schismate propagando labores susceptos, fallacesque honores gestos a concilio œcumenico Constantiensi anathemate ictus, fremens furensque ob ecclesiarum conjunctionem redintegratam cum ignominia periit: de quo sæpius inhonora mentio in hoc tomo recurret.

Consulitur Baldus a Cardd.

Præter Joannem e Lignano ab uno e Cardinalibus consultus est in ipso defectionis exordio Baldus juris scientia clarissimus, an Urbani electio valeret, proposito ferme iisdem verbis fictitio illo themate, quod ad fideles pervertendos (a) pseudocardinalibus, conflato postea schismate, transmissum visuri sumus, ac primum allatis omnibus argumentis, quæ adversus Urbanum fingi poterant, quæ eo spectant, inconditos populi Pontificem Romanum vel Italum deposcentis clamores libertatem electionis restrinxisse, ea dissolvit: pluribus vero prætermissis, quæ typis eo argumento cusa sunt, nonnulla quæ in ejus libris desiderantur ex Avenionensibus monumentis (b) afferemus [1].

(a) Extant inter ejus opera ad lib. 6. cod.

Baldi responsum.

(b) To. 5. de schism. p. 36. & 39.

Ad honorem Dei & B. Mariæ semper Virginis & B. Petri principis Apostolorum & Ecclesiæ tam triumphantis, quam etiam militantis ego Baldus de Perusio minimus utriusque juris doctor &c.

Objectio de Romanorum tumultu.

Quod tumultuans populus Romanus more solito ff. ad l. Jul. l. 1. inf. ff. ad l. Cornel. §. 1. l. 1. ff. de pœnis l. si quis aliquid §. fautores vociferans vociferabatur, quod eligeretur Italicus, non tamen quod eligeretur Petrus vel Joannes, unde in electione unius individui, id est domini Barensis non fuit compulsio, ut sic eligerent, neque metus; aliud enim est cogi habere, aliud habere, ut no. ff. de procur. l. mutus §. is qui curatorem. Fuit igitur libertas in hunc eligendo, & fuit consensus immediati fundamenti: idest electione certæ personæ de multis & multis, unde etsi in domino B. in quantum Italicus erat, non erat, ut dicitur, libertas arbitrii, tamen in quantum dominus Barensis fuit libere electus non unus de mille sed unus de mille millibus, unde in specie specialissima fuit omnino consensum, quia convocivum, idest acclamatio, & tumultus non cecidit super certo; unde dico si quis, qui est in dicto c. quod supponit pro certo quod iste tumultus non cecidit super certo, non habet retinere suum significatum in casu nostro, & videmur esse extra illud c. sed certe cum electio debeat esse libera, & ab omni metu aliena, periculosum esset per juris decisionem & subtilitatem infringere arbitrii libertatem & facit quod not. in q. 9. hortamur de re judic. pastoral. in Clo. ut dixi supra in evidentibus: nam sicut se habet genus superius, & genus inferius, & certum Corpus, ut Sticus, sic se habet orbis, Italia, & dominus Bartholomæus, si enim est licitum populo arctare electorem Papæ ad Italicum, ergo populus eligit Italicum nominandum per Cardinales, quod est impossibile, quia populus posset disponere de jure vel de facto super electione Papæ: immo incidit populus in legem juliam majestatis ut dicta l. in fin. ad l. jul. &c. non enim facultas necessariæ electionis Papæ liberalitatis beneficium est ut ff. de l. unum ex familia §. de falcidia & nos dicemus quod tutor Italicorum rerum non habet, in Gallicis potestatem & miles habens arbitrium, super castrensibus non dicitur habere arbitrium generale, sed coarctatum Cod. de inoffi. te. l. si. & facit ff. de lib. instit. l. ex facto proponebatur; nec mirum qui refrænat libertatis habenas, contradicit libertati, quæ in electione vicarii Jesu Christi maxime debet esse liberrima, quoniam tam ineffabile Sacramentum aut mysterium non debet violentiæ subjacere, nec vim pati: & cum jure commune aliquid

Libera electio demonstrata circa personam.

Nullius nomen expressum a seditiosis.

Argumenta Gallorum Cardd.

Non designanda magis natio, quam persone.

NOTÆ [1] QUæ hic narrat Annalista de Baldo pro Urbano VI. scribente vera quidem sunt; sed qui pro Urbano scripsit Baldus in schismatis exordio, dein ipse doctor præcedentem scriptionem aliis editis pro Clemente VII. scriptis retractavit. Latuisse id huculque eruditos scio; vera tamen narrare constat ex tractatu pro defensione Benedicti XIII. pseudopontificis edito a Bonifacio Ferrerio S. Vincentii Ferrerii germano fratre, quod opus inter acta varia de schismate pontificum Avenionensium a Martene in Anecdot. to. II. col. 1432. editum est. Hæc ergo Author ille scribit cap. 48. de Baldo. *Narratur, quod Dominus Baldus, quem oportuit deserere civitatem Perusii propter illas partialitates Italiæ, & cum legeret 12. aliis civitatibus Italiæ & fuissent sibi ostensæ, allegationes contrariæ per eum factæ, in negotio primi schismatis, respondit: Considera in cujus dominio eram quando feci, & sic erit tibi soluta admiratio.* MANSI

liquid detrabitur novum jus efficit, ff. de jur. & juris l. jus civile, sic hic si juri libero detrabitur videretur dari electioni Papæ novs forma per tumaltum populi, quod est fureosum protegere, rogare autem bene potuit populus dominos Cardenalos supplicando non exigendo ff. si quis aliquem testari probibuerit l. fin. & C. eod. l. fin.

Ponderandum autem est quod nonnulle prædixerunt, quod nisi propter metum non eligerent Italitum: nam ista prædictio sequentem actum deslorat non tenere, & ista protestatio non fuis revocata expresse nec tacite, quia metus duravit, ut not. Cyn. C. quod me. ca. l. 2. & totum quod sequutum est videtur invalidum, quia canonica electio est substantia, nec sufficit intbronizatio solu, ut apparet in dicto c. si quis in v. sine concordi & canonica electeone: ex quibus videtur aperte concludi, quod iste non sit Papa legitimus & quod alius sit eligendus.

XXXVII Argumenta pro Urb.

In contrarium, quia dominus Barensis fuit electus prius ex intervalla tempores, quamquam non multo, tamen extraneo actu interposito, idest prandio, unde etiam atque etiam eligenter de ipso deleberare debuerunt C. de fals. & si ad te, unde eligentes perstiterunt in electeone c. ad vell. similiter in ratione: ad quod enim eligebant secundo, nisi ad cautelam, ut si quod vitium esset in electione prima, purgaretur per secundam? Item ut prædixerunt quod eligebant eum tamquam notum & expertum in factis curiæ; nam per hæc verba ratio motus animi exprimitur ut ff. de re du. l. qui babebat &c. unde metus non fuit sola causa, sed persona meritum, & notitia;

Expressæ causæ cur eligeretur.

& concurrentibus duabus causis inbærendum ast favorabiliori ff. de usu pro Domito l. si vir uxoree quæ magis fundetur in jure communi ff. ad fill. l. qui postbumos & soc. C. Sti. l. in ipsius & ff. de adi. le. l. 3. in fin. & ff. de donat. l. Aquilius regulus & l. si pater nam merita ut dictis l. pater, babentur loco causæ finalis: ex quo sequitur quod metus bic remanet sub natura causa impulsivæ.

Expressus consensus per scripta.

Item sertio consenserunt procuratores constituendo, & suo manu scribendo, unde non possunt contradicere, ut ff. de pign. fidejussor; populus enim compulit ad iterandum electionem vel scribendum, & facit C. de rebus alien. & non alien. l. 2. cum glo. sua præterea intbronizaverunt & coronaverunt eum in quo complacens consensus apparuit manifestus tam de præterito, quam ante de præsenti.

Item & postea apostolicum eum vocaverunt & ideo purgata fuit omnis si qua ibi fuisset labes, quia semper prævalet quod novissime factum est ff. loc. sum in plures locator oneri ff. de acq. poss. l. si quis ante & facit C. si rector provinciæ l. 1. §. implere autem, & est simile prædictis, quia confessio facta in tormentis diverso tempore repetita dicitur inducere perseverantium confitentis & fieri propter veritatem, non propter metum ut not. ff. de quæst. l. 1. §. divus Severus & l. de minore §. tormenta & bene facit textus cum glossa 2. q. 3. si quis iratus & 7. di. fiunt merito textu cum glossa & bene facit quod legitur & not. ext. de divor. c. ex literis ex industria.

Constantia in agnoscendo Urbano non ex metu fluxit.

Ergo electio repetita, præsertim dicendo se facere ea intentione, ut esset Papa, gratum fuisse manifeste demonstrat, ut in epistola inter claras §. fin. tales enim & tam literatos dominos sine industria non processisse certum est, quia firmior esset electio, & quidquid inde sequeretur firmissime permanere: & si dicamus quod ultramontani non babuerunt propositum eligendi citramontanum, boc condictum & monopolium, ut sic dixerim, sapit C. de monopol. l. 1. quod est maxime damnatum bic. ut dicta c. ubi periculum, non enim permittit Deus quod Ecclesia sua citramontano vel Gallico præsepe semper remaneat alligata; sed pro meritis & demeritis gentium illic, vel illic eligi jubet, suadet, aut patitur: Ducunt volentem fata, nolentem trabunt. Et si dicatur actus contiguus, non dicitur esse dimissus, & paulo infra: *& ex multiplicatione verborum non augetur effectus ff. de auro & arg. l. pedit. §. Labeo. & quamdiu impedimentum instat causa, parum operantur mille actus quasi unus ut not. C. quod met. causa l. 2. facit l. 1. §. bonorandæ, quarum rerum actio non datur & l. fin. ff. de furtis & qui cogitur non apponere babetur pro opponente, ut no. ff. de negot. gest. l. nam & servus in præsente & factum ex consequentia infirmatur, sicut factum principale ff. de mi. l. 3. §. scio.*

Objicitur conspiratio de Gallico eligendo. Responderur diviantus dissolutam.

Respondeo supra ad boc responsum esse ff. de usufructu legali l. fundi quoniam apparet in secunda electione non fuisse vitium, nec in acceptatione, nec in coronatione en officii ingressu ff. de condi. & de. l. Publius cum etiam vocando eum Urbanum Papam VI. ipsa etiam nominis impositione rursus ac rursus consenserunt ff. de offi. prætor Barbarius C. de naturalibus literis autem. Item si qui liberos C. & de latina lib. coll. l. §. sed, qui domini qui §. est multum in facto præsenti præcipue propter coronationem. Et confirmatur, quia refert an rumor sit causa finalis an impulsiva: primo casu vitiat, secundo non ut ff. de bur. ubi institutio vitiatur, quia falsus & improbus rumor fuit tamen sola & finalia legata non vitiantur, quia fuit causa impulsiva, quanto magis bic cum, ut dixi, rumor non fuit causa,

Tumoltus concitio non fuit.

sed evigilatio dormitantium animorum & soporatorum & perplexorum motuum, & tumultuantibus causis, bona & mala, unde minime sperantur, erumpunt: & facit ad prædicta, quia signum ostendit qualitatem signa.

signati C. de fabr. censibus, & infra.

Amplius sciendum est quod signa dissensionis in principio tolluntur per signa consensus in medio & in fine, ut ex. de spon. ad id quod de despon. impu. c. de illis qui clerici, vel vovente, Insinuante extra de bap. majores §. sed opponitur. Et ideo licet præludia meticulosa præcesserint & hæc patebant in verbis, & signis, immo factis & armis, multis enim modis probatur metus, ut no. C. quod me caus. l. metum ubi est glo. notabilis, & dominat non solum ex atrocitate facti, sed etiam quia multi dicebant eis pericula eventura quibus credere debuerunt, timuerunt valde, quamquam constantissimi viri; quia nedum dictis tot, sed etiam unius discreti quandoque quis non leviter credit, ut notatur ff. de condi. & de. l. Titio fundus de navi §. si quis ipsi per Bar. & in tractatu suo de Tyranno super eundem; tamen quia ipsimet domini vivum invenerunt, & verbis, & factis posterioribus ad faciendum actum valere, dicere omnino debebimus quod voleat cautela tanta ad faciendum novam electionem, & dicendum quod erat eorum intentionis quod esset Papa, & reliqua populus ignarus non coegit facere, unde imprudenti populo illudere debuerant, & tunc haberet locum dictum c. si quis pecunia; nam ex sagacitate adhibitum in actu contrafaciente præsumitur, ut not. Innoc. l. 6. ff de condi. instit. & ar. Hæc Baldus ad argutias schismaticorum dissolvendas: qui nonnullis interjectis ad afferendam Urbani dignitatem perspicua argumenta ducta ex ipso schismaticorum themate, quamvis dolo composito docte & diligenter explicata (a) sic inquiens.

Objectio de tentato periculo.

(a) Ib. p. 41.

XXXVIII. Urbani causæ defensio.

In contrarium arguitur & pro ea parte, quæ meo videre fovet justitiam luculentam, & hoc sic ostenditur. Domini Cardinales consenserunt in dominum Urbanum, nam ipsimet non negant consensum; sed dicunt quod elegerunt per metum alias non facturi. Standum est ergo dicto eorum in quantum dicunt se consensisse, quia per hoc manifeste patet, quod electio habuit fundamentum de jure naturali & sic fundant sua confessione intentionem lecti. Cum vero dicunt quod fecerunt per metum alias non facturi, in hoc non creditur eis, nam quod alias non essent facturi, est mere negativa de secretis secretorum, id est de animo quem novit solus omnipotens ut d. c. exivi §. rursus nam in factis semper præsumitur animus correspondens ut C. de instit. & substit. l. reprehendenda, nisi quis fuerit in contrarium protestatus, & non clam, sed dilucide arg. ff. pro suo l. si ancillam. C. de defen. civ. l. jubemus. Cum ergo domini Cardinales, qui erant viri solemnissimi & literati nihil fuerint in contrarium protestati, necessario sequitur quod non fecerint nolentes, sed volentes, quia facile erat eis contrarium protestari, sicut dicitur fecisse unum ex eis arg. C. de cad. toll. l. unica §. fin autem ibi dum dicit. Nam si contrarium volebat, nulla erat difficultas, &c. nunquam enim sic coarctati fuisse dicuntur, quod non potuissent habere unum tabellionem & duos testes, & protestari, & inde consici facere publicum documentum, at not. in auth. de tabel. §. nos autem & C. de neg. gest. l. fin. & C. his qui per me. jud. non appell. l. 2. extra de appell. l. si justus metus; sciebant enim domini hoc esse de jure necessarium ad declarationem dissensus, nam per alium modum difficilis est ista probatio.

Probatur ex Cardd. confessione.

Poterant de vi contestari.

II. Præterea electio domini Urbani habet fundamentum quatuor causarum: nam causa efficiens fuit potens, subjectum capax, causa formalis congrua, & causa finalis expressa, quia, ut ibidem dixerunt collegialiter & elective, elegerunt dominum Urbanum pro mundi utilitate: cum ergo concurrant omnes causæ, proculdubio secum suum traxerunt effectum.

Argum. ex quatuor generibus causarum.

III. Præterea actus interior non potest probari contra actum exteriorem, ut extra de spons. c. tua nos in verbo non videmus. Plus dico quod cum opere consensus appareat, mentalis dissensus suppositus etiam pro constanti non vitiaret actum, qui consensu utrinsque partis sumit effectum & hoc per theoricam datam C. de cond. ob caus. l. si repetendi & ff. e. l. 1. §. 1. ad quod facit quod eleganter not. Innoc. extra de sponsa. c. tua.

IV. Præterea domini erant avisati de eo quod accidit eis, unde suo facto & sua culpa sibi non prospexerunt: unde voluisse videntur qui suo facto sic fecerunt, ut nolle non possent, sicut dicimus e contra. C. de secund. nup. l. 1. in glo. quæ incipit: Quod fecerat. Item de garrulitate populi Romani queri non possunt, cum scirent quemadmodum taceant. Præterea quam ob causam fecerunt electionem bis nisi cum mysterio? Omnia enim dicta & facta, maxime sapientum præsumuntur facta cum mysterio & intellectu C. de fidoic. l. quamvis. Præterea quare dixerunt quod eligebant ipsum tanquam expertum, nisi quia de ejus regimine bene sperabant, ut ff. de confirm. tut. l. si patruus? Accessit igitur ratio ad actum & facit ratum factum arg. ff. de lega. 1. l. filius audivi & ff. de adi. leg. l. divus Severus in verbo ratione motus.

Spreta a Cardd. garrulitas Romanorum.

Electio non sine mysterio repetita.

V. Præterea omnis quæstio voluntatis in æstimatione judicis est, ut C. de fideicom. l. voluntatis, qui ergo de hac causa cognoscere possit non extat, cum dominus Urbanus sit in possessione: nisi forte esset sacrum concilium totius mundi legitime congregatum, quod tamen congregari non potest, nisi per dictum dominum Urbanum, qui est in possessione papatus, & sedet super cathedram S. Petri in suo loco naturali argum. ff. de offi. præfec. augu. l. 1. ubi de hoc.

A quo sit congregandum concilium.

VI. Præterea & ad istud non videtur ullo modo posse responderi; nam domini dixerunt se eligere ea intentione, ut sit Papa. Quid igitur adhuc egemus testibus? loquela tua manifestum te facit, ut ff. quib. ex caus. in poss. ea l. fulcinius §. quid sit latitare, & quod not. per Dyn. d. c. pro possessore & bene facit quod not. ff. de exce. do. l. apud Celsum in princip. & ff. quæ ex cau. ma. l. antep. hos enim formatos cum mysterio sermones imperitum vulgus penitus ignorabat: sed domini ad vivificandum actum, cui impressio videbatur obstare, motu proprio & formaliter protulerunt quod pertinet ad libertatem voluntatis, ut ff. de testa. qui a latronibus.

Consensum illustrant facta.

VII. Præterea post hæc verba accesserunt facta tum substantialia quam cærimonialia procedentia in ipsum, ut in Papam, & ab ipsa ut a Papa de omnium judicio & consensu; unde & si quæ fuisset in electione & qualitas vitiosa sequentibus actibus & consensibus purgato omni vitio efficax remansisset electio, ut ff de condit. ob cau. l. si ob turpem: nam facta consensum habent validum sicut verba ut ff. de legi. l. de quibus ver. nam eum ipse: cum enim coronaverunt eum, manifestissimum est quod consenserunt in ipsum, ut C. de luti. lib. tollen. l. 1. §. sed qui domini qui tex. est ad hoc no.

Confirmant delata obsequia.

VIII. Præterea punctus dicit quod tractaverunt reverentiis & aliis ipsum ut Papam, ex quo tractatu dilucide consensus apparet; nam ut Innocen. in. c. ex parte de resti. spol. differentes actus approbati dant cognoscere verum esse rei, & ad hoc ff. de acquir. hæred. l. pro hærede §. Papinianus: habenda igitur ut Papam in actibus deputatis a jure, scire debuerunt, per hoc se conferre, vel confirmare verum possessionem, qui certe actus non fuerunt impressivi, sed volitivi ut C. quod met. cau. l. 2. ita quod domini Cardinales non tantum verbis, sed factis & sententiis repleverunt orbem terrarum ab ipsa principia, quod Urbanus sit Papa, & fatis potest dici mundus fere totus ita opinatur. Ergo ita est, at ff. de infa. l. athletas, & quasi tota Ecclesia catholica erat pro eo, ut hæc etiam sint luce clarius manifesta. Et considerandum est, quod tria sunt in anima, intellectus, ratio, & voluntas: intellectus namque examinat & illuminat, ratio determinat, & voluntas acceptat: quæ trin.

Probatur libertas ex circumstantiis.

hic fuisse per omnia sibi consonantia manifeste patet; fuit namque intellectus examinans personam electi, immo dudam ante examinatam habens ex diatina conversatione, ut ff. de reb. dub. l. qui habebat. flecum fullonem: Item fuit ratio determinans, quia propter bonum publicum & utilitatem universalis Ecclesiæ elegerunt dictum dominum Urbanum quæ quidem ratio & determinatio intellectus ad voluntatem asqut sue natura pertransit, quia omnes homines bonum appetunt ut patet lib. ethicorum in principi. Et infra.

IX. Præterea sicut qui non habet aliquem animum at leg. & not. ff. de acquir. possess. l. peregre §. quæsitum; ita e contra qui habet aliquem animum, habet animum. Sed domini Cardinales habuerunt aliquem animum, Ergo &c. licet spes circumvenerit tot nil ad rumbum, quia spes sæpe sapientissimos fallit, ita ut patiantur letargum illusarum mentium morbum ff. de condi. ob caus. l. 3. §. quamquam.

Illusæ spes consensum non destruunt.

X. Amplius sciendum est quod homo potest considerari in triplici statu voluntatis scilicet conceptæ, prolatæ, & scriptæ, item ex conatu quodam & sono assensæ ut ad literam hæc patent, ff. de sup. leg. l. labeo, nam dum dicit sentit, & dum dicit ibi menti significat conceptionem: ibi veradum dicit vocis ministerio significat prolationem articulatam, & ibi dum dicit conatu & sono significat prolationem inarticulatam & confusam, quia proprie non est vox, sed sonus vel signum. Item ponitur ibi verbum commune dixisse, quod est commune ad prolocutum vel scriptum; nam & scriptura dicit in Evangelio. Ut impleretur Scriptura, quæ dicit, &c. & hæc patet C. de testa. l. hac consultissima & institut. de pupil. instit. post principium, & in infinitis locis, si consideremus hominem in statu voluntatis conceptæ per se & simpliciter. Et infra: *Homo interius operans, exterius nil infundit, ista voluntas non est consensus id est plurium in idem sensus, & ideo actus, qui regulatur consensu, non perficit, ut ff. de pac. l. 1. §. conventiones, nec aliquem actum humanum complet ff. de lega. III. l. fideicommissa. §. 1. ff. de. test. l. is cui no. C. fa. ercis. cun. l. 1.*

XI. Nempe tantum distat fecisse à concepisse quantum perfectum ab imperfecto, & quantum semen quod est reconditum in horreo, quod nihil fructificat, ab eo quod est seminatum in agro; abortum enim facit intentio, si conceptum suffocat in utero & non producit in lucem: unde hanc voluntatem præcise mentalem nunquam exeuntem in actum, abortivam deco partus abortivi similitudine ff. de ver. sig. l. qui mortui C. de posthu. hære. insti. l. quo certatum ibi dum dicit: Si vivus ad urbem totus processit.

XII. Sin autem consideremus hominem in statu voluntatis secundæ, idest prolatæ, vel etiam tertiæ, idest scriptæ tunc perfecta est dispositio & voluntas de voluntate procedit, idest de interiori voluntate procedit verbum & totus homo concurrit, idest animus seu intellectus cum organis; & voluntas in actibus humanis complendis debet esse intrinseca & sensibilis, non interior & spiritualis tantum, quia hic non est quæstio de proprio spiritu, sed de actu

humano, & ideo textus in l. potuit C. de jure deliber. dicit actus idest consensus & voluntas, idest interior habitus mentis fuerit necessaria, vox enim sine mente est sine radice, ut voces fictitiæ & simulatæ; vel vocis vel doctrinæ causa non ad verum esse dictæ, C. plus vale quod agi per totum de præsumpt. c. afferte ff. de testa. milit. l. divus & ff. de ædil. edic. leg. sciendum, §. dictum, non enim quidquid dicitur est vel erit, ut ibi patet, & si mentis arcano accedat verbum, & ab utroque procedat scriptum erit verum de corde & scriptura de utroque procedens, & tamen non essentialiter nisi una voluntas præcise, quæ negotium perfectissimum ac consummatissimum reddit. In hoc autem triplici statu fuerunt Cardinales secundum punctum prædictum; nam in statu ultimo interioris hominis fuisse probantur propria oris confessione, quia dixerunt: eligimus, non sine mysterio subjungentes hæc verba ea intentione: ut sit Papa, mature & digeste loquuti sunt & bene & proprie debemus præsumere immo pro certa tenere, eos esse loquutos: si enim per metum dicunt se confessos, certe respondetur quod nullus metus fuit inussus ad confitendum, & ad hoc mysteriales sermones proferendum, quos nec imperitum vulgus formare sciret extraneis: Ergo conjecturis non egemus, nam ipsa loquela manifestissimi sunt.

Ex externo probatur internum.

XIII. Item ex causa electionis inserta, quæ justa fuit, idest de genere justitiæ, nam justitia causæ suum justificat causatum, vestit & informat, & non potest esse injustum quod sit cum causa justa & vera, ut ff. de in integrum restit. l. omnes. Item in statu volitivo vocalis expressionis ipsi se fuisse fatentur, quia voluerunt loqui & sic loqui. Et si dicunt, quod voluerunt per metum: est enim meticulosa voluntas, prægnans, impura & multiplicans, quemdam dissensum cum consensu, & quamdam cum affirmatione negationem; habent enim in superficie volitionem, & in medulla nolitionem, & scinditur cor hominis in duas partes, & una pars est velle, altera non velle, prima superficialis, secunda realis respondetur quod non est verum, quia ipsi contrarium asseruerunt, dicendo: Eligimus ea intentione, ut sit Papa, quia verbum sit, est verbum substantivum effectivum, & productivum, ff. de hæred. instit. l. his verbis substantiam rei perfectissimæ includunt, nec est aliud verbum ita substantivum in mundo sicut verbum sum es, est: quis enim est tam infanus qui arbitretur dominos Cardinales aliud voluisse quam verum, aut loquutos esse dementes? quod etiam in vili homuncione credendum non esset, ut C. de hæred. instit. l. fi. nempe quis credere potest dominos Cardinales tantum errorem commisisse? ut no. ff. de sup. lega. l. 11. ad fi. in glo. utebantur.

Objectio.

Probatur contrarium ex eorum verbis.

XIV. Et si dicatur: Domini non putabant ista verba valere; respondeo immo accidit quod quis putat se nil agere & tamen valet quod agit, ff. de aequi. hæred. l. qui se pupillum, & ibi. no. in glo. ord. Item in statu volitivo propria manu subscriptos eos fuisse, lectio thematis declarat, præsertim qui erant in arce in tuto loco ut not. in l. 11. §. qui satis cog. unde omni modo standum est subscriptioni seu subnotationi propriæ manus ut C. de testa. l. jubemus, & l. cum antiquitas, & in authent. quod sine cum pluribus. Mente ergo, lingua, & manu omnia apparent fuisse perfectissime consummata: ut in l. jubemus superius allegata. Porro quia vere consonant omnia, plurimi actus de plano postea subsequuti hanc veritatem tuentur, quia etiam novissima hominum judicia potissime valent, ut C. de fideicom. l. clari & aperti.

Et subscriptionibus.

XV. Urbanum namque repetita electio probavit, ut C. de emenda. insti. codi. l. 1. §. supradictis, ibi dum dicit: Quoniam repetita probavit electio, nam qui bis vel sæpius quod facit videtur velle quod contra id nil possit opponi, quia ubi secunda intervenit consideratio, ibi esse præsumitur plena deliberatio, ut in authen. ut nulli jud. §. & hoc vero jubemus, in tex. & in glo. quæ incipit: Non enim facile altas incipit jussio. & no. C. si contra jus vel uti pub. l. fi. non enim est retractandum, sed commendandum, & etiam observandum quod sæpe factum nititur æquitate, ut extra de arbi. c. non sine, & facit extra de rescri. c. olim, in verbo semel & iterum confirmatur tali consideratione. Certum est quod causa specifica & immediata est major causa quam universalis causa remota: sed domini Cardinales fuerunt causa specifica nominationis & electionis Urbani; unde esto quod impressio populi fuisset causa universalis seu in genere, non tamen fuit causa specifica seu in specie, & sæpe potestas libertatis in specie miscetur cum necessitate in genere, ut no. de cod. l. fi. in gl. quod eligat & ff. famil. erciscund. lege hæredes, §. si in certo. Habuit ergo hæc electio (inspecta causa specifica & propria) saltem fundamentum de jure naturali; unde aut fuit aliqua inspectio jure naturali & simpliciter aliqua erit saltem secundum quid, id est secundum quod fuit consensus applicatus ad certum individuum & quidquid naturalitatis seu jure naturali insit & inveniatur, in ipsa habet maximam radicem & fundamentum, super quo consequentes ratificationes & actus complacentiæ possunt se fundare, & condunare, ut l. si unus, §. pactus, ff. de pact. & inst. de repli. in princip.

An fuerit populi impressio.

XVI. Item non omnis metus vitiat, sed ille solus, qui dat causam actui proximam & immediatam, ut d. l. qui a latronibus, ff. de testi. & no. ff. quod metus causa, l. qui in carcerem. Item faciens contractus

potest

Ex parte Cardd. fuit discreta electio.

Confirmatur consensus ex gratiarum petitione.

potest nolle & velle, ut not. eodem. tit. lege si mulier, §. si metu. Hic licet ex parto populi fuerit impressio, ex porte tamen animorum dominorum Cardinalium votiva, discreta, & probabilis fuit electio; non debet ergo velamento compulsionis resiudi, maximo quia qui recipit aliquid ab aliquo non babet rationem sonquerendi se vi coactum, ut C. de pigno. lege sum te proutam, ubi est text. not. & valde facit contra Cardinales qui ab Urbano susceperunt absolutiones & gratias tamquam a vero Papa.

Conclusio.

XVII. Ex quibus sequitur concludenter quod voluntas dominorum fuit in actu electionis voluntas. Ergo fecit electionem esse solemnem: ad boc ff. de lega. primo, l. si mibi & tibi, §. finali in fine, & ff. de jure cod. lege litera in verbo animi affectus exprimitur. Blandiuntur ergo sibi, qui putant se nibil egisse, ut ff. de administratione tutorum, lege plures, ff. si parens, in fine. §. quoniam creditur factis & verbis, ut ff. de jur. codicil. lege conficiuntur in verbo creditur. Experimentum verorum sermonum est, ut soncordent rebus sensatis, ut magnus ait Averroes: & cum de re dubitatur, credendum est quod naturæ negotii convenit, ut ff. de test. lege ob carmen, ff. si testes & qualitas factorum demonstrat intentionem actorum, ut ff. de divort. lege quod ait lex §. illud rectissime.

Confirmata reditu fugitivorum.

XVIII. Auget etiam præsumptionem consensus reversio illorum, qui de Roma recesserant & proprio motu redierunt, & solemnia peregerunt: nam ex reversione præsumitur animus, ut institut. de rerum divi §. pavonum in ratione sui, & multo magis, si qui ab eo tamquam a vero Papa gratias impetrassent; nam amodo separatorium edictum non babet, ut not. C. de bered. act. l. cum adulta, & ff. de separa. bon. leg. prima, §. illud & §. præterea, & C. de bon. autbent. judi. poss. lege secunda versic. reportatis, usm qui acceptat aliquid ab aliquo tamqnam a tali, non babet amodo jus negandi, ut C. de contrabenda, & committenda stipulatione, lege optimam, & ff. de inofficioso testamento, lege si proponas & si bæreditatem, talis enim negatio instar spolsationis baberetur, ut not. Dynus in dicto cepit, pro possessore. Cynus in lege secunda, C. si sertum petatur, & facit lege litibus C. de agr. & censib. lib. 11. C. loca l. si quis conductionis cum similibus.

Populus experierat præcipue Romanum.

XIX. Discutiamus insuper populi sermonem qui erat; Romanum volumus vel Italicum; nam ex ordine verborum apparet ordo intellectus, de sonsecratione dist. 2. capitulo in Christo pater, & ff. de libe. & postbu. lege Gallus, §. primo & ff. de usufruct. lege servus communis ita intentio: ergo populi dirigebatur principaliter in Romanum; erant enim duo Romani in collegio notatu digni venerabiles & præclari & sive seniorem sive juniorem babuisset populus Romanus, boc fuisset ad votum populi elegisse, ut ex themate patet, quod non contentabatur populus quod eligeretur Papa de extra urbem, & ideo de electione Urbani permimium doluerunt quia Italicum extra Romanum in consequentiam posuerunt, nec voluerunt ipsum esse verbum principale, sed intentio dominorum erat inter seipsos contraria, eo quod ad papatum per se quilibet inbiabat, unde sibi invisem obstiterunt, ff. de bæred. institu. lege invisem: pugnaverunt vota cum votis & consilium cum consiliis: tandem eo ventum est ut ubi ratio non disponeret, provideret mera fortuna, ut C. quando & quibus quarta pars deb. leg. secunda lib. decimo. Eo itum est ut in procelloso mari onusta mercibus jactatis, navicula Petri non mergeretur; nam jactus remedio cæteris in sommuni periculo salva navi sonsultus est ut ff. ad leg. rbod. de jac. lege amissæ navis.

Indoluit ex Urbani electione.

XX. Præterea videamus si iste dominus Urbanus debebat dici Italicus, & si populus fuisset interrogatus de eo, qui sola nascendi causa erat Italicus, populo Romano nec gratus nec ingratus, an opinionem babuerit slamandi pro isto, cujus mores inter Gallicos sunt formati, & qui nutritus est in Gallia & transformatus in mores eorum, & de ipsorum appendisibus, ut ff. de acquirenda bæreditate, lege si quis bares. Quis enim dubitat naturam in qualitatem transformari, ita ut naturale nomen non conveniat transformatis? ut ff. de verborum significationibus lege provinciales, & ff. de postu. leg. 1. §. 11. & concurrentibus contrariis qualitatibus vincere præpotentem, ut ff. de usucap. pro dana l. si vir uxori. Non igitur iste fuit Italicus simpliciter, sed mixta ratione natura & moris electus: ut utriusque partis opinio salvetur, immo magis prævaleret opinio Gallicorum, quia usus naturam vertere consuevit, testante Arist. in pluribus locis. Ex quibus apparet manifeste quod domini ultramontani seipsos propter consuetudinem, & domini citramontani seipsos propter naturam sonsiderantes, vota ad invisem miscuerunt, & propter repugnantiam divisa est bæreditas inter Cæsarem, & eum qui Partbemio substitutus erat, ut ait Sextus Pomponius ff. de bære. insti. lege & boc Tyberius, & quod ex concursu qualitatum neuter per se dicatur obtinuisse animi votum, patet ff. de leg. primo. l. Titiæ textores, unde nec vox populi, nes intentio de Urbano prædicabatur, qui magis esset ultramontanus, quam citramontanus. Quid dicendum occurrit mibi? verbum Senecæ in deslamationibus: Quis es tu qui de facto patrum sententiam feras? Sed respondeo sum agrisola rudis & non fero sententiam,

Utriusque nationis particeps, utrique placuit.

quia

quia ad me non pertinet alia modo, nec pono os in cælum; sed semino verbum in agra Domini exercituum & largitoris virtutum, & si bonum est, terra recipiet & fructificabit; si autem malum, tanquam mala herba eradicabitur, ut ff. locati, l. sed & addes §. si quis dolia, nec in ulteruntram partem curra, quia sum utrique parti homo ignotus, immo non homo quia nimis esset ista prædicatio: sum tamen in hoc misera corpusculo, devotus sanctæ Romanæ ecclesiæ, quia per eam spem habeo in Deum.

Baldi in Ecclesiam pietas.

XXI. Concludo ergo mihi tantum, quia verba mea non sunt ulti conclusiva, dico & creda, salvo tamen judicio ecclesiæ cui me submitta cum protestatione, ut extra de summa Trinit. c. damnatur, dominum Urbanum prædictum vere & proprie dici & esse Papam & apostolicum dicendum & tenendum & nuncupandum, nec levitati perfecta m donationem revocantium assentiendum, C. de condi. ob caus. lege si repetendi, ibi dum dicit, cum levitate perfectam donationem revocare cupientium jure accurratur.

Ejus pro Urbano conclusio.

XXXIX. Baldus Romam ab Urb. excitus.

Hæc Baldus mense julio hujus anni (quo discordia concitata est ad revocandam in dubium Urbani electionem) ad Cardinalem, cujus nomen pressit silentio scribebat docte & pie, ut impendens schisma averteret: eumque jam illud effervesceret, Perusio Romam mox ab Urbano evocatus controversiam & utriusque partis argumenta diligentissime perpendit (a) ac primum verum thema electionis Urbani proposuit, dein varietates & contradictiones thematis a Jacobo Ursino nonnihil corrupti, & thematis a Cardinale S. Eustachii confici & literarum Cardinalium, quæ recenter emanarant in vulgus (de quibus inferius agitur) in luce collocavit; tum sua explicuit argumenta viginti propositionibus adductis, & conspicuis argumentis confirmatis, quorum præcipua sunt hæc. Justissimis de causis postulatum Italum Pontificem: eam electionem canonicam fuisse, quæ duabus partibus constiterit: pontificatum conferri posse per facta, quibus consensus sui natura & vi legis annexus est: inanem, vel injustum metum non labefactare electionem: conjugia ex prætenso metu rescindi non posse post cohabitationem pacificam: si controvertatur an justus fuerit metus, Cardinales non posse in ea lite ferre sententiam: probare ipsos hoc ipso, non esse illustrem impressionem, dum sacramento suo illam probatam volunt; sacramentum enim obscuræ probationis perfugium est, & ita probandi onus, quod ad ipsos incumbit, excutere: si qua fuit impressio, illam per actus liberos, consecutos purgari potuisse: repetitam fuisse electionem pro avertendo schismate: liberos actus consensum includentes præteritam impressionem purgare: impressionem in actu electionis debere esse conspicuam; non tractos fuisse veste Cardinales ad eam celebrandam: non jugulo gladios admotos, ut Urbanum eligerent: si quis metus intercesserit, illum inanem fuisse: non potuisse Cardinales aliam electionem celebrare, cum non constet, an prior irrita extiterit, ea enim ratione posse, cum liberet, schismata conflare: cum non constaret, an vacuum esset sacrosanctum solium, electionem novam non potuisse moliri: toto orbi Christiano debuisse esse conspicuum, cur Urbanus gradu moveretur; in ambiguo obsequendum fuisse primo in pontificatum inducto: Cardinalium testimonia non valere contra literas ab iis missas ad principes: vel eas veras fuisse vel falsas; si veræ fuerint, stare Urbani causam; si falsæ, fide indignos esse, nec tamen existimari posse tantos viros orbem inducere in errorem voluisse: jam vero ut fide instabiles, qui sibi non credant, contemnendos ut conspiratores, ut detractores ex contractis jurgiis a testimonio repellendos.

(a) To. 1. de schis. p. 52.

Nullam illustrem probationem Cardin. attulere.

In ambiguo primum electo obsequendum.

Urbanum esse legitimum Papam demonstravit Baldus his argumentis: Electum in Papam canonice esse verum Papam, quamquam tunc interstrepat populus: mentalem concordiam eligentium ex verbali concipi: tumultum, etsi commovit animos, non ademisse libertatem: credi non posse tot actibus Cardinales voluisse induci pseudopontificem & everti Ecclesiam: ergo in eum vere consensisse: eos afferre contra argutias leves, quæ fortioribus infringuntur: adumbratum illum metum non præcessisse electionem: non censendos ita molles animis & fragiles, ut haberi volunt: in electionis modo adjectas has voces, ut esset verus Papa: neminem adegisse, ut adderentur ex pondere amoris & voluntatis additas fuisse, non ex trepidanti reluctatione: metum non vitiare electionem, nisi principalis causa electionis foret: impositionem thyaræ pontificiæ consensum traxisse; ac futurum eo ipso Imperatorem, cui sine præcedenti electione septemviri solemni ritu diadema conferrent: profiteri adversarios solemni ritu Urbanum corona redimitum; ergo juste & canonice: ratihabitionem supplere posse quod actui defuisset: ex imbecillitate mentis factam electionem per secutos actus potuisse confirmari: eo ipso, quod de contrario dissensu non sunt contestati, probari ipsos noluisse contestari: numquam jure cautum, ut Cardinales Pontificem ritu solemni thyara ornatum repellere queant: eum ritum numquam per vim celebrari potuisse: in conficto a Cardinalibus themate circumferri unumquemque

con-

consensisse, cum putaret collegas in Urbanum consensisse, ergo omnes in Urbanum consensisse: dum perhibuere testimonium, consensum demonstrasse: non existimandam ante suscepta odia, in Cardinalibus fictionem, quæ posset schisma inducere: si ficte Urbanum se coronasse ajunt, artifices esse schismatis & Ecclesiæ eversores, & quocumque se vertant publica execratione repellendos; si non placuisset eis Urbanus ad ipsum non essent reversi, nec de eo ad principes scripsissent. Sed hæc & alia ex ipso Baldi commentario ad calcem operis rejecto lector accipere poterit.

XL. Itali Cardin. Anagniam vocati.

His aliisque gravissimis argumentis spretis, Cardinales aggressuri dirum facinus, rati more tyrannorum & persecutorum Ecclesiæ, Pontificem vel arte, vel vi oppressum iri, ex Anagnina urbe Italos Cardinales solicitarunt, ut communi consensu pseudopontificem, deserto & exauthorato Urbano, crearent. Conceptæ sunt subjectis verbis plenæ dolo & mendaciis eorum literæ (a).

(a) Ext. to.16. de schism. p.12.

Reverendissimis in Christo Patribus dominis.

Petro episcopo Portuensi, Francisco tituli San. Sabinæ, Simoni tit. S. Joannis & Pauli presbyteris, Jacobo de Ursinis Sancti Georgii ad velum aureum diacono miseratione divina, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Joannes episcopus Penestrinus, Guillelmus tit. S. Cæciliæ, Robertus Basilicæ duodecim Apostolorum, Hugo tit. SS. Quatuor coronatorum, Guido tit. S. Crucis in Jerusalem, Joannes tit. S. Marcelli, Petrus tit. S. Laurentii in Lucina, Geraldus tit. S. Clementis presbyteri, Petrus S. Eustachii, Guillelmus S. Angeli, Petrus S. Mariæ in via lata, & Petrus S. Mariæ in Cosmedin diaconi eadem miseratione S. R. E. Cardinales Anagniæ existentes, salutem & fraternæ dilectionis affectum.

Datæ ad eos literæ.

Cum nuper Apostolica sede vacante per obitum piæ, & sanctæ memoriæ domini Gregorii Papæ XI. qui de mense martii proxime præterito, diem suum in urbe clausit extremum, nos una vobiscum pro electione futuri Romani Pontificis, ut juris & moris est, celebranda, in Conclavi ad hoc in apostolico palatio, in quo idem sanctæ memoriæ dominus Gregorius obierat, deputato convenissemus, Romani officiales cum magna multitudine armati quasi hostili more totum circumdederunt ab extra, & ab intus fere implentes palatium antedictum, & per impressionem, nedum in urbe, verum fere ubique terrarum notoriam ad eligendum repente contra deliberationem & propositum nostrum firmum, & per metum mortis nobis palam & clare imminentis, coegerunt invitos, in scandalum maximum cleri & populi Christiani, ac exempli perniciem, nisi provideatur, fere perpetuo duraturam, ac evidens periculum animarum. Cum igitur istud factum tam scandalosum, sine macula fidei, sine scandalo cleri, & populi Christiani, sine magna subversione status Ecclesiæ sacrosanctæ, sub dissimulatione transiri non possit, volentes circa ea omnia providere, vos utique maxima, & honorabilia membra ipsius ecclesiæ sacrosanctæ, & ad cardinis quos una nobiscum pertinet sub debito fidelitatis, quo eidem Romanæ ecclesiæ tenemini, requirimus vos, quanto carius possumus deprecantes, ut infra quinque dies ad postquam præsentes literas receperitis in Anagnia conveniatis una nobiscum ad deliberandum & providendum super præmissis de remediis opportunis, nec non ad tractandum, & peragendum omnia, & singula, quæ propter præmissa fuerint necessaria, seu etiam opportuna ad salutem & utilem provisionem sanctæ Romanæ, ac universalis Ecclesiæ ac fidei orthodoxæ. Dat. Anagniæ anno a nativitate Domini 1378. die 20. mensis julii, primæ indictionis sub propriis sigillis.

Non assensere tum temporis flagitio Cardinales Itali: ex quibus lapso post mense Franciscus tit. S. Sabinæ vulgo Cardinalis S. Petri nuncupatus, vir ab ambitione & invidia alienus, quem papalibus ornamentis simulate a Cardinalibus indutum vidimus, ut Romanorum ob Urbani creationem succensentium se subducerent, correptus lætali morbo ad confirmandos in Urbani obsequio fideles contra perduellium Cardinalium improbitatem morti proximus publicis tabulis (b) hæc testata reliquit. XLI.

(b) Ext. de schism. to.2. p.38.

Card. S. Petri morbo correptus.

In Dei nomine. Amen.

Noverint universi præsens publicum infrascriptum instrumentum, quod cum reverendissimus in Christo pater & dominus, dominus Franciscus tit. S. Sabinæ presbyter S. R. E. Cardinalis, vulgariter dictus Cardinalis S. Petri, & sanus quidem mente, sed gravi corporis infirmitate detentus, de qua secundum judicium medicorum credebatur infra paucos dies de hoc sæculo debere migrare ad Dominum, intellecto, & cum gravi amaritudine cordis, ut dicebat, percepto per eum, quod nonnulli ex reverendissimis dominis S. R. E. Cardinalibus se ab obedientia sanctissimi patris domini nostri domini Urbani divina providentia Papæ VI. subtrahere, & inconsutilem tunicam Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ unitatem scindere, ac seipsos & totam Christianitatem, quantum in eis erat in errorem ponere conabantur mendaciter asserentes præfatum dominum Urbanum non esse verum Papam, sed per metum electum fuisse, sciens firmiter, atque veraciter tenens & credens idem dominus Cardinalis, ut dicebat, hujusmodi eorum assertionem esse falsam, & provenire non a sinceritate bonæ conscientiæ, neque a zelo veritatis, sed potius sub

dolo

dolo adinventam fuisse per aliquos eorum, qui quærunt quæ sua sunt, suadente hoc eis diabolo patre mendacii, qui a principio originis suæ semper conatus fuit unitatem separare, charitatem vulnerare, & sanctorum operum dulcedinem, invidia suæ felle inficere; & timens sibi, ut dicebat, idem Cardinalis pro eo maxime, quia ipse semper fuit præsens in omnibus actibus, quando dictus dominus Urbanus & Barensis archiepiscopus fuit per dominos Cardinales, ad quos tunc pertinebat electio, nominatus, electus, assumptus, & demum inthronizatus in Romanum Pontificem, quod si per negligentiam silentio præteriret, & non indicaret præsentibus & posteris ea, quæ circa hujusmodi materiam vidit, sensit, atque secundum conscientiam suam scit, tenet, & credit in extremo examine divini judicii sibi posse imputari ad culpam, seu ad negligentiam, hoc inquam consideratione ductus, ut dicebat idem dominus Cardinalis, convocatis ad se omnibus infra nominatis, & coram eis tanquam coram publicis & autenticis personis protestatus fuit, & more prælatorum posita manu ad pectus suum, publice recognovit & dixit in conscientia sua, se scivisse & scire, tenuisse & tenere, credidisse & credere, ac reputasse & reputare præfatum dominum Urbanum VI. fuisse canonice nominatum, electum, assumptum, & inthronizatum in Romanum Pontificem, & servatis servandis publice & notorie coronatum, & esse verum Papam, quia interfuit, vidit, & audivit.

Moriturus Urbanum esse verum Papam profitetur.

Dicebat etiam & dicit dictus dominus Cardinalis publice, quod ipse post obitum fœlicis recordationis domini Gregorii Papæ XI. immediati prædecessoris præfati domini Urbani ante ingressum & post ingressum conclavis audivit, & etiam per ea, quæ tunc scivit & præsensit a nonnullis ex dictis Cardinalibus, qui secum de creatione futuri Romani Pontificis conferebant, per ea etiam, quæ ipse Cardinalis existens in dicto conclavi vidit, & audivit in actu hujus nominationis, electionis, assumptionis, & inthronizationis, certe dictus dominus Urbanus tunc archiepiscopus Barensis fuit per eosdem & alios Cardinales, ad quos spectabat electio, pure, libere, sponte, & voluntarie nominatus, electus, assumptus, & inthronizatus, præsertimque de ipso nominando, eligendo, & assumendo in Papam, etiam ante prædictum ingressum conclavis fuerat per eosdem Cardinales præcogitatum, & nonnulli ex eis etiam tunc dixerunt, & dicebant sibi, quod quantum in eis erat ante dictum ingressum tractaverunt ipsum dominum Urbanum tunc archiepiscopum Barensem, tamquam scientificum ac bonum, & sufficientem ad Papatum & ad hoc ipsum dominum Cardinalem requisiverunt quod una cum eis concurreret, & quod ipse dominus Cardinalis in hac veritate, ac firma & indubitata fide & credulitate dixit & protestatus fuit, se velle vivere & etiam mori, quando Altissimus placuerit ipsum ad se vocare: & voluit ac mandavit præmissa omnia & singula significari universis & singulis prælatis & principibus & aliis Christi fidelibus per universum orbem. De quibus omnibus & singulis præfatus dominus Cardinalis petiit per me notarium infrascriptum fieri unum, duo, & tot quot necessaria essent consimilia publica instrumenta. Acta fuerunt hæc Romæ in hospitio habitationis præfati domini Cardinalis S. Petri sub anno a nativitate Domini MCCCLXXVIII. indictione prima, die XXII. mensis augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini, domini Urbani divina providentia Papæ VI. supradicti anno I. &c. Adjecta sunt testium nomina, quæ brevitatis gratia prætermittimus.

Gravissimum argumentum.

Id ipsum ut senserunt etiam alii tres Cardinales Itali Urbanumque hoc tempore coluerunt, tum in consistoriis publicis, Wenceslaum Regem Romanorum creatum ad preces Caroli Imperatoris, una cum Pontifice confirmarunt, redintegrarunt fœdus cum Florentinis, cujus tractatus morte Gregorii intermissus fuerat, tum etiam Gallos ad officium revocare adnisi sunt, ut describunt publicæ tabulæ (a), quæ nonnulla quæsita a Cardinale Florentino continent: *Existentibus dominis Cardinalibus ultramontanis in Anagnia, ac publicato dubio quod ipsi domini Cardinales ultramontani faciebant de jure domini Barensis ad papatum, domini Cardinales Italici, videlicet domini Florentinus Mediolanensis, & de Ursinis, remanserunt, cum dicto domino Barensi in Tybure, & ibi cum eo tenuerunt consistoria publica & privata, in quibus confirmarunt filii Imperatoris ad imperium electionem, & fecerunt pacem cum Florentinis & multa alia; & quod ipsi domini Cardinales Italici de mandato dicti domini Barensis interposuerunt se ad faciendum concordiam inter ipsum dominum Barensem & ultramontanos, & quod propterea iverunt Anagniam, & quod quia nihil operari potuerunt, redierunt Tybur ad dictum dominum Barensem & ibi cum eo tenuerunt, ut prius, consistoria publica & privata, & promotiones prælatorum familiarium & amicorum ipsorum dominorum Cardinalium Italicorum fecerunt.*

(a) Ext. to.3. de schis. p. 118.

XLII. At Cardinales Galli, cum multa inter se conventicula de Urbano e pontificio fastigio depellendo inijssent, ac plures doctores confictо themate (b) proposito ex arcano consuluissent, conceptum tacitis conspirationibus scelus in lucem eduxerunt, ac singuli privatas literas ad Gallorum Regem dedere, quibus conquesti sunt, sed falso, vim ipsis illatam a populo Ro-

(b) To.2. de schism. p.165.

Carolus Francor. Rex a Cardin. Gallis consultus.

mano ut Italum Pontificem renuntiatent, cum pontificatum in gente Gallica retinere decrevissent; consiliumque & opem adversus Urbani vim experierunt, ut Gallorum Regis viribus fulti Urbanum opprimerent. Quibus acceptis literis Carolus V. nimium credulus & Gallici honoris illecebris irretitus, magnos sapientium cœtus coegit, in quibus pars maxima, cum gravissima pro Urbano argumenta perpendisset, sensit causæ cognitionem concilio œcumenico deferendam, ut ex monumentis (a) Gallorum Avenione Romam translatis constat.

Cœtus sapientum cogit.

(a) Ext. ibid.

Argumenta pro Urbano exposita.

Primo, extitit disceptatum, si hujusmodi vel domini Cardinales deberent esse judices, qui melior pars dicebantur. Secunda, si ipsorum depositionibus crederetur, cum in suis dictis essent singulares. Tertio, fatebantur electionem concorditer & a duplo majoris parte factam, & licet per metum asserant si in hoc ipsis credi debeat, at alter a possessione eiiciatur. Quarto, licet probetur insultus, metus, vel impressio, non propter hoc censetur, quod elegerunt ipsum metu illius insultus vel impressionis. Quinto, quod si etiam propter impressionem fuisset electus, secundum aliquos non ei noceret nisi probato quod illam impressionem procurasset. Sexto, nullum judicium seu potestas datur Cardinalibus sede vacante, quomodo ergo illum possunt anathematizare, vel processum facere contra ipsum? & si judices essent, & factam notoriam, tamen adhuc necessaria esset partis evocatio ad sententiam, seu declarationem audiendam. 7. Praeterea iste non intravit inthronizatus vel electus per alios quam per Cardinales, & sic non fuit illud: Si quis pecunia, & *illud* ne Romani, *non habet locum in casu prædicto. 8. Item si domini Cardinales non sunt veri judices in casu præsenti, cum non reperiatur jure cautum, quomodo eorum sententiis credetur, aut eorum testimoniis; cum judex non sit, coram quo testes producantur, & ipsi videantur in hac parte officium judicis, testis, & partis occupare? 9. Item, qui est in possessione, nec apparet judici de violenta possessione cum pars fateatur in omnibus suis processibus ipsum elegisse, quamvis asserat per metum, cognoscet pars de isto metu quem asserit. 10. Non videtur, cum reverentia, ut multi jurisperiti disceptant, ad alium judicem recurrendum nisi ad concilium generale, quod concilium in hac disceptatione est verus judex. Quis autem haberet in hoc casu concilium congregare, diversæ fuerunt sententiæ; super hoc affirmantes dicebant aliqui, quod ad illum qui erat in possessione papatus, & sic ipso concilio posset causam suam submittere, &c.*

Cardd. volunt esse judices, partes, & testes.

Concilium verus judex a Gallis agnoscitur.

Cum hi sapientes egregie sentirent, dissensere alii dicentes, concilium non ab Urbano, sed a Cardinalibus cogendum: alii sensere indicendum a patriarchis, alii a principibus consensu unanimi decernendum, ad quod Urbanus & Cardinales vocandi essent. Cum autem sapientes illi Gallo Regi consulere debuissent, ne ab Urbano ante decretoriam consilii œcumenici sententiam discederet, consuluere male, nimirum, ut inter utramque partem veluti veritatis explorator, & controversiæ arbiter penderet, quod Urbanus licet accusatus a Cardinalibus pontificatus possessione uteretur, & Cardinalium literæ adversus Urbanum privatæ essent, nec publica fide communitæ. De expetito vero regio patrocinio adversus Urbani vim, quippe finxerant se ab eo opprimi, ita responsum fuit Cardinalibus: *Quantum autem ad dandum consilium, auxilium vel favorem ipsis dominis Cardinalibus pro ipsorum securitate personarum, singillatim ut singulis tanquam suis fidelibus, & amicis, hoc jam fecit, & paratus erat semper facere & faciet, Domino concedente voluntate & animo ad hoc deditis, operis evidentia subjacente.*

Malum consilium Gallo Regi datum.

Cardd. promissa regia clientela.

Dedit etiam imperia suorum sapientum cœtui Carolus Rex, ut honorificos componendæ inter Urbanum & Cardinales dissensionis, & schismatis imminentis avertendi, modos exquirerent: ac tum nonnulli consuluere, ut amplissimos oratores ea de causa decerneret, dissuasere alii, ne Gallicæ gentis odio a Romanis male exciperentur, ut sibi fingebant animo: suasere vero, ut aliquis e Cardinalibus, qui Avenione substiterant, mitteretur. Suadebant alii insulse ut Carolus Rex Urbano scriberet, ut cederet & Cardd. ut ipsum iterum eligerent, se committeret: alii melius ut Cæsarem excitaret ut una cum ipso redintegrandæ concordiæ daret operam: alii ut solemnibus episcoporum conventibus decisio controversiæ permitteretur: *Ultimo*, inquiunt acta, *tactum fuit quod pendente via tractatus inter partes, principes sæculares super hoc concordes & adunati facerent generale concilium congregari, ut si ad concordiam partes non possent devenire, referratur negotium ad concilium prædictum.* At non ursit, ut par erat, Carolus Rex concordiæ modos, sed Cardinalium Gallorum fraudibus irretiri se sivit: illi enim, cum certiores ab administris facti essent, Carolum Regem ab Urbani obsequio defecturum ad ipsos, si publica fide authorata monumenta de impressa ipsis vi a Romanis ederent, concordiæ pactiones omnes abruperunt, atque ad conflandum schisma præcipites secunda die augusti encyclicas literas (b), ad Christifideles dedere, quibus Urbani electionem vi & metu extortam contenderunt.

Actum de concordia.

Consilium ut extremum præsidium approbatur.

(b) Ext. to.5. de schism. p.8.

Ebulliente jam schismate Urbanus de illius compescendi modis plura consistoria cum Petro Florentino, Simone Mediolanensi,

Conciliare sibi Cardd. Urbanus nititur.

nensi, atque Jacobo Ursino, Cardinalibus egit: visumque est ad dirimendam motam controversiam ex universo orbe patres ad synodum œcumenicam convocandos: quod quidem optimum consilium a Spiritu Sancto suggestum, ob furentium schismaticorum flendam pertinaciam, non nisi post plura annorum curricula Constantiæ mandari operi potuit. Missi itaque tres memorati Cardinales Itali, qui Gallis conjuratis offerrent, Urbanum œcumenicæ synodo subortam controversiam permissurum. Qui cum in Prænestino agro una cum tot aliis schismaticæ factionis Cardinalibus convenissent, Urbanum de gesta legatione, atque adversariorum responsum circa oblatum concilium extrahentium improbitate certiorem his literis (a) fecere.

(a) Ext. to.2. de schism. p. 36.

Sanctissimo domino nostro domino summo Pontifici.

Sanctissime pater. Hucusque non scripsimus sanctitati vestræ, quia non vidimus opus esse: nunc autem noverit vestra beatitudo, quod die matutina & heri convenimus prope civitatem Penestrinensem in quadam ecclesia campestri cum dominis Gebennensi, Pictaviensi, & S. Eustachii Cardinalibus, quibus loquuti fuimus juxta condicta coram vestra præsentia post multa colloquia & diversa variis vicibus habita, finaliter offerendo viam concilii, quorum finale responsum fuit, quod u domini, qui sunt Anagniæ, respondendi ad dicta per nos non habebant mandatum: sed expediebat, ut supra illis deliberaretur cum eis; quare constantissime nos precabantur, ut Anagniam vellemus accedere omnibus dominis eadem dicturi, ut omnibus auditis super eis deliberaretur maxime quod nos etiam in ista materia tangebamur. Quibus respondimus quod ipsi referre cæteris dominis poterant, nosque in aliquo loco vicino expectaremus eorum responsum, rogantes ut sine dilatione illud dare deberent; quamobrem præfati domini isto mane Anagniam remearunt: nos vero responsum præstolabimur in castro Genazani vel alio loco vicino operaturi omne bonum, quod nobis erit possibile. Scriptum Zagaroli die VI. augusti prima indictione. Devoti vestri, P. Portuensis, S. Mediolanensis, I. de Ursinis Cardinales.

Concilium non approbant.

XLIII. Aversantur concilium.

Perhorruere ad synodi vocem Cardinales Galli: conscii quippe erant, nefarias ipsorum artes coram totius orbis patribus non valituras atque ideo disturbandum concilium œcumenicum ab Urbano meditatum, in quo illius authoritas asserenda foret, censuerunt, ut ipsa schismaticorum publica acta (b) testantur: *Pro parte*, inquiunt, *dominorum Italicorum fuit aperta via concilii generalis, quæ cum esset per istos tres dominos missos reportata fuit communi omnium consilio ut damnosa & præjudicialis repulsa.* Necessarium tamen omnino erat concilium pro mota controversia discutienda, dirimendaque: nam cum effutirent Cardd. se gravissime errasse in Urbano creando, quem pseudopontificem appellabant, & ab eo sacerdotia petendo & celebrando consistoria, patet ipsos fateri se errori esse obnoxios, ac proinde Urbanum esse posse verum Pontificem (uti erat) & opponi injuste illi antipapam. Itaque controversia illis permittenda non fuit, sed Ecclesiæ universali, quæ errare non potest, & a Divino spiritu regitur. Cur ergo œcumenicam synodum semper recusarunt, nisi quia hæreticorum more stare Ecclesiæ universalis judicio noluerunt, in quo damnandos se omnino norant? Non pertinere autem ad Cardinales ferendæ sententiæ jus, ut Constantiensis synodi decretis suo loco visuri sumus: ac licet ad ipsos pertineat electum Papam ostendere, non tamen ubi omnibus exhibitis ritibus ostenderint, isque ab universo orbe Christiano ut verus Pontifex exceptus fuerit, ostendere alium (priore abdicato) ipsis licuit, cum amplius fide non sint digni, qui se perfidiæ & perjurii reos in priore ostendendo jactent. At quibus argutiis injustam causam tutati sint, ex Cardinale (c) S. Eustachii schismatico audiamus: is enim ad confundendam Ecclesiam non congregandum esse concilium perperam disceptabat.

(b) Ext. to. 16. de schism. p. 12.

Necessitas concilii.

(c) To.5. de schism. p.136.

Cardinalis S. Eustachii argutiæ contra concilium.

Ad primum, inquit, *venio & dico, quod concilium nec potest vocari, nec fieri in isto casu, quod sic probatur: Omne concilium debet congregari per habentem authoritatem, & præsidentiam judiciariam super illos, qui ad concilium ipsum vocantur, & super personas, quarum causæ in concilio terminantur. Ergo in hoc casu non potest concilium congregari; consequentia tenet, ideo, quia sede apostolica vacante, super Cardinales, & illum, qui de papatu contendit nullus vivens jurisdictionem aliquam, potestatem, seu præsidentiam habet.* Et infra. *Secundo, probatur nullum concilium generale potest congregari, seu fieri, nisi per Papam, vel ejus legatum ad hoc specialiter ordinatum. Ergo in isto casu, congregatio concilii non habet locum:* Et infra. *Tertio probatur sic. Omne concilium generale recipit consilium a Papa & quæ ibi statuuntur & declarantur ab authoritate Papæ recipiunt efficaciam; Ergo in hoc casu non potest celebrari concilium. Consequens ex se notum est, quia ubi deficit Papa; & ejus authoritas deficit. Præterea hoc apparet ex exemplis sanctorum Patrum qui nos ab ævo præcesserunt: nam etsi reperiantur multis vicibus fuisse intrusi in Apostolica sede sicut modo, non tamen reperitur quod ad declarandum si ille esset Papa, vel non, unquam fuerit concilium celebratum. Ergo non est hæc via modo superstitiose inveniendа.* Inventam di-

Argumentum ab exemplo non valet.

divino instinctu visuri sumus. Quia falsæ pariter sunt hæ argutiæ de non congregando concilio; *quia revera non posset congregari. Quæro enim per quem, per eum qui prætenditur intrusus? non.* Cum & paulo infra *non sit sibi obediendum; ut xxiii. in nomine Domini. Per collegium Cardinalium? non per c. ne Romani §. 1. de elect. in cle. Per principes? non, quia licet prælati, qui ab eis tenent temporalia, super temporalibus, & ad eos pertinentibus, possint vocari, de app. cum parati, & ibi; de hoc tamen inter ecclesiasticas personas, & ubi de spiritualibus agitur, sicut hic, nulla est eis authoritas attributa, quos arctat necessitas obsequendi.* Et infra: *Nec per patriarchas & archiepiscopos, quia extra sua territoria, subditos vocare non possent. De consti. ut animarum li. vi. cum concor. ibi allegat. Ergo ista via concilii sicut numquam fuit obtenta, retroactis temporibus, ita non est aperienda in futurum.* At hujus impostoris vafricies ex consecutis malis & decretis Constantien. concilii adeo patet, ut exposuisse fraudes confutasse sit. Ex his cuique prudenti perspicua erit horum Cardinalium iniquitas, qui se Pontificis, quem ipsi crearant & coluerant, accusatores, testes, & judices constituerint.

XLIV. Pia Urbani pro cogenda synodo studia.

Commendandæ vero Urbani modestia, & æquitas, qui admotam a perduellibus de pontificatu suo controversiam dirimendam & schisma imminens propulsandum sanctissimorum prædecessorum suorum exempla secutus se submittere voluerit œcumenicæ synodo, quæ a piis expetebatur, ut excisis nascentibus dissidiis Christianæ reip. vires ad propulsandam Turcarum tyrannidem verterentur, ut S. Catharina Senensis cœlesti luce collustrata ardentissimis votis exoptabat: ipsa enim in dissensionis hujus exordiis Petrum episcopum Portuensem Florentinum rogavit (a) ut Urbanum urgeret ad crucis signa in infideles attollenda, neque cunctandum propterea quia Christiani veluti membra putrida a suo capite se divellant; eam namque fore optimam rationem ad filios in gremium Ecclesiæ revocandos, ac rem quantocyus mandandam operi: qua de re etiam Jacobum Ursinum Cardinalem admonuit (b), ita enim bella in impios avertenda, quæ pios consumptura forent.

(a) Ep. 29.

S. Catharinæ consilium ad præcavendum schisma.

(b) Ep. 28.

XLV.

At Cardinales Galli, quos salus Ecclesiæ non movebat, cum diu Cardinales Italos synodum œcumenicam offerentes responsi certioris vana expectatione delusissent, ut viri a Deo aversi Ecclesiam, quam Urbanus concilii beneficio conglutinare satagebat, discindere suasore diabolo decreverunt. Instigatos ad flagitium ab Ambianensi Cardinale, qui ob vitia ab Urbano correptus rabidas in eum, implacabilesque iras sumpserat, Bartholomæus Zabricius testatur (c), sic inquiens: *Si Cardinalis Ambianensis non fuisset, nil fuisset de istis novitatibus.* Aperit Walsinghamus (d) conceptarum ab eo scelesto viro in Christo vicarium irarum causas subjectis verbis: *Abierat tunc quidam e Cardinalibus, qui quondam fuerat Ambianensis episcopus, jussu venerandæ memoriæ Papæ Gregorii supradicti ad sedandum quasdam dissensiones apud Pisas, quæ ortæ fuerant inter Papam & cives ejusdem urbis: qui audito de morte Papæ Gregorii & de electione nova facta tunc quidem ibidem morari decrevit, donec nova reciperet a fratribus, aut a Papa, quod & factum est. Sed ex post in brevi apicibus accitus apostolicis properavit ad curiam mandatis papalibus parituros. Post cujus adventum cum novus Pontifex intrasset consistorium cœpit ibidem tractare de multis & inter multa disputare contra Cardd. avaritiam, qui fulvo corrupti metallo, aut excæcati pecunia plus venabantur argentum quam pacem gentium, ad quam missi fuerant inter regna reparanda. Ambianensis autem amplius publice detestabatur & condemnabat perfidiam, imponendo sibi cum sæpius missus fuisset a Papa Gregorio prædecessore suo, ut quoquomodo pacem inter Angliæ & Franciæ regna firmaret & ipse inæstimabiles auri & argenti summas pro labore sui itineris jussu Papæ de utroque regno cepisset, omisso suæ legationis officio non curavit paci providere regnorum, sed potius elaboravit, ut dissensiones & odia continuarentur inter Reges dentius, ut dum ipse sæpius descenderet taliter sub umbra firmandæ concordiæ rediretque multoties infecto negotio, suo provideret uberius infando marsupio de male quæsita pecunia relevata, de Christi patrimonio ac utroque regno sophistice spoliato. Ambianensis vero his auditis in furore mentis erexit se cum indicibili fastu, & in propatulo extento digito domino Papæ hæc verba furiose respondit: Tu, inquit, tanquam Barensis mentiris; & mox relicto consistorio cum contumelia recessit a conspectu papali; quem illico secuti sunt plures e Cardinalibus, qui partis suæ favebant, vel consimili se scelere obligabant.* Confirmat Urbanus illum flagitii maximum authorem fuisse; atque ideo una cum Roberto Gebennensi, Geraldo Majoris monasterii, ac Petro S. Eustachii exauthoratum, ut in judiciaria sententia visuri sumus.

(c) Ext. ejus deposit. to. 4. de schism. p. 74.

Card. Ambianensis schismatis architectus.

(d) Walf. hist. Angl. hoc anno.

Reprehensus fuerat avaritiæ.

Male gestæ legationes ipsi objectæ.

Ejusdem in Urbanum insolentia.

Præcipui consortes sceleris.

XLVI. Carolus Rex & Lud. Andegaven. favent schismati.

Accessisse participes sceleris ad Carolum Francorum Regem, qui Cardinalis Ambianensis regebatur consiliis, & Ludovicum Andegavensem ducem, quem privatæ augendæ rei cupiditas urebat, ac nonnullos Cardinales Gallos etiam invitos traxisse ad facinus, remque ab eorumdem Cardinalium ore se accepisse Bartholomæus Zabricius juratus testatur (e): *Scio,*

(e) To. 4. de schism. p. 74.

inquit, *quod dominus de Vernoio & dominus de Britannia, qui mihi in Anagnia hoc dixerunt, quod timor Regis Franciæ & ducis Andegavensis faciebant moveri animos illius de Agrifolio & Pictaviensis. Et aliquorum, qui plus diligebant fratres & nepotes, quam animas eorum; & scio quod si non timuissent Regem Franciæ ad innovassent quoquomodo: &c.* Testatur etiam Faventinus episcopus (a) internuntius Urbani in Castellæ regno, Carolum V. Gallorum Regem armorum potentiam obtulisse Cardinalibus ad eos in schismatis causa protegendos, etiamsi Anglicum bellum ea de causa intermissurus foret, ejusdemque literas in urbe ostensas Castellanis oratoribus. Imo Cardinales schismatici palam vulgarunt, se ad schisma a Gallo Rege incitatos fuisse, de quo Ravennas archiepiscopus questus est in literis (b) ad eumdem Regem datis.

(a) MS. Vat. sig. n.4927. p.146.

(b) Ext. to.18. de sch. 48. p.341.

Joan. Regina Neapol. schismati favet.

Præterea Joannam Reginam Neapolitanam fœmineo furore in Pontificem efferatam Cardinalium perduellionem fovisse, eosque armasse audacia consentiunt historici. Ipsam quidem initio ex Urbani, utpote patria Neapolitani, electione ingentem percepisse lætitiam, & quadraginta millia aureorum, atque alia amplissima munera ad ipsum misisse refert Theodoricus e Niem (c) (id quod antea confirmatum est a Tudertino episcopo) pariterque Othonem Brunsvicensem se & sua Urbano detulisse. At ipsum postea in Urbanum concepisse odia, cum minus honorifice habitus esset, addit auctor. Referunt vero MS. diaria (d) vetusta Hectoris Pignatelli comitis, postea ducis Montis Leonis, mihi perhumaniter a Carolo Borello sacræ familiæ Clericorum regularium minorum sacerdote communicata, Othonem a Regina Joanna cum amplissimo virorum nobilium comitatu missum, exambivisse ut regia corona pontificia indulgentia redimiretur [1]; sed licet honorifice ab Urbano exceptus fuisset, id tamen eblandiri non potuisse. Joannæ quoque Reginæ oratorem Nicolaum Spinellum ira succensum in Urbanum, quod se minus liberaliter ab eo cultum putaret, tradit Pandulphus Collenutius (e): *Conquestus,* inquit, *est ea de re cum quodam Cardinali & expectandam occasionem esse dicebat quod binas animas in uno corpore haberet, unam quidem Deo dicatam, alteram vero cuicumque alii, qui illam vellet atque deinceps Reginam ut Urbanum odio haberet perpetuo stimulavit & primarius auctor atque consiliarius fuit in Clemente novo Pontifice deligendo.* Gravissima ob id ab Urbano, visuri sumus, perculsum sententia ut maximum schismatis auctorem una cum Nicolao archiepiscopo Cusentino & Antonio comite Caserrano, quos ex Tudertini episcopi tabulis Joannæ Reginæ oratores fuisse diximus, qui cum gratulabandi accessissent ab initio, postea proditionis consilia in Urbanum injerunt. Fuisse vero Reginam maximis suspicionibus ab improbis susurronibus in Pontificem commotam, timuisseque, ne is Neapolitanum regnum ipsi eriperet, ostendunt Vaticana monumenta (f): traditque Summontius (g). Urbanum cum Neapolitano regno consulere vellet, meditatum ex Hungaria Carolum Dyrrachinam excire, ad quem spectabat regni post Joannæ obitum successio, ne in Othonis Brunsvicensis Germanorumque potestatem redigeretur, atque ex eo Joannam implacabile odium suscepisse. Abalienatum etiam animo ab Urbano Othonem, cum impetrare non potuisset, ut consanguineus Montisferrati marchio Mariam Trinacrii sceptri heredem uxorem duceret: atque ita horum versa sunt eo studia una cum perduellibus Cardinalibus, ut ad blandientem suis voluntatibus antipapam suo exitio excitarent.

(c) Theod. e Niem. l.1. c.6.

(d) Hector Pignatel. in diar. Neap. MS.

Nicolaus Spinellus rixatum auctor.

(e) Collenut. hist. Neapol. l.5.

Blasphema ejusdem vox.

Odiorum causæ.

(f) To. 2. de schism. p.105.

(g) Summont. l.3. hist. Neapolit.

Otho Reginæ vir ab Urban. abalienatus.

Narrat vero Hector Pignatellus (h), Nicolaum Spinellum e Juvenatio jurisperitum XXIII. maij Reginam in ædes suas relaxandi animi gratia invitasse, inque eo convivio de Urbano deturbando inita consilia; quæ Joannam Reginam in exitium præcipitem egerunt, mox Nicolaum duabus triremibus invectum comitem Fundorum adiisse, & XXIII. junii die cum

(h) Hector Pignatel. ubi sup.

Propagatum a Joanna schisma.

NOTÆ [1] EPhemerides Neapolitanas quas Hectoris Pignattelli appellat laudandas hic suscipit Annalista earumque authoritate multa toto hoc §. narrat. Nec sane negaverim multa ad res præsentes spectantia innotescere; Simul vero agnoscamus oportet, multa ibi pariter extra suum locum per hos annos narrari, ut modicam esse fidem hujus operis quoad res præsentes agnoscamus. Ac principio quidem animadvertisse juvat Diaria hæc integra vernaculo Neapolitanorum dialecto scripta a Muratorio Rer. Italic. to. XXI. vulgata fuisse, qui & monet Authoris esse, qui circa annum 1450. vixerit oculatusque testis spectavit ea quæ literis mandavit, ut ex ipsa rerum narratione dignoscitur. Quare Hectoris Pignattelli, qui Siciliæ pro regem agebat, anno 1535. ideo appellatum fuisse opus censet, quod apud illum in MS. Codice servaretur. Nunc vero ad rem nostram. Robertum Gebennensem in Pontificem assumptum fuisse die XX. Septembris anni hujus 1378. ex iis quæ notat Annalista num. 56. certum est. Anonymus vero Neapolitanus ad Annum 1379. scribit anno illo, die XIX. Novembris renunciatum fuisse Joannæ Reginæ omnia præsto esse ut ad ejus nutum Pontifex eligeretur. Ea vero annuente die XXIV. Decembris ejusdem anni Robertum Gebennensem Petri cathedram ascendisse. Quæ omnia imperite scribi satis constat. MANSI

cum eodem rediisse ad Reginum, ac de creundo Fundis novo Pontifice conjurutum fuisse, iterumque Nicolaum ipsum & Casertanum comitem missos, ut Roberto Gebennensi & aliis Cardinalibus udessent; cumque Cardinales, episcopi, præsules, & abbates Fundos concurrissent, Joannam Reginam consoleam fuisse, num Papam novum renuntiuri veller, omniu enim in eam rem comparata. Ita ad nutum Joannæ, quæ occisi quondam viri infamia laborabat, Cardinales Rumunam ecclesiam funesto schismate laniare aggressi sunt; quibus consentanea scribit Gobelinus (a), dum de Joanna Regina ibi loquitur: *Ut non est caput nequias super caput colubri; sic non est ira super iram mulieris, brevisque omnis malitia super malitiam mulieris, ipsa Regina consilio scelesti schismaticorum Cardinalium conscia facta, Robertum antipapam vicarium Christi verum furore pertinaci mentis affirmans, ut maritus ejus prædictus regium susciperet diadema, ipsi domino Urbano suisque fidelibus totis viribus satagebat obesse.*

(a) *Gobelin in Cosmodrom. ætat.6. c. 76.*

XLVII. Conquisiti a Cardinalibus schismaticis judiciarii fuci.

Fulti Reginæ Neapolitanæ armis Regisque Gallorum authoritate Cardinales Galli schismatis architecti, in falsam spem elati, cæteros Reges facile horum nutum secuturos, meditutum scelus judiciurii ordinis fuco colorarunt ut refert Theodoricus e Niem: *Cardinales*, inquit, *in Anagnia hujusmodi contra ipsum processum inchoarunt, in quo eum Bartholomæum Barensem in papatu intrusum nominarunt, ipsumque ad certam diem citarant, & multa contra eum attentarant sub tuitione quondam Honorati comitis Fundorum, qui dictam Campaniam tunc & diu ante pro eadem Romana ecclesia gubernabat.* Idem confirmant ipsorum schismuticorum ustu his verbis (b): *Demum domini Cardinales diem qua alii Cardinales*, nempe Itali, *comparere debebant, ad aliam diem prorogarunt, & eis prorogationem notificari fecerant, & illa die prorogata in eorum missa cum solemni missa & sermone publicaverunt ipsum Bartholomæum intrusum, & anathematizatum.* Tunc autem violata fuisse u Cardinalibus omnia juru, observarunt (c) supientissimi quique doctores Gallici, videbitur inferius (quamquam Carolus Rex eorum sulubre consilium repulit) nulla quippe reddendi judicii nemine in sacro solio præsidente Cardinales potestate pollere: ipsos judicis & partis gessisse munera apertæ fuisse injustitiæ; cum non constaret de violenta possessione pontificatus ab Urbano inita, quem ipsi Cardinules elegisse fussi erunt: de illo metu, quem finxere, cognoscere jure non potuisse, ad tulium judicem fuisse confugiendum, neque alium censendum idoneum, nisi concilium œcumenicum: id vero ab iis, cum ab Urbano & Italicis Cardinalibus offerretur, repudiatum vidimus. Cumularunt autem Cardinales schismutici tuntum facinus insigni aliu impudentia; utque Urbano suasorias literas (d) scripsere, ut pontificatu ud ipsorum imperium abiret, ue ni ipsorum furori pareret, atroces minas objecere, tantæ perduellionis eam prætexentes causam turpissimam, sibi in conclavi a tomultuante populo Romanum, vel Italicum deposcente, mentem ereptam, ut sui compotes non essent, cum illum Pontificem designarunt: quorum mendaciu tum ex dictis, tum ex inferius afferendis perspicuis argumentis convincuntur. Inscriptæ sunt eæ literæ subjecta verborum forma: *Episcopi, presbyteri, & diaconi Cardinales Apostolica sede vacante Bartholomæo Cerdani archiepiscopo Barensi spiritum consilii sanioris. Exigit sanctæ & catholicæ fidei puritas, &c.* Extant eæ apud Walsinghumum, conceptæque sunt iisdem fere verbis, utque aliæ encyclicæ ad Christifideles dolo & nequitia refertæ.

(b) Extant to. 16. *de schism. p.*12. Promulgant Urbanum intrusum esse. Violata ab iis omnia jura.

(c) *To.*2. *de schism. p.*165.

(d) *To.*2. *de schism. p.*157. *& apud Walsing. in Richardum II.* Præferunt vim allatam.

XLVIII. Resistit Urbanus.

Indignu quidem res erat, ut ud conjuratorum Cardinalium libidinem, qui moniti officii, ut luxui & vitiis ponerent modum, ecclesias titulares reficerent curarentque, prorumperant in rebellionis crimen, Pontifex Ecclesiæ gubernacula abjiceret. Cedendum itaque impietati Urbanus minime censuit, cum eo spectaret rebellium livor, ut Pontificem novum fingerent, qui ipsorum lenocinaretur cupiditatibus, & sedem Apostolicam magno cum ludibrio & Christiani orbis offensione Italiæque exitio Avinionem transferret. In suscepto vero scelere schismatici obfirmati encyclicas literas (e) ad fideles, ut eos in errorem traherent, dedere, quibus confinxere creatum metu & vitio Urbanum.

(e) *To.*3. *de sch. p.* 8.

Cardd. schismaticorum literæ encyclicæ.

Universis Christifidelibus miseratione divina Joannes episcopus Prænestrensis, Guillelmus tituli S. Stephani in Cælio monte, Bertrandus tit. S. Cæciliæ, Robertus basilicæ XII. Apostolorum, Hugo tit. SS. Quatuor Coronatorum, Guido tit. S. Crucis in Jerusalem, Joannes tit. S. Marcelli, Petrus S. Laurentii in Lucina, Geraldus tit. S. Clementis presbyteri, Petrus tit. S. Eustachii, Guillelmus Sancti Angeli, Petrus S. Mariæ in via lata, Petrus S. Mariæ in Cosmedin diaconi Cardinales S. Romanæ Ecclesiæ; facientes ultra duas partes omnium Cardinalium in urbe existentium tempore obitus sanctæ memoriæ domini Gregorii Papæ XI. & eo tempore, quo sui successoris debuit in eadem urbe electio celebrari, Anagniæ pro nunc, quem locum ad infrascripta omnia peragenda, tanquam idoneum, elegimus, prout nobis fuit licitum, existentes, absentibus reverendissimis in Christo

sto

sto patribus dominis Petro Portuensi episcopo, Francisco tit. S. Sabinæ, Simone tit. SS. Joannis & Pauli presbyteris ; & Jacobo S. Georgii ad velum aureum diacono eadem miseratione ejusdem S. Romanæ ecclesiæ Cardinalibus ; tamen pro nostra parte, ut propter infrascripta vellent hic convenire una nobiscum literatorie requisitis, Apostolica sede vacante, salutem & in Domino vinculum charitatis.

Eorum hypocrisis. *Exigit sanctæ, ac catholicæ fidei puritas, exigit & catholici, ac Christiani populi devotio salutaris, exigit totius status ecclesiastici clara professio, ac salus animarum Christifidelium singulorum, ut ea, quæ dissimulata in fide maculam, subversionem in Christicola populo, status ecclesiastici enervationem, ac evidentia animarum inducerent pericula, palam notificentur omnibus, annuncientur in populis, & juxta doctrinam evangelicam super tecta prædicentur, ne indiscretum silentium in errore derelinquat qui poterant erudiri, ac ii, ad quos ex officio pertinet, subjaceant reprehensioni Dei, per prophetam dicentis: Prophetæ tui videbant tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent. Cum igitur nuper Apostolica sede vacante per obitum piæ, ac sanctæ recordationis domini Gregorii Papæ XI. qui de mense martii proxime præterito in urbe diem suum clausit extremum, nos pro electione futuri summi Pontificis, ut juris & moris est, celebranda in conclavi ad hoc in apostolico palatio, in quo idem sanctæ memoriæ dominus Gregorius obierat, deputato una cum præfatis dominis absentibus convenissemus ; officiales urbis cum magna multitudine populi pro magna parte armati, etiam ad campanarum pulsationem factam propter hoc congregati hostium more totum circumdantes ab extra & ab intus fere implentes palatium, & terrores tam vehementes minas etiam superaddentes, quod nisi eligeremus, & sine mora, Romanum vel Italicum, statim interficeremur ; etiam congruo spatio temporis in quo saltem de personis deliberare possemus, nobis penitus subtracto, contra voluntatem & propositum nostrum, ad eligendum Italicum subito, & ex abrupto, per violentiam & metum mortis coegerunt invitos.*

Depravata mendaciis rei veritas.

Hic observandum, eam quam appellant violentiam, non fuisse illatam per tela, vel enses : sed per inanes tantum populares clamores Romanorum, qui a Cardinalibus contempti fuere, cum Romanum, ut populus maxime ambiebat, non elegerint, ut catholicus docet ex alio sinceriore schismaticorum themate perpendit, sic inquiens (a). *Non sequitur quod iste actus induxerit impressionem, quoniam illa verba proluta in loco distanti, sicque proferentes nullam habebant potestatem juris sive facti in dominos Cardinales in conclavi conclusos & fideliter custoditos juxta formam concilii ubi majus periculum.* Subdunt Cardinales.

(a) *MS. bibliot. Vatic. signat. n. 4927. p. 19.*

XLIX. *Propter quod ad evitandum mortis dumtaxat periculum, quod in rumore populi tam furentis nobis proculdubio imminebat, alias non facturis, ut etiam tunc palam inter nos diximus, Bartholomæum tunc Barensem archiepisc. in Papam duximus eligendum ; existimantes ipsum, cui tam nefanda impressio, sicuti & pene toti clero & populo nota erat, talis esse conscientiæ, quod eam nullatenus acceptaret ; At ipse propriæ salutis immemor, omni pura conscientia procul pulsa, ambitionis alias inaudita ardore maximo inflammatus, præsentatione electionis hujusmodi ab illis ex nobis qui in urbe remanserant etiam per officialium & populi diversas minas, & suas importunas requisitiones extorta, contra canonicas sanctiones, in scandalum maximum cleri & populi christiani, ac exempli perniciem, electioni hujusmodi, licet nullæ & invalidæ ipso jure consensit.* (Ad hæc exclamat Joannes e Montesono *b*) : *Et ubi, rogo, est istud jus, quod invalidat & annullat electionem hujusmodi, scilicet factam per Cardinales secundum formam capituli licet?* Et infra : *Et cum dicunt quod electioni hujusmodi præsentatæ sibi dictus Bartholomæus consensit. Habes consensus utrinque partis ad invicem concurrentes, electorum scilicet & electi, ex quibus causatur & perficitur verum matrimonium spirituale inter Ecclesiam & Papam.* Pergunt Cardinalium Literæ.

Crimen in ipsum transferunt.

(b) *Joann. e Montes. in correptorio contra epist. fundamenti.*

L. *Nec non metu & ipsius metus causa adhuc proculdubio perdurantibus in urbe ipsa, inthronizatus & coronatus de facto Papam & apostolicum se nominavit qui a sanctis patribus, & jure communi apostaticus, anathematizatus antichristus, & totius Christianitatis illusor, ac destructor potius & merito nominatur, nempe cum ista sua tam nefaria intrusio in papatu jam sit sic divulgata per orbem, veluti tam notoria, quod jam alicubi celari non potest, cum eo tempore, scilicet ante pascha, facta fuerit, quando de universis partibus Christianitatis major adest in urbe populi multitudo.* Constitit omnino contrarium, nullam scilicet vim Cardinalibus, ad coronandum Urbanum inferri potuisse, cum illi metu populi, quod Romanum non creassent, & creatio Cardinalis S. Petri mimica fuisset, in arcem S. Angeli se recepissent ; quod in alio themate (c) cum doctoris catholici annotatiunculis perspectum est his verbis: *Sequitur in themate quod electus misit pro Cardinalibus, qui erant in castro S. Angeli, & in loco libero & tuto, spontanee venerunt & coronaverunt. Hic expresse declaratur expressio liberi & spontanei consensus eorum Cardinalium, qui erant in castro S. Angeli, & erant in castro libero & in*

Eorum blasphema figmenta.

(c) *MS. bibl. Vat. n.4927.*

loco

loto tuto, quoniam castrum illud contrarium erat Romanis a principio. Post impudentissima superiora mendacia Cardinales Galli aliud mendacium, quod a diabolo mendaciorum patre didicerant, adjunxere, se defecisse scilicet ab Urbano, ne respublica Christiana in exitii discrimen adduceretur, cum ipsi conflato schismate eam in exitium traxerint, ut multorum annorum cursu lugendum erit.

Quoniam quod errores quamplurimi pullulare incipiunt & fidelium Christianorum conscientiæ illaqueari, ipseque diutius expectatus, ac in secreto charitative admonitus, immemor salutis propriæ secum in præcipitium cupiens trahere clerum & populum universum, ad cor redire non curat, sed inanem & transitoriam mundi gloriam, saluti propriæ animæ, & cunctorum Christi fidelium anteponens, animo obstinato satagit, totam Christianitatem scandalizando, ipsum papatum tyrannice occupare, qui per ostium non intravit; nos non valentes præmissa, salvis conscientiis amplius sub dissimulatione transire, ad vestram omnium Christi fidelium notitiam præmissa omnia, licet ipsa tam sibi quam pene toti clero, & populo existant notoria, deducentes ipsum anathematizatum, ac tamquam intrusum in papatu nulla electione canonica præcedente, totius Christianitatis invasorem, qui caput ipsius sanctæ Christianitatis invadere non formidat, destructoremque, qui ita sub sua occupatione tyrannica efficere satagit, ut fere sacramenta deficiant, & ut Christicola populus vero pastore carens per abrupta ducatur in devium, publicamus, & etiam denunciamus, vos & vestrum singulos nihilominus solemniter & publice serie præsentium exhortantes, & obsecrantes per viscera misericordiæ Jesu Christi, ut de cætero eidem scelesto viro, qui Dei Ecclesiam & sponsam non erubuit invadere, nolitis aliqualiter adhærere, nec ejus factis, mandatis, monitionibus, atque dictis, quæ omni sunt falsa simulatione imbuta, aliqualiter obedire, eum jam eumdem per alias nostras patentes literas duxerimus exhortandum, & etiam per præsentes exhortemur, & obsecremus etiam per eadem viscera, ut de fine cogitans, ad quem jam ipsum trahit plenitudo dierum, ad Deum & puram conscientiam dirigat aciem mentis suæ, ipsamque beati Petri sedem sanctissimam, quam sine canonico titulo occupat, liberam & vacuam omnino dimittat; insignia deponat papalia, ac ab administratione spiritualium & temporalium papatus & Romanæ Ecclesiæ abstineat indilate, & alias Deo & Ecclesiæ sanctæ suæ per fructus veræ pœnitentiæ satisfacere studeat juxta posse, quod si fecerit, gratiam Dei, gloriam mundi, ac laudes cleri, & populi universi, ac acerbarum pœnarum per jura communia sibi impositarum & imponendarum remissionem, cum misericordiosa indulgentia merebitur obtinere: alias indignationem Dei omnipotentis, ac beatissimorum apostolorum Petri & Pauli, sanctorumque omnium non immerito incursurus; nosque divinum & humanum auxilium, cum Christi sponsa & omnium Christianorum communis mater per ipsum proculdubio violetur, invocabimus, aliisque utemur remediis per canonicas sanctiones concessis, abinde inantea nullam spem de misericordia habituri. Dat. Anagniæ Rectoratus provinciarum Campaniæ & Maritimæ, quem locum propter probitatem ac fidelitatem constantissimam magnifici viri Honorati Gaitani comitis Fundorum, ac dictarum provinciarum rectoris singularem devotionem, quam ad Romanam ecclesiam & fidem catholicam, ac ad nos gerere comprobatur, tamquam magis securum, & idoneum, nobis ad præmissa omnia peragenda duximus eligendum, rebellarat is in Urbanum, quod Thomæ e Sancto Severino adversario gubernacula provinciæ tradere jussus esset (a), *anno a nativitate domini MCCCLXXVIII. die nona augusti primæ indictionis, sub propriis nostris sigillis pendentibus, dicta apostolica sede vacante.*

Impudentia.

Scelus pietatis specie coloratum.

Fere in hæresim labuntur.

Sibi non pontifici parere jubent.

Arrogant sibi in eum tyrannidem.

Detestanda eorumdem consilia.

(a) To. 2. de schism. p. 109.

Tantam schismaticorum impudentiam confundit hoc argumento vir catholicus (b) Neapolitanus ordinis Prædicatorum: *Vos dixistis tam verbo quam opere: Hic est Pontifex; non ergo ipse se finxit, sed vos ipsum finxistis. Dicitote ergo qua pœna digni estis, qui sic omnes Christicolas delusistis, ut idolum in Ecclesia poneretis, ipsumque adorare faceretis, ac vos cum cæteris adoraretis simul: nisi proprius amor & acceptio personarum vestrarum pervertat lineam recti judicii videbitis juxta priorem sententiam super alio promulgatam, vos magis meruisse mortem quam ille: Dum ergo voluistis fugere charybdim rebellionis & contumaciæ, in quam notam est vos incidere, si Pontifex verus est iste, incidistis in scyllam fictionis, deceptionis, infidelitatis, & idololatriæ, negando ipsum esse Pontificem: prius agebatur de moribus, nunc de fide catholica disputatur, quid dicitis, &c.* Fuere porro superiores Cardinalium literæ perniciosi & funesti schismatis fundamina, quæ Joannes e Montesono ordinis S. Dominici decennio post convicit erudito commentario, quem correptorium contra epistolam fundamenti schismatis inscripsit.

(b) To. 7. de schis. p. 511.

Confutata insolentia.

Confutatæ hæ lit.

LI.

Angli Gallorum schisma execrati.

Cum fallaces superiores literas a Gallis Cardinalibus accepissent Angli, indignabundi ad tantum flagitium, Urbani causam tuendam susceperunt, ac perduellibus hæc inter alia constantissime respondere. (Referuntur eorum literæ (c) a Thoma Walsinghamo.) *Servi nequam ex ore vestro judicandi, modum electionis summi*

(c) Vualsing. hist. Anglic. in Richard. hoc ann.

Pon-

Pontificis nuper celebratæ nobis per literas vestras declarastis dicentes, quod conclave vestrum vallavit armatorum indomita multitudo, minas vobis facientes terribiles & letales nisi eligeretis Italicum, vel Romanum, nullam tamen certam vobis limitando personam, ad quam compellerent eligendam. Manifestum est igitur quod personam, quam vos conceditis elegisse libere & non coacte: & sic quantum ad personam a vobis tunc electam tenemus firmiter & tenebimus ipsam electionem esse & fuisse rite & canonice celebratam. Ardebant pio studio Angli in Ecclesiæ proditores, cum perspicuis demonstrationibus apud ipsos constaret de justo Urbani pontificatu, decerptis ex ipsis schismaticorum testimoniis, quas ex eorundem schismaticorum monumentis (a) afferimus.

(a) *Tom. 1. de schis. p. 32.*

Rationes Anglicorum, &c.

Eius electio libera ostenditur.

I. *Ratio. Romani non arctabant dominos Cardinales, ad aliquam personam singularem, sed solum petebant, quod erat consonum rationi, videlicet quod eligeretur Romanus, vel Italicus. Igitur quantum ad personam eligendam domini Cardinales erant omnes liberi. Cum igitur elegerunt Bartholomæum Barensem, quem non petebant Romani, apparet quod libere elegerunt eum. Igitur ipse est Papa. In forma arguitur sic: Nullam personam per Romanos eligere cogebantur Cardinales, quia nullum petiverant: Bartholomæum Barensem elegerant Cardinales: Ergo libere eum elegerunt: & nullo modo ad eligendum eum coacti sunt per Romanos, & per consequens videtur quod ipse Bartholomæus Barensis est Papa. Confirmatur per illud Numeri ultimo, ubi lege divina sancitum est, & hæc lex super filiabus Salphaat a Domino promulgata est: Nubant quibus volunt, tantum suæ tribus hominibus. Sane filiæ Salphaat ad certam tribum ex hac lege arctabantur, & tamen ab initio voluit Deus matrimonium esse liberum. Confirmatur in proposito, licet domini Cardinales arctabantur per Romanos ad nationem certam, erat tamen eorum electio libera quoad personam.*

Rogatus ipse ut electionem admitteret.

II. *Ratio. Præterea dominus Bartholomæus renuit cum magna & maxima instantia Papatum suscipere, & tandem ad magnum rogatum Cardinalium suscepit. Cum igitur rogaverint eum suscipere, non eum elegerunt invito. Ergo libere. Igitur ipse est Papa.*

Delectus ante Cardin. ingressum in concl.

III. *Ratio. Præterea ex relatione archiepiscoporum, episcoporum, & magistrorum in Theologia, & aliorum doctorum, qui eo tempore fuerunt præsentes in curia, habent Anglici quod domini Cardinales, antequam intraverunt conclave, nominaverunt eum in Papam ex unanimi consensu, cum in nullum Cardinalium potuerant concordare.*

Electio ter repetita ne controvertetur.

IV. *Ratio. Et postquam intraverunt conclave, antequam exirent, fecerant super eum ternam electionem, quatenus sine scrupulo pateret electio. Igitur videtur quod sua electio in Papam fuit mere libera.*

V. *Ratio. Præterea libere coronaverunt eum quod patet per hoc, quod Cardinales, qui erant extra urbem redierunt ad coronationem suam.*

Pontificale munus exercenti adfuerant.

VI. *Ratio. Præterea quia domini Cardinales steterunt pacifice cum eo per plures menses, & susceperunt ab eo communionem sacram: insuper beneficia, & gratias pro se & suis petierunt: & non est verisimile quod hoc fecissent si non scivissent eum esse Papam. Igitur videtur quod ipse est Papa.*

Scripserant pro eo literas.

VII. *Ratio. Præterea Romani non arctabant dominos Cardinales literas commendatorias scribere pro ipso Bartholomæo. Quod igitur domini Cardinales scripserunt principibus & proceribus asserentes eum esse Papam, & extollentes literis suis, libere fecerunt. Igitur videtur quod sit verum, eum esse Papam.*

Dilemma insolubile quod sint indigni fide.

VIII. *Ratio. Præterea domini Cardinales pro nullo contra Deum debent decipere Ecclesiam sanctam Dei: nunc domini Cardinales sciverunt Bartholomæum esse Papam, vel sciverunt eum non esse Papam. Si primum, habetur propositum. Si secundum, igitur deceperunt totam Ecclesiam sanctam Dei. Igitur de cætero non est credendum eis. Patet consequentia eo quod non est metus cogens constantem virum ad peccandum mortaliter, sed decipere Ecclesiam sanctam Dei est peccatum mortale, &c. Hic vero observandum ea infamia se contaminasse schismaticos Cardinales, ut teste Joanne e Marenasio archidiacono montis Pessulani schismatico (b) non perhorruerint dicere antequam permitterent se interfici facerent diabolum Papam, quæ scelerate jactabant ut metu ad electionem Italici se coactos persuaderent.*

(b) *To. 3. de schism. p. 7.*

Detestanda eorum impietas.

IX. *Ratio. Præterea summus Pœnitentiarius sigillavit literas tribunalis cum sigillo suo sub titulo tali. Dat. Romæ anno primo Urbani VI. Igitur testimonium perhibuit authoritate qua magis potuit, quod erat Papa.*

X. *Ratio. Præterea unanimi assensu scripserunt domini Cardinales electores ad parlamentum Regis Angliæ, quod elegerunt Bartholomæum Barensem, scribentes: Elegimus Barth. Baren. metu tamen. Ergo elegerunt eum. Cum igitur metus iste non vitiet electionem, tum quia non erat eis metus incussus pro persona illa, quia Romani non petebant eum, tum etiam quia metu nullus potest cogi ad eligendum, eo quod electio liberi arbitrii est actus, quod cogi non potest per hominem: tum etiam quia antequam incuteretur eis metus nominaverunt eum eligendum.*

Ante incussum metum elegerant.

XI. *Ratio. Præterea Romani non petebant*

quod Cardinales sigillis propriis & publicis instrumentis affirmarent ipsum Bartholomæum Barensem esse Papam. Igitur videtur quod domini Cardinales hoc libere fecerunt, si sic fecerunt. Igitur istis testimoniis debent Anglici credere ipsum esse Papam.

XII. *Ratio. Præterea in canone habetur: Si quis pecunia vel militari vel populari tumultu electus fuerit in summum Pontificem sine unanimi consensu clericorum, &c. Igitur si sit unanimis consensus valet electio, licet adsit militaris seu popularis tumultus. Patet hoc per exemplum de Gregorio V. qui ad instantiam Imperatoris in Papam est electus & pro Papa habebatur. Conformiter dicitur de isto Bartholomæo, quod licet fuerit in electione sua popularis tumultus, fuit tamen in eum concors assensus Cardinalium.* (His demonstrationibus aliæ rationes probabiles adjunctæ sunt.)

Non electus vi.

XIII. *Ratio. Præterea revelatum est cuidam sancto eremitæ de Anglia, qui manet in loco, ubi incepit ordo fratrum Eremitarum de S. Augustino, quod Bartholomæus Barensis debet recipi pro Papa. Quemadmodum dicitur quod scripsit ad Angliam tres literas Spiritu Sancto cogente ipsum, unam pro regimine regni, aliam pro reformatione ordinis sui, & tertiam in qua narrat, quod ipso celebrante ostensum est sibi in hostia sacrosancta Bartholomæum Barensem esse verum Papam. Et in illa litera hortatur omnes, ad quos sua litera pervenerint quod dictum Bartholomæum Barensem omni ambiguitate postposita teneant Papam sicuti est sibi* [*ut dicit*] *divinitus revelatum.*

Ostensum divinitus pio sacerdoti Urbanum esse Papam.

XIV. *Ratio. Cæterum plebs communis dixit: Nos debemus credere quemadmodum prælati nostri episcopi & archiepiscopi nos informant, & cæteri magistri nostri & doctores. Sed archiepiscopi, episcopi, magistri in theologia & doctores sacri canonis nos informant, quod tenemur sub pœna excommunicationis majoris, & sub privationis pœna omnium bonorum nostrorum tam spiritualium quam temporalium credere Bartholomæum Barensem esse Papam. Igitur tenemur eum Papam. Item iste Bart. Baren. primo fuit electus. Ergo ipse est Papa.*

XV. *Ratio. Sed & dicitur quod & triplici de causa domini Cardinales recesserunt a B. B. post quam legitime approbaverunt eum Papam, una causa fuit, quia volebat juste manutenere Regem Angliæ & causam suam, & noluit injustum favorem præstare Regi Franciæ contra eum. Secunda fuit, quia volebat quod unusquisque dominorum Cardinalium reformaret titulum Cardinalatus sui in Roma. Tertia causa fuit, quia arctabat eos ne nimis pompose incederent, & ne dissolute, irreligiose, prodigiose, & contra regulam fidei viverent, ut solebant. His igitur moti domini Cardinales se a tanta sanctitate, & justitia subtraxerunt.*

Triplex causa defectionis Cardd.

XVI. *Ratio. Præterea, dicitur communiter a quam pluribus quod Clement antipapa est homo sanguinis, eo quod plures mandavit interfici, & fuit dux exercitus bellatorum. Et ex iis ergo videtur quod non debebat eligi in Papam, in cujus signum in Paralipomenon* XXII. *capit. dicitur, quod factus sit sermo Domini ad David dicens: Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo tanto effuso sanguine.*

Pari pio ardore maxima orbis Christiani pars schismaticorum Cardinalium impietatem execrata est, Florentinorumque nomine Collutius Pierius Florentinæ reipublicæ scrinii præfectus dum antipapa creabatur, perduellium imposturas detexit, Urbanique veri Pontificis asseruit dignitatem: electum scilicet & pontificia corona a Cardinalibus redimitum colendum ut Pontificem, donec judiciaria sententia exauthoretur, Cardinales vero non idoneos esse judices, cum sint actores: secundam electionem irritam, nisi prima rescindatur: inanes esse metus confictí prætextus, pluribusque argumentis refelli; neque ad futilis assertionis vocem, evertendum Ecclesiæ ordinem: moliri Gallos Cardinales motam controversiam non Ecclesiæ judicio, sed Britonum ferro dirimere: non ferendam eorum audaciam in arrogando sibi in Pontificem judicio. Quod ad concilium œcumenicum spectat; non esse eligentium de electione cognoscere: si præfidant causæ, cur judicium synodi exhorrescant? insolescere nimium in pontificatu hereditario suæ nationi asciscendo: eligendum ex omnibus nationibus Pontificem, qui imperet omnibus: non spernendam nationem Italam, quæ plures quam Gallia Pontifices nacta est. Utinam illi Gallicum delegissent, quandoquidem ei ex universa Italia cervices pias, ut antea fecerat, submisisset: non confundendam tanto schismate Ecclesiam, innumeraque tandem mala ab iis invectum iri exposuit (a) hisce verbis.

LII. Pars orbis maxima adhæret Urbano.

(a) *To. 1. de schism. p.* 208.

Cardinalibus ultramontanis tuncta fidelium multitudo.

Ex quo per vos, ut scribitis, & alios patres Cardinales electus (nempe Christi vicarius) *extitit assumptus, coronatus, ac ornamentis pontificalibus redimitus in conspectu innumerabilis populi Christiani, & aliquandiu tanquam verus Pontifex habitus per vos etiam & tractatus, donec fuerit aliter legitime declaratum, Christi vicarium oportet credere & Christi vicarium convenit appellare; nec est vestrum, patres reverendissimi, tantas inter vos discernere lites: vos quidem cardines, quos sic percepimus reputari, & illum summum Pontificem quem pro tali gerere se videmus & a vobis ipsis audimus honorari, non in a-*

Non deiici potuit nisi per Concilium.

Non idonei judices Cardinales.

licu-

licujus hujus humani affectus passione, sed in simplicitate cordis & puritate fidei convenit, nisi contrarium appareat, consistere: non enim si contra diœcesanum quempiam de episcopatu judicium inferretur, liceret subditis, nisi prius discusso jure, re dubia per sententiam declarata, etiam quidquid fama dictaret, quidquid major sentiret auctoritas, ut non episcopum reputare temerarium ne nimis esset in tanta re assensu privato ferre sententiam : Et infra.

Secunda electio nulla est si prima juridice non fuit rescissa.

LIII. *Audite patres reverendissimi : cogitate hæc, quæ tam tenaciter affirmatis aliter a plurimis accipi, immo a nonnullis in commune prædicari. Sunt qui dicunt ; ante illum impetum Romani populi vos in præfatum archiepiscopum consensisse : sunt qui constanter affirmant, quod & satis proprium est Romanorum, Romanum non alias Italicum postulasse, & ut in hoc passu aliquantulum immoremur, nonne credibilius est Romanum voluisse Romanos, quam de Italico in genere, qui Romanis invisus esse poterat? & hujusmodi opinionis est maximum argumentum, quod post secretum consensum habitum de archiepiscopo ad Romanorum impetum evitandum dominum S. Petri pontificalibus exornastis : quæ simulatio profecto facta non fuisset, si ut scribitis postulassent Italicum vel Romanum, satis enim erat ad periculum evitandum electum vestrum ostendere, & sic motum furentis populi tranquillare : mox autem, patres optimi, sicut cuncti, qui tunc in urbe fuerant, asserunt & testantur pene omnes, vos dum Romanus populus crederet dominum S. Petri legitimum fore pastorem in ejusdem sicut Lateranensis episcopi veneratione versaretur, ne vos metuisse, sicut assertis, omnino urgeremus recessistis ab urbe in oppida vicina, in quibus nullo tenebamini metu nullisque minis vel Romanus populus insultabat, nec si voluisset poterat insultare : demum autem publicata electione per vos facta, & prædicatione domini S. Petri, omni sedato tumultu ad urbem celebraturi solemnitatem debitam de eodem Pontifice rediviſtis*. (Pluribusque interjectis verbis.) *Quis consentiat tot vobis in momento consilia succurrisse, ut unum ex vobis ad tollendum Romanorum impetum & tumultum pontificalibus ornamentis & alium eligeretis hac spe, quod per conscientiam electionis de se factæ nullatenus consentiret?* Et infra. *Quomodo enim ob metum tam terribilem elegistis, quem vobis opitulaturum fore nullatenus videbatis. Id profecto per metum processisse creditur, per quod metuens ab imminenti periculo liberatur ; frustra quidem per formidinem extortum dicitur quod ad securitatem non pertinuisse probetur ; in metu quidem, non propter metum factum fuisse possemus dicere quod trepidantem a metu non potuit liberare : At si ad formidinis remedium hoc factum est & solummodo propter metum cur non in illo fremitus popularis periculo hanc meticulosam electionem ut opprimeretur furor imminens publicastis : manifestum quidem etiam est vobis testibus, qui occultantes & tacentes de electione prælibata remedium aliud paravistis sine formidine Pontificem elegisse, quem non estis veriti postea sine metu celebratis coronationis solemnibus confirmare, & illud ob metum patet vos simpliciter providisse, quod placuit ad sedandum tumultum populi*. (Et paucis interjectis.)

Refelluntur objecta a schismaticis.

Cardin. S. Petri ornatus infulis ex metu.

Extra urbem sine metu agebant.

In metu electus Urbanus, sed non ex metu.

Timuere promulgare electionem.

Istum quem vestris manibus Pontificem plasmavistis intrusum & apostaticum dicitis, atque antichristum vestris in literis appellatis, qui si intrusus est, quis vos non dicat improbos intrusores? Si antichristus, nonne vos eumdem contra Christum vestris suffragiis statuistis? ridiculum autem est impudenter detestando reprehendere, quod vos fecisse non possitis in oculis hominum denegare. Et infra : *Advertite an ad tantum & tale inceptum, quantum est hoc ista metus assertio de jure sufficiat, & ex ea opinioni cunctorum fidelium satisfiat, & eo maxime, quia non videmini tantum causæ vestræ confidere, quod hoc non poteritis cum vestris Britonibus marte judice disceptare. Quid facitis, patres reverendissimi? videbit ne populus Christianus tantam abominationem in vestris manibus, quod de capite suæ Ecclesiæ & apostolico pontificatu a successione Petri & vicariata domini nostri Jesu Christi, qui apud mortales est tanti culminis & reverentiæ intra spiritualia, & ultra quam supra spiritualia non judicialiter, sed ferro judice dirimatur? Scitisne quales sint in ore fidelium de hujusmodi contentione rumores? Dicunt plurimi contra Christum detestabile bellum Apostolos indixisse, & de pontificatus apice non in maturitate & sanctitate judicii, sed in belli turbine & ferri violentia judicari*. Pluribusque interjectis.

Impudentia Cardd. schismaticorum.

Non ferro, sed judicio dirimenda lis.

LIV. *Quanto sanctius fuisset, quantoque perfectius primum illum meticulosum assertum si metus tamen impressionis fuit & novo & libero confirmare consensu, quam in hoc certamen & dissidium pervenisse! Clericalis quidem perfectionis est bella tollere, lites extinguere, pacemque & concordiam seminare : vos autem in hac pontificatus contentione quantum bellum, quantamque discordiam excitatis cogitate. Denique si causæ vestræ confiditis, cur audientiam generalis concilii evitatis? Conciliaris est proculdubio ista dissensio non marte, nec alio judicio citra concilium dirimenda. Qua autem fronte ad arma recurritis, & oblatum concilii judicium devitatis? Quis non videt, vos non verum Papam quærere, sed solum Pontificem natione Gallicum exoptare? Utinam a principio vestrum statim collegium aliquem Gallicum elegisset : non fuisset ista contentio, etiam tacente tota Italia in sede* Pe-

Cur synodi judicium exhorrescunt.

Cur non delegere Gallum.

Hæreditarium pontificatum sibi arrogant.

Petri sederet electus : Et infra : *Nec ipsa urbs Roma ad injuriam reputaret, si in Romanum Pontificem fuisset Gallicus sublimatus. Unde autem tanta insolentia, quod apostolatus apicem quasi vestri sanguinis hereditarium & nationi vestræ debitum usurpatis? Bene apud majores & sanctissime receptum est, ut de cunctis mundi partibus sine differentia Judæi vel Græci, Romani vel barbari Christi vicarius sumeretur* : Et infra.

LV.

Creatus antipapa dum hæc scribuntur.

Dum hæc scriberemus detestabilis fama, immo infamis infamia, deinde nuntius certior advolavit, vos unum ex vobis dominum videlicet Gebennensem in Papam, immo in antipapam & in antichristum elegisse: in qua re quam vehementer fuerint prostrata corda fidelium, dicere non possumus. Qua fraude usi sint Cardinales Galli, ut tres Italos Cardinales ad suos cœtus, in quibus renuntiandus erat antipapa attraherent, refert Theodoricus e Niem (a) sic inquiens : *Cardinales ultramontani tunc in civitate Fundana in ipsa campania sub defensione dicti comitis*, nempe Gajetani Ecclesiæ perduellis, *congregati ad ipsos tres Italicos Cardinales, scilicet Petrum, Jacobum, & * Joannem, qui tunc erant simul in quodam castro dicti domini Cardinalis Jacobi, destinarunt oratores suos, scribentes cuilibet seorsum literas, in quibus quemlibet ipsorum intelligere fecerunt, quod si veniret ad ipsos, summus Pontifex crearetur; sed quod illud secrete quilibet eorum teneret, etiam dictæ literæ innuerunt, scientes dictos Italicos ambitionis vitio laborare, simulque ipsos sic de levi attrahere posse. Unde prædicti tres Cardinales Italici ad dictam civitatem Fundanam sublato moræ dispendio venientes ad confratres suos tunc ad faciendum schisma in universali Ecclesia realiter, nec non ad eligendum alium Pontificem congregatos insimul accesserunt, & prædictum Rupertum dicti Cardinales ultramontani eisdem Cardinalibus Italicis tunc præsentibus elegerunt, prout in hoc prius in eorumdem Cardinalium Italicorum absentia mutuo concordarunt, scientes eum esse ambitiosum & pluribus indigentem, ac sumptuosum, largæ conscientiæ, sed genere nobilem, multis etiam consanguineis & affinibus nobilibus & potentibus constipatum: unde potest elici quod illa electio a Spiritu Sancto & puris conscientiis non processit. Videntes autem dicti Cardinales Italici se taliter delusos, indignanter a dicta civitate recesserunt, ad ipsum castrum, unde illic venerant redeuntes, in quo tamdiu ex tunc simul steterunt, donec ipse Jacobus Cardinalis in eodem castro postea infra pauca tempora decederet.*

(a) *Theodoricus a Niem. c. 9.*

* *Simonem*

Spe inani illecti Cardd. Italici.

Præsentibus iis delectus Gebennensis.

Ejus mores & genus.

Cardd. Italorum confusio.

Extant S. Catharinæ literæ (b) ad tres ipsos Cardinales Italos, quibus eos arguit ab Urbano descivisse, orbatosque vita veluti membra abscissa a suo capite, hortaturque ad rerum humanarum contemptum & divinarum amorem: redarguendos præ ceteris in extremo judicio, quos Deus e luto ad dignitatem omnium augustissimam, ut cruoris immaculati agni ministri essent, extulit: educatos in Ecclesiæ gremio, veluti flores in horto consitos, ut virtutum odorem diffundant: veluti columnas collocatos ad vicarium Christi confirmandum, & Ecclesiam sustentandam: veluti faces candelabro impositos, ut fideles ac barbaros luce collustrent: a tanto vero officio deserta virtute, eos deflexisse: concitasse una cum aliis persecutionem in sponsam Christi eo maxime tempore, quo se veluti firmissimos clypeos ad retundendos hæreseos ictus opponere debuissent; certissime nosse Urbanum canonice non metu, instinctu divino, non humana industria creatum Pontificem, remque ut erat vulgasse; nunc autem ut pavidos equites tergum vertisse, atque ad umbram inhorruisse: ad id vero amoris proprii veneno impulsos, columnis in paleas debiles defecisse: non flores amplius fore qui odorem fundant, sed fœtorem qui orbem inficient: non lucernas ad fidei dilatandum splendorem candelabro impositas, sed modio superbiæ occultatas: non amplificatores, sed contaminatores fidei factos: non radios, sed tenebras offundere: ex angelis in dæmones conversos, ac pios a vicarii Christi in terris obsequio ad servitutem antichristi & membri diaboli, nimirum antipapæ, traducere: frustra jactare electum terrore Urbanum, cum patuerit omnium sensibus non illum, sed Cardinalem S. Petri metu & simulatione renuntiatum. Si jactent, ipsos, qui electionem celebrarunt, magis quam ceteros veritatis conscios esse, retundi eorum dicta hoc responso: multis modis ipsos veritatem prodidisse: non probam adeo vitam ducere quæ dictis fidem conciliet: nunquam adeo metu perturbatos, quam cum Cardinalem S. Petri in papali sede locatunt: constare ipsorum dictis rite creatum Urbanum, hunc solemni pompa pontificio ornatu decorasse, huic cultum & obsequia pontificibus sacra impendisse, ab hoc sacerdotia & honores poposcisse: mendacii & idololatriæ infamiam sibi ipsis aspergere, si Urbanum Pontificem negent, quem papalibus honoribus sunt prosecuti: immane vero patrasse facinus, cum externa solrem specie execrandum conventiculum agere non puduit, cum induti humana carne dæmones antipapam dæmonis gerentem vices elegerunt; quamvis se excusent illum non elegisse: prius tamen fuisse morti occumbendum, quam flagitio interesse: electum jam membrum diaboli, ac si membra Christi ipsi Cardinales Itali extitissent ab iis mortem tanto sceleri præferendam fuisse: abreptos tumore superbiæ non modo factis, sed ne

(b) *S. Cath. ep. 31.*

S. Catharin. Senen. ad eos pia literæ.

Objurgantur ignaviæ & superbiæ.

S. Catharinæ de Cardd. schismaticis sententia.

ne verbo quidem reprehensionem tulisse, antequam Christi vicarius ipsos redargueret. Tum eosdem adhortatur, ut fastu posito se præpotenti manu Dei subjiciant: redeant ad Christi vicarium: divinam agnoscant clementiam, quæ terram sub eorum pedibus dehiscere non imperet, nec animantia in eos irruere ac morsibus laniare jubeat: licet acerbius habiti fuissent a summo Pontifice, ab eo desciscere non debuisse, & quamvis omnes Christiani in colendo illo paribus votis consentire debeant, Italis tamen vitiis occasionem defuisse, quæ ultramontanos ex nimio sui amore impulerat, ut ab Italo Pontifice deficerent.

LVI. XX. Septemb. creatus antip.

Confirmat defectionem trium Cardinalium Italorum ab Urbano Joannes Roma capellanus Prænestini episcopi testis oculatus(a), additque vigesima mensis septembris pervigilio S. Matthæi Apostoli creatum Robertum e Gebenna antea basilicæ XII. Apostolorum presbyterum antipapam: cui etiam consentit ejusdem antipapæ vitæ scriptor(b), aitque Robertum tunc ætatem triginta sex annorum egisse. Cur illum potissimum antipapatus insignibus induerint schismatici, & impietatis signiferum constituerint, observat idem author schismaticus: *Primo*, inquit, *quia erat admodum bene paratus, totusque agilis & dispositus ad laborandum*; idest ad miscendam Dei Ecclesiam, mirratum enim cum ab Urbano absccederet, vires una cum aliis ad eum deprimendum conversurum, quod is Cardinales in disciplina ecclesiastica continere niteretur diximus superius, *& sic tenebant eum esse cordatum & animosum, & voluntarium ad exponendum etiam propriam personam ubi necesse existeret pro liberatione & ereptione Romanæ ecclesiæ a manibus dicti B. intrusi*; ita loquitur schismaticus de vero Christi vicario, *præsertim cum in talibus pro negotiis Ecclesiæ memoratæ aliar exercitium & experientiam habuisset.* Ipsum perfidiæ, ac fusi cruoris innoxii crudelitatis nota se polluisse vidimus, dum legatum apostolicum agebat, ac Britones & Vascones in Cæsenates inermes, cum quibus solemne fœdus iniverat, effudit tanta rabie, ut pueri illisi, atque ad domorum fores laqueo suspensi fuerint. Pergit author. *Secundo quia erat valde generosus in gradu consanguinitatis vel affinitatis, sed magis & minus attingeret fere omnes majores principes Christianos, propter quod speraverunt, quod tam consideratione Ecclesiæ, quam contemplatione suæ personæ sibi vellent obedire, ac viriliter assistere, & favere*. Hæc schismaticus scriptor. Adversus ejusmodi portentosam Roberti electionem Collutius Pierius in superioribus litteris ad schismaticos Cardinales datis hæc adjungit.

(a) To. 3. de schism. p. 44.

(b) Clem. antip. vit. scriptor. apud Bosquet.

Arrogantis erat animi.

Britones, & Vascones sibi addictos habebat.

Plures principes consanguinitate attingebat.

Creati tres a Gallis Pontifices.

(c) To. 1. de schism. p. 280.

LVII. Demonstratur jus non habuisse.

Quid est hoc? Nescitis Ecclesiam solum esse unam, cujus caput est Christus unicus Dei filius secundum divinitatem genitus, non factus; secundum carnem autem de Virgine procreatus, in cujus Vicarium, & unius Ecclesiæ caput unum jam Pontificem vos elegistis: cujus autem vicarius erit iste novus electus; aut cujus Ecclesiæ caput? Ecclesiam autem, quæ unum est corpus faciendo duo capita in monstrum horrendum, atque teterrimum convertistis, cavete ne tam iniqua tentantes det vos Deus in reprobum sensum ut dum spiritualia quasi terrena tractatis, audiatis sonum Spiritus vehementis, qui suo turbine vos cum hoc monstruosissimo monstro subruat, & confundat. Nec latet orbem & cunctos Christifideles quid de isto vestro Gebennensi electo duxeritis faciendum, scimus plene & passim omnes, cur feceritis, agnoscimus, & sentimus dominos quidem & principes, quibus ille sanguine conjunctus est, conciliare vobis, ut vestræ tam honestæ causæ faveant, voluistis; & illos optimos Christianos, quos Ecclesiæ pugiles & fidei dictis athletas gentium omnium inhumanissimos, & de illo numero, qui dicunt in corde suo: Non est Deus; *Britones scilicet, quibus de Gallis in Italiam felicem, sanctum atque pium præbuit ducatum fidelius vobis astringere procurastis: dignus vere exercitus tali duce & miles dignissimus, qui tam justam causam asserat & defendat, cujusque manu & opera vicarius Jesu Christi in apostolica sede sedeat, & verus Christianitatis antistes non per justitiam, sed per injuriam confundatur: nec damnamus in hoc vestrum consilium, hac enim certissima via fuit Britones vobis indissolubiliter obligandi: forte etiam cum ipsorum vos constiparet exercitus illi per metum & violentiam extorserunt, ut tunc Gebennensem apostolicam faceretis, at qui dum cauda fuit avaritiæ, & crudelitati ipsorum civitatem Cæsenatem in cædem concesserat, atque prædam: nunc Papa rerum omnium dominus non unam urbem, sed universum orbem vastandum cædibus, polluendum adulteriis atque stupris, & diripiendum rapinis in sua clementia solita, postquam Clementis nomen non est veritus usurpare, apostolico rescripto tribuat & concedat.* [Pluribusque Interjectis:] *Nec putetis vel factione cleri, vel favore principum, vel armis Britanum quem vultis Pontificem confirmare; solius enim Dei est & suum vicarium & cunctos principes ordinare. Cito evanescit quod ab homine est; quod autem a Deo quotidie roboratur. Sed quid rogamus, quid petimus? quod vos videmus obstinatissime negaturos. Vos generale concilium; vos & particulare, quorum utrumque oblatum fuit vobis, ut de hac vestra justitia quam prætenditis cognoscatur, non permittitis adunari.* Et infra.

Conciliandos principes a Gebennensi putarunt Cardd. schismatici.

Britonum armis Ecclesiam oppressuros.

Sævu antipapa facinora.

Provocati ad Synodi judicium.

LVIII. *Considerate quid a vestro discedentes capite*

pite profecistis: certe errorem reparabilem errore irreparabili voluistis obruere. Metus, ut dicitis, fuerat impressus, hunc totum expievit voluntaria coronatio, ad quam faciendam nullus vos compulit, vel coegit. Et infra: *Illi clamores populi, ut allegatis, Italicum vel Romanum, nec dicamus constantissimos homines, sed nec mulierculas etiam totidem debuit adeo terruisse quod naturaliter liberas in tanta præsertim negotio vestras cogeret voluntates. Si pudet timorem diffiteri, quem adeo publice prædicatis, confiteamini saltem, quod & verum est, vos non ut constantissimos viros, sed ut molles fœminas timuisse. Quod si eadem pervicatia hoc duxeritis forte negandum, stabit contra vos rei series, stabit vestra conscientia, stabunt vestræ litera, vestrique processus.* Et infra:

Mulierculis timidiores credi volunt.

Seditionis causæ.

*Ipsum tumultum, dum non publicaretur electio, concitastis & in populi fremitu electionem, quam postulabant, & quæ per plures horas antea fuerat per vos canonice celebrata, offerentes in Papam dominum S. Petri, quasi jocalando per malitiam occultastis, & per armati populi cuneos, quem dicitis in vestram cædem sitientemque vestrum sanguinem palatium intravisse, & strictum illud penetrasse conclave: adeo justus fuit timor, adeo verum & promptum periculum, ut illæsi & intacti redeuntes in vestras habitationes libere declinastis, Romanumque populum, & infinitam fidelium multitudinem in ridiculo dimisistis errore: dum statim omnes dominum S. Petri ut caput Ecclesiæ, & verum Pontificem venerantur. Cumque in vicina oppida pene cuncti simulantes formidinem venissetis, ecce sequenti die in urbem eodem durante metu, ut iterum deciperetis populum redistis, & hunc, quem deponere quæritis, in Pontificem consecrantes, ornamentis papalibus induistis, sibi tanquam Pontifici reverentiam exhibendo. Quis vestras fecit ineptias? quis vobis * subjecit tot exquisita mendacia, alias non facturi per metum? Elegistis quem ad securitatem captandam producere noluistis durante metu, qui ad locum tumultus & metus a nullo compulsi voluntate libera redivistis. Verus Papa non est, & per ostium non intravit, inter manus vestras, & servatis solemnitatibus, fuit ut Papa pluribus mensibus honoratus? Vultis eidem non fore parendum, quem nullo cogente per orbem vestris confratribus Cardinalibus, Imperatori, Regibus, & cunctis mundi principibus, atque populis pene singulis canonice electum, & futurum sanctissimum nunciastis? Debuistis ne in tantum errorem mundum inducere, & quod non verum veneraremur Pontificem persuadere?* Et infra: *O mortua fides, quæ potuit in tanto periculo contineri! Malum fuit per metum electionem summi Pontificis celebrare, pejus confirmare non factum, pessimum autem exhibere reverentiam confirmate: annunciare literis turpius, turpissimum autem rei veritatem cum taciturnitate tanti temporis occultare. Periculosum fuit in sedem intrudere, qui per ostium non intravit; tolerare tandiu periculosius fuit intrantem; sed omnium periculorum periculosissimum est Pontificem conculcare. Dum enim salutem animorum, & syncerutatem conscientiæ quæritis, fideles scrupulosis cogitationibus implicatis, insuperque vos metus invadit, ne cum terribili persecutione fidelium fidei vestræ integritas eclypsetur. Humilis servus vester Collutius Pierius Cancellarius Florentinus.*

* suggessit.

Alter vere electus, alter ficte.

Multiplices Cardinalium errores.

Confirmato itaque schismate, S. Catharina Senensis divino instinctu afflata Urbanum, exaratis quinta octobris hujus anni die literis (a), ad constantiam adversus schismaticos, fundendumque pro Christi corpore mystico sanguinem adhortata hanc insignem addidit sententiam, *Accepi, dæmones humana carne indutos non elegisse Christum in terris, sed excitasse antichristum adversum te Christum in terris, quem ego profiteor, & non nego te Christi vicarium esse, qui tenes claves cellarii Ecclesiæ sanctæ, in quo servatur sanguis immaculati agni, cujus minister es, fremant licet & rumpantur adversarii.* Hortati vero sunt antipapam, & Cardinales schismaticos Carolus Imperator, & Ludovicus Hungariæ Rex, ut conflatum schisma dissolverent ob ingentia mala, quæ Ecclesiæ invecturi essent: sed spreta eorum consilia, atque oratores indigne habitos refert Theodoricus e Niem, (b) subditque: *Quod cum prædicti Imperator & Ludovicus Rex audivissent de hoc nimium perturbati decreverunt, quod partem dicti Urbani; quoad ejus tuerentur justitiam donec quid juris esset de ipsa secunda electione discuteretur, vellent omnino tenere.* Tum nonnullis interjectis de Wenceslai electione ab Urbano confirmata, de Germania, Hungaria, & Italia in Urbani obsequio perstantibus, deque muneribus a Ludovico Rege ad Urbanum transmissis, subdit idem author: *Habuit*, scilicet Urbanus, *secum quasi totam Tusciam, necnon Lombardiam, & pro majori parte Almanniam, Bohemiam, Hungariam, Angliam, Poloniam, Daciam, Suetiam, Norvegiam, Prussiam, Frisiam, & multas alias nationes Alemanniæ contiguas, quarum principes & ecclesiastici prælati, necnon incolæ dicto Urbano ejusque successoribus in ipsa sua obedientia tanto tempore firmiter adhæserunt.* Nec modo hæc regna, verum plura etiam alia in Urbani obsequio constanter perstitere, ut queritur author schismaticus (c), qui ubi exposuit sperasse Cardinales, Regum, ac principum, qui Robertum Gebennensem affinitate contingebant, opera populos ab Urbani veneratione revocatum iri, subdit: *Sed Do-* LIX.

(a) Ep. 22.

Urb. a S. Cathar. Senen. excitatus ad constantiam.

(b) Theod. e Niem. l. 1. c. 15.

Quæ regna Urbanum coluerint.

Delusi nefanda spe Card.

(c) Antipap. vita scriptor apud Bosq.

Domino permittente non sic si res habuit, & infra: *Totus namque mundus divisus fuit: sed, proh dolor! multo major pars obedivit & adhæsit Bartholomæo intenso*, id est Urbano, *immo pro tunc, quasi totus*.

LX. Nil potuissent sine Galliæ Rege.

Siquidem pseudocardinalium mendacia, atque imposturæ parum valuissent, nisi Carolus Francorum Rex, quem maximum schismatis suasorem vidimus, contra archiepiscoporum, episcoporum, & sapientum consilia per tyrannidem primum invitos & reluctantes Gallos coegisset ad scelus, ac deinde Scotorum & Castellanum Reges foederatos ad id suis artibus pellexisset: observat enim Paulus Æmilius (a) ex literis cantoris ecclesiæ Parisiensis rei universæ spectatoris, Gallicanos patres censuisse in celeberrimo coetu mense septembris celebrato, Cardinalium dicta non admittenda: *Priore*, inquit, *conventu, qui mense septembri coactus fuit consensus sex archiepiscoporum, triginta episcoporum, complurium coenobiorum patrum, simul theologiæ, jurisque & civilis & pontificii professorum constitutam, Cardinalibus Romana comitia fando improbantibus non assentiendum, nisi majore consilio, gravioreque deliberatione*.

(a) *Paul. Æmil. in hist.*

Galli in priore conventu decrevere standum pro Urb.

Inter hæc Urbanus, ut decuit Christi vicarium, ad conglutinandam discissam Ecclesiam intentus schismaticos provocabat (b), ut in concilio oecumenico tollendis publicis offendiculis daretur opera, deque vero Pontifice controversia dirimeretur, qua de re iterum insequentis anni exordio agendum. Cæterum neque Gallicana ecclesia sese ab Urbano divulsisset, nisi eam oppressisset politicorum tyrannis: propugnavit enim Urbani jura Parisiensis academia dum libertate potita est (c), atque pseudocardinalium impietatem damnavit veritate crebris disceptationibus in luce collocata: quare Urbanus subjectas ad doctores Sorbonicos literas dedit, ut Dei ejusque Ecclesiæ causam fortiter tuerentur.

(b) *To.3. de schism. p.129.* Schismatici ad concilium ab Urb. provocati.

(c) *Paul. Æmil. in Carol.5.*

Urbanus &c. dilectis filiis rectoribus, magistris, doctoribus, scholaribus, ac universitati studii Parisiensis salutem & apostolicam benedictionem.

LXI. *Inter immo super cæteras studentium universitates, in quibus scientiarum gemma resplendet, vestra Parisiensis veluti quoddam sydus radiat*, (interjectisque amplissimis similibus elogiis subdit) *plurimum consolamur, quod nuper cum ingenti gaudio fidedignorum relatione percepimus, quemadmodum vos adversus hæreticorum, atque schismaticorum assertionem subdolam, contra nos impudice loquentium, nonnullas sanctas, veras, & saluberrimas, & quales professionem vestram decet, in nostrum immo fidei favorem, & veritatis defensionem sententias publice tenuistis, & contra quoscumque contrarium profitentes defensastis: pro quibus universitatem vestram iteratis in Domino laudibus prosequentes, devotionem vestram requirimus, & hortamur attentius, ac per aspersionem sanguinis Jesu Christi, cujus in hac parte res agitur, obsecramus, quatenus causam, justitiamque nostram toto mundo notoriam, quam dicti pseudochristiani veri satellites antichristi obnubilare, ac schisma perniciosissimum in Dei ecclesia suscitare moliuntur, suscipere, immo jam susceptam velitis defensare tanquam legitimi certatores & ne inconsutilis veri Joseph tunica lanietur sub divinæ potentia dexteræ vos murum inexpugnabilem opponatis, hostiumque multitudinem nullatenus formidetis sub signis militantes victricibus veritatis, quæ licet quandoque calumniantium fuscatis argumentorum coloribus impugnetur, vinci tamen non potest, & illorum nequit multitudine conculcari; nihil enim facilius quam pro veritate bellare, nulli clariores triumphi, nulla pinguiora spolia reportantur, quam quæ veritas defensa pollicetur. Eja ergo athletæ magnanimi, & veritatis orthodoxæ fidei devotissimi defensores contra illorum oppugnatores, & hostes fæliciter insurgatis, ut proinde præter æternæ mercedis præmiu humanarumque laudum præconia, & nostram & apostolicæ sedis benedictionem & gratiam, ac exauditionem in vestris petitionibus tanquam benemeriti reportetis. Dat. Romæ apud S. Mariam transtyberim 11. Kal. Decembris Pontificatus nostri anno primo.*

Sollicitati ad tuendam ecclesiæ causam.

LXII. Carolus Rex Gallos catholicos opprimit.

Oppressit regia vi Carolus doctorum Parisiensium libertatem, ne dignitatem Urbani tuerentur, spretis enim sapientibus decretis a Gallicanis patribus in priore concilio constitutis, alios conventus multo infrequentiores mense novembri habuit (d), in quo antipapæ partes est amplexus, ac deinde catholicos cum Urbano sentientes est insectatus, politis nonnullis argumentis adductus, quibus etiam Cardinales in flagitium impulerat; id enim ipsos vulgasse queritur Cardinalis Ravennas in literis (e) ad eumdem datis: *Hanc*, inquit, *eorum perversitatem & schisma dicunt se cum vestro favore velle defendere; hanc dicunt de vestro mandato & consilio processisse*. Et quidem Carolum conatum omnem ad catholicos ab Urbani obsequio abducendos collocasse, narrat antipapæ Clementis gestorum scriptor (f). *Quamplures*, inquit, *ambaxiatores fere ad omnes principes & regiones universas sæpius destinavit, ipsos exhortans & requirens, ut, si non sic faciliter vellent ad obedientiam dicti Clementis inclinari, saltem audirent pro sui parte proponenda*, nimirum in conventiculis, non in concilio oecumenico. Ob hæc vero maximum sibi dedecus peperit; unde Walsinghamus (g) vir catholicus acerbe in ipsum declamat, additque Robertum Gebennensem,

(d) *Paul. Æmil. in Carol. V.*

(e) *Ext. to.12. de schism. p. 341.* Promulgatur a Cardd. auctor schismatis.

(f) *Clem. vita scri-pt. apud Bosq.* Pellicere ad schisma cunctos principes nititur.

(g) *Valf. hist. Angl. in Richar.*

sem, antequam antipapatum arriperet certiorem fecisse Belgarum principem suis literis, Urbanum rite ad pontificatum fuisse evocatum, affertque easdem causas Meyerus(*a*), ob quas Belgæ in Urbani obsequio constans perstiterit, scilicet ipsum Roberti Gebennensis literis factum certiorem mox atque Urbanus creatus fuerat, Urbanum rite Pontificem renuntiatum.

(*a*) *Meyer. in Lud. Malean.*

Nec Belgam modo, verum comitem Britanniæ antipapam execratum eadem de causa, refert Paulus Æmilius(*b*): *Flandrus*, inquit, *ac Britannus literis Gebennensis adducti pro Urbano vita deinceps omni stetere, Gebennensi ante exortam æmulationem affirmanti potius, quam, cum postea de pontificatu certaret, neganti credentes; ea tamen religione, ut testarentur se universi concilii, si quod forte cogeretur, placito sententiam suam moderaturos.* Amplissimæ etiam aliquæ provinciæ, quæ Galli Regis tyrannidem spernebant, parebantque Anglo, ut Aquitania, antipapæ jugum accipere detrectarunt, cum Angli pari constantia, qua Wicklessi hæresim damnaverant, schisma detestarentur; unde cum ignominia pseudocardinalium nuntios repulsam passos narrat subjectis verbis Walsinghamus(*c*): *Ad idem parlamentum*, scilicet Glovernense, *pervenerunt solemnes ex Italia papales nuntii, petentes succurri domino Papæ in arcto constituto, per Regem scilicet Francorum & magnates, declarantes injurias & damna, quæ idem dominus Papa pertulit insolentia apostatarum Cardinalium, qui nitebantur eumdem cum universa Ecclesia subvertere & infirmare. Venerunt & nuntii eorumdem Cardinalium afferentes literas decem signatas sigillis, petentes & ipsi auxilium præstari Cardinalibus, allegantes fortiter pro eisdem; sed domino Deo favente, qui cuncta juste disponit, repulsi sunt apostatici, & admissi papales, promissumque subsidium domino Papæ gratanter, quam cito tempus exigeret opportunum; Cantuariensis archiepiscopus perpendens publicam falsitatem & errorem manifestum per scripta eorumdem, in quo iidem Cardinales voluntarie versabantur, & execrans eorum actus sceleratos vehementer spiritu Dei subito agitatus cepit hoc thema; Unus erit pastor noster: nam invenit in eorum literis electionem factam de illo apostolico, & ita luculente illorum populo declaravit errorem, & per multa argumenta, & præcipue per eorum dicta propria, ut omnibus constaret illorum malitia, & error innotesceret execrandus.*

(*b*) *Paul. Æmil. in Carol. V. Rege.*

(*c*) *Valsin. in Richar. II.*

Anglus Urbanum agnoscit.

Cardd. schismaticorum facinus execratur.

LXIII. Quod ad fallaces illas literas spectat pseudocardinalium sigillis consignatas, quibus Anglos schismaticorum nuntii pervertere nitebantur: extant ex (*d*) inter Avenionensia monumenta, quibus adhibito omni fuco ornatissimisque mendaciis persuadere Christifidelibus nisi sunt, Urbani electionem vitio celebratam, quæ idcirco adducendæ a nobis sunt visæ, cum sæpius ab ipsis postea, novis additis figmentis, eadem variata sit narratio, tum ut Urbani VI. pontificatus veritas etiam ex impostorum dictis illustrari possit.

(*d*) *To.16. de schis. p.16.*

Fictus ab iis casus.

Universis Christifidelibus &c. Cardinales (*e*) *ultramontani facientes ultra duas partes collegii, post vacationem antequam intrarent Conclave, & in introitu, & post ad tempus impressionis, de qua infra dicetur, continue fuerunt in voluntate, proposito, & deliberatione, etiam ex causis tangentibus Ecclesiam sanctam Dei, eligendi de collegio & non de extra, & eligendi Ultramontanum & non Italicum, & domini Italici erant etiam in deliberatione eligendi de collegio, & non de extra, licet tenderent, ubi bono modo posset fieri, ut unus Italicus de collegio eligeretur; & in ista voluntate continuo permanserunt etiam postquam intraverunt Conclave usque in crastinum, quo audierunt more solito missas suas; non obstante quod, postquam intraverunt conclave, Romani ut moris est non permiserunt, ut porta conclavis muraretur.* Ejusmodi figmento (non enim de Gallo creando Pontifice consentire ex superius dictis poterant) hæc opponit Baldus(*f*): *Quia illi domini volebant eligere de Italia, & præcise dicunt se habuisse in mente excludere Italiam ab electione, certe hoc non fuit nisi propter ambitionem, & talis protestatio fuit turpis & apparuit facta contra Italicos, immo contra ipsum Deum, & contra universalem statum Ecclesiæ manifesta, & ideo credendum est, quod Deus posuerit in conscientia eorum mutare animi motum, & cedere rationi.* Obiicit etiam Joannes e Montesono, obtendi causam turpem, atque ideo non audiendos: *Tales*, inquit, *operationes respicientes ædificationem ecclesiæ Spiritui Sancto sunt attribuendæ, & ministri ejus sunt.* Pergunt acta.

(*e*) *To.16. de schism. p.16.*

(*f*) *Bald. quæst. de schism. ad VI. cod. §. sed quia.*

Consilium de Gallo creando immutatum divinitus.

Immo postquam domini Cardinales jam lectum intraverant, cum magna difficultate custodes conclavis dictam portam cum quadam barra lignea claudere permissi sunt, & post occupaverunt palatium, & specialiter partem illam, quæ de directo erat subtus conclave solarium dicti conclavis, ictibus & percussionibus tota nocte commoventes, & etiam existentes armati, ut plurimum per horam intermissionis clamantes: Romano lo volemo o Italiano, & aliqui se asserunt audivisse aliquos clamantes: Moriantur; & ita continuaverunt clamores istos usque in crastinum adeo, quod vix aliquis de dominis de tota nocte dormivit.

LXIV. *Post vero circa auroram fatigati, aliquo modico tempore a clamoribus quieverunt. Demum audientes dicti domini missas suas, clamores consuetos resumpserunt, immo*

Clamores tantum editi non vis illata.

mo

mo validiores quam priar, sic quod vix missas andire & intelligere potesant. Quibus auditis dicti domini Cardinales se disponentes ad procedendum in facto electionis, campanæ Capitolii & ecclesiæ S. Petei, quæ erunt prope palatium, incœperunt pulsari ad martellum pra congregatinae totius populi ad ramorem, & tunc fortius populus more solito cum magno furore incœpit clamare : Romano lo volemo, o almeno Italiano; *fuerunt etiam domini Cardinales avisati per illos, qui ab extra custodiebaat conclave, quoram aliqui erant Ultramontani & aliqui Romani, quod nisi statim sine aliqua morosa deliberatione eligerent Romanum vel Italicum, omnes domini Cardinales erant in periculo, quod mitterentur per frusta : propter quod domini Cardinales Ultramontani propter vitandum mortis pesiculum, alias non facturi, prout etiam tunc dixerunt, condescenderunt, ut Italicus oligeretur.*

LXV. *Et quia etiam ex dominis Cardinalibus Italicis aliqui dixernat, quad veraciter si eligerentur, non accepturent electionem, cum viderent eis notorie impressionem fieri, omnes simul volentes vitare mortis periculum, cui proculdubio subjacebant, quasi ex abrupto, & sine aliqua discussione meritorum & status personæ, nominaverunt dictum dominum Bartholomæum tunc archiepiscopum Barensem.* (Ex abrupto putanda non est electio, si pluries fassi sunt (a), antequam conclave ingrederentur, suffragia in illum contulisse, si novem dierum spatio post divina peracta, fusasque pro Gregorii anima preces, in ædibus Cœlestinorum conventus peragebant :) *& ipsum tanquam eis, ut credebant, magis notum, & in factis & in moribus curiæ magis expertum, licet sequens experientia, contrarium ostenderit manifeste, elegerunt in Papam.* (Ipsos revera de eo deligendo deliberasse, ita arguit Joannes e Montesono (b):) *Deliberare & non de eo ipsa deliberare formaliter contradicunt : Sed ipsi dicunt, quod non potuerint deliberare de persona eligenda, sed subito & ex abrupto coegerunt invitos eligere, & ipsi de facto deliberaverunt de persona Bartholomæi eligenda, patet quia æstimaverunt eum bonæ conscientiæ esse, æstimatio enim est deliberatio & judicium rationis. Ergo de persona eligenda deliberaverunt, & de eadem persona eligenda non deliberaverunt, quod est contradictio.* (Pergunt Cardinalium literæ :) *Et eorum aliqui tunc dixerunt, quod elegerunt ipsum anima & proposito, quod ipse esset verus Papa, timore tamen mortis in eorum animis continuo perdurante; excepto uno domino Cardinale Italico Romano, qui dixit, quod propter notoriam impressionem, quam videbat, nec sibi nec alteri daret vocem suam, nisi prima cessaret impressio & esset in sua libertate.* Ostendit Joannes e Montesono (c), non fuisse notoriam impressionem, non ratione facti, cum medius paries inter Cardinales & populum esset interjectus ; non ratione juris, cum de eo non lata sit sententia: subsecuta etiam electio Cardinalis S. Petri populari impressione facta demonstrat, Urbanum per impressionem non electum. Subdunt schismatici Cardinales : *Et uno Ultramontano, qui primo unum de Cardinalibus Italicis nominavit, licet postea timore mortis adhæserit Barensi prædicto; & uno alio domino Cardinale Ultramontano, qui nominando ipsum protestatus fuit, quod nulla propter impressionem poterat fieri electio, sed ipsum nominabat timore mortis, & salvo quod unus alius Ultramontanus, postquam hoc fieret, protestatus est solemniter coram publico notario, quod si contingeret ipsum consentire in aliquem Italicum hoc faceret, dumtaxat timore mortis, alias non facturus.* Non fuisse illos ita consternatos metu, ut voluntas liberum electionis actum elicere non posset, Baldus arguit (d):

Si timor nondum omnes partes & cellulas rationis & mentis invasit, sed aliqua scintilla libertatis adhuc in mente est, quia quod ex parte est, non totum locum occupat, sicut in corporalibus, ut L. si ut certo, §. fin. duobus vehiculam, ff. commo. In hoc autem quantumcumque gradus scintilla libertatis potest actus liberi arbitrii fundari, quia superior & securior pars rationis & spiritus libera & sospes est : sicut enim in eo, quod est remisse frigidum, aliquid est innatæ caliditatis, ita in passionibus & terroribus animæ remissis ; id est non intensis accidit, quoniam est ibi aliquid innatæ libertatis & inconcussæ mentis, ita ut possit natura proprio vigore & spiritu supra morbum, & libertas supra metum : quapropter metus dum crescere potest imperfectus est, & quidquid crescere potest nondum perfectum est, perfectio enim est perfectibilium quies & finis : stat igitur adhuc in firma mente cum quolibet terribili spontanea mens impulsa a timore, non tum tamen victa nec subjugata timori, nondum meticulosa est, quia nondum prostrata est. Quod autem, tempore electionis Urbani Cardinales non essent metu prostrati, & quod nondum excidissent a sui animi robore thema ostendit, quia postea plus timuerunt. Ergo ante minus timebant. Ergo æqualiter non plene timebant & tunc voluntas non erat adhuc sub servitute, pugnabat terribiliter cum animo forti, & nondum mens metu serva erat: quapropter in radice libertatis fuit fundamentum liberæ voluntatis, non phantasmata enim terribilia actuum, sed victrix servitus animorum ligat animas, ita quod non possunt assentire bono delectabili, honesto, vel utili. In hac autem servitute, quæ vincit animos, non erant adhuc domini Cardinales, quia non exciderant a propria firmita-

Falso prætexitur ex abrupto facta electio.

(a) To. 4. de schism. p. 48. & p. 64.

(b) Jo. e Montesono in correpr. contra ep. fundam. ext. in Cod. MS. Barb. sig. n. 1504.

(c) Jo. e Montesono in correpr. c. 9.

Mera mendacia.

(d) Bald. q. 6. de schis. ad 6. Cod. §. sed quia.

LXVI. Non sustulit libertatem metus.

Probatur ex facto.

mitate ; sed erat ois aliquid residui & spontanei, quia nondum pleuo timebant cum postea crevit timor : quare qui parum timent, non vere timent ; & qui parum videt, non est cæcus. Ergo libertas non statim moritur, cum meus timere incipit, sed cum propter metum libertas mentis protectionem, & usum naturalium potentiarum excisum restituit. Arguit etiam Joannes o Montesono veram metus causam fuisse, quod Romanum non elegissent, atque idea in arcem Sancti Angeli confugisse. (Subdunt schismatici.)

Dixerunt aliqui domini Cardinales inter se quod volebant, & intentio eorum erat facere, sicut fuit alias factum, ac per chronicas apparet, scilicet quamprimum quomodo possent, secederent ad locum tutum & securum, & tunc ipsi reeligerent de novo. (At si mens Cardinalium non fuisset Itali eligendi, nil erat facilius, quam tabellione & testibus accersitis contestari simulatione Italum creari Pontificem, remque vulgare; & statim ut sedatus esset popularis tumultus, seque in arcem S. Angeli recepissent, Gallum creare Pontificem :)

Potuere contestari se non vere eligere.

Demum domini Cardinales ad populum tumultuantem, & jam dispositum ad rumpendum conclave miserunt, & quia non audebant eis existentibus in illo furore publicare electionem per tres primos dominos Cardinales fecerunt eis dici & promitti, & promiserunt, quod infra diem crastinam, ante horam tertiarum consolarentur eos de Papa Romano vel Italico. (Ex his constat non metu, sed contra metum incutientium vota elegisse, si electionem vulgare pertimuerunt, norant enim Romanum flagitari, non Neapolitanum Gallicæ factionis censendum.) *Et fecerunt rogari quod recederent quod diu facere renuerunt, non permittentes intrare cibaria dominorum eis portata pro prandio, cujus hora jam instabat. Demum recesserunt de una domo ante conclave existente, sed nullatenus, nec palatium exire, nec arma deponere voluerunt. Et interim domini miserunt pro multis prælatis ; inter quos iste tunc Barensis, & jam per modum supradictum electus fuit : qui venit & vidit populum furentem, & audivit clamores prædictos ipsius populi furentis, & totam violentiam & impressionem factam per totum diem, & ab ingressu conclavis scivit & scire debuit tanquam notoria, & ut creditur aliquid de electione hujusmodi præsentiens, & ei saltem tacite consentiens, juvabat ad expellendum populum de illa domo, ut cibaria permitterentur intrare.* (Hic observandum tumultuanti populo adversatum Urbanum :) *Et tunc populus, continue remanens in palatio & armatus ut prius, aliquantulum quievit a clamoribus, & violentiis inferendis, & domini comederunt, & postea, exceptis tribus Ultramontanis, redierunt ad capellam palatii : & eis congregatis unus ex dominis Italicis dixit, quod modo cessabat impressio, & reeligeretur : unus vero ex Ultramontanis dixit, quod non cessabat, immo domini erant in majori periculo quam ante : & finaliter aliqui ex præsentibus, aliis tribus absentibus non requisitis, immo penitus inscii, dixerunt, licet nondum essent in libertate sua tali, quod sine periculo primo, aut majori potuissent resilire, aut alium, prout ante impressionem deliberaverant, eligere.*

Non elegere ex metu si vulgare timuerunt electionem.

LXVII. Ex his ita Baldas (a) veram Urbani electionem perspicue colligit : *Fuit consensus verus & electivus tam in prima electione quam in secunda & qui negat consensum in hoc casu, negat sensum, & negantibus sensus veritas resistit, quin quod oculus vidit, lingua non potest negare, ut inst. de gradibus §. cum magis ; quare necesse est fateri veritatem : nam licet tempore primæ electionis aliqui prædixerint, quod non erat de voluntate eorum eligere Italicum, tamen postea contradixerunt, & finis corrigit principium, ut ff. de manumiss. testam. l. Sicut & not. ff. si cert. pet. l. si tibi aperte enim protestati sunt, quod elegerunt eum en intentione, quod sit Papa : & in hoc proposito persistentes iterata relegerunt eumdem, non repetita protestatione contraria ; unde non est dubitandum de consensu, ut ff. locn, l. cum in plures §. locator hoc res. & facit quod not. per Cyn. C. de pactis. l. pacta novissima, ad binam enim electionem populus non coegit.* Sed ad schismaticorum literas revertamur. *Antequam omnes finivissent loqui, cum jam venissent prælati, pro quibus missum erat, populus, etiam multis ex officialibus ad hoc instigantibus ipsum populum cum maximo furore, & clamando : Per la clavelata di Dio Romano lo volemo.* Convicti sunt ex his non adactos metu ad eligendum Neapolitanum, si Romanum poposcerant Romani, cum terrorem incussere, ubi advertenda quæ vir catholicus iis obiicit (b).

Ex dictis probatur vera Urbani electio.

(a) *Bald. de schism. ad VI. C. §. Sed quia.*

Decreta sua mutare potuere.

(b) *Ta. 1. de schism. p. 211.*

LXVIII. *Deputata die, qua conclave intrare vos oportebat, populus circa palatium congregatus cœpit vobis transeuntibus exclamare : Romanum Pontificem, Romanum civem omnino exposcimus. Hic clamor cœpit ex tunc more vulgi increscere & duravit usque ad exitum vestrum, nec umquam Italicum audivistis vos vel alias illis vocibus nominari ; quin potius si aliqui illi acclamanti populo dicebant Italicum habebitis vel habetis : mox altius voces eorum invalescebant dicendo ; Non petimus Italicum, sed Romanum.* Pergunt schismatici : *Irruerunt in conclave, & ipsum per quatuor partes fregerunt, & intraverunt officiales & populus armatus fere quantum potuit recipere conclave ; propter quod domini, se quasi mortuos existimantes, in capella secreta se pro majori parte reduxerunt, cujus porta statim fuit cum magnis securibus, etiam*

Electo non Romano sprevere metum.

in

in petias facta, & intravit populus armatus adhuc clamans, ut supra, omnesque dominos hinc inde circumdedit, & nisi quia nunc dominus volens suum, & aliorum vitare periculum, dixit eis, quod dominus S. Petri erat electus, qui nolebat consentire, & quod inducerent eum ad consentiendum. Creditur, quod omnes, saltem Ultramontani, fuissent interfecti; sed audito quod dominus S. Petri erat electus, in ipsum dominum S. Petri irruerunt, & praecise invitum hic posuerunt eum in una cathedra, & dum accederent ad faciendum sibi reverentiam, quilibet ex dominis, prout melius potuit, exivit palatium, & ad domos proprias, ut plurimum sine cappis & capellis peditando recesserunt. Ex his contra schismaticos elicit hoc argumentum vir religiosus (a) ordinis Prædicatorum patria Neapolitanus: *Ad mendacium vestrum probandum, quod propter istum*, nempe Urbanum, *prius alium etiam pastorem finxistis saltem pro una die, quid sibi ergo voluerunt hæ fictiones? numquid una non sufficiebat ad vos liberandum a metu? Nullus petebat duos Pontifices, pro uno tantum singuli clamabant, ut quid ergo duos finxistis? pravitatem ac falsitatem & duplicitatem videtur notare in vobis hæc fictio geminata.* Et infra: *Scio quid dicitis, metus interveniens actum, omnem actum liberum reddit nullum. Sed hic fuit, sic igitur &c. Ad hoc vobis breviter respondetur, quod major propositio vestra hic habet locum tantummodo, quando solus metus dat causam actui; nam si etiam interveniente metu actus propter metum non sequitur, sed alia causa promovet agentem, actus semper remanet liber & validus: quod autem alia causa movent agentem, tum maxime patet, quando patiens metum non facit illud propter quod metus sibi infertur, alias sequeretur, quod si metus eligere debentibus inferretur, ut eligerent Titium electores, nec illum nec alium possent eligere, & sic culpa alterius perderent jus eligendi. In casu autem nostro manifestum est per narrata superius, quod nullus metus dedit causam vestræ electioni; nam si metu elegistis, cur post electionem amplius timuistis, cur alium vos elegisse ex terrore finxistis, &c.* Probat postea ex nonnullorum Cardinalium dictis, ipsos, antequam conclave ingrederentur, archiepiscopum Barensem ad pontificatum evehere deliberasse.

Electio Card. S. Petri ex metu facta.

(a) To. 1. de schism. p. 211.

Fictio illa ostiotiom arguit.]

Non illatam vis ut Urbanum eligerent.

LXIX. *Demum*, [inquiunt schismatici,] *advesperascente, aliqui etiam sub dissimulatis habitibus se reduxerunt ad castrum S. Angeli; aliqui exiverunt Roma vel de nocte, vel in dissimulato habitu, aliqui in suis domibus latuerunt. Postea in crastinum aliqualiter quietato populo, iste tunc Barensis, qui remanserat in palatio, & in cameris papalibus, & nullo modo, etiam tar per aliquos de dominis, qui de urbe recesserant requisitus exire voluit, misit, & etiam per officiales ad populum adhuc existentem in motu suo furioso mitti fecit ad dominos, qui erant in castro S. Angeli, & illos, qui in eorum domibus remanserant reiteratis & fere continuatis vicibus, ipsos requirendo & requiri faciendo, ut pro majoris periculi evitatione, venirent ad ipsum, qui tunc venire noluerunt, sed quasi fastiditi de suis requisitionibus, miserunt ad illos, qui remanserant in domibus suis, qui ab eo & officialibus requisiti jam venerant ad palatium, unam cedulam eorum manibus subscriptam, per quam sex cum eo tunc in palatio existentibus committebant potestatem ipsum inthronizandi, qui de hoc non contentus, nec eo uti curans, quia non obediebant, fecit nos iterum & iterum requiri, ut pro majoris periculi & scandali vitatione, omnino castrum exirent, & venirent ad palatium: ipsi vero dubitantes de majori scandalo, maxime quia sex ex dominis Cardinalibus, & tam ipsorum, quam aliorum dominorum familia, & bona sua tota erant dispersa per urbem, & quia castrum non erat de victualibus sufficienter munitum.* [Mendacium hoc ex facto arguitur, cum longam obsidionem, annuam scilicet, adversus Urbanum tolerarint.]

Figmenta inania.

Et quia etiam non habebant locum ad quem tute, postquam sciebatur, quod intraverant castrum, possent recedere; & quia Romani prædicti circa castrum ipsum, de nocte steccatum, seu palentum facere tentaverunt; exiverunt castrum & venerunt ad palatium, & ipsum inthronizaverunt more solito. Quod cum sciverunt illi, qui ab urbe recesserant, licet cum magna cordis amaritudine, timentes, quod, si tunc non venissent Romam, suspicantes, quod vellent impugnare electionem istius, alios dominos & eorum familiam trucidassent, ipsorumque diripuissent, redierunt ad urbem, & ipsum postea coronaverunt. [Hæc dum perpendit Joannes e Montesono (b) exclamavit:] *Nota Papam legitimum per omnes actus suorum debitorum ministrorum legitimos factos utique circa eum, primo quod fuit electus, secundo quod electio fuit eidem per eosdem præsentata, tertio quod illi electioni ipse consensit, quarto quod fuit inthronizatus, quinto quod fuit coronatus per eosdem: & posito quod alii actus fuissent invalidi, & potuissent aliqua tergiversatione celari, quia in occulto facti, coronatio tamen, quæ facta fuit in publico coram multitudine infinita, in platea publica super gradus ante ecclesiam S. Petri, fuit cum maximo gaudio & pace mirabili, nec signum aliquod apparuit minarum, seu molestiæ, nec signum aliquod protestationum oppositi consensus fuit factum; immo facta est solemniter & sine strepitu populi & tumultu, ut ponit Cardinalis de S. Eustachio* LXX.

(b) Joan. e Monteson. in correpť. contra ep. fundom.

in suo casu. (Subdunt Cardinalium perduellium literæ.)

LXXI. *Et ab illo tempore domini Cardinales in reverentiis, & aliis tractaverunt eum ut Papam; non tamen eam intentione & proposito ex iis, aliquid sibi novi juris tribuere, aut ipsum in primo confirmare; & ipse in consistoriis, & extra in promotionibus, & aliis usus est ut Papa; tamen omnia ista facta fuerunt in urbe, ut prædicitur, ubi domini Cardinales saltem Ultramontani nunquam se reputarunt securos, immo verisimiliter credunt & communiter creditur, quod si in urbe, suam promotionem revocassent in dubium, vel eam impugnassent, omnes interfecti fuissent, cum causa impressionis continue perduraret: propter quæ existentes in Roma, nec etiam inter se de ista materia nunquam ex proposito saltem conferre fuerunt ausi: ipseque licet pluries requisitus usque modo urbem cum dominis Cardinalibus exire noluit, nec dominos Cardinales ponere in loco securo; quinimmo, postquam dicti domini Cardinales Ultramontani cautius quam potuerunt paulatim venerunt Anagniam; volentes super præmissis deliberare, & pericula ess imminentia ex eorum mora inter Romanos possetenus evitare, ipse quasi solus, saltem sine societate alicujus domini Cardinalis venit Tyburim, qui locus etiam detinetur per Romanos, &c.* (His omnibus possunt illa opponi, quæ postea luctuoso fatigati schismate doctores Parisiensis academiæ ad Bononienses scripsere *a*), *Non satis erat viris novarum rerum cupidis dissidium illud Græcorum & Latinorum suis diebus, haud dubie miserrimis, aspexisse, nisi novum superadderent.* Superiores vero literæ hac formula consignatæ sunt: *Anno a Nativitate Domini MCCCLXXVIII. die secunda Augusti sede vacante.*

(a) To. 21. de schism. p. 121.

LXXII. Cæterum eos postea maximus de admisso in Ecclesia discindenda flagitio ussit dolor, utque priorem Gallicanæ ecclesiæ cum Romana conjunctionem redintegrarent, inter alia Avenionensi antipapæ ut cederet loco, hæc proposuere (*b*): *Secundum casum a nobis traditum multæ difficultates subortæ sunt, a viris in jure, in theologia, & philosophia peritissimis discussæ, ita ut opiniones contrariæ inter eos generatæ fuerunt, & in scriptis hinc inde redactæ, quæ velut juridicæ & tamquam indubitatæ a sequacibus obtinentur.* De narratione vero rei gestæ a catholicis exposita hæc habent: *Secundum traditionem partis adversæ nostra pars habet evidentem injustitiam, factum enim taliter composuerunt, ut nulli dubitationi sit locus quin foveat injustitiam pars adversa.* Addunt: Urbanum communi jure possessorio niti, ut qui quatuor mensium excurrentium spatio ut Pontifex cultus sit: fundare Cardinales Gallos partis suæ argumenta in actu voluntatis invisibili & momentaneo, quem liberum fuisse negent: at vero alios in actibus permanentibus, pluribus mensibus repertis, expositisque omnium oculis, qui demonstrarent vel illum confirmatum si debilis extitisset, vel si contrarius, cum mentalis esset, toties totiesque publice retractatum. Hæc censebant perspicaces Galli, quos terror a veri Pontificis veneratione arcebat.

(b) To. 14. p. 118.

Cum autem sint falsi schismatici, ex casu ab Urbano proposito liquere illius justitiam, advertendum schismaticos, utpote mendaces, cum mendacia priora patere intelligerent, illud suum thema (*c*) sæpius mutasse & pugnantia inter se astruxisse; qua de re a Baldo, a Joanne e Lignano, & a Toletano archiepiscopo (*d*) convicti sunt ac falsitatis redarguti. At Urbanus casum pure & nitide exposuit, nec umquam, quod veritatis proprium est, priora dicta posterioribus pervertit; ita porro ad schismaticorum infringendas artes servatos in electione sua titus universo populo Christiano proposuit; neque enim ad Hispanos tantum, sed ad alios etiam subjectas literas (*e*) missas arbitramur, quas ex Avenionensibus monumentis hoc titulo præfixo a schismaticis adducimus.

Mutatus sæpius ab iis casus.

(c) To. 7. p. 160.

(d) To. 7. p. 223.

Nunquam ab Urbano cumulatus.

(e) Extant to. 1. de schism. p. 164.

Factum missum per Bartholomæum sub bulla Regi Castellæ.

LXXIII. *Factum verum, & processus promotionis Sanctissimi patris domini nostri Urbani Papæ VI. tale est. Nam felicis recordationis Gregorius Papa XI. ipsius domini Urbani immediatus prædecessor de anno Domini MCCCLXXVIII. & de mense Martii in urbe Romana cum sua curia & dictis tum Cardinalibus xvi. in numero residebat, & resedit usque ad tempus & tempore obitus sui in palatio Apostolico apud basilicam S. Petri, quorum sexdecim Cardinalium nomina sunt hæc: Petrus Portuensis & S. Ruffinæ vulgariter dictus Florentinus, Joannes Penestrinus vulgariter dictus Cardinalis Lemovicensis Cardd. episcopi; Guillelmus tit. S. Stephani in Cælio monte vulgariter dictus de Agrifolio, Bernardus tit. S. Cæciliæ vulgariter dictus Glandacensis, & ysi ordinis fratrum minorum, Robertus Basilicæ XII. Apostolorum vulgariter dictus Gebennensis, Hugo tit. SS. Quatuor coronatorum vulgariter dictus de Britannia, Guido tit. S. Crucis in Jerusalem vulgariter dictus Pictaviensis, Petrus tit. S. Laurentii in Lucina vulgariter dictus Vivariensis, Franciscus tit. S. Sabinæ vulgariter dictus Cardinalis S. Petri, Simon tit. SS. Joannis & Pauli vulgariter dictus Mediolanensis, Geraldus tit. S. Clementis vulgariter dictus Majoris monasterii, presbyteri Cardinales. Jacobus S. Georgii ad velum aureum vulgariter dictus de Ursinis, Petrus S. Eustachii, Guillel-*

Pura rei expositio.

Cardd. qui Romæ agebant nomina.

lelmus S. Angeli, Petrus S. Mariæ in via lata vulgariter dictus de Verueja, Petrus S. Mariæ in Cosmedin vulgariter dictus de Luna, diaconi Cardinales. Cæteri vero tunc sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, videlicet, Albanensis, Tusculanus, Sabinensis, S. Anastasiæ, S. Vitalis, & S. Mariæ in portieu erant in Avinione abi remanserant tempore, quo inde recessit Gregorius, & Joannes tit. S. Marcelli vulgariter dictus Ambianensis dicto tempore & post similiter erat absens a dicta curia missus per dominum Gregorium ad partes Tusciæ pro tractatu concordiæ, de qua tunc tractabatur inter Ecclesiam & Florentinos.

LXXIV. De Gregorii lethali morbo.

Quo quidem mense martii, ante videlicet XXVII. diem, dum per medicos ipsius Gregorii vita penitus desperaretur, & dies obitus proximus tunc esse crederetur, præfati Cardinales præter dominum presbyterum Cardinalem S. Petri, qui propter suum debilitatem non poterat illis congregationibus interesse, congregaverunt se die XXVII. dicti mensis diversis vicibus, interdum omnes simul in communi loco, interdum in diversis locis quidem separatim ub aliis convenerunt, & diversa colloquia super electione futuri Romani Pontificis, & de persona ad apostolatus apicem post mortem dicti Gregorii eligenda inter se habuerunt: tamen propter diversas eorum voluntates de persona aliqua ultramontanæ nationis in Papam eligenda concordare non potuerunt. Cum prædicti tunc Cardinales verisimiliter suspicantes de dicta morte Gregorii, deliberaverunt invicem aliqua pro cautela, custodia, & tuitione rerum ac bonorum suorum, & inter cætera major pars ipsorum, maxime Gallici, seu ultramontani, deliberaverunt mittere, & miserunt pecunias, vasa argentea, libros, jocalia, ornamenta, & alia eorum bona mobilia, ipsaque portari & recondi fecerunt in castro S. Angeli fortissimo & tutissimo, quod castrum situm erat, & est juxta urbem prope dictum burgum S. Petri, & tenebatur nomine Romanæ ecclesiæ per castellanum ultramontanum; quædam vero ex illis bonis fuerunt posita in aliis locis tam intra quam extra urbem.

Habiti a Cardd. cœtus de Papa eligendo.

Consentire in aliquem Gallicum nunquam potuere.

LXXV. Officiales autem urbis, videlicet, dominus de Guido de Primis Senator urbis miles ultramontanus, conservatores urbis, nec non banderenses & alii, ad quos spectabat & spectare consueverat gubernatio & regimen reipublicæ Romani populi, ac nonnulli alii presbyteri & honesti viri cives Romani, percipientes tunc & cogitantes debilem statum & gravissimam infirmitatem Papæ præfati Gregorii, & quod desperabatur de longæva vita illius, accesserunt ad Cardinales tum simul congregatos in ecclesia S. Spiritus de urbe, & nominibus ipsorum, & officialium, & aliorum civium, & populi Romani coram ipsis Cardinalibus, ac multis honestis presbyteris & magnis viris, tam prælatis quam aliis de gravi & periculoso statu præfati domini Gregorii condoluerunt & se condolere dicebant, ipsisque Cardinalibus tunc dixerunt & contulerunt, se fore paratos in illis omnibus assistere, facere & obedire, ac eorum exequi beneplacita & mandata; supplicantes etiam, quod in casu vacationis Sedis Apostolicæ ipsi Cardinales dignarentur personam talem in Romanum Pontificem eligere, quæ attenta statu illius temporis eidem ecclesiæ utilis esset, qui Cardinales de bona, ac libera, ac grata oblatione dictorum officialium, & civium, ac populi fuerunt & erant merito valde contenti, & ipsam oblationem cum gratiarum actionibus valde gratam & acceptam habuerunt, & habere se responderunt & dixerunt. De persona vero in Romanum Pontificem eligenda responderunt, quod talem intendebant eligere remota omni affectione inordinata, quam putarent utilem Ecclesiæ, & quam eligendam eis Deus inspiraret. Et insuper ipsi Cardinales requisierunt officiales prædictos, quod essent diligentes & soliciti circa bonam custodiam urbis, ne in novitate, quæ tunc immineret, posset in eadem urbe aliquod malum, vel sinistrum occurrere; dictique officiales hoc utique se facturos ipsis Cardinalibus dixerunt & responderunt: & ita effectualiter fecerunt custodientes urbem ipsam, burgum & conclave, de quo infra dicetur, bene, fideliter, & diligenter; & de quacumque violentia & impressione, & injuria, & scandalo reservantes.

Romanorum preces Cardinalibus porrectæ.

Cardinalium responsum.

De Urbis custodia actum.

LXXVI. Magistratus urbis sacramento Cardinalibus se obstrinxere.

Deinde adveniente XXVII. die dicti mensis martii præfatus Gregorius Papa obiit: & sic sedes Apostolica vacavit, & dicti tunc Cardinales evocatis ad se dicto senatore, & aliis officialibus urbis illos requisierunt, quod præstarent in forma juris debita de observando decreto ubi periculum juramenta: dictique senator & officiales ad requisitionem prædictam dicta juramenta super sancta Dei evangelia per eorum quemlibet facta corporaliter præstiterunt, reiterantes oblationem per eos factam, de qua superius. Subsequenter autem quadam alia die præfatis tunc Cardinalibus simul congregatis in ecclesia S. Mariæ novæ, in qua corpus dicti Gregorii fuerat sepultum, senator & præfati officiales eorum nominibus & aliorum civium & populi Romani, ipsis Cardinalibus simul ibidem existentibus humiliter & devote supplicarunt, quatenus dignarentur aliquem bonum, idoneum, sufficientem, ac probum virum in Romanum Pontificem eligere, qui esset natione Italicus, dicentes esse expediens & utile Ecclesiæ universali & toti Christianitati: & eadem verba seu similia dixerunt, seu petierunt in effectu multis vicibus successivis diebus

Preces repetitæ, ut Italus eligeretur.

in

in loco prædicto S. Mariæ suadentes tales rationes in effectu, videlicet, quod sedes Romana, quæ erat & est apostolica propter longissimam absentiam Romanorum

Causæ ob quas postulatus est.

Pontificum temporibus retroactis, quibus ipsi Pontifices ab urbe Romana, & Italia fuerunt absentes, & etiam ipsa urbs, in qua incommutabiliter dicta sedes fuerat stabilita, fuerat & erat collapsa & depressa; & quod ecclesiæ, monasteria, claustra, palatia, ædificia, redditus, & bona fere omnia ecclesiarum, monasteriorum, & locorum, quibus S. R. E. Cardinales intitulati, in eadem urbe & terris adjacentibus fuerant, sicut erant, in longissimo tempore diruta & collapsa, & neglecta, ac in spiritualibus & temporalibus enormiter & quasi irreparabiliter deducta in perniciosum exemplum & scandalum omnium ecclesiarum, ecclesiasticorum, & Christianorum, & quod non erat, nec est, via, modus, seu remedium reformationis, seu reparationis dictorum defectuum, nisi Romanus Pontifex & ipsi Cardinales faciant residentiam in urbe, quam residentiam Romani potius facerent, quam qui fuerunt hactenus successive a tempore Clementis V. inclusive, & Cardinales illis illo tempore assistentes qui hoc facere neglexerunt & contempserunt salvis infrascriptis & suprascriptis: & quod dictorum contemptus & negligentiæ vitium maximum tum fuit & contigit ex eo, quod dictis temporibus Romani Pontifices fuerunt & erant non Italici,

Exposita mala quæ ex Pontificum absentia evenerant.

sed Gallici, seu ultramontani & a natione Italica penitus extranei: & quod verum & toti mundo notorium erat & est, quod occasione præmissorum defectuum civitates, oppida, castra, villæ, terræ, & provinciæ Romanæ ecclesiæ in Italia constitutæ, in quibus antiquum & peculiare patrimonium, & etiam dos ipsius ecclesiæ in temporalibus consistebat & consistit, fuerunt per dicta tempora guerris, dissensionibus, partialitatibus, & infinitis tribulationibus suppositæ, vexatæ, & lacessitæ, & per tyrannos & malos officiales, maxime ultramontanos, miserabiliter subjugatæ, & oppressæ in tantum, quod sancta Romana ecclesia ex ipsis civitatibus, oppidis, terris valde modicam, imo nullam utilitatem fuerat dictis temporibus consecuta; pecunias & thesauros omnes, quos aliunde eadem ecclesia etiam cum magnis oneribus & gravibus omnium ecclesiarum mundi, congregaverat, consumpserat & consumpsit & quotidie consumit ad ipsarum civitatum, terrarum, & castrorum defensionem; adeo quod eadem ecclesia quoad temporalia & ejus ærarium fuerant & erant & sunt, maxime in novissimis istis temporibus, quasi ad nihilum redacta, notorie exhausta, & in magno contemptu u-

Necessarium esse Pontificis in urbe præsentiam.

bique posita: & quia non videbatur honestum, quod ita sedes Romana tanto tempore remaneret sine præsentia sui pastoris: & quod occasione præmissorum defectuum retroactis temporibus sæpius contigerat, quod per quosdam sæculares principes, qui tunc habebant sibi subditos & vassallos & sub dominatione sua consanguineos, & affines Romanorum Pontificum, seu ultramontanorum sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium pontifici dictis temporibus assistentium propter instantias precum per dictos consanguineos, affines, & amicos, ac Cardinales dictis pontificibus porrectarum obvenerunt sæpissime multa inconvenientia, & ecclesiæ Dei nociva, tam circa reservationes ecclesiarum, prælaturarum & beneficiorum, quam circa promotiones prælatorum & rectorum insufficientium, exclusis etiam electis in damnum ecclesiarum & beneficiorum, quibus præficiebantur, qui etiam quandoque circa electiones, creationes, & promotiones Romanorum Pontificum & etiam Cardinalium, qui quandoque in favorem & contemplationem dictorum sæcularium principum eligebantur dictis temporibus, creabantur, & promovebantur partiales & illis principibus favorabiles, & de natione illis subdita: ex qua re multa inconvenientia Ecclesiæ Dei & toti Christianitati dispendiosa & nociva sequebantur & sunt secuta, & præsertim indevotio, inobedientia, & rebellio subditorum & populorum partium diversarum palam & notorie: & quod verum, clarumque & notum erat & est cuilibet intuenti, quod ex continua residentia

Exorta ob absentiam bella.

Romanorum Pontificum & universalis Ecclesiæ, ac toti Italiæ & Christianitati, dante Deo profutura, obveniret recuperatio terrarum dictæ Romanæ ecclesiæ perditarum, quæ notorie propter rationes jam dictas contra ipsam ecclesiam rebellarunt; necnon pax & tranquillus & pacificus status totius Italiæ, quæ maxima & optima pars erat & est totius Christianitatis: &

Urbanum V. religione motum rediisse Romam. Reversum Avenionem constituisse Romæ sedem restituere. Gregorium XI. spretis suorum precibus conscientiæ motum secutum.

quod prædictis rationibus motus & in conscientia compunctus fœlicis recordationis Urbanus V. dictas urbem & Italiam visitavit; qui licet post aliquot annos Avenionem de Italia redivisset, ubi quasi incontinenti post suum reditum decessit, tamen ipse intendebat & proponebat, ac communiter dicebat, & supersunt quidam, qui de hoc ejus intentione erant & sunt informati, quod si supervixisset ad urbem & Italiam proculdubio redivisset; necnon Gregorius Papa XI. prædictus, qui contra voluntatem & magnas precum instantias patris, fratrum, nepotum, & consanguineorum, affinium, & amicorum suorum omnium, etiam & multorum Regum, principum, & magnatum & omnium fere Cardinalium familiarum suarum, lares proprios dimittendo, de partibus ultramontanis venire voluit & venit cum magnis laboribus, expensis, & personarum periculo ad ipsam urbem, ibidem, ut palam & publice ipse id dicebat, & eventus rei postea ostendit, moraturus & tandem moriturus.

Quas

LXXVII. Responsum Cardinalium.

Professi nationum rationem se abscissuros.

Quas supplicationes & rationes prædicti Cardinales plene & patenter intellexerunt & audierunt, & habita inter se deliberatione concordi, responderunt dictis officialibus, supplicantibus constanter & intrepide, quod ipsi Cardinales non habendo respectum magis ad unam nationem quam ad aliam, postposita omni inordinata affectione, intendebant eligere & providere de Romano Pontifice Ecclesiæ Dei & toti mundo utili, prout Deus eis ministraret, & eorum conscientiis videretur, & non aliter: requirentes ipsos senatores & officiales pro tuitione, & custodia palatii, conclavis, & burgi S. Petri, in quo burgo situm est dictum palatium: necnon pontium, per quos transitur de urbe ad dictum burgum ordinarent custodes & capitaneos.

De excubiis disponendis actum.

Qui officiales statim prædicta executioni mandarunt, ordinando certos custodes, videlicet, quosdam officiales Romani populi banderenses, & quatuor alios bonos cives Romanos; de quibus ipsi Cardinales confidebant, qui capitanei & alii sic deputati aliud juramentum, de quo supra dictum est, de novo corporaliter tactis evangeliis juramentum præstiterunt, quod personas ipsorum Cardinalium & familiarium eorum custodirent & tenerent securos.

Repetitum a magistratibus sacramentum.

LXXVIII. Et nihilominus ipsi Cardinales ordinarunt, quod residua bona ipsorum mobilia, necnon dictæ Romanæ ecclesiæ mobilia in urbe consistentia maxime jocalia & alia pretiosa fuerunt portata & recondita infra dictum castrum S. Angeli, & quod etiam camerarius Papæ cum dictis bonis infra idem castrum cum multis nobilibus militibus, & armigeris & viris strenuis & bellicosis se recepit, & victualibus & gentibus illud munivit; & fuit ibidem continue donec fuit electus novus summus Pontifex.

Ærarii præfect. arcem S. S. Angeli munit.

Qui camerarius ex ordinatione & voluntate dictorum Cardinalium suum locumtenentem dominum Guillelmum episcopum Marsiliensem nunc episcopum Valentinum ad custodiendum palatium & conclave, & ad faciendum omnia, quæ per camerarium tunc fieri incumbebant constituit: cui episcopo Marsiliensi dicti Cardinales adjunxerunt episcopos Tyburtinum & Tudertinum cives Romanos, de quibus se dicebant confidere & nonnullos ultramontanos: qui continue fuerunt ad custodiam dictorum palatii & conclavis usque ad perfectionem electionis domini nostri, custodientes illud conclave & palatium bene, tute, fideliter, & diligenter, & personas dictorum Cardinalium ab omni violentia, impressione, injuria toto tempore quo ipsi Cardinales in conclave fuerunt, & electio fuit celebrata.

Custos conclavis designatus.

Dum celebratur electio nullus subortus tumultus.

LXXIX. Est tamen sciendum, quod antequam dicti Cardinales intrarent conclave convenerunt insimul in certo loco tractantes inter se de futura electione Romani Pontificis: sed discordes remanserunt propter varias eorum voluntates, ut supra dictum est. Notum & detectum fuit, quod ex ipsis tunc Cardinalibus quinque, videlicet, episcopus Penestrensis dictus vulgariter Lemovicensis, de Agrifolio, Pictaviensis, Majoris monasterii, & de Vernio tunc Cardinales & natione Lemovicenses aspirabant ad aliquem eorum nationis, vel sequacem, & principaliter quærebant in Papam Cardinalem Pictaviensem: & quia dictum fuit eis hoc non posse procedere, nominaverunt Cardinalem Vivariensem, qui erat vicinus & de sequela ipsorum.

Cardinalium factiones ante ingressum conclavis.

Quinque vero alii ex dictis tunc Cardinalibus, quorum quatuor reputabantur esse Gallici, scilicet Glandacensis, de Britannia, Gebennensis, & S. Eustachii: nec non quintus scilicet de Luna Aragonius Cardinalis aspirabant, & volebant habere & eligere alium, & ipsis etiam videbatur concurrere & adhærere velle Cardinalis de Ursinis. Alii vero Cardinales qui erant Italici tres numero, Florentinus, S. Petri, & Mediolanensis videbantur aspirare ad eligendum Papam Italicum si potuissent: Sed nihilominus dicti Lemovicenses, & cum eis Vivariensis Cardinales per varias inductiones conabantur trahere dictos, qui reputabantur Gallici, & etiam Italicos Cardinales ad eligendum unum ex ipsis Lemovicensibus, scilicet dominum Pictaviensem Cardinalem: & finaliter fuit eis dictum & declaratum expresse pro parte dictorum Gallicorum & consequentium eorumdem Gallicorum, quod pro certo deliberatum fuerat inter ipsos Gallicos & eorum sequentes, quod ipsi Gallici & sequentes ista vice nullo modo consentirent eligere in Papam aliquem de natione Lemovicensi; & hoc dixit & aperuit unus ex eisdem Cardinalibus, subjungendo quod totus mundus videbatur attædiatus de dominio Lemovicensium, quod hactenus habuerunt in papam. Propter hoc aperta discordia fuit inter ipsos Lemovicenses, & sequaces ex una parte, & alios tunc Cardinales ex alia.

Gallici contra Lemovicenses se conjunxere Italis.

Ideo Cardinales qui dicuntur Gallici cœperunt ex tunc consilia ad pacem cum Cardinalibus Italicis, aperte dicentes eisdem, quod potius volebant Papam Italicum, quam de natione Lemovicensi. LXXX.

Præsertim vero tunc Cardinales Lemovicenses hoc perpendentes & cognoscentes habitis primo colloquiis diversis & de diversis personis eligendis, finaliter concluserunt quod, si non possent habere sufficientem numerum ad eligendum Papam de eorum natione, vel saltem dominum Vivariensem eorum sequacem, eligerent, vel nominarent archiepiscopum Barensem in Papam, sperantes quod in eum concurrerent cæteri non solum Cardinales Italici, verum etiam alii ultramontani, considerantes scientiam & prudentiam ipsius domini nostri tunc Barensis, qui etiam in causis & negotiis curiæ erat instructus, & ipsis Cardinalibus ab an-

Quæ causæ eos pro moverint.

antiquo familiariter notus, ac socius & cappellanus domesticus Cardinalis Pamplonensis vicecancellarii Romanæ ecclesiæ, qui erat, sicut est, de natione Lemovicensi, & in cujus Cardinalis Pampilonensis absentia, præfatus Gregorius Papa in partibus Italiæ existens præfecit dictum tunc Barensem archiepiscopum ad gubernandum officium cancellariæ, eique tanquam Locumtenenti dicti Cardinalis plenarie commisit, de ipsius sufficientia confidens: quod officium fideliter, & laudabiliter gessit, & ipsum gubernavit usque ad mortem dicti Gregorii.

Pro Gallico habebatur.

Reputabant etiam ipsum dicti Cardinales tanquam ultramontanum & ipsorum moribus conformem, ex eo quod multo tempore fuerat moratus & conversatus cum eis in Avinione, in Romana curia, & quia erat oriundus de Neapoli de regno Siciliæ, ubi dominabatur Joanna tunc Regina devotissima tunc Romanæ ecclesiæ, valde grata & accepta: ipsorumque tunc Cardinalium fuit deliberatio & voluntas etiam antequam dicti tunc Cardinales intrarent conclave, videlicet, quod dictus tunc Barensis deberet eligi in Romanum Pontificem, quæ res tunc in dicta urbe & Romana curia patefacta & nota communiter.

Ante ingressum conclavis hæc deliberata.

LXXXI. Quo die illud fuerint ingressi.

Post hæc omnes domini tunc Cardinales XVI. numero, parato & perfecto conclavi secundum morem, ipsum conclave intraverunt, die videlicet VII. aprilis anni supradicti solemniter & lætis animis. In quorum ingressu multi ex Romanis, qui erant ante & circa dictum palatium altis vocibus clamaverunt: Papa Romano volemo; quæ verba multis vicibus tam in ingressu, quam post ingressum palam, & publice repetierunt; ipsa tamen die post ingressum eorum fuit dictum conclave bene undique clausum & firmatum.

Romanorum expetentium Romanum clamores.

Conclave munitur.

Quo conclavi sic firmato & clauso, tunc Cardinales de Agrifolio & Pictaviensis dictæ nationis Lemovicensis accesserunt ad Cardinalem S. Petri infra dictum conclave existentem, cui eorum intentionem aperientes requisierunt, quod in casu, quo ipsi nominarent in Papam præfatum tunc archiepiscopum Barensem vellet concurrere cum eisdem. Quorum petitioni dictus Cardinalis S. Petri consensit, & prius etiam quam intraret conclave interrogatus consenserat.

Propositus Barensis.

Adveniente die octava ejusdem mensis in mane sequenti dicti sexdecim tunc Cardinales de mane fecerant coram se duas missas celebrari unam de Sancto Spiritu, aliam de feria concurrenti: & dicto conclavi bene clauso undique firmato, existentes in capella palatii prædicta intra dictum conclave inceperunt de negotio electionis invicem colloqui & tractare, & tunc præfatus Cardinalis Pictaviensis dixit ad partem Cardinali Mediolanensi: In effectu quid dicitis vos, domine Mediolanensis. Videtur ne vobis bonus Papa archiepiscopus Barensis? Cui idem Mediolanensis statim respondit, & dixit quod sic: & statim ipse Pictaviensis cum tunc Cardinale de Agrifolio computarunt inter se eos, qui deliberaverunt eligere dictum tunc Barensem, & invenerunt quod habebant pro electione dicti tunc Barensis duas partes præsentium Cardinalium prædictorum: & ultimo inquirentes etiam cum aliis Cardinalibus secrete, an possent ad se trahere, invenerunt se habere numerum sufficientem.

Iterum die sequenti propositus.

Duæ partes eum admittunt.

LXXXII. Card. Ursinus disturbare electionem conatus.

Et subsequenter præfatus tunc Cardinalis de Agrifolio dixit aliis dominis omnibus: Domini sedeamus omnes, statimque pro certo credo, quod in continenti eligemus & habebimus Papam. Et tunc præfatus Cardinalis de Ursinis, cum perpenderet, seu præsentiret concordiam prædictorum in dictum tunc Barensem archiepiscopum, volens negotium dictæ electionis dividere vel differre, vel ut creditur, impedire, dixit hæc verba in effectu: O domini mei, differamus, si placet istam electionem, ut possimus deludere illos aliquos Romanos, qui vellent habere & petierunt Papam Romanum, & vocemus ad nos unum fratrem Minorem Romanum, imponamus ei cappam, & mitram fingentes eam elegisse in Papam & sic recedemus de loco isto, & postmodum alium eligemus.

Proponit de ficto Papa eligendo.

Quibus verbis auditis per alios dictus tunc episcopus Penestrinensis, vulgariter dictus Lemovicensis, cum suis sequacibus responderunt dicentes: Certe domine de Ursinis non faciemus sicut vos dicitis, quia nos nolumus facere idolatrare populum, nec decipere, nec damnare animas nostras: immo de præsenti intendimus eligere & eligemus verum Papam & de petitionibus, & verbis istorum popularum non curamus.

Responsum Cardinalium.

LXXXIII. Card. Florentinus eligit Cardinalem S. Petri.

Et post hæc statim considentibus omnibus in prædicto conclavi bene undique clauso & firmato Cardinalis Florentinus volens similiter divertere, quod dictus tunc Barensis non eligeretur, suasit dictus tunc Cardinalis quod eligerent in Papam dictum Cardinalem S. Petri, quem ad hoc expresse nominavit; sed fuit sibi responsum per dictum tunc episcopum Penestrinum, quod licet dictus Cardinalis S. Petri esset bonus & sanctus homo, tamen duo obstabant ei, primo quod erat Romanus & per aliquos de populo petebatur Romanus, ideo Romanum non haberent; secundo quod erat debilis & infirmus, nec posset sufficere ad onera papatus supportanda; adiiciens dictus Penestrinus hæc verba in effectu: Vos domine Florentine vos estis de Florentia, quæ est terra inimica Romanæ Ecclesiæ; ideo non eligemus vos. Cardinalis Mediolanensis est de terra Bernabonis tyranni, qui semper fuit contra Ecclesiam. Cardinalis de Ursinis similiter est Romanus & partialis, & nimie juvenis pro papatu, ideo vos vel aliquem vestrum non eligemus in Papam. Et in continenti dicto conclavi ad-

Responsum est vulgus expetere Romanum, neque habiturum Romanum.

Cur Itali Cardd. exclusi.

hue

huc clauso & firmato undique, & omnibus, qui erant in dicto palatio, & circa ipsum palatium silentium tenentibus, præfatus tunc Cardinalis dictus vulgariter Lemovicensis, audientibus omnibus aliis tunc Cardinalibus elegit præfatum dominum nostrum in papam Romanum Pontificem, utendo his verbis: Ego pure & libere eligo, & assumo in Papam dominum Bartholomæum archiepiscopum Barensem & animo & voluntate, quod sit verus Papa; & illico sub temporis intervallo præfati alii tunc Cardinales in numero sufficienti, ut facientes majorem partem duarum partium ipsorum omnium tunc Cardinalium pure & libere eundem tunc Barensem archiepiscopum similiter in Romanum Pontificem elegerunt tunc. Cardinalis vero Florentinus, videns quod duæ partes & plures dictum archiepiscopum elegerunt, illis adhæsit, & eundem archiepiscopum pure & libere similiter elegit in continenti.

Electionis modus ante ortam seditionem.

Consentiunt omnes in archiepisc. Barensem.

LXXXIV. Deliberant an promulgaturi sint electionem.

Qua electione sic facta in continenti dicti tunc Cardinales invicem prælocuti inter se an expediret dictam electionem statim populo publicare, concluserunt quod non, sed differre donec transiret tempus prandii, & donec ipsi pransi fuissent, moti ad hoc multiplici ratione, primo quod dictus electus non erat in palatio præsens, & si antequam ad dictos Cardinales veniret, dicta electio nota esset, posset sibi electio ad sinistrum & tædiosum occurrere pro eo, quod ipse Romanus non erat, & Romani libenter habuissent & haberent Romanum in Papam; tum quia volebant primo aliqua vasa argentea & alia bona existentia in conclavi facere reportari & illa servare, dubitantes ne illa Romani raperent. His sic peractis cœpit dici apud aliquos de populo Romano, quod jam Papa erat electus, licet non sciretur quis esset electus, vel unde, seu de qua natione, & propterea ipsi de populo petebant, & clamabant, quod hoc indicaretur eisdem: & tunc missus fuit per episcopum Massiliensem locumtenentem dicti camerarii ad custodiam conclavis, qui in lingua sua vulgari dixit: Ales a sainct Pierre, id est quod irent ad S. Petrum. Præfati vero de populo intelligentes, quod verba sonarent, dominum S. Petri esse electum, iverunt ad hospitium domini Cardinalis S. Petri situm in urbe, & ipsum intraverunt, & supellectilia, & nonnulla bona mobilia ibidem existentia secum asportaverunt, dicentes hoc esse de more antiquo quando Romani Pontifices præsentes in urbe eligebantur: nonnulli vero de dicto populo remanserunt circa palatium præ lætitia in conspectu dicti palatii, qui desiderabant habere Romanum, & clamabant alta voce similia verba in effectu: Romanum volumus, Romanum habemus; & propter præmissa deliberaverunt pro majori securitate personæ ipsius electi, & ne aliquis pro tunc crederet, vel præsumeret, quod ipse Barensis esset electus, mandaverunt pro nonnullis prælatis in Romana curia tunc moram trahentibus, videlicet archiepiscopo tunc Barensi jam sic electo, Patriarchæ Constantinopolitano, Episcopo Ulixbonensi, episcopo Oscensi, Lucensi electo, ac abbatibus Casinensi & S. Laurentii extra muros urbis, quod ipsi omnes ad dictum palatium accederent pro magnis negotiis Romanæ ecclesiæ. Interim prædicti prælati sic vocati pro majori parte accesserunt ad dictum palatium, in quo pransi sunt seorsum extra conclave, & dicti Cardinales per se similiter infra dictum conclave pransi sunt.

Increbescit falsus rumor Card. S. Petri creatum Pontificem.

Ejus ædes expilatæ.

Archiep. Barensis cum aliis vocatus in palatium.

LXXXV. Iterum eum præsentem Cardd. deligunt.

Quo prandio sumpto, & omnibus intus & extra silentium tenentibus, dictoque conclavi undique clauso bene & firmato, dicti tunc Cardinales in capella supradicta iterum se retraxerunt, & iterato convenerunt, & ad majorem expressionem liberæ voluntatis & consensus eorum, ad cautelam majorem in præfatum tunc archiepiscopum Barensem iterata pure & libere, concorditer ac unanimiter consenserunt, & eum in Papam iterato elegerunt dicentes expresse, quod eum libere, & animo & voluntate, ut esset verus Papa, eligebant. Cumque adhuc supersederent publicationi dictæ electionis, nonnulli de dicto populo suspicantes fraudem, seu delusionem aliquam ipsis fieri in præmissis, & præsumentes, quod dictum palatium ab alia parte erat apertum mandato dictorum Cardinalium, scilicet ex causa extrahendi & receptandi; sicut extracta & recepta fuerunt vasa argentea, quæ ibi habebant; attendentes vero officiales de populo, quod Cardinales non debebant exire conclave, nisi Papam elegissent & electionem publicassent, intraverunt aliqui per illam aperturam causa explorandi & sciendi, an nullus, vel aliquis esset in Papam electus. Cardinales vero ultramontani, videntes tunc infra dictum conclave prædictos, qui intraverunt, suspicantes forte de indignatione eorum, quod non elegerant civem Romanum in Papam, simulaverunt se elegisse in Papam dominum Cardinalem S. Petri, de quo, ut præmittitur, rumor insonuerat; & per rogamina & preces ipsorum tunc Cardinalium obtinuere ab eodem Cardinale S. Petri quod ad complacendum populo & salutem dicti electi, & ad evitandum omnem injuriam ipsorum Cardinalium, ipse Cardinalis S. Petri induretur: & indutus fuit cappa, & mitra papali, & in sede fuit positus. Et interim Romani, qui erant intus & extra, aperta fuit porta dicti conclavis, per quam intravit maxima multitudo hominum: qui credentes ipsum dominum S. Petri esse Papam, reverentiam sibi exhibuerunt, hisque sic procedentibus præfati Cardinales tunc, excepto Cardinale S. Petri, de dicto palatio successive re-

Dilata promulgatio.

Aperitur conclave ante promulgationem.

Suspicantur Romani se delusos.

Cardinales se elegisse simulant Cardinalem S. Petri.

Lætantur Roman. de theatrali Pontifice.

recesserunt & ad eorum hospitia tute reversi fuerunt, & quilibet eorumdem recedebat, & per nonnullos cives Romanos usque ad domos ipsorum honorifice associati fuerunt, præfatusque archiepiscopus tunc Barensis, ut præmittitur, electus in dicto palatio remansit; dictusque Cardinalis S. Petri in dicto conclavi existens dixit omnibus ibidem existentibus hæc verba in effectu: Ego non sum Papa, nec volo esse antipapa; Sed melior me est electus in Papam, scilicet archiepiscopus Barensis.

LXXXVI. *Cum Cardinalis tunc de Luna super equo ad hospitium suum rediret, fuit tam honorifice & tam a multis civibus Romanis circumdatus & associatus, quod tam transitum faceret juxta castrum S. Angeli, in quo erat tunc camerarius & dictus camerarius, & alii in dicto castro existentes putaverunt ipsum de Luna duci captivum. Et tunc quidam, portam ferream super pontem prope ipsum castrum, per quam transire debebat, claudi fecerunt ita ut ipsum tunc Cardinalem e manibus Romanorum eriperent, jacientes etiam lapides & jacula & sagittas contra Romanos ante ipsum castrum transeuntes: & ex hoc rumore in urbe, & populo Romano, quod illi de castro prædicto faciebant novitates contra Romam, propterea tunc pulsatæ fuerunt campanæ S. Petri ad reddendum captos ipsos Romanos ab aliis de castro prædicto. Sed postmodum perpendentes quod prædictus tunc Cardinalis de Luna non duceretur captivus, sed honeste & honorifice associabatur, dicta commotio & rixa sedata fuit.*

Milites arcis S. Angeli Romanos adoriuntur.

Romani læsi seditionem commovent.

LXXXVII. *Demum dicto tunc Barensi sic electo, & in palatio existente, rumor pervenit ad ipsum, quod aliqui de populo quærebant & minabantur eum interficere pro eo quod electus in Papam non erat Romanus, sicut primo petierunt, & propterea tunc archiepiscopus electus se in loco secreto ejusdem palatii abscondit, ibique latitavit donec dicta electio per urbem, & palatium prædictum fuit publicata. Postquam vero aliqui Cardinales ultramontani in eorum hospitiis fuerunt, suspicati aliquid displicibile sibi posse fieri per Romanos propter fictionem & simulationem per eos factam in persona Cardinalis S. Petri, reduxerunt se in castro S. Angeli, videlicet Lemovicensis, de Agrifolio, Pictaviensis, de Britannia, Vivariensis, & de Vernio. Quidam vero alii accesserunt ad quædam loca fortissima longe extra urbem, videlicet Cardinalis tunc Gebennensis ad castrum Zagaroli, Cardinalis de Agrifolio, & S. Eustachii ad castrum de Vicovario, Cardinalis S. Angeli ad castrum Ardeæ quod est monasterii S. Pauli, cujus abbas erat & est ultramontanus. Alii vero in eorum hospitiis remanserunt, videlicet Florentinus, & Majoris monasterii, Mediolanensis, Glandatensis, & de Luna tute, pacifice, & sine aliqua molestia.*

Renunciatam Urbanum quæri ad necem, quod Romanus non esset.

Timentes Cardd. ob fictionem se in arcem recipiunt.

Eodem sero tarda hora antedicti tunc Cardinales accesserunt ad castrum S. Angeli: & aliqui alii, qui de urbe recesserant, miserunt nuntios, & scripserunt, & nunciaverunt præfato archiepiscopo Barensi tunc electo existenti in palatio, quod ipse erat electus in verum Papam: & quoniam, pro eo quod ipse electus non erat Romanus, posset ei aliquid sinistrum, vel tædiosum contingere, consulebant ei, & supplicabant, quod pro securitate & salvatione honoris, & personæ suæ, & status universalis Ecclesiæ recederet de ipso palatio, & ad aliquem alium locum tutum se reduceret. Quibus consilio & requisitione intellectis præfatus electus, consuluit Cardinalem S. Petri adhuc in palatio existentem, quid eidem videretur super hoc faciendum per ipsum electum. Cui idem Cardinalis S. Petri respondens consuluit & persuasit, quod nullo modo de dicto palatio recederet. Cujus consilium idem electus in hac parte secutus est, permanens cum eodem Cardinale tota nocte in dicto palatio. LXXXVIII.

Consulunt Urbano ut palatio recedat, quo sibi consulat.

Dubitanti consil. dat Cardinalis S. Petri ne recedat.

Die vero immediate sequenti, quæ fuit nona ejusdem mensis, de consilio dicti Cardinalis S. Petri veritas dictæ electionis, videlicet, quod archiepiscopus tunc Barensis erat electus in verum Papam, fuit intimata officialibus & rectoribus Romani populi: qui officiales, rectores, videlicet supradicti dominus Guido de Primis Ultramontanus, & alii de electione hujusmodi gaudentes; statim voluerunt accedere, & accesserunt ad dictum palatium causa exhibendi reverentiam dicto electo. Sed dictus electus hoc non fuit passus, nolens per aliquem reverentiam sibi exhiberi, & dicendo inter cætera, quod pro tunc nolebat nisi archiepiscopus Barensis vocari: & eodem mane præfati quinque Cardinales qui, ut jam dictum est, in hospitiis eorum remanserant, videlicet Florentinus, & Majoris monasterii, Mediolanensis, & de Luna Cardinales venerunt ad dictum palatium, & ad dictum electum iidem dicti Cardinales, & quilibet eorum congaudendo eidem de felici electione, & promotione & assumptione ipsius ad papatum, etiam dicendo verba alia multa grata & humilia; & insuper dixerunt, suaserunt, & instanter supplicaverunt quod electioni de eo factæ consentiret tamquam concordi, & canonice factæ. Demum consuluerunt & dixerunt eidem electo, quod statim mitteret, & etiam missum fuit pro dictis Cardinalibus, qui, ut jam dictum est, erant in dicto palatio, ut dictam electionem eidem electo præsentarent ad finem, ut eidem electioni electus suum præberet assensum, & ut demum idem electus inthronizaretur per eos, ut est mos. LXXXIX.

Die sequenti significata magistratibus Urbani electio.

Cardd. Urbani gratulantur.

Electionis decretum ei offerunt.

Qui

Qui electus de antedictis verbis, & suasionibus quinque Cardinalium proxime nominatoram volens esse clarus in sua conscientia, & firmus, & securus de statu suo, interrogavit illos, & eorum quemlibet a singulo, & singillatim volens ab eis scire, an ipse re vera ac syncero, pure, & libere, & conoaice per omnee Cardinalee in conclavi fuisset electus ia Papam: dixitque illis qaod si electio aon fuisset libera, & canonica, oidem electioni nullateaus consentiret; quodqae ipsi quinque Cardinales, & eorum quilibet firmiter & constanter respoaderant, quod pro certo ipse ita syncere & pure, & libere, ac canonice fuerat & fuit electus in Papam per dictos Cardinales, sicut aliquis potuisset ia Romanum Pontificem libere, & canonice eligi, suadentes etiam eidem, quod pro Deo super hoc idem electus nullatenus recasaret, seu omitteret, aut differret coasentire, quodque quidam ex eisdem Cardinalibus ulterius eidemelecto dixerunt, quod ipse magnum peccatum faceret, si dictæ electioai non consentiret, nam ex hoc posset verisimiliter contingere, quod sedes Apostolica diu vacaret, pro eo quod dicti Cardinales cum magna difficultate iterato, congregarentur simul, & convenireut super alio in Romanum Pontificem eligendo.

Profitetur coram Cardd. Urbanus se electioni nisi fuerit libera & canonica non assensurum.

Fit certior de consensu unanimi.

XC. *Tandem vero, qui tunc erant in dicto castro S. Angeli, audita requisitione facta eis, in continenti scribi fecerunt unam cedulam, quam propriis manibus subscripserunt, quam præsentari & assignari dictis quinque Cardinalibus ia dicto palatio cum dicto electo existentibus fecerunt, cujus quidem cedulæ forma noscitur esse talis.*

Syngrapha Card. in arce existentium pro Urbano.

In Christi nomine. Amen. Anno 1388. indictione prima, die vero nona mensis aprilis, Romæ in castro S. Angeli, præsente reverendo patre Joanne Dei gratia episcopo Sarlatensi, venerabili viro fratre Præfecto abbate monasterii Sciensis Nuceriaæ Diœcesis, & nobili viro Rostango de Sancto Crispino testibus, ad infrascripta specialiter vocatis, reverendissimi in Christo patres & domini domini Joannes episcopus Penestrinensis, Guillelmus tit. S. Stephani in Cælio monte, Hugo tit. S. Laurentii in Lucina, & Petrus tit. S. Mariæ in via lata diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales omni modo, via, forma, qaibus melius propria & libera voluntate tradiderant omnes, & quilibet ipsoram insolidum potestatem in inthronizatione & qualibet alio acta faciendo in persona & de persona reverendi ia Christo patris domini Bartholomæi archiepiscopi Barensis sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summi Pontificis, reverendissimis in Christo patribus & dominis dominis Petro Portuensi & S. Ruffinæ episcopo, Francisco tit. S. Sabinæ, Simoni tit. SS. Joannis & Pauli, Geraldo tit. S. Clementis, & Petro S. Mariæ in Cosmedin S. R. E. Cardinalibus, & cuilibet ipsoram in solidum promittentes dicti domini committentes ratum & gratum habere omne & totum quidquid per præfatos dominos Cardinales fiet circa inthronizationem prædicti domini summi Pontificis electi. Ad quorum omnium majus robur præfati domini Cardinales committentes, & quilibet ipsorum huic cedulæ eorum propriis manibus subscripserunt in præsentia mei notarii infrascripti & testium prædictorum.

Ego Joannes episcopus Prænestinensis S. R. E. Cardinalis dictis omnibus consentio & manu propria me subscribo.

Ego Guillelmus tit. S. Stephani in Cælio monte presbyter Cardinalis prædictus, dictis omnibus consentio, & manu propria me subscribo.

Ego Guido tit. S. Crucis in Jerusalem presbyter Cardinalis præmissis omnibus consentio.

Ego Petrus S. Laurentii in Lucina presbyter Cardinalis omnibus præmissis consentio.

Ego Hugo tit. SS. Quatuor Coronatorum presbyter Cardinalis supradictis consentio.

Ego Petrus S. Mariæ in via lata diaconus Cardinalis omnibus præcedentibus me subscribo.

Senator autem, & alii officiales, audientes, quod dicti sex Cardinales dubitabant plurimum ad dictum electum accedere, pro eo quod Romanum non elegerant, & ideo dictam cedulam miseraat, accesserunt ad ipsos Cardinales, & ipsos hortati sunt, quod audacter & secure poterant exire, & ad electum præfatum accedere, nec oportebat eos, aut aliquem eorum dubitare, quod licet non elegissent civem Romanum, sicut multi desiderabant, tamen revera populus Romanus de dicta electione remanenebat contentus. Et tunc præfati sex Cardinales audientes verba dictorum Senatoris & officialium fuerunt valde consolati, & statim post prandium hora vespertina de dicto castello accesserunt ad dictum palatium, & dictis aliis Cardinalibus, qui in dicto palatio erant in cappella, simul convenerunt, ibique in præsentem Barensem tunc archiepiscopum unanimiter & pure consenserunt, ut esset Papa, facientes ipsum vocari per Cardinalem de Agrifolio, ut ad dictam cappellam accederet. Ipseque electus ad ipsam cappellam accessit ad ipsos Cardinales sic tunc congregatos, per quos tamquam electus in Romanum Pontificem, & in eum tamquam electum consentientes receptus fuit inter eos, ibidemque consedit. Quibus omnibus sic sedentibus Cardinalis Florentinus primus tunc in ordine, de voluntate aliorum, præmissa quadam authoritate divinæ Scripturæ, quæ incipiebat sic: Talis decebat, ut nobis esset Pontifex, impollutus, &c. & ejusdem authoritate facta aliquali reductione, & prose-

XCI. Moniti ut sine metu in palatium se conferant.

Urbanus sine ullo metu iterum electus.

Florentinus postulat ob eo ut pontificatum admittat.

cutione, & ipsi electo dicta electione notificata, de voluntate, & vice aliorum ipsum electum, quod electioni prædictæ consentiret, requisivit. Et tunc idem electus assumpsit & introduxit quamdam aliam auctoritatem divinæ Scripturæ, quæ sic dicebat: Timor & tremor venerunt super me & contraxerunt me tenebræ; *& cum ipsam auctoritatem vellet prosequi, & se a tanto honore excusare, dixerunt tunc Cardinales, quod prosecutionem ipsius auctoritatis pro tunc dimitteret, quia non erat de more, quod collationem, seu sermonem aliquem eis faceret juxta morem consuetum, requirendo iterum & instanter, quod consentiret electioni prædictæ. Ipse vero electus precibus & instantiis devictus cum tremore & timore præfatæ electioni consensit. Et illico prædicti omnes tunc Cardinales cum magna lætitia tunc cantantes,* Te Deum laudamus, *& induto per eos ipso electo vestibus papalibus, & dictis orationibus consuetis, servatisque in his singulis solemnitatibus & cæremoniis consuetis, eumdem electum inthronizaverunt, & campana dicti palatii pulsata, fecerunt subsequenter interrogare, quo nomine vellet vocari, & respondens ait:* Urbanus; *& statim prædicti Cardinales eidem fecerunt reverentiam consuetam osculando cum inclinatione magna purpuream suum pallium.*

Responsum Urbani se excusantis.

Victus Cardd. precibus assentitur.

Ut pontificio ornatu indutus fit.

XCII. *In continenti Cardinalis de Vernio ivit ad fenestram, & dixit multis ibi congregatis;* Annuncio vobis gaudium magnum: Papam habemus vocatum Urbanum VI. *Et post prædicta eadem die tres ex dominis Cardinalibus, videlicet, Lemovicensis, de Agrifolio & Pictaviensis traxerunt se ad partem in eodem palatio cum præfato domino nostro in loco studii, dicentes eidem, quod ipsi tres Cardinales fuerunt motivum in causa promotionis ipsius domini nostri, & supplicaverunt sibi, quod dignaretur habere recommendatos fratres, & alios de genere Gregorii prædecessoris sui, & executionem sui testamenti, & præstaret certum subsidium pro redemptione domini Rogerii fratris dicti domini Gregorii in Anglia captivi, & quod dignaretur in prima creatione Cardinalium promovere ad cardinalatum filium domini Hugonis de Rupe nepotem dicti domini Gregorii consanguineum ipsorum dominorum Cardinalium, quia sic idem Gregorius facere intendebat. Supplicaverunt etiam sibi, quod dominum Joannem de Baro eorum consanguineum cubicularium dicti domini Gregorii, caperet in suum cubicularium. Quibus supplicationibus idem dominus noster benignum dedit responsum, recipiens postmodum dictum dominum Joannem de Baro, in cubicularium suum.*

Card. de Verneio electionem promulgat.

Præcipui election. auctores commendant ipsi Gregorii consanguineos.

XCIII. *Adveniente autem die Sabbati proxima, quæ fuit decima dicti mensis idem dominus noster cum supranominatis XII. tunc Cardinalibus, qui suæ inthronizationi interfuerunt, & etiam cum Cardinale de Ursinis, qui jam ad urbem redierat, descendit de dicto suo palatio in basilicam S. Petri, ibique sedens in sede Papali sita in capite dictæ basilicæ ante altare majus, præsentibus ipsis Cardinalibus, & universo populo, recepit a canonicis ejusdem basilicæ debitam reverentiam cantantibus tunc,* Te Deum laudamus. *Deinde missa in eodem altari submissa voce celebrata, & in fine missæ data per eum benedictione, simul cum eisdem Cardinalibus ad dictum palatium rediit, & de his juxta morem Romanorum Pontificum collationem, seu sermonem fecit: ipsique tunc Cardinales ab eodem domino nostro petierunt ea, quæ a Romanis Pontificibus noviter creatis per eosdem simul congregatos peti consueverunt: & inter cætera petierunt humiliter plenam absolutionem omnium peccatorum, dispensationem super quibusdam irregularitatibus, quas forsan incurrissent: quæ omnia idem dominus concessit: & subsequenter quilibet eorum elegit sibi super his confessorem, per quem in forma ecclesiæ se absolvi fecerunt.*

Interfuere 13. Cardd. cum in sede pontificia locatus est.

In basilica Vatic. ritu solemni a canonicis cultus.

Petita a Cardd.

Adveniente die Dominica Ramispalmarum, quæ fuit undecima dicti mensis aprilis, præfati Cardinales hora matutina venerunt ad dictum palatium, & cum dicto domino nostro iverunt ad basilicam S. Petri prædictam, de mandato ipsius domini nostri Papæ, palmis & ramis per ultimum presbyterum Cardinalem, videlicet per Cardinalem Majoris monasterii, juxta morem, & cum celebratione missæ, benedictis. Et interim supervenientibus multis aliis prælatis, & nonnullis magnis, & honestis viris & numeroso populo ad dictam basilicam, ipse dominus noster Papa pontificalibus indutus, ut est moris, in dicta sua papali cathedra in dicta basilica sedens, eisdem omnibus Cardinalibus in vestibus suis, & etiam prælatis magnis, & aliis honestis personis, ac successive omnibus aliis, & plurimis de populo ad eum convenientibus ramos palmarum secundum morem antiquum tradidit, & publice per cancellos majoris altaris in vulgus, sicut moris est, projecit. Demum cum suis Cardinalibus processionaliter per dictos cancellos incessit, & in altari prædicto Cardinalis Florentinus coram ipso domino nostro Papa & Cardinalibus missam celebravit solemniter, ipsis Cardinalibus assistentibus dicto domino nostro secundum morem, ipso domino nostro exercente omnia, quæ Romanus Pontifex in talibus exercere consuevit. Qui dominus noster diebus sequentibus usque ad Dominicam Resurrectionis quotidie mane & sero in aliis horis consuetis pro dandis indulgentiis peregrinis, & populo universo exivit, ipseque indulgentias dedit secundum morem, & consuetudinem aliorum Romanorum Pontificum, assistentibus etiam sibi publice di- XCIV.

Adsunt cum pontif. dum sacrantur palmæ.

ctis

ctis Cardinalibus, & altero eorum dictas indulgentias palam & alta voce nunciante, & divulgante in alto ambulatorio sito super gradus dictæ basilicæ.

Anathema in hæretic. & perduelles ferentem circumflectere.

Item die Jovis feria post dictam diem in Ramis palmarum quinta tunc sequenti, qui dies fuit xv. mensis aprilis, in quo die Romani Pontifices processus excommunicationis, & anathematizationis facere publice consueverunt, præfatus dominus Urbanus VI. in loco supradicto super gradus dictæ basilicæ S. Petri palam, & publice in vestibus pontificalibus, universo populo se exhibens, accenso cereo processus generales in forma consueta fecit, ac etiam specialiter contra Florentinos tunc Romanæ ecclesiæ inimicos. Et præfati Cardinales, & quilibet eorum eidem domino nostro in vestibus sacris & mitris, ac etiam cereis, quos in manibus suis tenebant, accensis assistebant & astiterunt, ac obsequebantur: Et unus eorundem Cardinalium juxta morem dictos processus capitulatim, & distincte coram dicto populo publicavit, & vulgarizavit. Demum ipse dominus noster Papa, & consecutive omnes dicti Cardinales dictos cereos deorsum ante locum publicum dejecerunt, sicut dicta die jam ab antiquo tempore per Romanos Pontifices, & Cardinales fieri consuevit. Et præmissis expletis, statim in continenti ipse Dominus noster Papa Urbanus cum dictis Cardinalibus rediit in dictum suum palatium ad magnam cappellam ejusdem; & ibidem coram ipso domino nostro Papa, & Cardinalibus, & multo populo, tam prælatorum, quam laicorum, Cardinalis de Agrifolio pontificaliter indutus missam solemniter celebravit. Die Veneris sancto immediate sequenti Cardinalis Florentinus in eadem cappella magna coram domino nostro, & Cardinalibus prædictis celebravit officium consuetum illa die celebrari, & idem dominus noster, postmodum Cardinales suo ordine iverunt ad adorandum crucem secundum morem solitum coram multitudine populi. Et similiter die Sabbati sancta immediate sequenti fecit idem dominus noster coram se, & dictis Cardinalibus celebrari. Missam solemnem decantavit Cardinalis Gebennensis. Qua die, scilicet Sabbati sancta, Cardinales, qui exiverant urbem simul cum aliis, qui remanserant in urbe, sicut fuerat deliberatum & determinatum, omnes simul de nocte, & ante diem Paschæ in dicta basilica traditis ipsi domino nostro annulo, pallio, & servatis omnibus cæremoniis consuetis, ipse dominus noster, servientibus & assistentibus sibi omnibus Cardinalibus missam solemniter celebravit, in qua omnes diaconi Cardinales sacramentum Eucharistiæ palam, & publice receperunt.

Divina olla officia a Cardd. cum Urbano considente in solio peracta.

Cardd. qui ex urbe aufugerant redeunt.

XCV. *Quibus omnibus perfectis, ipsa die Resurrectionis mane ipse dominus noster sacris indutus vestibus una cum dictis Cardinalibus supra omnibus similiter indutis, de dicta basilica prosiliens, accessit ad gradus ante fores ejusdem basilicæ, ubi super altum eminentem thalamum idem dominus noster, assistentibus sibi dictis Cardinalibus omnibus, servatis solemnitatibus, & cæremoniis consuetis, idem dominus noster per Cardinalem de Ursinis priorem diaconorum, cum nullus Cardinalis Ostiensis tunc existeret,* spectare ad primum diaconum pontificium diadema conferre, ad Ostiensem vero episcopum novi Pontificis, si episcopalibus sacris non sit initiatus, consecrandi munus alias ostensum est, *publice coram universo populo, & infinitis peregrinis, hoc cum devotione prospicientibus, & dictis omnibus Cardinalibus sic fieri volentibus, & consentientibus, diadema seu thiaram, qua Romani Pontifices coronari consueverunt, sacro capiti suo impositam cum consuetis solemnitatibus suscepit; & benedictionem solemnem super populum dedit: & subsequenter sic coronatus, & exinde simul cum Cardinalibus super equos etiam phaleratos, ornatos, & albis pannis copertos ascenderunt, & sequente multitudine prælatorum similiter ornatorum, & quamplurimorum magnatum & nobilium virorum, & adextrantibus equum dicti domini nostri secundum morem senatore, & nonnullis magnatibus peditando de dicta basilica S. Petri per urbem usque ad ecclesiam Lateranensem processionaliter equitavit. Ad quam ecclesiam Lateranensem perveniens una cum dictis Cardinalibus juramentum senatoris, ante fores ipsius basilicæ existentis, dominium jurium spiritualium & temporalium recepit, & etiam reverentiam a canonicis dictæ Lateranensis ecclesiæ cum debitis orationibus, & genuflexionibus, & letania solemniter decantata, & distributa certa summa pecuniæ inter Cardinales juxta morem: quæ pecunia vocatur presbyterium. Et servatis omnibus cæremoniis consuetis præsentibus, consentientibus, & volentibus dictis Cardinalibus, & exinde cum simili comitiva & cæremoniis de dicta ecclesia Lateranensi ad supradictum palatium apostolicum apud S. Petrum publice equitando, redierunt.*

Pontifex astantibus omnibus Cardin. thiara redimitur.

Congregatos ex variis gentibus fideles sacra prece lustrat.

Lateran. ecclesiæ possessionem init.

Cardinales presbyt. auro donat.

Post prædicta autem sic confirmata præfatus dominus noster cum Romana curia, & præfati Cardinales, quasi omnes fecerunt continuam moram, & residentiam in urbe per spatium trium mensium, vel circa. Quo tempore dictum dominum nostrum Urbanum tanquam verum Papam habuerunt, & reputaverunt, & eidem tanquam Romanæ ecclesiæ vero sponso, & eorum domino annulos aureos variis gemmis ornatos, & alia bona & res donaverunt, eidemque astiterant diebus & horis congruis, in omnibus & singulis actibus consuetis aliis Romanis Pontificibus, tam publice, quam privatim, ipsum dominum nostrum appellantes summum Pon-

XCVI. Trium dein mensium flexu a Cardinalib. Pontifex cultus.

Pontificem, dominum eorum publice, & secrete in eorum propriis domibus & missis solemnibus, & secretis per se, & coram cappellanos eorum ipsis celebratis, sicut pro aliis Romanis Pontificibus dici consuevit, videlicet: Deus omnium fidelium pastor &c. *Et:* Hæc nos, quæsumus Domine, *& hoc etiam similiter fecerunt per aliqua tempora, postquam fuerunt in civitate Anagniæ in eorum hospitiis secretis & publicis, alta voce & submissa: qui locus Anagniæ, saltem secundum eorum assertionem, erat eis tutus, & securus.*

XCVII. *Insuper adveniente XXIV. die mensis aprilis Ambianensis tunc Cardinalis, habita notitia & informatione de electione, inthronizatione, & coronatione, & aliis supradictis, redivit ad Romanam curiam, perveniens dicta die ad monasterium S. Pauli, ubi de nocte quievit: & die sequenti, quæ fuit XXV. ejusdem mensis, idem dominus noster, assistentibus sibi dictis Cardinalibus; & in consistorio publico ipsum Ambianensem tunc Cardinalem honorifice recepit ad osculum pedis, manus, & oris: & etiam hic a dicta die XXV. usque ad tempus, quo ad Anagniam de licentia ejusdem domini nostri accessit, continue moram traxit in urbe & Romana curia.*

Et advertendum, quod inter alia officia per dominum nostrum Urbanum cum dictis Cardinalibus solemniter celebrata, idem dominus noster celebravit in die festivitatis Ascensionis dicti anni præsentibus, assistentibus, ministrantibus, & obsequentibus indutis secundum morem omnibus prædictis Cardinalibus: in qua celebratione dominus Petrus de Luna tunc Cardinalis sibi ministravit & servivit in cæremoniis consuetis, & lectione evangelii publice & alta voce: & simili modo Cardinalis de Ursinis in cantando: Confiteor Deo, *&c. ac veniam & absolutionem omnium peccatorum ab eodem domino nostro generaliter postulavit. Quam absolutionem cum omnibus orationibus consuetis idem dominus noster concessit; & præfatus de Luna Corpus Christi, seu Eucharistiam, de suis manibus recepit.*

Sacramentum Euchar. ex Urb. manu Card. de Luna accepit.

In die etiam Pentecostes, & in die Corporis Christi idem dominus noster solemniter etiam cum assistentia, præsentia, & cæremoniis similibus celebravit. Et tunc Cardinalis de Ursinis, & de Vernio in lectione evangeliorum, & aliis ad officium diaconorum pertinentibus servierunt, & ministraverunt, cantando: Confiteor Deo; *& indulgentiam, & absolutionem, & communionem Corporis Christi simili modo petendo & recipiendo: & præfati Cardinales omnes post coronationem præfati domini nostri diebus consistorialibus, videlicet lunæ & mercurii, & veneris, quibus præfatus dominus noster tam consistoria publica quam privata tenebat, ad consistorium veniebant, ipsique præfato domino nostro pontificiis ornamentis induto super thronum, seu potius sedem pro tribunali sedendo, reverentiam prout aliis summis Pontificibus fieri consuetum est, publice exhibebant, & in publicis consistoriis ipsis tunc Cardinalibus sedentibus, ut mos est, advocatos & alios proponentes electiones, querelas, seu causas, & negotia audiebat, ipsisque tunc Cardinalibus præfatas electiones, & nonnulla alia negotia committebat: ipsique Cardinales dictarum commissionum vigore super præfatas commissiones informationes recipiebant, & de his, de quibus referendum erat, præfato domino nostro Urbano in consistorio privatim, ut moris est, referebant: præfatusque dominus noster ad eorum relationem de consilio præfatorum dominorum tunc Cardinalium in dictis negotiis providebat: in aliis vero, quæ referenda non erant, servatis aliis servandis dictarum commissionis vigore sententias tam definitivas, quam interlocutorias proferebant. Inter alias autem provisiones, quas præfatus dominus noster de consilio præfatorum tunc Cardinalium in præfatis consistoriis, fuerunt hæc. Primo episcopum tunc Marsiliensem a vinculo, quo tenebatur ecclesiæ Marsiliensi absolvit, & ad adhuc vacantem ecclesiam Valentinam, & Diensem transtulit, ipsum præficiendo in episcopum, & pastorem ipsius ecclesiæ Valentinæ. Item &c.* Recensentur plures episcoporum electiones in Cardinalium consistorio confirmatæ, tum subditur: *Præfatusque dominus noster ad instantiam & preces præfatorum dominorum tunc Cardinalium sibi instantium quamplures gratias sibi pro seipsis, pro eorum familiaribus, consanguineis, & amicis tam beneficiorum, quam dispensationum, indulgentiarum, & aliorum negotiorum fecit.* Extant (a) in pontificio regesto plurium Cardinalium hujusmodi porrecti Urbano libelli supplices.

Jus dicenti Urbano astitere Cardd.

Cardd. sacerdotia petunt ab Urb.

(a) To. 2. de schis. p. 29. ad 30.

XCVIII. *Idemque dominus noster ad instantiam præfatorum tunc dominorum Cardinalium, & procuratorum Regis serenissimi principis domini Vvenceslai Bohemiæ Regis, habita prius deliberatione matura, & concordi consilio omnium prædictorum tunc Cardinalium electionem de ipso in Regem Romanorum confirmavit, & approbavit, dicto electionis negotio cum præfatis tunc Cardinalibus per prius plene examinato, & de idoneitate ipsius electi plena informatione recepta ad cautelam: & quia per præfatum Gregorium recepta & habita fuerat, sicque ipsis consulentibus decretum, approbationem, & confirmationem, ut præmittitur, fecit: idemque dominus noster Papa de consilio præfatorum tunc Cardinalium ibi existentium, Bertrandum tunc Cardinalem vocatum Glandacensem, ad ecclesiam Hostiensem, & Velletrensem tunc vacantem, ad quam de consuetudine antiquus Cardinalis promoveri consuevit, habitis prius consiliis secretis, ac*

Ex eorum consensu Reg. Romanorum confirmata electio.

Cardinal. Glandacensis factus episcop. Hostiensis ab Urb.

etiam

etiam auricularibus, & servatis servandis, authoritate apostolica promovit, & in episcopum & pastorem dictæ ecclesiæ ipsum præfecit, & de illis sibi providit, idemque tunc Cardinalis Glandacensis gubernationi, & administrationi ipsius ecclesiæ tam in spiritualibus, quam in temporalibus ipsius promotionis vigore se immiscuit, gubernavit, & administravit: ac etiam ejusdem promotionis vigore generalem ordinationem sacram in dicta Romana curia more episcoporum Cardinalium tenuit, & fecit, episcopos consecrando, abbates benedicendo, clericos ordinando, & ad sacros ordines promovendo.

XCIX. *Literæ a Cardd. de ejus electione ad principes missæ.*

Præfatique tunc Cardinales, præmissorum veritatem notam esse volentes, tam simul collegialiter, quam etiam particulariter quasi omnes, ad gaudium, & consolationem totius Christianitatis claræ memoriæ domino Carolo Romanorum Imperatori, & nonnullis Regibus, & principibus Christianitatis, ac etiam Cardinalibus in Avinione commorantibus, & etiam multis aliis magnis, & honestis personis per suas veras & indubitatas literas scripserunt, & notificaverunt præfatam electionem, inthronizationem, & coronationem per eos factas de præfato domino nostro Papa Urbano VI. eisdem notificantes, quod ipsum canonice elegerant, & quod ipse erat verus Papa, & quod ut talem ipsum tenerent indubie: ipsique tunc Cardinales quampluribus personis magnis, & honestis ore proprio præfata superius, descripta dixerunt, & quod pure, libere, & canonice ipsum elegerant.

C. *Est etiam sciendum, quod præfati tunc Cardinales, antequam conclave intrarent post mortem præfati Gregorii, & postquam conclave exiverunt semper potuerunt tam ipsi, quam eorum familiares per civitatem Romanam, & extra, ac etiam extra territorium urbis, quo voluerunt ire, familiam adducere, bona asportari facere libere, & tute sine aliquo periculo senatoris officialiumque urbis, seu quorumcumque aliorum civium Romanorum, vel etiam extraneorum: dictique tunc Cardinales, & ipsorum familiares ubicumque reperiebantur tam per senatorem, & alios officiales urbis, quam per alios cives Romanos honorabantur, bene tractabantur, eis reverentia exhibebatur absque aliqua injuria seu molestia; at cum præfatus dominus noster extirpare vellet vitium simoniæ, quod aliquanto tempore in Ecclesia Dei pullulaverat, dixit dominis Cardinalibus pluribus vicibus, quod nullum exaudiret de simonia suspectum, vel alio illicito lucro, & quod suæ intentionis non erat, quod aliqui ex dominis Cardinalibus de cætero haberent pensiones, seu provisiones, vel alia lucra illicita a principibus, communitatibus, vel a quacumque alia persona, quia propter illa lucra negotia Ecclesiæ male procedebant, & processerant; immo quandoque propter tales pensiones contingerat, quod non potuerat Ecclesia Dei habere pacem cum suis inimicis, quam dominus noster semper desideraverat, & desiderat.*

Causæ ob quas Cardinal. rebellarunt.

Simoniacum scelus excindere parabat.

Vetabat Cardenalibus stipendia a principibus accipere.

Vidensque præfatus dominus, quod dominus Petrus tunc Arelatensis olim camerarius nonnulla bona, videlicet ornamenta, & iocalia, & multas pretiosas res ad cameram apostolicam spectantia tempore infirmitatis domini Gregorii occultaverat, & post coronationem domini nostri ep'a bona ad civitatem Anagniæ secrete, & sine licentia præfati domini nostri asportaverat; mandavit dominis tunc Cardinalibus de Agrifolio, Pictaviensi, & Viveriensi, tunc Anagniæ existentibus, ut præfatum archiepiscopum olim camerarium cum prædictis bonis arrestarent: & propter prædicta per præfatum archiepiscopum tunc perpetrata, idem dominus noster habuit etiam rationem cum Cardinale Lemoviciensi fratre germano olim ipsius archiepiscopi, quod talia pati non poterat, & quod de ipso archiepiscopo justitiam faceret. In præfato etiam castro S. Angeli erat quidam ultramontanus nomine Petrus Rostagni, ut superius dictum est, castellanus ad instantiam olim Cardinalis Majoris monasterii per præfatum dominum Gregorium Papam constitutus, præfatusque dominus noster petiit dictum castrum a dicto Petro Rostagni: qui tanquam infidelis frivolas occasiones quærendo, reddere denegavit, & rebellem ipsi domino nostro se constituit: cujus quidem rebellionis particeps, & socius & tractator erat præfatus olim Cardinalis Majoris monasterii: propter quod præfatus dominus noster dictum olim Cardinalem reprehendit, & comminatus fuit, quod contra ipsum procederet, & justitiam faceret.

Præfectum arcis S. Angeli mutare voluit.

Cardinali majoris monast. minas intentavit.

Est etiam verum quod civitatem Viterbiensem, quæ pleno jure ad ecclesiam Romanam spectat, Franciscus de Vico, qui se intitulat præfectum urbis, tyrannice detinebat prout detinet occupatam: & quod præfatum olim Cardinalem Ambianensem reprehendit, comminando quod non intendebat talia sustinere. Præfatum etiam olim Cardinalem S. Eustachii certas fraudulentas conventiones cum societate Brittonum in præjudicium ecclesiæ, & suæ cameræ fecerat, ac etiam certas pecunias receperat ad effectum, quod castrum S. Angeli præfato domino nostro restitui faceret, quod minime fecit: & videns præfatus dominus noster prædictum ipsum redarguit dicens, quod talia sustinere non intendebat. Post quem alii Cardinales ultramontani, qui remanserant in curia successive unus post alium, etiam de licentia domini nostri, accesserunt Anagniam, ubi fecerant provisiones ex ordinatione domini Gregorii: ad quem locum idem dominus noster etiam decreverat accedere post adventum gentium armorum, quas tunc expectabat: & propterea ibidem pro eodem domino nostro facta erant provisiones. CI.

Objurgat Card. Ambianensem.

Et Cardinalem S. Eustachii quod proderet Ecclesiam.

De-

Deinde elapsis aliquibus septimanis, & diebus inimico homine seminante zizania considerantes, tunc Cardinales, quod dominus noster volebat curiam Romanam in bona honestate tenere, & in ea justitiam conservare, in Italia residentiam facere, & quod tunc pro parte Romanorum supplicaretur domino prædicto de nova creatione Italicorum, idem dominus noster habuit respondere, quod intentio sua erat creare Cardinales de Italia, & aliis nationibus in pari numero ultramontanorum Cardinalium tunc existentium; & quod nonnullas supplicationes, licet justas, eisdem tunc Cardinalibus negaverat, cœperunt quorundam mentes occæcatæ in reprobum sensum duri, & contra præfatum dominum nostrum indignari, atque elationis spiritu de cætero contra ipsum machinari, & eorum cornua erexerunt, & conspirationes contra ipsum dominum nostrum fecerunt; quamvis ipsi tunc Cardinales in Anagnia existentes per prius plures, & plures literas scripserunt sibi, ut vero summo Pontifici per literas, & nuntios eidem domino nostro supplicas miserunt, tam super beneficiis, quam super nonnullis aliis negotiis pro seipsis, & pro familiaribus eorum, pro quibus gratiis obtinendis penes ipsum dominum nostrum institerant: præfatusque olim Cardinalis Lemovicensis existens Summus pœnitentiarius in Anagnia cum aliis concardinalibus nonnullas literas ad officium pœnitentiariæ spectantes suo sigillo authentico sigillatas ad diversas mundi partes directas scripsit, ponendo sub data Anagniæ pontificatus sanctissimi in Christo patris domini nostri domini Urbani divina providentia Papæ VI. anno I. Aliqui etiam ex aliis tunc Cardinalibus in eorum procurationibus, & vicariatibus scripserunt similiter: Dat. pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Urbani &c. Et in missis, quas celebrabant, & coram se celebrari faciebant, orationes pro Romanis Pontificibus dici consuetas dixerunt & dici fecerunt, ut supra narratum est.

Pio Urbani consilia.

Ex omni gente creare Cardd. decreverat.

Inde efferati Card. Galli.

Literæ pœnitentiariæ Urbani pontificatu consignatæ.

CII. *Ex quibus omnibus patet, quod præfatus dominus noster Papa Urbanus in possessione papatus continue fuit, & est Papa canonicus. Præfatisque omnibus non obstantibus dicti olim Cardinales in arcum perversum deducti, ad eorum confusionem majorem, mala pejora addentes, perditionis filium Robertum de Gebenna olim Cardinalem Gebennensem prædictum in antipapam in civitate Fundorum elegerunt, & prædictorum immemores sibi obedierunt, divisionem, & schisma, quantum in eis est, in unitate sanctæ matris ecclesiæ ponentes, prout publice est notum. Quæ omnia, & singula suprascripta, in quantum opportuna sunt, ad probationem narratorum, seu justitiæ ejusdem domini nostri, fuerunt, & sunt vera, publica, & notoria in Urbe, & s. Romana curia, & per totam Italiam, per omnesque partes Christianitatis, fuitque de ipsis, & singulis publica vox & fama, communis opinio, communis assertio, communis reputatio & commune dictum, ac firma, vera, & indubitata credulitas in partibus supradictis.*

Creatus antipapa Card. Gebennen.

Adjungimus alia gesta hoc anno a duobus Pontificibus, altero vero, altero autem simulato sibi invicem adversantibus. In primis episcopus Tudertinus earum rerum testis oculatus de reditu Urbani in urbem, confirmato jam schismate, & omnibus in bellum versis, hæc tradit (a): *Dominus noster venit ad Romam, & descendit in S. Mariam majorem, quia castrum S. Angeli tenebatur per adversarios, & deinde ivit ad S. Mariam in Transtiberim, & ibi stetit, donec castram pervenit ad manus Romanorum.* Addit paucis interjectis de creato Cardinalium collegio. *Dominus noster in S. Maria de Transtiberim creavit & fecit XXVIII. Cardinales, inter quos fuit dominus Agapitus de Columna*, rem paulo fusius narrat Theodoricus e Niem (b) his verbis: *Videns dictus Urbanus se tunc sine Cardinalibus existere, dictosque curiales partim de die in diem taliter aufugere, & alios taliter de eorum statu titubare cœpit dolere, & quandoque me vidente flevit amare: & tunc primum cognovit, quam minus caute egisset in principio sui regiminis, & quod mala hæc propterea fierent. Et tunc quosd remanentes curiales in ejus curia, se humilianda, plures eorumdem ad diversa officia prædictæ suæ curiæ, tunc vacantia promovit, & se valde gratam, adversitate docente, tunc reddidit erga ipsos, nec non simul, & semel viginti sex Cardinales una die creavit, existimans forte, quod de tanto numero eorum aliqui hujusmodi Cardinalatus fastigium utique acceptarent, prout, nec ipsum fefellit opinio, factum fuit. Et inter eosdem Cardinales de novo creatos, aliqui fuerunt Romani de omni statu, & multi ex aliis creatis de novo cardinalatus hujusmodi fastigium acceptantes, de diversis locis ad ipsum Urbanum subito accesserunt.* Recenset plurium nomina Felix Contelorius.

(a) To. 3. de schism. p. 48.

Arx Adriana a schismaticis infessa.

(b) Theod. l. 1. c. 12.

Urbanus imprudentes affectus defiet.

Cardinales creat.

I. *Thomasinus*, inquit, *de Frignano seu Ferignano ex generali ordinis Minorum, patriarcha Gradensis, tit. SS. Nerei & Achillei presbyter.*

II. *Pileus de Prata archiepiscopus Ravennas, presbyter tit. S. Praxedis.*

III. *Franciscus archiepiscopus Pisanus, episcopus Prænestinus, S. R. E. Vicecancellarius.*

IV. *Lucas de Gentilibus episc. Camerinensis, postea Nucerinus, in urbe vicarius Gregorii XI. presbyteri tit. S. Sixti.*

V. *Andreas episcopus Perusinus, presbyter tit. SS. Marcellini & Petri.*

VI. *Frater Bonaventura de Padua, generalis ordinis Eremitarum S. Augustini, presbyter tit. S. Cæciliæ.*

Eorum nomina, & officia.

VII.

VII. *Frater Nicolaus Misquinus, seu Caracciolus, inquisitor hæreticæ pravitatis in regno Siciliæ generalis ex ordine fratrum Prædicatorum, presbyter tit. S. Cyriaci in thermis.*

VIII. *Philippus Carafa archidiaconus Bononiensis, presbyter tit. S. Martini in montibus.*

IX. *Joannes archiepiscopus Corfiensis, presbyter tit. S. Sabinæ.*

X. *Philippus episcopus Tiburtinus, tit. S. Susannæ presbyter.*

XI. *Poncellus Ursinus episcopus Aversanus, presbyter tit. S. Clementis.*

XII. *Bartholomæus Mezzavacca Bononiensis episcopus Reatinus, presbyter tit. S. Marcelli.*

XIII. *Rainulphus episcopus Sistariensis, presbyter tit. S. Potentianæ S. R. E. Vicecancellarius.*

XIV. *Philippus de Alenconia de stirpe Regum Francorum genitus, patriarcha Hierosolymitanus, postea episcopus Sabinus, & demum Ostiensis & Velletrensis.*

XV. *Joannes archiepiscopus Pragensis, presbyter tit. XII. Apostolorum.*

XVI. *Guillelmus tit. S. Eusebii presbyter.*

XVII. *Elzearius de Sabrano, Arianensis episcopus Theatinus, presbyter tit. S. Balbinæ.*

XVIII. *Demetrius episcopus Strigoniensis, presbyter tit. SS. quatuor Coronatorum.*

XIX. *Galeottus Tarlatus de Petramala diaconus S. Agathæ.*

XX. *Gentilis de Sangro diaconus S. Adriani.*

XXI. *Agapitus de Columna episcopus Ulixbonen.*

XXII *Ludovicus diaconus S. Mariæ novæ.*

XXIII. *Stephanus Columna præpositus ecclesiæ S. Audomari Morinensis diœcesis.*

XXIV. *Guillelmus Courtenius ab Herefordia episcopus Londinensis.*

Addit Contelorius præter hos, quinque alios; nempe Joannem episcopum Vercellensem, sed de quo incertum sit, an cardinalatum admiserit, Stephanum Sanseverinatem, sed repulso honore nupsisse, Leonardum e Giffono, Guterium Gomesium episcopum Palentinum, ac Petrum e Barreria episcopum Æduensem, sed ab antipapa insignia pseudocardinalitia accipere maluisse. [1] Qui ab antipapa accipere Cardinalatum maluerunt.

Creatis Cardinalibus Pontifex antipapam, ac patrati flagitii præcipuos signiferos, nimirum Joannem Ambianensem, Geraldum Majoris monasterii, ac Petrum S. Eustachii in judicium vocatos, VIII. idibus novembris, de gradu cardinalitiæ dignitatis dimovit, pluribusque aliis affecit pœnis, quas III. Kal. decembris confirmavit; pariterque in patriarcham Constantinopolitanum, qui blasphemas conjuratorum Cardinalium in Pontificem literas in malignantium cœtu vulgarat, nonnullosque episcopos; tum in Fundorum & Casertæ comites, ac Nicolaum Spinellum Joannæ Reginæ Neapol. oratorem, maximum sceleris artificem, Franciscum e Vico CIII. Schismatis auctores in judicium vocati.

NOTÆ [1] CReati hoc anno ab Urbano cardinales, sed qua die, & quot nomero non satis convenit inter scriptores. Nam Felix Contelorus renunciatos cardinales affirmat die XXVIII. septembris; reliqui vero omnes, quibus veteres eorum temporum scriptores adstipulantur, inter quos Nerius in Chronico Senensi & Thomas de Acerno Episcopus Lucerinus in Opusculo de creatione Urbani VI. vulgato a Muratorio Rer. Italic. tom. III. part. II. col. 715. diem quatuor temporum septembris, pro consueto more, adeoque XIV. Kal. octobris signant. Sententiam hanc certam esse constat ex authoritate ejusdem Episcopi Lucerini, qui Romæ tunc agens jussu Joannæ Reginæ Neapolis omnia explorabat, & adnotabat sedulus. Utriusque etiam scriptoris, Nerii scilicet & Lucerini consensu Cardinalium numerus, quem ad XXIX. definiunt, exploratus est. Eum numerum nec Episcopus Tudertinus, nec Theodoricus Niemius in Annalibus laudati satis accurate expresserunt. Catalogos vero eorumdem Cardinalium, qui apud Ciaconium exhibentur, mendosos esse, & forte confusos, ut Cardinales diverso tempore renunciatos in unum misceant ex eo arguimos, quod Chronici Senensis scriptor Nerius, his annis florens, Cardinales hosce ita designat: *Due Colonnesi*, a MSS. [*Messer*] *Agabita di M. . a due Orsini el Vescovo di Perugia, l' Arcivescovo di Napoli*, (quis iste? an ille quem Ciaconius Ludovicum Campanum appellat, cum per hos annos Urbanus amoto ab ea cathedra Thoma schismatis fautore Ludovicum Bozutum substituerit, Ughellin teste?) *e uno de Malatesti, e un figlio di Messer Maggio di Pietramala . . . . venti tutti Taliani grandi e potenti, e nove altri*. Duos hosce Ursinos, & geminos Columnas præter Agapitum frustra quæras apud Ciaconium, apud quem Columnensis unus præter Agapitum & Ursinus itidem unus occurrit; quamquam Ursinos alter in tertia creatione anni 1381. legitur. Alia insuper sese offerunt in eodem catalogo Ciaconii ex authoribus vetustis emendanda. Guillelmus presbyter Cardinalis S. Eusebii alter est a Guillelmo Patriarcha Hierosolymitano, si Victorellum in additionibus ad Ciaconium audias. Verum Patriarcham Hierosolymitanum inter Cardinales hoc anno adlectos recenset vetus Author Chronici Estensis ad annum usque 1393. deducti Rer. Italic. to. XV. Et Anonymus Annalista Mediolanensis, qui anno 1402. opus suum absolvit. Joannes Urgellicosis idem est cum Joanne Flisco Genuensi Vercellensi Episcopo, cui inter Cardinales jam cooptato, ac mortalitatem non diu post exuto, ab eodem Urbano successor datus est in eadem cardinalis dignitate Ludovicus de Flisco itidem Vercellarum Episcopus Joannis ex fratre nepos, Georgio Stella Genuensi eorum temporum annalium patriæ suæ scriptore testante, ex quo submotæ Ciaconii ambiguitates, dubitantis num Ludovicus de Flisco ac Joannes de Flisco unus idemque vir fuerit. F. Bonaventura Baudarius ordinis Eremitarum S. Augustini supremus Magister; e quarta creatione, cui a Ciaconio adscriptus fuit, ad primam referendus est, ut ipse pariter Victorellus subodoratur, & authoritas Chronistarum Estensis, & Mediolanensis constituit. MANSI

Vico Viterbii invasorem, necnon in Britonum, & Vasconum tribunos militares participes sceleris subjecta sententia, animadvertit.

Urbanus ad futuram rei memoriam.

Urbani in eos edictum.

Nuper cum vinea Domini Sabaoth sancta, videlicet Romana ecclesia ventrem suum doleret, & amaricatis visceribus gravia emittere suspiria cogeretur, ex eo, quia filios uteri sui, quos enutriverat, & de infimis erigens ad culmina dignitatum extulerat, videlicet, iniquitatis, & perditionis alumnos Robertum olim basilicæ XII. Apostolorum vulgariter dictum Gebennensem, Ambianensem, Geraldum olim tit. S. Clementis, Joannem olim tit. S. Marcelli vulgariter dictum Majoris monasterii presbyteros, Petrum S. Eustachii olim diaconum Cardinales conspiciebat matris ubera spuere, & a rectitudinis tramite deviare, & non solum leges, & monita materna despicere, sed ejusdem matris uterum, quantum in eis erat, viperinis conatibus laniare, & quod ipsi inconsutilem Domini tunicam scindere satagentes scandalorum, & schismatum seminaria præparabant, & famæ suæ prodigi & honoris proprii persecutores effecti, non tantum seipsos nexibus peccatorum involvere, sed in reprobum sensum dati, etiam alios secum ad præcipitium trahere conabantur; nos, qui divina favente clementia, prædictæ vineæ sollicitudinem & curam gerimus, adversus hujusmodi prætergredientes veritatis rectæ fidei semitam, & prævaricationes addentes, ne eandem vineam demoliri valeret, in virtute Altissimi de fratrum nostrorum consilio duximus exurgendum, & contra ipsos, & nonnullos alios eis adhærentes, ac fautores inferius nominatos per infrascriptum modum mediante justitia duximus procedendum.

CIV.

Siquidem cum prædicti viri nequam, viri nescienter in semitas justitiæ dirigere gressus suos, & timorem Dei præ oculis non habentes, contra nos conspirationes, colligationes, & machinationes diversas facere, & in Dei ecclesia schisma, & divisionem ponere, & civitatem nostram Anaguinam, & castrum S. Angeli de urbe, & nonnulla alia castra, & terras, & loca nobis, & dictæ Ecclesiæ subjecta occupare, & occupare facere, seu illa occupantibus auxilium, consilium, & favorem præbere præsumpsissent, ac præsumerent, & insuper, ut dictam civitatem, & alias terras provinciæ nostræ Campaniæ facilius occupare, & occupata detinere, ac alios ad consentiendum eorum iniquis moliminibus, & operibus violenter attrahere possent, magnam multitudinem gentium armigerarum, quæ Britones, & Vascones nuncupantur, ad dictam civitatem, & provinciam venire fecissent, & exinde quamplurima homicidia, sacrilegia, rapinæ, depopulationes, & alia mala, & damna, & scelera fuissent secuta; nos, qui salutem zelabamur illorum, sperantes eosdem ad cor reversuros, & viam justitiæ repetituros, eos per venerabilem fratrem nostrum Petrum episcopum Portuensem, & dilectos filios nostros Simonem tit. SS. Joannis & Pauli presbyterum, & Jacobum S. Georgii ad velum aureum diaconum Cardinales pluries, & per diversos alios probos prælatos, & alios magnæ authoritatis viros, ac etiam per literas nostras iteratis vicibus, ut ad viam veritatis, & justitiæ redire, & ab hujusmodi erroribus resipiscere vellent, duximus exhortandos, ac etiam requirendos. Sed præfati nequam viri in sua pertinacia, & superbia obstinati, post monitiones, & exhortationes hujusmodi contra nos antea in urbe per ipsos, ac alios, ad quos spectabat, in Papam electos, ac debitis & consuetis solemnitatibus observatis inthronizatos, ac publice coronatos, quos tamquam Papam, & summum Pontificem in missarum solemniis, & consistoriis publicis ac privatis consulendo, ordinando de statu Romanæ ecclesiæ, ac reipublicæ per plures menses tractaverant, recipiendo a nobis ecclesiastica sacramenta, ac dignitates, & beneficia ecclesiastica pro se, & aliis a nobis impetrando, diversos libellos diffamatorios fecerunt, & illos ad diversos prælatos, & mundi principes transmiserunt, per quos asserebant, nos non verum Papam fore, ac multa alia mala, & enormia de nobis dicere præsumpserunt; & tandem in profundum descendentes malorum, & cupientes sanctæ matris Ecclesiæ scindere unitatem, in civitate Fundana cum quibusdam aliis, quos cum eorum machinationibus, & diabolicis suggestionibus ad eorum impium propositum attraxerunt congregati in domo iniquitatis filii Honorati Gaytani olim comitis Fundorum cum ipsius Honorati auxilio & favore præfatum Robertum temere eligendo antipapam fecerunt, ipsumque ausu sacrilego Papam nominare præsumebant & præsumunt, ipseque Robertus se Papam nominare ausu temerario non pavescebat, nec pavescit.

Arx S. Angeli, & alia loca occupata a schismat.

Exciti ab iis Britones & Vascones.

Solicitati Cardd. Galli, ut redirent ad officium.

Obfirmati in pertinacia.

Sparsere libellos in Urbanum.

Pellecti in sceleris societatem alii.

Robertus in Fundorum comitis domo fact. antipapa.

CV.

Præterea cum etiam iniquitatis alumnus Petrus olim archiepiscopus Arelatensis camerarius noster diabolico spiritu instigatus dudum de urbe prædicta, ubi nobiscum erat, absque licentia nostra, & quasi furtive recessit, & de camera nostra quamplurima jocalia, & alias res, & bona magni valoris, & pretiosa, ad nos, & Romanam ecclesiam pertinentia, secum asportasset, & ad dictam civitatem Anaguinam se conferens cum præfatis sceleratis viris Roberto, Joanne, Geraldo, & Petro olim Cardinalibus, diversas colligationes, & conspirationes contra nos ordinare, & facere, & ad conducendum dictas gentes armigeras ad dictam civitatem Anaguinam con-

consilium, auxilium, & favorem præbere; & tam ipsi, quam perditionis filii Jacobus olim patriarcha Constantinopolitanus, Nicolaus olim archiepiscopus Cusentinus, Petrus olim Urbevetanus, Guillelmus olim Urbinas, Petrus olim Montisflasconis, Joannes olim Gebennensis, & Franciscus olim Cayacensis episcopi, ac Bertrandus olim Ruffini olim clericus cameræ apostolicæ, & etiam iniquitatis filii Honoratus Gaytani olim comes Fundorum, Antonius olim comes Casertanus, Franciscus de Vico olim præfectus urbis, Joannes de Malastret, Nicolaus Spinellus de Jovenacio, alias dictus de Neapoli, Silvester Bindo, Bernardus de la Sala, Petrus de la Saga olim milites, & Guilbonetus de la Sala domicellus in reprobum sensum dati præfato Roberto antipapæ adhærere, & favere, & eorum linguis transeuntibus super terram, os in cælum ponere præsumentes, non fuissent veriti, nec verentur publice asserere, & per alios asseri, & prædicari facere nos non esse Papam, nec Romanum Pontificem, & eorum falsis, & confictis mendaciis quamplura enormia mala de nobis dicere, & se ab unitate Romanæ ecclesiæ separare, & schisma, ac divisionem quantum in eis erat, in Dei Ecclesia ponere, & Franciscus de Vico civitatem nostram Viterbiensem, & Joannes de Malastret, Silvester, Bernardus, Petrus de la Saga, & Guilbonetus prædicti cum nonnullis eorum complicibus dictam civitatem nostram Anagninam, & etiam nonnullas alias terras nostras, & Romanæ ecclesiæ occupare, & tam ipsi, quam alii nominati nonnullas alias terras nostras & Romanæ ecclesiæ occupantibus, & invadentibus auxilium, consilium, & favorem præbere præsumpsissent, & præsumerent crimen hæresis, schismatis, læsæ majestatis, & apostasiæ damnabiliter incurrendo.

Proceres schismatis fautores.

Ut schismatici armis Urbanum opprimere sint adnisi.

CVI. Urbani pus ad officium revocandis studia.

Et quamvis hujusmodi excessus, & scelera essent tunc, prout sunt, adeo notoria, quod nulla poterant tergiversatione celari, ita quod absque alia informatione juste potuissemus animadvertere in eosdem sceleratos viros; nos tamen ad cautelam, & majorem certitudinem præmissorum, dilecto filio nostro Joanni tit. S. Sabinæ, & bonæ memoriæ Guillelmo tit. S. Eusebii presbyteris Cardinalibus divisim, & successive commisimus, ut se de prædictis informarent, & quæ per informationem hujusmodi reperirent, nobis referre curarent: & tandem hujusmodi informatione per eos recepta cum ipsi nobis in consistorio retulissent, se reperisse omnia & singula fuisse & esse vera; nos nequeuntes absque gravi offensa Christi, & remorsu conscientiæ tot & tantos excessus, & scelera amplius tolerare, adversus præfatos sceleratos viros in virtute Altissimi de fratrum nostrorum consilio, ut præmittitur, duximus exsurgendum, & contra ipsos super præmissis procedendum,

Judiciarius ordo in eos institutus.

& eis ad hoc legitime citatis, & aliis debitis juris solemnitatibus observatis per nostram definitivam sententiam decrevimus, & declaravimus præfatos Robertum, Joannem, Geraldum, & Petrum, olim Cardinales, Jacobum olim patriarcham Constantinopolitanum, Nicolaum olim archiepiscopum Cusentinum, Petrum olim Urbevetanum, Guillelmum olim Urbinatem, Petrum olim Montisflasconis, Joannem olim Gebennensem, & Franciscum olim Cayacensem episcopos, ac Masellum, ac etiam iniquitatis filios Honoratum Gaytanum olim Fundorum, Antonium olim Casertanum comites, Franciscum de Vico olim præfectum, Joannem de Malastret, Nicolaum Spinellum de Juvenacie, alias dictum de Neapoli, Silvestrum Bindo, Bernardum de la Sala, Petrum de la Saga olim milites, & Guilbonetum prædictos fuisse, & esse schismaticos, & apostatas, & contra nos conspiratores, & blasphemos, & tanquam hæreticos puniendos, & reos criminis læsæ majestatis, ipsosque propter præmissa fore excommunicatos, & anathematizatos, ac excommunicavimus, & anathematizavimus, ac incidisse in pœnas, & sententias tam a jure quam ab homine in talia perpetrantes inflictas, & promulgatas, ac etiam in pœnas, & sententias contentas in processibus felicis recordationis Joannis XXII. & Clementis VI. Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum contra occupatores, invasores, & turbatores terrarum Romanæ ecclesiæ factis: ac etiam declaravimus dictos Robertum, Joannem, Geraldum, & Petrum olim Cardinales fuisse & esse depositos, & ipsos deposuimus a Cardinalatibus dictæ Romanæ ecclesiæ, & ab omni cardinalatus commodo, & honore, ipsosque omnibus honoribus, dignitatibus, prælaturis, personatibus, & officiis, ac beneficiis ecclesiasticis quibuscumque fuisse & esse privatos, & fore ad illa inhabiles, ac inhabilitavimus etiam ad habenda; ac etiam declaravimus prædictos olim patriarcham, archiepiscopos, & episcopos fore depositos, & ipsos deposuimus ab omnibus dignitatibus etiam pontificalibus, & tam ipsos quam etiam Bertrandum, & Masellum præfatos ab omnibus officiis, & beneficiis ecclesiasticis, & prælaturis quibuscumque; necnon prædictos Honoratum, & Antonium olim comites, Franciscum de Vico, Joannem de Malastret, Nicolaum Spinellum, Silvestrum, Bernardum, Petrum de la Saga, & Guilbonetum a quibuscumque dignitatibus, honoribus, & gradu militiæ, & cingulo privatos, & depositos fuisse & esse, ipsosque privavimus, & deposuimus, & etiam declaravimus tam prædictorum olim Cardinalium, quam etiam omnium aliorum superius nominatorum damnatorum bona mobilia, & immobilia, ac jura, & jurisdictiones fuisse & esse confiscata, confiscavimus, & personas eorum detestabiles, & in-

Lata in eosdem sententia.

Quatuor Cardd. schismatis principes exauctorati.

Et episc. sceleris administri.

Proceres equestri honore dejecti.

Proscriptæ eorum opes.

infames fuisse, & esse exponendas, & exposuimus a Christi fidelibus capiendas, ut sic captæ, si absque earum fuga, & evasionis periculo fieri posset, nobis indilate tunc mitterentur, alioquin in arctis carceribus detruderentur, & sub fida custodia detinerentur, donec aliud super hoc mandaremus: credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores eorum excommunicationis sententia innodavimus absolutione ipsorum, præterquam in mortis articulo, Romano Pontifici reservata.

CVII. Aliæ pœnæ inflictæ.

Insuper decrevimus, quod quicumque, aliquem prædictorum scienter præsumeret tradere ecclesiasticæ sepulturæ, excommunicationis sententia subjacerent, a qua absolvi non possent, nisi prius propriis manibus extumularent, & procul ejicerent ab ecclesiastica sepultura corpora eorumdem; & subsequenter districtius inhibuimus. Omnibus, & singulis Christi fidelibus utriusque sexus, cujuscumque status, gradus, ordinis, aut conditionis, dignitatis, vel præeminentiæ existerent, etiamsi regia, reginali, imperiali, vel pontificali, seu quavis alia dignitate præfulgerent, etiam si essent sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, ne in civitatibus, castris, terris, villis, vel locis suis aliquem prædictorum damnatorum scienter recipere, vel eis ad illa aditum præbere, vel ad illa, in quibus prædicti damnati, vel aliquis eorum habitarent, vel moram traherent, blada, vinum, carnes, pannos, ligna, victualia, pecunias, merces, res, vel quæcumque alia bona ad eorum usum utilia, portare, mittere, vel deferre, seu portare aut mitti, vel deferri facere præsumerent, nec per alios quoquomodo, si hoc prohibere possent, mitti, deferri, seu portari permitterent.

CVIII. Prohibuimus insuper, ne quis aliquod impedimentum præstare auderet, per se vel alium, seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, quominus prædicti Robertus, Joannes, Geraldus, & Petrus, ne alii damnati superius nominati caperentur, detinerentur, & ad nos transmitterentur, quinimmo omnibus Christi fidelibus districte præcipimus, quod ipsi & eorum quilibet præstarent eis, qui eosdem capere, seu captos detinere, & ad nos transmittere vellent, opportunum auxilium, consilium, &

Fideles ad capiendos schismaticos sollicitati.

favorem; qui vero contra præmissa, vel aliquod præmissorum facerent, seu qui præfatum Robertum, qui se Clementem Papam nominat, scienter papam nominat, vel ipsum pro Papa tenerent, crederent, vel prædicarent, si personæ singulares, excommunicationis, si vero communitas, vel universitas essent, interdicti sententias incurrerent eo ipso, & civitates, & terræ ipsorum communitatum, & universitatum aliarum carerent commercio civitatum, terraram, atque locorum, ac civitates ipsæ, dignitate pontificali se noscerent privandas: & voluimus, quod ab hujusmodi excommunicationis sententia nullus ab alio, quam a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo, posset absolvi, nec interdictum hujusmodi per alium, quam per eumdem Romanum Pontificem relaxari valeret; ne omnes insuper, qui a præfato Roberto, tamquam a Romano Pontifice quascumque gratias, indulgentias, donationes, privilegia, dispensationes, seu prælaturas, dignitates, personatus, seu quævis alia beneficia, vel officia ecclesiastica, vel mundana, per se, aut per interpositam personam peterent, seu etiam proprio motu oblata, donata, seu concessa acceptarent, seu reciperent, decrevimus fore inhabiles, & inhabilitavimus ad præmissa, vel alia quævis beneficia ecclesiastica obtinenda, & privavimus jam obtentis, & nihilominus si persona foret singularis excommunicationis, si vero civitas, vel quævis universitas, interdicti incurrerent sententias eo ipso, a qua quidem excommunicationis sententia aliquis absolvi, & interdictum hujusmodi ab alio, quam a Romano Pontifice relaxari non possent. Decrevimus quoque fore absolutos a debito fidelitatis, homagii, seu legii, & alterius cujuscumque obsequii omnes & singulos, qui eisdem damnatis superius nominatis juramento, obligatione, promissione, submissione, vel pacto quacumque firmitate vallato antea fuissent astricti. Alias etiam pœnas eisdem damnatis inflximus, & a jure inflictas decrevimus in suo robore duraturas. Volumus insuper, quod omnes, & singuli Christi fideles, qui crucis assumpto charactere ad præfatorum schismaticorum, & damnatorum exterminium se accingerent, & eos pro posse persequerentur, illa gauderent indulgentia, illoque privilegio essent muniti, quæ accedentibus in Terræ sanctæ subsidiam conceduntur.

Sententia in schismatis sectatores.

Propositæ indulgentiæ sumentibus arma in schismaticos.

CIX. Et nihilominus præfatos Robertum, Joannem, Geraldum, & Petrum olim Cardinales, ac Jacobum olim patriarcham, Petrum, & Nicolaum olim archiepiscopos, necnon Petrum olim Urbevetanum, Guillelmum olim Urbinatem, Petrum olim Montisflasconen. Joannem olim Gebennensem, & Franciscum olim Cayacensem episcopos, ac etiam Bertrandum Masellum, Honoratum, Antonium, Franciscum, Joannem de Malastret, Nicolaum Spinellum, Silvestrum Bernardum, Petrum de la Saga, Guilbonetum, præsente fidelium multitudine copiosa, cujusmodi citandi modum ex certis causis duximus eligendum, citavimus, ut penultima die præsentis mensis novembris, ubicumque tunc essemus, si ea die consistorium esset, alioquin prima die tunc sequenti, qua per nos tunc teneretur consistorium, comparerent personaliter coram nobis, visuri, & audituri per nos fieri aggravationem prædictarum & aliarum pœnarum, de quibus nobis expedire videretur, & justitia media-

Indicta iterum signiferis schismatis dies.

Mense novembr. citatio.

dian.

diante; aperte prædicentes eisdem, quod sive venerint, sive non, nos tamen in eodem termino ad aggravationem, & inflictionem hujuscemodi procederemus, prout nobis videretur, & justitia suaderet, prout in diversis nostris inde confectis literis plenius continetur. Adveniente igitur prædicta die, videlicet hodierna, & existentibus nobis in consistorio publice cum fratribus nostris prædictis, comparuit coram nobis dilectus filius magister Thomas de Ficecbio procurator noster fiscalis, & prædictorum citatorum non comparentium contumaciam accusavit, & petiit ipsos per nos contumaces reputari, & contra ipsos procedi juxta prædicti termini assignationem.

Servatus in citandis iis ordo judiciarius.

CX. *Nos igitur dilectis filiis Galeotto S. Agathæ, & Ludovico S. Mariæ novæ diaconis Cardinalibus vivæ vocis oraculo mandavimus, ut ad portas palatii nostri apostolici, in quo habitavimus, accederent, & ibi per se, & alios publice clamarent, vel clamari facerent, ut si prædicti citati, vel alii pro ipsis ibidem existerent, prædictum palatium intrarent, & ad nostram præsentiam venirent. Deinde Galeottus, & Ludovicus Cardinales prædicti nobis retulerunt se ad prædictas portas accessisse, & ibidem per se & alios clamasse, & clamari fecisse, quod si præfati citati, vel aliquis pro eis ibidem existerent, dictum palatium intrarent, & ad nostram præsentiam accederent, & retulerunt se dictos citatos, vel aliquem pro eis ibidem minime reperisse: propter quod præfatus Thomas procurator iterum dictorum citatorum contumaciam accusavit, & petiit prout alias petierat, ut superius est expressum. Nos igitur omnes citatos prædictos reputavimus prout sunt, contumaces; & in eorum contumaciam prædictos processus aggravando: volumus, & decernimus, quod omnes & singuli, qui contra prædictos processus blada, vinum, carnes, pannos, ligna, victualia, pecunias, merces, res, vel quæcumque alia bona ad dictorum damnatorum usum utilia ad civitates, castra, vel loca, in quibus iidem damnati residerent, vel residebunt in posterum, seu quæ per ipsos vel ipsorum damnatorum nomine detinentur vel detinebantur tunc vel detinere in antea occupata deferrent, seu portabunt impune, una cum bonis, pecuniis, & aliis prædictis capi possint, & bona, ac pecunias, & alia supradicta fiant capientium: & nihilominus tenore præsentium requirimus & monemus omnes & singulos, quamcumque jurisdictionem ecclesiasticam, vel mundanam habentes, eisque districte præcipiendo mandamus ipsis in remissionem peccaminum injungentes, quatenus, sicut cupiunt haberi, & reputari fideles, omnes & singulos quos reperire poterunt aliquas literas ad similitudinem literarum apostolicarum bulla plumbea bullatas sub nomine dicti Roberti antipapæ, qui se Clementem Papam VII. nominare præsumit, portantes, super quo diligentem sollicitudinem adhiberi volumus & mandamus, capere, seu capi facere, & literas ipsas ab eis arripere, & quam cito commode poterunt ad nos destinare procurent, & idem facere studeant de quibuscumque, qui alias literas præfatorum olim Cardinalium, & aliorum per nos, ut præmittitur, damnatorum, seu eorum sequacium, & adhærentium, & fautorum, sive literæ ipsæ ab aliis mittantur eisdem, sive per eos aliis destinentur.*

Damnantur contumaciæ.

Sententia contra recipientes literas antipapæ.

CXI. *Et similiter capi volumus, & mandamus omnes & singulos, qui aliquas ambasciatas prædictis damnatis, vel eorum sequacibus, & fautoribus deferre præsumpserint, ipsosque omnes juris remediis ad detegendum, & revelandum hujusmodi ambasciatas decrevimus compellendos, invocato ad præmissa, si opus erit, auxilio brachii sæcularis. Volumus autem, quod hujusmodi literarum, & ambasciatorum portatores sic, ut præmittitur, capiantur & si id commode fieri possit ad nos sub fida custodia transmittantur; alioquin eorum captio nobis intimetur, & ipsum captum detineant, donec super hoc aliud dederimus in mandatis. Illis autem, qui circa executionem hujusmodi mandati nostri debitam diligentiam adhibuerint & quoties aliquos de hujusmodi portitoribus ceperint, & captos, si id commode fieri possit, ad nos transmiserint, vel detinuerint, ut præfertur, pro singulis vicibus, quibus hoc fecerint, & veri pœnitentes & confessi fuerint, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Apostolorum ejus Petri & Pauli authoritate confisi, unum annum, & quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus. Cæterum quia displicenter accepimus, & evidentia facti demonstrat, sunt nonnulli principes, & magnates, & alii nobiles, & potentes prædicto antipapæ adhærentes, sibique & aliis per nos damnatis prædictis, etiam post & contra dictos processus nostros dantes auxilium, consilium, vel favorem, nos attendentes, quod nimis periculosum est conversari, seu participare cum hujusmodi hæreticorum fautoribus, receptoribus, & defensoribus, ac dantibus auxilium, consilium, & favorem, eosdem omnes, & singulos, qui præfatis principibus, magnatibus, ac aliis quibuslibet etiam si regali, reginali, vel imperiali, aut pontificali, seu quavis alia ecclesiastica, vel mundana fulgeant dignitate, dicto antipapæ adhærentibus, seu eisdem aliis damnatis prædictis dantibus auxilium, consilium, vel favorem subjecti etiam de facto existunt, vel eis seu eorum alicui juramento fidelitatis, seu homagii, aut alterius cujuscumque obsequii debito, vel submissione, obligatione, aut pacto quomodolibet fuerint astricti, vel obligati, monemus*

Post primo edicto plures antipapæ adhærent.

ipsis

ipsis districte præcipiendo mandantes, ne ipsis principibus, magnatibus, vel aliis quibuscumque etiamsi, ut prædicitur, regali, aut reginali, vel imperiali, aut pontificali dignitate fulgeant aliquotenus pareant, seu obediant, vel intendant; nos enim omnes, & singulos auctoritate apostolica ob hujusmodi juramento, obligatione, & fidelitate, & aliis supradictis per præsentes absolvimus, & decernimus absolutos. Volumus insuper, & auctoritate prædicta decernimus, quod omnes, & singuli, qui eisdem principibus, seu magnatibus deinceps contra hujusmodi mandatum nostrum parebunt, seu obedient, si personæ singulares excommunicationis, si vero civitates, & universitates, aut collegia fuerint, interdicti sententias eo ipso incurrant, & eorum civitates, terræ, castra, & loca ecclesiastico subjaceant interdicto: quarum sententiarum absolutionem præterquam in mortis articulo, & interdictorum relaxationem, successoribus nostris tantummodo reservamus. Nulli ergo &c. Dat. Romæ apud S. Mariam in Transtyberim III. kal. decemb. pontificatus nostri anno I.

Præstita iis a subditis fidei sacramenta rescissa.

Distulit severitatem in alios Cardinales schismaticos distringere, ut ipsos ad officium veniæ spe revocaret, ac pariter acceptam a Jacobo Ursino, & Petro Florentino, ac Simone Mediolanensi Cardinalibus, qui antipapatus adipiscendi fallaci spe ducti Fundanæ synagogæ interfuerant, injuriam clementia dissimulavit, ne in desperationem metu animadversionis adigeret, eorumque accessione schisma convalesceret.

Ostensa aliis Cardd. veniæ spes.

CXII. At contra Robertus antipapa ad schisma corroborandum omisit dolos nullos, variosque impostores ad animas suis illaqueandas erroribus misit, ac suorum pseudocardinalium numerum auxit, ut vitæ ejus scriptor (a) narrat. *Die*, inquit, XVII. *mensis Decembris an. prædicti MCCCLXXVIII. quæ fuit feria VI. quatuor temporum, sex novos creavit Cardinales, videlicet dominum Jacobum de Itro Campanum, tunc patriarcham Constantinopolitanum, dominum Petrum Amelii Arvernigenam monachum ordinis S. Benedicti, tunc archiepiscopum Ebredunensem, dominum Nicolaum de Brancociis Neapolitanum, tunc archiepiscopum Cusentinum, dominum Petrum de Barreria diœcesis Rathenensis tunc episcopum Renensem, dominum fratrem Nicolaum de S. Saturnino Arvernigenam ordinis fratrum Prædicatorum tunc lectorem palatii in sacra pagina magistrum.* His addit (b) Leonardum e Giffono Felix Contelorius in suo elencho, confirmatque Angelus Minorita, qui inter schismaticos in ordinis præfectura successit Leonardo. Cæterum proximo anno quinta aprilis ab antipapa cardinalitiæ dignitatis insigne ad eum transmissum, refert Hector (c) Pignattellus comes, ac Reginam Joannam ea de causa publicam lætitiæ pompam instruxisse, quæ postea in luctum abiit, ipsumque Giffonum acceptam scelere purpuram coactum exuere, inferius visuri sumus.

Antipapæ æstus ad confirmandum schisma.

(a) *Antip. vita script. apud Bosq.*

Pseudo-cardinales creati.

(b) *To. 3. de schism. p. 1.*

(c) *Hect. Nat. Pignat. MS. diarii Neap.*

CXIII. Nec schismate modo, verum hæresi Wicleffiana vexata est Ecclesia Dei, quamquam enim hoc anno Angli præsules circa extrema Gregorii, vel initia Urbani pontificatus synodum adversus Wicleffum hæresiarcham Lambathi coegerunt, is tamen Richardi Cliffordi patrocinio tectus, cum hæreticas propositiones ad molliorem interpretationem flexisset, judiciariam severitatem declinavit, ut narrat Nicolaus Harpsfeldius (d) in Wicleffiana historia. Gerebat adhuc catholici hominis larvam Wicleffus, quippe qui datis ad Urbanum Pontificem literis professus est omnia sua dicta ex illius, quem evangelicæ legis verum interpretem agnoscebat, decretoria sententia demisse correcturum, ut ex ipsorum hæreticorum commentariis narrat Sanderus (e): quam talis postea horrendas in Pontificem, & Ecclesiam voces effuderit: *Joannes Foxus Vvicleffista ex parte, sed ex toto Calvinista, in rerum gestorum commentariis libro I. fatetur Vvicleffum ad Urbanum Papam VI. in hæc verba scripsisse: Gaudeo plane detegere cuicumque fidem meam, & specialiter Romano Pontifici quia suppono, quod si sit orthodoxa, ipse fidem meam humiliter confirmabit: & si sit erronea, emendabit, &c. Suppono iterum quod Romanus Pontifex, cum summus Christi vicarius in terris sit, ad illam legem evangelii inter viantes maxime obligatur & si in istis erravero, volo humiliter etiam per mortem, si oporteat, emendari; & si in persona propria ad votum potero laborare, vellem præsentiam Romani Pontificis humiliter visitare,*

Ecclesia a schismaticis, & hæreticis oppugnata.

(d) *Nicol. Harpsfel. in histor. Vicleffiana cap. 5.*

Wicleffus judices fallit.

Proponit ex pontificis nutu errores se emendaturum.

(e) *Sander de visib. monarch. l. 7.*

CXIV. *Vvicleffi verba plane docent illum in principio suæ hæreseos a primatu Romani Pontificis non abhorruisse cum Urbanum VI. & suum Papam vocet, & summum Christi vicarium in terris esse dicat, ab eoque fidem suam, vel confirmari, si orthodoxa est, vel emendari si erronea est supponat, contentusque sit etiam per mortem, si oporteat, emendari. Deinde agnoscit justior instinctus evangelicos in Urbano, eosque petit præservari: quæ omnia declarant Vvicleffum fuisse hoc animo, ut si Romanus Pontifex hæresim ipsius tolerare voluisset, eum semper habiturus esset pro summo Christi vicario in terris:* & infra: *unde apparet Romani Pontificis primatum non alia de re ab hæreticis tam olim quam nuper oppugnatum, quam quod ipsorum, aut hæreses, aut impia facinora noluerit confirmare.* Subdit Sanderus ex Tertulliano, Montanistas a Romana ecclesia initio literas pacis eblandiri conatos, sed cum adversantem suis hæresibus sensissent, ab ejus obsequio descivisse. Eusebianos etiam

initio

Hæretici cur desciscant a Pontificibus.

initio apud Romanum Pontificem ut apud supremum sacrorum antistitem, & judicem accusasse Athanasium, sed ubi fidei & Athanasii defensorem experti essent, in eum rebellasse. Pelagium, & Eutychem pontificium parrocinium initio ambiisse. Waldenses etiam, teste abbate Uspergensi, petiisse initio a pontifice eorum religionem confirmari; deinde in eum savere impietati detrectantem velut in Antichristum consurrexisse, idemque plane a Wicleffo, postea a Luthero usurpatum. *Hæc ergo est summa res*, inquit Sanderus, *primatus Romani Pontificis tam illustris semper, & perspicuus fuit, ut nemo fere hæreticorum potuerit negare quin penes eum fuerit, ac in æternum debeat esse summum ecclesiæ tribunal, & judicium: sed quia propter mentis suæ cæcitatem certissime sibi persuadent hæretici omnia sua placita esse verum Dei evangelium, concludunt demum potius optandum, atque eligendum ipsis esse, ut summo judici Ecclesiæ recusent parere, quem ut mendacium, quod instar veritatis amplexi sunt, quodque jam diu palam defendere cœperunt, cum famæ suæ detrimento deserant postea, & condemneat.*

Occæcati superbia evertunt se a veritate.

CXV. Quæ studia Urbanus in excindenda Wicleffiana hæresi collocarit, cum plura ejus regesta perierint, nitide explicare non possumus: ipsum tamen officio non defuisse ex eo constat, quod Wicleffus in eum, ad quem ut compesceret adversatios, perfugerat, arroganter insolenterque cervices, aliorum hæresiarcharum more erexerit, atque conflato schismate, maledicendi ecclesiæ, & evomendarum hæreseon occasionem arripuerit, ut memorat Thomas (a) Waldensis: *Cur toties insultando renovaret rumores illos luctuosos omnibus Christianis de scissura longæva summi pontificatus Romani inter Romanum Urbanum VI. & Avinionensem Clementem in trialogo, in supplemento ejus, in dialogo, in de Antichristo, in sermonibus, in locis infinitis maxime jactans vindictam fuisse toti ecclesiæ a Deo inflictam*, & infra: *Et inter conclusiones damnatas conclusione* XXVI. *Wicleff, ex dissensione Pontificum de papatu magnum bonum provenit, quia jam visa debilitate antichristi confortantur fideles publicare multas sententias evangelicas, &c.* Sed quæ fuerunt eæ sententiæ evangelicæ? Hæ nimirum: *Qualibet creatura est Deus: stramen est Deus. Deus non potest perfectiorem, vel majorem mundum creare. Verbum non assumpsit carnem. Christi humanitas a Verbo disjuncta adoranda est adoratione latriæ.* Hæ & aliæ blasphemæ voces sunt evangelicæ sententiæ Wicleffi adeo impiæ, ut cum Mahumetis Alcorano Wicleffi evangelium sit conferendum. Denique publicus totius orbis hostis Wiclef indixit blasphemo ore bellum sacerdotali, & monastico ordini, episcopis, Regibus, principibus, populis, magistratibus, magnatibus: præterea, universæ Ecclesiæ, sanctis, Deiparæ, Deoque ipsi, favens soli dæmoni, quem coactum ad peccandum, atque ideo injuste damnatum esse, ac Numini imperare voluit.

(a) Thom. Vuald. l. 2. art. 3. c. 45.

Triumphat Wiclef. de schismate.

Inde colligit animos, ad spargendas hæreses.

Ejus Blasphemiæ.

(b) Id. ib. tom. 1. l. 1. doctrin. 10.

Plangit (c) illius ausus sacrilegos, & grassationes Thomas Waldensis, de quo paulo ante memoravi, compellans his verbis ecclesiam: *Nabuzardam (d) Wicleff princeps coquorum infernalium captivam te duxit*; & infra: *Quis enim de filiis tuis secundum doctrinam ejus de proprio jure pulsus non sensit exilium? Quis frater, quis monachus, quis canonicus, quis professus miles, quæ monialis, quis claustralis non est jussus spernere ordinem, contemnere sanctum votum, violare propositum? Quis Papa non censetur inutilis, aut perfidus antichristus? Quis Cardinalis, quis patriarcha, quis episcopus non dicitur Cæsareus clericus, & maledictiones pro benedictionibus permutare? Quis officialis canonum, quis professor scholasticus, quis doctor theologus non sentit se secundum doctrinam ejus nomen & ritum imitari gentilium, & ab omni ecclesiastico officio vacuum? dico de pastoribus secundi ordinis, quis eorum non sensit se læsum cum decimas, & oblationes omnes ad subjecta suæ plebis pendere videt arbitrium? Quis jam, ut ad aliud latus me vertam, parentes Regum, aut principum non se videt de propinquo abiiciendum de solio quando audit, se per minimum peccatum mortale totum perdidisse dominium? Quis non suspicabitur se intrusorem esse ad minus, quando audit præcellentiorem se in virtute cum voto populi concurrentis optimum habere titulum ad regnandum civiliter? Si transcendemus homines quis non torquetur capite, audiens Deum nostrum esse quidlibet nominandum, hunc asinum, illum diabolum? quodque omnipotens Dominus nihil amplius facere potest, quam facit: non potuit heri occidisse culicem, qui hodie supervivit, & cætera multa blasphema, quæ recitabuntur in locis, & vocabulis suis ad plenum. De sacramentorum quoque, quis non dolebit injuriis, & sacramentalium, de orationibus fidelium, de consecrationibus rerum sanctarum, de adoratione imaginum, de violationibus sepulchrorum, de oblationibus dotis, & donariorum ecclesiæ devotorum, breviter de dispersione totius gregis dominici, & omnis ab initio primæ ecclesiæ devotionis, & sanctitatis relegatione perenni. Credite quod non fuit Israeliticus populus sic in Babylone captivus, sicut Anglicus populus in Wicleffistico errore detentus ad tam remotum & longinquum ductus exilium.* At si sacerdos apostata tantum fastum, & furorem in ecclesiam e schismate concepit, quas non schismatici Græci, quas non Turcæ, quas non Ægyptii, quas non Afri-

(c) Ibid. doct. 10. c. 2.

(d) 4. Reg.

Omnipotentiam divinam negat.

Sacramenta tollit.

Afri blasphemas voces adversus Ecclesiam effuderunt? atque hos insolentia efferatos ea Ecclesiæ intestina dissensione maximis animis ad eam excindendam conjurasse deflebimus.

CXVI. Bellum inter Venetos, & Genuenses. (a) Diarium MS. Venet. & append. ad hist. Andr. Dand. (b) Biuarr. de bello Veneto l.2. hist. Genuen. l.2. Foliet. l.8. & alii.

Interea conjunxit se schismati & hæresi dira seditio, seseque magnis cladibus atterivere (a) hoc anno Veneti, ac Genuenses disceptantes de imperio Insulæ Tenedo & rerum Græcarum controversiis; tum in oriente & occidente fœderatos præpotentes, in mutuam perniciem traaete, Genuenses quidem Ludovicum Regem Hungariæ, Aquilejensem patriarcham, & Carrariam Patavii (b) regulum concitarunt in Venetos: Veneti vero adversus Genuenses Bernabonem Vicecomitem Mediolanensem, Petrum Regem Cypri, & Marchionem Carreti ad belli societatem allexere, ea quo respublica Christiana admodum quassata est, cum victores paulo post easdem, quas intulerant clades, experirentur. Venetos quidem hoc anno tripartita classe novis postea supplementis aucta, gravia mala inveaisse æmulis, referunt; cum Hector Pisanus in Antiate sinu Genuensium classem, cui Ludovicus Fliscus præerat, profligarit, ac deinde obnoxiam Regi Hungariæ oram Sclavoniæ, tum Catharum, ac Sibinicum urbes vastarit, Arbam pellexerit ad deditionem, Jaderam obsederit; Carolus Zeno Ligusticum Littus populatiooibus & incendiis fœdarit; ac denique sex aliæ triremes Venetæ, quæ una cum tot aliis Catalanis Bernabonis filiam Petro sive Perino Regi Cypri in uxorem collocandam adducebant, Famagustæ, quam Genuenses præsidio valido tenebant, portum oppugnarint. Tum Petrus Rea illius urbis ex Genuensium manibus tecuperandæ avidus e continenti in muros assiliit quamquam ejusdem Regis conatus fracti, propulsatique fuere. Ut vero Genuenses ulti sint accepta damna, ac rempublicam Venetam in proximom eaitium conjecerint, sequenti anno dicetur: nunc Caroli Imperatoris obitu tristem annum absolvemus.

Januensium classis oppressa.

Sclavoniæ ora evastata.

Famagusta oppugnata.

CXVII. Commendatur. (c) Albert. Argent. in chron. Trithem. 59. Caroli Imper. mors.

Ereptus est e vivis extremo hoc anno magno Ecclesiæ detrimento, ut refert Albertus Argentinensis (c) in chronico, cui his verbis finem imponit: *Anno Domini MCCCLXXVIII. obiit Carolus IV. Romanorum Imperator & Rex Bohemiæ in vigilia S. Andreæ*. Albertum sequitur Trithemius, quibus potius assentiendum arbitror, quam nonnullis aliis, qui sequenti anno die vigesimo septimo martii illum obiisse tradidere, cum Urbanus sequenti anno sext. Kal. februarii Regi Aragonum significarit, Carolum nuper vita functum. exornat illum amplissimo elogio Æneas Sylvius; ea tameo nota percellit, malis artibus socordi filio imperium peperisse: *Nomini suo*, inquit, *non parvam inussit maculam, quod Vvenceslaum ex filiis suis natu majorem in imperio sibi successorem adhuc vivens ordinare conatus est, idque pecunia: nam cum principes electores haud facile ad eam rem trahi possent, quod virtute obtinere non potuit, pretio comparavit, promissis cuique electori centum millibus aureis, quos cum repræsentare non posset, publica illis Romanæ reipublicæ vectigalia obligavit: perpetuum imperii malum. Hinc Romana potestas ad nihilum redacta, nec posthac extollere caput imperium potuit, cum principes electores omnia sibi retinerent, Imperatoremque jurejurando adigerent, ne pignora revocaret. Sigismundus alter Caroli filius a Rege Hungariæ Ludovico in spem regni adoptatus est*. His consentanea Dubravius (d), & Joannes (e) Coclæus tradunt, quorum postremus addit.

Corrupit laudes coemptis septemvirum suffragiis.

Cæsareas vires elisit.

(d) Dubrav. hist. Bohem. lib.22. (e) Coclæus hist. Hussit. l. 1.

CXVIII. Præclara ejus monita.

Reliquit post se rerum a se gestarum historiam, quam sua manu conscripsisse fertur, cujus hoc initium est: Quicumque regnabitis post me decorati diademate Regum mementote, quod & ego vixi ante vos, & in pulverem redactus sum, & tulutum vermium similiter vos eadetis, transeuntes, ut umbra, & velut flos agri. Quid valet nobilitas generis, aut rerum affluentia nisi adsit pura conscientia cum fide recta, & spe sancta resurrectionis? Non æstimetis vitam vestram sicut impii non recte cogitantes, cum exiguum sit quod estis, quia a Deo creati, & ex nihilo nati sitis, & posthac ad nihilum redigemini tanquam non fuissetis. Scitote vos habere Patrem æternum, & filium ejus Dominum nostrum Jesum Christum, qui primogenitus est in multis fratribus, qui vos vult fieri participes regni sui. Si mandata ejus servaveritis, & non inquinaveritis mentes, conscientias, & voluntates peccatis carnis vestræ, efficiemini filii Dei, prout Joannes in evangelio dicit: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Si igitur vultis effici filii Dei, mandata patris vestri servate, quæ annuntiavit vobis per filium suum dominum nostrum Jesum Christum Regem cælestem, cujus typum, & vicee geritis in terris: mandatum vero majus est, diligere Dominum Deum ex toto corde, & ex tota anima, & proximum sicut seipsum si ea dilectione Deum diligetis, pro ipso ponere animas vestras non formidabitis, & non timebitis eos, qui corpus quidem possunt interficere, animam vero perdere non valent. Sed timebitis patrem vestrum, qui potens est salvare, & mittere in gehennam sempiternam.

Imperatu Dei dilectio.

Si vero in timore Domini ambulaveritis sapientia erit vestram initium, & judicabitis fratres vestros in justitia, & æquitate prout ipsi speratis judicari a Domino, nec sic deviabitis in devium, quia via Domini recta est, eritque misericordia vestra super egenos, & pauperes, prout optatis misericordiam consequi de egestate, & fragili.

litate vestra a Domino, & sapientia vestra fortificabitur in robore Domini, & ponet, ut arcum aneum brachium vestrum, & conteretis bella fortia, & cadent impii coram vobis, justi autem gaudebunt. Cogitationes quoque inimicorum vestrorum Deus dissipabit, & docebit vos facere justitiam & judicium, revelabit vobis secreta, scrutinium justum ostendet vobis, & non palliabit vir astutus malitiam suam ante faciem vestram, quia spiritus sapientiæ, & intelligentiæ Domini erit in vobis, & velabuntur oculi injustorum coram vobis, tolletque Deus de cordibus eorum verbum, & amentes erunt propositiones eorum; justus autem salvabit vitam suam: sicque erit honor regiat, quia honor Regis judicium diligit, & sceptra vestra florebunt coram Domino, quia porrexistis ea lapso, & inopem extraxistis de laquea venautium: diademata vestra splendebunt &c.

Arcanum verum artis politicæ.

Hactenus Carolus imperator in præfatione vitæ suæ, quam narrare exorsus insigni Christianæ demissionis exemplo vanam, & stultam vocat. Hæc vero monita Wenceslaus major natu filius in Bohemico regno, & imperio successor (a) sprevit: quamquam initio obsequentem alteri paterno imperio, religiosissime ipsi in extremo vitæ actu a Carolo dato, in suscipiendis Urbani adversus antipapam partibus se præbuit. Sigismundum vero alterum filium ad magnas virtutes, & gloriam effloruisse visuri sumus.

(a) *To. 1. de schis. p. 134. Joann. Coclaus lib. 1. & Dubrav. hist. Boh. l. 22. 23.*

I. Anno redempti humani generis millesimo trecentesimo septuagesimo nono, indictione secunda certatum est magno ardore animorum in pluribus regnis, ac provinciis, tum a Christi vicario summoque in terris animarum pastore, ut errantes oviculas revocaret ad gregem; tum a schismaticis Cardinalibus, quos superiore anno in Urbanum livor, ultionis cupiditas, fastus, nimiusque sui Gallicique nominis amor in scelus præcipites egerant: quique suis incautos irretire mendaciis, invitosque sæva tyrannide opprimere contenderunt. Igitur in Germania pro vero Christianorum antistite suæ asserendo dignitati celebrati conventus, lataque justa edicta: in Anglia indictum æmulis schismaticis sacrum bellum: in Hispaniis ancipites fluctuarunt Reges, cui se potissimum addicerent: in Italia verum inter, & adulterinum Pontificem non scriptis modo, sed armis pugnatum, quo bello Britonum & Vasconum copiæ, quæ schismati conflando faverant, concisæ a catholicis commissi sceleris justas pœnas luere, coactusque est pseudopontifex ex Italia fugam turpiter arripere, de quibus singillatim est historia texenda.

Præcipuæ res hoc anno gestæ.

II. Discissum se trifariam, ingemuit Christianus orbis: pars quidem maxima Urbano Pontifici conjuncta hæsit: pars ad Robertum antipapam defecit; pars neutri studere professa est, veteres enim Cardinales Itali, quos ambitione antipapatus circumventos a schismaticis vidimus, quamvis Urbanum etiam post Fundanam synagogam Pontificem profiterentur, ad eum tamen redire detrectarunt, rati præteritum scelus tegi posse, atque ecclesiarum pristinam redintegrandam conjunctionem, si œcumenicum concilium veluti neutri parti affixi cogi studerent, in quo orta de pontificatu controversia dirimeretur: Urbano itaque paterna indulgentia ipsos ad se revocare annitenti hæc respondere.

Triplex ecclesiæ discissio.

Sanctissimo domino nostro.

Beatissime pater. Vestras suscepimus literas ante adventum magnifici Raynaldi de Ursinis, quas dictus Raynaldus ultimo nobis exhibuit, & prudenter per eum, & reverendum patrem episcopum Brixiensem exposita audivimus: quibus super concilio faciendo ad expiationem schismatis, & pacificationem Ecclesiæ sanctæ Dei, & Christianitatis mentem nostram aperuimus, ipsisque & dilectis sociis, & auditoribus nostris dominis Joanni de Spoleto, Thomæ de Perusio, & Bartholomæo de Placentia super hoc fidem credulam placeat adhibere, & per eos fulvificum nobis exhibere responsum. Scriptum Talliacotii die XVII. januarii. Devoti vestri Petrus Portuensis, & Simon Mediolanensis, & Jacobus de Ursinis Cardinales. Oppressus est morbo hoc ipso anno in eodem Talliacotiano oppido Jacobus Ursinus, qui antequam e vivis discederet, publici notarii opera conscriptis (a) monumentis testatum reliquit, se una cum Petro, & Simone Cardinalibus sentire ad schisma abolendum synodum œcumenicam celebrandam, seque eum Pontificem agnoscere, qui in concilio Pontifex pronuntiaretur [1].

(a) Ext. to. 2. de schism. p. 22.

In Nomine Domini amen. Anno a nativitate ejus millesimo trecentesimo septuagesimo nono, indictione sexta, mense augusti die tertiadecima ejusdem. Ut omnibus innotescat mea intentio de præsenti schismate, quod [proh dolor!] in Ecclesia sancta Dei, & Christianitate ortum est, cum timore Dei, me in hunc modum declaro. Primo quod videns prædictum grande schisma ortum, simul cum reverendissimis patribus, & dominis meis Portuensi, & Mediolanensi S. R. E. Cardinalibus ad extinctionem dicti schismatis fui prosecutus viam concilii, sine qua videbatur non posse terminari, & finiri dictum schisma. Quod concilium affectabam, & sperabam, quod sedationem tanti schismatis meis oculis viderem. Nunc autem in hunc modum dico, quod in hoc veritati me semper subiicio, & judicio S. matris Ecclesiæ, & concilii me submitto, exhortans Reges, & principes, ut attenta Dei reverentia velint compati Ecclesiæ matri laceratæ, & procurare, operamque præstare, quod tantum bonum pro unitate sanctæ matris Ecclesiæ veniat ad effectum. Ego vero me illum pro Papa tenere, fateor & teneo, qui per sanctam matrem Ecclesiam, & concilium fuerit approbatus. Et si verbo, scripto, vel opere ali- III.

NOTÆ [1] Publicam Cardinalis Ursini protestationem, quam Annalista ex Vaticano Codice hic recitat, ex adverso pugnare cum iis quæ ab eodem Cardinali biduo ante ejus obitum audivisse se Faventinus Episcopus testatur, Baluzius in adnotat. ad vitas Paparum Aven. to. I. col. 1237. arbitratus. Sed nihil inter hæc discriminis reipsa intercedit. Nam in publicas tabulas relatum voluit Ursinus sententiam suam de schismate in concilio œcumenico dirimendo. Quamquam enim Urbanum Pontificem ipse privatæ scientiæ agnoscebat; notat tamen sententiam suam numquam ab Ecclesia probandam fore, nisi Concilii judicium accessisset. Quia vero in ea re definienda Concilium numquam erraturum, causamque Urbani, utpote veram, approbaturum, notat; ideo licet certum Urbani jus noscebat, definitioni tamen Concilii se submittere professus est. Mansi

aliquid unquam fecerim, vel dixerim contra illum, qui sic declaratus fuerit, fateor me erraſſe, & correptioni, & determinationi ſanctæ matris Eccleſiæ, & concilii me ſubmitto, & ex nunc humiliter veniam peto. Hæc quamvis poſteris reliquerit Jacobus Cardinalis, ipſum recte tamen de Urbani pontificatu ſenſiſſe, teſtatur epiſcopus Viterbienſis, qui facti rationem e morituri ore ſe excepiſſe (a) publicis tabulis vulgavit. *In Teliacotia*, inquit, *ubi mortuus eſt dictus dominus Jacobus, de Urſinis ſcilicet, me præſente habui ante mortem ſuam per duos dies videlicet die XII. auguſti cum ipſo domino Jacobo iſta verba: Reverendiſſime pater, bene credo fideliter tanto tempore ſerviviſſe vobis, quod non negabitis mihi unam gratiam; & ipſe reſpondit: Certe nihil negabo tibi, quod concernat perſonam tuam. Tunc dixi ſibi: Ego peto quod dicatis mihi, ſi erro in adorando dominum Urbanum pro Papa: quod ſi errarem ego vellem deponere errorem meum, quia magis diligo animam meam, quam ipſum. Tunc ipſe reſpondit: Certe immo errares ſi non adorares, quia ipſe eſt veriſſime Papa. Tunc ego dixi ſibi: Quare ergo non rediſtis ad ipſum: Ipſe reſpondit: Quia via concilii videtur mihi utilis pro eo, pro me, & pro tota Chriſtianitate*. Optabat Urbanus cogi ſynodum œcumenicam, quam ſuperiore anno ante & poſt antipapæ creationem conjuratis Cardinalibus obtuliſſe, diſcuſſamque a concordiæ hoſtibus reſtituendæ Eccleſiæ pacis rationem vidimus: qui quidem hoc etiam anno, captatis ad colorandam perfidiam diffugiis, oblatam a Petro Florentino, Simone Mediolanenſi, & Jacobo Urſino de celebranda ſynodo pactionem repudiarunt; quorum reſponſa a ſchiſmatico tumido faſtu, & veritatis aperto hoſte his verbis concepta (b) fuere: *Circa ea, quæ petunt domini Cardinales Italici, dico ex abrupto non multum deliberata propter ſubitationem ea, quæ ſequuntur. Primo propter id punctum, quod continetur in petitionibus ipſorum, ſi domini Reges nominati per eos, videlicet Franciæ & Romanorum, erunt contenti de concilio generali, &c. dico quod laici de rebus eccleſiaſticis, nihil diſponere poſſunt, &c.* Interjectis ſecundo, tertio, quarto reſponſis omnino abſonis ſubdit, breviſſimam fore viam, ſi Cardinales Itali ſequerentur alios, tunc enim Reges eos pariter ſecuturos: ſed vana erat & improba ejuſmodi ſpes, cum non ita levibus radicibus defixa eſſet catholicorum conſtantia, ut iis etiam everſis aliquando nutaret: *Quinto dico, quod domini Cardinales non poſſunt vocare concilium generale, nec celebrare; ſed ſolus dominus noſter Papa, & ipſe ſolus habet ipſum authenticare, & auctoritatem dare, ut XVII. di. per tot. & 3. q. VI.* Non ad Robertum Gebennenſem antipapam, ſed ad Urbanum ſpectabat concilium cogere, ut demonſtrat Baldus (c), cum Urbanus ex adepta pontificatus poſſeſſione, nec jure, nec vi deturbatus eſſet, quam nunquam Robertus nactus eſt. Pergit doctor ſchiſmaticus: *Sexto dico quod in tanto ſchiſmate non poteſt vocari concilium generale, quia vel vocaret ipſum verus Papa dominus Clemens, vel antipapa: Si verus Papa, tunc non venirent adhærentes antipapæ: Si vero antipapa vocaret; non poteſt dare auctoritatem, non poteſt diffinire, nec determinare, & adhærentes domino Clementi non venirent*. Paratum Urbanum ad ſubiiciendam cauſam ſuam concilio œcumenico vidimus, quod antipapa injuſtitiæ ſuæ conſcius nunquam admiſit. Inſulſa pariter eſt proxima ſchiſmaticorum ratio: *Septimo dico quod tale concilium generale non eſt celebrandum, & ratio eſt, quia ſi celebraretur tale concilium, oporteret quod in eo declararentur & definirentur tres concluſiones, quæ ſunt principales in toto iſto facto. Prima eſt an electio Bartholomæi, ſeu nominatio fuerit legitima, & canonica, vel non: & iſta concluſio eſt jam determinata, & definita per ſacrum collegium. Ergo &c.* Non definitam jure conſtat, cum Cardinales auctoritate carerent, partiſque & judicis munus invaderent, uti diximus.

(a) Ext. to. 4. de ſchiſ. p. 76.

Fatetur Urb. eſſe verum pap.

Concilium eccleſiæ neceſſarium prædicit.

Aſſentitur Urb. ut congregetur Concilium.

(b) Ext. to. 10. de ſchiſm. p. 87.

Schiſmaticorum detrectantium concilium reſponſum.

Negant ſchiſmat. Reges debere operam dare cogendo concilio.

(c) Bald. quæſt. de ſchiſm. ad 6. Cod.

Dilemma falſum.

IV.

Secunda concluſio eſt, an declarare & determinare quod electio ſummi Pontificis ſit legitima, vel illegitima, pertineat ad ſacrum collegium dominorum Cardinalium, vel non: & credo quod iſta quæſtio non eſt dubia apud ſacrum collegium. Jactarunt quamvis falſo, id perduelles Cardinales, at Chriſtianus orbis ipſis non aſſenſit, auguſtiore enim tribunali ad rem decidendam opus erat. Paucis interjectis ſubditur: *Nec video rationem quare totus mundus ſeu tota Chriſtianitas non tenetur credere ſacro collegio dominorum Cardinalium quando dicunt, & aſſerunt, quod electio ſit illegitima, & caſſa, & nulla, ſicut tota Chriſtianitas credit eis quando dicunt, quod electio ſit legitima, & canonica*. Mirum eſt ſchiſmaticos adeo in flagitio obfirmatos, ut fingant, ſe non perſpicere cur Cardinalibus adhibita ſit fides, cum electum jure Urbanum, poſtquam ipſimet ut legibus creatum Pontificem renuntiarunt, infulis apoſtolicis cinxere, & quatuor menſibus excurrentibus honores pontificibus ſacros illi detulerunt, cum tunc nulla alia ratio, quam veritatis vis ad id urgeret; nunc vero ſe perjuros, mendaces, impoſtoreſque eſſe palam profeſſis fidem non adhiberi, cum ad priora dicta, factaque damnanda, cœca eos rabies impulerit. *Tertia quæſtio, quam oporteret tractare in concilio generali, ſi celebraretur,*

Judiciaria auctoritas non ad Cardd. ſed ad eccleſiam pertinebat.

Inſanum ſophiſma.

Patet ratio cur prius non poſterius fides adhiberi debuerit.

Falſa hæc argutia cum ſynodus ſit judex controverſi pontificatus.

tur, est ista, videlicet, si dominus Papa Clemens est verus Papa, & si sit canonice electus, qua quæstio supponit duas primae quæstiones: & propter istam quæstionem, sicut nec propter alias duas præcedentes non oportet convocare concilium generale. Excusat deinde si in electione antipapæ Cardinales Itali fuere contempti, nec vocati Avinionenses, tum subdit; *Propter id punctum, quod tangitur in petitionibus dominorum Cardinalium Italicorum, ubi dicitur, quod prædictum concilium generale sit declarativum a quo istud schisma oritur; dico, quod istud schisma habet ortum a duplici fonte, & a duplici radice, una est proxima seu immediata, alia vero est remota distaur & mediata: radix, seu causa, fons, & fundamentum immediatum istius schismatis fuit ambitio, voluntas, & appetitus immoderatus Bartholomæi quondam Barensis archiepiscopi, & cupiditas Romanorum cupientium habere curiam Romanam propter utilitatem, quam inde habere sperant: radix vero & causa remota est partialitas notabilis, & ambitio cujusdam nationis, cupientis hereditarie possidere sanctuarium Dei, & etiam excessus, & peccata virorum ecclesiasticorum, & maxime quorumdam majorum, qui videbantur esse columnæ in domo Domini. Modo certum est, quod istæ radices prætactæ jam transierunt in rem judicatam, & quod præteritum est non potest non fuisse*. Hæc falso, & inepte jactabat doctor schismaticus, veræ autem schismatis causæ superius a nobis allatæ sunt.

Falsæ schismatis causæ confictæ a schismaticis.

V. Obduruere pertinacissime schismatici in respuenda œcumenica ad sedandum schisma synodo: qua de re Hispanorum nomine querentem Toletanum archiepiscopum audituri sumus in commentario egregio, (a) quem adversus pseudocardinalem S. Eustachii, qui pluribus verborum fucis, ac perperam adductis juris canonici legibus contenderat, concilium œcumenicum non cogendum, edidit: in quo etiam fatetur, se in celeberrimis ab Henrico Rege ordinum Castellæ conventibus habitis in urbe, cui Yliescas nomen est, eam sententiam cum maxima Castellanorum parte amplexum (b), ut licet ob metum a Romanis injectum Urbani electio celebrata vitio extitisset, ob unanimem tamen in eo papali corona solemni ritu cingendo, ac sacros pontificibus honores illi toties totiesque impensos prius vitium purgatum fuisse. Advocatum vero iterum ab Henrico Rege episcoporum, procerumque concilium, Toleti, refert Joannes Mariana (c): cumque Urbani, & antipapæ legati illum in suam partem trahere niterentur, ipsum in neutram inclinare decrevisse, professumque Castellanos in re controversa œcumenici concilii judicium secuturos, & quæ in Castella ad Romanum Pontificem pertinerent integra ei fore, qui æmulum vicisset.

(a) Ext. to. 17. de schism. p. 123.

Archiep. Toletani sententia in hac controversia.

(b) To. 5. de schis. p. 130.

In primo Castellæ conventu quid sancitum est.

(c) Marian. de reb. Hispan. l. 18. c. 2.

Decretum in alio conventu, accipienda concilii sententiam.

VI. Mense etiam majo alia præsulum & procerum comitia Burgis Henricum (d) indixisse, ut in schismatis controversia veritatem exploraret, e Petri regiæ Aragoniæ stirpis principis, qui S. Francisci instituta amplexus, hoc tempore sanctitatis opinione florebat, ac pluribus cælestibus visis collustrabatur, monumentis constat: atque etiam ab eodem Petro, qui propheta habebatur, missis præsulibus orasse, ut divina sibi arcana, quibus cœlitus edoctus erat, in vero Pontifice dignoscendo aperiret: pseudocardinalis enim Ostiensis, cum cætera ejus vaticinia laudaret, illud, in quo de Urbano agebatur, oppugnabat. Quibus auditis Petrus, qui jam ante Henricum Regem literis hortatus erat, ut in Urbani veneratione constans perstaret, de futuro in Dei Ecclesia schismate olim sibi divinitus ostenso, prænuntiatoque; tum de Urbani creatione legibus celebrata, ac de schismaticis in (e) Nicolaitis apud D. Joannem adumbratis, quod duplicem sponsum ecclesiæ tradidissent, responsum dedit.

(d) To. 4. p. 141.

Consultus Petrus Aragon. stirp. princeps a Rege Castellæ.

(e) To. 4. de schism. p. 143.

Fratris Petri de Aragonia epistola.

Ad informationem oratorum dominorum patrum meorum, qui deputati estis ab illustrissimo & magnifico principe domino Rege Castellæ, dicit humilis filius vester frater Petrus de Aragonia de ordine Minorum, quod in revelationibus sibi indigno a Domino revelatis, de quibus facta est disputatio inter ipsum, & dominos Cardinales, qui sunt in Avinione, & de quibus factus est processus per notarium publicum Regis Aragoniæ in civitate Barchinonensi, qui dicto Regi Castellæ per ipsum fratrem Petrum præsentatus est, sunt per ordinem respicienda & examinanda, licet ipse reputet ea vera, immo verissima, & sæpe sæpius examinata & approbata per magnos & sciententes viros sacræ paginæ professores: Cardinales ipsi, per secundam electionem factam in civitate Fundensi de domino Gebennense: dicuntur a Spiritu Sancto, & a Domino nostro Jesu Christo, & ab Apostolis suis Petro & Paulo & Joanne evangelista, & angelo Dei, Nicolaitæ, per consequens schismatici, inimici Dei, & mendaces: & licet vocentur Cardinales, non sunt, ibi ubi dicit Dominus apocalypsis ij. hoc habet, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi, & invenisti eos mendaces, qui dicunt se esse apostolos, & non sunt: Et dico sub correctione vestra, & cujuscumque melius sentietis, quod ita intelliguntur hæc verba de ipsis Cardinalibus, qui secundam fecerunt electionem, quod de aliis intelligi non potest. Certum est, quod hæresis Nicolaitarum a Nicolao dicta, qui unus fuit de VII. diaconibus, fuit, quod uno-

Insigne ejus responsum.

Cardd. schismatici per Nicolaitas significati.

uxores erant communes. De hoc elicitur talis regula, sive consequentia licet falsa, quod una mulier potest se tradere duobus viris, marito & adultero, quod est contra legem Dei, ubi dicit Dominus, non mœchaberis, non concupisces uxorem proximi tui: Talis fuit in secunda electione, loquendo spiritualiter error Cardinalium, qui Ecclesiæ Dei sponsæ Christi, quæ una est, duos dedere sponsos, Urbanum primo electum, & Gebennensem secundo. Et si dicatur, ut ipsi dicunt, quod electio prima est nulla, ex causis & rationibus per ipsos Cardinales allegatis, secunda electio fuit vera, & per consequens sponsa Christi sortita est unum sponsum, videlicet, Gebennensem: si opinio ista vera est, quomodo Christus summa veritas vocat eos Nicolaitas? Ideo habet dici necessario, quod per secundam electionem, per quam dederunt sponsæ Christi duos sponsos, dicuntur a Domino prævidente & pronunciante futurum schisma, Nicolaitæ schismatici, & ideo non Cardinales, quia schismaticus non potest, nec meretur esse Cardinalis: & ideo ad literam sunt aliqui ipsorum, & juxta verbum propheticum, per Urbanum privati a capello, qui licet dicantur Cardinales, non sunt. De prædictis sequitur juxta revelationem ultimam ubi agitur de moderno schismate, quod electus per ipsos in electione secunda est Herodes, ubi sic dicit Spiritus Sanctus: erit Herodes in Christi persecutione, post cujus mortem, videlicet, Urbani V. millia, & millia innocentium sub gladio dirissimi speculatoris peribunt, &c. De eodem vaticinio ex testimonio Alfonsi, qui S. Birgittæ a confessionibus fuerat, mentio recurret inferius, divinæque fuit providentiæ, ut qui antea schisma futurum prædixerat, etiam qui nam forent schismatici demonstraret.

Dicuntur Card. sed non sunt.

Antipap. Herodes dictus in divino responso.

Vaticinium de Urb. V. sedem transferre Romam.

VII. Saluberrima Petri principis Minoritæ responsa, ut Urbani justi Pontificis causam defendendam susciperet, neglexit Henricus, quem divina percussum ira e vivis ereptum idem Petrus, qui amicitia illi conjunctissimus regios olim honores, ac triumphos prædixerat, interpretatus est, ut ipse in apologia adversus schismaticos, qui ostensa ipsi divina visa oppugnabant, differit; dum Numinis ultionem principibus antipapam sequentibus impendentem prænuntiat (a).

(a) Ib. p. 141.

Fratris Petri de Aragonia epistola.

Henrico Regi Castell. prædictum exitium nisi pro Urb. staret.

Quid dicam de morte Henrici Regis Castellæ, quam dolens & tristis in immensum refero? Erat mihi filius spiritualis charissimus & super omnes homines mundi prædilectus: per me indignum multa ei Deus revelavit, & prædixit futura tam in acquisitione regni Castellæ, quam de morte Regis Petri fratris sui. Ad ipsum ex ordinatione divina misi confessorem meum fratrem Raymundum de Sarriano cum litera manu propria scripta ad inducendum Regem ipsum quod staret pro Urbano, & obediret sibi cum comminationibus, & indignationibus duris: quas nisi faceret incursurus esset: & post missionem dicti confessoris ad sex dies, vel circa habui literam a prædicto Rege valde humilem, & gratiosam, in qua rogabat me, quod cum ipse in civitate Burgensi, cum prælatis, & proceribus regni sui in mense maji etiam proxime instantis vellet scire veritatem de schismate, quod erat in Ecclesia Dei, & quod ipse super hoc tanquam catholicus erat facturus, quod ego per aliquem virum providum, prudentem, & bonum, mihique secretum & familiarem, significarem sibi, quid ego de isto negotio sciebam. Super hoc misi sibi literam fortiorem, quam primam, & in qualibet litera significavi sibi revelationem mihi factam a domino nostro Jesu, prout significaveram domino meo Regi, ut superius continetur. Significavi etiam sibi qualiter, antequam accepissem literam suam, ex inspiratione divina mittebam ad eum ipsum, prout ipse postulaverat, confessorem meum prædictum. Recepit literas, audivit confessorem meum in villa S. Dominici de Calcada, sed tanquam incredulus nihil fecit; qua de causa incurrit indignationem Dei in literis comminatam, & arripiente eum infirmitate validissima mortuus est: tamen decessit pœnitens, & catholicus. Anima ejus requiescat in pace. Amen. Excessisse illum a vita hoc anno mense majo, scribit Joannes Mariana (b): Urbanum vero Christi vices in terris gerentem coluisse, ac Petrum e Luna ut antipapæ legatum admittere detrectasse, ut regnicolam tamen fovisse tradit vitæ ejusdem antipapæ scriptor (c): Cæterum quanto ecclesiasticæ damno in Aragonia vir pestifer Petrus e Luna permissus sit schismaticæ impietatis venena diffundere, ex dicendis inferius constabit.

Divina in Henricum ira ob Petrum a Luna non ejectum.

(b) Jo. Mar. de reb. Hisp. l. 18. c. 2.

Fovit Petrum e Luna ut regnicolam.

(c) Vit. Clemen. antipap. script. apud Bosquet.

VIII. Ad adunandos contra schismaticorum fraudes Hispanos Alfonsus Hispanus vir religiosissimus, eximium commentarium edidit (d), in quo narrat a Petro principe Minoritæ lapsis retro pluribus annis schisma hoc prænuntiatum, illiusque declinandi descriptos modos, si nimirum probitate insignes viri in Cardinalium numerum referrentur, tum etiam causas attingit; ac demum argumentis perspicuis concludit, Urbanum ut verum Christi vicarium colendum; claruit vero Alfonsus pietate & doctrina, qui Giennensi episcopatu se abdicarat, vitamque eremiticam amplexus divinis rebus se totum addixerat, olim S. Birgittæ peregrinationum socius, & cælestium arcanorum particeps, ac jussu sanctissimæ viduæ desudarat, ut sedis Apostolicæ fastigium Romæ restitueretur a Gregorio: cuique ab ipso Petro a Luna, antequam a conjuratis Cardinalibus Gallis subornaretur, Urbano ut ve-

Alfonsus eremita pro Urb. ad Hisp. scribit.

(d) Ext. to. 2. de schis. p. 22.

ro pontifici adhærendum, nisi contrarium synodus œcumenica decerneret, dictum fuerat.

Informationes domini Alfonsi eremitæ olim episcopi Giennensis super creatione Urbani.

Modi, per quos scio, & firme credo dominum nostrum Urbanum VI. esse verum Papam, sunt infrascripti, videlicet, Per viam Sancti Spiritus, & notitiæ voluntatis Dei. Alius modus est per viam facti mihi noti, de facto electionis ejus. Tertius est per viam juris canonici, & per veras rationes summorum doctorum.

Schisma ante annos xxx. prædictum.

Mandata Christi a S. Birgit. Clem. VI. exposita.

Et primo per viam notitiæ voluntatis Dei; quod ante xxx. annos, scilicet ante annum jubilæi clare revelatum fuit a Christo beatæ Brigittæ principissæ de regno Sueciæ existenti in eodem regno in sua oratione, de cujus dominæ canonizatione nunc, & a tempore Gregorii XI. hic in curia agitur, cui Christus loquens præcipiendo dixit, quod ipsa scriberet ex parte ipsius Dei Papæ Clementi, qui tunc vivebat, & in Avinione degebat, quod ipse faceret pacem inter Reges Franciæ, & Angliæ, & quod veniret ad Romam, & teneret hic curiam, & reformaret totam universalem Ecclesiam, in pristinum statum, & sanctorum patrum primævorum, & quod tunc prædicaret, & annunciaret, gentibus annum Jubilæi, alioquin quod ipse Dominus procederet contra eum cum terribili judicio, & divina justitia. Quæ quidem Christi revelatio habetur in VI. libro cœlesti beatæ Brigittæ divinitus revelato LXIII. cap. Copiam autem dictorum librorum beatæ Brigittæ habet dominus meus archiepiscopus Hispalensis, & habetur in monasterio de Anayego, & fratris & domini mei fratris Petri de ordine S. Hieronymi. Quam revelationem dicta sancta domina misit eidem Papæ Clementi dicto tempore, cum domino Henrico episcopo Habuensi, & cum quodam sancto viro fratre Petro priore Alvastri ordinis Cisterciensis, qui nunc est hic cum filia dictæ dominæ Brigittæ in curia: qui prior fuit confessor beatæ Brigittæ xxx. annis. Qui quidem Papa Clemens propter illam revelationem noluit venire Romam: & sic voluntati Dei inobediens factus est. Et post modicum tempus habuit dicta domina aliam divinam revelationem a Christo contra eundem Papam, quæ habetur in VI. libro cœlesti XCVI. cap.

Divina ira eidem postea intentata.

IX. Urb. V. a Petro Reg. Aragon. patruo monitus, ut Romam veniat.

Post hæc autem, mortuo dicto Clemente, successit Innocentius Papa, pro quo etiam dicta domina habuit a Christo orando aliam revelationem. Quo Papa Innocentio mortuo, successit Urbanus V. pro quo quidem Urbano habuit dominus infans Petrus frater Minor avunculus Regis Aragoniæ homo sanctæ vitæ plures revelationes a Deo, per quas Christus præcepit eidem fratri, quod veniret Avinionem ad Papam Urbanum, & diceret ei, quod statim veniret, & duceret curiam ad Romam, & ibi reformaret statum universalis Ecclesiæ, &c. ut in ipsis revelationibus latius continetur: & quod idem Papa remaneret in Roma, vel Italia usque ad mortem, alioquin quod si hoc non faceret, & rediret Avinionem, quod statim moreretur, & daret locum doloroso schismati in proximo venturo, in quo millia & millia innocentium debebant deperire sub gladio dirissimi spiculatoris, &c. ut ibi latius continetur, quas quidem revelationes ego habeo in scriptis, quas ipse frater Petrus fecit mihi dare Avinione sui gratia & charitate. Et vos bene poteritis illas, ut credo, habere ab eo, quia prope vos est in regno Aragonum. Ipse vero frater Petrus auditis istis revelationibus sibi divinitus factis cum magna digesto consilio habito cum quibusdam sanctis personis spiritualibus venit tunc Avinionem ad dictum Urbanum V. anno primo creationis suæ, & intimavit ei istas revelationes prædictas ex parte Dei, & quod omnino statim recederet de Avinione, & veniret Romam. Quod statim ipse Papa Urbanus V. adimplevit, & ad Romam venit.

Mala in schismate eventura significata.

Ut Urb. Rom. se contulerit.

Transactis autem aliquibus annis statim ille hostis antiquus, qui suggessit protoplastis, quod de ligno vitæ ejus divinitus vetito ederent, & contra divinam obedientiam facerent, suggessit etiam callide suis rationibus coloratis eidem Urbano, quod de Italia & Roma recederet, & ad Avinionem omnimode se transferret, ut sic prædicto præcepto Dei inobediens fieret. Quibus coloratis suggestionibus, ut Adam & Eva, ipse Papa credens, statim præparavit se ad recessum de Italia. Sed tunc Dominus volens, quod supra, quod scilicet ipse Papa non recederet, sed in Roma, vel Italia usque ad mortem omnimode permaneret, & ibi statum Ecclesiæ reformaret, tunc statim dignatus est per beatam Virginem revelare hoc expresse suprodictæ beatæ Brigittæ tunc viventi & in Roma degenti. Quam quidem revelationem ipsa portavit ad Montemflasconem, ubi dominus Papa tunc erat, & ibi eamdem coram me detexit domino Cardinali Bellifortis, qui postea fuit Papa Gregorius, ut ipse illam in scriptis secretissime traderet dicto domino Urbano. Sed idem tunc Cardinalis Bellifortis dominus meus familiarissimus non fuit ausus hoc facere. Propter quod ipsa domina ex divino præcepto eidem Papæ Urbano præsentavit sua propria manu dictam revelationem de manu mea scriptam. In qua continebatur, quod voluntas Dei erat, quod ipse de Italia non recederet, sed in Roma, vel Italia usque ad mortem permaneret: alioquin quod si ad Avinionem rediret, statim moreretur, & redderet rationem coram Deo, &c. Sed ipse Urbanus

Avenionem reversus sit.

Data ei a Christo mandata.

Redituro Avenionem mors intentata.

tunc

tunc voluntati Dei non acquievit, nec dictæ revelationi obedivit; sed statim de Monteflascone ad Avinionem recessit: ubi post paucas dies statim juxta divinam revelationem mortaliter ægrotavit. Et tunc recordatus præcepti Dei ta dicta revelatione sibi facti, & dolens de inobedientia sua, compunctus est: & tunc fecit votum redire in Italiam, & Romam, si ab illa infirmitate evaderet: & in eodem proposito mortuus est. Hæc autem, omnia publica, & notoria sunt in curia, & bene hoc scit dominus meus archiapiscopus Hispalensis, quod ita est.

Pœnituit Urbanum reditus sui.

X. Mortuo autem Urbano V. statim mirabili providentia divina Cardinalis Bellifortis prædictus, qui solus in collegio prædictum secretum revelationis sciebat, & in scriptis habebat, in Papam assumptus est: & tunc statim præfata domina sancta orante in Roma, habuit aliam revelationem divinam per Matrem Dei sibi loquentem, pro eodem Gregorio: in qua continebatur, quod voluntas Dei erat, quod statim ipse veniret Romam cum humilitate, & pastorali charitate, & hic reformaret universalem Ecclesiam, & perseveraret usque ad mortem, &c. Quam revelationem statim ipsa domina misit suo more roboratam eidem Papæ Gregorio scriptam de manu mea. Sed ipse Papa postquam illam recepit, non faciliter ei credidit; sed præfatam dominam per suum nuncium super hoc requisivit. Cui oranti iterum Virgo Maria loquens apparuit, & pro eodem Papa divinum responsum dedit, & ad veniendum Romam dictum terminum illi præfixit, adiiciens quod si hoc non faceret, damna intolerabilia tam in se, quam in terris temporaliter sibi subjectis rigorose sentiret. Quam revelationem statim ipsa misit eidem Papæ Gregorio scriptam de manu mea, & sua propria manu, & nomine roboratam; sed ipse Dominus, postquam eam recepit, adhuc iterum in Avinione cum carne & sanguine, idest cum suis parentibus, & carnalibus Cardinalibus pigritando permansit, quia carnalis, & animalis homo secundum Apostolum non percipit quæ Dei sunt. Et iterum misit dominum comitem de Nola ad Neapolim ad præfatam dominam beatam Brigittam, ad requirendam eam super eadem materia, & misit per me idem Papa Gregorius, ut statim ad Avinionem ad eum accederem, ut super ipsa materia cum eo latius conferrem.

Jussus a Deo Gregorius XI. se Romam transferre.

Orante igitur super hoc dicta domina in Neapoli, quando redibamus de Jerusalem, Christus apparuit, & loquebatur, eidem verba terribilia pro eodem Papa Gregorio, dicens in effectu, quod ipse statim ad Romam cum intentione ibi permanendi veniret cum charitate, & humilitate, consiliarios malos a se abjiceret, & viros spirituales sibi consiliarios assumeret; terras Ecclesiæ temporaliter sibi subjectas pie, non extorquendo pecunias, regeret, & de Romana curia certa vitia radicitus extirparet, eamque & omnes status universalis Ecclesiæ spiritualiter reformaret, &c. Quæ si non faceret comminabatur Christus ei terribili judicia, & justitia furoris sui. Quam revelationem ego portavi ad Avinionem roboratam nomine proprio prædictæ dominæ sanctæ Brigittæ, inclusam in sua litera clausa, & præsentavi eam ex parte Christi, & ipsius dominæ Brigittæ eidem Papæ Gregorio in Ponte de Sorga in magno secreto, quia si fuisset natum, quod talia portabam, tunc mihi imminebat mortis periculum, eo quod parentes ipsius Papæ, & Cardinales Gallici abhorrebant adventum Papæ ad Romam, qui magis volebant stare in Ægypto super ollas carnium in deliciis, & comedere panes in saturitate, & successive, & jure hæreditario possidere sanctissimam apostolicam cathedram Piscatoris, quam venire per desertum tribulationum ad reformandam Ecclesiam in terra promissionis, ubi universalis Ecclesia, & Petri cathedra, non per delicias carnis, sed sanctorum sanguine fuit fundata, & antiquitus bene recta.

Charitatem, & animi demissionem colere.

Vitia exscindere, & pietatem instaurare.

Post hæc autem dum ibi Avinione tunc essem cum domino Papa Gregorio, tunc adhuc ipse per literas iterum misit, ad Romam ad requirendam dictam dominam S. Brigittam super eadem materia secretissime. Ipsa vero iterum etiam aliud responsum divinum obtinuit a Christo, quod responsum eidem Papæ, & mihi ad Avenionem velociter destinavit navi, & statim ipse Gregorius Papa me ad Italiam misit, & de adventu suo ad Romam pigro modo & indebito, non spiritualiter, sed carnaliter ordinavit. Nam sicut Christus misit ante se præcursorem Joannem Baptistam ad prædicandum baptismum pœnitentiæ gentibus, sic dictus Papa misit ad Italiam præcursorem suum Robertum modernum antipapam quondam Gebennensem, cum multitudine Britonum ad effundendum sanguinem Christianorum, ad faciendum vindictam in nationibus contra facientes rebellionem contra dominium Ecclesiæ. Quæ quidem rebellio culpa malorum rectorum terrarum Ecclesiæ, quos ipse Papa posuit, evenerat, & tarditate sui adventus ad Romam, ut sibi per revelationes prædictas clare innotuerat. Adveniente autem tempore, quo idem Papa Gregorius ad Romam applicuit, qui curiam Romanam, & universalem Ecclesiam, ut sibi divinitus præceptum fuerat, ibidem reformare debuit non hoc fecit, sed guerras, & tribulationes maximas cum zelo justitiæ Italicis propinavit. Qui videns se mala cum malis, sicut nec ignem cum paleis non posse in Italia extinguere, tunc per suggestiones Gallicorum Cardinalium carnalium incœpit ordinare de Roma & Italia recedere, & ad ollas carnium in Ægyptum, idest in Avinionem contra Dei prædictam

XI. S. Brigit. a Gregorio interrogata de eadem re.

De Roberto Gebennensi præcurs. Gregorii sanguinario.

ix-

Perduelliones excitatæ ob tardiorem adventum Gregor.

expressam voluntatem redire. Quæ tunc sicut unus ejus familiaris dixit mihi hæc verba: In effectu, o domine Alfonse, sciatis, quod dominus noster Papa disponit de Italia recedere, & ad magnam instantiam Gallicorum Cardinalium, & aliorum suorum domesticorum Avinionem redire. Cui ego sciens Dei voluntatem, respondi: Certe credo, quod numquam poterit hoc facere, quia scio, quod voluntas Dei est ipsum Dominum Papam, & curiam in urbe manere, eamque & alios, etiamsi noluerint, hic retinere. Postque statim ad paucos dies idem Papa Gregorius Dei judicio ægrotavit, & in illa infirmitate, ut bene puto, ad Christum migravit.

Gregor. dum Avenion. repetere meditatur extinctus.

Et videns nunc Deus, quod per xxx. annos, & ultra suam voluntatem, per quam sedem, & apostolicam curiam ad Romam reducere, & ibi firmiter permanere volebat, taliter, ut præfertur, temni a summis Pontificibus Gallicis quam terribiliter & expresse præceperat; & quod ipsi ad carnem, & sanguinem accedentes, multisque terrenis & opulentis deliciis impinguati, incrassati, dilatati, quasi insensibiles, facti semper inobedientes contra eum recalcitrando restiterant, disposuit sua providentia ineffabili in prædicta vacatione sedis Apostolicæ ad privandum Gallicos successione cathedræ Petri, & ad stabiliendum ipsam in Roma justo & canonico modo pro nunc Italicum summum Pontificem dare, & Cardinales ipsos Gallicos, ut puniantur in quo deliquerant cum justitiæ rigore ab ejus collegio radicitus exstirpare. Et ideo permisit inter eos ante electionem pastoris Ecclesiæ serere semen discordiæ & crescere, ut sic oporteret, suo occulto divino judicio in eligenda Italicum virum omnimodo concordare.

XII. Cardd. Gallor. adversus Urb. conspirationes.

Sane quidem per multos dies post electionem, coronationem, & progressionem ejusdem D. N. Urbani VI. summi Pontificis vidi, quod præfati Cardinales Gallici conjuncti in Anagnia spiritu superbiæ, invidiæ, & vindictæ, timentes cœperunt contra summum Sacerdotem, & dominum nequiter conspirare, & de conflando novum vitulum in Oreb, & adoranda sculptile, fraudulenter tractare. Tunc ego ad majorem abundantiam satisfactionis meæ conscientiæ secrete incœpi aliquos amicissimos, & familiarissimos Dei requirere, ut mihi indicarent quid in oratione sentiebant de ista materia. Qui quasi uno ore respondentes dixerunt, quod indubitanter Urbanus VI. apud divinum consistorium, & divinam voluntatem verus est Papa: sed quod Deus hoc schisma permittit propter cleri, & Ecclesiæ universalis carnalis punienda peccata, & superbiam, ut percussi virga terribili etiam coacte humiliemur, & convertamur ad dominum. Audivi etiam aliquas divinas revelationes, quas dicti amici Dei super hoc in oratione existentes habuerant a Deo, inter quos etiam audivi, quod frater Petrus de Aragonia, frater Minor, avunculus Regis Aragoniæ habuerat super hoc speciales, & expressas revelationes a Christo pro Regibus Castellæ & Franciæ, & aliis universis gentibus. Propter quod firmiter per viam Spiritus certificatus fui, Urbanum VI. esse verissimum Papam, quia major & firmior certitudo est illa, quam habent sanctæ personæ a Deo, intuentes, & cognoscentes clare, & ejus voluntatem & veritatem in illo divinitatis vivo clarissimo speculo, quam illa certitudo, quæ habetur per advocatos, & judices in libris cartarum, & litera mortua, quia litera occidit, spiritus autem vivificat.

Visa Petro principi Minoritæ ostensa de vero Pontifice.

Addimus his jam ante imminens schisma aliis sanctissimis hominibus divina luce collustratis prænuntiatum, ne scilicet pii tot tumultibus conterriti de divina providentia diffiderent; & quidem inter Avinionensia monumenta (a) præter Petri Aragoniæ principis oracula, insigne extat hujusmodi viri religiosi Joannis e Rupescissa vaticinium. *Intellexi sed magis explicite Tolosæ in carcere, esse futurum unum scandalum in ventre generalis ecclesiæ Romanæ tam incredibile tam immensum, & horrendum, & damnosum, ac etiam ruinosum, ut non possit sufficienter cogitari ejus flagitium, nec plene verbo exprimi infundendum venenum: futurum enim est, ut ante apertam repræsentationem proximi maximi antichristi mortuo uno summo Pontifice & in diebus illis cum erunt conclusi domini Cardinales, tantus erit conflictus populorum in Italis, & tanta effusio sanguinis Christiani, ut videatur perditio sæculi advenisse: jussu tamen divino ita fiet, quod Cardinales conclusi non possint in aliquem consentire, nisi in quemdam virum sanctissimum, & adeo inimicum quem non assument de numero Cardinalium; sed sicut olim assumpserunt sanctissimum Cælestinum, hic enim rite & canonice eligetur. Fiet autem justo Dei judicio permittente, ut ad suggestionem unius bilinguis falsarii;* is fuit Joannes Ambianensis Cardinalis, de quo Urbanus in edictis graviter queritur, *alius quidam filius ambitionis, & superbiæ,* nimirum Robertus Gebennensis, *in contumeliam Christi, & veri Pontificis cum cautelis, & versutiis fultus præsidio multorum Cardinalium a vero Pontifice recedentium ad pseudopontificium assumatur: conabuntur enim electionem canonicam veri Pontificis annullare rationibus phantasticis & sophismatibus fictis.* Sanctam quoque Catharinam Senensem divino Spiritu triennio ante movendam a Cardinalibus in Pontificem perduellionem prædixisse ex Raymundo Capuano ostensum (b) est. Nunc ad Alfonsi solitarii commentarium redea-

(a) Ext. to.4. de schism. p.126.

Schisma divinitus ostensum.

Crudelia Genuens. & Venet. prædicta bella.

Prædict. schism. a S. Cather. Sen.

(b) A. C. 1378. n. 22.

redeamus, quo probat in alla ejus pacte ex ritu in Urbani electione servato illum vere Christi in terris vices gerere.

XIII. Electionis Urb. modus.

Sequitur modus servandus per viam facti mihi no:é de facto & modo electionis dictè domini nostri Urbani Papæ VI. per quem credo eum esse verum Papam. Cum sedes vacaret in Roma per mortem Gregorii XI. Romani Pontificis, tunc vidi, quod XVI. Cardinales, qui præsentes erant per undecim dies expectaverant antequam intrarent conclave ad eligendum Pastorem. Et isto tempore inter se tractabant de futuro Pontifice eligendo, non cum desiderio sancto eligendi meliorem hominem mundi juxta canonicas sanctiones ad regendum christianas oves universalis Ecclesiæ secundum spiritum, sed affectu carnali, & partiali, ad eligendum sibi amicum, propinquum, aut parentem, proh dolor! secundum carnem, & sanguinem. Propter quod orta est contentio, & discordia maxima inter discipulos, quis eorum esset major: & sic venerunt ad tam obstinatam discordiam, quod domini Cardinales Lemovicenses faciebant unam partem, & domini Cardinales Gallici faciebant partem aliam, & qualibet pars istorum non erat sufficiens in numero ad habendum duas partes Cardinalium, qui numerus de jure necessario requiritur ad faciendam canonicam electionem Romani Pontificis. Quod si aliqua dictarum partium Cardinalium quovis modo potuerat habere pro se dictum numerum sufficientem ad electionem faciendam, & aliquis ipsorum Cardinalium ultramontanorum fuerat electus ab eis, tunc non dixissent se timuisse Romanos, nec in posterum allegassent impressionem. Et ideo propter defectum sufficientis numeri vocum qualibet dictarum partium totis viribus conabatur supplantare aliam, & accumulare sibi, & subtrahere voces alterius partis, & etiam Italicorum Cardinalium: sed cum toto hoc non potuerunt facere, quod aliquis Cardinalis ultramontanus haberet sufficientem numerum duarum partium collegii, ut eligeretur ad cathedram Piscatoris, quia Deus hoc sic ordinabat, ut supra dixi, sua justa justitia, & divina providentia.

De factionib. Cardd. Gallic.

Sæpius annisi creare Gallum inter se dissenserunt.

XIV. Conquisitus extra collegium Pont. ob mutuum livorem.

Confracti igitur in mente de hoc ultramontani Cardinales devenerunt ad tractandum de eligendo Papam de extra collegium. Et quia dominus Bartholomæus archiepiscopus tunc Barensis vicecancellarius multum bonam famam habebat in curia de sua liberalitate in expediendo negotia in officio suo cancellariæ, ac de scientia, & practica in stylo curiæ, & de magna honestate, & munditia manuum in regimine, & observantia justitiæ: necnon quia dominus Cardinalis de Agrifolio ex parte Lemovicensium reputabat dictum archiepiscopum quasi suum familiarem, commensalem, & eum multum idem amabat, procuravit cum omnibus Cardinalibus suæ partis, quod ipsi dicto archiepiscopo darent voces suas in hac electione. Caeterum quia etiam Cardinalis tunc Gebennensis, qui erat quasi caput alterius partis, scilicet Cardinalium Gallicorum, videbat, quod nec ipse nec alius de ultramontanis Cardinalibus complicibus suis poterat habere sufficientes voces in numero, ut Papa eligeretur; & quod dictus archiepiscopus tunc Barensis fuerat quam familiaris avunculi sui, scilicet domini quondam Cardinalis Boloniensis, & ex hoc verisimiliter præsumens, & sperans, quod si ejus ministerio, & suorum sequacium eligeretur in Papam, quod esset sibi, & suis multum propitius, ideo disposuit eum juvare, ut eligeretur in Papam, & per eum, & complices suos.

Cur Card. Gebenn. consenserit in Urban.

Ut Card. de Luna deliberavit de conferendo in Urb. suffragio.

In isto autem tempore dominus Cardinalis de Luna, tunc dominus meus familiarissimus, habebat frequenter consilia super hac materia cum camerario suo Petro Garsie, & mecum, licet indigno, qui quidem camerarius ei consuluit in absentia mea, & postmodum in præsentia mea omnes tres aliquando conclusimus, quod ipse dicto archiepiscopo daret vocem suam, ex quo de Cardinalibus ultramontanis propter dictam discordiam erat impossibile eligere. Et quia ego per quatuor, vel quinque dies, antequam intrarent conclave, verisimiliter vidi, quod dictus archiepiscopus tunc Barensis debebat eligi de communi consensu ambarum partium, ideo tunc ivi ad dominam Catharinam filiam beatæ Brigittæ, cujus negocium promoveo in curia, & persuasi sibi, quod iret ad dominum archiepiscopum, & ei maximam reverentiam faceret, & negotium canonizationis suæ matris valde efficaciter recommendaret, ex eo quod ego videbam, ac ipse eligeretur in Papam. Ipsa vero hoc audiens statim illuc perrexit, & in ecclesia S. Petri ipsum invenit, & tunc ei maximam reverentiam ultra solitum exhibuit, & negotia sua illi humiliter recommendavit. De quo ipse tunc magnum admirationem concepit, eo quod dicta domina Catharina non consueverat ei facere tam profundam reverentiam.

Ut Urb. ante ingressum conclavis fuerit designatus.

S. Catharina Sueca commendat se Urbano antequam eligeretur.

XV.

Post hæc autem usque ad quatuor vel quinque dies domini Cardinales intraverunt conclave cum tubis, & diversis generibus musicorum cum magno honore eis exhibito a populo Romano, & sine aliqua violentia, & coactione. Et scio a fide dignis personis, quod Cardinalis Glandatensis ante introitum nunciavit dicto archiepiscopo, quod omnes concordaverunt eligere eum in Papam, & quod haberet eum recommendatum: Et etiam credo indubitanter, quod dominus Cardinalis de Luna tunc vere intravit cum intentione dandi vocem suam dicto domino archiepiscopo tunc Barensi, & eligendi eum in verum Papam, & ad hoc inducendi alios dominos Cardinales, utpote per ea, quæ supra dixi,

Card. de Luna Romanos deludit quasi Card. S. Petri creatus foret Papa.

xi, & per ea, quae die, qua exivit de conclavi post solis occasum audivi ab ore ejus coram domino decano Taraconensi. Nam cum illa die, qua exiverant de conclavi, ipse Cardinalis pervenisset ad domum suam, contiguam ecclesiae S. Apollinaris, tunc ego ivi ad visitandum eum, & sciendum quae gesta erant in conclavi, & inveni eum cum multis gentibus, quae associaverant eum post exitum ejus ad domum suam, qui erant amici, & servitores sui Romani, & alii. Et tunc ipse erat totus laetus & hilaris, & ostendebat eis in gestu & verbis suis, quod dominum Cardinalem S. Petri elegerant, ipse & alii domini Cardinales in Papam; sed statim recedentibus omnibus de camera dicti domini Cardinalis de Luna, ego, & dominus Taraconensis remansimus soli cum eo: & tunc ego interrogavi eum quid, vel quomodo fecerant in conclavi factum suum. Qui gratiose subridens dixit mihi in effectu verborum, quod valde bene juxta desiderium suum, quia dominum archiepiscopum Barensem in verum Papam canonice elegerant, licet Cardinalem S. Petri, ut evaderent periculum Romanorum, in Papali cathedra sedentem dimiserant; & idem Barensis verus electus absconsus remanserat, propter timorem populi Romani. (Eadem de archiepiscopo Barensi vere electo, & de Cardinale S. Petri per simulationem in solio papali collocato, Petrus Hispanus ordinis prædicatorum religiosus vir ab eodem Petro e Luna se accepisse testatur, & plures alii confirmarunt (a). *Et narravit mihi tunc praefatus dominus de Luna, qualiter in conclavi ipse induxerat dominum Cardinalem Lemovicensem ad eligendum eundem dominum archiepiscopum Barensem in Papam, & quod tunc dominus Lemovicensis vocaverat dominum de Agrifolio, & idem ei suggesserat: & statim etiam vocavit ad se dominum Cardinalem Pictaviensem, & quod omnes tres in hoc concordes, & unanimes vocaverunt alios Cardinales, & tunc omnes sederunt, & voces suas libere & sponte dicto archiepiscopo dederunt, exceptis tribus Cardinalibus, qui tunc aliquantulum in prima electione contra eum recalcitraverant: sed post prandium in secunda reelectione istis omnibus Cardinalibus eligentibus adhaeserunt.*

Significat intimis Barensem creatum verum Papam.

Et ordinem electionis recenset.

(a) To. 2. de schism. p. 64.

XVI. *Die autem sequenti post electionem in ipsa aurora diei vocavi ego fratrem Alfonsum tertii Ordinis B. Francisci, tunc socium meum commensalem, qui nunc est in regno nostro in Gallecia prope civitatem S. Jacobi de Compostella in quodam loco, qui vulgariter appellatur Mellum, qui erat satis notus Pontifici, & dixit ei, quod statim iret ad domum praedicti domini archiepiscopi, & sciret a famulis ubi & in quo loco ipse stabat absconsus, quia notus dominus mihi & amicus erat, & liberare eum volebam ab ira, & furore Romanorum, qui omnino Papam Romanum habere volebant: & tunc dixi eidem fratri Alfonso, quod diceret eidem domino archiepiscopo Barensi ex parte mea, quod significaret mihi locum ubi stabat absconsus, & quod ego secrete captata opportunitate extraherem eum de loco illo, & ponerem eum tutus in urbe sub habitu dissimulato in tali loco ubi securus staret, & quod darem ei omnia necessaria ad ejus vitam secreto modo per aliqua tempora, donec Dominus aliunde ordinaret. Orto autem jam sole eadem die statim dominus praedictus Cardinalis de Luna misit pro me, & praecepit mihi in effecta dicens: Vadatis ad dominum nostrum Papam, qui jam misit pro me, & pro aliis Cardinalibus, ut inthronizemus eum more solito, qui est in Papali palatio, & faciatis reverentiam ex parte mea sibi, sed non tamquam Papa donec inthronizemus eum, & induamus eum vestibus Papalibus; & dicatis ei quod parcat mihi, quod non vado statim ad eum, volo enim loqui cum istis officialibus Romanis, & cum discretione ordinabimus, quod isti domini mei Cardinales, qui stant in castro S. Angeli inde exeant: & tunc ibimus omnes ad eum, & mittam etiam statim ad ipsos Cardinales quod omnino exeant, & ibimus, & inthronizabimus eum.*

Agit de Urbano liberando a Romanorum furore.

De eo in papali sede collocando.

Tunc autem ego ivi, & feci quod mihi dominus de Luna praeceperat; Et statim dictus dominus de Luna cum aliis Cardinalibus in cathedra Papali inthronizaverunt eum, & exuentes vestibus archiepiscopalibus induerunt eum vestibus Papalibus in cappella papali more solito: & hoc fecerunt satis laeto animo, & jucundo sine aliqua requisitione populi Romani. Erant etiam eadem die, & aliquibus diebus sequentibus cives Romani satis tristes, & quasi consternati in suis gestibus: dicebant enim in effectu haec verba: Satis malitiose deluserant nos isti Cardinales ultramontani: nam nos volebamus Papam Romanum, & ipsi dederunt nobis alienigenam Neapolitanum. Et similia verba proferebant cum vultu turbido. Vidi quoque Cardinales, qui extra urbem propter istam electionem, quam fecerant Barensis archiepiscopi, quasi fugiendo propter timorem Romanorum, recesserant, quod postea in urbe, in consistoriis & consiliis, & diversis officiis, & aliis ceremoniis consuetis reverebantur, & assistebant domino nostro Urbano VI. tamquam vero Papae, & Christi vicario, impetrantes ab eo pro suis familiaribus, & pro se & parentibus, & aliis diversa officia, & beneficia, & plures alias gratias spirituales, & temporales. Audivi etiam a domino Cardinale de Luna saepe quando redibat ad domum suam de palatio, qualiter tali vel tali cum talibus Cardinalibus, & verba aspera contentionis dixit &c. Et semel audivi ab eo, quod dominus Papa habuerat

Romanorum querelae ob creationem Urbani.

Ut in possessionem pontificatus fuerit missus.

Contracta ab eo jurgia cum Cardinalibus.

mul-

multa verba asperrima, & irosa cum furore contra Cardinalem Ambianensem, & quod tunc accessit ad Papam Cardinalis Gebennensis, & dixit hæc verba ei: In effectu [Pater beatissime] voc non tractastis dominoe Cardinales cum illo bonore, quo dibetis, sicut antecessores vestri faciebant, & diminuitis bonorem nostrum. Dico vobis in veritate, quod Cardinales conabuntur etiam diminuere bonorem vestrum

Intentatæ ei a Cardinali Gebennensi minæ.

XVII. Conjurationes secutæ.

Postquam autem Cardinales incœperunt tacite susurrando murmurare, & contra dominum Papam secrete conspirare, sæpe audivi a domino de Luna, quod dominus noster Papa tenebat tales modos in verbis suis, propter aliquoe Cardinales qui recedebant ab eo ad Anagniam, & videbat quod aliquod malum ibi ordinaretur contra eum. Et aliquando ego coram aliis, & etiam secrete consulus sibi, quod ipse Cardin. de Luna non iret Anagniam. Et ipse respondebat mihi tamquam bonus Dominus, quod ipse reputabat eum verum Papam in conscientia sua; sed quad si iret Anagniam, hoc faceret ad obviandum malitiis, & seditionibus Cardinalium Gallicorum, qui omnino contra dominum Papam malam, & vindicativam intentionem babebant; & quod ibi credebat magis servire domino nostro Papæ in hoc, quem si cum eo remaneret in Roma.

Card. de Luna.

Alia vice etiam recordor, quod dum essemus in horto ipsius Cardinalis de Luna, ipse & ego, tunc vidi eum aliqualiter motum & conquerentem de domino nostro Papa propter aliquas supplicationes, quas ipse ei præsentaverat; & ipse dominus Papa gratias ibi contentas sibi negaverat: & dicebat tunc ipse Cardinalis: Certe, inquit, alii Cardinales ultramontani jam omnes recesserunt ad Anagniam, & quare ego stabo hic cum domino nostro, quia ipse quasi nihil facit de iis, quæ peto? Certe, inquit, non servirem Deo, si non faceret mihi bonum. Et post paucos dies recessit ad Anagniam. Et credo certe, quod cum bona intentione, credens obviare malitiosis tractatibus sociorum: voluit enim ipse in Anagnia alios piscare, sed ipse, proh dolor! piscatus est, quod non sine dolore cordis dolendo profero.

Blasphema in Deum vox. Dum Anagniæ alios Card. a cœpto scelere revocare molitur perversus est.

XVIII.

Sequitur tertius modus qualiter per viam juris canonici, & per veras rationes summorum doctorum firmiter credo dominum Urbanum VI. esse verum Papam. Quamvis Dei gratia ex justa & pia ratione libros juris a diutino tempore a me abdicavi, volens sine scriptura jurium justius vivere, & potius in libro vitæ non scripto, sed immortali studere, quam in libris mortuis pellium animalium mortuorum; tamen adhuc in memoria mea labilissima aliquæ reliquiæ scientiæ juris canonici, quam in juventute didiceram remanserunt, & idea non cum vano fastu allegationum capitularum, sed brevi-

Probationes ex jure canon. pro Urbano.

ter concludam quæ materia aliquas exiguas rationes pauperculas, in me arctant juste ad tenendum firmiter & catholice, quod Urbanus VI. est verus Papa. Et primo dico, quod cavetur in jure, quod si aliquis homo dilexit aliquam puellam pulchram, divitem, morigeram, & desideravit contrahere matrimonialiter cum ea, & sic in corde suo firmiter proposuerat, postea evenit casus, quod potentes, amici, & parentes istius mulieris cum magno terrore coarctant istum hominem, ut contrahat cum ea, & tunc iste ad se reversus videt se arctari ad illud, quod desiderabat in mente, & tunc contrahit cum illa per verba legitima; dicunt jura quod tale matrimonium est firmum, nec iste potest postea nullitatem matrimonii allegare, dicens quod metus causa cum illa contraxerat. A simili dico in negotio nostro: nam duæ partes Cardinalium, immo omnes Cardinales, exceptis duobus, vel tribus ante introitum conclavis deliberaverant inter se eligere dominum archiepiscopum Barensem in Papam, quia erat pulcher in fama, dives virtutibus, & in moribus lucens non ex aliquo impressione populi, sed potius propter discordiam, quæ erat in vertice collegii, quia in aliquo eligendo de collegio non concordabant, quia si concordassent in Gallico bene elegissent non obstantibus quibusdam vanis vocibus aliquorum Romanorum dicentium se velle Papam Romanum: & ideo intus in conclavi elegerunt dictum Barensem cum bona concordia, læta, & jucunda, ut patet supra tam per gesta ante introitum conclavis, quam per gesta post ejus exitum. Ergo ista electio est valida, & firma.

Egregium exemplum a simili.

A Cardd. etiam sine clamore populari fuisset electus.

Secunda ratio est, quia etiamsi illa deliberatio de eligendo eum, quam fecerunt ad introitum conclavis, non fuisset facta, & cum elegerunt eum duæ partes Cardinalium, & plus, & iterum reelegerunt, antequam rumperetur conclave, electio est omnino valida, quia non fuit impressio talis nec tanta; quia nec tali tempore facta, quod annullaret dictam electionem, quia multa mendacia asserunt adversarii, quæ sunt nobis manifesta, qui tunc eramus præsentes in Roma, & sciebamus secreta Cardinalium, & vidimus alias circumstantias dicti negotii.

Antequam dissringeretur conclave prima, & secunda electio erant celebratæ.

Tertia ratio est ista. Aliquis Rex possidet unum regnum, & vassalli, & subditi dicti regni obediunt ei: deinde venit aliquis alius repetit regnum, & ejus possessionem coram judice competenti, certum est, quod ille judex debet illum Regem possidentem defendere in possessione sua, donec auditis partibus, & allegationibus, & eorum probationibus per sententiam terminetur contra illum possessorem: nec vassalli debent se subtrahere ab ejus obedientia, & subjectione; nec recalcitrando dicere: Nulli istorum dominorum obediamus, donec sciatur

XIX. Possessor in jure possessorio retineri debet, donec de mala possessione constet.

vatur pro aliquo istorum sententia per judicem: sic & in proposito, dica quod ex quo Urbanus VI. fuit electus per illos, qui potestatem habebant eligendi, & inthronizatus in sede Apostolica, & sedet residendo in Roma civitate sua propria, ubi Christus posuit Petri cathedram, & fuit ab eis coronatus: & ipse consistoria, & officia, & cætera alia fecit & facit, quæ summi Pontifices antecessores sui fecerunt, & alii Reges, Imperator, & mundi principes ei sicut Papæ obediunt, multo plus ego debeo obedire donec terminetur contrarium juridice. Sed istudmet consilium ego habui a domino de Luna, qui est doctor magnus in scientia, & utinam esset tantus in profunda, humili, & non ambitiosa conscientia, & hoc fuit in viridario suo in præsentia sui camerarii supra nominati, dixit enim mihi in effectu, quod firmiter tenerem cum Urbano Papa VI. donec per concilium generale terminaretur contrarium: idem dixit mihi idem enmerarine ejus & alii multi literati; & doctores eximii. Et in hac fide vivo, & mori intendo; & contrarium dictum hæreticum reputo.

Urbanus adeptus plenam possessionem.

Et vidi etiam tractatum domini Joannis de Lignano excellentissimi doctoris, præsertim juris canonici super omnes viventes, & tractatum domini Jacobi de Serra doctoris antiqui, & alia multa scripta super hac materia, quæ me confirmant, & affirmant, & refirmant in fide mea; quam teneo super hoc. Qui ergo voluerit tenere contrarium teneat, quia lata, & spatiosa est via, & ampla porta, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam: a qua vos retrahat, liberet, & ad veritatis viam vos dirigat; & perducat ille bonus pastor Christus, qui cum Patre, & Spiritu Sancto vivit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Extant ii tractatus Jacobi e Serra inter Avenionensia monumenta (a), ex quibus duo Baldi & Joannis e Lignano insignes & prolixi in fine hujus tomi adducentur. Nunc addimus Alfonsum olim episcopum Giennensem, de quo paulo ante memoravimus, scriptis notarii manu aliis publicis literis (b) hoc anno MCCCLXXIX. indictione II. die quarta martii consignatis testatum, non concitatam popularem seditionem, neque conclave perruptum, nisi postquam Urbani electio celebrata fuit, nec jactatis a Romanis verborum minis ullam additam verberum contumeliam, aut vulnus inflictum cuiquam fuisse: Gallos vero Cardinales propterea defecisse, cum intempestive dolerent supremum se imperium in Ecclesiam universam, quo tandiu erant potiti, amisisse; metuerentque Urbani severitatem, atque in suscepto consistendi Romæ consilio constantissimum animadverterent.

(a) *Ibid. p.* 126.
Alfonsi olim episcop. Giennen. depositio.
(b) *Ext. to.* 4. *de schism. p.* 43.

XX. Hujus testimonio addimus eadem die S. Catharinam virginem filiam S. Birgittæ servato judiciorum ordine interrogatam de spectantibus ad Urbani electionem, quæ oculis & auribus hauserat, confirmasse pariter exortum popularem motum, post lata in Urbanum a Cardinalibus suffragia: ac ne is furentium Romanorum, qui spe adipiscendi civis sui Pontificis delusi erant, temeritate necaretur, Cardinalem S. Petri dolo ac simulatione in papali sede collocasse, cujus dicta insignia, quæ tot sunt ad illustrandam veritatem lumina, in hanc formam redacta sunt (c): *Anno Domini MCCCLXXIX. indictione secunda pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Urbani divina providentia Papæ VI. anno I. die vero decima mensis martii. Magnifica & potens domina Catharina filia memoriæ recolendæ, atque sanctæ Brigittæ quæ quondam de principibus potentibus, atque aliis Sueciæ trahens originem, in Roma existens, & ibidem trahens moram causa peregrinationis, temporibus, quibus fuit electio celebrata sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Urbani divina providentia Papæ VI. Interrogata dixit se tantum scire super electione, inthronizatione, & etiam coronatione antedicti summi Pontificis: videlicet quod antequam ponerent se Cardinales in conclavi, loquebantur, & jam ordinabant de electione istius fienda, & celebranda. Interrogata quomodo sciret, &c. Respondit quod a diversis fide dignis prælatis: Interrogata si pro tunc aliquis rumor Romanorum erat, dixit quod non. Plus dixit se scire in dicto negotio, videlicet, quod in conclavi existentibus Cardinalibus adversarii concordes unanimiter fuerunt de dicto domino Urbano eligendo, tunc archiepiscopo Barensi. Interrogata quomodo sciret, respondit quod hoc audivit a domino Cardinali Pictaviensi, & a multis aliis Cardinalibus, quod dictum summum pontificem elegerant concorditer, & cum bona voluntate, atque perfecta hortantes dictam dominam testem prænominatam, quod firmiter crederet, & firmiter teneret istum fore verum, & legitimum Papam, & electum canonice, & nuta Spiritus Sancti. Interrogata si in electione fuit impressio, seu timor Romanorum; respondit quod non, sed bene post electionem fuit aliqualis rumor, & insultus Romanorum ap. tantum habere Romanum Pontificem. Interrogata dicta nobilis, & magnifica domina, si post ejus electionem vidit eum coronari, præsentibus omnibus Cardinalibus; dixit quod sic. Interrogata ubi; dixit quod in scalis ecclesiæ S. Petri, & vidit eum indui novis vestibus, & Cardinales venientes ad eum, osculantes eum, pedem, manum, & os, & omnia facientes, quæ solita sunt fieri omnibus pontificibus Romanis. Interrogata si aliquis timor fuerit tunc ibi*

S. Catharinæ filiæ S. Birgittæ testimonium.

(c) *Ext. to.* 4. *de schism. p.* 45.

Profitetur se a Gallis Cardd. accepisse Urbanum communi consensu fuisse electum.

Alacres fuisse Cardd. testatur cum in Ecclesia S. Petri Urbano honores pontificales detulere.

ibi, dixit quod non: immo contente recesserunt Cardinales præfati gaudentes se fecisse, & elegisse talem in summum pontificem, quem asserebant fore ecclesiæ sanctæ Romanæ salubrem; plus dixit quod antedicti Cardinales, cum dicto summo pontifice cum equis phaleratis calota [idest caloutica] alba, & mitris, more Cardinalium sociaverunt præfatum dominum nostrum Urbanum Papam VI. usque ad ecclesiam inclusive S. Joannis Lateranensis; & quod ibidem præfati Cardinales exhibuerunt reverentiam eidem domino nostro, &, prout dicebatur per multos, ibidem confirmaverunt ante dictum dominum nostrum, & ibidem instrumenta facta fuerunt de electione ratificanda. Interrogata si fuit aliquis timor, vel rumor, dixit quod non. Interrogata ergo quomodo dicitur, quod Cardinales obsconderunt eum post electionem a Romanis, ergo rumor & timor fuit: Respondit quod tempore electionis nullus rumor seu timor fuit, sed Cardinales dubitantes, cum fuissent requisiti a Romanis, quod Papam Romanum haberent, & non annuissent eorum petitionibus, timuerunt, cum alium elegissent præter Romanum, quod dictum electum non interficerent, aut interfici facerent: propter quod finxerunt dicti Cardinales dominum S. Petri fore Papam. Interrogata quæ fuit ergo causa istius schismatis: respondit & dixit, quod credit quod rigor justitiæ domini nostri, qui eis non erat blandus in eorum petitionibus, & corrigere eos optabat. Et vere testificatur præfata nobilis domina testis, quod domini Cardinales de virtute, sagacitate, prudentia & honestate multum eidem testi loquentes, personam sanctissimi patris domini Urbani VI. commendabant, & approbabant. Interrogata, si dixit, quæ supra per ipsam testem testificata, & deposita sunt, odio, amore, timore, prece, pretio, amicitia, vel inimicitia, vel malevolentia, seu alia humana gratia, dixit quod non. Interrogata si ad sic testificandum fuit eidem testi loquenti aliquid datum, promissum, seu aliat docta, monita, aut subornata ad hujusmodi testimonium ferendum; dixit quod non ad singula se referendo: Ego me subscribo manu mea cum sigillo meo.

Sociasse eum tum ad basilicam Lateranensem.

Causam metus Cardd. fuisse quod Romanum non elegissent.

Censere Urbanum nimia acerbitate Cardd. egisse in subiectos.

XXI. S. Catharina Senensis Urbanum reverita.

Pari religionis sensu, quo S. Catharina Sueca Urbanum verum Christi vicarium est professa, alia ejusdem nominis Itala, nimirum Catharina Senensis, quæ veluti lucidum sanctitatis sidus in Ecclesia Dei radiabat, eumdem Pontificem venerata, sparsis hoc anno literis, præsules & principes (a), ut obsequentes se illi præberent adhortata est; quam etiam vocatam a pontifice ipso ad sedem Apostolicam refert Raymundus Capuanus (b), subditque: *Summus Pontifex ea visa gavisus est, voluitque coram Cardinalibus, qui tunc aderant, quod verbum faceret exhortationis potissime propter schisma, quod tunc incipiebat: quod & perfecte fecit, animando unumquemque eorum ad fortem constantiam verbis & sententiis plurimis, ac ostendendo, divinam providentiam semper adesse cuilibet; sed potissime cum sancta Ecclesia patitur, & concludendo quod propter inchoatum schisma in nullo trepidare deberent, sed agere, quæ Dei sunt & nullum timere. Cumque sua verba complesset, Pontifex exhilaratus verba ejus reassumpsit versus se ad Cardinales dicens: Ecce fratres, ecce fratres dum timidi sumus, quantum in conspectu Domini reprehensibiles reddimur. Hæc mulierculæ nos confundit: mulierculam autem voco non in contemptum ejus, sed in expressionem sexus feminei naturaliter fragilis, & ad nostram instructionem: ista siquidem naturaliter timere deberet etiam quando nos essemus bene securi; & tamen ubi nos formidamus, ipsa stat absque timore, suisque persuasionibus nos confortat: magna hinc nobis debet oriri confusio, & subjunxit: Quid debet timere vicarius Jesu Christi, etiamsi totus mundus se contra eum opponeret? potentior est mundo Christus omnipotens, nec est possibile quod derelinquat Ecclesiam suam sanctam. His & aliis sermonibus summus Pontifex se ac fratres suos confortans, virginem sanctam commendavit in Domino, ac gratias quamplurimas spirituales ei pro se, ac suis concessit.*

(a) *Lib. epist. ep. 30. 31. &c.*
(b) *Raymundus vit. S. Cathar. par. 3. c. 1.*

Præsente Urbano Cardd. ad constantiam animat.

Urbani ad Cardd. cohortatio.

Addit Raymundus Urbanum meditatum mittere S. Catharinam Senensem & S. Catharinam Suecam ad Reginam Joannam, ut eam a schismate ad salutis viam traducerent; sed ab ipso Urbanum ab ea mente revocatum, ne schismatici insignem aliquam injuriam sanctis illis virginibus inferrent, atque ad Reginam omnem aditum abrumperent; tum subjicit: *Hæc omnia tum, audiente sacra virgine, decumbente in lectulo, recitassem mox ipsa se vertens ad me, alta voce respondit: Si hæc cogitassent Agnes & Margareta, aliæque virgines sanctæ, nunquam coronam acquisissent martyrii. Nunquid non habemus sponsum, qui nos possit eripere de manibus impiorum, & inter fœdam hominum turbam nostram pudicitiam conservare? Vanæ sunt istæ cogitationes, ex defectu modicæ fidei procedentes potius, quam a vera prudentia. Tunc ego licet in memetipso erubescerem de imperfectione mea, tamen gavisus sum de magna perfectione ejus notans, & conferens in corde meo firmitatem & stabilitatem fidei ejus. Verum quia Pontifex decreverat iter illud virgineum fieri non debere, non fui ausus amplius de materia illa loqui, sed hoc scripsi ut lector quilibet valeat cernere in quanto perfectionis apice pedem fixerat virgo sacra.*

XXII. Cogitat eam mittere cum Cath. Sueca ad Joannam Reginam.

Revocatus ab ea mente a Raym. Capuan.

Inita quidem fuere ab Urbano in hujus schismatis exordio præclarissima consilia; nam & synodum œcumenicam celebrare,

& duas

& duas divas virgines, ut dixi, ad peccatricem Joannam Reginam a flagitio revocandam legare, & Raymundum Capuanum ad Francorum Regem emolliendum mittere decreverat; sed ea omnia ad irritum ciciderunt, suamque legationem a schismaticis, qui paraverant insidias, disturbatam Raymundus ipse narrat; ad quam tamen obeundam a S. Catharina Senensi animatus fuerat: *Omnino*, inquit, *tamen suasit, ut mandatis & votis Pontificis obedirem, & inter alia dixit mihi: Habeatis pro certo, pater, hunc esse verissimum vicarium Christi, quidquid dicant calumniatores schismatici, & ita volo, quod exponatis vos pro hac veritate prædicanda & defendenda, sicut exponere vos debetis pro veritate catholicæ fidei, quod verbum, licet prius hanc eandem veritatem novissem, ita me firmavit in proposito laborandi contra schismaticos impugnantes hanc veritatem, quod hucusque non cessi labores assumere pro veri Pontificis defensione juxta modulum meum, & semper in angustiis, & labyrinthis memoria hujus verbi me consolatur.*

XXIII. S. Catharinæ Sen. lit. ad Joan. Reginam Neapol. datæ. (a) *Ext. in lib. epistol. S. Cathar. n. 309.* Pia monita.

Quod ad S. Catharinam Senensem attinet; cum ejus legatio ad Joannam Reginam prudentiæ humanæ consiliis fuisset discussa, eadem virgo, quam imminentes regno Neapolitano calamitates prædixisse vidimus, literis (a) suis Joannam Reginam commonuit, ut schismaticos execraretur, verumque animæ suæ pastorem agnosceret. Gravissimis etiam sententiis illam arguit e domina, & principe in vile mancipium evasisse, Spiritus Sancti instinctu repudiato, dæmonum humana specie indutorum consilia secutam, se a vera vite & vita cultro amoris proprii divulsisse, atque e gremio Ecclesiæ, in quo educata fuerat, proripuisse; tum hortatur ad ingeminandos planctus, fundendasque pias lachrymas eam adhortatur: spoliata jam vita gratiæ ejus anima, corpusque ni ab errore emerserit, infeliciter periturum prædicit: Urbanum, ut verum Pontificem colendum, & antipapam habendum horrori, ut antichristum, membrumque diaboli, spernendosque ejus sectatores, qui quocumque se vertant omni supplicio dignissimos se non negent: si enim Christiano orbi Urbanum falso ut Pontificem metu obtrusisse, coluisseque dicant, vita dignos esse non posse: at putidum id mendacium sat vulgatum, cum perspicue constiterit Cardinalem S. Petri ficte ob metum cultu pontificio adornatum, qui tamen ut vir bonus & justus fassus sit non sibi, sed Urbano pontificatum delatum fuisse. Admonet etiam ut eorum astus, qui ipsam in schisma traxere, discutiat: licet enim scientia, haud tamen virtutibus præditos videri posse, ac non sanctioris vitæ virum, sed iniquum dæmonem, uti dæmones erant, & impostores impostorum sibi præfecisse: nec ipsam amari posse a subditis, quos jam ad mortem rapiat, quos a Christo & ejus vicario segreget, ac dæmoni & antichristo alliget: impendere miseræ ob scelus certissimum exitium: ni committat se curæ pastoris, ab infernali fera ut errantem oviculam laniatum iri: asciscendos probos consiliarios, & artes dæmonum repudiandas, qui, objecto amittendi terreni principatus levis auræ instar fugacis metu, in miserrimum ipsam statum conjecissent.

Antipap. & anticardinales uti dæmones execratur.

Populos fidos ipsi non futuros comminatur.

Divinas ei iras intentat.

XXIV. Jo. Reg. e susurratorib. decepta.

Sprevit sanctissimæ virginis saluberrima consilia Joanna Regina, impiorumque hominum susurros secuta est. Cum vero schismatici Joannæ studiis freti multiplicem terrorem longe, lateque incuterent (b) catholicis, & Urbanus ad vim vi repellendam copias contraheret, hortata est S. Catharina per literas, quas alienato a sensibus animo sexto maii die hoc anno dictavit, Albericum comitem societatis S. Georgii præfectum, [t] agminumque ductores, ut in Urbani fide constanter perstarent, Ecclesiamque fortissime tuerentur: tum proposuit ob oculos, ipsos in campum se conferre incitatos amore Christi, qui summa & æterna bonitas est: ab illo merita præmia expectanda qui, ut exemplo præiret, ad mortem nostri amore provolarit. Prodeundum itaque in aciem, & vitam amore vitæ exponendam, sanguinem amore sanguinis Christi crucifixi fundendum: novorum martyrum jam

(b) *Ext. n. 221.*

NOTÆ [t] Literas a S. Catharina Senensi ad Albericum Comitem Legionis S. Georgii Præfectum Annalista hic recitat, easque datas perhibet die VI. Maii hujus anni. In iis vero sancte illa mulier nobilem hunc Pontificiarum copiarum Imperatorem sollicitat, ut pro Urbano pugnet egregie. Mox vero idem Annalista subdit: *Auditæ cælo S. Catharinæ Virginis preces fuere; pulchra victoria reportata de schismaticis*, quam relatam diem XXIX. Aprilis monet. Quis hic anachronismum non sentiat? Sancta hæc Virgo orare se in Epistola data die VI. Maii significat, earumque precum fructus statuitur victoria ante dies octo relata. Hanc occasionem captat Maimburgus Hist. du Grand. schism. d' Occid. lib. I. ut plurimas S. Catharinæ vulgatas epistolas dolo malo vitiatas arguat. Verum quis docuit Maimburgum epistolam hanc ante commissam pugnam scriptam fuisse? Si quis illam diligenter excurrat nihil offendet ex quo sive commissum sive nondum commissum prælium arguat. Ita ergo res componenda est. Mulier illa sancta assidua prece cælum fatigavit, ut Pontificiis armis assisteret. Pugnatum est ergo feliciter diem XXIX. Aprilis. Secundum hæc Catharina assumpto calamo Albericum copiarum Pontificiarum Ducem adhortata est, ut strenue se gereret, & cœpta felicia feliciori successu compleret. MANSI

jam tempus appetiisse; se vero in illius conflictus ardore Moysis exemplo ad fundendas Deo preces incabituram.

Joanna exaucto-rata ab Urb.

Eaauctorata est Joanna ab Urbano Siciliæ regni juribus, omnibusque bonis, quæ vel ecclesiæ Romanæ, vel imperii Romani beneficentia acceperat, nimirum Provinciæ, Pedemontii, & Folkarquerii comitatibus privata: quæ decretoria sententia in archivio Neapolitano recondita est: de qua in aliis Urbani literis mentio inferius recurret.

Vascon. & Britones cæsi.

Auditæ coelo S. Catherinæ virginis preces fuere, ac pulchra victoria reportata est de schismaticis Vasconibus & Britonibus, qui Roberti antipapæ, sub quo stipendia fecerant, & immanissima flagitia patrarant, signa sequebantur promissorum magnitudine deliniti (licet Vasconia & Britannia in Urbani obseqaio constantes perstarent) Romamque contendebant, ut obsessis in mole Hadriana præsidiariis Gallis, qui primi omnium perduellionis signa extulerant, animarantque ad flagitium Cardinales, auxilium ferrent, tum Urbanum pellerent urbe.

(a) Collen. hist. Neap. l. 5.

Rem gestam accuratissime narrat Panduifus Collenutius (a), nimirum antipapam succinctum valido exercitu nepotem Monzoiam, una cum Bernardo Sala, & aliis Britonum & Vasconum ducibus immisisse adversus Urbanum: atque ab his Marinum duodecimo ab urbe milliari distans obsessum fuisse: at Albericum Barbiani comitem die XXVIII. aprilis hujus anni cum Romanis copiis ad solvendam obsidionem urbe erupisse, commissaque pugna mane in sequenti, & victis hostibus eadem die Romam rediisse: *Monzoja*, inquit, *capto, paucis boris victoriam obtinuit, eodemque die Romam iteram triumphantis modo cum toto exercitu, ipsisque etiam captivis hostium ducibus ingressus magna lætitia totius populi Romani exceptus est, ac maxime Urbani ipsius, qui ad eam causam illum, atque Galeatium Pepolum antequam advesperasceret equestri dignitate donavit.*

Alberici triumphus.

Collegere citius, quam par erat, triumphales applausus; nam si Albericus victoriam ursisset, atque ad Anagniam ad antipapam & anticardinales comprehendendos signa promovisset, excindi poterant schismatis pestiferi germina, (b) & oppressi armis fuissent, qui armis Ecclesiam Christi tyrannorum, & persecutorum præteritorum more opprimere nitebantur: Britones enim, ac Vascones, in quorum dextris spes locarant schismatici, extrema adeo internecione cæsi fuere, ut vix nuntius tantæ cladis superfuerit (c). Ejus victoriæ fama complevit Christianum orbem, relatæque sunt Deo gratiæ, quod vicarium suum ab impiorum vi & furore vindicasset, onde Walsinghamus Anglus (d) hujus triumphi memoriam suis monumentis consignavit: *Occisi sunt ex antipapalibus quinque millia sive plures ex communibus exercitibus, & campi milites sexaginta cum eorum campi ductore Bernardo del Sale.* Tulit meritum una cum suis perfidiæ præmium Bernardus e Sala, qui conjuratos Cardinales ad conflandum schisma audacia atmarat, ac pro terrenis possessionibus, quibus potiri nunquam potuit, animam vendiderat, antequam enim patrarent scelus decimo augusti die superioris anni Anagniæ Romanæ ecclesiæ castrum de Mornacio, & de Caderosa Arausicani agri illi tradiderant; quæ postea antipapa (e) Fundis VI. kal. januarii confirmarat, ut eo præmio ob catholicorum strages rapinasque pauperum, ac navatam schismati operam afficeret.

(b) S. Ant. 3. part. tit. 24. §. 15.

(c) Platin. in Urb. 6.

(d) Valsin. in Ricc. 11.

Cæsorum numerus.

(e) Clem. antipap. to. 1. p. 87.

XXV.

(f) Ext. annal. Leodien.

Arx S. Ang. recuperata ab Urb.

Scribit Urbanus in literis (f) ad Leodienses datis inferius afferendis, quæ encyclicæ videntur fuisse, cumulatam eam victoriam deditione arcis Hadrianæ eodem die facta, non sine divino miraculo: cum enim Gallos præfectus, qui a Cardinale Majoris monasterii subornatus, eam Urbano restituere superiori anno respuerat, & unius anni fleau Romanorum impetus strenoe eluserat, repente socios Gallos captos, vinctosque vidisset, a quibus Romanos subjiciendos, sibique ferendas suppetias puraverat, militares pactiones cum Urbano egit (g). E quibus ducitur gravissimum argumentum, Cardinales, qui in eam arcem se receperant superiore anno ad populi ob non electum patria Romanum Pontificem tumultuantis furorem eludendum, ac deinde ex ea ad Urbanum in sacro solio collocandum, cingendumque pontificia corona egressi fuerant, sponte, non terrore victos id peregisse. Cæterum Romanos ardentes iracundia ob accepta ex Hadriana mole obsidionis tempore graviora mala illam magna ex parte demolitos, ac nudasse marmoribus, quam tamen postea refecisse Bonifacium, addit Theodericus e Niem (h).

(g) Theod. e Niem. c. 20. & Valsing. in Ricch. 11.

Peracta ab Urb. nudis pedib. supplicatio pro grat. act.

(h) Theod. e Niem. l. 1. c. 20. Valsing. hist. Angl. in Ricc. 11.

(i) S. Cathar. ep. 295. S. Anton. 3. par. tit. 23. c. 14. §. 18.

(k) Raym. in vit. S. Catharin. par. 3. c. 2.

Urbanus vero gratias Deo ob levatos superiores labores acturus solemnem supplicationem instruxit, in qua composito agmine religioso nudis pedibus incedebat. De quo pietatis, ac demissionis Christianæ insigni actu, ac revocato vetere more diuturnis temporibus intermisso, Sancta Catharina Senensis (i) illum commendavit, meminitque de pio illo Urbani facinore Raymundus Capuanus (k) his verbis: *Consolatus est eam aliqualiter Dominus, quia per annum antequam ipsa migraret, eodem die, quo ipsa revoluto anno postmodum obiit, dedit duplicem victoriam Ecclesiæ sanctæ suæ, ac summo Pontifici, tum de castro S. Angeli, quod in urbe schismatici usque in illum diem tenuerant cum magno urbis disturbio; quam de gentibus quibusdam ar-*

mi-

migeris, qua pro schismaticis patriam totam vexabant : & tunc fuerunt debellata totaliter captis principalibus, & multis occisis : quo facto Pontifex, qui non poterat habitare apud ecclesiam Principis Apostolorum, ut solebat propter castrum prædictum, de consilio sacræ virginis ad eandem accessit ecclesiam pedes, & absque calceamentis : quem universus populus est secutus, cum non parva devotione gratias agentes Altissimo de his, & aliis beneficiis ejus : & sic sancta Ecclesia cum suo Pontifice cœpit aliqualiter respirare, virgoque sacra ex his est paulisper consolata. His etiam consentanea tradit S. Antoninus (*a*).

(*a*) *S. Ant. ubi sup.*

XXVI. Hæ porro victoriæ cœlitus Urbano datæ antipapam & anticardinales, qui vicarium Christi humana vi obrui facile posse putaverant, ad fugam impulerunt : ac nisi Joanna Regina trepidantes excepisset, schisma in ipso fomite præfocandum erat summo reipublicæ Christianæ bono, quod misera tanquam flammam, qua arderet, in sinu fovit, ut memorat Walsinghamus (*b*), qui descripto schismaticorum certamine adverso, subdit : *Quod audiens non Clemens, sed pene demens factus antipapa concito fugit ad quoddam castrum Reginæ Neapolis, quod vocatur Spelunca, ibidem latitans, & in terra comitis Fundorum.* Confirmant has pseudopontificis per regnum Neapolitanum excursiones trepidas consignatæ iis locis ejus literæ (*c*), quarum plures apud Speluncam Gajetanæ diœcesis exaratæ leguntur. Nec frustra suscepti erant a schismaticis metus, cum terrore conscientiæ, & justis Pontificis armis urgerentur, ut narrat Pandulphus Collenutius, (*d*) sic inquiens : *Clemens, metuebat ne Urbani exercitu Anagnia obsideretur : itaque missis ad Reginam nuntiis, petiit ut tantas sibi copias mitteret, quibus Neapolim tuto deduci posset, sed, cum ea re impetrata eo pervenisset, Neapolitani sumptis adversus illum armis tumultum concitarunt, ajebantque non velle se binos habere Pontifices, neque propter illum belli pericula subire.*

(*b*) *Valsin. in histor. Angl.*

Latebras quærit antip.

(*c*) *Antip. reg. t. p. 83. & seqq.*

(*d*) *Collen. l. 5.*

Neapol. contendit.

Hos Neapolitanorum, necnon Gajetanorum, antipapam ut publicum Ecclesiæ offendiculum, & calamitatum imminentium illi regno fontem, adversantium motus confirmat episcopus Tudertinus (*d*) rerum hoc tempore gestarum testis oculatus, qui sic ait : *Dominus Gebennensis, seu antipapa cum Cardinalibus suis, prout audivi, recessit de Fundis, & ivit versus Neapolim cum Cardinalibus suis. Quando appropinquavit Cajetam, Cajetani nolebant eum recipere, dicentes : quia credebant in dominum Urbanum, qui erat verus Papa. Postea ivit Neapolim, ubi a populis fuit pessime receptus, ita quod oportuit eum cum suis Cardinalibus castrum Ovi, ubi erat Regina, intrare, eo quod Regina mandabat populo, ut obediret, & illi modo obedire noluerant : & videns dictus Gebennensis, quod ibi non erat bene receptus, intravit mare.*

Neapolitani, & Cajetani eum aversantur.

(*e*) *To. 2. de schis. p. 48.*

Commota in Reginam, & antipap. seditio.

XXVII. Confirmant hæc MS. diaria (*f*) Hectoris Pignatelli, scilicet Clementem antipapam suo purpurato senatu succinctum triremibus ad castrum Ovi applicuisse, ac sub arcu arcis regio ornatu instructam illi sedem fuisse, ac triumphali solio considenti Reginam, Othonem, & Robertum Atrebatem, ac ducissam uxorem, & alias fœminas regio sanguine satas supplices accidisse, ut illius pedes oscularentur : interea dum hæc lætitia celebrabatur, Neapolitanos, qui Urbano studebant, infremuisse : cumque liberiora verba in Reginam ex piorum pectoribus erumperent, Andream Ravignanum cuidam artifici catholico scelus libera voce execranti oculum digito confodisse : tuncque Brigantem ejus nepotem ea injuria lacessitum adeo commovisse popularium animos, ut correptis armis insurrexerint Urbano vitam, & antipapæ necem altis clamoribus imprecati, eoque primo impetu populus imperio urbis militumque stationibus potitus archiepiscopum Bozzutum in possessionem Neapolitanæ ecclesiæ induxerit ; ac tum Reginam ingentem ex ea re dolorem contraxisse, concitatum fuisse in justas iras populum Neapolitanum adversus antipapam, & ingratam perduellem sedis Apostolicæ (uti a S. Catharina ipsi prænuntiatum vidimus, ut de utroque meritas pœnas sumere pararet) consentiunt alii Neapolitanarum rerum scriptores (*g*) : *Necessum illi*, nimirum Roberto antipapæ, ait Collenutius, *atque Reginæ fuit in arcem cedere, & illic sese munire : paucos autem post dies, ne ibi quidem se tutos esse putarunt.*

(*f*) *Pignat. in diar. Neapol.*

Urb. causa defensa a populo.

Recepit se in arcem antip.

(*g*) *Collen. hist. Neap. l. 5. & Summont. l. 2.*

Coactum Robertum Neapolitanorum pontificiæ majestatis vindicum metu, ne Reginam eodem secum exitio involveret, ex arce ascendere, & cum suis triremes conscendere, narrant diaria MS. Neapolitana (*h*), traditque antipapæ vitæ scriptor (*i*) his verbis : *Rumor concitatus est contra eos fortis, & magnus, quod ne utrique majus immineret periculum ipsum Clementem subito, unde venerat oportuit remeare : ubi cum pervenisset satis a certo comperit, quod dictus intrusus,* ita Urbanum vocat author schismaticus, *continue insidiabatur moliebaturque eum comprehendere, aut alias in persona damnificare si posset ; in quo quasi totam Italiam tam in terra, quam in mari sibi adhærentem, & colligatam habebat.* Rediisse Neapoli Fundos pseudopontificem, ostendunt quoque ejusdem literæ (*k*) xv. kal. junii scriptæ, ubi non diu ipsi hærere licuit, nam eodem die Urbanus Romæ in basilica Sanctæ Mariæ transtyberinæ latam superiori anno adversus illum & Geraldum ac Petrum

(*h*) *Pignat. ubi sup.*

Ex ea discedere cogitur.

(*i*) *Clem. antip. vit. script.*

Cinctum se periculis expavescit.

Revertitur Fundos.

(*k*) *Clem. antip. to. 1. p. 83. &c.*

Renovata in eum & alias ab Urb. edicta.

(a) Ext. apud Gregor. XII. l.2. p.251.

tram pseudocardinales, Honoratum Gaetanum Fundotum comitem, aliosque præcipuos schismatis authores (a) sententiam repetivit, & ad meritas de iis sumendas pœnas bellum factum, propositis indulgentiarum præmiis, crucisque symbolo religiosam militiam professuris dato, induxit: tum Rogerium Treverensem archiepiscopum creavit in Neapolitano regno Apostolicæ sedis nuntium, ut vires in eo regno contraheret, schismaticorumque conatus dissolveret: de quibus amplissimum diploma exaratum; in quo post repetitum, iisdem ferme verbis illud edictum jam ante suo loco allatum, clientes Regum & principum schismaticorum sacramento fidei ipsius præstito solutos pronuntiat, atque arma in impios expediri jubet.

Rogerio archiepiscopo Treverensi

A. S. N.

XXVIII. Edicta in Reges & principes faventes schismati instaurata.

Dudum cum vinea Domini, &c. Quia, sicut displicenter acceperamus, & evidentia facti demonstrabat, erant nonnulli principes magnates, & alii nobiles potentes, antipapæ adhærentes, sibique & aliis per nos damnatis, etiam post & contra processus nostros dantes auxilium, consilium, & favorem; Nos attendentes, quod nimis periculosum esset conversari, seu participare cum hujusmodi hæreticorum fautoribus, receptatoribus, & defensoribus, ac dantibus auxilium, consilium, & favorem eisdem omnes & singulos, qui præfatis principibus & magnatibus, aliis quibuslibet, etiamsi regali, aut reginali, vel imperiali, aut pontificali, seu quavis alia ecclesiastica, vel mundana præfulgerent dignitate, dicto antipapæ adhærentibus, seu eidem vel aliis damnatis prædictis dantibus auxilium, consilium vel favorem subjecti de facto existerent, seu eis vel illorum alicui juramento fidelitatis seu hominii, aut alterius cujuscumque obsequii debito, vel summissione, obligatione, aut pacto quolibet forent astricti, vel obligati, ipsisque districte præcipiendo mandavimus, ne eisdem principibus & magnatibus, vel aliis quibuslibet etiamsi, ut prædicitur, regali, aut reginali, vel imperiali, aut pontificali dignitate præfulgerent, aliquatenus parerent, seu obedirent, vel intenderent: nos enim eos omnes & singulos authoritate apostolica ab hujusmodi juramentis, obligationibus, ac

Eorum clientes fidei sacramento soluti.

fidelitate & aliis supradictis authoritate apostolica absolvimus, & decrevimus absolutos. Volumus insuper, & authoritate prædicta decrevimus, quod omnes & singuli, qui eisdem principibus, seu magnatibus, deinceps contra hujusmodi mandatum nostrum parerent, seu obedirent, si personæ singulares excommunicationis, si vero communitates, vel universitates, aut collegia forent, interdicti sententias eo ipso incurrerent, & eorum civitates, terræ, castra, & loca ecclesiastico subjacerent interdicto; quarum sententiarum absolutionem, præterquam in mortis articulo, & interdictorum relaxationem, nobis, vel successoribus nostris tantummodo reservavimus, prout in diversis nostris inde confectis literis plenius continetur.

XXIX. *Ne igitur tot & tantorum facinorum, ac scelerum in divinæ majestatis offensam, & dictæ Romanæ ecclesiæ matris cunctarum Christifidelium, & magistræ contumeliam & contemptum, fideique catholicæ, ac utilitatis reipublicæ detrimentum nequiter patratorum, in succedentium temporum sæcula, sine correctione debita in multorum perniciem memoria deferatur, & ne præfati nequissimi viri per nos, ut præfertur, damnati & a Deo reprobati, qui in suis hæresibus persistere, & excessus excessibus cumulare, ac Ecclesiæ prædictæ pacem turbare, & inter Christifideles schisma, dissensiones, ac scandala ponere, cultumque Christianæ fidei, sine qua quispiam Deo placere nequit, quantum in eis est, depravare conantur, suos pravos & damnandos conceptus in partum producere possint; sed potius, dextera Domini faciente virtutem, viriliter obsistatur eisdem, & ipsorum damnandi propositi executio elidatur, opportunis providere remediis cupientes, quia in his Dei, & prædictæ Romanæ ecclesiæ causam agi conspicimus, illam devote prosequentibus, decrevimus etiam spiritualibus auxiliis & præsidiis assistendum, ut causam ipsam eo ferventius prosequantur, quo exinde majoris retributionis meritum se speraverint adepturos. Ideoque nos, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum, ejus authoritate confisi, omnibus pœnitentibus & confessis, qui præfatos Robertum antipapam, & alios damnatos, ipsorumque complices, fautores, receptatores, atque credentes, quamdiu in hujusmodi schismate, & extra Romanæ ecclesiæ gratiam persliterint, in personis & sumptibus propriis; necnon & iis, qui in personis propriis, alienis tamen expensis expugnabunt, & super hoc per annum incipiendum a die, quo duxeris ordinandum, continue, vel interpolatim infra biennium ex tunc complendum in expugnatione hujusmodi laborabunt, Ecclesiæ sequendum vexillum, tam clericis, quam laicis, & eis insuper, qui suis dumtaxat expensis, juxta quantitates & facultates suas destinabunt, vel sibi, seu alteri per te deputando ministrabunt sufficientia stipendia, ut destinare valeat idoneos bellatores ad dictum tempus duraturos, & bellaturos ibidem, illam concedimus veniam peccatorum, quæ concedi per eandem sedem proficiscentibus in terræ Sanctæ subsidium consuevit, & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum: eos autem, qui non per annum integrum, sed per ipsius anni partem in hujusmodi Dei servitio laborabunt, juxta quantitatem laboris & devotionis affectum*

Proposita noxarum venia sacram militiam professuris.

participes esse volumus indulgentiæ supradictæ.

Catholici ad expugnandum antip. solicit.

Quod si forsan ipsorum aliquis, post iter arreptum in prosecutione dicti negotii ex hac luce migrari contigerit, vel interim negotium ipsum congrua terminatione compleri, eos integre participes esse volumus, & concedimus indulgentiæ memoratæ. Hujusmodi etiam remissionis volumus esse participes juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum omnes, qui ad expugnationem prædictorum Roberti & aliorum damnatorum, ac sequacium, aut fautorum ipsorum, tibi quem ad regnum Siciliæ propterea destinamus, vel deputando, vel deputandis a te, de bonis suis congrue ministrabunt. Quocirca fraternitati tuæ, per apostolica scripta mandamus, quatenus per te vel alium, seu alios hujusmodi concessionem nostram in ecclesiis & locis prædicti regni, quando & quoties expedire videris, solemniter publicans, & exponens, & per alios ad hoc idoneos publicari, & exponi faciens, ut melius, & clarius intelligatur, ab omnibus, in vulgari, fideles Christi instantius, & efficacius per verbum prædicationis, & alias prout expediens extiterit, inducere non postponas, ut suscipientes cum reverentia signum crucis, ipsumque suis humeris, & cordibus affigentes, ad prosequendum hujusmodi causam Dei, & Romanæ ecclesiæ ipsorum matris, viriliter se accingant, nobis quidquid super prædictis feceris, per tuas literas, vel instrumenta publica, principium & finem præsentium continentia, fideliter rescripturus. Dat. Romæ apud S. Mariam transtyberim XV. kal. junii pontificatus nostri anno II

XXX. Antipap. maritimam fugam capit. (a) Pignat. ubi sup.

Data sunt Faventino & Aquensi episcopis internuntiis Apostolicæ sedis in Hispania & Gallia eadem mandata de urgenda sacra expeditione, quæ tardius, quam rei magnitudo exigebat, a fidelibus instructa est metu, mox evadente (a) cum suis antipapa: paucis enim post diebus a promulgato superiori edicto ipsum mare conscendisse mense majo, refert illius vitæ scriptor, ac junii decima die Massillam applicuisse, atque a Cardinalibus quinque, qui Avinione superfuerant exceptum. Concurrere (b) undique ad eum adorandum Galli, qui pontificatum Gallicæ genti restiturum, assertamque pristinam gloriam sibi lenocinabantur. At sensit postea Gallia quanto suo malo hoc monstrum aluerit, colueritque: sub eo enim nefando capite ecclesiastici ordinis libertatem abrogatam, morumque sanctitatem obsolevisse, deplorat Nicolaus (c) Clemangis, his verbis: *Postquam importabili sarcina peccatorum exigente furiale malum schismatis irrepsit in Ecclesiam, ut taceam de aliis, de papatu contendentibus quid Clemente nostro quoad vixit miserabilius, qui ita se servum Gallicis principibus adjecerat, ut vix ferret injurias & contumelias, quæ ipsi quotidie ab aulicis inferebantur, quas vix deceret in vilissimum mancipium dici. Cedebat ille furori, cedebat tempori, cedebat flagitantium importunitati, fingebat, dissimulabat, largiter promittebat, diem ex die ducebat, his beneficia dabat, illis verba: Omnibus, quos aut arte assentatoria, aut ludicra quos in curiis amicos sibi fecerat, summopere placere studebat, eosque beneficiis promereri, quo talium patrocinio dominorum gratiam, & favorem assequeretur. His itaque, atque juvenibus nitidis, & elegantibus, quorum maxime consortio gaudebat, singulos fere vacantes episcopatus, cæterasque præcipuas dignitates impendebat. Denique ut principum benevolentiam facilius assequeretur, assecutam foveret, fotam conservaret, conservatam amplificaret, plurima ultro donaria, atque xenia illis dabat, quascumque super clero exactiones petere voluissent, annuebat ultro, sæpius etiam ingerebat; sicque omnem clerum sæcularium magistratuum dispositioni ita subiiciebat, ut magis quilibet eorum, quam ipse putaretur dominus.*

(b) Panduł. Collen. l. 5.

(c) Nicol. Clemang. lib. de corrupt. stat. eccl.

Quanto suo malo antipapam Gallia exceperit.

Ecclesiastica obsolescit dignitas.

Nec modo hæ calamitates invectæ in Gallicanam ecclesiam, verum politicum statum schismatis causa convulsum, inque extremum discrimen adductum visuri sumus, & tum Carolum Regem misere porrecto a suis lento veneno intabuisse, cujus præcipue authoritate antipapa pestilentiæ cathedram retenturum, Petro Aragoniæ regiæ principi Minoritæ, a quo jam ante schisma prædictum vidimus, cælesti viso ostensum est (d) in urbe Candiæ die XIII. octobris.

Politicus status labefactatus.

(d) To. 4. de schism. p. 141.

XXXI. Joan. Regina cum Urb. de pace agit.

Antipapa Italia pulso in Gallias, Joanna Regina Siciliæ periculi, in quod a schismaticis conjecta fuerat terrore permota, promissis mitigare catholicum Neapolitanum populum studuit, deque recuperanda pristina Ecclesiæ gratia, cum se regno exauthorandam ab Urbano pertimesceret, agere cœpit: nec non Jordanus Ursinus, qui pseudopontificis partes tuendas susceperat, & gravibus malis presserat Urbanum, in ejus obsequium procubuit. Quos felices successus in literis ad catholicos datis (e) Urbanus recenset.

(e) Ext. apud decan. Tungren. annal. to. 3. Urb. ad Catholic. lit. de secundis successib.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, &c.

Cum ineffabili mentis jubilo Altissimo referimus gratias, quas nostra procul infirmitas ex eo, quod sicut a fide dignis accepimus, largitor omnium bonorum Deus mentium vestrarum oculos illustravit, ut declinatis laqueis, quos per mundum, proh dolor! antichristus quasi undique jecit, per veritatis tramitem ambuletis; pro quo prudentiam vestram dignis in Domino laudibus attollentes devotionem vestram rogamus

per

per viscera misericordiæ Jesu Christi, quatenus spiritum fortitudinis assumentes, literas, monita, vel mandata illius hæresiarchæ, Roberti videlicet olim basilicæ XII. Apostolorum presbyteri Cardinalis, qui Clementem Papam VII. ausu temerario se fecit, excelsis & intrepidis animis respuatis, ejusque virulentis, & pestilentissimis suggestionibus, quibus, sicut intelleximus, impressionem, tumultumque popularem fuisse in canonica nostra electione prætendit, nullatenus intendatis; quinimmo tanquam orthodoxæ fidei zelatores præfatum hæresiarcham, ejusque sequaces, qui zizaniam in agro dominico, & cuncto populo Christiano serere non pavescunt, eorumque legatos & nuntios, quacumque dignitate præfulgeant, capere seu capi facere, & alias persequi toto mentis desiderio juxta vestrarum virium suppetentiam studeatis; proinde præter nostram, & Apostolicæ sedis gratiam, & humanæ laudis præconia æternæ vitæ præmia merituri. Deo etenim gratias, quia adversariorum nostrorum, qui adversus nos velut testes iniqui insurrexerunt, & in quibus mentita est iniquitas sibi, malitia manifestissime detecta est, ac nostra innocentia, nostraque justitia adeo notoria cunctis patet, quod nulla potest tergiversatione fuscari. Testis enim nobis est ille, qui nihil ignorat, quod si sensissemus nos per ostium non intrasse, per horæ spatium non fuissemus ausi in Petri cathedra residere. Sed quia, sicut est toti mundo notorium, & nisi malitia hostium nostrorum mentis oculos obcæcasset, ipsimet hoc etiam faterentur, prout alias ore, & literis confessi sunt, & per evidentia facta, manifestaque signa notissimum fecerunt, quod per viam Sancti Spiritus ad sustinendum Ecclesiæ universalis onera nostram imbecillitatem Deus elegerat, ideo deposita formidine thoracem fortitudinis induentes, decrevimus pro defensione veritatis, & fidei catholicæ, sponsæque nostræ, quibuscumque periculis, & persecutionum fluctibus objicere corpus nostrum, in illo, qui in se sperantes non deserit, confidentes, quod Ecclesiam suam nunquam derelinquet, sicut nec aliquando reliquit, licet eam, quandoque permittat persecutionum fluctibus agitari. Jam enim procellulæ, quæ super cacumina montium se videbantur extollere, incipiunt quiescere: nam post nobis nuper missam de cœlo victoriam, qua Britones & Vascones, aliique stipendiarii, & præfati hæresiarchæ sequaces conflicti fuerunt post deditionem castri S. Angeli de urbe eodem die non sine miraculo secutam, dilecti filii Neapolitani zelo devotionis accensi prædictum hæresiarcham antipapam, & catholicæ fidei subversorem de civitate Neapolitana, in qua sperabat in pestilentiæ cathedra residere, cum magno opprobrio fugaverunt. Joanna quoque olim Regina Siciliæ, quæ ab illis pestilentis

Schismaticorum impietas & mendacia.

Prior electio legitima promulgata ab ipsis Cardd. ore & literis.

Ut Deus pericula discusserit.

Ut Britones & Vascones cæsi.

Arx S. Angeli recepta.

Neapoli fugatus antip.

simis viris seducta per errorum tramitem ambulabat, abjurato errore hujusmodi, nos credit & tenet verum Jesu Christi vicarium, & cœlestis clavigeri successorem, de die autem in diem ejusdem Joannæ solemnes nuncios expectamus. Die quoque tertia præsentis mensis Jordanus de Ursinis de monte Jordano, qui nos & dilectum filium populum Romanum cum auxilio sequacium antichristi multipliciter molestabat, illo faciente, in cujus ditione cuncta sunt posita, in spiritu humilitatis rediit ad obedientiam nostram & ecclesiæ prælibatæ. Super his autem vobis latius explicandis dilectis filiis Joanni de Dunghen & Joanni Lovuye magistris in artibus, & in utroque jure peritis harum latoribus velitis fidem indubiam adhibere. Datum Romæ apud S. Petrum pridie idus junii pontificatus nostri anno II.

Ut Joanna ecclesiæ gratiam expetet.

Pollicita igitur Neapolitano populo Joanna Regina se, desertis antipapæ partibus, Urbano obsequentem futuram, postquam schismatis authoribus, quos tueri non poterat in regno, fugæ aditus aperuit, oratores ad Urbanum amplissimos decrevit, qui cum ipso fœdus paciscerentur; verum insigni inconstantia descivit a cœptis, seque in exitium, redintegrato bello, præcipitem dedit, ut Tudertinus episcopus testis ocularus in publicis tabulis enarrat (a); *Prout*, inquit, *audivi Regina locuta est populo Neapolitano, & dixit, quod volebat sequi consilium eorum. & ordinavit ambaxiatores ad istum dominum nostrum pro concordia fienda, & Papa recepit eos satis gratiose. Nomina ambaxiatorum sunt ista: Comes Arianus, comes Nolanus, comes de sancto Severino, & Admiratus: & tantum steterunt in urbe ad tractandum concordiam, donec Regina habuit nova de viro suo, prout audivi, & tunc mandavit quod sine conclusione aliqua deberent ad eam redire. Veniente marito Neapolim, ibi fecit novitatem, & contra aliquas alias terras, quæ possidebantur per amicos hujus domini Urbani, & deinde guerra durat, & Deus per suam misericordiam provideat de remedio opportuno, Amen.* Joannam Reginam infensam in Bozzutum archiepiscopum Neapolitanum, referunt (b) diaria MS. Hectoris Pignattelli comitis, & quarta die junii populum cum Germanis, quibus Otho imperabat, pugnam ancipitem conseruisse, ac demum sub regia vi succubuisse Urbani partium spectatores adeo, ut octava junii archiepiscopi pontificiæ dignitatis adversus schismaticos defensoris ædes dirutæ fuerint. Ita ob schisma creatum a Joanna mox regnum Neapolitanum civili bello ardere cœpit; cumque Carolus Dyrtachinus Tarvisinam obsidionem urgeret; ex ea in spem Neapolitani regni, utpote vetei principum Andegavensium prosapia satum

XXXII. Decreti a Joanna oratores ad Urbanum.

(a) Ext. to. 2. de schism. p. 48.

Quinam legatione functi.

Urbani amici bonis exuti.

(b) Pignat. in diar. Neap.

tum, evocatum ob Urbano, Gobelinus (a) & Summontius (b) observant; adduntque Joannam Reginam decretoria sententia regio jure ob Urbano privatam; quod confirmant pontificiæ literæ, unde Joanna metu affecta Gallicam opem implorare, ac non sine Othonis dedecore in Andegavensem comitem regni hereditatem transfundere coacta fuit, ut dicetur inferius.

(a) Gobelin. in cosmodrom. at. 6. c. 74.
(b) Summont. hist. Neap. lib. 3. & Surit. Ind. l. 5. & annal. lib. 10. c. 24.

XXXIII. Antipapæ in Urbanum acta tyrannica.

Ut vero Urbanus (c) agebat legibus in schismaticos, ita antipapa impudentissime adversus Christi vicarium, aliosque catholicos e pestilentiæ cathedra, quam Avenione collocarat, ementita exercere judicia non perhorruit; e quo incredibilem rerum perturbationem exortam, & innumera crudelitatis exempla manasse, narrat Theodoricus e Niem (d); *E converso*, inquit, *prædictus Clemens in Avinione, tunc cum sua curia residens, ut præfertur, contra dictum Urbanum, ejusque Cardinales, & ipsis adhærentibus pœnales processus fecit, & illorum processuum occasione magnæ adversitates, ac prævaricationes in diversis regnis, & provinciis oriebantur, multi etiam infelices prælati, & presbyteri, ac clerici, qui dicto Urbano obediebant per plerasque de alia obedientia per mare, seu terras transeuntes capiebantur, & male tractabantur, quorum multi in aquis submersi, aliqui ignibus cremati, nonnulli etiam alia sæva morte perierunt.* Ita cœptum est impleri vaticinium a Petro Minorita principe significatum, Urbano V. nimirum eventurum schisma (ni sedem Romæ constabiliret) in quo millia & millia innocentium sub dirissimo spiculatore perirent.

(c) Urb. tomo papyrac. p. 7.
(d) Theodor. e Niem. lib. cap. 19.

Excitata persequutio in catholicos.

Alfons. erem. episc. Giem. Urb. defens.

Pergit Niemus antipapæ acta crudelia recensere: *Multum enim atrociter contra obedientes dicto Urbano præfatus Clemens & sui Cardinales, ac eorum complices in principio dicti schismatis se habuerunt, & tanta in populo Christiano facta fuit ex præmissis subito divisio ubique locorum, quod de hoc multi in stuporem conversi valde mirabantur; multa etiam oppida, villæ, civitates, & castra in eodem regno Siciliæ, & in provincia patrimonii B. Petri in Tuscia, nec non marchia Anconitana & Campania, Romana, & alibi per guerras violenter capta, & destructa, & etiam multa monasteria & ecclesiæ pene totaliter desolatæ, & multæ strages hominum, deprædationes rerum, nec non alienationes bonorum, & jurium proprietatum ecclesiarum, & monasteriorum in urbe, & aliis diversis locis consistentium fiebant, ac alia innumerabilia mala sequebantur exinde.*

Intestinæ dissensiones exortæ.

XXXIV. Acceptas ab antipapa clades auxit intestina dissensio, adeo ut Romani hostium metu liberi in Urbanum procacia verba funderent, odiaque conciperent, quos tamen coarguit S. Catharina Senensis (e), linguam concinendis divinis laudibus, peragendæque criminum exomologesi sacram in blasphemas voces laxasse, improbamque Deo gratiam, recuperata ejus ope S. Angeli arce, reposuisse. Quo tempore, cum Roma a rebellione in Urbanum conflanda haud longe abesset, discrimen imminens S. Catharinæ precibus propulsatum Raymundus Capuanus (f) & ex eo S. Antoninus (g) enarrant: *Renovati fuerunt mox*, inquit Raymundus, *ejus dolores, quia serpens antiquus quod non poterat per unam viam attentare, attentavit per aliam magis periculosam & duram: quod enim facere non poterat per extraneos, & schismaticos, attentavit facere per intrinsecos, & domesticos fidei; nam cœpit seminare discordias inter populum urbis & Pontificem, quæ creverunt tantum, quod aperte comminabatur populus intentare mortem Pontifici: quod sentiens virgo sancta nimis afflicta ad consuetum recurrit orationis refugium, & totis conatibus assidue sponsum suum exorans, ut nullo modo permitteret fieri tantum nefas. Quod dum ageret, ut ipsa mihi scripsit per quandam suam epistolam, vidit in spiritu totam urbem plenam dæmonibus, qui undique populum incitabant ad parricidii scelus & contra orantem virginem horribiles dabant clamores dicentes: Maledicta, tu niteris nos impedire, sed nos te horrenda morte infallibiliter occidemus, quibus illa nihil respondens prolixius, ac ferventius orationi instabat, petens a Domino, ut pro nominis sui honore, ac pro remedio Ecclesiæ suæ sanctæ, quæ tunc tantis turbinibus quatiebatur vellet dæmonum desideria ex toto frustrare, & vicarium suum illæsum servare, nec permitteret, quod populus ille tantum peccatum & tam immane nefas committeret, responsumque semel recepit a Domino: Sine hunc populum qui quotidie nomen meum blasphemat, cadere in hoc malum, ut propter hoc grande crimen vindicem, & deleam eum, quia justitia mea exigit, ut amplius non sustineam iniquitates ipsorum.*

(e) S. Cathar. ep. sup.

Romani Urbanus convitiis incessunt.

(f) Raym. Capuan. in vita S. Cathar. Senen. par. 3. c. 2.
(g) S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 14. §. 18.

Visi a S. Catharina Senen. concitati dæmonibus.

At illa tunc magis orabat ferventer, his verbis in sententia, vel in sensu: Clementissime Domine nosti qualiter sponsa, quam proprio sanguine redemisti, quasi per totum orbem, proh dolor! laniatur, nosti, etiam quam paucos habeat adjutores & defensores: nec latere potest qualiter usurpatores, & hostes ejus desiderent vicarii tui mortem, & scandalum, si hoc malum contingeret non tantum huic populo, sed toti populo Christiano & ecclesiæ tuæ sanctæ nocebit gravissime. Tempera igitur iram animi tui, Domine, & noli despicere populum tuum, quem tam grandi pretio redemisti. In hac disputatione, si non male recolo, plures occupavit dies, ac noctes cum magna corpusculi sui afflictione pariter, & labore, illa semper orante, Dominoque su-

Fusæ ei preces ad Deum.

am

am justitiam allegante, at dæmonibus contra eam clamantibus, ut est scriptum. Tantus fervor erat orantis, quod sicut ipsa tunc mihi scripsit, nisi Dominus (ut modo ejus loquar) circulasset fortitudine corpus ejus, sicut veges solet circulis roborari & stringi, absque dubio corpusculum totaliter defecisset & concrepuisset: sed finaliter in tam arduo bellatum ejusdem corpusculi tormento mortali vicit & obtinuit virgo. Nam domino, ut dictum est, suam justitiam allegante respondit Domine, ex quo aliter fieri non potest, quin fiat justitia ista, supplico non spernas preces ancillæ tuæ, sed quidquid pœnalitatis debetur super hunc populum, fiat supra corpus meum; libentissime namque pro tui nominis honore, ac pro ecclesia tua sancta bibam hunc calicem passionis & mortis, sicut semper teste tua veritate optavi, ex quo tuum amorem, te donante, concepi toto corde, ac tota mente.

Debitas populo pœnas in se suscipit.

Ad hanc vocem plus mentis, quam corporis, hujus virginis sacræ, conticuit vox divina, quæ loquebatur in ejus mente. Datur per hoc intelligi, quod ita fieret ut petebat, factumque est, quod ex illa hora cessavit primo paulatim, & tandem totaliter murmur in populo illo: sed totam passionem virgo virtutibus plena portavit. Interemptam inflicto a dæmonibus crudelissimo martyrii genere, proximo anno ex eodem pio authore visuri sumus.

Placatus populus.

(a) *Gobelin. in Cosmodrom. ætat. 6. cap. 76.*

Concitatam quidem in Urbanum popularem seditionem, repressamque divinitus memorat Gobelinus (a) his verbis: *Quadam die populus Romanus contra eum commotus tumultu concitato armata manu palatium expetivit: cumque tumultuantis multitudinis occursus sibi nunciatur, ipse jubens portas palatii protinus aperiri, in sede sua se collocat, & Christi factum imitatus miraculum, quo Christus Judæos terruit se quærentes, mirabiliter innovat: tumultuantis enim turbæ primores in acie constitutos aspectu torvo & his verbis: Quid vultis, in sui præsentia ita stare compellit, quod eis promptitudinem respondendi & furoris subsequentium accessum ademit propiorem: & sic eorum pertinacia, prout res exigit, increpata eos placatos facit abscedere.* Antequam hoc periculo perfunctus esset, tentatum veneno, sed non sine miraculo diu extremis viribus cum summa veneni vi colluctatum convaluisse, narrat idem (b) author.

(b) *Eod. cap.*

XXXV. Excussere eodem tempore pontificium jugum Bononienses fallaci libertatis specie delusi. Quo tumultu audito antipapa eos blanditiis sibi conciliare adnisus est; sed prudens illi responsum datum fuit, uti refert Carolus Sigonius (c): *Postremo,* inquit, anno nimirum MCCCLXXIX. *rursus est mutata respublica: nam Bononienses a Florentinis impulsi VI. nonas octobris præcento schismate, quod in Ecclesia versabatur, iterum sese fœderatis applicuerant, ac liberos se, non hostes Ecclesiæ præferentes, statum libertatis redintegrarunt. Itaque sequenti nummum aureum percusserunt, in quo ab uno latere leonem vexillum libertatis tenentem cum literis: Bononia docet, ab altero imaginem cum nomine S. Petronii finxerunt. Quod ut Urbanus audivit ægre admodum tulit: Clemens autem adversarius ejus, ut eos ab Urbano prorsus averteret, oratorem illico misit, ostendens se orbis vicariatum eis libere permissurum, si se Pontificem recepissent: cui ipsi responderunt se in authoritate Urbani, quem primum coluissent, persistere velle, donec de vero Pontifice judicatum fuisset. Quod responsum adeo gratum Urbanus habuit, ut eis comitatum Imolæ per Philippum episcopum assignarit.*

(c) *Sigon. lib. 3. de episc. Bonon. in Phil. Carafa.*

Bononiensium rebellio.

Repudiato tamen antip. Pontificem coluntur.

In Germania Wenceslaus Romanorum Rex Caroli Imperatoris postremis jussis pariturus, necnon principes electores initis imperii comitiis ad asserendam Urbani VI. dignitatem, ac Germanos a schismaticorum fraudibus (d) vindicandos plura sanxere: atque in primis, ut futuri successores imperii ad colendum Romanum Pontificem, atque antipapam ejusque administros insectandos, antequam regios honores solemni ritu adipiscerentur, fidem obstringerent, ac designati præsules pariter sponderent, Urbanum veneraturos: prohibuere, ne quis a Roberto pseudopontifice sacerdotia, vel alia quævis sacra beneficia flagitaret; ac de celebrata legibus Urbani electione populos certiores fecerunt. XXXVI.

(d) *Tom. 20. de schism. pag. 135.*

Incipit copia literæ Imperatoris.

Nos Wenceslaus Dei gratia Rex Romanorum semper Augustus, & Bohemiæ Rex recognoscimus & notum facimus per præsentes universis & singulis inspecturis & audituris, quod tam notorium, & manifestum sit, quod de Cardinalibus, qui tempore tunc Romæ erant quando fœlicis recordationis Gregorius Papa XI. ibidem debitum naturæ persolvit, & ex eo & pro eo sedes Apostolica Romana vacaverat, & ipsi Cardinales unum futurum Papam potuerunt, ut de jure debebant, eligere, quod sanctissimus in Christo pater, & dominus, dominus Urbanus Papa VI. olim archiepiscopus Barensis in verum Papam, sicut est juris & consuetudinis eligere Romanos Pontifices, concorditer ex inspiratione & invocatione Sancti Spiritus electus, inthronizatus, & coronatus est; qui etiam in pacifico & quieta possessione dictæ sedis Apostolicæ longo tempore, præsentibus dictis Cardinalibus & sibi assistentibus, fuit & est, quem etiam præfati Cardinales omnes & singuli pro eorum vero, electo, inthronizato, & coronato Papa tenebant, & habebant, ipsumque in festivitatibus magnis manifeste celebrantem audierunt, Corpus Christi de manibus suis

Pura præteriti casus narratio.

sum-

sumpserunt, & etiam beneficia ecclesiastica, & etiam in consistoriis publicis & secretis, & in omnibus illis causis, quæ ad unum, & verum deificum Papam spectant, sibique prout uni vero, & Christianissimo irrevocabiliter, concorditer, ac voluntarie, absque coactione adhæserunt, commorati sunt, prout manifestum, & notorium est Romæ & Romano imperio, & in tota Christianitate, & etiam quamplurimum patet in literis & nunciis dictorum Cardinalium, quas pluries postea serenissimo principi & domino domino fœlicis recordationis Carolo Imperatori nostro dilecto domino & Patri nunciaverunt & scripserant, & qui etiam dominus & pater noster Imperator Romanorum, cujus animæ propitietur Deus, velut advocatus, & protector sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, & Christianus princeps manutenens fidem Christianam, & etiam domini ecclesiastici & temporales, ac omnes alii principes & civitates sacri imperii in Alamanniæ & Galliæ & Italiæ partibus, præfatum sanctissimum in Christo patrem & dominum Urbanum Papam VI. unum, verum, electum, & coronatum Papam, dictæ sedis Apostolicæ possessorem recognoverant, habebant, & tenebant, ut etiam præfatus dominus noster, & pater Romanorum Imperator in hujusmodi Christiana fide ab hac luce decessit, & nos post ejus obitum tanquam Rex Romanorum sequentes vestigia ejusdem domini, & patris nostri Romanorum Imperatoris, una cum principibus, electoribus, & aliis principibus, ac civitatibus dicti Romani imperii clare & bene informati de præscriptis causis præfatum nostrum sanctissimum in Christo patrem & dominum Urbanum Papam VI. verum vicarium in hoc mundo Domini nostri Jesu Christi recognovimus firmiter, recognoscimus, & tota Christianitas recognoscit propter confirmationem Christianæ fidei merito remanere, & stare debemus apud eundem. Verum quia percepimus, quod ex amaritudine cordis referimus, quod nonnulli olim Cardinales quendam nomine Robertum de Geneva olim Cardinalem, nunc vero antipapam, nuncupantem se Clementem, erexerunt & assumpserunt, ita quod ex hoc errore schisma in ecclesia sancta Dei, & tota Christianitate est subortum, & quia noviter ex dispositione omnipotentis Dei, qui sua gratia nos, licet indignum, sacrosancto Romano imperio præfecit; quippe nos, & nullus alter, tanquam Rex Romanorum mediante Dei adjutorio futurus Imperator, verus, & legitimus advocatus & protector sanctæ Romanæ ecclesiæ; domino Papæ & fidei Christianæ, merito & de jure providere habeamus, ita ut nostris temporibus, quibus præesse debemus imperio Romano nullum schisma & error exsurgant, quæ fidem Christianam; & statum totius mundi Romano imperio subjecti subvertant: idcirco nos ad laudem, & gloriam & honorem Dei Omnipotentis, ac pro conservatione sæpe dictæ Christianæ fidei, cum matura deliberatione & consilio principum electorum, ecclesiasticorum & secularium & specialiter reverendorum in Christo patrum Friderici archiepiscopi Coloniensis sacri Romani imperii per Italiam archicancellarii, Simonis archiepiscopi Treverensis dicti sacri imperii per Galliam, & regnum Arelatense archicancellarii, Ludovici archiepiscopi Maguntini sacri imperii per Germaniam archicancellarii, & illustris Roberti senioris comitis Palatini apud Rhenum sacri imperii archidapiferi, & ducis Bavariæ pro se, & illustrium Roberti juvenis & Roberti minoris Comitum Palatinorum apud Rhenum & ducum Bavariæ & aliorum principum, ac fidelium sacri Romani imperii concordavimus, & unanimes sumus una cum dictis principibus electoribus, & aliis principibus & fidelibus sacri Romani imperii, & ipsi nobiscum, quod talibus schismaticis erroribus volumus & debemus obviare, & eosdem prohibere, & extirpare.

Ut Carolus IV. Imp. Urbanum coluerit.

Perfidiæ schismaticorum descriptio.

Decrevit Wenceslaus perstandum in Urbani obsequio.

Principum imperii unanimis consensio.

Hinc est quod nos præfatus Wenceslaus, XXXVII
tanquam Rex Romanorum, advocatus, defensor, & protector sanctæ Romanæ ecclesiæ, & præfati domini sanctissimi in Christo patris, & domini, domini Urbani Papæ VI. ex quo est verus Papa in sede & in possessione ipsius papatus, antedicti principes electores ecclesiastici & seculares, & specialiter Fridericus Coloniensis, Simon Treverensis, Ludovicus Maguntinus archiepiscopi, & illustris Robertus senior pro se, & dicti Roberti juvenis & Roberti junioris, & alii principes sacri imperii matura deliberatione & ex certa scientia bona fide loco juramenti compromittimus invicem, videlicet nos ipsis omnibus in solidum & divisim, & ipsi nobis versa vice, quod nos, & etiam ipsi fidem Christianam conservare & corroborare volumus & præfatum sanctissimum in Christo patrem dominum Urbanum pro vero Papa tenebimus & sibi astabimus, & talibus schismaticis erroribus ante dictis ipsius antipapæ Roberti de Geneva, suisque coadjutoribus, qui se nominant Cardinales, & omnium aliorum adhærentium obviabimus: & dictos schismaticos errores evellere, & destruere volumus & debemus, quantum pro posse nostro poterimus: nos omnes & quilibet nostrum nolumus, nec debemus recipere legatos & nuncios, literas sive mandata dicti antipapæ de Geneva, nec ipsum recognoscere, beneficia, vel dispensationes ab eodem recipere, vel a suis adhærentibus quoquomodo, sed volumus prædictos legatos & nuncios, ac mandata fortiter, & cum fidelitate exstirpare, eosdemque nuncios in corpore & rebus invadere & impedire, & contra in omnibus agere & facere, prout in processibus dicti domini nostri sanctissimi in Christo patris, & domini Urbani continentur. Et nos & qui-

De antipapa & anticardinalibus coercendis.

quilibet nostrum volumus, & debemus omnes illos, qui præfato domino nostro Urbano adhærent & obediunt, vel in futurum adhærebunt, tueri & defendere in honore, corporibus, & rebus absque fraude & dolo, & nequaquam permittere, aut sustinere, quod præfati adhærentes, & obedientes in præmissis impediantur, aut quoquomodo in aliquo vexentur a præfato antipapa, suisque coadjutoribus & sequacibus, etiam cujuscumque gradus, ordinis, conditionis prædicti existunt; nos omnes & quilibet nostrum, quos tangit defendere fidem Christianam, dictamque Romanam ecclesiam, sedem Apostolicam, & præfatum dominum nostrum Urbanum Papam VI. *sacrum Romanum imperium, animas, statum, honorem omnium, & cujuslibet nostrum, & omnium fidelium Christianorum, volumus & debemus in causa & negotio prædictis firmiter invicem remanere, & unus alteri astare, & nullus nostrum ab alio se quoquomodo separare; sed nos tanquam Romanorum Rex, mediante Dei adjutorio futurus Imperator, volumus & debemus præfatos principes electores & alios principes dicti imperii ecclesiasticos, & sæculares, conjunctim & divisim, omnes & quemlibet eorum, & ipsi nos prout principes & fideles dicti sacri imperii Romani, vice versa in præfatis causis, & negotiis & aliis, ubicumque fuerit necesse, verbo & factis, corporibus & rebus fideliter juvare, & consulere, & præfato domino nostro sanctissimo in Christo patri & domino domino Urbano assistere, & ut boni Christiani cum eodem remanere, prout de jure tenemur, & sumus astricti.*

Præstandam Urbano opem decernitur.

XXXVIII. *Insuper in casu, quod nos Vvenceslaum præfatum Regem Romanorum decedere contigerit ab hac vita, quod Deus avertat, tunc præfati principes electores imperii ecclesiastici, & sæculares debent ordinare, & efficere quod ille, quem in Regem Romanorum elegerint, antequam fiant solemnitates novæ electionis, & ponatur in altari, etiam promittat omnia prædicta & articulos prædictos prosequi & servare, & Christianam fidem confortare, prout in præmissis est contentum: & tunc etiam quilibet archiepiscopus, & prælatus cum suo capitulo debeant ordinare quam citius poterunt, quod quilibet electus, ab primum a capitulo electus fuerit præscripta puncta, seu articulos firmiter teneat, & fideliter conservet. In quorum robur, & ejusdem testimonium, &c. Dat. Funicuitbur super Murghano anno septuagesimo nono dominicæ incarnationis regnorum nostrorum Bohemiæ anno sextodecimo Romanorum, anno tertio. De mandato domini Regis Nicolaus Cameracensis .... itus scripsit.* Data fuere pariter mandata a Wenceslao Jodoco marchioni Moraviæ imperiali in Italia vicario, ut Urbani causam adversus schismaticos tueretur. De celebratis in Germania insignibus principum conventibus adversus schismaticos meminit Petrus regiæ Aragoniæ princeps Minorita (*a*), ac Francorum Regis, nec non antipapæ oratores repulsos confirmat his verbis: *Die jovis* III. *novembris recepi literam a venerabili religioso domino pres. de malis testibus Abbate Citreusi nuncio apostolico, in qua significabat mihi aliqua bona nova de Urbano, inter alia hæc, quæ sequuntur: Dominus Imperator tenuit consilium, in quo interfuerunt omnes prælati, & barones Alemaniæ, procuratores Regis Angliæ, comitis Flandriæ, ducis Brabantiæ, & multi clerici valentissimi, quos illuc miserat Rex Franciæ pro antipapa, quibus non obstantibus determinatum est pro domino nostro; citatus antipapa & damnatus, facti processus imperiales generaliter, quatenus quoscumque adhærentes sibi, etiam si regali præfulgeant dignitate. O bone Jesu, quam dulcia faucibus meis eloquia super mel ori meo &c.*

(*a*) *To. 4. de schis. p. 142.*

Oratores Regis Franc. & antip. repulsi.

Extant de eodem edicto cæsareo contra antipapam, & sectatores literæ Friderici archiepiscopi Coloniensis ad magistratus Leodienses (*b*), quos admonet, ne ullas dissensionis faces spargi a schismaticis, vel ullas antipapæ literas excipi patiantur. XXXIX.

(*b*) *Ext. to. 3. ann. apud Decan. Tungr.*

Prudentibus & discretis viris magistris civium & consulibus civitatis Leodiensis amicis nostris charissimis Fridericus archiepiscopus Coloniensis, Vvestphaliæ, & Angariæ dux, &c.

Amici dilecti. Noveritis quod nuper serenissimus dominus noster Vvenceslaus Romanorum Rex semper augustus cum multis sacri imperii electoribus aliisque principibus tam ecclesiasticis, quam sæcularibus, comitibus, ac baronibus, nobis etiam præsentibus, in oppido Francofordiensi convenit, ibique coram ipso domino nostro Rege Romanorum assistentibus sibi, tam electoribus, quam aliis principibus, comitibusque antedictis, cæterorumque nobilium hominum multitudine copiosa præsente, demonstratum extitit manifeste, ac solis splendore clarius est deductum, scilicet dominum nostrum Urbanum Papam VI. in sacrosanctæ Romanæ, ac universalis Ecclesiæ summum Pontificem per Cardinalium pro tunc Romæ præsentium canonicam & communem electionem assumptum, & per eosdem solemnibus & consuetis ritibus coronatum; & quod eumdem dominum nostrum Papam ipsi Cardinales, postmodum per non modica temporum curricula continue subsequentium tam consistorialiter, quam aliis omnis honoris studio, venerationisque cultu, quibus summum Pontificem venerari convenit, exolverunt, atque idem dominus noster Apostolicus ex his, & aliis, quæ singula scribere gratia brevitatis omittimus, ante omnem discordiam schismatis, quod nunc inimicus homo spe deductae inani in

Coloniensis archiep. literæ ad Leodienses.

Quæ causa Germanos moverit.

quæ.

quadam mundi climata, nequiter dissemi-nare contendit, in papatus pacifica posses-sione quievit, sicut per totum imperium, at etiam diversas alias provincias, atque re-gna ipsam possessionem obtinuit incunctanter. Ex his ipse dominus noster Romanus Rex orthodoxæ fidei zelo succensus tamquam princeps catholicus Romanæ ecclesiæ advo-catus & defensor eximius, præhabita de-liberatione matura cum antedictis princi-pibus omnibus & singulis in hoc secum u-niformiter concordantibus conveait, se in-simul præfatum dominum nostrum Urbanum pro summo Pontifice firmiter habituros, & quod dominus noster Rex Romanorum sæpe dictum dominum nostrum Urbanum in præfata sua papatus possessione defenderet, ac eidem contra resistentes assisteret consi-liis & auxiliis opportunie &c. Dat. Suis-sæ die xxv. mensis julii.

Tutati erant egregie Urbani æquissi-mam causam nonnulli præsules Bohemi & Hungari, quorum præcipuos Urbanus hoc anno, ut refert Alfonsus (a) Ciac-conius ex monumentis bibliothecæ Trivul-tianæ in Cardinalium numerum adscripsit. Fuere illi Joannes Oczkio episcopus Olo-mucensis schismaticorum hostis acerrimus, Demetrius Hungarus archiepiscopus Stri-goniensis, Valentinus episcopus Quinquec-clesiensis. Et quidem Oczkioni basilicæ SS. XII. Apostolorum, Demetrio SS. Quatuor coronatorum, Valentino S. Sabinæ presby-terales tituli collati fuere. De hac vero & alia priori Cardinalium creatione que-stum antipapam in suis literis adversus Ur-banum, XIII. julii proximi anni promul-gatis, observat Felix (b) Contelorius. Ut vero etiam spectatissimis Germaniæ præ-sulibus cardinalitios honores detulerit, quo magis Germanos sibi astrictos haberet, di-cetur inferius; nunc cœptum sermonem prosequamur.

(a) *Ciacon. in Urb. 6.*

Bohemi & Hungari Cardin. creati.

(b) *Contelor. in elench. Cardd.*

XL. Schismaticorum mendacia.

Quamvis Wenceslaus, aliique Germani principes adeo aperte, ut par erat, Ur-bani veri Pontificis tuendas partes contra schismaticos suscepissent, emissarii tamen antipapæ, qui per varias provincias dis-currebant ad subornandos simplices, alli-ciendosque in errorem jactabant, Roma-norum & Hungariæ Reges ab Urbano ad Avinionensem pseudopontificem defecisse. Ad quorum refellendos dolos Wenceslaus Richardum Regem Angliæ præmonuit (c), ne schismaticorum mendaciis aures da-ret, utque perduelles Cardinales Urba-num servatis omnibus vetustis ritibus, ac majorum institutis unanimes Pontificem renuntiassent, locassent in solio sacro, cultu solemni essent prosecuti, idque pa-tri Carolo IV. olim Imperatori, ac sibi datis literis essent professi, atque inter eas ipsius antipapæ ad convincendam men-dacis hominis impudentiam, æternumque dedecus in cæsareis scriniis a se asserva-ri (d).

(c) *Ext. ejus lit. to. 18. de schism. p. 352.*

(d) *Ext. to. 18. de schis. p. 352.*

Serenissimo principi domino Regi Angliæ fratri nostro charissimo.

Serenissime princeps frater charissime. No-verit vestra sublimitas, detestandos erro-res modernis satos temporibus in agro Do-mini sabaoth per colonos illos, quibus præ-cipua debuit esse cura, at sementis ista ne-quissima inter grana, quæ debent centuplum reddere fructum, posset per alios immisce-ri. Ah miseros æternæ salutis immemores, fallaces Deo & hominibus mentientes & sibi, Christiani, si valeant, nominis [quod absit a sæculo] destructores. Quæ cuncta, si ve-ritate nitantur, vera esse totus orbis est testis; nam verum, legitimum, & canoni-cum Papam ultramontani & Italici Cardi-nales, Urbanum VI. concorditer elegerunt, inthronizaverunt, coronaverunt, & eidem ut vero & canonico summo Pontifici, pon-tificales honores, & reverentias adhibue-runt, prout divæ memoriæ genitori nostro tunc Romanorum Imperatori, & nobis per plurimas ipsorum tunc Cardinalium literas, & potissime tunc Cardinalis, & nunc anti-papæ Gebennensis declaratum est; quas pe-nes nostræ majestatis archivum, pro ipso-rum & aliorum reproborum confusione, ad æternam memoriam reservamus. Insuper & quidam etiam sanctissimam Communionem, de ipsius domini nostri Papæ manibus re-ceperunt, omnes eorum, qui tunc in urbe erant, in dominica in ramis palmarum, & per hebdomadam sanctam eidem in di-ctis officiis, orationibus, & anathematiza-tionibus, & aliis publicis, quæ in ipsa hebdomada fieri consueverunt per summum Pontificem, coram populo in pontificalibus parati, ut est de more, continue assisterunt; præterea remissionem omnium peccatorum omnes ab ipso unanimiter impetrarunt, il-lam pro libito obtinentes: Cardinalis insu-per Minorum dictus tunc Glandacensis ab ipso creatus est episcopus Ostiensis. Plures insuper ipsi tunc Cardinales gratias ab eo-dem domino nostro summo Pontifice, pro familiaribus, consanguineis, & amicis suis impetraverant, & obtinuerant, eam-dem per plura tempora pro vero & ca-nonico Papa, & eorum domino cogno-verunt, prout præmissa omnia & alia plu-rima, quæ gratia vitandæ prolixitatis o-mittimus, tam per publicam famam ubique vulgatam, quam per literas & scripturas authenticas apud dictum genitorem nostrum, nos, prælatos, principes, & populos Ale-mannos majestati nostræ subjectos fuerunt, prout nunc sunt, plusquam notoria & eti-am manifesta, ita quod nulla possunt ter-giversatione celari. Et demum diabolico spiritu instigati convenerunt in unum ad-versus dominum nostrum Jesu Christi vica-rium prælibatum, & Gebennensem præfa-tum de suo genere & parentela confidentem posse resolvi orthodoxæ fidei unitatem, co-ram suffragiis mediantibus temere, in an-

Confutata a Wenceslao.

Impium facinus schismaticorum.

tipa-

tipapam elegerunt, in gehennam eum suis sequacibus, nisi suos errores revocandos duxerint, ruiturum.

XLI. *Quocirca majestatis vestræ auribus sit ingestum, quod quidam ad instantiam dicti antipapæ, & complicum, & fautorum suorum discurrunt per orbem terrarum apud Reges & principes pejora quotidie pejoribus cumulando, & eorum verbis & orationibus inferendo, quod nos, serenissimus princeps, ac frater noster Hungariæ Rex, &*

Maxima pars Regum secuta Urb. *maxima pars Regum & principum Christianorum nobiscum dictum antipapam Gebennensem pro vero & canonico summo Pontifice veneramur, & eidem contra dominum nostrum Urbanum summum Pontificem canonicum atque verissimum Christi vicarium prænotatum assistimus & assistere intendimus omnibus auxiliis & favoribus opportunis, hæc & pejora proterve, & contra omnem veritatem fingentes filii Belial, ut dictos Reges, prælatos, & principes ad æternum si possent (quod absit) interitum secum ducant. Nos, quibus imperium universa respublica temporalis a solo Deo ideo fore concessum dignoscitur, ut sicut cortex arboris lignum naturæ ministerio tegit corpus contra omnem intemperiem hyemis & æstus, ut simul uniti, vitale quodammodo faciant unum corpus, sic & nos in superficie Ecclesiæ positi sumus cum gladio temporali, ut ipsam proprio sanguine, quando fiat expediens, contra omnes ingruentes tempestates, & turbines defendamus; sicque unita utraque spiritualis videlicet, & temporalis respublica faciant unum corpus: fraternitati vestræ intentionem no-*

Pia ad Anglum adhortatio. *stram duximus præsentium serie declarandam, quod sicut divæ memoriæ genitor noster, dum in humanis agebat, verum & canonicum summum Pontificem, & dominum nostrum dominum Urbanum Papam VI. prædictum pro vero, canonico, & legitimo Papa habuit, tenuit, reputavit, & honoravit, & Robertum quondam Cardinalem Gebennensem pro antichristo, antipapa, & schismatico tenuit, & reputavit, & ad protectionem dicti domini nostri Urbani, & Ecclesiæ sanctæ Dei, & hæreticorum prædictorum exterminium, & confusionem disponere intendit, & nititur vices suas, quanto nobis juvenilis ætas est aptior ad omnes labores corporeos celebrandos, pro defensione fidei, & unione populi Christiani; scientes præfatum serenissimum principem Regem Hungariæ, necnon cunctos præ-*

De unanimi Germanorum, & Hungaror. consensu. *latos Alemanniæ, nobis in hoc voluntatis nostræ constantiori proposito conformari. Quare celsitudinem vestram totis affectibus exhortamur, quatenus lumbos vestros accingentes viriliter, sic velitis nobiscum circa præmissa esse conformes pro defensione justitiæ & fidei orthodoxæ, quod perversi, & malignantes metu tanta, tamque unita potentia eorum dimissis & abjuratis erro-*

ribus, & corde compuncti redeant ad dicti Domini nostri, & Ecclesiæ unitatem: vel si tantum pravitatibus suis innixi voluerint cum erroribus suis, sine gravi cunctorum scandalo sub virga justitiæ castigentur, nobis de intentione vestra circa præmissa per literas fraternitatis vestræ nobis deferendas per nuncium nostrum latorem præsentium respondentes. Dat. Pragæ die xx. Maii regnorum nostrorum Bohemiæ xvi. Romani vero iii. Wenceslaus, Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Bohemiæ Rex.

Animatus sua sponte erat Richardus XLII.
Angliæ Rex ad substentandam adversus Angliæ Rex Urbanum tuetur.
schismaticos Ecclesiam catholicam, ac Petro Regi Aragonum, qui in controverso Romani pontificatus jure in neutram partem propendere decreverat, donec cum cæteris Regibus Christianis commune sumpsisset consilium, significavit (a) Urbanum (a) To. 18. de schis. p. 152.
perspicuo jure fretum, riteque renuntiatum Pontificem a Cardinalibus Gallis, qui in ipsum cum improbos eorum mores corrigere niteretur, rebellionem fecerant: cæterum Romanorum & Hungariæ Reges Urbano pie & constanter adhæsisse.

Magnifico principi Regi Aragonum consanguineo nostro prædilecto.

Consanguinee prædilecte super eo, quod Ejus lit. ad Arag. Regem.
per literas nobis scribere placuit, vos credero nos non lates, qualiter duo de papatu contendunt, videlicet unus primus electus, qui est apud Romam Urbanus nominatus; alius vero electus secundo vocatus Clemens existens Avinione, & quod, licet vos pro parte utriusque eorum fueritis requisiti, ut Ut antip. tuendum susceperit Francorum Rex.
ad alteram partium eorumdem determinare velletis, vos tamen, quamvis noveritis adversarium nostrum Franciæ se determinasse pro dicto Clemente, hoc noluistis, nec vultis facere donec certitudinem habueritis quis istorum fuerit verus Romanus Pontifex, immo intenditis nobiscum, & aliis majoribus mundi principibus concordare; ea propter nos rogastis, quatenus velimus vobis quid super hujusmodi negocio deliberaverimus, aut cujus intentionis in deliberando sumus, & quas inde informationes habuimus, nostris literis seriosius reserare. Scire velitis, quod per plures personas notabiles, fidedignas & indifferentes, qui tempore electionis de præfato domino Urbano factæ Romæ interfuerunt, veraciter didicimus, quod ante quemcumque tumultum popularem per Cardinales rebelles in electione hujusmodi jam prætensum, idem dominus Urbanus per collegium Cardinalium tunc Romæ existentium in verum & canonicum Papam legitime & con- Urb. jus Aragon. expositum.
corditer fuit electus; Ideoque Cardinales ipsum postmodum inthronizaverunt, coronaverunt, & ut vero & canonico summo Pontifici obedierunt, & pontificales honores & reverentias exhibuerunt, & sanctissimam

communionem de ipsius manibus receperunt, & ab eo beneficium absolutionis, aliasque gratias diversas pro ipsis, ac eorum consanguineis, & amicis gratuite impetrarunt, & obtinuerunt; eundem per plura tempora pro vero Papa & canonico recognoscentes, quousque propter aliqua in dictorum Cardinalium displicentiam sonantia, quæ ex bono zelo & honesto disposuerat se facturum, Cardinales ipsi retro abeuntes spiritu maligno in errorem ducti, immo potius seducti contra ipsum ex malitia rebellarant. Et idcirco consideratis præmissis, maturaque & diligenti super his cum clero regni nostri, tam archiepiscopis & episcopis, quam cæteris prælatis & jurisperitis ejusdem regni nuper in parlamento nostro convocatis, deliberatione præhabita, ex eorum avisamento, necnon magnatum, procerum, nobilium, & totius populi regni nostri prædicti in eodem parlamento, zelo justitiæ præfato domino Urbano tanquam vero & canonico summo duximus adhærendum, prout vos, cæterosque principes catholicos velle speramus eidem pia consideratione justitiæ, consimiliter adhærere. Et ut cognoscere valeatis, qualiter Romanorum, & Bohemiæ, necnon Hungariæ Reges illustres se habent in hoc casu, copiam literarum dicti Romanorum & Bohemiæ Regis, nobis super hoc directarum, vestræ serenitati transmittimus præsentibus interclusam.

Ut Angli in solemnibus comitiis illi adhærendum censuerunt.

Videntur eæ fuisse, quæ a nobis superius allatæ fuerunt. *Magnifice princeps consanguinee noster prædilecte in prosperitate votiva magnificentiam vestram conservare dignetur Altissimus in longævum. Datum sub privato nostro sigillo apud palatium nostrum Westmonasterii* XIV. *die septembris.*

Richardus Dei gratia Rex Angliæ & Franciæ.

XLIII. Commonitus officii ab Urb. Aragon.

Miserat jam ineunte anno ad Petrum Regem Aragonum Urbanus alias Caroli Imperatoris, & Wenceslai filii Regis literas, ut eum ecclesiam Romanam adversus antipapam, & schismaticos tuendam suscipientium exemplo ad constantiam in veri Pontificis cultu alliceret, questusque (a) est, Petrum e Luna pseudocardinalem, Petri Bernardi Catalani piratæ opera Menendum e Cordula Cordubensem episcopum, qui literas apostolicas ferebat in Hispanias, cepisse, atque antipapæ tradidisse, cujus calamitate permotus mittendæ ad ipsum conspicuæ legationi supersederat; tum preces addidit, ut Petrum e Luna hominem pestiferum aditu in regnum prohiberet.

(a) To. 3. de schis. p. 134.

Clarissimo in Christo filio Petro Regi Aragonum illustri salutem & apostolicam benedictionem.

Cordub. episc. missus in Hisp. a Pontif.

Nefandum scelus, & execrabile facinus in personam venerabilis fratris nostri Menendi Cordubensis episcopi per viros detestabiles, alumnos iniquitatis, filios sceleratos noviter perpetratum in opprobrium & contemptum Apostolicæ sedis tanto lamentabilius serenitati tuæ, zelo domus Domini nos urgente, cogimur insinuare, quanto cupimus citius per providentiam regiam apponi remedium, & occurri. Nuper siquidem recedens cum benedictione nostra dictus episcopus a Romana curia literas apostolicas, super imminente necessitate personæ nostræ, & Ecclesiæ remedium implorantes, secum detulit: & conscensa quadam barca, a portu Romano veluti ab Jerusalem exiens, dictum de Luna olim Cardinalem, ejusque socios ab antipapa missos reperiens, more piratico in mari transeuntibus insidiantes, incidit in latrones, qui eundem episcopum captum, literis prædictis vi raptis & destructis, sine (proh dolor!) regiæ personæ, cui dirigebantur scriptæ, reverentia laceratis, & in minutias discerptis, ligatum & vinculatum in galeis Petri Bernardi de Catalonia piratæ immanissimi impositum ad civitatem Fundorum, ubi antichristus residet, miserunt; ibique tenetur diro carceri mancipatus. Dolet mater Ecclesia: doleat quæsumus, Rex inclytus devotus filius, orthodoxæ fidei defensator, remedium liberationis ejusdem episcopi ordinare opportunum, nedum id in persona regia, sed totius regni vituperium reputet factum esse.

Interceptus a Petro de Luna.

Urban. Regem Aragon. hortatur, ut illum liberandum curet.

Ut autem tuæ serenitatis devotio, de qua nulla nobis imminet hæsitatio, firmiter stabiliatur, & de jure nostro secura consistat, ecce recolendæ memoriæ Caroli Romanorum olim Imperatoris nuper vita functi, & charissimi in Christo filii nostri Wenceslai nunc Romanorum & Bohemiæ Regis illustris literarum copies, & tractatum dilecti filii Joannis de Ligneno doctoris Bononiensis eximii per dilectum filium nobilem virum Petrum Martini nostrum servientem armorum tuæ mittimus majestati, ut veritatem invictam de nostra electione indubitabiliter rata, & prætensis metu & impressione falso quæsito colore inventis non obstantibus, irrefragabiliter per nunc adversarios, ore, signis, rerum indiciis approbatam faciat, & mandet tua serena magnifica prudentia per ecclesias regni tui palam divulgari, ut fortes in fide nullis blandis sermonibus, nullis terroribus, nullisque fallaciis ab ejus integritate vellantur. Et quia dictus de Luna olim Cardinalis missus per antichristum præfatum, in regno tuo nostræ diffamationis titulos prædicaturus, accedit in Dei offensam, orthodoxæ fidei, & Ecclesiæ unicæ sponsæ Christi scandalum, & injuriam, hortamur, & rogamus per viscera misericordiæ Dei viventis obnixius deprecantes, ut ne idem olim Cardinalis mollitie, & virulentis verbis inficiat gregem dominicum populum regni tui, statim visis præsentibus passus, & ingressum ejusdem regni præcludi tua præcipiat celsitudo, custodibus passuum eorundem mandando, ut

Tractatus Jo. de Lignano ad eum missus.

Præmonitus Rex ne mendaciis Petri e Luna se circumveniri sinat.

Ne regnum ingredi permittat.

eun-

eundem virum pestiferum nullatenus permittant ingredi januam regni dicti, & si illum ingredi forsan contingat capi, & captum sub fida custodia detineri, donec vel aliud receperis in mandatis pro nostra, & sedis Apostolicæ reverentia modis omnibus facias, &c. Dat. Romæ apud S. Marinm in transtyberim VI. kal. Februarii pontificatus nostri anno 1.

XLIV. Evasit e schismaticorum vinculis adulto novembri hujus anni Urbani legatus ad Aragonum, Castellæ, & Lusitaniæ Reges missus Cordubensis episcopus, cum magna animi æquitate plures calamitates pro Christi & Ecclesiæ causa pertulisset, atque ad Aragonum Regem has literas (a) dedit, quibus legationis suæ causas & rerum quæ in orbe Christiano gererentur, ordinem exposuit.

(a) Ext. to. 20. de schis. p. 118.

Ad Regem Aragonum.

Urbani legatus in Hisp. missus captus a piratis.

Cum ad naturalem dominum meum claræ memoriæ dominum Henricum inclytum Regem Castellæ, & ad Regem Portugalliæ ad informandum de veritate hac, & præveniendum zizaniorum & schismatum semina, pariter & præmuniendum adversus susurrones, & detractores accederem nuncius apostolicus, scelestissimus ille, & pirata crudelis Petrus Bernardi cum certis piratis, & cum sociis suis Zayme Enivarradas, & Zayme Regolfi de Valentia captivaverunt, & expoliaverunt me usque ad intima, & [quod pejus fuit] una cum bullis & speciali ambaxiata domini nostri ad vestram serenitatem, & inclytum natum vestrum ducem Gerundæ, & aliis bullis ad supradictos dominos Reges, domino Gebennensi; & cæteris dominis, in parte ista tamen inimicis & adversariis meis, me tradiderunt, & vendiderunt; in quorum carcere & vinculis quasi per undecim menses in fame, siti, & nuditate absque ulla misericordia ac pietate afflictus, & detentus fui ob confessionem veræ fidei domini nostri Papæ, de quo martyrio mei casu pariter & processu gratiae inexhaustas Deo meo semper refero, qui me indignissimum & vilissimum peccatorem in passionibus sanctorum propter justitiam fidei ex sola sua clementia dignatus est facere consortem, ac patientiam & conscientiam fortem, necnon & quando sibi complacuit ex omnibus illis calamitatibus tam mea indignitate, quam providentia sua exortem: nam hoc anno de mense præterito in nocte S. Catharinæ cum valde formidando periculo evasi præsutum magnum periculum: nam, cum starem detentus, & valde arctatus in cujusdam turris summitate, non jam a fratribus per murum, sed ab ipso muro per signum crucis impressum, de quibusdam petiis, & tobaliis contortam chordam, absque sporta in primo noctis conticinio me submisi, & sic evasi eorum manus in nomine Domini, sicque: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus; adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram.

Undecim mensibus centus in vinculis.

Ut evaserit divina ope adjutus.

(Nonnullisque interjectis.)

XLV. *Ex parte domini nostri, a quo recessi die XI. aprilis, vobis tamquam suo filio prædilecto ex parte sua certa munuscula perfero, videlicet tenerrimas salutationes, apostolicas benedictiones, ac in rebus gratis & licitis munificas sui oblationes. Secundo vestræ serenitati aliqua relata communiter, de eadem refero, quæ sunt hæc: quod pro certo intus in corde & fide vestra tenetis & sentitis pro eo; sed quia hoc extra non ostenditis, immo multipliciter dissimulatis, nunc videlicet tam alteri, quam sibi scribendo, & applaudendo, & etiam, ut dicitur, ab eo impetrando, nunc etiam parti adversæ in multis magis, & satis apparenter favendo, nunc ad indifferentiam, & neutralitatem declinando, cæterosque Hispaniæ Reges ad eumdem inducendo, & invitando, &c. in quibus modis licet bonam & sanam intentionem habeatis, ut ipse vult credere, cum de sinceritate vestra magnam & bonam habeat opinionem, tamen inadvertenter quantum putat, & præter intentionem ejus ad Romanam ecclesiam, immo pacem omnem ejusdem ecclesiæ quam, ut ipse certus est, ut Christianissimus princeps cupitis, necnon & honorem vestrum multum offenditis, & læditis: nam cum omnes Reges, & principes Christianitatis apertissime, & absque scrupulo cum eo teneant, Rege Franciæ excepto, si serenitas vestra alios Reges & principes sequeretur, vel eorum majorem partem sequi dignaretur, sicut absque injustitia, pudore, & conscientia facere potestis, cito sibi rebelles deficerent, & contabescerent, & ipse eos, mediante justitia admixta misericordia superaret, vel prout ipse magis affectat & cupit, ad sanctam humilitatem & spiritum contritionis induceret, & per consequens opportunam toti Ecclesiæ, extincto schismate, pacem daret; ac, si sic faceretis, vos & naturalis dominus meus Rex Castellæ illustris, cum cæteri Reges, ut dictum est, sint pro eo, vere credendum est, quod dominus Rex Franciæ, nec vellet, nec etiam posset contra omnes alios eos in sua obstinata rebellione nutrire. Sed omnes modi vestri supradicti sive per veram, vel fictam adhærentiam, quæ videtur una cum eis partem facere, sive per neutralitatem, & indifferentiam, qua videmini de sua justitia & veritate in papatu dubitare, & per consequens unam aliam tertiam partem contra ipsum, licet per alium modum, in schismate facere, sunt [ut manifeste patet] in suum detrimentum, & illorum in fomentum, & nutrimentum.*

Aragonum Rex Papæ, & antip. adblanditur.

Monetus facile schisma sedatum iri, si juri steterit.

Gallum Regem æquitati in eo casu se accommodaturum.

Neutralitas schismatis genus.

Quocirca tertio vestram serenitatem, prout dulcius & strictius valet, hortatur in Domino quatenus, considerando quod estis in tota Christianitate tam excellens, & anti-

quae &c. semper Christianissimus & catholicus Rex, & quod ratione vestræ excellentiæ & potentiæ non debetis nisi Deum timere, & ratione antiquitatis cæteris Hispaniæ junioribus Regibus probitatis & virtutis debetis bonum exemplum præbere, ac ratione Christianitatis debetis ad Romanam ecclesiam, & verum & Romanum Pontificem purissimæ, & sincerissimæ fidei absque ruga, & plica, zelo fervere, & quod maxime temporibus istis in tam indebita & manifesta sibi facta rebellione, etiam alias inaudita vos ipsi judicetis, an præfatos nuncios per vos usque nunc teneri vestram deceat fidem, & conscientiam, ac excellentiam regiam, & antiquitatem; ea quod maxime constat quod primo accepistis fidem suam, quam certe sine magna & evidente causa non debetis dimittere. Constat etiam, quod nunc per præfatos nuncios, quos tenetis existentia, seu apparentia, vel saltem aliqualiter, ejus fidem primo receptam reliquistis & dimisistis. Constat etiam, quod hujusmodi dimissionis ista non est sufficiens causa, quod dicetur vobis: Metuimus mortem, &c. nam cum metus & timor sit invisibilis passio animæ, de se non est alicui evidens neque nota: sed nec probabilis, nec evidens per aliud, nisi per signa sibi subordinata exteriora: quæ quidem signa adversarii & rebelles sibi non habent; quinimmo omnia eorum facta & dicta tanquam signa exteriora mere & pure libertati subordinata arguunt, & inferunt oppositum, videlicet, quod in nullo metuerunt; sed mere electionem & libere fecerunt, sicut series facti supradicta, quæ manifestissima & notoria est, lucidissime nedum docet, sed pariter inducit demonstrat. Constat etiam, quod ipsi adversarii ad probandum istam animæ invisibilem nobis, & insensibilem passionem non sunt testes seu actores idonei: nam primo sunt inimici: secundario, ut ipsi confitentur, & de necessitate confiteri habent, sunt omnino mendaces: tum quia alias, tam per proprias buccas, quam per suas literas solemniter asseruerunt oppositum illius, quod asserunt modo: tum quia alias dominum S. Petri asserunt Papam, & fuit mendacium, postea dominum nostrum per totum asseruerunt verum Papam, primum mendacium de domino S. Petri retractando; & nunc istud etiam dicunt esse mendacium: & qui semel est malus semper præsumitur malus. Quomodo igitur tales non sunt præsumendi mendaces, ac sicut mendoses, vel saltem de mendacio periculosissimo suspecti? Quomodo igitur talibus est credendum?

Metus fictus a Cardd. schismat.

Mendaces deprehensi, ergo non audiendi.

XLVI. Quantum ad tertium status domini nostri Papæ; quasi miraculose magis ac magis de die in diem prosperatur: nam tota Italia unanimiter & concorditer in ejus fidelitate persistit, tribus dominis, duntaxat exceptis, quorum etiam vassalli tenent cum eo, scilicet Joanna olim Jerusalem & Siciliæ Regina, comite Fundorum, & præfecto Urbis, qui præfectus tamen non propter schisma est rebellis, sed propter id, propter quod rebellis fuit domino Gregorio sanctæ memoriæ, & credo quod noveritis etiam, quod tota Alemannia, & tota Hungaria, Polonia, Flandria, & Anglia, & quod est bene mirabile, cum non fuerit a multis annis citra, etiam Græcia cum eo firmiter stant, sibique obediunt; & inde de redditibus Ecclesiæ, & proventibus cameræ apostolicæ continue pecunias recipit: nam modicum antequam recederet de urbe me vidente, & sentiente a collectoribus, Hungariæ & Angliæ literas pariter, & pecunias recepit.

Quinam in Italia adversati Urbano.

Agnoscunt Urbanum Græci.

De Alemannia vero recepit literas a domino Cardinale de Ravenna, qui est ibi ex parte sua cum Imperatore A. S. L. hæc continentes breviter, quod dictus Imperator est sanctitati suæ devotissimus & fidelissimus, & quod in Franchenfort quadam civitate Alemanniæ, cum omnibus Alemanniæ principibus, & cum legato prædicto XIV. martii debebat se videre, & ibidem una cum eis de duobus determinare, videlicet de adventu ejus ad urbem pro coronatione, & de fide domini nostri Papæ non solum tenenda, & a se ingerentibus contra ipsam defendenda; verum etiam ad invadendum quoscumque rebelles contra ipsam, B. Petri clavibus ad hoc postulatis: & quod tota Alemannia cum ipso tenebat, exceptis tribus, videlicet, Maguntinensi intruso, qui etiam rebellis fuit domini Gregorii sanctæ memoriæ, & duce Brabantiæ ejus consanguineo, & quadam civitate Metensi ex eadem radice: de quibus tamen, ut scribebat bonam spem reductionis habebat, ubi dominus noster vellet præfatum Maguntinum ad gratiam recipere, ad quod faciendum dominus noster est valde durus, & difficilis: propter quæ nunc quando recessi de tractatis, & determinatis, & de adventu Imperatoris, dominus noster nova de die in diem expectabat, & sic postquam Janua fui, quod ad eum venerit dux Bavariæ firmiter percepi: ubi etiam percepi per literas duci Januen. directas de Padua fetum contra Venetos colligata, quod Rex Hungariæ venit personaliter cum magna potentia in Italiam versus urbem ad dominum nostrum Papam, & vult interesse coronationi Caroli de Duratio in Regem Jerusalem, & Siciliæ, quem ducit secum per dictum dominum nostrum coronandum, qui deberet esse in urbe circa festum S. Joannis Baptistæ, ut scribitur: & mihi constat, quia hoc dominus noster maxime habet cordi, fui etiam præsens, modicum antequam recederem, quando recepit literas de quibusdam Alemanniæ comitatibus Regi Franciæ vicinis sibi valde devotis, quas ipsemet coram Cardinalibus legit, dicens istud verbum: Non inveni tantam fidem in Israel; in quibus inter alia petebant, & consulebant sanctitati suæ, quod faceret processum

Polon. Hungar. German. & Angl.

Germanica comitia.

Hungari in Joannam concitati.

Germani, Belgæ, & Angli in Gallum.

cessum contra Regem Franciæ juridico, & quod si non obediret, quod daret crucem contra eum, & quod pro certo tota Alemannia, Flandria, & Anglia iret contra eum: super quo dominus noster ambaxiatoribus respondit, quod istud erat maturius & di-

Urb. eos impetus retardat.

gestius videndum, maxime quia sperabat, quod Rex Franciæ finaliter veritatem videbit, & bene finaliter aget.

Urbs vero numquam tanta unitate viguit sub aliquo Romano Pontifice, quanta simul & obedientia & devota subjectione viget sub domino nostro, non obstantibus ibidem consanguinitatibus, amicitiis, & partialitatibus præfectis, & comites Fundorum,

Fundorum comes fusus.

qui ut supra dictum est, sunt rebelles: & modo Romani tenebant exercitum super Anagniam ubi comitem Fundorum confixerunt, & civitatem præfatam ceperunt, secundum quod in Janua per certa nova com-

Recuperata Anagnia.

peri: & dominus noster tenebat exercitum ex ultera parte super Viterbium, quod ibi actum sit nescio. In mari habebat duas galeas, & unam galeottam armatas de Sicilia; quæ combusserunt omnia ligna corsariorum Provincialium & Catalanorum vestrorum, quod vestræ serenitati dolenter refero propter zelum, quem habeo ad ejusdem serenitatis honorem, sicut quasi ad dominum meum naturalem, quia numquam dominus noster, & Romani tantum sustinuerunt ab aliquo, vel aliquibus læsionis offensam, sicut usque nunc sustinuerunt a

Catalanorum excursiones.

vestris Catalanis cum suis galeis & galeottis & [quod pejus est] dicunt & asserunt in omnibus partibus illis, quod vos mittitis eos contra dominum nostrum, &c. & de hoc non possemus tot mala referre, quin pejora fuerint dicta & facta eorum. Et certe bene mirantur dominus noster & Cardinales, quod in regno vestro hujusmodi galeæ possint armari absque conscientia & scitu vestro, nec videtur esse verisimile: & ista refero ex me, quia super hoc nihil mihi dictum fuit. Domini Cardinales omnes peroptime valent illi qui sunt in urbe cum domino nostro, alii vero sunt vicarii, & legati domini nostri in diversis partibus, videlicet dominus de Ravenna

Creati Cardd. legati.

in Alemannia, dominus Agapitus de Columna in partibus Lombardiæ, & tractat pacem inter Januenses & Venetos, & speratur, quod cito fiat, dominus Bononiensis in Bononia & partibus Romandiolæ, dominus Perusinus in Marchia Anconitana, dominus Nucerinus in ducatu Spoletano, dominus Vercellensis Januensis scilicet de Flisco in patrimonio S. Petri, dominus Pisanus in Campania, & dominus de Lanconio erat recessurus, & vadit legatus in Flandriam, & Angliam, dominus Gradensis etiam erat recessurus & iturus vicarius ejusdem in Perusio; & multa alia bona sunt de statu domini nostri, quæ brevitatis gratia omitto, & hæc serenitati vestræ cum omnimoda & devota subjectione pariter, & fidelitate refero, quam serenitatem conservet Altissimus per tempora felicissima.

XLVII. Petrus Aragon. Rex Urb. monita rejicit.

Repulit justas Christi vicarii preces Petrus Rex Aragonum, ac Petrum e Luna schismatis amplificatorem contra saluberrima Petri Minoritæ patrui sui prophetæ habiti monita admisit in regnum, coluitque, de quo idem vir religiosus, qui imminentem divinam iram, si antipapæ nuntium exciperet, prædixerat, gravissime questus (d) est his verbis.

(a) To. 4. de schism. p. 141.

Fratris Petri de Aragonia epistola.

In prima litera, quam ipsi domino Regi misi, cum scirem Cardinalem de Aragonia, (Eo nomine Petrus e Luna vulgo appellabatur,) *ad ipsum Regem venturum in proximo, significavit dicto Regi, quod caveret, quod ipsum Cardinalem non reciperet, nec gratiose, nec honorifice, immo repudiaret eum, & dicta sua tanquam inimicum Dei & veritatis: ipse autem Rex fecit totum contrarium recipiens ipsum Cardinalem honorifice & gratanter, & [quod pejus fuit] receperunt ab eo ipse Rex & Regina consors sua jocalia pretiosa missa eis ab antipapa, vel eis data a schismatico Cardinali, videlicet quod pro peccato isto in introitu ipsius Cardinalis mortuus est puer anniculus ipsorum Regis & Reginæ vocatus Petrus, juxta verbum figurative sumptum Abiæ Silonitis dicentis Reginæ Israelis uxori Jeroboam: In ipso introitu pedum tuorum in urbe morietur puer 11. Regum 1x.* (Multis interjectis addit vir pius (a) alias domesticas calamitates Petro Regi Aragonum ob schismatici Cardinalis societatem divinitus inflictas.) *Quia dominus noster non obedivit præcepto sibi a domino facto, de quo superius fit mentio, immo tanquam incredulus & inobediens vilipendit, vituperatus est, & graviter diffamatus in diffamatione Reginæ conjugis suæ: & licet diffamatio ipsa sit falsa, quod non dubito, tamen infamia est, & in opprobrium vertitur viri sui Regis: & merito patitur ipse Rex; quia qui Christum spernit & præcepta sua, dignus est, ut spernatur a Christo, ipso enim dicit in Evangelio: Qui vos audit, me audit, &c. Sed quid dicemus de duce Gerundensi ipsius Regis primogenito?* Monuerat illum gravissimis literis vir pius. *Jam incipiunt mysteria contra eum, dicitur enim, quod propter diffamationem Reginæ, magna commotio sive dissensio oritur jam inter patrem & filium juxta revelationem Domini mihi factam in civitate Toletana: Filius insurget in patrem, & pater in filium, & ambo peribunt. In omnibus laudentur, & glorificentur judicia divina, quia judicia ejus abyssus multa, & ideo jucunda:* Et infra: *Die sabbathi sequenti, quæ fuit decimanona dies octobris, audivi a fide digno, qui venerat de civitate Valentia, quod dominus Rex noster*

Et patrui sui. — Divinæ in eum ultio. — (b) Ib. p. 142. — Aspersa eadem infamia. — Exorti tumultus intestini. — Ostensi divinitus Petro Minoritæ.

deter-

determinaverat non obedire Urbano, nec Clementi, donec determinatum sit, quis eorum est verus Papa (Confirmat id (a) Surita,) quæ determinatio, salvo honore determinantis, est mala, iniqua, & superba, & facta sive prolata contra præceptum divinum sibi factum, prout superius continetur. Ipse sentiet, quæ evenient super eum, & super domum suam regiam [quod dolens dico] quæ comminata sunt sibi a Domino, nisi obedierit Urbano, scriptum est enim primo Reg. III. c. 11. sunt verba Samuelis ad Saul: Numquid vult Deus holocausta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia, quam victimæ, & auscultare magis quam offerre adipem arietum; quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Pro eo ergo quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus ne sis Rex.

(a) Surit. indic. lib. 3. & ann. l. 10. c. 23. 24.

XLVIII. Quæ prædixerit Regi Francor.

Gravissimis etiam literis idem Petrus divino lumine collustratus Carolum Francorum Regem nepotem suum a schismate, in quod, prudentiam carnis, quæ longe abest a divina, secutus se conjecerat præcipitem, a flagitio ad Christi gregem verumque pastorem reducere est adnisus, cui divina sibi cælestibus visis ostensa mysteria, formidandaque schismaticis oracula aperuit (b).

(b) Tom. 1. de schis. p. 144.

Illustrissimo, ac magnifico principi Regi Francorum per fratrem Petrum de Aragonia de ordine fratrum Minorum avunculum suum.

Illustrissime ac magnificentissime princeps nepósque charissime. Semper dilexi personam vestram, & domum regiam Franciæ, tamquam meam, in qua natus sum, propter beneficia & honores multiplices, quos de ipsa domo vestra regia multipliciter sum adeptus; ideo displicet mihi multum, quod dominatio vestra faciat aliquid contra Deum: tum quia dictum est mihi, & communis fama habetur, quod repulistis Urbanum, & una simul cum regno vestro recepistis Clementem. Volo dominationi vestræ reserare quod mihi indigno est de hac materia a Domino revelatum: die enim mercurii trigesima mertii hora tarda post completorium: dum orassem, audivi dominum meum Jesum loquentem cum peccatore indigno in hunc modum: Reges & principes mundi mirantur, magni clerici & doctores disputant, & faciunt quæstiones de commotione & impetu Romanorum. Ego feci & fieri permisi. Ego enim induravi cor Pharaonis, ut diceret: Dominum nescio, Israel non dimittam. Ego exsæcavi Judæos, ut coram Pilato clamarent: Crucifige eum. Ego commovi populum Romanum, ut clamarent: Romano o Italiano lo volemo. Fuit bona induratio Pharaonis? non, sed de ipsa induratione emanavit gloriosus exitus filiorum Israel de Ægypto. Fuit bona excæcatio Judæorum? non, sed de ipsa excæcatione emanavit salvatio humani generis per mortem meam. Fuit bona commotio Romanorum? non, sed de ipsa commotione emanavit translatio Ecclesiæ de potestate & regimine avarorum, & cupidorum Lemovicensium ad potestatem & regimen Italicorum in urbem, ubi fundata fuit primitus, & per patres antiquos bene recta. Ego tunc clamavi cum lachrymis, & dixi: O bone Jesu quid est hoc, tu revelas ista parvulis, & miseris pauperibus, & idiotis, & magnos in sua cæcitate dimittis? respondens Dominus dixit: Respice verba, quæ locutus sum Patri in Evangelio Matthæi (c); Confiteor tibi Pater domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis, quoniam sic placitum fuit ante te. Fuit revelatio, o domine mi. Ista est conclusio literæ: Voluntas est domini nostri Jesu Christi, quod vos cum regno vestro tamquam Rex catholicus, qui de sancta & catholica domo super universas domos regias mundi exorti estis, recipiatis Urbanum tamquam verum summum Pontificem & vicarium Jesu Christi, & ejus obedientiæ vos submittatis, quia Francia fabricata est idolum, & monstro se subjecit. Caveatis de indignatione divina, quia super Reges, populos, nationes, & regna ira Dei desæviet, nisi subiciantur Urbano: Scriptum manu propria in Candia die veneris prima aprilis, Humilis avunculus orator frater Petrus de Aragonia inter Minores minimus humilis servus Christi.

Arguit quod Antipapam sequatur.

Christi providentia in permittendo schismate

Ea occasione sedes translata.

(c) Matth. 11.

Prædicta mala Gallis impendentia.

Dum vixit consanguineos Reges monere non destitit, ut damnato schismate Urbanum colerent: sed sanctissimis tanti principis divina sapientia ornatissimi monitis Gallorum Rex politicorum væsana deliria prætulit; unde superiori oraculo consentientes exitus successisse in Galliis & in Hispania visuri sumus. Clausit vero pie vitam Petrus princeps Minorita, relicta magna sanctitatis suæ opinione, unde etiam in templo Valentinorum Minoritarum ejus ossa in capsa lignea religiose asservari tradunt (d).

(d) Gonzag. in provinc. Valent. & ex eo Vuading. Ann. 1380. n. 29.

XLIX. Monita S. Cathar. Senensis ad Gallum Regem.

Accensa similiter divino studio ejusdem Caroli Regis a schismaticorum erroribus divellendi, traducendique ad verum in terris Christi vicarii obsequium S. Catharina Senensis, dum abalienatis sensibus divina extasi defixa piis literis (e) illum adhortata est, ut offusas menti tenebras, quæ veritatem intueri non sinebant, discuteret, nec se in exitium duci pateretur a cæcis ductoribus, quorum vitia paterent omnium oculis, qui Urbanum rite & canonice renuntiarant Pontificem, neque alium, quam Cardinalem S. Petri metu in sacro locarant folio: neque illos abesse a dæmonum natura, quorum improbitatem æmularentur, ac universum orbem in fu-

(e) Cathar. ep. 96.

Ut Cardinalium consensio spernenda.

pesta

nesta dissidia distrahere niterentur : nec propterea pluris faciendos, quod sibi invicem cohærerent, ita enim dœmones improba vicissim voluntatum consensione in flagitium conspirare : non se propriis affectibus duci fineret, qui nulli majus, quam ipsi cairium allaturi essent : misereretur tot animarum, quas rapacibus dæmonum manibus expositorus foret : intemperantem sui patriæque amorem calcaret pedibus, nec personarum rationem haberet, omniumque personarum respectum abscinderet, cum omnes e divina manu ad Numinis ipsius effigiem similitudinemque efformati prodierint. Quæ literæ die VI. maii hujus anni exaratæ fuerunt.

L. Raymundus prohibitus ingressu.

L. Prohibitum porro Raymundum accessu in Gallias videbimus, nimirum ob antipapæ & satellitum crudelitatem, qui in Urbani nuntios sæviebant, ne eorum ore veritas in lucem emergeret : ut enim Meneldum (a) Cordubensem episcopum, qui in Hispanias Urbani jussu proficiscebatur vinculis addiaere, ita Jacobum e Serra alias e Sena eximium juris peritum quem luculentos commentarios contra antipapam scripsisse diximus, dum ad Francorum Regem pergebat, ut illum de veritate contra impostorum fucos artesque certiorem faceret, in vincula conjectum a schismaticis queritur Franciscus episcopus Faventinus (b) : nec Gallos unquam de Urbani justa electione doceri potuisse Joannes e Lignano testatur : idque perspicue Galli historici demonstrant, dum a veritate, atque etiam ab ipsis pseudocardinalium scriptis aliena prorsus tradunt historiæ : Frossardus (c) enim de Cardinale S. Petri veluti, non ficte, sed vere renuntiato Pontifice, illique Urbano subrogato, quem Romanum fuisse ait, aoilia refert : Gaguinus (d) Urbanum non a Cardinalibus, sed a plebe Romana creatum imperite effutiit; aliique ex schismaticorum varia subinde, atque invicem contraria mendacia fingentium improbitate decepti falsa scripsere.

(a) To. t. de schism. p. 134.

Jacobus e Serra conjectus in vincula.

(b) Tom. 20. de schism. p. 126.

Galli mendaciis circumventi.

(c) Frossard. hist. l. 2.

(d) Gaguin. hist. Frat. in Car. V.

LI. Pilei Card. Ravenn. ad Carolum Reg. lit.

LI. Ad tot dolos confutandos Regemque Carolum instruendum Pileus Cardinalis Ravennas, qui ab illo in regio sacello ad divina administranda fuerat adhibitus, devinctusque officiis singularibus hæserat, has literas (e) dedit, quibus electionis Urbani seriem descripsit, conquestus jactare pseudocardinales schisma ex regio mandato conflatum fuisse.

(e) Ext. to. 18. de schism. p. 341.

Ad Regem Francorum.

Clareat serenitati vestræ, quod nuper sede Apostolica vacante domini Cardinales ultramontani sæpius antequam conlave intrarent, ut de jure tenentur, inter eos de novo Pontifice eligendo tractarunt, patriæ & sanguinis potius quam Christicolis providere volentes, & inter eos divisio orta fuit, Lemovicensibus quærentibus illum pro uno ipsorum habere, aliis ultramontanis resistentibus eis, & volentibus pro aliquo eorum cum maximis industriis obtinere. Sed Christi immensa bonitas, quæ volebat virtuti, non sanguini de ejus vicariatu disponere, eos in tali, & tanta divisione passus est perdurare, ita ut meretricis illius more quilibet eorum dixerit : Non mihi, nec tibi erit, sed de illo, qui non sit in conclavi sortietur : & jam pare quælibet illorum, præcipue Lemovicensis, ad Italicum se disposuit eligendum, ita ut sanctissimo & catholico domino nostro Urbano VI. quem postea elegerunt per secretos nuntios, notum fecerint antequam conclave intrassent, quod eum in pastorem eligerent. Ista est purissima veritas, metuendissime princeps, sicut Christus veritas est.

Cardinalium dissensionis causæ.

Deinde existentes in conclavi, licet Romani Romanum velle Pontificem acclamarent, nihilominus ipsi dictum sanctissimum nostrum concorditer & canonice elegerunt, nemine excepto, nisi Florentino, qui elegit dominum S. Petri, & demum domino nostro per accessionem accessit, hanc electionem tenentes secretam, ut possent interim cum Romano populo concordare, & ut domini nostri personam in tuto ponerent, ne a populo læderetur : & tamen divinitus, quod factum fuerat celari non potuit. Et licet primo vox in populo fuit de domino S. Petri, tamen secundario, quod Barensis erat Pontifex electus, vox in populo insurrexit, ad quam furere Romani cœperunt, & conclave frangere. Quod videntes domini Cardinales periculum personale timentes indui fecerunt papaliter dominum S. Petri, fractoque conclavi eum videntes, ut Papam quieverunt a furia, & domini Cardinales conclave exiverunt, quorum Gebennensis ad castrum Zagaroli, quod est domini Agapiti de Columna distans a Roma per XX. milliaria, dominus S. Angeli ad rocham Ardie tutissimam monasterii S. Pauli juxta mare, domini de Ursinia, & de S. Eustachio ad castrum Vicobarii tutissimum dicti domini de Ursinis pariter confugerunt, quod XXII. milliaribus distat ab urbe : sex ex aliis dominis castrum S. Angeli tutissimum, & inexpugnabile intraverunt : quatuor remanserunt in urbe, videlicet Florentinus, Mediolanensis, de Aragonia, & Majoris monasterii quibus nulla prorsus molestia facta fuit. Mane succedente, & populo totaliter quietato, officiales urbis salientes se ad papale palatium, ut domino S. Petri, ut summo Pontifici reverentiam facerent, contulerunt; quos cum dictus recolendæ memoriæ dominus eos vidit ferocissime increpavit, dicens se nullum in papatu habere juris titulum quoquomodo, sed quod verissimus Christi vicarius in una camera palatii stabat eorum timore absconsus, quare persuadebat eisdem, ut dimissis eorum opinionibus pravis, irent ad eidem domino Barensi vero Papæ reverentiam

Cur non mox promulgata electio.

Urbani odio commota seditio.

Cur fugerint Cardd. & quo.

Testimonium Cardinalis S. Petri.

Quomodo admissa ab Urbano electio.

tiam exhibendam, quibus auditis statim nulla intermedia mora ad dictum dominum Bareasem accesserunt, eidem ut summo Pontifici volentes reverentiam exhibere: qui dominus omnino inhibuit eis dicens, quod ipse de sua electione non erat certus, volebatque scire a dominis Cardinalibus, si erat canonica, si libera, & solemnis. Praterea quod antequam clarus esset, ob eis non permitteret sibi reverentiam exhiberi.

Statim ergo pro illis Cardinalibus quatuor qui remanserant missum fuit, quod sine mora venirent; & videntes quod dominus S. Petri dicebat, se in papatu jus aliquod non habere, statim miserunt ad illos dominos, qui in castro S. Angeli confugerant, quod libere vellent venire, quia dominus S. Petri de papatu nullatenus contendebat; qui responderunt, se non audere venire, quia licet dominus S. Petri taliter esset bene dispositus, tamen dubitabant, ne consanguinei sui, & quod populus totum, quod de eo factum fuerat ad injuriam recepissent; sed ex tunc committebant eis, quod dictum dominum nostrum investirent libere de papatu, & eum inthronizarent omnium vice cum omnibus ceremoniis consuetis, quia ipsi dicebant, & confitebantur ipsum verissimum, & liberum Christi vicarium, & Romanum Pontificem, & ad fidem præmissorum singuli sex in prædicta commissione manibus propriis scribebant. Hoc non obstante dominus noster & Cardinales cum eo præsentes iterum ad eos remiserunt, quod nec de populo, nec de aliquo poterant dubitare, quia jam dominus S. Petri eidem, ut vero Pontifici reverentiam exhibebat, & populus erat totaliter quietatus, nec de ista materia volebat se amplius impedire. Qui domini his auditis statim de castro tutissimo descenderunt, & ad papale palatium venerunt, & statim una cum aliis quoque Cardinalibus in cappella conclavis concorditer intraverunt una cum domino

Quid metuerint Cardd.

Illata pene vis Urbano e Cardd.

nostro. Quibus dominus noster dixit, quomodo erat sibi relatum, quod eum in Papam elegerant, & propterea de meritis electionis informari volebat: sed ante omnia supplicabat, quod de digniori providere deberent, quia ipse erat indignus ad tantum ecclesiæ onus supportandum. Qui domini Cardinales facientes ultra duas partes collegii, responderunt, quod ipse erat canonice electus, & libere, & cum omni solemnitate, & erat verus pastor Ecclesiæ, & vicarius Jesu Christi, & quod pro Deo vellet electioni libere consentire; ipso iterum replicante, quod pro Deo de digniori providerent, responderunt concorditer, quod eum pro dignissimo elegerant, & quod pro Deo assentiret si non volebat & fidem & Christianum populum in periculo ponere. Tunc dominus noster cum omni humilitate & lacbrimis acceptavit, & voluntati divinæ acquievit, ac domini Cardinales cantantes Te deum laudamus; *pulsata campana eum papali habitu induerunt, & eum inthronizaverunt, cum omnibus ceremoniis consuetis, ipsumque adoraverunt, ut Christi vicarium, & super altare positum populo exhibuerunt, ut eidem reverentiam tamquam Christi vicario exhiberent: & tunc Romanus populus ad ejus pedes corruit, & tamquam verissimum Pontificem, adoravit.*

Ut ab iis cultus fuerit.

His omnibus scitis per alios dominos Cardinales, qui extra urbem ad supradicta castra confugerant, scientes quod cesserat dominus S. Petri, non vocati, non requisiti per literas nulla mora facta redierunt ad urbem: & antequam ipsorum domus intrarent, ad dictum dominum nostrum cum omni gaudio accesserunt ad suæ sanctitati reverentiam exhibendam, congratulantes secum quod dominus S. Petri sancte, & juste recognoverat veritatem: & sic ex tunc omnes in plena concordia inceperunt de sua coronatione tractare, & concorditer terminaverunt ipsum in die resurrectionis Domini fieri debere. Interim autem in hebdomada sancta cum eo in processionibus ordinariis, quæ fiunt in quinta feria majoris hebdomadæ prædictæ, induti pontificaliter astiterunt eidem domino nostro, sicut est de more, nobilissima annulorum dona, & jocalia donaverunt, specialiter domini de Agrifolio & Gebennensis. Isti etiam medio tempore ab ejus sanctitate plurima beneficia petierunt, & obtinuerunt. Sed quod potentius est, in quo nulla potest cadere excusatio metus, ab eodem domino nostro absolutionem a culpa, & pœna concorditer petiverunt, sicut fuit semper de more; & sic dominus noster Pontifex gratiose concessit eisdem. Demum in die ordinato sanctissimæ resurrectionis ipsum cum cantu & solemnitate, ac ceremoniis consuetis ante fores basilicæ S. Petri, assistentibus sibi quasi omnium Christianorum nationibus, qui ad sacram urbem pro devotione accesserant, publice coronarunt; prius tamen idem Romanus Pontifex supra altare B. Petri missam solemniter in pontificalibus celebravit, in qua omnia secundum formam rubricæ observata fuerunt: & ultimo omnes diaconi Cardinales sua manu pretioso Corpore, & Sanguine Christi communicarunt, sicut de more summorum Pontificum semper fuit. Sic eum coronatum pontificalibus indutum ipsi domini Cardinales pontificaliter induti cum equis albo panno coopertis, & tota processione episcoporum, religiosorum, clericorum, & laicorum per sacram urbem ad Lateranensem ecclesiam conduxerunt, ibique eum in sedibus ordinatis cum omnibus ceremoniis secundum formam rubricæ inthronizaverunt, & cuncta ibi servaverunt, quæ debebant de consuetudine observari; in eademque ecclesia certum numerum monetarum, quæ in coronatione Pontificis consuevit Cardinalibus dari, recepe-

Ritus omnes in tyara imponenda servati.

Et pompa equestri ducenda.

runt

runt & dictum Pontificem in eadem solemnitate ad papale palatium reduxerunt, omnibus secum prandentibus: ut est moris.

Postulata ab Urb. per Card. sacerdotia.

Post hac dicti Cardinales in singulis consiliis, & consistoriis fuerunt, ubi facta Imperatores, Regum, principum sunt tractata, promotiones archiepiscoporum, & episcoporum, ac aliorum prælatorum facta ab eodem domino nostro pro eorum consanguineis, cappellanis & familiaribus; episcopatus, dignitates, & beneficia petiverunt, & obtinuerunt, & inter cæteros Gebennensis, qui Petri sedem tamquam alius lucifer nititur occupare, episcopatus plures pro suis habuit, &c. Subdit Glandacensem Cardinalem episcopatum Ostiensem ab Urbano obtinuisse, Cardinalem Ambianensem ad aulam redeuntem Urbanum ut verum Pontificem salutasse, neque ullam excitatam discordiam donec intendentibus se æstatis caloribus Anagniam, obtenta ab Urbano facultate, concesserunt; ex qua urbe plures literas et ut vero Pontifici miserunt; demum impulsos a dœmone disceptare de pontificatu Urbani cœpisse, ac paulatim crescente discordia ad schisma prorupisse. *Ista est facti veritas, serenissime princeps, quæ omnium veritate vallatur, quam si velites inquirere sine unius apicis, vel jota diminutione quæcumque reperietis; & hanc eorum perversitatem, & schisma dicunt se cum vestro favore velle defendere: hoc dicunt de vestro mandato, & consilio processisse, quod nec credo, nec credam, nisi videro, in æternum. Nunc ergo, princeps excellentissime, notum est vobis qualiter Petri navicula fluctibus exposita est in mari per nautas illos qui eam stabilem in portu quietis tenere debebant, in Christi Redemptoris injuriam & Petri offensam, ac totius Christiani populi contumeliam, & jacturam.*

Jactarunt schisma Caroli Regis jussu constasse.

Non ergo caro, non sanguis, non propria, non aliqua particularis affectio vestram celsitudinem moveat contra puram, & veram veritatem, præcipue unde gloriosa domus, & regali celsitudini vestræ posset perpetua & durabilis infamia remanere; sed potius ardentissima fides, & devotio vestra surgere debet ad sanctam ecclesiam erigendam, & nostrum verissimum Pontificem defendendum, ac tanti sceleris viros domandos, & comprimendos, qui ideo ad hanc infamiam devenerant, quod sanctissimus dominus noster contra eos bono, & sancto zelo incepit pro quorumdam vitiorum correctione alloqui eos, ut sancte, & honeste viverent, ut exemplum virtuosum aliis præberent; quam cum nulla patientia eorum animus potuit tolerare, & sic sanctissimus dominus noster pro verbo veritatis ab eis persecutionem patitur, quod tamen authore Deo supra ipsorum capita revertetur, &c. Scriptum Venetiis die XIV. mensis decembris. Vestræ serenitatis humillimus cappellanus & servitor Pileus Cardinalis Ravennas.

Pia ad Regem adhortatio.

Cur rebellarint Cardd.

LII. Sprevit hæc omnia monita Carolus Francorum Rex, nec suos primum exoriente schismate pro Urbano in amplissimo concilio decernentes (a), nec missos ab Urbano Pontifice nuntios, nec sanctorum, qui hoc tempore florebant, oracula audire voluit; neque ad synodum œcumenicam de re controversa referri, quo solo remedio discissa Ecclesia conglutinari poterat: sed obfirmatus in pertinacia, quod Gallici regni decere majestatem Gallum sedere Pontificem putaret, tuendum suscepit schisma, auxitque; ac sævitiam in catholicos, ut Walsinghamus (b) scribit, exercuit. *Circa idem tempus*, inquit, *Rex Franciæ fecit proclamari per universum regnum suum, quod nullus pareret, vel obediret Urbano Papæ: quod si aliquis attentaret, decollandum se nosceret, & omnia bona sua regiis usibus confiscanda.* Navatam quidem ab eo maximam pro antipapa operam prædicat author schismaticus vitæ illius scriptor (c): extant inter Avinionensia monumenta cum ejus literæ ad Cardinales, qui Gregorio XI. in Italiam profecto substiterant Avinione, ut Clementi (d) contra Urbanum adhærescerent, tum etiam Parisiensium pro eodem antipapa decretum (e) XI. augusti die hujus anni consignatum.

(a) Paul. Æmil. in Carol. V.
(b) Walsin. in histor. Angl. in Rich. II. ad hunc ann.
Caroli Reg. edictum contra Urb.
(c) Clem. VII. antip. vit. script. apud Bosq.
(d) To. 18. de schism. p. 17.
(e) Ext. to. 1. de schism. p. 102.

LIII. Peperit (f) ea Caroli pertinacia multa mala bellumque Gallos inter & Anglos redintegratum fuit: cum enim Joannes Montisfortis comes, quem ab antipapa ipso, tum Cardinale, literas de canonica Urbani electione accepisse vidimus, fultus adversariorum testimonio Urbanum coleret, atque adeo cum Anglis catholicis sentiret, & Carolus Rex Francorum, ut perduellem evertere pararet, Anglus contra constabilire eum niteretur, tristes utrinque exitus fuere hoc anno secuti; nam cum Angli non religionis asserendæ vero studio ducerentur, sed speciosa simulatione satiare libidines, & pauperum opes diripere ambirent, atque etiam in ipsa Anglia in sanctimonialium aliquot monasteria & ecclesias, antequam mari se committerent, primos cupiditatum impetus effudissent, sævissima excepti tempestate meritas pœnas luerant (g), imminentibus etiam illi navi, qua Joannes Arundel sacrilegus vehebatur, dæmonum spectris. Inclementer quoque a procellis habiti Galli, eorumque fœderati Castellani & Lusitani, qui ad Britanniæ minoris oram concurrerant magnam cladem acceperunt.

Subornati ab eo.
(f) Valsin. in Ricch. II.
Angli pium bellum impio studio suscipiunt.
Patrant plura sacrilegia.
(g) Valsin. ubi sup.
Vexati dæmonum spectris.
Cruenta inter Venetos, & Genuens. bella.

LIV. Cruentis pluribus præliis eodem anno inter Genuenses & Venetos dimicatum (h) est, ac primum attriti Veneti fuere maritima clade quinta die maii, amisso magno triremium cum classiariis numero:

(h) Diar. MS. Ven. append. ad hist. Andr. Dand. Bonifac. hist. Tarv. l. 10. Bizar. de bello Ven. lib. 2. Foliet. hist. Genuen. l. 8. Bonfin. decad. 2. lib. 10. Laon. Calcondy. l. 4. & aliis.

quamvis in eo certamine Lucianus Auria Genuensium dux cæsus sit. Illatus deinde, expugnata a Petro Auria Clodia, Venetiis extremus terror: cumque terrestri certamine Ludovicus Hungariæ Rex, cujus copias Carolus Dyrrachinus ducebat, Marquardus patriarcha Aquilejensis, & Franciscus Carrariensis Patavinus princeps exitium intentarent, Veneti pacem supplices flagitarunt, & turpem repulsam a Petro Auria Genuensi classis præfecto tulere. Itaque Andreas Contarenus Venetorum dux periclitantem rempublicam Dei præsidio commisit (a), summosque conatus conscensa classe, animatisque civibus exercuit. *Inspexit*, inquit, *justitiam nostram Dominus virtutum, in quo firmam spem gerimus superbiam hostium conculcandi*; nec divinæ opis expectatio illum fefellit, ac Genuenses, qui olim sociam rempublicam, cum qua conjunctis viribus adversus infideles pugnare soliti erant, meditabantur exscindere, in pace refellenda obfirmatos adversis casibus cœpit confundere, & omnium primum Petrus Auria elatis ipsorum præfectus superbiæ & crudelitatis pœnas dedit, æneo namque globo in tumultuoria pugna laniatus (b) occubuit, parsque suorum maxima, cæsa ferro vel fame, aut vinculis attrita, ut sequenti anno dicetur.

(a) *Diar. MS. Ven.* Genuens. pacem dare abnuit.

Divina ultione percussus.

(b) *Bizar. l. 2. de bello Ven.*

Inter hæc a Carolo Zeno nonnullarum triremium Venetarum præfecto, Calojoannem Constantinopolitano restitutum Imperio, pulsumque Andronicum, appendicis ad Andream Dandalum author refert (c). Traditque, plura ab eodem illata mala Genuensibus: quos etiam a Mediolanensium principe Venetorum fœderato terra infestatos, sed illius exercitum cui præerat Astorgius Manfredus Faventinus, magna parta victoria concisum, tradunt Genuenses annales (d). At de funestis hisce dissidentium Christianorum præliis hactenus; nunc tristem tot infelicibus stragibus sermonem ad felicem pii confessoris obitum traducamus.

(c) *Append. in And. Dand. in And. Cont.*

(d) *Bizar. & Foliet. ubi sup.*

LV. Transmisit cœlo hoc anno Anglia egregium sanctitatis lumen Joannem Brylingtoniensem canonicum regularem, qui magna, dum vixit, virtutum gloria effloruit, quia ut (e) refert Harpsfeldius ex Joanne Capgravo illius socio, tanto ardore ad divinas fundendas preces solitus fuit incumbere, ut magno prodigio ex orantis capite vapor efferri cerneretur: *Cum*, inquit, *lætitia affluebat: statimque abruptis aliis omnibus propere in templum quasi a vinculis quibusdam molestis expeditus contendebat; neque ulla ratione committere voluit ut a statis illis orationibus diurnis nocturnisve abesset: quibus, & sacrosancto præsertim Missæ sacrificio ita animum totum devovebat atque affigebat, ut sæpe in missæ mysteriis a se obeundis a copiosa lachrymarum profusione suspiriis & singultu se cohibere pro pietatis fervore & magnitudine non posset: cumque tenui admodum vestitu summa hyeme, & in asperrimo gelu in missæ mysteriis celebrandis uti soleret, vapor tamen quidam, & exhalatio e summo capitis vertice, quasi ab aqua tepefacta & ebulliente emittebatur, qui a cælesti illo fervore, quo pectus hominis velut aqua ferventi perfundebatur, ut credibile est, excitabatur, qui non poterat contineri quin in corpus ipsum irrumperet, & ab eo foras etiam erumperet; cælestibus certe meditationibus ita sæpe erat affixus, ut hominem plane exuisse videretur, &c.*

Pius obitus B. Joannis Brylington.

(e) *Nicol. Harpsfel. in hist. Eccles. Angl. in 14. sæc. c. 31. ex vit. ejusque apud Jo. Capgr. scripta illis tempor.*

Quanto ardore divinis precibus vacaverit.

Conspicuis miraculis effulsit post mortem, in qua postrema pietatis edita exempla ex gestis illius ab Ugone descriptis, quæ in bibliotheca nostra extant (f), decerpimus: *Sacramentis Eucharistiæ, & extremæ unctionis devote receptis usque ad horam mortis suæ, quam præscivit, & prædixit, plenam habuit intelligentiam, fidem certam, spem firmam, charitatem perfectam & integram, memoriam sicut unquam in sua sanitate habebat, talique benignitate & honestate per ipsum tempus in omnibus, & erga omnes tanquam spiritus Dei bonus se gerebat, ac si nullam infirmitatem haberet. Portabatur etiam quotidie in uno lectulo de camera sua, ad quandam capellam, ubi missam audiebat, qua devotissime audita, antequam reportaretur ad cameram, elevans oculos suos sanctam crucem & imaginem Salvatoris Domini nostri crucifixi cum tam magna reverentia aspiciebat recolendo passionem Jesu Christi, & tam dulcia verba protulit, quod non erat aliquis circumstantium, qui non ad maximam devotionem & compunctionem moveretur*. Et infra.

(f) *Cod. MS. bibl. Vallicell. sign. lit. B. n. 95. sub fin. Sur. to. 5. die 10. Octob.*

Sacramentis rite munitus.

Denique sciens ipse vir sanctus & devotus horam suæ mortis appropinquare, quam antea prædixit, congregatis universis canonicis fratribus suis, & coram eo astantibus & orantibus, elevatis oculis suis versus cœlum cum pollice dextræ manus suæ sibimet signum crucis in fronte, super os, & super pectus suum fecit, sicque manus tenens extensas in cœlum, atque hæc ultima verba proferens: In manus tuas Domine commendo spiritum meum; quasi dormiens, & nihil mali sentiens suavissime spiritum Domino reddidit VI. idus octobris anno Domini MCCCLXXIX. Et infra: *Post mortem vero ejus omnipotens Deus, volens servum suum mirificare, ipsius meritis gloriosis, & precibus mortuis vitam reddidit, mutis loquelam, surdis auditum, cæcis visum restituit, ac aliis contractis paralyticis, & infirmis quamplurimis membra solida, & sanitatem restauravit, & submersi quidam per quatuor horas, quidam per totum noctem defuncti erant, quos servi sui meritis & intercessionibus Christus ad vitam reduxit.* Subdunt gesta, plures malo spiritu, quo ve-

Prædicit suam mortem.

Edit miracula.

vexati erant, ejus precibus liberatos, pluresque variis morbis curatos; atque inter alia mira accidisse, ut cum faber lignarius casu ab altiori loco in terram delapsus allisusque animam efflasset, ac socii in suspicionem illatæ ei necis adducerentur, quidam ad insontes iniqua suspicione liberandos cadaver frigidum Dei omnipotentis, & servi sui Joannis Brylingtoniensis nomine adjurarit, ut authorem mortis proderet: ac tum beatum virum redivivum arecto capite confirmasse, neminem illius necis reum habendum, mox beatam ejus animam coelum repetiisse. Afferuntur ejusdem B. Joannis gesta a Surio (a), qui ea ex codice MS. pressiori stylo extraxit, refertque inter alia angelos ipsum decumbentem adiisse.

Servati divinitus innocentes.

(a) Sur. to. 5. die 10. Octob.

LVI. Illustravit insigni prodigio Deus hoc anno in Belgio veritatem Corporis Christi in Eucharistia, quæ transverberata cultro a Judæis cruoris stillas fudit. Rem narrat Molanus (b) subjectis verbis. *Tertia dominica die post decimam tertiam julii Bruxellæ festivitas Sacramenti Corporis Christi multis miraculis clarus: Judæi enim, eo loci habitantes anno MCCCLXXIX. sexdecim circiter sacras hostias, quarum una erat majoris formæ in die sancta Parasceves crudeliter transfixerunt; unde insigni miraculo tanquam guttæ sanguinis apparuerunt, prout etiam nostris temporibus cunctis ad S. Gudilam cernere licet, ubi tres ex eis asservantur: & Judæorum quidem sacrilegium Wenceslaus dux ignis supplicio punivit; ipsum vero Sacramentum tam indigne tractatum, postmodum plurimis miraculis claruit, quorum quædam ex notariorum publicis instrumentis excusa extant* (c). *Merito autem Bruxellensis ecclesia hoc Sacramentum multis miraculis glorificatum in festo Corporis Christi circumferre solet, quod ante centum & septuaginta annos ex consuetudine observatum fuisse, testatur informatio episcopi jussu ante tot annos confecta. Sed postea peculiariter instituta est solemnis & magnifica supplicatio annue facienda die dominica post decimam tertiam julii, qua Bruxellæ celebratur S. Margarita; hanc enim solemnitatem ad honorem Corporis Christi instituit domina Margarita Austriaca filia Maximiliani, quæ anno trigesimo supra sesquimillesimum Mechliniæ obiit Belgarum moderatrix laudatissima.*

(b) Molan. ex lib. mirac. Corp. Christ.

Eucharistia manat cruore.

Divina prodigia secuta.

(c) Latine interpret. Alardo Amstelredam.

I. Joannæ in Urb. perduellio.

FLuxere e schismate nova bella, iterumque a Christi vicario adversus antipapæ satellites, & flagitii administros victricia crucis signa anno salutis humanæ octogesimo supra millesimum trecentesimum indictione III. attollenda fuerunt. In quos omnes legum severitatem primum exercuisse Urbanum, refert Theodoricus e Niem (a) his verbis: *Incœpit facere atroces processus contra dominam Joannam Reginam, necnon Angelum præfectum, & Honoratum comitem Fundorum, ac Joannem & Raynaldum de Ursinis prædictos pro eo quod Clementi & ejus Cardinalibus adhærebant, nec non etiam eosdem Clementem & Cardinales, ac ipsorum auxiliatores, complices, & fautores, illasque in diversis mundi partibus fecerat publicari, privanda in illis Reginam regno Siciliæ ac feudis, terris, & dominiis; necnon præfectum, & Honoratum comitem, ac Raynaldum & Joannem de Ursinis præfatos terris & bonis, quæ qualitercumque tenebant, excommunicando & inhabilitando eos ad honores, feuda, & bona in posterum obtinenda.*

(a) Theod. e Niem. l. 1. c. 9.

Lata in eam ab Urbano edicta.

II. Raynald. Ursin. Urb. capere tentat.

Immissum a Joanna Raynaldum fuisse cum exercitu, ut vel Urbanum caperet vel urbe pelleret, aut occideret, commemorat Raymundus Capuanus (b); sed Romanos Urbani partes fortiter defendisse, atque insignia miracula, quæ tum contigere, enarrat, nimirum plures captos ab hostibus in agro Romano, & barbarica immanitate alligatos arboribus, ut necati fame, aut a feris laniati crudelissimæ morti occumberent, implorata B. Catharinæ virginis ope divinitus solutos; alios, qui in hostilibus castris vinculis constricti erant, ut ad vitam auro plurimo redimendam cogerentur, meritis ejusdem virginis cujus clientelæ se addixerant, in libertatem vindicatos. De Joannæ in Urbanum conjuratione queritur ipse Urbanus in literis, quibus populos Neapolitani regni ad excutiendum Reginæ jugum est adhortatus, ac præcipua latæ in eam sententiæ capita percensuit, quo argumento ad Soranos extant datæ literæ (c).

(b) Raym. Capuan. in vit. S. Cath. Sen. p. 3. c. 5.

(c) Lib. 3. ep. cur. p. 7.

Dilectis filiis populo, & universis civibus Soranæ civitatis, salutem, &c.

Joanna pronuntiata schismatica.

Dudum nos contra iniquitatis alumnam Joannam olim Reginam Siciliæ propter ejus iniquitates, scelera, & excessus enormes contra nos, & Romanam ecclesiam commissa, & perpetrata legitime procedentes, sententialiter declaravimus eam fuisse & esse schismaticam, hæreticam, & blasphemam, & conspiratricem etiam contra nos, & ream criminis læsæ majestatis, & tamquam hæreticam puniendam, ipsamque fore privatam, ac privavimus, & deposuimus a quibuscumque dignitatibus & honoribus ac regnis & terris, & omnibus feudis, quæ a dicta Romana, & a quibuscumque aliis ecclesiis & a Romano imperio, & quibusvis aliis obtinebat, ac ipsius Joannæ bona omnia fuisse & esse confiscata & confiscavimus, omnesque & singulos, qui eidem Joannæ juramenta fidelitatis, seu homagii aut alterius cujuscumque obsequii debito, submissione, obligatione, vel pacto, quacumque firmitate vallato prius tenebantur astricti, absolvimus, & decrevimus absolutos, ita quod nullus ei obedire, intendere, vel parere, nullusque ei debita reddere teneretur: quinimmo districtius inhibuimus omnibus & singulis ducibus, principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militibus, & aliis personis singularibus; necnon quibuscumque communitatibus & universitatibus, ne ipsi Joannæ, aut ejus officialibus aliquatenus obedirent, ne datia, gabellas, vel collectas persolverent: alioquin omnes, qui secus agerent, si singulares personæ, excommunicationis, si vero communitates vel universitates essent, interdicti sententias incurrerent eo ipso, prout in nostris inde confectis literis plenius continetur. Dat. Romæ apud S. Petrum xv. kal. maii, Pontificatus nostri anno III.

Exauctorata regno.

Neapolitani fidei sacramento soluti.

III. Extracta ultio, ut Joanna resipisceret.

Pronuntiatæ in Joannam sententiæ acerbitatem exercere diu distulisse Pontificem, ne illi ponendi erroris tempus eriperet, ac Ludovici Regis Hungariæ in avitam prosapiam studiis obsecundaret, observat S. Catharina in literis (d) ad eundem Regem, quem Veneto implicitum bello gravissimis sententiis ad clementiam in hostes, audiendaque Christi crucifixi, & ejus in terris vicarii imperia est adhortata; ac magno ardore in antipapam, quem membrum diaboli vocat, & in Cardinales, quos perfidiæ arguit, utpote qui sua scelera ab Urbano corripi non ferentes, ejus electionem, quam non terrore ullo, sed vi veritatis impulsi toto orbe promulgarant, susceptis partibus dæmonum, quorum exemplo perdebant animas, oppugnarint, pluribus invecta est: gratulatur ipsum maximo Dei beneficio vera luce collustratum, atque ab eo exigit, ut cum hactenus athleta, & defensor fidei adversus infideles extiterit, ita nunc Ecclesiæ propugnatorem, religionisque adversus schismaticos & adulterinos Christianos vindicem se præbeat: rumpendas itaque omnes moras, ac Numini ad id opus ipsum vocanti respondendum: velle amantissimum Jesum, ut pro hostibus infensissimis habeat hostes Ecclesiæ: cum cæteris vero hostibus (quibus verbis designat Venetos) pacem concilier, tum ne divina charitate excidat, tum ne Ecclesiam ejus opem implorantem deserat: ferre illum sine dedecore non posse, ut anti-

(d) S. Cathar. ep. 198.

S. Cathar. ad Lud. Reg. Hungar. adhortationes.

Ut arma vertat in schismaticos.

antichristus idemque membrum diaboli, ac muliercula fidem catholicam male perdant, obruantque tenebris. Si ipse, cæterique principes, qui tanto malo possint occurrere, illud dissimulent, graves Deo pœnas daturos: misereretur Urbani, qui maximo animi dolore animas ad lupum infernalem abripi intuebatur, confirmare quidem eum spes suas in Numine, ac bene sperare de illius providentia, ut Ludovicum ipsum ad arduum onus pro divina gloria, & sacrosanctæ Ecclesiæ decore suscipiendum permoveat. Tum obsecrat S. Catharina Hungarum per sanctissimum Christi crucifixi amorem, ut Dei voluntatem, ejusque vicarii vota in opus pro virili perducat: conjiciat oculos in martyres, qui exquisitissimis suppliciis ob amorem fidei vitam exposuere: perpendat animo atrox in orbe Christiano excitatum schisma, pandi latissimam ad infernum viam, neminemque obsistere, cum omnes sua tantummodo ament, ac terrenas opes, animas vero Christi crucifixi Sanguine redemptas non curent. Pro divina itaque gloria, ac pro fidei causa abjectis cæteris in Neapolitanum regnum expeditionem ornaret, quæ fœlicissimos successus habitura esset ac forte sine armorum fragore miseram illam Reginam a sua pervicacia qua metu qua amore revocatum iri: perpenderet quanto tempore Christi in terris vicarius distulerit ea tantum de causa vi & armis illam e regno, cujus jure excidit extrudere, ut errorem ab ipsa emendandum expectaret. Si nunc Urbanus rem aggreditur, apud ipsum excusatum fore, idque ab illo æquo animo esse ferendum: non labefactari Hungaricum decus, immo regio honori versum iri, si justitiam ab aliis in eam exercendam approbet, vel ipse exerceat, tantoque in scelere pœnas a quovis vel ab ipso suo filio expetendas. Accurreret igitur ut Ecclesiæ gobernacula navimque sacram ad pacis & quietis portum dirigeret.

Proposita facti gloria.

IV. Assensit Ludovicus Hungariæ Rex piis Catharinæ votis, atque susceptum una cum Genuensibus, Francisco Carraria Patavino, & patriarcha Aquilejensi fœderatis in Venetos atrox bellum componere constituit (*a*): & quamvis expeditionem in Joannam Reginam exauthoratam ducere detrectasset, Carolum tamen Dyrrachii ducem, quem Veneto bello præfecerat, mox atque illud sedatum foret, mittere in Neapolitanum regnum cum exercitu pollicitus est. Qua spe erectus Urbanus Neapolitani regni proceres solicitavit, ut a Joanna ad Caroli Dyrrachini principis & ejus uxoris Margaritæ partes transfugerent, quo argumento extant literæ (*b*) ad Loysium Capuanum patritium, in quibus Pontifex, ubi plura repetiit de Joanna censuris ob schismatis labem perculsa, omnibusque terris fiduciario jure, vel ab ecclesia, vel imperio acceptis exuta, hæc ait.

(*a*) *Theod. e Niem. lib.* 2.

Caroli Dyrrach. expeditio.

(*b*) *Lib.* 3. *pag.* 54.

Urbanus, &c.

Cum igitur charissime fili, tu & cæteri, qui olim eidem Joannæ juramento fidelitatis eratis astricti, ab omni ejus subjectione & obedientiæ sitis prorsus liberi & immunes; quinimmo si ei in aliquo obediretis magnas pœnas secundum præmissa incurreretis, nobilitatem tuam, quam sincere diligimus, rogamus & hortamur attente, ut fideliter, & diligenter cum persona, & vassallis, ac bonis tuis in servitiis & beneplacitis dilecti filii Caroli de Dyrrachio, & dilectæ in Christo filiæ nobilis mulieris Margaritæ ejus uxoris, etiam contra dictam Joannam, Othonem ejus virum, & quoscumque alios adhærentes & faventes eisdem, necnon contra quoslibet nostros & ecclesiæ Romanæ inimicos, ac rebelles te studeas exercere, & viriliter laborare non pigeat, &c. Datum Romæ II. idus junii, Pontificatus nostri anno III.

Inflictæ iis qui Joannæ parerent pœnæ.

De Carolo Dyrrachii principe, ad quem proxime jura Neapolitani regni spectabant, ad vindicandum e Joannæ schismaticæ manibus sceptrum sollicitato ab Urbano plura refert Theodoricus e Niem (*c*), ejusque uxorem Margaritam viri consilium subodoratam una cum filiis, Joannæ Reginæ militarem custodiam delusisse, seque in tutissimam & munitissimam arcem recepisse addit. Aufugisse XXVI. junii superioris anni docent diaria MS. Hectoris Pignatelli, adduntque Othonem hoc anno a Regina Tarentino principatu donatum contractis copiis in Apuliam ad ineundam possessionem IV. septembris se die contulisse. V.

(*c*) *Theodor. e Niem. lib.* 1. *c.* 21.

Accendebat S. Catharina literis etiam Carolum Dyrrachinum ad Neapolitanam expeditionem pro divini Numinis & Ecclesiæ gloria suscipiendam, quem pariter monuit (*d*), ut prius hostes internos vinceret, quam in externos signa moveret, domitis enim vitiis ad summa quæque pro Deo gerenda idoneum futurum: sacra itaque exomologesi conscientiæ sinus expiaret, & Sanguinem a Christo in cruce fusum recoleret, ut voluntatem Dei, qui ipsum veluti columnam in Ecclesia excitaturus erat, compleret, exhiberetque se administrum excindendæ hæresi, confundendo mendacio, illustrandæque veritati, pontificatu Urbani VI. qui a Spiritu Sancto erat, fremerent licet homines improbi & sui amantes, qui cum dictis, factisque suis pugnarent, mendacesque, & idololatras se fingerent, & jactarent insani homines, se honores pontificios Urbano propter metum detulisse. At quo pacto illi tantum dedecus suscepissent, ut ad pedes illius acciderent? Non ferendum, religionem tanto errore contami-

S. Cathar. Carolum excitat ad bellum.

(*d*) *S. Cath. ep.* 195.

Illius contra schismaticos grave argumentum.

taminari, veaari agnum a lupis, tradi animas dæmonibus, atque a Christi sponsa divelli. Quod tandem adeo durum pectua reperiri possit, quod in tanta calamitate pietate non mollescat? quis oculus, qui non lachrymarum amnes fundat? quis princeps continere se possit, quin omnes vires ad fidem tueodam conferat? Tantummodo sui amatores ad hæc instar Pharaonis non moveri: at vero divinam bonitatem non passam, ut ipsius Caroli pectus obduresceret, atque adeo ipsum ad ferendam sponsæ suæ opem evocare. Indueret itaque fortes animos, provolaretque in ejus auailium: refriaisse cæterorum corda principum, qui verba tantum officiosa dederint, tantum abesset, ut opes pro Ecclesia, vitamve profundere vellent; quorum ipse sperneret eaempla, ac si res exigeret, læto & imperterrito animo vitam pro Christo profunderet.

Pia ad illum adhortatio.

VI. Convertit sequenti anno idem Carolus, soluta Tarvisina obsidione, in Reginam Joannam exauctoratam molem armorum, quæ exercuerat in Venetos. Ut vero Joanna Caroli adventu, suorumque defectione (comes enim Nolanus aliique plures ad pontificias partes se transtulerant (a) perterrita, opem postularit ab antipapa Avinionensi, cujus insano studio præceps ruebat in exitium; ac Ludovicum Andegaviæ ducem, ut Gallorum armis se tueretur, filium adoptarit, dicetur inferius. Interea cum Joannæ perduellione freti hostes Ecclesiæ ingruissent, atque in patrimonio B. Petri Raynaldus Ursinus, de quo supra memoravi, sævum belli incendium excitasset, moniti sunt ab Urbano (b) populi, ne proditoris audirent imperia: ac Jacobus episcopus Narniensis ad Christi fideles præmiorum sacrorum spe facilius ad religiosam militiam alliciendos auctoritate instructus (c), at constitutum exercendæ militiæ tempus contraheret, prout occasio posceret.

(a) MS. Diar. Neap.

(b) Urb. l. 3. p. 1.

Sacra militia in Raynald. Ursin. promulgata.

(c) Ib. p. 14.

VII. Laudavit hoc adversus schismaticos sacrum bellum S. Catharina (d), ac Perusinos literis increpuit, quod Urbani & Christi partes ignave tuerentur, nec causam fluctuantis fidei, quam crudeles & impii homines tenebris obruere niterentur, strenue susciperent: hortata est Senenses, ut (e) fœdera potius cum patre & matre, Urbano scilicet & Ecclesia, quam cum tyrannis coirent, neque cuiquam posse ipsos unquam securius inniti, quam columnæ illi firmissimæ, quæ licet gravissimis persecutionibus agitetur, nunquam corruet: non implorari ipsorum arma ad Ecclesiæ terrenam ditionem recuperandam, sed ad confirmandam fidem, confundendum scelus, veritatem collustrandam (f), animas e manibus dæmonum eruendas, religionem nostram ab impiorum contaminatione vindicandam. Quo etiam argumento Florentinos (g) sollicitavit, ut vero Pontifici & Christi in terris vicario Urbano opem ferrent, meritamque illi, a quo censuris ecclesiasticis soluti, ac sacris restituti fuerant, gratiam reponerent.

(d) S. Cathar. ep. 210.

Etrusci ad Urb. tuendum excitati a S. Cath.

(e) Ep. 207. 208. & 209.

(f) Super. ep. 207.

(g) Ib. p. 206.

In tolerandis hujus belli sumptibus passus est (h) Urbanus graves ærarii difficultates, ac sacerdotiorum vacantium annua vectigalia sibi reservavit: tum in variis provinciis ac regnis, quæ sacrum illius apicem colebant, quæstores instituit (i), atque a clero Romano tria aureorum millia exegit (k), cum Romani in schismaticos aciem pararent educere, causamque, ne id acerbius ferrent, subjecit hisce verbis.

(h) Urb. l. 3. pag. 18.

Quæstores instituti ab Urb.

(i) Ib. p. 16. 21. 35. 43.

(k) Lib. 1. p. 6.

Urbanus, &c. Amaricato animo recensemus, sed ipsa nos cogit necessitas reminisci, quam astutis versutiis, quam horrendis conatibus, quamque violentis & periculosis effectibus, filii Belial, Dei bonique publici inimici, qui fidem catholicam unitatemque sanctæ Romanæ ecclesiæ scindere ausu sacrilego moliti sunt, statum dilectorum filiorum populi Romani, qui adversus hostes hujusmodi promptis animis jugiter dimicarunt, subvertere tentaverunt; & vos filii prædilecti vidistis, & cognovistis, quod hostibus ipsis Deus ipse mirabilis in altis Dominus mirabiliter in oculis restitit, ac conatus abominabiles dissipavit: sed nec ignoratis, quod ad extirpandas, & eradicandas reliquias conatuum eorundem, ne scilicet velut ignis parum caute observatus, damnosa & periculosa suscitent incendia, sed potius concidant, & sicut stipula ante venti faciem evanescant, Romani cives armis & modis debitis & viribus se accingunt; & ad hoc, tam publici ærarii, quam privatorum absque cunctatione facultates exponuntur, &c. Datum Romæ apud S. Petrum IV. kal. maii Pontificatus nostri anno III.

Exposita ærarii inopia.

VIII. Eo demum adegit necessitas Urbanum, ut ad conficiendum aurum pro schismaticorum conatibus propulsandis, Philippo tit. S. Susannæ & Poncello tit. S. Clementis presbyteris Cardinalibus hæc mandata dederit (l).

(l) Urb. ib. p. 34.

Distracta Eccles. bona.

Urbanus, &c. Per vos, vel alium, seu alios vendendi, distrahendi, impignorandi, & alienandi authoritate apostolica in perpetuum vel ad tempus, etiam sine voluntate, & consensu prælatorum; & capitulorum, seu conventuum; vel personarum ecclesiasticarum, ac monasteriorum, vel locorum infrascriptorum, & etiam irrequisitis & invitis de possessionibus & bonis, tam mobilibus quam immobilibus, & se moventibus, ecclesiarum, & monasteriorum, ac aliorum piorum locorum quorumlibet; ubicumque etiam extra urbem, & ejus districtum consistentibus castris dumtaxat exceptis, usque ad summam de qua circumspectioni præfatæ videbitur, & infra, *plenam & liberam conceden-*

credimus tenore præsentium facultatem. Dat. Romæ apud S. Petrum XII. kal. junii Pontificatus nostri anno III. Redactos postea in eas angustias Pontifices, cum bello, non synodi œcumenicæ sententia pontificatum tuerentur, ut arces etiam, urbesque & provincias ingravescente schismate abalienarint, visuri sumus. At graviora sibimet schismatici mala, quam aliis inflixerint, pepererunt.

IX.

(a) *Paul. Æmil. in Car. V.* Anglorum in Gallos expeditio. (b) *Guagu. in Car. V.* Provinciæ evastatæ. Brito catholicus sentit cum Anglis.

Sensit quidem hoc anno Carolus Francorum Rex ultrices Dei iras, ac regnum suum a catholicis evastatum (a) luxit: Thomas enim dux Lecestriæ Richardi Regis patruus educto ex Anglia militari flore trajecit Caletum, signisque victricibus nemine obvio plures provincias, quas Guaguinus (b) enumerat, peragravit expilavitque: *Artbesium*, nempe, *Viromanduos, Suessiones, Catalaunos, Trecenses, Senones, Vastinum, Blesium, perque Bonamvallem incursantes Angli, abductis aliquot claris equitibus ad Britones contenderunt, quos Joannes Montisfortensis alacriter excepit.* Erat is comes Britanniæ vir catholicus, qui ab ipso antipapa, dum Cardinalatum gerebat, de justa Urbani creatione edoctus fuerat, neque a Gallo Rege (c) frangi ejus constantia potuit, ut schismati assentiretur, gravique propterea bello ab eo premebatur. Agunt de ea Galliarum populatione, quæ conflati schismatis tristis fructus exstitit, Belgæ Anglique historici, e quibus Walsinghamus (d): *Tantus*, inquit, *terror ipsos Francos invasit, ut in amplissimo regno, in quo mille semper viri singulis ex Anglicano exercitu opponi potuerant, citius eligerent more fœminarum latebras se occultando quærere, quam glomeratim Anglicanis manipulis obviare. Tua sunt opera hæc Christe, tua miracula Jesu bone, cui potestas est dijudicare, seu vincere in paucis æque ut in multis.* Marcuisse Gallorum militaris virtus ob schismatis flagitium videbatur: Anglos enim, qui hanc vastitatem intulere, ad octo tantum millia ascendisse, Francorum (e) annales tradunt, & Carolum Regem Andium duci prohibuisse, ne universi certaminis subiret aleam, sed extrema agmina carpere niteretur: non leve quippe adibat discrimen, ne Galli, quorum maxima pars ob schisma exosum eum habebant, in rebus asperis adversus ipsummet consurgerent. Neque ita multo post Carolus cælesti ira ob discissam Ecclesiam percussus exaruit. Ipsum a Petro Minorita avunculo suo de divina ira sibi impendente præmonitum vidimus. Ferunt etiam Franciscani annales (f), Rodericum Ruizium prophetico spiritu clarum retulisse, infeliciter ob id facinus periisse: cujus tamen illum graviter pœnituisse, plerique (g) tradunt. Et quidem de regia fama sollicitus, ne illius memoria ob impensa antipapæ studia apud posteros execrationi foret, publicis tabulis editis (h) est professus, se Pontifici alteri velle adhærere, illumque colere, quem sacrosancta synodus œcumenica colendum decerneret.

(c) *Meyer. l. 13. in Lud. Mal.*

(d) *Valsin. in hist. Angl. in Rich. II.*

Tristes schismatis fructus collecti a Gallis.

(e) *Paul. Æmil. & Guaguin. ubi sup.* Divina in Gallum Regem ira.

(f) *Luc. Vvad. an. 1381. n. 1. ex Marc. 2. par. lib. 9. cap. 35.* (g) *Vval. sin. & alii.* Pœnituit monitorum flagitii.

(h) *Ext. to. 35. de schism. p. 152.*

In nomine Domini Amen.

X. Extrema ejus sententia.

Per hoc præsens instrumentum publicum, universis & singulis notum sit & evidenter appareat, quod anno ejusdem Domini MCCCLXXX. indictione III. mensis septembris die XVI. circa ipsius diei solis ortum, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Clementis divina providentia Papæ VII. anno secundo (confectæ sunt a schismatico hæ tabulæ; unde de antipapa, præterito Urbano, fit mentio) *in mei notarii publici, testiumque subscriptorum præsentia constitutus, & personaliter existens serenissimus ac excellentissimus princeps & dominus noster dominus Carolus Dei gratia Rex Francorum, sanus & providus quidem mente, licet corpore ægrotans, dicens & recitans propria motu suo, quod cum occasione schismatis, quod nunc est in Ecclesia sancta Dei, ipse per scripta reverendissimorum in Christo patrum & dominorum dominorum Cardinalium sacri collegii Romanæ ecclesiæ, ad quos, ipsa vacante, summi Pontificis electio spectat, & quidquid in ea fit potest & debet veracius per eos, quam quoscumque alios apparere in eorum conscientiis, attestantium dictum dominum nostrum per ipsos fuisse & esse rite & canonice electum in Papam, habitaque postmodum per eum plurium prælatorum, ac clericorum sui regni, & ejus consilii provida & matura deliberatione, pro parte jam dicti domini nostri se determinaverit, & dictorum dominorum Cardinalium adhæserit opinioni: Inde quia ex dictis aliquorum posset in futurum fama forsitan divulgari, eosdem dominos Cardinales, inimico humani generis permovente, aut alias ex invidia, odio, vel favore, super hoc minus debite processisse, & sic paululum cadere in errorem, memoratus dominus noster Rex asseruit, & confessus est, quod ipse non ex cognatione carnali, seu alia inordinata affectione quacumque motus, sed solum determinatione & declaratione dictorum dominorum Cardinalium, prælatorumque, & aliorum clericorum prædictorum, & consilii sui deliberatione intervenientibus, credens bene, & licite facere, partem præfati domini nostri Papæ tenuit & tenet.*

Cardd. consensus Carolum ad schisma traxit.

Fuerunt hæ criminis excusationes inanes: vidimus namque ex Paulo (i) Æmilio amplissimam synodum archiepiscoporum & episcoporum una cum cœnobiarchis & theologis Carolo Regi primum denuntiasse, Urbanum habendum Pontificem, donec œcumenica synodus contrarium decerneret, neque conjuratos Cardinales judicum partes juste invasisse: proinde

(i) *Paul. Æmil. in Carol. V.*

inde temere, neglecto de danda opera ut synodus cogeretur consilio, pro antipapa sententia lata fuit, oppressaque academia Sorbonica, quæ verum agnoscebat Pontificem; cujus infamiæ declinandæ causa subditur. *In casu autem, quod sic se habendo dicerent, eum aliqualiter errasse, quod propter prædicta non credidit, nec credebat, sua tamen erat intentionis, & ita fuit protestatus expresse, ipsum velle semper tenere & sequi opinionem & declarationem sanctæ matris ac universalis Ecclesiæ, & quod fieret & determinaretur super hoc per generale concilium, vel aliud conveniens, ne de contrario si quid inscienter egisset a Deo posset redargui, vel culpari, cupiens in protestatione & confessione hujusmodi, ut verus Ecclesiæ filius, & fidelis catholicus stare perpetue, firmiter & manere, petens super hoc per me præfatum notarium fieri publicum instrumentum, &c.*

Accommodat se ecclesiæ sententiæ.

Profitetur se eccl. filium addictissimum.

Publico etiam decreto se subduxisse ab antipapæ obsequio, ex oratione Guillelmi Fillacli decani Rhemensis colligitur: (a) is enim in celeberrimis conventibus anno MCCCCVI. habitis, cum Petri e Luna antipapæ causam ageret, & Gallis levitatem obiiceret, qui sæpius subtraherent restituerentque obsequium Avinionensibus pontificibus, quod laude dignum fuerat vertit crimini, nimirum Carolum Regem Caroli VI. patrem antequam ex humanis discederet, (b) a Clemente se subduxisse. Agnovit scilicet, quamvis sero, temere se ab Urbano ad antipapam defecisse. Habent vero hæc vetera MS. thesauri Gallici: *Rex Franciæ Carolus V. diem suum clausit extremum* [1] *supra Materna XVI. die septembris anno* MCCCLXXX. ferunt epoti veneni vi consumptum. Ipsum multa sapientiæ floruisse laude refert Juvenalis (c) Ursinus; atque ob regnum sapienter administratum dum Rex pater in Anglico carcere agebat, Sapientis nomen tulit, quam commendationem suscepto schismaticorum, a quibus subornatus erat, patrocinio labefactavit. Regi consueverat ut diximus, consiliis Ambianensis Cardinalis infestissimi Urbani hostis, quem extincto Carolo Rege metuentem iras novi Caroli Regis, qui vindictæ parandæ signa dederat, rapto ingenti thesauro in fugam se convertisse, narrat idem author.

(a) *Acta convent. Parisien. in append. apud Juv. Ursin.*

(b) *Froissar. hist. l. 2.*

(c) *Juven. in hist. sui temp.*

Sub

NOTÆ [1] OBiit hoc anno Carolus V. Galliarum Rex die XVI. Septembris; eadem scilicet ipsa die qua patentibus illis literis, in Annalibus recitatis, palam professus fuerat se, quamvis ex unanimi Cardinalium consensu persuasum Clementem VII. verum ac genuinum Pontificem agnoscebat; in ea tamen fide & persuasione ex hac vita migrare ut illum crederet Pontificem, quem Ecclesia per generale Concilium vel alia quacumque ratione declarasset. Qua publica protestatione Regem ab obedientia Clementis, & ab ea, in quam ante concesserat, sententia recessisse sentit Annalista. Sed, ut vera fatear, non probat. Neque enim a Clementis obedientia ille se subduxisse censendus est, qui literas suas annis ejusdem Clementis tamquam sinceri Pontificis consignat, profiteturque se in obsequium illius non temere, sed discussa probe causa in solemni gravissimorum virorum conventu adductum. Ex his pariter literis plane convincitur erroris Paulus Æmilius Hist. Franc. in Carolo V. qui in solemni Parisiensi convento obedientiam Urbano decretam affirmat. Verum, ne quid dissimulem, conventus in Gallia ea de causa celebrati sunt duo. Prior quidem habitus est, septembri mense anni 1378. & in eo decretum, ne quid in gravissima ea re temere statueretur, electionemque Urbani improbantibus Cardinalibus, ne fides statim addiceretur, sed maturiori discussioni daretur tempus. Tandem, ut scribit Henricus de Hassia apud Baluzium in notis ad vitas Paparum to. 1. col. 1273. in pleniori Gallicanorum consessu pro Clemente resolutum fuit. Sed quorsum hæc? num ut Carolus a schismate per me excusetur? Hanc quidem provinciam Gallicis scriptoribus, Baluzio ibidem, Pagio in vita Urbani VI. integram relinquo, apud quos pariter adversus calumnias, ut appellant, Raynaldi Annalistæ prolixior apologia pro Carolo struitur. Forte tamen in utramque partem peccatum est; a Gallis quidem, apud quos non deceptus tantummodo errore facti in re obscurissima Gallus excusatur, sed & defenditur, ac si in re ambigua sententiam maxime probabilem amplexus sit. Annalistæ vero illud crimini verterem, quod contendat Regem volentem prudentemque schismati se se implicuisse. Neque enim veritati plane cohæret, quod Annalista Carolo obiicit; rejectos nempe ab illo fuisse omnes causæ Urbani patronos: nam teste continuatore Gallico Nangii apud Baluzium, Urbani VI. oratores ad Regem venerunt, causamque Domini sui egregie apud illum defenderunt; adeo ut Regem pro Urbano rescriptum daturum crederent; quamvis re ipsa vacui redierunt. Vide ejus continuatoris verba apud Baluzium ibidem. Fateor equidem post latam pro Clemente in Galliis sententiam, viam omnem legatis Urbani præclusam fuisse; sed non inde sequitur Carolum volentem, prudentemque in schisma concessisse cognitione causæ de industria suppressa. Fateor insuper pro Urbano probationes numquam in Gallia judiciali more exceptas; sed neque pro Clemente id præstitum scimus. Et si forte Clementi datum fuit ut patronos suos mitteret in Gallias: Urbano vero negatum; id equidem non potentia seu voluntate Caroli Regis, sed adversariorum fraude præstitum, colligo ex verbis Faventini Episcopi in probationibus pro Urbano VI. deductis in conventu Medinensi anni 1380. de quibus in nota ad A. 1379. *Numquam, ait ille, in Francia pro Domino Urbano informationes receptæ. Immo cum ad illum finem illuc festinaretur, quidam valentissimus Doctor .... Sa. de Ceva, natione Provincialis, fuit per partem adversam captus, detentus, nec dum suæ libertati plene restitutus; quamquam directe mitteretur ad personam Regis Franciæ.* Pars igitur adversa, non vero Caroli Regis potentia impedivit, ne missi ab Urbano causæ suæ patroni in Galliam venirent. MANSI

XI. Cur antipap. secutus Lud. Andeg.

Sub novis Caroli VI. Regis auspiciis facile Galli per vim ab Urbani obsequio divulsi, atque antipapæ jugo liberati, innata pietate ad verum Pontificem erant redituri, nisi Ludovicus Andium comes Regis patruus, Regeque impubere Gallicæ regiæ procurator, antipapæ conjunctissimus, cujus beneficio ad Neapolitanum regnum aspirabat, Gallos ad politicam rem religioni anteponendam adegisset. Irretierat enim adeo schismatis laqueis principem regnandi cupiditate furentem antipapa, ut ex iis, nisi sceptris religionem præferret, explicare se non posset; dato enim diplomate (a) kal. februarii pseudopontificatus anno secundo Avinione consignato, Joannæ Reginæ Siciliæ potestatem fecerat, ut Ludovicum Andegavensem in filium cooptaret, regnique Neapolitani jura post ipsius Reginæ obitum ad illum devolveret. Itaque Joanna ea fallaci potestate fulta (cum debuisset potius Urbano conciliari, quam regia jura in remotiores consanguineos, concitatis in se propinquioribus, transferendo, in anceps exitium se conjicere, ut Ludovicum Andegavensem, & Gallos ad exturbandum solio Pontificem, a quo regni Neapolitani jura ad Carolum Dyrrachinum ob illius perduellionem transferebantur) odio æstuans extremo junio publicas (b) tabulas edidit juris formulis, fucisque insignitas, quibus Ludovicum Andegavensem in filium ascivit; atque ea antipapæ, qui tum Joannam, tum Ludovicum extremo exitio objiciebat, ut se in pestilentiæ cathedra constabiliret, ficta & ementita authoritate, Jerosolymitani & Neapolitani regnorum hæredem ac successorem renuntiavit: dedetque universis ordinibus regni Neapolitani imperia ut Ludovico Andium comiti sceptrorum heredi, utpote in Reginæ filium cooptato fidem obstringerent. Consignatæ sunt Reginæ literæ hac temporis nota: *Datum & actum in castro nostro Ovi prope Neapolim, anno a nativitate Domini MCCCLXXX. indictione* III. *die penultima mensis junii, pontificatus sanctissimi domini nostri Papæ prædicti*, ita Robertum Gebennensem appellat, *anno* II. *&c.* Hoc fuit juris Andegavensium principum in regnum Neapolitanum fundamentum, quod tanto cruore Gallico Italiam respersurum, inque plures annos funestissimum schisma propagaturum erat, dum antipapæ iniqua causa præpotentium Regum politica commoda implicuit [1].

(a) Ext. in thesaur. Gall.

Insignis Jo. Reginæ error.

(b) Ext. in append. hist. Juv. Ursin. p. 54.

Quæ fuerint Andegavensis jura.

XII.

At cum Joanna in Ludovicum Andegavensem Provinciæ Forkalquerii, & Pedemontii comitatus sine Cæsaris, ad quem supremum eorum jus spectabat, facultate transfundere non posset, finxit antipapa vacuum esse cæsareum solium, quod Wenceslaus principesque imperii adhærescerent Urbano, atque eosdem amplissimos principatus apostolica auctoritate ad Ludovicum Andegavensem devolvendos sanxit. Cujus diploma (c) ita consignatum est: *Datum Avinione* 12. *Kal. augusti anno* 12. Hisque fallacibus beneficiis subornatus Andegavensis, ita schismaticas partes am-

(c) Ext. in appen. hist. Juven. ex his in thesaur. Lud. ducis Andeg. & in thesaur. Gall.

NOTÆ [1] HOc ipso anno MCCCLXXX. celebratam suspicor synodum Cameracensem a sectariis Clementis VII. cujus synodi mentio occurrit in secunda parte Actorum conventus Medinæ Castrensis, quæ acta Baluzius in notis ad vitas Papar. col. 1292. ex Colbertino codice repræsentavit. In iis enim offendisse se scribit Baluzius *sermonem factum super & pro sedatione moderni schismatis per Guidonem Cardinalem Pictaviensem in synodo Cameracensi anno Domini MCCCLXXXIII. die primo Octobris, Pontificatus Clementis VII. anno II.* Notæ istæ numerales inter se plane non cohærent; annus enim secundus Clementis die prima Octobris annum refert Christi MCCCLXXX. cui proinde alligandam synodum censui quoadusque major veritati lux affundatur. Nec sane inter acta conventus Medinensis referri potuisset res gesta in synodo anni 1383. cum Medinensis conventus desierit anno 1381. Synodi hujus nulla est mentio apud Labbeum aliosque synodorum collectores. Animadvertere hic juvat mendum in novissimam conciliorum collectionem Veneto-Labbeanam irrepsisse; cum in Tom. XV. col. 951. &c. dum veluti inter se distincta exhibentur, conventus Episcoporum apud Medinam Campestrem habitus anno MCCCLXXX. & Synodus Salmanticensis sub Domino Petro de Luna Cardinali anno 1381, die XIII. Kal. Junias. Ex codice enim Actorum conventus Medinensis apud eundem Baluzium discimus conventum hunc habitum Medinæ Campestri in diœcesi Salmanticensi extractum fuisse usque ad diem 19. Maji anni sequentis 1381. qua demum ipsa die Joannes Castellæ & Legionis Rex sententiam pro Clemente VII. tulit. Hinc ergo natus error, ut cum conventus ille Medinæ habitus fuerit, qui locus est in diœcesi Salmanticensi, modo conventus Medinensis, modo Salmanticensis appellaretur, ex nominis discrimine res ipsa, licet una eademque, distincta. Porro concilio huic Petrus de Luna, non quidem ut præsens, sed ut Legatus alterutrius Pontificis adfuit. Operæ pretium vero fecisset Venetus curator editionis hujus Labbeanæ si acta concilii hujus vel conventus Medinæ Campestris ita exhibuisset quemadmodum apud eumdem Baluzium ibidem leguntur. Addenda insuper fuerat oratio Episcopi Faventini Legati Urbani, quam vulgarunt PP. Martene & Durand Anecdot. to. II. col. 1083. Quamquam enim anno 1378. Martene assignandam illam censet; cum tamen constet Faventinum Urbani partes in Medinensi conventu anno 1380. defendisse, eademque occasione argumenta XVII. pro Urbano expendisse, quæ in acta Medinensis Conventus relata fuerunt teste Baluzio, ac totidem argumenta expromat lucubratio a P. Martene vulgata; nulla ratio suppetit cur alia occasione hæc ipsa oratio dicta censeatur. Vide meam Conciliorum collectionem to. III. pag. 612. MANSI

Ob causas politicas tuetur schisma. (a) Juven. Gagu. in Carol. V. Sorbonicos doctores opprimit. (b) Paul. Æmil. in Carol. VI.

plexus (a) est, ut doctores Sorbonicos, qui perspicacibus oculis Urbani causæ æquitatem intuebantur, ac liberius propugnare cœperant, opprimeret. : Hispaniarum & Hungariæ Regum flagitantium, ut Galli una cum aliis populis uni justo pastori subessent, oratores repulit; quamvis antipapa & tot pseudocardinales, quorum cupiditati non sufficiebat Gallia, Gallis magno oneri essent, de quibus hæc digna observatione, tradit Paulus Æmilius (b).

Joannis theologi libera oratio in antipapam. Conjectus in vincula ab Andegavensi.

Dux rector, nempe Ludovicus Andegavensis, res Italicas cogitatione, consiliis, spe, complectebatur : Clemens incitabat, nihil ei denegabat, sacras decimas ei in sumptum belli exigendas dederat, magna sacerdotum indignatione. Et infra : *Joannes Gessoriacus theologus causam scholastici sacerdotii libera oratione apud Regem egit, in exactas decimas, in mores, in tempora invectus, re verbo, sententiasque suppeditante, magno proposito argumento, lato dicendi campo : qua re offensus rector, quod ea Italici belli consiliis adversa erat, noctu hominem ex musæo raptum in custodiam conjecit. Orta luce schola universa affuit. Redditus Gessoriacus ad Urbanum in urbem se contulit, a quo benigne exceptus & liberaliter cultus. Rectorem quoque scholasticorum rector dux comprehendi jusserat, quod ab Urbano literas breves accepisset, ac in universæ scholæ cœtu recitasset. Fuga periculum vitavit : quare aliquot millia liberalium disciplinarum studiosi Lutetia, alii alio dilapsi sunt : sed causa Clementis expugnari non poterat hac studiorum contentione. Majus pondus erat in Regum ab Urbano stantium majestate. Oratores Regum sub unum idemque tempus, ut annales Francici tradunt, ex diversissimis regionibus affuere Castulonensium, Hungarorumque. Commemorabant, Reges suos procerum, populariumque, ac sacerdotum, & universæ gentis conventu habito, causam Urbani sanctam judicasse : petebant uti Francia cum reliquis regnis sentiret; schisma tolleretur; nefas esse ipsos Reges cum schismatis studiosis, aut fœdus jungere, aut junctum servare. Respondit dux Clementis cupidissimus, ipsum quoque Francum Regem Sapientem Carolum V. conventum suorum habuisse, de eorum sententia statuisse.*

Rector studii Urbani causam tuitus.

Regum catholicorum ad Gallum legatio.

XIII. Andegavensis schisma confirmat.

Iniquum admodum id responsum fuit, cum Carolum etiam Regem imminente morte sanctionis suæ, ut dictum est, pœnituisset ac longe prudentius censuisset, ortam in Ecclesia de vero Pontifice controversiam œcumenicæ synodo, ut dirimeretur, committendam, piique omnes, & inter cæteros Urbanus ad schisma extinguendum solemnes e toto orbe episcoporum conventus peroptarent; sed antipapa & pseudocardinales, ne convincerentur sceleris ad mentionem concilii exhorrescebant : atque ex his pseudocardinalis Ebredunensis commentarium a se editum ad Carolum Francorum Regem miserat (c), qui inter Avinionensium schismaticorum monumenta extat, quo diabolicis argutiis non cogendam synodum contendebat, pluresque difficultates ingerebat, a quo tandem concilium indici deberet, in quo celebrandum loco, quisve illi præses assessurus; ex quibus colligebat convocandum non esse : cujus argumenta in perniciem animarum, & schismatis propagationem vergebant. Petrus (d) etiam pseudocardinalis S. Eustachii contra lugubres piorum synodum œcumenicam, ne a vero Pontifice aberrarent, exposcentium voces scriptis editis obganniebat, concilium in ea causa peragi non posse : adversus quem Toletanus archiepiscopus, qui alterutri parti se nondum addixerat, erudite scripsit (e) hoc anno, ac multa gravissima ex ejus commentariis argumenta, quæ Urbani pontificatum illustrant, deprompsit in suo commentario, cujus præcipua capita decerpsimus.

Urbanus piique omnes concilium poscunt.

(c) Extat tom. 18. de schism. p. 345.

Schismatici negant cogendum. Eorum sophismata.

(d) Tom. 17. de schism. pag. 223.

(e) Ibid. pag. 149. & tom. 17. pag. 223.

Refelluntur a Toletano archiep.

Reverendissimo in Christo patri & domino meo præcipue domino Petro S. Eustachii diacono Cardinali vestræ paternitatis orator Toletanus archiepiscopus.

XIV.

Nunc, reverendissime pater & domine mi, venio ad aliud fundamentum, quod posuistis, quod est fortius, & super omnia alia fundamenta. Ibi dicitis, quod quandiu reverendissimi patres, & domini Cardinales fuerunt Romæ, nunquam fuerunt in sua libertate; sed quod semper duravit metus, & omnes isti actus supervenerunt metu durante, & per consequens remanente impedimento, & vitio non purgato, &c. Contra quod fundamentum, nec ego, nec aliquis vivens, posset aliquando dicere de jure; sed primus electus hoc expresse negat. (Elucescit rei veritas pura in creationis Urbani historia ante allata. Subjicit Toletanus archiepiscopus :) *Cum igitur per supradictam negationem efficiatur fundamentum vestrum dubium, locus est juridicæ determinationi, quia etiamsi esset diabolus inferni, postquam se offert talia, & tam verisimilia probaturum, non debet sibi audientia denegari : satis enim videretur absurdum, si vobis, & aliis dominis meis Cardinalibus accusantibus ac dicentibus, ipsum apostaticum, intrusum, & antichristum, qui receptus, habitus, & reputatus fuit per totum mundum, ut verus Papa, qui per quatuor menses fuit in possessione pacifica, absque aliqua audientia expellatur, & eidem defensionis copia denegetur contra c. cum inter, & c. significaverunt de excep. cum similibus infinitis : lex enim ecclesiastica Pontificem ab aliis accusatum priusquam sub luce objecta constiterint, exigit non relinqui* VIII. *q. 4. c. nonne.*

Schismaticorum mendacia.

Judicio lis dirimenda fuit.

Ante illud deseri Pont. non debuit.

Modo, reverendissime pater & domine mi

Quis justus sit judex in ea causa.

mi, subnectitur in vestro themate VIII. *quæst.* 4. *in qua quæritis, an ista juridica determinatio pertineat ad dominos Cardinales; & post alias rationes tenetis, quod sic, & principaliter vos fundatis in c. ubi majus in §. idem quoque comprobatum per concilium Viennense e. tit. c. ne Romani, in clem. qui, §. mirabiliter, si detur probare, quod dicitis, & ad corroborationem ipsius allegatis opi. bo. quom recitat glos. in e.x. de schism. li.* VI. *Sane, reverendissime pater & domine mi, ut sæpius dixi rudis sum, & de apicibus juris non tantum didici, ut aperire possim os coram tanto patre, qui est arca juris canonici; tamen, cum pace loquar cum domino meo, ut me cæcum & vacillantem in isto passu velitis & dignemini illuminare, quia revera imbecillitas mea credit totum contrarium, videlicet, quod juridica determinatio, & finalis, seu sententialis definitio cum causæ cognitione in hoc casu, non pertineat ad dominos Cardinales: pro cujus evidentia præsuppono, quod de jure communi est, quod in ecclesiis collegiatis, si electores primo elegerunt, si electio tenet, sed ex certis causis venit cassanda, in isto casu electores non possunt aliam facere prima non cassata: si vero prima electio non tenuit, sed fuit nulla ipso jure, dico quod in hoc casu electores, qui non peccaverunt, possunt aliam electionem facere, etiam ex intervallo; sed in hoc casu superior videbit an prima tenuerit, vel fuerit nulla, & an electores potuerunt facere secundum vel non, ita quod licet jura voluerint, quod electores possent eligere, ubi electio ipso jure nulla est, & se informare quantum ad se, non tamen voluerunt, quod ipsis electoribus, sed superioribus super hoc esset relicta jurisdictio, & finalis determinatio. Jura sunt satis nota in c. consideravimus, & c. auditis ubi de hoc, &c. bene, & c. congregato de elect. Præsuppono etiam, quod sede Apostolica vacante Cardinales nihil potestatis, aut jurisdictionis habent, nec exercere possunt, ut in c. ne Romani, & tit. in clem.*

Cardd. judicium sibi male in ea causa arrogarunt.

Contrarium tuetur sententiam Toletan. archiep.

XV. Vacante sede Cardin. judicandi potestate non pollent.

His præsuppositis venio ad rationem vestram qua dicitis, licitum est Cardinalibus aliam electionem facere. Igitur possunt cognoscere & certificari utrum prima electio teneat, vel sit nulla ipso jure, & utrum Ecclesia sit viduata vel non. Certificari autem non potest nisi per determinationem, quod electio fuerit nulla. Ergo hoc determinare potest collegium, &c. Cum reverentia declino consequentiam per jura prædicta & illa, quæ præsupposui. Ad probationem respondeo, & dico, quod domini Cardinales possunt ad sui informationem certificari, & quærere si prima electio teneat, vel sit nulla absque potestate alicujus jurisdictionis ar. c. cum contingat de re jud. in fin. & ita intelligo nota per Io. de f. & hu. & Archidiac. & alios doctores, quos allegatis, & omnia alia jura per vos præsupposita, & ad hoc inducta. Sed quod Cardinales possint juridice definire, & quod stetur eorum determinationi & definitioni in præjudicium electi, jam per ipsos Cardinales inthronizati, & per quatuor menses possidentis pacifice & quiete, ipsis Cardinalibus præsentibus, videntibus, & consentientibus, vel saltem non contradicentibus, ipso non vocato, non convicto, hoc omnino nego: quia decretum ne Romani, ipsos Cardinales privat omni potestate & jure & jurisdictione, sede vacante.

Damnari non potuit non convictus.

Venio ad aliam rationem, qua dicitis, Metropolitanus, qui ad ecclesiam sibi suffraganeam habet providere ipsum electum, & habet examinare, potest cognoscere de merito illius electionis, utrum teneat, vel sit nulla, & ipsius articuli determinatio ad ipsum noscitur pertinere. Ergo hoc potest collegium Cardinalium, cum aliquis ad Romanam ecclesiam noscitur esse electus, cum in ista vacatione Cardinales fungerentur vice metropolitani XXXIII. *d. c. in nomine Domini ibi: Quia sedes Apostolica, &c. Cum reverentia loquendo, etiam istam aliam declino consequentiam. Ad probationem respondeo, & dico, quod c. in nomine Domini in illo passu loquitur de ordinatione Romani Pontificis, & ista de causa in illa distinctione collocatur, ut ibi dicit Gratianus, & Hug. in c. 1.* LXXIX. *di. ita quod electo & creato Romano Pontifice Cardinales episcopi funguntur vice metropolitani ad consecrandum electum antistitem, & non ad aliud ut ibi innuit text. & glos. Et si ista solutio vobis non placet, respondeo prout respondet glossa ordinaria in glos. ne Romani, glos. quod ergo dicebat ho. in particulari. Sed nunc restat respondere ad aliud, quod magis urget, videlicet c. ubi majus, §. idem quoque, &c. dico, quod §. ille loquitur, quando aliquid tam grande, & tam evidens periculum imminet; &c. evidens autem dicitur manifestum, cujus probatio est in evidenti, ut in c. constitutionem de verb. signif. lib. 5. iste autem non apparet manifeste intrusus, immo talia sunt, & narrantur in facto, propter quod multi valentes doctores, & de melioribus totius mundi dicant, credunt, & firmissime asserunt, ipsum verum Papam cum quo etiam stat major pars totius Christianitatis, quæ ita credit pro eo, quia, sicut dixi per dominos Cardinales fuit electus, receptus, inthronizatus, habitus, & reputatus, & ut verus Papa possedit pacifice & quiete per quatuor menses papatum, dominis Cardinalibus videntibus, scientibus, patientibus, & consentientibus, vel saltem non contradicentibus; in quo casu ita dubio non credo etiam habere locum c. si quis pecuniam. Sed in casu manifesto & notorio, & in jure & in facto.*

XVI. Schismaticorum argutia.

Fundant schisma in mendacio impudenti.

Et si dicatur: Impressio fuit manifesta & ne-

& notoria, respondeo; & dico, quod postquam cessavit impressio, & ille popularis tumultus etiam post aliquorum dierum intervalla inthronizatio, coronatio, & obedientia dominorum Cardinalium fuit manifesta, publica, & notoria post quatuor menses. Et si dicatur: Domini Cardinales dicunt, quod duravit metus; respondeo, & dico quod ipse electus hoc negat, & vult probare contrarium, ut superius dixi. Per istam igitur negationem consideratis omnibus & singulis actibus, quos postea publice, palam, & notorie fecerunt domini Cardinales, dicamus casum dubium, & non habere locum in ipso, c. si quis pecuniam, quod c. etiam potest intelligi, quando aliquis sine concordi & canonica electione Cardinalium per militarem vel popularem tumultum fuit inthronizatus, ideo quia tunc inthronizatio est notorie mala, & inexcusabilis: videtur ergo, quod in tali casu licitum sit Cardinalibus, & etiam laicis talem notorium & inexcusabilem invasorem depellere, & anathematizare. Secus autem in nostro casu, ubi licet dicatur electio non canonica, non tamen fuit inthronizatus militari vel populari tumultu, ut patet ex themate; sed fuit inthronizatus per ipsos Cardinales, ad quos non solum electio, immo & inthronizatio pertinet de jure communi ut XXIII. d. in nomine Domini; Et infra.

Tumultu sedato fuit nota Cardinalium consensio.

Collocatus in sede a Cardin. Urb.

Adhuc redeo ad §. idem quoque, qui vero multum urget eo modo, quo per vos subtilissime est deductus; Et dico, quod aliter potest responderi: Pro cujus solutione præsuppono pro vero illud, quod vos dicitis in themate, videlicet, quod per patentes literas fecistis citari Cardinales Italicos, ut infra quinque dies ad tardius convenirent vobiscum in Anagnia ad deliberandum & providendum super impressione vobis facta, & electione quam metu mortis feceratis, de remedio opportuno, necnon ad tractandum, & peragendum omnia, & singula, quæ propter præmissa erant necessaria ad salutem, & utilem provisionem sanctæ Romanæ ecclesiæ, &c. prout in literis citatoriis, ad quas me refero plenius, ac latius continetur, facta & intimata eis citatione præmissa, tres Cardinales, quia alius erat infirmus, comparuerunt infra dictum terminum, & post multa, quæ ibi fuerunt proloquuta, expresse dixerunt, quod eis videbatur, quod convocaretur concilium, & in ista conclusione remanserunt sicut & adhuc sunt constantes, quæ via vobis aliis dominis Cardinalibus Galliciæ non fuit visa utilis, sed præjudicialis & non bona, & ipsam tamquam damnosam & præjudicialem communi consilio repulistis, ita quod in hoc casu Gallici, & Italici domini Cardinales discordes remansistis; & statim præfatum electum cum solemni missa & sermone anathematizatum & intrusum publicari fecistis, prout in literis super hoc confectis, ad quas me refero plenius, ac latius continetur. Cum igitur idem quoque dicat, nisi aliquid tam grande, tam evidens periculum immineret, quod omnibus & singulis Cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum &c. Sed hic non fuerunt omnes & singuli Cardinales concordes, ut præsupponit thema: igitur supradictum non habet locum, nec concludit illud, ad quod inducitur.

De Cardin. Ital. citatis a Gall.

Cardd. Itali judicium concilio permittendum censuerunt.

Negant Galli.

XVII. Venio igitur ad primum articulum sub ista 8. quæst. comprehensum, & per vos subtilissime & copiose discussum, & quæro si ad Cardinales non spectat ista determinatio, ad quem igitur spectabit? cum supportatione & determinatione videtur, quod ad concilium, quia ista causa totam universalem Ecclesiam tangit. Igitur per regulam juris: Quod expresse glos. in c. si duo forte 79 dist. cum quo tenet Archid. pro ipsa glossa allegando 6. q. 4. c. 1. Cum igitur isti duo doctores antiqui hoc teneant reddentes generalem rationem, juridicam scilicet suspicionem Cardinalium, quod essent judices in facto proprio, stemus eorum consilio & opinioni, postquam non habemus aliquod jus in contrarium. Sed si ad concilium spectat ista determinatio, quis convocabit concilium, & præstabit authoritatem judiciariam, cum non possit concilium convocari, nisi per Papam, vel ejus legatum, & ipsum concilium recipit suam authoritatem ab ipso Papa, qui modo non est cum sedes dicatur vacare? Respondeo cum sopportatione vestra & omnimoda determinatione, & dico, quod convocabitur per cœtum reverendissimorum dominorum Cardinalium, qui hoc casu succedunt in jurisdictione populi. Sed quomodo, quo jure? Respondeo & dico, quod §. idem quoque c. ubi majus qui §. eo modo, qui per reverendissimam paternitatem vestram inductus est, licet ad alium finem, videre meo, ad istud propositum mirabiliter facit, & hoc tenet expresse ff. 79. in c. si dicto forte, & per hoc cum reverentia loquendo, sit evasum, sit solutum ad illas tres rationes, quas super hoc facitis, & si hoc non placet eidem reverendissimæ paternitati, dico, quod ad majorem cautelam convocetur concilium per utrumque electum etiam per cœtum reverendissimorum patrum dominorum Cardinalium, & in hoc casu cessabit omnis dubitatio. (Interjectisque nonnullis conquestus gestæ rei veritatem a Cardinalibus variis involucris tegi atque obrui, ac fidelium mentes in fluctus ancipites abripi, ut in quam se partem conjiciant ignorent, concilio œcumenico tardiores moras injici expostulat.)

Eorum argutiæ.

Convocandi concilii modus.

Mala ex mora concilii prænunciantur.

Ex varietate, inquit, & discrepantia relatorum, tanta in perplexitate humana ratio confunditur, tanto stupore fidelium mentes subversæ rapiantur, quod secum ipsi discedentes a sensibus propriis exulant & fluctuant spiritu, quo clare gradiantur ignorant

Christianorum in hoc schismate perplexitas.

rant quamdiu, quamdiu? cras & cras; quare non modo, Judex æterne? Incipiunt dæmonum commenta nudari, detegi artes, cessare visiones, & somnia & nefandæ posses materia conculcari, utinam mihi potius datum esset in sudore vultus mei, & labore manuum fiscellas junco contexere, & levia palmarum folia complicare, quam in tanto ecclesiæ Dei præcipitio, & ruina ad curam, & regimen potius aliorum peccata mihi alligare duplicia, & quotidianis mortibus & anxietatibus interire! En dicunt gentes: fideles sponsæ & bene crediti paranymphi, qui, dum de ejus hereditate contenditur, ipsam profanandam infidelium latratibus derelinquant, qui prætereuntes, & moventes capita sua blasphemant, dicentes: Quomodo dicit, quod nos salvos faciet, quæ in seipsa lacerata prosternitur? Juvet prius se ipsam, & ei credimus; & sic, dum pastores mutua se altercatione collidunt, lupi rapaces ab omni parte dominicum gregem invadunt. Missos fuisse legimus sacerdotes & levitas ad Domini præcursorem, quibus instantibus, ut de se ipso testimonium perhiberet, propheta gratia Dei plenus, & humilitatis baltheo circumcinctus: Non sum, inquit ipse propheta; *& supprimere humiliter satagebat, quod de ea divinæ vocis oraculum præferebat. At inter nostros apostolicos electos, non est, proh dolor! qui interrogatus respondeat de seipso: Non sum ego successor Petri; non sum vicarius Jesu Christi, puto enim, quod collatis illi clavibus regni cœlestis, diceretur a Domino: Amice, ascende superius: pasce oves meas, & gregis mei curam, probata humilitate, complectere; sed superba mens nostra non vult sponte deserere, quod invita veretur mittere; cæca enim humanæ præsumptionis ambitio, turbato ordine, ad humana prius cursitat argumenta, quum cælestia velit sperare præsidia. Talibus interdum dicitur per prophetam:* Si exaltatus fueris ut aquila, & inter sydera posueris nidum tuum, inde detraheris, dicit Dominus.

Insultant piis infideles.

Ex schismate aucti virib.

Succurrite ergo & subvenite patres conscripti, luminaria super candelabrum radiantia, & cæcos, vagos, fluctuantes, & trepidos, ac insipientes in populo, vestris illustrate splendoribus, vestris injunctis viribus confortate, ut possimus psallere cum propheta, dicente; O quam speciosi sunt pedes annunciantium pacem, evangelizantium bonum! *Quod si hæc videritis non posse sufficere, vestras saltem debet pias conscientias excitare zelus domus Dei, animarum pericula, infamia, confusiones, & scandala, quibus vestri sanctissimi cœtus integritas, & totus Ecclesiæ Dei clerus, ex hujus horrendi schismatis tempestate universaliter involvuntur. Existimat enim inquoeis vulgi inconsulta protervitas, quod odii fomite non zelo justitiæ adversus primum electum unanimiter concitati, cum exagitatis, quod absit, molitionibus impugnatis, & de coram, quæ asseritis, & secundi electi veritate, & justitia diffidentes, generalis concilii consistorium declinetis; præsertim cum in hoc omnium fere Christianorum principum, & trium Cardinalium Italicorum vota conveniant: & totius Christiani populi desideria proclamata concurrant: ex quo pars maxima occidentalis cleri, & populi, in fide primi electi sunt adeo radicati, quod non nisi per viam dicti concilii, aut divino miraculo possit ejus ab ipsis devotio quomodolibet aboleri. Quare, benignissime pater & domine, vestram & aliorum dominorum meorum Cardinalium, quorum me facturam esse cognosco, clementiam & pietatem, supplici humilitate deposcens, oro & obsecro per illam inexhaustam misericordiam Jesu Christi, & unitatem catholicæ fidei, quatenus a vestræ splendidæ puritatis luctibus tanta obscuritatis maculam abradentes, & in hoc instantibus malis, & periculis occurrentes ad propositum dicti generalis concilii remedium concurratis &c.*

Adhortatio ad Cardd. ut schisma tollant.

Diffidentes causæ defugisse concilium.

Concilio solo curari vulnera Ecclesiæ posse.

Respondit (a) Tolerano archiepiscopo schismaticus Cardinalis S. Eustachii viam concilii œcumenici perniciosam & difficilem a Gallis pronuntiatam, & concilii mentionem dolo ab Urbano fieri. Quamvis vero, ut ex superioribus liquet, perspectam & exploratam haberet Urbani causæ æquitatem Petrus Toleranus archiepiscopus, quia tamen trepide & remisse Dei negotium gerebat, postea humano terrore in schisma impulsus est a Joanne Rege, qui turpiter ab agnita veritate anno sequenti defecit. Miserat porro in Castellam Pontifex Franciscum episcopum Faventinum, ut Regem de re universa adversus schismaticorum dolos instrueret: extatque ejusdem episcopi luculentus tractatus Regi Castellæ inscriptus, in quo septemdecim veritates de Urbani Pontificatu in luce nitide collocatæ sunt: cum vero Castellani testium dicta ut ea inter se conferrent, excipere vellent, hanc Pontifex ipsi episcopo Faventino provinciam dedit (b). XVIII.

(a) To. 6. de schism. in resp. ad archiep. Tolet. p. 125.

Tolet. archiep. causam Dei trepide agens lapsus.

Testium dicta expetita a Castellanis.

(b) Lib. 3. ep. cur. p. 13.

Venerabili fratri Francisco episcopo Faventino Romæ commoranti & dilecto filio magistro Roberto de Straton notario nostro, &c.

Quia, sicut notoria evidentia facti demonstrat, nonnulli perditionis alumni, qui præsumptione damnabili sanctuarium Dei jure hereditario sibi vendicare perpetuo nitebantur, negotium electionis, & assumptionis nostræ ad summi apostolatus apicem malitiose calumniari, & schisma in Dei Ecclesia ponere præsumpserunt hactenus & præsumunt, & ne rei gestæ veritas per lapsum temporis possit in oblivionem deduci, decens & expediens reputamus, ut super hujusmodi negotio fidedigni testes, qui in Romana curia tempore electionis, & as- XIX.

Judiciatius ordo servatus.

& assumptionis hujusmodi præsentes extiterunt, diligenter examinentur, & eorum dicta ad perpetuam rei memoriam redigantur in scriptis, & in publicam notionem. De vestra igitur prudentia, & circumspectione specialem in Domino fiduciam obtinentes discretioni vestræ per apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus omnes illos viros providos & discretos; de quibus vobis videbitur, & illos præsertim qui tempore, quo piæ memoriæ Gregorius Papa XI. prædecessor noster in ægritudinis lecto decubans, & in extremis agens ab hac luce migravit, ac etiam tempore electionis, & assumptionis prædictarum, & quando fuerunt coronationis nostræ solemnia celebrata, etiam post coronationem hujusmodi saltem per duos, vel tres menses in Romana curia præsentes fuerunt, & quosvis alios hujusmodi rei conscios, de iis, quæ dicta, gesta, seu facta fuerunt circa electionem, assumptionem, & coronationem prædictas per illos, qui tunc erant sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, & de ipsorum actibus, gestis & modis etiam ante, & post coronationem prædictam, & de annexis eis, & dependentibus ab eisdem diligenter examinare curetis, & ipsorum depositiones per manum publicam fideliter in scriptis ad perpetuam rei memoriam redigi faciatis, contradictores authoritate nostra per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum kal. maii Pont. nostri ann. III.

(a) Ext. to. 2. de schism. p. 94.

Descripta sunt in Avenionensibus monumentis singula (a) capita, quæ Regis Castellæ sanctius concilium a testibus explorari cupiebat, ex quibus nonnulla præcipua subjicimus.

Quod dictum castrum, nimirum S. Angeli, *in rebellione stetit contra dominum nostrum Papam, & populum Romanum, & eorum vires per annum, vel circa de mandato dictorum dominorum Cardinalium. Item post incboatam dictam rebellionem vix fuit, & potuit dictum castrum circumdari & claudi per potentiam domini nostri, & populi Romani in pluribus mensibus, quin existentes intus possent libere exire. Item quod supradicta civitas Viterbiensis supradictæ urbi vicina a decem, vel duodecim leucis regebatur, ac sicut hodie regitur de facto per Franciscum de Vico vocatum præfectum urbis inimicum dicti primi electi:*

Cur Fundorum comes abalienatus ab Urb.

Et infra. *Item quod dictus dominus noster modicum post creationem suam cassavit, & revocavit comitem Fundorum, ab officio rectoratus Campaniæ sibi commissi per sanctæ memoriæ dominum Gregorium, & ibidem in rectorem instituit dominum Thomam de S. Severino. Item quod propter hoc dictus comes effectus inimicus dicti primi electi præsertim, quod reputabat dictum dominum Thomam æmulum suum. Item, quod recusavit dare, & relaxare possessionem dicti rectoratus eidem domino Thomæ, & sic se constituit notorium rebellem præfato primo electo. Item, quod domina Joanna olim Regina Apuliæ inimicatur eidem domino primo electo, & ipsius inimica fuit affecta pro eo tantum, quia sibi suggestum fuit contra veritatem, quod dictus primus electus intendebat eam privare de dicto regno, quod ab ecclesia Romana in feudum tenebat. Item quod dominus primus electus dixit, quod intendebat, ut quasi parem familiam tenerent domini Cardinales, & quod unico ferculo uterentur, & in eorum titulis facerent residentiam, & ipsos diruptos repararent, & quod intendebat tot creare Cardinales de omnibus nationibus mundi, quot erant ipsi, & ultra, ut sic totum regimen, & gubernatio Romanæ universalis Ecclesiæ non esset in manibus unius, vel duarum nationum, sed omnium, & multa alia.*

Cur exacerbati in Urbanum Cardinales.

XX.

Hoc anno Petrus Portuensis & S. Ruffinæ episcopus, ac Simon tit. SS. Joannis, & Pauli presbyter Cardinales alter Florentinus, alter Mediolanensis vulgo nuncupati, cum Urbani acerbitatem irasque formidarent, quod promissi antipaparus illecebra deliniti, Anagniam perrexissent, fœdusque iniissent cum schismaticis: omissa concilii œcumenici, quod magna laude flagitarant convocatione, qua titubantes saltem confirmare poterant ut concilii judicio starent, in schisma prolapsi ad antipapam se contulere in Gallias, atque electionis Urbani casum (b) non paucis inquinatum mendaciis Niciæ evulgarunt.

Duorum Cardd. Ital. lapsus.

(b) Ext. to. 1. de schism. p. 160.

XXI.

Hoc anno circiter, ut observat Nicolaus Harpsfeldius (c) in Wicleffiana historia, Willelmus Barton academiæ Oxoniensis princeps Pontificis Urbani, & Courtenæi primatis Angliæ, atque episcoporum obsecutus imperiis pro sua in scholasticum ordinem authoritate vocato theologorum (d) cœtu Wicleffi hæreses damnavit; ac literariæ rei professores, qui iis se contaminarant, judiciaria severitate perculit subjectis literis.

(c) Nicol. Harpsf. in Vviclef. hist. c. 5.

Damnatæ Vicleffi hæreses.

(d) Ext. apud Henr. de Knygton. de event. Angl. l. 9.

Vvillelmus de Barton cancellarius universitatis Oxoniæ omnibus dictæ universitatis filiis, ad quos præsens nostrum mandatum pervenerit salutem, & mandatis nostris firmiter obedire.

Nonnulli maligni spiritus repleti consilio in insaniam mentis perducti, molientesque tunicam Domini, videlicet sanctæ matris Ecclesiæ scindere unitatem, quasdam hæreses sufficienter ab antiquis patribus reprobatas, & per ecclesiam solemniter condemnatas, his diebus, proh dolor! innovant, & tam in ista universitate, quam extra publice dogmatizant, duo inter alia sua documenta pestifera asserentes. Primo, in sacramento altaris substantiam panis materialis, & vini post consecrationem realiter remanere. Secundo, quod execrabilius est

au-

auditu, in illo venerabili Sacramento non esse Corpus Christi & Sanguinem æqualiter, nec substantialiter, nec etiam corporaliter, sit quod Christus sit ibi in sua propria præsentia corporali, ex quibus documentis fides catholica periclitatur, devotio populi minoratur, & hæc universitas mater nostra non mediocriter diffamatur. Nos igitur advertentes, quod assertiones hujus partis se deteriores haberent, si diutius in hac universitate sic tolerarentur, convocavimus omnes sacræ theologiæ doctores, & juris canonici professores, quos ad hoc aptiores credidimus, & in universitate præsentes reperimus, & præmissis assertionibus in eorum præsentia patenter expositis, ac diligenter discussis, tandem finaliter est compertum, atque judicio omnium declaratum ipsas esse erroneas, fidei orthodoxæ contrarias, & determinationibus Ecclesiæ repugnantes, contradictoriasque earundem esse veritates catholicas determinationibus ecclesiæ, & dictis sanctorum consonas, firmiterque credendas, videlicet.

Quod per verba sacramentalia a sacerdote rite prolata panis & vinum in altari in verum Corpus Christi & Sanguinem transsubstantiantur, seu substantialiter convertuntur, sic quod post consecrationem non remaneat in illo venerabili Sacramento panis materialis, & vinum secundum suas substantias, & naturas, sed secundum species earundem, sub quibus speciebus verum Corpus Christi, & Sanguis continentur non solum virtualiter seu figuraliter, sed essentialiter, substantialiter, & corporaliter, sic quod in illo venerabili Sacramento est Christus licet indivisissime in sua præsentia corporali. Hoc credendum, hoc docendum, hoc contra omnes homines viriliter defendendum.

Auctoritate igitur nostra monemus primo, secundo, & tertio, ac districtius inhibemus pro prima monitione assignanda unum diem, pro secunda aliam diem, pro tertia monitione canonica, & peremptoria unum alium diem, ne quis cujuscumque gradus, status, aut conditionis existat præmissas assertiones erroneas, vel earum alteram publice docentem, docentem, seu defendentem quovis modo, audiat, vel auscultet; sed statim cum perceperit tanquam serpentem venenum pestiferum emittentem fugiat, & abscedat sub pœnis in jure expressis, & sub pœna incarcerationis, & suspensionis ab omni actu scholastico, etiam sub pœna excommunicationis majoris &c.

XXII. Alios errores non modo ad Christianam pietatem, verum ad insitam naturæ supremi Numinis omnium rerum notitiam convellendam diffuderat Wicleffus, ut observat Thomas Waldensis (a), nam qui attente Wicleffi doctrinam perpenderit eum atheum extitisse animadvertet, ac veterum deliramentis, non alia, quam quæ sensibus sunt obvia, esse putantium inhæsisse, ac nitidis verbis impietatem expressisse, quamvis illius invidiam apud suos sophismatum fucis, & insulso ad divinas rerum omnium ideas perfugio eluserit. Quippe qui æternitatem cum ethnicis speciei rerum fluxarum attribuit (b): divinam omnipotentiam creatarum rerum numero, & circumscriptione definivit (c) cum Petro Abailardo; invidiæ crimine Deum optimum maximum aspergere cum Manichæis non exhorruit, si mundum tam perfectum, quam potuit, non procrearit (d): negavit aliquam creaturam in nihilum redigi posse, tum addidit omnia, quæ creari possunt simul procreata, eo quod genus entis creatum esset cum aliquod individuum creatum est: divinam libertatem oppugnavit (e), affirmavitque omnia, quæ Deus agat, necessitate absoluta fieri, hanc vero necessitatem absolutam, ex divina rerum futurarum præscientia male astruxit (f).

Vicleffus fuit atheus.

(a) Thom. Vuald in 2. lib. 1.

(b) Vuicleff in 2. trialog. c. 2. & in tractat. de tempore.

(c) Thom. Vuald. lib. 1. ar. 1. c. 10.

(d) Id. c. 16.

(d) Apud Vualden. c. 18.

(e) Ib. c. 24.

(f) Ib. c. 23

XXIII. Adjecit (g) tot blasphemis in divinitatem vocibus alios circa humanitatem Christi putidos errores, & secum pugnantes. Finxit primum duas animas in Christo esse, nam in secundo trialogi, ita concludit: *Videtur mihi, quod omnis homo habet in se duas manieras [idest species] animarum, unam spiritum immortalem, & aliam corruptibilem similem bestiarum animæ.* Et in libello (h) de compositione hominis cap. 6 *Sicut verbum est tres naturæ separabiles, sic homo est tres naturæ, scilicet spiritus, corpus, & animatio corporalis.* Cum Manichæis sensit, verbum divinum non assumpsisse humanam carnem, quod dicat spiritum rationalem esse totum & completum hominem: *Quod est completum*, inquit, *alterius accessu non eget, ut sit plenum. Si ergo Christus assumpsisset spiritum hominis immortalem abjecta carne corruptioni obnoxia, adhuc per se fuisset, & completissime homo in humana natura Christus. Cum Deus sit, nihil operatus frustra. Carnem ergo hominis non assumpsit eam ad veritatem humanæ naturæ hoc non oportuit.* Hæc Wicleffus jam Manichæus. Qui etiam ad creaturam honorem Deo debitum transtulit, nam in Trialogi cap. 10. statuit cultum latriæ humanitati Christi, si dimitteretur a Verbo divino, deferendum.

Sensit etiam male Wicleff (i) de gratia, in qua non confidendum, sed in justitia propriæ vitæ, docuit cum Pelagio. Reliquæ Wicleffi hæreses adversus Ecclesiam & sacramenta afferentur suis locis. Observat vero Nicolaus Harpsfeldius impii hominis doctrinam tum divinis miraculis confutatam, tum a recentiorum (k) sectariorum principibus reprobatam. Cæterum inertior fuit in persequendo nefandissimo hæresiarcha Simon e Suberia archie-

(g) Eod. lib. 1. art. 2. c. 31.

Errores ejus circa mysterium incarnation.

Duas animas fixit in homine.

(h) Ibid. c. 35. & in secundo trialogo c. 7.

Carnem a Verbo assumptam negavit.

(i) Vuicleff in lib. 1. de orat. c. 1. Tho. Vual. to. 3. tit. 1. de orat. c. 8.

Sensit cum Pelagio male de gratia.

Immerito recentiores novatores Wicleffum colunt.

(k) Harpsf. in histor. Vuicleffiana c. 18.

chiepiscopus Cantuariensis: quam postea culpam suo cruore, cum Wicleffistæ plebem ad seditionem concitassent, ipsum eluisse visuri sumus.

XXIV. Archiep. Cantuar. in Wicl. comprimendo segnior. (a) Valsing. in Rich. 2. Segnitiem cruore luit. Pius S. Cathar. obitus. Prophetiæ dono illustris. (b) Raym. par. 2. c. 6.

Inter medios Wicleffistarum & schismaticorum tumultus hoc anno S. Catharina Senensis ad cœlestem felicitatem migravit. Conscripsit res ab ea præclare gestas, ut antea dictum est, tribus libris Raymundus (a) Capuanus ordinis Prædicatorum summus magister, arcanorum omnium ejusdem particeps, ut qui sacramenta illi administrare consueverat, ac plura piæ admiratione dignissima de sacris extasibus, singulari Christi in eam amore, familiari cum ea usu, patratis prodigiis, prophetiæ dono, virtutum exemplis præclarissimis, lucrandarumque Christo animarum ardore narrat, quæ pium lectorem cœlesti perfundunt dulcedine, e quibus nonnulla, quæ parta ex impiis schismaticorum hæreticorumque facinoribus tædia levent, perstringemus: *Vidi*, (b) inquit, *eam semel raptam a sensibus modo quo supra dictum est, audivique mussitantem vocem submissam; cumque appropinquassem discrevi verbum ejus formaliter & in latino, videlicet: Vidi arcana Dei; & iterum atque iterum: Vidi arcana Dei; nec aliud quidquam subinferebat, sed illud tantummodo repetebat. Cumque reddita fuisset post magnum spatium corporeis sensibus, non tamen ab isto verbo cessabat, continue repetens idem verbum: Vidi arcana Dei. Tum ego volens causam hujus tantæ repetitionis ejusdem verbi ab ipsa requirere, inquam: Cur, obsecro mater mea, tam assidue verbum hoc repetis, nec nobis [ut assoles] exponis quod dicis, nec aliud quidquam adjungis? At illa nequaquam est, inquit, possibile, me aliter, aut aliud dicere. Cui ego: & quæ tantæ novitatis est causa? Tu mihi etiam non quærenti multa consuevisti de his, quæ tibi ostendit Dominus, declarare. Cur ergo nunc non simili modo ad quæsita respondes? Tunc illa: Tantam, inquit, conscientiam haberem vobis illud, quod vidi, defectivis istis vocabulis explanare, quantam quodammodo ipsum Dominum blasphemare, vel verbis meis inhonorare, quia tanta est distantia inter id, quod intellectus a Deo raptus, illustratus, & confortatus intelligit, & id quod verbis exprimi potest, quod quasi contraria videntur: qua ex causa nullo pacto possem inclinari ad vobis aliquid differendum pro nunc de his, quæ vidi, quia ineffabilia sunt.*

Alti mentis ejus excessus.

Divina humanis verbis explicari posse negat.

Inter alia munera, quibus ipsa a Christo sponso suo affecta est, etiam Christi stigmatibus (c), quæ invisibili modo illi impressa primo acerbissimos dolores inussere, deinde etiam in ipsius fatiscentis & moribundi corporis robur & vitam conversa sunt, insignita fuit, de quibus Vincentius Justinianus egregium commentarium edidit. Quis vero Christi in sanctissimam hanc virgunculam teneros amores digne unquam explicet, cum etiam ipsam tradito cœlesti annulo, ut quondam S. Catharinæ martyri, sibi sacro connubio jungere dignatus sit? ut narrat ejus vitæ author (d).

(c) Id. ib. Christi stigmatibus exornata.

Christus tradito annulo sibi eam desponderat. (d) Id. par. 1. c. 12.

XXV. Animas intuita est.

Singulare etiam & rarum fuit illud munus, quo a Christo exornata est, ut quæ a rerum corporearum amore omnino se divulserat, licet corporeis constricta vinculis, tamen quasi jam esset a corpore segregata, animas intueretur: utque earum, quæ divina gratia erant præditæ pulchritudine mirifice delectabatur, ita earum, quæ criminibus erant fœdatæ, horrorem fœtoremque tolerare non poterat, cujus rei admirandæ certissima exempla affert Raymundus (e): *cum semel ei referrem secrete, quod quidam murmurabant pro eo, quod videbant quamplures utriusque sexus coram ipsa genu flectentes, qui non prohibebantur ab ea, respondit: Novit Dominus, quod ego de gestibus corporis illorum, seu illarum, qui circa me sunt parum, vel nihil percipio; tantum enim occupor in consideratione animarum ipsorum, quod de corporibus quodammodo nihil adverto. Tunc ego: Nunquid ipsorum animas intueris? At illa: Pater sub confessione vobis revelo, quod postquam Salvator meus tantam mihi concessit gratiam, quod quandam animam jam propriis demeritis æternis incendiis deputatam*, nisi scilicet divina gratia pertinaciam illius ad pœnitentiam fregisset antequam e vivis excederet, *ad meorum precum instantiam de barathro æternæ damnationis eripuit*, nimirum sacramentorum usu præservando, ut fuse in Palmerinæ sociæ, quæ ob concepta in B. Catharinam, exercitaque odia damnanda fuerat, historia narratur, *& ejus pulchritudinem mihi ostendit, nunquam, vel valde raro coram me apparuit quispiam, cujus animæ conditiones non viderem; & subjungebat: O pater mi, si vidissetis pulchritudinem animæ rationalis, non dubito quin, si esset possibile, centies subiretis mortem corpoream pro animæ unius salute; nihil est enim in hoc sensibili mundo, quod posset illi pulchritudini comparari.* Et infra.

(e) Id. par 2. c. 3. Peccatorum fœtorem sensit.

Cæterum ad ampliorem confirmationem eorum, quæ diximus, recolo me aliquoties fuisse interpretem, inter fœlicis memoriæ dominum Gregorium XI. summum Pontificem, & hanc sacram virginem, de qua sermo; ipsa enim non intelligebat latinum sermonem, summus Pontifex non noverat italicum idioma; dumque me interpretante, loquerentur ad invicem, sacra virgo conquesta est, quod in Romana curia, ubi deberet paradisus esse cælicarum virtutum, inveniebat fœtorem infernalium vitiorum. Quæ dum Pontifex percepisset, quæsivit a me quantum tempus esset, quod ad curiam pervenisset, & cum

in-

Monuerat Greg. XI. sensisse se in curia Romana gravissimum fœtorem criminum.

intellexisses, quod essent admodum pauci dies, respondit : Quomodo infra paucos dies potuisti curiæ Romanæ mores investigare? Tunc illa inclinationem corporis, & abjectionem commutans in quandam subito quodammodo majestatem, ut etiam corporeis oculis tunc percepi, & erigens se in altum in hæc verba prorupit ; Ad honorem omnipotentis Dei audeo dicere, quod plus percepi fœtorem peccatorum, quæ in Romana curia committuntur existens in civitate mea, unde sum nata, quam percipiant ipsi, qui ea commiserunt & committunt quotidie. Ad hæc Pontifex subticuit : sed ego stupefactus conferebam in corde meo & signanter notabam quanta cum authoritate proferebantur verba hæc coram tanto Pontifice.

Item frequenter accidit tam mihi quam aliis, qui eam comitabantur, itinerando per diversas mundi partes, ubi nusquam prius fueramus ipsa vel nos, quod veniebant personæ penitus ignotæ tam nobis, quam ei decenter indutæ, quæ apparebant bonorum morum ; sed in rei veritate in peccatis erant pertinaciter fundatæ : quarum crimina ipsa mox percipiens, nec loqui eis, nec faciem vertere quodammodo poterat ad loquentes : quod si omnino instabant parumper, clamose dicebat eis : Nos deberemus prius crimina nostra corrigere, & de laqueo diaboli egredi, ac postmodum de Deo loqui. Hæc & similia talibus inquiens, quam citissime poterat, liberabat se ab eis, nosque postmodum inveniebamus illas fœditatis crimine irretitas, in quibus impœnitenti corde perseverabant. Invenimus semel quamdam mulierem quæ, proh dolor! cujusdam magni prælati ecclesiæ erat continua concubina. Hæc dum cum ea, præsente me, loqueretur, & apparentiam ostenderet tam in actibus, quam in vestibus honestatis ; numquam tamen faciem virginis ex apposito prospicere potuit, quia semper avertebat vultum ab ea : quod ego admirans, & diligenter inquirens de conditionibus ejus, reperi quod dictum est supra, quod cum postmodum ei retulissem, secrete respondit mihi : Si vos sensissetis fœtorem, quem ego sentiebam, dum loqueretur mihi, evomuissetis. Hæc tibi lector idcirco proposui, ut noscas, quanta fuerint excellentiæ dona sacra huic virgini concessa ex alto. Ornavit superiori ætate B. Philippum Nerium nostræ congregationis Oratorii conditorem eodem munere Deus, ut sæpe plures ad conscientiæ fœdam sentinam exhauriendam admonuerit, cujus exempla aliquot a Petro Jacobo Bacio vitæ authore, & ejusdem congregationis presbytero recensentur. Sed alia, quæ in S. Catharina fulsere percurramus.

Avertere sæpius ora propter fœtorem cogebatur.

Id perspicue patuit in quadam concubina præl. quæ ipsam alloquebatur.

XXVI. Diu sola Euchar. contenta vixit.

Plane admirandum etiam fuit, & certissimis testibus oculatis comprobatum, ita sacra Eucharistia refectam, ut omnes alios cibos respueret, quantumvis maximos labores toleraret, ac divina virtute calor nativus humidum primigenium non depasceret, neque corporis illius substantiam mortali more paulatim resoluta difflaretur. *Quando hoc accidit, prima vice*, inquit (a) Raymundus, *stetit hæc virgo spiritu Dei plena a quadragesimali tempore usque ad festum Ascensionis Dominicæ absque quocumque cibo, & potu corporeo ; semper tamen alacris & jucunda ; nec mirum, quia fructus spiritus est charitas, gaudium, pax, secundum B. Apostolum ; & juxta primæ Veritatis sententiam : Non in solo pane vivit homo rationalis, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei ; & rursus scriptum est : Justus ex fide vivit. In die autem ascensionis sicut Dominus ei prædixerat, & ipsa notum fecerat confessori suo, comedere potuit, & de facto comedit materialem panem hunc, & pulmentum oleram, vel herbas crudas, aut quadragesimalem cibum : quia fas non erat delicatum cibum illud corpus ingredi via miraculosa, vel naturali.*

(a) Id. par. 1. c. 6. & par. 2. c. 5.

Quantis vero divinis muneribus ipsa illustraretur quoties divinam Eucharistiam perciperet, ac sæpius Christum dominum in ea intueretur, perstringit idem (b) author, sic inquiens: *Frequenter videbat latentem in manibus sacerdotis infantem, quandoque grandiusculum puerum, aliquando fornacem ignis ardentis, quam, dum Sacramentum sumebat, sacerdos ingredi videbatur, sæpius sentiebat tantum odorem, & tam suavem sumendo supervenerabile Sacramentum, quod fere deficiebat in corpore. Semper autem videndo, sive sumendo Sacramentum altaris novum, & indicibile gaudium generabatur in mente ipsius, ita ut sæpius cor ejus præ gaudio saltaret in corpore*, & infra : *Nec aliquid mirum erat si cor supernaturaliter datum supernaturaliter movebatur, quia etiam propheta cantabat : Cor meum & caro mea exsultaverunt [id est extra saltaverant] in Deum vivum ; ubi Deum singulariter nominat vivum ipse propheta, quia saltus ille cordis a vita causatus non sicut vult naturalis regula mortuum reddit hominem hoc patientem, sed vivum.* Cupienti sacram Eucharistiam accipere, interdum Christus eam sua manu ipsi porrexit, interdum latus ejus ori applicuit, ut sanctissimum Sanguinem sugeret, interdum hostiæ particula e sacerdotis manibus desiliens, in illius os provolavit, interdum etiam suscepturæ Eucharistiam vultum cælesti splendore radiantem Raymundus Capuanus inspexit. Ferebat illa divinæ gloriæ cupidissima vitam acerbe ob ingentia mala, quæ in Dei Ecclesia ingravescebant, & extremum exitium Neapolitano regno ob Joannæ Reginæ secundam defectionem priore graviorem impendere prævidebat, ut ipsa in literis (c) ad Raymundum ipsum

(b) Ibid. c. 6.

Admiranda sæpe vidit in Euchar.

Cordis palpitatio mirabilis.

Christi in S. Catharinam amor singularis.

(c) S. Cath. ep. 109.

sum scripsit, divinamque exoravit misericordiam, ut ipsam ad cælestem patriam evocaret.

XXVII. Quantæ vero egregiæ constantiæ & cælestium virtutum exempla, ipsa inter acerbissimos dolores morti proxima præbuerit, atque de dæmonibus gloriosissimum triumphum retulerit, describit (a) idem auctor ex oculatorum testium fide dignissima relatione.

(a) Raym. par. 3. c. 4.

Ejus in morte lætitia.

Præ tristitia, inquit, *gementibus ipsa subintulit; Non debetis, dilecti filii charissimi, de meo transitu contristari, immo potius congaudete mecum. Sed congratulamini mihi, quia dimitto locum pœnarum, & vado ad requiescendum in mari pacifico Deo æterno. Vobis autem affirmative promitto, quod magis vobis utilis ero post transitum, quam umquam fuerim, vel esse potuerim, dum fui vobiscum in hac vita tenebrosa plena miseriis. Verum hoc non obstante vitam, & mortem, & omnia pono in manibus sponsi mei æterni, ut si videat me futuram utilem alicui creaturæ, velit me adhuc in laboribus manere, & tormentis, parata sum pro honore nominis ejus, & pro salute proximi centies in die, si possibile sit, mortem & tormenta subire. Si vero placuerit ei quod modo transeam, tenete pro firmo, filii charissimi, quod ego vitam dedi pro sancta Ecclesia quod ad singularissimam gratiam reputo a Domino mihi fore concessum:* Et infra.

Vitam se dare pro Ecclesia testatur.

Petivit ab omnibus veniam dicens: Licet, dilectissimi, semper sitierim, & desideraverim vestram salutem, quod negare non audeo: nihilominus tamen scio quod erga vos in multis defeci, tum quia non fui vobis exemplum spiritualis lucis, & virtutis, ac bonorum operum, sicut esse debuissem, & potuissem, si fuissem vera ancilla, ac sponsa Jesu Christi, tum etiam quia erga vestras necessitates corporeas non fui diligens & sollicita prout debui: quamobrem ab omnibus, & singulis vobis veniam peto, & indulgentiam, humiliter, & instanter, unumquemque vestrum hortans & orans, ut sequamini usque ad finem virtutum viam, & semitam, quia sic faciendo eritis gaudium meum, & corona mea: Et his dictis finem fecit sermoni suo. Deinde licet omni die, ut mihi constat, advocato confessore generaliter fuit confessa, & sacramentum superdulcissimum sacræ Eucharistiæ humiliter petens, ac cætera sacramenta horis & modis debitis ad votum cuncta obtinuit ut optabat: quo facto petivit indulgentiam plenariam sibi dari, sicut a duobus summis pontificibus Gregorio scilicet XI. & Urbano VI. jam pridem obtinuerat gratiose, quo facto cœpit agonizare, ac cum hoste antiquo bellum ingredi speciale, quod astantes perceperunt ad actus, atque verba ejus: nam quandoque tacebat, quandoque respondebat, quandoque ridebat quasi deridens, quæ audiebat; quandoque accendebatur; unum tamen notaverunt, quod mihi retulerunt, & puto quod Dei voluntas fuit; nam dum parumper conticuisset quasi audiens aliqua contra se, læta vultu respondit: Vanam gloriam numquam, sed veram gloriam, ac laudem Domini, utique. Nec sine causa providentia divina hæc voluit sciri: multi enim spirituales viri, & etiam mulieres propter affabilitatem charitatis, ac excessus gratiarum ei divinitus concessarum putabant eam laudes hominum quærere, vel saltem in eis aliqualiter delectari; propter hoc taliter inter homines conversari. Unde plures quandoque de ipsa loquentes, etiam mihi dixerunt: Ut quid ista gyrovagando discurrit? mulier est. Quare non manet in cella, si vult Deo servire? Quibus, si quis diligenter advertat, sufficienter responsum est: Vanam gloriam, inquit, *numquam; sed laudem & veram gloriam Dei utique; ac si aperte diceret: Non propter vanam gloriam discurrebam, aut alia quæcunque opera faciebam; sed propter laudem, & gloriam nominis Salvatoris omnia operabar;* Et infra.

Certat cum dæmonibus deque iis triumphat.

Dignam gloriam non propter gloriam se gessisse testatur.

Cumque horam exitus appropinquare videret, inquit: Domine in manus tuas commendo spiritum meum; & hoc dicto, sancta illa anima [sicut diu desideraverat] carne soluta est, & suo sponso, quem tam ineffabiliter dilexerat, indivisibili, & perpetua unione est conjuncta anno Domini MCCCLXXX. die XXIX. mensis aprilis, quæ fuit dominica dies circa horam tertiarum: qua hora mihi existenti pro tunc in civitate Januensi, spiritus ejus quasi locutus est omnia verba, quæ supra scripta sunt & ipsa mandaverat mihi debere referri, teste illa veritate, quæ nec falli, nec fallitur. Sed excæcatum cor meum tunc non intellexit, unde illa venirent verba, licet tam verba, quam sensum perfecte perciperem. Quod ne inane ludibrium putaretur, etiam miraculo confirmatum est, tum gloria qua in cælo B. Catharina potita est, piæ viduæ nomine Semiæ, ostensa tum innumera beneficia divinitus collata fuere iis, qui se ejusdem virginis precibus commendatuot, ex quibus nonnulla recenset Raymundus (b). De translatis sacris ipsius reliquiis hæc habet S. Antoninus (c); *Post honorificam ejus sepulturam in conventu S. Mariæ super Minervam, me tunc in dicto conventu existente priore, translatum est corpus dictæ Virginis circa annum Domini MCCCCLXXX. in eadem ecclesia ad locum eminentiorem in cappella juxta minorem cappellam existente, & collocatum in sepulchro marmoreo, quod incineratum erat ossibus remanentibus.* Ut vero solemni ritu sanctarum virginum honores illi a Pio II. decreti fuerint, suo loco dicetur.

Tempus ejus mortis.

Tunc Raymundo interne loquitur.

Claret miraculis.

(b) Raym. Capuan. par. 3. in vita S. Cathar.

(c) S. Anton. par. 3. tit. 23. c. 24. §. 19.

Ubi sepulta.

A Pio II. in SS. virginum catalogo reposita.

Quod ad Raymundum Capuanum spectat; is ab Urbano ad Carolum V. Franco-

co-

(a) *S. Cath. ep. 107.* (b) *Ibid.* (c) *Ep. 109.* Raymun. perstrictus a S. Catharina. Liberata divina ope Veneta respub.

corum Regem fuerat missus, ut ipsum a schismate revocaret: qui suscepto (a) itineri vix ex schismaticorum cruentis manibus, astricto vinculis ab hostibus ejus socio, evasit; Genuæque substiterat, ad quem extant S. Catharinæ paulo ante obitum, datæ literæ (b), ut fortem animum gereret, quo martyrum Jesu gloriam adipisceretur: perstrinxit (c) autem non secutum consilia a se suggesta, eo quo par erat pietatis ardore, ac propterea itinere prohibitum, satiusque fuisse, ut si religioso cultu penetrare in Gallias non potuisset, saltem peregrini inopis cultu simulato stipem emendicans in eas irrepsisset, propositamque aliam itineris rationem inivisset, quam Deus arcano afflatu docuerat.

XXVIII. (d) *Diar. MS. Venet. Append. ad hist. Andr. Dand. Petrus Marcell. in Andr.*

Vindicata est hoc anno (d) divina ope Veneta respublica ab extremo pene exitio, in quod ab Auria Genuensium duce, & fœderatis hostibus post expugnatam Clodiam conjecta fuerat: Veneti enim missis, qui pacem orarent, divinum Numen sibi conciliarunt, atque a Carolo Zeno ex oriente cum classe reverso confirmati, Genuenses nimirum sibi veluti de certissima victoria præfidentes fuderunt, ac postea obsessos, salutemque unicam sine spe libertatis pactos ad Clodiam dedendam compulerunt XXII. junii die, uti observat appendicis ad historiam Andreæ Dandali author. Commutati ii postea cum aliis Venetis, quia Genuensibus tenebantur. Interea variis in locis summo ardore, varioque eventu certatum, Justinopolis a Genuensibus vi expugnata, iterumque a Victore Pisano classis Venetæ præfecto recuperata: Tergestum a Marquardo patriarcha Aquilejensi, Castrum francum a Francisco Carraria intercepta.

Contaren. Bizar. de bell. Venet. l. 2. Foliet. hist. Gen. l. 8. Blond. dec. 2. l. 10. Bonif. hist. Tarv. l. 10. Laonic. Calchon. lib. 4. & alii. Fusi Genuen. Clodia Venetis dedita. Vario eventu alibi pugnatum.

Nec occidentem modo id bellum miscebat, verum orientem in arma concivit: Emmanuel enim Constantinopolitanus Imperator Galatam Genuensium coloniam oppugnavit (e) magno, sed irrito conatu, nec levi rerum suarum clade. Sedatum demum sequenti anno fuisse atrox hoc bellum visuri sumus.

(e) *Bizar. de bell. Venet. l. 2.*

I. Divina in Jo. Reginam schismatis altricem ultio.

STatuere visus est Deus in Joanna I. Regina Neapolitaua, anno a salute restituta octogesimo primo supra millesimum trecentesimum indictione quarta triste exemplum, ut discant mortales, quam impares sint regiæ opes, armorumque inania præsidia; ac diuturnam esse non posse felicitatem perduellionis reorum, qui hostili animo adversus Christi vicarium animati sunt: ingrata enim mulier, præcipua schismatis artifex, funestos Siciliæ Regum, qui Ecclesiam insectati erant, oblita casus, cum flecti ad officium post repetitum lapsum non potuisset, demum exuta est regno, quod Carolo principi Dyrrachino apostolica liberalitate collatum fuit, ut narrat cum aliis pluribus Gobelinus (a), additque ut Ludovicus Hungariæ Rex a pontificiis oratoribus solicitatus Carolum ad expeditionem Neapolitauam conficiendam, & schisma in eo regno abolendum incitarit, conceptaque olim in Joannam ob Andream fratrem ejus consensu præsocatum odia vindicarit: *Rex*, inquit, *Hungariæ, jamdudum contra prædictam Reginam ægrum gestens animum, ex eo quod quondam Rex Andreas frater ejusdem Regie, primus ipsius Reginæ Joanna maritus, in Aversana civitate noctu in palatio strangulatus, & de fenestra projectus, & de mane repertus in horto fuerat, cujus sceleris ipsam Reginam communis fama consciam prædicabat, licet eundem fratrem suum magnifice vindicasset, ad ipsius Reginæ exterminium ferventius anhelabat. Unde Carolus collecto exercitu de Hungaria per partes profectus Italiæ Romam pervenit ad urbem: ubi a Papa Urbano, præstitis sibi, jure homagii fidelitatis sacramentis, regni Siciliæ diadema recepit.*

(a) Gobelin. in cosmodr. ætat. 6. c. 76. Theod. Niem. l. 1. c. 21. S. Anton. t. 22. c. 2. §. 7. Collenut. hist. Neap. l. 3. c. 1. Paul. Æmil. in Car. VI. Vualsing. in Rich. II. Urb. VI. MS. Vallic. biblioth. sign. ad lit. C. n. 25. & alii.

Lud. Rex ulcisci fraternam necem parat.

Consentit Gobelino Theodoricus e Niem (b) observatque Ludovicum Regem Hungariæ obstrinxisse Carolum sacramento, antequam ascenderet Hungaria, non Hungariæ & Poloniæ regna eum affectatorum: cum vero Romam pervenisset, ab eo Urbanum exegisse, ut ampiam regni partem Francisco Prignano nepoti pontificio conferret, (c) vel potius ab Urbano, quod nimirum ad sedem Apostolicam ob Joannæ rebellionem devoluta regni Neapolitani jura sanxisset, jam collatos confirmaret. An vero jure collati essent tot principatus ab Urbano, postea disceptatum est, dum in ea re nimium insito erga suos amori indulgebat Urbanus; quod neque iis profuisse, ac sibi & Ecclesiæ graves conscivisse calamitates, visuri sumus, cum parto regno Carolus amplissimos principatus ac magnam aliam regni partem e corona avita divelli pati non posset, illumque Urbanus perfidiæ nota aspergeret.

(b) Theodor. e Niem. lib. 1. c. 21.

Exactum a Carolo Dyrrhachino sacramentum.

(c) Vid. inf. hoc ann. n. 20.

Quod ad alias vero pactiones attinet, quas a Carolo Dyrrachino Pontifex in transfundendo in eum regni Neapolitani jure beneficiario, exegit, consentiunt ex veteribus pactionibus, quas Clemens IV. cum Carolo I. iniverat de quibus pontificium diploma (d) his verbis conceptum est, extatque tum in pontificio, tum in Neapolitano tabulario.

(d) Urb. VI. to. 1. p. 168. & in Neapolit. archiv.

Charissimo in Christo filio Carolo Regi Siciliæ illustris.

II. Urbani diploma de translatione regni.

Divina disponente clementia, per quam Reges regnant & principes imperant, in eminenti specula, & super gentes & regna, licet immeriti, constitui necesse habemus, interdum de regnis & terris, præsertim de illis, quæ Romanæ ecclesiæ juris & proprietatis specialiter existunt, cum fratribus nostris ad puerm & justitiam populorum perpetua stabilitate disponere, ac in eorum soliis ad gubernationem & regimen gentium subjectarum, quos dignos novimus sublimare, ut gladii potestate sic ad vindictam malorum, laudemque bonorum cælitus attributa, ipsi, assumpto dominaadi officio, judicent in æquitate populos & dirigant in terris subjectis sibi gentium nationes, voluntasque eorum sit in executione justitiæ & meditatio in lege rectitudinis & observantia sanctæ pacis. Sane porrecta nobis tuæ filialis devotionis petitio continebat, quod cum regnum Siciliæ cum tota terra citra Farum usque ad confinia terrarum sanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ de præfato regno Siciliæ esse dignoscitur, ad dispositionem & ordinationem nostram, & Apostolicæ sedis, ad quam specialiter pertinet, plene ac libere sit devolutum, nosque ac sedes ipsa intuitu specialis devotionis, qua persona tua erga nos & Romanam præfulget ecclesiam, & propter fidei puritatem, qua olim Christianissimum genus tuum dignoscitur claruisse, propenso consilio disposuerimus de regno & terra prædictis personam & domum tuam specialiter honorare; pro parte tua fuit nobis humiliter supplicatum, ut hujusmodi regnum & terram tibi & tuis heredibus in feudum concedere de speciali gratia dignaremur. Nos igitur attendentes eximiam devotionem quam tu & progenitores tui ad eandem semper gessistis ecclesiam, ac volentes de eisdem regno & terra utiliter disponere & salubriter ordinare, habitis super hoc cum fratribus nostris tractatibus plurimis, & tandem deliberatione solemni, hujusmodi supplicationibus inclinati, ad personam tuam, quæ delectabilis pacis cognomine insignitur, & erga nos & dictam ecclesiam singulari devotione præfulget, & præcipua semper claruit puritate, nostrum animum dirigentes, de dictorum fratrum consilio eandem personam tuam, tu-

Ut fuerit ad sedem Apostol. devolutum.

Causæ ob quas in Carolum Dyrrachinum transfusum.

umque

unque præclarum genus de ipso regno decrevimus honorare, ipsumque regnum & prædictam terram, tibi, tuisque heredibus ex te legitime, ut infra describitur, descendentibus in feudum perpetuo concedentes sub conditionibus infrascriptis.

Ad laudem igitur omnipotentiæ Dei Patris, ac Filii, & Spiritus Sancti, & gloriosæ semperque Virginis Mariæ, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum, ac honorem & pacem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ sponsæ nostræ, ac tranquillitatem & profectum fidelium regni ejusdem, totum prædictum regnum Siciliæ, & totam terram prædictam, quæ est citra pharum usque ad confinia terrarum dictæ Romanæ ecclesiæ, excepta civitate Beneventana cum toto territorio, & omnibus districtibus & pertinentiis suis per Romanum Pontificem distinctis, vel in posterum distinguendis, quas Romana ecclesia sibi hactenus reservavit, ac nunc, prout plenius infra exprimitur, retinet & reservat, in feudum perpetuo tibi, ac tuis heredibus jam natis & in posterum nascituris ex tuo corpore legitime, ut infra describitur, descendentibus sub infrascriptis conditionibus tibi plenarie expressis ac expositis, auctoritate apostolica tenore præsentium de dictorum fratrum consilio duximus concedendum, teque de ipsis regno & terra per vexillum dictæ Romanæ ecclesiæ præsentialiter investimus, recepto tamen a te in forma, quæ sequitur, fidelitatis debitæ juramento, ac pleno homagio & vassallagio pro hujusmodi feudo debites & consuetis. Conditiones vero prædictæ sunt hæ, videlicet. Promittetis enim & jurabitis tam tu, quam etiam tui in dicto regno heredes, quod nullas unquam conspirationes, colligationes, vel conversationes cum quibuscumque Regibus, principibus, seu magnatibus, communitatibus, universitatibus, aut personis aliis fidelibus, aut infidelibus contra nos, vel successores nostros Romanos Pontifices canonice intrantes, aut Romanam ecclesiam, seu in eorum damnum facietis, &c. Adducit alias leges longa & diffusa oratione Carolo dictas, quarum nonnullæ cum aliis olim Carolo primo impositis consentiunt, quæ prætermittendæ visæ sunt, cum ex contentæ sint in literis Caroli e Dyrrachio a nobis afferendis, quas Urbanus, adjectis in diplomatis apostolici calce his verbis, exegit.

Jure fiduciario ipsi posterisque traditum.

Imperatæ leges.

Tu etiam & dicti tui in eodem regno heredes dabitis privilegium vestrum nobis & dictæ Romanæ ecclesiæ aurea bulla bullatam, in quo proprio juramento fatebimini & recognoscetis expresse regnum Siciliæ, & totam terram, quæ est citra pharum usque ad confinia terrarum Romanæ ecclesiæ, excepta civitate Beneventana cum territorio & pertinentiis ejus, quæ ecclesiæ remanebit eidem, ex sola gratia & mera liberalitate sedis Apostolicæ tibi, tuisque heredibus de novo fere concessa, vosque recepisse & tenere regnum & terram prædicta a vobis & dicta Romana ecclesia sub pœnis & conditionibus supradictis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, investituræ, intentionis, reservationis, exceptionis, voluntatis, & promulgationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Cunctis vero præmissa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Beneventum juri ecclesiæ reservatum.

Ego Urbanus catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Subscriptiones Cardd.

Ego Joannes tit. S. Sabinæ presb. Card. subscripsi.

Ego Philippus tit. S. Susannæ presb. Card. subscripsi.

Ego Fr. Bonaventura tit. S. Cæciliæ presb. Card. subscripsi.

Ego Fr. Nicolaus tit. S. Cyriaci presb. Card. subscripsi.

Ego Poncellus tit. S. Clementis presb. Card. subscripsi.

Ego Bartholomæus tit. S. Marcelli presb. Card. subscripsi.

Ego Galeottus S. Agathæ diaconus Card. subscripsi.

Datum in basilica S. Petri de urbe per manum meam Raynulphi tit. S. Potentianæ presbyteri Card. S. R. E. Vicecancellarii kal. junii, indictione quarta, incarnationis Dominicæ millesimo trecentesimo octuagesimo primo, pontificatus vero domini Urbani Papæ VI. anno quarto.

III. Admisit Carolus propositas sibi ab Urbano leges, atque ad eas religiose servandas solemni ritu se astrinxit, fassus regnum Neapolitanum juris sacrosanctæ potestatis esse, omniaque fiduciarii principis officia est subjecta formula pollicitus (a).

Dyrrachini pactiones.

(a) Ext. apud Urb. to. 1. p. 181.

Sanctissimo ac beatissimo in Christo patri & domino meo domino Urbano divina providentia Papæ VI. Carolus Dei & Apostolicæ sedis gratia Siciliæ Rex, sanctitatis vestræ devotus & reverens filius devotionem, reverentiam, & obedientiam filialem & pedum oscula beatorum. Ad perpetuam rei memoriam, & ejusdem sanctitatis vestræ, sanctæque Romanæ ecclesiæ certitudinem & cautelam.

Regiis confirmatæ literis.

Cum hodie de speciali gratia & mera liberalitate vestra mihi & heredibus meis, ut infra describitur, concessa fuerint in feudum regnum Siciliæ & terra citra pharum excepta civitate Beneventana cum ejus territorio & pertinentiis, quæ prædictæ ecclesiæ remanebit juxta modum, conditiones, conventiones, & pacta infrascripta: ego-

que

quæ promiserim, & juraverim, me daturum sanctitati vestræ, & prædictæ Romanæ ecclesiæ privilegium meum cum bulla aurea, in quo homagium, ligium, ac plenum, & ligium vassallagium in manibus vestris per me factum, & fidelitatis juramentum per me præstitum, contineatur expresse, ac fatear & recognoscem expresse, me, & heredes meos ob regnum & terram prædicta, excepta civitate Beneventana cum ejus territorio & pertinentiis, quam sanctitas vestra sibi, & dictæ ecclesiæ restrovavit, & quæ dicta ecclesiæ remanebit, ex sola gratia & mera liberalitate vestra, & sedis Apostolicæ in feudum fore concessa, ideoque volens servare hujusmodi meum promissum & juramentum, ac bonam fidem agnoscere, homagium, ligium, & vassallagium, ac recognitionem hujusmodi facio, & juramentum fidelitatis præsto in forma, quæ sequitur.

Fiduciariæ sponsionis e Carolo præstitæ formulæ.

Ego Carolus Dei gratia Rex Siciliæ ad honorem Dei omnipotentis Patris, & Filii & Spiritus Sancti, & beatæ & gloriosæ Virginis Mariæ, beatorum quoque Apostolorum Petri & Pauli, ac ecclesiæ Romanæ constitutus coram vobis sanctissimo in Christo patre & domino meo domino Urbano divina providentia Papa VI. vobis domino meo recipienti nomine vestro & sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac successorum vestrorum canonice intrantium, homagium, ligium, & vassallagium facio pro regno Siciliæ, & tota terra citra pharum usque ad confinia terrarum ejusdem ecclesiæ, quæ utique regnum & terra, excepta civitate Beneventana cum toto territorio, & omnibus districtibus & pertinentiis suis secundum antiquos fines territorii, pertinentiarum & districtuum civitatis ejusdem per Romanum Pontificem distinctos, vel in posterum distinguendos quæ sanctitas vestra & Romana ecclesia prædicta mihi & heredibus meis sub pactis & conditionibus infrascriptis in feudum concessit, & recognosco & fateor, quod inter nos & dictam ecclesiam Romanam ex parte una, ac me pro me & heredibus meis prædictis ex altera conditiones, conventiones, modus, & forma, ac pacta infrascripta intervenerunt, & fuerunt apposita in hujusmodi concessione regni Siciliæ mihi, meisque heredibus per vos, & dictam Romanam ecclesiam facta in prædicta concessione, pertinentia, seu spectantia ad personas eorum, qui in eisdem successuri sunt mihi, meisque heredibus in regno & terra prædictis; quæ omnia & singula tam me quam meos in dictis regno & terra heredes servaturos promitto, & contra ea non venturos, quæ talia sunt.

Obstricti ad conventa servanda hæredes.

IV. *Promitto ac juro ego Carolus Rex, quod ego vel mei in dicto regno heredes nullas unquam conspirationes, colligationes, vel conjurationes cum quibuscumque Regibus, principibus seu magnatibus, communitatibus, universitatibus, aut personis aliis, fidelibus seu infidelibus contra vos dominum Urbanum Papam, vel successores vestros Romanos Pontifices canonice intrantes, aut Romanam ecclesiam, seu in vestrum vel eorum damnum faciemus, nec fieri consentiemus seu permittemus, quantum in nobis erit, & factas irritas habebimus; & quod nunquam a vestra, & prædictæ ecclesiæ obedientia recedemus, nec aliquod schisma contra vos vel successores vestros, aut contra Romanam ecclesiam facientes, aut cujuscumque schismatis seu hæresis imitatores seu fautores erimus, nec hujusmodi conspirationes, colligationes, aut conjurationes, seu schisma contra vos vel successores vestros, aut ecclesiam prædictos faciemus, aut schismaticos, seu hæreticos receptabimus, seu quoquomodo eos fovebimus, aut eis aliquod auxilium, consilium, vel favorem præstabimus, nec aliquos vobis aut dictæ ecclesiæ rebelles, aut vestros seu ipsius ecclesiæ hostes vel inimicos, seu rerum aut bonorum ipsius ecclesiæ invasores, aut occupatores in regno vel terra prædictis, aut aliqua ipsorum parte, aut alio quovis loco, in quo temporalem potestatem habebimus, receptabimus, aut per alios receptari quoquomodo patiemur, seu permittemus scienter; sed illos efficaciter persequemur. Quod autem supra dicitur de injuriis & rebellibus extra regnum & terram prædicta non receptandis, intelligitur de notoriis, vel declaratis, seu declarandis, vel alias nominandis per Romanum Pontificem. In regno autem & terra prædictis intelligatur, prout superius est expressum, & insuper omnes & singulos processus, sententias, constitutiones, mandata, & ordinationes per vos, vel successores vestros, seu auctoritate apostolica jam factos, ac faciendos & latas ac ferendas, necnon factas & faciendas contra Robertum olim basilicæ XII. Apostolorum presbyterum Cardinalem nunc antipapam, qui se Clementem VII. nominat, ac Joannam olim Reginam Siciliæ, ac electores ipsius Roberti olim Cardinales, ipsorumque sequaces, fautores, receptatores, & adhærentes eisdem & alios in dictis processibus vestris comprehensos, ac omnia & singula in eis contenta publicari, observari, & executioni demandari in dictis regno & terra & alibi ubicumque poterimus tam ego, quam prædicti mei in dicto regno heredes faciemus & fieri permittemus diligenter, ac bona fide.*

Indictum antipapæ, anticardinalibus, & Joannæ bellum.

V. Regnum ad Ecclesiam, si violentur fœdera, devolvendum.

Et si, quod absit, ego vel prædicti mei in dicto regno & terra heredes promissa non servaverimus, seu contra ea, aut aliqua eorum faciemus, seu veniemus scienter, præter alias pœnas a jure statutas regnum ipsum, ac terra prædicta ad dictam Romanam ecclesiam & ejus dispositionem ex ipso libere revertantur. Si vero ignoranter & monitus seu moniti super præmissis non emendavero seu emendaverimus, aut mandatis

Ec-

Ecclesiæ super his non paruero seu paruerimus regnum & terram prædicta ad dictam Romanam ecclesiam & ejus dispositionem eo ipso libere revertantur: & nihilominus in præmissis casibus omnes & singuli principes, duces, comites, barones, nobiles, ac milites, & alii de dictis regno & terra, necnon communitates & universitates & singulares personæ earundem communitatum & universitatum eo ipso sint absoluti a juramento fidelitatis & hominii, aut alterius cujuscumque obsequii debito, submissione, obligatione, vel pacto quacumque firmitate vallato, quibus mihi vel ipsis heredibus meis essent astricti; ac vos & dictam ecclesiam, cujus homines ac vasselli principaliter existunt etiam contra me & dictos heredes juvare & defendere teneantur.

Aut si legitimus heres desit.

Si vero in meo, vel meorum dicti regni heredum obitu legitimum, prout subsequitur, heredem me, aut ipsos heredes meos, quod absit, non habere contigerit, regnum ipsum ad prædictam Romanam ecclesiam, & ejus dispositionem libere revertatur; descendentes autem ex me, vel ipsis meis heredibus Siciliæ Regibus mares, & fœminæ in eodem regno succedant, sic tamen quod extantibus maribus, usque ad quartum gradum, ut infra describitur, fœminæ non succedent, sed mares hujusmodi dumtaxat, & de liberis duobus maribus in eodem gradu per eandem lineam concurrentibus primogenitus præferatur. Et si aliquem de heredibus, vel successoribus meis Regibus Siciliæ sine legitima, & masculina prole sui corporis mori contigerit, succedant eidem, servatis gradibus, si superstites fuerint, eæ personæ, videlicet Regis sine filio masculo legitimo ex suo corpore descendente frater, aut collaterales superiores mares tantum, si supersint, ut puta patrui, & avunculi, & sursum usque ad quartum gradum duntaxat, illis collateralibus, quos ego habeo ad præsens, & habebo dum vixero, & qui post meum obitum ex eisdem forsitan orientur, exceptis, collaterales etiam inferiores succedent: similiter mares tantum si supersint, utpote nepos ex fratre, & inferius usque ad eundem tantummodo quartum gradum. Deficientibus vero hujusmodi maribus, succedent fœminæ ex meo corpore legitime descendentes, si superstites fuerint usque ad quartum gradum, ut superius est expressum, videlicet si aliquem de successoribus meis Regem, vel Reginam Siciliæ sine prole legitima sui corporis mori contigerit in futurum, succedent eidem servatis gradibus, si superstites fuerint, eæ personæ, videlicet Regis, vel Reginæ sine prole legitima ex suo corpore descendentes sorores, aut collaterales superiores fœminæ, ut puta amitæ, & materteræ sursum usque ad quartum gradum dumtaxat. Illis collateralibus, quos ego habeo ad præsens, & habebo dum vixero, & qui post meum obitum ex eisdem forsitan orirentur, exceptis, collaterales etiam inferiores succedant similiter fœminæ, ut puta neptis ex fratre, vel sorore, & inferius usque ad ejusdem tantummodo quartum gradum.

Gradus in regni successione dilatati.

VI. Fœminæ certis legibus ad successionem admissæ.

Quod autem de fœminis quartæ lineæ, & collateralium superius est expressum, intelligendum est tam de nuptis, quam de innuptis, dummodo nuptæ sint fidelibus, & ecclesiæ Romanæ devotis, & sicut inter has personas gradus servari volumus, ut scilicet prior gradus posteriori præferatur, sic etiam in eodem gradu pluribus concurrentibus priorem natu posteriori in hujusmodi successione volumus anteferri: personarum autem hujusmodi nulla superstite, regnum ipsum ad dictam Romanam ecclesiam, & ejus dispositionem libere revertantur. Quod si forsan deficientibus masculis, ut præfertur, contigerit fœminam innuptam in regno succedere, illa maritabitur personæ quæ ad ipsius regni regimen, & defensionem existat idonea, & de consensu Romani Pontificis; nec nubet nisi viro catholico, & ecclesiæ Romanæ devoto, & si contra hæc fieret, licebit eidem Romano Pontifici contra ipsam ad privationem dictorum regnorum, & terræ sine figura judicii, & absque omni juris solemnitate, in quacumque ætate filia ipsa consistit procedere, si hoc ei videbitur expedire.

Quo casu administratio ad ecclesiam spectat.

Deficientibus vero masculis, ut præmittitur, fœminæ succedant hoc modo, videlicet quod si una tantum reperiatur, & nupta, dummodo nupta fuerit viro catholico, & fideli, ac ecclesiæ Romanæ devoto, tunc si nupta fuerit de consilio, & assensu Romani Pontificis, vel alicui de genere meo paterno domus Franciæ succedat, & si forsan ille, cui nupta fuerit esset talis, qui non videretur Romano Pontifici aptus, & idoneus ad regimen, gubernationem, & defensionem dicti regni, tam Regina ipsa cujuscumque ætatis fuerit, quam regnum ipsum in custodia, regimine, & administratione Romani Pontificis, ac ecclesiæ remaneant, donec vir ipse talis factus fuerit, qui videatur eidem Romano Pontifici aptus, & idoneus ad regimen, gubernationem, & defensionem dicti regni, vel donec soluto hujusmodi matrimonio, quo casu, si Regina ipsi existens vidua habeat filios, & sit major decem & octo annis, administret: Si vero non haberet filios ad custodiam, regimen, gubernationem, & defensionem prædicti, deputentur duo, anni videlicet per Romanum Pontificem, vel Romanam ecclesiam, & alias per eandem Reginam donec Regina ipsa de consensu ejusdem Romani Pontificis nupta fuerit viro catholico, & fideli, ac ecclesiæ, Romanæ devota, & alias tali, qui videatur eidem Romano Pontifici aptus, & idoneus ad regimen, & gubernationem, ac defensionem ejusdem regni fenstur fructibus, & obventionibus regni,

ex quibus sumptus necessarii faciendi pro ejusdem regni administratione, gubernatione, & custodia deducantur Reginæ conservandis eidem, & lucro alterius ratione ipsius custodiæ non cessuris: &, si extra prædictum genus nupta esset de consensu Romani Pontificis, ita succedat si tali nupta reperiatur, qui videatur Romano Pontifici aptus, & idoneus ad regimen, & gubernationem, & defensionem prædicti regni.

Ubi autem præter consensum Romani Pontificis maritata reperiretur viro non catholico, aut non fideli, vel non devoto Romanæ ecclesiæ, aut Imperatori, vel Regi Romanorum, aut Regi Teutoniæ, seu in Regem, vel Imperatorem Romanorum, aut in Regem Teutoniæ electo, seu domino Lombardiæ, vel Tusciæ, seu majoris partis eorum, aut electo ad earum dominium, vel majoris partis ipsarum non succedat, sed regnum, & terra prædicta ad eandem Romanam ecclesiam, & ejus dispositionem libere revertantur. Et in casu quo Romano Pontifici videretur, fœminam ipsam tali fore maritatam, qui non esset de personis prohibitis, vel superius expressis, sed alias ad regimen, & gubernationem, ac defensionem regni, ut præmittitur, non videretur Romano Pontifici idoneus, tunc Regina ipsa cujuscumque ætatis fuerit, & regnum ipsius in custodia, regimine, & administratione Romani Pontificis, seu ecclesiæ Romanæ remaneant, prout est superius expressum.

VII. Si autem plures fœminæ reperirentur siquidem omnes nuptæ, illa cæteris præferatur & succedat, quæ de consensu Romani Pontificis nupta reperiretur, quamvis gradu posterior, & natu minor sit. Et siquidem duæ, vel plures, vel omnes maritatæ taliter reperirentur, scilicet de consensu Romani Pontificis, vel alicui de genere meo prædicto, tunc prior in gradu, & major natu aliis præferatur. Ubi autem quædam nuptæ, & quædam innuptæ, tunc siquidem prima in gradu, & major natu, quæ nupta esset, ut præmittitur, de consensu Romani Pontificis, vel alicui de genere meo prædicto illa succedat. Si autem nulla taliter nupta esset, tunc innupta maritanda de consensu Romani Pontificis, ut præmittitur, succedat: & si forte contingeret innuptam esse priorem gradu, & majorem natu illa maritanda, ut præmittitur, de consensu Romani Pontificis succedat, quamvis alia nupta esset de consensu Romani Pontificis, vel alicui de prædicto meo genere, ut præfertur. Quod si forsan una reperiretur nupta extra prædictum genus meum, etiam de consensu Romani Pontificis, & alia nupta etiam sine licentia, vel consensu Romani Pontificis, alicui de dicto genere meo, hujusmodi nupta alicui de genere meo dummodo viro catholico & fideli, ac ecclesiæ prædictæ devoto, & alter tali, qui videatur Romano Pontifici idoneus ad regimen, guber-

Nupta cum Rom. Pontificis consensu alteri præferenda.

nationem, & defensionem dicti regni nupta fuerit, alteri præferatur. Et, si non videretur Romano Pontifici ad hujusmodi regimen, gubernationem, & defensionem dicti regni idonea, gubernetur regnum sicut superius est ordinatum in casu soluti matrimonii, & filii ex eodem genere nati similiter aliis præferantur. In regnum vero, & terram prædicta nullus succedat, qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus.

De regno non discindendo.

Ad hoc promitto, quod tam ego, quam mei in dicto regno heredes regnum, & terram prædicta nullatenus dividemus, sed semper illa unus tantum sub hujusmodi conditionibus immediate, & in capite nomine ecclesiæ Romanæ tenebit, & tam ego, quam prædicti mei in dicto regno heredes sub propriis nominibus vobis, & successoribus vestris Romanis Pontificibus canonice intrantibus, ac Romanæ ecclesiæ, expressis vestro, & ipsorum nominibus, ligium, homagium faciemus & dictum juramentum fidelitatis, faciendo expressam mentionem de literis apostolicis super hujusmodi concessione regni, & terræ prædictorum nobis facta præsentibus, ut præfertur.

VIII. Sacramenti fidei præstandi tempus præfixum.

Hujusmodi autem ligium, homagium ego & dicti heredes mei facere, & juramentum fidelitatis præstare, juxta subscriptam formam, si Romanus Pontifex in Italia fuerit infra sex menses; si vero extra Italiam esset, infra annum postquam regni dominium adepti fuerimus, tenebimur & singulis successoribus, ac eidem Romanæ ecclesiæ renovabimus tam ipsum ligium, quam etiam hujusmodi juramentum. In optione autem, & beneplacito erit Romani Pontificis, seu prædictæ ecclesiæ me, & heredes meos prædictos vocare ad præstandum personaliter juramentum fidelitatis, & ligium homagium hujusmodi Romano Pontifici, & eidem ecclesiæ, dummodo ad hoc mihi, vel illis tutum locum statuant, & assignent, vel aliquem Cardinalem ipsius ecclesiæ, aut alium, qui vice Romani Pontificis juramentum juxta eandem formam, & homagium hujusmodi recipiat, destinare. Ego quoque in vestris manibus juro ad præsens me ad hoc specialiter obligatum, & tam ego, quam prædicti mei in dicto regno heredes vobis, & singulis successoribus prædictis ac eidem ecclesiæ, quando præstabo, & præstabunt hujusmodi juramentum fidelitatis jurabimus, nos ad hoc specialiter obligantes quod nunquam ego, vel ipsi per nos, vel alium, seu alios quocunque modo procurabimus, ut eligamur, vel nominemur in Regem, vel Imperatorem Romanorum, vel Regem Teutoniæ, seu dominium Lombardiæ, vel Tusciæ, aut majoris partis earundem Lombardiæ, vel Tusciæ.

De non conjungendo imperio cum regno Neapolitano.

Et si electionem, vel nominationem ad imperium, vel ad regnum Romanorum, seu ad regnum Teutoniæ, aut dominium Lombardiæ, vel Tusciæ, seu majoris partis earum

rum de vobis celebrari contigerit, nullum hujusmodi electioni, vel nominationi assensum præstabimus, nec intromittemus nos ullo modo de regimine ipsius imperii, vel regni Romanorum, seu regni Teutoniæ, aut dominii Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris partis earum ad quodcunque eorum nominati fuerimus, vel electi. Quod si ego, vel aliqui meorum in dicto regno heredum [studentibus, & procurantibus me, aut eis] ad imperium ipsum, sive ad dictum regnum Romanorum, Teutoniæ, aut dominium Lombardiæ, seu Tusciæ vel majoris partis earum electi seu nominati fuerimus, & hoc verum, & manifestum fuerit, aut si post talem electionem, seu nominationem de imperii, vel regni Romanorum, vel regni Teutoniæ, aut dominii Lombardiæ, seu Tusciæ, aut majoris ipsarum partis regimine, ego, vel ipsi manifeste me intromisero, vel ipsi se intromiserint, eo ipso a jure prædictorum regni, & terræ cadam, & cadant ex toto, ipsaque prorsus amittam, & amittant, & eadem regnum, & terra ad Romanam ecclesiam libere devolvantur.

Neque eum Etruriæ vel Insubriæ dominatu.

IX.

Datæ leges, si Regem vel posteros eligi in Cæsares contigerit.

Si autem ego, vel aliqui ex dictis meis heredibus electioni, vel nominationi factæ, non procurantibus me, vel ipsis, aut procurantibus consensero, vel consenserint, & huic electioni, vel nominationi, seu juri omnino renunciem, vel renuntient, & quod de imperio, seu aliquo alio præmissorum ad quod electus, seu electi, aut nominatus, seu nominati, fuero, vel fuerint, nullatenus me intromittam, vel ipsi se intromittant, moniti infra quatuor mensium spatium præmonitionem hujusmodi tali electioni, seu nominationi, vel juri non renunciavero, vel renunciaverint, vel de ipso imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electus, seu nominatus, aut electi, vel nominati, fuero, vel fuerint me intromisero, vel ipsi se intromiserint quoquo modo, ex hoc sim & sint eisdem regno Siciliæ & terra, ac omni prorsus eorum jure privatus, atque privati, &, ut dictum est, eadem regnum, & terra ad Romanam ecclesiam libere devolvantur. Si vero ad me vel ad meos in eodem regno heredes non poterit commode talis monitio pervenire: super quo utique impedimento videlicet, quod moneri commode nequeam, vel nequeant; credetur, & stabitur assertioni Romani Pontificis sine dicto, sufficiatque per ea super hoc ipsius Romani Pontificis monitio publica, & solemnis, ita quod, si infra sex menses post illam non renuntiavero, vel heredes ipsi non renuntiaverint, aut de imperio, seu aliquo alio prædictorum, ad quod ego electus, vel nominatus, vel heredes mei prædicti electi, seu nominati fuero, vel fuerint, quomodolibet me intromisero, vel ipsi se intromiserint, ex hoc cadam, & ipsi cadant ab omni jure ipsorum regni & terræ, ac regnum & terra ipsa ad Romanam ecclesiam libere devolvantur.

X.

Cæterum si contigerit aliquem de ipsis heredibus, qui deberent in prædicto regno Siciliæ & terra succedere in Regem, vel Imperatorem Romanorum, seu regni Teutoniæ vel dominium Lombardiæ, aut Tusciæ, vel majoris partis earum nominari, seu eligi, vel assumi, nullatenus possessionem eorumdem regni Siciliæ, ac terræ nanciscantur, vel habeant, nec se de illorum cura, seu dominio, aut regimine per se, vel alios aliquatenus intromittant, nisi prius imperio vel regno Romanorum, seu regno Teutoniæ, aut dominio Lombardiæ vel Tusciæ, seu majoris earum partis, ad quodcumque eorum electus, aut nominatus fuerit, vel assumptus, & omni juri competenti sibi in illis omnino renunciet, & illorum regimen, nec de jure, nec de facto illud gerens, vel retinens, omnino dimittat ipsum nullo umquam tempore reassumpturus: alioquin cadant ab omni successione & jure, quæ in regno Siciliæ & terra prædictis competerent ipso facto, ita quod eadem regnum Siciliæ & terra ad Romanam ecclesiam ejusque dispositionem plene ac libere devolvantur. Quod si non extantibus masculis fœmina in eisdem regnis & terra successerit, illa Regi vel Imperatori Romanorum, seu in Regem vel Imperatorem Romanorum electo, aut Regi, vel electo in Regem Teutoniæ, seu dominio Lombardiæ, seu Tusciæ, aut majoris partis earum, seu electo ad earum vel majoris partis earum dominium, numquam matrimonialiter copuletur: & si contrarium fecerit, eo ipso cadat a Siciliæ regno & terra prædictis, maneatque prorsus ipsorum jure privata, ipsis regno & terra ad eamdem ecclesiam devolutis. Si autem ego vel aliquis meorum in regno prædicto heredum contra hoc venero vel venerit, eo ipso excommunicatus & excommunicati, & insuper labe & reatu perjurii respersus ac respersi, & notatus ac notati, existam & existant. In hujusmodi quoque juramento ego nunc expresse addo & tam per me, quam per meos in dicto regno heredes addetur expresse, quod nullo umquam tempore regnum seu imperium Romanorum, aut regnum Teutoniæ, vel dominium Lombardiæ seu Tusciæ, aut majoris earum partis, seu easdem Lombardiam vel Tusciam, seu majorem partem ipsarum per me vel alium, seu alios occupabo, capiam, vel acquiram, aut mihi alias quomodolibet occupabo, capiam, vel acquiram, aut mihi alias quomodolibet vendicabo, vel dicti heredes per se, vel alium, seu alios occupabunt, capient, seu acquirent, aut alias sibi quomodolibet vendicabunt: & si secus fecero, aut fecerint, secundum præscriptam formam pœnas similes incurram & incurrant. Quod autem dicitur de majori parte dominii Lombardiæ, sive Tusciæ,

Si fœmina nupserit Cæsari vel Insubriæ, vel Etruriæ principi regno excidat.

Sacramentum dictum de Etruria, vel Insubria non occupandis.

intelligitur scienter: si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesiæ dimittere tenear & teneantur: & si eam mediante Ecclesia dimittam vel dimittant, non incidam, nec ipsi incidant in pœnam in isto articulo & in similibus constitutam. Si vero monitus, aut moniti non dimittam & non dimittant, incurram & incurrant pœnam, prout est in hoc articulo, & in aliis constituta.

Si occurrat Regem ad imperium evehi præscriptæ leges.

Quod si forte in posterum me Regem Siciliæ, vel aliquis meorum in dicto regno hæredum contingat in Imperatorem eligi postquam regni fuero vel fuerit possessionem adeptus, non transibo nec idem heres meus transibit ad imperium: alioquin in pœnas incidam & incidant in articulo & in aliis consimilibus comprehensis.

XI. Item promitto, quod si regni possessione prædicti nondum habita vel obtenta aliquis heredum meorum in Imperatorem electus transire voluerit ad imperium, in manu prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum, filium suum successurum in regno cujuscumque fuerit ætatis emancipabit, & regno renunciabit, nihil juris in eo retinens clam vel palam, nec etiam cujuslibet potestatis, nec ipsum filium ad subsidium vel servitium aliquod faciendum juramento vel voto, stipulatione vel pacto, sibi vel successoribus suis astringat: sicque factus filius sui juris ab eodem Romano Pontifice, vel alio destinato ab ipso protinus investiatur de regno, ad cujus regni successionem, si forte ipse filius decederet sine liberis, nullo unquam tempore pater veniat Imperator existens, sed si imperio & omnibus quæ ad imperium pertinent, idem pater renunciare voluerit, & regno tantum esse contentus post renunciationem hujusmodi ad illius successionem libere admittatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo investituram recipiat regni ejusdem.

Filius designatus Cæsar e patria potestate emittendus.

XII. Definita ætas ad liberas regni habenas capessendas.

Quod si dictus filius sic ad regnum assumptus major annis decem & octo fuerit, libere administret: sed quandiu minor extiterit tam ipse quam regnum ipsius in custodia Romanæ ecclesiæ remaneant, donec Rex ipse impleverit ætatem supradictam fructibus & obventionibus regni ex quibus sumptus necessarii faciendi pro ejusdem regni custodia deducentur Regi conservandis eidem, & lucro alterius ratione ipsius custodiæ non cessuris. Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet regnum possit sub observatione præmissa a patre ad imperium transeunte dimitti, de filia etiam est concessum, salvis aliis conditionibus supradictis. Et si Rex non habens filias in Imperatorem electus ad imperium transire voluerit, & de personis, de quibus supra dicitur, liberis non extantibus, in regno posse succedere, aliqui superstites fuerint, quæ de filio & filia præordinata sunt, observentur in illis, excepto emancipationis articulo, quæ in solis illis procedere poterit, qui capaces emancipationis existent ratione patriæ potestatis. Quod si mihi Regi Siciliæ, aut alicui meorum heredum in dicto regno sine filio decedenti superstes sit filia, vel mulier alia, quæ juxta præfatam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, quæ Imperatori, dum ego Rex vivam, vel dum meus heres Rex Siciliæ vivet, fuerit desponsata vel nupta, non succedat in regno: & si regno sibi delato Imperatori nupserit, cadat protinus ab eodem, nisi vir ejus imperio renuncians regno solummodo sit contentus. In primo autem casu repulsa filia & aliis prædictis ad personas illas servatis gradibus regnum Siciliæ perveniat, quæ prænotatæ sunt in eodem regno posse succedere, si Regi præmortuo liberi non superfint: in secundo autem casu regnum ipsum ad Romanam ecclesiam libere devolvatur.

XIII. Lata de Sicilia nunquam imperio subjicienda lex.

Item promitto pro me & meis in ipso regno heredibus ad hoc tam me, quam ipsos obligans, quod regnum Siciliæ & terra prædicta imperio nullo modo subdentur, seu sibi nullo unquam tempore in eadem persona quomodolibet unientur: & super hoc articulo tam per pœnas spirituales, quam per cautiones cavebimus tam ego quam mei in dicto regno heredes juxta Ecclesiæ voluntatem, quandocumque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum prorsus intentionis sit Romanæ ecclesiæ, ut regnum & terra prædicta nullo unquam tempore uniantur, ut scilicet unus Romanorum Imperator, & Siciliæ Rex existat. Quod autem circa unionem ipsorum regni & terræ cum imperio dicitur, hoc ipsum circa unionem ipsorum regni & terræ cum regno Romanorum & regno Teutoniæ, seu cum Lombardia vel Tuscia, sive cum majori parte ipsarum Lombardiæ vel Tusciæ intelligitur esse dictum.

Neque cum Etruria, vel Insubria.

Annuum vectigal octo millium unciar. auri impositum.

Item promitto, quod pro toto generali censu ipsorum regni & terræ octo millia unciarum auri ad pondus ipsius regni in festo B. Petri Apostoli de mense Junii ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici & Romanæ ecclesiæ annis singulis persolvam, & ad illum similiter persolvendum, obligo omnes & singulos in dictis regno & terra meos heredes. Si vero ego vel dicti mei in dicto regno heredes quocumque termino non solverimus integre censum ipsum, & expectati per duos menses terminum ipsum immediate sequentes de illo ad plenum non satisfecerimus, eo ipso erimus excommunicationis vinculo innodati, quod si in secundo termino infra subsequentes duos menses eundem censum sine diminutione qualibet non persolverim, totum regnum Siciliæ ac tota terra prædicta ecclesiastico erunt supposita interdicto. Si vero in tertio termino, nec infra duos menses proximos per plenam satisfactionem illius ejusdem census vobis duxerimus consulendum, ita quod transa-

Non solventibus intentatum anathema.

Persistantibus in pertinacia regni privatio proposita.

ctis

ctis eodem tertio termino duobus proxime subsequentibus mensibus non sit de octo millibus unciarum hujusmodi primi termini ipsi ecclesiæ integre satisfactum, ab eisdem regno & terra, ipsorumque jure cademus ex toto & regnum ipsum & terra ad Romanam ecclesiam integre & libere revertantur. Si autem de censu octo millium unciarum hujusmodi primi termini infra dictos tertium terminum & duos subsequentes menses plenarie satisfecerimus, nihilominus semper pro singulis octo millibus unciarum singulorum terminorum simili modo, si in eorum solutione cessaverimus, vel illa non solverimus, similes pœnas incurremus salvis aliis pœnis & processibus, quæ vel qui de jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc casu.

XIV. De equo generoso albi coloris offerendo singulis trienniis.

Item promitto, quod in quolibet termino dabimus ego & mei in dicto regno heredes vobis & successoribus vestris Romanis Pontificibus canonice intrantibus, unum palafredum album pulchrum, & bonum, in recognitionem veri dominii eorundem regni & terræ.

Promitto insuper quod ego, postquam præfatum regnum vel tantum de ipso acquisivero & habuero, quod etiam si aliquæ civitates vel munitiones, vel aliqua loca ipsius regni adhuc rebellio mihi essent, repater & possim ipsius regni Rex & dominus reputari, solvam vobis & dictæ Romanæ ecclesiæ quinquaginta millia marcarum sterlingorum per infrascriptos terminos, videlicet quod infra sex menses postquam dictum regnum acquisivero, prout dictum est solvam vobis & eidem ecclesiæ decem millia marcharum sterlingoram, & infra singulos sex menses successive solvam singula decem millia, donec tota prædicta quinquaginta millium marcharum sterlingorum summa fuerit integre persoluta. Quod si in hujusmodi terminis illa non solvam, liberum erit vobis & eidem Romano Pontifici contra me pro singulis terminis ad pœnas spirituales & temporales procedere, prout vobis, vel ipsi videbitur expedire.

XV. Vectigal militare promissum.

Promitto etiam ad hoc tam me quam heredes meos in dicto regno obligans, quod quandocumque Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, asseruerit, vel dixerit Romanam ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi ipsius Romani Pontificis simplici verbo stetur, ego vel mei in dicto regno heredes requisiti ab eo in urbem, in Campaniam, vel in Patrimonium B. Petri, in Tusciam, in ducatum Spoletanam, in marchiam Anconitanam, & in præmissam civitatem Beneventanam & ejus territorium & pertinentias, quæ, ut præfertur, eidem remanebunt Ecclesiæ, ac in civitates Perusinam, Civitatem castelli, Bononiensem, Ferrariensem, & Avenionensem, & in comitatum Venaysinum, & in omnes alias terras ipsius ecclesiæ ubicumque consistentes, trecentos milites equis & armis decenter munitos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equitaturas, vel tres ad minus, in ecclesiæ prælibatæ obsequium & subsidium transmittemus per tres menses integros meis, & dictorum meorum in prædicto regno heredum sumptibus & stipendiis semel tantum in anno, in servitio ejusdem ecclesiæ moraturos, mensibus ipsis a die qua iidem milites terram mei dominii, vel fines mei districtus egressi fuerint per vulgares dietas & solitas computandas. Et si maluerit ecclesia eadem ingruente necessitate, super qua stetur verbo Romani Pontificis, ut dictum est navali exercitu juvari, prædicti milites debita taxatione & recompensatione præhabita in navale stolium computabuntur. Et prædicta civitas Beneventana, quam hactenus Romana ecclesia sibi retinuit, & in suum demanium & dominium cum omnibus juribus suis & pertinentiis reservavit, & totum tenimentum civitatis ejusdem cum finibus ejus antiquis quos Romanus Pontifex quandocumque semel tamen, sibi placuerit, bona fide sibi distinguet, eidem ecclesiæ, & in ejus proprietate libere remanebit nullo jure in eis mihi, vel cuicumque alii de regno prædicto retento, seu quomodolibet reservato, & quod nullum jus ego & mei in dicto regno heredes acquiremus, vel habebimus in eisdem, distinctioni quoque per Romanum Pontificem semel faciendæ, ut dictum est, stabimus ego & prædicti mei in dicto regno heredes absque contradictione, seu refragatione quacumque, prout ipsa distinctio per literas apostolicas apparebit.

De instruenda classe ad pontificis imperium.

De Benevento, & circumscribendis limitibus agri illius.

Pro prædicta quoque civitate Beneventana reparanda, reficienda, & refortificanda, per Romanam ecclesiam exponam per septennium pro lignaminibus omnia nemora ipsius regni & terræ, & omnem materiam ad ædificia opportuna, ut puta lapides, arenam, quæ puteolana vocatur, cæmentum, & similia sine præjudicio juris personarum singularium ad unam dietam prope Beneventum: & promitto, quod præstabimus ego & dicti mei in præfato regno heredes ipsis Beneventanis securitatem per totum regnum & terram prædicta: quodque privilegia dictæ civitatis a Regibus & principibus concessa illibata servabimus, & omnia statuta per quondam Fredericum Romanorum Imperatorem, seu quoscumque alios Reges, aut per Joannam olim Reginam Siciliæ facta contra libertatem civitatis ejusdem revocabimus, & in omnibus & per omnia, quæ libertates fuerint, cæteris regnicolis parificabimus illa, nec aliqua statuta, seu aliquas leges concedemus, in posterum per quæ dictæ civitati directe vel indirecte possit præjudicium generari, & pro Apostolicæ sedis & beati Bartholomæi patroni civitatis ejusdem reverentia, fidentias ab omnibus remitti faciemus & remittemus eisdem. Fidentiarum an-

autem remissio est concessio libertatis, ut cives Beneventani possint libere vineas & terras excolere, ipsarum fruges & fructus recolligere, & easdem vineas & terras vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere, sine aliqua vexatione vel munere vel etiam datione.

XVI. Nullum jus in ditione pontificia quavis pactione comparandum.

Promitto etiam me & meos in eodem regno Siciliæ heredes obligans, quod in dicta civitate, & ejus territorio, ac pertinentiis suis, quæ Romanæ remanebunt ecclesiæ, vel in urbe, seu in campania vel maritima, seu in ducatu Spoletano, aut marchia Anconitana, vel in Patrimonio B. Petri in Tuscia, aut in civitatibus Perusina, Civitatis castelli, Bononiensi, Ferrariensi, Avenionensi, & comitatu Venaysiensi, seu in aliis quibuscumque terris, aut demaniis, sive feudis ipsius ecclesiæ ubilibet constitutis ex successione vel legato, aut venditione, sive donatione, aut alio quocumque jure vel titulo, seu contractu nihil unquam tam ego, quam heredes mei in dicto regno acquiremus vel vendicabimus, seu poterimus acquirere, vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipiemus, vel habebimus, vel retinebimus, seu poterimus recipere, habere, vel etiam retinere, ac nullam potestariam, capitaniam, vel rectoriam, nullumque alium honorem, nullam dignitatem, seu potestatem senatoriam, vel quamcumque aliam administrationem, vel commendam; nec quodcumque aliud officium recipiemus, seu recipere poterimus, habebimus, seu retinebimus, vel habere, seu retinere poterimus in eisdem: hæc autem intelligo de illis heredibus meis, qui mihi in eodem regno Siciliæ succedent. Nolo enim quod delictum aliorum heredum, qui succedent mihi in comitatibus & aliis terris meis in pœnam heredis, qui est mihi successurus in regno, aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii heredes mei contra ea, quæ in isto continentur articulo aliquo forsitan tempore venire præsumant, acquirendo, vel vendicando, aut recipiendo, vel habendo, seu retinendo sibi aliquod in terris in articulo isto expressis, seu comprehensis, vel recipiendo, habendo, seu retinendo in terris eisdem potestariam, seu capitaniam, vel rectoriam, vel aliquod aliud de his, quæ in articulo continentur eodem; promitto tam me, quam ipsos heredes meos obligans, quod nullus etiam hujusmodi aliorum heredum meorum ullo unquam tempore sibi quicquam in eisdem terris acquiret, seu vendicabit, recipiet, & habebit, vel etiam retinebit, aut potestariam, seu capitaniam, vel rectoriam, vel aliquod aliud ex iis quæ, prout dictum est, in eodem articulo plenius exprimuntur, nec alicui eorum recipere, habere, vel retinere licebit. Quicumque autem ipsorum secus præsumpserit eo ipso excommunicatus existat, nec ipse, nec ejus posteri in perpetuum possint in eodem regno succedere, si

Nulla administratio ab eo vel hæredibus suscipienda.

etiam in casu aliquo hujusmodi successio deferretur: sed ab illo repellatur omnino, & nihilominus ille, qui tunc ejusdem regni gubernaculis præsidebit Romano Pontifici contra eum patenter assistere teneatur.

Occupant urbem vel terras Ecclesiæ regni jure deturbatus.

Si vero ego vel aliqui mei in regno ipso heredes prædictam civitatem Beneventanam, territorium, vel pertinentias ejus, quæ remanebunt, vel aliquam partem eorum, aut Campaniam, vel maritimam, seu urbem, vel ducatum Spoletanum, aut marchiam Anconitanam, seu Patrimonium B. Petri in Tuscia, aut Perusinam, Civitatem castelli, Bononiensem, Ferrariensem, & Avenionensem civitates, & comitatum Venaysinum, seu alias quascumque terras Romanæ ecclesiæ ubilibet constitutas, vel aliquam ipsarum partem occupaverimus, vel occupari fecerimus, aut super iis offenderimus, vel molestaverimus etiam, seu fecerimus molestari, & postquam super hoc a Romano Pontifice moniti & requisiti fuerimus, vel si commode moneri, aut requiri nequiverimus juxta ipsius Romani Pontificis assertionem, vel dictum, postquam de hoc ipse publice & solemniter me vel heredes ipsos monuerit infra tres menses non restituerimus integre omnia occupata, eo ipso ab eorundem regno Siciliæ & terra jure cadamus totaliter, ipsaque regnum & terram prorsus amittamus, & ad Romanam ecclesiam libere devolvantur. Quod si etiam restituerimus occupata, nihilominus ad plenum de universis injuriis & damnis illatis ad mandatum ejusdem Romani Pontificis satisfacere teneamur.

Ecclesiæ ditionem vexantes successionis jure privati.

Promitto insuper tam me, quam heredes meos alios in dicto regno obligans, quod ipsi heredes mei, videlicet, qui mihi succedent in regno, occupare vel occupari facere easdem terras Romanæ ecclesiæ, seu molestare aut molestari facere super illis eandem ecclesiam non attentabunt. Illi vero, qui secus attentaverint, præmissas pœnas incurrant, ut videlicet eo ipso sint excommunicati, & tam ipsi quam eorum posteritas in perpetuum ad successionem regni prædicti, si in aliquo forte casu eadem successio devolveretur ad illos, nullatenus admittantur: & Rex Siciliæ, qui tunc erit, teneatur assistere Romano Pontifici contra ipsos, prout superius est expressum.

XVII. Ecclesiasticis omnia bona & jura restituenda.

Promitto quoque, me & heredes meos obligans, quod omnibus ecclesiis tam cathedralibus, quam aliis etiam regularibus, & secularibus, necnon omnibus prælatis, & clericis, ac universis personis ecclesiasticis etiam secularibus & religiosis, & quibuslibet religiosis locis plenarie dimittam & restituam, & dimitti & restitui faciam, & procurabo integre omnia bona eorum immobilia a quibuscumque ablata, vel occupata sint & per quoscumque detineantur. Mobilia vero, quæ extant & poterunt inveniri, simili modo restituam & restitui facere procu-

rabo

rabo eisdem, & quod hanc restitutionem faciam, seu fieri procurabo absque contradictione, seu difficultate qualibet hoc modo, scilicet, quod statim in illa parte ipsorum regni & terræ, quæ mihi obediet, restitutio ipsa fiet, ipsaque postmodum successive consummabitur, sicut eadem regnum habebuntur, & terra, ad mandatum & arbitrium aliquorum virorum discretorum deputatorum a Romano Pontifice, ad quorum mandatum bonorum & rerum immobilium & mobilium, quæ extant restitutionem plenam faciam, & fieri procurabo, ita quod ea, de quorum dominio, vel proprietate, seu possessione notorium fuerit, ad eorum arbitrium & mandatum reddam & reddi faciam. In dubiis vero per ipsos de plano, & absque judicii strepitu veritas diligentius inquiretur, ita quod sufficiat vocari camerarium, vel procuratorem, seu balivum, in cujus jurisdictione, vel balivia, seu territorio bona, de quibus agetur, consistent ad videndum jurare testes, qui in hujusmodi depositione deponent.

XVIII. In præsulibus eligen. libertas sancita.

Omnes insuper ecclesiæ tam cathedrales, quam etiam regulares, & sæculares, necnon omnes prælati & clerici, ac universæ personæ ecclesiasticæ sæculares, & religiosæ, & quæcumque religionis loca, cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem, sive in electione, vel post Regis assensus, vel consilium aliquatenus requiretur: quam ubique libertatem promitto, quod ego & mei in ipso regno heredes semper manutenebimus, & conservabimus, & manuteneri & conservari faciemus ab omnibus subditis nostris, & quod dictæ ecclesiæ, & personæ utentur libere bonis omnibus & juribus suis, salvo mihi, meisque in dicto regno heredibus jure patronatus in ecclesiis in tantum quantum in hac parte patronis ecclesiarum canonica instituta concedunt, ubi antiqui Reges Siciliæ hujusmodi jus patronatus in ipsis ecclesiis habuerunt. Omnes etiam causæ ad forum ecclesiasticum pertinentes libere & absque ullo impedimento agitabuntur, tractabuntur, & ventilabuntur coram ordinariis & aliis ecclesiasticis judicibus, & terminabuntur per eos; & si ad sedem Apostolicam super hujusmodi causis appellari contigerit, tam appellantes, quam appellati ad eamdem venire sedem pro appellationum prosecutionibus libere & absque inhibitione aliqua permittentur. Et promitto tam me, quam meos heredes facturos, curaturos, & promissuros, quod sic agitari, tractari, & ventilari, ac terminari possint; & quod sic appellari possit, & libere veniri. Sacramenta vero fidelitatis præstabuntur secundum antiquam & rationabilem consuetudinem, prout canonica instituta permittunt ab illis ecclesiarum prælatis, quorum prædecessores antiqui illa Siciliæ Regibus præstiterunt.

Jus patronatus antiquum Regibus reservatum.

Sacramenta fidei ex vetusta tantum formula a præsulibus exigenda.

Ab illis autem prælatis & ecclesiis, qui regalia, sive temporalia bona tenent. Si qui tamen sunt, qui hujusmodi bona teneant a domino regni, & aliis bonis temporalibus, & qui ratione hujusmodi bonorum ab antiquo consueverunt Regibus, & ipsis dominis temporalibus servitia exhibere, hujusmodi honesta & antiqua servitia secundum rationabilem, & antiquam consuetudinem, & sicut instituta patiuntur canonica impendantur, salva tamen circa ecclesiasticas & alias regulares & sæculares personas, & loca ecclesiastica tam in faciendis provisionibus, & electionibus confirmandis, quam in omnibus quibuscumque aliis, Romani Pontificis, & ecclesiæ Romanæ jurisdictione & auctoritate, plenaria, & libera potestate. Revocabo etiam omnes constitutiones, seu leges per dictum Fredericum, vel Reges Siciliæ, sive per Conradum ipsius Frederici filium, aut Manfredum quondam principem Tarentinum, aut per dictam Joannam, quæ regnum ipsum de facto detinet occupatum, editas contra ecclesiasticam libertatem, nec statuta, nec constitutiones aliquas edam, aut etiam promulgabo, per quæ juri & ecclesiasticæ libertati derogetur.

Electionum confirmand. summo auctoritas reservata Pontifici.

Leges a tyrannis latæ rescindendæ.

XIX. *Promitto etiam, quod tam ego, quam mei in dicto regno heredes non patiemur, quod aliquis clericus, vel persona ecclesiastica eorundem regni & terræ, in civili, vel in criminali causa, vel ad faciendum fidem de titulo, vel possessione clericatus conveniatur coram judice sæculari, nisi super feudis judicio petitorio conveniatur civiliter. Sed omnes ecclesiæ, monasteria, hospitalia, ac alia pia & religiosa loca ac personæ ecclesiasticæ omnimode erunt liberæ, ac libera, & in nullo Regi, vel principi subjacebunt: & quod nullas tallias, vel collectas imponemus ecclesiis, monasteriis, & locis prædictis, aut clericis, & viris ecclesiasticis, vel rebus eorum; & quod in ecclesiis vacantibus ego vel prædicti mei in regno heredes nulla habebimus regalia, nullosque fructus, redditus, & proventus: nullas etiam obventiones, ac nulla prorsus alia recipiemus ex eisdem; custodia earundem ecclesiarum interim libera remanente penes personas ecclesiasticas, juxta canonicas sanctiones. Comites vero, barones, nobiles, & universi homines totius regni & terræ prædictæ vivent in ea libertate, & habebunt illas immunitates, illaque privilegia, ipsisque gaudebunt, quas & quæ tempore claræ memoriæ Guillelmi II. Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt.*

Piis locis restituenda libertas.

Guillelmi II. leges instaurandæ pro libertate publica.

XX. *Et promitto, quod ego & prædicti mei heredes, ipsos prædictis libertate, immunitatibus, & privilegiis, permittemus gaudere, & in dicta vivere libertate, & quod*

omnes

omnes exules regni Siciliæ & terræ prædictæ cujuscumque conditionis existant, ad mandatum Ecclesiæ reducemus in regnum & terram prædicta, ipsisque de bonis & juribus eis debitis restitutionem plenariam faciemus & fieri procurabimus, & quod in hujusmodi restitutione secundum præscriptam formam in capitulo de bonis ecclesiarum restituendis contentam, tam in notoriis, quam in dubiis procedemus & permittemus procedi; & quod omnes captivos & obsides, qui tenentur in regno & terra prædictis, Romanos, regnicolas, & alios de terra ecclesiæ, Tuscos, Lombardos, & illos de marchia Tarvisina bona fide restituam libertati pro posse: & quod omnes concessiones, ac donationes, & infeudationes factas per vos dominum Urbanum Papam VI. nobili viro Francisco Prignano principi Capuano, & suis heredibus ex suo corpore legitime descendentibus de principatu Capuæ, ducatu Amalphitano, comitatibus Casertano, Fundano, Menerbini, & Altemure, & civitatibus Aversana, Cajetana, Insulana, Capritana, Castrimaris, de Scabia, Surrentina, & terris Nuceriæ ac Summæ, necnon aliis civitatibus, castris, terris, villis, fortalitiis, & locis, ac bonis mobilibus & immobilibus, feudalibus, & Burgensaticis, cum mero & mixto imperio, & quibuslibet aliis rebus cum eorum hominibus & vassallis, ac honoribus, prærogativis, juribus, & jurisdictionibus, redditibus, proventibus, & obventionibus, ac pertinentiis universis contentas, & expressas in diversis literis nostris super his confectis penitus, salvabimus & salvari procurabimus, nec per hujusmodi regni & terræ prædictorum concessionem mihi per vos factam præfato Francisco, vel heredibus suis prædictis, quoad hujusmodi per vos concessa, donata, seu infeudata, & eorum proprietatem, seu possessionem præjudicium aliquod generetur. Sed ego & mei heredes prædicti concessiones, donationes, & infeudationes hujusmodi, necnon concessionem officii magni camerarii dicti regni, eidem Francisco ad vitam ipsius per nos factam, ratas, & gratas habebimus, illasque servabimus, & manutenebimus, ac servari, & manuteneri faciemus bona fide, nec ullo umquam tempore contra illas directe vel indirecte, publice vel occulte per nos, vel alium, seu alios veniemus, aut quomodolibet faciemus. Deficientibus vero hujusmodi heredibus dicti Francisci ex suo corpore legitime descendentibus, præmissa omnia in feudum ei concessa ad prædictum regnum libere revertantur. Jus etiam, quod aliis ecclesiæ Romanæ fidelibus in aliis civitatibus, castris, villis, terris, seu locis a Romanis Pontificibus, vel Regibus seu Principibus sibi concessum obtinent, necnon jus, quod privati a jure, vel processu vestro occasione damnati schismatis olim habebant, si eos abjurato prius schismate per vos restitui contingat, etiam penitus salvabimus, & salvari curabimus, nec per hujusmodi regni & terræ concessionem comitatuum, seu concessorum cuiquam, quoad proprietatem, seu possessionem, præjudicium generetur, Regie in iis omnibus jure salvo

Principatus ob Urbano pro nepote expetiti.

XXI. Exauctorati ob schisma qua forma restituendi.

Promitto etiam quod nullam confœderationem, seu pactionem, vel societatem cum aliquo Imperatore, Rege, seu principe, vel barone, Sarraceno, Christiano, vel Græco, aut cum aliqua provincia, seu civitate, aut communitate, vel loco aliquo scienter contra Romanam ecclesiam, vel in damnum Ecclesiæ faciam: & si eam fecero ignoranter, teneor & promitto ad mandatum ecclesiæ Romanæ revocare. Promitto etiam, quod habebo mille ad minus bonorum militum comitivam, quorum quilibet equitaturas quatuor secum habebit. Habebo etiam trecentos balistrarios, & tot alios bellatores, quot ad prosecutionem negotii sufficere videbuntur, & usque ad duodecim dies a præsenti die computandos, sic munitus cum tota hujusmodi comitiva mea esse tenear infra regnum Siciliæ, vel terram prædictam, nisi forte hostium obstaculo impediar, vel occursu; quorum impugnationi, & debellationi, quam diu taliter munitus perseveranter institero, intelligar negotium persequi, nec tempus dictorum duodecim dierum mihi currat. Quod si ergo sic munitus usque ad terminum hujusmodi tali non præpeditus obstaculo non fuero infra eadem regnum vel terram cum comitiva hujusmodi constitutus, vel in quocumque casu me prosecutioni negotii non impendente operam opportunam, & in eisdem regno & terra infra ipsos duodecim dies non fuero sic munitus, liberum erit vobis, aut Romano Pontifici successori vestro, & in potestate vestra, seu ipsius successoris remanebit dicere, pronuntiare, vel proferre in scriptis, vel sine scriptis de consilio, vel sine consilio fratrum vestrorum, me vel alio etiam quocumque, cujus forsan interest, non vocatis, & absque omni juris solemnitate, concessionem, & investituram mihi, & meis heredibus de regno, & terra prædictis factas, vacuas omnino esse, nullumque robur, & valorem habere, & eas revocare, cassare, & irritare, & ipsas cassas, & irritas nunciare.

De bellico apparatu ad regni expugnationem comparando.

Expeditionis tempus designatum.

Liberum quoque erit vobis, vel successori vestro Romano Pontifici hoc idem facere, si quod absit, tam gravi & longa præpeditus valetudine, vel morte præventus dictum negotium juxta eamdem formam non assumpsero, vel assumptum non fuero prosecutus, nisi forte talis persona, & tam idonea juxta formam eamdem vices meas, vel meorum heredum in hac parte suppleverit, quæ merito ad hoc sufficiens possit, & debeat a Romana ecclesia reputari. Quod

si

si forsan ego alio impedimento fuero irretitus, & hoc significaveeo vobis, aut eidem successori vestro Romano Pontifici, tunc liberum erit vobis, vel eidem successori, & in potestate remanebit vestra, vel ipsius, vel dicere, pronunciare, aut proferre juxta formam in capitulo ipso contentam concessionem, & investituram hujusmodi mihi, & meis heredibus factas de regno, & terra prædictis vacuas omnino esse, nullumque robur, vel valorem habere, ac eas revocare, cassare, & irritare; & ipsas cassas & irritas nunciare, vel talem personam, & tam idoneam assumere, vel admittere ad dictam regnum, quæ merito ad hoc a vobis, vel ipso successore vestro sufficiens reputetur. Denique omnes præmissas conditiones, quæ in persona mea apponuntur circa meos etiam in dicto regno heredes, & successores, intelligo & volo esse dictas, salvis omnibus, quæ circa alios heredes meos ordinata consistunt, prout superius est expressum.

XXII. Forma sacramenti deferendi a Regibus.

Forma autem juramenti per me præstiti & per meos in dicto regno heredes præstandi talis est: Ego Carolus Dei gratia Rex Siciliæ plenum homagium, & ligium vassallagium faciens vobis domino meo domino Urbano Papa VI. & ecclesiæ Romanæ pro regno Siciliæ, & tota terra, quæ est citra pharum, usque ad confinia terrarum ipsius ecclesiæ, excepta civitate Beneventana cum toto territorio & omnibus districtibus, & pertinentiis suis secundum antiquos fines territorii, pertinentiarum, & districtus civitatis ejusdem, per Romanum Pontificem distinctos, vel in posterum distinguendos, ab hora in antea fidelis, obediens ero beato Petro, & vobis domino meo domino Urbano divina providentia Papæ VI. vestrisque successoribus canonice intrantibus sanctæque apostolicæ Romanæ ecclesiæ. Non ero in consilio, aut consensu, vel facto, ut vitam perdatis, seu perdant, aut membrum; vel capiamini, aut capiantur mala captione. Consilium, quod mihi credituri estis per vos, aut per nuncios vestros, vel per literas ad vestrum, vel eorum damnum scienter nemini pandam, & si scivero fieri, vel procurari, seu tractari aliquid, quod sit in vestrum, vel eorum damnum, illud pro posse impediam, & si hoc impedire non possem, illud vobis, vel eis significare curabo. Papatum Romanum & regalia sancti Petri, tam in regno Siciliæ, & terra prædictis, quam alibi existentia, adjutor eis ero ad retinendum, defendendum, ac recuperandum, & recuperata manutenendum contra omnem hominem. Universas, & singulas conditiones suprascriptas, & contentas in vestris literis apostolicis super ipsorum regni, & terræ concessione confectis, ac omnia, & singula, quæ continentur in eisdem literis plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, & nullo umquam tempore veniam contra illa.

Item Roberto olim basilicæ XII. apostolorum Cardinali vulgariter dicto Gebennensi nunc antipapæ, qui se Clementem VII. nominat, Anglico olim Albanensi, Joanni olim Penestrino vulgariter dicto Lemovicensi, Bertrando olim Ostiensi vulgariter dicto Glandacensi, episcopis; Guillelmo olim tit. Sancti Stephani in Cælio monte vulgariter dicto de Agrifolio, Guillelmo olim tit. S. Vitalis vulgariter dicto Mimatensi, Hugoni olim tit. SS. Quatuor coronatorum vulgariter dicto de Britannia, Guidoni olim tit. sanctæ Crucis in Jerusalem vulgariter dicto Pictaviensi, Petro olim tit. S. Laurentii in Lucina vulgariter dicto Vivariensi, Joanni olim tit. S. Marcelli vulgariter dicto Ambianensi, & Geraldo olim tit. S. Clementis vulgariter dicto Majoris monasterii presbyteris: Hugoni olim S. Mariæ in porticu vulgariter dicto S. Martialis, Guillelmo olim S. Angeli, Petro olim S. Mariæ in via lata vulgariter dicto de Vernio, & Petro olim S. Mariæ in Cosmedin vulgariter dicto de Luna diaconis Cardinalibus perditionis filiis, justo Dei judicio authoritate Apostolica condemnatis, & eorum sequacibus, ac dantibus eis, vel eorum alicui auxilium, consilium, vel favorem, cujuscumque fuerint præeminentiæ, ordinis, religionis, conditionis, aut status etiamsi pontificali, regali, aut reginali, vel quavis alia præfulgeant dignitate, etiam si fuerint Romanæ ecclesiæ Cardinales, seu aliis quibuscumque per ecclesiam denotatis, vel in posterum denotandis, quamdiu extra gratiam, & communionem sedis apostolicæ permanebunt non dabo quovismodo per me vel alium, seu alios, directe, vel indirecte, publice, vel occulte, auxilium vel favorem, nec ab aliis, quantum in me fuerit, & impedire potero, dari permittam, sed eos secundum posse meum, donec convertantur, juxta processus apostolicos, prout justum fuerit, persequar, & invadam. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.

XXIII. De antipapa & anticardinalibus persequendis.

Ego autem ad hoc privilegium, seu literas præsentes vobis, domino Papa, & dictæ Romanæ ecclesiæ aurea bulla bullatum, seu bullatas, in quo vel in quibus propria juramenta fateor, & recognosco expresso regnum Siciliæ, & totam terram, quæ est citra Pharum, usque ad confinia terrarum Romanæ ecclesiæ, excepta civitate Beneventana cum territorio, & pertinentiis ejus, quæ ecclesiæ remanebit eidem, ex sola gratia, & liberalitate sedis Apostolicæ mihi, meisque heredibus in feudum de novo concessa fore, nosque recepisse, ac tenere regnum, & terram hujusmodi a vobis & dicta ecclesia Romana sub pactis, & conditionibus, forma, & modo supradictis, & sub aliis, quæ in nostris literis prædictis plenius continentur. Ceterum, ut præmissa

Acceptum Urbani beneficentiæ regnum Carolus refert.

omnia

omnia, & singula, ac insuper, ut conditiones, conventiones, & pacta, quæ inter vos dominum meum dominum Urbanum Papam VI. & Romanam ecclesiam ex parte una, & me pro me, meisque heredibus ex altera intervenerant, seu fuerunt apposita, prout in dictis vestris apostolicis literis plenius continentur, illibata perpetuo maneant, & inconcussam semper obtineant firmitatem, ipsa omnia, & singula juro, & per solemnem stipulationem promitto, quod ea plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo unquam tempore veniam contra illa. Sic me Deus adjuvet. In prædictorum autem testimonium, & perpetuam memoriam præsens scriptam inde confici, & aurea bulla regiæ majestatis impressa typario communiri feci.

Cardd. & testium nomina.

Acta fuerunt præmissa in basilica principis Apostolorum de Urbe, præsentibus reverendissimis in Christo patribus & dominis Philippo tit. S. Susannæ, Poncello tit. S. Clementis, Rainulpho tit. S. Potentianæ, Bartholomæo tit. S. Marcelli, Bonaventura tit. S. Ceciliæ, Nicolao tit. S. Cyriaci presbyteris, Gentile S. Adriani, & Goleotto S. Agathæ diaconis dictæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, ac reverendis patribus dominis Nicolao Panormitano, Petro Jadrensi archiepiscopis &c. sequuntur testium nomina. *Dat. Romæ in dicta basilica per manum discreti viri Angeli de Mare de Neapoli secretarii & thesaurarii mei fidelis dilecti in absentia logothetæ, & protonotarii dicti regni anno domini millesimo trecentesimo octuagesimo primo, die prima mensis junii pontificatus prædicti sanctissimi in Christo patris & domini domini Urbani divina providentia Papæ VI. anno quarto, & regni nostri, & assumptionis ad præfatum regnum anno primo.*

(a) *Gobel. in Cosmod. ætat. 6. p. 76. c. 76.* (b) *Vualsing. hist. Angl. in Rich. II.* (c) *Urb. vit. script. & Collenut. l. 5.* Subsidiario in militum stipendia auro instructus. (d) *Theod. e Niem. l. 2. c. 22.* (e) *Lib. 1. p. 282.* (f) *Diar. MS. Hectoris Pignat. in diar.*

XXIV. Redimitum regio diademate pontificia manu Carolum, observant Gobelinus (a) & Walsinghamus (b), traduntque nonnulli urbis Senatorem creatum, ut Romanorum copiis ad eripiendum, abstrahendumque ex schismaticæ Reginæ manibus regnum fultus esset. Ingentem etiam auri vim ipsi fuisse ab Apostolica sede suppeditatam pro sumptibus in rem militarem faciendis, eaque de causa Urbanum (c) bona ecclesiarum & monasteriorum ad octoginta aureorum millia distraxisse, conflasse argentea sanctorum signa, crucesque & calices & alia pretiosa ornamenta, refert Theodoricus e Niem (d). Certe ærarium pontificium ob id exhaustum, & ecclesiarum bona oppignerata testatur Urbanus (e). At Joanna, ut referunt vetusta diaria Hectoris Pignattelli (f), dolore furens XXII. martii die Neapolitanæ urbis proceres excivit, inque lachrymas effusa belli subsidia poposcit, atque ejus vir Otho Caroli adventum præsentiens XIV. maii signa ad regni limitem promovit: quasi in Romanum agrum irrumpere pararet: sed XXVIII. junii a S. Germani oppido propulsatus est a Carolo, qui inde Nolam se recepit, atque undecima julii die cum Neapolitanis ad se excitis pactiones iniit: quem Cardinalis e Sangro Apostolicæ sedis legatus Franciscus nepos pontificius, necnon dux Andriæ, & alii proceres stipabant.

Stupendi Caroli successus.

Brevi ad spem subinde eventus respondere Carolo, populis in ejus fidem ac potestatem venientibus, atque ideo Othone Brunsvicensi pugnam inire non auso, exercitum Neapolim XVI. julii duxit, moxque a populo patefactæ illi urbis portæ. Prædixerat Joannæ Reginæ, sibi viriumque magnitudini præfidenti S. Catharina Senensis (g), scilicet populos infidos illi futuros, quos ipsamet a vita ad mortem, a veritate ad errorem traduceret, divelleretque a Christi in terris vicario, ne antichristo erroris magistro conjungeret; ac rursus Neapolitanorum deditionem prænuntiarat (h), repetita prophetica sententia: (i) *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.* De rebus a Carolo tum præclare gestis hæc scribit Walsinghamus (k): *Intravit in manu forti; possessurus terram illam, & nemine resistente pervenit in pace Neapolim civitatem metropolitanam regni, ubi cum honore decenti a civibus est susceptus: & ut successus corresponderent, & juxta domini Papæ vaticinium, dicentis in quodam sermone habito ad populum ejusdem Caroli Pacis: Est tibi, fili charissime, non abs re cognomen inditum, quoniam proficisceris in pace, & pax erit tibi in ingressu tuo, pax in progressu, & pacis successione gaudebis;* nimirum si in Dei, Ecclesiæque obsequio perstitisset.

(g) *S. Cathar. ep. 309.* (h) *Ep. 306.* Prædicti a S. Catharina Senen. (i) *Ps. 26.* (k) *Vualsin. in Rich. 2. sub ann. 1382.*

Othonis fuga.

Exceptus triumphatoris more Neapoli Carolus, Reginam in arce munitissima, cui Ovi nomen inditum, obsidione cinxit, cum Otho præcipiti fuga per pontem dilapsus Aversam se recepisset: tum vero perterrita Joanna, misso vigesima augusti die Ugone Sanseverinate interprete in deditionem Caroli se venturam est pollicita, ni labente quatriduo eam Otho Brunsvicensis liberaret. Is itaque instructa triplici acie Reginæ opem ferre XXIV. augusti conatus est: sed in prima certaminis impressione, amissis pluribus e suis cæsoque comite Montisferrati, ab hostibus circumfusus ruente equo in terram evolutus captusque, & in carcerem conjectus est: quo adverso casu consternata Regina, sive blandis verbis a victore Carolo delinita, suisque obcæcata sceleribus, se suaque una cum arce Carolo permisit: ad quam periculo liberandam serius, nimirum decima septembris, decem provincialium triremes ad portum appulerunt (l). De ejus carcere ac nece proximo anno dicetur. Uni-

Joannæ deditio.

Otho captus in prælio.

(l) *Summ. hist. Neap. lib. 4. & Diar. MS. Neap.*

XXV. Universæ interim regni provinciæ, proceresque omnes, exceptis Casertano, Atiani, & Fundi comitibus, quos ob navatam Joannæ jussu conflando schismati operam gravissimis censuris ab Urbano defixos, atque omni ditiunum suarum jure eversos vidimus, sub imperium Caroli concesserunt septem mensium cursu, ut Hector Pignatellus (a) refert in diariis suis; quam victoriam Dei potentiæ S. Antoninus (b) ascribit: *Totum*, inquit, *regnum sub dominio hujus Caroli III. fuit, operante Deo magis quam virtute humana*. Quod idem confirmat Gobelinus, qui ubi Othonem cessisse via Carolo venienti, ut a tergo adoriretur, dum Neapolitani a fronte resisterent, suaque delusum spe descripsit (c), subiicit: *Ex his perpendi potest liquide domini Urbani Papæ benedictio quantæ fuerit efficaciæ; cum Rex Carolus absque belli conflictu sibi tanta subegit, ipsiusque maledictionis sententia in quanta dispendia adversantes sibi deduxit, cum domina Joanna Siciliæ Regina, Provinciæ & Pedemontii comitissa, maritusque ejus dux Otho tot divitiis, tantaque potentia fulti, sunt tam subito ad infœlicitatis invia dejecti: quis enim hæc audiens, ipsa ultionis modo divina contigisse negaret?* Paulus vero Æmilius (d) inde corroboratam rem catholicam addit gravi hac sententia; *Dedita Joanna, & captus Otho multum dignitatis addidit causæ Urbani, ut divinum Numen ipsum stare ab eo, oppugnare damnareque consilia Clementis videretur.*

(a) Hect. Pign. Diar. MS. Neap.

Neapolit. regnum in Caroli potestatem redactum.

(b) S. Anton. tit. 22. c.2. §.7. & Leonard. Aret. hist. Flor. l.9.

(c) Gobelin. in Cosmodrom. at. 6. c.76.

(d) Paul. Æmil. in Car. VI.

Urb. causæ favet Deus.

XXVI. Excindendis porro schismatis fibris desudatum est a prædicto Cardinale e Sangro Apostolicæ sedis legato, qui Carolo in superiori expeditione adjunctus fuerat, præsulesque schismatici dignitatibus & opibus exuti (e) sceleris pœnas luerunt. Inter hos Gisonius pseudocardinalis, ut ait Hector Pignatellus (f), in templo S. Claræ sacro solemni ritu pileum cardinalitium purpuramque abjecit, professus Clementem non esse verum Papam, sed vitio creatum: moxque in medio templo purpura ejus & pileus subjectis facibus XVIII. septembris sunt incensa, ipseque una cum abbate Pedegussæ & tribus aliis in carcerem conjectus est. Redacto ita in potestatem Caroli Neapolitano regno, Regina Margarita die festo S. Catharinæ virginis & martyris a legato apostolico corona regia redimita est. Tum ab Urbano VI. die mensis decembris aliqui præsules, ut refert Alfonsus Ciacconus ex annalibus Neapolitanis & Trivultianis, adsciti sunt in Cardinalium senatum, scilicet Marinus e Judice Amalphitanus ex archiepiscopo Tarentino presbyter S. Pudentianæ tit. Pastoris creatus, Landulphus Neapolitanus ex designato archiepiscopo Barensi, creatus diaconus S. Nicolai in carcere Tulliano. Petrus sive Perinus Thomacellus Neapolitanus ex protonotario apostolico, diaconus S. Georgii in velabro, postea titulo presbyterali S. Anastasiæ ornatus, qui in pontificatu Urbano succedens, Bonifacius IX. est appellatus, & Thomas Ursinus de Manupello Romanus ex protonotario apostolico diaconus Cardinalis S. Mariæ in Dominica renuntiatus. Confirmare hac ratione Neapolitanos in sua fide arbitrabatur Urbanus, cum nova bella sunt exorta: nam secundos rei catholicæ successus confundere primum cœpit amplificandæ pontificii nepotis dignitatis cupiditas: Franciscus enim Prignanus, cui Urbanus Capuæ principatum, ut vidimus, & alios amplissimos comitatus ex pactis cum Carolo Rege initis contulerat, possessionem Capuæ XXIV. septembris a Rege Carolo exegit (g). At is regiæ dignitatis afferendæ cupidus, cum ex Capuæ aliorumque principatuum laceratione regnum labefactaretur, & pravum ab Urbano daretur exemplum, ut inter Pontificum nepotes regnum posthac divideretur, & exinde innumera bella oriunda forent, sacramenti Urbano præstiti fidem contempsit tanquam injuria illud extortum fuisset, atque in publicum regni damnum cederet.

(e) Theod. a Niem. l.1.

(f) Hect. Pignat. in Diar. MS.

Pseudocardinal. Giffonii exusta insignia.

Nonnulli creati Cardd.

(g) Hect. Pignat. in Diar. Neap.

Odiorum inter Urbanum & Carolum causæ.

Crevit etiam alia bellorum seges, quæ antipapæ studiis adolevit: nam Joanna exauthorata, ut diaria Hectoris Pignatelli referunt (h), cum se in discrimen adductam expavesceret, comitem Casertanum, atque Angelucium Saroensem miserat cum amplissimis mandatis, ut Ludovicum Andegaviæ comitem Regis Francorum fratrem in filium ac regni heredem cooptarent, ut antea diximus, instituerentque regni & Reginæ liberatorem, in quem Avenionensis pseudopontifex (i), postea ea defuncta, quasi regnum Neapolitanum illius juris ac potestatis esset, illud iisdem legibus transfudit, quibus Carolus Clementis IV. beneficentia liberalitateque acceperat: qua de re ejusdem antipapæ vitæ scriptor meminit. Exinde divulsi sunt relicti a Joanna principatus: Provinciæ enim, Folkarquerii, & Pedemontis comitatus Ludovici dominatum admisere, haud ita tamen, quin Massilia & Arelatum, multaque oppida ad Carolum Dyrrachinum spectarent, ut scriptor vitæ antipapæ tradit; unde magni tumultus, præcipue apud Aquanses, concitati sunt, ut constat ex literis antipapæ (k) quibus pseudoarchiepiscopum

(h) Id. ib. Collenut. hist. Neap. l.5. & Summont. l.3. c.4.

(i) Ext. ex diplom. lib.7. Clem. antip. p.175. & in archiv. Neap.

Andegavensis dux a Joanna in spem regni cooptatus.

Provincia a regno Neap. divulsa.

(k) Lib.8. p.121.

sanguine Aquensium in civili eo bello cruentatum ficte expiat. [1]

XXVII. Cum vero luctuosissimo illo tempore alii a vero Christi vicario deficerent ad antipapam, alii discusso errore ad ecclesiæ Romanæ sinum transvolarent, visum est Urbano in deficientes severitatem adhibere, qua de re Jacobo Dardano A. S. N. data imperia; alios vero sinu ecclesiæ amantissime excipiendos, quibus præscripta (a) est damnandi schismatis formula (b) suis concepta verbis, quæ ad Rolinum episcopum Virdunensem missa est.

(a) Urb. to. 1. p. 74. (b) Lib. 4. p. 198. Revocandis ad eccles. schismaticis data opera.

Rolino electo Virdunensi.

Dominus noster verus, & bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, & qui venit animas hominum salvare, & non perdere, imitatores vult esse nos suæ pietatis, ut peccantes quidem justitia exerceat, conversos autem a sua misericordia non repellat. Cum itaque ad nostram, non sine magno mentis jubilo fide dignis relatibus sit deductum auditum, quod quamplures personæ utriusque sexus tam ecclesiasticæ, quam sæculares tuæ, ac Metensis & Tullensis civitatum & diœcesum, quæ falsis & diabolicis suggestionibus deceptæ damnabili viro, & perpetuæ maledictionis alumno Roberto olim basilicæ XII. Apostolorum presbytero Cardinali nunc antipapæ, qui se Clementem Papam VII. ausu temerario nominare præsumit, etiam post & contra processus per nos contra ipsum Robertum, & quoscumque ejus fautores & sequaces, ac adhærentes eidem factos, & solemniter publicatos, & ipsum Robertum tanquam schismaticum & hæreticum puniendum sententialiter condemnavimus, adhærere, & favere damnabiliter præsumpserunt, ad cor reversæ suosque cognoscentes errores, ad unitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui licet insufficientibus meritis, authore domino præsidemus, redire desiderant, si a sententiis & pœnis, quas propter adhæsionem & fautoriam incurrerunt, salubriter absolvantur; nos cupientes saluti personarum hujusmodi providere, ac de discretione tua in Domino gerentes fiduciam specialem, tibi absolvendi authoritate apostolica in forma ecclesiæ consueta personas ipsas ab hujusmodi pœnis & sententiis, abjurato tamen per eas prius schismate, & publice retractatis erroribus, in quibus fuerunt involutæ, & præstito per singulas ipsarum personarum juramento fidelitatis, juxta formam inferius annotatam de stando nostris, & ecclesiæ Romanæ mandatis, ac injunctis eis per te pro modo culpæ pœnitentia salutari, & aliis quæ de jure fuerint injungenda, plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem.

XXVIII. Damnandi schismatis proposita formula.

Forma autem juramenti prædicti talis est. Ego N. comperto divisionis, & schismatis laqueo, quo tenebar, credendo, fovendo, & adhærendo perditionis alumno Roberto olim Cardinali Gebennensi, qui ausu sacrilego se Clementem VII. nominare præsumit, & aliis credentibus, faventibus, receptatoribus, adhærentibus, defensoribus, complicibus, sequacibus eorum, præstando auxilium, consilium, vel favorem, & propterea diutina mecum deliberatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad unitatem sedis Apostolicæ divina gratia reversus, fateor publice me errasse, & de præsenti tenere fidem catholicam, & credere & tenere quidquid credit, tenet, & docet sancta mater Ecclesia, cui præest dominus noster dominus Urbanus divina providentia Papa VI. & quod idem dominus Urbanus fuit & est verus Romanus Pontifex & verus vicarius Jesu Christi, Petrique successor canonice electus, inthronizatus, & coronatus in Romanum Pontificem per Cardinales, ad quos vacante sede per obitum sanctæ memoriæ domini Gregorii XI. electio, inthronizatio, & coronatio pertinebat: quodque præfatus alumnus perditionis Robertus olim Cardinalis Gebennensis non est Papa, sed antipapa, apostaticus, & schismaticus manifestus; & quod ipse tanquam antichristus, & invasor, & destructor totius Christianitatis, & a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ separatus, a Christifidelibus persequendus est, donec ad cor reversus suos recognoscat errores, & ad gremium revertatur Ecclesiæ antedictæ; & quod tam ipse Robertus, quam omnes eidem in hac parte adhærentes, credentes, receptatores, defensores, complices, fautores, & sequaces ejusdem fuerunt & sunt veri schismatici, apostatici, excommunicati, anathematizati, & divisi, ac separati a communione fide-

lium

NOTÆ [1] CArolus de Pace, Dyrrachii Princeps, Regis Hungariæ frater, hoc ipso anno coronam regni Neapolitani, & Apuliæ, ex ipsis Urbani VI. manibus traditam, accepit. Annum notat Annalista, diem & mensem silet, cujus tamen defectum supplent æquales eorum temporum scriptores Itali, Nerius scilicet, Donati filius, qui ad hunc usque annum Senensium rerum chronicon anno 1352. cœptum continuavit rer. Italic. to. XV. & Anonymus Mediolanensis rer. Italic. to. XVI. qui ambo diem II. Junii, quæ tunc festo Pentecostes solemnis erat, assignant. Ex quo intelligimus obsolevisse tunc morem illum, quo principes ante coronam adeptam non quidem Reges, sed Reges electi nuncupabantur. In iis enim Caroli literis, ante Pentecostem datis, quas Annalista hic recitat, Regis titulum sine addito sibi rex electus Carolus usurpat. Porro Urbanus non tantum Apuliæ, & Neapolis Regem Carolum, sed & Urbis senatorem renunciavit, quod cum Annalista ex recentiorum tantummodo scriptorum testimonio notet, certum assertumque lectoribus nostris faciendum duxi authoritate Sozomeni Authoris synchroni, qui in historia Pistoriensi idem affirmat. MANSI

lium, & ab unitate sanctæ Dei Ecclesiæ, & tanquam haeretici puniendi, & ut tales fuisse & esse juste & sancte de schismate, credentia fautoria, adhæsione, sequela, & erroribus prædictis condemnatos, incidisse in pœnas & sententias tam a jure, quam ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas, & in dictis processibus contentas & declaratas. Et ne simulate reversus existimer, sub honoris mei casu, & anathematis obligatione, & sub pœna, quæ relapsis a jure, vel ab homine imponi deberet, anathematizo & abjuro omnem hæresim & schisma, & nominatim damnatum schisma, credentiam & adhæsionem præfati Roberti, & me ad idem schisma, de quo Redemptoris nostri gratia ereptus sum, nunquam reversurum; sed semper me in unitate sanctæ Ecclesiæ catholicæ, cui præest præfatus dominus Urbanus, mansurum: ac sponte promitto, & non ficte, sed voluntarie, & syncere juro ad sancta Dei evangelia corporaliter per me tacta, quod stabo & parebo mandatis Ecclesiæ, & dicti domini nostri Papæ super rebellionibus, fautoriis, & cæteris pœnis & sententiis, quae ob præmissa, & ea tangentia incurri; & quod dicto domino nostro Papæ, & ejus successoribus canonice intrantibus obediens, & fidelis de cætero ero, & eis reverentiam debitam exhibebo. Non ero in consilio vel tractatu, quod vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium, quod mihi credituri sunt per nuncium, aut literas ad ipsorum damnum, vel præjudicium nemini pandam, vel communicabo; & si scivero fieri, vel tractari aliquid, quod in ipsorum damnum vel præjudicium vergat, illud pro posse impediam, ne fiat; & si id impedire non potero per me, hoc eis aut alii, seu aliis per quem, vel per quos id credam ad eorum notitiam pervenire personaliter, vel per literas, aut per nuntios significare curabo. Papatum Romanum, & regalia S. Petri, ac jura & jurisdictiones præfatæ Romanæ ecclesiæ, & dicti domini nostri Papæ majestatem, honorem, statum illæsos manutenebo totis viribus, & defendam, ac adjutor ero ad conservandum & recuperandum, & recuperata manu tenendum contra omnes homines, & specialiter contra præfatum Robertum antipapam, & quoscumque sibi credentes, adhærentes, fautores, receptatores, & defensores, complices, & sequaces ejusdem cujuscumque præeminentiæ, ordinis, religionis, conditionis, vel statue existant, etiamsi pontificali, regali, seu reginali, vel quavis alia præfulgeant dignitate ecclesiastica, vel mundana, etiamsi fuerint dictæ Romanæ ecclesiæ Cardinales; & contra quoscumque per dictam ecclesiam denotatos, vel in posterum denotandos, quamdiu extra gratiam & communionem prædictæ ecclesiæ permanebunt, nec cum præfatis schismaticis, apostaticis & rebellibus, vel eorum complicibus, fautoribus, & sequacibus quamdiu stabunt in rebellione Ecclesiæ, seu aliis hæreticis & & schismaticis, & rebellibus, ac illorum fautoribus, sequacibus per dictam ecclesiam denotatis, deinceps ero, nec eis, seu quibuscumque aliis contra dictam ecclesiam, & dominum nostrum Papam dabo auxilium, consilium, vel favorem per me, vel per alium, seu alios, directe, vel indirecte, publice, vel occulte, nec ab aliis quantum in me fuerit, si id impedire potero, præstari, seu dari permittam, nec cum dictis schismaticis, apostaticis & rebellibus, aut quibuscumque aliis in rebellione præfatæ ecclesiæ existentibus contra ipsam ecclesiam colligationem, vel conspirationem faciam, sive ligam; sed eos & eorum quemlibet juxta tenorem processuum prædictorum pro posse meo persequar, & invadam, & invadi faciam donec convertantur, & reducantur ad gremium dictæ ecclesiæ, sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Dat. Romæ apud S. Petrum IV. kal. novemb. pontificatus nostri anno IV.

Exacta sponsio a reversis in gratiam.

De non præstando studio schismaticis.

XXIX. Prætermisso concil. œcumen. varia conciliabula fiunt.

Inter hæc, cum œcumenicum concilium ob schismaticorum improbitatem celebrari non posset, varia conventicula a principibus sunt coacta, in quibus quis colendus Pontifex, quive spernendus decernendi auctoritatem sibi arrogarunt; inter quos Joannes Castellæ Rex a Gallis, quibus erat conjunctissimus ob partum a parente suo eorum armis regnum subornatus, Petro e Luna antipapæ emissario suadente, Salamanticæ injustam contra Christi vicarium sententiam tulit (a), & quidem admodum improvide, quippe qui certo sciret Carolum V. Francorum Regem morti proximum latæ similis sententiæ pœnituisse, atque ad concilium œcumenicum de ea controversia referendum censuisse: prætermisso autem dandæ operæ, ut illud cogeretur studio, pseudocardinalium mendaciis delusus, præsertim Petri Florentini & Simonis Mediolanensis, qui superiori anno ad antipapam defecerant, cum Urbani severitatem veriti, ut diximus, ad eum redire non essent ausi, pseudopontificem colendum suis ita edixit (b).

Joan. Castell. Rex ad antip. deficit.

(a) To. 4. de schism. p.29. Marian. l.18. c.4. & vit. antip. script. apud Bosq.

(b) To. 4. de schism. p.29.

XXX.

Joannes Castellæ Rex, &c.

Dudum vacante ultimo sacrosancta sede Apostolica per obitum felicis recordationis Gregorii Papæ XI. & ad clara divæque memoriæ illustrissimum principem dominum Henricum Regem Castellæ & Legionis genitorem nostrum dilectissimum tunc in humanis agentem, tandem deducto, quod reverendissimi in Christo patres domini S. R. E. Cardinales, ad quos tunc Romani Pontificis electio pertinebat, in urbe constituti, in qua idem dominus Gregorius diem ejus persolverat ultimum, elegerant de mense aprilis anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo octavo in Papam domi-

num Bartholomaum tunc archiepiscopum Barensem, cumque inthronizeverant & coronaverant, prout ex more hactenus solitum extiterat, qui & Urbanus Papa VI. vocari voluerat; idem illustrissimus quondam genitor, credens electionem, & omnia inde secuta secundum sanctorum patrum sancita canonica processisse, licet ut unus ex christianissimis Regibus orbis eidem electo, ut Romano Pontifici aliquandiu adhæsisset, tamen ex post clare sibi constito per literas authenticas collegii dominorum Cardinalium prædictorum de electione, seu publicatione facta in civitate Anagnia per Cardinales antedictos contra prætensam electionem, utpote per violentam impressionem Romanorum, ut dicebant, extortam, & etiam contra personam dicti electi tanquam invasoris, & occupatoris sanctæ sedis memoratæ, eidemque nostro genitori sæpe dicta patefacta electione secunda, quam domini Cardinales prædicti collegialiter in unum convenientes in civitate Fundorum de mense septembris anni ejusdem de persona reverendissimi in Christo patris domini Roberti tunc Cardinalis Gebennensis, eum eligendo in Papam, qui Clementis Papæ VII. sibi nomen assumpserat; & quod iidem domini Cardinales ad electionem dicti domini Gebennensis in Papam processerunt secundum canonicas sanctiones, ut dicebant, & eidem, ut Papæ, continue ex tunc adhæserant, & adhærebant, prout adhærent hodie, consilio & deliberatione maturis præhabitis, ac prælatis & aliis proceribus, virisque famosis & doctoribus utriusque juris, ac in theologia magistris regnorum prædictorum advocatis, ordinavit omnino viribus totis vacare velle ad veritatem indagandam hujus gravissimi negotii, maximique ponderis pro sua & nostra, ac omnium regnicolarum ipsius, totiusque regni sui statu & salute tranquillis secundum Deum & rectam justitiam, ad dexteram non declinans, nec ad sinistram, & interim indifferentem se realiter constituit, ut melius dono sancti Spiritus cernere posset quis illorum apostolicus esset: qui denique in indifferentia manens antedicta, quamquam ad aliquos actus singulares pro carpenda hujusmodi veritate processisset, ulterius progredi nequivit, sublatus de medio, Deo spiritum devote reddens, qui creavit illum.

Henricus ejus pater aliquando Urbano adhæserat.

Perjuris Cardd. leviter credidit.

In ipsa schismatis excussione extinctus.

XXXI. Neutri studere ecat professus. Joannes Rex invictus in neutram partem propendet. Sapientum responsa ex utraque parte excipit.

Nos autem, qui Altissimi gratia illustrissimo genitori nostro memorato in regnis antedictis immediate successimus, cupientes ad effectum deducere, quæ salubri fuerant per eundem inchoata principio, eandem indifferentiam pura & sincera mente continuantes, toto posse operam dedimus pro uberiori, ac verissima informatione causæ hujusmodi reportanda: destinavimus enim certos nostros fideles & juratos magnæ scientiæ, conscientiæ, & experientiæ viros ad ambos electos, ut ab eis reciperent, & ab aliis secrete quos poterant informationes, prout eis expedire videretur, in negotio antedicto, & in scriptis redacto nobis deferrent: qui tam a primo electo in Roma & a secundo electo in Avenione receperunt quæcumque eis dicere voluerunt pro ostensione juris eorum, quam etiam depositiones nonnullorum testium juratorum nominatorum per dictos electos, & aliorum secrete receptorum, eis instiis, in facto hujusmodi redegerunt in scriptis, necnon & a reverendissimis in Christo patribus dominis Florentino & Mediolanensi Cardinalibus Italicis, qui similiter ut dicebatur, in indifferentia manebant, & qui in ambabus dictis electionibus præsentes fuerant, aliquas informationes habuerunt. Quæ omnia nostri nuncii memorati ad nos fideliter reportarunt, & cum eis venerunt venerabilis pater dominus Franciscus episcopus Faventinus, & dilectus noster Francisquinus de Papia legum doctor nuntii ad nos specialiter destinati pro causa hujusmodi per dictum primum, qui secum portarunt sub bulla dicti primi electi ad nos directa casum secundum seriem totam, & veritatem suæ electionis, & aliorum per dominos Cardinales ante eorum declarationem, seu publicationem memoratam Romæ & in Anagnia gestorum continentem: nosque iis non contenti, reverendum patrem dominum Alvarum episcopum Zamorensem decretorum doctorem nostrum fidelem & consiliarium dilectum, virum magnæ scientiæ & doctrinæ & negotiorum maximam peritiam habentem, destinavimus specialiter ad dominos Florentinum & Mediolanensem Cardinales antedictos ob hanc causam, cum quibus in civitate Niciensi pluries fuit, & ad nostram præsentiam, informatus per eos plene de iis, quæ noverant in negotio prædicto cum eorum propriis scripturis rediit. Et interim nos residentes in loco nostro de Meuria diœcesis Salomonticæ, postpositis omnibus aliis nostris & regnorum nostrorum negotiis, per prælatos & alios doctores consilii nostri, & alios diligenter recipi fecimus, &c. (Subdit discussis Urbani & Clementis ad pontificatum juribus, & utriusque rationibus in examen adductis, ab illo præsulum & doctorum conventu in gratiam Clementis sedentis Avenione contra Urbanum latam sententiam, cum quo tanquam cum Christi vicario Hispanos sibi obnoxios sentire jubet.) *Dat. Solamanticæ sub nostro aureo sigillo regio an. Domini MCCCLXXXI. die dominica XIX. mensis maii, in ecclesia cathedrali statim post missarum solemnia, hora fere sexta, in præsentia reverendissimorum in Christo patrum dominorum Petri de Luna diaconi Cardinalis & sedis Apostolicæ legati, & Gutterii novissime in Romana ecclesia presbyterum Cardinalem assumpti per præfatum dominum nostrum Papam Clementem VII. & aliorum quampluri-*

Veritatis indagandæ studium præsefert.

Ad schismaticam partem inclinat.

rium prælatorum, doctorum, & cleri, ac populi multitudine copiosa.

Fuisse hunc Gutterium (a) episcopum Palentinum, [1] atque ab Urbano cardinalitia dignitate exornatum, conjuncta legati apostolici authoritate, refert Clementis antipapæ gestorum scriptor; additque ipsum, tunc insignia pseudocardinalitia a Petro e Luna accepisse.

(a) *Vita Clem. antip. script. apud Bosquet.*

Gutterii Card. ad schismaticos defectio.

XXXII.

Promulganda erat hæc sententia impia in amplissimo Minoritarum templo Salmauricensium; sed ne tanto scelere pollueretur ea ecclesia, Franciscanos catholicæ conjunctionis tuendæ percupidos, divinitus consecutos, refert ex vetere & constanti fama Lucas Wadinghus (b), his verbis: *Mira sane res tunc accidit Salamantica post decretum in principum, ac prælatorum consessu Clementis obsequium & sequelam, statuit Rex magno procerum comitatu, solemni pompa jurare in partes Clementis se suaque regna fidem & obedientiam illi præstitura, atque isthoc facere in templo capacissimo Franciscanorum. Indoluerunt illi valde id apud se fieri, quod impedire non poterant, & omnium juramento promitti, quod nulli licebat; novisque precibus Deum rogarunt, ut malum hoc averteret, & maculam istam a suo templo procul faceret.*

(b) *Vuad. A. C. 1381. n. 3.*

Promulgatio sententiæ exosa cælo.

Exaudivit Deus preces servorum suorum: ea etenim hora, qua paratis omnibus, expectante præ foribus universorum ordinum comitatu, Rex palatium egredi voluit, cælum autem serenum, & clarum quasi spectaculum hoc horreret videre, densas repente interposuit nubes, cœperuntque mugire tonitrua, coruscare fulgura, copiosi imbres, ita omnia miscere, ut concitato cursu, confusoque ordine omnes ad proxima fugerint latibula, & Regem domi se oportueret continere. Sparsum itaque in vulgus id fratrum precibus tribuendum, eorumque institutorem voluisse iniquitatem hanc a sua domo repellere: qua de causa Rex loco pepercit: neque hoc scelere tentavit amplius contaminare. Refert hoc admirandum factum Bartholomæus Pisanus illius temporis scriptor, & constanti traditione memoriam hanc quotidie renovari, ipse in illa æde per aliquot annos commoratus probavi. Quibus porro pactionibus Joannes Rex antipapæ se addixerit, ex schismaticorum monumentis (c) perstringere visum est.

Excitata divinitus tempestas.

(c) *To. 4. de schism. p. 84.*

XXXIII.

Postulata per Castellæ Regem ab antipapa.

Primo, nullos archiepiscopatus, episcopatus, dignitates, vel sacerdotia, nisi e regnis Regis Castellæ oriundis conferat, cum ob contrarium plura regno damna invecta sint, pessundata ecclesia, divinusque cultus obsoleverit. Secundo, sanciat privilegio pontificio, nunquam sibi, aut fisco apostolico, archiepiscopatuum, episcopatuum eorundem, aliorumque sacerdotiorum vectigalia, vel præsulum morientium bona reservaturum. Tertio, collatio sacerdotiorum antea ab Urbano facta valeat. Quarto, rescindat sacerdotiorum gratias expectativas, ac censuras ab electionis tempore, ad declarationis edita diem dissolvat. Quinto, episcopatuum collationem factam ab Urbano ratam habeat. Sexto, dignitates, ac sacerdotia in posterum non reserventur. Septimo sacerdotia, quibus gaudent Cardinales exteri, iis decedentibus in Castella, aliisque regnis obnoxiis tantum conferantur. Octavo, nulla subsidiaria pecunia, decimæ, vel stipendia exigantur. Nono de stipendiis legato dandis pactiones initæ. Decimo, episcopatus, & sacerdotia archiepiscopis, aut aliis præsulibus extra regni limitem non sint obnoxia. Undecimo, collectores apostolici nil gravius, quam in Galliis & Germania fert usus, pertentent ad vacantium in curia sacerdotiorum annatas tantummodo recipiendas.

Ex ea Joannis Regis Castellæ defectione perversoque judicio magna clades rei catholicæ illata est: schismatici enim jactare cœperunt, illos Castellæ conventus cum œcumenico concilio, quodammodo æquari posse, cum in iis utraque pars audita, & excepta contraria invicem argumenta expensaque fuissent; proinde, cum regia sententia tot sapientum judicio, contra Urbanum lata esset, jure inferri, illius causam æquitate non fultam. Quod schismaticorum argumentum Joannes e Montesono (d) ordinis Prædicatorum, in commentario adversus schismaticos sibimet objecit, dissolvitque gemina ratione, primo Castellæ Regem sibi contra jura judicis munus usurpasse, nec quemquam ad-

Schisma e prophano conventiculo auctum.

(d) *To. 6. de schism. p. 135.*

[1] GUtterus Episcopus Palentinus legationem ab Urbano VI. obierat ad Regem Castellæ; ac primo quidem strenue causam Pontificis sui defendit; sed muneribus forte vel artibus Petri de Luna, qui legatione pro Clemente fungebatur, seductus, qua die Castellæ Rex partibus Clementis addictum se publice professus est, eadem pariter & Gutterus iste purpuram Cardinalitiam Urbani abjecit, & Clementinam induit. Innuit id Annalista ex scriptore Actorum Clementis edoctus, sed multo certius est testimonio literarum ex Hispania ad Clementem transmissarum, in quibus certior fit Pontifex de translato in partes ejus Castellæ Rege, tum & de spontanea ejusdem Palentini abdicatione: *Hodie autem declaratione facta Anticardinalis Palatinus* (legendum Palentinus) *coram Rege & omnibus Prælatis & Baronibus Regni juridice in manibus legati* (Petri de Luna) *renunciavit diabolo & pompis ejus, abiciendo capellum, & insignia legationis, qua receperat ab intruso.* Literæ illæ leguntur in serie Histor. de schismate Avenionensi, quam habes apud Martene Anecdot. to. II. col. 1098. MANSI

adverſus Urbanum niſi concilium, cui is cauſam ſubmiſiſſet, ſententiam ferre potuiſſe: ſecundo turpiſſime illum in ferendæ ſententiæ cauſa lapſum; impulſum enim propterea in id fuiſſe, quod per vim & metum renuntiatum Pontificem Urbanum putaret, nec liberam eſſe electionem, quæ metui conjuncta extitiſſet: quæ quantum a rei veritate abhorreant, abunde ſuperius oſtenſum eſt, atque ex eodem Joanne e Monteſono inferius demonſtrabitur.

Circumventus eſt mendaciis Caſtellæ Rex.

Adde quod licet illata Cardinalibus in Urbani electione vis fuiſſet, id ſupererat, ejus electionem ex coronatione voluntaria, ac tot menſium excurſu exhibitis obſequiis, conſenſuque Eccleſiæ convaluiſſe. Indicat etiam laudatus author, Joannem Regem Caſtellæ ob politicas nonnullas argutias ab æquitate in eo judicio deflexiſſe, cujus ſceleris graves pœnas ipſum dediſſe Numini, cum equo, quem exercebat in aperta planitie, lapſus cervices fregit, viſuri ſumus. Nec vero propterea Caſtellani illius iniquæ ſententiæ animis aſſenſere; ſed Urbanum ut verum Chriſti vicarium coluere, ut afferenda ſuis locis ſchiſmaticorum dicta patefacient, ſecutam paucis poſt diebus Joannæ Reginæ matris mortem, ait Mariana (a), atque Hiſpani populi animis hæſiſſe, iniquam adverſus Urbanum ſententiam latam fuiſſe; traduntque Franciſcanorum annales, eam a Roderico ſive Ruizio Minorita (b), qui in Luſitania prophetiæ dono inclareſcebat prædictam, ac nonnulla alia admiratione digna adjecta quæ pretermittenda non ſunt viſa: *Florebat*, inquiunt, *eo tempore in Luſitania magna ſanctitatis opinione ſpiritu prophetiæ clarus frater Rodericus Robicius Minorita, ad quem Regina Caſtellæ Joanna*, & infra, *miſit ſciſcitatum, utrum ex duobus de pontificatu contendentibus ſequi deberent Joannes filius, & hereditaria regna, Dei enim, cujus hæc potiſſimu cauſa potius, quam hominum judicio, id ſibi conſtare cupiebat. Ille, antequam quidquam nuntii proloquerentur, divino excitus ſpiritu: Novi, inquit, a qua & ad quid miſſi eſtis. Sciatis optimam, quæ vos legavit, principem poſt veſtrum diſceſſum obiiſſe, Joannem Regem iniquo aliorum conſilio Clementis partes ſecuturum, non longe tamen abeſſe tanti piaculi vindictam. Carolus Gallorum Rex hujus ſchiſmatis fautor & incenſor Joannis conſiliarius & perſuaſor, nuper defunctus, ſeverum ſubiit judicium, luitque graviſſimi reatus dignum ſupplicium. Regreſſi nuncii compererunt veriſſima eſſe, quæ de Reginæ obitu, & de Regis in Clementem propenſione prædixerat. Deceſſit autem Joanna VI. kal. junii, die VII. poſt decretum in conventu Salamantino Clementis ſequelam, quod male ominatam fore ſententiam apud pleroſque confirmavit*. Verſa ita ad pſeudo pontificis ſervitutem Caſtella, Urbanus Joannem regno evertere eſt meditatus, ducemque Leceſtriæ ad antiqua jura repetenda incendit, qua de re ſequenti anno agemus.

Deflexit ab æquitate ob privata commoda.

Male pereunt.

(a) *Marian. l. 18. c. 4.*

(b) *Marc. Olyſipp. 2. par. l. 9. c. 35. atq. ex eo Vvadin. ann. hoc anno to. 4. n. 2.*

Robicius Min. prophetiæ dono clarus.

Mirum illius reſponſum ad oratores Reginæ Caſtellæ.

Comprobatum exitu.

XXXIV. Irrepſit e Caſtella in Luſitaniam Petrus e Luna, atque apud ſanctam Irenem convocato præſulum & doctorum cœtu a Ferdinando convocato, orationem ad antipapæ laudem habuit, propoſito themate, quod a conjuratis Cardinalibus vulgatum vidimus. At Luſitani præſules pluribus argumentis (c) ejus dolos confutarunt, e quibus nos præcipua capita decerpſimus.

Petrus e Luna Luſitanum corrumpere nititur.

(c) *Ext. tom. 6. de ſchiſ. pag. 93. &c.*

Teſtis debet deponere de eo, quod aliquo ſenſu corporeo percipi poteſt, & infra: *Sed dicti Cardinales dant fidem de conſcientiis aliorum Cardinalium, & de intentionibus Romanorum. Ergo de eo, quod ſenſu corporeo non percipitur &c. Item dicti Cardinales in iſto ſuo proceſſu ſunt ſibi contrarii. Ergo minime credendi. Conſequentia eſt juribus notoria C. de furtis lib. 1. de probat. c. per tuas, & de app. c. ſolicitudinem. Antecedens probatur, quia ipſi fatentur in proceſſu ſuo elegiſſe Urbanum animo & intentione, quod eſſet verus Papa, timore tamen mortis in eorum animo continuo perdurante: & iſta ſunt oppoſita habere animum, & intentionem aliquid operandi, & metu operaſſe. Item ſic. Ipſi ponunt fundamentum, quod ideo eſt eis credendum, quia ipſi melius ſciunt veritatem, nunc arguuntur ſic. Alii melius ſcire poſſunt veritatem, quam ipſi. Ergo aliis melius eſt credendum. Antecedens probatur, quia metus non poterat eſſe niſi ab actu agentis & principalis cauſa metus ſtat in agente, quia ſi agens juſtum timorem non inferat, ſi metum quis patiatur, non dicitur juſtus metus, nec relevans. Item Cardinales prius ante hoc teſtimonium, quod perhibere volunt omnibus principibus mundi per ſuas literas intimaverunt & etiam ſignificaverunt, quod elegerunt in ſummum Pontificem dominum Bartholomæum olim archiepiſcopum Barenſem, valentem perſonam, juſtam, rectum, & ſanctam, alias ipſum in eiſdem literis multipliciter commendando: quare quod primo ſua vota dilucide formaverunt, non poſſunt teſtimonio proprio contrario infirmare. Item ſic. Iſti ſunt inimici capitales dicti domini Urbani a tempore quo ab eo receſſerunt. Ergo contra eum teſtificari non poſſunt. Item ſic. Commodum, vel damnum iſtius cauſæ, & futurus ejus eventus reſpicit perſonas, & ſtatus dictorum Cardinalium. Ergo in ea teſtificari non poſſunt. Antecedens eſt notorium, quia ſi Urbanus eſt Papa, ipſi ſubſcribentes non ſunt Cardinales. Item ſi crederetur Cardinalibus, & eorum aſſertioni contra dictum dominum Urbanum, ſequeretur quod quando vel-*

Petri e Luna argutiæ confutatæ.

Prius Card. teſtimonium poſteriore infringi non debet.

lent

Si credendum est Card. possent exauctorare Papam quando luberet. XXXV.

lent, possent Papam a papata removere. Hoc est falsum. Ergo. Item Cardinales non majorem habent potestatem, quam a canone sit sibi concessa, & altra se intromittendo nihil agunt. Ergo, &c.

Ita verum est, notorium, publicum, & certum continue dictum communis assertio, communis opinio, & fama, quod Urbanus a Cardinalibus, vel a duabus partibus Cardinalium creatus est in Papam animo & intentione, quod esset verus Papa, pure, libere, sponte, & voluntarie absque ulla impressione, injuria, vel tumultu; & quod pro tali fuit & est habitus, coronatus, & inthronizatus. Item, quod verum, publicum, notorium, continue dictum, assertio, & fama, quod haec eadem electio ipsi Urbano, & populo, & toti mundo per dictos dominos Cardinales, & per alios ex eis de communi, & collegiali eorum consensu est, & fuit publicata, & vico eorum publice manifesta, habita super hoc tractatu communi, & collegiali deliberatione eorum pure & libere absque ulla impressione & metu violenta, vel tumultu populari. Ergo huic facto, sive casui per vos tradito non est standum, nec ulla fides adhibenda. Patet hoc primo, quia antecedenti existente vero, apparet eos sibi contradicere. Ergo repellendi, &c. Multa in eam sententiam a Rege Lusitaniæ præfecti controversiæ ventilandæ dixere: e quibus decanus Coimbricensis his interrogationibus schismaticos lacessivit (a).

Repellendi testes qui sibi contradicunt.

(a) Ib. p. 105.

Quia dicitis, quod propter metum non potuistis deliberare de persona idonea eligenda, ad quid volebatis deliberare de persona, si eam intendebatis repellere, & pro Papa non habere? Item quid fecistis in illis sex diebus, qui effluxerunt a tempore mortis domini Gregorii usque ad electionem. Item si electum non credebatis fore Papam, quare dicitis, quod eligebatis eum tanquam vobis magis notum, & in factis curiæ magis expertum? Item si eligebatis eum ad evitandum mortis periculum, quare non publicastis Romanis factam electionem de eo, cum tempore rumoris ipse esset in palatio? Item cum qua conscientia recipiebatis ab eo juramenta & sacramenta ecclesiastica, si sciebatis eum apostaticum, & anathematizatum? Item quare recipiebatis beneficia & alia cum eo faciebatis, quæ magis fiebant ex voluntate, quam aliqua necessitate? Item quare mittebatis in literis vestris secretis ad decendum per mundum, quod esset verus Papa, quia ad hoc non cogebamini, & poteratis non mittere, ex quo non cogebamini?

Insolubilia adversus schismaticos argumenta.

XXXVI. Testium depositio prima valet non posterior.

Confirmavit superiora Vicensis doctor hoc argumento: *Debet eis credi de publicatione per eos facta in Urbano, & per consequens eorum dictis, sed facto per eos oblato non credendum: sic est de jure, quia si testis super eodem facto secundo sit inductus, & in secunda depositione dicat contrarium, quod in prima statur primæ depositioni, & non secundæ.* Et infra: *Venio ad responsiones reverendissimi Cardinalis. Primo cum dicitur, quod debet eis credi propter authoritatem gradus & status.* Et infra: *Cum hic sit schisma, quod emanavit ex electionibus eorum, & sic nescitur quis verus sit, & si a vero mittuntur, immo a nullo, sed ipsi per se; ergo non est mirum, si eis non credatur.* Et infra: *Non obstat secunda ratio, ubi dicitur, quod debemus eis credere istum verum Papam, ut Apostolis testificantibus Jesum esse filium Dei, quod concedo si ipsi fecissent, ut Apostoli, qui unam tantum nobis prædicaverunt: ipsi vero contrariam nobis, quia duos vicarios. Cum igitur in hoc non servaverint normam Apostolorum, quorum vices ipsi testificantur tenere, non est mirum si eis non detur authoritas, ut eis credatur, ut Apostolis, quia forte, immo sine forte Apostolis etiam tum viventibus, non esset credendum si ipsi fecissent, quod vos fecistis, scilicet alium Christum prædicando. Non obstat tertia ratio, ubi dicitur quod debet eis credi propter authoritatem, officii eo quod officium eorum est universale Ecclesia sponsa Christi providere de ejus sponso, quod verum est cum formam tenuerunt dando unum tantum; Sed cum duos simul viventes, hoc repugnat juris dispositioni. Ergo eis non credendum: & si est modo credendum dictis eorum, est credendum de publicatione primi sponsi, & non de publicatione secundi, durante primo propter juris repugnantiam.*

Creatis duobus Pontificibus jus dignitatis amisere.

Rogatus Petrus e Luna, ut ad hæc responderet, dissimulata argumentorum vi, inania tantum aliqua ad rem non spectantia subjecit (b), ita cum Lusitanos suis dolis circumvenire non potuisset, Lusitania in Urbani obsequio confirmata, ipse turpiter abire coactus est: quem quidem pseudolegatum multa in eo regno graviora passum ipse testatur in superbis literis (c) ad concilii Constantiensis patres datis, jactatque facile Lusitaniam in schisma trahendam fuisse: *Ni mors*, ut ait, *excellentis memoriæ Regis Ferdinandi, regnique turbines, obstacula præbuissent*. Et quidem in eo in Lusitaniam admittendo Ferdinandum gravi scelere se devinxisse constat; nec divinam ab eo ultionem propterea abfuisse putandum est, quam cæteri Reges schismatici sensere.

Convictus Petrus e Luna.

(b) Ib. p. 11.

Lusitania in Urb. obsequio confirmata.

(c) Ext. to. 10. de schism. p. 194.

Ferd. Regis Lusit. mors.

Hoc anno Taurini Venetos inter & Genuenses hisque fœdere junctos Ludovicum Hungariæ Regem, patriarcham Aquilejensem, & Franciscum Carrariam Patavii principem interprete Amedeo comite Sabaudiæ pax confecta est, de qua appendicis ad historiam Andreæ Dandali adjectæ author hæc tradit (d): *Omnes ambasiatores, syndici, & procuratores omnium partium*

Sancitum fœdus inter Venetos, & Genuen. XXXVII

(d) Diar. MS. de reb. Venet. append. ad hist. And. Dandal. auctor. in Andr. Contareno

Petrus Marcell. in eod. Bonif. hist. Tarvis. l. 10. Blond. Flav. dec. 2. l. 10. Bizar. de bello Venet. lib. 2. Foliet. hist. Genuen. l. 8. & alii. Præcipua ejus capita.

tium cum magna sapientia post solemnes ac maturos tractatus, mediantibus continuis amicabilibus, sapientissimis, & efficacissimis exhortationibus, & benevolis suasionibus excelsi principis domini comitis Sabaudiæ, æterno Rege regum pacifico annuente, bonam, veram, & cuilibet partium honorabilem pacem, conservante ipso, qui contulit perpetuo duraturam, feliciter firmaverunt anno nativitatis Domini nostri Jesu Christi MCCCLXXXI. indict. IV. *die jovis* VIII. *augusti ante, & circa horam vesperarum in civitate Taurini provinciæ Pedemontium ad laudem & gloriam divinæ majestatis, ad honorem eximium prædicti excelsi domini comitis Sabaudiæ, cui omnipotens benigne concessit ducere ad effectum, quod cum tanta charitate, & desiderio procuravit, necnon ad statum prosperum, & tranquillum omnium partium prædictarum; unde merito universus orbis cantare devotissime potest; Gloria in excelsis Deo &c.* Quod ad pactiones hujus fœderis spectat; præcipue eæ fuere, cum Hungaro quidem, ut Dalmatia pareret Ludovico; sed is oram omnem Dalmatiæ Venetis, negotiorum causa migrantibus, tutam præstaret: cum Aquilejensi patriarcha vetera jura repetita: cum Genuensibus, ut prædis manubiisque retentis capti bello restituerentur libertati, ac Tenedos arcem Veneti solo æquarent, cum Francisco Carraria finium controversiam legibus dirimendam Alberto Atestino arbitro. Cum vero jam ante quinta aprilis hujus anni Veneti Tarvisium, quod a Carraria premebatur obsidione liberare non possent, illius principatum ac Cenetam Leopoldo duci Austriæ dono contulissent, ut ipsius fœdere freti Francisci Carrariæ impetus debilitarent, isque contracto exercitu Tarvisium obsidione solvisset. Inter hos principes bellum aliquot annis exarsit (a) donec Leopoldus viribus impar anno hujus sæculi octuagesimo quarto ineunte Tarvisium Carrariæ ex initi fœderis legibus permisit (b).

(a) Append. ad hist. And. Dand. in And. Contareno, & Bonif. hist. Tarvis. l. 10.
(b) Id. ib. XXXVIII.

Adiit extremum discrimen hoc anno Anglia (c), cum rusticana plebs partim vectigalium acerbitate, quæ pro expugnanda Castella in gratiam ducis Lancastriæ indicta fuerant, partim seditiosis Wicleffistarum libertatem proclamantium concionibus efferata ad centum millia & eo amplius hominum ad evertendum sacratum & politicum ordinem in arma consurrexisset: licet enim initio principibus assentari visus sit Wicleffus, dum ordinem ecclesiasticum perdere moliebatur, tamen conceptum impio animo adversus Deum, hominesque furorem simulare non potuit, dum ad concitandas in principes seditiones, omnemque ordinem sacrum & profanum evertendum populo novarum rerum cupido adulabatur: nam, ut ait Thomas Waldensis (d): *Ponit, & sustinet nullum posse censere dominum sæcularem vere sine gratia gratum faciente in libro suo de dominio civili cap. 2. & deinceps: unde est conclusio ter damnata c. XCIV. Vvicleff: Omnis homo in peccato mortali caret quocumque dominio, & usu licito operis etiam boni de genere. Et de civili dominio c.* XIX. *Civilis dominus, excedendo limites suos, forisfacit perdendo dominium, & obligando se perpetuo carceri; eoque ipso est excommunicatus, & exulans omni dominio prius habito privatur. Et conclusione ter damnata c. XCIV. Sicut Rex, princeps, vel dominus tempore, quo est in mortali peccato, non sortitur nomen sui officii, nisi nomine tenus, & satis æquivoce, sic nec Papa, episcopus, vel sacerdos, dum lapsus fuerit in mortale. Et conclusione CLXXV. Ad verum sæculare dominium requiritur vera justitia dominantis, sic quod nullus existens in peccato mortali est dominus alicujus rei. Hæc Vvicleff.*

(c) Thom. Valsing. in Rich. II. Nicol. Harpsf. in Vvicles. Hist. c. 12.

(d) Thom. Vvoldens. to. 2. art. 3. c. 81.

Vvicles sacri profanique ordinis eversor.

Idem stultus legislator finxit civile dominium includere necessario peccatum, ac simplici populo assentans, eumque concitans ad seditionem in divites & magnates, proprietatem possessionis peccatum esse promulgavit in opere epistolari sermone LIX. *Cum*, inquit, *civile dominium dicat, ut sic proprietatem possessionis ultra statum innocentiæ, & includat necessario peccatum veniale, patet quod non potuit Christo competere. Et conclusione CXCVIII. Deus non approbat quemquam dominari civiliter, vel civiliter judicare.* His verbis abstulit judicia, cum probe nosset se ordine judiciario flammarum incendia commeritum. At idem vesanus hæresiarcha superiora omnia dicta rescindit in libro de dominio civili cap. XIX. Lucidum enim & purum ab amentia intervallum nactus ita loquitur: *Nec credat aliquis, quod lex civilis, quæ occasione peccati est humanitus instituta, non sit a Deo principaliter ordinata, &c.* Hæc contradictoria insanientis Wicleffi dicta miratus, Thomas Waldensis exclamat: *Has contrarietates magistri sui, aliquis peritus scholæ ejus discipulus tollat, & solvat.* Ita Wicleffus mutabat dogmata, cum modo politicum, modo populare patrocinium ad populum & politicos magistratus in mutuam stragem concitandos exambiret. Nactus vero est scelerum, & hæreseos propagatorem Joannem Baleum presbyterum ad fallendum simplicem populum, tumultusque conflandos religionis adumbratæ specie peritissimum, qui cum jam ante ob scelera in carcerem trusus fuisset, liberatusque populari seditione, uti a cacodæmone edoctus fuerat novas faces ad augendum incendium, ac regni ordines omnes delendos subjecit, ut Thomas Walsingamus (e), & Nicolaus Harpsfeldius (f) re-

Omnia debere esse communia dicebat.

Principes, & magistratus damnavit.

Mutavit pro commodo sua dogmata.

(e) Thomas Vvalsing. in Richar. II.
(f) Nicol. Harpsfeld. in hist. Vvicleff. c. 12.

(a) Valsing. ubi supra.

XXXIX. Joannes Baleus amplificator hæreseos.

referunt, quorum prior hæc habet (a) de Joanne Baleo.

Hujus artes pro subornando populo.

Hic per viginti annos & amplius, semper prædicans in diversis locis ea, quæ scivit vulgo placentia, detrahens tam personis ecclesiasticis, quam dominis sæcularibus, benevolentiam magis communis populi, quam meritum penes Deum captabat; nempe docuit plebem, decimas non esse dandas curato: nisi is, qui daturus esset foret ditior, quam vicarius, qui acciperet, sive rector: docuit etiam, decimas, & oblationes subtrahendas curatis; si constaret subjectum, aut parochianum melioris vitæ fore, quam curatum suum; docuit neminem aptum regno Dei, qui non in matrimonio natus fuisset; docuit & perversa dogmata perfidi Joannis Vvicleff, & opiniones, quas tenuit, & insanias falsas, & plura quæ longum foret recitare. Et infra: *Ad le Blaheth [ubi ducenta millia hominum communium fuere simul congregata] hujuscemodi sermonem est exorsus; Cum Adam terram foderet, & Eva fusum teneret ecquis, precor, id temporis nobilium fuit? [erat illud in Anglia vetus adagium] continuansque sermonem inceptum, nitebatur per verba proverbii, quod pro themate sumpserat, introducere, & probare ab initio omnes pares creatos a natura, servitutem per injustem oppressionem nequam hominum introductam contra Dei voluntatem, quia si Deo placuisset servos creasse ubique, in principio mundi constituisset, quis servus, quisve dominus futurus fuisset? Considerarent igitur jam tempus a Deo datum eis, in quo [deposito servitutis jugo] diutius possent, si vellent, libertate diu concupita gaudere: quapropter monuit, ut essent viri cordati, & more boni patris familias excolentis agrum suum, & extirpantis, ac resecantis noxia gramina, quæ fruges solent opprimere, & ipsi in præsenti festinarent, primo majores regni dominos occidendo, deinde juridicos, justitiarios, & juratores patriæ perimendo, postremo quoscumque scirent in posterum communitati nocivos tollerent de terra sua, sic demum & pacem sibimet parerent, & securitatem in futurum, si sublatis majoribus esset inter eos æqua libertas, eadem nobilitas, par dignitas, similisque potestas.*

Et magistratus.

Titillavit adeo vulgi aures ejusmodi illecebra Baleus Wicleffista, ut plebs illum archiepiscopatus Cantuariensis dignitate, regiique sigilli præfectura, sublato Simone archiepiscopo, exornandum exclamaret: qua spe incitatus plebem ad flagitium urgere, furoreque ardentibus flammas subiicere non destitit: impostor enim nefarius, dum æqualitatem commendabat, principatum inter suos exambiebat. Conati sunt perduelles in colloquium pellicere Richardum Regem, quo in suam potestatem redacto, principum & magistratuum decutere capita, ac demum Regem, episcopos, monachos, canonicos, & parochos contrucidare decreverant, ut ex publica reorum confessione patebit.

Archiepiscopatum Cantuar. affectat.

Vvicleffist. conjuratio.

Sed Simon e Suberia archiepiscopus Cantuariensis Richardo Regi, ne perditorum hominum perfidiæ se committeret, suasit: cumque post peracta divina mysteria eos ad officium pia oratione reducere niteretur, ab iis crudelissime capite plexus est: *Post plura pia exhortationis documenta,* inquit Thomas Walsinghamus (b), *post prædicta verba salutaria, ut erat vir eloquentissimus, & incomparabiliter ultra omnes regni sapientes sapiens novissime post remissam spiculatori, qui cum decollaturus erat [quantum in ipso fuit] offensam necis suæ, ut plane videretur Salvatorem moriendo sequi, patrem pro persequutoribus exoravit; flexis genibus collum ferienti supposuit, percussus vero in colla securi, sed non lethaliter, apposita manu vulneri, ita dixit: Ah ah manus Domini est; nondum manum de loco doloris amoverat, & secundo percussus, summitatibus digitorum amputatis, & arteriarum parte, cecidit: sed nondum occubuit, donec octavo ictu miserabiliter mutilatus in collo, & in capite, dignum, ut credimus, martyrium complevisset, &c.* ac Biduo jacuit inhumatum corpus ob populi furorem: verum Deus cæsum Wicleffistarum flagitio archipræsulem miraculis illustravit, ac percussorem cœlesti vindicta obruit: *Percussor ejus,* inquit Walsingamus, *divinam sensit ultionem in furiam actus, & cæcitate percussus.*

(b) Valsing. in Rich. II.

Segnitiem in Vvicleffo tolerando morte expiat.

Divina vindicta in percussorem.

XL.

De eodem addit hæc Nicolaus Harpsfeldius, (c) ut miserum parricidam dæmon illuserit: *Auctor meus, a quo hæc narratio petita est, narrat quædam miracula postea patrata, sanitatumque beneficia ad sepulchrum Simonis præstita, dictumque carnificem Joannem Starlinum hominem Essexianum mox a dæmone afflictatum, cumque domum rediisset, nudo gladio ante pectus pendente, & pugione a tergo ita per vicos, & plateas obambulasse passim vociferantem, se illis telis Simonem obtruncasse, seque Londini mercedem facti sui accepturum: & ille quidem verus fuit vates, licet a dæmone ludificatus aliorsum attepisset, quum res erat: nam eum post aliquot dies Londinum rediisset, compressa mox seditione meritas sceleris luit pœnas, capitalique supplicio affectus est.* Quod ad miracula attinet ad sepulchrum Simonis archiepiscopi edita; hæc narrat Thomas Walsinghamus (d): *Quidam insuper a multis annis cæcus, quem idem pontifex diu ex eleemosyna sua sustentaverat, audita morte ejus, & causa, fiducialiter petiit a Deo, per ejus merita sibi visum restitui, & visum recepit. In sepultura sua quidam de Doveria, qui jam duos annos in cæcitate transierat, per visum admonitus ad corpus* ve-

(c) Harpsfel. hist. eccles. Anglic. in 14. sæc. c. 11.

(d) Valsin. ubi supra.

venit, & ea nocte lumen, sibi redditam fore gaudebat. Et infra. *Multaque miraculorum signa alia post ejus mortem divinitas sunt ostensa, & divinæ ultionis judicia manifesta in eos, qui mortis ejus auctores fuere, vel in ejus necem voluntarie consensere.*

Balæi seditiosorum signiferi spes mutata supplicio.

Inter alios Joannes Baleus Wicleffisticæ hæreseos præco patibulum pro solio archiepiscopali exambito sortitus est, & quadrifariam sectus, & Walterus Tyler concitatæ multitudinis doctor, dum in colloquio cum Richardo Rege omnes jurisperitos contrucidandos sibi dedi postulat, atque Angliæ leges pro libidine sua dare meditatur, ob insolentiam gladiis concisus est. Tum Joannes Stravus ejus socius, & arcanorum omnium Wicleffistarum particeps, capitali afficiendus supplicio aperuit, quam acerbi & amari fructus ex Wicleffi doctrina germinassent: urgente enim tea conscientia patefecit, susceptæ fuisse de trucidando Rege, evertendis regni ordinibus, episcopis, abbatibus, monachis, canonicis, parochis (servatis solis mendicantibus sacerdotibus, ex Wicleffi scilicet placitis) enecandis consilia, quæ ejusdem sceleris socii postea confirmarunt, ut narrat Walsinghamus (a): qui post recensitas strages a perduellibus editas, ac patrata facinora in luce collocat, ut Wicleffistæ Christianam religionem & politicum statum simul excindere in Anglia sint conati.

Duces impii concisi.

(a) Thomas Walsin. in Richard. II.

Pestiferi fructus Wicleffi doctrinæ.

XLI. Non Joannem Stravum modo funesta illa Wicleffistarum consilia fassum, verum & plures alios postea capitali affectos supplicio aperuisse tradit Walsinghamus (b), qui ducum nomina recenset, additque nonnullos eorum tanto fastu intumaisse, ut regiam coronam sibi imponerent, ac sectatoribus possessiones traderent. Eo enim impostores dolos direxerant, ut dum libertatis, vel æqualis bonorum partitionis spe inopes & rusticanos ad castra trahebant, ipsi principatus & regna affectarent, pars vero plebecalæ inscia agi a ductoribus non de excutiendo, sed mutanda servitute, ad immunitatem tantum onerum aspirabat, atque abbatem opulentissimi monasterii S. Albani adegit, ut publicis literis census annuos iis remitteret, liberosque ab omni onere & imperio pronuntiarent; qua in re id mirum tunc accidisse memorat idem auctor (c): *Mirabile*, inquit, *illud contigit cum charta de libertate villæ, vel villanorum sigillari debuisset, quod cum omni cautela, & diligentia cera apposita a scientibus sigillo commissa fuisset, in quo vetustissimo opere imago gloriosi protomartyris Britannorum Albani figuratur tenens in manu palmam, nulla potuit arte per tres vices avelli, vel removeri de sigillo, prognosticans proculdubio martyrem nolle eos fore*

(b) Walsin. in. Rich. II.

(c) Id. ib.

Seditiosorum consilia divinitus reprobata.

dominos; sed velle dominari, ut calcaret super eos. Tutata est divina clementia ecclesiasticum ordinem contra rapidas & cruentas Wicleffistarum manus, cæsisque seditiosorum ducibus, confirmataque regia potentia, plebs attonita ad aratra dilapsa est, deque sontibus sumpta sunt supplicia. Tot vero malorum causas cum exquirerent sapientes, ea ex pestifera Wicleffi doctrina, & publica morum corruptione emanasse, narrat Walsingh. (d): *Acciderant hæc mala omnia diversis provinciis uno eodemque tempore iisdem fere diebus, quamquam itinere longissimo loca distarent, infra octavas videlicet festi Corporis Christi, multis opinantibus propter remissam curam archiepiscopi, cæterorumque comprovincialium episcoporum hujus rei præcipue, quam curasse debuerant, qua fides, & stabilimentum Christianæ religionis consistit.* Et infra.

(d) Walsing. in Rich. II.

Negligentia præsulum pene attulit exitium Angliæ.

Alii peccatis dominorum ascribebant causam malorum, qui in Deum erant ficta fidei; nam quidam illorum credebant [ut asseritur] *nullum Deum esse, nihil esse sacramentum altaris, nullam post mortem resurrectionem, sed ut jumentum moritur, ita & hominem finire. Erant præterea in subditos tyranni, & in pares diversi invicem suspecti vivendo, incesti, violatores conjugii, ecclesiæ destructores. Alii imputandum esse communis vulgi facinoribus dicebant esse, quod accidit, quia in pace degentis, bono pacis abutebantur dominorum facta vadentes, noctes insomnes in potationibus, ebrietatibus, & perjuriis transigentes, vivebant in terra pacis sine pace, rixando, litigando cum proximis, contendendo, fraudes & falsitates jugiter meditando, libidini deditis, fornicationibus assueti, adulteriis maculati, unusquisque post uxorem proximi sui hinniebat, & super hæc omnia in fide, & fidei articulis plurimi claudicabant, quare non immerito opinatum est iram Dei descendisse in filios diffidentiæ.* At si primi Wicleffi sectatores facti & politici status excindendi votis exciderunt, postremi in Anglia demum iis potiti sunt, ut post monachos, sacerdotes, ac præsules proscriptos, etiam Regem suum carnificis manu trucidarint.

Atheismus, & alia vitia nobiles infecerant.

Plebis scelera.

Consilia de Rege, & religione perdendis demum completa.

Dum porro superioribus motibus Angliæ fluctuabat, Joannes Wicleffus diffudit latius suæ hæreseos, quæ tam pestiferos fructus pariebat, venena, ac plures blasphemas voces adversus sacram Eucharistiam effundere perrexit, ut refert Walsinghamus: *Eodem*, inquit, *tempore ipse vetus hypocrita, Angelus Sathanæ, antichristi præambulus, non nominandus, Joannes Wicklif, vel potius Wickebeleve hæreticus sua deliramenta continuans, visus est absorbere Jordanem, & omnes Christianos mergere in abyssum reassumens, quidem damnatas opiniones Berengarii & O-* XLII.

kle-

Vvicleffi hæreses adversus Eucharistiam.

Klefe astruere laboravit, post consecrationem in missa a sacerdote factam remanere ibidem verum panem, & vinum, ut fuere per prius, Christum ibidem, ut ubique assistere, sed specialius, & non plus valere panem illum, quam alium, nisi solum propter benedictionem a sacerdote datam, & infra *Hac idcirco scripsi plenius, ut omnibus clarescat, quanta mala bestia, quæ ascendit de abysso collega sathanæ Joannes Vvicklef sive Vvickebeloue seminavit in terra*.

XLIII.

(a) Valden. to. 3. tit. 5. de bapt. c. 53.

Illum etiam designatum in Apocalypsi censet Thomas Waldensis (a) per eam bestiam, quæ ascendit de mari, eo quod in Anglia inter maris insulas amplissima prodierit; cujus plaga mortis curata sit, cum eo sublato, ipsius doctrinam jam extinctam alii hæretici exsuscitarint: sed is nondum a Luthero, Zuinglio, Calvino, & aliis hæresiarchis per amplissima regna diffusam viderat, qui si plura hydræ capita coronis redimita aspexisset, multo magis in sententia confirmatus fuisset: quamvis vero Wicleffus in pluribus dogmatibus dissenserit a recentioribus hæreticis, is tamen omnes eorum errores circa Eucharistiam docuit, quamvis nunc hos, nunc alios secum ipse dissentiens tenuerit: nam in primis eum errorum, qui Christum cum pane in Eucharistia statuit, disseminavit in libro de apostasia, ut memorat Thomas Waldensis (b), qui de impanationem asserentium hæresi, hæc habet: *Germinata est hæc impanantium dictio, primo enim post Berengarium puta inter scriptores eam placuisse Valeranno Medburgensi episcopo, quem tam sæpius Vvicleff invocat in authorem, vocans eum quandoque Ambrosium, quandoque Isidorum, aut certe [ut dicit] magni Ambrosii discipulum authorem libri de divinis officiis, quem, ut sæpe dixi, venerabilis Anselmus increpat hominem sui temporis, & in aliis peritum scriptorem, & utilem, hic, inquam, in hunc errorem incidit per Berengarianae reliquias dicens in cap. de materia sacrificii altaris, & recitat eum Vvicleff lib. de apostas. cap. 7. Materia vel substantia sacrificii, quod erat tunc, & nunc est in manibus pontificis nostri non simpla est, sicut nec pontifex solius divinæ, vel humanæ solius substantiæ est: est enim tam in pontifice, quam in sacrificio divina substantia est, & terrena in utroque est, illud quod corporaliter, vel localiter videri potest divina in utroque verbum invisibile, quod in principio erat Deus apud Deum: nam cum diceret idem magnus pontifex panem & vinum tenens: Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis; vox erat Verbi incarnati, vox æterni principii Verbum antiqui consilii Verbum quod humanam acceperat naturam idem in carne manens panis & vini accipiebat substantiam vita media panem cum sua carne vinum, cum suo jungebat sanguine. Hæc ille. Alius post istum Parisiensis surrexit ponens etiam impanationem Corporis Christi, ut sibi videtur modo distincto per assumptionem panis a verbo mediante corpore parte sicut albedo ab Æthiope mediante dente, & separat se ab opinione Valeramni viis pluribus, &c.*

Modo Christum impanatum, modo in signo tantum inesse effutiit.

(b) Ib. to. 2. de sacr. Euchar. c. 5.

Valeran. auctor hæreseos.

Secunda impanationem asserentium hæresis.

Wicleffi argutia ex voce *hoc* petita.

(c) Wald. to. 2. de Sacr. Euchar. c. 48.

(d) Jo. 2.

(e) Exod. 7.

Solvitur a Waldensi.

(f) Matth. 11.

Arguebat Wicleffus, remanere panem post consecrationem, quod panem per vocem, *Hoc*, demonstrari contenderet, & etiam consecratam hostiam panem appellari, cujus argutias ita refellit Thomas Waldensis (c): *Arguere, inquit, ergo panis remanet, est fallacia consequentis. Sic ita in exemplis Scripturæ patet. Architriclinius (d) gustavit aquam, vinum factam. Ergo gustavit aquam, quæ remansit. Item: Virga (e) Aaron devoravit virgas magorum, virga ergo Aaron remansit virga postquam versa est in colubrum: utrumque consequens falsum erit. Et quid moramur, & non ostendimus fallaciam Vvicleffi ex Christi verbis (f)? Cæci, inquit, vident; Ergo cæci sunt, ergo manent cæci? claudi ambulant; Ergo claudi sunt, ergo manent claudi? Leprosi mundantur; Ergo leprosi sunt, ergo manent leprosi? Et mortui resurgunt, ergo mortui manent tales? Certe pessime: immo magis sequuntur eorum opposita: Ergo cæci non manserunt cæci, nec claudi claudi, sed erecti; nec leprosi leprosi, sed mundi; nec manserunt mortui mortui, sed jam vivi: ita manet panis non jam panis, sed jam caro Christi. Sic enim quidam inexperti theologi audientes alteram meretricem Salomonis esse ecclesiam titubabant ne esset sine macula & sine ruga, quasi mansisset meretrix, quia sic est dicta: sed beatus Hieronymus quæstionem istam absolvens in epistolam ad Ruffinum de judicio Salomonis (g) in sectione parvuli: Prudens [inquit] auditor, quærit, quomodo meretrix sit Ecclesia, quæ non habet maculam, neque rugam. Non dicimus Ecclesiam permansisse meretricem, sed fuisse, &c.* Cæterum non demonstrari panem, sed individuum substantiæ, & propositionem esse practicam, quæ efficiat quod dicit, cum sacerdos consecrat non aliter quam, si Christus de aqua dixisset: Hoc est vinum; non mansisset aqua, sed in vinum conversa fuisset.

(g) Reg. 3. Hieron. to. 3.

XLIV.

Aliud Vvicleffi argum. contra Euchar.

Alio telo Ecclesiam oppugnare conabatur hæresiarcha, provocabatque ad sensum, quem sæpe fallacem esse ratio ipsa demonstrat; ex eo enim quod Eucharistia vita substentari possit, panem materialem esse arguebat. Verum Thomas Waldensis ex eo ipso, quod plures sancti & virgines sanctissimæ modica Eucharistiæ particula sine alio cibo vitam divinitus sustentarint, probat non panem materialem esse, sed cœlestem & vivum, qualem se Christus appellavit, se nonnulla

Refellitur.

affert miracula, quæ tum Deus ad confirmandam fidem catholicam edebat in Anglia & Hollandia : *Retitemur*, inquit, *gesta, quæ nostris adhuc temporibus, & experientiis contigerint : in parte namque aquilonari Angliæ dicta Norfolchia re vera opulentissima rerum, & spiritualium, & temporalium jam tarde superstes erat devota quadam in Christo puella dicta vulgariter Joanna Metles, idest sine cibo, quia nunquam cibum gustasse, vel potum per tempus annorum quindecim experta est; sed solo sacramento Dominici corporis diebus dominicis cum devotissimæ mentis gaudio vescebatur. At quod alti stuporis res est* [ne *decipi posset de veritate Sacramenti*] *inter mille panes simillimos hostiam consecratam a qualibet non sacrata distinxit: &* (*quod plures credebant majoris esse miraculi*) *hoc fecit non inspiratione tantum divinitus, sed quadam sagacitate sensus, quia omnem cibum corporeum fastidiens nullam sustinuit apud corporalem odoratum suum vel gustum quin fugeret jam remotum.*

Joanna Metles in Anglia Eucharistia vixit.

Consecratam hostiam olfactu distinxit.

Adhuc item supermisit Deus incredulis aliam virginem nobis superstitem, dictam vulgo suo Dilium, incolam villæ cujusdam comitatus Hollandiæ, dictæ Schidam, ad littus maris Britannici, quæ quatuordecim annis jam nuper elapsis, sed continuis; nec cibum quemquam sustinuit, vel in quantitate semipisi sumere corporalem, & [*quod mirum est*] *cum licentiatis aspicere quod horror erat : crate ventris abrapta exenteratam penitus se multis ostendit ancilla Christi, solum pulmonem, & jecur ostendens, & hæc minutis obesa vermiculis. Hæc nimirum multo tempore omni pane abstinens solius lactis alimonia pascebatur : postmodum vero nec lac suscipere pertulit ultimis octo annis, sed tantum in dominicis, ut præcedens virgo, Christi ferculo saginata per totam hebdomadam potuit stare contenta.*

Dilia in Hollandia octo annis sola Eucharistia victitans.

XLV. Migravit hoc anno in cœlum S. Catharina Suecа filia S. Birgittæ, haud multo post, quam Roma digressa patriam repetierat, cum Urbanus, de cujus pontificatu ipsam præclare sensisse, tabulisque publicis rite creatum professam vidimus, ob schismatis ingravescentis difficultates sacræ actioni ad consecranda ejusdem S. Birgittæ memoriam, quam ipsa promovebat, vacare facile non posset. Illam vero honorifice cultam cum reditum oraret a Pontifice, ac enixe quacumque pergeret commendatam, refert vitæ ejus scriptor : (*a*) *Urbanus VI. cum cæteris dominis Cardinalibus cum singulari quadam benevolentia eam prosequens, literas apostolicas ei contulit ad loca omnia, ad quæ esset accessura, adjuncto etiam ei magnæ auctoritatis viro, qui per Italiam ad Alpes usque tuta eam deduceret. Eæ literæ effecerunt, ut ab Italiæ & etiam Germaniæ principibus, & civitatum magistratibus admodum honorifice exciperetur. Ubi in Prussiam tandem perventum est, labore & morbo valde exhausta curru vehebatur : Quidam vero ex ejus familia somno correptus e curru decidit inter equorum pedes : porro succedentes mox rotæ adeo ejus costas attriverunt, ut vix anhelitum ducere videretur : in currum autem sublevatus animum Catharinæ multo dolore affecit. Itaque suo more dicebat Angelicam salutationem, & leviter hominis quassatum latus contrectabat : mox adeo ille restitutus est, ut qui præ doloris acerbitate spirare vix poterat, eodem die lætus discurreret Christum laudans, & S. Catharinam, cujus meritis esset salutem tam celeriter adeptus. Porro ab eo tempore, quo ab urbe discessit corpore cœpit debilitari ; & licet morbus quotidiana caperet incrementa, ac nihil, nec medicorum voluit uti opera, quippe quæ toto pectore cuperet dissolvi & esse cum Christo, deinde in monasterium Vastenense reversa ab octavis Apostolorum Petri & Pauli usque ad Dominicæ annuntiationis solemnitatem variis continenter exercebatur corporis molestiis, sed quanto erat corpore infirmior, tanto magis animi virtus & robur augescebat. Accidit tum, ut quidam ex familia monasterii ab alto ædificio præceps in ligna & lapides decideret, fractisque dextri lateris ossibus vix spiritum trahere videretur. Id ubi illa rescivit, ad monasterii ostium descendit, oratione præmissa, læsa membra tetigit, doloremque omnem ita repente depulit, ut æger membris consolidatis statim ad laborem reversus sit, magnificans Deum, qui talem potestatem dedit hominibus.* (*b*)

Pius S. Cath. Sueciæ obitus.

(*a*) *Sur. ex veteri MS. to. 2. die 22. martii c. 17.*

Honorifice ob Urbano culta fuerat.

Collisum hominem divinitus sanat.

(*b*) *Ib. c. 18.*

XLVI. *In dies autem morbo invalescente B. Catharina crebro se sacramentorum usu munivit. Ab eo autem tempore, quo cum matre peregrinationes susceperat, quotidie solita fuit peccata sua corde contrito confiteri, interdum bis terve id faciebat, sciebat enim confessionem esse salutem animarum, vitiorum expultricem, virtutum instauratricem, oppugnatricem dæmonum, & quæ tum os tartari obstruat, tum paradisi portas reseret : Eucharistiam vero in hac extrema ægritudine ob stomachi passiones sumere non audebat, sed quibus poterat devotionis signis sacrosanctum Christi corpus venerans levatis in cœlum oculis, & quia lingua non poterat, spiritu Dominum deprecans, adstantibus sororibus, feliciter obdormivit. Viderunt tum homines quidam religiosi supra domum, in qua corpus ejus exanime jacebat, per dies & noctes stellam consistere, donec esset tradita sepultura : corpore autem ad monumentum allato, stella pariter suo visa est loco moveri tanquam obsequium funeri præstitura. Inter missarum autem solemnia corpore in templo reposito, stella mansit pendula supra feretrum : de-*

Stella divinitus exequias illustrare visa.

nique

nique corpore humato, stella evanuit. Nec deerant qui sancte jurarent vidisse se luminaria mire radiantia in aere, quæ ipsum feretrum antecederent, dum ad ecclesiam deportaretur.

Regis Sueciæ filius supposuit collum ejus feretro.

Ad ejus obitum in Vvatstena plurimi convenere prælati, archiepiscopi, episcopi, & abbates ex regnis Sueciæ, Daniæ, Norvegiæ, & Gottiæ. Aderat etiam Henricus filius Regis Sueciæ cum multis principibus, magnatibus, & baronibus, ut omittamus inferiorum ordinum clericos & laicos, quorum fuit ingens copia. Sacrum sanctæ virginis corpus exportabat Henricus jam dictus cum regni principibus, & proceribus: sed turbis ad contingendum illud certatim irruentibus ægre potuit ad sepulchrum deferri. Sepulturæ officium non sine lachrymis explevit sanctæ memoriæ Nicolaus Lincopensis antistes adstantibus illis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, & multa cleri frequentia. Inter hos erat Tordo episcopus Strengenensis magna, tum eruditione tum authoritate præditus: Is pro singulari erga illam etiamnum in corpore degentem familiaritate, & devotione manum ejus comprehendit, ejus precibus se commendans: & ecce sensit ille manum suam fortiter comprimi manu sanctæ Catharinæ, ut solet fieri inter illos, qui mutuo sibi fidem dant. Et quidem non parum apud Romanum Pontificem, ejusque Cardinales, & eos quos curiæ officiales vocant, jam olim laboraverat Catharina pro obtinenda illi suæ electionis confirmatione, cum ea causa is Romam venisset: obiit multa veneratione dignissima Catharina in monasterio Vvatstenensi an. Christi MCCCLXXXI. XI. Kal. aprilis pridie annunciationis Dominicæ. Ad ejus tumulum, & sanctam memoriam multa pie petentibus præstantur beneficia largiente illo, qui in sanctis suis, & laudabilis & mirabilis est, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Episcopo Strengen. sacr. amicitiæ signum e defuncta accipit.

XLVII.

(a) Ext. tom. 1. de schism. p. 108.

Anticardinal. ad propagandam perfidiam publica edunt edicta.

(b) Ext. eod. tom. p. 104.

(c) Ext. to. 3. de schism. p. 254.

Periit dispari exitu infeliciter eodem anno Petrus Flandrini, olim S. Eustachii diaconus Cardinalis schismatis defensor, obfirmatusque in pertinacia morti proximus non perhorruit publicas tabulas (a) edere, quibus falso vulgavit, Urbanum factione Romanorum, legibus vero Clementem Pontificem renuntiatum: quo facinore animati cæteri pseudocardinales conflati schismatis consortes paucis post diebus mense februarii ad antipapæ iniquam causam sustinendam publicis monumentis (b) se obstrinxere. Ex quibus pseudocardinalis Britanniæ Flandrini pravo exemplo postea moriturus publicas (c) tabulas anno hujus sæculi octuagesimo quarto vigesima quinta februarii consignataa pertinaciæ suæ testes confici jussit, ut morem gereret antipapæ, quem colebat, colendumque cæteris proposuit. Quanta vero mala hoc schisma, cui potius extinguendo, quam propagando opera danda erat, in Christianum orbem inveherer, ex authore schismatico antipapæ vitæ scriptore (d) accipiamus: *Innumerabiles*, inquit, *fuerunt in utroque statu, ecclesiastico videlicet, & mundano, qui potius aliena quam sua, & non Jesu Christi expetierunt. Et ut in paucis multa comprehendam hoc tempore maligno, dictique pestiferi schismatis occasione innumerabilia mala & pericula, tam animarum, quam corporum provenerunt, videlicet corruptiones morum, strages plurimorum, depressiones bonorum, & humilium, exaltationes reproborum & vilium, juvenum & indignorum promotiones ecclesiarumque & cæterorum spiritualium & ecclesiasticorum aperta venditio, hæresum & errorum publicatio, virtutum & bonorum operum cessatio, criminum & peccatorum multiplicatio, guerrarum & præliorum commotio, omneque bonum obedientiæ in contumaciam, & contemptum conversum est, & religio in apostasiam est redacta. Et quia ista partim audivi, partim vidi practicari, ideo licet flens, & ejulans recenseo, partem utramque tunc temporis ex ipsis fuisse læsam, ut adversa culpam recitando, meam excusare non videar, hoc satis vulgus noverit.* Quanta autem in oriente graviora mala ex eodem schismate orta sunt, inferius audiemus.

(d) Clem. antip. vit. auct. apud Bosq.

Animarum & corporum strages ex schis. secutæ.

XLVIII.

Acta antipap. pro Urb. V. sanctis annumerando.

Quod ad gesta Roberti Gebennensis antipapæ spectat; cum is in omnibus veri Pontificis larvam indueret, veteres Pontificum ritus in consecranda sanctorum memoria imitari constituit: cumque Urbanus V. Romanus Pontifex olim sanctitate insignis miraculorum gloria floreret ob Tolosani, Ebredunensis, & Aquensis archiepiscoporum, necnon Caroli V. & VI. Francorum Regum, Joannæ Reginæ Siciliæ, ac Ludovici Andegavensis ducis sæpius repetitas preces, ut Urbano sanctorum cultum decerneret, Segnino patriarchæ Antiocheno ecclesiæ Nemausensis administratori, & Raymundo episcopo Vasionensi xv. Kal. maii hujus anni provinciam dedit (e), ut de Urbani sanctitate, editisque ad imploratam ejus opem miraculis sacram actionem instruerent: quæ licet vana fuerint, prætermittenda non sunt visa, cum ex his gestis schismaticorum Urbani V. illustretur sanctitas & gloria efflorescat, de sanctitate enim ejus, deque miraculis hæc relata narrat idem Robertus.

(e) Clem. antip. l. 3. p. 2.

Pridem in consistorio extitit propositum coram nobis, quod felicis recordationis Urbanus Papa V. prædecessor noster de Mimatensi diœcesi oriundus, generis nobilitate clarus, a primævis suæ juventutis auspiciis per viam veritatis incedens cæsis falce virtutum fallacis mundi blanditiis, quibus frequenter fragilitatis humanæ conditio fallitur

titur, sic proprium subjecit observantiæ regulari suæ professionis arbitrium, sicque mundi relictis illecebris, & mundanis omnino relegatis affectibus, se Deo gratam & acceptabilem hostiam immolavit, quodque adeo in exemplari vita & castitate perfecta in hujus peregrinatione sæculi abjectis voluptatibus ejus per castos mores, virtutumque placitos actus Altissimo gratum famulatum impendere, ejusdem vitæ merito sibi ipsi, aliisque proficere studuit & curavit, quod omnipotens ipse Dominus per ipsius Urbani grandia præcelsaque merita, in monasterio S. Victoris Massiliensis, ubi corpus requiescit ejusdem, & alibi multa & evidentia miracula operatur, mortuos suscitando, cæcos illuminando, mundando leprosos, restituendo surdis auditum, mutis loquelam, & sanitatem paralyticis & contractis claudis gressum reddendo, & languidis ac debilibus variis, & diversis valetudinibus oppressis ultra naturæ vires, & potentiam multipliciter succurrendo. Intermissa est postea illa de Urbano V. sanctis annumerando actio, nec amplior honos ejus memoriæ decretus est.

Fertur inclaruisse miraculis.

XLIX. Ex regesto etiam pseudopontificis constat, discisso ob schisma occidente, funestam orientalium Christianorum conditionem extitisse, ac Saracenos libere furorem in Armeniam minorem effudisse. In literis (a) enim ad archiepiscopum Tarraconensem IV. non. julii anno pseudopontificatus tertio datis, subjectis verbis narrat Robertus antipapa tristes & acerbos casus a principe Curchi sibi expositos, qui Armenios exceperant: *Nuper*, inquit, *ad nostrum, dilecto filio nobili viro Soberio de Sarto comite Curchi nobis insinuante, non sine cordis amaritudine pervenit auditum, quod dudum impiissimus soldanus Babyloniæ cum maxima Saracenorum multitudine regnum Armeniæ sæva crudelitate intravit, ac civitates, castra, & villas dicti regni, non sine magna Christianorum strage capiens, comburens, & destruens, & quampluribus Christianis fidem catholicam abnegare nolentibus diversa tormentorum genera inferens, agricultores vivos excoriari, religiosis & aliis presbyteris, & personis ecclesiasticis oculos cum ferris ignitis erui, & eisdem presbyteris linguas, ne verbum Dei populo prædicarent, & quatuor digitos, cum quibus corpus dominicum pertractabant, abscindi fecit, ac charissimum in Christo filium nostrum Leonetum Regem, ac charissimam in Christo filiam nostram Mariam Reginam Armeniæ illustres, præfatamque comitem, ac dilectam in Christo filiam nobilem mulierem Fynnam comitissam Curchi dicti comitis uxorem in quadam civitate ipsius regni cum multis Christianis aliis existentibus per novem menses, vel circiter adeo arcte obsessos tenuit, quod fame afflicti mures, & equorum coria comedere cogebantur, & tandem propter defectum victualium, se, & civitatem prædictam de consensu populi civitatis ipsius Saracenis eisdem se necessario reddiderunt captivos, dictique Saraceni eos sic captivos, ac bonis suis spoliatos ad civitatem Jerusalem primo, & deinde ad locum Cadri, in quo dictus morabatur Soldanus duxerunt: & ibidem comes præfatus cum eisdem Rege, Regina, & comitissa, & aliis Christianis per quinque annos, vel circiter mansit carceribus mancipatus, dictique Rex & Regina ac comitissa, & alii Christiani adhuc ibidem detinentur captivi, & ad negandum Dei filium Jesum Christum per eosdem Saracenos incitantur, quodque non est verisimile eos posse a captivitate hujusmodi liberari, nisi de fidelium subventionibus succurratur eisdem, &c.* Addit imperia archiepiscopo Tarraconensi; quamquam Aragonia in nostram partem inclinabat, ut quæ in Tarraconensi provincia malis artibus partæ sint opes ad liberandos Saraceno carcere Regem Reginamque Armeniæ derivandas curaret.

(a) *Clem. antip. l. 3. p. 135.*

Armenia a Saracenis evastata.

Horrenda in pios carnificina exercita.

Rex & Regina in servitutem abducti.

L. Hoc anno Moscorum princeps tercentum millibus bellatorum succinctus in Livoniam maximo terrore irrupit. Sed catholicis divinum patrocinium non defuit: præfectus enim arcis obsessæ, cum totam noctem precibus ad Deum fundendis consumpsisset, mane emisso ex arce jaculo Imperatorem confixit: cujus cædis casu perculsi Moschi in fugam se conjecere. Quod prodigium Tilmannus Bredenbachius (b) narrat his verbis: *Oppugnavit castrum*, scilicet Nienhuys octodecim milliaribus Torpatho distans: *magnus Moschoviæ dux anno MCCCLXXXI. cui oppugnationi ipse intererat, una cum trecentenis militum millibus, ac tandem post diutinam, & pertinacem obsidionem, & crebras irruptiones mœnia, & propugnacula labefacere cœptabant, obsessi cum hostium assultum diu sustinuissent, tandem solis humanis viribus diffisi, divini Numinis clementiam & auxilium quotidianis ardentibusque votis exposcunt: Præfectus ut in bellicis rebus reliquis præstabat, ita hoc quoque in negotio cæteris ferventior erat. Igitur quadam nocte veneris diem proxime antecedente in [illegible]us pervigilat, ante aram quandam prosternitur, orat ut in tam deplorando rerum statu Deus apparere dignetur, felicemque tam gravis obsidionis liberationem elargiri. Exorto sole, cum Rutheni certam jam arcis expugnationem sibi promitterent, exurgit e precibus suis præfectus, acceptoque arcu telum ferreum, acuminataque cuspide in Dei nomine in medium Ruthenorum exercitum e fenestra emittit: favent conatibus superi, volat missile ferrum, & ipsius Moschovii principis cor transfigit: & paulo infra Rutheni magno cum ululatu principis & imperatoris sui tam funestum, & luctuosum casum de-*

Ducis Moscor. expeditio in Livon.

(b) *Tilm. Brendeb. in 3. de script. belli Livon.*

Tercentum millia hominum secum traxit.

Divinitus emisso in incertum telo confossus.

Dissipatus hostilis exercitus.

deplorant, arreptumque fuum in Moschoviam perferunt Livones hoc mirabili, memorabilique modo liberati arcum perpetui trophæi loco in basilica, quæ ibidem in castro exstructa erat, ad altare suspendunt. Solebat in eo templo cultus divinus, quondam magna pietate ac devotione peragi, nunc vero Lutheranis dogmatibus receptis nullum pristinæ pietatis vestigium conspiciebatur: arcum ibidem suspensum vidit venerandus vir D. Philippus Olmen quondam metropolitanæ ecclesiæ Terpatensis stipendiarius canonicus, nunc ecclesiastes Ressensis.

Miraculi monumentum diu servatum.

Anno

I. Præcipue res gestæ hoc anno.

ANno Christianæ salutis millesimo trecentesimo octuagesimo secundo indictione quinta immissi ab antipapa Ludovici Andegavensis in Italiam irruptio gravem Ecclesiæ iotulit terrorem, qui postea illo pereunte, dissipatoque exercitu evanuit; speraraque Gallorum præsidia Joannæ reginæ regio honote dejectæ exitium pepererunr: Carolus enim III. Siciliæ Rex firmando solio intentus, ut Joannæ studiosorum spes elideret, ac novandarum rerum occasionem removeret, cum jam Aquila & Montorii, Liciensis, & Cupertanus comites rebellassent, ut refert Hector Pignatiellus (a), infelicem mulierem interfici jussit. Necis genus aliqui fuisse scribunt, laqueo fractas ei fuisse cervices, dum in sacello flexis genibus preces fundebat, quod Theodoricus e Niem (b) affirmat; alii vero impresso ori pulvino arque intercluso spiritu sub stragulis præfocatam, alii (c) necatam fame aut jugulatam tradunr; qua de re hæc Clementis pseudopontificis rerum gestarum anonymus author (d) monumentis consignavit: *Joanna Regina immaniter fertur interempta fuisse, per ministeos dicti Caroli, & sic fieri ordinantis: modas autem iaeeremptionis sua varie extitit naeratus, nam aliqui dixerunt ipsum strangulatam, aliqui sub una culcitra supposita ligatisque manibus & pedibus suffocatam.* Cum hæc temporis illius scriptores mandarint historiæ, rejiciendi sunr, qui suspendio necatam eodem in loco ajunt, quo Andreas primus maritus fuerat interemptus. Extitit is tristis Joannæ Reginæ exitus, quem illi S. Catharina virgo Senensis, (e) ni damnato schismate in veri Pontificis fidem rediret, pluribus literis prædixerat. Extinctam mense majo scribit (f) Hector Pignatellus, ejusque corpus in templo S. Claræ septem dierum flexu spectandum populo propositum, ne quis scilicet illius spe & desiderio arma moveret. Affert Summontius (g) ejusdem epitaphium, cui adjecta hæc epigraphe in qua tempus mortis Joannæ his numeris consignatum est: MCCCLXXXII. XXII. maii v. indictione, atque ipsam ab impudicitiæ labe ei aspersa a nonnullis, ac necis primo viro illaræ scelere vindicare nititur; ob inductum vero magno Christiani orbis offendiculo schisma, & securas antipapæ partes justo supplicio Deo vindice affectam constanter affirmat, cui prophetica illa sententia, quam Sauli Regi verbis minacibus Samuel intentavit, apte convenire videatur: *Quia projecisti Deum, projecit te Deus ne sis Rex.*

(a) Hector Pignat. Diar. Neap. MS.
(b) Theod. e Niem. li. 1. c. 15.
(c) Gobel. in cosmod. atat. 6. c. 76.
(d) Clem. antip. vit. script. apud Bosq.
De supplicii genere variæ sententiæ.
Prædicta illi a S. Cath. ea calamitas.
(e) S. Cath. ep. 207.
(f) Hector Pignat. in diar. MS.
(g) Summon. hist. lib. 4.

II. Ludovic. Andeg. antip. satellites.

Parabat eodem tempore (b) Joannæ filius adoptivus Ludovicus Andegavorum dux opem, ultionemve, quem una cum Amedeo Sabaudiæ comite mense majo Avenionensem antipapam convenisse, atque ab eo expeditioni Italicæ præfectum, ut nedum Neapolitanum regnum occuparet, sed Urbanum etiam pontificatu everteret, observat ejusdem pseudopontificis gestorum author schismaticus (i) qua de re in antipapæ regesto, tum in Neapolitano rabulario trigesima maii consignata diplomata extant.) *Anno*, inquit, * MCCCLXXXII. *mense maii Avenione conveaceant Ludovicus dux Andegavensis, & Amadeus comes Sabaudiæ cum exercitu magno, ac manu notabili armatoram pеogredi cupientes versus partes Italiæ tam peo impugnatione B. intensi*, ita Urbanum verum Christi vicarium appellat, *& sibi faventium, quam libeeatione Joannæ Reginæ Siciliæ memoratæ, per præfatum Carolam de Dirrachio jam detentæ, ac recuperatione regni sui pro majore parte occupati per eundem: fuitque constitutus & oedinatus generalis capitaneus dicti exercitus memoratus dux Andegavensis per dictum Clementem Papam*, hoc nomine illum falso exornat, *sibique datam in mandatis, ut nedum nomine proprio, sed etiam Ecclesiæ & suo ad negotia procederet supradicta.* Nonnullisque interjectis, quibus addit ad Ludovici, & Amedei preces, Thomam de Cassato ordinis Prædicatorum pseudocardinalium numero ascriptum trigesima maii, susceptam Joanna jam sublata expeditionem ita describit: *Arripuit eego iter suum cum dicto exercitu, ipsum pee plana Lombardiæ & terras ecclesiæ prosequendo, quod utrique licet non sine magnis laboribus & expensis, alias tamen satis feliciter & pacifice consummavit, declinavitque primo in civitate Aquilanensi sub favore & obedientia dictæ Reginæ persistente, quæ quasi sub iatroitu dicti regni situata existit, quem navigia multa victualibus & aliis sibi necessariis onerata sunt illico subsecuta.* Excurrisse XXVII. junii in litus Neapolitanum viginti duas triremes Massilienses, at cum nihil omnino proficerent rediisse refert Hector Pignatellus (k): addirque Ludovicum Andegavensem XVII. julii in Aprutium studiis factiosorum, quorum prin-

(b) Gobel. in cosmodr. atat. 6. c. 77. & Hector. Pignat. in Diar. MS.
* MCCCLXXXII.
(i) Clem. antip. vit. script.
Ejus expeditio in Italiam.
Aquila a Ludov. occupata.
(k) Hector. Pignat. in diar. MS. Neap.

ceps erat Caldora irrupisse. [1] Queritur vitæ antipapæ scriptor, de quo paulo ante memoravi, Ludovicum ipsum signa Romam versus ad evertendum Urbanum non direxisse, cum non abesset conjectura, Romanos Gallorum florentissimo exercitui impares ad periculum imminens declinandum Pontificem & Cardinales hosti prodituros. Verum ille, qui naviculam suam jactari fluctibus, non mergi sivit, Ludovicum ad tantum scelus prorumpere non sivit, quamquam nec ita contracta manus Domini putanda est, ut vicarium suum adversus schismaticorum glomerata agmina tueri, Romanosque corroborare in ejus obsequio non posset: nec vero valida ad tuendam urbem deerant præsidia Pontifici, qui hostis veritus temeritatem indulgentiarum præmia catholicis proposuit, qui mensibus quatuor sacra arma ad Romana mœnia tuenda gestarent.

Aversus Gallicus exercitus ab urbe.

Ad futuram rei memoriam.

III. *Cum perditionis alumnus Ludovicus olim dux Andegavensis imitator damnati schismatis, effectus, ac stipatus magna multitudine armatorum, & in favorem iniquitatis filii Roberti antipapæ, qui se Clementem papam ausu temerario nominare præsumit contra Deum, & catholicam fidem versus almam urbem, & alias terras patrimonii B. Petri dirigat gressus suos, & ad invadendum terras nostras, & Romanæ ecclesiæ se accinxerit, & jam partes Italiæ cum magna multitudine gentium armigerorum intraverit, nos attendentes quod ad resistendum eidem Ludovico, & perversis ejus conatibus, & providendum nostro, & prædictæ Romanæ, ac etiam gentium earundem partium Italiæ statui, & honori, oportet nos Christifidelium suffragia, & auxilia implorare; & cupientes, ut hujusmodi tanta ejusdem Ludovici temeritas, & protervia elidatur, & ut Christifideles eo libentius ad defendendum nostrum, & ecclesiæ prædictæ honorem, ac statum, & ad persequendum ipsum Ludovicum, & ejus sequaces, ac fautores, & adhærentes eidem, viriliter se accingant, quo ex hoc dono cœlestis gratiæ uberius conspexerint se refectos de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vere pœnitentibus, & confessis, qui in nostrum, & prædictæ Romanæ ecclesiæ, ac almæ urbis auxilium se accinxerint, & ad urbem ipsam in nostris, ecclesiæ, & urbis prædictorum auxiliis per quatuor menses, si tamdiu id expediens fuerit, morituri accesserint, illam indulgentiam concedimus, quæ accedentibus in Terræ sanctæ subsidium per sedem Apostolicam concedi consuevit, &c. Datum Romæ apud S. Petrum x. Kal. septembris, pontificatus nostri anno quinto.*

Indicta in Ludovicum religiosa militia.

Propositæ piaculares veniæ.

IV. Magnum sane incussit terrorem hostis potentia; Ludovicum enim sexaginta militum millibus & eo amplius soccinctum irrupisse in Italiam scribunt. Nec modo excitandos catholicos ad tuendam Romam censuit Urbanus, verum ad debilitandos in Neapolitano regno Ludovici impetus judiciariam in illum actionem instituit, & una cum Amedeo Sabaudiæ & Petro Gebennæ comitibus, Fulcheto e Saltu Provinciæ præfecto schismatis, apostasiæ, sacrilegii, blasphemiæ, studii in hæreticos, læsæque majestatis crimine damnavit, omnique honorum & bonorum jure privavit; notavit infamia, subjecit corpus servituti, ac denique fideles omnes indulgentiarum præmiis ad contundenda illius arma cum signa inferre Italiæ inciperet, concitavit: quam sententiam, cum hostis penetrasset in Neapolitanum regnum, renovavit reperita alrius veterum edictorum in antipapam & sectatores memoria, Jordanoque archiepiscopo Rheginensi, ut hujusmodi sanctionem in Rheginensi, Cusentina, Rossanensi, & S. Severini episcopatibus vulgaret, provinciam imposuit (a).

Edicta adversus ejus sectatore.

(a) Lib. 1. p. 27.

Venerabili fratri Jordano archiepiscopo Rheginensi.

V. *Contra perditionis alumnos Ludovicum olim ducem Andegavensem, Amedeum olim comitem Sabaudiæ, Petrum olim comitem Gebennensem, & Fulchetum de Saltu, olim senescallum Provinciæ, qui in reprobum sensum dati, & hujusmodi damnati schismatis notorii imitatores & fautores effecti præfato Roberto antipapæ & ejus sequacibus notorie adhæserunt, & adhærebant, eique præstiterant, & præstabant auxilia, & favores etiam in præjudicium nostrum, & ecclesiæ supradictæ, & demum stipati mu-*

NOTÆ [1] QUæ hic narrat Annalista de expeditione Ludovici Andegavensis in Regnum Apuliæ in nonnullis corrigenda est, ut ex iis quæ statim subdemus constabit. Ludovicus igitur exercitu pro eorum temporum conditione validissimo comparato per Sabaudiam in Italiam ingressus est. Militum numerum alii alium definiunt, quidam XL. millia; alii XLV. millia; alii denique cum Sagacio de Gazata in Chronico Regiensi ad LXV. millia equorum ducta affirmant. In Apuliam intrasse die XVII. Annalista ex ephemeridibus Hectoris Pignattelli notat. Sed Ephemerides istas, ut in rebus afferendis non peccent, in temporis vero adscriptionibus sæpissime fallunt. Historici enim omnes, quotquot accuratam temporum syntaxim servant, Augusto mense nondum e Langobardia excessisse Ludovicum affirmant. Legendus Gazata in Chronico Regiensi, Anonymus Mediolanensis in Annalibus, Anonymus Placentinus in Chronico. Ex eodem pariter Anonymo Mediolanensi discimus hoc ipso anno, octobri mense, inter utrosque æmulos acre certamen commissum fuisse, quo pari utrinque dispendio pugnatum. MANSI

magna gentium armigerarum multitudine ad partes Italiæ se contulerant, ut statum, & pacem dictæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ perturbarent, ac regnum Siciliæ, & alias terras, & jura dictæ Romanæ ecclesiæ invaderent, & occuparent in magnum præjudicium nostrum, & Romanæ ecclesiæ, ac regni prædictorum, nos de fratrum nostrorum consilio, & debitis juris solemnitatibus observatis, prout facti qualitas exigebat. Et paulo infra: *Certos processus fecimus, per quos finaliter pronunciavimus, decrevimus, & declaravimus eosdem Ludovicum, Amedeum, Petrum, & Fulcbetum fuisse, & esse schismaticos, apostatas, ac sacrilegos, & blasphemos, & imitatores hujusmodi damnati schismatis, & hæreticorum fautores, & reos criminis lesæ majestatis, & conspiratores etiam contra nos, & velut hæreticos puniendos, ipsosque propter præmissa fore excommunicatos, anathematizatos, ac incurrisse in pœnas, & sententias tam a jure, quam ab homine in talia perpetrantes inflictas, & promulgatas, ipsosque fore privatos, & depositos, ac privavimus, & deposuimus a quibuslibet ducatibus, comitatibus, dignitatibus, & honoribus, nec non feudis, & bonis, quæ a dicta Romana, vel quibusvis aliis ecclesiis, ac personis ecclesiasticis, vel Romano imperio, seu quibuscumque aliis obtinebant, & quæ quomodolibet etiam de facto tenebant, ipsorumque bona omnia fuisse, & esse confiscata, & ea confiscavimus, & ipsorum Ludovici, Amedei, Petri, & Fulcbeti personas detestabiles & infames fore exponendas, & exposuimus Christi fidelibus capiendas. Et volumus, quod omnes & singuli Christifideles, qui crucis assumpta charactere ad præfatorum Roberti antipapæ, Ludovici, Amedei, Petri, & Fulcbeti schismaticorum, & ut præmittitur, damnatorum exterminium se accingerent, & eos pro posse persequerentur, illa gauderent indulgentia, illoque privilegia essent muniti, quod accedentibus in Terræ sanctæ subsidium conceduntur, prout illa omnia, & singula in diversis nostris inde confectis literis plenius continetur.*

Andegavensis, Sabaudus & Gebennensis pronunciati schismatici, & apostatæ.

Notati infamia.

VI. *Nos igitur, ne tot & tantorum facinorum & scelerum in divinæ majestatis offensam, & dictæ Romanæ ecclesiæ matris cunctorum Christi fidelium, & magistræ contumeliam, & contemptum, fideique catholicæ, ac utilitatis reipublicæ detrimentum nequiter patratorum in succedentium temporum sæcula sine correctione debita in multorum perniciem deferantur, & ne præfati per nos, ut præfertur damnati a Deo reprobati, qui in suis hæresibus persistere, & excessus excessibus cumulare, & ecclesiæ prædictæ pacem turbare, & inter Christi fideles schismata, dissensiones, & scandala ponere, cultumque Christianæ fidei, sine qua quisque Deo placere nequit, quantum in eis est, depravare conantur, suos pravos, & damnatos conceptus in partum producere possint, sed potius, dextera Domini faciente virtutem, viriliter obsistatur eisdem, & ipsorum damnandi propositi executio elidatur, opportunis providere remediis cupientes, quia in his Dei, & prædictæ Romanæ ecclesiæ causam agi conspicimus; illa devote prosequentibus duximus etiam spiritualibus auxiliis & præsidiis assistendum, ut causam ipsam eo ferventius prosequantur, quo exinde majoris retributionis merita, se speraverint adepturos.*

Exposita eorum flagitia.

Ideoque nos de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus authoritate confisi omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui præfatos Robertum antipapam, Ludovicum, Amedeum, Petrum, & Fulcbetum, ipsorumque complices, fautores, receptatores, atque credentes, quamdiu in hujusmodi schismate, ac extra Romanæ ecclesiæ gratiam persisterint, in personis, & sumptibus propriis, nec non iis, qui in personis propriis, alienis tamen expensis, expugnabunt, & super hoc per unum annum, incipiendo a die, quo tu duxeris ordinandum continue, vel interpolatim in expugnatione hujusmodi laborabunt, ecclesiæ sequendo vexillum, tam clericis quam laicis, & eis insuper, qui suis dumtaxat expensis juxta facultates, & quantitates suas destinabunt, vel tibi, seu alteri per te deputando ministrabunt sufficientia stipendia, ut destinare valeas idoneos bellatores per dictum tempus moraturos, & bellaturos ibidem, illam concedimus indulgentiam, quæ concedi per eandem proficiscentibus in Terræ sanctæ subsidium consuevit, & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum: eos autem qui non per annum integrum, sed per ipsius anni partem in hujusmodi Dei servitio laborabunt juxta quantitatem laboris, & devotionis affectum participes esse volumus indulgentiæ memoratæ. Quod si forte ipsorum aliquem post iter arreptum in prosecutione dicti negotii ex hac luce migrare contigerit, vel interim negotium ipsum congrua terminatione compleri, eos integre participes esse volumus, & concedimus indulgentiæ memoratæ. Hujusmodi etiam remissionis volumus esse participes juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum omnes, qui ad expugnationem ipsorum Roberti antipapæ, Ludovici, Amadei, & Fulcbeti, & aliorum damnatorum, ac sequacium, & fautorum ipsorum sibi, seu alteri per te deputando de bonis suis congrue ministrabunt. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta committimus, & mandamus, quatenus per te vel alium, seu alios in Rheginensi, Cusentina, Rossanensi, & San-Severini provinciis, hujusmodi concessionem nostram in ecclesiis, & locis, de quibus tibi videbitur.

Jussi episcopi pontificia diplomata promulgare.

tur, quando & quoties expedire videris, solemniter publicans & exponens & per alios ad hoc idoneos publicari & exponi faciens, ut melius & clarius intelligatur ab omnibus, in vulgari, fideles ipsos instantius per verbum prædicationis, & alias, prout expediens extiterit, inducere non postponas, ut suscipientes cum reverentia per manus tuas, vel aliorum per te ad id deputandorum venerabile signum crucis, ipsumque suis humeris, & cordibus affigentes ad prosequendum hujusmodi causam Dei, & Romanæ ecclesiæ ipsorum matris viriliter se accingant, nobis quidquid super prædictis feceris per tuas literas, vel instrumenta publica harum principium & finem continentia, fideliter rescripturus, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum IV. Kal. octobris, pontificatus nostri anno V.

VII.
(a) *Ibid.* p. 274.
Sacram militiam professuros crucis symbolo insignire.

Easdem literas Georgio archiepiscopo Amalphitano transmisit (a), deditque provinciam, ut in iis contenta Salernitanis, Cusentinis, Surrentinis & Amalphitanis e sacro suggestu exponenda curaret, ac militiam religiosam adversus Ecclesiæ hostes professuris crucis symbolum traderet: quas etiam partes Petro episcopo Tiburtino, IV. non. decembris pontificatus sui anno V. commisit; tum Francisco episcopo Faventino missa priore literarum parte, quibus plenius continetur, illum auctoritate ad viros religiosos, ad ea pro concioni divulganda incusso censurarum metu adigendos instruxit. (b).

(b) *Ib.* p. 288.

Urbanus, &c. Volentes quod præmissa ad communem notitiam omnium Christi fidelium deducantur fraternitati tuæ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus in ecclesiis cathedralibus in ipsis partibus consistentibus, & aliis de quibus tibi videbitur verbo Dei primitus per te, vel alios ad hoc idoneos coram populo solemniter, ac publice proposito, saltem semel, ac etiam per religiosos Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & S. Mariæ de Monte Carmelo, quos quidem religiosos si monitionibus, & mandatis tuis in hac parte non paruerint cum effectu, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto in dictis, & ipsorum religiosorum ecclesiis, & locis aliis dum missarum celebrabuntur solemnia, vel alias cum ibidem aderit major multitudo populi, ac etiam in dictorum religiosorum prædicationibus publice singulis diebus dominicis, & festivis omnia, & singula supradicta publices & exponas, seu publicare & exponi alta voce, & intelligibiliter in vulgari, ac præsentium literarum copias portis dictarum ecclesiarum facias, & procures publice affigi, &c. Dat. apud S. Petrum idib. novembris, pontificatus nostri anno V.

Denique simillima imperia Andreæ tit. SS. Marcellini & Petri presbytero Cardinali, pluribusque præsulibus in Italia data (c), ac Germani, Dani, Bohemi, Livones, Sueci, Norvegi, Poloni, Hungari, Bosnenses, Dalamatæ, Angli, Belgæ, ad suppetias ferendas Ludovico sollicitati (d). Submissus etiam in Neapolitanum regnum ad ferendam opem Carolo Regi Acutus Anglus cum expeditissimis Anglorum copiis; ad suppeditanda vero illi stipendia, cum opes conferre clerus jussus esset, isque detrectaret impositum onus admittere, illum hisce literis coarguit Pontifex.

(c) *Ibid.*
Fideles ad ferendas suppetias sollicitati.
(d) *Ib.* p. 308. & *Valsing. in Rich. II. hoc anno.*
Impetrata clero nummaria subsidia.

Venerabilibus fratribus Neapolitano & Capuano archiepiscopis, ac suffraganeis, & dilectis filiis capitulo ecclesiæ & clero civitatis Neapolitanæ salutem & apostolicam benedictionem.

VIII.
Neapolitanus clerus ea pendere abnuit.

Literæ vestræ, quas nuper solita benignitate recepimus, nobis ingentis admirationis materiam pepererunt. Quid enim non miremur, cum prout ex ipsorum serie literarum collegimus, vos propriam salutem negligere videmus? Estne in tanto rerum discrimine de salutis vestræ materia disceptandum? esto sic particulam rerum vestrarum magni penditis, ut totum penitus negligatis? Expergiscimini itaque & mentis vestræ oculos aperite: cessat omnis excusatio, quæ paci, quæ tranquillitati, quæ quieti vestræ nititur obviare. Considerate quales ergo vos fuerimus: circa enim nostri apostolatus primordia. Erga vos Apostolicæ sedis beneficentiam exercuimus copiose, hunc beneficiis prosequendo, illum claris officiis illustrando, alium dignitatibus extollendo, tumque [inimico homine superseminante zizania] super cervices vestræ cecidit jugum schismaticæ servitutis, a qua ut vos opitulante Domino eriperemus, non laboribus pepercimus, non expensis; immo pro liberatione vestra totum ærarium nostrum exhausimus: & quia ad hoc peragendum non sufficiebant ejusdem ærarii facultates, pretiosa bona ecclesiarum almæ Urbis, & earundem ecclesiarum, necnon monasteriorum, & hospitalium, & aliorum piorum locorum ipsius urbis castra, possessiones, & alia immobilia bona, urgente nos necessitate, distraximus & alienavimus, quæ adhuc sic alienata permanent & distracta: debita quoque multa, & magna contraximus: sed sicut Domino placuit pro tunc fuit, quod vehementer desiderabamus feliciter consummatum, quando charissimus in Christo filius noster Carolus Rex Siciliæ illustris, dextera Domini sibi assistente propitia, cum auxilio, & favore nostro vos a servitute hujusmodi liberavit. Scitis nos vera retexere.

Urbano de iis querelæ.
Proposita rei angustia.

IX.

Postmodum vero pacis æmulo procurante, & nostris successibus invidente, cum videremus vos in similem & quasi pejorem servitutem recasuros, nisi cum auxilio Domini manus favoris apostolici supponeremus, dilectum filium nobilem virum Joannem

Angliæ copiæ in Gallos conductæ ab Urb.

Agut militem Anglicanum cum strenuorum numero bellatorum ad stipendia nostra conduximus, illius Ludovici olim ducis Andegavensis, qui rugientis more Leonis circuit, ut vos devoret, & ejus subiiciat ditioni. Debetis ne igitur excusationem prætendere, ut pro stipendiis, & mercede illorum, qui pro defensione, pro quiete, pro libertate vestra corpora sua non recusant exponere, rerum vestrarum portiunculam non exponatis? Non debetis profecto, si sapitis, hac in remanus habere tenaces, quando vobis rem possibilem imperamus, & vos ad ea, quæ libertatem & securitatem vestram, perpetuamque quietem respiciunt, invitamus. Facite promptis animis invitati, quod etiam sponte facere deberetis. Si autem in perniciem vestram & contra nos, & sanctam Romanam ecclesiam vestram & cunctorum fidelium matrem cum rebus & pecuniis vestris aliquando pugnatum est, quid nunc pro salute vestra, & pro defensione, ac cautela dictæ ecclesiæ, faciendum? Et quidem credebamus vobis modicum imperasse, arbitrantes vos nedum res vestras, verum etiam, si necessitas id exigeret, corpora posituros. Quoniam vero hilarem datorem diligit Deus, & celeritas beneficium gratum reddit, hilariter, & celeriter jussa nostra complete; non enim ignoratis, quod stipendiarii nolunt verba. Nos autem, quantum in nobis erit dabimus opem & operam, ut confuso dicto Ludovico, vos & alii devoti nostri, & ecclesia memorata in pacis multitudine quiescatis, & extirpatis hæresis, & schismatis vepribus, in fidei unitate deserviatur omnium Creatori. Cæterum ut lenitatem nostram evidentius agnoscatis, volumus, quod illi ex vobis, qui adeo pauperes existunt, quod ad solvendum, seu contribuendum aliquid sunt penitus impotentes, ad solvendum, seu contribuendum, aliquid minime teneantur: illi vero, quorum facultates ad integram solutionem non suppetunt, ultra quam juxta suarum facultatum hujusmodi exigentiam solvere, seu contribuere aliquid nullatenus compellantur. Dat. Romæ apud S. Petrum XVII. kal. decembris, pontificatus nostri anno quinto.

X. Ludovici Andegav. impetus cunctatione a Carolo fracti. (a) Clem. VII. antipap. vita scriptor. apud Bosq. Commeatus & pabula subducta.

Ut vero Ludovici Andegavensis impetus a Carolo Rege elusi fuerint, ac mora & variis effugiis, arteque bellica sensim elanguerint ejus vires, describit accurate Clementis antipapæ gestorum auctor (a) his verbis: *Adventus ejus jam diu præscitus per suos adversarios extiterat, qui sic disposuerant, quod civitates, loca, & castra invenit, ut plurimum fortificata, munitaque victualibus, armis, & gentibus ad sibi resistendum viriliter dispositis & apparatis; fueruntque blada, vina, pecora, equorum pabula, aut in eis recondita; exterius vel consumpta, sicque pro tunc non fuit locus aliquis contra suos inimicos faciendi. Et loca sibi faventia, quæ satis pauca erant, bene disposita non erant ad ipsum cum suis capiendum; victualia etiam eorum non adeo abundabant, quod sine propria penuria sibi sufficerent, oportuit ipsum, seu saltem majorem partem exercitus, per aliquod tempus in locis parvis & miseris, & campestribus permanere. Hyems etiam supervenit, nives, pluviæ, & aquæ inundaverunt, gelu, venti, & frigora suum temporis debitum reddiderunt. Inimici insuper sui sibi insidiantur ubi, & quomodo potuerunt: quibus omnibus causantibus, eique obstantibus sibi, aut dicto exercitui suo non licuit victualia hinc inde perquirere, prout eorum necessitas exigebat; & sic hi, qui per prius habuerant consumptis multas egestates, & miserias sunt perpessi.*

Pressus undique angustiis antipapalis exercitus.

Ita attritus est variis incommodis schismaticus exercitus, qui mox canina fame premi & epidemiæ sævitia absumi cœpit (b); de quo proximis annis recurret sermo: illius vero occasione nonnulli in perfidiam sunt lapsi, inter quos Anconitanæ arcis præfectus genere Hispanus hosti adhæsit, quem cum vi inde deturbare pararent Anconitani, veritus Urbanus ne ii arcem omnino excinderent, ne in posterum eorum libertati frænum injiceret, Andreæ Cardinali Piceni præsidi munus demandavit (c), ut ad continendam in officio provinciam expugnatam arcem everti non sineret, sed fidissimo præsidio communiret.

(b) Hest. Pignat. in diar. Neap.

(c) Urb. l. 1. pag. 279.

XI. Tudertini ab Urbano deficiunt.

Subduxere se eodem tempore Urbani obsequio Tudertini, quos ille qua minis objectis, qua ostensa veniæ spe ad officium nisus (d) est revocare, ipsos sic per litteras allocutus.

(d) Lib. 1. p. 261.

Urbanus, &c. Qua fronte contra jurisjurandi religionem, contra fidem, contra fas scelus anfractus perpetrare, ut scilicet, præfatum Camerarium, (nempe Marinum archiepiscopum Tarentinum) *a nostra clementia redeuntem, qui vos, liberosque vestros, conjuges, ac fortunas cum maximis nostrarum, & ecclesiæ Romanæ expensarum profluviis de hostium faucibus liberaverat, in civitatem prædictam non permiseritis intrare, ei aurem, non minus quam ejusdem civitatis portas damnabiliter obserantes, ac contra præmissa a nostra, & ejusdem Ecclesiæ obedientia vos detestabiliter subtrahentes, quod quid aliud est, quam proditionis, perjurii, & læsæ majestatis aliorumque horrendorum, & nefandorum criminum vos retinaculis involvisse, incurrisseque excommunicationis, & interdicti, aliasque sententias & pœnas tam ab homine quam a jure in talia perpetrantes inflictas?* Et infra. *Verum licet vos, & præfatam ecclesiam, cum tanto animarum vestrarum discrimine, & status vestri detrimento tam enormiter offenderitis, tamen illius vices, quamquam immeriti, gerentes in terris, cujus sacrificium est spiritus contribulatus,*

Indictæ pœnæ. Ad poscendam veniam solicitati.

& qui

& qui cor contritum & humiliatum non despicit, parati sumus erga vos ostendere sedis Apostolicæ lenitatem, & obliteratis offensis, reddere vos ad eandem sedem, in exhibitionibus gratiarum munificos, & in vestris opportunitatibus liberales; dum tamen vestros recognoscentes errores pronis cervicibus errorum & excessuum vestrorum indulgentiam postuletis. Datum Romæ apud S. Petrum Kal. augusti, pontificatus nostri anno quinto. Flecti non potuere adhuc Tudartini, quorum nefarium exemplum Interamnenses, Amerinos, aliosque nonnullos secutos, anno proximo visuri sumus.

Urbanus causæ suæ æquitatem promulgari ubique jubet.

Addimus nunc, Urbanum apostolicos nuncios in variis provinciis agentes dare operam jussisse, ut schismaticorum flagitium, qui schisma conflaslant, exponerent populis, justa in eos lata edicta promulgarent, omnesque ea labe notatos legum severitate percellerent, quo argumento Guillelmo e Savarvilla in Leodiensi principatu internuntio hæc mandata dedit (a): *Ut fideles Christi a prædictorum perversorum, qui alios in præcipitium secum trahere moliuntur astutiis præserventur, ac de tuæ prudentiæ & circumspectionis industria specialem in Domino fiduciam obtinentes, discretioni tuæ per apostolica scripta committimus, & districte præcipiendo mandamus, quatenus fidei loricam induens & gladium spiritus, quod est verbum Dei, assumens contra præfatos schismaticos, & Dei, ac sanctæ Ecclesiæ inimicos & adhærentes, & faventes eisdem, adversusque alios homines, qui famam nostram denigrare, vel eorum falsis latratibus contra statum & honorem nostrum, vel dictæ Ecclesiæ aliqua dicere vel facere præsumpserant, seu præsumpserunt, te accingas, & tanquam verus dictæ fidei pugil insurgens, tam in publicis, quam etiam privatis sermonibus & prædicationibus, innocentiam nostram, & Ecclesiæ prædictæ causam defensurus assumas, &c. Datum Romæ apud S. Petrum kal. decembris, pontificatus nostri anno quinto.*

(a) Lib. 1. ep. cur. p. 286.

XII. Sententia in Regem Castellæ lata.

Hoc etiam anno Urbanus Joannam Castellæ Regem apostolicis imperiis obtemperare detrectantem schismatis, ac læsæ majestatis crimine damnavit, atque ab jure regni depulit: qua de re subjectum diploma edidit (b).

(b) Tom. papyrac. p. 209.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regimini sacrosanctæ, ac universalis Ecclesiæ dispositione divina, licet immeriti, præsidentes, ac super gentes & regna eadem dispositione, licet insufficientibus meritis constituti, dum senescente jam mundo sæculi corruptelas conspicimus, & instare tempora periculosa videmus, pro laude & gloria catholicorum Regum & principum, ac cunctorum fidelium ejusdem Ecclesiæ filiorum, ad confusionem quoque iniquitatis alumnorum, videlicet hæreticorum & schismaticorum, quorumlibet etiam regia, aut quovis alia dignitate prætendentium se fulgere, qui pravitatis vinculis colligati convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus; unitatem ejusdem Ecclesiæ ipsius sponsæ intentione pestifera scindere molienda, ut disrumpamus vincula eorum, & projiciamus a nobis jugum ipsorum, tanto virilius in virtute Altissimi debemus exsurgere, quanto perniciosius ex eorum excessibus sequi potest perditio plurimorum; confidimus enim cum psalmista (c), quod fiet illis sicut Madian, & Sisaræ, & sicut Jabin in torrente Cison: disperierunt enim in Endor, & facti sunt, ut stercus terræ; & cum eodem psalmista increpantes dicimus: Pone Domine principes eorum sicut Oreb, & Zeb, & Sebea, & Salmana: *Omnes, inquam, principes eorum, qui dixerunt:* Hæreditate possideamus sanctuarium Dei: Deus meus pone illos ut rotam & sicut stipulam ante faciem venti: sicut ignis, qui comburit silvam, & sicut flamma comburens montes. Ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. *Imple itaque Deus facies eorum ignominia; & tandem contrita eorum rabie, & omni populo manifesti, vel quærant nomen tuum, Domine, vel deleantur de libro viventium, quem scripsisti.*

Gravis in Reges schismaticos comminatio.

(c) Ps. 82.

XIII.

Dudum siquidem cum filii Belial, videlicet, Robertus olim basilicæ duodecim Apostolorum vulgariter dictus Gebennensis, Joannes olim tit. S. Marcelli, vulgariter dictus Ambianensis, Gerardus olim tit. S. Clementis, vulgariter dictus Majoris monasterii presbyteri, & damnatæ memoriæ Petrus olim S. Eustachii diaconus Cardinales, nescientes in semitis justitiæ dirigere gressus suos, & Deum præ oculis non habentes, contra nos, quos ipsi Robertus, Gerardus, & Petrus, una cum aliis tunc Cardinalibus, ad quos Romani Pontificis spectabat electio, in urbe debitis, consuetisque solemnitatibus observatis in Papam Romanumque Pontificem elegerunt, inthronizaverunt, & solemniter & publice coronaverunt, & tanquam Papam, & summum Pontificem in missarum solemniis, & consistoriis publicis & privatis, consulendo & ordinando de statu Romanæ ecclesiæ, ac reipublica per plures menses tractaverunt, recipiendo a nobis ecclesiastica sacramenta, & animarum ipsorum & aliorum salutis remedia, dignitates, honores ecclesiasticos, & gratias impetrando, nobisque tanquam Papæ, & summo Pontifici, ac ipsorum domino debitas & consuetas reverentias exhibendo, & impendendo diversas conspirationes, colligationes, & machinationes facere, & schisma in Dei Ecclesia ponere, & civitatem Anagniam, & nonnullas alias terras nostras & Romanæ ecclesiæ occupare & occupari facere, & quamplures alios graves & enormes excessus perpetrare

Ut schismatici Cardd. in papatum induxerint Urbanum.

Dein in ipsum conjurarint.

& com-

Commoniti officii pejora sunt moliti.

& committere præsumpsissent, ac deinde per nos paterno zelo commoniti, ut ab hujusmodi excessibus desistere, & ab eorum erroribus resipiscere vellent, ipsi more aspidis surdæ aures suas obturantes, & nolentes intelligere, ut bene agerent, in profundumque descendentes malorum cum nonnullis aliis, quos eorum diabolicis suggestionibus ad eorum iniquum propositum prosequendum attraxerant, congregati in civitate Fundana in domo iniquitatis filii Honorati Caetani olim comitis Fundorum præfatum Robertum antipapam eligendo fecerunt, quem Papam nominare, & prædicari facere damnabiliter præsumpserunt, & multa alia enormia contra nos & Romanam ecclesiam operati fuerunt. Cumque omnia prædicta, adeo tunc essent, prout sunt notoria, quod nulla poterant tergiversatione celari, nos contra prædictos, & nonnullos alios eis in præmissis adhærentes & faventes, de fratrum nostrorum consilio debitis juris solemnitatibus observatis, prout facti qualitas exigebat certos successive processus fecimus, per quos declaravimus fuisse ipsos & esse schismaticos, apostatas, & blasphemos, & contra nos conspiratores, & reos criminis læsæ majestatis, & tanquam hæreticos puniendos, prædictosque Robertum, Joannem, Gerardum, & Petrum olim Cardinales, cardinalatibus dictæ Romanæ ecclesiæ, & omni cardinalatus commodo & honore, & omnibus dignitatibus & honoribus fuisse & esse privatos, ipsosque privavimus, & ipsorum bona mobilia & immobilia, ac jura & jurisdictiones fuisse & esse confiscata, & confiscavimus, ipsosque fuisse & esse excommunicatos & anathematizatos, & incidisse in diversas pœnas & sententias spirituales & temporales tam a jure, quam ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas, ipsorumque personas detestabiles, & infames fuisse exponendas, & exposuimus eas Christifidelibus capiendas, prout in diversis nostris inde confectis literis plenius continetur, quæ ab olim in Romana curia, & in Castellæ & Legionis regnis & provinciis & terris & locis, ac aliis mundi partibus & solemniter publicatæ fuerunt.

Conflarint schisma.

Decretoria sententia perculsi sunt.

XIV. Et licet iniquitatis filius Joannes Henrici, qui se gerit pro Rege Castellæ & Legionis, etiam per literas & nuntios nostros, & dictorum olim Cardinalium certificatus de hujusmodi canonica electione & inthronizatione, ac coronatione nostra, & aliis præmissis, nos pro vero, summo & Romano Pontifice tenuisset, ac reputasset, nobisque tamquam Romano Pontifici, etiam per ipsius literas & nuntios fidelitatem & obedientiam exhibuisset, & a nobis tam pro se ipso, quam etiam pro multis aliis plures & diversas gratias tam spirituales, quam etiam temporales impetrasset, tamen postmodum idem Joannes in reprobum sensum datus, & in favorem prædicti Roberti antipapæ & ejus sequacium, ut ex sequentibus patuit, a devotione & fidelitate & obedientia nostræ, & Romanæ ecclesiæ sponsæ nostræ non solum seipsum subtraxit, verum etiam prælatos, & personas ecclesiasticas, & alios clericos & laicos de regnis prædictis, ut se ab hujusmodi nostra & Romanæ ecclesiæ fidelitate, obedientia, & devotione subtraherent, etiam per minas & terrores compulit. Etiam fraudulenter & se ac alios de regnis prædictis in quadam acephalitate, quæ species hæreseos existit, & quam, ut eorum verbis utamur, indifferentiam vocant, se constituit, & in ea per nonnulla tempora pertinaciter perseveravit. Etiam bona, res, & jura, redditus & proventus, ad cameram apostolicam spectantia & pertinentia usurpando, capiendo, & usurpari & capi faciendo, & ecclesias etiam cathedrales & regulares & alia beneficia ecclesiastica etiam per schismaticos occupari faciendo.

Ut Joan. Rex Urb. pontificatum agnoverit.

Dein defecerit obsequio.

Catholicos oims compulerit, ut fierent acephali.

XV. Et licet idem Joannes tam per literas, quam etiam per nuncios nostros pluries paterno zelo monitus, & requisitus fuisset, ut ab hujusmodi erroribus resipisceret, & in nostra & prædictæ ecclesiæ fidelitate, obedientia, & devotione, prout tenebatur, permaneret; ipse tamen, more aspidis surdæ aures suas obturans, & nolens intelligere, ut bene ageret, ac hujusmodi nostris paternis monitionibus & requisitionibus spretis, demum detegens suæ dolositatis commentum & fraudis, & in profundum malorum amplius descendens hujusmodi damnati schismatis imitator effectus, & cupiens dictæ Romanæ ecclesiæ amplius scindere unitatem, una cum perditionis alumnis Petro olim S. Mariæ in Cosmedin diacono Cardinale, vulgariter dicto de Luna, Petro olim Toletano, & Lupo olim Cæsaraugustano archiepiscopis, Martino olim Pampilonensi, & Joanne olim Ambianensi, & Angelo olim Pensauriensi episcopis, ac Bonifacio de Aminanntis legum doctore satellitibus prædicti Roberti antipapæ & antichristi conspirationes & machinationes, etiam contra nos facere, os in cœlum ponere, lingua tamen ejus transeunte super terram, præsumpsit existimans loquacitatem, facundiam, & maledicere conscientiæ bonæ signum, in verba non tam blasphema & hæretica, quam insana contra nos prorumpere, nosque lacerare conviciis, hujusmodi schisma notorie sectando & dogmatizando non fuit veritus, nec veretur, seque debere, & velle eidem Roberto antipapæ credere, adhærere, ac favere; & hujusmodi nutriendo & fovendo schisma eidem Roberto auxilia & favores præstare præsumptuosa temeritate & ausu sacrilego, convocantis etiam ad hoc diversis prælatis, & aliis personis de regnis prædictis, publice asseruit & manifestavit, ac prælatis & clericis, & ecclesiasticis perso-

Monentem Urbanum spreverit.

Garrulitate blasphema seductus seduxerit alios.

Præsules ad antip. obsequium adegerit.

nis

nis & laicis de dictis regnis, quod eidem antipapæ crederent & obedirent, ac parerent, temere, & de facto præcipiendo mandavit: & insuper præfato Roberto antipapæ & sequacibus ejus, ac fautoribus diversa pecuniaria & alia subsidia, favores & auxilia in prædictis etiam contra nos, & dictam ecclesiam impendere præsumpsit, ac præsumit, crimen schismatis ac hæresis, & apostolicæ læsæ majestatis, & conspirationis etiam contra nos, ac sacrilegii damnabiliter incurrendo in animæ suæ grave periculum, Apostolicæ sedis contemptum ac prajudicium & scandalum plurimorum. Et quamvis præmissa omnia & singula, adeo tunc essent, prout adhuc sunt notoria, quod nulla poterant, prout nec possunt, tergiversatione celari: nos tamen ad cautelam & majorem certitudinem præmissorum, dilecto filio nostro Joanni tit. S. Sabinæ presbytero Cardinali commisimus oraculo vivæ vocis, ut se de præmissis informaret, & ea, quæ per informationem hujusmodi reperiret, nobis referre curaret; & denique Joannes Cardinalis super iis per eum informatione recepta nobis in consistorio retulit præmissa omnia fuisse & esse, ut præmittitur, notoria, & etiam manifesta.

XVI. Indicta illi dies, ut de criminibus responderet.

Nos itaque, nequeuntes hujusmodi excessus salva conscientia tolerare, de fratrum nostrorum consilio præfatum Joannem, qui se, ut præfertur, gerit pro Rege Castellæ & Legionis, præsente fidelium multitudine copiosa, ejusmodi citandi modum ex certis rationabilibus causis eligentes, per nostras literas citavimus, ut decima octava die præsentis mensis martis tunc futuri, si ea die consistorium publicum esset, alioquin prima die ex tunc sequenti, qua consistorium per nos teneri contingeret compareres personaliter coram nobis, ubicumque tunc essemus, visurus & auditurus per nos pronunciari, decerni, & declarari, ipsum Joannem, qui se ut præmittitur, gerit pro Rege Castellæ & Legionis, fuisse & esse schismaticum & apostatam, & sacrilegum & blasphemum, ac imitatorem hujusmodi damnati schismatis, & hæreticorum fautorem, & reum criminis læsæ majestatis, & conspiratorem etiam contra nos & velut hæreticum puniendum, ipsumque propter præmissa incurrisse in pœnas & sententias, tam a jure, quam ab homine in talia perpetrantes inflictas, ac promulgatas, ac eundem Joannem fuisse & esse privatum, & depositum, ac per nos privari & deponi quibuscumque dignitatibus & honoribus, nec non a jure, si quod in dictis regnis, seu ad ea sibi competebat, seu competere poterat ac regnis ipsis, si ad eum quomodolibet pertinebant, vel pertinere poterant, & omnibus feudis & bonis, si quæ a dicta Romana, vel quibusvis aliis ecclesiis, vel personis ecclesiasticis, aut a Romano imperio, seu quibuslibet aliis obtinebat, & quæ quomodolibet etiam de facto tenebat, ipsiusque omnia bona fuisse & esse confiscata, & per nos confiscari; & nihilominus visurus & auditurus per nos sibi alias pœnas infligi, prout nobis videretur, tantorumque flagitiorum perversitas exigeret & justitia suaderet; aperte prædicentes eidem, quod sive veniret sive non, nos in dicto termino ad declarationem ac privationem, & inflictionem pœnarum hujusmodi, prout justum foret, procederemus, ipsius Joannis absentia, seu contumacia non obstante, ac volumus, & auctoritate apostolica decrevimus, quod hujusmodi citatio perinde valeret, & plenum robur obtineret firmitatis, dictumque Joannem perinde arctaret, quacumque consiscatione contraria non obstante, ac si ei intimata & insinuata personaliter & præsentialiter extitisset. Concessimus insuper eidem Joanni plenam securitatem ad Romanam curiam veniendi, & in ea morandi, & ab illa recedendi cum clausulis necessariis & opportunis, prout in dictis literis plenius continetur. Adveniente igitur dicta die decima octava, videlicet hodierna, & existentibus nobis in consistorio publico cum dictis fratribus nostris comparuit coram nobis dilectus filius magister Thomas de Ficechio procurator noster fiscalis; & prædicti Joannis non comparentis contumaciam accusavit, ac petiit ipsum Joannem per nos contumacem reputari, & in ejus contumaciam contra ipsum ad hujusmodi declarationem, ac privationem, & aliarum pœnarum inflictionem per nos procedi juxta prædicti termini assignationem. Nos igitur per dilectos filios nostros Landulphum S. Nicolai in carcere Tulliano, & Petrum S. Georgii ad velum aureum diaconos Cardinales, ad portas palatii nostri apostolici prædictum Joannem Henrici, qui se gerit pro Rege Castellæ & Legionis, ut moris est, clamari & vocari fecimus, ut si ipse, aut aliquis, seu aliqui pro eo ibidem existerent, dictum palatium intrarent, & ad nostram præsentiam accederent. Et quia iidem Cardinales nobis postea retulerunt quod præfatus Joannes, nec aliquis pro eo ibidem moratus fuerat, nec ipse Joannes comparere curaverat neque curat, prædictus procurator iterum accusavit dicti Joannis contumaciam, & petiit, prout ante petierat, & superius est expressum.

Intentata illi schismatis, sacrilegii, & hæreseos nota.

Et exauctoratio regiæ dignitatis.

Et bonorum privatio.

Data ad comparendum incolumitatis sponsio.

In non comparentem actio intentata.

Vocatus more judiciario in consistorio.

XVII. Lata in eum decretoria sententia.

Nos itaque reputantes eundem Joannem, prout est, merito contumacem, & nequeuntes tot & tantos & tam graves excessus & iniquitates absque gravi offensa Christi, & remorsu conscientiæ amplius tolerare; & infra: *de dictorum fratrum nostrorum consilio, per hanc nostram definitivam sententiam auctoritate apostolica pronunciamus, decernimus, & declaramus, præfatum Joannem fuisse & esse schismaticum, apostatam, ac sacrilegum & blasphemum, ac imitatorem hujusmodi damnati schismatis, & hæreticorum fautorem, & reum criminis*

Schismaticus & hæreticus damnatur.

læsæ

læsæ majestatis, & conspiratorem etiam contra nos, & velut hæreticum puniendum, ipsumque propter præmissa incurrisse in pœnas & sententias tam a jure, quam ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas, ipsumque Joannem fore privatum & depositum, & privavimus & deposuimus a quibuslibet dignitatibus, honoribus, necnon a jure, si quod ei in dictis regnis seu

Regnorum jure exauctoratur.

ad ea competebat seu competere poterat, ac regnis ipsis, si ad eum quomodolibet pertinebant vel pertinere poterant, ac omnibus feudis & bonis, quæ a dicta Romana, & quibuscumque aliis ecclesiis, vel personis ecclesiasticis, seu Romano imperio, vel quibusvis aliis obtinebat, & quæ quomodolibet etiam, si de facto tenet, ipsiusque bona omnia fuisse & esse confiscata, & ea confiscamus, & ipsius Joannis personam detestabilem & infamem fore exponendam, & ex-

Infamiæ nota afficitur.

ponimus a Christifidelibus capiendam, ut sic captus, si absque ejus fuga & evasionis periculo fieri possit, ad nos indilate transmittatur: & si id tuto fieri nequeat, in arctis carceribus detrudatur, & tamdiu sub fida custodia detineatur, donec hujusmodi captio, detrusio, & detentio nobis fuerit intimata, & donec ipsum detinentes aliud super hoc a nobis habuerint in mandatis. Et quoniam dignum est, ut tam nefandorum ratione flagitiorum ultionis severitas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum pœnarum modus exuberet, de dictorum fratrum consilio monemus omnes, & singulos Christifideles utriusque sexus, cujuscumque status, ordinis, dignitatis, præeminentiæ, gradus vel conditionis extiterint, etiamsi regia, imperiali, vel pontificali, seu alia quavis præfulgeant dignitate, etiamsi fuerint sanctæ Romanæ ec-

Libertate ex bonis, & fidelium commercio privatur.

clesiæ Cardinales, ne aliqui eorum in civitatibus, castris, villis, terris, seu locis, quæ etiam de facto detinent, præfatum Joannem scienter recipere seu receptare, aut sibi ad ea aditum præbere, sed ad illa, in quibus ipse Joannes nunc habitat, seu moram trahit, vel in futurum habitabit, vel moram trahet, in ipsius Joannis, vel sequacium suorum favorem blada, vinum, carnes, pannos, ligna, victualia, pecunias, merces, res, vel quæcumque alia bona ad ipsorum usum utilia portare, mittere, vel deferre, seu portari, mitti, vel deferri facere præsumant, nec per alios quoquomodo, si hoc prohibere poterunt, mitti, deferri, vel portari permittant.

XVIII. Jussi Castellani consurgere ad eum comprehendendum.

Præterea omnibus & singulis temporale dominium in quibuslibet provinciis, civitatibus, castris, terris, villis, vel locis, etiam de facto tenentibus, præsentium tenore mandamus, ut sicut reputari & haberi cupiunt catholici & fideles, dictum Joannem, cum in eorum provinciis, civitatibus, terris, castris, villis, vel locis repertus fuerit, seu eum ad illa vel propter ea forsan venerit, si facultas aderit, capi faciant, & si tute fieri poterit, eum ad nos captum transmittant, seu captum custodiant, donec hujusmodi captio seu detentio nobis fuerint intimata, & a nobis aliud habuerint in mandatis, prout est superius ordinatum: illos autem, qui volentibus eumdem Joannem damnatum capere, detinere, vel ad nos transmittere, impedimentum aliquod per se vel alium seu alios publice vel occulte, directe vel indirecte, præstiterint seu fecerint, quominus ipse Joannes capi, detineri, vel ad nos transmitti valeat, ut præfertur, necnon illos, qui prædictum Joannem potuerint capere & detinere, seu facere capi & detineri, & id facere contempserint, & neglexerint, seu qui in præmissis, vel aliquo præmissorum contra hujusmodi monitionem & mandatum nostra facere, vel eidem Joanni directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, consilium, vel favorem præstare præsumpserint, si singulares personæ, excommunicationis sententiam incurrant, si vero communitates, vel universitates fuerint tam ipsas communitates & universitates,

Latæ in detrectantes imperia censuræ.

quam etiam eorum civitates, castra, terras, villas, & loca ecclesiastico interdicto subjacere volumus ipso facto, & civitates, castra, terræ, villæ, & loca hujusmodi careant commercio aliarum civitatum, castrorum, terrarum, villarum, atque locorum; & nihilominus civitates ipsæ pontificali dignitate priventur, a qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio, quam a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo possit absolvi, nec interdictum hujusmodi per alium, quam per eumdem Pontificem valeat relaxari.

XIX. Soluti fidei sacramento subditi.

Præterea omnes & singulos, qui præfato Joanni juramento fidelitatis, hominii, aut alterius cujuscumque obsequii debita submissione, obligatione vel pacto quacumque firmitate vallato prius tenebantur adstricti, absolvimus, & decernimus absolutos, ita quod nullus ei obedire, intendere, vel parere, nullus ei debita reddere teneatur: quinimmo districtius inhibemus omnibus & singulis ducibus, principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militibus & aliis singularibus personis quibuslibet, necnon communitatibus & universitatibus quibuscumque, ne præfato Joanni aliquatenus pareant, vel intendant, nec sibi aut officialibus suis quæcumque dacia, collectas, gabellas, seu pedagia, aut fructus, redditus, & proventus, pecuniarum summas aut quævis alia subsidia, seu servitia,

Perculsi anathemate qui ipsi paruerint.

directe vel indirecte, publice vel occulte solvere, seu quovis modo præstare præsumant: alioquin omnes, qui secus egerint, si singulares personæ, excommunicationis, si vero communitates vel universitates fuerint interdicti sententias eo ipso incurrant, a qua quidem excommunicationis sententia

præ-

præterquam in mortis articulo, nullus ab alio, quam ab eodem Pontifice possit absolvi, nec hujusmodi interdictum ab alio, quam ab eodem Pontifice, valeat relaxari: Sit etiam ipse Joannes intestabilis, nec testamenti habeat liberam factionem: ad bona quoque aliorum ex testamento, vel ab intestato nullatenus admittatur: nulla fides, nulla credulitas ei adhibeatur; sed a testimonio velut infamis & indignus totaliter repellatur: sit ei judicatus, ac cujuslibet alterius publici officii exercitium interdictum.

XX. Indicta in eum sacra militia.

Volumus insuper, quod omnes & singuli Christifideles, qui crucis assumpto charactere ad præfati Joannis schismatici, & ut præmittitur, damnati exterminium se accinxerint, & illum pro posse persequentur, illa gaudeant indulgentia, illoque privilegio sint muniti, quæ accedentibus in Terræ sanctæ subsidium conceduntur. Et insuper, ut ipsius Joannis eo major sit confusio, quo ipsius culpæ patentius divulgatæ omnibus fuerint omnibus & singulis patriarchis, archiepiscopis, & episcopis ac aliis ecclesiarum prælatis sub excommunicationis pœna, quam ipso facto incurrant, nisi mandatis nostris hujusmodi postquam ad eorum notitiam pervenerint, paruerint cum effectu, districte præcipiendo mandamus, quatenus infra sex dierum spatium, quorum duos pro primo, & duos pro secundo, & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino, de monitione canonica assignamus, singuli in singulis eorum ecclesiis, cum in eis major aderit populi multitudo, singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, & demum extinctis, &

Jussus diebus festivis anathematis reus promulgari.

ad terram projectis, per se, vel alios dictum Joannem damnatum, publice & alta ac intelligibili voce fuisse & esse schismaticum & apostatam, sacrilegum & blasphemum, & invitatorem hujusmodi damnati schismatis, & hæreticorum fautorem, & reum criminis læsæ majestatis, & conspiratorem etiam contra nos, & tanquam hæreticum puniendum, ipsumque fore privatum & depositum a quibuslibet dignitatibus & honoribus; necnon jure, si quod ei in dictis regnis, seu ad ea competebat seu competere poterat, ac regnis ipsis, si ad eum quomodolibet pertinebant, vel pertinere poterant, ac omnibus feudis & bonis, quæ a dicta Romana ecclesia, & quibuscunque aliis personis ecclesiasticis, vel quibusvis aliis obtinebat, & quæ quomodolibet etiam de facto tenebat, ipsiusque bona omnia fuisse, & esse confiscata, & ipsius personam detestabilem & infamem fore expositam, & a Christifidelibus capiendum denuncient, & eum, ut talem tandiu faciant a Christifidelibus evitari, donec ad cor reversus, suumque recognoscens errorem a nobis, vel successoribus nostris Romanis Pontificibus absolutionis beneficium meruerit obtinere.

Regnorum jure deturbatur.

Quod si forte ipse Joannes in mortis articulo ab alio, quam a nobis vel successore nostro Romano Pontifice fuerit absolutus, nihilominus decrevimus & volumus, quod ipse perpetuo careat ecclesiastica sepultura: & si supervixerit, volumus, quod quam citius commode poterit coram nobis vel successore nostro se personaliter repræsentet, satisfacturus & recepturus, prout justitia suadebit: alioquin ne propter hoc censuræ ecclesiasticæ illudatur, volumus, quod ipse in eandem excommunicationis sententiam reincidat ipso facto: & quicumque eundem Joannem scienter præsumpserit ecclesiasticæ tradere sepulturæ usque ad satisfactionem condignam, excommunicationis sententiæ se noverit subjacere, nec absolutionis beneficium obtinere mereatur, nisi prius propriis manibus corpus prædicti Joannis exhumaverit, & procul abjiciat ab ecclesiastica sepultura, & nihilominus locus ille perpetuo careat ecclesiastica sepultura. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ pronunciationis, constitutionis, declarationis, privationis, absolutionis, monitionis, inhibitionis, processus, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat. & actum Romæ apud S. Petrum v. Kal. aprilis, pontificatus nostri anno IV.

XXI. Sacramentorum usu nisi in mortis articulo interdictus.

Ecclesiasticæ sepulturæ beneficio privatur.

XXII. Jo. dux Leycestr. in Castel. Reg. sollicitatus.

Ad perficienda vero quæ in hujusmodi sententia continebantur, Urbanus Joanni bellum sacrum indixit, ducemque Leycestriæ ad comparanda armis Castellæ & Legionis regna sollicitavit. Tum Ferdinando Rege Lusitaniæ Castellani socero defuncto, regnum illud ad Castellanum devolvendum, schismatis odio ipsi ereptum est, ut sequenti anno visuri sumus: ex quo factum, ut Joannes Rex ob latam in Urbanum temerariam sententiam regnorum jure ab Urbano exauthoratus acerrimos duos hostes in se concitarit. Dignus plane lacrymis ejus fuit lapsus: qui enim Urbani electionem justam & canonicam adeo agnoverat, ut etiam oratores ad Gallum Regem a schismate abducendum ipsum misisse, testetur Juvenalis Ursinus (a), atque inimicitias fœderato Gallo, ut in schisma prolapso se denunciaturum minabatur, politicas ob causas ne a Gallorum fœdere discederet, in schisma præceps irruit: quem divina ultio ita persecuta est, ut miserando ex equo lapsu cervices sibi fregerit, quo lapsus corporis animæ lapsum turpem exprimeret: sed de eo inferius. Inclinabant etiam tum ad schisma Aragonii vario argutiarum fumo suffusi. Verum ad eos puriori veritatis luce collustrandos Faventinus episcopus Urbani internuncius commentarium (b) scripsit, ad Aragoniæ regiæ procuratores, in quo schismaticorum sophismata dis-

(a) Juv. Ursin. in Car. VI.

Faventin. episcop. contra Card. schismaticos scribit.

(b) Ext. in MS. Vat. sign. n.4927. pag. 146.

dissolvit, & ex quo nobis hæc decerpenda visa sunt.

Præcipuæ eorum argutiæ.

Ad dominos commissarios regni Aragonum per dominum episcopum Faventinum.

XXIII. Refelluntur.

Cerno clypeum adversantium nobis, sub quo absque ulla alia ratione clamase insultant fideles, hoc virtutes continere: Cur non credis Cardinalibus, cum ad ipsos spectet creare Papam, & ipsum populo demonstrare: non enim est verisimile, quod totum orbem velint perdere & seipsos? Et hic clypeus facile conteritur a gladio veritatis, & continet enim tria, primum scilicet: Cur non credam Cardinalibus; & respondeo: Credidi propter quod locutus sum. Et si dicant de secunda assertione eorum, dico quod pro eo, quia contradictoria est primo facto, verbo, scripto & opere: & super iis satis infra, in responsione ad Toletanum, & ex præsentibus etiam apparebit. Secunda pars clypei est, quod ipsi habent creare & demonstrare Papam; hanc etiam fateor, ideo ipsis credidi, ut superius; sed deponere Papam non est eorum LXXIX. di. ca. si cum multis: immo declarare indubium Papam, quia id est judicis, non partis ut alias satis dictum est. Defendamus ad tertium, scilicet ad verisimile. Dicunt: Non est verisimile, quod velint seipsos perdere. Fateor cum Augustino, quod nullus vult damnari, & nullus vult peccatum, tamen multi damnantur, multique peccant 15. q. merito. Quare & si instas & repetis: Non est uerisimile, quod tales & tanti peccent; respondetur faciliter, quod probatio veritatis tollit verisimile de præsumptione s. quia non est ergo, ei, qui vult dictos Cardinales ponere quasi impeccabiles, tali quæstione, & ex omni capite vinceretur. Dicant mihi Cardinales ipsi, cum celebrabant coram domino Urbano, & in capellis eorum, & in secreto missas, ubi oratur pro Papa, & ante consecrationem Corporis & Sanguinis Christi, dum orationem specialem dicebant pro eo, dum communionem receperunt omnes, dum absolutiones pro peccatis eorum petierunt & habuerunt, dum confessores elegerunt, & in secreto sua authoritate absolutionem humiliter receperunt, qualem eum tunc esse credebant? vel sciebant profacto Papam, vel antipapam? quia dubium facti non cadit in eis, cum ipsi dicant se scire veritatem, de rescriptis c. ab excommunicato, si non Papam, ut dicunt. Ergo antipapam & antichristum 24. q. 2. quoniam: & sic ex eorum confessione notorie heretici, immo hæresiarchæ sunt, qui antipapam antichristum verbo, scripto, facto, sacramentse, & Dei veritatem habere voluntarie crediderunt & prædicaverunt contra unam sanctam, catholicam, & apostolicam Ecclesiam 1. q. 1. extra catholicam sum si multis. Nec ab iis excusantur ex prætenso timore dist. 1. q. 1. Qualis ergo fides de cætero dari debet talibus hæreticis, non abjurato prius per scripturam proprium, & debita juris solemnitate notorio facto & ratione juris damnato, & prius etiam non reconciliatis, nec restitutis, satis docent vulgaria jura. Ex quibus etiam surgit, quonam modo hæreticum similem eligere potuerunt? certe nullo modo 1. q. 7. convenit, & cap. saluberrimum qu. 1. d. catholica 1. a catholicis, & de catholico fieri 23. dist. in nomine Domini; & 79. di. per totum, & Innocentius de election. licet. & sic in isto facto necessario surgit, quod seipsos convincunt notorie, licet menduciter, sicut Amalecites ille, quem David damnavit ad mortem, dicens: Os tuum locutum est contra te. 2. Reg. cap. 1.

XXIV. Amore patriæ obcæcati fuere.

Si vero dicant, quod tunc Papam esse credebant; unde hoc, quod ab eo sic recesserunt? certe a diabolo, qui eos sibi similes excæcavit, & inordinatus amor, quem ad eorum patriam habuerunt. Unde Hieronymus dicit super Jeremiam: Nativum quasi, ut quisque genitale diligat solum, & nil habeat dulcius patria. Et in epistola ad Demetrium dicit: Felix morte sua, qui non vidit patriam corruentem; timentes enim subjici regula disciplina, & amittere pomposum fastum, quem tenebant sanctum virum sufferre noluerunt, dicentes intra se: Hic multa signa facit, contrarius est operibus nostris: si sic dimittimus eum, venient humiles, sancti, & devoti, & destruent legem nostram; & ex his insultaverunt, dicentes; Hic non est Papa; sed legis destructor. Hic non vult renuntiare, Hic non habet mores convenientes papatui; putantesque ex vexatione cogere ipsum ad cedendum, relicto eo fugerunt. Vide ergo ex iis clypeum laceratum in frusta, quia aut ex falsa assertione, quam dicunt, dominum Urbanum Papam non fuisse, aut ex vera, qua dicerent sicut ante eorum casum sponte dixerunt, ipsum verum Papam existere, de idololatria convincuntur, & hæresi.

Cur ab Urb. defecerint.

XXV.

Quid ergo litigamus de verisimili, quoniam ex ore tuo te convinco serve nequam, nec ex status altitudine minus facile præsumendus est error; sed Hieronymus ait: Excelsa periculosius stant, & citius corruunt, quæ sublimia sunt. Et super Jonam dicit. Potentes, nobiles, & divites, & eloquentes alias facile deviant a Deo; excæcatur enim mens eorum divitiis, opibus, atque luxuria; & circumducti vitiis non possunt videre virtutes. Exempla etiam plura ponit Hieronymus in epistola 2. ad Rusticum monachum, per quæ plus timendum est de casu sublimium in infernum, quam despectorum & derelictorum. Et si sacram Scripturam volumus perscrutari, nonne Lucifer cunctis creaturis perfectior cecidit cum tot millibus Angelorum, & rea-

Cardd. lapsus cum luciferi lapsu comparatus.

tum suum nondum recognovit? Nonne decem tribus Israel, relicto cultu unius veri Dei in idololatriam lapsæ sunt? (Paucisque interjectis verbis:) *Nonne populus Dei incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suum, fecitque vitulum in Oreb sculptile? Nonne multi discipuli Domini dicentes:* Durus est hic sermo; *discesserunt ab eo, & ipse cum solis duodecim remansit, & postea loco perditorum alios substituit? Nonne ex illis duodecim unus diabolus erat, qui vendidit Christum:* Et infra: *Nonne discipuli & monachi B. Benedicti, quem tanta veneratione in patrem susceperunt, in ipsius necem omnino unanimiter conspiraverunt, suam sanctitatem sufferre non valentes? Nonne tempore Alexandri III. tres Cardinales fuerunt antipapæ successive?* Et infra: *Nonne sæpe alias Cardinales partes indebitas facientes schismata nutriverunt? Lege historias. Nonne contra Bonifacium VIII. Cardinales Franci a Rege Franciæ inducti similem zizaniam conati sunt seminare, propter quod emanavit c. 1. de renunc. lib. 6.? Nonne mortuo Innocentio VI. contra Urbanum V. quid facere simile conceperunt; sed favorem principum sæcularium non invenerunt, qui hodie, in præsenti scilicet schismate, sponte extitit oblatus a Francorum Rege, etiam si opus esset, ut guerram cum Anglicis inimicis suis omnino dimitteret.*

Demonstratur non esse incredibile labi potuisse.

Obtulit suum præsidium Gal. Rex pro conflando schismate.

Recordemini vos domini, qui ejusdem domini literas inspicere potuistis in urbe. Non *immerito canon inquit 24. q. 3. Transferuntur, & fuerunt verba Hieronymi:* Veteres scrutans historicos invenire non possum scidisse Ecclesiam, & de domo Domini populos seduxisse, præter eos, qui sacerdotes a Deo positi fuerunt, & prophetæ, & speculatores: isti ergo vertuntur in laqueum tortuosum, in omnibus locis ponentes scandalum. *Recole ergo præterita, & præsentia non sic incredibilia judicabis.*

Beatus Augustinus dicit: Cœpi ea credere posse fieri, dum similia esse facta conspexi; *& cogita, quod non minus ardebit, qui cum Cardinalibus ardebit, quia nec ipsi potestatem habent juvandi, & in die judicii rationem pro te reddendi, sicut aliquis, ut audio, temerarie se obtulit. Nullus salvatur per alium, nec damnatur; immo unusquisque proprium portabit onus. Ex his sub brevitate constare debet, Cardinales errasse, & in errore perseverare non esse sic incredibile, nec ratione generis, nec ratione culminis magni gradus; nemo enim in hac vita tanta est firmitate suffultus, quod de stabilitate sua debeat esse securus, dicente Apostolo:* Qui stat videat ne cadat. At de his hactenus.

XXVI. Ludovici Regis Ungar. mors.

(a) Cromer. lib. 13. in fin. & lib. 14. Bonfin. de Ungar. reb. dec. 2. l. 9. 10. & alii.

Hoc anno obiit (a) insignis Ecclesiæ propugnator Ludovicus Hungariæ Rex, relicta filia Maria [1] majore natu sceptri Hungarici herede ea lege, ut virum Sigismundum ad regni administrationem admitteret, quæ ob patris suavem memoriam, quæ alte in omnium Hungarorum pectore hæserat, solemni ritu sacra corona redimita non Regina, sed Rex cognominata, atque in diplomatibus ascripta est: Divulsa vero ab Hungaria Polonia fuit, cujus sceptrum, repudiato Sigismundo post varia intestina bella Heduvigi alteri Ludovici filiæ assertum est, cui non Willelmus Austriæ dux antea desponsus impuberi matrimonio junctus, sed Jagello dux Lituaniæ a Polonis postea vir traditus, unde Lituania Christiana fide collustrata una cum regno Polonico coaluit, de qua re postea suis locis agetur. Nunc Ludovici elogium ea Cromero (b) adjungemus: *Pietatis*, inquit, *atque religionis ita fuit observans, ut non in postremis duceret Judæos, & Cumanos falsorum deorum cultores ad Christianam religionem adducere: quod in Cumanis quidem assequutus est, Judæis autem cum neque minis, neque præmiis propositis persuadere posset, omnes proscripsit. Plebis non minorem, quam nobilitatis curam gessit: itaque nonnunquam dissimulato habitu vicos & oppida perlustravit, ut cognosceret, quid de publicanis & exactoribus, judicibus, & magistratibus suis, ac de se denique vulgus hominum assentandi nescium sentiret, multaque ex hujusmodi sermonibus in se, suisque castigavit. Hic Rex rebelles Hungaris Bulgaros, Bosnenses, Serbos, Croatas, Tran-*

Ejus filiæ regnis succedunt.

(b) Super. lib. 13.

Præcipua ejus gesta.

NOTÆ [1] LUdovicum Hungariæ itidem & Poloniæ Regem hoc anno obiisse certum est, cum anno isto, octobris die XVII. quo pontificatus annum quartum agebat Clemens literas dederit ad Vladislaum Casimiri Ducis Evynacensis in Polonia filium, qui cum tertio necessitudinis gradu Casimirum olim Poloniæ Regem, sine liberis maribus defunctum, contigisset, ad Polonicum solium aspirabat; petieratque ab eodem Pseudo-Pontifice ut a monasticæ professionis vinculo quo se coactus obstrinxerat apud Benedictinos monachos Divionenses, absolveretur. Facultatem illam liberaliter concessit Clemens, sperans, ut in iisdem literis exprimit, futurum ut ejus auctoritate Polonicum Regnum, ad id usque Urbano subjectum, ad obsequium suum revocaret. In iis vero literis Ludovici Hungariæ & Poloniæ Regis tamquam jam defuncti mentio inducitur. *Quod olim præfatus Ludovicus felicis recordationis &c.* Sed irritam spem Clementi cessisse ex iis quæ Annalista hic notat intelligimus. Quin & de die, & mense obitus Ludovici certiores nos facit Sagacius de Gazata in Chronico Regiensi, decessisse Ludovicum Hungariæ Regem die II. Septembris anni hujus adnotans. MANSI

falpinosque ad officium reduxit, Valachiam cum Bogdano Palatino in clientelam accepit, Dalmatiam Venetis eripuit. Cæterum non desunt, qui Ludovici Regis mortem ad posteriora tempora reiiciunt, e quibus Clementis antipapæ vitæ scriptor ad annum hujus sæculi octuagesimum quintum illam referre videtur (a).

(a) *Clem. VII. antip. vita script. apud Bosq. Blond. & ex eo Æneas Sylvius in epitom.*

XXVII. Consignant hoc anno Poloni historici miseram Zavissæ episcopi Cracoviensis mortem de qua hæc Cromerus (b): MCCCLXXXII. *pridie id. januarii Zavissa episcopus Cracoviensis in prædio suo Dobrovoda, seu repentino, & vehementi morbo, seu de scala lapsus, cum acervum forte ad constuprandum rusticanam puellam ascenderet [variat enim fama] extinctus est: cujus funus cum pompa militari a Dobesluo patre, & Creslao fratre Castellano Sendamiriensi elatum esset, ferunt noctu in basilica Cracoviensi, ubi sepultus est, exauditos esse strepitus & hinnitus equorum discursantium, dæmonumque voces vociferantium. Proficiscamur meretricatum. Et mirum est, sed multorum sermonibus celebratum, hoc ita fere usuvenire in hac basilica non modo post funera nonnullorum clarorum hominum, ut aliqua terriculamenta existunt, verum etiam principum, episcoporum, atque etiam prælatorum, ut ita dicam, & canonicorum propinquas mortes signis quibusdam prænuntientur.* Addit idem auctor, illum, licet collegium quoddam sacerdotum Cracoviæ instituisset, voluptatibus tamen deditum fuisse.

(b) *Michov. l. 4. c. 35. & Cromer. l. 13.*

Cracoviensis episcopi misera mors.

Insultant illi dæmones.

XXVIII. Eodem anno Ludovicus archiepiscopus Magdeburgensis, ut tradit chronicon Thuringicum (c), vel superiori, ut Paulus Langius (d) consignat, funesta morte occubuit, cum nobilitatis avitæ ac divitiarum fastu turgidus, officii, & Apostoli episcoporum mores compositos ad honestatem præcipientis oblitus, in bacchanalibus jocis lasciviret, quem Krantzius (e) tam opulentorum episcopatuum avidum quam animæ salutis immemorem fuisse observat: *Per multas*, inquit, *ecclesias ambulabat, quærens requiem, & non invenit: comes erat provincialis Thuringiæ, Marchio Misaensis, idem qui ante multos annos erat episcopus Harbrstadensis, quem dimittens ambivit Moguntinam magno bello, cui se immiscuit Carolus Imperator; sed eam non est assequutus, ad Bambergensem autem pervenit: sed cum memorato Petro,* scilicet Bohemo, *Magdeburgensi tractans, usque eo rem perduxit per amicos, ut voluntate summi Pontificis ei permitteret ecclesiam Magdeburgensem, in qua bene inchoavit; nam raptores insectatus est cum Magdeburgensibus, quibuscumque locis inerant: comites de Vernigrode superavit, quædam eorum prædia subvertit, bonamque de se spem præbuit futuræ tranquillitatis. Jam vergebat in senium, & tamen juvenum levitates, choreas & carmina more suæ gentis non omisit: plus in eo valebat patrius mos, quam Christi religio: ad dies solutos carnis privii vacabat; ex ministerialibus cum puellis, & dominabus in Calven, ut more gentis resoluti carminibus, choreis, vanitatibus cæteris lætos cum illo dies agerent, venerant frequentes, archiepiscopus in primis choreis fuerat, feminarum nulli cedens circulationibus, stridoribus levissimis, & clamoribus.*

(c) *Chron. Langr. Thuring. Chron. Krantz. lib. 10. Metrop. c. 23. & aliis.*
(d) *Lang. in Chron. Citizen. Serar. Mog. rer. lib. 5. & Meyer. in hist. Fland.*
(e) *Krantzius ubi sup.*

Magdeburg. archiep. ambitiosa vita.

Et lasciva.

Die lunæ ad horam vesperam, cum mediis in vanitatibus versaretur, apparuit ignis in camera facile si quis anniteretur restinguendus: sed nemo occurrit. Interpretatum est, immisisse Dominum cunctis timorem, ut fugerent. Igitur ad gradus festinabant cum clamore universi, archiepiscopus vix chorea patitur abire, ut compesceret populum; sed immixtus turbæ, nec procedere, nec retrocedere quibat. Venere in gradum tanta pressura, ut mole sua necesse esset dare ruinam. Igitur concidit gradus lapideus, cui imminebant, ruebant una plusquam trecenti homines utriusque sexus: ex omnibus læsus est nemo præter archiepiscopum, & tres alios. Ille delatus in domum postera die spiritum efflavit: ad locum deinde cremationis adspexere tam pusillum erat incendium, ut puer restinxisset. Hunc invenit exitum per multas ecclesias transiens Ludovicus, utinam bona pænitudine excedens. His consentientia narrat Paulus Langius (f), additque Ludovicum parum animadvertisse illud dictum terribile B. Gregorii, quo dicitur, *prælatos tot mortibus esse dignos, quot exempla perditionis in posteris relinquunt*; atque impletam esse in eodem vulgatam B. Augustini sententiam: *Quanto status altior, tanto & casus gravior; nam & celsæ graviore casu decidunt turres*, & *ita conversa est cythara in luctum, & vox lætantium in lamentum; & mundus ille fallax, qui his suis amatoribus prospera, & læta pollicebatur per tempora longa, illis subitaneam, & improvisam cladem calamitosam propinavit, & mortem.*

Divinitus ignis immissus.

Tristis ejus exitus.

(f) *Paul. Lang. in chron. Citizen.*

XXIX. In Anglia hoc anno Joannes Wicleffus sectatorum suorum multitudine insolescens, non contentus errorum venenis simplices imbuere, etiam proceres inficere pertentavit, captataque luctuosissimi schismatis occasione, ut Anglos non ab Urbani modo, sed quorumvis Pontificum & antistitum obsequio divelleret, & quem per concitatam rusticanæ plebis multitudinem perdere non potuerat ecclesiasticum ordinem, Regis procerumque armis opprimeret, propositiones fraudulentas inanibus publici boni fucis oblitas ad Londinenses conventus transmisit, ut plures hoc aureo hamo caperet, de quo hæc Walsinghamus (g).

Joannes Wiclef. tentat politicos argutiis corrumpere.

Erat prima ista propositio, quod Rex aut re-

(g) *Walsin. in Rich. II.*

1. Vvicleffi propositio instituitur ut Pontificis & episcoporum jugum excutiatur.

regnum nulli sedi vel prælato obediat, nisi de quantu ex fide Scripturæ sonat in obedientiam Jesu Christi putet, quia aliter præponetur Christo in obedientia antichristus, omnis enim obedientia, quæ non fit Christo, fit antichristo, quia Lucæ 2. Qui non est mecum, &c. Hortabatur iis verbis fallacibus hæresiarcha conventuum Londinensium proceres, ut se Pontificis antistitumque obsequio subducerent, fingebatque, Pontificum & præsulum authoritatem non a Christo, sed a Cæsare Constantino constitutam, cujus impudentissima mendacia, refert confutatque Thomas Waldensis.

(a) *Vald.* (b) *Vvidef. in confutatione 18. artic. Vviclef.*

Politicum ordinem infringere conatus est.

Nec modo hierarchiam ecclesiasticam, ut egregie (a) Widefordo (b) animadversum est, verum etiam politicum statum convellebat Wicleffus. Si enim nulli Pontifici, neque episcopo parendum sit, nisi ea Scriptura sacra, illum Pontificem esse, vel episcopum demonstretur, ita nec Regi, nec magistratui obsequendum foret. Statuerat etiam Wicleffus hoc dogma, quo fœdissimas hæreses olim damnatas instauraret, novasque conflaret respuenda omnia, quæ in sacra scriptura explicite non continentur, atque hoc uno fascino maxime devinctos fuisse Wicleffistas, luget Widefordus virosque pios monet Thomas Waldensis, ne blande eo laqueo se præfocari patiantur, cum plurimæ hæreses ex traditionum contemptu emanarint: quod etiam Baronius in primo annalium tomo ostendit.

XXX. 2. Ejus propositio. (c) *Valsin. in Rich. II.*

Secunda Wicleffi propositio ad Londinensem conventum missa privati commodi illecebra Anglos titillabat (c), ne annatæ vel stipendia pro diplomatibus pontificiis penderentur: *nisi*, inquit, *hoc doceatur debitum ex Scriptura.* At si quid hæc argutia concludat pro seditiosis, etiam concluderet nec Richardo Regi, neque ulli principi, vel magistratui pendendum vectigal, nisi ex Scriptura illud debitum doceatur.

3. Propositio. Præsules proceribus voluit subiici.

Tertia propositio quamvis initio justitiæ fucum prætenderet, in summam tamen impietatem desinebat, dum obscuris verbis præsules & sacerdotes non Pontifici, sed proceribus subdendos, atque ab iis authorari volebat.

4. Propositio.

Quarta propositio hæc erat: *Quod Rex & regnum teneatur destruere regni proditores, & suos a ferocibus inimicis defendere.* Jugulabat ita se & suos sectatores Wicleffus, sed scelerum suorum invidiam in ordinem ecclesiasticum derivabat; hos scilicet regni proditores & feroces inimicos appellabat, quod ipsius hæreses damnarent, eaque impudentia jactabat cum suis universam ecclesiam altissima mersam errorum caligine: se vero & socios cælesti luce collustratos, quorum deliramenta, ita confutat Thomas Waldensis (d). *O Vviteleffistæ miseri cum vetusto Donato sicut jam scripsit Augustinus, numquid in tantum vos præcipitat humana superbia, ut fidem Christi post tot annos a patre Vvicleff putetis incipiendam, & non ab ecclesiis, quas Apostoli plantaverunt maxime a Romana, pro cujus antistite rogavit Christus (e) ut non deficeret fides ejus? Si autem contumaces permanseritis producite testes, aut libros, qui vobiscum testentur, & damnent patres tot sæculorum, qui omnes contra illum scriptis testantur, & factis, &c.*

Tractavit Ecclesiam erroribus mersam, & a se inferri lucem.

(d) *Vald. to.3. doctr.* 10. Refellitur.

(e) *Luc.* 22.

5. Vvicleffi propositio. (f) *Valsing. in Rich. II.* Regem populumque ad rapinas eccles. concitat.

Quinta (f) propositione Wicleffus Regi populoque abblandiens, eos ad rapienda bona ecclesiasticorum concitabat, sic inquiens: *Quod regni communitas non oneretur tallagiis insuetis, antequam totum patrimonium, quo clerus dotatur, deficiat; patet quia omnia ista sunt bona pauperum charitative expenenda ad eorum egentium, vivente clero in perfectione primariæ paupertatis.* Vocabat ecclesiasticos ipsos, qui possessiones & census obtinerent, cæsareos, scommatis causa, quod a Constantino Cæsare locupletati essent: Sed potiori jure Wicleffistas ex Juliano apostata Cæsare, qui perfectionis Christianæ asserendæ specie Christianos expilabat. cæsareos vocandos, retorquet Thomas Waldensis (g).

(g) *Vald. to.3. doctr.7.*

6. Ejus propositio.

Sexta propositione Wicleffus, ut Julianum apostatam improbitate vinceret, non solum perfectionis clero comparandæ pro ereptis opibus speciem obtendebat, sed larvam quoque justitiæ ostentabat (h) Regi, qua latrocinia cum laude in ecclesiasticum ordinem exerceret: *Quod*, inquit, *quocumque episcopo, vel curato dotato de Anglia in contemptum Dei notorie incidente, nedum liceat Regi, sed teneatur sua temporalia confiscare. Patet quia aliter regnum postponeret.* Idem in libellis suis pestiferis varios fucos ad rapinarum ecclesiasticarum scelus colorandum, tum modos quibus ecclesiastici possent bonis sine strepitu armorum exui designabat, ut narrat Thomas Waldensis, ut nimirum divini consensus pro retinendis iis bonis argumenta proferrent; sed juxta hæc principia & a Regibus sceptra, & a magistratibus insignia potestatis, & a singulis possessoribus prædia & domos & opes eriperent Witcleffistæ, cum non constet de divini Numinis consensu. Ita ad seditiones composita sunt hæresiarchæ dogmata, quæ principes, ecclesiasticarum opum cupidine objecta, permulserunt.

(h) *Id. to. 1. l.4. ar. 2. c.40.* Vicleffi artes pro Rege & politicis subornandis.

Exigit omnes ut Dei consensus expresse ostendatur.

7. Ejus propos. (i) *Sup. c.40.* Vult submoveri ecclesiasticos a regia procuratione.

Septima Wicleffi propositio (i): *Quod Rex nullum episcopum, vel curatum mancipet suo ministerio sæculari; patet tum Rex, quam clerus foret proditor Jesu Christi.* Urebat hæresiarcham gravis dolor, præsules in Anglicana curia auctoritate florere, atque regii scrinii præfectura ornari san-

sanctioribusque consiliis adhiberi solitos, ut non ita facile regiam Anglicam suis dolis irretire posset.

8. Ejus propositio.

Et neminem puniri propter contemptum anathema.

Octava propositione anathematis ecclesiastici vim elidi, posseque impune contemni volebat, ut hæresim latius posset diffundere : *Quod Rex*, inquit, *nullum propter moram in excommunicatione incarceret, antequam secundum legem Dei mora ista sit docta esse illicita.* Suos Wicleffistas percelli anathemate dolebat hæresiarcha, atque ideo improvidum illud anathema esse effutiebat : cumque a Romano Pontifice damnatas suas hæreses infremeret, sophismata mox excudebat, ut damnandarum hæreseon auctoritatem illi detraheret. Impegit (*a*) itaque illi pravitatem morum, ex qua Fraticellorum exemplo sublatum, convulsumque penitus pontificale officium, jusque damnandarum hæresum arguebat.

(*a*) *Id. ar. 3. c. 46.*

XXXI. Non admissæ sunt in Londinensi conventu Wicleffi propositiones, quas ut ipse ajebat, ad tutelam Anglici regni, re autem vera ad ejus excidium mandari operi a proceribus expetebat : immo Richardum Regem illum judiciaria severitate coerceri jussisse, inferius visuri sumus : quamquam aliquot post annis ex mellita Wicleffistarum persuasione conferendorum in Anglia sacerdotiorum jus pontificium sibi temere arrogarit, quod monitus abjecit. Cum vero vesanis iis legibus laicos in clerum concitare tunc non potuisset, a cœpto flagitio non destitit; sed alia mox nefanda dogmata sparsit, ut refert Thomas Walsinghamus, *Ut*, inquit, *periculosius traheret auditores suos, scripsit eo tempore, & publicavit vanas conclusiones ab omni Ecclesia anathemizandas, & sunt istæ. Substantia panis manet post consecrationem, & substantia panis post consecrationem est corpus Christi. Deus de potentia sua absoluta non potest facere quod in sacramento altaris essent accidentia sine subjecto. Deus debet obedire diabolo. Papa plus tenetur Imperatori, quam e converso. Omnes monachi de ordine S. Benedicti nolentes labore manuum victum adquirere non solum sunt apostatæ ab ordine S. Benedicti, sed (quod verius est) a discipulatu Christi. Nullus est dominus simul, nullus episcopus, nullus est prælatus dum est in peccato mortali. Si ordines fratrum essent certi, & in Christo fundati, non quæreret confirmationem a Papa. Ubi leges humanæ non fundantur in Scriptura sacra, subditi non tenentur obedire.* Has delirationes execrabiles posuit Joannes ea vice.

Repudiatæ ejus propositiones.

XXXII. Ut plures specie sanctitatis irretiret Wicleffus, finxit (*b*) se immenso odio scortationes insectari, armavitque audacia populum, ut in præsules & parochos veluti inertes, suique oblitos muneris, qui scortis peccandi licentiam laxarent, consurgeret, exclamaretque, omnia mala in populum propter sacerdotum non tollentium scorta incuriam avaritiamque redundare. Itaque Londini atque in pluribus aliis urbibus incitati a Wicleffistis, qui exinde creabant præsulibus odia, populi scorta sævissime sunt insectati; deprehensosque in scelere per urbem veluti latrones recisa cæsarie circumductos opprobriis compleverunt, ut narrat Thomas Walsinghamus. Cumque pietatis specie delusa plebs episcopalia jura labefactaret, eo etiam temeritatis prorupit, ut hæreseos Wicleffianæ præcipuum propagatorem ab ecclesiastico tribunali raperet, & quem damnabat archiepiscopus, absolveret ; de quo inferius. Conflabat quoque Wicleffus alios dolos ad populum contra præsules concitandum : schismaticorum enim Cardinalium exemplo, qui ab Urbano deficientes finxerant sub ejus pontificatu sacramenta fere deficere, ut apostasiæ turpitudinem colorarent, superaddidit deludi populum, in sacramentorum administratione; etenim sacramenta non posse confici a sacerdotibus, qui peccato lethali constricti essent : tum catholicis omnibus eam maculam inurebat, quantumvis sanctissimis, quod opes ab iis inique possideri effutiret. At sacramentorum vim non ex sacerdotum sanctitate, sed Christi Instituto & potentia pendere jam olim contra Donatistas a S. Augustino demonstratum est (*c*).

(*b*) *Valsin. in Rich. II.*

Fingit sacramenta non posse administrari a sacerdote peccatore.

(*c*) *August. to. 8. l. 27. c. 1. & ex eo Thom. Vvald. to. 3. tit. 1. c. 8.*

XXXIII. Idem impostor Wicleffus qua temeritate novum pseudoevangelium condiderat, eadem impietate pseudoapostolos ad illud promulgandum instituit, ac sibi contra Apostoli decreta mittendi concionatores ad ecclesias Anglicanas jus auctoritatemque sibi arrogavit. Eminebat inter eos flagitio Willelmus pseudoeremita, qui multas hæreses ad mulcendas populi insanientis aures compositas in Lecestriana ecclesia hoc anno die palmarum plaudente plebe effudit, quas recenset Thomas Walsinghamus (*d*).

Willelmus hæresiarcha.

(*d*) *Valsin. in Rich. II.*

XXXIV. Nec plebem modo nefandus hypocrita corrupit, verum etiam in sanctimonialium claustra religioso cultu ornatus irrepsit, infecitque hæresi, loquens ut draco, cum agnus videretur; damnabatque religiosum institutum, cum illud præferret, ac falsus eremita moniales abduxit e monasterio. Cujus tantæ animarum stragis collapsæque apud Lecestrianos religionis factus certior Willelmus archiepiscopus Cantuariensis, ad restituendam fidem orthodoxam Lecestriam post celebratam Londini synodum, de qua inferius, se contulit, cumque plebem docere cœpisset, atque hæreticos, ut impietatem damnarent, ad tribunal ecclesiasticum accersivisset, non comparentes solemni ritu perculit anathemate : ac tum Leycestriani religione

Lecestriani cives ad damnandam hæresim adacti.

moti

moti priorem errorem damnavere, ac pœnitentiam publicam, ut Ecclesiæ gratiam & piorum consortium recuperarent, ritu veteri egere; ut recenset Nicolaus Harpsfeldius (a) in Wicleffiana historia. *Hac*, inquit, *pœnitentia injuncta est, Lecestriæ tam in supplicatione publica, quam in foro publico, cum mercatus exerceretur sola camisia tecti in publicum procederent, altera manu ardentem ceream, altera imaginem Christi crucifixi (quam prius, illiusque honorem detestabantur) gestantes, terque se in genua demittentes, eam religiose ad distincta tempora oscularentur.*

(a) Harpsfeld. hist. Vviclef. c. 16.

XXXV. *Ecclesiasticus cantus improbatus a Vvicleffistis.* *Ex dogmatibus (quæ Vvicleffianis communia erant) quæ Lecestriani illi sectabantur, fuit & istud, non licere missas, aut horas matutinas, sive vespertinas sonare, & alta voce in ecclesia, & templis recitare.* Ad quod probandum falsum hoc dogma utebatur ille cum magistro suo Wicleffo ea argutia, quod per fundendas statis horis precationes libertati detrahebatur: in quo ipsos æmulatos Mahometem, qui libertatis lenocinio subornavit orientales, queritur Waldensis (b): *Sub titulo*, inquit, *hujus falsissimæ libertatis pene dissolvit totam Ecclesiam, leges tollit, baptismum sensibilem, confirmationem, unctionem, pœnitentiam exteriorem non necessariam prædicat, recasare volenti laxat conjugia, usque ad fornicationem, quæ nec auditur inter gentes, cuncta dimittit incerta, quæ psalmista sanctus rogat in chamo & fræno constringi.* Et infra: *Juxta Apostolum ad Rom. VI. In hoc nomine libertatis sui temporis homines erraverunt, libertatem appellantes, quo libeat facere sine conscientia delicti, vel actione legitima: quapropter libertatem distinguens dicit, aliam esse libertatem a Deo & aliam libertatem, a peccato cum [inquiens] servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ.* Et paulo citro subdit: *Nonne liberati a peccato servi facti estis Deo?* Hoc libertatis hamo capiebant Wicleffistæ quosque, qui a piorum operum studio abhorrebant, tamque late malum grassabatur, ut publice in sacris templis Oxonii promulgaretur hæresis, & religiosa vita veluti imperfecta, quod libertatem suis sacris ritibus contraheret, damnaretur, ut narrat Walsinghamus (c). Delapsi sensim sunt Wicleffistæ ad libertatem scortorum prætento conjugii nomine (d), damnaruntque sacerdotes cælibatus legibus astringi, jamque tædere cœpit Wicleffum simulatæ austerioris vitæ, docuitque sacerdotes præclare acturos, si qui se continere non possent, abjecto sacerdotio, ac desertis altaribus, ad conjugalem torum transilirent, cujus doctrinam aliqui sacerdotes apostatæ prætexentes continendi impotentiam, sunt amplexi.

(b) Vvald. to. 3. l. 3. de hor. canon. c. 21.

Libertatis specie sacra convulsa a Vvicleffo.

Religiosa vita ut imperfecta traducta ab hæreticis.

(c) Vvalsingh. in Richard. II.

Vvicleffiana impudicitia.

(d) Thom. Vvalden. to. 3. ti. 7. ord. sacramental. c. 66.

XXXVI. Dum his corruptelis plures Wicleffiana hæresis inficeret, serperetque per Angliam, Willelmus Courtenejus archiepiscopus Cantuariensis, & divino tuendæ fidei ardore accensus, furenti hæresi habenas contrahere ac, si res posceret sanguinem effundere decrevit. Præsules itaque, ac doctores Anglos ad synodum vocavit, erroresque sparsos ab hæreticis damnavit, ut simplices, qui veluti sacra axiomata eos hauserant, ab exitio revocaret, cujus acta accurate commemorat Thomas Walsinghamus (e).

Synodus Londini celebratur.

(e) Vvalsin. in Rich. II.

Damnatæ in ea hæreses.

Disposuit, inquit, *adhibitis quibusdam coepiscopis, qui post Baalim non abierunt, & pluribus sacræ paginæ professoribus, diversitates lepræ discutere, quibus resperse erant oves erraticæ; & diligenter inspectis opinionibus infirmis discernere inter lepram & lepram. Igitur efferuntur in medium tantæ fœditatis ulcera pastoris palpanda manibus, ejusque ministerio anathematis ignibus consumenda, quæ seorsum singillatim ponemus prout damnari meruerunt. 1. Quod substantia panis materialis & vini maneat post consecrationem in sacrosancto altaris. 2. Quod accidentia non maneant sine subjecto post consecrationem in eodem sacrosancto. 3. Quod Christus non sit in sacrosancto altari identice, vere, & realiter in propria præsentia corporali. 4. Quod si episcopus vel sacerdos fuerint in peccato mortali non ordinat, nec conficit, nec baptizat. 5. Quod si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua, vel inutilis est. 6. Pertinaciter asserere non esse fundatum in evangelio, quod Christus missam ordinaverit. 7. Quod Deus debet obedire diabolo. 8. Quod si Papa sit præstigiator & malus homo, ac per consequens membrum diaboli non habet potestatem supra fideles Christi ab aliquo sibi datam, nisi forte a Cæsare. 9. Quod post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis. 10. Asserere, quod est contra sacram Scripturam, quod viri ecclesiastici habeant possessiones temporales.*

Notatis gravioribus culpis dominus archiepiscopus consequenter descendit ad minores, ut evellat, & destruat, dissipet, & disperdat, quæ filius perditionis seminaverat omnia scandala in regno Dei, quæ partim hic inferius annotantur. 1. Quod nullus prælatus debet aliquem excommunicare nisi prius sciat, ipsum excommunicatum a Deo. 2. Quod sic excommunicans ex hoc fit hæreticus, vel excommunicatus. 3. Quod prælatus excommunicans clericum, qui appellavit ad Regem & consilium regni, eo ipso traditor est Dei & Regis & regni. 4. Qui dimittunt prædicare, seu audire verbum Dei, vel evangelium prædictum propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die judicii traditores Dei habebuntur. 5. Quod liceat alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absque

Aliæ propositiones impiæ.

que

Subdolum hæresiarchæ consilium.

que auctoritate sedis Apostolicæ, vel episcopi catholici seu alia, de qua sufficienter constat. 6. Quod domini temporales possunt ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab ecclesiasticis habitualiter delinquentibus, vel quod populares possunt ad arbitrium eorum dominos delinquentes corrigere. 7. Quod decimæ sunt puræ eleemosynæ, & quod parochiani possunt propter peccata suorum curatorum eas detinere, & ad libitum aliis conferre. 8. Quod speciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos vel religiosos non plus possunt, & eidem personæ, quam generales orationes eidem cæteris paribus. 9. Eo ipso, quod aliquis ingreditur religionem privatam quamcumque, redditur ineptior & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei. 10. Quod Sancti instituentes religiones quascumque privatas tam possessionatorum, quam mendicantium, in sic instituendo peccaverunt. 11. Quod religiosi viventes in religionibus privatis non sunt de religione Christiana. 12. Quod fratres teneantur per laborem manuum, & non per mendicationem victum suum acquirere: error damnatus ab Alexandro Papa IV.

XXXVII Damnatarum superiorum hæresum tempus consignat his verbis Henricus Knygtonius (a): *Hæreses supradictæ, & errores, quæ ascribuntur magistro Joanni Wiclyf damnata in domo fratrum Prædicatorum Londoniis feria quarta ante festum pentecostes a decem episcopis, & septemdecim doctoribus in theologia & sexdecim doctoribus juris, & pluribus aliis, baccalariis tam theologiæ, quam etiam juris, & in præcedenti patent.* Tradit idem author habitam fuisse solemnem supplicationem composito religioso agmine, ac virum nobilem Wicleffistam insigni prodigio in sacra victima nomen Jesu cruentis literis exaratum conspexisse, ac publice hæresim damnasse. *Feria*, inquit, *sexta in hebdomada Pentecostes proxima sequenti facta fuit processio generalis per civitatem Londoniensem, & omnes tam clerus, quam cæteri laici, cujuscumque gradus essent, nudis pedibus incedebant pro statu Ecclesiæ, & præsens fuit episcopus Londoniensis cum pluribus aliis prælatibus: & post processionem prædicavit unus frater & doctor in theologia de ordine Carmelitarum, qui vocabatur Knygam, in qua prædicatione ex præcepto & commissione archiepiscopi Cantuariensis, ibi ostensa pronunciavit publice omni populo, conclusiones illas falsas fore & damnatas quasdam ut hæreses, & quasdam ut errores, & ex eo præostensa commissione denunciavit, omnes illos excommunicatos, qui eas in posterum doceant, teneant, ac prædicant, vel faveant & eis adhærent, & omnes audientes in posterum illas prædicatas, vel doctas.*

(a) Henr. Knygton. de event. Angl.

Supplicationis solemnis pompa nudis pedibus agitata.

In isto sermone præsens fuit unus venerabilis miles nomine Cornelius Cloune, qui istis conclusionibus, & eas tenentibus, ac docentibus maximus fautor fuerat, nec voluit pro quocumque aliter credere de Sacramento altaris, nisi quod ibi esset verus panis materialis secundum opinionem Wicleffi: crastino, scilicet in vigilia sanctissimæ Trinitatis iste miles ivit ad conventum fratrum Prædicatorum in civitate Londiniensi pro missa audienda, & accidit quod audivit missam unius studentis de conventu illo, & in elevatione Corporis Christi nihil vidit, nisi sicut prius videre solebat, ita quod firmiter credidit, quod ibi fuerit verus panis materialis. In fractione vero hostiæ miles respexit, & vidit oculo suo corporali in manus fratris celebrantis veram carnem crudam & sanguinolentam divisam in tres partes: admirans vero, & stupefactus vocavit armigerum suum, ut ipse videret: qui tamen nihil vidit nisi sicut prius solebat. Miles vero in tertia particula similiter, quæ in calicem mitti debuit, vidit eundem colorem albedinis, qua prius erat; sed tamen vidit in medio ejusdem particulæ hoc nomen: Jesus; scriptum literis carneis crudis & sanguineis, quod admirabile erat aspectu. Et in crastino in festo sanctæ Trinitatis idem frater prædicans in cruce S. Pauli pronuntiavit istud toti populo: & in fine sermonis idem miles ibidem præsens narravit oretenus totum processum publice & aperte ad confirmationem fidei nostræ, & promisit se ibi pugnaturum in causa ista, quod in Sacramento altaris est verum Corpus Christi, & non panis materialis solum; ut ipsemet prius credidit. Illustrata est pluribus aliis cœlestibus prodigiis præsentia Christi in Eucharistia. Sed ad Willelmi Cantuariensis archiepiscopi gesta (b) adversus hæreticos redeamus. Encyclicæ tum ab eo literæ ad Angliæ præsules missæ sunt, ut Wicleffistas percellerent anathemate, atque judiciariam severitatem in eos exercerent; hac temporis nota sunt consignatæ: *Datum in manerio nostro de Ottoforde penultimo die mensis maii anno Domini MCCCLXXII. & nostræ consecrationis primo.*

Vvicleffista in Eucharistia veram carnem videt & convertitur.

(b) Ext. apud eund.

Postulatus tunc judicio est hæresiarcha Wicleffus Urbani imperio, adductusque coram Willelmo Cantuariensi archiepiscopo, licet sæpius antea professus esset mortem se pro tuenda sua doctrina oppetiturum, desertus a duce Lancastriæ metu justi supplicii perterritus hæresim damnavit (c). Porro non tulere recentiores hæretici, ut execratæ a Vvicleffo hæreseos formula pateret, atque ideo in ejus locum ipsiusmet hæresis professionem subdolis Anglicis verbis conceptam supposuere. Addit Nicolaus Harpsfeldius (d) ex regestis ejusdem archiepiscopi instaurata edicta fuisse, ne quis sine accepta a præsulibus potestate conciones haberet ad populum, tum Nicolaum Herefordium, Philippum Repingodon, & Joannem Asthon, quos Hen-

XXXVIII. Postulatus judicio Vvicl.

(c) Id. Ib.

Hæresim damnat.

(d) Harpsf. in hist. Vvicleff. c. 5.

Henricus Knygtonius hæresis signiferos vocat, vocatos in judicium in synodo Londinensi ad interrogata nitide respondisse: immo Joannem Asthonum contumeliosis verbis in archiepiscopum magna laterum contentione, ut plebem circumfusam concitaret in seditionem, invectum: perspecta hominis nequissimi astutia, archiepiscopus illum, seclusa populari multitudine, in judicium excivit; sed Londinensis plebs a Vvicleffistis hypocritis subornata, quæ de mota persecutione in scorta & scortatores triumphales applausus iis impulsoribus captaverat, etiam in archiepiscopi tribunal theologorum corona cinctum irrupit, ut hæreseos Vvicleffisticæ reum & præconem liberaret, ut narrat Thomas Vvalsinghamus (a). Cumque ita plebs a Vvicleffo, ejusque sectatoribus illusa patrocinium hæreseos contra Cantuariensem archiepiscopum & præsules ac doctores suscepisset, implorarunt illi Richardi Regis Angliæ opem, quem cum se & regnum in discrimen adduci ab hæreticis recoleret, regio muneri non defuisse, & Vvicleffum comprehendi jussisse memorat Harpsfeldius (b) in historia Vvicleffiana ex regestis archiepiscoporum Cantuariensium.

Plebs Wicleff. favet.

(a) Valsin. in Rich. II.

Præsules regiam opem implorant.

(b) Harpsf. in hist. Vvicleff. c. 5.

Superioris porro Londinensis concilii meminit Vvindefordus, interque alias damnatas hæreses addidit hos fuisse articulos (c): *Quod manet panis substantia post consecrationem in altari, & non desinit esse panis, & quod Deus non potest annihilare creaturas*. Tum idem Windefordus (d) indicat, Apostolicam sedem Londinensis concilii contra Wicleffum acta confirmasse, quin etiam Parisiensis academiæ doctores Wicleffisticas impietates suo decreto exsecratos (e). Destitutus vero Wicleffus Lecestriæ ducis clientela, & a Richardo Rege, atque episcopis ad supplicium quæsitus, latebras petiit; quem triennio post in divinas manus incidisse, cum humanas effugisset, visuri sumus: ejus vero socii præcipui, doctores Oxoniensis academiæ regio imperio comprehensi fuere de quibus inferius [1].

(c) Vvindef. in art. Vvicl.

(d) In ar. 17.

(e) Idem contra ar. 1. Vvicl.

Petitæ a Vvicleff. latebræ.

Dum celebrabatur ea synodus Londini ab Anglis præsulibus, in qua Wicleffi hæreses damnatæ sunt, concussa (f) est Anglia terræ motu XII. Kal. junii hora nona, ac IX. Kal. ejusdem mensis iterum ante solis ortum terra mota est, ex quo casu Wicleffus, qui omnia miracula vera & prodigia cælestia, quæ in Ecclesia catholica patrari consuevere, veluti dæmonum ludibria deridebat, naturalem telluris motum finxit (g) divinitus pro causæ suæ patrocinio excitatum, jussitque sibi delitanti tamquam arcanorum Dei consiliorum participi credi, fidem Ecclesiæ catholicæ eo signo divinitus damnatam. Refellit hanc terræmotus causæ interpretationem fictitiam Nicolaus Harpsfeldius (h) justiore alia animadversione: *Vvicleffus*, inquit, *propterea quod eo tempore, quo ad episcoporum synodum accersitus est, terræ motus, qui in Anglia rarus est, intervenisset, de ea re quasi cælesti pro sua doctrina miraculo insolenter se venditat, & gloriose eam synodum concilium terræ motus appellare solet, cum multo sine dubio rectius credi debeat, voluisse Deum [si aliquid fuerat ea in re naturali forsan portenti] principem & episcopos, atque alios illo terræ motu admonere, de periculi magnitudine, quod Angliæ ex Vvicleffiana doctrina imminebat, quæ, nisi mature obviam iretur, eum gravius, quam ullus terræ motus concuteret, atque infinitorum hominum corpora & animas [quod ita accidisse jam ostendimus] in maximam, & certissimam perniciem adduceret, sed hac de re posteritas certius dabit judicium*. Non contenti superiori impostura hæretici, postea novis mendaciis, eam insulse subornarunt: Hieronymum enim Pragensem, ad commendandam simplici populo impiam Wicleffi doctrinam fulmina cœlitus immissa fuisse adversus clerum Anglicanum, cum Wicleffi hæreses damnaret, finxisse, illique in judicio synodali Constantiæ id objectum visuri sumus.

(f) Vvalsin. in Rich. 2.

Terræ motu Anglia concussa.

(g) Vval. to. 3. tit. 14. cap. 124.

(h) Harpsf. in hist. Vvicl. c. 18.

Vera illius significatio.

XXXIX. Oxonien. synodus.

Coacta (i) iterum est alia synodus Oxonii (k) hoc anno ad exhauriendam Wicleffisticæ hæreseos sentinam, quæ in Oxoniensi academia hæserat, licet enim Willelmus Courteneius Cantuariensis archiepiscopus ad præfectum illius academiæ Londinensis synodi acta transmisisset, ut impii Wicleffi errores refellerentur a scientiarum professoribus, non tamen synodalibus mandatis, ut par erat, paritum fuit. Ad reprimendam itaque hæreticorum audaciam pontificia & regia authoritate fultus archiepiscopus, judicium prædictis Wi-

(i) Vvalsin. in Rich. 2.

(k) Kuygton. de event. Ang.

NOTÆ [1] PHilippus Repingondon, seu potius, ut legitur in Actis Concilii Londinensis apud Labb. tom. XV. Concil. ad pag. 955. Rappyngdon, & Nicolaus Herefordius hæresis Wicleffianæ principes in Concilio Londinensi hoc anno celebrati rei postolati sunt, ut optime notat Annalista; sed tantum abfuit ad interrogata nitide responderent, ut cum potius obvolutas ambagibus responsiones ab ipsis datas judices animadverterent, quæsierint ab illis planius mentem suam explicarent. Sed in sententia perseverantes noluerunt aliter respondere, ut in Actis ejusdem concilii expressum est. Porro concilium istud cœpit die XVII. maji & ad diem usque XX. junii prorogatum est. Cur in ea synodo nulla de Wicleffo quæstio sit habita, in causa fuisse credo ejus resipiscentiam, quam synodum illam præcessisse ex eodem silentio deducimus. MANSI

Wicleffi sociis Philippo Rimpindon & Joanni Asthono Richardi Regis jussu captis incendit, ac de Vvicleffo addit Henricus Knygtonnius: (a): *Affuit magister Joannes Vuiclyff ad respondendum super hæretica pravitate ut prius de prædictis conclusionibus sive opinionibus: qui eis omnino renuntians, nec eas tenuisse, neque tenere se velle protestans ad maternalis virgæ documentum, quod ei antea pro refugio præsto fuerat, advolavit.* At damnatæ iterum Oxonii hæreseos a Vvicleffo formula suppressa est a recentioribus novatoribus, atque in ejus locum subdola rursus alia professio inserta (b).

(a) *Knyg. de even. Ang.*

Vvicleff. Hæresim suam damnat.

(b) *Id. ib.*

XL. Vviliel. Vvindurbeyius hæresim damnat. Præcipui ejus errores.

Infecerat porro Lyncolniam Willelmus e Windurby sacerdotali munere indignissimus, qui cum judiciorum severitatem expavesceret, exemplo Wicleffi damnavit hæresim ex præscripta a præsulibus formula in qua recensentur hi errores ab eo damnati, ex parte hausti ex Wicleffo. *Prima hæresis. Quod puer non est vere baptizatus, si sacerdos baptizans compater vel commater fuerint in peccato mortali. Secunda hæresis. Quod nullus vivens contra legem Dei est sacerdos qualitercumque fuerit ab aliquo episcopo ordinatus in sacerdotem.*

Primus error. Quod homines possunt debita ex charitate petere, sed nullo modo propter debita aliquem incarcerare: & quod sic incarcerans est excommunicatus. Secundus error. Si parochiani sciverint curatum illorum esse incompetentem & malum, debent ab eo subtrahere decimas: & alias sunt fautores criminis, & consentientes ejus malis operibus. Tertius error. Quod decimæ sunt pura eleemosyna, & in casu, quo curati sunt mali, possunt eas licite aliis conferre. Quartus error. Quod curatus malus subditus excommunicent pro decimarum detentione non est nisi ab eis pecuniam indebite & male extorquere. Quintus error. Quod nullus prælatus potest aliquem excommunicare, nisi prius sciat ipsum excommunicatum a Deo. Sextus error. Quilibet sacerdos potest habita contritione quemlibet peccatorem absolvere, & non obstante prohibitione episcopi tenetur evangelium populo prædicare. Septimus error. Quod sacerdos recipiens aliquid pro annuali ex pacto eo ipso simoniacus est, & excommunicatus. Octavus error. Credit firmiter, ut asseruit, quod quilibet sacerdos existens in mortali peccato, si ponat se ad conficiendum Corpus Christi, potius committit idololatriam quam conficit. Nonus error nimis diffamatorius. Nullus sacerdos in aliquam domum intrat nisi ad male tractandum uxorem, filiam, aut ancillam: & ideo rogabat, ut mariti caveant, ne sacerdotem aliquem in domum suam intrare permittant. Dat. in domo nostra capitulari ecclesiæ nostræ Lincolniæ XI. die mensis julii anno Domini MCCCLXXXII. & nostræ consecrationis XX. Tradit Nicolaus Harpsfeldius (c) in Wicleffiana historia ex regestis archiepiscoporum Cantuariensium, Philippum Ripindon, de quo antea meminimus, coram archiepiscopo Cantuariensi Wicleffi doctrinam penitus ex animo execratum, ac postea, cum ad episcopatum Lincolniensem provectus fuisset, acerbissime Wicleffistas resipiscere detrectantes insectatum: pariter Joannem Asthonium damnasse hæresim. Sed parum constanter; nam Thoma Arundelio sedente relapsum: Nicolaum Herefort tandem conjectum in carcerem, cumque ex eo aufugisset, propagandæ hæresi, sed cautius & occultius, operam dedisse.

(c) *Harpsf. in Vicl. hist. cap. 5.*

XLI.

Peperit sibi immortale decus Willelmus Courteneius archiepiscopus Cantuariensis præfocata in Anglia Wicleffi hæresi, quæ clanculum curiosis tantum instillata est, donec quidam Bohemus eam pestem Pragam intulit, qua Bohemiam infectam ob præsulis Pragensis inertiam lugebimus suis locis. Excepit quippe universa Anglia religiosa demissione decretoriam Londinensis concilii sententiam, qua de re vehementissime Wicleffus in libro 4. trialogi cap. 36 conquestus est, de cujus conventiculis hæc tradit Thomas Waldensis (d): *Nocte plusquam die conveniunt in angulis civitatum, ubi ut ferunt, qui ab ipsorum pravitate, ut quædam fœminæ honesta diffugiunt, turpis & cæca fit sexus commixtio sub extincta lucerna, & a præceptore suo discunt in tenebris & verba tenebrarum & opera. Re autem vera, si domos non habent accommodas, speluncas quærunt, & foveas, ut se vere probent Christo contrarios, qui in tenebris, aut in occulto locutus est nihil; sed in templo, quo omnes conveniunt.* His spurcitiis imitati sunt Wicleffistæ veteres Gnosticos, aliosque impurissimos hæreticos, de quibus agit suis locis Cardinalis Baronius.

(d) *Vvald. to. 3. tit. 17. c. 14.*

Vvicleffistarum turpitudo.

Impli-

I.

(a) To. 1. de schism. p. 91.

Urban. a schismaticis bello petitus.

IMplicitus graviori bello Urbanus (a) in contundendis schismaticorum conatibus anno hujus sæculi octuagesimo tertio indictione sexta, cum inde Ludovicus, cui Wenceslaus Romanorum Rex favebat in Neapolitanum regnum irruptione facta, infensa signa circumferret, & hinc in ecclesiastica ditione plures ad antipapam deficerent, accersere undique catholicorum præsidia sategit, edictisque adversus antipapam ipsum, ejusque satellites Ludovicum Andegavensem, Amedeum Sabaudum, Petrum Gebennensem pseudopontificis fratrem, ac Fulchetum e Saltu divulgatis, Germaniæ, Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ, ac Poloniæ præsules ad religiosam militiam dato crucis symbolo in schismaticos Gallos profitendam fideles propositis indulgentiis concitare jussit; (b) præcipueque Italos pro sedis Apostolicæ dignitate contra invasores asserenda ad crucis signa vocavit. Cum vero constituisset ad veniam criminum assequendam integro anno bellum cum hoste gerendum, stipendiave idonea conferenda, pluresque vel labore deterriti, vel rei domesticæ difficultatibus impediti, in luctandis indulgentiis remissiores essent, Jacobi episcopi Lunensis A. S. N. arbitrio permisit (c), ut vel exercendæ religiosæ militiæ tempus arma sacra correpturis contraheret, vel accepta minori stipe, ut cujusque sors tulisset, indulgentias conferret. Tum ad continendos in officio populos cum jam Francisco e Vico & Raynaldo Ursino ducibus Viterbienses, Urbevetani, Interamnenses, Amerini, Tudertini, & Cornetani schismaticorum partes suscepissent, vetera Joannis XXII. in perduelles edicta renovavit, ac pœnis gravioribus & censuris eos perculit, quas a Marino, archiepiscopo Tarentino divulgari jussit.

(b) Urb. lib. 1. p. 308. 316. & post ep.

Auxilia undique accersit.

(c) Ib. p. 339.

In perduelles vetera edicta instaurat.

II.

(d) Ibid. ep. cur. p. 333.

Ad frangendam etiam armis perduellium pervicaciam archiepiscopo Beneventano provinciam dedit (d), ut trecentorum equitum cataphractorum vectigal militare a Carolo III. Siciliæ Rege exigeret.

Venerabili fratri Nicolao archiepiscopo Beneventano Apostolicæ sedis nuntio, salutem, &c.

Cum in concessione, dudum per nos facta carissimo filio nostro Carolo Regi Siciliæ illustri de regno Siciliæ, ac terra citra Farum, excepta civitate Beneventana (e) cum ejus districtu, quæ Romanæ remansit ecclesiæ, caveatur expresse, quod quandocumque Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, asseruerit vel dixerit, Romanam ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi, ipsius Romani Pontificis simplici verbo stetur: idem Rex, vel sui in dicto regno heredes requisiti ab ipso Romano Pontifice, in urbem, in Campaniam, in Patrimonium beati Petri, in Tusciam, in ducatum Spoletanum, & omnes alias terras dictæ ecclesiæ ubicumque consistentes, trecentos milites equis & armis decenter munitos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equitaturas, vel tres ad minus, in ecclesiæ prælibatæ obsequium & subsidium transmittet per tres menses, ipsius Regis & ejus in dicto regno heredum sumptibus & stipendiis, semel tantum in anno moraturos; idemque Rex, se ac prædictos ejus in dicto regno heredes, ad id efficaciter obligaverit; Nosque & Romana ecclesia prædicta ex multiplicibus causis subsidio hujusmodi, præsertim in dicta urbe, & in Patrimonio, ac in Campania, & aliis locis circumvicinis indigeamus ad præsens; Fraternitati tuæ tenore præsentium committimus, & mandamus, quatenus Regem ipsum ex parte nostra in præsentia alicujus notarii publici, & fidedignorum testium, moneas & requiras, ut pro præsenti anno hujusmodi trecentos milites equis & armis decenter munitos & paratos, ita quod unusquisque ipsorum quatuor equitaturas, aut tres ad minus habeat in nostrum, & ecclesiæ prædictæ obsequium & subsidium in servitio nostro, & dictæ ecclesiæ, ut præfertur, moraturos, aut sufficientia stipendia, ex quibus possimus facere conduci hujusmodi militum numerum, nobis ad urbem præfatam transmittat, &c. Datum Romæ apud S. Petrum VI. idus aprilis, pontificatus nostri anno quinto.

(e) Urb. Lib. 3. ep. cur. p. 353.

Militare vectigal exigit a Sic. Reg.

Asserere etiam ecclesiastici ordinis immunitatem adversus principum & magistratuum vim Urbanus studuit: cum enim nonnullos politicos auctoritatem in ecclesiasticos sibi arrogare, eosque mulctare exilio bonisve privare ausos accepisset, edita apostolica sanctione (f) ejus facinoris auctores & participes anathemate devinxit.

Tuetur immunitatem ecclesiast.

(f) Ext. in bullar. in Urb. VI. const. 3.

III.

Grassata paulo post in urbe pestis Urbanum adegit, ut Tibur se subduceret decima nona aprilis die, ratusque postea ad Neapolitanas res confirmandas contra Ludovici Andegavensis molimina necessariam suam præsentiam, aliave causa permotus, frustra illum a suscepto consilio revocare annitentibus Cardinalibus in Neapolitanum regnum profectus est, quæ Theodoricus e Niem (g) subjectis verbis narrat: *Timens forte dictus Urbanus, quod præfatus Carolus Rex per negligentiam, seu desidiam dictum regnum perderet, illudque ad manus dicti Ludovici ducis perveniret,* nec-

Epidemia in urbe grassatur.

(g) Theod. e Niem. l. 1. c. 28.

*necnon, ut aliqui dicere volunt, dedignatus contra eundem Regem Carolum pro eo, quod ipse Rex præfatus Capuæ & Amalphitanæ ducatus non assignavit realiter Francisco nepoti ejusdem Urbani, omnino disposuit de Roma personaliter accedere ad ipsum regnum Siciliæ, prout fecit: unde in principio mensis maii pontificatus sui anno * quinto tunc vigente mortalitate in urbe ad Tyburtum accessit, & ibi per mensem, vel circa degendo, inde transivit ad castrum Vallemontonis satis ineptum & nimis strictum in Campania pro sua curia: veruntamen ibi per duos menses vel circa stetit, ac in principio mensis septembris inde recedens, accessit ad civitatem Ferentinam in qua usque ad festum S. Michaelis tunc instans remansit. Sed quia sex vel septem de suis Cardinalibus, qui eum adhuc esset in urbe sibi consulebant, quod nequaquam ad ipsum regnum Siciliæ iret causam assignantes, quod si illuc accederet, ipse & omnes sui sequaces grandissima possent verisimiliter subire pericula, prout ipsi a pluribus perceperunt, ipse dictis consultationibus nullatenus acquiescens, atique ire ad dictum regnum voluit.* Et infra. (a)

Dissidii inter Urb. & Regem Siciliæ fons.

* Sexto.

Pergit in regnum Neap. Urban.

Consulunt Cardd. ne id faciat. Spretis monitis & invito Rege Carolo eo tendit. (a) *Eod. l. 2. c. 2.*

Ad civitatem Capuam, & deinde ad Aversam declinavit: sed cum prope quandam cappellam pulchram & novam juxta viam publicam ab ista parte Aversæ consistentem quasi per medium milliare Italicum perveniret, descendit de equo, & se pontificalibus vestibus adornavit. Vestitus equum rursus ascendit, ubi occurrit ei, me præsente, Rex Carolus præfatus indutus nigris vestibus, nec per iter rectum, sed per vineas equitando: & cum prope Papam esset, ipsum salutavit: quo facto multi rustici advenientes pedes dicti Urbani osculabantur ibidem; sed antequam hæc facerent, terram seu humum tribus vicibus osculati fuerunt. Rex vero præcedens Pontificem, agit officium scutiferi, quem Papa cum suis curialibus, & exercitu (b) usque ad Aversam sequebatur. In introitu autem dictæ civitatis Aversæ multæ dominæ, & puellæ speciosæ admodum ornatæ, & circumamictæ varietatibus per plateam, quam transivimus, sedebant; & etiam multorum virorum frequentia aderat, quibus ipse Papa benedictionem more solita dabat. Sed cum ulterius procederemus in eadem civitate, voluit Rex, quod ipse Urbanus castrum dictæ civitatis pulchrum & spatiosum valde olim per Fredericum II. Augustum, ut vetus testatur fama, conditum intraret, quod idem Papa facere non volebat timens forte, quod tunc ei accidit, & evitare non potuit. Et infra: *Ipsius diei hora sexta clam dicebatur in Neapoli a multis, quod Rex ipse cepisset Papam & eum detineret captivum, & quod secum existentes Cardinales & curiales essent liberi, ac contra eos nihil esset penitus attentatum, de qua quidem captivitate totus populus Neapolitanus videbatur valde tristari.* [1] Consentiunt his verbis (c) diaria Hectoris Pignatelli traduntque, Regem Carolum Urbano IV. octobris occurrisse, invitumque in arcem adduxisse specie officii, ac diebus quinque tenuisse, donec ab eo quæ vellet extorsisset.

Occurrit ei Carolus Rex.

Stratoris munere Urbanus defungitur. (b) *MS. Diar. Neapolit.*

Ipsum officii specie cepit.

(c) *Ib. t. 31.*

Affert plures hujus facinoris circumstantias Gobelinus: (d) *Vigilia*, inquit, *omnium sanctorum de an. Domini* MCCCLXXXIII. *noctisque sequentis per urbem diffusa caligine, Rex damnoso consilio circumventus ad curiam, in qua Papa residebat, quosdam viros armatos dirigens Papam ad se venire mandavit: qui cum illam horam se ad Regem venire postulari illi horæ, qua Judæi Christum comprehenderunt, assereret similem, illi qui missi fuerant, in Papam manus violentas mittere tentant. Unde Papa quasi malefactor ductus est, & nihilominus se ducentes excommunicatos denunciat, eosque ut sacri-* IV.

(d) *Gobelin. in Cosmodr. ætat. 6. c. 77.*

NOTÆ [1] TOta hæc historia de Pontifice per dolum capto atque per vim detento a Carolo Rege ab Annalista obvolvitur potius quam explicatur. Ita se se res habuit. Pontifex Aversam pervenit die ultima octobris, ait Gobelinus Persona ab Annalista laudatus, cujus fidem præferendam censeo Diariis Neapolitanis Hectoris Pignattelli olim manuscriptis, nunc vulgatis rer. Italicar. *to.* XXI. in quibus dies IV. Octobris ingressus Pontificis in eam urbem assignatur. Exceptus solemni pompa a Carolo Rege, continuo in arcem deductus fuit, specie quidem honoris & obsequii; re tamen ipsa in custodiam tradendus. Ibi detentus per vim diebus V. iniquis illis conditionibus, quæ in Annalibus referuntur, pactus sibi fuit libertatem. Eductus e carcere venit Neapolim die forte V. vel, si mavis, IX. Novembris; quamvis enim author Diarior. diem IX. octobris assignat, cum id componi nulla ratione possit cum adventu Pontificis die ultima octobris Aversam, erratum est forte in mense, ut october pro novembri poneretur. Ut ut sit, venit Pontifex Neapolim, ibique pariter in arcem coactus intravit detentusque fuit aliquandiu. Quæ secunda Pontificis detentio, quamquam Diarium Neapolitanum *non* exprimit, satis tamen innuit; scribit enim author; *La* (Neapoli) *lasiò andare il Papa a Castello, et esso* (Carolus Rex) *entrò in quell' hostiero... Et essendo il Papa a Castello nuovo col Rè capitolaro, che il Rè dava al Papa per il nipote Capua; et il Ducato di Amalfe, et il Castello di Nucera e de Scafaro et altre terre e luoghi &c.* Reliquas conditiones vide apud Annalistam hic. Tum subdit Ephemeridum Author: *alli 26. il Papa uscio da lo Castello et andae alo Vescovato.* Vix hæc aliter quam de Pontificis in arce detentione explicari possent. Pro hac pontificis eductione e carcere regis intercessisse Cardinales scribit quidem Annalista; silet vero tum Author Ephemeridum, cum pariter Theodoricus Niemius, qui Cardinales tunc preces suas interposuisse notat, cum nepos Pontificis capite damnatus a Carolo Rege sententiam subiturus erat. MANSI

facrilegos voce libera damnat ; & postea expertum est, quod principis illius manus, & latus dextrum, qui manus primum misit in Papam, eodem anno exaruerunt : Tribus itaque diebus dictas Papa solatio & consilio destitutus, totaque ejus curia perturbata in castro cum Rege permansit invitus. Addit author ex Aversana arce Pontificem honorifice Neapolim adductum: porro Theodoricus integræ libertati restitutum negat, donec concordia interpretibus Cardinalibus conciliata est.

Divina ultio in eum, qui Urbano manus iniecit.

Urb. pace inita libertati redditus.

(a) *Diar. Neap.*

Confirmant dicta diaria MS. (a) Hectoris Pignatelli, Urbanum ingenti pompa IX. octobris prætenso umbraculo aureo Neapolim ingressum, Regemque Carolum ante portam Capuanam in sublimi solio cinctum principibus diaconi cultu insignem consedisse, gestasseque coronam in capite, atque altera manu liliatum sceptrum, altera pomum prætulisse: cum vero Urbanus propius accessisset, Regem assurrexisse e solio, provolutumque in genua ante Pontificem, ejusque pedes osculatum esse : Pontificem vero regiæ fronti osculum dedisse : denique Carolum, ut regia nitebat pompa, pontificii equi fræna capessivisse, & stratoris munere perfunctum : cumque Urbanus ad ædium episcopalium gradus applicuisset, in iis subsistere voluisse: sed Regem illum, ut in arcem ascenderet, fallacibus officiis adegisse, atque ad S. Stephani ecclesiam deduxisse : demum Pontifice in arcem eunte, regalem cultum posuisse. Ita rursus specie officii custodiæ mandatus est Urbanus, ne libere a Neapolitanis adiri, & conferri cum iis consilia posset. Pepegisse vero cum Urbano Carolum addunt eadem diaria, daturum se Butillo Urbani nepoti principatum Capuanum, ducatum Amalphitanum, castrum Nuceriæ, & Scaphati, tum alias terras, nec non militare stipendium quinque millium aureorum, dum bellum vigeret, hac tamen adjecta lege, ne Urbanus amplius tractandis regni rebus se immisceret, cujus concordiæ Cardinalium opera initæ meminit Theodoricus e Niem (b).

Neapoli pompa ingenti exceptus.

Iterum custodiæ officii specie traditus.

(b) *Theod. a Niem. l. 1. c. 32.*

Non prætermisit silentio Clementis antipapæ gestorum scriptor schismaticus (c) Urbani custodiam, e qua dissimulato ad tempus injuriæ dolore concordiæ interpretum precibus liberatum addit: memineruntque de ea re alii, e quibus recentior (d) author, cæteroqui accuratus gesta a Carolo cum Pontifice mitius interpretatur. Imitatus vero est Carolus pessimum Henrici VI. Imperatoris exemplum, qui similia in Paschalem II. Romanum Pontificem perpetraverat, cujus sacrilegium merito a scriptoribus damnatum posterorumque execratione defixum est, quo etiam ille divinam in se vindictam concitavit: quibus de rebus fuse Baronius (e) edisserit. Neque a Carolo cælestis ultio abfuit, quem justas pœnas luisse suo loco dicetur. Urbanum porro vigesima sexta die octobris libertati restitutum, memorat Hector Pignattellus (f), illumque in ædes archiepiscopales se contulisse, ac nepote in possessionem principatus Capuæ asserto, alteram ex neptibus suis Mondecrisii comiti, alteram Celani comiti nuptui tradidit.

(c) *Clem. antip. vita script. apud Bosq.*

(d) *Summont. lib. 4. cap. 1.*

(e) *Baron. an. 1111. n. 111.*

Nepotem in Capuæ possessionem inducit.

Urb. Neptes viris principibus in matrimonio locat.

(f) *Hector Pignat. in diar. Neap. MS.*

Quod ad res a Carolo adversus Ludovicum Andegavensem hoc anno gestas attinet; certamen, ut antea, experiendum non duxit, sed extrema agmina carpere, intercludere commeatus, ac detrahere, abrumpere itinera, improvisis velitationibus lacessere constituit. Quibus hostilis exercitus admodum fatigatus, ac miles morbis absumptus. Inter cæteros Amedeum comitem Sabaudiæ periisse dysenteria, & flagitium culti antipapæ damnasse, narrat Walsinghamus (g): *Circa tempus paschale comes de Savoye, qui cum viginti octo millibus profectus fuerat cum duce Andegaviæ contra Papam & Carolum de Pace, cum diutinam moram fecisset in illis partibus, sed damnosam agnovit manum Domini contra eum missam; nam qui in patria sua subdi Deo noluit, & communem mundi patrem venerari: sed potius dimissa quiete, qua diu gavisus fuerat, statuit persequi in remotis, justo Dei judicio miserabiliter percussus* [1] *Antiochi more periit in terra peregrina contestatus prius, quod justum est subditum esse Deo, ejusque vero vicario, quodque peccavit enormiter patrem filius persequendo; quapropter filio suo & heredi dedit mandata salutaria, ne Urbanum Papam exemplo paterno persequeretur; & si quid forte contra eum tentasset, celeri satisfactione corrigere niteretur, ac ad unitatem Ecclesiæ se conferret. Augebant autem non solum dolorem suum, sed & pænitentiam ejus mortes infandæ suorum militum, quos conduxerat, qui omnes præter octo ante ipsum dyssenteria perierunt: talique fine consummatus est comes, & pene cuncti sui militer*

(g) *Walsin. hist. Angl. in Rich. 2. hoc ann. & Summont. l. 4. c. 1.*

Comes Sabaudiæ in expeditione extinctus.

In extremo vitæ actu schisma damnat.

f

NOTÆ [1] Certa dies qua Amedeus Sabaudiæ Comes e mortali hac vita decessit proditur a Sagacio de la Gazata in Chronico Regiensi ad hunc annum, cujus verba, quod singularia quædam continent, referenda hic censeo : *Die primo Martii moritur post longam infirmitatem dictus Comes Sabaudiæ in exercitu Ducis Andegaviæ, & portatum est ipsius corpus in Sabaudiam .... hic petiit absolutionem a vero Papa, qui Romæ erat, & confessus est eum esse verum Papam, petiitque a Rege Carolo ut suum exercitum cum ejus corpore permitteret tute portari in Sabaudiam; quod benigne concessit.* MANSI

tee, duci Andegaviæ, si fuisset in gratia manifestum resipiscendi relinquentee exemplum. Addit Hector Pignattellus (*a*) mense majo Gallici exercitus partem, cum incompositis agminibus palabunda ferretur, cæsam fuisse, ac die xxvi. augusti Carolum Regem, cum hostiles copias dissipatas advertisset, Andegavensem ad certamen provocasse; sed illum suorum militari consilio ad Tarentum evasisse.

(*a*) *Hector Pignat. in diar. Neapol.*

V. Rex Arag. Neapol. regnum ab Urb. postulat.

In mediis iis turbis Petrus Rex Aragonum, qui hactenus in neutram partem Urbani, Clementisque antipapæ inclinarat, augendarum rerum suarum cupidus demulcere Urbanum officiorum ostentatione tentavit, ut Neapolitani regni jura in eum transfunderet. De quibus hæc Surita. (*b*) *Rex ab Urbano, si in se, aut promerendi, aut proferendi beneficii locum habere velit, facile impetrare sperat, dum respublica Christiana tanto dilaceratur dissidio, ut Siciliæ regnum iisdem conditionibus, pactisque sibi attribuatur, quibus ab Urbano item IV. Pontifice maximo Carolo I. delatum fuerat. Sardorum etiam tributum Ecclesiæ debitum cum continentibus bellis ob ejus insulæ propugnationem ingenti suorum strage, atque internecione Aragoniæ regna exhausta, civitatesque exinanitæ essent, condonari, ac remitti exposcit: decimarum ecclesiasticarum fructus in decennium in sumptus bellicos redigi, & uti Montesæ magistratus, Amposta Hierosolymitanæ militiæ præfectura, & Cataloniæ ejusdem instituti prioratus a se conferri possint, & vectigalia militiæ S. Jacobi, & Calatravæ suorum regnorum novo ordini a se instituendo contribuantur, & plura alia dignitatis, supremique pontificii juris postulat. Darocamque & Setabim urbes episcopalibus sedibus decorari, & ut diœceses illæ assignentur deposcit.* Missi Guilielmus Estamboisius & Petrus Clemens ad Urbanum oratores hæc ab eo eblandiri non potuerunt (*c*), unde postea Aragonum Reges suorum commodorum appetentiores ad antipapam Avenionensem defecerunt.

(*b*) *Surit. end. lib. 3. hoc anno & annal. l. 10. c. 34.*

Ejus promissa.

Repulsam patitur.

(*c*) *Surit. ubi supra.*

VI. Ferd. Lusitani Regis pietas.

Majorem in ecclesiæ Romanæ obsequio constantiæ laudem tulit Lusitania, quæ omnia schismaticorum blandientium lenocinia minasve sprevit (*d*), cujus Rex Ferdinandus hoc anno ætatis suæ quadragesimo tertio morbo difficili, & diuturno consumptus est: *Egregius princeps*, inquit Joannes Mariana, *si dempta domestica intemperantia ignominiaque, aliæ adspiciantur virtutes*. Exarsit ob ejus mortem civile bellum (*e*), cum, nulla prole mascula relicta, plures Lusitanum sceptrum exambirent, atque inter alios Joannes Rex Castellæ, qui Beatricem illius filiam matrimonio sibi junxerat, Lusitaniam Castellæ conjungere affectaret; adversabantur vero Lusitani, qui generis sui principem optabant. Reliquerat Ferdinandus superstites duos fratres, sed horum alter Joannes nomine a Castellano, ad quem antea fraternæ pellicis metu perfugerat, Toleti conjectus in carcerem est: *Nullum*, inquit Mariana (*f*), *ob crimen, sed generis nobilitas, juraque regnandi in eo notabantur*. Alter itaque etiam Joannes appellatus Avisii militaris ordinis magister, multis dotibus ornatissimus, charusque populo æque, ac proceribus, dignus tantum, qui ex concubina ortus non esset, ad sumendos regios apices est vocatus consentiente, vel auctore, ut videtur, Urbano VI. Pontifice, qui Joannem Castellæ Regem anno superiore omni jure regio privarat, ac Joannem Lusitanum, & Lancastriæ ducem, ut ejus regna inter se partirentur fœdere, conjunxit, spectabat enim Lusitanum sceptrum hereditario jure ad Joannis Castellani filium (*g*), ni schismatis quo se constrinxerat perfidia vim juris elisisset, atque ideo maxime episcopi, ad quos tuendæ religionis cura spectabat, Avisii magistro, ut Lusitanum sceptrum susciperet studuere. Petiit (*h*) illum gravi bello Castellanus, sed Olysippone frustra obsessa, consumptoque peste exercito, recedere coactus est, ut describit (*i*) Eduardus Nonnius.

(*d*) *Marian. l. 18. c. 6.*

Mors ejusdem.

(*e*) *Id. ib.*

Lusitania a Castellano affectata.

(*f*) *Marian. l. 18. c. 7.*

(*g*) *Joann. Marian. l. 17. c. 7.*

(*h*) *Eduard. Nonnius in gen. Reg. Portugal.*

(*i*) *Eduard. Nonnius in genealog. Reg. Portugall. ta. 2. Hisp. illust. in Joan. 1.*

Cives, inquit, *Joannem ducem, & defensorem elegerunt, qui Portugalliam ab injuria Regis Castellæ defenderet, quod contra pacta conventa, & jurejurando firmata veniret: actum enim erat inter illum & Fernandum socerum, & proceres regni utriusque ut usque ad regni heredem nasciturum ex Beatrice, eumque adultum Portugallenses suis rectoribus suis legibus gubernarent, & Portugalliæ signis, & nota moneta cuderetur; Joannes vero Castellæ Rex pactis non acquiescens, & meliora suorum non audiens consilia, in Portugalliam contendit, & Olysipponem regni caput terra, marique obsedit: pestilentia deinde coactus, qua magnam exercitus partem amisit, eo tempore, quo jam obsessi fame miserrime premebantur, re infecta discessit; multis tamen regni proceribus, & arcium præfectis eum Regem agnoscentibus. Hoc Regis Castellæ discessu Joannes Lusitanus animos sumens conventus Conimbricæ celebrat, quo episcoporum aliqui convenere, & cum iis pauci nobiles, quos libertatis amor, aut studium rerum novarum movebat, ut fit in republica vacua, major enim & præcipua pars procerum in Castellæ Regem veluti in potentiorem propendebant, ut qui feuda & bona regii juris possidebant, quibus nolebant spoliari. Fuere in comitiis diversa partium studia, cum tamen omnes in hoc convenirent, ut Rex declararetur: alii enim Joannem infantem Regis Petri & Agnetis a Castro filium, qui in Castella asservabatur, Regem volebant, alii*

Coimbricæ episcoporum cœtus coacti.

hunc

Avisii magister creatur Rex.

hunc quem defensorem fecerant, & ducem: tandem ipsum Joannem magistrum Avisensem Regem salutarunt.

VII. Lancastriæ dux in Castellanum excitatus.

VII. Ejectus ita Lusitaniæ regno Joannes Castellanus ob schisma, grave etiam discrimen adiit: ne Castellæ regno pelleretur: Urbanus enim Pontifex, antequam in Neapolitanum regnum se conferret, Joannem Lancastriæ ducem religiosæ in Castellam expeditionis imperatorem, signiferumque Romanæ ecclesiæ pro edomando perduellionis, & schismatis reo pronuntiavit (a) hoc diplomate.

(a) *Urb. VI. l.2. p. 343.*

Urbanus, &c. Dilecto filio nobili viro Joanni duci Lancastriæ pro nobis, & Romana Ecclesia crucis vexillifero salutem.

Dum laudabilium tuorum consuetudinem operum, quam in te sic redegisse videtur Altissimus quodammodo in naturam, ut obsequiis sanctæ matris Ecclesiæ, cui tam prompte, tam fideliter obsecundas, tepescere nesciat, sed in illis semper ardentius continua prosequutione fervescat, debita consideratione pensamus, dignum ducimus, ut devotionem tuam congruis honoribus prosequamur. Hinc est quod nos fidei, & devotionis constantiam, quam tu & progenitores tui erga præfatum ecclesiam cum grata exhibitione operum habuistis hactenus, tuque habere assidue erga nos & eandem Ecclesiam non desistis, dignis laudibus efferentes, tuamque volentes propterea honorare personam, cum in regnis Castellæ & Legionis verbum crucis contra iniquitatis filium Joannem, qui pro Rege Castellæ & Legionis se gerere præsumit, prædicari mandaverimus, te usque ad nostrum beneplacitum hujusmodi crucis vexilliferum, & gentium, quæ ad ejusdem Joannis exterminium se accinxerint, capitaneum constituimus, & etiam deputamus, nobilitatem tuam attentius exhortantes, ut honorem hujusmodi prompta devotione suscipiens, sic illum magnanimitate & potentia sibi suffragantibus solerter & fideliter exequaris; sic ipsius crucis & ecclesiæ Romanæ vexilla in tuis vel tuorum manibus cum superna virtutis auxilio magnifice prodeant, & erecta persistant, quod exinde præter divinæ retributionis magnifica præmia, ac humanæ laudis præconia, nostram & Romanæ sedis, benedictionem & gratiam uberius consequi merearis. Nulli ergo, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum XII. *Kal. aprilis, pontificatus nostri an. V.* Quo etiam die solicitati sunt apostolicis literis (b) ad crucem induendam adversus Joannem, ejusdemque ducis sequenda signa catholici propositis sacrarum indulgentiarum præmiis iis, qui religiosæ militiæ expiata rite conscientia se addixissent.

Creatur vexillifer Romanæ ecclesiæ.

Fideles ad sequenda ejus castra excitati.

(b) *Ib. p. 344.*

VIII. Explicuit ampliore alio diplomate Pontifex (c) ad ducis Lancastriæ votum sacras prærogativas, quibus tandem potituri forent ii, qui arma ad evertendum Castellanum corriperent, quæ subjectis verbis recensentur.

(c) *Urb. VI. p. 345.*

Ad futuram rei memoriam.

Cum, sicut nuper accepimus, dilectus filius nobilis vir Joannes dux Lancastriæ multarum gentium armigerarum suffultus præsidio cum exercitu copioso assumpto vivifica crucis charactere, magnanimitate ac potentia sibi suffragantibus, præfatum iniquitatis filium Joannem per nos, ut præmittitur, damnatum ac ejus fautores & sequaces viriliter, ac potenter sub vexillo sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, cujus vexillifer in partibus illis per nos deputatus est, invadere & prosequi intendat & a nonnullis, qui eundem ducem ad persequendum præfatum Joannem damnatum comitari desiderant, & nonnullis aliis ignoretur quid indulgentiæ, vel privilegium hujusmodi contineant, vel impetrent, nos ejusdem ducis supplicationibus inclinati illa ex hujusmodi privilegiis, & indulgentiis, quæ fœlicis recordationis Innocentius Papa III. prædecessor noster in constitutione per eum edita in generali Lateranensi concilio, quæ incipit, Ad liberandum, *in ejus parte decisa continentur expresse, & in ipsius integra in regestis ejusdem prædecessoris fecimus diligenter exquiri præsentibus duximus exprimenda ejusdem prædecessoris, prout expedire vidimus, verba sectanda.*

Controversia mota de privilegiis cruce signatorum.

Indulsit namque idem prædecessor quod clerici Terræ sanctæ obsequiis insistendo beneficia sua integre perciperent, ac si essent in ecclesiis residentes, & si necesse foret ea pro ea parte temporis, qua hujusmodi negotio insisterent pignori obligare valerent; quodque crucesignati a collectis, vel taliis, aliisque gravaminibus essent immunes ipsorum persona & bona post crucem assumptam sub B. Petri & Romani Pontificis protectione manerent, & quod omnes Christifideles, qui crucis assumpto charactere in terræ sanctæ subsidium accederent, ipsi & eorum bona sub B. Petri & Romani Pontificis protectione, & sub archiepiscoporum, episcoporum, ac omnium prælatorum Ecclesiæ Dei defensione consisterent, propriis ad hoc nihilominus protectoribus deputandis, ita ut donec de ipsorum obitu, vel reditu certissime cognosceretur, integra & quieta manerent, & si quispiam contra præsumeret, censura apostolica compesceretur. Si qui vero proficiscentium illuc ad præstandum usuras juramento tenerentur astricti, creditores eorum, ut remitterent eis præstitum juramentum, & ab usurarum exactione desisterent, eadem præcepit districtione compelli: quod si quisquam creditorum eos ad solutionem usurarum coegerit, eum ad restitutionem earum simili cogi animadversione mandavit. Judæos vero ad remittendum usuras per sæcularem potestatem compelli præcepit, & donec illas remitterent ab universis Christi fidelibus per excommunicationis sententiam

Explicatur ab Urbano ex decretis Innocentii IV.

iis

iis omnium communionem denegari mandavit; iis autem, qui Judæis debita solvere nequirent, mandavit ut principes sæculares utili dilatione providere deberent, & quod post iter arreptum, usquequo de ipsorum reditu, vel obitu certissime cognosceretur, usurarum incommoda non incurrerent, compulsis Judæis proventus pignorum, quos interim perciperent, in sortem deductis expensis necessariis computare.

Porro voluit quod ecclesiarum prælati, qui in exhibenda justitia crucesignatis & eorum familiæ negligentes existerent, scirent se graviter puniendos. Et quia cursarii, & piratæ nimis impediebant subsidium hujusmodi capiendo, & spoliando transeuntes & redeuntes, idem prædecessor eos & principales adjutores, & fautores eorum excommunicationis vinculo innodavit, sub interminatione anathematis inhibendo ne quis cum eis scienter communicaret in aliquo venditionis, vel emptionis commercio: & injungens rectoribus civitatum & locorum aliorum, ut eos ab iniquitate hujusmodi revocarent, atque compescerent: alioqui quia nolle perturbare perversos nihil est aliud quam fovere, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare, in personas, & terras eorum præfatus prædecessor per ecclesiarum prælatos severitatem ecclesiasticam exerceri voluit; & præcepit præterea omnes, qui hujusmodi laborem in propriis personis subirent, & expensis, plenam suorum peccatorum, de quibus forent veraciter corde contriti, & ore confessi veniam consequerentur: illi vero, qui non in propriis personis illuc accederent, sed in suis dumtaxat expensis juxta facultatem & qualitatem suam viros idoneos destinarent, & illi similiter, qui licet alienis expensis in propriis tamen personis accederent, plenam suorum consequerentur veniam peccatorum, hujusmodi quoque remissionis ipse prædecessor participes esse voluit juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum omnes qui ad prosecutionem hujusmodi schismaticorum & hæreticorum de bonis suis congrue ministrarent, aut ad prædicta consilium & auxilium impenderent opportunum. Hactenus Innocentii III. decretum. Subdit Urbanus. *Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ expressionis infringere. Si quis autem, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum VI. idus aprilis pontificatus nostri anno V.*

Censuræ contra offensores crucesignatorum indictæ.

IX. Non potuit Lancastriæ dux inferre Hispaniæ signa, nisi aliquot post annis (a) (qua de re suo loco agetur) cum aliis bellis adversus Scotos Gallosque implicitus esset, nec inducias a Carolo Francorum Rege obtinere potuisset (b). Eductus vero hoc anno est ex Anglia crucesignatus exercitus Urbani nomine adversus Carolum Francorum Regem schismaticum, episcopo Norvvicensi duce, cui Urbanus conscribendæ religiosæ militiæ, & sacrarum impertiendarum indulgentiarum superiori anno provinciam demandarat; obortaque initio est gravis controversia, an permittendus foret episcopus Anglicas copias in hostem ducere, an alius dux bello exercitatus ab Rege præficiendus, coactisque ad controversiam dirimendam solemnibus Londini conventibus repente omnium, qui repugnarant, animos mutatos refert Walsinghamus (c): *Ipsa*, inquit, *die sabbathi horaque, quibus sancta Ecclesia vexilla crucis prodiisse decantat, omnis repente turba, quæ illi consilio vel parlamento interfuit, & quæ maxime steterat contra crucis negotium, crucisque fidei promotionem consensit tamquam perculsa tonitru solemnis illius antiphonæ: Ecce crucem Domini, fugite partes adversæ, decrevitque pro votis episcopi cruce signari.*

(a) Theod. a Niem. l. 1. c. 58.

(b) Walsin. hoc anno.

Sacra militia in Anglia adversus Gallos conscripta.

(c) Walsing. in Rich. 2.

Trajecto Caletum exercitu Henricus Spenserius a Gandavensibus, qui adversus Ludovicum Belgii comitem rebellaverant (d) solicitatus crucesignata vexilla non in schismaticos, qui Ludovicum Andegavensem ad Romanum Pontificem evertendum submiserant in Italiam, sed in Belgas catholicos convertit, pronaque victoria Gravelingam, Borburgumque cepit (e), plures urbes in suam potestatem redegit, Hypras obsedit, Caletumque oppugnavit, querente frustra Ludovico comite se, utpote catholicum, & Urbano obsequentem a cruce signatis injusto bello petitum: demum Carolo Francorum Rege cum maximis copiis in Belgium accurrente fugatus est Norvvicensis episcopus, & captæ ab eo antea arces recuperatæ, omnisque illa Anglorum expeditio dissoluta.

(d) Paul. Æmil. in Car. 6. li. 6. Gua. l. 9. in eodem Carol. & Meyer. lib. 14.

(e) Meyr. ubi sup.

Ea expeditio male in catholicos versa. Irrito successu dissoluta

X. Inter tot deplorandos occidentis motus luctuosissima erat orientis conditio, dum vertenda in Saracenos arma a Christianis ob schisma in Christianos tanto furore stringebantur, ut vicissim se canum, Judæorumve & Saracenorum loco haberent (f). Sultani vero servitute liberatus Leo Armeniæ Rex per hæc tempora ad Urbanum opem ad regnum ea infidelium tyrannide vindicandum periturus accessit, benigneque ab eo exceptus ad principes Christianos dimissus est (g), ut diffidentes ipsos conciliaret, quid vero egerit, postea dicetur. Addimus nunc extincto extremo superiori anno Petrino Rege Cypri, successisse Jacobum ejus patruum, qui hactenus Genuæ in custodia tentus erat ab eo tempore, quo Genuenses Famagusta bello erant potiti.

(f) Walsin. in Rich. 2. hoc anno.

Leo Rex Armeniæ carcere liberatus ad Urb. se confert.

(g) Contin. bell. sacr. li. 1. c. 20.

Hoc

Hoc anno celebrata est Bononiæ capitis S. Dominici translatio [1], quam insigni prodigio nobilitatam memorat Carolus Sigonius (a) his verbis: *Anno MCCCLXXXIII. XII. kal. martii fratres Prædicatores caput S. Dominici ex arca Philippo episcopo, magistratibusque præsentibus extraxerunt, & ad usum ecclesiæ nobili loculo argenteo condiderunt: mirum vero illud oculis mortalium accidit, quod interim dum arca patuit, stella supra ecclesiam clarissime fulsit, quæ res animadversa civitatis religionem erga sanctum confessorem accendit; postridie Joannes Lignanus est mortuus.*

(a) Sig. h. 3. de episcop. Bonon. in Phil. Castel.

Divina in sacrilegum iconomachum ultio.

Confirmavit anno eodem divinum Numen insignibus prodigiis cultum sacrarum imaginum, Moguntiæ enim læsæ Christi & Virginis imagines ab impio homine, quem amissæ taxillorum ludo pecuniæ dolor egerat in rabiem, cruoris vim ingentem fuderunt: quo perculsus prodigio sacrilegus immotus hæsit, donec comprehensus est meritas pœnas daturus. Rem narrat Nicolaus Serarius ex Theoderico Gresemundo, cujus verba repetenda placent (b): *An. salutis nostræ* MCCCLXXXIII. *fuit in his regionibus homo quidam, cui nomen Scheltroph, de cujus origine & patria, neque aliquid adhuc compertum habeo, neque magnopere attinet rimari:* Et infra: *Contigit, forte ut parum prospera fortuna usus pecuniam fere omnem, quam habebat, perderet* [*nempe taxillorum lusu*] *multumque detrimenti opinione sua acciperet: quod cum per ludi progressum, nedum non emendarat, verum etiam immodice augeret, cœpit tandem, uti solebat, graviter stomachari: & post convitia collusoribus dicta Deum etiam & sanctos blasphemare. Sunt qui referunt, eum hac ira & impietate succensum palam fuisse minitatum, quamcumque crucifixi Jesu imaginem primum obviam habuisset, ab ea se præsentis damni pœnas & vindictam repetiturum: quod & si hujus hominis impietati multum congruebat, multumque credibile est, tamen id pro comperto affirmare non ausim: hoc sane constat eum a sociis nihil pacatiore animo digressum pervenisse ad sacellum quoddam inter ædem D. Albani, & hanc B. Virginis ecclesiam situm, ubi jam olim hæc simulacbra fuerant reposita. Plenus erat Scheltroph haud dubiæ impietatis, & qui scelus abominabile jamdudum animo conceptum mox effundere concupisceret. Quamprimum ergo ad id sacelli pervenit hanc imaginem Crucifixi dissecuit, ita ut nec ullatenus hæreat quidem. Mox divæ Virginis, aliorumque sanctorum signis cruti astantibus cæsim & punctim, pleraque vulnera inflixit, haud absimilis lupo qui majore interdum tædis libidine quam fame percitus in ovile indefensum grassatur. Hactenus Scheltroph debacchatus est.*

(b) Serar. Mogunt. rer. l. 5. in Adulph. 1.

Aleator iras in Christum vertit.

Sacras imagines ferro conscindit.

Quæ vero sequuntur ad vindictam divinam, & miraculum ipsum pertinent, terrificus enim & admirabilis ille cruor, quem hic tibi videre licet, subito ex vulneribus a crudelissimo illo sicario passim illatis effluxit, ceu non lignea simulacbra, sed vivi homines injuriam perpessi forent. Crederes Deum ipsum tanto scelere appetitum quodammodo indoluisse, & tam stupendo miraculo veluti manifesta doloris confessione, mortales ad vindictam faciendam animasse. Scheltroph autem jam expleta impietate sua, sive nutu Dei affixus, sive ipsa cruoris miracula exterritus, inde pedem non movit, donec a supervenientibus in flagranti crimine deprehensus, & in urbem Moguntinam captivus deductus est, non jam suæ, sed divinæ iræ memor, anxiusque metu pœnarum, quas paulo post dedit, non quidem flagitiis suo respondentes [*non enim tantæ impietati par supplicium excogitari poterat*] *sed quas homini homines infligere debuerunt; vivus enim in conspectu populi exustus est, non longe ab urbe in eo loco, quem Judæorum arenam vulgo appellant, quod Judæi quondam sua cadavera illic humare solerent. Hac morte impiissimus ille Scheltroph consumptus est: imagines vero vulneribus & cruore insignes ab ædicula illa veteri, ad hoc templum summa veneratione sacerdotum manibus translatæ fuerunt, ubi in hodiernum usque diem terrificus ille cruor visitur, & admodum religiose colitur, multique mortales varie afflicti susceptis votis Dei optimi maximi clementiam experti & salutem adepti sunt.*

Cruor ex illis manat.

Sacrilegus exustus.

Sacrarum imaginum e quibus fluxit cruor translatio.

NOTÆ [1] QUæ de translatione corporis S. Dominici hic ex Sigonio refert Annalista lucem majorem accipiunt ex iis quæ a Bartholomæo della Pugliola Minorita, per hæc tempora historiam miscellam Bononiensem vernaculo sermone scribente, memoriæ posteritatis traduntur. Ita enim ille ad hunc annum: *L' arca del prezioso Confessore M. S. Domenico fu aperta a di 15. del mese di Febbrajo, la quale era in Bologna, nella quale arca fu ritrovato tutto il suo corpo intiero in una cassa, e ne fu tolta la testa sua per mano di due Vescovi, e fu posta in un tabernacolo di argento .... a di 22. Febbrajo fu mostrata la detta testa a tutto il popolo di Bologna due volte; e il detto corpo fu ritornato nell' arca tutto intiero, salvo che la testa. Quando il collegio* (Vexilliferorum) *fu a cavarlo fuori dell' arca, gente assai se le raccomandò, e se le raccomandò Messer Stefano della Notaria che aveva un gran male, e subito fu liberato. Incontanente nell' ora che la detta arca fu aperta, apparve una stella chiarissima grande e grossa con tre code, e stette continuo sopra la Chiesa di Messer S. Domenico per molte ore, e per fino a che la detta arca fu aperta, e quei che vi erano videro la detta stella.* Idem scribit Matthæus de Griffonibus in memoriali historico ad hunc annum, qui & notat sepulchrum Viri sancti detectum fuisse hora sexta noctis. MANSI

XI. In medio etiam superioris belli Belgici inter Francos, Anglosque ardore, cum pactione militari Borburgum abeuntibus Anglis receptum (a) esset, direptumque a Gallico exercitu, avarus miles sacras imagines violare ausus, divina ultione oppressus est, ut narrat Gaguinus (b) in Gallica historia hisce verbis: *Oppida Burburgo recepto unus ex Francis sacrorum contemptor templi foribus effractis, dum D. Joannis argenteum simulacbrum rapere contendit, simulacbrum aversa facie dorsum illi versat; nec mora sacrilegus fit mentis inops, atque in semet insaniens in proprios artus desævit: cæteri milites hoc eventu exterriti templa abstinuerunt*. His consententia memorat Meyerus (c), atque ex Frossardo addit Nicolaos Harpsfeldius: *Cum idem tentaret alius miles campanas sponte omnes sonuisse, eaque ob miracula Regem, proceresque attonitos templum religiose invisisse, ac trecentos amplius Francos illi donasse*. Editæ sunt in eodem templo plures cœlestes virtutes, quæ in Borburgensis ecclesiæ monumenta relata fuere. Serpebat hoc tempore inter alias hæreses a Wicleffo instauratas iconomachorum hæresis, ut jam amovere ex sacris altaribus sacras imagines auderent, uti Nicolaus Harpsfeldius (d) narrat: *Et si*, inquit, *per Courtenejum & synodum Vuicleffi dogmata damnarentur, non defuere tamen multi, ut diximus, qui ea mordicus retinerent, & inter eos quidam etiam in illustriore loco, & ordine positi, fuere Guillelmus Nevilius, Ludovicus Glifordius, Joannes Careur, Richardus Styry, Thomas Latimer equestris ordinis homines, & cum primis dominus Thomas Latimerus, qui omnes Christi, & divorum imagines, quas in sacella suo habuit, inde disturbavit, & ejecit: isti sua gratia, ope, atque auxilio multos ut pertinaciter sectæ adhærescerent vehementer animarunt*.

(a) Frossar. vol. 1.

(b) Gaguin. l. 9.

(c) Meyer. l. 13.

(d) Harpsfeld. hist. Vuiclef. c. 16.

Imagines a Vuicleffist. deturbatæ.

XII. Sparsere Wicleffistæ plures alios errores, quos in nefariis eorum concionibus se audivisse memorat Henricus Knygtonius (e) canonicus Lecestriensis: additque ex primariis Wicleffisticæ hæreseos signiferis Nicolaum Herefordensem, cum errores suos ab ecclesia Anglicana damnari ferre non posset, provocasse ad Urbanum Pontificem, (f) professumque ejus sententiæ se obtemperaturum; a quo ita damnatæ ex cardinalitii senatus decreto fuere, ut Nicolaus perpetui carceris pœna affectus sit, at cum agente Neapoli Urbano seditio in urbe mota, carceresque diffracti essent a populo Romano, hæreticum aufugisse.

(e) Knygton. de event. Angl.

(f) Ibid.

Sensit

I. Fracti Ludov. Andeg. conatus.

SEnsit vindices iras divini Numinis Ludovicus Andegavensis antipapæ signifer, periitque anno millesimo trecentesimo octuagesimo quarto indictione septima, ejusque exercitus, quo Neapolitanum regnum sibi subjicere, & Christi vicarium evertere meditabatur, misere dissipatus est, in quem latæ toties solemni ritu pontificiæ execrationes ad irritum non cecidere. Et quidem prima januarii die, ut referunt diaria vetusta (a) Hectoris Pignatelli, Neapoli Urbanus Carolo III. Rege & Margarita Regina adstantibus, ac populi circumfusa multitudine, sacris operatus vexillum adversus Ludovicum Andegavensem attollendum, quod Rex, dum peragebatur divina res, manu sustentabat, sacra prece lustravit, Regemque ipsum Ecclesiæ signiferum renuntiavit, sacrum vero bellum promulgavit in Ludovicum Andegavensem, quem repetita veteri sententia damnavit hæreseos (b) crimine, noxarumque amplissimam condonationem iis, qui religiosæ militiæ accepto crucis symbolo nomen darent proposuit, profecturoque adversus hostem Regi Cardinalem Maramaldum A. S. L. adjunxit. (c) Appetente itaque vere Carolus in Ludovicum, qui Tarenti sedes fixerat, maximo succinctus exercitu, signa movit. (d)

(a) *Hector. Pignat. in diariis. Summon. l. 4. c. 1. & alii.*

Vexillum ecclesiæ Carolo tradit Pontif.

(b) *Id. ib.*

(c) *Hector Pignattel. ubi sup.*

(d) *Theod. e Niem. l. 1. c. 34. & 35.*

Urbanus vero Neapoli digressus die xxvi. maii Luceriam, quæ ex initæ antea cum Rege concordiæ pactionibus Butillo pontificio nepoti tradita fuerat, se contulit (e) maximo Cardinalium & aliorum aulicorum incommodo & pavore, ne in suburbanis ab hostibus opprimerentur; adeo ut mense augusto conspecta eminus hostium agminis specie, relicto in arce, quæ munitissima erat, Urbano, captaque fuga Neapolim se receperint, quos ad se revocare Urbanus Theodorici e Niem opera enisus est (f): sed Cardinalis Reatinus novarum turbarum author redire deterrtavit. Auxit incommoda Margaritæ Reginæ impotentia, quæ acerbioribus edictis commeatus pontificiis afferri vetuit: quæ Urbanus in sui contemptum atque apostolicæ dignitatis injuriam data interpretatus; pro supremo, quod in regnum Neapolitanum habebat imperio, vectigalia a Margarita Regina imposita abrogavit (g): at fœmina ira efferata in eundem clandestina consilia, ut illum Luceria divelleret conflavit, quæ proximo anno in lucem eruperunt.

Luceriam se confert Urb.

(e) *Id. c. 36.*

(f) *Theod. e Niem. l. 2. c. 37.*

Cardd. Neap. trepidi se recipiunt.

Ortæ inter Urb. & Reginam discordiæ.

(g) *Gobelin. æt. 6. c. 78.*

II.

Quæ vero hoc interim spatio inter Carolum Regem & Ludovicum ducem Andegavensem bella gesta sint, describunt MS. diaria Hectoris Pignatelli, scilicet Andegavensem a Carolo lacessitum, pugnam in quintum diem condixisse; verum Carolum consuluisse Othonem Brunsvicensem veteranum ducem, quem tenebat in vinculis, admonitumque, ut Gallicos impetus mora & tædio frangeret: atque ob salubre consilium libertati restitutum fuisse. Addit Theodoricus e Niem (h): Ludovicum in angustias, ob commeatuum maximam inopiam adductum fuisse, ac post multa leviora conserta prælia bellicis attritum laboribus morbo epidemico oppressum esse: nec desunt qui dicant (i) congressum cum Alberico pontificio duce aliquot vulneribus sauciatum, fusoque multo cruore, quamvis lethalia non essent ægritudine animi consumptum. Ut ut fuerit, æque infelices exitus, ac reliqui antipapæ duces expertus in triste divinæ severitatis exemplum abiit, de quo hæc tradit Thomas Walsinghamus (k): *Hoc anno dux Andegaviæ post longam & procul positam a patria peregrinationem, post opum indicibilium & expensarum profusionem, post magnatum suorum morte pereuntium amissionem, spe sua frustratus decedit in lecto ægritudinis, & simili sorte periit in magna mentis amaritudine, moriens in terra aliena. Sicque factum est, ut cui non placuit fortuna sua, dum ad dignitatem aspirat regiam, ducatus amisit honorem; & non solum ambitiosus moriens, sed etiam excommunicatus, vitam finivit. Qui remanserunt de ejus exercitu vespillones & latrones facti non solum regnum Siciliæ, sed & alia in gyro posita loca impleverunt cædibus & rapinis; & hic factus est fructus tatius apparatus ducis Andegaviæ regnum Siciliæ meditantis conquirere, & Papam Urbanum suppeditare conantis.*

(h) *Sup. c. 35.*

Ludovic. variis fatigatus incommodis perit.

(i) *Summont. hist. Neap. l. 5.*

(k) *Walsin. in hist. Angl. hoc anno in Rich. 2.*

Ejus calamitas.

Magnis quidem naturæ dotibus ornatus erat Ludovicus, ac dignus qui meliorem causam secutus fuisset, optaratque olim, dum Gregorius XI. vivebat, arma adversus Saracenos consecrare Christo, ut ex S. Catharinæ, quam impense coluerat, literis (l) constat. Transgressa Alpes decem equitum millia penetraverant in Etruriam auxilium illi latura, ceperantque exulum ope Aretium, cum obitus illius fama percrebuit (m), eaque urbe Florentinis, ingentem auri vim pacti, divendita signa in Gallias reflexere, ac reliquus pariter Ludovici exercitus dissolutus est: quem casum Roberti antipapæ vitæ scriptor (n) ita deflet:

(l) *S. Cathar. ep. 200.*

Ante schisma optarat ducere exercitum in Saracenos.

(m) *S. Ant. 3. par. tit. 22. c. 2. §. 9. Collenut. l. 5. & Paul. Æmil. l. 9.*

Subsidia serius illi missa.

(n) *Clem. antip. auctor. apud Bosq.*

III. Divina in schismatis defensores ultio.

Anno MCCCLXXXIV. die XII. mensis septembris X. octobris extinctum ferunt Neapolitana diaria, *memoratus dux Andegavensis Ludovicus regio nomine jam assumpto, qui hactenus dives & abundans plurimum extitit, satis pauper, & indigens Amedeo comite Sabaudiæ prælibato, multisque ex suis commilitonibus & armigeris*

geris tam inedia, quam gladio jam defunctis, prout Domino placuit, infirmitate prægravatus diem clausit extremum [t] *in civitate Barensi suæ tunc subdita ditioni: quod quam lamentabile quamque damnosum extiterit sibi adhærentibus, quot jam multos ultra secum ductos in dicto regno habebat, tam amore quam vi sibi confœderatos & attractos, judicet qui cognoscit percussio capite cætera membra pati. Successit autem sibi, tam nomine, quam in parte, quam in dicto regno obtinebat, Ludovicus filius suus primogenitus vix septennis, qui sub regimine matris suæ habuit, diutius permanere, saltem donec & quousque ad annos attingeret pubertatis. Interim vero per dictæ matris providentiam cum assistentia & juvamine dicti Clementis Papæ patria Provinciæ, quæ patri rebellis & inobediens extiterat, ad ipsius dominium est reducta.*

Ludovicus filius parenti succedit.

Provincia potitur.

Contulit (a) antipapa jure fiduciario Ludovico juniori proximo anno Neapolitanum regnum iisdem legibus, quas olim Clemens IV. cum Carolo I. pactus erat, ac Mariæ matri regni procurationem detulit, quæ ad inanem tantum speciem gesta sunt.

(a) Clem. antip. l. 7. p. 149. & 175.

Collatum illi ab antipap. regnum Neap.

IV. At victor Carolus Siciliæ Rex, cum Ludovico extincto res suas firmasset, non eo, quo par erat, officiorum genere Urbanum est prosecutus, pristinæque ipsos inter discordiæ recruduere. Eo denique res erupit, ut Pontifex spretis suorum consiliis, ac seditiosorum promissa secutus Neapoli Carolum depellere meditaretur: Carolus vero, una cum Cardinalibus & præsulibus adversus Urbanum conjuraret. Refert in diariis Hector Pignatellus (b), Carolum nondum bene ex morbo maligno, quo curis ægris decidebat, recreatum x. die novembris reversum iniquo animo tulisse, Urbanum Luceriæ agere, cum sinistras scilicet suspiciones animo conciperet eumque rogasse, ut Neapolim rediret, ac tum Urbanum respondisse, consuevisse Reges ad Pontificum pedes accedere, non vero a Pontificibus adeundos Reges; ac si pontificiam amicitiam colere vellet, ut populum vectigalibus liberaret, edixit. Excanduit ad hæc verba Rex superbus, respondítque se nova etiam vectigalia posse imponere populo, ac regnum armis peperisse, contendítque non esse pontificii muneria regni gubernacula tractare, sed sacerdotibus imperare, unde inter Regem Carolum & Urbanum bellum exarsit, neque umquam inter eos conciliari amicitia potuit.

Dissidia inter Urbanum & Carolum recrudescunt.

(b) Hector. Pign. diar. Neap.

Inter has turbas cum, uti videtur, plures pseudoreligiosi viri suis concionibus Urbano detraxissent, atque in sacris exomologesibus opiniones schismaticas fidelibus instillarent, patefactoque flagitio judiciariam severitatem, in alias oras transvolando, facile eluderent, Urbanus ad iras pronus religiosarum familiarum privilegia de excipiendis sacris populorum confessionibus, inque suis templis habendis concionibus rescidit, ac parochis primævam in subditos populos authoritatem restituit, ne ex vaga recipiendi a quibusvis religiosis sacramenta libertate ab aliquo inficerentur, arctiusque in caulis Ecclesiæ ob temporum iniquitatem a parochis & episcopis tantum divino pabulo refecti continerentur: tum alia ad episcoporum & parochorum tuendam dignitatem sanxit subjecto diplomate, quod repetit Albertus Krantzius (c). V.

Dilectis filiis universis religiosis cujuscumque ordinis vel religionis præsentes literas inspecturis, salutem & apostolicam benedictionem, &c.

(c) Ext. apud Krantz. metropol. l. 10. c. 21.

Universitati vestræ per apostolica scripta, in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quatenus parochianos diebus dominicis & festivis non recipiatis de cætero in ecclesiis & oratoriis vestris ad divina, nec ipsos sine licentia sui sacerdotis ad pœnitentiam aliqualiter admittatis. Cum quis alieno sacerdoti justa de causa sua voluerit confiteri peccata secundum statuta concilii generalis, licentiam prius postulare ac etiam obtinere debet a proprio sacerdote, vel aliàs sibi primo

Religiosi ordines suis immunitatibus privat.

NOTÆ [t] CErtam diem & mensem qua Ludovicus Andegavensis, Jerusalem, & Siciliæ Rex appellatus, decessit alii aliam assignant. Ephemerides enim Neapolitanæ diem Octobris X. definiunt; Author vero Chronici Regiensis Augustum mensem constituit; alii denique cum Collenutio diem XXI. Septembris malunt, quibus postremis calculus noster addicitur. In eam vero opinionem ideo descendo quod Sozomenus, coævus author, in Historia Pistoriensi notet die XXIX. Septembris ab iis Gallorum copiis, quæ ad supplendum exercitum Ludovici Andegavensis venientes Etruriam antea excurrerant, cum venirent in Apuliam captum fuisse Aretium, Urbem Carolo Siciliæ Regi parentem, die XXIX. Septembris, eademque pariter die enunciatum ex Apulia Ludovici obitum fuisse. Non igitur die X. Octobris obiit Ludovicus, quin nec die XII. Septembris, sive Augusto mense; neque enim literæ ejus rei nunciæ tamdiu dilatæ fuissent. Porro Ludovici hujus supremas tabulas ante annum ab obitu confectas Tarenti, anno scilicet 1383. die XX. Septembris Indictione VII. a Septembri cœpta vulgavit ex autographo P. Martene Anecdot. to. I. col. 1594. ex quibus intelligimus Ludovicum filium ejus natu maximum tutelæ matris commissum a patre fuisse usque ad annum non pubertatis tantummodo, ut author vitæ Clementis apud Annalistam hic constituit, sed ad ætatis XXI. In iis pariter tabulis significat pristino se desiderio transfretandi in Palæstinam teneri, quam expeditionem in votis habere se testatur. MANSI

mo confiteri & recipere beneficium absolutionis ab eodem: aliter namque ab ipso absolvi non poterit, cum duplex in judicando funiculus, potestatis scilicet & scientiæ requiratur, quorum alterum in aliena constat deficere sacerdote.

Et ne parochialibus ecclesiis devotio debita subtrahatur, ante missarum solemnia, ad quæ audienda parochiani prima diei parte in suis consueverant & debent convenire ecclesiis, nequaquam in ecclesiis vestris supradictis solemnes vos faciatis sermones, ne propter hos audiendos ad vos confluens populus parochiales ecclesias derelinquat; sed nec ad prædicandum ad illas parochias procedatis nisi a sacerdotibus earum parochiarum fueritis invitati, vel saltem ab illis petieritis humiliter & obtinueritis vos admitti. Et ut debitus honor deferatur, eodem die, quo diœcesanus episcopus, vel alius loco ejus solemniter prædicat, maxime in ecclesia cathedrali, nullus vestrum in ea civitate vel loco prædicare præsumat, ut salubris prædicationis doctrina ex inculcatione hujusmodi frequenti quasi tædium generet & contemnatur.

Si vero in casu licito parochianos alterius ad sepulturam, quam nemo sine justa & rationabili causa temere debet eligere, antiquis parentum suorum dimissis sepulturis, in vestris ecclesiis vos recipere contingat, omnium, quæ obtentu hujus sepulturæ fueritis consecuti medietatem vel tertiam partem vel quartam juxta felicis memoriæ Gregorii Papæ prædecessoris nostri decretum, & secundum consuetudinem, etiam non requisiti infra octo dies a tempore receptionis coram episcopo vel sacerdoti, de cujus parochia est assumptus, mortuus exhibere caretis: & infra; *si quis vero vestrum ejusmodi præcepti transgressor provisionis nostræ extiterit, vel contra prædicta, aut aliquid prædictorum venire præsumpserit, præter inobedientiæ vitium & excommunicationis sententiam quam de facto ipsum incurrere volumus, gravi suo periculo subjaceat, & nihilominus a loci diœcesano ad præmissa omnia observanda censura ecclesiastica, appellatione remota, districtius compellantur, nullis ei contra hoc indulgentiis aut apostolicis privilegiis valituris. Dat. Neapoli* XI. *kal. decembris, pontificatus nostri anno* VII. Periere hujus anni regesta ex quibus integrum diploma decerpi potuisset. Cæterum ejusmodi Urbani decretum ab aliis postea Pontificibus abrogatum fuisse constat.

VI. Contigit hoc anno felix obitus Gerardi Magni conditoris congregationis vitæ communis, seu fratrum bonæ voluntatis, qui nullo obstricti voto labore manuum, in describendis sanctorum patrum voluminibus, nondum arte typographica inventa, vitam sustentabant, in quos postea, cum defloruisset pristinus ille pietatis nitor, in concilio Constantiensi actum est. Meminit illius inter natales sanctorum Belgii Molanus (*a*), additque ab ecclesia Romana illi cultum nondum decretum fuisse; obiisse vero hoc anno die S. Bernardo sacro. Conscripsit Gerardus nonnulla opuscula, quæ a Trithemio (*b*) recensentur; ejusque res gestas tradidit posteritati Thomas a Kempis (*c*), quem insignibus demissionis Christianæ in contemptu sui præluxisse exemplis narrat: *Recordabatur*, inquit, *humilis magister & paupertatis sectator qualis dudum in sæculo fuisset, cum delicias amaret, quoniam oportet recto judicio, contraria contrariis curare. Olim siquidem pulchris vestibus & cingulo deargentato processit in publicum: transivit etiam inter canonicos cum superpelliceo subtilissimo & almutio formoso, corpori suo latiora sæpe indulsit alimenta, & pocula pretiosa: sed postea mutatus in virum alterum non est passus priora inulta transire, subjecitque se non solum pedibus majorum & honoratorum, sed etiam novissimorum laicorum, coram eis super nudam terram aliquoties comedendo, ita inquiens: Non sum dignus vobiscum in sedili ad mensam sedere, quia plus omnibus peccavi & Deum offendi: & qui capiti suo loturam superfluam frequenter exhibuerat, crines molliter componendo, postmodum sibi ipsi indignatus birretum gessit in capite valde vetustum, a tineis corrosum, & pene centum foraminibus pertusum. Magnam igitur sibi violentiam fecit, carnem subegit, mundum contempsit.* At qui in humanis oculis adeo despectus videbatur, coram divinis tanti æstimatus est, ut suis precibus magnas hominum strages averterit, suosque cives ab hostium telis eripuerit: *Quodam tempore* (*d*), inquit Thomas e Kempis, *cum cives Daventrienses contra hostes suos pergerent armati, vir Dei pro civium salute suppliciter oravit, & factum est, Deo dispensante, ut hostibus appropinquantibus nebula condensa inter eos exurgeret, unde adversarii perterriti, & in fugam versi discesserunt. At cives cum suis salvi & alacres in oppidum remearunt. Multum ergo valeat deprecatio justi assidua.*

(*a*) *Molan. in chron. SS. Belgii p.* 310. *& in natal. eorund. ad* 20. *august.*
(*b*) *Trith. de Script. eccles.*
(*c*) *Thomas de Kemp. in vit. Gerar. Mag.*

Ejus conversio.

(*d*) *Cap.* 12.

Prælium inter Daventrienses & eorum hostes dirimit.

VII. Sepulchrale ejus elogium.

Enituerat denique omnium virtutum exemplis, cui epitaphium (*e*) insigne hoc Willelmus cantor Parisiensis & ecclesiæ Leodiensis archidiaconus inscripsit: *Sacræ recordationis magister Gerardus dictus Magnus feliciter migravit ad Dominum, & vere magnus, qui in omnibus scientiis liberalibus, naturalibus, moralibus, civilibus, canonicis, & theologicis nulli erat secundus in orbe, erat enim tantæ sanctitatis exemplar in mortificatione carnis, in abnegatione temporalium, & contemptu mundi, in fraterna charitate ad omnes, in desiderio salutis animarum, in efficacia prædicationis, in reprobatione & detestatione* vi-

(*e*) *Ext. apud Penot. histor. Tripart. cler. can. l.* 2. *c.* 67. *ex chron. capit. Vindesimen. l.* 1. *c.* 5. *Chron. magn. Belg. auct.*

vitiorum, in opponendo se hereticis, in persequendo secundum jura canonica concubinarios, in convertendo ad vitam spiritualem viros ac mulieres prius secundum sæculum viventes, in fidelitate ad dominum nostrum Urbanum VI. quod multa millia personarum testificantur de credulitate, quod credunt eum, non minorem fuisse in dictis virtutibus, quam in antedictis scientiis.

VIII. Vvicleff. hæresiarcha divina ultione percussus. (a) Valsin. in Rich. 2.

Dispar longe extitit infelicissima mors Joannis Wicleffi hæresiarchæ, quem Richardi Regis, & archiepiscopi Cantuariensis justam severitatem fugientem divina ultio oppressit exeunte hoc anno, ut refert Walsinghamus (a), qui propterea in sequentis anni initio ejus obitum collocat, quod a natali Christi, non ab ineunte januario annos auspicetur: *Die*, inquit, *S. Thomæ Cantuariensis archiepiscopi martyris, organum diabolicum, hostis ecclesiæ, confusio vulgi, hæreticorum idolum, hypocritarum speculum, schismatis incentor, odii seminator, mendacii fabricator Joannes de Vviclif, dum in S. Thomam, ut dicitur, eodem die in sua prædicatione, quam dicere præparaverat, execrationes & blasphemias vellet evomere, repente judicio Dei percussus sensit paralysim omnia sua membra generaliter invasisse, os nempe, quod contra Deum, & sanctos ejus, sive sanctam Ecclesiam ingentia locutum fuerat a loco suo miserabiliter distortum, horrendum cernentibus spectaculum exhibebat: lingua effecta muta confitendi vel testandi copiam denegabat; caput tremulum maledictionem, quam divinitas in Cain fulminaverat, in ipsum latam etiam patulo demonstrabat: & ut nulli veniret in dubium cum Cain consortio deputatum (ut asserunt qui affuerunt morienti) per signa forinseca moriens desperavit: & quidem totius malitiæ suæ conclusio talis erat.* His consententia refert Nicolaus Harpsfeldius (b) ex veteribus monumentis, observatque illum die sacro S. Thomæ archiepiscopo percussum morbo, ac die, qua S. Silvestri memoria recolitur, in quos præcipue declamare consueverat, flagitiosam vitam clausisse. Consueverat ille declamandi arte in ecclesiasticas opes (quas a S. Silvestro male inductas obganniebat) imperataque a se sacerdotali ordini paupertate adumbrata sanctitatis inanem existimationem exambire, ut suarum hæresum venena improvidis infunderet.

De sua salute desperavit moriturus.

(b) Harpsf. in hist. Vvicl. l. 5.

Fraudes Vvicleffi & causæ hæreseos.

IX. Fefellit etiam Wicleffus philosophicis argutiis sectarios suos, cum doctrinæ logicalis magnum specimen præseferret, inque pulvere scholastico ad insaniam pugnacissimus foret. Ut vero nova promere oracula videretur, veteres philosophorum errores instauravit, quos suæ inseruit logicæ; qua in re ipsum Manetis vestigiis inhæsisse demonstrat Thomas Waldensis (c), ejusque ineptias aperit, qui affirmaverit logicæ & physicæ suæ commentarios ad Scripturæ intelligentiam pernecessarios, quasi Divi Hilarius, Augustinus, & Ambrosius, sine iis scripturam non intellexerint. At cum suas nænias a sanctis patribus damnatas probe nosset, persuasit suis non audiendos esse sanctos Ecclesiæ doctores, sed veteres philosophos consulendos, ex quorum placitis sacram Scripturam explicari pervertique voluit (d): quæ veterum hæresiarcharum ars extitit. Si quandoque tamen aliqua sanctorum patrum dicta subobscura & perplexa repetiebat, quæ ad suam fucandam sententiam posset detorquere, illa arripiebat avide, & ex dictis Scripturæ difficilioribus perspicuos obscurabat, atque ex vitiis sacerdotum damnandi sacerdotalis ordinis occasionem captabat, quas fraudes, aliasque Thomas Waldensis (e), qui eas propius inspexit, ita accurate describit: *Postquam in juvenilibus annis logicalibus ejus auscultantes aures indulsi, ad libros hæresum cum venissem, stupebam ultra modum, assertiones ejus prægrandes, & auctoritatum loca taxata cum vehementiis rationum: fides mihi mansit integra, sed cum opinione lactabar. Tandem post tempora ad sacros libros me transtuli, & non diu quando publicum scripturarum invenirem, falsarium extorquere scripturas ad sensum per omnes sacros expositores adversum scripturas per se planas involvere, occultare simplices veritates, & cum glossis vanis hinc modificare, hinc radere sacra, tractatores sanctos & sacros canones, si suæ perfidiæ sociare non posset abjecit, quandoque non audiendos dicens, interdum apocryphos: quando item deficit intellectus transfert se ad convicia, argumenta sumens contra fidem vitia personarum tunc strepunt litigia, volitant scandala, suffl antur & lites & rixæ, contentiones, improperia, æmulationes, contumeliæ inauditæ; & has dictiones veritatem appellat, cum planissime mentitur. Horrent aures fidelium cum sepulchrum (f) patuerit oris heretici, &c.*

(c) Vald. to. 3. doctr. 5.

(d) Id. Ib. doct. 6.

(e) Id. to. 1. in præf.

Patrum dicta ausus corrumpere.

(f) Ps. 5. & 13.

X. De ejusdem hæresiarchæ scriptis, præter ingentes infandosque errores, de quibus antea dictum (g) est, quotum etiam vel perditissimum Mahometem, vel cœcos gentiles puduit, & præter fellea maledicta, doctrina aut eloquentia ipsum præditum non fuisse, observat idem author (h).

(g) Anno 1378. n. 118. 1380. n. 21.

(h) Vvald. to. 3. doctr. 6.

Ut tamen sacram doctrinam obstentaret tanto se illam habere in pretio finxit ut omnia dogmata, quæ in Scriptura sacra expressis verbis non continerentur, tamquam commenta inania, & nugaces quisquilias se contemnere jactaret: atque hoc uno maxime laqueo plures imperitos suoque præfidentes ingenio præfocavit, cum non perpenderent plura dogmata ad salutem necessaria in sacris literis non

con-

contineri expresse, sed Apostolica traditione ad nos pervenisse, ut Thomas Waldensis (a), his verbis demonstrat: *Post authoritatem, inquit, Scripturæ sacræ insuper & universalis ecclesiæ adhuc superest authoritas incumbens determinationi majorum in rebus dubiis, quam simpliciter negat Vuicleff, dicens apud sapientes relinquendum, tanquam impertinens veritati quidquid Scriptura sacra non ponit expresse* (b). Et paucis interjectis: *Ex hoc fundamento destruit articulum fidei, quo credimus ecclesiam catholicam, & apostolicam nihil reservans authoritatis ejus testimonio, vel decretis, sine qua, nec evangelio crederemus: & ubi, rogo, credendum invenis Deum esse tres personas, non tres essentias? In Scripturis [inquit]. Verum est, sed non definitum expresse; unde VII. de Trinitate 4. cap. de magnis vel septimo de parvis Augustinus. In Scriptura, dicit, non tres Deos, sed nec tres personas alicubi Scripturarum commemorare invenimus. Sequitur. Propterea licuit loquendi, & disputandi necessitate tres personas dicere, non quia scriptura dixit; sed quia non contradicit. Si autem diceremus tres Deos, contradiceret Scriptura dicens: Audi Israel dominus Deus tuus unus est: cur ergo tres essentias, non licet dicere? quod similiter sicut Scriptura non dicit, ita nec contradicit. Hæc Augustinus. Item Patrem divinum ingenitum, aut Filium esse illi homousion non habetur in scripturis. Unde epistola ad Pascentium Arianum & est ep. 174. Augustinus* (c): *Ego quod dixerum cepetivi ita fieri posse, ut homousion, neque scriptum in libris sanctis invenitur, & tamen dictum in assertione fidei defendatur, sicut Patrem in illis paginis nusquam ingenitum invenimus, & tamen dicendum defenditur. Hæc Augustinus.*

(a) Id. l. 2. art. 3. c. 23.

Jactabat se non admittere decreta Ecclesiæ, sed divina oracula.

(b) Deuter. 6.

(c) Aug. to. 2.

XI. Ad rescindenda vero omnia fidei orthodoxæ dogmata, instillandaque incautis sua delitamenta, Scripturæ sacræ interpretrationem sibi, veluti edoctus a Spiritu Sancto, arrogavit; edixitque non conciliis, sed soli divinæ revelationi (nimirum falso jactatæ) in ambiguis sacris oraculis decidendis fidem adhibendam, non aliter, quam alii hæresiarchæ fictas mente revelationes venditarunt, quasi scilicet conciliorum patres, summus Ecclesiæ Præses, & universa Ecclesia veritatem sacrorum oraculorum non accepissent; sed unus Wicleffus veritatis interpres esset constitutus, vel omnia velut ambigua spernenda sint, cum etiam ipsa illustria & perspicua oracula perplexis interpretationibus confunderet. Cum etiam ad conflandam sectam illi visum esset, corrumpendos esse sacerdotes, hac illecebra pellicere ipsos in hæresim nisus est, ut sacerdotibus mulieres mulieribusque sacerdotium pro suo jure traderet, de quibus plura narrat Thomas Waldensis (d).

Provocavit ad divinas revelationes fictas.

XII. Hæ fuere præcipuæ artes, quibus Joannes Wicleffus hæresim propagavit: post cujus mortem ipsius sectatores jactaverunt (e) impudenter, illum scientia sua omnes catholicos doctores ita perstrinxisse, ut nunquam ab ecclesia damnatus fuerit dum superstes fari potuit. At nos vidimus ipsum a Gregorio XI. primum damnatum, ac XVII. ejus articulos censura notatos; damnatum etiam ab Oxoniensibus theologis, (f) pariterque a pluribus Londinensibus synodis, in quarum postrema comparere non est ausus, cum antea dogmata sua contrariis interpretationibus improbasset. Illum etiam Urbanus VI. confirmatis Londinensis synodi actis, nec non Sorbonici doctores damnarunt, ut indicat Windefordus (g). Quæ si non credant Wicleffistæ, saltem suo hæresiarchæ conquerenti (h) se damnatum fuisse a præsulibus Angliæ, credant, convictique mendacii conticescant. Damnatum posthac Wicleffum in alia Londinensi (i) synodo, cui Thomas Arundelius archiepiscopus Cantuariensis præfuit visuri sumus; ac demum a Constantiensi concilio œcumenico adversus cujus sententiam se præmunire nitebatur, dum dicebat, non conciliorum dictis, sed revelationi Spiritus Sancti, quam se accepisse jactabat, acquiescendum.

(d) Thom. Vuald. to. 1. l. 2. art. 2. c. 19.

(e) Vuald. tom. 3. art. 7. de ordine sacrum. c. 66.

(f) Thom. Vuald. to. 2. de sacram. doct. 8.

(g) Vuindeford. in tract. contra art. Vuiclef.

(h) Vuiclef. in 4. trial. cap. 36.

(i) Thom. Vuald. ubi sup.

XIII. Hoc anno vigesimo die mensis augusti insigne prodigium contigisse in Anglia, narrat Thomas Walsinghamus (k), cum scilicet duo nautæ festum diem S. Osvini Regis, & martyris in ecclesia Anglicana percelebris violarent, sanguinem e ligno, quod securi percutiebant, fluxisse; atque hæc postremo addit (l): *Res defertur in cœtum clericorum, qui omnes cum laicis miraculum approbant, signum defertur Tynemuthum, ubi prædicti sancti corpus quiescit in testimonium miraculi præmonstrati.*

S. Osuin. Rex.

(k) Valsing. in Rich. 2.

(l) Id. in hypodigm. Neustri.

Hoc etiam anno in Wandalia divina providentia conspicuo miraculo præsentiam Christi in Eucharistia illustravit, ac postea consecutis etiam pluribus cælestibus virtutibus, quæ sui magnitudine fideles ex vicinis regnis ad pias peregrinationes incitarunt, confirmavit. Rem miram Alberti Krantii (m) verbis repetimus: *Anno LXXXIV. post mille trecentos, quo cursus ille in Vuilsenacum oppidum Prignissæ Vuandalico in solo cœpit per eum occasionem vulgari. Erant nonnulli in ea regione habitantes, vel hostes, vel latrunculi [incertum enim reliquerunt, qui signarunt annales] qui incensa villa Vuilsenaco ecclesiam pariter in cineres redegerunt. Sacerdos cum ad proximum villam confugisset, essetque nocte in strato, audisse fertur vocem: Surge, præpara te sacris ministeriis dicturus missam in altari exustæ nuper ecclesiæ. Primam vocem arbitra-*

Prodigio insigni Eucharistiæ veritas illustrata.

(m) Krantzius Vuald. l. 9. c. 11.

tratus ludificationem contempsit. Repetita secundo, repetita quoque tertio, nec potuit negligere ita firmatam denuntiationem. Surgit, & ex more soluto lubiorum penso ad ecclesiæ locum proficiscitur. Stabat altare post incendium: duo ibi cerei ex latere utroque, in medio mundam vidit sindonem, inque ea trinam hostiam, quæ videbatur in unam coaluisse, eamque cruentam; stupefactus rei novitate; unde hostiæ cruentæ post incendium reverenter inclinans, & componens quomodo poterat, concito petit loci antistitem Havelbergensem, quid audierit, & deinde quid viderit enarrat: Miratus & ille proficiscitur cum clero, videt, miratur, cuncta percontatur. Ubi præter divinum miraculum nihil videt, recondit chrystallo, & vicinis primum locis, inde remotioribus Dei mirabilia nuntiantur, accurrunt undecumque populi ab usque Ungaria, Francia, Anglia, Scotia, Dania, Suecia, Norvvegia. Multa fertur renovasse Christus Dominus in revelatione corporis sacri sub altaris velamento mirabilia. Et infra: *Clarescente nuper in Sterneberg miraculo cursus prior elanguit quamvis non omnino interierit.*

XIV. Confirmata est Christi præsentiæ in Sanctissima Eucharistia veritas insigni alio prodigio in pago, cui nomen est Sevel in finibus comitatus Tirolensis sito non procul ab Oeniponto; nam cum Osvaldus Mulser impudenti fastu elatus non minorem, sed majorem hostiam a sacerdote, intentatis etiam minis deposceret, sub ipso hiare cœpit terra vivum deglutitura, ni (a) lachrymis crimen expiasset. Historiam narrat Tilmannus Bredembachius ex tabula ænea, quæ ad perpetuam rei memoriam in templo ejusdem pagi pendet excerptam, his verbis: *Anno a nativitate Domini MCCCLXXXIV. quidam dictus Osuvaldus Mulser ex nobili ortus prosapia in Seveld, & ibidem in castro vulgariter Schlosperg nuncupato residens, tempore paschali quo Christi fideles ex præcepto Ecclesiæ ad communionem Eucharistiæ accedere solent majore hostia, & non, ut cæteri laici, communicare nitebatur. Ex timore itaque huic sacerdos perniciose assentiri volebat: sed dum venerabile Sacramentum supra linguam antedicti Osuvaldi poneretur, ecce miraculose ante altare terra se aperit ac si ipsum Osuvaldum prorsus deglutire vellet, & in illum, usque ad genua cecidit: ille vero manibus latus altaris apprehendit; sed altare istic tactum instar ceræ mollescere cœpit manibusque cessit. Osuvaldus præsentem Dei vindictam præsentiens, mox pœnitentia ducitur veniam a Deo precatur: cumque hostiam deglutire non posset, Deo id non permittente, sacerdos eam in sacrarium reponit, quæ etiamnum hodie istbic sanguineo colore divinitus tincta, & ex linguæ saliva nonnihil contracta conspicitur, ubi etiam jam inde ad nostra usque tempora plurima fiunt miracula. Ego Tilmannus Bredembachius ex urbe in Germaniam reversurus monitus a reverendo domino Martino Eisengreinio, ut ad locum istum diverterem, altare ipsum, & in eo manus Osuvaldi vestigia vidi & contrectavi, ac juxta illud terræ hiatum, quo absorberi cœperat, modo ferreis cancellis obtectum: denique ipsum hostium & castrum, in quo vixit, conspexi. Porro Osuvaldus iste, sic divinitus correptus in molestam incidit ægritudinem, pœnitentiamque agens & confessus aliquanto supervixit tempore, demum mortuus in Domino.* Hactenus Bredembachius.

Divina in sacrilegum ultio.

Pœnitenti venia data.

Præsentia Christi in Euch. miraculis confirmata.

(a) *Tilm. Bredembach. in collat. l. 1. c. 35. & Theodos. Ruben. in lib. de Euchar.*

Exar-

I. Exercet Urbanus eum Cardinalibus iras.

(a) *Hector Pignat. in MS. diar. Neap.*

(b) *Valsin. in histor. Angl. in Rich. 2.*

Suos in pericula conniecit.

(c) *Teod. a Niem. l. 1. c. 41. & 42.*

(d) *Id. ib. c. 42.*

EXarserunt in apertum bellum graves discordiæ inter Urbanum & Carolum Siciliæ Regem, jam ante exortæ, suppliciisque in Cardinales occultæ conspirationis reos, licet magna antea probitatis, & doctrinæ laude insignes, ingenti catholicorum luctu sævitum (a) est anno Christianæ salutis millesimo trecentesimo octuagesimo quinto Indictione octava. Concitasse quidem Urbanum omnium in se odia, cum datam publice fidem tum Romanis de repetenda urbe cum Rege Siciliæ de colenda cum eo amicitia, nec rebus novandis infringeret, Vualsingamus (b) author cætera pius & Urbani studiosissimus, narrat: observatque Theodoricus e Niem (c) aversos ideo Cardinalium animos ab Urbano fuisse, cum ipsos traheret in pericula, nec urbem tutumve locum adire, neque Carolo Regi conciliari vellet; ac tum a Bartolino Placentino acuto & factioso viro novas quæstiones propositas de coercendo Pontifice Romano, cum Ecclesiam in periculum coniiceret: de quibus hæc Theodoricus infelicium Cardinalium judex tradit (d).

Mota lis an Urbano dandus curator esset.

Adductæ a Bartholino subtiles probationes.

Card. Ursinus Urbano seditiosorum consilia detegit.

Cardinalis Reatinus tunc in Neapoli existens cum aliquibus Cardinalibus, qui erant cum Urbano in castro Luceriæ, & cum quodam Bartolino de Placentia procuratore in Romana curia audace, & ingenioso, qui solitus erat plerumque defendere iniquas causas, ut quomodolibet lucraretur, cœpit aliquas quæstiunculas, quas postea perlegi, continentes quod si Papa esset nimis negligens, aut inutilis ad regendum, seu adeo inniteretur suo sensui, quod per ejus factum periclitaretur universalis Ecclesia, vel esset effrænis ita quod absque consilio Cardinalium pro libito voluntatis omnia agere vellet, nunquid liceret idoneum curatorem, vel aliquos idoneos curatores per Cardinalium electionem substituere, juxta cujus, seu quorum consilio, seu rationis dictamine Papa expedire singula Ecclesiæ negotia teneretur; & talium quæstionum numero XXI. edidit, & pro parte affirmativa; quod sic fieri possit, multas rationes adducens, necnon quæstiones, & rationes hujusmodi per aliquos excellentes magistros in sacra theologia, & etiam per nonnullos egregios in utroque jure doctores procuraverat recenseri: quæ tamen sub diversis opinionibus contrariis, & minus sufficienter enucleata remanentes, ad manus meas postea pervenerunt. Itaque cum hæc agerentur, Cardinalis de Manupello de domo Ursinensi Romanus natione, qui tunc prope dictum burgum morabatur, accedens secrete ad ipsum Urbanum, sibi hæc omnia revelavit, affirmans quod multi Cardinales hujusmodi vidissent articulos & rationes, illisque inhærerent, eosque articulos Urbano in specie recitavit.

II. Sex Cardinales in carcerem missi.

(e) *Gobelin. Cosmodr. ætat. 6. c. 78.*

(f) *Jo. 11. & 18.*

(g) *Sap. 2.*

Qui fuerint ii.

Conjurationis ordo.

Subdit auctor Urbanum ira succensum sex Cardinales cœteris doctrina præstantiores, cum ad consistorium venissent, comprehendi & in vincula coniici jussisse. De hac vero conjuratione plura refert Gobelinus (e), qui cum tunc temporis Beneventi ageret, ad explorandam accuratissime rei veritatem studium diligentiamque se applicuisse scribit, & in afferendis illius conspirationis causis, nempe ob defixas in Lucerino oppido incommodas sedes accensa odia, cum Theodorico e Niem consentit: *Romanæ curiæ de Luceria translatione, etiam exitia Papæ mediante, si fieret propter habitationem aliarumque rerum mundanis delectabilium notabilem, ipsisque intolerabilem defectum, consilia plura sunt exorsi; quapropter illo dicto Caiphæ: (f) Expedit ut unus homo moriatur pro populo proposito, juxta illud quod scriptum est (g): Exiguum & cum tædio est tempus vitæ nostræ. Venite ergo & fruamur bonis: circumveniamus justum quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis & infamat in nos peccata disciplinæ nostræ, contumelia & tormento interrogemus eum: morte turpissima condemnemus eum, contra Urbanum Papam conspirationem temere statuere complendam. Hinc est quod quinque Cardinales, videlicet Comensis, Tarentinus, de Sangro, Januensis, & Venetianus, prout postea quibusdam officialibus Papæ revelatum est [unde ad me notitia hujus facti devenit, quia de familia camoræ apostolicæ tunc extiti] infrascripto modo procedere determinabant. Quilibet eorum die ad hoc inter se condicto, quando ad ipsum castrum consistorium Papæ juxta morem adituri ascenderent, duodecim familiares armatos longis vestimentis armata tegentes se facerent anteire; qui cum forent in castro congregati, tumultu inopinato excitato, contra Papam impetu facto eum caperent, & de castra ad ecclesiam S. Francisci sub eodem sitam deducerent violenter, & ibi certi articuli Papæ deberent obiici, quibus respondere cogeretur: & deinde qualitercumque responderet, vel si non responderet falsi producerentur contra eum testes, quibus ipsi articuli probarentur: & articulis sic probatis, Papa tanquam hæreticus condemnaretur puniendus: & statim sententia per ipsos Cardinales tanquam per collegium sic lata executio ejusdem per ignem fieret ibidem, & deinde Cardinales illi reliquos hujus consilii ignaros, vel saltem consensus innoxios, aut quia Caroli Regis potestatem, in cujus regno residebant, timerent, aut quia statum*

liberiorem volantati delectabiliorem corpori ac pomposi mundi gloriæ habiliorem ardenter affectarent, arbitrantes hoc factum approbare aliam, quem jam determinabaat, Papam Caroli Regis, & potestate Regiae consisi crearent: Cumque hujusmodi contra Papam clam molirentur insidias, labiis eum glorificabant, cor autem eorum longe fuit ab ipso; Pluribusque interjectis, quibus auctor narrat ab uno e Cardinalibus patefactas insidias, subiicit.

Cum die veneris, quæ tunc decimatertia mensis januarii futura erat, istud juxta conspiratorum conductam perfici debuerat, Papa die mercurii praecedente, quæ erat XII. *ejusdem mensis, videlicet anni nativitatis Domini* MCCCLXXXV. *hoc disturbium volens prævenire, dominum Franciscum principem Capuæ nepotem suum ad se vocavit, & ea quæ sibi revelata erant ei secretius intimavit, ut sibi de fidelibus suis armatis ad hunc diem cautus provideret. Venientibus igitur Cardinalibus eodem die ad præsentiam Papæ more consueto, Cardinales de conspiratione prædicta accusatos, cæteris licentiatis, ad cameram suam Papa convocavit. Cumque Papa de conspiratione hac eos impeteret, & penitus eam negarent, Papa commisit eos nepoti prædicto examinandos. Ipsi vero, dum cordarum tormentis afficerentur, crimen ipsum confessi sunt. Sed dominus Adam Cardinalis de Anglia cum eis comprehensus, dum tormentis subdebatur, consilium reliquorum se scivisse, non tamen eis consensum præbuisse, dicebat; sed quia scitam non revelavit, quasi favens conspirationis sceleri, una cum aliis carceribus mancipatur, &c.* Addit Urbanum comprehensos conjuratos cardinalitia dignitate privatos pronunciasse, omnibusque aliis honoribus, sacerdotiis, ac bonis spoliasse.

Urb. nepotem cum armatis sibi adesse jubet.

Delatos Cardd. tormentis subjicit.

III. Asciscere vero alios sibi in Cardinales est meditatus, quorum fide atque auctoritate niteretur: cumque Germanos nosset sibi addictissimos, ex ea præcipue natione spectabilissimos viros ad laborum & honorum societatem ipsum vocasse refert Theodoricus e Niem (*a*): *Die*, inquit, *sequenti post epiphaniam Domini, me præsente, ad pronunciationem multorum novorum Cardinalium ipse in præfato castro in publico consistorio exordium sermonis, quem tunc fecit erat: Lætare Germania, & cætera; & nominans eos, inter quos erant Coloniensis adhuc vivus, & Moguntinensis, atque Treverensis archiepiscopi, & Arnoldus Leodiensis defuncti, necnon Vvratislaviensis episcopi, ac dominus Petrus de Rosomberg nobilis genere, & honestæ conversationis presbyter de regno Bohemiæ natus; qui tamen unanimiter post longam deliberationem inter se habitam; omni ambitione semota, hujusmodi cardinalatus honorem acceptare noluerunt, licet idem dominus Papa archiepiscopis & episcopis præfatis ecclesiarum sibi commissarum administrationem in spiritualibus & temporalibus quoad viverent eis etiam non petentibus conservasset. Tunc pronunciavit multos Cardinales de Neapoli oriundos, &c.* Subdit author (*b*) ipsos Regis Caroli metu cardinalitiam purpuram non ausos induere, sed domi se continuisse; quod porro eos acerbe idem author carpit, videtur ex ira aut livore id egisse, cum perspectis in cardinalatu ipsorum gestis virtutibus effloruisse reperiantur.

(*a*) *Theod. e Niem lib.* 1. *c.* 44.

Germani præsules in Cardd. adsciti.

Cardinalat. ab eis repudiatus.

Plures Neapol. sacra purpura donati ab Urb.

(*b*) *Id. ibid. Summon. lib.* 4. *in Car.* 3.

Promulgatos fuisse hosce Cardinales Genuæ, refert ex libro obligationum Felix Contelorius (*c*), horumque nomina ita recenset. Angelus Accaiolus episcopus Florentinus presbyter tit. Laurentii in Damaso, Franciscus Carbonus episcopus Monopolitanus presbyter tit. S. Susannæ, Marinus Bulcanus abbas diaconus S. Mariæ novæ, Raynaldus Brancacius abbas diaconus SS. Viti in Macello, Franciscus Castagnola, qui cum XV. novembris die Genuæ hoc anno, ut ex libro obligationum constat, obiisset, diaconia caruit.

(*c*) *Contelor. in elench. Cardd.*

Novi Cardd. creati ab Urb.

Creari postea putantur ab Urbano, quo tamen anno non constat, quamvis ad hunc eos referat Alfonsus Ciaconius, nimirum Angelus Palosius episcopus Tudertinus presbyter tit. S. Marcelli, Ludovicus Fliscus episcopus Vercellensis [1], S. Adriani diaconus, & Angelus de Anna de Summaripa Laudensis diaconus S. Luciæ in septem soliis. Adjecti etiam sunt plures alii a Ciacconio, de quibus nulla fit mentio in Vaticanis monumentis, atque adeo vanus honos iis affictus putatur, ut Felix Contelorius de nonnullis demonstrat ex vetustis Romanæ ecclesiæ monumentis, quem lector consulat: nos cœptam narrationem prosequimur.

Dum creatis novis Cardinalibus, Urbanus in rebus asperis præsidium sibi comparat, novæ in eum conjurationes conflatæ sunt: ait enim Gobelinus (*d*) ingentes motus ab amicis vinctorum Cardinalium concitatos, dissimulanteque Rege, obsidione cinctam ab iis duce Petro Tartaro Casinensi abbate, qui vacua sede pontificia cum Romanis magistratibus egerat, ut seditione mota Pontifex crearetur, turbarumque Romanarum non levis auctor exstiterat, ut Joannes Lemovix canonicus ecclesiæ Vasatensis coram judice te-

(*d*) *Gobelin. in Cosm. æt.* 6. *c.* 78.

Urb. obsidione cinctus.

NOTÆ [1] DE Ludovico Flisco in album S. R. E. Cardinalium relato vide quæ notavi ad A. 1378. 103. Mirari vero subit cur Gregorius Stella, qui Annales Genuenses per hæc tempora scribebat, de hac novorum Cardinalium renunciatione nihil adnotet. MANSI

(a) Fel. Contelor. in elench. Cardd. ex tom. de ſchiſm.

In eum ac Regem Reginamque lata ſententia.

(b) Chron. MS. Vat. bibliot.

teſtatus eſt (a). Fuiſſe vero ob crimen læſæ majeſtatis perculſum anathemate ab Urbano ex chronico Siculo vetuſto (b) conſtat. Pariter etiam Carolum Regem ac Margaritam Reginam, quod ſentirent cum conjuratis, fuiſſe ab Urbano, ſervato judiciorum ordine, regio jure privatos, teſtatur Gobelinus. Tum ſubdit: *Strictiſſimum interdictum Neapoli, & in terris aliis ei adhærentibus ſervari mandavit; quapropter de conſenſu Reginæ, Rege non præſente, Papæ propinquis & amicis Neapoli habitantibus captis, rebuſque & bonis eorum diſſipatis, in caſtro Luceriæ eſt Papa obſidione fortiori concluſus. Inter hæc Rex Carolus de partibus Apuliæ Neapolim reverſus Clericis ſub carceris, & rerum omnium perditionis pœna celebrare divina publice contra mandata apoſtolica diſtricte mandavit: quare quibuſdam eorum paucis tamen, inde recedentibus multi & præcipue religioſi Regi pluſquam Papæ parebant.*

Divexati Urb. propinqui & amici.

Triſtiſſimam ſacerdotum, cæterorumque eccleſiaſticorum virorum ſortem, ita deſcribit Theodoricus e Niem (c): *Tunc eccleſiaſtici, prælati & clerici ſuſpecti, quod partem dicti Urbani foverent, Neapoli capti in curia Regis tormentis ſubdebantur, nonnulli ſubmergebantur in mari, & plures eorum diutiſſime in carceribus Regis tenebantur.* Illuſum fuiſſe Urbanum a nonnullis proceribus Neapolitanis, qui diſcordias augebant, cum ex iis ampliſſimorum ſacerdotiorum & cardinalatuum pro ſuis ſpes conſectarentur, ac molliora pacis conſilia reſpuiſſe, tradit idem author (d): *Urbanus*, inquit, *confidens nimium ſeminatoribus zizaniarum, ita quod mediantibus ipſorum conſiliis & auxiliis civitatem Neapolitanam (expulſo vi Rege) cito capere poſſet, dictos ſex Cardinales ſecum retinuit in quadam ciſterna rupta ſtrictius alligatos.* Tantum abfuit ut regno Neapolitano Urbanus potiri potuerit, ut ægerrime fuga evaſerit: non deſpondiſſe tamen illum in adverſis animos, obſervat in diariis MS. Hector Pignatellus (e), additque ſingulis illum diebus quater ad feneſtram cum face & campana progreſſum, hoſtilemque exercitum anathemate perculiſſe; ab eo tamen in ſummas Pontificem ipſum redactum anguſtias, ait Gobelinus (f).

(c) Gobelin. ſup. c. 78.

(d) Theod. e Niem lib. 1. c. 49.

Urbanus Neap. regnum affectat.

(e) Hector. Pignat. diar. Neap.

(f) Gobelin. ſup. n. 78.

IV.

Non ſine ſtrage Luceria capta.

Multiplicato inter hæc exercitu Papam obſidente capta eſt civitas Luceriæ, non ſine Papæ fidelium cæde, & deinde erectis machinis, bombardiſque oppoſitis ingentia ſaxa emittentibus, necnon crebris balliſtarum ſagittis caſtrum impugnatur, & capto exteriori muro caſtri, hortus magni ipſius caſtri per adverſarios Papæ occupatur. Erat autem caſtrum ultra quodam muro alto quo arx, quæ vulgo Rocha dicitur, defendebatur, undique cinctum. Cum vero Papa, ut ſic plurimum ſuorum deſtitueretur auxilio, licet ſperaret in Domino & hoc dictum ſapientis: Nullus ſperavit in eo, & confuſus eſt (g); verum eſſe non dubitaret, tamen ne Deum tentare videretur, humana ſubſidia ex locis diverſis epiſtolarum ſecretarum miniſterio ſibi procurare non diſtulit, unde Januenſes Papæ fideles, prout temporibus retroactis ſæpius eccleſiæ Romanæ auxiliis aſtiterunt, decem galeas armatas ſibi deſtinare feſtinabant. Præterea Raymundus de Baltzio filius comitis de Nola famoſæ ſtrenuitatis miles, perlectis ſibi per Papam directis epiſtolis, ad deſtructionem Caroli totus anhelans, ſe per terram Papæ auxilia præſtiturum eſſe ſpopondit.

In extremas anguſtias arx adacta.

(g) Eccl. c. 2.

Genuenſium opem Urb. implorat.

V.

Subdit author Raymundum e Bavucio Nolæ comitem mox copias ad liberandum Urbanum inſtruxiſſe; verum agminum præfectos a Rege Carolo ſubornatos auro, illum prodere meditatos: quorum tamen ipſe inſidias fuga eluſit, atque ab Urbano in arcem admiſſus ſolvendæ obſidionis nova conſilia agitavit, Thoma Sanſeverinate, qui Caroli Andegavenſis reliquiis præerat, maximis ſtipendiis conducto. Franciſcum porro Prignanum Urbani nepotem inanes regnandi ſpes foventem a proditoribus, quos ille in arce Scafati receperat, deditum Carolo addit author: urgentibus obſidionem Luceriæ hoſtibus, Pileum Cardinalem Ravennatem ſolviſſe Corneto duabus triremibus, in portum Neapolitanum invectum adiiſſe Carolum, ac licet anathemate devinctum, everſumque apice regio ex pontificia ſententia, conſuetis honoribus proſecutum, deinde Luceriam ſe contuliſſe, ut concordiæ interpretem ageret; nec tamen Luceriam ingredi voluiſſe ni Urbanus obſides daret; cumque ea ratione in ſuſpicionem adduceretur non admiſſum: extracta vero in quintum menſem obſidione, cum hoſtis ferociter inſultaret, Pontificem ad ſacras preces perfugiſſe ſuoſque ad conſtantiam in rebus adverſis divinæ opis expectatione confirmaſſe: *Papa*, inquit, *in orationibus ad Deum cum ſpe firma, ut Ezechias, aſſidue ſuos animos fore conſtantes de ſuccurſu celeri divinitus ordinando, non diffidentes eſſe debere diligenter admonuit, quemdam Dei hominem virum religioſum Nicolaum nomine ſecum continue commorantem intime ſibi dilectum ſuper orationibus pro ſe, ſuiſque fundendis ad Deum effectu ſpeciali requirens, qui ſuccurſum fidelem adventuram ſibi, ut Iſaias Ezechiæ, Deo diſponente ſpopondit.*

Ejus nepos ſons malorum hoſti proditus.

Pileus Cardin. Ravenn. de concordia agit.

Suſpicionem de ſe concitat.

Vir pius Urb. auxilium divinum ſpondet.

VI.

Sanctio ab Urb. edita pro ſecuritate Pontificum.

Eo tempore, quo Papa prædictis tenebatur anguſtiis, ut Chriſtifideles ad liberationem ſummi Pontificis, ſi contingeret eum de cætero ſimilia perferre incommoda, anhelarent malignantes in ſummum Pontificem pœnis pluribus ultra pœnas a Bonifacio VIII. promulgatas in tales innovando, ſub bulla

decrevit, quod ſi in futurum ſummum Pontificem obſidionis aut captivitatis modis prædictis, aut ſimilibus vexari contingeret, omnes Chriſtiani nominis profeſſione gaudentes prope locum obſidionis, aut captivitatis, ad decem diætas circumquaque morantes, ſub certis pœnis in ipſo ſtatuto ſuper his edito contentis, aut in perſonis propriis, aut rebus ſuis juxta facultatem ſuam tenerentur Papæ præbere ſuccurſum, & qui in hoc ſe juxta ſuum poſſe fideles exhiberent, eaſdem indulgentias, quas ſedes Apoſtolica contra Chriſtiani nominis hoſtes ad Terram ſanctam concedere ſolet tranſeuntibus, ad plenum conſequentur. Hanc conſtitutionem ego legi & vidi bullatam poſt liberationem in Minerbino civitate Apuliæ. Item dominus Urbanus in eodem caſtra Luceriæ prima die menſis maii declaravit, quod clerici cujuſcumque ordinis contra Carolum de Duratio, & gentes ſuas pro defenſione ipſius domini Urbani & aliorum exiſtentium infra caſtrum Luceriæ bellantes, ſi contingeret eos occidere aliquem vel membra aliquo mutilare, nullam ſententiam excommunicationis, vel irregularitatis incurrerent, & illa indulgentia, illoque privilegio gaudere deberent, quibus gaudent euntes in ſubſidium Terræ ſanctæ: & hoc idem declaravit de eis, qui ante illam diem aliquem de prædictis occiderunt & mutilaverunt.

VII. Texit (a) Urbanum in mediis periculis divina providentia, cumque ſumma commeatuum inopia laboraret, ſoluta obſidio eſt a Raymundo Baltzio & Thoma Sanſeverinate, qui reliquias exercitus Ludovici Andegavenſis adduxerant una cum aliis copiis raptim in Apulia & Calabria contractis: quibus Phæolus Citrullus Beneventanus factionis roſæ rubeæ cum turmis in terra Laboris collectis ſe junxit, hoſtiliſque exercitus, cui Petrus Tartarus abbas Caſinenſis præfuerat, præcipiti fuga diſſolutus. Proxima a parta hac victoria, vii. nimirum julii die, Pontifex Luceria diſceſſit ſuccinctus auxiliari exercitu, vinctos Cardinales trahens: cumque prope Salernum fixa eſſent caſtra, atrox coorta in eum ſeditio eſt; Galli enim ſchiſmatici de eo Avenionenſi antipapæ prodendo agitarunt conſilia, rati inde ampliſſimam auri vim comparaturos, occaſionemque ex Urbani penuria, qui ſtipendia promiſſa ſolvere viu poſſet, captabant. At Chriſtus e tanto diſcrimine vicarium ſuum eripuit, Raymundumque e Baucio confirmavit, ut una cum Italis ac Germanis fidem coleret. Solutis itaque undecim aureorum millibus, & aliis viginti ſex millibus conſtituto tempore (datis pignoribus ac ſyngraphis) promiſſis, dimiſſiſque Gallis nonnullis & Italis lubricæ fidei, inde Beneventum pertexit, quamvis plures ſeditioſi illum in urbem admittere detrectarent, quorum conſilia arte oppreſſit. Agente Beneventi Urbano, ſubmiſſæ a Genuenſibus triremes decem Neapolitanum portum invectæ ſunt, deque fœdere Carolum inter & Pontificem redintegrando agitatum eſt, ſed irrito ſucceſſu; ac demum, cum inferum mare ſulcare Pontifici tutum non eſſet, ad ſuperi maris littora ſe contulit, auguſto menſe, pluribuſque in itinere difficultatibus & periculis ſuperatis, Barolum inter ac Tranum triremes Genuenſes conſcendit, ac Meſſanam incolumis appulit, atque a clero illo, populoque magnifice cultus eſt. Subdit Gobelinus pontificius comes: *In hoc portu galeis triduo quieſcentibus proceſſus, quos Papa contra Carolum fulminaverat, publice lecti ſunt, & Papa tam a clero, quam a civibus in multorum victualium præſentatione honoratus eſt.*

(a) Id. ib. c. 80. & Hector. Pign. diar. Neap.

Divina providentia in liberando Urb.

Pulſus hoſtilis exercitus.

Nova in eum a Gallis conflata conjuratio.

Raymundus e Baucio aſſiſtit.

Submiſſæ a Genuenſibus triremes auxiliares.

Varia Urbani itinera.

Triremes Januenſes conſcendit.

Meſſanam applicat.

VIII. Cum vero ſumptus claſſici ad octoginta aureorum millia aſcenderent, quibus Pontifex Genuenſibus obſtrictus erat, neque ea auri vis numerari poſſet, ſolutis Meſſana anchoris, remis veliſve Cornetum contendit, eaque urbe Genuenſibus oppignerata, Genuam adiit. Conſignat adventus tempus author his verbis: *Die ſabbati vigeſima tertia die menſis ſeptembris ad civitatem Januenſem pervenimus, ubi Papa ad hoſpitale S. Joannis in occidentali burgo ſitum ſe contulit, captivos Cardinales ſecum deducendo, quos ibidem carceribus mancipavit.* Quæ vero Genuæ poſtea Urbano conflata ſint pericula ſequenti anno dicemus: nunc reliqua ad hunc ſpectantia proſequamur.

IX. Lapſo fuga, uti narratum eſt, Urbano ex Neapolitano regno, Carolus accepta ab Hungaris legatione ad capeſſendum regnum, quod ob imbecillem Mariæ Reginæ ſexum gerendis rebus imparem diuturnis ſeditionibus fluctuabat, commendata Margaritæ uxori regni Neapolitani [1] cuſtodia relictoque illi in ſolatium Ladislao filio, quem ſecum ducere, & ſceptro Hungarico donare in animum induxerat,

NOTÆ [1] CArolus Jeruſalem & Siciliæ Rex hoc anno ad capeſſendum Regnum Hungaricum accitus venit, & renitentibus licet nonnullis, ingenti tamen Hungarorum favore exceptus, hoc ipſo anno regni coronam ſolemni ritu accepit. An in ſequentem annum reiicienda hæc ſint ambigit Annaliſta. Verum huic, quo verſamur, anno adſcribenda eſſe vix dubito, cum altero ſane ſolemnis ejus in Regem aſſumptio, altero vero funeſtus ejus obitus contigerit, ut ex Conforto Pulici, qui Annales Vicentinos tunc ſcribebat, intelligimus. Ita pariter & Sagacius in Chronico Regienſi innuit: ac denique hunc inaugurationis regiæ annum fert Sozomenus in Chronico

rat, in Hungariam e Barolitano sinu exiguo stipatus comitatu solvit septembri mense (a), quamvis illum sapienter ab eo consilio Regina Margarita propositis gravibus, quæ aditurus erat, periculis revocare enixa esset, suasissetque ut ad firmandum potius Neapolitanum regnum, ac Provinciam recuperandam incumberet. Cum vero de Caroli Regis Neapolitani adventu rumor increbesceret in Hungaria, Elisabetha Ludovici olim Regis vidua, Sigismundum Regis Romanorum fratrem marchionem Brandeburgensem evocandum censuit, ut regias nuptias cum Maria antea sibi desponsa celebraret: sed is veritus Carolum, imparemque se illius potentiæ arbitratus, in Bohemiam se recepit; ac Reginæ ad mulcendum Carolum se convertere, sciscitatæ an se hostem an patruelem profiteretur: qui amplissimo officiorum colore fallacem animum tegens, respondit se ut amicum ad tutandas eas in periculis quibus sexus imbecillitas ipsasmet exposuerat, ac procerum discordias sedandas venisse, neque in regia, vel in arce, sed in privatis ædibus versari voluit: ad quem tamen procerum concursus factus est, plebisque voluntates adeo sibi devinxit, ut decretum illi ab regni ordinibus Hungaricum diadema solemni pompa acceperit. Quomodo vero, dum tuta omnia putat, fœmineis insidiis occubuerit, sequenti anno dicetur.

(a) Hector Pign. in diar. Neap. Theodor. a Niem lib. 1. c. 59. Bonfin. lib. 1. dec. 3. Blond. lib. 10. dec. 2. Summont. lib. 5. c. 1. & alii.

Car. Rex excitus ab Hungar. Suadet Margarita, ut provinciæ recuperandæ det operam. Excipitur ab Hungaris.

Regni diademate insignitur.

Absente porro Carolo Rege Casertanus comes regnum Neapolitanum infestare cœpit, ac Margarita Regina gubernacula regni adepta, dum prædæ avida Venetam navim onustam mercibus, quæ in littus Neapolitanum tempestatibus acta illisa fuerat, inique expilat (b), arma Venetorum in se commovet; quos ipsi Corcyram insulam belli jure sequenti anno eripuisse visuri sumus. Nunc alias regnorum conversiones quæ præsenti obtigere perstringamus.

(b) Hector Pignat in Diar.

Corcyra potiuntur Veneti.

X.

Gestum (c) est hoc anno atrox bellum inter Joannem Castellæ Regem & Joannem Regis Ferdinandi defuncti fratrem nothum de Lusitano sceptro, quod Castellanus Rex jure Beatricis uxoris filiæ Ferdinandi ad se spectare contendebat, alter vero Lusitanorum studiis provectus arripuerat, collatisque signis pervigilio assumptæ Virginis Castellanus schismaticus una cum auxiliaribus Gallorum copiis magna strage a catholicis Lusitanis attritus est; de qua clade hæc vitæ Clementis antipapæ scriptor (d): *Per idem tempus occupabat regnum Portugalliæ quidam Joannes magister militiæ dictæ Avisii, asserens se fuisse fratrem Regis ultimi mortui, cujus filiam, ad quam regnum hujusmodi pertinere dicebatur, habebat in conjugem Joannes Rex Castellæ memoratus: cujus occasione guerra fuit mota, artaque discordia inter prædictos Regem & magistrum, & mense augusti anni prædicti, die videlicet XIV. prælium consertum est, in quo, prout Domino placuit, idem Rex extitit victus, fueruntque mortui quamplures militiæ armigeri tam de sibi subditis, quam de illis, qui in sui succursum venerant de partibus Gallicanis.*

Castellanus Lusitaniam invadit.

(c) Clem. antip. vit. script. Vualsingh. in Richard. II. Marian. de reb. Hispan. lib. 27. cap. 9.

A Catholicis Lusitanis magna clade attritus.

(d) Id. ubi sup.

Retulisse divina ope hanc victoriam Joannem Regem Lusitaniæ de Castellano schismatico, cum exiguæ copiæ Lusitanæ florentissimas numerosissimasque hostium copias præter omnem humanam spem exspectationemque fuderint, memorat Duardus Nonius (e) his verbis: *Incitatus bis Joannes Castellæ Rex in Portugalliam redit cum numeroso exercitu, collecto equitatu ex præcipua Hispaniæ nobilitate, & Gallarum auxiliis, quo iterum Olysipponem obsidere terra parabat, quam jam obsessam ingenti habebat classe; capta enim regni metropoli totum regnum debellatum credebat. Joannes autem novus Portugalliæ Rex cum Nonio Alvaro Pereira, quem comestabilem crearat, & qui in ea re strenuam navavit operam, euntem exercitum inter portam molarum & vicum Alimbarotam aggressus perpaucis, quas colligere potuit, collatis signis in latissima illa planitie dimicavit, & paucarum horarum spatio Lusitani Castellanos fuderunt magna eorum strage edita, multis etiam captis, reliquis in fugam versis. Joannes autem Rex Castellæ, qui quartana laborabat, & ea die febris accessio fuerat, equo inscenso quanta maximo potuit cursu Scalabim vulgo Sanctarenam ea nocte pervenit, & inde clanculum Olysipponem petens navem suæ classis ingressus Hispalim delatus est tanta animi mœrore, ut nullum solatium admitteret non tam quod victus fuisset a Lusitanis [ut ipse dicebat] quam quod victus a Lusitanis illis tam paucis, quos ipse nihili faciebat, & quod florem Hispanæ nobilitatis, & omnes fere Gallos socios amisisset. Hac victoria parta reliqua regni civitates & oppida in deditionem venerunt.*

Auxiliares Galli concisi.

(e) Duard. Nonius in genealog. Reg. Portug. tom. 2. Hisp. illu.

Joannes Castellæ Rex fusus.

Non desunt (f) qui eam cladem divinæ ultioni tribuant, quod Joannes Rex anno superiori Guadalupei Deiparæ templi thesauros in militum stipendia conflasset. Adde divinam etiam providentiam te-

(f) Marian. li. 18. c. 9.

XI.

Non obscuræ erant divinæ ultionis causæ.

NOTÆ nico Pistoriensi. Mensem & diem aperit nobis Pulicius in Chronico Vicentino, qui solemnem hanc cæremoniam præstitam scribit hoc anno die ultima Decembris. E quo coævi scriptoris testimonio intelligimus cur scriptores quidam initium Regni Hungarici Caroli in annum sequentem 1386. transferant; non enim ætate ista desierat adhuc mos alicubi obtinens annum a die natali Jesu Christi exordiendi. MANSI

texisse Lusitanos, ne antipapæ, quam Castellanus impositurus erat, paterentur servitutem. Parta vero ea victoria Lusitani, cum dux Lecestriæ dotali Constantiæ Petri olim Regis Castellæ filiæ jure ad Castellæ sceptrum aspiraret, illum in belli societatem facile allexerunt: qua de re suo loco agetur.

(a) *Vval. singh. in Richard. II.*

Angli politici ecclesiasticos census in regium fiscum inferri postulant. Richardi Regis pietas.

In Anglia nonnulli politici rem ecclesiasticam evertere tentarunt, cum Richardus (a) Rex subsidiarias pecunias posceret a clero, atque archiepiscopus Cantuariensis magna constantia libertatem sacerdotalem tueretur: illi enim jactatam jam ante sæpius ab impio Vvicleffo sententiam, ecclesiasticas opes in regium fiscum derivandas, repetierunt; quorum tamen seditiosorum voces sprevit Rex, professusque est se ecclesiasticam dignitatem in eodem nitore, quo inito a se regno vigebat, asserturum, ac tum præsules, ut se accommodarent tempori decimas illi decreverunt, quas ipse sibi longe acceptiores dixit, quam si quadruplo ampliores ab invitis extorsisset.

XII.

(b) *Diar. Ven. MS.*

(c) *Corius hist. Mediol. part. 3. & alii.*

Bernabo tyrann. captus a Joann. Gal. nepote.

Editum hoc anno divinæ animadversionis exemplum in Bernabonem ducem Mediolanensem, qui principatum tyrannide sua fœdaverat, & iniquis bellis toties vexarat Romanos Pontifices, tradit diarii MS. Veneti (b) author, Corius, (c) aliique plures consentiunt: adduntque captum una cum filiis dum Joanni Galeatio nepoti & genero vaferrimo homini religiosam peregrinationem fingenti occurrit: tum Bernabonis ædes pretiosissima referta supellectili plebi expositæ (d) sunt ut diriperentur, quo illius latrocinii societate Galeatio ipsi obstrictior esset: reliquæ vero opes amplissimæ, quæ in arce non sine multorum fusis lacrymis cumulatæ fuerant, in proditionis præmium cesserunt: quam rem tamen gestam Theodoricus e Niem (e) ad superiorem annum referre videtur. Ut vero facinoris invidiam a se removeret Joannes Galeatius, crimen proditionis retorsit in Bernabonem ac veluti convictum sustulit, ut refert Sanctus Antoninus (f): *Non post multos*, inquit, *dies in carcere illum veneno perire fecit, sicque crudelissimus tyrannus in multis proditor, persecutor Ecclesiæ secundum exigentiam operum suorum mercedem congruam recepit Bernabo ipse*. Addit Corius (g) illum, cum sensisset propinatum sibi venenum infusum jusculo, crimina acerbissime planxisse, sacramentisque se munivisse, atque interruptis suspiriis repetiisse, hæc verba: *Cor contritum & humiliatum Deus ne despicias*. Adjuncto paternæ ditioni Bernabonis principatu Joannes Galeatius regiam dignitatem eaambivit (h), quam cum ab Urbano, quem amplissimis muneribus devincire est conatus, obtinere non posset, haud levia in eum odia concepit, proferendique imperii cupidus occupata fraude Verona, Scaligeros, tum Patavio compulso ad deditionem, Carrarienses everrit (i), magnumque Italiæ, ac præsertim Etruriæ suæ tyrannidis terrorem injecit; de quibus inferius suis locis.

(d) *Diarium MS. Venet.*

Ejus opes proditoribus cessere.

(e) *Theod. e Niem. l. 1. c. 57. Corius hist. Mediol. p. 3. Blond. dec. 2. l. 10.*

(f) *S. Anton. 3. p. tit. 23. c. 2. §. 16.*

Vox ultima.

(g) *Cor. ubi sup.*

Joannes Galeatius regiam dignitatem affectat.

(h) *Gobel. in Cosmodrom. at. 6. c. 81.*

(i) *Leonard. in histor. Aret. rer. Ital. & Bonifac. hist. Tarvis. lib. 10.*

Anno

NOTÆ [1] Bernabonis Mediolanensis Ducis casum eum hoc anno recte componit Annalista, fidem illi adstruentibus vetustissimis rerum Mediolanensium ac finitimorum locorum scriptoribus, inter quos Anonymus Mediolanensis, qui annales suos ad annum usque 1402. producit, rem totam fusissime narrat. Eo igitur referente discimus Bernabonem, qui parti Urbis Mediolanensis præerat, dolo captum fuisse a nepote suo Joanne Galeatio comite Virtutum, die 6. mensis Maii. Quo vero Galeatius factum suum palam omnibus approbaret, literas dedit, publica & horrenda Bernabonis crimina longa deductione persequentes. Hinc discimus Principem illum sævo & impotenti dominatu tyrannidem exercuisse, cum passim in omnes, ne quidem sacris ac religioni addictis hominibus parcens: quorum alios suspendio sustulit, alios maceravit carceribus, alios exilio fecit extorres. Hominibus vero perimendis satis erat tyranno causæ, si quis perdices ejus, si quis lepores cepisset; quin & levis ejus criminis suspicio exitio fuit multis. Genus mortis lenissimum erat suspendium, in alios enim igne, in alios membrorum omnium comminutione sævitum. Denique ipsum Comitem Virtutis, nepotem suum, plus vice simplici e medio subducere suggesto etiam veneno tentavit: quem pariter de Mediolanensis Urbis tertia parte, quæ ejus imperio de jure suberat, per vim & injuriam expulerat. His ergo de causis inductum se profitetur Joannes Galeatius ut Bernabonem perderet, hominem ipsi Deo & Ecclesiæ invisum utpote quem diris execraverant Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XII. quorum omnium censuras ille neglexerat, nec a se amoveri curaverat. Porro miser ille Princeps duro ac tetro carcere mensibus aliquot maceratus fuit, donec tandem decembri mense in castro Tricii parato sibi in ferculo veneno extinctus periit. Hæc Annalista Mediolanensis, cui reliqui omnes ætatis ejusdem scriptores suffragantur. Sed & diem Bernabonis emortualem servavit nobis Castellus in Chronico Bergomensi quod per hos annos scripsit vulgavitque Muratorius Rer. Italic. to. XVI. Hæc ille de miseri principis casu: *die XIX. Decembris Dominus Bernabos Vicecomes suum diem clausit extremum, in Tricio in castro ipsius loci existens detentus*. MANSI

I. Siciliæ & Hungar. Rex vim anathematis sensit.

(a) Gobelin in Cosmodrom. æt. 6. c. 81. Theod. e Niem. l. 1. c. 39. S. Anton. 3. par. tit. 22. c. 2. §. 15. Bonfin. dec. 3. l. 2. Pignat. in diar. Neap. Summont. l. 4. v. 7. Append. hist. Andr. Dandal. in Antonio Venerio Nauder. gener. 47. Proditoriæ casus.

(b) S. Antonin. supr. §. 18.

ANno Christi octuagesimo sexto supra millesimum trecentesimum indictione nona, Carolus Siciliæ Rex exauthoratus gravissimam, lieer seram, anathematis ecclesiastici vim sensit, atque ob læsam pontificiam majestatem pœnas divino Numini dedit, raptumque Hungaricum diadema suo cruore tinxit, qua de re Gobelinus (a): *Quia*, inquit, *benedictionem domini Urbani Papæ, qua alias regnum Siciliæ adeptus erat demeruit, benedictio elongata est ab eo, & maledictio ejusdem domini Urbani, sicut aqua ingressa in interiora ipsius facta est et sicut vestimentum quo opertus en vita, nec morte quidem interveniente exutus est. Nam postquam magnam Hungariæ partem contra Sigismundum sibi vendicaverat, ab adversariis Sigismundo faventibus inter fideles sibi commixtis in castro quodam sibi subdito, dum se securum credidit gladio subito percussus interiit.* Ascribit etiam S. Antoninus (b) Caroli necem divinæ vindictæ, ob sævitiam nempe ab eo adhibitam in Joannam, a qua materno studio educatus provectusque fuerat, ob tyrannidem vitiumque ingrati animi in Urbanum a quo regiis apicibus fuerat exornatus, ob contemptum sacrarum censurarum, unde plurium regnorum dominus sacra terra tegi non metuit; *Quia*, inquit, *excommunicatus fuerat ab Urbano, sepultura ecclesiastica caruit, juste Deo sibi retribuente secundum opera ejus, qui Ecclesiam persecutus fuerat.*

II. Tot regnor. dominus sacra terra caruit.

(c) Diar. MS. Venet. hoc anno.

Ex Joannæ quidem necatæ invidia Elisabetham Hungariæ Reginam ad comparandas Carolo insidias ferunt stimulatam, cum ipsi (c) regio jam a solio dejectæ insusurratum esset, ut Joannæ meminisset, injectusque terror non disparis calamitatis, recuperandæque simul pristinæ dignitatis cupiditas illam ureret. Præcipuo itaque palatino Garo consiliorum consorte adhibito, instructus est armis & audacia Blasius cognomento Forgach miles fortissimus, qui Carolo, haud pridem Hungarica corona a Strigoniensi archiepiscopo redimito, in Reginarum Hungariæ ædes excito, caput cervicibus ense abscidit; moxque ejus comites Itali atrocissimo casu perculsi sese in fugam dedere. Neque illius infelicis casus præsagia defuisse referunt (d), cum Carolo regia inunctione delibuto sacrum S. Stephani vexillum, quod præferri novis Regibus consuevit, portæ testudinis casu illisum in varias partes laceratum concidit: eodem vero tempore, quo Neapoli & Florentiæ ob susceptam a Carolo Hungaricam coronam publica lætitia celebrabatur, nuntii de ejusdem Regis cæde delati fuere. Qua in re fallaciam humanæ felicitatis perpendens S. Antoninus (e), hæc graviter pronuntiat: *Quia gaudium hypocritæ, scilicet mundi, suavis apparentis, & non vere existentis, transit ad instar puncti, vix tanta festivitas finem habuerat, & luctus & gemitus populo nuntiatur de morte ipsius Caroli, & in dolorem, & fletum versa est cithara.*

(d) Bonfin. ubi supra. Mortis præsagia non defuere.

(e) S. Antonin. ubi supra. Felicitatis humanæ inconstantiæ.

Confirmat Hector Pignatellus (f) festivam de conjunctis Hungarico & Neapolitano regnis lætitiam intempestivo luctu fuisse confusam: tum impendentium regno Neapolitano ex Caroli morte calamitatum non dubia signa cœlitus ostensa fuisse addit, prima enim die januarii tetram adeo caliginem Neapolitanæ urbi incubuisse, ut alter alterius vultum non agnosceret: Reginam, ut adversus impendentes casus res suas confirmaret, cupidosque rerum novarum animos suspenderet, sparsisse XVIII. februarii Regem non extinctum, sed sauciatum: texisse vero malum non juvit, mox enim Andegavensis factio, quæ elisa erat, sese extulit, quam Thomas Sanseverinus & Otho Brunsvicensis tutati sunt. Neapolitani autem ad dissidia proni de tractandis regni gubernaculis Reginæ Margaretæ litem intendere, correptoque urbis imperio edixere, ne Reginæ, sed tutricis munus attrectaret: quas rerum turbidas conversiones S. Antoninus (g), his verbis perstringit.

(f) Hect. Pignat. in diar. Neapol.

Andegavens. factio recrudescit.

(g) Eod. §. seq.

III.

Ex ejusdem, nimirum Caroli, *morte magnæ novitates secutæ sunt in regno Apuliæ bellorum, & devastationum inter sectatores Reginæ Margaritæ uxoris Caroli, & adjutores partis ducis Andegaviæ.* At de his sequenti anno: recensebimus nunc tragicos Hungaricarum rerum successus, quando Caroli cædes [1] ultore non caruit; ac primum inter Elisabethæ & Mariæ

Cædis authores cæsi.

NOTÆ [1] COnfortus Puliet, qui res Vicentinas ad sequentem usque annum prosequutus, nonnulla interdum admiscet de rebus per Europam gestis, quæ alio non ita facile occurrerent; Confortus, inquam, in Chronico suo ad hunc annum historiam de Carolo cæso fraude duarum Reginarum, ac vicissim de earum feminarum casu historiam diligentissime persequitur, ita rem narrans: *Septimo die Regina* (Elisabetha).... *prahabita secreto tractatu cum magno Comite* (Nicolao Palatino) *de morti tradendo præfatum Dominum Regem, secrete misit pro præfato Rege, ut dignaretur ad eam accedere, quod volebat secum super quibusdam negociis conferre. Ipse vero, tamquam*

Elisabetha Regina aquis mersa.

riæ Reginarum sectatores, & cæsi Caroli amicos tetræ discordiæ secutæ, cumque Reginæ provincias ad illas in suo obsequio continendas peragrarent, in eas ab Joanne Horuvah Bano atrox conjuratio conflata, adeo ut in arvis hostili exercitu circumfusæ captæ sint, Nicolaus palatinus & Blasius cædis auctores in ipsarum conspectu obtruncati, Elisabetha vero mersa flumine, ut ferunt (a): genus tamen hoc mortis in diario MS. Pauli Jadertini, mihi a Joanne Lucio nobili & erudito Dalmata communicato non expressum est, in quo hæc habentur: MCCCLXXXVII. XVI. *januarii applicuit novum, quod domina Regina senior obiit in captivitate*. Porro Regina Maria, ut insons vitæ servata: quam tamen proximo anno Sigismundus sponsus eripuit e vinculis, deque conjuratis sumpto supplicio Hungariæ sceptrum sibi asseruit, quod magna laude postea est moderatus.

(a) *Id. ib. MS. Pauli Jadert.*

IV. Poloni Lituanum ad regnum evehunt.

Dum his turbinibus quatiebatur Hungaria, Poloniæ proceres, qui Heduvigem Mariæ sororem in successionem paterni imperii asciverant, communi consensu in dando ei sponso, qui tueri Poloniam, ipsiusque augere fines posset, conspirarunt; ac repudiato Willelmo Austriaco, cum illius principatus longo intervallo dissitus esset, quamvis Regina antea illi desponsa pronior in eundem esset, Ladislaum Jagellonum Lituaniæ principem cum Heduvige matrimonio ac solio Polonico junxere (b) ea lege, ut cum gente Lituana sacris Christianis initiaretur: atque ita evangelica luce collustratæ Lituania, Samagitia, & Russia (c), cum Polonia coaluere: sublata fuit atrocissimorum bellorum occasio, quæ utrumque populum in mutuas strages concitabat, amplificata latius res Christiana, ac Poloni & Lituani a divina providentia perpetuo juncti fœdere, ut religionis hostes secuturis ætatibus contunderent, de quibus pluribus agunt Michovias, Cromeros (d), Guaguinus (e), & Jodocus (f); cujus postremi, hæc verba sunt: *Jagello fueri laticis aspersione lotus ad regnum admissus Volodislai nomen sortitus est. Sed & fratres fidem edocti ex aqua Christo sunt renati. Hæc in annum ab orbe redempto MCCCLXXXVI. inciderant; Sarmatiæ sceptris obtentis, rebusque domi pacatis simul cum Regina Lituaniam ingressus, tum populum Samagitusque tota Poloniæ reddeat, ad fidei catholicæ lumen convertit: ea enim gens a prima hominum origine idololatriis dedita excæcatis animis variis, & ridiculis erroneisque opinionibus obumbrata in hanc ætatem veri luminis jubar ignoravit.* Illatam quidem antea Lituaniæ evangelii lucem, sed hominum vitio obscuratam jam ante diximus.

(b) *Theod. a Niem. l. 3. c. 58. Append. MS. ad histor. Andr. Dandal. in Anton. Vene.*
(c) *Michov. l. 4. c. 15.*
(d) *Cromer. c. 14. 15.*
(e) *Gaguin. in Jagel.*
(f) *Jodoc. lud. l. 2. de Jagel. fami.*

Lituani & Samagitæ ad Christum traducti.

V.

Quibus vero infelix gens superstitionibus irretita teneretur, ita describit Alexander Guaguinus (g): *Ad Jagielonis Voladislai Regis Poloniæ ex ducibus Lituaniæ tempora, & infra, tota gens Lituanica, & Samagitica prisca multorum deorum, seu potius dæmonum superstitioni dedita erat, in primisque ignem, quem sua lingua znicz, ut rem sacram appellabant, cultu divino prosequebantur, eumque in celebrioribus locis atque oppidis perpetuum observabant, & sacerdotes cum ministris ad hoc munus obeundum adhibebant: quod si incuria ministrorum ignis extingueretur, capite plectebantur, hujusque modi ignis Vilnæ metropoli Lituaniæ in arcis medio, ubi nunc basilica divo Stanislao dicata erecta est, perpetuo asservabatur. Fulmen quoque, quod perunum Sclavonica lingua appellabant, pro Deo colebant. Lucos præterea, & eximiæ proceræque arbores in sylvis singuli sacrosanctas habebant, easque cultu latriæ venerabantur, ita ut violare eas ferro injuriave aliqua nefas esset; quod si Lituanus ejusdem fidei perpetraret, ut videlicet, aliquam arborem vel ignem quolibet modo dehonestaret, statim vel dæmonum violentia interibant, vel membro aliquo arrepti privabantur; solem forte nubibus obscuratum credebant sibi succensere & ideo fosfilli, quo placaretur, devovebant. Viperas item atque serpentes deos esse credebant, eisque cultum præcipuum exhibebant, & singuli patresfamilias, cives, coloni, & nobiles singulos serpentes domi asservare solebant: quos pro penatibus & laribus familiaribus adorabant, lacque, & gallos gallinaceos eis immolabant, eratque inauspicatum, & exitiabile toti familiæ, quempiam ex his violasse, dehonorasse, aut domi non fo.*

(g) *Guag. 2. c. de prisc. relig. Lituan. Michov. l. 3. c. 39. Cromer. l. 13. in princ.*

Coluerant ignem.

Tyrannis dæmonum horrida.

Serpentes pro diis habiti.

NOTÆ *quam purus & rectus non timens, simpliciter accessit ad eam: cumque introisset cameram Reginæ seditiosus proditor Magnus Comes, qui intro cum duobus nequam latebat, cum gladio evaginato percussit de retro super caput eumdem improvisum pluribus vulneribus, ex quibus dicitur eundem ex humanis ad Dominum migrasse. Cum Magnus Comes & Reginæ, mater scilicet & filia, cum gentibus suis venissent ad partes Dalmatiæ &c. & ut fertur causa vendendi & impegnandi eas Venetis præter scientiam aliorum majorum regni, quidam nobilis & strenuus vir Dominus Joannes Bannus, & quidam nobilis & potens de regno, non conscii de prædictis hoc indigne ferentes cum congressione & certamine factis pars Magni Comitis succubuit, & credens evadere Magnus comes confugit ad carrettas Reginarum, qui ibidem captus decapitatus fuit super temone plaustri. Duo quoque qui interfuerunt morti Regis Caroli similiter decapitati... Reginæ quoque captæ fuerunt.* Hæc autem gesta narrantur die XXV. Julii. Mansi

fovisse ; tales enim vel bonis omnibus privabantur, vel crudeliter lacerati interibant. Erat autem apud eos quotannis solemne sacrificium sub initium mensis octobris post collectas fruges, ad quod frequentes cum uxoribus & liberis, servisque conveniebant, ac toto triduo opipare epulabantur de iis quæ diis ad offerendum mactarant, quod & nunc in Samagitia, Lituania, & quibusdam locis Russiæ ob agrestibus observatur. Ex bellis revertentes manubios, & unum aliquem de captivis præcipuum & insignem virum victimæ loco igni consecrabant : corpora mortuorum cum pretiosissima supellectili, qua vivi maxime utebantur cum equis, armis, & duobus venatoriis canibus falconeque cremabant : servum etiam fideliorem vivum cum domino mortuo, præcipue vero magno viro, cremare solebant, amicosque servi, & consanguineos pro hac re maxime donabant, ad busta propinquorum lacte melle mulsato & cervisia parentabant, choreasque ibidem ducere solebant tubas inflantes, & tympana percutientes. Hic mos adhuc hodie in partibus Samagitiæ confinibus Curlandiæ ab agrestibus quibusdam observatur. Quos omnes errores, & vanas superstitiones Jagielo, postquam cum Hedavige herede regni Poloniæ, & infra, matrimonium contraxit, abstulit. At de his sequenti anno, quo navata a pio Rege est opera in adducendis ad baptismum Lituanis mentio recurret.

Gentilium sacrificia.

Homines immolabant dæmoni.

VI. Lithuani archiep. redintegrata privilegia.

Dum vero ita Lituania Romanæ ecclesiæ aggreganda foret, redintegrata sunt vetera Lituanorum jura, quibus erant potiti dum olim evangelium susceperant, repetitæque sunt Innocentii III. Pontificis literæ III. non. septembris pontificatus anno XII. datæ ad Christianum Lethoviæ episcopum, quibus a nullo archipræsule Septemtrionali, sed a Romano tantum Pontifice jura petere jubebatur ; quæ cum Urbani regesto inter hujus anni literas insertæ (a) sint, vetus illud Lituanicæ ecclesiæ privilegium ab Urbano instauratum dicendum : qua etiam prærogativa Nuembergensis ecclesia decorata ex aliis ejusdem Innocentii literis eodem die & anno consignatis, atque in Urbani regesto descriptis ostenditur.

(a) *Apud Urban. l. 2. p. 18.*

VII. Divinæ exemplum justitiæ.

Eodem tempore, quo Jagello ex diabolica superstitione ad Christi cultum se contulit, divinum Numen in sacrilegos, qui Eucharistiam indigne attrectarant, vindictam exercuit : rem narrat Joannes Aventinus (b) dum bella Germanica, quæ inter principes Danubii accolas gerebantur describit, cujus verba referenda visa sunt, ut ex circumstantiis veritas illustretur ; *Mense*, inquit, *septembri castra ad Stauff arcem Danubianam, quæ firmo præsidio civium tenebatur, movent oppidum, vi cum templo expugnant, uvas colligunt, vites exscindunt. Erat in castris Georgius Oberhaimer eques Bojus haud longe e Braunavo Norice urbe habitabat. Hujus comes Andreas cum duobus sociis in altera ripa templum Sultzpochii intrant, sacrarium vi effringunt, sacram hostiam [thecam auream rati] sacrilegis manibus suffurantur, proxime arcem, ubi nunc templum extat [quod accolæ ejus rei gratia venerantur] condunt, holosericam crumenulam, qua victima servari solita, septem assibus scorto diobolari vendunt, sed sacrilegii pœnas mox eodem die pendunt : Andreas subito furiis actus misere in castris quiritando, omnibus ad hujusmodi spectaculum convolantibus expiravit : alter sceleris socius dum aquatum equitat, ab equo excussus aquis obruitur : tertius ferro cæsus occubuit. Sub idem tempus Albertus Austriacus Boiemis atque Boiis affinitate conjunctus pacem inter eas gentes componit.*

(b) *Joan. Avent. hist. Bojor. l. 7.*

Eucharistiam cum pixide furantur milites.

Sacrilegor. pœna.

In Gallia eodem anno insigne miraculum contigisse memorant Galliæ annales (c), scilicet Eucharistiam in mediis flammis illæsam divinitus servatam : nam cum in pago ad fluvium Matronam sito fulmen cælitus lapsum ecclesiam percussisset ac sacra vasa, necnon pixidem, qua continebatur hostia, consumpsisset, sacramentales divinæ victimæ species nullam vim labemve sensere.

(c) *Juvenal. Ursin. in Car. VI.*

Eucharistia in mediis flammis illæsa.

VIII. Dux Austriæ favet antipapæ.

Inter hæc Leopoldus dux Austriæ antipapæ Avenionensi addictus, schismatis propagandi cupidus signa extulit in Helvetios catholicos; sed ab illis magna clade fusus est, de qua hæc Gobelinus (d): *Leopoldus dux Austriæ occidentalis cum magno exercitu intravit fines Suicerorum, qui bellum contra eum inierunt, & ipse dux, qui domino Papæ adversabatur, cum toto exercitu suo vix uno evadente deletus est.* Adscribit eam cladem Joannes e Montesono (e) divinæ in schismaticum principem ultioni, quam longa inductione schismatis studiosos oppressisse ostendit : cecidisse vero Leopoldum in eo cruento prælio, narrat Roberti Gebennensis gestorum scriptor (f). Patiante vero ultionem Alberto ejus fratre, ac fœderatos principes ad armorum societatem alliciente, cum inde atrox bellum conflaretur, accessisse nonnullos concordiæ interpretes, a quibus induciæ factæ sint, refert Gobelinus (g): *Propter hoc*, inquit, *frater ejus Albertus dux Austriæ orientalis multis congregatis principibus profectionem fecit contra Suiceros : sed priusquam procederetur ad bellum treugæ factæ sunt inter eos, & principes ad propria redierunt.* Sumpsit ex hac discordia Clemens antipapa, qui ad omnem auram propagandi schismatis intentus erat, occasionem mittendi pseudolegati Guillelmi de Agrifolio excardinalis dissentientium in concordiam revocandorum specie, qui Germanos suis erroribus irretire conaretur ; unde sequenti

(d) *Gobelin. Cosmodr. ætat. 6. c. 87. Crant. 2. Metropol. l. 10. c. 30.*

(e) *Bilibaldus Birckeimerius de bello Helvet.*

(f) *Joannes e Montesono in correpr. schism.*

(g) *Clem. antip. vita script. apud Bosq.*

Antipapa pseudolegatum mittit ad Helvetios.

anno ab his missa est ad Urbanum legatio, ut cum antipapa, ac sectatoribus concordiam iniret, de qua re postea.

IX. Gallus Eremita hypocrita.

Hoc anno ineunte insulsam apud Urbanum legationem obiit quidam insignis hypocrita, qui ex Galliis veniens superba oratione ipsum adorsus est, ut pontificio solio cederet, ementitus magno religionis supercilio sibi divinitus ostensum, Clementem Avenionensem veras Christi vices gerere: ut vero is postea, cum fidem dictorum tormentis facturum se profiteretur, impositus equuleo delirare desierit, narrat Gobelinus (a); *Quidam*, inquit, *de regno Franciæ ausu sacrilego tumidus, prophetam se simulans, quinta die mensis martii cum quatuor familiaribus Januam equitando pervenit. Hic de suorum verborum disertitudine confisus, quasi missus foret a Deo, Papam circumvenire tentavit; nam die sequenti talaribus vestibus nigris indutus, statura magnus, nigræ barbæ prolixitate, & oculorum depressione, aspectu serius, versus Papæ palatium se direxit, cujus adventum Papa præsciens, certos prælatos, & præcipue Francigenas, ad se venire mandavit, & prandio facto hunc ad sui præsentiam venire permisit: qui cum ad præsentiam Papæ venit Latinum loqui se nescire protestatus coram prælatis supradictis Gallica lingua Papam his verbis aggreditur: Domine ad vos venio, ut ob Dei Ecclesiæ unionem vobis nunciem ea, quæ mihi revelatione divina sunt patefacta. Ego quidem jam annis quindecim contemplationibus vacans in eremo, sanctissimum in Christo patrem & dominum dominum Clementem verum summum Pontificem & Christi vicarium, vosque pseudopapam esse revelatione divina percepi: quare ob Ecclesiæ Dei unionem, animæque vestræ salutem abrenunciare papatui dignemini. Cui Papa respondit: Unde scis hanc præsentem revelationem, quam asseris divinam a Deo factam? cumque ille narrationem suam, nec signo visibili, nec sacræ Scripturæ testimonio confirmaret; sed ad confirmationem suam dicti sui corporis tormenta nulla se formidare assereat, verba absque ratione multiplicaret;* Et infra: *Papa familiares suos teneri, & ipsum carceribus cum familiaribus tradi mandavit, quod ita factum est; duo tamen familiares fuga evaserunt. Hic vero & familiares ejus seorsim tormentis subacti sunt, unde revelationis divinitatem, quam tormentorum sufferentia se jactaverat approbare, suggestionem diabolicam magis esse confessus est.*

(a) *Gobelin. in Cosmodr. ætat. 6. c. 81. & ex eod. Crantz. Metr. propr. l. 10. c. 19.*

Ad Urbanum Genuæ accedit.

Hortatur ut pontificatu se abdicet: Interrogatus ut signo probet revelationem.

Provocat ad tormentorum tolerantiam.

Impositus equuleo fatetur esse suggestionem diabolicam.

Cum igitur tanquam reus criminis læsæ majestatis propter præmissa foret puniendus, intercedentibus prælatis Francigenis Papæ fidelibus, ne si iste ultimo supplicio puniretur, cognati & amici eorum in regno Franciæ morantes similia forsan paterentur, cum hunc noverant speciali Regis Franciæ favore suffultum, Papa consilio desuper habito decrevit, ut ipse barba rasus juramento fidelitatis sibi præstito proxima die dominica sequente in missa Papæ sermone finito, omnia quæ contra ipsum dominum Urbanum Papam dixerat publice revocaret; eaque revocando, nullum verum esse Papam, quam ipsum dominum Urbanum se confiteri referret. Quapropter solutus a carcere, & in signum confusionis barba privatus, eadem die dominica, quæ erat undecima mensis prædicti, & prima dominica quadragesimæ omnia præmissa, ut dictum est, alta voce recantavit, & deinde dispensatione vescendi carnibus a domino Urbano suscepta per dies aliquot Januæ commoratus est; & demum equis & annulo sibi restitutis, versus Franciam quasi pro unione ecclesiæ specialiter acturus, gressus suos de consensu Papæ reflexit.

Publice Urbanum Pontificem confitetur.

X. Urbani severitas in defectores.

Exercebat pariter Urbanus severitatem in illos, qui a Romana ecclesia ad schismaticorum partes se conferebant, atque Suivinum (b) episcopum Alariensem in Corsica, & Arnaldum (c) episcopum Leodiensem in Rhodios equites ea labe infectos animadvertere jussit; quibus postremis literis III. non. decembris Genuæ adscripta est: octobri vero, cum Thomam S. Mariæ in Dominica diaconum Cardinalem, quem urbi Romanæ ac Patrimonio B. Petri præfecerat, graviori tentatum morbo accepisset, ne forte aliquid novi iniretur consilii ex illius morte, Stephanum tit. S. Marcelli presbyterum Cardinalem submisit (d), instruxitque auctoritate, ut datas illi partes obiret. Cæterum convaluit Thomas Cardinalis, de quo alibi sermo repetendus erit. Extant etiam Urbani literæ Genuæ XIV. Kal. decembris hujus anni exaratæ (e), quibus Bartholomæus Florentinus & Joannes Aretinus episcopi in adulterantes bullas apostolicas legibus agere jussi sunt.

(b) *Urb. l. 2. p. 6.*
(c) *Ib. p. 15.*
(d) *Ib. p. 4.*
(e) *Ib. p. 7.*

Quod ad reliqua ab Urbano Genuæ gesta spectat; ea ex Gobelino (f) teste oculato prosequimur. Refert is factam ab amicis exauctoratorum Cardinalium, qui in vinculis erant conjurationem, ut eos liberarent, ac noctu in pontificium palatium irrupisse, ratos plures ipsis ad diffringendum carcerem se conjuncturos; sed cum excitati ad strepitum pontificii famuli, aliique excubitores arma expedirent ad eorum impetus propulsandos, metu aufugisse (g): deinde paucis post diebus structas Urbani vitæ insidias, ut veneno tolleretur; sed eos, quos hujus criminis suspicio asperserat, vinculis astrictos; ac tunc, cum Urbanus tumultus nocturni concitati auctores diligentius quæreret, Pileum Ravennatem & Galeottum e Petramala ab Urbano ad antipapam descivisse, ac magnam de se comparatarum hujusmodi insidia-

(f) *Gobel. in Cosmodr. æt. 6. c. 81.*

Conjuratio in Urbanum pro liberandis Cardd. vinctis.

(g) *Gobel. ubi sup. & Crantz. Metropol. l. 10. c. 20.*

fidia-

Duo Card. ad antip. deficiunt.

fidiarum suspicionem eoncitasse. *Cum Papa*, inquit, *præmissorum conatus auctores deligentius conaretur investigare, Pileus Cardinalis de Ravenna & Cardinalis de Petramala, de curia fugiendo, se circa præmissa suspectos reddiderunt, & tandem Avenionem se transferentes ab antipapa in Cardinales recepti sunt; sed & dominus Pileus in majorem domini Urbani contumeliam, quod ab eo insigne honoris cardinalatus acceperat, Papiæ in foro publice flamma combussit, comite Virtutum hoc gratum habente: qui idem comes aliæ parum ante hoc tempus tentavit effici Rex, & titulum regni Longobardiæ sibi a domino Urbano innovari; sed dominus Urbanus ei non consensit.*

Pilei Cardin. contumelia in Urb. Germanos pervertere nititur.

Addit auctor (a) aliud Pilei (quem quidem ex Walsinghamo fuisse laxioris conscientiæ, & ad corradendum aurum sacra auctoritate abusum, dum legatum in Angliæ ageret, vidimus) dirum flagitium, nempe alios in schismatis præcipitium trahere molitum: *Insuper idem Cardinalis, postquam ab antipapa receptus est, scripsit principibus Alemanniæ in detractionem Urbani, se nimis errasse, & apertis oculis lumen non vidisse, dum Urbano adhærens Clementi contrarius extitisset: sed principes hæc in sui ipsius contumeliam & scandalum retorquentes, maxime cum ipse legationis officio fungebatur, ejusdem Urbani gloriam prædicaverat, ipsum in prænuissi non laudaverunt. Hinc Urbanus duos Cardinales prædictos excommunicavit, & cardinalatus honore privavit.*

(a) *Gobel. & Crantzius ubi sup.*

Ejusdem perfidia.

XI.

Meminere Theodoricus e Niem (b), & antipapæ gestorum scriptor (c) horum Cardinalium defectionis, quam non religione, qua male de Urbani pontificatu sentirent, sed Urbani ob ejus acerbitatem odio contigisse constat, unde Pileus extincto Urbano ab apostasia resipuit (d), atque a Bonifacio IX. amantissime Ecclesiæ gremio pristinæque dignitati est restitutus: Galeottus vero e Petramala, ut homo vecors in scelere computruit, unde a schismatico auctore magnis elogiis exornatur, de quo iterum suo loco. Quod ad Cardinales vinctos attinet, quorum liberandorum causa, multa in Urbanum tentata fuere; ex his Adamus Richardi Anglorum Regis rogatu vita & libertate donatus, cum non assensisset sævo aliorum consilio, quamvis illud silentio pressisset; reliqui vero quinque clam supplicio affecti: de quorum necis genere varia fama in vulgus manavit (e). Sunt qui tradunt fracta in carcere gula enecatos: alii (f) culeo insutos mersos in mare: alii percussos securi; e quibus Gobelinus (g), quamquam Urbano addictissimus, hæc refert: *Dominus Papa recessit de Janua, & in recessu quinque Cardinales, quos usque tum in carceribus detinuit, ibidem mortuos reliquit: sed quomodo, aut quali morte vitam finierint, non plene mihi constat; undecimo tamen anno domini Bonifacii Papæ successoris immediati domini Urbani intellexi a quodam, qui dixit se eorum sepulturæ præsentem fuisse, quod ipsi in carcere jugulati, & in stabula equorum clam noctu sepulti fuerint: sed dominus Adam Cardinalis de Anglia ex causis superius dictis vivus reservatus est.*

(b) *Theod. e Niem. l. 1. c. 61.*
(c) *Clem. antip. vit. auctor apud Bosq.*
(d) *Id. ib.*

Adam ex carcere liberatus.

Quinque Card. clam necati Urb. jussu.

(e) *Theod. e Niem. l. 1. c. 60.*
(f) *Hector. Pignat. in MS. diar. Neap.*
(g) *Gobel. in Cosmodrom. æt. 6. c. 81. & Crantzius metrop. l. 10. c. 20.*

XII.

Cæterum scribit idem Gobelinus (h) Urbanum Genuæ meritis honoribus non affe-

(h) *Gobel. sup. c. 81.*

NOTÆ [1] QUamquam Pileus Cardinalis & Tusculanus Episcopus hoc anno subducere se potuit ab Urbano, ut sua constet authoritas Gobelino id asserenti apud Annalistam; ad Clementem tamen non descivit nisi anno sequenti exeunte, cujus rei testem exhibeo oculatum Sandionysianum monachum in vita Caroli VI. Francorum Regis, apud Baluzium in Notis ad vitas Papar. Aven. col. 1361. *Circa*, scribit, *finem hujus anni* [1387] *Archiepiscopus Ravennensis, natione Italus, vir cautus mirabiliter & astutus, qui ab Antipapa Urbano ad Cardinalatum assumptus fuerat .... ad Papam Clementem reversus est. Cum inde innumerabiles mirarentur, memini me etiam ab officialibus Papalis cameræ reiteratis vicibus tantæ instabilitatis motivum investigasse. Qui omnes in unam conveniebant, dicentes; In legatione prædicta* (Germanica quam pro Urbano gessit) *ingentes sibi accumulaverat pecunias: sed iis minime contentus, per hanc conversionem vulpinam ampliores intendit acquirere. Quod & res exitus comprobavit. Tunc revera docuit Cardinales cavere de cætero ab accedentibus in vestimentis ovium. Nam ab eo honorifice receptus & adductus ad Domini Papæ Clementis præsentiam, cum sibi humiliter postulanti de commissis veniam impetrasset, ut ad eorum assumeretur ordinem; tandem anno non exacto donis uberioribus clam, illicentiatus recedens, rediit ad Urbanum.* Secessionem tamen & adventum Pilei ad Clementem præcessisse oportet diem IV. octobris ejusdem anni 1387. tunc enim unus erat ex Cardinalibus Clementis, qui Mariæ Siciliæ Reginæ ejusque filio Ludovico apud Villam novam aderant, ut ex Diario Episcopi Carnotensis idem Baluzius ibid. adnotat. Errasse vero oportet Sandionysianum illum monachum, asserentem nondum elapso anno Pileum rediisse ad Urbanum, nam apud Annalistam ad annum 1389. 9. extant literæ Urbani VI. eodem anno datæ die VIII. Kal. septembris adversus Pileum, qui Clementis legatione in Etruria fungebatur.

Insuper Pileus Cardinalis, de quo hic sermo, licet hoc anno ab Urbano apertam secessionem fecit, anno tamen superiori idem meditabatur. Unus enim fuit ex quinque Cardinalibus Urbani, qui literas ad clerum Romanum direxit, in quibus post acerbam in Pontificem invectivam, author est ut negato Pontifici obsequio conveniant omnes ad deliberandum, quid expediat Ecclesiæ; neque enim parendum ulterius censebant Urbano, sævo, ut ajebant, homini, & impotenti. Literas illas e MS. Codice vulgavit Baluzius in collect. Actorum veterum ad vitas Paparum Avenionensium num. 226. MANSI

affectum, nec divinam ultionem ab ea republica abfuisse, observat quippe eam magnis opibus, gloria, civiumque concordia effloruisse testatur, dum Genuæ Pontifex versatus est, deinde vero post illius discessum adeo collapsam, ut amisso imperio in turpem schismaticorum ceciderit servitutem: *Eodem*, inquit, *tempore quo dominus Urbanus Papa prædictus Januæ moram traxit, civitas Jannensis, una cum magnificentioribus civitatibus totius Italiæ tanta honore, potentia, & dignitate fulgebat, sicut unquam temporibus retroactis fulsisse memoratur: sed quia, quamvis domino Urbano in necessitate auxilium præstiterit, tamen reverentiam tali Christi vicaria debitam, de sua potentia nimium præsumens, non usquequaque exhiberi curavit [nam de his, qui ob liberationem Cardinalium in carcere positorum palatium Papæ nocte vi armata petierunt, nulla justitia sibi administrata est, quamvis Januenses in offuscationem famæ suæ nimium cedere arbitrarentur, si quis cuipiam quamcumque ibidem violentiam inferret impune, immo quidam satellites potestatis, seu ducis Januensis reverentiæ summi Pontificis minime deferentes, quosdam Papæ familiares de palatio apostolico vi distractos tormentis affecerunt] post Papæ recessum, qui longo tempore fuere concordes, in tam graves dissensionis & seditionis casus incidere, quod parte contra Papam prævalente civitas ipsa aliquando domina gentium & princeps provinciarum facta sit sub tributa, dum se Regi Franciæ nulla vi extranea, sed intestina cladi cogente subdiderunt.*

Genuenses Urb. temnunt.

Cecidere postea in servitutem.

Urbani e Genua discessus.

Discessisse porro Pontificem Genua mense decembri, affirmat Theodoricus e Niem (a), cum novos in regno Neapolitano motus ab Othonis Brunsvicensis principis olim Joannæ Reginæ viri adventum pertimesceret: illum enim, postquam custodia emissus fuit, ad Robertum Gebennensem antipapam profectum, ac mense novembri Liguriæ littora legisse ait, dum in Siciliæ insulam cursum intendebat, ut ex ea irrumperet in Apuliam; a quo postea Neapolim interceptam lugebimus.

(a) Theod. e Niem. l. 1. c. 60.

Lucam iter intendit.

Egressus interea Genua Pontifex, [1] Lucam maritimo itinere contendit extremo anno, atque in ea aliquot menses est commoratus, ut narrat Theodoricus: *Urbanus*, inquit, *mense decembri navale subsidio ab urbe Genuensi versus Lucam transfretavit, ubi novem menses continuo desedit.*

Prætereundum non ducimus, Massiolum archiepiscopum Ragusinum in Germania Apostolicæ sedis internuncium hoc anno Henrici VII. & Caroli IV. Imperatorum literas (b), quibus antequam habenas imperii susciperent ad tuendam Ecclesiæ dignitatem, ditionem ecclesiasticam ab invasorum manibus vindicandam, ac Siciliam non invadendam se obstrinxerant, Pragæ vulgasse in quarum calce Massiolus hæc adjicit: *Datum & actum Pragæ in domo habitationis nostræ sub an.* MCCCLXXXVI. *indictione* IX. *die* XXVI. *februarii pontificatus sanctissimi in Christo patris domini Urbani Papæ VI anno* VIII. At iners Wenceslaus a patris & abavi imperatorum magnanimitate admodum aberat, regiasque partes in Ecclesiæ causa defendenda, discotiendoque schismate obire neglexit. XIII.

(b) Ext. in bull. MS. Vallic. biblioth. sign. lit. B. n. 12. p. 275.

Hoc anno condita est Fesulana congregatio fratrum eremitarum S. Hieronymi a Carolo Antonii comitis Montisgranelli sacerdote diœcesis Sarcinatensis, quæ postea a Gregorio XII. apostolica sanctione (c) firmata est VIII. idus julii pontificatus anno IX.

Fesulanæ congreg. exordia.

(c) Ext. in bullar. in Greg. XII. const. 3.

(d) Valsin. in Rich. 2. hoc anno

Suscepta est eodem anno (d) a Joanne duce Lecestriæ adversus Joannem Regem Castellæ expeditio, cum vitio parenti Henrico, qui regnum Petro Regi eripuerat, illum successisse contenderet: *Prætendent*, ut ait vitæ antipapæ scriptor (e), *regnum hujusmodi sibi deberi ratione conjugis suæ, nempe Constantiæ, quæ filia fuerat Petri quondam Regis ejusdem regni, qui sine liberis masculinis decesserat, regnumque ipsius secundum eum, indebite occupatum fuerat per Henricum fratrem suum naturalem, & sic adhuc occupabatur per Joannem filium suum in dictæ conjugis præjudicium, atque damnum*. Accesserat alia inferendi Joanni Castellano Romanæ ecclesiæ nomine belli occasio, cum is ad antipapam, ut vidimus, descivisset, quare Urbanus in eo bello ducis XIV.

Lecestriæ ducis in Castellam expeditio.

(e) Clem. antip. vit. script. apud Bosq.

Belli causæ.

NOTÆ [1] Certam diem qua Urbanus Genua discessit, certamque pariter qua Lucam intravit complures quidam scriptores Itali nobis servarunt. Georgius Stella in Annalibus Genuensibus die XVI. Decembris triremem conscendisse Pontificem asserit, ac triremi alia comitante cum Cardinalibus Lucam navigasse addit. In Urbem vero Lucam ingressum die XXIV. ejusdem mensis scribit Sozomenus in historia Pistoriensi, qui & notat Cardinales XII. in comitatu habuisse, additque discessum Genua adornandi in causa fuisse ut fama ferebatur, *honestum* Ducis Genuensis *mandatum*. *Et requisierat ire*, ait Sozomenus, *ad multas, & nulla eum acceptavit nisi civitas Lucæ, &c.... Et dicens se velle ibi stare solum per XV. dies; postea stetit usque ad mensem septembris. Et repertum est quod illa nocte, qua Genua abierat, fecit interfici quinque Cardinales* (nam sextum liberum jam dimiserat, ut notat Annalista hic num. 8.) *quos secum habebat captivos, & similiter quatuor alios Prælatos. Perusini, dum Papa esset Lucæ, miserunt ad eum cives ut ducerent eum Perusium; & tandem non duxerunt eum propter multa quæ petebat dictus Papa.* MANSI

eis Lancaſtelæ ſigna ſecututis ampliſſimas indulgentias contulit, ut datæ ab eo literæ (*a*) teſtantur.

(*a*) *Urb. l. 2. pag. 268. & 299.*

Martinus, &c. Tempore quo chariſſimus in Chriſto filius noſter Joannes Rex Caſtellæ & Legionis illuſtris, & dux Lancaſtriæ regna Caſtellæ & Legionis de manibus ea occupantium recuperare diſponebat, nos ad dicti Regis inſtantiam in omnibus & ſingulis præfato Regi circa recuperationem regnorum ipſorum aſſiſtentibus, & contra ſchiſmaticos pugnantibus, hujuſmodi negotiorum proſecutione durante uſque ad certum tempus certas indulgentias auctoritate noſtra elargiri, & crucem prædicare & prædicari facere poſſet, nonnullas aliaſque facultates per noſtras literas duximus concedendas. Meminit etiam Walſinghamus (*b*) de religioſa hac militia pontificio juſſu indicta: quæ vero geſta ſint a Joanne Anglo in Hiſpania, Theodoricus e Niem (*c*) paucis verbis ita complectitur.

(*b*) *Valſin. in Rich. 2.*
(*c*) *Theod. e Niem. l. 1. c. 78.*

Genitor moderni domini Regis Angliæ, qui erat dux Lancaſtriæ, intravit Hiſpaniam manu potenti, eam ſatagens ſuæ ſubdere poteſtati cum auxilio domini Joannis moderni Regis Portugalliæ: qui quidem ambo de ipſius Urbani erant obedientia: & tandem duabus filiabus dicti ducis nuptui traditis in partibus illis una videlicet dicto Portugalliæ, & alia Hiſpaniæ, nempe Henrico filio Joannis *Regibus, ſuo propoſito alias infecto remanente, ad propria remeavit.* Non potuiſſe Joannem Leceſtriæ ducem Caſtellam Joanni eripere, cum Gallus ingentes auxiliares copias duce Ludovico Borbonio fœderato Hiſpano ſubmiſiſſet, obſervant S. Antoninus (*d*) & Paulus Æmilius; ac licet plures victorias de hoſte reportaſſet, terras tamen in ſuam poteſtatem redigere non potuiſſe, atque ideo ad pacem proniorem fuiſſe, quibus conſentanea geſtorum antipapæ (*e*) ſcriptor, ac Mariana (*f*) referunt.

(*d*) *S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 15. Paul. Æmil. in Car. V.*
Submiſſæ a Gallo Caſtellanis auxiliares copiæ.
(*e*) *Vit. antipap. ſcrip. apud Boſq.*
(*f*) *Marian. l. 18. c. 10.*

XV. His conſentit Thomas Walſinghamus (*g*), Joannem ducem Leceſtriæ, quamvis Regem Luſitaniæ ſubſidiarium ſocium eſſet nactus, tamen Gallorum exercitu, qui Caſtellæ Regi opem ferebat, preſſum ad tantas commeatuum redactum anguſtias, ut Angli, poſtquam magna eorum pars morbis fuiſſet conſumpta, paſſim ad Gallos, a quibus humaniter excipiebantur, deficerent; in quos cum Luſitanus Rex irruere pararet, poſtea continuiſſe, cum non perfidiæ, ſed neceſſitati ſuccubuiſſent. Tum ſubdit author, ut dux Leceſtriæ ad divinam opem implorandam perfugerit, honeſtæque pacis leges cum Caſtellano ſanxerit: *Mox*, inquit, *dux inclinans caput (ut erat eques) amariſſime flevit ſuper equum, tacite fundens preces omnipotenti Deo, commemorans in corde ſuo, quod antea in felicitate & rerum opulentia, nec Deum, ut debuit, cognoviſſet, nec, ut decuit, coluiſſet. Tacitus ergo ſubortis ſuſpiriis implorat pro gratia, precatur pro miſericordia ſpondens in poſterum correctionis vitæ practicam, & apud cordis oculos futuram ſagem Dei ſui notitiam. Cujus videns lacrymas, qui Mariæ peccatricis quondam ſuſcepit ſuſpiria, dedit ex inſperato a die illo, & deinceps ſibi cuncta proſpera, cuncta læta: nam adverſarius ſuus Rex Caſtellæ non viribus humanis territus, nullius niſi Dei ſolius timore compulſus, quippe qui inter ſuos ſecuras habitans & vidit & ſcivit noſtratium miſerias, tractare cœpit cum duce de forma pacis habendæ inter illos: & ventum eſt ad iſtud, ut acciperet Rex Caſtellæ filio ſuo ducis filiam in uxorem, quorum poſteritas Hiſpaniæ regno gauderet.* Addit alias pactiones de pendendo annuo ſtipendio duci Leceſtriæ, & ſi ſtirps Henrici deficeret, regna ad Leceſtriam ſtirpem devolvenda.

(*g*) *Valſin. in Rich. 2.*
Angli penuria preſſi.
Dux Leceſtriæ adverſis emollitus ad pietatem.

Dum vero in Caſtella invadenda diſtricti erant Angli, Carolum Regem Francorum florentiſſimam claſſem ornaſſe, ut Angliam adoriretur, Walſinghamus narrat (*h*): ſed illius formidandos apparatus non ſine Dei providentia, dum profectionem extrahit, quod adverſæ reflarent auræ diſſolutos. Quo tempore Armeniæ Rex, qui a Saracenis regno ejectus in occidentem acceſſerat, ut Chriſtianorum arma in communes hoſtes verteret, regnoque reſtitueretur, efferatos in mutuam perniciem animos mulcere & conciliare inter ſe fruſtra tentavit.

Gallorum in Angl. apparatus diſturbati. Armeniæ Reg. conatus irriti.
(*h*) *Val. ſin. in hiſtor. Angl. in Rich. II.*

XVI. Quod ad res orientales ſpectat; hoc anno Corcyra inſula, quæ Carolo Dyrrachino ante paruerat, necis illius occaſione inclinavit ad Venetos, eorumque imperio ſe adjunxit; qua de re appendix MS. ad hiſtoriam Andreæ Danduli hæc refert (*i*): MCCCLXXXVI. *die nona menſis junii, indictione nona, univerſitas Corphienſis, optans beate & pacifice vivere cœleſti Numine inſpirata deliberavit reverti ad ſuaviſſimum regimen ducatus excellentiæ Venetiarum, ſub qua fuit antiquitus beniguiſſime gubernata: ſicque Dei nomine invocato ſpontanea & matura deliberatione elegit in capitaneum ſuum nobilem virum Joannem Miani tunc capitaneum gulphi.*

(*i*) *Append. MS. ad hiſt. Andr. Dand. in Antonio Venerio.*
Corcyra ad Venetum imperium revocata.

Arago-

I. ARagoniæ nefaria ad Clementem pseudopontificem defectione, tristique rerum Neapolitanarum ad victores schismaticos inclinatione lugubris extitit annus a Christiana salute millesimus trecentesimus octuagesimus septimus indictione decima: quo antipapa gravissimarum occasione discordiarum, quæ Urbanum inter & Margaritam filiumque Ladislaum, qui imbelilbus manibus sceptrum Siculum tractabat, vires omnes contulit, ut Ludovicum ducem Andegavensem Ludovici demortui filium in Siciliæ regno, pulso Ladislao, constabiliret, atque ab Urbani justi Pontificis obsequio Siculos ad sui venerationem traduceret. Promovit callida turbidaque ejus consilia Otho Brunsvici dux Joannæ olim Reginæ vir, & armorum gloria & amicorum authoritate florentissimus, una cum Thoma Sanseverinate Ludovici copiarum præfecto, ac Neapolim in suam potestatem redegit, ut refert Theodoricus e Niem (a), qui de Othone mense novembri superioris anni Ligusticum littus prætervecto addit: *Otho dux ad ipsum regnum Trinacriæ pervenit, ubi magnifice per nobiles receptus est, atque hinc Apuliam profectus cum primoribus potissime de S. Severino hostibus ejusdem dominæ Margaritæ Reginæ tunc Siciliam post mortem prædicti Caroli regentis fœdus iniit: qui potenter Neapolim intrantes eam ut ceperant, multoque tempore tenuerunt. Ipsa (b) vero domina Margarita cum ejus filiis Rege Ladislao & Joanna ducissa ad civitatem Gaietanam fugit a facie inimice persequentis, ubi tunc multis annis in magna ærumna & inedia mater, & filii remanserunt.*

(a) Theod. e Niem. l. 1. c. 62.

Neapol. capta ab Othone Brunsv.

(b) Id. ib. c. 63.

II. Agunt pluribus de expugnata Neapoli diaria MS comitis Hectoris Pignarelli (c), traduntque hostes ex auctis Neapolitani senatus cum Regina Margarita dissensionibus confirmatos animis prima julii die castra in Neapolis conspectum promovisse, ac senatum in Ludovici Andegavensis schismatici partes inclinasse, pepigisseque, ut milites exiguo numero ad commeatus emendos urbem ingredi possent; tum vero facinus hoc non tulisse Guindazzum archiepiscopum, abbatem S. Severini, & alios sacerdotes, qui Urbanum colebant, perque urbem discurrisse, ut populum ad Urbani & Ladislai Regis partes asserendas contra schismaticos hortarentur; sed cum partem urbis percurrissent, atque ad portam novam pervenissent, captos a factionis adversæ hominibus, vulneribusque male acceptos, deinde maximo cum dedecore per terram raptatos, ac tum inclinante in vesperum die universam Neapolim exciviſſe ad arma: cumque pars Urbani & Ladislai, pars Ludovici, pars Urbani, & senatus Neapolitani nomen inclamaret, conserto prælio Urbani & senatus partem vicisse.

(c) Hector Pign. diar. Neap.

In tres factiones discissa Neapol.

Urb. imprudentia.

Adversabatur Urbanus non minus Ladislao quam Ludovico, quippe qui ex edictis in Carolum promulgatis regnum ad sedem Apostolicam devolutum contenderet, nec unquam, ut puerum Ladislaum in gratiam ad catholicam rem contra schismaticos confirmadam reciperet, adduci potuisse visuri sumus: ea qua dissensione factio schismatica viribus aucta regnum mox oppressit: nam septima julii Provinciales duæ triremes applicuere, quæ stipendia militi attulere, consternataque animis Regina, cum Andegavenses & Urbani sectatores adversantes sibi pateretur, die octava julii ex castro Ovi Cajetam aufugit, ac tam Urbani, quam Ladislai pars prostratæ sunt, & Neapolitani magistratus cum Andegavensibus fœdus pepigere: Raymundus vero Nolæ comes Urbani partem sustentaturus Neapolim ingressus est cum exercitu, utque regios sibi adjungeret etiam Ladislai nomen cum Urbani nomine conclamavit; cui cum Neapolitani magistratus resistere non possent, Andegavensium copias in urbem induxerunt, propulsatoque Raymundo, Neapolis suorum civium fœdata sanguine in schismaticorum potestatem est redacta. Sævitum inde a victore in eos, qui antea Carolo Dyrrachino contra Joannam Reginam adhæserant; unde amplissima urbs immensis mersa est calamitatibus, quas Theodericus e Niem (d) his verbis perstringit: *Tunc, ac diu postea ipsa civitas Neapolitana propter proditionem, quam ejus cives incolæ contra dominum Othonem ducem & ejus uxorem Joannam Reginam egerant, intromittendo dictum Regem Carolum, misere fluctuabat: spoliabantur enim continue domus multorum civium, & exponebantur præda victoribus, adulteria, stupra, & alia multa fiebant mala in civitate, unde in maximo numero cives utriusque sexus ea tempestate terra ac mari ad Trinacriam, Capuam, Gaetam, & alias civitates, ac loca confugerant.* At ne florentissima olim urbs redigeretur in solitudinem, Othonem usum postea clementia, ac verbis mulcere civium animos conatum fuisse, addit laudatus author. Direptis ita militari licentia privatorum fortunis, postea antipapa ecclesiarum sacraria, crucesque & calices, ut præmia furoris militi numerarentur, conflari jussit, ut observat S. Antoninus (e): *Clemens antipapa Avenione residens licentiam dedit iis qui Neapolim pro duce Andega-*

Margarita Regina cum Ladislao Cajetam profugit.

(d) Theod. e Niem. l. 1. c. 65.

Neapolitanorum misera sors.

(e) S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 1. §. 14.

Sacra supellex ab antip. direpta.

ga-

Urb. Neapolitanum regnum sibi subjicere molitur.

gavia retinebant, ut venderentur vasa aurea & argentea ecclesiarum conflata ut stipendia possent militibus conductis conferre: inde notabile detrimentum illatum est ecclesiis.

Audito hoc infelici successu Urbanus, qui antea Carolum ac posteros judiciaria sententia Neapolitani regni jure dejecerat, contendebatque ad Romanam ecclesiam devolutum, quamvis ærario & exercitu imparatus, meditatus est armis illud sibi comparare, ratus propositis amplissimis indulgentiis fideles stipem ad sumptus bellicos tolerandos necessariam collaturos, atque ad signa Ecclesiæ concursuros: qua de re encyclicas hasce literas (a) ad præsules dedit, ut populos in arma sacra concitarent.

(a) Urb. l. 2. p. 22.

Venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, ac dilectis filiis electis ubilibet constitutis, ad quos præsentes advenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

Encyclicæ ejus literæ.

Exurgat Deus exercituum dominus: exurgat Salvator noster Christus dominus, qui venturus est judicare vivos & mortuos: exurgat gloriosus Apostolorum chorus, qui sedebunt super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel: exurgant Sancti omnes, & cum eis exurgat Romanus Pontifex Christi vicarius & Dei ac fidei catholicæ, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, ac universalis Ecclesiæ, reipublicæ, & fidelium omnium causam tueantur, & dissipentur inimici ejus, & fugiant qui oderunt eum a facie ejus: & confundantur falsi sacerdotes, qui de profundo iniquitatis odii & malitiæ, aliud erigentes altare seu altaris mensam in civitate Fundorum contra agnitam veritatem ex concepta malitia Sancto Spiritui resistenter conflaverunt, ut ita dixerimus, vitulum in Oreb, quod bene convenit secundum interpretationem, Oreb namque interpretatur mensa, ut fiat eorum altare, mensa eorum ipsis in laqueum & retributionem & in scandalum: vel secundum aliam interpretationem, Oreb enim interpretatur ardens, quia in igne & ardore odii sculptile & idolum, idest antipapam extra Dei Ecclesiam eligendo fecerunt & exarserunt sicut ignis in spinis: vel secundum aliam interpretationem, quia Oreb dicitur tentans aut tentatio, tentaverunt enim Deum in inaquoso, idest in ariditate vel non populo, & adorantes sculptile eum in sculptilibus multis ad iracundiam provocarunt. Intelligant igitur Reges & principes, & erudiantur judicantes terram, & serviant illi in timore, & exultent ei cum tremore quibus ad vindictam malorum, laudem vero bonorum gladius est commissus, & exurgant una cum fidelibus populis, & omnes pariter causam Dei fidei catholicæ & religionis Christianæ, quæ multipliciter lacessitur, per impurum & conflatum idolum & sculptile perpetuæ damnationis alumnum Robertum de Gebenna olim basilicæ XII. Apostolorum presbyterum Cardinalem nunc antipapam ad instar antichristi, cujus propriissime typum gerit, & per sacerdotes falsos & mendaces dicti Roberti sequaces schismaticos & hæreticos, ac literatos viros & alios potentes, qui etiam Regum & principum & aliarum sæcularium dignitatum titulis inaniter gloriantur, & armata manu Ecclesiam in ejus fidelibus persequuntur.

Antipapa sculptile perpetuæ damnationis.

III. *Exurgant itaque ii omnes, & sacrosanctam Romanam ecclesiam ipsorum & cunctorum fidelium matrem ab ipsius persecutionibus tueantur, & liberent & potentes ejus injuriam adversus impuros & falsos sacerdotes, eorumque satellites ulciscantur: nam, ut palam omnibus est, filii quos eadem mater ecclesia educavit in sinu, propriisque uberibus pavit & extulit ad culmina dignitatum, ingrati & indigni & privigni effecti, errantes ab utero locuti sunt falsa & eam ingratitudine summa spreverunt, & licet nos, qui salutem zelabamur illorum, præfatum Robertum & nonnullos ex eis ejus fautoribus & sequacibus ac eidem adhærentibus, & per nuncios & literas sæpius & paterne monuerimus, ut ab iniquitatibus & malis, quæ præparabant abstinerent, & viam Domini agnoscerent & tenerent; quia tamen ipsi in modum aspidis surdæ obturantes aures suas, & elati ac nostra & ipsius ecclesiæ patienti benignitate irreverenter abusi, semper in pejora ruebant, nec de illorum salubri reductione spes aliqua videbatur, contra eos ipsorum culpis & demeritis exigentibus, in virtute Altissimi duximus exurgendum, dictumque Robertum & nonnullos alios specialiter nominatos, suadente justitia, velut hæreticos & schismaticos finaliter condemnavimus puniendos, & contra eos redire non curantes pœnas & sententias juris & hominis in ipsos latas juxta formam juris aggravavimus, prout in diversis nostris inde confectis literis plenius continetur. Postmodum vero expectavimus expectatione longæva, quod ipsi Robertus, sequaces, fautores, & adhærentes aliquando ad cor reversi, suosque recognoscentes errores ad gremium nostrum & Romanæ ecclesiæ unitatem & pacem redire curarent, & contrito & humiliato corde veniam & gratiam postularent.*

Illius & sectatorum duritie.

Lata in eos juridica sententia.

Diu expectati ut veniam poscerent.

V. *Sed quia superbia illorum, utpote qui Deum & veritatem oderunt, ascendit semper, & continue intumescit, quærentes excusationes in peccatis, errores erroribus implicant, & venenosis suggestibus plures & potiores secum in perditionis barathrum, quo se immerserunt, trahere moliuntur, & quantum illis virium iniquitas subministrat, tantum pejora præsumunt, & quos mendaci applausu & suggestibus falsis in limum pro-*

fun-

texisse Lusitanos, ne antipapæ, quam Castellanus impositurus erat, paterentur servitutem. Parta vero ea victoria Lusitani, cum dux Lecestriæ dotali Constantiæ Petri olim Regis Castellæ filiæ jure ad Castellæ sceptrum aspiraret, illum in belli societatem facile allexerunt: qua de re suo loco agetur.

(a) Vval. singh. in Richard. II.

Angli politici ecclesiasticos census in regium fiscum inferri postulant. Richardi Regis pietas.

In Anglia nonnulli politici rem ecclesiasticam evertere tentarunt, cum Richardus (*a*) Rex subsidiarias pecunias posceret a clero, atque archiepiscopus Cantuariensis magna constantia libertatem sacerdotalem tueretur: illi enim jactaram jam ante sæpius ab impio Vvicleffo sententiam, ecclesiasticas opes in regium fiscum derivandas, repetierunt; quorum tamen seditiosorum voces sprevit Rex, professusque est se ecclesiasticam dignitatem in eodem nitore, quo inito a se regno vigebat, asserturum, ac tum præsules, ut se accommodarent tempori decimas illi decreverunt, quas ipse sibi longe acceptiores dixit, quam si quadruplo ampliores ab invitis extorsisset.

(b) Diar. Ven. MS. (*c*) *Corius hist. Mediol. part. 3. & alii.*

Bernabo tyrann. captus a Joann. Gal. nepote.

XII. Editum hoc anno divinæ animadversionis exemplum in Bernabonem ducem Mediolanensem, qui principatum tyrannide sua fœdaverat, & iniquis bellis toties vexarat Romanos Pontifices, tradit diarii MS. Veneti (*b*) author, Corius, (*c*) aliique plures consentiunt: adduntque captum una cum filiis dum Joanni Galeatio nepoti & genero vaferrimo homini religiosam peregrinationem fingenti occurrit: tum Bernabonis ædes pretiosissima referta supellectili plebi expositæ (*d*) sunt ut diriperentur, quo illos latrocinii societate Galeatio ipsi obstrictior esset: reliquæ vero opes amplissimæ, quæ in arce non sine multorum fusis lachrymis cumulatæ fuerant, in proditionis præmium cesserunt: quam rem tamen gestam Theodoricus e Niem (*e*) ad superiorem annum referre videtur. Ut vero facinoris invidiam a se removeret Joannes Galeatius, crimen proditionis retorsit in Bernabonem ac veluti convictum sustulit, ut refert Sanctus Antoninus (*f*): *Non post multos*, inquit, *dies in carcere illum veneno perire fecit, sicque crudelissimus tyrannus in multis proditor, persecutor Ecclesiæ secundum exigentiam operum suorum mercedem congruam recepit Bernabo ipse*. Addit Corius (*g*) illum, cum sensisset propinatum sibi venenum infusum jusculo, crimina acerbissime planxisse, sacramentisque se munivisse, atque inrerruptis suspiriis repetiisse, hæc verba: *Cor contritum & humiliatum Deus ne despicias*. Adjuncto paternæ ditioni Bernabonis principatu Joannes Galeatius regiam dignitatem exambivit (*h*), quam cum ab Urbano, quem amplissimis muneribus devincire est conatus, obtinere non posset, haud levia in eum odia concepit, proferendique imperii cupidus occupata fraude Verona, Scaligeros, tum Patavio compulso ad deditionem, Carrarienses evertit (*i*), magnumque Italiæ, ac præsertim Etruriæ suæ tyrannidis terrorem injecit; de quibus inferius suis locis.

(d) Diarium MS. Venet.

Ejus opes proditoribus cessere.

(e) Theod. e Niem. l. 1. c. 57. Corius hist. Mediol. p. 3. Blond. dec. 2. l. 10.

(f) S. Anton. 3. p. tit. 23. c. 2. §. 16.

Vita ultima.

(g) Cor. ubi sup.

Joannes Galeatius regiam dignitatem affectat.

(h) Gobel. in Cosmodrom. at. 6. c. 81.

(i) Leonard. in histor. Aret. rer. Ital. & Bonifac. hist. Tarvis. lib. 10.

Anno

NOTÆ [1] BErnabonis Mediolanensis Ducis casum cum hoc anno recte componit Annalista, fidem illi adstruentibus vetustissimis rerum Mediolanensium ac finitimorum locorum scriptoribus, inter quos Anonymus Mediolanensis, qui annales suos ad annum usque 1402. producit, rem totam fusissime narrat. Eo igitur referente discimus Bernabovem, qui parti Urbis Mediolanensis præerat, dolo captum fuisse a nepote suo Joanne Galeatio comite Virtutum, die 6. mensis Maii. Quo vero Galeatius factum suum palam omnibus approbaret, literas dedit, publica & horrenda Bernabonis crimina longa deductione persequentes. Hinc discimus Principem illum sævo & impotenti dominatu tyrannidem exercuisse, cum passim in omnes, ne quidem sacris ac religioni addictis hominibus parcens: quorum alios suspendio sustulit, alios maceravit carceribus, alios exilio fecit extorres. Hominibus vero perimendis satis erat tyranno causæ, si quis perdices ejus, si quis lepores cepisset; quia & levis ejus criminis suspicio exitio fuit multis. Genus mortis lenissimum erat suspendium, in alios enim igne, in alios membrorum omnium comminutione sævitum. Denique ipsum Comitem Virtutis, nepotem suum, plus vice simplici e medio subducere suggesto clam veneno tentavit: quem pariter de Mediolanensis Urbis tertia parte, quæ ejus imperio de jure suberat, per vim & injuriam expulerat. His ergo de causis inductum se profitetur Joannes Galeatius ut Bernabonem perderet, hominem ipsi Deo & Ecclesiæ invisum utpote quem diris execraverant Innocentius VI. Urbanus V. Gregorius XII. quorum omnium censuras ille neglexerat, nec a se amoveri curaverat. Porro miser ille Princeps dum ac teterrimo carcere mensibus aliquot maceratus fuit, donec tandem decembri mense in castro Tricii parato sibi in ferculo veneno extinctus periit. Hæc Annalista Mediolanensis, cui reliqui omnes ætatis ejusdem scriptores suffragantur. Sed & diem Bernabonis emortualem servavit nobis Castellus in Chronico Bergomensi quod per hos annos scripsit vulgavitque Muratorius Rer. Italic. to. XVI. Hæc ille de miseri principis casu: *die XIX. Decembris Dominus Bernabos Vicecomes suum diem clausit extremum, in Tricio in castro ipsius loci existens detentus*. MANSI

I. Siciliæ & Hungar. Rex vim anathematis sentit.

(a) Gobelin in Cosmodrom. æt. 6. c. 81. Theod. e Niem. l. 1. c. 39. S. Anton. 3. par. tit. 22. c. 2. §. 15. Bonfin. dec. 3. l. 2. Pignat. in diar. Nea. Summont. l. 4. v. 7. Append. hist. Andr. Dandol. in Antonio Venerio Nanceler. gener. 47.

Proditorie cæsus.

(b) S. Antonin. supr. §. 18.

ANno Christi octuagesimo sexto supra millesimum trecentesimum indictione nona, Carolus Siciliæ Rex exauthoratus gravissimam, licet seram, anathematis ecclesiastici vim sensit, atque ob læsum pontificiam majestatem pœnas divino Numini dedit, raptumque Hungaricum diadema suo cruore tinxit, qua de re Gobelinus (a): *Quia*, inquit, *benedictionem domini Urbani Papæ, qua alias regnum Siciliæ adeptus erat demeruit, benedictio elongata est ab eo, & maledictio ejusdem domini Urbani, sicut aqua ingressa in interiora ipsius facta est et sicut vestimentum quo opertus in vita, nec morte quidem interveniente exutus est. Nam postquam magnam Hungariæ partem contra Sigismundum sibi vendicaverat, ab adversariis Sigismundo faventibus inter fideles sibi commixtis in castro quodam sibi subdito, dum se securum credidit gladio subito percussus interiit.* Ascribit etiam S. Antoninus (b) Caroli necem divinæ vindictæ, ob sævitiam nempe ab eo adhibitam in Joannam, a qua materno studio educatus provectusque fuerat, ob tyrannidem vitiumque ingrati animi in Urbanum a quo regiis apicibus fuerat exornatus, ob contemptum sacratum censurarum, unde plurium regnorum dominus sacra terra tegi non meruit; *Quia*, inquit, *excommunicatus fuerat ab Urbano, sepultura ecclesiastica caruit, juste Deo sibi retribuente secundum opera sua, qui Ecclesiam persecutus fuerat.*

II. Tot regnor. dominus sacra terra caruit.

(c) Diar. MS. Venet. hoc anno.

Ex Joannæ quidem necatæ invidia Elisabetham Hungariæ Reginam ad comparandas Carolo insidias fesunt stimulatam, cum ipsi (c) regio jam a solio dejectæ insusurratum esset, ut Joannæ meminisset, injectusque terror non disparis calamitatis, recuperandæque simul pristinæ dignitatis cupiditas illam ureret. Præcipuo itaque palatino Garo consiliorum consorte adhibito, Instructus est armis & audacia Blasius cognomento Forgach miles fortissimus, qui Carolo, haud pridem Hungarica corona a Strigoniensi archiepiscopo redimito, in Reginarum Hungariæ ædes excito, caput cervicibus ense abscidit; moxque ejus comites Itali atrocissimo casu perculsi sese in fugam dedere. Neque illius infelicis casus præsagia defuisse referunt (d), cum Carolo regia inunctione delibuto sacrum S. Stephani vexillum, quod præferri novis Regibus consuevit, portæ testudinis casu illisum in varias partes laceratum concidit: eodem vero tempore, quo Neapoli & Florentiæ ob susceptam a Carolo Hungaricam coronam publica lætitia celebrabatur, nuntii de ejusdem Regis cæde delati fuere. Qua in re fallaciam humanæ felicitatis perpendens S. Antoninus (e), hæc graviter pronuntiat: *Quia gaudium hypocritæ, scilicet mundi, sunt apparentis, & non vere existentis, transit ad instar puncti, vix tanta festivitas finem habuerat, & luctus & gemitus populo nuntiatur de morte ipsius Caroli, & in dolorem, & fletum versa est cithara.*

(d) Bonfin. ubi supra. Mortis præsagia non defuere.

(e) S. Antonin. ubi supra. Felicitatis humanæ inconstantiæ.

(f) Hect. Pignat. in diar. Nepol.

Confirmat Hector Pignatellus (f) festivam de conjunctis Hungarico & Neapolitano regnis lætitiam intempestivo luctu fuisse confusam: tum impendentium regno Neapolitano ex Caroli morte calamitatum non dubia signa cœlitus ostensa fuisse addit, prima enim die januarii terram adeo caliginem Neapolitanæ urbi incubuisse, ut alter alterius vultum non agnosceret: Reginam, ut adversus impendentes casus res suas confirmaret, cupidosque rerum novarum animos suspenderet, sparsisse XVIII. februarii Regem non extinctum, sed sauciatum: texisse vero malum non juvit, mox enim Andegavensis factio, quæ elisa erat, sese extulit, quam Thomas Sanseverinus & Otho Brunsvicensis tutati sunt. Neapolitani autem ad dissidia proni de tractandis regni gubernaculis Reginæ Margaretæ litem intendere, correproque urbis imperio edixere, ne Reginæ, sed tutricis munus attrectaret: quas rerum turbidas conversiones S. Antoninus (g), his verbis perstringit.

Andegavens. factio recrudescit.

(g) Eod. §. seq. III.

Ex ejusdem, nimirum Caroli, *morte magnæ novitates secutæ sunt in regno Apuliæ bellorum, & devastationum inter sectatores Reginæ Margaretæ uxoris Caroli, & adjutores partis ducis Andegaviæ.* At de his sequenti anno: recensebimus nunc tragicos Hungaricarum rerum successus, quando Caroli cædes [1] ultore non caruit; ac primum inter Elisabethæ & Mariæ

Cædis authores cæsi.

NOTÆ [1] COnfortus Pulici, qui res Vicentinas ad sequentem usque annum prosequutus, nonnulla interdum admiscet de rebus per Europam gestis, quæ alio non ita facile occurrerent; Confortus, inquam, in Chronico suo ad hunc annum historiam de Carolo cæso fraude duarum Reginarum, ac vicissim de earum feminarum casu historiam diligentissime persequitur, ita rem narrans: *Septimo die Regina* (Elisabetha). . . . *prehabito secreto tractatu cum magno* Comite (Nicolao Palatino) *de morti tradendo præfatum Dominum Regem, secrete misit pro præfato Rege, ut dignaretur ad eam accedere, quod volebat secum super quibusdam negociis conferre. Ipse vero, tam-*

quam

eis, quæ recuperaverint, seu acquisierint in feudum nobile a nobis & ecclesia prædicta sub eo rationabili annuo censu, de quo tibi convenire videbitur, recognoscere & retinere valeant, eadem auctoritate concedas; ita tamen quod antequam aliquam concessionem facias Petro & gentibus præfatis ab eorum singulis nostro & ipsius ecclesiæ nomine juramentum recipias juxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam, &c. Dat. Lucæ VIII. id. septembris pontificatus nostri anno x.

(a) *Urb. l.2. p.101.*
Achaja Rhodiis divendita ab Andegav.

Præterea eidem archiepiscopo legato præcepit Urbanus (a), ut antequam eam præfecturam susciperet, sacramento se obstringeret; pontificia jura tutaturum, fidumque Apostolicæ sedi futurum. Non defuere hostes archiepiscopo; scribit enim Bosius, Rhodiorum equitum magistrum superiori anno a Ludovico Andegavensi, ac Maria matre principatum Achajæ coemisse, dedisseque mandata Dominico Neapolis præceptori, ut illum totius sacri ordinis equestris nomine in suam redigeret potestatem, atque administraret.

IX.
Germanor. ad Urbanum legatio.
(b) *Theod. e Niem. l.1. c.66.*

Agente in urbe Lucana Pontifice e Germania nonnullos principum oratores, qui ipsum ad concordiam cum antipapa sollicitarent accessisse, refert Theodoricus e Niem (b) sic inquiens: *Dum eramus Lucæ, quidam magni principes Alemanni & prælati apud eundem Urbanum per quosdam secretos nuncios eorum solicite laborabant, conantes eum inducere, ut unionem faceret in Ecclesia cum dicto Clemente, offerentes sibi multa, sumptus, loca, & alia ad illa perficiendu quomodolibet opportuna: sed proficere nihil poterant, dicebat enim, quod ipse esset verus Papa, nec expediret illud in dubium vertere.* Hoc etiam tempore antipapam & schismaticos majori sumpta audacia, cum Urbanum ob Cardinales suo jussu clam necatos multis invisum factum cernerent, missis per provincias legatis egere de œcumenico concilio, quod initio schismatis tantopere exhorruisse vidimus, congregando, ut in eo controversia dirimeretur: saltem id ipsos jactasse ad incautos expetitæ justitiæ specie irretiendos, S. Antoninus (c) refert, ac de subdola eorum ad Florentinos legatione, hæc narrat: *Novembri subsequente Clemens antipapa destinavit solemnes oratores ex Avenione Florentiam, qui honorifice suscepti sunt, quibusdam nobilibus obviam eis egredientibus: magistratus tamen ante audientiam eorum, ut viri timorati voluerunt habere consilium a venerabili sacræ paginæ professore magistro Aloisio Marsilio* [1] *ordinis eremitarum peritissimo viro, & laudabilis vitæ, ac famæ eximiæ, utrum liceret illos legatos audire. Quibus vir ille magni consilii respondit, licite fieri posse, quia exponendo rem utilem Christianitati poterunt juvare & executioni mandare: si contrarium proponerent, non exequi illam, sed eos licentiare a civitate, quod fuit observatum.*

Fingunt schismatici postulare se concilium

(c) *S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. §.14.*

Eorum ad Florentinos insignis legatio.

Conclusio autem orationis expositæ erat, quod communitas Florentinorum operam daret, ut fieret concilium universale, in quo determinaretur uter e duobus verus esset Pontifex & alter apostaticus, & si in concilio ipso determinaretur ipsum esse Apostolicum, decernebat Urbanum facere Cardinalem suum: si autem judicaretur Urbanus Papa legitimus, se totum ponebat in manibus ejus, ut de se disponeret quomodo ei placeret, multumque commendantes communitatem ipsam, multa obtulerunt, & inter cætera, ut Clemens faceret Florentinos vicarios in terris ecclesiæ vicinis sibi, & interea reditus ecclesiæ nulli darentur, sed tenerentur sequestrati per communitatem, usque ad determinationem causæ postea declarandæ per concilium illi consignarentur. His auditis habuerunt magistratus maturum consilium, & tractatum ad invicem, & post aliquot dies responsa dedere. In primis, quia non videbatur spectare ad eos de concilio tractare, sed ad Reges & principes majoris potestatis; quos tamen ad hoc ipsi sollicitarent. Quantum vero ad obedientiam & inhærentiam Papæ; non intendebant aliquo modo discedere ab eo, quod tunc usque tenuerant, quousque per ecclesiam, seu concilium aliud determinaretur: sicque legati dimissi sunt frustrati sua intentione.

Florentinorum sapiens responsum.

X.
Joannes Aragonum Rex ad antipapam deficit.

Deludere hac ostentatione concilii œcumenici ab ipsis expetiti catholicos nitebantur schismatici, atque adeo grassati sunt dolis, ut Joannes antea dux Gerundensis Aragonium sceptrum consecutus, nonnullorum aliorum principum schismatico-

NOTÆ

[1] NOn semel tantummodo, sed bis in senatu Florentino discussum fuit, utrum e Republica judicarent obsequium ab Urbano VI. retractum ad Clementem convertere; totidemque vicibus in fide perseverandum Patres censuerunt. Notat id Sozomenus in Histor. Pistor. ad hunc annum, scribens Florentinos Legatos in Galliam missos fuisse, ut pro instituenda Italica pace nuptias inter filiam Caroli III. Siciliæ Regis, & Ludovicum Andegavensem conciliarent. Cum re infecta reverterentur, Avenione Clementem convenerunt, a quo summo honore excepti, ut cives suos in suas partes allicerent rogati sunt. Hinc in summo Florentinorum senatu de agnoscendo Clemente deliberatum; *Sed conclusum fuit ne daretur ei obedientia, sed Papæ Urbano.* Iterum re discussa occasione Legatorum, quos a Clemente Florentiam missos & Annalista hic scribit, & Sozomenus confirmat; iterumque secundum Urbanum judicatum fuit. Qua in re admirari succurrit Florentinorum religionem, ut quem Pontificem urbis suæ adversarium habebant, hunc nihilo secius Ecclesiæ suæ Antistitem supremum agnoscerent, & venerarentur. MANSI

corum exempla imitatus, iniqua sanctione promulgarit, Clementem Avinionensem, ut verum Pontificem, repudiato Urbano, colendum; cum antea ejus pater Petrus Rex sanxisset, in neutrius venerationem procumbendum, antequam oecumenica synodus de ea re statuisset. Extat Joannis edictum (a) in bibliothecae Vallicellanae MS. atque hac formula consignatum est : *Datum Barchinone sub sigillo bulla nostra aurea impendenti* XXIV. *die februarii anno a nativitate Domini* MCCCLXXXVII. *regni nostri primo. Rex Joannes*. [t]

(a) *Ext. in MS. bibl. Val. sig. lit. B. n.12. p. 538.*

Obstrictum ipsum fuisse patris morientis imperio ad decidendam ex aequitatis legibus in Aragonia Pontificum controversiam, testatur Surita (b); sed praeter fas omne, cum exortae de vero aut adulterino Pontifice controversiae non a Regibus & principibus, sed in solemnibus episcoporum conventibus dirimendae sint. Regum itaque Galliae & Castellae exempla sectatus, neque assecutus paternae mentis consilium longe ab aequo deflexit. Tradit idem auctor pervulgatum famam fuisse, praedictum Petrum Regem, cum Tarraconensem archiepiscopum vexaret, illiusque jura in Tarraconam labefactare omni contentione niteretur, objecta quadam specie a S. Tecla, cujus clientelae Tarraconensis ecclesia addicta est, alapa in os percussum, exindeque morbum lethalem contraxisse, ex quo ineunte anno e vivis abreptus est. Vixerat (c) septuaginta quinque annos astrologiae impense deditus, rei literariae cultor, regnique augendi maxime cupidus.

(b) *Surit. l.10. annal. c. 39.*

Divinae in sacrilegos vindictae exemplum.

(c) *Id. ib. & judic. l.3.*

Eodem anno, ut ex literis (d) successoris constat (ex quibus auctores (e), qui aliter sentiunt corrigas) ipsis Kal. januarii extinctus est Carolus Navarrae Rex cognomento Malus, quem ferunt dum fractas nimiis libidinibus corporis vires vini stillatitii persusione recreare nitebatur, correpto linteo casu rapida flamma tortum fuisse, atque inter magnos cruciatus aeterna incendia praegustasse; de quo haec Gaguinus (f) in historiam contulit : *Fato suo functus est Navarrus Rex Carolus eventu admiratione digno. Cum longe senex esset, & calore defectus, linteo illum insuendum & aqua, qua vina dicitur, perfundendum quidam suaserunt; eam enim aquam efficacem calefaciendi vim habere constans opinio est. Hoc suendi ministerium dum sutor nocta exequitur, filum [ejus abrumpendi causa] ad lucernam admovens exceptam filo flammam ad linteum, priusquam animadverteret, sutor raptim delabi videt: nec mora linteum omne subito exuritur, miserabiliter vociferante Navarro, qui die tertio post, continuo dolore maceratus, extinctus est, plerisque constanter affirmantibus, divinam esse iram, qua perfidum Regem digna suis sceleribus poena cruciasset*. Non desunt (g) tamen, qui pie ipsum de vita decessisse referant, ac sacramentis vitae anteactae noxas expiasse: quin etiam a Gallis schismaticis appeti calumniis potuit, cum Urbano adversus antipapam adhaesisset. Hujus filius Carolus postea in schisma prolapsus ad Avinionensem antipapam defecit. Rhodiorum pariter equitum magister schismatis laqueis se irretiit, ut queritur Urbanus (h), qui ob eam rem vectigalia, quae in Germania Rhodio magistro pendebantur, pontificio fisco inferri jussit.

(d) *Ex sunt l.1. de schism. p. 136.*

(e) *Mariana. l.18. c. 11.*

Caroli Regis Navarrae mors.

(f) *Gaguin. in histor. Franc. l. 9. c. 101.*

Mirum lethi genus in lascivo Rege.

(g) *Cariana. l. 2. c.2d. Mariana. l.18. c. 11.*

Alii aliter tradunt. Deficiunt ad antip. novus Navarr. Rex & Rhodii.

(h) *Lib.2. p.92.*

XI. Petri Lucemburg. obitus.

Obiit (i) eodem anno Petrus Lucemburgensis eximia morum sanctitate conspicuus inter pseudocardinales anno superiori adscriptus (k) ab antipapa, quem errore humano coluit, cum verum Pontificem putaret, non aliter quam B. Vincentius Ferrerius diu Petrum e Luna antipapam errore ductus veneratus est: hos enim & similes, qui in Ecclesiae catholicae communionem per baptismatis sacramentum admissi, ob invincibilem ignorantiam numquam schismatis flagitio se dedita opera devinxere, fuisse catholicos, quantumvis inter schismaticos, quos tales non norant, egerint, censet S. Antoninus (l): *Peritissimos*, inquit, *viros in sacra pagina, & jure canonico habuit toto tempore illo, quo duravit schisma, utraque pars seu obedientia, ac etiam religiosissimos viros, & quod majus est, etiam miraculis fulgentes, nec umquam sic potuit quaestio illa decidi, quin semper remaneret apud plurimos dubia, nam etsi necessarium sit credere, sicut unam esse catholicam Ecclesiam, non plures, ita & unicum ejus pastorem vicarium Christi juxta illud Joannis x. Fiet unum ovile & unus pastor; tamen si contingit plures per schisma creari, seu nominari Pontifices summos uno & eodem tempore, non videtur saluti necessa*-

(i) *Molanus in natal. SS. Belgii Ferrarius in novo catal. 2. jul. Cratepol. de SS. German. & alii.*

(k) *Ciacon. in 6. creatione pseudocardd. Clem. antip. celebratu.*

Ex invincibili ignorantia non fuit schismaticus.

(l) *S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 1.*

NOTAE [t] Literas Joannis Aragoniae Regis, quibus Clementi VII. favere se profitetur, ab Annalista hic indicatas integras recitat Baluzius in Collect. Actor. Vet. ad vitas Papar. Aven. to. II. num. CCXXVIII. ex quibus discimus mensem & diem coepti Barchinonensis concilii, cujus mentio in nuperam Conciliorum Veneto-Labbeanam collectionem ex Card. de Aguirre invecta est to. XV. col. 969. Has vero literas in collectionem hanc suam referre conduxisset Veneto editori. Ex quibus datum fuisset Lectoribus emendare levem lapsum Marianae Rer. Hisp. l. 18. c. XI. qui secundum Clementem pronunciatum fuisse scribit pridie nonas Februarii, cum sententia illa Barchinone die XXIV. Februarii signata sit. Ex iisdem pariter emendandus Raynaldus, scribens Aragonios adhaesisse Clementi quoadusque ab oecumenica Synodo aliter dispositum fuisset. Nulla enim in literis illis de Synodo oecumenica mentio inducitur. MANSI

rium credere istum esse vel illum, sed alterum eorum, qui scilicet fuerit canonice assumptus; quis autem fuerit canonice electus, non tenetur quis scire, sicut nec jus canonicum, sed in hoc populi sequi possunt majores suos seu prælatos. Porro adolescens adhuc erat circiter annorum septemdecim Petrus Lucemburgensis, atque inter Urbani adversarios educatus, unde is error non obfuit ejus sanctitati, præsertim cum in ea controversia concilii œcumenici sententiæ stare paratus esset, quem etiam errorem divino lumine collustratus in extremo vitæ actu facile damnare potuit: nec dissimile exemplum (a) hujus rei in Paschasio Romanæ ecclesiæ diacono eximiæ sanctitatis viro visum est, qui cum Laurentium adversus Symmachum Papam esset secutus, antequam animam efflaret resipuit, ac post mortem miraculis enituit, quamvis ad labem eam purgandam acerbiores pœnas tolerarit.

(a) S. Greg. dialog. l. 4. c. 40.

Claruit miraculis.

Claruisse porro Petrum Lucemburgensem pluribus post obitum miraculis ferunt, (b) quæ sequentibus annis aucta fuere, quæ Philippus Burgundiæ dux anno MCCCCXXXVI. ad Basilienses retulit (c), ac demum ann. MCCCCCXXVII. Cum de ejusdem Petri ingentibus miraculis, ac piorum ad illius sepulchrum celeberrimo concursu, ut divinam opem in præsentibus malis promererentur, relatum esset, sequenti sæculo ad Clementem VII. a Francisco e Claromonte episcopo Tusculano Cardinale legato Avenionensi, idem Pontifex illius ossa in locum honorificentiorem transferri, pingi imaginem, eumdemque ut beatum in ecclesia Cælestinorum Avenionensium coli permisit: de quo extat diploma (d) XI. aprilis anno MDXXVII. pontificatus anno IV. consignatum. Meminit inter alios Petri Lucemburgensis Molanus (e) ex historia Lutzemburgica MS. amplissimis hisce verbis: *Cum omni sanctitate polleret, crucem suam bajulando adeo Christi vestigia est insecutus, ut in extasi positus ipsum Jesum in cruce pendentem corporeis oculis in aere meruerit intueri. Migravit autem per mortem ad vitæ authorem circa annum decimum octavum ætatis anno domini MCCCLXXXVII. die secunda julii abstinentiis & disciplinis attritus: quinta autem die sepultus est Avenione in cœmeterio, ut ipse voluit, S. Michaelis, ubi nunc est monasterium fratrum Cœlestinorum de Lucelburgo, in quo loco S. Petri meritis infra duos obitus sui annos nongenta & sexaginta quatuor leguntur miracula contigisse.* Extat porro de *es præclarum testimonium inter acta concilii Basileensis: scribit enim Philippus Burgundiæ & Brabantiæ dux, aliarumque ditionum Belgicarum dominus literas ad Basileenses patres ex villa sua Bruxellensi, quibus rogat patres ut canonizent & clevent digna per sæcula memoriæ dominum Petrum de Lutzelburgo Cardinalem suum consanguineum, quem ex meritis gloriosis, & tot miraculis velut inauditis, quibus quotidie coruscat, aliorum Christi confessorum collegio constat aggregari. Hoc etenim variis in conciliis retroactis temporibus fuisse inceptum*, Pisanum & Constantiense designantur, *sed quibus mediis vel modis fuerit interruptum vel imperfectum remanserit, ignorare se asserit, fortassis autem præcipua causa fuit, quia Cardinalatum a Clemente VII.* scilicet antipapa, *acceptavit*. Prædixisse illum ingentes Ecclesiæ labores impendere, referunt MS. diaria Hectoris Pignatelli (f): cujus vaticinium secuti rerum exitus edocebunt. At de his satis: ad Urbanum redeamus.

(b) Clem. antip. vita auctor. apud Bosq. & alii.

(c) Ext. ejus lit. in append. Concil. Basil. to. 4. concil. ex edition. Binii.

(d) Extat apud Jacob. Sadolet. & ex eo apud Ciaccon. in 2. creatione Cardd. a Martin. V. facta

Permissus est ut beatus coli.

(e) Molan. in natal. SS. Belg.

Objecta illi species Christi confixi in cruce.

(f) Diar. MS. Hect. Pignat.

XII.

Redactum est ad ejus imperium Tudertum hoc anno, quod superioribus annis schismaticis faverat, cujus cives a Luca tit. S. Sixti presbytero Cardinale idem Pontifex censuris absolvi jussit, datis ad illum Lucæ IV. non. julii literis (g). Haud diu postea hæsit in ea urbe Pontifex, in qua cum novem mensibus, ut ex Theoderico e Niem & Gobelino superiori anno dictum est, substitisset, (eo enim decembris mense profectum vidimus) Perusium adire decrevit, illatæ Angelo urbis præfecto Viterbiensium tyranno necis occasione, ut jura ecclesiastica assereret, de qua perduellis viri inter schismatis authores non infimi misera cæde, hæc Theodoricus e Niem (h): *Interim Angelus præfectus urbis per Romanos, & quasdam gentes armigeras Urbani proditorie in civitate Viterbiensi, in qua tunc morabatur, vivus apprehensus, & minutis peciis in festo S. Michaelis mense septembri sectus fuit, ita quod de ipsis peciis farcimina fieri potuissent.* Et infra. *Et qua quidem victoria Urbanus non modicum exhilaratus disposuit ulterius ire de Luca ad Perusiam civitatem;* Et paucis interjectis verbis: *Quo veniens circa festum S. Michaelis pene per annum stetit.*

(g) Urb. l. 2. ep. cur. pag. 70.

Viterbiensis tyrannus in frusta concisus.

(h) Theod. e Niem l. 1. c. 66. Gobel. in æt. 6. c. 81. S. Ant. 3. par. tit. 22. c. 2. §. 3.

Lætus de victoria Urbanus Perusium contendit.

Contulisse quidem se Perusium Urbanum adulto anno ostendunt ejusdem literæ adversus Nicolaum Ursinum Perusii editæ, quibus illum Ecclesiæ hostem pronuntiavit, populosque ipsi parere vetuit. *Quam infideliter*, inquit (i), *quamque dolose Cola de Ursinis erga nos & ecclesiam Romanam novissime se habuerit & habeat, vestra devotio potuit audivisse. Nos autem perfidiam & dolositatem ejus, prout expedit, comprimere, & quæ de terris & locis ipsius ecclesiæ vesaniæ ausibus occupavit, de illius manibus eripere intendentes, sufficientem gentem armorum eam ob rem ad partes illas de proximo transmittemus. Igitur fidelitatem vestram attente requirimus, vobis nihilominus præcipiendo mandantes, quatenus sicut charam nostram gratiam*

(i) Urb. VI. l. 2. pag. 117. ep. cur.

Nicolaus Ursinus pronuntiatus ecclesiæ hostis.

tiam habetis, eidem Colæ ipsiusque sequacibus nullam auxiliam præbeatis, &c. Dat. Perusii XIV. *Kal. decembris, pontificatus nostri anno* X.

(a) *S. Antonin. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 13.*
Card. Ursinus traditus custodiæ ab Urbano.

Defectionis Nicolai causas affert S. Antoninus (a) hisce verbis: *Cum Cardinalis Monupellaaus Ursinus esset Viterbii Vicarius pro ecclesia, placuit Pontifici alium destinare vicarium: sed præfatus Cardinalis populam commovit ad non admittendum illum, qua reverso Perusium, Urbanus de ejus repulsa non parum turbatus est: mittensque pro Cardinale ipso, cum ad eum accederet, in via eum capi fecit & carceri mancipari. Propter hoc Cola Ursinus germanus dicti Cardinalis in vindictam abstulit Narniam ecclesiæ & Interamnam, prædæ eas exponens, qui tamen prius eas ecclesiæ reacquisierat. Pontifex tamen subito missis copiis Narniam resumpsit consentiente popula, quamvis dictus Cola in arcem refugiens eam aliquo tempore retinuerit.* Demum Cardinalem Manupelli, quem periculosissimam conjurationem Urbano aperuisse vidimus, vix multorom procerum precibus adductus idem Urbanus vinculis jussit absolvi.

XIII. Verona occupata a duce Mediol.
(b) *Append. MS. ad hist. Andr. Dand. hoc anno. Annales Cremon. eod. ann. S. Antonin. 3. par. tit. 22. c. 2. §. 19. Bonif. hist. Tarvis. l. 10. & aliis.*

Excisus est hoc anno Scaligerorum Veronensium principatus (b) cum debilitatis Antonii Scaligeri ob difficile cum Patavino bellum viribus Joannes Galeatius Vicecomes in eum armorum molem effudisset, repentinoque impetu Veronam proditione occupasset. Evasit fuga ad Venetos Antonius. Vicentia vero, quæ ex pactionibus fœderato Patavino cedere debuerat, in Galeatii potestatem redacta est: nec multo post Patavinus, qui cum Veronensi tam acre bellum gesserat, per illius ruinas contra se victori patefactum iter, abeundumque dominatu obstupuit. Insignem illam Scaligerorom cladem describit author appendicis ad MS. historiam Andreæ Dandali, additque hæc contractioribus verbis; *Die veneris* XVIII. *octobris, festo videlicet S. Lucæ, anno MCCCLXXXVII.* & infra, *magnifica domus de la Scala longissima possessione civitatum Veronæ & Vicentiæ omniumque castrorum in momento extitit spoliata, earum dominia domino comiti Virtutum totaliter remanente.*

XIV. De conceptione immaculata Virginis adversus Parisiis.
(c) *MS. Paul. de Paul. Jadrensis.*

Excitata est Parisiis hoc anno gravissima controversia [t] inter academiæ Parisiensis doctores & Dominicanos, cum Joannes e Montesono nonnullas propositiones, quibus B. Virginem conceptam in peccato originali contendebat, tuendas suscepisset; ex quo in Galliis magna Dominicanis ipsis conflata invidia est: rem vero gestam Clementis vitæ scriptor pluribus enarrat (c).

Sigismundus Hungar. regno potitus.
(d) *App. MS. ad histor. And. Dand. in Ant. Vener.*

Emersit feliciter hoc anno Hungaria e præteritis dissensionibus solerti Venetorum diligentia: nam Sigismundus apud Albam regalem solenni ritu Hungarico diademate ultima martii die, quæ in dominicam palmarum incidit, est exornatus: qui postea sponsam Reginam Mariam ex hostium manibus eripuit IV. die junii, cum Veneti Dalmatiæ oram classe diligenter sepissent, ne in Siciliam citeriorem deveheretur; quæ describit author appendicis ad historiam Andreæ Dandali (d), cui consentit subjectis verbis Paulus e Paulo Jadrensis in suo MS. diario commonicato mihi a Joanne Lucio: MCCCLXXXVII. inquit, *die* IV. *mensis junii de mane, serenissima princeps & domina nostra naturalis domina Maria Regina Hungariæ liberata fuit a captivitate, & exivit de castro Novigrad, in quo detinebatur, & die veneris sequentis ivi ad eam ad nonam, &c.*

XV. Lituani ad Christi fidem traducti.
(e) *Guag. in c. de prisc. relig. Lit.*
Indicta Vilnæ Lituanorum comitia.

Amplificata est eodem anno in Lituania religio, concurrentibus certatim ad baptismi lavacrum populis, cæsisque serpentibus, quos ut numina colebant, succisis lucis, igne quem more Vestalium perpetuum asservabant extincto, arisque profanis eversis, initi propterea ad idololatriam (e) excindendam celeberrimi ab Vadislao Rege conventus apud Vilnam, in quibus de fide Christi propaganda plura constituta, vetusque superstitio sacris ritibus commutata, de quibus Alexander Guagninus, hæc refert: *Rebus in Polonia recte constitutis, volens ne Lituania patria sua ulterius dæmonum cultui vacaret, comitia generalia Vilnæ Lituaniæ metropoli anno Domini MCCCLXXXVII. ad initium quadragesimæ jejunii indixit; ad quæ ingenti procerum & equitum Polonorum caterva stipatus una cum Regina in Lithuaniam se*

NOTÆ [t] Dissidium Parisiensis Academiæ in Dominicanos monachos hoc anno cœpit occasione sententiarom illarum, quas Joannes a Montesono, tunc primum inter magistros in Theologia, in Academiam receptus, disputandas suscepit. In invidiam sacri ordinis Prædicatorum hæc redundarunt, non ita quod omnes Joannis hujus sententias viri ex ordine illo doctissimi propugnarent. Verum cum ex ejus opinionibus quatuor SS. Virginis Conceptioni obsisterent, ea occasione in reliquos Dominicanos monachos popularis seditio concitata est, quam illi celebrato Conceptionis B. M. festo solemni & silentio de ea controversia sibi religiose indicto, sedare utcumque tentarunt. Ita a tumultu cessatum; sed ab Academia diutius extorres viri ex eo ordine religiosi facti sunt. Ad opiniones vero Joannis de Montesono, quod attinet, aliæ quidem summam Dei potentiam, aliæ vero Deum Verbum & hominem scholasticis cavillis impetebant. Censuram Theologicæ facultatis Parisiensis, qua singulas illas opiniones exponit, & suggillat, Baluzius inter Acta vetera ad vitas Papar. Avenion. to. II. num. CCXXVIII. vulgavit. MANSI

se contulit, archiepiscopum Gnesnensem, nempe Bodzantam, *multos sacerdotes, ac pios homines secum duxit. Semovitus quoque & Joannes Mazoviæ, Conradusque Olesniciæ duces eum comitati sunt. Convenerunt quoque Vilnam Skergelo Trocensium, Vitoldus Grodensium, Volodimirus Kiovienfium, & Korybutus Novogrodensium duces fratres principis, & infinita equitum peditumque multitudo. Ibi de religione Christiana populariter suscipienda, ac de exterminando cultu falsorum deorum, & omni superstitione diligenter actum, ipso Rege maximam ei rei operam navante non solum hortando & præmiis alliciendo, sed etiam docendo, cum Polonici sacerdotes linguæ gentilis ignari essent. Porro gens barbara majorum suorum religiones ægre relinquebat; sed cum mandato Regis ignis sacer extinctus, templum araque ejus, unde oracula a sacerdote edebantur, eversum esset Vilnæ, ubi nunc divi Stanislai templum, necatique serpentes, & succisi luci, arboresque sacræ, absque cujusquam læsione, Lituani admirantes, stupidique dicebant: Quomodo dii nostri istis perversis Polonis Christianis hanc injuriam dissimulant, seque lædi scelestis manibus sinunt? Quod si hoc aliquis nostrum perpetraret, confestim ira deorum interiret. Sed cum Poloni præter opinionem barbarorum idola everterent, tum vero Lituani vanitate sua agnita alacriores ad principum suorum religionem facti sunt, plurimam ex his multitudinem Rex, advectis ex Polonia pannis laneis albis, ad baptismum perduxit. Porro cum immensi laboris esset singulos sacro fonte tingere, nobilioribus tantum hic honor tributus est, reliquum vero vulgus turmatim distributum aqua sacra a sacerdotibus aspergebatur, nomenque nomen singulis turmis tam virorum, quam mulierum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti inditum erat: atque una die triginta millia barbarorum baptizati sunt, exceptis nobilioribus, & illis qui ante sacro fonte in Polonia lavati erant; atque ab eo tempore Lituani in fide Christi permanent.* His consentanea Michovias (a) & Crometus (b) scribunt.

In iis actum de Christiana religione suscipienda.

Sublati serpentes & arbores infestæ a dæmonibus excisæ.

Mirantur gentiles Christianos non lædi a dæmone.

Uno die ad triginta millia baptismate abluti.

(a) *Mich. l.4. c.39.*
(b) *Cromer. l.15. in princ.*

Donasse hoc anno Wladislaum Jagellonem congruis opibus Vilnensem & Medvicensem ecclesias in Lituania, quibus episcopi in iis præficiendi dignitatem sustinerent, addit Jodocus (c): *Anno*, inquit, *ab orbe redempto MCCCLXXXVII. cum maximo reipublicæ Christianæ bono priscis abjectis vanitatibus, ad ecclesiæ Romanæ obedientiam optimi principis auctoritate inducta*, nimirum Lituania, *Vilnensem & Medvicensem episcopatus fundavit*. Meminit de condito ab Wladislao Vilnensi episcopatu Michovias (d), ac plures alias ecclesias ad alendos sacerdotes, qui Lituanos fide Christiana excolerent, vectigalibus amplis locupletatas subdit. Consentit Michoviæ Crometus, qui addit (e), Wladislaum in Lituanis ad fidem alliciendis, peragrandaque regione apostolum immortali regii nominis laude egisse, dum symbolum atque orationem dominicam Lituanicis verbis exponebat, ac evangelici interpretis loco sacerdotibus inserviebat, atque oratorem ad Urbanum Romanum Pontificem misisse, ut illi obsequia demisse addiceret: *Vladislaus Rex*, inquit, *totum annum propagandæ in Lithuania religioni Christianæ vacavit, plurimaque loca per se obivit. Dobrogostium vero Posnaniensium episcopum ad Urbanum Pontificem allegavit, eique se dicto audientem fore solemni Regum Christianorum more promisit.* Confirmat superiora Stephanus Damalevicinius (f), additque Wladislaum pias leges pro fidei amplificatione sanxisse: *Tulit*, inquit, *ne Russis & catholicis matrimonium inter se contrahere liceret, nisi Russus vel Russa a suis ad nostros, hoc est a Græcis ad Latinos transiret: aliam item, qua bona ecclesiastica omni onere, labore, pensione, & jurisdictione principis & prophonorum quorundam liberavit.* Exhibuisse etiam postea Vladislaum plura principis Christianæ pietatis sensu eximio delibuti exempla, testatur Æneas Sylvius (g), observatque, cum in agris equitaret, conspiceretque eminus templorum pinnas, solitum detecto flexoque capite divinum Numen adorare.

(c) *Jodoc. lud. in Vualdisl. Jagel.*

Vilnensis & Medvicensis episcopatus conditi.

(d) *Cromer. l.13. in princ.*

(e) *Mich. ibid.*

Decreta ad Urb. ad Pol. Regem amplissima legatio.

(f) *Stephan. Damalev. de archiep. Gnesznen. in Bozant.*

Pia lex de conjugio Lituanorum cum Russis.

(g) *Æneas Silv. hist. de Europ. c.25.*

XVI. Licet vero ita effloruerit apud Lituanos catholica religio, non omnem penitus evulsam tum idololatriam fuisse ex eodem Ænea colligitur, ac remotiora præsertim ad septentrionem loca illius temporis evangelica luce collustrata, (h) refert enim Hieronymum Praga oriundum eremitam Camaldulensem, pullulante Pragæ Hussitica hæresi, excindendis idololatriæ reliquiis operam dedisse: *Tandem ad synodum Basileensem vocatus a Juliano S. Angeli Cardinale, cum de rebus Bohemicis ageretur, narrabat hic multa de Lituanis, quæ pene incredibilia videbantur; audiebam ego ex aliis ejus dicta nec movebar, ut crederem: libuit audire hominem, atque ab ejus ore late cognoscere. Comites mei fuerunt Nicolaus Castellanus, qui tum Cardinalis Juliani domum regebat, Bartholomæus Lutimanus archiepiscopi Mediolanensis scriba, & Petrus Noxetanus Cardinalis Firmani secretarius, viri graves & docti. Hominem in cella sua trans Rhenum apud Carthusienses convenimus, cujus hæc narratio fuit: Primi quos adii ex Lituanis serpentes colebant, paterfamilias suum quisque in angulo domus serpentem habuit, cui cibum dedit ac sacrificium fecit in fœno jacenti: hos Hieronymus jussit omnes interfici & in foro adductos publice cremari, inter quos unus inventus est major cæteris, quem sæpe admotus ignis consumere nullo pacto voluit.*

(h) *Id. ib. c.26.*

Fides late amplificata ab Hieron. erem.

Superstitio Lituanorum qualis.

Quæque domus serpentem alebat.

Post

Alii colebant ignem.

Post hos gentem reperit, quæ sacrum colebat ignem eumque perpetuum appellabat: sacerdotes templi materiam ne deficeret ministrabant. Hos super vita ægrotantium amici consulebant: illi noctu ad ignem accedebant, mane vero consulentibus responsa dantes, umbram ægroti ad ignem sacram se vidisse ajebant, quæ cum se calefaceret signa vel mortis vel vitæ ostentasset, victurum ægrotum facies ostensa igni; contra si dorsum ostentasset, moriturum portendit: testari igitur & rebus suis consulere suadebant. Delusionem hanc esse Hieronymus ostendit, persuaso populo deleto templo ignem dissipavit, Christianos mores induxit. Profectus introrsus aliam gentem reperit, quæ solem colebat & malleum ferreum raræ magnitudinis singulari cultu venerabatur: interrogati sacerdotes quid ea sibi veneratio vellet, responderunt olim pluribus mensibus non fuisse visum solem, quem Rex potentissimus captum reclusisset in carcere munitissimæ turris: signa zodiaci deinde opem tulisse soli, ingentique malleo perfregisse turrim, solemque liberatum hominibus restituisse; dignum itaque veneratu instrumentum esse, quo mortales lucem recepissent. Risit eorum simplicitatem Hieronymus, inanemque fabulam esse monstravit: solem vero & lunam & stellas creatas esse ostendit, quibus maxime Deus ornavit cœlos, & ad utilitatem hominum perpetuo jussit igne lucere.

Alii solem & malleum.

De eo gentilium fabula.

Alii silvas venerabantur.

Postremo alios populos adiit qui silvas dæmonibus consecratas venerabantur, & inter alias unam cultu digniorem putavere; prædicavit huic genti pluribus diebus fidei nostræ aperiens sacramenta; denique ut silvam succideret imperavit. Ubi populus cum securibus affuit, nemo erat qui sacrum lignum ferro contingere auderet; prior itaque Hieronymus assumpta bipenni excellentem quamdam arborem detruncavit: tum secuta multitudo alacri certamine alii ferris, alii dolabris, alii securibus silvam deiiciebant. Ventum erat ad medium nemoris ubi quercum vetustissimam & ante omnes arbores religione sacram & quam potissime sedem esse putabant percutere aliquandiu nullus præsumpsit: postremo, ut est alter altero audacior, increpans quidam socios, qui lignum rem insensatam percutere formidarent, elevata bipenni magno ictu cum arborem cedere arbitraretur, tibiam suam percussit, atque in terram semianimis cecidit. Attonita circum turba flere, conqueri, Hieronymum accusare, qui sacram Dei domum violari suasisset, neque jam quisquam erat, qui ferrum exercere auderet. Tum Hieronymus illusiones dæmonum esse affirmans, quæ deceptæ plebis oculos fascinarent, surgere quem cecidisse vulneratum diximus imperavit, & nulla in parte læsum ostendit; & mox ad arborem adacto ferro adjuvante multitudine ingens onus cum magno fragore prostravit, totumque nemus succidit.

Quercus infessa a dæmonibus.

Dissipata dæmonum ludibria a Christi sacerdote.

Erant in ea regione plures silvæ pari religione sacræ, ad quas dum Hieronymus amputandas pergit, mulierum ingens numerus plorans, atque ejulans Vitoldum adit, sacrum lucum succisum queritur, & domum Dei ademptam, in qua divinam opem petere consuessent; inde pluvias, inde soles obtinuisse; nescire jam quo in loco Deum quærant, cui domicilium abstulerint, esse aliquos minores lucos, in quibus dii coli soleant, eos quoque delere Hieronymum velle, qui nova quadam sacra introducens patrium morem extirpet; rogare igitur atque obtestari, ne majorum religionum loca & ceremonias auferri sinat; sequuntur & viri mulieres, nec se ferre posse novum cultum asserunt: relinquere potius terram & patrios lares, quam religionem a majoribus acceptam dicunt. Motus ea re Vitoldus, veritusque populorum tumultum, Christo potius quam sibi deesse plebem voluit, revocatisque literis quas præsidibus provinciarum dederat jubens parere Hieronymo hominem ex provincia decedere jussit. Hæc nobis Hieronymus constanti vultu nihil hæsitans, ac per juramentum affirmavit dignum fide, & gravitas sermonis & doctrina ostendit, & viri religio. Nos quæ accepimus immutata retulimus, veri periculum non assumimus, persuasi tamen & nos & comites ab eo recessimus.

Mulierum gentilium lamenta pro dæmonum cultu afferendo.

Versa res in tumultum

Christi præco dimissus a Vitoldo.

Dictorum fides ab eod. Hieron. sacramento confirmata.

XVII. Dæmones in remotis septentrionis oris adhuc culti.

De iisdem Lituanorum erroribus, antequam fidem Christi amplecterentur, consentanea narrat Olaus Magnus (a) archiepiscopus Upsalensis, additque ejusmodi in arboribus & serpentibus adorandis superstitionis aliquas reliquias in septentrionalibus oris abditis Norvvegiæ & Wermelandiæ suo tempore perstitisse, subiicitque in Lituanorum & Moschovitarum finibus dæmonem tantam in eos, qui ad falsum numen non confugiunt, tyrannidem exercere, ut nisi statuæ, quæ publico itinere imposita est, & patria lingua zlotababa, idest, aurea vetula dicitur, placandæ illius causa munuscula, etiam si pilus aut floccus sit, viatores obtulerint, discrimen salutis patiantur.

(a) *Olaus Magnus l. 3. c. 1.*

Eorum tyrannis in infideles.

Tradit (b) præterea gentes subpolares adhuc dæmonum superstitione irretitas teneri, & lunam ac solem adorare, necnon pannum rubeum ob coloris cum sanguine similitudinem, ut configendarum sagittis ferarum peritia excellant: *Nec extrema*, inquit, *septentrionis portio, quam plerique ob intensissima frigora inhabitabilem putant, immunis est a sacrilegis ritibus culturaque dæmoniorum, statuto eorum tempore impendendis: habent etenim gentes illæ silvestres, uti reliquæ orbis nationes, quæ videntur his civiliores, non exiles causas, quibus publicum errorem & mentitam in rebus etiam frivolis divinita-*

(b) *Ib. c. 2.* Subpolares gentes infideles.

Sydera colunt.

tem

tem quærant & tuantur. Solem igitur toto æstatis cursu eis lucentem adorant, gratias ei offerentes; quod lumen contra tenebras perpessus & calorem contra immensa frigora adducit. Et infra: *Simili etiam ratione lunam adorant, quia hyeme remoto sole continue ejus utuntur lumine, quo propter interlunium deficiente sub lucidissimis stellis nivium candore clarius micantibus quæcumque negotia sua ut diurno tempore disponunt. Præterea gentes illæ subpolares stupidiore quodam errore dæmonum illuduntur, rubeum etenim pannum pertica vel hasta sursum appensum attentis precationibus & cultiore ritu venerantur, divinam quandam virtutem propter colorem rubeum animalium sanguini similem eidem inesse putantes. Similiter quia ejus inspectione arbitrantur se fortunatiores fore belluarum interemptores, earum sanguinem ebibentes.*

XVIII. Cur vero submoti ad extremum septentrionem populi nondum evangelica luce collustrati essent exquirens laudatus Upsalensis archiepiscopus (a), causas refert ad vastas solitudines inter eos & Christianos interjectas, quodque nulla incolant oppida, sed errent vagi in silvis, quare episcopi ad eos accedere non possint; penetrasse tamen ad finitimos aliquos sacerdotes, qui converterint ad Christum hujusmodi silvestres homines, de quibus, licet ducentorum milliarium intervallo dissitis, hæc memoratu digna tradit: *Qui Christiano ritui sese subdiderant obedientissimi reperiuntur, licet ob prædictam distantiam semel aut bis in anno suas visitant ecclesias baptismales liberosque lactentes cophinis seu corbibus impositos post tergum ligatos secum baptizandos comportant, aliaque pondera & munera pellium præsertim pretiosarum sacerdoti loco decimarum distribuenda: sed non modo Bothniensium versus septentrionem, verum etiam Vermorum versus occidentem habitantium hæc distantia & incommoditas convertendorum hominum ad fidem est deploranda, & ob id rarissime presbyteri, sed nunquam antistites solitudines illas ob invia loca periculorum plenissima accedere possunt.*

(a) Id. l. 4. c. 17.

Christianorum silvestrium pius ardor.

Bothnienses & Vermi.

XIX. Hoc anno in Anglia Petrus Pareshul ordinis Augustiniani Wicleffismi laqueis nimio libertatis amore implicitus persecutionis turbinem in Augustinianos sodales Londini profusis in eos e suggesto calumniis concitavit, ut refert Walsinghamus (b). Additque Wicleffistas eundem apostatam impulisse, ut famosum libellum horrendis calumniis refertum in Augustinianos ederet, atque S. Pauli ecclesiæ Londinensis foribus affigeret: in quo universos etiam religiosos ordines veluti a Christiana pietate abhorrentes & dæmonum nidos traduxit: *In principio*, inquit Walsinghamus, *dicit semet de nido egressum diaboli, & per Dei gratiam de malis & impuris hominibus evasisse ad vitam perfectissimam.* Arguebant Wicleffistæ vitam religiosam imperfectionis, quorum argutiunculas commemorat ac refellit Thomas Waldensis (c); subditque gravissimam a Wicleffistis persecutionem passos religiosos viros: sed multo postea crudeliorem in Bohemia, ubi religiosis ipsis dulce fuit jugulari, in exiliumve pelli, cum sæpe contrita malleis singula eorum membra fuissent, vel liquentia metalla ori infusa essent, de quibus suo loco. Porro ex memorati apostatæ Augustiniani insolentia triumphasse gaudio Wicleffisticæ sectæ coryphæos, calumniasque in religiosos viros fictas vel vera oracula late evulgasse, refert Walsinghamus (d), tum de sacerdote illius Wicleffista, qui in extremo vitæ actu sacra exomologesi, quam antea impugnaverat, expiare crimina voluerit, nec potuerit, cum a socio Wicleffisticæ impietatis antesignano sit illusus, ennarrat.

Petrus Pareshul apostata religiosa instituta proscindit.

(b) Valsin. in Rich. 2.

(c) Vvald. tit. 9. de religios. sacrament. c. 83.

Hæreticorum in religiosos furor.

(d) Valsin. in Rich. 2.

Wicleffista oppugnans confessionem frustra in morte eam expetit.

Conver-

I. COnversis in mutuas cædes Christianorum armis, infideles liberas furori habenas effudere : ad quorum reprimendas excursiones nonnulli pii catholici anno virginei partus octuagesimo octavo supra millesimum trecentesimum indictione undecima maritimas copias instruxerunt : conspicati enim Afri ardentem bello Italiam, præcipueque Siculum regnum variis fessum calamitatibus, infestare nostra littora cœperunt, ac barbaro ferro conscindere reliquias, quæ e cruentis Christianorum telis evaserant. Constitutum propterea est decreto procerum Trinacriæ, qui impubere Regina Maria Siciliæ insulam moderabantur, ornare classem: quorum pium consilium, ut promoveret Urbanus, indulgentiarum præmia iis contulit, qui vel stipem in bellicum illum apparatum conferrent, vel militiam sacram in Mauros maritimos labores suscepturi profiterentur : qua de re datæ ad Maffiolum e Ragusino archiepiscopatu ad Messanensem traductum divulgandæ hæ literæ (a).

Insula Siciliæ ab Afris infestata.

Siculi in eos classem comparant.

(a) *Lib. 2. p. 160.*

Venerabili fratri Maffiolo archiepiscopo Messanensi A. S. N.

II. *Dilecti filii nobiles viri Vitalis de Alagona comes Mistretæ, Magister justitiarius, & Manfredus de Claramonte admiratus regni Trinacriæ, quod juris & proprietatis Romanæ ecclesiæ existit, necnon Guillelmus de Peralta Calatabilottæ, ac Antonius de Vintimilio Golizam comites pie & provide attendentes, sicut accepimus, quod Mauri aliique infideles nominis Christiani perpetui & immanissimi hostes littoris Africæ maritimam incolentes, cumulatis viribus cum navigiis & non parvo numero per mare hominum, hostiliter & piratice debacchantur, ac sæpius Christifideles in mari aut littoribus captos rebus & navigiis eorum in prædam direptis in servitutem abducunt, plerisque tamen ipsorum nonnunquam crudeliter trucidatis aut pœnis diversis affectis, disposuerunt contra Mauros & infideles prædictos nonnullas galeas cum præsidio etiam quorumdam aliorum piorum catholicorum in proximo sufficienter armare, & ad exterminium & confusionem Maurorum & infidelium prædictorum intendere toto posse ; & ad id ia prætentiarum adhibent opem & operam efficaces adeo, ut in æstate proxima dispositionem ipsam in effectu, Deo duce, perducant. Adest & in aolis, ut ita dixerimus, quod quidam impii & nequam Christiani perditionis filio Roberto olim basilicæ XII. Apostolorum presbytero Cardinali nunc antipapæ, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominare præsumit, adhærentes, quos in simul congregavit iniquitas Neapolitanam & nonnulla alia civitates & loca regni Siciliæ & terræ citra pharum, quæ sunt etiam juris & proprietatis ecclesiæ prælibatæ nefandis ausibus occuparunt, & ea detinent occupata, & ad ulteriora nituntur manus extendere violentas.*

Sacra ab Urb. subsidia poscunt.

Nos autem dispositionem magistri justitiarii, admirati, & comitum prædictorum plurimum in Domino commendantes, & attendentes, quod etiam nostra singulariter interest & dispositionem ipsam adjuvare & conatus impiorum Christianorum hujusmodi reprimere, & cum propterea in iis agatur causa Dei, illam adjuvantes, & nostris spiritualibus & temporalibus præsidiis prosequi desiderantes, dignum censemus ac congruum, ut tam magistrum justitiarium admiratum, & comites prædictos, quam etiam cæteros proceres, magnates, & incolas dicti regni & alios Christifideles ad prosecutionem tam pii operis diligentius excitemus, & eam ob rem causam ipsam devoto prosequentes de thesauro sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ, & pretiosi sanguinis domini nostri Jesu Christi & Apostolorum & martyrum, quorum præconiis gloriamur ditare, & spiritualium gratiarum muneribus confovere cupientes, ut omnibus proficiat ad salutem, & eandem causam eo ferventius prosequantur, quo exinde majoris retributionis merita se speraverint adepturos, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui contra prædictos hostes in personis & sumptibus propriis, necnon iis, qui in personis propriis, alienis tamen expensis, in prosecutione tam pii operis per tempus, de quo tibi expedire videbitur, laborabunt tam clericis, quam laicis ; & insuper, qui suis dumtaxat expensis juxta suarum exigentiam facultatum destinabunt, seu ad id a te deputandis sufficientia subsidia ministrabunt, ut pro eis destinari possint personæ ad ipsam prosecutionem idoneæ per dictum tempus moraturæ & laboraturæ, ibidem illam concedimus indulgentiam & veniam peccatorum, quæ concedi per sedem Apostolicam proficiscentibus in Terræ sanctæ subsidium consuevit, & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum : eos autem, qui non per integrum tempus hujusmodi, sed per ipsius temporis partem in hujusmodi Dei servitio laborabunt, juxta quantitatem laboris & devotionis affectum participes esse volumus indulgentiæ memoratæ, &c. Donavit etiam amplissima noxarum venia eos, qui in sacra bella morti occumberent, aut auxilia ferrent ; necnon archiepiscopo Messanensi dedit mandata, ut in Trinacriæ ecclesiis pontificium edictum promulgaret,

Collatæ sacræ indulgentiæ.

Promulgari jubet a Messanensi archiep.

religiosumque militiam professuros crucis symbolo insigniret. Dat. Perusii xv. kal. maii pontificatus nostri anno xi.

III. Meminit S. Antoninus (a) de hac barbarorum in Siciliæ oram excursione, a quibus plures Christianos in servitutem adductos queritur. *Circa infideles*, inquit, *qui dicantur Mauri discurrentes per mare Siculum cum suis lignis ceperunt aliqua navigia Christianorum, quæ ad partes suas adducentes servos inventos vendiderunt in eis.* Addit sanctus author, nonnullis interjectis, confectam a Christianis expeditionem in Afros, ac pluribus cæsis Gerbarum insulam objacentem Africæ a comite Manfredo Claromontio partam; idemque confirmant diaria Hectoris Pignatelli (b), dum tradunt quarta junii die tredecim Genuensium triremes, duas Pisanorum, & alias plures naves conductas a Manfredo Claromontio littus Neapolitanum legisse, & decimaoctava augusti adepta victoria, rediisse. Porro sequenti anno ab Urbano expetiisse Manfredum, ut beneficentia authoritateque sedis Apostolicæ Gerbarum imperium teneret, videbimus. Quod vero de Genuensium & Venetorum expeditione addit S. Antoninus, facile nonnullæ subsidiariæ eorum naves Siculis se conjungere potuere. De amplissima alia expeditione contra Mauros a Genuensibus, Venetis, Gallis, Anglisque ad reprimendas eorum excursiones gesta, Tunetoque obsesso inferius mentio recurret.

Plures Christiani in Mauricorum servitutem abducti.

(a) S. Antonin. 3. p. tit. 22. c. 0. §. 15.

(b) MS. Diar. Neap.

Nec modo per prædictas Christianas oras maritimas arma circumferre cœperant Afri, sed majori longe furore Græciam ferro, igni, cruore fœdabant Turcæ, nostrosque in servitutem abducebant. *Tum etiam*, inquit S. Antoninus (c), *Amorathabay unus ex infidelibus principibus inimicis Christianorum invasit Albaniam, & regionem devastavit.* Nec solum Macedoniam, verum alias oras, quas Latini catholici, schismaticive Græci incolebant, dira vastitate vexabant: ad quorum irruptiones frænandas Urbanus (d) pium fidelium ardorem propositis indulgentiis ad sacrum bellum accendit.

Amuratis in Græcos excursiones.

(c) S. Anton. sup. §. Hist. Musulm. l. 5. in Amorate I.

(d) Urb. l. 1. ep. cur. p. 64.

Venerabili fratri Angelo episcopo Castellano fructuum & proventuum cameræ apostolicæ in nonnullis partibus debitorum collectori.

IV. *In tantum rabies efferata Phrygum, qui Teucri, alias Turchi nuncupantur, nominis Christiani perpetuorum & immanissimorum hostium intumuit, & peccatis exigentibus invaluescit, ut partes Romaniæ illis finitimas, quas multi Christiani, aut Græci incolunt, terra, marique invadunt & ad passe depopulentur & destruant ac subiiciant suæ miseræ servituti: & nisi cum Dei adjutorio & fidelium præsidiis potenter resistatur eisdem, valde timendum est ne ad ulteriora manus violentas extendant in Christianitatis maximum detrimentum. Nos autem super iis pio & paterno condolentes affectu, & quantum præsentialiter rerum conditio patitur, utiliter providere volentes deliberavimus, si modo per Christifideles in hoc utcumque juvemur, in loco de Venetiis Castellanæ diœcesis duas galeas sufficienter armare, & contra hujusmodi Phryges in subsidium fidelium in proxima destinare. Et quia hic agitur causa Dei, expediens, ac necessarium videtur, ut ad hoc Christifidelium præsidium imploremus, & propterea hujusmodi pium negotium devote prosequentes de thesauro sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ, pretiosi sanguinis domini nostri Jesu Christi, & Apostolorum ac martyrum, quorum patrociniis gloriamur, dotare & spiritualium gratiarum muneribus confovere cupientes, ut omnibus proficiat ad salutem, & eamdem causam eo frequentius prosequantur, quo exinde majoris retributionis meritum se speraverint adepturos, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus authoritate confisi omnibus vere pœnitentibus & confessis qui contra prædictos hostes in personis & sumptibus propriis, nec non iis, qui in personis propriis alienis tamen expensis in prosecutione tam pii operis per tempus, de quo tibi expedire videbitur, laborabunt, tam clericis quam laicis, & iis insuper, qui suis dumtaxat expensis juxta suarum exigentiam facultatum destinabunt, seu ad id a te deputandis sufficientia subsidia ministrabunt, & pro eis destinari possint personæ ad ipsam prosecutionem idoneæ per dictum tempus moraturæ & laboraturæ ibidem, illum concedimus indulgentiam & veniam peccatorum, quæ concedi per sedem apostolicam proficiscentibus in terræ sanctæ subsidium consuevit.*

Impendentia a Turcis discrimina.

Urb. in eos duas triremes instruere meditatur.

Proposita in Turcas profecturis noxarum venia.

NOTÆ [1] CHristianorum in barbaros Tunetanos expeditio hoc anno cœpta non satis diligenter in Annalibus exponitur. Ita ergo rem totam narrat Annalium Genuensium scriptor hujus ætatis Georgius Stella. Barbarorum classe Genuensium navigia infestante, Genuenses injuriam ulturi triremes XIII. armarunt, quibus triremes tres adjecit Manfredus de Claromonte magnus Regni Trinacriæ Admiratus, seu classis Præfectus. His omnibus accesserunt Siculi, & Pisani triremibus quinque. Ita instructa classis sub imperio Raphaelis Adurni in Barbaros directa Gerbarum insulam illis eripuit, & Manfredo concessit, qui sua pecunia triremibus Genuensium larga stipendia solvit. Ita confecta expeditio. Sequenti vero anno iterum comparatæ a Genuensibus in barbaros triremes XL. Joanne Centurione Præfecto, eidemque classi post annum *anno sequente*, id est anno 1390. accessit navium viginti manus, quibus Dux Borbonius, Regis Galliarum avunculus, voluntarius miles, ut & voluntarii quidem Angli ferebantur. Quid tunc actum fuerit disces ex annalibus ad A. 1390. 21. MANSI

vit. Commissa etiam fuere imperia episcopo Castellano, ut pontificium diploma pro sacra concione in Veneto imperio, inque Ferrariensi toparchia exponere, fidelesque ad bellicos labores adversum Turcas suscipiendos incitare curaret. *Dat. Perusii xiv. kal. maii pontific. nostri an. xi.*

V. Adjunctæ Venetæ ditioni Argos & Neapolis.
(a) Append. MS. ad hist. And. Dand. in Andrea Dand.
(b) Id. ib. & Petr. Marcell. in Anton. Vener. Bonif. hist. Tarvis. l. 10. sub fin. & init. c. 11. Bernard. Corius hist. Med. par. 2.

Auctam hoc eodem anno in Græcia Venetorum ditionem, atque Argon & Neapolim a Maria illius principatus herede comparatas pretio, refert author (a) appendicis MS. ad historiam Andreæ Dandali, cum grave periculum immineret, ne eæ urbes in Turcarum tyrannidem redigerentur. Qui etiam narrat (b) eodem anno Joannem Galeatium [1] comitem Virtutum Mediolanensem principem, ac Venetos armorum societatem adversus Franciscum Carrariam, qui Venetam rempublicam diuturno vexabat bello coivisse, atque ex fœdere, ita illius principatum inter se partitos, ut Tarvisium & Ceneta cum ceteris minoris famæ oppidis finitimis Venetæ ditioni adjungerentur, Patavium ac Feltrum in Mediolanensis concederent potestatem. Perstringit Carrarienses laudatus author hac sententia: *Dicit merita potest: Dispersit superbos mente cordis sui; pater enim & filius de Carraria optaverunt destructionem domini Antonis de la Scala, ipsimet cito inciderunt in eam.* Quod ad reliqua Italica bella attinet; funesta erat species Neapolitani regni, quod hinc Ludovici Andegavensis, hinc Ladislai pueri, hinc Urbani partium studiosi inter se ferro flammaque partiebantur (c). Andegavensis quidem factio oppressam tenebat Neapolim, cui Monioja prorex ab antipapa missus præerat; quare Thomas Sanseverinas & Otho Brunsvicensis, qui eam urbem Andegavensi subjecerant, præmiorum expectatione illusi iras conceperant. Et quidem Otho, ut refert Gobelinus (d), in Ladislai partes se conjecerat spe nimirum allectus nuptiarum Reginæ Margaretæ: atque hoc ineunte anno Neapolim inductum sperare cum copiis est, sed a Monioja propulsatus in Tarentinum principatum, ubi postea obiit, se recepit.

Neapolitani regni funestus status.
(c) Summont. hist. Neap. lib. 4. c. 2.
Otho Brunsvicen. ad Margaretæ partes se transfert.
(d) Gobelin. in Cosmodr. æt. 6. c. 81. & Hector. Pignat. in MS. diar. Neap.

Urbanus vero in sententia sua perstans de Ladislao regno deturbando, quamvis inde schismaticorum res admodum se efferrent, Neapolitanum regnum ad sedem Apostolicam devolutum contendebat, ac Nicolaum comitem Catanzarii Calabriæ præfecit, ut provinciam ipsam Romanæ ecclesiæ nomine administraret: qua de re subjectæ extant literæ (e).

VI. Frustra Neapolim tentat. Urbani ira implacabilis in Ladislaum.
(e) Urban. l. 2. p. 175.
Neapolitanum regnum sibi tentat comparare.

Nicolao comiti Catenzarii provinciæ ducatus nostri Calabriæ, nec non comitatuum & castrorum, terrarum & aliorum ad nos & Romanam ecclesiam pertinentium in dicto ducatu consistentium pro nobis & eadem ecclesia justitiario & in temporalibus vicario, &c.

Licet ad universas mundi regiones nostræ vigilantia creditas apostolicæ solicitudinis aciem extendamus, provinciæ tamen ducatus Calabriæ & ipsius civitates, castra, terras, & loca, quæ de regno nostræ Siciliæ, quod ad manum nostram tenemus, donec de ipso aliud duxerimus disponendum, existunt, & ipsorum populos universos præcordialius intuemur, & super eorum felicibus regimine ac statu pacifico & tranquillo affectionibus specialibus providere. De tuis igitur fidelitate, puritate, ac virtutibus plurimum in Domino confidentes, te dictorum provinciæ, ducatus, civitatum, castrorum, terrarum etiam demanialium, & locorum aliorum justitiarium & vicarium in temporalibus, usque ad nostrum beneplacitum authoritate apostolica tenore præsentium facimus, constituimus, & etiam deputamus, tibi exercendi in provincia, ducatu, civitatibus, castris, terris, & locis prædictis, & in eis ordinandi, statuendi, mandandi, præcipiendi, exequendi, ac faciendi & secundum formam constitutionum & consuetudinum provinciæ ducatus ejusdem omnia & singula, quæ ad honorem nostrum & dictæ Romanæ ecclesiæ ac tranquillum & prosperum statum incolarum & habitatorum provinciæ ducatus, civitatum, castrorum, & terrarum, prædictarum videris expedire, & quæ ad hujusmodi justitiariatus & vicariatus officium pertinent, quæ consuetudine vel de jure, alienatione tamen bonorum immobilium & pre-

NOTÆ [1] VErs quidem scribit Annalista de fœdere hoc anno inito a Joanne Galeatio cum Venetis; adde & cum Gonzaga Mantuæ principe, cum Francisco Estensi Ferrariæ domino aliisque, teste Annalista Mediolanensi ad hunc annum. Bellum hoc cœpit Julio mense, cui sustinendo imparem se intelligens Franciscus Carrariensis Patavii Dominus principatu sponte cessit, filio sibi cognomine substituto. Quæ Principis abdicatio die XXIV. novembris facta est teste Annalista Mediolanensi rer. Italican. to. XVI. ad hunc annum. Rebus tamen in Carrarienses ita pessime constitutis urbem tamen Patavium nonnisi sequenti anno 1389. die XXIII. novembris victoribus cedere coacti sunt, ut fuse narrat Galeatius Gatarus, qui Patavinam historiam vernaculo sermone vulgatam Rer. Italic. to. XVII. per hos annos scribebat. Vide pag. 673. Porro hunc in caput suum turbinem induxit Franciscus senior Carrariensis, quod Vicentinam urbem a Galeatio occupatam poscebat, tum & in suis literis ad Principes Europæ missis Galeatii famam traduxerat. Quæ igitur de Carrariensi solio deturbato notat Annalista ad annum sequentem revocanda sunt. MANSI

pretiosorum mobilium, omniumque jurisdictionum, jurium & pertinentiarum provinciæ ducatus civitatum, castrorum, terrarum, & locorum eorumdem tibi penitus interdicta, contradictores, quoque per temporalem districtionem authoritate nostra appellatione postposita compescendi, potestatem & facultatem plenam liberam & tenore præsentium concedentes, &c. Dat. Perusii kal. maji, pontificatus nostri anno XI.

VII. Decem triremes subsidiarias a Rege Trinacriæ exigit.

Intentos præterea Urbanus comparandis auxiliis veluti regni Neapolitani ad se devoluti Rex, e Trinacria sibi decem triremes egregie instructas, & centum equites submitti ad Neapolitanum regnum sibi asserendum contra Ludovicum & Ladislaum invasores Romanæ ecclesiæ poposcit; cum ex veteribus fœderis tabulis Fredericus Rex Trinacriæ se obstrinxisset ad ea subsidia laboranti bello difficili regno Neapolitano mittenda: ac ne ambigi posset Mariam ac Martinum Reges, quos hoc anno Panormi exceptos liberas regni habenas suscepisse ferunt (a); ad deferendum id obsequium eos teneri, Urbanus subjectum diploma (b) edidit.

(a) Fazell. poster. dec. l.9. c.7.
(b) Ext. apud Bonif. IX. l.11. p. 148.

Urbanus episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Vectigal militare dandum a Regibus Trinac. Neapol.

Olim cum tam inter quoadam Frederici de Aragonia & Joannæ olim Reginæ Siciliæ progenitores, quam eosdem Fridericum & Joannam adhærentes eisdem gravis fuisset dissensionis materia suscitata, ipsi Fredericus & Joanna pacis interveniente tractatu super dissentionibus hujusmodi sub certis capitulis tempore felicis recordationis Gregorii Papæ XI. prædecessoris nostri inter cætera concordarunt, videlicet quod dictus Fredericus & successores ipsius utriusque sexus descendentes ex eo succedentes in regno Trinacriæ præfatæ Joannæ, quæ tunc Regina Siciliæ, quod juris & proprietatis Ecclesiæ Romanæ existit, & quod nunc ad manum nostram tenemus in feudum tenebat, & successoribus ipsius Joannæ in regno Siciliæ prædictæ servitium decem galearum & centum militum præstare anno quolibet tempore notabilis invasionis ipsius regni Siciliæ teneretur, & quod, si dubium oriri contingeret, quæ censeri deberet notabilis invasio, staretur simplici dicto dicti prædecessoris, vel Romani Pontificis, qui foret pro tempore etiam parte non vocata: quem quidem pacis tractatum idem prædecessor confirmavit, prout in dicti prædecessoris inde confectis literis plenius continetur.

Sibi ut ejusdem regni Regi debitum contendit.

Cum autem regnum ipsum Siciliæ ad ecclesiam præfatam redierit, ipsumque ut præfertur ad manus nostras teneamus, hujusmodi servitia, quæ dictæ Joannæ præstare tenebantur, nobis & successoribus nostris, nisi de ipso regno Siciliæ aliter dispositum fuerit, debent exhibere; & sicut evidentia facti demonstrat, prædictum regnum Siciliæ nedum per vicinos, vel catholicos, sed per exteriores & schismaticos ac hæreticos ad præsens de facto sit invasum, ita quod notabilem fore invasionem hujusmodi quodammodo necessarium non esset declarare; nos tamen, ne quis an hujusmodi notabilis sit invasio valeat hæsitare, hujusmodi invasionem dicti regni Siciliæ fore notabilem, hujusmodique servitia nobis qui, ut præfertur, regnum ipsum ad manum nostram tenemus, exhiberi debere tenore præsentium declaramus. Nulli ergo, &c. Dat. Perusii IV. Kal. maii, pontificatus nostri anno XI. Periit postea temporum calamitate harum literarum autographum, ad cujus sarciendam jacturam Bonifacius IX. illarum exemplum in Sicilia exscribi, afferrique jussit, quibus eandem auctoritatem fidemque ac prioribus conciliavit. Adscripta est illius diplomati dies IX. Kal. julii, pontificatus anno XI.

VIII. Perusio Narniam tendit.

Cæterum cum præsentia sua regnum ex geminæ Ladislai & Ludovici factionis manibus vindicandum speraret Urbanus, eo se conferre est meditatus, ut narrat Theodoricus e Niem (c), subditque cum decimo milliario abesset Perusio, cespitante mulo, cui insidebat, in terram præcipiti casu dejectum, variisque partibus corporis læsum rheda Tibur delatum; atque interea obvios occurrisse plures Romanos, eumque multis officiis & precibus rogasse, ut in urbem rediret; sed ipsum Ferentinum Campaniæ civitatem perrexisse: poscente autem stipendia milite, nec præ inopia ærarii impetrante, ab iis desertum coactumque Romam reverti. Confirmat S. Antoninus (d) ob suborrum militum dissidium Urbanum Neapolitanam expeditionem intermisisse: *Anno*, inquit, *Domini* MCCCLXXXVIII. *mense augusti Urbanus recessit a Perusio cum copiis Anglorum, ut pergeret Neapolim ad capiendam civitatem: sed cum esset juxta Narnium orta est dissensio inter capitaneos stipendiariorum, nam multi eorum jam conducti a Florentinis noluerunt cum eo progredi, sed fidem servare, quibus se obligaverant: remanseruntque cum Pontifice ducenti equites, cum quibus profectus, usque Ferentiam civitatem Campaniæ, & non multo post reversus est ad urbem.*

(c) Theod. e Niem. l.1. c.69.

Stipendiorum inopia dissolutæ ejus copiæ.

(d) S. Antonin. tom.3. par. tit. 22. c.2. §. 14.

Eremita illum monet Romæ moriturum.

Adscribit Gobelinus (e) reditus in urbem causam fixæ divinæ providentiæ voluntati, quam cœlesti prodigio ostensam, refert his verbis: *Intendebat iterum ad regnum Siciliæ gressus dirigere, quoniam Romam ire voluntatis suæ omnino non erat: sed venit ad eum quidam eremita, dicens ei: Velis nolis Romam ibis, & ibidem morieris; unde post hoc quadam nocte voluntate mutata Romam se transferre decrevit. Cumque versus Romam flecteret iter, visa est imago S. Petri in ea forma, quæ excisa est de petra stans ante porticum basilicæ*

(e) Gobel. in Cosmodr. æt.6. c.81.

Objecta illi cœlestis species S. Petri. A Romanis honorifice excipitur.

lice ejusdem Romæ, ipsi Papæ & quibusdam aliis in aere quasi viam, quæ versus urbem protendit ostendens; & Papa præcepit eis, qui hoc signum viderant, ne cuiquam revelarent: & post obitum ejus episcopus Torentinus confessor suus sermonem faciens hoc miraculum publice prædicavit. Cum igitur urbi appropinquavit, Romanos obviam habuit cum magna solemnitate, & multis in campo tractatibus cum eo habitis, Romam cum honore magno regressus est. Albertus Crantzius eadem refert (a), ex eodem Gobelino, ex quo plura excerpsisse videtur.

(a) Crantzius metropol. l. 10. c. 20.

IX. Suspicienda hic est divina providentia, quæ Urbanum Neapolitanam expeditionem meditantem, ac brevi moriturum ad urbem revocarit, ne in sufficiendo illi successore novæ turbæ, quæ fideles ambiguis controversiis implicarent excitarentur. Reversus vero in urbem, elidendisque schismaticorum consiliis intentus, datis ex ea literis VII. kal. decembris, Coloniensem archiepiscopum, ac suffraganeos episcopos propositis indulgentiis subsidiarias copias in Willelmum ducem Gueldriæ & adversus antipapæ sectatores comparare jussit (b). Interim adversus eum instruebat bellum Carolus Francorum Rex (c) magno terrore in Brabantinorum auxilium, quos dux fuderat, exercitus; adversus quem Angli æmuli Flandrique fœderati suppetias tulerunt. Germanos etiam & Leodienses ducis partes amplexos, atque irrumpenti Gallico exercitui gravissima damna ab hoste inflicta meminit Clementis antipapæ vitæ scriptor (d): compositis vero dein rebus ab armis utrinque discessum, ex qua expeditione, cum Rex Carolus rediret, Rhemosque pervenisset, qui antea patruorum tutorum auctoritate publicam rem gesserat, liberas regni habenas arripuisse, omnemque regiam potestatem ad se revocasse addit auctor.

Bellum Gueldrense.

(b) Apud Bonif. l. 1. p. 237.
(c) Valsin. in Rich. 2. Meyer. hist. Fland. l. 14. in Margar. Malean.
(d) Clem. antip. vitæ script. apud Bosq.

Hoc tempore divina misericordia plures Judæos cœlesti luce collustravit, qui ex longinquis regionibus in Italiam, ut baptismatis sacris initiarentur se contulerant, quos Urbanus a Cumano episcopo divinis sacramentis lustrari, ac confirmari jussit (e).

(e) Urb. l. 2. p. 236.

Venerabili fratri Beltramo episcopo Cumano, &c.

Sacrosancta Romana ac universalis Ecclesia etiam pro perfidis Judæis ad omnipotentem sempiternumque Deum, qui & Judaicam perfidiam a sua misericordia non repellit, sæpissime preces fundit, ut auferat velamen de cordibus eorum, ut & ipsi agnoscant Jesum Christum dominum nostrum: & sicut ad plurium ex eis conversionem preces hujusmodi retroactis temporibus profuere nonnunquam, ita etiam novissimis diebus adeo efficaces existunt, ut nonnulli ex ipsis Judæis de diversis partibus ad partes Italiæ accedentes, priorum errorum obcæcatione derelicta, & antiquis propulsis tenebris, prout fidedignorum relatione cum ingenti spiritus jucunditate percepimus, veræ veritatis luce, quæ Christus est, summis desideriis cupiunt illustrari: & in signum non fictæ, sed sinceræ conversionis eorum pro subsidio Terræ sanctæ, & ejusdem sanctæ matris ecclesiæ per schismaticos multipliciter lacessitæ in remissionem peccatorum eorum de bonis quæ habent, libere non parvam pecuniarum offerunt quantitatem. Et infra: *Fraternitati tuæ per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus præfatos Judæos, si tuis & aliorum, quos ad id elegeris, sacris monitis & consiliis persuasi id pure, simpliciter, & syncere petierint ac erroribus pristinis in debita forma abrenunciaverint, authoritate apostolica juxta ritum & formam ejusdem Romanæ ecclesiæ in talibus consuetos baptizare, & eis confirmationis sacramentum conferre procures, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum XIII. Kal. decembris pontificatus nostri anno XI.*

Plures Hebræi ad fidem conversi.

Data mandato ut baptismo initientur.

Hoc anno cum Albertus Sueciæ Rex subditorum odia ob acerbitatem contraxisset, oppignorata Prussiæ equitibus pro ingenti auri vi Gothardia, dum Norvvegiæ & Daniæ Reginæ principum, quos conduxerat magnis stipendiis, potentia fretus bellum indicit propagandi regni spe, in acie captus cum filio & fœderatis, regnum & libertatem amisit, ut refert Olaus Magnus (f) his verbis: *Albertus, nimirum Suecorum & Gothorum Rex, cum domestica & periculosa discordia laboraret, essetque omnibus opibus penitus exhaustus permisit sibi a suis imprudentissimis consiliariis persuaderi, ut potentissimæ Reginæ Margaretæ, quæ jam Danicum regnum Norvegiano conjunxerat, bellum indiceret.* Et infra: *Inter cæteros principes, qui se in ejus militiam contulerant, fuere dux Stagardiæ, comes Rapinensis, & comes Holsatiæ, quorum auxilio subnixus putabat se de omnibus inimicis suis etiam potentissimis triumphum reportare posse: sed deerat ei favor, & auxilium propriorum subditorum, quorum virtute omnes adversarias virtutes procul dubio facile superasset: proinde experiri cogebatur longe aliud ad principum felicitatem requiri, quam magnifica assentatorum verba in conclavi audire. Cum enim annus a nato Christo MCCCLXXXVIII. ageretur, prævalidum exercitum ex Suetia in Vvestrogothiam deduxit: sed non dormierunt illi, contra quos tanta vis auri & argenti in militare stipendium erogabatur; Margareta enim fœmineo sexus virilem animum inserens nullas prudentiæ partes ad imminens bellum prospere agendum necessarias omisit.* Et infra: *Atrox & cruentum ac pertinacissimum in Falonia Vvestrogothorum terra in die* XI.

(f) Olaus Magnus l. 2. c. 24.

In acie capitur.

Mat.

Matthæi Apostoli uterque exercitus devenit, certatumque est diu & acriter, donec victoria relictis Alberti partibus ad Reginam inclinaretur: tum ipse Rex cum Henrico filio & cæteris principibus, quos secum in pugnam duxerat, captivatur, & ad Reginam in arcem Bobusi, quæ est inter Vuestrogothos & Norvvegianos limitanea deportatus arctæ custodia per totum sequens septennium una cum filio mancipatur, &c.

XII. Wicleffi & sociorum scripta incendi jussa.

Eodem anno Richardus Angliæ Rex egregium specimen religionis edidit, dum solemni edicto omnia scripta Joannis Wicleffi, Nicolai Herefordii, & Joannis Aston antesignanorum Wicleffisticæ hæreseos flammis aboleri jussit. Consignatum est edictum (a) regium hac temporis nota: *Apud Vuestmonasterium* XXIII. *die maii anno regni nostri* XI. Invalescebat Wicleffi hæresis in Anglia, cum draconem ardentem in pluribus locis visum narrat Henricus Knygtonius (b), ac simul errores, qui passim ab impiis spargebantur recenset; *Mense*, inquit, *aprilis draco ardens visus est in multis locis per Angliam. Adhuc iis diebus florescunt & increscunt Vuicleffiani, qui & Lollardi dicti sunt, & erroribus suis abundant & indicibiliter in iis virescunt, nec in eis adhuc erubescunt, sed tamen impetuositate clamosa aliqualicumque tabescunt, insuper novos errores antiquis immiscent. Quidam etiam eorum ad parliamentum submoventur, opprobria etiam & objurgationes multiplices in parliamento & domi inter proximos passim patiuntur, nec adhuc ab inceptis desistunt; sed tamen errores suos & opiniones ubique prudentius solito indefesse evomunt, & eis addunt, quorum quidam hic inferuntur, quidam quoque supra notati hic iterum recitantur.*

(a) Ext. apud Henr. de Knyg. canon. Lecestr. de event. Angl. l. 5. Draco ardens visus in pluribus Angl. locis.
(b) Id. ib.

XIII. Wicleffistarum errores varii.

Opinio I. *Quod Papa modernus Urbanus VI. non gerit vices beati Petri in terris, sed est filius antichristi; nec erat verus Papa a tempore S. Silvestri.* II. *Item quod Papa non potest concedere aliquas indulgentias, nec episcopi quicumque; & quod omnes confidentes in hujusmodi indulgentiis sunt maledicti.* III. *Item quod Papa non potest condere canones decretales seu constitutiones, & si quos condiderit, nullus tenetur eos observare.* IV. *Item quod sola cordis contritione deletur omne peccatum absque oris confessione, nec requiritur oris confessio, etiam ubi copia sacerdotum haberi poterit.* V. *Item quod imagines Crucifixi, beatæ Virginis, aliorumque sanctorum nullo modo sunt veneranda; immo ipsas vel picturas aliquas quomodolibet venerantes peccant & idololatriam committunt; & quod Deus non facit aliqua miracula per illas, & quod omnes facientes peregrinationes ad ipsas, vel eas aliquo modo adorantes, lumen, vel alias devotiones eorum ipsis imaginibus exhibentes, sunt maledicti.* VI. *Item quod non tenet neque ligat excommunicatio Papæ vel episcopi.* VII. *Item quod non est supplicandum sanctis orare pro viventibus, nec dicenda est letania: affirmant enim Deum omnia facere, ipsos nil facere posse quos sanctos vocamus, sed multos eorum prædicant esse in inferno quorum festa celebrantur.* VIII. *Item quod non est decimandum rectori existenti in mortali peccato, nec oblationes aut donationes pecuniales sunt faciendæ in purificationibus mulierum, nec in celebrationibus missarum pro defunctis.* IX. *Item quod presbyteri & diaconi quicumque tenentur & debent populo publice prædicare ratione ordinis suscepti, licet populum non habeant, nec curam animarum.* X. *Item quod Papa, Cardinales, archiepiscopi, episcopi, archidiaconi, decani, officiales, utique personæ majores ecclesiæ sunt maledicti.* XI. *Item quod nullus intrabit regnum cælorum nisi omnibus renuntiaverit ea danda pauperibus, solum Deum sequenda modo ipsorum.* XII. *Item quod vir vel mulier afferenda sacerdoti denarium petendo pro ipso missam celebrari, tam ille quam sacerdos sic recipiens, sunt maledicti.* XIII. *Item quod omnia inter clericos debent esse communia.* XIV. *Item quod est contra sacram Scripturam, quod clerici habeant possessiones temporales.* XV. *Item quod divina officia non sunt cantanda cum nota & quod Deus non delectatur in hujusmodi cantu.* XVI. *Item quod non licet aliquo modo jurare.* XVII. *Item quod illud, quod fuit panis ante consecrationem in Sacramento altaris, post consecrationem non est Corpus Christi, sed signum rei, non ipsa res.* XVIII. *Item quod quilibet presbyter existens in peccato mortali non conficit, neque baptizat, nec confert aliquod sacramentum.* XIX. *Item quod non potius est orandum in ecclesia, quam alibi.* XX. *Item quod festa sanctorum, scilicet Stephani, Laurentii, Margaritæ, Catharinæ, & aliorum Sanctorum non sunt colenda, neque celebranda, eo quod nescitur, ut dicunt, utrum sunt damnati vel non; nec credendum est, neque standum eorum canonizationi & approbationi dictorum sanctorum factæ per curiam Romanam in hac parte.* XXI. *Item quod sancta Trinitas nullo modo est figuranda, formanda, nec depingenda in ea forma, qua communiter depingitur per totam Ecclesiam.* XXII. *Item quod nullus rector vel vicarius aut prælatus aliquis excusatur a personali residentia facienda in suis beneficiis commoranda in obsequiis episcoporum, archiepiscopi, seu Papæ.* XXIII. *Item non licet presbytero locare operas suas.* XXIV. *Item quod rectores & vicarii non celebrantes nec ministrantes sacramenta ecclesiastica etiam removendi, & alii loco eorum instituendi, quia indi-*

gni

qui sunt & dissipatores bonorum Ecclesiae. XXV. *Item quod viri ecclesiastici non deberent cum validis incedere equis, nec uti tantis jocalibus, vestibus pretiosis, aut grandibus delicatis; sed omnibus renunciare & dare ea pauperibus, pedibusque incedentes, accipientesque baculos in manibus formam pauperum suscipientes aliis dando exempla per conversationem.*

Anno

I. ANno Christi millesimo trecentesimo octogesimo nono indictione duodecima Urbanus plura ad augendam fidelium pietatem, sacrorumque amplificandam dignitatem sanxit: hisque præclare gestis extremum pontificatum religiose clausit, insignivitque: de quibus Gobelinus Persona (a) historiæ monumentis hæc consignavit: *Dominus Urbanus anno pontificatus sui XI. nativitatis Domini MCCCLXXXIX. tertio idus aprilis tria memorabilia insignia constituit. Primum fuit, quod annus jubileus per Clementem VI. de centesimo ad quinquagesimum annum deductus deberet temporibus inde futuris de trigesimo tertio anno in trigesimum anum tertium observari, & statuit, quod annus nativitatis Domini tunc proxime venturus videlicet MCCCXC. deberet esse jubileus, & deinceps annus trigesimus tertius semper deberet esse jubileus: & movit eum, quod totum tempus vitæ domini nostri Jesu Christi in humanitate, postquam natus est de Virgine, per cujus mortem thesaurus Ecclesiæ, unde indulgentiæ peccatorum quæcumque emanant, cumulatus est, triginta trium annorum curriculo complebatur*; eadem repetunt plerique authores (b): quibus consentanea refert Paulus II. in sua de jubileo constitutione (c), in qua fugacis etiam hominum vitæ brevitate ad jubileum in brevius recurrentium annorum spatium contrahendum juste ipsum permotum ait.

(a) Gobelin. in Cosmodr. ætat. 6. c. 81.

Ann. jubileus ad XXXIII. annorum cursum redactus. Ratio reddita ex annorum Christi numero.

(b) S. Anton. 3. p. tit. 23. c. 2. §. 16. & alii.

(c) Ext. in lib. 2. bull. de cur. Pauli II. pag. 89. & const. 7.

II. *Urbanus VI. in sua obedientia nuncupatus provide considerans, quod ætas hominum amplius solito in dies laberetur pauciores, ac desiderans quamplurimos ejusdem indulgentiæ fieri participes cum ad annum quinquagesimum propter brevitatem vitæ plurimi hominum minime pervenians, ut populorum augeretur devotio, fides splenderet, & charitas amplius invalesceret ex eisdem & aliis non minoribus causis de fratrum suorum consilio annum quinquagesimum supradictum ad trigesimum tertium reducens, statuit de fratrum suorum eorumdem consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis, quod universi fideles vere pœnitentes & confessi, qui in anno a nativitate ejusdem Domini millesimo trecentesimo nonagesimo, & deinceps perpetuis temporibus de triginta tribus annis in triginta tres annos basilicas*, nimirum SS. Apostolorum Petri & Pauli, *ac Lateranensem & sanctæ Mariæ majoris prædictæ urbis ecclesias causa devotionis modo præmisso visitarent, eamdem consequerentur remissionem & veniam peccatorum*. Corrigendus ex his error est, qui apud Theodoricum e Niem irrepsit, quem nonnulli recentiores sunt incaute amplexi, dum tradunt Urbanum jubileum anno MCCCLXXXIII. celebrandum indixisse. Hujus vero jubilei promulgati occasione Innocentii VI. sanctio de oblationibus, quæ a fidelibus altari beati Petri imponebantur, renovata est (d) ab Urbano, insertaque ejus regesto: ut vero is annus jubileus celebratus fuerit, dicetur inferius. Nunc alia ab eo sancita ex Gobelino percurramus.

Aliæ ex vitæ brevitate.

(d) Ext. apud Urb. l. 2. p. 266.

III. *Secundum*, nempe insigne & memorabile, *fuit festum visitationis beatæ Mariæ virginis, quod statuit crastino octavæ S. Joannis Baptistæ singulis annis in Ecclesia celebrari, ut beata Virgo suis precibus Ecclesiæ unionem reformare, & reformatam conservare dignaretur*. Eidem sanctioni auctoritatem suam adjecit Bonifacius IX (e) cum, ut ait, prius morte oppressus fuisset Urbanus, quam literas apostolicas edidisset.

Institutus festus dies visitationis B. Mariæ.

(e) Ext. ejus lib. in formul. arch. bibl. vat. sign. n. 80. & in bull. in Bonif. IX. const. 1. Pont. de ea re diploma.

Ad perpetuam rei memoriam.

Felicis recordationis Urbanus Papa VI prædecessor noster dignum reputans & debitum, ut festum visitationis ipsius B. Mariæ virginis, quando visitavit Elisabeth in Dei Ecclesia celebraretur, pro testimonio sancti suffultum evangelii humanis nequit rationibus detrectari, ac attendens quod laudes tantæ Virginis humana lingua non sufficit exprimere, nec etiam sancti & justi eam in cujus illo, quem cœli capere non poterant, se contulit aula virginali, dignis laudum præconiis ad plenum efferre poterunt; & considerans quod ex quo Dominum in sanctis suis laudare jubemur, quanto magis in veneratione beatæ Mariæ Virginis matris ipsius exultantibus animis collaudare, & ejus laudum augendo titulos gratias referre, quem genuit, filio debeamus, quæ etiam exaltata super sydera stellato consedit sui solio genitoris; ne etiam divinæ visus fuisset resistere voluntati, quæ tam sibi quam aliis viris devotis ad hujusmodi sanctam festivitatem celebrandam, ut pie idem prædecessor credidit, dignata fuit mentem inspirare, deliberatione etiam super hoc matura prahabita de fratrum suorum sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, consilio, ad exaltationem fidei catholicæ digne & rationabiliter, videlicet sexto idus aprilis, pontificatus sui anno undecimo, statuit ut festum præfatum, videlicet visitationis beatæ Mariæ virginis quando, ut præfertur, visitavit Elisabeth sexto nonas julii annis singulis in Dei Ecclesia cum laudum cantico, lætitiæ jubilo, cordisque tripudio sub duplici officio per orbem universum solemniter celebraretur.

Suasit etiam & consuluit idem prædecessor, ut ipsius festi vigilia, ut vigilia nativitatis & assumptionis prædictæ Virginis festi-

Imperatum jejunium in pervigilio festi Visitationis.

festivitatum, etiam in observatione jejunii devotius observaretur: & mandavit quod similis, non tamen duplex, officium absque alicujus sancti commemoratione, exceptis primis vesperis ante octavam Apostolorum Petri & Pauli & officio totius diei dictæ octavæ, cum commemoratione tamen ejusdem novi festi, per septem sequentes dies in Dei Ecclesia cum celebritate debita decantaretur. Ac etiam volens idem prædecessor Christifideles ad colendum tantæ festum Virginis, & etiam celebrandum, donis spiritualibus animare, ipsosque mysticis de thesauris militantis Ecclesiæ benedictionum muneribus cupiens prævenire, omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui matutinali officio festi ejusdem in ecclesia, in qua idem officium celebraretur, interessent, centum; qui vero missæ, totidem, qui autem
Indulgentia eo die proposita. primis festi vesperis, similiter centum, qui autem secundis, totidem; illis vero, qui primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, ac completorii officiis, pro qualibet horarum ipsarum quadraginta dies; illis autem, qui per octavas festi prædicti matutinalibus, vesperorum, missæ, ac prædictarum horarum officiis interessent, centum dies singulis octavæ ipsius diebus de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisus de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxavit. Et infra.

Universos patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum prælatos monemus & hortamur in Domino, per apostolica eis scripta in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandantes, & in remissionem peccaminum injungentes, quatenus tam gloriosum festum & celebre annis singulis sexto nonas julii, ut præfertur, devote ac solemniter celebrent, ac jejunium vigiliæ hujusmodi suadeant in augmentum meriti observari, ut faciant per universas ecclesias suarum civitatum & diœcesum celebrari, & officium peragi supradictum, ut pia ejusdem virginis Mariæ intercessione ipsi Christifideles, & hic a noxiis protegi, & in futuro sempiterna gaudia consequi mereantur, &c. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum v. idus novembris, pontificatus nostri anno 1. Ausus est quidam Adolbertus vir impius eam celebritatem impugnare, quem Joannes Pragensis luculento tractatu confutavit (a): at de his postea. Ad tertium Urbani statutum memoria celebrandum, producto in medium Gobelino, redimus.

(a) Baron. annot. ad martyrol. Rom. die 2. julii.

IV. De festo Corporis Christi.

Tertium fuit, quod non obstante interdicto ecclesiastico in festo Corporis Christi possint apertis januis eo modo, quo concessum est per Bonifacium VIII. in quatuor festivitatibus, divina celebrari. Et sic completum est istud, quod de festo Corporis Christi venerabilis doctor Joannes Andreæ ante annos octuaginta prædixit super Clementina si dom. de re & ve. sanc. in glossa super verbo relatum. Insuper dominus Urbanus adjecit huic gratiæ, quod quicumque sequuntur Corpus dominicum, quando defertur de ecclesia ad infirmum, & de infirmo ad ecclesiam, illi si confessi & contriti fuerint centum dies indulgentiarum auctoritate apostolica consequentur, & super omnibus his literæ apostolicæ per Bonifacium IX. post obitum domini Urbani concessæ sunt. Afferendæ eæ visæ sunt ex MS. Vaticano (b) inscripto formularii nomine, cum hoc anno v. idus novembris fuerint promulgatæ.

(b) Formul. Vatican. sig. n. 86. circa fin.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad tollenda tam salubris, tamque deifici sacramenti præcelsa fastigia devota consideratione inductus felicis recordationis Urbanus Papa sextus prædecessor noster, cupiens hoc cœleste mysterium pia devotionis reminiscentia venerari, piæ memoriæ Urbani IV. qui tam admirabili, adorando & præcipuis glorificando laudibus sacramento statuerat certam diem, videlicet feriam quintam post octavam pentecostes proxime sequentem, qua propter quotidianam memoriam, quam de ipso faciebat, prout facit, Ecclesia solemniter & specialiter celebraretur memoria annuatim, & devota turba fidelium propter hoc ad ecclesias affectuose concurrerent, & tam cleri quam populi in cantica laudum & lætitiæ hymnos assurgerent congaudentes, singulique convenirent voluntate propria, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solemnia celebrantes, necnon felicis recordationis Clementis V. qui constitutionem hujusmodi Urbani VI. præfati aliis suis constitutionibus annotari & observari præceperat, ac certis notabilibus indulgentiis, quas pro expressis haberi volumus, communierat; Romanorum Pontificum prædecessorum suorum atque nostrorum vestigiis inhærendo, provida per eumdem Urbanum Papam VI. super hoc deliberatione præhabita, ut circa id eo magis Christiana devotio animaretur, & suorum excresceret retributio meritorum, quo devotius atque frequentius ab ea contingeret Sacramenti insignia hujusmodi venerari, idem, inquam, Urbanus Papa VI. laudes provide festivæ venerationis & gratias summæ referens deitati, ad robur & exaltationem catholicæ fidei, de fratrum suorum sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalium, de quorum numero tunc eramus, consilio in generali consistorio, Romæ in palatio apostolico sexto idus aprilis pontificatus sui anno xi. solemniter celebrato, constitutionem felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit Alma mater, in ea parte, qua idem Bonifacius prædecessor statuerat, quod in natalis Domini, paschæ, pentecostes, & assumptionis beatæ Virginis festivitatibus in terris & locis ecclesiastico suppositis in-

terdicto, campanæ pulsarentur, & januis apertis alta voce divina officia solemniter celebrarentur, ad hujusmodi venerandi Sacramenti festum extendit, statuens ut per universum orbem in terris & locis Christifidelium suppositis hujusmodi interdicto pro tempore in hac sacra celebritate Sacramenti prædicti, sicut in quatuor festis, contentis in Bonifaciana constitutione prædicta, campanæ solemniter pulsarentur, & apertis januis alta voce celebraretur, excommunicatis tamen prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus nihilominus ob reverentiam tantæ celebritatis, & ut ex hoc ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum inclinarentur facilius, ea die participationem divinorum indulsit; sic tamen quod illi propter quorum excessum prolatum fuisset interdictum, hujusmodi altari nullatenus appropinquarent, prout cavetur & indulgetur in constitutione Bonifaciana præfata.

Sublata eo die interdicta.

V. Piacularis venia Eucharistiam comitantibus proposita ab Urb.

Cæterum idem Urbanus Papa VI. laudabilem consuetudinem Christifidelium associandi hoc viaticum nostræ peregrinationis & ineffabile Sacramentum, omni veneratione colendum, quo redimur ad patriam, & sacerdotem, ad quem pertinet, id debilibus, valetudinariis, carceratis, parturientibus, & infirmis venerabiliter deferentem de ecclesia ad domum, & ad ecclesiam referentem, authoritate apostolica approbans, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus authoritate confisus omnibus vere pœnitentibus & confessis, hujusmodi Eucharistiæ Sacramentum & sacerdotem eumdem in eundo & redeundo associantibus, ut præfertur, centum dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxavit. Nos igitur qui dicto prædecessore Urbano Papa VI. antequam ejus literæ super his conficerentur, sicut Domino placuit sublato de medio, divina favente clementia fuimus ad apicem summi apostolatus assumpti, nolentes, quod præmissa in oblivionem deveniant, universis & singulis religiosorum & monasteriorum prælatis per apostolica scripta mandamus, quatenus has nostras literas ac omnia & singula in eis contenta quomodocumque ad eorum notitiam pervenerint, infra missarum solemnia ex tunc sæpe in eorum ecclesiis & monasteriis per se vel alios eorum populis solemniter publicent, & exponant diligentius in vulgari. Occurrant itaque fideles animæ in humilitatis spiritu tantæ virtuti, purgent pœnitentia domos, quas inhabitaturus est Spiritus Sanctus, qui nisi in humiliato corde non habitat, & usu deposito mali in tantorum gratitudine munerum, ac boni scientia & in solida Dei & proximi dilectione persistant, ut tantis gratificati & spiritualiter refecti mysteriis in spirituum beatorum consortio de ipsius divinitatis magnalibus æterna tandem cum Christo lætitia glorientur. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum v. idus novembris pontificatus nostri anno 1.

Confirmata a Bonif. IX.

VI. Claromontius in Africam bellum parat. Africæ objacentes Cherchinas insulas subjicere meditatur.

Adjungimus cæteris Urbani gestis memorabilibus, Manfredum Claromontium Trinacriæ classis præfectum, quem una cum aliis proceribus ad expeditionem in Afros concitatum vidimus ob eo poposcisse, ut Gerbarum Africæ objacentium imperium sibi assereret, atque ad Cherchinas barbaris eripiendas, jureque fiduciario potiundas auctoritate instrueret. Missi sunt eam ob rem oratores, ac publicis tabulis Panormi confectis amplissima fulti potestate ad agendas cum Urbano pactiones, accipiendumque augustioris nominis decus, quod a Pontifice decretum Manfredo fuisse: qui professus est inter cætera, conferendi eorum insularum imperii jus ad sedem Apostolicam spectare; meminerat enim jam ante Rogerium eo beneficio ob eodem sede exornatum: sed ad ejus insignis commendationem easdem literas (a) adducere lubet.

(a) Ext. apud Urb. l. 3. p. 27.

VII.

In nomine Domini. Amen.

Anno dominicæ incarnationis millesimo trecentesimo octuagesimo octavo mensis januarii die vigesima nona ejusdem mensis duodecimæ indictionis pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Urbani divina providente clementia Papæ VI. anno undecimo, ac regnante serenissima domina nostra domina Maria Dei gratia illustri Regina Trinacriæ ac Athenarum & Neopatriæ ducissa, regni vero ejus anno duodecimo feliciter. Amen. Dominus Manfredus de Claromonte comitatuum Molineti, Claromontis & Mohac dominus regni præfati Trinacriæ, admiratus & vicarius una cum sociis generalis; [paucisque interjectis] *fecit constitui & solemniter ordinavit suos ambassiatores, ac veros, legitimos, & indubitatos procuratores, actores, factores, & nuncios speciales ad conferendum se personaliter ad Romanam curiam, & ad præsentiam præfati sanctissimi in Christo patris & domini nostri Urbani VI. sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesiæ summi Pontificis, ac sacri collegii reverendissimorum patrum dominorum Cardinalium, ibique supplicandum & humiliter postulandum pro dicto magnifico & suis heredibus ac successoribus utriusque sexus in perpetuum donationem liberam, & plenam concessionem insulæ Gerbarum, ac etiam insulæ Cherchinarum seu Ireanarum, & ipsius insulæ Cherchinarum expugnationem & liberam conquisitionem & acquisitionem vi armorum, aut quocumque alio modo habilius & commodius fieri poterunt, auctore Domino, faciendas sitarum & positarum in maribus partium Barbariæ cum omnibus juribus, rationibus, actionibus, pertinentiis, proprietatibus, vassallis, redditibus, &*

Decrevit oratores ad Urb.

Gerbas & Cherchinas sedis Apost. beneficentia sibi tradi deposcit.

suis

suis proventibus universis, ac cum omnibus & singulis annexis & dependentibus ab eisdem, quoniam idem magnificus constituens bene novit & aperta voce fatetur, dictam donationem & concessionem præfatarum insularum ad præfatum dominum nostrum Papam ejusque successores canonice intrantes, ejusque collegium supradictum pleno jure spectare, ac etiam ad petendum & suppliciter impetrandum a sua dignissima sanctitate, tam pro dicto magnifico domino constituente, quam pro prædictis heredibus & successoribus suis in perpetuum titulum pro dictis insulis Gerbarum & Cherchinarum rationabiliter competentem, quo quidem titulo, juxta ordinationem & electionem, ac præfati domini nostri Papæ ejusque collegii supradicti arbitrium, statuendo idem dominus noster Papa præfatum dominum Manfredum, heredes, & successores suos prædictos in perpetuum vocabulis sacratissimi oris sui titulatos esse faciat, & insignes, & eorum titulo memorati dominus Manfredus, heredes, & successores sui se legitime scribi facere valeant & notari in eorum privilegiis, literis, & scripturis, & quoties opus erit: ac etiam ad obtinendum precibus humilibus & devotis, quod præfati dominus Manfredus constituens, heredes, & successores sui in perpetuum easdem insulas Gerbarum & Cherchinarum ab ejus sanctitate & singulis ejus successoribus canonice intrantibus, & ab ipsa sancta Romana ecclesia & sede Apostolica in capite teneant & cognoscant, adeo quod dictæ insulæ Gerbarum & Cherchinarum earumque concessio a prædictis domino nostro Papa, ejusque successoribus & sede Apostolica tantum, & immediate dependeant & ab ipsa ecclesia sancta Dei, nullusque hominum, prædictis domino nostro Papa suisque successoribus singulis, dictaque Romana ecclesia & sede Apostolica dumtaxat exceptis, habeat aut intelligatur habere super eosdem dominum Manfredum & successores suos in dictis insulis principatum: ac etiam ad præstandum ipsi domino nostro Papæ pro se suisque successoribus & ecclesia supradicta, aut commissariis suis dictæque sedis Apostolicæ & collegio supradicto vice & nomine dicti domini Manfredi ejusque heredum & successorum prædictorum in perpetuum, sicut supra pro prædictis insulis Gerbarum & Cherchinarum homagium, ligium, & fidelitatis debitæ juramentum, prout juris ordo postulat & requirit: ac promittendum & obligandum stipulatione solemni nominibus prædictorum magnifici domini constituentis, heredum, & successorum suorum præfatis domino nostro Papæ, suis successoribus, ecclesiæque Romanæ, seu sedi Apostolicæ, & collegio supradictis pro jure recognitionis prædictarum insularum eam quantitatem pecuniæ pro censu annuo, & census nomine persolvendam, ad quam dicti procuratores, & nuncii in solidum, sicut supra cum eisdem domino nostro Papa, ejusque collegio poterunt melius convenire, quidquid ejusdem nunciis expedire videbitur, competenter consideratis & diligenti animadversione perpensis magnis laboribus & expensis, quas dictus magnificus constituens in conquisitione & expugnatione dictæ Gerbarum subiit indefesse, quasque subjectus est in conquisitione & expugnatione dictæ insularum Cherchinarum, ac in defensione & offensione insularum prædictarum contra perfidiam barbarorum, &c. Potitus votis Manfredus videtur, nec repulsam ab Urbano passus, cum prædictæ tabulæ regesto pontificio insertæ sint: Cherchinas vero insulas ab ipso Genuensium & Venetorum ope expugnatas, indicat S. Antoninus (a) cum superiori anno Gerba insula subacta fuisset. [1]

Donationis jus spectare ad Christi vicarium agnoscit.

Fiduciarii principis obsequia profitetur.

Cherchinæ insulæ ereptæ Afris.

(a) *S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 15. & Hector. Pignat. in MS. Diar. Neap.*

VIII. Patrimonium B. Petri copiis vexatum.

Quod ad alia Urbani gesta spectat; non parum in retundendis molitionibus antipapæ, qui omni arte ac furoris apparatu turbare ditionem pontificiam contendebat, desudandum fuit. Submiserat jam ille in Patrimonium B. Petri non exiguam Britonum & Vasconum manum, qui populatinnibus provinciam vexabant: ad quorum reprimendas excursiooes Urbanus Antonium Gualdum ineundæ cum Senensibus armorum societati præfecit (b).

(b) *Urb. l. 2. ep. cur. p. 164.*

Antonio de Gualdo canonico Nucerino, &c.

Cum prout rei experientia docet, & ipsa rei notorietas manifestat, nonnulli qui magis latrunculorum quam nomine virorum merentur, & quos Britones, ut Vascones vulgus appellat, & quos nimirum congregavit immanitas sub ducatu perditionis filiorum Bernardi de la Sala & Bernardoni circumquaque discurrentes, & etiam iniquitatis alumni Roberti olim basilicæ XII. Apostolorum presbyteri Cardinalis nunc antipapæ, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominat, complices, & sequaces nonnullas terras & loca ejusdem ecclesiæ (nempe Romanæ) *in provincia nostra B. Petri in Tuscia consistentes, occupaverint jamdiu, & detinent occupata, & nihilominus tam*

Præcipui eorum duces.

NOTÆ [1] DE Cherchinis insulis hoc anno a Manfredo Claromontano expugnatis ope Genuensium & Venetorum an vera tradat S. Antoninus, & ex eo Annalista, ambigo. Nam qui tunc Annales Genuenses scribebat Georgius Stella, notat ea classe, quæ anno isto comparata fuit, *nihil valuerunt de terris Regis ipsius* (Tuneti) *acquirere*. MANSI

tam per eandem provinciam, quam etiam per dilectorum filiorum priorum, gubernatorum, communis, & populi civitatis Senensis, & aliorum nostrarum fidelium, & ipsius ecclesiæ devotorum territoria hostiliter debacchantur, tam subditis nostris quam incolis territoriorum ipsorum in rebus & personis plurima damna sæpius inferendo: nos attendentes, quod nostra permaxime interest super iis de opportuno remedio providere, & infra, *discretioni tuæ, de qua in iis & aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, nostro & ipsius ecclesiæ nomine cum eisdem prioribus, gubernatoribus, communi, & populo, & etiam universitatibus & personis aliis, nobis tamen & eidem ecclesiæ fidelibus, de quibus tibi videbitur unionem, confœderationem, seu ligam contra eosdem Britanes seu Vascones & dantes eis consilium, auxilium, vel favorem; & etiam alios ad illud tempus & cum illis conditionibus, pactis, modis, formis, & cautelis, de quibus tibi visum fuerit expedire, & prout in similibus cum nomine ejusdem ecclesiæ unio, confœderatio, seu liga cum aliis firmata fuit, ut est fieri consuetum*, & infra, *plenam & liberam tenore præsentium authoritate apostolica concedimus potestatem*, &c. *Dat. Romæ apud S. Petrum* XII. *Kal. julii, pontificatus nostri anno* XII.

In eos Urb. societatem armorum init cum Senensib.

IX.

Pileus anticardinalis ab antipapa in Etruriam missus.

(*a*) *Ext. in Clem. antip. regest. plures ea de re tit.*

(*b*) *Urb. l.3. ep. cur. p.46. & reg. post eand. ep.*

Auxit postea novarum rerum terrorem Pileus Ravennas schismaticus ab antipapa IV. non. maii superioris anni creatus in Italia pseudolegatus, qui magno in Urbanum odio ob præteritas simultates ardebat, valebatque astu, & scelere concitarat de se apud antipapam spes, eum Etruscos facile illaqueaturum: cujus acre ingenium veritus Urbanus Lucanos, Florentinos, Pisanos, ac Perusinos gravibus (*b*) literis monuit, ut illius caverent insidias, veteres censuras in eum ac cæteros ipsi adhæsuros distrinxit; ac denique sacrum in eum bellum, dato crucis symbolo, propositisque indulgentiis indixit.

Dilectis filiis prioribus artium, vexillifero justitiæ, & communi civitatis Florentinæ.

Urbani in eum edicta.

Dudum contra filium iniquitatis Pileum de Prata olim episcopum Tusculanum, suis gravibus culpis & demeritis exigentibus, de fratrum nostrorum consilio authoritate apostolica rite, & legitime procedentes, inter cætera eum omni cardinalatus ecclesiæ Romanæ commodo & honore, & omnibus dignitatibus, personatibus & officiis, ac beneficiis ecclesiasticis, quæ quomodolibet obtinebat, & omnibus feudis, bonis mobilibus & immobilibus ac juribus ad eum quomodolibet pertinentibus deposuimus, privavimus, & ab illis amovimus, ac ipsum declaravimus esse perjurum & criminis læsæ majestatis reum, & hæreticum & schismaticum, & tanquam hæreticum & schismaticum puniendum, ipsiusque personam ubique detestabilem & infamem exposuimus Christifidelibus capiendam. Et infra. *Volumus insuper quod omnes & singuli Christifideles, qui crucis assumpto charactere ad prædicti Pilei ac receptatorum, fautorum, defensorum & sequacium ejusdem exterminium se accingerent, & illos pro posse persequerentur, illa gauderent indulgentia, illisque privilegiis essent muniti, quæ accedentibus in Terræ sanctæ subsidium conceduntur.*

Propositæ in persequentes Pileum & sectatores indulgentiæ.

Cum autem, sicut accepimus, præfatus Pileus nuper ad partes Tusciæ personaliter se contulerit, & in illis degat de præsenti, devotionem vestram attente requirimus & monemus quatenus, ut participes esse mereamini indulgentiæ supradictæ, ad captionem dicti Pilei ejusque fautorum, receptatorum, defensorum & sequacium adhibere velitis opem & operam efficaces, & nihilominus commissariis per vos ad id deputatis, ac etiam inquisitoribus hæreticæ pravitatis circa hujusmodi captionem & defensionem Pilei ac fautorum, receptatorum, defensorum, & sequacium prædictorum optima præbeatis auxilia, consilia, & favores, scituri quod si forsan, quod absit, secus vestra culpa, vel causa fieret in præmissis, prædictas pœnas, & sententias merito poteritis formidare. Dat. Romæ apud S. Petrum VIII. *kal. septembris, pontificatus nostri anno* XII.

Conceptæ sunt ad alios Etruriæ populos eadem forma verborum literæ (*c*), atque etiam universi præsules, ut eum comprehenderent concitati (*d*). Repressas vero fuisse Pilei in Urbanum moliriones, cum Florentinos promissis ingentibus subornare niteretur, præcipua Angeli Acciaioli episcopi Florentini virtute & constantia, testatur subjectis verbis S. Antoninus (*e*): *Cardinalis Ravennas a Clemente destinatus fuit Florentiam quærens multis promissionibus Florentinos avertere ab obedientia Urbani, & non valuit: nam cum Urbano erat dominus Angelus de Acciaiolis, ab eo factus episcopus Florentinus & postea Cardinalis, qui per suos amicos & consanguineos in civitate potentes defendebat partes Urbani, demum Cardinalis Ravennas, collectis copiis bellatorum cum pecuniis sibi ab antipapa transmissis profectus est ad Urbem veterem & junctus in fœdere cum domino Raynalda Ursinate bella movens discurrebat hostiliter contra terras, quas possidebat Urbanus.* Sed cum ipse Pileus impetus suos pontificiorum virtute deludi videret, in patriarchatum Aquilejensem, ut coortas in eo turbas augeret, irrepsit: de quo comprehendendo datæ ab Urbano literæ ad Philippum Alenconium (*f*) patriarcham Cardinalem. Ut vero Pileus post obitum Urbani, cujus odio & metu in schisma se conjecerat,

(*c*) *Reg. post eand. ep.*

(*d*) *Ib. p. 48.*

(*e*) *Ant.3. p.tit.2. §.84.*

Angel. Acciajolus Pilei conatus eludit.

Pilei excursiones variæ.

(*f*) *Lib.2. p.255.*

rat,

rat, redierit ad Ecclesiæ gremium, inferius dicetur.

X. Urbanum vero hoc [r] anno nimirum lapso post hæc exiguo temporis intervallo, diem obiisse scribunt Theodoricus e Niem (a), & Gobelinus (b) ejus temporis authores; quorum postremus ipsum in Sacello basilicæ S. Petri divo Andreæ sacro sepultum, ac deinde honorificentiori tumulo in ipsa basilica mandatum, narrat: a quo etiam epitaphium imposito carmine inscriptum est. Affertur etiam a Summonrio epitaphium aliud, quod ejusdem Pontificis egregio signo in Prignano sacello posito, insculptum est, in quo mortis ejus tempus III. idus octobris consignatur: sed alii melius ad ipsis idus id referunt, quibus encyclicæ Cardinalium literæ (c) ad præsules, Reges, principes, populosque catholicos XVII. Kal novembris datæ consentiunt, dum hesterna die, quæ fuit idibus octobris obiisse testantur.

(a) Theod. e Niem. l. 1. c.69.
Urbanus veneno extinctus putatur.
(b) Gobelin. in Cosmod. at.6. c.81.
(c) Ext. l.3. Urb. p.64. &c.
Quo die obierit.

Excellenti & magnifico principi charissimo sanctæ Romanæ ecclesiæ filio domino Wenceslao Romanorum & Bohemiæ Regi illustri, miseratione divina episcopi, presbyteri, & diaconi ejusdem ecclesiæ Cardinales salutem in Domino.

Superveniente hesterna die judicio divino & naturali cursu labilis vitæ transitu felicis recordationis domini Urbani, Papæ VI. benignissimi patris & domini nostri, mentibus nostris amaritudinis calicem propinavit, de quo admixta solicitudine pro debito sensualitatis anxietatem & mærorem potavimus & potamus, utpote tanti patris directione & præsidiis destituti, quod celsitudini regiæ serie præsentium intimamus. Veruntamen cum ad nos dumtaxat una cum fratribus nostris absentibus, si adessent, pertineat statui universalis Ecclesiæ providere, ad quam quidem provisionem cum gratia Sancti Spiritus, Deo dante, prout jura dictant, congruo modo, loco, & tempore procedemus, celsitudinem Regiam attente requirimus, monemus, hortamur, & obsecramus in domino Jesu Christo, quatenus excellentia regia una cum proceribus & populis suæ ditioni subjectis humiles ad Deum & sedulas preces fundat, aliis pietatis & misericordiæ operibus insistendo, ut si quid ipse Dominus noster pro fragilitate imbecillitatis humanæ, dum præsens vita ejus vegetavit artus, reatus contraxit, illud pie sibi remittat, & eum collocet cum electis, & nos rore suæ benedictionis aspergat, nobisque concedat in talem virum pro regimine Ecclesiæ sanctæ Dei unanimiter dirigere vota nostra, quod sit ad Dei laudem & ad restaurationem, unitatem & bonum statum dictæ Ecclesiæ & reipublicæ, ac propagationem & exaltationem fidei sacrosanctæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub sigillis trium ex nobis suorum Ordinum priorum XVII. kal. novembris apostolica sede vacante.

Card. de Urbani obitu lit.

Transmisere Cardinales iisdem verbis conceptas literas ad Joannem Lusitaniæ, Sigismundum Hungariæ, Richardum Angliæ Reges, Margaretam Reginam Norvegiæ, Antonium Venerium Venetorum, & Antoniotum Adurnum Genuensium duces, Florentinos, Pisanos, Galeatium e Vicecomitibus, Virtutum comitem, Edmundum Eboracensem, Othonem Brunsvicensem, Fredericum, Stephanum Joannem Albertum Bavariæ, Albertum Austriæ duces, ac plures alios proceres, tum ad archiepiscopos & suffraganeos episcopos, quorum longior texitur catalogus (d), in quibus hæc adjecta ad archiepiscopum Trevetensem datis: *Sinceritatem vestram attente requirimus & monemus, quatenus vestrum singuli propriis clero & populo ad ecclesiam convocatis pro memoria dicti domini nostri exequias funebres, ut moris est, solemniter celebretis, & ad Deum humiles & sedulas fundatis preces, ut si quid ipse dominus noster pro fragilitate imbecillitatis humanæ, dum præsens vita ejus corporis vegetaret artus, reatus contraxerit, illud pie sibi remittat.*

(d) Reg. post sand. ep.
Exequiæ in totius orbis ecclesiis celebrari consuetæ pro Pontif.

XI. Quod ad sedis Urbani tempus spectat, cum is designatus (e) fuerit Pontifex anno MCCCLXXVIII. octava die aprilis, obie-

(e) To.3. de schism. p.219.

NOTÆ [r] URbanus VI. hoc anno, mense & die in Annalibus indicato, mortalem vitam absolvit, quem sicut durioris indolis rigor in solium merito extulit, ita & parum abfuit, quin nec prorsus immerito deturbaret. Virtutes pro homine privato multas, pro principe pauciores habuit, quas utraque Annalista justo pondere librat. Successit in regimine Ecclesiæ Bonifacius IX. quem die II. Novembris electum e MS. Codice Papebrochius in Propil. ad Acta SS. offerit, & Sozomenus in Histor. Pistor. ad hunc annum confirmat. Coronam solemni ritu accepisse die festo S. Martini scribit Theodoricus Niemius, sed huic ceremoniæ diem V. Idus Novembris alii assignant, quod posterius testimonium priori præfert Pagius in breviario, cum dies illa Novembris solemnis Romæ haberetur, recurrente festo dedicationis Basilicæ SS. Apostolorum; atque insuper statim post coronam adeptam indulgentias ab Urbano decretas pro comitantibus Sacram Eucharistiam cum ad ægrotos deferretur confirmavit, teste Gobelino in cosmod. æt. 6. cap. 81. Literæ vero pontificiæ in eam rem scriptæ consignantur die v. Idus Novembris Pontificatus anno primo; ut in Annalibus hic num. 4. legimus. Igitur ea ipso die pontificiam coronam jam obtinuerat; neque enim in alterum annum hanc pontificiam functionem referendam patitur Gobelinus, qui statim id a Pontifice diademate jam ornato sancitum affirmat. MANSI.

obierit vero idibus octobris, ipsum annos undecim menses sex, dies septem sedisse dicendum est. Refert Krantzius (a) objecta cœlesti specie pio monacho dictum fuisse: *Urbanus est verus Papa & sponsus Ecclesiæ, sed in regimine suo tenebit modum sius modo*. Cum vero Urbanus stirpis suæ principatibus & divitiis cumulandæ studio multa præter Pontificum morem mansuetudinemque gessisset, mirum evitit illam funesto & violento exitu suisse brevi consumptam (b).

(a) Crantzius l. 10. metrop. c. 13.

(b) Theod. a Niem. l. 2. c. 31.

XII. Vita functo Urbano justisque ei de more persolutis Petrus, vulgo Perinus Thomacellus Cardinalis, Neapolitanus nuncupatus, magno Cardinalium consensu ad pontificatum evectus est, qui Bonifacii nomen sumpsit, de cujus creatione hæc tradit Theodoricus e Niem (c): *Defuncto Urbano, ut præfertur, in urbe in palatio apostolico prope basilicam principis Apostolorum ac ejus corpore tradito sepulturæ, Cardinales de ipsius obedientia tam illi qui in Roma præsentes, quam alii, qui tunc in propinquis provinciis erant, pro celebranda electione futuri pontificis in urbe convenientes, Petrum de Thomacellis in Papam elegerunt: quo electo infra horam prandii publicabatur ejus electio, & statim concurrentibus illic ad palatium multis Romanis ac curialibus ipsum ad majus altare in basilica principis Apostolorum more solito trahebant: quo facto, cum ad palatium rediret obviantibus & congratulantibus sibi omnibus, hac sententia respondebat dicens: Gaudium meum gaudium vestrum est. Deinde in festo S. Martini suæ coronationis recepit insignia, & dum ad ecclesiam S. Joannis Lateranensis progrederetur per urbem iter agendo, non multum honorifice comitatus propter vehementes imbres per plures horas ejus diei decidentes Bonifacius parum curare præ magno gaudio videbatur. Hic erat magnæ seu proceræ staturæ, ac decorus facie, nec non presbyter, natione Neapolitanus, &c.* Subdit ipsum tunc temporis quadragesimum quintum ætatis annum attigisse: sunt tamen qui trigesimum tertium, alii trigesimum non egressum scribant; ajuntque tanta castitatis laude enituisse in corruptiori illa ætate, ut nulla ei labes aspergi posset, ac senilem temperantiam in juventute præferret. Cæterum Gobelinus (d) ipsum v. id. novembris hujus anni, pontificia tiara redimitum scribit, de rebus autem ineunte pontificatu gestis addit.

(c) Theod. a Niem. l. 2. c. 6.

Petrus Thomacellus creatus Pontifex.

Die S. Martini corona redimitus.

Ejus patria.

Castitatis laude excelluit.

(d) Gobel. in Cosmodrom. at. 6. c. 81.

XIII. *Et statim confirmavit ea, quæ dominus Urbanus statuit de reductione anni jubilei de quinquagesimo ad trigesimum tertium annum, & de festo visitationis B. Mariæ Virginis, ac de festo Corporis Christi, necnon de indulgentiis sequentibus Corpus Christi quando defertur ad infirmum.* Subiicit illum humanitate usum in Cardinales exauctoratos, magnaque in politicis rebus gerendis prudentia; unde collapsam in Urbano auctoritatem asseruit: *Castrum*, inquit, *S. Angeli quod a Romanis in magna parte destructum fuit, pro eo quod ex ipso maxima damna substinuerunt Romani in principiis schismatis ab illis, qui de parte antipapæ fuerunt, & qui ultra annum in eodem a Romanis obsessi ipsum fame coacti reddiderant, iste Bonifacius magnifice reformavit. Item comitem Fundorum, qui principium schismatis stabilivit penitus exterminavit: & ipse Romanis non solum ut Papa, sed tanquam rigidus imperator dominabatur; multos quidem eorum sibi suspectos de infidelitate per justitiarios suos fecit occidi; capitolium & palatium suum fortius munivit, nec fuit ante eum quisquam Romanorum Pontificum, qui talem potestatem temporalem Romæ, & in patrimonio S. Petri exercuisse legatur.*

Prudentia Bonifacii.

Arcem Tonianam instaurat.

Romanos subigit.

Hoc anno XVIII. decembris auxit Cardinalium collegium Bonifacius, ac presbyteros quatuor Cardinales creavit (e), nimirum Henricum e Minutulis archiepiscopum Neapolitanum tit. S. Anastasiæ, Bartholomeum de Vilariis ordinis Minorum Florentinum episcopum tit. S. Pudentianæ, Cosmatum e Melioratis episcopum Bononiensem, qui postea in pontificatu Innocentii VII. nomen sibi ascivit, tit. S. Crucis in Jerusalem, Christophorum e Maronibus episcopum Iserniensem tit. S. Cyriaci in thermis. Restituit etiam cardinalitiæ dignitati tres ab Urbano VI. exauctoratos Adamum Anglum episcopum Londinensem, cui priorem titulum S. Cæciliæ contulit, Bartholomæum Mezzavaccam episcopum Reatinum, quem presbyterum tit. S. Martini in montibus renuntiavit, ac Landulphum e Maramauris designatum archiepiscopum Barensem, quem diaconum S. Nicolai in carcere Tulliano creavit. Cæterum Gobelinus (f) de Adamo Cardinale Anglo meminit, additque pariter Pileum [1] Ravennatem Cardinalitio jure donasse, quare Pileum trium pileorum nuncupatum ferunt, cum primum ab Urbano, deinde ob acerbitatem Urbani in despera-

(e) Felix Contelor. in Bonifat. IX. ex lib. obligation. Ciaccon. in eod. Bonif.

Cardinales creati hoc anno a Bonif. Restituti pristinæ dignitati.

(f) Gobelin. ubi sup.

NOTÆ [1] Pilei Cardinalis reditum ad Pontificem, ejusque in sacra dignitate redintegrationem cum anno isto componit Annalista, cui & Oldoinus in additionibus ad Ciaconium consentit. Verum Sozomenus eorum temporum fere æqualis annum restitutionis Pilei biennio protrahit, Ravennatensem enim (ita quippe appellabatur) honori sacræ purpuræ restitutam anno 1391. affirmat. Cui & Ciaconius cohæret. MANSI

tionem actus ab antipapa, iterumque a Bonifacio pileum cardinalitium accepisset. Addit iis Ciacconius Petrum de Tartaris Romanum monachum ordinis montis Oliveti, quem ait, creatum fuisse a Gregorio XI. & ab Urbano VI. veluti conjuratorum participem dignitate depulsum, sed ex dictis a nobis, tum luculenter a Felice Contelorio refellitur eum in publicis tabulis nulla ejus mentio reperiatur.

Ant papa in eum censuras flagitio promulgat. Ludovicum Andegavensem Regem inungit.

XIV. Non puduit pervicacem antipapam Avenionensem in Bonifacium consurgere, & censuras futiles illi intentare in hoc illius pontificatus exordio, tantoque apud suos tumebat fastu, ut Carolus Francorum Rex ipsum hoc anno convenerit, adduxeritque Ludovicum Andegavensem, quem antipapa Siculа, ut contendebat, corona redimivit, quod gestorum ejusdem antipapæ scriptor (a) subjectis verbis enarrat: *Anno Domini MCCCLXXXIX. memoratus Rex Franciæ venit Avenionem ad dictum Clementem penultima die mensis octobris, fuitque receptus multum solemniter, prout decebat, tam per Papam prædictum, quam totam curiam suam. Venit etiam cum ipso Ludovicus dux Turonensis frater suus una cum aliis quampluribus notabilibus & magnis viris. Die autem festi omnium sanctorum, quod illo anno accurrit feria secunda, dictus Clemens coronavit in Regem Siciliæ Ludovicum juniorem filium alterius Ludovici, qui, ut supra recitatum est, per antea in Apulia expiraverat præfato Carolo Rege Francorum assistente: qui etiam cum humilitate debita pro tunc fudit aquam manibus Papæ prædicti missarum solemnia celebrantis.*

(a) Clem. antip. vit. script. apud Bosq.

Delatus illi honor a Gallo Rege.

XV. Edidit hoc anno MCCCLXXXIX. Aquis in Provincia Joannes e Montesono [1] theologus ordinis Prædicatorum egregium opusculum (b) adversus schismaticos, quod ab iis verbis ducit exordium: *Novissime vero omnium tanquam abortivo visus est & mihi*, paucisque interjectis subdit: *Et qualis quantusque sum, ut tanto Christi Apostolo me audeam comparare? Veruntamen & si meritis dissimilis, factum vero simile comprobatur, ut æmulator existens paternalium Cardinalium traditionum abnegantium dominum Urbanum VI. esse Papam, supra multos meos coætaneos, contra eundem, nunquam tamen re vera defuit scrupulus conscientiæ, de quo tu, multis dissimulans atque pertransiens in secreta orationis meæ aures Dei sæpius propulsavi, ut si in ipsis factis Ecclesiæ, dictis hominum errare potentium licet non volentium innitebar & errorem sequebar: veritatem dignaretur mihi & Ecclesiæ desolatæ ostendere pius pater.* Aggreditur (c) dein probare Urbanum, etsi urgente metu, liberis Cardinalium votis creatum Pontificem, ex ipsis schismaticorum dictis. In tertia parte opusculi hanc sententiam fuse probat (d): *Dominis Cardinalibus judicantibus diffinitive electionem Papæ cujuscumque fuisse nullam vel invalidam, & hoc denuntiantibus Christifidelibus credere in hac eis nullus fidelium obligatur. Ista conclusio ex præcedentibus satis patet; ministris Ecclesiæ obligamur credere in quibus sunt ministri. Igitur eis credere non obligatur populus Christianus, patet consequentia, quia in hoc non sunt ministri.* Demum refellit adversariorum argumenta, quorum hæc præcipua sunt: *Verisimiliter dicitur esse credendum illud, quod per tantos & tales viros, sicut sunt Cardinales, & concorditer & perseveranter per eos dicitur, maxime ubi est periculum animarum eorum & totius Ecclesiæ, sed omnes prædicti domini concorditer dicunt dictum dominum Urbanum non esse Papam, & dictum qui se Clementem nominat esse Papam. Igitur hoc videtur esse credendum a populo Christiano: & hæc ratio alias fecit me præcipitare in errorem prædictum. Ad quam respondeo sic: ad majorem quod ipsa est dubitanda, quia non est argumentum: Omnes majores Ecclesiæ, scilicet prælati & eorum consilium, determinant unum: Igitur illud est verum & credendum; nam contra primam veritatem omnes principes sacerdotum & seniores, & omne consilium eorum convenerunt, & eundem condemnaverunt, sicut patet Matth. XXVI.*

(b) Ext. l. 1. de schism. p. 135. in biblioth. Card. Barber. & in alia sign. n. 2304.

Joannes e Montesono scribit in antip.

(c) In proœm.

(d) Cap. 4.

Ut fide indigni fuerint Galli Card.

Adjungit aliud schismaticorum argumentum: *Non videtur verisimile, quod ubi examinatio consilii facta est, quæ quasi æquipollet uni concilio generali, non reperiatur veritas unius facti, sed serenissimus princeps dominus Joannes Dei gratia Rex Castellæ super facto hujus schismatis fecit diligentem examinationem tam de his, quæ stant in jure, quam audiendo partes publice & private; & tamen determinavit, dictum dominum Urbanum non esse verum* XVI.

NOTÆ [1] JOannes a Montesono, cujus Annalista hic meminit, idem est Joannes ex ordine Prædicatorum, cujus opiniones Parisiensis Academiæ Theologi censura inusserant, qua de re egimus in Nota ad A. 1387. 10. Primo quidem ille ad Clementem Pontificem appellaverat, cujus jussu prohibitus fuit sub anathemate ne ante latam sententiam ab aula discederet. Sed jussis non obtemperans, hoc ipso anno ineunte, die XXVII. Januarii indict. XII. publico anathemate damnatus fuit edicto ea ipsa die lato ac promulgato, quod integrum recitat Baluzius in collect. Actor. Veter. ad vitas Papar. Avenion. num. CCXXIX. Ex iis vero quæ hic in annalibus recitantur, discimus facta a Clemente secessione ad Urbanum transfugisse, eumque ut sibi demereret scripta apologia defendisse.

rum Papam, sed potius dictum Clementem. Igitur videtur verisimile, quod dictus Clemens sit Papa, & non dictus dominus Urbanus. Respondeo dimittendo motiva, quæ communiter allegantur, quare talis deliberatio ejus fuit: sed venio ad facti qualitatem, de qua est sermo, & dico duo: primum quod cum reverentia sua, ipse non potuit de jure facere dictam definitionem, nec judicium ejus pro eo, quia nullus mortalium hæc potest judicare nisi Papa, vel cui ipse se submitteret sive esset Papa de jure, sive de facto solum, ut superius est ostensum: Secundum, quod dico cum reverentia dicti principis, suique consilii est, quod determinatio eorum, nec motivum determinationis fuit vera: motivum enim fuit, quod per metum dicti domini elegerant, quod electio Papæ per metum facta non est libera nec valida. Hoc autem falsum esse ostensum est supra nec in toto corpore juris reperietur hoc quod dicitur per eosdem esse verum: Et infra.

De Castellæ Regis sententia.

Præterea metum dominorum Cardinalium ostensum est fuisse metum inconstantis, qui non aufert ab actu elicito libertatem, nec datur actio, nec fit restitutio metus causa. Et infra: *Attendamus primo quid est ablatum dominis Cardinalibus: libertas? Non, quia illa illibata eis remansit, ut ostensum est. Item ad quam servitutem ipsi sunt redacti, quod eligant Papam? Item hoc jus propositum non est eorum sed ecclesiæ, nisi velint esse de numero eorum qui dixerunt: Hereditate possideamus sanctuarium Dei in psal. Ecclesia vero non est in servitute, electo Papa, immo est in libertate & in sua perfectione ac integritate, & ipsi domini sunt provisores & ministri istius perfectionis Ecclesiæ extra de elect. ubi majus lib. 6. in c. ne Romani in Cle. Hanc autem perfectionem libertatem ac integritatem Ecclesia habet, undecumque de suis filiis Papa eligatur, & tunc habet sponsum, caput, & pastorem. Ergo si Ecclesia per eorum provisionem, licet per metum factam, perficiatur & integretur, non est detruncanda, nec perfectione sua spolianda. Item si talis restitutio fieret, non est absque maximo damno Ecclesiæ & communitatis, & ideo talis restitutio nec fieri potest nec debet; unde fortem metum inferentes essent aliter puniendi: sed nullo modo per restitutionem illam, quam petunt.* Et infra: *Præterea esset præstare materiam schismatum omni die, quod est destructivum unitatis Ecclesiæ, & ideo talis restitutio nullatenus potest peti.*

XVII. Alii ejusdem adversus schismaticos commentarii.

Egregium alium commentarium composuit idem Joannes e Montesono inscriptum: *Correptorium contra epistolam fundamenti schismatis.* Distinguit eam anticardinalium epistolam in septem partes, primam in salute impertita; secundam in præfatione collocat, in quibus non immoror, tertiam in narratione, in qua multa falsa expresse, alia tacite vera, alia æquivoca & dubia, alia repugnantia observat: atque in primis Cardinalem Ambianensem electioni interfuisse falsum ostendit, addita hac Ambrosii sententia lib. de Paradiso cap. 54. & habetur 3. q. 8. *Pura ac simplex testimonii series intimanda est, plerumque testis dum ad seriem gestorum aliquid ex suo addicit, scilicet falsum dicendo, totam testimonii fidem partis mendacio decolorat.* Quarta (a) perduellium Cardinalium epistolæ pars, conclusio est & temeraria denuntiatio, Urbanum esse intrusum. Contra quam author triginta conclusiones opponit, ex quibus præcipuas decerpimus: *Ostium, quo intratur in papatum seu in potestatem papalem est canonica, & concors electio, inthronizatio vel coronatio dominorum Cardinalium ecclesiæ Romanæ id est facta per eosdem circa personam ad papatum utique assumendum: per hoc ostium si quis intrat, pastor est ovium; & qui per istud non intrat, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Jo. 10.*

Falsitates adhibitæ.

(a) Cap. 12.

Schismaticorum ex falsis principiis conclusio evertitur triginta propositionibus.

Metus interveniens Cardinalium sede vacante, quo allegarent se sine metu non posse eligere, non potest ab ipsis Cardinalibus judicari. Cardinales non possunt judicare nec judices esse metus intercidentis electionem, & post hoc coronationem & introductionem in possessionem potestatis papalis de persona per eos electa & coronata: patet per locum a majori. Item quia nullam habent jurisdictionem hoc faciendi sede vacante. Item quia sedes nec electio a nullo potest judicari nisi a Deo, ut dictum est, Cardinales non possunt judicare nec judices esse electionis Papæ factæ per metum. Electio domini Urbani VI. facta per Cardinales secundum formam c. licet, ac consensus ejusdem superveniens, necnon inthronizatio atque coronatio, ac obedientiæ exhibitio factæ per dictos Cardinales, posito, sed non concesso, quod facta fuerint metu & causa metus intercedentibus, omni jure est & fuit valida, & ad conferendam potestatem papalem fuerunt validi dicti actus. Hanc propositionem Silvestri, Victoris II. Leonis IX. Benedicti X. Damasi II. Honorii II. aliorumque exemplis, Romanæque ecclesiæ consuetudine comprobat; paucisque interjectis subdit: *Dicere quod electio sit facta per impressionem implicat in se manifestissimam repugnantiam, quoniam violentia absoluta dicit totum actum a principio extrinseco, electio vero dicit actum a principio intrinseco. Quod populo Romano existente in platea S. Petri & extra conclave, & Cardinalibus existentibus in conclavi bene custoditis ad eligendum Papam, & quod per impressionem factam a dicto populo ipsi elegerunt in Papam dictum Bartholomæum in eodem concla-*

Cardinales non potuere esse judices.

Demonstratur non fuisse impressionem.

Nec esse notoriam.

clavi, includit manifestam repugnantiam. Quod impossibile est, quod Cardinalibus existentibus in conclavi impressio, quam allegant in hac epistola, fuerit notoria toti clero & populo, ut confingunt. Posito quod impressio intervenerit in electione domini Urbani VI. [*quod non credo*] *in coronatione vero est notorium, quod non intervenit, & sic per consensum expressum in ipsa coronatione esset utique verus Papa. Et si in coronatione dicti Urbani VI. nullus consensus fuit Cardinalium, ut sibi acquireretur aliquod jus in papatu, sola tamen expressio consensus facta per coronationem, & nulla facta protestatione, vel aliquo alio signo manifestante dictam corentiam consensus, dicta expressio coronationis eundem faceret verum Papam. Posito quod possit calumniari immediate præcedens conclusio, quod rationabiliter non posset, purgaretur tamen electio atque coronatio dicti Urbani per actum dominorum Cardinalium, scilicet S. Petri & de Luna, qui pure elegerunt atque coronaverunt eundem in papatu & consensum sine metu in eisdem actibus præbuerunt.* Hoc probat author ratione, quod cæteri, fingendo, se jure eligendi privarent, quod in; hos recideret, veluti si contingeret ipsos morte extingui; hos autem assensisse ex eorum testimonio probat his verbis :

Non intercessisse in coronatione.

Dominus S. Petri confessus est se vere & pure dictos actus exercuisse, & similiter dominus de Luna coram multis personis, & maxime coram domino Petro Rege Aragoniæ, & hoc est positum & in processu ejusdem Regis. Igitur sequitur veritas dictæ conclusionis : immo re vera fuerunt novem Cardinales, qui pure asseruerunt se elegisse, & nomina eorum & dicta fuerunt scripta per Joannem quondam Regem Castellæ antequam ipse se determinaret, ut percepi a pluribus fidedignis, si vero non concederent, nihilominus stat veritas conclusionis : dominus Urbanus prædictus in papatum per ostium introivit, idest per ministerium Cardinalium : dictus dominus Urbanus VI. fuit verus papa; nam qui eligitur, inthronizatur, atque coronatur per Cardinales ad papatum est verus Papa, &c. Asserere dictum dominum Urbanum fuisse non Papam, sed apostaticum, antichristum, & intrusum, est erroneum. Omni dolo expresso in hac epistola non obstante concluditur ex eadem dominum Urbanum fuisse verissimum Papam & vicarium Jesu Christi. Sequitur in epistola (a). *Nempe cum ista sua tam nefaria intrusio in Papatum.*

(a) Cap. 14.

Hic ex ore vestro judicamini Cardinales : coronatio enim dicti domini Urbani erat jam divulgata per orbem, quia de universis partibus Christianitatis fuerunt homines præsentes, ut fatemini, & in possessione hujus coronationis fuit a tempore paschæ, quod fuit circa principium mensis

aprilis, usque ad datam hujus literæ, quo fluxerunt quatuor menses, & hoc totum est notorium. Ergo saltem ratione hujus scandali tacere debuistis, cum re vera Papa esset, quoad actus requisitos necessario ad papatum. Quod errores quamplurimi pullulare incipiunt, errores ex hoc non pullularunt nisi in vobis & vestris sequacibus, quos ad sequendum vos nequiter induxistis : Et infra. *Quinta pars epistolæ, in qua ponitur Cardinalium exhortatio*, Monet author ex doctrina Apostoli blandas eorum voces declinandas, additque : *Prima ratio est, quia docent nos doctrinam erroneam, & contra doctrinam Ecclesiæ. Secunda ratio est, quoniam ipsi inveniuntur falsi in multis, & ideo totum suum testimonium decolorant. Tertia ratio est, quia contradictores non solum in facto principali, sed in multis dictis hujus epistolæ sunt reperti secundum sententiam beati Augustini lib. de mendacio cap. 20. Stultum est credere hominibus, qui primitus sunt mentiti. Quarta ratio est, quia dolosi in verbis æquivocis ac dubiis perpenduntur, & ut dolo cupiant homines verbis ipsis dolosis utuntur, & dolosi homines sunt vitandi a quolibet Christiano, ut superius est ostensum. Quinta ratio est quia hortantur populum ad schisma faciendum.* Et infra : *Si Apostolis oppositum primi dicti evangelii Evangelizantibus non est credendum. Ergo pariter nec Cardinalibus est credendum in exhortatione hujusmodi.* Confudit admodum schismaticos hæc Joannis e Montesono disceptatio, cujus vim variis argutiis elidere studuerunt; sed a schismaticis ad hæreticos sermonem convertamus.

Fide indignissimi demonstrantur.

XVIII.

Cum jacta a Wicleffo impietatis semina latius pestiferas radices figerent, divina providentia, ut pios in orthodoxa fide confirmaret, confunderetque hæreticos, ad sacras Christi imagines sanctorumque suorum sacras reliquias plures cœlestes virtutes edidit, de quibus Walsinghamus (b) hæc memoriæ tradidit : *Sub eodem tempore* [*divinitate procurante, ut putamus ad confirmandum pie credentes, & confutandum hæreticos*] *juxta prioratum de Vvymundam nova succrevere miracula apud quandam crucem erectam in via publica, quæ merito & miracula dici possunt, & credi. Eo tempore in prioratu canonicorum de Bridlington, qui est in diœcesi Eboracensi ad tumbam Joannis quondam prioris ibidem tanta tamque manifestata fiebant miracula, ut pene totam Angliam ducerent in stuporem; de quo ferunt, quod in vita sua super aquas ambulaverit, mortuum suscitaverit, & in horreis domus suæ tam manifestata, quam mirabilia per orationes frugum fecerit, ut quæ vix per mensem familiæ putabantur suffectura, prece sua sufficerent toto anno prærogativa sanctitatis ejus, humilitate & misericordia super afflictos.*

(b) *Th. Vualsing. in Rich. 2. hoc anno.*

Miracula ad crucem edita.

Prodigia Joannis Bridlingtonensis precibus edita.

XIX. Collata quoque Anglis fuere divinitus plura beneficia ad sepulchrum B. Ethelredæ virginis, quæ cælestibus visis asseruit, plures a se preces fundi pro salute Anglicæ gentis divino Numini ad mala Anglorum cervicibus impendentia avertenda:

(a) Id. ib.

(a) ac ne inania figmenta somniave putarentur ejus dicta, coram circumfusa multitudine membrorum usum, iis qui talia erant fari ad dictorum fidem confirmandam restituit, ut narrat Walsinghamus his verbis: *Apud Ely B. Ethelreda virgo perpetua & Regina apparuit cuidam juveni docens eum cavere pericula sibi imminentia, & instruens eum de periculis maximis, quæ regno supervenirent, nisi prius Deus placatus orationibus piis fidelium manum suspenderet a vindicta: quapropter monet, ut priorem & monachos adeat, & eis mandata sua deferat, ut pro salute gentis exorent Dominum & precentur, ut avertant iram indignationis suæ a populo Anglicano. Spondetque beata virgo suas etiam preces oblaturam Domino pro causa præmissa: cunctanti vero juveni nec audenti jussa perficere signum dedit dicens: Contractus & claudus eris & omnino inutilis, qui modo sanus & sospes esse dignosceris, usque ad diem festum depositionis meæ, quo die deportatus ad memoriam meam consequeris integram sanitatem. Prodit ergo juvenis quæcumque viderat, & ad credendum dictis suis sua contractionis pœna multos invitat: & ne fictum videretur, vel humano adinventum ingenio quod in ipso factum fuerat consumptis carnibus tibiæ exinanitæ fuerunt, ut tantum pellis hæreret ossibus, & poplites ita constrictæ, ut tali natibus inseparabiliter jungerentur: Accurrerant ergo multi illecti fama facti, ferroque pungunt tibias seu pedes juvenis; sed caro consumpta, pelles mortua nil sensere: tentant tibias contractas a terga retrahere, sed minime proficere. Statuunt igitur opperiri diem præfixum, in quo vel fama mendax, vel omnino vera probaretur. Illabente die gloriosæ virginis & Reginæ juvenis ad ecclesiam deportatus primo cœpit obdormire, & max excitatus a somno resilit, audiebanturque nervorum crepitus, & sequebatur membrorum distentio, & juvenis exsilire cœpit, & coram multis memoriam sanctæ virginis circuire & quia per ante dictus juvenis multa jussu sanctæ virginis Ethelredæ secreta de multis prædixerat, quæ suo parochiali sacerdoti sub sigillo confessionis revelaverat, omnia vera comperta sunt, fidemque fecerunt indubitabilem de cunctis, quæ ventura prædixit.* Et infra.

B. Ethelreda miraculis illustratur.

Deum orat pro Anglis.

Angli præmoniti, ut divinam iram placent.

Fidem fecit hujus visionis & miraculi alia visio cita subsecuta, manifestataque decrepitæ mulieri & octogenariæ, cui videbatur beatam Reginam & virginem Ethelredam astitisse sæpius, & eadem vel plura commemorasse supervent ura pericula nisi devotis supplicationibus Omnipotens placaretur, adjecitque beata virgo se cum populo preces Domino porrexisse, ut malum subtraheret, quod proposuit terræ immittere pro peccatis; monuitque ut priori & conventui atque plebi ex parte sua mandaret continuare processiones, multiplicare devotiones, facere incessanter orationes, ut Deus averteret gladium imminentem: sciantque procul dubio [inquit sancta] quod ego precum mearum instantia minas varias & ruinas ab eis averti; jussitque gloriosa domina, ut mulier hæc universa publice profiteretur, & in festo S. Mariæ Magdalenæ se deferri faceret ad ejus tumbam, ibidem contractionis & invaletudinis consecutura coram populo sanitatem, nempe per triennium ita confecta fuerat tibiarum intolerabili passione ut immobilis semper uno jaceret in loco, nisi quando miseratione vicinorum compatientium de uno loco ad alium portabatur. Igitur in festo memorata vetula in sporta ad feretrum beatæ Ethelredæ defertur, ubi in somnum resoluta videt gloriosam virginem prodeuntem; quæ accedens apprehendit ejus tibias, & in longum protraxit, nervique tibiarum pluribus de populo assistente audientibus crepuerunt, & mulier mox sana surrexit, quæ prius ægra veterana fuerat & contracta, tumbamque tribus perlustravit vicibus, illam devote deosculans, & agens Deo gratias, & gloriosæ dominæ Ethelredæ.

Peralytica octogenaria repente curata.

Sanctus etiam Albanus (b) Anglorum protomartyr precibus suis apud Deum miserrimæ mulieri de statu mentis deturbatæ, quæ ob ineptias suas Londinensibus civibus notissima erat, rationis usum admirando modo obtinuit.

(b) *Valsin. in Rich. 2. sub ann. 1389.*

XX. Non moverunt hæc Wiclefistas, qui a magistro suo acceperant miracula dæmonum esse mera ludibria, ac sive a Deo sive a dæmone paterentur contemnenda. Nec mirum si sanctorum opera resque mirabiles ab iis patratas sperneret VVicleffus, qui omnia miracula quæ leguntur in sacris evangeliis, necnon in quibus fides Christiana consita est & confirmata, Judæorum pertinacium more derideret, cujus sectariorumque vesaniam Thomas VValdensis (c) docte confutat, & concludit: *Doceat vos Augustinus, increduli Vvitlefistæ, & ab ipso audito non hoc sapuisse quod vos, quod deinceps post Apostolos nulla fiant in nomine Christi miracula, & omnia illusiva esse diaboli, cum ipse secum visum recepisse cognovit ad corpora martyrum;* Et infra: *Jam novi quare Vviclef tam inimicatur sanctorum miraculis, quia certe alterius fidei est vel extraneitate perfidiæ a fide sanctorum sit hostis fidei Christi est & sanctorum suorum in vivis & mortuis, scit enim perfidiam suam statim vincendam cum venitur ad miracula,*

Wicleffistæ spernunt miracula omnia etiam a Deo facta.

(c) *Vvald. to. 3. tit. 14. c. 125.*

Refelluntur.

cusit

sicut sæva gentilitae & caetus judaismus.

XXI. Idololatriæ calumniam catholicis impingunt.

Imbuti iis Wieleffi venenatis opinionibus hæretici succendebantur ira, cum celebrari fidelium populorum concursus ad loca sacra miraculis collustrata intuerentur, brutorumque animantium instar in cruce Domini nil aliud, quam lignum putridum contemplati, catholicis idololatriæ crimen impingere non perhorruerunt, ut narrat Thomas Walsinghamus (a). Hanc adversus sacras imagines hæresim tueri ac propagare blasphemis argutiolis Guillelmus Albus sacerdos Wiclefsista ausus est, quem refellit Thomas Waldensis (b), objectumque catholicis idololatriæ crimen avertit in Wicleffistas, ipsos scilicet, qui damnabant imagines, adorare dœmones in phantasmatum suorum idolis, quibus se regendos eorumque traducendos arbitrio tradidere, quod ex Augustini (c) contra Donatistas insigni sententia illustrat.

(a) *Valsin. in Rich. 2. hoc anno.*

(b) *Vuald. to. 3. tit. 19. de reliq. c. 156.*

Idololatriæ crimen retortum in hæreticos.

(c) *Aug. de baptis. contra Donatist. l. 3. c. 19.*

Connivere ad blasphemos hæreticorum conatus visos plures Angliæ præsules conqueritur Thomas Walsinghamus, (d) privatisque inescatos commodis religionis causam contempsisse. A quorum inertia & flagitio abhorruit Norvvicensis episcopus, qui cum hæreticos ad supplicium summa solertia conquireret, diœcesim a Wicleffistica labe vindicavit: *Juravit*, inquit Walsinghamus, *& non pœnitebit illum, quod si quisquam de secta perversa prædicare præsumeret in diœcesi sua, vel ignibus traderetur, vel capita privaretur, nullusque fuit de tanta sequela, qui iis cognitis vellet ad martyrium properare, propter quod in episcopatu suo hactenus fides & religio inviolata permansit.* Commendat eumdem episcopum Norvvicensem Nicolaus Harpsfeldius (e) in historia Wicleffiana, additque eumdem ad palinodiam compulisse Joannem Eduardum sacerdotem, qui baptismum negabat, & jusjurandum coram magistratu illicitum contendebat.

(d) *Valsin. in Rich. 2. hoc anno.*

Pius ardor Norvvicensis episcopi.

(e) *Harpsfeld. in hist. Vuiclef. c. 16. ex regest. Arundel.*

XXII. Contigit hoc eodem anno Cantabrigiæ prodigium, dum instructo religioso agmine solemnis duceretur pompa, in qua a sacerdotibus Eucharistia circumferebatur, quo palam demonstratum est, non illam panem esse, sed in ipsa Christi latere majestatem, etenim cum illam velatam sacris speciebus risisset quidam hæreticus, inter sacrilegos jocos divina repente vindicta obrutus est, ut narrat Thomas Walsinghamus (f) his verbis: *Per idem tempus Cantebrigiæ in festa commemorationis S. Pauli occurrebat & festum dedicationis S. Mariæ ibidem: ad quod festum amplius honorandum in processione per parochiam deferebatur Corpus Dominicum super duos humeros sacerdotum in feretro non ponderoso, sed tam levi, ut a septenni puero sine vexatione portari tota machina potuisset. Procedebant igitur & præcedebant dicti presbyteri supportantes Corpus Domini per dictam villam donec venirent anta locum fratrum Augustiniensium, qui situati sunt juxta mercatum villæ. Ubi repente feretrum, quod æqualiter utriusque humeris activo erat sa subrigere nitebatur quasi quadam virtute imperceptibili ab earum humeris resilire, efficiebaturque adea ponderosum, ut sacerdotes vix uaque possent sufferre tantum pondus, neque ad feretri fines humeros iterum detrahere & applicare, torquentur proinde & sudant & anhelant præ labore nimio, laicorum auxilium flagitantes. Succurrunt laici, manus supponunt; sed, quod mirabile fuit, nihil ponderis persenserunt: cumque pertransissent omnem loci situm dictorum fratrum, feretrum iterum repente super illorum humeros æqualiter requievit. Sed tunc quidam ineptus & vere miser incomposito motu corporis cœpit saltare sive tripudiare coram Eucharistia: quem incontinenter apprehendit terribilis valde vindicta; nam inter jocandum repente corruit, & post pusillum spiritum exhalavit. Horum causa mirabilium a multis multipliciter est interpretata, quam indicare nos prætermittimus, malentes aliis judicium derelinquere, quam de nobis incognitis inconsulte aliqua diffinire. Hoc tantum audemus adjicere, quod magna & formidabilis pestilentia extemplo subsecuta est Cantebrigia, qua homines subita, prout dicebatur, sospites correpti mentis phrenesi moriebantur sine viatico, sine sensu.*

(f) *Vualsin. in Rich. 2. sub anno 1389.*

Demonstratum miraculo latere Christi in Eucharistia majestatem.

Divina in sacrileg. Eucharist. derisorem vindicta.

Ann. Eccl. Tom. XXVI.

Qui apostoli verba: *Idea inter vos multi infirmi & imbecilles & dormiunt multi;* perpenderit, percussos hoc flagello Anglos eaistimabit ob contemptam sacram Eucharistiam: refert enim Thomas Waldensis (g) horrenda a Wicleffitis patrata sacrilegia, blasphemasque voces adversus Christum in ea delitescentem effusas; tum addit: *Non dubium apud fideles universales Ecclesiæ Vuicleff esse idololatram, cum peccare quomodolibet in adorandi genere spiritu contumaci est species idololatriæ. Constanter autem adorationem negare illi, qui adorandus est, numquid non est peccare constanter in specie adorandi* (h)? *unde super psalm. 98. Augustinus: Nemo illam carnem manducat, nisi prius adoraverit: inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, ut non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Hæc ille.* Ex horum blasphemorum numero quendam cum Eucharistiæ araneam prætulisset, mox horridam araneam coram Thoma Cantuariensi archiepiscopo, & aliis proceribus in os sacrilegum tentasse ingressum, visuri sumus.

(g) *Vualden. de sacr. Euch. to. 2. c. 26.*

(h) *Aug. to. 8. in Ps. 98.*

Sacerdotes simplices alios sacerdotes sacrare ausi.

XXIII. Addit ad hunc annum Thomas Walsinghamus (i) sacerdotes Wicleffistica hæresi contaminatos, sacrandorum sacerdotum potestatem sibi arrogasse, suamque

(i) *Vualsin. hoc anno in Rich. 2. & in hypodig. Neustriæ.*

Sublatum a Wicleffistis sacerdotium.

authoritatem summi Pontificis authoritati in omnibus adæquasse, fictitioque & sacrilego ritu ab iis initiatos divina mysteria profanasse: ex his vero unum conscientiæ facibus ardentem pœnituisse flagitii, illudque Sarensi episcopo aperuisse. Eo impietatis progressus est sacerdos apostata Wicleffus, ut omne sacerdotium veluti humanum commentum sustulerit in nefario libro de sermone Domini in monte, tractatu 2. cap. 5. in quem merito ita exclamat Thomas Waldensis (a): *Nescio si hæresis ista ad tantam hebetudinem mentis & oblivionem veritatis devenerit ut necesse sit probare eis Christum instituisse episcoporum officium, & si nesciant Christum instituisse sacras Apostolos simul episcopos de quorum pessimo scilicet Juda Psalmista prophetice cecinit (b); Et episcopatum ejus accipiet alter.*

(a) Vuald. l. 2. art. 3. c. 56.

(b) Ps. 10. Act. 1.

Refert Olaus Magnus (c) hoc anno Germanos, qui Stocholmiæ sedes fixerant, invidia avaritiaque stimulatos in Suecos mercatores, quos frustra apud Albertum Regem gentilem suum circumvenire calumniis nisi erant, ut opes Stocholmensis emporii ad se derivarent, crudelissimam carnificinam exercuisse, Deumque injustas eorum cædes jactis de cælo fulminibus vindicasse, qua de re hæc idem Magnus refert: *Fuit hæc insignis & crudelissima clades optimis profecto civibus contra omnem rationem & æquitatem, imma contra jusjurandum, quod perditi advenæ toties præstiterunt, irrogata anno Christi MCCCLXXXIX. ipsa nocte, qua Christicolæ festum Corporis Christi celebrare consueverunt. In eadem autem hora qua hæc fiebant, suboriebantur tot fulgura, tot coruscationes, tot portentosa tonitrua, tantaque inundatio pluviarum, ut ipsa civitas Stocholmensis mox submergenda crederetur; hæc enim erat ea calamitas, cujus meminisse videtur Albertus Krantzius in hunc modum scribens: Stocolm insigne Sueciæ emporium insigni clade afficiebatur: nam de cælo fulmine tactum pene totum conflagravit: perierunt incendio mille sexcenti homines. Miserabilius quod sequitur, fœminæ, proles, & sine numero puellæ navibus res suas invexerunt: cum parvulis aderant quoque viri non pauci, sed priusquam solverunt, ingruebat promiscuum vulgus, incendia declinans. Tanta itaque multitudine naves quamvis maximæ oppletæ fuerunt, ut omnis illa multitudo in ictu oculi submergeretur: res calamitosa certe & sine exemplo; quando divina majestas illam bellatam sævitiam contra innocentes perpetratam tam severiter in ejusdem civitatis reliquias vindicaret.*

(c) Olaus Magnus l. 2. de mira nat. rer. septem. c. 24. & in hist. Sueton. l. 21. c. 17.

Sueci a Germanis cæsi.

Divinæ justitiæ exemplum.

Affulsit

I. Affulſit lætus catholicis annus Christi milleſimus trecenteſimus nonageſimus indictione decima tertia, propoſita ampliſſima luſtraturis Apoſtolorum limina ea Urbani ſanctione criminum veniæ inſignis, quo maximo concurſu populi pietatis novo ſenſu delibuti ſacrarum expiationum anni jubilei promerendarum ergo ſe in urbem contulere, ut Theodoricus e Niem (a) teſtis oculatus narrat: *Innumerabiles*, inquit, *peregrini toto illo anno poſtquam incepit jubileus, præſertim de Alemannia, Hungaria, Polonia, Bohemia, Anglia, & aliis regnis & provinciis, quæ fuerunt de obedientia Urbani ad urbem venerunt*. Factos etiam maximos catholicorum concurſus Gobelinus conſentit (b), qui addit Gallos cæteroſque factionis ſchiſmaticæ tunc Romam non acceſſiſſe; ſed poſtea recurrente decimoquarto ſæculo maximo numero veniſſe, ac Bonifacium quibuſdam Germaniæ civitatibus lucrandarum indulgentiarum modum præſcripſiſſe, ut nonnulla earum templa religioſe luſtrarentur; ſumptus vero in itinere faciendi quæſtori pontificio pro inſtaurandis urbis eccleſiis numerarentur: quod in cæteris etiam regnis geſtum ex literis Bonifacii ad Conradum epiſcopum Amelienſem datis (c) colligitur, quibus ritum a Corſis ac Sardis jubileum conſecuturis obſervandum imperat.

(a) Theod. e Niem. l. 1. c. 68.

Annus jubileus celebratur.

(b) Gobelin. in Coſm. æt. 6. c. 86.

(c) Bonif. l. 1. ep. cur p. 237.

II. Aucupati exinde ſunt occaſionem emungendæ pecuniæ ſimplicium plures religioſorum ordinum alumni & clerici, qui ſe a Pontifice concedendæ cunctorum veniæ delictorum authoritate inſtructos ementiebantur, ac ſacra ludibrio ducebant ut aurum cogerent ſceleratius deinde a ſe profundendum: ad quos reprimendos in Italia Benedictum Ferrarienſem (d) & Beltraminum Novocomenſem (e) epiſcopos juſſit incumbere. At non modo inani indulgentiarum ſpecie deluſos ſimplices ab his impoſtoribus queſtus eſt Bonifacius, verum exomolgeſeos ſacramentum ab iis profanatum, dum ſolvendi criminum nexus ſe pollere authoritate ſimulabant, votiſque nuncupatis liberos modici lucri aviditate pronuntiabant.

(d) Ib. p. 227.

Impoſtorum circa indulgentias corruptelæ.

(e) Ib. p. 298.

Venerabili fratri Benedicto epiſcopo Ferrarienſi in provincia noſtra Romandiolæ pro nobis & eccleſia Romana theſaurario ſalutem, &c.

Ad audientiam noſtram, non ſine magna mentis diſplicentia, fidedignorum quamplurium relatio perduxit, quod quidam religioſi diverſorum etiam mendicantium ordinum, & nonnulli clerici ſæculares etiam in dignitatibus conſtituti, aſſerentes ſe a nobis, aut a diverſis legatis ſeu nuntiis ſedis Apoſtolicæ miſſos, & ad plura peragenda negotia diverſas facultates habere per partes, in quibus ec pro nobis & eccleſia Romana theſaurarius deputatus, diſcurrunt, & veras vel prætenſas, quas ſe habere dicunt, facultates fideli & ſimplici populo nunciant & irreverenter veris hujuſmodi facultatibus abutentes, ſuas fimbrias, ut vel ſic turpem & infamem quæſtum faciant, impudenter dilatant, & non veras & prætenſas facultates hujuſmodi mendaciter ſimulant, cum etiam pro qualibet parva pecuniarum ſummula, non pœnitentes, ſed mala conſcientia ſutagentes iniquitati ſuæ, quoddam mentitæ abſolutionis velamen prætendere, ab atrocibus delictis, nulla vera contritione, nullaque debita præcedenti forma [ut verbis illorum utamur] abſolvant; male ablata certa & incerta, nulla ſatisfactione prævia, {quod omnibus ſæculis abſurdiſſimum eſt} remittant; caſtitatis, abſtinentiæ, peregrinationis ultramarinæ, ſeu beatorum Petri & Pauli de urbe aut Jacobi in Compoſtella Apoſtolorum, & alia quævis vota, levi compenſatione commutent; de hæreſi vel ſchiſmate nominatim aut incidenter condemnatos, abſque eo, quod in debita forma abjurent, & quantum poſſunt debite ſatisfaciant, non tantum abſolvunt, ſed in integrum reſtituant; cum illegitime genitis, ut ad ordines, & beneficia promoveri poſſint, & intra gradus prohibitos copulatis aut copulandis diſpenſent, & iis qui ad partes infidelium abſque ſedis prædictæ licentia tranſfretarunt, vel merces prohibitas detulerunt, & etiam qui Romanæ aut aliarum eccleſiarum poſſeſſiones, jura, & bona occuparunt, excommunicationis & alias ſententias & pœnas, & quævis interdicta relaxent, & indulgentiam, quam felicis recordationis Urbanus Papa VI. prædeceſſor noſter, Chriſtifidelibus certas baſilicas & eccleſias dictæ urbis inſtanti anno viſitantibus conceſſit, & quæ in ſubſidium Terræ ſanctæ accedentibus conceduntur, quibuſvis elargiri pro nihilo ducant, ac tot tantaſque abuſiones, poſtpoſita Dei & ejus Eccleſiæ reverentia & honore mundiali, ac propriæ conſcientiæ ſtimulis, exercere non erubeſcant per modos tales, ut quaſi hominibus perpetuam felicitatem in hoc ſæculo polliceri conentur, & æternam gloriam in futuro; & quæſtum, quem exinde percipiunt, nomine cameræ apoſtolicæ ſe percipere aſſerant, & nullam de illo nihilominus rationem velle reddere videantur.

Prophanatum ab iis pœnitentiæ ſacramentum.

Soluta temere vota.

Alia eorundem facinora.

Obtenſa ſceleri ſedis Apoſt. auctoritas.

Horret, & merito indignatur animus, talia reminiſci; cedunt enim in gravem divinæ majeſtatis offenſam, ſedis, & gravitatis Apoſtolicæ vilipendium, animarum grande periculum, exempli peſſimi damnoſam perniciem, fidelis populi eluſionem, devotionis diminutionem, & ſcandalum plurimo-

morum. Attendentes igitur quod nostra interest super tot tantisque malis de opportunie remediis salubriter providere, fraternitati tuæ, de qua in iis & aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus religiosis & clericis sæcularibus hujusmodi, ac eorum familiaribus, complicibus, & collegiis, & aliis, vocatis qui fuerint evocandi, summarie, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura judicii, etiam ex officio, super præmissis auctoritate nostra inquiras diligentius veritatem, & eos ad reddendum tibi computum de receptis, & reliqua consignandum remota appellatione compellas, & quos per inquisitionem hujusmodi excessisse, vel non verum, aut non sufficient, seu ad id non habuisse mandatum inveneris, capias & tandem sub fida custodia teneas carceribus mancipatos, donec id nobis intimaveris, & aliud super hoc a nobis receperis in mandatis, contradictores, &c. Datum Romæ apud S. Petrum xiv. Kal. novembris anno primo.

Jubet Bonifacius in eos animadverti.

Similiter data sunt Gerardo Ratemburgensi, Nicolao Misnensi, ac Gerardo Hildesemensi episcopis aliisque mandata (*a*), ut omni studio nefarios ejusmodi simoniacos nebulones in Germania coercerent; quocirca mirum non est, si Gobelinus (*b*) de indulgentiis & absolutionibus in Germania lucri causa perperam collatis plura scripserit, qui in ea re emendandus est, dum Bonifacio (*c*) labem aspergit, quæ ab impostoribus vel nimia administrorum pontificiorum licentia avaritiaque emanarat; ex quo patet quam male Lutherus & alii novatores omnia impostorum sacra indulgentiarum præmia ad quæstum promulgantium flagitia in sedis Apostolicæ, quæ ea semper damnavit, invidiam derivari, ac præter fas omne ejusdem sedis auctoritatem evertere annisi sint; quis enim evertenda censeat imperia, si nefarii homines aliqua in iis latrocinia agitent?

(*a*) *Ib. p.* 298.

(*b*) *Gobel. c.* 86. & 87.

Sacra indulgentiarum præmia ad quæstum promulgantium.

(*c*) *Ext. in Bonif. l.* 1. *p.* 280.

III. Wenceslaus ecclesiæ patrocinium se suscepturum præfert.

Excutiendæ diuturnæ inertiæ speciem aliquam præ se tulit Wenceslaus Rex Romanorum, atque ad suscipienda imperialia insignia in Italiam se velle conferre; tum ad schismaticos in Romanæ ecclesiæ obsequium redigendos Germaniæ vires conversurum Bonifacio decretis oratoribus, amplissimisque literis (*d*) superiori anno datis est pollicitus.

(*d*) *Ext. apud Bonif. l.* 1. *p.* 280.

Sanctissimo in Christo patri ac domino domino Bonifacio divina providentia sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici domino nostro reverendissimo.

Ejus lit. ad Bonifacium.

Sanctissime pater & domine reverendissime. Et si per totius mundi monarchiam & ambitum in rebus singulis varietas detestanda viguerit, & vigeat usque modo, ex quibus propter successus diversos præsentis sinistri temporis plurima nosuntur inconvenientia subsecuta, serenissimusque princeps dominus Carolus Romanorum Imperator augustus & Bohemiæ Rex genitor noster charissimus, dum ageret in humanis, circa scandalorum diremptionem ipsorum feliciter procurandam solerti, Christianissimaque sedulitate vacaverit; nihilominus tamen nos, Altissimi favente clementia, nostri genitoris præfati vestigiis accuratius inhærentes, ad hoc invigilavimus assidue, curaque sollicita meditamur qualiter, divina nobis assistente clementia, fructum uberem afferentes malignitati temporis & malorum incursibus finem optabilem imponamus erigentes [volente Domino] regium animum ad quæcumque paratum magnifica, sicut secreta agibilia certis oculatis & utilibus respectibus deposcentibus exegerunt nos acturos, eo videlicet quod qui rem quampiam aggressurus dignoscitur, humeri valitudinem juxta rei difficiles, circa quam versatur intentio magnitudinem, quantum possit efferre rimare debeat, & accurate metiri; at autem, Pater beatissime, sanctitati vestræ de præmissis & aliis secretis agibilibus nostris plenarie patefiat intentio Ecclesiæ; nunc animo deliberato, sano fidelium nostrorum accedente consilio, & ex certa scientia ad sanctitatis vestræ præsentiam destinamus honorabiles Ubaldinum de Florentia decretorum doctorem, consiliarium, familiarem, domesticum commensalem, & fratrem Nicolaum ordinis fratrum Minorum confessorem, devotos nostros dilectos, de intentionibus nostris distinctiae informatos, quibus inter cætera capitula seu articulos præsentibus interclusos responsionem literarum sanctitatis vestræ commisimus exponendam, eidem sanctitati vestræ devotissimo studio supplicantes, quatenus eadem sanctitas vestra dictis familiaribus nostris in exponendis eisdem fidem velit adhibere plenariam, tamquam vobis personaliter loqueremur, ipsosque favorabiliter exauditos dignetur misericorditer ad specialem reverentiam majestatis regiæ tamquam servitores nostros dilectos suscipere commendatos, singularem in eo nobis, Pater beatissime, gratiam facientes. Personam vestram beatissimam sanam & incolumem conservare dignetur Altissimus regiminis Ecclesiæ suæ sanctæ per tempora diuturna. Datum Pragæ die xxi. novembris regnorum nostrorum anno Bohemiæ xxviii. Romani vero xv. numerat scilicet annos ab electione, quam anno Christi MCCCLXXVI. celebratam (*e*) vidimus mense junii. *Sanctitatis vestræ devotus filius VVenceslaus Dei gratia Romanorum Rex semper augustus & Bohemiæ Rex.*

Decreti oratores.

(*e*) *A. C.* 1376. *n.* 14.

IV. Præcipua jungendi inter Cæsarem Pontificemque federis capita.

Jussi sunt oratores arctissimum fœdus Ecclesiam inter & imperium jungere, ac spondere Wenceslaum ad restituendum pristinum Ecclesiæ splendorem, funestumque schisma abolendum, regia studia collocaturum.

In-

Infrascripta sunt capitula exponenda domino nostro Papæ ex parte serenissimi domini Regis Romanorum, &c. per dominum Ubaldinum & fratrem Nicolaum suum confessorem, &c.

Et primo quod ipsi cum omni reverentia recommendent præfatum serenissimum dominum Regem Romanorum sanctissimo domino domino Bonifacio Papæ IX. cum illis honestis & condecentibus verbis, quæ in tali recommendatione requiruntur. Secundo exponant sanctitati suæ, qualiter dictus dominus Rex regratiatur domino nostro Papæ de ita perfecto amore, & cum Dei auxilio intendit omnino recipere imperialem coronam a præfato domino Papa, & attendere cum omni diligentia ad publicum bonum Italiæ & imperii sacri, & simul cum domino Papa operari omnia utilia pro bona reparatione Christianitatis, & pro removendis omnibus scandalis & guerris, ut cum honore sacri imperii & Romanæ ecclesiæ quiete cum bona pace vivetur, & ita quanto citius poterit, cum summe sint sibi cordi & vigilanter in iis vacet & intendat continue, & nullam in iis negligentiam committet, sed cum fautoribus sanctitatis suæ se cito expediet, &c. Tertio quod regia majestas provida deliberatione disposuit mittere ad partes Italiæ serenissimum principem dominum marchionem Moraviæ vicarium generalem sacri imperii, & propter bonam & occultam considerationem fuit aliqualiter retardatus ipsius accessus ad bonum finem; sed cum Dei auxilio ipsum dominum marchionem omnino mittet & non tardabit, ita quod honor sacri imperii & Romanæ ecclesiæ conservabitur cum tranquillitate & bono statu Italiæ, de qua ipse paternam curam habet, &c. Quarto quod dictus dominus Rex cum multa devotione & sincero amore offert se tamquam Christianissimum principem dicto domino Papæ ad omnes suos honores & sedis Apostolicæ, & certa alia specialia & particularia sua desideria commisit per dictos suos nuntios ambaxiatores exponenda & perficienda cum domino Papa, prout habent in commissis sive in articulis, videlicet per honorabiles viros dominum Ubaldinum de Florentia decretorum doctorem, consiliarium, familiarem, domesticum commensalem, devotum dilectum, & fratrem Nicolaum ordinis fratrum Minorum de Praga devotum dilectum confessorem serenissimi ac invictissimi domini VVenceslai Regis Romanorum semper augusti, & Bohemiæ Regis ambaxiatorem (a) dicti domini Regis.

Poscit Vvenceslaus augustalia imperii ornamenta.

Spondet restiturum se concordiam.

V. Internuntius Bonif. ad Venceslaum missus.

(a) *Bonif. IX. l. 1. ep. cur. p. 319.*

Accessere ad sedem Apostolicam proximo ineunte hoc anno Wenceslai oratores, quos benigne excepit Bonifacius, promissisque eximiis recreatus Ubaldino designato episcopo Cortonensi pontificio in Bohemia quæstori præcepit, ut decumas ecclesiasticorum vectigalium Wenceslao ad ordinandos Italicæ expeditionis apparatus tribueret.

Dilecto filio Ubaldino electo Cortonensi referendario nostro, fructuum & proventuum in civitate & diœcesi ac provincia Pragensi cameræ apostolicæ debitorum collectori, Apostolicæ sedis nuntio.

In laudis jubilum exultans mater Ecclesia læta consurgit ad Dominum, sibique refert plenitudinem gratiarum, dum charissimum in Christo filium nostrum Vvenceslaum Regem Romanorum illustrem velut Christianissimum principem circa exultationem fidei catholicæ fervore indefesse promptitudinis studio intuetur: lætamur, inquam, & nos, & dum mente revolvimus magnifica suæ celsitudinis opera, quæ conatur laudabiliter in exterminium schismaticorum adimplere: gaudemus etiam, & merito, quod ipse cælestis benedictionis gratia rore perfusus ea, quæ sunt in oculis divinæ majestatis accepta, & quæ etiam sacrosancta Romana & universalis Ecclesia, ac Romani imperii exaltationem & statum respiciunt studio diligentis indagationis exquirens, illa prosequi & efficere nititur virtutibus studiosis. Sane nuper tam ex literis, quam ex relatione certorum nuntiorum dicti Regis percepimus, quod ipse Rex pro suscipiendo imperiali diademate almam urbem Romanam accedere disposuit & disponit infra breve, nos ipsius Regis laudabile propositum in Domino commendantes, ac sperantes quod per hujusmodi ejus adventum in Italiam, & susceptionem diadematis hujusmodi pax universali Ecclesiæ & terris imperii proveniet, sedabuntur scandala, diffidentes & discordes ad pacem reducentur, & propterea volentes præfato Regi ut expensarum onera, quæ in hujusmodi veniendi itinere cum suo felici exercitu ipsum Regem necessario oportet subire, facilius valeat supportare, de alicujus subventionis auxilio providere; ac considerantes quod id, quod pro universorum commodo disponitur, etiam universi ad ea favores & auxilia præbere tenentur, deliberatione super hoc præhabita diligenti, decimam unius anni redditaum & proventuum ecclesiasticorum in regno Bohemiæ, & terris tam ditioni prædicti Regis ratione regni Bohemiæ & aliis subjectis, quam etiam Romani imperii per Alemanniam, & infra, in relevaminum onerum expensarum itineris dicti Regis veniendi pro susceptione diadematis hujusmodi convertendam imposuimus per præsentes, &c. Datum Romæ apud S. Petrum x. Kal. februarii pontificatus nostri anno secundo. Abjecit egregia consilia Wenceslaus, pristinoque torpori se dedit, ac ne delitias, & commessationes intermitteret post levissimos conatus cum exercitu in Italiam ad imperialis dignitatis sumenda insignia penetrare non est ausus.

Excepto cum applausu regia postulata.

Decimæ Wenceslao attributa.

Cum

VI. Cum vero Stephanus Bavariæ dux idoneus concordiæ interpres visus esset ad divulsas a sede Apostolica ecclesias in pristinam conjunctionem redigendas, ac nil Bonifacii animo hæreret antiquius quam ut omni ratione schisma ab Ecclesia Dei removeret, nec quidquam hactenus vibratæ censuræ, gestaque bella profuissent; clementiæ vias pertentavit, atque antipapæ obtulit illum si falsi honoris insignia abiiceret sedis Apostolicæ legatum in iis regnis, quæ ejus partibus se addixerant creatum iri, qua de re ad Bavariæ ducem, ut cum ipso pacisceretur hæ datæ literæ (a).

Venceslaus susceptis consiliis absistit. Dux Bavariæ pro conciliandis Ecclesiæ schismaticis interpres adhibitus.

(a) Lib. ep. cur. p. 325.

Dilecto filio nobili viro Stephano duci Bavariæ, salutem, &c.

Integra fides, præclara devotio, illibata syncritas, & recta ac singularis affectio, quas te constanter habere ad Deum, & ad ejus sacrosanctam Romanam ecclesiam sponsam nostram, ac universalis reipublicæ bonum statum, multis ac magnis & continuatis argumentis, plene didicimus, nobis spem indubiam pollicentur, quod te in his, quæ unitatem ejusdem ecclesiæ ac catholicæ fidei augmentum concernunt, non minus libenter quam prudenter exercebis, & exinde, cooperante Deo, tecum ex tuis directionibus ac promptis laboribus percipi poterunt digni fructus. Cum autem, dum in mente revolvimus, quod iniquitatis filius, utinam benedictionis, Robertus de Gebennis olim basilicæ XII. Apostolorum presbyter Cardinalis, nunc antipapa, qui se Clementem VII. nominat, suique sequaces, inter quos non pauci, alioquin magnæ literaturæ & auctoritatis viri sunt, affectione mala persuasi secedentes in partem, jam pridem in ecclesia prædicta grande schisma fecerunt, illudque nimis pertinaciter argutiis ambagibus moliti sunt & moliuntur defendere ac nutrire, intrinsecus tacti dolore cordis magna & indesinenti amaritudine distrahamur, Ecclesiæ divisionem & illorum perditionem, vel anxie deplorantes; & quia donec vitalis spiritus adest, non est de peccatore desperandum, potest enim Deus illius cor tangere, & convertere in viam salutis, super eorum conversione humiles ad Dominum non desinamus fundere preces, & continue meditari vias & modos possibiles, unde illos in viam salutis æternæ revocare possimus, nec nos a proposito deterreat vulgaris illa sententia, qua dici assolet, quod cum quis, alioquin spectabilis seu volens & sciens aut imprudens incidit in errorem, ut vel sic errasse non videatur magis & magis errores erroribus cumulat, quam vel pœnitere vel veniam deprecari velit; Spiritus namque divinus ubi vult spirat; tandem, volente Deo, eam novissime te ad nostri præsentiam contulisses inter vias & modos alios habiles ad præmissa providemus te, utpote catholicam principem & virum elegantis consilii, & rerum agendarum longa experientia probatum, & avidum magis agendi bene quam sermonis in reductione talium exercere, & in medium statuere velut pontem, per quem illi corde contriti de errorum invio ad semitam veritatis & justitiæ trans torrentem contaminatæ sensualitatis humanæ revertantur: erit enim ex nostra atque tua parte operæ pretium in his vigilare, laborare, studere, tempus ac diligentiam adhibere, nec desinere: nam si communia vota reductionis eorum Dominus dignatus fuerit exaudire, habemus abundantem materiam atque latam, unde summas gratias Altissimo referamus; si autem peccatis exigentibus, quod absit, incassum fuerint vigiliæ & labores nostri, & saltem adhibuerimus posse nostrum, nobis ad torpentem desidiam imputari non poterit, nec illorum sanguis de manibus nostris requiretur.

Conquisitæ variæ tollendi schismatis rationes.

Spectabiles viri tueri magis errorem quam agnoscere solent.

Te igitur, fili prædicte, rogamus, requirimus, precamur, & obsecramus per viscera misericordiæ Jesu Christi, per augmentum & conservationem fidei catholicæ, per unitatem ejus Ecclesiæ sacrosanctæ, per publicum bonum, per communem salutem, per omnes denique spes, quæ de proba gestis præconcipi possunt, quatenus hoc gloriosum & meritorium opus prompta devotione suscipiens, & promptioribus effectibus prosequens, te ad partes ad hoc aptas conferas, & ad prædictorum reductionem omnibus ingenii tui viribus anitaris, laboribus, vigiliis, sumptibus, aut etiam periculis non parcendo. Profecto non videmus, quod modernis temporibus per catholicum atque dignum principem, quam sit ista, res gloriosior ac laude dignior & magis meritoria effici posset, vel deduci. VII.

Sed ne facultatis defectu in opere tam pio retardatio subsequatur, ubi cum præfatis Roberto & sequacibus super illorum reductione tractandi, nostro & Romanæ ecclesiæ nomine, deducendi, veniam, atque misericordiam & gratiam vere pœnitentibus & confessis offerendi, ac etiam, si forsan [quod tamen apud sanam mentem impedimento esse non deberet, plus nempe lætatur Ecclesia super filii devii reductione, quam super fragilitate & moribus timorati pro fragilitate imbecillitatis humanæ] ob status diminutionem, & honoris casum, ac mundanarum detractionem opum, quos formidarent, a reductione debita retraherentur, eis efficaciter & cum omni solemnitate promittendi, quod post petitam veniam & debitam absolutionem ac recognitionem publicam, quod felicis recordationis Urbanus Papa VI. prædecessor noster post electionem de se factam, quandiu vixit, fuit verus Papa, Romanus Pontifex Christi vicarius Petrique successor; & quod post ejus obitum sibi nos legitime successimus in papatu, Robertus in primævo Cardinalatus, & sequaces præfati in eo in quo reperientur VIII.

Promissa antipapæ resipiscenti legatio in Galliis & Castella.

ter statu [quantum sine juris alieni jam quæsiti præjudicio fieri poterit] servabuntur, ipseque Robertus per eum prius in ipsa reductione omnibus papatus insigniis atque nomine depositis in partibus ultramontanis quae Gallias & Hispanias appellant, regno Portugalliæ, & iis civitatibus atque terris, quæ per charissimum in Christo filium nostrum Richardum Regem Angliæ illustrem & suæ sequelæ personas, & sismarinis partibus possidentur dumtaxat exceptis, Apostolicæ sedis legatus, & pro ecclesia Romana prædicta in temporalibus generalis vicarius deputabitur, & in hujusmodi legationis & vicariatus officiis conservabitur, donec vitam duxerit in humanis, & opportunas ad hæc obligationes cum requisitis cautelis, stipulationibus, & solemnitatibus, & omnia & singula alia faciendi, exercendi, complendi & exequendi, & ad præmissorum executionem universorum Regum, ducum, principum, marchionum, comitum, baronum, & aliorum dominorum temporalium, ac prælatorum, de quibus tuæ prudentiæ videbitur implorandi præsidia & favores, & illis utendi, plenum & liberam auctoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem, & spectale mandatum ratum haberi perpetuo atque gratum, quidquid egeris in præmissis.

Amplissima ad paciscendum mandata Bavaro data.

Age itaque, benemerite fili, & prout tuæ virtutes eximiæ indubiam spem repromittunt operare ita, quod favente Deo ex tuis hujusmodi laboribus & magnificis operationibus ipsi, quos desiderio desideramus, fructus proveniant, & nos cum humana lætitia militantis Ecclesiæ ob reductionem hujusmodi in mensam Domini saginatum vitulum delibemus. Datum Romæ apud sanctum Petrum [1] *VIII. idus novembris pontificatus nostri anno primo.* Sollicitati præterea præsules (a) universi, Reges, principesque catholici fuere, uti studia sua una cum duce Bavariæ ad antipapam a schismate revocandum collocarent: qua de re encyclicæ literæ ad eos datæ fuerunt immutata nonnullarum vocum formula habita cujuscumque dignitatis ratione.

(a) *Id. ep. cur. pag. 327. post eund. ep.*

IX. Permotus eodem pio ardore Bonifacius reducendi ad Ecclesiæ gremium, quos error schismatis abduxerat, nuntios apostolicos auctoritate instruxit, ut eos censuris solverent; interque alios Ciccum episcopum Puteolanum in Trinacriam misit, in qua nonnulli antipapæ errores erant secuti, alii Joannæ olim Reginæ, vel Carolo Dyrrachino exauctorato, vel Margaritæ Reginæ, eorumque filio contra Urbanum adhæserant, quos in gratiam restitui jussit (b) postquam subjecta verborum formula (c) conceptum sacramentum nuncupassent.

Missus in Trinacriam internuntius.

(b) *Eod. l. 1. ep. cur. pag. 115.*

(c) *Ext. ib.*

Damnandi schismatis formula proposita.

Ego ... diœcesis ... comperto divisionis & schismatis laqueo, quo tenebar credendo, favendo, & adhærendo perditionis alumno Roberto olim basilicæ XII. Apostolorum presbytero Cardinali, nunc antipapæ, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominare præsumit, sibique & aliis credentibus, faventibus, adhærentibus, sibi ac receptatoribus, defensoribus, complicibus, & sequacibus, præstando auxilium, consilium, & favorem, & propterea nunc diuturna mecum deliberatione pertractans, poena & spontanea voluntate ad unitatem sedis Apostolicæ divina gratia reversus, fateor publice me errasse, & de præsenti me tenere catholicam fidem, & credere & tenere quidquid credit & tenet ac docet sancta mater Ecclesia, cui præest dominus noster dominus Bonifacius divina providentia Papa IX. & quod idem dominus Bonifacius fuit & est verus Romanus Pontifex, & verus vicarius Jesu Christi, Petrique successor canonice electus, inthronizatus, & coronatus in Romanum Pontificem per Cardinales, ad quos vacante sede per obitum dicti Urbani VI. electio, inthronizatio, & coronatio pertinebat, quodque perditionis prætactus alumnus Robertus, olim Cardinalis Gebennensis non est Papa, sed antipapa, apostaticus, & schismaticus manifestus; & quod ipse tamquam antichristus & invasor ac destructor totius Christianitatis, & a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ separatus a Christifidelibus persequendus est, donec ad cor reversus, suos recognoscat errores, & ad gremium revertatur Ecclesiæ antedictæ, & quod ipse tam Robertus quam omnes eidem in hac parte adhærentes, credentes, receptatores, defensores, complices, & sequaces ejus, fuerunt, & sunt veri schismatici, apostatici excommunicati, anathematizati, ac divisi & separati a communione fidelium, & ab unitate sanctæ Romanæ ecclesiæ, & tamquam hæretici puniendi, & ut tales fuisse & esse juste & sancte, de schismate, credentia, fautoria, adhæsione, sequela, & erroribus prædictis condemnatos, & incidisse in pœ-

NOTÆ [1] EX literis Pontificiis ad Stephanum Bavariæ Ducem, hic in Annalibus recitatis, discimus errare Papebrochium in Propylæo asserentem Bonifacium Pontificatus sui epocham ab electione exordiri. Cum enim literæ illæ superiori anno haud quaquam dari potuerint, vix enim est ut electus die II. novembris Pontifex statim intra duos tresve dies excogitare & inire rationem potuerit, qua schisma tolleretur; ad præsentem recte ab Annalista referuntur. Signantur autem die VIII. Idus novembris pontificatus anno primo, quæ sane epocha a coronatione, non vero ab electione ducitur; alioqui dies ille novembris cum anno II. Pontificatus componenda fuisset. MANSI

nas & sententias tam a jure quam ab homine in talibus perpetrantes promulgatas, & in dictis processibus contentas & declaratas: & ne simulate reversus existimer, sub honoris mei casu, & anathematis obligatione, & sub pœna quæ a jure relapsis imponi debet, anathematizo & abjuro omnem hæresim & schisma, & nominatim damnatum schisma, credentiam, & adhæsionem præfati Roberti, & me ad idem schisma, de quo Redemptoris nostri gratia ereptus sum, numquam reversurum; sed semper me in unitate sanctæ Ecclesiæ catholicæ, cui præest præfatus dominus noster Bonifacius Papa IX. ac sponte promitto non ficte sed voluntarie, & syncere, juro ad sancta Dei evangelia corporaliter per me tacta, quod stabo & parebo mandatis Ecclesiæ & dicti domini Bonifacii Papæ, super rebellionibus, fautoriis, & cæteris pœnis & sententiis, quas ob præmissa & ea tangentia incurri: & quod dicto domino nostro Papæ & ejus successoribus canonice intrantibus obediens & fidelis de cætero ero, & eis reverentiam debitam adhibebo, &c.

Exacta sponsio præstandi obsequii.

X. Quod ad Siciliam citeriorem, ac Ladislaum & Margaretam attinet; visum est Bonifacio nimium (a) arduum opus Neapolitanum regnum, ut constituerat Urbanus, contra Ladislaum Dyrrachinum & Ludovicum Andegavensem Ecclesiæ asserere, indeque ingentia oriri pericula, expositum nimirum vastitari regnum, schismaticorumque potentiam ingravescere: ad quam prosternendam unicum superesse perfugium, insontem Ladislaum in gratiam recipere, illumque Ludovico schismatico opponere, in quo divulsæ totius regni partes coalescerent. Restituit itaque Ladislaum solio, a quo antea Urbanus eum excluserat, ut refert subjectis verbis Theodoricus e Niem (b): *Ipse etiam paulo postquam electus fuit in Papam, dominum Ladislaum coronari fecit in Regem Siciliæ tunc ætatis fere XVII. annorum, & ipsum & dominas Margaretam matrem & Joannam præfatas, sororem ipsius Regis Ladislai recepit in plenitudinem gratiæ suæ ac sedis Apostolicæ, absolvens ipsos ab omnibus ecclesiasticis censuris & processibus, quos præfatus Urbanus tulit in eos propter Regem Carolum præfatum dudum in Hungaria interfectum.* Convertit mox studia Bonifacius ad firmandas Ladislai res, qui Cajetæ hactenus latuerat, cum hostis Neapolim, amplissimasque regni provincias in suo obsequio contineret; creavitque (c) legatum Angelum Acciajolum civem & episcopum Florentinum, cujus virtute antipapæ Florentinos subornare meditantis discussos dolos vidimus, eumdemque tit. S. Laurentii in Damaso presbyterum Cardinalem, ut sua manu Ladislaum diademate Neapolitano redimiret (d), atque omnes citeriores Siculos novo regi, ac Margaretæ ejus matri, cui filii clientelam regnique procurationem commendabat, obsequi jussit.

(a) Bonif. l. 1. ep. cur. p. 123.

Ladislaus in gratiam admissus.

(b) Theod. e Niem l. 2. c. 14.

Censuris solutus.

(c) Bonif. l. 1. ep. cur. pag. 123. Hector. Pignat. in MS. diar. Neap. S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 3. in princ. Summon. l. 4. c. 2. Pandul. Collen. l. 5.

(d) Bonif. super p. 123.

Dilectis filiis nobilibus viris, ducibus, principibus, comitibus, baronibus, & militibus, necnon communitatibus, universitatibus, particularibusque personis civitatum, terrarum, & locorum regni Siciliæ & terræ citra pharum, ad quos præsentes advenerint, salutem, &c.

Quamquam nonnullis ex vobis per diversas nostras literas duxerimus intimandum, quod statui regni Siciliæ & terræ citra pharum, quæ ecclesiæ Romanæ juris & proprietatis existunt, multipliciter deformato, de illo unico remedio, quod expediens videbatur providere cupientes, charissimum in Christo filium nostrum Ladislaum Regem Siciliæ illustrem regali solio eorundem regni, ac terræ auctoritate apostolica, de fratrum nostrorum consilio sublimavimus, & cum pro regio diademate de nostris manibus suscipiendo ex certis legitimis causis ad nostri præsentiam venire non possit, dilectum filium nostrum Angelum tit. S. Laurentii in Damaso presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum ad ipsum Ladislaum Regem nostris vice & nomine coronandum, & ut etiam ipsi Regi opportunis, & favoribus & præsidiis assisteret, pactes transmisimus ad easdem; & cum idem Rex minor annis existat, dictum Cardinalem balium, & charissimam in Christo filiam nostram Margaritam Reginam Siciliæ illustrem dicti Regis genitricem baliam Regis & regni prædictorum, donec ipse Rex adolescat, & alias ad beneplacitum nostrum deputavimus: & ne quid ex his, quæ in nobis essent, deforet, pro exaltatione dicti Regis, & reductione seu etiam confusione rebellium navale ac terrestre præsidium illuc transmisimus, dispositi alias absque intermissione in præmissis assistere efficaciter & potenter; nihilominus tamen prædicta quibus, ut præfertur, scripsimus iterantes, & ea significantes reliquis ex vobis, devotionem vestram attente requirimus & monemus, vobis nihilominus districte præcipiendo mandantes, quatenus pro nostra & dictæ sedis reverentia, ac debito nostro eisdem Regi & balio ac baliæ, eorumque officialibus exhibentes fidelitatem, obedientiam, & reverentiam debitas & devotas, non solum illa, quæ sibi tenemini; sed etiam ultra ea vestris pro viribus hoc arduo necessitatis articulo eidem Regi præstare prompte, & effectualiter studeatis, ut Rex ipse vestris fidelitate & præsidiis adjutus devictis, triumphatisque hostibus optatam pacem & tranquillitatem vobis ac toti regno dare possit, & suis loco & tempore fidelitatem & obsequia vestra grata recognoscere, & condignis retributionibus præmiare. Datum Romæ apud S. Petrum IX. Kal. martii pontificatus nostri anno I.

Restitutum illi regni Siciliæ jus.

Card. Acciajolus regia illi conferre ornamenta jussus.

Neapolitani ad præstanda illi obsequia commoniti.

Con-

XI. Ladislaus regiis ornamentis insignitus.

(a) Hector. Pignat. in MS. diar. Neap. Bonif. l.3. pag. 187. Sommon. l.4. c.2.

(b) Ext. apud Bonif. l.3. 197.

Contulit (a) mense majo Ladislao regiæ [1] ornamenta dignitatis solemni ritu Angelus legatus, regnumque beneficio sedis Apostolicæ gerere profitentem sacramento adegit futurum præsidio sedi ipsi adversus antipapæ & pseudocardinalium impetus: cæterum pactiones eædem cum eo repetitæ, quæ ab Urbano cum Carolo confectæ fuerant, detracta tamen ea, quæ tot mala invexerat, ex qua Carolus ut Urbani nepoti principatum Capuanum, aliosque amplos comitatus traderet, obstrictus fuerat: de quibus datæ fidei testes a Ladislao Rege ad Bonifacium hæ literæ (b) fuerunt.

Sanctissimo in Christo patri & domino clementissimo, domino meo domino Bonifacio divina providentia Papæ IX. Ladislaus Dei & Apostolicæ sedis gratia Rex Siciliæ sanctitatis vestræ devotus & reverens filius devotionem, reverentiam, obedientiam filialem, & pedum oscula beatorum. Ad perpetuam rei memoriam, & sanctitatis vestræ, sanctæque Romanæ ecclesiæ certitudinem & cautelam.

Ejus literæ.

Cum per sanctitatem vestram & Romanam ecclesiam ex speciali eorum gratia & mera liberalitate mihi & heredibus meis, ut infra describitur, ex meo corpore legitime descendentibus, fuerunt perpetuo concessa regnum Siciliæ & terra citra pharum, excepta civitate Beneventana cum ejus territorio & omnibus districtibus & pertinentiis suis per Romanum Pontificem distinctis & etiam distinguendis, quam Romana ecclesia sibi hactenus retinuit & reservavit &c. nunc, prout plenius infra describitur, retinet & reservat, & quæ Romanæ ecclesiæ remanebit juxta modos, conventiones & formas, conditiones & pacta infrascripta, & eadem sanctitas me de eisdem regno & terra investire, & coronare regali diademate decrevit per se vel alium, recepto prius a me seu quibusdam procuratoribus & nunciis meis tunc expressis, ad pedes sanctitatis ejusdem cum pleno & sufficienti mandato super hoc a me specialiter destinatis in forma, quæ sequitur, fidelitatis debitæ juramento ac pleno homagio & ligio vassallagio pro hujusmodi feudo debitis & consuetis, & per reverendissimum in Christo patrem & dominum dominum Angelum tit. sancti Laurentii in Damaso presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum ad coronandum me in Regem dictorum regni & terræ regali diademate, & de eisdem regno & terra per vexillum ejusdem Romanæ ecclesiæ investiri & regalibus insignis decorari mandaverit, promiserimque & juraverim inter alias conditiones, me daturum privilegium meum cum bulla aurea bullatum, in quo plenum homagium & ligium vassallagium pro eisdem regno & terra, & juramentum fidelitatis per me seu dictos procuratores meos præstitum contineatur expresse: & quod fatear & recognoscam me & heredes meos regnum & terram prædicta, excepta civitate Beneventana & ejus territoriis & districtu & pertinentiis, quam eadem sancta & Romana ecclesia sibi & eidem ecclesiæ reservavit, & quæ eidem ecclesiæ remanebit, fore mihi & heredibus meis a sanctitate vestra & Romana ecclesia ex sola eorum gratia & mera liberalitate in feudum perpetuo concessa, & sic ea tenere & possidere, idcoque volens, prout teneor, hujusmodi meum promissum, juramentum, recognitionem, & bonam fidem agnoscere plenum homagium & ligium vassallagium pro dictis regno & terra pro me & meis heredibus, ac meo & ipsorum heredum nomine pro vobis domino meo domino Bonifacio Papa IX. & successoribus vestris Romanis Pontificibus canonice intrantibus, & Romana ecclesia in manibus dicti domini legati recipientis auctoritate, vice & nomine sanctitatis vestræ & Romanæ ecclesiæ & successorum prædictorum feci, & juramentum præstiti in forma, quæ sequitur. XII.

Ego Ladislaus Dei & Apostolicæ sedis gratia Rex Siciliæ, ad honorem omnipotentis Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti, & gloriosissimæ Virginis Mariæ ma-

Fiduciariæ sponsionis Bonifacio exhibitæ formula.

NOTÆ [1] HOc anno in Regem Siciliæ solemni ritu ab Angelo Cardinali Legato Ladislaum consecratum fuisse exploratum est apud omnes. De die & mense ambigitur; cum apud Annalistam scriptores majum mensem, diem incertum assignent; & Sozomenus scriptor vetus Pistoriensis diem XXIX. aprilis indicet. Verum memoria lapsum Sozomenum vel oscitantia quadam diem XXIX. Aprilis pro die XXIX. maii scripsisse non dubito. Dies enim illa Aprilis nullo festi diei, qua plerumque solemnes illi ritus præstabantur, religione distinguebatur. Vicissim autem dies XXIX. maii in dominicam incidit. Nec ambigo quin eadem ipsa adeptæ coronæ die Ladislaus dederit literas illas in Annalibus recitatas, quibus de manu Pontificis obtinuisse se regnum profitebatur. Literæ vero illæ diem XXIX. maii præferunt.

Ad Angelum vero Legatum A. S. & Cardinalem, quod attinet, ab Annalista Florentinus Episcopus appellatur. Nolim tamen existiment lectores Angelum tunc re ipsa Ecclesiam illam gubernasse. Olim quidem illam rexerat, sed post biennii administrationem resignandam censuit, quod anno 1387. assignat Ughellius. Suffectus est F. Bartholomæus Ulanus Patavinus, quem Annalista hic in S. R. E. Cardinalium collegium cooptatum anno sequenti 1388. recte notat. Dignitatem adeptus Bartholomæus episcopalem Cathedram dimisit, quæ sequenti anno 1390. pridie Kal. Februarii F. Onuphrio Steccuto Eremitæ Augustiniano commissa fuit. Hæc ad illustranda Annalistæ verba adnotare visum fuit. MANSI

tris ejus, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum, ac sanctissimi domini mei domini Bonifacii Papæ IX. ac eorumdem vestrorum successorum & ejusdem Romanæ ecclesiæ ac Apostolicæ sedis sanctissimo patri domino meo domino Bonifacio Papæ IX. pro eo & successoribus suis Romanis Pontificibus canonice entrantibus & Romana ecclesia in manibus nostri reverendissimi patris & domini domini Angeli tit. S. Laurentii in Damaso presbyteri Cardinalis A. S. L. coram quo constitutus existo recipientis nomine & pro parte ejusdem domini nostri & successorum & ecclesiæ prædictorum, plenum homagium & ligium vassallagium pro me & heredibus meis & meo ac eorum nomine, pro regno Siciliæ & terræ citra pharum usque ad confinia ejusdem ecclesiæ, quæ utique a regno & terra prædictis tenentur, excepta civitate Beneventana ejusque territorio & districtu & pertinentiis suis secundum antiquos fines territorii, & pertinentiarum & districtuum civitatis ejusdem per Romanum Pontificem distinctos & etiam distinguendos, quæ idem dominus noster mihi & heredibus meis sub conventionibus, conditionibus, pactis, & formis infrascriptis concessis in feudum recognosco & fateor, quod inter eumdem dominum nostrum & Romanam ecclesiam ex una parte, & magnificos Nicolaum Nolanum, Neapoleonem de Ursinis dicti regni logothetam Manapelli comites, & Antonium Baraballum militem Neapolitanum, Gentilem de Medolinis de Salmona legum doctorem, Bonacursum Menerium Florentinum, Philandrum Squtii, Bellum Pitam, & Joannem Cornellam cives Gajetanos fideles & nuntios procuratores meos ad hoc cum pleno & sufficienti mandato ad pedes ipsius domini nostri specialiter destinatos ex altera pro me & heredibus meis conventiones, conditiones, modi & formæ, & pacta infrascripta intervenerunt, & fuerunt apposita in concessione hujusmodi regni Siciliæ & terræ mihi meisque heredibus per sanctitatem ipsam & Romanam ecclesiam facta pertinentia seu spectantia ad personas eorum, qui sunt mihi & meis heredibus successuri in regno & terra prædictis: quæ omnia & singula tam per me, quam per dictos meos in dicto regno & terra heredes successores servare promitto & contra ea non venire, quæ talia sunt.

Beneventum & ejus ager in regni donatione excepta.

Qui oratores missi a Ladislao ad Bonif.

XIII. Promitto & juro ego Ladislaus Rex Siciliæ, quod ego vel mei in dicto regno heredes nullas unquam conspirationes, colligationes, vel conjurationes cum quibuscumque Regibus, principibus, magnatibus, seu communitatibus, universitatibus, ac personis aliis fidelibus & infidelibus contra dominum Bonifacium Papam IX. vel successores suos Romanos Pontifices canonice intrantes, seu Romanam ecclesiam, seu ipsius domini nostri vel eorum successorum, seu Romanæ ecclesiæ damnum faciemus, nec fieri consentiemus, seu promittemus quantum in nobis fuerit, nec facta rata habebimus, nec unquam ab ejusdem domini nostri & successorum ejus & ipsius Romanæ ecclesiæ obedientia recedemus, nec aliquod schisma contra eum vel successores suos aut Romanam ecclesiam faciemus, aut cujuscumque schismatis seu hæresis actores seu fautores erimus, nec hujusmodi conspiratores, colligatores, aut conjuratores, aut schisma contra eam vel successores aut ecclesiam prædictos faciemus, aut schismaticos & hæreticos receptabimus, seu quomodolibet eis favebimus, aut eis aliquod consilium, auxilium, vel favorem præstabimus, nec alios eidem domino nostro vel eidem ecclesiæ rebelles, aut ipsius vel ejusdem ecclesiæ hostes seu inimicos, vel rerum seu bonorum ipsius ecclesiæ invasores aut occupatores in regno & terra prædictis, aut aliqua ipsarum parte, aut alio quovis loco, in quo temporalem potestatem habebimus, receptabimus, aut per alios receptari quomodolibet patiemur seu permittemus scienter, sed illos effectualiter persequemur.

Nuncupatum fidei sacramentum a Ladisl.

De colendis ecclesiæ imperiis.

XIV. Quod autem supradicitur de inimicis & rebellibus extra regnum & terram prædicta non receptandis intelligatur de notoriis vel declaratis seu declarandis aut alias nominandis per Romanum Pontificem, in regno autem & terra prædictis intelligatur prout superius est expressum. Insuper omnes & singulos processus, sententias, constitutiones, mandata & ordinationes per eumdem dominum nostrum & successores suos seu authoritate apostolica jam factos & faciendos, aut latos & ferendos necnon factos & fiendos contra Robertum olim basilicæ XII. Apostolorum presbyterum Cardinalem nunc antipapam, qui se Clementem VII. nominat, & electores ipsius Roberti olim Cardinales, eorumque sequaces, fautores, receptatores, & adhærentes eisdem, & alios in processibus felicis recordationis Urbani papæ VI. comprehensos, & omnia & singula in eis contenta publicari & observari, & executioni demandari in dictis regno & terra & alibi, ubicumque poterimus tam ego quam prædicti mei in dicto regno faciemus & fieri permittemus diligenter & bona fide: si vero ignoranter & moniti seu moniti super iis promissa non emendaverimus seu emendaverint, aut mandatis ipsius domini nostri aut successorum, aut ecclesiæ prædictorum non paruerimus seu paruerint, regnum & terra prædicta ad eandem Romanam ecclesiam & ejus dispositionem libere revertantur; & nihilominus in præmissis casibus omnes & singuli principes, duces, comites, barones, nobiles, & milites aut alii de dicto regno & terra, necnon civitates, universitates, ac singulares personæ earumdem civitatum & universitatum eo ipso sint absoluti a juramento fideli-

Exequendis sanctionibus in schismaticos.

Si non paruerit, regnum ad Rom. ecclesiam devolutum iri pacifcitur.

delitatis, homagii, aut alterius cujuscumque obsequii debito, submissione, obligatione, vel pacto quacumque firmitate vallato, quibus mihi vel ipsis heredibus meis essent astricti, & sanctitatem ipsam, & dictam ecclesiam, cujus homines & vassalli principaliter existunt, etiam contra me & dictos heredes juvare & defendere teneantur.

Item si deint hæres legitimus.

Si vero in meo vel meorum in dicto regno heredum obitu legitimum heredem, prout subsequitur me aut ipsos heredes meos, quod absit, non habere contigerit, regnum ipsum ad ipsam Romanam ecclesiam & ejus dispositionem libere revertatur: descendentes autem ex me vel ipsis meis heredibus Siciliæ Regibus mares vel fœminæ in eodem regno succedant; sic tamen, quod extantibus maribus usque ad quartum gradum, ut infra describitur, fœminæ non succedant, sed mares hujusmodi dumtaxat. De liberis duobus maribus in eodem gradu per eandem lineam concurrentibus, primogenitus præferatur, & si aliquem de heredibus vel successoribus meis Regibus Siciliæ sine legitima & masculina prole sui corporis mori contingat, succedant eisdem servatis gradibus si superstites fuerint hæ personæ, videlicet Regis sine filio masculo legitimo ex suo corpore descendente, frater, aut collaterales superiores; mares tamen si supersint, ut puta patrui, vel avunculi & sursum usque ad quartum gradum dumtaxat, illis collateralibus, quos ego habeo ad præsens, vel habebo dum vixero, & qui post meam obitum ex illis forsitan orientur exceptis, ita tamen quod inclyta Joanna illustris germana mea in hujusmodi exceptione non includatur, sed tam ipsa quam sui heredes ex suo corpore legitime descendentes in casibus supra & infra descriptis ad eandem successionem admittantur: collaterales autem inferiores succedant similiter, mares tamen, si supersint, utpote nepos ex fratre inferius usque ad eundem gradum tantummodo quartum: deficientibus vero hujusmodi maribus, succedent fœminæ, si superstites fuerint, usque ad quartum grodum, ut superius est expressum, videlicet si aliquem de successoribus meis Regem vel Reginam Siciliæ sine prole legitima sui corporis mori contigerit in futurum, succedent eidem, servatis gradibus si superstites fuerint personæ, videlicet Regis & Reginæ sine prole legitima ex suo corpora descendente soror, aut collaterales superiores fœminæ, utpote amitæ & materteræ, & sursum usque ad quartum gradum dumtoxat, illis collateralibus quos habeo ego ad præsens & habebo dum vixero, & qui post meum obitum forsitan ex eisdem orientur exceptis, eadem Joanna & suis heredibus in hujusmodi exceptione per modum suprapositis non inclusis: collaterales etiam inferiores succedent similiter fœminæ, utpote neptis ex fratre vel sorore & inferius usque ad eundem gradum tantummodo quartum: quod autem de fœminis quartæ lineæ, & collateralibus superius est expressum, intelligendum est, tam de nuptis, quam de non nuptis, dummodo nuptæ sint fidelibus & ecclesiæ Romanæ devotis, & sic inter has personas gradus servati, &c. (Quæ sequuntur iisdem sunt concepta verbis, atque in literis Caroli III. Regis, dempta illa in pontificium nepotem Capuani principatus & aliorum comitatuum largitione.)

Ordo successionis descriptus.

Mores præferendi fœminis.

XV. Exceratis schismo clientibus restituta jura.

Jus autem, quod quicunque ecclesiæ Romanæ fideles in comitatibus, civitatibus, castris, villis, seu locis a Regibus sive principibus sibi concessum obtinent; necnon jus, quod privati a jure, vel per processus prædictos occasione damnati schismatis olim habebant, si eos abjurata prius schismate per nos restitui contingat etiam penitus salvavimus & salvari curabimus, nec per hujusmodi regni & terræ concessionem & comitatuum, seu aliorum concessorum hujusmodi, cuiquam quoad proprietatem & possessionem præjudicium aliquod generetur Regis in his omnibus jure salvo.

Nullam etiam confœderationem seu pactionem vel societatem cum aliquo Imperatore vel Rege seu principe aut barone Christiano, Græco, vel Saraceno, aut cum aliqua provincia seu civitate aut communitate, sive loco aliquo scienter contra Romanam ecclesiam, vel in ejus damnum faciemus; & si eam fecerimus ignoranter, tenemur ad mandatum Ecclesiæ revocare. Denique omnes præmissas conditiones, quæ in persona mea apponuntur, circa meos etiam in dicto regno heredes & successores intelligantur & intelligi volo esse dicta, salvis aliis, quæ circa heredes meos ordinata sunt, prout superius est expressum. Cæterum quia in quibusdam articulis seu capitulis prædictarum constitutionam continetur expresse, quod in certis casibus ego & prædicti mei heredes excommunicationis sententiam incurramus, ac dictum regnum & mea & ipsorum heredum terra sint ecclesiastico supposita interdicto, volo & consentio, quod excommunicationis in me & heredes meos, & interdictam in regnum & terras prædicta per vos promulgatæ teneant, & illis fore ligatos si mea vel ipsorum culpa hujusmodi casus emerserint, ut dictum est. Forma autem juramenti per me vel dictos meos procuratores præstiti, & per meos in dicto regno heredes præstandi, talis est: Ego Ladislaus Dei gratia Rex Siciliæ plenum homagium, ligium, vassallogium faciens vobis domino meo domino Bonifacio Papæ IX. & ecclesiæ Romanæ in manibus dicti domini legati, pro regno Siciliæ & tota terra citra pharum usque ad confinia terrarum ipsius ecclesiæ, excepta civitate Beneventana cum toto territorio & omnibus districtibus & pertinentiis suis secundum anti-

Anathematis pœnam, si promissa violet, admittit Ladislaus.

quos

quoe finee territorii, pertinentiarum, & districtus civitatis ejusdem per Romanum Pontificem vel in distinctos vel imposterum distinguendas ab hac hora in antea fidelis ero & obediens beato Petro & vobis domino meo domino Bonifacio Papæ IX. vestrisque successoribus Romanis Pontificibus canonice intrantibus, &c. (Concepta est iisdem verbis ejus sacramenti formula (*a*), quibus a Carolo Rege Ladislai patente nuncupatum est usque ad verba, *contra illa* ;(quibus hæc adduntur.)

(*a*) *A. C.* 1381. *n.* 22.

Item Roberto olim basilicæ duodecim Apostolorum presbytero Cardinali vulgariter dicto Gebennensi, nunc antipapæ, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominat, Petro olim Portuensi vulgariter dicto Florentino, & Bertrando olim Ostiensi vulgariter dicto Glandinensi episcopis, necnon Guillelmo olim S. Stephani in Cœlio monte vulgariter dicto de Agrifolio, Guidoni olim tit. sanctæ Crucis in Jerusalem vulgariter dicto Pictaviensi, Petro olim tit. S. Laurentii in Lucina vulgariter dicto Vivariensi, & Joanni olim tit. S. Marcelli vulgariter dicto Ambianensi presbyteris, ac Hugoni olim S. Mariæ in via lata vulgariter dicto de Verneio, & Petro olim S. Mariæ in Cosmedia vulgariter dicto de Luna diaconis Cardinalibus perditionis filiis, justo Dei judicio authoritate prædicta condemnatis, & eorum sequacibus, ac dantibus eis vel eorum alicui auxilium, consilium, & favorem cujuscumque fuerint præeminentiæ.* (Nonnullis deinde additis, quæ in prædicta formula (*b*) extant, ad calcem apposita sunt hæc): *Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia. In quorum omnium testimonium & memoriam sempiternam prius scriptum in duobus pergamenis glutinatis & simul junctis conscriptum fieri feci, & me aurea bulla impressa typario communiri. Actum Gajetæ,* & infra : *anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo die vigesimo nono mensis maji, tertiæ decimæ indictionis, pontificatus præfati sanctissimi domini nostri domini Bonifacii Papæ IX. anno primo, regnorum vero meorum anno quarto.*

Denuntiatæ anticardinalibus inimicitiæ.
* Glandacensi.
(*b*) *Ib.*

XVI. Tentatus veneno Ladisl.

Comparatæ paulo ante Ladislai vitæ fuerant insidiæ, ac Raymundus archiepiscopus Arelatensis in veneficii crimen vocatus est, cujus postulandi cognoscendæque causæ provincia Angelo Cardinali legato, de quo paulo ante meminimus, est demandata (*c*).

(*c*) *Bonif. ep. cur. l.* 1. *p.* 140.

Dilecto filio Angelo tit. S. Laurentii in Damaso presbytero Cardinali apostolicæ sedis legato, salutem, &c.

Raymundus archiep. Arelat.

Ad audientiam nostram, non sine magna mentis nostræ turbatione pervenit, quod filius iniquitatis Raymundus archiepiscopus Arelatensis suæ salutis, suique debiti & pontificalis ordinis parum memor, quibusdam suis secum ascitis in hac parte complicibus, charissimum in Christo filium nostrum Ladislaum Regem Siciliæ illustrem, cujus dictus Raymundus quoad bona temporalia Arelatensis ecclesiæ subditus erat, exquisitis modis in civitate Gajetana simulata familiaritate, & alias mentita devotione ac fidelitate, veneno necare tentavit, & ad id, quantum in se fuit, opem & operam adhibuit efficaces, crimen læsæ majestatis, necnon graves pœnas & sententias juris & hominis, in talia perpetrantes promulgatas damnabiliter incurrendo: propter quod cum contra eum in dicta civitate raptim gravis infamia surrexisset, ibidem captus tandem fuit prout est suis carceribus mancipatus. Nos igitur attendentes, quod ex immanitate hujusmodi excogitati facinoris, quod ne manciparetur effectui, ipse Deus, cujus in ea parte agebatur causa, sua pietate prohibuit, si [quod absit] in effectum prodiisset tam ecclesiæ Romanæ, quam reipublicæ & statuī regni Siciliæ ac terræ citra pharum mala, scandala, & pericula ; & quod hostibus & rebellibus ecclesiæ & Regis prædictorum fomenta audaciæ & temeritatis erant verisimiliter perventura, & propterea ne tam enorme, notoriumque facinus in exempli pessimi damnatam perniciem transeat impunitum, & infra, *per te vel alium ad id idoneum, forma juris a sanctis patribus tradita in talibus plenius observata, ipsum Raymundum ab episcopali dignitate seu gradu, eumque & complices supradictos si, ut præmittitur, ecclesiasticæ personæ fuerint, ab omnibus ordinibus, ad quos alias rite vel per saltum promoti sint verbaliter & actualiter degradandos fore, ac degrades, ipsosque sic degradatos sæculari curiæ tradendos fore ac tradas alias puniendos juxta canonicas sanctiones, contradictores, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum* 11. *idus martii pontificatus nostri an.* 1.

In vincula conjectus.

Forensi satellitio tradi jussus.

XVII. Ludovic. Andeg. expeditio in Neap. regnum.

Cum ad nihilum reciderent occultæ schismaticorum fraudes, Ladislaum aperto bello petierunt ; regiisque insignibus jam ante ab antipapa redimitus Ludovicus Andegavensis cum metueret, ne Ladislaus pontificia auctoritate regio insigni exornatus facile Neapolitanos ad suum obsequium reduceret, adjuncto sibi Petro e Tureio pseudocardinale legato expeditionem suscepit (*d*), atque hoc anno adulta æstate Neapolim classe comparata invectus summa civium gratulatione (*e*) exceptus est, adortusque bello arces Ovi & S. Hermi, quæ adhuc præsidiario milite instructæ Ladislai partes firmabant, eas ad deditionem compulit, Puteolosque expugnavit. Versum tamen prodigio est, coorta tempestate ejus vexillum ventorum vi ex Carmelitanorum campanili turri de-

(*d*) *Bonif. l.* 1. *pag.* 241.
(*e*) *Clem. antipap. vita scriptor. apud Bosq. Hector. Pignat. in MS. Diar. Neap. Summont. l.* 4. *c.* 2. *Pandulph. Collen. hist. Neap. l.* 5.

je-

Ovi & S. Hermi arces ob eo expugnatæ.

jectum fuisse, quod cum jussus miles restituere niteretur, in ipso conatu eum fulmine percussum. Tulit opem laboranti Ladislao Bonifacius, ac Nicolaum Imolensem notorium pontificium sexcentis succinctum equitibus in regnum Neapolitanum pridie non. octobris submisit, proceresque ac nobiles viros cohortatus est, ut præsidio illi non deessent, præmia indulgentiarum contra Andegavensem, ut antipapæ signiferum arma correpturis proposuit (a), Angelum Cardinalem Acciajolum legatum distrahere plura Romanæ ecclesiæ prædia, quæ in Beneventano, agro & Aprutio erant, ut aurum in bellicos sumptus cogeret, tum a singulis Neapolitani regni familiis, cum paratis stipendiis opus esset, aureum exigi jussit (b), ac religiosos & ecclesiasticos eidem oneri subjecit ad progressus Ludovici Andegavensis retardandos, qua de re hæ datæ ad legatum literæ (c).

(a) Bonif. l.1. p. 223.

(b) Pag. 234.

(c) Pag. 248.

Submissa a Bonifacio auxilia Ladislao.

Angelo tit. S. Laurentii in Damaso presbytero Cardinali Apostolicæ sedis legato, salutem, &c.

Cum iniquitatis alumni Robertus olim basilicæ duodecim Apostolorum presbyter Cardinalis, nunc antipapa, qui se Clementem VII. ausu temeraria nominare præsumit (d), & nonnulli alii olim sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales (e), ac alii eorum sequaces & fautores ac adhærentes eisdem, in profundum descendentes malorum conentur sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ scindere unitatem, & ut facilius suum impium propositum hujusmodi adimplere valeant, cum perditionis filio Ludovico damnatæ memoriæ Ludovici olim ducis Andegavensis nato, qui se etiam Jerusalem & Siciliæ Regem ausu temerario nominare præsumit, & nonnullis ejus complicibus contra nos & dictam ecclesiam conspiraverunt ad invadendum & occupandum regnum Siciliæ & terram citra pharum, quæ de patrimonio B. Petri & ejusdem Ecclesiæ existunt, & propterea idem Ludovicus ad ipsum regnum Siciliæ cum magna armigerarum gentium & galearum multitudine se personaliter contulerit, & civitatem Neapolitanam ac nonnullas alias civitates, terras, castra, villas, & alia loca regni & terræ prædictorum occuparit, & occupare pertinaciter conatur, & ad resistendum ipsorum perversis conatibus & providendum honori, & statui nostro ac Ecclesiæ, necnon charissimi in Christo filii nostri Ladislai dictorum regnorum Jerusalem & Siciliæ Regis ac regni & terræ prædictorum, & compescendum ipsorum perversorum nequitias per dictum Ladislaum Regem, & comites, barones, & alios nobiles ipsius regni de consensu nostro nonnullæ gentes armigeræ fuerunt ordinatæ, quorum stipendiis nos etiam contribuere habemus; & propterea quia nos & ipsos Regem, & comites, barones & nobiles necesse est subire diversa & magna profluvia & onera expensarum, ipsi Rex & comites, barones & nobiles cum omnibus & singulis personis laicis regni & terræ prædictorum focum & larem tenentibus unum florenum per eos & eorum quemlibet annuatim usque ad certum tempus solvendum duxerint, etiam de nostra consensu, imponendum: nos volentes, prout juri consonum, quod etiam personæ ecclesiasticæ regni & terræ prædictorum ad præmissa expensarum onera, quæ per cameram apostolicam aliis oneribus plurimum gravata nullatenus supportari possunt, supportandum nobis & ipsi cameræ in præmissis [in quibus Dei & fidei, ac etiam ipsarum personarum ecclesiasticarum causa agitur] subveniant hujusmodi impositionem unius floreni annuatim, durante dicta ordinatione ad omnes & singulas personas ecclesiasticas quascumque exemptas & non exemptas in prædictis regno & terra consistentes, etiamsi archiepiscopali vel episcopali, aut quavis alia præfulgeant dignitate, seu cujuscumque sint præeminentiæ, conditionis aut status, religionis vel ordinis extendi volumus, & extendimus auctoritate apostolica per præsentes, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum x. kalend. decembris pontificatus nostri anno secundo.

(d) Id. ib. pag. 241. Hector. Pignat. in MS. Diar. N. 39.

(e) Eod. l.1. pag. 241.

Comparata adversus ejus conatus præsidia.

Indictum vectigal.

XVIII. Ad comparanda majora in difficili bello præsidia, cum gravis terror urgeret Bonifacium, ne Ludovicus Andegavensis regno potitus arma in ditionem ecclesiasticam postea inferret, ac Romam in antipapæ servitutem redigere conaretur, Bartholomæo tit. S. Potentianæ presbytero & Marino S. Mariæ novæ diacono Cardinalibus plura ecclesiarum ac monasteriorum prædia oppignerandi alienandive potestatem fecit (f): tum viris nobilibus plures Romanæ ecclesiæ urbes, arcesque & oppida, quorum ii præfecturam plerisque jam invaserant, jure fiduciario contulit, certis legibus, annuoque censu, & vectigali militari impositas, cum ita illos sibi ad tutandas Ecclesiæ partes devincere putaret, atque ærarium refici posse, hasque toparchias Romanæ ecclesiæ vicariatus dixit: inter cæteros vero Antonium comitem Montisferetri Urbini (g) & S. Angeli papalis sive Calliensis ad annos duodecim, in Faventina urbe, ad decennium, Astorgium e Manfredis (h), Bertrandum (i) de Aliodosiis Imolæ ad quinquennium, Cecchum & Pinum Ordelaffos Forilivii, Carolum (k) & Pandulphum ac Malatestam & Galeotum Malatestas (l) Fani, Arimini, Forisempronii, ac plurium aliorum oppidorum, Albertum (m) marchionem Atestinum Ferrariæ, pluresque alios minoris nominis vicarios creavit, iis tamen pactionibus, ut constitutam, auri vim recurrente annis singulis Apo-

(f) Lib. 1. ep. cur. p. 260.

Ecclesiastica bona oppignerata ac distracta a Bonifacio.

(g) Id. ib. p. 267.

Urbes subjectæ pignori vel jure beneficiario collatæ.

(h) Ibid. p. 135.

(i) Ibid. p. 141.

(k) Pag. 161.

(l) Ibid. p. 299. & 305.

(m) Ibid. p. 174.

Apostolorum Petri & Pauli festo die in pontificium ærariom inferrent, pactumque militum numerum suis stipendiis in pontificiis obsequiis sustentarent (a). Ferrariensis quidem vicarius ad numeranda quotannis decem aureorum millia & centum equites & amplius, si res posceret egregie instructor submittendos certis pactionibus obstrictus est (b), cæterisque singulis pariter leges aliæ dictæ, exactumque ab iis fidei sacramentum, omni contentione ipsos antipapæ adversaturos; cujus formula iisdem ferme verbis concepta est, quam Alberti marchionis orator coram Bonifacio nuncupavit (c) hisce verbis:

(a) Pag. 162. 179. 196. 203. 223. 235. 237. & 239.

(b) Pag. 137. Ferraria Alberto Atestino tradita.

(c) Ext. apud Bonif. IX. l. 11. pag. 180.

Sponsionis a Ferrariensi præstitæ formula.

Ego Antonius de Montecatiao loiius Lucanæ diæcesis legum doctor, procurator, & auncius & procuratorio nomine Magnifici viri domini mei Alberti Marchionis Estensis, in civitate, comitatu & districtu Ferrariensi pro beatissimo in Christo patre & domino Bonifacio, digna Dei providentia, Papa IX. ac sancta Romana ecclesia vicarii in temporalibus generales, habens a dicto marchione ad infrascripta speciale mandatum; promitto quod idem marchio ab hac hora in antea fidelis & obediens erit beato Petro, & dicto domino Bonifacio, ejusque successoribus Romanis Pontificibus canonice intrantibus, sanctæque apostolicæ sedi & Romanæ ecclesiæ; non erit in consilio, aut consensu vel facto ut vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione: consilium, quod eidem vicario credituri erunt per se, aut per nuncios, sive per literas, ad eorum damnum, eo sciente, nemini pandet, & si sciverit fieri, vel procurari, sive tractari aliquid quod sit in dicti domini Papæ, vel ipsorum successorum damnum, illud pro posse impediet, et si impedire non posset, illud eis significare curabit.

De tuendis ecclesiæ partibus.

Papatum Romanum, & regalia S. Petri tam in civitate, comitatu, & districtu prædictis, quam alibi existentia, adjutor eis erit ad retinendum, defendendum & recuperandum & recuperata manutenendum contra omnem hominem, & nihilominus pro posse adjuvabit dictam Romanam ecclesiam, & dictum dominum Bonifacium Papam IX. & successores prædictos, qui erunt pro tempore, ac vicarios, legatos, & officiales eorum, etiam contra perditionis filios Robertum olim basilicæ duodecim Apostolorum vulgariter dictum Gebennensem, nunc antipapam, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominare præsumit, & Joannem olim tit. S. Marcelli vulgariter dictum Ambianensem presbyteros Cardinales, eorum gravibus & notoriis culpis & demeritis exigentibus per felicis recordationis dominum Urbanum Papam VI. justo Dei judicio, auctoritate apostolica tanquam hæreticos & schismaticos puniendos, sententialiter condemnatos, & contra eorum sequaces, ac dantes eis vel eorum alicui auxilium, consilium, vel favorem, cujuscumque fuerint præeminentiæ, ordinis, religionis, conditionis, aut status, etiamsi pontificali vel regali aut reginali, seu quavis alia præfulgeant dignitate: etiamsi fuerint dictæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, & contra quoscumque alios per Ecclesiam denotatos vel imposterum denotandos, quamdiu extra gratiam, & communionem dictæ Ecclesiæ permanebunt, nec eis vel alicui eorum dabit quoquomodo per se vel alium seu alios, directe vel indirecte: publice vel occulte auxilium, consilium, vel favorem, nec ab aliis quantum erit in eo & impedire poterit, præstari seu dari permittet, sed eos pro posse, donec reducantur ad gremium sanctæ Romanæ ecclesiæ & obedientiam præfati domini Bonifacii Papæ IX. juxta tenorem processuum apostolicorum, prout justum fuerit, pro posse persequetur & invadet, ac persequi & invadi faciet etiam contra omnes homines mundi juxta suum posse & bona fide: universas & singulas promissiones, conventiones, obligationes, & pacta per me procuratorem procuratorio nomine ipsius marchionis facta & inita, & cætera alia in confirmatione seu receptione dicti vicariatus per me promissa, obligata, facta, & recognita, & conventiones & pacta in literis dicti vicariatus, seu confirmationis apposita, & omnia & singula quæ continentur in eisdem literis, plenarie adimplebit & inviolabiliter observabit; nec ullo umquam tempore, durante vicariatu prædicto, veniet contra illa: præfatum vicariatus officium ad honorem sanctæ matris Ecclesiæ dictique domini Bonifacii Papæ IX. & successorum suorum ad bonum statum civium & incolorum civitatis, comitatus, & districtus prædictorum solicite & fideliter exercebit, & unicuique pro posse, justitiam ministrabit & observabit. Sic eum Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia, &c. Datum Romæ apud S. Petrum ix. kal. junii pontificatus nostri anno primo. Discerpta admodum est ob institutos tot vicariatus, sive toparchias conditos pontificia ditio, quæ graviora inde damna accepit, cum postmodum ii toparchæ facile ab Ecclesiæ obsequio deficerent, ut sæpius dicetur inferius: nunc reliquas hujus anni res prosequamur.

Discerpta debilitata que Romanæ ecclesiæ ditio.

XIX. Leodienses ad defectionem a Pont. solicitati.

Joannes dux Burgundiæ & Belgici principatus heres schismatis laqueis irretire cum Belgas tum Leodienses pertentavit: sed inanes schismaticorum argutias Leodiensis clerus confutavit proximo ineunte anno, non aliquo se factionis studio adhæsisse Urbano, sed Cardinalium, qui ipsum elegerunt, imposuere solio, & papali thiara cinxere, jureque electum ad Cæsarem, ad Regem Francorum, atque ad cæteros principes scripsere, pluribus mensibus coluere ut Pontificem, ab eodem-

que

que sacerdotia postularunt; primæ assertioni fidem adhibuisse, neque audiendos jam esse Cardinales, qui ab Urbani obsequio ad libidinem se subducentes partium, testium, & judicum munera invasere, & contradictoria affirmantes schisma conflarunt: quorum exempla si sequantur populi principes & præsules, quos delegere, cum libebit, exauctoraturi sint, ac si aliqui clerici minores quid simile egerint, omnium ludibrio expositum iri. Sed hæc ab ipsis Leodiensibus petamus.

(a) Ext. in MS. cod. vatic. biblioth. sign. num. 4927.

Hanc literam (a) misit capitulum Leodiense duci Burgundiæ & comiti Flandriæ illustrissimo principi, humili recommendatione præmissa.

Eorum responsum.

Ut vestra dominatio super illis, quæ per eamdem nobis scripta fuerunt, intentionem nostram clare cognoscat, scire dignetur eadem dominatio, quod obedientiam sanctæ ac felicis recordationis domini nostri Urbani Papæ VI. nos juste & canonice, non ex aliqua partialitate seu levitate dudum recepimus sequentes assertiones, scripturas, & reales approbationes, ac testimonium olim Cardinalium, ad quos spectabat tunc facere Papam, quibus non competebat, nec unquam competiit ipsum deponere, qui ipsum elegerunt, inthronizaverunt, coronaverunt, & eumdem serenissimis principibus recolendæ memoriæ Imperatori, & Regi Franciæ, tum viventibus, cæterisque principibus & prælatis Christianitatis verum Papam esse scripserunt, & ab ipso tamquam a vero Pontifice sacra beneficia & gratias receperunt, & in consistorialibus negotiis & aliis reverentiis, vero Papæ adhiberi solitis, ipsum tamquam verum Pontificem & verum Christi vicarium approbaverunt, sibique tamquam summo Pontifici per se & suos rotulos supplicationum & literas miserunt, quique in Anagnia & aliis locis tutissimis extra urbem existentes, pro eodem tamquam pro vero summo pontifice in missis suis publice oraverunt. Hinc est, quod ea obedientia justissima ex causa claris & multiplicibus testimoniis adversariorum & actibus eorum propriis introducta, & per nos recepta huc usque mansimus inconcusse & firmiter, per Dei gratiam, manere intendimus & manebimus: reputamus enim ex prædictis & aliis pluribus, quæ per singula explicare longum esset, nos de hujusmodi domini Urbani felicis recordationis justitia clarissime & gravissime informatos: nec ignoramus propter ejus ab hoc sæculo abscessum ipsius non fore extinctam justitiam, & in ejus canonicum successorem jam transfusam, & in alios subsequentes ulterius transmittendam.

Magnificentiæ igitur vestræ supplicamus, quatenus ad Deum habentes respectum, atque conscientiam ac animæ vestræ salutem attendentes, nos a conclusionibus literarum vestrarum dignemini habere excusatos, nosque & alios Christifideles in sincertitute fidei & zeli rectitudine ambulantes, neque per nuntios nec per scripturas quoquomodo molestando; insuper supplicantes, ut eadem vestra magnificentia illorum subdolis suggestionibus, qui schisma fecerunt & mundum tanta discrimini subjecerunt, se diutius seduci non permittat; nam ipsi sunt, qui domino quondam eorum sanctæ memoriæ domino Urbano, in quasi possessione dominii & proprietatis in eis constitute, obedientiam authoritate propria, absque judicio subtraxerunt; partes, testes, & judices esse voluerunt, contriariique sibi ipsis extiterunt; utramque partem contradictionis affirmaverunt, videlicet Urbanum esse Papam primo asseruerunt, & postea ipsum non esse Papam contestati sunt: ii enim sunt, qui propriissime schisma fecerunt, dum ab eo qui verus erat, recesserunt, & adversarium modo inaudito, nec prius viso in scripturis intruserunt, ipsum a quasi possessione papatus [quantum in eis fuit] spoliaverunt, & per eorum falsam primæ contrariam assertionem per alios spoliari procuraverunt: ii sunt, illustrissime princeps, qui totam legis rationem & juris observantiam in hac materia subverterunt. Attendat etiam, illustrissime princeps, dominatio vestra, si ipsorum modus procedendi licitus esset, quod numquam princeps aut prælati in suis honoribus tuti forent, si eorum subditi negantes eos dominos, ab eorum obedientia se possent authoritate propria subtrahere. Quis modus clarior dandi subditis occasionem rebellandi? Sed heu dolendum, quod ipsi tantos principes cum suis deceptionibus suarum versutiarum quæsierunt protectores. Nemo igitur, illustrissime princeps, magnificentiam vestram inanibus verbis seducat, quin etiam placeat Altissimo, ut suæ mentis aciem ad justitiam sanctæ memoriæ quondam Urbani prædicti erigere dignetur, illa enim nihil clarius, quæ ex dictis adversantium clarissime valet approbari, ac ubique terrarum demonstrari: quod si canonici quicumque parvæ ecclesiæ talem variationem & illusionem, prout illi commiserunt, commisissent, in derisum & opprobrium omni populo haberentur. Quare ad dictam justitiam sollicite observandam Dei Filius incarnatus dominationem vestram salubriter, & esto prosperare dignetur; ipsumque tam devote, quam sincere exoramus, scientes nos in aliis licitis & honestis eidem dominationi semper complacere paratos. Scriptum Leodii mensis januarii die v. Defecerunt postea ad antipapam Leodienses, sibique extremum exitium accersivere, ut dicetur inferius.

Si valeant desertorum Cardd. acta, nullus principatus erit tutus.

XX. Navarrus ad antipapam deficit.

Hoc anno ad schismatis præcipitia deflexit Carolus Navarræ Rex, idemque comes Ebroicensis nefaria secutus exempla, Galliæ, Castellæ, & Aragoniæ Regum, qui au-

auctoritatem concilio œcumenico debitam ſibi perperam arrogare ſunt auſi; utque clientes ſuos ad flagitium traheret, Robertum Gebennenſem uti verum Pontificem colendum promulgavit impio edicto (a) hac formula conſignato : *Dat. & actum in civitate Pampilonæ anno a nativitate Christi MCCCXC. regnorum noſtrorum anno tertio*. Auctor flagitii fuit Martinus e Silva epiſcopus Pampilonenſis, qui pro ſceleris præmio pſeudocardinalitia inſignia retulit. Superaret in Hiſpania unicus Luſitanus Rex, qui vero Romano Pontifici adhærebat, Joannes nomine, cujus dejiciendi avidus alter Joannes Caſtellæ Rex ſchiſmaticus indictis Caracæ conventibus, profeſſus eſt (b) ad regnum transfundendum in Henricum filium paratum ſe eſſe, ea ſpe ductus, Luſitanos filium facile in ſolium evecturos; ſed negarunt proceres id ſe paſſuros unquam, ac peſſimi exempli fore, Regem idonea rebus gerendis ætate regiis apicibus abdicare ſeſe, ac puerum curis publicis imparem regni gubernaculis admoveri : haud tamen multo poſt improviſo caſu vita orbatus Joannes ſceptrum Henrico reliquit; cum enim Complutum abiiſſet, ac die dominica tertio idus octobris equeſtres ludos exerceret, oſtentandæque in armis peritiæ cauſa equum præferocem concitaret ad curſum, repente in terram alliſus miſere perit (c) : cujus funeſta mors a pluribus divinæ juſtitiæ aſcripta eſt; cum maximo ſcelere in ferenda, quo Gallis ac pſeudopontifici morem gereret, adverſus Urbanum ſententia, augendoque ſchiſmate ſe obſtrinxiſſet; (d) traditumque ſit a nonnullis (e) pium eremitam divinitus colluſtratum ſæpius antea ipſum intentata divina ira monuiſſe, ut ad ſedandum in Dei Eccleſia ſchiſma incumberet, cumque monentem inique ferret, illum compingi in carcerem juſſiſſe, deinde acceſſiſſe deprecatores, ut vinculis vir innocens ſolveretur, illumque aſſenſiſſe ea lege, ut nunquam talia ſibi monita importune obtruderet : cumque hujuſmodi ſacramentum ab inſciis funeſti caſus, qui obtigerat, exigendum foret, eremitam reſpondiſſe, non amplius Regi illius audiendi, nec ſibi ipſius adeundi integrum eſſe, ac paulo poſt famam extincti Regis increbuiſſe : concuſſos certe graviori metu Henricum Regem ac Reginas ob Joannis calamitatem damnandi ſchiſmatis agitaſſe conſilia, atque ad id archiepiſcopum Burdegalenſem, & Aquenſem epiſcopum in Hiſpaniam miſſos a Bonifacio proximo anno viſuri ſumus.

(a) *Ext. l. 1. de ſchiſm. p. 136. Clem. antip. vit. ſcript. apud Boſq.*

Solus Luſitanus adhæret Pontifici in Hiſpania.

(b) *Jo. Marian. l. 18. c. 13. & alii.*

Jo. Rex Caſtellæ auctor ſchiſmatis dat. pœnas.

(c) *Clem. antip. vita ſcript. Marian. ſupr. cap. 13. & alii.*

(d) *Jo. e Monteſono & alii.*

(e) *Monach. Dionyſ. in Carol. VI.*

Sæpius admonitus a pio eremita ut tollendo ſchiſmati operam daret.

Eidem in carcere tanti Regis mors oſtenſa.

Obiit (f) eodem anno Robertus Scotiæ Rex affecta admodum ætate, quem magnis ornatum virtutibus celebrant, doctos nempe viros & ſacerdotes coluiſſe, amantem æqui, & pauperum querelas benigne audiviſſe, ſuos ab injuria cuiquam inferenda continuiſſe; cumque oppido aliquo excederet, præconis voce oppidanos vocare ſolitum, ut ſi quiſpiam mercium ſuarum pretio defraudatus eſſet, mox illi, quod juſtum foret, refunderetur. Accepit paternum ſceptrum Joannes filius, qui dominica præeunte ſacrum aſſumptæ in cœlum Virgini diem ſolemni ritu ſacro oleo perunctus, & corona redimitus eſt, quem ajunt Joannis nomen cum Roberti nomine ſuperſtitioſe commutaſſe, quod Joannes Francorum Rex ſuis calamitatibus inſignis fuiſſet.

Roberti Regis Scotiæ mors.

(f) *Hector Boet. hiſt. Scot. l. 16. & alii.*

Inſignis illius æquitas.

XXI. Expeditio ſacra contra Tunetanos.

Suſceptam hoc anno ſacram expeditionem in Africam, cinctumque obſidione Tunetum a Chriſtiano exercitu, memorant horum temporum ſcriptores (g), quibus potius adhibenda fides quam recentioribus (h), qui rem vel ad ſuperiorem annum, vel hujus ſæculi octuageſimum octavum referunt. Prætulere faces huic bello Genuenſes, qui indignati Liguſticum Littus ab Afris vexari populationibus, ad Carolum Francorum Regem oratores miſere, ut extinctum jamdiu propagandæ religionis ardorem exſuſcitarent : expoſuere illi indignum videri Narbonenſem, ac Liguſticam oram a barbaris infeſtari, abducique in ſervitutem Mahometanam Chriſtianos, neque id probrum tuliſſe illorum majores, qui tanta gloria in Syria, Ægypto, ac reliqua Africa crucis ſigna circumtuliſſent. Excepta eſt avide eorum oratio, ac Ludovicus Borbonius dux creatus ſacri exercitus Imperator; pactæ ſunt cum Anglis in triennium induciæ; quinimmo illi in laborum & gloriæ ſocietatem pellecti : Genuenſes inſtituendæ claſſis partes ſuſcepere; Venetique aliquas etiam ſubſidiarias naves ſubmiſere : conſtabat quadraginta triremibus & viginti onerariis navibus claſſis, cui præfuit Joannes Centurio Ultramarinus, converſique in Tunetum regiam urbem fuere Chriſtianorum impetus. Intulit noſtris plures moleſtias Numidarum equitatus, utpote qui ob maximam equorum celeritatem repente involarent, moxque fuga proſequentes deluderent, neque elici ad prælium potuere. Demum hoſtis colloquii cupidus expoſtulavit, cur ſibi tot terris diſſito Franci Anglique, nulla accepta injuria, bellum intuliſſent; refertque Paulus Æmilius reſponſum a Ludovico Borbonio : *Genuenſes eſſe unam Chriſtiani nominis civitatem, iiſque odio religionis ab Afris bello latrociniioque divexatis, non minus offenſos Francos, Angloſque, quam ſi Lutetia, quam ſi Londinum oppugnata forent*. Territis egregia ea voce barbaris, de pace agi cœptum iis legibus, ut Chriſtiani omnes reſtituerentur libertati, Afri a vexandis Italiæ & Galliæ oris, atque inſulis Europæ & Africæ objacentibus infeſtandis abſtinerent, penderentque decem

(g) *Froſſard. to. 4. c. 3. Juvenal. in Car. VI. Paul. Æmil. in eod.*

(h) *Bzov. l. 7. hiſtor. Genuenſ. Foliet. l. 9. S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. & alii.*

Galli & Angli pactis induciis arma jungunt in Afros.

Compositum fœdere bellum.

cem aureorum millia : nullum vero majus facinus susceptum a nostris est ob gliscentem inter eos discordiam, exercitusque in Europam deportatus. Meminere de eo bello Hispanici scriptores (a), ac non Tunetum, sed Aphrodisium, quod hac ætate Africæ nomen fert, obsidione tentatum ajunt successu tantis molitionibus impari. Fuisse in eo exercitu Leonem Armeniæ Regem, ac de Syriaca expeditione conficienda agitata fuisse consilia, sed confracta deplorante frustra Rege, quod exercitus jamdudum peste laborare cœpisset, atque imminutus viribus esset (b); posthæc vero nullam pro recuperanda Syria susceptam expeditionem narrat Heroldus (c).

Witoldus Lituanus Pruthenos in Polonum sibi asciscit.

Gestum (d) aliud in Lituania bellum est, quo Prussiæ equites magno suo damno sese implicuere. Ferebat ægre Witoldus Skirgelonem præfectum Lituaniæ, augendique dominatus cupidus, Prutenos equites, qui conjunctam Poloniæ Lituaniam æquis animis non tolerabant, ad armorum societatem accivit : hi vero plures Germanos, atque etiam ex Anglia Derbeyæ comitem proferendæ religionis specie evocarunt : sed Wladislaus Rex Poloniæ contracto exercitu exortos tumultus compressit ; Breilimque, Camenecium, & Grodnum arces, quas Witoldus milite munierat vi cepit, aut ad deditionem compulit.

Parta a Vvladislao victoria.

Hoc etiam anno, ut tradunt annales XXII.
(e) Turcici Amurates in Triballos sive Servios suas copias duxit, cui Lazarus Serviæ Rex collecto ingenti exercitu in campis Kosovensibus occurrit, vimque Turcicam veritus submisit Christianum, qui jumentis lapillis onustis fingeret se ad Amuratem ingentem aureorum vim advexisse : qui cum ad barbarorum Imperatorem productus esset, dum fingit officii gratia regiæ vesti libare osculum, in ventrem Amurati cultrum strinxit, ut eo cæso, patria Turcarum tyrannide liberaretur : sed fraudis tristis fuit exitus, nam interempto Amurate trigesimo secundo imperii anno mox Bajazetes I. occiso fratre Jacupe Zelebi imperium corripuit, ac Lazarum Regem victum frustulatim concidit. Tradunt quoque iidem annales hoc anno Themirem, sive Tamerlanem movisse Babylone in Destensem regionem adversus Techmicum Kam, ac victoriam reportasse.

Amurates occisus.

Victi a Bajazethe servi.

(a) *Jo. Marian. l. 18. c. 13.*
(b) *Jo. Herold. l. 5. contin. bell. Jac. c. 20.*
(c) *Mich. l. 4. c. 3. Cromer. l. 50.*
(d) *Voelfingh. in Rich. 2. hoc anno.*
(e) *Hieronym. Beck. in annal. Turc. & ex eo Joan. Leunclav.*

I. Perculsi infelici casu Joannis Regis Henricus Rex, proceresque Castellæ de damnando schismate pia consilia agitarunt anno servati orbis nonagesimo primo supra millesimum trecentesimum indictione decima quarta. Qua de re certior factus a viris fide dignissimis Bonifacius Pontifex nuntios apostolicos in Castellam decrevit (a), qui Castellanos consternatos in ea novarum rerum conversione ab antipapæ servitute ad Romanæ ecclesiæ gremium traducerent. Datæ eæ partes fuere Francisco archiepiscopo Burdegalensi & Joanni Guterio Aquensi episcopo, cum amplissima authoritate (b), ut Henricum ex Urbani sententia ob schisma regio honore dejectum in pristino statu collocarent, solverentque censuris, & dignitatibus ecclesiasticis exutos præsules in integrum restituerent: atque inter alios Petrum Toletanum archiepiscopum in eodem fastigio confirmarent: tum eorum legatio in Vasconiam, Navarram, & (c) Aragoniam prolata est.

Decreta in Hispaniam legatio.
(a) *Bonif. l. 2. p. 41. ad 57.*
(b) *Bonif. l. 2. ep. cur. pag. 215.*
(c) *Ib. ep. 200. &c.*

II. *Bonifacius, &c. Attendentes, quod sicut a fidedignis asseritur, Reges, Reginæ, duces, & principes, ecclesiarum prælati, comites, communia civitatum, & universitates oppidorum, castrorum, villarum, & aliorum locorum, regnorum, & partium prædictorum de devio perversi & damnabilis schismatis, quo involuti tenentur, adhærendo & favendo perditionis filio Roberto antipapæ Gebennensi de hæresi & schismate justo Dei judicio condemnato, & ejus sequacibus, dolent ab intimis, & ad obedientiam & devotionem nostram & Romanæ ecclesiæ matris cunctorum fidelium & magistræ, proponunt cum humilitate redire, ut dictorum regnorum & partium ac personarum in eis degentium saluti & utilitati eo amplius proficere valeatis, quo majori fueritis per nos authoritate muniti; vobis & cuilibet vestrum reconciliandi nobis & dictæ ecclesiæ prælatos omnes & recipiendi authoritate nostra Henricum Regem & Catharinam Reginam Castellæ, & Legionis, necnon Aragoniæ & Navarræ Reges & Reginas illustres, ecclesiarum prælatos, & Fernandum infantem Castellæ dicti Henrici Regis fratrem, ac Fredericum Beneventanum & Joannem Valentinum duces, & alios comites, barones, milites, & nobiles prædictos, & alias quascumque personas tam ecclesiasticas religiosas & sæculares, quam etiam laicales regnorum & partium prædictorum quæ præfato Roberto antipapæ & quondam Joanni Henrici Regis Castellæ & Legionis, & aliis per sedem Apostolicam damnatis,* & infra, *concedimus facultatem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum VIII. Kal. octobris pontificatus nostri anno II.*

Hispani antipapæ deserendi spes præferunt.

III. Data etiam est iisdem internuntiis provincia, ut cum Henricus Rex & Catharina ducis Lecestriæ filia, eademque Petri olim Regis Castellæ, cui nomen Crudelis facta crudelia peperere, neptis, quamvis tertio consanguinitatis gradu obstricti connubio juncti fuissent, ad gravissima de Regni Castellæ juribus exorta bella, in quibus plurimus cruor humanus fundebatur, sedanda, restituendamque attritis diuturno bello populis pacem, neque in eo conjugio violatis legibus ecclesiasticis contracto, perstare fas esset, ipsis postquam schisma damnassent, atque ad Romanæ ecclesiæ sinum rediissent, apostolica authoritate censuris & legibus solutis in connubio pristino perstare permitterent.

IV. Caruit optatis successibus ea in Hispanias legatio; tradit enim Joannes Mariana (d) Petrum archiepiscopum Toletanum, suborta inter proceres de regni gerenda procuratione controversia, antipapam Francorum & Aragonum Reges ad ferendam sibi opem per literas sollicitasse, indeque graves bellicos tumultus fuisse concitatos. Præter superiores vero nuntios in Castellam, Legionem, Lusitaniam, & Algarbium Franciscus episcopus Puteolanus missus est (e), legatique alii similem ob causam in alias provincias. In Belgio quidem Joannis Burgundiæ & Belgii principis opera novi recruduerant (f) tumultus extremo superiori anno, ac Simon Motinorum episcopus ad antipapam defecerat (g), pariterque Antuerpienses (h) ejus laqueis ultro se irretierant: ad quos a flagitio abducendos Guilielmus episcopus Anconitanus plurima (i) instructus authoritate transmissus fuit, interque præsules Joannes episcopus Leodiensis operam suam in Antuerpiensibus ad Ecclesiæ signum revocandis omni contentione ponere jussus (k): cumque nonnulli in iis tumultibus fuso sacerdotum cruore manus fœdassent, centum ex ipsis censurarum nexu absolvendi potestatem fecit, modo pro expiando scelere descriptas in subjecta pontificii diplomatis (l) parte pœnas publice suscepissent.

Ad nihilum recidit in Hisp. legatio.
(d) *Jo. Marian. l. 18. c. 15.*
In Belgio concitati a schismaticis tumultus.
(e) *Bonif. l. 2. p. 277.*
(f) *Ib. p. 7.*
(g) *Ib. p. 10. & 22.*
(h) *Ib. p. 24. &c.*
(i) *Ibid.*
(k) *Ib. p. 19.*
Sacerdotes catholici contrucidati.
(l) *Eod. l. 2. ep. cur. 31.*

Bonifacius, &c. venerabili fratri Guilelmo episcopo Anconitano thesaurario nostro Apostolicæ sedis nuntio, salutem, &c.

Centum personas dictarum partium, quæ in presbyteros, Dei timore postposito, manus injicientes ausu sacrilego temere violentas in hujusmodi presbyterorum personas homicidium commiserunt, & si humiliter petierint, postquam singulæ personæ ipsæ per omnes majores ecclesias illius loci, ubi tantum fuerit facinus perpetratum, si secure poterant, alioquin loci propinqui in quo id fieri

Pœnitentia publica eis imposita.

fieri possit, nuda & discalciata; braccis dumtaxat retentis, virgam ferentes in manibus, & corrigiam circa collum incesserint, & ante fores ipsarum ecclesiarum a presbyteris eorumdem, psalmum pœnitentialem dicentibus se fecerint verberari, quando major in eis aderit populi multitudo, suum publice confitendo reatum, & ecclesiis, si quibus dicti presbyteri occisi serviebant, satisfecerint competenter, feudo & jurepatronatus, si quæ ab hujusmodi ecclesiis obtinebant personis ipsis & earum heredibus perpetuo privatis; Et ne minus vindictæ, quam excessus memoria prorogetur filii ab eis descendentes sint inhabiles ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, nisi cum fuerit per sedem Apostolicam misericorditer dispensatum, ab excommunicationis sententia in tales generaliter promulgata, quam propterea incurrerant, & hujusmodi presbytericidii reatu, & peccatis suis aliis, qua tibi confitebuntur, nisi talia forent propter quæ sedes apostolica esset merito consulenda, absolvendi in forma ecclesiæ consueta, & injungendi inde sibi talem pœnitentiam, quæ sit eis ad salutem, & aliis ad terrorem; plenam & liberam auctoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem. Datum Romæ apud S. Petrum VIII. id. februarii, pontificatus nostri anno II. Data eidem nuntio provincia est, ut in Præmonstratenses (a) nonnullos Belgas schismaticos & alios (b) hujusmodi erroribus implicitos legibus ageret. Ut vero Joannes princeps suscepto schismatis amplificandi consilio divina destitutus clientela ad trucidandum Aureliæ ducem etiam antipapæ propugnatorem proruperit, ac postea & ipse trucidatus misere perierit, inferius visuri sumus.

Ex perafto censurio solvi jussi.

(a) Ib. p. 35.
(b) Ib. p. 29.

V.
(c) Ib. p. 137.

Adducta est (c) in grave civilis belli discrimen Trinacria, cum Maria in Aragoniam avecta regno abesset, virique principes provinciarum præfecti inter se dissiderent: ad quos in concordiam redigendos, ne inde schisma in insula ingravesceret, Nicolaum e Summa ripa nuntium misit Bonifacius: Cum, inquit, sicut quamplurium fidedignorum relatio ad nostrum produxit auditum, procurante humani generis inimico, inter dilectos filios nobiles viros Andream de Claromonte Meac admiratum & Manfredum de Alagona Mistrete. magistrum justitiarium dicti regni eorumque colligatos & adhærentes ex una, necnon Antonium de Vintimilio Gulisani & Guilelmum de Peralta Sclafani comites eorumque colligatos & fautores ex altera parte, odii rancore concepto, malisve suspicionibus suscitatis, gravis & dispendiosa nimis dissensionis materia sit exorta, multaque mala & incommoda tam animarum, quam corporum & eisdem partibus ac toti regno minetur, nisi divina bonitas subsidia præparet; & dilecta in Christo filia nobilis mulier Maria claræ memoriæ Frederici Regis Trinacriæ unigenita, ad quam, si in unitate ejusdem Ecclesiæ persisteret, id alias pertineret, non solum in remotis agat, sed sit extra propriam libertatem; Nos quem non prætereunt incommoda filiorum, rancoribus, suspicionibus, ac dissensioni hujusmodi occurrere, partesque ipsas ad tranquillitatem & pacem reducere, & reductas in ea confirmare & conservare totis cordis affectibus cupientes, inter alios modos ad hoc utiles nobis occurrentes, te qui etiam legum doctor existis, virum utique pacis & justitiæ zelatorem & singularium meritorum ad easdem partes providimus personaliter destinandum, &c. Addit ut pontificiam auctoritatem jam faciendis, firmandisque pacis legibus adhibeat, ac tumultuantium pervicaciam, incusso censurarum terrore, frangat. Dat. Romæ apud sanctum Petrum IV. non. julii. pontificatus nostri anno secundo. Civilis porro ejusmodi belli caussam ex nimia procerum ad majorem potentiam assurgere ex aliorum exitio meditantium ambitione, atque e Reginæ Mariæ absentia fluxisse, describit Bonifacius (d) in aliis literis ad Nicolaum e Summaripa, cui data sunt imperia, ut malo remedium afferret, ne hostes civilium dissensionum occasionem aucupati illud regnum opprimerent.

Orta in Trinacria bella civilia.

(d) Ib. p. 135.

VI.
(e) Surita l. 10. c. 39.

Adornabat (e) tum in Catalonia Martinus Momblanci dux ad Trinacriæ regnum sibi subjiciendum, trahendumque in antipapæ servitutem, classem; Pontifex itaque ad quem supremum Trinacriæ imperium spectabat, cum e veteribus pactionibus cum Friderico confectis Maria ad solium admitti non deberet, nisi fuisset viro catholico juncta, ac matrimonium ab ipsa cum Martino initum lege canonica ob sanguinis conjunctionem vetitum esset, præterea Maria ecclesiæ Romanæ, cujus beneficentia regios gerebat apices, censum pendere intermisisset, neque aliud vectigal militare decem triremium suo sumptu instruendarum, & submittendæ equitum cataphractorum centuriæ præstandum curaret; Bonifacius juri pontificio in Trinacriam consulturus, constituit (f) illam partiri in tetrarchias, donec Maria damnato schismate ad officium rediisset, & censum penderet sedi Apostolicæ; iisque tetrarchiis præficere Andream Claromontium, Manfredum Alagonam, Antonium Vigintimilium, & Guillelmum Peraltam opibus & clientelis florentissimos iis pactionibus, ut intermissum vectigal sedi Apostolicæ solverent, atque alias subsidiarias copias contra Neapolitani regni invasores submitterent: qua de re paciscendi cum ipsis auctoritatem internuntio contulit, ac sacramenti formulam suis conceptam verbis præscripsit (g), ex qua

Maria Regina Trinacriæ jure excidit.

Consulit pontificio juri Bonifac.

(f) Bonif. l. 2. p. 138.

(g) Ib. ep. cit. pag. 143.

ipsos ad vindicandem contra schismaticorum impetus Trinacriam adactus esset.

Nobili viro Nicolao de Summaripa militi Laudensi
A. S. N.

VII. *Dudum cum inter progenitores claræ memoriæ Frederici Trinacriæ Regis & quondam Joannæ tunc Reginæ Siciliæ, ipsosque Fredericum & Joannam & adhærentes eisdem gravi dissensionis materia suscitata, de qua infinita animarum & corporum mala provenerunt, tandem volente Deo partes ipsæ, videlicet Fredericus & Joanna, sub certis capitibus tunc expressis simul ad pacem & concordiam devenissent; & inter cætera, quod dictus Fredericus recognosceret, per se & successores suos tenere insulam seu regnum Trinacriæ cum insulis adjacentibus ab eadem Joanna & suis heredibus ex corpore suo legitime descendentibus tantum, & pro dicta insula seu regno Trinacriæ cum dictis insulis idem Fredericus deberet facere homagium & fidelitatis juramentum præstare ipsi Joannæ & heredibus ex suo corpore legitime descendentibus tantum; & quod idem Fredericus pro se ac dictis suis heredibus & successoribus eidem Joannæ & heredibus suis prædictis hujusmodi recognitionem faceret sub servitio decem galearum & centum militum anno quolibet per tres menses tempore notabilis invasionis regni Siciliæ; & si dubium forsan contingeret oriri, quæ censeri deberet notabilis invasio dicti regni Siciliæ, staretur simplici dicto Romani Pontificis, qui tunc esset, & quod prædictus Fredericus solveret, traderet, & assignaret eidem Joannæ ac heredibus & successoribus suis in regno Siciliæ pro dicto anno quolibet in festo Apostolorum Petri & Pauli tria millia unciarum auri; & cum postmodum pro eorundem Frederici & Joannæ parte felicis recordationis Gregorio Papæ XI. prædecessori nostri supplicatum fuisset, ut dignaretur hujusmodi capitula confirmare, & ipse prædecessor, qui capitula hujusmodi fecerat cum diligentia recenseri, illa sub formis certis tunc expressis modificasset: & pro juribus ecclesiæ Romanæ & bono statu partium earundem addidisset inter cætera, quod descendentes ex eodem Frederico & ejus liberi utriusque sexus succederent in insula prælibata cum adjacentibus insulis sub certa forma & ordine tunc expressis, sic tamen quod filia jam nata dicti Frederici admitti deberet ad successionem prædictam, & quod si forte deficientibus masculis contigeret filiam innuptam in regno Trinacriæ succedere seu insulis prælibatis, illa maritaretur personæ, quæ ad ipsorum regimen & defensionem foret idonea, summi Pontificis qui esset pro tempore, consilio requisito, nec nuberet nisi viro catholico & Romanæ ecclesiæ non suspecto; ac demum piæ memoriæ Urbanus Papa VI. dicti Gregorii prædecessoris successor, immediatus prædecessor noster ad quondam Francisci de Vintimilio Geratii, & quondam Artalis de Mistreta comitum magistri justitiarii, & quondam Manfredi de Claromonte admirati dicti regni Trinacriæ, ac dilectorum filiorum nobilis viri Guillelmi de Peralta Sclafani tunc Calatabilottæ comitis & universorum & singulorum hominum & populorum, civitatum, castrorum, terrarum, villarum, & aliorum locorum insulæ Siciliæ cum insulis sibi adjacentibus quæ, ut præfertur, regnum Trinacriæ nuncupantur, multiplicem supplicationis instantiam ex certis causis de consilio fratrum suorum, de quorum numero tunc eramus, cum regnum Siciliæ & terra citra pharum prædicta ex certis causis tunc expressis ad ipsum Urbanum prædecessorem & ecclesiam memoratam devoluta foret; inter cætera autem auctoritate apostolica ordinandum providit, statuit, decrevit, & declaravit, quod memorata dicti Frederici filia & Reges Trinacriæ, qui essent pro tempore & eorum in regno supradicto successores ea quæ dictus Fredericus & sui successores in regno Trinacriæ præfatæ Joannæ olim Reginæ Siciliæ & suis in regno Siciliæ successoribus juxta præmissa facere & præstare tenebantur regno Siciliæ ac terra prædictis, ad eandem ecclesiam non devolutis, tam circa solutionem census trium millium unciarum seu quindecim millium florenorum auri anno quolibet, quam circa servitium decem galearum & centum militum, & omnia alia & singula in Gregorii & Urbani prædecessorum prædictorum literis contenta dicto Urbano prædecessori & successoribus suis Romanis Pontificibus & ecclesiæ prædictæ solvere, præstare, facere, & adimplere tenerentur, ac etiam statuit, disposuit, & ordinavit, quod regnum Siciliæ & terra citra pharum prædicta regnum Siciliæ, insula vero Siciliæ cum insulis sibi adjacentibus regnum Trinacriæ & non Siciliæ nuncuparentur, & essent duo regna per se omnino distincta, & ab invicem separata, & quod nullam inter se haberent dependentiam, quodque salvis casibus devolutionum ipsorum regnorum ad ecclesiam prædictam, & ejus liberam dispositionem per Reges, qui essent pro tempore, & qui regna ipsa ex concessione Romani Pontificis, & ecclesiæ prædictæ tenerent in feudum, eadem regna separatim & per se immediate, & in capite ab eisdem Urbano prædecessore & ecclesia ac Romanis Pontificibus, qui forent pro tempore, tenerentur in feudum sub annuis censibus, servitiis, & præstationibus juxta formas ordinationum, concessionum, pactorum, & conventionum per eosdem prædecessores factorum, & alias per ipsum Urbanum prædecessorem & successores suos Romanos Pontifices faciendorum, prout iisdem literis continetur.* Ve-

Quibus pactionibus Trinacria Friderico asserta.

Adjectum inter alia ut hæres viro catholico nuberet.

De vectigali nummario & militari sedi Ap. pendendo.

Ut Trinacriæ Reges sedi Apost. tantum acceptum regnum referrent.

VIII. *Verum quia regnum Trinatriæ prædictum ab eadem regno Siciliæ per ipsum Urbanum prædecessorem fuit, ut præmittitur, separatum non videtur consonam æquitati, ut ipsum regnum Trinacriæ dicta regno Siciliæ subsit, & subjectum appareat aliqua servitute; auctoritate apostolica statuimus & etiam ordinamus, quod Reges Trinacriæ, qui pro tempore fuerint, seu illi qui dictum regnum pro hujusmodi Regibus aut prædicta Romana ecclesia gubernabunt servitium decem galearum & centum militum hujusmodi, alias juxta formam superius declaratam per tres menses anno quolibet tempore notabilis invasionis terrarum eidem ecclesiæ mediate vel immediate subjectarum dictæ ecclesiæ & Romano Pontifici præstare integre & fideliter teneantur; sic tamen quod quæ notabilis invasio terrarum hujusmodi dici debeat, seu etiam reputari, absque ulla contentione ejusdem Romani Pontificis simplici verbo stetur.*

Trinacrius Rex ad decem triremium subsidiariarum vectigal obstrictus.

IX. *Cum autem, sicut notorium est, prædicta ejusdem Friderici filia, quæ Maria nuncupatur, jamdia egerit, prout agit in remotis, & ut dicitur sit extra proprium libertatem, & propterea dicto regno Trinacriæ, ejusque proceribus, magnatibus, atque populis, utpote sine gubernatore debito destitutis, multa retroactis temporibus incommoda & calamitates supervenerint, & plura, nisi aliter provideatur, possent verisimiliter evenire, & nihilominus interim postquam præfata Joanna olim Regina suis culpis & demeritis exigentibus per eumdem Urbanum prædecessorem a reginali dignitate deposita, ejusque bona, jura, & actiones fuerunt legitime confiscata, prædicta ecclesia de censibus & juribus occasione dicti regni Trinacriæ sibi debitis nihil vel admodum parum percepit, sea percipere potuerit; nos te, qui etiam legum doctor existis, tam occasione præmissorum, quam etiam pro quibusdam aliis magnis & arduis nostris & ecclesiæ prædictæ negotiis ad partes illas præsentialiter destinemus, attendentes quod nostra interest illo super ite remedio providere, per quod juribus & indemnitati ecclesiæ memoratæ, necnon salubri directioni dicti regni ac saluti, tranquillitati & paci procerum, magnatum & populorum prædictorum, corroborationi devotionis & observationi justitiæ en eis pariformiter consulatur, & quod Deo volente, universi populi, & particulares personæ dicti regni Trinacriæ in præfatum Guillelmum, ac dilectos filios nobiles viros Andream de Claromonte Moac admiratum & Manfredum de Alagona Mistretæ magistrum justitiariorum dicti regni Trinacriæ, & Antonium de Vintimilia Golisani comites, utpote inter omnes proceres & magnates dicti regni Trinacriæ, moribus, nobilitate, potentia, divitiis, & cæteris gratiis præcipuos spectabiles, atque splendidos singulariter aspiciunt, prout videlicet per partes dicti regni Trinacriæ degunt, eusque venerantur & colunt, & quod, prout existimamus ad salubrem dicti regni Trinacriæ, ejusque civitatum, terrarum, castrorum, & locorum non mediocrem utilitatem, afferret si, donec præfata filia, quatenus tamen ad eam pertineat, ad regnum Trinacriæ pridem rediret, & ea præfatæ Romanæ ecclesiæ faceret, quæ tenetur, vel sedes Apostolica super iis aliter provideret; iidem Guillelmus, Andreas, Manfredus, & Antonius, comites dicti regni Trinacriæ gubernatores deputarentur; possent enim apostolica authoritate suffulti populis & personis præfatis, totique patriæ multa commoda procurare & incommoda quæ forsan pararentur declinare: discretioni tuæ, de qua in iis & aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus si & ubi dicti Guillelmus, Andreas, Manfredus, & Antonius effectualiter convenerint, declarent, & concordent; vel tu una cum eis, vel illo seu illis, quem vel quos duxerint eligendum vel eligendos, seu solus cum eorum beneplacito voluntatis convenias, declares, & concordes quas partes dicti regni Trinacriæ quilibet eorum per se debeant gubernare, & quantum quilibet eorum partem dicti census annui quindecim millium florenorum auri solvere, necnon servitii decem galearum & centum militum juxta formam, & in casu superius prænarrata, nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus canonice intrantibus juramentum præstare teneatur, ad id efficaciter obligent se & sua, sic tamen quod ipsi quatuor in universo absque diminutione integre solvant dictum censum, & præstent servitium antedictum, eosdem Guillelmum, Andream, Manfredum, & Antonium quemlibet videlicet eorum in illis partibus dicti regni Trinacriæ, in quibus inter eos conventum ac declaratum fuerit etiam concordatum pro filia supradicta, quatenus ad eam pertineat ac pro nobis, ipsisque successoribus & ecclesia Romana in temporalibus generales vicarios, rectores, gubernatores, & bajulos cum mero & mixto imperio, & omnimoda jurisdictione juribus illis & actionibus, quæ ad legitimos Reges Trinacriæ pro tempore existentes de jure vel consuetudine quomodolibet pertinerent, quousque prænominata filia, quatenus ad eam pertineat ad ipsum regnum Trinacriæ, libere revertatur, & ea nobis & eidem ecclesiæ in hac parte fecerit quæ tenetur, & interim ad nostrum & Apostolicæ sedis beneplacitum authoritate nostra faciendi, deputandi, constituendi, & ordinandi, & ab eis & eorum quolibet nostro & ecclesiæ prædictæ nomine promissiones, obligationes, renunciationes, stipulationes, & juramenta ad hoc necessaria & uti-*

Præfecturæ Trinacriæ collatæ a Bonifacio.

Jussus internuntius earum limites circumscribere.

Imperatus quatuor præfectis census.

utilia recipiendi, & alia omnia & singula in iis opportuna, etiam si talia forent, quæ mandatum exigerent speciale, & quæ nos ipsi possemus facere, si adessemus, faciendi, exercendi, atque compellendi plenum, liberum, generale, & speciale mandatum, ac plenariam authoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem; sic tamen quod per præsentes literas aut aliquam earum partem juri & actioni nobis & eidem ecclesiæ competentibus super utili ac directo dominio, nec non super censibus temporis præsentis ecclesiæ dicti regni Trinacriæ non solutis, & servitiis non præstitis penitus nullum præjudicium generetur; & quod præfatis Guillelmo, Andreæ, Manfredo, & Antonio comitibus alienandi sub quæsito quovis titulo seu colore bona stabilia ac jura & jurisdictiones dicti regni Trinacriæ sit qualibet adempta potestas; & quod in deputationibus per te faciendis civitates, terræ, & loca dicti regni Trinacriæ, quæ uniuscujusque ex comitibus prædictis evenient in sortem, ac pars etiam census ac servitii prædictorum, quæ singulos eorum continget, clare & distincte specificentur, & etiam declarentur. Volumus autem, quod quilibet Guillelmi, Andreæ, Manfredi, & Antonii comitum prædictorum, antequam super deputatione hujusmodi per se facienda conficiantur publica documenta, ipsique comites de administratione dicti regni se impediant quovis modo, in tuis manibus præstet in forma, quæ sequitur juramentum.

X. Sacramenti ab iis nuncupandi præscripta formula.

Ego ... pro beatissimo in Christo patre & domino meo domino Bonifacio digna Dei providentia Papa IX. & successoribus suis Romanis Pontificibus canonice intrantibus ac S. R. E. necnon illustri dominæ Mariæ claræ memoriæ Frederici Regis Trinacriæ unigenita, quatenus ad ipsam dominam Mariam pertineat in certa parte specialiter expressa & specificata, regni Trinacriæ vicarius, rector, gubernator, & bajulus authoritate apostolica deputatus, juro ad sancta Dei evangelia, quæ corporaliter tango, quod regnum ipsum ejusdem Romanæ ecclesiæ juris & proprietatis existit, & quod ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro & eisdem Romanæ ecclesiæ & domino meo Bonifacio & successoribus, & etiam quatenus de Apostolicæ sedis processerit voluntate, dictæ dominæ Mariæ, ac impediam omnia sinistra & præjudicialia eis regno, statui, & honori suis, cum ad meam notitiam pervenerint, quantum melius scivero & potero: quod non ero in consilio, consensu, vel facto contra personas, regnum, statum, & honorem eorum, sed eos defensabo pro posse per me & meos bona fide contra omnem hominem viventem, & si quid scivero fieri, vel tractari, quod in eorum periculum vergeret seu grave damnum, illud etiam pro posse impediam ne fiat; & si hæc impedire non possem, procurabo bona fide per me vel nuntium aut literas, & eo meliori modo, quo potero, ad id eorum notitiam deduci: consilium vero quod mihi credituri sunt ad eorum damnum scienter nemini pandam, nullas unquam conspirationes, colligationes, vel conjurationes seu ligas cum quibuscumque Regibus, principibus, magnatibus, communitatibus, universitatibus, aut personis aliis fidelibus aut infidelibus contra præfatos dominum meum Bonifacium IX. vel successores aut ecclesiam, seu casu prædicto dominam Mariam, vel in eorum damnum faciam seu fieri consentiam vel promittam, quantum in me erit, nec factas ratas habebo, & quod nunquam ab eorum obedientia recedam, nec aliquod schisma contra ipsos dominum meum Bonifacium, successores, & Ecclesiam faciam vel cujuscumque schismatis seu hæresis imitator vel factor ero, nec hujusmodi conspirationes, colligationes, conjurationes seu ligas aut schisma contra præfatos dominum meum, successores, & ecclesiam faciam, aut schismaticos vel hæreticos receptabo seu quoquomodo eos fovebo, aut eis aliquod auxilium, consilium, vel favorem præstabo, nec aliquos domino meo aut successoribus vel ecclesiæ prædictis rebelles vel eorum hostes aut inimicos, seu rerum vel bonorum ipsius ecclesiæ invasores sive occupatores in regno Trinacriæ prædicto, aut aliqua ejus parte vel alio quovis loco in quo temporale dominium seu potestatem habebo, receptabo vel per alios receptari quoquomodo patiar seu permittam; sed illos efficaciter persequar. Quod autem supradicitur de inimicis & rebellibus extra regnum Trinacriæ non receptandis juxta voluntatem ipsius domini mei, intelligo de notoriis vel declaratis, seu declarandis, vel aliis nominandis per Romanum Pontificem etiam in eodem regno intelligo prout in literis fœlicis recordationis domini Urbani Papæ VI. super prædicti ac Siciliæ regnorum separatione confectis est expressum; & insuper omnes & singulos processus, constitutiones, mandata, & ordinationes per sedem Apostolicam aut ejus authoritate jam factos atque faciendos, & latas ac ferendas, necnon factas & faciendas tam contra perditionis alumnum Robertum olim basilicæ XII. Apostolorum presbyterum Cardinalem, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominare præsumit, atque electores ipsius Roberti olim Cardinales, ipsorumque sequaces, fautores, receptatores, & adhærentes eisdem, quam alias quascumque personas in dictis processibus comprehensas, & omnia & singula in eis contenta publicari, observari, & executioni mandari in dicto regno Trinacriæ & alibi ubicumque potero faciam & fieri permittam diligenter & bona fide. Item præfato Roberto antipapæ & electoribus ac sequacibus, fautoribus, adhærentibus, & rece-

Vetita cum ecclesiæ hostibus fœdera.

Edicta in eosdem promulgari jussa.

ceptatoribus supradictis perditionis filiis justo Dei judicio authoritate apostolica condemnatis, ac dantibus eis vel eorum alicui auxilium, consilium vel favorem, cujuscumque fuerint præeminentiæ, ordinis, religionis, conditionis, aut statue, etiamsi pontificali, regali, reginali, vel quavis alia præfulgeant dignitate, etiamsi fuerint dictæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, seu aliis quibuscumque per ecclesiam denotatis, vel imposterum denotandis, quamdiu extra gratiam & communionem sedis Apostolicæ permanebunt, non dabo per me vel alium seu alios directe, vel indirecte, publice vel occulte auxilium vel favorem, nec ab aliis, quantum in me fuerit & impedire potero, dari permittam: Sed eos secundum posse meum, donec convertantur, juxta processus apostolicos persequar & invadam. Item hujusmodi vicariatus, gubernationis, rectoriæ, & bajulatus officium mihi commissum fideliter exercebo, nullam fraudem circa illud quomodolibet committendo, populosque & personas ratione dicti officii mihi commissos juste & rationabiliter absque personarum acceptione, & secundum statuta & ordinationes, nec non consuetudines legitimas dicti regni Trinacriæ gubernabo, eisque per me vel alium justitiam æqua lance ministrabo, nova vectigalia seu talleas vel gabellas non imponam nec imposita exigam; sed antiquis & usitatis contentus ero. Jurisdictionem & libertatem ecclesiasticam fideliter conservabo, atque defendam, nec illam vel ejus executionem impediam quovis modo. Partem

Indictæ de solvendo censu leges.

annui census quindecim millium florenorum auri, & etiam in eventum prædictam servitii decem galearum & centum militum mihi contingentem & delatam integre & cum effectu, hujusmodi meo officio durante, præfatis domino meo Bonifacio IX. successoribus, & ecclesiæ ia Romana curia, ubicumque fuerit, meis sumptibus ac fortuna in termino constitutis solvam atque præstabo, nec procurabo illam vel aliquam ejus partem mihi remitti: & si in hoc quovis modo, defecero sententiis domini mei, successorum, & ecclesiæ prædictorum jam latis & in posterum ferendis bona fide parebo. Officium vero hujusmodi mihi commissum ad mandatum sedis apostolicæ libere deponam, & totaliter resignabo de illo vel aliqua ejus parte nihil in me penitus retinendo, nec procurabo neque consentiam quod aliqua persona, cujuscumque dignitatis aut status, nisi prout sedes Apostolica duxerit ordinandum, nominetur, eligatur, assumatur, vel recipiatur in dominum protectorem, gubernatorem, vel sub quovis alio dignitatis vel officii titulo dicti regni Trinacriæ, vel alicujus ejus partis: & ne id fiat, totis viribus me opponam & etiam repugnabo, legatos & nuncios sedis Apostolicæ ad ipsum regnum Trinacriæ & ejus partem, mihi ut supra contingentem, declinantes reverenter suscipiam & honorifice pertractabo tam in veniendo, quam pro suo placito standa ac etiam recedendo: & si in deputatione mea hujusmodi, vel in forma præsentis mei juramenti ambiguitas aliqua aliis temporibus orietur, super illius declaratione stabo, atque parebo simplici verbo Romani Pontificis qui tunc erit. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia.

Cæterum eadem auctoritate statuimus, volumus, & ordinamus, quod si Guillelmus, Andreas, Manfredus, & Antonius comites supradicti, vel eorum aliqui, seu aliquis in solutione & præstatione partis sibi contingentis de hujusmodi censu quindecim millium florenorum, & servitio decem galearum & centum militum in termino ad id assignatis defecerit vel defecerint quovis modo, deficientes hujusmodi ac terræ, civitates, & loca eis subdita pœnis & sententiis per eosdem prædecessores in isto casu latis, ac etiam illis quas nos vel successores nostri in isto casu ferre vellemus, subjaceant ipso facto; & quod de singulis deputationibus, quas facere te continget, duo publica consimilia harum seriem continentia confici facias instrumenta, quorum altero illi, qui deputatus fuerit tradito, reliquum ad cameram apostolicam mittere non postponas, & quod deputati hujusmodi per se, vel procuratores suos ad id speciale mandatum habentes, infra quatuor menses post deputationem hujusmodi juramentum prædictum teneantur in nostris manibus innovare, alioquin deputationem ipsam haberi volumus pro non facta, ratum insuper atque gratum nos promittimus habituros quidquid egeris in præmissis. Ta igitur sic illa, quæ tuæ discretioni sæpius committuntur, prudenter, fideliter, & sollicite studeas executioni mandare, quod amplius te dignis in Domino laudibus merito commendare possimus. Datum Romæ apud S. Petrum. IV. non. julii pontificatus nostri anno secundo. XI.

Imposita fœdifragis mulcta.

XII. Meminit Surita (a) de inito a principibus armorum fœdere ad Martinum Aragonium insulæ aditu imperioque arcendum; sed ipsos demum succubuisse visuri sumus. Cum vero animadvertisset Pontifex non nullos Trinacrios Ludovico Andegavensi Neapolitani regni invasori studere, eique subsidia præstare adversus Ladislaum, Panormitano, Messanensi, & Montis regalis archiepiscopis dedit mandata (b), ut Ludovicum & omnes ipsi aliquod subsidii genus afferentes solemni ritu anathemate percellerent: *Mandamus quatenus in ecclesiis vestris singulis diebus dominicis & festivis infra missarum solemnia, dum major aderit populi multitudo, præsentes literas publicare curetis; & nihilominus transgressores inhibitionis hujusmodi, campanis pulsatis & candelis accensis ac demum extinctis, ac in terram projectis excommunicatos publice nuntietis, & mandetis ab*

(a) Sur. l.10. c.49.

Subacta a Martino Arag. Rege Trinacria.

(b) Bonif. l.2. post sup. epist. p.143.

Ludovic. Andegav. & sectatores dicti anathemate.

omnibus arctius evitari, donec de transgressu satisfecerint competenter. Datum Romæ apud S. Petrum IV. non. julii pontificatus nostri anno II.

Raymundus a Baucio creatus signifer Rom. ecclesiæ.

Ad augendas etiam Ladislai partes adversus Ludovicum, Pontifex pelleait ad illius obsequium Raymundum Baucium Ursina stirpe satum, virum bellica laude florentem (cujus opera & Urbanum Lucerina obsidione & Caroli Regis manibus liberatum vidimus) Romanæ ecclesiæ signiferum dixit (a), & ea auctoritate, quæ ad tantum spectabat munus, instruxit. Utque facilius in obsequium Ladislai pelliceret Neapolim, ex qua ipse originem traxerat, Nicolao e Summaripa, quem in Trinacriam mittebat, provinciam dedit (b) ut Neapolitanos proceres fœdere jungeret ad Neapolim ea antipapæ servitute subducendam, ac resipiscentes cum Ecclesia reconciliaret.

(a) Id. ib.

Bonifacii pro Neapoli liberanda consilia.

(b) Lib. 2. p. 160.

XIII. Instaurata adversus antipapam suosque edicta.

Ne vero facta ab Urbano VI. adversus schismaticos edicta decursu temporum exolescerent, ut Ecclesiæ dignitas adversus eorum conatus assereretur, Bonifacius tum antipapam defixit anathemate, ac pœnis omnibus a prædecessore constitutis obnoxios pronuntiavit, tum omnes ejus partibus, ac flagitii societate irretitos eadem severitate perculit; deditque præsulibus mandata (c), ut conditas in eos sanctiones solemni ritu divulgaret.

(c) Lib. 2. ep. cur. p. 233.

Jo. Galeatius Etruriæ inhiat.

Exarserat interea atrox bellum Florentinos fœderatosque Bononienses inter, ac Joannem Galeacium (d) Virtutum comitem, cum is imperii proferendi avidus Verona, Vicentia, ac Patavio in suam potestatem redactis, Bononiensi agro Etruriæque immineret, causatus Bernabonis filiam atque Antonium Scaligerum hostes, quos principatu depulerat, ab iis exceptos. Hi vero aliorum clade & Galeatii successibus territi, ne aliquando sub illius jugo succumberent, conciliatis sibi Senensibus, cum quibus antea inimicitias exercuerant, allectisque Bononiensibus, quorum dominatum affectabat Galeatius, contundere ejus potentiam, ne adolesceret nimium, atque in dies confirmata ipsos opprimeret, annitebantur, inter quas turbas Bonifacius ditionis ecclesiasticæ periclitantis tuendæ sollicitus concordiæ interpretem se exhibuit (e), ac Richardum Carazulum nuntium ad componendam controversiam misit. Dedit etiam (f) Pontifex Raymundo Capuano ordinis Prædicatorum religioso viro, vitæ S. Catharinæ Senensis scriptori, cui clarum nomen insignes virtutes, resque admirandæ ab eo patratæ pepererunt, mandata, ut si partes in Raymundum Carazulum compromitterent, censuras ecclesiasticas pactionum violatoribus intentaret.

(d) Leonard. Aret. hist. Flor. l. 9. sub fin. & in hist. rer. Italicarum sui temp. S. Antonin. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 18. 19. & c. 3. §. 5. & 6. Blond. dec. 2. l. 10. Bern. Corius hist. Mediol. par. 3. & alii.

Florentini in Galeatium arma movent.

(e) Bonif. l. 2. pag. 106. & 107.

(f) Id. ib.

Hoc anno Joannes Rex Aragonum, qui ecclesiasticarum obventionum primitias accipere, easque ad instauranda arcium in regni limite sitarum propugnacula derivare consueverat, religione permotus, eas posthac in ecclesiarum sarris tectis reficiendis, & sacra supellectili & ornatu comparandis collocari jussit regio diplomate (g), ex quo hæc delibamus: *Promittimus in nostra regia bona fide & juramus per dominum Deum & ejus sancta quatuor evangelia corporaliter manibus nostris tacta, quod in dictis primitiis directe vel indirecte non tangemus deinceps, nec tangi vel quicquam de illis recipi faciemus, nec permittemus, a quoquam, nec per quospiam possint nobis, seu nostris concedi, nec eas, ubi contrarium fieret, concessionibus ipsis etiam sponte vel mera liberalitate factis utamur, nec uti, seu gaudere possimus in aliquo, immo sint, & esseant concessiones, seu donationes quæcumque inde nobis jam facta, & quas fieri contingerat in futurum, & earum etiam instrumenta & rescripta quæcumque, cassa & nulla ac nullius prorsus efficaciæ, seu valoris & illis nunc pro tunc renunciamus expresse, &c. Datum in Aliferia civitatis Cæsaraugustanæ die prima octobris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, regnique nostri quinto.*

Datæ Raymundo partes ut fœdus religionis nexu adstringat. Restituta ecclesiis primitiarum jura.

(g) Ext. in lib. priv. eccl. Rom. to. 2. p. 187.

XIV. Leges ab Anglo contra eccles. libertatem latæ.

In Anglia hoc anno medio januario in regni ordinum solemnibus comitiis ecclesiastica libertas nonnullorum politicorum improbo consilio admodum labefactata est, cum Richardus Rex obsoletas leges de conferendis regia authoritate sacerdotiis restituisset, aliasque novas non minus iniquas addidisset, qua de re hæc perstringit Thomas Walsinghamus (h): *Statutum est in eodem parliamento, ut de cætero nullus impetraret ad obtinendum provisiones in ecclesiis vel ecclesiam, & si quis contrarium faceret, si posset apprehendi, caperetur ut Regi rebellis, & incarceraretur.* Revocatos etiam omnes, qui in Romana curia versabantur, addit idem author: *De consensu Regis, Regisque consilii proclamatio facta fuit Londoniis, ut omnes beneficiati existentes in Romana curia redirent in Angliam circa festum S. Nicolai, sub pœna perditionis omnium beneficiorum suorum; & nondum beneficiati redirent per idem tempus sub pœna forisfacturæ. Anglici audita tanta tonitruo ita remotis metuentes ictum deserta curia fugiunt ad natale solum.* Meminit ejusdem edicti Polydorus Virgilius (i). Impulsus est in hoc flagitium Richardus Rex a regni proceribus, qui Wicleffi venena hauserant: is enim in tractatu pestifero de officio pastorali cap. XXV politicos hujus assentatiunculæ hamo ceperat, pertinere ad regii muneris majestatem, ut sacerdotes a Regibus præficiantur populis, efficiiturque non humanarum modo, sed etiam divinarum rerum administrationem a Chri-

(h) Walsin. in Rich. 2. hoc anno.

(i) Polyd. Virgil. l. 20.

Politici a Wicleffo corrupti.

sto concessam Regibus, ac sacerdotes ita populos exemplo suo informaturos, ut Regibus demisse obsequantur. Sed qui Regibus ita lenocinabantur Wicleffistæ quam sæva proditionis & perduellionis exempla in Reges ediderint, suo loco dicetur.

Affinis est hæc Wicleffiana hæresis turbulento errori Marsilii, & Janduni, decernentium Pontificem, atque adeo universum sacerdotalem ordinem subditum esse Cæsari, quasi vero fideles primitivæ Ecclesiæ a Nerone, cæterisque tyrannis auctoratos sacerdotes acceperint, & Apostoli a Tiberio vel Herode sacerdotio fuerint insigniti. Hæc deliramenta a novatoribus nostri temporis, qui magistratibus & principibus constituendæ religionis, & sacerdotum præficiendorum potestatem deferre instaurata, sed quæ in Annalibus Cardinalis Baronii, nostrisque ex divinis oraculis, apostolica traditione, doctrina sanctorum patrum, confirmatoque tot sæculorum in Ecclesia usu confutantur. Nec Græcorum Imperatoribus correpta in sacerdotes tyrannis, & patriarcharum auctorandorum, exauctorandorumque licentia profuit, quam ut solio pulsi Turcicæ tyrannidi formidando divinæ ultionis exemplo subderentur. Subdolas porro Wicleffi argutias refellit Thomas Waldensis (a), qui hæresiarcham summæ inconstantiæ arguit: nam cum cæsareorum scommate episcopos carperet, quod a Cæsaribus divitiis aucti essent, nunc creari a Cæsare, ut omnino fiant cæsarei, & institutum a Christo ordinem, qui per Apostolos creavit episcopos, per episcopos creat sacerdotes, everti velit; tum subdit: *His & multis aliis similibus potest discerni apud quos erat antiquitus statuere sacerdotes, & non facile mutandum esse, quod tanta sancivit antiquitas; & quid valeat, quod arguis, quia istud officium sacerdotis notabiliter spectat ad regni regimen, ergo ejus institutio ad Regem spectat potissime. Ita spectat ad regni regimen officium Angeli principantis & præsidentis provinciæ, quemadmodum habes in scripturis de Angelo principe Persarum; nec tamen ejus institutio spectabat ad Regem: & æquolis ductus arca spectabat ad bonum regimen regni Israel; non tamen ad ductum Regis vel principis: Oza enim ista percussus est, cum vellet elevare cadentem, &c.* Hactenus Thomas Waldensis. At Richardus Rex, qui Wicleffistarum susurris subornatus episcopatuum & sacerdotiorum conferendorum jus in Anglia sibi arrogare tentavit, ac Wicleffo querenti dimidium a Pontifice Regibus eripi imperium patulas aures præbuerat, dum divina jura temerat, permittente Numine, hostes conjuratos experiri cœpit, qui consilia de illo regia dignitate deturbando conferrent; a quibus ipsum exauthoratum, pulsumque solio visuri sumus.

Male sibi consulunt dum jus pontificium invadunt Reges.

(a) Vuald. to. 1. l. 2. art. 3. c. 2.

Obstitisse, ut poterant, iniquis contra jus ecclesiasticum decretis Cantuariensem & Eboracensem archiepiscopos, memorat Nicolaus Harpsfeldius (b) his verbis: *Tam Guillelmus, nempe Cantuariensis, quam Eboracensis suo, totiusque cleri nomine contestabantur, si quid ibi tentaretur, quod Romanæ sedis dignitatem imminueret, se, suaque suffragia decretis hujusmodi non adjuncturos.*

(b) Harpsf. hist. eccl. Anglic. 14. sæc.

Bonifacius vero juris pontificii contra Wicleffistarum politicorumque ausus temeratior assertor & vindex edita sanctione (c) memorabili, gesta contra libertatem ecclesiasticam a Richardo Rege, vel ab Eduardo rescidit, atque anathemate eatueri vel exequi in judiciis ausuros perculit.

XV. Regia edicta rescissa a Bonif.

(c) Lib. 1. ep. cur. p. 131.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ab eo, qui pro redemptione generis humani de intacta Virgine carnem assumere & nasci ac tandem pati & mori dignatus est super Reges, & regna, nullis nostris præcedentibus meritis, sed sola sua permissione, in eminenti militantis Ecclesiæ specula constituti, inter gravia nostris humeris incumbentia onera non in ultimis habemus ad omnes oves curæ nostræ divina dispositione commissas, & in quibus depascuntur regiones, & loca nostræ fixæ considerationis intuitum extendere, & in illis pabula salubria procurare, male sana vero & contagiosa, ne se illis inficiant, declinare, & si forsan aliquæ ex hujusmodi ovibus ad insalubres & pestiferas herbas vel saltus periculosos diverterint, eas ne tabescant aut ruant, sed in iis, ac duntaxat quæ illis vitam & salutem conservare & fœtus multiplicare valeant, pascuis diversentur, provida & solerti diligentia coercere, ut vel sic a noxiis & adversis præserventur, & cum multiplicato fructu Domini nutriantur in caulis, nec lupi rapaces, neque venenosa contagia illis obsint, nec etiam earum sanguis de nostris manibus requiratur. Sane, sicut cumulata relatio quamplurium fidedignorum ad nostrum non absque gravi molestia, perduxit auditum nonnullis seditiosis viris reprobo sensu & inordinata ambitione concitatis, & non quæ Dei, sed quæ sua sunt quærentibus, cum eorum excogitatibus & perastutis abusionibus charissimo in Christo filio nostro Richardo Regi Angliæ illustri in ejus regio parliamento pridem celebrato dolose suggerentibus, quod claræ memoriæ Eduardus Rex Angliæ dicti Richardi Regis avus ad instar claræ memoriæ alterius Eduardi Regis Angliæ avi sui in quodam suo regio parliamento apud Westmonasterium Londoniensi, certo tunc expresso tempore celebrato de assensu magnatum, & comitum regni sui ordinaverat, ut illorum verbis utamur, & stabiliverat

Ejus constitutio.

Politicorum ad jus ecclesiasticum labefactandum fraudes.

quod liberæ electiones archiepiscopatuum, episcopatuum, & omnium aliarum dignitatum, & beneficiorum in Anglia tenerent & a modo in modo sicut fuerant concessæ per progenitores ejusdem Eduardi Regis & per antecessores aliorum fundatorum; & quod omnes prælati, & aliæ gentes ecclesiæ Anglicanæ, qui haberent juspatronatus de quocumque beneficio de dono Regis progenitorum patronorum sive donatorum hujusmodi ad faciendum divinum servitium & alia onera inde ordinata haberent, eorum collationes & privationes libere & per modum; sicut fuerant servatæ per suos donatores; & in casu quo de aliquo archiepiscopatu, episcopatu, dignitate, vel alio quocumque

Nefaria edicta:

beneficio reservatio, collatio, vel provisio facta foret per curiam Romanum in impedimentum electionum, collationum, seu præsentationum superius expressarum, quod tunc eodem tempore vacationum, quo tales reservationes, collationes, & provisiones deberent capere effectum de eisdem vacationibus, Rex Angliæ qui tunc esset, haberet & gauderet pro illa vice collationes ad archiepiscopatus, episcopatus, & alias dignitates electivas, quæ essent de suo patronatu & taliter, sicut progenitores sui habuerant, antequam liberæ electiones forent concessæ, sicut electiones prius fuerant concessæ per progenitores dicti Eduardi Regis ordinantis sub certa forma & conditione, videlicet ad petendum licentiam Regis de eligendo, & post electionem factam de habendo assensum regium, & nullo alio modo: & si de aliqua domo religiosorum, de fundatione seu patronatu Regis facta foret talis reservatio, collatio, vel provisio in impedimentum liberæ electionis, haberet dictus Rex, qui tunc esset, illa vice collationem ad dandum ipsam dignitatem alicui personæ idoneæ: & in casu quo collatio, reservatio, vel provisio facta foret in Romana curia de aliqua ecclesia, præbenda, vel alio beneficio, quæ forent de patronatu gentium dictæ ecclesiæ Anglicanæ, unde Rex supremus esset fundator immediatus, tunc eodem tempore vacationis, ad quod tempus reservatio, collatio, seu provisio deberent, ut præmittitur, capere effectum, dictus Rex, qui tunc esset, haberet collationem & præsentationem pro illa vice: & sic de tempore in tempus ad omnes

Sacerdotiorum conferendorum jus temere occupatum.

vices; quibus tales gentes dictæ ecclesiæ Anglicanæ forent impeditæ de ipsarum præsentationibus & collationibus per tales reservationes, collationes, seu provisiones, prout superius est descriptum: salvo tamen jure patronatus & præsentationis quando nullæ collationes seu provisiones a Romana curia, inde facta forent, vel quando dictæ gentes ecclesiæ Anglicanæ haberent, & vellent ad eadem beneficia præsentare vel collationem facere, & præsentati sui possent effectu collationum & præsentationum suarum gaudere: & eodem modo haberet quilibet alter cujuscumque conditionis facere præsentationes vel collationes ad domus religiosorum, quæ forent de suo patronatu, & ad beneficia ecclesiastica pertinentia ad easdem domus, & si tales patroni non præsentarent ad talia beneficia infra dimidium annum, episcopus loci conferret post lapsum temporis infra unum mensem post dictum dimidium annum; tunc dictus Rex talium beneficiorum haberet præsentationes & collationes, sicut habet de aliis de patronatu seu fundatione propria: & in casu, quo præsentati Regis vel præsentati aliorum patronorum, vel de eorum fundatoribus, vel illi, quibus Rex vel patroni seu fundatores hujusmodi donassent beneficia pertinentia ad eorum præsentationes, seu collationes, essent impediti per tales provisores, ita quod non possent habere possessiones de talibus beneficiis virtute præsentationum seu collationum sic eis factarum, vel illi, qui essent in possessione talium beneficiorum, forent impediti super hujusmodi suis possessionibus per tales provisores, tunc essent hujusmodi provisores & eorum procuratores, executores, & notarii attachiati per eorum corpora, & positi ad responsionem suam, & si forent convicti manerent in persona, absque deliberatione ad manucaptionem in balivia; nec essent deliberati antequam facerent suam redemptionem dicto Regi ad voluntatem suam, nec non satisfactionem parti qua se sentiret gravatam: & nihilominus, antequam essent deliberati, facerent plenam renunciationem & invenirent sufficientem securitatem, quod non attentarent talia tempore futuro, nec aliqua in processum prosequerentur per illas nec per alios versus aliquem in dicta Romana curia, nec alibi in aliquibus partibus pro hujusmodi manucaptionibus, redemptionibus, satisfactionibus, vel renuntiationibus, nec de aliquo alio facto dependente ab eisdem: & in casu, quo tales provisores, procuratores, & executores & notarii non essent inventi, tunc curreret exigentia contra illos per debitum processum, & quod beneficiarii exirent ad capiendum corpora sua in quibuscumque partibus essent inventi, tam ad sectam dicti Regis, quam ad sectam partis; & quod medio tempore dictus Rex haberet commoda & proficua de talibus beneficiis sic occupatis per tales provisores, exceptis abbatiis, prioratibus, & aliis domibus, quæ haberent collegia vel conventus, & in talibus domibus haberent conventus sive collegia, commoda, & proventus, salvo totis temporibus dicto Regi & aliis dominis eorum antiquo jure; & haberet hoc statutum locum tam bene de reservationibus, collationibus, & provisionibus factis & concessis tempore elapso versus omnes illos, qui adhuc non erant adepti corporalem possessionem beneficiorum eis concessorum per hujusmodi reservationes, collationes, & pro-

Sacra vectigalia impie addicta fisco regio.

vi-

visiones, quam versus omnes alios tempore futuro, præfatus Richardus Rex mala, temeraria, profana, & sacrilega suggestione hujusmodi circumventus in eodem parliamento per se celebrato de assensu, ut asseritur magnatum regni sui ultra præmissa ordinavit & stabilivit, licet de facto, quod ordinatio superius enarrata de omnibus archiepiscopatibus, episcopatibus, & aliis dignitatibus & beneficiis electivis & aliis beneficiis ecclesiasticis quibuscumque quæ inceperunt vacare de facto a certo tempore tunc expresso vel post, vel quæ vacarent tempore futuro infra regnum Angliæ in debita executione de tempore in tempus, servaretur in omnibus suis punctis; & si aliquis faceret aliquam acceptationem de aliquo beneficio ecclesiastico in contrarium istius statuti, & esset debite probata ac esset ille acceptans [eorum verba describimus] *in partibus transmarinis, maneret exulatus & bannitus pro perpetuo, & omnia bona & chatalla terræ & tenimenta sua eidem Regi manerent forisfacta, & si esset infra regnum Angliæ, esset etiam exulatus & bannitus, prout superius est expressum & incurreret eandem forisfacturam & arriperet iter, ita quod esset extra regnum infra sex septimanas talem acceptationem proxime sequentes: & si aliquis reciperet aliquem talem bannitum venientem de partibus transmarinis vel extantem infra regnum post sex septimanas antedictas, sciens unde esset; ille etiam esset exulatus & bannitus, & incurreret talem forisfacturam, ut superius est expressum, & quod procuratores notarii, executores, & apparitores sui haberent forisfacturam & pœnam antedictam: & si dictus Richardus Rex mitteret per literam vel per alium modum ad curiam Romanam ad excommunicationem alicujus personæ, vel si aliquis alius mitteret dictæ Romanæ curiæ vel supplicaret, unde contrarium ipsius statuti esset factum quantum ad aliquem archiepiscopatum, episcopatum, dignitatem, vel aliud beneficium ecclesiasticum infra dictum regnum, si ipse, qui faceret talem excitationem vel supplicationem prælatus foret Ecclesiæ sanctæ, solveret dicto Regi valorem terrarum & possessionum suarum immobilium unius anni; & si esset alia persona de statu inferiori, solveret Regi valorem beneficii, pro quo tales supplicatio facta foret unius anni, quod de aliqua dignitate vel beneficio: de quo excitatio plene dicto tempore tunc expresso facta non fuerat, nullus ratione alicujus reservationis, collationis, vel provisionis, vel alicujus gratiæ apostolicæ cujuscumque non excitans ante hujusmodi tempus expressum aliquam executionem prosequeretur sub pœna in hoc prædicto statuto contenta; & quod si aliquis portaret vel mitteret infra regnum vel potestatem dicti Richardi Regis, aliquas citationes, sententias, vel excommunicationes adversus aliquam personam cujuscumque conditionis ob causam motionis, facturæ, consensus, seu executionis dicti statuti provisoris, esset ille captus & arrestatus, & positus in persona, & foris faceret omnes terras & tenimenta, bona & catalla sua pro perpetuo, & ultra hoc incurreret pœnam vitæ & membrorum: & si aliquis prælatus faceret executionem de talibus citationibus, sententiis, vel excommunicationibus; essent temporalia sua appretiata & remanerent in manibus dicti Regis quousque debita reformatio & correctio inde fierent: & si aliqua persona inferioris status, quam prælati, cujuscumque conditionis foret; talem faceret executionem, esset illa persona capta & arrestata & posita in persona & haberet in persona metum, & faceret finem & redemptionem secundum consilium & discretionem dicti Regis.*

A sacrilegis Regi imperio ea suggesta.

Proscripti sacras dignitates a Pontific. accipientes.

Mulctæ pecuniaria ipsis intentata.

Objecta etiam per summam tyrannidem supplicia.

XVII. Actus a Politicis impiis in flagitium Rex pius.

Quanto igitur profundius, quanto crebrius præmissa in mente cevolvimus, tanto acerbius dolemus, tanto vehementius admiramur, quod tantus princeps, tam catholicus Rex, tam fervidus orthodoxæ fidei zelator, tam præcipuus sacrosanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ venerator, tam severus laudabilium morum assertor, tanta spectabilium procerum & aliarum notabilium personarum numerositate præfulgidus, tantaque externarum & bonarum rerum affluentia copiosus, ut super eum Dominus largam benedictionem effuderit, viris talibus, si tamen viri dici mereantur, in quibus, ut apparet, refriguit charitas, intepuit fides, spes labavit, justitia cæteræque virtutes parvum locum aut nullum habere videntur, facilee in hoc aures præbuit, & non attentiori gravitate discussit quid ageret in præmissis; vidisset enim luce meridiana clarius, quod laicis, quamvis religiosis, disponendi de rebus ecclesiasticis nulla est attributa potestas, quos manet subsequendi necessitas non auctoritas imperandi, a quibus etiam si quid statuatur, quod ecclesiarum respiciat commodum vel favorem, nullius firmitatis existit, & talium & in talibus constitutio a sanctis patribus destitutio vel destructio, necnon usurpatio jurisdictionis non suæ, veneranda approbatione censetur. Tacemus de pœnis & censuris gravibus, quas statuentes, ordinantes, & ut talia statuta fiant consulentes, vel secundum ea judicantes, seu etiam hujusmodi statutorum scriptores contra ecclesiasticam libertatem, & maxime Romanæ ecclesiæ incurrunt eo ipso. Et licet tam sacris canonibus, quam etiam civilibus & authenticis legibus, bonisque moribus suadentibus, sint cassa & irrita ipso facto omnia statuta & consuetudines indirecte contra libertates ecclesiarum earumque personas, & quamquam præfatum Richardum Regem, utpote filium ejusdem Romanæ ecclesiæ

Non spectat ad laicos sacrarum rerum administratio.

cle-

clesiæ, merito diligendum, plenis complectamur affectibus charitatis, suumque honorem, nec minus animæ salutem, suique status & inclyti regni prosperitatem, singularibus desideriis affectemus & ad id adbibuerimus, simusque dispositi adhibere cum omni affectu, quantum sum Deo possumus, partes nostras, ne tamen suum hujusmodi & avi ac abavi præfatorum statuta mentes incautas, vel male ædificatas plus æquo offendant, vel apud eas indebitum vendicent sibi locum, & ne volumus, quod bas in parte ratio sanat, passio sensualitatis instauret, matura super hoc deliberatione prehabita, tam antiquioris Eduardi, & subsequentis Eduvardi, quam etiam Richardi Regum prædictorum ordinamenta seu stabilimenta, aut statuta hujusmodi superius recitata, quæ alias haberi volumus præsentibus pro sufficienter expressis & specificatis, utpote notorie contra libertatem ecclesiasticam & Romanam ecclesiam edicta & omnia & singula ab eis & ob ea secuta, authoritate apostolica, de fratrum nostrorum consilio tenore præsentium declaramus fuisse & esse cassa, & irrita, ipsaque ex superabundanti cassimus, irritamus, & juribus vacuamus, ac nullius esse decernimus roboris, efficaciæ, vel momenti, & ab illorum observatione in omnibus suis clausulis omnes & singulas tam ecclesiasticas quam seculares personas cujuscumque conditionis, dignitatis, aut status, fuisse & esse liberas & absolutas, ac liberamus & absolvimus per præsentes.

Iniquæ Reg. Angliæ leges rescissæ a Pontif.

XVIII. Prohibemus quoque sub pœnis ab eisdem canonibus & legibus in similibus casibus inflictis, ne quis de cætero statuta prædicta vel similia servare aut innovare vel secundum ea judicare, aut eis uti in judicio vel extra, directe vel indirecte publice vel occulte quoquomodo præsumat. Mandamus insuper sub eisdem pœnis, hujusmodi statuta de omnibus libris, quaternionibus, capitularibus, & regestis publicis & privatis, in quibus descripta forent, infra duorum mensium spatium a publicatione præsentium proxime computandorum cancellari, cassari, tolli, & penitus aboleri.

Jussæ e publicis legum codicibus eradi.

XIX. Monemus etiam auctoritate prædicta omnes & singulos, qui prætextu ordinamentorum, seu stabilimentorum aut statutorum hujusmodi, aliqua beneficia ecclesiastica seu canonicatus & præbendas, sive dignitates, personatus, vel officia cum cura, vel sine cura, secularia aut regularia quocumque nomine nuncupentur, occupassent, & detinerent quomodolibet occupata, cujuscumque status, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel conditionis existant, etiamsi pontificali vel alia quavis præfulgeant dignitate, eisque in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis & privationis omnium beneficiorum ecclesiasticorum, quæ obtinent, & inhabilitationis ad illa & alia imposterum obtinenda, pœnis quas, si contrafecerint, eos incurrere volumus ipso facto, districte præcipiendo mandamus, quatenus infra terminum duorum mensium prædictorum beneficia, canonicatus, & præbendas, dignitates, personatus, & officia hujusmodi quæ, ut præmittitur, occupant, vacua, libera & expedita realiter & omnino dimittant. Et nihilominus de fructibus male perceptis, ecclesiis, aut locis, a quibus illos perceperunt, seu personis illis, quibus alias legitime debeantur, non differant satisfactionem debitam exhibere. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud S. Petrum II. non. februarii pontificatus nostri anno II. Instauratum etiam est a Bonifacio pro asserenda libertate ecclesiastica Caroli IV. Cæsaris edictum (a).

Defixi anathemate sacerdotiorum invasores.

Tradit porro Thomas Walsinghamus (b) accessisse in Angliam internuntium apostolicum, Regemque ad redintegrandum sponte jus splendoremque ecclesiasticum inclinasse. Cum vero appellet internuntium abbatem, fuisse Nicolaus Nonantulanus abbas videtur, de quo ad Richardum Regem misso extant (c) commendatitiæ ad archiepiscopos & episcopos Anglos Bonifacii literæ XVIII. Kal. maii exaratæ. Gestam autem ab eo legationem, quæque Regi ad eum officiis mulcendum exposuerit, describit hisce verbis Walsinghamus (d): Salutans, nimirum abbas, Regem ex parte Papæ, commendans Regis devotionem & suorum prædecessorum erga Ecclesiam, eo quod semper veris summis Pontificibus adhæserunt. Deinde subintulit, quod Papa percepto per literas Regis, quod statuta sic edita fuerant, mirabatur, & ut bonus pastor salutem animarum desiderans sæpius admonuerat, & obtestatus fuerat statutarios, ut hujusmodi statuta de medio tollerent in quantum lædebant ecclesiasticam libertatem. Dixit etiam, quod Papa non intendit minuere coronam Regis, nec tollere quin statuta condere valeat non facientia contra ecclesiasticam libertatem, quinimmo paratus est conservare pro posse Regis honorem, prout ad hoc se cognoscit multipliciter obligatum. Dixit etiam dictus nuncius, quod Papa diutius expectans non sensit obtemperatum fuisse suis monitis; & tamen nihil innovando, nec processus aliquos faciendo, expressit quæ jura statuunt contra statuentes contra ecclesiasticam libertatem, & propulsatus a pluribus pronunciavit illa irrita fore in quantum faciunt contra ecclesiasticam libertatem. Et quia Papa, si non sensit statuentium animos immutari, cum magna mentis amaritudine intelligens hæc in denigrationem famæ regiæ redundare, misit prædictum nuncium, per quem exhortatur, rogat, & requirit, quod Rex statuta illa tolli, & de capitularibus faciat aboleri. Et paulo infra: Et Papa offert, quod si sta-

(a) Ext. apud Dolgast. in collect.
(b) Vualsing. in Rich. 2.
(c) Lib. 2. pag. ubi supr.
(d) Vualsin. ubi sup.

Pontificia ad Regem legatio.

Denuntiatum ejus corruptelas sine crimine dissimulari non posse.

statutarii velint conqueri de aliquo, si mittunt ad Papum legatos, erit promptus, quantum cum Deo poterit, Regi & regno complacere: & si statuentes non tollunt, &c. salvo honore Ecclesiæ & animarum salute non potest illa dissimulare.

XX. Rex ad expilationem monasteriorum sollicitatus.

In superioribus Angliæ regni ordinum cœtibus nequiora alia consilia moliti erant Wicleffistæ, neque enim modo excuti jugum pontificium, atque ab Rege sacerdotiorum conferendorum jus arripi suaserant, verum etiam supplicem libellum Richardo Regi, ipsisque ordinibus porrexere, in quo suggerebant, ut ecclesiarum & monasteriorum vectigalia ad regium ærarium averteret, scelusque arguitiarum inanium colorabant fuco, collatas scillicet pro fundendis precibus eleemosynas sine fructu, cum preces ex perfecta charitate fundi debeant, nec perfecta charitas ullo commodo moveatur, aut personarum rationem habeat. Refellit eorum argutiolas Thomas Waldensis: (a) *Induuntur*, inquit, *confusione, secundum psalmistam* (b), *pro maligna conclusione non tam contra nos modernos, quam contra Dei sanctos sophistice prælixata. Eliam numquid tangit, quia specialem orationem fecit* (c) *pro filio mulieris hospitæ, præferens eum per nomen plusquam alium aliquem tunc temporis, inquiens: Domine Deus meus, etiam ne viduam, apud quam utcumque sustentor? Si ergo Elias fudit preces pro vidua, cujus facultatibus tenuissimis sustentabatur, & non pro aliis, cur non clerus maxime preces fundat pro iis, quorum opibus sustentatur?* Inseruere plura alia impia eidem libello Wicleffistæ, ut regni ordines labefactarent (d), tum ut præsules & sacerdotes veluti magnos & præstigiatores invisos redderent, adversus sacramentalia, ob vim qua pollent adversus diabolum, veluti contra magicas præstigias blasphema dicacitate declamarunt: qua in re se omnino demonstrarunt Judæis similes, qui Christum dæmones ejicientem magiæ crimine insimulare non perhorruerunt.

(a) *Vald. to.3. tit. 11. de sanctis rogandis c. 107.*
(b) *Ps. 108.*
(c) *Reg. 17.*

Vvicleffistarum blasphemia in sacerdotes.
(d) *Vald. to.3. tit. 24. de bened. c.4.*

XXI. Ordinis sacramentum profanatum.
(e) *Harpsf. in histor. Vicl. c.16.*

Grassatam adeo in Anglia Wicleffiticam hæresim, refert ad hunc annum Nicolaus Harpsfeldius (e), ut sacerdotes Wicleffistæ, quos jam ante consecrandorum sacerdotum auctoritatem adumbratam corripuisse vidimus, palam episcopos in ordinem redigere anniterentur, atque horrenda rerum sacratum confusio oboriretur. Reus erat hujus sceleris in Belgio sacerdos pseudominorita Jacobus nomine patria Juliacensis, qui adulterato pontificio diplomate, se episcopum dixit, nec sacris episcopalibus initiatus sacerdotes ficto ritu sacravit in pluribus Germaniæ Belgiique diœcesibus, adeo ut labente decennio plures ab eo profana inunctione delibuti divina mysteria theatrali ludo peregerint, & populi ejus improbitate decepti honores Christo deferendos pani exhibuerint; tum Eucharistiæ & exomologeseos sacramenta ludicra specie receperint. At misericors Deus tantum scelus inultum non passus est; Florentius enim episcopus Trajectensis patefacto flagitio finitimos episcopos coegit, & celebrata synodo decretoria sententia (f) pertinacem hominem impium damnavit; exauctoratus deinde est nefandissimus homo, qui sacerdotalia sacra tam impie profanarat, servatosque a Florentio Ultrajectino episcopo ritus, ita describit Joannes e Leydis.

Jacobi pseudominoritæ sacrilegium immane.

(f) *Ext. apud Jo. e Leyd. chronic. Belg. l.31. c.43. Reiner. Snog. rer. Batav. lib. 9. Magn. chron. Belg. & alii.*

Supplicium de pseudo-episcopo sumptum.

Post prædictam, inquit, *sententiam in eum præsentem latam seorsum ducebatur, & induebatur vestimentis sacerdotalibus, & ferendo calicem cum vino & patenam cum hostia in manibus suis, ac si debuisset missam celebrare degradandus coram Florentio episcopo Trajectensi* [1] *ducebatur, qui detrahendo sibi insignia sacerdotalia, videlicet calicem cum patena ac casulam & stolam, his verbis utebatur in remotione patenæ; Auferimus tibi vestimentum & insignia sacerdotalia, teque honore sacerdotali privamus; quo facto episcopus in continenti in signum delectionis unctionis sacerdotalis cum vitro emunxit leviter citra sanguinis effusionem circa manuum quæ fuerunt inuncta ducens tractionem cum illo vitro a pollice sinistro per indicem sinistrum, ut moris est cum episcopus aliquem sacerdotem inungit;* & infra. *Quo completo iterato recessit seorsim & induebatur habitu diaconali scilicet dalmatica, & subtus stola pendente super humerum ejus sinistrum, ut moris est vestiri diaconum & sic ferendo codicem evangeliorum in manibus suis repræsentabatur episcopo Trajectensi, qui hæc sibi detrahendo dixit, ut prius in remotione patenæ: Auferimus tibi vestimentum & insignia diaconalia, teque honore diaconali privamus. Post hæc abiit iterato seorsum & induebatur tunica subdiaconali & manipulo in sinistro brachio ejus apposito, & ferendo in manibus suis codicem epistolarum du-*

NOTÆ [1] SYnodus Provincialis Trajectensis cujus hic meminit Annalista, & a Collectoribus per incuriam omissa hucusque est, non quidem hoc anno, at potius sequenti die S. Hieronymo sacra XXX. Septembris celebrata fuit, assidentibus cum Florentio Archiepiscopo Episcopis suffraganeis septem. Sententiam a patribus hujus concilii latam in Jacobum de Juliaco e MS. codice dedit Antonius Matthæus Analector. to. V. pag. 615. & ex illo recitatur in Batavia sacra edita Bruxellis 1714. to. I. Pag. 203. MANSI

ducebatur coram episcopo : & etiam addebatur calix vacuus cum patena in manu, quia illum in collatione ordinis subdiaconalis de manu ordinatoris accepit, & episcopus sibi hæc detrahendo prompsit hæc verba in remotione patenæ: Auferimus tibi vestimentum & insignia subdiaconalia, teque honore subdiaconali privamus. Privatus supradictis insignibus secessit seorsum cingulum deponendo & albam exuendo, & indutus superpelliceo clericali, ferendo in manibus suis candelabrum cum cereo extincto & ampullam, coram Episcopo fuit præsentatus, & Episcopus abstulit ei candelabrum cum cereo & ampullam & exuit immediate eum superpelliceo, quo induit eum ordinator in collatione primæ tonsuræ & pronuntiavit hæc verba: Authoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ac nostra tibi auferimus habitum clericalem & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine & privilegio clericali. Deinde episcopus cum forcipe incœpit tondere parumper capillos capitis sui, & postea barbitonsor illud cum novacula perfecit ita quod in eo nullum remansit vestigium tonsuræ vel clericatus. Postremo his peractis induebatur habitu laicali discolorato & relinquebatur judici sæculari, ut in suum forum eum reciperet, cum protestatione quod pœnam sanguinis ei non infligeret, quia hoc episcopo petere non licet ut extra. ne clerici vel monachi capsent. & de ecl. me. sal. cap. ad audientiam. Ultrajectini magistratus perpenso sacrilegi hominis execrando scelere non flammarum incendio, quo citissime absumendus foret, sed ferventibus aquis sensim adurendum censuerunt, ut ejus pertinaciam, qua impudentissime flagitium agnoscere detrectabat, edomarent. Is vero ferventi ollæ immissus dolorum magnitudine victus execrari scelus & mitius supplicium deprecari cœpit, motique misericordia judices ex olla ebullientem eductum capite truncari jusserunt, ut narrat Joannes e Leydis (a) : cumque addat permisisse episcopum, ut in cœmeterio sepeliretur, illum pœnitentis animi signa ostendisse colligitur.

(a) *Jo. Leydis chron. Belg. l. 31. c. 43.*

XXII. Non hæsit in hoc flagitio Wicleffistica hæresis, ut laicos sacerdotio fungi imperaret, sed eo protupit impudentiæ, ut fœminas sacramentis administrandis admoveret ; quorum vesaniam in luce collocat his verbis Thomas Waldensis (b) : *Sectatores ejus*, nimirum Joannis Wicleffi, *ut publica fama canit, in hac civitate Londoniarum olim instituerunt juvenculam quandam profestis diebus ac dominicis consecrare eis suam Eucharistiam, sive ad ministrandum qualibet sacramenta*: Prævenerant Wicleffo in hac stulta impietate olim Montanistæ fœminei sexus amantiores, de quibus Sanctus Augustinus, & post, complures alios Cardinalis Baronius in annalibus meminere. At de Wicleffistica hæresi hactenus, quæ grassata per Angliam ordines, ac Richardum Regem inficere conata est : nunc de schismate, quo Galli Anglos irretire studebant, instituenda est narratio.

(b) *Vald. to. 2. de Sacram. Euchar. c. 28.*

Mulieres in Wicleffiana synagoga sacerdotium usurpant.

Veritus Bonifacius Gallorum sibi adversantium dolos & colloquia cum Anglis, Nonantulæ abbati internuntio apostolico adjunxit (c) interjectis paucis mensibus Damianum Cataneum patritium Genuensem amplissimis fretum mandatis, ut arctissimum cum Richardo Rege armorum fœdus pontificio (d) nomine jungeret ad Gallorum, aliorumque schismaticorum impetus debilitandos, atque alia antipapæ graviora consilia dissolvenda. XXIII.

(c) *Lib. 2. ep. cur. p. 150.*

Missus in Angliam internuntius.

(d) *Bonif. l. 2. ep. cur. p. 150.*

Quæ fuerint ab illo gesta cum Richardo exponit Walsinghamus (e), quamquam illa prædicti Nonantulæ abbatis nomine refert : *Item dominus Papa significat Regi prædictum nuncium, qualiter Rex Franciæ & antipapa pacta inierunt hinc inde videlicet, quod idem Rex per fortitudinem ducis Burgundiæ * expellet & investiet ducem Turoniæ de omnibus terris ecclesiæ in partibus Italiæ, & quemdam alium promisit coronare Regem Tusciæ & Lombardiæ, & ducem Andegaviæ firmare in regno Siciliæ : quare Papa exhortatur & rogat, quod Rex ad defensionem fidei & sanctæ matris Ecclesiæ se exponat. Item Papa exponit pericula si antipapa & Rex Franciæ prævalerent quantumque Papæ Gallici jura regni Angliæ conati sunt deprimere : & si Gallici usurparent imperium, consequentur totum mundum & sic finaliter Angliam usurparent : ideo Papa consulit, quod Rex Angliæ videat & provideat de remedio opportuno. Item Papa significat, quod Gallici tractabunt cum Anglicis ut concordia inita possint liberius usurpare præmissa, & ut subtiliter fictis tandem conventionibus, possint Angliam finaliter usurpare : quare Papa suadet quod cum sint schismatici, ex nulla alia causa communicatio fit cum eis nisi pro reducendo eos ad fidem & obedientiam debitam. Item in casu, quo tractatur de pace cum Gallicis, Papa hortatur & rogat, quod nulla fiat consensio nisi pacto roboretur pœnis vallata, quod Rex Franciæ non mittet gentes in Italiam, nec permittet suos subjectos illuc ire occasione præmissa, & de factis Romanæ ecclesiæ & Romani imperii, vel Italiæ nullatenus se intromittet, & quod non favebit antipapæ in partibus Italiæ sub pœnis appositis, alias pax intelligatur esse fracta. Item Papa desiderat, quod Rex Angliæ mittat legatos ad Imperatorem, ut pro honore Ecclesiæ & imperialis dignitatis concurrat cum Rege Angliæ in præmissis. Respondit Rex de his relaturum se ad proximos regios conventus.*

(e) *Walsingh. in Rich. 2.*

* *Mediolani.*

Antipapæ cum Gallo Rege coitiones Anglo patefactæ.

Postulatus Anglus ut paci Italiæ consulat.

Et quidem annitebatur omni studio tunc XXIV.

Ca-

Subdolo consilio petita a Gallo pax.

(a) Walsin. in Rich. II. ad ann. sequ.

Carolus Francorum Rex mulcere Anglos, pacemque cum iis firmare, ut omnem conatum ad Neapolitanum regnum Ludovico Andegavensi asserendum adhiberet: quem missis oratoribus exposuisse ajunt (a), neque Angliam a Gallis, nec Galliam ab Anglis domari bello posse, ac videri præstantius cruori parcere & fortunis populorum, quam inani conatu ipsorum vitam opesque prodigere: actum itaque est de induciis, & Joannes dux Lancastriæ colloquii habendi causa missus in Gallias: sed cum concordiam coalescere non potuisse referant authores, inde facile colligitur Anglorum Regem Pontificiis precibus assensisse, ut pacem nisi ea sedi quoque Apostolicæ daretur, non admitteret.

Colloquium de ea irrito successu dissolutum.

Hoc anno edidit egregium commentarium quinque dialogorum libris comprehensum Joannes e Montesono ordinis Prædicatorum, ad quem Cardinalem Reatinum inscripsit (b), & multa in primo libro præfatus, probat in secundo (c) Cardinales transalpinos ob ecclesia vera præcisos esse: *Fama*, inquit, *publica laborat eos dixisse quod, cum fuerunt in Anagnia, ipsi deliberaverunt an obedirent dicto Urbano, an facerent schisma & deliberaverunt quod erat melius schisma facere, quam ei obedire, vel eum in papatu sustinere; ex isto arguo sic: Quodcumque membrum Ecclesiæ quod facit schisma & est author schismatis, & participat in schismate, dividit se ab unitate Ecclesiæ. Sed Cardinales prædicti fecerunt schisma & fuerunt per consequens authores schismatis & participant in schismate*. Idem inferius (d) confirmat: *Obedientia domini Urbani fuit consensio populorum & gentium, non enim fuit aliquis populus fidelis, qui in eum ut in Papam non consenserit, saltem in publico & exterioribus, in quo consistit unitas ecclesiastica, ut superius dicebatur, ita revera, quod tota Italia, Alemannia, Anglia, Francia, Hispania, Aragonia, & universaliter totus populus Christianus; in illa vero ecclesia, quam Cardinales postea & secundo constituerunt, non fuit consensio omnium fidelium populorum, quia non Italia, non Alemannia, non Anglia*. Adde non Dania, non Norvegia, non Suecia, non Polonia, non Hungaria, non Dalmatia, non Hibernia, non Frisia, non oriens; immo nec Flandria, nec Britannia, neque Aquitania, nec Lusitania: *Denique neque populi Galliæ, Castellæ, Aragoniæ, & Navarræ, qui eos sequuntur corporaliter, licet non quoad corda eorum, ut quotidie experimur, nec in exterioribus eis obedirent, nisi quia compelluntur per potentias & terrores principum terrenorum. Sentis an in his verum dicam. Discipulus: Utique verum dicis. Magister: De quo ergo juxta prædicta concludes esse veram Ecclesiam, pensata prima proprietate? Disc. Revera de Ecclesia, quæ sequitur dominum Urbanum*: & infra:

(b) Ext. in bibl. Card. Barber. signat. n. 2304. Joannis e Montesono comment. in schismaticos.

(c) Lib. 2. c. 17.

(d) Cap. 22.

Percenset signa Ecclesiæ. Urbano paruere aliquando omnes populi.

Partem minorem traxit secunda electio.

Galli & Hispani non sponte, sed vi antipapam sequuti.

XXV. Divinæ ultionis exempla in Urbani hostes.

Videamus si in tempore hujus schismatis sunt facta miracula ad testificandam Ecclesiæ veritatem: Et nota quot miracula subsecuta. Vides in principibus contra ipsum insurgentibus quales fuerunt interitus subsequuti? Videas Regem Carolum contra ipsum Urbanum insurgentem infra annum, vel parum plus volentem intrare possessionem regni Hungariæ infra viginti dies in camera propria ab hominibus dicti regni turpiter interfectum. Videas de Rege Castellæ Joanne, qui præsumpsit declarare ipsius Ecclesiæ veritatem, quam sicut Pilatus non meruit invenire, determinando se pro parte dictorum schismaticorum, qualiter fuit ab equo proprio interfectus, nec potuit emittere unum verbum. Videas de duce Andegaviæ, qui cum sexaginta millibus equitaturus contra dictum Urbanum insurrexerat, qualiter ipse cum toto exercitu suo periit, & ad nihilum sunt redacti. Videas de domina Joanna Regina Siciliæ, quæ ipsis Cardinalibus in dicto schismate adhæsit, quam turpiter regno fuit privata & turpius interfecta. Videas de domino Bernabone a suo nepote capto, & interfecto, & de suo dominio pro se & suo hærede privato. Videas de duce Austriæ infra unum annum suæ determinationis a suis subditis & rusticis interfecto. Videas de domino Raynaldo de Ursinis in Aquila a suis subditis interfecto; ut taceam de pluribus aliis, qui supervivunt ob reverentiam eorumdem. Numquid videntur tibi ista miracula a Domino esse facta? Revera, si diligenter velis inspicere, non minus est hoc schisma punitum quoad capita principum, quam cum schisma fuit introductum in regna Juda vel Judæorum, a quo regnum Israel se divisit, ut patet IV. Reg. XXVII. Insuper vis videre aliud genus miraculorum. Videas, quot revelationes factæ sunt probis & sanctis hominibus atque mulieribus tam sæcularibus quam regularibus, qui sunt omnes attestantes dictum dominum Urbanum esse Papam, & per consequens eam quæ sibi juncta est esse Ecclesiam veram.

In Carolum Dyrrachium.

In Jo. Regem Castellæ.

In Ludovicum Andegav. & ejus exercitum.

In Jo. Reginam.

In Bernabonem.

In ducem Austriæ.

In Raynaldum Ursinum.

Revelationes sacræ viris sanctis factæ.

XXVI. Demonstrat (e) pluribus conciliorum & Pontificum adductis sanctionibus idem auctor Cardinales nulla auctoritate ad ferendam in Urbanum sententiam instructos fuisse. In tertio libro (f) schismaticorum argumenta refellit auctor, ac primum illorum argumentum ita sibi opponit: *Electio facta de Papa per metum est nulla. Sed electio dicti Urbani, &c.* Infringit illud, ac demonstrat electionem factam metu maxime ubi concurrit postea consensus Ecclesiæ, ea consuetudine Romanæ ecclesiæ valere, idque pluribus Pontificum exemplis ostendit. Convellit pariter aliud ipsorum fundamentum dum ajunt Cardinales in omnibus actibus, qui-

(e) Cap. 23.

(f) Lib. 3. c. 2.

Cardd. schismaticor. fundamenta convulsa.

Argumentum e nuptiis petitum indissolubile.

bus locarunt Urbanum in folio, aut thyara cinxere, aliisve affecere honoribus, nusquam assensisse, ostenditque ea in re non magis admittendos, quam qui servatis omnibus ritibus contraxerint nuptias, & consummatione matrimonii pluties repetita se assensisse negent, ac matrimonium dissolvendum velint, cum in utraque re par ratio sit; suspectos (a) vero nimium de causa impia & iniqua in schismatis facto reddi probat in quarto libro (b), dum ad arcanæ intentionis perfugium recurrunt: ac dato (quod a veritate abhorret) ipsos non intendisse tot tantisque actibus creare Urbanum Pontificem, vel unquam assentiri, cum tamen potestas papalis institutionis sit Divinæ non humanæ, & Cardinales sint ministri, sed non principales circa electionem Papæ sed Ecclesia a qua potestas Cardinalibus data est, infert (c) potestatem ipsis collatam operari immediatius circa electionem papalem, quam eorum libertatem, ac subjungit (d): *Ex quo ipsi sunt veri & proprii ministri dictæ electionis, & materia erat idonea & locus, & tempus, & expressio intentionis in exercitio operis electivi, inthronizativi, atque coronativi, nec fuit tunc expressio verbo vel facto contrariam manifestans intentionem, eorum intentio suppleta videtur per intentionem Ecclesiæ, quæ est in hujusmodi minister principalis.* In quinto eoque postremo demum libro demonstrat (e) fuse, qua ratione Cardinalibus pontificiam electionem denuntiantibus credendum sit, ac probat denuntiationi primæ standum, cum illa omnino cum re gesta consentiret: secundam vero repudiandam, cum pugnet cum prima, cum manifestis impostoribus, uti priorum fuisse ajunt, adhibenda non sit fides. Concludit demum œcumenicum concilium ad redintegrandam ecclesiarum conjunctionem celebrandum, principesque ut in id operam conferant adhortatur.

Auctoris conclusio de celebrando concilio.

(a) Ib. c. 16.
(b) Lib. 4. c. 1.
(c) Ib. c. 19.
(d) Ib. c. 21.
(e) Lib. 5. c. 9. 17. &c.

Dyrrachinus principatus schismatis occasione amissus.

Interea occidentis discordiæ bellum in oriente accendere; ac plures terras, quæ Latinis patebant, in exitium conjecere. Amissus tum est Dyrrachinus principatus a Gallis eorum culpa, cum Ludovicus Andegavensis, ut plures hostes in Ladislaum concitaret, icto fœdere Dyrrachium in prænobilis cujusdam Dyrrachini, qui ad antipapæ partes deflexerat, potestatem redigendum curaverat. Cujus insignis urbis e schismaticorum tyrannide liberandæ cupidus Bonifacius Georgium Stratimiri Rasciæ principem catholicum per literas sollicitavit (g), ut Dyrrachium sibi subjiceret, atque ad ecclesiæ Romanæ obsequium reduceret.

(g) Lib. 2. ep. cur. p. 103.

Dilecto filio nobili viro Georgio Stratimiri de Balssa domino & principi Czente in regno Rasiæ salutem.

XXVII. Georgio Dyrrachinum concessum ab Andegavensi.

Cum sicut accepimus iniquitatis filius Georgius quondam Caroli Topiæ natus domicellus Duracensis civitatem Duracensem prætextu concessionis de illa sibi seu dicto quondam Carolo ejus patri factæ per iniquitatis alumnum Ludovicum, qui se gerit pro duce Andegavensi, detineat prout eam dictus ejus pater nomine dicti Ludovici per nonnulla tempora detinuit occupatam, dictique Ludovicus & Georgius notorie adhæserint & faverint & adhærere ac favere perditionis alumno Roberto olim basilicæ duodecim Apostolorum presbytero Cardinali nunc antipapæ, qui se Clementem VII. ausu temerario nominare præsumit, etiam post & contra processus per felicis recordationis Urbanum Papam VI. prædecessorem nostrum contra ipsum Robertum, ac ejus fautores, sequaces & adhærentes eidem factos & solemniter publicatos, per quos idem prædecessor dictum Robertum velut hæreticum & schismaticum puniendum sententialiter condemnavit, præsumpserunt & præsumant; nos cupientes quod dicta civitas & ejus cives & incolæ ad obedientiam & devotionem nostram & Ecclesiæ Romanæ reducantur, de tua prudentia & strenuitate specialem in Domino fiduciam obtinentes, nobilitatem tuam rogamus & hortamur attente, quatenus omnibus viis & modis, quibus commode poteris, des opem & operam efficaces, ut prædicta civitas, & ejus cives, incolæ & habitatores ab obedientia & subjectione Ludovici & Georgii prædictorum & quorumlibet aliorum schismaticorum resiliant, & totaliter liberentur, & ad nostram & ecclesiæ Romanæ prædictæ devotionem & obedientiam, prout tenentur libere convertantur, tenens indubie quod præter æternæ retributionis præmium, & humanæ laudis præconium, quæ proinde mereberis, nostram & apostolicæ sedis gratiam peramplius consequeris. Datum Romæ id. aprilis pontificatus nostri anno II.

Bonifacius eundem principatum transfert in virum cathol.

Erat adeo egregie affectus in sedem Apostolicam Georgius Stratimerus, ut principatum suum Romanæ ecclesiæ supremo imperio subjecerit, statueritque ad sedem Apostolicam devolvendum eum ipsius stirpem deficere contigisset: cujus principis pium consilium Pontifex aliis literis ad ipsum datis (f) commendavit.

Stratimeri erga ecclesiam studium.

(f) Ib. ep. cur. ead. pag.

XXVIII. Dissentientes Dalmatæ & Macedones Turcas in se concitant.

Consultutus etiam Bonifacius rei Christianæ in Dalmatiæ & Macedoniæ finibus periclitanti, quam Ducaginorum factio laniabat, proruperatque in eum furorem, ut ad perdendos fideles conduceret Turcas, quorum deinde armis ipsi perirent, Antibarensi archiepiscopo munus injunxit (h), ut hujusmodi factionis participes solemni ritu moneret cœpto temperare sceleri

(h) Lib. 2. ep. cur. p. 104.

leri

leri, apostolicaque spernentes imperia defixos anathemate pronuntiaret.

Judæorum calamitas.

Hoc anno, ut referunt annales Suevici (a), Æneas Sylvius (b), & Crantzius (c) Pragæ in Bohemia Judæi, cum pueros ad Eucharistiam delatam a parocho blasphemis vocibus impetendam incitare, ac rueri ausi essent, exitium suo capiti imprudenter accersivere: seditione enim populari trucidati & incensi cum domibus suis fuere, eorumque fœminæ in tantum furorem versæ sunt, ut in flammas se una cum pupulis conjecerint, ne Christianorum ludibrio se exponerent.

(a) *Annal. Suevic. par. 3. lib. 6. c. 3.*
(b) *Sylv. Bohem. l. 9. c. 34.*
(c) *Krantzius Wandal. lib. 9. c. 23.*

XXIX. *S. Birgittæ memoria consecrata a Bonifacio.*

Eodem anno Bonifacius solemni ritu sanctorum cultum B. Birgittæ Suecæ decrevit, recolendamque anniversaria precatione ejus memoriam indixit datis ad præsules encyclicis literis, quibus præcipua ejus vitæ præclarissimæ gesta & miracula perstrinxit, quorum tanta fuit gloria, ut etiam antequam prodiret in lucem, Deus ipsius causa matrem e naufragio liberarit, illique fœtum cum charitate educandum imperarit, recenter natæ futuram sanctitatem pio parocho cœlitus ostenderit, trimulæ elingui repente cœlesti dono expeditum loquendi prudenter de omnibus usum tribuerit; toto vero vitæ cursu & post mortem innumera mortalibus ad ejus opem precesque apud supremum Numen confugientibus beneficia contulerit; de austero autem & sanctissimo vitæ genere hæc in apostolico diplomate (d) narrantur.

Loquendi usus trimulæ elingui repente datus.

Venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, dilectis filiis electis & patriarchalium, metropolitanarum, & cathedralium ecclesiarum capitulis ubilibet constitutis, &c.

(d) *Extant in bullar. in Bonif. IX. const. v.*

Sancta vidua quæ ab ineuntis ætatis principio, Deo dicata fuerat, ut jejuniis & orationibus indefesse vacaret, soluto conjugio & sui juris effecta, quasi navis institoris de longe portans panem suum a Spiritu Sancto præmonita, egrediens de terra & cognatione sua, ad almam urbem, ac Jerosolymam deinde perrexit, & loca singula, in quibus Dominus noster Jesus Christus annuntiatus, natus, educatus, baptizatus, conversatus, mirabilia operatus, illusus, crucifixus, & sepultus fuit, & ad cœlos ascendit, insigni devotione & veneranbunda conspexit. Ad urbem quoque regressa, cum antea sive in sua patria & partibus circumstantibus, sive in Germania, sive in Galliis sive in Hispania, sive in Italia, sive in aliis cismarinis aut ultramarinis partibus ubi sanctorum ac sanctarum corpora seu memorandæ reliquiæ quiescerent, pauca admodum absque personali visitatione dictæ sanctæ viduæ fuissent prætermissa, in eadem urbe reliquum vitæ peregit.

Sed post mariti mortem ob reverentiam Trinitatis ad nudam carnem quamdam chordam de canapo cum plerisque nodis stricte ligatam, & similiter circa singulas tibias subtus genua singulas chordas similiter connodatas etiam tempore infirmitatis, nec pannis lineis, præterquam in capite, usa veste hispida circa carnem, superius vero non secundum personæ conditionem, sed multum humiles & abjectas; & non solum eas, quas sancta mater jubet ecclesia vigilias seu jejunia observabat, sed alia multa superaddebat, ut etiam ultra Ecclesiæ mandatum quater in hebdomada jejunaret; & similiter quater in hebdomada conjuge nondum vita functo, & post obitum ejus continue usque ad paucos annos ante suum felicem transitum solitis pannis induta super tapeto absque paleis culcitra, vel similibus, ad terram vel pavimentum posito, corpus ab orationibus, abstinentiis, ac divino labore fessum tenui & brevi somno recreabat. Singulis sextis feriis ob memoriam sacratissimæ passionis Domini nostri Jesu Christi pane duntaxat & aqua contenta jejunium non omisit: cum etiam multos alios dies ob diversorum sanctorum reverentiam simili abstinentia pertransiret, & sive jejunio abstineret sive aliter discumberet, cum sobrissima foret, de mensa surgebat non saturata, sed refecta. Eisdem quoque sextis feriis de candelis cereis accensis stillas candentes & ignitas eliquabat super nudam carnem, ita ut adustæ cicatrices continue remanerent, & gentianam amarissimam herbam seu radicem ejus retinebat in ore.

Austerius vitæ genus ab ea susceptum.

Romæ insuper degens non rigorem frigoris, non æstivos calores, non impedimenta viæ lutosæ, non pluviarum aut nivium seu grandinum asperitatem curans, stationes per ecclesiam ordinatas, variasque alias sanctas ecclesias, licet eques pro suis facultatibus ire potuisset, tamen supra extenuati corporis vires easdem peditans visitavit quacumque die, tot namque longis genuflexionibus usa fuit, ut genua ejus rigerent in duritiam, ut ita dixerimus, camelorum. Admirabilis & spectatæ humilitatis extitit, ita ut nonnumquam cum pauperibus peregrinis incognita simul sedens apud monasterium S. Laurentii in Panisperna de urbe ordinis S. Claræ eleemosynam reciperet & osculaletur cum gratiarum actione, & frequenter propriis manibus & ob Dei reverentiam reparabat pauperum vestimenta. Tenacem obedientiam prælatis & suis superioribus & confessoribus observabat, adeo quod absque saltem confessoris licentia pene oculos attollere non præsumeret; & superstite marito cum singulis sextis feriis confessa fuisset, post ejus transitum veram confessionem semel saltem in die cum magna contritione studuit iterare, tam amare levia sicut alii gravissima deplorans, & nihil de suis verbis, moribus, cogitationibus, & actibus præteriens indiscussum. Verbi Dei prædicationibus, quas viri probati

XXX. *Quotidie basilicas urbis lustrabat.*

Observantia illius in præsules.

Singulis diebus exomologesim fecit.

Prophetiæ dono claruit. *facerent, assidua aderat & intenta. Singulis quoque diebus dominicis & solemnibus cum devotione & lacbrymis sumpsit venerabile Christi Corporis sacramentum.* Interjectis nonnullis de ejus eleemosynis, ac pluribus reparatis xenodochiis, & novo religioso ordine instituto, & prophetiæ munere illi divinitus collato, de pio ejus obitu hæc adduntur.

Pia ejus mors. *Cum fuisset annum septuagesimum supergressa, adveniente jam termino prænuntiate, vocata familia, quæ fieri oporteret edixit, ac demum Birghere filio & Catharina filia tunc superstitibus accersitis, & de multis commonitis, ut super omnia in Dei timore, & amore proximi ac sanctis perseverarent operibus, ultima confessione debite facta, sumpto Viatico & extrema unctione delibuta, cum usque ad flatus emissionem sua memoria integra perdurasset, dum missa coram se celebraretur, post adoratum Corpus Christi, oculis elevatis in cœlum, dicens:* In manus tuas Domine commendo spiritum meum, *vocanti benemeritam animam reddidit Creatori. Extemplo de transitu hujus viduæ venerandæ magna fit fama per urbem, concurrit frequens populus cum summa devotione ac reverentia sacrum videre corpus, Deum unanimiter glorificant & collaudant, ad monasterium S. Laurentii supradictum, ubi se indicarat sepeliendam funus sum longe majori populi frequentia defertur, & præ nimia multitudine usque ad biduum apte non potuit sepeliri: quod tandem eximia Dei laude fuit humatum.*

XXXI. Miracula ejus precibus edita. *Dum autem celebris hæc vidua Neapoli degeret, Nolanensis quædam mulier Pictiolella nomine, quæ violentum mali spiritus in humanam se imaginem transformantis patiebatur accubitum, cui nec fortium vigiliæ aut excubiæ obsidere potuerant, ad viduam sanctam accessisset, eam super tali materia & expedienti remedio consultura, mox vidua præcellens & secreta mulieris prævidens, quæsivit a muliere an secum aliquid arte magica compilatum vel quid tale deferret. Cum illa respondisset, quod non; egregia vidua subjecit: quære in capillis seu tricis tuis & contrarium invenies: confusa & recordata mulier, quod certum breve cum characteribus & incantamine propriis habebat in crinibus, suum fuit errorem sponte fassa. Insignis autem vidua injunxit & suasit illi, ut devote confiteretur & veraciter pœniteret & communicaret, ac etiam jejunaret: quod & fecit, ac meritis & precibus memoratæ viduæ nunquam similem accubitum passa fuit.*

A S. Thoma Apostolo reliquiarum ipsius parte donata. *Cum autem spectabilis hæc vidua de longa peregrinatione ad Ortonam Theatinæ diœcesis terram, in qua beatissimi Thomæ Apostoli reliquiarum pars magna servatur, vice secunda supervenisset [fuerat enim antea longe per visionem sibi revelatum, quod secunda vice sui adventus ad ipsam terram devotum ejus desiderium impleretur] & dumstius reliquias devotione solita visitaret, idem Apostolus devotæ viduæ apparens dixit: Dabitur tibi diu desideratum; & mox, nemine tangente vel alias impellente, de capsa reliquiarum quoddam frustulum unius ossis dicti Apostoli suapte sponte viduæ expectantis prosiliit ad manus, quod illa, cum gaudio ac devotione recipiens summa veneratione servavit.*

Fuit quoque hæc admirabilis vidua, dum orationi & contemplationi vacaret per plerasque devotas personas elevata a terra per hominis mensuram vel circiter cum splendida & radiante facie sæpe visa: funus nondum erat traditum sepulturæ, cum mulier quædam Agnes de Contessa nomine, in urbe commorans, quæ a nativitate guttur habebat grossissimum ac deforme, cum aliis venerandum cucurrit ad funus, & cum propria zona manus sanctæ jacentis Birgittæ cum devotione tangi fecisset zonam eandem simili devotione circumduxit ad collum, & paulo post guttur detumuit, & ad conformitatem debitam divino miraculo fuit redactum. XXXII. Sæpius dum oraret vultu radiore visa.

Francisca Sabella divinitus curata. *Verum Francisca de Sabellis dicti monasterii S. Laurentii monialis, quæ biennio debilitatem & adversam stomachi valetudinem passa fere semper lecto decubuerat infirma, & honorandæ viduæ familiaris fuerat, cum adhuc insepultum corpus infra claustrum servaretur, cum gravi labore de lecto surrexit tam longam infirmitatem patiens, & adjuta pervenit ad feretrum, & secus illud jacuit tota nocte, nec destitit cum instantia & devotione deprecari, quod meritis & precibus viduæ, cujus corpus aderat tam molesta, tamque diutina valetudine in tantum saltem alleviaretur, quod cum reliquis monialibus divinis officiis interesse, & per claustrum cum expediret adjuta per neminem ire posset: & mane facto reperit se circa proprii sanitatem corporis efficacius remedium, quam deprecata fuerat, impetrasse.*

Puer S. Birgittæ precibus ad vitam revocatus. *Verum ut Deus benedictas hujus dilectæ viduæ in mundo magna merita demonstraret, contigit, ut Elsebisnara mulier dictæ Lincopensis diœcesis cum infantulum mortuum peperisset summo dolore plena, ac tandem ad se reversa Deum prece humili exoraret, quod meritis viduæ tantopere celebrandæ infantulus vitam susciperet; & emisso voto, quod cum infantulo, si ad vitam veniret & imagine cerea sepulchrum viduæ sanctæ visitaret, extemplo infantulus calescere & palpitare cœpit, vitamque plene suscepit: mulier vere plena devotione, atque gaudio votum implevit emissum.*

Subdit Bonifacius innumera alia miracula S. Birgittæ precibus patrata, ac cœcis lucem, surdis auditum, mutis loquelam, paralyticis membrorum robur fuisse restitutum, atque a Gregorio XI. & Ur-

ba-

bano VI. agitatam fuisse sacram de illius sanctitate & miraculis actionem, ac demum testium dictis diligenter excussis, consecratam a se apostolica auctoritate ejus memoriam, atque diem festum in x. kal. augusti indictum. *Datum Romæ apud S. Petrum nonis octobris pontificatus nostri anno secundo.*

XXXIII. Hoc anno Jerosolymis feruntur quatuor Minoritæ martyrii palmam collegisse, cum evangelium Christi publice prædicassent, atque deliramenta impia Mahometicæ superstitionis refellerent. Quorum nomina a Luca Waddingo (a) recensentur: *Fr.* inquit, *Nicolaus de Taulicie a Sibinico, Fr. Donatus de Ruficnio provinciæ Aquitaniæ, Fr. Petrus Narbonensis, & Fr. Stephanus de Lanicb vicariæ Corsicanæ zelo fidei & fervore spiritus agitati abierunt in templum, seu mesquitam Saracenorum, ubi coram Cadi & innumero populo Christi fidem prædicare, & Mahometis insanias detestari cœperunt; irruit in eos populus tumultuarie & verberibus injuriisque affectos semivivos in carcere absque cibo & potu detinuerunt. Tertia die in medium producti interrogantur, an ea, quæ dixerant in Mahometem revocare, an vero in sententia perseverare vellent; intrepide & constanter respondentibus, ea rata se habere, & plura in dictorum confirmationem adjicere velle, multa inflixerunt eabidi Saraceni vulnera, & gladiis securibusque minutim corpora ciciderunt tertio idus novembris. Eorum corpora in rogum bis projecta extinxerunt impetum ignis, & tertio imposita ingenti pyra, injectaque desuper magna strue lignorum, remanserunt intacta & illæsa, quantumvis per triduum laboraverint Saraceni in cinerem redigere: tandem casso & irrito opere secreto locu sepelierunt ne invenirentur, & in veneratione haberentur a Christianis.*

(a) *Lucas Wadding. ann.* 1391. n. 1.

Quatuor Minoritæ affecti martyrio.

Eorum corpora divinitus a flammis illæsa.

Adhi-

I. ADhibuit apostolicas curas Bonifacius in componendis potissimum in Italia rebus anno tertiidecimi sæculi nonagesimo secundo indictione quintadecima. Conspirationem conflaverat Clemens pseudopontifex cum Ludovico Andegavensi, qui Neapoli aliisque pluribus urbibus potitus pellere universo regno annitebatur Ladislaum veri Pontificis beneficentia Regem creatum, illumque ingenti clade decima aprilis die Sanseverinatum opera affecit (a), in cujus auxilium submisit (b) Bonifacius Joannem Thomacellum pontificiis succinctum copiis; ad quas necessario sumptu sustentandas, exhausto jam ærario, nonnullos agros ecclesiastici juris pretio distrahi jussit, ingravescentibusque rei pecuniariæ difficultatibus ob continuos armorum fragores sanxit (c), ut redigendarum ex omnibus sacerdotiis, quæ conferrentur a sede apostolica, vectigalium quæ primo labente anno obvenirent, dimidia pars in fiscum pontificium inferretur. Suffultus porro pontificiis auxiliis Ladislaus Aquilam subegit: maximum tamen vitæ discrimen tentatus veneno quo pocillator extinctus est, adiit. Auxere vero publicos Neapolitani regni motus turbæ domesticæ: Manfredo enim Claromontio Ladislai socero, qui generum in rebus asperrimis juverat extincto (d), Regina Margarita indigne pulsa est, terroremque attulere gravissimum Trinacriæ conversiones, ne illa in schismaticorum potestatem redacta, catholica res in utraque Sicilia pessum iret. Quibus malis ut occurreret Pontifex, superiori anno ineundum inter proceres fœdus armorum curaverat, ut Reginam Mariam Frederici III. filiam redeuntem exciperent, si Martinum Aragonium reiiceret, cum vetitum esset lege canonica id connubium ipsos inter initum, neque illi principi, utpote schismatico, nupta ex vetustis pactionibus ad regnum jure aspirare posset. Hoc vero anno Pontifex, cum immineret classis Aragonia, ut publicæ Trinacriæ paci consuleret, Philippum Messanæ archiepiscopum & Menendum Cordubæ episcopum internuntios Apostolicæ sedis in Trinacriam misit (e), qui jura illius regni beneficentia pontificia Mariæ conferrent, modo ipsa ad colendum Bonifacium successorem Urbani, quem antea veneratæ erat, fidem obstringeret; instruxitque authoritate, ut clientelarem ejus sponsionem exciperent, populosque ad ejus obsequium adducerent.

(a) *Hector Pignat. in MS. diar. Neap.*
(b) *Bonif. l. 2. p. 240.*
Thomacellus submissus in auxilium Ladislao.
(c) *Lib. 3. p. 6.*
Bonifacius vacantium sacerdotiorum dimidium vectigal sibi reservat.
(d) *Hector. Pignattel. in diar. Neap. & Summont. l. 4. c. 2.*
Trinacria periclitata ne Antipapæ subdatur.
Internuntii a Bonifacio missi in Trinacriam.
(e) *Lib. 2. ep. cur. pag. 305.*

Venerabilibus fratribus Philippo archiepiscopo Messanensi, & Menendo episcopo Cordubensi Apostolicæ sedis nuntiis, salutem, &c.

II. *Quamplurimi ad nostram audientiam deduxerunt quod, charissima in Christo filia nostra Maria Regina Trinacriæ illustris, quæ remotis in partibus longis fuit temporibus commorata, ad suum regnum Trinacriæ, quod ecclesiæ Romanæ juris & proprietatis existit, noviter est regressa, aut in regrediendi itinere constituta: & quia non dubitamus, quod ipsa Regina eam fidelitatem, devotionem, reverentiam, & obedientiam, quam ad felicis recordationis Urbanum Papam VI. prædecessorem nostrum & eandem ecclesiam a principio damnati schismatis, quamdiu in dicto regno, in quo tunc erat, permansit, illibate prout tenebatur gessit; & si in hujusmodi remotis partibus deguerit dictis ecclesiæ & prædecessori dum vixit, & post ejus obitum nobis, qui divina favente clementia ad apicem fuimus summi apostolatus assumpti, firmiter servavit & servat. Et quia postquam dictum regnum per obitum claræ memoriæ Frederici Regis Trinacriæ, cujus unigenita filia erat, ad eam fuit delatum, cum adhuc impubes esset, & postquam ad annos pubertatis pervenit, cum variis fuit casibus agitata, dicta Regina homagium ligium, quod ipsi prædecessori & ecclesiæ facere, ac debitæ fidelitatis juramentum, quod præstare, & investituram, quam de ipso regno recipere in debita forma juxta tenorem concessionis de dicto regno eidem Frederico per Apostolicam sedem factæ tenebatur ac tenetur facere ac præstare & recipere, hactenus prætermisit; nos qui salutem dictæ Reginæ, & ejus, ipsiusque regni prosperitatem ac unitatem & concordiam synceris optamus affectibus, vos viros utique probatæ fidei, elegantium morum, experientiæ exercitatæ, præclaræ scientiæ, ac singularium virtutum, digesto consilio ac matura deliberatione ad partes illas providimus destinandos. Quapropter fraternitatem vestram attente requirimus & monemus, vobis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ, & ad præmium æternæ salutis districtius injungentes, quatenus ad præsentiam ejusdem Reginæ vos personaliter conferentes, eam visitetis, parte nostri sibi apostolicam benedictionem & paternam salutem largiendo & offerendo, quod sumus parati, quantum divina bonitas ministraverit, eam protegere, fovere, defensare, juvare, statum ejus augere, subditorum obedientiam & reverentiam procurare, aut alia cum effectu facere & complere, quæ ad suum spectant commodum & honorem, si tamen [quod indubie credimus] erga nos & ecclesiam prædictam realiter faciat, quæ tenetur & quæ, ut dictum est, sunt fieri hactenus prætermissa. Et ut ipsa Regina quantam materia videtur requirere, pro præsenti, quod in se est cum effectu demonstraret,* & paulo infra, *ipsam nostri parte requiretis homagium ligium*

Mariæ Reginæ reditus ex Aragonia.

Ab ea beneficiaria sponsio intermissa.

Decreti qui eam ab ipsa exigant.

gium facere, ac fidelitatem præstare & in forma debita juramentum, necnon solemnes ambasciatores suos & sindicos cum sufficienti mandato pro investitura dicti regni recipienda, & coronatione petenda & impetranda, & aliis circa materiam necessariis peragendis ad nostri præsentiam destinare: qui nos paratos invenient ad peragendum ea, quæ pro conservatione & augmento status, honoris, & commodorum dictæ Reginæ fuerint quomodolibet opportuna, ubi autem præfata Regina hujusmodi homagium ligium fecerit, & juramentum præstiterit, ut præfertur, vos prælatos, proceres, magnates, communitates, universitates, ac particulares personas dicti regni ex eadem nostri parte ad ipsius Reginæ obedientiam & reverentiam moneatis, sollicitetis & inducatis, & quæ alias in ejus utilitatem & favorem poteritis studeatis operari: sed nihilominus forma juramenti, cujus moderatio nostro sit arbitrio reservata, nobis de verbo ad verbum per ejusdem Reginæ patentes litteras suo sigillo signatas quantocius destinare, ac nos de his, quæ egeritis, & secuta fuerint in præmissis & eorum circumstantiis universis, moræ cujuslibet sublato dispendio, certificare curetis, ut hujusmodi vestra certificatione instructi in peimis consultius procedere valeamus. Pergite igitur venerabiles fratres in nomine Domini, & Deus omnipotens dirigat gressus vestros, vobisque concedat ea in iis scire facere, tractare, deducere, & complere, quæ ad laudem sui nominis & exaltationem fidei catholicæ, Romanæ ecclesiæ unitatem, repressionem schismatis, reipublicæ communæ bonum, ipsiusque Reginæ & regni prædicti statum pacificum & tranquillum valeant merito redundare: quod si non ambo iis exequendis potueritis interesse, alter vestrum ea nihilominus exequatur. Dat. Romæ apud S. Petrum IV. non. aprilis pontificatus nostri anno tertio.

III. Invectum florentissima classe Martinum Monblanci ducem in Trinacriam [1] hoc anno mense februario cum Regina Maria, refert Surita (a), ac plures nobiles Trinacrios illi se conjunxisse, præcipuos vero proceres bellum movisse, ac Panormum, aliquandiu contra hostiles impetus tutatos: demum eadem regia urbs sub Aragoniis succubuit, captusque Andreas Claromontius ferro cæsus, Manfredus etiam Alagonius vinculis constrictus, exutusque omni ditione: quorum casu territi plerique insulani Aragonium jugum accepere, Artalisque relicta victori Catania in munitissimam arcem se recepit. At secundi hi Aragonum successus repente in contrarium versi, cum agentibus Cataniæ Regibus adulta æstate Guilielmus Peralta Calatabillotæ comes, aliique adversus ipsos conjurassent: quorum defectionem cæteri secuti sunt, urbesque omnes, exceptis Messana, Syracusis, & Cataniæ arce, Aragoniorum jugum excussere. Defectionis ejusmodi causas idem auctor (b) indicat, odio nimirum schismatis Trinacrios in Mariam & Martinum arma justa cepisse, cum ii post datum, ad populos in suum obsequium allicien dos, catholicorum principum inane specimen (c), antipapæ Avenionensi adhæsuros se professi essent, ac Bonifacius ipsos Apostolicæ sedis hostes pronuntiasset. (c) Ut vero ex his periculis Martinus ac Maria postea evaserint, traxerintque in schisma Trinacriæ partem, dicetur inferius: nunc reliquas Italiæ turbas prosequamur.

Martini Aragonii expeditio in Trinacriam.

(a) *Surit. l. 10. annal. c. 50. S. Antonin. 3. par. tit. 22. c. 2. §. 17. & alii.*

Panormum ad deditionem cogit, Andreæ Claramontis cædes.

Siculi conjurant in Aragonios.

(b) *Surit. eod. l. 10. c. 52. S. Antonin. ubi supr. §. 19.*

(c) *Surit. eod. c. 52.*

IV. Ardebat in media ditione ecclesiastica bellum, quod perduellium licentia accenderat, ac Patrimonium S. Petri vetusto, eoque intestino malo laborabat, ex quo in agrum Romanum hostes excurrebant; ad quos comprimendos tum Romani populi magistratus, tum Stephanus tit. S. Marci, Franciscus tit. S. Susannæ, Cosmatus tit. sanctæ Crucis in Jerusalem, qui Bonifacio in pontificatu successit, presbyteri, & Marinus S. Mariæ novæ diaconus Cardinales, constituto armorum fœdere die

Intestinum bellum in patrimonio B. Petri.

NOTÆ [1] AD eos Siciliæ motus, de quibus Annalista hic, juxta temporum seriem dirigendos audire præstat Authorem fragmenti historiæ Siculæ desinentis anno 1434. vulgati rer. Italic. to. XXIV. col. 1090. cujus hæc sunt verba: *an. 1392. de mense martii, XV. Indictionis* (male ergo februarium mensem designat Surita apud Annalistam) *Martino Duca di Montialbu & Dominus Rex Martinus ejus filius* [geminos hosce Martinos patrem & filium non satis accurate Annalista distinguit] *& Regina Maria venerunt de partibus Cataloniæ* [lege Aragoniæ] *ad regnum Siciliæ, & obsidionem posuerunt in Panormo, ubi erat Andreas de Claramonte. Eodem anno de mense maii die 17. ejusdem fuerunt capti Manfredus de Claramonte, & ejus filii, Andreas de Claramonte, & omnes domus de Claramonte, & prima die mensis Junii Andreas de Claramonte fuit decollatus. Et eadem Artalis de Alagona intravit Cathaniam* [arcem forte, si vera scribit Annalista urbem dimissam fuisse Victori] *in vigilia S. Joannes Abaptista* [Baptistæ] *& ex tunc in antea fuit maxima guerra capitalis inter Artalem de Alagona & dominos nostros Reges;* Martinum nempe, & Mariam. Porro Artalus iste diversus plane est ab eo qui post Friderici Siciliæ Regis obitum regni, & Reginæ Mariæ tutelam suscepit, quique modico post tempore, anno scilicet 1389. teste scriptore fragmenti Siculi, diem clausit extremam. Hujus prioris Artali locum occupavit ejus frater Manfredus de Alagonia, qui contra Mariam, & Martinum turbulenta consilia agitans in vincula conjectus fuit. Artalus de Alagonia hujus forte Manfredi seu frater, seu filius paterno casu edoctus in arce Cataniensi sese munivit. Hæc author fragmenti Siculi. MANSI

(a) Bonif. l. 2. pag. 289.
(b) Ibid. p. 392.

die quinta martii hujus anni se obstrinxerunt (a). Quibus domesticis difficultatibus implicitus Bonifacius ecclesiarum urbanarum agros ad quindecim aureorum millia redigenda oppignerari jussit (b): quod non injutia sancitum, ita se purgavit: *Decens reputamus & debitum, ut pro defensione honoris, & status Romanæ ecclesiæ sponsæ nostræ, quæ a nonnullis iniquitatis alumnis, qui in eadem ecclesia schisma posuerunt, & eam falsis machinationibus impugnare satagunt, diversa damna & injurias patitur, ad ecclesiarum aliarum possessiones & bona cum necessitas id exigit, recurramus. Datum Romæ* VIII. *Kal. augusti pontificatus nostri anno tertio.*

(c) Ib. p. 266.
Civilia inter proceres ecclesiæ dissidia.

Augebant eas turbas quidam (c) prænobiles vectigales, nimirum Antonius Montisferetri comes, & Carolus Galbotus, hujusque socius Pandulphus Malatesta, qui opes viresque non in Ecclesiæ laborantis opem, sed in mutuum exirium vertebant, quique demum moniti officii, interpretem & arbitrum concordiæ missis oratoribus, Bonifacium designarunt, confectis sexta januarii die publicis tabulis (d) in consistorio Cardinalium quorum nomina his verbis sunt expressa: *Assistentibus reverendissimis in Christo patribus & dominis dominis Philippo de Alenconio Ostiensi, Francisco Penestrino S. R. E. vicecancellario episcopis, Stephano tit. S. Marcelli, Francisco tit S. Susannæ, Henrico tit. S. Anastasiæ, Cosmato tit. sanctæ Crucis in Jerusalem, Adam tit. S. Cæciliæ, & Christophoro tit. S. Cyriaci presbyteris, Marino S. Mariæ novæ, Angelo S. Luciæ in septem soliis, & Landulpho S. Nicolai in carcere Tulliano diaconis S. R. E. Cardinalibus.* Lata fuit a Pontifice ad controversias dirimendas æqua sententia: cumque sopitum bellum videretur, mox recruduit, cujus extinguendi folicitus Pontifex Richardo Carazulo equiti Rhodio Apostolicæ sedis nuntio munus imposuit (e), ut ad partes adversas conciliandas enixe incumberet, & mala ingentia, quæ inde emergerent, ipsi significaret, tum pacis, consilia respuenti factioni censuras ecclesiasticas, & præfecturæ, quam gerebat, jacturam intentaret. (f)

(d) Ext. ibid.
(e) Lib. 3. p. 25.
Navata a Bonifacio pro iis conciliandis opera.
(f) Ib. p. 37.

Concitabat ad bellum hos viros principes nimia proferendi dominatus ambitio, qua perciтus Malatesta e Malatestis (g) atrocem Ecclesiæ injuriam pro acceptis beneficiis, quibus ornatus in magnas opes & gloriam assurrexerat, retulit, ac Tudertum (h) obeundæ illius præfecturæ specie proditorum opera in suam tyrannidem redegit, ac Pileum episcopum Cardinalem Tusculanum Apostolicæ sedis legatum propulsavit. Compressurus itaque intolerandam hominis licentiam Bonifacius in ipsum animadvertere constituit, proposito judiciario edicto (i) cujus potiorem partem subjicio: *Præsente fidelium multitudine copiosa citandi modum ex certis causis eligentes, præsentium tenore citamus, ut die nona mensis augusti proximi futuri, si ea die consistorium fuerit, alioquin prima die ex tunc sequenti, qua per nos consistorium teneri contigerit, hora consistoriali compareant personaliter coram nobis ubicunque tunc erimus, visuri & audituri per nos decerni & declarari; ipsos Malatestam, Guidonem, Catalanum, Franciscum, Contem, Lellum, Franciscum, Morrelletum, Corradum, & Russum, & eorum quemlibet propter præmissa esse sacrilegos & excommunicatos, ac reos criminis læsæ majestatis, & conspiratores etiam contra nos & ecclesiam prædictam eosdem Malatestam & Catalanum esse perjuros, omnesque prædictos superius nominatos, & quemlibet ipsorum propter præmissa incidisse in pœnas & sententias supradictas & alias in talia perpetrantes tam a jure quam ab homine inflictas & promulgatas, ipsasque Malatestam & Catalanum esse perjuros, omnesque prædictos superius nominatos, & quemlibet ipsorum propter præmissa incidisse in pœnas, & sententias supradictas & alias in talia perpetrantes, tam a jure, quam ab homine inflictas & promulgatas, ipsosque, Malatestam & Catalanum, Guidonem, Franciscum, Contem, Lellum, Franciscum, Morelletum, Corradum, & Russum, & quemlibet ipsorum fore privatos, & per nos privari quibuscumque Vicariatibus, dignitatibus, honoribus, privilegiis, & gratiis, ac terris, necnon feudis & bonis & juribus quibuslibet, quæ a nobis & dicta Romana & quibuslibet aliis ecclesiis, aut personis ecclesiasticis, seu Romano imperio, & quibusvis aliis quocumque titulo obtinent, quæcumque Lelli, & Russi bona & jura omnia esse confiscata & per nos confiscari, &c. Datum Romæ apud S. Petrum* XI. *Kal. julii, pontificatus nostri anno tertio.* Præterea Pileo Catdinali legato præcepit (k), ut pœnas edictis Joannis XXI. comprehensas Malatestam contraxisse divulgaret. Postulatas itaque judicio versurus vir (l) mulcere studuit (m) petita venia Pontificem: qui tot tantisque difficultatibus implicitus augendam antipapæ factionem novo hoc prævorenti hoste non putavit, easque cum Malatesta pactiones firmavit (n), ut Tudertinam præfecturam ad decennium conferret, atque ad inferenda fisco pontificio annis singulis tria aureorum millia obstringeret, quibus solvendis si aliquando deesset, exauctoratum fore pronuntiavit. His ita constitutis pœnis omnibus quibus se ob Tudertum occupatum illaqueaverat, eum solvit, inque pristinam dignitatem restituit (o)

(g) Lib. 2. p. 316. 326. & 341.
(h) Ib. ep. cur. pag. 327.
Tudertum a Malatesta occupatum.
(i) Ibid.
Proditionis & perjurii damnatur.
(k) Ib. p. 316.
(l) Ib. p. 360.
(m) Ib. p. 383.
(n) Ext. de ea re instrum. ibid. p. 378.
Conciliata pactione lis.
(o) Ib. p. 387.

Pari clementia usus Pontifex in Benutium Cinguli præfectura ipsum donavit

ad-

(a) : admisit in gratiam (b) Ugolinum e Trinciis constituto mille aureorum censu. Fulginii (c) Cassantum tum Montisfalconis (d), Tellum (e) Rosciani, Narniæ Cassanum (f) vicarios creavit, adegitque sacramento ipsos partes Ecclesiæ adversus antipapam ejusque satellites strenue tutaturos. His addimus Bonifacium liberalitatem explicuisse in Franciscum Mantuanum imperialem vicarium, ac jure fiduciario castrum Gonzagæ, quod nomine comitatus ornavit, ipsi contulisse (g) ea lege, ut comitatum illum sacrosanctæ potestatis esse profiteretur : *Volumus autem*, inquit, *quod tu, quoad vixeris & post obitum tuum filii prædicti ratione hujusmodi comitatus, & in recognitionem superioritatis & dominii dictæ Romanæ ecclesiæ annis singulis cameræ apostolicæ perpetuo dare & assignare teneamini unum bonum accipitrem, & ad hoc sitis astricti & efficaciter obligati*. Accepit etiam Gonzagæ comes Bonifacii Pontificis liberalitate (h) nonnulla alia oppida Bondeno-Arduini, Bondienoronchoris, & Pigognagæ, ea addita lege, ut monasterii e Padolirono abbati ordinis S. Benedicti, recurrente S. Michaelis die, quinquaginta aureorum censum penderet, cereumque S. Benedicto festa ejus luce sacraret.

(a) Ib. p. 322.
(b) Ib. p. 324.
(c) Ib. p. 357.
(d) Ib. p. 361.
(e) Ib. p. 370.
(f) Ib. p. 351.
Castrum Gonzagæ Mantuano traditum.
(g) Ib. p. 375.
(h) Ib. p. 339.

V. Italorum principum fœdus adversus Galeatium.

Cæterum Franciscum comitem eundemque Mantuæ præfectum accessisse novo fœderi, quod Florentini cum Bononiensibus Francisco Carraria juniore, qui Patavium recuperaverat, & marchione Ferrariensi coiverant, ut se adversus Joannis Galeatii Vicecomitis Mediolani domini formidandas vires tuerentur, referunt Leonardus Aretinus & S. Antoninus (i), atque inde Vicecomitem, qui antea ob præteriti belli clades ad pacatiora consilia animum revocarat exacerbatum, novos apparatus clam instruxisse. Quod ad Bononienses spectat, difficili bello, quod cum Joanne Galeatio gesserant, pontificia auctoritate liberati, missis oratoribus professi sunt editis publicis tabulis (k), Bononiam, Imolam, ac Massam Lombardorum juris pontificii esse, ac nunquam se externum cujusvis imperium subituros.

(i) Leonard. Aretin. ep. Flor. l. 11. S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 3. §. 15. Bernardin. Corius hist. Med. par. 3.
(k) Ext. apud Bonif. l. 3. p. 11.
Missi a Bononiensibus oratores ad Bonifacium.

In nomine Domini. Amen.

Noverint universi præsentes pariter & futuri, hujusmodi instrumentum publicum inspecturi, quod die vigesima nona mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo secundo indictione quintadecima pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Bonifacii divina providentia Papæ noni anno tertio, coram ipsius domini nostri Papæ sanctitate in civitate Perusii, & intra palatium apostolicum in camera paramenti, assistentibus ibidem reverendissimis in Christo patribus & dominis, dominis Francisco miseratione divina episcopo Penestrino S. R. E. vicecancellario, & Francisco tit. S. Susannæ, ac Cosmato tit. sanctæ Crucis in Jerusalem presbyteris S. R. E. Cardinalibus, necnon Richardo sacræ domus hospitalis S. Joannis Jerosolymitani generali magistro, commissariis ejusdem domini nostri Papæ, necnon ibidem astantibus reverendissimis in Christo patribus & dominis, dominis Pileo eadem miseratione episcopo Tusculano, Christophoro tit. S. Cyriaci presbytero, Marino S. Mariæ novæ, & Landulfo S. Nicolai in carcere Tulliano diaconis, dictæ S. R. E. Cardinalibus personaliter constituti, in præsentia notariorum & testium infrascriptorum, ad hæc specialiter vocatorum & rogatorum, honorabiles, & sapientes viri, domini Ugolinus quondam domini Thomæ de Scappis, & Joannes quondam domini Petri militis & legum doctoris de Caviculo, legum doctores, Muxotus quondam Vezoli de Malvitiis mercator serici, ac Baxotus quondam Ixinardi de Argelle notarius cives Bononienses ambasciatores, sindici, nuntii, procuratores, actores, negotiorum gestores, & quidquid melius & validius de jure fieri & dici potest, communis, universitatis, & populi civitatis Bononiensis & ejus comitatus & districtus, ad præfatam Romanam ecclesiam nullo medio pertinentium, pleno jure, pluribus prius habitis colloquiis, & præcedentibus tractatibus, habentes ad infrascripta plenum, liberum, ac sufficiens mandatum, & plenam, liberam, & sufficientem potestatem prout apparet per tenorem infrascripti sindicatus & procurationis, seu mandati hujusmodi, cujus tenor de verbo ad verbum inferius describitur, nomine procuratorio & sindicario prædictorum communis & populi civitatis Bononiensis ac comitatus & districtus ejusdem, ac etiam nomine communitatis Imolæ, & comitatus & districtus Massæ Lombardorum, ac omnium locorum & terrarum, quæ per commune Bononiense tenentur, possidentur, & gubernantur, ac vice & nomine eorundem, ac pro eis, deliberate & ex certa scientia, scienter & sponte, non seducti, inducti, allecti, decepti, vel quomodolibet coacti, nec errantes in jure, vel in facto, omnibus melioribus via, modo jure, & forma, quibus melius, & efficacius potuerunt, confessi fuerunt, recognoverunt, obtulerunt, promiserunt, submiserunt ad obedientiam sanctæ matris Ecclesiæ, & domini nostri Papæ, redierunt, juraverunt, obligaverunt, renunciaverunt, concordarunt, convenerunt, pepigerunt, receperunt, & alia omnia & singula dixerunt & fecerunt in omnibus & per omnia, prout inferius scribitur & continetur; & juxta continentiam & tenorem omnium & singulorum, quæ in præsenti instrumento continentur & comprehenduntur.

Obsequium illi devovent.

In primis libere & sponte, & ex certa scien-

scientia tum omni humilitate & reverentia sindicario & procuratorio nomine, quibus supra, nomine communis & universitatis prædictarum, & vice, & nomine ipsorum & pro eis dixerunt & proposuerunt, confessi fuerunt, ac publice recognoverunt, salva semper infrascripta protestatione, procuratorio & sindicario nomine universitatis & populi prædictorum plenum, liberum, integrum, & totale dominium utile & directum & immediatum cum omnimoda jurisdictione civitatis, communitatis, & districtus, ac communis, universitatis, & populi prædictorum, necnon ipsorum civitatis, communitatis, & districtus, castrorum, terrarum, villarum, & locorum, jura, fructus, redditus, proventus, regalia beati Petri & Romanæ ecclesiæ, & alias obventiones quascumque; ita tamen quod non comprehendantur jura, fructus, & redditus, proventus & aliæ obventiones quæcumque singularium personarum, ad sanctam Romanam ecclesiam, & sanctissimum in Christo patrem & dominum nostrum dominum Bonifacium divina providentia Papam nonum & Romanos Pontifices, qui pro tempore erunt solos & insolidum pleno jure, & ad nullum alium pertinere, & fuisse & esse, & perpetuo esse debere veros subditos de dominio, superioritate, immediate, & pleno jure dicti domini nostri & ecclesiæ Romanæ, & dictam civitatem Bononiensem cum toto ejus comitatu & districtu, & dictum comitatum Imolæ, & comitatum & districtum Massæ Lombardorum, & omnia loca prædicta spectasse & pertinuisse plenissime ad jus, & proprietatem Romanæ ecclesiæ & summorum Pontificum qui pro tempore fuerunt, & similiter spectare & pertinere, fuisse & esse, & perpetuo esse debere de dominio directo & utili & proprietate, pleno jure dominii & superioritatis immediatæ Romanæ ecclesiæ, domini nostri Papæ & successorum ejus, & quod præfati civitas & communitas, & districtus, & loca prædicta ejusdem fuerunt ab antiquo, & a tanto tempore citra, cujus initii memoria non existit, & etiam ante, & sunt & perpetuo esse debent de proprietate, meroque, & pleno, & immediato dominio sanctæ Romanæ ecclesiæ & summorum Pontificum, qui fuerunt pro tempore, & erunt in futurum, & liberam & generalem administrationem & dispositionem eorumdem, ad præfatam Romanam ecclesiam & dominum nostrum summum Pontificem, libere, & omnimode spectare; & quod ipsa Romana ecclesia, & dominus noster Papa prædictus & ejus successores sunt domini soli, & in solidum esse debent civitatis, & comitatus & districtus, communis, universitatis, ac populi, & communitatum, & districtuum, & locorum prædictorum: necnon similem recognitionem & confessionem faciunt & fecerunt nomine, quo supra cum omnibus & singulis verbis & clausulis superioribus, de castris, terris, & locis comitatuum Imolæ & districtuum prædictorum, ac de omnibus aliis terris, castris, & locis existentibus sub regimine & gubernatione dictorum populi & communis Bononiæ: & juraverunt, & promiserunt sindicario & procuratorio nomine, quo supra, quod non nominabunt, nec recipient aliquem in Dominum Bononiæ, nec comitatus & districtus, vel alicujus terræ, castri, & loci existentium sub regimine & gubernatione dictorum populi & communis Bononiensis, in comitatu Imolæ, & Massæ Lombardorum, vel etiam alibi ubicumque, nisi Romanam ecclesiam, & dominum nostrum Papam, qui nunc est, & pro tempore fuerit, &c. Cum ita solemni ritu professi essent Bononienses se Apostolicæ sedis imperio obnoxios esse, Bonifacius eorum magistratus rei Bononiensi, Imolæque comitatui, ac Massæ Lombardorum, imperato quinque millium aureorum censu, in annos viginti quinque præfecit (*a*).

Pontificis imperium in Bononiam professi.

In Imolam & Massam Lombardorum.

(*a*) *Ib. p.* 45.

VI. Fessi etiam domesticis cladibus Perusini, qui specioso asserendi se in libertatem nomine dirissimam servitutem erant passi, dum Beccarini & Raspantes contrariæ inter se factionis signiferi crudelem tyrannidem fuso civium sanguine exercebant, ad pontificium asylum confugere (*b*), suppliciterque poposcerunt, ut Pontifex confectos tot calamitatibus miseros cives præsentia sua recrearet. Assensit Bonifacius (*c*) Perusinorum votis ea lege, ut antequam in eam urbem se conferret, urbis arcisque custodiam & administrationem pontificio legato demandarent. Traditum (*d*) id munus est Pileo Cardinali Ravennati, quo cum perfunctus esset, Pontifex IV. Kal. octobris profectionem suam publicis literis evulgavit, ac demum profectus (*e*) Perusium ingenti civium gratulatione exceptus est, creatoque (*f*) Arnulpho comite Perusii prætore, ut clementiam Christi exemplo explicaret, pacemque postliminio revocaret, omnes qui ad eam diem fusi humani cruoris flagitium commiserant venia donatos (*g*) patriæ restituit. Pacato ita Perusio, extinctisque simultatibus uti sperabatur, (contrario tamen eventu, nam Raspantes infida proditione usos infetius visuri sumus,) ingenti gaudio delibuti cives summas Pontifici gratias egere, confectisque publicis tabulis Perusium juris esse apostolici ac pontificum imperia semper se culturos sunt professi.

Perusini se tyrannis libertate affectata subiecerunt.

(*b*) *Theod. e Niem. l.* 2. *c.* 15. *S. Anton. tit.* 22. *c.* 3. §. 1.
(*c*) *Bonif. l.* 2. *p.* 343.
(*d*) *Ibid. ante pag.* 392.

(*e*) *Theod. e Niem. l.* 2. *c.* 15.

Civiles Perusini motus compositi.

(*f*) *Bonif. l.* 3. *p.* 5.
(*g*) *Ib. & p.* 9.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ad exaltationem & gloriam divinissimi in Christo patris & domini nostri sanctissimi domini Bonifacii summa Dei providentia, sacrosanctæ Romanæ, & totius universalis Ecclesiæ dignissimi & noni summi Pontificis

tis anno domini MCCCLXXXXII. indictione xv. die ultimo mensis novembris pontificatus præfati domini nostri anno quarto.

Priores artium civitatis suæ Perusinæ introspectantes piissimam & divinissimam dispositionem præfati domini nostri Papæ Bonifacii erga salutem & conservationem civitatis ejusdem & fidelissimorum civium ipsius, & totius patriæ sancta mente, volentes circa responsionem super his omnibus faciendam salubriter sicut tantæ rei exposcit materia, providere, habitis nonnullis consiliis & in notabilium civium tam nobilium quam popularium cujuscumque gradus & his interrogatis singulariter districte de & super omnibus supradictis, unanimiter & concorditer in nomine Jesu Christi pacifici Regis regum, ad hanc absolutissimam & veracissimam deliberationem, & deliberatam responsionem faciendam super his omnibus præfato domino nostro Papæ salubriter pervenerunt; videlicet, Quod dictum commune & populus civitatis suæ devotissimæ Perusinæ prædictæ, spiritu ardentissimæ fidei & devotionis accensi indifferentibus animis universi ad sublimitatem & gloriam Ecclesiæ militantis & præfati domini nostri Papæ Bonifacii noni, saluti orbis divinitus destinati, se civitatem, comitatum, territorium, & districtum Perusina, cum juribus & pertinentiis eorumdem summiserunt eidem domino nostro Papæ, & eumdem in generalem dominum, rectorem, gubernatorem, & administratorem recognoverunt & assumpserunt cum mero & mixto imperio & omnimoda jurisdictione, regimine, gubernatione, & administratione, prout late patet in publicis documentis; & sicut decet filios veracissimæ & incommutabilis devotionis intendunt perseveranter consistere sub devotione & obedientia irrefragabili pedum suæ clementissimæ sanctitatis & suorum successorum canonice intrantium; & Ecclesiæ sanctæ Dei, & a tam salutari nunquam deviare proposito: & pro firmitudine, gloria, & augmento status ejusdem & successorum, & ecclesiæ sacrosanctæ indeficientibus studiis exponere se & sua, & eundem in verum dominum cognoscere jugiter & conservare pro viribus, ac etiam successores, nullis parcendo periculis, seu damnis usque ad consumptionem spiritus salutaris, & semper in quibuslibet ejusdem sanctitatis & successorum obedire, & velle, & nolle, sicut, & prout casu quolibet sua pietas decreverit quomodolibet, vel mandabit. Ad præmissa omnia igitur respondetur tenore præsentium præfato domino nostro Papæ super his omnibus juxta verbum orationis dominicæ: Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra, &c.]

Cives imperium urbis restituunt Pontifici.

VII. Galliæ Rex schismatis propagator percussus amentia.

In Galliis hoc anno Carolus VI. schismatis propagator, quem in Bonifacium conspirasse vidimus; dum ira in Britanniæ comitem percitus æstuoso cœlo affectaque valetudine exercitum ducebat, amentia percussus (a) [1] est: cujus tristis calamitatis causas alii spectro illi objecto ac fascino, alii cerebri intemperiei, plures vexatæ sedis Apostolicæ flagitio adscripsere, quam invidiam ut schismatici cardinales a se removerent, vafre sparsere (b) in vulgus, ideo affectum ea pœna quod cum Bonifacium Romanum antistitem evertere spopondisset, promissa non complesset. Exinde Gallorum vires, quas inter se dividendæ Italiæ spe in Christi vicarium ad sui antipapæ gratiam effundere decreverant, in mutuum exitium versæ atque inter patruos Regis ac fratrem ducem Aurelianensem de regni administratione controversiæ exortæ, demum Gallia in posterum flagello divino acerrime cæsa est, donec Rex nonnihil e mania recreatus non amplius ad schisma amplificandum, sed ad redintegrandam pristinam ecclesiarum conjunctionem animum applicuit, de quo hæc Gobelinus (c): *Postquam aliquandiu regnavit in amentiam versus est, & cum per intervalla temporum quandoque sanæ mentis effectus est, animum suum licet debiliter ad unionem ecclesiæ intendit. Et quia adhuc usque in præsentem diem eodem morbo sæpe laborat, sollicitudinem pro reformatione unionis prædictæ opportunam nondum effectualiter ostendit.* Hæc author scribebat nondum inita ecclesiarum conjunctione, quam Caroli studio postea coaluisse visuri sumus.

(a) *Gobelin. ætat. 6. c. 84. Clem. antip. vit. script. apud Bosq. Juvenal. Ursin. in Car. VI. Paul. Æmil. l. 10. & alii.*
(b) *Meyer. l. 14.*
(c) *Gobel. in Cosmodr. æt. 6. c. 84.*

In lucidis intervallis de schismate abolendo agit.

Choreæ funebres exitus.

Cæterum eodem anno e morbo parumper recreatus Carolus Rex (d), atque ad mimicas scurrilitates conversus, cum in personatorum silvestrium, qui vestibus bitumine illitis & pluma crinibusque horrentibus induti erant, choreas agitaret, applicita incaute face, extremum incendii discrimen adiit, ni vidua matrona vestium volumine superjecto, conceptam flammam oppressisset: ludi princeps cum socio exustus, alii duo biduo ipso objere fictique ululatus in veros conversi sunt. Incolumis Rex ducentasquinquaginta duas

(d) *Juvenal. Ursin. in Carol. VI. Froissar. vol. 4. c. 42. Monach. S. Dionys. Walsing. in Rich. 2. & alii.*

NOTÆ [1] QUæ de Carolo Rege Francorum, a præsentissimo mortis discrimine quod incautus subjerat, vix elapso, Annalista hic refert, in sequentem annum rejicienda esse diximus ex Froissardo, & monacho Dionysiano apud Spondanum ad annum 1393. 1. Nec sane aliter componi res posset, siquidem statuamus casum hunc accidisse postquam e morbo, quo correptus fuit, paulisper convaluit. Incidit enim in phrenesim anno 1392. Tragici vero illius casus diem V. kal. Februarii Froissardus, pridie kal. februarii monachus Sandionysianus, anni, tempe ut res ipsa postulat, 1393. assignant. MANSI

auri marchas ad conflandam ex auro reliquiarum S. Ludovici thecam dono obtulit, ut divinam gratiam promereretur: principes vero & equites gratias Numini relaturi ad S. Mariæ martyribus sacras ædes religiosam supplicationem nudis pedibus duxere; ac præsules Galli sacras preces inter divina mysteria pro schismate abolendo instituerunt.

(a) *Knygton. lib. 5. de eventib. Angl.*

Damnata Vvicleffistica hæresis.

VIII. Hoc etiam anno Cantuariensis archiepiscopus pastorali diligentia plures Wicleffismo infectos, riteque expiatos ad Ecclesiæ sinum revocavit, ut narrat Henricus Knygtonius (a): *Anno MCCCXCII.* & infra: *magister Vvillelmus Courteneye, archiepiscopus Cantuariensis, firmavit sententiam excommunicationis super Lallardos sive Vvicleffistinianos cum fautoribus, qui errores & opiniones magistri Joannis Vvicleffi tenuerant, vel foverant, vel in posterum teneant vel foveant. In diœcesi Lincolniensi, in crastina scilicet die autumnum, iterum idem episcopus fulminavit sententiam excommunicationis in specie cum cruce erecta, candelis accensis, pulsatis campanis, ac prius super novem certas personas villæ Leicestrensis, quæ eandem villam cum patria nimis polluerant & infecerant:* & infra: *Quidam alii Lollardi citati comparuerunt apud Oxanium & aliis locis prout archiepiscopus eis indixerat, & renuntiatis suis superstitiosis erroribus, atque abjuratis profanis dogmatibus, publicam pœnitentiam peregerunt. Vvillelmus Smyth de qua superius frequens fit mentio, forum Leycestriæ circumiit lineis tantum indutus, in dextra portans crucem cum imagine Crucifixi, in sinistra imaginem S. Catharinæ, eo quod quandam imaginem S. Catharinæ fecuerat & incenderat pro oleribus coquendis in sua esurie, sicut superius plenius dictum est anno, &c. LXXXII. Libros etiam solemnes, quos in materna lingua de evangelio & de epistolis & aliis doctoribus conscripserat, & ut fatebatur per annos octo studiose conscribere laboraverat, archiepiscopo coactus tradidit, prædictam pœnitentiam circa cœmiterium ecclesiæ S. Margaritæ Leycestrensis dominica sequenti antecedens & præcedens processionem adimplevit. Rogerius Dexter de Leycestria cum uxore sua forum sabbati Leycestriæ tantum lineis induti, ferentes cruces in manibus pœnitentiam agenda circuierunt. Et sic in magna parte publica audacia profanæ doctrinæ Lollardorum sive Vvicleffistanorum timore potius archiepiscopi, quam amore Dei repressa est, cordis tamen perseverantia in antiquis delusionibus adhuc in occultis, prout audebant, pullulante nimis.* Ex his intelligas hæreticos post damnatam hæresim non facile dimittendos.

Pœnitentia publica Iconomacho imposita. Et aliis Vvicleffistis.

Insigni miraculo Christi præsentia in Euch. comprobata.

(b) *Vetust. MS. monast. Chartus. in Hisp. dicti porta cœli. Escolanus in hist. regni Val. tom. 2. cap. 4. n. 13. fol. 331. Paul. Azvar. tract. 2. mirac. B. Virg. c. 3.*

IX. Eodem anno (b) MCCCXCII. insigni miraculo præsentia Christi in Eucharistia illustrata est, quam negabant Wicleffistæ: in Valentini enim regni oppido, cui Moncada nomen est, parochus gravissimis conscientiæ erroneæ stimulis torqueri cœpit se ordinibus sacris rite non initiatum, atque ideo Eucharistiam non consecrare: nam is error authore Wicleffo etiam serpebat, non posse improbum episcopum quemquam sacris initiare, neque sacerdotem improbum Eucharistiam consecrare: quem antea ab Albigensibus disseminatum memorat Cardinalis Baronius (c) ex synodali in eos lata sententia. Causa vero cur is sacerdos ita angeretur hæc erat, scilicet episcopum, a quo sacros ordines susceperat, fuisse sacris episcopalibus a Clemente antipapa initiatum: indeque male inferebat initiandi potestatem non fuisse ipsi collatam, atque adeo ea difficultate implicitus decernebat conferre se ad aliquem episcopum, qui ante schismatis tempora consecratus fuisset, ut ab ipso iterum sacerdotium susciperet.

(c) *Baron. annal. to. 12. A. C. 1176. n. 3.*

Visus puer a virguncula in manibus sacerdotis Euch. attollentis.

Ne vero hoc sacrilegium vir pius, sed imperitus, admitteret, placuit divinæ misericordiæ illius animi æstus sedare: nam cum sub matutino crepusculo diei nativitati dominicæ sacri divinam rem perageret; puella annos quatuor cum dimidio nata, ipso Eucharistiam consecratam populo adorandam ostendente, puerum forma excellenti conspicuum in ejus manibus intuita est, matremque paulo post domum redire cogitantem rogavit, ne discederet, quod pulcherrimus puerulus sacerdotis manibus teneretur, ipsa autem puerili hallucinatione sibi fingebat, illum esse, quem recenter vicina peperisset. At mater, quæ divinam illam speciem non conspexerat, filiolam increpuit, deliramenta mera ab ipsa effutiri. Subdidit puella videri omnino a se vicinæ puerulum in manibus sacerdotis. Itaque mater cum pertinacissimam in asserendo eo viso filiam animadverteret, eam ad vicinæ domum deduxit; illique puppulum in eadem domo versari ostendit, atque ideo hunc non fuisse in manibus sacerdotis, ac tum puella matris dictis acquiescere visa est. Sed cum ad sacrum tertium, quod sacerdos ante meridiem solemne facturus erat, una cum matre accessisset, Eucharistiam ostendente fidelibus sacerdote objecta est puellæ iterum cælestis species, conversaque ad matrem, illam excitavit, celerrime puppulum vicinæ in sacerdotis manibus conspicaretur; nec vero mater corporeis oculis quidquam aspexit, sed mentis oculos aperuit, secum ipsa volvens, cœleste visum natæ obiici. Itaque peracta re sacra, & parocho evocato divina visa filiolæ bis ostensa in Eucharistia narravit, ac sacerdos subjecit, ut ambæ die sequenti ipsi sacris operanti adessent; neque illæ jussis defuere: ac tertio quadrimula filia iisdem visis cœlestibus potita est. Tum

a sa-

Pluribus diebus objecta eid. cœlestis ea species.

a sacerdote sciscitata, quæ forma esset pueri a se visi, quive cultus, respondit elegantia formæ excellentissimum esse, amictumque veste lucidissima, quæ universum ecclesiam splendore compleret. Visum est iterum sacerdoti accuratius rem explorandum, ac die sacro Joanni Apostolo & evangelistæ puellam diligentius rem divinam inspectare jussit, ipsaque nitidius, quam ante explicuit tribus vicibus a se puerum inspectum, primo dum victima sacra in sublime efferebatur manibus sacerdotis; secundo dum verba: *Per ipsum, & cum ipso, &c.* repetita essent; tertio cum sacra hostia divisa fuit a sacerdote, ac tum pueros duos simillimos ore, gestu ac habitu formaque venustissimos inspexisse. Arsit iterum sacerdos majore experiundæ rei ac veritatis attingendæ cupiditate, ne puellæ ludibriis forte deluderetur. Itaque recurrente die, quo Innocentum martyrum anniversaria memoria recolitur, tres simillimas hostias altari imposuit, e quibus duas tantum sacravit, e consecratis vero alteram populo adorandam præbuit, tumque in ejus manibus puella, quæ parentibus sociata intererat, eumdem puerum vidit. Absoluto sacro jussit parochus duas faces accensas sibi præferri, ac duas formulas alteram consecratam, alteram non consecratam in calice posuit, tum consecratam dextera manu puellæ ostendit, sinistra non consecratam prætulit, rogantique an quippiam ipsa videret, respondit, intueri se in dextra manu pellucidissimum illum puerulum, quem antea erat intuita, in sinistra vero non inspicere. Tum sacerdos consecratam in sinistra accepit, dextra vero non consecratam tenuit; ac tum puella in sinistra manu puerum, non in dextra cernere affirmavit. Interrogavit e circumstantium corona quidam, num puer ille haberet oculos; subjecit otique gratissimos, quibus universos contueretur.

Divisa Euchar. duos sibi simillimos vidit.

Explorata accuratissime rei veritas.

Ead. virg. consecratam particulam a non consecrata distinguit.

Eo momento voluit æger sacram Eucharistiam sumere in ecclesia, & quia vomitu crebro torquebatur, Eucharistiam adoravit supplex. Tum illa exclamavit parochum egisse, ut puer cœlestis Bernardo Ripullo (id erat ægro nomen) osculum daret. Mox parochus accessit ad puellam manu præferens consecratam hostiam; ac petiit num puerum quem cernebat vellet accipere, cumque illam porrecturus videretur, puella semianimis inter patris manus concidit, tremulaque voce parochum rogavit, ut puerum ab ipsa abduceret (quod scilicet lege ecclesiastica vetitum sit ante usum rationis pueris Eucharistiam porrigere) Deinde hostiam non consecratam illi ostendit, eamque invitata puella comedit. Divisit subinde hostiam sacerdos in duas partes, ac puella dixit cernere se duos pueros elegantissimos sibi simillimos. His experimentis victus parochus se vere sacerdotio initiatum, ac vere a se confici Eucharistiam agnovit. Ex hoc porro miraculo non arguitur Robertum Gebennensem fuisse verum Pontificem, sed ab eo quamvis antipapa vere sacra episcopalia fuisse collata; hunc vero sacerdotem singulari studio Virginis cultui addictissimum fuisse narrat historia, assiduisque ab ea precibus flagitasse, ut anxietates animi sui compesceret. Ipsum etiam catholicum extitisse ex eo patere videtur, quod Clementem antipapam esse arbitraretur [1].

Cernit osculum porrigi a Christo Euchar. adoranti.

Novo experimento aperte compertum ab illa Christum conspici.

B. Virginis ope sacerdos scrupulis animi liberatus.

Anno

NOTÆ [1] CUm res ab Ecclesiis septemtrionalibus hoc anno gestas pene omiserit Annalista, juvat hic ea excerpere, quæ Hermannus Cornerus, qui horum annorum historiam vel oculatus vel ex auditu testis scribebat, posteritati commendavit in Chronico vulgato ab Eccardo inter Historicos medii ævi. Ita ille ad hunc annum. *Joannes Archiepiscopus Rigensis persecutus est a fratribus de domo Teutonica terra Livonia, in tantum etiam, quod terram linquere pulsus, qui mare navigans ad Lubeke venit, moram ibi trahens per integrum annum; inde autem se transferens ad Wenzlaum Regem Romanorum in Bohemiam causabat se passum injurias, & contumelias a fratribus prædictis. Cui Rex condolens omnia bona arrestavit ad fratres illos pertinentia in regno Bohemiæ inventa. Scripsit insuper Rex pro dicto Archiepiscopo ad Papam* [Bonifacium scilicet cui Wenceslaus parebat] *super gravaminibus ejus redimendis. Interim & prædicti fratres suos legatos ad Papam destinarunt cum muneribus pretiosis. Papa autem utrique parti satisfacere volens, dedit Archiepiscopatum Rigiensem uni sacerdoti de ordine dictorum fratrum, & Joannem Archiepiscopum Rigiensem fecit Patriarcham Lituanorum; & sic Archiepiscopatus Rigiensis Ecclesia ad fratres de domo Teutonica devoluta est.* MANSI

I.

(a) Juv. Ursin. in Carol. 6. hoc ann.

ANno a Virgineo partu millesimo trecentesimo nonagesimo tertio indictione prima Bonifacius Gallos ursit (a), ut schismate abjecto ad Romanæ ecclesiæ sinum redirent: nec divinæ iræ in illos signa deerant, nam Carolus Rex mania laborabat, conflatæque eodem anno tempestates adeo horridæ, ut a dæmonibus putarentur commotæ. Sigismundus etiam Hungariæ Rex a Turcis attritus significabat (b) Mahometanos ridere Christianorum insaniam, qui vires suas diro schismate debilitassent, ac de nostrorum dissidiis triumphare: orabat itaque Gallos, ut schisma tollerent, opemque laboranti Pannoniæ ferrent, antequam sub barbarica sævitia succumberet. Leo etiam Rex Armeniæ pulsus a Saracenis instabat, ut redintegrata ecclesiarum conjunctione, avito regno Gallorum armis restitueretur; verum irrita spe suspensus illusus. Conjungebat operam suam Sorbonica academia [1]: sed prætermisso recto tramite, ut negatum temere obsequium Urbano pie restitueretur Bonifacio, & contra jura creatus antipapa abiiceretur, vel in œcumenico concilio dirimeretur controversia uti poscebat Bonifacius, difficiles anfractus inibat, ut nimirum Pontifex ejusque æmulus gradu cederent, vel compromisso fallaci controversiam tollerent. Felicius Anconitani, qui Avenionensi antipapæ ac Ludovico Andegavensi seniori adhæserant, pluraque graviora mala fidis sedis Apostolicæ clientibus inflixerant misso oratore veniam scelerum precati, in Bonifacii Pontificis obsequium procubuere: in quos Christi vicarius solitam clementiam explicuit, censurisque omnibus ac pœnis solutos in gratiam admisit dato diplomate (c), quo ipsos hortatus, ut recte factis, ac fidei constantia præteritum flagitium abolerent.

(b) Curtius p. 3. l. 6. c. 4.

Contempti ob schisma a Mahumete Christiani.

Sorbonica academia agit de ecclesiarum conjunctione.

Anconitani ad Bonifacii obsequium reversi.

(c) Lib. 3. p. 112.

II.

(d) S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 1.

Meminit Sanctus Antoninus (d) de Picenis hoc anno in concordiam revocatis, his verbis: *Eodem tempore Pontifex ipse concordiam fecit cum civitatibus omnibus Marchiæ, & reddito censu annuali pacem fecit cum eis, remittens offensas præteritas*. Addit sanctus author de Viterbiensi tyranno a Romanis admonito: *Tunc etiam Romani profecti contra Viterbienses, quibus dominabatur Gyannes vel Joannes Sciarra, in via obviam habuerunt multos Britones bellatores, qui sibi usurpaverant aliquas terras Ecclesiæ circumstantes, contra quos pugnantes profligarunt, plures ex illis occidentes. Viterbium autem accedentes, fecerunt concorditer eos subiici Papæ*. Fuit is successus prosperi initi Romanos inter ac Pontificem armorum fœderis, de quo antea dictum est, ad retundendas antipapæ copias, quæ aliquot Patrimonii B. Petri arces insederant, ex quibus facta eruptione, ferrum ignesque per Romanum agrum circumtulerant. Parta vero a Romanis victoria Joannes e Vico, qui antipapæ ope fultus Viterbium receperat, memor Petri e Vico, quem Urbano Pontifice ab æmulis in frusta gladiis concisum vidimus, facile ad pacatiora consilia traductus est, datisque supplicibus literis (e) ad Bonifacium, ex accepta clade felicem se fuisse professus est, cum ea occasione offusam menti schismatis caliginem discussisset, pariterque Cardinalium collegium supplex rogavit, ut Pontificem ad clementiam in eum explicandam adducerent.

Viterbium ad Bonif. obedientiam revocatum.

Joannes e Vico traductus ad officium.

(e) Ext. apud Bonif. l. 10. p. 107.

Procerum Picentium rebellio.

Dum hos partium conscientiæ stimuli, partim adversi casus redigerent ad officium, nonnulli Piceni prænobiles ex turbis Ecclesiæ ad condendas novas toparchias & opes congerendas occasionem aucupati, ratique præmium sceleri & audaciæ non defuturum, jugum excussere (f), atque adversus Joannem Thomacellum præsidem provinciæ rebellione mota varias Piceni urbes & oppida suæ tyrannidi subjecere: Gentilis quidem e Varano Camerinum, Guido & Clavellus Fabrianum, Sciarra Raynerius, Mercenarius & Lomo Æsium, Guido Matelicam, Robertus Septempedam invasere. In judicium eos vocavit Bonifacius (g); sed cum haud facile ob

(f) Lib. 3. p. 63.

(g) Ext. ib in eos edictum.

NOTÆ [1] PArisiensis Academia immerito hic vapulat ab Annalista. Licet enim Clementi Antipapæ favebat, in negotio tamen componendi schismatis sincere egisse ex pluribus deduco. Primo enim libellum supplicem Regi porrexit ut facultas sibi præstaretur indagandi rationem, qua schisma sopiri potuisset. Ea obtenta tria proposuit, sive ut arbitrio cujuspiam ex consensu partium delecti judicium rei permitteretur; sive ambo litigantes Pontifices cedentes, locum tertio alicui eligendo præstarent; sive denique in generali Concilio causa discuteretur. Hæc legas in epistola Nicolai Clemangii, nomine ejusdem Academiæ scripta, quam in rem præsentem excerpsit Pagius junior in vita Bonifacii IX. to. 2. pag. 183. Ex his porro constat falli Annalistam, qui rationem discutiendi causam in generali concilio a Bonifacio propositam abjecisse Academiam scribit. Nec felicior est in indaganda Theologorum Gallorum mente, ratus illos eo animo præstitisse, ut dejecto Bonifacio Antipapam Avenionensem afsererent. Adeo enim parum hac in re favebat Avenionensi, ut ille iis intellectis, quæ Academia ad tollendum schisma moliebatur, ex dolore, iracundia, rabieque contracto lethali morbo interierit, teste ejus vitæ scriptore apud Baluzium. Mansi

Ex pactione constituti toparchæ. (a) Ib. p. 116.

ob asperrima tempora domari ferro possent, neve a schismaticis eorum patrocinium arriperetur, ad concordiam rem adduxit, nonnullosque ex ipsis, constituto annuo censu, toparchas sive vicarios designavit (a).

III. Coorta Perusii seditio.

Inter hæc coorta Perusii maxima seditio, cum Raspantium factio suis pulsa sedibus repetendæ patriæ avida plures latronum turmas ad se allexisset: dissolutis quippe exercitibus post initam Florentinos inter & Joannem Galeatium pacem palabundi milites, tanto vivere assueti, ad prædas undique agendas se converterant, ac socialia instruxerant agmina magno Italicæ rei detrimento. Horum itaque signifer Beordus audax consilio & manu promptus concitatus ab antipapa, ut ex Bonifacii literis colligitur (b), castris prope Perusium positis terrorem incussit. Cum vero Bonifacius consilia pacis adversus inter factiones agitaret, Raspantes urbem pontificia indulgentia & pacis colore ingressi, facto impetu in Beccarinos ferro sævierunt (c): quorum furorem, cum frænare non posset Bonifacius, seque proditum a viris perfidis, ac delusum animadverteret, Perusio Assisium (d) abiit relicto Pileo episcopo Tusculano Apostolicæ sedis legato, cui Perusinum vicariatum tradidit hoc diplomate (e): *Te civitatis*, nimirum Perusinæ, *comitatus & districtus pro nobis & Romana ecclesia in temporalibus vicarium, & in eisdem civitate, & districtu Apostolicæ sedis legatum de fratrum nostrorum consilio usque ad nostrum beneplacitum authoritate apostolica tenore præsentium facimus, constituimus, & etiam deputamus, tibi omnia & singula quæ pro nostro & ipsius Ecclesiæ honore, & pro cultu justitiæ, pace, tranquillitate & prospero statu civitatis, comitatus, & districtus prædictorum expedientia cognoveris, quæ ad dicti vicariatus hujusmodi officium de consuetudine, vel de jure in eisdem civitate, comitatu, & districtu quomodolibet pertinent, mandandi, disponendi, faciendi, & exequendi, alienatione tamen bonorum immobilium & pretiosorum mobilium civitatis, comitatus, & districtus prædictorum tibi penitus interdicta, potestatem plenariam & liberam concedentes: ac vices nostras cum omnimoda potestate nostra in eisdem temporalibus plenarie committentes, &c. Dat. Assisii Kal. septembris pontificatus nostri anno IV.* Instruxit eumdem etiam authoritate, ut ad pacem miseræ urbi civium suorum sanguine madenti restituendam præteritarum cædium patratores legum metu solveret (f).

(b) Bonif. l.3. pag. 159.
(c) Theod. e Niem. l. 2. c. 15. S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 1.
(d) Theod. e Niem. c. 16.
(e) Lib. 3. p. 159.
Pileus Card. Perusio præfectus.
Concordiam inter dissentientes conciliare jussus.
(f) Ib. p. 159.

IV. Biordi irruptio in Perusinos.

At paucis interjectis diebus, ut refert Theodoricus e Niem (g), Biordus quingentis stipatos equitibus Perusium ingressus tyrannidem in ea urbe arripuit: quamquam eodem anno jam devexo, nimirum quarta die decembris, Pileus Cardinalis assentientibus Perusinis publicæ rei administrationem capessivit, edictis publicis tabulis (h) quæ ab his verbis ducunt exordium: *In nomine individuæ & sanctæ Trinitatis Patris, Filii, & Spiritus sancti. Amen. Ad honorem, laudem, & reverentiam B. Mariæ Virginis & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac beatorum martyrum Laurentii, Constantii, Herculani, & totius cælestis curiæ, & statum & gloriam sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Bonifacii divina providentia Papæ IX. & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, & reverendissimi in Christo patris & domini domini Pilei miseratione divina episcopi Tusculani, in civitate Perusina ejusque comitatu & districtu pro supremo domino nostro & Romana ecclesia in temporalibus vicarii & Apostolicæ sedis legati, & ad pacem & tranquillitatem & prosperum statum civitatis, comitatus, territorii, & districtus prædictorum*; pluribus deinde interjectis subiicitur, ut Perusini coacto ordinum urbis concilio Pileum ad publicæ rei gubernacula admiserint *præfatum dominum Tusculanum episcopum pro domino nostro prædicto & Romana ecclesia in ejus civitate Perusina, ejusque comitatu, & districtu in temporalibus vicarium, & Apostolicæ sedis legatum ibidem præsentem & acceptantem cum magna jucunditate & reverentia juxta & secundum exigentiam & tenorem dictarum bullarum & literas apostolicas & utriusque ipsarum in civitate Perusina sub anno Domini MCCCXCIII. indictione prima tempore sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Bonifacii Papæ IX. prædicto anno quarto die IV. mensis decembris*. Ereptum (i) tamen postea Ecclesiæ Perusium a Biordo, sed illius tyrannidem divino judicio deletam, dicetur inferius: nunc de pontificio in urbem reditu agendum est.

(g) Theod. e Niem. l.2. c.15.
(h) Ext. ead. pag.
Delata a civibus legato præfectura.
(i) S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 3. §. 1.

V. Assisii Bonif. commoratus.

Dum Assisii agebat Bonifacius, Romani missis oratoribus supplices sunt deprecati (k), ut ad declinanda gravissima discrimina, quæ turbulentis temporibus imminebant in tutissimum Romanum asylum se reciperet. Quibus Pontifex, cui toleranda jam ante erat visa urbanorum magistratuum licentia, ad eam comprimendam, sibique ac successoribus acceptum jus a prædecessoribus asserendum, plures pactiones proposuit, quibus sancitis rediturum se in urbem est pollicitus. Romani dictas sibi leges mox, ut æquum erat, admisere (m), ac sacrosanctæ potestatis semper se fore sunt professi. Præcipuæ vero concordiæ pactiones his verbis conceptæ fuere. *Primo, quod dicti officiales & populus urbis mittant ad locum, prout per ejus sanctitatem deputabitur, solemnem ambasciatam cum supplicationibus sui reditus & curiæ ad dictam urbem ac obla-*

tio-

(k) Inn. 7. lib. 1. p. 85.
(l) Theod. e Niem. l.2. c.16.
Rogatur Pontif. a Romanis ut in urbem redeat.
(m) Ext. apud Bonif. l.3. p.164.
Pactiones a Romanis cum Bonifac. confectæ.

tionibus honorabilibus, ut in forma. Item quando dictus dominus Papa erit ad reditum dispositus, quod pro comitiva & societate ejus mittent mille equites bene munitos & dictæ suæ sanctitati confidatos. Et infra: *Dictus dominus Papa Bonifacius possit si velit ponere senatorem in dicta urbe juxta ritum suorum prædecessorum Romanorum Pontificum cum salario cameræ dictæ urbis hactenus consueto, & in casu, quo nollet, quod conservatores, qui pro tempore erunt in principio sui officii in manibus suæ sanctitatis jurabunt senatus officium, ut in forma fideliter exercere. Item quod dictus senator deputatus per dictum dominum nostrum Papam, non possit in suo officio & justitia impediri a banderensibus, & quatuor, seu aliis officialibus dictæ urbis. Item quod nec marescalli senatoris prædicti, seu conservatorum senatus officium exercentium possint tollere arma cortesanis, clericis, & laicis, ac Romanis clericis deferentibus ea, nisi aliud de sua processerit voluntate. Item quod ambas stratas versus Reate & Narniam, vel ad minus unam earum propriis sumptibus tenebunt tutas seu tutam, ita quod liber aditus possit haberi a venientibus ad dictam urbem. Item quod tempore, quo navigari potest, teneant pro securitate maris pro venientibus & grassia ad dictam urbem unam galeam armatam cum augmento gabellarum ripæ & riperiæ & lucris dictæ galeæ. Item quod cortesani tam clerici quam laici, & clerici Romani criminaliter vel civiliter non trahantur nisi ad legitimum forum eorum, videlicet clerici cortesani coram auditore cameræ, laici cortesani coram mareschallo dicti domini Papæ, & Romani clerici coram vicario dicti domini Papæ in urbe, & aliis propriis eorum judicibus, & præsertim quod coram magistris ædificiorum non vexentur & conveniantur, cum sæpius eos in præteritum indebite & de facto gravaverint cum modico honore domini Papæ & curiæ. Item quod supradicti cortesani tam clerici quam laici, & clerici Romani sint immunes & liberi a datis & collectis & custodia dictæ urbis, ac aliis oneribus, & præsertim quod causa exercitus vel alio colore in equis vel aliis eorum animalibus non graventur, quoad officiales & populum supradictos, nisi aliud de ejusdem domini nostri Papæ processerit voluntate.*

Senator præficiendus a Pontif.

Pontificii aulici coram quo judice conveniendi.

Item quod ecclesiæ urbis prædictæ, hospitalia, & alia pia loca, & bona ipsarum libera & exempta quoad datas & collectas, vel alia gravamina, quantum ad eos, nisi aliud de ejusdem domini nostri Papæ processerit voluntate. Item quod dictus dominus noster Papa ac domini Cardinales sint immunes & liberi a gabellis per terram ac infra terram ac aquam dictæ urbis pro usu eorum, super quibus credi debeat quantum concernunt dictum dominum Papam camerario suæ sanctitatis, quantum vero dominos Cardinales eorum cedulis sigillatis ipsorum propriis sigillis cum juramentis camerariorum suorum, &c. Adjecta nonnulla alia, quibus ecclesiarum bonis, ne a magistratibus affectarentur, urbisque annonæ consultum est: quibus Romani re matura discussa annuerunt. *Acta, ordinata, conclusa, promissa, & stabilita fuerunt hæc prædicta omnia Romæ in dicta sala palatii Capitolii die octavo mensis augusti primæ indictionis a nativitate domini nostri Jesu Christi MCCCXCIII. pontificatus dicti domini nostri Papæ anno IV.*

Ecclesiastica asserta immunitas.

Profectum Bonifacium Assisio Spoletum, indeque Romam hoc anno se contulisse, scribit S. Antoninus (a): cujus in urbem adventum Theodoricus (b) pluresque alii auctores, tum apostolicæ literæ apud S. Petrum XIV. Kal. decembris & V. kal. januarii datæ confirmant. Addemus urbanis rebus, ineunte hoc ipso anno, Romanos, cum Joannes & Nicolaus Columnenses in defectionis suspicionem adducti essent apud Bonifacium, sacramento ad servandam constanter Christi vicario fidem se adegisse (c), atque ex pontificio animo illius suspicionis nubeculam supplicibus literis insignique officiorum sponsione dimovere conatos.

Bonif. in urbem reditus.

(a) S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 1.
(b) Theod. a Niem. l. 2. c. 16. & alii.

Columnenses defectionis suspicionem expurgant.

(c) Ext. cor. lit. ap. Bonif. l. 3. p. 50.

Sanctissimo in Christo, patri & singularissimo domino nostro domino summo Pontifici.

Sanctissime pater & singularissime domine præmissa debita, & humillima recommendatione ad vestrorum pedum oscula beatorum. Novit cunctorum arcanorum cognitor; novit sanctitas vestra & experta est, quanta fidei sinceritate, quanta interiori & exteriori constantia, quantisque perfectis operibus & rectis consiliis processimus, prout continuationi laudabili perseveramus sinceris animis ad præservationem, immo augmentum status honorisque vestri culminis apostolici, ut tenemur, hic & ubilibet nostra possibilitas se protendit, potissime circa diminutionem infecti & nefandi schismatis quotidie multiplicantes in Dei Ecclesia, peccatis mortalium exigentibus aliquorum. Pridem namque vestræ beatitudini in facto diffamationis fraudulenter porrecta coram illa, contra viros vestros dilectos & fidelissimos, cives nostros, Joannem & Nicolaum de Columna ad hujusmodi vestri devotissime populi servitia, immo vestræ sanctitatis militantes cum eorum personis, sociis, vassallis, contra ipsius sanctitatis hostes atque nostros, omni cum virilitatis fervente diligentia illos opprimendo per amplius solito, ut eorum gesta egregia indicant atque patent; literas nostras direximus veritatis seriem continentes, solum ad abolendum de vestro beatissimo pectore omnem sinistrum conceptum, eosque præservandum velut potentes in fide, obedientia, & sub-

Injustam sibi maculam detergunt.

subjectione ipsius sanctitatis & ad perseverandum avidius ad incepta felici omine. Nunc vero ad lucidiorem veritatem, eorum literas in nostra præsentia subscriptas manu dicti Joannis cum beneplacito fratris ejus ecce ipsi beatitudini dirigimus hic inclusas, quarum continentiam dignetur acceptare, eosque præservare velut dignos inter vestros fideliores & constantiores, factis, dictis, & operibus serviliores, a quibus etiam promissiones in solemnissima forma recepimus, quod perpetuo erunt cum tota eorum potentia: filii & perfectissimi servitores & zelatores vestri culminis apostolici, sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ, & populi prælibati: propterea illis, ad eorum consolationem atque nostram vestras dignemini dirigere literas paternales, prout ipsa sanctitas expedire viderit, quam felici, longævaque vita sursu cuncta potens præservet, protegat, & reducat ad ipsius veram sponsam diutius viduatam, ob illorum culpam, qui fluctuantis Petri naviculæ sunt in culpa. Romæ die tertia januarii MCCCXCIII.

Obsequia fidemque addicunt.

Fidelissimæ creaturæ vestræ sanctitatis, regimina vestræ almæ urbis.

Hactenus de Italicis rebus; nunc externas perstringamus.

VI. Toletanus antistes turbas in Castella excitat.

In Castella Rege Henrico impubere, Toletanus præsul turbidi vir ingenii, acer schismatis propugnator, & eorum, quos meliora redintegrandæ cum sede Apostolica conjunctionis suscepisse consilia vidimus, hostis, novas turbas excitavit, ob quas illi & Petro Uxamensi ac Joanni abbati Fusselensi manus injectæ fuerunt: cum vero ipsorum causam ac patrocinium Robertus Gebennensis pseudopontifex arriperet, atque urbes, in quibus custodiæ fuerant traditi, sacris interdictæ essent, Rex qui se religione devinctum ex eo facto putabat errore ductus, aut ob politicas causas fingebat solemni ritu a Dominico Albiensi episcopo, pseudolegato veniam poposcit, ut refert Mariana (a): *In D. Catherinæ templi maximi Burgensis sacrario Rex in genua procumbens, ac humillimo corporis habitu veniam precatur, jurramentoque adactus se imposterum legibus sacris obtemperaturum, satisfacturumque Toletano præsuli, redditis arcibus anathematis religione exolutus est IV. nonas julii.* Tradit quoque author (b) fœdus promulgatum eodem anno inter eundem Regem ac Joannem Lusitanum, ex quo Castellanus ad nullam opem Beatrici novercæ, ac Joanni & Dionysio patruis, qui se regno injuste spoliatos querebantur ferendam se obstrinxit, & Sabugaliam Mirandamque superiori bello a se partas Lusitanis restituit.

(a) *Marian. l. 18. c. 18.*

(b) *Eod. lib. c. 17.* Initum inter Castellanum & Lusitanum fœdus.

Hoc anno (c), cum proceres Siculi, quibus insulæ imperium in varias toparchias divisum Romanus Pontifex jure beneficiario contulerat, quod Regina Siciliæ Martino Aragonio Martini ducis Monblanci filio schismatico nupsisset, Regem Catanæ in arcem compulsum obsidione cinxissent, Bernardus Cabrera paternis avitisque oppidis oppigneratis, exercitu ex Catalanis & Aquitanis raptim conflato (d) in Siciliam trajiciens Martinum Regem obsidione liberavit, proceres cum Bonifacio sentientes vicit, insulamque in Aragoniorum potestatem servitutemque antipapæ redegit.

(c) *Sur. annal. l. 10. c. 52. Marian. de reb. Hisp. l. 18. c. 18.*

Bernardus Cabrera Martino Regi opem fert.

(d) *Monach. S. Dionys. Juven. Ursin. in Car. VI.*

Hoc etiam anno Leo Armeniæ Rex (e), qui Reges occidentales hortabatur, ut positis mutuis odiis arma adversus Mahometanos verterent, & opulenta regna restituta Christi religione sibi, compararent a vita discessit, & cum eo recuperandæ Terræ sanctæ sepulta visa sunt consilia.

(e) *Histor. Musulm. l. 5. in Bajazet. Hieronym. Bek. in annal. Turc. Leunclav. in hist. Turc. Chalcondyl. l. 2.*

Eodem anno Bajazetes I. Turcarum Imperator Constantinopolim obsidione cinxit: ad quam solvendam Sigismundus Hungariæ Rex laturus opem Græcis cum exercitu ad Nicopolim accessit: cum Bajazetes soluta obsidione in Pannoniam signa extulit, ac post varia tumultuaria prælia in Hungarorum castra noctu irrupit; eosque in fugam egit: qua parta victoria iterum provolavit ad obsidendum Constantinopolim, propulsatusque mœnibus in eas demum pacis leges convenit, ut vicus unus Turcis mercatoribus dederetur a Constantinopolitano Imperatore: tribueretur etiam fanum, in quo superstitio Mahumetica excoleretur: tum ad pendendum Turcis decem millium aureorum vectigal annuum obstringeretur. [1]

Turcicæ res. Victi Hungari. Obsessa Constantinopolis. Impositæ leges; imperat.

VII. Hoc ipso anno (f) divina clementia in

(f) *Juvenal. Ursinus in Carol. VI.*

NOTÆ [1] Annalista noster hoc paragrapho notat Hungaros ex re male gesta cum Turcis ingenti clade in pugna ad Nicebolim vel potim Nicopolim hoc anno afflictos. Favet illi Leunclavius, & Annales Turcici Bec-kiani. Verum eum rerum Hungaricarum scriptores Bonfinius aliique affirment Sigismundum hoc tempore ingentem victoriam de Valachis Turcisque retulisse: non inani conjectura Spondanus suspicatur Annalium Turcicorum scriptores cladem Hungarorum anno 1396. ad Nicopolim, a Turcarum copiis illatam, chronologico errore anticipasse, cum præsertim anno illo 1396. de prælio illo memorando nihil adnotent. Sed nec Spondanus rem plane explorovit; quamquam enim Annalistæ Turcici cladem Nicopolitanam anni 1396. præ oculis forte habuerint, eaque in re labi illos contigerit, per hos tamen annos Hungaros a Turcis male affectos fuisse discimus ex Hermanno Cornero quem horum annorum res vel a se visas, vel ex probatis testibus compertas literis mandavit. Ita enim ille ad annum præcedentem 1392. *Sigismundus Rex Hungariæ cum adjutorio Jodoci, & Procopii Marchionum Moraviæ intravit Turchiam* (idest forte Va-

in Galliis insigne miraculum edidit: nam cum mulier impudica puerum, quem enixa erat, peremisset, atque in fimo abdidisset, hunc canis olfactu indice detexit, quem pia mulier ducta a divina providentia illac iter habens corripuit ne voraretur, effusaque in lacrymas ad ecclesiam S. Martini e Campis extulit, inque ara collocavit fusis ad Deum supplicibus precibus, ut puerum in vitam revocaret, quo sacris baptismalibus initiaretur. Audivit pias preces divinum Numen, revixit puer, vagiit, aperuit oculos, lac suxit, sacro baptismo ablutus est ac trium horarum intervallo animam Deo reddidit.

Puer ad vitam revocatus, ut sacro fonte abluatur.

Exho-

NOTÆ Valachiam, ut & Bonfinius notat) *& depopulatus est eam, urbes, & castra, oppida, & villas expugnando, conflagrando, & funditus destruendo. Quibus ad propria redeuntibus, Turci & Tartari conglobati regnum Ungariæ intraverunt, & majora damna quam ipsi passi sunt ab Hungaris intulerant.* Geminæ ergo Hungarorum clades sedulo distinguendæ sunt; altera quidem ad Nicopolim anno 1396. cujus ipse pariter Cornerus meminit, quamque Bec-kiani Annales in annum 1393. mendose conferunt; aliam vero hoc vel præcedenti anno 1392. non diu postquam Hungari de Valachis & Turcis, ut Hungarici Annalistæ, & Cornerus pariter narrat, triumpharunt. MANSI

I. Clem. antipapæ mors.

(a) Bern. ep. 147. & eu eo Baron. an. 1138. n. 2.
(b) Isa. 28.

Exoritur annus redempti orbis nonagesimus quartus supra millesimum trecentesimum secunda indictione, quo S. Bernardi (a) verba ab ipso de Petro Leone pseudopontifice prolata, Roberto Gebennensi antipapæ tum e vivis sublato aptari possunt: *Amputatum est sarmentum inutile, putre membrum: ille ille iniquus, qui peccare fecit Israel, morte absorptus est, & traductus in ventrem inferi, fecerat quippe secundum prophetam (b) pactum cum morte, & cum inferno fœdus inierat.* Verum antequam plura de illius infelici obitu dicamus, quæ ab eo gesta hoc anno fuere perstringimus ex anonymo vitæ illius scriptore; qui ubi recensuit uti Henrici Castellæ Regis, qui ætate confirmata liberam rerum administrationem abdicatis tutoribus ceperat (c), precibus adductus Petrum Ferdinandum e Medina Hispanum episcopum Exoniensem, Guinterio vita functo, in anticardinalium collegium cooptarit, subiicit (d) ipsum eodem tempore judiciorum severitatem adversus Raymundum Rogerium Gregorii Papæ XI. ex fratre nepotem, repetitis acerbioribus edictis, adhibuisse, cum is antipapam affinem suum quamvis justi eum Pontificis loco coleret, gravi vexaret bello, comitatumque Avinionensem hostili populatione attereret: tum conqueritur profusas a Pontificibus in consanguineos ecclesiasticas opes in exitium Ecclesiæ plerumque converti.

(c) Mariana. l. 19. c. 1.

(d) Antip. vit. script. apud Bosq. Raymundi Rogerii circa Avenionem grassationes.

II. *Cum per ministerium*, inquit, *Clementis Papæ VI. cujus ipse pronepos extiterat, domus ejus paterna, quæ in ejus promotionis principio in terra, hoc est in simplicitate & paupertate jacebat, ab inde erecta extitit plurimum elevata, magnificata & exaltata tam in divitiis, & redditibus, quam honoribus & dignitatibus, ac etiam considerationibus magnatum*, tum infert: *Opinor tamen quod hoc Deus sic fieri & esse permisit, ut cunctis evidenter demonstraret sibi non esse gratum, quod viri ecclesiastici, & præsertim summi Pontifices, qui debent ceteris esse in exemplum, de bonis ecclesiæ ditent & magnificent suos consanguineos & parentes; quamquam enim exemplo B. Augustini ipsis indigentibus sic subveniendum sit, quod nimis non egeant, non tamen quod ex talibus abundent aut denuo exultentur, cum in hoc necessitas attendenda sit, non voluptas. Experientia etiam sæpe nos docuit, quod hoc modo sublimati non diutius subsistere solent, sive quod ad instar istius malis actibus se implicantes aliter acquisitis debite uti & vivere nesciunt, sive quia justo Dei judicio soboles eis deficiunt, aut debitis, vel aliis omnibus eos opprimentibus, ea cogantur alienare vel vendere, ut sic uno modo vel alio ad manus deveniant alienas, ipsis quandoque nudatis manentibus, etiam illis, quæ antiquitus eorum obtinuere parentes; ad quæ utinam bene adverterent suos propinquos plus debito diligentes, in eorumque favorem talia operantes: qui si oculos lynceos haberent, satis perspicere possent, quod ea, quæ ante eos in talibus acta sunt nihil vel modicum valuerunt, ac sicut subito venerunt, sic subito abierunt, sed sunt eorum quamplurimi, qui oculos luteos habentes, dum per eorum promotiones vident sibi arridere fortunam, mentaliter sic excæcantur, quod credunt sibi licere, quæ aliis non licuerunt, ac durare quæ aliis defecerant, ad instar enim illorum, qui turrem Babyloniam, cujus summitas cælum attingeret, ædificare tentaverunt, student hereditates & patrimonia acquirere meditantur, quorum celsitudo & prosperitas aut cælos attingat, aut ipsorum durationem excedat: sed sicut hi perfecto opere confusi remanserunt, ita & ipsi in suis hujusmodi voluptatibus continue deficiunt, & quæ sic exigunt, ad instar pristinorum ad nihilum in momento rediguntur, &c.* Pergit enarrare uti Robertus coactam a se pecuniam non in schismate extinguendo, ut loquitur author schismaticus, sed Rogerii Turenii propulsandis conatibus consumpserit. Qua in re adorandum divinæ providentiæ consilium, quæ antipapam ab eo exagitari permisit, ne majori furore in catholicos ac præcipue Christi vicarium, in quem plures concitabat hostes, improbitatem effunderet. Fatigatos ab eodem Rogerio Avenionenses gravi bello refert Juvenalis (e) & gloriari solitum, se bellum gerere cum Pontifice sine Roma, cum Rege sine corona (is erat Andegavensis) cum duce Avrantiæ sine terra: subdit gestorum antipapæ scriptor (f) maxima a Gallis ad redintegrandam ecclesiarum conjunctionem adhibita studia, atque agitata consilia, ut Robertus pseudopontificatus insignia abiiceret (divinæ quippe iræ mania regia tribuebatur) addique universis Gallis schisma in execrationem versum fuisse, ac tum Sorbonicos doctores Robertum admonuisse, ut tollendo schismati operam sedulam navaret, ac præsules proceresque & academicos Regem orasse, ut authoritatem suam in re gravissima adiiceret.

Parta ex patrimonio crucifixi facile pereunt.

(e) Juvenal. Ursin. in Carol. VI.

(f) Antip. vita scrip. ubi supr.

III. Sorbonici theologi abolendum schisma censent.

Hoc Gallorum conatu perturbatus antipapa Petrum e Luna ad Regem legatum decrevit, ut schismatis sedandi specie illud propagaret: at Sorbonicos theologos ab eo dissensisse memorat Juvenalis Ursinus (g) ac restituendo pristino ecclesiarum fœderi studuisse. Eminebant in-

(g) Juvenal. Ursin. in Carolo VI. hoc anno.

Dux Bituricen. in eos insurgit.

ter eos Petrus Ailly & Ægidius e Campis, quos antipapa ad suum tribunal excivit: sed illi Avenionem proficisci detrectarunt. Tum pseudopontifex spe & promissis principes corrupit; ac dux Bituricensis se Petro e Luna pseudolegato conjunxit, oppressitque vi & authoritate sua Sorbonicos; ii vero hosce literas (a) quibus schismatis mala planxere, Regi porrexerunt, ut in suscepto illius excindendi consilio perstaret.

(a) Ext. in MS. bibl. Vat. sign. n. 4927. p. 114.

Christianissimo ac religionis orthodoxæ zelantissimo principi Carolo, Dei gratia, Regi Francorum illustrissimo devota suæ celsitudinis filia universitas studii Parisiensis devotæ ac filialis obedientiæ sinceritatem, &c.

Schismatis mala deplorant Sorbonici.

Quid ante hoc schisma, schismatisque præambula Ecclesia florentius? quid majus? quid splendidius? quid honoratius tam grandi exuberabat bonorum copia, ut mole etiam sua laboraret? postquam vero clades ista schismatis damnatissimi intravit, pro libertate servitus durissima, pro divitiis egestas, pro specie deformitas, pro honestate dedecus, pro eminenti gloria vilis atque abjecta contemptio, pro Ecclesiæ ipsius & bonorum ejusdem tutela, præda, rapina, spolio, invaserunt. Et quare hæc? quia nimirum indigni atque reprobi homines ad regimen Ecclesiæ evecti sunt, & plerumque quotidie evehuntur, quibus nihil sancti, nihil æqui, nihil pensi, nihil honesti curæ sit: suis tantum flagitiis & libidine pascuntur atque delectantur: exhauriunt ecclesias, religiones dissipant, monasteria spoliant, sacras passim domos in vastitatem redigunt, ut suæ cupiditati sacrilegæ, numquam tamen satiandæ, de Christi patrimonio sui pretiosissimi sanguinis effusione conquisito satisfacere valeant, sacra quæque & profana, e quibus quæstus aliquis, aut pecunia pendeat promiscue habent; exactiones maximas, gravissimas, intolerabiles ministris pauperibus Ecclesiæ imponunt, impiissimos homines atque inhumanissimos ad colligendas eligunt, qui nemini parcant, nullius misereantur quantalibet inopia pressi, qui statim excommunicent, fulminent ac exterminent; qui etiam in barathrum, quantum in se est, detrudant nisi sibi impositum protinus onus exolvatur, etiam si de filiis pecuniam extorqueri oporteret, nihil sibi unde vivant relinquendo.

Sacra vasa ab antipapa capilari.

Mendicos jam sacerdotes & vilissimis insuper officiis profanis secularibus servientes ubique videmus; sacrosancta reliquiæ, cruces, calices ipsi, omnia denique vasa sacrifica, si argentea tamen sint vel aurea, proventus ecclesiarum, ac redditus ad angarias istas importabiles solvendas multis in locis venduntur. Quot jam labentia templa, quot ruentes basilicas, quot jam solo æquatas cernimus, & multo nimirum plures cerneremus, nisi regia vestra sublimitas positis in manu sua proventibus ecclesias reparari ac refici, invitis sæpe earum rectoribus compelleret? id enim jam publice quæritur adversus hujuscemodi direptores remedium.

Censui ecclesiasticos ab eo absorberi.

O nova & stupenda Ecclesiæ calamitas? O horribile schismatis prodigium! jam ovis gregem ipsum a pastoris insidiis & violenta oppressione tuetur. O pudendum & infame sæculum nostrum omnique posteritate perpetuo criminandum! O miseranda nimium mater Ecclesia, quæ in ærumnas istas nefario filiorum scelere venisti! O quam malignis diebus qui hæc videre cogimur nati sumus! malignis inquam si non vestro respectu & opitulatione convertantur in melius: sed in melius omnia revocanda vestro, Rex serenissime, ductu atque auspicio speramus.

Quid nunc de simoniaca hæresi loquimur, quæ in Ecclesiæ domo sic præsidet, ut jam ejus ditioni omnia sint propemodum subjecta? sine ejus interventu pauci gratiæ quidquam nisi valde difficulter obtineant: sed qui eam advocatum habuerit non lite, non judicio, non difficultate aliqua terreatur, verum in aurem utramvis otiose si velit dormiat, quia pars sua tuta est, & superatis fluctuum turbinibus ipse in portu naviget. Hæc est quæ beneficia, quæ aliar alicujus omnino emolumenti sunt immanissimis quibusque dum tamen opulenti sint distribuit, maxime ut sedula dispensatrix contra pastorales curas invigilat: quæ pauperes aspernatur, nec ulla promotione, quacumque doctrina polleant, dignos censet; immo quo plus literati, eo ut plurimum sibi odio habiti quia liberius eam redarguant quam alii, nec suo patrocinio in ullis beneficiis assequendis uti velint, & [quod iniquissimum est, nec satis exaggerari verbis potest] hæc est quæ damnatissima corruptela sacrorum omnium mysticas collationes & præcipue ordinum ac pœnitentiæ, turpi detestabilique quæstu vendit, ac per hoc ineptissimas vilissimasque personas sordida cupiditate ad honores Ecclesiæ, & gradus admittit in grandem ignominiam ecclesiasticæ dignitatis.

Ordinis & pœnitentiæ sacramenta divendi.

Quid de divino cultu ex hac cruenta schismatis pernicie ubilibet imminuto, atque in locis plerisque prorsus deserto queremur? quid de morum disciplina & pristinis Ecclesiæ virtutibus, quæ sic in oblivionem inque omnia vitia mutatæ sunt, ut vix præcedentes patres, si redeant eandem nunc ecclesiam, quam ipsi dudum rexerant, quamque Christus instituit, esse putent, nullis virtutum suarum reliquiis, nullis usquam vestigiis, immo nec umbra tenui ibidem relicta? Omittamus Ecclesiæ libertates ereptas, veteres immunitates abolitas, patrimonium denique distractum, dilapidatum, abalienatum, ista inquam omittamus, quia temporalia sunt, quamquam majora istis hæc tem-

temporalia ducunt. Ad fidei catholicæ detrimenta & scandala, quæ non majora ponimus, veniamus, religionem nostram sacrosanctam talem in ea videntes scissionem canes ægyptii mordent, accusant, blasphemant; unde se commodissimam gaudentes occasionem in eandem insultandi reperisse, quæ sic inter diversa ac in propria viscera cæco furore sæviens semetipsam conficiat & destruat, hinc fideles oppugnant, hinc hæretici irruunt, qui jam venenatum caput extollere vehementer nullo vindice cœperunt, & in complurimis locis hæreses permiscuisse, etsi non adhuc patenter, tamen latenter seminant, & ut cancer quotidie magis serpunt, sic in fidem catholicam defensione vacuam, & domestico se bello continue persequentem atque consumentem, undique fit impetus; sed quia universa mala ex hoc horrenda schismate nascentia complecti nitimur, res nobis & cuiquam impossibilis est. Quis enim tanto præditus ingenio, aut tanta eloquentia decoratus, qui ærumnas, angustias, calamitates singulas, quas Ecclesia sustinet, non digne ut res postulat deplorare, sed numerare valeat aut referre? quid numerare dicimus? cogitare potius dicamus, aut mente capere, &c. Data in nostra generali congregatione apud S. Bernardum, ut moris est in ardais celebrata unanimi facultatum & nationum consensu VIII. *id. junii vigilia videlicet Pentecostes*, & infra: *Anno domini* MCCCXCIV.

Religionem Christianam deridenti a Saracen.

IV. Jussi sunt doctores Sorbonici silentio prætexere schismatis mala, nec de contentis in literis verba facere, ut narrat Juvenalis Ursinus (a): erupit tamen e medallis dolor, & colloquia fieri, ut ante cœpta sunt, gravissimisque argumentis victus Petrus e Luna antipapam suum tueri non poterat, ut pontificiæ dignitatis insignia retineret: at inter alios tollendi schismatis modos laudata est ut facillima quæ difficillima erat, abdicandæ a Papa & antipapa dignitatis via, cum fateri nollent Galli injuste se ab Urbani obsequio defecisse: Avenione etiam Cardinales invito & fremente pseudopontifice, de modo restituendæ pristinæ ecclesiarum conjunctionis egere. Cumque Petrus a Luna e sua legatione rediret, repentina, ut refert Juvenalis, apoplexia percussus antipapa extinctus est, cui illius vitæ scriptor consentit (b): *Post satis brevem*, inquit, *infirmitatem die* XVI. *mensis septembris anno domini MCCCXCIV. pontificatus sui*, nempe ficti, XVI. *diem clausit extremum in Avenione*. Petiit ita ex mœrore ingravescente & iræ magnitudine, cum Galli censerent pseudopontificatum Avenionensem abolendum [t], unde & Petro e Luna, qui una cum regio consilio senserat, Robertum honoris insignibus exuendum, ipsum mortem ea re Roberto ante tempus accersivisse objectum est (c): adversus quam suspicionem, cum Petrus e Luna in antipapatu successor apologiam texeret, suis oratoribus provinciam dedit, ut has causas præcipitis Roberti obitus vulgarent: *Unus*, nempe doctor ex academia Parisiensi, *mandavit domino Clementi, quod amodo vel amplius non poterat ipsum defendere. Item idem dixerunt sibi alii: & ex illis recepit iram & malinconiam dominus Clemens, non propter verba domini Cardinalis de Luna, ut credo.* Dixerat is cedendum esse pontificatu, ac ni assentiretur, Avenionensi aula abscedere meditabatur. *Item propter guerram domini Raymundi de Turena, quam fovebat dominus Ambianensis & alii in curia, & propter guerras quæ erant in Neapoli; & dominus Ambianensis tenebat comitatum Venaysini, vel unam partem comitatus.* Pluribusque interjectis, quibus pseudocardinali e Tureyo affectati antipapatus crimen impingitur, ita Petrus e Luna objecta a Gallis, qui ipsum arguebant, injuste abdicationem dignitatis refugere, cujus antea in Roberto author extitisset, pluribus vitiis inquinatum antipapam fuisse respondet, quorum labe, dum se immunem contendit, longe turpiore ambitione in propagando schismate se laborare aperit his verbis (d): *Item imponitur sibi, quod ipse prosequebatur viam cessionis, cum dominis de Francia & cum universitate, & ita dicunt aliqui domini, & credo quod tunc bene dicebat, si diceret, quia imponebantur domino Clementi multa propter quæ multis videbatur, quod bene diceret, quia, ut dicebatur, ipse vel sui committebant simoniam, quia omnes dignitates & episcopatus & beneficia vendebat. Ita quia omnes fatuos studiorum & juvenes & lascivos & lubricos ponebat prope se ad morandum in familia sua, & bonos communi reputatione dimittebat, nec dabat eis beneficia. Item quia faciebat promotiones juvenum, ut posset vendere in tota regno Franciæ.*

(a) *Juven. Ursin. hist. in Car. VI.*

Petrus e Luna nequit tueri antip.

(b) *Id. ib.*

Contabescit mœrore antipapa.

Censuerat Petrus e Luna illum debere cedere gradu.

(c) *To. 6. de schis. p. 20.*

Parisiensis doctor significat eidem non posse ejus causam defendi.

Angustiis undique pressus antip.

(d) *To. 2. de schism. p. 20.*

Episcopatus & sacerdotia vendit. Lugubris in schism. ecclesiæ Gallicanæ facies.

Confirmat hæc Nicolaus Clemangius; (e) atque infelicissimum in arrepto scelere antipapatu hominem, necnon ejus at-

(e) *Clem. de corrup. eccl. stat. n. 26.*

NOTÆ [t] CUm *Galli censerent pontificatum Avenionensem abolendum &c.* Hæc annalistæ verba a Baluzio in notis ad vitas Papar. to. 1. col. 1397. suggillantur, sed immerito quidem, ut arbitror. Non enim ea fuit annalistæ mens, ut crederet Gallos tandem resipuisse, abjectoque Avenionensi ad Bonifacium redire constituisse, id enim perspicue falsum erat, cum satis constaret Gallos id velle ut ambo Pontifices gradu cederent. Id ergo significare voluit Gallos censuisse tollendum Pontificatum Avenionensem, non quidem solum, sed una cum Romano, ut in solium utriusque cessione vacuum alter rite electus, assumeretur. MANSI

artes pro demulcendis principibus describit: *Quid Clementa nostro quoad vixit miserabilius, qui ita se servum servorum Gallicis principibus adjecerat, ut eas ferret injurias & contumelias quæ sibi quotidie ab aulicis inferebantur, quas vix deceret in vilissimum mancipium dici? cedebat ille furori, cedebat tempori, cedebat flagitantium importunitati; fingebat, dissimulabat, largiter promittebat, diem ex die ducebat, his beneficia dabat, illis verba, omnibus quos aut ars assentatoria aut ludicra in curiis acceptos fecerat, summopere placere studebat, eosque beneficiis promereri, quo talium patrocinio, dominorum gratiam & favorem assequeretur, & similia, &c. His itaque & juvenibus nitidis & elegantibus, quorum maxime consortio gaudebat, singulos fere vacantes episcopatus, cæterasque præcipuas dignitates impendebat. Denique ut principum benevolentiam facilius assequeretur, assecutam foveret, fotamque conservaret, conservatam amplificaret, plurima ultro dona & xenia illis dabat: quascumque super clero exactiones petere voluissent, annuebat; ultro sæpius etiam ingerebat: sicque omnem clerum sæcularium magistratuum dispositioni ita subjiciebat, ut Papa magis quilibet eorum quam Papa ipse putaretur. In hac tristissima servitute nec deo præsidentia, tria (vel supra) temporum lustra cum incredibili Ecclesiæ attritione consumpserunt.*

Servitus misera antip.

Consentanea iis referuntur a Theodorico e Niem (a), qui addit dissipata ab eodem antipapa ecclesiarum bona, atque in viros nobiles laicos translata ficto emphyteuseos jure: *Hic Robertus*, inquit author, *sive Clemens multum facit magnatibus sive nobilibus, unde petentibus ipsis terras, castra, & dominia ecclesiasticarum cathedralium & monasteriorum modico annuo censu ipsis solvendo in feudum sine difficultate concessit, & ea ecclesiis & monasteriis auferens, eodem etiam pensionis vel alterius servitutis onere non retento absolute donavit pro se & heredibus ac successoribus eorumdem*. Observatum etiam Gebennensium principum stirpem, quæ ex antipapatu ad ingentes opes, splendoremque assurrectura videbatur, divina ultione succisam exaruisse, ut principatus ad Sabaudum fuerit devolutus: *Licet*, inquit, *multos haberet fratres & sorores, ac etiam ex quibusdam eorum nepotes, tamen eo defuncto comitatus Gebennensis existens magnum & nobile feudum imperiale in Gallia ad comitem Sabaudiæ pervenit, exclusis qualitercumque cunctis veris heredibus, qui de jure succedere debuerunt.*

(a) Theod. e Niem. l.2. c.4. Ecclesiarum & monasterior. prædia translata ad sæculares.

Gebennensium principum stirps excisa.

Præter hos nævos, alias lasciviæ & turpitudinis notas aspersere Roberto antipapæ oratores ex Petri e Luna arcanis mandatis: *Item quia scutiferos & scriptores tenebat, ut omnes vidimus, tales ut vidistis; immo quandoque dicebat: Ista vestis quæ non ibat nisi usque ad posteriora, adhuc dicebat, quod erat nimis longa: immo in uno festo fecit radi supercilia Cantello scutifero domini Rothomagensis, ut audivi: & sic videbatur multis, quod bonum esset si cederet: sed non sic de isto, quia non juvenes, nec lascivos tenebat*. Hi digni scelestissimo antipapa schismatis authore, ad perdendam Ecclesiam in id fastigium evecto, mores ab ejus successore describuntur.

Turpitudo antipapalis aulæ.

Ex quibus detegitur Petri a Luna perfidia & iniquitas; non enim is certabat propterea abiicienda a Roberto pontificalia insignia ob lascivos mores aut simoniacam labem, sed ob vexatam (b) turbatamque schismate Ecclesiam; de quo tollendo una cum Rege Francorum consilia crebra, dum pseudolegatum agebat, contulerat, ut publica a Gallis confecta acta ita illustrant (c): *Dominus Rex modernus ante mortem domini Clementis, videns quod schisma nimis durabat, voluit quod videretur via per quam posset sedari & fuerunt ordinati certi tam de universitate quam de consilio suo, & repererunt certas vias, & specialiter viam cessionis: & ordinavit quod dictus dominus Clemens summaretur:* idest in jus vocaretur. *Qui tamen fuit morte præventus. Exinde dominus Benedictus assumptus, qui existens Cardinalis fuit hic legatus super facto schismatis, qui ut probus & valens vir se habuit, & viam cessionis multum laudavit, & multis eam dixit.* Sublato itaque, ut dictum est, antipapa Roberto (d) [1], Galli redintegrandæ ecclesiarum conjunctionis soliciti, pseudo-cardinales rogarunt, ne quem

VI. Petri e Luna perfidia.

(b) Tom. to. de schism. p. 69.

(c) To.8. de schism. p.185.

Abdicatio commeodata ab eodem.

Pseudo-cardinales rogati ne novum antipapam creent.

(d) To.8. de schism. pag.1. Juven. Urs. hist. in Carol. 6.

NOTÆ [1] Clemens VII. pseudopontifex hoc anno, mense, & die, ut in annalibus, mortalem vitam absolvit, de quo varia est apud varios scriptores fama. Non enim inter multos accusatores desunt qui patrocinio assumpto, virtutes ejus multis efferunt. Utcumque tamen res sese habeat, (nec enim vacat latentem in tanta scriptorum confusione veritatem indagare) illud compertum esse omnibus arbitror, ejus tempore multos in ecclesiam abusus & corruptelas irrepsisse. Cum enim uterque Pontifex niteretur benevolos sibi populos retinere, hinc beneficia & proventus ecclesiasticos vel indignis poscentibus largiebantur, vel immeritis conferebant. Nec sane id vitii Clementi tantummodo exprobratur; sed & ipsi pariter Bonifacio objectum est a nonnullis, ut nos de obitu ejus agentes adnotabimus. In ejus locum substitutus est Petrus de Luna, quem die XXVIII. septembris electum die III. Octobris sacerdotem consecratum, ac deinque die XI. ejusdem mensis pontificem initiatum, eademque absoluto missæ sacrificio coronatum ex actis electionis ejus apud Baluzium discimus. MANSI

Promissa redituris dignitas Cardinalitia.

Novum pseudopontif. creare constituunt.

quem Roberto subrogarent ut facilis ad schisma tollendum pateret via: at ii arrogantia tumidi respondere Regi sibi præficiendum caput, ne acephali essent, & quamvis jam ante a Bonifacio, ut diximus, promissa iis esset cardinalitia dignitas, cujus gerebant insignia, si ad gremium Ecclesiæ redirent, indignum rati successori Urbani, adversus quem conflarant schisma, se submittere, decreverunt creare novum pseudopontificem, quem sacramento obstrictum voluerunt, honore abiturum, si Bonifacius pontificatu se se abdicaret, ut communibus omnium votis novus Pontifex crearetur; qua excogitata re, hanc jurisjurandi formulam subjectis verbis conceperunt, quam singuli, antequam ferrent suffragia, nuncuparunt (a).

(a) To. 7. de schism. p. 21. & l. 10. p. 69.

Sacramenti formula ab iis in conclavi nuncupata.

Nos omnes & singuli S. R. E. Cardinales congregati pro electione futura in conclavi ante altare, in quo missa communis celebrari consuevit, pro Dei servitio, unitate Ecclesiæ suæ sanctæ, ac salute animarum fidelium omnium promittimus & juramus ad sancta Dei evangelia corporaliter per nos tacta, quod absque dolo, fraude, & machinatione quibuscumque ad unionem Ecclesiæ & finem imponendum schismati [proh dolor!] in Ecclesia nunc vigenti quantum in nobis erit, laborabimus fideliter & diligenter, & per nos, quantum ad nos pertinebit, & dabimus pastori nostro & gregis dominici ac vicario Domini nostri Jesu Christi futuro, qui erit pro tempore, auxilium, consilium, & favorem, nec ad impediendum præmissa dabimus consilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte: & ista omnia & singula & alia ultra præmissa omnes vias utiles & accommodatas ad utilitatem Ecclesiæ & unionem prædictam sane & veraciter sine machinatione seu excusatione vel dilatione quacumque servabit & procurabit posse tenus quilibet nostrum, etiam si fuerit assumptus ad apostolatum, etiam usque ad cessionem inclusive per ipsum de papatu faciendam, si dominis Cardinalibus, qui nunc sunt vel erunt in futurum, de iis, qui nunc sunt vel majori parte eorumdem hoc pro bono ecclesiæ & unionis prædictæ videatur expedire.

Eorum consilio contrario exitu confusa.

At perturbatis animi affectibus obcæcati Cardinales schismatici non advertere illum, quem sibi præficerent, pari flagitio, quo pseudopontificatum admitteret, ad illum retinendum datam fidem violaturum, atque ita sua expectatione fuere delusi: cum enim ideo in Petrum e Luna, quod magno abolendi schismatis studio ardere præ se tulisset, atque abdicationis, quam fieri a Roberto voluerat, author (b) extitisset (quod ex Avenionensibus monumentis confirmabitur inferius) insigne pontificium positurum arbitrarentur, in illum communi consensu suffragia tulerunt, cui Benedicti decimi tertii nomen, inditum; de quo hæc narrat Theodoricus e Niem (c): *Factus legatus in Aragonum & Hispaniæ regnis diu remansit, & sæpe contra ipsum Robertum, quod ad unionem Ecclesiæ intendere non curaret, atque in hoc male faceret, multaque similia etiam coram Regibus, necnon ecclesiasticis prælatis clero & populo publice prædicabat; colligebat tamen fragmenta ne perirent, & pecunias abundanter in illis. Missus etiam Parisios idem Petrus per præfatum Clementem ad Regem Francorum & universitatem studii Parisiensis in ejus sermonibus & actibus semper innuit, quod si ipse dicto Roberto, postquam decederet, in ejus obedientia succederet, modis omnibus unionem in universali Ecclesia facere vellet, ostendens se valde ad hoc inclinatum; quamobrem postea defuncto Clemente sui Cardinales, credentes quod Petrus corde gereret, sicut prius dixisset, eo prætextu in loco dicti Clementis subrogandum elegerunt.*

(b) Clem. antip. vit. scriptor sub fin.

(c) Theod. e Niem. l. 2.

Petri e Luna astutia.

Attulit (d) Gallis Petri e Luna antipapæ creatio gravissimas curas ne ambitione percitus schisma propagaret; illum itaque Parisiensis academiæ doctores proposito immortalis laudis assequendæ præmio, amplissimisque officiis mulcere pertentarunt, ut honoris abjectis insignibus pacem universæ Ecclesiæ restitueret; de quibus datis literis pseudocardinales certiores fecere, precesque addidere ut studia ad eum ad id flectendum conferrent. VII.

(d) Ext. in to. 8. de schism. p. 71.

Reverendissimi patres.

Parisiensium ad novum antipap. literæ.

Scribimus domino nostro summo Pontifici super unione sanctæ matris Ecclesiæ in hanc formam. Postquam indubie comperimus dominos nostros Cardinales in vestram electionem pari & consona voce, unanimique consensu convenisse; Sancto quidem, ut credimus, Spiritu interveniente, ingens animis nostris lætitia voxque gratulationis exorta est, sperantibus universis secundum illud propositum flagransque desiderium, unitatis Ecclesiæ orthodoxæ, quod vestris in præcordiis indesinenter hucusque gesseritis, gerereque vos audimus & credimus. Nunc tandem nacto tempore opportuno, facultateque de cœlo exhibita debere patefieri ac in medium produci; nunc igitur pater benedicte, ut vos nomine vestro alloquamur, pater, inquam Benedicte, inque omnia sæcula jugiter benedicende, sacratissimam illam voluntatem tanto tempore conceptam portastis, opere exequamini quod tandiu intendistis, fœlicemque diem istam, quæ perpetuum honorem, decus eminentissimum, famam indefectibilem, laudem inenarrabilem, pignus & arram gloriæ sempiternæ vobis [nisi respuitis] affert, alacriter & jucunde suscipite; oblatam occasionem, quam votis tam frequentibus optastis quamprimum

Hortantur eum ad abdicationem.

quam

Ne moras trahat.

quam celerrime arripite, abiicite jam moras omnes, tollite dilationem quantamlibet; non diem unum, una horam, non vel momentum temporis expectate; semper differre paratum est noxium: Quia primum, *inquit Ethicus,* rapienda tibi est occasio prima. *Si cras unum mens vestra aliquantulum lentior admiserit, ecce confestim alterum, ecce tertium subibit, sicque sensim procedendo donec in negligentiam operis desiderati ventum erit. Accedent adulatores blandiloqui sub amicorum specie virus pestilentissimum nequitiæ inspirantes: accedent ambitiosi dignitatum, cupidi promotionum, atque beneficiorum: accedent aulici omnes præsentis assentatores potentiæ, quibus si aures vestras aperueritis, mentem vestram ad ardui hujus operis aggressum, non solum remissam, sed languidam, & enervem reddent; accedet denique honorum assuetudo dulcissima, qua nil animo nostro jucundius illabitur, nihilque magis allicit, & si est verum dicere magis fallit, qua nimirum plusquam satis nostra hæc ætas abundat. Habetis recentissimum, ne historias alias inducamus, de vestro antecessore exemplum, quem quid aliud impulit ea, quam tenuerat sententia, tam inexorabiliter persistere nisi ista?* Neque ex diffidentia, *sed ex zelo vehementi & cautela, qua vobis amantissime consultum esse volumus, hæc dicimus: nec certe ex hoc veremur vestrarum offensionem placidarum aurium incurrere: veritatem vos amare nobis constat; indeque eam loquendi major nobis ingeritur audacia: fragilis est ut nostis humana natura, & sui excellentiam nimium appetens: ad quietem præterea & otium fallacesque delicias, plusquam ad laborem, prona.*

Ne assentatoribus aures suas det.

Ne prædecessoris pertinaciam imitetur.

VIII. Pium opus non procrastinandum.

Aggrediamini ergo quantocius, supplici prece quæsumus, rem istam, cunctatione qualibet aut tergiversatione rejecta. Si aptus est hodie, quid crastinum expectaveritis? Si hodie non estis, cras certe minus eritis. Non voluntatem medendi per procrastinationem & temporis intermissionem verum remitti potius & frigescere certum est; morbus ipse præterea celeritatem requirit auxilii, nec ulterioris moræ patiens est, quippe qui longa nimirum invalescentia, nisi cita medicantis invigilaverit manus, in desperationem jam vergere incipiet. Quid quod nescitis quamdiu hæc vobis a Deo data duratura est potestas, multa incidere possunt, quæ eam auferant. Vita brevis & incerta, nec ullius secura crastini. Principum & dominorum in suis voluntatibus, quas nunc Spiritus Sanctus, ut fas est credere, movet, mutatio, zeli pene ubilibet fervescentis tepor, temporis quoque & rerum aliarum nunc commode subministrantium facilis in contrarium conversio, omnis enim creatura vanitati, atque versibilitati subjecta est; quid quod assidue plura emergent impedimenta ab ineunda opere, animarum iis occupatum, & quodammodo possessum, ac vinctum revocantia, ut qui dum licet agere non voluit, postea sibi, dum volet, non liceat, &c. Scriptum Parisiis in nostra congregatione generali anno Domini MCCCXCIV. die IX. mensis octobris apud S. Maturinum, propter hoc specialiter celebrata.

Ne suum ardorem sinat intepescere.

Humiles vestri oratores Rector & universitas studii Parisiensis.

IX. Petri e Luna fuci & imposturæ.

Acceptis his literis Petrus e Luna, ut in ornandis magno verborum apparatu fraudibus fucisque offundendis doctissimus erat, Carolo Regi Francorum de præclaro ejus exscindendi radicitus schismatis studio v. id. octobris est gratulatus (a): eumque contraria omnia infixa animo vir perfidus gereret, se curas omnes in illo abolendo adhibiturum, initurumque vias omnes est pollicitus uti pseudocardinalis e Tureno narrat (b): *Post suam,* inquit, *assumptionem suos ad Regem Francorum nuntios destinavit, inter cætera mandans Regi, quod paratus erat per omnem viam dictam prosequi pacem & unionem Ecclesiæ, & quod nullam viam recusaret pro unione habenda.* Confirmant hæc, ipsius Petri e Luna antipapæ, quæ circumferuntur literæ, e quibus hæc decerpimus: *Nos ad sedationem schismatis & procurationem pacis ac unionis hujusmodi animum regeum non modo relatibus, tuisque & alienis scriptionibus, sed ex collocutione seriosa inter nos & te dum in partibus regni tui legationis apostolicæ fungeremur officio, super hoc sæpius habita a certo scimus voluntarium & intentum, ad quæ nos etiam, sicut officium urget assumptum, modis omnibus possibilibus intendere, cæteris omissis proponimus ac toto conamine laborare, &c.* Data etiam ab ipso suis nunciis mandata, ut omnes modos redintegrandæ ecclesiarum concordiæ excuterent, referunt publicæ Gallorum tabulæ (c).

(a) *Juvenal. Ursin. in Carol. VI.*

(b) *To. 10. de schism. p. 69.*

Simulat conjunctionem ecclesiarum se redintegraturum.

(c) *Ext. to. 8. de schism. p. 85.*

X. Argumenta, quæ torsere Gallos.

Insignes cœtus Parisiis propterea habitos, refert Juvenalis Ursinus (d), ac decretum anteferendam viam abdicationis compromissi viæ. Quibus vero argumentis monerentur Galli ad dissolvendum schisma, & abdicationis modum cæteris ad redintegrandam pristinam ecclesiarum conjunctionem anteferendum, accurate subjectis conscripta verbis enarrantur (e).

(d) *Juvenal. Ursin. in Carol. 6.*

(e) *To. 14. de schism. p. 108.*

Allegationes, quæ imponuntur domino Bonifacio.

Primum electum fuisse pacificum possessorem.

Secundo electum nunquam pacificam possessionem nactum.

Archiepiscopus Barensis fuit ab omnibus dominis electus primo & possessor extitit pacificus per quatuor menses a cunctis pro Romano Pontifice tentus, ita quod jus commune facit pro eo, ac possessione commodo, ut c. licet de elect. de restit. spol. lib. 6. l. is quo destinavit ff. de rei vendi. & l. si quis patrem ff. ad Maced. & l. Barbarius ff. de offic. præse. aliac prætoris. cap. fin. at dominus Gebennensis secundo electus nunquam

fait

fuit possessor pacificus & secundum jus commune possessionis, commodo etiam destitutus, ut c. consideravimus de elec. & notat. in c. auditis, & l. quoties de rei vendit. Secundum traditionem partis adversæ (illius nimienim quæ colebat Urbanum) nostra pars habet evidentem injustitiam, factum enim taliter composuerunt, ut nulli dubitationi sit locus quia foveat justitiam pars adversa: at secundum casum a nobis traditum multæ difficultates subortæ sunt a viris in jure, in theologia, & philosophia peritissimis discussæ, stant opiniones contrariæ inter eos generatæ fuerint, & in scriptis tunc inde redactæ, quæ velut juridicæ & tanquam indubitatæ a sequacibus obtinentur, adeo ut impossibile sit per rerum naturam, nonnisi tam eas evelli interius exteriusve ab ipsis ar. l. inter antiquam C. de usufr. & l. manifestum circa princip. C. de fur. cum si. nisi esset aliquis superior pro superiore ab omnibus tentus, qui sua sententia vel constitutione, has difficultates juris dirimeret, & probatur dictis juribus proxime allegatis, c. cum expediat de elect. in 6. cum similibus pluribus, in quibus altercationes inter doctores maximos existentes fuerunt decisæ nova constitutione quandoque per distinctionem, quandoque per approbationem unius opinionis, & reprobationem alterius, ut c. si gratiose de rescript. in 6. & ibi notatur, & in d. c. cum expediat, & in pluribus aliis juribus.

Ex Urbanistarum traditione evidentem esse eorum injustitiam.

Casum Clementinorum esse controversum.

Sedari nunquam posse eam controversiam,

Justitio partis nostræ fundatur solum super facto quodam momentaneo, videlicet actus transeuntis, impressionis siquidem factæ dominis Cardinalibus, tempore primæ electionis: defensio vero partis adversæ fundatur super jure communi & super facto actus continui & permanentis, & promotione, saltem quatuor mensium ac adjuvatur ex pluribus aliis, ex quibus vulneratur fundamentum nostrum ar. l. 2. ff. de iis, qui 5. su. vel alien. jur. cum 52. sicut est spontanea & particularis supplicatio cujuscumque Cardinalis facta primo electo, prout statui suo melius credebat providere unusquisque eligentium, juxta morem ante & post servatum in creatione Romani Pontificis, ac scriptura literis vel epistolis clausis destinata Regibus & principibus universis orthodoxiæ, ac dominis Cardinalibus, qui remanserant in Avinione, necnon repetitio supplicationum super negotiis occurrentibus facta per multos ex dominis Cardinalibus primo electo, etiam eo tempore, quo erant in Anagnia, dirigendo literas & ambaxiatas super hoc opportunas, ac etiam executio vel exercitium officii pœnitentiariæ in dicta civitate Anagniæ per dominum Cardinalem Lemovicensem tunc summum pœnitentiarium sub pontificatu licet reprobo dicti primi electi, volentibus & consentientibus omnibus aliis dominis Cardinalibus; ita ex tunc infinitæ dictæ literæ dicti domini Cardinalis pœnitentiarii scriptæ Anagniæ sub dicto pontificatu usque ad diem declarationis factæ contra primum electum per dictos Cardinales; necnon promotio domini Cardinalis Glandacensis ad ecclesiam Ostiensem per ipsum dominum Cardinalem acceptata, quam etiam importune pro se petebat dominus Cardinalis Gebennensis, licet sibi ex ordine non deberetur, prout etiam ipse primus electus in publico consistorio hoc omnibus audientibus & in præsentia omnium dominorum Cardinalium asseruit, ut taceam plura alia lædentia justitiam nostram, quæ ex casu nostro colliguntur, absque iis quæ inferiores nostri ignorant, gestis per ipsos dominos Cardinales sigillatim tam Romæ quam extra particulatim & successive.

Jus fundari in actu momentaneo & incerto.

Urbani jus fundari in facta certa.

Plura gesta Card. justitiam Clementis labefactantia.

XI. Quidquid in facto & in jure potest allegari pro parte nostra ad justificationem ipsius, & reprobationem partis adversæ, alias fuit allegatum, & ad notitiam adversariorum deductum est, unde ex quo illis non obstantibus adhuc perseveraverant per sexdecim annos cum dimidio continuos, & adhuc perseverant non titubantes, sed ut constantes, fatuum est dicere vel credere, quod per disputationem possumus obtinere, ac triumphum nobis illos cedere jam imbutos quasi in eorum pueritia vel adolescentia, ut plurimum & firmiter radicatos in opinione, quam sequuntur, & in qua genitores, ac majores ipsorum velut catholici vixerunt, diesque suos finierunt. Pars nostra in nullo est adjuta ex assumptione domini nostri moderni in fide vel potentia plusquam esset in tempore domini Clementis: nihil subest ergo quare debemus expectare nunc reductionem partis adversæ ad obedientiam nostram plusquam tempore domini Clementis speravimus, cujus tempore obtinere nequivimus hoc saltem, ut pars nostra semel audiretur in facto, adeo ut dominus noster, dum annis præteritis esset legatus in Flandria, impetrare non potuit, ut audiretur ipse vel alias in nostra justitia in Anglia: disputatio igitur in jure non habet locum nisi in facto concordi & inter partes se mutuo subiicere volentes communi justitiæ, & ubi esset superior competens, cujus decisioni staretur & fide ac metu pœnæ pareretur ab indevotis.

Partem Clementis a Petro e Luna non corroboratam.

Nec in Belgio, nec in Anglia auditum.

Si per concilium generale, vel per aliquos concorditer electos intimaretur partem nostram fovere injustitiam, per Jesum Christum non crederem, & forsitan plures essent hujus propositi; sic enim firmiter credo partem nostram habere justitiam. His verbis auctor schismaticum & impium se demonstrat, nam debuit esse paratus ut crederet decretoriæ concilii œcumenici sententiæ, si qua ferenda esset: propterea vero abhorrebant ab œcumenica synodo illi, quod censerent sententiam pro Urbano ferendam: & mirum est eos credere

Si de jure pronuncietur, schisma non sedatum iri.

voluiſſe conventiculis, quibus Reges, qui in rebus ſacris nulla pollent auctoritate præfuerant, & politicis commodis ſententiam accommodaverant, univerſalis autem Eccleſiæ decreto parere detrectaſſe. Pergit auctor : *Ita e converſo credere debemus, quod ubi ſententia foret contra partem adverſam, eſſent plures qui judicarent in eorum conſcientiis, & forſitan loqui non vererentur eam fore latam per ſordes aut gratiam & alias iniquam, ita quod ſchiſma non ſedaretur. Qua in re adduco exemplum : nam non obſtante declaratione Regis Caſtellæ ſolemniter ac devote facta,* (fuit iniquiſſime facta, & ab eo qui ferendæ ſententiæ nullam habebat auctoritatem, neque illi divina ultio defuit,) *remanſit adhuc magna pars populi & cleri infecta, quæ ſerenari non potuit vel ipſorum protervia, aut ſua opinionis impreſſæ conſtantia : ſic etiam fuit in Aragonia poſt declarationem Regis moderni, ſic & in Navarra, & forſitan ſub dominio Regis Franciæ adhuc plures ſunt, qui ſaltem corde firmiter tenent, nos cauſam fovere malum, unde nulla viarum illarum ſchiſma tolleretur,* [ex his ſchiſmaticorum actis conſtat, nullis mendaciis, fucisque veri Romani Pontificis cauſam obſcurari potuiſſe, & Caſtellanorum, Aragonum, Navarræorum, Gallorumque partem maximam ſchiſma impie conflatum ſenſiſſe. Pergunt acta :) *& ſola eſt via renuntiationis utriuſque, per quam indubie ſchiſma de medio tolleretur : nam nulla partium dicta aut ſuperata eſſet, immo potius cenſeretur quamlibet bonam cauſam foviſſe, & ſic conſuleretur famæ mortuorum, & provideretur ſtatui & conſcientiæ vivorum, &c.*] Id confirmat aliis adductis argumentis, & utrumque in pontificatu æmulum ad dignitatem pro redintegrando eccleſiarum fœdere deponendam obſtringi probat.

Plures ſententiam decretoriam oppugnaturos. In Caſtella ſenſere populos violatam juſtitiam Urbani.

Ita in Aragonia. Ita in Navarra. Plures etiam in Gallia cenſuere Clemen. partem injuſtam.

Concludit ſola abdicatione ſchiſma compeſcendum.

XII. Exiſtimarunt nonnulli delegiſſe ipſos prudentiſſime viam abdicationis, ut omnes conſcientiarum æſtus ſedarentur : verum ad ſuſceptæ ignominiæ in conflando ſchiſmate maculam tergendam honorificum concordiæ genus illos commendaſſe, ſenſerunt alii catholici, a quibus hæc (*a*) objecta ſunt ſchiſmaticis : *Sciunt nempe ſuum Papam non plus juris habere in papatu, quam diabolus in paradiſo poſſideat : ſed errorem ſuum, quem diu tenuerunt, honeſte volunt contegere.* Debuiſſent certe potius in veri Pontificis ſinum ſupplices redire, non illi abdicationem pontificatus imperare, quam licet eorum miſertus Pontifex eſſet amplexurus, antipapa tamen erat repudiaturus. Cæterum non auſus eſt initio Petrus e Luna de abdicanda ab utroque contendente dignitate conſilium ſpernere, quod ipſe recenter ſuggeſſiſſet, uti vidimus, atque Avenionenſia monumenta (*b*) teſtantur : *Dum*, inquiunt, *erat legatus in Francia tempore Clementis VII. in pluribus dixit & aſſeruit, quod per viam ceſſionis utriuſque erat finis ſchiſmati imponendus, aſſumptus ad papatum fecit hoc publicari in diverſis partibus mundi, & quod ipſe erat diſpoſitus pro tanto bono renunciare.*

Objectum Gallis cur illam prætulerint.

(*a*) *To. 13. de ſchiſm. p. 13.*

(*b*) *To. 10. de ſchiſm. p. 99.*

Abdicatio commendata a Petro e Luna.

Ut itaque perjurii ignominiam a ſe depelleret, prædictorum oratorum, ſcilicet epiſcopi Anicienſis & Petri Blavi, quos ad Gallicam aulam miſerat opera, plures circa tertii Pontificis creationem difficultates propoſuit ; utque erat vir admodum peritus, ad eas ſolvendas vafrum conſilium addidit, ut ſcilicet traheret moras, Galloſque deluderet, quibus alias difficultates, poſtquam has ſolviſſent, eſſet objecturus ; ſuos enim internuntios hiſce fallacibus mandatis inſtruxit, quibus finxit imminere periculum, ne evertererut Eccleſia : *Unum eſt principale, in quo Dei cauſa & de toto ſtatu Eccleſiæ agitur, videlicet ne deveniatur ad longe pejorem caſum & ſtatum, quam ſit ſchiſma, quia poſſet adorari idolum ſuper terram : & iſtum articulum dicti nuntii, qui ſunt viri literati, bene declarent & imprimant cordibus quorumcumque ponendo caſum : nam ſi ut per multos ratiocinatur & multi videntur inclinari, aſſumeretur via, quod eligerentur in pari numero de utraque parte aliqui electores, & quod ſic electus ſecundum formam juris eſſet Papa, modo ponatur in facto, quod eligantur duodecim veri Cardinales & duodecim pro parte intruſi, conſtat quod electi pro parte intruſi nullum vocem habent, nec jus eligendi : modo ſi quatuor de veris Cardinalibus concurrerent, vel accederent non veris Cardinalibus, electus a non veris Cardinalibus ad quem quatuor veri Cardinales concurriſſent, non eſſet verus Pontifex, & ſic eſſet adorare idolum in Eccleſia Dei, & ponere mundum in perpetuo errore, quia nec ipſe ſic electus, nec ſui ſucceſſores eſſent veri Romani Pontifices ; & ſic introduceretur nedum ſchiſma perpetuum, ſed idololatria & error in articulo fidei : & pro tanto cogitaverunt domini in caſu quo via iſta pacificationis in certo numero cum adverſariis videretur expediens, quod ſit verus Papa, cujus authoritate eligant omnes veri, nam unus & verus Papa, & non verus dabunt authoritatem ſufficientem omnibus electoribus, & tunc ſic electus ex authoritate data per verum Papam omnibus, cum ſit electus a duabus partibus ſecundum jura, erit indubitanter verus Papa, & ſine aliquo errore : nam, ſi aliter fuiſſet factum, ſcit Deus quot ſchiſmata, & quot hæreſes pullulaſſent.*

Aſtutas difficultates proponit.

Fingit eccleſiam poſſe eſſe ſine vero Papa per utriuſque abdicationem.

Fingit idololatriam & hæreſim ubi nulla eſſe poteſt.

Ejus conſilio.

XIII. Hæc jactabat ad ſpeciem antipapa, ut Gallos in obſequium ſuum ſpe conjunctionis eccleſiarum alliceret, ne forte repulſa exacerbati ad verum Chriſti vicarium ſe conferrent. Deinde eos apud Hiſpanos vo-

Aſtutia Petri e Luna.

Galios accusat Pont. nisi sui generis pati non posse.

vocavit in crimen, ideo ipsius jugum excutere meditatos, quod neminem nisi Gallici generis Pontificem pati possent, fallacique opinione adeo irretiit Aragonios, ut patriæ amore nimio ad extrahendum schisma ipsius patrocinium susceperint, ut dicetur inferius, quamvis Galios non hujusmodi causa permotos constaret ex dictis, cum ante Petri e Luna creationem post Carolum Regem morbo percussum toto conamine ad resarciendam ecclesiarum disjunctionem incubuissent: qua de re plures scriptores varios commentarios edidere, interque hos insignis extat tomo octavo de schismate (a) ab episcopo Condomiensi elucubratus, quo Rex Carolus ad dandam operam, ut Christiani orbis Ecclesiæ inter sese conjungerentur, hisce verbis sollicitatur.

(a) To. 8. de schism. p.70.

(b) Ib. p. 27.

Adhortationes ad Galliæ Regem.

O princeps (b) cogita, & super duces stabis; quid quid inquam cogitabis? profecto ut fiat (c) pax in virtute tua. Cogitas quod Rex es tu? recogita, si tamen diu vis fœliciter regnare, quod de te scriptum est: Rex (d) qui sedet in solio judicii intuitu suo dissipat omne malum. Cogitas quod Rex potens es? recogita quod potentior te est, per quem Reges regnant, quique deposuit potentes (e) de sede & exaltat humiles. Cogitas quod Rex magnus es? recogita majorem te esse quem adorabant (f) omnes Reges terræ. Cogitas quod principes subjectos habes? recogita quod ipse est Rex (g) regum & Dominus dominantium. Cogitas quod ditissimus es? recogita quod Regnum (h) ejus non dissipabitur; de te vero & Regibus aliis scriptum est: Hodie (i) Rex morietur. Cogitas, quod Rex dives es? recogita quia gloria (k), & divitiæ in domo ejus. Cogitas quod superiorem in terris Regem non recognoscis? recogita quod nihil (l) habes quod non accepisti: igitur nec glorieris quasi non acceperis (m). Cogitas quod Rex nobilissimus es? recogita quod me sicut & te fecit Deus, de eodem luto ego quoque formatus sum. Cogitas quod dominus es magnæ partis orbis? recogita quod filius ejus es, qui de nihilo (n) fecit orbem. Cogitas, quod innumerabiles populi, & nationes tibi ministrant & obsecundant? recogita quod ne dum omnes populi, tribus, & linguæ, verum tota cœlestis hierarchia hic ministrat ei (o), cujus es ministerii. Ergo, Rex inclitissime, nemo te seducat inanibus verbis, nemo te seducat, sed honora & imple (p) ministerium tuum, quoquo modo certe ut per te pacem habeant & qui longe & qui prope, per te scissura sanctæ matris Ecclesiæ resarciatur: matris, inquam, tuæ & omnium nostrum communis, cujus uberibus enutritus existis, ex cujus ore mel doctrinæ & lac regenerationis recepisti, & pro fluvio Sanguinis lateris Sponsi ejus in cruce effusi ornavit genas. Sit ergo tam sua tam tua injuria, sua injuria tua ascende, o princeps ascende ex adverso & oppone (q) murum pro domo Israel, & præliare.

(c) Ps. 21.
(d) Prov. 20.
(e) Luc. 1.
(f) Ps. 71.
(g) Apoc. 19.
(h) Dan. 2.
(i) Eccl. 10.
(k) Ps. 11.
(l) Ephes. 2.
(m) Job. 33.
(n) Genes. 1. Joan. 1.
(o) Dan. 7.
(p) Tim. 4.
(q) 2. Mach. 5.

XIV. Proposita divinæ ultionis exempla in schismaticos.

Ursit eumdem Regem ac stirpis Gallicæ principes acrioribus stimulis episcopus Condomiensis, de quo paulo supra memoravi, ut impigre removendo schismati operam darent, propositis (r) divinæ iræ exemplis in schismatum authores: *Veniat in mentem, Christianissime Rex, compassio ad pericula imminentis ruinæ irreparabilis animabus, quoniam & si schismatis culpa in lege veteri hiatu terræ & igne purgata legatur, tamen & hoc ipso evangelii tempore videmus ad oculum, quod pœna demonstratur propter præsumptum majorem contemptum ad majorem criminis detestationem extensa, dum terra, quæ prius paucos hujus sceleris authores absorbuit, modo talium criminis plurimos successores & gravioribus culpis obnoxios sustineat, quasi propter peccatum & in pœnam peccati æternis ignibus devorandos, & videatur, ut ita loquar, extendi hujus pœnæ acerbitas nedum in actores scelerum, immo & in damnatorum, temporibus enim B. Augustini, qui obiit circa annum CCCCXLV.* Error chronologiæ, nam Card. Baronius anno CCCCXXX. obiisse demonstrat in ejus anni historia (s), tum in notis ad Martyrologium Romanum, *Fere tota ecclesia Africana Donatistorum, & aliorum diversorum schismatibus erat scissa, ad quæ schismata & diversas hæreses sedandas idem pater beatissimus multipliciter laboravit per epistolas, tractatus, libros, & alias diversas scripturas in tantum, quod in hac materia inter cæteros doctores sanctos eminuisse videtur, ut etiam summi Pontifices in tali materia dictis ejus fulciant & muniant ecclesiam, & se ipsos, ut patet xxiv. q. 1. providenda & schisma. Cum si: & quoniam ad plenum ejus doctrina cum effectu non fuit recepta, in detestationem criminis videntur schismatici a Domino derelicti, quia usque in hodiernum diem pene tota Africa de schismatibus in observantiam traditionum & legis Mahometicæ damnabiliter sit submissa.* Hæc verba eo descendebant altius, quo in hoc extremo schismate opinione omnium erat pervulgatum & Joannam Reginam Siciliæ, & Joannem Regem Castellæ divina ultione periisse; neque obscurum cœlestis ultionis argumentum esse Regis Francorum maniam: quæ lucida melioris haud tamen omnino confirmatæ mentis, intervalla ob id præstabat, ut ad pristinam Ecclesiæ pacem restituendam authoritatem adhiberet. Pergit oratio Condomiensis episcopi, qui observat magnam insignium præsulum schisma dissolvere non curantium multitudinem e vivis sublatam.

(r) To. 6. de schism. p.78.

Chore & Abiron hiatu terræ absorpti.

(s) Annal. to. 5. ann. 1309. n. 74.

Africana ecclesia propter schisma excisa.

Reges schismatis fautores a Deo percussi.

Veniat iterum in piam mentem regiam compassivo pateat morum corruptio, spretis

Corruptelæ ex schismate consecutæ.

juriam, & ubasus claviam potestatis: si non verius penes non babeates claves illa dicantur mallei raptionis, dispersionis, & perditionis æternæ; unde non sine causa forsan infirmus susurrat grex pasillus, quod irato Domino tot & tanti viri in mundo clari, non pacata matre ad alia intendenter, occasione vel causa morbi hujus mortiferi schismatis de tot & tantis cathedris cum antea stare viderentur, insperate & sine laude ut plurimam ceciderunt: & quoniam adhuc idem morbus & eadem humanæ fragilitatis infirmitas propter illos, qui Domino propitio adhuc stant, videtur cursuum periculis sine mora dispendio celeriter occurrendum, & gladio iræ dominicæ verus unitatis & charitatis clypeus opponendus; ac contemptores, sive ferendos extra castra dominica reperiat desertores. Occurrant etiam progenitorum & prædecessorum vestrorum præclara merita circa sinceritatem fidei & decus ecclesiæ manifesta in orbe terrarum: ut quid enim Dominus misit unctionem spiritualis sapientiæ vobis & cæteris Regibus Franciæ, dum in persona Clodovæi magni misit cælitus per columbam ampullam chrismatis, olim visibilis unctionis. Et ubi erit illic pretiosa margarita evangelica nisi expulsa rubigine a vobis exhibeatur expolita splendidior sydere matutino, &c.

Divina in prælatos socordes ira.

Domestica virtutum exempla Carolo proposita.

XV. Internuntii a Bonif. dimissi in Gallias.

Inter hos motus animorum, quos religionis aculei in Gallorum schismaticorum conscientiis concitabant, Bonifacius in spem erectus veterem ecclesiarum transalpinarum conjunctionem redintegrari posse, Petrum patriarcham Gradensem & Carolum Brancacium Campaniæ comitem pro concilianda concordia ad Gallorum Regem & Cardinales schismaticos oratores misit (*a*), quibus in itineris sumptus octingentos aureos a Beltramo ærarii apostolici in Insubria præfecto numerari jussit. Cum, inquit, *nos venerabilem fratrem nostrum Petrum patriarcham Gradensem referendarium nostrum & dilectum filium nobilem virum Carolum Brancacium comitem Campaniæ ad charissimum in Christo filium nostrum Carolum Regem Franciæ illustrem, & dudum S. R. E. Cardinales & alios in Avinione assistentes, & nonnullos alios principes pro unione sanctæ matris Ecclesiæ, Deo cooperante, per eos tractanda & procuranda, & nonnullis aliis nostris & ipsius Ecclesiæ negotiis præsentialiter destinemus, &c. Dat. Romæ apud S. Petrum XIII. kal. novembris pontificatus nostri anno V.*

(*a*) Bonif. l. 3. ep. cur. pag. 309.

XVI. Instructi amplissimis mandatis.

Ad sternendam faciliorem concordiæ viam Pontifex Gradensem patriarcham instruxit authoritate ut Gallos aliosque finitimos schismatica factione irretitos censuris solvere posset, conceptamque certis verbis formulam dedit (*b*), ex qua ipsos ecclesiæ Romanæ aggregaret.

(*b*) Ext. l. 3. p. 307.

Venerabili fratri Petro patriarchæ Gradensi referendario apostolicæ sedis nuntio salutem, &c.

Bonifacii ea de re diploma.

Sedes apostolica pia mater recurrentibus ad eam cum humilitate filiis post excessum libenter se propitiam exhibet & benignam, cum itaque sicut percepimus, nonnullæ personæ ecclesiasticæ tam sæculares quam regulares & etiam laicales utriusque sexus in regno Franciæ ac in Avenionensi, Pedemontium, & nonnullis aliis provinciis, locis, & partibus consistentes damnatæ memoriæ Roberto olim basilicæ XII. Apostolorum presbytero Cardinali & olim antipapæ, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominare præsumebat, etiam post & contra processus per fælicis recordationis Urbanum Papam VI. prædecessorem nostrum contra ipsum Robertum & ejus fautores & sequaces & eidem adhærentes factos, & solemniter publicatos, per quos idem prædecessor eundem Robertum velut hæreticum & schismaticum puniendum sententialiter condemnavit, notorie adhærere & favere, dum idem Robertus ageret in humanis, damnabiliter præsumpserint, ipsæque personæ divinæ gratiæ radiis illustratæ ad cor reversæ, ac suos recognoscentes errores, de præmissis dolentes ab intimis, ad nostrum & Romanæ ecclesiæ gremium & fidei catholicæ & sanctæ Romanæ ecclesiæ unitatem redire desiderent, & earum aliquæ propter eximium excellentiam, aliquæ vero propter viarum discrimina pro debita absolutione obtinenda Romanam curiam nequeant commode personaliter visitare, nosque ad dictum regnum & nonnullas alias partes & loca pro quibusdam magnis & arduis per nos tibi commissis negotiis te personaliter destinemus, attendentes quod sedis apostolicæ clementia pœnitentibus non consuevit misericordiam denegare, ac super iis salubriter providere volentes, fraternitati tuæ, de qua in iis & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus per te, vel alium, seu alios, omnes & singulas personas hujusmodi, quæ resecatis & prorsus postergatis hujusmodi erroribus, ad nostram & dictæ sedis obedientiam redire voluerint, si hoc humiliter petierint ab omnibus & singulis excommunicationis, suspensionis, interdicti, & aliis sententiis & pœnis spiritualibus & temporalibus, quas propter præmissa incurrerunt, abjurato tamen per earum quamlibet in tuis manibus prius schismate, & præstito fidelitatis debito de stando nostris & Ecclesiæ mandatis juramento, juxta formam inferius adnotatam, enjunctisque singulis personis eisdem pro modo culpæ pœnitentia salutari & aliis, quæ de jure fuerint injungenda, auctoritate nostra hac vice duntaxat absolvendi in forma Ecclesiæ consueta, & cum illis ex personis prædictis, quæ ecclesiasticæ fuerint, super irregularitate, si quam hujusmodi sententiis aut earum aliqua ligatæ celebrando divina, aut immiscen-

Plures Galli schismatis ejurandi specimen præbent.

Proposita redituris venia.

eundo se illis, vel in susceptis ordinibus etiam in locis ecclesiastico suppositis interdicto & alibi etiam præsentibus schismaticis & excommunicatis ministrando, non tamen in contemptum clavium contraxerunt, personis tamen ipsis prius ad tempus, de quo tibi expedire videbitur, a suorum ordinum executione suspensis, dispensandi, interdicta quoque & pœnas quascunque alias spirituales & temporales ab homine vel a jure præmissorum occasione in ecclesias & loca ecclesiastica quomodolibet promulgatas, & inflictas, relaxandi, ac omnes & singulas inhabilitatis, & infamiæ & alias quascunque maculas sive notas per personas easdem præmissorum occasione contractas penitus abolendi, plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem. Forma autem abjurationis & juramenti hujusmodi talis est.

XVII. Formula damnandi schismatis.

Ego ... comperto divisionis & schismatis laqueo, quo tenebar credendo, fovendo, & adhærendo damnatæ memoriæ Roberto olim basilicæ XII. Apostolorum presbytero Cardinali olim antipapæ, qui ausu sacrilego se Clementem VII. nominare præsumebat, dum ageret in humanis, sibique & aliis credentibus, faventibus, receptoribus, adhærentibus, defensoribus, complicibus, & & sequacibus ejus & aliis per processus apostolicos condemnatis præbendo auxilium, consilium, vel favorem, & propterea nunc divina mecum deliberatione pertractans prona & spontanea voluntate ad fidem catholicam & unitatem sedis apostolicæ, divina gratia reversus fateor publice me errasse, & de præsenti teneo fidem catholicam & credere & tenere quidquid credit & tenet ac docet sancta Romana mater Ecclesia, cui præest sanctissimus dominus noster dominus Bonifacius divina providentia Papa IX. & quod idem dominus Bonifacius fuit & est verus Romanus Pontifex & verus vicarius Jesu Christi Petrique successor canonice electus, inthronizatus, & coronatus, in Romanum Pontificem per Cardinales, ad quos vacante sede per obitum sanctæ memoriæ domini Urbani Papæ VI. electio, inthronizatio, & coronatio pertinebant; quodque damnatæ memoriæ Robertus præfatus olim Cardinalis Gebennensis non fuit Papa, sed antipapa, apostaticus & schismaticus manifestus; & quod illi, qui sibi adhæserunt, faverunt, & crediderunt, fuerunt & sunt vere apostatici, excommunicati, anathematizati, ac divisi & separati a communione fidelium & ab unitate sanctæ Ecclesiæ, & tanquam hæretici puniendi, ipsosque ac tales fuisse & esse juste & sancte de schismate, credentia, fautoria, adhæsione, sequela & erroribus prædictis condemnatos, ac incidisse in pœnas & sententias tam a jure, quam ab homine, in talia perpetrantes inflictas & promulgatas in dictis processibus contentas & declaratas. Et ne simulate reversus existimer sub honoris mei casu & anathematis obligatione, & sub pœna, quæ relapsis a jure vel ab homine imponi debet, anathematizo & abjuro omnem hæresim & schisma extollentia se adversus S. R. E. & præfatum dominum nostrum Bonifacium & damnatum schisma, credentiam, & adhæsionem præfati olim Roberti, & me ad eadem hæresim & schisma, de quibus Redemptoris nostri gratia ereptus sum, nunquam reversurum; sed semper in fide & unitate sanctæ Ecclesiæ catholicæ, cui præest præfatus dominus noster Bonifacius divina providentia Papa IX. mansurum: ac sponte promitto, vere & non ficte, sed voluntarie & sincere juro ad sancta Dei evangelia corporaliter per me tacta, quod stabo & parebo mandatis Ecclesiæ & dicti domini Bonifacii Papæ, super hujusmodi excessibus, rebellionibus, fautoriis, & cæteris pœnis ac sententiis, quas ob præmissa & ea tangentia incurri, & quod domino nostro Papæ & ejus successoribus canonice intrantibus obediens & fidelis de cætero ero, & eis reverentiam debitam exhibebo. Non ero in consilio vel tractatu quod vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione, consilium quod mihi creditur, sive per nuncium vel literas ad ipsorum damnum vel præjudicium scienter nemini pandam vel communicabo; & si scivero fieri vel tractari aliquid, quod in ipsorum damnum vel præjudicium vergat, illud pro posse impediam, ne fiat; et si id per me impedire non potero, hoc eis aut illis seu aliis, per quem vel quos id credam ad notitiam ipsorum pervenire, personaliter vel per literas aut per nuntios significare curabo. Papatum Romanum & regalia S. Petri ac jura & jurisdictiones præfatæ Romanæ ecclesiæ, dicti domini nostri Papæ majestatem ac honorem & statum illæsos manutenebo totis viribus & defendam, ac juvabo ad illos recuperandum & recuperatos manutenendum contra omnes homines, & specialiter contra quoscumque hæreticos & schismaticos antefatos cujuscumque præeminentiæ, ordinis, religionis vel status existant etiam si pontificali, regali, seu reginali, seu quavis alia præfulgeant dignitate, ecclesiastica vel mundana, etiamsi fuerint dictæ S. R. E. Cardinales contra quosdam per dictam ecclesiam denotatos vel in posterum denotandos, quandiu extra gratiam & communionem dictæ ecclesiæ permanebunt, nec cum præfatis schismaticis & rebellibus, vel eorum complicibus, fautoribus, & sequacibus, quandiu stabunt in rebellione dictæ Ecclesiæ, seu aliis hæreticis & schismaticis & rebellibus, aut illorum fautoribus & sequacibus per dictam Ecclesiam denotatis deinceps ero, seu quibuscumque aliis contra dictam Ecclesiam & dominum nostrum Papam dabo auxilium, consilium, vel favorem per me seu alium

Sacramentum de tuenda ecclesia Romana.

vel

vel alios directe vel indirecte, publice vel occulte, nec ab aliis [quantum in me fuerit] si id impedire potero, præstari seu dari permittam, nec eum dictis schismaticis, apostaticis & rebellibus aut quibuscumque aliis in rebellione præfatæ Ecclesiæ existentibus contra ipsam ecclesiam colligationem vel conspirationem faciam sive ligam, sed eos & eorum quemlibet juxta tenorem processuum prædictorum pro posse meo persequar & invadam, donec convertantur & revertantur ad gremium ecclesiæ memoratæ. Sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei evangelia. Datum Romæ apud S. Petrum XVI. Kal. novembris, pontificatus nostri an. V.

XVIII. Cur schisma propagatum.

At licet Gallos, aliosque schismatis gravis religio angeret, ipsos Romanæ ecclesiæ sinu & Christi grege segregatos esse, ad omnes tamen e populorum animis evellendos conscientiæ stimulos censebant tum a Pontifice, tum ab antipapa ponenda honoris pontificii insignia, ut in tertio communibus creato suffragiis pars utraque sacro fœdere conjungeretur, uti jam dictum est, atque inferius magis illustrabitur, tum etiam Galli hac ratione defectionem fateri defugiebant, parique cum catholicis honore potiri rei politicæ consulebant. Horrendam vero pepererat in Galliis schisma conscientiarum perturbationem, quam describit Joannes Gerson (a) testis oculatus his verbis: *Si sententiæ diversæ sint inter vos, ut humana fert fragilitas [quoniam incertæ ac timidæ sunt providentiæ nostræ, præsertim ubi variatur narratio in eis, quæ facta sunt] numquid propterea contentiones odiosæ regnabunt inter vos? numquid exemplo mulierculærum res injuriis peragetur? nonne salubrius est & Christiano dignius vinci a bono, quam malo vincere? immo hoc pessimum est, illud optandum. Credite mihi, pax male per schisma quæritur, non utiliter injuria injuriis, sic nec calliditas calliditate, nec morbus morbo repellitur, aut sanatur. Si propterea contentiones & rixæ sint inter vos, nonne carnales estis? Ego quid in dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego sum Benedicti, ego subtractionis, ego neutrius; & quod evenire solet inter oves, dum cæca nocte prædator lupus irruerit, fugiunt, pars hæc fauces lupi nescia incurrit, hæc in oppositum parietem impinget, hæc nullo certo vagatur attonita.*

(a) Jo. Gers. in Trilog. in materia schismatis.

Trifariam divisi Galli.

Non aliter spiritu quodam vertiginis agitatur cœtus Ecclesiæ: pars palpat velut in tenebris, ignorans quæ petat: pars ambulat in circuitu: pars sistit expectans lucem veritatis certam de tenebris splendescere: pars neque scit neque novit quidquam agere, nihilominus ipsa & agentes utrinque ridens dijudicat.

Alios rapiunt & transversos agunt passiones variæ pessimæ consiliatrices ira, odium, invidia, cupiditas, ambitio, timor, & similes; adeout pro personis persequendis sincerus amor pacis, & serenissima veritatis amicitia deserantur, aut impugnentur: quo facinore quale aliud execrabilius cogitari possit nequaquam invenio. Per tales si non obviatum extiterit, exponetur fides discrimini si suis literis fidentes, sicut instrumentum suarum passionum efficere molientes, determinaverint aut asseruerint [levius dubito] in hanc vel illam partem ea, quæ melius intractata manerent, ut si diceretur Papam non esse caput universale Ecclesiæ jure divino, Papam non expedire esse unicum pro Ecclesia, Papæ passim in facie resistendum esse, passim & ab eo appellandum: vel ex adverso si quis assereret, quod in nullo casu Papæ dicere liceret: Cur ita facis? & similia. Quosdam præterea videre est, qui tanta animositate suis aut cœptis aut consiliis inhærent, ut nullis ad oppositum rationibus, nulla incommodorum experientia flecti possint: malunt omnia secum ruere, omnia frangi vel turbari, quam pedem retro flectere a via sua, etiam invia, & ob hoc jam non via. Ita ex cœpto a superbis & desperatis hominibus Pontifici parere detrectantibus schismate gravissimum impendebat discrimen, ne Galli in varias prolaberentur hæreses; ac non jam de contingenti facto an hic vel ille rite electus fuisset, sed pontificium statum a Christo institutum evertere aggrederentur, nisi divina misericordia post varios turbines pristinam serenitatem restituisset.

Hæretica dogmata ventilari cœpta.

Facilis lapsus e schismate in hæresim.

XIX. Porro Bonifacius Gallos, uti speraverat, in Ecclesiæ gremium revocare non potuit: cujus etiam labores pro Hispanis Christi gregi aggregandis exantlati frustra consumpti fuerant: creaverat jam ante in Castella, Legiona, Aragonia, Navarra, Aquitania, & Vasconia, apostolicos internuntios, Franciscum archiepiscopum Burdegalensem & episcopum Aquensem: [1] sed

Francisc. archiep. Burdeg. in Hisp. legatione confirmatus.

NOTÆ [1] INsignes in Gallia cœtus anno isto habitos in causa schismatis, quos ex Ursino hic memorat Annalista, vix alios fuisse puto ab illo Gallicanorum præsulum conventu, cujus acta ex Dacherii Spicilegio to. I. pag. 771. nov. edit. in Labbeanam collectionem to. XV. col. 903. &c. edit. Venet. relata sunt. Sed male in hunc annum 1394. rejecta fuisse ex eo discimus quod præsules Februario ineunte, ipsa Purificationis S. Virginis festa die coiverunt Petro de Luna Avenione jam Pontifice. Cum igitur Petrus hoc ipso anno labente evectus, ut in nota præcedenti animadverti, dies illa Februarii, cum Pontificatu Petri de Luna nonnisi cum sequenti anno quo veteri Gallorum stylo adhuc annus 1394. censebatur, componitur. Porro Concilium hoc post assumptionem Petri de Luna convenisse discimus ex instrumento de legatione a Petro de Luna ad Ca-

sed cum hic postremus vita functus esset, ambigique potuisset an ex collegæ obitu unus authoritas abrogata esset, novo diplomate illum in pristino munere confirmavit (a), ac pium ardorem in abducendis a schismate Hispanis adhibere jussit.

(a) *Lib. 3. ep. cur. p. 246. & 248.*

Ostensæ spes de Castella, Navarra, & Aragonia a schismate revocandis.

Bonifacius, &c. Nuper, magno cum gaudio tam literis tuis quam pluribus referentibus per nos accepto, quod almifica, cujus causa agitur, inspiratione, ut nonnullorum principum & magnatum aliorumque fidelium & devotorum nostrorum laudabilibus operationibus regna & partes prædicta [scilicet Castellæ, Legionis, Aragoniæ, Navarræ, Cataloniæ, & Aragoniæ] ob hujusmodi errore in quo eidem Roberto antipapæ adhærendo, proh dolor! involuta existunt, divina gratia illustrata resilire & ad nostram, & dictæ Ecclesiæ fidelitatem, devotionem, & obedientiam redire peroptime erant, prout sunt disposita, & quod eidem principes, magnates, & alii fideles & devoti nostri circa hujusmodi tam laudabilem reductionem dispositi erant attendere &, Deo propitio, eam optato effectui demandare, nos matura & frequenti deliberatione ac digesto consilio præhabitis, te utique hujusmodi reductionis, ut nobis experientia innotescit, ferventissimum zelatorem & rerum hujusmodi agendarum experientia comprobatum ad regna & partes, ut principes & magnates & alios fideles & devotos pro hujusmodi tam laudabili reductionis prosecutione providimus personaliter destinandum, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum VIII. Kal. maii, pontificatus nostri anno quinto. Amplexi sunt Hispani Gallorum sententiam, nimirum non in Bonifacii, sed in illius tantummodo, qui ab utraque parte æmula universæ Ecclesiæ præfectus fuisset, obsequium procumbendum.

XX. Cur Hispani ad Bonifacii obsequium non redierint. Duo Reges Neapolit. regnum partiuntur.

Dum ita in Galliis & Hispaniis legationibus verborumque concertationibus res gerebatur, certatum est igne & ferro in Neapolitano regno, in quo oppositi invicem Reges firmare solia contendebant; anxiusque admodum Bonifacius, ut Ladislaus regnum contra Ludovici schismatici potentiam recuperaret, religiosam militiam (b) indixit, quam archiepiscopum Neopacensem Apostolicæ sedis internuncium, etiam in Dalmatia, Croatia, Bozna, & Sclavonia promulgare jussit (c); quanta vero mala ea civili bello a schismaticis conflato in rem Christianam redundarent, his verbis exponit: *Notoriam est ubique, & utinam etiam degentes in extremis infidelium nationibus ignorarent, ne tam longe lateque apud infideles ipsos Christianorum gesta ludibrio haberentur, quam protervis & obstinatis ausibus schismatici & hæretici, fautores videlicet & sequaces perditionis alumni Roberti olim basilicæ duodecim Apostolorum presbyteri Cardinalis, nunc antipapa, regnum Siciliæ & terram citra pharum, quæ Romanæ ecclesiæ juris & proprietatis existunt, & etiam nonnullas civitates ac terras eidem ecclesiæ immediate subjectas invadere, occupare, & occupata detinere moliti sunt hactenus & etiam totis viribus moliuntur. Datum Romæ apud S. Petrum tertio non. junii pontificatus nostri anno v.* Refert Hector Pignatellus (d) Ladislaum tertio aprilis die exercitum Caieta eduxisse, ac nona ejusdem mensis ad Neapolim castra fixisse, obsidionem tamen XV. maii solvisse, cum Gallorum quatuor auxiliares triremes Neapolitanum portum liberum explicuissent, ut commeatus obsessis inferrentur.

(b) *Ib. ep. cur. pag. 259.*

(c) *Ead. pag.*

(d) *Hector. Pign. in Diar. Neapol. & Summont. in hist. Neapol. in Ladisl.*

XXI. Malatestæ perfidia & grassationes.

Nec turbarum extitit expers ditio ecclesiastica, in qua Pandulphus Malatesta, qui pontificiis beneficiis in dies auctior ad majores injurias Ecclesiæ reponendas crescebat audacia, Tudertum suæ tyrannidi subjecerat, ut dictum est, cui intentatum (e) judicium est a Bonifacio; quod cum usus clementia extraheret (f), ut perduellem hominem ad officium reduceret, is in scelere obfirmatior Narniam, cujus turbæ paulo ante pontificia diligentia (g) sedatæ fuerant, ad defectionem traxit (h), Spoletanum & Interamnensem agros hostili populatione vexavit, Britones ac schismaticos in civitatem Ortanam induxit, ferrumque & ignes per plura ecclesiasticæ ditionis loca circumtulit: ob quæ, cum judicio postulatus sistere se Apostolicæ sedi detrectaret, perculsus est anathemate atque omnibus pœnis, quibus antea solutus fuerat, illaqueatus, exauctoratus muneribus omnibus, inustus infamia, jussique fideles in eum manus inicere, atque addicere servituti: quæ sententia VI. idus julii lata est (i). Conjunxerat cum Malatesta vires Biordus coactorum in societatem latronum princeps, qui in Picenum excursione facta in acie ceperat (k) provinciæ præsidem Andream Thomacellum Pontificis fratrem, Perusioque erat potitus: ad quem liberandum Pontifex Augustinum episcopum Perusinum jussit in-

(e) *Lib. 3. p. 219.*

(f) *Ib. p. 240. & 258.*

(g) *Ibid. p. 253. & 254.*

(h) *Ib. p. 278.*

Pontifici edictis perculsus.

(i) *Ibid.*

Biordus latronum princeps.

(k) *Theod. a Niem. l. 2. c. 15.*

NOTÆ Carolum VI. missa vulgato a Martenio veter. mon. to. VII. inter acta prævia ad Concilium Pisanum col. 458. Ibi enim legatio hæc missa dicitur ad regem anno primo Benedicti, tum subditur. *Præfatus rex super hoc matura deliberatione præhabita mandavit archiepiscopis &c. ut in festo Purificationis ad ipsum Parisius interessent.* Animadvertendum insuper censeo in eodem instrumento catalogum exhiberi Patrum hujus Concilii multo, quam qui apud Labbeum, accuratiorem. MANSI

(a) Bonif. l.3. pag. 232.

(b) Theod. e Niem. l.2.

(a) incumbere, aurumque ad id necessarium tum a toparchis ecclesiasticis, tum ab aliis, qui aliquo ære obstricti Ecclesiæ essent, cogere jussit: data vero auri vi redemptum Andream ex hoste, refert Theodericus e Niem (b).

(c) Pign. l.5. S. Antan. 3. p. tit. 22. c. 2. §. 21.

(d) Bonif. l.3. p. 267.

Ferrariensis præfectura notho Atestino collata.

(e) Ib.

Plura oppida abalienata a Bonif.

(f) Ext. apud Bonif. l.3. p. 729.

Contulit (c) hoc anno Pontifex jure fiduciario Ferrariensem principatum ad decennium constituto annuo decem millium aureorum censu ac vectigali militari consueto, Nicolao Atestino marchioni, ex impuro thoro procreatus, esser cum nulli legitimi liberi nuper functo vita Alberto superstites essent: quod jam ante ex pactionibus a Gregorio xi. initis, atque a Bonifacio ix. confirmatis (d) cautum fuerat. Accessit vero Nicolai undennis nomine Antonius e Monte Catino jurisperitus, ac sponsionem clientelarem de more præstitit, de quo amplissimum diploma extat pridie non. julii pontificatus anno v. exaratum (e): singulasque in eo contentas pactiones interiecto duorum circirer mensium intervallo Nicolaus marchio, confectis xvii. die septembris publicis tabulis, (f) ratas se habiturum sacramento spopondit.

XXII. Internuntii in Angliam.

(g) Bonif. l.3. p. 276.

(h) Ib. p. 294.

In Anglia nondum compositæ erant veteres de violato regia licentia jure ecclesiastico controversiæ, ad quas conciliandas Bartholomæus Novariensis episcopus hoc anno missus fuit (g): creatus (h) etiam in eodem regno est nuntius Franciscus e Cappanago prior domus cui S. Martini senis nomen est, a quo cum antea regii sigilli præfectus sacramentum extorsisset, in quo nonnulla juri pontificio adversabantur, servandi illius religione solutus est. Quæ vero ea essent, ex iis quæ a Pontifice describuntur colligitur, dum ita illios sacramenti formulæ singula capita perstringit (i).

(i) Ibid.

Bonifacius &c. Venerabilis frater noster archiepiscopus Eboracensis charissimi in Christo filii nostri Richardi Regis Anglorum illustris cancellarius aliud juramentum priori juramento de directo contrarium in quibusdam a te, quamvis a principio renitente exigere & extorquere curavit, inter cætera constituens, quod dicto Regi & coronæ regni Angliæ fidelis esses, & si sentires aliquid contra fidelitatem ipsorum Regis & coronæ, his te opponeres juxta posse, eaque dicto Regi & ejus consilio revelares, nihilque contra leges dicti regni attentares: requisitus quoque pro parte dicti Regis fidum dares consilium; & secreta nemini revelares; contra promotos vero per dictum Regem seu contra aliquem prædecessorem hujusmodi promotorem annuatæ, seu fructuum primi anni beneficiorum quorumlibet promotorum & prædecessorum eorumdem nullos processus faceres, nec de beneficiis vigore gratiarum apostolicarum expectativarum adeptis per quoscumque, qui hujusmodi gratias a sede apostolica obtinuissent, & annatam seu fructus peteret & exigeret primi anni, nec etiam spolia decedentium prælatorum: insuper Apostolicas literas vel quorumvis dictæ sedis officialium per te publicandas, aut executioni demandandas nullatenus publicare teneres vel exequereris, nisi eas prius præfatu Regi vel ejus consilio præsentares; neque aurum vel argentum extra regnum Angliæ mitteres, nec de ipso regno seu dominio dicti Regis vel ejus consilii prædictorum.

Nonnulli proceres infecti hæresi ecclesiasticos insectantur.

(k) Vualsin. in Rich. 2. hoc anno & in Ypodigm. Neastri. Nicolaus Harpsf. in hist. Vuiclef.

Ex his patet quam a Richardo Rege jus pontificium in conferendis sacerdotiis labefactatum fuerit. Observat vero Walsinghamus (k) nonnullos proceres Wicleffi erroribus imbutos ad ordinem ecclesiasticum proterendum, ac sacra omnia conculcanda cum Rex adulto jam anno Hibernicam expeditionem iniisset, magna contentione aspirasse: sed de his, quos author Lolardos vocat, sequenti anno compressis inferius agemus. Tradit idem scriptor antequam Richardus in Hiberniam trajiceret, Annam Reginam defunctam fuisse, ejusque exequias Arondellæ comitis cruore in Westmonasteriensi ecclesia ab Rege irato funestatas; additque ducem Lancastriæ quadriennales inducias cum Gallis regio nomine pepigisse, & Scotos hujusmodi beneficio potitos ea lege, ut vetere instituto Anglorum supremo Imperio obnoxios se agnoscerent; gestas vero in oriente res memorabiles perstringit (l) his verbis:

(l) Vualsing. ubi sup.

XXIII.

* Bajazetes.

Anno Domini MCCCXCIV. [qui est annus Regis Richardi a conquestu decimus septimus] Morettus de Turcia vallavit obsidione civitatem Constantinopolitanam; sed obsessorum probitate repulsus est.* Usos Turcas Christianorum discordiis turbulentis hisce temporibus ad Mahometanam superstitionem proferendam, evertendamque religionem non modo testantur historici, verum Bonifacius deplorat, eo ipsorum assurrexisse potentiam, ut regnum Hungariæ quærerent, nec protererent modo Græcos, sed Achajam & ducatum Athenarum barbarica popolatione fœdarent, tum in Bosnam, Croatiam, Dalmatiam, & Sciavoniam excurrerent. Quibus malis permotus Pontifex Joanni archiepiscopo Neapocensi A. S. N. provinciam dedit (m) ut in iis regnis crucis signa attolleret in Turcas, fidelesque ad religiosam militiam accepto crucis symbolo profitendam, proposita amplissima criminum venia, concitaret.

Turcæ latius tyrannidem proferunt.

(m) Lib. 3. ep. cur. p. 261.

Venerabili fratri Joanni archiepiscopo Neopacensi Apostalicæ sedis nuntio.

Cogimur ex debita charitate, qua cunctos Christo fideles cum omni sinceritate complectimur, amarissime dolere, & dolorem nostrum in publicum deducere quod novissimis diebus ad flagellum Christianorum,

pec-

Irrumpunt in Pannoniam, Dalmatiam, Serviam, & Achajam.

peccatis exigentibus, sævitiam & multitudinem eorum infidelium immanissimorum hostium, quos vulgus Turchos appellat, in simul congregavit & armavit impietas, qui nomen invocantium Christi finitimas illas partes, utpote opulentissimum & victoriosissimum quondam Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Bosnæ, & Sclavoniæ regna, ac principatum Achajæ, ducatum Athenarum, & nonnulla alia Christianorum loca circumposita rabie quadam invadunt, discurrunt, &, prout eorum impietati fælicitas favet, sibi subigunt; & illos miseros Christianos, qui earum in manus incidunt, aut crudelissime trucidant, aut exquisitissimis tormentorum generibus afficiunt, vel abducunt in miserrimam servitutem, & ad posse misere cogunt negare fidem Christi & servare profanos & detestabiles ritus eorum: quæ possunt autem rapiunt in prædam; loca vero Christianorum, quæ quovis modo detinent, calamitosis conditionibus affligunt, ecclesias & sacras ædes polluunt & plerumque diruunt [& quod nefandius est] venerabile Christi nomen viribus totis conculcant, & vesanas mesquitas eorum cum celebritate erigunt, ut sublata Christi veneratione in illis invocetur nomen damnatissimi Machometi. Horret animus talia reminisci: sed ad cumulum nostri gravissimi doloris accedit, quod tota Christianitas, quæ in concordia posita tot & majoribus malis salubriter posset occurrere, adversus semetipsam vel patenti & parricidiali, & plus quam civili bello furit aut sævit, aut sicubi forsan quiescere videatur animorum perniciosissimis pestibus, odiis videlicet acerrimis & simultatibus pessimis, confunditur & tabescit. Propter quod cum ad retundendum furores hostium hujusmodi non multi alii modi ad hoc utiles ad præsens utiles videantur, nos quorum permaxime interest fideles protegere & roborare, hostes vero præfatos eorumque conatus reprimere & elidere; & alias in præmissis salubriter providere, cum in iis agatur causa Dei, adversus eosdem hostes in virtute Altissimi insurgere, & ad ipsam prosecutionem Christifideles, principes videlicet, proceres, magnates, & inferiores personas decrevimus excitare.

Christianos fidem Christi deserere cogunt.

Mahometicam superstitionem propagant.

Propositæ in eos arma corrępturis indulgentiæ.

Pluribus interjectis, quibus piis sacram in Turcas militiam professuris, subsidiariumve aarum in militum stipendia collaturis, sacra indulgentiarum præmia elargitus est, addidit:

Missus internuntius in Bosniam Dalmatiamque.

Cum autem te, qui ordinis etiam fratrum Prædicatorum professor existis, pro quibusdam arduis negotiis ad Dalmatiæ, Croatiæ, Bosnæ, & Sclavoniæ regna præsentialiter destinemus, fraternitatem tuam attente requirimus & monemus, tibi nihilominus districte præcipiendo mandantes quatenus per te vel alios ad hoc idoneos in ecclesiis & locis in eisdem Dalmatiæ, Croatiæ, Bosnæ, & Sclavoniæ regnis consistentibus, de quibus, si & prout tibi videbitur, diebus dominicis & festivis præmissa solemniter publicando & exponendo, ac per alios quos ad hoc deputaveris publicari & exponi faciendo, ut melius & clarius intelligatur, ab omnibus etiam in vulgari, principes, proceres, magnates, & personas supradictas, ac alios Christifideles instantius & efficacius per verbum prædicationis & alias, prout expediens fuerit, inducere studeas, ut suscipientes cum reverentia per manus tuas vel aliorum per te ad hoc deputatorum venerabile signum crucis, illudque suis humeris & cordibus affigentes, ad persequendam hujusmodi causam Dei ac fidei & Romanæ ecclesiæ matris eorum viriliter se accingant, &c. Datum Romæ apud S. Petrum tertio non. junii pontificatus nostri anno V.

Fideles crucis symbolo in Turcas insignire jussus.

XXIV.

Ingravescebat in dies Turcica tyrannis; nam anno superiori Bajazetes (a) Imperatorem Constantinopolitanum ad annuum decem millium aureorum pendendum vectigal, & ad dandum templum Mahometano ritu profanandum adegerat; hoc vero anno in Græcia Silistriam (b), & Empolim sibi subjecit, Valachiæ despotam ad filiam ipsi prostituendam, ut concubinarum numerum augeret, pluribusque in finitima Christianorum regna factis excursionibus flammas latissime circumtulit, uti scurra Æthiops Bajazetis matri exprobrarit, ipsam genuisse filium titioni similem, qui orbem incendiis vastaret. Cujus grassationibus auditis Bonifacius, majores in Turcas contrahendas vires censuit, deditque provinciam (c) Joanni Dominico religioso viro, ut in Alberti Austriæ ducis ditione, Tarvisinaque provincia Christifideles in Turcas commoveret, ad quos pio studio accendendos ita exclamavit (d).

(a) Hist. Musulman. l. 5.

(b) Hieronym. Book. in annal. Turc.

Bajazetes titioni comparatus.

Joannes Dominicus ord. Præd. vir insignis.

(c) Ib. ep. 300. & 301.

(d) Super. p. 300.

Dilecto filio Joanni Dominico de Eugubio ordinis Prædicatorum professori, & in sacra theologia magistro.

Ad apostolatus nostri aures nonnullorum fidelium populorum vehemens & amara valde querela pervenit, quod nonnullas Christianitatis partes invasit nefanda ac horrenda infidelium Turcorum videlicet multitudo, qui Deo mortui mundo vivunt, & in quibus tepescentibus membris sola incalescit scelerum flamma, & sola incentiva bulliunt vitiorum, ut vineam Domini Sabaoth valeant demoliri ac aliis locare agricolis, & inficere gregem ejus, & [quod gravius est] dicunt adversus fideles ipsos, quod scribitur: Vadamus & disperdamus eos de gente, & non memorabitur nomen Israel amplius: & possideamus nobis sanctuarium Dei ipsorum. O damnationis & iræ filii! O perditionis & calamitatis alumni! O semen Chanaam, semen nequam! Exurgat Deus & suos dissipet inimicos; exurgat & veniat ut populum suum susci-

Sacram militiam promulgare jussus.

tot in confusione prædictorum inveteratorum dierum malorum, & angelum suum, qui eos sciadat, seceique per medium de alto solio suo mittat. Veniat populus Israel, & David rursus leonem & ursum de grege Domini arietes tollentes occidat, & spurios ipsos in fontibus impudicitiæ ipsorum percutiat, ita quod in facies suas cadant. Exurgant insuper Christi milites, Ecclesiæ filii, athletæ catholicæ fidei, peregrinae lustrantes provincias, maria transeuntes, & regiones extraneas peragrantes, pro fidei dilatatione & defensione præfata. Vociferat insuper Ecclesia ululando anxia querela præfata patrocinia summi patris, & dicit : Domine salva nos perimus ; *parique voce : succurre princeps fidelibus & provide filiis pie Pater : sparge rorem tuæ gratiæ supplicanti, quoniam tenebræ cooperuerunt terram, & caliga invasit populos antedictos, & velut errantes oves pastoris destitutæ custodia luporum crudelium timent insidias, & a rugientium leonum faucibus absorberi pavescunt. Decet ergo nimirum quod populus, qui ambulat in tenebris, & habitat in regione umbræ mortis, videat mundi luminaria. Excita potentiam altissimi tui throni, & effunde super infideles ipsos iram tuam & indignatio iræ tuæ apprehendat eos, ut fiat habitatio eorum deserta & in tabernaculis ipsorum non sit qui inhabitet. Datum Romæ apud S. Petrum id. octobris pontificatus nostri anno v.*

Plangit eorum grassationes Pont.

XXV. Veneti ad sacrorum armorum fœdus sollicitati. (a) *Ibid. p.* 311. (b) *Ib.*

Non Græciam modo, verum etiam alia regna crebris populationibus devastari a Turcis Bonifacio relatum est ; qui allicere quoque ad sacri hujus belli societatem Venetos studuit (*a*), ac Joannem Dominicum, de quo paulo ante memoravi, instruxit (*b*) authoritate, ut non solum in Austria, Tarvisinaque provincia, verum in ditione quoque Veneta, Gradensi patriarchatu & archiepiscopatu Salisburgensi crucesignatam expeditionem contra barbaros, ad suo splendori asserendam religionem, promulgandam curaret. Quam vero infelix esset orientis & Hungariæ status invalescente ob schisma infidelium ferocia, ex pontificiis flebilibus literis (*c*) ad eundem Joannem Dominicum datis, quarum partem subjicio, colligitur.

(c) *Ibid. ep. cur. p.* 311.

Bonifacius, &c. Nuper ad apostolatus nostri aures nonnullorum fidelium populorum vehementi & amara valde querela pervenit, quod infanda infidelium paganorum & horrenda Turcorum gens nonnullas partes Christianitatis, & maxime regni Hungariæ occupaverunt; & quod fideles & devoti partium prædictarum tot angariabantur pressuris assidue, tot quotidie fatigabantur angustiis, & tot indesinenter miseriis affligebantur, quod deterior fidelium ac devotorum ipsorum conditio existebat, quam esset olim populi Dei sub jugo Pharaonicæ servitutis ; de quibus lamentabatur regio illa tristis de intolerabili persecutione quam patiebantur, & lamenta multiplicans clamabat ad Christi vicarium, Christianos principes, duces, comites, & barones & universam plebem catholicam interpellabat, eis quoque sua vulnera detegendo, a quibus salutaria suffragia postulabat & expectabat. Datum Romæ apud S. Petrum tertio kal. novembris pontificatus nostri anno v.

Orientalium provinciarum infelix status

XXVI. (d) *Marian. l.* 19. *c.* 3.

Hoc anno, ut tradit Joannes Mariana (*d*) in Castella Martinus Baruda Alcantaræ magister, una cum suis miserrimam cladem a Mauris accepit, cum se ab eremita Joanne Sago, qui vitam in montibus a reliquo hominum commercio segregatam duxerat, magnamque apud vulgus sanctitatis famam collegerat, illudi passus esset : is enim quasi divino instinctu afflatus florentissimas victorias de Mauris, amplissimumque imperium pollicitus est, cujus verbis suborнati viri simplices religionis propagandæ studio incensi ad quinque millia peditum & equites trecentos in Maurorum terras incurrere ; in quos Granatensis Rex centum viginti millia peditum, equitum quinque millia eduxit, atque multitudine oppressos pecudum instar mactavit. Cæsus inter eos est Alcantaræ magister, qui etiam Granatæ Regem antea provocarat ad monomachiam, vel ad viginti, aut triginta, aut centum equitum dimicationem, proposita hac lege, ut ea vera religio censeretur, quam profiterentur victores : quæ veluti temeraria a barbaro jure repudiata est ; idem inani gloriola abreptus inscribi sepulchro jusserat in omni periculo se timoris expertem fuisse : quam inscriptionem cum legisset postea Carolus V. risit amentiam hominis, addiditque, arbitrari se illum nunquam ardentem candelæ favillam digitis restrinxisse. Post hanc cladem imminebat grave periculum, ne victoria elati Mauri in Castellam excurrerent : sed placati a Castellæ Regis oratoribus, quod vir fœdifragus violati fœderis pœnas dedisset cum suis, bello abstinuere.

Eremita impostor.

Magister Alcantaræ ab eo deceptus.

Cæsus cum suis a Granaten.

Anno

I.

(a) Theod. e Niem. l. 2 c. 23. S. Anton. tit. 22. c. 3. §. 2. Paul. Æmil. l. 10. & alii.

Decreti principes ad antip. ut eum ad pacem ecclesiæ reponend. flectant.

(b) Juvenal. Ursin. in Carol. VI.

Illusi fallaci responso.

(c) Extat to. 10. de schism. p. 90.

ANno salutis humanæ millesimo trecentesimo nonagesimo quinto indictione tertia decrevit Carolus Francorum Rex (a) amplissimos oratores Biturigum & Burgundiæ duces patruos suos, ac fratrem Aureliæ ducem ad Petrum e Luna antipapam, ut sua illum auctoritate ad ponenda pontificii honoris insignia, reponendamque Ecclesiæ funesto schismate laboranti concordiam flecterent; nam Petrus, ut vidimus, in conclavi sacramento spoponderat conjunctionem ecclesiarum se prosecuturum, abdicatis etiam pro ea conglutinanda, pontificiis apicibus, quod pariter narrat Juvenalis Ursinus (b): sed dolo Avenionenses Cardinales adegerat, ut rem arcanam tenerent, ne Bonifacium Pontificem in retinenda dignitate confirmarent. Cæterum principes, de quibus paulo ante memoravi, inania tantum a perfido homine, difficilis cujusdam compromissi ambages obtrudente, verba retulerunt, ut subjecta ipsius monumenta (c) demonstrant.

Prima responsio facta dominis ducibus.

II.

Petri e Luna impostura.

Ducibus duximus offerendum sub hac forma, videlicet quod nos cum fratribus nostris ex parte una, & adversarius Ecclesiæ Dei cum anticardinalibus suis ex altera, in loco idoneo ad hoc eligendo, sub fida & secura protectione dicti Regis, cui ad hoc opportunitas plus se offert, conveniremus personaliter pro tractanda &, Christo duce, consequenda Ecclesiæ unitate, & tunc nos viam, seu vias convenientes panderemus, quibus optata unio in Dei Ecclesia celerius sequi posset, quas aperire usque ad mutuam conventionem hujusmodi existimamus & credimus nullatenus expedire, immo illas publicare esset bono unionis perniciosum impedimentum afferre propter multa, quæ contra vias expressas machinari possent, illorum pestilens & omnino præcavenda versutia, qui zizaniam & scandalum potius, quam unitatem in Dei Ecclesia serere moliuntur, præsertim cum de intentione adversarii, & sibi adhærentium certitudo nulla penitus habeatur. Verum duces præfati præmissum modum, seu viam non acceptantes postea viam cessionis per nos & adversarium prædictum faciendæ, pro parte dicti Regis, suique consilii aperuerunt, nos requirentes quod prætermissis omnibus viis aliis tactis & motis, hanc tantummodo acceptare vellemus. At nos attendentes quod dicta via cessionis pro sedandis schismatibus, nec a jure statuta, nec a sanctis patribus hactenus fuerat in Dei Ecclesia casu simili practicata; quinimmo, ut in gestis Romanorum Pontificum & alibi legitur, ut non conveniens aliquo modo repulsa, ne in acceptatione viæ hujusmodi in tanto Dei & Romanæ Ecclesiæ, ac omnium fidelium negotio quicquam indigeste & improvide de novo forsan attentaretur, quod possent non solum in Dei offensam, damnum Ecclesiæ, exempli perniciem, contemptum clavium, & censuræ ac libertatis Ecclesiæ læsionem; sed etiam in scandalum prælatorum & aliorum catholicorum principum, Christique fidelium omnium qui veritati & justitiæ partis nostræ adhæserunt hactenus & adhærerent, ignominiam redundare; ac ne ex hoc, quadam vulgari opinione, pertinax obstinatio adversarii prædicti, suorumque sequentium in majoris obdurationis accenderetur perniciem & augmentum; & ne, quod absit, parti justitiæ nostræ ascribi contingeret, quod propter diffidentiam juris nostri hæc via cessionis, aliis viis prætermissis, a nostræ obedientiæ filiis nobis oblata, & per nos inconsulte acceptata fuisset, cum suspecta sint abjicienda remedia, quæ cæteris sunt periculis graviora, præsertim quia ex requisitione resignationis viæ per memoratos duces, ut fertur, generaliter facta de modo cessionis hujusmodi & electione futuri Romani Pontificis, ac aliis plurimis præcedentibus & consequutivis unionem ipsam, & ad eam necessariis inquirere apparebat; idcirco audita aperitione dictæ viæ cessionis petivimus modum procedendi & practicandi eamdem viam per duces prædictos nobis explicari, ut apparere posset qualiter ex ipsa oblatæ Ecclesiæ unio sequeretur, offerentes nos super hoc deliberatione præhabita, sine longa dilatione, vel quocumque temporis subterfugio taliter respondere, quod Rex & Duces præfati ac alii quicumque catholici deberent merito contentari; cum in hoc nostra totalis versetur intentio, ut per viam seu vias rationabiles, juridicas & salubres animabus finis dicto schismati imponatur. Quæ quidem responsio & petitio nostra, non fuerunt a dictis ducibus acceptatæ, nec practica dictæ viæ cessionis nobis per ipsos extitit declarata.

Supponit se de papatus jure certum esse.

Fallaces antipapæ argutiæ ne pontificales infulas ponat.

Pertinaciæ suæ culpam derivat in Bonifac.

Captat diffugia,

III.

Verum, licet nos in conscientia, & quoad Deum certi simus de jure nostro & veram notitiam habeamus, quia cum aliis Cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, interfuimus personaliter in conclavi Romæ & extra in aliis hujusmodi factis, dum agebatur, in quibus stat veritas facti, & ex quibus jus oritur; nihilominus ut de nobis ipsis, & tactis ac expressis per nos rationibus supradictis justificatio, & satisfactio pateant non solum præfato Regi & ducibus, quos tam ipsorum, quam progenitorum suorum exigentibus præclaris meritis in visceribus gerimus charitatis, prout nos & Romanam ecclesiam ad id teneri fatemur; sed etiam cunctis aliis mundi principibus, ac omnibus Christianæ professionis fidelibus; & ne quisquam nobis impingere

Fallax ejus attestatio.

valeat per eminentiam hujus status, quem [teste Deo] non appetivimus, per alicujus nefandæ ambitionis vitium contendamus pertinaciter retinere, appareat pura & cordialis affectio quam ad unionem hujusmodi habuimus & habemus continue, ac [disponente Domino] habere intendimus incessanter; offerimus dictis Regi & ducibus aliisque principibus, & toti populo Christiano, nostramque intentionem in hac parte declaramus, quod si per supradicta, per nos jam tacta & oblata, unitas Ecclesiæ haberi non possit, postquam, ut præfertur, convenerimus cum dicto adversario, & sequacibus suis loco prælibato, & cum consilio fratrum nostrorum, certas personas Deum timentes, & zelum ad unitatem Ecclesiæ habentes in certo numero eligemus, ut etiam adversarius prædictus totidem personas pro parte sua eligat, quæ simul convenientes cum electis a nobis, juramento primo præstito per eosdem de bene, diligenter, & fideliter procedendo in negotio hujusmodi, ad solum Deum & Ecclesiam habentes respectum, amore, odio, & timore cessantibus quibuscumque, infra certum terminum præfigendum auditis & examinatis facti & juris utriusque partis rationibus, eisque recta intentione discussis, prout qualitas negotii patitur & requirit, declarent quis nostrum jus habeat in papatu, cum certa & sufficienti submissione, de tenendo & observando quidquid per dictas personas, ut præfertur, electas vel earum duas partes declaratum fuerit, seu etiam definitum, adhibitis hinc inde provisionibus in præmissis necessariis & utilibus, seu etiam opportunis, ad accelerationem & firmitatem negotii ad tollendum dubia & submovendum impedimenta & scandala, quæ ex gestis præterito tempore, per utramque partium, vel ex declaratione ipsa, etiam circa futura, verisimiliter sequi possent. Et si per præmissa vel eorum aliqua finis hujusmodi schismati [quod absit] non valeret imponi, antequam partes sine fructu optatæ unionis haberent se a conventione in loco prædicto facienda invicem separare; offerimus nos eo casu aperire, seu aperiendas recipere & prosequi cum effectu viam seu vias rationabiles, honestas, & juridicas, per quam, seu quas, sine Dei offensa, exempli pernicie, & ecclesiæ Romanæ ac fidelium scandalo, finis conveniens imponatur schismati, & vera unio, ac sincera tranquillitas in Dei Ecclesia possit haberi; & in præmissis omnibus sic dare operam efficacem, quod ipsis Regi, ducibus, ac cunctis Christifidelibus apparebit, quod per nos non remaneat, nec etiam remanebit, quominus Ecclesia Dei optatam consequi valeat unitatem.

Jactat paratum se arbitrio ne quidem concilio oecumenico pariturus.

Blanditur suis mendaci sponsione.

(a) Ext. to. 15. de schism. p. 26.

IV.
Regis Castellæ ad Aragon.

Patefecit has antipapæ fraudes & diffugia Castellæ Rex in literis (a) ad Martinum Regem Aragonum suo loco afferendis. Coactos vero solemnes cœtus Parisiis hoc anno pro conquirendis dissolvendi schismatis rationibus, memorat Henricus Knygtonius (b). Addit Juvenalis Ursinus (c) ab Ægidio e Campis theologo propositas tres vias, nempe concilii œcumenici, compromissi, & cessionis. Repudiata autem est via concilii cum metuerent ne conflati temerario scelere schismatis fœditas omnibus gentibus pateret, si controversia judicio synodali, ut par erat, committeretur, via compromissi ab impostore Petro obtrusa, ut fallax rejecta: via demum cessionis commendata, cum ita Galli essent honeste redituri ad Ecclesiæ sinum; sed fefellit eos sua expectatio, cum nec catholici Pontificem ad abdicationem cogendum censerent, nec tamen si cessurus foret, antipapa falsos honores, unquam esset positurus. Delusi itaque concepta spe Galliæ Rex & sanctioris consilii senatores ad Germanos, ad Italos, ad Anglos ea de causa varias legationes misere. Quod vero ab Anglis fidei in sedem Apstolicam gloria & constantia spectatissimis responsum sit, tradit hisce verbis prædictus Knygtonius (d): *Clerus*, Galliæ scilicet, *scripsit pro Clemente Papa suo Avenione, & scriptum munierunt sigillo Parisiensi universitatis: quod quidem scriptum Rex Franciæ Carolus transmisit Richardo Regi Angliæ, ut in iis dubiis deliberaret cum consilio cleri sui. Igitur Rex Richardus fecit convocationem Oxoniæ de peritioribus theologis tam regentibus, quam non regentibus totius regni, qui scripserunt pro Urbano Papa suo Romano, & scriptum signaculo universitatis Oxoniensis fortificaverunt Regisque Richardi, & transmiserunt Parisius Regi Franciæ: sed nihil altra actum est de præmissis, utroque Papa sub umbraculo schismatis prævalenti se justificante;* quibus verbis auctor historiæ suæ finem imponit.

(b) Knygton. de event. Ang.

Catholici a schismaticis ut Pontificem deserant solicitati.

(c) Juvenal. Ursin. in Carol. V.

(d) Knygton. in chron.

Angliæ Rex Oxonienses doctores consulit.

Cum itaque ferrent acerbe Galli principes, obfirmato in pertinacia retinendi speciosi honoris Petro e Luna schisma convalescere, quod facile tolli potuisset, si universæ Ecclesiæ pacem umbratili dignitati prætulisset: qui mox Petrum Blavii assentatorem suum, S. Angeli anticardinalem renuntiarum, ut ejus eloquentia ad tegendam perjurii infamiam abuteretur, adhibuit ad scribendum commentarium (e), quo ille Biturigum, Burgundiæ, & Aureliani ducibus persuadere nisus est, propositam a Petro e Luna compromissi rationem aptiorem ad redintegrandam ecclesiarum conjunctionem pontificii fastigii abdicatione, quæ tum ab antipapa, tum a vero Pontifice suscipienda esset; ex qua nonnulla decerpenda visa sunt, ut Petri e Luna ambitio, dolique magis pateant. In primis enim cum is in generali concilio succubiturum se petti-

V.
Petri e Luna fastus.

(e) Ext. to. 7. de schism. p. 172.

Anticardinalem creat Petrum Blavi.

Editus ab hoc commentarius pro antipapa.

mesceret, quod non modo maxima imperii Christiani pars Urbano & Bonifacio adhæsisset atque adhæreret, verum etiam ipsi Galli & Hispani præsules & doctores magna ex parte Avenionensium schisma execrarentur, œcumenicum concilium, quod a Spiritu Sancto regendum foret, impie uti suspectum defugit, atque causam in conventiculo paucorum ex utraque parte pari numero congregando dirimi voluit, in quo vel partem alteram posset corrumpere, vel damnatus arbitrorum sententiam proterere: qui enim concilium Constantiense sprevit, cœtus ipsi adversanti nunquam pariturus fuisset; conceptum vero est his verbis ejus (a) responsum.

(a) To. 7. de schism. p. 172.

Licet, inquit, *dominus noster hoc solum, quod dictum est de mutua partium conventione in certo loco fienda, ut præmittitur, decrevisset pro nunc aperiendum fore & publicandum ad hoc, ut facilius fieri possit partium conventio, cum oblatum in specie ab una parte, altera, ut docet omnino experientia, suspectum reputet, impugnet, & subire communi cursu recuset, ob quæ rerum effectus solent impediri frequenter, ob etiam inimicitias, machinationes, & fraudes, quas effrænata quorundam malitia & cupiditas impleta adversus vias in specie publicatas adinvenire possent, attamen ne domino nostro impingi posset, quod per generalia, quæ interdum suspecta habentur, juxta ea, quæ le. & no. de do. & conju. c. cum dilecti, & de consa, c. veniens dirigere gressus suos secundo loco, ubi per antedicta pacis unio haberi non possit; obtulit viam declarationis justitiæ fiendæ per personas in numero pari ab utraque parte eligendas, seu illarum partes duas rationibus tam facti quam juris partis utrisque infra certum terminum, prout patitur negotii qualitas, auditis & æqua lance discussis cum debitis & necessariis submissionibus de tenendo & observando quidquid foret in præmissis declaratum pro una parte vel alia ad sincerum & Deo placentem accelerandum unionem & stabiliendam in Ecclesia sancta Dei, prout hoc latius in cedula super iis tradita continetur: talis enim submissio per Pontificem Romanum fieri potest, licet ad illum cogi non valeat v. q. 5. manduslic, & c. auditum & 2. q. 7. nos si incompetenter. Hæc autem via, sic ut præmittitur, limitata & de consensu partis utriusque recepta vim & vicem obtinet generalis concilii jux. not. de elect. c. licet vitandæ quod concilium generale hic procurandum non est, tum quia verus Papa illi non subjicitur de elect. c. significasti & 21. d. c. nunc autem; tum etiam propter ipsius perplexitatem, difficultatem, & varias affectiones, quæ in illo intervenire possent.*

Falsum eorundem principium.

Falsa ratio pro eo repudiando.

VI. Adjungit schismaticus Cardinalis futiles argutias, ob quas via abdicationis repudianda sit, & incipiendo a schismate, quod in veteri testamento contra Moysen & Aaron conflatum est, in vanas subinde exclamationes prorupit contendens via justitiæ schisma sedandum esse; cum tamen aspernaretur judicium œcumenicæ synodi, in qua justa erat ferenda sententia; cum plura subjecit vota, ut Francorum Rex Reges alios ad colendum idolum armis cogeret, tum falsam hanc conclusionem attulit: *Quamdiu alia sunt remedia pro schismatis scandalo tollendo in rebus ecclesiasticis, quæ sunt ex necessitate conservanda, & in quibus ex voto & spirituali vinculo gerere curam gregis Dominici quis stringitur, cessio locum non habet.* Interjectis nonnullis, quibus in Romanos Pontifices sedentes Romæ ut vi intrusos deblaterat, addit, quamvis alii præsules ob plebis improbitatem debeant de statu dignitatis recedere, id tamen non cadere in Romanum Pontificem, cum ex plebis nequitia impugnari fidem contendat, nec sanctissimos antistites, ut B. Thomam Cantuariensem se abdicasse: *In casu*, inquit, *nostro schismatici ex sua malitia & fidem impugnant, cum schisma contra Romanam ecclesiam includat hæresim, ut 23. quæst. 1. cap. inter. Impugnant etiam justitiam, & libertatem Ecclesiæ de qua habetur 23. dist. c. in nomine Domini, & ideo cessio aliis viis indiscussis hic locum non habet: sed potius Papa pro justitia Ecclesiæ instare debet, & pro illa, stante malitia adversariorum, martyrium subire, quam fugere vel renuntiare, ut probatur & sanctorum dicta superius allata, & pro his omnibus facit divina auctoritas, qua cavetur scandalum pharisæorum non esse considerandum, idest illorum, qui ex malitia scandalizantur: & propter tale scandalum prælatus non debet cedere, ut dicit textus ad literam de renun. nec cum §. pro gravi scandalo in fi. etiamsi multitudo sit in causa, ut not. glos. in eod. cap. §. propter malitiam, & probatur de pe. di. 6. c. 2. ad fin. 82. di. c. presbyteros: sic distinguens in materia scandali, ut si oriatur ex malitia, & tunc veritas justitiæ non disciplinæ attendenda est, & sic nec cessio facienda. Si autem oriatur ex ignorantia, tunc tales sunt informandi de veritate, & si veritati applaudere nolunt, in eis notatur malitia, & tunc idem quod in primo casu: Et hæc distinctio facit contra adversarios, qui in malitia permanent. Posito quod hic cessarent aliæ viæ, ad cessionem procedendum non est manente parte adversa in malitia & obduratione, in qua manet, cum non appareat, quod etiam per cessionem utrinsque velint Ecclesiæ unionem reddere; & hoc considerato, cur petitur, ut verus Papa offerat aliis viis rejectis cessionem, cujus oblatio stantibus prædictis terminis indistincta esset impedimentum potius unitati, quam accelerationem afferens.* Et infra. Su-

Sophismata cessionem impugnantium.

Postulata ob ius justitia, sed repudiata.

Congestæ calumniæ in verum Pontificem.

Argutiæ pro schismate propagando.

VII. Falsum principium de non judicanda electione Papæ an sit vera.

Super his autem pie & diligenter advertens considerare potest in quantum dominus noster, qui nullis in hoc materia de necessitate submittitur consiliis, nulliusque judicio, omnes ipse judicans a nemine judicandus, de elect. c. licet in fi. & c. significasti 21. di. nunc autem. 9. q. 3. c. nono & 14. di c. si Papa, cum si pro bono unionis procurandæ se submittat, humiliat, & quodammodo eminentiæ suæ dignitati detrahit, dum alterum cognitioni ultroneæ se submittit, quod nullus suorum prædecessorum in simili casu fecisse legitur, hæc etiam submissio ab Alexandro III. cujus tempore schisma duravit fere per XVII. annos, & a Cardinalibus & catholica Ecclesia reprobata fuit, & multo plus repulsa cessionis via, ad quam tendebat Imperator Fredericus primus intruso favens, & eam illo clerus & populus de quinque regnis, ut in ejus gestis legitur. Marcellinus etiam Papa metu Diocletiani idololatra factus se submittens concilio, propter hoc congregato, ab ipso concilio repulsam patitur, asserente Romanum Pontificem a nullo posse judicari 21. di. §. nunc autem: quamvis enim legatur schisma, quod fuit tempore Damasi Papæ a concilio sacerdotum sedatum fuisse, non tamen legitur, quod talis & tanta fuerit facta submissio, quanta & qualis per dominum nostrum offertur. Hanc igitur viam per quam dominus noster se humiliat tantum, & quodammodo dejicit prosequi debent principes, prælati, clerus, & populus. Interjectis nonnullis affert argumenta Gallorum abdicationem suadentium, quæ refellere nititur, & sunt hæc.

Vana ostentatio antipapæ.

VIII. Argumenta gravissima pro cessione.

Primo quod casus istius schismatis dubius est & inveteratus, & sic non videtur alia via melior, quam cessio, quia pars adversa contrarium ponit in facto ejus quod nos ponimus, & sic dicunt, quod per viam declarationis justitiæ nunquam finis imponeretur. Eludit hoc argumentum, supponendo conspicuam fuisse Urbani impressionem. *Secundo hæc falso cessionis via brevior est, & ideo in tanto animarum periculo est, aliis rejectis, prosequenda.* Negat insulse esse breviorem, & fucos affert. *Ac existens in statu præsenti ex hoc oriretur contra ipsum & sibi adhærentes mala præsumptio de justitia & conscientia læsa videlicet, quod hoc faceret tanquam sibi male conscius de fimo. c. licet, & c. per tuas præsertim, quia non fuit alias oblata ab intruso vel eis adhærentibus, ut supra est dictum; & quia ad hoc urgetur a suis & non ab adversariis, eadem est contra illos præsumptio & fortior contra Papam si illam offerret.* Addit dubitatum etiam iri, an perpensa re & circumstantiis foret libera, ut dubitatum fuit de abdicatione Cælestini, qui ob id retentus in carcere; tum alia fingit incommoda.

Schismaticorum diffugia.

IX. Non accepta Gallis nec Hispanis.

Abhorrebant itaque ab hujus pseudocardinalia sententia cæteri schismatici Cardinales; a quibus etiam Gallos principes precibus contendisse, ut significarent quæ ad sedandum schisma optima ac præstantissima an compromissi, an abdicationis ratio videretur, Castellæ Rex Aragonum Regi exposuit(a): cumque illi scripto libello abdicationem compromisso fraudibus obnoxio prætulissent, ut inferius(b) visuri sumus, excanduit ira Petrus e Luna in pseudocardinales suos, qui restituta Ecclesiæ pace veros honores adipisci optassent, atque intentato anathemate, scriptum ad principes libellum ipsorum sigillis confirmari vetuit(c), ut paulo inferius in academiæ Parisiensis actis videbitur. Delusi vero sua expectatione Gallicæ regiæ principes, atque antipapæ infensi, Lutetiam Parisiorum rediere, ac tum a Sorboniels doctoribus excuti modi cœpere, quibus antipapæ pertinacia comprimeretur, hæeque problemata (d) ad concertandum proposita fuere.

(a) Ext. ejus lit. tom. 15. de schism. p. 26.
(b) Hoc ann. n. 12.
(c) To. 9. de schis. p. 22.

Discepant Galli an Petrus e Luna possit cogi ad gradum deserendum.

(d) Ext. to. 9. de schism. p. 198.

Questiones Parisiensium sunt ista.

I. Quæstio utrum Papa teneatur acceptare viam cessionis modo sibi proposito pro sedatione præsentis schismatis, sub pœna peccati mortalis, fautoriæ schismatis vel hæresis, vel generaliter sub qua pœna. II. q. utrum attento spatio temporis & requesta sibi facta & plene deliberata per sacrum collegium Cardinalium, Reges & principes Franciæ, & prælatos & universitatem Parisiensem & deliberatione super iis per eum habita, Papa possit excusari per ignorantiam. III. q. utrum attento juramento præstito in conclavi ac requesta collegii Cardinalium sibi facta super viam cessionis, dictam viam sub pœna perjurii recipere teneatur. IV. q. utrum attento prædicto juramento præcepto per eum facto Cardinalibus de sibi adhærendo, &c. & protestatione ipsius, quod non intenderet a viis suis recedere consideratione Cardinalium, quam in eum eligendo habuerunt approbationis veræ cessionis ante & post papatum, ac aliis ante & post ejus assumptionem per eum gestis sit suspectus de schismate, vel censendus schismaticus. V. q. utrum Papæ præcipienti Cardinalibus, quod sibi adhæreant in prosecutione viarum suarum sit obediendum. VI. utrum Papa viam cessionis recusans ad eam possit compelli, si sic per quem vel quomodo, VII. q. utrum quilibet catholicus pro modulo suæ solicitudinis debeat laborare ad compellendum Papam in casu prædicto, & an principes ad id specialiter obligentur. VIII. q. utrum Papa subjiciatur concilio generali sive obedientiæ in casu recusationis prædictæ cum sequela usque ad depositionem inclusive in casu pertinaciæ. IX. q. utrum sententiæ latæ vel fiendæ per Papam contra quoscumque prosequentes hanc materiam contra eum in casibus prædictis li-

An sit schismaticus.

An exauctorari possit a concilio.

An ejus sententiæ valeant.

ligent & sint timendæ, & an competat aliquod remedium appellationis ad concilium generale, vel alias a gravamine illato vel inferendo per Papam in hac materia [1].

X. His in disceptationem adductis censuerunt doctores Parisienses vibrandas in ea causa a Petro e Luna contra illos, qui dissolvendo schismati dabant operam, censuras non valituras, atque ab ejus tribunali ad concilium œcumenicum, quod ab Urbano oblatum contempserant, provocari posse: quo ita definito provocationis formulam (a) composuere, ex qua hæc decerpsimus.

Ab eo ad concilium provocant. (a) Id. p. 20.

Appellatio interposita ab universitate Parisiensi a Benedicto XIII.

Ut abdicatio utriusque cæteris sit antesferenda.

Filia Ecclesiæ, nimirum academia Parisiensis, *nonnullis viis subtiliter perquisitis, & cum summa maturitate discussis, ad viam cessionis, tanquam meliorem, planiorem, veriorem, sanctiorem, honestiorem, leniorem, & certiorem ad totale schisma de cordibus fidelium radicitus evellendum finaliter condescendit, multis siquidem mota rationibus, nedum persuasivis, sed omni fideli Christiano secundum materiæ substantiam conclusivis, quas longissimum foret hic enucleare, hanc viam benedictissimam inclitissimi unionis pugiles supradicti, vocatis concilio & episcopis Franciæ, nonnullisque viris prudentibus & literatis, approbaverunt & emologaverunt, & hanc tanquam expedientissimam secuti fuerunt & sequuntur; non enim serenissimi principes a filia Ecclesiæ excitati ad congregandum præfatum concilium, nec ipsa universitas ad hujusmodi viæ cessionis electionem quasi cæteros principes Christianos in hoc Ecclesiæ negotio contemnendo, ac ut soli hujusmodi schisma vellent extirpare processerunt; sed quia zelo fidei & Ecclesiæ tam enormiter desolatæ ferventer animati quod in se erat gesserunt & quod potuerunt fecerunt sui deliberatione consilii, cæteris fidei catholicæ principibus viam rejectam insinuari decernentes, quatenus aut viam prætactam tum secundum suæ voluntatis arbitrium, tum secundum dictamen rationis aut deligerent, aut aliam tutiorem & competentiorem reperirent, ac eam ecclesiæ notificarent Gallicanæ; nec etiam in præmissa electione viæ assenserunt, quasi summos Pontifices Gallicanos se perdidisse, & alterius nationis subrogatos extitisse dolerent: sed dumtaxat ad ipsius schismatis totalem eversionem, nulla omnino considerata quarumcumque personarum acceptione. Novit ille, qui scrutator est cordium quod apud ecclesiam Gallicanam non est Græci, nec Romani, nec Hispani, nec Alemanni, nec Gallici cura, dum tamen Ecclesia sancte regatur. Fuerunt equidem multi summi Pontifices qui de prædictis & aliis nationibus, etiam Asianis & Africanis, ac Europæ ulteriori, qui sanctissime Ecclesiam catholicam rexere, & sub quorum præsidentia & regimine, universalis Ecclesia fuit exaltata multifariam, & affatim augmentata: tametsi etiam sanctissimus pater dominus Benedictus ante ipsius assumptionem palam & secrete Parisius & alibi ad unionem Ecclesiæ laborantes laudibus extulerit copiosis; ac ipsemet hanc cessionis viam non semel, sed pluries ad partem, & in pluribus locis coram notabilibus personis præ cæteris viris multifarie commendavit, asserens firmiter quod licet cæteræ viæ in schismatis primordio tentari debuissent, tamen moderno tempore considerato hæc sola, non alia, simpliciter expediebat; sed ex assumptione dignitatis secuta fuit opinionis mutatio, quæ utinam fuisset mutatio dexteræ excelsi. Ægre tamen credere potuit filia ecclesia tantum virum, tam famatum, salvo tamen in omnibus ipsius reverentia & sanctitate, a via per ipsum approbata, & longo emologata tempore, sic subito deviasse, forsan amicorum, notorum, & consiliariorum quorundam, quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi quærentium, fictis persuasionibus, & falsis deliramentis, nedum inclinatum, sed potius [ut ita dicam] circumventum, qui ipsum errare fecerunt in invio & non in via; & agnitam viam veritatis deserere penitus, & omnino, quam ante assumptionem suam tactis sacrosanctis evangeliis & super altare juravit acceptare in casu, quod assumeretur in Papam, & a dominis Cardinalibus hujusmodi via præ cæteris judicaretur amplectenda; quæ tamen per dictos dominos Cardinales postea cum matura deliberatione fuit, uno solo excepto, unanimiter approbata. Item dicit & proponit idem procurator quod, cum ad instantiam domini Benedicti serenissimus princeps Rex Francorum nuncios quam potius*

In synodo Gallicana approbata.

Non id odio Hispani delecti factum.

Ipse Petrus e Luna abdicationem urgendam proposuerat.

Mutatus ex adepto antipapali fastu.

Non defuere qui impie agenti lenocinati sint.

NOTÆ [1] HOc anno, die & mense nondum mihi compertis, concilium, seu conventus Segobiæ celebratum est, ab *universis prælatis, magistris, doctoribus, religiosis, &c.* quos consulendos duxit Henricus Castellæ rex, ut in causa sopiendi schismatis sententias suas dicerent. Visum est Patribus suadendos, cogendosque utrumque Pontificem, ut simul ad colloquium convenirent, certamque coeundi viam inirent. Nisi id perfecissent intra certum dierum spatium, utrumque pro excomunicato habendum. Rem hanc totam narrat Henricus rex in literis de subtrahenda obedientia Benedicto, quarum partem tantummodo legas in annalibus ad A. 1398. 23. integras vero e regio codice dedit Martene *Veter.* monum. to. VII. col. 613. In iis vero Segobiense concilium coactum dicitur post menses ab assumptione Benedicti *fere novem*, adeoque aprili, vel majo mense anni hujus. MANSI

Immanis ejus arrogantia.

tuerit digniores, ac etiam universitas suos solemnes destinaverint eidem, qui ipsum pluries etiam flexis genibus requisierint, quatenus dictam viam vellet acceptare in casu dumtaxat, quo adversarius suus ad hoc condescenderet, prædictum juramentum ad memoriam reducendo, nihilominus tamen, aut sui immemor juramenti, aut memor sed non curans, ad dictam viam condescendere denegavit, asserens ipsam viam non esse juridicam, & in simili casu refutatam tanquam scandalosam, & in Dei offensam vergentem: quæ tamen responsio visa fuit ad schismatis tendere durationem.

Virtutis eximium opus scandalum & peccatum vocat.

XI.

Rursus cum ad instantem petitionem dictorum ambaxiatorum omnes Cardinales, uno dempto, (nimirum Petro Blavii, de quo supra memoravi,) collegialiter aggregati viam cessionis unanimiter elegissent, & approbassent, ut præfertur, ac eandem inter se promisissent totis suis viribus procurare; ipsique ambaxiatores cum humilitate summa eundem suppliciter exorarent quatenus ipsam acceptare dignaretur, allegando quod domini Cardinales elegerunt eandem, dictumque juramentum recitando, hoc omnino refutavit, voluitque dictum per nonnullos suorum, quod glossari debebat illud juramentum, quod primo perquiri debeant viæ utiles & accommodæ, & si non sufficiant, demum ad cessionem perveniendum, eo quod verbum, usque ordinem significat agendorum.

Jusjurandum infringit.

Quæ siquidem responsio, infallibiliter ad schismatis tendere videbatur perpetuitatem: nam illud verbum, usque, nihil facere videtur, cum ordinem necessitatis non inducat, sed dumtaxat congruitatem, ut in similibus posset argumentari; non enim glossa ad aliud tendere videtur, nisi quod vix aut numquam aliqua via accommoda poterit inveniri, quin illam, aut repudiaret, aut glossaretur, sicut juramentum, aut via non juridica allegaretur, ut pro hoc convincatur ipsum sic semper velle in hujusmodi remanere dignitate. Profecto, quamvis omnes Cardinales, uno excepto, eidem intimassent quod viam elegerant supradictam, & eidem ut prius supplicassent, nedum hoc facere recusavit, sed etiam verba comminatoria inserendo Cardinales requisivit, ut cum ipso starent, quo requisito ad totalem viæ cessionis abdicationem tendebat. Quam requisitionem sic factam dicti ambaxiatores audientes dictos Cardinales iterata requisierunt, quatenus super deliberatione sua cedulam conficerent, aut suis munitam signis, aut propriis sigillis roboratam: quod obaudiens dominus noster, confestim dominis Cardinalibus sub pœna excommunicationis, inobedientiæ, & infidelitatis inhibuit ne hujusmodi cedulam conficerent, aut signarent confectam, vel etiam sigillarent: quæ inhibitio, apertissimam schismatis propagationem designat, ut in suis factis con-

Detecta ejus nequitia.

Suos trahere in sententiam suam.

Intentat iis censuras.

tinuet adinventionibus nullo tempore prosequendis & in possessione dominationis suæ temporibus perduret. Deinde præfati ambaxiatores dominum Benedictum requisierunt, ut ad ambaxatam suam in consistorio publico explicandam, audientiam præberet, sed ipse secundum similitudinem aspidis surdæ obturantis aures suas, requisitionem noluit exaudire: ex quibus requisitionibus toties iteratis nonnisi schismatis fautoria videtur posse concludi.

Postremo illustres principes, & nuntii sæpe dicti flexis poplitibus per viscera misericordiæ Dei nostri eidem supplicaverunt, quatenus Ecclesiæ sic divisæ compateretur, & obnixe rogaverunt eundem, quatenus viam sæpe tactam dignaretur acceptare, & sic inauditi & repulsi instantiam redierunt. Hæc quaterna admonitio dictorum ambaxiatorum, & viæ cessionis refutatio, nedum fautoriam schismatis, sed etiam suspicionem, nedum suspicionem, sed pertinaciam, nedum pertinaciam, sed incorrigibilitatem in auribus quorumcumque fidelium censetur resonare. Ad hujusmodi etiam suspicionis & fautoriæ schismatis cumulationem astipulatur illius Jacobitæ, & infra, contra dictorum requisitionem nunciorum receptio in familiarem, & ad majora promotio, qui filiam Ecclesiæ universitatem, filiam sathanæ, matrem erroris, & matricem dissensionis ore polluto, ausus est nominare. Ad quid tamen non correxit, sed recepit in familiarem, nisi in tantorum ambaxiatorum contemptum? ad quid provexit eundem ad majora, nisi ut eunem impudentissimum habeat, qui non cesset ore nefando contra filiam Ecclesiæ, quæ veritatem & pacis unitatem toto nisu prosequitur, & inaniter oblatrare? Hæc est vehementissima suspicio fautoriæ, hæc maxima schismatis adhæsio, adversarium veritatis contra viam veritatis & pacis, nedum sustinere, nedum fovere, sed etiam promovere, &c.

Gallorum preces ab eo repudiatæ.

Quod ad Jacobitam, sive virum illum ordinis Prædicatorum alumnum, qui Petri e Luna pertinaciam defendendam susceperat, & Parisienses academicos ut perduelles adversus sacrosanctam potestatem in invidiam adduxerat; is erat Azo, qui plura ante scripsit, falsa tamen proposita hypothesi Petrum e Luna veras Christi vices gessisse, ex cujus commentariis MS. (a) hæc argumenta, quæ Sorbonicos doctores utpote statuentes falso Petrum e Luna esse verum Pontificem, urgebant.

XII. Scribit in Sorbonicos Joannes Azo.

(a) Ext. to. 7. de schism. p. 198.

Conclusiones Joannis Azonis ordinis Prædicatorum theologiæ magistri & pœnitentiarii Benedicti.

Christus ita vere dedit claves Ecclesiæ uni sicut unitati, & qui pertinaciter hujus oppositum asserit hæreticus est. II. Qui dicit & asserit quod quilibet impediens, vel differens unionem Ecclesiæ est ex hoc

Illius propositiones.

schis-

schismaticus & anathematizandus, nimis generaliter loquitur. III. *Illa congregatio quæ in epistola incipiente sic: Christianissimo ac religionis orthodoxæ, &c. missa illustrissimo principi Regi Francorum asserit simoniacam hæresim in domo ecclesiæ præsidere, ac illam ut sedulam dispensatricem circa pastorales curas invigilare cum aliis præcedentibus & subsequentibus in eadem, tamquam filia sathanæ, mater errorum, matrix seditionis, summi Pontificis diffamatrix & aliorum prælatorum, utc non tamquam Romanæ ecclesiæ falsa & inimica loquuta est, &c.* IV. *Non debet Papa compelli per viam facti ad renunciandum papatum, & recusans viam cessionis ex hoc schismati consentiens judicari.* V. *Illi qui dogmatizaverunt,* & infra; *in casu, quo recusaret viam renuntiationis, ex hoc consentientem schismati judicari, & consequenter habere citari, dictam viam ad unitatem Ecclesiæ procurandam ineptam reddiderunt.* VI. *Qui sic dogmatizant, ut summum Pontificem asserere præsumant fore hæreticandum, & a principibus persequendum, assignantes pro causa non causam, debent authoritate doctoratus privari.* Et infra. VII. *Quod Papa, præter viam consuetam reuniendi Ecclesiam, teneatur acceptare illam viam vel aliam, ut puta viam cessionis vel non: habet Deum, cujus est immediatus vicarius, & propriam conscientiam, ac confessorem suum in foro conscientiæ judices, & nullum super hoc alium habet mortalem judicem, qui vero hujus oppositum pertinaciter asserit hæreticus vel temerarius est.* Interjectis Parisiensium quæstionibus alias opponit (a).

(a) Ib. p. 201.

XIII. VIII. *Etiam si ex evidentia patrati sceleris, vel ex publica confessione propria toti mundo constaret Papam esse perjurum, nullatenus propter hoc esset schismaticus nec hæreticus, nec authoritate papali privatus.* IX. *Quantumcumque alii prælati ecclesiæ sive vere sive falso objecerint Papæ perjurium, non propter hoc in aliquo minus debent & tenentur sibi subjici & obedientiam reddere consuetam.* X. *Quæ vel qualis via debeat observari pro unione Ecclesiæ procuranda, prælati majores & alii sunt consiliarii, sed sub Deo ejus immediatus vicarius solus judex: propter quod ut recte judicet & sane procedat non maledictiones aut diffamationes, sed sanctæ pro ipso orationes ad Deum sunt creberrime & instantissime faciendæ.* XI. *Papa non habet supra se judicem & non potest per non suum judicem compelli ad cessionem.* XII. *Sicut nulla creata persona, nec communitas totius Ecclesiæ militantis potest, nec unquam potuit, dare immediatum Christi vicariatum, ita nec aliqua talis persona vel communitas potest auferre sibi invito illam vicariatus authoritatem, quæ eidem non ab hominibus, sed a solo Deo est immediate*

Præcipuum Petri e Luna argumentum.

collata. (Addit Azo hoc grave argumentum quod tamen pro pseudopontificibus vel ambiguis pontificibus non valet, sed pro Pontifice, nec ambiguo fortissimum est:) *Omne (b) jus humanum vel est paris authoritatis cum Papa vel inferioris ipso. Sed par in parem nec habet imperium, nec a fortiori inferior in superiorem. Igitur nullum jus humanum necessitat Papam ad renuntiandum. Nonnullis interjectis author pro antipapæ pertinacia tuenda declamans; ita contra Parisienses invehitur: Sunt conspiratores & proditores, quia notum est mundo quod congregarunt consilia & fecerunt colligationes & conjurationes ad dejiciendum dominum Papam a statu Papali, & hoc ignominiose per compulsionem & jurative per mortem sibi comminatam. Sunt igitur nedum interpretative, sed formaliter & expresse proditores:* & infra: *In quantum potuerunt incitaverunt Regem Franciæ & regales contra Papam & alios prælatos Ecclesiæ, prout patet manifeste per illam scandalosam & erroneam epistolam, quam miserunt Regi, quæ incipit:* Christianissimo; *& magis per illa perniciosa consilia; quæ dederunt prout cedula, quam tradidit, vestra dominatio continet, quod videlicet si Papa non faceret id quod dicunt, prædicaretur absque fidelibus contra ipsum tanquam schismaticum, & quod principes, prælati, & clerici præstent consilium, auxilium, & favorem; quodque ultimo per congregationem generalem principum prælatorum & per deputatos universitatum ad alia procederetur remedia opportuna, & pro nunc eo quæ sunt silentio committenda.*)

(b) Ib. p. 203.

Petitur principium non subjici concilio ambiguum Pontificem.

Hæc inter Parisiis celeberrimi episcoporum Galliæ habiti sunt conventus (c) adversus Petrum e Luna, quibus Rex Navarræ, ac patrui Gallorum Regis & ejus frater, pluresque alii principes interfuere, de cogendo Petro e Luna ad insignia pontificia ponenda. Præfuit hujusmodi Synodo Simon Cramaudus patriarcha Alexandrinus, qui de Petri e Luna perfidia graves querelas exposuit, Regisque Francorum de redintegranda conjunctione ecclesiarum consilium magnis laudibus extulit: tum addidit jure controverti, an Petro e Luna perjuro & ecclesiæ eversori parendum foret: viam abdicationis ab Aragoniis, Navarræis, & Castellanis commendatam; ad alios etiam Reges plures ea de re legationes decretas. Tum ab eodem patriarcha Alexandrino rogatæ sunt episcoporum & doctorum sententiæ (d) de tollendo schismate, collectæque rationes, quibus pristina ecclesiarum conjunctio sub uno capite instauranda foret, in hanc formam redactæ sunt: *Facit patriarcha protestationes suas, & dicit quod diligit honorem domini Benedicti, & gavisus fuit, dum fuit ad Papatum assumptus, confidens quod per ipsum haberemus unionem*

XIV. Synodus Parisiis habita.

(c) To. 8. de schism. p. 185. Juvenal. Ursinus in Carol. VI.

(d) Ext. to. 8. de schism. p. 187.

in Ecclesia etiam pro cessione, prout ulter propria ore sibi dixit & mirabatur de domina Clemente, qui tantum viam renunciationis abhorrebat, quia ipse si fuisset Papa & habuisset mille papatus, cederet libenter.

Petri e Luna hypocrisis.

Item respondet patriarcha conclusionibus positis per dominum S. Pontii, videlicet quod dominus noster Papa negando viam cessionis, facit contra statum universalis Ecclesiæ, & per consequens non debet ei obediri: probat quod dicit Gregorius, quod ille est destructor, qui facit rem scandali, & est magister erroris & non veritatis: Papa est hujusmodi: facit satis. 11. q. VII. nos si incompetenter. Item dicit quod Petrus Bertrandi movet unam quæstionem, in qua quærit, si Papa vellet alienare partem majorem patriarum, Id. est ditionis, *Ecclesiæ, an esset obediendum, & determinat quod non cap. non liceat 12. qu. 2. &c.* Et infra. *Item Innocen. & ex in c. Inquisitionis dicit dubium, an aliquis sit perjurus vel non, in dubio debet servari juramentum, sed licet sit dubium utrum Papa debeat acceptare cessionem vigore cedulæ conclavis, nisi acceptet est perjurus; nec est responsum aliqualiter; quare concludit, quod via cessionis oblata est justa, & per principes & per cardinales sequenda;* pluribusque interjectis subjungit.

Jactarat mille papatus abjecturum.

Obsistendum Pontifici dissipanti jura ecclesiæ.

Item quando dicitur quod istud factum non est notorium, & Papa non est incorrigibilis, respondetur quod attento quod via data per Papam est reprobata, non remanet in via justitiæ, quare, &c. Et quod juste fuerit reprobatum apparet, quia via compromissi est dubia, quod apparet, quia Joannes de Lignano, & Baldus scripserunt pro intruso, & dicunt quod habet jus, & per hoc licet compromissarii pronunciarent pro uno, attamen adhuc timeretur cui de jure debetur, ne teneretur dictum ipsorum de facto. Item dicit quod in casu præsenti non quæritur de condemnando Papam, sed dumtaxat an debemus ei obedire, &c.

Compromissi via inutilis & anceps.

XV. Ubi superiora in deliberationem adducta fuere, de subducendis Petro e Luna pontificiis vectigalibus agitatum est: indignabantur enim Petri e Luna sectatores catholicum orbem ad illum colendum inducere non potuisse, jamque frustra conatos suos, ut Petrum ipsum ad abeundum pseudopontificatu flecterent, consumere; quocirca hæc (a) decrevere.

(a) Ext. to. 9. de schism. p. 17.

Prima conclusio, licitum est, attento schismate præsenti, subtrahere collationem beneficiorum a summo pontifice, fundando eam debere fieri attenta duratione schismatis periculo animarum maxime imminente, attento juramento conclavis, attenta insinuatione solemni per dominos Cardinales juxta formam juramenti præstiti per eum de recipienda via cessionis sibi facta per Regem & universitatem, etiam attenta insuper quod ratione hujusmodi collationis plures sibi adhærent in via sua & modo, vel saltem non audent vera loqui in materia, & efficiantur sepede, ex quibus potest schisma perpetuari, & poterit via cessionis suo frustrari effectu, approbata tamen per Regem, Cardinales, concilium prælatorum, & universitatem. Secunda licitum [attento casu præsenti] subtrahere perceptionem pecuniarum, videlicet annatarum vacantium, procurationum, & aliarum obventionum quas recipit dominus Benedictus; quarum perceptione potest facere multas legationes ad diversa loca in contrarium viæ sanctæ, scilicet cessionis, suam viam coloranda, dominos diversorum statuum ad suam viam trahendo, & forsan corrumpendo, sicut fertur de episcopo Vasatensi legato, & etiam ipsis mediantibus Papa habet pensionarios in curiis diversorum dominorum, &c. Hæc statuebant Galli adversus pseudopontificem ipsis resistentem, qui hoc exemplo tanquam lege usi etiam vero Pontifici postea collationes sacerdotiorum, & annatas, ut vocant, edita pragmatica sanctione eripuerunt, eademque in conciliabulo Basiliensi adversus Eugenium IV. constituta.

Conclusiones Gallorum contra antipapam.

Sacerdotiorum collatio illi erepta.

Cur & quando annatæ denegantur exortalis.

XVI. Nunc ab actis in antipapam ad Bonifacium orationem traducimus. Omni ipse vi, ut Ladislaum in Neapolitano regno adversus Ludovicum Andegavensem schismaticum confirmaret incubuit, creavitque Bartholomæum tit. S. Potentianæ presbyterum Cardinalem in Sicilia legatum, quem summa instruxit authoritate (b), ut ad Neapolim in Ladislai obsequium revocandum promissis amplissimis quoscumque posset alliceret. Comparaverat etiam Bonifacius (c) collata maxima auri vi, Ladislao egregium exercitum, quem ad qua-tuor

Ladislaus in Neapolitano regno confirmatur.

(b) Bonif. l. 3. ep. cur. p. 382.

(c) Theod. a Niem. l. 2. c. 4.

NOTÆ [1] ACta omnia in causa schismatis, quæ latius hic ab Annalista deducuntur veritati per omnia constare fateor; sed meliorem ordinem desiderant. Nam concilium ab Episcopis Galliæ Parisiis habitum ea omnia præcessit, quæ ab Annalista minus accurate præmissa sunt. Convenerunt Episcopi Lutetiam die IV. nonas februarii, anni 1395. ubi de ratione abolendi schismatis variæ variorum sententiæ dictæ sunt; ac tandem conventum, ut apud utrumque pontificem, quo ambo cederent dignitate, ageretur. Sed Benedicto tergiversante, tunc Parisienses Doctores providendum sibi rati adversus irati pontificis violentiam a dubio pontifice ad pontificem rite & orthodoxe postmodum eligendum provocarunt. Porro ad futurum pontificem, non vero ad generale concilium provocatum fuisse a Parisiensibus asserit, qui appellationis illius formulam in Victorino codice legit, Spondanus; nec nisi oscitanti Raynaldo excidisse credo, dum provocatum ad generale concilium scripsit. Hoc telum retudit Benedictus edita sequenti anno die III. kal. junii bulla, qua iniquam a Romano pontifice appellationem sustulit & abolevit. MANSI

(a) Summont. l.4. c.2.

Aversa & Capua recuperatæ.

tuor equitum, sea peditum millia asceodisse refert Summonrius (a): quo succinctus Rex Ladislaus Aversam & Capuam in suam potestatem redegit, hisque felicibus fuecessibus animis auctior movit castra ad Neapolim, quam ex arcano cum nonnullis Neapolitanis se fœdere iotercepturum sperabat: sed extracta in trigesimum seatum diem obsidione, cum fortissimo equitatu a Ludovico instructa urbs esset, atque ad obsidionem solvendam hostilis immineret eaercicus, tum etiam triremes pontificiæ, quæ mari commeatus intercluserant, sugatæ a Provincialibus essent, Cajetam regredi est coactus. Ne vero ingratus in Pontificem, cujus sustentatus viribus & provectus studiis erar videretur, Soranum comitatum ac nonnullos alios agros Bonifacii nepotibus contulit. Quo tempore Urbani vt. stirps cujus locupletandæ cupidine ipse in maxima se discrimina conjecerat, infeliciter periit (b). Franciscus enim Prignanus ejusdem Urbani nepos, dum apud Raymundum Baucium agebat, ferro sibi necem consciscere conatus, curatusque e vulnere, distracto postea comiratu Altimuri uoa cum matre & filia Venetias navigaturus in Brundusina ora fluctibus haustus est, ut refert Theodoricus e Niem (c), additque: *Et sic tota pasteritas ejusdem Urbani VI. finita est marinis fluctibus, divino judicio vindictam repetente.* Sed ad Bonifacium, a quo digressa oratio est, redimus.

Sorana comitatu donandos nepotes curat Bonifacius.

(b) Theod. e Niem. l.2. c.15.

Divinæ vindictæ exemplum in Urbani nepotes.

(c) Eod. l.2. c.31.

XVII. Usus est (d) clementia in Romanos transtyberinos, qui seditionem in urbe moverant, pluraque intulerant mala, eosque deletis omnibus judiciariis actis in ipsos confectis a signiferis populi & quatuor consiliariis societatis almæ urbis, in pristina jura, soluta legum severitate, restitui jussit. Meminit S. Antoninus ingentis (e) cujusdam tumultus popularis superiori anno concitati in Bonifacium, seditiosis nonnullis urbis imperium ad plebem derivare affectantibus, quos Ladislai Regis ope tum repressus, ait; *Mense*, inquit, *maii Romæ insurrexerunt Bandarenses simul cum populo contra Bonifacium Pontificem ex quibusdam discordiis ortis inter eas, & adeo contra eum succensuere ut crederetur, quod manus in eum injecissent, nec vitæ ejus pepercissent: sed obviatum est ne tantum sacrilegium sequeretur, nam Rex Ladislaus ab eo jam coronatus, cum tunc Romæ adesset pro quibusdam a Pontifice gratiis impetrandis, armis correptis cum suis eum defensavit, ac demum concordiam posuit inter Pontificem & Bandarenses illos cum populo, qui sibi usurpare quærebant totale dominium urbis & eos in pace dimisit.* His consentanea tradunt diaria MS. (f) Ladislaum aavt. januarii provolasse in urbem cum Romani Fundorum comite seditionis concitatore ad mutandum urbis imperium coajurassent, ac tredecim, in quorum ædibus signa hostilia reperta fuere, capitali supplicio affectos. Ad continendum facilius in officio populum frangendaque seditiosorum consilia veteres io urbe arces instaurare decrevit, ac primum edicto (g) cavit, ne quis ex Hadriana mole, quæ magna ex parte dejecta erat, marmora saxave evelleret, pœnasque facinus ausuris intentavit. Refecisse Bonifacium S. Angeli arcem, quæ antea eversa fuerat a Romanis, indignantibus a Gallis præsidiarlis eaorieote schismate tantas clades urbi illatas, & ipsorum libertati frænum injectum fuisse, refere Theodnricus e Niem, (b) additque Capitolium Romæ ab eo arcis instar magnis operibus instauratum, nonnullis civibus ægre rem ferentibus, qui Romanum prætorium, publicique consilii sedem in arcem non vertendam censebant: a schismaticis vero ejusmodi excitatas plures turbas visuri sumus. Nec vero deerant, qui captata temporum ob schisma difficillimorum occasione fortunas suas augere, atque ex ruinis ecclesiastici imperii novam condere tyrannidem affectabant: ex quibus Malatesta Pandulphi Malatestæ jam vita functi filius, qui Pontificum beneficia in novarum proditionum instrumenta vertebat, gravi sententia est perculsus (i). De Malatestæ perfidia, utque Biordum, qui Perusii tyrannidem corripuerat, ac latius eam proferebat in dies, in Tudertum induxerit, narrat S. Antoninus (k).

(d) Bonif. l.4. p. 140.

Tumultus populares in urbe.

(e) S. Anton. 3. p. tit. 22. c.3. §. 2.

Vitæ discrimen adit Bonifac.

(f) Hector Pignatell. in diar.

(g) Bonif. l.3. ep. cur. pag. 381.

(b) Theod. e Niem. l.2. c.14.

Instaurata ab eo arx.

Plures ex ecclesiæ ruinis aucti.

(i) Bonif. l.3. pag. 395.

(k) S. Anton. 3. p. tit. 22. c.3. §. 2.

Extant in Bonifacii regesto ea edicta, (l) quibus Biordus anathemate atque infamia inuritur, omnesque ejus consiliorum participes pœnis gravissimis sunt devincti:

(l) Bonif. l.3. p. 397.

NOTÆ [1] FUndanus ille comes, quem suscitatæ Romæ seditionis authorem accusat hic annalista, non imperium civile tantummodo mutare, sed & ecclesiasticum nitebatur. Ablegatum enim agebat Benedicti antipapæ ad Romanos, ut a pontifice suo avertere urbem, & ad se convertere niteretur. Constat id ex epistola Galeatii de Petramala, qui ab Urbano VI. cardinalis renunciatus, ad schismaticos defecerat. In ea porro epistola vulgata a Martene Veter. mon. to. I. col. 1513. Romanos hortatur, ut longo XVII. annorum schismati fine tandem imposito, ad Benedictum XIII. se convertant; cujus paternæ caritatis argumentum teneris, ait *per christianissimum Fundorum magnificum comitem ac per oratores, quos ad vos cum benignissimis epistolis suis mittit vobis & vestro populo porrigendas*. His fautoribus concitatos animos ut mitigaret pontifex lenius palpandos illos ac beneficiis demulcendos censuit, qua de re in annalibus. MANSI

cti: tum sacra in eum propositis indulgentiis, militia indicta, & in extrema sententiæ calce hæc addita: *Quod si forte ipse Biordus in mortis articulo ab alio quam a nobis vel successore nostro Romano Pontifice fuerit absolutus, nihilominus decernimus & volumus, quod ipse perpetuo careat ecclesiastica sepultura: & si supervixerit volumus quod, quam cito commode poterit, coram nobis vel dictis successoribus nostris se personaliter repræsentet satisfacturus & recepturus prout justitia suadebit. Datum Romæ apud S. Petrum non. novembris pontificatus nostri anno sexto.*

Lata a Bonif. in Biordum sententia.

XVIII. Vvicleffistarum immane facinus in Anglia.

In Anglia nonnulli nefarii viri Wicleffi erroribus infecti auctoritate aliquorum, qui nobilitatem fœderant impietate, freti libellos maledictis in ordinem ecclesiasticum ac religiosos viros refertos Londini principum ecclesiarum valvis affigere ausi sunt: quo scelere comperto pii quique exhorruerunt, ac Richardum Regem, qui in Hibernia ad componendas illius insulæ res versabatur, in Angliam revocarunt, ad religionis decus contra impios asserendum; quæ Walsinghamus his verbis describit (a): *Eo tempore Lolardi cum suis fautoribus in omnem malitiam efferati fixerunt publice super ostia ecclesiæ S. Pauli Londonii & Vvestmonasterii abominabiles cleri accusationes, quibus nitebantur destruere personas ecclesiasticas & ecclesiæ sacramenta, animati, ut fertur, nimio favore quorundam procerum & militum Anglicorum, inter quos campi ductores fuerunt Richardus Stury, Ludovicus Clifford, Thomas Latynice, Joannes de Monte acuto, qui instigabant & confortabant hæreticos ad confundendam, si posse daretur, præcipue religiosos. Rex igitur ut præfertur conceptis Lolardorum malitiis festinavit in Angliam ut dissiparet ejus intuitu tanta mala; quo cum pervenisset feliciter quosdam de proceribus objurgavit acriter, comminans eis terribiliter si de cætero Lolardis faverent, vel eos in aliquo confortarent. D. Richardo quoque Stury accepit juramentum, quod de cætero opiniones hujusmodi non teneret: quo facto dixit Rex: Et ego juro tibi, si tu unquam violaveris juramentum, morte turpissima morieris. Audientes cæteri tantum rugitum cornua retraxerunt, & hactenus delituerunt.*

(a) *Vvalsin. in Rich. 2. & in Ypodigm. Neustr.*

Favent iis nonnulli proceres.

Coerciti a Richardo Rege.

Describit easdem Wicleffistarum grassationes, & episcoporum in iis comprimendis studia & labores Nicolaus Harpsfeldius (b) in historia Wicleffiana ex regesto Herefordensis ecclesiæ: *Adeo*, inquit, *secta ingravescebat, tantasque clero molestias exhibebat, ut cogeretur ille Eboracensem archiepiscopum atque Londinensem cum quibusdam aliis in Hiberniam mittere, qui Regem ad maturum & celerem in Angliam reditum excitarent, ut laborantibus & pene desperatis Ecclesiæ rebus subveniret. Quidam interim ex episcopis nihil operæ atque diligentiæ prætermittebant, ut diœceses suas hac pessima lue purgarent: inter quos Joannes Tresvantius Herefordensis episcopus laude & præconio dignus est, in cujus diœcesi Guillelmus Suuynderbi sacerdos & Vvalterus Brutus laicus perdita dogmata passim ex Vvicleffi disciplina hausta & quædam etiam alia de suo addita disseminabant: ille inter alios errores omni sacerdotalis functionis potestate eum qui in mortali peccato versaretur, carere, atque destitui; iste non licere affirmabat ob ullam temporalem, ut appellant, atque civilem causam bellum gerere: revocavere uterque hæreses suas, sed ille omnem illam revocationem perdite postea rescidit, atque ideo ut pertinax & obduratus hæreticus ab eodem episcopo damnatus est.*

(b) *Nicolaus Harpsf. in hist. Vvicleff. c. 16.*

Peccato amitti sacerdotium contendunt. Bella justa esse posse negabant.

XIX. Alienata a Vvenceslao imperii jura.

Defecit ab ea Richardi laude Wenceslaus Romanorum & Bohemiæ Rex, cujus ignavia Wicleffi hæresis in Anglia extincta revixit in Bohemia. Illum vero hoc anno imperii jura in Insubria dissipasse, ac Joanni Galeatio Vicecomiti ducales apices contulisse, refert Leonardus Aretinus (c), eosque centum quinquaginta millium aureorum pretio comparatos, scribit Theodoricus e Niem (d): qua de re etiam meminit S. Antoninus (e) Corius (f) autem describit ordinem & magnificentiam pompæ, qua die prima septembris ducalibus insignibus a Benesio comite oratore cæsareo Mediolani Joannes Galeatius exornatus est: has vero causas, ob quas Wenceslaus jura imperii abalienarit, tradit S. Antoninus (g), nimirum Wenceslaum superiori anno de recuperandis in Italia imperii juribus leviora aliqua consilia agitasse, ac Florentinos & Mantuanum Paravinumque principes de fœdere adversus Mediolanensem faciendo, ad nimiam ejus potentiam comprimendam postulasse; ac primum Mantuanum & Paravinum assensisse: sed Florentinos imperialem vim magis veritos pervicisse, ut legatis cæsareis responderetur, sedata jam quæ cum Mediolanensi intercedebant bella; quare Wenceslaus res Italicas derelinquere constituit, & creato ut dicebam, Joanne Galeatio duce magnam Florentinis curarum materiem intulit; qui mox de fœdere cum Gallo Rege ineundo consilia agitarunt.

(c) *Aretin. hist. Flor. l. 11.*
(d) *Theod. e Niem. l. 2. c. 25.*
(e) *S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 3. §. 23.*
(f) *Corius hist. Mediol. par. 4.*

Jo. Galeatius Vicecomes ducalibus insignibus ornatus.

(g) *S. Anton. super. cap. §. 21.*

In Aragonia (h) editum est divinæ justitiæ exemplum in Joannem Regem, quem ipsis regni primordiis traxisse Aragones in schisma vidimus: is enim inter venandum haud dispari ac Rex Castellæ casu ex equo ruens cervices illisit, cum visa immanis formæ lupa exhorruisset. Creditum a nonnullis conterritum fuisse a dæmone: *Joannes, Rex*, inquit Mariana, *in Foxano nemore, cum venationi operam daret, portentosæ magnitudinis lupa ex-*

Divina in Joannem Regem Aragon. ultio.

(h) *Surit. indic. l. 3. & annal. lib. 3. Marian. l. 19. c. 15. & alii.*

excitata, sive spectrum id fuit, sive vera species, morbo repentino & lethali oppressus ad XIV. kal. julii decessit. Ita additus est ille Regum & principum schismaticorum numero, qui funesto lethi genere perierunt, nec Petri principis Minoritæ in schismaticos Reges minæ ad irritum cecidere. Exarsit inde de regni successione contentio, Matthæus namque Fuxi comes Joannis generi uxoris jure sceptrum sibi debitum contendebat, contractisque aliquot in Galliis copiis, cum sibi Catalanos infestos putaret, jus armis persequi constituit (a): sed demum p st asquos secundos successus ipse Aragonia pulsus (b) ac Martinus Joannis postremi Regis frater ex Trinacriæ expeditione reversus in regium solium evectus est (c).

(a) Surit. annal. l. 10. c. 58. 59. 60. (b) Ib. c. 61. (c) Ib. c. 63.

Martinus in regno succedit.

XX. B. Margaritæ Picenæ obitus. Ejus origo humilis.

Hoc anno (d) B. Margarita vidua multis miraculis illustris Septempede in Piceno ad felicem immortalitatem migravit. Rusticis & pauperrimis nata parentibus est, atque ideo pastorella dicta, ut tradunt vetera monumenta (e) italico sermone conscripta, quæ in latinum versa a Pompilio Caccialupo, hæc habent: Simplicitate, charitate, mansuetudine, & humilitate præcipua Deo grata extitit, illud sibi præ oculis semper ponens Deo optimo maximo, ac proximis inservire: ac opem ferre, dijudicant nemimem; corpori tamen suo plagas infligere ac ipsum semper inedia macerare, ut pauperibus præsto esset, condignum putant; nec quidem immerita vel insulse, cum Deus bonorum omnium remunerator & elargitor, ad hujusce laudem ac bene agentium exemplum miraculum hoc ediderit ostenderitque. Exierat siquidem puellula hæc Margarita suæ pauperculæ matris jussu ad pascendum aves, & ut ex historiæ verbis quasi dignoscitur, satis tenellula, annosque vix nata septem, cum peregrinus quidam forma conspicuus, fameque & itineris labore nimium languens ei occurrit, qui precibus, lacrymisque effusis ipsam sic tandem alloquitur: Filia audi verba, quæ ego nunc dicturus sum, ut succurras jam fame pereo, atque ob hoc languens ad te veni. Si igitur panis frustulum tibi superfuit, mihi Dei amore hoc elargire.

(d) Baron. in notis ad Martyrol. Rom. die 27. August. ex actis a Severinatibus Romam missis. (e) Ext. in MS. cod. bibl. Vallicell. sign. lit. A. p. 415.

Licet pauperrima in pauperes liberalis fuit.

Christus sub egeni specie ab ea panem poscit.

Quibus vix dictis ita Dei nostri amore Margarita exarsit, ut licet ipsa fame nimium laboraret, panem omnem, quem perpaucum tulerat ex sacculo, quem rustice saccutellam vocitant, accipiens ipsi detulit: qui cum pane hoc virgunculæ hujus Margaritæ famem expulisset, lætus admodum ac jucundus surgens pedes, cum antea sedisset, charitatemque hujus admodum attollens, ipsam pluries propria manu benedixit, discedensque ei visus est non humanus vir, sed divinus, præsertim cum odorem omnium maximum & suavissimum inibi reliquisset, tantaque Margaritam dulcedine affecit, ut in posterum vanas mundi hujus delitias atque honores semper neglexerit, conspicui peregrini jugiter memoria ardens atque conflagrans, illum Deum suum esse credendo, quo ut nec antea, nec tunc, nec postea dulcius quid sibi visum aut suavius umquam in vita fuit, dietimque manus & fera gloriam hanc & odorem semper præsentem habere in posterum sibi visa est; tandemque nec aliud die illo, quo miraculum hoc effulsit, egit quam preces, lachrymas & orationes ad dominum nostrum Jesum Deum suum effundere; ita enim Dei sui amore exarserat, quod diem hunc totum jejunum penitus atque intactum duxit; noctuque ut moris est, cum pecudibus Margarita rediens, cum jam fame afflicta esset, quam humillime matrem alloquens, panem postulat: quæ, cum paupercula admodum & inops esset, sic filiæ subirascitur: Vidisti, filia, hoc mane capsulam hanc nostram pane penitus, frumento, & farina vacuam, tecumque quod inerat attulisti, quomodo famem expellere de more potuisti, tu autem modo nimis audax, & ante horam panem poscis, matris tuæ & aliorum fame pene deficientium penitus oblita? nec ego panis penuriam in divitias, parvasque mensuras in magnas vertere possum; conversaque ad eam Margarita pro pane instantius orat, in domino Jesu confidens, qui numquam bonum irremuneratum dimisit; idque ipsa confidentius faceret, cum ipsa ideo jejuna sit, quæ panem omnem, quem tulerat, peregrino cuidam laboranti nimium præ fame dederat, nec quidem se ita egisse pœnitet, cum ille sibi Jesus Deus suus visus sit & cætera matri enarrans ut gesta erant. Patere igitur æquo animo famem, quam sponte voluisti, mater ait, & his dictis capsam aperiens panem magnum valde atque dulcissimum inveniens accepit, frustulatimque divisum Margaritæ primum, deinde domesticis, consanguineis, & vicinis tradens, qui tunc forte, ut magis miraculum innotesceret, aderant. Tanta repente in dictorum omnium corporibus satietas & dulcedo exorta est, ut Margaritam tantum observarent, colerent, & venerarentur, & ut pro ipsis ad Deum preces funderet deprecabantur: quo fit ut omnes in simul charitate, benevolentia, & Dei amore compulsi fraterne jugiter in posterum vitam degant.

Petenti quem habebat dedit.

Ipsa fame afflicta domum redit.

Esurienti panis ingens & dulcissimus datus.

Plures miraculi testes fuere.

XXI. Connubio juncta filios in Dei amore educat.

Decreverat ipsa virginitatem perpetuo colere, at aliter Deo visum ob filios filiasque, quos in Christiana pietate maximo studio educavit, enituitque maxime conjugatis pudicitiæ & obsequii honesti in virum laude; quo vita functo in eo curam omnem posuit, ut filios a vitiorum lapsu præmuniret, seque vitæ austeræ addixit: Vestibus, inquit author, juxta conditionem induta extrinsecus, intrinsecus vero asperrima interula, quam cilicium appellant, semper induta, chorda carnes suas cir-

Viro mortuo asperrime corpus macerat.

circuiret, post ipsius mortem ossa collidens & consumptis carnibus eadem quasi latens reperta sit: Memor etiam confixorum Christi pedum cruciabat se clavo pedi infixo, mortisque imminentis a Virgine deipara præmonita est: *De instanti obitu quindecim ante diebus ab ipsa Virgine Dei matre fuit admonita; & rogata a filia & quid moriens sibi relinqueret, cum calceos relinquere se dixisset, quibus tamen usa nunquam fuerat, filia matrem nihil temere loqui solitam sciens, rem diligentius perscrutata pedum solia sic a reliquis partibus deprehendit sejuncta, ut calceorum speciem præseferrent, affixa etiam alteri eorum clavo ferreo in calce quem illuc corporis graviter afficiendi gratia severius adversum se mulier intrasisse creditur. Servantur adhuc eadem calciamenta una cum clavo ipso Septempedæ ad D. Dominici ædem seorsum a reliquo corpore in vitreo quodam vascula.* Claruit post mortem ingentibus miraculis, quæ in tabulario ecclesiæ Septempedanæ leguntur; & licet ritu solemni nondum consecrata sit ejus memoria, in martyrologio tamen Romano authoritate apostolica scripta est.

Præmon. a Deipara de die obitus.

Vulnerum Christi memor pedem clavo transfixerat.

Miraculis fulget.

XXII. Hoc anno Margarita Norvvegiæ & Daniæ regnis Sueticum adjecit, ut tria florentissima sceptra fœminea, sed forti manu sustentaret, de qua Olaus Magnus (a): *Sueonum & Gothorum Regina designatur anno Christi MCCCXCV. qui septimus erat ab Alberti captivitate: conditiones autem plurimæ & magnæ ac summe necessariæ in ejus assumptione per Sueanam proceres adjectæ fuerunt, quas illa promptius sigillis & juramentis confirmat, quam proponi poterant aut nominari. Inter cætera autem cautum erat, ne publica regni officia sive arces & castella aliis quam in regno natis committerentur, neque Danos in causis Sueonum judicandis præficere vellet: sed Sueanum controversias Sueticorum procerum judicio examinandas & terminandas esse: præterea nulla insolita tributa aut munera incolis imponenda, nisi regni Sueticæ senatu consentiente, cæteraque omnia de patriis legibus & consuetudinibus observandis ita juravit, ut si effectus par juramento secutus fuisset, nunquam Sueticæ reipublicæ melius consultum fuisset.*

(a) *Magn. l. 2. de miris nat. rer. sept. c. 24.*

Fœderis leges.

XXIII. Ostensa cœlo hoc anno plura prodigia gravissimum terrorem imminentium malorum intulisse feruntur. (b) In Aquitania nocte intempesta volitantes cœlo equitum acies inspectas, armorumque fragores auditos, inque diœcesi Magalonensi stellam ingentis splendoris effulsisse in aere, in quam plures minores circumfusæ impetus continuos impresserint, ac tum hominis ignei æneo equo insidentis effigies lancea jaculante flammas stellam configere visa. In Hispania (c) in agro Valentino terra cum horrendo mugitu movit, ædesque evertit, tum fontes duo sulphurei fluxere. In Wandalia etiam grandinem humanam effigiem præferentem decidisse, narrat Albertus Krantzius (d): *Cecidit*, inquit, *per id tempus circa assumptionem D. Mariæ grando humanæ faciei præferens imaginem, quod prodigii habuere loco, qui superstitiones persequuntur: discrevere in glacie faciem viri ac mulieris, barbati virorum, fœminarum vero crispantibus involuta peplis imago in grandine cernebatur. Fidem fecere viri probati, qui manibus tenuere mirantes.*

(b) *Vualsin. in Eduar. 1.*

Prodigia cœlo visa.

(c) *Surit. l. 3. Marian. l. 19. c. 6.*

(d) *Krantzius. l. 9. Vuand. c. 32.*

Grando portentosa.

Visa sunt hæc tristia fuisse præsagia secutæ proximo anno ad Neapolim maximæ cladis, qua Galli a Turcis fusi sunt. Circumferebat latius hoc tempore ferrum flammamque Bajazetes Turcarum Imperator, cum schismate divisi principes Christiani ferrum in mutua viscera converterent, Hungarorumque Græciæ provincias atteri permittentium inertia insolescens in Hungariæ fiduciaria regna penetravit, coegitque Sigismundum Regem, ut curas licet seras pro tuenda Pannonia susciperet, quibus de rebus hæc Bonfinius (e): *Bajazetes Turcorum Imperator Amorate patre longe audacior & acriore in rebus gerendis ingenio, brevi Thraciam, Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Bœotiam, & Atticam in potestatem suam redegit. In Mysios mox erupit, quos nunc Bulgaros vocamus, & sub Hungarorum ditione eos esse noverat. Cum e sociorum literis variisque rumoribus Sigismundus accepisset Turcos Mysias invasisse, in divina humanaque sævire, omnia igne ferroque vastare, ad Bajazethem continuo legatum misit, monens ut & provincia, in qua jus nullum se habere noverit, & alienis rebus manum abstineret. Si quid fas, quid æquum foret, recte sciret. Distulit ille responsum donec universam fere provinciam occupavit: deinde cum domos armis instruxisset accito legato sat sibi juris esse respondit, quando parietes etiam sua jura præferrent. Cum hæc legatus continuo retulisset, Sigismundus hunc jam amne in armis esse sensit, cum dira sibi hoste agendum esse ratus, haud parum timere cœperat; decima sui regni anno expeditionem in Turcos ipse suscepit.* Confirmat Juvenalis Ursinus (f) Turcas Christianum imperium subiicere meditatos: ac Sigismundum quinquaginta duo bellatorum millia coegisse, atque ingenti prælio Bajazetem fudisse, decretasque in Galliis pro agendis Deo gratiis solemnes supplicationes. Cum vero Bajazetes ab opprimendis Christianis non absisteret, Tamerlanem in eum consurgere permisit Deus.

(e) *Bonfin. dec. 3. l. 2.*

Bajazetis progressus.

(f) *Juvenal. Ursin. in Carol. VI. hoc anno.*

Hoc porro anno irrupisse in Moschoviam Tamerlanis duces, refert Sigismundus Liber (g) ex vetustis Moschotum monumentis additque fuisse copiis maximis suc-

(g) *Sigism. Lib. in comment. de Mosch. p. 88.*

Tamerlanis iruptio in Moschoviam.

succinctos, adeo ut Moschi terrore perculsi, desperata victoria, nisi eam Deus misericors conferret, ad Deiparam confugerint: cujus ope Tartaros propulsatos, refert: *Themirassack cum exercitum maximum in Retzan ad depopulandam Moscoviam duxisset, tantum terrorem principibus Moscoviæ injecit, ut desperata victoria abjectis armis ad divorum tantum auxilium confugerent. In Vvolodimeriam statim pro imagine quadam D. Mariæ Virginis, quæ multis miraculis editis ibi celebris erat, mittunt, quæ cum in Moscoviam deveretur, princeps omni cum multitudine honorifice illi obviam procedit, eaque primum ut hostem averteret humillime implorata, maxima veneratione ac reverentia in civitatem deducit, qua culta se impetrasse dicant, quod Tartari ultra Retzan non fuerint progressi: in cujus rei perpetuam memoriam eo loci, ubi imago expectabatur, susceptaque fuit, templum exadificatum est, diesque is, quem Rutheni Stretenne, id est obviationis diem vocant, XXVI. augusti quotannis solemniter celebratur. Acta sunt hæc ann. 6903.* nimirum Christi domini MCCCXCV. Ut vero in Lituaniam & Poloniam penetrarint Tartari, dicetur inferius.

Deiparæ imago in Vvolodimeriam clara miraculis.

Propulsati divinitus Tartari.

Anno

I. ANno à virgineo partu nonagesimo sexto supra millesimum trecentesimum Indictione quarta Bonifacius pluribus Romanæ ecclesiæ hostibus ad Apostolicæ sedis obsequium redeuntibus paternum sinum explicuit (a), in primisque Francisco episcopo Narniensi præcepit, ut Perusinos ac finitimos nonnullos populos censuris solutos in pristinam cum Ecclesia gratiam revocaret: *Populus*, inquit, *& commune ac singulares personæ civitatis nostræ Perusinæ ac universitatis, castrorum, terrarum, & villarum, comitatus, & districtus civitatis ejusdem, ac etiam terrarum & castrorum Gualdi captaniorum & Canarii ac Collismoncii; & Turriscolis, Tudertinæ, & Assisiantis diœcesis, qui dudum se ab obedientia & subjectione Romanæ ecclesiæ temere subtraxerant, & dictæ ecclesiæ rebelles fuerant, nuper ad cor redeuntes, & suos cognoscentes errores ad nostram & ejusdem ecclesiæ devotionem & fidelitatem ac obedientiam sunt reversi, &c.* Datæ etiam eidem episcopo partes fuere (b), ut Biordum defectionis authorem pœnitentemque in gratiam reciperet, ac legum severitate soluta pristinis juribus restitueret. Cum vero innuere videatur Theodoricus e Niem (c) illum, dum in humanis fuit, in perduellione & pertinacia obduruisse, Tudertumque spretis apostolicis imperiis suæ tyrannidis jugo attrivisse, vel superiora authorem latuisse putandum est, vel Biordum ficta demissione Pontificem delusisse, ut ea specie acies, quas ille in ipsum ab episcopo Fulginate concitari ineunte anno jusserat (d), a se averteret, indictumque in eum bellum sacrum retardaret. Addit Theodoricus (e), Biordum Perusii ab abbate Suburbani monasterii S. Petri ei familiaritate conjunctissimo, omniumque consiliorum participe in thalamo trucidatum perduellionis pœnas luisse: illum vero abbatem, qui Biordi cæde cardinalitios honores adipisci speraverat, spe & expectatione frustratum, proscriptumque a Perusinis fuisse. Meminit etiam de Biordi nece Leonardus Aretinus (f), quam in proximum annum conjicere videtur. At de infelici Biordo satis: nunc ad alios, qui ad officium felicius reducti fuerunt, redeamus.

(a) *Bonif. l.4. p. 54.*

Perusini ad eccles. obsequium reversi.

Plures eorum exemplum secuti.

Biordus in gratiam receptus.

(b) *Bonif. l.4. p.57.*

(c) *Theod. e Niem. l.2. c.15.*

(d) *Bonif. l.4. p. 27.*

Trucidatus a socio.

(e) *Theod. e Niem. l.2. c. 16.*

(f) *Aret. hist. Flor. l. 11.*

II. Sopiti etiam Pontificis (g) studio & industria fuere maximi tumultus, qui Romanos proceres in geminas factiones divulsos in mutua odia cædesque commoverant. Alterius factionis, quam Guelpham vocabant, signiferi erant Ursini, qui Tifernum, ac nonnulla alia loca munita una cum fœderatis militari firmarant præsidio, e quibus in Romanos in alteram factionem propensiores infesti excurrebant, de quibus conciliatis, sancitisque inter ipsos pacis legibus corroboratis a Bonifacio diploma (h) editum est.

(g) *Bonif. l.4. pag. 133.*

Romani in geminas factiones distracti.

(h) *Ibid.*

Sedatos urbis motus iterum concitare in Bonifacium nisi sunt Petri e Luna antipapæ nuntii, dolis ab illo instructi, quæ res, ut illustretur, paulo altius repetenda est. Junxerant hoc anno (i) arctissima inter sese fœdera Francorum & Anglorum Reges: ad quæ astringenda Carolus Isabellam septennem Richardo juniori desponderat, receptis ab Anglo nonnullis arcibus, quas in Galliæ ora tenebat, ac refusa in Anglum constituta auri vi induciæ in triginta annos extrahendæ, firmatæ fuerant. Qui Reges ita conciliati de redintegranda pristina ecclesiarum sub uno summo Pontifice & vero Christi vicario conjunctione mutua consilia contulerunt, repudiatoque concilio œcumenico, quasi tum ad ipsos monarchia ecclesiastica spectaret, sanxere, tam antipapam quam verum Pontificem ad pontificia ornamenta abjicienda adigendos: nam politici fateri crimen schismatis, eaque ratione ecclesiarum conjunctionem instaurare abnuebat. Quamvis vero Richardus Rex ex Anglicanæ ecclesiæ consilio missis oratoribus Gallo Regi exposuisset non cogendum esse verum Pontificem ad deponendum pontificalem ornatum, sed œcumenicam synodum congregandam, in eaque cognita causa antipapam exauthorandum, quod narrat Juvenalis Ursinus (k); tamen in colloquio cum Francorum Rege habito cum iidem politici stare juri detrectarent, sed Pontificem parere ipsorum cupiditatibus vellent, a susceptæ sententiæ constantia descivit, ac Romanæ ecclesiæ patrocinium maximo suo dedecore, & damno abjecit: utque suis commodis inserviret, ad conjungenda pro exauthorando Pontifice cum aliis consilia subornati se sivit, falsa spe adductus antipapam, qui sacramento erat pollicitus, invaso gradu decessurum. Poposcit itaque a Bonifacio, ut pontificia dignitate sua cum æmulo abiret, cui repulsam dedit Bonifacius.

Petri e Luna dolis ad turbandam Eccles.

(i) *Vualsin. in Rich.2. & in Ypp. digm. Neustr. Froiss. to. 4. c.64. & 78. Juvenal. Ursin. in Carol. VI.*

Francorum & Anglorum Reges juncti fœdere.

Ecclesiæ causam prodit Richard.

(k) *Juv. Ursin. in Car. VI.*

Gallorum mendacius se subornari sinit.

III. Exinde Petrus e Luna struendi Bonifacio novos dolos occasionem sumpsit, misitque meditati sceleris administros, qui pacis universæ Ecclesiæ restituendæ specie novas turbas miscerent: quorum insidias cum metueret Pontifex, venire ipsos in Urbem vetuit: qui ad Honoratum Fundorum comitem se contulere. Ad quos Bonifacius, ne concordiæ publicæ iter obstruere videretur, Franciscum episcopum Segobiensem interpretem misit: sed is patriæ studium religioni prætulit in gratiam Hispani antipapæ, adeoque suo de-

Missi a Petro e Luna impostores ad Urbem.

sci-

ſcivit munere, ut ad ejuſdem antipapæ nuntios, quæ a Bonifacio non erant dicta, referret, daretque operam, ut in urbem irreperent inſcio vel invito Pontifice, conjurationeſque cum iis, quos ad ſcelus paratos comperirent, molirentur. Verum patefacto ſcelere Bonifacius in Franciſcum proditorem legum ſeveritatem a Conrado pontificii ærarii præfecto adhiberi (a) juſſit. [1]

(a) Bonif. l. 4. ep. cur. pag. 53.

Eorum nomina.

Venerabili fratri Conrado archiepiſcopo Nicoſienſi camerario noſtro, &c.

Ad audientiam noſtram pervenit, quod filius iniquitatis Franciſcus epiſcopus olim Segobienſis in Romana curia conſtitutus, dum viri ſeditioſi Bartholomæus, qui ſe epiſcopum Hamnenſem nominat, Dominicus Maſcbon legum doctor, Petrus Garſiæ, & Bartolinus de Ruſtigiis, prætendentes ſe ambaxiatores & nuncios maledictionis alumni Petri olim S. Mariæ in Coſmedin diaconi Cardinalis dicti de Luna nunc antipapæ, qui ſe Benedictum XIII. auſu ſacrilego nominat, ad civitatem Fundanam declinaſſent, & prætenderent ſe ab eodem Petro in mandatis habuiſſe ad noſtram præſentiam veniendi, & nobiſcum de modis tenendis circa remotionem inſtantis damnati ſchiſmatis colloquendi, nec a nobis certis rationalibus cauſis, quas ad præſens

Arcentur adytu in Urbem a Bonif.

ſubticemus, veniendi ad nos potuiſſent licentiam obtinere; ac dicto Franciſco, qui eis notus erat, reſcripſiſſent, ut ad eos curaret accedere, noſque ipſi Franciſco ad eos accedendi, & audiendi, quæ illi dicere vellent, illaque nobis fideliter referendi licentiam tribuiſſemus: dictus, tamquam,

Miſſus ad eos epiſc. Segobien.

Franciſcus ſuæ ſalutis immemor & proprii prodigus honoris, noſtrorumque mandatorum, ſuique debiti prorſus oblitus, cum ad illos acceſſiſſet una vice rediens, diverſa, quæ ſe ab illis audiviſſe dicebat confingens, unum pro reliquo reportavit, & cum illis forſan eorum falſis pollicitationibus faſcinatus, diabolico ſpiritu inſtigante, ac Deo poſt tergum habito doloſe, malitioſe, ac penſate & deliberate cum illis tractavit & tractatum tenuit, quod illi etiam nobis in ſuis, vel ſi forte ſciremus contra voluntatem noſtram ad almam urbem venirent, & cum illis ex perſonis in prædicta urbe morantibus, quas ſuum iniquum propoſitum perficiendo in ſuam ſententiam allicere & attrahere poſſent, contra etiam perſonam noſtram ſtatumque noſtrum & eccleſiæ Romanæ, ac univerſalis reipublicæ in eadem urbe tumultum concitarent: & in ſubverſionem noſtram & ejuſdem eccleſiæ, ac reipublicæ cum talis tumultus favore & alias utcumque poſſent, omne illis poſſibile malum facerent & complerent; & ut præmiſſa ſic fierent dictus Franciſcus præbuit & ulterius ſe præbiturum obtulit conſilium, auxilium, & favorem: ac tandem cum ſibi ad eos redeundi pro tunc opportunitas non adeſſet, auſu temerario & præſumptione damnabili os in cælum ponens, lingua ejus tranſeunte ſuper terram, illis de nobis propria manu ſcribere non erubuit quamdam literam nefandis & infamibus ignominiis, opprobriis, & conviciis repletam, per quam etiam eos ad perficiendum tractata quantum poterat, hortabatur hæreſis, apoſtaſiæ, læſæ majeſtatis, perjurii, & conſpirationis, ſeu conjurationis, & jam contra hoc crimina damnabiliter incurrendo. Et infra:

Faſcinari ſe ſinit ad prodend. Pontificem.

Factas coitiones ad excitan. tumultum.

Proditoris Hiſpani pro antipapa Hiſpano auſa.

Veris exiſtentibus ſupradictis præfatus Franciſcus dignitate epiſcopali reddidit ſe indignum, eſtque pœnis multiplicibus affligendus, ne ſuæ tanti erroris ſi tranſirent impune, aliis delinquendi præbeant incentivum, quin potius pœnæ meritæ ſubſecutæ alios a ſimilibus exterreant perpetrandis, fraternitati tuæ, de qua in hic & aliis ſpecialem in Domino fiduciam obtinemus, per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vocatis dicto Franciſco & aliis, qui fuerint evocandi ſuper præmiſſis etiam ex officio ſummarie ſimpliciter & de plano & ſine ſtrepitu & figura judicii authoritate noſtra inquiras diligenter veritatem: & ſi per inquiſitionem hujuſmodi inveneris eumdem Franciſcum culpabilem de præmiſſis vel aliquo præmiſſorum, eum punias juxta canonicas ſanctiones, &c. Datum Romæ apud S. Petrum VI. id. aprilis pontificatus noſtri anno VII.

Inſtitutus in eum ordo judiciarius.

IV.

Intendendæ pariter Bonifacii curæ fuerunt ad retundendos ſchiſmaticorum conatus, qui Trinacriam a Chriſti vicarii obſequio abducere nitebantur. Confirmavit eorum audaciam Martinus Aragonius, qui Mariæ Reginæ nuptiis armiſque regnum illud magna ex parte ſubegerat, de quo & aliis ſchiſmatis præconibus ita queritur Pontifex (b): *Sicut accepimus, in dicto regno nonnulli S. Franciſci miniſtri & aliorum mendicantium ordinum priores, provinciales, & alii fratres & profeſſores or-*

Studia a Bonif. adhibita quo Trinacriam ſchiſmate non inficiatur.

(b) Lib. 4. ep. cur. p. 86.

NOTÆ [1] BEnedictus XIII. ablegatos quidem ſuos ad Romanorum animos tentandos miſit, ut annaliſta hic narrat, ſed legatio ſeu miſſio iſta ad annum ſuperiorem pertinet. In nota enim ad præcedentem annum prolata ſunt verba epiſtolæ Joannis e Petramala ad Romanos, in quibus miſſio hæc comitis Fundorum & aliorum a Benedicto XIII. ablegatorum commemoratur. In literis vero illis enunciatur annus a cœpto ſchiſmate XVII. qui ſane partim anno 1394. partim anno 1395. reſpondet. Si quis vero literas illas legat attentius, fortaſſe intelliget oratores illos ablegatos externa quidem ſpecie veniſſe, ut Romanos ad procurandam eccleſiarum conjunctionem inducerent; re autem ut Romanos ad Benedictum traherent. MANSI

diuit prædicatorum, Dei timore postposito asserentes damnata memoria Robertum olim basilica duodecim Apostolorum presbyterum Cardinalem tunc antipapam, qui se Clementem VII. ausu sacrilego nominabat, fuisse verum Papam; & iniquitatis filio Martino duci montis Albi publice & notorie adhærentes fore noscantur; ac eidem Martino, ejusque sequacibus & adhærentibus in tantum suis prædicationibus, & operibus fovere, ipsosque exaltare præsumunt, quod fideles & obedientes nostri in suarum præjudicium animarum penitus opprimuntur, &c.

Ad eos coercendos impostores dedit amplissimum Giliforti archiepiscopo Panormitano provinciam, eundemque in Trinacria sedis Apostolicæ nuncium creavit (a), ut civiles discordias, quas Martinus Aragonius commoverat, sedaret, Trinacriamque contra schismaticorum impetus in Romanæ ecclesiæ fide contineret.

(a) Ib. p. 85.

Venerabili fratri Giliforti archiepiscopo Panormitano Apostolicæ sedis nuntio.

Trinacriorum discordiæ. *Vidimus jam est diu, dolenterque videmus divisiones, discordias, seditiones, dissensiones, confusiones, rancores, & odia quæ magnas calamitates, grandia exterminia, & jacturas irreparabiles minabantur, ex quibus regnum Trinacriæ, quod ecclesiæ Romanæ juris & proprietatis existit, ejusque proceres & incolæ motibus vehementibus & indesinentibus agitabantur: nam alter alteri diffidebat, alter alterum supplantare aut confundere nitebatur: alter exteras & barbaras & (de quo magis dolendum est) in regnum præfatum inimicas & schismaticas nationes (tanta animi concitatio sanum consilium supprimebat) in confusionem propriam inducere nitebatur; alter omnia, nesciens an foret ab hoste an a proximo plus timendum, reparabat: alter tantos motus simulabat non cognoscere vel videre, dumque hæc ibidem furiis infernalibus agitarentur, nos quem non præterennt incommoda filiorum, per diversos nuntios nostros illuc transmissos cum paterna charitate & pia sollicitudine eosdem proceres & incolas per maxima imminentia*

Spretæ Pontificis ad concordiam adhortantis voces. *pericula, quibus subjacebant, edocere & tot ad concordiam & unitatem, per quam non solum amplæ & magnificæ, sed etiam parvæ res conservantur & crescunt, & per quam si nos (prout par est & æquum fuerat) exaudivissent, a quacumque iniqua, quæcumque valida atque forti manu illæsas poterant se servare, inducere curavimus & dum labant, & in ambagibus tempus teritur,*

Martini Aragonii irruptio. *ecce inimicus homo cumulatis viribus regnum ipsum aggreditur, plenum utique discordiis & simultatibus, & concordia & sincera charitate nudatum, & prout voter cedit, quod potest sibi subigit, spoliat, & carcerat, ad longinque transmittit, & perimit atque mutilat, virgines & matronas trahit ad inhonestos abusus, cuncta exponit avaritiæ atque prædæ, nec ullo modo satiatur sanguine vel rapinis: divina & humana permiscet, fidem vel alias promissa non observans, etiam sub fide receptas jugulat, vel atris carceribus durisque vinculis tradit; nec satis enumerari possent inexcogitatarum miseriarum genera, quibus pro posse totum regnum complet. Quibus non obstantibus adhuc per alios nostros nuntios reliquos proceres & incolas de dicto regno, qui inimicos manus evaserant, conati fuimus ad unitatem, pacem & concordiam revocare: sed peccatis exigentibus parum auditi, minusque exauditi fuimus, quæ etiam in nostrum & ecclesiæ Romanæ jurium redundant non modicam læsionem.*

Et cum adhuc Deo votis bene favente, devoti & fideles dicti regni ad pacem & unitatem insimul cum effectu concedere velint, & nulla bona remedia supersint per Læsa ab eo Romanæ ecclesiæ jura. *quæ se non solum ab hostibus tueri, sed etiam illos plurimum poterunt fatigare ac debilitare, tandemque propellere ad remota ac restaurationi eorundem, nostrorum & ipsius ecclesiæ jurium utiliter providere, & cum vel anxie cogitaremus de viis & modis idoneis ad præmissa, te tandem virum utique insignem & singularium meritorum, ac multipliciter nobis fidum, & in multis & arduis comprobatum, maturo super his, nec semel, consilio præhabito, ac deliberatione excussa, ad partes illas providimus destinandum.*

V. *Te igitur attente requirimus & hortamur, tibi nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ & ad æternæ vitæ præmium districtius injungentes, quatenus ad partes prædictas te personaliter conferens, & habens præ oculis solum Deum, inter proceres & incolas supradictos nobis & eidem ecclesiæ devotos, pacem, unitatem, & concordiam reformare omnibus ingenii tui viribus cures,* Missus in Trinacriam internuntius. *nihil de contingentibus omittendo: nos enim tibi omnia & singula, quæ ad pacem, concordiam, & unitatem hujusmodi, necnon ad restaurationem jurium prædictorum, ac nostrum & ipsius ecclesiæ honorem, & bonum publicum dicti regni necessaria & utilia videbuntur cum eisdem procurandi & incolis ac universitatibus eorum tractandi, deducendi, concludendi, procurandi, faciendi & exequendi, & etiamsi Deo, prout speramus, volente partes ad optatam pacem te medio reducantur, in capitulis pacis ejusdem nostram authoritatem & decretum interponendi, illaque non alia, quæ rationabiliter per te in præmissis tractata & deducta fuerint & conclusa sub quibusvis censuris & honestis stipulationibus validari, & etiam quod ea, authore Domino, inviolabiliter observari faciemus promittendi; necnon quoscumque prælatos regni prædicti, ipsiusque proceres, incolas, & universitates prædictos pro executione præmissorum &*

non-

nonnullorum aliorum per nos tuæ solertiæ confidentius commissorum ad consilium & parliamentum ubi & quoties tibi expedire videbitur convocandi, plenam & liberam concedimus harum serie potestatem. Quapropter vade in nomine Domini, frater amabilis, angelusque Domini tecum adsit, & in hac parte vota secundet, ut prout summe cupimus & speramus, pax, concordia & unio, necnon vera prosperitas ad honorem, & statum ejusdem ecclesiæ in prædicto regno subsequantur, & exinde gratias Deo agere, teque dignis laudibus possimus non immerito commendare. Datum Romæ apud sanctum Petrum IV. id. junii pontificatus nostri anno VII.

VI. Genuenses mutuis seditionibus implicitæ.

Dum porro a Martino Aragonio Trinacria ferro flammaque in partes antipapæ adigebatur, ingemuit Bonifacius Liguriam ab sede Apostolica divelli; externis enim bellis liberi Genuenses in mutuas cædes strinxere, civilibusque tandem malis fessi ex senatus decreto Regi Carolo Genuæ imperium, exauctorato duce Adurnio, contulere (a), subjectis his legibus præcipuis: *Primo ut Rex Galliæ foret legitimus Genuæ dominus, ac totius Ligusticæ ditionis princeps, salvis tamen Romano imperio juribus feudatariis & beneficiariis. Ut Rex suo nomine præsidem Genuæ haberet ex Gallis oriundum, qui in decernendis reipublicæ muneribus duo haberet in senatu, prout superiores duces habuerant, suffragia. Ut decuriones, quos ancianos vocant, deinceps partim ex nobilitate, partim vero ex popularibus æquali distributione eligerentur. Ut Regi non liceret reipublicæ aliqua nova vectigalia vel portoria imperare. Ut populus Genuensis propter exortum ea tempestate inter principes Romanum schisma neutrius partis studia sequeretur vel foveret.*

(a) Juvenal. Ursin. in Carol. VI. Hector. Pignatel. in diar. MS. Neubrien. l. 4. Bizar. hist. Genuens. l. 8. Foliet. l. 9. & alii.

Gallico jugo se subjiciunt.

Expavit Bonifacius, qui Gallos tunc schismate implicitos dolebat, ne ipsi, cum jam Neapolim Genuamque in suam redegissent potestatem [1] ad reliquam Italiam sibi subiiciendam aspirarent: ac Balthassarem Cossam, qui postea pontificios apices, accepto Joannis XXIII. nomine, gessit, & Joannem a Caputgallis nuntios ad principes Italos submisit (b), ut armorum fœdera cum iis ad vindicandam a Gallorum conatibus Italiam inirent.

(b) Lib. 4. ep. cur. 167.

Dilectis filiis Joanni de Caputgallis de urbe notario, ac Baldassari Cossæ archidiacono Bononiensi decretorum doctori cubiculario, nostris & Apostolicæ sedis nuntiis.

VII. Fert ægerrime Bonif. Gallorum progressus.

Inter cæteras mundi regiones, quæ fugerente & usque nunc humani hostis prævalente versutia, turbationibus fluctuent domesticis & externis, est inclyta cæterarum quondam imperiosa domina ac Regina, nunc intestinis quassata discordiis Italia numeranda cum subjectis circumpositis illi partibus ferme cunctis; in cujus dolendam perniciem, nisi salubriter & quantocius occurratur [proh dolor!] nunc emergit occupatio detestanda, per Gallicos præsumpta, novissime de civitate imperiali & magnifica Januensi: quare eo diligentius salutaria sunt ibidem apponenda remedia, nec minus etiam præcavenda pericula, quæ in universos, & præsertim Italos, nostrosque & ecclesiæ peculiares filios redundare luce clarius dignoscuntur, quo plures & quotidie ex colligationibus cum quibusdam Italicis jam firmatis, & quæ jugiter per eosdem Gallicos procurantur morborum causas videtur pater ille malignantium seminare.

Ad eos Italia depellendos intendit studia.

Cum itaque ob præmissa, necnon pro quibusdam aliis arduis negotiis bonum publicum salutemque fidelium concernentibus eundemque ad nonnullas partes vos præsentialiter dirigamus, ut salus ac tempestiva defensio ejusdem Italiæ cæterorum fidelium sub pacis pulchritudine, sine qua nullius boni perfecta potest esse conditio, per saluberrimæ provisionis remedia votivis affectibus conservari ac fieri valeant adversus malignantium studia quovis casu; & ne sinceritatem eorumdem nostrorum & Ecclesiæ filiorum sub specie boni, pestiferam pariter malitiam, aliquis seducere valeat præcipitabiliter in ruinam, devotioni vestræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, mandandi & districtius inhibendi universis & singulis officialibus ac regiminibus, & quibuscumque nostris & ecclesiæ Romanæ provinciis, comitatibus, terris, & locis pro nobis & eadem ecclesia vicariis, eorumque vices gerentibus constitutis, quatenus sub pœna excommunicationis in personis, interdicti in civitatibus, terris, ac locis, & privationis, si mandatorum hujusmodi fuerint quomodolibet contemptores,

Incussæ censuræ inituris fœdus cum Gallis.

NOTÆ [1] HOc anno, die XXV. octobris, Genuenses libertatis, quam civium seditiones duriorem effecerant, pertæsi, urbis suæ dominium Carolo Francorum Regi detulerunt. Conditiones novæ hujus servitutis recenset annalista ex Bizaro; sed ea quæ ad ecclesiæ schisma pertinent vereor ne a Bizaro sincere satis expressa sit. Non enim inter Gallos Genuensesque conventum fuit, ut *propter exortum inter principes Romanos schisma, Genuensis populus neutrius partis studia sequeretur*, quæ verba sunt Bizari apud Annalistam; sed potius, *ne posset rex* [Francorum] *ipsos Januenses astringere, occasione schismatis ecclesiæ nunc vigentis, ut plus adhæreant uni parti, quam alteri*. Quæ verba sunt Georgii Stellæ, rerum Genuensium scriptoris coævi, Rer. Ital. to. XVII. col. 1152. Integrum ergo fuit Genuensibus in obsequio Bonifacii persistere, & civilis regiminis forma mutata, ecclesiastica jura manebant intacta. Sed res erat plena periculi, verebaturque merito Bonifacius ne alienus a se Rex Gallus subjectos sibi Genuenses alienaret. MANSI.

eo ipso vicariatuum, officiorum, privilegiorum quorumlibet per nos aut prædecessores nostros Romanos Pontifices, aut Apostolicæ sedis legatos vel nuncios hactenus ipsis, aut eorum alicui quomodolibet concessorum, ne aliquam confœderationem, ligam, unionem, vel pactum seu fœdus cum dictis Gallicis, aut eis adhærentibus, sequacibus, vel fautoribus, seu aliis quibuscumque dominis, universitatibus, aut singularibus personis super his, quæ eorumdem Gallorum, aut eis adhærentium adhæsionem, assistentiam, aut sequelam concerneret, quovis modo inire, firmare, vel quomodolibet contrahere præsumant. Et infra: *vobis & utrique vestrum in solidum plenam & liberam authoritate apostolica tenore præsentium concedimus facultatem, &c.* rescindit coitiones etiam sacramento confirmatas, quæ cum Gallis conflatæ essent, & facti religionem abolet. *Datum Romæ apud S. Petrum xv. kal. januarii pontificatus nostri anno viii.*

VIII. Franciscus Portarius novus hæresiarcha.

Inter hos bellorum turbines & schismatis tenebras submisit dœmon novum hæresiarcham Franciscum Portarium, qui novas hæreses simplicibus afflaret: isque Bononiæ publice in templo S. Petronii, Ecclesiam catholicam leprosam affirmare non perhorruit, nec sacramenta rite conferri, adeo ut nullus sacra baptismatis gratia ornaretur: quem nefarium hæresiarcham Pontifex a Bononiensi episcopo justa pœna affici jussit (*a*).

(*a*) *Lib.4. ep. cur. p. 114.*

Venerabili fratri ... episcopo Bononiensi salutem, &c.

Ad audientiam nostram relatibus fidedignorum quamplurimis, non sine magna mentis nostræ displicentia, noviter est inductum, quod Franciscus Petri portarii civis Senensis mere laicus, sed notissimæ temeritatis, lingua veneficus, & seductor perfidus in nostra civitate Bononiensi, & ibidem inchoata ecclesia S. Petronii; etiam contra inhibitionem tuam in publica prædicatione, quam ad congregatum Dei populum faciebat, ore subdolo & polluto, totam sanctam Dei Ecclesiam leprosam fore, asserere non expavit; adiciens etiam quod modernis clericis decimæ, quas sibi Dominus in speciale peculium reservavit, non erant dandæ, quin potius valde peccabant divina audientes officia præsentium clericorum, & quod nullis temporibus isti Christiani erant legitime baptizati; & nonnullos alios patentes errores hæresim sapientes prædicare & dogmatizare ausu nefario præsumpsit, & quotidie præsumit in gravem divinæ majestatis offensam, animæ suæ periculum, subversionem fidei catholicæ, ecclesiastici ordinis confusionem, & scandalum fidelis populi Christiani.

Leprosam esse Dei ecclesiam blasphemat.

Baptismum non rite conferri.

Nos igitur attendentes, quod nostra præcipue interest super his de opportuno remedio providere, fraternitati tuæ, qui etiam es in partem pastoralis solicitudinis evocatus, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus receptis præsentibus authoritate nostra ex officio diligenter inquiras an dictus Franciscus, qui ad præsens Bononiæ, ut asseritur, moram trahit, sit præmissis vel præmissorum aliquo publice diffamatus; & si per inquisitionem hujusmodi eumdem Franciscum inveneris de præmissis vel præmissorum aliquo fore publice diffamatum, eum ut fugæ beneficio debitam, si non retrahat cautius pedem a lapsu, pœnam evadat, capiat & facias carceribus mancipari ac diligentius custodiri: & nihilominus vocatis ipso Francisco & aliis, qui fuerint evocandi super præmissis, eadem authoritate inquiras diligentius veritatem. Nos enim tibi in & super iis, procedendi summarie, simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura judicii, necnon contradictores quoslibet & rebelles cujuscumque status, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel conditionis existant, etiamsi pontificali dignitate præfulgeant, quandocumque, & quotiescumque expedierit, eadem authoritate per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendi, & invocandi ad hoc, si opus fuerit, auxilium brachii sæcularis, plenam & liberam authoritate apostolica tenore præsentium concedimus potestatem, &c. Datum Romæ apud S. Petrum vi. id. septembris pontificatus nostri anno septimo.

Jussos in vincula conjici.

IX.

Pari Bonifacium pietatis studio commotum fuisse adversus Wicleffi sectatores, qui Angliam inficere nitebantur, refert Walsinghamus (*b*) his verbis: *Hoc anno Papa scripsit Regi Angliæ, oravitque ut assisteret prælatis Ecclesiæ in causis Dei, & ipsius Regis & regni contra Lollardos, quos declaravit non solum proditores Ecclesiæ, sed & ipsius Regis; rogavitque obnixius, ut quos præsules declarassent hæreticos condemnaret.* Obtemperasse Regem pontificiis monitis ex subsecutis rebus colligitur. Solicitum præterea fuisse Bonifacium de jure ecclesiastico asserendo, ac Richardum orasse, ut regia edicta immunitati ordinis sacri adversantia rescinderet, ostendunt apostolici regesti literæ. (*c*) Cæterum cum Willelmus Courtenejus archiepiscopus Cantuariensis e vivis sublatus esset, Thomas Arundelius (*d*) ex Eboracensi ad Cantuariensem archiepiscopatum traductus est a Bonifacio, de quo Nicolaus Harpsfeldius (*e*) in historia ecclesiastica Anglicana ex monumentis ecclesiæ Cantuariensis hæc narrat: *In eo juramento, quod de observantia Romano Pontifici exhibenda, cum hoc munus susciperet præstabat, cautum est inter alia, ne ecclesiæ Cantuariensis possessiones alienaret, neve venderet, nec pignori daret, ut singulis trienniis Romam inviseret: ne denique Roberto pseudopontifici aut ejus asseclis*

(*b*) *Walsin. in Rich. 2.*

Angliæ Rex ad excindendos Vicleffistas solicitatus.

(*c*) *Lib. 4. p. 156.*

(*d*) *Walsin. ubi sup.*

(*e*) *Harpsf. hist. eccl. Angl. in sæc. 15. cap. 9. & alii.*

apem

(a) *Vvidfor. in tit. tra.*

Synodus Londinensis adversus Vvicleffum.

(b) *Ext. apud Vvideford.*

opem aliquam aut auxilium praestaret. Octnatus etiam est (a) a Bonifacio legati Apostolicæ sedis munere; qui, uti sibi fuerat imperatum, mox inito archiepiscopatu Cantuariensi ad Wicleffisticam hæresim excindendam celebravit hoc anno Londini provincialem synodum, in quo octodecim pestiferi articuli (b) Wicleffi damnati sunt, atque imperio archiepiscopi Willelmus Windefordus Minorita libellum edidit, quo argumenta firmissima, ob quæ damnati essent illi hæreseos illustrato, & hæresiarchæ sophismata discussa fuere.

X.

Damnata hæresis, quod maneat panis post consecrationem.

Primus articulus hic erat, *quod manet panis substantia post ejus consecrationem in altari, & non desinit esse panis*. Hanc novi antichristi vocem retundit Willelmus Windefordus conciliorum œcumenicorum, sanctorum patrum, & theologorum authoritatibus, subditque: *Magna fuit temeritas Joannis Vvicleffi, qui contra tot doctores a tempore Apostolorum usque ad tempora nostra scribentes, & contra multa concilia generalia, ut prius est dictum, præsumpsit dicere, quod nec Berengarius, nec Fredennurdus, nec aliquis alius hæreticus ausus fuit dicere, scilicet quod hæreticum est ponere panis substantiam desinere esse in consecratione, & accidentia remanere sine subjecto*. His adjicit author tunc Wicleffi hæresim tum ab academia Parisiensi, tum a Willelmo Cantuariensi archiepiscopo in concilio, ejusque decretoriam sententiam a Romana curia fuisse confirmatam. Affert deinde sophisticas Wicleffi argutias, scilicet in trialogo (c), demonstratum fuisse panem a Christo, atque ideo manere panem effutiebat. Respondet Windefordus: *Falsum est quod Christus, qui mentiri non potuit dixit panem, quem accepit in manibus, esse realiter Corpus suum, quia non demonstravit panem, quem tenuit in manibus per pronomen hoc, sed contentum sub speciebus panis transubstantiati in Corpus suum demonstravit per illum terminum, hoc*. Et infra: *Cum illa verba sint factiva, conversiva, & transubstantiativa, oportet quod verba sumantur practice: & patet manifeste quod argumentum non concludit quod substantia panis materialis manet, sed totaliter concludit oppositum*.

Vvicleffi temeritas.

(c) *Trial. l. 4. c. 2.*

Non demonstratur panis per pronomen *hoc*. *Hoc est Corpus meum*, est propositio practica.

II. Wicleffi sophisma petebatur ex æquivoco, quod sacramentum dicatur panis. Hanc argutiolam ita dissolvit Windefordus: *Quamvis Christus, Apostolus, Ecclesia etiam, & doctores authentici nominaverunt hoc Sacramentum nomine panis, non ex hoc sequitur, quod hoc Sacramentum sit substantia panis materialis, quod patet primo, quia Scriptura sacra aliquando vocat res aliquas nominibus illarum rerum ex quibus fiunt, & attribuit termino mutationis ad quem nomen termini mutationis a quo, unde homo dicitur in Scriptura terra, quia factus est de terra, & de superbo substantialiter dicitur: Quid superbis terra & cinis? isto modo de serpentibus conversis in virgas dicit: Devoravit virga Aaron virgas magorum, ubi serpentes vocat virgas, quia virgæ in serpentes conversæ sunt: & isto modo dicit Scriptura de Eva, quod erat os & caro Adæ, quia de ossibus & carne Adæ facta est*. Et infra: *Sic ergo quia panis convertitur in Corpus Christi dicitur panis, & est Corpus Christi terminus ad quem conversionis panis, ideo more Scripturæ Corpus Christi dicitur panis, licet non sit panis materialis in natura & a proprietate, sicut nec serpens virga. Tertio patet idem quia Scriptura vocat res illorum nominibus, in quorum similitudinibus apparent exterius, quamvis secundum naturam tales non sint, sicut Scriptura dicit Abraham vidisse tres viros & unum adorasse, cum tamen essent angeli in specie virorum. Sic in libro Judicum dixit mulier: Ecce vir Dei venit ad me, & post apparuit mihi vir, quem ante videram; & tamen angelus fuit qui apparuit specie viri*. Et infra: *In alia sua significatione sumitur panis pro speciebus panis; unde magister sententiarum in cv. & alii doctores cum eo dicunt, quod species tenent vocabula rerum, quarum antea fuerunt: & sic species panis & vini dicuntur panis & vinum*.

Cur Euchar. vocetur interdum panis.

III. Sophisma Wicleffi eliciebatur ex sensu hominum & brutorum, sed sensum non esse rectum divinorum judicem, cum etiam in humanis sæpe fallatur, responsum est a Windefordo. Mira autem fuit Wicleffi impudentia, qui cum conciliorum & sanctorum patrum perspicuas auctoritates temneret, ausus sit aliqua eorum dicta in pravum sensum detorquere, ut iis suam impietatem affingeret. Ita abutebatur Hieronymi ad Ebidiam verbis: *Nos audiamus panem, quem fregit Dominus, deditque discipulis suis manducandum corpus esse Salvatoris, ipso dicente: Hoc est Corpus meum. Ergo*, infert hæresiarcha, *manet panis in Sacramento & est Corpus Domini*. Respondit Windefordus non frumentaceum panem intelligi, sed viventem, qui de cœlo descendit, ut ex Hieronymi sequentibus verbis patet. Cæterum reliquæ Wicleffi blasphemæ argutiæ adeo insulsæ sunt, ut indignæ relatu videantur.

SS. Patrum dictis abusus Wicl.

XI.

Impium hæreticorum principium.

Secundus articulus damnatus in concilio Anglicano is est: *Sicut Joannes fuit figurative Elias & non personaliter, sic panis figurative est Corpus Christi & non naturaliter Corpus Christi, & quod absque omni ambiguitate hæc est figurativa locutio: Hoc est Corpus meum; sicut illa in verbis Christi: Joannes ipse est Elias*. Adversus hæc venena opponit Windefordus inter plura alia: *Guimundus 3. libro de Corpore*

& Sac-

Sacramentariorum hæresis damnata in synodo Ephesina.

& Sanguine Domini notabiliter & sufficienter ostendit per dicta Augustini, Ambrosii, Leonis, Cyrilli, & ducentorum episcoporum in synodo Ephesina, Gregorii, Hilarii, & aliorum doctorum, quod illud Corpus Christi, quod pependit in cruce & natum est de virgine Maria est substantialiter in sacramento secundum naturam suam propriam. Ergo hæc non est figurativa locutio, sicut illa panis ipse est Elias. Adducit Windefordus alias authoritates, Hugonis, Ambrosii, Dionysii Areopagitæ vocantis diviniffimum panem, qui dividatur indivisibilis, veletur & reveletur, scilicet indivisibilis & velatus in se, dividatur & reveletur in symbolis: tum quod plures sapientes a fide desciverint: cum intelligere non possent totum corpus Christi, quod in cœlo est, esse in sacramento, quod difficile non erat si tropice esse dictum fuisset; tum addit hoc validissimum argumentum; *Christus instituendo sacramentum dixit: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur. Ergo hoc idem Corpus naturaliter, quod prædiscipulis fuit traditum ad crucifigendum, fuit eis traditum in sacramento ad edendum, & per consequens idem corpus quod fuit in cruce, identice est in sacramento.* Et infra: *Ambrosius ponit istam conversionem panis in Corpus Christi esse præter ordinem naturæ sicut & generationem, qua Virgo Christum generavit esse præter ordinem naturæ; ex quo concludit, quod illa conversio est valde miraculosa sicut & generatio, qua virgo filium generavit, fuit valde miraculosa & singulariter miraculosa; & tamen non esset valde miraculosa si esset solum conversio tropica & figurativa, & non substantialis & transubstantiva.*

B. Dionysii Areop. sententia.

Argumentum ex verbis Christi, quod pro vobis tradetur.

XII.

Impudentissimum Vvicleffi mendacium.

Tertius Wicleffi articulus damnatus in synodo Londinensi est impudentissimum hoc mendacium, *quod in capite ego Berengarius, curia Romana determinavit, quod sacramentum Eucharistiæ est naturaliter verus panis, loquendo conformiter, ut prius de pane materiali albo & rotundo.* Quis fidat homini tam proterve mentienti, cum non modo ex actis concilii, verum ex Berengarii ipsius verbis refellatur?

Baptism. impugnatus a Vvicleffo.

Quartus articulus damnatus ab Anglis præsulibus continetur cap. 14 quarti libri trialogi, ac necessitatem baptismi convellebat: *Desipienter*, ajebat Wicleffus, *parvulos fidelium sine baptismo sacramentali decedentes non fore salvandos, in hoc sunt præsumptuosi & stolidi.* Refellitur a Windefordo hæc hæresis non modo conciliorum & patrum dictis, sed etiam verbo Christi Joannis III. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest intrare in regnum Dei.* At expressam adeo Christi sententiam eludere nisus est hæresiarcha cap. 22. lib. quarti trialogi hoc figmento, scilicet intelligendam aquam, quæ fluxit de latere Christi; atque ita baptismum Christianorum abolebat.

Quintus articulus condemnatus ut erroneus, est, *quod collatio sacramenti confirmationis non est episcopis reservata*, nempe jure ordinario, nam sacerdos ex Romani Pontificis imperio potest illud conferre. Excerpserat hunc errorem ex Armachani libro XII. de quæstionibus Armeniorum cap. 5. quem tum in Armenis, tum in Græcis damnatum vidimus.

Error circa ministrum confirmationis.

Sextus articulus ut erroneus condemnatus est, *quod tempore Pauli sufficiebant ecclesiæ duo ordines clericorum sacerdos & diaconus, nec fuit tempore Apostolorum distinctio Papæ, patriarcharum, episcoporum: sed sufficit quod sint presbyteri & diaconi secundum fidem Scripturæ, quia superbia cæsarea alios gradus adinvenit.* Refellit impiam hanc calumniam & hæresim Windefordus traditionum apostolicarum repetitione, quarum mentio in decretis Pontificum & in libris Dionysii Areopagitæ de hierarchia ecclesiastica frequenter recurrit.

Sacerdotes tantum & diaconos admisit

Septimus articulus condemnatus in universali suo intellectu est, *quod antiqui, qui ex cupiditate rerum temporalium, vel spe mutuorum juvaminum, aut ex causa excusandæ libidinis, licet de prole desperent, copulantur ad invicem, non vere matrimonialiter copulantur.* Opponit Windefordus contra Wicleffi novam legem universalis Ecclesiæ praxim, tum plura absurda quæ ex eo sequuntur illustrat.

Deliramenta circa conjugia.

Octavus articulus condemnatus ut hæreticus in suo universali intellectu est, *quod causæ divortii ratione consanguinitatis vel affinitatis sunt infundabiliter humanitus ordinatæ.* Adversus novatorem illustrat Windefordus, ut ecclesia ferendarum legum authoritate polleat, ac justas ob causas gradus affinitatis & consanguinitatis constituerit.

Nonus articulus condemnatus ut erroneus est, *quod hæc verba: Accipiam te in uxorem; eligibiliora sunt pro contractu matrimonii, quam hæc verba: Accipio te in uxorem; & quod contrahendo cum una per hæc verba de futuro: Accipiam te in uxorem; & post cum alia per hæc verba de præsenti: Accipio te in uxorem; non debent frustrari verba prima propter verba secundaria de præsenti.* Afferebat Wicleffus pro confirmanda sententia futiles argutias quas Windefordus in ipsum pariter retorquet.

Decimus articulus a vero præcursore antichristi excogitatus damnatusque a synodo Anglicana hic est, *quod isti duodecim sunt procuratores antichristi ac discipuli antichristi Papa, Cardinales, patriarchæ, archipræsules, episcopi, archidiaconi*

Blasphemiæ ejusdem.

coni

cone, officiales, & decani, monachi, & canonici bifurcati, pseudofratres introducti jam ultimo, & quæstores.

XIII. Sophisma hæresiarchæ.

Contra religiosos ordines abutebatur hæresiarcha hoc sophismate: *Sicut patronus ad patronum, sic ordo ad ordinem. Sed Christus patronus communis religionis est in infinitum perfectior patronis religionum privatarum Augustino, Benedicto, Dominico, & Francisco. Ergo communis religio Christiana quacumque religione privata est perfectior quodammodo infinite. Istam rationem ponit xxxii. cap. quarti: & iterum quinto cap. supplementi, & inculcat eam in diversis capitibus tamquam aliquid magni.* Cujus argumenti fallaciam refellit pluribus exemplis Windefordus, sequeretur enim materiam primam a Deo creatam, vel murem aut culicem productum a Deo, infinite quodammodo perfectiorem hominibus per generationem humanam propagatis, vel ipsa sacra Christi humanitate; & pelliceam Adami tunicam, Regum purpura infinite pretiosiorem extitisse, & hostiam consecratam a Christo sanctiorem ea quam Petrus consecravit, sicut enim productor ad productorem, sic productum ad productum a pari se haberet ex Wicleffi argutiis.

Confutatur.

Oppugnatæ opes ecclesiasticæ.

Undecimus articulus pro heresi condemnatus est, *quod Numerorum xviii. Ezechielis xliv. præcipitur simpliciter negative, quod nec sacerdotes Aaronitæ, nec Levitæ habeant partem hereditatis cum aliis tribubus, sed quod pure vivent de decimis & oblationibus.* Arguit Windefordus hunc articulum hæreseos ex Numerorum cap. xxxiv. & Josue cap. xxi. & i. Esdræ c. ii. cum divino imperio & orbes & suburbana & agri sacerdotibus fuerint attributa, adeo ut partim ex decimis, partim ex primitiis & oblationibus, partim ex prædiis & animalium propagatione & domorum possessionibus vitam sustentarent.

Duodecimus articulus pro errore condemnatus est, *quod non est major hereticus vel antichristus quam clericus, qui docet quod licitum est sacerdotibus & levitis legis gratiæ dotari cum possessionibus temporalibus; & si aliqui ex prævaricatione in lege Dei sunt heretici, apostatæ, vel blasphemi, sunt illi clerici qui hæc docent.* Insulsa adeo est hæc hæresis, ut etiam recentiores novatores eam damnarint. Præcipuum Wicleffi sophisma ex depravatis Christi verbis Luc. xiv. petebatur: *Omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus; quomodo autem Christus intellexerit renunciationem in hoc verbo evangelico, ipse & ejus Apostoli per conversationem pauperem satis docent: nam opera Christi & suorum discipulorum sunt optimi interpretes legis suæ.* Opponit hæresiarchæ Windefordus fuisse aliquos Christi discipulos divites, ut Josephum ab Arimathia, Nicodemum, Zacchæum, & sanctas mulieres, quæ illi necessarios sumptus subministrarunt; tum subdit: *Hæc auctoritas in argumento allegata sic intellecta, sicut adversarius intelligit, fuit fundamentum*, & infra, *hæresis Juliani apostatæ, qui propter illam auctoritatem sic intellectam auferebat a Christianis possessiones suas: fuit etiam fundamentum hæresis Manichæi, ut patet per B. Augustinum in lib. de moribus Ecclesiæ expressa; unde non est hæresis nova, quod hæc auctoritas debet sic intelligi, sed hæresis valde antiqua.* Aliud Wicleffi sophisma priori affine est: *Servus [inquiebat] non est major domino suo, nec discipulus supra magistrum; sed sufficit discipulo quod sit sicut & magister ejus, sicut Christus Matthæi iv. dixit: Cum ergo Christus sit magister optimus, & Dominus dominorum, & omnes prælati Ecclesiæ debent esse servi hujus domini atque discipuli, patet quod non debent super Christum extolli in dominio sæculari; sed ipse dixit Matth. viii. quod filius hominis non habet ubi caput reclinet, hoc est non habet humanitas sæculariter & proprietarie dominando; qua ergo fronte episcopi nostri cæsarei audent sic se extollere in dominio civili super Christum?* His argutiis dari pariter a Wicleffo leges Regibus, ut purpuram exuant, sceptraque abiiciant, redarguit Windefordus, & hæresiarchæ ineptias luculenter confutat: ideo vero tanquam canis rabidus latravit Wicleffus contra ecclesiasticas opes, quod episcopatu Reyngorinensi potiri non potuisset.

Hæresis de renunciatione omnium reali instaurata a Vvicleffo.

Impostoris argutia qua omnes ad mendicitatem redigit.

Tertiusdecimus articulus ut hæreticus in suo universali intellectu condemnatus est, *quod non solum domini temporales possunt auferre bona fortunæ ab Ecclesia habitualiter delinquente, non solum eis hoc licet, sed debent hoc facere sub pœna damnationis æternæ.* Excipiebatur suavissime hæc vox a nobilibus viris, qui ecclesiarum bonis inhiabant; sed pariter ex Wicleffi lege ipsis, cum aliquo crimine occulto habituali constricti essent, fiduciaria bona a Regibus eripi debere demonstrat Windefordus.

XIV. Imperata a Vvicl. latrocinia pietatis specie.

Quartus decimus illius articulus damnatus in synodo hic est: *Si corporalis unctio foret sacramentum, ut modo fingitur, Christus & ejus Apostoli ipsius promulgationem non tacuissent.* Arguitur Wicleffus Jacobi Apostoli auctoritate, *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, &c. orent super eum ungentes oleo sancto in nomine Domini.* Subiicit deinde Windefordus; *Est hæreticus, quia supponit nihil esse catholicum, cujus promulgationem Christus & Apostoli tacuerunt in sacra Scriptura.*

Extrema unctio oppugnata a Vvicleffo. Jacob. 5.

Quintus decimus articulus hic erat, *quod qui-*

Eversa ejus figmentis ecclesiastica Hierarchia.

quicumque est humilior Ecclesiæ servitivior & in amore Christi quoad suam Ecclesiam amabilior, ille tam in Ecclesia militante major & proximus Christi vicarius est. Damnatus est, cum anarchiam induceret, atque hierarchiam ecclesiasticam funditus everteret, ac plura absurda, quæ ex eo consequuntur, recenset Windefordus, veluti mulieres episcopatu & sacerdotio fungi posse.

Axioma hæreticum pro evertendo statu politico.

Decimus sextus articulus pro hæresi condemnatus est, *quod ad verum dominium sæculare requiritur justitia dominantis sic, quod nullus in peccato mortali est dominus alicujus rei.* Hauserat Wicleffus hunc articulum ex Alcorano Mahumetis, ut sectatores suos ad rapinas ac seditiones inflammaret: cumque inanem gloriolam captaret, quod crimen lethale immani odio prosequi videretur, in peccato lethali hæreseos fœdissime volutabatur, ac se suosque justos appellitabat.

Inductum ab eo ethnicorum fatum.

Decimus septimus articulus pro hæresi condemnatus est, *quod omnia quæ evenient absolute necessario evenient.* Respondet Windefordus hunc articulum fuisse damnatum hæreseos in concilio solemni ab Ecclesia in canone XXIII. qu. cap. 4. Nabuchodonosor ex sententia Augustini damnatum is Scripturæ oraculis: *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*; & pluribus aliis tum ex hoc errore tanquam ex fœcundissimo hydræ utero innumeras hæreses effundi.

XV. Fundamentum hæreseon plurium.

Decimus octavus articulus & ultimus pro hæresi condemnatus est, *quod quidquid Papa, vel Cardinales sui sciunt ex sacra Scriptura deducere, clare illud dumtaxat est credendum, vel ad sua monita faciendum; & quidquid ultra præsumpserint, sit tanquam hæreticum contemnendum. Quod sit merito pro hæresi condemnatus patet primo ex hoc, quod est contra sacram Scripturam,* & infra: *Nam in sacra Scriptura habetur quod multa sunt vera & credenda, quæ in ipsa literaliter non continentur, nec possunt ex literali sensu Scripturæ deduci, quia de tali modo loquitur adversarius, ut patet ex processu; Unde in fine evangelii Joannis ad excludendam falsam opinionem, quod non plura fecerat Jesus, quam sunt scripta, sic dicit Evangelista: Sunt & alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scriberentur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros. Ergo multa fuerunt facta Christi, quæ non sunt scripta, & maxime in sacra scriptura, & per consequens multæ sunt veritates etiam de Christo, quæ ex sacra Scriptura minime possunt deduci; Apostolus etiam Paulus II. ad Thessalonicenses II. cap. in fine expresse distinguit inter traditiones, quas tradidit sermone, & quas tradidit per scripturam, præcipiendo utrasque teneri, sic dicens: Itaque fratres state: &*

Joan. ult.

Traditiones ex Apostolo tenendæ.

tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram: Ex ipsa *ergo patet Scriptura sacra quod multæ sunt traditiones tenendæ & credendæ, quæ solammodo sermone sunt traditæ per Apostolos, quæ non sunt in sacra Scriptura ad literam contentæ, unde istam authoritatem Apostoli tractat Damascenus IV sententiarum suarum c. VIII. & totius lib. c. XCVI.* Demonstrat pluribus author eo Wicleffi principio veteres instaurandas hæreses Arianorum, quia vox consubstantialis non reperitur in sacra Scriptura; Donatistarum, quia non reperitur in ea hæreticorum baptismum valere; Iconoclastarum, quia cultus sacrarum imaginum in ea non præcipitur; tum subdit:

XVI. Propositionum ambiguarum interpretatio petenda ab ecclesia.

Principaliter est articulus pro hæresi condemnatus, quia data articula non essent recipiendæ interpretationes sanctorum doctorum de propositionibus ambiguis sacræ Scripturæ, quæ non possent per Papam & Cardinales ex ipsa sacra Scriptura deduci clare; patet enim sequela. Et est hoc dictum occasio & velamen diversarum antiquarum hæresum; nam propter hoc, quod Christus dixit in evangelio, fures fuisse & latrones omnes quotquot ante ipsum venerunt, & propter quod Faustus noluit recipere interpretationes sanctorum doctorum, sed verba illa intelligere secundum quod grammaticaliter sonabant, ideo incidit in hæresim, quod non sint a catholicis recipiendi Moyses & prophetæ, quia fuerant fures & latrones, ut asserebat, male intelligendo verba Christi contra interpretationem sanctorum doctorum. Hæc patent per beatum Augustinum XVI. contra Faustum. Item propter hoc, quod æque negative secundum vocem dicitur: Non occides; sicut dicitur: Non furaberis; dicebant hæretici, quod sicut non est licitum furari hominem, bovem, aut ovem, sic non est licitum occidere hominem, bovem, aut ovem: quam hæresim destruit Augustinus in lib. de civit. Dei; In hanc hæresim prolapsi sunt, quia utrobique verba Scripturæ sicut sonabant prima facie & ad sensum grammaticalem, & non secundum interpretationem apostolicorum virorum intellexerunt. Ita dixerunt alii hæretici, quod non esset licitum jurare in aliquo casu propter hoc quod Christus dixit: Ego autem dixi vobis nolite jurare omnino; & propter hoc quod dixit Jacobus: Ante omnia fratres charissimi nolite jurare neque per cœlum, neque per terram; neque per aliud quodcumque; ista ut sonant grammaticaliter intelligentes, & non secundum sensum & interpretationes sanctorum doctorum erraverunt. Consimile est de multis aliis. Pluribus interjectis urget Wicleffistas, ut sua deliramenta probent ex Scripturæ sacræ textu expresso, tum subjicit eo articulo, maxime ipsos delusos fuisse.

Æsti-

Æstimo, inquit, *quod istius articuli credulitas est magna causa & maxima doctrina Lollardorum: & æstimo si essent curati de ista mala credulitate, quod faciliter reducerentur in omnibus ad catholicam veritatem, & mirum est de istis hominibus qui credunt hunc articulum, qui multa valde docent quæ in sacra Scriptura non continentur, & quæ nec sciunt nec possunt ex sacra Scriptura clare deducere*, & infra.

Dico ergo finaliter quod non solum debemus credere contentis in sacra Scriptura, sed etiam traditionibus apostolicis per successiones Patrum a tempore Apostolorum usque ad nos descendentibus, quamvis non scriptis, sicut & illis quæ scribuntur in sacra Scriptura. Debemus etiam credere multis veritatibus ab universali Ecclesia receptis, sive scribantur sive non. Debemus etiam credere multis veritatibus, quæ ex sacra Scriptura non sequuntur, nec ex traditionibus apostolicis, eo quod ex prædictis vel aliqua illorum & quibusdam aliis, quæ in facto notorio consistunt, sic quod rationabiliter non possunt tergiversari, sequuntur: & tales sunt veritates; symbolum Athanasii est catholicum: symbolum Nicænum est catholicum: sancta quatuor concilia generalia hæreses condemnaverunt, fidem catholicam docuerunt, Ariani, Pelagiani, & Donatistæ fuerunt hæretici. Debemus etiam credere interpretationibus doctorum catholicorum approbatorum de propositionibus ambiguis sacræ Scripturæ: debemus etiam credere determinationibus concilii generalis legitime & universaliter congregati, &c.

Credendæ multæ veritates quæ in Scriptura sacra expressæ non sunt.

In fine opusculi adiecta sunt hæc verba: *finis tractatus magistri Vvudefordi de ordine Minorum contra errores Vvicleffi in trialogo qui damnatus est in concilio provinciali Londin. sub D. Thoma Cantuariensi archiepiscopo anno Domini MCCCXCVI.*

XVII. Divino prodigio confirmata veritas Euchar.

Damnatis ejusmodi articulis Thomas Arundelius Cantuariensis archiepiscopus judiciariam severitatem adhibuit in eorum propugnatores. Inter alios quidam blasphemus Badbejus nomine vestiarius Eucharistiæ præferre araneam Wicleffistico more non exhorruit in publico judicio; ac tum divina ultio, ut blasphemum confunderet, & orthodoxos in dogmate sacro confirmaret, teterrimam immisit araneam in illius os, quæ vix a catholicis, qui Wicleffistam a corporis & animæ interitu vindicare cupiebant, sperabantque ad fidem eo prodigio conversum iri, abigi potuit; quod prodigium suis spectasse oculis commemorat Thomas Waldensis (a): *Videte*, inquit, *quid dicit*, scilicet Wicleffus, *quod corpus Christi est abjectissima substantia, immo & Deus, quia materia prima, & corpus Christi est pejus testudine: & quis cogit istum ista fateri nisi detestabilis hæresis propria? & numquid digni sunt Lollardi tali sacramento, quod sit pejus testudine? numquid non digne tradidit eos Deus in reprobum sensum ut faciant ea, quæ non conveniunt?* Et infra: *Scias pro Vvicleffistis dictum, quidquid colunt idolum est; quia figura corporis Christi & non ipsum: corpus tropicum pejus testudine & sanguis tropicus veneno deterior, istæ sunt comparationes horridæ Lollardorum, quas contumeliose objectant fidelibus: & in rei veritate ipsi concedunt. Historiam refero, quam ego præsens vidi oculis carnis meæ in cathedrali ecclesia S. Pauli Londoniæ, ubi venerandus Cantuariensis antistes felicis recordationis Thomas Arundelli filius & frater comitum, pro loco judicii assistentibus sibi Norvicensis ecclesiæ tunc præsule Alexandro & aliis, in episcopali sede verba quædam & interrogationes proponebat de fide Eucharistiæ ad quemdam sartorem de partibus Vvigorniæ deprehensum in hæresi; cum flecti ad fidem omnino non posset, nec aliud quam benedictum panem sacratissimam hostiam volebat appellare, vel credere tandem jussus facere reverentiam hostiæ, respondit blasphemus: Vere, inquit, dignior aranea est venerari. At statim de alto culmine tecti descendens ingens & horrida visu aranea, ad os blasphemi directo filo pervenit, & dum loqueretur, ut intraret per polluta labia solicite procuravit & multorum manibus vix potuit prohiberi. Astitit illustris princeps Thomas Exoniensis dux tunc cancellarius regni, & vidit prodigium: at prædictus archiepiscopus statim surgens cum aliis exposuit omni populo ibi collecto quid ultrix manus Domini fecerat in blasphemum: nec mora, qui pretiosissimæ carni agni prælegit araneam, peccatricem carnem suam flammis devorandam amisit, ut esset favilla pejor aranea. Ecce doctrinam fœdam & amaram errantium, qui sacramentum optimum sic in figuram attenuant, & idolum faciunt pejus testudine & araneæ postbabendum.* Narrat idem prodigium in historia Wicleffiana Nicolaus Harpsfeldius (b) ex gestis dicti Thomæ Arundellii archiepiscopi Cantuariensis, primatis Angliæ ac sedis Apostolicæ legati, quem etiam exercuisse testatur summa tum pietatis laude munus suum in excindenda hæresi Wicleffistica, plures nimirum gravissimas sanctiones edidisse: tum etiam libros Wicleffi, in quibus trecentæ & eo amplius hæreticæ propositiones censura notatæ sunt, igni publice concremasse.

(a) *Vvald. to.2. c.62. de sacr. Euchar.*

Thomas Vvaldensis oculatus testis. Blasphemus araneam præferendo Euchar. ab aranea obsessus. Viso prodigio non convertitur & flammis traditur.

(b) *Nicolaus Harpsf. in hist. Vvicleff. c.18.*

Vvicleffi libri exusti. Trecentas hæreses continebant.

XVIII. Cæsi ad Nicopolim a Bajazete Christiani.

Commissum hoc anno pleraque authores (c) referunt prælium ad Nicopolim in Bulgaria, quo parta est a Bajazete Turcorum Rege cruenta de Christianis victoria. Concitasse vidimus jam ante Pontificem, propositis indulgentiarum præmiis, ad sacra arma fideles, ut Turcarum in Hungariam excurrentium conatus retunderet. Poposcerat etiam Sigismundus a Ca-

(c) *Jun. Urs. in Car.VI. hoc anno Froiss. to. 4. c.67. hist. Musulm. l.5. S. Anton. 3. p. tit. 22. c.3. § 22. Phrantz. l.1. c.19. Chalcond. lib. 2. Paul. Æmil. l.10. Naucler. gener. 47. Aventin. lib 4. Bonfin. dec.3. l.2. Bos. hist. equit. Hierosol. l.4 & alii.*

Carolo Francorum Rege auxiliares contra barbaros copias, & Gallici proceres, quibus Nivernensis comes ducis Burgundiæ filius præfuit, eo maximo numero concurrere. His igitur & Germanicis copiis succinctus Sigismundus movit in hostes exercitum florentissimum, captisque primis Turcarum munitionibus penetravit in Bulgariam ac Nicopolim obsidione cinxit: ad quam solvendam Bajazetes una cum suis eo progressus Gallos ab Hungaris sociis desertos profligavit delevitque. Memorabilem hanc pugnam ex veteribus monumentis Hungaricis narrat Bonfinius (a) his verbis.

(a) *Id. Bonfin. ibid.*

Salutis anno nonagesimo sexto supra tredecies centenum, promulgata belli fama delectus maximus habetur; omnes dare nomina jubentur; quare tot legiones & auxilia coacta sunt, ut sine formidine cum profano hoste pugnari posset. Advenere Burgundionum Gallorumque auxilia, quæ orthodoxæ fidei caritate commota gratis hæc sacra stipendia faciebant, multi e Belgis ac Celtis eminentioris fortunæ viri nonnulli quoque reguli confluxere : Et infra : *Coacta igitur exercitu, comparatisque rebus omnibus, quæ bello usui forent, ex Hungaria in Rassiam quæ in superiore Mysia continetur castra movet. Sigismundum in agmine quandoque dixisse ferunt; cum amplissimum ductaret exercitum, nimirum non solum Turcus nobis nequaquam formidandus est, sed ne cæli quidem, si forte ruerent, quorum ruinam si astibus hastis subire possemus Rassia non sine populatione transacta: at ubi in Bulgariam quæ in inferiore Mysia continetur, descensum est, Oristum & Budinum, nonnullaque alia castella Turcorum firmatu præsidiis multo sanguine expugnata. Kal. octobris ad majorem Nicopolim Sigismundus castra movit: ab una Istri ripa major, ab altera minor Nicopolis est sita: hæc Trajani, Hadriani illa victoriæ monumentum, ut quorundam est opinio. Sigismundo hinc nunquam stativa movere certum erat, donec Nicopolim expugnaret. Turcorum Cæsar, quem Bajazetem Hungarorum annales nominarunt, & Chalapinum plerique dixere, audita ingenti Christianorum apparatu, ne Europa ejicerentur, universam Turcorum rempublicam ad arma suscitavit* : Et infra:

Galli descendere ex equis imprudenter.

Ubi ad congressum perventum est, hi Gallico more descendunt equo, ut pedibus congrediantur, equi dimissi inito prælio cum ingenti clamore in castra recurrunt. Turcis nil antiquius obtingere potuit, quam ut ab equo cum pedite dimicarent. Ab expedito hostium equitatu circumventi obteruntur Galli, miserrimeque cæduntur, dum hasta stecurive Turcum ferire student incursu recursuque hostile defatigantur, deluduntur que dum audaciæ pœnitet, a lateribus modo adversi aversique telorum imbribus, aut falcatis ensibus lanceisque læduntur. Subsidii spe firmati ad necem usque dimicant: spe tandem sua frustrantur, nam equi quos dimiserunt in castra præ tumultu fragoreque relati Hungarorum absterrnere animos, quippe qui hujusce moris ignari sociorum, hinc conflictum suspicantur, metu perciti castra relinquunt, ad unum in fugam omnes plane vertuntur. In tanta rerum trepidatione nullum Imperatoris edictum, nullum imperium servare. Turcus cæso Galla a tergo instat: palantes Hungari fugiunt: magna in fuga cædes patrata: defatigatur e cæde hostis ad capturam & quæstum se convertit: maximus captivorum fit numerus: quin etiam Sigismundus quoque, qui cæli ruinam paulo ante contempserat, in manum hostium pervenisset, nisi parva cymba Danubium trajecisset. In hoc prælio viginti millia Christianorum cecidere: ex Turcis sexaginta millia desiderata. Trajecto Danubio reformidato Hungarorum impetu ob rem male gestam in Thraciam Constantinopolim Rex effugit: inde navigavit Rhodum & Aegeum Joniumque pelagus emensus in Dalmatiam, lustrataque Dalmatiæ ora in Croatiam venit.

Cæsorum numerus. Sigismundus Rhodum usque fugit.

Verum ægre est restitutus regno, in quo cum ob gestum male cum Turcis bellum obsolevisset ejus existimatio, de illo exauctorando deinde agitatum ab Hungaris visuri sumus. Porro observat Phrantzes (b) eodem hoc anno nonnullos principes Asiæ a Bajazete suis sedibus pulsos, ad Temirem sive Tamerlanem confugisse, ipsumque illum concitasse in Bajazetem; quem divina justitia ob religionem oppugnatam oppressum loco suo dicetur. Ascriptam hanc cladem memorat Juvenalis Ursinus (c) Gallis arrogantiæ, qui Hungaro Regi non paruissent; tum divinæ iræ, cum in itinere plura scelera patrassent, circumtulissent meretrices, ac ludo, ganeis, libidinibusque se confecissent; ipsos tamen ob mortem pro religionis causa oppetitam, divinam misericordiam commeruisse visos non dubiis signis: nam Concincus regulus cum nudus ante alios sævissime diverberaretur, pallio ex sepe proxima divinitus volitante coopertus est; trecenti equites coram Bajazete cæsorum in oppido Craco Turcarum vindictam sa- tinturo trucidati, cædem magna animi constantia se Christo commendantes, pertulerunt. Id etiam prodigium accidit, ut cum Turcæ sævire ultra mortem meditati insepulta manere corpora jussissent, ut a feris avibusque laniarentur, tredecim mensium flexu pura & integra remanserint, nec feræ illa attingere sint ausæ: nec tamen barbari Christi virtutem agnoscere voluere; sed stolide jactarunt, feros Christianam carnem dedignari. Addit Juvenalis eodem anno in ecclesia S. Dionysii edita nonnulla prodigia: toxico enim infectum, concepto voto convaluisse; rabi-

(b) *Phrantz. lib. 2. c. 9.*

Gallorum peccatis ascripta cædes.

(c) *Juvenal. Ursin. in Carol. VI.*

Tolerata constanter ab iis mors.

Servata divinitus eorum corpora, qui Christum negare abnuerant. Edita in ecclesia S. Dionysii miracula.

bidum & amentem sanæ menti restitutum; tertium fluxu sanguinis, qui restringi nullis remediis humanis poterat, laborantem percuratum: nonnulla vero decreta a Rege adversus blasphemos facta, quæ aliquandiu impia ora compressesunt [1].

NOTÆ [1] SUecia hoc anno provincialem synodum Arbogensem dedit, cujus e MS. codice acta vulgavit haud ita pridem Ericus Benzelius in suo Diario Vazstenensi quod Upsalensibus typis juris publici fecit. Ex eo raro nostris in regionibus occurrente libro ego in meum Conciliorum supplementum to. III. pag. 707. synodum hanc transtuli. Porro in ea vetantur nuptiæ tempore a jure prohibito celebrari ac benedici; irregularitatisque nota inustus pronunciatur sacerdos qui nuptiis illis coram adstitisset. II. Nec excusari ajunt illos qui apto tempore benedictionem nuptialem procurant, sed nuptias ad tempus vetitum differunt. III. Anno bissextilis biduum interjaceat inter festum cathedræ S. Petri & S. Matthiæ. IV. Qui cædem hominis commiserit die Dominica a carnibus, qui die veneris a piscibus, qui sabbatho a lacticiniis perpetuo abstineat. V. Piratæ cæterique grassatores ne loci sacri sepultura donentur, nisi forte eos palam pœnituerit; & damni illati sarcimentum pro viribus procurent. Tunc vero sacramentis non priventur; sed sacro sepulturæ officio nequaquam donentur. VI. Dies octobris sexta Sanctæ Birgittæ memoriæ solemni sacra ab omnibus habeatur. VII. Alienarum diœcesum presbyteri ne ad sacra habenda admittantur absque Ordinarii sui permissione. VIII. Ne quis ecclesiasticus sacri juris ministerium laico exercendum deleget. Reliquas sanctiones utpote minori animadversione dignas nihil moror. MANSI

QUam hic subiicimus Epistolam præmisit Raynaldus tomo VI. operis sui. Cum vero distributio editionis hujus alia sit ab ea, quam ille dedit suo loco, inseri non potuit. Ne igitur prætermitteretur, hic eam collocare visum est.

SANCTISSIMO
AC BEATISSIMO PATRI
ET DOMINO NOSTRO
ALEXANDRO VII.
PONTIFICI MAXIMO.

ODORICUS RAYNALDUS CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTER
SEMPITERNAM FELICITATEM.

Superioribus annis antequam Sanctitas Tua ad sublime Pontificalis dignitatis fastigium eveheretur, cum in Vallicellanis aedibus diem integrum nobiscum ducere dedignata non esses, inter caetera, quae magno cum pietatis laude, nec minori audientium voluptate suo more disseruit, illud mihi animo alte infixum haesit, quod experimento sibi compertum affirmabat, historiam Ecclesiasticam a Cardinale Baronio ingenti Annalium opere expositam atque illustratam magno usui Catholicis esse in haereticis refellendis atque ab impietate revocandis: quod quidem me etsi tanto oneri sustinendo viribus imparem, haud parum ad eandem historiam prosequendam confirmavit; ea nimirum affulgente spe, ut quemadmodum Baronianis Annalibus Centuriatores, qui veritatem Catholicam mendaciis ac maledictis perdere sunt conati, impostura & perfidiae manifestissime arguuntur; ita hic nostris Novatorum technae dolosaeque machinationes, allata veterum ac probatissimorum monumentorum veritate, patefiant atque evertantur. Cernent ii errores suos a perfidis haeresiarchis Joanne Wicleffo ejusque sectatoribus Joanne Hus & Hieronymo Pragensi disseminatos, jam tum a viris doctissimis confutatos & in Conciliis Romano, Constantiensi, Basileensi, ac Florentino, damnatos; & quantumvis perfrictae frontis sint, ingenti pudore afficientur. Cernent etiam Catholici Romanorum Pontificum seriem non interruptam; & quam nequissimi pseudopontifices, ignorique rerum scriptores confuderant, hanc vetustis tabulis ac monumentis publica authoritate munitis, quae ex tabulario Vaticano singulari Sedis Apostolicae beneficio mihi communicata fuerunt, illustratam intuebuntur, ut nempe Gregorio XI. qui sacrosanctum Solium in Urbem Avenione reduxit, Urbanus VI. Urbano Bonifacius IX. huic Innocentius VII. Innocentio Gregorius XII. successerint; atque ipsorum postremus post inveteratas longo temporum decursu controversias, auctasque demum in Pisano conventu, ut vix discerni posset, quisnam ex tribus Pontificum nomen atque infulas gerentibus verus esset in terris Christi Vicarius, summo Pontificatu se abdicaverit in Concilio Constantiensi celebrato, in quo Martinus III. vulgo V. appellatus ingenti omnium approbatione Pontifex renunciatus est: sicque Petri navicula diu magnis jactata fluctibus, placatis Christo jubente adversis immanibusque procellis, optatam tranquillitatem accepit. Caeterum exiles hosce labores benignitate Sedis Apostolicae pridem collectos, nunc autem in lucem prodituros, ad eandem sacratissimam Sedem qua possum maxima animi demissione deferens, ejusque judicio atque authoritati subjiciens, ad Beatitudinis Tuae pedes provolutus te, Sanctissime Pater, supplex rogo, ut iisdem Apostolicam benedictionem impertire digneris, quo uberi fructu ad Omnipotentis Dei gloriam, & a Christo commissae tibi sponsae usum commodumque conferre possim. Interim Deum Optimum Maximum oro precorque, ut Sanctitatem Tuam salvam & incolumem eidem Ecclesiae diutissime servet.

Facta

FActa a nobis fuit anno Christi MCCCLXXVIII. num. xxxix. mentio egregii commentarii a Baldo conscripti pro asserendo Urbani pontificatu adversus schismaticos, quem in appendice collocandum promisimus; maxime cum typis excusus inter alia ejus opera non fuerit, ac luce sit dignissimus ob argumentorum pondus, sententiarum acumen, splendoremque ingenii: quo commentario adversariorum fucos detergit. Cui adjungimus Joannis c Lignano opus eruditissimum & gravissimum, quamvis non integrum, nonnulla enim ab ipso allata, nihil prorsus ad rem spectantia, prætermisimus.

BALDI DE PERUSIO ALLEGATIONES (a) SECUNDÆ PRO URBANO.

(a) Ext. to. 1. de schismate p. 52. & to. 20. p. 73. MS. arch. Vatic.

I. CIvitas Dei militans in terris superborum fastu vexatur, si ad sanctissimam cathedram pauperis & humilis Piscatoris non intratur per ostium veritatis: & ideo cum de tanta sede agitur veritas inquiratur, & ut ait doctor egregius Augustinus xix. de civitate Dei c. xix. a studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, & veritas non potest cognosci nisi ex suis principiis, quia ignoratis principiis, etiam principiata ignorari necesse est ff. de justi. & jur. l. i. in principio, nam a principiis cuncta formantur C. de in pe. luc. de scrip. l. p. lib. x. de ff. de fidejuss. tutor. & ff. de donat. quia id quod, in princ. Et quamquam scire proprie sit veritatem visu perceptam in mente tenere, quod de illo dici non potest, qui aliorum recitatione quid credit ut legitur, ut not. ff. de aqua pluar. l. i. §. idem Labeo: tamen, sicut ait idem beatissimus Augustinus xi. de civit Dei c. iii. *De visibilibus*, inquit, *quæ non vidimus, eis credimus, qui viderunt*. Idcirco ego Baldus de Perusio minimus inter utriusque juris doctores accessi Romam studio cognoscendæ, & defendendæ veritatis domini nostri Urbani Papæ vi. vicarii Jesu Christi.

Baldus Romam excitus ab Urbano.

In primis supponam verum thema, quia etiam parva admixtio mendacii tanquam putridi fermenti, totam massam corrumpere consuevit, ut C. de transac. iii. ex formulis ix d. c. si ad scripturas alias incipit: *Si ad*; & plene not. per Inno. extr. de hæretic. c. fraternitati. Unde Augustinus vii. de civitate Dei c. xxxiii. ait: *Solent res gestæ aspersione mendaciorum in fabulas verti*; cui consonat ff. si pars heredi per. antiqui. & idem Augustinus xv. de civit. Dei c. iii. dicit quod in apocryphis & si invenitur aliqua veritas, tamen propter multa falsa, nulla est canonica authoritas. Non ergo confingam thema, ut faciunt adversarii domini nostri Jesu Christi, quia in vanum currere laborant teste Augustino vii. de civitate Dei cap. xviii. ubi sic ait: *Ista, quæ a veritate non veniunt, plerumque etiam nulla impellente se ipsa subvertunt*: nullus enim Christianus in tanto negotio debet decipere se ipsum, sed firmiter accurare pro statu & salute animæ suæ, ut ad sancta sanctorum, non profanator, sed venerator accedat.

Casus ab ejus adversariis corruptus variis mendaciis.

Tenebo autem hunc ordinem in dicendis, quia primo ponam thema, cujus substantiam arbitror esse veram. Secundo veniam ad tria themata adversariorum, quæ inter se repugnant, & ob hoc conscientia mea non est cum ipsis. Primum fuit thema domini Jacobi, secundum fuit domini de S. Eustachio, tertium aliorum dominorum nuper traditum sub sigillis eorum, ut dicitur, magnificis dominis dominis ambasiatoribus illustrium Regum Castellæ & Aragonum. Quæ themata inter se confligtantur, & ex sui varietate & inconstantia semetipsa destruunt, & conscientiæ meæ & cujuslibet, arbitror esse conficta. Tertio veniam ad quæstiones formatas in themate domini Jacobi, clare & dilucide ostendendo dominum nostrum Urbanum esse vicarium Jesu Christi. Quarto ostendam dilucide id esse secundum thema Cardinalis de S. Eustachio. Quinto consequenter apparebit quod thema novissimum illorum de Avinione secundum rationabilem conscientiam est plusquam confictum. Doleo loqui contra tantos, ut ff. de dolo l. non debet. Et per Dei gratiam finaliter ostendetur ita dilucide quod dominus noster Urbanus est vicarius Jesu Christi, sicut apparet lux meridiana nebulis resolutis, ita quod nec palliari vel persuaderi possit contrarium ullo modo, domino nostro Jesu Christo juvante.

Tria eorum themata inter se pugnantia.

Venio ad primum, videlicet ad thema verum, quod succincte & summarie dignoscitur esse tale. Felicis recordationis domino Gregorio Papa xi. in extremis laborante, domini Cardinales, qui erant in sanctissima urbe, ubi idem dominus Gregorius in extremis laborabat, volentes providere futura, incœperunt tenere colloquium de successore, si casus dederit, quoniam ubi præcedit cogitatio, maturitas operationis adhibetur teste Ambrosio in libro psalmorum. Ad hoc l. di. ponde. c. de repu. dubium C. de legibus humanum de sententiis & periculo recit. l. 2. ff. 50. via. 1. filiæ meæ: & pro tunc non potuerunt concordare in ullo, etiam Lemovicensi vel Gallico, quia tripartiti erant in voluntatibus animorum secun- II.

II. Verum thema.

dum

dum nationes, & quilibet se & nationem suam aliis præferebat, quoniam in alpibus ille perit, qui plus se diligit, illum C. de servit. & aqua l. præses. Tandem dicto domino Gregorio tradito sepulturæ, ante ingressum conclavis dicti domini Cardinales de eadem materia tunc Instanti iterum & sæpius tam singillatim, quam simul consuluerunt: & quia causa diversionis seminatia, videlicet patriæ contemplatio, quæ sui ipsorum pectora angebat, in dissensione fuerunt firmius radicati: propter quæ Lemovicenses Gallicis, aut Gallici Lemovicensibus non cedebant, Italiel vero curabant totis viribus ut eligeretur Italicus; hinc suadente Deo, Lemovicenses videntes, quod non poterant se præferre, consideraruut de optimo viro, & perfecto, & qui inter cæteros vitæ claritate polleret, qui esset voluntatis & affectionis ipsorum, & coajunctus alias concretus & usitatus eis; & cum hic esset bonus & expertus in factis Ecclesiæ sanctæ Dei, & neminem secundum eorum opinionem invenerunt, qui non esset de præcisa natione eorum, quem ita crederent amicum, familiarem, & verisimiliter benefactorem ipsorum, necnon in omnibus promotorem & Ecclesiæ directorem, sicut dominum tunc Barensem, nunc Apostolicum: propter quod nominaverunt eum, etiam ante introitum conclavis, & firmaveront se in voluntate, quod eligeretur in Papam, attento etiam quia erat de terra subdita ecclesiæ & subditus dominæ Reginæ Siciliæ, quæ erat vassalla Romanæ ecclesiæ eis grata. Verum est tamen, quod quidam probi, discreti, venerabiles, & Deum timentes viri cives orbis in parvo numero accesserunt ad dictos dominos Cardinales, antequam intrarent conclave, & supplicarunt eorum dominationi humiliter & devote, quod dignarentur, & vellent condescendere propter bonum ecclesiæ sanctæ Dei & totius Italiæ ad eligendum Papam Italicum, quia omnis ecclesiæ pressura & omnis destructio civitatum ecclesiæ, ac etiam omnis pullulatio tyrannorum, & populorum calamitas non aliunde processerat, nisi quia Italia fuerat longissimis temporibus Italiei pastoris fide, amicitia, & residentia vidoata. Hæc certe ratio erat vera & notoria, & debebat movere animos & spiritus dominorum Cardinalium: dominos tamen respondisse fertur, se lecturos in spiritu libertatis, nullo respectu habito ad aliquam nationem.

De precibus porrectis Cardinalibus.

Et post hoc (sicut est de more & de jure) domini suo tempore intraverunt conclave. Et quamquam indiscreti homines vocibus, ot prætenditur, exclamarent extra conclave: *Romanum volumus, vel Italicum*, tamen domini Cardinales finaliter libera & inconcussa & stabili mente, invocata Spiritus Sancti gratia, elegerunt fere omnes ultra & citra, audita missa, dictum dominum tunc Barensem, nunc Urbanum, non solum semel, sed iterato. Et ne mundus posset dubitare de eorum intentione, dixerunt: *Eligimus ea intentione, ut sit verus Papa*. Et sic in actu electionis concorditer concluserunt. Et est verum, quod licet dicti indiscreti clamarent: *Romanum volumus, vel saltem Italicum*, tamen intentio eorum non erat de alio Italico quam Romano quod apparet per opera subsecuta. Nam postquam fuit eis dictum, quod non erat Romanus, processerunt ad impetus, ad quos non processerunt per prius, & quidquid accidisse dicitur dominis Cardinalibus, ut etiam ipsi fatentur in eorum thematibus, fuit de post factum, & post solemnem electionem domini nostri Urbani, & tunc fuit illusum de domino S. Petri.

De inanibus tumultuantis vulgi vocibus.

Romanus ab his expetitus.

Tumultus excitatus post electionem Urbani eo quod non esset Romanus.

III.

In crastina vero domini Cardinales, pro proprio motu repetita ad cauteiam electione, præsentaverunt eandem domino electo, consensum ejus humiliter requirentes: qui electus, invocata Spiritus Sancti gratia, dictam electionem humiliter acceptavit; & sic sponsus Ecclesiæ catholicæ est effectus electione, præsentatione, & canonica acceptatione integrantibus & perficientibus hoc maximum & spirituale conjugium. Fuit profecto dicta electio pura, ex animo, sincera, ex providentia gratuita, sine pretio, immaculata, sine dolo, inviolata, sine metu XIII. dist. in nomine Domini t. q. VI. sicut LXXIX. d. c. t. & c. si quis pecunia, & quod notatur in c. 2. de elect. lib. VI. in novella ex debito. Tandem accessit inthronizatio domini c. in nomine Domini, nominis impositio, ut in proœm. sexti & clem. imposito ut dictum est in nomine Domini, annunciatio gaudii magni in populo, & post multas & varias solemnitates, festivitates, orationes & cæremonias, & post multos dierum discursus fuit etiam, attestante themate domini Cardinalis de S. Eustachio, sine aliquo strepitu vel tumultu solemniter coronatus, & postea legitime investitus de possessione pacifica spiritualis & temporalis dominii in sancta basilica Lateranensi de consensu & actu omnium Cardinalium, sicut unquam fuerit aliquis vicarius Jesu Christi cum tanta benevolentia, cum tanta sinceritate cordis, cum quanta dici potest, audientibus & cernentibus cunctis, non solum Romanis, sed etiam fere de omni natione Christiana, quæ sub cœlo est: & istud notorium est, actu permanens in subjecto, ita quod non potest negari, nec in dubium revocari; structuram enim spiritualem permanentem ita videmus, palpamus, tangimus clarissime, sicut videtur quodlibet ædificium materiale, & quod omnis oculus videt, vidit, & videre potest. Ergo est notorium & visibile, tangibile, palpabile ab omni oculo mundi; & negare sensum est carentia intellectus, & qui negat sensum, habet organa male disposita, & est animal orbatum, & quod ca-

Canonica electio demonstratur.

Sine strepitu Cardd. ex eorum themate in possessionem Pontificatus inductus.

Ita de hoc constat ut negari non possit.

caret poteſtatibus ſenſitivis: porro nulla notitia certior ſenſu.

Item poſten domini Cardinales propriis motibus ſcripſerunt fere omnibus principibus mundi, & amicis eorum, ſe per gratiam Spiritus Sancti (& ſic per libertatem arbitrii, quin ubi Spiritus ibi libertas) elegiſſe, & habere dictum dominum noſtrum in Papam, & ita informnverunt mundum. Et ulera hoc impetrnverunt ab eo tanquam n vicario Jeſu Chriſti nbſolutionem n pœnn & culpa, ut vulgus loquitur, & diſpenſationem nb omni irregularitate: quibus indulgentiis inpoſterum aſi fuerunt, communicantes ſecum in Sacramento nltaris, & receperunt ab eo Euchariſtiam tanquam a Papa, & cornm dicto domino, & in capellis eorum in miſſa oraverunt & fecerunt orari pro ipſo tnnquam pro vero Papa, etiam in Anagnia exiſtentes, ubi major pœnitentinrius auctoritate dicti domini Urbani, & ſubditus dnrum pontificatus ejuſdem domini, pleno officio utebatur: impetraverunt nb eo gratias & beneficia, ac etiam nnnnulli eorum poſſederunt, & redditus perceperunt, & cum eo concorditer manſerunt menſibus fere tribus, uſquequo leviatan diſturbavit eorum conſcientias primitus rectiformes xxii. di. nervi. Per quaſdam ratiunculas & inanes cavillationes, immo ratiunculas hirſuti juris ut C. de adulteriis ita pudor. Suppoſito igitur vero themate, etiamſi non omnia quæ geſta narrantur alias ſignificent, tamen ex ſubſtantiali ſignificatione, nemo habens intellectum dubitare poteſt de dicto domini noſtri apoſtolnru quoniam verus eſt apoſtolicus, & vicnrius Jeſu Chriſti.

Libertas electionis nb ipſis divulgata.

Expeditus de primo, venio ad ſecundum, & non nnrrabo themata per totam hiſtoriam, quin thematum diſcurſus & ſeries habetur per omnes, ſed contrarietates & vitia thematum detegamus qualiter ſibi ipſis inter ſe, & qualiter anum relatum ad aliud contradicat, ita quod ſuppoſitionibus thematum nulla ſit adhibenda fides per aliquem chriſtinnum contra dominum noſtrum, & hoc oſtendam ea duplici genere contradictionis, ſcilicet per inveſtigationem intrinſecam & latentem & literalem, & patentem oculata fide, ita quod negari non poſſit. Et licet ego credam quod thema domini Jacobi fuit maſticatum cum pluribus, qui a domino noſtro diſceſſerant ex amara & carnali indignatione animorum, quæ unde proceſſerit ignoro; tamen ſupponere volo cum domino S. Euſtachii ſine præjudicio veritatis quod ſoli tres Italici Cardinales contraxerunt illud thema; nnm ex quo dominus S. Euſtachii non confitetur illud thema eſſe verum loquendo in perſonn omnium ultramontanorum, certe neceſſario aſſerit illud themn eſſe confictum: & ea hoc apparet prima oppoſitio thematum adinvicem in nl. in urbe.

IV. Contradictorie ab adverſariis aſſerta.

De themate a Jacobo Cardd. propoſito.

Deſcendo ad ſpecialem domini Jncobi: dicit in principio ſui thematis, quod in conſiliis officialium Urbis fuit concluſum, quod prece, aut ſi non valerent preces, domini Cardinales cogerentur nd faciendum Pnpam Italicum vel Romanum. Ecce quod de en deciſione prima erat ſupplicare: ſed alin themata dicunt, quod una tantum erat intentio, ſcilicet compellere. Hæc certe inter ſe non conveniunt ullo modo, quia ſi habeo intentionem inducendi Bertam precibus, ut me accipiat in ſponſum; & in hoc ponere totum bonum conatum meum, tamen ſi hoc non ſufficit, currere in ſubſidium ad impreſſaram, & dicta domina cedit primæ parti, ſcilicet precum, non eſt dubium quod matrimonium valet, metus enim efficere non poteſt, quin non habuit locum, ut ſi quis nliquem teſtari prohibuerit l. ſi. dolus enim in mente conceptus contra intentionem animæ nihil operatur, nec vitiat, ſi prima & bona intentio actum promeruit. Ad hoc facit quod expreſſe notatur in C. quod ſicut in novella xxx. q. quæ incipit: *Sed numquam hoc caſu in melius videtur*, &c. Ultramontani ergo ideo non fecerunt mentionem de precibus, ut non non pateret Chriſtianis quod preces potuiſſent movere conſcientias eorum, quorum conſcientiæ certe debebant moveri conſideratis conſiderandis pro ſtatu Eccleſiæ ſanctæ Dei: unum enim contrariorum cognoſcitur per reliquum, ſed per viduationem ſedis Apoſtolicæ libera urbe, quoad reſidentiam dico, non quoad eſſentiam, tamen quoad operationem erat quodammodo inconſutilis Dei tunica lacerata, & naviculn Petri ſub undis, inter ſcopulos & procellns. Ergo neceſſe erat curare per contrarium, ideſt per reſidentiam veram & non fictam apud baſilicam beati Petri principis Apoſtolorum; omnis enim cura morbi fit per neceſſum remedii ad locum, in quo eſt dolor. Ecce primam diſſonantiam.

Feruntur Romani conſtituiſſe precibus primum agere, deinde vi.

Si precibus ceſſere juſta eſt electio.

Exemplum de ſponſa conſentiente.

Debuerant Cardd. moveri juſtis precibus.

Secunda diſſonantia eſt ex naturali conſideratione & ponderatione cujuſlibet thematis nd ſe ipſum: nam in themate dicitur, quod domini Cardinales erant ipſi de futuro periculo aviſati. Tunc arguo aut erant homines imbecilles, aut prudentes: non imbecilles, ut C. de crimine ſacrilegii l. inſtar. Ergo prudentes; ſi prudentes nullo modo eſt veriſimile, quod prætendunt, quia prudentes quando timent ſe redigunt in tutum, ut ff. ad Trebellianum l. de ætate, & dicto c. in nomine Domini, verbo quod ſi pravorum; quilibet enim, qui habet intellectum, hoc poteſt comprehendere ex naturali circumſpectione & innatæ tutelæ dictamine ff. de juſtitia & jure ut vincum ſi.

Secunda contradictio in eo quod dicuntur commoniti.

Iterum in utroque themate permiſcentur Cardinales ultramontani & citramontani, & tamen certum eſt, de citramontanis quod ipſi non poterant timere, nec

um-

umquam cecidit in mentem eorum terror, sed complacentia, quia nemo metuit inter suos ut C. de transact. & l. transactionem quæ. Ex ista ergo permixtione non veri tota authoritas loquentium denigratur, quia in tantis & talibus non cadit error nisi notabilis quantitatis.

Tertia contradictio.

Tertia dissonantia, quia in themate domini Jacobi dicitur quod quidam cives intraverunt, & cum displicentia dominorum Cardinalium; sed in aliis thematibus dicitur, quod intraverunt propter timorem periculi personarum, &c. Aliud enim sonat metus personalis periculi, aliud displicentia, nam metus significat animi * passionem, displicentia factum, ut C. ad l. Jul. de. vi. l. quoniam multa facinora.

* impressionem.

V. Etsi tunc susceptus metus non tenait postea.

Quarta inconvenientia & contradictio, quia si tunc timuerunt, igitur non inceperunt timere in crastinum, quia aliud est incipere, aliud est continuare ff. de furtis l. in faciendo §. infans, & vo. ff. de Jur. juran. eum, qui scilicet ff. de acq. poss. l. trr. fac. ff. de capi. di. hodie. Illud enim dicitur incipere, quod prius non erat, ut in proœmio ff. §. in reliqua, & §. incipite igitur, &c. ut ac ab hæred. l. penult. Sed infra in themate dicitur, quod inceperunt timere in crastinum post missas. Ergo ante nulla fuerat impressio, nec incœperat metus, & sic est contradictio cujuslibet thematis ad se ipsum intrinsecus; nam duo principia metus esse non possunt, nisi inter unum & reliquum esset interpellatio temporis, seu interruptio metus, sicut in bona fide & mala dicimus ff. de usu. sequitur C. de illo, & istud est satis ponderandum; quia si usque in crastinum post missas non timuerunt, non supervenit nova causa, propter quam peramplius timere deberent: non præsumitur constantia animi suisse mutata, cum non debuerit mutari non superveniente nova causa: & simulata fuisset sine causa circumstantia, & sua mutatio quæ actum non vitiat electivum; nullus enim actus magis impressivus quam per prius intervenisse proponitur, unde non præsumitur mutata constantia voluntatis ff. de prob. l. quinquaginta.

Quinta inconvenientia & contradictio, & in hoc est valde advertendum, quia multum est ad substantiam facti, quia in themate domini Jacobi dicitur, quo omnes Cardinales nominaverunt Bartholomæum tunc Barensem archiepiscopum in Papam animo & proposito, prout tunc dixerunt, ut esset verus Papa duobus exceptis: sed in themate domini S. Eustachii dicitur, quod pauci dixerunt ista verba, animo & proposito, ut esset verus Papa ecclesiæ. In primo themate dicitur quod omnes, exceptis duobus, & super hoc testificantur omnes Italici Cardinales etiam secundum assertionem domini de S. Eustachio, qui dicit quod primum thema fuit Italicorum Cardinalium, & in secundo & tertio thematibus quod paucio res, ista namque contradictoria sunt, ut ff. de dubiis l. is q. eccl. §. utrum. ex his apparet quod assertio domini prædicti de S. Eustachio de paucitate numeri in dicta expressione verborum est falsa; & hoc ut dixi, est multum ponderandum propterea, quæ dicentur inferius.

Contradictio thematum Jacobi Card. & Card. e S. Eustachio.

Sexta contradictio quia in themate dicitur, quod nominaverunt quasi ex abrupto sine aliqua discussione personæ: & tamen apparet quod erat eis notus in factis curiæ expertus, unde non poterat esse nisi notus, ut ff. de confir tu. l. si patronus, & C. de fals. monet. l. t. in fin.

An electus ex abrupto si probe notus.

Septima diversitas est, quia in themate domini Jacobi est verbum consenserunt quod Italicus eligeretur. Sed in themate aliorum est verbum condescenderunt, quod verbum posuerunt valde æquivoce, & tamen forte non minus significat quam consensum, sed magis condescendere est complacere, & se ad voluntatem alterius bona gratia flectere, quasi simul cum aliis descendere in eadem voluntate, quæ habet significare consensum verum.

Varietas circa consensum explicanda.

VI.

Octava contradictio est in quolibet themate ad se ipsum, licet conficte hoc dicatur, quod nunquam Cardinales fecerunt aliquam protestationem nec æquipollens, quod propter evitandum periculum mortis, prout major pars dicit, & alias non facturi consenserunt, sive condescenderunt accipere quomodocumque verbum vis: & postea subdit quod eligebant animo & proposito, ut esset Papa; nam impossibile est quod prædixerant idem qui dicunt, quod est tantum dicere quantum dicere: Eligimus ea intentione, ne sit Papa, & immediate postea dicere; Eligimus ea intentione, ut sit Papa. Quis enim non perpendat hujusmodi contradictionem, quod ex aperta natura verborum sonat vim contradictoriam amplius prolata illa verba ea intentione ut sit Papa, verba terminalia sive finalia & conclusiva? ipsis standum est, non prioribus, quia finis verborum debet attendi, sicut attenditur finis factorum & cujuslibet rei ff. de ma. test. l. scitus & vo. tu. l. c. ff. si c. pe. cum sign.

Fassi adversarii electum ut esset verus PP.

Nona variatio est, quod in themate domini Jacobi dicitur, quod inter se dixerunt aliqui de Cardinalibus facere, prout alias fuerat factum ut per chronicas apparet, scilicet quod quamprimum commode possent secederent ad locum tutum & secutum, & quod ipse renuntiaret ad cautelam, & tunc quod ipsum de novo eligerent: & ita propter schisma vitandum sibi adinvicem dixerunt, & non exprimitur, si isti erant duæ partes; unde dimittit nos sub dubio numeri, sed non dimittit nos sub dubio consensus & finalis intentionis eorum, quæ erat quod ipse omnino esset Papa propter schisma vitandum. Ultramontani vero silent & supponunt: de schismate tamen apertius dicunt, quod domini Cardinales inter se dixerunt, quod volebant, & inteotio eorum erat facere

sicut

ſicut alias factum fuit, ut per chronicas apparet, ſcilicet quod quamprimo poſſant recederent ad locum tutum & ſacurum, & tunc alias ipſum ipſi reeligerent de novo, & non eſt hic Cardinalis particularis, ſed ſimplieiter dicitur, Cardinales, quod refertur ad omnes, ita quod numerus non indiget alio teſtimonio voluntatis & conſenſus, eum intrinſecus toto opere laborarent, quod eſſet finaliter & omnino Papa; licet ad omne dubium evitandum volebant, quod fieret reelectio, quæ etiam ſecundum veritatem fuit ad cautelam non de neceſſitate, quia ſufficit ſemel conſenſiſſe, ut ff. comn. l. comodato §. ſicut. Et ponderent hanc rationem omnes legentes.

Secunda electio ad cautelam celebrata.

VII. Spreta a Cardd. populi impreſſio.

Decima variatio, quia in themate domini Jacobi dicitur, quod domini Cardinales iterato reelegerunt eum, ſpretis, quæ citabantur & allegabantur de impreſſione: per quod verbum *ſpretis*; apparet quod ſpreverunt conatus populi, qui prætenduntur impreſſivi, ſpernere enim eſt non curare, ac vilipendere, ut non C. de condi. in ſel. l. tt. ſicut dicimus ſpernitur prætor, ſpernitur ſuperior erecta cervice, contemnitur, vilipenditur, id eſt auſu quodam non curatur, ut ff. ſi quis juſt. di. no. obtemp. ſed in themate dominorum ultramontanorum ſubticerut illud verbum, *ſpretis*, quod eſt verbum libertatis & audaciæ, & notabiliter ponderandum, quia apparet aperte, quod omni metu ſpreto, ut ſola animi induſtria, libertate canonica proceſſit electio non ſolum ſemel, ſed ſæpius repetita.

Tres actus conſenſus ab adverſariis perſpicue ſuppoſiti vel expreſſi.

Undecima variatio eſt, quia in fine thematis domini Jacobi firmiter præſupponitur tacitus conſenſus omnium Cardinalium in tres actus proſiliens, electivum, inthronizativum, & coronativum: hæc autem ſupponuntur in themate aliorum Cardinalium, quamquam non poſſunt ſubticeri, quia dicti actus ſui natura habent conſenſum annexum, onde per neceſſariam rationem de ineſſe conſenſus apparet tacitus conſenſus, quia (ut dixi) ad actum facti procedens pro expreſſo debet haberi, ut C. de teſta. noſtram, & C. de lati. lib. col. l. 1. ſed qui pileati & ff. loca l. quod ad tertium, & ff. d. R. nuper l. 3. libere.

Card. S. Euſtach. profeſſus Urbanum ſolemni ritu ſine ſtrepitu corona redimitum.

Duodecima variatio eſt inter dominum S. Euſtachii & alios Cardinales ultramontanos, & habet inter ſe magnum pondus facti & juris, quia in puncto domini S. Euſtachii ſunt hæc verba: *Et ipſum in Papam ſolemniter, & ſine ſtrepitu & tumultu coronaverunt;* quod quidem ad verbum ſolemniter dixit per ſe; ſed non ex Deo habet, ut veritas non poſſit confundi: iſtud enim adverbium, *ſolemniter* tantum eſt dicere, quam perfecte & ſtabiliter, ut inſtit. de ve. ob. in prin. & ſolemnis coronatio per ſe ſolam in Papam confert jus pontificatus, ut in inferioribus luce clarius demonſtrabo. Expeditus

ſum de primo principali de thematibus confictis non tamen adeo, quod ratione intuentibus domino noſtro Urbano poſſit impingi, quin ſit verus, & apertus vicarius Jeſu Chriſti: eſt enim (velint nolint) nec poteſt contradici.

VIII. Quæſitum a Jacobo Cardin. an electio fuerit canonica & an potuerit per alios actus confirmari.

Nunc venio ad tertium principale; quærebatur enim in themate domini Jacobi, utrum electio domini noſtri fuerit canonica: ſecundo ſi a principio non fuit canonica, utrum tacitus conſenſus omnium Cardinalium præmiſſis tribus ſubſecutis ſufficiat, ita quod iſte ſit verus Apoſtolicus nec ne. Et antequam reſpondeam ad præmiſſa in perſonam domini noſtri præmitto certas concluſiones, quarum aliquæ maxime ſubſtantiales, ex quibus infertur dominum noſtrum eſſe ſummum Pontificem & ſecundum conficta themata, luce clarius probabitur.

Concluſiones xx. pro electione vera probanda.

Et prima concluſio talis eſt, quod electio Papæ dicitur & eſt omnis actus, per quem confertur jus pontificatus, qualitercumque expreſſus vel apparens.

Secunda concluſio eſt, quod electio Papæ dicitur canonica ex conſenſu duarum partium Cardinalium.

Tertia concluſio eſt, quod in electione Papæ, ſuppoſito conſenſu duarum partium, nihil eſt contra ſubſtantiam formæ.

Quarta concluſio eſt quod circumſcripta electione ſtricte ſumpto vocabulo, *jus* pontificatus poteſt conferri per factum Cardinalium, cui ineſt conſenſus deducendi pontificaturam in eſſe, vel ponendi in executione vel perfectione eſſe.

Quinta concluſio eſt, quod vanus ſeu injuſtus metus non vitiat electionem papalem.

Sexta concluſio eſt, quod ubi dubitatur de juſtitia metus, Cardinales non ſunt definitores juſtitiæ.

Septima concluſio eſt, quod impoſſibile eſt, quod Cardinalibus exiſtentibus in conclavi impreſſio ſit notoria.

Octava concluſio eſt, quod Cardinales allegantes impreſſionem notoriam, & ſuam allegationem volentes fundare per ſacramentum, ſibi ipſis neceſſario contradicunt.

Nona concluſio eſt, quod ex quo Cardinales ſunt in conclavi, illi qui non curant intereſſe electioni cum duabus partibus dicuntur contemnere, non contemni.

Decima concluſio eſt, quod recedentes de conclavi infecto negotio, abſque cauſa manifeſta perdunt jus eligendi, & accedit eligentibus, ita quod jus & actus eligendi poteſt hoc caſu reſidere penes unum, nu dum penes duas partes dominorum.

Undecima concluſio eſt, quod acceſſio habet locum in electione Papæ etiam ex intervallo, nec requirit eumdem contextum.

Duodecima concluſio eſt, quod in dicta acceſſione conſenſus eſt de ſubſtantia formæ.

Decimatertia conclusio est, quod vitium impressionis potest purgari per actus spontaneos consecutivos.

Decimaquarta conclusio est, quod vitium impressionis potest purgari per consensum, qui inest actibus consecutivis.

Decimaquinta conclusio est, quod c. si quis pecunia LXXIX. intelligitur in electione oppressiva vel impressiva, dum tamen impressio in actu electionis sit notoria active & passive, alias non habet locum illud c.

Decimasexta conclusio est, quod ubi impessio non est notoria active & passive, impossibile est, quod post primam electionem fiat secunda electio de alio subjecto.

Decimaseptima conclusio est, quod in dubio in casu non notorio est parendum primo electo, seu investito de pontificatu.

Decimaoctava conclusio est, quod Cardinales non possunt testificari contra literas tam collegiales quam singulares, quas miserunt ad principes mundi.

Decimanona conclusio est, quod confictores, conspiratores, & detractores ex omni dictamine rationis repelluntur a testimonio.

Vigesima conclusio responsalis ad quæsita est, quod dominus noster Urbanus est verus Apostolicus ex origine electionis, ex processu inthronizationis, ex perfectione coronationis, & quod quilibet istorum actuum, etiam per se, est aptus natus ad conferendum jus pontificaturæ papalis.

IX. Electio est omnis actus per quem jus pontificatus confertur.

Redeo ad primam conclusionem, quæ dicebat, quod electio Papæ dicitur & est omnis actus per quem confertur jus pontificaturæ, qualitercumque expressus vel apparens, & hanc conclusionem probo pluribus rationibus & auctoritatibus, & incipio primo ab ipsa rerum natura: nam certum est per rationem intellectus, quod omnis actus moralis est actua electivus, sicut patet per Arist. tet. ethic. Sed omnis actus, per quem confertur jus pontificaturæ est actus moralis, ut satis patet, & probari potest per id quod no. in proh. decretal. in 1. glo. Ergo omnis talis actus est actus moralis electivus, loquendo largo modo.

Parum interest quænam exprimantur verba.

Secundo probatur hoc, videlicet quod non sit de forma, qualitercumque consensus appareat seu quibusvis verbis, dum utatur per idquod ie. & no. C. de const. l. 11. super verbo vacab. ubi glo. sic ait: *Controversia de nomine pertinacibus, &c.* Sic & in topica Marcus Tullius, cum enim res intelligatur, minus de nomine laborandum est.

Probationes variæ.

Tertio hoc probo, per omnes leges, quæ volunt sensum, non verba spectari, maxime per leges juris scriptas. C. de testa. quoniam indign. ibidem dicit: *Si liquet voluntatis ratatio, non sunt necessaria monumenta verborum*; & in. dum dicit: *Quolibet loquendi genere formata tu facto valeat; &* C. de li. pr. si quis filium in: *Dum manifestissimus est sensus verborum, interpretatio nunquam tantum valeat; ut melior sensu existat*, & C. fal. quotiens ff. si. c. pe. si sibi in prin. ff. lo. si uno ff. de præscrip. insulam. Ubi igitur constat de consensu, non exigimus verba formalia; ut C. de testa. in testimonio, ibi dum dicit: *Omnem formalem observationem penitus amputamus*.

Quarto hoc probatur per. glos. ordi. LXIII. di. c. quanto, ubi glo. dicit, quod non refert quibus verbis quis electionalem vel conjugalem exprimat consensum.

Quinto probatur per dictum Jo. And. in cap. licet de evitand. ext. de elect. ubi dicit quod non refert utrum dicatur in electione Papæ consentio, nomino, vel eligo; & licet Jo. An. faciat mentionem de illis tribus vocabulis, tamen in similibus vocabulis est dicendum idem, cum ratio diversitatis reddi non possit ff. ad l. Aquil. illud C. de consti. per. l. fi. C. de condit. idem. l. 1 in glo. cum simili, unde si Cardd. dicerent ita volumus, quod Bartholomæus sit Papa, iste Bartholomæus esset electus in Papam, quia istud verbum est dispusitivum, ut C. communia de le. l. 11. C. de sum. to. l. 1. Item si domini Cardinales dicerent: *Ordinamus quod talis sit Papa*, quia (ut dixi) non est vis in qualitate vocis, sed in qualitate sensus & intellectu facti, quod no. in simili ff de arbi. diem proferre. §. si plures, & l. quia tamen §. si arbiter & ff. falsatius puro §. 1.

X. Ea electio probatur canonica quæ duabus partibus constat.

Venio ad secundam conclusionem, quæ dicit quod electio Papæ dicitur canonica ex consensu duarum partium Cardinalium: & præmitto per hoc verbum, *canonica*; in electione Papæ stat largo modo, ut no. Inno. ex. de elect. quod sicut, id quod verificatur ex solo naturali esse, idest ex solo consensu, qui est de jure naturali: sed in electionibus aliorum ista dictio, *canonica*, stat pro substantia & forma, & dicitur canonica, id est regularis in aliis prælatis, ut. no. in c. 11. de elect. li. vi. in novella, sed electio Papæ est irregularis, quia non limitatur sub regula aliarum electionum, est enim varie figurata & magis libera, quam aliæ electiones prælatorum; hoc igitur præmisso pro intellectu istius vocabuli, *canonica*, dico quod conclusio mea est vera pluribus rationibus.

Probatur quintuplici argumento.

Primo quia ita statuit lator canonis in dicto cap. licet de vitanda ibi, dum dicitur. *Ille absque ulla exceptione ab universali Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus electus fuerit & receptus*; unde verbis legis seu decretalis debemus esse contenti, & nihil ultra requirere. ff. qu. & aq. l. prospexit & ff. de acq. hæred. l. si servum §. non dixit. & ff. de verb. sign. l. verb. legis, & de pub. l. de pretio cum sy.

Se.

Secundo probatur, nam (ſicut alibi dicitur) jus civile in venditione, additione, detractione ff. de juſti. & jure. l. jus civile, & no. inſti. de ac. ff. ſed iſte, & in inſti. de jure naturali §. ſed quotics, ita actus dicitur canonicus juris canonici inventione, vel probatione: ſed hujuſmodi electio eſt approbata a canone ex ſolo conſenſu duarum partium. Ergo hujuſmodi electio dicitur canonica, quia a canonibus canonicata & validata.

Tertio probatur quia ea dicuntur actum canonicare, quæ habent ipſum integrare & perficere, ſed conſenſus duarum partium perficit actum in extraneo electivo. Ergo concluſio vera.

Quarto ſicut non eſt dubium, quod conſenſus omnium dominorum reddit electionem canonicam, ſed duæ partes juris intellectu repræſentant totum collegium, quia in eis reſidet collegium, & omnes Cardinales in dicto c. licet. & ff. quod uni nomine l. nulli; nam duæ partes ordinis totius curiæ inſtar exhibent, ut C. de decurio l. nominationum forma. Ergo concluſio vera.

Quinto probatur formaliter per dictum Inno. in dicto C. licet in fi. ibi dum dicit: *Quocumque modo appareat duas partes conſentire in aliquem tamquam in electum, habet jus, & verus Papa eſt*; & dicit ibi Compo. ſub adverbio, *qualitercumque*; Non refert ergo quomodocunque vel qualitercumque.

XI. Suppoſito conſenſu duarum partium nihil defuit de ſubſtantia formæ.

Venio ad tertiam concluſionem, quæ dicit, quod in electione Papæ ſuppoſito conſenſu duarum partium, nihil eſt de ſubſtantia formæ, & præmiſſo quod quædam dicuntur de ſubſtantia formæ, quædam de ſubſtantia conſenſus: quid ſit de ſubſtantia formæ, in aliis electionibus habetur ex modo tradito in c. quia propter de elect. & glo. utitur hoc ſermone in C. cum in eccleſiis de præben. li. VI. Quid autem ſit vel dicatur de ſubſtantia conſenſus apparebit per ea, quæ dicta ſunt in XIII. concluſione. Hoc præmiſſo probo concluſionem eſſe veram ſic. Inter cætera, quæ ſunt de ſubſtantia formæ, ubi requiritur forma, eſt quod electio ſit communis & immota, alias canonica in c. ſicut de elect. li. IV. & in c. cum ab uno de re judi. & h. Sed hoc non requiritur in electione Papæ, quia iſta forma non eſt de jure naturali, ſed poſitivo tantum, ut no. Inno. in dicto c. quod ſicut, glo. magna, & I. An. ibidem, ubi dicitur expreſſe, quod a jure poſitivo tantum, & non de jure naturali eſt, quod communis interveniat electio; & dicit quod non interveniat communi electione, dummodo non deſit conſenſus, confirmatio ſuperioris facit verum prælatum ſolum ea ratione, quia non deficit jus naturale, ſed artificiale, quod ſuppletur auctoritate confirmatoris. Ergo concluſio vera, ſaltem quoad iſtam formalem particulam communis electionis. Ex quo concluditur quod ſubtilitas illius. C. in geneſi ext. de elect. non habet locum in elect. Papæ, ubi enim habemus naturalem veritatem, non conſideramus verborum ſubtilitatem C. de conſti. pec. LII. §. penult.

Secundo probo ſic. Quidquid poteſt operari ſuperioris confirmatio in electionibus inferioris, illud operatur in electione Papæ conſenſus dominorum, cum deinceps ibi per ſe nulla cadat confirmatio vel infirmatio, ut dicto c. licet in fi. & quia Deus eſt, qui confirmat VII. q. I. factus eſt Cornelius.

Tertio formaliter probo ex dicto Innocentio in dicto c. licet in ult. gloſſ. ſua ubi dicitur: *Non eſt hic aliqua forma ex neceſſitate ſervanda*. Ergo concluſio vera.

Quarto hoc probo expreſſe per auctoritatem Speculatoris & Archidiaconi, qui refert dictum Speculatorem LXXIX. di. ſi tranſitus, ubi ſic formaliter dicit: *In hac electione*, ſcilicet Papæ, *non eſt de neceſſitate aliqua forma ſervanda, niſi ſolum concordia duarum partium ſecundum Gullelmum Durandi*.

Quinto hoc probatur tali ratione. Quæcumque aſſumunt totum ſuum eſſe conſenſu, nihil requirunt ad ſuum eſſe extra conſenſum ff. de act. & ob. l. conſenſu & ff. de pac. l. juris gen. in prio. Sed electio Papæ eſt hujuſmodi, ut probatum eſt. Ergo ſolo conſenſu veſtitur & ſolemnizatur; quare ſequitur quod concluſio eſt veriſſima.

XII. Pontificatus conferri poteſt per factum cui conſenſus annectitur.

Venio ad quintam concluſionem, quæ eſt quod circumſcripta electione ſtricte ſumpto vocabulo, *jus*, pontificatura poteſt conferri per factum Cardinalium cui inſit conſenſus deducendi pontificaturam ineſſe, vel ponendi in executione, vel perfectione eſſe: & audeo dicere quæ ſententio, quæ clare dico, quod nulla etiam præcedente electione, inthronizatus ut Papa, efficitur Papa; item coronatus, ut Papa ſecluſa electione & inthronizatione, efficitur Papa; & hoc probo pluribus rationibus; & primo hujuſmodi actibus ineſt conſenſus electivus, ideſt effectivus, quia qui facit actum vult ipſum ſortiri effectum, ut no. ff. de le. & l. hujuſmodi. in pr. & quod no. C. de condi. in l. II. in ult. glo. quicumque enim dicit, vel facit aliquid, quod propoſuit dicere, vel facere propter finem ſcilicet, ut valeat & non pereat, ut l. quoties de ver. obl. & plene no. ff. de pac. utilibus. Qui ergo inthronizat vult inthronizationem valere; ſimiliter qui coronat. Ergo neceſſarie & tacite vult eligere ſeu conferre, quia qui vult aliquid, vult quidquid eſt ad illud neceſſarium, quia quod poſterius eſt, præſupponit principium & ordinem ſuum, cum poteſt ſola voluntate repræſentari ff. de jur. judi. l. cui juriſdictio cum ſua via communi & vulgari; unde recte conſiderantibus apparet electionem non eſſe, ſed tacite ineſſe; & tacitum eſt ita notum, quod habetur pro expreſſo, quia

Probationes multiplices.

vera notitiâ ejus apparet nobis ex necessaria ratione, & natura in tuitura actus expressi, ff. satis pe. cum quid: Ad hoc facit qnod no. ff. de pac. quia & l. Labeo facit, nam etiam factis expresse & evidenter consentit, ut ibi notatur. Hoc certe posset apparere, si post morbum aliquis Cardinalium esset mutus, nam factis & signis posset eligere, & valeret electio cum justitia & substantia, scilicet consensu, ut prædixi: facit dele. in nutu cum sy.

Secundn prnbatur sic. Plures actus intellectus celeritate junguntur, quando unus est necessarios ad esse alterius, & possunt eodem loco, & tempore celebrari, nec per hoc dicitur aliquod omitti, sed celeriter fieri ff. de acq. he. illud, & l. pro hærede §. cap. & l. gerit. & l. cui alias eum bonis, & insti. de hæ. qli & dist. §. si ff. si cert. pe. singularium ff. de dona. inter ver. & xv. l. ttt. §. sciend. Sicut igitur in proposito actus electivus executioni intellectus celeritate conjungitur, & nihil ex substantialibus omittitur, & in coronatione, tamquam in ultimo perfectivo repræsentantur omnes aliæ ejus perfectiones, sicut in carbunculo intunt omnes virtutes lapidum, ut ait Albertus: *Et in anima perfectiva hominis omnes animæ*; & quod coronatio sit ultima perfectio probatur ex not. in 6. li. in glo. ord.

Tertio probatur expresse per dictum Innocentium in dicto c. licet, dum dicit quocumque ttt. & similiter per dictum Archidiac. & Speculator. nam non refert quomodo consentiatur, & per quos actus dummodo consentiatur, quod sit Papa. Ergo conclusio vera.

Quarto probatur, & ad hoc non potest responderi; olim enim quando Imperator eligebat, vel verius nominabat Papam, non conferebatur pontificatura per electionem, vel nominatiouem Imperatoris, quia non potest laicus conferre jura spiritualia, ut in c. sacrosancta de elect. sed inthronizatio dominuorum Cardinalium erat illa, quæ conferebat jus pontificaturæ, hoc expresse no. Innoc. in d. cap. quod sicut, & est expressus textus di. cap. Hadrianus, ibi per Archi. *Videt quod inthronizationi potest inesse omnis virtus tam electiva, quam inthronizativa.* Nec dicat aliquis hoc esse erroneum, quia virtuti Cardinalium, & naturæ actus nihil est detractum, licet Imperator sit revocatus ab actu.

Quinto hoc probatur; & respondeat quicumque potest, quia dico, quod sola coronatio solemniter facta, sine strepitu & tumultu confert jus pontificaturæ, quod sic probo. Coronatio est solemnis, immo solemnissima investitura de pontificali dignitate. Sed certum est, quod investitura de pontificatura confert jus pontificaturæ, quamquam nulla alia præcesserat dispositio vel electio; ut expresse no. Compost. & novella post eum ext. de ele. c. trai. quorum verba infra formaliter recitabo. Ergo conclusio mea est ipsa veritas.

XIII. Inanis vel injustus metus electionem non labefactant.

Sequitur quinta conclusio, quod inanis seu injustus metus non vitiat electionem papalem, & præmitto de evidentia, quod metus potest considerari dupliciter uno modo qualis est; secundo qualis esse debet: & siquidem talis est metus, qualis esse debet in constanti viro, illius qualitatis & conditionis, ille metus dicitur justus, & meticulositas patientis dicitur justa; sed non metum inferentis. Si autem non est qualis esse debet, quia cum debeat esse parvus metus, vel nullus prætensa fragilitate metuentis, cum asserit transcendentem animi vires, in hoc non est assentiendum prætendenti metum, quia allegat fragilitatem, quæ non debet esse, ut præsumitur esse, ut ff. quod met. causa l. metum autem non vani hominis. Hoc ergo præmisso probo conclusionem pluribus rationibus. Et primo ratione personarum; nam metus verborum non debet cadere in Cardinalibus, præsertim in toto collegio ipsorum, præsumitur enim in eis & animi fortitudo, & debent esse audacissimi, ut no. in auth de non alie. §. t. col. tt. Si enim in militibus secularibus præsumitur animi magnitudo ff. de re. mi. l. r. item animi fortitudo, scilicet, quod non evitent mortem pro republica ff ex q comunis via l. plie. magis arbitrandum est de Cardinalibus, quod non fragiles, & quod inter quæcumque pericula libere eligant, quod credunt expedire Ecclesiæ sanctæ Dei ff. de offi. præt. l. r. §. his cunabilis.

Probatur triplici ratione.

Secundo ratione actuum; quia actus non fuerant proprie impressivi; nam voces remotæ a patiente subjecto, parum vel nihil imprimuut in ipso, si subjectum est constans, ut c. de pœnis decurionum.

Tertio quia ex personis dicta pensamus l. t. ff. de accet. & ob. l. fi. ff. ad l. Juli. viri famosi, sed ratione, nec ex antea, nec ex post facto, aliquem dominorum læserunt iu aliquo, nec in aliquem familiarem eorum, nec est verisimile quod haberent sacrilegi animum manuum injectivum, cum nunquam habuerunt propositum, seu intentionem lædendi; sed venerandi & exhortandi, & supplicandi, sicut faciunt devoti filii erga patres spirituales. Ergo, &c. Et est ista catholica & naturalis præsumptio: & posito quod habuissent pravam intentionem instigatu quorundam ex post facto, & de post electionem domini nostri contrariam; tamen habuerunt intentionem bonam, & non processerunt ad aliquem actum proximum facto, quia aliud est tentare, & aliud imprimere, ut c. de epi. & cle. si quis non dicam: ubi ponitur per omnes doctores maxima differentia inter actum verbi, & actum facti, & ff. de ex ord. tri. l. t.

Revertor igitur ad propositum, & di-

co

Argumenta a simili in conjugio & Monachatu.

ea quod levis metus non vitiat electionem papalem, & intelligo pro levi metu levitatem animi metuentis; hoc probatur per regulam generalem ff. quod me. causa; metum autem intelligi per regulam specialem in actibus spiritualibus, ut in matrimonio, vel religione ex. q. cle. ult. mo. cap. insinuante. §. nos igitur de spon. & ma. c. ad. id quod, & c. cum locum, ubi de hoc in glo. & ea. quod met. caus. cap. I. cum sibi similibus. Amplius hoc probo, quia tex. in c. ubi periculum utitur verbo, *adimitur*, & in c. finit. §. decet c. ti. utitur verbis *exterreat*, *absorbeat*, *removeat*; ista enim vocabula sunt ablativa significationis; parvus enim metus non dicitur adimire, nec absorbere motivos impetus rationis, quia superior pars rationis vincere debet istam debiliorem VII. di. in palea. sed pensandi. Præterea hoc est determinatum expresse per glo. ord. formaliter habeat, decidentem in electione Papæ in c. ne Romani §. porro in glo. quæ incipit. *Sed qui*; dum dicit justitia metus &c. frustra enim gol. inquireret de justitia metus, si quilibet metus justificaret articulum ff. de aequ. het. quod si dubitet, non ob glo. in c. in summitate; quia ista glo. loquitur de metu laici comparative respectu gravioris metus, ut de minis Imperatoris respectu flagellorum. XXIII. q. VIII. convenientior. Plus dico quod totum collegium non debet timere minas Imperatoris, & si timeret non esset justus metus in tanto collegio, sed in uno sacerdote bene esset metus justus fa. XXXI. q. II. Lotharius c. quod metus causa metu vero jactationibus: an ergo metus sit justus debet considerari qualitas & pondus personarum, ut no. in dicto c. locum & ex. quod met. causa c. penult. & c. 7. 6. l. 1. & quod no. per. Archid. XV. q. 1. c. t. verum quia in ista materia propter varietatem personarum & actuum non potest dari certa regula, ut ff. de usuris mora; totum hoc arbitrio judicis relinquendum est, & videndum est, an verba vel minæ vel potentia hominis fuit causa timoris, ut ff. ex quo ca. ma. l. neque nod. quandoque minæ regis non excusant, ut dicto c. in sum. late, ita dicit archid. hic autem non habemus superiorem, qui possit inquirere & judicare, ut dicetur: quare vi ipsa cedendum est domino nostro non solum ratione veritatis, sed ratione dubii, si quod esset, ut postea dicetur; & ideo schismatici primo posuerunt manus ad impossibile de jure.

XIV. Si controvertitur an justus fuerit metus Cardd. non possunt esse judices.

Sequitur sexta conclusio, quod ubi dubitatur de justitia metus, Cardinales non suot definitores justitiæ metus: & præmitto ad evidentiam, quod idem dicitur dubium, quod potest recipere probationem pro & contra, v. quod ad l. procla. no. licet. l. fi. c. de pert. l. 1. Item præmitto quod ubi est quæstio de metu, ista causa ea natura sua recipit probationes pro & contra, quia causa per veritatis probationem inquiritur, ut ff. ad turp. l. 1. scilicet calumniatoribus, ubi vera, ut propria. fa. ex. de renunc. c. super hoc. Revertor ad conclusionem probandam, quæ probatur de facili pluribus causis, alias rationibus. Et primo quia in propria causa Cardinales non possunt judicare, ut C. nequis in sua causa l. 1. ad hoc quia no. Inno. ex de verb. sign. ex parte. in Christo, ubi sic ait: *Si aliquis autem vellet Papæ crimen objicere, de hoc nullus potest cognoscere.* IX. q. 3. facta aliorum, nisi de hæresi. XL. di. si Papa: item si de proprietate ejus agitur vel suis nullos nisi ipse solus cognoscit IX. q. III. ne vio. & cap. sequentibus.

Secundo quia sunt suspecti, eo quod deponunt contra ipsum, licet nullitet ar. C. de appo. cas. in pu. nam nil tam est periculosum, quam suspecto judici subjacere, nec est aliquid, quod ita tristissimos soleat sortiri eventus, ut no. C. jud. apertissime.

Tertio quia nullo jure videbatur hoc eis concedi, & ipsi non habent aliam potestatem, quam a jure concessam, ut no. Archi. in c. ubi periculum: & ista est bona argumentatio, non habent enim jurisdictionem, quia non est concessa a jure, ut ff de offic. præt. l. II.

Quarto probatur, quia in casu dubii ipsi tenentur habere electum pro Papa, ut expresse legitur & notatur LXXIX. di. c. si duo forte, & c. si quis pecunia.

Quinto hoc probatur expresse per glo. ord. t. quæ dicit, quod dubium de justitia metus in Papa non habet definitorem, ut notatur in dicta cle. ve. Romani in glo. superius allegata ibi: *Quæritur quis de justitia metus cognoscet*; & respondet, quod ista non sunt adhuc provisa, neque decisa; unde non habemus legem neque instrumentum legis in hoc casu.

XV. Cardinalibus in conclavi agentibus impressio nota esse non potuit.

Sequitur septima conclusio, quæ est, quod est quasi impossibile, quod Cardinalibus existentibus in conclavi, impressio sit notoria: & ad hoc intelligendum, sciendum quod impressio requirit duo extrema, scilicet agens & patiens, & non potest probari impressio, quin probetur circa ultimum extremum, nam cum impressio non sit aliud quam quædam violentia cum effectu, ita quod non solum sit ibi conatus inferentis, sed metus patientis, ut C. quod metus causa, si per impressionem, oportet quod constet non de extremo solum activo, verum de extremo passivo: constare autem dicitur de aliquo, dum probatur uno modo per generalem evidentiam facti, & hoc modo clamor & congregatio populi potuit dici notoria; alio modo per conjecturas, & conjecturæ semper præsupponunt incertum, verisimile tamen, quia in incertis, non certis, locus est conjecturis de verb.

ob.

Probatur quia potuere spernere tumultum populi.

ob. continuis §. cum ita; & hoc modo non potest dici esse notorium, quia hoc magis intellectu percipitur, quam videatur, & quia de facili una conjectura potest removeri per conjecturam contrariam, ut ff. de le. licet Imperator ff. de t. integ. rest. divus ff. de ri. imp. non solum, sed de uno; & argumenta tunc inquirimus, cum veritatem non novimus ff. de re. naut. non omnis §. a barbaris. His ergo præmissis clare patet probatio quæstionis, nam Cardinalibus existentibus in conclavi populus, cujus visio & aspectus facit esse notorium qua trepidatione, qua constantia, in quo consensu vel dissensu, in qua opinione essent Cardinales, neque videre, neque introrsum potuit penetrare; unde impossibile est hoc casu testificari de extremo passivo tamquam notorio propter naturæ resistentiam, quia acies visus non penetrat parietes, & ideo qui in domo fuerit introrsus dicitur esse latens, ut ex. de testi. c. veniens in fin. & e. de repud. l. consensu §. super, & ff. de ve. in spi. l. 1. §. inspiciendo.

Secunda ratio talis est. Illud non dicitur notorium, quod probabiliter potest in dubium revocari, seu in quo cadit probatio contrarii ex theorica data per Inno. & alios in e. fi. de coha. cler. & a. nuli. de offi. dele. c. renuis judicem obtinere. Posset probari, quod Cardinales essent alias facturi, & sic non propter metum, Ergo, &c.

Plus dico quod ea suppositis eorum liquet hoc: nam, ut ipsi dicunt, omnis intentio erat reeligendi ipso renuntiante ad cautelam, & hanc electionem fixam habebant in mente. Modo supponamus sine præjudicio veritatis, quod hoc quod destinarunt in crastinum, vocibus populi fecerunt per prius, quam recepissent in mente, certe hoc concesso non potest dici, quod alias non erant facturi respectu, unde ista impressio supposita pro vera, quamquam non sit vera, tamen non est circa consensum in substantia consensus, sed circa quædam extrinseca, id est certa concomitativa loci & temporis; unde talis electio non est sine consensu, quia alias erant facturi, licet suo tempore, & non nunc, quod no. ff. de excep. do. apud Celsum, & de re judi. ablatæ sunt l. 6.

Tertio probatur prædicta conclusio naturali exemplo: ponamus quod Titius rapit Bertam coram populo, & eam includit in domo, & ibi eam carnaliter cognoscit, certum est quod rapina est notoria, sed non carnalis cognitio, quæ fit in occulto, unde cognitio carnalis hoc casu magis dicitur probari ea conjecturis, quam ex aliqua notorietate: licet enim præambulum, id est rapina, sit notoria, tamen carnalis cognitio est dubia; quia possibile est, quod cognoscat & non cognoscat ille qui rapuit: notorium autem proprie est quando ipsa veritas facti se ingerit oculis omnium videntium: unde ratio notorii debet reddi per sensum corporis immediate actui, non per dissensum rationis & intellectus, quia talis ratio est magis judicium, quam testificatio juxta no. per Inno. in simili ext. de testi. c. contra causam.

Quarto hoc probatur ex ipsius animi invisibili qualitate, ut expresse no. ff. de pat. jure gentium §. pactorum. Quamvis ergo conatus activus possit esse notorius, tamen animus passivorum quem non videmus, nobis notorius esse non potest.

Quinto hoc probatur ex eorum confessione, nam ipsi prætendunt conscientiam, & ad sacramentum conscientiæ confugiunt: tale autem sacramentum quasi purgationis necessario supponit occultum, ut c. de pœna indi. qu. via. ant. novo jure. Concludamus ergo finaliter quod conatus impressivi possunt esse notorii, sed non animus prætendentium se impressos: & quia impressio debet transire in subjectum suum, & non constat notorie quod transmittit in ipsum, necessario sequitur quod impossibile est, quod impressio sit notoria; tunc autem esset impressio notoria, quando populus caperet Cardinales, & ipsos urgeret invitos & notorie reclamantes.

Sequitur octava conclusio adhærens præcedenti, quæ est quod Cardinales allegantes impressionem notoriam, & suam allegationem volentes fundare per sacramentum proprium, sibi ipsis necessario contradicunt, & hoc probatur pluribus rationibus. XVI.

Card. probant impressionem non esse notoriam dum eam probare volunt sacramento.

Primo quia confugiens ad sacramentum dicit aliam probationem sibi deficere, ut ff. de jure jurando. Sed allegans notorium, allegat evidentiam rei quasi per seipsum. Ergo est evidenter sibi ipsi contrarium.

Secundo quia allegans notorium allegat probationem probatam ex aspectu vulgi. Sed habens refugium ad juramentum petit se relevari ab onere probandi, ut ff. de jur. jur. cum qui.

Probandi onus ita excutiunt.

Tertio quia probatio de animo hominis est probatio de invisibili & super re obscura, ut no. in c. tr. de elec. vt. in novella fa. de sy. tua nos.

Quarto probatur, quia non apparet aliquod factum notorium dominorum Cardinalium, cui possit inhærere animus meticulosus per modum notorietatis quod appareat, quia de hoc ipsi carent omni teste, & ideo petunt in subsidium credi sibi ipsis. Allegant igitur duo contraria, scilicet tam per alios quam per se ipsos non posse probari de metu.

Quinta ratio est, quia illud quod non potest probari nisi per testes singulares, non potest esse notorium, ut c. de testi. jurisjurandi. Sed metus in corde retentus non potest probari nisi singulariter per singulos, qui ita sciunt conscientiam suam, quod non alienam; ut not. Inno. de remi. c. super hoc. & bene facit quod

no.

nn. in c. cum ab uno de rer. jud. lib. vt.

XVII. Qui non acceſſere duabus partibus contempſere, non contempti fuere.

Sequitur nona concluſio, quæ talis eſt, quia ex quo Cardinales fuerunt in conclavi, illi qui non curant intereſſe electioni cum duabus partibus dicuntur contemnere & non contemni; & hoc probatur pluribus rationibus. Et primo quia monitus a lege vel ab homine, ut accedat ad certum locum apertum; debet offerre ſe actui & eſſe diligens & obſervans, ut ff. de excu. tu. l ſcire oportet, & §. ſcire ante t. reſp. & ff. de conſti. pec. iterum illa.

XVIII. Secunda ratio, quia qui eſt in conclavi dicitur præſens, ſicut, qui eſt in foro judicii; unde ſi non intereſt actui, eſt in culpa, quæ habetur locolatitationis juxta doctrinam Inno. ex. de exceſſ. præla. c. ex literis.

Tertio probatur quia ille, qui eſt præſens non citandus eſt, ut no. Jo. Andr. in ca. uit. de elec. li. vt. in nonnulla, & præſens eſt ille, qui voce alterius exaudire poteſt & debet, ut ff. ad Syllan. l. 1 §. occiſorum.

Quarta ratio eſt, quia non debet minor pars contemnere majorem, ut ff. de pac. reſcrip. & in l. cum in eo.

Quinta ratio eſt, quia Cardinales deberent ſe ingerere, nec expectare quod moneantur, ut no. in cle. ne Romani in glo. quæ incipit: *Juſtum fuit*. Primo monitio non eſt de ſubſtantia formæ, ut no. in c. cum in eccleſiis de præbend. di. 6. & in c. quia ſicut de elect. & eſt ſimul quia non ff. de bon. poſſ. l. 3. §. archi. ubi ſic formaliter air: *Non, quod poſtquam duæ partes Cardinalium in aliquem conſenſerunt, aliquis Cardinalis abſens non poterit conqueri de contemptu*. Nam omnis exceptio excluditur hoc caſu, ut patet in prædicta decret. licet §. 1. & cui denegatur exceptio multo fortius denegatur actio c. de tranſac. nec. intentio: abſentem autem intelligo a loco vel ab actu, ut ff. de non. ob. l. 1. poſt princ.

XIX. Sequitur decima concluſio. Videtur quod illi qui recedunt de conclavi infecto negotio abſque cauſa manifeſta perdunt jus eligendi & voces accreſcunt eligentibus, ita quod jus & actus eligendi poteſt hoc caſu totaliter reſidere penes unum, nedum penes duas partes dominorum: iſta propoſitio probatur formaliter in electionibus Papæ in cle. ne Romani §. porro ſuper verbo: *omnes*. ubi glo. finaliter dicit, quod ſi omnes exirent conclave, debent compelli ad reintrandum conclave, ut in tex. ſed ſi aliquis, vel aliqui remanerent in conclavi in illos vel in illum reciderer jus eligendi. Ergo concluſio vera.

Recedentes e conclavi ius eligendi amittunt.

Secundo hoc probatur per regulam in jure civili traditam, quæ dicit, quod nolentes eligere, ſe ab electione faciunt alienos, & recidit in volentes ff. de fœdet. l. ſi legat. §. t.

Tertio hoc probatur, quia in jure communi melior eſt conditio utentis, quam uti nolentis. ff. comi. diu. Sabin. ſed jus eligendi eſt deputatum ad uſum eligendi. Ergo concluſio vera.

Quarto probatur, quia in iſtis juribus in corporalibus & ſimilibus, ſæpe illud, quod eſt commune, reputatur proprium, quantum ad ejus uſum, ut ff. de neg. geſt. qui alienam §. finali.

Quinto probatur per id, quod expreſſe no. ex. de elec. quod ſicut, & c. eccleſia veſtra, & notatur per Archi. xxv. di. ſi forte: Ubi dicit ſecundum Vinc. quod ſi publicato ſcrutinio & collatione facta omnes de capitulo recedant, unus ſolus & ſingulariter in capitulo remanens eligere poterit; & facit quod notatur per eumdem Arch. xxxt. di Vilcena.

Sequitur undecima concluſio, quod acceſſio habet locum in electione Papæ, etiam ex intervallo, nec requirit eundem contextum. Hoc dico propter dominos Cardinales Italicos; quia ſi electio Papæ procedere poteſt a Cardinalibus per intervalla actuum & temporis, & acceſſio eodem modo, ſuppoſito pro caſu, quia quantum ad propoſitum ſuper hoc non oportet inſiſtere, quod domini Cardinales Italici omnes, vel aliqui ex eis atteſtentur ſuper conſenſu a primordio quod fecerunt talem actum, circa quæ ſi fuiſſet neceſſaria habuiſſet locum acceſſio, ſcilicet regularis, & debet fieri ante ſcrutinium publicatum, ut in c. Eccleſia 1t. no. de elec. & no. c. ti. cum expediat in vt. in novella. Item irregularitas, de qua loquitur cap. indemnitatibus e. ti. quæ habet locum in electionibus faciendis ſuo caſu, etiam publicato ſcrutinio. Ubi requiruntur duo, quod minor pars accedat majori, & quod antequam ad actus divertant extraneos. Tertia eſt acceſſio magis irregularis, ſcilicet in electione Papæ, & tunc dicit ibi. glo. or. quod etiam poſtquam domini Cardinales diverterunt ad alios actus, & etiam publicato ſcrutinio, referendo glo. ad tex. poſſunt Cardinales Cardinalibus accedere, & de ſuo diſcordi voto recedere; qua glo. ſuppoſita tanquam vera, apparet quod ſeparatio & intervallum non vitiat in electione Papæ acceſſuum. Ex quo ſequitur, quod non requiritur idem contextus, nec eſt neceſſaria ſimultas; alioquin actus impertinens vitiaret eundem, ut c. de teſtam. cum antiquitas, & ff. de duo. re. duos reos, §. duo rei.

Acceſſio habet locum in electione Papæ etiam ex intervallo.

Ex hoc ſequitur quædam concluſio, quod electio Papæ poteſt fundari ex actibus ſingularibus dummodo Cardinales ſint prius congregati ad tractandum de electione jux. c. in nomine Domini, &c. ſibi quis pecunia, quia Spiritus non deſcendit, niſi ſuper congregatos, ut notatur 63. di. quanto per Archid. Nec tamen ignoro, quod Jo. An. dicit ſuper dicta glo. in novella: & c. licet in novella, ubi reſtringit ſe ad intervallum pendente ſcrutinio; & ex hoc apparet, quod variavit,

Electio Papæ poteſt celebrari per actus ſingulares modo Cardd. ad id ſint congregati.

quia,

quia glo. sua loquitur scrutinio publicato, & si est publicatum, ergo non pendet, quia conclusum est in ipso ut in c. publicato de elec. & c. de fide. instru. contractus. Hic oporret investigate utrum electio esset apud Cardinales, tanquam apud collegium sub civili nomine; an vero sub nomine numeri, quia duæ partes numero, non quia collegium; nam si partim ad eos habito respectu dumtaxat ad numerum sufficiunt consensus etiam non collegiales, sicut dicimus in patronis, ut notatur in dicto c. vicena per Arch. & ad hoc ff. com. pre. receptum: & de secundum Rusti. præ. per fundum. Et potest hoc persuaderi, quia collegium nihil aliud est quam personæ, ot notatur in l. sicut § penult. ff. quod cujusque; de jure enim naturali, quod consideratur in electione summi Pontificis, non videtur requiri ista subtilitas, quod per modum collegii consentiatur. Persuadetur etiam hoc per dictum Innoc. io dicto c. licet, dum dicit: Quocumque modo; &c. Innu. enim non dicit collegiali vel non collegiali, sed quocumque modo, & dici potest quod, aut negotium est ioter eos collegialiter discussum, aut non. Primo casu sufficiunt singulares consensus, quia amodo iocertum est an unus trahat alium ad suam opinionem, nec ne, argumento eorum quæ not. Innoc. ext. de testa. c. Raynaldus; aut negotium electionis non est discussum, nec examinatum per præsens, & tunc non valet electio singularis, quia est nimis indiscreta; cum unus potuisset alium trahere ad sententiam ut. ff. de arbi. si in tres.

XX. Accessio ut jus singulare non est de substantia formæ electionis.

Sequitur duodecima conclusio, quod in dicta accessione nihil est de substantia formæ, & probatur sic. In electione nihil est de substantia formæ. Ergo nec in accessione.

Secundo sic. In ista accessione vertitur jus singulare. Ergo contra jus commune ut ff. de leg. jus singulare.

Tertio per ea, quæ supra proxime dicta sunt de temporis intervallo.

Quarto per dictum Inno.

Quinto per dictum Specul. & Archid. ut supra.

Impressionis vitium purgari potest per actus liberos consequutos.

Sequitur decimatertia conclusio, quæ talis est, quod vitium impressionis potest purgari per actus spontaneos consecutivos & hoc probatur pluribus rationibus.

Primo per regulam, quia sublata turpitudinis causa, remanet actus sine macula ff. de condi. ob turpem & C. quod met. causa l. 11.

Secundo probo per theoricam magistralem, quia ubi est defectus ratione consensus, ibi stante potestate causæ efficientis consensus superveniens firmat actum contra nullitatem, ut not. Inno. de offi. dele. prudentiam, & Archi. LXXXV. di. Salonitane & Cy. c. de 60. qli. l. fi. §. necessitatis ad hoc quod notatur Archi. XXVII. di. quod ioterrogasti in fi.

Tertio probo, quia actus qui dependet a consensu, licet alias sit nullus, si retineatur potest valere, & valet, ut ex nunc legitur, & ootatur C. commo. int. undi. l. 11.

Quarto hoc probatur per id quod notatur ff. qu. satis dare cogu.

Quinto probatur per id. quod legitur & no. ff. de offi. præsul. l. observare §. fi. & no. in l. 1. c. qui pro sua jurisdic. in tv. glo. Non obstat si dicatur quod id, quod est nullum, non potest ratificari, ut notatur ext. de elec. auditis, quia id est verum ubi requiritur certa solemnitas, & illa non ioterveneerit, secus ubi requiritur simplex consensus quia saltem confirmatur, ut ex nunc ex natura tacitæ repetitionis actus, ut de le. 1. legata inutiliter, & ff de mili. te. tribunus §. ult. vel quia cessat causa impediens, & supervenit causa confirmans, ut ext. qui talit. vel. notatur c. insinuante, & notatur per glo. & Cy. c. de nup. si contra. Et dicere quod actus consecutivi laborant eodem morbo, istud est falsum quia causa morbi per consensum purgatur, ut dicta l. si ob turpem.

Nec dicat aliquis, esse differentiam inter actus electivos, & alios, ubi non requiritur forma; quia consensus omnia potest, non obstante, quod notatur in c. quod sicut de elec. per Jo. An. post Inn. ubi dicit quod sequens consensus eligentium non purgat vitium, quin intrusus cedere teneatur, cum ingressus fuerit vitiosus, & intrusus fuerit dolosus, quia hoc est verum in inferioribus prælatis, in quibus electores non possunt purgare vitium, secus in Papa, quia Cardinales possunt omne vitium extinguere, & quantumlibet etiam criminosum creare in Papam; nec certe ipsi de hoc dubitarunt secundum eorum confictum thema, dum inter se dixerunt, se iterato electuros dominum nostrum pro evitando schismate; constat enim quod quicquid libet licet Cardinalibus in electione summi Pontificis. Casus etiam ille secundum Innocentii & Joannis Andreæ nihil ad propositum, quia loquitur de per suum dolum intruso, & de inhabilitato subjecto cum perpetua causa inhabilitationis, inhabilitatione perseverante. Ubi ergo quis non dolosus, sed in bona conscientia, maxime orta ex clara assertione dominorum, ille talis non est subjectum inhabile; unde patet quod Innocentius & Joannes Andreas loquuntur de doloso tantum. Facit quod notatur in sci. de suspectis tu §. de sospectis de in litem jurando in actionibus.

Repetita electio pro avertendo schismate.

XXI. Liberi actus consensum includentes purgant præteritam impressionem.

Quartadecima conclusio est, quod vitium impressionis potest purgari per actus non consecutivos ex vi in essentia consensus: & hoc probatur quia tales actus sunt præcise liberi, quos quis facit ex se, noo ex impulsu fac. ff. de mino. denique §. 1. & §. scio.

Secundo, quia sofficit qoalitercumque con-

consensus declaretur, ut ff. de divor. l. si.

Tertio quia voluntas, & consensus declaratur ex quolibet actu etiam minus solemni ff. de re. eorum l. si.

Quarto probatur per id, quod dicitur de recepto ad osculum, quod eo ipso consentit in prælatum, ut notatur, in c. 11. de alec. li. vi. & in novella.

Impressio in actu electionis debet esse notoria.

Sequitur decima quinta conclusio, quia dicebam, quod c. si quis pecunia, intelligebatur in electione oppressiva, vel impressiva, dum tamen impressio in actu electionis sit notoria active & passive: & si non est notoria active & passive non habet locum illud c. præsertim quoad potestatem Cardinalibus concessam; tantum enim illud c. loquitur supposito eodem themate; & ideo ubi cessat qualiscunque particula illius capituli, cessat tota lex subdistincta debet intelligi supposito eodem themate, ita quod non convenit fini neque convenit principio & e contra, ut ff. de jur. Et præmitto pro intellectu vocabulorum, quod oppressio ut plurimum significat vim absolutam, & est de corpore in corpus, sicut opprimitur quæ invita patitur, ut Lucretia ff. de adul. vim passam ff. de postul. l. 1 §. si quis di. vt. post domum. Et si de possibili esset, quod in electione caderet vis absoluta, non est dubium, quod non valeret electio, quia vis absoluta non inclusit consensum, ex. de baptis. c. majores. Sed Joannes Andreas tenet quod vis absoluta non cadit in actu verbi, ut ipse no. ext. quod me. ca. c. sacris, & ext. de jur. jur. c. verum, in quibus locis expresse dicit, quod in emissione soli verbi, non potest coactio absoluta intervenire, debuit allegare l. cum proponas cum sua glo. c. de heredi in sci. & ff. de quibus l. 1. §. quorum fidem: tamen secundum rei veritatem, tanta potest esse oppressio in emissione verbi, puta si impatiens torturæ exprimat verbum torturæ pressura, sicut fistula, quod talis actus magis accedit coactioni absolute, quam in evidenti consensu, ut dicto §. qōi. Et ideo qui confitetur in tormento non consentit. facit c. de ap. si quis provocation. ff. l. tt. Impressio vero proprie significat actum violentiæ transeuntis in passum; & ista qualitas, prout est in patiente, appellatur metus, idest mentem tenens, seu mentis tenor. Si igitur domini Cardinales caperentur per cappas, vel unus ex numero necessario, & urgerentur ad eligendum vel inthronizandum, quia ab isto actu consensus omnino est remotus, talis actus oppressivus non posset ratificari, ut ex retro; non tamen esset prohibitum Cardinalibus, quibus nihil est prohibitum præter hæresim, in hoc actu uti suo jure, & sua potestate in eodem subjecto; quia in eorum potestate & arbitrio est facere omne subjectum capax, præterquam si quis esset pertinax hæreticus, ut no. in dicto c. licet in novella, & in multis aliis locis. Si vero non est oppressio proprie loquendo, sed metus, qui includit voluntatem (& suppono quod metus cadat in constantem) tamen si ex aperta natura facti non liquet mentis tenor, licet extrinsecæ causæ præsumendi metum interveniant; quia tamen omnis præsumptio hominis requirit disputationem fieri, ut notatur c. de proba. præsup. sive possidetis, & in tanto negotio non habeamus præsidem, necesse est simulare, quia hoc sibi Deus reservavit, ut in c. ult. LXXIX. di. & ideo domini Cardinales non possunt hoc casu tanquam ex nulla electione, ad aliam procedere, quia quando de nullitate non potest liquere, nec discuti, illud quod etiam est nullum, habetur pro aliquo de ma. testō. qui habebat § si. o.

Comprehensi vi non fuere Cardd. ut Urbanum eligerent.

Si quis metus fuit, erat mere præsumptus.

Cum non constet, an nulla fuerit electio non potuere Cardd. ad aliam procedere.

Secundo hoc probatur per glo. ord. in dicto c. si quis pecunia, &c. si duo fort.

Tertio hoc probatur, quia esset inconveniens dare Cardinalibus voluntatem delinquendi, & quandocumque vellent ponere mundum in schismate ff. ad carbo. l. 1. §. sed & si quis v. nam. si aliter.

Hac ratione quando liberet schisma conflarent.

Quarto probatur, quia non debet confatri in potestate adversarii mei quod meum habet fac. ff. de jur. o. jud. si idem cum eodem §. 1. & ibi notatur.

Quinto, quia omnis casus, etiam latæ sententiæ, in dubio indiget declaratione, ut ff. de jur. fisci. ejus qui delatorem, & in c. pro humani de homic. li. vt. & quandocumque jus dependet ex alio præambulo, id præambulum probandum est per præsens ff. de quæst. l. 1. §. si quis dicatur ff. de silla. in cognitione c. de advo. diu. jud. l. 1. & ex hoc venio ad sequentem conclusionem.

XXII.

Sequitur decima sexta conclusio, quæ talis est, quod ubi impressio non est notoria active & passive, impossibile est quod post primam electionem fiat secunda electio de alio subjecto, & hoc probatur pluribus rationibus.

Primo, quia non constat de vacatione, nec enim sufficit, si aliqui Cardinales dicant constare sibi, quod debet constare generaliter, & quia eis non debet credi, & quia non dicunt verum; nam per dicta & facta eorum apparet contrarium. Arguo ergo sic. Ignorans causam, non potest producere effectum, qui ex illa causa principaliter oritur ff. de codi. & de. multum interest. Sed Cardinales necessario ignorant causam, ut probabo. Ergo innovare non possunt. Probo minorem, quia nisi omnes, qui sunt de substantia electionis sciant vacationem, non potest fieri electio, sed ad hanc scientiam non potest perveniri, nisi unus sciat animum alterius, qualis retro fuerit, utrum spontaneus nec ne. Sed illud est impossibile scire, cum actus exteriores indicaverint consensum, ex de rescrip. c. ab exco. & quod expresse no. ff. de pat. juris gen. §.

Cum non constat an sedes vacet Cardd. non possunt ad electionem procedere.

prætor. ff. de hæredi. insti. si pr. fa. Titium.

Debuit esse liquida causa, cur removeretur primus.

Secundo quia antequam primus electus removeatur ab actu, debet esse liquida causa quare removeatur. Sed hic non est liquida, quia falsa, nec liquide potest sine judice constare, ut e. de compesc. l. fi. Ergo apparet quod electio antipapæ fuit nulla.

Tertio hoc patet, quia in themate præsupponitur, quod electio de secundo est schismatica, id est propter schisma vitandum, &c. ut patet in themate domini Jacobi, & est in perniciem animarum, sicut etiam apparet per effectum, unde qualis fuerit secunda electio, ipsa natura docet.

Quarto hoc probatur per id, quod no. Archid, LXI. di. studii.

Quinto probatur quia dominus noster Urbanus est Apostolicus. Ergo alius est nullus. Cum veritate loquor, & ideo reverenter loqui non possum vii. q. i. factus est Cornelius & c. ser,

XXIII. In dubio obsequendum primo in Pontificatum inducto.

Sequitur xvii. conclusio quod in dubio parendum est primo investito de pontificatuta, & hoc probo pluribus rationibus.

Primo quia præsumitur pro eo, qui præsens habet titulum et possessionem ff. de public. fin. aut §. si duobus, præsertim ab habentibus potestatem et authoritatem ff. de noxa et generaliter ff. de jure jurand. possessori sufficit præsumptiva justificatio c. ne vx. per ma ob matirorum C. de privil. fisci. l. 2. inst. de interd § commodum.

Secundo hoc probatur per regulam generalem quæ dicit, quod prior tempore, potior est in jure; immo in juribus, quæ non possunt esse nisi apud unum in solidum, secundus in tempore non dicitur secundus, sed generis nullius, et primus non tam potior quam solus invenitur ff qui po. in pig. ha. l. ii. justi. de cura § interdum un. q. i. factus est Cornelius et c. nonaticunis.

Tertio hoc probatur, quia prærogativam habet, qui prior invenitur nedum tempore, sed in ordine scripturæ ff. de usufr. quoti. ff. de al. ser. l. i. ff. de hæ. insti. qui solvendo non erat servum primo loco.

Electio duarum partium fuit definitiva sententia.

Quarto probatur, quia quoties plures veniunt ad conflictum, pro eo judicandum est, pro quo facit prima præsumptio de le. ii. si quis servum §. certam et C. de edit. di. adri. l. 1. C. qui po. insig. h. l. assiduus.

Quinto hoc probatur quia in Papa talis datur regula: dubius Papa est verus Papa, nam electio duarum partium habetur pro definitiva sententia, tamen post ipsam non spectetur alia, ut eleganter dicit tex. in dicto c. licet de vitanda in fi. et sententia pro veritate habetur, præsertim sententia tanti collegii. Dico de sententia prima, quia per ipsam fuit functus officio suo juxta notata per Inno. de offi. dete. c. in literis: unde quidquid potest operari in inferioribus solemnis et diffinitiva confirmati, hoc et amplius valde operatur in persona dominorum partim electiva collatio, provisio, dispositio, seu electio, ita quod statim transit in rem judicatam, quia quod nihil expectat post se, illud necessario est terminus motus, & principium quietis, ut C. de fra. & lis. exterminatio & ff. de arbi. quale ff. § fi.

Sequitur xviii. conclusio, quod Cardinales non possunt testificari contra literas quas miserunt ad principes mundi, & hoc sic probatur. Contra sigillum suum authenticum non potest quis testificari, ut ff. de off. fisc. eos. ii. resp. Ergo domini Cardinales non possunt testificari contra suas literas sigillatas, & maxime sigillatas per omnes dominos Cardinales. XXIV. Cardd. testimonium non valet contra literas missas ad principes.

Secundo sic. Aut literæ fuerunt veræ aut falsæ, si veræ habeo propositum; si falsæ (quod absit a rerum natura in tam inclytis dominis) crimen primo loco commissum totam fidem derogaret in posterum, ut ex. de testi. c. testimon. c. nec video, nec credo quod per aliquem metum mundi Cardinales scriberent falsum, nec quod princeps tenebrarum harum super tantos & tantas personas tantam potestatem haberet, quod posset imponere tantam tunc in sinceritate maculam. Dilemma contra Cardd. insolubile. Aut falsæ fuere literæ aut veræ. Si falsæ fide indigni sunt.

Tertio hoc probatur quia ibi nulla intervenit veritas: quomodo enim possumus credere instabili, qui sibi ipsi non credit? ut no. ex. de testi. co. c. præterea; nam etiam non falsum dictum varietas reddit incredibile, & nullius valoris, ut ff. de testi. qui falsa facit, quod notatur extra de testi c. cum causam in ult. glo. & dicta l. eos. § imprudentiam. Fide instabilis qui sibi non credunt.

Quarto probatur ex dicto Innoc. quia cogitur quis perseverare in eo, quod semel confessus est, ut no. Inno. ex. de elec. c. per inquisitionem, & ex de confess. c. cum super, id enim, quod apud principes publicatum est corrigi non potest, præsertim ex magno temporis intervallo ut l. rura, & ibi no. C. de omni. ag. deser. li. ii. cum certum factum sit notorium ut C. de testam. causam,

Quinto & ultimo probatur per textum expressum C. de non. prin. pec. l. generaliter in fi. & ex. de proba. c. per tuas; immo tanta est virtus confessionis, quod per eam probatur contra præsumptionem juris & de jure, ut le. & no. in auth. de æquali do. §. illud & per Cyn. in auth. sed jam necesse C. de dona. an. nupr. & sa. c. de fide. ist. si adversarius & ff. de adul. si maritus §. si negaverint in glo. ibi, &c. & ratio &c. & ff. de ædili. edit. quæro §. fi. et quia tollenda est materia vaga communis, ut ff. de ind. siquis intention. et no. in c. indemnitatibus de elec. li. vi. in novella.

XXV. Sequitur decimanona conclusio, quod con-

Ut conſpiratores & detractores a teſtimonio repellendi.

conſpirator repellitur a teſtimonio, et multo fortius confictor & detractor in omni foro tam pœnitentiali quam cauſarum, & hoc probo pluribus rationibus et primo; quia iſti cnoſpiratores reputant ſe offenſos, et offenſus libenrer vindicat ſe, et injuſte, ut no. Inno. ex. de reſcrip. quia nulli, facit. quod no. ff. de arbitrio licet.

Secundo probatur, quia conſpirator facit ſe adverſarium. Ergo repellitur a teſtimonio, ſicut inſtigator ff. de infami ob hæc verba ff. de verb. ſign. ſori de offi. perf. vr. l. 1. § cum.

Tertio probatur, nam qui vult alicui conſerre, ille eſt capitalis inimicus de excu. tu. l. propter ea l. a. clete §. dat remiſſionem C. de teſti. ant. ſi dicatur. Ergo non debet ei credi ff. de teſti. l. 111. cum infinitis ſimilibus.

Quarto probatur, quia omnis conſpiratio præſumitur facta contra innocentem, & vere ut ita diaimus monopolium & condictum, vel conjuratio, ut no. Archi. xxiii. di. illud & ibidem no. Archi. quod minus creditur conſpiratori quam excommunicato propter malam intentionem.

Quinto probatur, quia dicto vel judicio partialium credendum non eſt, ut ff. C. de aſſeſſ. l. fi. in fi. & ff. de jur. o. ſol. prætoris. Sed notorium eſt quod iſti Cardinales ſunt partiales & diviſi, quapropter non debet eis credi nec ad plenam, nec ſemiplenam probationem, nec certe ad ullum minimum indicium ut ff. de conf. l. 1. §. quæ ſunt, & ibi redditur ratio manifeſta & plurimæ concordantiæ ponuntur in glo.

Concluſio quod Urbanus ſit verus Papa.

Sequitur vigeſima concluſio reſponſalis formaliter ad quæſita, in qua dicebam, quod dominus noſter Urbanus etiam ſecundum confictum thema eſt verus Apoſtolicus & vicarius Jeſu Chriſti. Hanc autem concluſionem quaſi ſub epilogatione prædictorum multis rationibus confirmabo, arguendo ex ipſis actibus: & per ordinem primo ex actibus electivis, ſecundo ex conſentivis, tertio ex perſtantibus & impetrativis, deinde ex teſtificativis, quibus lux veritatis aſſiſtit, eo quod ipſis teſtificativis omnia conſonant, tam actus celebrati per prius, quam per poſterius, ideſt naturæ hujuſmodi negotii bene conveniunt, ut ff. de teſti. ob. carmen. §. ſi teſtes 1. dum dicit: *Credendum eſt quod naturæ negotii convenit, & quod inimicitiæ aut gratiæ ſuſpicione caret, confirmabitque judex motum animi ſui ex argumentis & teſtimoniis, & quæ rei aptiora & vera proximiora eſſe comperiet.*

Probatur ex triplici actuum genere.

XXVI. Electus in Papam canonice quamquam ſtrepat populus eſt verus Papa.

Redeo ad primos actus, ſcilicet electivos, & quod dominus noſter ſit verus Papa etiam cum prætenſa ſuppoſitione tumultus, ſic oſtendo. Electus in Papam a dominis Cardinalibus concorditer & canonice, quamquam obſtrepente populari, ſeu militari tumultu, eſt verus Apoſtolicus LXXIX. di. c. ſi quis pecunia, a contrario ſenſu illius dictionis excluſive, ſive ex quo contrario ſenſu, tanquam ex caſu legis eſt licitum arguere, ut ff. de teſta. q. teſt. §. mulier cum ſi. Sed dominus noſter fuit electus concorditer & canonice, ut probabo. Ergo exterior tumultus nihil obfuit electioni, quia ex uno ſeparatorum non infertur ad aliud C. de dona. inter vir. & uaor. ſi maritus in fi. & ff. de mino. pap. exuli. & ff. ſa. habetur. iis conſequenter. §. t. & C. de teſta. nun id certo modo, quod fuerit electus concorditer concordia verbali, illud præſupponitur in puncto; ſed ex concordia verbali præſumitur concordia mentalis ff. de uſuf. let. alii, & ff. de ſuppel. le. l. Labeo.: nam ſententia in ſono vocis auditur, & quod ſonat exterius, ſonat interius x. de civi. Dei c. 13. & ſicut præſumitur ſcriptura vera, ita etiam & vivæ vocis actum prolatum, ut C. de fide inſtru. in exercendi & C de probat. cum precibus tuis, ibi dum dicit: *Probare te aportet cantra volnatatem tuam, &c.* Et quid plura nedum verum præſumitur, ſed etiam quod animus fuerit remotus ab actis eſt valde difficile probare, ut ex. de ſpon. tua nos, ibi dum dicit. *Quod ille nec propoſuit nec conſentit qualiter tibi conſtiterit, non videmur.* Apparet igitur quod ſubſtantialitas, ideſt conſenſus præſumitur adeſſe; facit ff. de verbor. ob ſci. & quod not. ff. de pac. Jur. gen. §. & quod no. Inno. ex. de eo, qui ſut. ordi. c. innotuit: ſed ex concordia & communi conſenſu apparet quod cannnica eſt electio. Ergo concluſio vera; & confirmatur per dictum Bartholi ff. de app. ſi conſtat, ubi ſic ait: *Notatur ex hac lege, quad vox populi eſt invalida, nec ſufficit ad electionem faciendam, niſi debita ſalemnitas ſervetur, at extra de elec. c.* 11. Apparet ergo quod ſi debita ſolemnitas ſervetur, clamor populi non curatur.

Ex concordia verbali arguitur mentalis.

Secundo ſic. Conſiderandum eſt quod in homine ratio quandoque animadvertit ſolum et dumtaxat ad conſervationem ſubjecti corporalis, ſicut etiam pecora faciunt: quandoque vero altius aſcendunt, et non tantum curat præſervare caducum ſubjectum, quantum curat ponderare utile et honeſtum: utile dico publice utile, circa quod charitas propenſior eſſe debet, ut ff. quod met. cau. iſti. quidem, et ff. de cap. et poſt ll. 2. en. l. poſt liminium. §. filius. Hoc ergo præmiſſo ſic arguo. Poſſibile poſito in eſſe nullum ſequitur impoſſibile, vel contrarium de neceſſitate, ut ex de teſti. c. cum tu fili. Sed poſſibile eſt quod voces populi, et quicumcumque tumultus exterior mentem Cardinalium non abſorbuit a propria et naturali libertate animi, quæ ſi fortiter reſiſtit, cogi non poteſt. 6. di. ſed penſandum. Ergo concluſio vera, de poſſibili. Sed dato poſſibili, illa pars contradictionis prævalet, quæ magis congruit animo ra-

Licet tumultus Cardd. animos commoverit, libertatem tamen non ademit.

Credi non debet tot actibus voluisse Cardd. induci pseudo-pontificem; ergo in eum vere consensere.

ratione cernenti, idest bono & gravi viro, ut dicta l. ob earmen §. si testes, quæ lex sic describit bonum Innocentem, ff. sa. her. certe §. mala: Quis autem innocens faceret tot elusiones, & consecutione fallacitatum decipiendo animas, & faciendo homines idolatores? nemo certe tam impius præsumendus est. Cum igitur non debeamus, nec possimus præsumere, quod domini Cardinales animas fidelium voluerint sub aliqua dissimulatione decipere, ideo merito concludendum est, quod de intrinseco eorum judicio tales eorum actus vere, & non simulate processerunt.

XXVII. Tertio sic. Quod clamor ab extra locum conclavis induceat metum Cardinalibus existentibus solis in firmato conclavi, nullo modo potest constare certa & necessaria probatione, cum ei visus non attestetur; nam ut eleganter ait dominus Dinus in l. ii. §. penult. de aqua plu. ar. ad probandum verum hominis actum requiritur visus, & idem notat. Cyn. C. de testa. si non speciali, & probatur C. de testi. testium, & ff. de testa. quæ ista. §. si. Unde metus hoc casu non potest probari nisi præsumptive, sed talis præsumptio de facili tollitur per alias præsumptiones, ut eleganter no Inno. extra de eo, qui furorem suscepit c. innotuit in fi. ubi dicit: *Contra has probationes, quæ procedunt ex præsumptione, tamen facile admittitur in contrarium probatio*. Et certe hoc casu non debet præsumi metus, quia ex qualitate personarum præsumendi sunt motus animorum unde animi virorum fortium verba non timent, sicut naturaliter exprimere facit ff. ad le. Tull. pecul. famosi. & C. si quis impera. male dix. l. i. ibi dum dicit: *Ex personis hominum dicta pensamus*. Amplius sciendum est quod metus non vitiat, nisi intercesserit per præsens; nam nullum vitium, quod respiciat originem, actum vitiat, nisi præcedat, ita, quod habeat se ad actum per modum causæ impedientis, ut notat Archid. de exco. 63. di. c. nullius facit ext. de cli. ex ministrante proposuit. Cum ergo hic non appareat, nec sit verum, nec possit apparere, quod metus præcesserit electionem domini nostri Urbani, manifestum est, quod nec præsumptive, nec quoquomodo contra dictam electionem inferrur, ut C. de proba. matrem tuam & ff. de negoc. gest. cum actum.

Non habent ii nisi præsumptiones leves quæ per fortiores docentur.

Præsumptus ille metus electionem non præcessit.

XXVIII. Quarto sic. Præsupponamus quod habeamus loco judicis ipsam naturalem justitiam, ut ff. de excu. tu. scire oportet. §. sufficit, nonne per naturalem justitiam credendum est, quod domini Cardinales non fuerint naturæ fragilis & caducæ? certe sic propter eorum dignitatem, authoritatem, & expertam animositatem in rebus mundi; talis enim præsumitur quisquis esse, qualis esse consuevit ff. de re mili. non omnes §. a barbaris. & ff. como. argentum. Si ergo Cardinales præsumentur tales, quales esse debent viri sapientes, non effeminati, sed viri dico ab omni vilitate alieni, quod dicit doctor egregius Augustinus ix. de civ. Dei c. iv. formaliter in hæc verba dicit. Hæc Stoicis placuisse, quod cum visa, quæ appellat fantasias, nec in potestate esse, utrum, & quando incidant animo, cum veniunt ex terribilibus & formidabilibus rebus, necesse ast sapienter animum moveant, ita ut paulisper vel pavescant metu, vel tristitia contrahantur, tanquam iis passionibus prævenientibus mentem & rationis officium, nec ideo tamen in mente ferri opinionem mali; nec approbari ira eique consentiri, hoc enim voluit esse in potestate iis, qui interesse censent inter animum sapientis & stulti, quod stulti animus eisdem passionibus cedit, atque accommodat assensum; sapientis autem, quamvis eas necessitate patiatur, retinet tamen de iis quæ appetere, vel fugere rationabiliter debet, veram & stabilem, & inconcussam mente *sententiam*. Hæc ille. Sapientis igitur animus præsumitur inconcussus, & ex terribilibus & informidabilibus viribus verborum non propterea recidisse a propria libertate: & ista authoritas B. Augustini est multum ponderanda a quolibet viro sapiente, qui non dependeat in alterutram partem, sed ponderet solam justitiam, & rationem naturalem.

Non ita fragiles habendi ut haberi volunt.

Probatur ex natura sapientis & stulti.

XXIX. Quinto sic. Ponderanda sunt circa istam electionem tria, scilicet electio, expressio animi, & ratio electionis. Electio fuit expressa, iterum expressio animi de corde intrinsece proprio motu prosiliens, & ratio electionis justificativa; tunc arguo sic. Ex ratione præsumitur animus, enunciatur autem ratio per quia, vel æquipollens, ut notatur de acqui. pos. si is quæ animo, sed domin. Urbanus fuit electus, quia vir bonus, quia notus, quia practicus. Causæ istæ sunt attendendæ; nam l. cavetur in simili, quod donari potest filio ut extraneo, & militi ut pagano, & e contrario, prout meruerit quisque & prout denominatur, accipitur hinc inde, interdum ut homo sub conceptu generis generalissimi, quia homo, interdum quia filius, interdum quia amicus, ut ff. de pac. l. sicut. §. si pactus si. ff. de castre. pe. si forte C. de colla. si donat. C. de inoffi. rest. ant. unde etsi personas; in respectivis enim potius attenditur respectus quam natura, ut ff. de adop. si par. §. qui duos ff. de vul. sub. l. si plures §. in arrogato ff. de jure dot. profectia. Si ergo ex ratione præsumitur animus: item si in respectu variatur effectus: item si ex modo ponderatur affectus, quid dici potest in electione præseoti, ubi omnia correspondent animi veritati? Quæro enim, & interrogo, & mihi opto responderi ad illuminandam conscientiam meam; quare dixerunt omnes domini Cardinales, duobus exceptis, licet hoc Ultramontani negent

Confirmatur ex tribus in electione perpendendis.

Argumentum insolubile ex modo electionis & adjectione verbor. *Eligimus ea intentione ut sit Papa*.

gent contra veritatem: *Eligimus ea intentione ut ſit Papa?* aut enim occurrit animo Cardinalium tunc aliqua juris conſideratio, aut non: ſi ſic, interrogo: juris conſideratio, eorum occurrit animo, ſi non locuti fuiſſent tamquam ſatui, ſicut dicebat Placen. C. de peri. he. cogi. & certe non fuerunt ſatui, niſi Spiritus Sanctus inſatuaſſet humanam ſuperbiam, ſicut multoties facit, ut no. in c. 1. de renunc. li. 6. in novella; & tali caſu dato, talis electio fuiſſet inſpirativa, ſi autem non ſupponatur inſatuatio, dicta electio fuit pro certo valitura, quia ſic verbum ſonat, ut ff. judi. ſol. judicatum ſolvi. ſtipul. & confirmatur conſcientia mea in hac opinione, quia hæc verba: *Ea intentione, &c.* Cardinales dixerunt per ſe, & ea ſe, ſicut ille, qui a ſe ipſo exigit, ut ff. de neg. geſ. divortio, & l. ſi pup. §. ult. hoc enim voluntarium fuit dicere, nemo impellebat; ſed fecerunt ſicut ſcriptum eſt: *Loqui non audeo, & tacere non poſſum.* Nam de ipſo electo non audebant loqui, tamen in ipſo erant ita firmiter conſiderativi & volitivi, quod tacere non poterant; nam verbum conceptum tenere quis poterit? certe nemo. Quod autem non auderent, apparet, quia non fuerunt auſi publicare, uſque in craſtinum de poſt facto. Ex hoc namque amor perpenditur, & conſenſus, qui ſub ſilentio tranſibant, ne pateret offendiculum, ut inſti. de pup. ſubſti. poſt pr. dicitur de pupillo, cui ſit ſecreta ſubſtitutio, ne in publicum procedens, ſit eius mortis captio.

Nemo adegit ut ea adderent.

XXX. Pondus voluntatis & amoris expreſſit eam vocem non animi titubantis neceſſitas.

Concludo igitur, ſaltem conſcientiæ meæ, quia ab hac cogitatione conſcientia mea purificari non poteſt, quia in hac electione qualitercumque occaſionata fuit, pondus voluntatis & amoris fuit ratio conſiderantis collegii, non neceſſitatis titubantis, ſeu territi fuit per ſe ipſa mota voluntas, nec ponderavit prætenſum conatum ab extrinſecis, ſed intrinſecus lucis mentis apparuit actus iſte electivus ſub ſpecie boni. Porro ſimilitudo boni afficit intellectum ad conſentiendum ei, quod putat bonum; nemo enim naturaliter odit bonum, ſeu diligit, & ut ait doctor egregius Ambroſius in libro pſalmorum, ſuper illum pſalmum: *Vide quoniam præcepta tua dilexi Domine; nemo poteſt nolle quod amat.* Et ſi dicatur, ſicut dicit quidam, qui ſe reputabat ſapientem ſapientiſſimum, cujus ſapientiæ non ſit finis, & tamen neſcit poteſtatem Dei, & altitudinem mentis ejus, & quod ipſe fabricat mentes hominum, & quod omnis qui reputat ſe ſcire, indiget in cerebro reformari, quoniam ille illuſtris philoſophus dicebat. *Hoc unum ſcio, quod neſcio;* videlicet quod iſta verba non operantur plus, quam confeſſio; reſpondeat, quæſo, contractus ſit metu, ſubſequitur confeſſio, immo materiæ voluntatis expreſſio ſponte: nonne iſte actus habet roboris firmitatem ex accedente conſenſu? nonne habet pro bonia claritatem ea confeſſionis legitimo actu? Certe non credo eſſe aliquem hominem tantæ dementiæ, qui poſſet hoc diffiteri, niſi neget principia naturæ, ſuper quibus fundatur dicta l. ſi ob turpem ff. de condit. ob turpem cauſam; nam juris contractus ibi non fuit poſitivus, ſed naturalis.

XXXI.

Sexta ratio, ex themate domini Jacobi ſumpta, quod præſupponit tacitum conſenſum, ſed nullum tacitum violentum; nam quilibet aperitur in mente ſua, quod tacite non vult niſi quod placet, quia nihil movet mentem intrinſecus motione finali, & perfectiva niſi amatum, & deſideratum, & hoc præſumitur actuum ſolemnitate, ut eleganter no. Innocent. de regular. c. vidua, & Archi. 27. di. c. quod interrogaſti.

Metus non vitiat, niſi ſit principalis cauſa electionis, atqui non fuit.

Septima ratio, quia metus non vitiat, niſi ſit principalis cauſa ad eccleſiam obtinendam, ut not. Innoc. & Jo. Andr. c. quod ſicut de elect. Ergo ubi non eſt principalis cauſa, ſed aliud pro finali cauſa, talis metus non inficit titulum electivum. Sed in caſu noſtro conatus impreſſionis non imperavit ad actum electionis, ſed fuerunt aliæ rationes, & moventes, & conſcientialiter urgentes, et expreſſe per modum finalis, et veræ cauſæ. Nihil ergo obfuit injuria conatus, qui non fuit per mentes eligentium ponderatus, maxime quod cauſa finali quæ ſemper prævalet cauſæ impulſivæ. Item cauſa proxima ſicut eſt naturaliter ſe habens ad actum prævalet remotæ, quæ diſtat ab actu, ut notatur ff. re. amo. ſi mulier.

Argumentum ex impoſitione thiaræ pontificalis.

Sequitur octava ratio, quæ fundatur ſaltem ſuper coronatione, nam certum eſt quod ſolemnitas coronationis ſupponit pro aliquo, non pro nihilo. Ergo ſaltem ſupponit pro inveſtitura, ſed inveſtitura, ſi quidem fit poſt electionem, per eum, ad quem ſpectat confirmare, habetur loco confirmationis: ſi vero nulla præcedit electio vel titulus, dat ex ſe titulum, & habet vim collationis, dummodo inveſtiens poteſtatem habeat conferendi, ut formaliter not. Compoſt. et Jo. Andr. in c. tranſmiſſam de elect. Sed Cardinales habent poteſtatem conferendi pontificatum. Ergo concluſio vera; nam creatio Papæ ſpectat ad Cardinales non ſolum per formam electionis, ſed etiam proviſionis, quia Papam facit Cardinalium conſenſus, non modus, ut clare probatum eſt in ſuperioribus, et maxime ex dicto Innoc. qui dicit, quocunque modo huic accedit, quod qui facit aliquod, facit quidquid illud concernit, et validat quod ad eum eadem auctoritate et poteſtate pertinet; nam ſemper viam facit intellectus ad finem adipiſcendum, extra de conceſſ. p. c. propoſuit ff. de re judi. quid conſulebant, et quod notatur per Archid. LXIII. di. in ſynodo: & ſufficit ſemel voluiſſe VIII. q. 1. dilectiſſimi per Archi. et in commutabi-

bilis istius actus substantia et veritas negari non potest; facit quod not. Archid. LX. di. c. sicut. Nec potest responderi, et mussit. et quicumque vult, quantum vult mussitare. Unde tex. dicit quod dies coronationis est dies ortus imperii. C. de fer. l. fi. Unde si electores Alamanni venirent Romam, et sine alia electione facerent per habentes potestatem coronandi Imperatorem in sede sua in hac sanctissima urbe, non est dubium quod Imperator esset, quia nec actus, nec consensus deesset. Unum potest dici, quod talis actus sumit circuitum; sed hoc non nocet, ut ff. de condi. inde. Dominus test.

Probatur a simili si electores Imperatorem sine alia electione coronarent.

XXXII. Sequitur nona ratio, quia dominus S. Eustachii dicit qood fuit coronatus solemniter sine strepitu, & tumoltu: illud thema est approbatum per ultramontanos. Tunc ergo si solemnitet, ergo perfecte & juste & legitime; ut not. ff. de testa. l. 1. si etgo perfecte. Ergo constat ex omnibus suis partibus, dt ff. de ori. jur. l. 2. Et si ipsi dicant quod non habuerunt intentionem, fatuum est hoc dicere, salva eorum reverentia, ubi habuerunt in contrarium perfectionem: nam per operationem, & etiam si non habuerunt, debueront habere; & actus hujusmodi non existimantur, secundum considerationem temerariam, sed innatam eis virtutem, & datam authoritatem a lege, ut ff. de le. 2. nemo potest, & no. ff. de acq. het. qui se pupillum; & facit ext. de spon. c. ex literis.

Si solemniter secundum Cardd. ergo juste & canonice.

Sequitur decima ratio: ex natura fictioois translativæ, quæ consensum retro transmittit, & inferius infundit in superius: hoc enim facit ratihabitio iterum & quidquid implet actus retro gestum, ut C. de terum permu. ex placito & ff. de nova. si ita § si. cum l. se. ff. de fur. si vendidero. §. si Titius C. admare. l. fi. & ab extremo convallidatur principium potestate fictionis translativæ. ot ff. de cap. & post in bello. §. codicilli. Sed non est dubium quod actus consecutivi fuerunt sui principii impletivi.

Ratihabitio supplet quod defuit actui.

Sequitur undecima ratio ex natura executionis; unde quod nudum est executione formatur, & sumit effectum, ut ff. de pac. divisionis placitum. Et si dicatur, electio nulla non convalescit; respondeo verum est ex eisdem suppositis, sed ex novis suppositis potest convalescere sicut matrimonium, quia utrobique voluntas est domina, & qoidquid libet licet in electione Papæ, facit C. de ne. servis. l. III. & C. coram dele. l. II. in fi. & facit quod not. Archi. in dicto c. quod interrogasti XXVII. di. in fi. cum enim a causa efficiente non removetur authoritas, nec a subjecto removetur acceptabilitas consensus etiam id quod nullum erat ratificare potest. Facit quod no. ff. de le. I. tal. scriptura.

XXXIII. Sequitur duodecima ratio. Ponamus quod quædam electio pertinet ad Titium, & quod ille elegit terrore vel imbecillitate cerebri, postea ex certa scientia prosequitur actum electivum: certe nulli dubium est, quod talis prosecutio est actus vivificatio, & est sicut anima, quæ advenit corpori organico. Et facit quod no. lo simili ff. si c. pe. si a furioso.

Electio facta per imbecillitatem per sequentes actus potest confirmari.

Sequitut tertiadecima ratio ex natura supremæ potentiæ dominorum in subjectum, quod eligunt; nam quod volunt efficiunt, etiamsi electus esset excomunicatus, vel notorius concubinarius, vel notorius homicida, quia cathedra apostolica aut sanctum facit aut sanctum recipit, & per hoc non est dubium, quod Cardinales possunt purgare omne vitium excepro vitio hæretici pertinacis; & tamen de hoc vitio hæretici pertinacis, si est occultum, non debet credi Cardinalibus: sed si commonis opinio esset, quod electus laboraret tanta labe, esset casus concilii tantum, ut notatur LXXIX. di. c. si duo forte, & XXII. d. qua traditione, & ibi datur regula in Papa, quod non tenetur ad concilium convocandum, nisi in casibus expressis in jure, ubi de fide agitur ut le. & notatur XIX di. Anastasius: hoc enim solo casu concilium potest judicare de Papa, quia de fide; catholica enim Ecclesia proprie est universalis Ecclesia, & in hac residet illa navicula Petri, quæ non potest omnino submergi, licet fluctibus sæpissime & validissime perturbetur; quia Ecclesia militans non esset bonus miles, nisi oporteret eam agitari frequenter, quia sine hoste marcesceret & virtus tabesceret inexperta.

Cur Deus perturbari sinat ecclesiam.

XXXIV. Sequitur decimaquarta ratio ex perseverantia, quæ ratio probatur exe. q. cle. olt. no. c. insinuante ff. de re. jur. quidquid. calore ff. de divor. l. II. quam. Perseverantes præsumuntur voluntarii, & dicuntur perseverare, qui non contradicunt confestim, ut ff. rem. ta. ha. quo. §. 1. & ff. ad Macedo. si filius, vel infra triduum C. de erro. ad no. l. 1. C. de judic. l. penult. l. decem dies C. de appell. aut hodie; vel si quæramus magis longum spatium infra sexaginta ff de edil. edic. quod si nolit §. fi. & c. de tempo. appl. l. 1. Et si dicatur quod non audebant contradicere, respondetur quod sicut in secreto conspiraverunt, ita animo eorum protestari potuerunt solemniter, & nolle protestari habet significationem super consensum, ut l. de pupillo §. si quis ipsi prætori, ff. de no. op. nunc. & C. de his qui per me ind. non app. l. II. cum similibus.

Ex eo quod non sunt contestati de contrario probatur voluisse contestari.

Sequitur decimaquinta ratio, quia non reperitur jure cautum, quod postquam Cardinales coronaverunt solemniter, possint coronam in dubium revocare, de inthronizatione reperitur, quia facilius quis inthronizatur, quam coronatur, nam potest quis inthronizari per vim absolutam, sed coronari non potest per vim absolutam, quia coronatio habet in se multas solemnitates, & unusquisque Cardinalis ibi aliquid ope-

Jure cautum nunquam fuit, ut coronatum refutare possint.

Coronatio per vim fieri non potuit.

operatur, & loquitur, & secundum dicta superius non cadit in actu verbi violentia simpliciter absoluta. Si ergo Cardinales hoc dicant, quod possunt aliquid objicere post coronationem, vel hoc in dubium revocare, & quod ipsi sint tantæ auctoritatis; oportet quod ad hoc adducant sacros canones, eis permittentes hoc: sed nunquam hoc invenient canonibus tantum, quod corona possit auferri de capite coronati per ipsos, nisi ut superius est expressum propter errorem fidei, in quo Papa esset pertinax et incorrigibilis.

XXXV. Ex casu conficto quisque consensit quia putabat socium consensisse, ergo consenserunt.

Sequitur decimasesta ratio, quia unusquisque Cardinalis de altero putabat quod elegisset vere consentiendo; et sibi invicem consenserunt (loquor secundum eorum thema confictum) et tunc dico quod per actus quasi traditionis contulerunt pontificaturam sicut transfertur dominium arg. ff. condi. ob causam l. III. § subtilius non ob. c. I. de re. jur. l. VI. quia traditio includit institutionem canonicam, ubi non requiritur certa forma, sed sufficit solus consensus; et facit quod no. ff sic. pe eum fundos § servus tuus imprudens, et l. ejus qui in provincia, et ff. de offi. procu. cesa. l. I.

Sequitur decimaseptima ratio, de concessione et consolidatione, quia licet accedere, ut no. in c. indemnitatibus, & quia jus recedentium ab actu electionis imperfecto, accrescit eligentibus ut in superioribus probatum est, ut patet in dicta cle. ne Romani § porro de elec.

Perhibitio testimonii consensum demonstrat.

Sequitur decima octava ratio, quæ fundatur in hoc, quod testimonium æquivalet electioni, nam testimonium alicui perhibentes eo ipso consenserunt, ut expresse legitur & notatur LXII. di. c. nulla, & quia quod post prætensi metus causas consensit, præsumitur habuisse retro consensum, & simulasse metum, & est quasi præsumptio canonis & de canone, eo ipso quod stetit per mensem perseverans in actu, ut expresse legitur & notatur XVIII. di. pervenit, & de pœnitentiis di. III. Judas pœnituit.

Non præsumenda est in Cardd. fictio quæ possit schisma inducere.

Sequitur decimanona ratio ex non præsumenda in Cardinales tam dolosa fictione, quæ inducat, vel inducere possit schisma, & consequens errorem circa cathedram, & vilipendium Christi et sacramentorum, & quæ possit ponere nescientiam in sacramentis & sacerdotibus, sicut fuisset ista fictio, & maxime circa actum coronationis: est enim allegare se esse confictores coronationis: est allegare se esse destructores, & subversores cathedræ beati Petri, & animarum simplicium credentium in iis, quæ vident; nam opinionibus sumptis a consensu usque cæsum labntare, ut ita dixerim, conscientias hominum removere, & maxime ficto habitu, quem difficile est transmutare sermone, nam homines magis oculis, quam actibus credunt, ut insti. de gradi. §. sed cum magis. Et ratio quia certe quicumque eorum optat consilium suum, optat exicidium, quia si verum esset quod non esset, ut dicunt, nunquam in rerum natura fuerint inventi homines erroris auctores, cum per Dei gratiam confictoribus non debeat credi.

Si ficte coronasse dicant sunt artifices schismatis & eversores ecclesiæ.

XXXVI. Si displicebat Urbanus, non debuerant reverti & de eo scribere.

Sequitur vigesima & ultima ratio ex ordine; nam ex ordine factum deprehenditur facti pondus, & facientis affectus, ait Ambrosius super illud psalmi: *Adhæsit pavimento anima mea*. Item si displicebat, non debuerunt reverti, ut not. Archi. LXIII. di. quanto. Item contra notorios actus proprios non debent audiri, nec contra proprias literas; nam si primis literis creditur, ergo non secundis contrariis, ut ex. de testi. co. c. præterea; & maxime quando sunt munitæ authenticis sigillis; quia eo ipso, quod quis apponit sigillum, consentit, testificatur, roborat, & facit quicquid est in potestate sua, ut actus valeat, ut notatur C. de re. ali. non ali. l. distrahente, ubi glo. dicit, quod si scienter apponet sigillum, videtur habere omnia rata: & subdit glo. quod hoc est bene notandum.

Hic casus nunquam antea auditus ut Cardinales adeo secum pugnannt.

Conclusivum autem sic dico, quod casus iste est sui raritate mirabilis; nunquam enim in mundo legitur quod Cardinales fuerint ita contrarii sibi ipsis, & tamen est dicere quod ipsi dicunt quantum dicere; *Non feci; sed me fecisse somniavi*. Porro non debita, sed gratuita Dei bonitas vigilavit, ut electio inchoaretur ex ortu, inthronizatio progrederetur ex cursu, & coronatio apprehenderet debitos fines. Et non omitto quod retro ter fuit in mundo quæstio de metu in summis Pontificibus, & cessit mundus cathedrato, et hæc fuit veterum observantia, qui habebant sal in capite, et schismatis pericula concernebant, ii autem fuerunt Clemens secundus, Victorius secundus, & Benedictus decimus, ut patet in chronica Martiniana, quæ est ab omnibus approbata, quia vera. Et novissime cum beato Ambrosio loquar dicens; *Ponam custodiam ori meo, ne forte, dum mens inflammatur ardore, lingua sermone labatur*. Quidquid autem dico, vel dixi, sub protestatione dico, ut in c. damnamus de sum. Trinit.

TRACTATUS SECUNDUS JOANNIS DE LIGNANO PRO URBANO VI.

Ext. in to. 5. de schis. MS. arch. Vat. p. 92. &c.

I. Galli doctores pro antipapa adversus Joannem e Lignano scripsere.

QUia post completum tractatum super electione sanctissimi patris & domini domini Urbani VI. quem publicavi MCCCLXXIX. de mense augusti, multi doctores egregii Gallici in contrarium scripserunt, idcirco zelo fidei catholicæ & sacrosanctæ universalis Ecclesiæ pro veritate investiganda, ut lucidentur tenebræ & veritas lucescat, ultra scripta in alio tractatu subjungam quæstiones

stiones ad materiam pertinentem, & erit prima; an supposito themate præmisso in primo tractatu dominis Cardinalibus in Avinione existentibus, asserentibus se non elegisse dominum Urbanum voluntate spontanea & libera, sed metu impressivo populi Romani, & sic post scribentibus juratis per universum orbem catholicum & munitum sigillis publicis sit credendum.

Proponitur an Cardinalibus sit credendum contra Urbanum.

Secundo an denuntiatio sive publicatio facta per dominos Cardinales contra dominum Urbanum in Avinione vel Anagnia super impressione & electione ipsius, per consequens nullitate, fuerit canonica.

An promulgatio de impressione populari fuerit canonica.

Tertio an procedere poterant ad novi Pontificis electionem.

Quarto propter dominum Æduensem sancti Eustachii Cardinalem, Ebreduuensem Cardinalem, & alios qui impugnant tractatum per me scriptum, examinabuntur sigillatim scripta per me, ut lucescat veritas, protestans in hoc & aliis scriptis super hac materia, me credere & firmiter asserere quidquid tenet sancta mater Ecclesia, & me paratum stare omni determinationi militantis Ecclesiæ: & quidquid scripsi vel scribam totum subjicio judicio triumphantis & militantis Ecclesiæ.

An procedere potuerint ad novam electionem.

Circa primum quæsitum est attendendum quod in themate proposito inseruntur plura implicita.

Primum an stetur assertioni simplici.
Secundum an stetur literis simplicibus.
Tertium an stetur sigillis.
Quartum an stetur juramentis.
Quintum an stetur omnibus uggregatis, & si non, singulis segregatis.

Circa primum videtur quod eorum assertioni simplici stetur primo ut assertioni testimoniali, nam testimonio plurium testium non reprobatorum statur regulis ff. de testibus l. ubi numerus xv. q. III. §. ubi numerus & l. ob crimen §. testis eod. ti. de testibus, in præsentia & c. licet. & dico non reprobatorum, quia editum de testibus est prohibitorium certarum personarum ff. de testibus l. I.

Argumenta pro Cardd. quod iis credendum.

Secundo ubi agitur de actu interioris voluntatis sive conscientiæ testimoniis eorum statur, quorum sunt actus illi de hom. significati, quæst. VII. sancimus de rescriptis statutum §. assessorem li. VI. de probat. tertio de elect. cum dilecti. ff. de dote prælegata l. Theopompus, & est ratio demonstrativa, quod viam actuum interiorum voluntatis & conscientiæ non expressorum per signa exteriora solus Deus est cognitor VI. q. I. si omnia XXXII. di. erubescant de simon. sicut ut ecclesiastica beneficia c. unic. & illi, quorum sunt actus illi illorum. Ergo dominorum Cardinalium, de quorum actu liberæ voluntatis agitur, stabitur, cum alii super hoc attestari non possint.

Soli testari possunt de actu interno.

Tertio creditur assertioni Cardinalium attenta status dignitate veritatis asserendæ præsumptionem inducente; hoc probant textus de appe. cum parati ibi: *Creditur Cardinali asserenti, quod dum erat legatus excommunicaverat*. idem c. constitut. e. ti. ibi: *Intellectus assertioni Cardinalium, &c.* idem de privil. cum olim ibi: *Tam per depositiones testium, quam assertiones quorundam fratrum nostrorum, &c.* idem de elect. innotuit ibi: *A fratribus nostris, qui ipsum in scholis cognoverant*. Pro hoc facit. c. nobilissimus XCVII. di. hoc tenet. Goffr. in c. cum parati de appella. hoc tenet Innoc. in c. cum olim de privil. hoc tenet Archid. in c. ut ecclesia de electi. li. VI. hoc tenet Jo. XCVII. di. c. nobilissimus, & hoc, ut dixi, insurgit propter status & dignitatis prærogativam: nam Cardinales habent statum senatus XVI. q. I. habet. senatum sive cœtum, & intelligit de ecclesia Romana, quæ habet senatum; licet Lact. intelligat de qualibet ecclesia quæ habet senatum idest collegium; primus intellectus verior, nam Cardinales sunt veri senatores Romanæ ecclesiæ ut in palea Constantini XCVI. di. ibi: *Viris etiam diversi ordinis reverendissimis clericis Romanæ ecclesiæ servientibus illud culmen singularis potentiæ & præcellentiæ habere censemus, quod amplissimus noster senatus, &c.* Hic etiam operatur convictio eorum cum Papa, dicuntur enim pars corporis, immo verius capitis, de offi. lega. c. I. li. VI. facit c. requisisti de testamentis, & quod notavit Hostl. de postu. præla. c. fin. ubi notatur quod magis jungitur Cardinalis Papæ, quam monachus abbati: propterea notavit idem Hosti. quod Papa non potest excommunicare Cardinal. nec facere præceptum sine consensu Cardinalium, hoc notat in c. ea gestis de clericis non residentibus allegat. c. irrefragabili §. I. de offi. ord. nam Cardinales sunt Reges, quia Papa cum eis regit mundum, & est dominus orbis IX. q. III. cuncta per mundum, & C. per principalem. facit quod notat Joan. monach. de hæreticis super eo l. VI. Manifeste igitur demonstratur dominis Cardinalibus sic simpliciter asserentibus fore credendum, cum non præsumat lex, quod homines tantæ dignitatis & status a veritate declinarent, cum sint lex animata in terris, vel pars legis animatæ, scilicet Papæ, qui est via & veritas Jo. I. ut vicesgerens Christi Matth. XXI. di. in nono: & sic nullatenus præsumendum quod domini Cardinales, qui sunt ipsa veritas, vel pars divinæ veritatis præsentatæ per Papam declinent a veritate, nam foret contradictionis implicatio dicere veritatem mentiri, quod esset dicere veritatem non fore veritatem; quod implicat. Eorum ergo assertionibus credendum.

Præsumptio ob status dignitatem.

Cardinalitii gradus elogia.

Quarto attenta natura ejus, quod probatur: nam attestantur Cardinales partim super iis, quæ per eos agitata sunt in con-

III. Soli videntur testari posse de iis quæ per eos acta sunt.

conclavi circa electionem Romani Pontificis, ubi soli Cardinales admittuntur xxiii. di. in nomine Domini de elect. licet, & c. ubi periculum e. ti. l.vi. Sed talia, quæ agitantur per aliquos aliis non admissis per illos solos probantur, cum in judicium deducuntur C. de repudiis l. consensum ff. ad Sylaniam l. 1. §. si vir & l. si quis in gravi §. si pupilli & §. sequenti de proba. tertio de elect. cum dilecti. Hic ergo cum attestentur domini Cardinales super iis, quæ per eos agitata sunt in conclavi, in quo nulli alii ad electionem admittuntur, necessario stabitur eorum assertioni.

Testantur de tumultu qui fuerit manifestus.

Quinto ex alio capite attenta natura ejus rei, super qua attestantur: nam domini Cardinales in attestationibus eorum scriptis & juratis partim attestantur super notorio; nam attestantur tumultum & & clamorem populi, & ipsius congregationem in platea potestate publica, & effractionem portarum conclavis a populo, & ingressum populi in conclave, quæ omnia sunt notoria, quoniam notorium facti, quale hoc fuit, colligitur ex loco ff. de pœnis l. aut facta §. locus de homi. sicut dignam justit. de injur. §. atrox. utpote quod fit in loco publico, ut hoc in platea publica S. Petri, & in palatio publico colligitur etiam ex tempore, ut ff. de pœnis l. aut facta §. tempus xviii. q. ii. § perniciosam de pœnit. di. v. consideret de offi. dele. consuluit; utpote quia fit de die, sicut fuit in proposito: tertio colligitur ex personarum multitudine, utpote quæ præsentibus omnibus committitur, vel majori parte hominum illius loci II. q. I. zelus de purgat. canon constitutus sicut fuit in proposito, quoniam platea repleta populo clamante: *Volumus Romanum vel Italicum*. Sic ergo attestantur super notorio. Sed in notorio statur etiam duobus solis deponentibus super qualitate, etiam non deponentibus super facto; licet Inno. tenuerit in c. fi. de cohabitat. clericor. & mulier. quod probari debeat factum; quod forte procederet ubi ad instantiam partis in judicio ordinario deduceretur, ut notat Spec. in c. de notorio ad finem: secus si ex officio, ubi sufficit probare solam qualitatem circumspecto facto & soli duo comprobare possunt jux. not. in c. vestra de cohabit. cleric. & mulier. in c. manifesta & c. de manifesta II. quæst. I. & in l. ea quidem C. de accus. multo fortius stabitur assertioni duodecim Cardinalium sic asserentium.

Sexto de stylo & consuetudine curiæ statur assertioni etiam unius Cardinalis cui stylo standum de crim. falsi c. 3. quam & de constit. ex literis: & consuetudo etiam hoc induceret, de fide instrumentorum cum dilectus, & c. super iis; & cum consuetudo vim habeat legis, immo & deroget & di. consuetudo XI. di. consuetudinis ff. de legibus l. de quibus, & l. minime C. quam sit longa consu. l. II. & ibi no. & c. fi. de consuetud. sic ergo dominis Cardinalibus creditur attento stylo curiæ & generali consuetudine generalis ecclesiæ, &c.

Septimo creditur dominis Cardinalibus ut denunciantibus juxta evangelicam authoritatem: *Si peccaverit, &c.* Matth. XVIII. II. q. I. si peccaverit de judiciis novit. Et sive intelligatur illa authoritas de occulto, sive manifesto crimine, sive prima pars de occulto, & secunda de manifesto, secundum varietatem opinionum. Nam quidam intelligunt totam de occulto, & dicunt denunciandum ecclesiæ, idest sacerdoti, qui oret pro eo, & sic prodesse potest, & non obesse XXII. q. V. hoc videtur; & quod sequitur: *Sit tibi sicut ethnicus, &c.* intelligunt quantum ad privatam communionem, non publicam VI. q. II. si tamen &c. placuit; huic intellectui obstat quod habetur XVI. di. sed illud. II. qu. III. cure. de judiciis novit Et alii intelligunt totam de manifesto: Huic contradicit Augustinus in c. multi e. causa quæstione & ibi: *Tu solus nosti, &c.* Alii intelligunt principium de occulto, finem de manifesto. Huic contradicit Augustinus, cum dicit: *Distingue tempora, & concordabis scripturas.* Jo. Faventinus intelligit de manifesto, & de occulto, quod potest probari, & hæc est vera. Nec obstat quod dicit Augustinus: *Tu solus nosti*; quia per hanc dictionem, *solus*, non intendit Augustinus excludere paucos, sed multitudinem. Simile VIII. di. si solus, ibi; *Quomodo sedet sola civitas*; idest cum paucis: sic intelligitur XV. q. VII. §. solus & II. q. VII. §. de iis. Et hæc authoritas evangelica: *Si peccaverit*, &c. ex capite, quo agitur ad pœnitentiam, & sui correctionem, extenditur ad omnes catholicos, quoniam quilibet catholicus proximum suum sicut se ipsum diligere debet de pe. di. II. charitas est, ut mihi videtur, & dicto c. si peccaverit II. q. I. quod sit præceptum omnium. Facit II. q VII. quapropter XI. q. III. præcipue XX. IV. q. III. tam sacerdos XLV. di. sed illud: & fuit opinio Hug. Si autem agatur ad punitionem; conducit tamen illos, qui præsunt jurisdictioni qui habent potestatem coercendi XXIII. q. IV. duo ista XVII. q. IV. de presbytero. Et fuit opinio Melendi Hispani, qui dicit quod ad alios est consilium, licet circa peccatum committendum omnibus sit præceptum XXII. q. V. hoc videtur. Ex his videtur, qualitercumque intelligatur illa authoritas applicata proposito, surgit quæstio nostra; si enim intelligatur de manifesto, hic denunciant manifestum, immo notorium tumultum popularem, & alia notoria per eos asserta. Si intelligatur de occulto, hic denunciant occultum, scilicet se non consensisse in dominum Urbanum nisi per metum, & sunt hæc occulta, quæ pendent ex actu interiori voluntatis & conscientiæ, quorum præter eos, quorum sunt

IV.

De manifesto & occulto monuere ecclesiam.

actus, solus Deus est cognitor. vi. q. i. si omnia xxxii. di. erubescant de simo. sicut. & ecclesiastica un. cap. unico, sive partim intelligatur de occulto, & partim de manifesto; nam hic partim de manifesto: nam hic partim denunciatur occultum & partim manifestum. Item si hæc authoritas est præceptum, quoad omnes, ergo quoad Cardinales, qui sunt prælati, immo prælatorum summi, cum sint senatores Romanæ ecclesiæ xvi. q. i. Ecclesia habet senatum & in pulea Constantini xcvi. di. item sive loquitur de timore commisso sive committendo, nam hic denunciatur crimen commissum, scilicet impressionem notoriam commissam in electione Urbani, ut asserunt, denunciant crimen committendum, scilicet præsidentiam Urbani, quem dicunt intrusum, & quos magis astringere debet authoritas evangelica, quam dominos Cardinales, attento commisso, & committendo, quæ tangunt statum fidei catholicæ, & statum universalis Ecclesiæ, & specialiter sedis Apostolicæ, cujus domini Cardinales sunt pars intrinseca, ut supra monstratum est; denunciando attestantur hæc toti orbi catholico, implicando clerum & populum, qui sunt unum ovile in Christo Salvatore, si ad hoc tenetur, quivis de populo catholico, cum hæc sit popularis nunciatio, quanto magis Cardinales, qui sunt pars capitis principatus sedis Apostolicæ & fidei catholicæ; & hæc procedunt attentis solis simplicibus assertionibus Cardinalium.

V. Aliæ pro schismaticis Cardd. argutiæ.

Octavo creditur testibus synodalibus denunciantibus crimina publica ad correctionem criminum xxxv. q. vi. episcopus in synodo de testi. cogen. prætetea. de accu. sicut; & hoc propter utilitatem publicam, cujus interest, ne crimina maxime notoria maneant impunita, ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus t. resp. ff. de solu. l. §. achum §. i. ff. de fidejusso. l. si areo. § i. ff. de juc. l. fi. longius C. de pœnis l. ne operis xxiv. est injusta de sen. ex. ut fame. Et hoc ut sit tranquillitas status humani, ad quod tendit tota legalis dispositio iv. di. factæ sunt leges. xxii. q. v. ad fidem. Multo magis creditur dominis Cardinalibus denunciantibus notoriam, quam asserunt, apostatici intrusionem, ad purgationem erroris in capite fidei catholicæ, ad schisma evitandum totius Christianitatis subversivum xxvi. q. i. loq. & c. ubi sana, & c. schisma, & c. quoniam verus, & c. quicumque. Quid enim expedientius ut denuncietur, quam periculum subversionis naviculæ Petri, & totius status orbis catholici? xxiv. q. i. non turbatur & c. a recta & c. est aliud & c. hæc est fides. Et quibus in hoc magis creditur; quam Petri naviculam, una cum Petri legitimo successore gubernantibus?

Aliæ petitæ a pari.

Nono creditur officialibus sæcularibus referentibus & denunciantibus crimina publica præsidentibus provinciarum ad provincias purgandas, & tranquillum eorum statum inducendum C. de accu. l. ea quidem C. de custod. reor. l. ii. ff. de offi. præfecti verbis. l. i. §. sane. c. de decu. l. i. & l. congruit ff. de offi. præsid. Ergo multo magis credendum dominis Cardinalibus denunciantibus crimina totius status orbis catholici destructiva. Tenet consequentia, attentis personis referentibus, & criminum qualitatibus; nam status ecclesiasticus dignior sæculari de ma. & obe. solite. XCVI. di. bene quid. de consti. ecclesia. ut lite. pen. ecclesiæ. Ergo principes ecclesiastici status, quales sunt Cardinales, digniores principibus status sæcularis; ergo sine ulla comparatione ministris, & nunciis ministrantibus, dignitatibus, sæcularibus præsidentibus, quales sunt officiales referendarii. Si ergo illis creditur, multo magis dominis Cardinibus. Item attentis criminum qualitatibus, si enim creditur referenti crimina, ad evitandum turbationem provinciæ in statu corporali, quanto magis referentibus crimina ad evitandam turbationem totius orbis; non tam in statu temporali, sed animarum & spirituali, cum anima sit sine comparatione pretiosior corpore? C. de sacrosanctis ecclesiis l. sancimus xii. q. i. præcipimus de pæni. & re. cum infirmitas. Ergo credendum est dominis Cardinalibus denunciantibus intrusionem notoriam, quam asserunt, & attestantur toti orbi catholico, ad quietem orbis & status Christianitatis.

VI. Ex literis ordinar. petitum aliud credendi argumentum.

Decimo attentis literis per dominos Cardinales directis, sic arguitur. Literæ ordinariorum faciunt fidem, & eis statut, donec contrarium probetur de proba. post cessionem xi. q. iii. cure. et utrobique notatur de re. judic. ad. proband. de offi. or. ad reprimendam de treuga et pace c. de sent. ex. c. i. lib. vi. de rescript. c. i. Et si aliquis dicat quod hæc jura loquuntur in excommunicatione probanda propter periculum communionis; demonstratur aperte, quod idem in aliis casibus: quod probant tex. xiii. di. c. i. et c. si episcopus LXIII. di. c. i. et ii. LXV. di. non debet. et c. sequent de t. or. nec episcopi LXXII. di. c. i. & ii LXXIII. di. per totum iv. & v. quisquis xix. di. c. i. et ii. de clericis pereg. c. i. ut iii. de elec. cum inter. de majo. et obe. cum in ecclesiis, de fide instrum. quod super his, et c. cum dilectus de confir. utili. cum dilec. de solu. si quorundam de iis, quæ fiunt a præla. ea noscitur de appe. significavit de proba. tertio de exec. præla. dilecta C. de epi. & clericis l. si qua per calumniam. Hæc omnia jura probant, quod non solum literis episcoporum, sed etiam inferiorum prælatorum creditur, & eis statur, donec contrarium probetur: quanto magis stabitur literis dominorum Cardinalium, qui principatum obtinent super ordinarios infra Papam?

XCVI.

XCVI. di. Constantinus de offi. le. c. xr. lib. vt.

VII. Ea literis delegatorum.

Undecimo literis delegatorum creditur, & eis statur, donec contrarium probetur. Ergo multo magis literis dominorum Cardinalium. Probatur antecedens per tex. apertos de offic. dele. cum olim. in fi. de dolo, & contu. veritatis de præsumptis cum juventute de confit. cum secundum in fine de conce. præben. accedens de fide perver. & c inter dilectos de pur. canonica, & hæc procedunt ubi scribunt plures delegati, ut hic, & notatur de elect. c. r. l. vt. contrarium probatur; quoniam domini Cardinales sunt majoris dignitatis & præeminentiæ, quam quicumque alii prælati infra Papam, ut supra monstratur.

Ea historicis.

Duodecimo creditur literis librorum antiquorum impersonaliter & narrative disponentium. Ergo multo fortius de literis super facto recenti, & notorio notorietate facti se omnibus confectis exhibenti. Antecedens probatur per c. ad audientiam de præscriptis xvt. di. habeo librum. Probatur consequentia, quoniam clarius, et facilius probantur quæ sensibus hominum præsentia literis hominum exhibentur, quam longis tractibus et remotis ad notitiam hominum inducunt ff de proba. l. si arbiter. ff. de aqua plu. arcenda l. Labeo de ver. sig. super quibusdam.

Ea archivis.

Decimotertio creditur literis de archivio publico productis, & inter alios, & super aliis confectis. Ergo multo fortius literis archivi publici viventis, super quibus attestantur, & inter eos confectis. Probatur antecedens xax. q. r. pervenit. in auth. de iis, qui ingrediuntur ad appellandum § illud C. de fide instrum auct. ad hæc de integ. resti. cum ex literis ff. de proba. l. Celsus C. arbitrium tutelæ l. si C. qui po. epig. habeantur l. scriptura; contrarium tamen probatur, quoniam majoris efficaciæ est archivum animatum, quale archivum sacri collegii dominorum Cardinalium, arcam divinæ & cœlestis, ut pars capitis vicarii Dei gentium, quam sint archiva profana, & sæcularia de majo. & obe. solite, cum similibus supra allatis.

Decimoquarto literis in lapide vel columna sculptis ab incerto progessis creditur sst. q. vst. postulasus xxtv. q. st. sane, & notatur de proba. cum causam sic & literis in albo prætoris sculptis ff. de albo scribendo l. r. & supra l, si quis ad ff. de jur. omnium ju. sic & literis ante ostium positis ff. de institoria l. t. § præscribere. Ergo multo fortius literis a certo actore progressis, et in albo divino, & ante portam Ecclesiæ militantis positis, quales sunt literæ dominorum Cardinalium; illæ enim effluunt a certo & publico auctore, scilicet sacro collegio dominorum Cardinalium, quo hic in terrestribus nihil dignius, nihil auctorizabilius, ut in palea Constantini dist. xcvr. hæ literæ sunt sculptæ in albo divino, & ante portam Ecclesiæ a Deo effluxæ ad fidem catholicam erroribus purgandam, & unitatem Ecclesiæ servandam xxrv. q. r. quam dignior. & c. quæcumque, & cap. ubi sana cap. loquitur dominus ad Petrum, & c. quia ex sola. Ergo his literis sacrorum Cardinalium credetur.

Decimoquinto attentis eorum sigillis notis, arguitur sic. Statur sigillo episcopi, immo & privatis, de proba. post. cessio. & c. tertio de fide instrum. cum dilectus de solut. si quorundam, quoniam in sigillo est character, et literæ nominis de fide instrum. inter dilectos ff. de testam. l. ad testim. §. si quis ex testibus de pe. di. str. principium, et hoc maxime ubi apponantur literæ scriptæ. Ergo multo fortius sigillo Cardinalium propter majorem prærogativam, de qua supra.

Decimosexto statur sigillis episcoporum etiam ignotorum, de clericis pe. c. t. arx. di. c. v. & quasi per totum, et fuit opinio Hug. quod facilius falsatur sigillum unius episcopi, quam plurium, licet Petros notet xcvrt. di. r. quod nullis sigillis non staretur, nisi aliqua notitia super hoc haberetur. Hoc etiam tenet Ho. in c. r. de clericis peregrinis; nam falsans unum sigilium, sic alia falsare posset. cap. de dolo et contu. cum olim. Dicit ergo ibi text. *Sigillis cum bono teste, vel unius ex sigilli notitia, vel aliquibus probabilibus conjecturis.* At hic in proposito erant sigilli multorum Cardinalium, quorum aliqui erant episcopi, aliqui presbyteri, et diaconi, et omnium sigillorum notitia. Ergo ipsis stabitur.

VIII. Præsumendum ita ex jure jurando.

Decimuseptimo attento juramento ipsorum, nam juramento attestantur omnia, & singula per eos asserta, cui juramento standum, cum non præsumatur ipsos fore immemores salutis æternæ, cum naturali præsumptione præsumatur quod sint boni, de præsump. c. fi. de scru. in ordine fac. cap. un. Et auget præsumptionem status ecclesiasticus, & principatus in statu ecclesiastico; nam pro dignitate præsumuntur, quanto enim quis melioribus præest, tanto major & sanctior esse præsumitur, in aut. de defensoribus civitatum § nos igitur colla. rv. xxr. di. miramur. l. zrt. di. metropolitano. aa rv. di. quando de magistris c. t. & c. super specula de præsump. cum juventute. Quis ergo præsumet tantos & tales patres, viros maturos ætate, pro qua præsumitur. de præsumpt. cum in juventute aaxsv. di. fraternitatis xx. di. de quibus. ff. de legat. 3. l. si choros; viros peritissimos, pro quibus etiam præsumitur, xxvsr. di. qui episcopus xxavrtt. di. qui episcopi, & c. omnes psallentes de elec. innotuit. morum honestate & vitæ virtute, in toto orbe ad instar stellarum radiantium fulgentes, de magistris super specula. Ergo eorum assertionibus stabitur.

Decimo octavo. Si simplicibus eorum assertionibus, si literis eorum simplicibus statur, si sigillis eorum statur, si corem juramento statur, ergo assertionibus eorum ad scripturam redactis, sigillis eorum sigillatis, juramentis eorum firmatis, & aggregatis, stabitur arguendo aperte supra totum ff de rei. ven. l. quæ de toto. ff. de excep. l. si. cum totum de offi. delc. pastotalis reg. in toto de regul. jur. li. vt.

IX. Comparationes variæ ad inducendam credibilitatem.

Decimonono revelatiooibus angelicis creditur. Assertiones dominorum Cardinalium sunt revelationes angelicæ. Ergo, &c.

Vigesimo prædicationibus propheticis creditur. Assetiones dominorum Cardinalium sunt propheticæ. Ergo, &c.

Vigesimo primo. Prædicationibus apostolicis creditur: Assertiones dominurum Cardinalium sunt prædicationes apostolicæ. Ergo, &c.

Vigesimosecundo. Institutionibus evangelicis creditur. Assertiones dominotum Cardinalium sunt instructiones evangelicæ. Ergo, &c.

Vigesimo tertio. Doctrinis sanctorum doctorum creditur. Asseriones dominorum Cardinalium sunt instructiones sanctorum doctorum. Ergo. Quod domini Cardinales sint angeli in terrestribus revelantes perpetuæ salutis statum, prædicantes fidei unitatem apostolicæ, prædicantes Salvatoris gesta, evangelizantes obscura, doctrina salubri lucidantes demonstro subjiciendo ad contextum quandam collationem, quam pridie feci de Cardinalibus alloquens, ut aperte videant domini Cardinales, ad quos præsertim tractatum primum per me compositum direxi; me motum zelo fidei ad hæc omnia scribenda.

X. Argumenta contraria adversus apostasiamCardd.

Sunt veri cardines, spirituales intelligentiæ, divinæ majestatis hierarchiæ spiritualiter ministrantes. Ezechielis xxxt. de pe. di tt. §. quod erg. & c. scribitur: angeli in cœlo ministrantes Altissimo Matthæi xxtt. Non sunt veri cardines charitate denudati a solio Altissimi decidentes, Ezechielis xxx. di. aliqua. de pe. di. vt. c. sic enim versu: De cœlo cecidit lucifer. & c. princeps. Hi sunt in terrestribus pseudoclericali militia decorati: hi sunt, quidquid quid eligunt amplectuntur, quod molestum est fugiunt & aspernantur, cum militaribus conversantur. Hic superbia: hic fastus: amplæ familiæ, nobilis apparatus equorum, phaleræ, & grandes apparatus, accipitres venatici, canes ornati collanis, bainea omnium mollitierum fœcunda, & vestium gloria, ut a mulieribus non superetur: hic epularum multiplicata fercula, ut per Nabuzardam regem coquorum muri Jerusalem destruantur: hic divinorum cultus ad pompam & fastum celebratur: præsidentium promotiones non meritis, sed affectionibus carnels, aut pretio vænalitati exponuntur; unde multi paupertate depressi ut plurimum repulsam patiuntur: hinc ecclesiarum rectores super laicorum, viduarum, & orphanorum cervicibus depascuntor, prætermissis divinis luxuriæ dediti mundialibus quæstibus implicantur: horum sanguis a prælatis ipsorum nequiter imbursatur, & ab eisdem medullitus concutiuntur. Hos & cæteros perversi cardines hydropicorum puteo cum piscatore clavigero præsidentes involutionibus multiformiter bursaliter amplectuntur: hic sacra religio confunditur, humiles & depressi religiosi ab eorum superioribus tyrannice contrectantur: hic regularis status expilatur, mendicantium cœtus ambitionis cingulo decoratur, magistrorum turba effiænata bullis apostolicis elevatur: li more serpentino cervice elata, hypocrisi velata, in eorum conventibus sumptuose pergræcantur, ad dignitarum apices pretiis spiritualium vænalitate quæsitis, aut adulationibus tyrannicis promoveri conantur: eorum infructuosa numerositas Ecclesiam Dei vituperat, hæreses multiplices pullulant, sacra pagina logicalibus garritibus, sophismatibus juvenilibus cum arrogantia promulgatur: vera sapientia, sanctorum patrum doctrinis decorata, ut plurimum ignoratur: ignarorum numerositas ad pontificatum elevatur: vitiorum sordities, scandalorum congeries multiformiter in Ecclesia repullulat, & pontificalis dignitas vituperatur. (His & aliis pluribus describuntur vitia Cardinalium, qui schisma conflarunt: quippe ex vitiis schismata & hæreses pullulare consueverunt. Nec mirum si his pingantur coloribus Cardinales illi, quos S. Catharina Senensis dæmones humana carne indutos appellavit (a), ut suo loco diximus (b)). Pergit Joannes e Lignano.

Cardinalium qui schisma conflarunt descriptio.

Maxima corruptio morum in ordine ecclesiastico.

(a) S. Cathar. ep. 31.

(b) A. C. 1378. n. 55.

XI. Cur non sit credendum Cardinalibus.

In contrarium arguitur literis inferioris a Papa narratoriis non creditur, quia verba narratoria non probant C. de testamen. l. verba C. de millitari testamento l. ex his ff. de donat. l. ex hac scriptura de privileg. si Papa li. vt. est enim speciale in literis Papæ narrantis proprium factum, super quo narratur ejus intentio, ut in clem. literis de probat. hæ autem literæ dominorum Cardinalium sunt narrativæ præteriti facti alienæ partis, utpote tumultus popularis & impressionis notoriæ, ut asserunt. Ergo fidem non facient.

Secundo videatur textus de test. cum a nobis, ubi dicit textus literis judicum non stari, si non habent testium subscriptionem: & sic requiritur testium subscriptio.

Tertio non creditur judicium, nisi appareat ex certis indiciis. xt. q. 3. quamvis xxx. q. 5. cap si quis sub § his ita vtt. q. t. qualiter de testibus com tu primo. Non creditur scripturæ tabellionis sine testium subscriptione in auth. de hære. et falc. §. si vero absunt col. prima.

ma. Ergo multo minus creditur literis aliorum, quoniam officium tabellionis est scribere, et non judicis. de proba. quoniam contra de heret. si adversus et c. excommunicamus §. credentes; et ejus officium publicum consistit in scribendo, sive notando: propterea a jure suscipit varia nomina tamen communi nomine d. cap. quoniam de probat. nominat eum publicam personam. Alibi vocatur servus publicus ff. rem pupilli salvam fore l. I. in fine. Alibi vocatur scriniarius, de præscriptio. ad audientiam. Alibi tabellio, de fide instrumentum cum p. tabellio. Alibi vocatur notarius, de simonia. c. I. Alibi tabularius, C. qui. teû am. facere possunt l. hac consultissimum §. sed tabulariorum, et habet manum publicam de fide instru. c. 2. et est speciale et singulare miraculum legale, quod pellis mortua ejus manu scripta cum subscriptione testium mortuis testibus, vel viventibus & non deponentibus facit fidem, quod introduxit authoritas principis sibi concessa specialiter ad perpetuas memorias eorum, quæ agitantur, quorum memoria perderetur propter brevitatem memoriæ hominum & memoriæ labilitatem. Hoc ergo specialiter tabellioni indultum & non aliis. Ergo fortior est viva vox, quam mortua, in aut. instrum. fide & cautela §. si vero coll. VI. Sed non creditur vivæ voci ordinarii, ut VI. q. I. si tantum, & c. placuit. Ergo nec eorum literis in secundo colloquio, sæpe enim ex malo zelo effluunt, de dolo, & contu. cum olim ff. de custo. & exhib. reorum l. divus nec de fide dicit quod in locis, in quibus est usus tabellionum, per eos instrumenta conficiuntur tantum cum testium subscriptione: sed & locis, in quibus non est usus tabellionum, quod tunc sigillum authenticum apponatur in literis etiam cum testium subscriptione. Non ergo aliter literæ sigillaræ authentico sigillo faciunt fidem, nisi habeant testium subscriptionem, ut dicitur quæstione de proba. Voluit duns viros idoneos assumi alios & veros sine testium subscriptione, dummodo redigantur ad acta authoritate judiciaria. Ergo aliter non statur literis nisi manu publica, & cum testium subscriptione confectis. Quod si staretur literis istis dominorum Cardinalium, aut staretur literis eorum ut judicum in hoc negotio, super quo scribunt; quod esse non potest, quoniam aut tempore confectionis literarum vacabat sedes Apostolica, & tunc nullam jurisdictionem habent sede vacante, nisi ut in cle. ne Romani de elect. aut non vacabat, & tunc multo minus eis creditur, ut testibus super hoc testimonium perhibentibus: nec hoc procedit, quoniam aut est testimonium judiciale formatum, quod non est verum, quoniam hic nullum judicium formale inchoatum, quoniam hoc casu forte recursum haberetur ad concilium XVII. di. §. hinc. III. q. VII. nos, si nec

Judiciarium ordinem exercere non potuere in Pontificem.

hic citatus est contra quem deponunt. de testi. in nomine, nec servata forma testimonii judicialis ferendi, nec servata aliqua forma judicii, de qua de proba. quoniam II. q. VI. §. definitiva. & de sententiis V. I. Non potest dici quod dicta dominorum Cardinalium sint scripta, ut dictis testium nondum inchoato negotio alias judicio juxta formam c quoniam frequenter in princ. ut lite non con. c. quoniam ibi recipiuntur solum de quorum morte, vel absentia dubitatur, & ad instantiam illius, qui dubitat ad judicium trahi, quæ non contingunt nostro casui.

Si judicium exercendum fuit illud spectavit ad Concilium.

XII.

Nec potest dici quod dicta dominorum Cardinalium sint redacta in scriptis secundum formam c. significavit de testi. & §. & hoc si vero VII. in auth. de testi. collat. VII. quia non est servata forma illa, nec ad finem illum sunt dicta eorum descripta, ut patet ex serie verborum & mentis; non enim domini Cardinales sunt hic, ut testes secreto examinati & inquisiti super veritate dicenda super iis per eos assertis primo. Ipsi primo scripserunt literas assertorias horum omnium, quæ asserebant intervenisse tempore electionis domini Urbani, & post temporis transcursum fecerunt confici instrumentum super eisdem assertionibus, quæ in totum sunt aliena a dispositione § & hoc si vere in auth. de test. & c. significavit. eo. tit. Ergo in nulla forma assertionis testimonialis eorum assertionibus statur.

Non fuere juridica Cardd. testimonia.

XIII.

At dices eis credi ut adversantibus domino Urbano, & partem facientibus contra eum: at illud dari non potest, quia in causa sua judices esse non possunt c. ne quis in sua causa l. unica, nec testes, C. de testibus l. omnibus ff. e. ti. nullus & ponuntur IIII. q. III. Instrumentum confectum super prætactis, quod nuncupatur instrumentum recitatorium, non facit fidem, quoniam confectio instrumenti concernit illud, super quo tunc deponitur, nec testes inscripti super alio possunt attestari quam super illo, quod tunc perceperunt sensibus suis corporeis: super præteritis autem, pro tunc, de quibus tunc non disponitur attestari non possunt. Hæc probantur de fide instrumentorum. cap. penult. & ibi per Inno. in c. cum Joannes eo. tit. notavit etiam in c. quoniam, & in c. post cessionem de probat. facit quod habetur III. q. VI. hæc quippe & ibi notatur in pr. glo. probatur dis. 100. contra morem, & ibi glo. de verb. sig. abbate. & ibi glo. C. de edendo aut. si quis in aliquo instrumento. Cum ergo hoc instrumentum tabellionis ultimo confectum super assertis per dominos Cardinales non sit confectum super aliquo actu, super quo pro tunc disponatur, sed solum super præteritis enarratis per dominos Cardinales, & sic fit solum recitatorium, & narratorium præteritorum, quibus attestari non possent in facto inscripti; infertur illi istrumento non standum.

Ut adversariis Urbani credi non debuit.

Judices & testes esse non potuere.

Eorum narratio caret authoritate.

Ve-

Verum ut iste articulus plane discutiatur omnibus doctorum opinionibus examinatis, qui in hoc multiformiter variarunt, est attendendum quod Hug. tenuit, quod literis ordinariorum statur si sigillatæ fuerint sigillis eorum. Host. sequitur eandem: movetur per c. II. de fide instrumentorum & cap. penult. de purgatinne canonica, dicens mirandum qualiter quis dicat contrarium; nam si officium tabellionis concessum forte vili personæ facit scripturam authenticam, quanto magis officium episcopi, vel alterius prælati, cum episcopus sua consecratione profiteatur se canones servaturum. Allegat etiam l. I. & II. C. de criminosis li. XII. l. singuli C. de accusat l. in. ff. de testi. ne clerici vel mo. sicut. Respondet ad cap. quoniam contra, quod loquitur, ubi judex dicebat viva voce, se ita processisse, sed non apparent literæ sigillatæ. Secundum hanc opinionem fundati possent literæ dominorum Cardinalium: sed hæc opinio communiter reprobatur per jura supra allegata. Nec obstat ratio Ho. quia non est bona comparatio de tabellione ad episcopum: quoniam officium tabellionis est scribere, sed non judicis; licet quandoque authoritatem præstet. de fide instrumentorum cap. penult. & fi. Sed hæc sunt diversa aliquid facere, & facto authoritatem præstare: nam in proposito non potest quis authoritatem præstare ff. de authoritate tu. l. I. & l. pupillus, & in cle. si una de rebus ecclesiæ non alienandis. Ad decretum penult. de purgatione canonica dicit, quod ibi statur relationi super illis, quæ ibi continentur, relationi contra producentem, & dictis cum a nobis de testibus, intelligendo cap. denotatur. Facit contra Ho. vel loquitur in casibus specialibus.

Fuit secunda opinio Bernardi Hispani, qui tenuit quod vulgariter non credatur literis episcoporum, nec aliorum prælatorum per l. IV. §. sin autem in scriptura C. de arbitris, nisi illæ literæ sint redactæ in actis per tabellionem C. de donat. l. in donationibus de fide instrum. inter dilectos, vel nisi habeant testium inscriptionem XVI. q. III. cap. placuit vers. is autem C. de annalibus excep. l. ut perfectius. Hanc opinionem sequitur Vincentius in tribus casibus, in quibus credatur si habent sigillum per cap. statuimus XIX. q. III. per c. cum inter de elect. vel quando apparent sigilla multorum episcoporum.

XIV. Argumentum de episcopi testimonio non valet si sit adversarius.

Alia fuit opinio Gofr. & Petri, qui tenent quod episcopo aliquid dicenti contentiose, & se partem constituenti non creditur. VI. q. II. si tamen & cap. placuit; scribenti autem, ut ordinario, creditur de his, quæ facta sunt per eum & coram eo.

Alia fuit opinio Joannis, qui dixit quod in judicialibus non creditur, nisi habeant testium subscriptionem, vel quatenus constat peracta. de probat. quoniam contra. in extra judicialibus creditur, ut cap. post cessionem de proba. XI. q. III. curæ, & præcipue in sententia excomm. quæ etiam injusta ligat XI. q. I. c. I. & quæ est medicinalis II. q. I. multi. & cap. I. de sent. excom. li. VI. licet Inno. dicat quod credatur super excommunicatis, ut excommunicati vitentur in Eccles. ut cap. jure non autem ut vitentur in judicio. Hos. contra in hoc ultimo.

Joan. Andr. in cap. post cessionem, tenet quod si literæ episcoporum sint pure testimoniales, ut quia ad petitionem alicujus, scribit judici, quod excommunicavit aliquem, ei non creditur, ut II. q. IX. testis: si autem sit promulgatoria tunc statur ei, & hæc placet Spec. in ti. de probat. §. fi. & dicit curiam se tenere, nec credi sigillo, nisi sit authenticum. de fide instrumentorum cap. II. & c. cum dilectus.

Inno. in c. I. & II. de fi. instrum. in principio magnæ glo. dicit quod scriptura authentica dicitur, quæ habet sigillum authenticum, quæ facit fidem in levibus non multum præjudicialibus, ut in excommunicatis, de qua in cap. post cessionem, & in his, quæ habentur LXXII. dis. per totum XCVII. dis. nobilissimus XCVIII. dis. per totum, XICX. dis. c. I. & II. in medio autem ejusdem glo. dicitur quod creditur literis abbatum, & archidiaconorum inferiorum prælatorum in extrajudicialibus: sed ibi dicit, inter quos vel inquantum, vel ad quantam summam standum consuetudini, quia non est jure determinatio. de fide instrumentorum cum dilectus. C. de emancipat. liberorum l. I. & l. fin. de foro compe. cum contingat: & ad dictum cap. post cessionem dicit, quod est speciale in excommunicatione propter periculum communionis. Alias dicit Innoc. episcopo, vel alteri narranti se aliud fecisse non creditur, nisi aliter probetur. de proba. quoniam contra: in fine autem ejusdem dicit, quod creditur literis cujuscumque prælati in iis, quæ facere debent, vel possunt ratione sui officii, ut archiepiscopo vocanti suum suffraganeum ad concilium, vel ad alium consecrandum XIX. di. si episcopus LXV. di. non debet; vel cum capitulum vocat canonicum ad electionem de elect. cum inter universas, & quandoque creditur, licet non expectet ad officium suum, ut literæ testimoniales de ordinibus & moribus: sed idem Inno. in dicto cap. II. de fid. instrum. dicit quod singuli inferiorum ab episcopis non faciunt fidem, nec creditur eis, nisi hoc habeat consuetudo, vel nisi habeant jurisdictionem, quia in his quæ sunt suæ jurisdictionis instrumenta cujuslibet ordinarii vel delegati sunt authentica, allegat c. cum a nobis de testibus. Per hoc dicit Hostiensis Innocentium sibi ipsi contrarium. & verum dicit Hostiensis, nisi intelligatur secundum de-

ter-

terminationem præcedentium, ſcilicet niſi habeant teſtium ſubſcriptionem.

Archidiaconus VII. q. II. placuit, & in c. ut circa de elect. li. VI. tenet, quod literæ epiſcoporum non faciunt fidem, niſi habeant teſtium ſubſcriptionem, vel niſi habeat conſuetudo. Idem tenet Joannes Andreas, qui dicit per hoc non plene proviſum, quia poſſet apponi ſigillum furtivum, inſcribere teſtes nunc mortuos, nunc viventes, niſi intelligentes ſubſcriptionem teſtium ſe ſubſcribentium.

XV. Alii dicunt quod literis epiſcoporum & aliorum, quantumcumque ſigillatis non credatur, niſi habeant teſtium ſubſcriptionem: ſed ſi habent auctoritatem, & teſtium ſubſcriptionem, tunc creditur, & hoc per jura et rationes ſupra inductas contra opinionem Hoſtienſis, et c. II. de fide inſtrum. Fallit tamen in quibuſdam caſibus, ut in caſibus non præjudicialibus, et teſtimonialibus de ordinibus, et moribus clericorum, et ſimilibus, ut juribus ſupra allegatis. In iis tamen diſcernat diſcretus judex, an ſint præjudicialia vel non, et an is, cujus eſſent literæ, ſit ſuſpenſus vel non, de teſti. præterea. et c. in noſtra. Item fallit in excommunicatione. ut c. poſt ceſſionem de proba. & cap. curæ XI. q. III. Fallit tertio, quia eis ſtatur contra producentem ff de procur. l. ſi procur. ff depoſiti. l. publica ff. de pigno. l. penult. & q. VII. quoties. Fallit quarto ubi hoc habet conſuetudo. de fide inſtru. cum dilect. alias nunquam literæ ordinariorum faciunt fidem ſine teſtium ſubſcriptione: probat aperte text. in dicto cap. II. de fide inſtrum. qui duas tradit diſpoſitiones, unam quod in locis, in quibus eſt uſus tabellionum, conficiantur inſtrumenta per manus eorum cum teſtium ſubſcriptione: aliam quod ubi non eſt uſus tabellionum, tunc ſigillum authenticum apponatur literis cum teſtium inſcriptione, quia alia proviſio prima non eſt poſſibilis; ſicut etiam provideri debet, quoniam contra de proba. quod ubi non poteſt haberi tabellio, ſumantur duo viri honeſti, & ſtabitur ſcriptis eorum etiam ſine teſtium ſubſcriptione, ſi redigantur in actis publicis. Et hæc opinio de juris rigore procedit.

Volui hæc omnia ſic extenſe examinare, ut radicitus quilibet concipiat an literis dominorum Cardinalium ſit credendum. Ubi attendendum quod duplices literæ publicæ emanarunt a dominis Cardinalibus; aliæ confectæ per tabellionem de eorum mandato ſuper aſſertis et narratis per eos contigiſſe circa electionem domini Urbani; ſed omnes ſunt narratoriæ, et recitatoriæ præteritorum, et in nullo diſpoſitoriæ, quoad illa præterita narrata, nec poſſent ſuper præteritis, diſpoſitive procedere, ut præterita ſunt dumtaxat. Et ſecundum hanc ultimam opinionem, quæ fuit Bernardi Hiſpani, Vincentii, Jo. licet diſtinguat Goffr. Inno. licet aliquantulum variaverit, Specul. Archidiaconus. Joan. Andreas. iſtis literis dominorum Cardinalium, ut ſic non ſtabitur, nec fidem faciunt.

In hoc tamen eſt diligenter attendendum quod in his, quæ aſſeruntur & narrantur per dominos Cardinales, & ſcribuntur in literis eorum, quædam ſunt, quæ concernunt proprium eorum factum: narrant enim domini Cardinales, &c. quædam ſunt, quæ concernunt factum alienum, narrant enim domini Cardinales mortem domini Gregorii, conventiones varias factas in populo & inter cives Romanos circa Romanum vel Italicum eligendum, & tumultus multiformes, & multa alia, quæ factum concernunt vel continent alienum. Narrant ſecundo principaliter quædam concernentia factum proprium; nimirum quod eligendo dominum Urbanum non conſenſerunt in eum animo & intentione, quod ipſum haberent in Romanum Pontificem; ſed ſic fecerunt ducti periculo mortis imminentis actualiter, & omnia quæ poſt fecerunt ipſum approbando fecerunt ducti eodem metu continuato. De primis, quæ concernunt factum alienum, licet ad eos relatum, nolo contra aliquem ſuper hoc articulo ſcribentem de viribus literarum, quoad effectum probationis diſputare ultra opiniones doctorum ſuper hoc articulo variantium, ut quilibet concipere poſſit quæ opinio prædictarum ſit magis juridica, quoniam de rigore juris non probatur: ſed volo confiteri de plano dominis meis Cardinalibus ſine præjudicio omnia per eos in literis eorum narrata factum alienum concernentia, quia omnia ſuppono pro veris in facto in tractatu, quem ante compoſui, ſuper electione præfata; et ſic circa fidem eorum ſic aſſertorum & narratorum in literis redactorum non inſiſto ulterius diſputando; ſed circa narrata, & aſſerta factum proprium eorum concernentia. XVI.

Præcipuum conflati ſchiſmatis fundamentum.

Ubi attendendum, quod in tractatu præcedenti examinavi ſingulos actus, qui intervenerunt ante electionem, & tempore electionis, & poſt, ſuper quibus fundant impreſſionem, & mortis periculum, ſive alias metum juſtum & cadentem in conſtantem, & monſtrando quod nullus illorum actuum diviſim, nec omnes conjunctim inducere potuerunt impreſſionem ſive metum vitiantem electionem domini Urbani. Quod ſi verum eſt, quemadmodum verum eſt, & ſupra monſtratum eſt, aſſertio ſua, quod metu juſto cadente in conſtantem elegerunt, non relevat eos; nam ſi ex facto per eos narrato, non ſurgit metus cadens in conſtantem, ſtatim infertur quod aſſerentes ſe metu elegiſſe, ſolum vanum metum aſſerere poſſunt, qui non relevat ff. quod metus cauſa l. metum. quod metus cauſa cap. abbas, &c. ad audientiam. ſed iſte articulus, an ſci-

Singuli actus nec ſeorſim nec conjunctim impreſſionem potuerunt inducere.

Aſſerendo metum vanum metum aſſeruerunt.

licet

licet factum assertum per eos inferat metum cadere in constantem in fine iterato examinabitur, quia per plures dominos super hoc ad destructionem inductorum per me in primo tractatu est multum ex corde subtiliter, & extense examinando discussum, & maxime per dominum meum Eduensem com tractatu per eum solemniter & subtilissime editum contra dominum Urbanum de novo vidi.

XVII. Tempore electionis asseruerunt se eligere pure & libere; ergo de contrario iis credendum non est.

Secundo principaliter domini Cardinales tempore electionis, dispositive asseruerunt, se eligere libere & pure &, spontanea voluntate. Ergo post non stabitur eis contrarium asserentibus; & hoc quia asseruerunt in casu, in quo metus non concernat, nec concernere poterat affectionem, sive dispositionem propriam per l. generaliter C. de non num. pec. & auth. qui propriam ibi signatam; & c. per tuas de proba. Sed probo antecedens tripliciter, & demonstrative judiciario modo. Primo ea verbis prolatis in liminibus electionis. Secundo ex acta iteratæ electionis. Tertio ea actibus probatoriis post electionem secutis de necessario declarative inferentibus retro spontanaitatem liberæ electionis. Primo diai ex verbis prolatis in liminibus electionis; domini Cardinales protulerunt singuli: *Eligo animo & intentione, quod sit verus Papa*. Hoc apparet ex serie facti per dominos Cardinales narrati; pro cujus declaratione & evidentia præmitto, quod metus illatus ad aliquid exequendum, aliquando infertur ad exequendum actum nudi facti; qui nullam juris solemnitatem requirit, & tunc metus concernit solum factum, & actum facti; exemplum ff. quod me. causa l. nec timorem §. proinde, & l. isti. quidem in principio & l. metum. §. idem ait. & l. Julianus §. ex hoc edicto. Metu enim compulsi, ut aliquid tradant, vel de loco exeant vel similia, nudi facti agant, ad nudum factum compelluntur, & metus nudum factum complectitur. Aliquando metus infertur ad executionem actus, qui requirit solemnitates juris, & tunc metus concernit actum & omnia juta solemnia, metu simpliciter illato ad actus expeditionem exemplum. ff. quod me. causa l. illud verum §. si metu a te. si metu creditor per acceptilationem absolvat debitorem suum, quia acceptilatio est actus, qui requirit juris solemnia, concernit omnia juris solemnia, ut dicantur omnes solemnitates metu intervenisse, simile in l. sed & portus. §. queri poterit vers. quare si metu, sic in metu compulsivo ad eligendum compellere ad executionem actus, qui requirit solemnia jur. de elec. nosti axiii. di. in nomine Domini lxxix. pi. cap. si quis pecunia. Si ergo aliqui compelluntur ad eligendum, metus simpliciter ad hoc illatus concernit actum, & omnia solemnia de necessario ad actum requisita, ut omnia dicantur metu facta; metus autem non concernit ea, quæ ad actus executionis non requiruntur de necessario, nisi specialiter metus super illis inferatur.

XVIII. Non fuere adacti ut eligerent animo & intentione ut esset verus Papa.

Hæc applicando proposito, supposito pro constanti, quod domini Cardinales compulsi fuerint ad eligendum simpliciter, metus non concernit prolationem illorum verborum: *Animo & intentione quod sit verus Papa*; probatio illorum verborum non requiritur ad solemnizandum actum electionis, nullibi reperitur hoc jure cautum. de elec. quia propter. & c. licet, & c. ubi periculum, & in nomine Domini. Ideo hæc verborum prolatio in electione canonica & concordi esset superflua, quia per prolationem verbi: *Eligimus te in prælatum*; declaratur animus & intentio, quod velint ipsum in verum prælatum; hoc enim venit ea significato verborum, cui standum, ut l. non aliter ff de leg. iii. & l. i. §. is qui navem ff. de exercitoria & l. prospexit ff. qui & a quibus & c. si Papa de privile. li. vi. Ista igitur verborum prolatio non effluit ex metu illato, metum inferentis, ut eligant: aliud non quærunt nisi ut fiat electio, alias cum solemnitatibus requisitis. Ut ergo aliquid operentur hæc verba (quæ debent semper aliquid operari, ut l. si quando ff. de legat. i. & cap. si Papa de privi. l. va. & c. inter dilectos de fide Instrum.) operabuntur, quod non attento metu illato, ut eligant spontanea voluntate, non ducti metu, sed ex meræ voluntatis propriæ arbitrio eligant, & hoc quilibet concipere potest apparenter ex assertis, quod metus inferatur alicui ad actum exequendum, & quod ille, cui metus infertur, non attenta inductione meticulosa illud mera voluntate exequi potest: possum ex mera voluntate deliberate nunc ire ad ecclesiam, & tu mihi potes inferre metum, nisi vadam: & ire possum ex viribus primæ deliberationis, non metus illationis.

Sponte ad electionem processere.

Addita ea verba quia aliqui dixerant Romanum vel Italum fictione deligendum.

Audio tamen causam prolationis verborum, quæ mentem horum declarat; fuit enim per aliquos dominos Cardinales in conclavi tempore electionis dictum: *Bonum est quod eligamus unum Romanum, vel Italicum simulate, ut applaudamus voluntati populi, & postea cum recesserimus ad locum liberum, tunc eligemus alium*. Et per alios fuit dictum: *Non utamur hic aliqua simulatione, sed realiter eligamus*; & propterea domini Cardinales post eligendo protulerunt illa verba: *Animo & intentione, quod sit verus Papa*; quæ verborum prolatio declarat, quod licet antea fuerint intentionis & voluntatis eligendi ultramontanum; quod nunc recedunt ab illa intentione, & aliter nunc deliberant & declarant, quod licet fieret impressio violenta, ut talem eligerent, non attenta illa violenta, sive meticulosa inductione, sed mera & libera voluntate eligunt. Loquor materialiter ex prolatione verborum relata, & ibi asserta.

Sed

Sed nunc restat videndum an ista verborum prolatio: *Eligo animo & proposito, quod sit verus Papa*, ex suo significato hoc significet, scilicet libertatem spontaneam, & recessum a deliberatione præcedenti contraria, et recessum ab inductione meticulosa; et hic expedit quod aliquid tractetur de natura et actibus deliberationis humanæ.

XIX. Expeditur in quo consistat libertas actus voluntatis.

Ubi est attendendum quod actus voluntatis sunt multiplices; sunt enim quidam actus voluntatis nullam habentes libertatem, immo necessitatur voluntas in ipsis, sicut quælibet agentia et possibilia naturalia necessitantur in operationibus suis: sicut enim activa gravium et levium primo generant in suis passivis caliditatem aut frigiditatem, mediantibus quibus possunt transire in gravitatem et levitatem, quæ gravitas et levitas sunt inclinationes actuales ad motum, ad quas inclinationes grave non impeditum tendit deorsum, et leve non impeditum tendit sursum, et necessario sic moventur, et cum sunt in locis propriis ibi quiescunt, ut scribitur physicorum lib. secundo c. secundo; ita judicum, vel omnia informata judicio de bonitate vel malitia objecti, primo generat in ipsa voluntate quandam complacentiam vel displicentiam, quibus mediantibus ipsa voluntas potest acceptare vel confutare objectum eidem præsentatum; quæ acceptatio vel refutatio sunt actuales inclinationes, ad quas sequitur motus, si non fuerit impedimentum. Post quem motum voluntas figitur et quiescit in bono adepto, quæ quies et fixio dicitur delectatio, vel si non fuerit impedita a prosecutione boni vel fuga mali fiet in ipsa voluntate tristitia. Dicitur ergo quod, si objectum fuerit præsentatum voluntati sub ratione boni, tunc necessario causabitur in ipsa voluntate actu complacentiæ, & si sub ratione mali, causabitur actus displicentiæ; & si præsentetur simul sub ratione boni & mali, causabuntur simul actus complacentiæ & actus displicentiæ. Exemplum: præsentatur voluntati adulterium, voluntas judicat in adulterio magnam delectationem, judicat in eo magnam turpitudinem; Ratione delectationis surgit complacentia; ratione turpitudinis surgit displicentia. Nec ista repugnant, sicut dicimus de illo, qui tempore tempestatis proiicit merces in mari propter salutem personæ: nam habet displicentiam in projectione mercium; habet complacentiam in salvatione personæ. Sed quia acceptatio & refutatio sunt impetus ad actum prosequendum & fugiendum olim præsentatum, & isti motus, scilicet prosecutio & fuga, propter eorum contrarietatem sunt incompossibiles in eodem, ideo non possunt esse in voluntate acceptatio & refutatio; sed voluntas libere potest acceptare opus sine refutatione, & refutare sine acceptatione; alias etiam nec acceptare, nec refutare, sed utrumque actum suspendere, & differre.

Voluntas potest admittere vel respuere, vel utrumque suspendere.

Ex iis ergo apparet qualiter actus complacentiæ necessario causatur in voluntate, si præsentetur aliquod objectum sub ratione boni et delectabilis, nec potest voluntas facere quo minus id placeat; sic necessario causatur displicentia si aliquid præsentetur voluntati sub ratione mali & tristabilis, nec potest facere voluntas, quo minus displiceat. In iis ergo actibus voluntas non est libera. Hæc colliguntur ex dictis Aristotelis 3. ethicorum facit quod habetur VI. dis. testamentum, & palea, sed pensandum XXVI. di. sexta die de pe. dis. III. In salicibus de consec. di. V. quinque modis nos gulæ.

Applicando hæc proposito attentis istis actibus voluntatis, præsentato voluntati eorum objecto electionis fiendæ de Romano Pontifice, si metus & periculum imminebat, ut asserunt, in voluntate eorum saltem fuit impressa complacentia & displicentia, quia volebant ultramontanum, & sic, ut asserunt, deliberaverant, & complacentia, quia citramontanum eligendo mortis periculum, ut asserunt, evitabant. In actibus istis nulla voluntatis libertas, nec coactio. Isti sunt motus primi, qui non sunt in potestate nostra ut juribus supra allegatis. Facit c. non concupiscentia, & quod ibi notatur de consti. In istis nulla potest allegari violentia, quia sunt qualitates, quæ naturaliter insurgunt. XX.

Actus primi complacentiæ & displicentiæ non sunt in nostra potestate.

Distinctio actuum imperantium & imperatorum.

Sunt & alii actus voluntatis, in quibus versatur libertas, & isti sunt duplices: quidam sunt actus imperantes & interiores: quidam sunt actus imperati & exteriores: & actus imperantes sunt actus interiores voluntatis sive acceptatio, sive electio; refutatio sive repudiatio; actus autem imperati sunt actus exteriores executivi. Applicando proposito præsentato objecto electionis fiendæ de Romano Pontifice dominis Cardinalibus, necessario introducta est simul complacentia & displicentia in voluntatibus eorum, suppositis metu & periculis per eos allatis, ut asserunt, in electione Pontificis Italici; displicentia, quia volebant ultramontanum; complacentia quia se ipsos salvabant a periculo mortis, ut asserebant. Non poterant simul eligere citramontanum & ultramontanum, in cujus electione displicentia, quia deliberaverant de ultramontano, & citramontanum refutare, quia isti actus sunt incompossibiles. In hoc ergo voluntas erat libera, quia potuerunt eligere citramontanum, sicut elegerant, & evitare periculum. Potuit etiam voluntas refutare citramontanum, & eligere ultramontanum, & incidere periculum: potuit etiam eorum libertas nullum eligere & differre; & in iis actibus est libertas voluntatis. Hæc sumuntur ex dictis philosophi III. ethicor. probantur XXIII. qu. IV. vasis iræ & c. Nabucodo-

Contrarii voluntatum motus fuere initio in Cardd.

Poterant eligere transalpinum vel suspendere electionem.

nosor. de pen. di. II. sic enim xv. q. I. in principio.

XXI. Sed hic est ponderandum in quo consistat hæc libertas arbitrii voluntatis humanæ. Ubi attendendum quod circa hunc articulum variarunt doctores in moralibus & divinis scribentes. Sunt enim qui dicunt voluntati inesse libertatem non respectu objecti præsentati, quoniam si præsentetur aliquid sub ratione boni, necessario illud vult; sed dicunt eam liberam, quia potest movere alias potentias ad præsentandum sibi hoc objectum, aut illud. In hoc ergo consistit ejus libertas, scilicet in movendo alias potentias ad præsentandum hoc vel illud: sed præsentato objecto sub ratione boni, necessario illud acceptat. Ista opinio non est vera: sed si voluntas non esset libera in actibus interioribus acceptationis et refutationis, tunc nullum meritum, vel demeritum consequeretur, ut c. si enim de pæn. dist. II. et c. Nabucodonosor XXIII. q. IV.

Alii dicunt libertatem inesse voluntati circa suspensionem actus volitionis, ut si præsentetur voluntati aliquid sub ratione boni, si id est bonum, sub quo nihil latere potest mali, necessario illud acceptat voluntas, nec ibi est libertas, ut circa volitionem essentiæ divinæ, in qua nihil mali potest latere. Si autem aliquid præsentetur voluntati sub ratione boni, in quo potest latere malum, necessario feretur voluntas in illud ut acceptet, sed propter dubium latentis malitiæ potest voluntas non acceptare nec refutare, sed suspendere actum voluntatis, ut dicat nec volo acceptare, nec volo repudiare, sed volo suspendere donec intellectus discusserit malitiam, si qua latet. Et hoc discusso, si nullam malitiam reperit, necessario illud acceptabit. Sed hæc opinio non consonat veritati, dicendo quod libertas arbitrii non insit voluntati circa actus ipsius intrinsecos.

Alia opinio quod voluntas sit mere libera circa actum volitionis, & nolitionis, ut a nullo necessitetur objecto ut acceptet vel refutet. Et hæc opinio est catholica magis, & juri consona, ut c. vasis iræ XXIII. q. IV. & c. sic enim de pe. di. II. & xv. q. I. in prin. Isti tamen actus possunt occasionaliter cogi et violentari; directe et principaliter nunquam.

Definitio coactæ voluntatis.

Dici occasionaliter, ut si metus vel imminens periculum immineat circa illud, ad cujus oppositum voluntas se determinaret, tunc propter periculum evitandum voluntas acceptabit quod alias refutasset, et refutabit quod alias acceptasset, et ista vocatur coacta voluntas, quæ tamen est voluntas, xv. q. I. merito quæritur et l. si mulier ff. quod me. causa.

Actui interiori voluntatis, vis inferri non potest.

Absolute autem cogi non potest quoad actus interiores, sed quoad actus exteriores, qui dicuntur actus imperati, potest absolute cogi, de iis, quæ vi met. causa c. sacris & c. penult. de consectat. dist. IV. eos. Quo autem ad actus interiores voluntatis, nulla potest violentia inferri, quoniam voluntas est quædam forma abstracta, sicut intelligentia humana.

Actus autem exteriores & imperati possunt violentiam pati; ubi attendendum quod operatio contraria dicitur violenta passio, ut si grave moveatur sursum: & dicitur violenta agenti, scilicet quando operatio est contraria ei ad quam inclinat agens passum, ut si ego nitor trahere navem ad unam partem, & tu fortior trahis ad aliam, tu me violentas. Sic ergo cum voluntas imperat alii potentiæ, quod trahat ad unam partem, & alter fortior trahat ad partem oppositam, iste actus imperatus tractus violentatur; actus autem interior non violentatur, nisi per accidens, videlicet cum voluntas ex sua libertatis imperio inclinatur ad aliquid consequendum, & tu incutis metum, sive periculum, per quod voluntas inclinatur in oppositum, sicut de mercibus projectis mari tempore tempestatis, ubi ea imperio voluntatis libere merces retinentur in navi, sed propter periculum submersionis navis & personarum voluntas inclinatur in projectionem. XXII.

Instar nautæ projicientis merces pontificatum Italo detulisse ajebant.

Sic voluntas dominorum Cardinalium ea imperio suæ libertatis inclinabatur ad electionem ultramontani, sed propter periculum illatum a populo voluntas inclinatur ad electionem Italici, ut asserunt: sed pendente metu illato voluntas potest inclinari in electionem Italici, ad quod etiam impellunt inferentes, & inclinare poterant libere non ducti metu, quia ut supra monstratum est, actus interiores voluntatis sunt liberi, nec in eisdem per se cadere potest aliqua violentia; sed hic voluntas eorum in liminibus electionis inclinavit libere, non metus inductione, ad electionem Italici electi. Probatur, nam actus, qui effluunt a voluntate, distinguuntur ex proposito & intentione operantis, ff. de furtis l. qui injur. in princ. xv. q. VI. c. I. XIV. q. III. si quod de sent. excom. cum voluntate. Sed isti eligunt animo & intentione quod sit verus Papa, sed electus electione impressiva & violenta non est verus Papa, immo est apostaticus ut c. in nomine Domini XXIII. di. & c. si qua pecunia LXXIX. di.

Verba addita ut sit verus Papa pronuntiata libere demonstrantur.

Ergo illorum verborum prolatio excludit in liminibus electionis inductionem coactivam, & infert electionem liberam, cum ista verba sint prolata ex imperio liberæ voluntatis eorum, non necessitate electionis, quia illa verba non sunt formalia electionis, ut supra monstratum est; sunt ergo prolata ad declarationem mentis & voluntatis eorum, qui eligebant, non inducti ullo metu, & potuit voluntas prius velle ultramontanum, & tempore electionis Italicum, quolibet metu circumscripto, cum voluntas sit mere libera & habeat libertatem innatam ad utrum libet XXIII. q. IV. Nabuchodonosor de pe. di. II.

ii. sic enim vet. liberi arbitrii xv. i. in prin.

XXIII.
Non facta est impressio si Romanum exclusere.

Et quod hanc intentionem habuerint demonstratur, nam inter Italicos noluerant Romanum, de quo instabant Romani clamantes, ut asserunt, licet alternative Romanum, vel ad minus Italicum, præmittentes tamen Romanum, ut sic esset alternativa ut l. cum pater §. a te ff. de leg. ii. quia Romanum prætulissent & prævolebant, & sic in hoc non fuerunt assecuti affectionem, & imprimentium intentionem, & clamantium, quod verisimile fecissent, si non intendissent electum habere Romanum Pontificem, quia ex quo non erat impressio de certa persona, sed alternativa inter genera, si secuti fuissent impressionem, elegissent juxta affectionem & intentionem imprimentium, & sic Romanum. Item pendente illa impressione, quam asserunt, deliberarunt de non eligendo Romanum, & sic non assecuti in hoc extremo alternativi clamoris mentem imprimentium, sed de alio Italico tamen eligendo, nec passim Italicum assumpserunt, sed mature, & cum discursu grandi rationis investigarunt inter eos de meliori eis noto pro utilitate ecclesiæ Romanæ, & dominum tunc Barensem, ut asserunt, notum & in negotiis curiæ expertum, utpote vicecancellarium elegerunt. Ex his aperte demonstratur, quod intendebant eligere verum Papam; nam si voluissent tantum eligere ad nutum imprimentium ad mortis periculum evitandum, nec intendissent electum habere pro vero Papa, non erat opus his discussionibus, sed statim Romanum, vel indifferenter Italicum sine alia distinctione assumpsissent. Per prædicta patet solutio ad inducta super hoc articulo.

Romanum magis expetebat populus.

Ergo vis impressionis elusa est.

Deliberatio de non eligendo Romano fuit maxime libera.

Si voluissent eligere ad nutum imprimentium non deliberassent.

XXIV.
Discutitur an Cardd. sint testes omni exceptione majores. Queritur in quo judicio & coram quo judice fiant testes inducti.

In contrarium dicunt adversantes, quod statur testimonio plurium omni exceptione majorum. Hic vellem edoceri, ex quo locuntur de testimonio, quis istos dominos induxit in testes, & in quo judicio, & coram quo judice, ipsi enim se ipsos induxerunt in testes contra ff. de testi. l. nullus & l. omnibus C. e. tit. & ponuntur iv. q. iii. Ipsi se ipsos fecerunt, partem, testes, & judices, ut in eodem negotio assumerent vices actorum, Romanum Pontificem impetendo, testium testimonium contra eum perhibendo, judicum ipsum intrusum declarando, & advocatorum contra eum juris allegationes deducendo. Facit c. forus de verb. sign. l. ult. ff. de testi. c. Romani e. tit. li. iv. & c. indicantem xxx. q. v. l. judices C. de judiciis, novum juris ordinem inducendo, hic contra non requisitum nec contumacem testimonium producendo, in auth. de testi. §. & hic vero de testi. in nomine Domini.

Ipsi actoris, testium, judicis, Advocati partes egere.
Omnem judiciorum ordinem pervertere.

XXV.

Subdunt adversantes quod notoria erat impressio, & non opus accusatore. Negavi impressionem vitiantem actum electionis, & sic infertur negatio notorietatis, quia ubi desistentia subjecti, per consequens qualitatis ff. si certum petatur l. ejus quæ in provincia. Sed supposito pro vero quod subfuerit impressio & notoria, licet subsit notoria, nisi sit notorium judici, necessaria est probatio, cui non est notorium ii. q. i. §. quando vera & §. quem autem, & notatur in c. vestra de cohabit. cleri. & muli. Et tunc probari debet factum & qualitas facti. Item notatur in c. si. eod. tit. vel ad minus qualitas, ut in c. manifesta ii. q. i. & sufficiunt duo testes ad qualitatem probandam, sed debent testes deponere secundum formam juris, quæ hic nulla, cum hic ipsi testes, actores, ipsi judices, ipsi advocati.

Notoria impressio astruitur a schismaticis, negatur a Catholicis.

Subdunt adversantes quod testificantur ad utilitatem publicam, quod habeant verum caput & unum. Ego non possum concipere quo jure hoc sit concessum, de quacumque utilitate etiam publicissima agatur, quod idem sit testis, pars, judex, & advocatus, ex quo transeunt adversantes ad actum denunciationis, asserentes quod fuerint denunciatores: volentes dicere quod in denunciatione personæ, quis actor, testis, et judex xi. q. iii. præcipue de testi. in omni. Hic attendendum quod loqui contingit de multiplici denunciatione; loquimur enim aliquando de denunciatione evangelica, quæ tendit ad correctionem metam de judic. novit. ii. q. i. si peccaverit c. multi, ad quam tenetur quilibet, sicut ad alia opera charitatis xxiii. q. iv. duo ista. Si adversantes locuntur de ista, videant si formam servarunt; hanc enim præcedere debet duplex monitio, prima probatur per monentem, secunda per monentem & alium de testi. in omni, & ista tendit ad pœnitentiam, non ad infamiam, nec ad dimissionem officii vel beneficii, nisi in vim consequentiæ, scilicet cum aliter pœnitere non possent de renun. nisi, de accusa. inquisitionis in prin. Hic autem non est servata hæc forma, ut notorie patet ex gestis, nec ad finem hunc processum est. Loquimur aliquando de judiciali publica, quæ fit per testes synodales xxxv. q. vi. episcopus in synodo de testi. cogen. c. præterea de accusat. sicut olim. Sic non fuit in proposito, tunc enim judex ex mero officio procedit: hic nulli tales deputati, qui judicibus denunciaverint. De hac etiam loquitur l. ea quidem C. de accu. Loquimur aliter de judiciali privata, quæ competit ad privatum interesse læso etiam in foro civili ff. de offi. proconsu. & lega. l. nec quicquam §. de plano ff. de. offi. præfec. urb. l. i. §. quod autem insti. de iis, qui sunt sui vel alieni juris §. penul. sic etiam in foro canonico ista fit judici ad consecutionem interesse proprii, & requiritur trina monitio, & plena probatio, quorum nihil intervenit in proposito. Loquimur aliquando de canonica, & hæc fit

Falsum aliud Gallorum fundamentum quod testentur ad utilitatem publicam.

Debuit præire juridica monitio.

Non fuere judices deputati.

fit aliquando propter privatum interesse, ut cum petit canonicus amoveri prælatum, quia interest sua habere bonum prælatum, et hoc requirit ternam monitionem, sicut judicialis : aliquando publica ut circa matrimonia disjungenda, vel eorum impedimenta de clandes. despon. cum inhibitio : aliquando regulari: quæ variatur secundum consuetudines regularium : nullam harum servatis formis debitis fuerint ingressi et c. in omni de testi. loquitur de probatione monitionis primæ, quam probat solus monens, quia fit per ipsum solum secreto juxta regulam evangelicam, non autem loquitur de probatione criminis, quæ denunciat secundum vim.

XXVI. Quod nullo jure licere potest, sibi arrogarunt Cardd.

Hic autem finis hujus testimonii sive denunciationis, fuit declaratio nullitatis tituli, quam asserunt domini Cardinales, & processus ad electionem secundi, quod qualiter de jure fieri potest, quod ipsi, ut pars ipsum impetunt, contra eum ut testes testimonium perhibuerunt, vel advocati juris allegationes induxerunt, ipsum ut judicis titulo carere declaraverunt, nulli videri potest. Subjungunt adversantes, quod credere assertioni unius Cardinalis de stricto rigore non creditur, nisi forte in levibus, non multum præjudicialibus, ut juribus supra alleg. sicut dictum fuit de literis episcoporum, ut supra deductum est : et hoc salvo stylo curiæ, quo creditur Cardinalibus in iis, quæ agitant ratione officii, ut cancellario in spectantibus ad officium cancellariæ, pœnitentiario, et similibus officiis. Subjungunt de sigillis mortuis : solutum est supra. Subjungunt de literis episcoporum ; supra solutum est. Patet solutio omnium similium inductionum per supra ostensa. Subjungunt adversarii quod Cardinales hoc casu sunt judices xxiii. di. in nomine Domini ibi : *Cardinales Metropolitani* ; ubi non dicit quod Cardinales sunt judices, sed dicit textus : *Quia sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesiis, atque idea non potest habere metropolitanum super se, Cardinales episcopi vice metropolitani funguntur, qui electum antistitem ad apostolici culminis apicem provehant*. Vult textus quod Cardinales vice metropolitani consecrare debeant Papam, quia non habent superiores. Illo igitur casu gerit vicem. Inducunt c. si quis pecunia LXXIX. di. ubi & clerici anathematizant intrusum. Ille textus cui, si daret potestatem judiciariam Cardinalibus & aliis clericis, similiter daret et laicis; nam dicit textus: *Liceatque Cardinalibus, & aliis clericis & laicis invasorem illum anathematizare* ; sic alii clerici et laici forent judices hujus negotii, quod est absonum, & clementina ne Romani de elect tempore vacationis sedis nullam jurisdictionem dat Cardinalibus. Et si Cardinales forent judices, ad quid opus concilio ? contra primum XVII. di. § hinc etiam. Et ipsimet concilium non requirunt, & adversantes ponentes se ipsos judices, ponunt eosdem testes sive partem impetentem dominum Urbanum, & sic in eodem præsupposito, eodem respectu concurrit officium judicandi, & testificandi, & ut pars impetendi, quod nunquam auditum.

Falsum fundamentum Gallorum quod Cardd. sint judices Pontificis.

Si vacat sedes ergo nullam habent jurisdictionem.

XXVII. Argutiola fallax quod hæc causa non sit causa Cardd. sed Ecclesiæ.

Subjungunt adversantes, quod ista non est causa sua, sed causa ecclesiæ Romanæ, vel universalis Ecclesiæ, in qua admittuntur clerici ejusdam Ecclesiæ cap insuper & cap. cum nuncius de testi. Illud procederet ubi per alios causa ageretur & coram aliis, sed ipsi faciunt hos judices partem impetentes, & testes, quod nulli de jure usquam visum est, ut supra monstratum. Subdunt adversantes, quod non erat opus citatione in hoc facto notorio. Communis opinio quod in notorio requiritur citatio, ne denegetur defensa, quam natura non negat, ut in clem. pastoralis de re jud. notatur in c. vestra de cohabitat. cler. & mul. nec probari potest quin fiat in probando notorio non notorio judici. II. q. I. §. quod autem, quod vere debeat fieri citatio de testi. in nomine Domini. Et licet super hoc fuerint opiniones, nam aliqui dixerunt citationem non requiri, sed monitorium quod nihil est dicere, quia monitio vim habet citationis XII. q. II. indigne XXIV. q. III. de illicita. Alii quod si procedat delegatus, tunc requiritur citatio ad perpetuandam jurisdictionem de offi. deleg. gratum, & c. licet, quod nihil est, quia non ponderamus hic jurisdictionem perpetuam, sed naturam notorii de quo agitur, an ex natura requirat, vel renuat juris ordinem. Nec est verum quod citatio præcise requiratur ad jurisdictionem perpetuandam, immo etiam per actum citerinrem ut etiam notatur in c. licet de offi. deleg. ut ibi per Hostie. Io. II. qu. I. de manifesta, dixit, quod in notorio requiritur forte citatio, & dicit, *forte* pro quo forte facit quod notarunt Vincen. & Ber. de divor. porro ubi notat quod in notoriis non est opus nisi sententia, quæ potest fieri in notoriis parte non citata de transla. episc. cap. quinto §. ne autem, & de re jud. cum olim, & utrobique notatur. notavit ipse Jo & Lau. II. q. §. fi. & ideo dixit Jo. *forte*. Contrarium notatur de jur. jur ad nostram III. ubi notatur, quod in omni notorio requiritur citatio.

Non citarunt Urbanum, utque se defenderet denegarunt.

Alii distinguunt an sit tale factum, in quo certa persona sit condemnanda, & tunc citatio necessaria : an sit tantum inhibitio, vel ordinatio fienda & non requiritur. Ratio primi, quia * condemnato non est neganda defensio ; posset enim absens multas habere defensiones, propter quas absolveretur, quibus omissis condemnabitur ; secundo casu non est necessaria. Exempl. gra. in aliqua civitate est statutum, quod si aliquid fiat contra libertatem Ecclesiæ, si id est notorium, judex illud tollere potest, & mandare non servari, si illud notorie fiat, judex nulla cita-

tatione præmissa tollere, & inhibere poterit, & decernere illud non tenere. Pro hoc facit ff. de servis fugi. l. divus & ff. de offi procur. cæsar. l. fi. Ita not. Archidiac. 11. q. 1. de manifesta. Et est opinio verissima ne denegetur defensa jure naturali concessa, ut in clem. pastoralis da re jud. Hic autem agebatur contra certam personam, immo & contra Romanum Pontificem per eosmet electum, & inthronizatum, & per actus infinitos spontaneos approbatum. Si ergo millies forent judices, & impressio intervenisset, & notoria, in judiciom tamen deducenda tempore probationis qualitatis sive notorietatis, & tempore sententiæ erat necessaria citatio & sententia est necessaria super notorio, ut notat Innoc. de verb. sig. ea parte 1. in glo. sed dices in princ. non tamen requiritur sententia in scriptis & solemniter proferenda: sic notatur in aut. ut judices sine quoque suffrag. §. necessitatem. Et sic nimis prompte locutus est dominus loquens contra Urbanum asserens sic simplieiter, quod in notorio non requiritur citatio, & procedunt quæ dixi.

Defensio erat jure naturali debita Urbano.

XXVIII. Et supposito quod domini Cardinales forent judices in hoc negorio, & intervenisset impressio, & notoria in judicio coram eis deducenda, quæ omnia negantur, quia nec ipsi judices, hujus negorii, quod ipsi facere videntur, quia res ista requirit concilium, quod ante electionem secundi requirere debuerunt; sed ipsi non ex corde procedentes assumpserunt officium judicum, & testium, & partis, & advocatorum ad instar Cesaris, de quo scribit Lucanus, quod cum usurpavit urbem, omnia officia assumpsit, dicens de eo: *Omnia Cæsar erat ipse consul, ipse dictator, ipse prætor, ipse omnia.* Sic isti domini omnia faciunt. Et quia domini scribentes contra dominum Urbanum se fundant super notorietate impressa, & maxime unus scribentium, qui format duos articulos super hoc notorio; primus an notoria fuerit hæc impressio, & concludit quod sic; secundus an Ecclesia, idest collectio catholicorum debeat istam impressionem habere notoriam in partibus remotis, ut Alamania, & Francia. & similibus; & terminat quod sic. Hic diligenter attendendum circa actus, qui intervenerunt domini Urbani, quos adversarii dicunt impressivos, an illi actus fuerint notorii; nam si actus non fuerint notorii, etiamsi fuissent impressivi, frustra laborant scribentes sic assertive, primo enim ante electionem intervenit actus officialium populi supplicantis dominis Cardinalibus de Romano vel italico eligendo cum comminatione dubietatis periculi ex parte populi.

Per tyrannidem omnia officia judicum, testium, partis, & advocatorum usurparunt.

Discutitur an fuerit notoria impressio.

XXIX. Videamus si actus fuit notorius: ubi advertendum quod hic non agitur de notorio juris insurgente ex sententia, confessione, vel necessaria probatione; nec agitur de notorio præsumpto, de quibus not. 11. q. 1. manifesta c. de manifesta. & c. scelus de coha. clericorum & mul. tua & c. vestra, quia hic nec confessio, nec condemnatio, nec legitima probatio, nec juris ex facto publico orta præsumptio. Hic igitur de notorio facti, quod nulla potest tergiversatione celari, sive sit factum continuum & immanens, sive transiens: & notorietas talis facti habet ortum a tribus, scilicet loco, tempore & personarum multitudine: habet locum ex loco, scilicet quod fiat in loco publico ff de pœnis, l. aut facta §. locus de homicidio sicut insti. de injur. § atrox. Habet locum ex tempore, scilicet quod fiat tempore diurno & aperto xviii di. §. 11. c. quam perniciosam de pe. di. 11. considerer. de offi. del. cap consuluit. Habet ortum ex multitudine personarum, ut quod fiat præsente toto populo illius loci, vel majori parte 11. q. 1. scelus de purg. can. constitutus. Ex his enim insurgit notorium facti, sic se exhibens in ejus commissione, quod nulla potest ibi tergiversatione celari. Applicando hæc proposito: iste actus supplicationis propositæ per officiales populi dominis Cardinalibus, non fuit executus, vel commissus præsente populo, nec in loco tunc publico, immo solis Cardinalibus secrete & honeste, & in loco secreto, in quo congregati ad deliberandum circa negotium sic arduum. Secondus actus interveniens ante ingressum conclavis fuit conventio aliquorum populariurn assererntium, & inter se tractantium; quod expediebat eligi Romanum, vel Italicum, quæ conventio & tractatus fuerunt dominis Cardinalibus nunciati. Iste actus non commissus præsente multitudine: immo fuerunt secretæ, & occultæ conventiones, & tractatus facti narratione. Tertius actus fuit, verborum prolatorum per aliquos officiales dominis Cardinalibus in conclavi ante electionem, quæ prolatio fuit facta in secreto loco, scilicet conclavi, ubi soli Cardinales, & non præsente multitudine, quia ibi soli Cardinales. Ego non possum concipere qualis notorietas fuerit in istis actibus. Dicere quod actus commissi in locis secretis exclusa multitudine, sint actus notorii, est dicere occultum fore notorium. Fateor quod clamor populi in platea si intervenisset, fuisset notorius, ingressus popularium in palatium S. Petri fuit notorius: sed ille clamor in platea distanti a loco electionis non fuit impressivus, nec mora contracta per populares in palatio supposita custodia conclavis juxta formam concilii, ubi periculum de elect. li. vi. & supra monstratum fuit in præcedenti tractatu, quod isti actus ex sui natura nullam impressionem inducere potuerunt in liminibus electi, nullus actus intervenit extrinsecus: post electionem intervenit ingressus in conclave, electione jam perfecta & consummata: & sic de illo actu, post

Notorietas facti a quibus pendeat.

Actus commissi in locis secretis exclusa multitudine sunt occulti, non notorii.

Clamor in platea distanti non fuit impressivus,

Irruptio facta post electionem impressionem non fecit.

Ergo nullus actus impressionis fuit notorius.

post jus quæsitum, electio non est disputanda. Curialiter ergo domini scribentes disputare possunt de notorio, ea quo nullus actus intervenit notorius, qui impressionis potuerit esse inductivus pro clamore populi, & ingressu palatii. Videantur scripta in præcedenti tractatn. Per hoc quiescunt illi duo articuli unius scribentis contra dictum Urbanum, qui fundantur super notoria electione. Subjuugit ille scribens, quod fama publica est per universum orbem, quod in electione illa fuesit notoria impressio. Ego credo quod fama publica habeat per totum orbem, & per omnes fideles populos, quod electio domini Urbani fuerit legitima & canonica, & quod Urbanus sit verus & legitimus pontifex.

Ergo fundamentum schismatis falsum.

Aliud fundamentum de fama publica etiam falsum.

XXX. Discutitur an Cardinalibus Gallis sit credendum.

Redeuodo ad principale propositum, unde incidenter fui digressus, an Cardinalibus sit credendum, inducebam quod angelicis revelationibus est credendum, prædictionibus prophericis, prædicationibus apostolicis, assertionibus evangelicis, sanctorum doctorum doctrinis; ergo assertionibus dominorum Cardinalium, qui in eorum locum successerunt, ad quod probandum interserui collationem per me factam ad exaltationem Cardinalium; respondeo remittendo eorum conscientiis si angelice vivunt, si prophetice degunt, si apostolice prædicant, si evangelice clamant, si doctrinis sanctis realiter insudant: dubito propterea, non omnibus credo, quia colloquia sæpe ex mala fide procedunt ff. de custo. reorum l. divus, nolo prætermittere, quia dicit ille scribens, quod hoc casu sufficit sola fama. Hie attendendum quod super articulo, an scilicet operetur effectum probationis, varianture glo. juris civilis; nam alicubi dicunt quod fama plene probat: ita notatur in l. ac q. nam §. fi. ff. de nego. gest. et l. IV. C. de probat. l. veri C. de jure do. Alibi tenent quod semiplene probat. ita notatur ff. de jur. jur. l. admonendi, et l. in bonæ fidei C. eod. tit. et in l. III. §. ejusdem ff. de testi. Dy. not. in l. II. ff de excusat. tut. et notatur de testi. veniens. I. & de appe. c. I. & IV. q. III. cap. si testes. §. sæpe fine. Alii tenent quod fama per se non probat, sed probatis alias coadiuvat; hæc tenent Jsco. de Are. & An. de Pisis, & Jaco. Vu. præterquam in causis levibus & brevibus, ut in authen. nisi breviores. C. de sententiis ex periculo recitandi. Ubi attendendum quod quidam sunt actus, in quibus sufficit fama, licet non subsit veritatis existentia, ut l. Barbarius ff. de officio prætoris, & l. I. C. de testamen. & III. ff. ad Macedonianum, & de verbo. sig. super quibusdam, & cap. veniens eod. tit. l. VI. quod semper intelligas ante probatam veritatis existentiam. In contrarium, & tunc sufficit probatio per famam, sicut intelliguntur illæ glo. quidam sunt actus, in quibus fama & communis opinio effectum operatur.. Tunc etiam sufficit probatio famæ, ut in l. I. ff. de fin. & l. Labeo ff. de supellecti. legat. & l. cum de lanionis §. asinam, ff. de fundo instructo & instrumento legato. Alii sunt actus in quibus fama & communis opinio non inducit veritatis effectum; si fama insurgat ex sola voce populi, non est attendenda, ut l. decurionum C. de pœnis, et c. Osius de elect. Si autem oriatur ex legitimis circumstantiis, tunc in civilibus & levibus & brevibus facit fidem, ubi de nullo, vel modico præjudicio alterius agitur. Sic concor. glo. In criminalibus autem, ubi requiruntur probationes legitimæ alias clarissimæ, nunquam sufficit, ut l. fi. C. de probat. & c. Epiphanium V. q. VI.

Negatur credendum quia colloquia ex mala fide proceduut

An sufficeist fama.

XXXI. Negatur ex fama rebellandum adversus Pontificem toto orbe agnitum.

Dicere autem qnod in tanto negotio, ubi impetitur summus pontifex concorditer, etiam servata forma concilii electionis, & post consecratus, & per totum orbem talis reputatus, et per nunc contradicentes quiete et sine contradictione approbatus, sola fama vulgariter inducta a solis contradicentibus procedit, et quod illa sola sufficiat hoc casu ad subversionem fidei, et totius populi Christiani, vellem ab aliis saniori doctrina ductis edoceri. Miror qualiter sic animose moventur in causa fidei, et status Ecclesiæ Dei, ubi debet tendi ad solam veritatem enucleandam. c. si quis pecuniam c. in nomine Domini, & similia juxa loquuntur de intruso auctoritate & potentia violenta, omni carente titulo, nunquam approbato. Hic autem concorditer electus, concorditer consecratus, per totum orbem ut verus Pontifex reputatus, & approbatus per electores: nunc contradicentes extra locum urbis, & in loco libero, ubi contradixerunt, & contradicere potuerunt, ut verus approbatus, & talis nominatus, & per eos scriptus. Et quod dicant notoriam carentiam tituli sui, & per solam famam ab eis nunc in contrarium inductam, ipsum ad assertionem eorum amovendum, vellem maternaliter conscientiam meam super his informari a tantis patribus, qui vices Apostolorum gerere debent. Pateant igitur salva reverentia, sic super notorio fimbrias suas extendentis, fundando notorietatem super non existentia, sive super contrario existentiæ, & vigore fictæ notorietatis judicare Papam concorditer electum, consecratum, & inthronizatum, & a toto corpore collegii dominorum Cardinalium sic per tempus habitum & reputatum, super totum orbem catholicum ab eis scribendo prædicatum, & a toto populo catholico sic firmiter habitum, & reputatum, cum nec minimus clericus, qui judicem et superiorem habet nisi servato juris ordine debito, et cum causæ existentia privari non possit II. q. I. nos in quemquam: licet dicant Inno. et Host. quod Papa privare possit episcopum propter notorietatem criminum juxta notata de coha-

Hæc fama a solis adversariis manavit.

Per electores etiam extra urbem in loco libero fuit approbatus in quo contradixere.

Ad solam famam contrariam ab iis inductam placari conscientia non potest.

Falsa de notoria impressione jactarunt.

Exauctorare volunt Pontificem toto orbe cultum ea ratione qua clericus exauctorari non potest.

habita. elet. vestra. Quod autem Papalis, qualis non habes superiorem, ficta notorietate existentia carente, damnatus sit a Cardinalibus simpliciter, qui simul assumpserunt officium partis impetentis, judicis, advocati, et testis, nusquam auditum, nec scriptum est.

XXXII. Nunquam auditum ex ficta notorietate impressionis exauctoratum Pontificem.

Ipsi tamen ad defensam eorum fundari nituntur super cap. si quis pecunia LXXIX. dist. ubi permittit textus Cardinalibus & aliis clericis Deum timentibus, et laicis invasorem illum anathematizare, et humano auxilio a sede Apostolica pellere, et sic concludunt licuisse dominis Cardinalibus dominum Urbanum nullo servato juris ordine ejicere. Hic est diligenter attendendum, quod allegat c. si quis pecunia pro casu et super eo fundat totum processum eorum. Et primo dico quod de ista electione est casus in c. licet de electione, et cap. ubi periculum e. tit. lib. VI. juncta clem. ne Romani eo. tit. ut si dicitur hanc electionem celebratam servata forma omnium conciliorum de hac electione disponentium. Secundo dico quod c. si quis pecunia in nullo contingit casum nostrum; haec omnia probantur: ubi attendendum quod circa electionem Romani Pontificis jura antiqua emanarunt cap. in nomine Domini XXIII. dist. ubi statuit Nicolaus in haec verba: *Statuimus, ut obeunte hujusmodi Romanae universalis Ecclesiae Pontifice, in primis Cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox Christi famulos clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus clerus, & populus ad consensum novae electionis accedant; nimirum praecaventes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat: religiosissimi viri praeduces sint in promovendo Pontificis electionem, reliqui autem sequaces.* Subditur parum post, et fuerunt verba Leonis Papae: *Nulla ratio sinit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sint electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus episcopis cum metropolitani judicio consecrati: quia sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum praefertur Ecclesiis, atque ideo super se metropolitanum habere non potest; Cardinales episcopi proculdubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum antistitem ad apostolici culminis apicem promoveant.* Subditur quod juxta morem inthronizetur, & poena aliter assumptis & sectatoribus: *Nam aliter assumptus abiiciatur perpetuo anathemate a liminibus Ecclesiae sicut antichristus, & invasor, & destructor totius Christianitatis*, & subduntur poenae aliae: *Talis etiam inthronizatus sine canonica & concordi electione Cardinalium non Apostolicus, sed apostaticus habeatur* LXXIX. dist. c. I.

XXXIII. Concors electio consecratio & inthronizatio observatae in Urbano.

Haec sunt tradita jure antiquo canonum cum aliis dispositionibus, quae habentur LXXIX. dist. per totum. Quae omnia si ponderentur in electione Romani Pontificis, requiritur consensus purus & concors electorum, & quod electus sic post consecretur, & inthronizetur: quae omnia servata in assumptione domini Urbani; nam concors consensus dominorum Cardinalium in electione, concors consensus eorum in ipsius consecratione, concors eorum consensus in ipsius inthronizatione facta in urbe, in loco vero sedis Apostolicae, in quo jussit Salvator sedem fundari. Fuit enim primo sedes apud ecclesiam Antiochenam XXII. d. c. II. vers. tertia XXIV. q. I. rogamus vers. si vero; postea fuit translata ad ecclesiam Romanam jubente Christo salvatore nostro, auctorum c. XI. XXV. q. I. rogamus XXII dist. sacrosancta vers. prima, et vers. tertia. illam cum sacro sanguine consecrarunt sacratissimi Apostoli Petrus et Paulus. II. q. VII. beati. *Et infra.*

XXXIV. Narratio verissima tradita Joanni e Lignano.

Ex his ergo aperte demonstratur electionem domini Urbani fuisse celebratam servata dispositione antiquorum canonum, secundum quam procedit tractatus sive deliberatio, sive ex puro & libero consensu Cardinalium & aliorum clericorum si evocari voluerint, concors electio, & ipsius ex eodem consensu consecratio & inthronizatio: accepto enim primo themate mihi tradito in urbe, quod continet narrationem gestorum verissimam, ut mihi tunc fuit narratum per curiales, qui interfuerunt, & illam narrationem ex ordine descripserunt, narrando quod agitata fuerunt, cum dominus Gregorius laborabat in extremis, & quae agitata fuerunt post mortem ante ingressum conclavis, & quae post ingressum ante electionem, & tempore electionis, & post electionem ante consecrationem, & quae post consecrationem. Et sic attenta facti narratione verissima, ut asserunt curiales, qui fuerunt praesentes, in totum servata fuit dispositio antiquorum canonum: & attenta illa narratione. cap. si quis pecunia in nullo contingit casum nostrum, dicit enim ibi textus: *Si quis pecunia vel gratia humana, aut populari, seu militari tumultu sine concordi & canonica electione Cardinalium, ac sequentium religiosorum clericorum, fuerit Apostolicae sedi inthronizatus, non Apostolicus, sed apostaticus habeatur;* at in casu, attenta illa facti narratione, nulla pecuniae interventio, nulla humana gratia, nullo populari tumultu, cum plena concordia & electione canonica electus est, consecratus, inthronizatus: & sufficiebat secundum antiquos canones electionem fore factam a majori parte Cardinalium LXXIX. dist. si transitus, quod hodie innovatum in cap. licet de electio. Attenta. Ergo de illa narratione nullus sani capitis dubitare potest.

A testibus oculatis.

XXXV. Leves schismaticorum objectiones.

Sed hic objicitur attenta illa facti narratione. Vivente domino Gregorio habitus fuit tractatus de electione successoris, cujus tractatus primi vigore electus dominus Urbanus. Ergo electio nulla LXXIX. dist. nullus. de elect. bonae II. Item objiciunt. Illa attenta facti narratione preces lai-

laicorum intervenerunt. Ergo electio nulla LXXIX. dis. si quis pecania, vel gratia humana, &c.

Dissolutæ.

Pro solutione primæ nbjectionis est attendendum, quod tractatus de electione fienda fieri potest multipliciter: potest enim tractari ordinarie, & definitorie de certa persona eligenda, & ille tractatus faceret cessari electum, ut cap. bonæ II. de electione. & cap. nullus. II. LXXIX. dist. & noratur in cap. si transitus eadem. Secundo potest fieri tractatus generalis de electione fienda, &c. nulla certa persona expeessa: cum tractatur ordinarie, & definitorie, ut cum fit vocatio electorum, statuitur dies electionis celebrandæ, & locus, & ille tractatus similiter facit cassari electionem, ut juribus supra allegaris: si ramen ab illo tractatu recederent, & post mortem novum tractatum facerent, & eligerent, non vitiaretur electio. Tertio post tractatum non definitorie, utpote cum non sit tractatus antecedens, sed singuli ur singuli ad invicem colloquium habent de bono eligendo, vel fit tractatus communis non definitorius, sed consuitorius & deliberatorius circa ea, quæ evenire pnssent post mortem ad electionem impediendam, vel circa occurrentia, & iste tractatus non vitiat electionem, hic enim fuit habitus, et tractatns fuit consultorius, qui non vitiat: Item si fuit definitorius fuit recessum ab illo post mortem et innuvatus tractatus; quod probat series facti in illa narratione contenti, et sic non obstat tractarus sic habitus: notarunt hoc Innoc. et Compost. in c. bonæ II. de elect.

XXXVI. Porrectæ a Romanis preces reverentiæ pro eligendo Italico.

Pro solutione secundæ quæstionis est attendendum, quod Romani reverenter et humiliter rogarunt dominos Cardinales, quod eligerent Romanum, vel ad minus Italicum, qui curiam teneret in Italia, assignantes precum suarum multas probabiles rationes concernentes utilitatem publici status Ecclesiæ generalis Dei, ut patet ex serie narrationis illius facti: et circa illum articulum est considerandum, quod in hoc variarunt antiqui patres juristæ, dicunt enim aliqui quod preces porrectæ per promotum indistincte vitiant electionem. Fuit opinio Hugonis, pro qua facit VIII. q. I. in scripturis I. q. I. Sicut et cap. ordinationes de jure patronat. per nostras, et dicit Hugo: *Etiam si porrigens sit dignus*; tamen se opponunt Hugoni, si porrigens sit dignus, Gof. et Bernar. Si autem sit dignus, et porrigat preces proptet necessitatem, utpote quia dicit superiori, qui indiger, tunc non præsumitur ambitiosus, sed propter necessitatem exemplo Petri, qui dixit: *Domine quid nobis est, si secuti sumus te Matth.* XVIII. Lucæ XVIII. alias autem porrigendo preces pro se ambitiose, ot promoveatur, committit simoniam, & vitiabitur promotio I. qu. I. cap. filium §. non itaque quorumlibet I. q. I. nullus horum casuum intervenit hic, quia dominus Urbanus nullatenus super hoc porrexit, ut patet ex serie facti narrati, nam hic intervenerunt alienæ preces: ubi attendendum quod si fiant preces carnales pro indigno, simonia committitur. I. q. I. de ordinationibus. nam sic cedunt loco pretii I qu. I. quibusdam: si autem fuerint spirituales illæ admittuntur. I. q. I. latorem. Idem si fiant carnales pro digno, sed promoventes non contemplantur preces, sed merita eligendi I. q I. quibusdam, & ibi notatur in ultima glo & in hoc differunt preces a pretio, ut ibi notatur: sicut in obsequio distinguitur utrum sit honestum, vel non esset honestum, utrum deducatur in pactum quod serviat sibi, & propterea conferatur, & tunc vitiat, alias non, ut notatur LIX. dis. hoc ad nos, LXI. di. quid prodierit, de simonia cum essent, I. q. I. sunt nonnulli, hoc plene VIII. qu. II. in summa VIII. q. I. Moyses di. clerico, de simonia tua de ætate & qualiter cap. tua, & per summistas Host. & Goff. & Roff & Ray.

Urbanus non se ingessit, ut deligeretur.

XXXVII Honestæ fuerunt Romanorum preces.

Sed applicando hæc proposito pro domino Urbano specialiter & nominatim, nullæ preces fuerunt porrectæ, & sic quiescunt omnia prædicta, quæ repugnare viderentur. Sed hic sunt porrectæ preces si ponderentur verba, & mens precantium, quæ sonare videntur statum publicum Ecclesiæ generalis Dei, quas preces debet porrigere quilibet verus fidelis & catholicus; nam rogabant, ut eligerent Italicum, & ultra progressi fuerunt assignantes rationes precum, quæ tendunt ad salutem status Ecclesiæ Dei: nam primo hoc supplicabant, ut sedes firmaretur in urbe, ubi esse debet: hoc concernit statum sedis; rogabant enim, ut servarent jussum Salvatoris, qui jussit ibi esse & firmari actuum XI. XXIV. q. I. rogamus, & ibi etiam notatur, ut superius tactum fuit. Supplicarunt ergo dominis Cardinalibus, ut exequerentur jussum Christi Salvatoris nostri. Item adjecerunt quod propter absentiam Romanorum Pontificum a vera sede patrum Apostolorum, & tota Italia sequebantur inconvenientia continentia inhonestatem & damnum status generalis Ecclesiæ, ruina sedium Romanorum Pontificum & ecclesiarum, titulorum dominorum Cardinalium, & indeservientia divinorum, & dissipatio sive extinctio temporalium, quæ omnia concernunt inhonestatem & damnum status generalis Ecclesiæ XII. q. II. quatuor & c. cognovimus c. XVI. di. c. si. de ecclesiis ædificandis c. primo. & c. de iis de conse. di. I. quasi per totum, de celebr. miss. I. q. III. si quis objecerit cum multis similibus C. quinta. Miserabilis inhonestas, quod templa rutilante martyrum sanguine consecrata zelo fidei per catholicos viros ad fidei augumentum constructa, neglectu Christi vicarii & gubernatoris totius populi Christiani sunt ruinæ tradita, & velut latro-

Expositæ rationes justissimæ pro eligendo Italico.

Ob Pontificum absentiam vetusta martyrum monumenta collapsa.

num

num ſpeluncæ viſitata, & ubi fuit fons ſanctitatis & fomentum totius Chriſtianæ religionis, propter abſentiam & neglectum miniſtrorum, & maxime ſummorum Pontificum & mundi cardinum invaluerit puteus malignitaris; horrenda eſt hæc miſerabilis impietas, clamavit hic aſina contra prophetam num. xxii. q. vii. C. item cum Balaam, conqueſtus eſt filius de duro patre ii. q. vii. queritur. Subjunxerunt ſupplicantes alias cauſas rationabiles otilirutem ſtatus Eccleſiæ & honorem concernentes, immo & charitativæ reductionis evitandæ tantæ deviationis miniſterium ſapientes. Hæ ergo preces favorem perſonarum non concernunt, ſed ſtatum eccleſiæ publicum in totius populi catholici ſtabliimentum & fidei augmentum. Quid plura? Domini Cardinales eruditis precibus Romanorum ſancte & honeſte dedere reſponſum, aſſerentes quod non attentis precibus eorum providerent Eccleſiæ Dei de Pontifice, qui utilis foret & conveniens toti populo Chriſtiano, nec in hoc attenderent favorem partium, nec perſonarum. Et ſic concluditur, quod iſtæ preces in nullo vitiant, immo juſtificant; ad has enim tenebatur quilibet verus catholicus.

Quid reſponſum ſit a Card.

XXXVIII. Poteſt ergo ex præmiſſis demonſtrari quod electio domini Urbani attenta vera facti narratione, de qua ſupra, eſt in totum conſona diſpoſitioni antiquorum canonum, et in nullo diſſona. Attenta autem narratione facti per adverſarios propoſita eadem quæſtio demonſtrata eſt in primo tractatu, et inferius iterato examinabitur reſpondendo ſingillatim objectis & deſcriptis per dominos ſcribentes contra dominum Urbanum, qui primum tractatum impugnare nituntur, & principaliter ſupervenit c. licet de elect. quod ultima diſpoſitione antiquorum canonum diſpoſuit ſpecialiter, & quædam ſingularia tradit circa electionem Romani Pontificis & diſponitur ibi, quod electus a duabus partibus Cardinalium concordantium abſque ulla exceptione ab univerſali Eccleſia habeatur Romanus Pontifex: olim tamen habebamus extravagantem Innocentii IV. quæ incipiebat: *Quia frequenter*; in qua diſponebatur, quod univerſalis paſtor & epiſcopus habeatur, qui u duabus partibus fratrum præſentium eligitur, electo minime in duabus partibus computato. *Et infra*: Hic attende quod contra ſic electum non competit exceptio, quia per electionem plenum jus conſecutus eſt XXIII. di. in nomine Domini & in c. licet de electione; Ergo contra eum non competit exceptio de conceſ. præben. poſt electionem de appell. conſtitutis, quia exceptio eſt actus excluſio ff. de excep. l. i. et ii. relinquitur ergo conſcientia de monacho dic. glo. in c. quam ſit XVIII. q. II. quod debet redire ad monaſterium, et ſeipſum compellere, quia debet juſtitiam miniſtrare. Hæc opinio glo. non procedit in electo per inſpirationem, quia ubi Spiritus, ibi libertas XIX. q. II. duæ. de regularibus licet: et ſi uliter fiat, adhuc non procedit glo. quia inviro abbate poteſt ſuperior monachum aſſumere VII. q. I. cap. paſtoralis ubi notatur de accuſatio. nulli, nec contra ſic electum admittetur exceptio hæreſis ſecundum motum, licet accuſari poſſit de hæreſi XL. diſ. ſi Papa et ſi ſpeciale, quod de illo crimine tantum accuſari poſſet et hoc non vult corrigi, alias non XXIV. q. I. aperte et c. ait et XXIV. q. III. dixit Apoſtolus. et notatur XI. d. c. tunc autem licet notet Jo. quod de quolibet crimine notorio, de quo eccleſia ſcandalizatur accuſari poſſit et deponi, quoniam contumacia dicitur hæreſis LXXXI. di. ſi qui ſunt, et contumax dicitur infidelis XXVIII di. nullum ſpirituale tamen eſt in vera hæreſi, quia de ipſa etiamſi occulta ſit Papa accuſari poteſt: Goſ. tamen tenet quod de hæreſi excipi poteſt, primum verius ſecundum Innocentium, Bernardum, et Compoſt. ut notarunt in c. licet pro allegato Archidia. notat. XL. di. ſi Papa: eſt ergo ſummus Pontifex ſic electus a duabus partibus. Hæc procedunt ſecundum Hoſt. quando Cardinales procedunt ſecundum formam ſcrutinii vel ſine forma; ſecus ſecundum formam compromiſſi mixti, de quo de elect. ſi tui li. VI quia tunc valet electio facta a compromiſſariis de conſenſu majoris partis, ut notatur in. c. ſi tui de election. li. VI et licet canonice electus a nullo accuſari poſſit, niſi fiat hæreticus, ut ſupra tactum fuit; tamen uſurpans papatum contra hanc conſtitutionem eſt excommunicatus cum ſuis adhærentibus, idem in electo per ſeditionem XXIII. di. in nomine Domini, ibi: *Si quis contra hoc noſtram decretam ſynodali ſententia promulgatam per ſeditionem, vel præſumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit, auctoritate divina, & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli perpetuo anathemate cum ſuis fautoribus ſequacibuſque a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ſeparatus ſit, antichriſtus, & invaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis, nec aliqua ſuper ei audientia aliquando reſervetur, ſed ab omni eccleſiaſtico gradu in quocumque fuerat prius ſine detrectatione deponatur, &c.* Aſſumpta hæc verba, quæ adverſantes inducunt contra dominum Urbanum, ut patenter dignoſcatur eorum error, ut inferius declarabitur.

Non fuit per ſeditionem electus vel in ſolio collocatus.

Attenta enim narratione facti veriſſima de qua ſupra, nihil eorum penitus intervenit, immo pura, libera, concors electio canonica dominorum Cardinalium, ut demonſtrat ſeries facti ſupra enarrari. Attenta etiam naratione facti per adverſarios propoſita, nihil horum penitus intervenit, immo pura, libera, concors, & canonica electio dominorum Cardinalium nullo extrinſeco vitiante interveniente, ut demonſtratum eſt in primo tractatu, & in- XXXIX.

Libera & concors electio Cardinalium extitit.

ferios repetetur. Si autem quis electus a minori quam a duabus partibus papatum usurpaverit, succedunt in concilio expresse quæ secundum Innocentium non habent locum, oimirum quando post electionem factam a duabus partibus canonice quis eligitur a tertia, vel a minori; alias non procedunt illæ pœnæ, quin alii possint accedere, quod fieri non posset, si electio foret nulla, & electores essent excommunicati, & si electus ab eis statim gereret se pro electo & Pontifice, locus esset pœnis prædictis. Hosti. dicit quod sive aote, sive post fiat electio a minore parte, quam a duabus partibus, non haberent locum hæ pœnæ si ulterius non procedatur: sed si electus consentiat, & se pro Romano Pontifice gerat, locum habent pœnæ: nec valet tunc superveniens concordia, cum in excommunicatum nequeaot consentire, & ipsi ligantur cum eis, nisi pœnituisset & reconciliatus fuisset per omnes, qui non adhæserunt, & fiet electio per Cardinales, quoniam ipsi faciunt collegium XXIII. di. in nomine Domini de electio. ubi periculum l. VI. Et si duo soli sint præsenres eligent: idem si unus solus: & si nullos sit, dicunt quidam quod clerus Romanus. Pro hac opinione facit c. I. XIII. d. LXXXIX. d c. I. & II &c. Si quis pecunia. Alii quod concilium generale. Pro hac opinione facit LXV. di. cap. I & II. cap. fin. Hic attendendum quod non vendicat sibi locum provisio, quæ vendicar sibi locum in aliis, in quibus deficieote collegio providet superior XVI. q. VII. omnes basilicæ. Dicitur ergo quod deficiente collegio Cardinalium succedat clerus Romanus, sicut in electione Imperatoris deficientibus senatoribus eligit populus Romanus cap. XIII. di. legimus, nam Cardinales habent senatum XVI. q. I. Ecclesia habet c. XVI. di. statuimus. Tamen non credo hoc procedere, quoniam clerus Romanus nullam potestatem habet supra alium clerum orbis, sed Papa, qui recipit potestatem a Deo XXI. di. in nono. Non ergo ad clerum urbis sed orbis: sed popolus habet potestatem in alios populos, quam transtulit in Imperatorem, & sic non est simile.

Ex narratione tradita per schismaticos, Urbanum rite electum constat.

Narravi mentem hujusmodi concilii disponentis circa electionem Romani Pontificis & notata doctorum ut lucide pateat cunctis catholicis in electione domini Urbani servatam dispositionem jurium super hoc disponentium, & in nullo contraventum, ut de hoc concilio coocludatur, quod attenta narratione facti verissima, servata est totaliter dispositio cnocilii, aut in nullo violata. Hoc patenter demonstrat series narrationis: attenta autem narratione facti tradita per adversarios eadem dispositio est servata, & io nullo violata, & hoc demonstratum est in primo tractatu, & inferius repetetur cum in hoc articulo contra scribentes contratium disputabitur.

XL. A duabus partibus delectus fuit.

Tertio supervenit extravagans domini Innocentii quarti, quæ incipit: *Quia frequenter*, qui dispnnit, quod electus a duabus partibus Cardinalium præsentium electio minime in duabus partibus computaro habeatur pro vero Pontifice: hæc dispositio hic servata, attenta verissima facti narratione, ut demonstrat series narrationis facti; attenta etiam narratione per adversarios tradita demonstratum est in primo tractatu & inferius repetetur. Ergo electio domini Urbani huic tertiæ juris dispositioni consona, & in nullo dissona, & superveoit concilium ubi periculum de electione li. VI. & fuit concilium Gregorii X. in quo traditur, qualiter fiat electio Romani Pontificis cum moritur in loco, in quo degebat cum curia sua; sicut & cum moritur extra locum illum, dat executores illius constitutionis cum pœnis: obtestatur & admonet Cardinales circa electionem: monet omnes fideles audita morte ad intercedeodum erroribus pro futuro bono successore & paulo post. Surgunt multa singularia in electione Romani Pontificis. Primum quod præficitur electus a duabus partibus omni exceptione exclusa, ut c. licet, alias contra formam & personas de elect. cap cum in cunctis cap. innotuit, cum nobis olim & c quia propter, & c. primo & c. ut circa I. c. cupientes cum authenticis suis eo. tit. l. VI. Secundum quia nulla fit collatio nisi casus, status vero facti, & non ficti ut in clement. ne Romani, quod fuit aliud concilium in quiota & ultima juris dispositione: quod etiam in quibusdam aliis electionibus procedit, ut in cap. quorundam de elect l. VI. c. indemnitatibus eod. tit. & clement, ot certa, quæ declarat eodem tit. Tertium quia hic nulli vocantur absentes, sed expectantur in aliis, aut vocantur: licet in hoc stetor consuetis ac vocentur & de quo loco, de elect. quia propter & c. cum inter universas, & c. cam in ecclesiis de præbendis l. VI. Quartum quia expectantur absentes decem diebus, idest quia pendente scrutinio semper possunt accedere vlo. Quintum de clausura conclavis. Primum quia si acccdant ad fotmam scrutinii, eliguntur tres scrutatores de collegio, unus episcopus, alter sacerdos, alter diaconus, & primo tres de extra collegium, qui scrutantur scrutatores de collegio. Secundum quia quilibet Cardinalis potest nominare quem vult, & non est vis sive dicat nomino, sive dicat eligo. Alia colliguntur ex textu capituli ubi periculum, & clement. in Romani de e lect. & clara illa clementina ne Romani fuit ultima dispositio circa electione Romani Pontificis, ubi determinatur nomine territorii iotelligi diœcesim, statuens, Papa moriente extra curiam, ipsius electio nem fieri debere in loco, in quo erat causarum audientia, licet suspensa, nisi prius ordinatum fuisset de curia transferenda;

Non adversantur Urbano variæ constitutiones d electionee Pontificis.

pro-

providet casui, quo contingeret Cardinales omnes exire conclave, statuens Cardinales non repelli ab electione per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti. Hæc sunt omnia jura, quæ disposuerunt circa electionem Romani Pontificis: quæ omnia conclusive & succincte exprimere volui, ut patenter demonstretur toti populo Christiano veritas vicarii Christi, ut conclusum divisim & conjunctim sic fit in electione domini Urbani, inspecta narratione facti mihi tradita in Urbe a curialibus, qui præsentes fuerunt tempore electionis, ad unguem & punctualiter est servata dispositio antiquorum canonum, & in nullo contraventum.

XLI. Item in electione domini Urbani servata est dispositio concilii Lateranensis, quæ fuit Alexandri tertii de elect. licet, & in nullo contraventum attenta eadem narratione. Item in electione domini Urbani servata est dispositio extravagantis domini Innocentii IV. attenta eadem facti narratione, & in nullo contraventum. Item in electione domini Urbani servata est dispositio concilii generalis, quæ fuit domini Gregorii X. & in nullo contraventum attenta eadem facti narratione. Item in electione domini Urbani servata est dispositio Viennensis concilii, quod fuit Clementis V. & in nullo contraventum attenta eadem facti narratione. Et quod dixi in nullo contraventum in singulis intelligo, nisi in quantum posterior immutet vires prioris dispositionis. Statim infertur ergo de electione domini Urbani, attenta narratione, de qua supra, est casus expressus in omnibus dispositionibus canonicis de electione Romani Pontificis tractantibus simul junctis. Antecedens probat series narrationis facti relata ad disponens jurium supra enarratorum. Consequentia est per se nota; & sic patere potest attenta illa facti narratione toti populo Christiano electionem domini Urbani fuisse legitimam, nec de ipsa dubitandum. Nec concipere possum quod adversarii negare possint hanc deductionem plusquam demonstrationem. Sed dicunt adversarii quod ego, attenta & supposita illa facti narratione pro vera, in vanum laboraverim, & verba ventosa protulerim; quoniam illam facti narrationem in totum negant, & aliam multum ab ea distantem & in multis contradicentem in medium producunt, quam sacramentis singulorum dominorum Cardinalium attestantur & affirmant; & sic negata facti narratione inferrent per evidentiam antecedentis, & sic totum demonstratum eluderent: & super facti narratione per eos asserta & jurata fundantur, & tractatus multiplices contra dominum Urbanum conficere nituntur, & processus multiformes aggrediuntur.

Servata etiam in electione Urbani sanctio Innocentii IV.

Et Viennensis Concilii.

Schismaticorum objectio contra veram narrationem facti.

Cum scripsi tractatum primum, nolui scribere super illa facti narratione, credens non expedire, quoniam nihil habet dubii, & habens de certo quod illa facti narratio, per adversarios in totum negaretur, & propterea illa facti narratione pro verissima supposita, fundavi tractatum primum super illa facti narratione per adversarios proposita, & super illa cum adversantibus disputavi, & libellos commentarios composui, ut inter illos, & me foret sola juris disputatio, non super facto disceptatio.

Joannes a Lignano in primo tractatu ex hypothesi facti narrati a schism. disceptavit.

XLII. Sed insistendo huic narrationi per curiales verbis tradita ut defendatur demonstratio mea super illa fundata, expedit justificare, & verificare facti narrationem. Ubi attendendum quod, ut supra dixi, illa facti narratio habet duo membra principalia, unum est eorum quæ concernunt gesta in urbe tempore electionis domini Urbani, super quibus attestari possunt quicumque ibidem præsentes & gesta singula percipientes, utpote gesta per populum & officiales & alios populares & Cardinales in conspectu popularium, aliqua agitantes: aliud est membrum eorum, super quibus soli Cardinales attestari possunt, utpote eorum, qui soli Cardinales in conclavi, & secreto soli extra conclave agitarunt. De primis est examinandum, an solis Cardinalibus asserentibus jurantibus sit credendum, an etiam aliis de perceptis per eos attestantibus, & contrarium asserentibus. Hic attendendum quod super his in urbe gestis publice in conspectu plurimorum non solum staretur testimoniis dominorum Cardinalium, immo admitteretur, testimonium quorumcumque aliorum, alias a testimonio non repellendorum. Hoc probat dictum de testibus, ubi est prohibitorium certarum personarum ff. de testib. l. 1. Ergo quilibet admittetur, nisi specialiter sit propter inhabilitatem lege inhibitum. Item admittuntur ad testimonium, qui veritatem perceperunt sensu corporeo proportionali astruere sensum corporeum: dixi, quia veritas testimoniorum inde sumit fomentum, sensu scilicet visus in authen. de heredibus & falc §. si vero absunt ff. de probat. l. si arbiter. ibi: *Per visum percepta mente tenentur* ff. de aqua plu. ar. l. 11. §. idem. Labeo sic de proprio audita circa objectum proportionale ff. de offic. præsid. l. sæpe ff. de re militar l. divus ibi: *Audivisse se militem*; instit. de testamen. mili. §. 1. sic de testimonio gustus ff. de contrahenda emp. l. si quis empt. sic de testimonio tactus ff de libero homine exhibendo l. 111. licet visus prolatum a lege sit generale verbum se extendens ad intellectum C. de rei uxo. ac l. unic. §. videamus ff. de legat. 11. si quis Titio. & in ff. de injur. l. item apud Labeonem x. d. vides xvi. q. 11. visus. Hic igitur in gestis sic publice in urbe tempore mortis domini Gregorii & electionis domini Urbani multa fuerunt visu perceptibilia, multa auditu: admittuntur ergo testimonia quorumcumque percipientium, & sic non stabitur solis dominis

Narratio alia ab aulicis excepta qualis fuit.

An solis Cardinalibus fides adhibenda sit.

Concluditur non solis credendum.

minis Cardinalibus; immo credetur & aliis præsentibus & percipientibus.

XLIII. Et licet non agatur de testimonio formali in judicio exhibito, quia hic nullum Judicium ordinatium fundatum, tamen in his assertionibus extrajudicialibus attendentur numerus & dignitas, & alia de quibus in c. præsentia de testi. Et bene fateor quod assertio dominorum Cardinalium cæteris paribus est majoris efficaciæ & authoritatis, quam aliorum, maxime privatorum, & maxime secularium: tamen hoc casu, quia domini Cardinales assumpserunt vices partis impugnantis, vices judicis, vices testium, & advocatorum, videat quilibet sani capitis si hoc casu, in causa sua, sit eorum assertioni credendum, contra assertionem aliorum fide dignorum, quos negotium non tangit, nisi ratione popularis interesse, scilicet fidei catholicæ: domini autem Cardinales assumpserunt vices partis. Ergo eorum testimonium invalidum l. omnibus c. de testi. & l. nullus ff. e. ti. xv. q. III. Item assumpserunt vices judicis; Ergo testimonium eorum invalidum de testibus licet ff. e. t. l. fi. & c. Romana e. ti l. VI. Et si dicatur: Ista non est causa dominorum Cardinalium, immo Ecclesiæ, vel Romanæ ecclesiæ, & sic quilibet de collegio potest testificari alio prosequente causam, prosequens autem testificare non potest; prælatus enim prosequens causam non testificatur de testibus insuper, sed alio prosequente testificatur, ut ibi, & ibi per Innocentium & Hosti. & modernos.

Immo nec illis ut adversariis adhibendam fidem.

XLIV. Hic autem domini Cardinales sunt prosequentes factum contra dominum Urbanum, ut patet ex serie processus eorum. Sed & supposito sine præjudicio, non est dicendum quod stetur dicto & assertioni eorum inconvincibili; quin reprobari possit dictum eorum VI. q. II. si ranium & c. placuit de testi. cum a nobis de probatio. quoniam contra: hic ergo si alii prælati & nobiles viri, de quibus non est verisimile quod sint immemores salutis suæ, qui fuerunt præsentes & perceperunt sensibus corporeis propriis gesta publice in urbe tempore, de quo supra; stabitur ergo assertioni in judicio, & extra, & supposito, sine præjudicio, quod credatur assertionibus Cardinalium & juramentis eorum, non stabitur assertionibus eorum irreprobabiliter et inconvincibiliter; immo audietur contraria probatio; hæc enim tantum procedit cum legis auctoritate surgit præsumptio, & lex statuit super alias præsumpto, ut de ipso judicetur, ut existente, etiam si revera non existeret, ut c. veritas & c. is qui de spon. & l. unica in principio C. de rei oxo. act. & l. si arrogator. ff de adopt. Hoc autem nil ibi reperitur jure cautum quod ex assertionibus Cardinalium juratorum oriatur præsumptio, super qua disponat lex, quod illa habeatur pro veritate, etiamsi de contrario constaret. Si ergo facti narratio in urbe descripta per curiales, & eos qui ibi præsentes erant tempore, de quo ex capite de quo continet, gesta publice in urbe fuerit roborata testimoniis prælatorum, & notabilium virorum fide dignorum, & jurata & sigillata sigillis publicis authenticis, faciet fidem de gestis in eorum præsentia, & perceptis per sensus corporeos eorum.

Fuere plurimi testes gravissimi electionis celebratæ.

Hic tamen attendendum quod inspectis narrationibus ambabus, videlicet dominorum Cardinalium & curialium, quædam sunt, ex contentis & narratis, in eis in quibus concordant, & de illis nullum dubium, quoniam stabitur utrique, quantum ad ea, in quibus concordant; quædam sunt, in quibus contradicunt; in illis crederem standum dispositioni tertii in præsentia, licet loquatur in testimonio judiciali, dicere & procedere in hoc extrajudiciali; salvo quod jam domini Cardinales in hoc casu assumpserunt vices judicis, partis, vices testis ut supra monstratum est: quod non modicum derogaret fidei suarum assertionum, maxime ubi numero plures prælati, & nobiles et honesti viri, qui fuerunt præsentes, et sensibus propriis corporeis percipientes, quos negotium non tangit nisi propter publicum interesse fidei, et generalis Ecclesiæ Dei, asserent contrarium jurati, concipiat quilibet sani capitis si potius his, quam illis, superposito sine præjudicio, quod literis dominorum Cardinalium stetur, quem articulum plenissime examinavi; et quod literis aliorum sic juratorum, hunc articulum supra plene examinavi.

De iis in quibus Cardinales & pars contraria consentiunt ambigi non potest.

In quibus dissentiunt tertiæ parti deferendum est testimoniam.

Plures prælati & viri nobiles fuere testes oculati.

Sed pro nunc supposito quod fidem faciat in hoc concursu contradictionis assertionum, consideret quilibet catholicus ex dictamine sanæ rationis & intelligentiæ quibus magis credendum, an literis dominorum Cardinalium, vices judicum contra c. quoniam de probation. de testi. cum a nobis, contra c. de testibus l. omnibus ff. eadem l. nullus testis advocati, contra ff. de testi. l. fi. & c. Romana eo. tit. li. VI. & ponuntur xv. q. III. in hoc casu assumentium & per se ipsos, & solo testificantium; an literis honestorum prælatorum & nobilium virorum, non Romanorum, ut ex ludat suspicionem urbis, qui præsentes, & percipientes fuerunt singula gesta tunc in urbe & melius & plenius, quam domini Cardinales, quoniam discurrebant per vicos & regiones urbis, & domini Cardinales stabant singuli in hospitiis eorum, vel congregabantur alicubi, non discurrendo per urbem, quos hoc negotium non tangit ratione alicujus privati interesse, sed solum ratione publici, utpote zelo fidei & vicarii Salvatoris nostri, qui in hoc casu, nec vices judicis, nec partis, nec advocati assumpserunt, hunc articulum remitto conscientiæ quorumcumque in jure peritorum, nec non & conscientiæ quorumcumque bonorum & fidelium catho- XLV.

Prælati & nobiles qui discurrebant per vicos melius testari possunt de seditione quam inclusi Cardd.

li.

licorum Deum timentium, & statum generalis Ecclesiæ Dei diligentium. Non intendo in hoc, nec in aliis derogare statui, & authoritati sacrorum dominorum Cardinalium, immo eorum statum, & prærogativam exaltavi quantum potui juxta imbecillitatem intellectus mei: propterea supra inserui collationem quamdam, quam composueram ad eorum statum, & exaltationem, & hoc de iis, de quibus in utraque facti narratione fit mentio, & contradicunt, sed quædam sunt, de quibus fit mentio in narratione facti dominorum Cardinalium: de iis alio non asserto in contrarium: per dominos Cardinales stabitur assertioni prælatorum et nobilium virorum, qui fuerunt præsentes, et percipientes singula gesta in urbe illo tempore, de quo supra; tamen adjecto, quod judicis auctoritate eorum dicta ad perpetuam rei memoriam recipiantur, in scripturam publicam redigantur, juxta formam c. significavit, et c. Albericus de testi. in authen. eodem §. quia vero, ut scripta illa habeant vim et robur publici instrumenti, et hoc intelligo semper repetitum, cum loquor de assertionibus prælatorum et nobilium virorum super iis attestatis: stabitur ergo talibus eorum testimoniis super iis assertis, de quibus nihil asseritur in narratione facti dominorum Cardinalium; nam, ut superius dixi, multa

Potuere multa videre sensibus quæ non videre Cardinales.

potuerunt videre, et aliis sensibus corporeis percipere prælati et alii nobiles viri discurrentes per vicos et regiones in urbe, et ad talia attendentes et notantes, quæ non viderunt nec percipere potuerunt domini Cardinales in singulorum hospitiis singuli commorantes, nec per vicos et regiones discurrentes: et sic de non perceptis attestari non poterant C. de testi. l. testium ff. de probatio. l. si arbiter. in authen. de heredibus et falc. §. si vero absens. ff. de aq. pluv. arcen. l. 1. §. idem Labeo, nisi de auditu auditus, quod non concludit nisi in certis casibus, ut c. quid per novale, et c. super quibusdam, de verbo. sign. et c. veniens et tit. li. vi. et l. in summa ff. de aqua plu. arc. in iis assertis per curiales non expressis per dominos, stabitur assertioni curialium publicatæ & authenticatæ ut supra, (quod semper intelligatur repetitum,) & hæc de narratione per curiales non expressis per dominos Cardinales, sed sunt quædam asserta, per dominos Cardinales, de quibus nihil asseritur per curiales.

XLVI. Quædam asserunt Cardinales de quibus nemo testari queat.

Et hic attendendum quod quædam assumuntur per dominos Cardinales, de quibus alii præter eos testificari non possunt, utpote cum asserunt de conscientiis eorum, quarum solus Deus est judex vi. q. 5. si omnia xxxii. di. erubescant de simoni. sicut tuis ut ecclesiastica beneficia c. unic. & ipsi soli sciunt, utpote cum dicunt quod nunquam in conscientiis eorum intendebant eligere dominum Urbanum in Papam, sed metu illato protulerunt verbum electionis: super hoc nullus attestari potest præter eos, nec unus Cardinalis attestari potest de conscientia alterius, sed solus ipse est conscius, & Deus sciens & cognitor. Quædam asseruntur de quibus soli Cardinales attestari possunt, & omnes Cardinales qui præsentes erant simul, & divisim, attestari possunt, & nulli alii, utpote cum asserunt aliqua per eos congregatos secreta tractata & deliberata, nullis aliis præter eos præsentibus, sic & de agitatis per eos solos in conclavi, nullis aliis ibidem existentibus, de juramentis, & attestationibus possunt domini Cardinales, & nulli alii, C. de repudiis l. consensu §. super plagis ff. de quæstionibus l. interroga. ff. ad Sill. l. si quis in gravi ff. fin. pupillus & c. sequen. & l. prima §. si vir, aut uxor. c. tit. de testi. veniens 51. de accusa. cum dilecti; quædam sunt narrata & asserta per dominos Cardinales, quæ per alios existentes in urbe potuerunt percipi, utpote cum narrant clamorem populi in platea ipsis existentibus in conclavi, de hoc potuerunt et possunt melius attestari; nam ipsi attestantur de sola prolatione verborum, et non de visu conclamantium. Alii attestari potuerunt et de visu et auditu; utpote qui ibi præsentes erant, & hoc fortius testimonium C. de testi. l. testium de testi. cum causam, & utrobique not. immo possibile est quod vocem audiverint aliquorum conclamantium, nec platea S. Petri erat plena populo conclamante, ut asserunt: nam aliud fit a quibusdam, ut singulis, aliud fit a corpore, ut corpore ff. de rerum divisione l. in tantum §. universitatis xii. q. 11. qui manumittitur de constit. cum omnis & ibi notatur; sicut & id, quod asserunt de clamore populi tota nocte in palatio illis existentibus inclusis in conclavi: nam alii præter illos attestari super hoc possunt, & melius quam ipsi, quia ipsi de solo auditu, alii de auditu & visu, & sic validius testimonium: sic & de illo, quod asserunt, de fractione portarum & fenestrarum palatii ipsis existentibus inclusis in conclavi, ipsi attestari non poterunt, quia hoc est perceptibile visu: sic & de verbis eis prolatis pluries in conclavi, & extra conclavim a popularibus alii præter illos attestari poterunt de istis ultimis, si domini Cardinales soli hoc asserunt, & in narratione curialium nihil de his, nec de horum contrario asseratur, an sit standum eorum assertionibus supra fuit plene examinatum, & fuit unus articulus hujus novi tractatus & ibi recurrendum.

An ex metu electus sit Urbanus unus Cardinalis de alio testari non potest.

Circa clamores populi alii melius testari possunt.

Et circa fractionem portarum & fenestrarum.

XLVII. Licet forent vera quæ narrantur a Cardd. staret Urbani electio.

Sed supposito quod sint vera per dominos Cardinales omnia narrata, an præjudicent electioni domini Urbani, plenissime demonstravi quod non in primo tractatu, & super hoc principaliter fundatus est tractatus primus; de iis autem, quæ concludunt interiorem actum conscien-

entiæ singulorum dominorum Cardinalilium, de quibus quilibet solus de conscientia propria attestari potest, utpote quia dicit quilibet, quod io conscientia sua non intendebat eligere dominum Urbanum in Papam, sed metu illato contra conscientiam & actum voluntatis libere interiorem protulit verbum electionis, ut periculum mortis evaderet. Et hic attendendum, quod hujusmodi interioris actus conscientiæ solus Deus est cognitor, VI. q. I. si omnia XXXII. di. erubescant, ut ecclesiastica beneficia sine diminut. c. unic. Nec de hoc judicat militans Ecclesia, nisi quando per exteriora illius actus conscientiæ interioris expressiva percipere potetit: idcirco pondero judicium militantis Ecclesiæ & judicium triumphantis Ecclesiæ, quæ dico judicia in multis discrepare possunt: nam judicium triumphantis Ecclesiæ neminem fallit, & a nemine falli potest XXIV. q. III. Deus de. consecr. e. d. II. pacem & ibi not. I. q. Spiritus Sanct. c. de sen. excom. a nobis. Judicium autem militantis sæpe fallitur, quia sæpe opinio hominum fallitur, de re. judi. lator. & c. consanguinei de frigid. & malef. cap. fraternitatis XXIV. q. III. si quis non recte. In hoc casu attento judicio Ecclesiæ militantis ponderandi sunt actus exteriores per judicium militantis Ecclesiæ perceptibiles conscientiæ interioris explicabiles, & hi fuerunt actus electionis domini Urbani præcedentes, utpote tractatus dominorum Cardinalium consultorii ante ingressum conclavis & deliberatorii circa negotium electioois celebrandæ, & actus, qui gesti fuerunt tempore electionis, cum domini Cardinales elegerunt dominum Urbanum: & actus approbatorii sequuntur electionem consecrationis, coronationis, & alii plurimi actus subsequentes, quibus actibus attentis, nullis extrinsecis intervenientibus, quæ vitiare possent factum, necessario habet quilibet catholicus sani capitis apud judicium militantis Ecclesiæ electionem domini Urbani fore legitimam & canonicam, immo & domini Cardinales hoc de plano fatentur, quandoquidem servata fuit forma omnium dispositionum canonicarum, quæ servari debuit, ut supra monstratum fuit.

De interiore actu an voluerint eligere non judicare potest ecclesia.

Actus exteriores judicantur ab ecclesia.

Attentis illis censenda est vera Urbani electio.

XLVIII. Sed quia asseritur per dominos Cardinales actus extrinsecos intervenisse, utpote tumultum popularem, seditionem, impressionem, quæ omnia vitiant, ut c. si quis pecunia LXXIX. di. in nomine Domini de electione, quare asserunt electionem nullam apud judicium militantis: & istud est illud, io quo pendent leges & prophetæ, an videlicet illa extrinseca, quæ narrant, intervenerint nec ne, & hoc est quærere, an credatur dominis Cardinalibus hoc asserentibus & hoc plene discussum fuit, & fuit unus articulus hujus novi tractatus, & ibi recurrendum. Secundo principaliter an suppositis pro veris quæ asserunt domini Cardinales, illa per eos narrata vitient electionem domioi Urbani, ut sic militans Ecclesia judicare habeat illam validam, vel invalidam: & iste articulus fuit examinatus in primo tractatu, ubi fuit conclusum, quod si etiam forent quæ narrant, & asserunt domini Cardinales, quod illis non obstantibus militans Ecclesia judicare debet electionem validissimam, & super hoc demonstrando fundatus est principaliter primus tractatus, & inferius repetetur respondendo dominis scribentibus contra primum tractatum: in foro autem & judicio militantis Ecclesiæ mirandum est, & esse debet apud quemlibet sani capitis, quod ipsi fuerint habendi, non elegisse dominum Urbanum in verum Papam, sed simulate elegerint ad pericula evitanda, & ipsi, & eorum quilibet in actu electionis protulerit hæc verba: *Eligo animo & proposito quod sit verus Papa*. Ad quæ proferenda non compellebant impressores & metum inferentes ad hoc solum tendebant, ut fieret electio canonica attenta forma juris. Sed si ponderentur jura super hoc disponentia, nullibi reperitur cautum, quo ista verba: *Animo & proposito*, requirantur. Videatur textus in c. in nomine Domini c. licet de electione XXIII. di. extravag. Innoc. IV. quia frequen. concilium Gregorii X. ubi periculum de electione l. VI. concil. Vienn. in Clem. ne Romani & c. nullibi cautum repetitur. Hæc autem verba: *Animo & proposito*; sunt exclusoria simulationis, fit enim simulatio cum aliud mente geritur, & aliud verbo vel scripto exprimitur C. plus valere, quod agitur per totum ti. de pignorib. c. illo vos de emptione, & venditione cap. ad nostram. de spon. tuam. Hic autem hæc verba specifice excludunt simulationem, cum verbis enim generalibus expressivis consensus requisiti ad naturam contractus venditionis, & quod agatur cum verbis re vera quod sit pignus, sed conjiciatur quod sic scribatur figuratus consensus venditionis ad cautelam creditoris, ut cap. illos vos de pignor. & cap. ad cap. nostram de empt. & vend. sed si exprimo, quod vendo animo & proposito, quod sit verus consensus venditionis, non concipio, quod cum his verbis se compatiatur simulatio consensus, quoniam talia verba non sunt substantifica contractus de directo, & contradicunt simulationi; hoc enim esset dicere gero mente quod sit contractus venditionis, quæ apertam implicant contradictionem, cum a radice voluntatis procedant actus ff. de pactis l. I. ff. deposit. l. I. §. si conveniat sic & maleficia XV. qu. I. in principio de sen. exco. cum voluntate & ibi concordantiæ.

Si voluissent quod non esset verus Papa, non dixissent animo & proposito quod sit verus Papa.

Non requirebantur ea verba. Quis exegit?

XLIX. Admirandum est ergo mihi qualiter illa verba prolata fuerint, si mente simulabant, nec ipsum in verum Papam habere intendebant, cum ad prolationem illorum verborum metum allegare non possint,

Si animo simularunt quomodo hæc verba protulere.

etiamsi

etiamsi metum allegare possint, ut eligere possint Romanum vel Italicum, cum hæc verba non concernant substantifice electionem, si discurtantur gradus omnium juris dispositionum, ut supra ostensum: non possum ergo mihi ipsi satisfacere, quod licet domini Cardinales protulerint hæc vesba gerentes in mente ipsum nolle eligere in Papam verum. Nec dicatur quod protulerunt hæc verba credentes illa verbu fore substantifica electionis, ut satisfacerent metum inferentibus ad pericula evitanda: et vere si domini Cardinales essent idiotæ ignari juris, non excusaret illa juris ignorantia in totum C de juris et facti igno. l. t. qu. tv. §. notandum in textu, et glo. xxxvttt. dis. in sum. et plen. in reg. ignorantia de regulis juris li. vt. sed domini Cardinales sunt doctores, et patres utriusque juris, hoc allegare sapit in eis grande absurdum. Scribo ut clarificari possim in conscientia mea, ut credere possim, quod credere debet quilibet catholicus paratus semper, ut protestatus sum pluries, etiam cum juramento, cum ad aliud non tendum nisi ad veritatem eliciendam, credens semper quod demonstrabitur judicio divino, revelatione, vel aliter definitive, & quod statutum fuesit per sanctam matrem Ecclesiam catholicam, in cujus fide renatus sum et moriturus ut verus catholicus: sed licet istum articulum supra pluries discusserim, repeto ut domini scribentes contrarium super hoc me clarificent.

LIX.
Si processit ex metu electio, cur illa iterum celebrata.

Non possum concipere qualiter gerentes in mente non eligere dominum Urbanum in verum Papam, nec ipsum velle habere pro vero Papa, processerunt ad secundam electionem per temporis intervallum; nam ut ipsi narrant ex eorum themate de mane fuit celebrata unu electio a duabus partibus & majori quam duabus; post prandium fuit propositum per unum ex dominis Cardinalibus: *Nunc nullus est rumor, celebremus altam electionem*; & processum fuit ad dictam electionem; & per primos, qui elegerunt dominum Urbanum, fuit idem electus uniformiter, & per eadem verba. Hic credo multum attendendum: supposita impressione, dicunt impressores secundum eos tendebant ut eligerent Romanum, vel ad minus Italicum, & unica electione satisfit voluntati, & menti eorum, non enim potest de jure quis uti duabus electionibus, de elect. ut quis duas l. vt. est enim possibile quod ex utraque surgat titulos, sed debet alteram prosequi, altera incompassibiliter rejecta. de postu. præ. ca. unic. l. vt. ff. de leg. tt. l. cum filius § variis C. de furtis. l. 1. C. si servus extero. l. unic. de appell. solicitudinem. Intendebant ergo imprimentes, & metum inferentes ad unam solam electionem, & sic sufficiebat prima, ad pericula, quæ allegabant, evitanda. Hæc ergo secunda electio ad quam non tendebant imprimentes,

Si vis inferebatur sufficiebat inferentibus prima electio.

processit u sola & libera voluntate eligentium, quod demonstrant verba proposita, ut fieret secunda electio; propositum enim fuit: *Nunc nullus rumor sic eligamus iterato*, quæ verba sapiunt mentaliter: *Ne impugnari electia nostra prætextu tumultus popularis valeat, nunc illo cessante eligamus*. Nescio videre aliam mentem verborum, & illa verba præcedentia qualificant actum electionis statim subsecutum ff. de lega. t. l. talis scriptura in fi. ff. de verbo oblig. l. doli clausula de app. secundo requiris. Actus ergo electionis secutus per propositionem illorum verborum videtur processisse ea mente & libera voluntate eligentium; & si impressio maculasset electionem primam, purgatum videbatur vitium illud per secundam electionem C. quod metus causa l. tt. not. Innoc. de resti. spo. solicite Item hæc secunda electio demonstrat libertatem spontaneæ voluntatis, & exclusionem meticulosæ titubationis: nam actus iteratus declarat amplioris consensus expressionem, & ampliorem deliberationem C. ad verb. l. si mulier. tt. C. ad l. falc. l fi.

LI.
Secunda electio upertissimam expressionem voluntatis demonstrat.

Hæc ergo iterata electio ejusdem ab eisdem, et ad idem notat et demonstrat apertissimam expressionem voluntatis & libertatis. Potest enim elici spontaneus voluntatis actus, quantumcumque subsit extrinseca impressio, actus enim interior voluntatis per extrinseca imprimentia directe & immediate constringi non potest, cum sit actus virtutis sive potentiæ spiritualis & abstractæ non passibilis ab extrinsecis corporeis, ut scribitur ethic. 3. August. in lib. suo de libero arbit. xxttt q. 4 Nabuchodonosor de pe. di. tt. si enim inquit. Hic vellem doceri unde hoc provenerit, quod gerentes in mente dominum Urbanum non habuere pro vero Papa, nec ipsum ut verum Papam elegere, sed simulate secundo ipsum elegerint, & maxime post propositionem illorum: *Imma cessat rumor, intauto eligamus*. Supplico declarari, ne procedam erroneus in fide, a qua, et determinatione sanctæ matris Ecclesiæ nunquam intendo recedere, sed cum ea mori et vivere; declarent mei domini scribentes, et ego credam sicut docuerint, si videro sane doceri. Non peto dignitates nec beneficia: sum laicus idiotu, peto doceri ut catholice vivam, & in unitate veræ Ecclesiæ. In hoc autem concursu dominorum, dominus meus Elnens? ut vidi in scriptis per eum contra meum tractatum primum velle videri concludere per secundum recessum a prima, & secundam fore nullam prima non cassata, & sic destruit utrumque. In hoc concursu dubito quod habui corruptum transcriptum mihi traditum tractatum. Non possum concipere quod hæc fuerint verba sua: quia in tractatu suo sibi ipsi contradiceret: quia ipsemet in eodem tractatu suo nititur demonstrare, quod prima electio sit nulla ipso jure propter impressionem, nec sit hominis

Cur hæc causa illius celebrandæ addita, *Jam cessat rumor*.

Inepta Elnensis secundam electionem fatentis argutia.

mi-

ministerio invalidanda : et in hac deductioue dicit eam validam, sed per sententiam invalidam : & propterea infert nullitatem secundæ celebratæ prima non cassata; & sic uon credo quod fuerit formaliter vera sua, sed potius credo quod habui corruptum transcriptum.

LII. Pro evidentia hujus concursus est attendendum, quod in concursu duarum electionum celebratarum ab eisdem de eodem ad idem successive, traditur regula: si prima est valida, non tenet secunda, quia titulus ejusdem beneficii lu eodem supposito duplicari non potest, meum enim ex una causa, amplius meum fieri non potest ex alia insti. de act. §. sic itaque ff. de acquir. poss. l. possideri. §. ex pluribus insti. de lega. §. sed si C. de contrahen. emp. l. cum res, & l. si mater ff. de contrah. emp. l. rei suæ, & l. avia C. de jur. do. de fide instrum. dilectos probat: tex. in proposito de elect. ut quis duas li. vt. Si autem prima nulla, & electores primæ electionis sunt privati potestate eligendi, quia elegerunt scienter indignum etiam secunda nulla ; si autem non sunt privati potestate eligendi, tunc secunda valida, prima existente nulla. Circumscribo concursum duarum electionum factarum de diversis, ab eisdem vel diversis, de quo plene de elect. consideravimus, & cap. audiris, & c. inter de exce. præla. hæc autem. In hoc concursu credo electionem primam fuisse validam, & secundam oon fuisse validam in vim electionis; sed secunda venit ad declarationem liberæ voluntatis & liberi consensus primæ, quoniam inductoria novi juris. Attenta ergo hac iterata & secunda electione, est mihi plusquam mirandum, qualiter secundo eligentes ad hoc non compellebantur per imprimentes, & usseritur quod in eorum conscientiis non gerebant dominum Urbanum eligere in verum Papam, sed intendebant simulare, ut pericula evitarent, cum secunda impressione ducta fuerit. Si ergo prima fuit simulata & nulla, valet secunda, quæ non potuit esse simulata : si autem prima fuit valida, venit secunda, ut liberi consensus primæ declarativa. Nescio satisfacere conscientiæ meæ in hoc passu. Ut verus catholicus scribo, ut declarer, ut viam lucis agnoscere possim, & ut in unitate veræ Ecclesiæ Salvatoris nostri, qui sacratissimo suo Sanguine ipsam fundavit, umbulare possim exclusis tenebris.

Quænam electio fuerit valida.

Si prima non valuit, valet secunda.

Si valuit prima, secunda libertatem declarat.

LIII. Ulterius transeundo ad alios actus consecutivos post electionem, volo accedere consecrationi ac coronationi: si domini Cardinales non habuerunt liberam facultatem exitus de urbe, quoniam si habuissent statim exire debuissent, juxta illud : *Effuge cum poteris, ne consensisse puteris*. de spon. ad id. & quod ibi notatur, si non habuerunt liberam facultatem exitus, volo fateri de piano, quod continuatio metus concernebat actum consecrationis & coronationis, sive inthronizationis, quoniam si Romani metum intulerant, ut haberent Papam Romanum, vel Italicum, iste metus concernebat electionem, consecrationem, & inthronizationem, licet sola electio faciat Papam, quoad facultatem administrandi, ut c. licet de evitanda de elect. & ibi notatur sic & c. Imperatorem XCIII. di. legimus. C. de quadri. præscrip. l. bene a zenone, & notatur ; tamen requiruntur istæ solemnitates consecrationis & inthronizationis ad plenitudinem pontificatus, & c. in nomine Domini LXXVIII. di. si quis pecunia. & c. si transitus. Metus ergo Romanorum si subfuit, ut allegatur per partem adversam continuatus, præsumitur in iis actibus consecutivis, quia de mente legis, qui aliquid principaliter intendit, omnia necessaria consecutiva intendit. de offi. deleg. cap. I. c. præterea & cap. prudentiam §. sexta. ff. de procur. l. ad legatum, & l. ad rem mobilem. In his igitur fatebor intentionem adversariorum, supposito pro vero, quod narrant, videlicet Italicum eligendum, cujus tamen contrarium demonstravi in primo tractatu, examinando sigillatim singulos actus per eos enarratos ipsorum assertione.

Si noluerunt eligere cur actus consecrationis & coronationis celebrarunt?

LIV. Sed transeo ad ulteriores actus subsequentes: asseritur enim quod domini Cardinales manibus propriis scripserunt ad mundi principes, se elegisse dominum Urbanum in verum Papam : asseritur quod rotulos porrexerunt pro familiaribus, & pro amicis eorum, & signari procuraverint, et signatos susceperint de manu domini Urbani, & signati beneficia assecuti fuerint, si vacaverint : asseritur, quod præter rotulos, beneficia & dignitates pro eorum familiaribus & amicis petierunt a domino Urbano, & obtinuerunt : asseritur quod dominus Gebennensis, nunc secundo electus, & Cardinalis Minorum super titulo Ostiensis episcopatus contenderint, & eorum uterque illud procuraverint ; & Cardinalis Minorum obtinuerit, & per manus domini Urbani consecratus fuerit : asseritur quod existentes in Anagnia in loco libero, in quo contradixerunt domino Urbano, miserunt Tibutim, ubi erat dominus Urbanus cum curia sua ad consistoria publica & secreta vota sua. Non pondero consistoria in Urbe celebrata, ubi allegare poterant continuationem metus, si metus subfuit, cujus contrarium demonstratum in primo tractatu; redeundo ad singulos enarrantes, quæro a dominis Cardinalibus, si populus Romanus compulit eos ad scribendum diversis mundi principibus, se elegisse Urbanum in verum Papam canonice, & concorditer: quæro si populus Romanus compulit eos ad rotulos porrigendos, & ad eos procurandos, & signatos recipiendos, quæro si populus Romanus compulit eos: vel si metu continuato populi Romani, petierunt a domino Urbano beneficia & dignitates pro servitoribus & amicis eorum

Quis coegit Cardinales ut scriberent principibus elegisse Urbanum in verum Papam?

rum, & ipſa procurarunt, & obtinuerunt: quæro ſi metu continuato populi Romani petierunt a domino Urbano dignitates & beneficia in commendam & obtinuerunt, & poſſeſſionem affecuri fuerunt: quæro ſi continuato metu populi Romani Cardinalis Minorum procuravit titulum Oſtienſem & obtinuit: quæro ſi metu populi Romani per manus Urbani titulum illum conſecutus fuit: quæro ſi metu continuato populi Romani degentes in Anagnia, in loco tuto & libero, populo Romano non ſubdito, in quo contradixerunt domino Urbano, miſerunt vota ſua Tiburim ad conſiſtoria publica & privata ſuper actibus enarratis. Nolo inſiſtere allegationibus, ſed volo relinquere dictamini rectæ rationis cujuſlibet ſani capitis.

Quis coegit ut Tybur mitterent ſua ſuffragia ad conciſtoria.

LV. Quantum eſt ex dictamine meæ modicæ intelligentiæ, neſcio, nec poſſum concipere quod metus continuatus populi, etiamſi ſubſuit, concernat actus iſtos: volebant enim Romani metum inferentes habere Papam Romanum vel Italicum, & ſic volebant electionem, conſecrationem, & inthronizationem, quæ requiruntur in Papa. axttr di. in nomine Domini saaz. di. ſi quis pecunia. volebant in vim conſequentiæ actus neceſſario conſecutivos, ſcilicet actu o obedientiæ, actum conſiſtorialem, & conſimiles; non intendebat populus Romanus metum inferens, quod Cardinales peterent pro his & illis familiaribus & amicis hæc, vel illa beneficia, erat enim in eorum libero arbitrio petere & non petere, hæc vel illa petere: ſic non intendebat populus Romanus quod Cardinalis Minorum ſuſciperet titulum Oſtienſem, vel illum procuraret, vel ad illum conſecraretur: ſic nec populus Romanus compulit, nec compellere potuit Cardinales in Anagnia exiſtentes, ut vota mitterent Tiburim, ut lege eatr. territorium ff. de juriſd. omn. judi. Vellem ſuper his certificari in conſcientia mea materialiter ſine jurium conflictu, ut poſſem ambulare recto calle cum unitate veræ Eccleſiæ Dei, cum qua intendo & vivere & mori, & ſtare ſemper ipſius definitioni: non poſſum mihi ipſi ſatisfacere, nec ſcribentes contra dominum Urbanum, in nullo ſatisfaciunt conſcientiæ, niſi quia in omnibus actibus allegant continuationem metus, quod non conſonat dictamini rationis; ſed quilibet ſani capitis, & verus catholicus ſingula diſcutiat.

Allegatio continuati metus conſcientiæ non ſatisfacit.

Sed dicunt domini ſcribentes: Ecce ſuppoſitis his etiam meræ voluntatis arbitrio progredientibus, quod negare non poſſunt, non debet inferri quod horum actuum in ſubſequentia etiam progredientium a libera voluntate faciat dominum Urbanum verum Papam, & retrofaciat electionem validam, quæ a principio fuerat nulla; quod a principio nullum, tractu temporis non convaleſcit. ff. de re. jur. regula quod initio, & regula non firmatur de re. jur. l. vi. de elect. audiris, maxime cum electio requirat formam ſuam, in nomine Domini de elect. licet et cap. ubi periculum cap. tit. l. vt. juncta clem. ne Romani e. ti. Non ſufficit igitur tacita approbatio, ubi deficiat exiſtentia tituli. Hic eſt attendendum quod iſti actus ſubſecutivi, de quibus ſupra, duplicem reſpectum habere poſſunt ad electionem præcedentem; unus eſt reſpectus, quod iſti actus veniunt in modum ratificationis prioris conſenſus et voluntatis, videlicet per iſtos actus ſpontaneos; alii vero voluntatis arbitrio progreſſi declarant primos conſenſus electivos fuiſſe ſpontaneos et canonicos: et iſte ſenſus intellectus non recipit aliquam contrarietatem; non enim per iſtos actus ſubſequentes infero purgationem violentiæ, ut l. tr. C. quod mu cauſa, et l. ſi ob turpem. ff. de condi. ob turpem cauſam not. Inno. in cap. ſollicite de reſti. ſpo. ſed per iſtos actus ſubſequentes (qui, ſi legitime progrediuntur, neceſſario ſupponunt titulum canonum; non enim legitime pro beneficiis ſupplicatur non vero Apoſtolico, et ſic de aliis actibus ſupra enarratis) infero conſenſus in electione præſtitos fuiſſe ſpontaneos, non impreſſivos, et ſic ex iſtis actibus ſubſequentibus declaretur electionem fuiſſe validam, et canonicam, non impreſſivam.

Tot actus ſubſequentes aut ratam habeat electionem vel oſtendunt liberam fuiſſe.

Si non erat verus Papa cur illi ſupplices libellos porrigebant,

LVI. Et iſte verus intellectus procedit ſine dubio contrarietatis ſecundum primum intellectum videlicet... in modum ratificationis, prout examinavi in primo tractatu. Et ſuper his vellem per adverſarios ſatisfieri conſcientiæ meæ materialiter ſine ſubtilitatibus novis, quia hic agitur de ſimplicitate fidei, et veritate veræ Eccleſiæ, quam Salvator noſter ſuo rubricante ſanguine fundavit, et ſacro ſanguine beatorum Apoſtolorum, et aliorum ſanctorum martyrum ampliavit pro ſalute humani generis. Non ergo hoc caſo agendum ſophiſmatibus, non diſputationibus, non lanceis, vel bellorum ſtrepitibus, non pecuniariis corruptionibus, vel principum ſæcularium favoribus, ſed veris planis inductionibus ad veritatem progredientibus, ſpiritualibus clericorum armis, fletibus videlicet et orationibus: ego enim ſimplex laicus idiota non beneficia, vel dignitates, nec mondiales promotiones vivens de ſudoribus meis, quos præter merita mihi fructificavit Altiſſimus cum modicitate intellectus mei, miſi manum ad calamum, ſcripſi, ut inſtruerer et ædificarer a patribus: & pariter ſubmittens me, ſicut pluries proteſtatus fui veritati, & determinationi ſacroſanctæ militantis Eccleſiæ, nullius favore hic attento, hic enim agitur de cœleſti patria non terreſtri; ſupplicans a quibuſcumque correctionem, inſtructionem, & declarationem, & me ſubiiciens correctioni etiam amiculi me ſuper his inſtruentis.

Argutatiunculis tantum agunt adverſarii.

Decernere quis verus Pontifex ſpectat ad concil. non ad Card.

INDEX

IN TOMUM VIGESIMUM SEXTUM ANNALIUM ECCLESIASTICORUM.

A

B

ob

C

Gra-

nam

a no-

re-

D

E

Sa-

Po-

F

Fe-

G

H

I

Im-

non-

Jo-

Olif-

K

L

M

Missa

N

An-

O

P

rum

nibus

Præ-

R

ad-

ram

T

V

Vil-

tra

in

INDEX ANIMADVERSIONUM

In quo paginarum numerus indicatur.

A

B

C

D

E

Fa-

F

G

H

I

L

M

N

Pe-

P

R

S

T

V

FINIS.

